Nordisk Råd

54. sesjon

2002

Helsingfors

Schultz Grafisk, København 2003

Redaksjon: Charlotta Gotthardt
Guðrún Garðarsdóttir
Hilde Elisabeth Haaland
Eva Hjelm
Susanne Scharbau Pedersen

Nordisk Råds sesjonsprotokoll finnes elektronisk på: www.norden.org/blaboken

ISBN 87-988551-2-3
Schultz Grafisk, København 2003

Innholdsfortegnelse

Innkallelse til sesjonen	7
Deltakerliste	9
Regjeringsrepresentanter og valgte medlemmer	12
Dagsorden og Ärendeliste	23
Oversikt over ekstrasesjonen	35
Protokoll	
Innholdsfortegnelse protokoll	38
Protokoll tirsdag 29. oktober	39
Protokoll onsdag 30. oktober	52
Protokoll torsdag 31. oktober	169
Saker m.m.	
Medlemsforslag/Utvalgsforslag (A-saker)	277
Ministerrådsforslag (B-saker)	520
Beretninger (C-saker)	679
Meddelelser (D-saker)	1035
Spørsmål (E-saker)	1278
Dokumenter	1325
Vedtak	1467
Fremstillinger/Rekommandasjoner	1469
Ytring	1516
Interne vedtak	1517
Øvrige vedtak	1521
Presidium, sekretariat, sakkyndige m.m.	1532
Supplement	
Utdeling av Nordisk Råds priser	1547
Ärendelista	1553
Hilsningsbrev fra Russland	1563
Register	
Oversikt over sakenes behandling	1567
Personregister	1586
Emneregister	1603
Plan over sesjonssalen	1614

Nordisk Råds 54. session i Helsingfors

Der indkaldes hermed til Nordisk Råds 54. session, der afholdes den 29.-31. oktober 2002 i Riksdagen, Helsingfors.

København, den 26. september 2002

Outi Ojala
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Deltakerliste

(Opprettet ifølge §4 i arbeidsordningen og godkjent ved møtet den 30. oktober 2002 med endring ved møtet 31. oktober 2002.)

Regjeringsrepresentanter – Hallituksen edustajat[1]

Berit Andnor
Árni M. Mathiesen
Eva Biaudet
Anlis Bjarkhamar
Kjell Magne Bondevik
Gun Carlson
Kristin Clemet
Davíð Oddsson
Kristin Krohn Devold
Bjarni Djurholm
Kaarina Dromberg
Odd Einar Dørum
Laila Dåvøy
Jan-Erik Enestam
Sune Eriksson
Olof Erland
Tarja Filatov
Per-Kristian Foss
Geir H. Haarde
Edward Geisler
Flemming Hansen
Karsten Hansen
Valgerd Svarstad Haugland
Svend Erik Hovmand
Høgni Hoydal
Ville Itälä
Bill Justinusen
Anfinn Kallsberg
Martti Korhonen
Jari Koskinen
Anna Lindh
Paavo Lipponen
Svein Ludvigsen
Ulrica Messing
Brian Mikkelsen
Jonathan Motzfeldt
Per Stig Møller
Jørgen Niclasen
Roger Nordlund
Victor D. Norman
Leif Pagrotsky
Páll Pétursson
Maija Perho
Göran Persson
Jan Petersen
Maija Rask
Anders Fogh Rasmussen
Páll á Reynatugvu
Mona Sahlin
Ritva Sarin-Grufberg
Kimmo Sasi
Ingjerd Schou
Suvi-Anne Siimes
Siv Friðleifsdóttir
Erna Solberg
Tómas Ingi Olrich
Erkki Tuomioja
Marita Ulvskog
Valgerður Sverrisdóttir
Jari Vilén
Margareta Winberg

[1] Angående tidspunkt for regjeringsrepresentantenes tilstedeværelse ved sesjonen henvises til Nordisk Råds delegasjonssekretariat

Medlemmer – Jäsenet

Eero Akaan-Penttilä
John I. Alvheim
Anne Berit Andersen
Arnbjörg Sveinsdóttir
Bendiks Arnesen
Marita Aronson
Line Barfod
Heli Berg
Sinikka Bohlin
Tuija Brax
Berit Brørby
Marianne Carlström
Ole Vagn Christensen
Drífa Hjartardóttir
Åse Gunhild Woie Duesund
Joannes Eidesgaard
Ragnar Erlandsson
Barbro Feltzing
Per Erik Granström
Lennart Gustavsson
Tuula Haatainen
May Elisabeth Hansen
Agne Hansson
Leena Harkimo
Ruth Heilmann
Chris Heister
Trond Helleland
Britt Hildeng
Kaj Ikast
Ísólfur Gylfi Pálmason
Margareta Israelsson
Marianne Jelved
Lena Jensen
Jette Jespersen
Anita Johansson
Per Kaalund
Bjarne Kallis
Saara Karhu
Anita Knakkergaard
Thor Gunnar Kofoed
Øyvind Korsberg
Asmund Kristoffersen
Risto Kuisma
Jógvan á Lakjuni
Ester Larsen
Jens Christian Larsen
Paula Lehtomäki
Harriet Lindeman
Arne Lyngstad
Inge Lønning
Pehr Löv
Hannes Manninen
Ragnwi Marcelind
Leif Mikkelsen
Josef Motzfeldt
Petri Neittaanmäki
Thore A. Nistad
Elisabeth Røbekk Nørve
Outi Ojala
Kent Olsson
Flemming Oppfeldt
Runar Patriksson
Riitta Prusti
Rannveig Guðmundsdóttir
Aulis Ranta-Muotio
Raymond Robertsen
Anne Helen Rui
Inge Ryan
Jan Sahl
Petri Salo
Sigríður Jóhannesdóttir
Sigríður Anna Þórðardóttir
Jouko Skinnari
Rune Skjælaaen
Tuve Skånberg
Berndt Sköldestig
Ole Stavad
Steingrímur J. Sigfússon
Nils-Erik Söderqvist
Else Theill Sørensen
Frode Sørensen
Hannu Takkula
Marja Tiura
Kristen Touborg
Paavo Vallius
Lars Wegendal

Endringer i deltakerlisten

Endringer 30. oktober

Frode Sørensen ble erstattet av **Poul Nyrup Rasmussen** for dagsordenspunktene 2 til og med 5. **Saara Karhu** ble erstattet av **Ilkka Taipale** under Frågetimmen. **Ragnar Erlandsson** ble erstattet av **Hasse Svensson** for dagsordenspunkt 7 til og med 11 (onsdag).

Endringer 31. oktober

Hannu Takkula ble erstattet av Kari Myllyniemi for resten av sesjonen.

Regjeringsrepresentanter og medlemmer samt varamedlemmer etter land og partier

(ved sesjonens begynnelse)

Danmarks Riges Delegation

Regeringsrepresentanter

Flemming Hansen, f. 39
trafikminister, nordisk samarbetsminister

Svend Erik Hovmand, f. 45
skatteminister

Brian Mikkelsen, f. 66
kulturminister

Per Stig Møller, f. 42
utrikesminister

Anders Fogh Rasmussen, f. 53
statsminister

Medlemmer

(Valgt af Folketinget den 2. oktober 2002)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Ole Vagn Christensen, f. 43
slagteriarbejder

Per Kaalund, f. 37
fhv. amtsborgmester

Ole Stavad, f. 49
fhv. minister

Frode Sørensen, f. 46
fhv. minister
forfall 30.10 formiddag;
erstattet av Poul Nyrup Rasmussen

Varamedlemmer

Karen Klint, f. 47
institutionsleder

Nicolai Wammen, f. 71
cand.scient.pol

Helge Mortensen, f. 41
statsrevisor, fhv. minister

Arne Toft, f. 48
fhv. minister

Lars Kramer Mikkelsen, (S) f. 56
informationschef

Socialistisk Folkeparti (SF)

Medlemmer

Kristen Touborg, f. 43
landmand

Varamedlemmer

Margrete Auken, f. 45
sognepræst

Det Radikale Venstre (RV)

Medlemmer

Marianne Jelved, f. 43
fhv. minister

Varamedlemmer

Anders Samuelsen, f. 67
projektkoordinator

Enhedslisten (EL)

Medlemmer	*Varamedlemmer*
Line Barfod, f. 64 advokat	*(Lars Kramer Mikkelsen, (S) f. 56)*

Venstre (V)

Medlemmer	*Varamedlemmer*
Thor Gunnar Kofoed, f. 59 landmand	*Peter Christensen*, f. 75 ingeniørstuderende
Jens Christian Larsen, f. 42 skoleinspektør	*Inger Støjberg*, f. 73 redaktør
Leif Mikkelsen, f. 45 landmand	*Flemming Dammgaard Larsen*, f. 51 advokat
Ester Larsen, f. 36 fhv. minister	*Irene Simonsen*, f. 58 direktør
Flemming Oppfeldt, f. 56 redaktør	*Helga Moos*, f. 51 forfatter

Dansk Folkeparti (DF)

Medlemmer	*Varamedlemmer*
Jette Jespersen, f. 40 fhv. minister	*Louise Frevert*, f. 53 direktør
Anita Knakkergaard, f. 41 selvstændig erhvervsdrivende	*Pia Kjærsgaard*, f. 47 partiformand

Det Konservative Folkeparti (KF)

Medlemmer	*Varamedlemmer*
Kaj Ikast, f. 35 fhv. minister	*Gitte Seeberg*, f. 60 advokat
Else Theill Sørensen, f. 41 lektor	*Lars Barfoed*, f. 57 direktør

Færøernes Delegation[1]

Landsstyrets representanter

Annlis Bjarkhamar, f. 74
Landstyremedlem for kultur, uddannelse, forskning og kirke

Bill Justinusen, f. 63
Sundhedsminister, Familie- og boligpolitik

Bjarni Djurholm, f. 57
Erhvervsminister, arbejdsmarked, landbrug, transport, kommunikation

Anfinn Kallsberg, f. 47
lagmand

Karsten Hansen, f. 44
Finans- og økonomiminister

Jørgen Niclasen, f. 69
Landsstyremedlem for fiskerianliggender

Høgni Hoydal, f. 66
Vicelagmand selvstyreanliggender. lovsager og nordiske anliggender

Páll á Reynatugvu, f. 67
Socialminister,ældreomsorg,ligestilling

Medlemmer

(Valgt af Førøyas Lagting den 6. juni 2002)

Fólkaflokkurin (Ff)

Medlem

Jógvan við Keldu, f. 44
grossist
forfall, hele sesjonen; erstattet av Jógvan á Lakjuni

Varamedlem

Jógvan á Lakjuni, f. 52
lærer

Javnaðarflokkurin (Jvfl.)

Medlem

Jóannes Eidesgaard, f. 51
lærer

Varamedlem

Katrin Dahl Jakobsen, f. 51
lærer

Grønlands Delegation[2]

Landsstyrets representanter

Jonathan Motzfeldt, f. 38
Landsstyreformand

Medlemmer

(Valgt av Grønlands Landsting den 4. april 2002)

Siumut (Si)

Medlem

Ruth Heilmann, f. 45
lærer, borgmester

Varamedlem

Per Rosing-Petersen, f. 61
pilot

---

[1] Ingår i Danmarks Riges Delegation
[2] Ingår i Danmarks Riges Delegation

Inuit Ataqatigiit (IA)

Medlem

Josef Motzfeldt, f. 41
lærer

Varamedlem

(Godmand Jensen (A))

Atassut (At)

Varamedlem

Godmand Jensen, f. 1940
landstingsrepræsentant

Finlands Delegation

Regeringsrepresentanter

Eva Biaudet, f. 61
omsorgsminister

Kaarina Dromberg, f. 42
kulturminister

Jan-Erik Enestam, f. 47
försvarsminister

Tarja Filatov, f. 63
arbetsminister

Ville Itälä, f. 59
inrikesminister

Martti Korhonen, f. 53
region- och kommunminister

Jari Koskinen, f. 60
jord- och skogsbruksminister

Paavo Lipponen, f. 41
statsminister

Maija Perho, f. 48
social- och hälsovårdsminister

Maija Rask, f. 51
undervisningsminister

Kimmo Sasi, f. 52
kommunikationsminister

Suvi-Anne Siimes, f. 63
minister i finansministeriet

Erkki Tuomioja, f. 46
utrikesminister

Jari Vilén, f. 64
utrikeshandelsminister

Medlemmar

(Valda av Riksdagen den 12 februari 2002, kompletterad den 11 juni 2002)

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
(Finlands Socialdemokratiska Parti) (sd)

Medlemmer/Jäsenet

Tuula Haatainen, f. 60
sjukskötare

Saara Karhu, f. 57
TV-redaktör, barnträdgårdslärare
forfall 30.10. ettermiddag:
erstattet av Ilkka Taipale

Risto Kuisma f. 47
jurist

Varamedlemmer/Varajäsenet

Mikko Elo, f. 43
fil. lic.

Liisa Jaakonsaari, f. 45
journalist

Kalevi Olin, f. 45
professor

Riitta Prusti, f. 41
riksdagsledamot

Jouko Skinnari, f. 46
jur. kand.

Ilkka Taipale, f. 42
docent, med. och kir. doktor

Harry Wallin, f. 53
lokomotivförare

Suomen Keskusta (Centern i Finland) (cent)

Medlemmer/Jäsenet

Paula Lehtomäki, f. 72
ekon. mag. och pol. kand.

Hannes Manninen, f. 46
lic. i administrativ vetenskap

Petri Neittaanmäki, f. 75
mag. i samhällsvetenskap

Aulis Ranta-Muotio, f. 46
agronom

Hannu Takkula, f. 63
ped. mag. lärare
forfall 31.10 og resten av sesjonen;
erstattet av Kari Myllyniemi

Varamedlemmer/Varajäsenet

Katri Komi, f. 68
agronomi- och forst mag.

Mika Lintilä, f. 66
ekonomichef

Kari Myllyniemi, f. 42
merkonom, polismästare

Pekka Nousiainen, f. 45
kommundirektör

Kansallinen Kokoomus (Samlingspartiet) (saml)

Medlemmer/Jäsenet

Eero Akaan-Penttilä, f. 43
med. och kir. doktor

Leena Harkimo, f. 63
verkställande direktör

Petri Salo, f. 59
äldre konstapel

Marja Tiura, f. 69
mag. i administrativa vetenskaper

Varamedlemmer/Varajäsenet

Pertti Hemmilä, f. 55
äldre konstapel

Seppo Kanerva, f. 41
generalstabskommodor

Jyrki Katainen, f. 71
utbildningsplanerare

Tuija Nurmi, f. 58
med. doktor

Raija Vahasalo, f. 61
rektor

Vasemmistoliitto (Vänsterförbundet) (vänst)

Medlem/Jäsen

Outi Ojala, f. 46
specialsjukskötare

Varamedlem/Varajäsen

Anne Huotari, f. 59
merkonom

Svenska Folkpartiet (Ruotsalainen Kansanpuolue) (sv)

Medlem/Jäsen

Pehr Löv, f. 47
med. lic.

Varamedlem/Varajäsen

Margaretha Pietikäinen, f. 40
fil. mag., m. sc.

Vihreä Liitto (Gröna Förbundet) (gröna)

Medlem/Jäsen	*Varamedlem/Varajäsen*
Tuija Brax, f. 65 jur. kand.	*Irina Krohn*, f. 62 mag. i teaterkonst

Suomen Kristillisdemokraatit (Kristdemokraterna i Finland) (kd)

Medlem/Jäsen	*Varamedlem/Varajäsen*
Bjarne Kallis, f. 45 pol. kand.	*Leena Rauhala*, f. 42 fil. mag.

Ålands Delegation[3]

Landskapsstyrelsens representanter

Gun Carlson, f. 39
Landskapsstyrelsesmedlem med ansvar för utbildnings- och kulturavdelingen

Sune Eriksson, f. 39
Landskapsstyrelsesmedlem for social- och miljöavdelningen, jaktfrågor och lagberedning

Olof Erland, f. 44
Vicelantråd for finansavd., IT och sjöfart

Roger Nordlund, f. 57
Lantråd for kansliavdelingens allmänna byrå, jämställdhet, extern politik och polisen

Ritva Sarin-Grufberg, f. 44
Landskapsstyrelsesmedlem med ansvar for näringsavdelingen

Medlemmar

(Valda av Ålands lagting den 5 november 2001)

Åländsk Center (ÅC)

Medlem	*Varamedlem*
Ragnar Erlandsson, f. 41 lärare forfall 30.10. ettermiddag; erstattet av Hasse Svensson	*(Hasse Svensson, f. 38 journalist)*

Frisinnad Samverkan (FS)

Medlem	*Varamedlem*
Harriet Lindeman, f. 46 hälsovårdare	(*Lasse Wiklöf* (ÅSD))

Liberalerna på Åland (lib)

Varamedlem
Hasse Svensson, f. 38
journalist

[3] Ingår i Finlands Delegation

Ålands socialdemokrater (ÅSD)

Varamedlem

Lasse Wiklöf, f. 44
informationschef

Islands Delegation

Regeringsrepresentanter

Árni M. Mathiesen, f. 58
fiskeriminister

Davíð Oddson , f. 48
statsminister

Geir H. Haarde, f. 51
finansminister

Páll Pétursson, f. 37
socialminister

Siv Friðleifsdóttir, f. 62
Miljø- og nordisk samarbejdsminister

Tómas Ingi Olrich, f. 43
utbildningsminister

Valgerður Sverrisdóttir, f. 50
industri- og erhvervsminister

Medlemmar

(Valgt af Alþingi den 1. oktober 2002)

Samfylkingin (Den Socialdemokratiske Alliance) (A)

Medlemmer

Rannveig Guðmundsdóttir, f. 40
altingsmedlem

Sigríður Jóhannesdóttir, f. 43
lærer

Varamedlemmer

Ásta R. Jóhannesdóttir, f. 49
afdelingschef

Guðrún Ögmundsdóttir, f. 50
afdelingschef

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj)

Medlemmer

Sigríður Anna Þórðardóttir, f. 46
lærer

Arnbjörg Sveinsdóttir, f. 56
altingsmedlem

Drífa Hjartardóttir, f. 50
landmand

Varamedlemmer

Ásta Möller, f. 57
sygeplejer

Kjartan Ólafsson, f. 53
direktør

Katrín Fjeldsted, f. 46
læge

Vinstrihreyfingin – grænt framboð (Venstre-Grønne) (VG)

Medlem

Steingrímur J. Sigfússon, f. 55
geolog

Varamedlem

Þuríður Backman, f. 48
sygeplejer

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F)

Medlem
Ísólfur Gylfi Pálmason, f. 54
lærer

Varamedlem
Hjálmar Árnason, f. 50
rektor

Norges Delegation

Regeringsrepresentanter

Kjell Magne Bondevik, f. 47
Statsminister

Kristin Clemet, f. 57
utdannings- og forskningsminister

Kristin Krohn Devold, f. 61
forsvarsminister

Laila Dåvøy, f. 48
barne- og familieminister

Odd Einar Dørum, f. 43
justisminister

Per-Kristian Foss, f. 50
finansminister

Valgerd Svarstad Haugland, f. 56
kirke- og kulturminister

Svein Ludvigsen, f. 46
fiskeri- og nordisk samarbeidsminister

Victor D. Norman, f. 46
arbeids- og administrasjonsminister

Jan Petersen, f. 46
utenriksminister

Ingjerd Schou, f. 55
sosialminister

Erna Solberg, f. 61
kommunal- og regionalminister

Medlemmar

(Valgt av Stortinget den 17. oktober 2002)

Arbeiderpartiet (A)

Medlemmer

Berit Brørby, f. 50
stortingsrepresentant

Jens Stoltenberg, f. 59
stortingsrepresentant
forfall, hele sesjonen;
erstattet av Bendiks H. Arnesen

Aud Gaundal, f. 49
stortingsrepresentant
forfall, hele sesjonen;
erstattet av Anne Helen Rui

Asmund Kristoffersen, f. 44
stortingsrepresentant

Britt Hildeng, f. 43
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Bendiks H. Arnesen, f. 51
stortingsrepresentant

Signe Øye, f. 45
stortingsrepresentant

Anne Helen Rui, f. 50
stortingsrepresentant

Sigrun Eng, f. 51
stortingsrepresentant

Leif Lund, f. 42
stortingsrepresentant

Høyre (H)

Medlemmer

Anne Berit Andersen, f. 51
stortingsrepresentant

Elisabeth Røbekk Nørve, f. 51
stortingsrepresentant

Trond Helleland, f. 62
stortingsrepresentant

Inge Lønning, f. 38
stortingsrepresentant

Raymond Robertsen, f. 74
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Oddvard Nilsen, f. 40
stortingsrepresentant

Heidi Larssen, f. 51
stortingsrepresentant

Åge Konradsen, f. 54
stortingsrepresentant

Kari Lise Holmberg, f. 51
stortingsrepresentant

Sverre J. Hoddevik, f. 46
stortingsrepresentant

Fremskrittspartiet (FrP)

Medlemmer

John I. Alvheim, f. 30
stortingsrepresentant

Øyvind Korsberg, f. 60
stortingsrepresentant

Thore A. Nistad, f. 49
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Christopher Stensaker, f. 45
stortingsrepresentant

Karin S. Woldseth, f. 54
stortingsrepresentant

Henrik Rød, f. 75
stortingsrepresentant

Sosialistisk Venstreparti (SV)

Medlemmer

Lena Jensen, f. 73
stortingsrepresentant

Inge Ryan, f. 56
stortingsrepresentant

May Elisabeth Hansen, f. 53
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Geir-Ketil Hansen, f. 56
stortingsrepresentant

Ingvild Vaggen Malvik, f. 71
stortingsrepresentant

Sigbjørn Molvik, f. 50
stortingsrepresentant

Kristelig Folkeparti (KrF)

Medlemmer

May-Helen Molvær Grimstad, f. 68
stortingsrepresentant

Arne Lyngstad, f. 62
stortingsrepresentant

Jan Sahl, f. 50
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Jon Lilletun, f. 45
stortingsrepresentant

Anita Apelthun Sæle, f. 51
stortingsrepresentant

Åse Gunhild Woie Duesund, f. 44
stortingsrepresentant

Senterpartiet (Sp)

Medlemmer

Rune Skjælaaen, f. 54
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Magnhild Meltveit Kleppa, f. 48
stortingsrepresentant

Sveriges Delegation

Regeringsrepresentanter

Berit Andnor, f. 54
barn- och familjeminister, nordisk samarbetsminister

Anna Lindh, f. 57
utrikesminster

Lars-Erik Lövdén, f. 50
Kommun. och bostadsminister

Ulrica Messing, f. 68
statsråd i näringsdepartementet

Leif Pagrotsky, f. 51
näringsminister

Göran Persson, f. 49
statsminister

Mona Sahlin, f. 57
integrations- och demokratiminister

Marita Ulvskog, f. 51
kulturminister

Margareta Winberg, f. 47
vice statsminister

Medlemmer

(Valda av Riksdagen den 15 oktober 2002)

Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

Medlemmer

Anita Johansson, f. 44
undersköterska

Reynoldh Furustrand, f. 42
ombudsman

Sinikka Bohlin, f. 47
lärare

Margareta Israelsson, f. 54
lärare

Lars Wegendal, f. 49
arbetsvägledare

Per Erik Granström, f. 42
riksdagsman

Marianne Carlström, f. 46
hushållslärare

Nils Erik Söderqvist, f. 48
folkhögskolelärare

Berndt Sköldestig, f. 44
föreståndare

Varamedlemmer

Britt Bohlin, f. 56
vårdarinna

Paavo Vallius, f. 49
metallarbetare

Eva Arvidsson, f. 48
lärare

Michael Hagberg, f. 54
ombudsman

Ann-Kristine Johansson, f. 62
lantarbetare

Lennart Nilsson, f. 44
byggnadssnickare

Monica Green, f. 59
lärare

Ronny Olander, f. 49
rörläggare

Moderata samlingspartiet (m)

Medlemmer

Chris Heister, f. 50
politisk sekretær

Kent Olsson, f. 44
adjunkt

Inger René, f. 37
högskoleadjunkt

Varamedlemmer

Bo Lundgren, f. 47
civilekonom

Ola Sundell, f. 52
skogsmästare

Göran Lennmarker, f. 43
verkställande direktör

Folkpartiet liberalerna (fp)

Medlem

Heli Berg, f. 53
konsthantverkare

Gabriel Romanus, f. 39
riksdagsledamot

Runar Patriksson, f. 44
rektor

Varamedlem

Lars Leijonborg, f. 49
socionom

Marita Aronson, f.39
Leg. psykolog

Sverker Thorén, f. 55
lärare, leg. psykolog

Centerpartiet (c)

Medlem

Agne Hansson, f. 38
ämneslärare

Varamedlem

Maud Olofsson, f. 55
partiledare

Lena Ek, f. 58
jurist

Vänsterpartiet (v)

Medlemmer

Lennart Gustavsson, f. 54
lärare

Varamedlemmer

Elina Linna, f. 47
vårdlärare

Miljöpartiet (mp)

Medlem

Barbro Feltzing, f. 45
kemiingenjör

Varamedlem

Maria Wetterstrand, f. 73
marinbiolog

Kristdemokratiska samhällspartiet (kd)

Medlem

Ragnwi Marcelind, f. 53
ombudsman

Tuve Skånberg, f. 56
universitetslektor, pastor

Varamedlem

Gunilla Tjernberg, f. 50
förskollärare

Alf Svensson, f. 38
fil. mag.

Dagordning

för Nordiska rådets 54:e session i Helsingfors

den 29- 31 oktober 2002

(fastställd av plenarförsamlingen den 30 oktober 2002)

Tisdagen den 29 oktober 2002
kl. 15.00 – ca 17.00

1 **Sessionens högtidliga öppnande**

Onsdagen den 30 oktober 2002
kl. 09.00 – ca 18.00

kl. 09.00-12.00
Plenum

2 **Fastställande av närvarolista**

3 **Godkännande av dagordning**

4 **Regler för sessionens genomförande samt information om procedur vid voteringar**

Regler för sessionens genomförande (Dokument 2)

5 **Generaldebatt**

Statsministrarnas redogörelse

Statsministrarnas redogörelse (Dokument 4)

Nordisk årsredovisning 2001 (Nordisk Ministerråd, C 1; Nordisk Råd, Dokument 1)

Redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

kl. 11.30-12.00

Presidiets och utskottens ärenden

6	**EU:s regionalpolitik**
framst. 2/2002	EU:s regionalpolitik
	Europaudvalgets rapport om EU's regionalpolitik (Dokument 11)

12.00 - 13.30 Lunchpaus

kl. 13.30 – 18.00
forts. Plenum

7	**Samarbetsministrarnas frågetimme**

Presidiets och utskottens ärenden

8	**Nordbornas rättigheter och vardagsintegration - Ett gränslöst Norden**
B 215/presidiet	Ministerrådsforslag om oppfølgning av "Nordbornas rättigheter"
B 214/velferd	Ministerrådsforslag om oppfølgning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden"
framst. 1/2002	Överföring av pengar mellan de nordiska länderna
A 1265/miljö	Medlemsförslag om införsel av hundar och katter till Sverige och Norge
9	**Rasism – Integration**
A 1299/medb.	Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt til at fremme integration
framst. 1/2001	Rasisme og nynazisme i Norden
10	**Arbetsmarknad – Skattekonkurrens – Finans**
	Arbetsmarknad
	Nordisk arbeidsmarkedsrelatert temarapport 2002 (Dokument 8)
rek. 15/2000	Social dumping i EU/EØS
A 1284/næring	Medlemsforslag om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde
A 1288/næring	Medlemsforslag om faglig informationsformidling ved flytning af næringsvirksomhed
	Skattekonkurrens
A 1300/næring	Udvalgsforslag om skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv
	Finans
A 1273/näring	Medlemsförslag om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en gemensam valuta orsakar för det nordiska samarbetet

11	**Kultur - Kommunikation - Mobilitet – Forskning**
	Kultur
A 1304/kultur	Udvalgsforslag om den nordiske kulturpolitik
A 1306/kultur	Udvalgsforslag om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren
A 1280/kultur	Medlemsförslag om gemensamma insatser för nordisk formgivning och design
	Kommunikation
B 218/næring	Ministerrådsforslag om strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002 – 2004
A 1244/kultur	Medlemsförslag om nordiskt TV-samarbete
A 1279/kultur	Medlemsförslag om värn av den nordiska språkgemenskapen
A 1292/velferd	Medlemsforslag om felles nordiske tiltak for å sikre tilgang til elektroniske fagbøker for synshemmede
	Mobilitet
B 211/kultur	Ministerrådsforslag om udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet
A 1289/kultur	Medlemsforslag om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden, herunder muligheden for et "nordisk uddannelsesår"
A 1305/kultur	Udvalgsforslag om studentermobilitet på området højere uddannelse
	Forskning
B 212/kultur	Ministerrådsforslag om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation

Torsdagen den 31 oktober
kl. 09.00 - ca kl. 16.00
forts. Plenum

kl. 09.00 – 10.00
Presidiets och utskottens ärenden

12	**Bärkraftig utveckling – En ny kurs för Norden**
	Samarbejdsministrenes midtvejsrapport om opfølgning af strategien "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden" (2001-2004) (Dokument 9)
	Et nordisk indikatorsæt. Bæredygtig udvikling, når vi målet? (Dokument 10)
rek. 9/2001	Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden
B 216/medb	Ministerrådsforslag om økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse
A 1287/miljö	Medlemsförslag om EU:s beslut om dioxin
A 1301/miljö	Utskottsförslag om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning vid beslut om fiskerikvoter m.m.

kl. 10.00 – 12.00

13	**Utrikesministrarnas redogörelse**
	Försvarsministrarnas redogörelse
	Utenriksministrenes redegjørelse (Dokument 5)
	Forsvarsministrenes redegjørelse (Dokument 6)
rek. 30/2001	Konfliktförebyggande och civil krishantering
A 1295/presidiet	Medlemsförslag om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken
	Nordisk Ministerråds Europaaktiviteter 2001 (Dokument 7)
14	**Närområdet**
A 1307/presidiet	Presidieförslag om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad
A 1293/miljö	Utskottsförslag om nordiska insatser för vattenvård och hälsa i Karelska republiken
15	**Västnorden**
A 1275/presidiet	Medlemsförslag om "ett handslag till Västnorden"

12.00 - 13.30 Lunchpaus

kl. 13.30-ca 16.00
forts. Plenum

Presidiets och utskottens ärenden

16	**Människohandel och kriminalitet**
B 217/medb	Ministerrådsforslag om program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002-2005 og handlingsplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002-2003
	Människohandel
A 1302/medb	Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking) og om Nordens ansvar for ofre for trafficking
	Kriminalitet
A 1310/medb	Utvalgsforslag om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organisert kriminalitet og hvitvasking av penger
A 1311/medb	Utskottsförslag om polisen i ett nordisk perspektiv
A 1271/medb	Medlemsförslag om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen
rek. 20/2001	Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og represalier
rek. 23/2001	Tiltag mod tvangsægteskab
rek. 30/2000	Narkotikabekämpning
framst. 4/2001	Narkotikahandeln
17	**Patienträttigheter – Barnskydd**
	Patienträttigheter
A 1278/välfärd	Medlemsförslag om små diagnosgruppers patientföreningars möjligheter att bedriva verksamhet på nordisk bas
A 1283/velferd	Medlemsforslag om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin mellom de nordiske landene
A 1308/välfärd	Utskottsförslag om att garantera hälsovårdssystemen i Norden
	Barnskydd
A 1285/velferd	Medlemsforslag om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn
18	**Planer och budget för det nordiska samarbetet**
	Planer
	Riktlinjer för Nordiska rådets arbete 2003 (Dokument 3)
C 2	Redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet
rek. 12/1991	Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.

Budget

B 213; C 2/ presidiet	Ministerrådsförslag om nordiska samarbetets budget för 2003; Redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet
A 1303/kk	Komiteforslag om beslutningsprocessen om nordisk forskningsstøtte og om Nordisk Råds interne budgetprocedure
C 3/kk	Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed 2001
C 4/kk	Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2001
C 5/kk	Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed 2001, incl. beretning fra Nordisk Kulturfond

19 Uppföljning och avskrivning av Nordiska rådets rekommendationer framställningar och yttrande

20 Val

a) Val av Nordiska rådets presidium

b) Val av Nordiska rådets president

c) Val av medlemmar till Nordiska rådets utskott samt Kontrollkommitté

d) Val av ordförande och viceordförande i Nordiska rådets utskott samt Kontrollkommitté

e) Val av Valkommitté

f) Val av medlemmar av Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté i perioden 1 maj 2003 – 30 april 2005

g) Val av medlemmar respektive suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden år 2003 och år 2004

h) Val av revisorer och revisorsuppleanter för Nordiska kulturfonden år 2003 och år 2004

i) Nominering av fem medlemmar av styrelsen för Nordiska handikappolitiska rådet för perioden 1 januari 2003 - 31 december 2005

21 Tal av den nyvalde presidenten

22 Fastställande av tid och plats för nästa session

kl. ca 16.00

23 Sessionens avslutande

Saksliste til 54. sesjonen i Helsingfors

A. Medlemsförslag

A 1244/kultur	Medlemsförslag om nordiskt TV-samarbete (väckt av Elver Jonsson (fp) m.fl.)
A 1265/miljö	Medlemsförslag om införsel av hundar och katter till Sverige och Norge (väckt av Pehr Löv m.fl.)
A 1271/medborger	Medlemsförslag om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen (väckt av den konservativa gruppen i Nordiska rådet)
A 1273/näring	Medlemsförslag om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en gemensam valuta orsakar for det nordiska samarbetet (väckt av den konservativa gruppen i Nordiska rådet)
A 1275/presidiet	Medlemsförslag om "Ett handslag till Västnorden" (väckt av mittengruppen i Nordiska rådet)
A 1278/välfärd	Medlemsförslag om små diagnosgruppers patientföreningars möjligheter att bedriva verksamhet på nordisk bas
A 1279/kultur	Medlemsförslag om värn av den nordiska språkgemenskapen (väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1280/kultur	Medlemsförslag om gemensamma insatser för nordisk formgivning och design (väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1283/velferd	Medlemsforslag om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin mellom de nordiske landene (framlagt av midtengruppen i Nordisk Råd)
A 1284/næring	Medlemsforslag om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde (fremlagt av den venstresocialistiske grønne gruppe i Nordisk Råd)
A 1285/velferd	Medlemsforslag om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn (framlagt av den sosialdemokratiske gruppen i Nordisk Råd)
A 1287/miljö	Medlemsförslag om EU:s beslut om dioxin (väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1288/næring	Medlemsforslag om faglig informationsformidling ved flytning af næringsvirksomhed (fremlagt af den venstresocialistiske grønne gruppe i Nordisk Råd)
A 1289/kultur	Medlemsforslag om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden, herunder muligheden for et "nordisk uddannelsesår" (fremlagt af den venstresocialistiske grønne gruppe i Nordisk Råd)
A 1292/velferd	Medlemsforslag om felles nordiske tiltak for å sikre tilgang til elektroniske fagbøker for synshemmede (fremlagt av den venstresocialistiske grønne gruppe i Nordisk Råd)
A 1293/miljö	Utskottsförslag om nordiska insatser för vattenvård och hälsa i Karelska republiken (framlagt av Miljö- och naturresursutskottet i Nordiska rådet)
A 1295/presidiet	Medlemsförslag om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken (väckt av den vänstersocialistiska gröna gruppen i Nordiska rådet)

A 1299/medborger	Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt til at fremme integration (udarbejdet af arbejdsgruppen vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed og integration)
A 1300/næring	Udvalgsforslag om skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv
A 1301/miljö	Utskottsförslag om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning vid beslut om fiskerikvoter m.m.
A 1302/medborger	Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking) og om Nordens ansvar for ofre for trafficking
A 1303/kk	Komiteforslag om beslutningsprocessen om nordisk forskningsstøtte og om Nordisk Råds interne budgetprocedure
A 1304/kultur	Udvalgsforslag om den nordiske kulturpolitik
A 1305/kultur	Udvalgsforslag om studentermobilitet på området højere uddannelse
A 1306/kultur	Udvalgsforslag om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren
A 1307/presidiet	Presidieförslag om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad
A 1308/välfärd	Utskottsförslag om att garantera hälsovårdssystemen i Norden
A 1310/medborger	Utvalgsforslag om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organisert kriminalitet og hvitvasking av penger
A 1311/medborger	Utskottsförslag om polisen i ett nordisk perspektiv

B. Ministerrådsförslag

B 211/kultur	Ministerrådsforslag om udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet
B 212/kultur	Ministerrådsforslag om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation
B 213/presidiet; C 2	Ministerrådsförslag om nordiska samarbetets budget för 2003 samt redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet
B 214/velferd	Ministerrådsforslag om oppfølgning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden"
B 215/presidiet	Ministerrådsforslag om oppfølgning av "Nordbornas rättigheter"
B 216/medborger	Ministerrådsforslag om økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse"
B 217/medborger	Ministerrådsforslag om program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 og handlingplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002–2003
B 218/næring	Ministerrådsforslag om strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002-2004

C. Berättelser

C 1	Nordisk årsredovisning 2001
C 2; B 213/presidiet	Ministerrådsförslag om nordiska samarbetets budget för 2003 samt redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet
C 3/kk	Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed 2001
C 4/kk	Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2001
C 5/kk	Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed 2001, incl. beretning fra Nordisk Kulturfond

D. Meddelelser

*Ärenden försedda med * föreslås ej avskrivas.*
*Ärenden utan * föreslås avskrivas .*

12/1991/medborger	Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.
8/1996/miljö	Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (andra att-sats, första del, och tredje att-sats)
*8/1996/miljö	Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (andra att-sats, andra del)
20/1997/kultur	Utökat TV-samarbete i Norden (första att-satsen)
*23/1997/kultur	Stödfunktion för multimedieproduktion
17/1998/kultur	Strategi för samarbete med frivilligsektorn (andre og tredje att-sats)
22/1998/kultur	Nordisk språkpolitik
*31/1998/miljö	Miljöcertifiering av fisk (første og andre at-sats)
36/1998/miljø	Gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el (andre og tredje at-sats)
11/1999/næring	Ansattes representasjon i bedriftenes styrer i forbindelse med grenseoverskridende bedriftsetableringer
12/1999/näring	Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden
*16/1999/kultur	Fengselsundervisning i nordisk perspektiv
17/1999/miljø	Nordisk handel med CO_2-kvoter
1/2000/presidiet	Opprettelse av Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad
2/2000/kultur	Idrottsutbyte med Nordens närområden
3/2000/næring	Nordisk regionalpolitisk samarbeidsprogram 2001-2005
5/2000/kultur	Frivilligsektorn
6/2000/velferd	"Bone and Joint Decade 2000-2010"
*7/2000/velferd	Ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater
8/2000/presidiet	Intensifierat samarbete med Ryssland och de baltiska staterna

10/2000/næring	Tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat på Nordisk Råds session
*11/2000/næring	Nordisk IT-infrastrukturstudie, E-handel (digitale signature) og regelsæt for kryptering
12/2000/næring	IT-innovationsstudie og makroklusters
*13/2000/næring	IT-redskaber og deltagerdemokratiet i Norden
14/2000/næring	Rådgivende IT-ekspertgruppe
15/2000/næring	Social dumping i EU/EØS
19/2000/medborger	Handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde til 2004
20/2000/medborger	Bioetisk samarbejde
*21/2000/medborger	Internasjonalt forbud mod kloning af mennesker og offentlighedens indsigt i bioteknologisk forskning
22/2000/medborger	Genmodificerede levnedsmidler
23/2000/miljö	Havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna (första att-sats)
*23/2000/miljö	Havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna (andra, tredje, fjerde och femte att-sats)
26/2000/kk	Nordjobb- och andra utbytesprogram för ungdom
*29/2000/välfärd	Demensproblematik
30/2000/välfärd	Narkotikabekämpning
31/2000/velfærd	Indsatser mod narkotika
*32/2000/medborger	Kartlegging av organisert kriminalitet
*33/2000/medborger	Demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv
34/2000/presidiet	Nordiskt inflytande i internationellt samarbete (tredje att-sats)
35/2000/kultur	Ökat samarbete med frivilligsektorn i närområdena
1/2001/medborger	Rasisme og nynazisme i Norden
4/2001/välfärd	Narkotikahandeln
*5/2001/velferd	Nordisk samarbeid om kultur og helse
6/2001/medborger	Grundandet av en demokratifond för samarbete med Ryssland
7/2001/kultur	Ændringer i overenskomsten om Nordisk Kulturfond
8/2001/miljø	Nordisk Miljøhandlingsprogram 2001-2004
9/2001/miljø	Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden (första, andra och sjuende att-sats)
*9/2001/miljø	Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden (tredje, fjerde, femte och sjette att-sats)
*10/2001/medborger	Ökat stöd för att stärka kvinnornas ställning i Nordens närområden
11/2001/presidiet	Budgeten för det nordiska samarbetet 2002
12/2001/presidiet	Budgetanalysen
13/2001/kk	Ny dato for modtagelse af revisionsberetning for Nordisk Kulturfond
14/2001/miljö	Nordiska investeringsbankens miljöinvesteringslåneordning

*15/2001/kk	Dialog med Nordisk Ministerråd om planer og programmer
*16/2001/presidiet	Nye strategiske satsninger for det nordiske samarbejde
17/2001/medborger	Asylansøgernes livskvalitet i Norden (sjette, syvende, niende og tolvte at-sats)
*17/2001/medborger	Asylansøgernes livskvalitet i Norden (første, andre, tredje, fjerde, femte, åttende, tiende og ellevte at-sats)
*18/2001/medborger	Fællesnordisk seminar om asylansøgernes livskvalitet
*19/2001/medborger	Bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed, og fremme af integration
*20/2001/medborger	Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og represalier
*21/2001/medborger	Kvinno- och barnhandel
*22/2001/medborger	Informationsinsatser mot kvinno- och barnhandel
*23/2001/medborger	Tiltak mod tvangsægteskab
24/2001/medborger	Sikker fødevaremærkning og vareinformation i Norden
25/2001/medborger	Håndtering af fødevarekriser
26/2001/medborger	International risikohåndtering på fødevareområdet
*27/2001/kultur	Obligatorisk forbrugerundervisning i grundskolen
28/2001/kultur	Undervisningsmateriale og nordisk hjemmeside om forbrugerundervisning
*29/2001/medborger	Internationale aftaler om handel og transport af levende dyr
*30/2001/presidiet	Konfliktförebyggande och civil krishantering
31/2001/presidiet	Samverkan mellan de nordiska ländernas utrikestjänster
32/2001/presidiet	Reviderad nordisk närområdesstrategi
33/2001/presidiet	Arktiskt samarbetsprogram
34/2001/kultur	Udbygning af et nordisk forskningsrum
35/2001/näring	Ökad rörlighet över gränserna i Norden
36/2001/næring	Deltagelse i Nordjobb
37/2001/näring	Nordiskt näringspolitiskt samarbetsprogram 2002-2005
38/2001/næring	Vedtagelse af "Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere"
39/2001/næring	Iværksættelse af "Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere"
40/2001/näring	Tillämpning av OECD:s riktlinjer för multinationella företag i kreditinrättningar och företag i Norden
41/2001/näring	Tillämpning av OECD:s riktlinjer för multinationella företag i nordiska institutioners verksamhet
42/2001/presidiet	Opfølgning af budgetanalysen
43/2001/miljö	Nordiskt energipolitiskt samarbete
44/2001/välfärd	Samarbetsprogram för bygg- och bostadssektorn

45/2001/miljö	Nordisk förvaltningsstrategi om rovdjur
*46/2001/velfærd	Reumatikere og langvarige syge
*47/2001/kultur	Ändringar i Överenskommelse om Nordiska kulturfonden
1/2002/presidiet	Överföring av pengar mellan de nordiska länderna
*2/2002/näring	EU:s regionalpolitik

Ytring

1/2001	Tiltag i anledning af revisionsberetning om Nordisk Kulturfond for år 2000

Interne beslutninger

1/1997	NORDLEX-databas
1/2001	Nordisk Råds arbejde med Ministerrådets meddelelser om rekommandationer/fremstillinger, og formelle kontakter mellem Nordisk Råds organer og modsvarende ministerråd
2/2001	Godkennelse af ændringer i forretningsordenen for Nordisk Råd
3/2001	Samernes stilling som urfolk og minoritet
1/2002[1]	Globale aktører

Dokument

1 Nordisk årsredovisning 2001. Nordisk Råd

2 Regler för sessionens genomförande

3 Riktlinjer för Nordiska rådets verksamhet 2003

4 Statsministrarnas redogörelse

5 Utenriksministrenes redegjørelse

6 Forsvarsministrenes redegjørelse

7 Nordisk Ministerråds Europaaktiviteter 2001

8 Nordisk arbeidsmarkedsrelatert temarapport 2002

9 Samarbejdsministrenes midtvejsrapport om opfølgning af strategien "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden" (2001-2004)

10 Et nordisk indikatorsæt. Bæredygtig udvikling, når vi målet?

11 Europaudvalgets rapport om EU's regionalpolitik

[1] Vedtatt av Presidiet 29. januar 2002 i Oslo

Oversikt over sesjonen

Rådets plenumsmøter ble holdt i Riksdagshuset i Helsingfors. Plasseringen i salen fremgår av egen liste. Utvalgenes, delegasjonenes, ministerrådets og presidiets møter, og sekretariatenes og pressens arbeid m.m. fant sted i ulike lokaler i Riksdagen.

Plenumsmøter
Tirsdag 29. oktober 2002 kl. 15.00–17.00
Onsdag 30. oktober 2002 kl. 09.00–18.00
Torsdag 31. oktober 2002 kl. 09.00–16.00

Utvalgsmøter
Kultur- og Utdannelsesutvalget, Velferdsutvalget, Medborger- og Forbrukerutvalget, Miljø- og naturressursutvalget og Næringsutvalget
Mandag 28. oktober 2002 kl. 16.00 – 18.00

Kultur- og Utdannelsesutvalgets møte med Kulturministrene
Onsdag 30. oktober 2002 kl. 12.45–13.00

Miljø- og Naturressursutvalgets møte med Samarbeidsministrene
Torsdag 31. oktober 2002 kl. 12.00–12.45

Næringsutvalgets møte med regionalministrene
Onsdag 30. oktober 2002 kl. 12.00–13.30

Presidiemøte
Mandag 28. oktober 2002 kl. 16.00–18.00

Presidiet og statsministrene
Tirsdag 29. oktober 2002 kl. 10.30.–11.30

Presidiet og utenriksministrene
Torsdag 31. oktober 2002 kl. 12.00–13.30

Kontrollkomiteens møte
Tirsdag 29. oktober 2002 kl. 08.00–09.00

Valgkomiteens møte
Mandag 28. oktober 2002 kl. 09.00–10.00
Tirsdag 29. oktober 2002 kl. 17.00–18.00
Onsdag 30. oktober 2002 kl. 14.35 og kl. 18.00

Særskilte arrangementer

Tirsdag 29. oktober holdt Nordisk Råd en særskilt 50 års jubileumsforestilling i Finlands nasjonalopera. Forestillingen hadde kulturelle innslag fra alle de nordiske landene. Her ble også Nordisk Råds priser utdelt: Litteraturprisen, Musikkprisen, Natur- og miljøprisen samt Filmprisen, som var innstiftet som engangsutdeling ved denne anledningen.
Onsdag 30. oktober ga Finlands regjering middagsbuffet i Statsrådets festvåning.

Protokoll

Innholdsfortegnelse Protokoll

Tirsdag 29. oktober 39

1. Sessionens högtidliga öppnande 39

Onsdag 30. oktober 52

2. Fastställande av närvarolista 52
3. Godkännande av dagordning 53
4. Regler för sessionens genomförande samt information om procedur vid voteringar 54
5. Generaldebatt – Statsministrarnas redogörelse 54
6. EU:s regionalpolitik 113
7. Samarbetsministrarnas frågetimme 93
8. Nordbornas rättigheter och vardagsintegration - Ett gränslöst Norden 123
9. Rasism – Integration 140
10. Arbetsmarknad – Skattekonkurrens – Finans 150
    Arbetsmarknad 152
    Skattekonkurrens 157
    Finans 159
11. Kultur - Kommunikation - Mobilitet – Forskning 160
    Kommunikation 161
    Mobilitet 163
    Forskning 163

Torsdag 31. oktober 169

12. Bärkraftig utveckling – En ny kurs för Norden 169
1. Sessionens högtidliga öppnande (gjenopptatt) 181
13. Utrikesministrarnas redogörelse – Försvarsministrarnas redogörelse 187
14. Närområdet 203
15. Västnorden 209
16. Människohandel och kriminalitet 211
    Människohandel 218
    Kriminalitet 221
17. Patienträttigheter – Barnskydd 230
    Patienträttigheter 231
    Barnskydd 232
11. Kultur - Kommunikation - Mobilitet – Forskning 234
    Kultur 238
    Kommunikation 240
    Mobilitet 243
18. Planer och budget för det nordiska samarbetet 248
19. Uppföljning och avskrivning av Nordiska rådets rekommendationer framställningar och yttrande 256
20. Val 263
21. Tal av den nyvalde presidenten 272
22. Fastställande av tid och plats för nästa session 273
23. Sessionens avslutande 274

Protokoll

Presidenter: Outi Ojala (1), Rannveig Guðmundsdóttir (2–5), Anita Johansson (5), Chris Heister (7), Berit Brørby (6, 8), Kaj Ikast (8), Ole Stavad (8–10), Outi Ojala (10–11), Jens Christian Larsen (12–13, 1), Bjarne Kallis (13–16), Kaj Ikast (17–20, 11) og Outi Ojala (21–23)

Tirsdag 29. oktober 2002
Kl. 15.00 – 16.30

President: Outi Ojala (1)

1. Sessionens högtidliga öppnande

Sunleif Rasmussen: Nordisk fanfare
Messingblåsere fra Sibelius-Akademin

De nordiske statsoverhodene inntok sine plasser.

Presidenten erklærte Nordisk Råds 54. sesjon for åpnet.

Riksdagens talman **Riitta Uosukainen**: Teidän majesteettinne, kunnioitetut presidentit, arvoisat puhemiehet, pääministerit ja ministerit, hyvät pohjoismaiset ystävät ja Pohjolan ystävät, arvoisat kansainväliset vieraat, hyvät naiset ja herrat.

Minulla on kunnia toivottaa Teidät tervetulleiksi Suomen eduskuntaan juhlistamaan pohjoismaista yhteistyötämme ja sen 50-vuotista taivalta. Katseemme on tänään suunnattu erityisesti tulevaisuuteen – tulevaisuuden Pohjolaan ja tulevaisuuden pohjoismaisiin kansalaisiin. Pohjoismaiden neuvoston pitkäjänteinen ja tavoitteellinen työ on luonut tulevaisuuden visioinnille vakaan perustan. Selvitysmies Ole Norrbackin loppuraportin mukaan pohjoismaisella yhteistyöllä on huomattavasti suurempi tuki kansalaisten keskuudessa kuin millään muulla kansainvälisellä yhteistyömuodolla. Mikä voisikaan olla tärkeämpi lähtökohta Pohjoismaiden neuvostolle kuin tämä kansalaisten sinetöimä tuki. Se asettaa yhteistyöllemme niin haasteita kuin mahdollisuuksia. Pohjoismaisten oikeuksien kartoittaminen on ollut yksi viime aikojen tärkeimmistä asiakokonaisuuksista. Kansalaisten tietoisuus omista oikeuksistaan on tärkeää. Ole Norrbackin selvitys käy ansiokkaasti ja kattavasti läpi niin pohjoismaiden välisiä toimivia, onnistuneita yhteistyömuotoja kuin niitä kipupisteitä, joihin on löydettävä ratkaisu. Selvitystyö on tehty. Haaste on nyt poliitikoilla. Tarvitaan arvioita, toimenpiteitä, kirkasta tavoitteenasettelua sekä edelleen jatkuvaa toimivaa ja tuloksellista yhteistyötä. Perustana tälle työlle ovat yhteiset tavoitteemme ja yhteinen arvopohjamme. Pohjoismaat ovat maailmassa Lintukoto, jonka parhaat ominaisuudet tahdomme säilyttää. Pohjoismaiden parlamenteille yhteinen Pohjoismaiden neuvostomme on ilon ja ylpeyden aihe. Pohjoismainen

yhteistyö on ollut Suomelle ja Suomen eduskunnalle kansainvälisen toimintamme tärkeimpiä alkulähteitä. Iloitsemme tänään tämän yhteistyön puolen vuosisadan saavutuksista ja sen elinvoimaisuudesta. Pohjoismaiden neuvosto on mukautunut toimintaympäristössään tapahtuneisiin muutoksiin ja löytänyt itselleen roolin, joka toisaalta on laajempi ja kansainvälisempi kuin ennen. Toisaalta se keskittyy niihin yhteistyöaloihin, joilla sen ääni edelleen kuuluu vahvana ja joilla se parhaiten täyttää poliittisen tehtävänsä. Pohjoismaiden neuvosto ei toimi tyhjiössä, irrallaan muusta maailmasta ja lukuisista kansainvälisistä yhteistyömuodoista. Esitän Suomen eduskunnan puolesta sydämelliset onnittelut juhlivalle Pohjoismaiden neuvostolle. Kiitän neuvostoa toiminnasta Pohjolan asukkaiden parhaaksi ja toivotan menestystä tulevaisuuden työlle. Käynnistynyt juhlaistuntoviikko tarjoaa oivan mahdollisuuden oppimiselle ja tiedon kartuttamiselle, pohjoismaisten kontaktien solmimiselle, kulttuurielämyksille ja mikä tärkeintä: työn jatkamiselle Pohjoismaiden hyväksi. Meille on suuri kunnia, että Pohjoismaiden neuvostoa juhlitaan näin arvovaltaisesti ja näin runsaalla osanotolla. Toivon, että Te, arvoisat vieraamme, viihdytte ja nautitte tästä poikkeuksellisen juhlavasta istuntoviikosta. Pohjoismaisessa yhteistyössä totisesti on voimaa – ja vetovoimaa.

Riitta Uosukainens tale i svensk oversettelse:

Era Majestäter, ärade presidenter, bästa talmän, premiärministrar och ministrar, bästa nordiska vänner och vänner av Norden, ärade internationella gäster, mina damer och herrar!

Jag har äran att hälsa er välkomna till Finlands riksdag för att uppmärksamma vårt nordiska samarbete och dess 50-åriga historia. I dag är våra blickar riktade särskilt mot framtiden – mot det framtida Norden och de framtida nordborna. Nordiska rådets långsiktiga och målinriktade arbete har skapat en stabil grund för att blicka framåt. I sin slutrapport slog utredningsman Ole Norrback fast att medborgarna stöder det nordiska samarbetet mer än något annat internationellt samarbete. Kunde vi vid Nordiska rådet överhuvudtaget ha en bättre utgångspunkt än det stöd som medborgarna visar. Detta såväl ställer utmaningar som skapar möjligheter för vårt samarbete.

En kartläggning av nordiska rättigheter har varit ett av de viktigaste arbetsfälten på sistone. Det är viktigt att medborgarna känner till sina rättigheter. I sin utredning går Ole Norrback på ett föredömligt sätt och grundligt igenom såväl det nordiska samarbete som fungerar väl och är lyckat som de problempunkter som måste lösas. Utredningsarbetet är klart. Utmaningen ligger nu hos politikerna. Vi behöver utvärderingar, åtgärder, klara mål samt fungerande och resultatrikt fortsatt samarbete. Grunden till detta arbete bildas av våra gemensamma mål och vårt gemensamma värdegrundlag. I världen är Norden ett lyckoland vars bästa sidor vi vill behålla.

Nordiska rådet som delas av de nordiska parlamenten är en orsak till att vara glad och stolt. För Finland och Finlands riksdag har det nordiska samarbetet varit en av de viktigaste urkällorna till internationell verksamhet. I dag kan vi glädja oss över det som uppnåtts under ett halvt sekel och åt samarbetets vitalitet. Nordiska rådet har anpassat sig till förändringarna i sin verksamhetsmiljö och funnit sig en roll som å ena sidan är bredare och mer internationell än tidigare. Å andra sidan koncentrerar sig rådet på de samarbetsområden där dess röst fortfarande är stark och där rådet bäst uppfyller sin politiska uppgift. Nordiska rådet verkar inte i ett tomrum, fritt från den övriga världen och de otaliga internationella samarbetsformerna. På Finlands riksdags vägnar vill jag framföra hjärtliga lyckönskan till det firande Nordiska rådet. Jag tackar rådet för att ha verkat för nordbornas bästa och hoppas att det framtida arbetet blir lika framgångsrikt. Den inledda jubileumssessionsveckan erbjuder en ypperlig chans att lära sig och samla information, knyta nordiska kontakter, uppleva kultur och, vilket är viktigast, att fortsätta arbetet för Norden. Det är oss en stor heder att Nordiska rådet firas så högtidligt och av så många deltagare. Jag hoppas att ni, våra ärade gäster, kommer att trivas och njuta av denna exceptionellt högtidliga sessionsvecka. Det nordiska samarbetet sprudlar av kraft – och dragningskraft.

Applaus

Nordiska rådets president **Outi Ojala:** Eders majestäter, Ärade presidenter, talmän, bästa sessionsdeltagare och internationella gäster!

Vi nordbor har anledning att vara stolta och glada över vårt nordiska samarbete som är unikt och saknar sin motsvarighet. Vårt grannskap, vår till stora delar gemensamma historia och den kultur- och värdegemenskap vi har i Norden har utgjort och utgör en hållfast grund för detta samarbete. Det nordiska samarbetet är enastående i sin omfattning och sitt djup och i att det försiggår på så många plan. Vi har vårt parlamentariska samarbete inom ramen för Nordiska rådet och vi har det regeringssamarbete som bedrivs inom Nordiska ministerrådet. Nordiska rådet utgör en gemensam politisk arena för både parlamentariker och regeringsmedlemmar från fem länder och tre självstyrande områden. Vi har det omfattande vänortssamarbetet, som förenar städer och kommuner och erbjuder täta kontakter mellan både myndigheter och vanliga kommuninvånare. Och till slut har vi det som kanske är det mest speciellt nordiska, nämligen det starka engagemanget inom medborgarsamhället. Föreningarna Norden utgör den drivande kraften för medborgarnas nordiska samarbete och en viktig kontaktlänk till och inspirationskälla för det officiella politiska samarbetet.

Det nordiska samarbetets förankring i medborgarsamhället utgör vår främsta styrka och den säkraste garantin för att samarbetet fortsätter även i framtiden. Man kan med rätta säga att Nordiska rådet har vuxit fram ur denna grund och har sina djupa rötter där.

Vår framtid är beroende av att vi kan anpassa vår verksamhet till de nya krav snabbt växlande politiska och geopolitiska situationer för med sig. Samtidigt bör vi bibehålla initiativförmåga och kreativitet när det gäller både det specifikt nordiska och öppningar i mera internationell riktning. Utbyggandet av samarbetet med våra närområden framförallt kring Östersjön men också i vidare nordliga regioner och dimensioner har varit och är en viktig öppning. Det aktiva samarbetet med Baltiska parlamentariska församling fortsätter och också samarbetet med den Ryska federationens parlament spelar numera en central roll inom vårt närområdessamarbete. Nordiska rådet vill idag vara en aktiv aktör också i det nya integrerade Europa och i en globaliserad värld. Nya utmaningar väntar oss i och med utvidgningen av Europeiska Unionen och Nato och i utvecklandet av den Nordliga dimensionen. Livskraften hos det nordiska samarbetet har visat sig i vår förmåga att förena Norden i gemensam verksamhet trots att de enskilda länderna vid olika tidpunkter har valt olika modeller både när det gäller säkerhetspolitik och ekonomisk integration. Denna förmåga behövs även i fortsättningen.

Globaliseringsutvecklingen och framförallt integrationsutvecklingen i Europa kommer att leda till en ny regionalisering och ett växande behov av regionalt samarbete även på parlamentarikernivå. Här kan Nordiska rådet ha en viktig uppgift att fylla.

Trots nya utmaningar har det genuint nordiska bibehållit sin centrala position inom det nordiska samarbetet. Kultursamhörigheten, språkförståelsen, arbetet med barn och unga och de konkreta insatserna för nordbornas rättigheter och ett gränslöst Norden har alltid befunnit sig i fokus och utgör alltjämt en fast grund för rådets verksamhet. Dessa uppgifter består och är fortfarande av hög prioritet, vilket även dagordningen för vår session visar.

Öppenhet, medbestämmanderätt och välfärd samt arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter utgör nordiska grundvärden med stor aktualitet i dagens värld. Dessa värden får inte tas för givna utan kräver fortsatta insatser också från vår sida. De globala hot som de demokratiska samhällena och dessa värden idag utsätts för bör bemötas och bekämpas utan att ge avkall på de principer som försvaras. Sviktar vi på den punkten betyder det samtidigt kapitulation inför dessa hot och de krafter som ligger bakom dem.

Den kanske viktigaste utmaningen för fortsatt nordiskt samarbete är ungdomen. Det nordiska samarbetets framtid är beroende av att ungdomens intresse och engagemang för det nordiska består också i morgondagens integrerade och globaliserade värld.

Så länge vi minns att prioritera vår nordiska kultur- och värdegemenskap och upprätthålla den viktiga dialogen med medborgarsamhället och så länge vi sätter de nordiska medborgarna och deras rättigheter i centrum samtidigt som vi breddar begreppet nordbo till att omfatta också de nya nordborna, invandrarna i våra samhällen, har vi en viktig roll att fylla även i framtiden.

Applaus

Folketingets formand **Ivar Hansen**, talsmann for de nordiske parlamentenes formenn/presidenter/talmän: Deres majestæter, ærede præsidenter – kære nordiske kolleger og venner,

Det er en stor ære for mig som den nordiske parlamentsformand, der har været længst i hvervet, at overbringe hilsen og lykønskning fra de folkevalgte i anledning af Nordisk Råds 50 års jubilæum. Jeg bringer hilsener fra parlamenterne i Norden – Altinget Folketinget, Lagtinget på Færøerne, Lagtinget på Åland, Landstinget, Riksdagen og Stortinget. For Finlands riksdags vedkommende har talmannen, fru Riitta Uosukainen, jo allerede budt os så hjerteligt velkommen til denne særlige session.

Verden – og Norden – så unægtelig anderledes ud da Nordisk Råd blev oprettet i 1952. Det skete midt under Koreakrigen kun 7 år efter afslutningen af 2. verdenskrig. Man var i alle landene så forsigtige, at man ikke indgik en mellemstatslig traktat om et Nordisk Råd. Det blev derimod aftalt at rigsdagene skulle vedtage enslydende bestemmelser for Rådet – de ville om nødvendigt være lettere for det enkelte land at ophæve end en mellemstatslig traktat.

Den forsigtighed er vi tilbøjelige til at glemme i dag hvor vi anser det nordiske samarbejde for det mest naturlige og selvfølgelige. Nordisk Råd afholdt sin første session i København i februar 1953. Kong Frederik IX, Hendes Majestæt Dronning Margrethes far, åbnede sessionen. Han sagde hér blandt andet:

> "Selv om vi oprigtigt ønsker at stå i et godt og tillidsfuldt forhold til alle nationer i verden, føler vi os særligt nøje knyttet til de nordiske broderfolk og forstår, hvilke rige værdier det nordiske fællesskab rummer for alle, der har andel i det. Derfor er det mit og det danske folks håb, at Nordisk Råd, dette det nyeste og mest betydningsfulde udtryk og redskab for det nordiske samvirke, må få lykke til at udføre en rig gerning til gavn for alle de nordiske folk, til styrkelse af samarbejdet og samfølelsen imellem dem og derved til inderligere befæstelse af de århundredgamle bånd, som forener dem."

På mange måder er kong Frederiks ønsker for Nordisk Råd gået i opfyldelse. Nordisk Råd er både de nordiske parlamenters og regeringers samarbejdsorgan. Vi finder ingen andre steder i verden, hvor ministre og parlamentarikere på tværs af landegrænser og i det samme forum kan føre offentlige politiske forhandlinger om emner af fælles interesse. Det giver debatterne en fin ansvarlighed. Ministrene skal jo stå offentligt til regnskab for deres nordiske indsatser over for parlamentarikerne, og parlamentarikerne risikerer at ministrene tager deres forslag alvorligt og sætter dem i værk! Det forpligter. Vi ved også, at det nordiske samarbejde er det mellemstatslige samarbejde, der har den bredeste støtte i vore befolkninger i Norden. Det forpligter! Nordisk Råds styrke ligger i at skabe bred samling om beslutningerne og ikke sætte dem igennem med snævre flertal. Det forpligter også.

Arbejdet i Nordisk Råd skaber personlige kontakter på kryds og tværs til nytte også andre steder hvor vi virker. Og vort samarbejde i Norden gennem Nordisk Råd har i årenes løb vakt berettiget opmærksomhed langt uden for Nordens grænser.

Længe før Schengenaftaler og andet godt fik vi åbnet for, at vi i Norden kan rejse frit, bosætte os frit, søge arbejde eller studere uden at skulle spørge myndighederne – og tilmed bevare en social beskyttelse. Et fantastisk fremskridt som gav os i Norden en hidtil uset personlig bevægelsesfrihed på tværs af landegrænser.

Rapporten om nordboernes rettigheder og det grænseløse Norden viser nu, at disse gamle principielle aftaler er ved at blive gennemhullet – det stiller både regeringsrepræsentanter og parlamentarikere over for en stor udfordring. Vi må sikre, at disse rettigheder og friheder ikke undermineres.

Med den nordiske miljøkonvention var vi de første der fastslog, at miljøsyndere kan forfølges på tværs af grænser mellem lande – også det var internationalt nyt. Færøerne, Grønland og Åland fik formel repræsentation i et officielt mellemstatsligt samarbejdsorgan. De har formået at tilføre samarbejdet nye dimensioner af nærhed og ansvar og bidrager konstruktivt i vort samarbejde især om Østersøpolitik og arktisk politik.

Trods vore forskellige tilknytninger til NATO og til Den Europæiske Union har vi paradoksalt nok formået at udbygge det gode familieskab i Norden. Vi kan godt være vores familie bekendt. Selv har jeg haft den store glæde både at være regeringsrepræsentant, udvalgsformand og præsidiemedlem i Nordisk Råd i en periode præget af nybrud og opbrud i Europa – dermed også i rammebetingelserne for arbejdet i Nordisk Råd.

Fra 1989 fik vi en udvikling, der kom til at præge Nordisk Råds arbejde, og som skabte nye udfordringer. Støtten til de baltiske landes selvstændighed var internationalt vigtig. Den støtte har nu udviklet sig til et godt, ligeværdigt og tillidsfuldt fast samarbejde med Baltisk Forsamling. Nordisk Råd er omdrejningspunktet for det parlamentariske Østersøsamarbejde. Nordisk Råd var igangsætter for det arktiske parlamentariske samarbejde som også resulterede i regeringernes Arktisk Råd.

Men hvad med fremtiden for Nordisk Råd? Hvad er opgaverne? Hvad er perspektiverne? Er den nordiske tanke, som var så indlysende rigtig at realisere for 50 år siden også rigtig i dag? Hvor er de særlige fællesnordiske perspektiver i dag og i morgen i en verden, der er markant forandret siden det hele startede for 50 år siden?

Det er let at få øje på forskellighederne blandt medlemmerne af den nordiske familie – i dag som for 50 år siden. Men det er også let at få øje på lighederne mellem os:

- den fælles nordiske kultur
- de folkelige bevægelser i vore lande
- vores demokratiske traditioner
- vores åbenhed og engagement over for omverdenen
- vores frihedstradition og tolerance

Og det er i dette felt af fælles nordisk tankegang, tradition og værdier vi skal finde svarene på de fælles nordiske fremtidige opgaver. Vi har ydet meget, og det skal vi fortsat gøre også, når det drejer sig om udbygning af demokrati – ikke blot hos os selv, men også i verden omkring os. Vi har en tradition for et samarbejdende folkestyre, som har givet os stærke parlamenter, og som også har givet en parlamentarisk legitimitet til det nordiske samarbejde.

Gennem årene har vi talt meget om den særlige nordiske samfundsmodel, og vi har været ret stolte heraf. Men også samfundsmodeller har til stadighed behov for forandringer og fornyelse.

På 50 års dagen vil jeg derfor råde til, at vi i fællesskab nyformulerer vores fællesnordiske samfundsmodel så verden omkring os også i fremtiden vil kunne inspireres af, hvordan vi udvikler vore demokratier i Norden.

En anden nordisk udfordring ligger i, at EU antagelig ved topmødet i København i december vil beslutte at optage 10 nye lande. En fantastisk proces, hvor gamle stridigheder og skel fjernes, og hvor et nyt større demokratisk samarbejdende Europa skabes.

Den beslutning vil under alle omstændigheder påvirke Nordisk Råd. Bl.a. er jeg overbevist om, at der bliver behov for et forstærket regionalt samarbejde, når EU udvides. Her bør Nordisk Råd være et bindeled mellem os der er medlemmer af EU, og Island og Norge, og også et bindeled til de baltiske lande og det nordvestlige Rusland. Vi må støtte EU's arbejde med den Nordlige Dimension. Nordisk Råd har erfaring og viden til at påtage sig opgaven.

Mit ønske for Nordisk Råds fremtid skal derfor være, at rådet fortsat må udvikle sig i takt med de hastige ændringer i Europa. At man vil se udogmatisk og usentimentalt på forskellige modeller for koblingen mellem det nordiske og det europæiske. Vi har vort nordiske særpræg, men vi er så sandelig også europæere og har en vital interesse i at medvirke aktivt i det store europæiske projekt. Nordisk Råd skal fortsat være mødestedet for nordiske regeringsrepræsentanter og parlamentarikere til drøftelse af større politiske emner.

Men det forudsætter en fælles nordisk vilje og interesse. Er den til stede, er der også en velbegrundet fremtid for Nordisk Råd de næste 50 år. Med kong Frederiks ord fra 1953: Til gavn for alle de nordiske folk.

Applaus

Statsminister **Kjell Magne Bondevik:** Deres majesteter, ærede presidenter, kjære nordiske kolleger og venner,

Diktet "Nordens svaner" ble skrevet til Nordens dag i 1936. Hans Hartvig Seedorf gir en treffende beskrivelse av det nordiske fellesskapet, det fellesskapet som siden ga grunnlaget for opprettelsen av Nordisk Råd: "Fem hvide svaner følgende hver sin bane, men i fuldendt indbyrdes balance, symbolet på de fem nordiske lande, brødrefolk af samme stamme."

Felles historie, felles kulturarv, felles demokratiske tradisjoner og en langt på vei likeartet samfunnsstruktur er fundamentet for at de fem nordiske land – og de selvstyrte områdene – har etablert et formalisert samarbeid. At de nordiske land fra tid til annen har fulgt hver sin bane, har ikke vært til hinder for en "fuldendt indbyrdes balance" som har vist at vi er "brødrefolk af samme stamme", for å holde oss til den danske dikterens ord. Det er ingen tilfeldighet at det er de nordiske svaner som preger Nordisk Råds logo.

Våre land har sine særtrekk i språk, tradisjon, økonomi og væremåte. Men dette nordiske mangfoldet har vært en berikelse for det 50-årige samarbeidet. Dette mangfoldet har vært en gjensidig inspirasjonskilde, en spore og oppmuntring til nytenkning og økt innsats. Det har vært en veiviser til større forståelse for de andre nordiske lands sjarmerende egenart.

Vi er venner i Norden, men samtidig konkurrenter. I økonomi, kunst og kultur, og på ulike idrettsarenaer, kommer konkurranseinstinktet til overflaten – for en stund. Å være "best i Norden" er et kvalitetsstempel. Når Norge spiller fotballkamp mot Danmark, er den nordiske samhørigheten og det nære vennskapet ikke spesielt påtrengende. Men når kampen er over, samler vi oss på ny.

Det nordiske samarbeidet har folkelig forankring i hele Norden. Da Nordisk Råd ble opprettet, var det i realiteten allerede etablert forlengst. Selv om det i første rekke er markeringen av det formaliserte samarbeidet vi markerer her i Helsingfors, favner det nordiske samarbeidet langt videre enn det politiske og parlamentariske. Husk at 700 frivillige organisasjoner i våre land har nordisk samarbeid som en viktig del av sin virksomhet. Over 1000 kommuner i Norden har vennskapskommuner i andre nordiske land, vennskapskommuner som møtes årlig for å knytte kontakt og utveksle erfaringer til gjensidig glede. Under siste krig ble det knyttet sterke bånd mellom de nordiske land.

Stor betydning har Foreningene Norden hatt. I sin bok Nordisk Råd 1952–1978 sier Franz Wendt at Norden-foreningenes virke "har en meget stor del av æren for at det nordiske samarbeidet møter så bred tilslutning i befolkningen".

Frivillighetssektoren ble trukket med i det formaliserte samarbeidet i siste halvdel av 1990-årene. Intet er mer naturlig. I demokrati- og nettverksbygging i de baltiske land spiller de frivillige organisasjonene førstefiolin.

Den store jubileumsboken om Nordisk Råds første 50 år kan fortelle om epokegjørende resultater, men også om skuffelser. Gjennomføringen av passfriheten mellom de nordiske land, felles arbeidsmarked og felles sosiale rettigheter var banebrytende reformer som ble gjennomført i rådets startfase, reformer som ga nordiske borgere målbare bevis på at Nordisk Råd var liv laga. Disse fyrtårnene vil stå som milepæler i nordisk samarbeid. Men de står ikke alene. Det er en rekke store og mindre saker som har funnet sin praktiske og fornuftige løsning gjennom nordisk samarbeid.

Som i enhver organisasjon har Nordisk Råd måttet tåle tilbakeslag, som planene for Nordøk og Nordsat. Men slik er det der politiske og nasjonale meninger skal brytes mot hverandre.

Og nå har mye av intensjonene bak disse planene senere blitt realisert gjennom den bredere EU- og EØS-løsningen, og ved moderne medieteknologi.

Nordisk Investeringsbank er en institusjon for den nye tid, også for å befeste nærområdenes plass i vårt økonomiske fellesskap. Nordisk Råds litteratur- og musikkpriser og øvrige priser følges med den største interesse. Rettsfellesskapet er trygt fundert. Det nordiske samarbeidets struktur er et forbilde for andre regionale samarbeid. Norden alene er ikke en tilstrekkelig ambisjon for nordisk samkvem. For de baltiske republikkene er nordiske kontakter en port til det europeiske fellesskapet.

Norge har formannskapet i Nordisk Ministerråd i jubileumsåret 2002. Vi må innse at folk i Norden har forventninger til praktiske resultater. Dette er vi oss bevisst, slik Sverige vil være det når ministerrådets formannskap overtas av Göran Persson ved nyttår.

En kjerne er at nordboernes rettigheter i Norden blir ivaretatt. Derfor ble Finlands ambassadør i Norge, Ole Norrback, en god nordist, bedt om å klargjøre hva som stadig står i veien for et grenseløst samarbeid i Norden, et samarbeid som skal være tettere og mer grenseløst enn mellom noen land i EU.

Hans rapport har identifisert et titalls eksempler på rettslige og forvaltningsmessige skranker, i utdanning, sosiale rettigheter og arbeidsliv. Rapporten *Nordbornas rättigheter* er tankevekkende. Den bekrefter kravene til oss, bekrefter hva vi skal vie vår oppmerksomhet, bekrefter våre borgeres forventninger.

I en annen rapport, *Öppet för världens vindar*, illustrerte et vismannspanel – ja, de er vise – hvor sterkt de nordiske land påvirkes av internasjonale trender, og at det nordiske samarbeidet må evne å gå inn i sin tid. Det gjelder fremfor noe åpningen for et nærmere samarbeid med de baltiske land og nærområdene for øvrig. Og det gjelder tilpasningen til de nordiske lands økte engasjement, men ulike tilknytningsform, i forholdet til EU.

Under rådssesjonen i fjor ble struktur og arbeidsform endret i vismannspanelets ånd. Men vi tok vare på positive elementer fra tidligere reformer, slik som det partipolitiske arbeidet i Nordisk Råd.

På vegne av regjeringene i de nordiske land gratulerer jeg 50-årsjubilanten med dagen. Også vi forventer at Nordisk Råd fortsatt skal være møtestedet for nordiske parlamentarikere og regjeringsrepresentanter. For, som den islandske litteraturprisvinneren Einar Már Guðmundsson sa da han fikk prisen i 1995, Norden er i orden.

Applaus

Jean Sibelius: Impromptu
Nya unga Kammarorkestern. Sibelius-Akademin
Dirigent: Tuomas Rousi

Applaus

Speciellt inbjuden gästtalare, Europeiska unionens miljökommissionär **Margot Wallström:** Ers Majestäter, President Tarja Halonen, President Ólafur Ragnar Grímsson, Ers Excellencer, ärade deltagare, och inte minst högst uppskattade femtioårsjubilar,

Det krävs ett visst avstånd i tid för att det ska vara möjligt att skildra historiska skeenden. Men det är samtidigt innan avståndet blir alltför långt som det finns rikliga möjligheter att studera bevarat material, t.o.m. hinna intervjua dem som var med.

Det är i studierna av samtidshistorien som vi kan få en chans att upptäcka och omvärdera även de historiska förlopp som vi själva varit del av eller bevittnat. Samtidshistoria har ju som ni kanske vet definierats som den historia som fyrtiotalisterna minns, d.v.s. det som den stora grupp av våra respektive befolkningar som föddes på fyrtiotalet har ett eget förhållningssätt till.

Andra vill hellre se samtidshistoria som "det korta 1900-talet", d.v.s. tiden efter första världskriget, för att låna historikern Eric Hobsbawns term. Hur som helst; I takt med att mer arkivmaterial görs tillgängligt eller att nya memoarböcker kommer ut, vidgas vårt vetande och vår förståelse av vår samtid i en process som också ställer krav på vår uppmärksamhet och våra ställningstaganden.

Jag hade tänkt att använda min tid här till att försöka ge några bilder av relationen mellan Norden och Europa.

Det blir naturligtvis personliga reflektioner, men min gissning är att Nordiska rådet nu när det passerat de 50 kommer att vara föremål för fler historiska studier än tidigare och att detta

kommer att kasta ny belysning över de olika strävandena att hitta gemensamma samverkansområden och att gemensamt lösa problem.

Den europeiska gemenskapen föddes som en följd av andra världskriget och en önskan att bygga gemensamma institutioner i Europa på ett sätt som skulle omöjliggöra ett nytt krig. Den nya Europarörelsen tog fart på kontinenten. Samtidigt fanns i Norden – har jag en känsla av – en ganska sval inställning till ett närmre samarbete.

Det svenska statsrådet Sven Andersson sa på sin tid att till Europeiska möten skickar vi våra andraplansfigurer. Underförstått att det var annorlunda med Norden. Samtidigt växte det internationella engagemanget bland ungdomarna och för min generation var de Europeiska storstäderna – Amsterdam, Frankfurt, London och Paris – kanske främst omstigningsstationer med bra flygplatser och förbindelser ut i övriga världen.

Vi klev på något sätt över de näraliggande problemen och möjligheterna och gav oss längre bort. Om detta intryck som jag har är allmängiltigt vet jag naturligtvis inte, men jag räknar med att den samtidshistoriska forskningen tids nog kan berätta hur det förhåller sig med den saken.

De nordiska länderna sökte sig i stället till varandra och ses i internationella sammanhang ofta som en sammanhållen grupp, trots den variationsrikedom som regionen uppvisat i t.ex. utrikespolitik, militärallianser, och inte minst hållningen till EG- och senare EU-medlemskap. Från min nuvarande position sett kan jag konstatera att Norden på många sätt står för positiva och demokratiska värden

Tillåt mig att i korthet kommentera tre områden där vi särskilt framstår som föregångsländer och då har jag först i åtanke vår syn på öppenhet och saklighet; i andra hand vår strävan efter jämlikhet och jämställdhet och för det tredje mitt eget ansvarsområde i kommissionen, miljöfrågorna.

De nordiska medlemsländerna har tryckt på för att genomdriva större öppenhet i EU-institutionerna, som ju alltför länge verkat i det fördolda och utan någon större insyn.

Under det svenska ordförandeskapet antogs ett öppenhetsdirektiv med tydliga spår av den traditionella nordiska offentlighetsprincipen som ju låter medborgarna få tillgång till de dokument som finns hos myndigheterna. Det är inte heller en tillfällighet att det danska ordförandeskapet introducerat öppna och TV-sända debatter ifrån ministerrådsmötena, som ju tidigare starkt kritiserats för att vara alltför hemlighetsfulla.

Den nordiska inställningen till jämställdhet mellan kvinnor och män och det praktiska jämställdhetsarbete har varit och är en inspirationskälla för EU-länderna. Finland var exempelvis det första landet i Europa som år 1907 lät kvinnor rösta i allmänna val.

Genom Amsterdamavtalet har jämställdhetspolitik blivit en väsentlig del av EU-samarbetet. Jämställdhet mellan kvinnor och män ingår nu som ett av de grundläggande målen.

Förbudet mot lönediskriminering omfattar nu också en lag om lika lön för arbete av lika värde.

En strategi för mainstreaming, dvs. att inarbeta ett köns- och jämställdhetsperspektiv i all verksamhet i unionen, har också antagits. Kampen mot våld mot kvinnor och barn, kvinnohandel och prostitution ges hög prioritet.

Områden i det nordiska jämställdhetsarbetet som jag tror kommer att bli allt viktigare i ett europeiskt sammanhang är erfarenheter av kvinnors deltagande i beslutsprocesserna inklusive kvotering. Även lagstiftning om jämställdhet och möjligheterna för småbarnsfamiljer att kombinera familjeliv och arbetsliv är viktiga förebilder.

I Norden finns det en stark känsla för miljö och natur. De nordiska länderna började tidigt kampen mot miljöförstöring. Denna långa erfarenhet av miljöarbete har gjort att vi har kunnat dela med oss av våra erfarenheter till andra delar av världen, inklusive EU.

Detta festliga tillfälle är kanske inte rätt tillfälle att ta upp den brist på pompa som på ett välgörande sätt präglar det nordiska samarbetet. Låt oss för ett ögonblick bortse från 50-årsjubileer.

Till vardags har det nordiska samarbetet en välgörande lågmäld stil, men inriktning på bra arbetsformer och konstruktiva samtal. Jag tror att det europeiska samarbetet skulle må väl av att lära sig lite av det som man kanske skulle kunna kalla en nordisk förvaltningsstil. Sedan kan det ju inträffa att den nordiska stilen skapar problem – ni har säkert hört att tolkarna inom EU ibland klagar över att de inte hinner med när nordborna gör sina inlägg. Den gängse stilen inom

EU är ju att man först har en ganska ordrik inledning – preambel – med lämpliga citat och antydningar om vad som kommer att sägas, sedan en rad referenser till tidigare talare och därefter budskapet, som gärna varieras några gånger och därefter en avslutning som innehåller en rad artigheter och i bästa fall summerar budskapet. Så icke när de nordiska talar – det blir ett korthugget budskap så när tolken ska sätta igång att översätta är det dags för nästa talare. I en framtida idealvärld kanske vi får höra inlägg som kombinerar det bästa av dessa båda stilar: klara, pedagogiska och lagom långa.

Vi ser nu ett ökat intresse från de nordiska länderna att engagera sig i det europeiska samarbetet, men också viss – jag vet inte riktigt hur det ska uttryckas eftersom det inte är en helt vänlig synpunkt – en viss förtröstan i de egna inhemska lösningarnas förträfflighet. Här kan jag som svensk kanske framförallt notera vad som sägs om svenska deltagare i möten i Bryssel och Strasbourg: De sitter ofta tysta rätt länge, men till sist kommer det, ofelbart, vid så gott som varje möte: "Excuse me, but why don't you do as we do in Sweden?"

Utvidgningen av EU är nära förestående. Bilaterala program mellan Nordens länder och kandidatländerna, främst de baltiska länderna har skyndat på utvecklingen. Jag talar om finansiellt stöd såväl som teknisk assistans för att möjliggöra ett EU-inträde.

Det fortsatta samarbetet och inte minst den kommande utvidgningen av EU kommer att innebära att de regionala samarbetsformerna blir allt viktigare. I det sammanhanget är naturligtvis en väletablerad och välfungerande institution som Nordiska rådet en oerhörd tillgång. Det regionala samarbetet ökar och kommissionen är väl medveten om att vi måste se över de europeiska styrelseformerna särskilt vad gäller EU-arbete på regional nivå.

Vi kommer inom kort att presentera förslag på trepartskontrakt mellan kommissionen, specifika regioner och medlemslandet i fråga om hur vissa miljöproblem kan lösas. Jag tror att dessa kontrakt kommer att leda till ett bättre engagemang och mer direkt medverkan från regionala aktörer i såväl utformande som genomförande av EU:s politik.

Som sagt, ledighet och öppenhet är ju typiska nordiska egenskaper som karaktäriserar vårt arbete i Europa. Men, visst kan också vi nordbor fira med högtidlighet när det gäller – och idag om någonsin har vi väl anledning att göra det.

Tillåt mig att avslutningsvis och å det varmaste på Europeiska kommissionens vägnar gratulera till det Nordiska rådets femtioårsjubileum. Vi ser fram emot ett fortsatt gott samarbete i ett utvidgat Europa.

Applaus

Goodwill Ambassador för världens språk och hederspresident i COMEST, Unesco **Vigdís Finnbogadóttir:** Ers Majestäter, Presidenter, Ers Excellencer, ärade medlemmar och nordiska vänner! Denna höst har jag gjort en intressant och spännande resa genom Norden. Resans tema har varit nordisk demokrati och värderingsgrundlag med konferenser i fem länder om ämnet. Målet med mitt resande var att diskutera tillsammans med nordiska skolledare och unga människor demokratins värdefulla roll i samhället, med ungdomar vars föräldrar förmodligen är jämnåriga med det 50-årsfirande nordiska samarbetet. Unga människor som tar demokratin för given och som inte ser nationsgränser som hinder för utveckling.

Efter fem konferenser i de fem nordiska länderna i det nordiska skolsamarbetets regi, som en hyllning till det 50-årsfirande Nordiska rådet, har vi nått resans slutstation här i Helsingfors. I dag har vi tidigare hållit en uppsummering här i det vackra finska riksdagshuset. På konferenserna där den nordiska demokratin granskats ur ett otal vinklar har också lärare och forskare deltagit. Jag har haft förmånen att hålla i den röda tråden eller fungera som den sammanhållande "nordiska länken" .

Några reflektioner från min resa är, att det blev olika saker man lyfte fram under diskussionerna om de nordiska ländernas gemensamma värderingsgrundlag. Det var olika aspekter man tyckte var viktiga.

Här i Finland har det varit frågan om "Barns rätt – Barns delaktighet", i Sverige om "Klass kön och etnicitet. Skolans värdegrund ur ett jämställdhetsperspektiv", i Norge "Värden i skolavardagen" i Danmark "Skoldemokrati och kulturell integration", och i Island "En mera demo-

kratisk skola. Vad betyder elevdemokrati? Unga människors värden (gamla och nya värden)". En annan erfarenhet är att vi trots nära nordiskt samarbete och täta kontakter fortfarande har mycket att lära av varandra. Hur viktigt det är att lyssna till och föra dialog med den unga generationen är kanske den viktigaste lärdomen. Och därför är det glädjande att ungdomens röst får höras här på Nordiska rådets session. Det är också nödvändigt att dialogen mellan dagens beslutsfattare och det uppväxande släktet fortsätter, inte minst för att motverka politikerförakt eller ointresse för politik och samhällsfrågor och medverka till att förstärka demokratin. Så även om en nordisk resa i demokrati avslutas här idag måste diskussionerna och dialogen leva vidare. Det är inte minst viktigt när vi nu i våra nordiska länder står mitt i utmaningen att uppfostra en ny multikulturell generation. Och det är också viktigt nu när engelskan får ett större inflytande i de ungas språk.

Vi måste stärka demokratin på alla fronter för att bevara de unika värderingar som är den ideologiska grunden i de nordiska samhällena och som beundras och framhålls som goda exempel av världssamfundet. Och vara på vår vakt så inte våra unga låter sig lockas av farlig ideologi som tyvärr ligger på lur. Romaren Tacitus som levde för 2000 år sedan har sagt om demokratin "Rare temporum felicitate ubi sentire quae velis et quae sentias dicere licet." Sällsynt är den lyckan som vi lever med i våra tider som gör att människan kan tänka det hon behagar och yttra högt dessa tankar. Genom att vårda och förstärka demokratin och de värderingar som ligger till grund för den kan vi behålla möjligheten att tänka och tala fritt.

Enligt min mening utvecklas individens värderingar och normer ur respekt för det egna jaget, i självrespekten utkristalliseras positiva värdegrunder och normer. Och just därför bör självrespekt vara en viktig del i uppfostran av alla unga människor. Den som känner respekt för sig själv hyser mindre risk att förföras av det våldsutbud som sköljer över unga i filmer, video och datorspel. Den som känner självrespekt sparkar t. ex. inte en liggande utan har förmåga att känna empati. Men enbart uppfostran av barn och unga är inte tillräckligt. Det vore önskvärt om vi kunde mobilisera och bilda en nordisk motståndsrörelse mot våldsutbudet i de ungas kultur, en slags öppen opinion och dialog där de själva kunde anamma eller lära sig en kritisk hållning.

Vi måste också hjälpa den unga generationen att behålla de egna språken. Utan ett eget språk försvinner den egna unika kulturen så småningom , och därmed förvrängs självbilden och möjligtvis självrespekten. Med anglofieringen av framför allt ungdomskulturen följer en del skräp med – på engelska "trash". Vi skall därför värna om våra egna språk på samma sätt som vi måste bevara livskällan vattnet på vår jord.

De sista fyra åren har jag varit president i Comest, Unesco – världskommission för etik i vetenskap och teknologi. Teknologin och den tekniska utvecklingen är positivt så länge vi inte låter oss styras av den. Risken finns att tekniken per se tar makten och att den trappar upp tempot i samhället med stress och otillfredsställelse som följd. Tiden, detta dyrbara fenomen, som våra mor- och farföräldrar fick lära sig om i visan "tiden är icke att försaka för den kommer aldrig tillbaka". Det är modernt att allt ska gå så fort att det finns begränsade möjligheter att reflektera över tidens gång. De som växer upp och vi andra som anser oss uppvuxna och deltar i denna upptrappade tid kan så lätt bli förvirrade, och därmed tappa fotfästet i det egna språket och identiteten. Låt oss komma ihåg att tiden har sina egna lagar och det är inte minst viktigt att vi ger våra unga tid till reflexion och eftertanke för att de skall utvecklas till självständiga människor som för vårt dyrbara arv, den nordiska demokratin, vidare in i framtiden med den ovärderbara skatten "våra nordiska språk" som är vår identitet.

Ärade församling, tillåt mig att avsluta med ett citat ur den isländska författaren Halldór Laxness "Fria män" där han uttrycker våra tankar på ett underbart sätt. "Hans moder lärde honom att sjunga. Och efter att han blivit en vuxen man och hade lyssnat till världens sång, så tycktes det honom, att intet var förmer än att kunna vända åter till hennes sång. I hennes sång bodde mänsklighetens hjärtinnersta och ofattbaraste drömmar. Då hade tuvorna på mon vuxit samman i himlen. Sångfåglarna i luften lyssnade undrande till denna sång; livets skönaste sång."

Applaus

Det Europæiske Råds formand **Anders Fogh Rasmussen:** Deres majestæter, ærede præsidenter, mine damer og herrer.

Det er en stor glæde at være her i dag, for vi har meget at fejre, meget at være stolte af. Vi kan se tilbage på 50 års samarbejde mellem de nordiske lande. Der er tale om et enestående samarbejde, som har ydet et væsentligt bidrag til den økonomiske og sociale udvikling i vore lande. Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har opnået mange synlige resultater. Det nordiske samarbejde er fortsat vitalt og vidtfavnende. De selvstyrende områder Grønland, Færøerne og Åland deltager aktivt i samarbejdet og de nordiske bånd og den nordiske ånd er fortsat helt særlig for os alle.

Meget har forandret sig siden Nordisk Råd blev grundlagt i 1952, ikke mindst i Europa. Fremsynede ledere fostrede tanken om at skabe et stærkt europæisk fællesskab, et fællesskab som kunne forhindre nye krige mellem landene i Europa. Det førte til dannelsen af de europæiske fællesskaber, i dag den Europæiske Union. Danmark var det første nordiske land, som tilsluttede sig de Europæiske Fællesskaber. Det skete i 1973 og siden hen i 1995 fulgte Finland og Sverige. Island og Norge blev i 1994 tilknyttet den Europæiske Union via aftalen om det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, EØS. Vi er således alle knyttet til EU. Vi nyder alle godt af fordelene ved EU's indre marked og for os alle gælder det at vor fremtid bliver påvirket af udviklingen i det Europæiske samarbejde.

Applaus

Oula, take a coca-cola:
Musik: Jukka Linkola
Tekst: Ilpo Tiihonen
Sibelius-Akademin, CLUB 45
Tuomas Ahola, Tuukka Haapaniemi, Susanna Hietala, Jouni Kannisto og Ninni Poijärvi

Applaus

Foreningene Nordens Forbunds formand **Knud Enggaard:** Deres majestæter, præsidenter, deres kongelige højhed, excellencer, kære nordiske venner.

På vegne af Foreningerne Nordens Forbund bringer jeg en varm hilsen og lykønskning med de 50 år og virket for nordisk samarbejde.

Befolkningerne i vore lande slutter op om Norden. Da Nordisk Råd begyndte sit arbejde var der en folkelig forventning om at øge de politiske og administrative muligheder for at omsætte idé til handling. Grænserne blev åbnet for nordboerne, en proces, som fortsat er i gang i bestræbelserne på at give muligheden for arbejde, uddannelse og bosætning. Den første tids reformer er stadig i centrum for Rådets virke her ved jubilæet.

Den folkelige opslutning om nordisk fællesskab samler sig nu som da om, at vi skylder at give vore naboer i Norden samme vilkår som vi ønsker for vore egne landsmænd.

I Foreningerne Norden føler vi, at vi gennem vort virke i mere end 80 år har været med til at skabe grobund for nordisk fællesskab og samarbejde – at vi på sin vis kan betragte os som faddere til Nordisk Råd.

Jeg takker for, at Foreningerne Norden er inviteret til at bringe en hilsen. Personligt gør jeg det med gode erfaringer som aktiv i rollen som parlamentariker og minister.

Jeg gør det med stor ærbødighed overfor Rådets opgaver og resultater, men også som repræsentant for en folkelig organisation, som har virket stærkt for de resultater, som er opnået i samarbejdet.

Norden Foreningerne har ønsket at give Nordisk Råd en gave, som dels kunne være et symbolsk udtryk for Rådets vigtige opgave, dels for Rådets medlemmers ansvar for resultaterne. Det er gennem at afgive sin stemme i voteringerne, at Rådets medlemmer tager ansvaret. Vi har der-

for fået lavet en stemmeurne, som på værdig måde skal markere alvoren i at deltage i Rådets beslutninger. Vi håber, at denne gave vil understrege vigtigheden af Nordens udvikling langt ud i fremtiden.

I de forløbne 50 år har Rådets arbejde været en fordel for alle de nordiske lande og selvstyrende områder. Rådets virke har også været et godt bidrag til en fredelig og demokratisk udvikling i verden udenfor Norden. Denne opgave bliver stadig mere betydningsfuld.

Vi ønsker Nordisk Råd tillykke med jubilæet, og at Rådet må have fortsat fremgang for det nordiske samarbejde. I Norden foreningerne vil vi følge arbejdet med interesse, forventninger og respekt.

Knud Enggaard overrakte gaven – en stemmeurne laget av nordiske tresorter – til Nordisk Råds President.

Applaus

Europarådet, parlamentariske forsamlings President **Peter Schieder:** Your Majesties, Presidents, speakers, distinguished participants, dear friends,

There is close coherence between the European concept and Nordic co-operation.

Sometimes, the Nordic countries set an example for Europe, at other times in history the European co-operation was the catalyst for more intensified Nordic co-operation. For example, the Nordic practice of including parliamentarians in national delegations to the League of Nations influenced the idea of a parliamentary assembly in Europe, and the foundation of the Council of Europe then inspired the Nordic Council.

The fruitful co-operation between the Nordic Council and the Council of Europe has existed since 1955, when it was first discussed in a political affairs committee of our assembly and then approved by both sides. The Nordic Council and the Council of Europe share the same values: individual liberty, pluralistic democracy and the rule of law. Both commit themselves to human rights, minority rights, the environment and social cohesion.

I want to pay tribute to the active and encouraging role of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden in the assembly of the Council of Europe, sometimes also including representatives from Greenland, the Faeroe Islands and Åland.

Let me illustrate this active role with an example involving our host. When we decided to integrate the former Eastern countries more consistently into the Council of Europe, the Finnish delegate, Tarja Hallonen, proposed the monitoring procedure which has become irreplaceable and helped us to have now 44, soon 45 member states in the Council and 100 million people enjoying the protection of the European Convention of Human Rights.

Dear friends, the Nordic Council has a true friend in the Council of Europe. And the Council of Europe needs its friends in Norden – for its work and for its future.

Gratulerar med födelsedagen! Leve Nordiska rådet!

Peter Schieders tale i dansk oversettelse:

Deres majestæter, præsidenter, talere, ærede deltagere, kære venner,

Der er en tæt sammenhæng mellem det europæiske koncept og nordisk samarbejde. Nogle gange har Norden vist vejen for Europa, andre gange i historien har det europæiske samarbejde været katalysator for et mere intensivt nordisk samarbejde. For eksempel inspirerede den nordiske praksis med at inddrage parlamentarikere i de nationale delegationer til League of Nations til ideen om en parlamentarisk forsamling i Europa. På samme måde var grundlæggelsen af Europarådet inspirationen til Nordisk Råd.

Det frugtbare samarbejde mellem Nordisk Råd og Europarådet har eksisteret siden 1955, da det første gang blev diskuteret i et politik udvalg i vores forsamling og derefter godkendt af begge sider. Nordisk Råd og Europarådet har fælles værdier: frihed for den enkelte, et pluralistisk demokrati og retssamfundet. Begge råd er engageret i arbejdet for menneskerettigheder, mindretalsrettigheder, miljøet og social retfærdighed.

Jeg vil gerne hylde Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige for deres positive og aktive rolle i Europarådets forsamling, nogle gange også med repræsentanter for Grønland, Færøerne og Åland.

Lad mig illustrere denne aktive rolle med et eksempel, der har med vores vært at gøre. Da vi besluttede at integrere de tidligere østlande mere konsekvent i Europarådet, foreslog den finske delegerede, Tarja Hallonen, en kontrolprocedure, der nu er uerstattelig og har hjulpet os til at have 44, snart 45, medlemslande i Rådet samt 100 millioner mennesker, der nyder beskyttelse under den europæiske menneskeretskonvention.

Kære venner, Nordisk Råd har en sand ven i Europarådet. Og Europarådet har brug for sine venner i Norden – i sit arbejde og i fremtiden.

Gratulerer med fødselsdagen! Leve Nordisk Råd!

Applaus

Ungdomens nordiska råd **Antton Rönnholm:** Era majestäter och ärade presidenter, ärade president för Nordiska rådet, medelemmar, hedersgäster, nordiska vänner!

Nordiska rådet fyller 50 år i år och min stora ära är att framföra Ungdomens nordiska råds hälsning och gratulation till denna jubileumssession. Det nordiska samarbetet är en unik konstruktion trots att man idag är väldigt inriktad på diskussionen om globalisering och integration. UNR grundades år 1971 och sedan dess har nordiska ungdomar haft en möjlighet att gemensamt yttra sig på det politiska planet. UNR:s rätt att påverka Rådets beslut är ett bevis på hur demokratin och det civila samhället fortsätter blomstra i de nordiska länderna.

Årets UNR som ägde rum här i Helsingfors beslöt att utveckla sin organisation i en riktning där mandatfördelningen och konstruktionen mera liknar den som Nordiska rådet fungerar enligt. Jag är säker på att årets resolutioner från UNR ger en bra bild av hur vi som nordiska ungdomar tänker. Frågor med anknytning till studier och rörlighet spelar en stor roll för att vi skall kunna skapa en levande nordisk identitet hos nya generationer.

På Ungdomens nordiska råds vägnar vill jag tacka Nordiska rådet för de resurser som UNR har fått under åren och för de möjligheter vi har fått då vi har tilldelats en unik möjlighet att delta i rådets sessioner och framföra våra åsikter inför plenum. En förutsättning för fortsatt framgångsrika UNR-sessioner är att UNR har de resurser som behövs för att fungera effektivt och företräda unga i Norden på bästa möjliga sätt. Vi litar på Nordiska rådets vilja att ta hänsyn till ungdomsfrågor och tror på ett fruktbart samarbete också i framtiden.

Applaus

Sesjonen ble ajournert til 30. oktober kl. 09.00.

Onsdagen den 30 oktober 2002
kl. 09.00 – ca 18.00

Presidenter: Rannveig Guðmundsdóttir (2–5), Anita Johansson (5), Chris Heister (7), Berit Brørby (6, 8), Kaj Ikast (8), Ole Stavad (8–10), Outi Ojala (10–11)

Dagsorden

2	**Fastställande av närvarolista**
3	**Godkännande av dagordning**
4	**Regler för sessionens genomförande samt information om procedur vid voteringar**
5	**Generaldebatt**
	Statsministrarnas redogörelse
6	**EU:s regionalpolitik**
7	**Samarbetsministrarnas frågetimme**
8	**Nordbornas rättigheter och vardagsintegration – Ett gränslöst Norden**
9	**Rasism – Integration**
10	**Arbetsmarknad – Skattekonkurrens – Finans**
11	**Kultur – Kommunikation – Mobilitet – Forskning**

Presidenten: Dagsordenspunkt 1 Sessionens öppnande ble avviklet i høytidlige former i går. Dette punktet gjenopptas torsdag formiddag rett før utenriksministrenes og forsvarsministrenes redegjørelser. Hilsninger fra inviterte internasjonale gjester, som på grunn av for liten tid under gårsdagens åpning ikke kunne gi sine hilsninger, blir da gitt.

2. Fastställande av närvarolista

Presidenten: Forslag til deltakerliste (närvarolista) er utdelt i salen. Eventuelle endringer i deltakerlisten skal leveres skriftlig til den sittende presidenten og til protokollføreren her ved siden av podiet.

Endringer i deltakerlisten:
Frode Sørensen ble erstattet av **Poul Nyrup Rasmussen** for dagsordenspunkt 2 tom. 5.

Rådet besluttet å fastsette deltakerlisten/närvarolistan i overensstemmelse med dette.

3. Godkännande av dagordning

Presidenten: Presidiet foreslår følgende endringer til den utdelte dagsorden: Det oppføres følgende saker på dagsordenen:

Dagsordenspunkt 10 Arbetsmarknad:
A 1284/næring: Medlemsforslag om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde
A 1288/næring: Medlemsforslag om faglig informationsformidling ved flytning af næringsvirksomhed

Dagsordenspunkt 16 Kriminalitet:
A 1310/medborger: Utvalgsforslag om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organisert kriminalitet og hvitvasking av penger
A 1311/medborgar: Utskottsförslag om polisen i ett nordiskt perspektiv

Det strykes følgende saker fra dagsordenen:

Dagordningspunkt 12:
A 13xx/miljö: Utskottsförslag om rovdjursförvaltning

Presidenten: Det meddeles at forslagsstillerne i overensstemmelse med Arbeidsordningen kap. 2 § 26, skriftlig har tilbakekalt medlemsforslagene:

- A 1202/när: Medlemsförslag om nordiska initiativ för avveckling av kärnkraftverket Ignalina
- A 1252/när: Medlemsförslag om befriande av renskötseln från drivmedelsskatt i Sverige och Finland

Det meddeles at

- Medborger- og Forbrukerutvalget har fremsatt utvalgsforslag
  A 1302/medborger: Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking) og om Nordens ansvar for ofre for trafficking
  som erstatter medlemsforslagene
  A 1274/medborgar: Medlemsförslag om människohandel (trafficking) og
  A 1286/medborgar: Medlemsförslag om Nordens ansvar för utsatta kvinnor
- Medborger- og Forbrukerutvalget har fremsatt utvalgsforslag
  A 1310/medborger: Utvalgsforslag om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organisert kriminalitet og hvitvasking av penger
  som erstatter
  A 1296/medborger: Medlemsforslag om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organisert kriminalitet og hvitvasking av penger
- Medborger- og Forbrukerutvalget har fremsatt utvalgsforslag
  A 1311/medborgar: Utskottsförslag om polisen i ett nordiskt perspektiv
  som erstatter
  A 1291/medborgar: Medlemsförslag om polisen i ett nordiskt perspektiv

Rådet besluttet å fastsette dagsorden i overensstemmelse med dette.

4. Regler för sessionens genomförande, information om procedur vid voteringar

Dokumentasjon

Regler för sessionens genomförande (Dokument 2)

Presidenten: Presidiets forslag til regler for sesjonens gjennomførelse er utdelt i salen. Reglene handler først og fremst om *regler om talertid* i de ulike debattene. Jeg gjør oppmerksom på at de tildelte talertidene i debattene bør overholdes og at podiet sørger for at det skjer.

For øvrig gjelder de regler for sesjonens gjennomførelse som framgår av Nordisk Råds arbeidsordning. Voteringsprosedyrer framgår av Information om omröstning med Riksdagens voterings-anläggning, som er utdelt i salen.

Rådet bifalt Presidiets forslag.

5. Generaldebatt – Statsministrarnas redogörelse

Dokumentasjon:

Statsministrarnas redogörelse (Dokument 4)

Nordisk årsredovisning 2001 (Nordisk Ministerråd, C 1; Nordisk Råd, Dokument 1)

Redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

Statsministrarnas redogörelse (Dokument 4)

Statsminister **Göran Persson** (statsministrenes talsmann): Fru president! Låt mig kort presentera det svenska ordförandeskapets prioriteringar för det kommande årets arbete. Jag vill först säga att det sker mot en bakgrund av stor oro för den internationella utvecklingen. Vi kan i Norden ha väldigt mycket av gemenskap och samarbete, men vi är likafullt en del av ett större sammanhang. Där ser vi i dag att spänningarna växer. Vi har den oroande situationen i Mellanöstern. Vi har diskussionen i FN om Irak, och vi har också terrorismen, som ständigt gör sig påmind med fasansfulla dåd. Det är viktigt att vi i Norden utövar en samsyn omkring dessa frågor, att vi står fast vid grundläggande mänskliga rättigheter, att vi arbetar för fred och försoning, att vi följer folkrättens grundläggande principer och värnar FN. Också detta är en nordisk samsyn som det finns anledning att påminna om.

Den andra bakgrunden, som också finns, är att vi har osäkra ekonomiska tider framför oss. Vi kan och ska ha höga ambitioner för nordiskt samarbete, och vi kan ha och har höga ambitioner för vårt arbete i respektive länder. Vi vet att vi också där är beroende av den ekonomiska utvecklingen och av vad som händer i vår omvärld. Den oerhörda volatiliteten, känsligheten och skakigheten på de finansiella marknaderna ger oss naturligtvis anledning till eftertanke. Den direkta kopplingen mellan den statistik som presenteras i USA och utvecklingen i våra länder ger oss också anledning att inse att även om politik är lokal, är vi i dag också direkt globalt beroende. Vi vet inte hur den ekonomiska utvecklingen kommer att bli. Går den åt fel håll påverkar det oss och våra förutsättningar. Går den åt rätt håll kan vi addera till en god internationell utveckling, en nordisk styrka i våra välfärdssamhällen som gör att våra medborgare får det ännu bättre. Det grundläggande internationella beroendet finns där, och det måste vi se.

Vi kommer under det svenska ordförandeskapet att ägna oss åt ett nyckelbegrepp som vi har uttryckt i ordet integration. Detta finns utvecklat i vårt arbetsprogram, som jag hoppas att ni kommer att få ta del av i dag i tryckt form. Det är en integration i fyra nivåer. Det gäller först en integration i våra egna länder. Det handlar om att vi måste se till att alla de som kommit till våra samhällen som flyktingar och som arbetskraftsinvandrare också fullt ut integreras, att de får en möjlighet att delta i arbetslivet och att tillägna sig våra respektive språk och att de skyddas mot diskriminering och övergrepp. Vi står i alla nordiska länder inför en situation där vi behöver ha ytterligare arbetskraft. Vår befolkningsutveckling är tyvärr sådan att vi om 5–10 år i alla länder står inför den diskussionen. Några står redan mitt uppe i den. Ska detta vara möjligt att förena med ambitioner att ha en god utveckling med samhällen präglade av tolerans och samförstånd, måste en bra integration ske i våra respektive länder. Det är visserligen nationell politik, men det är också politik där vi kan lära av varandra. Vi kommer under det svenska ordförandeskapet att inbjuda till diskussion om detta för att se var vi lyckas bäst i Norden och om andra kan lära av goda exempel.

Detta var den första nivån av integration. Den andra nivån för integration gäller alla de nordiska länderna. Där har vi många goda exempel, men också kvardröjande problem. Vi ska arbeta med dem som ännu inte är lösta och som presenterats i tidigare rapporter. Det handlar om allt ifrån regelverk i socialförsäkringar över till gränshandel och inte minst skattefrågor, som våra medborgare tycker att det är rimligt att vi kan lösa ut men som lika fullt dröjer sig kvar som hinder för en integration länderna emellan. Man ser just nu att gränsregionerna blir alltmer livaktiga. Just aktivitet över våra gränser är något som skapar ekonomisk utveckling och möjlighet till integration mellan länderna.

Den tredje nivån är integration innan närområdet. Det handlar om att fullt ut utveckla den möjlighet som utvidgningen av den europeiska unionen representerar, där de baltiska staterna och Polen snart kommer att vara medlemmar – under ett framgångsrikt danskt ordförandeskap vill jag också lägga till. Vi vill naturligtvis särskilt uppmärksamma de baltiska staterna under vårt ordförandeskap och se till att deras integration med Norden utvecklas och fullföljs. Det är en historisk möjlighet och naturligtvis också en enorm politisk styrka om vi skulle lyckas med en integration i det avseendet. Detta rymmer också stora ekonomiska möjligheter, som är en "win-win"-situation för både de baltiska staterna och de nordiska staterna. Den integrationen i närområdet är viktig.

Vi har slutligen integrationen mellan Norden och Europa i meningen ett växande EU. Den behöver ytterligare ökas. Vi har olika hållning till EU mellan de nordiska länderna. Det får vi ha respekt för, men EU finns där, och för oss i Norden är detta något som jag tycker att vi ska förhålla oss till och använda oss av. Det blir den fjärde nivån för det svenska ordförandeskapets integration. Alltså i sammanfattning: Integration inom länderna av individernas rättigheter och möjligheter, en integration mellan länderna, en integration mellan Norden och närområdet och en integration mellan Norden och hela den växande Europeiska unionen. På detta ska vi lägga våra ansträngningar.

Det här är inga nya frågor. Vi behöver inte varje gång vi byter ordförandeskap börja om med en helt ny dagordning. Det måste också vara kontinuitet i det nordiska samarbetet för att vi på så sätt ska kunna ta vid när ett nytt ordförandeskap börjar. Jag sätter stort värde på vad det norska ordförandeskapet har åstadkommit, och det känns för min och Sveriges del tryggt att veta att vi tar över någonting som har skötts med stor framgång och stort engagemang från den norska sidan. För det riktar vi ett speciellt tack till våra norska vänner och ser fram emot en diskussion om det svenska ordförandeskapets prioritering av integration i dess olika dimensioner med avseende på nordiskt samarbete.

Applaus

Ole Stavad (den sosialdemokratiske gruppen, S): Fru præsident! Tak til den svenske statsminister for en spændende og visionær tale. I øvrigt også tillykke med et flot valg. Vi var mange på den danske side af Øresund, som det glædede meget. Når ikke det går så godt hos os selv, så kan vi glæde os over, at det går godt for nogle af vennerne.

Men statsministeren havde en ambition for det nordiske samarbejde, der var højere end det, vi præsterer i dag. Den deler jeg. Men jeg vil godt spørge den svenske statsminister, om ikke han er enig med mig i, at nordboerne ofte måler den på noget meget jordbundet. Og vi har jo i øjeblikket en diskussion mellem Sverige og Danmark om Barsebäck. Jeg tror, at de halvanden million danskere, der bor omkring Barsebäck og tæt på, langt mere måler, om det nordiske samarbejde virker, på, om de tilsagn, de oplever, vi har fået om lukning af Barsebäck, bliver realiseret.

Derfor vil jeg gerne høre fra den svenske statsminister, om vi ikke i dag kan få et tilsagn. Så vil vi gerne give et tilsagn om, at vi kan have et energisamarbejde, så statsministeren ikke skal risikere at fryse juleaften.

Statsminister **Göran Persson**: President! Tack, Ole, för välgångsönskningen med anledning av det svenska valet! Den satte jag stort värde på.

Det är klart att de svenska väljarna, inklusive de skånska, när de ska bedöma en sittande regering väger in sådana viktiga saker som exempelvis energifrågor. Dessa diskuteras också i Sverige. Jag tror att den lösning som den svenska regeringen har valt är uppskattad och respekterad i vårt land. Vi har sedan lång tid tillbaka en uppgörelse om att fasa ut kärnkraften och successivt ersätta den med förnybar energi som är ekologiskt uthållig.

Det sista är inte minst viktigt. Fler borde föra en debatt om hur svårt miljöförstörande oljekraftverk och kolkraftverk skulle kunna ersättas med något som är mer miljövänligt. Det är inte bara vi som sitter fast i ett kärnkraftsberoende som har anledning att föra en vidare debatt om energiförsörjningen. Den för vi gärna tillsammans med danskarna och med andra nordiska länder. Det är en stor och viktig fråga.

Ole Stavad: Vi er helt enige om, at der ligger en stærk forpligtelse på os alle til at producere energi på en måde, så vi ikke nedbryder vores klode. Derfor satser vi også i Danmark så stærkt på vedvarende energi.

Jeg vil gerne bede statsministeren om at komme lidt tættere på et tilsagn om, hvornår den diskussion, vi har haft, kan finde en afklaring. For virkeligheden er jo, at den svenske regering endda ved en folkeafstemning traf en beslutning for ganske mange år siden. Derfor er det vel også en del af sandheden, at hvis man planlægger tilstrækkelig præcist og i tilstrækkelig god tid, så kan man også leve op til de forpligtelser, der ligger i den folkeafstemning, og hvor man er bag ud med at afvikle svensk kernekraft.

Spørgsmålet er: Kan vi ikke komme lidt tættere på et tidspunkt, hvor vi kan påregne, at Barsebäck kan lukke ned?

Statsminister **Göran Persson**: Fru president! Beskedet är att vi ska stänga Barsebäck. Det är vår inriktning.

Vi har stängt den första reaktorn, och vi ska stänga den andra. I och med att den första är stängd har givetvis processen börjat, men innan vi stänger den andra ska vi vara säkra på att vi har en strömförsörjning som fungerar för södra Sverige. Det arbetet fortsätter vi, och det driver vi. Det har vi gjort själva, och vi tänker förstås fortsätta att göra det själva.

Jag tar gärna emot synpunkter och uppmuntring av det slag som jag nyss har fått, men jag gläder mig samtidigt över det faktum att man också i andra länder nu diskuterar hur man ska ersätta kol och olja.

Det är ju så att vi har väldiga miljöproblem, inte minst i Norden, med försurning som skadar miljön, och som skadar människor. Därför måste kol och olja ersättas. Att Danmark vill gå före

och ta initiativ tycker jag är jättebra. Det visar att frågan är lite mer mångfasetterad än bara en diskussion om kärnkraften, som vi ska ta ansvar för att fasa ut. Andra hjälper till att fasa ut det skadliga kol- och oljeberoendet. Så har vi delat upp ansvarsuppgifterna.

Statsminister **Paavo Lipponen**: Fru president! 50-talets nordister var riktiga visionärer, så vi bör hålla den höga ambitionsnivån.

Såsom statsminister Göran Persson just sade är det nödvändigt att fortfarande fördjupa integrationen inom och mellan de nordiska länderna. Bara om vi är starka kan vi också i fortsättningen påverka utvecklingen i vår världsdel. Vi ger vårt fulla stöd till Sveriges nordiska ordförandeprogram.

Estland, Lettland och Litauen kommer att vara medlemmar i Europeiska unionen om två år. I framtiden gäller det att se till att vi kan förena våra krafter för att driva våra gemensamma intressen.

Under Danmarks ordförandeperiod i EU har den nordliga dimensionen utvecklats på ett föredömligt sätt. Jag vill tacka statsminister Anders Fogh Rasmussen för hans personliga insats i att föra denna fråga framåt.

Vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn skall vi igångsätta förberedelserna för ett nytt handlingsprogram för den nordliga dimensionen. Finlands målsättning är att handlingsprogrammet görs tillräckligt omfattande.

En central utmaning är verkställandet av den nordliga dimensionens miljöpartnerskap. Vi behöver snabba åtgärder för att skydda Östersjön.

Också effektiviserandet av samarbetet inom social- och hälsovårdssektorn har blivit viktigare. Smittsamma sjukdomar har spritt sig explosionsartat i våra närområden i öst.

Vid den internationella nordliga dimensionen-forumet i Joensuu i Finland beslöt man att utföra ett program för att utarbeta ett social- och hälsovårdspartnerskap inom den nordliga dimensionen. Jag ber att få tacka den norske statsministern Kjell Magne Bondevik för hans stöd och hans erbjudande att stå som värd för en uppföljningskonferens nästa år.

Rysslands inställning till utvecklingen av den nordliga dimensionen är av central betydelse. Som en ny och viktig öppning i Europeiska unionens relationer med Ryssland borde Europeiska unionen överväga möjligheten att utvidga Europeiska investeringsbankens kreditgivningsmöjligheter i Ryssland till att omfatta även projekt för trafikleder och infrastruktur. Europeiska kommissionen bär huvudansvaret för handlingsplanen för den nordliga dimensionen, men också de regionala organisationerna, företagen, kommunerna och medborgarorganisationerna har en stor betydelse.

På Finlands initiativ har en utredning om nordbornas rättigheter, den s.k. Norrbackrapporten färdigställts, och rapporten har väckt stor uppmärksamhet, såsom den förtjänar. Arbetet med uppföljningen av såväl nordisk som nationell nivå har kommit igång. Verkställandet av rapportens rekommendationer bör fortsättas och effektiviseras ytterligare. För att Norden verkligen skall bli gränslöst måste vi fortfarande reducera de återstående hindren. Likartade gränshinder som de vilka enligt Norrbackrapporten finns mellan de nordiska länderna existerar också på annat håll.

Jag tror därför det skulle vara nyttigt att låta utföra en annan mera omfattande utredning, där man kartlägger den fria rörligheten mellan Norden och EU, d.v.s. faktorer om försvårar boende, arbete och studier i andra länder.

Låt oss också i fortsättningen ställa ribban högt.

Fru president! Om det tillåtes vill jag påpeka att den symbol som vi har här, logon, kom till när jag var ordförande i Nordiska rådets informationskommitté. Det var på 80-talet. Det hade varit en tävling år 1969, men inget av de förslag som då belönades tyckte vi kunde accepteras. I mer än tio år låg förslagen i lådan. Vi tyckte att vi behövde något nytt och bättre, så vi beställde logon från professor Kyösti Varis.

Jag är stolt över denna symbol, som alltså gjorts av professor Varis. Till sist vill jag tacka Nordiska ministerrådets generalsekreterare Søren Christensen för utmärkt arbete med vad han

särskilt har gjort för att förbättra administrationen, kontakterna och samarbetet mellan de olika organen inom det nordiska samarbetet.

Applaus

Statsminister **Davíð Oddsson**: Fru præsident! Oprettelsen af Nordisk Råd for 50 år siden var et skridt til stor gavn og nytte for de nordiske folk og for Norden i det internationale samfund. Rådet har knyttet landene sammen til trods for, at de i andet internationalt samarbejde har valgt forskellige veje.

Rådets agenda har undergået forandringer ligesom det internationale samfund, men behovet for samarbejde mellem de nordiske lande er stort og uforandret.

Højt på den nordiske dagsorden står i dag samarbejdet med nærområderne mod øst og vest, den europæiske integration, globaliseringens virkninger, bæredygtig udvikling, fødevaresikkerhed, informationsteknologi, alt sammen sager, der i det nordiske samarbejdes barndom enten havde været utænkelige som temaer eller uforståelige som koncept. Det viser, hvor store de forandringer er, der har fundet sted i løbet af de 50 år, forandringer, der berører Nordisk Råd, de nordiske samfund og den internationale situation.

Nordisk Råds årlige sessioner afspejler således samtidens politiske situation, og der debatteres dagsaktuelle spørgsmål. Derfor er Nordisk Råd vigtigt, og derfor har det bibeholdt sin værdi.

I det nordiske samarbejde i dag behandles dog endnu sager, der allerede i Rådets tidligere dage prioriteredes højt, og desværre har nogle af dem stadig ikke fundet en løsning. Dette viser rapporten "Nordbornas rättigheter", der blev fremlagt for et år siden. Der er forskellige grunde til, at sådanne problemer ikke er løst på trods af den enighed, der hersker om, at folk skal kunne flytte problemfrit mellem de nordiske lande. Jeg understreger vigtigheden af, at man fortsætter arbejdet med at bortrydde grænsehindringer.

Fremgang og resultater i internationalt samarbejde hviler på effektive kontakter og samarbejde med andre organisationer og parter inden for samme interesseområde.

Island overtog nu for 1 måned siden formandskabet i Arktisk Råd, og vi prioriterer et godt samarbejde mellem Arktisk Råd og Nordisk Ministerråd, da målsætningerne harmonerer godt med det nordiske samarbejdes målsætninger. Jeg ser det også som naturligt at forøge samarbejdet med Nordens vestlige nærområder. Dette samarbejde med Skotland, de skotske øer og områder i Canada skal naturligvis være af en anden karakter end samarbejdet med de baltiske lande og Nordvestrusland.

Fru præsident! Vi står ved et vendepunkt i Europas historie. For det første peger alt i retning af, at udvidelsen af den Europæiske Union mod øst omsider er ved at blive en realitet. Lige fra kort efter den kolde krigs afslutning har det stået klart, at de mellem- og østeuropæiske landes medlemskab af EU var afgørende for fred og velfærd i verdensdelen. For det andet ser det ud til, at de baltiske lande bliver blandt de lande, der får tilbudt medlemskab af NATO på topmødet i Prag i næste måned. De baltiske lande var som okkuperede lande en del af Sovjetunionen. Deres deltagelse i NATO vil bekræfte, at der ikke vil ske en ny opdeling af Europa, hvilket de baltiske landes udelukkelse fra NATO ville have gjort. Topmødet i Prag kan derfor virkelig markere nye tider i Europa.

Godt et årti efter den kolde krigs afslutning ser vi en anden konflikt, der også forgrener sig globalt. Jeg taler om kampen mod international terrorisme. Afgørende i denne kamp er at forhindre, at masseødelæggelsesvåben falder i hænderne på terrorister. Men det må også forhindres, at diktatorer og tyranner kan begå deres ugerninger i ly af sådanne våben, at de kan anvende dem eller overlade dem til terrorister.

Fru præsident! "Integration Norden" bliver nøglebegrebet i Sveriges formandskabsprogram, som Sveriges statsminister har præsenteret her. I talen tog han forskellige spørgsmål op, der står i fokus i de nordiske samfund og det internationale samfund, og som det er vigtigt at have samarbejde og samråd om.

Jeg vil til slut, fru præsident, takke Finlands Riksdag og regering for en imponerende ramme om denne jubilæumssession og udtrykke lykønskninger til Nordisk Råd og min forhåbning om et frugtbart samarbejde i årene fremover.

Applaus

Statsminister **Kjell Magne Bondevik**: Vi opplever nå økende terrorisme i nye og rystende former. FNs sikkerhetsråd drøfter i disse dager spørsmål som angår vår felles fremtid, også FNs egen. Fattigdom, overgrep og urettferdighet preger altfor mange land.

I denne situasjonen må de nordiske land fortsette å kjempe for en multilateral tilnærming i arbeidet for fred, menneskerettigheter og utvikling.

I denne tid fremstår nordisk samarbeid på nytt som et godt eksempel. Vi i Norden oppnår gode resultater gjennom mange, kanskje små, men likevel konkrete skritt. Vårt tempo og våre planer må være realistiske. I vårt samkvem må vi ikke snuble over en stein fordi vi løper etter stjernene.

Men det nordiske samarbeidet må ha visjoner og planer dersom det skal ha bærekraft.

Selv setter jeg det nordiske samarbeidet høyt. Selv har jeg hatt gleden av å delta i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd i mange år og i ulike kapasiteter.

Jeg vet derfor at de nordiske land har definitivt et spesielt og nært fellesskap. Det forplikter. Og forpliktelsen hilser jeg med glede.

Derfor har det ikke bare vært en plikt, men også en glede å lede det norske formannskapet i regjeringssamarbeidet i år. Vi har søkt å bringe fellesskapet videre, bygge på det og forsterke det gjennom et aktivt formannskap.

Vi har søkt et nært forhold til Nordisk Råd. Ministerrådet og rådet er to sider av samme sak – kulturfellesskapet som grunnlag for felles handling. Vi trenger hverandre for å skape politisk dynamikk og for å drive fram gode resultater.

Norge kaller sitt formannskap "Morgendagens Norden".

Fremtiden har vært stikkordet for den norske ledelsen i regjeringssamarbeidet.

Derfor satte vi barn og unge øverst på dagsordenen, fulgt av ny innsats for nordisk matvaretrygghet og oppfølgingen av vårt felles arbeid for bærekraftig utvikling.

For det første: 13 regjeringsmedlemmer fra de nordiske landene og de selvstyrte områdene møttes i Oslo i august. Ministermøtet gav fokus til det videre nordiske samarbeidet om barn og unge, og vårt arbeid overfor nærområdene og EU. Den norske barne- og familieministeren vil redegjøre for vårt arbeid for barn og unge under denne sesjonen.

For det andre: Matvaretrygghet. Vi har nådd nordisk enighet om en felles handlingsplan for økt matvaretrygghet. Norden samler sine krefter. Slik får vi gjennomslag i internasjonale fora. Slik blir vi bedre i stand til å ta vare på forbrukernes interesser. Den norske samarbeidsministeren vil gjøre rede for et eget ministerrådsforslag om matvaretrygghet.

For det tredje: Vi følger opp den felles nordiske 20-årsstrategien for bærekraftig utvikling. Det norske formannskapet i ministerrådet har fordelt midler til konkrete aktiviteter. Vi har sammen markert arbeidet overfor EU, og globalt gjorde vi det på FN-toppmøtet i Johannesburg. Den nordiske strategien er et nybrottsarbeid.

I tillegg har Norrback-rapporten om nordboernes rettigheter i andre nordiske land og nordiske grensehindringer hatt vår systematiske støtte. Dette er praktisk nordisk virke på sitt beste. Regjeringene og parlamentarikerne må se sine muligheter og sitt ansvar. Vi må samvirke hvis vi skal oppnå resultat. Jeg hilser velkommen at min gode kollega Göran Persson har valgt integrasjon som hovedtema for det svenske formannskapet. Det borger for videre oppfølging av Norrback-rapporten.

Jeg kan konstatere og takke nordiske regjeringskolleger og parlamentarikere for at hovedsakene i det norske formannskapsprogrammet har fått bred politisk, finansiell og administrativ tilslutning.

Det nordiske samarbeidet er også en plattform for å ivareta felles nordiske interesser overfor EU.

Vår nordiske samhørighet er fornyet når vi har åpnet oss mot våre naboer sørover og østover. Baltikum er vårt nye, gamle nærområde.

De nordiske statsministrene har fordypet sine drøftelser om EU-spørsmålet.

Med et nordisk perspektiv følger vi prosessen som former EUs utvidelse og debatten om EUs fremtid. Vi har valgt forskjellige tilknytningsformer til EU. Men både et medlemskap og en EØS-løsning gir tette, om enn ulike bånd.

Denne utvidede rammen er blitt en ryggrad i nordisk samkvem. I januar neste år er Barentssamarbeidet ti år. Derfor inviterer jeg mine nordiske kolleger til Kirkenes i Nord-Norge for å markere dette. Sammen skal vi, og representanter for Russland og EU, drøfte det nordligste Europas fremtid.

Sammen kan vi fortsette å bygge vår nordiske velferd.

I dette ønsker vi hverandre lykke til på denne jubileumssesjonen. Og i denne ånd ønsker jeg Sverige velkommen som påtroppende formannskap i det nordiske regjeringssamarbeidet.

Applaus

Ole Stavad (den sosialdemokratiske gruppen, S): Tak til Norge for et godt, aktivt formandskab. Det har været en fornøjelse at samarbejde med en norsk regering i formandskabsstolen, der har en nordist også i statsministerstolen. Så tak for det.

Statsminister Bondevik var inde på Nordisk Råds og vore nordiske relationer og samarbejdet over til EU. Det kom jeg til at tænke på her i fredags, da jeg sad hjemme og fulgte topmødet i Bruxelles. Da tonede der et EU med 25 medlemslande frem på skærmen. Og der var to ting, to lande, der sprang i øjnene – jeg kunne have stillet spørgsmålet også til den islandske statsminister – hvor man så Europa sådan samlet uden vand imellem, hvor Norge og Schweiz var som pletter, der var uden for det egentlige europæiske EU-samarbejde.

Da jeg ved, at den norske statsminister Bondevik de to gange, der har været folkeafstemning i Norge om EU, har argumenteret imod norsk medlemskab, vil jeg godt spørge: Mener den norske statsminister, at tiden nærmer sig, hvor det vil fremme både det nordiske og det europæiske samarbejde, hvis vi har en stærk samspilspartner som Norge med omkring bordet?

Statsminister **Kjell Magne Bondevik**: Det er riktig som Ole Stavad sier, at vi i Norge har hatt to folkeavstemninger om vår tilknytningsform til EU, og ved begge tilfeller har det vært en majoritet mot norsk medlemskap. Disse debattene forut for folkeavstemningene har vært så sterke og har gått så dypt i det norske folk, i politiske partier, ja endog innen familier i Norge, at det ikke er noe man inviterer til uten at det er en ny situasjon som virkelig tilsier det.

Slik jeg ser det, har den tilknytningsform Norge har valgt, vært god og tilfredsstillende for vårt land. EØS-avtalen, Schengen-avtalen og andre samarbeidsavtaler vi har med EU, tjener våre interesser på en god måte. Jeg kan i dag ikke se noe som skulle tilsi en rask omvurdering av dette. Hvis vi i dag skulle invitere det norske folk til en ny debatt om norsk medlemskap i EU, burde vi i alle fall ha et klarere bilde av hvilket EU vi i så fall spør det norske folk om å ta stilling til, for EU er inne i en kraftig omorganisering, dels på bakgrunn av en anbefaling av konventet, dels på bakgrunn av den regjeringskonferanse EU vil ha til neste år, og dels fordi en trenger erfaring med ti nye medlemsland og hvilken plass de små land i EU vil få i den nye organisasjonen som nå drøftes.

Så til informasjon til våre kjære nordiske venner: Spørsmålet om EU-medlemskap står i dag ikke høyt på dagsordenen i den norske innenrikspolitiske debatten. Jeg vil ikke utelukke at den igjen kan komme, men jeg tror det vil ta noe tid, bl.a. for at vi skal kunne få et klarere bilde av hvilket EU som utvikler seg, og som en i tilfelle skal invitere det norske folk enda en gang å ta stilling til. Og med tanke på de erfaringer vi har med to harde debatter i Norge gjør en ikke det før en virkelig føler at det er noe nytt som tilsier en ny runde.

Ole Stavad: Statsminister Bondevik forsvarede, men er det ikke en stærk undervurdering af norsk mulighed for indflydelse, er det ikke en meget indadvendt holdning fra den norske statsminister, som jeg tolkede svaret? Tænker statsminister Bondevik ikke på, hvor meget de øvrige nordiske lande, hvor meget vore venner i Baltikum og andre mindre og små lande har brug for en stærk partner omkring bordet for at forme det EU, som jeg tror, at Norge også på et eller andet tidspunkt vil nå frem til at synes, det vil være klogt at være medlem af? Det at vente uden for døren og se, hvad andre bliver enige om, er det ikke en meget defensiv holdning, når vi ved, at vi har brug for alle stærke kræfter, og vi anser Norge som vores nærmeste, og vi anser Norge for at være en stærk partner i en forhandling?

Vi har brug for den partner. Er det ikke noget, der også bør indgå i statsminister Bondeviks overvejelser?

Statsminister **Kjell Magne Bondevik**: President! La meg først si at jeg selvfølgelig er glad for at Ole Stavad betrakter Norge som en sterk partner. Det liker vi å høre, og slik liker vi også å se på oss selv. Nå har jeg alltid vært av dem i Norge som også anbefalte nei til norsk medlemskap, både i 1972 og i 1994, men jeg har alltid vært av dem som har sett både fordeler og ulemper ved de ulike tilknytningsformene til EU. Det har jeg aldri hatt problemer med å innse. Den helt klare fordelen ved et medlemskap er jo en økt innflytelse, men som da må veies opp mot de ulemper vi fra norsk side har sett ved medlemskapstilknytningen – fra min side spesielt den dype integrasjon den begrensete handlefrihet som dette gir, og viktige regionalpolitiske spørsmål, bl.a. i forhold til fiskeri og landbruk. Det må jo da være en omvurdering av disse fordelene og ulempene som eventuelt skulle føre til et nytt standpunkt, og dit har jeg ikke for min del kommet.

La meg så nevnte et helt konkret eksempel: Selv om Norge ikke er medlem av EU, er vi aktivt med i samarbeidet omkring den nordlige dimensjon, som spesielt Finland i sin tid tok initiativ til, og som Danmark under sitt formannskap nå har videreutviklet på en fin måte. Norge deltar aktivt i arbeidet for den nordlige dimensjon, som også kollega Paavo Lipponen bl.a. nevnte, for eksempel når det gjelder helse- og sosialspørsmål og bekjempelsen av grenseoverskridende smittsomme sykdommer. Så Norge kan, riktignok på avgrensete områder, være med å legge sin tyngde inn i et samarbeid som øker de nordiske lands innflytelse i et større Europa. Men, president, hovedsvaret på dette er spørsmålet om synet på EU-medlemskap og avveiningen om fordeler og ulemper, fordelen ved økt innflytelse ved de vi har sett som ulemper på andre områder. Den debatten vil løpe i Norge, men jeg tror det vil ta noe tid før den blir brennaktuell og komme helt på toppen av agendaen igjen. Vi kan uansett nå ikke være med å påvirke det EU som utformes ved utvidelsen av de ti ved konventet og regjeringskonferansen, så derfor har vi tid til å avvente hvilket EU dette nå blir.

Anita Johansson (den sosialdemokratiske gruppen, s): Fru president! Jag vill börja med ett citat från en sann nordist som brann för det rättvisa samhället, Olof Palme:

> "Vi ska ha klart för oss att det inte finns något finare än politik. Politik innebär att man går samman för att lösa gemensamma uppgifter. Politik innebär att man ställer upp mål för samhällsutvecklingen, präglade av idéer om ett gott samhälle man gemensamt vill förverkliga. Utan politiken kan man aldrig värna människovärdet."

Vi som sitter här i dag brinner alla för att nå ett bättre samhälle, och vi vet att vi gör det bäst tillsammans här i Norden. Det nordiska samarbetet är speciellt. Vi är så lika varandra – och ändå olika. Det är som med syskonkärlek. Vi kanske tar varandra för givet och gnabbar med varandra, men det är bara för att vi vet att vi nästa dag blir sams igen.

Fru president! Det nordiska samarbetet fyller 50 år. Det är intressant att se att vi har lyckats lösa många av de frågor som har kommit upp genom åren. Under Nordiska rådets session 1953 diskuterades frågan om bro eller tunnel mellan Sverige och Danmark. I dag finns en bro; även om den kanske har fört med sig nya utmaningar för oss att lösa.

Under året som gått har rådet prioriterat att arbeta med gränshindren mellan länderna på ett mycket konkret sätt.

När Paavo Lipponen myntade begreppet "Den nordliga dimensionen" så formulerades ett samarbete med våra närområden som nu har blivit ett reellt begrepp. Med detta har EU:s fokus i många avseenden flyttats upp till vår region i norr.

Inom Nordiska rådet arbetar vi mycket med den nordliga dimensionen. Vi har inlett ett nära samarbete med Baltiska församlingen. Samarbetet med Ryssland kommer också att fördjupas under de kommande åren. De västliga och de arktiska delarna av Norden är unika. Det är vår uppgift som parlamentariker att lägga grunden för att framtida generationer ska kunna se det nordliga Europa som en samlad region.

Fru president! De nordiska länderna tillhör de rikaste delarna av världen. Därför har vi ett ansvar på miljöområdet. Miljöfrågorna måste även fortsättningsvis stå högt på den nordiska dagordningen.

Våra ungdomar i Norden är duktiga på engelska, men det är också en fördel att vi kan förstå varandras språk. Den gemensamma kulturen och språkförståelsen är unik för oss – även om vi kan behöva tolkning till exempelvis finska. Men det krävs att inte minst vi som sitter här i dag jobbar medvetet med att bevara språkförståelsen.

Efter vårt socialdemokratiska förslag i går för ett år sedan delas nu för första gången ett nordiskt filmpris ut. Det är vi mycket stolta över. Filmpriset är ett bra sätt att lyfta fram en kulturform som profilerar nordiskt språk och nordisk kultur. Det är min förhoppning att filmpriset inte ska bli en engångsföreteelse.

Fru president! Vi som är engagerade i det nordiska samarbetet har ett särskilt ansvar att vidareutveckla demokratin i Norden. Demokratins villkor är olika för varje generation. Det innebär att demokratin aldrig är vunnen en gång för alla. Den måste erövras av varje generation. Därför har vi i den socialdemokratiska gruppen föreslagit att det under nästa år ska ordnas en demokratikonferens för och med unga beslutsfattare.

En viktig uppgift för oss är att integrera alla nya nordbor i våra samhällen – men också att våra samhällen utvecklas tillsammans med våra nya nordbor. Den främlingsfientlighet som finns i alla våra länder är en av de allra viktigaste uppgifterna som vi har att lösa. Därför tycker jag att prioriteringarna i Sveriges ordförandeprogram i ministerrådet känns bra. Göran Persson betonade i sin regeringsförklaring: "Sverige ska vara de många möjligheternas land – inte de stora motsättningarnas samhälle." Detta ska naturligtvis gälla också i Nordiska rådets samarbete.

Fru president! Den svenska regeringen har distribuerat boken "Jalla! Nu klär vi granen!" till alla elever i årskurs ett och två i gymnasieskolan och till intresserade organisationer. Boken handlar om vad som händer när människor möts i vår alltmer mångkulturella och mångreligiösa värld. Jag vill avsluta med en dikt från boken "Jalla!" som är skriven av Hafiz, som levde på 1300-talet:

"Döm inte genast!
Var mild! Förlåt!
Om vi visste allt om varandra, så skulle det vara lätt att förlåta.
Då fanns det ingen stolthet eller högmod längre."

Applaus

Presidenten: Nordiska rådets president har idag mottagit ett brev där före detta talmannen i Islands Alþing, Sigurður Bjarnason till hela Nordiska rådet framför sina varmaste gratulationer och bästa önskningar om framgång i det fortsatta arbetet. Sigurður Bjarnason är den enda nulevande isländska stiftande medlemmen i Nordiska rådet. Han fullgjorde sedermera under rådets första decennier en betydande arbetsinsats inom rådet både som medlem av presidiet och som rådspresident.

Jens Christian Larsen (midtengruppen, V): Fru Præsident! Norden er ingen isoleret ø i verden og har aldrig været det. De seneste 10 års diskussioner om det nordiske samarbejdes rolle og arbejdsformer efter Berlin-murens fald og tilbagekomsten af Estland, Letland og Litauen, vore baltiske søsterlande, i kredsen af selvstændige, frie og demokratiske stater har alle handlet om netop dette. Det forhold kommer til at blive accentueret endnu mere, når de tre baltiske lande inden for kort tid indtræder som fuldværdige medlemmer i Den Europæiske Union. Under det nuværende ordførerskab under Danmark ser tidsplanen for den kommende udvidelse af EU med 10 nye demokratier i Øst- og Centraleuropa ud til at kunne gennemføres inden for kort tid.

Efter de tragiske hændelser i forbindelse med den 11. september, terrorangrebet på Bali og nu senest gidseldramaet i Moskva fremstår denne virkelighed endnu tydeligere. Norden er en del af verden og befinder sig lige så nær på de store verdensbegivenheder som ethvert andet land på vores klode. Terrorisme, uanset hvor den indtræffer rundt om i verden, rammer os alle og også med dødsofre, som er hjemmehørende i de nordiske lande. Men den nordiske virkelighed er ikke mindre vigtig i dagens globaliserede verden.

Da vore forgængere startede Nordisk Råd for 50 år siden, var det naturligt med fokus på at fjerne hindringer og skabe forudsætninger for, at nordiske medborgere frit kunne bevæge sig mellem landene i Norden for at kunne bo, arbejde og studere dér. Nordisk Råds indsats for at fremme medborgernes frie bevægelighed har haft meget stor betydning for rigtig mange nordboere.

Da ambassadør Ole Norrback af Nordisk Ministerråd fik til opgave at kortlægge virkeligheden med hensyn til nordboernes rettigheder, voksede forventningerne til hans rapport meget hurtigt, ikke mindst gennem det meget værdifulde bidrag, som udførtes af "Hallo Norden", da det blev klart, at virkeligheden for mange enkelte nordboere stadig efter 50 års arbejde i Nordisk Råd var fuld af hindringer og problemer.

Da ambassadør Norrback fremlagde sin slutrapport "Nordbornas rättigheter" i Reykjavik i april, steg forventningerne hurtigt endnu mere. På en overordentlig tydelig og pædagogisk måde kunne ambassadør Norrback med hjælp af "Hallo Norden"s erfaringer og iagttagelser fremlægge en lang række konkrete brister i det nordiske regelsystem. Nok så vigtigt var det, at han også kunne fremlægge manglerne i myndighedernes kendskab til og håndtering af disse spørgsmål, også når regelsystemet allerede var på plads. Måske var det allermest betydningsfuldt med de løsninger, som rapporten også peger på med en tydelig tidsplan for, hvornår løsningerne skulle kunne være på plads rent umiddelbart og på bare få års sigt.

Rapporten " Nordbornas rättigheter" viser, at det næsten helt handler om politisk vilje. Der behøves ikke flere udredninger, nu behøves der politisk beslutsomhed.

Rundt om i Norden venter mange mennesker på de konkrete løsninger, som kan gøre deres bosætning, arbejde og studier i et andet nordisk land enklere. Det er ikke forsvarligt, at ældre til stadighed skal forfølges af forskellighederne i de nordiske skattesystemers måde at håndtere pensioner på, som indtjenes i forskellige nordiske lande, og det er ikke forsvarligt, at nordiske studenter skal sætte sig mellem to stole, når det gælder om at få adgang til de nordiske støttesystemer, som findes for at understøtte ungdommens studier.

" Nordbornas rättigheter" har på en udmærket måde vist, at behovet for kraftfulde løsninger og tiltag gennem det nordiske samarbejde stadig er relevant for tusindvis af nordboere, ligesom det var for 50 år siden. Men i den globaliserede verden, vi nu lever i, kommer den folkelige legitimitet for det nordiske arbejde og dets politiske institutioner til at være direkte afhængige af, hvordan vi tager fat på og løser de problemer, som ambassadør Norrback har gjort os opmærksom på.

Jeg vil også i denne sammenhæng henvise til de omfattende samtaler, som nu føres rundt om i Norden blandt nordisk engagerede medborgere inden for rammerne af Foreningen Norden. Her høres også spørgsmålet om, hvordan den nordiske sprogkonvention kan tillempes, så det bliver en virkelighed, at nordboere kan anvende deres eget sprog i Norden. Det gælder ikke mindst for de medborgere, der har finsk, islandsk, færøsk, grønlandsk og samisk som modersmål.

Foreningen Norden har i en skrivelse til Ministerrådet, underskrevet af tidligere præsident og medlem af Nordisk Råd Knud Enggaard, påpeget nødvendigheden af en hurtig realisering af de konkrete forslag til umiddelbare løsninger af de problemer, som Norrback-rapporten påpeger.

Foreningen Norden henviser som så mange andre også til, hvor værdifuld Hallå Norden er, og til de behov, der findes for at udbygge dens værdifulde virksomhed.

Problemer og mangler er velkendte; nu kræves umiddelbare løsninger. Det nordiske samarbejde har en klar og vigtig rolle i nordboernes hverdag, også i en globaliseret verden. Derfor må vi nu vinde nordboernes tillid ved at vise, at vi er kapable til at indfri deres retmæssige forventninger.

Presidenten minner om mobiltelefonforbudet.

Lantrådet **Roger Nordlund**: Fru president! Som representant för ett självstyrt område tycker jag det här är ett bra tillfälle att framföra gratulationerna till 50-årsjubileet men också att framföra den stora tacksamhet som vi har anledning att känna för det nordiska samarbetet och vad det har betytt för Åland under de 50 år som samarbetet har pågått. Tittar man tillbaka 50 år i tiden kan man konstatera att Åland då var ett litet utflyttningssamhälle med en ganska osäker framtid. Tack vare självstyrelsen och det nordiska samarbetet kan vi i dag konstatera att Åland är ett växande samhälle både ekonomiskt och befolkningsmässigt, och här tror jag att ett välfungerande nordiskt samarbete har haft en avgörande betydelse för att Åland kunnat få denna utveckling.

Politiskt har också Nordiska rådet hanterat de självstyrande områdena på ett mycket generöst sätt och här tycker jag att man kan konstatera att det sätt som Nordiska rådet har behandlat de självstyrande områdena mycket väl också kunde tjäna som exempel för hur Europeiska unionen kunde se både på länder och framför allt också självstyrande, lagstiftande områden, eftersom vi i dag tillsammans med Finland också söker ett sätt och ett system för hur en lagstiftande region kan fungera också i det framtida Europa. Det generösa sätt som Nordiska rådet har hanterat och behandlat de självstyrande områdena på kan mycket väl tjäna som ett exempel och jag tror att man kan hitta ingredienser som kan passa in på det stora europeiska systemet.

En sak som jag tycker att det är skäl att nämna i detta sammanhang, eftersom det är en jubileumssession som vi just nu genomför, är den nordiska examensgiltigheten och dess stora betydelse för människorna och framför allt för unga människors möjligheter att ta del av det nordiska utbildningsutbudet. För oss på Åland har det haft en stor betydelse och har fortfarande en mycket speciell betydelse eftersom vi ligger mittemellan Sverige och Finland och vi har mycket nära till det svenska utbildningssystemet och är mycket beroende av det svenska utbildningssystemet. I dag har vi nästan 70 procent av våra högskolestuderande som utbildar sig i vårt närmaste grannland Sverige och då förstår man betydelsen av ett välfungerande utbildningssamarbete.

Fru president! Jag uppskattar mycket de målsättningar som det svenska ordförandeskapet har satt upp och de fyra prioriteringar som statsminister Göran Persson nämnde; integration i fyra nivåer, inom länderna, mellan de nordiska länderna och integration i närområdena samt integration mellan Norden och Europa är faktiskt alla fyra sådana målsättningar som har betydelse för vårt lilla självstyrande område. Dessa prioriteringar i kombination med Norrback-rapporten om nordbornas rättigheter tycker jag ger oss god anledning att tro att det kommande arbetsåret kommer att bli ett viktigt steg på vägen mot det som vi kallar ett gränslöst Norden.

Jag tog igår på mötet med statsministrarna upp och underströk vikten av att detta arbete lyfts upp på statsministernivå och att man där ger mandat att föra detta arbete vidare också på de övriga nivåerna och att man också nere på myndighetsnivå känner att det finns ett stöd från den absolut högsta politiska ledningen för att de förslag som finns i Norrback-rapporten faktiskt skall genomföras. Ett konkret exempel som är viktigt för oss är att vi skulle få till stånd en informationsfunktion mellan Sverige, Finland och Åland som kunde tjäna flera syften. Ett är naturligtvis att ge information till människor som vill flytta mellan länderna, mellan våra områden, men jag tror också att informationsfunktionerna har en viktig roll när det gäller att ge feed-back till oss politiker som är beslutsfattare, för det utkristalliserar sig nog ganska tydligt var problemen finns och det ger sedan möjlighet att också tillrättalägga de problem som ännu finns. Informationsfunktionen skulle också passa bra med de övriga aktiviteter vi försöker genomföra för att underlätta för flyttning mellan våra länder.

Fru president! Som ett tecken i tiden kan jag konstatera att på Åland har jag aldrig sett så många svanar som jag har sett det här året!

Applaus

Vicelagmand **Høgni Hoydal**: Fru president! 50-årsjubileet ger en anledning till reflexion, till att välja framtid. Det står klart att två vägar avtecknar sig för nordiskt samarbete framöver. Endera håller vi fast vid det som allaredan är uppnått och försöker bevara eller balsamera det, samtidigt som vi överlåter de stora frågorna till EU. Eller också kan vi ge nordiskt samarbete ett ännu större värde, en ännu större betydelse.

Jag tycker att vi också här på jubileumssessionen hör mycket av tendensen att Nordiska rådet och nordiskt samarbete ska vara ett appendix, en förberedelse till EU. Sett ifrån Nordatlanten finns det en reell fara. Betänk vad vi såg på det mänskliga planet vid industrialiseringen för 200 år sedan. Livet delas upp i å ena sidan det materiella – pengarna, kapitalet och industrin – och å andra sidan det mänskliga livet, alltså kulturen och värderingarna. Är det inte vad som händer också nu när det gäller förhållandet mellan Nordiska rådet och EU? EU ska ta sig an de stora frågorna – kapitalet, industrin och produktionen – och Nordiska rådet kan sköta demokratin och värderingarna och ta upp sådant där EU gör fel.

Detta är en motsättning som ligger i historien. I motsats till EU uppstod ju det nordiska samarbetet nedifrån, från folket, och utifrån verklig demokrati. Detta samarbete har byggt på jämställda folk som samarbetar direkt, med grundlagar och gemensamma värderingar. Det är detta som vi firar vid vårt 50-årsjubileum.

Detta bör också vara vår ledtråd framöver. Vi ska ha ett större Norden som samarbetar mot syd och mot öst men också mot väst. Vi ska också ha ett djupare Norden där vi även samarbetar om de hårdare politikområdena: industri, handel, försvar och utrikespolitik. Vi ska alla ha ett jämnare Norden, ett mera likställt och jämställt Norden, som bygger på folkrätt, mänskliga värderingar och enskilda människors rättigheter.

Här vid 50-årsjubileet kan vi ta ett steg i den riktningen som manifesterar att det är detta som Nordiska rådet har byggt på, i motsättning exempelvis till EU.

Tiden bör nu vara mogen för alla länderna i Norden att vara likställda i Nordiska rådet – det vill säga självständigt medlemskap och fullt ekonomiskt ansvar för Färöarna, Grönland och Åland samt samerna.

Jag hemställer om att rådet måtte stödja inkomna förslag i den riktningen. Jag tror att det kan vara 50-årsjubileets bästa markering för folkligt samarbete i Norden.

Det handlar också om att göra Norden större, exempelvis om att jämställa Västnorden med resten av Norden. Vi har ju två självstyrande områden i Västnorden, nämligen Grönland och Färöarna. Ett självständigt medlemskap kan bidra till att jämställa de två länderna med resten och kan alltså ge Västnorden ett större ansvar i nordiskt samarbete. De västnordiska problemställningarna är inte något som är speciellt för Västnorden. De är till gemensam nordisk nytta, men också globalt. Resurshushållning och inte minst klimatförändringar är globala frågor. Västnorden, Nordatlanten, är där ett laboratorium för att granska detta och för att vidta gemensamma åtgärder.

Man kan också beträffande Sveriges ordförandeskapsprogram säga att det i frågan om integrationsproblemställningar också finns något att lära av de små länderna; det är jag övertygad om. Också de små länderna kan ge de större länderna erfarenheter.

President! Ett gränslöst Norden, Norrback-rapporten och vismansrapportens uppföljning är väl de stora frågorna också under kommande år. I frågan om nordbors rättigheter saknar jag vismansrapportens förslag om att man har som mål att utarbeta en nordbornas charta som upprepar alla de rättigheter som den enskilde nordbon har. Det målet tycker jag att man ska hålla fast vid. Det kan ge en god bas för att nordborna själva intresserar sig ännu mer för nordiska frågor.

President! Låt oss ta de stora frågorna på agendan. Inspirationen kan också komma från periferin, som vi ju såg i går kväll vid utdelningen av musikpriset. Det tackar vi på Färöarna för. Det

betyder också att periferin ska ta ett ansvar. Bästa sättet att göra det är att bli självständig medlem av Nordiska rådet.

Landsstyreformand **Jonathan Motzfeldt**: Fru præsident! Det er mig en stor ære at repræsentere Grønland ved denne glædelige begivenhed. Vi har længe set frem til at fejre Nordisk Råds 50-års jubilæum sammen med alle vore nordiske venner, for venskab er, hvad det nordiske samarbejde først og fremmest handler om. I vores del af verden betyder det den fred og ro, som ikke er en selvfølge i andre dele af verden.

Det har været endnu et spændende år for Grønland på den internationale scene. Grønland har denne sommer sammen med Danmark haft fornøjelsen af at være vært for EU-ministerkonferencen om Den Nordlige Dimension og Det Arktiske Vindue i Ilulissat i Grønland. Det er vort håb, at konferencen har ført til en øget forståelse i EU for arktiske problemstillinger.

Hele tankegangen bag Det Arktiske Vindue er, at vi har fælles problemer og med fordel kan søge fælles løsninger i tyndt befolkede områder. De arktiske områder er i overvejende grad afhængige af havmiljøet, og derfor betyder det meget, at retten til at handle med fornybare naturressourcer, som er fanget på et bæredygtigt grundlag, er til stede. Vi ved alle, at det ikke er muligt at behandle problemer som klimaforandringer, global opvarmning og forurening af miljøet ud fra geografiske afgrænsninger, og det er mit klare indtryk, at deltagerne på konferencen forstod alvoren i de nævnte problemstillinger.

Det Arktiske Vindue er blevet anerkendt af EU og partnerskabslandene og vil blive inkluderet i handlingsplanen for Den Nordlige Dimension for 2004-2006.

Det er godt at have nordiske venner på den internationale scene. I Arktisk Råd har Finland spillet en nøglerolle, fordi Finland markerede en bevægelse hen mod et mere helhedsorienteret fokus på livet for mennesker i Arktis.

Vi er overbeviste om, at det islandske formandskab vil videreføre arbejdet med den samme konstruktive tilgang til samarbejdet i de næste 2 år. Det er vigtigt både for Norden og for den videre udvikling af den arktiske del af EU's nordlige dimension, at Arktisk Råd giver udtryk for en positiv tilgang til EU's nye handlingsplan for Den Nordlige Dimension.

Vort eget forhold til EU er på vej ind i en ny fase. Landsstyret har fremsat ønske om en partnerskabsaftale som afløser for fiskeriaftalen. Partnerskabsaftalen rummer bl.a. muligheder inden for mineralefterforskning og klima- og miljøforskning.

Grønland har selvfølgelig deltaget i udarbejdelsen af EU-Interreg IIIB-programmet, Northern Periphery. Programmet har tre hovedformål: kommunikation, holdbar, økonomisk udvikling samt lokalsamfundenes udvikling. Vi er nu i gang med at danne de første konkretet samarbejdsaftaler inden for disse emner, som skal danne grundlag for konkrete projektansøgninger til EU-programmet.

Vi har i år i Nordisk Ministerråd været glade for arbejdet under det norske formandskab. Jeg vil særlig fremhæve den norske samarbejdsministers initiativ for at fastholde Vestnorden som en levende og aktiv del af det nordiske samarbejde. I Vestnorden er vi som bekendt ikke mange mennesker i forhold til de opgaver, der skal løses. Det kræver, at vi nogle gange ser bort fra vores særinteresser og går sammen om de større mål for at sikre hele regionen en fremtid.

Vi ser frem til samarbejdsministrenes udspil om det vestnordiske samarbejde som en del af det nordiske samarbejde, og vi er sikre på, at Sverige som nyt formandskabsland loyalt vil føre dette arbejde videre til gavn for alle i det nordiske samarbejde. Jeg kan også for vores vedkommende love, at vi vil yde vores bidrag til denne proces.

Fru præsident! For os var det en stor begivenhed, da USA og Danmark – med Grønlands hjemmestyre – opnåede enighed vedrørende tilbagelevering til grønlandske myndigheder om den del af Thule Airbase, vi kalder Dundas. Dundas skal skilles ud fra det militære område og tilbageføres til Qaanaaq Kommune. Aftalen betyder, at området udskilles af forsvarsområdet, således at det igen kan anvendes af lokalbefolkningen. Aftalen træder i kraft fra den dag, "Memorandum of Understanding" bliver underskrevet.

Mange af jer ved, at vi arbejder med at udvikle hjemmestyreordningen til en ny selvstyremodel inden for rigsenheden. Det bliver en enestående model set i international sammenhæng. Den kommende tids forhandlinger vil vise, hvordan den konkret skal se ud.

For os er det vigtigt, at det er en model, der passer til vores muligheder og vores ambitioner om deltagelse i det internationale samarbejde. Én ting kan jeg love, og det er, at vi vil holde fast i det nordiske samarbejde og vores nordiske venner, og Grønland ser frem til fortsat at være en aktiv medspiller i det fremtidige nordiske samarbejde.

Grønland har kun været med i Nordisk Råd fra 1984, men ikke desto mindre vil vi med vores endnu unge røst ønske et stort tillykke med de 50 år med ønsket om, at fremtidens nordiske samarbejde fortsat vil bygge på mellemfolkelig forståelse og dermed være til glæde og gavn for Nordens 24 millioner indbyggere.

Applaus

Eero Akaan-Penttilä (den konservative gruppen, saml): Arvoisa rouva presidentti! Pohjoismaiden neuvoston konservatiiviryhmä ja Pohjolan maltilliset oikeistopuolueet onnittelevat nyt juhlivaa Pohjoismaiden neuvostoa. Pohjoismaiden neuvostolla on keskeinen asema pohjoismaisen yhteistyön edistäjänä. Neuvosto antaa poliittiselle yhteistyölle vahvan kansainvälisen oikeutuksen. Se mahdollistaa parlamentaarisen valvonnan ja vaikuttamisen Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintaan ja hallitusten pohjoismaiseen yhteistyöhön. Neuvosto antaa lisäksi kansallisille parlamenteille enemmän vaikutusvaltaa kansainvälisessä yhteistyössä.

Pohjoismaiden neuvosto on keskustelufoorumi, tori, jossa poliitikot kaikkialta Pohjolasta, niin parlamentaarikot kuin ministerit, voivat kohdata toisensa. Neuvoston toiminta parhaimmillaan antaa virikkeitä neuvoston jäsenille ja parlamenteille. Neuvosto on pohjoismaisen yhteistyön voimavarojen luoja, jos se onnistuu tehtävässään.

Tulosten saavuttaminen edellyttää yhteistyötä riittävän korkealla tasolla. Vaikka valtionpäämiesten valtaa kaikissa Pohjoismaissa on enemmän tai vähemmän rajattu, oli valtionpäämiesten osallistumisella juhlallisiin avajaisiin eilen kuitenkin tärkeä symboliarvo. Ryhmänä haluamme kiittää heitä heidän osoittamastaan kiinnostuksesta.

Konservatiiviryhmä kokee, että pohjoismainen yhteistyö niin neuvoston puitteissa kuin sen ulkopuolellakin on antanut meille ryhmänä paljon. Ajatusten, mielipiteiden ja kokemusten vaihto ja yhdessä tekeminen on muodostunut osaksi arkista toimintaamme. Ryhmämme puolueet toimivat tiiviissä yhteistyössä myös eurooppalaisella ja maailmanlaajuisella tasolla. Meillä on Pohjolassa kotoisa olo.

Pohjoismaiden neuvoston on jatkossakin työskenneltävä avoimen yhteiskunnan puolesta. Poliittiset ääniainekset, jotka eivät kunnioita demokratian pelisääntöjä tai ihmisoikeuksia, ovat valitettavasti saaneet jalansijaa myös Pohjolassa. Emme myöskään ole suojassa kansainvälisen terrorismin lonkeroilta.

Pohjola on vastaanottanut suuren joukon uusia asukkaita myös eurooppalaisen kulttuuripiirin ulkopuolelta. Uudet Pohjolan asukkaat rikastuttavat panoksellaan yhteiskuntiamme. Myönteistä kehitystä uhkaa kuitenkin rasismi ja ulkomaalaisviha.

Suurlähettiläs Norrbackin ansiokas raportti pohjoismaalaisten kansalaisten kokemista jokapäiväisistä esteistä osoittaa, että työ rajattoman Pohjolan luomiseksi on vielä paljolti kesken. Monilla sektoreilla ongelmat eivät sinänsä ole uusia, mutta niiden merkitys on ajan myötä pahentunut huomattavasti. Ihmiset liikkuvat enemmän, ja heidän elämäntilanteensa on muuttunut mm. ikääntymisenkin johdosta. Kovasta yrityksestä huolimatta emme vieläkään ole saavuttaneet todellista tutkintojen vastaavuutta.

Lähtökohdaksi tulee ottaa, että pohjoismaalaisten oikeudet ovat vallitseva olotila. Ei ole kansalaisten tehtävä perustella oikeuksiaan. Viranomaisten on erikseen perusteltava, mikäli esteitä on. Kansalaisten kokemat vaikeudet johtuvat osittain siitä, etteivät viranomaiset tunne olemassa olevia pohjoismaisia sopimuksia. Osin vaikeudet johtuvat sopimusten puutteellisuuksista tai myös niiden puuttumisesta.

Siltä osin kuin kyse on viranomaisten tietämättömyydestä, tulee ministerineuvoston ja hallitusten viipymättä korjata tilanne. Lisäksi odotamme, että Pohjoismaiden ministerineuvosto ryhtyy nopeasti ripeisiin toimenpiteisiin korjatakseen voimassa olevien sopimusten puutteet ja luo uusia sopimuksia siltä osin kuin on tarpeellista.

Pohjolan poliittinen ympäristö on muuttunut rajusti kuluneen kymmenen viime vuoden aikana, ja muutos ei ole pysähtynyt. Seuraava odotettavissa oleva askel on Baltian maiden liittyminen ensin Natoon ja sitten Euroopan unioniin. Baltian maiden jäsenyys EU:ssa avaa uusia näkökulmia ja velvoittaa yhteistyön uudelleenarviointiin. Pohjoismaat ovat parhaansa mukaan edistäneet EU:n laajentumista erityisesti Baltian maiden osalta. Sydäntä lämmittää ajatus, että ratkaisut tässä asiassa tehdään Kööpenhaminassa, pohjoismaisessa pääkaupungissa, pohjoismaisen EU-maan johdolla.

EU:n konventti laatii parhaillaan suuntaviivoja unionin tulevaisuudelle. Meidän tulee keskustella enemmän EU:sta pohjoismaisella tasolla. Maiden sitoumukset EU:ssa ja muissa valtioiden välisissä järjestöissä eivät saa jakaa Pohjolaa eri leireihin ja synnyttää uusia rajaesteitä. EU:n pohjoinen ulottuvuus vahvistaa pohjoismaista yhteistyötä, ja pohjoismainen yhteistyö on edellytys projektin onnistumiselle.

Toimiva ja joustava sosiaaliturva edistää yksilön valinnanvapautta ja on myös tärkeä liikkuvuuden edistäjänä.

Arvoisa presidentti! Moni puhuja eilen istunnon juhlallisissa avajaisissa toi ansiokkaasti esiin pohjoismaisen yhteistyön saavutukset ja neuvoston ansiot. Puhujiin on helppo yhtyä.

Mutta mitä odotamme tulevaisuudelta? Millaisen Pohjolan me haluamme? Meillä jokaisella on oikeus ja velvollisuus hahmotella tulevaisuutta. Meidän konservatiivien Pohjolassa vallitsee suvaitsevaisuus ja sosiaalinen turvallisuus sekä pyrkimys tasa-arvoon. Siellä yrittäjyys ei tunne rajoja. Valtiovalta on vähemmän holhoava, kunnioittaa kansalaisten yksityisyyttä eikä riistä heidän työnsä tuloksia kohtuuttomalla verotuksella. Siinä Pohjolassa ovi on avoinna Virolle, Latvialle ja Liettualle. Siellä opiskelua eivät kahlitse valtioiden rajat ja tunnustetaan Pohjoismaassa hankittu pätevyys.

Olemme yhdessä mukana vaikuttamassa Euroopassa ja maailmassa. Pohjola on puhtaiden merten ympäröimä ja käytämme samaa valuuttaa.

Applaus

Eero Akaan-Penttiläs tale i svensk oversettelse:

Ärade fru president! Den konservativa gruppen och de moderata högerpartierna i Nordiska rådet vill gratulera det jubilerande Nordiska rådet. Nordiska rådet har en central ställning som främjare av det nordiska samarbetet. Rådet ger det politiska samarbetet ett starkt internationellt berättigande. Genom rådet kan man parlamentariskt övervaka och påverka Nordiska ministerrådets verksamhet och regeringarnas nordiska samarbete. Rådet ger dessutom de nationella parlamenten mer inflytande i internationellt samarbete.

Nordiska rådet är ett diskussionsforum, ett torg, där politiker från hela Norden, såväl parlamentariker som ministrar, har möjlighet att mötas. Rådets verksamhet ger, när det är som bäst, impulser till rådets medlemmar och till parlamenten. När rådet lyckas i sin uppgift skapas det resurser för det nordiska samarbetet.

För att man skall nå resultat bör samarbetet ske på en tillräckligt hög nivå. Även om statsöverhuvudenas makt i alla nordiska länder är mer eller mindre begränsad hade deras deltagande i gårdagens högtidliga öppning av sessionen ändå ett viktigt symbolvärde. Vår grupp vill framföra dem sitt tack för visat intresse.

Den konservativa gruppen upplever att det nordiska samarbetet både inom och vid sidan av Nordiska rådet har gett oss mycket. Att utbyta tankar, åsikter och erfarenheter samt att göra något tillsammans har blivit en del av vår dagliga verksamhet. Partierna i vår grupp samarbetar intensivt även internationellt i Europa och ute i världen. I Norden känner vi oss hemma.

Nordiska rådet bör också i fortsättningen arbeta för ett öppet samhälle. Tyvärr har sådana extrema politiska element som inte respekterar demokratins spelregler eller de mänskliga rättighe-

terna fått fotfäste även i Norden. Vi är inte heller utom räckhåll för den internationella terrorismens tentakler.

Norden har tagit emot en stor mängd nya invånare även från länder som ligger utanför den europeiska kultursfären. De nya nordiska invånarna berikar våra samhällen med sina insatser. Denna positiva utveckling hotas dock av rasism och främlingsfientlighet.

Ambassadör Norrbacks förtjänstfulla rapport om de hinder som nordiska medborgare stöter på i vardagen visar att arbetet för ett gränslöst Norden fortfarande i mångt och mycket är på hälft. Inom många sektorer är problemen i sig inte nya men de har med tiden förvärrats. Människorna är mer rörliga och deras livssituation har förändrats bl.a. på grund av åldrande. Trots idoga försök har vi fortfarande inte uppnått en genuin examensmotsvarighet.

Utgångspunkten bör vara att nordbornas rättigheter är ett rådande tillstånd. Det är inte medborgarnas uppgift att motivera sina rättigheter. Det är myndigheterna som skall framföra motiveringar när det uppstår hinder. De svårigheter som medborgarna upplevt beror delvis på att myndigheterna inte känner till gällande nordiska avtal. Delvis beror svårigheterna på bristfälligheter i avtalen eller på att man inte har något avtal i frågan.

När det är fråga om okunskap hos myndigheterna bör ministerrådet och regeringarna rätta till situationen utan dröjsmål. Dessutom förväntar vi oss att Nordiska ministerrådet snabbt vidtar åtgärder för att rätta till bristerna i gällande avtal och gör upp nya avtal vid behov.

Den politiska miljön i Norden har förändrats drastiskt under de tio senaste åren och förändringen har inte stannat av. Följande steg att vänta är att de baltiska länderna går med i Nato och därefter i Europeiska unionen. De baltiska ländernas medlemskap i EU ger nya synvinklar och förpliktar till en omvärdering av samarbetet. De nordiska länderna har efter bästa förmåga främjat EU:s utvidgning speciellt mot de baltiska länderna. Tanken på att besluten i denna fråga tas i Köpenhamn, en nordisk huvudstad, under ledning av ett nordiskt EU-land värmer hjärtat.

EU-konventet drar som bäst upp riktlinjer för unionens framtid. Vi bör på nordisk nivå föra mer diskussioner om EU. Ländernas åtaganden i EU och i andra mellanstatliga organisationer får inte dela Norden i olika läger och medföra nya gränshinder. EU:s nordliga dimension stärker det nordiska samarbetet, och nordiskt samarbete behövs för att projektet skall ros iland.

Ett fungerande och flexibelt socialskydd främjar individens valfrihet och är också en viktig främjare av rörligheten.

Ärade president! Många av talarna vid det högtidliga öppnandet av sessionen lyfte på ett förtjänstfullt sätt fram resultaten av det nordiska samarbetet samt rådets förtjänster. Det är lätt att hålla med dessa talare.

Men vad förväntar vi oss av framtiden? Hurdant är det Norden vi vill ha? Vi har alla rätt och skyldighet att gestalta framtiden. I de konservativas Norden råder tolerans och social trygghet samt en strävan efter jämlikhet. Där har företagandet inga gränser. Statsmakten agerar inte förmyndare utan respekterar medborgarnas privatliv och utarmar inte deras vedermödor genom en orimlig beskattning. I vårt Norden står dörrarna öppna för Estland, Lettland och Litauen. Där begränsas inte studierna av statliga gränser och man erkänner den kompetens som någon skaffat sig i Norden.

Vi är tillsammans med om att påverka i Europa och i den övriga världen. Vårt Norden är omgärdat av rena hav och vi har samma valuta.

Anita Johansson overtok ledelsen av forhandlingene.

Steingrímur J. Sigfússon (den venstresosialistiske grønne gruppen, VG): Fru præsident! På vegne af den venstresocialistiske grønne gruppe ønsker jeg Nordisk Råd, os alle, tillykke med 50-års-jubilæet.

På islandsk siger vi: "allt er fimmtugum fært" – "en halvtredsårig klarer alt". Lad os håbe, vi kan sige det samme om Nordisk Råd.

Historisk har det nordiske samarbejde været meget vigtigt for alle lande i Norden, men måske særlig vigtigt for Island som et lille land. I fremtiden kan det blive særlig vigtigt også for de selvstyrende områder, som er på vej mod øget selvstændighed, eventuelt fuld selvstændighed.

Hvis vi ser tilbage, tabte Norden måske en historisk chance, f.eks. i årene 1970-1990 ved ikke at bruge tiden til at bygge et stærkere og mere integreret samarbejde. Men vi skal se fremad og tro på det nordiske samarbejdes mulighed nu og i fremtiden. Vi skal ikke tro, at centralisering og mere og stærkere union og blokbygning er vejen frem. Vi skal tænke kreative, radikale tanker om Nordisk Råds fremtid som et vigtigt regionalt kernesamarbejde. Vi skal være trendsættere.

Når vi ser 10-20 år frem, ser vi et nordisk regionalt samarbejde mellem demokratiske velfærdsstater forankret i et åbent veluddannet retssamfund. Stærkt, fordi det er retfærdigt, uden kløfter, bæredygtigt, i god harmoni med naturen og med mange, gamle, kloge Arne Næss. Et stærkt samfund, fordi det er uden grobund for fremmedfjendtlighed eller terror, men ikke på grund af militær magt eller kapitalrigdom. Vi ser en bæredygtig nordisk velfærdsunion.

Hvad om en af de næste store opgaver, som Norden går i spidsen for, bliver en omfattende nordisk velfærdskonvention eller et velfærdscharter med grundlæggende velfærdsrettigheder, som kan bidrage til omverdenen på lignende måde som f.eks. det nordiske initiativ til oprettelse af FN's standardregler for handikappede. En nordisk velfærdsunion, som har fjernet barriererne mellem borgerne, og som har forpligtet sig til grundlæggende velfærdsrettigheder. Vi ser et udadvendt Norden, som har fået og givet Baltikum og det nordvestlige Rusland et velfærdsløft.

Når Nordisk Råd er 60 eller 70 år, forestiller jeg mig, at indlæggene, som kommer fra talerstolen i det selvstændige Færøernes lagting, ser tilbage på vores session med et smil. Tænk, at man dengang var så optaget af euroen, at man ikke engang havde hørt om den elektroniske verdensvaluta.

Det giver optimisme, at det nordiske samarbejde iblandt har haft dårlige betingelser, men alligevel har udviklet sig og klaret sig godt. Jeg taler på vegne af en gruppe, som rummer mange nuancer og syn på EU. Visionerne om et stærkt, nordisk, regionalt samarbejde har en plads for denne gruppe, uanset om man arbejder inden for eller uden for EU. Nordens muligheder som regional kerne af samarbejde eksisterer nemlig inden for, uden for og på tværs af EU.

Kernen kan udvikle sig i et mangfoldigt Europa, hvor der er flere rum. Et sådant Europa med regionale variationer og med reelle alternativer, som befolkningerne demokratisk kan vælge imellem, vil komme ikke mindst efter EU-udvidelsen mod øst. Samarbejdsområdet behøver ikke at være nicher, men nye rum i international politik uden stormagtsdominans.

Norden skal gå ind i dette århundrede med fuld selvtillid. Ingen tror på den, som ikke tror på sig selv. Vi er en lige så stor eller lige så lille andel af verden som før, og ingenting peger på, at vi ikke kan klare os lige så godt i dette århundrede, som vi har gjort i det sidste, så længe vi bevarer det vigtigste: vor identitet, vor kulturarv, fred, demokrati og bæredygtige velfærdssamfund.

Endnu en gang tillykke med samarbejdet i 50 år.

Applaus

Samarbeidsminister **Svein Ludvigsen**: "Morgendagens Norden" kalte vi det norske formannskapsprogrammet for 2002. I det ligger erkjennelsen av at de nordiske landene definitivt har et spesielt og nært fellesskap både i gårsdagens og morgendagens Norden. Det gir oss noe verdifullt, men det forplikter også, og denne forpliktelsen hilser vi alle med glede. Derfor har Regjeringen og jeg brukt mye tid og arbeid i det norske formannskapet i regjeringssamarbeidet i år. Vi har søkt å bringe fellesskapet videre, bygge på det og forsterke det gjennom et aktivt for-

mannskap. Jeg er også trygg på at det svenske formannskapet vil drive arbeidet fremover med entusiasme og kraft. Statsminister Perssons innlegg tidligere i dag bekrefter det, og la meg også benytte anledningen til å hilse Sveriges nye samarbeidsminister, Berit Andnor, velkommen i kretsen av samarbejdsministre.

De tre hovedområdene i formannskapsprogrammet: barn og ungdom, matvaretrygghet og bærekraftig utvikling har – ikke minst takket være god støtte fra de øvrige nordiske land – fått bred politisk og forvaltningsmessig oppmerksomhet og styrket finansiering i det nordiske samarbeidet dette året. Det er jeg svært tilfreds med.

I tråd med formannskapets prioritering tok det norske formannskapet et initiativ til en styrking av det tverrsektorielle nordiske samarbeidet om barn og unge, og som et eksempel på det, ble det i august avholdt et ministermøte der samarbeid, ansvar og prioritering i det nordiske samarbeidet ble diskutert. Det var en særdeles god oppslutning om det. Hele 13 ministrer fra alle land og selvstyreområder deltok, og i tillegg deltok en rekke ungdommer som i flere innlegg understreket: "Nothing about us, without us". Det synes jeg bekrefter og forteller om et nordisk engasjement blant de unge som lover godt for fremtiden. Blant temaene var tiltak mot vold og mobbing, bekjempelse av rasisme og intoleranse – viktige temaer både i fortid og i fremtid. Vi skal bekjempe rasisme og fremmedfrykt slik at alle barn og unge får muligheter til å utvikle en trygg identitet i et flerkulturelt Norden. Her ligger en av våre fremste utfordringer enten vi snakker om det nordiske samarbeidet eller i våre nasjonale parlament. Det handler om hverdagsintegrasjon.

Vi står også overfor en annen stor oppgave i våre land og i det nordiske samarbeidet, nemlig å få vist våre barn og unge hvilket verdigrunnlag vi bygger våre samfunn på, samt å slå fast at de forskjellige kulturer og etniske ulikheter skal møtes med respekt.

Vi har fra norsk side også satt et særlig fokus på barn og unges helse og levekår i de nordiske nærområder og bidratt til en sterkere og mer samlet innsats mot disse gruppene. Vi har prioritert smittevern, tiltak innenfor forebyggende helsearbeid, tiltak for funksjonshemmede barn samt tiltak for barn og unge under offentlig omsorg.

Dette er et samarbeid og en drivende kraft som både Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd står sammen om.

Det andre området vi hadde som satsingsområde var matvareområdet hvor vi satte inn ressurser for å få utarbeidet og vedtatt en felles nordisk handlingsplan for økt matvaretrygghet i Norden. Det har vi klart.

Det tredje området var oppfølgingen av den nordiske strategien for bærekraftig utvikling, som også har vært viktig under det norske formannskapet, og de nordiske erfaringene fra dette arbeidet var verdifulle felles bidrag under FN-toppmøtet i Johannesburg.

Vi har i tillegg foreslått at ministerrådets samarbeid i Vestnorden og med Vestnordens naboland og regioner nå skal gjøres til gjenstand for en systematisk og strategisk gjennomgang, primært for å gi samarbeidet et politisk løft. Dette er et arbeid jeg har store forventninger til.

En viktig pilar i det nordiske samarbeidet er frivillig sektor. Ideelle organisasjoner, folkelig engasjement og frivillig arbeid er supplementer og viktige aktører i våre respektive land og i det nordiske samarbeidsperspektiv.

Gjennom ulike støtteordninger over Nordisk Råds budsjett stimulerer vi til nordisk engasjement og paraplyorganisering, og uten det frivillige arbeidet på det sosiale, på det kulturelle og på andre områder ville våre samfunn og den nordiske nytten av samarbeidet vært langt fattigere.

Vi har i Norden betydelige kunnskaper om det nordiske foreningslivet og deres historiske røtter. Vi mangler imidlertid tilstrekkelig kunnskap om de nye medborgernes foreningsaktivitet, men vi begynner å få større innsikt, og på den måten kan vi stimulere frivillig sektor til å styrke integrasjon av våre nye medborgere. I så måte er jeg svært glad for at Sverige så sterkt understreker integrasjonen som et satsingsområde.

Vi har i arbeidet i år lagt stor vekt på oppfølgingen av Norrback-rapporten, fordi innbyggerne i våre land forventer at å reise, bo, studere, sykebehandles osv. i et annet nordisk land skal være enkelt. Men det er mange eksempler på at så ikke er tilfellet. Gjennom oppfølging av denne rapporten vender nordisk samarbeid på mange måter tilbake til sitt opprinnelige oppdrag om å gjøre livet enklere for nordiske hverdagsmennesker. Vi snakker om hverdagsintegrasjon. Men

på grunn av reell politisk uenighet mellom de nordiske land og behovet for nordisk konsensus, vil dette arbeidet naturligvis kreve kontinuerlig oppfølging.

Men som jeg sa, jeg er særdeles tilfreds med og glad for de prioriteringer som det svenske formannskapet så tydelig tilkjennegav gjennom statsminister Perssons innlegg i dag, nemlig integrasjon på fire nivåer: Integrasjon innad i våre land, integrasjon mellom våre nordiske land, integrasjon med nærområder og integrasjon med Norden og et utvidet Europa.

Ministerrådet har lenge og – jeg vil si – hardt arbeidet sammen med Nordisk Råd for å få opprettet et nordisk informasjonsknutepunkt i Kaliningrad. Det arbeidet vil vi fortsette. De bestrebelsene vil vi føre videre overfor Russland, og det vil være av stor betydning for det nordiske samarbeidet å kunne bidra i forhold til de mange utfordringene Kaliningrad står overfor i årene som kommer.

Da forstår jeg at tiden er oppbrukt – så da slutter vi der!

Taleren fikk ikke lest hele manuskriptet.

Applaus

Ole Stavad (den sosialdemokratiske gruppen, S): Fru præsident! Jeg vil gerne indledningsvis takke den norske samarbejdsminister, der jo har været formand i år for et rigtig godt samarbejde. Jeg synes kun, det har været en positiv oplevelse, så tak for det.

Men jeg vil godt følge op på debatten, jeg havde med statsminister Bondevik, og spørge den norske samarbejdsminister, Svein Ludvigsen, om man i det andet store regeringsparti i Norge ser lige så ubekymret på den norske rolle i det europæiske samarbejde, som statsminister Bondevik gør det.

Er der ikke i regeringen, eller i hvert fald i de dele af regeringen, som den norske samarbejdsminister Svein Ludvigsen repræsenterer, nogle overvejelser om, hvordan Norge kan komme med på en stærkere måde i det europæiske samarbejde? Er der ikke i regeringen nogle overvejelser om, at der er et stærkt behov for at have Norge med sammen med de øvrige nordiske lande omkring bordet, når vi skal lægge grunden til fremtidens Europa, som vi er stærkt i gang med i øjeblikket?

Samarbeidsminister **Svein Ludvigsen**: Først takk for hyggelige ord innledningsvis. Det er for så vidt hyggelig med den interesse det er for Norges deltakelse i det europeiske rom. Men det er ingen forskjellige oppfatninger i Regjeringen.

I Norge har vi en regjering som består av Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. I regjeringserklæringen har vi en felles oppfatning av Norges plass i det europeiske fellesskap. Det redegjorde statsministeren for, og jeg har ingen annen oppfatning enn det statsministeren redegjorde for, ei heller har Høyre en annen oppfatning. Dette er en oppfatning om Norges plass og aktive partnerskap gjennom EØS-avtalen og tilknytningen derigjennom til EU, som er tilfredsstillende sett fra den norske regjeringens synspunkt.

Ole Stavad: Jeg vil gerne takke samarbejdsminister Svein Ludvigsen for et meget klart svar, et for mig overraskende klart svar. Jeg forstår godt, at en regering i sagens natur er nødt til at holde sammen, men jeg kan notere mig, at det norske højre nu i lyset af regeringssamarbejdet ser anderledes på det europæiske samarbejde, end man gjorde, inden man kom i regering. Det må vi andre naturligvis tage til efterretning. Det går jeg også ud fra, at den norske befolkning er opmærksom på.

Samarbeidsminister **Svein Ludvigsen**: Jeg takker for representanten Stavads bekymring for det norske folks oppfatning av Regjeringens standpunkt knyttet til EU-medlemskap.

Det er ingen uoverensstemmelse mellom de tre regjeringspartnerne når det gjelder vårt forhold til EU. EØS-avtalen er et godt og egnet redskap i så måte, og som medlem av den norske regjeringen har jeg heller ikke noe annet synspunkt enn det statsministeren redegjorde for tidligere i dag.

Det oppsto uklarheter med talerlistene.

Outi Ojala (Nordisk Råds president): Fru president! Jag tänker inte fortsätta diskussionen om Norges EU-medlemskap eller icke. Jag kommer hit bara för att från rådets sida tacka Svein Ludvigsen, ministerrådet och Norge för ett utmärkt väl gjort ordförandeskap.

Som en mycket erfaren politiker och tidigare medlem i Nordiska rådet känner du, minister Svein Ludvigsen, ju till vårt arbete i rådet, och det har varit väldigt viktigt att vi har kunnat samarbeta så utmärkt under din tid som samarbetsminister.

Det är ju nordisk nytta vi eftersträvar – det är vi väl alla eniga om – och har vi inte ett gott samarbete mellan rådet och ministerrådet får vi inte den nytta som vi eftersträvar. Jag vill bara tacka dig, Svein Ludvigsen, väldigt mycket för ditt samarbete.

Berit Brørby (den sosialdemokratiske gruppen, A): Jeg skal ikke fortsette den norske debatten om EU-spørsmål, men bare komme med en saksopplysning som samarbeidsminister Ludvigsen ikke nevnte, nemlig at den regjeringen vi nå har i Norge, har satt på dagsordenen at dersom EU-spørsmålet kommer på dagsordenen i Norge, vil denne regjeringen bli oppløst. Det er jo en ganske vanskelig sak for regjeringen. Men det var ikke det jeg skulle spørre om, for EU vil om kort tid bestå av 25 land med 500 millioner mennesker, og det må etter min vurdering bety et mye mer regionalisert Europa. Da vil jeg spørre den norske samarbeidsministeren, som også har vært med i rådet lenge: Hva tror samarbeidsministeren må til for at Nordisk Råd kan bli en internasjonal body med et visst overnasjonalt preg for å kunne ta seg av den delen av det regionaliserte Europa som vi hører til i.

Samarbeidsminister **Svein Ludvigsen**: Jeg takker for begge de to foregående innlegg og vil understreke at den gode dialog som var et tema på den forrige sesjonen, etter mitt skjønn har kommet godt i gang mellom rådet og ministerrådet, ikke minst takket være Presidiets vilje til å finne løsninger sammen med ministerrådet. Det legger en forpliktelse på begge parter, fordi vi har et felles mål.

Så er det riktig, som Berit Brørby viser til i den norske regjeringserklæringen, at vi anser ikke EU-medlemskap som en aktuell problemstilling for tiden. Det syn tror jeg deles av et relativt samlet storting, og det er en problemstilling som er rimelig vel antatt også i den norske befolkning. Så er det slik at hvis saken skulle bli aktuell, slik Berit Brørby viser til, vil samarbeidsministeren raskt være fylkesmann i Troms.

Så stilles det spørsmål om hva samarbeidsministeren ser for seg når det gjelder å utvikle Nordisk Råd henimot et instrument i europeisk og internasjonal sammenheng – om man skulle få et overnasjonalt preg. Dette inviterer jo til en atskillig videre debatt enn en replikkveksling, men i utgangspunktet ser jeg for meg, og det har regjeringen og Stortinget også gitt uttrykk for, at Norge skal være en aktiv part i utviklingen av Europa, og vi har gitt vår fulle støtte til den utvidelsesprosess som foregår i Europa.

Så ser vi at Norge gjennom EØS-avtalen, som det har vært bred enighet om i Stortinget, skal videreføres og videreutvikles. Da ser vi for oss at vi går inn i en prosess med EU hvor vi fra norsk side skal se til at norske og europeiske interesser er vel ivaretatt når frihandel opphører for enkelte land gjennom utvidelsen av Europa.

Når det gjelder å utvikle Nordisk Råd i retning av et instrument med overnasjonalt preg, er ikke det av de målsetninger jeg ser for meg som nært forestående, men det er nok en debatt som kan føres i mange sammenhenger, i nordisk sammenheng og i de politiske fora hvor det er naturlig.

Marianne Jelved (midtengruppen, RV): Fru præsident! Den norske samarbejdsministers svar på de to replikker, der har været, har overrasket mig. I Danmark har vi jo forbehold over for dele af samarbejdet i EU, de berømte danske forbehold, og der er et flertal af partier i Folketinget, der ønsker, at Danmark skal være helt og fuldt med. Vi har haft folkeafstemninger, som er baggrunden for, at vi ikke er med helt og fuldt. Men ikke desto mindre vil de partier i Folketinget blive ved med at sige, og de siger det også i dag til de danske vælgere, at på sigt må Danmark med. Jeg betragter det som politisk lederskab at anvise en vej, selv om der ikke er et flertal i befolkningen. Derfor kan jeg ikke lade være med at stille et spørgsmål til den norske samarbejdsminister, som jo også repræsenterer Høyre. Når vi nu får 25 lande i Europa, som solidarisk deler rettigheder og pligter, fordi de anerkender, at det er en forpligtelse at samarbejde i Europa for at løse fælles problemer, hvor små og store lande har samme rettigheder i samarbejdet, så gør det faktisk ondt i en dansk nordist, at Norge med toneangivende partier som Høyre helt afviser at drøfte dette. Har Høyre ikke en forpligtelse til at berede Norge på at være med – som et solidarisk land i Europa?

Samarbeidsminister **Svein Ludvigsen**: Rådsmedlem Marianne Jelved redegjør for Danmarks vei og veivalg både i fortid og i fremtiden. Vi i Norge har valgt vår vei, ikke minst gjennom to folkeavstemninger, senest i 1994. Regjeringen har som statsministeren redegjorde for tidligere i dag gjennom regjeringserklæringen redegjort for et framtidig EU-medlemskap og en fremtidig debatt om medlemskap. Norge ønsker å være en aktiv deltaker i Europa. Vi er en aktiv partner i de utvidelsesforhandlingene som pågår, og det berører oss. Vi har valgt vår vei, og vår vei er EØS-samarbeidet, og det er en vei som er farbar i tiden framover. Men som statsministeren sa, kan man selvfølgelig ikke utelukke at EU-problematikken vil komme på dagsordenen i Norge. Den er det ikke i dag, og det er bred politisk enighet om at det veivalget er et veivalg som bærer også i tiden framover.

Presidenten anmodet om at talerne skulle tenke på tiden slik at det ikke måtte pålegges tidsbegrensninger for resten av debatten.

Marianne Jelved: Fru præsident! Jeg ved ikke, om jeg skal tolke det som en svag åbning, at EU-samarbejdet måske kan komme på den norske dagsorden, men jeg noterer, at det rigeste land i Europa gerne vil være aktivt med og præge udviklingen, men ikke vil give noget af sig selv i et forpligtende samarbejde. Jeg håber, at der vil skabes en bevægelse i Norge, der synes, at Norge skal være helt og fuldt med. Jeg beklager, at det ikke er et konservativt parti som Høyre, der kan lægge linjen.

Minister for nordisk samarbejde **Flemming Hansen**: Fru præsident! Også jeg byder velkommen til den nye svenske samarbejdsminister Berit Andnor. Jeg glæder mig til samarbejdet.

Det nordiske samarbejde har gennem de senere år gennemgået en række reformer. Jeg var medlem af Nordisk Råd indtil 1990, dvs. at det altså er 12 år siden, jeg har været her, så jeg synes, jeg har gode forudsætninger for at vurdere denne fornyelse. Det tager jeg også som et udtryk for, at vi i det nordiske samarbejde bestræber os på at være fokuseret, at være effektive.

Og det er lige netop, hvad vi ønsker fra dansk side! Det nordiske samarbejde skal være fokuseret og effektivt! Vi har opnået mange gode og synlige resultater gennem de seneste 50 års

nordiske samarbejde. Det skal vi fortsætte med. Det kræver, at vi er indstillet på løbende at tilpasse det nordiske samarbejde til de forandringer, der sker omkring os. Omstilling kræver prioritering, og det skal vi være klar til. Og det tror jeg også, at vi er.

Med vedtagelsen af "Ny Nordisk Dagsorden" ved sidste års session har vi netop vist, at der er vilje til fornyelse i det nordiske. Vi har fra Nordisk Ministerråds side valgt at fokusere og prioritere vigtige spørgsmål som teknologisk udvikling, velfærd, det indre marked i Norden, samarbejdet med vore nabolande, og sidst, men ikke mindst miljø og bæredygtig udvikling.

Netop fokusering og prioritering er helt afgørende for det fremtidige nordiske samarbejde. Hvis vi skal opretholde den stærke folkelige opbakning til det nordiske samarbejde, er det nødvendigt, at vi kan vise resultater, der helt konkret skaber en merværdi for både borgere og virksomheder i Norden. Med andre ord resultater, der er relevante.

Det er for fremtidens nordiske samarbejde også vigtigt, at vi ikke isolerer os fra omverdenen, men netop ser det nordiske i forhold til denne. Netop derfor lægger vi fra dansk side stor vægt på, at samarbejdet med nærområderne forbliver i centrum for vort arbejde. Det være sig i forhold til de baltiske lande og det nordvestlige Rusland som i forhold til det arktiske område og Vestnorden.

Jeg har sagt, at vi skal prioritere. Det gælder ikke mindst arbejdet med at fjerne de efter 50 år stadig eksisterende grænsehindringer mellem de nordiske lande. Med Ole Norrbacks rapport om nordboernes rettigheder i hånden er der nok at tage fat på.

Det er klart, at Ole Norrback har ønsket at provokere os politikere for at få os til at smøge ærmerne op og gøre noget ved problemerne. Jeg vil gerne signalere, at vi fra dansk side er parate til at tage udfordringerne op.

Med Norrback-rapporten og vort ministerrådsforslag har sessionen taget hul på, hvad vi ser som en fortsat proces. Vi kommer ikke alle eksisterende grænsehindringer til livs over én nat. Men vigtigt er det, at der sker noget, og at det er håndgribeligt og synligt.

Samtidig er det vigtigt, at vi er realistiske og ikke lover mere, end vi kan holde. For eksempel er nordisk harmonisering på skatte- og afgiftsområdet en meget vanskelig sag at løse. Jeg noterede mig med et smil på læben Åse Klevelands bemærkninger om skattepolitik i går aftes under festen.

Jeg er måske skuffet over, at Norrback-rapporten ikke i højere grad støtter op om tiltag, som kan fremme mobiliteten på det regionale niveau. I et dansk perspektiv er det grænseregionale samarbejde af største betydning. Jeg tænker naturligvis på det samarbejde, som danske og svenske myndigheder har indledt for at fremme mobiliteten i Øresundsregionen. Perspektiverne i dette samarbejde er store for både Danmark og Sverige, ja, for hele Norden. Jeg noterede mig med glæde den svenske statsministers ord i hans tale.

Vi vil fra dansk side fortsætte bestræbelserne vedrørende den nationale opfølgning af Norrback-rapporten. Jeg har derfor taget initiativ til i samarbejde med Foreningen Norden i løbet af efteråret, at gennemføre en seminarrække rundtomkring i Danmark med det formål at informere regionale og lokale embedsmænd og de relevante myndigheder om nordboernes rettigheder i henhold til de fælles nordiske aftaler. Endvidere vil vi intensivere bestræbelserne vedrørende vor informationsindsats på Internettet.

Lad mig til sidst gøre kort status vedrørende de vigtigste opgaver for det danske EU-formandskab, herunder EU-udvidelsen. Mange af de mål, vi satte os for det danske formandskab, er allerede nået. Men den største udfordring, udvidelsen, ligger stadig forude. Disse forhandlinger er ikke afsluttet endnu. EU's udvidelse med bl.a. Polen og de tre baltiske lande åbner store perspektiver for hele Norden, og vi har fra dansk side med glæde noteret os, at alle de nordiske lande fuldt ud bakker op om udvidelsen.

Udvidelsen er en historisk chance for at skabe stabilitet og økonomisk fremgang på det europæiske kontinent. På Det Europæiske Råds møde i Bruxelles bekræftede EU, at 10 kandidatlande vil være rede til at afslutte forhandlingerne inden årets udgang. Endvidere opnåedes der enighed om fælles positioner på alle udestående finansielle emner, herunder landbruget.

Taleren fikk ikke lest hele manuskriptet.

Fiskeriminister **Árni M. Mathiesen**: Fru præsident! Det er mig en stor fornøjelse at få lejlighed til at tale til jer her ved Nordisk Råds 50-års jubilæumssession. Jeg vil til at begynde med takke jer alle for støtten til Islands indtræden i den internationale hvalfangstkommission. Jeg er fuldstændig klar over, at der er delte meninger blandt os om, hvorvidt der skal fanges hvaler eller ej, men det, jeg vil takke for, er støtten ved den lovformelige sagsbehandling.

Jeg vil også fremføre en tak til de nordiske stater i EU, for jeg har hørt fra medarbejdere i den islandske forvaltning, der har arbejdet i Unionen, bl.a. fra repræsentanter fra mit ministerium, at alle staterne dér har lagt et godt ord ind vedrørende islandske spørgsmål.

I denne forbindelse kan vi nævne Finlands initiativ til den såkaldte "northern dimension" og det særdeles oplysende arbejde fra formandskabet Danmarks side. Det samme kan siges om Sverige, som netop overtager formandskabet her i vores forum, Nordisk Råd, ved næste årsskifte.

Jeg har lyst til her at sige nogle ganske få ord om en sag, som jeg ved, at svenskerne vil lægge vægt på under deres formandskab, og det vedrører dioxin og dioxinlignende pcb'er.

Øget fokus på dioxiner i madvarer og foder er et faktum, og Island er derfor tilfreds med, at der bliver lagt vægt på dioxin og lignende stoffer, men det er af stor betydning, at dette arbejde planlægges som en helhed. Dermed mener vi, at der bør findes en overordnet projektgruppe, der har oversigt over hele sagsområdet. Det vil sikre målrettet og helstøbt gennemførelse af det hele, og det vil senere have større slagkraft, når resultaterne anvendes, f.eks. vedrørende tilladte mængder af disse stoffer i madvarer og foder.

Vi vil her komme ind på mere end ét tema. Der skal nævnes indsamling og strukturering af eksisterende kundskaber, studier af optagelse af dioxin gennem fødekæden og risikoen for indtagelse af dioxin versus positive effekter af indtagelse af fisk.

Såkaldt miljømærkning har været et tema i nordisk fiskerisamarbejde i nogle år. Det har været et produktivt og positivt arbejde. Alligevel er det fortsat ikke lykkedes for os at bringe denne sag op på et internationalt niveau via COFI, men dér ser vi eventuelt frem imod ændringer.

Jeg vil her gå lidt nærmere ind på informationen om Islands position i denne sag. I grove træk går den ud på, at vi fortsat mener, at der burde opstilles kriterier på et internationalt niveau f.eks. i FAO-regi. Vi må fortsætte med at følge med og prøve at påvirke debatten om miljømærkninger på internationalt niveau, og der vil samarbejdet mellem de nordiske lande kunne blive vigtigt.

Videre har vi bestemt at igangsætte et projekt, der tager sigte på at øge og forberede adgang til relevant information om fiskebestandenes og økosystemets tilstand. Vi har allerede en webside, med sådan information, www.fisheries.is, men i denne omgang satses der på en betydelig udvidelse af den, specielt vedrørende fiskeribiologiske faktorer.

Applaus

Presidenten anmodet igjen om at talerne skulle tenke på tiden slik det ikke måtte pålegges tidsbegrensninger for resten av debatten.

Samarbetsminister **Jan-Erik Enestam**: Ärade president! Norden är en del av Europa och vår omvärld. Därför välkomnar Finland speciellt det svenska ordförandeprogrammet för 2003 "Integration Norden".

Vad integration inom de nordiska länderna beträffar är frågan om hur invandrare inlemmas i våra samhällen aktuell. Vi har att lära av varandra. Vi bör arbeta för "de nya nordbornas" bästa.

Det kanske främsta resultatet av Finlands ordförandeskap för det nordiska regeringssamarbetet i fjol var utredningen om nordbornas rättigheter. Den så kallade Norrback-rapporten tar upp frågor både om nationell och om inomnordisk integration. Nordiska ministerrådet kommer att under en särskild dagordningspunkt presentera det uppföljningsarbete som satts i gång. I ministerrådsförslaget rapporteras för åtgärder som redan nu planerats och delvis är under verkställande inom flera sektorer såsom arbetsmarknads-, hälso- och social-, konsument- och regionalsektorerna. En lisa över 23 punkter framläggs.

Jag vill framhålla att detta är endast de första åtgärderna. De nordiska arbetsministrarna har tagit sin uppgift på allvar för att koordinera uppföljningen av rapporten om nordbornas rättigheter i hela ministerrådet. Samarbetsministrarna är pådrivare här. Vi behöver ett långsiktigt och konsekvent arbete för att skapa en fungerande hemmamarknad och ett gränsfritt Norden.

I ett gränsfritt Norden bör målsättningen också vara ett TV-utbud över de nationella gränserna. Man har nått ett gott stycke på väg med bilaterala lösningar, framför allt mellan Finland och Sverige men också mellan Norge, Danmark och Sverige. Grannländernas TV:s fria sebarhet är dock regionalt begränsad. Finland kommer att för samarbetsministrarna föreslå att nya åtgärder vidtas för att grannländernas TV i digitaliseringens tidsålder skall nå större kretsar av tittare än hittills.

I relationerna till Nordens närområden kommer Estlands, Lettlands och Litauens förestående EU-medlemskap att leda till nya former av integration och samarbete. Tyngdpunkten för det traditionella närområdessamarbetet förskjuts mot nordvästra Ryssland. Uppgifterna där gäller miljö, hälsovård, sociala problem och stöd till medborgarrörelser. Genom sina insatser bidrar Norden till den viktiga politik som bedrivs inom EU:s nordliga dimension.

Med de baltiska länderna planeras bl.a. ett utvidgat gränsregionalt samarbete i öst, ett nordiskt-baltiskt-ryskt trepartssamarbete.

Samarbetsministrarna har det horisontella ansvaret för den nordiska strategin för hållbar utveckling i Norden. Strategin gäller också i förhållandet till närområdena. Finland har i år tagit initiativ till en kartläggning av kapaciteten för oljebekämpning och riskerna vid oljetransport i Östersjön. Avsikten är att genom denna insats, som finansieras av ministerrådet och utförs i nära samarbete med alla berörda organ, bemöta den nya situationen som uppstår då oljetransporternas volym inom de närmaste åren fördubblas i trafiken från de nya ryska hamnarna ut till Nordsjön.

President! Det nordiska samarbetets framtid ligger i att utföra relevant arbete både inom Norden och i våra närområden. Den Europeiska unionens utvidgning bara ökar betydelsen av regional samverkan.

Poul Nyrup Rasmussen (den sosialdemokratiske gruppen, S): Fru præsident! Jeg havde tænkt mig at holde en helt anden tale, end jeg er nødt til at gøre nu. Den skulle handle om Baltikum efter EU's forestående udvidelse. Men jeg må bruge min korte taletid på noget helt andet, noget meget principielt, som ikke alene er et dansk problem, men som er et fælles demokratisk problem, og derfor nævner jeg det her i Nordisk Råd.

Fru præsident! Danmark er udsat for et ubehageligt og uacceptabelt pres fra vores store russiske nabo lige nu. Det handler for mig om de grundlæggende frihedsrettigheder, retten til, at vi i vore lande i Norden kan holde de møder, som private organisationer ønsker at holde under frihed, under ytringsfrihed og uden indgriben fra regeringsmagten. Rusland har krævet, at vi standser en konference om Tjetjenien, der i disse dage afholdes i Danmark.

Det kan ingen regering gøre – fru præsident – ingen regering i Danmark kan gøre det af hensyn til vores forfatning, lige så lidt som hvis det havde været i Norge, Sverige, Finland eller Island. Vi har grundlæggende mødefrihedsrettigheder i vore nordiske lande, og det er fuldstændig afgørende, at vores store, russiske nabo også forstår det.

Det er ikke første gang, et lille land er under pres, og derfor nævner jeg det her. Jeg siger også rent ud, at vi alle tager afstand fra terrorismen. Danmark kan ikke have, at nogen anklager os for at have sympati med gidseltagere eller terrorister. Det har vi ikke. Og hvis nogen, der har tilknytning til den konference, har med det at gøre, så vil danske myndigheder naturligvis gribe ind.

Men fru præsident, nu har den danske regering flyttet sit EU-møde til Bruxelles. Ruslands præsident, hr. Putin, har aflyst sit besøg i Danmark. Dumaen lægger hårdt pres på det danske parlament med sanktionstrusler og boykot. Jeg vil gerne sige, jeg vil opfordre Nordisk Råd til at finde veje til at udtrykke støtte til den danske regerings og det danske Folketings insisteren på demokratiets ytringsfrihed. Vores russiske nabo må forstå, at vores demokrati og kampen mod terrorismen er to sider, der må leve side om side.

Fru præsident, det kunne lige så godt have været i Norge, Sverige, Finland eller Island. Derfor er det et fælles nordisk anliggende. Det er let nok at hænge et enkelt land ud, men netop derfor bør vi finde veje i Norden til at få markeret, at vores demokrati og kampen mod terrorismen må leve side om side.

Jeg har forstået, at Ruslands præsident Putin vil aflægge besøg i Norge umiddelbart efter sit besøg i Bruxelles med EU og det danske formandskab. Jeg håber, at vore norske venner kan finde veje til også at støtte Danmark i denne vigtige demokratiske virksomhed.

Applaus

Inrikesminister **Ville Itälä**: Arvoisa puhemies! Pohjoismaisen yhteistyön tulokset ovat kiistattomia. Esimerkiksi passivapaus on ollut jo vuosikymmeniä ennen Schengenin sopimusta. Tästä huolimatta pohjoismaat ovat ajautuneet integraatioratkaisuissaan hieman eri pöytiin. Tämä on vähentänyt pohjoismaisen yhteistyön painoarvoa, mutta ei ole poistanut sen merkitystä. Pohjoismaisen yhteistyön tulevaisuuden kannalta ratkaisevaa on, että löydämme toisemme Euroopan unionin rakennekysymysten puitteissa. Ratkaisevaa on mm. löydämmekö toisemme saman valuutan piiristä. Meillä on oltava samansuuntaisia, yhteisiä intressejä, ja tämä taas edellyttää yhtenäisiä näkemyksiä unionin kehityssuunnasta.

Meidän on yhteisvoimin edistettävä unionin pohjoista ulottuvuutta ja Itämeren alueen yhteistyötä. Baltian maiden odotettavissa oleva jäsenyys unionissa avaa pohjoismaiselle yhteistyölle uusia mahdollisuuksia ja antaa mahdollisuuden korostaa Pohjois-Euroopan merkitystä Euroopan unionissa.

Pohjoismaat, kuten muutkin läntisen Euroopan maat, ovat tilanteessa, missä ne ikärakenteen muuttuessa tarvitsevat lisää työvoimaa omien rajojensa ulkopuolelta, myös kolmansista maista. On tärkeää, että maahanmuuttopolitiikka on hyvin suunniteltua, perusteltua ja avointa. Tämä on kaikkien etu. Maahanmuuton syiden ymmärtämisen kautta on helpompaa luoda hyväksyvämpää asenneilmastoa ulkomaalaisia kohtaan ja helpottaa heidän integroitumistaan. Meidän tulee omalta osaltamme pyrkiä rakentamaan ymmärtävää ilmapiiriä, jossa rasismi ei löydä kasvualustaa. Tämän lisäksi maahanmuuttoa ja maahanmuuttajien asemaa, oikeuksia ja velvollisuuksia säätelevien normien tulee olla selkeitä ja niissä tulee olla riittävää ja oikeata tietoa saatavilla potentiaalisille maahanmuuttajille.

Erilaiset kulttuurit ovat rikkaus, ja globalisoituvassa maailmassa on opittava hyväksymään eri kulttuurien yhä läheisempi rinnakkaiselo. Tässä yhteydessä voidaan puhua myös pakolaispolitiikasta, joka on ollut viime aikoina hyvin ajankohtainen aihe sekä pohjoismaisessa että eurooppalaisessa keskustelussa. Turvapaikkapolitiikalla on yhteys rasismiin. Jos turvapaikkamenettelyt ovat tehottomia ja mahdollistavat laajan väärinkäytön, seurauksena voi olla se, että ulkomaalaisvastaisuus maassa lisääntyy.

Inrikesminister Ville Itäläs tale i svensk oversettelse:

Ärade president! Resultaten av det nordiska samarbetet är obestridliga. Exempelvis passfriheten har funnits redan årtionden före Schengenavtalet. Trots detta har de nordiska länderna hamnat vid olika bord i fråga om integrationslösningarna. Detta har gett det nordiska samarbetet mindre tyngd, därmed inte sagt att det har förlorat sin betydelse. Avgörande med tanke på det nordiska samarbetets framtid är att vi finner varandra i strukturella frågor som gäller Europeiska unionen. Avgörande är också om vi kommer att omfatta samma valuta. Vi bör ha gemensamma, likriktade intressen och detta förutsätter en enhetlig syn på hur unionen skall utvecklas.

Vi skall med gemensamma krafter främja unionens nordliga dimension och samarbetet i Östersjöområdet. De baltiska ländernas förväntade medlemskap i unionen ger det nordiska samarbetet nya möjligheter och ger också en möjlighet att betona Nordeuropas betydelse inom Europeiska unionen.

De nordiska länderna, liksom andra västeuropeiska länder, är i en situation där de p.g.a. förändrad åldersstruktur behöver mer arbetskraft utifrån, också från tredje världens länder. Det är viktigt att immigrationspolitiken är väl planerad, motiverad och öppen. Det är till fördel för alla.

Genom att förstå orsakerna till invandring är det lättare att skapa ett mer accepterande attitydklimat gentemot utlänningar och att hjälpa dem att integrera sig. Vi för vår del bör sträva efter att bygga upp en förstående atmosfär, där rasismen inte finner grogrund. Dessutom bör de normer som styr invandring och invandrarnas ställning, rättigheter och skyldigheter vara tydliga och de bör innehålla tillräcklig och korrekt information för potentiella invandrare.

Många olika kulturer innebär en rikedom, och i en allt mer globaliserad värld måste man lära sig att acceptera att olika kulturer lever sida vid sida, allt närmare varandra. I detta sammanhang kan man också tala om flyktingpolitiken, som på sistone har varit ett mycket aktuellt diskussionsämne både i Norden och i övriga Europa. Asylpolitiken är kopplad till rasismen. Om asylförfarandet är ineffektivt och möjliggör ett omfattande missbruk kan resultatet vara att utlänningsfientligheten i landet ökar.

Jógvan á Lakjuni (den konservative gruppen, Ff): Fru præsident! Vi fejrer i disse dage Nordisk Råds 50-års jubilæum, og det vil jeg gratulere med. Vi kan være glade og stolte over vores nordiske samarbejde, som er enestående, og som vi ved, at mange andre lande misunder os.

Som repræsentant for Færøerne vil jeg lægge vægt på at komme ind på Færøernes ønske om selvstændigt medlemskab af Nordisk Råd. Samarbejdsminister Høgni Hoydal nævnte det i morges, og jeg ved, at også andre repræsentanter for Færøerne vil komme ind på det.

Det er sådan, at vi på Færøerne i mere end 100 år har drøftet selvstyre for vort land, og især i de seneste 4-5 år har spørgsmålet om færøsk suverænitet været det store politiske spørgsmål. I dette spørgsmål har det vist sig, at befolkningen på Færøerne har været splittet, og der er stor uenighed om, hvor hurtigt selvstyreprocessen skal gå.

Det, jeg vil lægge stor vægt på, er, at når det kommer til spørgsmålet angående et selvstændigt færøsk medlemskab af Nordisk Råd, så er vi færinger enige om dette ønske. Der er desværre ikke i denne omgang ret meget tid til at argumentere for dette ønske, men jeg vil gerne pege på, at vort ønske om selvstændigt medlemskab absolut ikke bygger på nogen negative følelser over for Nordisk Råd eller Danmark. Tværtimod, vil jeg sige. Vi har al mulig grund til at takke Nordisk Råd og specielt Danmark for muligheden for at være med i Nordisk Råd på lige fod. Vi har nydt godt at medlemskabet af Nordisk Råd, men nu, da Nordisk Råd fejrer sit 50-års jubilæum, føler vi, at vi har været med som en søn eller datter i omkring 25 år. Og så synes jeg, det er på tide, at vi færinger – og også grønlændere og ålændinge – kan tage ansvaret for et selvstændigt medlemskab.

Vi har så mange argumenter for det. Vi har vores egen kultur, vi har vores eget sprog. Også når man tænker på demokrati og ligestilling, er der så mange gode argumenter for det. Men jeg har ikke tid til at komme nærmere ind på det.

Jeg vil slutte med at sige, at jeg for tiden er formand for Vestnordisk Råd, og jeg vil gerne fremføre en særlig hilsen og gratulere Nordisk Råd med jubilæet. Som alle sikkert ved, er Vestnordisk Råd en samarbejdsorganisation mellem parlamenterne i Grønland, Island og Færøerne.

Desværre, tiden går. Men vi glæder os i Vestnordisk Råd over, at forslaget om et håndslag til Vestnorden kommer til behandling i morgen.

Sven-Roald Nystø (Samisk Parlamentarisk Råd, Norge): Gratulerer med 50-årsjubileet! Som representant for det samiske folk er vi glad for å være til stede på denne jubileumssesjonen.

Samene styrker nå sitt samarbeid over landegrensene mellom Finland, Norge, Sverige og Russland. Det gjelder både det frivillige samiske organisasjonsarbeidet og samarbeidet mellom sametingene. Sametingenes fellesorgan, Samisk parlamentarisk råd, er etablert og er i arbeid.

Samisk medlemskap i Nordisk Råd har vært behandlet en rekke ganger. Fra samisk side har vi gjentatte ganger ytret ønske om og argumentert for et fullverdig samisk medlemskap i rådet. Utviklingen av forholdet mellom det samiske folk og nasjonalstatene Finland, Sverige og Norge er en prosess som ikke er begrenset til disse staters interne forhold. Det samiske folket bebor et sammenhengende område i de nordlige deler av disse statene. Spørsmål knyttet til samisk språk, kultur og samfunnsliv er derfor i like stor grad nordiske spørsmål som nasjonale spørsmål.

Ved opprettelsen av Samisk parlamentarisk råd har samene fått et felles organ som kan representere det samiske folket i nordiske og internasjonale saker. Rådet har derfor nylig søkt om samisk medlemskap i Nordisk Råd. Gjennom å anerkjenne en fullverdig representasjon for det samiske folket i Nordisk Råd vil det nordiske samarbeidet endelig bli et forhold mellom alle nordiske folk, basert på gjensidig respekt og anerkjennelse, partnerskap og ansvarlighet. Det foreligger ikke i dag folkerettslige hindringer for samisk medlemskap. Det er mer et politisk spørsmål enn et spørsmål av juridisk karakter.

Regjeringene i Finland, Norge og Sverige har sammen med sametingene iverksatt arbeidet med en nordisk samekonvensjon. Neste måned vil en felles ekspertgruppe bli oppnevnt. I løpet av tre år skal et utkast til konvensjon utarbeides. Så er spørsmålet: Har vi behov for en egen nordisk samekonvensjon? Svaret er et ubetinget ja, sett fra mitt ståsted. Konvensjonen er forutsatt å regulere forhold som er viktige for samenes indre liv. Men også statene vil ha nytte av samekonvensjonen. Siktemålet er en harmonisering av de respektive lands nasjonale lovgivning i samiske saker. Videre vil det føre til en mer rasjonell utnyttelse av ressurser både økonomisk og menneskelig sett. Det er ikke riktig bruk av midler når læremateriell på samisk på grunn av ulike læreplanverk i Norge, Sverige og Finland ikke kan nyttes i alle land der samer bor.

Det er viktig å utvikle fellesinstitusjoner for samene over landegrensene. Nordisk samisk institutt ble opprettet av Nordisk Ministerråd i 1974. Ministerrådet foretar nå en evaluering av sine nordiske institusjoner. Det er viktig at Nordisk samisk institutts framtid i denne sammenheng ivaretas og ses i sammenheng med utviklingen av Samisk høgskole i Kautokeino.

Bendiks H. Arnesen (den sosialdemokratiske gruppen, A): Som Nystø var inne på har dette med samisk medlemskap i Nordisk Råd vært oppe en rekke ganger, og har ikke kommet lenger. Det er vanskelig sak for rådet. Men alle synes å være enige om at en god dialog er viktig både praktisk og ressursmessig, som Nystø var inne på. Og da blir mitt spørsmål til sametingspresidenten: Tror ikke sametingspresidenten at det kan oppnås mer ved å utvikle den etablerte dialogen som vi allerede har, enn å kjempe for fortsatt fullt medlemskap i rådet, noe som synes å stoppe på formelle forhold?

Sven-Roald Nystø: Jeg ser ingen motsetning i det, og å utvikle allerede etablerte samarbeidsformer. Jeg synes det er svært viktig at det blir gjort, og at man fordyper seg i de enkelte saksområdene som man samarbeider om. Samtidig synes jeg også at Nordisk Råd bør makte å forholde seg til at vi har søkt om medlemskap. Og jeg kan ikke se at det skulle være grunner til at en søknad om formelt medlemskap skulle forhindre en utvidelse av samarbeidet på de ulike fagområdene som har spesiell interesse for det samiske folket, heller tvert om.

Statsråd **Laila Dåvøy**: Nordisk Råd har bedt om et bredt samarbeid om barne- og ungdomsspørsmål. Handlingsplanen "Norden i et nytt årtusen" har derfor vært utgangspunktet for vårt formannskap, der barn og ungdom har stått øverst på dagsordenen. Vi har arbeidet for å styrke det tverrsektorielle barne- og ungdomspolitiske samarbeidet, og vi har tatt noen skritt på noen utvalgte områder.

Vi har hatt historiens første nordiske tverrsektorielle ministerkonferanse om barne- og ungdomspolitisk samarbeid, så vidt jeg vet. Tretten ministrer og statssekretærer diskuterte hvordan vi kan styrke det tverrsektorielle samarbeidet om barn og ungdom.

Debattene viste at vi har mye å lære av hverandre. Etter min mening bør det vurderes om det er hensiktsmessig å etablere et eget ministerråd eller andre mekanismer for å styrke det barne- og ungdomspolitiske samarbeidet mellom myndighetene i de nordiske landene.

Likestilling er et felles nordisk mål, og ikke minst er barn og unge viktige i dette perspektivet. Barn og unge er jenter og gutter. Det er fort gjort at vi omtaler dem som om de ikke hadde kjønn. Og med ulikt kjønn har de ulike erfaringer, ulike tilnærminger og ulike oppfatninger. Hvordan står det til med likestillingsarbeidet blant disse aldersgruppene i det offentlige rom? Norge har tatt initiativ til en nordisk konferanse om dette, og Nordisk Ministerråd har gitt midler. Konferansen holdes i Norge i desember i år. Sosialisering til kjønn er ett eksempel på tema der vi har mye å hente på å få til et bredt nordisk samarbeid.

Bekjempelse av rasisme og intoleranse og arbeidet for å fremme integrering er et annet eksempel. Under det nordiske formannskap arrangerte vi i mai i år et utbytterikt seminar for eksperter om arbeidet mot nynazisme og rasisme. I september i år hadde vi en stor kulturmønstring i Oslo for ungdom med og uten minoritetsbakgrunn for å gjøre det nordiske samarbeidet kjent og interessant for nye ungdomsgrupper. Vi håper at vi har oppnådd å stimulere til økt kontakt, dannelse av nettverk og utvikling av kulturelle samarbeidsprosjekter over landegrensene.

For å få til et bedre samarbeid om barn og ungdom må vi også kunne sammenlikne forholdene landene imellom. Vi har derfor tatt initiativ til et videre samarbeid innen forskning om utvikling av felles sosiale indikatorer for å belyse barn og unges levekår i Norden.

Jeg vil til slutt nevne arbeidet med å styrke barn og ungdoms innflytelse i samfunnet. Dette er et tema som flere av de nordiske landene har høyt på dagsordenen i sine land. Ungdom må også få delta i utviklingen av det nordiske samarbeidet. Ungdommens Nordiske Råd gir innspill til Nordisk Råd. På samme måte må vi sikre at Nordisk Ministerråd involverer barn og ungdom som aktive deltakere i beslutningsprosesser. Nordisk Ministerråd bør i større utstrekning benytte de nasjonale ungdomsrådene som høringsinstanser i barne- og ungdomspolitiske spørsmål. Norge har også foreslått at høringer kan innføres, f.eks. ved at det etableres spesielle fokusgrupper med deltakelse fra barne- og ungdomsorganisasjonene, som kan følge særlig viktige saker.

Jeg vil slutte med ungdommenes eget slagordet fra ungdomskonferansen vi hadde nå i høst: Nothing about us without us!

Presidenten meddeler at Generaldebatten fortsetter frem til kl. 12.00 og at dagsordenspunkt 6 EU:s regionalpolitik utsettes til ettermiddagen.

Arnbjörg Sveinsdóttir (den konservative gruppen, Sj): Jeg vil bruge mit modersmål islandsk så I må bruge tolkningssystemet.

Frú forseti. Ég vil byrja á því að taka undir með Poul Nyrup Rasmussen um að það er óþolandi að ríkisstjórn Rússlands beiti dönsku ríkisstjórnina þrýstingi vegna starfsemi frjálsra félagasamtaka og Norðurlandaráð ætti að beita sér í því máli.

En frú forseti! Íslenski sjávarútvegsráðherrann Árni M. Mathiesen nefndi hér inngöngu Íslands í Alþjóðahvalveiðiráðið og þakkaði stuðning Norðurlandaþjóða við hana. Af þessu tilefni vil ég greina frá því að umhverfis- og náttúruauðlindanefnd Norðurlandaráðs hefur sett hvalamálin á dagskrá og ætlar að halda seminar um nýtingu sjávarspendýra í tengslum við fund

nefndarinnar í febrúar næstkomandi. Þetta er mikilvægt pólitískt mál sem um eru deildar meiningar hér á Norðurlöndum.

Á Norðurlöndum eru lönd og sjálfstjórnarsvæði sem stunda nú eða hafa stundað hvalveiðar á síðari tímum eins og Noregur, Færeyjar, Grænland og Ísland. Önnur lönd stunda ekki hvalveiðar en eru engu að síður áhrifamiklir þáttakendur í deilunum um þær vegna þess að þau hafa gefið andstöðu við veiðarnar mikla vigt í utanríkisstefnu sinni. Í þessu sambandi er ég einkum að hugsa um Svía.

Vandamálin varðandi hvalveiðar eru flókin og það eru margir fletir á umræðunni. Ef maður reynir hins vegar að einfalda málið eins og frekast er unnt þá endum við með spurninguna um það hvort ekki eigi að gilda sömu prinsip um nýtingu auðlinda sjávar eins og um nýtingu annarra auðlinda. Fyrir þjóðir sem eru háðar nýtingu sjávarauðlinda er það óþolandi að aðrar kröfur séu gerðar til veiða í hafi en veiða á landi. Í báðum tilfellum hlýtur grundvallarreglan að vera sú að maður hefur rétt til nýtingar á villtum dýrastofnum svo lengi sem það er gert á ábyrgan og sjálfbæran hátt. Þetta hýtur að vera grunnkrafa gagnvart öllum veiðum hvort sem um er að ræða hvalveiðar í N-Atlantshafi eða veiðar á elg eða dádýrum á landi í Skandinavíu.

Það er von mín að málþingið sem við ætlum að halda í umhverfis- og náttúruauðlindanefnd verði til þess að skapa umræðuvettvang sem liggur utan þess skotgrafahernaðar og æsingartóns sem lengi hefur einkennt skoðanaskipti á milli andstæðinga og stuðningsmanna hvalveiða. Við á Norðurlöndum hreykjum okkur af því að vera málefnaleg þegar kemur að pólitískri umræðu og ég vona að hægt sé að ræða hvalamálin á þeim forsendum

Dagskrá málþing liggur ekki fyrir en ég vona að við nálgumst hvalveiðiumræðuna út frá tveimur sjónarhornum í það minnsta. Út frá umhverfisforsendum og út frá pólitískum sjónarhóli. Það fyrra felst í því að fá mat á stærð hvalastofna í Norður-Atlantshafi og hversu mikla veiðar þeir þola. Hið síðara í því að skilja hvernig umræðan hefur þróast út í það að verða eins tilfinningalegt og viðkvæmt pólitískt mál á meðal þjóða sem ekki hafa beina hagmuni af nýtingu sjávarauðlinda. Skilningur á því er ef til vill forsenda þess að við getum byrjað þessa umræðu upp á nýtt á málefnalegum og faglegum nótum.

Arnbjörg Sveinsdóttirs tale i dansk oversettelse:

Fru præsident. Jeg vil begynde med at tilslutte mig Poul Nyrup Rasmussens ord om at det er uholdbart at Ruslands regering udsætter den danske regering for pres på grund af frie organisationers arbejde og Nordisk Råd bør foretage sig noget i denne sag.

Men fru præsident! Den islandske fiskeriminister Árni M. Mathiesen nævnede Islands optagelse i Den Internationale Hvalfangstkommission og takkede de nordiske lande for deres støtte i denne forbindelse. I denne anledning vil jeg oplyse om at Nordisk Råds Miljø- og ressourceudvalg har sat hvalfangsten på dagsordenen og vil holde et seminar om udnyttelse af havpattedyr i forbindelse med udvalgets møde i februar. Der er tale om en vigtig politisk sag som der er delte meninger om i Norden.

I Norden er der stater og selvstyreområder som enten har fanget hval i senere tider eller gør det stadigvæk, som Norge, Færøerne, Grønland og Island. De øvrige lande dyrker ikke hvalfangst men ikke desto mindre har de stor indflydelse på diskussionen herom da de har tildelt modstanden mod hvalfangst stor vægt i deres udenrigspolitik. I denne forbindelse tænker jeg først og fremmest på Sverige.

Problematikken vedrørende hvalfangst er indviklet og diskussionen har mange facetter. Men prøver man at forenkle sagen så meget som muligt ender vi med spørgsmålet om ikke de samme principper skal gælde for udnyttelse af havets ressourcer som for andre ressourcer. For de folk som er afhængige af udnyttelsen af havets ressourcer er det uholdbart når andre krav stilles til fangst i havet end til fangst på land. I begge tilfælde må det grundlæggende princip være retten til at udnytte vilde dyrearter så længe det sker på en ansvarlig og bæredygtig måde. Det må være et grundlæggende krav overfor al fangst hvad end det drejer sig om hvalfangst i Nordatlanten eller elg- og dådyrsjagt i Skandinavien.

Det er mit håb at Miljø- og ressourceudvalgets seminar vil bidrage til at skabe et diskussionsforum der ligger uden for den skyttegravskrig og skingre tone som længe har præget meningsudvekslingen mellem modstandere og tilhængere af hvalfangst. I Norden bryster vi os af at være

saglige i den politiske diskussion og jeg håber at diskussionen om hvalfangst vil blive ført i denne ånd.

Seminarets program foreligger ikke endnu men jeg håber på at vi kan nærme os hvalfangstdiskussionen ud fra i hvert fald to vinkler. Ud fra miljøet og ud fra en politisk synsvinkel. Den første indebærer at man måler hvalbestandenes omfang i Nordatlanten hvorefter man vurderer hvor meget fangst disse kan tåle. Den anden består i at forstå hvorfor denne diskussion har udviklet sig til at blive en så emotionel og følsom politisk sag mellem stater som intet direkte interesse har i udnyttelse af havressourcer. Denne forståelse er måske en forudsætning for at vi kan starte en saglig og faglig diskussion.

Asmund Kristoffersen (den sosialdemokratiske gruppen, A): Jeg vil foregripe begivenhetene litt ved å ta opp miljøspørsmål allerede i dag. Det er satt av tid til å diskutere dette spørsmålet i morgen, men dette er en så viktig og stor sak at den bør nevnes her og nå.

Deler av de arktiske områdene er også en del av Norden. Arktis er det området på kloden hvor klimaendringene merkes først og slår ut hardest. Derfor bør Norden være en pådriver for å stanse utslipp av klimagasser. Jeg viser også til Jonathan Motzfeldts innlegg fra Grønland.

Kyoto-avtalen er det beste rammeverket vi har i dag for å redusere utslipp av klimagasser. Det er ikke et perfekt rammeverk, og det vil heller ikke gjøre mirakler for klimaet på kort sikt, men det er et viktig skritt i riktig retning at man tar felles internasjonalt ansvar. Mitt håp er at samarbeidet og det rammeverket som Kyoto-avtalen representerer, kan være et mønster vi kan jobbe etter for å løse andre grenseoverskridende miljøproblemer.

Jeg mener det er særdeles viktig at vi kommer i gang med testingen av Kyoto-mekanismen i Østersjøregionen. Bare ved å sette dette systemet ut i livet har vi en sjanse til å få med den største forurenseren – USA. Jeg har håp om at når handel med CO_2-kvoter er i gang, vil USA se at det kan være økonomisk gevinst å være med i en internasjonal kommersiell handel med kvoter.

På BASREC-møtet i Vilnius den 19. november vil de nordiske energiministrene møtes for å sette rammene for å teste Kyoto-mekanismen i Østersjøen. Jeg håper dette vil bringe arbeidet med forbedring av klimaet et godt skritt fremover.

Klimaproblematikken kan ikke løses nasjonalt. Nordisk Råd er en plattform for samarbeid. Det er viktig at vi bruker denne plattformen, og at vi i Norden er en aktiv pådriver internasjonalt for å redusere utslipp av klimagasser.

Jeg vil raskt nevne behovet for å være en pådriver i miljøarbeid generelt. Det går for tregt med å utvikle miljøvennlige stoffer som kan erstatte skadelige stoffer vi bruker i dag. Jeg tror at et av problemene vi står overfor, er at miljøforurensning, rester av sprøytemidler på matvarer og masse annet ikke er synlig for det blotte øyet. Det er synlig for forskere, og deres forskningsresultater er tilgjengelige for oss beslutningstakere.

Til slutt oppfordrer jeg Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og de nordiske regjeringene til å samarbeide aktivt for at Norden blir en foregangsregion når det gjelder miljøarbeidet i sin helhet.

Vicelantråd **Olof Erland**: Fru president! Nordiska rådet har i 50 år byggt på en väv av normer, värderingar och identitet som befäster det civila samhället, ett demokratiskt samhälle där medborgarna har värdighet och röst.

I en osäker global värld är byggandet av denna väv den enda vägen till bestående säkerhet och stabilitet. Under det kalla kriget kunde "de små nationerna", de nordiska länderna ha en röst internationellt, personifierade av Trygve Lie, FN:s första generalsekreterare Olof Palme och andra. Norden kunde spela en roll som världssamvete, som moralisk väckarklocka och som medlare.

I dagens värld, efter det kalla kriget, är säkerheten skenbart större men riskerna är också stora och okontrollerade: 11 september, senast Moskva, hot om krig mot Irak, självmordsbombare i Israel osv. – listan är lång.

För tio år sedan då Finland och Sverige anslöt sig till EU utdömdes det nordiska samarbetet av en del framstående politiker, som överflödigt. Men EU är inte samma medborgarrörelse, det är inte uppbyggt på samma sätt som Norden. Det som EU utför genomförs med beslut, det som Norden utför växer fram, övervägs, diskuteras, prövas, det tar tid – det vet vi alla – men då blir det också bra, som ett politiskt konstverk med unika egenskaper.

Fru president! När samhällen integreras riskerar en del av det differentierade, det unika mångfalden, variationerna, att gå förlorade. Sveriges program om integration i Norden är därför ett väsentligt politiskt mål för samarbete: att bygga en väv av gemenskap för olika individer och kulturer; ett mångfaldens Norden är ett ansvar för alla inklusive dem som i dag inte är integrerade.

Fru president! Jag vill också nämna Färöarnas strävan efter en mera självständig roll i Nordiska rådet rent allmänt och i Nordiska rådet. Jag har förståelse för Färöarnas problem, där man vill stärka differentieringen, dvs. det autonoma eller självständiga, i den nordiska integrationen. Makten att begära gäller givetvis också de självstyrande områdena.

Från åländsk sida är vi av tradition mera försiktiga när det gäller institutionella reformer men vi deltar givetvis med stort intresse i debatten om de självstyrande områdenas möjligheter att stärka sina positioner. Ålands mål är oberoende av form att bidra till det nordiska samarbetet som fullvärdig part.

Knud Edmund Berthelsen (president Ungdommens Nordiske Råd): Gårsdagens hilsningstaler fra Ungdommens Nordiske Råd ble presentert som president, men det er altså jeg som har vært så heldig å få den tittelen.

Jeg har latt meg fortelle at det i Ungdommens Nordiske Råd oppigjennom årene har foregått mye interessant, også i møtene og politisk. Men de siste årene har vi hatt en liten nedgang i engasjementet og spesielt i oppmøte. Likevel har Nordisk Råd inkludert oss på en flott måte i sitt arbeid, og for det vil vi gjerne få takke.

Nå ser det derimot lysere ut enn noensinne. Vi har fått et mye bedre oppmøte på vårens UNR. Vi har gjennomført en større reform, som endrer hvordan UNR fungerer framover, for eksempel vil vi fra nå av følge Nordisk Råd gjennom hele året, ikke bare en gang hvert år. Det er også en mer representativ forsamling i forhold til Nordisk Råd når stemmene nå i største grad skal fordeles på samme måte som det gjøres i Nordisk Råd.

Men nok om oss. Det er politikk det hele handler om. Jeg kunne stått her og pratet om barn og unge, om miljøet eller om å bygge ned de interne grensene mellom de nordiske landene. Men det gjør for så vidt alle andre her, så derfor vil jeg gjerne heller fokusere litt på grensene rundt Norden, og i beste nordiske ånd vil jeg nå gå over til en form for svensk:

Friheten till å röra sig mellan och inom länder ses i Norden som en självklarhet, migrationen tjänar den kulturella, den samhälleliga och den ekonomiska sfären.

I och med nordiska länders medlemskap i Schengen-avtalet har den fria rörligheten också blivit en möjlighet till kommunikation med stora delar av Europa.

Ändå stängs många utanför denna rättighet, som ses vara nationellt och alliansmässigt definierad. Den ses tillkomma endast individer från nationer som är politiskt eller ekonomiskt allierade med den mottagande regionen.

Ungdomens nordiska råd ser att rätten till fri rörlighet är en global mänsklig rättighet, inte bunden till ursprung, ålder, kön, social status eller individens ekonomiska produktivitet. Att röra sig fritt, till exempel för att undkomma förtryck, hunger eller fattigdom, är att berika sig själv och det samhälle man blir en del av.

De människor som stängs utanför EU:s och Nordens gränser, berövas en del av sin rätt till fri rörlighet. Olika rättigheter kan vägas mot varandra, men det minskar inte rättigheternas absoluta värde. Valet att utestänga en individ av politiska, ekonomiska eller andre skäl bör göras medvetet om berövande av en grundläggande rätt som individen utsätts for. Denna medvetenhet bör utgöra grunden för Nordens asyl-, migrations-, integrations- och gränspolitik. Målet måste vara att garantera alla individers rätt till fri rörlighet, inte bara inom Norden, men också till Norden.

Margareta Israelsson (den sosialdemokratiske gruppen, s): Fru president! Det har nu gått fem år sedan jag från denna talarstol presenterade rapporten Barnens villkor och rättigheter i Baltikum och nordvästra Ryssland. Där fanns nya och skrämmande uppgifter om gatubarn, barnfängelser och bristande samhällsresurser för att ge barnen ett drägligt liv. Rapporten väckte stor uppmärksamhet, och rådet beslutade att ge ministerrådet i uppdrag att ta fram en handlingsplan för att förbättra situationen för barn och unga. Detta skulle ske genom samverkan med ministerrådets informationskontor samt lokala och regionala frivilligorganisationer. Årliga aktionsplaner skulle sedan redovisa hur arbetet fortskred.

Arbetet har gått bra. Ministerrådet har gjort ett utomordentligt arbete och beskrev framgångarna som "succé" i årets norska ordförandeprogram. Det är mycket glädjande – även för mig som förslagsställare. År 2004 genomförs den sista av de fem aktionsplanerna. Det är min åsikt att det då är dags att utvärdera detta arbete. Ministerrådet bör under 2004 sammanställa erfarenheterna i en rapport som vi kan dra lärdom av fortsättningsvis.

Välfärdsutskottet har nu beslutat att på nytt låta en arbetsgrupp titta över barnfrågorna, denna gång även i Norden. Jag ska leda gruppen, som har representanter från samtliga partigrupper. Vi har ambitionen att lyfta fram både problem och glädjeområden och goda modeller. Det finns gott om allt detta, både i Norden och i vårt närområde.

För fem år sedan beslutade rådet att genomföra ett "Barn-forum". Så skedde också, och i december 1998 samlades ungdomar, parlamentariker, frivilligorganisationer och myndigheter till gemensamma överläggningar i Stockholm. I september 2000 genomfördes Barn-forum II i Tallinn. Den nämnda arbetsgruppen har också fått i uppdrag att se över möjligheterna att genomföra ett tredje forum i början av 2004. Detta bör då förläggas till ett nordiskt land. Gruppens avsikt är att gå ut med en förfrågan till de olika ländernas delegationer för att efterhöra intresset för att stå som värd för ett sådant arrangemang.

Margareta Israelsson framförde kritik mot att förändringar företogs i den föreliggande talarlistan utan att plenarförsamlingen informerade, då detta skapar förvirring och det är svårt för kommande talare att veta när det skall upp i debatten.

Jóannes Eidesgaard (den sosialdemokratiske gruppen, Jvfl.): Fru præsident! Den nordiske idé bygger på et udpræget værdifællesskab omkring kultur og demokrati. Det er den nordiske identitet: et fællesskab mellem suveræne stater og mellem de selvstyrende lande.

Et gennemgående tema i mange papirer, der er blevet produceret i de sidste par år om det nordiske samarbejdes fremtid, omtaler begrebet "fuld deltagelse". Det må nu være på tide, at man tager skridtet fuldt ud og giver de selvstyrende lande fuldt medlemskab af Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Jeg ved godt, at der er formelle forhindringer, men vi har jo tradition for at overvinde sådanne forhindringer, såfremt viljen er dertil.

Vestnorden står på denne sessions dagsorden med medlemsforslaget om et håndslag for Vestnorden. Vi er naturligvis glade for denne opmærksomhed, men vi vil benytte anledningen til just i denne sammenhæng at tage spørgsmålet om de selvstyrende landes fulde deltagelse i samarbejdet op. Et samarbejde er først et godt samarbejde, når det foregår mellem ligestillede og ligeberettigede parter.

Lad os derfor fejre det nordiske jubilæum ved at tage spørgsmålet om de selvstyrende områders fulde medlemskab op. Jeg er sikker på, at vi alle vil få større glæde af de selvstyrende landes fulde medlemskab. Vi skal ikke opfattes som problembørn i den nordiske familie. I en af de mange rapporter om nordisk samarbejde, der fremkom i anledning af tusindårsskiftet, står det, at uden de selvstyrende landes fulde deltagelse i samarbejdet er dette samarbejde formålsløst. Og i vismandsrapporten og i den efterfølgende rapport, "Ny Nordisk Dagsorden", er der stillet forslag om at udvide dette nordiske samarbejde til Vestnordens naboer i syd og i vest. Dette er en god idé med perspektiver i.

Til sidst, fru præsident, ønsker jeg Nordisk Råd til lykke med jubilæet.

Rannveig Guðmundsdóttir (den sosialdemokratiske gruppen, A): Fru President! Som medlem av Nordisk Kulturfonds styre, vil jeg på styrets vegne fremføre en varm takk til rådet og til kulturministrene for det arbeid som er gjort siden forrige sesjon for å klargjøre fondets juridiske status.

Jeg håper at samarbeidsministrene nå setter den siste puslebiten på plass i dette arbeidet. Jeg tenker da på spørsmålet om rettsinnstillingsavtalen for fondet. Og vi er glade for at de selvstyrte områder – Grønland, Færøyene og Åland – nå får hver sin plass i styret.

Prosessen med å klargjøre fondets juridiske status har foregått slik at forslag til endringer har vært utarbeidet av fondets styre og i fortsettelsen vedtatt enstemmig av Nordisk Råds presidium. Dette gjorde til og med det foreliggende forslag om rettstillingsavtalen, og jeg venter at ministrene tar dette faktum med i betraktning.

Selv om arbeidet med å klargjøre fondets juridiske stilling har tatt sin tid, har styret også arbeidet med ulike forslag som dels handler om å forbedre fondets bidragsvirksomhet og dels å foreta noen reelle satsinger innen kulturområdet. Eksempelvis kommer fondet fra og med neste år til å innføre flere søknadsfrister. Dette er gjort for å gjøre fondet så fleksibelt som mulig overfor kulturlivet.

Neste år vil vi lansere vår store satsing – årets nordiske utstilling. Med denne satsing vil fondet hvert annet år gjøre en kraftsatsing og bevilge et særskilt bidrag opp til 3 mill. DKK. til et ekstraordinært utstillingsprosjekt.

I de kommende årene vil fondet sette fokus på språkforståelsen i Norden. Et område som Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og Foreningen Norden prioriterer selv.

Fondet har tatt initiativ til en vitenskapelig undersøkelse om den nordiske språkforståelsen. Undersøkelsen dreier seg om hvor utbredt den "hverdagslige" språkforståelsen er hos ungdommer i aldersgruppen 16–19 år.

Fra 1998 har fondet gitt bidrag til et forskningsprosjekt med rubrikken "Nordisk kulturpolitikk under forandring" som blir avsluttet nå til høsten. Med utgangspunkt i de analyser og rapporter som fremgår i prosjektet, vil fondet gjennomføre en konferanseserie neste år.

Dette var en kort beskrivelse av fondets virksomhet i tillegg til den store oppgaven, nemlig behandlingen av de 700–800 søknader som årlig innkommer til fondet.

Thor Gunnar Kofoed (midtengruppen, V): Fru Præsident! I de næste 50 år er der ingen tvivl om, at de nordiske befolkninger vil få nogle flere resultater ud af det, vi laver i Nordisk Råd, og derfor er jeg også glad for, at det grænseløse Norden, fri bevægelighed og fremme af mobiliteten er nogle af de ting, der er højest på dagsordenen i det næste års tid.

For at konkretisere dette arbejde vil jeg gerne gå lidt tilbage i tiden, bare et halvt år, da vi havde sommermøde i København. Da var der et stort landsidrætsstævne i Danmark, på Bornholm. Mange af de 20.000 mennesker, som skulle derover, tog direkte fra København til Bornholm uden problemer, og andre tog fra Jylland på transit gennem Tyskland uden problemer. Men de fleste tog fra København via Sverige gennem det grænseløse Norden over den nye bro, og her kom problemer. Det svenske bureaukrati gav virkelig mange problemer for mange af dem, der rejste over broen.

Det er et konkret eksempel på, at vi skal have taget fat på de problemer i det grænseløse Norden, og nu stiller jeg spørgsmålet til den svenske regering: Vil I være med til at tage fat om det problem, så vi får fjernet de grænsehindringer, der er mellem Danmark og Sverige, specielt for det bornholmske samfund?

Statsminister **Göran Persson**: Fru president! Jag hade inte tänkt yttra mig, men den beskrivning som gavs från talarstolen nyss är i grunden felaktig och fullständigt obegriplig. Vi har ett gott samarbete mellan Sverige och Danmark där vi försöker att undanröja hinder. Ett av de problem vi har är att vi tycker att vi har för höga avgifter på den bro vi just diskuterade. Om vi har stöd från dansk sida för att ta ned de avgifterna blir jag glad.

Kan vi sedan lösa de skattefrågor som är utestående problem för dem som arbetar på vardera sidan Sundet blir jag också glad därför att det har varit en lång diskussion mellan svenska och

danska myndigheter om detta. Att härifrån talarstolen påstå att det skulle vara svensk byråkrati som lägger hinder i vägen känner jag inte igen. Det är i allra högsta grad politiska frågor och en vilja det handlar om. Den vill jag se demonstrerad.

Thor Gunnar Kofoed: Fru præsident! Tak for svaret. Jeg er klar over, at der er mange problemer, også på det skattemæssige område, men jeg vil igen spørge: Er man villig til at se på de problemer, der er for det bornholmske samfund ved at køre transit gennem Sverige, for der er problemer på veterinærområdet og på mange andre områder, og der er ting, som er til hinder for den frie bevægelighed?

Statsminister **Göran Persson**: Fru president! När det handlar om veterinärområdet och sådana frågeställningar är vi mycket noggranna. Det är inte byråkrati. Det handlar om skydd och hälsa. Det handlar om både människor och djur. Där har vi höga krav och kommer att fortsätta att ha det. De stora problemen med bron för dess kraft som integrerande verktyg är att avgifterna är för höga. Vi borde sluta oss samman och pressa ned dem så att vi får större användning av bron.

Trond Helleland (den konservative gruppen, H): Ved 50-årsjubileet til Nordisk Råd er det grunn til å stoppe opp, gjøre opp status og se framover.

I en tid da terror og ufred preger og skremmer verdenssamfunnet, der ekstreme gruppers kamp for å bryte ned vår samfunnsorden, vårt demokrati og vår livsstil, er det viktigere enn noen gang at de nordiske land står fram som eksempler – gode eksempler når det gjelder samarbeid over landegrensene, samhandling mellom politiske partier, næringsliv og frivillige organisasjoner, felles forståelse for hverandres standpunkt og posisjoner.

På noen områder er vi for små til å handle alene. Medborger- og Forbrukerutvalget snakker om en felles nordisk spesialistutdanning for politiet. Det er også samarbeid i Norden om et felles nordisk vitnebeskyttelsesprogram. Det er dessverre et faktum at kriminaliteten ikke kjenner landegrenser. Organisert kriminalitet spekulerer i at de nasjonale grensene hindrer politiets muligheter til å oppklare saker. Her er det viktig å være tøffe, vise at Norden står samlet i kampen mot internasjonale forbrytersyndikat og mafia. Denne kampen må føres like hardt som vi fører kampen for ytringsfrihet, demokrati og menneskeretter. De nordiske land skal være like kompromissløse i kampen mot terrorisme som vi er kompromissløse i kampen for ytringsfrihet og demokrati. I den sammenheng vil jeg gi full støtte til innlegget fra Poul Nyrup Rasmussen. Vi slåss mot terrorismen, men for ytringsfriheten.

Innen høyere utdanning og forskning kan vi samarbeide om spisskompetanse og forskerutdanning. Innen spesialisthelsetjenesten kan det være områder som krever nordisk samarbeid. Dette er eksempler på områder der vi hver for oss kan være for små, men hvor vi sammen er sterke.

Spesialistutdanning og spisskompetanse er bra, men det er ikke dette som skaper det nordiske engasjementet hos folk flest. Det brede folkelige engasjementet for det nordiske er språklig og kulturelt betinget, men det er de frivillige organisasjonene som bærer dette engasjementet fram. Hundrevis av frivillige organisasjoner samarbeider og knytter bånd på tvers av våre landegrenser. Studentutveksling mellom de nordiske land og et fritt arbeidsmarked skaper nordister, mennesker som kjenner sine naboland, og som bidrar til å styrke følelsen av nordisk samhørighet.

Norrback-rapporten er et viktig innspill. Vi må videre i vårt samarbeid. Detaljregulering, uforståelige regler som hindrer fri flyt over grensene irriterer borgerne og skaper unødige frustrasjoner. For den konservative gruppen i Nordisk Råd vil arbeidet mot byråkrati, skjemavelde og andre tiltak som hindrer integrasjon i Norden være en hovedprioritet i årene som kommer. Vi må ikke ha en situasjon der borgerne peker på byråkratiske hinder, hverdagsproblemer som oppstår når man krysser landegrensene, samtidig som våre myndigheter toer sine hender og bagatel-

liserer problemene. Det er kanskje bagateller for staten, men viktig for den enkelte borger som kjenner problemene på kroppen.

Vi vil ha et enklere og tryggere Norden. Vi vil øke mulighetene framover for folk flest. Det blir vår viktigste oppgave framover.

Jan Sahl (midtengruppen, KrF): I min papirbunke til Nordisk Råd lå det et avisutklipp med følgende overskrift: "Til Nordisk Råd for å snakke samliv." To ungdommer fra Kristiansand Katedralskole skulle presentere sitt verdi- og samlivsprosjekt for Nordisk Råd.

Jeg hadde i går gleden av å få møte disse to og mange flere barn og ungdom på avslutningsseminaret for prosjektet "Demokrati i skolans vardag". Jeg lot meg imponere av barn og unge som var sterkt engasjert i sin egen framtid. Ungdommen kommer til Nordisk Råd og vil snakke om samliv. Det gir grunn til optimisme i en tid med sterkt økende samlivsproblemer.

Piet Hein sier det slik: "Pessimistene er dog de reneste tåper, de tror på det motsatte av hva de håper [...]"Så fortsetter han: "Nei, de optimister som livet beror på, er de som tør håpe på noe de tror på[...]"Jeg møtte mange av den siste kategorien i går. Ungdommene hadde både håp og tro på et godt samliv og framtid for et meningsfylt liv i Norden.

Så er spørsmålet: Hvordan kan vi imøtekomme de unges håp og legge til rette for ønsket framtid? Jeg tror vi må rette oppmerksomheten mot det nære miljøet! Først og fremst hjemmet, familien, kalt det andre morslivet. Våre røtter følger oss hele livet. Det sies og erfares at kunnskap uten omsorg er livsfarlig. De unge er opptatt av omsorg og ønsker seg en framtid med stabile samlivs- og familiemønstre.

Men perspektivet skal selvfølgelig utvides til nærmiljøet i vid forstand: Familie, barnehage, skole, kirke, frivillige organisasjoner og media i samhandling for å knytte omsorg og kunnskap til et integrert hele.

Den norske forfatteren, Arne Garborg, skriver:

"For pengar kan ein få alt, heiter det [...]

Nei, ein kan ikkje det. Skalet av alle ting kan ein få for pengar, men ikkje kjernen"

Vi har rikelig med penger i Norge. FN har plassert Norge på verdenstoppen, men vi topper samtidigstatistikken for overdosedødsfall på grunn av narkotika. Barn og unge har vært et av hovedmålene for det norske formannskapet. Hvordan skal dette viktige temaet videreføres? Den norske barne- og familieministeren har pekt på noen områder.

I en globalisert verden bør vi i større grad søke mot våre røtter, lytte til de unges ønske om å styrke familien og det nære miljø – kjerneverdiene.

Til slutt: La oss innrømme at det meste som virkelig betyr noe her i livet, det lærte vi hjemme mens vi var små!

Heli Berg (midtengruppen, fp): Rouva presidentti! Minulla on kysymys Ruotsin pääministeri Göran Perssonille. Kuulun Ruotsin delegaatioon, mutta kuulun myös yhteen Ruotsin suureen kansalliseen vähemmistöön; olen ruotsinsuomalainen. Minun kysymykseni koskee Pohjoismaiden neuvoston ensi vuoden ohjelmaa. Pääministeri Göran Persson on täällä kertonut, että integraatio on yksi ensi vuoden tärkeimmistä työsaroistamme.

Haluan tietää, kuuluuko kansallisten vähemmistöjen olojen helpottaminen siihen integraatioon, josta Göran Persson on meille kertonut.

Heli Bergs tale i svensk oversettelse:
Fru president! Jag vill ställa en fråga till Sveriges statsminister Göran Persson. Jag hör till Sveriges delegation men jag hör också till en av Sveriges stora minoriteter, jag är sverigefinländare. Min fråga gäller Nordiska rådets program för nästa år. Statsminister Göran Persson har här sagt att integrationen är ett av våra viktigaste arbetsfält nästa år.

Jag vill veta om förbättrandet av nationella minoriteters situation ingår i den integration som Göran Persson talade om.

Statsminister **Göran Persson**: Fru president! Svaret är ja.

Kent Olsson (den konservative gruppen, m): Fru president! Jag tycker att statsminister Göran Perssons prioriteringar för det svenska ordförandeskapet är bra, men det är viktigt att det nu kommer att hända någonting och att det inte bara blir högtidlig deklaration och seminarier och konferenser. Det var en hel del av sådant i det här programmet.

Statsministern talade om integration i de egna länderna, och det finns härvidlag mycket att göra. Under den senaste tiden har vi i tidningar kunnat läsa om att invandrare i Sverige har flyttat till England för att kunna få jobb. Den svenska hårt reglerade arbetsmarknaden står dåligt öppen för invandrare. De utländska namnen och de svenska arbetsrättsreglerna innebär att invandrare ofta ställs utanför arbetsmarknaden. Svenska arbetsrättsregler gör att svenska småföretagare är rädda för att anställa invandrare. Här har regeringens småföretagardelegation och näringslivet under Göran Perssons hela regeringstid ställt krav på förändringar, men mycket litet har skett.

Ämnar statsministern göra något för Sverige, där vi har världens bäst utbildade spärrvakter i tunnelbanan? Det är ofta det enda arbete som invandrade akademiker kan få.

Vi kan också konstatera att den offentliga sektorn i Sverige är mycket dålig på att anställa invandrare. Vi skulle kunna ha cirka 100 000 fler i jobb i Sverige om den offentliga sektorn anställde lika många invandrare som den privata sektorn. Vi har en tjänstesektor som skulle kunna bli en stor arbetsgivare för många invandrare, men här sätts hinder upp.

Vi måste också få en bättre och effektivare svenskundervisning för invandrare. Vi måste ställa krav på att alla invandrare snabbt kommer till svenskundervisning. Det är det bästa sättet att få till stånd integration. Arbete är, som sagts, integration. Man ska som invandrare inte behöva ständigt leva på bidrag, vilket alltför många gör.

Statsministern har mycket att göra för att få till stånd integration här. Det viktigaste är att skapa arbetsrättsregler och skattebestämmelser som gör att invandrare får jobb i stället för bidrag. Låt nu detta inte bara bli ett dokument med vackra ord utan ett program som gör att fler invandrare får jobb.

När det gäller de övriga prioriteringarna tycker jag att det också är bra om vi kan få någonting gjort och att gränshinder tas bort. Vad beträffar det som statsministern sade om våra närmaste länder har vi från den konservativa gruppen föreslagit att de baltiska länderna ska få bli medlemmar i Nordiska rådet. De blir nu medlemmar i EU. Är statsministern positiv till att också kunna få in dem i den nordiska gemenskapen?

Statsminister **Göran Persson**: Fru president! Vi har olika syn, jag och den föregående talaren, på integrationsfrågan.

En sak vill jag göra klart: Det blir inte tal om att luckra upp skyddet för de anställda, om man skulle kunna tro att det därigenom blir lättare att integrera exempelvis invandrare på arbetsmarknaden. Den vägen tänker vi inte gå.

Vill konservativa i Sverige och på andra ställen driva ett sämre skydd för de anställda, så gör det, och ta den debatten – men använd inte invandrarna som slagträ eller murbräcka! Det är det första.

Så till det andra. Debattören får lov att bestämma sig. Den privata sektorn ansågs ju ohyggligt framgångsrik i hans anförande. Hur kan det komma sig, om man har den arbetsrättslagstiftning som han i första delen av sitt anförande angrep? Antingen är det bra, och då fungerar lagstiftningen, eller också är det inte bra. Man kan inte ha båda uppfattningarna samtidigt.

Hur balternas ställning i Nordiska rådet ska vara är en fråga som vi får återkomma till. Vi tar nu först utvidgningen av EU. Sedan fortsätter vi debatten om medlemskapet i den här församlingen i ett mer förberett sammanhang. Det är stora och vida frågor, som behöver analyseras noga.

Kent Olsson: Fru president! Det är ju faktiskt så att regeringen själv har tillsatt en småföretagardelegation och den har tagit upp ett antal hinder för arbete som regeringen borde kunna luckra upp. Också IFAU i Sverige ser ett antal hinder för att få arbete. Det är viktigt att ta undan dessa hinder.

Sedan är det inte så att jag har två åsikter. Jag konstaterar att den privata sektorn skulle anställa fler människor om man fick bättre arbetsrättsregler. Jag konstaterar dessutom att den privata sektorn trots detta är bättre på att anställa invandrare än vad den offentliga sektorn är, och det ser jag som ett väldigt stort problem. Det är ju faktiskt här som det finns möjligheter att anställa fler invandrare. Trots de svårigheter som jag tror är bekymmersamma för både den offentliga sektorn och framför allt den privata sektorn, är det faktiskt så att man anställer fler invandrare i den privata sektorn. Det tycker jag är noterbart.

Men framför allt är det så att genom att luckra upp arbetsrättsreglerna och genom att ge möjlighet till tjänstejobb så får vi fler arbeten för invandrare.

Därom kan väl statsministern och jag vara överens, att det är viktigt att vi får fler jobb för invandrare?

Statsminister **Göran Persson**: Fru president! Om det sista är vi överens – men inte om metoden.

Det finns länder i Europa som saknar arbetsrättslagstiftning, och de har samma typ av svårigheter de. Så det är inte där det sitter.

Sedan tror jag man ska vara försiktig med att jämföra med den offentliga tjänstesektorn. Lärare är exempelvis en stor kategori inom offentlig tjänstesektor. Kraven på språkkunskaper är där av naturliga skäl helt annorlunda. Inom vård och omsorg har man en direkt kontakt med människor, och också där är det väldigt viktigt med språkkunskaper. Vi har vidare hela förvaltningen, där vi ju är helt klara över kravet på goda svenskkunskaper.

Det är en speciell karaktär på den tjänstesektor som finns i den offentliga delen av ekonomin. Den privata tjänstesektorn är inte lika sårbar när det gäller språkkunskaper som den offentliga.

Detta innebär inte att vi inte vill bli bättre. Det kan vi bli – men inte till priset av ett försämrat anställningsskydd. Det är inte där det sitter, utan det handlar om helt andra åtgärder: god språkutbildning och en fokusering på att faktiskt fånga upp de människor som har släppts lite för lätt under åren av massarbetslöshet och blivit kvar i arbetslösheten. Dem har vi nu, när arbetslösheten faller, chansen att sätta i arbete, och det ska vi göra.

Då vill vi inte ha receptet med avvecklad anställningstrygghet och, som har nämnts inom den svenska högern, en fri arbetskraftsinvandring ovanpå detta. Det skapar en situation som kommer att leda fram till ett helt nytt arbetsliv, och detta tror vi inte på.

Kent Olsson: Fru president! Jag ska tala kort. Blir inte statsministern bekymrad, när människor med utländsk härkomst flyttar till England för att kunna få jobb? Blir inte statsministern bekymrad, när småföretagardelegationen gång efter gång säger: "Genomför våra förslag!" men nästan inga av förslagen är genomförda? Alla förslagen faller inte under det som statsministern kallar försämringar på arbetsmarknaden. Jag tror att vi behöver regelförändringar. Varför genomför man inte dessa regelförändringar, för att hjälpa invandrare att få jobb?

Statsminister **Göran Persson**: Småföretagardelegationens förslag har vi i stor utsträckning genomfört, fru president.

Men debatten handlade inte om det från början, utan ingången i Kent Olssons inlägg var att det är för mycket av regler på den svenska arbetsmarknaden som försvårar att anställa. De reglerna handlar om de anställdas position och skydd. Det är sådant som man har kämpat sig till genom lagstiftning eller fackligt arbete. Det tänker vi inte luckra upp. Går vi den vägen så hamnar vi i en situation där vi inte skapar nya jobb utan bara skapar ytterligare otrygghet. Vi tror inte på den politiken, och där den har prövats har den inte gett goda resultat.

Så låt oss fortsätta med ett målmedvetet arbete på att förbättra språkkunskaper, ett målmedvetet arbete på att varje individ får sitt eget program för att komma in på arbetsmarknaden – och sedan se till att vi behåller en nordisk nivå på anställningsskyddet så att de som arbetar och skapar välstånd också känner att de har en del i vårt samhälle!

Jouko Skinnari (den sosialdemokratiske gruppen, sd): Ärade president och ärade närvarande! Jag är mycket nöjd med att statsminister Göran Persson sade att hans regering kommer att förbättra ställningen för finnarna i Sverige. Det finns i Sverige omkring 450 000 finnar som har rötter i Finland. Det är inte någon liten minoritet, det är en stor minoritet.

Kaksi asiaa. Ensinnäkin Yhdistyneet kansakunnat on täällä tullut esille. Pääministeri Persson kiinnitti integraatioasiassa tähän huomiota, ja se on minusta tärkeää. Vuosi sitten Kööpenhaminassahan todettiin, että YK:n täytyy olla tärkeä, kun maailman tilannetta koetetaan parantaa.

Missä me olemme nyt? Paljon huonommassa tilanteessa kuin silloin. Maailma on paljon rauhattomampi, ja siinä on enemmän uhkia olemassa kuin vuosi sitten. Ainoa, minkä voi sanoa toteutuneen siitä keskustelusta, on se, että YK:n asema on tullut keskeiseksi. Se on minusta hyvin tärkeä asia.

Mutta silloinkin peräänkuulutin sitä, että skandinaaviset maat voisivat olla enemmän yhteistyössä Yhdistyneissä kansakunnissa ja myös kehitysmaissa. Tarkoitan mm. mustaa Afrikkaa, jossa olen käynyt paljon katsomassa kehitysyhteistyöprojekteja. Siellä Euroopan unionin mutta myös skandinaavisten maiden asema on selvästi heikentynyt. Niin kuin täällä on todettu, samaa voidaan sanoa haasteena myös lähialueilta, on se sitten Venäjä tai Baltia. Täällä kyllä töitä riittää skandinaavisille maille niin paljon kuin halutaan.

Toinen asia, johon haluaisin ajankohtaisuuden vuoksi kiinnittää huomiota, on se, että Euroopan unioniin on liittymässä noin 10 uutta jäsenmaata riippuen siitä, mikä tulee olemaan kansanäänestysten tulos. Tämä on haaste Pohjolalle: miten me pärjäämme tälle uudelle organisaatiolle, joko Pohjoismaiden neuvoston kautta tai niin, että Norja ja Islanti liittyisivät jäseniksi, mistä täällä onkin keskusteltu.

Nämä uudet jäsenmaat, joita on kansalaisten osalta 100 miljoonaa, tulevat merkitsemään painopisteen muutosta Euroopan unionin organisaatiossa. Tämä tulee olemaan sellainen kysymys, johon me suomalaiset, ruotsalaiset ja tanskalaiset Euroopan unionin sisällä joudumme kolmistaan vastaamaan, kun me voisimme vastata siihen viisistään. Tämä on minun mielestäni tärkeä asia, joka meidän tulee ottaa tässä työssä huomioon riippumatta siitä, minkälaisia ratkaisuja Norja ja Islanti tulevat tekemään.

Jouko Skinnaris tale i svensk oversettelse:

Ärade president och ärade närvarande! Jag är mycket nöjd med att statsminister Göran Persson sade att hans regering kommer att förbättra de finskspråkigas ställning i Sverige. Det finns i Sverige omkring 450 000 finskspråkiga som alltså har sina rötter i Finland. Det är inte någon liten minoritet, det är en stor minoritet.

Två ärenden. Först och främst har Förenta Nationerna lyfts fram här. Statsminister Persson fäste uppmärksamhet på det här i integrationsfrågan och det anser jag vara viktigt. För ett år sedan konstaterades det i Köpenhamn att FN måste vara viktigt när man försöker förbättra situationen i världen.

Var står vi idag? I en mycket sämre situation än då. Världen är mycket mer orolig och det finns många fler hotbilder än för ett år sedan. Det enda som man kan säga att har förverkligats av den diskussionen är att FN:s ställning har blivit central. Det anser jag vara mycket viktigt.

Men även då efterlyste jag mer samarbete mellan de skandinaviska länderna inom Förenta nationerna och även i u-länderna. Jag avser bl.a. svarta Afrika, som jag har besökt ofta för att följa med projekt inom biståndssamarbetet. Där har EU-ländernas, men även de skandinaviska ländernas, ställning klart försvagats. Liksom det har sagts här, kan man se det som en utmaning som gäller även våra närområden, vare sig det är fråga om Ryssland eller Baltikum. Där finns det så mycket arbete för de skandinaviska länderna som man bara vill göra.

Den andra frågan som jag för aktualitetens skull ville fästa uppmärksamhet på är att vi har cirka tio nya länder som är på väg att ansluta sig till Europeiska unionen, beroende av hur folkomröstningarna går. Det här är en utmaning för Norden: hur skall vi klara oss mot denna nya organisation? Endera via Nordiska rådet eller så att Norge och Island blir medlemmar, vilket också har diskuterats här.

Dessa nya medlemsländer med 100 miljoner invånare, kommer att innebära en förskjutning av tyngdpunkten inom Europeiska unionen. Detta kommer att vara en sådan fråga som vi tre, finnarna, svenskarna och danskarna skall ansvara för, när vi egentligen kunde vara fem om det arbetet. Detta anser jag vara en viktig fråga, som vi bör beakta oberoende av hurdana avgöranden Norge och Island kommer att ta.

Debatten ble avsluttet.

Rådet besluttet å ta Dokument 4 til etterretning.
Rådet besluttet å ta Dokument 1 til etterretning.

Presidenten foreslo at debatten om EU:s regionalpolitik dagsordenspunkt 6 tas umiddelbart etter Samarbetsministrarnas frågetimme ca. kl. 15.00.

Rådet bifalt presidentens forslag.

Sesjonen ble avbrutt kl. 12.30 – 13.30.

7. Samarbetsministrarnas frågetimme

Chris Heister overtok ledelsen av forhandlingene.

Endringer i deltakerlisten/närvarolistan:
Frode Sørensen gjeninntok sin plass ved sesjonen. **Saara Karhu** ble erstattet av **Ilkka Taipale** for frågetimmen/spørretimen. **Ragnar Erlandsson** ble erstattet av **Hasse Svensson** for denne dagen.

Rådet besluttet å fastsette deltakerlisten/närvarolistan i overensstemmelse med dette.

Presidenten: Vi har nu hunnit till dagordningspunkt 7, Samarbetsministrarnas frågetimme. Samarbetsministrarna är välkomna att ta plats på de särskilt avsedda platserna. Jag hälsar särskilt välkommen den nytillträdda svenska samarbetsministern Berit Andnor.

Vi har nu en och en halv timme (90 minuter), fram till klockan 15.00, för att ställa muntliga frågor till samarbetsministrarna. Praktiska anvisningar och regler för frågetimmen har delats ut i salen.

Fråga ställs till ministrarna från platsen i salen. Medlem som vill ställa en fråga begär ordet genom handuppräkning med nummerskylt. Mikrofonen kopplas på genom att trycka på knappen märkt P. För fråga gäller tidsbegränsning på *en minut* och för svar *två minuter*. Presidenten kan ge frågeställaren ordet för en kort tilläggsfråga. Medlemmarna anmodas om att helst ställa sin fråga till en av ministrarna.

E 16: Fråga till Nordiska ministerrådet angående kvinnohandel och prostitution

Tuula Haatainen (den sosialdemokratiske gruppen, sd): Arvoisa puheenjohtaja! Naiskaupan vastainen työ on saanut yhä enemmän huomiota Pohjoismaisessa yhteistyössä. Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteinen kampanja naiskauppaa vastaan vahvistaa konkreettisesti sen, että työtä on tehtävä yli rajojen, jotta saadaan aikaan tuloksia.

On korkea aika keskittyä prostituution ja naiskaupan perussyyhyn eli kysyntään, joka johtaa naisten ja lasten seksuaaliseen riistoon.

YK:n Palermon ihmiskauppasopimuksen mukaan allekirjoittajamaat ovat sitoutuneet ryhtymään toimenpiteisiin, joilla ehkäistään prostituution kysyntää.

Kysynkin Ruotsin yhteistyöministeriltä: Mihin toimenpiteisiin Pohjoismainen ministerineuvosto aikoo ryhtyä prostituution kysynnän ehkäisemiseksi eli seksin ostamisen lopettamiseksi?

Tuula Haatainens spørsmål i svensk oversettelse:
Ärade president! Arbetet mot kvinnohandel har fått allt mer uppmärksamhet inom det nordiska samarbetet. De nordiska och baltiska ländernas gemensamma kampanj mot kvinnohandel bekräftar konkret att arbete måste göras gränsöverskridande för att man skall nå resultat.

Det är hög tid att koncentrera sig på den grundläggande frågan i prostitution och kvinnohandel, d.v.s. efterfrågan, som leder till sexuellt utnyttjande av kvinnor och barn.

Enligt FN:s Palermo-avtal om människohandel har de länder som undertecknat avtalet förbundit sig att vidta åtgärder för att förebygga efterfrågan på prostitution.

Jag frågar Sveriges samarbetsminister: Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidta när det gäller att förebygga efterfrågan på prostitution, d.v.s. för att få slut på köpandet av sex?

Minister **Berit Andnor**: Fru president! Tack så mycket för frågan. Det är en mycket viktig fråga som Tuula Haatainen tar upp när det gäller vårt samarbete kring människohandel och handel med kvinnor och barn, som det ofta rör sig om.

Precis som Tuula Haatainen sade har det tagits initiativ när det gäller nordisk-baltiskt samarbete. En kampanj har bedrivits i de åtta länderna under år 2002. Vi går nu vidare i det arbetet. Det är en ambition för mig som ordförande och samarbetsminister under nästkommande år att driva dessa frågor vidare.

Det handlar nu om att gå vidare och göra både en kartläggning och insatser när det gäller prostitution och kvinnohandel i norra Norge. Det handlar också om Sverige, Finland och nordvästra Ryssland. Det här arbetet kommer i gång under nästa år. Som jag ser saken handlar det väldigt mycket att fokusera på efterfrågan på prostitution. Har vi ingen sådan efterfrågan på prostitution, då har vi heller ingen prostitution.

Jag vill också nämna det särskilda initiativ som togs på utrikesministermötet i Tallinn i augusti i år. Det är också ett arbete som kommer att fortsätta. I det avseendet förbereds nu en arbetsgrupp. Den svenska utrikesministern förbereder hur formerna för detta arbete ska se ut. Tanken är att alla arbetsgrupper som är i gång och allt arbete ska samordnas med ett paraply över sig, så att vi verkligen uppnår framgångar i detta arbete. Som frågeställaren Tuula Haatainen säger är det oerhört viktigt att vi nu sätter stopp för den människohandel och det utnyttjande av kvinnor och barn som förekommer i vårt närområde.

E 17: Spørsmål til Sveriges regjering angående dialogen om nordisk samekonvensjon

Arne Lyngstad (midtengruppen, KrF): I våre nordiske land har vi en urfolkgruppe, nemlig samene. Det er startet et arbeid for en nordisk samekonvensjon i regi av regjeringene i Sverige, Finland og Norge. En slik konvensjon er viktig for samene. De driver sin virksomhet i våre land, og vi kan si at de driver regelrett grenseoverskridende virksomhet. Vi trenger en politisk dialog om samespørsmålene i Norden. Det gjelder urfolks rettigheter i vårt eget område. ILO-konvensjonen er den som regulerer dette, og Norge har ratifisert denne konvensjonen.

Mitt spørsmål til det nye svenske formannskapet er: Hvordan vil det svenske formannskapet ta med Nordisk Råd i den politiske dialogen om nordisk samekonvensjon?

Minister **Berit Andnor**: Precis som frågeställaren säger är frågan om nationella minoriteter viktig. Det är också bakgrunden till det beslut som har tagits i Sveriges riksdag när det gäller att stärka de nationella minoriteterna och minoritetsspråkens ställning. I samtliga våra länder finns det ju samisk befolkning, så jag ser det som oerhört viktigt att vi framgent i det nordiska samarbetet närmare diskuterar hur vi kan ta vara på och utveckla ett bra samarbete i ett samiskt perspektiv. De nationella minoriteterna och deras ställning är centralt.

När det gäller den mer konkreta frågan om ILO-konventionen kan jag bara informera om att den svenska regeringen förbereder detta. Frågan bereds för närvarande i Regeringskansliet och kommer att bli föremål för beslut lite längre fram.

E 18: Fråga till Sveriges regering och Finlands regering angående Kvarkentrafiken

Lennart Gustavsson (den venstresosialistiske grønne gruppen, v): Också jag riktar mig till den nya svenska samarbetsministern. Jag tänkte ta upp en gammal fråga som rör ett konkret gränshinder som försvårar när det gäller möjligheterna till öst-västliga förbindelser. Det gäller Kvarkentrafiken. Den frågan har jag tidigare i det här sammanhanget haft uppe. Denna trafik är viktig inte bara för samarbetet just över Bottenviken utan också för Barentssamarbetet.

Min bedömning är att det behövs en långsiktig lösning. Ibland tror jag att detta med långsiktig lösning missuppfattas – att man inväntar landhöjningen. Men då tar det för lång tid att få en fast förbindelse.

Min konkreta fråga är därför: Vilka ambitioner och förslag till konkreta åtgärder har den svenska regeringen för att långsiktigt säkerställa den öst-västliga förbindelsen mellan Sverige och Finland över Bottenviken – den så kallade Kvarkentrafiken?

Minister **Berit Andnor:** Jag hoppas att även mina kolleger får tillfälle att delta i debatten. Det är dock väldigt trevligt att på detta sätt få komma in i våra gemensamma frågor. Jag uppskattar verkligen detta.

Den fråga om Kvarkentrafiken som Lennart Gustavsson tar upp har vid ett flertal tillfällen varit föremål för diskussion. Jag känner mycket väl till de senaste turerna i frågan. Den här frågan ska lösas den kommersiella vägen; så är det tänkt. Dock har det varit problem med att få trafiken att vara tillräckligt lönsam. Det har förekommit diskussioner om hur detta på bästa sätt kan lösas.

Vad jag i dag kan säga är att det är viktigt att vi har goda kommunikationer mellan våra nordiska länder. Det underlättar vårt nordiska samarbete, så även över Kvarken. Att invänta landhöjningen ser inte heller jag som en lösning i sammanhanget. Det är alltså viktigt att fortsatt bevaka frågan och att se till att vi har goda förbindelser.

Minister **Jan-Erik Enestam**: Fru president! Det är så att den här förbindelsen nog är att betrakta som en väg. Den är en livsnerv inom Kvarkenregionen och därför håller jag med frågeställaren att en långsiktig lösning måste till. Nu har finska regeringen reserverat pengar i nästa års budget för att subventionera trafiken så att den kan fortsätta, men på sikt måste, precis som den svenska kollegan säger, målet vara att åstadkomma en trafik som fungerar på kommersiella grunder. Det främsta hindret för tillfället för att uppnå det är att det inte finns ett lämpligt tonnage och i väntan på ett sådant tror jag inte det finns något alternativ till att fortsätta subventioneringen men det är inte den långsiktiga lösningen.

Lennart Gustavsson: Det är bra att båda samarbetsministrarna är engagerade i frågan. Precis som den finske samarbetsministern säger ska vi naturligtvis på lång sikt se till att den här trafiken är kommersiellt bärkraftig för sin egen del. Men det krävs också insatser för att möjliggöra att den blir kommersiellt lönsam. Vi har andra satsningar, när man på nationell nivå går in och gör infrastruktursatsningar för att möjliggöra en långsiktigt hållbar kommersiell trafik på olika sätt.

Det är lite märkligt, tycker jag som kommer från de nordliga delarna av Sverige, när det som i de södra delarna kallas investeringar blir stöd och bidrag i de norra delarna.

Jag vill avsluta med att rikta mig till den svenska samarbetsministern med en vädjan att hon ska ta upp den här frågan i den svenska regeringen och se till att vi får ett snabbt beslut så att vi möjliggör en långsiktigt hållbar trafik över Kvarken.

Minister **Berit Andnor**: Jag kommer också från de glesare delarna av vårt långa land, så jag känner väl till den speciella problematik som Lennart Gustavsson tar upp.

Jag vill återigen understryka att jag också ser det som oerhört centralt och viktigt att vi har fungerande kommunikationer. Men om vi ska nå en långsiktigt hållbar lösning för trafiken över Kvarken är det nog viktigt att vi skapar goda kommersiella grunder för detta. Då rör det sig mycket om den godstrafik som ska gå över Kvarken.

Jag lovar Lennart Gustavsson att särskilt följa denna fråga framöver.

E 19: Spørgsmål til Danmarks regering og Norges regering angående uddannelsespladser og studentermobilitet

Marianne Jelved (midtengruppen, RV): Fru præsident! Det drejer sig i første omgang om uddannelsespladser. Der er i "Nordbornas rättigheter", Ole Norrbacks rapport, og også i andre sammenhænge gjort opmærksom på, at vi har en meget fin overenskomst om adgang til uddannelse fra 1996.

Vi har nu i Danmark en borgerlig regering, som har et parlamentarisk flertal, der skaber problemer på det område. Derfor vil jeg gerne spørge både den danske og den norske samarbejdsminister: Hvad vil den danske samarbejdsminister gøre for at sikre, at den mobilitet og ret til uddannelse i de nordiske lande kan fortsætte? Og hvad vil den norske samarbejdsminister gøre for at være hjælpsom og sikre, at der er uddannelsespladser nok i Norge, især for medicinstuderende?

Minister **Flemming Hansen**: Det er et problem, vi tit diskuterer i Danmark, som Marianne Jelved her giver udtryk for. Der er for mig ingen tvivl om, at de uddannelsesaftaler, der er, naturligvis skal holdes. Det er klart. Det er den danske regering også helt indstillet på. Men det er også rigtigt, at der i Danmark ofte er en ret kritisk debat, fordi mange danske studier er fyldt med studerende fra andre lande. Det er jo noget, som regeringen naturligvis forholder sig til. Men en aftale er en aftale, og det kan vi ikke bevæge os væk fra.

Minister **Svein Ludvigsen**: President! Det er viktig at vi i det nordiske samarbeid opprettholder mobilitet også på dette området, og at vi har gjensidighet i utdanningssektoren. Når spørsmålet knyttes spesielt til dette med medisin, og at vi fra norsk side både innen sykepleie- og legestudiet har et betydelig antall studenter i andre nordiske land, deriblant Danmark, er det en riktig beskrivelse.

Vi har i de senere år økt kapasiteten ved norske universitet og ser for oss at det skal bidra til at behovet blir mindre. Fra min side, som samarbeidsminister, vil jeg si at det er viktig å opprettholde et betydelig gjensidig tilbud på ulike utdanningsområder slik at nordisk ungdom kan studere og har mulighet til å studere i våre respektive land.

Marianne Jelved: Og så et lille tillægsspørgsmål til den norske samarbejdsminister: Kan den norske samarbejdsminister forestille sig, at der vil blive taget kontakt mellem eksempelvis Danmark og Norge om at koordinere adgangsbetingelserne til de uddannelser, der især efterspørges?

Minister **Svein Ludvigsen**: President! Ja, samarbeidsministeren kan forestille seg at ministrene innen de ulike fagfelt skal ha en god kommunikasjon, og jeg har oppfattet at undervisningsministrene har det, og at dette også er et av de tema som det er dialog om.

Jeg vil også, på bakgrunn av spørsmålet som er reist her, ta dette opp med den norske utdanningsministeren, som er til stede i salen her og har hørt problemstillingen.

E 20: Spørgsmål til Sveriges regering og Danmarks regering angående skatteproblematikken i Øresundsregionen

Ole Stavad (den sosialdemokratiske gruppen, S): Jeg vil også gerne byde rigtig hjertelig velkommen til den nye svenske samarbejdsminister. Vi glæder os til samarbejdet, og jeg tror også, at vi kan få stor fornøjelse af nyt blod på den post.

Vi har gennem en årrække haft en række problemer omkring Øresund, som meget godt illustrerer det, vi skal forsøge at løse i forhold til det grænseløse Norden. Og jeg vil gerne spørge den svenske samarbejdsminister, om hun vil kaste energi ind i, at vi får skabt en løsning også på skatteområdet, som kan betyde integration begge veje.

Når jeg er glad for det nye blod på posten, er det, fordi vi har konstateret, at det, svenskerne hidtil har forfægtet, og de synspunkter, de har ønsket fremmet, er en løsning, der betyder, at det godt nok bliver godt at bo i Sverige og arbejde i Danmark, men umuligt at bo i Danmark og arbejde i Sverige. For efter den svenske løsning skal man først betale 33 pct. i arbejdsgiverafgifter i Sverige og bagefter fuld indkomstskat i Danmark.

Vil samarbejdsministeren arbejde for, at vi får en løsning, der betyder integration begge veje?

Minister **Berit Andnor**: Tack för välkomsthälsningen, Ole. Jag ser mycket fram mot vårt samarbete.

Samarbetet oss emellan när det gäller Öresundsregionen har ju utvecklats och blivit mer omfattande. Jag ser med stor glädje fram mot att fortsätta det arbete som min företrädare Leif Pagrotsky har gjort inom det här området. Jag tycker att det är viktigt att i detta sammanhang också titta på de framsteg som vi har gjort i våra gemensamma förhandlingar. Låt oss glädjas över detta också.

Sedan finns det en del saker som återstår – inte lätta saker, som Ole mycket riktigt påpekade. Det handlar i grunden om att vi har olika sätt att se på hur vår gemensamma välfärd ska finansieras.

De här frågorna är dock uppe till diskussion och förhandlingar mellan Danmark och Sverige. Det är våra kära finansministrar som ägnar sig åt denna fråga. Jag litar fullt på att man driver denna fråga framåt, för det är angeläget att vi når en lösning som gör det möjligt för danskar och svenskar att fritt bestämma var man vill bo och arbeta i denna region. Det var det som var själva syftet med denna vackra bro som vi har byggt tillsammans. Låt oss gå vidare i det samarbetet. Jag tror att det är möjligt att finna en lösning på denna fråga.

Minister **Flemming Hansen**: Formanden for den danske delegation rejser et spørgsmål, som er af vital betydning for Danmark, og som Ole Stavad i sin egenskab af skatteminister også gjorde meget for at løse. Jeg synes, der er taget mange initiativer også fra dansk side, men vi har ikke fundet løsninger.

Derfor vil jeg gerne give udtryk for den danske regerings grundsynspunkt med besked til mine kolleger om, at vi er nødt til at finde løsningen på disse problemer.

De tre grundsynspunkter, som jeg gerne vil præcisere her, er, at det for det første ikke skal være skatten, der afgør, om man bosætter sig på den ene eller den anden side af en grænse. For det andet: En løsning bør tilstræbe økonomisk udligning mellem landene. For det tredje og vigtigste: Hensynet til en let administrerbar og forståelig løsning for den enkelte borger skal gå forud for hensynet til systemet.

Det er det, vi som samarbejdsministre og skatteministre og finansministre i de nordiske lande må have som udgangspunkt, og jeg beklager at måtte sige, at det ikke har været tilfældet, ellers havde problemerne været løst.

Jeg synes, vi må forpligte hinanden til at få løst problemerne efter nogenlunde de retningslinjer, jeg her har givet udtryk for.

Ole Stavad: Tak til begge ministre for svaret, og til Berit Andnor vil jeg godt sige, at jeg har fuld forståelse for, at der ikke kan siges mere i dag. Jeg er helt tryg ved, at vi i et tæt samarbejde vil arbejde for en løsning. Men som også den danske samarbejdsminister gav udtryk for, er det jo noget, der har stået på i meget lang tid. Derfor vil jeg godt stille spørgsmål til begge ministre.

Nu har vi jo taget de her sager om et grænseløst Norden meget konkret op i Nordisk Råd. Hvis ikke det lykkes de to regeringer at finde en løsning inden udgangen af i år, vil begge de to regeringer så være indstillet på at sætte sig sammen med repræsentanter fra Nordisk Råd, ikke til en formel, men til en uformel drøftelse af, hvordan vi finder de her løsninger?

Det er efter min opfattelse Nordisk Råds troværdighed, der står på spil, og dermed også troværdigheden omkring hele det nordiske samarbejde. Derfor kan det være godt også en gang imellem at sætte sig sammen med, hvis jeg må have lov at sige det, kloge parlamentarikere for at finde kloge løsninger.

Vil de to regeringer være indstillet på det?

Minister **Berit Andnor**: Som jag inledde mitt tidigare svar till Ole Stavad, kan jag säga att det pågår och har pågått förhandlingar under ganska lång tid i en rad olika frågor som alla syftar till att ta bort de gränshinder som finns i Öresundsregionen. Vi har inom en rad olika områden, kan vi notera, lyckats med en rad framsteg just för att undvika krångligheter, hinder, byråkrati och vad det än kan vara. Detta är ännu inte fullföljt.

Som ni kanske har noterat i det svenska ordförandeprogrammet är en av prioriteringarna just integrationen mellan de nordiska länderna. Det är en av de frågor som vi särskilt lyfter fram.

Jag vill också att ni särskilt noterar att vi tänker oss nya grepp i denna fråga, hur vi ska hantera det. Vi känner väl till problemen. Men när det gäller skattefrågorna är det frågor som just nu är föremål för detaljerade förhandlingar mellan Danmark och Sverige. Jag anser att det är viktigt att vi avvaktar förhandlingarna i denna fråga.

Minister **Flemming Hansen**: Jeg har også med glæde set, at den danske skatteminister er til stede i salen. Så skal vi nok få nogle mere kvalificerede svar, end jeg kan give.

Jeg må bare sige til Ole Stavad, og det er jeg sikker på han har forståelse for efter mange år som skatteminister selv: Det, som Ole Stavad ikke har kunnet løse over en årrække, er jeg altså lidt betænkelig ved at sætte en 2 måneders tidsfrist på. Det tror jeg Ole Stavad bedre end nogen kan forstå er meget vanskeligt at opfylde.

Men jeg er fuldstændig enig i intentionen i det, Ole Stavad siger, og det ved jeg vi begge er.

Presidenten gjorde oppmerksom på at temaet grenseløst Norden skulle debatteres senere denne dagen.

E 21: Spørgsmål til Norges regering angående harmoniserede regler for skibsinspektion i de nordiske lande

Jóannes Eidesgaard (den sosialdemokratiske gruppen, Jvfl.): Apropos et grænseløst Norden har jeg et spørgsmål til den norske samarbejdsminister. Vi har en del praktiske problemer i forbindelse med køb og salg af fiskeskibe fra andre nordiske lande på grund af de forskellige krav, man stiller til skibsinspektionen i de forskellige nordiske lande, og det vanskeliggør handel med skibe i de nordiske lande.

Derfor vil jeg spørge det norske formandskab for samarbejdsministrene, om man kan tænke sig, at man vil tage et initiativ til at få harmoniseret de regler, der gælder for skibsinspektion i de nordiske lande med den klare målsætning, at man selvfølgelig lægger sig på den højeste fællesnævner.

Minister **Svein Ludvigsen**: Som norsk fiskeriminister opplever jeg vel ikke at problemet er av samme karakter som det her fremstilles. Fra norsk side oppfatter vi det ikke som et problem som skulle tilsi ekstraordinære tiltak, men hvis man fra Færøyenes side opplever det, så er den norske samarbeidsministeren/fiskeriministeren selvfølgelig opptatt av å kunne se på disse problemstillingene. Det skal ikke stå på vår vilje til å gå inn i problemene i den grad de måtte finnes, men jeg er enig i at skal man oppnå en felles standard på dette området, så skal standarden ligge høyt. Og vi kan ikke fra noe lands side tenke oss at man skal gå ned for å få til en harmonisering.

E 22: Fråga till Finlands regering angående principerna för internordisk färdtjänst

Marianne Carlström (den sosialdemokratiske gruppen, s): Jag har en fråga om nordisk färdtjänst till den finländske samarbetsministern.

Redan för 20 år sedan tog man upp frågan om principerna för färdtjänst, speciellt när det gäller internordisk färdtjänst och behoven i gränstrakterna. Då hände inget utan man sade att kommunerna hade ansvaret.

Tio år senare kom frågan upp igen. Då gav man kommunerna i uppdrag att göra något åt frågan. Och nu, 20 år efter, har fortfarande inget hänt utan det finns en arbetsgrupp som ska arbeta med frågan.

Nu undrar jag: Vad kommer att hända inom den närmaste tiden?

Minister **Jan-Erik Enestam**: Fru president! I Finland har vi stor respekt för den kommunala självstyrelsen och den här frågan hör till kommunernas självstyrelse. Därför finns dessvärre inget annat svar från min sida än att vi försöker uppmana kommunerna på den finska sidan att få den här frågan skött och jag hoppas att det ändå går lite snabbare framåt än det har gått hittills.

Marianne Carlström: Det vore väl ändå bra om man uttalade att det här är väldigt viktigt och att man gör det gemensamt. Vi pratade i går till exempel om ett gränslöst samarbete i en gränslös värld. Det ska också gälla dem som är handikappade. Nog kan man trycka på från regeringarna. Det kan vi i Sverige, då kan man väl i Finland.

Minister **Jan-Erik Enestam**: Det har vi gjort i Finland och det kommer vi att fortsätta att göra. Vi skall också se om det kan finnas en liten morot.

E 23: Spørgsmål til Islands regering angående demonstrationsfrihet for borgere i andre nordiske land ved statsbesøg

Line Barfod (den venstresosialistiske grønne gruppen, EL): Jeg vil gerne stille et spørgsmål til den islandske samarbejdsminister. I formiddag var der flere, der talte om vigtigheden af, at vi holder fast i vores demokrati og grundlæggende frihedsrettigheder og ikke lader os presse af store lande, og det er jeg meget enig i, hvad enten de store lande er Rusland eller Kina eller andre.

Og derfor vil jeg gerne høre, om den islandske minister vil sikre, at det ikke gentager sig, at borgere fra andre nordiske lande, f.eks. Danmark, ikke kan få lov at rejse ind i Island for at demonstrere, som det skete i foråret, da danske medlemmer af Falun Gong-bevægelsen blev afvist i lufthavnen og ikke måtte rejse ind. Og i den forbindelse også, om den islandske minister vil sikre, at man ikke bliver registreret hos politiet alene på grund af sin politiske eller religiøse overbevisning, at vi altså kan sikre den politiske rettighed til at demonstrere og ytre os og have holdninger.

Minister **Siv Friðleifsdóttir**: Tusen takk for spørsmålet. Det var en vanskelig sak som kom opp på Island i det tidsrommet du snakker om. Vi hadde offentlig besøk av Jiang Zemin, presidenten i Kina, og på samme tidspunkt var det mange som ville komme til Island for å demonstrere. Island er et ganske lite land, og vi som verter for et offisielt besøk, mente, etter å ha sett over saken med politiet, at vi måtte se ganske nært på hvordan vi skulle takle denne situasjonen. Jeg mener at vi gjorde det så godt vi kunne, så det skal ikke oppstå noen videre problemer med den saken.

Line Barfod: Jeg forstår, det kan være svært at håndtere for et lille land som Island, der ikke har så meget politi. Men alligevel kan det ikke være rigtigt, at folk, der vil demonstrere fredeligt, ikke har mulighed for det, og at man suspenderer retten til at rejse frit i Norden, fordi man skal have besøg af en minister fra et stort land.

Og derfor vil jeg gerne høre, om man ikke i Island kunne overveje, om der er andre måder, man kan tackle demonstrationer på, så vi fortsat kan sikre retten til at rejse frit i Norden og til at demonstrere og give udtryk for vores holdninger.

Minister **Siv Friðleifsdóttir**: Vi fikk ganske mange inn til Island, som ville demonstrere, og de demonstrerte på noen spesielle områder. Ledelsen hadde diskusjoner med dem, og i samarbeid med dem var de på noen konkrete steder for å demonstrere – så de var til stede der. Og det ble vist i alle massemediene på Island, og man var helt obs på at det var en demonstrasjon.

E 24: Spørsmål til Norges regjering angående å gjøre Nordisk Råd til et organ som fatter vedtak som er bindende for de nordiske regjeringene

Thore A. Nistad (FrP): Jeg vil få rette et spørsmål til den norske samarbeidsminister. Det vil også være interessant å få synspunkter fra de andre ministrene hvis de har andre synspunkter enn den norske.

Nordisk Råd er i dag dessverre kun et rådgivende organ og fatter derfor ingen beslutninger som forplikter de forskjellige nordiske land. Jeg kan se for meg at det kan bringe arbeidet i rådet fortere fram hvis vi kan fatte beslutninger slik som man gjør i Europaparlamentet. Min oppfatning er at vi vil se på vårt nordiske arbeid med helt andre øyne hvis vi kan gjøre vedtak som forplikter regjeringene. Vi må binde opp regjeringene i et mer forpliktende og tettere samarbeid for å få et mer samlet og grenseløst Norden, som vi alle snakker om.

Tror samarbeidsministeren at det er mulig å gjøre Nordisk Råd til et organ som fatter vedtak som er bindende for de nordiske regjeringene? Og har samarbeidsministeren noen tanker om at dette er ønskelig fra regjeringssiden?

Minister **Svein Ludvigsen**: For det første er det interessant at en fremtredende representant for Fremskrittspartiet i Norge tar til ordet for at Nordisk Råd skal gjøres til et overnasjonalt samarbeidsorgan og beklager at så ikke er tilfellet.

Fra min side har jeg ingen tanker om at Nordisk Råd skal gjøres til et overnasjonalt organ. Erfaringene etter 50 års samarbeid i Nordisk Råd er jo nettopp at den formen for samarbeid hvor man bringer inn politiske tanker, politiske vedtak gjort i de respektive parlament, fra tid til annen får dem foredlet i en nordisk sammenheng, slik at vi som parlamentarikere og regjeringsmedlemmer kan ta de debatter og vedtak som gjøres i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, hjem til de respektive regjeringer og parlament, har gitt resultat. Det har gitt meget gode resultater i løpet av disse 50 årene. Jeg ser for meg at dette samarbeidets form er gagnlig også i fremtiden og ser ikke for meg at det skulle resultere i et overnasjonalt organ, desto mer som at av Nordisk Råds fem land og tre selvstyreområder, er det altså slik at tre av disse landene er medlem av Den europeiske union og allerede medlem av et overnasjonalt organ. Og det ville jo fort ende opp i en litt underlig situasjon hvis man skulle være medlem av to overnasjonale parlament og organisasjoner. Men det kan kanskje de som er medlem av EU, si mer om enn jeg som representerer et land som ikke er medlem av EU, men som er nært tilknyttet gjennom EØS-avtalen.

Vicelantrådet **Olof Erland**: Fru president! Om man skulle göra Nordiska rådet till en församling med bindande beslut skulle man sätta sig över varje regering i de enskilda länderna och de självstyrande områdena. Det är klart att det är möjligt men absolut inte önskvärt, för då skulle man ta bort den demokratiska grund som finns i de nationella parlamenten. Det är ju där man bygger upp det nordiska samarbetet. Det är ett frivilligt samarbete, det är medborgarorganisationer och enskilda parlamentariker som arbetar på ett annat sätt och som alltså stärker den nationella politiken. Man kan samtidigt integrera de nordiska länderna och ha skillnaderna kvar. Nordiska rådet har faktiskt redan utvecklats i en riktning mot fler deltagare. Statsministrarna deltar, utrikesministrarna deltar och försvarsministrarna deltar. Det är alltså en bredd som gör samarbetet unikt. Man skulle ta bort hela den grunden genom att ändra det till ett beslutande organ ovanför de regeringar som i dag är demokratiskt legitimerade.

Vicelagmand **Høgni Hoydal**: Det skal være helt kort. Jeg tror ikke, at det er nogen god idé bare at foreslå at kopiere EU. Jeg tror, vi skal holde fast på den demokratiske grund, som Nordisk Råd er bygget på. Jeg vil bare sige, at jeg og de fleste på Færøerne er imod overnationale organisationer såsom EU, og vi ville også være imod, hvis Nordisk Råd blev overnationalt.

Minister **Jan-Erik Enestam**: Fru president! Eftersom frågan var riktad till flera samarbetsministrar vill jag gärna för min del instämma i svaren hittills. Jag tror inte det är meningsfullt att utveckla Nordiska rådet i övernationell riktning. Däremot vill jag gärna personligen önska Norge välkommet i Europeiska unionen så att de får övernationellt beslutsfattande.

E 25: Fråga till Finlands regering och Norges regering angående samarbete mellan Nordiska rådet och EU samt om gemensam valuta i de nordiska länderna

Eero Akaan-Penttilä (den konservative gruppen, saml): Rouva presidentti! Kysymykseni sopii hyvin tähän jatkoksi. Esitän sen ministereille Enestam ja Ludvigsen. Se koskee EU:n ja Pohjoismaiden neuvoston mahdollista yhteistyötä.

EU:n pohjoinen ulottuvuus nimittäin vahvistaa pohjoismaista yhteistyötä, ja pohjoismainen yhteistyö on myös edellytys tämän projektin onnistumiselle. EU:ssa konventti puolestaan laatii parhaillaan suuntaviivoja unionin tulevaisuudelle. Meidän tulee keskustella enemmän EU:sta myös pohjoismaisella tasolla, niin kuin tänään olemme täällä tehneet. Mutta maiden sitoumukset EU:ssa ja muissa valtioiden välisissä järjestöissä eivät toisaalta saa jakaa Pohjolaa ja synnyttää uusia rajaesteitä.

Arvoisat ministerit! Kysymykseni on: Mitkä esimerkiksi seuraavan viiden vuoden aikana olisivat mahdolliset yhteiset asiat, joita Pohjoismaiden neuvoston pitäisi viedä eteenpäin kohti EU:ta? Ja toisaalta hyvin yksinkertainen kysymys, johon ehkä on vaikea vastata: Koska kaikilla Pohjoismailla on teidän mielestänne yhteinen valuutta?

Eero Akaan-Penttiläs spørsmål i svensk oversettelse:
Fru president! Min fråga passar bra som fortsättning på det här. Jag ställer frågan till ministrarna Enestam och Ludvigsen. Den gäller möjligheten till ett samarbete mellan EU och Nordiska rådet.

Det är nämligen så att EU:s nordliga dimension stärker det nordiska samarbetet, och det nordiska samarbetet är också en förutsättning för att detta projekt skall lyckas. Inom EU håller konventet som bäst på att dra upp riktlinjer för unionens framtid. Vi bör diskutera EU mer också på nordisk nivå, precis som vi har gjort här i dag. Men ländernas åtaganden i EU och andra mellanstatliga organisationer får å andra sidan inte dela Norden och medföra nya gränshinder.

Ärade ministrar! Min fråga lyder: Vilka frågor kunde, t.ex. under de följande fem åren, vara möjliga att gemensamt genom Nordiska rådet föra vidare till EU? En annan, mycket enkel fråga som det kan vara svårt att svara på: När tror ni att alla nordiska länder har en gemensam valuta?

Minister **Jan-Erik Enestam**: Den sista frågan kan jag säkert inte svara på, men jag hoppas att det skulle ske ganska snabbt. Det är förstås upp till de enskilda nationerna att avgöra den frågan, men när det gäller frågans första del vill jag för det första säga att den är ytterst relevant och den är viktig att föra vidare.

Det naturliga svaret finns i samarbetet kring utvecklandet av den nordliga dimensionen, som nu är inne i ett slags brytningsskede. Vi har glatt oss åt att speciellt Sverige och nu Danmark under sina EU-ordförandeskap har gjort allt för att driva frågan vidare.

Det skulle vara ytterst viktigt att ändå pressa på och se till att vi kan understryka det konkreta i samarbetet, där vi säkert redan nu har passerat det verbala stadiet och också borde ha mod att pressa på ett eget budgetmoment i EU-budgeten för det fortsatta samarbetet, precis som Medelhavssamarbetet har.

Även om det här inte nödvändigtvis är en fråga för rådet finns det skäl att understryka samarbetet både när det gäller den militära och alldeles speciellt den civila krishanteringen, där det är naturligt för alla nordiska länder att delta, oberoende om man är medlem i EU eller inte.

Presidenten anmodet om at man brukte mindre tid på spørsmålene og svarene slik at det ble tid til alle spørsmålene.

E 26: Spørgsmål til Sveriges regering om lukning af Barsebäck

Kristen Touborg (den venstresosialistiske grønne gruppen, SF): Fru præsident! Spørgsmålet til den svenske samarbejdsminister er: Den svenske regering har to gange i år givet uklare svar på mine skriftlige spørgsmål om Barsebäcks lukning, og derfor spørger jeg nu samarbejdsministeren her i dag: Lukker Barsebäck i år 2003? Jeg spørger ikke, om Barsebäck lukker, hvis de eller de forudsætninger skulle være opfyldt, eller såfremt den svenske statsminister kan holde varmen. Jeg spørger, om Barsebäck lukker i år 2003.

Minister **Berit Andnor**: Fru president! Det är den svenska regeringens ambition att stänga Barsebäck 2 under 2003, men det är förenat med villkor. Vi har nämnt tidigare att det handlar om att den energiproduktion som i dag sker på Barsebäck 2 måste ersättas. Den kan ersättas på två sätt, dels genom att vi minskar energianvändningen, dels genom att vi får nya förnybara energikällor.

Den svenska regeringen har vid ett par tillfällen förelagt Sveriges riksdag prövningen om villkoren uppfylls. Vi ska komma ihåg att bakgrunden till besluten har sin grund i ett beslut i Sveriges riksdag, en energipolitisk uppgörelse mellan flera partier. Det är det som är grunden för den svenska regeringens agerande och handlande.

Just nu pågår en prövning av villkoren för stängning av Barsebäck 2, och vi förbereder en proposition som kommer att föreläggas Sveriges riksdag under våren 2003. Men det är vår ambition att stänga Barsebäck 2.

Kristen Touborg: Det var jo ikke ret meget klarere end det, der er givet skriftligt, så det må jeg jo beklage. Men mit korte tillægsspørgsmål går på: Er ministeren enig i, at den svenske regering har haft ret lang tid til at forudse den situation, at Barsebäck skulle lukkes? Er ministeren enig i, at den svenske regering måske kunne have været nok så aktiv for at være klar over, hvornår år 2003 udløb?

Minister **Berit Andnor**: Den utfasning som kommer att ske av kärnkraften i Sverige kommer att ske i sådan ordning att vi kan uppfylla de villkor som är fastlagda av Sveriges riksdag i ett särskilt energipolitiskt beslut.

Det handlar också om att väga in miljöfrågorna. Som tidigare sades i svaret på en fråga från statsminister Göran Persson är det också viktigt att se till att vi när vi ersätter den elproduktion som försvinner i och med stängningen av Barsebäck 2 inte får en produktion som sker på ett sätt och i sådana former att det sker en ökad belastning på miljön. Det är vi angelägna om. Det är den svenska regeringens hållning. Vi ska kunna se till att skapa förnybara energikällor som är ekologiskt långsiktigt hållbara. Då är det viktigt att kunna ta det ansvaret full ut. Vi ser mycket gärna att vi är fler som deltar i det arbetet för att skapa en bättre miljö på många olika sätt i vår del av världen.

E 27: Fråga till Norges regering angående trygghet och säkerhet vid gränsstationerna och gränsövergångarna

Runar Patriksson (midtengruppen, fp): Fru president! Först skulle jag kanske säga tack till den norske samarbetsministern för träffen med arktiska gruppen i din hemstad Tromsö, som var en väldigt bra konferens sett ur Nordiska rådets synpunkt.

Min fråga till både den svenska och den norske samarbetsministern handlar om trygghet och säkerhet vid gränsstationerna och gränsövergångarna.

Jag tar ett exempel från Marker, Årjäng och Håns tullstation, där det sitter 70 tullare och tjänstgör åt de svenska och norska finansministrarna, men de har ingen hjälp till Odd Einar

Dørum, den norske justitieministern, eller Thomas Bodström, den svenske justitieministern. Jag fick ett samtal i går från en grävmaskinist som fick stå i en timme och betala 250 000 för att köra sin grävmaskin en mil över på den norska sidan gränsen. Under tiden åker den hembrända spriten och träspriten från Karlstad till osloområdet och ungdomarna far illa av knark och träsprit.

Är det någonting fel i samarbetet kring trygghet och säkerhet, när 70 tullare i samma område motsvaras av ungefär 12–15 poliser och när tullare inte kontrollerar utefter vägen utan plockar papper åt finansministrar?

Minister **Svein Ludvigsen**: Det problemet som tas opp utover antall tollere og politi, den smugling av ulovlig sprit som har foregått den senere tid, og omsetning i Norge med dramatiske følger, synliggjør et problem som er overnasjonalt i den betydning at dette er det flere land som er involvert i. Den norske justisminister Dørum er svært opptatt av disse problemstillingene, og jeg må si at arbeidet har blitt aktualisert med den senere tids handlinger. Jeg har ikke oversikt over å kvalifisere hvorvidt antall tollere og politi står i et rimelig forhold til det kontrollbehov som er. Men fra norske og svenske myndigheter har det vært og er et godt samarbeid på dette området.

Jeg bringer videre med meg de synspunkter som her har kommet, samtidig som jeg kan bekrefte at den norske justisministeren er i dialog med sin svenske kollega.

E 28: Fråga till Sveriges regering angående laxfisket i Bottenviken och Torneälv

Hannes Manninen (midtengruppen, cent): Arvoisa puheenjohtaja! Kysymykseni on Ruotsin ministerille. Viime vuosina Ruotsilla ja Suomella on ollut erimielisyyttä Perämeren ja erityisesti Tornionjoen lohen pyynnistä. Ruotsi on halunnut aikaistaa lohenpyyntiä yhdellä tai kahdella viikolla aikaisemmaksi kuin Suomi. Ongelma on, että Ruotsissa rannikolla lohen omistavat yksityiset ja Suomessa valtio.

Kysyn: Onko Ruotsi valmis lunastamaan jokisuulla olevat muutamat pyyntipaikat ja korvaamaan kalastajille menetykset ja onko Ruotsi muutoinkin valmis Perämerellä yhteiseen kalastuspolitiikkaan ja -aikoihin niin, että turvataan luonnonlohen pääsy kutujokiin?

Hannes Manninens spørsmål i svensk oversettelse:
Ärade president! Jag har en fråga till den svenska ministern. Under senare år har Sverige och Finland varit oeniga om laxfisket i Bottenviken och speciellt i Torneälv. Sverige har velat tillåta laxfiske en eller två veckor tidigare än Finland. Problemet är att laxen vid den svenska kusten ägs av privatpersoner och vid den finska kusten av staten.

Jag frågar: Är man i Sverige beredd att lösa in de få fångstplatser som ligger vid älvmynningen och ersätta fiskarna för förlusten, och är man i Sverige också i övrigt beredd på en gemensam fiskepolitik och gemensamma fisketider i Bottenviken så att naturlaxens vandring upp i lekälvarna kan tryggas?

Minister **Berit Andnor**: Det här är en mycket specifik fråga, som jag tyvärr inte kan alla detaljer om. Jordbruksområdet är ett område som jag inte behärskar.

Däremot sitter ju i salen den före detta svenska jordbruksministern, vår nuvarande vice statsminister Margareta Winberg. Margareta Winberg var den som förhandlade med den finska regeringen i denna fråga. Såvitt jag kan erinra mig så här i hastigheten fanns det en gemensam överenskommelse mellan Sverige och Finland just när det gällde frågan om laxfisket. Att det sedan uppstod en del diskussioner omkring tolkningen av överenskommelsen är naturligtvis något som måste följas upp och diskuteras direkt mellan de berörda ministrarna, och jag förutsätter att det också sker.

Som sagt, jag kan tyvärr inte just nu ge något bättre svar än detta. Men jag ska naturligtvis ta med mig frågan för att kunna återkomma till frågeställaren för att ge ett bättre, mer detaljerat svar.

E 29: Fråga till Sveriges regering angående broförbindelse i Kvarkenområdet

Pehr Löv (midtengruppen, sv): Värderade ordförande, president! Lennart Gustavsson tog upp min fråga men jag tänker utveckla den lite mera. Vi bor på var sin sida om Bottenviken. Kvarken-samarbetet är aktiv regionalpolitik i våra länder som motverkar flyktingrörelsen och den har gett resultat. Därför är bron över Kvarken också så viktig. Ett faktum är i dag att färjtrafiken inte kan upprätthållas på kommersiell basis. Det är en omöjlighet för tillfället. Det är brist på tonnage. Kostnaden i biljettpris blir alldeles för hög. Dessa fakta har den svenska staten för handen när det förhandlades om fortsättningen. Den finska staten solidariserade sig med den här trafiken och ger stöd i år i väntan på en slutlig lösning. För tillfället ger staten miljardstöd till den sydliga trafiken, i praktiken på grund av taxfree. Det är osund konkurrens i praktiken. Jag frågar mig vad det finns för motiv till att man inte för tillfället stöder bron i väntan på en långsiktig lösning.

Minister **Berit Andnor**: Fru president! Som jag sade i mitt tidigare inlägg i denna fråga, delar jag uppfattningen att det är oerhört viktigt att vi har bra förbindelser mellan våra nordiska länder. Det gäller också min syn på förbindelserna över Kvarken.

Huruvida staten ska gå in och ge subventioner till trafiken är en fråga som får behandlas i ett större sammanhang.

Jag kan inte uttala mig om det påstående som Pehr Löv gör, att det skulle pågå statliga subventioner av stora mått till trafik i södra delar av våra länder. Jag tror inte att så är fallet, i alla fall när det gäller den svenska statens stöd.

Jag har sagt tidigare och upprepar det igen, att jag ser detta som en viktig fråga, att den måste ha en lösning och att jag är beredd att ta frågan med mig för ytterligare diskussion.

Vicelantråd **Olof Erland**: Fru president! Vi på Åland har i princip samma geografiska position som Kvarken och är helt beroende av så kallade vägförbindelser över vatten. Vi fick en lösning i samband med inträdet till EU där vi kunde bibehålla taxfree-försäljningen, men Kvarken som hade samma typ av trafik fick inte det och det har lett till svåra problem när det gäller kommunikationerna. Det viktiga skulle vara att man ger sådana villkor för kommunikationer och transporter att man kan nå en långsiktig lösning, som det efterlyses. Det borde finnas anledning att diskutera hela sjöfartens stöd som skiljer sig mellan alla nordiska länder. Det har diskuterats i Nordiska rådet en gemensam politik, men det är EU som sätter gränserna och det är där man skall samarbeta för att få en lösning också för Kvarkentrafiken.

Pehr Löv: I söder får man inga skatteinkomster av varorna på färjorna. I Kvarkenregionen måste man betala skatt till staten för varorna – däri den osunda konkurrensen.

Presidenten meddelte at det muligvis ikke ville bli gitt tilleggspørsmål pga. tidsmangel.

E 30: Fråga till Nordiska ministerrådet om gränsöverskridande kriminalitet

Marja Tiura (den konservative gruppen, saml): Rouva presidentti! Huomenna keskustelemme ulko- ja turvallisuuspolitiikasta Pohjolassa. Minun kysymykseni liittyy kuitenkin toiseen turvallisuusaspektiin, sisäiseen turvallisuuteen.

Rajat ylittävä rikollisuus on lisääntynyt Pohjolassa ja lähialueilla. Jokaisessa Pohjoismaassa joudutaan laittamaan yhä enemmän voimavaroja rajat ylittävän rikollisuuden muotojen torjuntaan.

Yhteispohjoismaista yhteistyötä tehdään eri hallinnonaloilla hyvinkin tiiviisti, esimerkkinä poliisiyhteistyö. Ruotsin pääministeri Göran Persson linjasi aikaisemmin tänään pohjoismaisen integraation tiivistämisen puolesta.

Haluaisinkin kysyä: Olisiko syytä laatia yhteispohjoismainen selonteko sisäisestä turvallisuudesta. Selonteko voisi olla nimeltään vaikka: "Turvallinen Pohjola".

Marja Tiuras spørsmål i svensk oversettelse:
Fru president! I morgon skall vi diskutera utrikes- och säkerhetspolitiken i Norden. Min fråga har att göra med en annan säkerhetsaspekt, den interna säkerheten.

Den gränsöverskridande kriminaliteten har ökat i Norden och i våra närområden. I alla nordiska länder måste man avsätta allt mer resurser för bekämpning av olika former av gränsöverskridande brottslighet.

Ett intensivt nordiskt samarbete förekommer inom olika förvaltningsområden, ett exempel är polissamarbetet. Sveriges statsminister Göran Persson talade tidigare i dag för en intensivare nordisk integration.

Nu frågar jag: Vore det skäl att utarbeta en samnordisk redogörelse om intern säkerhet. Redogörelsen kunde heta t.ex. "Det trygga Norden".

Minister **Svein Ludvigsen**: Det er en riktig beskrivelse at grenseoverskridende kriminalitet er et økende problem. Det er ikke spesielt for Norden, det er dessverre et globalt problem. Samtidig tror jeg vi må erkjenne at det i Norden er et svært godt politisamarbeid – det har vært det over lang tid. Det er et godt samarbeid på justissektoren mellom justisministerne i de ulike nordiske land. Det har vært et godt samarbeid, det er et godt samarbeid. I så måte har dette høy politisk og faglig oppmerksomhet.

Når det så gjelder en redegjørelse i Nordisk Råd, lar jeg det være opp til Nordisk Råd og Presidiet å ta initiativ til det. Skulle det være ønskelig at man får en slik redegjørelse, vil selvfølgelig ministerrådet følge det opp, og det vil i så fall være aktuelt i det svenske formannskapsåret.

E 31: Spørgsmål til Danmarks regering angående forsvarsaftalen mellem Danmark og USA om forsvaret af Grønland

Josef Motzfeldt (den venstresosialistiske grønne gruppen, IA): Mit spørgsmål stilles til den danske samarbejdsminister. Der eksisterer en forsvarsaftale mellem Danmark og USA om forsvaret af Grønland. Aftalen har eksisteret i en længere periode end Nordisk Råd. Den er fra 1951, og siden er der sket et og andet. Den danske grundlov blev ændret i 1953, og Grønland fik hjemmestyre i 1979.

Min gruppe i Nordisk Råd, Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe, har brevvekslet med den danske regering med opfordring til at forny forsvarsaftalen, hvor Grønlands landsstyre skal være ligeværdig forhandlingspart.

Aftalen giver USA retten til ubegrænset at benytte Grønlands jord i freds- og i krigstid. Seneste besvarelse fra den danske regering er fra udenrigsministeren, hvor udenrigsministeren i sit svar henviser til forsvarsaftalens NATO-forankring. For i henhold til NATO-traktatens artikel 14 skal forsvarsaftalen forblive i kraft i samme tidsrum som Den Nordatlantiske Traktat.

Spørgsmålet er: Nu, da NATO-udvidelsen er aktuel, er den danske regering rede til en fornyelse af forsvarsaftalen i samme forbindelse, hvor NATO-traktaten formentlig skal ændres?

Presidenten meddelte at det ikke ville bli gitt tilleggsspørsmål til Josef Motzfeldt.

Minister **Flemming Hansen**: Svaret er meget specifikt, og jeg må henholde mig til udenrigsministerens svar, da det er et meget omtåleligt spørgsmål og derfor også et meget omtåleligt svar. Og hvis du udbygger det spørgsmål, du her stiller, i forhold til det svar, du har fået fra udenrigsministeren, skal jeg gerne lade det gå videre til ham, og så skal jeg sørge for, at du får endnu et svar.

E 32: Fråga till Sveriges regering angående öppenhet i förhandlingarna mellan de nordiska regeringarna om frågor gällande EU

Tuija Brax (midtengruppen, gröna): Fru president! Min fråga gäller konventet, och den riktar sig till den svenska samarbetsministern. Jag var nämligen medlem av det första konventet, som handlade om de grundläggande rättigheterna inom EU. Det var mycket överraskande för mig att nordiska medlemmar i konventet var ganska oeniga i dessa viktiga frågor. Nu är det andra konventet på gång, och nu gäller det ännu djupare och svårare frågor, som i värsta fall kan verkligen splittra Norden.

Min fråga är: Ser ni någon möjlighet att organisera arbetet på ett nytt sätt så att förhandla frågorna gällande EU mellan de nordiska regeringarna på ett öppet sätt så att vi alla nordbor kan följa diskussioner som pågår mellan regeringarna. Nu kan vi följa vad som händer i konventet, men inte vad som diskuteras i dessa frågor mellan regeringarna i Norden.

Minister **Berit Andnor**: Tuija Brax tar upp en mycket intressant fråga, som rör det pågående konventet. Konventet är ju nu i en fas där vi börjar se mer konkreta förslag. Det har den här veckan kommit ett litet skelett till ny konstitution, men det finns också arbetsgrupper som arbetar vidare och som kommer att konkretisera sin verksamhet. Jag har i mina kontakter med konventets representanter upplevt att det varit en väldigt öppen och fri diskussion dem emellan och att det har funnits en vilja att gå framåt i de olika frågorna. Vi kommer nu att få se att man närmar sig en slutpunkt för kanske inte bara ett utan flera förslag.

Regeringarna kommer att ha konventets dokument som underlag inför den regeringskonferens som kommer att inledas i början av 2004. Då kommer vi att få se ställningstagandena till konventets resultat. För svensk del – och jag kan tänka mig att det är på motsvarande sätt för de övriga länderna här – går det till på så sätt att konventets resultat kommer att föranleda en skrivelse till Sveriges riksdag, vars frågor parlamentet kommer att kunna ta ställning till. Jag förväntar mig att vi kommer att få se ett nordiskt samarbete när regeringskonferensen drar i gång i början på 2004. Det är min erfarenhet att det tidigare har fungerat på det sättet. Jag tror att vi får avvakta den tidpunkten.

Vicelantråd **Olof Erland**: Fru president! Det är en viss utveckling också inom EU när det gäller att förbereda regeringskonferensen. Konventet är nytt på så sätt att parlamenten har en aktiv roll. Där förekommer i Ålands perspektiv en ganska intensiv diskussion som involverar de nordiska länderna men som är även mycket bredare. Ved de 74 så kallade lagstiftande regioner som har ett eget parlament. Där finns en bredd som inte finns på regeringsnivå. Jag håller med frågeställaren om att man kunde vara mer öppenhet när det gäller regeringssamarbetet. Det är en fråga som jag gärna passerar vidare till berörda.

Tuija Brax: Fru president! Jag skulle gärna ändå vilja varna. Man borde passa på att lita att det bara är en början när interrimförhandlingar börjar. Det har vi sett redan en gång. Det papper som vi gjorde i det första konventet har man inte ändrat ett ord i. Man bara accepterade det i Nice. Det ligger en stor fara, andra kanske tycker en möjlighet, i att samma kan hända i det papper som nu utarbetas i det andra konventet. Därför tycker jag att det kan vara för sent att börja med öppna förhandlingar mellan de nordiska regeringarna efter det att konventet har avslutats.

E 33: Spørsmål til Islands regjering angående situasjonen ved Sellafield

Rannveig Guðmundsdóttir (den sosialdemokratiske gruppen, A): Mitt spørsmål går til Siv Friðleifsdóttir, samarbeidsminister fra Island: Nordisk Råd har flere ganger vist sin bekymring og gjort vedtak angående kjernekraft og utslipp fra Sellafield-stasjonen. Forurensning fra Sellafield kan få alvorlige følger for havmiljøet, ikke minst rundt Island og Norge. Man har i de siste år merket forurensning som stammer derfra, både opp langs norskekysten og til og med helt opp til Grønland. Jeg vet at ministeren kjenner saken som miljøminister. Men mitt spørsmål er om samarbeidsministrene har tatt opp og diskutert denne sak. Hvordan er situasjonen nå, og på hvilken måte er det mulig øve press på vedkommende myndigheter?

Minister **Siv Friðleifsdóttir**: Det er riktig at vi har et problem når det gjelder Sellafield. Det kommer utslipp derfra i Irskesjøen, oppover mot Norge til Svaldbardområdet og ned til Island. Det er mest forurensning ved Irland, nest mest ved Norge og minst ved Island. Der er havet ganske rent, men selvfølelig er vi uansett ganske bekymret.

Miljøvernministrene har tatt opp saken flere ganger og lagt press på britiske myndigheter. Vi har også tatt opp saken bilateralt. De nordiske samarbeidsministrene har fulgt med i den prosessen. Jeg vet også at de nordiske miljøvernministrene har satt press på miljøvernministeren i England. Jeg kan også opplyse at jeg selv skal være i Sellafield i neste uke og se på saken. Men vi er veldig skuffet over hvor tregt det går. De britiske myndigheter hører ikke på vår protest, så vi er veldig skuffet. Men selvfølgelig skal de nordiske miljøvernministrene fortsette med å presse de briske miljømyndighetene.

E 34: Fråga till Norges regering angående grannlands-TV

Agne Hansson (midtengruppen, c): Fru president! Jag skulle vilja ställa en fråga till de norska och finska samarbetsministrarna. Vi har ju i Norden arbetat för att hitta vägar för att kunna se varandras TV-program över landsgränserna, men inte med särskilt stor framgång. Nu har det ju öppnats nya möjligheter med den nya digitala markbundna tekniken, och den rymmer också möjligheter till interaktivitet, så att man skulle kunna kommunicera med varandra i båda riktningarna. Detta ger naturligtvis oerhörda möjligheter för den nordiska samarbetstanken.

Mellan Sverige och Åland och mellan Sverige och Finland finns det genom de nationella public service-företagen möjligheter till samarbete för att hitta vägar för det här – ett NorDig. Min fråga är: Vad har den norske samarbetsministern gjort för att hitta vägar för det här, och är man från de båda berörda ländernas sida beredda att diskutera ett internordiskt samarbete på det här området?

Minister **Svein Ludvigsen**: Kort svart: Det har vært høyt på den politiske dagsordenen i det norske formannskapet. Kulturminister Svarstad Haugland arbeider med dette sammen med sine kollegaer. Samarbeidsministrene drøftet saken senest i dag. Samarbeidsminister Enestam er en slags pådriver i samarbeidskretsen når det gjelder denne saken. Vi skal sammen med kulturministrene ha opp saken opp den 16. desember til statusgjennomgang for eventuelt ytterligere påtrykk for å søke løsninger.

Presidenten oppfordret til korte svar.

E 35: Spørsmål til Norges regjering, Finlands regjering og Sveriges regjering angående samordning av et nordisk energiselskap

Berit Brørby (den sosialdemokratiske gruppen, A): Jeg vil gjerne utfordre de tre samarbeidsminstrene, den norske, den finske og den svenske.

Vi har en del mislykkede forsøk på nordisk samarbeid, bl.a. innen telekommunikasjon, men det kan jo finnes andre områder som kan egne seg bedre. En maktfaktor i ethvert samfunn er hånd om ressurser, og da særlig energiressursene.

Hvilken mulighet ser samarbeidsministrene for å samordne et stort nordisk energiselskap, hvor Vattenfall, Fortum og Statkraft inngår, for å møte konkurransen fra de store tyske og franske selskapene?

Minister **Jan-Erik Enestam**: Fru president! Det är primärt en fråga för de företag som frågeställaren räknar upp att på kommersiell grund hitta ett koncept för samarbetet. Om inte den kommersiella grunden finns är det ytterst svårt för regeringarna att pressa fram ett samarbete. Regeringarna kan och bör enligt min mening närmast fungera som ett slags katalysatorer för att komma vidare på denna väg. Jag tror för min del att det är lite som den förra boxaren, det eviga löftet, som egentligen inte i det nordiska samarbetet riktigt har blommat ut.

Minister **Berit Andnor**: Jag vill först och främst, som Jan-Erik Enestam nyss sade, understryka att detta i första hand är en fråga för de företag som är inblandade. Vad vi kan göra politiskt är naturligtvis att ta steg för att se till att vi får fungerande marknader. Det har vi också gjort när det gäller den nordiska elmarknaden.

Berit Brørby: Jeg kan være enig i at det er en del av selskapenes arbeidsområde å komme videre i en slik prosess, men det er også et faktum at staten, både den finske, den svenske og den norske, har betydelige eierinteresser i disse selskapene, og da har også staten et ansvar for å stake ut en kurs. Om staten ønsker en slik politikk – å ha et slikt nordisk energiselskap – kan altså staten initiere det, hvis den vil. Og det er dette som er min utfordring til samarbeidsministrene: Har de i det hele tatt tenkt på den muligheten at staten kan initiere noe her?

Minister **Svein Ludvigsen**: Det er klart at samarbeidsministrene og regjeringene har tenkt det, men jeg har ikke kommentarer ut over det mine to kolleger har sagt, for det beskriver, etter mitt skjønn, situasjonen på en god måte.

For øvrig, er jo dette et tema som har vært, og som helt sikkert også vil være, et tema for ministrene for energi og det samarbeidet de har.

E 36: Fråga till Finlands regering och Norges regering angående exempel på frågor som är tagit upp i "Nordbornas rättigheter" som har kunnat elimineras

Bjarne Kallis (midtengruppen, kd): Fru president! Jag ställer min fråga till samarbetsministern från Finland i hopp om att hans svar skall sporra oss till att arbeta vidare med det nordiska samarbetet.

För drygt ett år sedan utkom den första rapporten av den så kallade Norrback-rapporten och där finns ett tiotal exempel på galenheter. Nu hoppas jag att minister Enestam skulle ge ett par konkreta exempel på vilka frågor under det år som gått som har kunnat elimineras.

Minister **Jan-Erik Enestam**: Bjarne Kallis kommer under följande punkt på dagordningen att få en fullständig redogörelse över ministerrådets behandling av rapporten.

När det gäller behandlingen internt i Finland har det gått vidare på det sättet att respektive ministerium och andra myndigheter som nämns i Norrbackrapporten har blivit kontaktade, fått i uppdrag att ta sig an de här problemen.

Om man har nått konkreta resultat i dag kan jag dessvärre inte vid det här tillfället upplysa om, men jag skall personligen ge Bjarne Kallis en fullödig rapport.

Bjarne Kallis: Fru president! Egentligen kom svaret på slutet. Minister Enestam konstaterade att han inte kan ge några konkreta exempel, men jag ser fram emot när han, som han lovade, personligen överräcker en sådan rapport.

Minister **Svein Ludvigsen**: Nå er jeg sikker på at samarbeidsminister Enestam kan redegjøre for resultater, og vi skal jo drøfte det litt senere når vi har avsluttet denne runden.

Men jeg har lyst til å bidra med ett helt konkret og oppdatert resultat om Norrback-rapporten, og det er at jeg for en times tid siden åpnet den nye websiden for "Hallo Norden" som nettopp skal være en av de informasjonskanalene som skal nå ut både til forvaltningen og til nordboerne med kunnskaper og orientering om hvordan vi skal få til en bedre hverdagsintegrasjon. For øvrig skal vi om litt redegjøre mer detaljert om denne saken.

E 37: Spørgsmål til Norges regering angående om fisk som importeres fra Norge til Danmark er norsk og ikke russisk

Jens Christian Larsen (midtengruppen, V): Jeg vil gerne stille et spørgsmål til den norske samarbejdsminister. Det drejer sig om fisk, og mit spørgsmål er: Hvornår kan vi i Danmark regne med, at de fisk, som man importerer fra Norge, er norske fisk og ikke russiske?

Minister **Svein Ludvigsen**: Man skal både i Danmark og i andre land være sikker på at de opprinnelsesregler som gjelder, blir etterlevd av norsk fiskeeksport. Fiskeeksport er Norges nest største eksportnæring. Vi må erkjenne at det har vært ulovligheter knyttet til denne næringen, så vel som det er i enhver annen næring, dessverre, også brudd på regelverket hva angår opprinnelsesregler. Norske myndigheter og EUs myndigheter har tatt affære på dette. Saken er til behandling, og jeg kan forsikre at vi fra norsk side gjør vårt ytterste for at den slags ikke skal gjenta seg.

Jens Christian Larsen: Tak, fru præsident! Jeg vil gerne sige tak for det klare svar fra ministeren. Det eneste, jeg kunne ønske mig, det var at få sat en tidshorisont på, hvornår sagen er afklaret.

Minister **Svein Ludvigsen**: Jeg håper på forståelse for at jeg ikke kan ta enkeltsaksbehandling fra talerstolen, men jeg kan forsikre om at finansministeren har høyt trykk på denne saken. Vi ser at dette er en sak som både norsk fiskeeksport og importører i andre land, deriblant Danmark, har interesse av å få en avklaring på, og at vi får forhold knyttet til import og eksport av fisk, som forholder seg til det regelverk som er.

E 38: Fråga till Sveriges regering angående ensamstående familjelösa mäns sociala status

Ilkka Taipale (den sosialdemokratiske gruppen, sd): Värderade fru president! Jag är här i stället för Saara Karhu, men inte lika vacker. Om det händer något efter frågan skall jag kanske komma senare. Om det inte händer något skall jag komma i alla fall, så ta hand om era stolar.

Alla nordiska länder har i minst 50 år drivit familjepolitik och kommer under de följande 50 åren att tala om barnfamiljer, kanske lite grann om ensamförsörjare. Det kallas välfärdssamhälle. Även i Finland talar 199 parlamentariker bara om familjen. Vår statsminister vill förbättra trebarnsfamiljernas status i Finland nuförtiden.

Vi har 70 000 "bakkammarpojkar" och ingen "bakkammarpolitik", bara kanske lite sängkammarpolitik, men det hjälper inte.

Nu riktar jag min fråga till kvinnoministern från det land i Norden där man har en "johdonmukainen" klok politik att förbättra ensamstående familjelösa mäns sociala status. Vi tittar alltid på Sverige, de är bäst i Norden i våra ögon. Men om ni inte kan svara, kanske Island kan ge ett bättre svar: Vad gör ni med ensamma fattiga män, och när slutar man förtrycket av ensamma män i Norden och när blir vi ett riktigt välfärdssamhälle för män också?

Minister **Berit Andnor**: Den traditionella barn- och familjepolitiken har ju sin grund i att vi vill utjämna förhållandena mellan dem som har barn och dem som inte har barn. Bakgrunden till detta är att vi vill skapa så goda uppväxtvillkor som möjligt för det kommande släktet. I Sverige tar detta sig uttryck i att vi har en föräldraförsäkring, att vi har barnbidrag och att vi har barnomsorg. Vi ser det som de tre fundamenten för att skapa goda uppväxtförhållanden för alla barn. Det gäller naturligtvis ett gemensamt ansvar för att alla, även vi som inte har barn, tillsammans ska se till att göra de kommande släktena så väl förberedda för ett gott liv som möjligt.

Det finns också ensamstående kvinnor som är fattiga, och jag ser ingen skillnad i detta. Jag ser barn- och familjepolitiken som ett gemensamt ansvar för oss alla och som något oerhört viktigt för att skapa ett gott liv för det uppväxande släktet.

Illka Taipale: Det var bara kvinnoprat. Det kunde lika gärna ha varit en man som lämnat det här svaret. Jag tror att jag hade fått samma svar från de manliga kollegerna här uppe.

E 39: Fråga till Sveriges regering angående det finske språkets ställning i Sverige

Risto Kuisma (den sosialdemokratiske gruppen, sd): Arvoisa presidentti! Puhun suomen kielen asemasta Ruotsissa ja Ahvenanmaalla. Ruotsin kielen asema ja ruotsinkielisen väestön asema on Suomessa hyvä, vaikka vain viisi prosenttia on tämän ruotsinkielisen vähemmistön suuruus. Sen sijaan Ruotsissa suomenkielisten asema on melko huono, vaikka se vähemmistö on melko suuri. Myös Ahvenanmaalla, joka on Suomen itsehallinnollinen alue, suomenkieliset kansalaiset ovat jatkuvasti tyytymättömiä siihen, että he eivät saa äidinkielellään opetusta eikä minkäänlaista viranomaisten palvelua.

Kysyn Ruotsin ja Suomen yhteistyöministereiltä sekä Ahvenanmaan maakuntahallituksen edustajilta sitä, että aikovatko he tehdä jotain suomen kielen aseman parantamiseksi.

Risto Kuismas spørsmål i svensk oversettelse:
Ärade president! Jag ska tala om det finska språkets ställning i Sverige och på Åland. Svenska språkets och de svenskspråkigas ställning i Finland är god, även om denna minoritet utgör endast fem procent av befolkningen. I Sverige däremot är de finskspråkiga i en rätt dålig ställning även om de där utgör en rätt stor minoritet. Också på Åland, som är ett självstyrande område i Finland, är de finskspråkiga medborgarna kontinuerligt missnöjda med att de inte får undervisning eller någon som helst service av myndigheterna på sitt modersmål.

Jag frågar Sveriges och Finlands samarbetsministrar samt representanterna för Ålands landskapsstyrelse om de har för avsikt att göra något för att förbättra det finska språkets ställning.

Vicelantråd **Olof Erland**: Fru president! Åland har ju en speciell ställning enligt gamla internationella konventioner och traktater genom sin självstyrelse. Det officiella Åland är enspråkigt och undervisningsspråket i offentligt understödda skolor är svenska.

Det betyder inte på något sätt att vi negligerar det problem det kan vara när man flyttar till Åland och inte behärskar svenska som modersmål. Vi har alltså en aktiv politik för att man i familjerna och bland skolbarnen skall lära sig det svenska språket.

Åland har naturligtvis en särskild roll, med sina speciella regler, och det är inte samma regler som gäller i Finland och Sverige när det gäller språket. Men vår målsättning är att de konventioner som har gjort Åland självstyrt också när det gäller språket, står fast. Det är en fråga om att balansera det att Åland skall vara enspråkigt svenskt och det att man ska tillgodose alla personers rättigheter att vara språkkunniga, lära sig undervisningsspråket och så vidare.

Minister **Berit Andnor**: Jag vill bara mycket kort säga att finskan är ett av de fem erkända minoritetsspråken i Sverige. Det har gjorts stora ansträngningar för att förbättra och förstärka finskans ställning i Sverige. Det finns också en gemensam arbetsgrupp som på en rad olika områden försöker att gå igenom på vilka sätt vi kan stärka finskans ställning. Vi måste jobba vidare med det erfarenhetsutbyte som vi har i den här arbetsgruppen. Jag tror också att det finns mycket att göra i de svenska kommunernas ansträngningar för att stärka finskans ställning. Vi tänker ta ett initiativ för att tillsammans med dem försöka hitta vägar till exempel i äldreomsorgen att kunna erbjuda personal som talar finska. Det är ett av de mer konkreta projekt som finns.

Samarbetsministrarnas frågetimme ble avsluttet.

6. EU:s regionalpolitik

Berit Brørby overtok ledelsen av forhandlingene.

Dokumentasjon

Fremst. 2/2002 EU:s regionalpolitik

Europaudvalgets rapport om EU's regionalpolitik (Dokument 11)

Fremst. 2/2002 EU:s regionalpolitik

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1) *att* de nordiska länderna formulerar en gemensam ståndpunkt inför förhandlingarna om EU:s kommande programperiod för regionalpolitiken enligt vilken det slås fast att de nordiska länderna har Europas arktiska delar och att detta kräver särskilda åtgärder för att de regionala utvecklingsnivåerna skall bibehållas

2) *att* de nordiska länderna gemensamt agerar för en ändring av EU:s konkurrenslagstiftning så att mer utrymme ges för en effektiv och friare nationell regionalpolitik och att nya insatsområden intas i strukturfondsprogrammen som passar de perifera områdena i Norden

3) *att* de nordiska länderna företar en inventering av innehållet i Den nordliga dimensionen och gemensamt stöder och driver på utvecklandet av EU:s strukturfondsprogram så att åtgärder inkluderas som innebär att EU:s handlingsprogram för Den nordliga dimensionen förverkligas

4) *att* de nordiska länderna gemensamt agerar för att EU:s kommande strukturfondsprogram möjliggör stöd för uppbyggnad av infrastruktur i de nordiska glesbygdsområdena i syfte att därmed minska klyftorna mellan tätort och landsbygd

5) *att* de nordiska länderna gemensamt agerar för att EU också i ett regionalpolitiskt perspektiv understöder utvecklingen i gräns- och närområdena till Ryssland och Baltikum

6) *att* de nordiska länderna gemensamt överenskommer om en nordisk modell där staten tar huvudansvaret för en utbyggnad av infrastrukturen för ny teknologi så att en jämlik tillgång den nya teknologin garanteras alla nordiska invånare

7) *att* de nordiska länderna fortsatt skall koordinera och utveckla sitt regionalpolitiska samarbete genom att stöda regionalpolitisk forskning och utveckling, bl.a. genom att stöda och utveckla Nordregios verksamhet

Fremst. 2/2002 EU:s regionalpolitik

Statsråd **Erna Solberg** (Ministerrådets talskvinne, muntlig meddelelse fra Nordisk Ministerråd vedrørende fremstilling 2/2002/næring): President! Nordisk Ministerråd har behandlet og gått igjennom rapporten og de anbefalinger som ligger i den. Jeg har innledningsvis lyst til å si at alle regjeringene i de nordiske land med stor interesse har studert rapporten fra Eu-

ropautvalgets arbeidsgruppe om EUs regionalpolitikk. Rapporten er et viktig og nyttig innspill i den pågående debatten om EUs regionalpolitikk og konkurransepolitikk etter 2006.

Vi har derimot ikke kunnet være enig i rapportens sterke føringer og de anbefalinger som er gitt fra et konsensusorgan fra alle land. Det vi er enige om, er at dette arbeidet og utredningsspørsmålet er meget viktig, men også et meget komplekst område. Vi vil arbeide videre med spørsmålet innenfor regionalsektoren, der også den arbeidsgruppen vi har nedsatt, tar opp EU-spørsmål for å se nærmere på det samarbeidet vi kan ha. Dette avdekker at det er en viss uenighet mellom de ulike land i forhold til om vi kan konkludere nærmere når det gjelder standpunkter og synspunkter på dette tidspunkt. Jeg har tenkt å redegjøre noe mer for synspunkt som et flertall av regjeringene kan stille seg bak. Danmark har ikke villet gå inn i noen realitetsdiskusjon på dette punktet nå, og må eventuelt utdype sitt eget mindretallssynspunkt på det.

Flertallet av regjeringene mener at en utvidelse av Den europeiske unionen vil påvirke hele EUs regionalpolitikk etter 2006. Jeg har lyst til å understreke at regjeringene hilser utvidelsen velkommen og understreker betydningen denne har for fred, stabilitet og økt velstand for befolkningen innenfor et utvidet EU. Solidaritet og samhørighet med befolkningen i de nye medlemslandene er et viktig politisk budskap fra de nordiske lands regjeringer. EUs regionalpolitikk vil være et av de viktigste virkemidlene for å nå de politiske og velferdsmessige mål med utvidelsen.

Ved utgangen av 2003 vil kommisjonen legge frem sitt forslag til anvendelse av strukturfondene for perioden etter 2006. Det er viktig at en i denne debatten fremover tar opp problemstillinger knyttet til nettoutflytting fra perifere regioner og hvordan en kan motvirke regional ubalanse både på nasjonalt og på europeisk nivå. Problemstillinger som setter søkelyset på arktiske og subarktiske forhold, herunder permanente ulemper knyttet til klima, lav befolkningstetthet og lange avstander, vil naturlig inngå i debatten.

Konkurransepolitikken i EU og EØS er viktig av hensyn til en sunn næringsutvikling med like konkurransevilkår for alle bedrifter. Dette hindrer likevel ikke at en i debatten om fremtidig konkurransepolitikk drøfter relevante problemstillinger om permanente ulemper som følge av bedrifters perifere beliggenhet, klimatiske forhold og lange avstander til de sentrale markedene i Europa.

De justeringer av EUs regelverk for struktur- og konkurransepolitikk som gjøres for å ta hensyn til samfunnsforhold som lav befolkningstetthet og klima, er fremdeles aktuelle etter disse regjeringers mening.

Utbygging av infrastruktur generelt og IKT spesielt vil være avgjørende for å sikre en positiv regional næringsutvikling. Regjeringene vil derfor, sammen med de generelle markedsmekanismene, legge til rette for at hele befolkningen i de nordiske land skal få tilgang til den nye teknologien.

Vi har lyst til å understreke at Danmarks initiativ under sitt EU formannskap for videreutvikling av den nordlige dimensjon, er et viktig bidrag for å styrke samarbeidet i våre nærområder, spesielt med Nordvest-Russland etter utvidelsen. De nordiske land vil gjennom det felles nærområdeprogrammet aktivt delta i dette samarbeidet. Ministerkonferansen i høst var en viktig milepæl for å sikre gjennomføringen av en ny handlingsplan for perioden 2004–2006. Fokuset på arktiske problemstillinger ble styrket også innenfor EU.

Vi ser også at samarbeid om regionalpolitisk forskning og utvikling innen EU fortsatt vil være en viktig nordisk arena for å skape felles forståelse om felles utfordringer i de nordiske landene og i våre nærområder. Nordregios virksomhet vil derfor fortsatt være viktig å støtte som den sentrale bærebjelken i den felles nordiske regionalpolitiske forskningen.

Jeg har lyst til å understreke at på mange måter er det først og fremst beslutningstempoet når det gjelder hvor sterkt de nordiske landene skal samarbeide i forhold til EUs videre arbeid, som gjør at man ikke har kommet til enighet mellom ministrene nå. Det betyr ikke nødvendigvis at det er en reell uenighet som kommer til å bestå fremover.

Europaudvalgets rapport om EU's regionalpolitik (Dokument 11)

Steingrímur J. Sigfússon (Næringsutvalgets talsmann): Fru præsident. Regionalpolitik er et vigtigt og aktuelt emne i det nordiske samarbejde og har været højt prioriteret hos Næringsudvalget og tidligere hos Europaudvalget i den gamle struktur.

Den forestående EU-udvidelse har sat fokus på, hvor centralt det regionalpolitiske spørgsmål er. Dels er det mange penge, og dels er regionalpolitikken blevet et omdrejningspunkt i ansøgerlandenes kritik og forhandlingsstrategi over for EU.

At snakke om regionalpolitik i nordisk perspektiv og prioritere sagsområdet inden for nordisk samarbejde har to hovedbegrundelser:

Den første grund er, at de nordiske lande har mange fysiske ligheder såsom store afstande, flytning fra land til by og det hårde klima. Fælles for Norge, Sverige, Island, Finland og ikke mindst det kæmpestore Grønland er, at disse lande har regioner, som er tyndt befolkede, og at disse områder tit har lav eller negativ befolkningsvækst.

Arbejdsløsheden er som regel højere end i de tæt bebyggede områder, og indbyggerne og erhvervslivet må nøjes med en dårligere service end i byerne. Det skyldes blandt andet en underudviklet infrastruktur og en dyrere og langsommere service på grund af de store transportafstande. Disse fællestræk og problemstillinger har ført til store ligheder i den måde, man ser på regionalpolitik. Derfor er der meget, som taler for en fælles regionalpolitisk strategi i Norden.

Den anden grund, til at det giver mening at diskutere regionalpolitiske problemstillinger i nordisk sammenhæng, er, at rammerne, inden for hvilke nationerne har spillerum til at føre regionalpolitik, har ændret sig drastisk. Efter Islands og Norges indtrædelse i EØS og Sveriges og Finlands medlemskab af EU er der på en række områder de samme lovmæssige restriktioner, som gælder for regionalpolitik i landene. Her tænker jeg især på EU's konkurrenceregler, som klart har begrænset nationernes spillerum angående regionalstøtte, som i nogle tilfælde kunne betragtes som konkurrenceforvridende.

Derudover har EU-medlemskabet ført til lignende forhold i Sverige, Finland og Danmark angående deltagelse i og igangsættelse af projekter som del af EU's regionalpolitik og delvist finansierede af EU's strukturfonde.

I erkendelse af disse store fællestræk i regionalpolitiske problemstillinger i Norden og at disse påvirkes af landenes deltagelse i henholdsvis EU og EØS, besluttede Europaudvalget at oprette en arbejdsgruppe om EU's regionalpolitik. Arbejdsgruppen skulle bl.a. undersøge principperne bag EU's strukturfonde og se på, hvordan de vil være i stand til at imødegå nye udfordringer og behov efter udvidelsen mod øst.

Man konstaterede også, at den nye teknologiske udvikling og globale finansmarkeder fører til en geografisk koncentration i tæt befolkede områder, og at dette skaber behov for at tilpasse regionalpolitikken, så den kan værne om de små lokalsamfund i perifere områder. Arbejdsgruppens rapport blev færdig sidste år, og på sit møde i marts vedtog Nordisk Råds præsidium arbejdsgruppens rekommandationsforslag som en fremstilling.

Arbejdsgruppen konstaterede, at EU's udvidelse kommer til at føre til store ændringer i EU's regionalpolitik. Der bliver yderligere koncentration af støtteområderne, der vil betyde, at mulighederne for at deltage i EU's strukturfondsprogram bliver mindre eller forsvinder helt for de nordiske lande. Dette sker bl.a. ved, at gennemsnitsindtægterne i det udvidede EU bliver lavere, og at Norden – selv i de områder, hvor indtægterne er lavest – ligger forholdsvis højere end før og for højt til at få adgang til støtte!

Denne forandring kombineret med strenge konkurrenceregler kan have en hindrende effekt på regional udvikling i store dele af Norden. For de regioner inden for Norden, som står svagest, kan en sådan ændring føre til tilbagegang eller stagnation.

Dette finder vi uacceptabelt. Der er stadig væk store interne regionale uligheder i Norden, og der skulle være tilladelse til at skride til handling enten inden for EU's regionalpolitik eller den nationale regionalpolitik. De nordiske lande bør sætte fokus på de specielle forhold i nordlige regioner såsom hårdt klima, spredt bosættelse, ensidigt næringsliv og store afstande. De nordli-

ge regioner bør ses som Europas Arktis og have tilladelse til særlige foranstaltninger til stimulering af vækst.

Derfor foreslår arbejdsgruppen bl.a., at de nordiske lande formulerer et fælles standpunkt til forhandlingerne om EU's næste regionalpolitiske programperiode og arbejder for at få de nordiske særpræg og særbehov accepteret. Det foreslås også, at de nordiske lande arbejder i fællesskab for ændring af EU's konkurrenceregler, så der gives spillerum for en mere fleksibel, effektiv og friere national regionspolitik.

Afslutningsvis vil jeg gerne gentage, at regionalpolitikken fortsat vil have høj prioritet i Næringsudvalget, og vi ser frem til et konstruktivt samarbejde med regionalministrene.

Vicelantråd **Olof Erland**: Jag blev något oroad när jag hörde presentationen från den norska ministern. Det är så att de regionala problemen i Norden är en realitet och det är också problem som är väldigt aktuella. Förklaringen till problemen gavs också i redogörelsen i det senaste anförandet. Det är alltså en urbanisering som beror på ny teknik, globalisering, ändrade attityder, där man söker sig till tätorter osv. Men det leder samtidigt till problem för den så kallade periferin: de nordliga delarna av Norge, Island, Finland och Sverige och det är dessa problem som inte får sin lösning med det regelverk som finns i EU som är för stelt, det är anpassat till Central-Europa och inte anpassat till de nordliga delarna av Sverige, Finland och Norge. När man i EU förbereder målprogram, nya regler för strukturfonderna, nya stödordningar för 2006 är det i dag man gör det, inte nästa år och året därpå. Därför är det viktigt att man från nordisk sida, även om förhållandena mellan de nordiska länderna kan variera ganska starkt – Danmark har inte samma typ av problem – att man samarbetar om de skillnader som finns i Norden. Jag skulle gärna se att man går vidare med konkreta förslag, inte principdiskussioner och problematiseringar. Det tror jag finns ganska påtagligt om man söker sig från linjen norr om Helsingfors, Stockholm, Oslo eller på Island utanför Reykjavik. Det är en process som har pågått i många år och den kommer att fortsätta om man inte via nordiskt samarbete kan påverka EU-regelverket till mera flexibilitet och regler som inte alltid utgår från att det är konkurrens om man till exempel stöder en glesbygdsbutik i norra Sverige. Det kan tvärtom vara lika viktigt som trafiken över Kvarken med vägar, broar eller färjor. Och det är alltså en förutsättning för att kunna upprätthålla en balanserad geografisk fördelning av befolkningen. Det är också en stor miljöfråga, en trivselfråga och en fråga om att bevara traditioner i de nordiska samhällena som nu håller på att gå förlorade genom en för snabb omvälvning på grund av regelverk som inte är anpassade till verkliga förhållanden.

Samarbejdsminister **Flemming Hansen**: Fru præsident. De fremtidige forhandlinger om det nærmere indhold af EU's kommende programperiode for regionalpolitik er et meget vigtigt og vedkommende emne, naturligvis også set i lyset af udvidelsen.

Vi har i EU understreget behovet for, at man forud for forhandlingerne om strukturfondenes fremtid og udformning også bruger tid på at høste erfaringer fra den hidtidige politik på området.

Kommissionen har iværksat en seminarrække med dette for øje, og i Danmark afventer vi Kommissionens forordningsforslag, som forventes fremlagt i slutningen af 2003. Vi har i Danmark således ikke taget stilling til udformningen af EU's fremtidige strukturpolitik, og den danske regering kan derfor ikke på nuværende tidspunkt forud for de fremtidige forhandlinger forpligte sig til at formulere fælles nordiske forhandlingsmandater om dette emne.

Vi kan således ikke fra dansk side støtte de fremlagte rekommandationer i fremstillling 2/2002 fra Nordisk Råd om EU's regionalpolitik.

Jeg vil i den forbindelse gerne bemærke, at hr. Kaj Ikast under forhandlingerne i Nordisk Råd har taget forbehold for dele af rekommandationerne i fremstilling 2/2002.

Minister **Ritva Sarin-Grufberg**: Fru president! Den nordiska modellen för samarbete kring regionalpolitiska frågor har varit framgångsrik i förhållande till den Europeiska unionen. Modellen har långt inneburit gemensam nordisk kunskapsinhämtning, utredningar som har använts som förhandlingsunderlag, forskning om de särskilda förhållanden som råder i norra Europa, erfarenhets- och informationsutbyte på många olika nivåer. Utdelningen har skett t.ex. genom strukturfondsprogram och gemenskapsinitiativ som har kunnat anpassats till rådande förhållanden.

Fru president! Åland är det enda självstyrande område i Norden som är medlem i EU. Åland har således erfarenhet av EU:s regionalpolitik och det nordiska samarbetets roll.

Det har ställt stora krav på det åländska parlamentet, regeringen och förvaltningen att hitta arbetsformer som tillvaratar medborgarnas intressen i Europa. Här delar Åland samma erfarenheter som övriga EU-medlemsstater med den skillnad att arbetet fördelas på betydligt färre människor.

Till de goda effekterna av det regionalpolitiska arbetet har bl.a. varit den kompetenshöjning hos den vuxna befolkningen i arbetslivet som åstadkommits genom mål 3. Även inom Åland finns stora regionala skillnader mellan vår skärgård och huvudön. Det har varit och är en stor utmaning att överbrygga dessa glesbygdsproblem (mål 2). Det nordiska gränsregionala samarbetet har förstärkts genom strukturfonderna och har placerat skärgården på kartan genom Interreg III. Från Ålands sida vill vi betona betydelsen av ett fortsatt samarbete i Norden för att öka den europeiska insikten om förhållandena här: d.v.s. glest befolkat, långa avstånd, kallt klimat, avfolkning och demografiska problem.

Trots många likheter mellan de nordiska länderna och autonomierna kvarstår många olikheter. Det gäller allt från karaktären på de regionala problemen till institutionella skillnader samt formuleringen av mål och medel. Europautskottets rapport lyfter upp viktiga frågor som kommer att påverka den regionala utvecklingen i Norden i framtiden. Det gäller betydelsen av samarbete med Baltikum och Ryssland, att förverkliga den nordliga dimensionen, särskilt gemensamma miljöfrågor, att tydliggöra vad det innebär för företag att verka i norra Europa, att främja den teknologiska utvecklingen och att bygga vidare på det regionalpolitiska samarbetet. Det är dock en avsevärd skillnad mellan att ha en gemensam nordisk ståndpunkt t.ex. i konkreta förhandlingar och att gemensamt arbeta fram underlag för ställningstagande. Jag vill understryka vikten av att vi fortsätter med den framgångsrika nordiska samarbetsmodell , även vad gäller EU:s regionalpolitik, att vi formulerar en gemensam ståndpunkt inför förhandlingarna och det snabbt och jag ser också fram emot den fortsatta beredningen i näringsutskottet som just utlovats.

Presidenten oppfordret alle om å holde taletidsbegrensningen.

Runar Patriksson (midtengruppen, fp): Fru president! I det här sammanhanget är det premiär för mig i talarstolen. Efter val i Sverige den 15 september, tre veckors allmän motionstid och en vecka senare blev jag invald i Nordiska rådet för att ingå i näringsutskottet, får ni ha förståelse för kanske lite ytlig kunskap om näringsutskottet i Nordiska rådet. Jag är dock ganska van vid frågor som beror på gränsöverskridande. Som jag tidigare sagt är mitt liv gränspolitikerns vid norsk-svenska gränsen.

EU:s regionalpolitik ger oss enorma möjligheter som vi måste ta vara på. Det har jag förstått under de två dagar som jag fått vara med här i Nordiska rådet. Jag har sett EU:s regionalpolitiskt arbete över svensk-norska gränsen och även över andra gränser – jag tänker på verksamhet inom näringsutskottet och Nordiska rådet och våra vänortsutbyten – att vi därmed verkligen lär oss hur vi fungerar. Jag vet hur det är Aulum i Danmark, Virrat i Finland och i Gol i Norge. Vi hittar samarbetspartner som ungefär liknar våra egna kommuner och där vi kan se vad vi kan uträtta med EU-medel om viljan finns – Interreg eller andra program. Det finns möjligheter när det gäller ekonomi. Jag har sett mången positiv utveckling. Men det kan också skapa konfrontationer om man råkar bo där man inte får. Det är ju så att några får, medan andra inte får. Sådant

skapar konfrontation. De som inte får säger att de behöver, men så finns regelverket där mitt-emellan. Det är det som vi nu ska försöka diskutera

Jag är glad över att vi har kommit så långt som vi har kommit när det gäller gemensamma regelverk. Det känns som att möjligheter finns att inom Nordiska rådet arbeta med EU:s regelverk på ett sätt som ser ut som vad den norske pristagaren Lars Saabye Christensen i går sade: Att dela med sig gör att man får dubbelt igen. Det var lite regionalpolitik över det hela. Har man inte Lars Saabye Christensens tanke att delar vi med oss, får vi dubbelt igen, då blir det mycket konfrontation i EU-politiken.

När det gäller åtkomligheten är jag i det liberala svenska folkpartiet liksom inte riktigt så mycket för selektiva stöden till företag A, B, C och D, utan jag tror på regionalpolitiken – att bygga möjligheter i form av vägar, telefonförbindelser, IT och data i glesbygder över hela Norden, så att etableringsmöjligheterna blir mer lika överallt; detta alltså i stället för selektiva stöd. Att flytta ned beslutsnivåer vid sidan av EU:s regionalpolitik så att makten kommer till människorna runtom i hela Norden tror jag är framgången.

Norrbacks utredning, som vi alla har fått ta del av, måste ge oss underlag för att med EU:s möjligheter skapa ett nordiskt råd, ett samarbete, som ger otroligt mycket. Hela Norden ska brukas, sade en norsk flicka på ett extramöte innan jag blev invald – just här i Helsingfors. Det tog jag till mig i min svenska valkamp. Hela Norden ska brukas med de möjligheter som vi har i Nordiska rådet och med de möjligheter som EU:s regionalpolitik ger oss. Då blir det för oss som Saabye Christensen sade: Att dela med sig ger dubbelt igen

Presidenten gjentok oppfordringen om å holde talertidsbegrensningen.

Inge Ryan (den venstresosialistiske grønne gruppen, SV): Norden er full av utkant; Norden er full av regioner, og i mange av våre regioner har vi kanskje grunnlaget for vår velstand. Vi har naturressurser spredd i våre regioner, og det har på en måte gjort at vi i Norden er et veldig, veldig rikt område. I tillegg sier det norske folk at man vil ha bosetting over hele landet. Hvorfor det? Jo, fordi man vil ha et land som lever – man vil ikke ha en ørken der man har svarte flekker i store områder. Man ønsker å ha folk i husene, og man ønsker å ha folk overalt der det er mulig at folk kan bo.

I sommer fikk jeg gleden av å besøke direktør Aalbu ved Nordregios kontor i Stockholm. Han tegnet et meget dystert bilde av utviklinga i Norden. Det var et dystrere bilde enn jeg hadde trodd. Det er en formidabel fraflytting fra landsbygda inn til sentrale strøk.

Når vi nå feirer 50-årsjubileum for Nordisk Råd, la oss gjøre oss en tanke. Vi flytter oss 50 år fram i tid. Hva skjer med landsbygda dersom de foregående 50 årene gjentas de neste 50 årene? Det ville være en dramatisk utvikling i Norden, der store deler av vårt område vil være fraflyttet, og det vil være et stort tap for Norden og for det nordiske folk.

Hva gjør man så? Jeg tror vi må ha en mye mer ulik politikk i de ulike områdene. Vi kan ikke akseptere at vi på en måte skal legge oss flate for EUs regionalpolitikk. Jeg sier ikke at alt er feil ved EUs regionalpolitikk, men vi i Norden må ha en sjølstendig politikk som sikrer at vi kan ha virkemidler som gjør at folk kan bo i hele Norden. Da må vi utvikle en egen nordisk regionalpolitikk, der vi tar styring over denne utviklinga sjøl. Hvis ikke, vil vi om 50 år se et helt annet Norden enn det vi har i dag.

En av våre største politikere, Olof Palme, sa følgende: Politikk er å ville! Ja, også i regionalpolitikken gjelder det å ville. Det gjelder å ville og å ta en sjølstendig styring der vi som tror at det skal være bosetting på landsbygda, tar styringa over dette sjøl og lager en felles politikk for Norden som gjør at vi stopper den formidable fraflyttinga som dessverre skjer hver eneste dag.

Aulis Ranta-Muotio (midtengruppen, cent): Arvoisa rouva presidentti! Eurooppa-valiokunnan raportti Euroopan unionin laajennuksen seurauksista aluepolitiikalle on hyvä tilanneanalyysi. Jos aluekehityksen mittarina käytetään jatkossa vain bruttokansantuotetta asukasta kohden, jäävät Suomen ja Ruotsin pohjoiset alueet seuraavalla rakennerahastokaudella 2007 – 2013 siirtymätukien varaan. Tätä emme saa hyväksyä.

Aluepolitiikka on, ainakin Suomessa, liiaksikin tukeutunut EU-rahoihin. Jos rakennerahastovarat loppuvat, johtaa se helposti vaikeimpien alueiden kurjistumiseen entisestään. Siksi on helppo yhtyä raportin ehdotukseen, että pohjoismaiden arktiset osat vaativat alueellisten kehittämistoimien säilyttämistä myös tulevaisuudessa. Kuinka se sitten on mahdollista?

Tulevaisuuden uhan torjumiseksi on välttämätöntä palata Suomen ja Ruotsin liittymisneuvotteluihin. Tuolloin maillemme räätälöitiin "tavoite 1"-alueita vastaava oma "tavoite 6"-alue. Perusteena olivat harva asutus, pitkät etäisyydet ja kylmä ilmanala. Pääsy 6-alueeseen edellyttää, että siellä asuu enintään kahdeksan henkeä neliökilometrillä.

Olosuhdetekijät eivät ole muuttuneet miksikään. Siksi Suomen ja Ruotsin on perustettava vaatimuksensa "tavoite 1"-alueeseen pääsemiseksi juuri niihin. Harvaan asutuilla alueilla kaikissa Pohjoismaissa tarvitaan valtion tukea telepalveluiden, uuden teknologian mukaisten verkkoyhteyksien, teiden, lentoyhteyksien ja postinkulun turvaamiseksi.

Useimmat palvelut kuuluvat EU:n kilpailulainsäädännön piiriin. Siksi on tärkeää, että Pohjoismaat pyrkivät yhdessä vaikuttamaan siihen, että EU:n tiukkaa kilpailulainsäädäntöä helpotetaan näissä kysymyksissä pohjoisilla alueilla. Kysymyksessähän ei ole kilpailuedun antaminen, vaan saattaminen samalle lähtöviivalle.

Tietoverkkoyhteyksien turvaaminen jokaiselle luo osaamisperustaa ja on pohjoismaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa tärkeä tasa-arvokysymys. Rakennerahastovaroja tarvitaan ja on voitava käyttää harvaan asuttujen alueiden infrastruktuurin rakentamiseen ja niiden palveluiden tukemiseen.

Pohjoinen ulottuvuus kuuluu myös Pohjoismaiden yhteisiin tavoitteisiin. Ehdotus, että kehitystä Venäjän ja Baltian raja- ja lähialueilla tuetaan aluepoliittisesta näkökulmasta, on oikea. Rohkenen kuitenkin ehdottaa, että Pohjoismaat pyrkisivät jatkossa siihen, että pohjoiselle ulottuvuudelle saataisiin EU:ssa oma budjetti Välimeren tapaan.

Aulis Ranta-Muotios tale i svensk översettelse:

Ärade fru president! Europautskottets rapport om vilka följder Europeiska unionens utvidgning har för regionalpolitiken ger en bra lägesanalys. Om man i fortsättningen mäter den regionala utvecklingen enbart i bruttonationalprodukt per invånare, får de nordliga områdena i Finland och Sverige under nästa strukturfondsperiod 2007–2013 nöja sig med endast övergångsstöd. Det här får vi inte acceptera.

Regionalpolitiken stöder sig, åtminstone i Finland, alltför mycket på EU-pengar. Om strukturfondsmedlen sinar leder det lätt till att de värst drabbade områdena får det ännu sämre. Därför är det lätt att bifalla det som sägs i rapporten om att de arktiska områdena i Norden kräver att de regionala utvecklingsåtgärderna bibehålls även i framtiden. Hur kan det göras?

För att mota det framtida hotet måste man gå tillbaka till Finlands och Sveriges medlemsförhandlingar. Våra länder fick då skräddarsydda mål 6-områden som motsvarighet till mål 1-områdena. Dessa motiverades med gles bebyggelse, långa avstånd och kallt klimat. För att ett område skall kunna bli mål 6-område får invånartätheten vara högst åtta personer per kvadratkilometer.

Omständigheterna har inte förändrats. Därför måste Finland och Sverige hänvisa till dessa faktorer i sina krav på att få bli mål 1-område. Alla glest befolkade områden i alla nordiska länder behöver statligt stöd för att kunna trygga teletjänster, nätförbindelser med ny teknologi, vägar, flygförbindelser och postgång.

För de flesta tjänster gäller EU:s konkurrenslagstiftning. Därför är det viktigt att de nordiska länderna tillsammans strävar efter att underlätta EU:s stränga konkurrenslagstiftning i dessa frågor när det gäller våra nordliga regioner. Det är inte fråga om att ge konkurrensfördel utan om att ställa regionerna på samma startlinje.

Tryggande av datanätuppkoppling för alla skapar en kompetensgrund och utgör en viktig jämlikhetsfråga i det nordiska välfärdssamhället. Strukturfondsmedlen behövs och man bör kunna använda dem till att bygga ut infrastrukturen och stöda servicen i glesbygdsområden.

Den nordliga dimensionen hör också till de nordiska ländernas gemensamma mål. Förslaget om att ur regionalpolitisk synvinkel stöda utvecklingen i gränsområdena och närområdena Ryssland och Baltikum är bra. Jag dristar mig ändå till att föreslå att de nordiska länderna i framtiden kunde sträva efter att inom EU få en egen budget för den nordliga dimensionen, precis som man har för Medelhavet.

Paula Lehtomäki (midtengruppen, cent): Arvoisa rouva presidentti! Eurooppa-valiokunnan raportti Euroopan unionin aluepolitiikasta esittelee ansiokkaasti aluekehitystä eri Pohjoismaissa ja tuo hyvin esille sen, mikä on Euroopan unionin aluepolitiikan rooli ja laajenemisen vaikutukset aluekehitykseen eri Pohjoismaissa.

Euroopan unionin aluekehityksen periaatteista on tärkeää meidänkin eri Pohjoismaissa muistaa se, että unionin tasolla korostetaan koheesiota, sitä että alueiden välisiä kehityseroja pyritään kaventamaan, ja korostetaan myös lisäysperiaatetta, sitä että unionin rahoitus tulee kansallisen rahoituksen päälle.

Meidän on erittäin suurella huolestuneisuudella todettava tänään, että mikäli unionin laajenemisen yhteydessä aluepoliittisen tuen ainoaksi kriteeriksi jää bruttokansantuotekriteeri, kaikki Pohjoismaiden alueet putoavat tästä rakennerahastotuesta pois. Kuitenkaan tarve aluepoliittiseen tukeen myös unionin taholta ei ole meidän alueillamme poistunut. Sen takia onkin erittäin tärkeää, että nyt Pohjoismaat ovat yhdessä vaikuttamassa näihin Euroopan unionin kriteereihin.

Olen erittäin pettynyt siihen, että Tanskan ministeri Hansen toteaa täällä, että nyt ei ole aika vaikuttaa vaan nyt odotetaan. Odottamalla nämä asiat menevät ohi.

Maantieteestä ja luonnonoloista johtuvat haitat on mainittu Suomen ja Ruotsin liittymissopimuksessa, joten aivan tämän raportin mukaisesti meidän pitäisi jatkossakin saada unionin aluepoliittiseen tukeen kriteereiksi pohjoinen sijainti, ilmasto, pitkät etäisyydet, harva asutus, voimakas muuttotappio ja väestön ikääntyminen.

Meidän on muistettava, että Pohjolan ydinalueet, ns. rintamaat, ovat jo hyötyneet Euroopan integraatiosta, eikä unionin laajentumista saa toteuttaa reuna-alueiden entisestään kuihduttamisella.

On muistettava, että kun puhumme raja-alueyhteistyöstä, esteet kanssakäymiselle ovat vähentyneet Pohjolan sisärajoilla ja unionin sisärajoilla mutta unionin ulkorajoilla nämä esteet ovat päinvastoin entisestään kasvaneet.

Arvoisa presidentti! En ihmettele, etteivät ministeri eri Pohjoismaista ole löytäneet yksimielisyyttä raportin esittämiin suosituksiin. Ne ovat sen verran rohkeita ja raikkaita.

Erityisen suurella mielihyvällä panen merkille tämän kilpailupolitiikkaosion. Kilpailupolitiikkaan kajoaminen on ollut pyhä lehmä, johon ei saa koskea, vaikkei kilpailun korostaminen ole kiistatta meidän kansalaisillemme eduksi ja hyväksi.

Erittäin hyvä suositus tässä raportissa on myös se, että valtion pitäisi ottaa päävastuu uuden teknologian levittämisestä. On tärkeää, että saavutettavuus ja teknologian käyttäminen tulevat meidän kansalaisiamme yhdistäväksi, ei heitä erottavaksi tekijäksi.

Paula Lehtomäkis tale i svensk oversettelse:

Ärade fru president! Europautskottets rapport om Europeiska unionens regionalpolitik presenterar på ett förtjänstfullt sätt regionutvecklingen i de olika nordiska länderna och ger en bra bild av den roll som Europeiska unionens regionalpolitik spelar och de effekter som utvidgningen har för regionutvecklingen i de olika nordiska länderna.

När det gäller principerna för Europeiska unionens regionutveckling är det viktigt att även vi i Norden kommer ihåg att man inom unionen betonar kohesion, dvs. strävan att minska skillnaderna i utveckling mellan regionerna, liksom additionalitetsprincipen, dvs. att unionens finansiering läggs ovanpå den nationella finansieringen.

Vi måste i dag med mycket stor oro konstatera att om det enda kriteriet för regionalpolitiskt stöd i samband med unionens utvidgning blir bruttonationalproduktskriteriet, så faller alla regioner i Norden bort från detta strukturfondsstöd. Behovet av regionalpolitiskt stöd även från unionens sida har dock inte försvunnit i våra regioner. Därför är det mycket viktigt att de nordiska länderna nu tillsammans är med och påverkar Europeiska unionens kriterier.

Jag var mycket besviken över att den danske ministern Hansen här konstaterar att det nu inte är dags att påverka utan nu väntar vi. Väntar vi kommer dessa frågor att gå oss förbi.

Olägenheter på grund av det geografiska läget och naturförhållandena nämns i Finlands och Sveriges anslutningsfördrag, så alldeles i enlighet med denna rapport borde vi även i fortsättningen få ha nordligt läge, klimatet, långa avstånd, gles bebyggelse, kraftig flyttningsförlust och åldrande befolkning som kriterier för regionalpolitiskt stöd.

Vi måste komma ihåg att Nordens kärnområden redan har dragit nytta av den europeiska integrationen, och unionens utvidgning får inte innebära att randområdena förtvinar ytterligare.

Man måste komma ihåg att när vi talar om gränsregionalt samarbete så har hindren för kontakter minskat vid de inre gränserna inom Norden och unionen, medan dessa hinder tvärtom har blivit bara större vid unionens yttre gränser.

Ärade president! Jag förundrar mig inte över att ministrarna från de olika nordiska länderna inte har kunnat enas om rekommendationerna i rapporten. De är så pass djärva och fräscha.

Jag är särskilt nöjd med den del som behandlar konkurrenspolitiken. Konkurrenspolitiken har varit en helig ko som man inte får röra, trots att det inte är helt säkert att det är till fördel för våra medborgare att lägga tonvikten på konkurrensen.

En mycket bra rekommendation i denna rapport är också den att staten borde ta huvudansvaret för spridningen av ny teknik. Det är viktigt att tillgänglighet och användning av teknik blir en faktor som förenar och inte skiljer åt våra medborgare.

Agne Hansson (midtengruppen, c): Fru president! Jag kommer från Astrid Lindgrens hembygd. Där finns ett Leader 2-projekt inom EU:s strukturfonder som har skapat utveckling och som har gett tillväxt, som har skapats underifrån; en självgenererande utveckling, byggd på egna förutsättningar.

När det gäller EU:s regionalpolitik och utvidgningen tror jag att det är viktigt att vi inte förstorar problemet. Det är självklart att utvidgningen för fred och säkerhet ska ha högsta prioritet, och det måste få kosta. Det är också självklart att de mindre utvecklade regionerna i kandidatländerna kommer att behöva bidrag. Men det behöver inte betyda att våra regioner i Norden förlorar på det.

EU:s regionalpolitik måste vara mer än bidrag via strukturfonder. Den måste ta sikte också på att skapa lika villkor för olika landsändar inom regionen. Den måste utgå från att skapa förutsättningar för tillväxt underifrån och utifrån de egna förutsättningarna.

Jag delar rapportens resonemang om att Norden bör inta en gemensam förhandlingsstrategi inför nästa programperiod. Vi har en rad fysiska likheter, som här har betonats redan: kustorter, kusttrakter, långa avstånd, urbaniseringen och klimatet. Det är givet att sådana faktorer spelar roll för att skapa likvärdiga villkor för utvecklingen, och det bör vi naturligtvis gemensamt betona.

Det handlar för det andra om att ändra konkurrenslagar och annat för att ge möjligheter att inom medlemsländernas ram driva en egen regionalpolitik.

För det tredje handlar det om att inom strukturprogrammen minska klyftor som beror av avstånden mellan glesbygd och tätorter genom infrastruktursatsningar.

För det fjärde handlar det om att göra den nya tekniken och informationsteknologin tillgänglig för alla Nordens invånare – en digital allemansrätt i Norden och en digital allemansrätt också i Europa.

För det femte slutligen handlar det om att skapa en gemensam miljöpolitik inom EU – common environmental policy – som utgår från de möjligheter och de miljöpolitiska förutsättningar för utveckling som finns här i Norden. Det gäller till exempel miljöstöden inom jordbrukspolitiken.

Fru president! Jag vill ivrigt tillstyrka tankarna i Europautskottets rapport, och jag hoppas att det ska finnas möjligheter att hitta gemensamma strategier gentemot EU i de här förhandlingarna. Att driva regionalpolitik från ett nordiskt perspektiv i EU är att sätta periferin i fokus. Det bör vi ha anledning att göra tillsammans.

Steingrimur J. Sigfússon (den venstresosialistiske grønne gruppen, VG): Fru Præsident! Jeg må sige, at den meget, meget, meget forsigtige danske regerings holdning i denne her sag undrer mig lidt. På mødet med regionalministrene under frokosten prøvede den stedfortrædende minister fra Danmark, afdelingschef Niels Østergaard, at forklare, hvorfor den danske regering nu mener, det er nødvendigt at vente.

Det var bl.a. på grund af, at udviklingsprocessen ellers kunne komme i fare. Jeg har lidt svært ved at forstå, at det, at Norden koordinerer sin regionalpolitik, på nogen som helst måde kunne blive farligt for udviklingsprocessen. Vi ser det ikke på nogen måde som værende i konflikt med hinanden, at Norden koordinerer sin politik og har fælles synspunkter med hensyn til reformer i den regionale europæiske politik og samtidig prøver at bevare sin ret til at bevare et spillerum for en intern nordisk politik.

Så jeg må sige, at jeg trods det, som den danske regering nu har gjort os opmærksom på, på det stærkeste rekommanderer, at vi, parlamentarikerne her på sessionen, udtrykker vores ønske om, at Norden gør præcis det, som står i forslagene, nemlig koordinerer dens politik, og at vi så vedtager forslagene.

Der findes jo ikke nogen tidsrammer eller betingelser i forslagene, så hvis den danske regering fortsat mener, det er nødvendigt at vente på EU's udspil i 2003 eller 2004, kan Danmark jo fra Ministerrådets eller regeringens side sætte tempoet på den måde, at det ikke skaber nogen problemer.

Vi kan i hvert fald udtrykke vores ønske om, at det, som står i forslagene, bliver vedtaget. Alle talere, som har deltaget her i debatten – med undtagelse af den danske minister – har jo været enige om, at det her er fornuftige forslag, og derfor synes jeg, at de skal vedtages.

Debatten ble avsluttet.

Rådet bifalt presidentens forslag om å ta Dokument 11 til etterretning.

Presidenten: Angående framställning 2/2002: EU:s regionalpolitik kommer Näringsutskottet att avge sitt betänkande om det meddelande som nyss framförts muntligt av statsråd Erna Solberg.[1] Beslut i denna framställning träffas därför inte vid denna session.

[1] Se s. 113

8. Nordbornas rättigheter och vardagsintegration – Ett gränslöst Norden

Dokumentasjon

B 215/presidiet	Ministerrådsforslag om oppfølgning av "Nordbornas rättigheter"
B 214/velferd	Ministerrådsforslag om oppfølgning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden"
Fremst. 1/2002	Överföring av pengar mellan de nordiska länderna
A 1265/miljö	Medlemsförslag om införsel av hundar och katter till Sverige och Norge

B 215/presidiet Ministerrådsforslag om oppfølgning av "Nordbornas rättigheter"

A. Presidiet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* en konkret tidsplan och implementeringsplan sätts för var och en av de 23 åtgärderna som framgår av bilaga 1 till ministerrådsförslaget att lämnas till Nordiska rådet senast den 15 januari 2003. Tids- och implementeringsplanen ska omfatta analys av problemställningar, nödvändiga politiska beslut, ändringar i regelverk, statusbeskrivning och uppföljning

2) *att* modernisera de nordiska avtalen på arbetsmarknadsområdet, och lägga till grund att icke-nordisk medborgare med permanent uppehållstillstånd i ett nordiskt land får samma rättigheter som nordisk medborgare vad gäller möjligheten att arbeta i Norden samt att innan våren 2003 anmäla vilka åtgärder som verkställts för att uppnå denna målsättning

3) *att* Nordiska ministerrådet i de framtida budgetförslagen avsätter tillräckliga resurser till Hallå Norden, för att Hallå Norden kan medverka till att bistå de Nordbor som råkar ut för hinder vid flyttning/pendling eller studier inom Norden samt för att Hallå Norden årligen kan avge rapportering om omfattningen och karaktären av befintliga gränshinder

4) *att* ministerrådet i sin planering och prioritering av insatser mot gränshinder också indrar relevanta myndigheter, organisationer och institutioner, härunder Föreningarna Norden, de åtta nordiska gränsregionerna, branschorganisationer, konsumentorganisationer etc.

5) *att* arbeta för en lagstiftning om gränsöverskridande betalningar inom Norden i syfte att nivån på avgifterna ska vara den samma som inhemska betalningar; ministerrådet rekommenderas att ta utgångspunkt i den modell som antagits av Europaparlamentet och Europeiska rådet (förordningen (EG) nummer 2560/2001))

6) *att* i övrigt genomföra de föreslagna åtgärderna i ministerrådsförslag om uppföljning av Nordbornas rättigheter (B 215/presidiet), med beaktande av de synpunkter som framgår av presidiets betänkande över ministerrådsförslaget

B. Presidiet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att till Nordiska rådets nationella delegationer årligen lämna en redogörelse för vad man nationellt har gjort med anledning av de rekommendationer som antagits på föregående session

Som en synnerligen viktig del av uppföljningen av ministerrådsförslaget om uppföljningen av Nordbornas rättigheter understryker Nordiska rådet betydelsen av rådets rekommendation till de nordiska ländernas regeringar om att regering, vid framläggning av lagförslag i parlamentet, upplyser om eventuella konsekvenser i förhållande till de övriga nordiska länderna.[2]

B 214/velferd Ministerrådsforslag om oppfølgning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden"

Välfärsutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ministerrådsförslag om oppfølgning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden" B 214/velferd med beaktande av de synpunkter som framförts av att de föreslagna informationsåtgärderna också åtföljs av konkreta utbildningsinsatser för berörd personal i relevanta kommunala och statliga myndigheter

Fremst. 1/2002 Överföring av pengar mellan de nordiska länderna

Presidiet hade föreslagit i anledning av ministerrådets meddelelse år 2002

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser framställning nr 1/2002 Överföring av pengar mellan de nordiska länderna för rådets del som slutbehandlad

Fremstillingen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å gjennomgå betalingsformidlingssystemet mellom de nordiske land. En slik gjennomgang må ha som mål at det treffes beslutninger som vil gjøre det billigere for privatkunder, gi kundene bedre informasjon og redusere tiden slike betalingsoppdrag tar

A 1265/miljö Medlemsförslag om införsel av hundar och katter till Sverige och Norge

Miljö- och naturresursutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att utreda behovet av en harmonisering av de nordiska ländernas nationella bestämmelser om införsel av hund och katt för att underlätta rörelsefrihet i Norden

[2] (se Medborgar- och konsumentutskottets betänkande om ministerrådsforslag om program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002-2005 (B 217/medborger).

B 215/presidiet Ministerrådsforslag om oppfølgning av "Nordbornas rättigheter"

Fremst. 1/2002 Överföring av pengar mellan de nordiska länderna

Samarbeidsminister **Svein Ludvigsen** (ministerrådets talsmann): Det temaet vi skal drøfte nå, "Nordbornas rättigheter" og hverdagsintegrasjon, har preget jubileumsåret, og godt er det, for personmobilitet har helt siden samarbeidets spede begynnelse vært betraktet som grunnleggende for utviklingen av Norden. Mobilitetsfremmende tiltak og avskaffelse av byråkratiske og juridiske grensebarrierer er derfor et prioritert innsatsområde – den gang som nå.

50 års fremgangsrikt samarbeid til tross – Norrbacks rapport viste at vi ikke kan hvile på laurbærene. Rettslig har vi oppnådd mye i form av forpliktende konvensjoner som sikrer at nordiske borgere likebehandles med borgere i andre nordiske land. Gode avtaler er imidlertid ikke nok. Norrback viste også dessverre med all tydelighet at det er store mangler på kunnskap om rettigheter i forbindelse med mobilitet. Det er særlig uheldig når håndhevende myndigheter har mangelfulle kunnskaper.

Ministerrådet har systematisert Norrbacks forslag i tre hovedgrupper, og disse vil bli møtt med tiltak som det blir satset på i perioden 2002–2004. Det dreier seg om: kunnskapsspredning og informasjonstiltak, styrking og forenkling av de nordiske avtalene og ikke minst om nordisk lovharmonisering.

Et viktig virkemiddel for arbeidet med kunnskapsspredning er servicetjenesten "Hallo Norden", en informasjons- og veiledningstjeneste som står til rådighet for privatpersoner som beveger seg mellom de nordiske land. I løpet av halvannet år har "Hallo Norden" vist sin berettigelse og gitt bistand til godt og vel 2 500 personer.

Jeg forventer enda større aktivitet etter at vi i dag åpnet den nye hjemmesiden for "Hallo Norden", en viktig portal for økt informasjon, både til de i byråkratiet som arbeider med disse spørsmålene, og til borgerne, for det dreier seg om økt hverdagsinformasjon. Det er også all mulig grunn til å anbefale rådets medlemmer og andre deltakere her i Helsingfors til å besøke de mange utstillinger som er i dette huset i disse dagene. Det er viktig informasjon som gis der, og det er viktige samarbeidspartnere og aktører i hverdagsintegrasjonen, og det er en inspirasjon for dem som er der, å få besøk av politikerne.

Ministerrådet har som en direkte oppfølging av Norrback-rapporten tatt initiativ til forsterkninger av denne informasjonstjenesten. Tjenesten tilbyr nå bl.a. praktiske opplysninger i forbindelse med flytting, relevante nordiske avtaler i fulltekst og omfattende utvalg av pekere og links til myndigheter som kan bistå med allehånde spørsmål om flytting, pendling, studier i Norden osv. Vi tar i bruk IKT som et nyttig virkemiddel og et verktøy som ikke minst den yngre garde er vant til å bruke. Jeg hadde selv glede av å åpne den nye hjemmesiden og være den første bruker i formiddag, og jeg håper at før kvelden er omme, så har alle klikket seg inn på hjemmesiden for å se på de tilbud som er der.

Ministerrådet har foreslått at det bevilges ytterligere 500 000 DKK til driften av servicetjenestens nasjonale enheter neste år. Resultatene av den pågående evalueringen kan utløse ytterligere midler til prosjektets drift, nettopp fordi vi har tro på at dette er et særdeles nyttig verktøy.

Vi vil også trappe opp informasjonsinnsatsen overfor nasjonale myndigheter som særlig kommer i berøring med problemstillinger knyttet til mobilitet mellom de nordiske land, så som trygdekontor, skattemyndigheter, arbeidsformidlinger, utdanningsinstitusjoner og bibliotek.

Utover det finansierer ministerrådet seminarer for offentlig ansatte tjenestemenn i alle de nordiske land om særlige utfordringer forbundet med mobilitet, de nordiske avtaler og "Hallo Norden"s tilbud, som jeg refererte til i stad. Foreningen Norden har vært, er og vil helt sikkert i fremtiden også være en nyttig samarbeidspartner både i "Hallo Norden"-virksomheten og arrangering av disse seminarene, som jeg har vist til at ministerrådet ønsker å finansiere og sette i gang.

Helsingforsavtalen og de øvrige nordiske avtalene er det håndfaste juridiske grunnlaget for den likebehandlingen som enhver nordisk borger kan forvente seg om han eller hun besøker eller flytter til et annet nordisk land. De berørte fagministerrådene har sluttet opp om en bred

gjennomgang av sentrale avtaler. Jeg vil fremheve en del av dem, først og fremst avtalen om fellesnordisk arbeidsmarked, der en skal se på mulighetene for å inkludere ikke-nordboere med permanent oppholds- og arbeidstillatelse i Norden. En annen viktig konvensjon er konvensjonen om sosial trygghet, som har vært gjennom en totalrevidering. Samtlige konvensjoner på utdanningsområdet er allerede satt under evaluering. Og språkkonvensjonen evalueres.

Nordisk lovharmonisering er det tredje området ministerrådet har valgt å fokusere på. Norrback viste at nasjonale forskjeller hva gjelder grunnleggende rettigheter og sosial trygghet, kan få uheldige konsekvenser for borgere som flytter eller pendler mellom landene. Samarbeidsministrene har derfor tatt initiativet overfor berørte fagministerråd til et systematisk arbeid med nordisk lovharmoniseringsspørsmål i 2003. Vi sender brev i disse dager om dette.

Utover allerede nevnte tiltak pågår det i sektorene en rekke aktiviteter som er en direkte oppfølging av Norrback-rapporten:

Arbeidsmarkedssektoren og regionalsektoren har etablert et tett samarbeid for å motvirke grensehindringer og fremme integrasjon i grenseregionene.

Forbrukerministrene har på sin side fokusert på utarbeidelse av ensartede nordiske regler for bankgirering og andre grenseoverskridende betalinger, samtidig som man søker å tilpasse dette til den gjeldende EU-politikk på området. I tilknytning til dette ønsker man å se nærmere på mulighetene for bruk av eksisterende personnummer i hele Norden.

Det er med stor interesse jeg ser det rekommandasjonsforslag som Nordisk Råd har fremlagt i sakens anledning. Jeg konstaterer at Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd har felles agenda og felles prioriteringer og er glad for å kunne si at ministerrådet allerede er i gang med å se på flere av de forslag som reises i Nordisk Råds rekommandasjon. Nordisk Ministerråd vil jevnlig holde Nordisk Råd orientert om fremdrift og resultater av de ulike tiltakene som iverksettes i og med ministerrådsforslaget.

La meg avslutningsvis bare understreke de nordiske parlamentarikernes mulighet til å øve et vesentlig påtrykk i de nasjonale parlamenter for fremdriften i arbeidet med nordboernes rettigheter. Det er et meget sentralt og meget viktig arbeid som ikke må få hvile. Jeg føler meg trygg på at det svenske formannskapet til neste år vil bringe dette arbeidet videre i trygge og gode former i tett kontakt med Nordisk Råd.

Ole Stavad (Presidiets talsmann, B 215/presidiet): Også tak til samarbejdsministeren fra Norge for det, vi har hørt for et øjeblik siden.

Vi må jo sige, at vi her står med et så omfattende forslag, at det på 6 minutter er fuldstændig umuligt at komme rundt om alle de spørgsmål, vi her skal behandle, så det bliver nogle overordnede kommentarer med baggrund i det arbejde, vi har været i gang med i præsidiet, i de enkelte udvalg og i den referencegruppe, der forsøger lidt koordination i forhold til alle de mange initiativer, der er i gang.

Det er jo som sagt nordboernes rettigheder eller "det grænseløse Norden", som vi også kalder det, som vi her diskuterer. Når vi har lyttet i går, men ikke mindst også i dag til de mange indlæg, vi allerede har hørt, er der ingen, der bør være i tvivl om, at her står vi med et hovedpunkt for vores arbejde, ikke kun i det kommende år, men i de kommende år.

Derfor kan man også sige, at vi her står med en prøve på Nordisk Råds troværdighed, om det lykkes, i hvert fald i forhold til det, vi kan kalde "det indennordiske samarbejde". Hvis Nordisk Råd om 3–4 år sammen med ministerrådet må konstatere, at vi ikke har fået overvundet en lang række af de barrierer, som vi nu har fået afdækket, så vil der være mange nordboere, der vil spørge til Nordisk Råds berettigelse.

Derfor har jeg været glad for, at alle, hvad enten det har været statsministre, medlemmer af rådet eller andre, har betonet, at her har vi en fælles opgave, som vi er parate til at prioritere. Derfor håber jeg også, at det engagement, der er i øjeblikket, kan være vedholdende og kan fortsætte, ikke kun i de kommende måneder, men faktisk i de kommende år.

Ministerrådet har fremsat 23 forslag. Det vil vi gerne fra Nordisk Råds side, fra parlamentarikersiden takke for. Vi mener, Ministerrådet har ramt ganske rigtigt i de forskellige temaer, der er indeholdt i de 23 forslag.

Men hvis man læser præsidiets betænkning, vil man også konstatere, at vi på parlamentarikersiden er bekymrede for, om der også er en tilstrækkelig konkret opfølgning. Jeg havde egentlig håbet på, at vores samarbejdsminister ville have repliceret lidt allerede i sit indlæg for et øjeblik siden, men jeg har måske lov at håbe på, at der kommer et svar lidt senere.

Vi kan vist godt sige, at den vigtigste rekommandation for det videre arbejde, der er indeholdt i præsidiets betænkning, er opfordringerne til ministerrådssiden om senest den 15. januar at komme med en konkret plan på forskellige måder for udmøntning.

Jeg ved godt, der ikke er så meget tid, men da jeg lyttede for et øjeblik siden til samarbejdsminister Ludvigsen, følte jeg mig også overbevist om, at ministerrådssiden er langt fremme, at det ikke er et arbejde, der skal starte fra nul. Og når vi gerne ville have det senest den 15. januar, skyldes det, at vi jo mødes i hele rådet og har udvalgs- og præsidiemøder i begyndelsen af februar næste år, og her vil vi så gerne føre en dialog med ministerrådssiden om opfølgningen; om vi mener, det er konkret nok, præcist nok, og også få lagt en fælles slagplan for det videre arbejde.

Vi glæder os over – jeg gjorde i hvert fald – at ordføreren for parlamentsformændene under åbningen i går tog et af de vigtige punkter i vores rekommandationer op og gav udtryk for, håber jeg på alle talsmændenes vegne, at man fra formandsside også synes, det er utrolig vigtigt, at man, når man i de nationale parlamenter fremlægger lovinitiativer, så også har den nordiske vinkel præcist med i lovgivningen. Det er et vigtigt redskab og en opfølgning på at sikre samarbejdet og engagementet i vore nationale parlamenter.

Lidt enkelt sagt, kan man sige, at derved tvinger man de enkelte udvalg i de nationale parlamenter til også der at beskæftige sig med den nordiske vinkel. Derfor håber vi også i forhold til det punkt på en opbakning fra ministerrådssiden. Vi er glade for, at vore talsmænd, vore formænd for vore parlamenter, allerede har tilkendegivet en positiv holdning.

Et andet vigtigt forslag er forslaget om bankoverførsel. Det er måske det, der har været mest omtalt i offentligheden med baggrund i en undersøgelse, Foreningen Norden lavede. Den blev fulgt op senere af ministerrådssiden, der konstaterede, at Foreningen Norden havde ret. Ministrene sendte penge imellem sig og fandt ud af, at når omkostningerne var betalt, fik man ikke ret meget udbetalt. Derfor er det veldokumenteret.

Måtte jeg til sidst sige, at "Hallo Norden" er vigtig i denne her sammenhæng. Vi er glade for, at vi har kunnet aftale med ministerrådssiden, at der afsættes 0,5 mio. DKK ekstra. Vi tror, der bliver behov for flere penge, og vi tror, der bliver behov for nye initiativer. Det vigtigste brændstof i det her projekt er vedholdenhed og engagement. Vi håber, vi kan have det i fællesskab.

Sigríður Anna Þórðardóttir (Næringsutvalgets talskvinne, B 215/presidiet): Fru præsident! Næringsudvalget i Nordisk Råd har ansvaret for fjernelse af grænsehindringer og har derfor været stærkt optaget af det arbejde, som har fundet sted i Præsidiets referencegruppe i forbindelse med Ministerrådsforslaget om nordboernes rettigheder. Lad mig i den forbindelse slå tre ting fast.

For det første: Hvis det nordiske samarbejde ikke kun skal have en fælles fortid, men også en fælles fremtid, hvor vores organisation har synlig betydning for vores borgere og virksomheder, er det nødvendigt, at vi med handlekraft og beslutsomhed får håndteret denne problemstilling. Det er nemlig ikke kun et spørgsmål om at fjerne problemer, men også om at udnytte det nordiske potentiale.

For det andet har vi med Norrback-rapporten fået serveret en bruttoliste over de problemer, vi skal have løst, og rapporten er nu blevet fulgt op af ministerrådet med forslaget om nordboernes rettigheder. På papiret ligner det en målrettet beslutningsproces, men som Næringsudvalget har pointeret, bør ministerrådsforslaget være mere præcist og ambitiøst.

Det er kritisk, at forslaget i langt de fleste sektorer ikke har opsat konkrete mål og tidsplaner for afskaffelse af grænsehindringer. Uden en fast køreplan kan vi meget vel risikere at komme til at diskutere de samme grænsehindringer igen på sessionerne i 2005 og 2010. Det ønsker ingen, heller ikke ministerrådet, så derfor forventer vi, at der med implementeringen af ministerrådsforslaget følger en konkret og målrettet plan for hver enkelt grænsehindring.

Lad mig for det tredje og sidste bemærke, at Næringsudvalget i sin udtalelse til referencegruppen nu har foreslået en tidsramme for arbejdsmarkeds- og skatteområdet.

Afslutningsvis vil jeg udtrykke mit håb om, at den fælles målsætning, som rådet og ministerrådet jo har – nemlig vigtigheden af afskaffelsen af grænsehindringer – ikke bliver en politisk og procedurel kastebold mellem de to råd, men derimod et fælles og vigtigt projekt, som vi bør kunne arbejde sammen om, konstruktivt og effektivt.

Arne Lyngstad (Medborger- og Forbrukerutvalgets talsmann, B 215/presidiet): Ole Norrbacks rapport har vist at våre innbyggere daglig opplever grensehindringer. Det er bra at dette nå kommer på bordet og får større politisk oppmerksomhet. Jeg er derfor glad for at alle statsministrene i dag understreker hvor viktig det er.

I Medborger- og Forbrukerutvalgets drøftinger om Norrback-rapporten har vi spesielt satt fokus på nordboernes rettigheter. Da viser rapporten at en gruppe, våre nyinnflyttede nordboere, ikke er inkludert i de rettigheter som nordiske avtaler gir, for eksempel avtalen om arbeidsmarkedet. Ministerrådet sier de vil evaluere og revidere avtalene på arbeidsmarkedsområdet, særlig under henvisning til styrking av rettighetene for ikke-nordiske borgere med permanent oppholdstillatelse i et nordisk land. Dette er en åpen holdning og erkjennelse av utfordringen. Likevel ikke noe klart politisk standpunkt.

Etter utvalgets syn – og midtenpartienes syn – er parlamentarikernes rolle å angi målsettinger for det nordiske samarbeidet. Ut fra Schengen-avtalen, som bygger på at innvilget opphold i ett land, også gir rett til opphold i andre Schengen-land, bør Nordisk Råd nå vedta et klart mål: De nordiske avtaler på arbeidsmarkedsområdet må moderniseres, og i denne moderniseringen legge til grunn at ikke-nordiske medborgere med permanent opphold i et nordisk land får samme rettigheter som nordiske medborgere når det gjelder arbeid i Norden.

Vi ønsker også en tilbakemelding våren 2003 om hvilke tiltak som settes i verk.

Det er viktig å innlemme våre nye nordboere i arbeidsmarkedet. Det er den beste strategien for god integrasjon. Arbeidsmarkedet krever i dag i stadig større grad mobil arbeidskraft, og da kan ikke statsborgerskap være avgjørende når de har fått fast opphold i våre land. Da er våre nye nordboere en ressurs for verdiskapingen og arbeidslivet. Medborger- og Forbrukerutvalget vil i sitt videre arbeid med grensehindringer forfølge nordboernes rettigheter på arbeidsmarkedet, men også grenseregionale spørsmål i de åtte nordiske grenseregioner, og vilkårene for betaling over landegrensene i Norden.

Å bekjempe grensehindringer betyr å forhindre at nye hindringer oppstår. Her er lovarbeid, harmonisering av regelverk og praktisering av regelverk svært viktig. For å hindre nye grensehindringer må vi som lovgivere i våre nasjonalforsamlinger få informasjon om lovgivningen i våre nordiske naboland. Derfor må nye lovforslag bli konsekvensvurdert opp mot behovet for lovharmonisering i Norden.

Til slutt. Det er et stort informasjonsbehov. Jeg er glad for at ministerrådet tar tak i dette informasjonsbehovet, og at det også satser på "Hallo Norden".

Jeg anbefaler til slutt Presidiets betenkning, og midtengruppen vil i hvert fall gi den sin støtte.

Pehr Löv (Velferdsutvalgets talsmann, B 215/presidiet): Värderade president! Nordbornas rättigheter har redan i de inledande festtalen fått stor uppmärksamhet. Ole Norrbacks rapport utgör en mycket bra grund för en handlingskraftig uppföljning av redan ingångna nordiska avtal och för en utveckling av nya avtal. Att det finns brister i verkställigheten av många avtal är ingen överraskning, men att klyftan mellan medborgarnas uppfattning och myndigheternas uppfattning är så enorm måste ändå uppfattas nästan som skandalöst. Informationen till myndigheterna har inte skötts på våra ministerier i de nordiska länderna, och någon vidareutbildning har uppenbart inte förekommit för att verkställa principerna i avtalen. Den här rapporten måste öppna ögonen på oss politiker rent allmänt. Vi kan inte lita på att allt vi beslutar om verkställs i praktiken. En uppstramning av den verkställande makten är alldeles uppenbart av nöden. Det är

också vi politiker som måste bygga upp system så att rätt personer väljs till rätt poster i framtiden. När det finns lagtekniska hinder för genomförandet av överenskommelser måste dessa också avlägsnas i så snabb takt som möjligt. EU:s direktiv på aktuella områden kommer uppenbart inte att ställa hinder i vägen utan snarare stöda upp linjen i redan ingånga nordiska avtal, men det är vi som skall vara föregångare. Ministerrådsförslaget om uppföljningen av nordbornas rättigheter har en saklig inriktning, och man har till och med gjort upp en tidtabell över nödvändiga åtgärder.

Ansatsen tycker jag personligen är något för försiktigt hållen med tanke på den kraftfullhet som nu behövs. Presidiet föreslår i sitt svar en ökad öppen dialog med ministerrådet, en dialog också på det informella, muntliga planet för att flexibelt och snabbt hitta enkla lösningar. Det är ett faktum att pappersbyråkratin i det nordiska samarbetet har fördröjt många viktiga beslut och åtgärder.

Det är också vettigt att starta det hela med en förbättring av informationen till både medborgare och myndigheter. Den väl fungerande "Hallå Norden"-telefonen måste utvecklas och bli det instrument som följer upp verkställigheten av de nordiska avtalen. Det skulle vara mycket välkommet att snabbt få till stånd en regelbok för både medborgare och myndigheter gällande personer som flyttar, pendlar eller studerar i Norden. Ansvaret för detta borde också sättas under ett enda ämbetsverk så att nordborna alltid vet vart man kan vända sig.

Mittengruppen har under årens lopp starkt fokuserat på gränshinderproblematiken i Norden. Vi har ett fantastiskt samarbete mellan Torneå och Haparanda inom den kommunala servicen där lagstiftarna fått forma sig efter lokala beslutsfattare i den regionen. Öresundsbron har öppnat för nya problem, inte minst inom skattepolitiken mellan Sverige och Danmark. Dessa problem måste lösas nu när man ser de positiva effekterna av pendlingen och utbytet av humankapital.

Kvarkenregionen har traditionellt haft ett starkt samarbete som inneburit utbyte av know-how och verkställt många bra projekt på båda sidor av Bottenviken. Näringslivet i regionen har ett intensivt samarbete. Problemet där för tillfället är att bron i form av färjförbindelse har en ostadig ekonomisk grund och måste stöttas regelbundet för att överhuvudtaget överleva. Det borde vara båda ländernas starka bevakningsområde.

Välfärdsutskottet har fokuserat på uppföljningen av socialavtalen och rörligheten för de handikappade. Där har ministerrådet gett en mycket bra rapport som jag hoppas snabbt skall kunna verkställas.

Kristen Touborg (den venstresosialistiske grønne gruppen, SF): Fru præsident! Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe er godt tilfreds med betænkningen og rekommandationerne for at fjerne grænsehindringer i Norden. Det er de næstbedste forslag, man kan udforme, og de bedste i situationen.

Jeg siger "næstbedst", fordi ministerrådet ikke har gjort sin opgave færdig, men har holdt sig for meget til hensigtserklæringer. Klare tidsplaner og mål for at fjerne grænsehindringerne på de 23 problemområder mangler stadig, selv om Norrback-rapporten klart har peget på løsninger.

Der var festtaler i går, men det nordiske gennembrud i grænsefrihed må vi vente til den 15. januar med at fejre. Vi håber meget, at det kommer, ellers får det nordiske samarbejde et grundskud. Jeg vil pege på, hvad der især kan skabe fremskridt:

At vi lægger op til at forebygge grænsehindringer i fremtiden. Når alle nordiske regeringer for fremtiden fremlægger lovforslag, informeres der om lovens mulige konsekvenser i de andre nordiske lande. Det kan blive et godt redskab for os lovgivere til at undgå grænsehindringer i nye love i fremtiden;

- at "Hallo Norden" kommer til at fortsætte som nordboernes talerør. Det har vist sig, at der skal være en frisk, direkte og ubureaukratisk kanal
- at vi har fået en bankrekommandation, som ligestiller Euroen og de nordiske valutaer, som er enkel at forstå, og som er svær at gå imod for bankerne

- at vores gruppes medlemsforslag om nordisk uddannelsesår er med. Den gamle aftale om de 16-19-åriges uddannelse skal bruges og bruges aktivt, så unge inspireres til at tage et uddannelsesår i et andet land nordisk land

På næringsområdet og socialområdet er tingene mere komplicerede. Vi kan lære af Norrback-rapportens syn på forholdet mellem EU og Norden, og vi kan godt gå i spidsen med forenklinger over nordiske landegrænser: på arbejdsmarkedet, med at overføre pension, med social tryghed og med familielovgivning; vi skal ikke bare afvente EU. Men her er tidsplaner og forenklinger helt afgørende.

Der er mange at takke for arbejdet, og jeg vil især fremhæve tre parter:

Tak til nordboerne, fordi I ikke har accepteret de mange grænsehindringer, men har reageret aktivt. Nordiske aftaler skal være noget, der respekteres og gennemføres.

Tak til "Hallo Norden", fordi I har sendt reaktionerne videre. I har gjort klart, at vi politikere og de forskellige ministerier ikke har gjort, hvad vi skulle.

Tak til Ole for en slagkraftig indsats for, at NU skal det blive bedre – både til Ole Norrback for det lange, seje træk og til Ole Stavad for den vigtige slutspurt. I kender begge to både ministerverdenen og Nordisk Råd både udefra og indefra, og I kender bremsemekanismerne, men har været gode til at bruge rat og speeder i stedet for bremsen.

Fjernelse af grænsehindringer er en fødselsdagsgave, som borgerne i Norden fortjener!

Kaj Ikast overtok ledelsen av forhandlingene.

Riitta Prusti (den sosialdemokratiske gruppen, sd): Arvoisa presidentti, hyvät edustajat! Moniko muistaa, että jo 1980-luvulla ministerineuvosto teetti laajan selvityksen pohjoismaalaisten oikeuksista eri Pohjoismaissa. Se oli erinomainen kartoitus erilaisista oikeuksista sekä havaituista esteistä ja ongelmista. Sopiikin ihmetellä, mitä oikein tapahtui raportin valmistuttua. Se olisi jo silloin toiminut oivallisena pohjana laajemmillekin toimenpiteille. Nyt jatketaan tavallaan 15 vuotta koipussissa ollutta työtä.

Suurlähettiläs Ole Norrback toteaa erinomaisessa raportissaan saman asian toisin sanoin.

Selostettuaan virkamieskyselyn tuloksia ja vertaillessaan niitä kansalaisten Haloo Pohjola – neuvontapuhelimen kautta välittyviin mielipiteisiin, Norrback päättelee, ettei tarvita mielikuvitusta sen ymmärtämiseen, että kansalaiset ovat oikeassa. Hän lopettaa raporttinsa toteamukseen: Pohjoismainen poliittinen yhteistyö voi kokea renessanssinsa – mikäli poliitikot sitä tahtovat.

Me, tässä salissa olevat, tietysti tahdomme, ja meidän vastuullamme on tämän tahdon levittäminen. Käsi sydämelle hyvät kollegat, miten moni meistä vaihtaa pohjoismaisen hattumme kansalliseen hattuun palatessamme yhteisistä kokouksistamme ja esiintyessämme muilla foorumeilla. Meidän on kaikkien mentävä itsemme ja pidettävä pohjoismaiset hattumme myös Pohjoismaiden neuvoston kokousten ulkopuolella arkisessa poliittisessa työssämme.

Olen vakuuttunut, että kansalaiset hyväksyvät pohjoismaisen yhteistyön ja kannustavat meitä siihen aina kun se on konkreettista ja tuo arkisia käytännöllisiä tuloksia, niin kuin se parhaimmillaan tekee.

Suomessa meillä on tästä oiva tuore esimerkki. Viime keväänä Pohjola-Norden-liitto järjesti eri puolilla Suomea yhdeksän seminaaria alue- ja paikallistason virkamiehille aiheena Pohjoismaiden sopimukset. Tilaisuuksista tuli suurmenestys ja yli 300 virkamiestä keskustelivat innokkaasti kansalaisten konkreettisista ongelmista. Osallistujat peräänkuuluttivat jatkoa, ja sitä seuraa ensi vuonna kiitos ulkoministeriön kanssa harjoitettavan hedelmällisen yhteistyön. Toinen erinomainen tapa lähestyä näitä ongelmia on ystäväkuntakanavien käyttö. Mikä on luonnollisempaa kuin paikallisviranomaisten kytkeminen mukaan ystäväkuntatyöhön ratkomaan kansalaisten konkreettisia ongelmia.

Kansalaiset tarvitsevat yhteistyötä, joka poistaa esteitä ja ongelmia. Sitä haluavat myös kansalaisia palvelevat virkamiehet.

Meidän poliitikkojen tulee antaa tarpeellisen selvät tahdonilmaisut tälle työlle.

Riitta Prustis tale i svensk oversettelse:

Ärade president, bästa riksdagsledamöter! Hur många kommer ihåg att redan på 1980-talet lät ministerrådet göra en omfattande utredning om nordbornas rättigheter i de olika nordiska länderna. Det var en utmärkt kartläggning av olika rättigheter samt iakttagna hinder och problem. Det är på sin plats att fråga vad som riktigt hände efter att rapporten blivit färdig. Den hade redan då fungerat som en ypperlig grund för mera omfattande åtgärder. Nu fortsätter det arbete som på sätt och vis legat i malpåse 15 år.

Ambassadör Ole Norrback konstaterar samma sak med något andra ord i sin utmärkta rapport.

Efter att ha redogjort för resultaten av myndighetsenkäten och när han jämför dem med medborgarreaktionerna som kommit via servicetelefonen "Hallå Norden", drar Norrback den slutsatsen att det krävs ingen fantasi för att inse att medborgarna har rätt. Han avslutar sin rapport med konstaterandet: Det nordiska politiska samarbetet kan gå mot en ny renässans – om politikerna vill det.

Vi här i denna sal vill naturligtvis, och det ligger också på vårt ansvar att sprida denna vilja. Handen på hjärtat bästa kolleger, hur många av oss byter inte ut den nordiska hatten mot den nationella när vi återvänder från våra gemensamma möten och uppträder i andra forum. Vi måste alla gå till oss själva och behålla vår nordiska hatt även utanför Nordiska rådets möten i vårt vardagliga politiska arbete.

Jag är övertygad om att medborgarna godkänner det nordiska samarbetet och uppmuntrar oss till det alltid när det är konkret och medför praktiska resultat som syns i vardagen, vilket det gör när det är som bäst.

I Finland har vi ett utmärkt färskt exempel på detta. I våras ordnade förbundet Pohjola-Norden nio seminarier på olika håll i Finland för tjänstemän på regional och lokal nivå. Temat var nordiska avtal. Seminarierna blev en stor succé och över 300 tjänstemän diskuterade ivrigt medborgarnas konkreta problem. Deltagarna efterlyste en fortsättning och den följer nästa år tack vare fruktbart samarbete med utrikesministeriet. Ett annat utmärkt sätt att närma sig dessa problem är att utnyttja vänkommunerna. Vad är naturligare än att knyta de lokala myndigheterna till vänkommunarbetet för att lösa medborgarnas konkreta problem.

Medborgarna behöver samarbete som undanröjer hinder och problem. Det vill också de tjänstemän ha som betjänar medborgarna.

Vi politiker måste komma med tillräckligt klara viljeyttringar beträffande detta arbete.

Samarbetsminister **Berit Andnor**: Herr president! Avskaffandet av hinder som försvårar våra medborgares fria rörlighet inom Norden är en fråga som vi här har kunnat konstatera har varit diskuterad under snart ett halvsekel. Den har funnits på den nordiska dagordningen under mycket lång tid. Vi har arbetat intensivt, och flera värdefulla resultat har uppnåtts. Men det räcker inte, vilket vi kan konstatera av den rapport som vi just nu diskuterar.

Till min glädje ser jag att samarbetet över de nordiska gränserna blir mer och mer intensivt. Men i takt med detta blir vi också mer och mer uppmärksammade på att regelverken som vi har skiljer sig åt i våra länder. Det är inte ovanligt att tillämpning, rutiner och ibland okunskap försvårar för enskilda och för företag.

Som ny svensk samarbetsminister är det min inriktning att kraftfullt driva på arbetet med att avskaffa gränshinder och byråkrati.

Som framgår av det ordförandeprogram vi i dag har lagt fram, har vi tänkt oss att från svensk sida ta en del nya grepp för att komma framåt i det här arbetet. Vi kommer att arrangera möten för att få en mer systematisk hantering av specificerade gränshinder. Till dessa möten kommer vi att bjuda in berörda regioner och myndigheter från samtliga nordiska länder.

Därutöver är det också viktigt, som flera har konstaterat, att vi utvärderar de informationsinsatser som har gjorts för att hjälpa nordbor att röra sig över gränserna. Vi måste ta vara på de erfarenheter som vi nu har av ett mycket nära integrerat samarbete i Öresundsregionen och föra över dessa erfarenheter till andra regioner inom det nordiska samarbetet.

Vi vet ju egentligen hur gränshindren ser ut. Nu handlar det om att göra någonting åt dem.

Ett förslag i vårt ordförandeprogram är att utse en särskild representant som skulle underlätta att få till en mer effektiv uppföljning av hur arbetet mot gränshinder skulle gå till. Hur formerna för detta ska se ut vill jag diskutera vidare med mina kolleger samarbetsministrarna, för jag tycker att det i så fall är ett viktigt gemensamt ansvarstagande.

Men låt mig i detta sammanhang framhålla att det självfallet inte handlar om att skapa en fullständig regelharmonisering mellan våra länder. Det kommer alltid att finnas olikheter i lagar och regler mellan de nordiska länderna. Vad vi behöver göra är att minska krånglet, och vi måste också göra tydligt de olikheter som finns. Vi ska se till att nordborna vet mer om de skillnader som finns oss emellan och att man vet vilka regler som gäller när man flyttar eller studerar över gränserna.

Det är min uppfattning och min inriktning som ny samarbetsminister, att det ska vara enkelt att leva i Norden.

Chris Heister (den konservative gruppen, m): Herr president! De flesta medborgare i Norden har stark tilltro till det nordiska samarbetet. Vi utgår alla från att det fungerar. När vi rör oss i Norden vill vi göra det utan att få problem. Det stämmer säkert i många fall men det finns också exempel på motsatsen, där regelverken är snåriga och överenskommelserna ibland så svåra att tolka att man inte riktigt vet vad som gäller.

Myndigheterna ser inte ofta att det är några problem. Våra nordiska medborgare däremot kan berätta om en rad svårigheter som möter dem när de vill röra sig inom Norden och över gränserna.

Sara är svenska och har fast bostad i Sverige. Hon är sjuksköterska och har under de senaste åren arbetat på såväl kortare som längre vikariat i Norge. Dessemellan arbetar hon också på tidsbegränsade anställningar i Sverige. Trots kontakt med många myndigheter på båda sidor om gränsen har hon ännu inte lyckats få besked om vad som gäller om hon blir sjuk. Får hon över huvud taget någon sjukpenning och i så fall av vem? Det vet hon fortfarande inte.

Harald från Norge har tidigare jobbat i Danmark. Han bor nu i Norge och är sjukpensionär. Han har förutom sin norska pension rätt till pension från Danmark och det har han sökt vid sitt lokala trygdekontor i Norge. Efter tre år har han fortfarande inte fått något svar.

Anna är från Island och flyttade till Danmark för att skaffa sig utbildning. Men hon kom inte in på den skola hon sökt sig till utan återvände till Island och började studera vid universitetet i Reykjavik. Då får hon inget studiestöd i Island eftersom hon har varit skriven och bott i Danmark. Från Danmark kan hon inte heller få något studiestöd eftersom hon har flyttat därifrån och nu studerar i Island.

Detta visar, mina vänner, att det är viktigt att vi försöker komma till rätta med problemen och att vi gör det snabbt, för varje dag är det människor som drabbas.

Det ministerrådsförslag som vi nu behandlar är en bra uppföljning av nordbors rättigheter. Det är ett bra förslag. Det är ett konkret förslag och det visar också en vilja till handling.

Jag vill också passa på att säga att jag är särskilt glad över att det här ministerrådsförslaget avspeglar den diskussion vi hade i den svenska delegationen med den dåvarande svenske samarbetsministern Leif Pagrotsky. Vi kom då överens om att problemen borde angripas från tre utgångspunkter och det finns också med i ministerrådsförslaget. Det är för det första att det i vissa fall redan finns nordiska regelverk eller konventioner, men de fungerar inte eller så tillämpas de inte. För det andra finns hinder som kräver lagstiftning i ett eller flera nordiska länder. För det tredje kan det slutligen finnas hinder som kräver harmonisering för att man ska kunna nå resultat. Jag tror att det är viktigt att man identifierar var problemen ligger för att man också ska kunna veta vad man ska göra.

Vi förde också i den här diskussionen i den svenska delegationen fram förslaget att det måste finnas konkreta tidsplaner som gör att det blir kraft i förändringsarbetet. Men det räcker inte. Det är viktigt, och det sade vi också från presidiets sida när vi mötte statsministrarna i går, att statsministrarna tar taktpinnen och på det sättet leder förändringsarbetet. På den punkten tycker jag också att vi fick gehör från statsministrarna. Det är bra med dialog, och jag tycker att det är

bättre med dialog än att vi fattar beslut om den ena rekommendationen efter den andra i den här församlingen, att regeringarna sedan tvingas skriva meddelanden på rekommendationerna och att vi i fråga efter fråga kräver återrapportering från regeringarna och ministrarna.

Jag ska avsluta med att lite kort citera några kloka ord som Ole Norrback sade i söndagens Hufvudstadsbladet. Det kan jag väl få göra på övertid eftersom han är en tidigare samarbetsminister.

"Det gäller för politikerna att ta makten över det nordiska samarbetet. Det är den viktigaste lärdomen den senaste utredningen jag gjorde gav. Och det grämer mig att nu när jag inte har makt så vet jag hur man egentligen borde göra. Jag trodde att alla beslut som vi fattade också förverkligades, men det var inte alls fallet."

Till skillnad från Ole Norrback har vi makten, låt oss också använda den!

B 214/velferd Ministerrådsforslag om oppfølgning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden"

B 215/presidiet Ministerrådsforslag om oppfølgning av "Nordbornas rättigheter"

Social- och hälsominister **Eva Biaudet**: Ärade president! Under mina fyra årtionden i Finland har jag faktiskt levt under den villfarelsen att det är lätt att bo i vilket land i Norden som helst, såsom Berit Andnor önskade. Det kanske man har kunnat tro när man bara har bott i ett nordiskt land.

Kära nordiska vänner!

En av det nordiska samarbetets starka sidor är att det sätter människor i fokus. Detta måste vi slå vakt om även i fortsättningen. Ole Norrbacks rapport har på ett förtjänstfullt sätt lyft fram de vardagliga och konkreta problem som vi alla möter då vi flyttar från ett nordiskt land till ett annat. Jag vill i detta sammanhang poängtera, att även om social- och hälsovårdsfrågorna lätt kan handla om de stora systemen, så skall vi vara medvetna om att systemens funktionsduglighet prövas i varje enskilt klient- och patientförhållande. Vi måste alltså vara särskilt känsliga för hur de små och för systemet marginella frågorna fungerar. Vår kunskap och kompetens mäts i hur vi förmår anpassa de stora systemen till varje nordbos särskilda behov.

Det finns två nordiska konventioner som är viktiga då det gäller nordbornas rättigheter: konventionen om social trygghet och konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster.

De nordiska länderna har förhandlat om en revidering av den nordiska konventionen om social trygghet. Förhandlingarna har lett till ett utkast för en ny konvention. I ändringarna har man tagit hänsyn till de nationella lagarna samt EU-lagstiftningens samordning av systemen för social trygghet.

Den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster trädde i kraft år 1996. Det är uppenbart, att den i nuvarande utformning inte längre motsvarar nordbornas behov och önskemål. Av denna anledning grundades under Finlands ordförandeskap år 2001 en nordisk arbetsgrupp, vars uppgift är att föreslå förändringar som bättre förverkligar konventionens intentioner. Jag kan med glädje konstatera, att en uppdaterad vägledning på de fem nordiska språken är klar att föras in på nordiska ministerrådets hemsida ännu under denna vinter. Den skriftliga informationen kommer att kompletteras med utbildning för tjänstemän i de olika länderna. I Finland kommer vi dessutom att skicka ut ett kommuninfo om konventionens existens och innebörd och vi hoppas att de andra länderna på samma sätt informerar sina kommuner. Förutom att vi borde ha mer kunskap om våra rättigheter i lag och överenskommelse bör myndigheterna genom att hålla bättre kontakt sinsemellan och arbeta för en enhetlig tillämpningspraxis.

Den nordiska arbetsgruppen har behandlat Norrbacks rapport och kommer år 2003 att speciellt utreda de frågor som berör handikappades rörlighet i Norden. Frågeställningarna är inte enkla. Det gäller att ta ställning till harmonisering av lagstiftning och till export av service. Att utreda handikappades nuvarande rättigheter i de olika länderna utgör basen för utrednings-arbetet. När en handikappad nu söker sig till ett annat nordiskt land för att t.ex. studera, kan det ta orimligt lång tid för honom att få nödvändigt stöd i den nya hemkommunen att fungera. Det är vik-

tigt att vi åtgärdar sådana praktiska problem. Det kräver också bättre samordning av det nationella lagstiftningsarbetet.

Om politiken lovar mycket men verkligheten är beströdd av praktiska problem och hinder, mister de politiska initiativen sin trovärdighet – också i det nordiska samarbetet. Därför ser jag det som mycket viktigt att ansträngningarna fortsätter för att röja undan de praktiska hindren för en verkligt fri nordisk rörlighet. Norden är till för alla!

Ole Stavad overtok ledelsen av forhandlingene.

Landsstyremand **Páll á Reynatúgvu**: Hr. præsident! Først vil jeg takke den norske samarbejdsminister for den klare fremlæggelse af ministerrådsforslaget og vil meddele, at Færøerne fuldt ud støtter forslaget.

På Færøerne arbejder vi i øjeblikket med at udarbejde en ny færøsk lov om handicappede. Færøerne fik lovgivningskompetence på socialområdet i 1995 og har i januar 2002 overtaget det økonomiske ansvar for hele den offentlige forsorg.

I forbindelse med lovarbejdet vil vi prøve at lægge os så tæt op ad de andre nordiske landes sociallovgivning som muligt. Vi ser det som vigtigt, at den nordiske lovgivning er så ensartet som muligt, idet dette øger muligheden for et større samarbejde i Norden og gør det nemmere for nordiske borgere at færdes i Norden uden at miste retten til sociale ydelser.

Derfor vil vi i forbindelse med vores nye lovgivning på området offentlig forsorg være særlig opmærksom på vores forpligtelser i henhold til de nordiske konventioner, og vi vil også tage de to rapporter "Nordbornas rättigheter" og "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden" med i arbejdet.

Problemet på Færøerne er i denne sammenhæng, at konventionen ikke er gældende imellem Danmark og Færøerne og Grønland. Dette stiller i nogle tilfælde en dansker, der har bopæl på Færøerne, værre end en nordmand, der kommer til Færøerne. Og omvendt stiller det en færing, der har bopæl i Danmark, bedre end en anden nordisk statsborger med bopæl i Danmark.

Som eksempel kan området arbejdsskader og erhvervsskader nævnes. Vi har f.eks. en konkret sag, hvor en færing havde sejlet med mange forskellige færøske og danske rederier og under arbejdet havde fået en arbejdsskade. I dette tilfælde havde personen ikke arbejdet tilstrækkelig lang tid hos færøske rederier til at kunne få erstatning efter færøske regler. Personen havde heller ikke arbejdet tilstrækkelig lang tid hos danske rederier til at kunne få erstatning efter danske regler.

Såfremt personen i stedet var omfattet af den nordiske konvention og EØS-forordning 1408 af 1971 ville han kunne sammenlægge forsikringsperioderne på sit arbejde i både de danske og færøske rederier. Dette er ikke en mulighed i forholdet mellem Færøerne og Danmark..

Derfor vil jeg her til sidst anmode dette ærede forum om at behandle et konkret færøsk ønske om selvstændigt færøsk medlemskab i henhold til den nordiske konvention om social sikring.

Afslutningsvis vil jeg sige tusind tak for, at periferien blev sat i centrum med valget af Sunleif Rasmussen til Nordisk Råds musikpris på 50-års-jubilæet.

Vicelantråd **Olof Erland**: Herr president! För ett litet självstyrt område som Åland med omfattande gränsöverskridande rörelser är det lätt att känna igen sig i Norrbacks rapport i de olika situationerna. Det är t.o.m. lätt att känna igen enskilda fall och vilka individer som står bakom det hela.

Rapporten om nordbors rättigheter har väckt debatt och förhoppningar. Den allmänna uppfattningen i tal och skrift är att rapporten skall tas på allvar och att nu måste Nordiska rådet visa att man kan åstadkomma konkreta resultat. När rapporten tar fram konkreta fall så är det också lätt att följa upp rapporten och se vad som har hänt.

Ett exempel som har varit aktuellt ur åländskt perspektiv och som vi från olika håll, i olika ministerier och departement, har tagit upp är den åländska kranföraren som har över 20 års erfa-

renhet att framföra sin kranbil. Den här kranföraren innehar svenskt kranförarbevis och det räcker inte till för behörighet i Finland. Han är enspråkigt svensk och har inte haft möjlighet att få någon annan utbildning än den svenska i Sverige Det är en naturlig väg för många ålänningar, faktiskt över 70 procent av våra studerande.

Liknande problem har funnits och finns mellan de nordiska länderna när det gäller framförandet av olika fordon och arbetsmaskiner. Detta visar på olikheter mellan de nordiska länderna, hur man värderar olika utbildningsvägar. Den utbildning som är starkt fokuserad på organiserad praktik i en skola i ett land t.ex. kan till största delen basera sig på arbetserfarenhet i ett annat land. Man borde låta kompetensen vara det som avgör t.ex. en kranförares möjligheter att framföra sitt arbetsredskap och inte på vilket sätt han har förvärvat den kunskapen. När man alltså talar om konkreta resultat måst det finnas en betydligt större medvetenhet och beredskap att se vad utbildningen i olika länder egentligen ger för resultat och hur arbetsmarknaden tar emot den här utbildningen, hur den värderas. Den här kranföraren i det enskilda fallet har fått dispens. Hans 20-åriga erfarenhet anses ha berättigat till det. Men problemet kvarstår: utbildningens organisation och uppläggning kan variera mellan de nordiska länderna. Men man måste ta sig den makten, att göra den ansträngningen, att se det konkreta, att åstadkomma resultat och då måste man också ha en öppenhet som borde kunna finnas just i Nordiska rådet.

Vår förhoppning är att Sverige som ordförandeland skall kunna föra denna fråga vidare under nästa år.

Bjarne Kallis (midtengruppen, kd): Herr president! Under de 12 år som Ole Norrback fungerade som minister och under de 16 år som han fungerade som riksdagsman tror jag inte han har fått så mycket beröm för sitt arbete som han har fått under den här dagen för rapporten som han utarbetat och som går under namnet Norrback-rapporten.

Med det här vill jag inte säga att inte Ole Norrback skulle ha varit värd beröm för det arbete som han utförde i riksdagen och som minister. Med det här vill jag inte heller säga att han skulle ha fått för mycket beröm för det arbete han utfört när han avgett Norrback-rapporten. Den är utmärkt, och det har ju också tidigare framförts i samtliga tal. Jag har tagit fasta på ett par punkter i rapporten.

För det första konstaterar han att de nordiska avtalen uppfattas vara underordnade i relation till EU-beslut. Han konstaterar också att det förekommer bristande kunskaper om avtalens innehåll och avser naturligtvis myndigheterna i de olika nordiska länderna.

De här två olägenheterna är sist och slutligen väldigt lätta att avhjälpa. Om det råder bristande kunskaper hos myndigheterna och tjänstemännen om avtalens innehåll, vad vore lättare än att ge information om avtalens innehåll? Aldrig kan en tjänsteman säga att han inte känner till en lag eller en förordning. Lika lite har han rätt att säga att han inte känner till innehållet av ett avtal. Inte kan ju heller en medborgare säga att han inte känner till lagar och förordningar.

Den andra kritiken som Ole Norrback framför om avtalen och deras underordnade betydelse tycker jag att man också borde poängtera när information om avtalens innehåll ges, och egentligen avskaffas också det problemet när information om avtalen ges. Men det är alldeles givet att lagar och avtal skall följas. Därför ingår man avtal. Om avtalen visar sig vara oskäliga eller leder till oskälighet bör avtalen naturligtvis justeras till att bli skäliga.

En del av de exempel som anges i Norrbackrapporten hade kunnat elimineras om myndigheterna hade använt sunt förnuft och god vilja. Många av de här problemen är sådana som kan avskaffas med sunt förnuft och god vilja.

A 1265/miljö Medlemsförslag om införsel av hundar och katter till Sverige och Norge

Pehr Löv (midtengruppen, sv): Herr president! Ännu en liten dimension i den fria rörligheten som har att göra med medlemsförslag A 1265/miljö.

Hunden är en kär vän för många. Hunden är ett hjälpmedel för många handikappade. Det betyder mycket av livskvalitet att få ha sin hund med på resor. Frågan kan verka liten, men varför skall vi ha gränshinder som försämrar livskvaliteten för många när djurkontrollen är så bra i alla nordiska länder? Det är bra att det föreslås en utredning, och jag hoppas att den också leder till resultat.

B 215/presidiet Ministerrådsforslag om oppfølgning av "Nordbornas rättigheter"

Samarbeidsminister **Svein Ludvigsen**: Debatten bekrefter det sterke engasjementet og ansvaret for å videreføre selve grunnånden i det nordiske samarbeidet, nemlig å gjøre hverdagen enklere for nordboerne som krysser landegrensene. Det er et engasjement som etter mitt skjønn ikke er mulig å stoppe, og det er heller ikke ønskelig å stoppe det. Det er et tungt påtrykk som jeg og mine regjeringskollegaer i samtlige nordiske land tar på alvor. På den andre siden synes jeg det er viktig å minne om at vi må nærme oss disse problemene med den realistiske erkjennelsen at nasjonale prioriteringer, ambisjoner og målsettinger fra tid til annen og på enkelte områder ikke lar seg forene med et absolutt fravær av grensehinder.

Debatten i dag viser at de nordiske parlamentarikerne vil løse problemer, og i så måte er regjeringene og parlamentarikerne samstemte med borgerne: Mobilitetsfremmende tiltak og avskaffelse av byråkratiske og juridiske grensehindringer skal ha høy prioritet og høy oppmerksomhet.

Problemene må identifiseres, og så må vi helt opp på statsministernivå – og jeg understreker helt opp på statsministernivå – for å holde tempo, trykk og tillit.

Når det gjelder trykket, har jeg lyst til å si at både statsministerne og samarbeidsministerne i det nordiske samarbeidet har et hovedansvar, men Nordisk Råd og de nasjonale parlamenter må også se til at de målsettinger vi har diskutert her i dag, blir implementert i de nasjonale lovgivninger og de nasjonale prioriteringer. Borgerne vil også helt klart holde trykket, men tempoet og det å få til et høyt kunnskapsnivå i embetsverket og blant borgerne, som kan være med å bringe hverdagsintegrasjonen ytterligere framover, er først og fremst regjeringens ansvar.

Tilliten derimot må først og fremst bygges opp på fagministernivåene, sektorene og embetsnivået, for dette dreier seg i betydelig grad om tillitsbygging.

Så skal jeg helt til slutt forsikre president Stavad, som svar på hans sterke anmodning om å holde høyt tempo i denne saken, at med den oppmerksomhet som Norrback-rapporten har fått, vil det ikke etter mitt skjønn bli akseptert verken av befolkningen eller andre at vi forsømmer å holde trykket. Og når rådet ber om å få en tidsplan og en implementeringsplan senest innen 15. januar 2003, så er det en sterk forpliktelse for regjeringene.

Så har jeg også lyst til å si fra denne talerstol at Norrback og det arbeidet han har gjort, fortjener, som det også har fått, stor oppmerksomhet og stor takk. Det er et særdeles viktig dokument, og det er den best bursdagsgave som nordboerne kunne få i anledning 50-årsdagen.

Hvis jeg får lov, vil jeg gi et kort svar på det spørsmålet som kom fra Pall á Reynatúgvu knyttet til spørsmålet om konvensjonen om sosialforsikring: Det vil være en del av den gjennomgangen som nå er iverksatt, med sikte på en ny nordisk sosialforsikringskonvensjon. Forslag til ny konvensjonstekst er på nasjonal høring i disse dagene, og forslaget skal behandles på nordisk plan i løpet av 2003.

Debatten om B 215/presidiet, A 1265/miljö og fremst. 1/2002/presidiet ble avsluttet.

Rådet bifalt Presidiets forslag til rekommandasjoner i anledning av B 215/presidiet.

B 214/velferd Ministerrådsforslag om oppfølgning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden"

Statsråd **Ingjerd Schou** (Ministerrådets talskvinne): Nordisk Ministerråd, sosial- og helseministrene, legger med dette frem forslag om oppfølging av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden". På vårt møte i juni besluttet sosial- og helseministrene å gi denne rapporten, og dermed denne delen av Nordisk Ministerråds generelle oppfølging av "Nordbornas rättigheter", en særlig politisk vekt gjennom å utarbeide et eget ministerrådsforslag. Det er mange årsaker til denne beslutning.

For det første vil jeg gjerne få peke på rapportens kvalitet, og den store betydning vi tillegger den som et ledd i arbeidet for å nå målet "Tilgjengelighet for alle". Rapporten er et ledd i NSHs deltakelse i det nordiske samarbeidsprogram for sosial- og helsesektoren 2001–2005. Samarbeidsprogrammet, som ble godkjent av Nordisk Råd under sesjonen i Reykjavik høsten 2000, har som et av fire hovedmål å arbeide for fjerning av grensehindre i Norden. NSH-rapporten beskriver en rekke hindre for personers bevegelighet i Norden, både generelle hindre og hindre som rammer funksjonshemmede spesielt. Den omfatter både permanente flyttinger og opphold av kortere varighet i et annet nordisk land, f.eks. i forbindelse med arbeidsreiser, ferier og andre ting. Det er en grundig rapport som på en kort og konsis måte presenterer problemområder. Den bruker konkrete brukererfaringer som illustrasjon og grunnlag for forslag til forbedringer.

For det andre identifiserte sosial- og helseministrene også andre pågående prosesser som har tilknytning til NSH-rapportens oppfølging. I forbindelse med våre kommentarer til de nordiske samarbeidsministres arbeid med Norrback-rapporten, har vi merket oss arbeidet som er igangsatt nettopp for å styrke fokus på en universell utforming i Norden, arbeidet med å utforme et forslag til en FN-konvensjon for funksjonshemmede og markeringen av det europeiske år for funksjonshemmede i 2003. Det har vært viktig for oss å kunne se alle disse, delvis parallelle, prosesser i en sammenheng. Vi har ønsket at de initiativ som gjøres på nordisk plan – og her er NSH-rapporten et godt eksempel – kan gjøres kjent for en videre krets enn vårt nordiske samarbeid.

For det tredje er forslaget et viktig ledd i oppfølgingen av Norges formannskapsprogram for det nordiske samarbeidet i inneværende år. Med grunnlag i fjorårets finske formannskap som satte fokus på den enkelte nordboers rettigheter, ønsket Norge å prioritere identifikasjon av gjenstående grensehindre og å arbeide for å befeste det grenseløse Norden som et reelt begrep for alle som oppholder seg i vår region. Både NSH-rapporten og Norrback-rapporten om nordboernes rettigheter er gode hjelpemidler for å oppnå dette.

For det fjerde er vårt forslag en naturlig oppfølging av Norrback-rapportens mange forslag. Norrback foreslår bl.a.: "Ministerrådet bör utgående från NSH-rapporten granska de handikappades problem i samarbete med de handikappades organisationer och via regeltolkninger och förvaltningsdirektiv tillse att rättigheter i ett land även beviljas övriga nordbor." Sosial- og helseministrenes forslag tar sikte på å følge opp dette på en konkret og konstruktiv måte.

NSH-rapporten identifiserer ti forslag til oppfølging. Vi har akseptert disse som utgangspunkt for vårt oppfølgingsarbeid og har i selve forslagsteksten omtalt både status for de ti forslagene og fremdriften for hvert av dem. Vi konstaterer at mange av forslagene vedrører de nordiske sosialkonvensjoner. Det er særlig to av disse, nemlig sosialforsikringskonvensjonen og bistandskonvensjonen, som berøres. Jeg er glad for å kunne meddele at vi allerede er godt i gang med å oppdatere og endre konvensjonene, og at de forslag som er fremkommet, vil bli tatt med i dette arbeidet. Når det gjelder den nordiske konvensjon om sosialforsikring, er et forslag til ny konvensjonstekst på nasjonal høring i landene i høst, og vi regner med en endelig politisk behandling neste år. Tekstforslaget er knyttet tett opp til de europeiske regler for sosialforsikring og rettigheter over landegrensene, og vi følger nøye utviklingen av arbeidet innen EU på dette området. Hva angår den nordiske konvensjon om sosial bistand, er en arbeidsgruppe i gang med oppdatering av denne. I arbeidet er det, i samsvar med Norrback- og NSH-rapportene, lagt sær-

lig vekt på lett tilgjengelig informasjon om borgernes rettigheter og konvensjonenes innhold. Informasjonen skal være tilgjengelig på Internet og vil være av verdi både for saksbehandlere og den alminnelige borger. Gjennom samarbeidet i Nordisk Handikappolitisk Råd vil vi medvirke til dialog også med brukerorganisasjonene om fremdrift og utforming av regelverket. Denne dialogen er allerede igangsatt.

På vegne av de nordiske sosial- og helseministre er jeg glad for å kunne presentere ministerrådsforslaget om oppfølging av NSH-rapporten. Med basis i vår sektors nordiske samarbeidsprogram og Norges formannskapsprogram, ser vi forslaget som en konkretisering og et viktig skritt fremover i retning av å nå målsettingen om et "Tilgjengelig Norden". Vi håper at oppfølgingen av forslaget kan vise nordisk nytte i praksis, og at det kan være med på å profilere vårt nordiske samarbeid i en større, internasjonal sammenheng.

Harriet Lindeman (Velferdsutvalgets talskvinne): Fru president! Fri rörlighet i Norden för alla är någonting som vi anser i det närmaste som en självklarhet. Att det inte är det har framkommit den senaste tiden. Ambassadör Ole Norrbacks utredning, "Nordbornas rättigheter" lyfter med all tydlighet fram ett flertal punkter som inte fyller kraven på fri rörlighet.

Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor (NSH) har i en rapport speciellt lyft fram rörligheten för de funktionshindrades rörlighet i Norden. Inte helt oväntant finns det en hel del bekymmer. Förutom de hinder som finns för oss alla drabbas de funktionshindrade av många problem som vi som rör oss obehindrat inte tänker på.

Jag vill passa på att säga att den utredning som gjorts i "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden" är en läsvärd utredning för alla. Ole Norrback har fått mycket beröm i dag, och det är han värd. Den här utredningen som gjorts av NSH är klar och tydlig och för fram åsikter som är lätta att ta till sig och som gör att det är lätt att rätta till det som inte fungerar väl.

Välfärdsutskottet har med stort intresse tagit del av rapporten och kommer framledes att aktivt följa med så att de tio problemområden som lyfts fram av ministerrådet finner sin lösning. Vi anser också att detta skall ha högsta prioritet, så att åtgärderna förverkligas inom en snar framtid. Vi kommer inte att tillåta att frågorna stannar i arbetsgruppen och på utredningsnivå.

Beträffande punkt 1, att en nordisk broschyr med information om regler som gäller vid flyttning till annat nordiskt land inklusive information relevant för funktions-

Hindrade, skall utarbetas, anser välfärdsutskottet att ett tillägg, att den skriftliga informationen också åtföljs av konkreta utbildningsinsatser för berörd personal i relevanta kommunala och statliga myndigheter är nödvändigt.

I "Nordbornas rättigheter" framgår det att kunskaperna om vilka rättigheter som vi nordbor har då vi rör oss från land till land finns rätt väl på högsta nivå, medan de verkställande organen tyvärr inte alltid är tillräckligt väl insatta i dessa frågor: Utgående från det är det nödvändigt att informationen åtföljs av utbildning för dem som handlägger dessa ärenden inom olika myndigheter m.m.

Problemen skiljer sig också då det gäller personer som avser att flytta från ett land till ett annat och personer som vill göra ett kort besök i annat land. Det kan handla om några semesterdagar eller besök hos släktingar och vänner.

Beträffande tidsåtgången för handläggning av olika frågor måste den radikalt minskas. Spontana besök sker med kort varsel, vilket kan innebära att ressällskapet har kommit hem igen om inte en snabbt och smidig handläggning har kunnat ske beträffande den funktionshindrade.

Färdtjänst är ett område som många funktionshindrade har stort behov av, men som inte fungerar särskilt väl i dagens läge. Naturligtvis rör det sig om en hel del pengar, och ett fungerande samarbete som är genomförbart i praktiken är en nödvändighet.

Mediciner är också något som många är beroende av. Det kan innebära att medicinen tar slut, man har helt enkelt glömt sin medicin. Det kan också handla om införsel av narkotiska preparat, som idag är rätt så invecklat.

Det här är bara några frågor som tagits upp i de tio problemområden som det föreslås att man vidtar åtgärder för.

Innan jag for hit till Nordiska rådet tog jag kontakt med NSH:s utredare Monica Eriksson och bad om en kommentar till utredningen. Fanns det något speciellt som hon hade fäst sig vid? Hennes spontana reaktion var att rörligheten bland de funktionshindrade var låg. Lägre än hon kanske hade trott.

Utgående från den iakttagelsen har vi som arbetar med de nordiska frågorna en stor utmaning att förändra det. De funktionshindrade har på många sätt minst samma behov att få röra sig inom norden. Eftersom det har visat sig att det finns hinder här, kan vi utan någon närmare utredning förstå att det finns ännu större hinder att röra sig inom hela Europa, för att inte tala om hela världen.

Min och hela välfärdsutskottets önskan är att vi om några år vid en uppföljning kan konstatera att de tio problemområdena som särskilt har lyfts upp inte finns mer och att vi, då vi rör oss i Norden, också träffar grannar med funktionshinder av olika slag.

Utgående från ovanstående föreslår välfärdsutskottet plenarförsamlingen, att rekommendera ministerrådet att fastställa ministerrådsförslaget B 214/välfärd, med beaktande av de synpunkter som framförts angående speciella insatsområden i förslagets punkt 1.

Britt Hildeng (den sosialdemokratiske gruppen, A): Nordisk Råd har gjennom mange år arbeidet for å fjerne grensehindrende elementer slik at nordiske statsborgere fritt skal kunne studere, arbeide og etablere seg på tvers av landegrenser. I denne sammenhengen behandles ministerrådets oppfølging av tiltak som skal bygge ned grensehindringer for funksjonshemmede.

Språkbarrierer kan imidlertid være noe av det sterkeste hinder for mobilitet, og på denne bakgrunn har de nordiske land signert en nordisk språkkonvensjon som trådte i kraft i 1987. Denne konvensjonen gir nordiske statsborgere – ved behov – rett til å kunne bruke sitt morsmål i kontakt med myndigheter i et annet nordisk land, og den forplikter vertskapslandet til å stille opp med slik hjelp.

De døve og hørselshemmede er en stor språkminoritet i våre nordiske land, men de omfattes ikke i dag av språkkonvensjonen, noe som kan oppfattes som paradoksalt når en vet at de som er avhengige av å bruke tegnspråk, i enda større grad enn andre, møter grensehindringer når de skal studere, arbeide og etablere seg i andre nordiske land.

På denne bakgrunn har den sosialdemokratiske gruppe tatt opp dette spørsmålet overfor Nordisk Råd med sikte på å få fjernet disse grensehindringene og ber om at Nordisk Ministerråd foretar en kartlegging av hva som skal til for å kunne innlemme de døves tegnspråk i den nordiske språkkonvensjonen og på den måten sikre at døve og hørselshemmede får de samme rettigheter som andre nordiske statsborgere. Vi håper dette forslaget vil bli møtt på en positiv måte og få en god oppfølging.

Debatten om B 214/velferd ble avsluttet.

Rådet bifalt Velferdsutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av B 214/velferd.
Rådet bifalt Miljø- og naturressursutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av A 1265/miljö.

Presidenten: Det meddelas att beslut om framställning 1/2002: Överföring av pengar mellan de nordiska länderna tas under dagordningspunkt 19.[3]

[3] Se Protokoll 31. oktober 2003 s. 256–258

9. Rasism – Integration

Dokumentasjon

A 1299/medb. Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt til at fremme integration

Fremst. 1/2001 Rasisme og nynazisme i Norden

A 1299/medb. Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt til at fremme integration

A. Medborger- og Forbrugerudvalget havde foreslået at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* tage initiativ til at området racisme og etnisk mangfoldighed bliver en obligatorisk del i uddannelserne hos dem som skal arbejde i uddannelses- og socialsektorerne, retssystemet og andre relevante erhvervsfag og tilbydes som efteruddannelse. Målsætningen skal være omfattende nok til at skabe interkulturel kompetence blandt disse faggrupper

2) *at* der i hvert af de nordiske lande findes mulighed for som hovedfag at studere området racisme, interkulturel kommunikation og etnisk mangfoldighed ved en højere uddannelsesinstitution

3) *at* stimulere rekruttering af lærere af etniske minoriteter til de respektive landes uddannelsesinstitutioner og børnehaver

4) *at* sørge for, at skolen opfylder sin rolle hvad angår oplæring af børn og unge i menneskerettighedernes og demokratiets principper

5) *at* opfordre og støtte folkehøjskoler og studieforbund (folkbildning/folkeoplysning) til at sætte spørgsmålene omkring etnisk mangfoldighed og bekæmpelse af racisme på dagsordenen samt at opfodre dem til at motivere folk af etniske minoriteter til at deltage i kursusaktiviteterne

6) *at* den offentlige sektor indtager en førende rolle hvad angår rekruttering af folk af etniske minoriteter til de offentlige arbejdspladser. Dette kræver bl.a. efteruddannelse af personalet på de offentlige arbejdspladser, ledere, mellemledere og personalechefer samt arbejdsformidlingerne for herved at sikre en optimal forståelse for de etniske minoriteters kvalifikationer og kompetencer samt betydningen af mangfoldighedsledelse. Regeringerne skal endvidere se til, at der oprettes kvalifikationsvurderingscentre som etniske minoriteter kan henvende sig til

7) *at* tage initiativ til 3-parts forhandlinger med deltagelse af arbejdsmarkedets parter og regering, med henblik på at opstille klare målsætninger for etnisk mangfoldighed på arbejdsmarkedet og at der stilles de nødvendige redskaber til rådighed (konsulenter, erfaringsudveksling mm.)

8) *at* sikre, at public service media, er førende i at skabe gode eksempler hvad angår bekæmpelse af racisme og i at fremme kulturel mangfoldighed. Dette kræver anerkendelse af behovet for multikulturel medier og indebærer bl.a. efteruddannelse og træning af journalisterne, ansættelse af journalister af etniske minoriteter, journalisternes faglig dialog med indvandrerorganisationer og en større plads til etniske minoriteters stemmer i nyheds- og programproduktioner

9) *at* se til, at relevante myndigheder gennemgår indholdet i de journalistiske uddannelser med henblik på at sikre, at det faglige indhold styrkes i retning mod større fokus på oplæring i interkulturel kommunikation og etnisk mangfoldighed og fremstilling af nuanceret billede af etniske minoriteter

B. Medborger- og Forbrugerudvalget havde foreslået at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* se til, at der på nordisk niveau bliver udarbejdet fælles definitioner over begreber som er af betydning i diskussionen vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination og spørgsmål vedrørende integration

2) *at* oprette en fælles nordisk kundskabsbase over spørgsmål vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination, integration og mangfoldighed, herunder pålidelig database over gode eksempler på området, forskning, lovgivning, klageorganer, institutioner, organisationer, internationale forhold, m.m. Ansvarlige for kundskabsbasen skal have det til opgave at indsamle, registrere og analysere data

3) *at* tage initiativ til og yde øget støtte til fælles nordiske forskningsprojekter vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination og spørgsmål vedrørende integration og mangfoldighed som øger kundskaben af området og eventuelt kan danne grundlag for fælles nordiske tiltag på området

4) *at* arrangere et fælles nordisk seminar, hvor hovedopgaven er udveksling af gode erfaringer med arbejdet med etnisk mangfoldighed og integration i skolen. På seminaret skal deltage repræsentanter fra enkelte skoler, skolemyndigheder, forældreforbund, indvandrerorganisationer samt eksperter, parlamentarikere og regeringsrepræsentanter m.m. Resultaterne, dokumentation af gode eksempler, skal publiceres

5) *at* arrangere et fælles nordisk seminar om mangfoldighedsledelse (diversity management), hvor hovedopgaven er spørgsmålet om, hvad mangfoldighedsledelse kan bidrage til i virksomhederne og udveksling af gode erfaringer med arbejdet med etnisk mangfoldighed på arbejdspladserne. På seminaret skal deltage repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, frivillige organisationer, parlamentarikere og regeringsrepræsentanter samt relevante eksperter på området mm. Resultaterne, dokumentation af gode eksempler, skal publiceres

6) *at* tage initiativ til oprettelse af en nordisk Stafet-ordning indenfor området antidiskrimination og etnisk mangfoldighed. Ordningen skal køre på tværs af de nordiske landegrænser, men i øvrigt køre som den Stafet-ordning som Nævnet for Etnisk Ligestilling er ansvarlig for i Danmark, herunder afholdelse af de årlige Stafetkonferencer med omfattende deltagelse af frivillige organisationer

7) *at* opfodre Nordisk Journalistcenter (NJC) til at regelmæssigt arrangere kurser hvor temaet drejer sig om mediernes rolle og ansvar i opinionsdannelse omkring racisme, fremmedfjendtlighed og etnisk mangfoldighed. NJC skal også opfordres og støttes til at udføre forskning på området

C. Medborger- og Forbrugerudvalget havde foreslået at Nordisk Råd beslutter

at Nordisk Råds Journaliststipendium i år 2003 som tema har bekæmpelsen af racisme og fremmedfjendtlighed samt integration og etnisk mangfoldighed og at kvalificerede ansøgninger på området prioriteres ved valg af stipendiater

Fremst. 1/2001 Rasisme og nynazisme i Norden

Medborger- og Forbrugerudvalget havde foreslået

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser fremst. 1/2001/medborger som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Fremstillingen lyder:

> Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
>
> *at* komme med en årlig redegørelse for tiltag, der er gjort i de nordiske lande mod racisme, fremmedfjendtlighed og diskriminering i hverdagen

A 1299/medb. Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt til at fremme integration

Arne Lyngstad (Medborger- og Forbrukerutvalgets talsmann): Jeg vil i dette innlegget kort redegjøre for Medborger- og Forbrukerutvalgets forslag om tiltak til bekjempelse av rasisme og fremmedfiendtlighet samt for å fremme integrasjon. Utvalgsforslaget har sin bakgrunn i et arbeid som ble utført av en arbeidsgruppe som ble nedsatt av det tidligere Nordenutvalget. Arbeidsgruppen fortsatte under Medborger- og Forbrukerutvalget i den nye strukturen. Arbeidsgruppen har hele tiden vært ledet på en utmerket måte av Charlotta Bjälkebring fra den venstresosialistiske grønne gruppen.

I Norden har vi flere felles utfordringer knyttet til kampen mot rasisme og fremmedfrykt. Et viktig ledd i denne kampen mot rasisme er å sørge for at de innvandrere og asylsøkere som kommer hit, blir godt integrert i våre samfunn. Ved god integrering fjerner vi noe av grobunnen for fremmedfrykten. Ved en god og vellykket integrasjon legger vi også forholdene til rette for at de som kommer hit, skal bli en del av det nordiske fellesskapet. Slik får de muligheten til å skape seg en ny tilværelse i trygge og gode omgivelser i sine nye hjemland.

En god integrasjon er altså et gode både for dem som kommer hit, og for dem som bor her fra før. Dette gjenspeiler også at det er begge parters ansvar at en god integrering skal finne sted. Både vi som bor her fra før, og de som kommer hit, må kunne stille krav, men også bli stilt krav til for at vi skal lykkes i dette arbeidet.

Etter hvert som arbeidet i arbeidsgruppen skred fram, innså vi at nøkkelen til god integrasjon ligger på to felt: skole og utdanning og i arbeidslivet.

Flesteparten av utvalgets forslag dreier seg nettopp om disse to områdene. For arbeidslivet vil jeg fremheve utvalgets anbefaling til de nordiske regjeringer om at det offentlige inntar en ledende rolle i å rekruttere mennesker fra etniske minoriteter. Utvalget kommer også med en rekke konkrete anbefalinger for hvordan man skal gjøre personalet i offentlig sektor, som er ansvarlig for rekrutteringen, bedre i stand til å utføre denne. Med dette håper utvalget at vi skal få færre tilfeller hvor vi hører om kvalifiserte innvandrere som ikke får jobber de er kvalifiserte for. Samtidig tar vi ansvar og gir innvandreren et ansikt i offentlig forvaltning. Det er ikke tilstrekkelig at det offentlige tar tak i dette alene. Det er også nødvendig at partene i arbeidslivet kommer på banen i større grad enn hva tilfellet har vært så langt. Derfor anbefaler utvalget at regjeringene tar initiativ til 3-parts forhandlinger med arbeidslivets parter med formål å oppstille klare målsetninger for etnisk mangfoldighet på arbeidsmarkedet. Ved deltakelse på arbeidsmarkedet settes man i stand til å forsørge seg selv og sin familie. Man får også en viktig inngangsport til storsamfunnet og fellesskapet.

Avslutningsvis vil jeg også fremheve forslaget om å opprette en felles nordisk kunnskapsbase på Internet, hvor man skal finne informasjon om tema i tilknytning til rasisme og fremmedfrykt. På denne siden skal man samle gode eksempler for hvordan man har løst utfordringer i

arbeidet med integrasjon i de nordiske land. Vi ønsker at denne basen skal knyttes til et allerede eksisterende miljø, hvor de som driver den, også skal ha til oppgave å samle inn, registrere og analysere data på feltet. Utvalget setter pris på at det svenske formannskapet setter integrasjon på dagsordenen neste år, og vi ser fram til å følge dette arbeidet.

Jeg er overbevist om at den beste måten å inkludere våre nye nordboere på, er ved å verdsette mangfoldet. Dette er ingen trussel mot våre nordiske verdier og ordninger, snarere en bekreftelse på at vi holder våre verdier i hevd.

Fremst. 1/2001 Rasisme og nynazisme i Norden

Statsråd **Kristin Clemet** (Ministerrådets talskvinne): I de nordiske land er det enighet om at alle, uansett rase eller etnisk bakgrunn, skal ha like muligheter til å delta i det politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle liv. Dette er bakgrunnen for at Nordisk Ministerråd gjennom en årrekke har hatt innsats for integrering og kamp mot rasisme som en svært viktig del av sin virksomhet.

Innsatsen til ministerrådet går ikke minst ut på å bygge bro over de kulturelle kløftene som hindrer forståelse og dermed god integrering. Innsatsen er en integrert del av all annen virksomhet og alle sektorer i rådet.

Når siktemålet er å skape økt forståelse mellom mennesker med ulik bakgrunn, står kulturområdet sentralt. På kunstområdet har ministerrådet satt i gang initiativ for bl.a. museer, bibliotek og medier.

Nordisk Kulturfond, som administrerer en vesentlig del av de fellesnordiske midlene til prosjektstøtte på kulturområdet, har gjort en innsats bl.a. for å forenkle søknadsprosedyrene slik at også første- og andregenerasjonsinnvandrere lettere kan søke om midler fra fondet.

Når det gjelder barn og unge, har ministerrådet gitt støtte til nordisk nettverksbygging mellom ungdomsorganisasjoner for innvandrere. Styringsgruppen for nordisk barne- og ungdomskultur, BUK, har støttet prosjekter på området. BUK har også gjort det flerkulturelle til et hovedsatsingsområde. Også Nordisk Ungdomskomité, NUK, har støttet prosjekter og gjort innsatsen mot fremmedhat og rasisme til et viktig innsatsområde.

I ministerrådets regi blir det også arbeidet med problemstillinger om integrasjon og rasisme på forsknings- og utdanningsområdet. Det store forskningsprogrammet "Velferdsforskning – de nordiske velferdssamfunn i en europeisk sammenheng" setter fokus på den marginalisering og utstøting som bl.a. rammer innvandrere, og programmet analyserer de sjansene innvandrerne har på arbeidsmarkedet.

På konsumentområdet kan det bl.a. nevnes at Nordisk Konsumentutskott har arrangert seminar om økonomisk utsatte grupper, herunder etniske minoriteter.

På arbeidsmarkedsområdet har ministerrådet gjennom mange år arbeidet med problemstillinger vedrørende integrering av innvandrere på arbeidsmarkedet. I programmet for samarbeidet på arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøområdet 2001–2004 inngår det som en sentral målsetting å medvirke til integrering av flyktninger og innvandrere på arbeidsmarkedet, slik at de selv bedre kan tjene til sitt livsopphold og kan bygge opp faglige og sosiale nettverk som kan motvirke diskriminering og fremmedhat.

På bygge- og bostedsområdet har ministerrådet satt fokus på integrering av utlendinger der de bor. Dette er avspeilet i samarbeidsprogrammet for sektoren, der det bl.a. er lagt opp til å belyse sosiale problemstillinger og forslag til løsninger i relasjon til de svakeste gruppene i samfunnet, inkludert flyktninger og innvandrere.

På sosial- og helseområdet har ministerrådet bl.a. tatt initiativ i forbindelse med kampen mot marginalisering og sosial ekskludering i forhold til barn og unge med innvandrerbakgrunn. Aktivitetene har omfattet nordisk erfaringsutveksling om virkningen på barns utvikling, skolegang og oppvekst av at foreldrene er integrert i samfunnet. Det er også tatt initiativ til sammenlignende analyser av den livssituasjonen innvandrerne lever under i Norden, også i forhold til integrering.

Innenfor justissektoren blir det arbeidet aktivt i retning av å etablere et tettere nordisk samarbeid omkring kamp mot kriminalitet med rasistiske eller nazistiske motiver.

Sist, men ikke minst, kan det nevnes at ministerrådet i forbindelse med frivillig sektor prøver å sette fokus på den integrering av flyktninger og asylsøkere som foregår gjennom de frivillige organisasjonene ved seminarer og utredninger. Nettopp dette området synes å romme svært store muligheter i forhold til integrering.

Sammenfatningsvis synes jeg man kan si at all denne innsatsen som nå er nevnt, tydelig avspeiler hvor høyt Nordisk Ministerråd prioriterer innsatsen med hensyn til integrering og rasisme. Men selv om ministerrådet har gjort en stor innsats kommer vi ikke utenom at tyngdepunktet i en vellykket innsats på området nødvendigvis må ligge i de enkelte nordiske land.

Formålet med det nordiske samarbeidet må her, som på andre områder, i første rekke være å utgjøre et forum for erfarings- og idéutveksling, og å være igangsettere av nye og gode tiltak når utviklingen krever det. Den virkelige innsatsen, selve fotarbeidet, må skje nasjonalt – for ikke å si av hver enkelt av oss.

Statsråd **Ingjerd Schou**: Det følger av Sem-erklæringen, som danner det politiske grunnlaget for denne regjeringen, at Regjeringen vil arbeide aktivt mot rasisme og rasistisk motivert vold, mot diskriminering og fremmedfiendtlighet. La meg derfor orientere om noen av de viktigste sakene på dette området i Norge.

En effektiv innsats mot rasisme og diskriminering krever et kontinuerlig, fokusert og langsiktig arbeid. Kommunal- og regionaldepartementet la derfor i juli 2002 fram Regjeringens handlingsplan mot rasisme og diskriminering. Handlingsplanen skal gjelde fram til 2006 og bygger videre på Handlingsplan mot rasisme og diskriminering 1998–2001. Handlingsplanen er også en del av Regjeringens oppfølging av Verdenskonferansen mot rasisme, rasediskriminering, fremmedfrykt og beslektede former for intoleranse, som fant sted i Sør-Afrika i september 2001.

Tiltakene i planen retter seg særlig mot satsingsområdene arbeidsliv, offentlige tjenester, skole og utdanning, politi, påtalemyndighet og domstoler, dokumentasjon og overvåking, Internett, lokalmiljø og styrking av det rettslige vernet mot etnisk diskriminering. Planen gjelder diskriminering både mot personer med innvandrerbakgrunn, personer med bakgrunn fra nasjonale minoriteter og samer.

Når det gjelder styrking av det rettslige vernet mot etnisk diskriminering, nedsatte regjeringen Bondevik den 3. mars 2000 et lovutvalg som fikk i oppdrag å utrede forslag til lov mot etnisk diskriminering. Utvalget la fram sin utredning den 14. juni 2002. Utredningen vil bli sendt på høring, og Regjeringen vil deretter fremme forslag om en lov mot etnisk diskriminering.

Utvalget foreslår et generelt forbud mot etnisk diskriminering og en aktivitetsplikt for offentlige myndigheter og for arbeidsgivere i både offentlig og privat sektor for å fremme etnisk likestilling og unngå diskriminering. Videre foreslår utvalget en generell regel om delt bevisbyrde og erstatning for ikke-økonomisk tap, oppreisning, som reaksjon ved overtredelse av lovens diskrimineringsforbud. Utvalget foreslår også opprettelse av nye organ til å overvåke loven, samt et kompetansesenter for etnisk likestilling.

Regjeringen vil også vurdere hvorvidt det er hensiktsmessig med felles håndhevingsorgan for kjønn og etnisitet, og eventuelt andre diskrimineringsgrunnlag som funksjonshemming og seksuell legning.

Utvalget anbefaler at FNs rasediskrimineringskonvensjon inkorporeres i norsk rett gjennom menneskerettsloven. Generelt legger den norske regjering vekt på internasjonal kontakt i arbeidet mot rasisme og diskriminering, ikke minst med de andre nordiske land, da erfaringsutveksling har vist seg svært nyttig på dette feltet.

Demokrati- och integrationsminister **Mona Sahlin**: Herr president! Jag vill börja med att verkligen uttrycka min uppskattning av Nordiska rådet för att ha prioriterat arbetet mot rasism och för etnisk mångfald. Bakgrunden kan beskrivas på många sätt. Jag skulle vilja göra det så här. Det nordiska samarbetet vilar egentligen mer än något annat på att vi i Norden har gemensamma värderingar som handlar om människosyn, demokrati och rättvisa. Det nordiska samarbetets betydelse är väl känd för väldigt många och också väldigt unik om vi tittar på hur det är runtom i världen. Men det här får aldrig tas för givet, precis som många andra områden som handlar om mänskliga rättigheter. I själva verket är det, just för att det nordiska samarbetet ska kunna fortsätta att vara vitalt och relevant, oerhört viktigt att samarbetet anpassas också till förändringar både i vår omvärld och i våra egna samhällen eftersom våra samhällen i Norden har förändrats i och med invandringen.

Att våra länder har svårt att förändras i takt med invandringen och i takt med våra nya medborgare vet vi nog alla. Det märks också här i dag. Se bara på alla oss som sitter här och på vår etniska bakgrund. Det är ganska lätt att konstatera att vi inte alls motsvarar hur våra medborgare i dag ser ut.

Invandringen har förändrat våra befolkningar. Det är alltså, om vi ska bevara relevansen också i fortsättningen, mycket nödvändigt att den nordiska gemenskapen tar sig an kampen för integration och mot rasism som en särskilt viktig angelägenhet för våra medborgare. Det här berör ju i dag så många av våra medborgare, och gör det alltmer.

Många av nordborna har i dag sina rötter i ett annat land – i Sverige ungefär 1 miljon människor – så det är en övergripande fråga att ingen ska bli diskriminerad för sitt ursprung, för sin hudfärg eller för sin sexuella läggning.

Sverige har valt integrationsfrågorna som huvudtema under sitt ordförandeskap. Vi vill också prioritera just det erfarenhetsutbyte som handlar om integrationen i våra länder. Alla har vi något att lära. Alla har vi något som vi har gjort bra och också någon erfarenhet av att ha misslyckats. Vi måste alltså debattera och diskutera både problem och möjligheter.

Det stora problemet ser inte jag, det vill jag betona, i invandrarna själva utan i oförmågan hos våra samhällen att ta till vara allas kunskap och erfarenheter. Vi måste också faktiskt gilla olikheten, inte bara respektera den.

Vi har kanske lyckats på en del områden, men långtifrån överallt. Vi skulle vilja gå vidare vad gäller arbetsmarknad och utbildning och vad gäller att individualisera synen på invandrarna. De är ju inte en klump, en grupp, utan vi måste se dem som individer med en individuell bakgrund och med individuella erfarenheter.

Vi kommer också att mycket mer behöva jobba med introduktionen av våra nyanlända invandrare – barn, ungdomar och kvinnor. Den 19 och 20 maj nästa år kommer ordförandeskapet att i Malmö anordna en konferens som handlar bland annat om invandrarkvinnornas livssituation.

Herr president! Allra sist: Vi måste samarbeta mer på nordisk nivå. Det är viktigt också när det gäller kampen mot den organiserade rasismen, för där samarbetar man över gränserna i Norden; det vet vi. Vi har sett många exempel på rasism, våld och död som beror på den organiserade rasismen. Vi, de demokratiska krafterna, måste vara minst lika duktiga på att samarbeta över gränserna för att möta de odemokratiska. Vi ska visa att respekten för olikheten är stor och att toleransen mot de intoleranta är noll. Det är det som ska vara det nordiska samarbetets hjärta och själ.

Line Barfod (den venstresosialistiske grønne gruppen, EL): Der er blevet talt meget om det grænseløse Norden, og det er vigtigt, at vi ikke begynder at lukke vores grænser, som det desværre sker i mange tilfælde. I stedet skal vi åbne grænserne og også åbne grænserne for gode ideer, som de forslag om bekæmpelse af racisme, vi behandler nu, lægger op til.

Men det er ikke nok, at vi åbner grænserne for gode ideer. For den venstresocialistiske grønne gruppe er det vigtigt, at vi forhindrer racisme og diskrimination. Ikke kun den, der finder sted mellem borgerne. Ikke kun de forfærdelige overfald, som nogle borger begår mod andre. Men

nok så vigtigt den racisme og diskrimination, der findes i de love og regler, der bliver vedtaget i vores parlamenter.

Det er vigtigt, at alle har lige rettigheder. Vi skal ikke have andenklasses borgere, der får lavere sociale ydelser og behandles som mindreværdige borger, sådan som det nu bliver indført i Danmark.

Derfor glædede det mig også tidligere i dag at høre Sveriges statsminister Göran Persson afvise at fjerne indvandreres rettigheder på arbejdsmarkedet. Det håber jeg, at også danske socialdemokrater lyttede til, fordi man i Danmark ser, at Socialdemokratiet går sammen med de borgerlige om forlig, der betyder, at man skærer i de sociale ydelser.

Det glædede mig også at høre Midtergruppens indlæg under debatten om Norrbackrapporten, der talte for, at indvandrere skal have samme rettigheder som andre nordboere på arbejdsmarkedet. Jeg håber, at Midtergruppens danske medlemmer også vil støtte denne holdning i Danmark og vil arbejde for, at det også kommer til at gælde for danske regler og danske sociale ydelser.

Når vi i Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe er meget bekymrede for den stigende racisme og diskrimination, er det også, fordi særlig børn og unge bliver ramt meget hårdt. Under valgkampen i Danmark, som var meget hård, oplevede vi, at skolebørn flere steder begyndte at sige til deres kammerater i klassen, at de skulle smides ud af Danmark. For det hørte børnene jo hele tiden i tv. Og et barn, der hele tiden får at vide, at det skal smides ud, ikke kun når det ser TV, men også af sine egne klassekammerater, bliver angst, og det kan give grobund for et had, som kan komme til at give os meget store problemer. Det er de børn, som går i skole nu, der skal bygge fremtidens samfund, og hvis vi skal have et demokratisk samfund og sikre et samfund med god sammenhængskraft, er det vigtigt, at vi styrker sammenholdet mellem børnene, sikrer, at alle har lige rettigheder og bliver behandlet som ligeværdige, og at vi bekæmper alle, der prøver at sige, at nogle er mindreværdige og skal smides ud.

Derfor vil den vestresocialistiske grønne gruppe presse på, for at vi fortsat både på nordisk plan og i de enkelte lande arbejder mod racisme og diskrimination og for lige rettigheder – for en god integration.

Som nogle af de tidligere talere var inde på, er det vigtigt, at vi har en god integration for at modarbejde racismen, men det er også vigtigt, at vi har lige rettigheder. Og det er vigtigt, at vi i forbindelse med arbejdet med Norrbackrapporten og de forslag, der ligger omkring racisme og det, vi skal lave fremover, sikrer, at arbejdet bliver konkret, sikrer, at vi fjerner alle de punkter, hvor der er uligheder, så alle bliver behandlet lige.

Flemming Oppfeldt (midtengruppen, V): Hr. president! Jeg er bekymret over det forslag, der ligger her. Jeg er ikke bekymret over de ord, der er blevet sagt fra talerstolen her i eftermiddag, men jeg er bekymret over nogle ting, der står i de forslag, vi behandler nu.

Lad mig lige først slå fast, at jeg mener, at man skal bekæmpe racisme og fremmedhad, og når folk begår kriminelle ting, skal de bekæmpes med loven, det skal efterforskes, vi skal bruge vores politi og domstole. Men den rigtige måde at få vore indvandrere til at stige op i vort samfund på er jo selvfølgelig, at vi alle erkender – også indvandrerne i vores samfund – at vi skal leve efter fælles regler, at man skal tage et arbejde, at vi skal skaffe dem et arbejde, at vi skal anerkende deres uddannelser og deres færdigheder, at de skal lære sproget og på den måde bidrage til vores samfund, ikke ved ledighed, men ved at de tjener penge, betaler skat og bidrager til vores samfund. Det er den måde, man bekæmper fremmedhadet på, for det er den måde, hvorpå de øvrige borgere i samfundet får opfattelsen af, at vi har et fællesskab.

Det her forslag føler jeg er problematisk på nogle bestemte punkter. Jeg tror ikke, at man kan skyde en genvej, som forslagene her anbefaler, altså skyde en genvej ved at lave en statsopdragelse af borgerne. Jeg er meget reserveret over for, at vi tror, at vi kan løse et fremmedhadproblem ved at indføre et universitetsfag i racisme. Jeg er meget reserveret over for den anbefaling.

Men der er ét punkt, som jeg er stærkt bekymret over, og det er den første anbefalings punkt otte. Det er nemlig det punkt, der foreslår, at vi, når det gælder medierne, fra Nordisk Råd med

vores anbefalinger til de nordiske regeringer siger, at de nordiske regeringer skal gå ind og sige noget bestemt til medierne i vores samfund.

Jeg citerer fra forslaget: "at sikre, at public service-medier er førende i at skabe gode eksempler, hvad angår bekæmpelse af racisme og i at fremme kulturel mangfoldighed. Dette kræver anerkendelse af behovet for multikulturelle medier og indebærer bl.a. efteruddannelse og træning af journalister, ansættelse af journalister af etniske minoriteter, journalisters faglige dialog med indvandrerorganisationerne og en større plads til etniske minoriteters stemmer i nyhedsprogramredaktionerne."

Dette mener jeg er et udtryk for statsstyring, og jeg mener, at denne del af forslaget ikke klæder forslaget særlig godt. Det er meget vanskeligt for os i morgen med troværdighed at overbevise russerne om forsamlings- og ytringsfrihed, hvis ikke vi anerkender pressefriheden.

Arne Lyngstad (midtengruppen, KrF): President! Jeg tror min danske kollega trekker utvalgets forslag vel langt i forhold til det å si at det her nå legges opp til en statskanal og en styring av media. Det er snarere en understrekning av det redaktøransvar som vi mener media har omkring det å få fram hele bredden i arbeidet med rasisme i samfunnet vårt, og at man setter fokus på hvordan media dekker dette problemet. Det er det viktig å bevisstgjøre, bl.a. gjennom utdanning av journalister og i veiledning av kolleger. Dette handler om bevisstgjøringsprosess i tråd med det som er vanlig redaktørskikk.

Så er jeg for så vidt enig med representanten i at det kanskje også kunne være andre områder som kunne dekkes inn for å få helheten i dette, men dette var så langt som utvalget kom.

Anita Knakkergaard (DF): Jeg må sige, at jeg også har besvær med at stemme for det her forslag. Jeg er imod racisme, men jeg er stort set enig med hr. Flemming Oppfeldt.

Jeg vil have problemer med at stemme for det andet "at". Jeg vil have problemer med at stemme for det sjette "at" med hensyn til, at regeringen endvidere skal se til, at der oprettes kvalitetsvurderingscentre, som etniske minoriteter kan henvende sig til. Jeg mener, det er meningen, at de minoriteter skal integreres, og derfor mener jeg heller ikke, at de skal have noget særskilt, som danskeren egentlig ikke også har. Man må altså henvende sig på arbejdsformidlingen eller på socialkontoret. Det er bl.a. den måde, integreringen sker på.

Det samme gælder punkt otte, og der vil jeg også sige, at i punkt otte står – og det er en af de sætninger, jeg bider mærke i: at fremme kulturel mangfoldighed. Jeg mener, at når vi skal integrere, så skal vi integrere til bl.a. det samfund, man kommer til, og derfor vil jeg heller ikke kunne stemme for punkt otte på den måde, det står. Det samme gælder sådan set punkt ni.

Men med hensyn til punkt seks vil jeg sige, at det jo både blander byrådsarbejde og det statslige og så nogle nye centre ind i det hele, og det er altså en svær sammenblanding. For jeg vil sige, at det meste af det her på nær kvalitetsvurderingscentre altså er noget, man har i Danmark.

Debatten ble avsluttet.

Rådet bifalt Medborger- og Forbrukerutvalgets forslag til rekommandasjoner og internt vedtak i anledning av A 1299/medborger.

Presidenten: Det meddelas att beslut om framställning 1/2001: Rasisme og nynazisme i Norden tas under dagordningspunkt 19.[4]

[4] Se Protokoll 31. oktober 2003 s. 256–258

Forts. dagordningspunkt 1. Sessionens högtidliga öppnande

Rita Süssmuth, OSSE: Mister President, distinguished members of the Nordic Council, ladies and gentlemen! Thank you very much for giving me the opportunity, pleasure and honour of congratulating the Nordic Council on the occasion of its 50th anniversary, on behalf of the Parliamentary Assembly of the Organisation of Security and Co-operation in Europe.

While listening to you throughout the day, I have repeatedly thought it would be a good idea to practise the same model in many European areas, and especially in south-eastern Europe, where we need this kind of regional co-operation and integration.

It was there I learned how difficult it is to practice such a model. And what I have learned today once more, is that you are actually practising it. I am deeply impressed.

I express these views as a former President of the German Parliament. You have different opinions, but the exchange takes place in a real culture of debate - something I congratulate you for. We have, of course, expressed goals. And we are still working on them. You are also working on special goals - free movement, no border barriers. We are still all working.

The second message, which is important to me, is that there is a holistic approach. You are not excluding social affairs, not excluding any area of politics, but seeing things in their complexity and coherence. If you exclude important parts of politics - as is still the reality in the European Union - it is not for the best of the citizens.

The Nordic Council was an answer given in 1952 to the terrible war and the terrible system that were both initiated in my country. By looking for association and co-operation to prevent new conflicts you found the right answer. Very often in these days we still believe we are more effective with further military means. We need them, but we have to work much more all over the world - especially in the cultural and social conflicts and in the fight against terrorism - using prevention and crisis politics rather than military means.

We cannot achieve peace in this way. Instead we need regional co-operation beside and amidst the European and worldwide organisation. Especially in the OSCE, we learn from day to day how important it is to start earlier to prevent conflicts and to intervene. In most cases we are working with post-war conflicts, but in post-war conflicts, the damage is already so comprehensive that we should have started earlier.

So I believe in this kind of regional co-operation you are practising. I know you are expressing your diversity and differences in the Nordic Council, but nevertheless, you have common interests and common goals.

I listened eagerly to what was just being said about racism, xenophobia and the failure of integration. In the last few years, my whole commitment has basically been dedicated to these questions and to how we can learn to live together peacefully recognising one another and looking for integration. It is a long process, but let us fight against racism and xenophobia. These phenomena have spread also in our European areas. They are neither democratic nor follow Christian or humanistic traditions.

Thank you very much for giving me the floor, my congratulations and thank you for the support we have received in our organisation, the Parliamentary Assembly, from the Nordic countries and the Nordic Council. Thank you very much.

Rita Süssmuths tale i dansk oversettelse:

Hr. formand, ærede medlemmer af Nordisk Råde, mine damer og herrer

Jeg er glad for og beæret over at have fået denne lejlighed til at lykønske Nordisk Råd med 50 års jubilæet på vegne af den parlamentariske forsamling i den europæiske sikkerheds- og samarbejdsorganisation, OSCE.

Mens jeg har lyttet til jer i dagens løb, har jeg gentagne gange tænkt på, at det kunne være en god ide at praktisere samme model i mange områder i Europa, især i Sydøsteuropa, hvor vi har brug for denne form for regionalt samarbejde og integration.

Det var der, jeg fandt ud af, hvor vanskelig sådan en model er at praktisere. I dag har jeg endnu engang lært, at I rent faktisk praktiserer den. Jeg er dybt imponeret.

Jeg udtrykker også disse synspunkter som tidligere formand for det tyske parlament. I har forskellige opfattelser, men meningsudvekslingen finder sted i en sand debatkultur – og det ønsker jeg jer tillykke med. Vi har selvfølgelig udtalte mål. Og dem arbejder vi til stadighed på. I arbejder også på nogle mål – fri bevægelighed, ingen grænsehindringer. Vi arbejder alle sammen hen imod vores mål.

Det andet budskab, der er vigtigt for mig, er, at I har en holistisk angrebsvinkel. I udelader ikke den sociale politik - der er ingen politiske områder, der undtages - men I ser tingene i deres kompleksitet og sammenhæng. Hvis man udelader vigtige dele af politikken – som man stadig gør i EU – er det ikke til borgernes bedste.

Nordisk Råd var det svar, der blev givet i 1952 på den frygtelige krig og det frygtelige system, der begge var opstået i mit land. Ved at søge forening og samarbejde for at forebygge nye konflikter fandt I det rigtige svar. Meget ofte tror vi stadig nu om dage, at vi er mere effektive med flere militære midler. Vi har brug for dem, men vi må arbejde meget mere over hele verden – især i de kulturelle og sociale konflikter og i kampen mod terrorisme – ved at bruge forebyggelse og krisepolitik i stedet for militære midler.

Vi kan ikke opnå fred på den måde. I stedet har vi brug for regionalt samarbejde, ved siden af og i centrum af de europæiske og verdensomspændende organisationer. Vi i OSCE lærer dagligt, hvor vigtigt det er at begynde tidligere på at forebygge konflikter og gribe ind. I de fleste tilfælde arbejder vi med efterkrigskonflikter, men i efterkrigskonflikter er skaden allerede så omfattende, at vi skulle være startet tidligere.

Jeg tror på den type regionalt samarbejde, I praktiserer. Jeg er klar over, at I udtrykker jeres forskellige holdninger i Nordisk Råd, men ikke desto mindre har I fælles interesser og fælles mål.

Jeg lyttede ivrigt til, hvad der netop blev sagt om racisme, fremmedhad og manglen på integration. I det seneste par år har hele mit engagement stort set været viet til disse emner, og til hvordan vi kan lære at leve i fredelig sameksistens, anerkende hinanden og arbejde for integration. Det er en lang proces, men lad os bekæmpe racisme og fremmedhad. Disse fænomener har også bredt sig til Europa. De er hverken demokratiske eller følger kristne eller humanistiske traditioner.

Mange tak fordi jeg måtte få ordet. Tillykke og tak for den støtte vi har modtaget i vores organisation, den parlamentariske forsamling, fra de nordiske lande og Nordisk Råd. Tusind tak.

10. Arbetsmarknad – Skattekonkurrens – Finans

Presidenten foreslo at votering under dette dagsordenspunktet foretas under dagsordenspunkt 19.[5]

Rådet bifalt presidentens forslag.

Dokumentasjon

	Nordisk arbeidsmarkedsrelatert temarapport 2002 (Dokument 8)
Rek. 15/2000	Social dumping i EU/EØS
A 1284/næring	Medlemsforslag om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde
A 1288/næring	Medlemsforslag om faglig informationsformidling ved flytning af næringsvirksomhed
A 1300/næring	Udvalgsforslag om skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv
A 1273/näring	Medlemsförslag om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en gemensam valuta orsakar for det nordiska samarbetet

Rek. 15/2000 Social dumping i EU/EØS

Næringsudvalget havde foreslået

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 15/2000/næring som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* gennem erfaringsudveksling udarbejde kontrolsystemer til bekæmpelse og afsløring af virksomheder, der benytter sig af illegalt arbejde i Norden
2) *at* indføre og samordne strenge sanktioner overfor virksomheder i Norden (f.eks. i form af bøder, skadeserstatning, erhvervsforbud), således at det ikke lønner sig at rekruttere illegal arbejdskraft
3) *at* arbejde for at de nye medlemslande i EU får opbygget sine kontrol-myndigheder og sine faglige organisationer, således at de ved tiltrædelsen kan opfylde gældende EU-direktiver vedrørende arbejdsmarkedsforhold[6]
4) *at* overveje hvorledes EU's struktur- og regionalfonde kan anvendes til forbedring af arbejdsmarkedsforhold i de nye medlemslande af EU, således at EU-direktiverne overholdes og at der dermed ikke skabes urimelige konkurrencevilkår på arbejdsmarkedsforhold[7]

---

[5] Se Protokoll 31. oktober 2003 s. 259–261
[6] Tredje at-sats ferdigbehandlet 2001
[7] Fjerde at-sats ferdigbehandlet 2001

A 1284/næring Medlemsforslag om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde

Næringsudvalget havde foreslået

at Nordisk Råd ikke foretager sig yderligere i anledning af medlemsforsalg om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde (A 1284/næring)

A 1288/næring Medlemsforslag om faglig informationsformidling ved flytning af næringsvirksomhed

Næringsudvalget havde foreslået

at Nordisk Råd ikke foretager sig yderligere i anledning af medlemsforslag om faglig informationsformidling ved flytning af næringsvirksomhed (A 1288/næring)

A 1300/næring Udvalgsforslag om skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv

A. Næringsudvalget havde foreslået at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* det på et tidligt tidspunkt i lovgivningsprocessen af skatteforslag, sikres at embedsmænd informeres om tiltag i de øvrige nordiske lande
2) *at* Nordisk Ministerråd sikrer, at der i forhold til EU's og OECD's initiativer til bekæmpelse af skadelig skattekonkurrence, finder en koordinering sted af den nordiske deltagelse
3) *at* Nordisk Ministerråd (MR-Finans) på årlig basis giver en kortfattet status til Næringsudvalget over hvilke initiativer eller spørgsmål som har været drøftet i det forløbne år vedrørende bekæmpelse af skadelig skattekonkurrence

B. Næringsudvalget havde foreslået at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* alle de nordiske lande efterstræber at opfylde målsætninger og krav i EU's Adfærdskodeks for erhvervsbeskatning og OECD's Memorandum om eliminering af skadelig skattekonkurrence
2) *at* der ved fremlæggelse af lovforslag skal redegøres for om disse potentielt kan indebære skadelig skattekonkurrence

A 1273/näring Medlemsförslag om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en gemensam valuta orsakar for det nordiska samarbetet

Næringsudvalget havde foreslået at Nordisk Råd beslutter

at ikke foretage sig yderligere i anledning af medlemsforslag om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en gemensam valuta orsakar för det nordiska samarbetet A 1273/näring

Reservation

Udvalgets medlemmer af den konservative partigruppe i Nordisk Råd reserverer sig imod udvalgets beslut og foreslår at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

att sätta igång en utredning över konsekvenserna av avsaknaden av en gemensam valuta för det nordiska samarbetet samt de utgifter detta orsakar för medborgare och företag

Arbetsmarknad

Nordisk arbeidsmarkedsrelatert temarapport 2002 (Dokument 8)

Statsråd **Victor D. Norman** (Ministerrådets talsmann): Det norske formannskapet valgte inkluderende arbeidsliv som tema for det nordiske samarbeidet på arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøsektoren dette året. Vi gjorde det fordi det er et viktig tema, og fordi det er et tema som er oppe på den politiske dagsordenen ikke bare i Norge, men i alle de nordiske land. Det er også et tema som Danmark har brakt langt frem på den europeiske dagsordenen gjennom romlighet, sosial dialog og partnerskap som deres innfallsvinkel for det danske EU-formannskapet på sysselsettingsområdet og det sosiale området. Jeg er veldig glad for at også Nordisk Råd har valgt å fokusere på temaet. Det er et sentralt tema av veldig mange grunner. Men først og fremst er det sentralt fordi det berører på mange måter kjernen i hele grunnlaget for velstanden og den samfunnsmodellen vi har i Norden. Arbeidskraft er og blir den viktigste ressursen vi har. Den høye nordiske levestandarden har vært basert på det bærende prinsipp at arbeid både er en rett og en plikt for alle som har evne til å jobbe. Og som følge av det har vi alltid i Norden hatt en høyere sysselsettingsfrekvens enn i de fleste andre deler av verden. Og det er dette som har skapt den nordiske velstanden. Det er ikke Nokia som har skapt den finske velstanden, det er ikke oljen som er grunnlaget for den norske. Det er arbeidsinnsatsen som er grunnlaget for det velstands- og velferdssamfunnet vi har.

Samtidig ser vi klare tegn på at vi har større og større problemer med å opprettholde den klare arbeidslinjen. I årene fremover står vi overfor økende knapphet på arbeidskraft, bl.a. som følge av en aldring av befolkningen. Samtidig ser vi i alle de nordiske land at inngangsalderen til arbeidsstyrken er høy, foruroligende høy, bl.a. som følge av at utdanningssystemet ikke fungerer så effektivt som det kunne gjøre. Vi ser at den reelle pensjoneringsalder har vært fallende i mange år, og er blitt foruroligende lav. Svært mange går ut av arbeidsstyrken i annen halvdel av 50-årene. Og vi ser at sykefraværet holder seg foruroligende høyt i nesten alle de nordiske land. Det betyr at selve arbeidslinjen er i fare med mindre vi får til et aktivt inkluderingsarbeid i de nordiske land. Derfor ser vi også at alle de nordiske land på ulike måter gir høy prioritet til inkluderingsarbeidet.

Nordisk Ministerråd har fått laget en forskningsrapport om det inkluderende arbeidsliv i Norden. Den kartlegger og sammenlikner de viktigste elementene i de nordiske lands politikk for å hindre utstøting fra arbeidsstyrken og utestenging fra arbeidslivet. Det norske formannskaps sammendrag av denne rapporten er sendt Nordisk Råd som underlag for debatten her i dag. Jeg har lyst til å vise til den, og nøyer meg med å referere noen hovedfunn.

Arbeidsministermøtet som vi hadde i Bergen i forrige uke, gav oss arbeidmarkeds- og arbeidsmiljøministere mulighet til å gå nærmere inn i de utfordringene vi stod overfor på dette feltet. Vi hadde en nyttig erfaringsutveksling om den politikken hver av oss fører. Vi hadde også i et samrådsmøte med partene i arbeidslivet en mulighet til å bryne disse synspunktene med partene på nordisk plan. Drøftingene både mellom ministerne og med partene i arbeidslivet bekreftet at vi er enige om diagnosen. Vi er enige om betydningen av inkluderingsarbeidet. Vi er enige om at vi må føre en aktiv politikk for å forhindre utstøting, for å redusere sykefravær og for å inkludere flere arbeidstakere i arbeidsmarkedet. Vi er på den måten også enige om de grunnleggende prioriteringene.

Samtidig ser vi at det er nyanser i synspunkter på virkemidlene, og det skal jeg komme litt tilbake til. Men når det gjelder en del virkemidler, er vi veldig enige.

Vi er enige om at arbeidslinjen må gjennomsyre alt arbeid vi gjør i arbeidsrelatert sammenheng, og den må gjennomsyre alle politikkområder, fra utdanningspolitikk til velferdspolitikk til sosialpolitikk. Vi må opprettholde og videreutvikle en aktiv arbeidsmarkedspolitikk. Vi må utforme trygder og pensjoner på en slik måte at vi balanserer velferdshensyn ved at det skal lønne seg å arbeide. Og i arbeidsmiljøpolitikken og i forebyggingsarbeidet må vi legge inn incentiver både for arbeidsgivere og arbeidstakere som trekker i retning av arbeid. I den forstand er vi enige om hovedtilnærmingen. Men så velger vi på noen punkter forskjellige konkrete virkemidler

og litt ulik vektlegging. Og det er ikke unaturlig gitt at de nordiske land på forskjellige tidspunkter har forskjeller når det gjelder økonomi, sysselsetting og arbeidsledighet. Vi vet at det er forskjeller som består i at økende utstøting representerer en hovedutfordring i Norge og Sverige, mens problemer knyttet til utestengning fortsatt er en stor utfordring i Finland, mens lav yrkesdeltaking blant eldre er en hovedutfordring både i Danmark og Finland. Vi er også i den situasjon at Island er i en særstilling med svært høy sysselsettingsandel i alle grupper av befolkningen, også eldre, og at Island har svært små problemer med utstøting og utestenging. Ut fra dette vil vi velge litt forskjellige virkemidler. Og når det kommer til konkrete virkemidler, har drøftinger vist at vi velger noe forskjellig ut fra politisk ståsted.

Jeg tror det er en styrke i det nordiske samarbeidet. Vi får en erfaringsbase som er bredere. Vi får prøvd ut ulike tilnærminger. Vi kan lære av de eksperimenter man gjør i andre nordiske land. Og dette er viktig gitt at vi beveger oss inn i et område hvor det ikke finnes fasitsvar. Vi er enige om at utestenging og utstøting er et alvorlig problem. Vi er enige om at sykefravær er et problem. Vi er enige om at høy inngangsalder til arbeidslivet er et alvorlig problem. Men vi vet ikke konkret hva som er den beste måten å angripe det på. Og da kan vi faktisk i dette tilfellet utnytte det nordiske samarbeidet til å trekke på erfaringer med ulike virkemidler i de ulike nordiske land. Derfor tror jeg ikke vi nødvendigvis skal strebe etter en felles nordisk politikk for å skape et inkluderende arbeidsliv. Men den grunnleggende enigheten om mål og hovedretning gir oss et usedvanlig godt utgangspunkt for å dra nytte av hverandres erfaringer når vi hver for oss skal utforme politikk og virkemidler. Nordisk Ministerråds samarbeidsorganer gir både politikere og embetsverk en unik mulighet til erfaringsutveksling, og Nordisk Råd med sine samarbeidsorganer gjør det samme.

I den forbindelse har jeg lyst til å fremheve spesielt at for tiden i Norden er det tre ulike tilnærminger til disse som hver for seg kan gi oss veldig nyttige og litt forskjellige erfaringer.

I Norge fremforhandlet partene og myndighetene i fjor høst en intensjonsavtale om et mer inkluderende arbeidsliv, som er et bredt samarbeid mellom myndigheter, arbeidstakerorganisasjoner og arbeidsgiverorganisasjonene. Det er en interessant avtale fordi den omfatter virkemidler som er litt uvante i inkluderingsarbeidet, og spesielt når det gjelder arbeidet for å få ned sykefraværet. Avtalen åpner bl.a. for etablering av såkalt inkluderende arbeidslivsbedrifter eller arbeidslivsvirksomheter, såkalte IA-virksomheter, som får anledning til å bruke aktiv sykemelding uten forhåndsgodkjenning av trygdeetaten, noe som innebærer at arbeidstakerne får utvidet adgang til bruk av egenmelding, men som samtidig gjør restarbeidsevnen til den enkelte til en sak som arbeidstaker og arbeidsgiver skal ha en dialog om hvordan man skal utnytte. Med andre ord: Det er et forsøk på å gjøre arbeidsevne til en sak for arbeidsgiver og arbeidstaker, mens sykdom selvfølgelig fremdeles er en privatsak. Ved utgangen av dette år regner vi med at 500 000 norske arbeidstakere, dvs. over 25 % a av arbeidsstyrken, vil jobbe i inkluderende arbeidslivsbedrifter. Dette er et forsøk på gjennom ukonvensjonelle tiltak å få ned sykefraværet, et forsøk som ikke bare er interessant bare i norsk sammenheng, men som jeg tror resten av Norden kan lære av. Det er et eksempel på hvordan jeg tror Norden kan brukes som en felles forsøksbase, for å si det sånn.

I Sverige har regjeringen lagt frem et 11 punkts program for økt helse i arbeidslivet. Programmet inneholder bl.a. tiltak for bedre arbeidsmiljø og tydeligere arbeidsgiveransvar og tiltak for å få syke raskere tilbake i arbeid. Og det arbeides videre med tiltak på en rekke områder som kan bidra til å redusere det svenskene kaller "ohälsan". En viktig del av dette er trepartssamtaler som føres mellom regjeringen og arbeidsmarkedets parter. Dette er igjen en tilnærmingsmåte som selv om vi andre ikke nødvendigvis ville ha valgt den i første omgang, er fryktelig nyttig og interessant for de andre nordiske land å følge med i og se hvilke erfaringer man får.

I det danske Folketinget er det nylig blitt et politisk forlik om den danske regjeringens plan for "Flere i arbeid", hvor målet er å øke sysselsettingen og øke incentivene til arbeid, og et bærende element i det programmet er at den enkelte skal i sentrum, og at man skal få klarere både rettigheter, oppfølging og plikter for den enkelte med et klarere brukerfokus. Dette er igjen noe jeg tror vi både kan lære av, og som det er interessant å følge med i forhold til inkluderingsarbeidet i de andre nordiske land.

Jeg tror derfor når det gjelder akkurat arbeidet med et mer inkluderende arbeidsliv, er det på sett og vis en fordel at vi er land som er så like når det gjelder grunndiagnose, men samtidig land som er villige til å bruke vår nasjonale posisjon til å prøve ut de virkemidlene som vi i øyeblikket synes er mest naturlige, men samtidig har en åpenhet for å lære av erfaringene fra de andre nordiske land.

Ole Vagn Christensen (Næringsutvalgets talsmann, Dokument 8): Vi får dem, og vi kan lære af dem. Sådan blev det udtrykt her fra talerstolen for et øjeblik siden. Det tror jeg er en god overskrift på de temarapporter, som vi hvert år behandler her på sessionerne.

Præsident! Udstødelse og udelukkelse fra arbejdsmarkedet er et fælles nordisk problem, dog har det et begrænset omfang i Island. Disse udfordringer på arbejdsmarkedet har imidlertid forskellige ansigter i vore lande. I Finland og Danmark er problemerne især relateret til relativt tidlig aldersbetinget afgang fra arbejdsmarkedet. I Sverige og i Norge står et højt og stigende sygefravær og en omfattende førtidspensionering højt på den politiske dagsorden.

Det er med stor tilfredshed, at vi fra Næringsudvalgets side tager den rapport om det inkluderende arbejdsliv i Norden til os, som ministerrådet har ladet udarbejde som sit bidrag til den arbejdsmarkedsrelaterede temarapport, og som går ind i en nærmere analyse af de sammenhænge, hvori disse udfordringer indgår i vore lande.

I alle landene er politikken baseret på, at det for arbejdsføre – som det også blev udtalt af arbejdsministeren – skal kunne betale sig at arbejde frem for at være på passiv understøttelse. Man følger den såkaldte arbejdslinje. Det er også den, der har givet os den velstand, som vi har i Norden.

Virkemidlerne til opnåelse af dette formål kan være forskellige, og de kan være overladt til forskellige instanser. Det er eksempelvis i Danmark i høj grad decentraliseret til kommunerne, mens det i andre lande gennemgående anvendes fra centralt hold. I Danmark er udøvelsen endvidere ofte henlagt til arbejdsmarkedets parter i deres politik mod udstødelse og udelukkelse.

De nordiske lande ligner bl.a. hinanden på deres meget høje erhvervsfrekvens hos folk i den arbejdsduelige alder, og det er jo dejligt. Det betyder, at effekten af aldringen af befolkningen kun i ringe grad kan modvirkes med en eksisterende arbejdskraftreserve. Alligevel ser vi, at der også i denne situation med en lille arbejdskraftreserve sker en stigende udstødelse og udelukkelse af visse grupper i vore lande. På denne baggrund er det et centralt politisk mål i de nordiske lande at kunne modvirke udstødelses- og udelukkelsesprocesserne.

Koncentrerer vi os om udstødelsesprocesserne, ser vi som nævnt, at der i Danmark og Finland er tale om lave erhvervsfrekvenser hos de ældre potentielle arbejdstagere, mens der i Norge og Sverige er tale om et stigende sygefravær og førtidspensionering. Rapporten om det inkluderende arbejdsliv dokumenterer, at der er nogle nuanceforskelle i de virkemidler, der anvendes i de nordiske lande. Ja, man kunne sige, at de falder i tre kategorier.

Der er de juridiske virkemidler som f.eks. lovgivning samt aftaler mellem myndigheder og parter. Der er de økonomiske virkemidler, som er adfærdsregulering ved hjælp af de såkaldte pisk- og gulerodsmetoder, og så er der de kommunikative virkemidler, som er adfærdsregulering ved hjælp af overtalelse, f.eks. holdningskampagner og generel information. Hertil kommer en række aktive arbejdsmarkedstiltag, som skal dæmme op for et problem eller kompensere for det f.eks. på arbejdsmiljøområdet.

Vi ved, at det somme tider er sådan, at regeringerne i de nordiske lande har en vis forkærlighed for de økonomiske virkemidler i kraft af den såkaldte arbejdslinje i politikken.

De enkelte lande har gennemført eller har planer om reformer efter denne linje. Det skal kunne betale sig at arbejde. Eksempler herpå er førtidspensionsreformerne i Danmark og Finland, og pensionsreformerne i Sverige og Norge. Andre eksempler er varianter af arbejdsgiverbetalte/arbejdstagerbetalte sygedage, de såkaldte karensdage, i visse lande. Men i alle lande er der tale om en kombination af alle virkemidler, dog med forskellig profil.

Samtidig er der i alle lande tale om, at de vises sten ikke er fundet – det fik vi også et klart bud på tidligere, da arbejdsministeren havde ordet – til at finde de effektive virkemidler mod udstødelse og udelukkelse.

Derfor er vores problemstillinger i de nordiske lande til dels fælles, og vi ser tendenser til, at både problemstillingerne og inspirationen til løsninger spreder sig løbende og grænseoverskridende.

Hvis Danmark og Finland lykkes med at holde de ældre længere tid på arbejdsmarkedet, er det ikke utænkeligt, at sygefraværet stige til de niveauer, vi ser i Sverige og Norge. Vi risikerer, at det vil sætte yderligere skub i den fælles nordiske trend, hvor man går til angreb på sygelønsordningerne og pensionsordningerne med et traditionelt økonomisk virkemiddel, uanset at effekten er tvivlsom.

Til belysning heraf kan nævnes den effekt, der i Danmark er registreret af arbejdsmarkedsreformerne, hvor fokus på øget aktivering og fremrykning af aktiveringstidspunktet m.v. tydeligt har sat sygefraværet i vejret hos de forsikrede ledige.

Lad mig derfor slutte af med at sige: Vi vil bruge den fælles nordiske indsigt i rapporten og dens belysning af de forskellige nordiske faresignaler på arbejdsmarkedet til at gå videre med problemerne, især på de områder, hvor der indtil nu kun er gjort sporadiske erfaringer.

Vi vil derfor opfordre Nordisk Ministerråd til at forfølge emnet med særlig henblik på de landvindinger, der kan gøre de kommunikative virkemidler funktionsdygtige. Det vil sige, at arbejdspladsdemokratiet kan få en større plads i det fremtidige arbejde.

Debatten om Dokument 8 ble avsluttet.

Rek. 15/2000 Social dumping i EU/EØS

Ole Vagn Christensen (Næringsutvalgets talsmann): Hr. præsident! Det kan jeg svare nej til. Det, der undrer os lidt, er, at man fremfører argumenter om, at det her med social dumping og illegal arbejdskraft ikke er noget problem, og derfor kan man roligt afskrive den rekommandation, som ligger.

Jeg har her en overskrift fra Dagens Nyheder: "Øgning af falske arbejdstilladelser". Og så står der en hel masse tal på, hvor mange falske arbejdstilladelser, der er udstedt i Sverige, og at man ikke helt har kontrol med det. Der findes faktisk mange flere på falske visum og id-kort m.v.

En anden del af den rekommandation er, at vi har talt om, at der skal samordnes og indføres strenge straffe og sanktioner over for virksomheder i Norden. Jeg har her en sag, som har kørt ved de danske domstole. Den siger helt klart, at der i situationen er illegal arbejdskraft, som har gået for 60 kr. i timen. Retten idømte de mennesker, som havde gjort brug af dem, 120.000 kr. i bøde, men de havde tjent 640.000 kr.

Hvis man finder, at det er i overensstemmelse med de rekommandationer, som er blevet vedtaget her i Nordisk Råd, så stiller vi spørgsmålet: Kan det virkelig være rigtigt, at man på trods af store avisoverskrifter – også i Danmark, og i fjernsynet og i radioen osv. – kan komme til den konklusion, at det her ikke er noget problem?

Derfor har jeg valgt at stille to spørgsmål til arbejdsministrene. Er det på trods af et stigende antal tilfælde fortsat ministrenes opfattelse, at anvendelse af illegal arbejdskraft ikke er et væsentlig problem? Og for det andet: Er det ikke ministrenes opfattelse, at det er nødvendigt med strengere økonomiske og juridiske sanktioner, og at man bør iværksætte en fælles koordineret indsat mod den organiserede anvendelse af illegal arbejdskraft?

Hvis ministrene ikke mener, at det er tilfældet, hvordan mener de så, at problemet skal håndteres?

Statsråd **Victor D. Norman** (Ministerrådets talsmann, Rek. 15/2000): Alle brudd på lover og regler er alvorlige. La det ikke være tvil om det. Sosial "dumping" er et fenomen som ingen ønsker. Spørsmålet som ministerrådet har synspunkter på, er om problemene er så alvorlige og virkemidlene som brukes nasjonalt så svake at det er behov for å gjøre noe mer enn det som allerede blir gjort. Vår konklusjon på det er foreløpig nei.

Vi er klar over at der er et omfang av personer som omgår regelverket – av arbeidsgivere som benytter seg av arbeidstakere som ikke får de vilkår de skal ha. Samtidig vet vi at de nordiske land har en usedvanlig velutviklet lovgivning og et usedvanlig velutviklet kontrollapparat for å motvirke at arbeidsinnvandrere får dårligere lønns- og arbeidsforhold enn landets innbyggere for øvrig. Disse reglene håndheves av de respektive lands arbeidstilsyn, påtalemyndighet og skattemyndighet. Det vil selvfølgelig alltid være eksempler på lov- og regelbrudd som man ikke klarer å oppdage, ikke klarer å gjøre noe med, men når vi faktisk har fått så mange oppslag i media om disse tilfellene, viser det jo nettopp at kontrollsystemene i veldig stor grad fungerer. Så vår holdning er fortsatt at dette selvfølgelig er et problem, men det er ikke et problem av en slik størrelse eller av en slik karakter at vi ikke regner med at det kontrollapparat vi har på nasjonalt nivå, vil være tilstrekkelig til å håndtere det.

Debatten om Rek. 15/2000 ble avsluttet.

A 1284/næring Medlemsforslag om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde

A 1288/næring Medlemsforslag om faglig informationsformidling ved flytning af næringsvirksomhed

Steingrímur J. Sigfússon (den venstresosialistiske grønne gruppen, VG): Jeg er desværre nødt til at sige, at jeg er meget utilfreds med, at et flertal i Næringsudvalget ikke kunne vedtage forslagene, enten i deres oprindelige form eller i en ændret form. Til sidst var det ikke engang muligt at blive enige om en arbejdsgruppe i sagen. Det var på grund af delte meninger, som kom frem i høringen, hvor det var klart, at der var delte meninger om behandlingsmåden, som forslaget byggede på. Men det var også klart, at der fandtes og findes generel opbakning bag intentionerne, som forslagene bygger på, altså det, at Norden skal bidrage til opbygningen af arbejdsmarkedspartnernes struktur i Baltikum, og at vi skal være meget opmærksomme på de store ændringer, der er på vej, når Baltikum bliver medlem af det nordiske arbejdsmarked straks fra dag ét, når udvidelsen er kommet på plads, mens flere af de store EU-lande jo vil sikre sig overgangsperioder.

Vi som forslagsstillere var helt åbne over for ændringer i forslagene – de kunne omskrives eller samles i ét. Det vigtige her er jo, at vi får arbejdet videre med sagen. Det ville være ganske mærkeligt, synes vi, og et mærkeligt signal, hvis ikke Nordisk Råd i sin helhed mente, at den her sag var vigtig. Det er særdeles uheldigt, hvis flertallets forslag i Næringsudvalget bliver vedtaget, for så tager man simpelt hen den her ting af det nordiske samarbejdes dagsorden, og så bliver emnet ikke engang i udvalget. Hvis man ser på det i lyset af EU-udvidelsen og åbningen af det nordiske arbejdsmarked, som jeg sagde før, så er det endnu mere uheldigt, synes vi.

Hr. præsident! Det er derfor, vi må sikre, at Næringsudvalget har sagen på sin dagsorden, og derfor foreslår jeg, at forslagene sendes tilbage til udvalget til en ny behandling, og jeg henviser her til § 12 i forretningsordenen. Jeg vil understrege, at det ikke i sig selv er mit formål at få forslagene vedtaget i deres nuværende helt uændrede form, men derimod at emnerne og de berørte problemer, som forslagene er inde på, kan blive en del af udvalgets dagsorden og arbejdsprogram i de kommende måneder. Det kan ske via en arbejdsgruppe, et afrapporteringssystem, eller at man fortsat arbejder på det på en lempelig måde i udvalget, hvilket måske senere leder til en vedtagelse eller tiltag. Så det er altså mit forslag, hr. præsident!

Jeg synes, det måske er klogt, at vi udskyder afstemningen til i morgen, hvis ikke der er enighed om at vedtage mit forslag om, at de to forslag om udvikling af et nordisk-baltisk arbejdsmarked og faglig informationsformidling ved næringsvirksomhed bliver sendt tilbage til Næringsudvalget.

Presidenten: Beslutning om tilbakesending av forslagene A 1284/næring og A 1288/næring fattes i morgen fordi for få medlemmer befinner seg i salen for flertallsvedtak. Vi vender tilbake til saken under dagsordenspunkt 19.[8]

Debatten om A 1284/næring og A 1288/næring ble avsluttet.

Skattekonkurrens

A 1300/næring Udvalgsforslag om skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv

Per Erik Granström (Næringsutvalgets talsmann): Herr president! Alla länder är beroende av en god balans i inkomster och utgifter för att kunna ge sina medborgare ett tryggt och värdigt liv. Välfärden i våra länder finansierar vi till största delen genom skatter. Skatteinkomsterna får vi bland annat genom skatt på arbete, på företag, på varor med mera. Skatterna har det dubbla syftet att dels finansiera det allmännas kostnader, dels åstadkomma en ekonomisk utjämning mellan medborgarna.

Det dåvarande Europautskottet tillsatte år 2001 en arbetsgrupp med uppgift att undersöka om det förekom skadlig skattekonkurrens i Norden och, om så var fallet, vilka uttryck den konkurrensen tog sig. Arbetsgruppens uppdrag begränsades till företagsbeskattningen.

Jag hade förmånen att delta i denna arbetsgrupp och att, vid halvtid, överta ledningen över den och slutföra arbetet.

Grundprincipen för arbetet har varit att konkurrens mellan de olika ländernas skattesystem oftast är sund och tjänar som en drivkraft i den internationella ekonomin. Men när ett land har skattetekniska mekanismer som innebär att man har ingen eller mycket låg företagsskatt, eller skattesatser som enbart gäller utländska företag eller investerare, handlar det inte längre om sund konkurrens utan snarare om en osund ekonomi.

I arbetsgruppen har vi gjort ett försök till definition av skadlig skattekonkurrens. Utifrån den frågan menar vi att det är varje lands rätt att fastställa nivåer på sina skattesatser. Däremot kan det inte vara riktigt om ett land inte har en långsiktigt hållbar ekonomi på grund av låga företagsskatter. Inte heller är det rimligt att ett land finansierar låga företagsskatter genom sänkta miljökrav eller inskränkningar i välfärdssystemen.

Kanske skulle den elake kunna säga att vår definition är något oprecis, men den har samtidigt en fördel, nämligen att företagsbeskattningen ges en bedömning i den nationella makroekonomiska situationen.

En av grunderna till att frågan om skadlig skattekonkurrens aktualiserades var den dominoeffekt som uppstod när Tyskland, utan förvarning, införde skattefrihet för sjömän på färjor. Detta ledde till att andra länder kände sig tvingade att följa efter. För Nordens del innebar det att Danmark införde samma skattefrihet, med den påföljden att även Sverige gick samma väg. Det var en utveckling som definitivt inte var önskvärd och gav anledning till överväganden, både på parlamentarikersidan och på ministersidan, om hur man i framtiden kan undvika dominoeffekter. En annan fråga som sätter press på de nordiska länderna är systemet inom sjöfarten med tonnageskatt, alltså beskattning av bruttotonnaget i stället för intäkterna.

---

[8] Se Protokoll 31. oktober 2003 s. 256

För att förebygga oväntade dominoeffekter i framtiden menar näringsutskottet att de nordiska länderna, när lagförslag på skatteområdet läggs, bör redogöra för om effekten av dem kan innebära en skadlig skattekonkurrens i förhållande till övriga nordiska länder.

Det är också mycket viktigt att vi koordinerar informationssamarbetet mellan våra länder. Det är därför glädjande att ministerrådet tagit initiativ till ett avtal som innebär att tjänstemän i de nordiska ländernas ministerier, konfidentiellt och på ett tidigt stadium, informerar varandra om förestående ändringar på skatteområdet. Vi i näringsutskottet tycker att det här är ett steg i rätt riktning men anser att en mer konkretiserad och bindande avtalstext är önskvärd.

För att kunna hålla oss informerade om det arbete som sker på skatteområdet vill vi i näringsutskottet därför att ministerrådet årligen till utskottet kortfattat lämnar information om vilka initiativ som tagits och vilka frågor som diskuterats för att undvika skadlig skattekonkurrens.

Generellt kan man, utifrån de resultat som framkommit av arbetsgruppens arbete, säga att det inte finns några alarmerande enskilda eller strukturella problem med skattekonkurrens i Norden. Något avgörande skäl till varför en verksamhet av skatteskäl vid en etablering eller flyttning skulle välja ett visst nordiskt land före något annat har vi inte funnit.

Men det innebär inte att vi kan luta oss tillbaka och tro att det för alltid kommer att vara så. Vi bör vara mycket observanta på utvecklingen både på det internationella och på det europeiska planet.

Om allt går enligt planerna kommer EU år 2004 att få nya medlemsländer med helt andra ekonomiska strukturer än våra nordiska länder har. Estland har i dag 0 % i skattesats för företag. Polen, med sina 40 miljoner invånare, planerar att sänka företagsbeskattningen till 22 % under loppet av 2004. Det är betydligt lägre nivåer än de skattesatser som vi har i Norden.

EU-utvidgningen kommer därför med säkerhet att ställa nya frågor på sin spets inom skatteområdet.

En annan utveckling är att informationsteknologin helt har förändrat förutsättningarna och gjort det möjligt att blixtsnabbt flytta kapital från det ena stället till det andra. Detta innebär att företag är mer benägna att flytta sin verksamhet till länder där de får större fördelar, och där är skattesatsen för företag något som spelar in i sammanhanget.

Näringsutskottet vill därför att ministerrådet koordinerar det nordiska deltagandet vad gäller EU:s och OECD:s initiativ för att bekämpa skadlig skattekonkurrens och att de nordiska länderna, oavsett anslutning till EU eller inte, strävar efter att uppfylla kraven och målsättning-arna både i EU:s uppförandekod för företagsbeskattning och i OECD:s memorandum om eliminering av skadlig skattekonkurrens.

Företagsbeskattningen är bara 6–7 % av den totala beskattningen. Det är därför oundvikligt att vi i våra diskussioner även har glidit in på resterande drygt 90 % av skattebasen och de skattemässiga orsaker som, förutom den rena företagsskatten, påverkar företagens avgöranden om placering av verksamheten. Det finns därför som vi ser det stor anledning för Nordiska rådet att i det fortsatta arbetet titta närmare på de frågorna.

En av de viktigaste frågorna är naturligtvis personbeskattningen, som påverkar konkurrensvillkoren i ett internationellt perspektiv och mobiliteten mellan de nordiska länderna för de enskilda personerna. Det senare har vi ju fått mycket konkreta exempel på i och med att Öresundsbron nu står klar.

Moms, avgifter, punktskatter, energibeskattning och differentierade elavgifter är andra viktiga frågor som har betydelse.

Till sist vill jag tacka arbetsgruppens medlemmar, både de som deltog i initieringsfasen och de som deltog i slutfasen, för ett bra samarbete.

Vi blev efter ordentliga diskussioner överens om förslagen och slutsatserna. Det borgar för att vi förhoppningsvis får en stark förankring för de förslag som vi nu förelägger rådet för beslut.

Fru president! Med detta yrkar jag bifall till Näringsutskottets förslag.

Debatten om A 1300/næring ble avsluttet.

Outi Ojala overtok ledelsen av forhandlingene.

Finans

A 1273/näring **Medlemsförslag om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en gemensam valuta orsakar för det nordiska samarbetet**

Kent Olsson (reservanternes talsmann): Fru president! Med tanke på tidspressen i programmet och eftersom jag antar att de flesta känner till våra argument och varför vi vill ha en utredning, ska jag nöja mig med att yrka bifall den reservation som finns för den konservativa gruppen.

Ole Vagn Christensen (Næringsutvalgets talsmann): Fru præsident! Jeg skal blot udtrykke Næringsudvalgets flertals indstilling. Jeg skal gøre det kort, for den står jo optrykt. Når den tidligere taler ikke ønskede at få nogen større debat om spørgsmålet, føler jeg ingen anledning til at komme med nærmere argumenter.

Debatten om A 1273/näring ble avsluttet.

Rådet bifalt Næringsutvalgets forslag til rekommandasjoner i anledning av A 1300/næring.
Rådet besluttet å ta Dokument 8 til etterretning.

Votering om A 1273/næring samt beslutning vedrørende tilbakesending av A 1284/næring og A 1288/næring foretas under dagsordenspunkt 19.[9]

Presidenten: Det meddelas att beslut om Rek. 15/2000: Social dumping i EU/EØS tas under dagordningspunkt 19.[10]

[9] Se Protokoll 31. oktober 2003 s. 256 og 259–261
[10] Se Protokoll 31. oktober 2003 s. 256–258

11. Kultur – Kommunikation – Mobilitet – Forskning

Presidenten foreslo at B 218/næring, B 211/kultur og B 212/kultur ble tatt opp denne dagen. Resten av sakene på dagsordenspunkt 11 ble besluttet utsatt til 31. oktober. Vedtak vedrørende alle forslagene under dagsordenspunktet ble besluttet utsatt til 31. oktober.

Rådet bifalt presidentens forslag.

Dokumentasjon

A 1304/kultur	Udvalgsforslag om den nordiske kulturpolitik
A 1306/kultur	Udvalgsforslag om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren
A 1280/kultur	Medlemsförslag om gemensamma insatser för nordisk formgivning och design
B 218/næring	**Ministerrådsforslag om strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002 – 2004**
A 1244/kultur	Medlemsförslag om nordiskt TV-samarbete
A 1279/kultur	Medlemsförslag om värn av den nordiska språkgemenskapen
A 1292/velferd	Medlemsforslag om felles nordiske tiltak for å sikre tilgang til elektroniske fagbøker for synshemmede
B 211/kultur	**Ministerrådsforslag om udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet**
A 1289/kultur	Medlemsforslag om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden, herunder muligheden for et "nordisk uddannelsesår"
A 1305/kultur	Udvalgsforslag om studentermobilitet på området højere uddannelse
B 212/kultur	**Ministerrådsforslag om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation**

B 218/næring Ministerrådsforslag om strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002 – 2004

Næringsudvalget havde foreslået at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

> *at* Nordisk Ministerråd gennemfører Ministerrådsforslag B 218/næring og i den forbindelse inddrager Næringsudvalgets synspunkter i implementeringen af IT Strategi og Handlingsplanen 2002-2004, særligt med hensyn til rekommandationerne 11/2000/næring Nordisk IT-infrastrukturstudie, E-handel (digitale signaturer) og regelsæt for kryptering og 13/2000 næring IT-redskaber og deltagerdemokratiet i Norden

B 211/kultur Ministerrådsforslag om udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet

Kultur- og Uddannelsesudvalget havde foreslået at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at iværksætte udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet under hensyntagen til udvalgets bemærkninger betænkning over B 211/kultur

B 212/kultur Ministerrådsforslag om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation

Kultur- og Uddannelsesudvalget havde foreslået at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udarbejde "hvidbog"[11] om udbygning af Norden til en internationalt ledende forskningsog erhvervsregion

B 218/næring Ministerrådsforslag om strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002-2004

Transport- och kommunikationsminister **Kimmo Sasi** (Ministerrådets talsmann): Fru President! De nordiska länderna sägs vara bland världens ledande när det gäller utredning och användning av IT – i alla delar av samhället. Och, Norden besitter helt säkert en av världens mest avancerade underliggande IT-infrastrukturer.

Det särskilda med den nordiska IT-scenen är:

För det första, att det finns en gemensam förståelse för informationsteknologins strategiska betydelse för, på den ena sidan, Nordens kompetensutveckling och konkurrensförmåga, och på den andra sidan, de nordiska samhällenas kulturer och identitet.

För det andra har Norden en relativt likartad teknologisk utgångspunkt i relation till politiska behov på IT-området.

Frågan är om Norden kan vänta på eller förvänta sig att bli lett fram av EU på IT-området. De nordiska länderna kan möjligtvis nå mycket längre om de tillsammans ser inåt på gemensamma utmaningar, samtidigt med att de utåt stryker nordiska synpunkter på internationella fora.

De nordiska samarbetsministrarna etablerade Nordiska ministerrådet för informationsteknologi som ram omkring och plattform för ett stärkt nordiskt IT-samarbete i en självständig sektor som huvudsakligen fungerar på marknadens villkor. Ministerrådets roll är att placera ämnen på den politiska dagordningen och få dem belyst från deras tvärvetenskapliga och nordiska sida – helst i samarbete med de andra ministerråden som också sysslar med IT.

Ministerrådet vill med den strategi och handlingsplan som nu presenteras föreslå ett ramverk för samarbetet. Ministerrådet vill lyfta fram de större principiella IT-problemställningar och diskutera rambetingelser – samt arbetsfördelningen mellan den offentliga och privata sektorn.

Ministerrådet har redan tillsammans med näringslivet försökt realisera denna strategi på ett temaseminarium om "IT, bredbandspolitik och digitalt innehåll i ett nordiskt perspektiv" – det ena av de fem utpekade fokusområdena för fortsatt politisk debatt.

Det första fokusområdet är: Ett kunskapssamhälle för alla. Norden har inledningsvis varit framgångsrikt med att övergå till kunskapssamhälle för alla. Men det är fortsatt en central poli-

[11] Sekretariatets notat: Vitbok i EU-sammanhang är ett dokument från kommissionen som innehåller konkreta förslag till åtgärder inom ett speciellt område. Vitbok innehåller också bakgrundsbeskrivningar och motiveringar till förslagen. En vitbok i sin tur ger upphov till formella lagförslag som överlämnas till Europaparlamentet och EU:s ministerråd för beslut.

tisk utmaning att undgå att ny teknologi och den ökande betydelse som kunskap har för ekonomin och samhällsutvecklingen leder till en olämplig polarisering bland verksamheter och medborgare.

Det andra fokusområdet är: Indikatorer för och benchmarking av kunskapssamhället. IT är i Norden inte långt från att ha blivit var mans egendom, vilket sätter sin tydliga prägel på samhällsutvecklingen. För att mera precist kunna förhålla sig till IT-utvecklingen har ministerrådet i samarbete med de nordiska statistikbyråerna tagit initiativ till en undersökning, som bland annat visar att nordiska medborgare har privat tillgång till mobiltelefoner, datorer och Internet i respektive 88, 73 och 62 % av fallen. Ministerrådet har dessutom inlett ett nordiskt samarbete om statistisk metodutveckling för att bättre kunna förstå kunskapssamhället.

Det tredje fokusområdet är: Digital förvaltning. Digital förvaltning kan ses som en förelöpare för initiativ till att bygga ut de nordiska ländernas demokratier i kunskapssamhället. Men det är innehållet, tjänsterna, som skapar grunden för en utveckling av det medborgerliga deltagandet. Dessutom förutsätter den fortsatta utvecklingen att en rad rambetingelser bearbetas. Detta gäller till exempel standardiseringar, säkerhetsfrågor och "open source"-problematiken.

Det fjärde fokusområdet är: Bredband och digitalt innehåll. Ministerrådet har ingående behandlat digitalt bredband och dess användning – inte minst på tidigare nämnt temaseminarium tillsammans med näringslivet. Här framkom det att de nordiska länderna i varierande omfång överlåter utbyggandet av denna nya typ av infrastruktur till den privata marknaden. Det finns många goda grunder till att vara återhållsam från statens sida när det gäller att utpeka framtidens tekniska lösningar. Men en viktig principiell fråga är om marknaden kan se en förtjänst i att leverera bredband även till ytterområdena och i vilket omfång vi får se en fortsatt utveckling av användningsområdena, framväxten av "killer applications" och en ändring i det offentligas roll.

Det sista fokusområdet är: IT-säkerhet och tillit. Som rambetingelser är IT-säkerhet, medborgarnas och verksamheternas tillit till teknologin, en av de mest avgörande. Detta underströk Nordiska rådet i övrigt också mycket tidigt för ministerrådet. IT-säkerhet kan tillsammans med behovet av indikatorer och benchmarking sägas vara underliggande för de andra områdena i handlingsplanen:

Ett kunskapssamhälle för alla är endast möjligt om inte de svagaste medborgarna och verksamheterna konstant skall kämpa mot hackers, virusangrepp, spionage etc.

Digital förvaltning kan inte implementeras om man inte kan vara säker på vem man kommunicerar med och att detta sker i förtroende.

Bredband och digitalt innehåll ger inte mening om infrastrukturen domineras av bedragare och sabotörer.

Därför ser ministerrådet fram emot att under det svenska ordförandeskapet nästa år komma i gång med ett konkret nordiskt samarbete om IT-säkerhet, där ministerrådet ytterligare kommer att samarbeta nordiskt om digitala signaturer.

Detta projekt är det senaste bland ministerrådets fyra projekt som alla fördjupas i ministerrådets rullande verksamhetsplan. Detta är en bilaga till den handlingsplan som presenteras i dag, och utvecklingen i den kan löpande följas på Internet.

Fru President! Jag vill avslutningsvis betona att IT-sektorn självfallet även måste analyseras i ett globalt perspektiv. Den nu aktuella nordiska IT-strategin och handlingsplanen måste därför vidareutvecklas, fördjupas och fokuseras strategiskt så att vårt samarbete på denna sektor ger ett klart "mervärde", som siktar till att den nodiska konkurrenskraften på IT-sektorn fortsättningsvis kan upprätthållas även globalt. Vi bör även undvika överlappningar med det arbete som pågår inom ramen för EU och andra internationella organisationer, till exempel OECD.

Debatten om B 218/næring gjenopptas 31. oktober.[12]

[12] Se Protokoll 31. oktober 2003 s. 234, 240

B 211/kultur **Ministerrådsforslag om udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet**

B 212/kultur **Ministerrådsforslag om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation**

Statsråd **Kristin Clemet** (Ministerrådets talskvinne): Jeg skal først få lov til å presentere forslag B 211/kultur om en utviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer på utdanningsområdet.

La meg først få takke Kultur- og utdanningsutvalget for en gjennomgående positiv respons på ministerrådsforslaget, slik dette kommer til uttrykk i utvalgets betenkning.

Mobilitets- og støtteordningene på utdanningsområdet utgjør i dag et viktig instrument for det nordiske samarbeidet. Dette avspeiles av det faktum at ca. 15 000 borgere i Norden og nærområdene hvert år deltar i disse programmene. Det samlede budsjett for mobilitets- og støtteordningene beløper seg i 2002 til omkring 79 mill. DKK og omfatter hele spekteret fra grunnskolen til høyere utdanning og voksenopplæring.

Til grunn for ministerrådsforslaget ligger en bred gjennomgang av samtlige programmer. Denne gjennomgang har avdekket et behov for å omorganisere og forenkle programmene, slik at de i enda sterkere grad enn hittil kan fungere som politiske instrumenter i det nordiske samarbeidet. I samsvar med dette skisserer vi noen hovedtrekk i en utviklingsplan for programmene, basert på en felles, overordnet målsetting. Hovedbudskapet her er at programmene skal bidra til å fremme:

- det nordiske kultur-, språk og verdifellesskapet
- kunnskap, kompetanse og livslang læring
- økonomien og konkurransekraften i Norden

Forslaget om endret organisering og forenkling av programmene innebærer at vi heretter kun vil operere med fem programmer. Målgruppene for programmene vil være de samme som tidligere. Derved vil programmene i henhold til forslaget fra og med 1. januar 2004 reduseres fra ni til fem programmer, hvert av disse med en egen utviklingsplan og med fokusering på kvalitet, nordisk nytte, synergi og arbeidsdeling i forhold til de øvrige programmer. Etter dette vil vi derfor operere med følgende programmer:

- Nordplus Junior, med elever i grunnskolen og videregående skoler som målgrupper
- Nordplus, som i dag er rettet mot høyere utdanning
- Nordplus Voksen, rettet mot voksenopplæring og folkeopplysning
- Nordplus Språk, et tverrgående program med fokusering på det nordiske språksamarbeidet
- Nordplus Nabo, også dette er tverrgående program rettet mot nærområdene.

Tilbudene og støtteformene vil være forskjellig fra program til program. Vest-Norden vil – som i dag – være et prioritert område på tvers av alle programmer.

For Nordisk Ministerråd har det vært viktig å fastholde et selvstendig språkprogram med eget navn og budsjett – for å fremheve språksamarbeidet som et høyt prioritert område i det nordiske samarbeidet. I den forbindelse vil jeg gjerne understreke at språkprogrammet ikke bare er et mobilitetsprogram, men også et støtteprogram. Vi er på ministerrådets side enig med Nordisk Råd i at det utmerkede arbeidet som har vært utført til nå, skal og må videreføres. Jeg kan derfor forsikre rådet om at det nordiske språksamarbeidet som i dag finner sted gjennom bl.a. konferanser, ordbøker, språkpakker for barn og unge og merittgivende kurs for morsmålslærere, skal videreføres i hele sin bredde. Men vi ønsker likevel å etablere en felles ramme for det nordiske språksamarbeidet, og har derfor valgt å lage et felles program for nettopp å understreke dette.

Likeledes har vi etter grundige overveielser funnet at det fortsatt er behov for et selvstendig nærområdeprogram. Vi anser det som viktig at dette samarbeidet på det nåværende tidspunkt

fortsatt kan synliggjøres gjennom et eget navn og en egen plass på budsjettet, og også at samarbeidet kan ses i sammenheng med det mer overordnede nordiske nærområdeprogrammet.

Så noen ord om utviklingsplanen for programmene: Denne legger opp til at det skal foretas en jevnlig gjennomgang av fagområdene og støtteformene, slik at disse kan videreutvikles i forhold til dagsaktuelle nordiske prioriteringer. Målsettingen for hvert enkelt program vil derfor bli gjenstand for regelmessig "serviceettersyn", og vil kunne omformuleres der dette er ønskelig.

Tilsvarende skal det utvikles indikatorer som hjelp i evalueringsarbeidet for å se om målsettingene oppfylles. Disse vil også kunne inngå i Nordisk Ministerråds rapportering til Nordisk Råd om fremdrift og oppnådde resultater.

Med hensyn til Nordplus Junior vil det i utvikingsarbeidet bli lagt vekt på å utvide – jeg understreker utvide – tilbudene også til å omfatte "virtuell mobilitet" gjennom pedagogiske IKT-prosjekter innenfor rammen av det nordiske skolenettet. La meg understreke at ministerrådet også her er enig med Nordisk Råd i at den virtuelle mobilitet aldri må komme i stedet for fysisk mobilitet. Nordplus Junior er først og fremst ment som et redskap for å etablere nordiske møtesteder for barn og unge, møtesteder der de kan knytte kontakt og vennskap på tvers av landegrensene og få praktisk og jordnær hjelp til nabospråkforståelse.

Det er helt på det rene at vi i tiden fremover også må arbeide bevisst for å gjøre programmene mer kjent i forhold til relevante målgrupper og brukergrupper. Derfor skal det senest 1. januar 2004 etableres ordninger for brukerinformasjon om programmene på alle nordiske språk samt brukerkontakter i alle land og selvstyreområder.

Helt til slutt når det gjelder dette punktet, vil jeg gjerne få peke på at våre nordiske velferdssamfunn i dag konfronteres med en rekke utfordringer som følge av utviklingen på europeisk og globalt nivå. Jeg anser det som viktig at vi søker å fange opp disse utfordringene gjennom en løpende revisjon og fornyelse av det nordiske samarbeidet. Vi ønsker gjennom ministerrådsforslaget om en utviklingsplan for de nordiske mobilitetsprogrammene å bidra til dette.

Så skal jeg få lov til å presentere ministerrådsforslag B 212/kultur om å utvikle Norden til en internasjonal ledende region for forskning og innovasjon.

Kultur- og utdanningsutvalget har tatt på seg en pådriverrolle når det gjelder utbyggingen av det nordiske forskningssamarbeidet. Gjennom rekommandasjon 34/200/kultur1 har Nordisk Råd bedt de nordiske landenes regjeringer utarbeide en strategi for det nordiske forskningsrom. Jeg er glad for dette initiativet. Å styrke det nordiske samarbeidet som ledd i en felles internasjonalisering blir stadig viktigere, bl.a. sett i lys av utviklingen i Europa.

EU-toppmøtet i Lisboa for to år siden satte som målsetting at Europa skulle ha den mest konkurransedyktige og dynamiske kunnskapsøkonomi i år 2010. Dette målet skulle oppnås gjennom en større satsing på vitenskap, forskning og teknologi. Toppmøtet i Barcelona i år vedtok at man skulle ta sikte på å øke investeringene i forskning og utvikling til 3 pst. av BNP.

EU forsøker å skape et felles europeisk forskningsrom – A European Research Area, ERA. Dette er en spennende utvikling, men siden det i utgangspunktet er store forskjeller mellom landene, kan en slik prosess ta lang tid. Innen overskuelig fremtid er det langt bedre muligheter for å nå frem til et nordisk forskningsrom, eller en Nordic Research Area. Vi kjenner hverandre bedre, de kulturelle forskjellene er små, og forskningssamarbeidet på grunnplanet er omfattende og har dype røtter. De nordiske landene satser i dag betydelig på utdanning og forskning og har gode muligheter for å samarbeide om en ytterligere utbygging av et felles nordisk utdannings- og forskningsrom. I dagens situasjon kan man se på Nordens stilling som et ledd i utviklingen av "regionenes Europa".

Ministerrådet har fulgt opp Nordisk Råds rekommandasjon, først gjennom arbeidet med en rapport eller "grønnbok" om det nordiske forskningssamarbeidet. Denne er vedlagt som bakgrunn. Grønnboken legger opp til en ambisiøs målsetting: Innen ti år bør Norden være en av verdens mest attraktive utdannings-, forsknings- og næringsregioner. Grønnboken går også gjennom områder der det er særlig viktig å styrke det nordiske samarbeidet, og i dette ligger fremtidige prioriteringer. Vi har valgt å bruke noe tid på å drøfte disse prioriteringene, og det er et klart ønske om å styrke samarbeidet bl.a. innenfor forskerutdanning og å bygge ut ordningene med nordiske spissforskningssentre.

Forskningsministrene ønsker nå å følge opp rekommandasjonen og grønnboken gjennom å utarbeide en hvitbok for nordisk samarbeid innen forskning og innovasjon, i samsvar med det forslaget vi legger frem for Nordisk Råd. Hvitboken skal konkret definere rammevilkår, strategier og virkemidler for samarbeid innen forskning og innovasjon. Som Kultur- og utdannelsesutvalget selv peker på, er de fellesnordiske forskningsmidlene begrenset. En videre utbygging av det nordiske forskningssamarbeidet må forankres i nasjonale prioriteringer, investeringer og institusjoner. Eksisterende samarbeid bør utvides mellom universiteter og høyskoler, næringslivet, myndigheter og departement og andre nordiske organer og institusjoner. Det er en utfordring å få dette til, bl.a. gjennom å finne frem til gode mekanismer for å finansiere fellesnordiske initiativ. Nettopp derfor er arbeidet med hvitboken viktig, og vi ønsker å involvere alle sentrale aktører i utformingen av en slik hvitbok.

I tillegg til modeller for samfinansiering av nordiske initiativ har forskningsministrene spesielt ønsket at følgende samarbeidsmuligheter utredes nærmere i hvitboken:

- nordiske "joint actions", dvs. samarbeid om større europeiske og internasjonale investeringer
- nordiske forskerkurs og forskerskoler
- nordiske "Centers of Excellence" og nordiske forskningsinstitusjoner
- tematiske prioriteringsområder for nordisk samarbeid
- forskningssamarbeid om utviklingen av Internett og dets bruk

Jeg er glad for at Kultur- og utdannelsesutvalget slutter seg til disse punktene, og at disse punktene utredes videre.

Jeg ønsker å understreke at det er viktig å se forskning i sammenheng med utdanning, og da spesielt forskerutdanning. Her ser jeg mange muligheter til ytterligere fremskritt på nordisk nivå ved at forskerutdanningen i større grad enn tidligere blir grenseoverskridende. De nasjonale forskerutdanningssystemene kan i mye større grad åpnes for studerende fra andre nordiske land. Dette er definitivt en viktig komponent i et fremtidig nordisk forskningsrom. Nordisk Forskerutdanningsakademi – NorFa – spiller en viktig rolle når det gjelder å styrke det nordiske samarbeidet om forskerutdanning. NorFa etablerer nå de første nordiske forskerskolene. Også dette er et viktig ledd i utviklingen av det nordiske forskningsrommet.

Når det gjelder pilotprosjektet Nordiske Centers of Excellence, er rekommandasjonen fra Nordisk Råd fulgt opp. De nasjonale forskningsrådene i Norden har avsatt midler til pilotprosjekter, slik at det nå er iverksatt. Denne samfinansieringsmodellen mellom Ministerrådet og forskningsrådene er en interessant finansieringsmodell som jeg håper vi kommer til å se mer av i fremtiden.

Pilotprosjektets emneområde er globale klimaforandringer, et område hvor vi i Norden har fremstående forskere, men hvor man i de enkelte nordiske land kan ha vanskelig for å oppnå en "kritisk masse". Dette området er godt egnet for etableringen av virtuelle nettverk og bruk av felles utstyr og infrastruktur.

I morgen blir navnet på de nominerte kandidatene offentliggjort på en pressekonferanse. Allerede nå kan jeg konstatere at nivået på søknadene var gledelig høyt, og at vi i Norden helt sikkert kommer til å bli stolte over det arbeid som disse nordiske spissforskningssentrene vil utføre. Det vil være interessant å teste modellen med slike sentre også på andre fagområder enn det nåværende. Et av de viktigste instrumentene i EUs sjette rammeprogram er "Networks of excellence", dvs. samme tanke som "våre" nordiske sentre, men i større skala. Det sier seg selv at de nordiske forskningsgruppene som deltar i nordisk spissforskning, har en fordel når de skal søke om EU-nettverkspenger. Som sagt kan et regionalt samarbeid være grunnlag for et fremtidig internasjonalt samarbeid.

Jeg er glad for at Kultur- og utdannelsesutvalget slutter seg til forslaget om å utarbeide hvitboken. Jeg forstår at utvalget er utålmodig. Vi planlegger å iverksette arbeidet med hvitboken meget snart. Jeg håper og tror at resultatet av arbeidet vil bli så konkret og så nyttig at det forsvarer tiden vi har valgt å bruke på det.

Eero Akaan-Penttilä: Arvoisa presidentti! Työjärjestyspuheenvuorona lyhyesti haluan vain ilmoittaa, että luurien kautta tulkit ilmoittivat suurimman osan äskeisestä puheesta luetun niin nopeasti, että sitä oli mahdotonta kääntää.

Tämä on hyvä tietää. Sehän tulee ääninauhan kautta purettua ja sillä lailla tulee yleiseen tietouteen. Haluan kuitenkin kiinnittää kommunikaatioon tällä laillakin huomiota.

Presidenten: Näin minäkin ymmärsin, että tulkit eivät pysyneet mukana. Haluaako joku protestoida äskeistä menettelyä? – Jollei, todetaan, että me joka tapauksessa saamme ministerin puheen kirjallisena jälkikäteen.

Eero Akaan-Penttilä: Pyydän kyllä, että pöytäkirjoihin merkitään tämmöisen tapahtuman olleen.

Presidenten: Tämä varmasti voidaan todeta tässä puheenjohtajan suulla, että valitettavasti näin kävi. Toisaalta ymmärrän myös sen ongelman, että me olemme luvanneet pysyä aikataulussa ja ministereille mahdollisuuden käyttää puheenvuoro.

Tämä on erittäin valitettavaa. Me halusimme toisaalta viedä kokousta eteenpäin siten, että me ehdimme myös käsitellä asiat huomenna. Sen takia olemme joutuneet pitkittämään kokousta, jotta saamme asiat käsiteltyä.

Pahoittelen tätä tapahtunutta. Pyrimme vastaisuudessa hoitamaan asiat niin, että ministerit saavat esittää oman asiansa aivan rauhassa, kuten olemme suunnitelleet ohjelmassa. Heillehän oli varattu aikaa, ja nyt Kristin Clemet yritti parhaansa mukaan nopeuttaa kokouksen kulkua. Kiitos siitä. Tietenkin toisessa päässä tapahtui niin, että osa kokousedustajista ei voinut seurata, mitä tapahtui.

Ordskiftet mellom Eero Akaan-Penttiläs og Presidenten i svensk oversettelse:
Ärade president! Som en kommentar till tolkningsordningen vill jag bara kort meddela att tolkarna meddelade via lurarna att största delen av föregående tal lästes så snabbt att det var omöjligt att översätta.

Det här är bra att veta. Det kommer ju en utskrift av bandet och på så sätt kommer talet till allmän kännedom. Jag vill ändå på detta sätt fästa uppmärksamhet vid kommunikationen.

Presidenten: Jag förstod också att tolkarna inte hann med. Vill någon protestera mot förfarandet? – Om inte konstaterar jag att vi i varje fall får ministerns tal skriftligt i efterhand.

Eero Akaan-Penttilä: Jag ber ändå att det antecknas i protokollet att en dylik händelse inträffat.

Presidenten: Detta kan säkert konstateras med ordförandens ord, att tyvärr gick det såhär. Å andra sidan förstår jag också problemet med att vi har lovat att hålla tidtabellen och ministrarna möjlighet att yttra sig.

Detta är mycket beklagansvärt. Vi vill å andra sidan föra mötet framåt så att vi också hinner behandla ärendena i morgon. Därför har vi varit tvungna att förlänga mötet för att få ärendena behandlade.

Jag beklagar det inträffade. Vi försöker i fortsättningen sköta saker och ting så att ministrarna i lugn och ro får framföra sin sak, som vi har planerat i programmet. Tid hade reserverats för dem och nu försökte Kristin Clemet enligt bästa förmåga påskynda mötet. Tack för det. Det ledde naturligtvis i andra ändan till att en del av mötesrepresentanterna inte kunde följa med vad som hände.[13]

[13] Kristin Clemets tale ble distribuert til alle medlemmene innen debatten 31. oktober

Lena Jensen (Kultur- og Utdannelsesutvalgets talskvinne, B 211/kultur): Jeg skal legge fram komiteens innstilling til B 211/kultur.

Nordisk Ministerråd startet i 2001 et utredningsarbeid om de nordiske mobilitets- og støtteordninger for utdanning. 21. juni 2002 mottok Kultur- og utdanningsutvalget et ministerrådsforslag med en utviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer, basert på dette utredningsarbeidet.

Ministerrådet foreslår at de eksisterende støtteordninger samordnes innenfor et mindre antall ordninger. Ministerrådsforslaget omfatter utvekslingsordninger på alle utdanningsnivåer, unntatt forskerutdanning, som administreres av NorFa. I tillegg omfatter forslaget språkprogrammer og programmer for nærområdene.

Forslaget går i korthet ut på å redusere dagens støtteordninger til fem programmer.

- Nordplus junior – et program for grunnskole- og ungdomsutdanninger
- Nordplus – et program for høyere utdanninger
- Nordplus voksen – et program for voksenopplæring og folkeopplysning
- Nordplus språk – et program for nordisk språkpolitikk
- Nordplus nabo – et program for utdanningssamarbeid med nærområdene, spesielt Baltikum og Nordvest-Russland

Ministerrådsforslaget inneholder også et forslag om at brukerinformasjonen skal økes på alle nordiske språk, og at brukerkontakten skal forbedres. Det fremgår også av forslaget at administrasjonen av alle programmene skal utiliseres, at det samlede budsjettet ikke skal reduseres, og at utviklingsarbeidet skal være avsluttet innen utgangen av 2004.

Kultur- og utdanningsutvalget har behandlet ministerrådsforslaget 26. juni og 24. september 2002. Komiteen er svært positiv til at ministerrådet har iverksatt dette arbeidet og støtter hovedprinsippene i forslaget som er lagt fram. Forenklingen og de nye titlene på programmene vil gi brukerne et bedre overblikk over hvilke støtteprogrammer som finnes, og hvor de skal henvende seg for å få informasjon. Dette er av avgjørende betydning for at mange skal få mulighet til å benytte seg av disse ordningene.

Utvalget har likevel noen bemerkninger til forslaget.

Det første gjelder tidsrammen i ministerrådsforslaget. De eksisterende programmer er forlenget til 31. desember 2003, mens utviklingen av de nye programmene først skal være avsluttet ved utgangen av 2004. Dette gir et tomrom på et år, og det er uavklart hvilke programmer som skal være gjeldende. Dette kan selvfølgelig løses ved å forlenge de eksisterende programmer ytterligere. Utvalget mener derimot at ministerrådet heller bør fremskynde prosessen, slik at de nye programmene kan tas i bruk fra 1. januar 2004.

Utvalget vil også kommentere ministerrådets forslag om å videreutvikle mobilitetsprogrammene til også å omfatte såkalt virtuell mobilitet, i form av pedagogiske IKT-prosjekter via det nordiske skoledatanettet. Utvalget mener det er viktig å bruke de pedagogiske mulighetene ny teknologi gir i det nordiske utdanningssamarbeidet. Likevel vil utvalget understreke at dette kun må være et supplement til studentutveksling. Denne typen virtuelle møter kan aldri erstatte den opplevelsen og læringen som skjer når elever og studenter får anledning til selv å reise og oppleve de nordiske land.

Utvalget har også sett spesielt på det nye programmet som skal hete Nordplus språk, som inkluderer de eksisterende programmene Nordmål, Nordkurs og Nordisk språkråd. Størsteparten av disse eksisterende ordningene handler ikke direkte om mobilitet, men har til hensikt å sikre betingelsene for den nordiske språkforståelsen. Utvalget er derfor usikre på hvilke konsekvenser sammenslåingen av disse ordningene vil få for det nordiske språksamarbeidet. Språksamarbeid har sammenheng med mobilitet, men arbeidet omfatter mange flere forhold. Det er viktig for utvalget å understreke at nordisk språksamarbeid ikke skal nedprioriteres eller skal erstattes av en ensidig fokusering på mobilitetsordninger.

Utvalget har også merket seg at ministerrådet foreslår å utilisere administrasjonen av de nye programmene fra 1. januar 2004. Utvalget har forståelse for at man forsøker å minimere kostnadene og effektivisere administrasjon og informasjon. Det er likevel viktig at målsettingene med

programmene og brukernes behov settes i fokus. Utvalget vil derfor understreke at det må velges én operatør som kjenner de nordiske landenes særtrekk, og som kan arbeide på tvers av landegrensene.

Til slutt er utvalget opptatt av de hindringer for mobilitet på utdanningsområdet som det pekes på i Ole Norrbacks rapport "Nordbornas rättigheter" og i Nordenutvalgets rapport "Grenseløst Norden". Disse rapportene viser bl.a. at mange elever og studenter opplever problemer med å få godskrevet eksamener fra andre nordiske land. For at de nye mobilitetsordningene skal kunne fungere etter hensikten, må slike problemer ryddes av veien. Dersom en nordboer skal velge å ta deler av sin utdanning i et annet nordisk land, uavhengig av hvilket nivå det er snakk om, må han eller hun være trygg på at denne utdanningen blir godkjent i hjemlandet.

Helt avslutningsvis vil jeg på vegne av Kultur- og utdanningsutvalget si at ministerrådets forslag til videreutvikling av støtte- og mobilitetsordningene vil være et viktig bidrag til å gi flere elever og studenter muligheten til å ta deler av sin utdanning i Norden.

Derfor foreslår utvalget at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å iverksette utviklingsplanen for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer innenfor utdanningsområdet, med de bemerkninger utvalget gir uttrykk for i betenkningen.

Frode Sørensen (Kultur- og Utdannelsesutvalgets talsmann, B 212/kultur): Fru præsident! Såfremt Norden fortsat skal udvikle sig, og vi skal styrke vores konkurrenceevne og sikre, at vi også fortsat kan finansiere vores velfærd, så er det vigtigt at styrke indsatsen med udbygning af forskning og erhvervsudvikling.

Overordnet set kommer Norden forhåbentlig til at bestå af hele to vækstområder, Vestnorden og Østersøområdet. Men skal vi være det hestehoved foran, som er nødvendigt i fremtidens benhårde konkurrence, så er det nødvendigt med både offentlig og privat finansieret forskning.

Derfor kan jeg på Kultur- og Uddannelsesudvalgets vegne varmt anbefale, at der udarbejdes en hvidbog om udbygning af Norden til en ledende forsknings- og erhvervsregion, og jeg vil tilføje, at vi håber, at der kommer sådan lidt speed på, lidt fart på denne ting, for det er ikke noget, vi kan vente med i meget, meget lang tid.

Jeg vil bare lige fremhæve et par punkter: Specielt er der punkter, hvor der lægges op til, at nordiske forskere samarbejder om større europæiske og internationale investeringer, det synes jeg er meget perspektivrigt, men også tankerne om nordiske forskerkurser og forskerskoler peger i den helt rigtige retning.

Dermed vil jeg sige, da jeg er sidste taler i dag: Jeg har overholdt tiden og håber, at hvidbogen må blive en succes for hele Norden på det forsknings- og erhvervsmæssige område.

Debatten om B 211/kultur og B 212/kultur ble avsluttet.
Debatten om B 218/næring gjenopptas 31. oktober.[14]

Sesjonen ajourneres til 31. oktober kl. 09.00.

[14] Se Protokoll 31. oktober 2003 s. 234, 240

Torsdag den 31 oktober 2002
kl. 09.00 – 16.30

Presidenter: Jens Christian Larsen (12–13, 1), Bjarne Kallis (13–16), Kaj Ikast (17–20, 11) og Outi Ojala (21–23)

Dagsorden

12	**Bärkraftig utveckling – En ny kurs för Norden**
13	**Utrikesministrarnas redogörelse**
	Försvarsministrarnas redogörelse
1	**Sessionens högtidliga öppnande (forts.)**
14	**Närområdet**
15	**Västnorden**
16	**Människohandel och kriminalitet**
17	**Patienträttigheter – Barnskydd**
18	**Planer och budget för det nordiska samarbetet**
19	**Uppföljning och avskrivning av Nordiska rådets rekommendationer framställningar och yttrande**
20	**Val**
21	**Tal av den nyvalde presidenten**
22	**Fastställande av tid och plats för nästa session**
23	**Sessionens avslutande**

Jens Christian Larsen overtok ledelsen av forhandlingene.

Ragnar Erlandson gjeninntok sin plass i Rådet.

12. Bärkraftig utveckling – En ny kurs för Norden

Presidenten: Fortsettelse av dagsordenspunkt 1 Sessionens högtidliga öppnande, hilsninger gis etter dagsordenspunkt 12, kl. 09.45.[1] Dagsordenspunkt 11 blir behandlet etter dagsordenspunkt 17.[2] Det vil bli kutt i talertiden ved behov.

Rådet bifalt presidentens forslag.

Dokumentasjon

	Samarbejdsministrenes midtvejsrapport om opfølgning af strategien "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden" (2001–2004) (Dokument 9)
	Et nordisk indikatorsæt. Bæredygtig udvikling, når vi målet? (Dokument 10)
Rek. 9/2001	Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden
B 216/medb	Ministerrådsforslag om økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse
A 1287/miljö	Medlemsförslag om EU:s beslut om dioxin
A 1301/miljö	Utskottsförslag om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning vid beslut om fiskerikvoter m.m.

Rek. 9/2001 Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden

Miljö- och naturresursutskottet hade föreslagit

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rek. 9/2001/miljø till handlingarna och avvaktar nästa års meddelande i anledning av tredje att-sats, fjärde att-sats, femte att-sats och sjätte att-sats,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 9/2001/miljø vad angår första att-sats, andra att-sats och sjunde att-sats för Rådets del är slutbehandlade.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar och Nordiska ministerrådet

1) *att* verka för att en ratificering av Kyotoprotokollet åstadkoms under år 2001 och att protokollet träder i kraft innan 10-årsuppföljningen av FN-mötet i Rio äger rum år 2002
2) *att* genomföra projekt för att prova Kyoto-mekanismerna i Östersjöområdet, bl.a. genom att en gemensam nordisk marknad för kvothandel upprättas senast 2005
3) *att* ta initiativ till åtgärder på internationellt plan för att bemöta och mildra konsekvenserna av de förväntade klimatförändringarna och att därvid ta stor hänsyn till utvecklingsländernas behov och möjligheter att anpassa sig till den nya situationen

[1] Se s. 181
[2] Se s. 234

4) *att* verka för att de indikatorer som utvecklas på internationellt plan för att mäta bärkraftig utveckling tar hänsyn till såväl sociala som ekonomiska och miljömässiga faktorer

5) *att* som ett led i utvecklandet av en väsentligt ökad resurseffektivitet vidareföra de insatser som hittills gjorts på nationell och nordisk nivå angående reduktions- och effektiviseringsmålen faktor 4 och faktor 10, bärkraftiga produktions- och konsumtionsmönster och materialsflödesanalyser m.m.

6) *att* initiera forskning och utveckling angående teknologi för vätgas (hydrogen) som framtida energibärare

7) *att* fastställa ministerrådsförslag B 201/när om "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden" med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet Närområdesutskottet i dess betänkande över förslaget

B 216/medb Ministerrådsforslag om økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse

Medborger- og Forbrugerudvalget havde foreslået at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Ministerrådsforslag om økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse, og inddrage Medborger- og Forbrugerudvalgets kommentarer som de fremgår af udvalgets betænkning

A 1287/miljö Medlemsförslag om EU:s beslut om dioxin

Miljø- og naturresurseudvalget havde foreslået at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at – på baggrund af en afklaring af status for allerede pågående nationale og internationale initiativer – udarbejde retningslinjer for et nordisk samarbejde om dioxin og dioxinlignende PCB i fødevarer gennem følgende initiativer:

- samarbejde mellem landbrugs-, fiske- og fødevareområdet med inddragelse af øvrige relevante sektorer, herunder miljøsektoren, med henblik på at opnå et helhedsperspektiv på spørgsmålet
- samarbejde med myndighederne i Østersølandene
- samnordiske kontrol- og overvågningsprogrammer udformes
- prøveudtagningsmetodik og analysevirksomhed belyses
- nordiske retningslinjer for dataopbevaring af prøveresultater udarbejdes
- supplerende samnordisk forskning om risikovurdering og toxicitet styrkes

A 1301/miljö Utskottsförslag om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning vid beslut om fiskerikvoter m.m.

A. Miljö- och naturresursutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* verka för att de råd som ICES ger angående uttaget av marina resurser inom ett visst havsområde får största möjliga genomslagskraft och så vitt möjligt uppfattas som bindande samt att ICES i sin rådgivning också ger rekommendationer om användande av selektiva redskap

2) *att* verka för att ICES facilitet för databehandling har sådan kapacitet att ICES kan ge snabb och tillförlitlig rådgivning angående uttaget av marina resurser

3) *att* verka för att ett effektivt system, innefattande aktiv kontroll och ekonomiska stimulansåtgärder, utvecklas för att motverka discard

B. Miljö- och naturresursutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att styrka havsmiljö- och fiskeriforskningsinstitutionerna i de nordiska länderna

Reservation – avvikande åsikt

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj) stöder utskottets beslut vad gäller:

A. att-sats 2) och 3) och B. att-sats;

men är emot utskottets beslut vad gäller:

A. att-sats 1)

Samarbejdsministrenes midtvejsrapport om opfølgning af strategien "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden" (2001–2004) (Dokument 9)

Et nordisk indikatorsæt. Bæredygtig udvikling, når vi målet? (Dokument 10)

Miljøminister **Siv Friðleifsdóttir** (Ministerrådets talskvinne): Samarbeidsministrene godkjente tidligere i år den midtveisrapport om strategien for bærekraftig utvikling som nå er forelagt Nordisk Råd til orientering. Implementeringen er godt i gang, og det har skjedd fremskritt siden strategien trådte i kraft i begynnelsen av 2001 både i Nordisk Ministerråds regi og nasjonalt i landene.

I samtlige relevante fagministerråd er bærekraftig utvikling på agendaen, og de nordiske ministrene drøfter den politiske satsingen på området. Bærekraftig utvikling og målsetningene fra strategien blir tatt inn i de nye sektorstrategier og handlingsplaner, og det er iverksatt innsatser og prosjekter på stort sett alle målsetninger. De enkelte sektorer avsetter midler på sine budsjett til gjennomførelsen og implementeringen, og det er stor interesse for å søke midler fra den sentrale pulje som er avsatt til bærekraftig utvikling.

Det er viktig at strategien nasjonalt fortsatt forankres politisk i landene. Helt i tråd med dette konstaterte den norske statsminister, Kjell Magne Bondevik, på det nordiske statsministermøte i mai 2002 i Molde at det nordiske regjeringssamarbeidet er i god fremdrift vedrørende oppfølgingen av den nordiske strategi for bærekraftig utvikling. Og jeg er enig med ham. I det omfang det utarbeides nye landestrategier, avspeiler den nordiske strategi seg i disse. Flere av landene gir også uttrykk for at strategien kan anvendes proaktivt i forhold til innsatsene i EU. På samme måte som i EU bør strategien forankres på høyeste politiske plan. Her kan parlamentarikerne i Nordisk Råd spille en aktiv rolle nasjonalt og være med på å drive prosessen fremover.

I det foreløpige indikatorsett som rådet har mottatt, er det valgt indikatorer som kan vise utviklingen i forhold til viktige mål eller innsatser i strategien for bærekraftig utvikling, og som gir mulighet for å måle om de enkelte nordiske land og selvstyrende områder eller det samlede Norden er på vei mot bæredyktighet. Det arbeides fortsatt på å ferdiggjøre indikatorsettet, og nå satser vi på å utfylle de siste fagområder, slik at vi kan bruke indikatorrapporten proaktivt ved å sende den frem til EU som et bidrag til deres prosess vedrørende bærekraftig utvikling.

På verdenstoppmøtet om bærekraftig utvikling i Johannesburg i begynnelsen av september i år gav vi fellesnordisk et aktivt innspill til toppmøtet. Vi holdt et nordisk sideevent om den nordiske strategien og det nordiske samarbeidet. Nordisk Råds president, Outi Ojala, og den tidligere finske president Martti Ahtisaari deltok sammen med de nordiske miljøministrer i et panel og fremførte sine synspunkter og visjoner.

Ministerrådets erfaringer med å gjennomføre den nordiske strategi ble fremført i plenum, og vi deltok i en rundebordsamtale om fremtidens innsatser for å gjennomføre den politiske dekla-

rasjon og handlingsplan som ble vedtatt i Johannesburg. Endelig var det på utstillingen i Ubuntu Village en presentasjon av den nordiske strategi, det nordiske samarbeidet og nordiske nord/syd-prosjekter, kalt Local Dialogue 21. De reaksjoner vi fikk i Johannesburg, viser at vi kan være stolte av våre bidrag der.

Så vil jeg gjerne si noe om det videre arbeidet: Den eksisterende oppfølgingsgruppe planlegger å avholde en konferanse om oppfølging av strategien nå sist i november, hvor vi forventer oss kritiske og konstruktive innspill fra deltakere fra f.eks. forskning, erhvervsliv, arbeidsliv, kommuner, lokale Agenda 21 nettverk og andre frivillige organisasjoner. Det skal drøftes hvorledes aktørene selv bidrar i handling, hvordan det skapes synergieffekter ved nettverksoppbygging, og hvordan myndighetene kan tilrettelegge forholdene for og støtte slike innsatser.

Samarbeidsministrene skal nå nedsette en forhandlingsgruppe med representasjon fra alle land og de selvstyrte områdene. Gruppen skal ha ansvaret for å forhandle revisjonen av strategien. Vi må i denne sammenheng sørge for at det blir utnevnt representanter i en jevn kjønnsfordeling, som til sammen kan dekke både den økonomiske, sosiale og miljømessige dimensjon i bærekraftig utvikling. Mandatet løper fra 1. januar 2003 til 31. desember 2004. Det forventes at den reviderte strategi, som skal gjelde fra 2005 til 2008, vil styrke innsatsen vedrørende den sosiale og økonomiske dimensjon.

Tidsplanen er ennå ikke fastlagt, men jeg forestiller meg at forhandlingsgruppens foreløpige arbeid kan avrapporteres på sesjonen 2003. Det forventes at det ferdigforhandlede forslag til revidert strategi forelegges Nordisk Råd som et ministerrådsforslag på sesjonen høsten 2004 med henblikk på ikrafttredelse 1. januar 2005.

Marianne Jelved (Miljø- og Naturressursutvalgets talskvinne, Dokument 9, Dokument 10 og Rek. 9/2001/miljø): Hr. præsident! Jeg er talsmand for både Miljø- og Naturressourceudvalget og for Midtergruppen.

Allerførst vil jeg på begge gruppers vegne takke ministerrådet for meddelelsen vedrørende rekommandationen om "Bæredygtig Udvikling – En ny kurs for Norden" og for det nordiske indikatorsæt "Bæredygtig udvikling – Når vi målet?"

Strategien "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden" blev forelagt af samarbejdsministrene og drøftet på Nordisk Råds temamøde 2001 om et bærekraftigt Norden i Oslo den 2.–3. april 2002, og strategien blev endeligt vedtaget på Nordisk Råds ekstrasession i Kungälv den 26. juni sidste år. Ved temakonferencen fik vi stor anerkendelse for vort miljøarbejde i Norden.

Da samtlige nordiske lande har ratificeret Kyoto-protokollen og arbejder for, at andre lande ratificerer protokollen, finder udvalget, at den første at-sats samt den anden at-sats om Østersøen som prøveområde for Kyoto-mekanismerne bør kunne afskrives, ligesom den sidste at-sats om fastsættelse af en strategi kan afskrives.

De øvrige at-satser ønsker udvalget opretholdt, dels for at afvente at arbejdet med indikatorer præsenteres for Nordisk Råd i forbindelse med sessionen, dels for at afvente at et forslag til revision af strategien fremlægges i Nordisk Råd i 2003.

Det er af flere grunde et vigtigt arbejde, der er sat i gang. Der er mange kortsigtede, forskellige særinteresser, der kan blokere for en langsigtet og holdbar udvikling. Derfor er der brug for politisk samarbejde om en målrettet og konkret strategi for en bæredygtig udvikling.

På dette område kan det nordiske arbejde gøre en forskel. Vi kan med vores konkrete arbejde vise et godt eksempel på, hvordan vi gennem samarbejde kan komme i gang med konkrete løsninger af fælles problemer. De nordiske lande kan med den nordiske strategi i hånden påvirke forhandlingerne i de internationale sammenhænge.

Den nordiske strategi er da også blevet formidlet i de relevante internationale organisationer og fora såsom indspil til Johannesburg-topmødet i september, EU-topmødet i Barcelona i foråret, OECD's møde i maj sidste år og til en lang række af internationale møder om bæredygtighed og om miljø.

Ambitionerne i den nordiske strategi kunne have været større. Men vi har fundet sammen i nordisk konsensus, og det er en begyndelse. Det er vigtigt, at der er tale om et perspektiv frem til 2020, og at der skal ske en løbende rapportering og en løbende opfølgning. Der er altså tale om en rullende plan.

Dynamikken og fremskridtene vil kræve et stadigt engagement fra parlamentarikere og fra ngo'er, der skal presse på over for regeringerne, og det er også Nordisk Råds opgave.

Vi skal følge tæt med i gennemførelsen, både hvad angår vores nationale regeringers ansvar, og hvad angår Nordisk Ministerråds ansvar, og alle skal være opmærksomme på, at strategien skal revideres i 2004 med henblik på mål og indsats i årene 2005-2008.

Strategien skal altså evalueres, og på den baggrund skal der forhandles en revision af strategien, som efter planen skal forelægges samarbejdsministerrådet, miljøministerrådet og statsministrene og lederne af selvstyreområderne.

Men, men, men: Nu er der tale om bæredygtig udvikling, der omfatter både miljø, sociale områder og økonomiske områder. Strategien er meget fokuseret på miljø. Det kan jo gå an i første omgang, hvor vi skal i gang. Men for 2005-2008 går det ikke.

Derfor en opfordring til alle Nordisk Råds udvalg om at interessere sig for den proces og for mulighederne for at præge den. Vi bør være pådrivende og tværgående. Der skal sættes flere mål for den sociale udvikling, og der er jo nok af områder at tage op. Jeg skal bare nævne nogle eksempler som uddannelse af alle, integration, udstødning fra arbejdsmarkedet og misbrugsproblemer.

Der skal ligeledes sættes mål for det økonomiske område. Bæredygtighed er ikke kun et spørgsmål om miljø, selv om det område også er yderst vigtigt. Skævheden i strategien bliver ganske tydelig, når vi ser på indikatorerne. Indikatorerne er helt afgørende for hele projektet.

Der arbejdes i mange internationale organisationer på at udvikle indikatorer, altså målemetoder, for at kunne følge, om udviklingen går mod de mål, vi har sat os. Det nordiske indikatorsæt er et godt redskab i vores arbejde med at undersøge, om vi opfylder de mål, vi har sat os. Der kan jo kun måles på udvalgte dele af en sektor. Men de udvalgte indikatorer kunne for mig at se godt gøres væsentligt mere markante.

Ambitionsniveauet er simpelt hen ikke højt nok på alle områder. Her vil jeg nævne et område som fiskeri. Når jeg således læser indikatorerne for fiskeri, kan jeg ikke se, hvor skoen trykker på det område, og værre er det, at der slet ikke er fastsat indikatorer for fødevaresikkerhed. Fødevaresikkerhed er et prioriteret politikområde i Nordisk Råd, men her får vi ikke det redskab, vi har brug for til at gøre vores arbejde.

Det glæder mig dog at læse, at man i det nordiske levnedsmiddelsamarbejde nu har igangsat et udredningsarbejde med henblik på at identificere relevante, gode og målbare indikatorer, som kan bruges som instrumenter for rapportering af fremskridt på levnedsmiddelområdet.

I øvrigt vil der skulle arbejdes med udvikling af indikatorerne, hvilket også fremgår af det nordiske indikatorsæt. Derfor ser jeg med store forventninger frem til et opdateret og udvidet indikatorsæt, der skal kunne sendes til EU-topmødet i foråret 2003.

Hr. præsident! Afslutningsvis vil jeg understrege vigtigheden af, at vi fortsat nordisk er med til at markere os på dette område i international sammenhæng, og jeg vil opfordre til, at vi såvel fortsat følger det internationale arbejde tæt som det nationale hjemme hos os selv og vores fælles nordiske projekt.

Debatten om Dokument 9, Dokument 10 og Rek. 9/2001/miljø ble avsluttet.

Presidenten gjorde oppmerksom på at dagsordenspunkt 11 ville bli behandlet etter dagsordenspunkt 17.[3]

[3] Se s. 234

B 216/medb **Ministerrådsforslag om økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse**

Fiskeriminister **Svein Ludvigsen** (Ministerrådets talsmann): Matvaretrygghet er et viktig politisk spørsmål i alle de nordiske land, og det er et område hvor Norden har felles interesser. Alle vil derfor ha stor nytte av et utvidet samarbeid mellom de nordiske land på dette området.

Målsetningene for det nordiske samarbeidet for å øke mattryggheten i Norden er fastlagt i slutterklæringen fra ministermøtet om mat i København i 2000 og i forslagene i kapittel 6 i den nordiske strategien for bærekraftig utvikling. Dette er bl.a. fulgt opp gjennom ministerrådserklæringen fra Grønland i august i år, hvor de nordiske matministrene ble enige om å arbeide for at Norden skal være en pådriver for å sikre trygge matvarer av høy kvalitet gjennom en sunn produksjon. Dette skal gjøres ved å:

- etablere en nordisk plattform for matvaretrygghet for å styrke den nordiske innflytelsen i internasjonale forhandlinger og prosesser
- iverksette en handlingsplan for å involvere forbrukerne i større grad i beslutningsprosessen

De nordiske embetsmannskomiteer på matområdet ble bedt om å arbeide videre med ministerrådets anbefalinger med sikte på en realisering på det nordiske plan.

Den tverrsektorielle prosjektgruppen har utarbeidet en nordisk handlingsplan for matvaretrygghet. Handlingsplanen gir anvisning på hvordan arbeidet med aktuelle konkrete tema skal gjennomføres når disse egner seg for et nordisk samarbeid. Planen skal brukes til å optimalisere arbeidet innenfor allerede eksisterende strukturer.

De nordiske land er i internasjonal sammenheng små land med begrensede ressurser. For å gjøre seg internasjonalt gjeldende og få gjennomslag i de fora der standarder og kriterier for mattrygghet fastsettes, er de nordiske land avhengige av å koordinere sine synspunkter og forskningsressurser. Handlingsplanen vil således også være et nyttig redskap i arbeidet knyttet til internasjonale organisasjoner som arbeider med spørsmål knyttet til mattrygghet og matkvalitet.

For å vise hvordan den foreslåtte arbeidsmodellen kan anvendes er det valgt ut fire aktuelle temaer innenfor ulike fagområder. Disse temaene er:

- zoonoser, dvs. sykdommer som overføres fra dyr til menneske
- modernisering av den offentlige kjøttkontrollen
- sporbarhet
- risikovurdering av akrylamid, dvs. kreftfremkallende stoff som dannes ved steking

I tillegg er det besluttet å se nærmere på et samarbeid med henblikk på å oppnå et helhetsperspektiv knyttet til dioksinproblematikken. Dette er et tema som det nye svenske formannskapet har varslet at de vil fokusere særskilt på. Som det vil fremgå av et senere punkt i formiddagensdrøftelse, stemmer dette godt overens med Nordisk Råds ønske, jf. medlemsforslag A 1287/miljö.

I alle de nordiske land er det behov for å styrke forbrukerinnflytelsen ved utformingen av matpolitikken. Som et resultat av et seminar med representanter for ulike interesseorganisasjoner, er det utarbeidet en nordisk handlingsplan – "Styrking av forbrukerinnflytelsen på matområdet". Planen skal gjennom nærmere angitte delmål sikre et mer helhetlig perspektiv i matpolitikken og sikre forbrukerne styrket innflytelse i beslutningsprosessen ved utvikling av regler og kontroll av matvarer, både nasjonalt, i nordisk sammenheng og internasjonalt. I dette arbeidet vil spesielt åpenhet og dialog stå sentralt. For å oppnå målsettingene i planen er det utarbeidet konkrete strategier, samt forslag til konkrete tiltak og virkemidler for å iverksette strategiene. Ansvaret for iverksettelsen påhviler landene med støtte fra ministerrådet.

Det er ministerrådets oppfatning at iverksettelsen av tiltakene i ministerrådsforslaget vil bidra til økt mattrygghet og matkvalitet for de nordiske borgerne. Jeg ser frem til Nordisk Råds synspunkter på de fremlagte forslag og handlingsplaner.

Marianne Carlström (Medborger- og Forbrukerutvalgets talskvinne, B 216/medborger): Medborgar- och konsumentutskottet har fått ministerrådsförslag om ökad livsmedelstrygghet i Norden, starkt genomslag i internationella forum och stärkt konsumentinflytande för behandling. Det har varit ett angenämt arbete. Utskottet är mycket till freds med målsättningarna i ministerrådsförslaget både att stärka det nordiska genomslaget i internationella organ och att stärka inflytandet över vad som hamnar i våra matkorgar.

På förslag av det dåvarande Europautskottet antog Nordiska rådet vid sessionen i fjol ett antal rekommendationer på livsmedelsområdet.[4] Det är utskottets uppfattning att ministerrådet har kommit så väl i gång med att förverkliga målsättningarna i rekommendationerna att de kan avskrivas. Genom det förslag som nu har lämnats bekräftar ministerrådet att frågeställningarna fortsatt kommer att vara aktuella.

Medborgar- och konsumentutskottet vill att ministerrådets arbete med att stärka det nordiska inflytandet i internationella förhandlingar och processer utvidgas till att också omfatta relevant samarbete om implementeringen av internationella bestämmelser och rekommendationer på livsmedelsområdet. Vi bör inte enbart agera gemensamt i förhållande till andra utan vi måste också agera gemensamt när det gäller att implementera avtalen och rekommendationerna i våra nordiska länder, så att vi inte skapar nya gränshinder. Här önskar utskottet en dialog med ministrarna om det fortsatta arbetet.

Vi vill rikta ministerrådets uppmärksamhet på det förslag om EU:s beslut om dioxin som kommer att behandlas senare under denna dagordningspunkt. Denna fråga är i högsta grad relevant för arbetet med livsmedelssäkerhet, och vi föreslår därför att detta tema inarbetas i ministerrådsförslaget.

Slutligen vill vi rikta ministerrådets uppmärksamhet på de budgetmässiga konsekvenserna av förslaget och uppmanar därför ministerrådet att ta hänsyn till detta i det budgetarbete som snart kommer att påbörjas för år 2004. Det har varit glädjande för oss att konstatera att det enträgna arbete som utförts inom ramen för Nordiska rådet och det tidigare Europautskottets strävanden att lyfta fram konsumenterna som en viktig aktör har gett utslag i en särskild handlingsplan för att stärka konsumenternas inflytande på livsmedelsområdet. Genom att involvera konsumentorganisationerna redan vid utarbetandet av handlingsplanen har ministerrådet visat att man verkligen menar allvar med vad man säger.

Herr president! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Debatten om B 216/medborger ble avsluttet.

A 1301/miljö **Utskottsförslag om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning vid beslut om fiskerikvoter m.m.**

Sinikka Bohlin (Miljø- og Naturressursutvalgets talskvinne): Herr president! Norden har en lång tradition av att bedriva hållbart fiske, och man har en ansvarig fiskeriförvaltning. Havsresurserna utgör ett underlag för ekonomier och kulturer i många samhällen i Norden och i Nordens närområden. För vissa nationer utgör det dessutom en mycket viktig ekonomisk sektor. Nära 50 procent av all fisk som konsumeras inom EU kommer från de nordiska havsområdena Nordatlanten, Nordsjön och Östersjön.

Miljö- och naturresursutskottet har i sitt utskottsförslag uppmärksammat betydelsen av att värna om den marina resursen. Havets resurser ska utnyttjas ansvarigt, bärkraftigt och hållbart

[4] 24/2001/medborger, 25/2001/medborger og 26/2001/medborger (red.anm.)

och därmed medverka till samhällets hållbara utnyttjande av naturresurserna. En ren havsmiljö är en förutsättningen för att det ska kunna genomföras. Det låter väldigt självklart, men sanningen är att samtidigt som haven producerar mat som vi äter sker en dumpning av olika näringsämnen och gifter, det sker utsläpp av olja och en mängd andra typer av föroreningar. På land hade vi inte accepterat att djur som vi använder till konsumtion skulle växa upp under sådana förhållanden.

Stora ansträngningar har redan gjorts för att förvalta de marina resurserna på ett bärkraftigt sätt. Men är dagens förvaltning anpassad till dagens situation? Med tanke på med vilken effektivitet fiskerinäringen bedrivs på haven i dag, med större och snabbare fartyg, effektivare fångstredskap och modern teknik, behövs det snabba åtgärder. Utskottet anser att det behövs nya tankesätt, en mer effektiv beslutsprocess och en konstruktiv dialog angående användandet av marina resurser.

Vi pekar i vårt förslag på några förhållanden i det nuvarande fisket som bör förbättras. De nuvarande fångstredskapen tar upp alltför mycket oönskad fisk. Den fisk som förs undan har en mycket liten chans att överleva, så det är viktigt att alltför små fiskar och arter man inte vill fånga kan undkomma oskadda ur redskapen. Sådana redskap finns redan i dag men kan säkert utvecklas mer. Vi anser därför att den framtida ekosystembaserade policyn ska inriktas på att använda specialredskap för de arter som vi fiskar. Endast redskap utformade efter de specifika arter man vill komma åt och som låter mindre fiskar undkomma oskadda ska få användas.

Ett annat stort problem är att den oönskade fisk som tagits upp ofta slängs tillbaka i havet. Få av dessa fiskar överlever, vilket innebär att naturresurser går till spillo. På världsplanet beräknas att mer än 20 miljoner ton kastas över bord innebärande en förlust på cirka 20 miljarder kronor. Vi anser att det behövs en kombination av åtgärder för att komma till rätta med detta problem. Vi måste få en förbättrad registrering både av använda redskap och av vad som fiskas. Det ska finnas uppgifter på varje båt om art, mängd, storlek och var den har fångats. Det ska ske en registrering på land av alla dessa data. Vi anser också att någon form av ekonomiska incitament bör prövas för att fiskarna ska acceptera bifångst.

Beträffande åtgärder för att komma åt problemet pekar utskottsförslaget på två faktorer av betydelse för att åstadkomma en bärkraftig förvaltning. Vi pekar dels på behovet av förbättrad rådgivning inklusive stärkande av och kompetensutveckling i de nationella fiskeriforskningsinstituten, dels på åtgärder för att förbättra och framför allt öka användningen av selektiva redskap samt system för att motverka överfiske. Dessa frågor hänger samman. Det behövs både kompetenta och väl fungerande nationella institutioner och ett starkt internationellt organ vars rekommendationer har tyngd i diskussionen.

Det behövs också en kraftfull satsning på metodutveckling och bättre kontroll. Vi har i vårt förslag pekat på det internationella havsforskningsrådet ICES som en tänkbar huvudorganisation för rådgivning om havsmiljö och havsresursfrågor. Fördelen är att fler forskare involveras än på nationellt plan och att forskarnas konsensus får större genomslagskraft. Men en förutsättning för att ICES ska kunna få genomslag är att rådgivningen är baserad på så mycket fakta, så många observationer och uppfattas som så väl underbyggd att den faktiskt blir allmänt accepterad.

Uppgiften att stärka ICES kunde ske på flera plan. Som en åtgärd för att höja effektiviteten och statusen bör ICES få tillgång till toppmodern utrustning. De nordiska länderna bör bland annat verka för att organisationens datorsystem uppgraderas för bättre och snabbare bearbetning av data och att ICES rådgivning ännu mer än nu baseras på tillförlitliga data om de marina bestånden.

Herr president! Härmed yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Presidenten ba talerne korte ned sine taler pga. tidspress.

Fiskeriminister **Svein Ludvigsen**: Utvalgsforslaget om nordisk innsats for å styrke gjennomslaget av fiskerirådgivningen gir meg anledning til noen korte refleksjoner om fiskeriforvaltningen – og jeg lover at det skal være kort.

Kapasiteten og effektiviteten i fangstteknologien i fiskeriene er et hovedproblem, slik det blir pekt på i forslaget. Uten at den store overkapasiteten i verdens fiskerier blir redusert, klarer vi ikke å løse de øvrige problemene. Derfor har også Verdens matvareorganisasjon – FAO – vedtatt en egen handlingsplan med veiledning knyttet til disse spørsmål.

Uten å løse overkapasitetsproblemet vil vi verken kunne møte overfiske, vi vil ikke kunne få bukt med utkast, og vi vil ikke skape lønnsomhet innen næringen. I så måte er overkapasiteten en trussel både mot bosettingen og kystkulturen.

Så konkret til utvalgsforslaget. I pkt. 1 omtaler man at "[...]och så vitt möjligt uppfattas som bindande samt at ICES i sin rådgivning[...]". Den biologiske rådgivningen er nettopp det – rådgivning. Forskernes råd om fiske kan verken frita eller frata de besluttende myndigheter, dvs. oss politikere, ansvaret for å fastsette kvoter og regler for fiskeriene. Rådgivning kan således ikke på noen som helst måte være bindende – kun rådgivende.

Noe annet er selvsagt at det er viktig å lytte til rådgivningen og forsterke forskningsinnsatsen for å fremme en bedre fiskeri- og havforvaltning.

Økosystem basert på forvaltning er et annet sentralt mål. I den sammenhengen er det nødvendig å se alle nivåer i næringskjeden i sammenheng. Derfor kan vi heller ikke utelukke sjøpattedyrene – sel og hval – fra høsting.

Under pkt. 2 står det et forslag om "att verka för att ICES facilitet för databehandling har sådan kapacitet att ICES kan ge snabb och tillförlitlig rådgivni[...]". Det er da en glede for meg å kunne meddele Nordisk Råd at Norge for sin del i anledning ICES sitt 100-års jubileum i København for noen uker siden gav en ekstraordinær bevilgning på 800 000 NOK, slik at ICES kan få fasiliteter for databehandling som vil gjøre organisasjonen i stand til å gi bedre rådgivning, så vi har fra norsk side fulgt opp de anbefalinger som kommer fra utvalget, og hvis jeg får lov, president, vil jeg oppfordre andre land til å bidra ytterligere.

Asmund Kristoffersen (den sosialdemokratiske gruppen, A): Som utvalgsleder, føler jeg behov for å si noe nå. Jeg viser til vår hovedtalskvinne, Sinikka Bohlins innlegg, som jeg slutter meg til. Jeg viser også til samarbeidsminister og norsk fiskeriminister, Svein Ludvigsens innlegg.

Forslaget reiser en viktig problemstilling, dvs. hvordan vi håndterer de ulike lands og forskernes råd når det gjelder fiskerikvoter. Det kan selvsagt oppstå konflikt og meningsforskjell mellom forskernes råd og fiskernes ønsker og behov for kvoter som gir nødvendig inntekt. På lengre sikt har selvsagt begge parter felles interesser. Alle er tjent med at kvotene settes slik at vi får en bærekraftig forvaltning av våre fiskeriressurser.

Det er også slik at forskerne ikke nødvendigvis alltid har det eneste riktige svaret. Fiskernes observasjoner og erfaringer kan mange ganger være et nødvendig supplement når man skal vurdere uttak og fastsetting av kvoter.

Hovedintensjonen i forslaget er å styrke forskningsgrunnlaget, og det har min fulle støtte. Svaret på om vi i framtiden kan høste av havets fiskeriressurser er betinget av riktig beskatning. Bærekraftig beskatning er også et overordnet miljøspørsmål. De økologiske lovene er slik at en ubalanse i havet kan true vår forpliktelse til å opprettholde vårt biologiske mangfold. Det kan reises innvendinger – slik også Ludvigsen gjorde – mot at forslaget gir for stor avgjørelsesmyndighet til forskere, og spesielt ICES – Det internasjonale havforskningsinstituttet. Jeg mener at det er riktig å styrke forskningens mulighet til å gi gode råd – råd som bygger på sikker kunnskap om bestandsbedømmelse, og slik at rådene blir slik at det gir troverdighet for oss alle.

Men jeg vil til slutt sterkt understreke at forslaget fra utvalget ikke gir noe forskningsinstitutt noen fullmakt til å beslutte fastsetting av kvoter. Det ville være helt i strid med våre demokratiske prinsipper. Endelig kvotefastsetting kan kun gjøres gjennom nasjonale beslutninger og eventuelt gjennom forpliktende avtaler mellom to eller flere land, eller organisasjoner som har fått fullmakt fra alle sine lands regjeringer og parlament. Dette betyr at forslaget må forstås slik at ICES fortsatt skal ha en rådgivende funksjon.

Sven-Roald Nystø (Samisk Parlamentarisk Råd, Norge): Spørsmålet om en bærekraftig utvikling angår oss alle. Spesielt er det viktig å fremme en bærekraftig samfunnsutvikling i våre lands

nordområder og i det arktiske området for øvrig. Her er det grunn til å framheve det arbeidet som gjøres i Arktisk Råd og av de arktiske parlamentarikerne.

Det er to næringer som er spesielt viktige for den arktiske urbefolkningen. Den ene er reindrift og den andre er selvfølgelig fiskerier og fangst av marine pattedyr. Jeg anmoder Nordisk Råd og de respektive land å sørge for at urbefolkningens interesser ivaretas når kvoter fastsettes. Det gjelder å sikre det materielle grunnlaget for urbefolkningens kultur.

Presidenten gjorde oppmerksom på at Nystø fikk ordet unntagelsesvis i 2 minutter. 2 minutters taletid skulle gjelde også for kommende talere.

Jógvan á Lakjuni (den konservative gruppen, Ff): Hr. præsident! Som repræsentant for Færøerne vil jeg gerne udtrykke min forundring over, at et så radikalt forslag, som det her er efter min opfattelse, skal komme til afstemning i Nordisk Råd i dag. Alle, der kender en lille smule til det her problem, må se – det er min overbevisning – at det her forslag vil have den modsatte virkning, end formålet er med det.

Bliver det vedtaget, vil det gøre afstanden mellem forskere, fiskere og beslutningstagere endnu større. Jeg har en baggrund for min påstand. På Færøerne lever vi hundrede procent af fisk, og jeg tør påstår her med al respekt for forskerne, at hvis Færøerne havde lyttet til ICES gennem årene, så var vi aldrig kommet ud af den krise, som vi var i, den store krise i 1993-1994. Dér var rådgivningen fra ICES, at vi skulle fiske, jeg tror det var 5.000-6.000 ton torsk, men det viste sig, at der var så megen torsk, at vi fiskede over 30.000 ton. Og der var stadig væk megen torsk tilbage.

Nu er det sådan, at vi på Færøerne ikke har kvoter, men vi har fiskedage. Jeg synes, at de andre lande også skulle tænke lidt på det. Nu har jeg så lidt tid, men jeg vil sige, at jeg har al mulig respekt for forskerne, men der er en anden gruppe af specialister, som vi helt glemmer i den forbindelse, og det er fiskerne. Dem, der lever i erhvervet, og som selvfølgelig også har en interesse i at udnytte de marine ressourcer med varsomhed, således at vi får et bæredygtigt fiskeri.

Det, jeg her siger, er måske stærkt, men jeg vil advare kraftigt mod det her forslag. Færøerne vil i hvert fald aldrig kunne godtage det. Nu er jeg suppleant her i Nordisk Råd, så jeg ved ikke, om man kan tage forslaget tilbage, eller man kan forandre det. Men jeg vil komme med det forslag, at man tager det tilbage og diskuterer det mere og tager hele økosystemet med ind og alle forskerne, også fiskerne!

Presidenten gjorde oppmerksom på at A 1301/miljö blir besluttet under dagsordenspunkt 19.[5]

Jóannes Eidesgaard (den sosialdemokratiske gruppen, Jvfl.): Hr. præsident! Et forslag bør ikke rejse problemer, men løse problemer. Desværre var jeg ikke med til udvalgsmødet i Stockholm i sidste måned, hvor dette udvalgsforslag om at styrke gennemslaget af forskerrådgivning ved beslutninger om fiskerikvoter m.m. blev behandlet.

Jeg er for så vidt enig med udvalgsformanden i, at der er tale om en rådgivning, og at en rådgivning ikke bør fritage, eller som Svein Ludvigsen sagde, fratage, politikernes ansvar for at træffe beslutningerne. Men jeg er helt overbevist om, at dersom vi havde fulgt den rådgivning, der kom fra ICES, så boede der ikke mennesker på Færøerne mere.

Der kom en anbefaling om 0 ton torsk i 5 år, og det er klart, at en nation, der alene har sin indtægt fra fiskerierhvervet, ikke kan følge en sådan rådgivning. Men med al respekt for rådgivningen, med al respekt for biologerne, så er man nødt til, når man træffer sådan en beslutning, at tage det samfundsmæssige indhold med i overvejelserne.

---

[5] Se s. 262

Derfor er jeg meget ked af, at man har en formulering, som siger, at man så vidt muligt skal opfatte råd fra ICES som bindende. Men jeg er ikke uenig med min færøske kollega i, at der måske var mulighed for, at man tog forslaget tilbage igen for at omformulere det, så også vi, der ønsker at følge lovgivningen, får mulighed for at være med til at træffe beslutning om forslaget.

Debatten om A 1301/miljö ble avsluttet.

Rådet bifalt Medborger- og Forbrukerutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av B 216/medborger.
Rådet bifalt Miljø- og Naturressursutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av A 1287/miljø.
Rådet besluttet å ta Dokument 9 til etterretning.
Rådet besluttet å ta Dokument 10 til etterretning.

Presidenten: Det meddelas att beslut om rekommendation 9/2001: Strategi for en bæredygtig udvikling tas under dagordningspunkt 19.[6]

[6] Se s. 258–259

1. Sessionens högtidliga öppnande (gjenopptatt)

Hilsninger

President för Europeiska Unionens parlamentariska församling **Klaus Bühler**: President, ladies and gentlemen! Thank you very much for the kind invitation to say a few words on the occasion of the Nordic Council's fiftieth birthday. I am particularly pleased to speak just before the session on foreign policy and on security and defense issues, as I am representing the assembly of the Western European Union, Europe's first interparliamentary forum for security and defense.

Since 1993, in the Nordic Council, you have made a special point of including foreign affairs and security on you agenda. In 1992, Denmark and later Finland, Iceland, Norway and Sweden, joined the assembly of the WEU as observers or associated members.

The Nordic region has opened up to new partners and new ideas. For a long time, you have been helping to prepare new members to come closer to the Union. You are particularly active in the Baltic states, and you keep close relationships with Russia.

Last week, a delegation from the WEU assembly was in Kaliningrad, another focal point of your stabilizing policy in the region. We will be very pleased if the European Union can find ways of complementing the efforts you are making to find solutions for this Russian enclave.

The Nordic countries bring to European security the fruit of many years of UN peacekeeping experience. You were practicing some of what we call the Petersberg decisions well before the European Union invented the concept ten years ago. Today I have just returned from a visit to the Coalition Cooperation Center in Tampa, Florida, where Denmark, Finland, Norway and Sweden have their military representatives together with 43 other countries engaged in Operation Enduring Freedom. The spirit of cooperation that reigns among the participating nations was palpable. It is a most valuable asset, because only together can we combat terrorism successfully. The United States are aware of that, and it is extremely keen to keep the Coalition together.

The Coalition countries are also aware that we need a comprehensive long-term strategy to protect our societies from terrorism. Military means are not enough and can only be a part of the engagement that is necessary. The fight against terrorism is one issue that preoccupies us.

The threat posed by weapons of mass destruction is another important issue. It must be dealt with through the United Nations. The authority of the Security Council must not be challenged.

As far as Europe's burgeoning security and defense policy is concerned, we have to work together now to bring the theory of the Petersberg missions into the reality of modern practice. One practical aspect of European security is procurement, making sure we have the best value for money when equipping our forces. All Nordic nations, with the exception of Iceland, are equal partners in the 19 strong Western European Armaments Group, which still operates under the aegis of the WEU with the Assembly providing the essential parliamentary oversight. We are in the process of drawing up a report on the Western European Armaments Group that will be discussed at our December plenary session in Paris. The findings of that report are already taking shape. After years of preliminary work, it is time to move on.

We propose that armaments, research and development activities should benefit from joint funding, while procurement programs should be managed by a single agency, based on the principle of openness towards those who wish to participate in a given program. Both Norway and Iceland, for example, helped shape the post-war security world. We want them to keep doing so in close cooperation with the European Union. We need them on our side, just as we need other non-European Union nations. By opening the Assembly's doors to non-members, we have gained insight into a wide range of security issues which go beyond the WEU and the European Union and encompass the special concerns of the Nordic region. We are looking forward to deepening our interparliamentary exchanges, especially where our security and defense are concerned.

The convention on the future of Europe is tackling the question of how best to ensure the involvement of national parliamentarians in this particular subject at the level of the European Union. I very much welcome the number of contributions to the convention from national parlia-

mentary representatives from this part of the world. We in the assembly believe that the interparliamentary model as practiced in the Nordic Council is a particularly appropriate one. It is a model for establishing a direct link between the Union and our local communities and constituencies. With the European Union resolved to play a more active part in international affairs, national parliamentarians are taking a growing interest in exchanging views with their fellow colleagues.

I wish you a good work here in your Council, and I thank you for your attention.

Klaus Bühlers tale i dansk oversettelse:

Ærede formand, mine damer og herrer. Mange tak for den venlige opfordring til at sige et par ord i anledning af Nordisk Råds 50 års jubilæum. Som repræsentant for Vestunionens parlamentariske forsamling, Europas første mellemparlamentariske forum for sikkerhed og forsvar, er jeg især glad for at få ordet lige inden sessionen for udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.

Siden 1993 har I lagt vægt på at diskutere udenrigsanliggender og sikkerhedsspørgsmål i Nordisk Råd som fast punkt på dagsordenen. I 1992 sluttede Danmark sig til WEU's parlamentariske forsamling, og senere kom Finland, Island, Norge og Sverige til.

Norden har åbnet op for nye partnere og nye ideer. Igennem lang tid har I hjulpet til med at forberede nye medlemmer på at nærme sig EU. I er særligt aktive i Baltikum og har tætte forbindelser til Rusland.

I sidste uge besøgte en delegation fra WEU's parlamentariske forsamling Kaliningrad, der er et andet tyngdepunkt i jeres stabiliseringspolitik i regionen. Vi vil sætte stor pris på, hvis EU kan finde metoder, der kan supplere jeres indsats for at finde løsninger for denne russiske enklave.

De nordiske lande bidrager til den europæiske sikkerhed med mange års erfaring fra fredsbevarende arbejde i FN-regi. I praktiserede noget af det, vi kalder Petersberg-beslutningerne, længe før EU opfandt begrebet for ti år siden. Jeg er netop i dag kommet tilbage fra et besøg i Coalition Cooperation Center i Tampa, Florida, hvor militære repræsentanter for Danmark, Finland, Norge og Sverige sammen med 43 andre lande diskuterede Operation Enduring Freedom. Den samarbejdsånd, der herskede mellem de deltagende nationer, var åbenlys. Det er meget vigtigt, for det er kun ved at stå sammen, at vi kan bekæmpe terrorismen effektivt. USA er klar over det og er meget opsat på at holde sammen på samarbejdet.

De lande, der er med, er også opmærksomme på, at vi har brug for en omfattende og langsigtet strategi for at beskytte vores samfund mod terrorisme. Det er ikke nok med militære midler. De udgør kun en del af den nødvendige indsats. Kampen mod terrorisme er et emne, der optager os meget.

Den trussel, som masseødelæggelsesvåben udgør, er et andet vigtigt emne. Det skal håndteres gennem FN. Der må ikke sættes spørgsmålstegn ved Sikkerhedsrådets autoritet.

Hvad angår Europas spirende sikkerheds- og forsvarspolitik, må vi sammen føre teorien fra Petersberg-missionen ud i livet. Et praktisk aspekt af den europæiske sikkerhed er indkøb. Vi skal sikre os, at vi får mest for pengene, når vi udruster vores styrker. Bortset fra Island er alle de nordiske lande ligeværdige partnere blandt de 19 medlemmer af WEAG (Western European Armaments Group), der stadig virker i WEU-regi og med den parlamentariske forsamling som den, der har det nødvendige parlamentariske opsyn.

Vi er i øjeblikket ved at udarbejde en rapport om WEAG, der vil blive diskuteret på vores plenarsession i Paris i december 2002. Rapportens konklusioner er allerede ved at tage form. Efter års forberedende arbejde er det tid til at komme videre.

Vi foreslår, at udrustnings-, forsknings- og udviklingsaktiviteterne bør have fordel af fælles finansiering, mens indkøbsprogrammerne bør styres af et enkelt organ, der baseres på princippet om åbenhed overfor dem, der ønsker at deltage i et givent program. For eksempel var både Norge og Island med til at skabe efterkrigstidens sikkerhedsbillede. Vi ønsker, at de fortsat skal være med og arbejde tæt sammen med EU. Vi har brug for, at de er på vores side, ligesom vi har brug for andre lande, der ikke er medlemmer af EU. Ved at åbne den parlamentariske forsamling for ikke-medlemmer har vi opnået en indsigt i en lang række sikkerhedsspørgsmål, der går

udover WEU og EU og omfatter Nordens særlige situation og bekymringer. Vi glæder os til at uddybe de mellemparlamentariske diskussioner, især når det gælder sikkerhed og forsvar.

Konventet om Europas fremtid diskuterer, hvordan man på EU niveau bedst sikrer de nationale parlamentarikeres medvirken i dette vigtige spørgsmål. Jeg opfordrer kraftigt repræsentanter fra de nationale parlamenter i denne del af verden til at komme med bidrag til konventet. Vi i den parlamentariske forsamling mener, at den mellemparlamentariske model, der praktiseres i Nordisk Råd, er særdeles velegnet. Det er en model for, hvordan man kan etablere en direkte forbindelse mellem EU og de lokale samfund. Med EU's faste beslutning om at deltage mere aktivt i internationale spørgsmål bliver de nationale parlamentarikere mere og mere interesseret i at udveksle synspunkter med kolleger i andre lande.

Jeg ønsker jer held og lykke med arbejdet i Nordisk Råd og takker for jeres opmærksomhed.

Europaparlamentets representant **Heidi Hautala**: Ärade president! Kära nordiska kolleger! Jag har den angenäma uppgiften i dag att från Europaparlamentet och dess talman Pat Cox få hälsa till detta jubilerande möte. Låt mig ännu en gång få ansluta mig till dem som har gratulerat Nordiska rådet till dess 50 år.

Under det föregående året har vi i Europaparlamentet i allt fler sammanhang träffat våra nordiska kollegor och diskuterat konkreta vardagliga gemensamma intressen. Där vill jag naturligtvis nämna EU:s nordliga dimension. Jag vill också tacka det danska ordförandeskapet inom EU för att ha involverat Europaparlamentet mycket starkt i formuleringen av det kommande aktionsprogrammet i den nordliga dimensionen. Jag kan också uttrycka min glädje över att Nordiska rådets insats för den nordliga dimensionen har varit betydelsefull och innehållsmässigt mycket berikande. Vi kan dra stor nytta av de konkreta miljöprojekt som nu äntligen ser ut att komma i gång i samband med den nordliga dimensionen. Speciellt vill jag nämna vattenreningsverket i S:t Petersburg och de viktiga kärnsäkerhetsprojekten i nordvästra Ryssland som faktiskt är mycket brådskande.

Låt mig också nämna att den finansieringsmodell som nu håller på att utvecklas för projekten i den nordliga dimensionen kanske kan fungera som en modell för en modern förvaltning som tar i beaktande alla deltagarnas intressen och insatser på ett obyråkratiskt sett. Som bekannt behöver EU mindre byråkrati och mera av praktiska arrangemang.

Det finns stora utmaningar inom den nordliga dimensionen, men vi måste utvidga den till nya sektorer, till exempel folkhälsa med tanke på det stora hiv-problem som nu växer i våra närområden.

Herr president! Utvidgningen av EU är nu ett faktum. Där skulle jag vilja säga att Nordiska rådets insatser för utvecklingen i Baltikum har varit och är av stor betydelse för EU:s utvidgning. Med tanke på det kommande EU-Ryssland-toppmöte som kommer att hållas i Bryssel – låt oss alla gemensamt göra vårt ytterstå för att garantera goda grannrelationer med Ryssland, vilket skulle innebära också det civila samhällets insatser från båda sidor.

EES-avtalet är fortsatt Norges och Islands integrationsmodell. Man kan objektivt konstatera att EES-ländernas inflytande över EU:s beslutsformulering har minskat under de gångna åren. Två faktorer bör nämnas där.

Europaparlamentets medbestämmanderätt betyder att man mindre kan garantera att de diskussioner som äger rum i förberedande kommittéer leder till önskade slutsatser. Där har vi i Europaparlamentet inviterat våra kolleger från Norge och Island till mera praktiskt samarbete under beslutsfattande procedurer i viktiga frågor för båda parter. Men faktum är också att EES-avtalets momentum minskar med EU:s utvidgning.

De nordiska värdena har förändrat EU:s politiska riktlinjer under de föregående åtta åren. Varför då inte stärka ännu mera det nordiska inflytandet inom EU?

Vi har många gemensamma uppgifter som kan stärkas ännu mer inom EU, om Norge och Island, låt oss hoppas, en dag vågar ta det avgörande steget och bli medlemmar i EU. På miljöområdet, i öppenheten och på jämställdhetsområdet har vi bara att vinna tillsammans.

Låt mig ännu en gång gratulera.

Giedre Purvaneckiene, Vicepresident för Baltiska Församlingen: Mr. President, Excellencies, Ladies and Gentlemen,

On behalf of the Baltic Assembly, I would like to cordially congratulate the Nordic Council on its 50th anniversary. This is indeed a jubilee, and we, the Baltic States, rejoice with you.

Eleven years ago we Estonians, Latvians and Lithuanians regained our independence. We were very grateful to you, our Nordic neighbours, for your courage in being the first to recognise our independence, and for your strong support at this crucial time.

Your understanding and firm standards strengthen our mutual relations and solidarity and helped the international community to better understand the aspirations of the Baltic peoples to resume their proper place among the European family of nations.

The Baltic nations still vividly recall the first visit of Nordic parliamentarians during the period of radical change in our countries. Your experience and support helped create a successful model for Baltic co-operation. Your experience and support are still helping us to improve our co-operation model, so that we can more effectively adapt it to meet the new requirements of international policies.

After Estonia, Latvia and Lithuania regained their independence the Nordic countries became our closest partners in the areas of investment, trade and transport.

What we especially needed was experience in forming democratic institutions and that is what you so generously shared with us. As the process of globalisation and economic integration intensifies, regional co-operation becomes increasingly more essential. The main aim of regional co-operation is to ensure the stability, development and security of the respective regions. The Baltic and Nordic region has become one of the most dynamic areas in Europe and this strategic importance increases as the enlargement of the European Union approaches.

We are gratified that, during recent years, the partnership between the Baltic and the Nordic countries has encompassed more and more new directions. We are now establishing an eight-member family of nations that is making a unique contribution, not just in our region but throughout Europe.

The integration of the Baltic and Nordic countries, and ever-closer co-operation among the eight countries are the political testimony to our shared values and goals and stimulate the increasing influence of Northern Europe on the continent and even in the world.

Currently Europe is articulating its vision for the future. All the Baltic and Nordic countries are deeply involved in this historic process of change. Our region is more preoccupied with European integration than ever before. This is a moment for the candidate countries Estonia, Latvia and Lithuania in their accession negotiations with the European Union; this is truly a historic unification of our region with the rest of Europe.

Once again I would like to highlight the invaluable political and practical support that we, the Baltic States, received from the Nordic countries in our quest to be integrated into the European Union.

Now is the time to resume active discussions about how our organisations, the Baltic Assembly and the Nordic Council as well as the Baltic Council of Ministers and the Nordic Council of Ministers will co-operate in the future, once we are a part of the European Union. Our organisations have already started to co-operate at the practical level of committees, presidiums and party groups to solve issues of common concern.

I am convinced that the ever-closer co-operation and political dialogue between our organisations will strengthen the importance of the Northern European region in the new enlarged Europe.

Ladies and Gentlemen! Once again I heartily congratulate you on the 50th anniversary of the co-operation organisation of the Nordic countries. I wish you an equal measure of success in the future and I view the co-operation between the Baltic Assembly and the Nordic Council with great confidence. Thank you!

Giedre Purvaneckienes tale i dansk oversettelse:

Hr. formand, Deres excellencer, mine damer og herrer,

På vegne af Baltisk Forsamling vil jeg ønske Nordisk Råd hjerteligt tillykke med 50 års jubilæet. Det er i sandhed en glædelig begivenhed, og vi i Baltikum glæder os sammen med jer.

For 11 år siden genvandt vi estere, letter og litauere vores uafhængighed. Vi var meget taknemmelige for, at I, vores nordiske naboer, havde mod til at være de første til at anerkende vores uafhængighed, og fordi I støttede os så stærkt i denne afgørende periode.

Jeres forståelse og konsekvente standarder har styrket vores indbyrdes forhold og solidaritet og hjulpet det internationale samfund til bedre at forstå balternes stræben efter at genindtage deres naturlige plads i gruppen af europæiske nationer.

De baltiske stater husker stadig det første besøg af nordiske parlamentarikere i en periode, hvor vores lande gennemgik radikale forandringer. Jeres erfaring og støtte hjalp os til at skabe en vellykket model for baltisk samarbejde. Jeres erfaring og støtte hjælper os stadig i forbedringen af vores samarbejdsmodel, så den mere effektivt kan tilpasses kravene i international politik.

Efter Estland, Letland og Litauen opnåede uafhængighed, blev Norden vores tætteste samarbejdspartner indenfor investering, handel og transport.

Vi havde især brug for erfaring i at udforme demokratiske institutioner, og det var de erfaringer I så gavmildt delte med os. I takt med at globaliseringsprocessen og den økonomiske integration forstærkes, bliver regionalt samarbejde mere og mere betydningsfuldt. Hovedsigtet med regionalt samarbejde er at sikre stabiliteten, udviklingen og sikkerheden i regionerne. Den baltiske og nordiske region er blevet en af Europas mest dynamiske regioner, og regionens strategiske betydning øges som udvidelsen af EU nærmer sig.

Vi er lykkelige for, at samarbejdet mellem Baltikum og Norden i de senere år har omfattet flere og flere nye aspekter. Vi er i færd med at skabe en gruppe på otte lande, der bidrager væsentligt ikke blot til vores egen region, men til hele Europa.

Integrationen af de baltiske og nordiske lande og det stadigt tættere samarbejde mellem os er et politisk vidnesbyrd om vores fælles værdier og mål og forstærker Nordeuropas stigende indflydelse på det europæiske kontinent og tilmed i hele verden.

Europa er i øjeblikket ved at realisere sin vision for fremtiden. Alle landene i Baltikum og Norden er dybt involveret i denne historiske forandringsproces. Vores region er mere optaget af europæisk integration end nogensinde tidligere. Det er et stort øjeblik for ansøgerlandene Estland, Letland og Litauen i deres optagelsesforhandlinger med EU. Det er i sandhed en historisk forening af vores region med resten af Europa.

Jeg vil endnu engang fremhæve den uvurderlige politiske og praktiske støtte som vi i Baltikum har modtaget fra Norden i vores stræben efter at blive integreret i EU.

Det er nu på tide at genoptage aktive diskussioner om, hvordan vores organisationer, Baltisk Forsamling og Nordisk Råd såvel som Baltisk Ministerråd og Nordisk Ministerråd, kan samarbejde i fremtiden, når vi er med i EU. Vores organisationer er allerede begyndt at samarbejde på det praktiske niveau - udvalg, præsidier og partigrupperinger - for at løse fælles problemstillinger.

Jeg er sikker på at det stadigt tættere samarbejde og den politiske dialog mellem vores organisationer vil styrke betydningen af den nordeuropæiske region i det nye udvidede Europa.

Mine damer og herrer: Jeg vil endnu engang lykønske jer med 50 års jubilæet for den nordiske samarbejdsorganisation. Jeg ønsker jer lige så meget held i fremtiden og har den største tiltro til samarbejdet mellem Baltisk Forsamling og Nordisk Råd. Tak!

Valentina Pivnenko[7], Rysslands duma: Ärade ordförande, mina damer och herrar, kolleger! Jag skulle vilja å den ryska delegationens vägnar, som är inbjuden gäst på denna jubileumssession, få tacka för en så utmärkt arrangerad session. Jag vill nu framföra hälsningar till Nordiska rådets session av Gennadij Seleznev, ordförande i Den Statliga Duman vid Rysslands Federala Församlingen.

"Ärade sessionsdeltagare. Mina bästa lyckönskningar med anledning av Nordiska rådets 50-års jubileum – ett viktigt forum för regionalt parlamentariskt samarbete. Vi i Ryssland uppskattar högt de kontakter som vi har med Nordiska rådet. Vi är tillfreds med den dynamik med vilken kontakterna utvecklas inom alla områden. Vi anser att Nordiska rådet gör en viktig insats i att främja relationerna mellan Nord-Europas länder och hoppas på ännu djupare samverkan mellan våra länder, inte minst med syfte att bekämpa internationella terrorismen. Jag vill använda mig av tillfället för att önska alla parlamentariker som deltar i sessionen, fruktbart arbete. Gennadij Seleznev"

Jag skulle vilja uttrycka djup tacksamhet för att Nordiska rådet här på agendan betraktar mycket välförberedda och konkreta frågor som är av stor praktisk vikt för människorna, inte minst i Norden och Nord-Europa, utan i hela världen. Det är vi faktiskt övertygade om, för den modell för interstatlig samverkan som skapades i Norden för 50 år sedan, är den enda fungerande i dagens värld, och den samarbetsmodellen är till nytta inte bara för de nordiska länderna utan även för deras grannländer och i synnerhet för närområdena och särskilt mycket när det gäller Nordvästra Ryssland. Denna samarbetsmodell är mycket tillfredsställande ur Ryska Federationens synpunkt, för den visar konkreta resultat, och jag refererar till det som redan påpekats här under sessionen. Detta samarbete motsvarar också syften för den bärbara utvecklingen i Ryssland.

Vi är grannar. Och våra goda ekonomiska och politiska grannrelationer i formatet Ryssland-Nordiska rådet har under senaste åren visat en positiv utveckling. Inom ramen för Nordiska rådet blir även våra bilaterala förbindelser effektivare, även vårt samarbete med Nordiska nationella parlament framskrider.

Jag skulle idag särskilt vilja tacka er, ärade kolleger, för det stöd som ni erbjudit oss i samband med Rysslands agerande mot terrordådet som genomfördes i Moskva av ett gäng känslodöda och kallblodiga banditer. De flesta länder i världen uttryckte sina kondoleanser åt vårt folk i samband med tragedin som utspelades i Moskva och stöttade oss i kampen mot den internationella terrorismen.

Detta problem har uppmärksammats också på denna session för att internationella terrorismen är nationellt obunden, den känner inga statliga gränser. Tyvärr har den internationella terrorismen på senare år börjat få ett tämligt organisatoriskt och finansiellt stöd av representanter för vissa länder. Därför anser jag att de förslag som framfördes idag och överhuvudtaget under denna session om gemensam kamp mot terrorism, är mycket viktiga för världens framtid, för dess välmåga, för bärbar utveckling i våra samtliga länder.

Vi strävar alla efter fred, vi söker alla trygghet för våra folk och våra länder. Vi vill alla ha en bra framtid för oss. Därför anser jag att samverkan mellan Nordiska rådet och ryska parlamentariker, inte minst vårt interstatliga samarbete kommer även efter detta 50-års jubileum, både i kort- och långsiktiga perspektiv, att ha goda resultat och öppna goda möjligheter för våra folk och våra länder.

Ryssland är redo att fortsätta samarbeta med Nordiska rådet, Ryssland är redo att arbeta tillsammans inom de prioriteringar som utlystes av bland annat denna session.

Jag skulle vilja än en gång framföra våra bästa önskningar för er som deltar i sessioner, men också för folken i de nordiska länderna i samband med detta stora jubileum, önska er fred, lycka, välstånd och fruktbart samarbete till allas godo.

---

[7] Talen er oversatt fra russisk til svensk. Vi gjengir kun den oversatte talen på grunn av at den russiske talen ville måtte gjengis med det kyrilliske alfabet.

13. Utrikesministrarnas redogörelse. Försvarsministrarnas redogörelse

Dokumentasjon

Utenriksministrenes redegjørelse (Dokument 5)

Forsvarsministrenes redegjørelse (Dokument 6)

Rek. 30/2001 Konfliktförebyggande och civil krishantering

A 1295/presidiet Medlemsförslag om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken

Nordisk Ministerråds Europaaktiviteter 2001 (Dokument 7)

Rek. 30/2001 Konfliktförebyggande och civil krishantering

Presidiet hade föreslagit

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och *avvaktar* ministerrådets rapportering om uppföljningen av hur arbetet fortskrider med att utveckla gemensam nordisk kapacitet för konfliktförebyggande och civil krishantering samt avvaktar ett nytt meddelande i anledning av rekommendationen 30/2001 *nästa år*.

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1) *att* samverka kring inriktning, uppgifter, resursinventering och resursuppbyggnad för konfliktförebyggande och civil krishantering

2) *att* gemensamt verka för att stärka och utveckla FN:s överordnade roll och uppgifter i konfliktförebyggande och civil krishantering

3) *att* samverka för att stödja uppbyggnad av förmåga till civil krishantering inom OSCE (REACT)

4) *att* samverka för att upprätthålla initiativ, tempo och riktning vad gäller utvecklingen av konfliktförebyggande och civil krishantering i EU. De möjligheter som öppnats av EU för samverkan mellan EU- och icke-EU-länder vad avser konfliktförebyggande och civil krishantering skall tas tillvara

5) *att* samverka för att stödja utvecklingen av civil beredskap i Nato/PfP i riktning mot ett bredare säkerhetsbegrepp och civil krishantering

6) *att* i olika fora verka för att roll- och ansvarsfördelning mellan organisationer vad gäller konfliktförebyggande och civil krishantering blir tydlig och präglas av samsyn

7) *att* vara beredd att ekonomiskt och på andra sätt stödja frivilligorganisationernas möjligheter att bygga upp resurser för att medverka i konfliktförebyggande och civil krishantering

8) *att* samverka för att ekonomiskt och på andra sätt stödja forskning, utveckling, kompetensuppbyggnad och utbildning kring konfliktförebyggande och civil krishantering

9) *att* de nordiska regeringarna verkar för att etablera en regelbundet återkommande gemensam nordisk funktion där berörda ministrar och högre tjänstemän kan överväga, diskutera och bereda nordiska samarbetsinitiativ för konfliktförebyggande och civil krishantering

10) *att* de nordiska regeringarna tar initiativ till att bilda en samnordisk arbetsgrupp för konfliktförebyggande med uppgift att undersöka möjligheterna att närmare samordna ländernas insatser för konfliktförebyggande

11) *att* de nordiska regeringarna tillsätter en samnordisk arbetsgrupp för civil krishantering med uppgift att utreda möjligheterna och förutsättningarna för att etablera en samnordisk civil snabbinsatsförmåga. Gruppen skall bestå av representanter från berörda departement, myndigheter, organisationer och frivilligorganisationer

A 1295/presidiet Medlemsförslag om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken

Presidiet hade föreslagit

att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslag om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken (A 1295/presidiet)

Utenriksministrenes redegjørelse (Dokument 5)

Utenriksminister **Jan Petersen**: Europa er i kontinuerlig endring. Dette betyr at også Norden og våre rammebetingelser gjennomgår betydelige forandringer. Vi ser i dag konturene av et EU med opptil 28 medlemsland, og samarbeidet innad i EU utvides både i dybden og bredden. Samtidig utvides NATO med sju nye europeiske land.

På denne bakgrunn er det naturlig at Europa-spørsmålene nå utgjør en stor del av den nordiske dagsorden. Det er av avgjørende betydning at det nordiske samrådet om EU/EØS-saker blir videreført og helst forsterket. Det nordiske samråd som finner sted i forkant av viktige EU-møter, er nyttig, også for Island og Norge.

Danmarks, Finlands og Sveriges EU-medlemskap har allerede satt et sterkere nordisk preg på EU. Dette gjelder for eksempel i sosiale spørsmål, krav til arbeidsmiljø og miljøpolitikk, åpenhet og innsyn. Debatten om Europas fremtid bør benyttes til å styrke dette preget.

I september hadde vi gleden av å gjennomføre en konferanse om "Nordiske perspektiver på Europas fremtid" i Oslo. Konferansen bekreftet etter min oppfatning at de nordiske land har mange felles interesser og synspunkter i forhold til EUs fremtidsdebatt, ikke minst er vi opptatt av at de nasjonale parlamenter må få mer direkte medvirkning i EUs beslutningsprosess.

De nordiske land gir helhjertet støtte til den forestående historiske utvidelse av EU og takker det danske formannskapet for innsatsen som er nedlagt på dette området. Vi hilser det irske folks tilslutning til Nice-traktaten velkommen. Med dette er et nytt hinder fjernet på veien mot en historisk EU- og EØS-utvidelse med ti nye land i 2004. Vi håper og tror at de gjenstående forhandlinger vil føre til tilfredsstillende løsninger i tide til å gjøre slagordet "fra København til København" til virkelighet. Dette gleder ikke minst oss nordiske land, som så aktivt har støttet opp om kandidatlandenes – særlig de baltiske lands – forberedelser til medlemskap.

EU-utvidelsen vil endre det politiske landskap omkring Norden. Det vil da være naturlig at de nordiske land viderefører sitt tette samarbeid med Nordens nærområder, og støtter de baltiske land også i den første fasen etter deres EU-inntreden.

EUs nordlige dimensjon er i så måte et viktig instrument. EU-utvidelsen vil styrke samarbeidet med våre nærområder og bidra til å bringe Russland tettere inn i de europeiske samarbeidsstrukturer. De nordiske land bidrar i særlig grad til utformingen av den nordlige dimensjons neste handlingsplan.

Nordisk Ministerråd diskuterer i disse dager hvordan man best kan sørge for å koordinere sitt engasjement i de nordiske nærområder med andre organisasjoners arbeid. Dette initiativet kan

bidra til en bedre utnyttelse av de samlede ressurser og til større måloppnåelse i våre nærområder.

Islandsk og norsk tilknytning til Schengen-avtalen sikret den nordiske passunion. Enda viktigere er at Schengen-avtalen gjør det mulig for de nordiske land å bidra sammen i kampen mot organisert kriminalitet og terrorisme. Vi må nå ytterligere konsolidere samarbeidet mellom EU og de nordiske land om Schengen-spørsmål, og styrke organene for samarbeid.

Når det gjelder Kaliningrad-problematikken, må pragmatiske og fleksible løsninger finnes innenfor eksisterende Schengen-regelverk. Disse løsninger må ikke innebære fare for utsettelse av EU-utvidelsen, og nye medlemslands suverenitet må respekteres. Samtidig må en løsning bidra til at russiske borgere får en effektiv og fleksibel mulighet til å reise mellom enklaven og moderlandet. Russland må også være villig til å utøve fleksibilitet. Vi håper det skal være mulig å åpne flere konsulater i Kaliningrad. En avtale om retur av ulovlige immigranter vil også kunne være et viktig russisk bidrag.

De nordiske land vil fortsette bestrebelsene for å få etablert et nordisk informasjonskontor i Kaliningrad så snart som mulig.

En annen viktig utfordring er knyttet til den radioaktive forurensningen i nordområdene. Usikre kjernekraftverk, skrotede ubåter og store mengder kjernebrensel og radioaktivt avfall truer miljøet og sikkerheten både i Russland og i nabolandene. Potensielt farlige atomanlegg finnes også i de baltiske land.

Det kreves en internasjonal innsats for å rydde i atomavfallet og for å sikre disse anleggene. Et internasjonalt fond er nylig opprettet bl.a. for tiltak på dette området. NDEP-fondet har tilsagn om betydelige midler fra både de nordiske og andre land. En viktig forutsetning for å mobilisere en større koordinert internasjonal støtte til dette arbeidet er finalisering av den såkalte MNEPR-avtalen. Det er derfor svært skuffende at avtalen ikke ble undertegnet i Stockholm i sommer, slik det var planlagt. Vi må nå sørge for at forhandlingene om denne avtalen blir gjenopptatt og sluttført så raskt som mulig. De siste signalene som er mottatt fra russisk side, gir grunn til ny optimisme og bør inspirere forhandlerne til fornyet innsats.

Nordisk Råd har bedt de nordiske regjeringene om å styrke det nordiske samarbeidet om sivil krisehåndtering og konfliktforebygging. Anbefalingen er i tråd med våre felles nasjonale prioriteringer.

De nordiske land samarbeider om utdanning av politistyrker før utreise til FN-operasjoner. Også land utenfor Norden drar nytte av dette samarbeidet. Dette fikk vi senest bekreftet på det nordisk-tyske seminaret om krisehåndtering, som ble holdt i vårt felles nordiske ambassadekompleks i Berlin tidligere denne måned. Her deltok også Polen og de baltiske land.

De nordiske land legger stor vekt på å utvikle en selvstendig europeisk krisehåndteringsevne. Alle nordiske land har sagt seg rede til å bidra konkret til krisehåndtering i EU-regi på det sivile området; Norge, Sverige og Finland også på det militære. Vi har også et nært samarbeid innenfor NATOs Partnerskap for Fred, PfP, og når det gjelder NATOs fredsoperasjoner på Balkan.

Vi legger vekt på å videreføre samarbeidet om krisehåndtering og sivilt beredskap innenfor rammen av EAPC, bl.a. i arbeidet med å sikre sivilbefolkningen mot nye utfordringer og trusler. Innenfor denne rammen samarbeider flere nordiske land om å utarbeide retningslinjer for minstekrav til sivil beskyttelse mot masseødeleggelsesvåpen. Dette er et viktig bidrag til det sivile beredskapssamarbeidet som det nå legges opp til mellom NATO og EU.

Aktiv deltakelse i fredsprosessene på Sri Lanka og i Sudan bekrefter potensialet i vårt nordiske samarbeid. Våpenhvileavtalen overvåkes av en observatørgruppe med deltakelse fra alle de fem nordiske land. Partene i konflikten mener overvåkingen er avgjørende for at fredsforhandlingene, som Norge tilrettelegger, kan fortsette. Også i Nubafjellene i Sudan overvåkes våpenhvileavtalen av nordisk personell.

Det nordiske samarbeid har vært – og er fortsatt – en viktig del av de nordiske lands FN-politikk. De nordiske land har opp gjennom årene stått i front i arbeidet for effektivisering og nyskapning av FN. Vi deler også en utviklingspolitisk profil som forplikter og inspirerer.

Vi har også utviklet en tradisjon for felles nordiske kandidaturer til valg i FN. Ved å stå sammen oppnår vi en sterkere representasjonsprofil enn hva som ville vært mulig hver for oss. Når det gjelder medlemskap i Sikkerhetsrådet, utgjør den nordiske rotasjonsordningen et viktig

redskap i den tidvis tøffe konkurransen innen vestgruppen. Det nordiske samarbeidet gir en betydelig merverdi når ett av de nordiske land har plass i Sikkerhetsrådet.

Det skal imidlertid ikke legges skjul på at de nordiske lands ulike tilknytning til EU, legger klare føringer for hvordan det nordiske FN-samarbeidet skal manifesteres utad. I dag holdes nordiske fellesinnlegg kun ved enkelte anledninger. Til tross for dette er det uformelle nordiske FN-samarbeidet fremdeles tett og godt.

Nordisk Råd har bedt de nordiske regjeringer om å styrke det administrative samarbeidet på utenriksområdet. Jeg er glad for å kunne melde tilbake om at vi her gjør gode fremskritt. Det felles nordiske ambassadekomplekset i Berlin har vært i drift i tre år. Resultatet er blitt et bygg man virkelig legger merke til, og som gir Norden en tydelig profil. Felles fasiliteter gir mulighet til en profilering som fem små land i hvert sitt bygg ikke kan gi.

De nordiske utenrikstjenester vurderer nå muligheten for ytterligere samlokalisering av en eller flere utenriksstasjoner, i første omgang gjelder dette Nairobi, Bratislava, Tunis og Shanghai.

Samtidig har visa-samarbeidet gjennom Schengen til fulle vist hvilket potensial for effektivisering det ligger i et samarbeid også om felles regler og retningslinjer.

Vi står nå foran iverksettelsen av en felles nordisk jobbdatabase for ledsagere. Vi håper dette er et prosjekt som vil bidra til å minske de sosiale og familiemessige belastninger som utestasjoneringen innebærer. Det er mitt håp at dette bare er begynnelsen på en aktiv og felles nordisk innsats knyttet til det nordiske ambassadesamarbeidet.

De nordiske land står sammen i sin støtte til den forestående historiske utvidelsen av NATO.

NATOs toppmøte i Praha om noen uker vil høyst sannsynlig fatte vedtak om å invitere sju nye land til medlemskap. Vi kan se dette som en direkte konsekvens av kandidatlandenes innsats i kampen mot internasjonal terrorisme og den vilje de har vist til å ta ansvar for vår felles sikkerhet.

En bred utvidelse av EU og NATO bidrar avgjørende til økt sikkerhet og stabilitet i Europa. Utvidelsen av NATO og EU er prosesser som kompletterer hverandre. Utvidelsene vil skape et større stabilitetsområde og få positive virkninger for oss alle. Også det transatlantiske forholdet, som nå er viktigere enn noensinne, vil på denne måten bli styrket.

På tross av ulik forankring i forhold til NATO og EU fungerer det utenrikspolitiske samarbeidet mellom de nordiske land nært og godt. Integrasjonsbestrebelsene i Europa og den endrede sikkerhetspolitiske arkitekturen innebærer at Norden i dag i stadig større utstrekning har felles utenriks- og sikkerhetspolitiske interesser.

Dette gjelder ikke minst synet på internasjonal terrorisme og spredning av masseødeleggelsesvåpen, som utgjør vår tids mest akutte trussel mot internasjonal fred og sikkerhet. De nordiske land står samlet i understrekingen av Sikkerhetsrådets rolle, full respekt for folkeretten og betydningen av forsterket internasjonalt samarbeid. Ondet må bekjempes med et bredt sett av virkemidler, herunder politiske, diplomatiske, økonomiske og rettslige. Militær makt må kun benyttes som siste utvei.

Vi har i den siste tiden opplevd den forferdelige terroraksjonen på Bali og det tragiske gisseldramaet i Moskva. Terroren kommer så nær innpå oss når landsmenn og naboer rammes. Da forstår vi bedre hva det egentlig dreier seg om, hva terroren gjør med folk, og hvorfor den må bekjempes.

Usikkerheten rundt Iraks masseødeleggelsesvåpen er i seg selv en trussel mot internasjonal fred og stabilitet. Verdenssamfunnet vil derfor ikke lenger finne seg i at Irak ignorerer bindende FN-vedtak om å avskaffe slike våpen. Et intenst arbeid pågår nå i Sikkerhetsrådet for å komme frem til en resolusjon som styrker våpeninspektørenes mandat, og som opprettholder presset på Irak. All erfaring tilsier dessverre at Irak kun gir etter for press. Sikkerhetsrådet må derfor vedta en resolusjon som sikrer troverdige inspeksjoner, inkludert tilgang til de såkalte presidentpalassene.

Nordiske grunnholdninger, som troen på internasjonalt forpliktende samarbeid innenfor FN, må fortsatt vektlegges i vårt syn på Irak-spørsmålet. Enhver reaksjon mot Irak må være forankret i folkeretten. Det er helt vesentlig at Sikkerhetsrådet klarer å stå samlet i den videre håndtering. Dette har betydning også for rådets legitimitet, troverdighet og autoritet.

Få ting illustrerer bedre nødvendigheten av internasjonalt samarbeid enn situasjonen i Midt-Østen. Situasjonen er vanskeligere enn på svært lenge. Israel fortsetter sin hardhendte okkupasjon og sitt ensidige fokus på sikkerhet. Palestinske myndigheter viser ikke tilstrekkelig evne til å bekjempe selvmordsaksjoner og andre terrorhandlinger.

De nordiske land tar sterk avstand fra de vedvarende israelske militære angrep i tett befolkede palestinske byer og flyktningleire. Slike aksjoner kan aldri gi Israel langsiktig sikkerhet. Samtidig fordømmer vi på det sterkeste de palestinske selvmordsaksjoner, som ødelegger enhver utsikt til kompromiss med Israel.

Den største utfordringen er nå å få startet opp igjen en politisk dialog partene i mellom. Vi må bevare troen på at en løsning er mulig, og fortsette vårt arbeid for å bistå partene til å komme fram til en endelig fredsløsning.

FNs sikkerhetsråd har gjennom en rekke resolusjoner krevd umiddelbar stans av voldshandlingene. Nå gjelder det å gjennomføre dette.

Vi gir "Kvartetten" vår fulle støtte. På initiativ fra det danske EU-formannskap har "Kvartetten" lagt fram en skisse til fredsplan som vil kunne lede til opprettelsen av en palestinsk stat i 2005. Jeg vil også nevne at den humanitære situasjon forverres raskt, og det er derfor viktig for omverdenen også å adressere dette spørsmålet.

De mange utfordringer som er tatt opp i denne redegjørelsen, krever mer enn noen gang et tett internasjonalt samarbeid. Bare gjennom et slikt samarbeid vil vi lykkes i å adressere disse utfordringene, og i denne sammenheng spiller det nordiske samarbeidet en stor rolle.

Forsvarsministrenes redegjørelse (Dokument 6)

Forsvarsminister **Kristin Krohn Devold**: Ærede president, regjeringsrepresentanter og rådsmedlemmer og tilhørere i salen

Verden er i stor endring. Vi har 11. september, bombeattentatet på Bali og gisseldramaet i Moskva i friskt minne. Kjente og faste trusselbilder har endret karakter, krigstid og fredstid glir over i hverandre, og vi må kunne reagere både raskt og riktig. Stilt overfor disse utfordringene, har det nordiske forsvarspolitiske samarbeidet styrket sin relevans.

Det nordiske forsvarspolitiske samarbeidet er i dag preget av stor dynamikk og spennvidde – fra krisehåndtering, materiell- og miljøsamarbeid til erfaringsutveksling og forskningssamarbeid. Sammen står vi overfor store utfordringer, og muligheter, i årene fremover.

Hjemme krever omlegging av forsvarsstrukturene og nødvendige materiellinvesteringer store ressurser i en tid med stramme forsvarsbudsjetter.

Ute krever utvidelsen og omorganiseringen av NATO, videreutviklingen av det europeiske forsvarssamarbeidet, utviklingen i Østersjøregionen og ikke minst våre engasjement på Balkan og i Afghanistan både kløkt og stor innsats. Alle disse spørsmål har stor betydning for den nordiske forsvars- og sikkerhetspolitiske dagsordenen.

Endrede trusselbilder, internasjonale forpliktelser og stramme budsjetter krever omstilling, spesialisering og internasjonalisering av forsvaret.

Norge har vedtatt en forsvarsreform som gir oss et mer fleksibelt, hurtig deployerbart og alliansetilpasset forsvar. I Sverige satses det betydelig på omstilling til et nettverksbasert innsatsforsvar, tilgjengelig for et bredt spekter av oppgaver. Danmark har vedtatt å omstille forsvarsvirksomheten med vekt på modernisering og internasjonal innsats. Og det finske forsvaret utvikles ut fra kravene som stilles til internasjonalt samarbeid og krisehåndtering.

For alle landene har verneplikts- og mobiliseringsstyrkene fått redusert volum. Verneplikten – et kjerneprinsipp i de nordiske lands forsvar – må utvikles i takt med endringene: Den som ikke er i utvikling, er under avvikling. Skal vi trekke til oss de beste av våre unge menn og kvinner, må vi sørge for en tjenestetid som er både interessant og utfordrende.

Det omfattende materiellteknologiske gapet mellom Europa og USA, nye trusselbilder og utviklingen av NATOs og EUs forsvarskapasiteter krever at de nordiske land nå foretar betydelige investeringer – både oppgradering av eksisterende materiell og anskaffelse av nyutviklet teknologi.

Vårt sikkerhetspolitiske interessefellesskap har skapt forsvarsstrukturer med mange sammenfallende materiellbehov. Det åpner for flernasjonale løsninger som kan gi store besparelser når det gjelder anskaffelser, drift og vedlikehold.

Siden 1994, da avtalen om nordisk forsvarsmateriellsamarbeid ble inngått, har samarbeidet utviklet seg betydelig. Det er i dag mer enn 33 forskjellige typer prosjekt- og samarbeidsgrupper som dekker alt fra helikoptre, ubåter og granatkastere til ammunisjon, skipsmotorer og avansert teknologisk utstyr. Det er materiellsamarbeidets styrke at prosjekter som ikke nødvendigvis resulterer i fellesinnkjøp for alle parter, likevel bidrar til besparelser for alle ved at man får innsikt i hverandres nasjonale og internasjonale behov. Det nordiske materiellsamarbeidet vil også i fremtiden være ett av våre viktigste samarbeidsområder.

Terroranslaget 11. september i fjor har ført til en helt ny sikkerhetspolitisk situasjon. NATO gjennomgår nå en grunnleggende organisatorisk omstilling med det formål å bli en mer fleksibel forsvarsallianse som raskt kan respondere på et bredt spekter av sikkerhetspolitiske utfordringer, herunder internasjonal terrorisme og spredning av masseødeleggelsesvåpen.

Utviklingen av NATO vil være avgjørende for at vi skal kunne møte nye trusler med relevante virkemidler, og for å videreutvikle det transatlantiske sikkerhetssamarbeid. Det er viktig også for Norden.

Den forventede utvidelsen av NATO vil gi økt sikkerhetspolitisk stabilitet i Europa. Utvidelsen påvirker imidlertid partnerskapssamarbeidet. Skal partnerskapets relevans opprettholdes, vil det i fremtiden være viktig å tilrettelegge for et samarbeid som ivaretar partnerlandenes behov og ønsker. For Norden vil det være viktig å sikre at Finland og Sverige gis økte muligheter for samarbeid med NATO.

Den institusjonelle utvikling innenfor EU og NATO er av stor viktighet for oss alle. De nordiske land har en felles målsetting om et tett og konstruktivt samarbeid mellom NATO og EU, slik at vi får en hensiktsmessig bruk av ressursene og unngår unødvendig duplisering og splittelse i det euro-atlantiske sikkerhetssamarbeid.

De nordiske land vil være viktige bidragsytere i disse prosessene. Den nære og uformelle dialogen innad i Norden vitner om vårt historiske fellesskap og vennskap, og det nordiske samarbeid er et levende eksempel på hvordan forholdet mellom EU og NATO kan og bør fungere i praksis.

Utviklingen i Baltikum er av stor betydning for den nordiske dagsordenen. De baltiske stater står overfor en integrering i de euro-atlantiske sikkerhetsstrukturer. Det er en utvikling de nordiske land har bidratt aktivt til, både i form av bilateral støtte til hvert av de tre land og multilateralt gjennom de baltiske prosjektene i Baltic Security Assistance – BALTSEA.

Et fremtidig medlemskap for de baltiske land i NATO og EU vil styrke NATOs og EUs nordlige dimensjon, og dermed stabiliteten i nordområdene. Det gir oss grunnlag for å videreutvikle samarbeidet med Baltikum. Listen over potensielle samarbeidsområder er lang – fra miljøsamarbeid, øvelser og trening til deltakelse i internasjonale operasjoner. Det vil stå i fokus på de nordiske forsvarsministermøtene i tiden fremover.

Den nordiske historien viser at konflikter kan erstattes med fred og samarbeid. Vår felles fredsstøttende innsats verden over har vist styrken ved det nordiske sikkerhetspolitiske samarbeidet. Det vil fortsette.

Og utfordringene er blitt klart større. Det er ikke bare blitt vanskeligere å definere konfliktens kjerne, det er også blitt mer krevende å etablere freden og å bevare den.

På Balkan har vi demonstrert både vilje og evne til å bidra til de FN- og NATO-styrte operasjonene. Ikke minst viste samarbeidet mellom Norge og Danmark om ledelsen av KFOR fra april til oktober 2001 at nordiske land sammen kan ta ansvar i europeisk krisehåndtering.

Vi står nå overfor en ny utfordring når brigadestrukturen i KFOR skal nedjusteres. Med overgangen fra fem til fire brigader i mai neste år får Finland ledelsesansvaret for Brigade Senter, med støtte fra både Sverige og Norge. Det er en felles forståelse at dette er en interimsløsning, og at vi raskest mulig skal komme ned til tre brigader. I en struktur med tre brigader kan dermed alle de nordiske land bli samlet innenfor den samme brigadens ansvarsområde.

Balkan vil fortsatt være en utfordring for vår fredsstøttende innsats, og Balkan vil fortsatt være en mulighet til et nært og konstruktivt nordisk samarbeid i felt.

Utviklingen i internasjonal krisehåndtering har imidlertid skapt press på vår evne og kapasitet til å bidra til internasjonale operasjoner. Mens vi for få år siden deltok i tradisjonelle fredsbevarende operasjoner, er det i dag økt behov for å bidra til internasjonale operasjoner som krever mer robuste og fleksible styrker med svært kort reaksjonstid.

NORDCAPS ble etablert i 1998 for å skape en troverdig nordisk kapasitet for å kunne operere sammen i regi av FN, NATO og OSSE.

Som formann for det nordiske forsvarspolitiske samarbeid er det med glede jeg kan rapportere at NORDCAPS-samarbeidet tok et langt steg fremover på det nordiske forsvarsministermøtet i Ålesund i vår. Vi ble enige om de politiske ambisjonene for dette samarbeidet, og vi har åpnet for å utvide samarbeidet med Storbritannia. Jeg føler meg trygg på at NORDCAPS innen 1. juli 2003 vil nå målet om å kunne delta i enkle fredsstøttende operasjoner med en styrke på inntil en brigadestørrelse.

Som et resultat av NORDCAPS-samarbeidet, ble et koordineringssenter for lufttransport i Sverige, Finland og Norge til den internasjonale sikkerhetsstyrken i Afghanistan etablert på Gardermoen lufthavn 15. januar 2002. Samarbeidet har medført besparelser på ikke mindre enn 35 pst. for hvert av de involverte land. Danmark har også valgt en flernasjonal løsning for sitt bidrag til den internasjonale sikkerhetsstyrken i Afghanistan gjennom operativt og logistisk samarbeid med det tysk-hollandske-østerrikske bidraget.

NORDCAPS-samarbeidet gir nordiske land mulighet og evne til felles internasjonal innsats når de politiske omstendighetene ellers taler for dette. Om endringene i brigadestrukturen i KFOR neste år samler Norden i samme sektor, vil det være naturlig å se på mulighetene for å dra nytte av erfaringene fra NORDCAPS-samarbeidet.

Omfanget av våre lands internasjonale forpliktelser har aldri vært større. Med begrensede ressurser må det nordiske forsvarspolitiske samarbeidet derfor først og fremst være et virkemiddel for å optimalisere ressursbruken, ikke å legge stein til byrden.

Det var ikke mulig for alle land i år å delta i den årlige fellesnordiske øvelsen, Nordic Peace, i Sverige, og det er usikkert om alle land har anledning til å delta når Finland er vert for øvelsen neste år. Vi må fremover nøye vurdere behovet for fellesnordiske øvelser.

Utfordringene de nordiske land står overfor, er komplekse. Vi trenger dypere innsikt i spørsmål som ny teknologi, utvidede trusselbilder, forsvarsidentitet og fredsbevaring. Disse spørsmålene inngår i det nordiske sikkerhetspolitiske forskningsprogrammet, støttet av Nordisk Råd.

La meg avslutningsvis benytte anledningen til å takke for innsatsen i det nordiske forsvarspolitiske samarbeidet. Noen vil si at de nordiske land er små og plassert i utkanten av sentrale politiske prosesser. Jeg vil si at størrelsen og beliggenheten er vår styrke. Et ordtak sier: Når man bor på landet, er det nødvendig å ha gode venner! Og gode venner er det som karakteriserer vårt fellesskap, vårt blikk på verden og vår evne til å bidra i en internasjonal sammenheng.

Jeg er overbevist om at det nordiske samarbeidet vil fortsette å vise sterk vilje til å møte fremtidens utfordringer på en konstruktiv og nyskapende måte.

Vårt naboskap, vennskap og samarbeid er dynamisk, krevende og ikke minst fruktbart.

Rek. 30/2001 Konfliktförebyggande och civil krishantering

Rannveig Guðmundsdóttir (Presidiets talskvinne): Fru præsident! Den afskyelige terrorhandling i Moskva i sidste uge var en tragisk illustration af, hvordan uskyldige mennesker bevidst bliver gjort til mål for politiske voldshandlinger. Ved sessionen i København i fjor præsenterede Nordisk Råd en omfattende rapport om konfliktforebyggelse og civil krisehåndtering. Rapporten gik ud på, at der findes et stort potentiale i Norden, som man kunne få nytte af på dette sagsområde. Dette på grund af en kombination af langvarig erfaring fra samarbejde på alle samfundsområder, stor erfaring med internationalt samarbejde, stor troværdighed på den internationale arena, tilgang til ekspertise på topniveau og erfaringer med fælles opgaver og indsatser inden for fredsbevarende arbejde.

Regeringerne blev rekommanderet at vedtage forskellige typer fælles tiltag for at øge den nordiske evne til at bidrage til international konfliktforebyggende virksomhed og civil krisehåndtering. I sit svar til Nordisk Råd konstaterer de nordiske regeringer, at de med forskellige tiltag og i forskellige fora er aktive for at styrke den internationale evne til konfliktforebyggelse og civil krisehåndtering.

Jeg bifalder de nordiske landes arbejde for at udvikle deres civile krisehåndteringsressourcer, og at regeringerne er enige om fortsat at undersøge mulighederne for yderligere konkret, men uformelt nordisk samarbejde på dette område. Det er jo positivt, at disse spørgsmål tages op på de sædvanlige minister- og embedsmandsmøder, men fru præsident, samtidig må jeg beklage, at ministrene ikke synes, det er hensigtsmæssigt med specielle arbejdsgrupper på området, sådan som det blev foreslået i rapporten og fra Nordisk Råds side.

Betydningen af konfliktforebyggende og civil krisehåndtering er ikke blevet mindre i det år, der er gået, tværtimod. Når man betragter den bekymrende situation f.eks. i Mellemøsten eller i Irak, synes jeg, at det er åbenbart, at det netop er forebyggende indsatser og en bred skala af civile tiltag, politiske, diplomatiske og strukturelle instrumenter, som kræves for at bidrage til en langsigtet og grundlæggende løsning. Indsatser med militære midler kan på sigt være en begrænset del af den samlede konflikthåndtering. Desværre kan vi dog stadig væk se eksempler på store aktører, som virker alt for ivrige efter at gennemføre militære indsatser, før man har gennemført eller til og med prøvet civile tiltag.

Jeg vil understrege betydningen af, at de nordiske regeringer fortsætter med at gøre kraftfulde anstrengelser for at skabe muligheder for at give effektive og tydelige bidag til international konfliktforebyggelse og civil krisehåndtering.

Jeg minder om, at rådet forslog ministerrådet at udrede mulighederne for at grundlægge en nordisk hurtig indsatsstyrke. Regeringerne har nu meddelt, at der endnu ikke er blevet udtrykt noget ønske om, at der etableres en sådan indsatsstyrke, og at man derfor ikke har planer om nogen særlige satsninger for dette nu. Men hvorfor skal de nordiske lande på grund af det indtage en så defensiv stilling? Hvorfor tager vi ikke udgangspunkt i de gode erfaringer og det gode rygte, som de nordiske lande har, og gør offensive og fælles nordiske indsatser på området?

Ønskemål og behov for en stærk international kapacitet til krisehåndtering kan meget vel og med kort varsel komme til udtryk i anledning af udviklingen af f.eks. EU's krisehåndteringskapacitet. Der findes altså grund til at gøre sig umage og til at forberede sig på en sådan udvikling. Jeg mener desuden, at en fælles nordisk civil kapacitet kan være opinionsopbyggende og et vigtigt politisk forbillede i det internationale samarbejde for konfliktforebyggelse og krisehåndtering.

Fru præsident! Hvis jeg opsummerer, så ser jeg det som positivt, at regeringerne bliver ved med at udvikle en god nordisk tradition for fredsbevarende arbejde, samtidig med at jeg synes, der er stor grund til, at de nordiske lande gør offensive og fælles satsninger for at styrke det internationale samfunds kapacitet på sagsområdet.

Til slut vil jeg derfor spørge udenrigs- og forsvarsministrene, hvilke tiltag man forudser for yderligere at styrke den fælles nordiske kapacitet til konfliktforebyggelse og civil krisehåndtering.

Utrikesminister **Anna Lindh**: Fru president! Jag kan börja med att instämma med Rannveig Guðmundsdóttir om hur viktigt det är med konfliktförebyggande och att vi här har ett gemensamt nordiskt intresse som vi också bör fortsätta att gemensamt arbeta med.

Jan Petersen lyfte fram många andra viktiga frågor och exempel på hur våra gemensamma nordiska värderingar är viktiga i utrikespolitiken. Jag skulle vilja ge tre exempel på hur det här är viktigt också när världen förändras som den gör i dag.

För det första har ett eventuellt krig i Irak varit ett orosmoln på horisonten under en lång tid. I somras framställdes det som att FN är helt ställt åt sidan och att en ensidig amerikansk attack mot Irak är mer eller mindre ödesbunden. Det var naturligtvis särskilt oroande för de länder som liksom de nordiska länderna värnar FN och håller FN högt. Många varnade för att ett ensidigt

amerikanskt agerande kunde öka riskerna och spänningarna i världen, spräcka den globala alliansen mot terrorism samt försvaga och kraftigt underminera FN.

Glädjande är därför att det tydliga politiska budskapet har gått fram och att vi nu ser att USA har valt FN-vägen. Här ger vi Norge allt vårt stöd – Norge är ju vår nordiska representant i säkerhetsrådet – när det gäller att hitta en lösning som innebär att vapeninspektörerna släpps in för att göra ett viktigt arbete och som markerar att detta är en fråga för FN, inte för de enskilda länderna, och en fråga där vi som FN-medlemmar också måste vara beredda att ge FN mandat att den dagen det blir nödvändigt och inga andra vägar finns kvar också ha möjligheten att använda våld.

För det andra står kampen mot terrorismen högt på alla våra nordiska dagordningar. Vi fördömer alla den senaste terroristattacken i Moskva. Det var ett fegt och ohyggligt attentat som blev en vidrig föreställning för världen i hur terrorismen bara skapar förlorare. Det är självklart för oss i de nordiska länderna.

Samtidigt är det också självklart för oss att vi måste fortsätta att bekämpa både terrorismen och de orsaker som kan ge grogrund till terrorister – fattigdomen och marginaliseringen. Därför måste vi fortsätta att arbeta för att alla ska uppfylla FN:s biståndsmål och för en rättvisare handel. Vi måste också fortsätta att reagera mot och bekämpa förtryck av mänskliga rättigheter och förtryck av minoriteter där vi vet att kampen mot terrorismen aldrig får föras på bekostnad av mänskliga rättigheter och rättssäkerhet.

Tyvärr har vi sett en del sådana exempel under de senaste åren. Vi har från svensk sida haft problem med de sanktionslistor som FN gjorde där vi upplevde att de inte uppfyllde kraven på rättssäkerhet och där vi måste hitta en bättre ordning.

Beträffande den debatt som varit under de senaste dagarna angående Tjetjenienmötet i Danmark vill jag säga att vi tycker att den danska regeringen har hanterat situationen på ett bra sätt och att det är viktigt att ni känner de nordiska grannarnas stöd. Vi får inte låta terrorister kidnappa vare sig en religion eller ett helt folk, utan den politiska dialogen måste alltid fortsätta. Därför måste man också fortsätta att söka en politisk lösning på Tjetjenienkriget.

För det tredje leder våra gemensamma värderingar också till att vi kan samarbeta praktiskt i aktuella frågor. Här skulle jag vilja instämma i vad Jan Petersen sade om vikten av att vi får ett avtal när det gäller kärnavfall i norra Ryssland. Vi har kommit långt, men det är dags att EPR-avtalet verkligen undertecknas och att vi härmed får en chans att möta det som annars är en av vår tids och kommande generationers allra största hot. Därför är det viktigt att vi nu verkligen kommer till en slutpunkt.

Vi måste också öka samarbetet mellan de nordiska länderna och även det nordisk-baltiska samarbetet för att komma till rätta med vår tids slavhandel, trafficking. Om det är någon som fortfarande inte förstår att detta är ett akut problem eller inte förstår problemet skulle jag vilja rekommendera den svenska filmen "Lilja 4-ever" av Lukas Moodysson.

Det här är ett problem som vi ser inte bara i Öst- och Västeuropa utan också i Asien och Afrika. Jag hoppas att vi, på samma sätt som vi har kunnat visa upp det nordiska samarbetet som en förebild runtom i världen, ska kunna visa upp vårt gemensamma arbete mot trafficking där vi både angriper de moderna slavhandlarna med gemensamma insatser för polis, tull och åklagare så att slavhandlarna får sina straff och samtidigt gör gemensamma insatser för offren, så att vi kan bli bra exempel också för andra delar av världen där man har stora problem med trafficking. Här tror jag också att vi ska försöka samarbeta med både Ryssland och USA för att få ett så brett arbete mot trafficking som någonsin är möjligt.

Kära vänner! Både när det gäller värderingarna och när det gäller praktiken har vi alltså mycket som är gemensamt i Norden. Det är viktigt att vi fortsätter att visa upp de goda exemplen också utanför Norden.

Outi Ojala (Presidentens redogörelse för Nordiska rådets internationella samarbete under 2002): President! Till att börja vill jag framföra mitt och Nordiska rådets djupaste deltagande till dem som drabbats i samband med det avskyvärda terrordådet i Moskva förra veckan. Terrorismens grymma ansikte har på nytt visat sig och många oskyldiga människor har drabbats. Det öppna samhället och rättsstatens principer måste stärkas. Det är viktigt att internationella organisationer nu sluter upp i kampen mot all slags terrorism och till försvar av våra demokratiska värden och mänskliga rättigheter.

Nordiska rådet instämmer i den uppfattning Poul Nyrup Rasmussen igår gav uttryck för i denna sal. Mötesfrihet och yttrandefrihet är fundamentala rättigheter i ett demokratiskt samhälle. Ingen, nordisk eller annan, demokratisk regering kan åsidosätta dessa grundlagssäkrade rättigheter för att hindra arrangerandet av ett lagligt möte.

President! Det parlamentariska internationella samarbetet syftar ytterst till att främja kontakter och öka förståelsen länder emellan, att värna frihet och säkerhet, att befordra en vidareutveckling av den parlamentariska demokratins instrument och institutioner och att främja social välfärd och ekonomisk utveckling.

Låt mig med några exempel från verksamheten under 2002 ge en bild av bredden och inriktningen av Nordiska rådets internationella samarbete.

EU:s förestående utvidgning är en fråga av stor betydelse för oss i norra Europa. Nordiska rådet välkomnar utvidgningen. Vår uppfattning är att det parlamentariska samarbetet kommer att bli allt viktigare i ett utvidgat Europa, inte minst för att säkra att de mindre länderna i unionen kan göra sina röster hörda.

Det måste läggas kraft på att den nordliga dimensionen skall kunna förverkligas och få ett praktiskt genomslag i vardagen. I det internationella parlamentariska samarbetet är det särskilt betydelsefullt att stödja utvecklingen i Kaliningrad och nordvästra Ryssland.

Samarbetet med våra parlamentariska partners i närområdet har länge haft en central roll. Till dessa hör Baltiska församlingen, ryska federationsrådet, ryska statsduman, samt den parlamentariska församlingen för Oberoende staters samvälde (OSS). Utbytet med dessa organisationer håller allt mer på att växlas in på praktiskt samarbete kring frågor av betydelse för regionen, såsom t.ex. bärkraftig utveckling, hälsa och välfärd, näringslivsutveckling, samt brottsbekämpning och trafficking.

Vidare har Nordiska rådets rapportörer om Kaliningrad respektive Karelska republiken under året lämnat sina redogörelser och förslag. Den 11:e parlamentariska Östersjökonferensen, som hölls i september i S:t Petersburg under värdskap av ryska Federationsområdet, var framgångsrik och pekade framåt både vad gäller arbetsformer och arbetsuppgifter.

Det parlamentariska samarbetet kring Arktis- och Barentsregionerna växer. Vidare har vi vårdat och vidareutvecklat kontakterna med parlamentariska systerorganisationer i Europa. Till dem hör Benelux parlamentet, Europaparlamentet, Europarådets parlamentariska församling, OSSE:s parlamentariska församling, WEU:s parlamentariska församling samt den brittisk-irländska parlamentariska sammanslutningen.

En av de sakfrågor som stått högt på de flesta organisationers dagordning under 2002 är kampen mot den internationella terrorismen. Detta är ett område inom vilket ett parlamentariskt samarbete kan fungera både som vapen och förebild. Från Nordiska rådets sida har vi flera gånger i olika sammanhang uttalat ett otvetydigt avståndstagande från all slags terrorism.

Under 2003 kommer samarbetet med parlamentariska systerorganisationer i Östersjöområdet, Arktis och Barentsregionen, Europa, samt nordvästra Ryssland att vidareutvecklas. Det regionala parlamentariska samarbetet skall få större uppmärksamhet. Det kan finnas skäl att göra större ansträngningar för att utarbeta gemensamma positioner, ställningstaganden och synsätt i frågor där intressen sammanfaller. Det är också viktigt att ta tillvara möjlighet att då det är lämpligt bygga upp ett gemensamt och praktiskt samarbete i olika frågor.

A 1295/presidiet Medlemsförslag om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken

Lena Jensen (den venstresosialistiske grønne gruppen, SV): Jeg vil kort redegjøre for den venstresosialistiske grønne gruppes medlemsforslag. Medlemsforslaget bygger på fire elementer. Tre er rettet mot oss selv, og det fjerde handler om å jobbe for å sette dagsorden utenfor Norden, å gjøre en felles nordisk innsats for en internasjonal konvensjon med hensyn til våpenhandel. Alle fire punkter er avvist av Presidiet. Jeg vil kort si noe om hver av de fire punktene:

- Det første punktet handler om åpenhet og offentlighet når det gjelder våpeneksport.
- Det andre punktet handler om parlamentarikernes mulighet til å påvirke våpeneksportpolitikken som føres.
- Det tredje forslaget handler om å forby all eksport av våpen samt våpenkomponenter der disse bidrar til å forverre menneskerettighetene i land.
- Det fjerde punktet er at en skal inngå et aktivt arbeid for en internasjonal konvensjon og et globalt regelverk for våpenhandel, som skal sikre åpenhet og regulere eksport til konfliktområder eller land som bryter menneskerettigheter.

De nordiske land har dyp tradisjon når det gjelder konfliktforebyggende og fredsbyggende innsats. Nordisk Råd var klar og tydelig i sin uttalelse etter terrorangrepet den 11. september, en uttalelse som var klart rettet mot å bekjempe terrorisme og samtidig sikre, underbygge og befeste de menneskerettigheter og det demokrati som angripes av terrorisme. Denne uttalelsen var freds- og demokratiforsvarende. Vårt medlemsforslag har det aldri vært mer behov for enn nå. Nordisk Råd er det forum som det er naturlig å ta denne saken opp i.

Som den norske forsvarsministeren redegjorde for i sin redegjørelse, har de nordiske land et tett forsvarssamarbeid. Jeg viser bl.a. til en avtale om forsvarsproduksjonsarbeid, som ble underskrevet av de nordiske forsvarsministrene sommeren 2001. På bakgrunn av dette vil det være helt naturlig at også Nordisk Råds parlamentarikere skal være med i debatten og i beslutninger som gjelder den nordiske sikkerhetspolitikken.

Presidiet har avvist forslaget, men vi ønsker å få det til avstemming på denne sesjonen likevel. Vi kan heller ikke forstå den totale avvisningen, fordi dette er et veldig viktig tema som Nordisk Råd absolutt bør diskutere. Dette temaet må Nordisk Råd absolutt sette på dagsordenen. Er man mot alle de fire momentene i vårt forslag?

Jeg er overrasket over at hele Presidiet, unntatt Outi Ojala, er mot alle momentene i forslaget.

Jeg vil oppfordre sesjonen til å jobbe videre med vårt forslag istedenfor å avvise det totalt. Regelverket er ikke godt nok. Det viser klare eksempler på daglige overgrep mot en uskyldig lokalbefolkning, samt salg av våpen og deler av våpen til land som bryter menneskerettigheter eller er i krig, eller kjøp av våpen fra land som er i krig. Jeg ønsker at vi skal slå freden fast og sette det på den nordiske dagsorden. Nordisk Råd kan gjøre dette, og det er kun Nordisk Råd som kan gjøre dette. Jeg tar på vegne av gruppen opp vårt forslag til votering.

Presidenten meddelte at det vil bli votert over A 1295/presidiet i forbindelse med de andre voteringene under dagsordenspunkt 19.[8]

[8] Se s. 262

Inge Lønning (den konservative gruppen, H): Poul Nyrup Rasmussen gav oss i går en viktig påminnelse om at det er noen prinsipper som ikke står til diskusjon. Til de prinsippene hører ytringsfrihet og forsamlingsfrihet. Statsmaktens oppgave er ikke å begrense borgernes rett til å ytre seg. Statsmaktens oppgave er å beskytte den enkelte borgers rettigheter.

Vi lever i en periode hvor Europa er i støpeskjeen, og det er historiske dimensjoner over det som skjer når den europeiske integrasjonsprosess føres nærmere målet. I forrige århundre var Europa den verdensdel som var opphavet til konflikt, manglende stabilitet i verden. Vi snakker om den første og den annen verdenskrig. De to verdenskrigene hadde én ting til felles – ingen av dem var verdenskriger. De var europeiske stammefeider som vi lyktes i å påføre resten av verden.

Det at Europa nå er i ferd med å bli den verdensdel som bidrar til stabilitet og forutsigbarhet istedenfor konflikt og instabilitet, er historisk epokegjørende. Derfor er det også viktig at vi i Norden bidrar hver på vår måte til at den europeiske integrasjonsprosess lykkes.

Sikkerhetspolitikk har tradisjonelt et innhold som leder assosiasjonene i retning av militært forsvar. I dagens verden bør ordet sikkerhetspolitikk gis et langt mer elementært innhold, fordi trusselen i dag ikke primært er en trussel om væpnet konflikt mellom stater. Det er en trussel mot enkeltmenneskers trygghet for sitt eget liv. Den internasjonale terrorisme har egentlig bare ett poeng: å påføre mennesker utrygghet og motarbeide de elementære menneskelige rettigheter.

Det som er bekymringen ved inngangen til et nytt årtusen, er faktisk at den blinde fanatisme i dagens verden er i fremmarsj, i religiøs forkledning, i politisk forkledning. Uansett hvilken forkledning er poenget i den blinde fanatisme at mennesker mener seg berettiget til å redusere andre mennesker til midler for sine egne mål, mener seg berettiget til å ta i bruk sivile fly med tilfeldig utvalgte passasjerer for å spre frykt og terror, mener seg berettiget til å stenge inne tilfeldig utvalgte sivile for å presse frem politiske løsninger.

Ansikt til ansikt med den blinde fanatisme er det viktigere enn noensinne at vi kjemper for å utvikle holdninger som vi Norden er så heldige at vi har fått lov til å utvikle gjennom lang tid. Det er aldri berettiget å redusere mennesker til midler for noe som helst.

Ole Stavad (den sosialdemokratiske gruppen, S): Jeg vil kun benytte lejligheden til at takke for den meget utvetydige opbakning til det indlæg, som Poul Nyrup Rasmussen havde i går. Jeg vil samtidig glæde mig over, at Nordisk Råds Præsidium til morgen i fællesskab har vedtaget en klar og utvetydig udtalelse med overskriften: Nordisk Råd støtter demokratiske rettigheder.

Jeg synes, det er et utrolig vigtigt budskab at få sendt ud fra vore fem nordiske lande, at vi i fællesskab værner om de grundlæggende rettigheder. Derfor vil jeg godt takke for det indlæg, som vi just har lyttet til.

Arne Lyngstad (midtengruppen, KrF): Norden fremstår i dag som et fredelig hjørne av verden. Vi har klart å rotfeste de demokratiske institusjoner i våre land, og slik løst konflikter gjennom fredelig interesseavveining. Sammen med sosial utjevning og understreking av menneskeverd og menneskerettigheter fremstår vi på mange måter som et forbilde for det internasjonale samfunn. Det er viktig å ta vare på og aktivisere denne kapital i internasjonal politikk, noe vi kan gjøre i fellesskap.

Det er riktig at det utenrikspolitiske samarbeid i Norden har fokus på våre nærområder. Vi har vært en pådriver for å integrere de baltiske land i de europeiske og atlantiske organisasjoner. Nå er tiden inne for økt fokus på samarbeid med Nordvest-Russland. Dette innebærer politisk dialog med grenseregionene, men også med Moskva.

Utfordringen er å videreutvikle og konkretisere den nordlige dimensjon i europeisk politikk, slik at den skaper trygghet, stabilitet og økonomisk utvikling. Ett område som nå krever felles nordisk oppmerksomhet, er miljøutfordringene på Kolahalvøya. Der er det store lagre med atomavfall og forurensninger til lands og til vanns. Det er en miljøtrussel for hele befolkningen i nordområdene. Det trengs økt oppmerksomhet både fra EU, USA og Russland, dvs. Moskva. I øyeblikket står finansieringen til miljøprosjektene på Kola i regi av Arctic Military Environment Cooperation i fare. Dette krever politisk innsats fra alle nordiske land – herved er utfordringen

gitt til utenriksministrene og forsvarsministrene. Jeg er veldig glad for det både Petersen og Lindh har sagt om at det nå er viktig å få undertegnet avtalen om kjernefysisk avfall på Kola.

Til slutt, president! Kampen mot terrorismen forener nordiske parlamentarikere. Dette er et forsvar for demokratiet. Men skal vi lykkes i dette, må kampen bygge på anerkjente folkerettslige prinsipper og menneskerettighetene. Vi må også bekjempe verdens fattigdom, som skaper rekruttering til terroristorganisasjonene. De forente nasjoner må ha en sentral rolle. Her kan det skapes oppslutning om løsninger og tiltak. De nordiske land må fortsette arbeidet for å øke oppslutningen om FN og sørge for at FNs sikkerhetsråd får en viktig rolle i håndteringen av internasjonale konflikter.

Bjarne Kallis overtok ledelsen av forhandlingene.

Steingrímur J. Sigfússon (den venstresosialistiske grønne gruppen, VG): Hr. præsident! Den venstresocialistiske grønne gruppe lægger stor vægt på udenrigspolitik og har gennem årene fremført mange forslag på det område. På denne session er der f.eks. to forslag til debat fra vores gruppe, det vil sige rekommandation 30/2001/presidiet om konfliktforebyggende og civil krisehåndtering og medlemsforslag A 1295/presidiet om åbenhed og øget parlamentarisk indflydelse i våbeneksportpolitikken.

Den venstresocialistiske grønne gruppe har den opfattelse, at det, at sætte udenrigspolitisk debat på dagsordenen i Nordisk Råd, har været yderst positivt, og det har ført til livlige debatter i de seneste 10-12 år. Vi vil herefter som hidtil fremlægge medlemsforslag og deltage i en debat på dette felt ud fra vores ideologi om, at afvæbning og fredelige konfliktløsninger altid skal have prioritet. Brug af voldelige midler kan aldrig være andet end den sidste nødløsning og kun på grundlag af international lov og FN's vedtægter. Der er derfor speciel grund til at arbejde imod, at enkelte stater selv tiltager sig magt til at bedømme, hvornår de har ret til interventioner i andre lande.

Desværre ser verden ikke ud som et fredeligt sted nu 1 år efter begivenhederne den 11. september 2001. Afghanistan ligger i ruiner trods de internationale samfunds løfter om bistand til genopbygning efter krigen. Opiumproduktionen er gået op med stor hastighed, og ifølge FN's institutioner på sagsområdet er Afghanistan ved at generobre sin plads som verdens førende opiumproducent.

Alle kender vi den frygtelige situation i Mellemøsten i konflikten mellem Israel og palæstinenserne. Den katastrofale situation for indbyggerne i de besatte områder bliver værre dag for dag. Israel ignorerer FN's resolutioner med USA's støtte, uden nogen reaktion fra det internationale samfund. Samtidig bliver Irak truet med invasion og krig, selv om der foreligger en aftale mellem dem og Kofi Annan om våbeninspektionen. På islandsk siger man, at der er forskel på Jens og pastor Jens. Det vil sige, at det ikke er lige meget, hvem det drejer sig om. Der gælder ikke de samme regler for alle.

De seneste katastrofale begivenheder i Rusland og Indonesien minder os om, hvor mange steder i verden vi kan finde grobund for fundamentalisme, had og terrorisme. Selvfølgelig er kampen mod terrorisme og enhver form for organiseret kriminalitet en af nutidens vigtigste opgaver, men denne kamp må have to formål.

For det første at få stoppet terrorhandlingerne, som nogle kalder for krig mod terrorisme, uden at det sker på bekostning af beskyttelse af personoplysninger og menneskerettigheder. For det andet må man erkende, at det først og fremmest er fattigdom, uretfærdighed, mangel på demokrati og mangel på forebyggende tiltag i form af kriseløsninger, der er fjenden. Denne fjende bliver ikke nedkæmpet med våben. Tværtimod koster våben mange penge, som der er større behov for at bruge til at købe mad, sikre rent vand, bygge skoler og forbedre miljøet.

Norden skal være talsmand for demokrati og konfliktforebyggende tiltag. I denne henseende kan jeg bifalde den tale, som repræsentanten for OSCE holdt i går på sessionen.

Afslutningsvis, hr. præsident, vil jeg på vegne af Den venstresocialistiske grønne gruppe fremhæve, at vi ubetinget støtter Grønlands ret til selv at være en fuldgyldig part i alle sikkerhedspolitiske forhandlinger, som vedrører Grønlands territorium. Vi vil derfor opfordre Dan-

marks regering til at håndtere de pågældende spørgsmål på den måde, at man respekterer Grønlands ret til selvbestemmelse på dette område.

Sigríður Anna Þórðardóttir (den konservative gruppen, Sj): Præsident! Udenrigspolitik er nu i fokus over hele verden. EU's udvidelsesproces har nået sin afsluttende fase. Vi har i Island besluttet, at vore interesser varetages bedst med medlemskab af EØS-aftalen, og vi er ikke på vej ind i EU foreløbig.

Naturligvis har vi et omfattende og godt samarbejde om europaspørgsmål med de nordiske EU-lande. Vi ved, at de respekterer vores holdning og støtter os i det europæiske forum, selv om vi ikke altid sidder på samme side af bordet.

På samme måde respekterer vi, der er NATO-medlemmer, de nordiske lande, der ikke ønsker medlemskab af NATO. Her foregår en interessant udvikling. En historisk udvidelse af organisationen står for døren, der vil forene størstedelen af Europa i en forsvars- og fredsalliance, der med gode resultater har sikret fred og sikkerhed i Europa i mere end 50 år.

De lande i Norden, der vælger fortsat at stå uden for NATO, kommer dog til at have et tæt samarbejde med os, der er medlemmer. De nordiske lande vil naturligvis samarbejde på dette område, selv om de ikke altid sidder ved samme bord.

Jeg ville nævne disse to eksempler på, hvordan det er nødvendigt for os at udvise fleksibilitet i nordisk samarbejde på det udenrigspolitiske område, uden at den nordiske vinkel går tabt. Vi skal arbejde sammen og støtte hinanden i vigtige spørgsmål på dette område, såvel som andre, selv om vi respekterer hinandens selvbestemmelsesret.

Hr. præsident! Jeg vil komme lidt ind på det arktiske samarbejde. Som I ved, overtog Island formandskabet i Arktisk Råd for nylig. Vi, der sidder i parlamentarikerkomiteen, har bl.a. lagt vægt på, at der udarbejdes en såkaldt Human Development Report for det arktiske område, og vi bifalder, at rådet nu vil føre dette forslag videre. Island vil følge sagen intensivt op i rådet.

Til slut vil jeg sige, at det er meget vigtigt at styrke samarbejdet med Nordens vestlige nærområder, Skotland og Canada, på forskellige områder. Dette er en sag, som udenrigsministrene burde tage op, og vi i Nordisk Råd kan forhåbentlig også bidrage til at udvikle dette samarbejde.

Agne Hansson (midtengruppen, c): Herr president! Det händer mycket i världen nu, inte minst i vårt närområde, och det är angeläget och viktigt att det då finns organ som Nordiska rådet där man kan söka samarbete för att ge ytterligare tyngd och tryck åt och anslutning för de demokratiska principerna och för fred och säkerhet i världen.

Kampen mot terrorismen måste gå vidare, samfällt. Jag och mittengruppen instämmer livligt i det uttalande som presidiet har tagit här på morgonen om demokratiska rättigheter och synen på terrorism.

Samtidigt som det finns all anledning att instämma i rådets presidents djupaste deltagande med alla dem som har drabbats av de avskyvärda terrordåden i Moskva är det glädjande och tillfredsställande att konstatera att alla de nordiska länderna står bakom FN:s resolution 1373.

Grundläggande grundlagsfästa fri- och rättigheter måste respekteras och får inte heller användas i antidemokratiskt eller terroristfrämjande syfte. Det är angeläget att pröva alla vägar för att på diplomatisk väg hitta lösningar av Irakkrisen. Norge har en viktig roll som medlem i säkerhetsrådet nu, och Norden har all anledning att ge det starkt stöd. Det är viktigt att FN:s roll kan stärkas och att det krävs FN-mandat för väpnade lösningar, vart de än riktas som hot, för att klara diplomatiska och fredliga lösningar i första hand. Det är viktigt att vapeninspektörerna får möjlighet att utföra sitt arbete i Irak.

Min fråga till Norges utrikesminister är om han anser att resolutionsarbetet i säkerhetsrådet går den väg som kan stärka FN:s och säkerhetsrådets roll i detta sammanhang.

Slutligen, president, tackar jag för rapporten. Men jag saknar en del i den. Det är viktigt att vi också medverkar till att hindra och lösa konflikter i vårt närområde. Det gäller inte minst Kaliningradområdet. Norden kan medverka till att Kaliningradområdet får en etablerad relation till EU som alla parter kan acceptera. Det är viktigt att Norden agerar så att detta blir möjligt.

Jag vill sluta med att ställa frågan till utrikesministrarnas talesman om utrikesministrarna är beredda att arbeta för just detta att Kaliningrad ska få en naturlig och etablerad relation till EU på ett sätt som alla kan acceptera.

Utenriksminister **Jan Petersen**: Det var – så langt jeg kan se – tre spørsmål som det er behov for å kommentere ytterligere.

Det ene spørsmålet var fra Arne Lyngstad, som sterkt oppfordret oss til å sette miljøspørsmålene i det arktiske området på den internasjonale dagsordenen. Og jeg kan bekrefte at det gjør vi. Det er svært viktig å sørge for at det blir satt på den internasjonale dagsorden, eller sagt på en annen måte, at vi skaffer oss alliansepartnere fordi vi er for små alene overfor denne store oppgaven. Og jeg kan forsikre om at det gjør vi. I de bilaterale samtalene vi har med de store landenes utenriksministere, er dette gjerne spørsmål som er på dagsordenen. Ikke minst fordi vi nå står overfor behov for å få sluttført den såkalte MNEPR-avtalen, har dette vært en viktig del av vårt budskap. Og det var også en viktig del av debatten rundt Den nordlige dimensjonen, som ble holdt på EU-møtene i Luxembourg i forrige uke. Så vi benyttet denne anledningen til å sette dette på dagsordenen.

Det andre jeg skal kommentere, er det spørsmålet som ble stilt om Irak-resolusjonen i Sikkerhetsrådet. Jeg vil bare si at jeg selvfølgelig er enig i at noe av poenget her er å styrke FNs sikkerhetsråd. Men jeg får bare minne om at det egentlige poenget med resolusjonen er å sørge for at Saddam Hussein overholder sine forpliktelser om ikke å ha masseødeleggelsesvåpen. Det er det som er sakens poeng. Da er det viktig at det internasjonale samfunn har et klart og entydig krav til Saddam Hussein, og at man også er så tydelig i sin resolusjon at han ikke nå prøver seg på flere omgåelsesmanøvre, unnaluringer og utsettelser som man jo vet han med stort hell har prøvd seg på tidligere. Det er hele poenget. Det er svært viktig at det som gjøres, skal forankres i folkeretten, og derfor svært viktig at amerikanerne nå har valgt FN-sporet. Jeg er ikke så forbauset som mange andre over at de har gjort det. Jeg bare konstaterer at det har de gjort, og det har vår fulle tilslutning. Men det betyr også at det legger en plikt på FNs sikkerhetsråd til nå å greie å bli enige om en resolusjon som adresserer det grunnleggende problemet. Og jeg tror og håper at det skal man gjøre. Så langt jeg kan vurdere, er man ikke nå lenger fra hverandre enn at med noen dagers arbeid til skal det være mulig å bli enige. Men som sagt: Jeg er ikke fullt så forbauset som en del andre i denne debatten har vært om at det er dette sporet som er blitt valgt, og som jeg tror også vil føre frem.

Når det gjelder spørsmålet om Kaliningrad, vil jeg bare si at jeg tror det er noe EU og Russland godt greier å sortere ut seg imellom. Norge har nå stilt seg i en posisjon hvor vi ser på dette fra sidelinjen. Jeg skal ikke si at jeg klør i fingrene etter å delta i dette problemet også. Det gjør jeg forså vidt. Men jeg bare konstaterer at jeg tror det er et godt spor på disse spørsmålene.

Agne Hansson (midtengruppen, c): Herr president! Jag tackar för det svaret. Jag förstår problematiken. Det är naturligtvis en balansgång som säkerhetsrådet hela tiden måste gå för att hålla det samman, hålla vetomakterna på mattan och komma fram med ett så pass skärpt krav att Saddam Hussein inte kan komma undan. Jag ger det allt stöd, och Norden ger allt stöd för att komma till den punkten. Jag inser att det inte är lätt. Det är bra att utrikesministern lägger fingrarna i blöt, som vi säger i Sverige. Jag skulle kanske också ha önskat ett mer konkret och aktivt deltagande i Kaliningradfrågan, som jag reste.

Utenriksminister **Jan Petersen**: Jeg vil bare kort kvittere for dette ganske viktige poenget, nemlig at vetomaktene i Sikkerhetsrådet er med på å få til en beslutning. Noe av det mest bekymringsfulle som kan skje, er at man ikke greier å oppnå enighet om en tilstrekkelig kraftig resolusjon i Sikkerhetsrådet. Det vil i så fall være en seier for Saddam Hussein. Den bør han ikke få. Derfor er det viktig å sørge for at man kommer frem til enighet. Men som jeg sa: Jeg er optimistisk når det gjelder muligheten for å nå frem. Det bør ikke nå være større uenighet enn at det

virkelig skal kunne skje. Men det internasjonale samfunn må ikke komme i den situasjon at man ikke greier å adressere det som er utfordringen. Og det som er utfordringen, er altså den politikken som Saddam Hussein følger.

Debatten ble avsluttet.

Rådet besluttet å ta Dokument 5 til etterretning.
Rådet besluttet å ta Dokument 6 til etterretning.
Rådet besluttet å ta Dokument 7 til etterretning.

Presidenten meddelte at votering om A 1295/presidiet ble foretatt under dagsordenspunkt 19.[9]

Presidenten: Det meddelas att beslut om rekommendation 30/2001/presidiet: Konfliktförebyggande och civil krishantering tas under dagordningspunkt 19.[10]

[9] Se s. 262
[10] Se s. 258–259

14. Närområdet

Dokumentasjon

A 1307/presidiet Presidieförslag om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad

A 1293/miljö Utskottsförslag om nordiska insatser för vattenvård och hälsa i Karelska republiken

A 1307/presidiet Presidieförslag om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad

A. Presidiet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* Nordiska ministerrådet tar initiativ till någon form av givar- eller biståndskonferens för att prioritera och samordna de många projekt och förslag som finns för att stöda Kaliningrad

2) *att* Nordiska ministerrådet skall fortsatt verka för att ett nordiskt informationskontor kan öppnas i Kaliningrad

B. Presidiet hade föreslagit att Nordiska rådet beslutar

1) *att* ta upp frågan angående medborgarorganisationernas möjlighet till samarbete med Östersjörådets kommissionär för demokratisk utveckling

2) *att* uppmana den parlamentariska Östersjökonferensens permanenta kommitté att verka för medborgarorganisationernas samarbetsmöjligheter

3) *att* Nordiska rådet tar initiativet till att verka för ett vidgat parlamentariskt samarbete kring frågor om "good governance" vad gäller en effektiv administration, väl fungerande institutioner och lagtillämpning samt reformer på områden såsom rättssäkerhet, stabilitet i skattelagstiftningen och fastighetsrätt

4) *att* Nordiska rådets representanter i den Permanenta kommittén presenterar detta betänkande i kommittén för att diskutera vilken roll kommittén önskar att ha i det fortsatta arbetet

A 1293/miljö Utskottsförslag om nordiska insatser för vattenvård och hälsa i Karelska republiken

A. Miljö- och naturresursutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* verka för att det inom ramen för EU:s Nordliga dimension tas konkreta miljöinitiativ i Karelska republiken samt att samarbetet med Karelska republiken som ett målområde inom den Nordliga dimensionen fördjupas och intensifieras

2) *att* i sitt närområdessamarbete fördjupa samarbetet med Karelska republiken och som led i detta arbete:

- främja samordning av i Karelska republiken förekommande internationella aktiviteter för att åstadkomma en mera effektiv verksamhet
- främja och samordna det samarbete som bedrivs mellan inom området verkande nätverk, såsom vänortsnätverket och medborgarorganisationerna
- göra ett nordiskt program för insatserna i Karelska republiken och därvid uppmärksamma finansiella insatser från övriga internationella organisationer och regeringar
- använda NEFCO och övriga nordiska finansieringsinstrument inom det karelska området
- genomföra småskaliga projekt i Karelska republiken

3) *att* samarbeta med lokala hälsovårdsmyndigheter i Karelska republiken för att åstadkomma en förbättring av folkhälsan, bl.a. genom att

- på grundval av gjorda utredningar kartlägga användningen av ytligt grundvatten som dricksvattenkälla
- söka åstadkomma en förbättring av hanteringen av dricksvatten
- främja användning av grundvatten som vattenkälla för bosättningscentra
- främja distributionen av rent dricksvatten till speciella förbrukare som t.ex. barnsjukhus
- bland annat baserat på gjorda utredningar, skapa ett informationsprogram om sjukdomar orsakade av dricksvattnet
- ansvara för informationsprogrammets genomförande
- finna metoder för tryggande av den karelska befolkningens jod- och fluorintag

B. Miljö- och naturresursutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar Finlands regering

att ensam eller i samarbete med övriga nordiska regeringar söker slutföra ofullbordade projekt som finansierats av regeringen

A 1307/presidiet Presidieförslag om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad

Eero Akaan-Penttilä (Presidiets talsmann): Arvoisa herra presidentti! Jatkamme siis Kaliningradista, jota jo äsken sivuttiin.

Kaliningrad on ainutlaatuinen osa Venäjää. Se sijaitsee maantieteellisesti erillään muusta Venäjästä ja Euroopan unionin laajentumisen jälkeen jää unionin ympäröimäksi. EU:n laajentumisen jälkeen perinteisen lähialueyhteistyön piiriin kuuluu Venäjä sekä Kaliningrad omana erityisalueenaan.

Unionin laajeneminen edistää vakautta ja vaurautta. Kaliningrad onkin yksi alueista, joilla on sijaintinsa vuoksi erinomaiset edellytykset hyödyntää laajentumisesta avautuvia mahdollisuuksia. On kaikkien etujen mukaista, että Unionin laajeneminen tapahtuu kitkattomasti ja tässä huomioidaan niin Kaliningradin, sen naapurimaiden, Venäjän että EU:n tavoitteet ja tarpeet. Raportissakin käsitelty laajenemiseen liittyvä kauttakulkuongelma näyttää nyt olevan ratkeamassa kaikkia osapuolia tyydyttävällä tavalla.

Työttömyys, köyhyys, rikollisuus ja sairaudet ovat kaliningradilaisten arkipäivää. EU tukee Venäjän ponnisteluja Kaliningradin alueen taloudelliseksi kehittämiseksi ja rajat ylittävän yhteistyön vahvistamiseksi, ja tässä työssä myös Pohjoismaiden tulee olla vahvasti mukana. Eri tahojen yhteistyöllä voidaan parantaa alueen energia-, vesi- ja jätehuoltoa ympäristön kannalta kestäväksi, torjua rikollisuutta, parantaa terveydenhuoltoa ja kehittää taloutta. On tärkeää, että elintasokuilu Kaliningradin ja ympäröivän EU:n välillä ei syvene vaan yhteisten ponnistelujen kautta saamme nostettua Kaliningradin lähemmäksi naapurivaltioiden elintasoa.

Kaliningradin kanssa on käynnissä lukuisia eri tahojen vetämiä hankkeita. Monet raportissa esitetyt toimenpiteet ovat jo jonkin tahon ratkaistavina. Erityisesti Euroopan unioni ja Itämeren valtioiden neuvosto toimivat aktiivisesti Kaliningradin olojen parantamiseksi monella eri saralla. Eri hankkeiden ja aloitteiden koordinointi on ensiarvoisen tärkeää päällekkäisyyksien välttämiseksi ja resurssien ohjaamiseksi oikeisiin kohteisiin.

Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajisto suosittelee ministerineuvostoa toimimaan erityisesti Kaliningradin avustamiseen liittyvän konferenssin alullepanijana. Konferenssin tavoitteena on poistaa päällekkäisyyksiä ja saada yhteistyön resurssit paremmin käyttöön.

Puheenjohtajisto antaa tukensa kansalaisjärjestöjen Kaliningradissa tekemälle arvokkaalle työlle ja esittää yhteistyötä kansalaisjärjestöjen ja Itämeren valtioiden neuvoston välille sekä pyytää Itämeren neuvostoa kaikin tavoin edistämään ja tukemaan tätä alueen demokratiakehityksen hyväksi tehtävää työtä.

Puheenjohtajisto esittää myös yhteistyön laajentamista Pohjoismaiden ja Kaliningradin parlamentaarikkojen kesken. Erityisesti yhteistyö hyvän hallinnon alaan liittyvien kysymysten saralla tulee olla yhteistyön aiheena.

Kaliningrad on maantieteellisesti katsoen Pohjoismaiden lähimpiä naapureita. Siksi ei ole yhdentekevää, miten Kaliningradissa voidaan. Kaliningradissa on tapahtunut paljon myönteistä kehitystä, ja tätä kehitystä meidän tulee osaltamme vahvistaa meidän kaikkien yhteiseksi hyväksemme.

Eero Akaan-Penttiläs tale i svensk oversettelse:

Ärade herr president! Vi fortsätter alltså med Kaliningrad, som redan berördes. Kaliningrad är en unik del av Ryssland. Geografiskt ligger området separat från övriga Ryssland och efter Europeiska unionens utvidgning kommer det att omges av unionen. Efter EU:s utvidgning kommer det traditionella närområdessamarbetet att omfatta Ryssland samt Kaliningrad som ett specialområde.

Utvidgningen av unionen främjar stabilitet och välstånd. Kaliningrad är ett av de områden som på grund av sitt läge har utomordentliga förutsättningar att dra nytta av de möjligheter som öppnas i och med utvidgningen. Det ligger i allas intresse att utvidgningen av unionen sker friktionsfritt och att man därvid uppmärksammar såväl Kaliningrads som grannländernas, Rysslands och EU:s mål och behov. Det genomfartsproblem som ansluter sig till utvidgningen och som behandlas i rapporten tycks nu gå mot en lösning som tillfredsställer alla parter.

Arbetslöshet, fattigdom, kriminalitet och sjukdomar hör till Kaliningradbornas vardag. EU stöder Rysslands ansträngningar att utveckla Kaliningradområdet ekonomiskt och stärka samarbetet över gränserna, och i detta arbete bör också de nordiska länderna vara starkt med. Genom samarbete mellan olika instanser kan man förbättra energi- och vattenförsörjningen samt avfallshanteringen i området på ett med tanke på miljön hållbart sätt, bekämpa brottsligheten, förbättra hälso- och sjukvården och utveckla ekonomin. Det är viktigt att klyftan i levnadsstandard mellan Kaliningrad och det omgivande EU inte fördjupas utan att vi genom gemensamma ansträngningar kan lyfta upp Kaliningrad så att man där närmar sig levnadsstandarden i grannländerna.

Tillsammans med Kaliningrad pågår ett flertal projekt som leds av olika instanser. Många av de åtgärder som föreslås i rapporten håller redan på att genomföras av någon. I synnerhet Europeiska unionen och Östersjörådet arbetar aktivt för att förbättra förhållandena i Kaliningrad på flera olika områden. Det är av största vikt att olika projekt och initiativ koordineras för att undvika överlappningar och styra resurserna till rätta ställen.

Nordiska rådets presidium rekommenderar att ministerrådet i synnerhet arbetar för att få till stånd en konferens om bistånd till Kaliningrad. Syftet med konferensen är att undanröja överlappningar och utnyttja resurserna för samarbete bättre.

Presidiet ger sitt stöd till det värdefulla arbete som medborgarorganisationerna utför i Kaliningrad och föreslår samarbete mellan medborgarorganisationerna och Östersjörådet samt ber att Östersjörådet på alla sätt främjar och stöder detta arbete till förmån för demokratiutvecklingen i området.

Presidiet föreslår också att samarbetet mellan parlamentarikerna i de nordiska länderna och Kaliningrad utvidgas. Samarbetet kunde gälla i synnerhet frågor i anslutning till god förvaltning.

Geografiskt sett är Kaliningrad en av Nordens närmaste grannar. Därför är det inte likgiltigt hur man mår i Kaliningrad. Utvecklingen i Kaliningrad har till stor del varit positiv och vi bör för vår del stärka denna utveckling som gagnar oss alla.

Det var uklarhet i salen om ytterligere talere. Presidenten noterte dette.

A 1293/miljö Utskottsförslag om nordiska insatser för vattenvård och hälsa i Karelska republiken

Paula Lehtomäki (Miljø- og Naturressursutvalgets talskvinne): Arvoisa presidentti! On ilo toimia esittelijänä tässä asiassa, joka koskee pohjoismaisia toimia Karjalan tasavallan vesihuollon ja väestön terveydentilan edistämiseksi. Sain keväällä 2001 silloiselta lähialuevaliokunnalta tehtävän raportoida Karjalan tasavallan ympäristöperäisistä terveyskysymyksistä. Tutustuin asiaan opintomatkoilla Karjalassa kesällä ja syksyllä 2001, ja näiden pohjalta syntyi raportti, jonka pohjalta ympäristövaliokunta sittemmin laati oman mietintönsä.

Pidän annettua tehtävää ja nyt käsiteltävinä olevia suosituksia erittäin merkittävinä kahdella tavalla. Ensiksikin, lähialueilla tapahtuva yhteistyö on mielestäni Pohjoismaiden neuvostolle yksi niitä painopistealueita, joihin on jatkossa panostettava entistä enemmän. Meillä on runsaasti asioita, erityisesti ympäristö- ja terveydenhuoltoon liittyviä, jotka ovat Pohjolalle ja lähialueillemme yhteisiä.

Toiseksi on äärimmäisen tärkeää, että mielenkiintomme suuntautuu yhä suuremmassa määrin juuri Karjalaan. Karjala on ollut kansainvälisessä yhteistyössä eräänlainen väliinputoaja: Arktisen alueen yhteistyö kohdistuu Karjalan pohjoispuolelle, Pohjoinen ulottuvuus taas keskittyy yhä suuremmassa määrin Pietarin seudulle ja Itämeren ympäristöön. Karjala on myös omassa maassaan kaukana keskuksista sijaitsevaa periferiaa, jolla ei pääkaupungista katsoen aina ole kovin suurta painoarvoa. Siksi pohjoismaiselle yhteistyölle on Karjalassa todellista tilausta.

Arvoisa presidentti! Ympäristövaliokunnan toimenpidesuositukset koskevat nimenomaan vesihuoltoa. Näin siksi, että juomaveden laatu on merkittävin yksittäinen ympäristötekijä, joka vaikuttaa heikentävästi Karjalan asukkaiden terveyteen. Jostain konkreettisesta on aloitettava, ja ympäristöperäisissä terveysasioissa vesi on mitä tärkein alku.

Juomaveden laatuongelmat johtuvat Karjalassa lähinnä kolmesta seikasta. Ensiksikin, vesilähteenä käytetään lähes pelkästään pintavesiä. Toiseksi, veden käsittely on puutteellista: niin juomaveden kuin jätevesienkin puhdistus kaipaa kohennusta. Ja kolmanneksi, useissa asutuskeskuksissa vesijohtoverkon huono kunto heikentää kraanasta tulevan veden laatua.

Ympäristövaliokunta ehdottaa mm., että Pohjoismaiden ministerineuvosto pyrkisi vahvistamaan Karjalan tasavallan asemaa Pohjoisen ulottuvuuden toimintaohjelmassa. Lisäksi ehdotetaan, että ministerineuvosto omassa lähialuestrategiassaan syventäisi yhteistyötä Karjalan kanssa ja koordinoisi pohjoismaisia hankkeita siellä sekä aktivoisi pohjoismaisten rahoituslähteiden kuten Nefcon roolia Karjalassa. Lisäksi esitetään kiinteää yhteistoimintaa paikallisten terveysviranomaisten kanssa mm. pohjavesilähteiden paremmaksi hyödyntämiseksi juomaveden lähteenä.

Emme kykene pohjoismaisinkaan voimin hoitamaan kaikkia asioita heti kuntoon, mutta ympäristövaliokunnan ehdotukset ovat suuraskel oikeaan suuntaan. Kuten huomaatte, osa ehdotuksista on yleisempiä, yhteistyön tiivistämiseen tähtääviä, osa konkreettisempia vesikysymykseen pohjaavia.

Yhteistyöhankkeissa on erittäin tärkeää, että saamme paikallisen osapuolen sitoutumaan hankkeisiin myös taloudellisesti. Ei kannata myöskään tavoitella taivaita. Pienetkin konkreettiset hankkeet ovat suureksi avuksi, jos ne saadaan toteutettua alusta loppuun saakka. Sen sijaan selvityksiä, A4-saastetta ja keskeneräisiä projekteja Karjalassa ei enää kaivata. Se kävi opintomatkoilla ja tapaamisissa hyvin selväksi.

Arvoisa presidentti! Toivon ympäristövaliokunnan ehdotuksille suotuisaa käsittelyä.

Paula Lehtomäkis tale i svensk oversettelse:

Ärade president! Det är mig ett nöje att få föredra detta ärende, som gäller nordiska åtgärder för att främja vattenförsörjningen och befolkningens hälsotillstånd i republiken Karelen. Våren 2001 fick jag i uppdrag av det dåvarande närområdesutskottet att rapportera om miljöbetingade hälsofrågor i republiken Karelen. Jag bekantade mig med saken under studieresor i Karelen sommaren och hösten 2001. De resulterade i en rapport som sedan legat till grund för miljöutskottets eget betänkande.

Jag finner uppdraget och de rekommendationer som nu föreligger för behandling mycket betydande i två avseenden. För det första anser jag att närområdessamarbetet är ett av de prioriteringsområden som Nordiska rådet måste satsa mera på i fortsättningen än vad man gjort tidigare. Det finns ett stort antal frågor, i synnerhet sådana som gäller miljö- och hälsovård, som är gemensamma för Norden och våra närområden.

För det andra är det synnerligen viktigt att vi i allt högre grad riktar intresset just till Karelen. Karelen har på sätt och vis råkat i kläm när det gäller det internationella samarbetet: Det arktiska samarbetet riktar sig till området norr om Karelen, den Nordliga dimensionen koncentreras åter i allt högre grad till S:t Petersburgsregionen och trakterna kring Östersjön. Karelen ligger också i det egna landet ute i periferin långt från centrumen, och från huvudstaden sett har området ingen större betydelse. Därför finns en verklig beställning på nordiskt samarbete i Karelen.

Ärade president! Miljöutskottets åtgärdsrekommendationer gäller uttryckligen vattenförsörjningen. Detta därför att dricksvattnets kvalitet är den viktigaste enskilda miljöfaktorn som försämrar invånarnas hälsa i Karelen. Man måste börja med något konkret och när det gäller miljöbetingade hälsofrågor är vattnet en nog så viktig början.

Problemen med dricksvattnets kvalitet i Karelen beror i första hand på tre saker. För det första används nästan uteslutande ytvatten som vattenkälla. För det andra behandlas vattnet bristfälligt: såväl dricksvattnet som avloppsvattnet måste renas bättre. Och för det tredje, i flera bosättningscentrum försämrar vattenledningsnätets dåliga skick kvaliteten på det vatten som kommer ur kranarna.

Miljöutskottet föreslår bl.a. att Nordiska ministerrådet försöker stärka republiken Karelens ställning i handlingsplanen för den Nordliga dimensionen. Dessutom föreslås att samarbetet med Karelen fördjupas i ministerrådets egen närområdesstrategi och att de nordiska projekten koordineras där samt att de nordiska finansieringskällornas, t.ex. Nefco, roll i Karelen aktiveras. Dessutom föreslås ett nära samarbete med de lokala hälsovårdsmyndigheterna bl.a. för att mera utnyttja grundvatten som dricksvattenkälla.

Inte ens med nordiska krafter förmår vi sätta allt i stånd med detsamma, men miljöutskottets förslag är ett stort steg i rätt riktning. Som ni märker är en del av förslagen mera allmänna och strävar till att intensifiera samarbetet medan en del är mera konkreta och baserar sig på vattenfrågan.

I samarbetsprojekt är det ytterst viktigt att vi kan engagera den lokala parten i projekten även ekonomiskt. Det lönar sig inte heller att försöka ta ner månen. Även små konkreta projekt är till stor hjälp, om de kan genomföras från början till slut. Däremot behövs det inte mera utredningar, A4-skräp och oavslutade projekt i Karelen. Det framgick mycket klart under studieresorna och mötena.

Ärade president! Jag hoppas på ett gynnsamt bemötande för miljöutskottets förslag.

Presidenten foreslo at taletiden ble forkortet til 2 minutter.

Rådet bifalt presidentens forslag.

Ilkka Taipale (den sosialdemokratiske gruppen, sd): Enligt bibeln blev ordet kött – här i Nordiska rådet blir köttet ord och ganska många!

Jag är ordförande för Östersjöcentrum som byggdes upp i Finland 1991 genom talkoarbete och frivillig arbetskraft för att befrämja arbetet mellan NGO:s i de baltiska länderna och Ryssland. Där vi har haft ett första möte med fängelsedirektörerna och sinnessjukhusdirektörerna. Jag har djupa kontakter i hela Östersjöcentrum från Arkhangelsk till Kaliningrad och som sagt från fängelsena och sjukhusena till ministrar.

Vi har nu börjat uppgöra åtta stycken reseguideböcker från Kaliningrad, Arkhangelsk, Murmansk, Pihlova, Novgorod, Komi, Narva osv. Vi har i Finland och i alla länder närområdespengar, men vi kan inte finansiera dessa böcker, det här är inte närområdessaker! När det var fråga om den första boken om Färöarna på finska: inga pengar från finska och

danska fonder och inga pengar från Nordiska rådets fonder! Det här är inte viktigt, det här är riktigare osv. Men det som vi gör kommer från fredsrörelsen. Aldrig mera krig i Danmark, Folkreisning mot krig i Norge och svenska Freds- och de hundras kommitté. De hundras kommitté grundades av vår premiärminister, av vår utrikesminister och 40 stycken människor och alla pengar förlorades i Finland på en gång. Men det görs sådant arbete. Det är bara Sverige och Finland som ger stöd från statsbudgeten till fredsorganisationer i denna terroristernas värld. Jag hoppas att vi i alla nordiska länder skulle stöda NGO-arbetet och fredsrörelsen.

Erkki Tuomioja hade för några år sedan fredsmärket på sig och Göran Persson frågade: Är du en fredsmänniska? och Erkki svarade: Är vi inte alla! I går tog Persson mitt märke och satte det på sig. Med detta vill jag bara säga: stöd konkret freds- och närområdesarbete på fältet!

Nu ber jag er komma och springa Arkhangelsk maraton. Vi skickar 4 000 till Stockholm maraton men ingen människa från Norden har sprungit maraton i Arkhangelsk. Jag försökte, jag gick för sakta fem timmar och polisen arresterade mig därför att deras arbetstid var slut.

Debatten ble avsluttet.

Rådet bifalt Presidiets forslag til rekommandasjon og internt vedtak i anledning av A 1307/presidiet.
Rådet bifalt Miljø- og Naturressursutvalget forslag til rekommandasjoner i anledning av A 1293/miljö.

15. Västnorden

Dokumentasjon

A 1275/presidiet Medlemsförslag om "ett handslag till Västnorden"

A 1275/presidiet Medlemsförslag om "ett handslag till Västnorden"

Presidiet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

> *att* genomföra en systematisk kartläggning av aktuella frågeställningar inom ramen för "Västnorden i det nordiska samarbetet" i syfte att etablera ett underlag för en dialog mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet, med början år 2003, kring samarbetets framtida inriktning och prioriteringar och i arbetet beakta de synpunkter som framförs i presidiets betänkande över medlemsförslag om "ett handslag till Västnorden" (A 1275/presidiet)

Jens Christian Larsen (Presidiets talsmann): Hr. præsident! På præsidiets vegne har jeg den glæde at forelægge betænkningen og forslaget til rekommandation i anledning af Midtergruppens forslag, "Et håndslag til Vestnorden".

I de seneste 12 år har vi med god grund anvendt megen energi på at forny og styrke det nordiske samarbejde på områder, hvor vi ikke tidligere har kunnet agere. Vi har med særdeles gode resultater samarbejdet med de baltiske lande, det nordvestlige Rusland, østersøsamarbejdet og ikke mindst det arktiske samarbejde.

Midtergruppen har imidlertid skønnet, at det er ved at være rette tid for en forstærket indsats i forhold til Vestnorden. Det drejer sig om en indsats for at udbrede kendskabet i Norden og Europa til Vestnordens særlige natur og kultur, en indsats for yderligere at styrke de små vestnordiske sprog og urbefolkningens sprog, også at udvikle turismen knyttet til natur- og kulturoplevelser og at forebygge de stadig mere alvorlige konsekvenser for Vestnordens sårbare natur i form af klimaforandringer og miljøfarlige udslip. Endelig anbefaler Midtergruppen i sit forslag, at rejseforbindelserne til Vestnorden forbedres.

Forslaget går på tværs af sektorer og har også en international karakter. Derfor har præsidiet behandlet sagen og fået fortrinlige udtalelser fra Kultur- og uddannelsesudvalget, Miljø- og naturressourceudvalget og fra Næringsudvalget.

Præsidiet vil støtte forslaget ved at foreslå en specificeret rekommandation. Præsidiet ønsker en særlig belysning af Vestnorden i et større fremtidsperspektiv i det nordiske samarbejde, også med hensyntagen til EU, Den nordlige Dimension og Det arktiske Vindue. I betænkningen omtaler vi flere af problemstillingerne og de mange aktører, der er tale om. Præsidiet finder, at det er i Nordisk Råds interesse at bidrage til at gøre den vestnordiske dagsorden endnu stærkere og skabe sammenhæng også i udenrigs- og sikkerhedsrelaterede spørgsmål, i internationale spørgsmål, i Den nordlige Dimension, Det arktiske Vindue og i den regionale udvikling.

Vi tager også den nye nordiske dagsorden alvorligt ved at opfordre ministerrådet og udvalgene til en direkte dialog med fagministrene i anledning af medlemsforslaget.

Kort til sidst er det en kortfattet baggrund for, at præsidiet foreslår en systematisk kortlægning som underlag for en dialog mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Denne dialog vil givetvis føre til konkrete initiativer på bl.a. de områder, som medlemsforslaget peger på.

Jeg skal på præsidiets vegne anbefale rekommandationen.

Ísólfur Gylfi Pálmason (midtengruppen, F): Hr. præsident! Først vil jeg takke Præsidiet for en positiv behandling af vores forslag, "Et håndslag til Vestnorden". I sidste periode har Nordisk Råd fokuseret meget på de baltiske lande, og det har vi været enige om i Nordisk Råd, og disse lande har udviklet sig og er på vej til at blive moderne internationale lande.

Forslaget "Et håndslag til Vestnorden" er vores måde at pege nordpå til vores venner på Færøerne, i Grønland og i Island og på deres parlamentariske samarbejde i Vestnordisk råd. Vi synes, at det er deres tur nu, og det er nødvendigt at sætte fokus på disse lande med vores forslag. I Kultur- og Uddannelsesudvalgets drøftelser om Vestnorden har vi sat fokus på sprogforståelse, kulturforståelse, mobilitetsprogam og uddannelsesområdet. Vi er glade for, at man kan inkludere færøsk, grønlandsk og samisk i den nordlige sprogkonvention, og vi håber, at den ændring vil blive hurtigt ratificeret af regeringerne.

Nu er der en meget stærk selvstændighedsbevægelse på Færøerne. Disse bevægelser forstår vi islændinge meget godt, og vi støtter dem. Island blev et selvstændigt land i 1918, og vi blev republik i 1944. Dette forslag, "Et håndslag til Vestnorden", handler ikke om selvstændigheden på Færøerne, men det er mit ønske og håb, at Færøerne vil nå sine målsætninger så hurtigt som muligt.

Jógvan á Lakjuni (den konservative gruppen, Ff): Hr. præsident! Jeg skal gøre det kort. Jeg sidder som formand i Vestnordisk Råd i øjeblikket, og jeg vil gerne udtrykke min store tak til Nordisk Råd, også for det her forslag.

Vestnordisk Råd har også til formål at arbejde sammen med Nordisk Råd og at fungere som mellemled omkring vestnordiske interesser i nordisk samarbejde. Selvfølgelig hilser vi det her forslag velkommen. I Vestnorden er vi få, vistnok kun 350.000 mennesker. Hvis vi sætter det op mod de 25 millioner i Skandinavien og Danmark, så er vi små. Men det er et stort område, som har stor betydning for Norden.

Jeg kunne tænke mig at foreslå, også som medlem fra Færøerne, at Nordisk Ministerråd i sin planlægning også tager hensyn til de selvstyrende områders eventuelle selvstændige medlemskab i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd og arbejder videre med det.

Det skal være mit forslag, og jeg siger tak.

Debatten ble avsluttet.

Rådet bifalt Presidiets forslag til rekommandasjon i anledning av A 1275/presidiet.

Møtet ble avbrutt kl. 12.00–13.30.

16. Människohandel och kriminalitet

Dokumentasjon

B 217/medb	Ministerrådsforslag om program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 og handlingsplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002–2003
A 1302/medb	Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking) og om Nordens ansvar for ofre for trafficking
A 1310/medb	Utvalgsforslag om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organisert kriminalitet og hvitvasking av penger
A 1311/medb	Utskottsförslag om polisen i ett nordisk perspektiv
A 1271/medb	Medlemsförslag om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen
Rek. 20/2001	Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og repressalier
Rek. 23/2001	Tiltag mod tvangsægteskab
Rek. 30/2000	Narkotikabekämpning
Fremst. 4/2001	Narkotikahandeln

B 217/medb Ministerrådsforslag om program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 og handlingsplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002–2003

A. Medborger- og Forbrugerudvalget havde foreslået at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

> *at* gennemføre Nordisk Ministerråds Program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 og handlingsplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002–2003 og inddrage Medborger- og Forbrugerudvalgets kommentarer som de fremgår af udvalgets betænkning B 217/medborger

B. Medborger- og Forbrugerudvalget havde foreslået at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

> *at* indarbejde en henvisning til de øvrige nordiske landes lovgivning for området, når forslag til nye love fremlægges og behandles i de nationale parlamenter samt oplyser om eventuelle konsekvenser i forhold til de øvrige nordiske lande

A 1302/medb Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking) og om Nordens ansvar for ofre for trafficking

A. Medborgar- och konsumentutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utbildnings/fortbildningsinsatser till polis och rättsinstanser genomförs och samordnas i samtliga nordiska länder för de yrkesgrupper som kommer i kontakt med kvinnor som utsatts för trafficking
2) *att* ta initiativ till nordiskt stöd och åtgärder för näringsutveckling och utbildningskurser riktat till kvinnor i Ryssland och i de baltiska staterna

B. Medborgar- och konsumentutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

> *att* en person, som utsätts för trafficking med fara för sitt liv och hälsa, skall ha möjlighet att få individuell prövning om eventuellt uppehållstillstånd på grund av detta. Om denna prövning ges stöd, skall även detta tillstånd grundas på humanitära skäl eller skyddsskäl, i enlighet med FN:s konventioner

C. Medborgar- og Forbrugerudvalget havde foreslået at

> Nordisk Råd ikke at foretage sig noget andet i anledning af Medlemsförslag om människohandel (trafficking) (A 1274/medborger) og Medlemsförslag om Nordens ansvar för kvinnor som utsätts för trafficking (A 1286/medborger) end hvad som fremgår af udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking) og om Nordens ansvar for ofre for trafficking (A 1302/medborger)

A 1310/medb Utvalgsforslag om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organisert kriminalitet og hvitvasking av penger

A. Medborger- og Forbrukerutvalget hadde foreslått at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *å* arbeide for felles tiltak for bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger i Norden. Følgende tiltak utredes:

- felles nordisk utdannelse for å utdanne spesialister på feltet hvitvasking av penger og korrupsjon, herunder felles nordisk politiutdannelse på nevnte områder
- de nordiske lands regjeringer utvikler nasjonale tiltak for å svarteliste personer og selskaper som har vært involvert i korrupsjon, og med mulighet for å utveksle informasjonen mellom de nordiske land

2) *å* rapportere tilbake til Rådet innen utgangen av 2003, om hvilke tiltak landenes regjeringer har iverksatt

3) *å* skape en nordisk front i det internasjonale samarbeidet for bekjempelse av korrupsjon, og skatteparadisene

B. Medborger- og Forbrukerutvalget hadde foreslått at

> Nordisk Råd ikke foretager sig noget andet i anledning af Medlemsforslag om felles tiltag i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organiseret kriminalitet og hvitvaskning av penger (A 1296/medborger) end hvad som fremgår af udvalgsforslag A 1310/medborger

A 1311/medb Utskottsförslag om polisen i ett nordisk perspektiv

A. Medborgar- och konsumentutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utforma en gemensam nordisk definition av polisrollen

2) *at* indlede samarbejde om fælles uddannelse af specialister i politiet, herunder på områder som trafficking, narkotika, korruption, hvidvaskning af penge

B. Medborgar- och konsumentutskottet hade föreslagit att

Nordisk Råd ikke at foretage sig noget andet i anledning af Medlemsforslag om polisen i ett nordisk perspektiv (A 1291/medborger) end hvad som fremgår af udvalgsforslag A 1311/medborgar

A 1271/medb Medlemsförslag om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen

Medborger- og Forbrugerudvalget havde foreslået at

Nordisk Råd intet foretager sig i anledning af Medlemsförslag om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen (A 1271/medborger).

Reservation från den konservativa gruppen:

Den konservativa gruppen föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska länderna regeringar

att genomföra en informations- och upplysningskampanj om värdet av öppenhet. frihandel och internationellt samarbete

Rek. 20/2001 Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og repressalier

Medborger- og Forbrugerudvalget havde foreslået

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 20/2001/medborger til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at snarest muligt udarbejde et ministerrådsforslag om nordiske indsatser for beskyttelse af vidner og andre involverede i straffesager som står overfor trusler, vold og repressalier

Rek. 23/2001 Tiltag mod tvangsægteskab

Medborger- og Forbrugerudvalget havde foreslået

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 23/2001/medborger til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at snarest muligt, på baggrund af erfarings- og informationsudbytte, udarbejde forslag om samordning af tiltag mod tvangsægteskab i de nordiske lande

Rek. 30/2000 Narkotikabekämpning

Välfärdsutskottet hade föreslagit

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 30/2000/välfärd för Rådets del är *slutbehandlad.*

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1) *att* intensifiera deras åtgärder mot narkotika

2) *att* prioritera det förebyggande och attitydpåverkande arbetet för att förhindra spridningen av narkotikabruk i Norden och spridning av narkotika till och mellan de nordiska länderna

Fremst. 4/2001 Narkotikahandeln

Välfärdsutskottet hade föreslagit

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 4/2001/välfärd för Rådets del är *slutbehandlad.*

Fremstillingen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* udforme en fælles nordisk strategi og samordne nordiske indsatser mod hvidvaskning af penge

2) *at* samle kundskab om narkotikabranchen som et hot mod demokratiet i Norden og dets nærområder og udforme en fælles strategi for indsatser på området

B 217/medb Ministerrådsforslag om program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 og handlingsplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002–2003

Statsråd **Odd Einar Dørum** (Ministerrådets talsmann): President! Det er min glede å presentere det nye program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 og den nye handlingsplanen for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002–2003. Samarbeidsprogrammet og handlingsplanen ble vedtatt av de nordiske justisministrer på justisministermøtet på Svalbard den 25. juni i år.

Det nordiske lovsamarbeidet har lange tradisjoner. Historisk kan samarbeidet innenfor Juistisdepartementets ansvarsområde sies å gå tilbake til etableringen av De nordiske juristmøter i 1872. Samarbeidet har siden 1962 vært forankret i Helsingforsavtalen om samarbeid mellom de nordiske land.

Gjennom lovsamarbeidet søker de nordiske land å fremme grunnleggende felles prinsipper i nordisk lovgivning. Lovsamarbeidet har videre som mål å fremme en rettsenhet som letter for-

bindelsen mellom innbyggerne i de nordiske land. Gjennom samarbeidet søker man også å sikre en enhetlig gjennomføring i Norden av rettsakter innen EU/EØS og andre internasjonale forpliktelser i justissektoren.

I det vedtatte samarbeidsprogrammet har Ministerrådet søkt å fastlegge de overordnede prioriteringene og de administrative rammene for samarbeidet.

Samarbeidsprogrammet utfylles av justisministrenes årlige handlingsplan med prioriteringer. Her fastsetter justisministrene konkrete prosjekter som skal prioriteres kommende år.

Jeg vil i det følgende gi en noe nærmere redegjørelse for innholdet i samarbeidsprogrammet og handlingsplanen.

Samarbeidsprogrammet fastlegger som nevnt de overordnede prioriteringene og de administrative rammene for det nordiske lovgivningssamarbeidet. Her redegjøres det bl.a. kort for det grunnleggende prinsippet om nordisk nytte og målet om rettsenhet i de nordiske land. Programmet inneholder også et punkt om nordisk lovsamarbeid og internasjonal rettsutvikling.

I denne sammenheng er det mål at det nordiske lovsamarbeidet skal gi slagkraftige bidrag til regelutviklingen i EU/EØS og i andre internasjonale fora. Det nordiske lovsamarbeidet skal også sikre en effektiv innarbeiding i de nordiske lands lovgivning av nytt regelverk i EU/EØS og av nye internasjonale forpliktelser som de nordiske land påtar seg. I tillegg til dette inneholder samarbeidsprogrammet også en beskrivelse av de organisatoriske og økonomiske rammer for lovsamarbeidet.

Jeg har notert meg Medborger- og forbrukerutvalgets beklagelse over at samarbeidsprogrammet unnlater å redegjøre for sektorens mer langsiktige program og målsettinger i perioden 2002–2005. Årsaken til dette er at de nordiske justisministre fant det hensiktsmessig at samarbeidsprogrammet gjenspeilet de overordnede prioriteringer og administrative rammer for samarbeidet, mens de konkrete politiske prioriteringer og mål for sektoren ble inntatt i handlingsplanen.

Jeg har også merket meg utvalgets bemerkninger om at det savnes en redegjørelse for sektorens målsetting med samarbeidet i nærområdene. Bakgrunnen for at dette i liten grad er reflektert i samarbeidsprogrammet, er at samarbeidet i nærområdene i liten utstrekning har omfattet lovgivningsarbeid. Samarbeidet i nærområdene har i større grad vært rettet mot bistand til institusjonsoppbygging, informasjonskampanjer og politi- og etterforskningsmessig samarbeid.

Jeg tar imidlertid Medborger- og Forbrukerutvalgets bemerkninger på disse punkter til etterretning.

Handlingsplanen inneholder som nevnt konkrete prioriteringer som skal ligge til grunn for samarbeidet kommende år.

For det første tas det sikte på å fortsette og etter behov styrke samarbeidet om tiltak som også stod på sektorens handlingsplan i 2001–2002. Dette gjelder for det første barne- og ungdomskriminalitet. Her vil rapporten bli fulgt opp med initiativ til informasjonsutveksling om nasjonale tiltak på området.

Videre gjelder dette seksuelle overgrep mot barn. I juni 2001 la den nordiske strafferettsekspertgruppen frem en rapport om bekjempelse av barnepornografi på internett. De nordiske land arbeider nå med de lovendringer som skal til for å ratifisere den såkalte cybercrimekonvensjonen, som også tar opp spørsmålet om barnepornografi på internett.

Det tas også sikte på å videreføre kampen mot handel med kvinner og barn. I inneværende år gjennomføres en nordisk/baltisk kampanje mot handel med kvinner og barn. Kampanjen er et samarbeidsprosjekt mellom likestillings- og justissektoren.

Det er utvekslet informasjon i arbeidet med å vurdere eventuelle lovendringer for å kunne ratifisere FN-konvensjonen om internasjonal organisert kriminalitet – CATOC.

Endelig videreføres arbeidet med bekjempelse av rasistisk og nazistisk motivert kriminalitet. Etter mottakelse av rapporten, som vil foreligge om kort tid, vil det bli vurdert hvordan arbeidsgruppens arbeid skal følges opp videre.

Det er i handlingsplanen angitt syv særlige prosjekter som det tas sikte på å gjennomføre i 2002–2003. Dette gjelder for det første et prosjekt vedrørende fornærmedes – offerets – stilling i straffeprosessen. Utredningen her tar for seg fornærmedes stilling i straffeprosessen i de nordiske land og viser at dette er regulert på forskjellige måter i de nordiske land. Som en oppfølging

av utredningen, tas det sikte på et nordisk seminar om fornærmedes – offerets – stilling i straffeprosessen. Seminaret skal holdes i Oslo den 5. november 2002, altså snart.

Det er videre igangsatt et prosjekt for å sammenlikne straffenivået i Norden for visse utvalgte forbrytelser. Det tas sikte på at forprosjektet skal være ferdigstilt ved utgangen av året.

På det nordiske justisministermøtet på Svalbard i juni i år ble det besluttet å nedsette en nordisk arbeidsgruppe for å vurdere hvordan internasjonale forpliktelser til tiltak mot terrorisme er gjennomført i de nordiske lands lovgivning, herunder rettssikkerheten til den enkelte i forhold til internasjonale tiltak. Arbeidsgruppen vil i nær fremtid påbegynne sitt arbeid.

Når det gjelder ytringsfrihetens rettslige stilling, arbeides det med å holde et nordisk seminar om temaet i Oslo i løpet av våren 2003.

Et større studiearbeid av den nordiske familie- og arveretten er i sluttfasen i disse dager. Studien vil munne ut i tre større bøker om henholdsvis ekteskapslovgivning, arv og skifte og barn og foreldre. Studien belyser ulikheter i de nordiske lands lovgivning, og vil danne et meget godt utgangspunkt for å diskutere en eventuell harmonisering av den nordiske lovgivning på disse områder.

Når det gjelder lovgivningspolitikk, ble det avholdt et vellykket seminar om dette i Finland i september i år.

Endelig kan nevnes at de nordiske justisministre på møtet på Svalbard i juni besluttet at de nordiske utleveringslover skal revideres i lys av den europeiske arrestordre med sikte på å styrke det nordiske samarbeidet i utleveringssaker.

Endringer i deltakerlisten:
Kari Myllyniemi erstattet **Hannu Takkula** for resten av sesjonen.

Rådet besluttet å endre deltakerlisten i overensstemmelse med dette.

Petri Salo (Medborger- og Forbrukerutvalgets talsmann, B 217/medborger): Arvoisa herra puheenjohtaja! Kuten äsken kuulimme, ministerineuvosto on laatinut esityksen pohjoismaisen lainsäädäntöyhteistyön ohjelmaksi ja periaatteiksi vuosiksi 2002–2005 sekä esityksen pohjoismaisen oikeussektorin lainsäädäntöyhteistyön toimintasuunnitelmaksi painopisteineen 2002 – 2003. Pohjoismaista yhteistyötä säätelevässä Helsingin sopimuksessa on päätetty, että toisten Pohjoismaiden kansalaisia on pääsääntöisesti kohdeltava tasavertaisina oman maan kansalaisten kanssa. Lisäksi sopimus kehottaa maita tavoittelemaan mahdollisimman suurta lakien yhdenmukaistamista. Nämä 40 vuotta vanhat periaatteet ovat yhä ajankohtaisia ja yhä tärkeitä. Mutta kuten Norrbackin raportti rajaesteistä osoitti, on työ niiden toteuttamiseksi monelta osin vielä paljolti kesken.

Lainsäädäntöyhteistyön ohjelman ja periaatteiden tavoitteena on vahvistaa demokraattista päätöksentekoa ja edistää oikeusturvaa. Lähtökohtana on kolme periaatetta: pohjoismainen hyöty, oikeuskäsitysten yhteneväisyys ja tavoitteiden havainnollistaminen.

Kansalais- ja kuluttajavaliokunta ei ole kuitenkaan täysin tyytyväinen ohjelmaan. Ohjelma tyytyy vain selvittämään yleisiä periaatteita ja kuvaamaan organisatorisia prosesseja, mutta jättää täysin selvittämättä sektorin poliittisen ohjelman ja tavoitteet. Lisäksi valiokunta jäi kaipaamaan selvitystä tavoitteista lähialueyhteistyölle.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä sitä, että Pohjoismaiden hallitukset ja parlamentit ovat hyvin perillä toistensa lainsäädäntötyöstä. Aktiivinen ja järjestelmällinen tiedonvaihto maiden välillä edistää lainsäädännön yhdenmukaistamista. Lisäksi on tärkeää arvioida lakien vaikutuksia toisiin Pohjoismaihin. Koska tämä on valiokunnan mielestä eräs tärkeimpiä periaatteita, on valiokunta laatinut esityksen asiasta suositukseksi Pohjoismaiden hallituksille.

Valiokunta on sen sijaan hyvin tyytyväinen oikeussektorin toimintasuunnitelmaan. Mielestämme ohjelman priorisoinnit ovat hyvin ajankohtaisia. Priorisoidut projektit ovat: uhrin asema rangaistusprosessissa, rangaistusasteikot Pohjoismaissa, terrorismi, ilmaisuvapauden oikeudellinen asema, pohjoismainen perheoikeus, lainsäädäntöpolitiikka ja pohjoismaiset luovutuslait.

Pohjoismaiset oikeusministerit ovatkin korostaneet tarvetta vahvistaa yhteistyötä mm. seuraavilla alueilla: lasten ja nuorten rikollisuus, lapsiin kohdistuvat sukupuolirikokset, naiskauppa, järjestäytynyt rikollisuus, mukaan lukien myös rahanpesu, ja rasismiin ja natsismiin liittyvät rikokset.

Valiokuntamme kuitenkin haluaisi tietää, miten naiskauppaa ja järjestäytynyttä rikollisuutta on tarkoitus tulevaisuudessa käsitellä. Lisäksi valiokunta haluaa muistuttaa kahdesta Pohjoismaiden neuvoston suosituksesta, joita ei löydy toimintasuunnitelmasta. Nämä ovat 20/2001 todistajien suojelusta ja 23/2001 toimenpiteistä pakkoavioliittoja vastaan.

Arvoisa herra puheenjohtaja! Pohjoismainen lainsäädäntöyhteistyö on erittäin tärkeää, jotta Pohjoismaat voivat vaikuttaa tehokkaasti Euroopan unionin puitteissa tapahtuvaan lainsäädäntötyöhön ja eri sääntöjen laadintaan. Lainsäädäntöyhteistyö on myös edellytys rajaesteiden poistamiseksi Pohjoismaiden välillä.

Kansalais- ja kuluttajavaliokunta esittää, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostoa hyväksymään pohjoismaisen lainsäädäntöyhteistyön ohjelman ja periaatteet vuoksiksi 2002–2005, esityksen pohjoismaisen oikeussektorin lainsäädäntöyhteistyön toimintasuunnitelmaksi painopisteineen vuosille 2002–2003 sekä ottamaan huomioon kansalais- ja kuluttajavaliokunnan mietinnössä erikseen esittämät näkökohdat.

Lisäksi kansalais- ja kuluttajavaliokunta esittää, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden kaikille hallituksille, että ne huomioivat ja viittaavat lainsäädäntötyössään muiden Pohjoismaiden vastaavan lainsäädäntöön uusia lakeja laatiessaan sekä tuovat esiin lakien mahdollisuuden ja niiden seuraukset muissa Pohjoismaissa.

Petri Salos tale i svensk oversettelse:

Ärade herr president! Som vi nyss hörde har ministerrådet utarbetat ett förslag till program och principer för det nordiska lagstiftningssamarbetet för åren 2002–2005 samt ett förslag till handlingsplan jämte prioriteringar för det nordiska lagstiftningssamarbetet inom rättssektorn 2002–2003.

I Helsingforsavtalet, som reglerar det nordiska samarbetet, bestäms att medborgare i de övriga nordiska länderna i regel skall behandlas lika med landets egna medborgare. Dessutom uppmanar konventionen länderna att eftersträva största möjliga överensstämmelse mellan lagarna. Dessa 40 år gamla principer är fortfarande aktuella och lika viktiga. Men som Norrbacks rapport om gränshinder visade är arbetet i syfte att förverkliga dem till stor del fortfarande ofullbordat.

Syftet med programmet och principerna för lagstiftningssamarbetet är att stärka det demokratiska beslutsfattandet och främja rättssäkerheten. Man utgår från tre principer: nordisk nytta, rättsenhet och konkretisering av målen.

Medborgar- och konsumentutskottet är ändå inte helt nöjt med programmet. Programmet nöjer sig med att endast redogöra för de allmänna principerna och beskriva de organisatoriska processerna, men förklarar inte alls sektorns politiska program och mål. Dessutom efterlyser utskottet en utredning om målen för närområdessamarbetet.

Utskottet finner de synnerligen viktigt att regeringarna och parlamenten i de nordiska länderna är väl insatta i varandras lagstiftningsarbete. Aktivt och systematiskt informationsutbyte mellan länderna främjar en harmonisering av lagstiftningen. Dessutom är det viktigt att bedöma hur lagarna påverkar de andra nordiska länderna. Eftersom utskottet anser att detta är en av de viktigaste principerna, har utskottet utarbetat ett förslag till rekommendation om saken för de nordiska regeringarna.

Däremot är utskottet mycket nöjt med handlingsplanen för rättssektorn. Vi anser att prioriteringarna i programmet är mycket aktuella. Prioriterade projekt är: offrets ställning i straffprocessen, straffskalorna i de nordiska länderna, terrorismen, yttrandefrihetens rättsliga ställning, den nordiska familjerätten, lagstiftningspolitiken och de nordiska lagarna om utlämning. De nordiska justitieministrarna har betonat behovet av att stärka samarbetet på bl.a. följande områden: barn- och ungdomskriminalitet, sexualbrott mot barn, handel med kvinnor, organiserad brottslighet, inklusive penningtvätt, och brott med anknytning till rasism och nazism.

Vårt utskott vill emellertid veta hur avsikten är att i fortsättningen hantera handeln med kvinnor och den organiserade brottsligheten. Dessutom vill utskottet påminna om två av Nordiska rådets rekommendationer som inte nämns i handlingsplanen. Dessa är 20/2001/medborgar gällande skydd för vittnen och 23/2001/medborgar gällande åtgärder mot tvångsäktenskap.

Ärade herr ordförande! Det nordiska lagstiftningssamarbetet är mycket viktigt, för att de nordiska länderna effektivt skall kunna påverka det lagstiftningsarbete och utarbetande av olika regler som sker inom ramen för Europeiska unionen. Lagstiftningssamarbete är också en förutsättning för att undanröja gränshindren mellan de nordiska länderna.

Medborgar- och konsumentutskottet föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att godkänna programmet och principerna för det nordiska lagstiftningssamarbetet för åren 2002–2005, förslaget till handlingsplan jämte prioriteringar för det nordiska lagstiftningssamarbetet inom rättssektorn 2002–2003 samt att beakta de synpunkter som framförts separat i medborgar- och konsumentutskottets betänkande.

Dessutom föreslår Medborgar- och konsumentutskottet att Nordiska rådet rekommenderar alla regeringar i Norden att de i sitt lagstiftningsarbete skall beakta och hänvisa till motsvarande lagstiftning i andra nordiska länder när de bereder nya lagar samt lyfta fram de möjligheter och följder lagarna medfört i andra nordiska länder.

Debatten om B 217/medborger ble avsluttet.

Människohandel

A 1302/medb Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking) og om Nordens ansvar for ofre for trafficking

Lennart Gustavsson (Medborger- og Forbrukerutvalgets talsmann): Herr president! Till Nordiska rådets filmpris, som vi delade ut i tisdags, var en av de nominerade filmerna Lukas Moodyssons Lilja 4-ever. Filmen skildrar verkligheten för den som utsätts för den slavhandel som människohandel och trafficking innebär. Trafficking innebär handel med kvinnor och barn, eller rättare sagt barn som används som kvinnor. Vi politiker har redskap för att sätta stopp för denna slavhandel, och det är nu hög tid att börja använda dessa redskap.

Anna Lindh nämnde i förmiddags lite grann om det arbete som pågår och som ska utvecklas. Det är viktigt att vi är klara över att människohandel/trafficking är ett gemensamt problem, inte bara ett problem för Ryssland och de baltiska länderna. Vi får inte glömma att kunderna finns här i våra så kallade upplysta samhällen. Vi måste ta ansvar för att bidra till en lösning av problemet, och framför allt måste vi ta ansvar för de kvinnor som hamnat i våra länder och som är offer för denna brottslighet.

Medborgar- och konsumentutskottet har under det gångna året haft frågan om människohandel på sin dagordning. Två medlemsförslag har väckts, ett av min egen grupp – den vänstersocialistiska gröna gruppen – och ett av mittengruppen. Utskottet har valt att föra samman de båda medlemsförslagen till ett utskottsförslag. I sammanhanget ska nämnas att vi vid föregående års session behandlade frågan med anledning av ett förslag från den socialdemokratiska gruppen som jag tror att det kommer att redogöras för här senare. Det är bra att det finns en politisk samstämmighet om att kampen mot människohandel/trafficking måste intensifieras.

Vi vill från utskottet att förebyggande insatser görs för att förhindra att kvinnor blir offer för trafficking. Därför uppmanar vi ministerrådet att ta initiativ till ett nordiskt stöd med åtgärder för näringsutveckling och genomförande av utbildningskurser som riktar sig direkt till kvinnor i Ryssland och i de baltiska länderna. Utbildning, bättre ekonomiska villkor och en bättre generell välfärd är viktiga förebyggande insatser.

Både polisen och de som arbetar i rättsväsendet behöver utbildas om vad trafficking egentligen innebär och om hur de brottslingar som står bakom denna verksamhet opererar.

Genom ökade kunskaper blir våra poliser och rättsinstanser bättre rustade att bekämpa den. Utskottet anser att det för motverkande av trafficking behövs kraftiga åtgärder både när det gäller polisens och rättsinstansernas verksamhet och rekommenderar därför ministerrådet att utbildnings- och fortbildningsinsatser till polis och rättsinstanser genomförs och samordnas i samtliga nordiska länder med inriktning på de yrkesgrupper som kommer i kontakt med kvinnor som utsatts för trafficking.

De kvinnor och barn som blivit offer för denna slavhandel och som befinner sig i våra länder behöver vårt skydd och stöd för att få en chans att komma bort från sexhandeln. Därför vill vi i utskottet att de nordiska ländernas regeringar ger de personer som utsatts för trafficking, till fara för sina liv och sin hälsa, möjlighet till en individuell prövning om eventuellt uppehållstillstånd på grund av detta. Om denna prövning ges stöd ska även detta tillstånd grundas på humanitära skäl eller skyddsskäl i enlighet med FN:s konventioner.

Herr president! Utomlands skrattar man ofta åt den svenska lagen mot sexköp, som kriminaliserar köparna, de så kallade torskarna, men lagen har haft effekt för att motverka trafficking. Sverige betraktas nu som ett besvärligt land att etablera sig i. Människohandlarna måste ta större risker eftersom kunderna är rädda för att åka fast, och därför väljer de hellre ett annat land.

Statsminister Göran Persson presenterade i går det svenska ordförandeskapsprogrammet för nästa år. Av programmet framgår att ett av I:na, integration av närområdet, innefattar frågan om trafficking. Medborgar- och konsumentutskottet välkomnar att det svenska ordförandeskapet lyfter fram frågan och ger den en politisk prioritet i regeringssamarbetet. Vi hoppas att nästa års arbete kommer att leda till konkreta initiativ för att stoppa människohandeln.

Den nordisk-baltiska kampanjen mot trafficking, som också nämndes av justitieminister Odd Einar Dørum, fyller en viktig uppgift för att väcka debatt i våra länder och sätta fokus på frågan. Det är av största vikt att vi samverkar med varandra och håller debatten levande. Problemet med trafficking är ett gemensamt problem, och för att lyckas få bukt med det krävs det insatser både i de enskilda länderna och gemensamma insatser. Genom att kraftfullt agera mot människohandeln tar vi ställning för människors rätt till sina egna liv.

Herr president! Med det här yrkar jag bifall till Medborgar- och konsumentutskottets förslag.

Statsråd **Odd Einar Dørum**: Forrige taler og jeg deler den samme opplevelsen når det gjelder Moodyssons film "Lilja 4-ever". Det er en stillferdig skildring av en grusomhet. Den forteller at trafficking også bunner i fattigdom, og den forteller oss alle at vi har en felles forpliktelse i noen av verdens rikeste land til også å se på den fattigdommen. Det har vi forskjellige virkemidler til, og jeg synes det er viktig å markere det. Jeg viser bare til det nordiske handlingsprogrammet. Jeg synes ikke det er riktig av meg å bruke taletid på det.

Jeg istemmer at det er en spesiell utfordring for politi og rettsvesen å gå etter de organiserte bakmennene som leder denne slavehandelen. Det er helt nødvendig. Vi står overfor en kynisme hvor det er multikriminelle som en dag driver med handel av narkotika, en dag er det ran, og en dag er det slavehandel med kvinner og barn. Å gå etter disse multikriminelle knytter seg nøye til Nordisk Råds tidligere rekommandasjoner om beskrivelse av organisert kriminalitet i Norden og vitnebeskyttelsesprogram, som kommer litt senere på dagsordenen.[11] Dette er svært viktig, og det er svært viktig at det er et politisamarbeid, ikke bare i Norden, men også opp mot Europol og opp mot russiske myndigheter, slik at man drar sammen. Disse bakmennene har fått gå fri for lenge, og det å koordinere politiets arbeid på en slik måte at de tas, er overordentlig viktig. Deres kynisme utbrettes i "Lilja 4-ever" på en slik måte at den er helt tydelig for oss alle.

Spørsmålet om individuelt å vurdere beskyttelse er et viktig prinsipielt poeng. Den norske lovgivningen hjemler asyl på kjønnsbasert grunnlag, men det er en individuell vurdering. Jeg kjenner til belgiske rettsregler på dette området. Jeg tror at de nordiske ministrene ville ha nytte av å se på regler i de forskjellige land for å se hvordan man kan gi beskyttelse. Det er jo slik at

[11] 20/2001/medborger (red.anm.)

skal man ta bakmennene, må man ha et vitne, og man kan i grunnen ikke straffe vitnet. Hvis man gjør det, har man et problem. Det blir en dårlig moral ut av det.

Jeg vil til slutt si at når det gjelder den norske situasjonen på kundesiden, har vår regjering i Norge nå tatt initiativet til etiske regler for norske statstjenestemenn og kvinner på reise i utlandet som gjør at de vil bli rammet av tjenestemannslovgivningen i Norge hvis de kjøper seksuelle tjenester. Vi har i Norge fått en betydelig tilslutning til dette ved at frivillige organisasjoner og store bedrifter har sagt at dette er interessant. I Norge har vi valgt å foreta en etisk mobilisering som en bevisstgjøring. Så kan vi fort være enige om at vi bør holde på pilarer i kampen mot trafficking. Det er krenkelse av menneskerettigheter. Det er krenkelse av likestilling. Det er seksualisert vold. Det handler om organisert kriminalitet, og det handler om fattigdomsbekjempelse. Alle disse viktige prinsippene føler jeg at utvalget har lagt fram på en utmerket måte.

Arne Lyngstad (midtengruppen, KrF): Handel med kvinner er ikke noe annet enn en forferdelig og dypt tragisk slavehandel. Justisministerens engasjerte innlegg her vitner om at vi har den samme virkelighetsoppfatning om hvor tragisk denne handelen er.

I midtengruppen har vi vært opptatt av å fokusere på å forebygge denne handelen. Derfor har vi vært opptatt av å styrke innsatsen for å hjelpe kvinnene i Nordvest-Russland og i Baltikum. Jeg er glad for at Medborger- og Forbrukerutvalget er blitt enige om å tilrå å sette i gang opplæringsprogram og tiltak for næringsutvikling, f.eks. i form av låneordninger og mikrokredittordninger rettet mot kvinner. Ved hjelp av disse ordningene vil vi kunne hjelpe kvinner til å skape seg et alternativt levebrød og også bidra til en mer positiv næringsutvikling.

Vi håper selvfølgelig også at dette skal være med på å hindre rekruttering til prostitusjonsmiljøene.

Det andre punktet, der jeg også er glad for at det er et samstemmig utvalg, er det som gjelder det beskyttelsesbehovet kvinner som vil ut av denne virksomheten, kan få når de både samarbeider med politiet, og ellers er i fare for eget liv og helse. Da er det naturlig at de nordiske land gir disse kvinnene beskyttelse. Det kan vi gjøre i dag på humanitært grunnlag, men også ut fra beskyttelsesbehov i overensstemmelse med FNs konvensjon.

Jeg er veldig glad for at det er et så bredt og samstemmig engasjement i Nordisk Råd på disse spørsmål.

Tuula Haatainen (den sosialdemokratiske gruppen, sd): Först av allt vill jag påpeka för Norges minister att kvinnohandel inte bara är fråga om fattigdom utan det är fråga om efterfrågan och här har männen ett stort ansvar.

Den socialdemokratiska gruppens medlemsförslag tog upp kvinno- och barnhandel i Kungälv i juni 2001. Enligt vårt förslag borde ministerrådet intensifiera samarbetet mot barn- och kvinnohandel och medverka till information och kunskapsspridning rörande kvinno- och barnhandel. Kvinno- och barnhandeln har tagits på allvar i ministerrådet och detta arbete förtjänar allt stöd.

Vi har en allmän uppfattning och vi måste nu gå vidare. Jag vill presentera vårt uttalande från Nordiska rådets 50-års jubileumssession som behandlar prostitution och kvinnohandel:

"Arbetet mot kvinnohandel har fått ökad uppmärksamhet i det nordiska samarbetet. Våra kontakter med närområdena har intensifierats och fördjupats. Den nordisk-baltiska kampanjen mot kvinnohandel är ett utmärkt exempel på att kampen mot kvinnohandeln är som mest effektiv när vi arbetar gränsöverskridande och samarbetar på alla nivåer: mellan regeringar, myndigheter och frivilligorganisationer. Nu måste arbetet gå vidare!

Vi, medlemmar av Nordiska rådet, menar att nu är det dags att sätta fokus på grundorsaken till prostitution och kvinnohandel, nämligen efterfrågan på kvinnor och barn för prostitution och sexuell exploatering. Inget samhälle som tar arbetet för jämställdhet och kvinnors och flickors lika rättigheter på allvar, kan acceptera prostitution och handel med kvinnor och barn.

Enligt Förenta Nationernas protokoll mot människohandel har de stater som signerat och ratificerat protokollet skyldighet att, i samarbete, genomföra olika åtgärder som motarbetar efterfrågan.

Vi vill också uttrycka vår glädje över att arbetet mot kvinnohandel är ett särskilt prioriterat område under det svenska ordförandeskapet för Nordiska ministerrådet 2003."

Det finns 68 namn under detta uttalande.

Debatten om A 1302/medborger ble avsluttet.

Kriminalitet

A 1310/medb **Utvalgsforslag om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organisert kriminalitet og hvitvasking av penger**

Berndt Sköldestig (Medborger- og Forbrukerutvalgets talsmann): Herr president! Det här är ett förslag från socialdemokraterna i Nordiska rådet, som Medborgar- och konsumentutskottet ställt sig bakom. Förslaget handlar om hur vi gemensamt ska bekämpa korruptionen, penningtvätten och den därmed sammanhängande organiserade kriminaliteten.

Att bekämpa korruption är framför allt att visa omsorg om demokratin, eftersom korruptionen hotar demokratin och den enskilda människans möjligheter, både mänskligt och ekonomiskt. Den gör också att fördelningen av våra gemensamma resurser blir osäkrare.

Korruptionen har varit och är fortsatt ett stort problem i vårt biståndsarbete vid kontakterna med både regeringar och organisationer. Ska vi bekämpa fattigdomen, så måste vi också bekämpa korruptionen.

Men korruptionen är inte bara ett problem i utvecklingsländerna, det har vi sett under det sista året – inte minst när det gäller Enron-skandalen i USA. På den lista som Transparency International producerar finns de fem nordiska länderna med bland dem som har minst korruption i världen, men den finns ändå här i våra länder. Det är därför viktigt att vi ökar kunskapen om korruptionen som ett allvarligt problem.

Utskottet föreslår både samarbete för att bekämpa korruption i Norden och att vi skapar en nordisk front i det internationella arbetet med korruptionsbekämpning och mot penningtvätt. Vidare föreslås ett nordiskt samarbete för att utbilda poliser och andra specialister på området samt att varje land upprättar ett register över personer, företag och organisationer som ägnat sig åt korruption och penningtvätt. Detta bör också vara tillgängligt för de andra ländernas polismyndigheter.

För att understryka den vikt som utskottet lägger vid de här frågorna vill vi att Nordiska ministerrådet lämnar en rapport till rådet under 2003 om vad som har gjorts i de här frågorna i de olika länderna.

Slutligen, herr president, vill jag yrka bifall till förslaget.

Arne Lyngstad (midtengruppen, KrF): Korrupsjon undergraver menneskerettigheter, demokrati og godt styresett. Vi vet det undergraver økonomisk framgang, og det hindrer næringsutvikling. Korrupsjon fremmer kriminalitet og forskjeller. Bekjempelse av korrupsjon handler derfor først og fremst om vern av demokratiet. Vi vet også at organisert kriminalitet ikke kjenner noen landegrenser. Korrupsjon og hvitvasking av penger er en viktig del av den organiserte kriminaliteten, derfor trenger vi et internasjonalt samarbeid og en internasjonal kamp mot korrupsjon. Det er viktig, i hvert fall slik vi i midtengruppen ser det, at vi skaper en nordisk front i det internasjonale samarbeidet for å bekjempe korrupsjon og skatteparadis. Vi har derfor ikke noe problem med å stille oss bak dette forslaget fra sosialdemokratene.

Jeg har til slutt lyst å gi ros til forslagsstillere og utvalg for smidighet for å bidra til en rask behandling av dette viktige initiativet.

Debatten om A 1310/medborger ble avsluttet.

A 1311/medb Utskottsförslag om polisen i ett nordisk perspektiv

Marja Tiura (Medborger- og Forbrukerutvalgets talskvinne): Arvoisa presidentti! Ärade president! Terrorismin, rikollisuuden ja häiriökäyttäytymisen jatkuva lisääntyminen on ongelmallista. Rikollisuuden edessä ei kuitenkaan ole mitään syytä taipua.

Pohjolassa ei ole ollut rajoja sanan varsinaisessa merkityksessä 50 vuoteen. Tänä päivänä kaikki Pohjoismaat ovat mukana Schengen-järjestelmässä ilman rajamuodollisuuksia. Vapaassa Pohjolassa rajojen yli liikkuvat ihmiset, myös rikolliset. Huumerikollisuus, ihmiskauppa sekä kansainvälisen rikollisuuden ja terrorismin lonkerot ovat saaneet jalansijaa myös Pohjolassa. Rikollisuus on ammattimaistunut, raaistunut ja kansainvälistynyt.

Järjestäytynyt ja kansainvälinen rikollisuus vaativat poliisilta entistä enemmän osaamista. Hallinnolliset tehtävät vievät tänä päivänä poliisilta voimavaroja sekä arkipäivän poliisityöstä että kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden selvittämisestä. Varsinkin järjestäytynyt rikollisuus vaatii uusia työtapoja. Rajojen yli tapahtuva yhteistyö Pohjoismaiden poliisivoimien kesken on ensiarvoisen tärkeää, jotta kansalaisten turvallisuusvaateisiin voidaan vastata. Virka-avun tehostaminen Pohjoismaasta toiseen olisi tärkeää esim. rajan tuntumassa.

Tänä päivänä pohjoismainen poliisiyhteistyö on toisaalta suoraa, yli rajojen tapahtuvaa paikallistason yhteistyötä eri maiden poliisiviranomaisten välillä. Toisaalta se on järjestäytyneempää ja suunnitelmallisempaa poliisijohdon välistä yhteistyötä. Pohjoismaiden poliisivoimia arvostetaan sekä kansainvälisesti että omien kansalaisten keskuudessa niin kauan kun kansalaiset tuntevat, että poliisi on aidosti kansalaisten turvana ja saatavilla hädän tullen. Poliisin on oltava askeleen edellä rikollisia, ei päinvastoin. Poliisin työtä tässä vaikeassa taistelussa onkin tuettava. Emme saa antautua kansainvälisen rikollisuuden edessä.

Pohjoismaalaiset ovat perinteisesti olleet aktiivisia erilaisissa rauhanturvatehtävissä. Siviilikriisinhallinta on tullut entistä näkyvämmäksi osaksi kansainvälistä rauhanturvatoimintaa.

Siviilikriisinhallinnassa pohjoismaalaisilla on paljon annettavaa. Tämä koskee erityisesti poliisitoimen alaa. Yhteispohjoismaisten siviilikriisinhallintatehtävien suorittamista ja muuta poliisialan kansainvälistä yhteistyötä helpottaisi yhteispohjoismainen määritelmä poliisin roolista.

Yhteispohjoismaisella määritelmällä – poliisin toimintavaltuuksien yhdenmukaistamisen avulla – helpotamme rikollisten kiinnisaantia ja poliisitoimen jatkamista maasta toiseen. Toisaalta, poliisilla olisi samat valtuudet maasta riippumatta, jolloin yhteistoiminta tulisi aidosti mahdolliseksi.

Järjestäytynyt, ammattimainen rikollisuus on kovaotteista. Sen torjuminen vaatii turvallisuusalan ammattilaisille ajanmukaisia työkaluja. Poliisi onkin kaikissa Pohjoismaissa kohdentanut huomattavan määrän resursseja teknologian kehittämiseen koko 1990-luvun ajan.

Teknologia yksinään ei riitä. Kansainvälistymisen kielteisten vaikutusten hallinnassa tarvitaan myös kansainvälisen tason yhdenmukaista tietotaitoa ja osaamista. Sen takia tulisi laatia yhteispohjoismaiset kriteerit uusien poliisien hyväksymiselle ja koulutuksen sisällölle.

Todistajia on nykyisin hyvin vaikea saada todistamaan, koska he pelkäävät henkensä ja turvallisuutensa puolesta. Kukin jäsenmaa yksinään on liian pieni maa todistajiensuojeluohjelman luomiselle. Tämän vuoksi tarvitaan pohjoismaista yhteistyötä niiden henkilöiden suojaksi, jotka tietävät jotain vakavasta rikollisuudesta, mutta eivät uskalla sitä kertoa.

Poliisin kansainvälisen toiminnan kasvu ei ole merkinnyt vain tehtävien lisääntymistä, vaan toimintatapojen ja menettelyjen muuttamista poliisityön eri alueilla. Kansainvälistymisen vaikutukset ovat nähtävissä kaikilla poliisitoiminnan osa-alueilla. Kansainvälisellä yhteistyöllä, poliisien toimintaedellytyksiä parantamalla ja ennaltaehkäisevällä toiminnalla on päättäväisesti puututtava rikollisuuteen Pohjoismaissa.

Kansalais- ja kuluttajavaliokunta esittää konservatiiviryhmän aloitteesta yhteisen turvallisuutemme vahvistamiseksi, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaisi Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että se laatisi yhteispohjoismaisen määritelmän poliisin roolista, yhteispohjoismaiset kriteerit uusien poliisien hyväksymiselle sekä pohjoismaisen todistajainsuojaohjelman.

Herra presidentti! Herr president! Turvallisuus on yhteinen asiamme.

Marja Tiuras tale i svensk oversettelse:

Ärade president! Terrorismen, brottsligheten och det störande beteendet ökar hela tiden, vilket är problematiskt. Det finns dock inget skäl att ge vika för kriminaliteten.

Norden har inte haft några gränser i ordets egentliga bemärkelse på 50 år. I dag deltar alla nordiska länder i Schengen-systemet utan gränsformaliteter. I ett fritt Norden rör sig människorna, även brottslingarna över gränserna. Narkotikabrottsligheten, människohandeln samt den internationella brottsligheten och terrorismen sträcker sina tentakler ända till Norden. Brottsligheten har blivit yrkesmässig, den har förråats och internationaliserats.

Den organiserade och internationella brottsligheten kräver mera kunnande än tidigare av polisen. De administrativa uppgifterna tar i dag polisresurser från både det vardagliga polisarbetet och utredandet av internationell organiserad brottslighet. I synnerhet den organiserade brottsligheten kräver nya sätt att arbeta. Gränsöverskridande samarbete mellan de nordiska polisstyrkorna är av största vikt för att man skall kunna svara på medborgarnas säkerhetskrav. Effektivare handräckning mellan de nordiska länderna vore viktigt t.ex. i närheten av gränserna.

Idag består det nordiska polissamarbetet å ena sidan i direkt samarbete över gränserna på lokal nivå mellan olika länders polismyndigheter. Å andra sidan består det i mera organiserat och systematiskt samarbete mellan polisledningarna.

De nordiska polisstyrkorna värdesätts såväl internationellt som bland de egna medborgarna så länge som medborgarna upplever att polisen faktiskt beskyddar medborgarna och kommer när den behövs. Polisen måste vara ett steg framför brottslingarna, inte tvärtom. Polisens arbete måste stödas i denna svåra kamp. Vi får inte ge upp inför den internationella brottsligheten.

Nordborna har traditionellt varit aktiva i olika fredsbevarande uppgifter. Civil krishantering har blivit en allt synligare del av den internationella fredsbevarande verksamheten.

Nordborna har mycket att tillföra den civila krishanteringen. Detta gäller i synnerhet polisiära åtgärder. Utförandet av gemensamma nordiska civila krishanteringsuppgifter och annat internationellt samarbete på det polisiära området skulle underlättas av en gemensam nordisk definition av polisrollen.

Med en gemensam nordisk definition – med hjälp av en harmonisering av polisens befogenheter – blir det lättare att gripa brottslingar och fortsätta med polisiära åtgärder över gränserna. För det andra skulle polisen ha samma befogenheter oberoende av land, varvid verkligt samarbete blir möjligt.

Den organiserade, yrkesmässiga brottsligheten är hårdhänt. För att bekämpa den behöver säkerhetsbranschens yrkesmänniskor moderna redskap. Polisen i alla nordiska länder har också styrt betydande resurser till den tekniska utvecklingen under hela 1990-talet.

Tekniken ensam räcker inte till. För att behärska de negativa effekterna av internationaliseringen behövs också enhetlig know-how och kunnande på internationell nivå. Därför borde det utformas gemensamma nordiska kriterier för godkännande av nya poliser och utbildningens innehåll.

Det är numera mycket svårt att få vittnen att berätta vad de vet, eftersom de fruktar för sitt liv och sin säkerhet. Varje medlemsland ensamt är för litet för att skapa ett program för vittnesskydd. Därför behövs det nordiskt samarbete för att skydda de personer som vet något om grov brottslighet, men inte vågar berätta det.

Polisens ökade internationella verksamhet har inte betytt bara att uppgifterna ökat, utan också att tillvägagångssätten och förfarandena förändrats på polisarbetets olika områden. Internationaliseringens verkningar syns på alla delområden av polisverksamheten. Man måste beslutsamt ingripa i brottsligheten i Norden genom internationellt samarbete, bättre verksamhetsbetingelser för polisen och förebyggande verksamhet.

För att stärka vår gemensamma säkerhet föreslår medborgar- och konsumentutskottet på initiativ av den konservativa gruppen att Nordiska rådet rekommenderar att Nordiska ministerrådet utformar en gemensam nordisk definition av polisrollen, gemensamma nordiska kriterier för godkännande av nya poliser samt ett nordiskt program för vittnesskydd.

Herr president! Säkerheten är vår gemensamma sak.

Debatten om A 1311/medborger ble avsluttet.

Det var ingen tilmeldt debatten om A 1271/medborger. Presidenten meddelte at votering vedrørende A 1271/medborger avholdes sammen med de andre voteringene under dagsordenspunkt 19.[12]

Rek. 20/2001 Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og repressalier

Aulis Ranta-Muotio (Medborger- og Forbrukerutvalgets talsmann): Herra puheenjohtaja! Suositus 20/2001/medborger koskee todistajien ja rikosoikeudenkäyntien osapuolten suojelemista väkivallalta, uhkauksilta ja kostolta.

Kansainvälinen järjestäytynyt rikollisuus on Pohjoismaissa yhä suurempi kansalaisten sisäisen turvallisuuden uhka. Rikosten selvittämistä vaikeuttaa todistajien saanti. Oikeudenkäyntien todistajat joutuvat usein todistamaan henkensä ja terveytensä uhalla. Kansallisvaltio käy helposti liian pieneksi, kun halutaan suojella todistajaa mahdollisimman tehokkaasti. Tarvittaisiin nopeasti yhteinen todistajainsuojeluohjelma.

Ministerineuvosto on asian johdosta järjestänyt tämän vuoden maaliskuussa kokouksen, jossa oltiin yksimielisiä yhteistyön välttämättömyydestä todistajainsuojan tehostamiseksi. Siellä nähtiin tarpeelliseksi perustaa työryhmä hoitamaan asiaa. Nähtiin myös tarpeelliseksi, että pohjoismaisten rikospoliisien alaisuuteen perustetaan oma työryhmä.

Ministerineuvosto on myös päättänyt järjestää Baltiassa tämän vuoden lopulla seminaarin, jossa käsitellään naiskaupan uhrien suojelua.

Kansalais- ja kuluttaja-asiain valiokunta on tyytyväinen ministerineuvoston selvitykseen, mutta haluaa asian etenemisestä vielä lisäselvityksen. Valiokunta on tyytyväinen myös Baltian naiskaupan uhrien suojelua käsittelevän seminaarin järjestämisen johdosta.

Valiokunta esittää, että neuvosto merkitsee suosituksesta 20/2001 annetun ilmoituksen tiedokseen ja päättää pyytää ministerineuvostolta uutta ilmoitusta ensi vuonna.

Aulis Ranta-Muotios tale i svensk oversettelse:

Herr president! Rekommendation 20/2001/medborger gäller skydd för vittnen och parter i straffprocesser mot våld, hot och hämnd.

Den internationella organiserade brottsligheten håller på att bli ett allt större hot mot medborgarnas interna säkerhet i de nordiska länderna. Brottsutredningarna försvåras av det inte går att få några vittnen. Vittnen i rättegångar blir ofta tvungna att vittna under hot mot liv och hälsa. Nationalstaten blir lätt för liten om man vill skydda ett vittne så effektivt som möjligt. Det behövs snabbt ett gemensamt program för vittnesskydd.

Med anledning av saken har ministerrådet i mars i år ordnat ett möte där man var eniga om att det är nödvändigt att samarbeta för att effektivera vittnesskyddet. Man ansåg det nödvändigt att inrätta en arbetsgrupp för att sköta saken. Det ansågs också nödvändigt att det inrättas en egen arbetsgrupp under de nordiska kriminalpoliserna.

Ministerrådet har också beslutat att i slutet av detta år ordna ett seminarium i Baltikum där man behandlar skydd för offren för handeln med kvinnor.

Medborgar- och konsumentutskottet är nöjt med ministerrådets utredning men vill ha ytterligare en utredning om hur saken framskrider. Utskottet är också nöjt med att ett seminarium som behandlar skyddet för offren för handeln med kvinnor ordnas i Baltikum.

Utskottet föreslår att rådet antecknar meddelandet om rekommendation 20/2001/medborger för kännedom och beslutar att begära ett nytt meddelande av ministerrådet nästa år.

---

[12] Se s. 261

Rek. 23/2001 Tiltag mod tvangsægteskab

Bendiks H. Arnesen (Medborger- og Forbrukerutvalgets talsmann): Forslaget om tiltak mot tvangsekteskap var opprinnelig reist av den sosialdemokratiske gruppen. Rådet stilte seg bak forslaget på sesjonen i København i fjor, og i rekommandasjonen anbefalte Nordisk Råd på bakgrunn av erfarings- og informasjonsutbytte snarest mulig å utarbeide forslag om samordning av tiltak mot tvangsekteskap i de nordiske land.

Forslaget bygger på en erkjennelse om at en rekke kvinner går inn i ekteskap på premisser som er helt ukjent i dagens nordiske kultur. Vi har i Norden lagt stor vekt på kvinners likestilling. Vi har lagt vekt på deres utdanning, deltakelse i arbeidslivet og deres økonomiske selvstendighet i ekteskapet og i arbeidslivet. Dette er verdier som våre nordiske velferdssamfunn hegner om.

Med jevne mellomrom har det likevel i de senere år vært dokumentert at jenter med statsborgerskap i et nordisk land, og som har minoritetsbakgrunn, blir giftet bort med tvang til menn fra foreldrenes opprinnelige hjemland. I de fleste tilfellene etablerer disse seg i Norden ved å søke oppholdstillatelse her eller ved at jentene nektes å reise tilbake hit. Ofte dreier dette seg om jenter som slik får avbrutt videregående opplæring, og som nektes å fullføre skolen. Andre blir tvunget til å slutte i lønnet arbeid.

Dette kan vi ikke akseptere! Arbeidet for å forhindre at unge mennesker giftes bort mot sin vilje handler om grunnleggende menneskerettigheter. Enkeltmenneskets ukrenkelige rett til selv å bestemme over sin livssituasjon – til å velge ektefelle – er nedfelt i artikkel 16 i FNs menneskerettighetserklæring. Tvangsekteskap er uakseptabelt på samme måte som all undertrykking av – og vold mot – kvinner.

Det viktigste er å forebygge, hindre og stoppe tvangsekteskap. Kvinner har krav på de samme menneskerettigheter og det samme rettsvern som menn. Det kan ikke aksepteres at en mannlig elite bruker kultur eller religion som begrunnelse for undertrykking av kvinner. Menneskerettigheter kan aldri være kulturrelative! De nordiske land har et ansvar for at også kvinner med minoritetsbakgrunn bevisstgjøres de rettigheter de har i våre samfunn. Vi må også få til en samordning av tiltak mot tvangsekteskap i de nordiske landene.

I meddelelsen fra ministerrådet anser de at rekommandasjonen kan avskrives. I betenkningen fra Medborger- og Forbrukerutvalget vises det til at rekommandasjonen anmoder om forslag om samordning av tiltak mot tvangsekteskap, og at ministerrådet i sin meddelelse ikke opplyser om hvordan arbeidet med denne målsettingen skrider fram. Ministerrådet har derimot orientert om at det foretas nasjonale tiltak på området, og at de nordiske likestillings- og justisministrene diskuterer temaet på deres møter i 2002. Medborger- og Forbrukerutvalget foreslår på denne bakgrunn for rådet at Nordisk Råd tar meddelelsen til etterretning og avventer ny meddelelse fra ministerrådet til neste år.

Jeg vil anbefale forslaget fra Medborger- og Forbrukerutvalget for rådet.

Rek. 20/2001 Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og repressalier

Statsråd **Odd Einar Dørum** (Ministerrådets talsmann): Jeg skal kommentere det første, som går på vitnebeskyttelse. Der har jeg et spesielt engasjement.

Jeg fremmet et forslag i august 2000 og fikk det vedtatt få måneder senere i Nordisk Råd. Det var en hyggelig hastighet. Deretter har jeg som stortingsrepresentant i det norske storting forfulgt den i fjor, og tatt den over som justisminister i år. Jeg synes det er svært bra at Medborger- og Forbrukerutvalget vil vite mer, for det er slik at man skaper ikke konstruktive samarbeidsformer uten å ha et trykk på saken – så trykket fra utvalget ser jeg på som svært positivt.

Beskrivelsen av at det er et arbeid i gang er helt riktig. Det er nødvendig å tenke vitnebeskyttelse i et større geografisk område, men – for å si det forsiktig – vitner kan man bare flytte på dersom man finner sosiale og kulturelle situasjoner hvor det virker naturlig. For å si det med en italiensk politimann fra Sicilia, som for øyeblikket jobber i Nederland: Det er ikke så lett å

flytte en sicilianer i Nederland, men i Norden er det kanskje lettere å flytte på mennesker. Derfor oppfatter jeg det initiativet som nå er under utvikling mellom de nordiske rikspolitimyndighetene, som svært viktig. Det er svært nødvendig, både mot den organiserte kriminaliteten som handler om narkotika, mot trafficking, hvitvasking og korrupsjon. Den har forgreninger mange steder, og det å kunne beskytte vitner er helt avgjørende for at en rettsstat skal eksistere.

Denne saken vil ha meget stort engasjement og prioritet fra min side. I Norge henger den også sammen med vitnebeskyttelsesprogram og at vi nå også i praksis gjør det samme som Sverige har gjort, at vi innfører ordninger med fiktiv identitet, slik at vi vet at beskyttelsen tas helt ut.

Jeg var nylig i Canada og studerte det canadiske opplegget, som likner veldig mye på det vi har i Norden. Canada har strukturer – sosialt og kulturelt – som kan likne på de vi har i vår del av verden, selv om det er et stort land. I det store landet flytter man 50–60 mennesker i året.

Rek. 23/2001 Tiltag mod tvangsægteskab

Statsråd **Laila Dåvøy** (Ministerrådets talskvinne): For å kunne gi et bilde av hvilke tiltak som kan være egnet for samordning og samarbeid, vil jeg presentere noe av det arbeidet som gjøres i Norge, før jeg orienterer om nordiske initiativ.

Den norske samarbeidsregjeringen prioriterer arbeidet mot tvangsekteskap svært høyt. Våren 2002 la vi fram en fornyet innsats. Sentralt står krisehjelp til ungdom, endringer i lov og regelverk, tiltak innen utdanningssektoren, kompetanseheving, informasjon og holdningsskapende arbeid og internasjonalt samarbeid.

I september var Norge vertskap for den internasjonale Metropolis-konferansen. Der organiserte vi en egen workshop om tvangsekteskap. Vi diskuterte ulike strategier for å motarbeide dette i Danmark, i Sverige og i Norge. Vi har valgt forskjellige virkemidler og forskjellige veier for å nå målet.

Landene er samkjørte når det gjelder målgrupper. Det er barn og foreldre – de må alle nås med tiltak for å få bukt med problemet. Dette er et vanskelig og utradisjonelt arbeid. Etter min mening er det viktig at vi utveksler erfaringer i Norden i tiden fremover.

I Medborger- og forbrukerutvalgets betenkning påpekes at meddelelsen viser til nasjonale tiltak når det gjelder tvangsekteskap. Rekommandasjonen (23/2001/medborger) anmoder om en samordning av tiltak i Norden, og jeg er enig at vi bør søke mer samordning i hele Norden.

I oktober tok Norge under sitt formannskap initiativ til at delegasjoner av kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn fra alle de nordiske land møttes til seminar i Oslo. De diskuterte språk, samfunnsdeltakelse, utdanning, arbeid og vold mot kvinner. De møtte også likestillingsministrene i Norden og presenterte sine prioriteringer. Sverige vil under sitt formannskap følge opp dette norske initiativet med en nordisk konferanse i Malmø for og av innvandrerkvinner. Her vil også tvangsekteskap inngå som tema.

Fra norsk side ønsker vi å følge opp rekommandasjonen i et videre nordisk samarbeid. Dette bør bl.a. skje mellom nordiske embetsmenn. Organisasjoner og grupper som i praksis arbeider med tvangsgifte, må bygge nettverk for videre samarbeid. Målet er helt klart: Å arbeide mot og bekjempe tvangsekteskap, noe som faktisk gjelder både gutter og jenter.

Debatten om 20/2001/medborger og 23/2001/medborger ble avsluttet.

Rek. 30/2000 Narkotikabekämpning

Fremst. 4/2001 Narkotikahandeln

Jan Sahl (Velferdsutvalgets talsmann): Nordisk samarbeid om bekjempelse av narkotika har siden begynnelsen av 1970-tallet vært høyt prioritert av Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og de nordiske lands regjeringer. Det norske formannskapsprogrammet har særlig vektlagt følgende tre konkrete områder for bekjempelse av narkotika:

- søke kunnskap om misbruksmønstre blant de yngste og finne tiltak for å møte disse
- erfaringsutveksling og samarbeid om helsetjenester til de tyngst problembelastede misbrukerne
- arbeide for at nærområdene i større grad kommer med i samarbeidet om narkotikaproblemet

Tilgangen på narkotika øker stadig, og særlig innførselen fra Russland og de baltiske land har vist urovekkende økning og ført til prisras på tung narkotika og dermed flere dødsoffer blant ungdom. I Norden er vi grunnleggende enig om å bekjempe narkotikamisbruket og de følger det har på flere samfunnsområder.

Ministerrådet for narkotikasamarbeid og embetsmannskomiteen arbeider politisk og praktisk med informasjons- og erfaringsutveksling for i størst mulig utstrekning å koordinere de nordiske lands synspunkt og innsats i det internasjonale narkotikasamarbeidet. Det legges videre stor vekt på kontakt og samarbeid med politi og tollsamarbeidet i Norden og med Nordisk nemnd for alkohol og narkotikaforskning.

Vi har to meddelelser på vårt bord til behandling i dag om narkotikabekjempelse og narkotikahandel. Velferdsutvalget foreslår rett og slett at man avskriver og sluttbehandler både rekommandasjon 30/2000/välfärd Narkotikabekämpning og fremstilling 4/2001/välfärd Narkotikahandeln. På begge områder er det i gang et omfattende arbeid på nordisk plan, og velferdsutvalget er av den oppfatning at vi av og til må rydde bordet for å få armslag til å ta nye tak. På tross av en omfattende innsats på mange plan i Norden har narkotikaproblemet økt i omfang og alvorlighetsgrad. Økt velferd har ikke minsket narkotikamisbruket. Det kan tvert imot se ut som om det motsatte er tilfellet. Velferdsutvalget vil derfor ta ny sats og prioritere spørsmål som angår narkotikapolitikkens område. For å nå et best mulig resultat vil utvalget arrangere høringer og seminar i samarbeid med andre utvalg, først og fremst Medborger- og Forbrukerutvalget. Vi ønsker å finne ut på hvilke områder nordisk nytte best kan oppnås. Målsettingen er i løpet av 2003 å samle trådene til et nytt utvalgsforslag om bekjemping av narkotika.

Marita Aronson (midtengruppen, fp): Herr president! I hela Norden har vi en generellt hög välfärdsnivå om vi jämför oss med andra länder. Men det finns några skönhetsfläckar, tycker jag. En av dem är den ökade narkotikakonsumtionen men även alkoholkonsumtionen, särskilt bland unga människor i vårt Norden. Ökningen sker inte bara i stora städer utan också på de mindre orterna.

Jag har nyligen tagit del av forskning från flera nordiska länder som tyder på att ökade skador framför allt uppkommer på den uppväxande generationen. En ny forskning från Oslo universitet som har kommit helt nyligen visar på skador på foster och barn när modern missbrukat heroin, cannabis men också bensodiazepin och alkohol under graviditeten. Den visar också att dessa skador har ökat och är bestående för barnen. De här barnen kommer på grund av narkotikan aldrig att få en riktig chans till ett vanligt liv. Liknande skador har också visats när det gäller alkohol.

Det vi ser är toppen på ett isberg. Ungdomens ökade konsumtion måste tas på allvar och åtgärdas. Med narkotikabruk följer också kriminalitet, sociala bekymmer och missförhållanden. Det vet vi. Här kan samarbete över gränserna vara en förutsättning för att kunna stoppa transportvägar för droghandel. Det har man också tagit upp i den här rekommendationen.

Polis och tull bör samarbeta bättre för att förhindra införsel av narkotika bland annat från öststaterna, som sades alldeles nyss.

Nyligen diskuterade jag under valrörelsen i Sverige med väldigt många ungdomar i min hemkommun. Det budskap vi som politiker fick med oss från ungdomarna var: Hjälp oss! Vi klarar inte av detta med alkohol och narkotika själva. Det blir för jobbigt för dem. Låt oss som vuxna nordbor ställa upp och hjälpa de här ungdomarna som vi har i alla våra länder.

Här gäller utbyte av metoder och gemensamma ansträngningar för att stoppa och informera. Om narkotika- och alkoholkonsumtionen ökar också våldet i vårt samhälle. Vi vet att våld ofta utförs när man är påverkad av droger eller alkohol. För att vi ska få trygghet på våra gator och våga gå ut är det också viktigt att vi bekämpar narkotikan. Här behövs ett gränsöverskridande arbete. Det är mycket bra att välfärdsutskottet ska lyfta fram dessa frågor under nästa år. För våra ungdomars bästa bör vi här vidta lämpliga åtgärder och även ta fram en tydlig strategi för att bekämpa narkotikahandeln och den kriminalitet som blir följden av den, vilket också är rekommendationen.

Drífa Hjartardóttir (den konservative gruppen, Sj): Hr. præsident! I fortsættelse af Jan Sahls tale om narkotikaområdet vil jeg tilføje et par bemærkninger. Det er særdeles glædeligt, at Velfærdsudvalget nu beslutter at prioritere problemerne om narkotika i udvalgets arbejde i 2003, og der tror jeg, at vi kan lave en reel indsats. Nordisk Råd har længe været optaget af denne problemstilling, og der er klare fordele ved at samarbejde på dette sagsområde.

Jeg behøver ikke at komme ind på de nedbrydende effekter, narkotika har, hverken på de uheldige individer, der kommer ind i misbrug, eller på samfundet som helhed, i form af sociale problemer og kriminalitet, som omfatter langt flere end selve misbrugerne.

Jeg kommer fra en valgkreds ude på landet og har i mit politiske arbejde i Island været opmærksom på, at man i narkotikadebatten koncentrerer sig udelukkende om storbyområderne og glemmer landet. Der er også store problemer i landsbyerne, men dem husker man ikke altid, da problemerne i storbyerne er synligere i medierne bl.a. på grund af koncentration af misbrugere og hård vold.

Nu vil vi afskrive samtlige rekommandationer på området og begynde på ny i Velfærdsudvalget. I vores arbejde vil jeg lægge vægt på, at vi husker landområderne, og at vi får sikret, at de relevante myndigheder udveksler informationer om effektive forsøgsprogrammer i ét land, som de andre så kan benytte sig af.

Hjemme i min kreds har man således haft et særdeles vellykket forsøgsprogram i Vestmannaøerne, hvor man har kombineret forebyggende indsatser med informationskampagner rettet mod de unge med hårdere kurs fra politiet, som bl.a. skaffede sig en specialtrænet narkotikahund ved navn Tanja.

Afslutningsvis vil jeg understrege igen, at jeg forventer, at vi kan lave en vigtig indsats på narkotikaområdet i det følgende arbejdsår, og at dette er et område, hvor der er klar nordisk nytte at hente med vort samarbejde.

Debatten om 30/2000/välfärd og 4/2001/välfärd ble avsluttet.

Rådet bifalt Medborger- og Forbrukerutvalgets forslag til rekommandasjoner i anledning av B 217/medborger.
Rådet bifalt Medborger- og Forbrukerutvalgets forslag til rekommandasjoner i anledning av A 1302/medborger.
Rådet bifalt Medborger- og Forbrukerutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av A 1310/medborger.
Rådet bifalt Medborger- og Forbrukerutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av A 1311/medborger.

Presidenten meddelte at voteringer vedrørende A 1271/medborger avholdes under dagsordenspunkt 19.[13]

Presidenten: Det meddelas att beslut om rekommendationerna 20/2001/medborger; 23/2001/medborger och 30/2000/välfärd samt framställning 4/2001/välfärd tas under dagordningspunkten 19.[14]

Kaj Ikast overtok ledelsen av forhandlingene.

[13] Se s. 261
[14] Se s. 256–259

17. Patienträttigheter – Barnskydd

Dokumentasjon

A 1278/välfärd Medlemsförslag om små diagnosgruppers patientföreningars möjligheter att bedriva verksamhet på nordisk bas

A 1283/velferd Medlemsforslag om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin mellom de nordiske landene

A 1308/välfärd Utskottsförslag om att garantera hälsovårdssystemen i Norden

A 1285/velferd Medlemsforslag om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn

A 1278/välfärd Medlemsförslag om små diagnosgruppers patientföreningars möjligheter att bedriva verksamhet på nordisk bas

Välfärdsutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda hur stödet till små patient- och handikapporganisationer i Norden kan utformas för att ge bättre stöd till deras nordiska samarbete

A 1283/velferd Medlemsforslag om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin mellom de nordiske landene

Välfärdsutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda och förslå lösningar på juridiska hinder för telemedicin mellan de nordiska länderna

A 1308/välfärd Utskottsförslag om att garantera hälsovårdssystemen i Norden

Välfärdsutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utreda hur de vårdgarantisystem som används i de nordiska länderna ser ut och hur de fungerar i praktiken
2) *att* utreda vilka andra medel som kan användas för att garantera medborgarna att de likvärdigt säkerställs en tillräcklig snabb vård
3) *att* utreda möjligheten att inrätta samnordiska specialsjukvårdscentran för små diagnosgrupper

A 1285/velferd Medlemsforslag om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn

Velferdsutvalget hadde foreslått at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *å* iverksette tiltak for å kartlegge omfang og hvilke typer isolerte trossamfunn som eksisterer i de nordiske land
2) *å* sørge for å samordne og spre kunnskap av hjelpebehov til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn

Patienträttigheter

A 1308/välfärd Utskottsförslag om att garantera hälsovårdssystemen i Norden

Tuula Haatainen (Velferdsutvalgets talskvinne): Arvoisa puheenjohtaja! Valiokuntaehdotus A 1308/välfärd Pohjoismaiden terveydenhuoltojärjestelmien turvaamiseksi on valiokunnan sosialidemokraattisen ryhmän aloitteesta liikkeelle lähtenyt. Valiokunta otti aloitteen pohjaksi ja esittää, että sen pohjalta ryhdytään nyt toimenpiteisiin. Aloitteessa ehdotetaan hoitotakuujärjestelmien selvittämistä.

Kansalaisten tasa-arvoisen hoitoon pääsyn turvaamiseksi ollaan Suomessa valmistelemassa hoitotakuujärjestelmää. Se on täällä tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2005 kansallisen terveydenhoitoprojektin mukaisesti. Pohjoismaissa on otettu käyttöön hoitotakuujärjestelmiä, joilla taataan hoitoon tai toimenpiteeseen pääsy tietyn vähimmäisajan sisällä. Kuitenkaan edes hoitotakuu ei ole täysin ongelmaton.

Pohjoismainen terveydenhuolto on perustaltaan hyvin saman kaltainen. Se perustuu julkisiin palveluihin, jotka rahoitetaan verovaroin. Yhteinen lähtökohta on kansalaisten tasa-arvoinen kohtelu palvelujen saamisessa.

Kaikissa Pohjoismaissa lääketieteen kehittyminen, väestön elinajan pidentyminen ja ikääntyneiden ihmisten määrän kasvu ovat tuoneet rahoitusongelmia. Kansalaiset kokevat ongelmat ennen muuta pidentyvinä hoitojonoina. Myös ihmisten tiedot ja odotukset kasvavat lääketieteen kehityksen myötä ja koulutusasteen noustessa.

Pohjoismaiden neuvosto tarjoaa foorumin tämän ajankohtaisen kysymyksen käsittelemiselle. EY-tuomioistuimen päätös toisista maista haetun hoidon maksamisesta vaatii myös pikaista asian esille ottamista.

Pohjoismaiden neuvoston hyvinvointivaliokunnasta lähteneessä aloitteessa esitetään, että Pohjoismaiden neuvosto käynnistää selvitystyön, jossa selvitetään minkälaisia hoitotakuujärjestelmiä Pohjoismaissa on käytössä, miten ne toimivat käytännössä, mitkä ovat hyviä ja huonoja puolia ja mitä muita keinoja voitaisiin käyttää hoidon takaamiseksi kansalaisille riittävän nopeasti. Valiokunta esitti myös tämän lisäksi – tämä tuli valiokunnan yhteisestä tahdosta – että selvitetään myös mahdollisuudet joissakin pienissä diagnoosiryhmissä järjestää erikoissairaanhoidon palvelut keskitetysti pohjoismaisella tasolla.

Valiokunta korostaa, että meillä on terveydenhuollon alalla, vaikka se on kansallisesti säädettävä asia, aihepiirejä, joissa voimme yhteisesti käyttää esimerkiksi selvitystyössä yhteisiä voimia ja hyödyntää sitä sitten kansallisella tasolla päätöksenteossa.

Tuula Haatainens tale i svensk oversettelse:

Ärade president! Utskottsförslaget A 1308/välfärd om att garantera hälsovårdssystemen i Norden har initierats av utskottets socialdemokratiska grupp. Utskottet tar utgångspunkt i detta initiativ och föreslår att man nu vidtar åtgärder i enlighet med det. I initiativet föreslås att vårdgarantisystemen utreds.

För att garantera medborgarna en likvärdig tillgång till vård håller man i Finland på att förbereda ett vårdgarantisystem. Enligt det nationella hälsovårdsprojektet är avsikten att systemet här hos oss tas i bruk år 2005. I de nordiska länderna har vårdgarantisystem tagits i bruk, med vilka garanteras tillgång till vård eller åtgärd inom en viss tid. Men inte heller systemet med vårdgaranti är helt oproblematiskt.

Den nordiska hälso- och sjukvården är i grunden mycket lika. Den grundar sig på offentlig service, som finansieras med skattemedel. En gemensam utgångspunkt är att medborgarna skall behandlas likvärdigt när det gäller tillgången till service.

I alla nordiska länder har den medicinska utvecklingen, ökad livslängd hos befolkningen samt en allt större andel åldringar medfört finansieringsproblem. Medborgarna upplever problemen i första hand som förlängda vårdköer. Människornas kunskap och förväntningar ökar i och med den medicinska utvecklingen och befolkningens högre utbildningsnivå.

Nordiska rådet erbjuder ett forum för behandling av en aktuell fråga av detta slag. EG-domstolens beslut om finansiering av vård som getts i annat land kräver också att denna fråga snabbt kommer upp till behandling.

Nordiska rådets välfärdsutskott föreslår att Nordiska rådet igångsätter en utredning om hurdana vårdgarantisystem som tagits i bruk i de nordiska länderna, hur de fungerar i praktiken, vad som är bra och dåligt i dem och vilka andra medel som kan användas för att garantera medborgarna en tillräckligt snabb vård. Förutom detta föreslog utskottet också enhälligt att man utreder möjligheterna att för en del små diagnosgruppers vidkommande koncentrera specialsjukvårdstjänsterna inom Norden.

Utskottet vill betona att vi inom hälso- och sjukvården, även om det är en angelägenhet som regleras nationellt, har sådant som vi kan ha gemensam nytta av, vi kan t.ex. göra gemensamma utredningar som sedan används i beslutsfattandet på nationell nivå.

Debatten om A 1308/välfärd ble avsluttet.
Det ble ingen debatt vedrørende A 1278/välfärd og A 1283/velferd.

Presidenten foreslo å endre talertiden fra 3 minutter til 2 minutter.

Rådet bifalt presidentens forslag.

Barnskydd

A 1285/velferd Medlemsforslag om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn

Anne Helen Rui (Velferdsutvalgets talskvinne): Den sosialdemokratiske gruppen har tatt initiativ til et medlemsforslag om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn. Velferdsutvalget har diskutert og behandlet forslaget og stiller seg enstemmig bak dette.

Undersøkelser både i Norge og Sverige har avdekket at mange barn og unge som forlater isolerte trossamfunn, enten etter eget ønske eller de blir utstøtt, sliter med store problemer når de skal etablere et selvstendig liv i storsamfunnet. Mange har mangelfull skolegang, andre ingen skolegang overhodet. Noen har vært utsatt for både fysiske og psykiske avstraffelser i trossamfunnet. Noen har vært utsatt for djevelutdrivelse, noen for seksuelle overgrep. Mange sliter med et elendig selvbilde, psykiske problemer og med selvmordstanker.

Selv om alle de nordiske land har erfaringer med isolerte trossamfunn, finnes det liten kunnskap om hvordan det er å være barn i slike samfunn. Mangel på kunnskap gjør at det offentlige hjelpeapparat opptrer hjelpeløst i beste fall, i verste fall ødeleggende overfor barn og unge med slik bakgrunn.

Prosjektet "GO ON", i regi av Redd Barna i Norge, har avdekket skremmende forhold for barn og unge som vokser opp i deler av slike isolerte samfunn. I Sverige er det laget en større utredning, "I god tro", som også bekrefter forholdene. Konklusjonen i utredningen viser at kunnskapen om barnas situasjon i ulike trossamfunn er mangelfull. På bakgrunn av dette foreslår den svenske utredningen bl.a. økt satsing på forskning innen dette området. Utredningen foreslår også forandringer som har med innsyn og tilsyn av de frittstående skolene. Mange av disse skolene har et religiøst grunnlag. Den svenske utredningen er sterkt kritisk til hvordan kommunene til nå har ivaretatt sitt tilsynsansvar for den såkalte hjemmeundervisningen.

Religionsfriheten i de nordiske land er umistelig. Samtidig har også denne friheten sine grenser. Aktiviteter i religionsfrihetens navn har ikke lov til å krenke menneskers, ei heller barns frihet og rettigheter. Som undersøkelsene i Norge og den svenske utredningen har vist, skjer det iblant overgrep i religionens navn. Dette kan vi overhodet ikke tolerere.

Statsminister Göran Persson sa i går her fra denne talerstol at integrasjon på fire nivåer blir viktige hovedtemaer for det svenske formannskapet. God integrasjon av disse barna i de vanlige samfunnene våre ligger derfor godt til rette og må innpasses i nivå 1. På bakgrunn av dette foreslår Velferdsutvalget at Nordisk Ministerråd iverksetter tiltak for å kartlegge omfang og hvilke

typer isolerte trossamfunn som eksisterer i de nordiske land. Utvalget ber Nordisk Ministerråd samordne og spre kunnskap om hjelpebehov for barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn.

May Elisabeth Hansen (den venstresosialistiske grønne gruppen, SV): Jeg stod på talerlisten, så derfor velger jeg å holde dette innlegget.

Den venstresosialistiske grønne gruppen mener at Velferdsutvalgets forslag om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn, er viktig og nødvendig for å fokusere på disse problemene og for å sette det på den politiske dagsorden.

Det har kommet fram opplysninger om isolerte trossamfunn som er skremmende. Det er opplysninger om vold, undertrykkelse og grove overgrep. I diskusjoner om religionsfrihet snakkes det om voksnes religionsfrihet og om foreldrenes rett til å oppdra barna i sin tro. Det snakkes lite om barnas egne rettigheter, og at disse selvstendige rettighetene ikke kan krenkes i religionsfrihetens navn.

Det er en stor utfordring for oss å få innblikk i hvordan barn lever i isolerte trossamfunn, for deretter å iverksette tiltak, hjelpe og støtte de barn, unge og unge voksne som lever i, bryter ut eller blir ekskludert fra disse samfunnene.

Det finnes liten kunnskap om hvordan det er å være barn i slike samfunn. Det vi vet, er at mange barn og unge som bryter ut frivillig eller ufrivillig, får store problemer. Flere har forsøkt å ta sitt eget liv. Mange forteller om vedvarende angst for jordens undergang og den straffen de blir utsatt for fordi de har forlatt trossamfunnet.

Hele deres familietilhørighet og identitet blir revet fra hverandre når nærfamilien og trossamfunnet avviser og utelukker dem. Personlig har jeg jobbet ganske mye med dette i Norge, med jenter fra isolerte trossamfunn, jenter med overgreps- og voldsbakgrunn og som har vært utsatt for kjønnslemlestelse. Disse barna blir ofte dobbelt straffet, både ved å miste familien sin, og de blir også fysisk og psykisk ødelagt i mange sammenhenger.

Det er klart at barn og unge som har vokst opp med dette som utgangspunkt, har liten tillit til hjelpeapparatet. Det kreves kunnskap og tid for å opparbeide den tilliten som må til for å forstå de påvirkningsmekanismene som er brukt til undertrykking av egen fri tanke og tro.

Mangelfull skolegang og skolegang som legger vekt på trossamfunnets syn og ikke på grunnleggende kunnskap, er kjennetegnende for mange barn og unge med denne bakgrunn. Undervisning som er retningsgivende for å kunne forstå det moderne samfunnet, har uteblitt.

Det finnes liten fagkompetanse, og mange av de utsatte blir møtt med faglig inkompetanse og manglende forståelse for denne kompliserte og sammensatte problematikken. Det blir vesentlig med et tverrfaglig samarbeid mellom skole, barnevern, trygdeetat, helsevesen og familievern.

Vi har i Norge nå i høst til behandling to store meldinger om barn og unges oppvekstvilkår og omorganisering av barnevernet. Jeg kommer gjennom dette arbeidet til å ha et særlig fokus på denne problemstillingen og vil fremme de nødvendige forslag som må til for å sette fokus på denne problematikken i Norge, og hjelpe barn og unge som lever under uverdige forhold, ut av en krisesituasjon.

Den venstresosialistiske grønne gruppen er glad for at et enstemmig velferdsutvalg anbefaler Nordisk Ministerråd å kartlegge omfanget og hvilke typer isolerte trossamfunn som eksisterer i de nordiske land, og sørge for å samordne og spre kunnskap om hjelpebehov for barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn.

Alle barn skal ha rett til hjelp og støtte når samfunn og familie svikter.

Debatten om A 1285/velferd ble avsluttet.

Rådet bifalt Velferdsutvalget forslag til rekommandasjon i anledning av A 1278/välfärd.
Rådet bifalt Velferdsutvalget forslag til rekommandasjon i anledning av A 1283/velferd.
Rådet bifalt Velferdsutvalget forslag til rekommandasjon i anledning av A 1308/välfärd.
Rådet bifalt Velferdsutvalget forslag til rekommandasjon i anledning av A 1285/velferd.

11. Kultur – Kommunikation – Mobilitet – Forskning

Dokumentasjon

A 1304/kultur	Udvalgsforslag om den nordiske kulturpolitik
A 1306/kultur	Udvalgsforslag om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren
A 1280/kultur	Medlemsförslag om gemensamma insatser för nordisk formgivning och design
B 218/næring	Ministerrådsforslag om strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002-2004
A 1244/kultur	Medlemsförslag om nordiskt TV-samarbete
A 1279/kultur	Medlemsförslag om värn av den nordiska språkgemenskapen
A 1292/velferd	Medlemsforslag om felles nordiske tiltak for å sikre tilgang til elektroniske fagbøker for synshemmede
B 211/kultur	Ministerrådsforslag om udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet
A 1289/kultur	Medlemsforslag om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden, herunder muligheden for et "nordisk uddannelsesår"
A 1305/kultur	Udvalgsforslag om studentermobilitet på området højere uddannelse
B 212/kultur	Ministerrådsforslag om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation

A 1304/kultur Udvalgsforslag om den nordiske kulturpolitik

A. Kultur- og Uddannelsesudvalget havde foreslået, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* Nordisk Ministerråd (kulturministrene) fører en diskussion om principperne for den fremtidige nordiske kulturpolitik og om national og fællesnordisk støtte til kunsten som inddrager synspunkterne i dette forslag og at Nordisk Ministerråd (kulturministrene) dermed giver et grundlag for diskussion med Nordisk Råd (Kultur- og Uddannelsesudvalget) i forbindelse med møde ved Nordisk Råds session i 2003
2) *at* anmode de statistiske bureauer om at udvikle en komparativ nordisk kulturstatistik, som kan offentliggøres

B. Kultur- og Uddannelsesudvalget havde foreslået, at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at arbejde for at aftalelicens-modellen anvendes i EU og at EU kræver at denne model anvendes internationalt i WTO og WIPO

A 1306/kultur Udvalgsforslag om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren

Kultur- og Uddannelsesudvalget havde foreslået, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* evaluere strategi for samarbejde med frivilligsektoren i overensstemmelse med synspunkterne i dette forslag

2) *at* gennemføre et forskningsprogram hvor man analyserer den historiske betydning af den frivillige sektors arbejde for de nordiske velfærdssamfund og analyserer hvordan de nordiske samfund er i forandring og hvilken rolle den frivillige sektor kan spille i fremtiden

A 1280/kultur Medlemsförslag om gemensamma insatser för nordisk formgivning och design

Kultur- og Uddannelsesudvalget havde foreslået, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udforme en strategi for, hvordan der kan skabes netværk mellem de eksisterende nordiske støtteordninger og udstillingstiltag og områdets institutioner, således at man kan fremme markedsføring af nordisk formgivning og design

B 218/næring Ministerrådsforslag om strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002–2004

Næringsudvalget havde foreslået, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at Nordisk Ministerråd gennemfører Ministerrådsforslag B 218/næring og i den forbindelse inddrager Næringsudvalgets synspunkter i implementeringen af IT Strategi og Handlingsplanen 2002–2004, særligt med hensyn til rekommandationerne 11/2000/næring Nordisk IT-infrastrukturstudie, E-handel (digitale signature) og regelsæt for kryptering og 13/2000/næring IT-redskaber og deltagerdemokratiet i Norden

A 1244/kultur Medlemsförslag om nordiskt TV-samarbete

Kultur- og Uddannelsesudvalget havde foreslået, at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* virke for at finde løsninger inden for rammerne af det nordiske samarbejde og i landene som bidrager til at offentligheden i de nordiske lande i øget grad får muligheder for at modtage de øvrige nordiske landes public service kanaler

2) *at*, i god tid inden de analoge sendinger ophører, føre forhandlinger som bidrager til en løsning af spørgsmålet om ophavsret og som sikrer at alle aftaler om ophavsret og teknik på området skal være færdige senest to år før de analoge sendinger ophører

A 1279/kultur Medlemsförslag om värn av den nordiska språkgemenskapen

A. Kultur- og Uddannelsesudvalget havde foreslået, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* skabe et overordnet organ med ansvar for det nordiske sprogfællesskab og sikre, at dette organ udarbejder et handlingsprogram for, hvordan det nordiske sprogfællesskab kan værnes og udvikles i fremtiden
2) *at* overveje former for finansiering af nordiske lektorater ved højere læreanstalter i Norden
3) *at* udarbejde en sprog- og kulturportal med skolen som hovedmodtager, hvor nordiske interessenter kan finde links til sprog, kultur og undervisningsrelevante internetsteder for at skabe en nordisk dimension i undervisningen
4) *at* fortsætte og udbygge finansieringen af udviklingen af læremidler, som den for tiden sker inden for Nordmål, f.eks. ved oprettelse af en sproglæremiddelfond (evt. på nettet)
5) *at* sikre at de fragmenterede resultater af nordiske ordbogsprojekter (f.eks. NordtermNet og NordtermBanken) bliver samlet i en elektronisk ordbog, som gøres tilgængelig på internettet
6) *at* udvide samarbejdet om udvikling af andre sprogteknologiske redskaber (oversættelsesprogrammer, skrivestøtte- og sprogkontrolprogrammer, store tal- og tekstdatabanker m.m.)

B. Kultur- og Uddannelsesudvalget havde foreslået, at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* sikre kendskabet til såvel de skandinaviske som de vestnordiske sprog og finsk gennem skolernes læseplaner. Det kan ske f.eks. som en del af modersmålsundervisningen, men også gennem undervisning i kultur, historie og ved udøvelse af diverse kulturaktiviteter, samt ved at anvende undervisningsmateriale på andre af de nordiske sprog
2) *at* stille krav til et vist kendskab til nordiske sprog og kultur i læreruddannelserne

A 1292/velferd Medlemsforslag om felles nordiske tiltak for å sikre tilgang til elektroniske fagbøker for synshemmede

Velferdsutvalget hadde foreslått at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landenes regjeringer

1) *å* gjennomgå lovverk i de nordiske landene og de selvstyrte områder og foreslå nødvendige endringer for at synshemmede sikres samme tilgang som allmennheten til åndsverkene i lesbare medier, dvs. i elektronisk form
2) *å* bidra til at kryptering på elektroniske bøker som i dag produseres av spesialbibliotek fjernes, slik at synshemmede får tilgang til elektroniske bøker på tvers av landgrensene
3) *å* bidra til at det opprettes eller utvikles en nasjonal standard for tilrettelegging av elektroniske bøker i kommersielle formater

B 211/kultur Ministerrådsforslag om udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet

Kultur- og Uddannelsesudvalget havde foreslået, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at iværksætte udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet under hensyntagen til udvalgets bemærkninger betænkning over B 211/kultur

A 1289/kultur Medlemsforslag om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden, herunder muligheden for et "nordisk uddannelsesår"

Kultur- og Uddannelsesudvalget havde foreslået at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* Nordisk Ministerråd i samarbejde med de nordiske regeringer informerer alle skoler for ungdomsuddannelse om den nordiske overenskomst om gensidig anerkendelse af gymnasiale uddannelser – herunder om muligheden for at tage et nordisk uddannelsesår – så den bliver velkendt af såvel studievejledere og ansvarlige for godkendelse af eksamener taget i andre nordiske lande på de enkelte uddannelsessteder
2) *at* der udformes en informationskampagne der sigter på unge i Norden om muligheden for et nordisk uddannelsesår
3) *att* Nordiska ministerrådet utreder de ekonomiska förutsättningarna för ungdomarna att i högre grad kunna utnyttja möjligheterna till ett nordiskt studieår
4) *at* Nordisk Ministerråd senest ved Nordisk Råds session 2003 redegør for tiltag som er sat i værk for at følge op vedtagelsen

A 1305/kultur Udvalgsforslag om studentermobilitet på området højere uddannelse

Kultur- og Uddannelsesudvalget havde foreslået, at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* forny Sigtunaaftalen frem for at erstatte den med en deklaration og vedtage en ny beslutning om "nordisk tentamensgiltighet"; anerkendelse af eksamener, en ny aftale som erstatter ministerrådets beslutning fra 1975 og i sin politiske intension går videre end den nuværende Sigtunaaftale, som ikke omfatter alle højere uddannelser
2) *at* i dette arbejde inddrage forslagene fra rapporten "Tentamensgiltighet (Sigtunaavtalet 1975)", ANP 2001:723
3) *att* vidta ökade informationsåtgärder gällande den nordiska tentamensgiltighetenen, dels till de studerande, dels till dem som administrerar och godkänner examina och merithandlingar

B 212/kultur Ministerrådsforslag om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation

Kultur- og Uddannelsesudvalget havde foreslået, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udarbejde "hvidbog"[15] om udbygning af Norden til en internationalt ledende forskningsog erhvervsregion

Kultur

A 1304/kultur Udvalgsforslag om den nordiske kulturpolitik

Ragnar Erlandsson (Kultur- og Utdannelsesutvalgets talsmann): President! Jag kommer att kort presentera utskottsförslaget om den nordiska kulturpolitiken. Som bakgrund har vi i utskottet konstaterat att det finns en nordisk modell för kulturpolitik. Man kan t.ex. säga att:

Målet med kulturpolitik i Norden är att skapa optimal frihet för kulturen och så stort utbud som möjligt av kultur för befolkningen.

Kulturpolitiken är en del av välfärdspolitiken. Vi vill ge alla medborgare möjlighet till kulturell utveckling. Välfärdspolitikens mål är att skapa hela och friska människor, och vi i utskottet menar att det finns ett sammanhang mellan människans hälsa och kulturella utbud.

Den nordiska kulturpolitikens mål och principer har varit frånvaron av direkt politiskt inflytande på beslut om konkreta stöd till kulturlivet. Men nu märker man en tendens till ökad politisk styrning av kulturbidragen. Å ena sidan menar kultur- och utbildningsutskottet att tendensen till ökad styrning är en fara för konstens oberoende av politiskt och kommersiellt inflytande. De politiska beslutsfattarna och näringslivet är de största bidragsgivarna, vilket kan skapa problem t.ex. för den experimentella konsten i förhållande till "main stream"-konsten. Å andra sidan menar kultur- och utbildningsutskottet att det kan finnas argument för att bidragsgivarna också har full rätt att få sina önskemål uppfyllda mot bakgrund av de stöd som givits.

Därför anser utskottet att det finns behov av en diskussion om principerna för kulturstöd.

Vilken frihet bör de understödda projekten ha och hur stort inflytande skall man från politisk sida ha?

Denna principdiskussion är det centrala i utskottsförslaget, dvs. att Nordiska ministerrådet för en diskussion om principerna för en framtida nordisk kulturpolitik och om nationellt och nordiskt stöd till konsten som beaktar synpunkterna i detta förslag och att Nordiska ministerrådet utarbetar ett underlag för diskussion med Nordiska rådet, kultur- och utbildningsutskottet, i samband med Nordiska rådets session år 2003.

Andra punkter i förslaget är

- att sammanställa en jämförande nordisk kulturstatistik och
- att arbeta för utbredningen av licensavtalsmodellen inom EU och internationellt till att säkra konstnärernas levebröd.

[15] Sekretariatets notat: Vitbok i EU-sammanhang är ett dokument från kommissionen som innehåller konkreta förslag till åtgärder inom ett speciellt område. Vitbok innehåller också bakgrundsbeskrivningar och motiveringar till förslagen. En vitbok i sin tur ger upphov till formella lagförslag som överlämnas till Europaparlamentet och EU:s ministerråd för beslut.

Lena Jensen (den venstresosialistiske grønne gruppen, SV): Kultur skaper mennesker – den skaper samfunnet og den skaper Norden. Kultur gir oss inspirasjon og kreativitet, gjør oss til skapende mennesker. Den er et redskap til å takle hverdagen og til å takle livet. Kultur skaper integrasjon i samfunnet – toleranse og forståelse for andre som ikke er som oss selv. Ikke minst gir den en samhørighet og tilhørighet. Kultur skaper rett og slett et lykkeligere og mer spennende Norden. Kultur og kulturpolitikk er på mange måter "limet" mellom de nordiske landene og samarbeidet oss imellom.

Forskningsprosjektet "Nordisk kulturpolitikk i forandring" konkluderer med at det fins en nordisk kulturpolitikkmodell som er basert på optimal frihet for kulturell utfordring og adgang for hele befolkningen til kulturelle institusjoner.

Kulturpolitikken har vært en del av velferdspolitikken i Norden, og slik skal og må det være. Kulturpolitikken har vært høyt prioritert i Nordisk Råd. Det har vært mye og viktig og god kulturpolitikk. Det har vært mye viktig satsing, men jeg mener at vi i enda sterkere grad må satse på økte bevilgninger på kulturområdet. Samtidig må vi hele tiden utvikle kulturpolitikken og tenke i nye baner – en moderne kulturpolitikk i et samfunn i endring.

Kultur- og Utdanningsutvalget peker på viktigheten av satsingen på kultur for barn og unge som ett av de viktige punktene. Det er viktig å øke barn og unges interesse for og kunnskap om den nordiske kulturen og den nordiske kulturarven.

Jeg vil bruke resten av den korte tiden min til å løfte dette punktet. Å sette kulturskolen i Norden på dagsordenen er viktig. Den nordiske kulturskolemodellen som baserer seg på at alle barn har rett til en kulturell opplevelse. Vi er nødt til å legge til rette for en utveksling av elever, ansatte osv., bruke erfaringer fra de andre kulturskolene i våre nordiske land. Gjør vi det, vil resultatene ikke la vente på seg.

Vi har for første gang i år delt ut en nordisk filmpris, som dette året skal evalueres og vurderes om den skal videreføres. Jeg er ikke i tvil om at dette må videreføres. Men filmprisen trenger en annen og ny innretning. Den må være rettet mot unge filmskapere. Vi er nødt til å få en pris som er en debutpris. Hvis vi sammen med dette lager en arena hvor unge kan møtes – en filmfestival for unge – vil dette være et løft for kulturpolitikken i Norden, og resultatene vil ikke la vente på seg. Dette vil gi positive resultater og konsekvenser som ingen vil angre på.

A 1306/kultur Udvalgsforslag om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren

Rune J. Skjælaaen (Kultur- og Utdannelsesutvalgets talsmann): Dette gjelder utvalgsforslaget om Nordisk Ministerråds strategi for samarbeid med frivilligsektoren.

Litt om bakgrunnen: Nordisk Råd vedtok ved sesjonen i 1998 rek. 17/1998/nord om Nordisk Ministerråds strategi for samarbeid med frivilligsektoren. Ministerrådets motivasjon for å rette oppmerksomheten og innsatsen på den frivillige sektoren var bl.a.:

- De nordiske velferdssystemer er under press – den frivillige sektor spiller en vesentlig rolle
- Frivilligsektoren er en vesentlig del av samfunnets demokratiske struktur
- Frivilligsektoren er viktig som økonomisk vekstfaktor
- Frivilligsektoren kan spille en rolle i oppbyggingen av demokratier i Nordens nærområder

Kultur- og Utdannelsesutvalget har i 2002 besluttet å foreslå Nordisk Råd å avskrive de fem anbefalinger som relaterer seg til frivilligsektoren og isteden utarbeide et samlet forslag til en ny anbefaling, hvor man fremsetter sine betraktninger om samarbeidet med den frivillige sektor og de politiske prioriteringene.

A 1280/kultur Medlemsförslag om gemensamma insatser för nordisk formgivning och design

Frode Sørensen (Kultur- og Utdannelsesutvalgets talsmann): Hr. præsident! Skandinavisk design er unikt. Skandinavisk design er internationalt anerkendt og respekteret. Det er blevet et kvalitetsbegreb. Har vi det ikke alle sammen sådan, at vi føler stolthed, når vi kommer rundt i den store verden, møder skandinavisk design og oplever den anerkendelse, vi derved opnår? Skandinavisk design giver os alle et kvalitetsstempel.

Men naturligvis kan vi gøre det endnu bedre, og naturligvis skal hvert af de nordiske lande også profilere sit eget design. Men summen af vores indsats, summen af vores gennemarbejdede produkter kan vi med stor fordel præsentere i fællesskab. Gennem en fælles indsats øges vores gennemslagskraft, ja, vi kan endog sige, at vi får mere for pengene, og det kombineret med, at vores designprodukter også giver os alle sammen nogle gode valutaindtægter, gør vel nok, at et fælles projekt ikke er så ringe endda.

Derfor anbefaler Kultur- og uddannelsesudvalget, at der udformes en strategi for at skabe et netværk mellem eksisterende støtteordninger, udstillingstiltag og områdets institutioner. Og samtidig med, at vi på den måde er med til at fremme markedsføringen af nordisk formgivning og design, kan vi også gennem den fælles indsats være med til at understøtte den talentmasse, som findes blandt unge nordiske formgivere.

Til sidst kan vi sige: Vi, der ikke er så talentfulde, kan fortsætte vores rejse rundt i den store verden og opleve og glæde os over den respekt og anerkendelse, der også fremover skal stå omkring nordisk formgivning og design.

Debatten om A 1304/kultur, A 1306/kultur og 1280/kultur ble avsluttet.

Kommunikation

B 218/næring Ministerrådsforslag om strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002 – 2004[16]

Kent Olsson (Næringsutvalgets talsmann): Herr president! Tyvärr är talarordningen den att ministern talade i går och jag får tala i dag. Men vad ministern sade i går var väldigt glädjande vad gäller strategi och handlingsplan för informationsteknik. I mångt och mycket kan jag instämma i vad han sade.

Jag hade glädjen att delta i den arbetsgrupp i det dåvarande Europautskottet som utarbetade en rapport om IT i Norden. Vi såg här att vi i Norden intar en framskjuten position på det här området.

Det ligger i både medborgarnas och det offentligas intresse att vidareutveckla formerna för dialog, och IT är ett mycket bra verktyg för detta. Men det är viktigt enligt oss i utskottet att inte enbart se till kvantiteten i det här arbetet utan att också se till kvaliteten och till att det sker ett målmedvetet arbete i syfte att få relevant information samlat, inte utspritt. Det finns därför anledning att precisera målsättningarna för den digitala förvaltningen för att uppnå en distinktion mellan medborgarnas behov och de kommersiella intressenas behov.

Vi delar, som sagt, ministerrådets uppfattning om de nödvändiga rambetingelserna för digital förvaltning men saknar en konkret beskrivning av hur, med vilka metoder, man ämnar arbeta för att uppnå dem. Vi efterlyser därför en konkret tidsplan för det här arbetet och ser fram emot att få en sådan från ministerrådet.

---

[16] Fortsatt fra onsdag 30. oktober, se Protokoll 30. oktober 2002 s. 160

Vidare är det vår uppmaning att man vid utbyggnaden av den digitala förvaltningen använder tillfället till att förkorta, förenkla och effektivisera byråkratiska processer. Vi anser att ministerrådet generellt bör verka för att de nordiska länderna kan sätta sin prägel på utvecklingen inom IT-området.

Redan i det ursprungliga förslaget från Nordiska rådet år 2000 rekommenderades också ministerrådet att genomföra en gemensam nordisk IT-infrastrukturstudie. Syftet med studien skulle vara att identifiera kapacitetsbehov och kapacitetsöverskott i det befintliga transportnätet, att identifiera avtal som reglerar samtrafik och att komma fram med scenarier för framtida volymökningar. Nu när det gått två år sedan dess vill vi uppmana ministerrådet att genomföra infrastrukturstudien.

Med dessa ord skulle jag, herr president, vilja säga att vi är nöjda med vad ministerrådet har presentera, bortsett från de små anmärkningar som nämnts. Vi kommer att noga följa ministerrådet.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Debatten om B 218/næring ble avsluttet.

A 1244/kultur Medlemsförslag om nordiskt TV-samarbete

Ragnar Erlandsson (Kultur- og Utdannelsesutvalgets talsmann): Herr president! Utskottets förslag bygger på ett initiativ från mittengruppen. Innan jag går in på själva betänkandet vill jag erinra om att det finns ett omfattande samarbete mellan de nordiska public servicekanalerna, det vi i dag kallar Nordvision, som startade 1959 och som faktiskt i dag producerar tillsammans ca 2 300 timmar pr. år Nordvision-relaterade program. Det är bra, men vi vill i utskottet gå vidare och konstaterar att man kan gå längre, man kan tillstyrka motionärernas förslag. Det finns nämligen orosmoln då tekniken övergår från analoga till digitala sändningar.

Utskottet föreslår därför att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att samarbeta kring ökade möjligheter för att motta de övriga ländernas public service-kanaler. Vi vill också att man i god tid före de analoga sändningarna upphör löser problemen med upphovsmannarätt så att alla avtal är färdiga två år före de analoga sändningarna upphör.

I beredningen av utskottets förslag har det gjorts ett seriöst och allvarligt försök att tränga in i radio- och TV-problematiken. Vi är medvetna om att Nordiska rådet gav en rekommendation redan 1997 till regeringarna om utökat nordiskt samarbete kring TV-överföringen.[17] Vi kan också påminna om att det skett någonting positivt här och det är kulturutskottet som vill erinra om att kontaktutskottet för Internet i de nordiska public service-bolagen, KINKS, vid sitt möte den 10 september beslöt att lösa de tekniska problemen kring nordiska text-TV-sidan i de nordiska TV-kanalerna.

Jag vill slutligen understryka motionärernas påståenden och utskottets realistiska känsla av att trots alla försök som gjorts från Nordiska rådets sida för att vi alla skall kunna se varandras TV-program i Norden och trots alla löften som givits från ansvariga ministrar har vi ännu inte lyckats. Vi kan se program från stora delar av världen, men inte grannländernas public service-kanaler.

Vi anbefaller regeringarna att stöda kulturministrarnas arbete i att lösa eventuella tekniska, juridiska och ekonomiska svårigheter.

Som utskottets talesman vill jag hoppas att utskottets förslag kan omfattas enhälligt.

---

[17] Rek. 20/1997/kultur (red.anm.)

Pehr Löv (midtengruppen, sv): Nordiskt TV-samarbete är en närhistoriskt stor fråga med det misslyckade Tele-X-projektet i mångas minne.

TV:n har stort utrymme i många nordbors vardagsliv, den utvecklar vårt språk och kultur genom de program, som erbjuds. Engelskspråkiga kommersiella kanaler dominerar utbudet, men de guldkorn som finns i det nordiska public serviceutbudet kan också attrahera ungdomarna om det finns ett utbud. Detta har vi positiva erfarenheter av i svenska Österbotten i Finland, där man sedan 60-talet sett svensk TV.

I det samrådsmöte som leddes av undertecknad med kulturministrarna för ett år sedan, kunde vi nå en överenskommelse mellan ministrarna och oss nordiska parlamentariker om hur sebarheten för grannlands-TV skall tryggas i den digitala miljön.

Kultur- och utbildningsutskottet har i sin behandling av mittengruppens medlemsförslag tagit in samrådsmötets slutsatser: att gemensamt hitta lösningar och att man tagit beslut om en teknik och upphovsrätt senast två år innan de analoga signalerna slocknar. Detta är jag glad över. Sveriges, Norges och Danmarks public servicebolag tycks i sina remissvar se alltför mycket problem.

Turligt nog har det också öppnats för bilaterala överenskommelser och det tycks nu vara den framkomliga vägen.

De svenska och finska ministerierna har genom en arbetsgrupp kunnat enas och en gemensam digitalteknik, som blir allnordisk. Dagens nyhet är att de finska och svenska upphovsrättsbolagen kunnat enas så att inga hinder mera finns att sprida de digitala TV-sändningarna i kabelnäten i Sverige och Finland. Problemet är ju att alla inte har tillgång till kabel-TV. Förhandlingarna måste gå vidare om att sändningar får utrymme i etern eller i marknät som alla når. I Finland har vi fått positiva signaler om en möjlighet till eget kanalknippe för de nordiska kanalerna.

Jag hoppas att den ovan relaterade positiva utvecklingen bilateralt mellan Sverige och Finland kan leda till en god allnordisk lösning.

Presidenten ba talerne om å tenke på tiden.

Runar Patriksson (midtengruppen, fp): Herr president! Det här är en stor och viktig fråga. Jag måste i talarstolen påstå att detta är Nordiska rådets största misslyckande. Vi har pratat om lyckade beslut. Men, herr samordningsminister från Norge, som finns i salen: Här måste saker ske! Om vi ska kunna ha någon legitimitet för Nordiska rådets verksamhet och en positiv syn i länderna är det en förutsättning att man ska kunna se den verksamhet som vi bedriver.

Jag kom till Sveriges riksdag 1998, och då kunde jag inte se varken Norges eller Danmarks TV-program i Riksdagshuset, i det hus där vi arbetar. Efter en interpellationsdebatt med ministern kan vi i dag i våra rum se program från Norge, Danmark och Finland. Men de borde kunna ses i vartenda hem.

Kunskaperna om våra språk är alldeles för dåliga. Jag har lärt mig mycket danska under perioden 1998–2002 när jag har tittat på danska nyheter. När svenska nyhetstider inte passar tittar jag på danska nyheter. Jag har nu mycket lättare att förstå danskarna på grund av detta.

Det gäller språket, kulturen och politiken. Frågetimmen på Nordiska rådets session borde naturligtvis sändas över hela Norden.

Hur kan vi år ut och år in hålla på med en fråga som har diskuterats så många gånger?

Jag ska ta ett litet exempel. Bill Clinton landade i Oslo och gick på Karl Johan. Jag satt hemma i min villa i Värmland, med egen antenn på taket, och lyssnade till norska kommentarer om Clintons besök. Jag blev tvungen att åka till min arbetsplats i riksdagen, och där fortsatte jag att följa Bill Clintons besök i Norge via CNN.

Nu måste det bli ett slut på det här! Nu måste vi kunna se varandras TV-program och följa kommentarer om politiken från dem som har public service-ansvaret i varje land. De nordiska TV-programmen ska in i varje hem! Det måste vara vårt mål!

Bjarne Kallis (midtengruppen, kd): Herr president! I går nåddes vi i Finland av en god nyhet och en dålig nyhet. Den goda nyheten var att SVT och Kopiosto har träffat ett avtal som möjliggör att vi också i Finland i fortsättningen via kabelnät kan se svensk TV. Den dåliga nyheten var att Sveriges TV kommer att kraftigt beskära sändningarna av de finskspråkiga programmen i Sverige. Dessa program är naturligtvis avsedda för finskspråkiga tittare.

I alla tal har det poängterats hur viktigt det är att man får se program på sitt eget modersmål och att man har tillgång till grannländernas TV-program.

I medlemsförslaget konstateras att bland annat i Vasa tittar de finska tittarna till 60 procent på svensk TV. Jag tror att i Sverige tittar finländarna i en ännu högre grad på finskspråkiga program än svenska program.

Det är en fråga som vi kan lösa mycket enkelt. Den kan lösas med pengar om det finns en vilja att anslå de förhållandevis små medlen för att denna service skall kunna fortsätta att byggas ut. Då gör jag en vädjan till de svenska delegaterna att i Sverige arbeta för att finnarna kan få se finskspråkiga program och till de finska delegaterna att vi skall vara beredda att anslå medel så att vi kan se Sveriges TV i ännu större utsträckning än vad vi kan göra det i dag.

Debatten om A 1244/kultur ble avsluttet.

Mobilitet

A 1279/kultur Medlemsförslag om värn av den nordiska språkgemenskapen

Britt Hildeng (Kultur- og Utdannelsesutvalgets talskvinne): Med globalisering skjer også noe med våre språk. På verdensbasis forsvinner språk og i en ikke uoverskuelig fremtid vil antall språk i verden være drastisk redusert. Nå er ikke situasjonen umiddelbart så drastisk for de nordiske lands språk, men hver og en av de nordiske språkene opplever press, og vi merker at våre språk taper terreng der ny kunnskap og teknologi utvikles. Vi snakker om språkenes domenetap og finner på en ubehagelig måte at våre språk oppleves som ubrukelige. Fagartikler, forskningsresultater, doktoravhandlinger og forsvar av disse skjer på engelsk for eksempel.

Når dette påpekes, blir det ofte argumentert med at nedslagsfeltet for våre nasjonale språk er så lite. Men ser en de nordiske landene og språk samlet, representerer vi nær 25 millioner mennesker, og da blir nedslagsfeltet for litteratur og forskningsformidling ganske så betydningsfullt.

Sett i en slik sammenheng vil bevaring av den nordiske felles språkforståelse også være et viktig element i å hegne om vår nordiske kultur i en tid der globaliseringstendenser nettopp kan true dette.

Nøkkelen til utvikling av identitet, til selvforståelse og til forståelse av hverandre går gjennom språket. Derfor blir det så umåtelig viktig at vi i Norden viderefører den felles språkforståelse som vi tradisjonelt har hatt. Tradisjonelt har vi gjennom undervisning i skolen lært om hverandres land og hverandres litteratur, og vi er blitt gjort kjent med hverandres språk. De senere års erfaring har imidlertid lært oss at disse gode tradisjoner er blitt nedprioritert når lærersteder settes under press fra andre oppgaver.

Dette er bakgrunnen for at den sosialdemokratiske gruppe fremmet forslag om å verne om det nordiske språkfellesskapet. Og vi er glad for at et samlet utvalg står bak seks konkrete rekommandasjoner til Nordisk Ministerråd, rekommandasjoner som på ulik måte bidrar til at nordboerne sikres kjennskap til hverandres språk.

Kultur- og utdanningsutvalget har også to rekommandasjoner rettet mot de nordiske lands egne regjeringer, og ber om at man også nasjonalt er seg bevisst det ansvar vi har for å utbre kunnskap om de nordiske lands språk, litteratur og historie og at dette sikres plass i de enkelte lands lærerutdanninger.

Med dette ber jeg om tilslutning til Kultur- og Utdannelsesutvalgets innstilling.

Ragnar Erlandsson (midtengruppen, ÅC): Herr president! Den nordiska språkgemenskapen är ytterst viktig för det nordiska samarbetet på alla nivåer. Den nordiska språkgemenskapen och framför allt språkförståelsen får hård konkurrens av engelskan. Det framgick ur Kultur- och utbildningsutskottets minihöring i januari 2002 att det inte är möjligt att klarlägga i vilken grad nordborna förstår varandra då inga övergripande undersökningar utförts. Det finns behov av en uppdatering av nordbornas språkkunskap, och därför är det viktigt att skapa ett överordnat organ som har ansvar för den nordiska språkgemenskapen och att NMR i detta organ etablerar ett handlingsprogram om hur den nordiska språkgemenskapen kan värnas och utvecklas i framtiden.

Skolan har ett stort ansvar för att främja och bevara den nordiska språkgemenskapen. Det har visat sig att de nordiska språken har nedprioriterats i skolornas läroplaner och att det engelska språket har fått en allt större betydelse. Det är viktigt att våra regeringar säkrar kännedom om de skandinaviska språken, de små västnordiska språken och finskan i skolornas läroplan. Detta kan ske genom modersmålsundervisningen, eller i andra ämnen som t.ex. historia.

Det är också viktigt att man i lärarnas utbildning ger insikt om den nordiska kulturen och de nordiska språken. Vi ser det slutligen som viktigt att det görs språkteknologiska satsningar i dagens läge. NMR har beviljat medel för ett språkteknologiskt forskningsprogram som skall säkra den nordiska språkgemenskapen och säkra en god språkteknologi genom nätverksuppbyggning, forskarkurser och pilotprojekt. Det är viktigt att det i det här sammanhanget satsas på översättningsprogram och elektroniska ordböcker. ODIN, det nordiska skoldatanätet är ett viktigt redskap där skolor och elever kan skapa kontakter och söka samarbetspartner. Detta är ett exempel på ett sådant språkteknologiskt program som kan drivas vidare och få ökad omfattning.

Debatten om A 1279/kultur ble avsluttet.

A 1292/velferd Medlemsforslag om felles nordiske tiltak for å sikre tilgang til elektroniske fagbøker for synshemmede

May Elisabeth Hansen (Velferdsutvalgets talskvinne): Jeg er glad for at jeg på vegne av et enstemmig velferdsutvalg kan foreslå et felles nordisk tiltak for å sikre tilgang til elektroniske fagbøker for synshemmede på bakgrunn av et forslag fra den venstresosialistiske grønne gruppen.

Flere utredninger i Norge har avdekket håpløse forhold når det gjelder tilgang på tilgjengelig litteratur for syns- og lesehemmede akademikere. Problemet har vært beskrevet bl.a. i Arbeidsforskningsinstituttets AFI-rapport nr. 2/2000. Det foreligger også nordiske rapporter om situasjonen for funksjonshemmede studenter som bekrefter forholdene, Nordiska nämnden för handikappfråger, nr. 8/96 og nr. 2/97. Tradisjonelt har tilrettelegging og produksjon av bøker skjedd ved spesialbibliotek med hjemmel i en unntaksbestemmelse i åndsverkloven.

Den teknologiske utviklingen har utviklet datatekniske lese- og skrivehjelpemidler, og produksjon av papirutgaver av litteratur er digitalisert. Det innebærer at forfatteren i dag leverer elektronisk manus til forlaget. Dette er formater som er lesbare for synshemmede, med liten og lite kostbar tilrettelegging. Forlaget tar ikke vare på originalmanus, men bearbeider det for trykking, og det legges inn koder som reduserer lesbarheten for synshemmede radikalt.

Vi har fått flere henvendelser i Norge fra synshemmede som beskriver en situasjon hvor man må bestille fagbøker opp til ett år før man starter på et studium for å være sikre på at man får tilgjengelig faglitteratur. Hvis man er heldig, får man det i tide, og man er enda heldigere hvis litteraturen fortsatt er relevant når man skal bruke den. Dette er diskriminerende, og studenter risikerer å bli forsinket i studiene på grunn av lang leveringstid fra spesialbibliotek. Man risikerer også å få et dårligere grunnlag for sine studier, fordi det bare er pensumslitteratur som produseres. Det er i dag mulig å gi synshemmede en lesbar utgave av nyproduserte fagbøker, med hjemmel i åndsverkloven paragraf 2 i Norges lover. Men muligheten utnyttes ikke. De nordiske landene bør i fellesskap jobbe for at synshemmede akademikere og all etter- og videregående

utdanning sikres tilgang til faglitteratur ved å pålegge forlagene å ta vare på originale elektroniske manus. Jeg håper man gir sin tilslutning til forslaget fra velferdsutvalget.

Debatten om A 1292/velferd ble avsluttet.

A 1289/kultur Medlemsforslag om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden, herunder muligheden for et "nordisk uddannelsesår"

Lennart Gustavsson (Kultur- og Utdannelsesutvalgets talsmann): Herr president! Ett syfte med Nordiska rådets arbete är att skapa en gemenskapskänsla i Norden, sprida kunskap om de andra länderna och hålla de små språken vid liv. Därför har det bland annat gjorts överenskommelser mellan de nordiska länderna om att ungdom ska kunna studera i annat nordiskt land utan att det ska förlänga studietiden totalt.

Men vad spelar det för roll om man gör överenskommelser mellan de nordiska länderna, när man inte informerar om att de finns? Vad har det för betydelse att man från politiskt håll skapar möjligheter, när de stannar på papperet?

Den vänstersocialistiska gröna gruppen har lagt fram ett medlemsförslag till Kultur- och utbildningsutskottet om möjligheter för unga till utbildning i hela Norden, däribland möjligheterna till ett nordiskt utbildningsår.

Bakgrunden till att förslaget väcktes är att en överenskommelse om en nordisk utbildningsgemenskap ingicks redan 1992. Den överenskommelsen förpliktigar de nordiska länderna till ett ömsesidigt erkännande av varandras ungdomsutbildningar. Den ger till exempel ungdomar rätt att under gymnasietiden under ett år utbilda sig i ett annat nordiskt land.

Av svaret på en fråga som ställdes till de nordiska undervisningsministrarna framgår dessvärre att inget nordiskt land informerar målinriktat till de unga om avtalets existens. Den norska undervisningsministern har som svar på frågan sagt att man som ett led i uppföljningen av Norrbacksrapporten ska evaluera det nordiska så kallade gymnasieavtalet. Jag noterar att evalueringen inte har skett under alla de här åren. Först nu, när de praktiska exemplen visar att avtalet inte fungerar, vill man ta initiativ till en evaluering.

Jag vill också framhålla att det är anmärkningsvärt att tio år efter avtalets ingående är detta avtal inte känt. Varken på Nordiska rådets hemsida, Hallå Nordens eller skoldatanätets hemsida Odin refereras till avtalet. Avtalet har alltså nästan inte använts trots de många kontakter och nätverk som existerar mellan medborgarorganisationer, nätverk av vänorter och så vidare.

Jag yrkar bifall till kultur- och utbildningsutskottets utomordentliga förslag med anledning av vänstersocialistiska gröna gruppens förslag.

Sigríður Jóhannesdóttir (den sosialdemokratiske gruppen, A): Ærede præsident! I fortsættelse af præsentationen af udvalgsforslag A 1289/kultur vil jeg sige følgende:

I den nordiske overenskomst om nordisk uddannelsesfællesskab fra 1992 forpligter de nordiske lande sig til at anerkende hinandens ungdomsuddannelser og sikre de unge en ret til at gennemføre hele eller dele af deres ungdomsuddannelse i et andet nordisk land samt at give adgang til videregående uddannelser på baggrund af ungdomsuddannelser taget i Norden.

Desværre blev det sådan, at det ikke lykkedes at gennemføre informationskampagner, for at denne ordning blev almindelig kendt i Norden. Denne fremragende plans skæbne blev derimod at ligge mere eller mindre ubenyttet hen, selv om den virkelig ville gavne såvel unge menneskers fremtid som det nordiske samarbejde.

I høringssvarene fra de nordiske undervisningsministre, der blev indhentet under forslaget forhandling, blev det konstateret, at ingen af de nordiske lande aktivt informerer de unge om aftalen. Det er beklageligt, at ordningen ikke er blevet bedre kendt og ikke benyttes af flere.

For det første går mange unge glip af muligheden for at styrke deres uddannelse ved enten at tage den helt eller delvist i et andet land. Udover tab af uddannelsesmuligheder er der for det

andet også et tab, hvis de unge ikke får de spændende erfaringer og udfordringer, som det giver at flytte til og bo i et andet land som ung. Ved at lade de muligheder om udveksling på ungdomsuddannelsesplan ligge ubenyttet, går vi glip af chancen for at opfostre en generation af unge "nordister".

Jeg håber derfor, at Ministerrådet vil følge rekommandationen og informere bedre om vores fine uddannelsesfællesskab.

Debatten om A 1289/kultur ble avsluttet.

A 1305/kultur Udvalgsforslag om studentermobilitet på området højere uddannelse

Else Theill Sørensen (Kultur- og Utdannelsesutvalgets talskvinne): Hr. præsident! Under indtryk af det fremskredne tidspunkt skal jeg korte mit indlæg stærkt ned. Men jeg vil nævne, at vi i Kultur- og Uddannelsesudvalget finder, at der generelt bør gøres en indsats på et bredt felt for at fremme informationen om, hvad det nordiske uddannelsesmarked byder på, og hvordan det kan bruges. Det kræver nogle ressourcer, og det er et spørgsmål om teknik.

Men et meget mere grundlæggende problem, som burde løses, ligger i spørgsmålet om holdninger og indstillinger hos de unge i forhold til det at opfatte det fælles nordiske uddannelsesmarked som et hjemmemarked, hvor man skal søge det ypperste og det bedste for en selv som uddannelsessøgende. Det har at gøre med sprogforståelse og med det sprogfællesskab, som så mange lige her før mig har talt om, og på dette område presses vi desværre tilbage år for år.

Jeg tror, meget kunne opnås, hvis vi i skolerne og på læreanstalterne kunne øve os i at bruge de bedste og mest velegnede læremidler, som findes på markedet, på et nordisk sprog, hvad enten det er svensk, dansk eller måske norsk. På den måde kunne vi hæve kvaliteten i de nordiske skoler og samtidig opnå en naturlig fortrolighed med de skandinaviske sprog, som ingen læsevejledninger til dato har kunnet bibringe vores skoler.

Med disse få ord beder jeg om tilslutning til Kultur- og Uddannelsesudvalgets forslag.

Lena Jensen (den venstresosialistiske grønne gruppen, SV): Ungdommens Nordiske Råd uttalte i en enstemmig resolusjon den 27. oktober i år at unges mulighet for utdanning og utvekslingsopphold i et annet nordisk land bør være et prioritert satsingsområde innenfor det framtidige nordiske samarbeidet. Det å gi unge i Norden muligheten til å ta deler av eller hele sin utdanning i et annet nordisk land er avgjørende for å styrke det nordiske samarbeidet.

Antallet studenter som velger å ta deler av eller hele sin utdannelse i et annet land har økt kraftig de siste årene. Men når unge i Norden skal velge studieland, er ikke de nordiske nabolandene det eneste alternativet. De nordiske landene må konkurrere med store studieland som USA, England og Australia. Mulighetene er mange, og de fleste studenter velger å reise til land utenfor Norden. Blant norske studenter som velger å ta deler av eller hele sin utdannelse i utlandet, er det for eksempel bare 15 pst. som velger å dra til nordiske land.

Jeg vil trekke fram den tredje at-setningen i utvalgsforslaget, som handler om at det gjeldende avtaleverket må gjøres bedre kjent blant studentene og på de høyere utdanningsinstitusjonene. Ole Norrbacks rapport peker på at kunnskapen hos allmennheten om disse mulighetene er liten, og at antallet som studerer ved nabolandenes høyskoler og universiteter er lavt.

For å få flere unge nordboere til å velge en nordisk utdanning, er det derfor her man må sette inn innsatsen.

For det første må informasjon om muligheten for å studere i andre nordiske land bli lett tilgjengelig både for studentene selv og for de som administrerer eksamensgodkjenning og merittoverføring ved universiteter og høyskoler.

For det andre må godkjenningen av eksamener fra andre nordiske land, i henhold til det avtaleverket som foreligger, gjøres raskt og enkelt.

Den forrige saken som ble behandlet her i salen, gjaldt medlemsforslaget fra den venstresosialistiske grønne gruppen om å bedre informasjonen om gymnaselevers mulighet for utdannelse i Norden, bl.a. muligheten for å ta et nordisk utdanningsår. Jeg mener vi er nødt til å gjøre det samme når det gjelder høyere utdanning.

Dersom vi skal få unge i Norden til å bli interessert i å studere i andre nordiske land, blant alle de andre mulighetene som finnes rundt omkring i verden, må studentene få kjennskap til de muligheter som finnes gjennom dagens avtaleverk. Dessuten må vi gjøre det enklere å velge en nordisk høyere utdanning ved å fjerne problemene mange opplever ved opptak og godkjenning av eksamener fra andre nordiske land.

Debatten om A 1305/kultur ble avsluttet.

Rådet bifalt Kultur- og Utdannelsesutvalgets forslag til rekommandasjoner i anledning av A 1304/kultur.
Rådet bifalt Kultur- og Utdannelsesutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av A 1306/kultur.
Rådet bifalt Kultur- og Utdannelsesutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av A 1280/kultur.
Rådet bifalt Næringsutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av B 218/næring.
Rådet bifalt Kultur- og Utdannelsesutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av A 1244/kultur.
Rådet bifalt Kultur- og Utdannelsesutvalgets forslag til rekommandasjoner i anledning av A 1279/kultur.
Rådet bifalt Velferdsutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av A 1292/velferd.
Rådet bifalt Kultur- og Utdannelsesutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av B 211/kultur.
Rådet bifalt Kultur- og Utdannelsesutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av A 1289/kultur.
Rådet bifalt Kultur- og Utdannelsesutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av A 1305/kultur.
Rådet bifalt Kultur- og Utdannelsesutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av B 212/kultur

18. Planer och budget för det nordiska samarbetet

Dokumentasjon

	Riktlinjer för Nordiska rådets arbete 2003 (Dokument 3)
C 2	Redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet
Rek. 12/1991	Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.
B 213; C 2/ presidiet	Ministerrådsförslag om nordiska samarbetets budget för 2003; Redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet
A 1303/kk	Komiteforslag om beslutningsprocessen om nordisk forskningsstøtte og om Nordisk Råds interne budgetprocedure
C 3/kk	Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed 2001
C 4/kk	Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2001
C 5/kk	Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed 2001, incl. beretning fra Nordisk Kulturfond

Rek. 12/1991 Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.

Medborger- og Forbrugerudvalget havde foreslået

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 12/1991/medborger som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge kvinnerepresentasjonen i de nordiske styrer, komiteer, utvalg, nemnder m.v. under Nordisk Ministerråd, samt å utarbeide retningslinjer som kan sikre en så jevn representasjon av menn og kvinner som mulig i disse styrer, komiteer, utvalg, nemnder m.v. slik at målsettingen om en jevnere kjønnsfordeling skal være gjennomført i 2000, herunder som delmål å gjennomføre minst 25 % representasjon av hvert kjønn i 1992, 35 % i 1994 og 40 % i 1996

B 213; C 2/ presidiet **Ministerrådsförslag om nordiska samarbetets budget för 2003; Redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet**

Presidiet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* följa upp arbetet med den nya budgetprocessen i enlighet med det som Nordiska rådet vid sessionen 2001 anfört gällande ministerrådsförslaget B 204/p om budgetanalysen

2) *att* beslut över disponering av medel, såväl inom ramen för budgetposterna 1-2203-2 för Strategiska och kulturpolitiska insatser, som gällande 4-0445-2 Ministerrådets strategiska initiativ sker i enlighet med Nordiska rådets rekommendationer, politiska prioriteringar och synpunkter som kommer till uttryck i dialogen och samrådet om budgetdirektiven mellan Nordiska rådet och ministerrådet

3) *att* ministerrådet såväl inom ramen för budgetposten 1-2203-2 för Strategiska kultursatsningar som inom budgetposten 4-0445-1 Ministerrådets strategiska initiativ prioriterar insatser för att främja samarbete och ömsesidig respekt mellan olika kulturer och för fortsatta insatser mot främlingsfientlighet och rasism i Norden

4) *att* Ministerrådet i sitt kommande budgetarbete fortsätter den positiva utvecklingen genom att konkretisera innehållet i de enskilda budgetposterna i syfte att reducera andelen odisponerade medel för projekt och stödordningar

5) *att* ministerrådet inom budgeten för ministerrådets strategiska initiativ och inom budgetramen för berörda verksamhetssektorer prioriterar åtgärder för att eliminera gränshinder i enlighet med Nordiska rådets betänkande över ministerrådsförslaget B 215/presidiet om uppföljningen av Nordbornas rättigheter

6) *att* ministerrådet i sitt budgetarbete inför 2004 fortsatt uppmärksammar prioriteringarna i strategidokumentet Ny nordisk dagsorden:
- teknologisk utveckling, särskilt informationssamhällets frågor samt nordisk spetsforskning
- välfärd inklusive nordbors rättigheter och möjligheter att leva, arbeta, studera i ett annat nordiskt land samt demografi- och migrationsfrågor
- den inre marknaden i Norden inklusive samarbete för att avlägsna gränshinder
- samarbetet med grannländer och -regioner
- miljö och hållbar utveckling

7) *att* ministerrådet i sitt budgetarbete inför 2004 uppmärksammar budgetkonsekvenser av rådets rekommendationer och de aktuella strategierna och handlingsprogrammen i enlighet med ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet 2003 (C 2)

8) *att* i budgeten för år 2004 i enlighet med presidiets budgetkommentarer ge hög prioritet för följande verksamhetsområden:

a Den nordiska språkförståelsen och kultursamhörigheten, därunder insatser för barn och unga

b Samnordiskt agerande inom EU:s nordliga dimension samt ökade insatser inom samarbetet med Nordens närområden

c Samnordiska personalutbildningsinsatser i civil krishantering

d Fortsatta åtgärder för att avskaffa gränshinder inom Norden

e Ökade insatser mot drogmissbruk i Norden och dess närområden (såväl alkohol som narkotika)

Presidiet föreslår plenarförsamlingen att besluta om följande ändringar i budgeten för år 2003, jämfört med ministerrådets förslag

Ökning (i TDKK) av anslagen till

2-2540-1	Nordisk språkråd	82
2-2542-1	Nordiske kurser i språk og litteratur	100
2-2543-1	Språklig samarbeid i Norden	550
2-2532-2	Nordplus	500
2-2522-2	Støtteordningen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring (FOVU)	390
3-6110-1	Prosjektmidler – regionalsamarbeid	400
4-4110-1	Prosjektmidler – arbeidsmarked og miljø	250
4-4510-1	Prosjektmidler – narkotikasamarbeid	225
5-1030-1	Hallå Norden	500
	Summa ökningar	2.997

Minskning (i TDKK) av anslagen till

5-0445-1	Ministerrådets strategiska initiativ	2.997
	Summa minskningar	2.997

Öronmärkning (i TDKK) av anslagen inom

3-0830-1	Demokrati och medborgarpolitik Bekämpning av smittsamma könssjukdomar, HIV/AIDS	1000
5-445-1	Ministerrådets strategiska initiativ Insatser mot främlingsfientlighet och rasism	1000
1-2203-2	Strategiska kultursatsningar Insatser för ökat samarbete och ömsesidig respekt mellan olika kulturer och för fortsatta insatser mot främlingsfientlighet och rasism	1000

Presidiet hade föreslagit att Nordiska rådet beslutar

1) *att* ministerrådets årsberättelse för år 2001 (C1), samt ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet 2003 (C2), läggs till handlingarna

2) *att* i övrigt instämma i vad presidiet anför i detta betänkande

A 1303/kk **Komiteforslag om beslutningsprocessen om nordisk forskningsstøtte og om Nordisk Råds interne budgetprocedure**

A. Kontrolkomiteen havde foreslået, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* overveje metoder til, hvordan relevante organer i Nordisk Råd kan inddrages i overordnede politiske overvejelser om satsningsområder for nordisk forskningsstøtte

2) *at* inddrage de forslag til forbedringer af evaluering, rapportering og beslutningstagelse som fremkommer af NIFU's rapport i det fortsatte nordiske forskningssamarbejde

3) *at* Nordisk Ministerråd, herunder Nordisk Forskningspolitisk Råd, overvejer, hvorledes man, f.eks. ved ændrede beslutningsprocesser jvf. NIFU's rapport som omtales i komiteforslaget, kan opnås en bedre synergieffekt med de nationale forskningsprogrammer og dermed en bedre kobling til og udnyttelse af de nordiske forskningsmidler

B. Kontrolkomiteen havde foreslået at Nordisk Råd beslutter

at overveje, hvorledes det interne arbejde med budgetprocessen kan forbedres, således at Nordisk Råds fremadrettede ønsker baserer sig på politiske vurderinger

C 3/kk **Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed 2001**

Kontrolkomiteen havde foreslået at Nordisk Råd beslutter

at med hensyntagen til Kontrolkomiteens motiveringer lægger revisionsberetningen om Nordisk Ministerråds virksomhed år 2001 til handlingerne

C 4/kk **Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2001**

Kontrolkomiteen havde foreslået, at Nordisk Råd beslutter

at tage regnskab og revisionsberetning for Nordisk Råd år 2001 til efterretning

C 5/kk **Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed 2001, incl. beretning fra Nordisk Kulturfond**

Kontrolkomiteen havde foreslået, at Nordisk Råd beslutter

1) *at* godkende Nordisk Kulturfonds regnskab for 2001 og bevilge fondens bestyrelse ansvarsfrihed for 2001

2) *at* tage virksomheds- og revisionsberetningerne for Nordisk Kulturfond for 2001 til efterretning

Kontrolkomiteen havde foreslået, at Nordisk Råd ytrer til Nordisk Ministerråd

at Fondssekretariatet gennemfører de af revisorerne foreslåede ændringer

Riktlinjer för Nordiska rådets arbete 2003 (Dokument 3)

Outi Ojala (Presidiets talskvinne): När det gäller riktlinjerna för NR:s verksamhet år 2003 vill jag bara hänvisa till Dokument 3. Jag skall bara nämna de tre huvudteman som presidiet har lyft upp. Dessa är:

- ett gränslöst Norden
- samarbete för internationell utveckling
- nordiska byggstenar

Jag kan bara konstatera att förutom presidiet har alla våra utskott också jobbat med sina aktivitetsplaner för nästa år. Jag skall alltså inte gå in på detaljer utan bara hänvisa till Dokument 3 – för att spara tid.

B 213; C 2/ presidiet **Ministerrådsförslag om nordiska samarbetets budget för 2003; Redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet**

Samarbeidsminister **Svein Ludvigsen** (Ministerrådets talsmann): Med det tempoet som er i forhandlingene, er det ikke lett å følge med. Men snart taler man til seg selv.

Det er en omfattende prosess som ligger bak budsjettforslaget for 2003, og det er en prosess som er annerledes enn det som har vært praktisert tidligere. Dette var en del av den omlegging som fulgte av budsjettanalysen som ble gjort, og som var tema under sesjonen i København i fjor.

Det var flere målsettinger med omleggingen – for det første samarbeidet og dialogen med ministerrådet, og for det andre forholdet til involvering av ministerrådets egne politiske organ. Vi kan slå fast at begge deler har fungert tilfredsstillende, og den nye budsjettprosessen har dermed fått en form som imøtekommer krav og behov fra både rådet og ministerrådet.

Det innebærer ikke at potensialet når det gjelder tekniske forbedringer i budsjettet, er uttømt, men de grunnleggende endringer som er blitt gjennomført som følge av den nye prosessen, synes så langt å være vellykket i forhold til målsettingen.

Budsjettet for 2003 innebærer en videreføring av aktivitetsrammen fra 2002 og omfatter til sammen 787,2 mill. danske kroner, og i forslaget er omfanget av omprioriteringer ca. 22 mill. kr. Med forslaget til budsjett for 2003 er oppfølgingen av "Budsjettanalyse 2000 – Det nordiske budsjett" sluttført i budsjettsammenheng. Budsjettanalysen inneholder også en del om de nordiske institusjonene, og jeg skylder å gjøre oppmerksom på at de forskjellige fagministerråd og institusjonsstyrer vil vurdere mulighetene for eventuelle omlegginger innenfor institusjonsområdene som fremmer fleksibilitet, effektivitet, faglig innhold og nordisk nytte. Og fagministrene for utdanning og forskning har startet en slik vurdering, og vi vil komme tilbake til det i løpet av 2003.

Med den tiden vi har, anbefaler jeg budsjettet vedtatt.

Berit Brørby (Presidiets talskvinne, C 2; B 213/presidiet): Det vil vel være ganske oppsiktsvekkende hvis jeg sa noe annet enn samarbeidsministeren akkurat har sagt, så jeg skal bare veldig kort takke for den gode dialogen som har vært mellom budsjettgruppen, som jeg har ledet, og samarbeidsministeren.

Forslaget som vi nå skal vedta, er et forslag som alle partier er enige om. Selv om alle partigruppene hadde en del andre ønsker som de gjerne ville hatt med i budsjettet, var det ikke plass til det. Det har også vært tatt opp om rammen for budsjettet, som nå er på 787 mill. danske kroner, kunne vært noe større. Men vi vet jo i det nordiske samarbeidet at den som vil minst, vinner i den debatten.

Jeg skal bare si to ting. For at rådet skal bli bedre til å konsentrere sitt arbeid, har budsjettgruppen bestilt en oversikt over de 800 prosjektene som vi nå gir penger til i budsjettet. Vi ønsker å få en oversikt nettopp for å kunne bli enda tydeligere og for å kunne konkretisere rådets arbeid. Det har vi håp om at vi i den neste budsjettprosessen, i budsjettet for 2004, skal kunne ha som grunnlag for vårt videre arbeid.

Ellers er det å merke seg at i tillegg til at vi finansierer 800 prosjekter, går altså 40 % av budsjettet til å finansiere de om lag 40 institusjonene vi har. Så handlingsrommet i budsjettet er ikke så veldig stort.

Jeg vil videre bare henlede oppmerksomheten på presidiets betenkning på side 2, hvor det også er angitt hvilke ønsker man har for 2004. Der går jeg ikke inn i detalj.

Jeg synes vi har fått til et godt budsjett. Det er all grunn til å gi ros til samarbeidsministeren, som har vært en særdeles hyggelig forhandlingspart i denne omgang. Så får vi se hva som skjer neste år. Jeg mener at skal vi bli tydeligere i det nordiske budsjettet, flinkere til å prioritere, flinkere til å konsentrere, må vi få en bedre oversikt over prosjektene slik at vi vet når de starter, når de slutter og om de har oppfylt de mål som rådet og ministerrådet har hatt.

Einar Gerhardsen, tidligere statsminister og landsfader i Norge, hadde et ordtak i en av de tidlige møtene i Nordisk Råd for 50 år siden, som jeg vil avsluttet med: Det er viktig at Nordisk Råd blir mindre ord og mer handlinger. Og det håper jeg vi kan synliggjøre også ved dette budsjettet for 2003, men kanskje enda mer for budsjettet for 2004.

Presidenten meddelte at taletiden ble forkortet til 1 minutt.

Pehr Löv (midtengruppens talsmann): President! Först vill jag säga att budgetprocessen allmänt taget har utvecklats i en allt bättre riktning. Beställningen på öppenhet och dialog mellan rådet och ministerrådet har kunnat förverkligas. Ministerrådsförslaget iakttar också bättre än tidigare rådets rekommendationer. Den här gången kunde budgetdirektivet diskuteras i ett samrådsmöte redan i januari och vi fick en relativt tidig insyn i budgeten. Fortfarande har vi ett litet problem i att det slutliga förslaget inte är färdigt till sommarmötena, varför budgetarbetet långt har delegerats till budgetgruppen och presidiet. Jag tror ändå, på grund av den politiskt balanserade sammansättningen, att vi har kunnat uppnå ett resultat som tillfredsställer alla, och nu har vi, om jag har förstått rätt, ett budgetförslag som inte kommer att röstas om i år. Budgetförslaget tillfredsställer våra rekommendationer och därför är jag nöjd med slutresultatet.

Kent Olsson (den konservative gruppens talsmann): Herr president! Vi har från de konservativas sida under ett antal år haft en del avvikande uppfattningar från budgetförslagen på den här punkten. Jag vill börja med att konstatera att det har varit en väldigt bra budgetprocess. Vi har fått med en del av de saker som vi tyckt vara viktiga. Budgethanteringen stärker den nordliga dimensionen, stödet till närområdena och så vidare.

Vi har dock inte fått igenom alla våra förslag, men så är det för alla. En av de saker som smärtar oss allra mest är att man inte har kunnat nå enighet om att inrätta ett nordiskt företagarpris. Det hade för att visa på företagens betydelse för Norden varit bra att kunna inrätta ett nordiskt företagarpris. Det gäller för tillväxten och för mycket annat. Tyvärr har vi inte kunnat få majoritet för ett sådant pris.

Vi har i år valt att inte reservera oss mot budgeten. Vi har tidigare reserverat oss eftersom vi tyckt att Nordiska rådet inte ska leva över sina tillgångar. Vi har inte kunnat få majoriteten bakom oss och har valt att lägga en protokollsanteckning om detta till handlingarna. Jag vill påpeka att vi inte har ändrat uppfattning. Vi tycker att det är fel att man gör av med mer pengar än man har.

Herr president! Med tanke på att tiden blivit sen ska jag inte hålla det anförande som jag hade tänkt hålla, men jag vill upprepa att vi inte har ändrat uppfattning även om vi denna gång nöjer oss med en protokollsanteckning.

Marianne Jelved (midtengruppen, RV): Hr. præsident! Da tiden er så knap, skal jeg nøjes med at sige ganske lidt. Jeg har selv været med til at arbejde med reformer af budgetproceduren og budget som sådan i min tid som samarbejdsminister, og jeg vil gerne kvittere over for Ministerrådets generalsekretær Søren Christensen for et forbilledet samarbejde og for god dynamik og samarbejdsvilje, også over for parlamentarikerne. Det er kedeligt, når jeg nu selv skal til at arbejde med det fra parlamentarikerside, at Søren Christensen ikke længere skal være generalsekretær, men jeg glæder mig til i de kommende år at arbejde med budgettet og prøve at videreføre de tankegange, som har ligget i reformarbejdet.

Det kan være, vi får debat om det, også i næste års session.

Marja Tiura (den konservative gruppen, saml): Arvoisa puheenjohtaja! Konservatiiviryhmä pitää tärkeänä, että ministerineuvosto kohdistaa varoja tulevaisuudessa erityisesti kolmelle eri osa-alueelle: lähialuetoimintaan, EU:n pohjoisen ulottuvuuden kehittämiseen ja yhteispohjoismaiseen siviilikriisinhallintaan.

Pohjoisen ulottuvuuden tavoitteena on vahvistaa Pohjois-Euroopan valtioiden yhteistoimintaa sekä paikallisten organisaatioiden yhteistyötä. Pohjoisen ulottuvuuden suhteen tarvitsemme vahvempaa yhteistä näkemystä ja olemassa olevien ideoiden konkretisoimista. Meidän tulee nyt siirtyä strategia-asteelta paikallisiin ja konkreettisiin toimiin.

Kriisialueilla eri puolilla Eurooppaa ja maailmaa tarvitaan koulutettua henkilökuntaa auttamaan alueen jälleenrakentamisessa. Tähän tarkoitukseen tarvitaan hyvin koulutettua siviilihenkilökuntaa, joka on valmiina nopeasti siirtymään kriisialueille. Pohjoismaiden kokemus ja asiantuntemus sotilaallisessa rauhanturvaamisessa antavat hyvän pohjan kehittää myös siviilipohjaista kriisienhallintaa.

Konservatiiviryhmä on pyrkinyt edistämään ja kiinnittänyt erityistä huomiota myös lähialuetoiminnan tärkeyteen Pohjoismaiden neuvoston istunnoissa jo useamman vuoden ajan. Panostukset Baltian maihin, Kaliningradiin ja Luoteis-Venäjälle ovat mitä suurimmissa määrin myös Pohjoismaiden yhteinen etu.

Tuki Baltian maille on nyt erityisen tärkeä lyhyemmässäkin perspektiivissä ottaen huomioon maiden liittymisen lähiaikoina EU:n jäseniksi.

Marja Tiuras tale i svensk oversettelse:

Ärade president! Den konservativa gruppen finner det viktigt att ministerrådet i framtiden riktar medel till i synnerhet tre delområden: närområdesverksamheten, utvecklande av EU:s nordliga dimension och gemensam nordisk civil krishantering.

Målet för den nordliga dimensionen är att stärka samarbetet mellan staterna i Nordeuropa samt mellan de lokala organisationerna. När det gäller den nordliga dimensionen behöver vi en starkare gemensam syn och konkretisering av existerande idéer. Vi bör nu övergå från strategistadiet till lokala och konkreta åtgärder.

I krisområden på olika håll i Europa och världen behövs det utbildad personal för att hjälpa till med återuppbyggnaden av området. För detta ändamål behövs det välutbildad civil personal som är beredd att snabbt förflytta sig till krisområden. De nordiska ländernas erfarenhet och sakkunskap när det gäller militär fredsbevarande verksamhet ger en god grund för att utveckla även civil krishantering.

Den konservativa gruppen har redan i flera års tid under Nordiska rådets sessioner försökt främja och fästa särskild uppmärksamhet även vid vikten av närområdesverksamheten. Satsningar på de baltiska länderna, Kaliningrad och nordvästra Ryssland ligger i allra högsta grad även i de nordiska ländernas gemensamma intresse.

Stödet till de baltiska länderna är nu särskilt viktigt även i ett kortare perspektiv med beaktande av att länderna inom den närmaste framtiden kommer att bli medlemmar i EU.

Debatten om C 2;B 213/presidiet ble avsluttet.

A 1303/kk **Komiteforslag om beslutningsprocessen om nordisk forskningsstøtte og om Nordisk Råds interne budgetprocedure**

Kent Olsson (Kontrollkomiteens talsmann): Kontrollkommittén har lagt fram förslag om beslutningsprocessen om nordisk forskningsstøtte og om Nordisk Råds interne budgetprocedure. Jag nöjer mig med att kommentera bara ett par saker.

Som kontrolopgave har vi satt i gång en evaluering av de nordiska forskningsmedlen. NIFU:s huvudkonklusioner är att 80 % av nordiska forskningsmedel är bundet i institutioner, att Nordiska rådet inte är med vid starten av processen, att man kommer sent in i beslutsprocessen, att Nordiska rådet får ett svagt beslutsunderlag och att det är en svag förankring i de nationella parlamenten.

Som ni ser av materialet finns det förslag kring detta: att man ska ha en bred analys av de nordiska forskningsinstitutionerna, att man ska få en dialog mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet om vilka forskningsprojekt som bör initieras, att man ska ha en större förankring när det gäller vad man ska forska kring och att man ska få ett bättre beslutsunderlag.

Vi noterar att Nordiska ministerrådet i väldigt stor omfattning tycker som vi och att vi här ska kunna ge ett större parlamentariskt inflytande vad gäller forskningen och att vi ser över att det inte försvinner så mycket pengar i de fasta institutionerna utan ger möjlighet till mer lösa pengar och också ett bättre samarbete mellan länderna i Norden så att forskarna gemensamt kan arbeta över gränserna.

Med detta, herr president, yrkar jag bifall till kommittéförslaget om forskningsstöd.

Debatten om A 1303/kk ble avsluttet.

Det ble ingen debatt vedrørende Rek. 12/1991/medborger, C 3/kk, C 4/kk og C 5/kk.

Rådet bifalt Presidiets forslag til rekommandasjon i anledning av C 2; B 213/presidiet.
Rådet bifalt Kontrollkomiteens forslag til rekommandasjon og internt vedtak i anledning av A 1303/kk.

Rådet besluttet å ta Dokument 3 til etterretning.
Rådet besluttet å ta C 1 til etterretning.
Rådet besluttet å ta C 2 til etterretning.
Rådet besluttet å ta C 3/kk til etterretning.
Rådet besluttet å ta C 4/kk til etterretning.
Rådet besluttet å ta C 5/kk til etterretning.

Presidenten: Det meddelas att beslut om rekommendation 12/1991: Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m. tas under dagordningspunkt 19.[18]

[18] Se s. 256–258

19. Uppföljning och avskrivning av Nordiska rådets rekommendationer framställningar och yttrande

15/2001 Dialog med Nordisk Ministerråd om planer og programmer

Kent Olsson (Näringsutvalgets talsmann): Herr president! Eftersom Aulis Ranta-Muotio har varit tvungen at åka hem redan skulle jag vilja föra fram att kommittén emotser ytterligare meddelande om rekommendation 15/2001/næring.

Vi har alltså behandlat Nordiska ministerrådets meddelande om dialog med Nordiska ministerrådet om planer och program. Vi har tidigare sagt att vi är nöjda med att ministerrådet har förbättrat samspelet. Dock säger vi att man bör få en närmare dialog om det framtida nordiska samarbetet, vilket också bör omfatta fackutskotten. Kontrollkommittén önskar besked om hur Nordiska ministerrådet avser att genomföra detta.

Debatten ble avsluttet.

Steingrímur J. Sigfússon (den venstresosialistiske grønne gruppen, VG, A 1284/næring og A 1288/næring): Hr. præsident! Vi har brugt tiden her under møderne, og vi er nu blevet enige om, at det her vigtige emne, som gælder kontakten med det baltiske arbejdsmarked, fortsat skal være på vores arbejdsplaner, og sandsynligvis bliver der nedsat en arbejdsgruppe til at arbejde videre med sagen. På grund af denne aftale trækker jeg mit forslag fra i går tilbage.

Debatten ble avsluttet.

Rådet bifalt Steingrímur J. Sigfússons forslag om å trekke tilbake forslaget om å tilbakesende A 1284/næring og A 1288/næring til Næringsutvalget.

Rådet bifalt Næringsutvalgets forslag om å ikke foreta seg noe i anledning av A 1284/næring.
Rådet bifalt Næringsutvalgets forslag om å ikke foreta seg noe i anledning av A 1288/næring.

Presidenten: Det föreslås att plenarförsamlingen **beslutar om avskrivning** i överensstämmelse med den utdelade listan i Sammanställning av förslag till beslut:

12/1991/medborgar	Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.
8/1996/miljö	Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (andra att-sats, första del, och tredje att-sats)[19]
20/1997/kultur	Utökat TV-samarbete i Norden (första att-satsen)[20]
17/1998/kultur	Strategi för samarbete med frivilligsektorn
22/1998/kultur	Nordisk språkpolitik
36/1998/miljø	Gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el (andre og tredje at-sats)[21]
11/1999/næring	Ansattes representasjon i bedriftenes styrer i forbindelse med grenseoverskridende bedriftsetableringer

[19] Første at-sats ferdigbehandlet 1999, fjerde at-sats ferdigbehandlet 2000, femte at-sats og sjette at-sats ferdigbehandlet 1998.
[20] Andre at-sats ferdigbehandlet 1998.
[21] Første at-sats og fjerde at-sats ferdigbehandlet 2000.

12/1999/näring	Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden
17/1999/miljø	Nordisk handel med CO_2-kvoter
1/2000/presidiet	Opprettelse av Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad
2/2000/kultur	Idrottsutbyte med Nordens närområden
3/2000/næring	Nordisk regionalpolitisk samarbeidsprogram 2001–2005
5/2000/kultur	Frivilligsektorn
6/2000/velferd	"Bone and Joint Decade 2000–2010"
8/2000/presidiet	Intensifierat samarbete med Ryssland och de baltiska staterna
10/2000/næring	Tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat på Nordisk Råds session
12/2000/næring	IT-innovationsstudie og makroklusters
14/2000/næring	Rådgivende IT-ekspertgruppe
15/2000/næring	Social dumping i EU/EØS (første og andre at-sats)[22]
19/2000/medborger	Handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde til 2004
20/2000/medborger	Bioetisk samarbejde
22/2000/medborger	Genmodificerede levnedsmidler
23/2000/miljö	Havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna (första att-sats)
26/2000/kk	Nordjobb- och andra utbytesprogram för ungdom
30/2000/välfärd	Narkotikabekämpning
31/2000/velfærd	Indsatser mod narkotika
34/2000/presidiet	Nordiskt inflytande i internationellt samarbete (tredje att-sats)[23]
35/2000/kultur	Ökat samarbete med frivilligsektorn i närområdena
1/2001/medborger	Rasisme og nynazisme i Norden
4/2001/välfärd	Narkotikahandeln
6/2001/medborger	Grundandet av en demokratifond för samarbete med Ryssland
7/2001/kultur	Ændringer i overenskomsten om Nordisk Kulturfond
8/2001/miljø	Nordisk Miljøhandlingsprogram 2001–2004
9/2001/miljø	Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden (første, andre og syvende at-sats)
11/2001/presidiet	Budgeten för det nordiska samarbetet 2002
12/2001/presidiet	Budgetanalysen
13/2001/kk	Ny dato for modtagelse af revisionsberetning for Nordisk Kulturfond
14/2001/miljö	Nordiska investeringsbankens miljöinvesteringslåneordning
17/2001/medborger	Asylansøgernes livskvalitet i Norden (sjette, syvende, niende og tolvte at-sats)
24/2001/medborger	Sikker fødevaremærkning og vareinformation i Norden
25/2001/medborger	Håndtering af fødevarekriser
26/2001/medborger	International risikohåndtering på fødevareområdet
28/2001/kultur	Undervisningsmateriale og nordisk hjemmeside om forbrugerundervisning
31/2001/presidiet	Samverkan mellan de nordiska ländernas utrikestjänster
32/2001/presidiet	Reviderad nordisk närområdesstrategi
33/2001/presidiet	Arktiskt samarbetsprogram
34/2001/kultur	Udbygning af et nordisk forskningsrum
35/2001/näring	Ökad rörlighet över gränserna i Norden
36/2001/næring	Deltagelse i Nordjobb
37/2001/näring	Nordiskt näringspolitiskt samarbetsprogram 2002–2005
38/2001/næring	Vedtagelse af "Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere"
39/2001/næring	Iværksættelse af "Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere"

[22] Tredje at-sats og fjerde at-sats ferdigbehandlet 2001.
[23] Første at-sats og andre at-sats ferdigbehandlet 2001.

40/2001/näring	Tillämpning av OECD:s riktlinjer för multinationella företag i kreditinrättningar och företag i Norden
41/2001/näring	Tillämpning av OECD:s riktlinjer för multinationella företag i nordiska institutioners verksamhet
42/2001/presidiet	Opfølgning af budgetanalysen
43/2001/miljö	Nordiskt energipolitiskt samarbete
44/2001/välfärd	Samarbetsprogram för bygg- och bostadssektorn
45/2001/miljö	Nordisk förvaltningsstrategi om rovdjur
1/2002/presidiet	Överföring av pengar mellan de nordiska länderna
Ytring 1/2001	Tiltag i anledning af revisionsberetning om Nordisk Kulturfond for år 2000

Rådet behandlet ovennevnte i én sammenheng.

Rådet bifalt Kultur- og Utdannelsesutvalgets, Velferdsutvalgets, Medborger- og Forbrukerutvalgets, Næringsutvalgets, Miljø- og Naturressursutvalgets, Presidiets og Kontrollkomiteens forslag til avskrivninger.

Presidenten: Vidare föreslås att plenarförsamlingen **beslutar om avvaktan om nya meddelanden** i överensstämmelse med den utdelade listan i Sammanställning av förslag till beslut:

*8/1996/miljö	Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (andra att-sats, andra del)
*23/1997/kultur	Stödfunktion för multimedieproduktion
*31/1998/miljö	Miljöcertifiering av fisk (första och andra att-sats)[24]
*16/1999/kultur	Fengselsundervisning i nordisk perspektiv
*7/2000/velferd	Ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater
*11/2000/næring	Nordisk IT-infrastrukturstudie, E-handel (digitale signaturer) og regelsæt for kryptering
*13/2000/næring	IT-redskaber og deltagerdemokratiet i Norden
*21/2000/medborger	Internationalt forbud mod kloning af mennesker og offentlighedens indsigt i bioteknologisk forskning
*23/2000/miljö	Havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna (andra, tredje, fjärde och femte att-sats)
*29/2000/välfärd	Demensproblematik
*32/2000/medborger	Kartlegging av organisert kriminalitet
*33/2000/medborgar	Demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv
*5/2001/velferd	Nordisk samarbeid om kultur og helse
*9/2001/miljø	Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden (tredje, fjerde, femte og sjette at-sats)
*10/2001/medborgar	Ökat stöd för att stärka kvinnornas ställning i Nordens närområden
*15/2001/kk	Dialog med Nordisk Ministerråd om planer og programmer
*16/2001/presidiet	Nye strategiske satsninger for det nordiske samarbejde
*17/2001/medborger	Asylansøgernes livskvalitet i Norden (første, andre, tredje, fjerde, femte, ottende, tiende og ellevte at-sats)
*18/2001/medborger	Fællesnordisk seminar om asylansøgernes livskvalitet
*19/2001/medborger	Bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed, og fremme af integration
*20/2001/medborger	Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og repressalier
*21/2001/medborgar	Kvinno- och barnhandel
*22/2001/medborgar	Informationsinsatser mot kvinno- och barnhandel

[24] Tredje at-sats og fjerde at-sats ferdigbehandlet 2000.

*23/2001/medborger	Tiltag mod tvangsægteskab
*27/2001/kultur	Obligatorisk forbrugerundervisning i grundskolen
*29/2001/medborger	Internationale aftaler om handel og transport af levende dyr
*30/2001/presidiet	Konfliktförebyggande och civil krishantering
*46/2001/velfærd	Reumatikere og langvarige syge
*47/2001/kultur	Ändringar i Överenskommelse om Nordiska kulturfonden
*2/2002/näring	EU:s regionalpolitik

Rådet behandlet ovennevnte i én sammenheng.

Rådet bifalt Kultur- og Utdannelsesutvalgets, Velferdsutvalgets, Medborger- og Forbrukerutvalgets, Næringsutvalgets, Miljø- og Naturressursutvalgets, Presidiets og Kontrollkomiteens forslag til opprettholdelse.

Presidenten: Till sist föreslås att samtliga meddelanden över de i rådet anhängiga rekommendationer, framställningar, och yttrande läggs till handlingarna.

Rådet bifalt presidentens forslag.

Presidenten: Det meddelas om Presidiets uppföljning av interna beslut.

- Internt beslut 1/1997 NORD-LEX databas
- Internt beslut 1/2001 Nordisk Råds arbejde med Ministerrådets meddelelser om rekommandationer/fremstillinger, og formelle kontakter mellem Nordisk Råds organer og modsvarende ministerråd
- Internt beslut 2/2001 Godkennelse af ændringer i forretningsordenen for Nordisk Råd
- Internt beslut 3/2001 Samernes stilling som urfolk og minoritet
- Internt beslut 1/2002 Globale aktører

Det meddelas att uppföljningen av interna beslut 1/1997, 1/2001, 3/2001 og 1/2002 fortsätter internt i rådet och att intentionen med internt beslut 2/2001 kan anses som uppfyllt.

Voteringer

Presidenten: Voteringar kommer nu att äga rum med Riksdagens voteringsanlägg. Information har delats ut i salen.[25]

A 1273/näring

A 1273/näring Medlemsförslag om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en gemensam valuta orsakar för det nordiska samarbetet

Næringsudvalget havde foreslået, at Nordisk Råd beslutter

> *at* ikke foretage sig yderligere i anledning af Medlemsförslag om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en gemensam valuta orsakar för det nordiska samarbetet A 1273/näring

Reservation

[25] På grunn av tidsmangel ble ikke Nordisk Råds Arbeidsordning Kap. 1 § 17 fulgt . Dette innebærer at det kun ble votert én gang over hvert forslag og ikke to ganger som arbeidsordningen krever.

Udvalgets medlemmer af den konservative partigruppe i Nordisk Råd reserver sig imod udvalgets beslut og foreslår at

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att sätta igång en utredning över konsekvenserna av avsaknaden av en gemensam valuta för det nordiska samarbetet samt de utgifter detta orsakar för medborgare och företag

Presidenten: Debatten om A 1273/næring[26] avslutades i går under dagordningspunkt 10 med beslut om att företa votering under dagordningspunkt 19. Näringsutskottets förslag till beslut angående A 1273/næring framgår av den utdelade sammanställningen. Det skal stemmes over Næringsutvalgets forslag til vedtak og reservasjonen fra den konservative gruppen.

Mye uro og forvirring i salen.

Vi ställer nu utskottets förslag mot reservanternas förslag. Den som stöder utskottets förslag trycker på grön knapp märkt JAA. Den som stöder reservanternas förslag trycker på röd knapp märkt EI. Den som avstår från att rösta trycker på gul knapp märkt TYHJÄÄ.

(Dette ble opplest to ganger fordi det var forvirring i salen.)

Votering inleds nu!

Votering är avslutad.

For Næringsutvalgets forslag stemte 40 medlemmer:
Bendiks Arnesen, Marita Aronson, Heli Berg, Sinikka Bohlin, Tuija Brax, Berit Brørby, Marianne Carlström, Ole Vagn Christensen, Åse Gunhild Woie Duesund, Ragnar Erlandsson, Per Erik Granström, Tuula Haatainen, May Elisabeth Hansen, Agne Hansson, Britt Hildeng, Ísólfur Gylfi Pálmason, Margareta Israelsson, Lena Jensen, Anita Johansson, Saara Karhu, Asmund Kristoffersen, Risto Kuisma, Arne Lyngstad, Outi Ojala, Runar Patriksson, Riitta Prusti, Rannveig Guðmundsdóttir, Anne Helen Rui, Jan Sahl, Sigríður Jóhannesdóttir, Jouko Skinnari, Rune Skjælaaen, Berndt Skjöldestig, Ole Stavad, Steingrimur J. Sigfússon, Nils-Erik Söderqvist, Frode Sørensen, Kristen Touborg, Paavo Vallius og Lars Wegendal.

For reservantenes forslag stemte 18 medlemmer:
Eero Akaan-Penttilä, Anne Berit Andersen, Arnbjörg Sveinsdóttir, Drífa Hjartardóttir, Leena Harkimo, Trond Helleland, Kaj Ikast, Bjarne Kallis, Inge Lønning, Pehr Löv, Hannes Manninen, Elisabeth Røbekk Nørve, Kent Olsson, Raymond Robertsen, Petri Salo, Sigríður Anna Þórðardóttir, Kari Myllyniemi og Marja Tiura.

3 avsto fra å stemme:
Ruth Heilmann, Jette Jespersen og Jens Christian Larsen.

Fraværende:
John I. Alvheim, Line Barfod, Jóannes Eidesgaard, Barbro Feltzing, Lennart Gustavsson, Chris Heister, Marianne Jelved, Per Kaalund, Anita Knakkergaard, Thor Gunnar Kofoed, Øyvind Korsberg, Jógvan á Lakjuni, Ester Larsen, Paula Lehtomäki, Harriet Lindemann, Ragnwi Marcelind, Leif Mikkelsen, Josef Motzfeldt, Petri Neittaanmäki, Thore A. Nistad, Flemming Oppfeldt, Aulis Ranta-Muotio, Inge Ryan, Tuve Skånberg og Else Theill Sørensen.

---

[26] Se s. 150, 159

Næringsutvalgets forslag til vedtak i anledning av A 1273/næring ble således vedtatt med 40 mot 18 stemmer.

Protester fra salen om at tolkningen var feil.
Ytterligere protester om at medlemmene ikke visste hvilket forslag de skulle votere over.

Asmund Kristoffersen (den sosialdemokratiske gruppen, A): President! Vi er nødt til å få en bedre veiledning underveis, slik at det blir opplyst nummer og hvor vi finner dem – ellers blir det helt umulig! Verken jeg eller noen av delegatene som sitter i nærheten av meg, vet hva vi stemmer på – så vi må få vite hva vi skal stemme over.

Applaus

A 1271/medborgar

A 1271/medb Medlemsförslag om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen

Medborger- og Forbrugerudvalget havde foreslået

> *at* Nordisk Råd intet foretager sig i anledning af medlemsforslag om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen (A 1271/medborger).

Reservation

Den Konservative Gruppe reserverede sig mod udvalgets beslutning:

Den konservativa gruppen föreslår att

> Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
>
> > *att* genomföra en informations- och upplysningskampanj om värdet av öppenhet, frihandel och internationellt samarbete

Presidenten: Debatten om A 1271/medborger ble avsluttet tidligere i dag.[27] Medborgar- och konsumentutskottets förslag till beslut angående A 1271/medborger framgår av den utdelade sammanställningen. Nu voteras om utskottets förslag mot reservanternas förslag. Den som stöder utskottets förslag trycker på grön knapp märkt JAA. Den som stöder reservanternas förslag trycker på röd knapp märkt EI. Den som avstår från att rösta trycker på gul knapp märkt TYHJÄÄ.[28]

Votering inleds nu!

Votering är avslutad.

For Medborgerutvalgets forslag stemte 48 medlemmer:
Bendiks Arnesen, Marita Aronson, Heli Berg, Sinikka Bohlin, Tuija Brax, Berit Brørby, Marianne Carlström, Ole Vagn Christensen, Åse Gunhild Woie Duesund, Ragnar Erlandsson, Per Erik Granström, Tuula Haatainen, May Elisabeth Hansen, Agne Hansson, Ruth Heilmann, Britt Hildeng, Ísólfur Gylfi Pálmason, Margareta Israelsson, Lena Jensen, Jette Jespersen, Anita Johansson, Bjarne Kallis, Saara Karhu, Asmund Kristoffersen, Risto Kuisma, Jens Christian

---

[27] Se s. 211

[28] På grunn av tidsmangel ble ikke Nordisk Råds Arbeidsordning Kap. 1 § 17 fulgt . Dette innebærer at det kun ble votert én gang over hvert forslag og ikke to ganger som arbeidsordningen krever.

Larsen, Harriet Lindemann, Arne Lyngstad, Pehr Löv, Hannes Manninen, Outi Ojala, Runar Patriksson, Riitta Prusti, Rannveig Guðmundsdóttir, Anne Helen Rui, Jan Sahl, Sigríður Jóhannesdóttir, Jouko Skinnari, Rune Skjælaaen, Berndt Skjöldestig, Ole Stavad, Steingrímur J. Sigfússon, Nils-Erik Söderqvist, Frode Sørensen, Kari Myllyniemi, Kristen Touborg, Paavo Vallius og Lars Wegendal.

For reservantenes forslag stemte 15 medlemmer:
Eero Akaan-Penttilä, Anne Berit Andersen, Arnbjörg Sveinsdóttir, Drífa Hjartardóttir, Leena Harkimo, Trond Helleland, Kaj Ikast, Inge Lønning, Petri Neittaanmäki, Elisabeth Røbekk Nørve, Kent Olsson, Raymond Robertsen, Petri Salo, Sigríður Anna Þórðardóttir og Marja Tiura.

1 avsto fra å stemme:
Jógvan á Lakjuni.

Fraværende:
John I. Alvheim, Line Barfod, Jóannes Eidesgaard, Barbro Feltzing, Lennart Gustavsson, Chris Heister, Marianne Jelved, Per Kaalund, Anita Knakkergaard, Thor Gunnar Kofoed, Øyvind Korsberg, Ester Larsen, Paula Lehtomäki, Ragnwi Marcelind, Leif Mikkelsen, Josef Motzfeldt, Thore A. Nistad, Flemming Oppfeldt, Aulis Ranta-Muotio, Inge Ryan, Tuve Skånberg og Else Theill Sørensen.

Medborger- og Forbrukerutvalgets forslag til vedtak i anledning av A 1271/medborger ble således vedtatt med 48 mot 15 stemmer.

Presidenten foreslo at A 1301/miljö ble sendt tilbake til Miljø- og Naturressursutvalget og at A 1295/presidiet ble sendt tilbake til Presidiet.[29]

Rådet bifalt presidentens forslag.

[29] Beslutningen ble egentlig tatt etter dagsordenspunkt 20 Val.

20. Val

a) Val av Nordiska rådets presidium

b) Val av Nordiska rådets president

c) Val av medlemmar till Nordiska rådets utskott samt Kontrollkommitté

d) Val av ordförande och viceordförande i Nordiska rådets utskott samt Kontrollkommitté

e) Val av Valkommitté

f) Val av medlemmar av Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté i perioden 1 maj 2003 – 30 april 2005

g) Val av medlemmar respektive suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden år 2003 och år 2004

h) Val av revisorer och revisorsuppleanter för Nordiska kulturfonden år 2003 och år 2004

i) Nominering av fem medlemmar av styrelsen för Nordiska handikappolitiska rådet för perioden 1 januari 2003 – 31 december 2005

Ragnar Erlandsson (Valgkomiteens talsmann): President! Valkommittén har ägnat mycket tid till diskussion om nomineringen av kandidat till presidentuppdraget i Nordiska rådet för år 2003.

Enligt den turordning som råder skall presidenten komma från Norge.

Inom den norska delegationen hade man föreslagit två kandidater, som var för sig uppfyllde högt ställda krav.

Valkommitténs uppgift blev att nominera den person som hade det starkaste politiska stödet. Alla andra metoder visade sig vara uteslutna eller icke framkomliga.

Vid val av president kan man anföra många synpunkter förutom turordningen mellan länderna, bl.a. politiska styrkeförhållanden och en acceptabel turordning mellan partigrupperna.

Valkommittén har diskuterat sig fram till att föreslå Inge Lönning från den konservativa gruppen till ny president.

Valkommitten vill dock inför Rådet betona att den svåra valprocessen har avslöjat brister i det nuvarande valsystemet mellan det formella valsystemet och den politiska verkligheten.

Valkommittén föreslår att presidiet och valgrupperna diskuterar förändringar i valproceduren så att den möjliggör en smidig fördelning mellan nationella, partipolitiska och jämställdhetsintressen.

Man kan också anlägga synpunkter på presidentens roll som företrädare för Nordiska rådets långsiktiga intressen i en alltmer integrerad värld.

Med dessa ord föreslår jag på valkommitténs vägnar Inge Lönning till president för Nordiska rådet under år 2003.

Ole Stavad (den sosialdemokratiske gruppen, S): Hr. præsident! Jeg bliver nødt til at korrigere valgkomiteens formand. Valgkomiteen foreslår ikke Inge Lønning – som valgkomité. Der er et flertal i valgkomiteen, der indstiller Inge Lønning, og der er et mindretal bestående af Den Socialdemokratiske Gruppe og Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe, som indstiller Berit Brørby. Men vi har meddelt, at vi tager til efterretning, at der er et flertal her i Nordisk Råd for Inge Lønning, og derfor begærer vi ikke afstemning i plenum.

Jeg vil gerne gøre den bemærkning, som er helt i overensstemmelse med også det, som valgkomiteens formand sagde, at det har ikke været en tilfredsstillende proces, vi har været igennem. Det er baggrunden for, at vi i enighed har en udtalelse om, at vi nu skal følge op i Præsidiet og i rådet og i partigrupperne med hensyn til, hvordan vi får skabt en tilfredsstillende proces.

Når vi kigger på forløbet, ikke kun her, men også i de foregående år, kan vi konstatere, at vi nu kan forvente en præsident fra Den Konservative Gruppe for sjette gang siden 1991, og vi føler i hvert fald i Den Socialdemokratiske Gruppe, at der ikke er taget særlig stort hensyn til de balancer, vi normalt har en tradition for at holde her i Rådet.

Den Socialdemokratiske Gruppe har ikke haft præsidentposten, siden Norge sidst var præsident, og det var i øvrigt Berit Brørby. De af os, der husker tilbage på det år, hvor Berit Brørby var præsident, husker det som et fremgangsrigt år med en særdeles klar og god ledelse af Rådets arbejde.

Så vil jeg også gerne gøre en enkelt bemærkning til de bemærkninger, der er i det omdelte fra valgkomiteen fra Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe, som gør opmærksom på, at vi har haft et problem med at få løst de grønlandske medlemmers placering i rådet og i udvalgene. Det er vi meget kede af ikke er lykkedes, vil jeg godt sige fra Den Socialdemokratiske Gruppe. I den allersidste fase, hvor tingene var i trykken, har jeg fået en henvendelse fra det socialdemokratiske medlem fra Grønland, og der er givet udtryk for, at man gerne ville have fundet en løsning, så de to grønlandske medlemmer ikke sidder i det samme udvalg – uden at man har bundet sig på, at det skal være et helt bestemt udvalg.

Jeg vil gerne sige, at vi fra Den Socialdemokratiske Gruppes side vil gøre os meget umage for, at vi finder en løsning på det problem. Jeg håber, at jeg også må opfordre de andre partigrupper til, at vi hjælper hinanden med at finde en sådan løsning. Vi vil arbejde for, at denne løsning findes, så vi kan få en afklaring af spørgsmålet, når rådet mødes igen i Stockholm i begyndelsen af februar næste år.

Steingrímur J. Sigfússon (den venstresosialistiske grønne gruppen, VG): Hr. præsident! Jeg vil på vegne af Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe konstatere, at vi i valgkomiteen har støttet den socialdemokratiske kandidat, Berit Brørby, som den næste præsident for Nordisk Råd. Vi mener, at Berit Brørby ville være en god kandidat, fordi hun har lang og solid erfaring med arbejdet her i Nordisk Råd, og vi vil også minde om, at Den Konservative Gruppe, som det nu ser ud, har haft og vil få posten i langt flere perioder, end gruppens størrelse berettiger til.

Vi protesterer også, som Ole Stavad var inde på, og jeg takker for hans vilje til at ville løse problemerne. Vi protesterer over, at vores ønske om, at det grønlandske medlem får plads i Kultur- og uddannelsesudvalget blev afvist af et flertal i valgkomiteen. Det er et fælles grønlandsk ønske, at et af de to grønlandske medlemmer placeres i Kultur- og Uddannelsesudvalget i stedet for den nuværende situation, som jo er helt uacceptabel, hvor begge grønlandske medlemmer sidder i samme udvalg.

Vi mener, at valgkomiteen har et stort ansvar for så langt som muligt at sikre, at såvel partigruppernes som de forskellige landes ønsker bliver opfyldt.

Eero Akaan-Penttilä (den konservative gruppen, saml): Arvoisa presidentti! Konservatiiviryhmän puolesta haluan sanoa muutaman sanan tästä asiasta. Kyseisen menossa olevan keskustelun hyvä puoli on siinä, että se osoittaa, miten huono tämä valintaprosessi on.

En ole ennen nähnyt tämmöistä tilannetta. On virallisesti olemassa vaalikomitea, jonka pitää sääntöjen mukaan tehdä ehdotus. Vaalikomitea kokoontui monta kertaa. Ainakin minulle konservatiiviryhmän puheenjohtajana kerrottiin, että vaalikomitea oli tiukan mutta monipolvisen keskustelun jälkeen yksimielinen siitä, että presidentiksi tullaan ehdottamaan Inge Lönningiä.

Niin neuvottelijat ilmoittivat minulle, yhden poliittisen ryhmän puheenjohtajalle. Niin ilmoitti myös vaalikomitean puheenjohtaja täällä. Hän ei tainnut käyttää sanaa yksimielinen, mutta hän sanoi, että se oli komitean ehdotus eikä mitään muuta.

Hyvät edustajat! Jonkinlainen peilitesti on tässä asiassa tarpeen, kun vaalikomitean jäsenistä osa tulee tänne ja epää sen, mitä puheenjohtaja juuri äsken on sanonut. Tämä ei ole mikään moralisoinnin paikka, mutta presidiumissa varmasti täytyy miettiä, miten me etenemme tässä asiassa.

On myös ihan selvää, että kaikki tilastot ja vastaavat eivät olleet meidän käytössämme. Ei ollut tiedossa esimerkiksi kuinka monta vuotta kukin poliittinen ryhmä suhteellisesti on pitänyt hallussaan presidenttiyttä. Onko se roteerannut muutenkin normaalisti ja nätisti, niin kuin me täällä salissa olemme kaksi päivää puhuneet demokratiasta, tasapuolisuudesta, avoimuudesta, globaalisuudesta.

Nyt yksi ryhmä, joka ei saanutkaan tahtoansa läpi, loukkaantuu sillä lailla, että tuo julkiseksi tämän keskustelun. Olisin toivonut, että julkisuus olisi tullut niin päin, että olisi vain kirjallisesti ehdotettu presidiumille, miten tämä asia täytyy selvittää.

Minä toivon sydämestäni, ettei tästä jää minkäänlaista prikkaa meidän tulevalle presidentillemme. Sanon vain lyhyesti Inge Lönningistä sen, että te tulette näkemään, että hän on presidentti ja mies paikallaan näissä tehtävissä. Hän on uusi ihminen meidän Pohjoismaiden neuvostossamme, mutta hänen poliittinen kokemuksensa muilta aloilta on huomattava.
Ottakaamme tästä kaikki opiksemme, arvoisa presidentti.

Eero Akaan-Penttiläs tale i svensk oversettelse:
Ärade president! På den konservativa gruppens vägnar vill jag säga några ord om denna sak. En bra sida med den pågående debatten är att den visar hur dålig denna valprocess är.

Jag har aldrig tidigare upplevt en liknande situation. Officiellt finns det en valkommitté, som enligt reglerna skall lägga fram ett förslag. Valkommittén sammanträdde många gånger. Åtminstone mig, ordförande i den konservativa gruppen, sades det att valkommittén efter en hård och komplicerad diskussion var enig om att Inge Lønning skall föreslås till president.

Detta meddelade förhandlarna mig, ordförande för en politisk grupp. Detta meddelade också valkommitténs ordförande här. Han torde inte ha använt ordet enig, men han sade att det var kommitténs förslag och inget annat.

Bästa riksdagsledamöter! Det behövs någon slags spegeltest i denna sak, när en del av valkommitténs medlemmar kommer hit och bestrider det som ordföranden just har sagt. Detta är inget ställe att moralisera, men i presidiet funderar man säkert på hur vi skall gå vidare i denna sak.

Det är också helt klart att vi inte har haft tillgång till all statistik och motsvarande. Det var t.ex. inte känt hur många år respektive politisk grupp proportionellt sett har innehaft presidentskapet. Har det även i övrigt roterat normalt och fint, liksom vi i denna sal två dagar har talat om demokrati, rättvisa, öppenhet, globalisering.

Nu har en grupp som inte fått sin vilja igenom blivit så sårad att man låter denna debatt komma ut. Jag hade hoppats att den skulle ha fått offentlighet på så sätt att man endast skriftligen skulle ha föreslagit presidiet hur denna sak skall redas ut.

Jag önskar av hela mitt hjärta att detta inte på något sätt blir en belastning för vår kommande president. Jag säger bara kort om Inge Lønning att ni kommer att få se han är en president och man på rätt plats i dessa uppgifter. Han är ny i Nordiska rådet men hans politiska erfarenheter från andra områden är beaktansvärda.

Låt oss alla dra lärdom av detta, värderade president.

Ole Stavad (den sosialdemokratiske gruppen, S): Jeg er stærkt forundret over det indlæg, vi lige har hørt fra den konservative talsmand. Det fremgår af det, der er delt ud på bordene, hvordan Den Socialdemokratiske Gruppe forholder sig, og det fremgår, hvordan Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe forholder sig. Det er såmænd kun det, jeg har konstateret her fra talerstolen. Derfor er vi indstillet på fra vore grupper, at vi gerne vil finde en bedre metode. Det tror jeg var meget i overensstemmelse med den foregående taler.

Og så vil jeg gerne give udtryk for, at når vi har valgt præsident her, så er det hele Rådets præsident, og vi vil fra Den socialdemokratiske gruppe gøre os umage for et godt samarbejde og strække hånden frem til, at vi skal lykkes med det, vi i fællesskab arbejder med – når vi har foretaget vores valghandling.

Ragnar Erlandsson: Herr president! Presidiets förslag till sammansättning finns på sidan 2, och ni kan själva läsa vilka som är föreslagna. Det är alltså fem från den socialdemokratiska gruppen, tre från de konservativa och en från den vänstersocialistiska gröna gruppen. Förslaget baserar sig också på ingående diskussioner inom valkommittén.

20 a) Val av Nordiska rådets presidium
Valgkomiteen hadde foreslått at for 2003 skulle *Presidiet* ha følgende sammensetning:

Den Socialdemokratiske Gruppe:
Berit Brørby (A), Norge
Rannveig Guðmundsdóttir (A), Island
Anita Johansson (s), Sverige
Riitta Prusti (sd), Finland
Ole Stavad (S), Danmark

Midtergruppen:
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), Island
Jens Christian Larsen (V), Danmark
Ragnwi Marcelind (kd), Sverige
Jan Sahl (KrF), Norge

Den Konservative Gruppe:
Eero Akaan-Penttilä (saml), Finland
Inge Lønning (H), Norge
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), Island

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe:
Outi Ojala (vänst), Finland

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

20 b) Val av Nordiska rådets president
Valgkomiteen hadde foreslått at for 2003 skulle **Inge Lønning** (H), Norge (den konservative gruppen) velges til Nordisk Råds president.

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

20 c) Val av medlemmar till Nordiska rådets utskott samt Kontrollkommitté
Valgkomiteen hadde foreslått at for 2003 skulle ***Kultur- og Utdannelsesutvalget*** ha følgende sammensetning:

Den Socialdemokratiske Gruppe:
Lars Wegendal (s), Sverige
Nils-Erik Söderqvist (s), Sverige
Britt Hildeng (A), Norge
Saara Karhu (sd), Finland
Sigríður Jóhannesdóttir (A), Island
Frode Sørensen (S), Danmark

Midtergruppen
Heli Berg (fp), Sverige

Ragnar Erlandsson (ÅC), Åland
Ester Larsen (V), Danmark
Tuve Skånberg (kd), Sverige
Hannu Takkkula (cent), Finland

Den Konservative Gruppe:
Trond Helleland (H), Norge
Kaj Ikast (KF), Danmark
Jógvan við Keldu (Ff), Færøerne

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe:
Lena Jensen (SV), Norge

Valgkomiteen hadde foreslått at for 2003 skulle ***Medborger- og Forbrukerutvalget*** ha følgende sammensetning:

Den Socialdemokratiske Gruppe:
Marianne Carlström (s), Sverige
Per Kaalund (S), Danmark
Risto Kuisma (sd), Finland
Berndt Sköldestig (s), Sverige
Jens Stoltenberg (A), Norge

Midtergruppen:
Bjarne Kallis (kd), Finland
Arne Lyngstad (KrF), Norge
Leif Mikkelsen (V), Danmark
Aulis Ranta-Muotio (cent), Finland

Den KonservativeGruppe:
Anne Berit Andersen (H), Norge
Inger René (m), Sverige
Petri Salo (saml), Finland
Marja Tiura (saml), Finland

Den Venstrasocialistiske Grønne Gruppe:
Lennart Gustavsson (v), Sverige

Andre:
Jette Jespersen (DF), Danmark

Valgkomiteen hadde foreslått at for 2003 skulle ***Miljø- og Naturressursutvalget*** ha følgende sammensetning:

Den Socialdemokratiske Gruppe:
Ruth Heilmann (S), Grønland
Asmund Kristoffersen (A), Norge
Sinikka Bohlin (s), Sverige
Jóannes Eidesgaard (Jvfl.), Færøerne

Midtergruppen:
Tuija Brax (gröna), Finland
Barbro Feltzing (mp), Sverige
Agne Hansson (c), Sverige
Paula Lehtomäki (cent), Finland
Marianne Jelved (RV), Danmark

Den Konservative Gruppe:
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj), Island
Chris Heister (m), Sverige

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe:
Kristen Touborg (SF), Danmark
Inge Ryan (SV), Norge
Josef Motzfeldt (IA), Grønland

Andre:
Øyvind Korsberg (FrP), Norge

Valgkomiteen hadde foreslått at for 2003 skulle ***Velferdsutvalget*** ha følgende sammensetning:

Den Socialdemokratiske Gruppe:
Aud Gaundal (A), Norge
Tuula Haatainen (sd), Finland
Margareta Israelsson (s), Sverige

Midtergruppen:
May-Helen Molvær Grimstad (KrF), Norge
Pehr Löv (sv), Finland
Hannes Manninen (cent), Finland
Gabriel Romanus (fp), Sverige

Den Konservative Gruppe:
Drífa Hjartardóttir (Sj), Island
Harriet Lindeman (FS), Åland
Elisabeth Røbekk Nørve (H), Norge
Else Theill Sørensen (KF), Danmark

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe:
Line Barfod (EL), Danmark
May Elisabeth Hansen (SV), Norge

Andre:
John I. Alvheim (FrP), Norge
Anita Knakkergaard (DF), Danmark

Valgkomiteen hadde foreslått at for 2003 skulle ***Næringsutvalget*** ha følgende sammensetning:

Den Socialdemokratiske Gruppe:
Ole Vagn Christensen (S), Danmark
Reynoldh Furustrand (s), Sverige
Per Erik Granström (s), Sverige
Jouko Skinnari (sd), Finland

Midtergruppen:
Thor Gunnar Kofoed (V), Danmark
Petri Neittaanmäki (cent), Finland
Flemming Oppfeldt (V), Danmark
Runar Patriksson (fp), Sverige
Rune J. Skjælaaen (Sp), Norge

Den Konservative Gruppe:
Leena Harkimo (saml), Finland
Kent Olsson (m), Sverige
Raymond Robertsen (H), Norge

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe:
Steingrímur J. Sigfússon (VG), Island

Andre:
Thore A. Nistad (FrP), Norge

Valgkomiteen hadde foreslått at for 2003 skulle ***Kontrollkomiteen*** ha følgende sammensetning:

Den Socialdemokratiske Gruppe:
Berndt Sköldestig (s), Sverige
Aud Gaundal (A), Norge

Midtergruppen:
Agne Hansson (c), Sverige
Leif Mikkelsen (V), Danmark

Den Konservative Gruppe:
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj), Island
Raymond Robertsen (H), Norge

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe:
Kristen Touborg (SF), Danmark

20 d) Val av ordförande och viceordförande i Nordiska rådets utskott samt Kontrollkommitté

Valgkomiteen hadde foreslått at for 2003 skulle Lars Wegendal (s), Sverige velges til formann for Kultur- og Utdannelsesutvalget, med Ester Larsen (V), Danmark som nestformann.

Valgkomiteen hadde foreslått at for 2003 skulle Arne Lyngstad (KrF), Norge velges til formann for Medborger- og Forbrukerutvelaget, med Per Kaalund (S), Danmark som nestformann.

Valgkomiteen hadde foreslått at for 2003 skulle Asmund Kristoffersen (A), Norge velges til formann for Miljø- og Naturressursutvalget, med Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj), Island som nestformann.

Valgkomiteen hadde foreslått at for 2003 skulle Pehr Löv (sv), Finland velges til formann for Velferdsutvalget, med Else Theill Sørensen (KF), Danmark som nestformann.

Valgkomiteen hadde foreslått at for 2003 skulle Kent Olsson (m), Sverige velges til formann for Næringsutvalget, med Steingrímur J. Sigfússon (VG), Island som nestformann.

Valgkomiteen hadde foreslått at for 2003 skulle Agne Hansson (c), Sverige velges til formann for Kontrollkomiteen, med Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj), Island som nestformann.

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

20 e) Val av Valkommitté
Valgkomiteen hadde foreslått at for 2003 skulle Valgkomitten ha følgende sammensetning:

Den Socialdemokratiske Gruppe:
Berit Brørby (A), Norge
Ole Stavad (S), Danmark

Midtergruppen:
Marianne Jelved (RV), Danmark
Ragnar Erlandsson (ÅC), Åland

Den Konservative Gruppe:
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), Island
Kent Olsson (m), Sverige

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe:
Lennart Gustavsson (v), Sverige

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

20 f) Val av medlemmar av Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté i perioden 1 maj 2003–30 april 2005
Valgkomitteen hadde foreslått at for perioden 1. mai 2003–30. april 2005 skulle Nordisk Investeringsbanks kontrollkomité ha følgende sammensetning:

Danmark:	Per Kaalund (S)
Finland:	Riitta Prusti (sd)
Island:	Ísólfur Gylfi Pálmason (F)
Norge:	Trond Helleland (H)
Sverige:	Tuve Skånberg (kd)

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

20 g) Val av medlemmar respektive suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden år 2003 och år 2004
Valgkomiteen hadde foreslått at styret i Nordisk Kulturfond for 2003 og 2004 skulle ha følgende sammensetning:

Danmark:	Frode Sørensen (S), medlem av Folketinget
	Marianne Jelved (RV), medlem av Folketinget, som suppleant
Finland:	Hannes Manninen (cent), medlem av Riksdagen
	Heli Paasio (sd), medlem av Riksdagen, som suppleant
Island:	Rannveig Guðmundsdóttir (A), Altingsmedlem
	Steingrímur J. Sigfússon (VG), Altingsmedlem, som suppleant
Norge:	Arne Lyngstad (KrF), Stortingsrepresentant
	Trond Helleland (H), Stortingsrepresentant, som suppleant

Sverige: Kent Olsson (m), medlem av Riksdagen
Lars Wegendel, medlem av Riksdagen, som suppleant
Færøyene: Jógvan við Keldu (Ff), Lagtingsmedlem

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

20 h) Val av revisorer och revisorsuppleanter för Nordiska kulturfonden år 2003 och år 2004

Valgkomiteen hadde foreslått at revisorer og revisorsuppleanter for Nordisk Kulturfond for 2003 og 2004 skulle være:

Revisorer: Folketingsmedlem Flemming Oppfeldt (V), Danmark
Rigsrevisor Henrik Otbo, Danmark

Suppleanter: Marja Tiura (saml), Finland
Afdelingschef Hans Andersen, Rigsrevisionen

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

20 i) Nominering av fem medlemmar av styrelsen för Nordiska handikappolitiska rådet för perioden 1 januari 2003–31 december 2005

Valgkomiteen hadde foreslått at styrelsen for Nordisk Handikappolitisk Råd for perioden 1. januar 2003 – 31. desember 2005 skulle være følgende:

Karen Klint, Folketinget, Danmark, repr. den sosialdemokratiske gruppen
Margareta Pietikäinen, Riksdagen, Finland (formand til april 2002), repr. midtengruppen
Þuríður Backman, Altinget, Island, repr. den venstresosialistiske grønne gruppen
Elisabeth Røbekk Nørve, Stortinget, Norge, repr. den konservative gruppen
Ronny Ohlander, Riksdagen, Sverige, repr. den sosialdemokratiske gruppen

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

Outi Ojala overtok ledelsen av forhandlingene.

21. Tal av den nyvalde presidenten

Inge Lønning: Ærede president, ærede rådsforsamling! Jeg finner det nærliggende på dette tidspunkt å si som Henrik VIII pleide å si til sine hustruer: "I won't keep you long!"

Det ligger et langt og tungt arbeid bak oss disse to dager, og man kan av og til få den fornemmelse som også kritikere av det politiske arbeidet i sin alminnelighet og også av Nordisk Råd, hevder at vi drukner i papir. Derfor kan det være nyttig at vi minner hverandre om at politisk arbeid ikke har sitt formål i seg selv. Hva enten det er lokalpolitisk arbeid, nasjonalt arbeid eller Nordisk Råds arbeid, så er den politiske virksomhet til for menneskers skyld, for å gjøre dagliglivet lettere for folk, og for å beskytte de mennesker som har bruk for beskyttelse – ja, man kunne kanskje bruke så store ord som å si at politikk dreier seg om nestekjærlighet i praksis, på alle de ulike beslutningsnivåer.

Vår store norske dikter, Henrik Ibsen, ble etter å ha publisert sitt kanskje mest berømte verk, Peer Gynt, spurt om han ønsket at det skulle oversettes til tysk. Han skrev til sin forlegger at det synes han var en usedvanlig dårlig ide, fordi ikke-nordmenn ville ikke ha noen forutsetninger for å forstå et så spesifikt norsk diktverk som Peer Gynt. Det viser at selv store diktere kan ta feil og vurdere sine egne verker feil. I dag spilles Peer Gynt i alle verdensdeler, over alt på kloden, og alle skjønner poenget umiddelbart, nemlig forskjellen mellom å være seg selv og å være seg selv nok. Av og til har jeg en slags fornemmelse av at de eneste som ikke helt har skjønt det ennå, er Henrik Ibsens landsmenn. Politikk dreier seg nettopp om forskjellen mellom å være seg selv og å være seg selv nok.

Min visjon for Nordisk Råds arbeid i året som kommer, og årene fremover, er at vi skal følge opp den linjen rådet har slått inn på i de senere år: å ta et stadig sterkere ansvar for våre naboer, våre nærområder både i øst, i nord og i vest. Det er en forpliktelse for oss som nordiske politikere å medvirke til at den europeiske integrasjonsprosessen kan lykkes, fordi det er en betingelse for at mennesker i vår verdensdel kan leve et godt liv. Det er også en forpliktelse for oss å gjøre det som er mulig for at de som lever i våre nærmeste naboområder, kan få et like godt liv som borgerne i våre egne land har. Det er også en forpliktelse å medvirke til at natur- og ressursproblemene, ikke minst i nordområdene, kan løses på en tilfredsstillende måte.

La meg til sist takke for tilliten. Når man ser i jubileumsskriftet til Nordisk Råd – bakerst i skriftet finner man listen over dem som har vært presidenter i Nordisk Råd gjennom 50 år – må jeg si det er en liste man kan være bekjent av å føye sitt navn til. Jeg opplever det som en ære, og jeg håper at jeg skal kunne tilfredsstille rådets forventninger.

22. Fastställande av tid och plats för nästa session

Presidenten meddelte at Nordisk Råds 55. sesjon finner sted i Oslo 27.–29. oktober 2003.

Rådet bifalt presidentens forslag.

23. Sessionens avslutande

Outi Ojala: Kära vänner, Vår session närmar sig nu sitt slut. Vi har haft fyra intensiva dagar här i Helsingfors. Festligheter och arbete har turats om och vi har hunnit med mycket av dem båda. Jag tackar er alla för ert deltagande och gläder mig mycket åt det stora intresse som har visats både vår fest och vårt arbete. Jag tycker att Nordiska rådets 50-årsjubileum har fått en värdig inramning. Jubileet har firat i både festens och arbetets tecken. De många beslut vi har fattat på sessionen och de många rekommendationer vi har antagit utgör en god grund för rådets fortsatta arbete för nordisk nytta och för de nordiska medborgarna. Frågan om nordbors rättigheter och ett gränslöst Norden som utgjorde huvudfrågan på vår session har nu blivit föremål för en rad konkreta beslut och jag är övertygad om att resultaten inte låter vänta på sig för länge. Det är vår sak att se till att utvecklingen i denna centrala fråga är tillräckligt snabb. Jag tackar i detta sammanhang Nordiska ministerrådet för goda insatser när det gäller denna sak och för ett gott samarbete. Också detta samarbete är en utmärkt utgångspunkt för det fortsatta arbetet.

Eftersom detta är den sista gång jag har äran att som president tala inför hela Nordiska rådet vill jag till er alla uttrycka mitt varma tack för det år som gått. Vi har i år tillsammans implementerat rådets nya organisation och arbetsformer. Utmaningarna har varit många och stora, men tack vare ert engagerade arbete i både presidiet, utskotten, delegationerna och partigrupperna tycker jag att vi har nått goda resultat. Jag tackar er alla för det arbetet och för det stöd jag har fått som president. Samtidigt tackar jag också sekretariaten för deras arbete under detta år.

Kära vänner, Till slut återstår det endast att lyckönska rådets nyvalda president och presidium till deras nya uppdrag och önska dem all lycka och framgång i arbetet för nordbornas bästa och för utvecklandet av rådets verksamhet både inom Norden, i våra närområden och mera internationellt. Utmaningarna är många och stora, men jag tror att vi har alla förutsättningar att bemöta dem framgångsrikt och till nytta för våra medborgare. Lycka till.

Ett stort tack vill jag rikta till våra tolkar, som under tidvis ganska pressade omständigheter har gjort ett utmärkt arbete. Ett stort tack vill jag också rikta till våra sekretariat för deras insats under sessionen.

Det sista, men ingalunda minsta tacket går till Finlands riksdag och personalen här för goda inramningar av både fest och arbete och för det arbete som gjorts både inför och under sessionen.

Med dessa ord förklarar jag Nordiska rådets 54:e session avslutad.

Sessionen ble avluttet kl. 16.30.

Godkjennelse av protokoll

Denne protokollen, som omfatter stenografiske referater av forhandlingene på Nordisk Råds 54. sesjon i Helsingfors 29.–31. oktober 2002, har blitt ført av Guðrún Garðarsdóttir og Hilde Elisabeth Haaland ved Nordisk Råds sekretariat og Eva Hjelm ved Sveriges delegasjons sekretariat.

Plenumsforsamlingens forhandlinger ble ledet i samsvar med kap. 1 § 6 i Rådets arbeidsordning.

I samsvar med kap. 1 § 21 i Rådets arbeidsordning godkjennes protokollen herved.

For Nordisk Råds presidium

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Saker m.m.

Medlemsförslag[1]

om nordiska initiativ för avveckling av kärnkraftverket Ignalina

(Väckt av Olof Salmén)

1. Bakgrund

Kärnkraftverket Ignalina byggdes inte enbart för att täcka Litauens behov av elkraft, anläggningen ingick i Sovjetunionens nordvästra elsystem. Ignalina är ett av de totalt fem kärnkraftverk i vilka används reaktorer av RBKM-typen (Tjernobyltypen). Verket har två reaktorer. I augusti 1991 övertogs Ignalina-verket av Litauen. Det står för mer än 80 % av Litauens elproduktion. Landets totala kapacitet för elproduktion är dubbelt å stor som den nuvarande nationella konsumtionen och man exporterar elkraft till Lettland och Vitryssland. Den sistnämnda exporten har medfört problem såtillvida att Vitryssland hittills inte betalt för elkraften. Tillsvidare har dock Litauen fortsatt med försäljningen.

Litauens övertagande av anläggningen innebar att den mer än tidigare öppnades för utländska experter och med utländsk hjälp har det varit möjligt att göra en grundlig genomgång och säkerhetsanalys av de bägge reaktorerna. Ett större arbete för att höja reaktorsäkerheten och säkerheten i anläggningen som helhet har bedrivits sedan flera år. Ny utrustning har monterats, skyddet mot brand och andra olyckstyper samt säkerhetsrutinerna har förbättrats och dokumentationen av anläggningen har gjort mer fullständig.

Ett arbete pågår nu med att etablera en formell licens för anläggningen. Reaktor 2 är sedan början av året avstängd för en större översyn och elkraften producerades fram till maj enbart av reaktor 1. Den föreliggande ansökan om licens avslogs emellertid den 17 maj av den litauiska kärnkraftsmyndigheten Vatesi på grund av att viss ny säkerhetsutrustning ej hunnit monteras och på grund av behov av vissa kompletterande utredningar angående funktion och säkerhet. Även reaktor I fick alltså stoppas. Anläggningen var helt stängd under perioden 17 maj till mitten av juni när reaktor 2 startades. Landets elproduktion hölls under denna period i gång med oljekraftverk försedda med primitiv reningsutrustning.

De åtgärder som krävts av Vatesi angående reaktor I har i stort sett genomförts under juni 1999 och att kärnkraftverket kommer med all sannolikhet att få licens för reaktor 1 i början av augusti.

Frågan om Ignalinas fortsatta drift diskuteras för närvarande intensivt mellan EU och Litauen. EU menar att reaktor I bör stängas 2002 och reaktor 2 bör stängas 2007 och att EBRD gett Litauen 33 miljoner ECU för att åstadkomma detta. Litauen hävdar att anläggningen har en betydligt längre livslängd.

2. Behov av åtgärder från nordisk sida

Genom de åtgärder som beskrivits ovan samt genom tillskapandet av en oberoende och kraftfull kärnkraftsmyndighet har Litauen tagit ett viktigt steg för att minimera risken för reaktorhaverier. Av stor vikt har varit hjälpen från nordisk sida. Det torde därför inte vara aktuellt att upprepa

[1] Skriftlig trukket tilbake av forslagsstiller 13. september 2002.

Nordiska rådets rekommendation 47/1992 angående kärnsäkerhet i Nordområdena, från 1992 att omedelbara åtgärder bör sättas i för att avhjälpa de mest akuta säkerhetsriskerna.

Kärnkraften medför dock i sig säkerhetsrisker och vad gäller Ignalina förblir ett orosmoment att anläggningens reaktorer ej är inkapslade med ett skyddshölje. Vid en konferens i mars 1999 beträffande kärnkraftverkets framtid, anordnad av Litauen i dess egenskap av ordförande i Baltiska Församlingen, gavs en tydlig markering från Nordiska rådets sida att man önskar anläggningen nedlagd så snart som möjligt.

Nordiska investeringsbanken deltog också på konferensen och dess representant påtalade att anläggningen spelar en så avgörande roll i Litauens energiförsörjning att den inte kan avvecklas omedelbart. Beträffande de framtida möjligheterna till nedläggning av Ignalina påpekades att även om bränslekostnaden för närvarande är låg är kostnaderna mycket höga för förvaring av använt kärnbränsle, men också ganska höga för demontering och andra åtgärder i samband med avvecklingen.

Mot denna bakgrund menar vi att det är viktigt att Litauen snarast sätter in åtgärder för att ersätta elproduktionen från kärnkraftverket med en mer miljövänlig elproduktion baserad på förnybar energi. Därvid bör Litauen höja priset på el och använda andra ekonomiska styrmedel för att stödja denna utveckling och dessutom få ökade bidrag till täckning av kostnaderna för att avveckla kärnkraftverket och för förvaring av det använda kärnbränslet.

Det förefaller som om EU kommer att driva frågan om nedläggning av Ignalina som ett villkor i förhandlingarna med Litauen om medlemskap i EU. Ett argument har varit att EBRD har bidragit med medel för avvecklingen, Det torde dock kunna konstateras att de medel EBRD bidragit med, 33 miljoner ECU, är helt otillräckliga för att täcka kostnaderna för avveckling och slutförvaring. En källa inom det svenska kärnsäkerhetsorganet SKI bedömer att lågt räknat uppgår kostnaderna till mellan 3 och 5 miljarder dollar, d.v.s. ca lika mycket i ECU.

Oavsett om EU försöker använda medlemskapsfrågan som påtryckning för att uppnå en stängning av Ignalina är det föga realistiskt att tro att Litauen kan klara denna uppgift själv, särskilt om man önskar en snabb avveckling. Även om man fått vissa bidrag av EBRD bör ytterligare bidrag och lån till avvecklingen kunna ges av EU, EIB, EBRD och andra internationella finansieringsinstitutioner. De nordiska medlemmarna i EU samt de nordiska representanterna i de internationella finansieringsinstitutionernas styrelser bör verka för att villkoren för denna hjälp blir gynnsamma.

Vidare bör anläggningen avvecklas i en sådan takt att en övergång till andra energikällor kan uppnås inom en realistisk tidsperiod. Ignalinas två reaktorer producerar dubbelt så mycket elkraft som det nuvarande nationella behovet och detta behov torde inom överskådlig framtid kunna klaras med en reaktor. Därför bör den äldsta reaktorn avvecklas så snart som möjligt, lämpligen, såsom EU föreslagit, till år 2002. Det torde däremot inte vara möjligt att ersätta reaktor 2 med andra acceptabla energikällor inom den tidsram som framlagts av EU, d.v.s. till år 2007. Längre tid bör därför ges till avvecklingen.

Dock bör denna avvecklingstid ej göras så lång att det blir ekonomiskt lönsamt för Litauen att vidtaga åtgärder som leder till att reaktorns livslängd förlängs t.ex. genom omborrning av bränslekanalerna i reaktorns grafitblock. Kanalernas krympning på grund av neutronpåverkan – som gör att bränslestavarna till slut inte ryms – är nämligen en av de viktigaste faktorerna som begränsar livslängden.

En mer realistisk tidsram kan mot denna bakgrund vara att reaktor 2 avvecklas till 2015. De nordiska länderna bör verka för att denna lösning accepteras av EU.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslår undertecknad att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att Litauen snarast sätter in åtgärder för att ersätta elproduktionen från kärnkraftverket med en mer miljövänlig elproduktion baserad på förnybar energi

att den litauiska regeringen använder prissättningen av el och andra ekonomiska styrmedel för att få till stånd en övergång till användande av förnybara energikällor samt för att öka bidragen till täckning av kostnaderna för att avveckla kärnkraftverket och för förvaring av det använda kärnbränslet

att EBRD eller andra finansiella institutioner ger bidrag och lån på gynnsamma villkor för att genomföra en avveckling av kärnkraftverket Ignalina, innebärande att reaktor I stängs år 2002 och reaktor 2 stängs år 2015

Mariehamn den 2 augusti 1999

Olof Salmén (ÅC)

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

Medlemsförslag om nordiskt TV-samarbete

(Medlemsforslag, se s. 284)

1. Forslag

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* virke for at finde løsninger inden for rammerne af det nordiske samarbejde og i landene som bidrager til at offentligheden i de nordiske lande i øget grad får muligheder for at modtage de øvrige nordiske landes public service kanaler

2) *at*, i god tid inden de analoge sendinger ophører, føre forhandlinger som bidrager til en løsning af spørgsmålet om ophavsret og som sikrer at alle aftaler om ophavsret og teknik på området skal være færdige senest to år før de analoge sendinger ophører

2. Baggrund

Medlemmer af Midtergruppen fremsatte i januar 2001 forslag om nordisk TV-samarbejde. Nordenudvalget har behandlet forslaget på sine møder i 2001. Kultur- og Uddannelsesudvalget har behandlet forslaget på sine møder den 29. januar 2002 i Oslo og den 15. april 2002 i Reykjavik.

Nordenudvalget sendte medlemsforslaget til høring, men besluttede på sit møde i september 2001 at afholde et samrådsmøde med kulturministrene den 31. oktober 2001. Efter samrådsmødet måtte behandlingen af forslaget derefter med hensyn til ny organisationsstruktur overtages af Kultur- og Uddannelsesudvalget.

Som baggrundsmateriale til samrådsmødet forelå en mundtlig redegørelse om rekommandation 20/1997/nord Utökat nordiskt TV-samarbete, afgivet af formanden for kulturministrene under sessionen samt redegørelsen *Grannlands TV i övergången till digitala sändningar – Sammanställning av information*, av Marina Österlund-Karinkata, oktober 2001. Redegørelsen blev afgivet på opdrag af Nordisk Ministerråd, Styringsgruppen for nordisk kultur- og massemediesamarbejde, mod baggrund af Nordenudvalgets efterlysning. I 2001 fik udvalget også to rapporter fra ministerrådet; Nordiska ministerrådets rapport om public service TV i Norden del I og II.

På samrådsmødet redegjorde kulturministrene for de nationale situationer, som ikke var ensartet for så vidt angår muligheden for at se nabolands public service kanaler eller overgangen fra analoge til digitale sendinger. Konklusionen på samrådsmødet den 31. oktober var,

- at de nordiske landes regeringer inden for rammerne af det nordiske samarbejde og i landene skulle virke for, at finde løsninger som bidrager til at offentligheden i øget grad får muligheder for at modtage de nordiske landes public service kanaler
- at, i god tid inden de analoge sendinger ophører, skal de nordiske lande føre forhandlinger, som bidrager til en løsning af spørgsmålet og sikre at alle aftaler om ophavsret og teknik på området skal være færdige senest to år før de analoge sendinger ophører

Nordenudvalget og kulturministrene var enige om, at der er en almen interesse for, at public service kanalerne sendes i hele Norden. Man mente, at udviklingen ville gå hurtigere, hvis der føres bilaterale forhandlinger mellem landene, som kan resultere i en al-nordisk løsning.

Sammenfatning af medlemsforslaget

Medlemsforslaget henviser til den stærke sproglige og kulturelle samhørighed i Norden og til at muligheden for at kunne se nabolandes public service kanaler styrker disse.

Den teknologiske udvikling betyder en overgang fra analoge til digitale sendinger inden for en kortere tidshorisont. Hidtil har løftet fra de nordiske landes regeringer været, at det ville forbedre mulighederne for at se nabolands-TV, men forslagsstillerne udtrykker bekymring for, om dette løfte holdes.

Forslagsstillerne henviser endvidere til problemer med ophavsrettigheder, som er påvist i en rapport fra Europa-Parlamentet "Utvecklingen av marknaden för digital television i Europeiska unionen", hvor det fremgår at der ikke gennemføres et indre marked for TV-tjenester "TV uden grænser" på grund af begrænsninger i ophavsretslige aftaler og forskelle i tekniske standarder, som anvendes ved sendinger.

Europa-Parlamentets rapport mener, at man bør gennemføre et indre marked for digital-TV, således at personer bosat i EU kan abonnere på TV-tjenester, som er tilgængelige i samtlige medlemsstater.

Forslagsstillerne mener, at Nordisk Råd bør gå foran i løsningen af disse problemer på nordisk niveau for at få en bredere europæisk løsning i stand.

At-sætningerne retter sig til de nordiske landes regeringer og omhandler at sikre fortsat sending af nabolands-TV, når man går over til digitale sendinger; at sikre at borgere i Norden kan abonnere på andre nordiske landes TV-tjenester; at arbejde for et nordisk marked for digital-TV; at sikre at forhøjede udgifter ikke rammer de borgere som ønsker at tage del i det grænseoverskridende TV-udbud; at arbejde for nationale aftaler om ophavsret ikke forhindrer grænseløst TV.

Høring

Nordenudvalget besluttede, at sende forslaget til de nordiske TV-selskabers chefer. Følgende har afgivet svar:

Danmark: Danmarks Radio, TV2/Danmark, Foreningen Norden, Samarbejdsforum for Danske Lytter og Seerorganisationer
Finland: YLE
Färöarna: Färöarnas Television (Sjónvarp Føroya)
Island: RÚV (Ríkisútvarpið)
Norge: Det Kongelige Kulturdepartement
Sverige: SVT, Radio- och TV-verket, Föreningen Norden
Åland: Ålands Radio och TV AB

Sammenfattende kan man sige, at public service selskaberne i Danmark, Norge og Sverige på flere områder udtrykker skepsis overfor medlemsforslaget, særligt når det drejer sig om lovgivning om sendinger i det digitale marked. Alle henviser til ophavsretslige hindringer i internationale aftaler og konventioner, der forhindrer afvigende national lovgivning.

Islands, Finlands og Ålands TV har en positiv indstilling til forslaget.

Radio och TV verket i Sverige ser muligheder for øget mangfoldighed og kulturelt udbytte. Der redegøres dog for en række juridiske og tekniske muligheder og forhindringer, særligt på ophavsrettens område.

Foreningen Norden i Danmark og Föreningen Norden i Sverige fremhæver de sproglige og kulturelle værdier ved at kunne modtage nabolands-TV. Foreningen Danske Seere og Lyttere er enige i Foreningen Nordens kommentarer.

Det Kongelige Kulturdepartement erindrer om, at de nordiske lande tidligere har mislykkes med et forslag om frikøb af public service TV-kanalerne i Norden. Man mener ikke, at man kan løse problemerne med bindinger til internationale konventioner gennem lovgivning.

3. Kultur- og Uddannelsesudvalgets synspunkter

Kultur- og Uddannelsesudvalget er som det fremgår ovenfor bekendt med konklusionerne fra mødet mellem Nordenudvalget og kulturministrene den 31. oktober 2001 i København. Kultur- og Uddannelsesudvalget tilslutter sig disse konklusioner og ønsker gennem denne betænkning at stadfæste konklusionerne i en rekommandation.

Kultur- og Uddannelsesudvalget betoner særligt nabolands-TVs betydning for den nordiske sprog- og kulturforståelse og fællesskab. Man frygter, at udgifterne ved at producere TV og forbrugernes ønsker om et stort udbud vil betyde, at mange sendeflader vil blive dækket med amerikansk produceret TV. Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at det særligt i forhold til børn og unge er vigtigt, at sikre en vist udbud af nordiske producerede programmer.

Nordisk Tekst-TV

Formanden for Kultur- og Uddannelsesudvalget stillede i januar 2002 et spørgsmål om nordisk tekst-TV, som i de seneste år har været indstillet.

Samarbejdsminister Svein Ludvigsen svarede, at udvekslingsordningen af Tekst-TV-sider for mange år siden blev etableret på en speciel udviklet løsning for overføringsteknik, som siden er blevet forældet, da teleselskaberne nedlagde den relaterede dataoverføringstjeneste.

I 1999 diskuterede det nordiske Tekst-TV-møtet forskellige løsninger, en løsning som forudsatte et fælles udviklingsarbejde blev foreslået, men der var ikke tilstrækkelig interesse hos public service kanalerne for at sætte dette arbejde i gang på daværende tidspunkt.

Samarbejdsministeren oplyser, at de nordiske nyhedssider altid har været betragtet som et godt, men ikke særligt benyttet tilbud. Og man har ment, at Internet har været et godt alternativ.

De nordiske public service kanaler (Kontaktutvalget for internett i de nordiske kringkastingsselskapene, KINKS), afholdt den 15. marts 2002 et møde om net og Tekst-TV, hvor man drøftede spørgsmålet om udveksling af nordiske sider. NRK fik på mødet mandat til at gennemføre en udredning og et forprojekt, som skal munde ud i et forslag til en teknisk løsning. Omkostningerne ved forprojektet fordeles mellem de 5 lande. Forprojektet afsluttes ved udgangen af juni med henblik på implementering inden 31. december 2002, hvis projektet godkendes af public service kanalerne. Der blev også den 5. juni 2002 afholdt møde, hvor de nordiske nyhedsafdelinger besluttede at satse på et nordisk nyhedssamarbejde.

Kultur- og Uddannelsesudvalget ser positivt på at Kontaktutvalget for internett i de nordiske kringkastingsselskapene, KINKS, ved sit møde den 10. september tog beslutning om at løse de tekniske problemer omkring adgangen til nordiske Tekst-TV sider mellem de nordiske public service selskaber.

4. Konklusion

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* virke for at finde løsninger inden for rammerne af det nordiske samarbejde og i landene som bidrager til at offentligheden i de nordiske lande i øget grad får muligheder for at modtage de øvrige nordiske landes public service kanaler

2) *at*, i god tid inden de analoge sendinger ophører, føre forhandlinger som bidrager til en løsning af spørgsmålet om ophavsret og som sikrer at alle aftaler om ophavsret og teknik på området skal være færdige senest to år før de analoge sendinger ophører

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s)
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F)
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen (S)

Medlemsförslag

om nordiskt TV-samarbete

(Väckt av Elver Jonsson samt Odd Einar Dørum, Olof Erland, Ewa Larsson, Pehr Löv, Hannes Manninen, Vibeke Peschardt och Jan Erik Ågren)

I Norden har vi en stark språklig och kulturell samhörighet främst beroende på våra rikliga kontakter. Ett viktigt instrument för såväl språklig som kulturell förståelse är naturligtvis möjligheten att se varandras public service kanaler.

Så har t.ex. befolkningen på Åland och i Österbotten i Finland genom särskilda mellanstatliga avtal om ersättning för upphovsrätten kunnat ta del av Sveriges television. Det har också varit möjligt för den finsktalande befolkningen i Sverige att ta del av YLE:s sändningar. Programmen i Finlands TV distribueras till ca 25 orter i Sverige och ses av ca 400 000 finsktalande som är bosatta där. Motsvarande svensk kanal kan ses av ca 1,7 miljoner tittare i Finland. Det kan vara intressant att notera att bara i Vasa ser 60 procent av befolkningen mer på svensk än på finsk TV. Likaså har det varit möjligt för nordbor i våra gränsområden, inte minst längs den svensk-norska gränsen att ta del av varandras TV-utbud. Men kvar står de problem och kostnader som drabbat t.ex. de som i Sverige önskat se det danska och norska TV-utbudet eller omvänt.

I samband med Nordiska rådets session i Reykjavik aktualiserades frågan om det nordiska TV-samarbetet och det var många som uttryckte oro över vad som händer vid övergången från analoga till digitala sändningar. Skulle den nya tekniken tvärtemot alla tidigare löften från de nordiska regeringarna innebära en försämring istället för en förbättring av möjligheterna att se grannlands-TV?

Liksom så många gånger förr utlovade ansvariga ministrar vid sessionen snabba åtgärder för att säkerställa fortsatta sändningar av grannlands-TV även i det digitala marknätet och för en ökad distribution av TV-program i hela Norden.

I en interpellationsdebatt i riksdagen förra året om nordiskt TV-samarbete pekade Sveriges kulturminister på de möjligheter som idag finns att se TV-program från våra grannländer. Det finns t.ex. ett avtal om utbyte av TV-program mellan Sverige och Finland. Vid samma tillfälle hävdades också att den pågående teknikutvecklingen skulle påverka möjligheterna att se varandras TV-program i Norden. Genom att digitalisera distributionen av TV-program skulle möjligheten att se grannlands-TV öka. Paradoxalt nog tycks det bli tvärtom, att den minskar om inte särskilda åtgärder vidtas.

TV-frågan är inte bara angelägenhet för folk i gränsbygder eller för språkliga minoriteter utan har naturligtvis ett stort allmännordiskt intresse. Målet måste vara att vi kan se public service TV från alla nordiska länder i hela Norden. Nog vore det underligt om vi i tider då gränserna raseras, och detta sker inte minst tack vara den tekniska utvecklingen, skulle använda dessa tekniska framsteg för att bygga nya gränser.

I och med digitaliseringen kommer möjligheten att se varandras TV-program att begränsas om inte särskilda tillstånd ges. Tekniken för att sända finns men för detta krävs särskilda avtal. Det är viktigt att de nordiska länderna är beredda att säkerställa fortsatt grannlands-TV i det digitala marknätet och använder den nya tekniken till ökad distribution av public service.

I en rapport från Europaparlamentet "Utvecklingen av marknaden för digital television i Europeiska unionen" noteras att en inre marknad för TV-tjänster, "television utan gränser" inte genomförts i Europa på grund av begränsningar i upphovsrättsliga avtal och skillnader i tekniska standarder som används för sändningar. Enligt rapporten har direktivet om television utan gränser utgjort ett av Europaparlamentets viktiga mål under de senaste åren men de upphovsrättsliga bestämmelserna förorsakar vissa spänningar med avseende på detta direktiv.

Medborgare i andra medlemsstater kan inte lagligen abonnera på utländska plattformar eftersom dessa inte innehar rättigheterna för medlemsstaten ifråga. Idag säljs rättigheter för sändningsverksamhet endast på nationell nivå och därför kan personer som bor utanför ett land inte abonnera på TV-tjänster från en annan medlemsstat än den de bor i oavsett om det är gratis sändningsverksamhet eller avgiftsbelagda TV-operatörer.

Rapporten pekar på vikten att verka för en inre marknad för digital-TV och menar att strikta nationella avtal om upphovsrätt inte får utgöra hinder för en television utan gränser. Rapporten menar att en gemensam inre marknad måste genomföras för digital-TV så att personer som är bosatta inom EU kan abonnera på tjänster som är tillgängliga i samtliga medlemsstater och att den enda begränsningen bör vara indelningen i sändningsområden. Problemen är alltså delvis desamma på europeisk nivå som på nordisk. Nordiska rådet borde därför visa att man nu kan gå i bräschen för att lösa detta på nordisk nivå i förhoppningen att få till stånd en bredare europeisk lösning.

Trots alla försök som gjorts från Nordiska rådets sida för att vi skall kunna se varandras TV-program i Norden och trots alla löften som under åren givits från ansvariga ministrar har vi ännu inte lyckats. Vi kan se program från stora delar av världen men inte våra grannländers public service kanaler. En sådan möjlighet skulle främja vårt kulturarv, vår språkförståelse och vår kännedom om varandra.

År 2001 är det europeiska språkåret. Arrangörer är EU och Europarådet. Önskan är att uppmärksamma det positiva med språklig mångfald. Arrangörerna vill väcka frågor kring språkets roll i människors liv, hur språket påverkar vår kultur, vår identitet och vårt tänkande. Dessutom är ett av målen med året att motivera ungdomar och vuxna att lära sig fler språk. Det torde vara ett ytterligare skäl att snabbt lösa de frågor och problem vi påtalat i detta medlemsförslag.

Hur kan man på ett bättre sätt öka språkförståelsen i Norden än genom att se varandras TV-program? Låt oss därför skyndsamt se till att frågan om det nordiska TV-samarbetet får en positiv lösning. Det är hög tid att gå från ord till handling. Tekniken finns. Nu behövs bara politiska beslut. För detta har de nordiska regeringarna ett stort ansvar.

Med hänvisning till ovanstående hemställs att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att säkerställa fortsatta sändningar av grannlands-TV i det digitala marknätet

att verka för att personer som bor i Norden skall kunna abonnera på TV-tjänster i annat nordiskt land än det de bor i

att verka för att den nya tekniken används till ökad distribution av public service och därmed få till stånd en nordisk marknad för digital-TV

att höga kostnader inte drabbar nordiska medborgare som önskar ta del av ett gränsöverskridande TV-utbud

att verka för att nationella avtal om upphovsrätt inte utgör hinder för en "gränslös television"

Stockholm den 16 januari 2001

Odd Einar Dørum (V)
Olof Erland (lib)
Elver Jonsson (fp)
Ewa Larsson (mp)
Pehr Löv (sd)
Hannes Manninen (cent)
Vibeke Peschardt (RV)
Jan Erik Ågren (kd)

Europaudvalgets betænkning

Medlemsförslag om nordisk rapportering om globaliserings-utvecklingen

(Medlemsforslag, se s. 289)

1. Indledning

Medlemsforslaget er fremstillet af den venstresocialistiske partigruppe og blev første gang behandlet på Europaudvalgets møde i Oslo, den 3. april 2001. Her blev det besluttet at forslaget skulle behandles via en ekstern indlægsholder, som kunne belyse forslagets aspekter. Dette skete på udvalgets møde i Åbo, den 26. september 2001. På baggrund af udvalgets efterfølgende debat, følger hermed udvalgets betænkning.

2. Europaudvalgets forslag

Europaudvalget foreslår, at

Nordisk Råd beslutter

at Præsidiet generelt er opmærksom på problemstillingen omkring globalisering og den demokratiske og parlamentariske kontrol med globale aktører såsom WTO, Verdensbanken og IMF

3. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget har følgende rekommandation: Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet *att* vart annat år avlämna till rådet en rapport om globaliseringsutvecklingen och om de nordiska regeringarnas verksamhet i WTO, Världsbanken och Internationella valutafonden (IMF).

Ifølge forslagsstillerne viser en ny amerikansk undersøgelse at de nordiske lande hører til blandt de mest globaliserede i verdenen (også foran USA). Det refereres fra undersøgelsen, at de lande som kendetegnes af høj beskatning og relativt gennemregulerede samfundsfunktioner, højt uddannelsesniveau, veludviklet demokrati og generel lighed i samfundet, hører til blandt de mest globaliserede i verden. Det anføres endvidere at globaliseringen har forårsaget et alvorligt demokratiunderskud og at der de sidste 20 år er sket en magtforskydning således at FN's rolle er reduceret, mens institutioner som WTO, Verdensbanken og IMF har fået deres mandat udvidet.

Det har blandt andet givet anledning til demonstrationer og at medborgerorganisationer regelmæssigt forsøger at komme i dialog med disse institutioner. I flere af disse, har de nordiske lande ikke egne repræsentanter, men repræsenteres af en fælles nordisk, baltisk eller ligefrem europæisk talsmand. Den demokratiske og parlamentariske kontrol med disse institutioner anses derfor som meget svag.

Det anføres endvidere, at liberaliseringen og globaliseringen af den internationale økonomi ikke modsvares af et globalt "medborgarsamhälle" og at de internationale kapitalbevægelser nærmest står uden kontrol.

Slutteligt foreslås det at globaliseringsrapporten om de nordiske landes virksomhed i de 3 omtalte institutioner, kan gøres til genstand for debat på Nordisk Råds session.

4. Europaudvalgets debat om forslaget

I det følgende refereres hovedpointerne fra debatten, opdelt for og imod forslagets indhold og målsætning.

Imod forslagets vedtagelse

Peter Nyberg fra Finansministeriet i Finland, fremførte at de nævnte institutioner alle står under de respektive landes kontrol og dermed underlagt indirekte demokratisk indflydelse. Endvidere publicerer institutionerne store mængder information og rapporter om sin virksomhed

Reynoldh Furustrand (s), Sverige, bemærkede at han fra sin tid i et WTO-organ havde erfaret, at det altid var god parlamentarisk forankring (også for NGO'ere) og at Nordisk Råd ikke har tilstrækkelig politisk legitimitet til at udbede sig en sådan rapport.

Lennart Daléus (c), Sverige, bemærkede at WTO – i modsætning til IMF's og Verdensbankens mere statiske natur – er en meget bevægelig politisk organisation. I det real-politiske billede er der således tale om så mange "kinesiske æsker" at eksekutiv indflydelse er umulig.

Jouko Skinnari (sd), Finland, mente, at forslaget ikke burde vedtages før den nye struktur i Nordisk Råd er etableret. Han stillede samtidigt spørgsmålstegn ved hvilke merværdi man ville opnå med rapporten. Skinnari bemærkede desuden, at "rapporter" var blevet en modesag og at man i stedet kunne forestille sig at globalisering kunne være første punkt på dagsordenen under hvert møde. Han stillede slutteligt spørgsmål til hvor i den nye struktur disse emner skal behandles.

For forslagets vedtagelse

Peter Nyberg (ekstern ekspert), bemærkede at det kvantitative omfang af publikationer fra de 3 institutioner, gør det vanskeligt at kunne overskue informationen. At identificere de nordiske landes virksomhed blandt disse informationer må derfor anses som endnu mere vanskeligt.

Øystein Djupedal (SV), Norge, bemærkede at forslaget ikke adresserer "for eller imod globalisering", men derimod om distancen mellem borgere-regeringerne-institutionerne. Rapporten vil kunne medvirke til at løfte den nuværende sort/hvid-debat op på et kvalificeret niveau.

Endvidere bemærkede Djupedal, at rapporten kunne være led i at få Nordisk Råd engageret i emnet, således at Rådet bliver en del af den politiske virkelighed. Derfor er det vigtigt at der skabes en organiseret og kvalitativt debat om emnet.

Med reference til Furustrands kommentarer om demokratisk forankring, anførtes det at, IMF og Verdensbanken repræsenteres af topledelser som ikke er under demokratisk kontrol (de bør netop være uafhængige).

Steingrimur J. Sigfússon (VG), Island, erindrede først om at de 3 institutioner havde været udsat for stærk kritik. Han bemærkede derefter – med reference til Vismandsrapporten – at forslaget ligger i tråd med Rådets udenrigspolitiske rolle og at spørgsmålet om institutionerne bør sættes på dagsordenen på en regelmæssig og organiseret facon (med reference til Skinnariss kommentarer).

Endeligt bemærkede Ole Vagn Christensen (S), Danmark, (uden direkte reference til forslaget) at man burde have et fællesparlamentarisk forum for de 3 institutioner.

5. Europaudvalgets forslag

Europaudvalget foreslår, at

Nordisk Råd beslutter

at Præsidiet generelt er opmærksom på problemstillingen omkring globalisering og den demokratiske og parlamentariske kontrol med globale aktører såsom WTO, Verdensbanken og IMF

København den 29. oktober 2001

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Bendiks H. Arnesen (A)
Ole Vagn Christensen (S)
Lennart Daléus (c), vice ordförande
Per Erik Granström (s)
Per Kaalund (S), formand
Egil Møller (DF)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Inge Ryan (SV)
Jan Sahl (KrF)
Jouko Skinnari (sd)
Bernt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG)
Hasse Svensson (lib)
Peder Sønderby (V)
Hannu Takkula (cent)

Medlemsförslag

om nordisk rapportering om globaliserinsutvecklingen

(Väckt av vänstersocialistiska gruppen i Nordiska rådet)

Enligt en ny amerikansk undersökning hör de nordiska länderna till världens mest globaliserade länder. USA återfinns först på tolfte plats efter alla de nordiska länderna (utom Island). Det globaliseringsindex som använts mäter olika länders grad av användning av Internet och datateknik, utrikesresor, utrikessamtal, utrikeshandel, investeringar, kapitalflöden med mera. Det konstateras i undersökningen att särskilt de länder som kännetecknas av hög beskattning och relativt reglerade samhällsfunktioner, samt har en hög utbildningsnivå, väl utvecklad demokrati och jämlikhet är de mest globaliserade länderna i världen. Detta förvånar särskilt dem som ansett att den nordiska välfärdsmodellen är en belastning och ett hinder för denna typ av utveckling.

I Vismanspanelens rapport "Öppet för världens vindar" har globaliseringen och dess positiva och negativa konsekvenser fått en relativt central roll. Men även den rapporten underskattar det allvarliga demokratiunderskott som globaliseringen förorsakat. Under de senaste 20 åren har en tydlig global maktförskjutning skett; FN:s roll har starkt försvagats och WTO:s, Världsbankens och IMF:s mandat har utvidgats. Trots globaliseringens positiva konsekvenser har uppmärksamheten de senaste åren alltmer riktats mot särskilt medborgarrörelsernas berättigade kritik av bristen på insyn och demokratiska inslag i globaliseringsutvecklingen. Liberaliseringen och globaliseringen av den internationella ekonomin motsvaras inte av något globalt medborgarsamhälle och de internationella kapitalrörelserna står i det närmaste utom all kontroll.

Då Världsbanken, IMF och WTO ordnar möten följs de i hälarna av tiotusentals demonstranter och representanter för media från hela världen. Medborgarorganisationer i många länder försöker regelbundet föra dialog med regeringarnas representanter i dessa i dag mycket inflytelserika internationella organ. I några länder har också parlamenten börjat ställa krav på större insyn i hur dessa organ arbetar. I flera av dem har varje nordiskt land inte egen representation utan hela Norden och Baltikum representeras av en representant, och i många fall är det EU som för sina medlemsländers talan. Allmänt sett är den demokratiska och parlamentariska kontrollen av dessa organ mycket svag, och därför borde man bland annat inom det nordiska samarbetet gå in för att av regeringarna kräva en årlig rapport om globaliseringsutvecklingen. Denna kunde lämpligen debatteras vart annat år på Nordiska rådets session.

Mot bakgrund av det ovan nämnda föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vart annat år avlämna till rådet en rapport om globaliseringsutvecklingen och om de nordiska regeringarnas verksamhet i WTO, Världsbanken och Internationella valutafonden (IMF)

Köpenhamn 5 februari 2001

Charlotta Bjälkebring (v)
Øystein Djupedal (SV)
Jette Gottlieb (EL)
Lennart Gustavsson (v)
Outi Ojala (vänst)
Steingrimur J. Sigfüsson (VG)
Kristen Touborg (SF)

Medlemsförslag[1]

om befriande av renskötseln från drivmedelsskatt i Sverige och Finland

(Väckt av Hannes Manninen, Paula Lehtomäki, Mika Lintilä, Pehr Löv, Kari Myllyniemi, Hannu Takkula, Marja Tiura och Jan Erik Ågren)

En del av befolkningen i de norra delarna av Sverige och Finland bedriver renskötsel som sin huvudnäring. Renarnas betesområden är mycket vidsträckta, och renarna förflyttar sig mycket från ett område till ett annat, eftersom de inte uppföds på farmarvis. Vid sina renskötsel- och övervakningsuppgifter måste renskötarna göra långa resor med snöskoter och delvis också med bil.

Prishöjningarna på de driv- och smörjmedel som används för fortskaffningsmedlen har försatt renskötselföretagen i ett ekonomiskt nödläge. De höga priserna har alltför stor inverkan på hur renskötseln bedrivs. Då förflyttningen måste inskränkas till ett minimum, blir arbetets avkastning lidande framför allt i samernas hemtrakter, där avstånden är särskilt stora.

EU har inneburit att fiskerinäringen har fått återbäringsrätt på drivmedelsskatt såväl i Finland som Sverige. Återbäringsrätten ansluter till ett EU-direktiv som stadgar att havsfiskare som använder mineralolja på gemenskapens territorialvatten har möjlighet att till sänkt skattesats få drivmedel ur skattefria lager. Författningen utsträcktes senare till att gälla insjöfiskare, som i efterhand kan söka återbäring på den drivmedelsskatt de betalat. Jord- och skogsbruket har däremot principiellt använt drivmedel med lägre skattesats.

Kostnaderna för de drivmedel som årligen används i Finland inom rennäringen uppgår till 6,5 miljoner mark. Dessutom användes inom rennäringen i Finland lika mycket driv- och smörjmedel på arbetsresor med skåpbil. I Sverige har åtgången bedömts vara i samma storleksordning. Finlands och Sveriges renskötare har haft överläggningar om drivmedelsskattefrågan och kräver av sina länders regeringar att rennäringen befrias från drivmedelsskatt eller att ett system för återbäring av drivmedelsskatt skapas. Ett positivt beslut från regeringarna förutsätter dessutom ett godkännande från EU.

Till Sveriges regering har på våren 2001 i Nordiska rådet överlämnats en skriftlig fråga (E 2/2001), där det frågas om regeringen avser vidta åtgärder för att även för renskötare skapa ett system likt det som finns för havsfiskare och därigenom i samarbete med Finlands regering och Sveriges och Finlands rennäringsrepresentanter befria rennäringen från drivmedelsskatt.

Enligt svar från finansminister Bosse Ringholm tas frågor rörande beskattning av arbetsmaskiner i Sverige upp i den trafikskattekommitté som tillsätts inom den närmaste tiden och varom informerades i budgetförslag för år 2001. Av det skälet är finansminister Ringholm nu inte beredd att framlägga några särskilda förslag om ändring av drivmedelsbeskattningen för fordon som används inom rennäringen.

Då det står helt klart att medborgarna i Norden och EU behandlas ojämlikt i detta avseende, är det motiverat att i första hand granska den praxis som tillämpas. Renskötarna borde få samma förmåner som till exempel yrkesfiskarna när det gäller skattelättnader för drivmedel.

[1] Skriftlig trukket tilbake av forslagsstiller 13. september 2002

Mot bakgrund av ovanstående föreslås det att

Nordiska rådet rekommenderar Sveriges regering och Finlands regering

att regeringarna tillsammans med representanter för Sveriges och Finlands rennäringsrepresentanter vidtar åtgärder för att det drivmedels- och smörjmedels-beskattningssystem som finns inom havsfisket skall tillämpas även inom rennäringen samt att systemet skall godkännas av EU

Oslo den 2 april 2001

Hannes Manninen (cent)
Paula Lehtomäki (cent)
Mika Lintilä (cent)
Pehr Löv (sv)
Kari Myllyniemi (cent)
Hannu Takkula (cent)
Marja Tiura (saml)
Jan Erik Ågren (kd)

Miljö- och naturresursutskottets betänkande

Medlemsförslag om införsel av hundar och katter till Sverige och Norge

(Medlemsförslag, se s. 296)

1. Förslag

Miljö- och naturresursutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att utreda behovet av en harmonisering av de nordiska ländernas nationella bestämmelser om införsel av hund och katt för att underlätta rörelsefrihet i Norden

2. Bakgrund

Miljö- och naturresursutskottet har vid sitt möte i Reykjavik den 15 april 2002 slutbehandlat medlemsförslag A 1265/miljö om införsel av hundar och katter till Sverige och Norge, väckt av mittengruppen.

3. Föreliggande EU-förslag om icke kommersiell transport av djur

Inom EU behandlas ett förslag till djurhälsovillkor som skall tillämpas vid förflyttning av sällskapsdjur mellan medlemsstater samt från tredje land. Hundar och katter som förs mellan medlemsstater skall enligt förslaget vara vaccinerade mot rabies senast 30 dagar före transporten. Vid införsel från icke rabies-fria tredje länder skall blodprov tas tidigast 30 dagar efter vaccinationen och senast 6 månader före transporten för att kontrollera rabiesvaccinets verkan. Storbritannien, Irland och Sverige föreslås få kräva blodprov även vid införsel från medlemsstaterna eftersom dessa länder är klassade som rabiesfria. Enligt förslaget får bl.a. fåglar, fiskar, reptiler och insekter förflyttas utan särskilda djurhälsovillkor. För de djurslag som inte nämns i förslaget gäller nationella regler. Länder som har en särskild djurhälsosituation föreslås få ansöka hos kommissionen om tilläggsgarantier för att få ställa ytterligare djurhälsokrav.

Europaparlamentets miljöutskott har föreslagit en övergångsperiod på åtta år för att gradvis ersätta märkning med elektroniska mikrochips som identifieringsmetod. Den senare är en effektivare identifieringsmetod och även ett mer humant sätt att behandla djur. På motsvarande sätt föreslås det att de länder som för närvarande inte godkänner märkning som en giltig identifieringsmetod skall kunna kräva elektroniska mikrochips under övergångsperioden.

4. Remissvar

Medlemsförslaget har remitterats till följande organisationer:

Danmark: Sekretariatet for Ministeren for Nordisk Samarbejde, Danske Torpare, Foreningen Norden
Finland: Jord- och skogsbruksministeriet, Tullstyrelsen, Finlands veterinärförbund, Finlands kennelförbund
Island: Landbúnaðárráðuneytið/Lantbruksministeriet, Yfirdýralæknir/Veterinärämbetet, Hunaræktarfélag Íslands/Kennelklubben, Hundavinafélag Íslands/Hundägarförbundet, Kattavinafélag Íslands/Kattägarförbundet
Norge: Toll- og avgiftsdirektoratet, Veterinærinstituttet, Norsk Kennel Klub, Norske rasekattklubbers riksforbund
Sverige: Tullverket, Jordbruksverket

Följande svar föreligger:

Danmark

Fødevareministeriet DK: Man hänvisar till EU- Kommissionens förslag och påtalar att man från dansk sida gärna ser området harmoniserat på EU-nivå. Man motsätter sig dock inte en nordisk utredning i den mån, den skulle kunna bidraga till en mer enhetlig harmonisering än den, som innefattas av förordningsförslaget.

Foreningen af Danske Torpare: Man påpekar att restriktionerna angående införsel av hund/katt (till Sverige) är av två typer: dels krav på vaccination med blodprovskontroll, dels krav om ett friskintyg, utfärdat av veterinär, vilket normalt max får vara 10 dagar gammalt. Dessutom finns ytterligare ett krav i form av en tillåtelse om införsel från Jordbruksverket (vilket tar en månad att få).

För den som endast reser enstaka gånger är kravet om vaccination ett besvärligt och dyrt hinder. För pendlare utgör vaccinationskravet en "engångsinvestering", som inte innebär något väsentligt besvär. Däremot medför kravet om friskintyg betydliga besvär och utgifter.

Man föreslår en differentiering mellan engångsresande och pendlare, på så sätt att kravet om vaccination for engångsresande bortfaller så länge det inte finns rabies i Danmark, men att de också i fortsättningen skall ha friskintyg. Vad gäller pendlare med regelmässigt vaccinerade djur kunde kravet om friskintyg bortfalla och det kunde utfärdas ett pendlarpass med ettårig giltighet. Ett sådant pass skulle också betyda att man inte behövde medföra samtliga attester i original.

Finland

Jord- och skogsbruksministeriet: Man anser att eftersom kommissionsförslaget är under arbete är det inte ändamålsenligt att stifta nationella bestämmelser om transporter av sällskapsdjur. Efter att EU-lagstiftningen trätt i kraft binder det Finland och Sverige samt via EES-fördraget även Norge.

Tullstyrelsen har inget att anföra.

Finlands Veterinärförbund r.f.: Veterinärförbundet anser att identitetsmärkning av djuren, med microchip eller tatuering, är en viktig metod för att säkerställa att ifrågavarande djur har fått de vaccinationer som har antecknats i intyget. På grund av smittorisken anser förbundet också det vara viktigt med veterinärundersökning innan resan. För att underlätta djurens rörlighet från ett nordiskt land till ett annat anser förbundet att det vore bra att utreda hur de internationella bestämmelserna om djurens rörlighet i de nordiska länderna kunde likriktas.

Suomen Kennelliitto-Finska Kennelklubben rf: Understöder förslaget om harmonisering av de nordiska ländernas nationella bestämmelser för att underlätta hundars och katters och deras ägares rörelsefrihet.

Island

Landbúnaðárráðuneytið/Lantbruksministeriet: Ministeriet hänvisar till Yfirdýralæknir/Överdjurläkaren som påtalar att p.g.a. Islands belägenhet och det faktum att sällskapsdjurens hälsa är bättre i Island än i Skandinavien anser man det inte möjligt att harmonisera reglerna om införsel med andra nordiska länder.

Hunda- og kattavinafélagið/Hund- och kattägarförbunden: Stödjer att behovet utreds av en harmonisering av de nordiska ländernas nationella bestämmelser för införsel av hund och katt.

Norge

Toll- og avgiftsdirektoratet har inget att erinra mot att behovet utreds av en harmonisering av de nordiska ländernas nationella bestämmelser för införsel av hund och katt.

Veterinærinstitutet: Man anser att så länge Finland använder vaccination som förebyggande åtgärd, indikerar faktiskt detta att det finns en viss risk för rabiessmitta i Finland.

Man är dock positiva till en utredning med sikte på en harmonisering av de nationella bestämmelserna gällande detta område. Det är bl.a. viktigt att Norge och Sverige har likartade bestämmelser vad gäller av införsel av familjedjur.

Norsk Kennel Klub: Man påpekar att resultatet av en harmonisering inte får bli en ökad smittrisk i Norge. Man framhåller att mellan Norge och Sverige finns inga restriktioner och anser mot den bakgrunden att en harmonisering av reglerna mellan Norge och Sverige är önskvärd. Vidare påtalas att sedan 1994 är reglerna för införsel/återförsel transport av hund och katt till Norge och Sverige från andra EU/EFTA-länder väsentligt underlättade. Norge har slopat kravet om införselstillstånd, men Sverige har bibehållit detta krav. Detta medför att hund och katt från t.ex. Danmark kan komma in i Norge utan införselstillstånd och sedan föras till Sverige där det inte är någon kontroll av eller restriktioner för djur som kommer från Norge. Men för att kunna resa till Norge via Sverige måste de söka införselstillstånd hos svenska myndigheter för att komma hem till Norge, Detta uppfattas som besvärligt och föga ändamålsenligt.

Norske rasekat klubbers riksforbund: Man stödjer fullt ut förslaget om en harmonisering av reglerna. Man påpekar behovet av att reglerna för katt och hund likställs.

Sverige

Jordbruksverket: Verket hänvisar till att man för närvarande arbetar med en gemensam EU-lagstiftning på detta område. Att harmonisera de nordiska ländernas nationella bestämmelser om införsel av hund och katt verkar därför inte vara nödvändigt.

5. Miljö- och naturresursutskottets synpunkter

Det har förts framgångsrika kampanjer för vaccination mot rabies, vilket lett till att antalet fall av rabies hos katter och hundar i EU gått ner från 499 fall 1991 till 5 fall 1998. Som ett resultat av detta har man avskaffat systemet med sexmånaderskarantän i Storbritannien och Sverige för djur från vissa länder. Fall av rabies som upptäcks i EU har i dagens läge sitt upphov i områden utanför EU där rabies fortfarande är en utbredd sjukdom, och därför föreslås striktare kontroller för djur från länder i sådana områden.

Utskottet noterar att EU:s bestämmelser om förflyttningar av sällskapsdjur utan kommersiellt syfte skall vara enhetliga senast under 2002. EU:s nya bestämmelser ger klara regler för transporter av katter och hundar inom EU och vissa tredje länder. Grundförutsättningen är att djuret kan identifieras, att det har vaccinerats och att dess immunitet kontrollerats högst sex månader före resan.

Utskottet noterar att de myndigheter och organisationer som yttrat sig har delade meningar om behovet av harmonisering. Vissa hänvisar till de kommande EU-reglerna och menar att dessa fullt ut bör gälla mellan de nordiska länderna, ett flertal menar dock att möjligheterna till ytterligare nationell harmonisering bör prövas, bl.a. mellan Norge och Sverige.

Utskottet noterar synpunkten att olikheterna i reglerna för införselstillstånd i Norge respektive i Sverige leder till en olikartad behandling. Hund och katt från t.ex. Danmark kan komma in i

Norge utan införselstillstånd och sedan föras till Sverige där det inte är någon kontroll av eller restriktioner för djur som kommer från Norge. Men för att kunna resa med hund eller katt från Danmark till Norge via Sverige måste man söka införselstillstånd hos svenska myndigheter för att komma hem till Norge. Utskottet finner denna skillnad mellan länderna svår att motivera och föga ändamålsenlig.

Utskottet är mot denna bakgrund enig med förslagsställarna att det finns behov av att utreda behovet av en harmonisering av de nordiska ländernas nationella bestämmelser om införsel av hund och katt för att underlätta rörelsefrihet i Norden.

Miljö- och naturresursutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att utreda behovet av en harmonisering av de nordiska ländernas nationella bestämmelser om införsel av hund och katt för att underlätta rörelsefrihet i Norden.

Reykjavik 15 april 2002

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Tuija Brax (gröna)
Ruth Heilmann (S)
Bent Høie (H)
Marianne Jelved (RV)
Ola Karlsson (m), vice ordförande
Øyvind Korsberg (FrP)
Åsmund Kristoffersen (A), leder
Ewa Larsson (mp)
Kaj Larsson (s)
Paula Lehtomäki (cent)
Inge Ryan (SV)
Kristen Touborg (SF)

Medlemsförslag

om införsel av hundar och katter till Sverige och Norge

(Väckt av mittengruppen i Nordiska rådet)

Den fria rörligheten mellan de nordiska länderna är idag i viss mån begränsad för personer med hund eller katt. Den egentliga restriktionen gäller främst hundarnas rörelsefrihet mellan de nordiska länderna, men inte sällan påverkar restriktionen indirekt hundägaren. Hundägare har upplevt, att Sverige och Norge tillämpar alltför stränga regler beträffande införsel av hundar till respektive land. Frågan har även behandlats i Europaparlamentet. Enligt parlamentet är frågan en nationell angelägenhet och varje medlemsland kan själv bäst definiera vilket behov av minimiskydd föreligger. Således finns det inget behov av harmonisering av bestämmelserna i Europa. När det gäller de nordiska länderna är bestämmelserna om införsel av hund och katt respektive olika stränga. De nordiska länderna borde kunna harmonisera sina bestämmelser så att rörelsefriheten för hundar och katter och således även indirekt för dessa djurägare kunde underlättas.

Om en hund eller katt skall föras till Sverige idag måste man uppvisa ett giltigt vaccinationsintyg och ett blodprovsintyg. För att vaccinationen skall vara giltig enligt de svenska bestämmelserna måste hunden vara minst tre (3) månader gammal när vaccinationen ges. Därefter måste man vänta ytterligare fyra (4) månader förrän man tar ett blodprov. Hela denna process är både kostsam och lång för hundägaren. Också för katten gäller huvudregel att den skall vara vaccinerad mot rabies och den sista vaccinationen skall vara utförd inom ett år och 45 dagar före införseln. I motsats till Sverige och Norge tillämpar exempelvis Finland och Danmark betydligt mildare regler när det gäller införsel av hund och katt.

Med beaktande att det inte förekommit rabies i Finland sedan 1988–1989 ter sig de svenska och norska reglerna stränga. Finland har varit fri från rabies sedan 1989. Vaccination mot rabies har gjorts sedan lång tid tillbaka och risken för att en hund eller katt i Finland skulle bära på rabies är obefintlig.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda behovet av en harmonisering av de nordiska ländernas nationella bestämmelserna om införsel av hund och katt för att underlätta rörelsefrihet i Norden

Västerås den 25 september 2000

Paula Lehtomäki (cent)
Pehr Löv (sv)
Hannes Manninen (cent)
Petri Neittaanmäki (cent)
Aulis Ranta-Muotio (cent)

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

Medlemsförslag om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen

(Medlemsforslag, se s. 299)
(Reservation se s. 298)

1. Indstilling

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår

> *at* Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af Medlemsförslag om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen (A 1271/medborger)

2. Baggrund

Medborger- og forbrugerudvalget har ved sit møde i Oslo den 29. januar 2002 og i Reykjavik den 15. april 2002 behandlet Medlemsförslag om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen (A 1271/medborger).

3. Medlemsforslaget

Forslaget, stillet af Dem Konservative Gruppe, tager udgangspunkt i de voldsomme demonstrationer som fandt sted ved EU topmødet i Gøteborg i Sverige i juni 2001 og betragter begivenhederne som angreb på det åbne demokratiske samfund, frihandel og internationalt samarbejde. Dette er i modsætning til de principper som nordisk samarbejde er baseret på.

4. Behandling af medlemsforslaget

Den Konservative Gruppe præsenterede forslaget ved Medborger- og Forbrugerudvalgets møde i Oslo den 29. januar 2002. Repræsentanter fra de øvrige partigrupper støttede ikke forslaget. Dette var hovedsagelig på grundlag af at forslagets målsætning allerede var en del af den offentlige debat og at regeringerne ikke skulle påtage sig rollen at tage initiativ til den kampagne forslaget indebærer.

5. Konklusion

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår

> *at* Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af Medlemsförslag om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen (A 1271/medborger)

Reykjavik 15. april 2002

Bendiks H. Arnesen (A)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Ann-Marie Fagerström (s)
May-Helen Molvær Grimstad (KrF)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Ester Larsen (V)
Mika Lintilä (cent)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Heli Paasio (sd)

Reservation

Det nordiska samarbetet har varit en viktig hörnsten i byggandet och värnandet av de öppna samhällena i Norden samt bidragit till att öka medborgarnas valfrihet. Men varken frihet, öppna samhällen eller demokrati är självklarheter. De måste ständigt försvaras och stärkas.

Tendenser som motsätter sig öppna samhällen har under den senaste tiden speciellt kommit i uttryck hos grupper vars ledstjärna har varit angrepp mot frihandel. Därför skulle det vara lämpligt att genomföra en informations- och upplysningskampanj om värdet av öppenhet, frihandel och internationellt samarbete då Nordiska rådet fyller 50 år.

Den konservativa gruppen föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att genomföra en informations- och upplysningskampanj om värdet av öppenhet, frihandel och internationellt samarbete

Reykjavik 15. april 2002

Christel Anderberg (m)
Sverre Hoddevik (H)
Marja Tiura (saml)

Medlemsförslag

om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen

(Väckt av den konservativa gruppen i Nordiska rådet)

Vid EU toppmötet i Göteborg i Sverige i juni upplevde vi återigen hårda angrepp på det öppna demokratiska samhället, angrepp på frihandel och rivande av gränshinder.

Mötet i Göteborg var ett i raden av möten mellan företrädare för olika länder som hindrats och saboterats. Tidigare har vi sett motsvarande i Seattle, Prag med flera ställen.

Göteborgsmötet blev en dyster uppvisning i oprovocerad vandalisering och sönderslagning. Polisen blev beskjuten med finkalibriga vapen. Gatstenar kastades med förstörelse och misshandel som följd. En kommandocentral upptäcktes vilken som hade som direkt syfte att leda och samordna attackerna. Ett stort antal demonstranter uppträdde maskerade i syfte att försvåra identifiering vid brottsutredningarna. Flera av demonstranterna har visat sig vara handelsresande i slutenhet och våld, beredda att ta till metoder som leder till omfattande förstörelse och misshandel och även kunnat leda till död.

Syftet från dessa grupper är att stoppa globalisering, hindra frihandel och att införa nya tullar. De vill provocera fram sådant som kan uppfattas som polisbrutalitet för att legitimera sina egna metoder. Deras verksamhet skadar öppenheten och det demokratiska samhället.

Det framgångsrika nordiska samarbetet har handlat om att underlätta fri rörlighet och handel och värna det öppna demokratiska samhället. Nordiska rådets arbete handlar om motsatsen till såväl demonstranternas slagord som metoder. Varken frihet, det öppna demokratiska samhället eller frihandel är självklara. De måste ständigt försvaras och stärkas. Det framgångsrika nordiska samarbetet kan här tjäna som ett gott exempel.

Mot ovanstående bakgrund föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att genomföra en informations- och upplysningskampanj om värdet av öppenhet, frihandel och internationellt samarbete

Åbo den 24 september 2001

Eero Akaan-Penttilä (saml)
Christel Anderberg (m)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Leena Harkimo (saml)
Chris Heister (m)
Lars Hjertén (m)
Kaj Ikast (KF)
Jógvan við Keldu (Ff)
Ola Karlsson (m)
Eva Møller (KF)
Petri Salo (saml)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Jari Vilén (saml)

Næringsudvalgets betænkning

Medlemförslag om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en gemensam valuta orsakar för det nordiska samarbetet

(Medlemsforslag, se s. 302)
(Reservation, se s. 301)

1. Indstilling

Næringsudvalget foreslår,

> *at* Nordisk Råd ikke foretager sig yderligere i anledning af Medlemsförslag om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en gemensam valuta orsakar för det nordiska samarbetet (A 1273/näring)

2. Forslagets indhold

Forslaget er rejst af Den Konservative Gruppe i Nordisk Råd og blev første gang behandlet på Næringsudvalgets møde i januar 2002. På baggrund af forslagets særegne karakter, besluttede udvalget efterfølgende at forslaget ikke skulle sendes i traditionel høring, men at man i stedet valgte at indkalde eksterne eksperter til en høring i udvalget ved dets møde i juni 2002. Nærværende betænkning er udarbejdet på baggrund af diskussionerne på denne høring.

Forslaget tager udgangspunkt i det forhold, at Norden i dag har 5 forskellige valutaer og dermed står uden den vitamininjektion som den fælles europæiske valuta er ensbetydende med.

Ifølge forslagsstillerne har fraværet af en fælles valuta alvorlige og vidtgående følger for det nordiske samarbejde og man ønsker derfor at igangsætte en udredning over konsekvenserne for det nordiske samarbejde samt de udgifter det medfører for borgere og virksomheder.

3. Resume af høringen i udvalget

Til høringen i udvalget var indkaldt Finlands Rigsbank, Olli-Pekka Lehmussaari og Niels Kærgaard, tidligere Overvismand i det danske Økonomiske Råd, Danmark.

Det fremgik som en del af debatten af indførslen af Euroen har skabt prisgennemsigtighed på markedet, hvilket har bidraget til stabile markedsforhold og forbedret forbrugernes beslutningsgrundlag.

Endvidere synes det også klart af Euroen har bidraget til at starte en positiv spiral omkring pris-løn-inflationsudviklingen. Endeligt har det øget konkurrencen mellem banker og slutteligt blev det pointeret at de små og mellemstore virksomheder har klaret overgangen til Euroen relativt ubesværet.

Europrojektet er dog af så ny makroøkonomisk karakter, at det endnu ikke er muligt at udrage nogle valide konklusioner med hensyn til negative/positive resultater. I tilslutning hertil pointeredes det, at gevinsterne ved Den Økonomiske og Monetære Union må beskrives som små og sikre, eksempelvis afskaffelse vekselgebyrer og kurssikring.

Ved de foregående møder i udvalget og ved høringen, diskuteredes mulige metoder og fremgangsmåder for en udredning.

Det generelle indtryk fra disse diskussioner var, at det ikke har været muligt at nå frem til en hverken politisk, økonomisk eller metodisk neutral model for hvorledes en udredning skulle kunne gennemføres.

Der blev udtrykt synspunkter om at udredningen – for at kunne være politisk og økonomisk neutral – skulle gennemgå både erfaringer og resultater fra Eurolande og fra lande som ikke deltager i Euroen og heri se på både negative og positive resultater.

Dette arbejde syntes umiddelbart af så omfattende og kompleks karakter, at det ikke ville give mening at gennemføre udredningen på baggrund af det fremsatte forslag.

4. Konklusion

Det er udvalgets overordnede holdning, at den europæiske økonomiske udvikling, herunder implementering og udvikling af det fælles valutariske samarbejde, er af overordentlig vigtig betydning for de nordiske lande, deres økonomier, virksomheder og borgere. Derfor bør Nordisk Råd – og hermed Næringsudvalget – fortsat søge at skabe politisk fokus og debat omkring den Europæiske Økonomiske og Monetære Union.

Det forekommer dog tvivlsomt om medlemsforslag A 1273/näring i sin nuværende udformning, kan bidrage til denne målsætning og endeligt synes det meget vanskeligt at skabe klarhed over hvorledes en udredning som beskrevet i forslaget, kan gennemføres med tilstrækkeligt politisk, økonomisk og metodisk validitet.

Næringsudvalget foreslår,

> *at* Nordisk Råd ikke foretager sig yderligere i anledning af Medlemsförslag om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en gemensam valuta orsakar för det nordiska samarbetet (A 1273/näring)

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

Reservation

Udvalgets medlemmer af Den Konservative Gruppe i Nordisk Råd reserver sig imod udvalgets beslut og foreslår at

> Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
>
> *att* sätta igång en utredning över konsekvenserna av avsaknaden av en gemensam valuta för det nordiska samarbetet samt de utgifter detta orsakar för medborgare och företag

Stockholm den 24 september 2002

Carl Fredrik Graf (m)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Medlemsförslag

om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en gemensam valuta orsakar för det nordiska samarbetet

(Väckt av den konservativa gruppen i Nordiska rådet)

Integrationen i den Europeiska unionen tar vid nästa årsskifte ett synligt steg framåt då elva medlemsländer i EU tar i bruk euron, den gemensamma europeiska valutan. I de länder som kan bli delaktiga av den gemensamma valutan, kommer euron att underlätta betydelsefullt handeln och människornas rörlighet. Dessutom skapar en gemensam och stark europeisk valuta en länge eftertraktad stabilitet på penningmarknaden. Ytterligare har den gemensamma valutan ett omätligt symbolvärde för samhörigheten inom EU.

Norden använder sig idag av fyra olika kronor och en mark. Efter årsskiftet har vi fortsättningsvis fem olika valutor, endast marken har bytts ut till euro.

Eftersom endast Finland av de nordiska EU-länderna har beslutat att delta i valutaunionen blir det nordiska samarbetet och handeln utan den vitamininjektion som en gemensam valuta erbjuder. Danmarks och Sveriges obeslutsamhet i valutafrågan skadar och skapar onödiga svårigheter och hinder bland annat för ländernas konkurrensförmåga, penningtrafik, företagens samarbete och handeln mellan de nordiska länderna. Dessutom vilar Nordens inflytande i EU i frågor kring valutaunionen enbart på Finlands ansvar. Avsaknaden av en gemensam valuta orsakar för det nordiska samarbetet allvarliga och vittgående följder vilka inte har undersökts tillräckligt.

Med hänvisning till det ovanstående föreslås att,

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att sätta igång en utredning över konsekvenserna av avsaknaden av en gemensam valuta för det nordiska samarbetet samt de utgifter detta orsakar för medborgare och företag

Kungälv den 25 juni 2001

Eero Akaan-Penttilä (saml)
Christel Anderberg (m)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Chris Heister (m)
Lars Hjertén (m)
Kaj Ikast (KF)
Hjálmar Jónsson (Sj)
Ola Karlsson (m)
Jógvan við Keldu (Ff)
Svein Ludvigsen (H)
Eva Møller (KF)
Kent Olsson (m)
Petri Salo (saml)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Sonja Sjøli (H)
Jari Vilén (saml)

Presidiets betänkande

Medlemsförslag om "ett handslag till Västnorden"

(Utskottens uttalanden, se Bilaga s. 307)
(Medlemsförslag, se s. 313)

1. Presidiets förslag

Presidiet föreslår, att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att genomföra en systematisk kartläggning av aktuella frågeställningar inom ramen för "Västnorden i det nordiska samarbetet" i syfte att etablera ett underlag för en dialog mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet, med början år 2003, kring samarbetets framtida inriktning och prioriteringar och i arbetet beakta de synpunkter som framförs i presidiets betänkande över Medlemsförslag om "ett handslag till Västnorden" (A 1275/presidiet)

2. Medlemsförslaget

Medlemsförslaget om "ett handslag till Västnorden" (A 1275/presidiet) är väckt av mittengruppen i Nordiska rådet den 25 september 2001. I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att:

- intensifiera insatserna för att i Norden och i Europa uppmärksamma och sprida kännedom om Västnordens särart i fråga om såväl dess natur som dess kultur
- att vidta åtgärder för att ytterligare stärka ställningen för och kunskapen om de små västnordiska språken och ursprungsbefolkningens språk
- bidra till att Västnorden får utveckla en turism knuten till natur- och kulturupplevelser genom stöd till småföretag, bättre marknadsföring och försäljning
- vidta åtgärder för att ytterligare uppmärksamma mekanismerna bakom och förebygga de allt allvarligare konsekvenserna för Västnordens sårbara natur av de havs- och luftburna klimatförändringar och miljöfarliga utsläpp som drabbar Västnorden
- bidra till att förbättra kommunikationerna till och från Västnorden båda vad gäller pris och turtäthet

Med hänsyn till medlemsförslagets tvärsektoriella och internationella karaktär hänvisades förslaget till presidiet. Förslaget behandlades i mötena den 10 december 2001, den 26 juni 2002, den 24 september 2002 samt den 9 oktober 2002. Presidiet beslöt att inte remissbehandla förslaget, men inhämta uttalanden från Kultur- och utbildningsutskottet, Miljö och naturresursutskottet samt Näringsutskottet, se Bilaga.

3. Presidiets konklusion

Västnorden är ett vitt begrepp som används i flera skilda sammanhang. Vid mötet den 26 juni 2002 diskuterade presidiet medlemsförslaget med utgångspunkt i den nordliga regionala utvecklingen och de många aktörerna i den nordliga regionen och Nordens västliga område. I diskussionen efterlystes ett framtidsperspektiv på nordiskt samarbete och Västnorden bl.a. med hänsyn till att både det europeiska samarbetet och det nordiska samarbetet är upptaget av Den nordliga dimensionen. En belysning av Västnorden i ett större perspektiv ansågs kunna bli en viktig utmaning för utvecklingen av det nordiska samarbetet. Presidiet återvände till diskussionen vid septembermötet och efterlyste ett konkret förslag till en koncentrerad rekommendation.

Det finns olika synvinklar och samarbetsområden om Västnorden i det nordiska samarbetet bl.a. det nordiska samarbetet i Västnorden, inom ramen för Helsingforsavtalet; Nordiska ministerrådets samarbete med kustområdena i grannländerna till Västnorden; ett eget västnordiskt samarbete utanför det nordiska samarbetet t.ex. Västnordiska rådet; och ett eget västnordiskt samarbetet med Västnordens grannområden/grannländer.

Dryftelserna om Västnorden har även sammanhang med diskussionen om det regionala Norden och samarbetet med andra internationella samarbetsorganisationer i Norden, närområdena och Europa.

Västnorden uppfattas generellt som Island, Färöarna och Grönland. Men det är inte lika självklart om de kringliggande havsområdena ingår i Västnorden eller om deras grannländer, närliggande ögrupper och grannområdenas kustområden, hör till Västnorden.

En annan uppfattning av Västnorden avser de särskilda miljöförhållandena, klimatet, kulturerna och kulturernas och näringarnas nära samband. Och Västnorden framställs ibland även som en del av Nordens närområde.

Presidiet menar att det är i rådets intresse att bidra till att göra den västnordiska dagordningen ännu starkare och skapa samband och sammanhang i det västliga området i Norden – i utrikes- och säkerhetsrelaterade frågor och i internationella frågor, i Den nordliga dimensionen, Arktiska fönstret och den regionala utvecklingen i den nordliga regionen.

Flera aktörer finns på olika nivåer i det nordliga området: Internationella och globala aktörer (Världsbanken, WTO, WHO m.fl.); Arktiska rådet; Nordiska samarbetets organisationer, institutioner och stödordningar (NR, NMR, NIB, NoPEF, handlingsplaner och samarbetsprogram m.m.); regeringar, självstyrande områden, parlament, Västnordiska rådet, regioner, kommuner, diverse organisationer, olika projekt, EU/EES (nordliga dimensionen, Arktiskt fönster, diverse EU-program och stödordningar) som givetvis har inflytande på omfattningen av nordiska initiativ och nordiskt samarbete i den nordliga regionen och inom Västnorden.

Ett handslag, som märks till Västnorden, innebär också en press på ökade kontakter mellan dessa aktörer. Förnyade och ökade insatser och utbyte mellan det nordiska samarbetet och andra regionala samarbetsorganisationer i Norden och dess närområden ska skapa större nordisk nytta, öka det nordiska intresset och bidra till bättre användning av det nordiska samarbetets resurser. För rådets del är det viktigt att de formella kontakterna mellan Nordiska rådet och Västnordiska rådet upprätthålls och att organisationerna informerar ömsesidigt om sina beslut. Rådet föreslås fortsatt vara uppdaterat med Arktiska rådet, där Island har ordförandeskapet år 2002–2004, Arctic University och Stofnun Vilhjálms Stefánssonar (Stefansson Arctic Institute).

Medlemsförslaget tar upp väsentliga frågeställningar om Västnorden som region i Norden, Västnorden i förhållande till Den nordliga dimensionen och utvecklingen av det regionala Norden i ett europeiskt perspektiv. Frågeställningen är synnerligen aktuell för det nordiska samarbetet i ljuset av den kursändring samarbetet fick i och med beslutet 2001 om en Ny nordisk dagordning.

I medlemsförslaget efterfrågas ett handslag till Västnorden bl.a. genom stöd till särskilda områden: språk, kultur och ungdomsutbyte, kommunikationer, miljö, natur och turism. Tre av Nordiska rådets utskott – Kultur- och utbildningsutskottet, Miljö- och naturresursutskottet och Näringsutskottet – har till Presidiet lämnat förtjänstfulla och nyttiga synpunkter på medlemsförslaget. I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommendar Nordiska ministerrådet:

- att intensifiera insatserna för att i Norden och i Europa uppmärksamma och sprida kännedom om Västnordens särart i fråga om såväl dess natur som dess kultur
- att vidta åtgärder för att ytterligare stärka ställningen för och kunskapen om de små västnordiska språken och ursprungsbefolkningens språk
- att vidta åtgärder för att ytterligare uppmärksamma mekanismerna bakom och förebygga de allt allvarligare konsekvenserna för Västnordens sårbara natur av de havs- och luftburna klimatförändringar och miljöfarliga utsläpp som drabbar Västnorden
- att bidra till att Västnorden kan utveckla en turism knuten till natur- och kulturupplevelser genom stöd till småföretag, bättre marknadsföring och försäljning
- att bidra till att förbättra kommunikationerna till och från Västnorden båda vad gäller pris och turtäthet

Presidiet är i likhet med utskotten enigt i att de områden som medlemsförslaget omfattar är viktiga och i flera avseenden potentiella utvecklingsområden. Områdena är högt prioriterade i det nordiska samarbetet, och har varit aktuella i dialogen mellan Nordiska rådet och Västnordiska rådet.

Däremot menar presidiet att de föreslagna åtgärderna i medlemsförslaget, på denna tidpunkt, bör banas väg till åtgärder på annat sätt än rekommendationsvägen. I den nya organisationsstrukturen "Ny nordisk dagordning" läggs det stor vikt vid nya former för det nordiska samarbetet och bl.a. ökad dialog mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet med direkt dialog mellan utskott och fackministrar. Presidiet vill därför uppmana utskotten att använda möjligheten till dialog med ministersidan, redan vid den 54:e sessionen, där Presidiet föreslår att Västnorden får en särskild dagordningspunkt. Utskotten uppmanas också till att i respektive verksamhetsplaner år 2003 sätta Västnorden på utskottens agenda och få till stånd dialog med respektive fackministrar om de områden och åtgärder som föreslås i medlemsförslaget. Presidiet påpekar vidare vikten av att utskotten fortsatt kommer med inspel till ministerrådet om aktuella handlings- och samarbetsprogram t.ex. Det arktiska samarbetsprogrammet, vars övergripande målsättningar har beröringspunkter med medlemsförslaget samt fortsatta inspel om bärkraftig utveckling.

Presidiet vill särskilt nämna Kultur- och utbildningsutskottets förtjänstfullt utarbetade uttalande med förhoppning om att utskottet redan vid den 54:e sessionen får möjlighet att ta upp sina förslag i mötet med kulturministrarna samt med utbildningsministrarna.

Presidiet ser härutöver ett stort behov för ett fastare handslag som innebär en längre gående koordinerad insats mellan aktörerna på det internationella området med de olika aktörerna i den nordliga regionen.

De sista åren har det kommit politiska signaler om fokusering på Västnorden, bl.a. både i det isländska ordförandeskapsprogrammet till Nordiska ministerrådet 1999 samt i Ny nordisk dagordning 2001.

Presidiet är positivt inställt till ett handslag till Västnorden – men anser samtidigt att det behövs en belysning på vad det nordiska samarbetet menar med Västnorden i det nordiska samarbetet och vilka särskilda frågeställningar som kan knytas till Västnorden.

Presidiets klara mening, i likhet med förslagsställarna, är att Västnorden utgör en fullvärdig del av det nordiska samarbetet och att Västnorden står fortsatt centralt inom det nordiska samarbetet och inom Nordiska rådet.

Uppfattningen om att Västnorden är politiskt underskattad eller att det nordiska samarbetet kan komma att falla sönder i en östlig respektive en västlig del ska tas på allvar och belysas.

Visar det sig riktigt att det råder en obalans i det nordiska samarbetet mellan öst och väst är det synnerligen viktigt att ta till åtgärder som motverkar utvecklingen och upprätthåller balansen.

För att komma vidare med ett handslag till Västnorden behövs överordnade politiska värderingar av aktuella relaterade frågeställningar som kan leda fram till strategiska överväganden för en samnordisk insats.

Presidiet föreslår därför att det inom ministerrådet genomförs en systematisk kartläggning av frågeställningar relaterade till "Västnorden i det nordiska samarbetet" i syfte att etablera ett underlag för en dialog, med början år 2003, mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet kring samarbetets framtida inriktning och prioriteringar och att ministerrådet i detta arbete beaktar de synpunkter som framförs i presidiets betänkande över medlemsförslag om "ett handslag till Västnorden" (A 1275/presidiet).

Presidiet föreslår, att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att genomföra en systematisk kartläggning av aktuella frågeställningar inom ramen för "Västnorden i det nordiska samarbetet" i syfte att etablera ett underlag för en dialog mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet, med början år 2003, kring samarbetets framtida inriktning och prioriteringar och i arbetet beakta de synpunkter som framförs i presidiets betänkande över Medlemsförslag om "ett handslag till Västnorden" (A 1275/presidiet)

Helsingfors den 9 oktober 2002

Eero Akaan-Penttilä (saml)
Berit Brørby (A)
Chris Heister (m)
Kaj Ikast (KF)
Anita Johansson (s)
Bjarne Kallis (kd)
Jens Chr. Larsen (V)
Ragnwi Marcelind (kd)
Outi Ojala (vänst), president
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Bilaga

Utskottens uttalanden

A. Kultur- och utbildningsutskottets uttalande till Presidiet om medlemsförslag om ett handslag till Västnorden (A 1275/præsidiet)

Præsidiet har med brev af 17. december 2001 bedt om Kultur- og Uddannelsesudvalgets udtalelse om medlemsforslag om ett handslag till Västnorden (A 1275/præsidiet). Kultur- og Uddannelsesudvalget har koncentreret sig om 1. og 2. at-sætning i medlemsforslaget, dog har enkelte kommentarer også relation til 4. at-sætning. Kulturudvalget afholdt i forbindelse med sit møde den 29. januar 2002 i Oslo en minihøring om nordisk sprogforståelse og kulturforståelse og i forbindelse med sit møde den 15. april 2002 i Reykjavík afholdtes en minihøring om Vestnorden med henblik på kultur og sprog. Kultur- og Uddannelsesudvalget nedsatte på sit møde den 15. april 2002 en arbejdsgruppe bestående af som formand for arbejdsgruppen Ísólfur Gylfi Pálmason, Midtengruppen, Island; Britt Hildeng, Den Socialdemokratiske Gruppe, Norge; Jógvan við Keldu, Den Konservative Gruppe, Færøerne; og Josef Motzfeldt, Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe, Grønland. Arbejdsgruppen afholdt møde den 6. maj 2002 og har senere i skriftlig procedure godkendt nedenstående udtalelse. Til grund for udtalelsen er lagt ovennævnte minihøringer og udvalgets drøftelse den 15. april 2002.

Generelle betragtninger

Kultur- og Uddannelsesudvalget har den grundlæggende holdning, at de to elementer som påpeges i 1. og 2. at-sætning i Midtengruppens medlemsforslag om Vestnorden (sprog- og kulturforståelse og fællesskab) er af overordentlig stor betydning, ikke bare for det vestnordiske område, men for hele det nordiske samarbejde. Dette afspejles af at Kultur- og Uddannelsesudvalget sideløbende med medlemsforslaget behandler andre medlemsforslag om tv-samarbejde og sprogforståelse og i juni skal behandle ministerrådsforslag om de nordiske mobilitetsordninger. Kultur- og Uddannelsesudvalget vil generelt inddrage nedenstående betragtninger om Vestnorden i behandlingen af disse medlemsforslag. Alle at-sætninger i medlemsforslaget om Vestnorden er rettet til Nordisk Ministerråd. Kultur- og Uddannelsesudvalget mener imidlertid, at nogle bør rettes til de nordiske landes regeringer. Kultur- og Uddannelsesudvalget har derfor opstillet forslag til en række nye at-sætninger.

Kulturforståelse og kulturkendskab

I 1. at-sætning hedder det: "att intensifiera insatserna för att i Norden och Europa uppmärksamma och sprida kännedom om Västnordens särart i fråga om såväl dess natur som dess kultur".

Bekymring for Vestnorden

I indledningen til motivationsteksten til forslaget nævnes, at der er en risiko for, at det nordiske samarbejdes indretning mod Vestnorden får mindre opmærksomhed end samarbejdet med nabolandene i øst. Kultur- og Uddannelsesudvalget deler ikke denne bekymring. Med de baltiske lande og nord-vest-Rusland er der tale om et samarbejde mellem 2 regionale samarbejdsfora, mens Vestnorden indgår i det nordiske samarbejde, deltager i såvel Nordisk Ministerråds møder som Nordisk Råds møder. Kultur- og Uddannelsesudvalget vil dog understrege vigtigheden af, at Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd betragter de vestnordiske samarbejdspartnere på lige fod med de resterende parter i det nordiske samarbejde. Nordisk Ministerråd har senest med det norske formandskabsprogram bekræftet viljen til dette.

Er der fælles kultur – eller behov for fælles profilering?

På Kultur- og Uddannelsesudvalgets minihøring om Vestnorden handlede et af oplæggene om Vestnordisk litteratur. Oplægsholderen opstillede den påstand, at Vestnorden ikke har en "vestnordisk litteratur". Han mente, at der fandtes en række forhold som var lig for forfattere i Vestnorden: fangst- og fiskerikultur, barske naturforhold, tilhørshold til Danmark, men mente ikke, at dette medførte en fælles litteratur. Oplægsholderen konkluderede, at det ville være gavnligt for forfattere fra Vestnorden, hvis man lavede fælles fremstød for at gøre opmærksom på litteraturen, men det skulle være fordi litteraturen var god. Kultur- og Uddannelsesudvalget vil trække en parallel til begrebet "vestnordisk kultur", som der refereres til i forslagets 1. at-sætning som "Västnordens särart i fråga om såväl natur som dess kultur". I forlængelse af ovenstående betragtninger vil Kultur- og Uddannelsesudvalget gerne gøre den præcisering i forhold til medlemsforslaget, at der bør være tale om at fremme kendskabet til kulturerne i Vestnorden. Dette kan bl.a. gøres gennem fælles fremstød for kunst (kunsthåndværk, maleri, litteratur, dans, sang, musik), natur, livsstil (klædedragter, mad, sociale forhold). På dette område kan man diskutere arbejdsfordeling mellem de vestnordiske regeringer og Nordisk Ministerråd og andre organisationer, særligt når det drejer sig om fremme af turisme, som omtales i forslagets 4. at-sætning.

Kultur- og Uddannelsesudvalget vil understrege, at

- de vestnordiske lande/selvstyreområder selvfølgelig skal indgå i alt nordisk informationsmateriale, herunder også udstillinger, som udarbejdes til brug i såvel Norden som Europa
- de vestnordiske lande/selvstyreområder skal have del i Nordisk Ministerråds støtteordninger, f.eks. midler til fremme af turismeerhvervet gennem Nordisk Industrifond, midler til fremme af biblioteksarbejde gennem Nordbok med mere

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener imidlertid, at det kan diskuteres hvorvidt der skal oprettes særlige støtteordninger kun for Vestnorden. I motivationsteksten under rubrikken "Språk, kultur och ungdomsutbyte" nævnes betydningen af Nordens Huse i Vestnorden og der henvises til, at behovet for oplysninger om Vestnorden i de øvrige nordiske lande er vigtig. Kultur- og Uddannelsesudvalget anser det ikke for realistisk, at der oprettes Nordens Huse i de øvrige nordiske lande, men vil gerne støtte tanken om at udbrede kendskabet til Vestnorden, hvilket bl.a. kunne ske gennem Foreningerne Norden. Kultur- og Uddannelsesudvalget er i øvrigt optaget af Foreningerne Nordens rolle i informationsvirksomhed og håber, at disse vil være behjælpelige med at udbrede kendskabet til Vestnorden i det øvrige Norden. Dette ville også sikre, at det nordiske samarbejde i højere grad vil blive kendt i de kommunale systemer, som ofte har samarbejde med de lokale afdelinger af Foreningen Norden.

På baggrund af ovenstående vil Kultur- og Uddannelsesudvalget opstille forslag til en at-sætning, som kan indgå i en præsicering af medlemsforslagets at-sætninger:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at sikre en vestnordisk profil og tage hensyn til de særlige forhold i Vestnorden i alle sine støtteordninger og programmer

at alle Nordisk Ministerråds regionale informationskontorer og informationskontorer i nærområderne informere om Vestnorden

Sprogforståelse

Kultur- og Uddannelsesudvalget støtter selvsagt tanken i medlemsforslagets 2. at-sætning, og vil i det følgende uddybe dette. At-sætningen lyder: "att vidta åtgärder för att ytterligare stärka ställningen för och kunskapen om de små västnordiska språken och ursprungsbefolkningens språk". På ovennævnte minihøring om sprogforståelse fremgik det, at der foreligger vanskeligheder med at forstå de nordiske nabosprog, ikke bare i Vestnorden, men i hele Norden. Kultur- og Uddannelsesudvalget behandler Medlemsforslag om værn af det nordiske sprogfællesskab (A 1279/kultur). I betænkning om dette medlemsforslag vil Kultur- og Uddannelsesudvalget behandle de overordnede betingelser for sprogforståelse. Kultur- og Uddannelsesudvalget vil pege på en række forhold, som truer den nordiske sprogforståelse, forhold som også præger forståelse af de vestnordiske sprog. På minihøringen om sprogforståelse blev det fremhævet, at truslen på sprogforståelsen skyldes flere ting, men nedprioriteringen af de nordiske sprog i skolernes lærerplaner blev tillagt stor betydning, ligesom det blev fremhævet, at undervisningen er meget afhængig af den enkelte lærers interesse for det nordiske, idet lærerplanerne er meget pressede. Engelsk tillægges stadig større betydning som fremmedsprog i forhold til den nordiske sprogforståelse og fylder derfor stadig mere i elevernes skema og bevidsthed. De 3 vestnordiske sprog giver ikke umiddelbart sprogforståelse med de skandinaviske sprog. Islandsk og færøsk tilhører samme sprogstamme, men udviklingen har gjort, at sprogene ikke giver en primær sprogforståelse med dansk, norsk og svensk. Grønlandsk tilhører (ligesom finsk (og samisk)) en anden sprogstamme end den skandinaviske. Den nordiske sprogforståelse i Vestnorden og Finland er således sekundær, dvs. forståelsen går gennem et fremmedsprog (typisk dansk i Vestnorden og svensk i Finland), hvilket giver endnu større forståelses-vanskeligheder end mellem de skandinaviske sprog, dels i forhold til de skandinaviske sprog, dels indbyrdes.

Læseplaner og lærerkræfter

Kultur- og Uddannelsesudvalget er af den overbevisning, at de nordiske sprogs placering i læseplaner i første hånd må sikres af de enkelte regeringer (og parlamenter) og ikke kan varetages af Nordisk Ministerråd. Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at det er meget vigtigt for den almene forståelse af de nordiske sprog og det nordiske kulturfællesskab, at dette introduceres tidligt i en persons liv, hvorfor nedenstående at-sætning foreslås:

> Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer og selvstyreområders regeringer
>
> > *at* sikre kendskabet til såvel de skandinaviske som de små vestnordiske sprog og finsk gennem skolernes læseplaner. Det kan ske f.eks. som en del af modersmålsundervisningen, men også gennem undervisning i kultur, historie og ved udøvelse af diverse kulturaktiviteter

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener endvidere, at det er vigtigt, at der uddannes kompetente lærerkræfter, hvorfor man vil foreslå at der på lærerseminarier/-højskoler stilles nordiske krav til de kommende lærere og anbefaler derfor følgende at-sætning:

> Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer og selvstyreområders regeringer
>
> *at* stille krav til et vist kendskab til nordiske sprog og kultur i læreruddannelserne

Nordiske lektorater, sprogteknologi med mere

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at opretholdelse af stillinger ved nordiske universiteter, som skal sikre kvalificerede lærere (f.eks. til lærerseminarier) i alle de nordiske sprog er en vigtig forudsætning for den nordiske og vestnordiske sprogforståelse og vil vende tilbage til dette i sin betænkning om medlemsforslag A 1279/kultur. Ligeledes mener udvalget, at den nødvendi-

ge teknologi må sikres (såsom oversættelsesprogrammer, elektroniske ordbøger. Nordisk Ministerråd må også sikre, at de vestnordiske sprog medtænkes i diverse internet forbindelser. Kultur- og Uddannelsesudvalget anbefaler derfor følgende at-sætning:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udarbejde en sprog- og kulturportal, hvor nordiske interessenter kan finde links til sprog, kultur og undervisningsrelevante internetsteder

Sprogkonventionen

Kultur- og Uddannelsesudvalget er bekendt med, at de nordiske ministre vil indkludere færøsk, grønlandsk og samisk i den nordiske sprogkonvention. Kultur- og Uddannelsesudvalget støtter dette.

TV-samarbejde

En anden metode til at udbrede kendskabet til de små nordiske sprog som de øvrige nordiske sprog er TV-mediet. Nordenudvalget har igennem flere år arbejdet for at sikre, at de nordiske borgere kan se nabolandenes TV. Det vil selvfølgelig også fremme kendskabet til de små vestnordiske sprog, hvis der oftere optrådte programmer fra disse områder på TV. Det er imidlertid hverken Nordisk Ministerråds eller de nordiske landes regeringer, som kan bestemme, hvilke programmer som kommer på TV, men de nordiske TV regeringer kan arbejde for at sikre muligheden for at se nabolands TV, hvilket Kultur- og Uddannelsesudvalget behandler i betænkning om Medlemsforslag om nordiskt TV-samarbete (A 1244/kultur). Kultur- og Uddannelsesudvalget er bekendt med, at de nordiske landes public service kanaler har et produktionssamarbejde gennem Nordvisionen, herunder samarbejdet om Nordisk Kabelfond, hvor indtægterne fra udveksling af nordiske programmer over kabel-TV går til en fælles fond, som finansierer produktion af nye programmer (ca. 65 mio. NOK årligt). Udvalget mener, at dette arbejde bør fortsætte og understøttes og at det er vigtigt at Vestnorden deltager i dette samarbejde, hvilket også Nordvisionen er bevidst om. Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at det er vigtigt at sikre nyhedsformidlingen fra de nordiske lande. Gennem Nordvisionen udveksles nyheder, men det er ikke muligt politisk at påvirke de enkelte nyhedsredaktioners valg af nyhedsstoffet, Kultur- og Uddannelsesudvalget mener imidlertid, at man ved at sikre kendskabet til og interessen for Norden hos kommende journalister kan sikre en vis dækning og anbefaler derfor følgende at-sætning:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes og selvstyreområders regeringer

at stille krav til et vist kendskab til nordiske sprog og kultur i journalistuddannelserne

Mobilitet – Ungdomsudveksling

I medlemsforslaget omtales at det nordiske sprog-, kultur- og samfundsforståelse kan forstærkes gennem fortsat og udbygget støtte til elev- og ungdomsudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden. Kultur- og Uddannelsesudvalget mener som det fremgår af ovenstående, at det er meget vigtigt for den almene forståelse af de nordiske sprog og det nordiske kulturfællesskab, at have en vis nordisk sprogforståelse. En vigtig metode til at understøtte sprogforståelsen er de nordiske mobilitetsprogrammer, hvor unge mennesker kan knytte personlige kontakter. Kultur- og Uddannelsesudvalget tilslutter sig fuldstændig disse betragtninger. Den menneskelige kontakt er meget vigtig for nordisk sprog- og kulturforståelse. Kultur- og Uddannelsesudvalget vil senere modtage ministerrådsforslag om omstrukturering af de nordiske mobilitetsordninger til udtalelse. Udvalget vil i denne udtalelse lægge vægt på, at de vestnordiske landes mulighed for

elev- og ungdomsudveksling sikres og at Nordisk Ministerråd bevidst anvender udvekslingsordningerne som fremme af sprog- og kulturforståelse.

Konklusion

Kultur- og Uddannelsesudvalget har således stillet forslag til en række at-sætninger, som udvalget mener, kunne præcisere de oprindelige at-sætninger i medlemsforslaget. Udvalget vil som nævnt arbejde videre med problematikken om nordisk sprogforståelse i betænkning om medlemsforslag A 1279/kultur og skal anbefale, at Præsidiet endeligt afstemmer sin betænkning om om ett handslag för Västnorden (A 1275/præsidiet) med udvalgets betænkning om A 1279/kultur.

At-sætningerne er samlet:

A. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at sikre en vestnordisk profil i alle sine støtteordninger og programmer

at alle Nordisk Ministerråds regionale informationskontorer og informationskontorer i nærområderne informere om Vestnorden

at udarbejde en sprog- og kulturportal, hvor nordiske interessenter kan finde links til sprog, kultur og undervisningsrelevante internetsteder

B. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes og selvstyreområders regeringer

at sikre kendskabet til såvel de skandinaviske som de små vestnordiske sprog og finsk gennem skolernes læseplaner. Det kan ske f.eks. som en del af modersmålsundervisningen, men også gennem undervisning i kultur, historie og ved udøvelse af diverse kulturaktiviteter

at stille krav til et vist kendskab til nordiske sprog og kultur i læreruddannelserne

at stille krav til et vist kendskab til nordiske sprog og kultur i journalistuddannelserne

Reykjavík, Oslo, Tórshavn den 3. juni 2002

På arbejdsgruppens vegne

Ísólfur Gylfi Pálmason (F)
Formand for Kultur- og Uddannelsesudvalgets arbejdsgruppe om Vestnorden

B. Miljö- och naturresursutskottets uttalande till Presidiet om medlemsförslag om "ett handslag för Västnorden" (A 1275/presidiet)

Med anledning av Presidiets skrivelse angående Miljö- och naturresursutskottets eventuella synpunkter på rubricerade medlemsförslag lämnar utskottet följande synpunkter på den del av förslaget som har relevans för utskottets ansvarsområden, d.v.s. avsnittet om miljö, natur och turism.

Den arktiska naturen är ytterst sårbar både för miljöföroreningar, vilka bryts ned långsamt i det kalla klimatet och för klimatförändringar vilka stör balansen i områdets ekologiska processer. Utskottet är enigt med förslagsställarna att det finns ett särskilt behov av att skydda den sårbara arktiska naturen och att merparten av de miljöfarliga och miljöpåverkande aktiviteter som påverkar Arktis inte har sitt ursprung där. Lokala föroreningar från industriell verksamhet och utsläpp av radioaktiva ämnen förekommer dock.

Föroreningar kommer med vind och havsströmmar från industriell aktivitet i andra områden, söder om Arktis. Åtgärder för att stoppa föroreningarna måste därför till stor del vidtagas i dessa områden. Utskottet påminner i detta sammanhang om att Nordiska rådet i rekommendation 33/2001/presidiet Arktiskt samarbetsprogram ber ministerrådet initiera ett inledande arbete gemensamt med relevanta internationella organ om en miljöbeskrivning av Arktis som tar utgångspunkt i hur olika former av miljöfarlig aktivitet i länder utanför Arktis drabbar Arktis som miljöförorening.

Utskottet instämmer vidare i att det höga innehållet av svårnedbrytbara organiska miljögifter i bl.a. sälar försvårar möjligheterna till traditionell livsföring och kultur, särskilt för den grönländska befolkningen. Det är viktigt att möjligheterna till traditionell livsföring bibehålls och stöds, bl.a. genom provtagningar, information om riskerna kombinerat med kostråd, m.m.

För att åstadkomma en bärkraftig utveckling i Arktis behövs massiva åtgärder för att bekämpa såväl miljöföroreningarna som klimatförändringar. För att undvika dubbelarbete är det dock viktigt att eventuella nya nordiska åtgärder stäms av mot och koordineras med de miljöinsatser och kärnsäkerhetsinsatser som redan pågår inom ramen för Arktiska rådet och andra organisationer.

En omfattande turism kan medföra stora påfrestningar på naturen i Västnorden, men turismen är samtidigt en potentiellt viktig intäktskälla för regionen. Det är viktigt att utforma turistprodukterna så att slitage och störningar undviks så mycket som möjligt, vilket också är i regionens eget intresse eftersom turisterna i stor utsträckning kommer för att uppleva en orörd natur. Utskottet är mot denna bakgrund enigt med förslagsställarna att samarbetet mellan turistorganen i Västnorden styrks för att utveckla en ekologiskt hållbar turism.

Asmund Kristoffersen (A)
Ordförande i Miljö- och naturresursutskottet

C. Näringsutskottets uttalande till Presidiet om medlemsförslag om "ett handslag för Västnorden" (A 1275/presidiet)

Næringsudvalget har drøftet sine synspunkter på medlemsforslag A 1275/præsidiet og har nedenfor skitseret sine synspunkter, primært i relation til de afsnit som omhandler kommunikationsteknologi og den næringsrelaterede del af turisme-spørgsmålet.

For såvidt angår (tele)kommunikation berører forslaget et centralt og meget vanskeligt problem. Netop udkantsområder er i risiko for ikke at få del i den kommunikationsteknologiske udvikling på grund af de store omkostninger der er forbundet med opbygning af eksempelvis bredbåndsnet i sådanne områder. Dels kan det få konsekvenser i relation til "the digital divide" og dels kan det bidrage til at hæmme den industrielle udvikling i et givet område.

Som det også skitseres i forslaget, kan denne situation også betyde at der opbygges monopollignende markedstilstande indenfor udbyderene af sådanne tjenester.

Det er Næringsudvalgets generelle holdning at man bør prioritetere indsatsen til fremme ibrugtagen og udvikling af de informationsteknologiske redskaber. Endvidere må det også være målet at man får koordineret indsatsen på nordisk plan, således at de valgte tekniske løsninger kan være af værdi i hele Norden.

Hvad angår støtte til små og mellemstore virksomheder som en del af turisme-erhvervet i Vestnorden, er det Næringsudvalgets generelle holdning at man bør prioritere specielt helt små virksomheders opstart og deltagelse i turisme-erhvervet.

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Formand i Næringsudvalget

Medlemsförslag

om "ett handslag till Västnorden"

(Väckt av mittengruppen i Nordiska rådet)

Västnorden – Island, Grønland (Kalaallit Nunaat) och Færøarna (Føroyar) – utgör en fullvärdig del av det nordiska samarbetet. Västnorden karaktäriseras av små och delvis glesa befolkningar på mer eller mindre avlägset belägna små och stora öar i Nordatlanten. De västnordiska samhällena har präglats av sina geografiska och naturmässiga förutsättningar, vilka på ett avgörande sätt under århundradena format de levnadsformer och den kultur som tillsammans med dess arktiska natur utgör Västnordens särart. Det finns alltid en risk att det nordiska samarbetets inriktning gentemot Västnorden formas med mindre rubriker än t.ex. det samarbete som utvecklats under 90-talet gentemot det nya s.k. närområdet med våra grannländer på östra sidan Östersjön. Det finns ingen motsättning mellan dessa båda verksamheter, men risken för optiska felslut måste avvärjas. Västnorden står fortsatt centralt inom det nordiska samarbetet och inom Nordiska rådet. Nordiska rådet önskar därför intensifiera och befästa det nordiska samarbetet med Grønland, Færøarna och Island. Samarbetet i Västnorden tog ny form när det formaliserades 1985 i ett eget forum, som 1997 bytte namn till Vestnordisk Råd, som bl.a. samarbetar med Nordisk Atlantsamarbejd (NORA) och Vestnordenfonden. För de västnordiska staterna är Nordiska rådet ett annat viktigt gemenskapsforum. Förutom att Västnorden delar en gemensam kultur och historia med övriga Norden, spelar området en viktig roll, då det är geografiskt både omfattande och strategiskt av stor betydelse.

Språk, kultur och ungdomsutbyte

Förhållandena i Västnorden får särskild aktualitet genom det pågående europeiska språkåret. Förslagsställarna vill i detta sammanhang lyfta fram de små språkens och minoritetsspråkens ställning i Norden. Grönlänningar, islänningar liksom färöingar talar alla fortfarande språk som har sina rötter i de språk som talades under vikingarnas tid. På Grönland talar ursprungsbefolkningen språk med rötter ännu längre tillbaka. Förslagsställarna ser det som värdefullt och angeläget att stärka dessa språks status samt kännedomen om dem i övriga Norden och Europa. Den nordiska språk-, kultur- och samhällsförståelsen kan stärkas genom fortsatt och utbyggt stöd till elev- och ungdomsutbyte mellan Västnorden och det övriga Norden. Ett stort problem i detta sammanhang är de stora resekostnaderna förorsakade av långa geografiska avstånd. Det är av stor vikt att stärka den nordiska identiteten inom ungdomskulturen mot bakgrund av det starka och även ökande anglo-amerikanska inflytandet inte minst inom informationsteknologi och internet. Förekomsten av Nordens Hus i Västnorden har en central ställning för att sprida kunskap och stärka den nordiska gemenskapen. På samma sätt, eller snarare ännu mer, behöver kunskapen om Västnorden stärkas i de övriga nordisk länderna.

Kommunikationer

De stora avstånden och de stora kostnaderna såväl för persontransporter som telekommunikationer utgör betydande problem i kontakterna mellan Västnorden och övriga Norden. Eventuella monopolsituationer måste motverkas för att påverka prisbilden. Det är synnerligen angeläget att dessa frågor får en lösning som väsentligt underlättar utbyte och kommunikation. Förslagsställarna vill i det sammanhanget också understryka betydelsen av ökad användning av/och ny kommunikationsteknologi.

Miljö, natur och turism

Ur västnordisk synvinkel är den unika arktiska naturen liksom dess särpräglade kultur och fångstkultur särskilt viktiga frågor. Ett övergripande miljöskydd är av allt större vikt. Den nordliga hemisfären har visat sig vara särskilt sårbar för klimatförändringar och miljöfarliga utsläpp, som nästan uteslutande har sitt ursprung på annat håll såväl i Norden som i det övriga Europa, men som överförs med havs- och luftströmmar för att slutligen lagras och anrikas i den arktiska miljön. Arktis betalar ett högt pris för miljöförstörelsen i Europa. Alarmerande tecken på klimatförändringar och nedsmutsning redovisas i ökande takt. T.ex. innehåller grönländska sälar och isbjörnar i allt högre utsträckning stora mängder svårt nedbrytbara organiska miljögifter. Även delar av befolkningen har oacceptabelt höga koncentrationer av miljögifter i blodet. Sammantaget utgör detta ett direkt hot mot traditionell livsföring och kultur särskilt på Grönland. Förslagsställarna föreslår därför ökade satsningar på både miljöskydd och miljöforskning i Västnorden. Turismen är av växande betydelse för Västnorden. Färöarnas befolkning fördubblas t.ex. under sommaren. Samtidigt utgör en omfattande turism ett hot mot den sårbara miljön. Förslagsställarna vill därför satsa på att stöda samarbetet mellan turistorganen i Västnorden i syfte att kunna utveckla en ekologiskt hållbar turism.

Västnorden i Europa

Västnorden är en del av EU:s Nordliga dimension. Förslagsställarna vill därför med eftertryck uttala sitt stöd för det kommande danska EU-ordförandeskapets strävan att hålla en EU-konferens i Nuuk på Grönland. Avsikten är att konkretisera den Nordliga dimensionens arktiska element. Förslagsställarna vill se stärkta möjligheter till hållbar ekonomisk och samhällelig utveckling i de arktiska områdena på ett sätt, som möjliggör för ursprungsbefolkningen att kunna föra vidare sitt kulturella arv och sitt språk, att kunna utveckla sina traditionella näringsgrenar och att förbättra sina levnadsvillkor.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att intensifiera insatserna för att i Norden och i Europa uppmärksamma och sprida kännedom om Västnordens särart i fråga om såväl dess natur som dess kultur

att vidta åtgärder för att ytterligare stärka ställningen för och kunskapen om de små västnordiska språken och ursprungsbefolkningens språk

att vidta åtgärder för att ytterligare uppmärksamma mekanismerna bakom och förebygga de allt allvarligare konsekvenserna för Västnordens sårbara natur av de havs- och luftburna klimatförändringar och miljöfarliga utsläpp som drabbar Västnorden

att bidra till att Västnorden får utveckla en turism knuten till natur- och kulturupplevelser genom stöd till småföretag, bättre marknadsföring och försäljning

att bidra till att förbättra kommunikationerna till och från Västnorden båda vad gäller pris och turtäthet

Åbo den 25 september 2001

Lennart Daléus (c)
Svend Erik Hovmand (V)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Elver Jonsson (fp)
Randi Karlstrøm (KrF)
Pehr Löv (sv)
Hannes Manninen (cent)
Ragnwi Marcelind (kd)
Vibeke Peschardt (RV)
Jan Erik Ågren (kd)

Presidiets delbetänkande

Medlemsförslag om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris

(Bilaga 1: Udkast til retningslinier for en filmpris, der uddeles under jubilæumssessionen, se s. 318
Bilaga 2: Kultur- och utbildningsutskottets yttrande, se s. 319
Bilaga 3: Remissvar: Scandinavian Films/Nordisk Film & TV-Fond, se s. 321)
(Medlemsförslaget, se s. 323)

1. Presidiets förslag

- Presidiet inställer om att ett nordiskt filmpris utdelas i anslutning till Nordiska rådets session 2002 och att ministerrådet underrättas snarast härom i en skrivelse
- Presidiet avger i detta skede ett delbetänkande om medlemsförslag om att Nordiska rådet bör upprätta ett nordiskt filmpris (A 1276/presidiet). Presidiet avger sitt betänkande om medlemsförslaget med förslag till beslut i rådet när en ny samlad strategi för rådets priser utarbetats och erfarenheter av filmprisutdelningen år 2002 föreligger

2. Ministerrådet kulturministrarnas (MR-K) möte den 5 april 2002

Av tidsmässiga skäl har Nordiska ministerrådet/kulturministrarna den 5 april 2002 dryftat ett nordiskt filmpris. Ministerrådet beslöt, förutsatt att detta är Nordiska rådet presidiets inställning, att ett nordiskt filmpris utdelas i anslutning till Nordiska rådets session 2002 enligt "Retningslinier for en filmpris, der uddeles under jubilæumssessionen, se Bilaga 1.

3. Medlemsförslaget

Presidiet behandlade medlemsförslag om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris (A 1276/presidiet), se Bilaga 4, vid sitt möte den 10 december 2001. Presidiet har, på grund av förslagets policykaraktär, det överordnade ansvaret för beredningen. Kultur- och utbildningsutskottet ombads emellertid behandla förslaget och därefter avge yttrande till presidiet. Utskottet ombads även överväga om det är behov för andra nordiska kulturpriser. Medlemsförslaget behandlades i utskottet den 29 januari 2002 med beslut om att inhämta remissvar. En kort sammanfattning av remissvaren framgår av yttrandet. Scandinavian Films och Nordisk Film- og TV-fonds gemensamma svar återges in extenso; se Bilaga 3.

I medlemsförslaget, väckt av den socialdemokratiska gruppen den 29 oktober 2001, föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett nordiskt filmpris med sikte på att det första gången kan utdelas under 2002 då Nordiska rådet firar sitt 50 års jubileum.

Innan medlemsförslaget väcktes i rådet hade Scandinavian Films (SF) (de nordiska filminstitutens samarbetsorgan) i en skrivelse av den 25 oktober 2001 till Nordiska ministerrådet presenterat förslag om ett nordiskt filmpris. Nordiska rådets presidium tillsändes en kopia av skrivelsen.

4. Kultur- och utbildningsutskottet

Av konklusionen i utskottets yttrande till presidiet av den 26 mars 2002, se Bilaga 2, framgår följande:

- Kultur- og Uddannelsesudvalget ser ikke behov for andre priser på kulturområdet
- Kultur- og Uddannelsesudvalget tilslutter sig oprettelsen af en nordisk filmpris, i første omgang til uddeling i 2002, hvorefter konceptet kan justeres. Kultur- og Uddannelsesudvalget henviser med hensyn til gennemførelse til høringssvar fra Scandinavian Films/Nordisk Film og TV-fond. Kultur- og Uddannelsesudvalget vurderer, at en filmpris vil give et vigtigt indslag i en samlet kulturpolitisk markering, hvor såvel litteratur, musik som film er vigtige redskaber

Utskottet har varit enigt i att

- Den nordiska filmens mycket höga kvalitet ska sättas i fokus
- Nordiskt filmpris främjar spridning av, kunskap om och förståelse av de nordiska språken och kulturen i Norden. De nominerade filmerna bör därför visas på TV
- Samtidig premiär av nordisk film i flera nordiska länder ökar bidrar till att fler ser nordisk film
- Filmen som en samlad produkt ska vara i fokus, inte enskilda personer
- En jury bör säkra att också film med mindre reklambudget kommer i betraktning för priset

5. Konklusion

Presidiet konstaterar att en positiv stämning om ett nordiskt filmpris råder bland samtliga inblandade parter. Presidiet uppmärksammar att det gemensamma remissvaret från Scandinavian Films och Nordiska Film- och TV-fonden, förtjänstfullt innehåller förslag till konkreta lösningar om hur filmpriset i år kan upprättas, administreras och utdelas vid rådets jubileumssession hösten 2002.

Av tidsmässiga skäl har Nordiska ministerrådet/kulturministrarna den 5 april 2002 dryftat ett nordiskt filmpris. Ministerrådet beslöt, förutsatt att detta är Nordiska rådet presidiets inställning, att ett nordiskt filmpris utdelas i anslutning till Nordiska rådets session 2002 enligt *Retningslinier for en filmpris, der uddeles under jubilæumssessionen*, se Bilaga 1.

Presidiet är tacksamma för att kulturministrarna hörsammat rådets önskemål och ser med tillfredsställelse på att det nordiska kultursamarbetet, som beredning- och beslutsprocessen i denna sak visar, följer de övergripande målsättningarna i kulturstrategin från år 1998 om ökad flexibilitet, snabbare beslutsprocess och friare allokering av resurser.

Med hänsyn till de synpunkter som framförts i rådet om att en samlad övergripande strategi av rådets priser bör föreligga som värderingsgrundlag innan beslut tas om upprättande av ytterligare pris(er) avstår presidiet från att färdigbehandla medlemsförslaget i detta skede och avger istället ett delbetänkande med principiella synpunkter och följande inställning:

- Presidiet inställer om att ett nordiskt filmpris utdelas i anslutning till Nordiska rådets session 2002 och att ministerrådet underrättas snarast härom i en skrivelse
- Presidiet avger i detta skede ett delbetänkande om medlemsförslag om att Nordiska rådet bör upprätta ett nordiskt filmpris (A 1276/presidiet). Presidiet avger sitt betänkande om medlemsförslaget med förslag till beslut i rådet när en ny samlad strategi för rådets priser utarbetats och erfarenheter av filmprisutdelningen år 2002 föreligger

Reykjavik den 15 april 2002

Berit Brørby (A)
Chris Heister (m)
Kaj Ikast (KF)
Anita Johansson (s)
Elver Jonsson (fp)
Jens Christian Larsen (V)
Ragnwi Marcelind (kd)
Outi Ojala (vänst), president
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Jouko Skinnari (sd)
Ole Stavad (S)

Bilaga 1

avskrift

UDKAST 21.03.2002/kch

Retningslinier for Nordisk Råds Filmpris 2002
(- med mindre kommentarer)

Formålet med prisen (jf. svaret fra SF), er at øge udbudet og spredningen af nordiske film i alle nordiske lande med det formål at styrke det nordiske kulturfællesskab og udvikle Norden som et kulturelt hjemmemarked.
(Der kan arbejdes videre med formålet inden en evt. "pergamentgørelse" af prisen.)

Prismodtager: En kunstnerisk værdifuld nordisk langfilm/biograffilm (dvs. en nordisk produceret film i 35 mm eller tilsvarende format med en spilletid på mindst 72 minutter), der har haft biografpremiere i et nordisk land inden for det seneste år og senest en måned før uddelingen. (Frist i 2002: 30. september)

Filmprisen udgør 350.000 DKK

Prismodtager er "filmen", dvs. instruktør, manuskriptforfatter og producent. Hver modtager 1/3. (Ved "personsammenfald" er andelen tilsvarende større).

Juryen består af 10 medlemmer (2 fra hvert land) og 5 suppleanter. Juryen udpeges af Ministerrådet efter indstilling fra landene (der indhenter forslag fra filminstitutterne/filmfondene).

De to medlemmer og suppleanten fra hvert land udgør en national nomineringskomité. Den nationale komité kan nominere op til 2 film samt evt. film på samisk, grønlandsk eller færøsk.

Den samlede jury udpeger vinderfilmen blandt de nominerede.

Tidsplan
3 uger før uddelingen: De nationale nomineringer offentliggøres.
Ca. 14 dage før uddelingen: Juryen samles i fire dage og træffer beslutning om vinderen.
Vinderfilmen offentliggøres ved prisuddelingen (under sessionen).

Bilaga 2

Vedrørende: Præsidiets begæring om udtalelse fra Kultur- og Uddannelsesudvalget om medlemsforslag om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris (A 1276/presidiet)

Præsidiet har i brev af 17. december 2001 begæret Kultur- og Uddannelsesudvalgets udtalelse om medlemsforslaget. Udvalget anmodes endvidere om at overveje behovet for flere priser på kulturområdet. Kultur- og Uddannelsesudvalget drøftede medlemsforslaget på sit møde den 29. januar 2002. Samtlige medlemmer af udvalget støttede tanken om at oprette en nordisk filmpris. Udvalget besluttede, at man ville sende forslaget til høring hos nationale myndigheder i lighed med den sædvanlige høringsprocedure, men også at man ville sende forslaget i høring hos Scandinavian Films og at formand og næstformand fik mandat til at udarbejde svar til Præsidiet på baggrund af udvalgets diskussion og høringssvarene.

Udvalgets synspunkter

Udvalget var enige om, at nordisk film er af meget høj kvalitet, hvilket der bør sættes fokus på. Samtidig mente udvalget, at en nordisk filmpris ville virke fremmende for udbredelse af kendskabet til og forståelsen for nordiske sprog og kultur i de nordiske lande, f.eks. kunne de nominerede film vises i tv. Det nordiske filmpublikum ser meget gerne nordiske film, hvis de får præmiere i de øvrige nordiske lande. Udvalget var enige om, at man burde fokusere på filmen som samlet produkt, ikke på enkelt personer. Udvalget var enige om, at der burde nedsættes en jury, som kunne sikre, at også film med mindre reklamebudget kom i betragtning. Flere talte om, at filmprisen f.eks. kunne indstiftes som en debutpris for unge filmskabere. Flere mente, at man måtte sikre sig, at prisen fik gennemslag i pressen, hvilket bl.a. ville forudsætte at prisen ikke dækker et behov, som i forvejen dækkes nationalt. I udvalget blev synspunkter om at evaluere Natur- og Miljøprisen og Musikprisen nævnt.

Høringsinstanser

Nordiske organisationer: Foreningerne Nordens Forbund, Scandinavian Films (Nordisk Film- og TV-fond har afgivet svar sammen med SF)
Danmark: Foreningen Norden
Island: Kvikmyndasjóður Islands, Norræna félagið
Sverige: Stiftelsen Svenska Filminstitutet (afgiver ikke eget svar inkluderet i Scandinavian Films svar), Föreningen Norden
Åland: Föreningen Norden på Åland r.f., Nordens Institut på Åland, Filmklubben Chaplin, Kulturdelegationen, Ålands landskapsstyrelse
Finland: Undervisningsministeriet, Statens filmnämnd, Finlands filmstiftelse afgiver ikke eget svar (inkluderet i Scandinavian Films svar), Pohjola-Norden rf

Høringssvar

Scandinavian Films svarer på vegne af Nordisk Film og TV-fond og de nationale nordiske filminstitutter/-fonde. Scandinavian Films har tidligere fremsat denne idé og udtrykker glæde over, at tanken nu er rejst i Nordisk Råd. Formålet med en filmpris er, at øge udbudet og spredningen af nordiske film i alle nordiske lande for at styrke det nordiske kulturfællesskab og udvikle Norden som kulturelt hjemmemarked. Scandinavian Films mener i korthed, at prisen bør gives til en kunstnerisk værdifuld langfilm, det kan være fiktion eller dokumentar. Prisen bør gå til instruktør, manuskriptforfatter og producent i fællesskab; der bør nedsættes en jury, som vælger mellem 2 nominerede fra hvert land. Scandinavian Films anbefaler, at administrationen varetages af Nordisk Film- og TV-fond, som stiller sig til rådighed.

Föreningen Norden, Sverige, tilslutter sig forslaget. Anbefaler en årlig tildeling til en fremtrædende film, hvor ophavsmand er bosat og virker i Norden.

Undervisningsministeriet, Finland, påpeger at nye priser altid bør afvejes med den nordiske merværdi som en pris kan tilføre kunstarten, men i princip mener man, at en nordisk filmpris er værd at støtte. Beslutningen bør tages af kulturministrene, som må diskutere form, omkostninger og praktiske arrangementer. Man mener, at hvis man træffer beslutning om prisen, så ville det være vigtig at dele den ud som en markering i forbindelse med 50-års-jubilæet.

Statens filmnämnd, Finland, er positive overfor forslaget.

Nordens institut på Åland mener isoleret set, at ideen er god, men peger samtidig på en række problemer, såsom det vil være svært at placere, hvem som egentlig skal have prisen, da film er en mange facetteret kunstart med samspil mellem mange personer (regi, hovedrolleindehaver, statister, musik, lys, lyd, scenografi), samtidig som der er mange kommercielle interesser. Instituttet fastslår, at med en film kan man højne kendskabet til nordisk film, ikke indholdet.

Ålands kulturdelegation ser positivt på en nordisk filmpris, som man tror kan give øget interesse i offentligheden og bidrage til at fordybe det nordiske kultursamarbejde. Indretningen af prisen bør tage hensyn til, at filmproduktion er en mange facetteret kulturvirksomhed. Kulturdelegationen mener, at prisen bør skifte mellem fiktion og dokumentar, samt at prisvinderen bør sikre nordisk distribution.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets formand og næstformands konklusion

Vedrørende behov for priser på kulturområdet: Kultur- og Uddannelsesudvalget ser ikke behov for andre nye priser på kulturområdet. Vedrørende oprettelse af en nordisk filmpris: Kultur- og Uddannelsesudvalget tilslutter sig oprettelsen af en nordisk filmpris, i første omgang til uddeling i 2002, hvorefter konceptet kan justeres. Kultur- og Uddannelsesudvalget henviser med hensyn til gennemførelse til høringssvar fra Scandinavian Films/Nordisk Film og TV-fond. Kultur- og Uddannelsesudvalget vurderer, at en filmpris vil give et vigtigt indslag i en samlet kulturpolitisk markering, hvor såvel litteratur, musik som film er vigtige redskaber. Undertegnede stiller sig til rådighed for Præsidiet, såfremt man måtte ønske en mundtlig redegørelse for udvalgets synspunkter på Præsidiets møde den 15. april 2002.

København, den 26. marts 2002

Åke Gustavsson
Formand for Kultur- og Uddannelsesudvalget

Bilaga 3

Remissvar från Svenska filminstitutet: Scandinavian Films och Nordisk Film- & TV-fond

---

På Scandinavian Films och nordisk Film & TV-fonds vägnar vill jag uttrycka stor glädje över att vår idé om att inrätta ett nordiskt filmpris har väckt intresse inom Nordiska rådet och materialiserat sig i form av medlemsförslag A 1276/presidiet.

Scandinavian Films styrelse, bestående av direktörerna vid de nordiska filminstituten/fonderna, och ledningen för Nordisk Film & TV-fond har mottagit förslaget på remiss och avger härmed ett gemensamt uttalande. Vi tillåter oss i denna skrivelse att konkretisera mål och ramar för filmpriset, men understryker att alternativa lösningar självklart kan vara aktuella.

Vi tar utgångspunkt i en förmodan att Nordiska rådet önskar lägga likartade principer til grund för ett eventuellt filmpris som de som gäller för litteratur- och musikpriserna. Filmen har dock vissa karakteristika som det er nödvändigt att ta hänsyn till när processer och regler ska utarbetas.

Mål

Att öka utbudet och spridningen av nordisk film i alla nordiska länder, allt i syfte att stärka den nordiska kulturgemenskapen och utveckla Norden som kulturell hemmamarknad.

Vilka filmer omfattas av priset?

Det nordiska filmpriset ges för en konstnärligt värdefull långfilm – spelfilm eller dokumentärfilm. Filmen ska visa kreativitet och originalitet i användningen av de kinematografiska uttrycksmedlen.

Med långfilm avses en film som har en visningstid på minst 72 minuter i 35 mm-format (eller motsvarande i andra format) som har haft nationell biografpremiär med normal biografexploatering under det senaste året. (2002: under perioden 2001-09-25 – 2002-09-20.)

Vem ska belönas?

Vi anser det viktigt och riktigt att den bästa *filmen* bliver belönad. En film är ett multikonstverk och ett lagarbete, och Scandinavian Films ser det därför som naturligt att *den centrala triangeln vid en films tillkomst* – regissör, manusförfattare och producent – tilldelas priset kollektivt.

Vem utser vinnare?

Vi föreslår en modell som har mycket gemensamt med den som gäller för Nordiska rådets litteratur- och musikpriser.

En jury som utses av Nordiska ministerrådet efter förslag från de nordiska Filminstituterna/Filmfonderna, fattar beslut om bästa film. Denna består av två ordinarie medlemmar samt en suppleant vardera för Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. I varje land bildar de två ordinarie medlemmarna tillsammans med suppleanten, samtliga erkänt filmkunniga personer (t.ex. filmkritiker), en nationell nomineringskommitté.

Juryn fattar beslut på grundval av förslag från de nationella nomineringskommittéerna. Varje nationell kommitté kan föreslå högst två filmer. Dock kan kommittén utöver dessa högst tio filmer även nominera film på färöiska, grönländska eller samiska om de tillfredsställer kraven för övrigt.

När fattas beslut?

Vad beträffar tidpunkt för nominering och offentliggörande av prisvinnare gör vi oss följande reflektioner:

Man bör välja den tidpunkt som kan ge de bästa möjligheter för nordisk distribution och publiks uppmärksamhet för de nominerade och den prisbelönta filmen. Film är "färskvara", vilket betyder att man i största möjliga grad bör lägga upp till en process som kan lyfta filmer som är aktuella på bio.

Det faktum att priset i bästa fall bliver beslutat i april månad 2002 för att delas ut i Helsingfors under sessionen i oktober, innebär hur som helst att man det första året måste lägga upp till en process som ligger nära utdelningsdatumet. Efter att ha diskuterat frågan med några distributörer tror vi att det är en modell som kan vara bra även för framtida år. Vi föreslår därför att

- De nationella nomineringsgrupperna offentliggör två filmer från varje land en månad innan utdelningen (d.v.s. slutet av september.) På så sätt får man även med sig en del av höstpremiärerna.
- En vecka senare sammanträder den nordiska beslutningsgruppen. Efter fyra dagars arbete fattar man sitt beslut om vinnare.
- Vinnarfilmen offentliggörs en vecka innan utdelningen. Vad beträffar det sista så bör man diskutera detta närmare. Hur som helst åar det bara fråga om några dagars justering.

Hur organiseras processen?

Administrationen anförtros Nordisk Film & TV-fond. Fondens direktör fungerar som juryns sekreterare. Filmvisningarna och juryarbetet, som kommer att ta cirka fyra dagar i anspråk, kan eventuellt knytas till ett eller flera av de nordiska filminstituten, som svarar för visningsfaciliteter och teknisk organisation.

De nordiska Filminstituten och NFTF kan tänka sig många sätt att bidra till ramen omkring ett stort nordiskt filmpris. Det är idéer som vi gärna diskuterar närmare om så önskas.
För övrigt står vi självklart till disposition för att besvara eventuella frågor.

Stockholm den 11 mars 2002
Åse Kleveland
För Scandinavian Films och Nordisk Film & TV-fond

Medlemsförslag

om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris

(Väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)

I Norden produceras många bra filmer och det sker ett omfattande och växande utbyte av filmskapare och filmarbetare, skådespelare och teknik mellan de nordiska länderna.

Det ökade samarbetet har haft stora och positiva konsekvenser genom större bredd och högre kvalitet i den nordiska filmproduktionen.

Nordiska ministerrådet och de nordiska regeringarna har insett vikten av detta samarbete och uppmärksammat det genom olika former av stöd.

Men de nordiska filminstituten har också funnit att spridningen av nordisk film inom Norden är mycket ojämn beroende på nationella traditioner och förhållningssätt.

Ett nordiskt filmpris kan liksom de nordiska priserna för litteratur och musik ge det nordiska kulturskapandet ytterligare uppmärksamhet och stärka den viktiga nordiska hemmamarknaden.

Ett nordiskt filmpris lyfter fram en kulturform som profilerar nordiskt språk och kultur, intresserar den unga generationen och som också har ökande distributionsmöjligheter på grund av den digitala utvecklingen.

Formerna för ett nordiskt filmpris kan utarbetas i samverkan med de nordiska filminstituten och de samarbetsorgan som har ett intresse av att det nordiska kultursamarbetet på filmens område utvecklas.

Med hänvisning till det anförda föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda förutsättningarna för ett nordiskt filmpris med sikte på att det första gången kan utdelas under 2002 då Nordiska rådet firar sitt 50-årsjubileum

Köpenhamn den 29 oktober 2001

Dorte Bennedsen (S)
Berit Brørby (A)
Reynoldh Furustrand (s)
Åke Gustavsson (s)
Tuula Haatainen (sd)
Anita Johansson (s)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S)
Asmund Kristoffersen (A)
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)

Udvalgsforslag

om EU's regionalpolitik

(Fremlagt af Europaudvalget)

(Reservation, se s. 325)
(Rapporten EU's regionalpolitik, se s. 326)

1. Indledning

Nordisk Råds Europaudvalg nedsatte i november 2000 en arbejdsgruppe til at undersøge EU's regionalpolitik.

Arbejdsgruppens medlemmer: Formand Olof Erland (lib) Åland, Sonja Irene Sjøli (H) Norge, Marit Nybakk (A) Norge, Steingrímur J. Sigfússon (VG) Island, og Nordenudvalgets repræsentant Åke Gustavsson (s) Sverige. Lennart Daléus (c) Sverige blev valgt til ny formand da Olof Erland blev valgt til Ålands landskapsstyrelse den 29. marts 2001.

Arbejdsgruppen overleverede en rapport om EU's regionalpolitik til udvalget. Europaudvalget godkendte rapporten på arbejdsgruppens sidste møde i København den 29. oktober 2001 og vedtog forslag til rekommandation med 7 at-satser (med reservation fra Kent Olsson som beskrevet nedenfor).

2. Forslag

Europaudvalget foreslår at

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1) *att* de nordiska länderna formulerar en gemensam ståndpunkt inför förhandlingarna om EU:s kommande programperiod för regionalpolitiken enligt vilken det slås fast att de nordiska länderna har Europas arktiska delar och att detta kräver särskilda åtgärder för att de regionala utvecklingsnivåerna skall bibehållas

2) *att* de nordiska länderna gemensamt agerar för en ändring av EU:s konkurrenslagstiftning så att mer utrymme ges för en effektiv och friare nationell regionalpolitik och att nya insatsområden intas i strukturfondsprogrammen som passar de perifera områdena i Norden

3) *att* de nordiska länderna företar en inventering av innehållet i Den nordliga dimensionen och gemensamt stöder och driver på utvecklandet av EU:s strukturfondsprogram så att åtgärder inkluderas som innebär att EU:s handlingsprogram för Den nordliga dimensionen förverkligas

4) *att* de nordiska länderna gemensamt agerar för att EU:s kommande strukturfondsprogram möjliggör stöd för uppbyggnad av infrastruktur i de nordiska glesbygdsområdena i syfte att därmed minska klyftorna mellan tätort och landsbygd

5) *att* de nordiska länderna gemensamt agerar för att EU också i ett regionalpolitiskt perspektiv understöder utvecklingen i gräns- och närområdena till Ryssland och Baltikum

6) *att* de nordiska länderna gemensamt överenskommer om en nordisk modell där staten tar huvudansvaret för en utbyggnad av infrastrukturen för ny teknologi så att en jämlik tillgång den nya teknologin garanteras alla nordiska invånare

7) *att* de nordiska länderna fortsatt skall koordinera och utveckla sitt regionalpolitiska samarbete genom att stöda regionalpolitisk forskning och utveckling, bl.a. genom att stöda och utveckla Nordregios verksamhet

I tillæg hertil blev det vedtaget, man bør foreslå at der afholdes en konference/høring på baggrund af rapporten.

København, den 29. oktober 2001

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Bendiks H. Arnesen (A)
Ole Vagn Christensen (S)
Lennart Daléus (c), vice ordförande
Per Erik Granström (s)
Per Kaalund (S), formand
Egil Møller (DF)
Thore A. Nistad (FrP)
Inge Ryan (SV)
Jan Sahl (KrF)
Jouko Skinnari (sd)
Bernt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG)
Hasse Svensson (lib)
Peder Sønderby (V)
Hannu Takkula (saml)

Reservation

Kent Olsson (m), Sverige reserverer sig mod udvalgets forslag til vedtagelse og foreslår en grundigere bearbejdning og debat om emnet.

Kent Olsson stämde mot utskottets förslag.

Europautskottets rapport om EU:s regionalpolitik

1. Arbetsgruppens mandat och arbetssätt

Europautskottet beslutade vid sitt möte den 6 november 2000 att tillsätta en regionalpolitisk arbetsgrupp. Samtidigt godkändes det av Olof Erland föreslagna mandatet för arbetsgruppen (se bilaga 1).

Enligt mandatet skall arbetsgruppen undersöka grunderna och principerna för EU:s strukturfonder i syfte att skapa en underlag för en bedömning om fonderna i tillfredsställande grad kan tillmötesgå de nya behov som utvidgningen av EU föranleder. Motivet till att tillsätta en arbetsgrupp för utreda denna fråga är att utvidgningen av EU kommer att leda till att EU:s yttre gränser flyttas utåt. EU får därmed nya ytterområden, bl.a. Nordens närområden, med stora geografiska avstånd till de centrala utvecklingsområdena. Samtidigt skapar ny teknologi och globala finansmarknader en geografisk koncentration av tätt befolkade områden. Detta gör att det finns ett behov av att anpassa regionalpolitiken så att denna kan användas till att värna om de lokala miljöerna i ytterområdena. Utöver detta ger de nuvarande reglerna, administrationen och marknadsföringen av strukturfonderna anledning till att se närmare på de tillämpade projektformerna och ansökningsvilkoren, inte minst mot bakgrund av de kriterier och krav på måluppfyllelse som ställs på utvecklingsprojekten. Arbetsgruppens arbete skall enligt mandatet utmynna i en rapport med konkreta förslag.

Enligt Europautskottets beslut skulle ett samarbete etableras med Nordenutskottet. Till medlemmar i arbetsgruppen utsågs i december 2000 Olof Erland (lib) Åland, Sonja Irene Sjöli (H) Norge, Marit Nybakk (A) Norge, Steingrímur J. Sigfússon (V) Island och Åke Gustavsson (s) Sverige. Arbetsgruppen fick ytterligare en medlem i februari 2001 då Poul Andersen (S) från Närområdesutskottet invaldes. Vid Europutskottets möte den 4 april 2001 i Oslo valdes Lennart Daléus (c) Sverige till ny ordförande efter Olof Erland, som den 29 mars tillträdde som ledamot i Ålands landskapsstyrelse.

Arbetsgruppen höll sitt första möte den 7 mars i Sveriges riksdag. Vid mötet diskuterades arbetsgruppens mandat, arbetsplanen samt rapportens disposition. Arbetsgruppen hade dessutom en hearing där ett antal experter inkallats för att redogöra för respektive ämnesområden. Följande experter hördes:

- Direktör Hallgeir Aalbu, Nordregio: Regionalpolitikkens internasjonalisering
- Seniorforskare Bo Wiktorin Nordregio: Den regionalpolitiska utredningen i Sverige
- Rådgivare Odd Godal, Kommunal- och regionaldepartementet, Norge: Norskt deltagande i EU:s Interreg program
- Utvecklingsdirektör Risto Tienari, Regionalpolitiska avdelningen, Inrikesministeriet: Regionalpolitiken i Finland
- VD Håkan Bystedt, Kooperativa institutet: Den sociala ekonomins betydelse för regional utveckling

Arbetsgruppen besökte vidare Europeiska kommissionen i Bryssel den 22–23 maj. Arbetsgruppen fick bland annat träffa kommissionär Michael Barnier med ansvar för regionalpolitiken i EU. Under besöket fick arbetsgruppen dessutom tillfälle att lyssna till de avslutande diskussionerna samt kommissionärens sammanfattning av kommissionens andra forum för sammanhållning, som hölls i Bryssel 21–22 maj. Arbetsgruppen besökte även EFTA ländernas representationskontor i Bryssel.

Arbetsgruppen har dessutom hållit ytterligare två möten för att bereda rapporten, den 16 augusti i Oslo och den 17 september i Stockholm.

2. Den regionala utvecklingen i Norden

2.1 Den regionala utvecklingen i Norden

De nordiska ländernas regionalpolitik måste betraktas mot bakgrund av det sammanhang och de förutsättningar som den verkar i. Ett gemensamt drag för Finland, Sverige, Norge och Island är att dessa länder har regioner som är glest befolkade. Sådana regioner har ofta en låg eller negativ befolkningstillväxt. Arbetslösheten är i regel högre än i de mer tätbefolkade regionerna och invånare och företag måste åtminstone delvis nöja sig med sämre service inom vissa områden. Det kan bland annat ta sig uttryck i en outvecklad infrastruktur och dyrare och långsammare service på grund av långa transporter. Även naturliga förutsättningar såsom klimatet hämmar näringslivsutvecklingen. Förutsättningarna att bedriva jordbruk i de nordliga regionerna är dessutom sämre än i de sydligare. Vidare har de perifera regionerna ofta ett relativt ensidigt näringsliv.

De huvudsakliga trenderna i befolkningsrörelserna i Finland, Norge, Sverige och på Island är en ökande geografisk koncentration. Befolkningen flyttar mot huvudstadsregionerna och från norr till söder. I Sverige och Finland rör sig befolkningsströmmen dessutom från inland till kust. Danmark är i det här sammanhanget ett undantag. I Danmark rör sig flyttningsströmmarna i huvudsak från väst till öst i ett långsamt tempo. Denna skillnad mellan Danmark och de övriga länderna i Norden avspeglas i skillnaderna i de regionalpolitiska målen.

- "Ekonomisk tillväxt" är det viktigaste målet för regionalpolitiken i alla länder. I Danmark har detta tidigare varit det överskuggande målet för regionalpolitiken, även om regionalpolitiska åtgärder nog har riktats till vissa regioner med problem inom ramen för strukturfondsprogrammen.
- "Fördelning av välfärd" mellan regionerna är en av de regionalpolitiska målsättningar som har kännetecknat regionalpolitiken i Finland och Sverige.
- "Fördelning av befolkningen." Att bevara bosättning i alla delar av landet eller att bevara nuvarande befolkningsmönster är nordiska variationer på detta tema. I Sverige och Finland är detta uttryckt som "en mer balanserad regional utveckling". På Island vill man genom regionalpolitiska åtgärder bromsa migrationsströmmarna från de perifera områdena till huvudstadsområdet. För att bevara bosättningsmönstret syftar regionalpolitiken i Sverige och Norge till att levnadsvillkoren i hela landet skall vara likvärdiga. På Island främjas bosättning i områden där det är potentiellt möjligt att bygga upp ett varierat bärkraftigt näringsliv och där modern service är möjlig att erbjuda.

Regionalpolitiken i Finland, Island, Norge och Sverige har generellt sett varit bredare än i Danmark. Den "bredare" regionalpolitiken utgörs i första hand av regionalpolitiska insatser riktade till de glest befolkade regionerna i norr. Den danska regeringen har i sitt senaste regionalpolitiska program uttalat en vilja att skapa "ett helt Danmark." Målsättningen är att det skall vara attraktivt att leva, bo och arbeta i alla delar av landet. Trots att detta antyder en breddning av de regionalpolitiska insatserna kan det konstateras att Danmark, med en jämförelsevis spridd befolkning och relativt sett små skillnader i utvecklingsnivån mellan regionerna, har en helt annan utgångspunkt än de övriga nordiska länderna.

När man betraktar de medel som de nordiska länderna utnyttjar inom regionalpolitiken kan man finna många gemensamma drag. En mer allmän trend är strävan att förbättra koordineringen mellan olika politikområden i syfte att åstadkomma en effektivare regionalpolitik. En annan trend är att ansvaret för regionalpolitiken decentraliseras, vilket innebär en större regional frihet. Den ökade decentraliseringen kan delvis förklaras av deltagandet i EU:s strukturfondsprogram. Även i fråga om de statliga myndigheterna pågår en rörelse från tätorterna. I Sverige, Norge och på Island finns en klart uttalad målsättning att statliga myndigheter och centrala institutioner skall spridas utanför huvudstadsregionerna när så är möjligt. Olika typer satsningar på IT-utveckling är också en gemensam trend. Utbyggnaden av bredband är bland annat aktuell i den regionalpolitiska debatten i flera av de nordiska länderna.

Samtliga nordiska länders regionalpolitiska program har influerats av den regionalpolitiska forskningen och vissa begrepp och nya organ återkommer i de olika programmen i varierande skepnader och med olika namn. I Danmark vill regeringen skapa "regionala växtmiljöer" där samarbetsprojekt mellan företag, utbildningsinstitutioner och förmedlare av teknologiskt kunnande skall främjas. Målsättningen är att utveckla kompetenscentra som specialiserar sig på utbildning, teknologi och kompetensutveckling inom ramen för sådana områden där regionen redan tidigare har en styrkeposition. I det finska regionalpolitiska programmet talas om s.k. kunskapscenter och regioncenter, som är exempel på Finlands klusterpolitik. De regionala utvecklingscentren aktiverar forsknings- och utvecklingsverksamheter, sprider finansiering och försöker förmå företagen och forskningsinstituten att ansluta sig till de nationella nätverken. Island har i sin tur för avsikt att etablera utvecklingskontor. Genom dessa center och kontor vill de nordiska regeringarna skapa förutsättningar för samt främja utvecklandet av nätverk och partnerskap dels mellan företag och sådana institutioner som kan stöda och främja företagens kompetensutveckling i syfte att höja deras konkurrenskraft (t.ex. universitet och forskningsinstitut), dels mellan företagen och myndigheter. I flera av de nordiska regionalpolitiska programmen talas dessutom om att skapa innovationsmiljöer eller att på annat sätt stöda innovativa projekt. Detta skall åstadkommas genom olika åtgärder som främjar ett tätare samarbete mellan näringslivet och forsknings institutioner.

2.2 Danmark

2.2.1 Økonomisk styrke, social balance, velfærd og bedre miljø samt regional balance: Fire regionalpolitiske pejlemærker i Danmark

Man taler om, at der er tre hovedperspektiver for den fremtidige regionale erhvervsudvikling i Danmark:

- Et metropolperspektiv, hvor udfordringen er at opbygge internationalattraktivitet som knudepunkt for de nye videnbaserede erhverv og de tilhørende støttefunktioner i form af forskning, uddannelse, finansiering, forretningsservice, infrastruktur og international synlighed mv.
- Et fokuseringsperspektiv, hvor udfordringen er at raffinere, forny og omstille de mere traditionelle erhvervsmæssige kompetencer gennem udvikling af erhvervsmæssige rammebetingelser, der er skræddersyet til de særlige behov i regionerne.
- Et genopretningsperspektiv, hvor udfordringen er at opbygge en ny erhvervsmæssig identitet – et nyt erhvervsmæssigt grundlag, hvor det hidtidige erhvervsmæssige grundlag reelt er forvitret, men hvor der alligevel i de allerfleste tilfælde vil være erhvervsmæssige traditioner og mere eller mindre skjulte potentialer og kompetencer at bygge på.

2.2.2 Regeringens vision om "et helt Danmark"

Den regionale udfordring er at skabe "et helt Danmark", der sikrer en vækst på højde med de lande, vi sammenligner os med. Danmark skal have regioner, der er med helt fremme inden for både de traditionelle erhverv og de nye vækstområder. Regeringen vil have hele Danmark med i den fremtidige udvikling. Målet er, at det skal være attraktivt at leve, bo og arbejde i alle dele af landet. Ikke fordi alt er ens fra sted til sted, men fordi der er spændende erhvervsmæssige muligheder og gode jobperspektiver for mennesker i alle dele af landet.

En analyse af 10 nordeuropæiske regioner inklusive Danmark viser, at provinsen i Danmark er det mest velstående af alle ikke-metropolområder. På listen over metropoler er Hovedstadsregionen kun overgået af Hamburg og München, når det gælder velstand. Analysen viser også, at Danmark er én af de regioner i Nordeuropa, hvor forskellen i velstand mellem metropoler og ikke-metropoler er mindst. Sammen med Skotland er Danmark et foregangsland på dette område. Den position ønskes fastholdt med pejlemærket *regional balance*. Danmark er en af de regioner, hvor den økonomiske formåen er mest ligeligt fordelt blandt landets forskellige egne. I forhold til 9 andre nordeuropæiske regioner er det kun Skotland, der overgår Danmark i regional

balance målt på forskelle i økonomisk formåen. Danmark og Skotland skiller sig ud i forhold til de andre regioner på listen. I Mellem og Sydsverige, Irland, Nordøsttyskland (med Berlin), Sydfinland, Holland og Belgien er der noget større regional ulighed end i Danmark og Skotland. I Nordvesttyskland (med Hamburg) og Bayern (med München) er den regionale ubalance langt større end i Danmark og Skotland. Med pejlemærket regional balance er det regeringens mål, at Danmark skal fastholde sin position som førende i Nordeuropa, når det gælder om at praktisere en høj grad af økonomisk lighed mellem metropoler og ikke-metropolområder. Svaret på den regionale udfordring er en strategi, som kombinerer Danmarks erhvervsmæssige kernekompetencer. Og som samtidig skaber rammer for at foretage den nødvendige genopretning af det erhvervsmæssige grundlag i de mest udsatte dele af landet. Dét er nøglen til en erhvervsmæssig fremtid for Danmark præget af regional balance. Veludviklede videnerhverv med tilhørende specialiserede servicenetværk, infrastruktur, forsknings- og uddannelsesinstitutioner er også væsentlige faktorer i arbejdet med at forfine, omstille og forny de mere traditionelle erhvervsmæssige kompetencer i Danmark. Og de mere velkendte erhverv med en lang tradition er fortsat fundamentet for Danmarks erhvervsmæssige fremtid. De nye væksterhverv er præget af stor international konkurrence, store investeringskrav og store risici. Det vil derfor være forfejlet kun at satse på udvikling af de nye væksterhverv i fremtidens erhvervsudvikling. Ny teknologi gør det både nemmere og billigere at kombinere regionalekompetencer på tværs af geografiske afstande. Et godt samspil på tværs af regionale grænser er med til at sikre fornyelse og udvikling – både i de nye væksterhverv og erhverv med en længere tradition. Udfordringen for en moderne regional erhvervspolitik er derfor ikke mindst at sikre et godt samspil mellem regionalt forankrede videncentre og virksomheder fra hele landet.

2.2.3 Hvordan sikrer man "et helt Danmark"?

For at udvikle rammerne for arbejdet med den regionale erhvervspolitik har regeringen taget flere initiativer, der samlet skal sikre et stærkt og vedholdende fokus på den regionale udfordring og visionen om "det hele Danmark":

- Regeringens Regionalpolitiske Koordinationsudvalg blev etableret i marts 2001 for at sikre en helhedsorienteret regionalpolitik og for at koordinere regeringens tiltag af væsentlig betydning for den regionale udvikling i Danmark. Indenrigsministeren, miljø- og energiministeren, økonomiministeren, undervisningsministeren og erhvervsministeren (formand) er faste medlemmer af udvalget.
- Indenrigsministeriet afgiver en gang om året en regionalpolitisk redegørelse om regeringens overordnede regionalpolitiske målsætninger samt en status for den regionalpolitiske udvikling.
- Der er indført regionale konsekvensvurderinger af ny lovgivning mv. Regeringen har siden 1995 gennemført mange initiativer, som styrker rammebetingelserne for den regionale erhvervsudvikling. I alt indgår godt 30 initiativer på listen over kerneinstrumenter i regeringens regionale erhvervsstrategi. Med Finansloven for år 2001 blev der igangsat 6 nye regionalt fokuserede initiativer som led i regeringens samlede "erhvervsstrategi .dk21".

1. Regionale vækstmiljøer: I årene 2001-2003 er der afsat 70 mio. kr. til at etablere regionale vækstmiljøer. Vækstmiljøerne skaber samarbejdsprojekter mellem virksomheder, uddannelsesinstitutioner og formidlere af teknologisk viden. Målet er at udvikle kompetencecentre, der er specialiseret i uddannelse, teknologi og kompetenceudvikling inden for regionale styrkepositioner.
2. Erhvervsinnovatørordningen: I årene 2001-2003 er der i alt afsat 36 mio. kr. til den nye erhvervsinnovatørordning. Initiativet medfinansierer udviklingsprojekter, der gennemføres i samarbejde mellem en virksomhed, en videregående uddannelsesinstitution og en erhvervsinnovatør. Initiativet retter sig især mod mindre ikke-forskningsbaserede virksomheder. Institutionen og virksomheden ansætter i fællesskab erhvervsinnovatøren, der modtager sparring fra begge deltagere og samtidig gennemgår et uddannelsesforløb.

3. Innovationsmiljøer: Regeringen har i perioden 2001-2004 afsat yderligere 360 mio. kr. til etablering og udvikling af innovationsmiljøer. Innovationsmiljøerne tilbyder viden, rådgivning og udviklingskapital til innovative iværksættere i den første fase af virksomhedens udvikling. Derved kan den enkelte iværksætter få udviklet sin forretningsidé til et egentligt produkt eller serviceydelse. Målet med innovations-miljøerne er at skabe flere nye virksomheder med unikke kompetencer inden for fx IT, multimedier, design, bioteknologi og energiområdet.Der er i dag etableret 8 innovationsmiljøer i tilknytning til højere læreanstalter, forskerparker mv. rundt om i landet.
4. Center for Anvendt IT (CAIT): Regeringen har i perioden 2001-2004 afsat i alt 79,5 mio. kr. til etablering af Center for Anvendt IT (CAIT). CAIT skal fungere som et videncenter, der tilbyder danske virksomheder rådgivning og service på det digitale område, fx inden for multimedier og netbaserede produkter.
5. Iværksætterpakke II: Regeringen har i 2001-2003 afsat 91 mio. kr. til videreudvikling af den almene iværksætterrådgivning, herunder etablering af regionale kontaktpunkter. Målet er at få koordineret iværksætterindsatsen regionalt og sikre, at iværksættere i alle dele af landet har nem adgang til kvalificeret rådgivning før og efter virksomhedsstart. Kontaktpunkterne tilbyder rådgivning, kurser mv. til iværksættere. De etableres af de lokale og regionale aktører på iværksætterområdet – fx amter, kommuner, erhvervsråd og teknologiske centre.
6. Serviceportal: Erhvervsministeriet er gået sammen med Kommunernes Landsforening om at etablere en fælles Internetportal for serviceydelser. Portalen lanceres i foråret 2002. Den vil bl.a. omfatte en digital vejledning i udbud/udlicitering af serviceopgaver. Der oprettes også en kvikskranke, hvor kommuner kan få svar på konkrete spørgsmål om udbud, og en database med erfaringer fra tidligere udbudsforretninger. I tilknytning til portalen vil der bl.a. blive gennemført konferencer, seminarer, analyser og konkurrencer om nye servicekoncepter. Indsatsen skal skabe udvikling, dialog og videnudveksling mellem bl.a. kommuner, amter, virksomheder og organisationer om, hvordan den offentlige og den private sektor kan gå nye veje i deres serviceydelser

2.2.4 Regionalpolitiske kerneinstrumenter i erhvervspolitikken

Kerneinstrumenterne i den regionale erhvervspolitik fordeler sig på syv indsatsområder: Uddannelse, kompetenceudvikling, innovation, IT, iværksættere, regional erhvervsmæssig attraktivitet samt virksomhedernes samfundsmæssige ansvar med særligt fokus på miljø og sociale forhold. På alle disse områder er der behov for øget samarbejde mellem kommuner, amter, ministerier og det private erhvervsliv. I de seneste 5-6 år er der sket en betydelig styrkelse af initiativ og lederskab i den regionale erhvervspolitik i Danmark. Etableringen af erhvervsknudepunkter, som blev introduceret i regeringens Regionalpolitiske Redegørelse i 1995, var et skridt i denne retning. Fra midten af 1990'erne blev der også sat gang i en anden væsentlig fornyelse af den regionale erhvervspolitik med udviklingen af en række bredere regionale partnerskaber. Der er nu etableret erhvervspolitiske partnerskaber for Hovedstadsregionen/Øresundsregionen, Jylland-Fyn, Vestsjælland og Storstrøm samt de særlige indsatsområder: Bornholm, Samsø, Sydfyn, Frederikshavn, Lolland mv. Hele landet er nu omfattet af partnerskaberne. Tankegangen bag de nye partnerskaber er helt i tråd med tankegangen bag erhvervsknudepunkterne. I begge tilfælde er målet at udvikle en fælles strategisk platform for den regionale erhvervsudvikling og med dette udgangspunkt udvikle og prioritere nye initiativer;

- Markant jysk-fynsk IT-satsning: I det jysk-fynske erhvervssamarbejde er der udviklet et forslag til en større samlet IT-satsning. Initiativet skal være med til at udvikle regionale IT-kompetencecentre ved at medfinansiere perspektivrige samarbejdsprojekter mellem regionale videninstitutioner med IT-kompetencer og relevante dele af erhvervslivet.

- Styrket jysk-fynsk universitetssamarbejde med erhvervslivet: Jysk-fynske universiteter, kommuner og amter har sammen med erhvervslivet udarbejdet et ambitiøst forslag om en styrket indsats på udvalgte forskningsområder. Regeringen har indledt dialog med de regionale parter om at etablere en "one-stop-shop", hvor virksomheder og universiteter fra hele verden kan opnå overblik over – og kontakt til – relevante samarbejdspartnere i jysk-fynske forskningsmiljøer i den regionale erhvervspolitik.

2.2.5 Partnerskaber – et nøgleinstrument

En god platform for regional erhvervsudvikling omfatter både offentlige og private aktører. Det kræver stor opmærksomhed og engagement blandt nøglebeslutningstagere i både kommuner, amter, ministerier og erhvervsliv. Samt forståelse partnerne imellem om en langsigtet og ambitiøs dagsorden for regional erhvervsudvikling. Disse partnerskaber skal i de kommende år danne fundamentet for "det hele Danmark".

Regeringen vil – bl.a. inspireret af internationale erfaringer – iværksætte et arbejde for at se på mulighederne for at udvikle nye partnerskabsmodeller mellem kommuner, amter, ministerier og det private erhvervsliv. Der skal bl.a. ses på mulighederne for at formulere langsigtede regionale udviklingsstrategier, som partnerne aktivt vil forpligte sig til at realisere. Det kræver bl.a., at de mange offentligt støttede initiativer er koordinerede og retter sig mod regionale styrkepositioner. Erhvervsministeriet har derfor besluttet at nedsætte et nyt "Rejsehold for regional Erhvervsudvikling". Rejseholdet skal støtte videreudviklingen af de nye regionale partnerskaber og sikre størst mulig effekt af den regionale indsats. Rejseholdet vil på opfordring fra de regionale partnere kunne deltage i at udvikle og gennemføre regionale erhvervsudviklingsstrategier. Rejseholdet skal fremover også kunne medvirke til at udmønte strategierne i konkrete initiativer.

Tidligere på året vedtog Folketinget en ny lov om erhvervsudvikling. Hermed blev det besluttet at etablere Rådet for Regional Erhvervsudvikling. Rådet skal gennem kortlægning, forskning og evaluering rådgive regeringen om mulighederne for at forbedre den regionale erhvervsudvikling i forhold til de pejlemærker der her er redegjort for.

2.2.6 Färöarna

Färöarnas regionalpolitik är under revidering. Sittande landstyrekoalition anger i sin programförklaring att den bästa grunden för det färöiska samhället är aktivitet och trivsel på hela Färöarna. Det läggs vikt på de yttre områdenas speciella situation. Det finns politisk enighet om nödvändigheten av reella insatser för att ytteröarna och de små byarna inte skall dö ut.

2.3 Finland

2.3.1 De regionalpolitiska målsättningarna och aktörerna

En mycket snabb ekonomisk tillväxt i Finland under de senaste åren har medfört strukturförändringar, bl.a. en snabb geografisk koncentrering av befolkningen och ekonomin. Många branscher genomgår strukturförändringar samtidigt. Näringslivet omdanas, arbetsplatserna koncentreras och en flyttningsrörelse rör sig mot ett fåtal områden: Helsingfors-, Tammerfors-, Åbo-, Uleåborg- och Jyväskylä- arbetsmarknadsområden.

Huvudmålsättningen med den finländska regionalpolitiken är att skapa en balanserad regional utveckling. Tyngdpunkten i politiken ligger på nationens ekonomiska konkurrenskraft, tillväxt och arbetstillfällen. Regionala problem anses inte längre enbart vara ett problem för de glest befolkade delarna av landet. Nu vill man behålla befolkningen i regionerna genom att utveckla huvudorterna – en fokusering på tillväxtpoler.

Den finska regionalpolitiken styrs av lagen om regional utveckling samt ett målprogram som fastställs i riksdagen. Lagen och målprogramanslaget binder myndigheterna till fastställda strategier och förpliktar dem att fördela anvisade medel efter varje regions särskilda behov. Vidare har EU-programarbetet en stor betydelse för finsk regionalpolitik.

Varje region i Finland har ett landskapsförbund som företräder alla regionens kommuner. Dessa är ansvariga för den regionala utvecklingen i samarbete med statens regionala organ; statens regionalförvaltningsmyndigheter och de s.k. TE-centralerna (Arbetskrafts- och näringscentralalen som är en statlig förvaltning för utveckling av näringsliv och sysselsättning i regionerna).

Regionalpolitiken ses nu över och förnyas i tre etapper:

1. effektivisering av nuvarande åtgärder såsom stödet till företag, lokaliseringsvägledning och utlokalisering av statliga aktiviteter,
2. reformering av den regionalpolitiska lagstiftningen under nuvarande programperiod,
3. utarbetande av en långsiktig strategi för regionalpolitik i Finland beaktande nästa strukturfondsreform.

En analys av det senaste målprogrammet visar att lagstiftningen bör förnyas så att en konkurrenskraftig regionstruktur kan utvecklas i hela landet. Programmets insatsområden är programmet för utveckling av regioncentra, lansbygdsprogram, regional innovationspolitik och programmet för kunskapscentra och utvecklingen av finansiella medel för företagandet samt EG:s strukturpolitik.

2.3.2 Den regionala politikens beståndsdelar

Programmet för kunskapscenter påbörjades 1994. Under den nuvarande programperioden finns det 14 regionala center och två nationella kunskapsnätverk. Målet för programmet är att skapa internationellt konkurrenskraftiga produkter, arbeten och företag. För att uppnå detta satsar Finland på forskning och utveckling på bred basis. De regionala utvecklingscentren aktiverar forsknings- och utvecklingsverksamheter, sprider finansiering samt försöker förmå företagen och forskningsinstituten att ansluta sig till de lansomfattande nätverken. Kunskapscentren har i de flesta fallen ett nära samarbete med ett regionalt teknologicenter som samordnar aktiviteter och befordrar utvecklingen av regionala partnerskap mellan näringslivet, universitet och forskningsinstituten. Programmet för kunskapscenter är ett exempel på Finlands klusterpolitik. I Finland har klusteranalyser bidragit till en ökad förståelse av den industriella utvecklingens villkor genom att visa att företag är beroende av sina nätverk. Analyserna har också stärkt argumenten för att betrakta näringspolitiken i ett klusterperspektiv. Satsningarna på kompetenscentra samordnas nationellt med målen för regionalpolitiken och utgör dessutom en del av den nationella innovationspolitiken.

Målet med *programmet för utveckling av regioncentra* för perioden 2001–2006 är att skapa ett växande nätverk av regionala center som kommer att täcka alla regioner. Nätverket kommer att bestå av 30–40 regioncenter och kommer att användas för att skapa en god grund för den regionala strukturen i hela landet. Regionerna är naturliga områden för arbetsmarknad och service samt för kommunala samarbetsformer. Programmet skall bidra med en organisationsgrund för intensifieringen av samarbetet mellan kommunerna. Syftet med programförfarandet är att få kommunerna, företagen, forsknings- och läroinrättningarna samt medborgarorganisationerna att samarbeta regionalt. Med hjälp av partnerskap mellan olika aktörer skall utvecklingsarbetet stärkas utgående från områdenas egna starka sidor. Det är inte enbart fråga om näringspolitik, utan att utveckla områdena ekonomiskt, socialt och kulturellt till en livskraftig verksamhets- och levnadsmiljö för företag och invånare. Regioncentren skall bli dynamiska platser där näringslivet i partnerskap med kommunerna utvecklas i samklang med regionens arbete för social utjämning. Programmet representerar ett tillvägagångssätt som syftar till att fokusera insatser från skilda sektorer mot ett gemensamt mål. Ett annat mål med programmet är att skapa en ny förhandlingsprocedur mellan den regionala nivån och den centrala. Innehållet i varje regions utvecklingsprogram skall bygga på lokala förutsättningar som utvecklas av lokala aktörer.

I *den nya lansbygdspolitiken* skall åtgärder prioriteras som syftar till att utveckla innovationsmiljöer och som diversifierar ekonomin. Vidare vill man uppnå ett mer mångsidigt förvärvsutbud för befolkningen, omstrukturera jordbruket samt skapa förutsättningar för turism, distansarbete och boende. Servicen ska upprätthållas och utvecklas med befolkningens och när-

ingslivets behov som utgångspunkt. Strukturerna för utvecklandet av landsbygden ska stärkas på alla administrativa nivåer i landet. Lokala verksamhetsgrupper ska ges förutsättningar att aktivt arbeta för landsbygdsutveckling i hela landet. Vidare ska förhållandet stad och land tydligare betonas och fler projekt ska initieras rörande växelverkan mellan städer och dras omkringliggande landsbygd.

För Finlands del är *EU:s strukturfonder* en betydande inspiratör för utformning av den nya regionalpolitiken i programform, liksom en betydande finansiär av diverse regionala utvecklingsinsatser. För den kommande programperioden, 2007–2013 ser regeringen bland annat ett fortsatt behov av stöd för de glest befolkade delarna av landet.

2.3.3 Åland

De övergripande målsättningarna i den åländska regionalpolitiken är att bevara alla kommuner livskraftiga. På Åland finns det 16 kommuner av varierande storlek. I den minsta skärgårdskommunen Sottunga finns endast ca. 130 invånare medan den största, Mariehamn, har ca 10.500 invånare. En fortsatt spridd bosättning i landskapet och en jämn befolkningsutveckling i alla regioner eftersträvas. I synnerhet i skärgården innebär detta i praktiken att det krävs en inflyttning som motvikt till den sneda åldersfördelningen för att förhindra en befolkningsminskning. Behovet av inflyttning gäller dock även för Åland som helhet som komplement till högre barnafödande för att inte befolkningen skall minska. Den inflyttning till Åland som sker idag fördelar sig i huvudsak till centralkommunerna och till staden.

Genom det s.k. landskapsandelssystemet, vars syfte är att utjämna skillnader i ekonomisk bärkraft och kostnadsbild mellan olika regioner och kommuner, kan Åland upprätthålla sina 16 kommuner med all den kommunala service som utgör en nödvändig infrastruktur för bosättning och näringsliv. Regionalpolitiska åtgärder som stöder utvecklingen i skärgårdsregionen prioriteras.

Landskapsstyrelsen ansvarar för att upprätthålla, utveckla och förnya landskapets infrastrukturella trafiknät och -system till lands, till sjöss och i luften. Merparten av satsningarna inom detta område görs till förmån för landsbygd och skärgård. Stöd utges också till kollektivtrafiken. För att stimulera en ökad användning och tillgänglighet för informations- och kommunikationsteknologi på Åland understöder landskapsstyrelsen utbyggnaden av tekniken på landsbygden. Uppbyggnaden av en IT-by är dessutom under planering.

Den sysselsättningspolitiska målsättningen på Åland är att närma sig full sysselsättning. I ett regionalpolitiskt perspektiv är målsättningen att regionerna och i skärgården, kommunerna, i sig skall fungera som lokala arbetsmarknader för att minska arbetspendlingen. De delar av näringslivet som har naturliga förutsättningar i respektive region främjas såsom primärnäringarna, turismen och näringar som stöder dem. Utöver dessa avser landskapsstyrelsen att stöda nya och andra former av företagsamhet i takt med att produktivitetsökningar minskar antalet sysselsatta inom primärnäringarna samtidigt som produktionsvärdena minskar. Ekonomiskt stöd utges huvudsakligen inom ramen för EU:s målprogram, t.ex. till företag, utbildning m.m. Vid sidan om ekonomiska stöd finns ett omfattande nätverk av företagsrådgivare. På central nivå har landskapet dessutom inrättat en tjänst för att stöda det regionala utvecklingsarbetet.

2.4 Island

2.4.1 Bakgrund

Island är liksom Norge inte medlem i EU men deltar i EES, som ger tillgång till den inre marknaden och som innebär att Island är bunden av en större del av EU:s lagstiftning. De huvudsakliga regionala problemen på Island beror på en kombination av faktorer såsom geografisk periferi, migration till huvudstadsregionen och i mindre grad lokal arbetslöshet. Den genomsnittliga befolkningstätheten är 2,5 personer per kvadratkilometer, men bosättningen är till största delen utspridd längs kustlinjen.

Inkomstskillnaden mellan regionerna är inom 10 % av det nationella genomsnittet och arbetslösheten varierar endast marginellt mellan regionerna. Under de tre senaste decennierna har arbetslösheten varit märkbart lägre än det nordiska genomsnittet. Befolkningen i huvudstaden Reykjavik med omgivning har det senaste decenniet vuxit dubbelt så mycket (20 % ökning) som hela Island. Nära 160 000 människor eller cirka 60 % av den totala befolkningen bor i denna region. Under samma period minskade befolkningen på landsbygden, i några landsbygdsregioner med upp till 20 %. Den geografiska koncentrationen av befolkningen är därmed större än i något annat nordiskt land och förmodligen störst i hela Europa.

Rika fiskeresurser utgör basen för tillvaron i de flesta samhällen runt kusten på Island, där fisket och fiskförädlingsindustrin ofta är den huvudsakliga sysselsättningen. Den andel av arbetskraften som är sysselsatt i denna sektor är totalt 10 %, men denna andel är betydligt högre utanför huvudstadsregionen. Trots det är Reykjavik ett starkt center för fiskenäringen.

Det finns en stor enighet på Island om de existerande regionala problemen, men åsikterna är delade huruvida man bör ingripa, vilken strategi som bör följas och hur mycket det får kosta. Utvecklingspotentialen i landsbygdsregionerna är begränsade, särskilt när det gäller produktionen för den inhemska marknaden, som är van med ett globalt utbud av varor. Detsamma gäller tjänstesektorn där storleken på marknaden och dess geografiska segmentering begränsar möjligheterna till expansion.

2.4.2 Institutionerna

Institutet för regional utveckling är den myndighet som verkställer regionalpolitiken på Island. Dess reella möjligheter att vidta regionalpolitiska åtgärder är dock mycket begränsade. Institutet är en oberoende, statsägd institution bestående av en styrelse utsedd av handels- och industriministern.

Island saknar en regional förvaltningsnivå. Med undantag av de urbana områdena är kommunerna i allmänhet jämförelsevis små och staten sköter därför de funktioner som i de övriga nordiska länderna normalt hör till kommunerna.

2.4.3 Regionalpolitiska mål och instrument

Alltinget antar fyraåriga utvecklingsplaner i form av en parlamentarisk resolution. Initiativet till planen tas av handels- och industriministern. En detaljerad plan utarbetas av Institutet för regional utveckling med beaktande av de målsättningar och ramar som regeringen antagit för regionalpolitiken. Handels- och industriministern lägger sedan fram planen för regeringen och parlamentet.

De centrala målsättningarna i den isländska regionalpolitiken är att säkerställa en diversifierad industriell ekonomi även utanför de urbana områdena. Utvecklingskontor inrättas med uppgift att främja utvecklingen på landsbygden. Syftet är bland annat att höja industriernas konkurrenskraft och att hjälpa företagen att skapa nya kontakter på Island och utomlands. Samarbete skall dessutom etableras med universitet och forsknings laboratorier. Vidare skall holding bolag startas för att säkra kapital för innovativa projekt. Nya offentliga verksamheter skall dessutom lokaliseras utanför huvudstadsområdet.

För att hindra migrationsströmmarna, som blivit ett allt större problem, skall åtgärder vidtas för att höja livskvaliteten för befolkningen på landsbygden. Detta görs bland annat i form av insatser för att förbättra infrastruktur, kommunikationer, utbildning och det kulturella utbudet.

På Island finns det inga traditioner när det gäller investeringsbidrag, inte är det heller troligt att de introduceras inom en överskådlig framtid. Finansiella instrument används för att främja allmän utveckling i regionerna i form av bistånd till utvecklingsföretag, rådgivande tjänstemän eller näringslivsutvecklare och utvecklingsprojekt. Bistånd ges dessutom till förstudier för nya projekt och tilläggsstöd för nyetableringar, marknadsundersökningar och utvecklingsundersökningar samt tekniskt bistånd till företag.

2.5 Norge

2.5.1 Innledning

Selv om alle fylkene i Norge i et 50 års perspektiv har hatt befolkningsvekst, har den langsiktige utviklingen i nærings- og bosettingsmønsteret i all hovedsak gått i sentraliserende retning. Byer og tettsteder har hatt den største befolkningsveksten. Det er det sentrale Østlandsområdet og Sørvestlandet som har hatt den sterkeste befolkningsveksten de siste tjue årene. Befolkningsframskrivningene tyder på at opp mot halvparten av kommunene kommer til å få en nedgang i folketallet de nærmeste 10 årene. Folks bostedsønsker blir i større grad enn før påvirket av det totale tilbudet av tjenester, fritidstilbud, bosted og arbeidsplasser.

2.5.2 Statlig politikk og regional utvikling

Mange sider ved statlig politikk har betydning for regional utvikling og distriktspolitiske mål. En kartlegging av statlig innsats har identifisert 55 distriktspolitisk begrunnede ordninger. Den økonomiske innsatsen for de 55 ordningene er beregnet til 13,8 milliarder kroner for 2000, noe som utgjør ca. 3 % av statsbudsjettet.

2.5.3 Robuste samfunn skal gi grunnlaget for å opprettholde bosettingsmønsteret og likeverdige levekår

Hovedmålsettingen i distrikts- og regionalpolitikken er å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og ha likeverdige levekår i hele landet. Det skal legges større vekt på å utvikle robuste samfunn enn innsats mot enkeltsteder og enkeltbedrifter.

Robuste samfunn er omstillingsdyktige i forhold til framtidig utvikling, enten det dreier seg om endringer i næringslivs- og bedriftsstrukturer eller nye krav til service, transport, kommunikasjoner, kompetanse og velferdstilbud som befolkningen og næringslivet stiller.

Utvikling av regioner skal være en motkraft til dagens sentralisering. Å utvikle større sammenhengende arbeidsmarkeds-, bo- og serviceregioner er derfor en hovedstrategi for å kunne gi en så stor del av befolkningen som mulig et slikt samlet tilbud. Det skal gjennomføres en egen småsamfunnssatsning mot områder med stor nedgang i folketall, og stor avstand til sentre. En særskilt omstillingsstøtte til kommuner og regioner som har et ensidig næringsgrunnlag, og som står overfor spesielt store omstillingsutfordringer vil videreføres. En særlig utfordring er den forestående omstillingen i forsvaret.

2.5.4 Infrastruktur og likeverdige levekår - fra enkelttiltak til samlet behov

Det er særlig kommunenes innsats som har betydning for sentrale velferdstilbud, som boliger, skoler, barnehager, primærhelsetjeneste, eldre- og sosialomsorg og kultur- og fritidstilbud.

Kommunene vil få større frihet til selv å bestemme og velge løsninger tilpasset lokale forhold gjennom redusert detaljstyring og økte frie inntekter. Det er et mål å få til en jevnere regional fordeling av statlige arbeidsplasser, gjennom å føre en aktiv lokaliseringspolitikk. Det skal legges opp til en spredning av statlige virksomheter, oppgaver og funksjoner. Nye statlige oppgaver skal normalt lokaliseres utenfor Oslo-området.

Kommunikasjoner og grunnleggende infrastrukturtjenester er sentralt for den regionale utviklingen. Når det gjelder utbygging av bredbånd, er målet i Regjeringens handlingsplan at en skal ha gode markedstilbud om tilknytning til bredbåndsnett til alle grunn- og videregående skoler, folkebibliotek, sykehus og kommuneadministrasjoner innen utløpet av 2002 og tilknytning til bredbåndsnett for alle norske husstander innen utløpet av 2004.

2.5.5 Næringslivets utviklingsmiljøer

Bedrifter i distriktene investerer i dag mye mindre i FoU enn det bedrifter i sentrale strøk gjør. Det er derfor viktig å styrke etterspørselen etter FoU i distriktsbedrifter. Fra 1.7. 2001 er det innført en ny tilskuddsordning for støtte til næringslivets kjøp av FoU-tjenester fra universiteter, høgskoler eller forskningsinstitutter. Arbeidet for å få entreprenørskap inn i utdanningssystemet på alle nivåer skal forsterkes.

2.5.6 Politikk for områder med særskilte utfordringer

Nord-Norge er i større grad enn andre landsdeler preget av spredt bosetting, barskt klima, stor avhengighet av offentlig sektor og et ensidig næringsliv. Man har derfor ha et spesielt fokus på utviklingen i Nord-Norge. Marin sektor er pekt ut som et nasjonalt satsingsområde, og Nord-Norge har en sentral plass i denne satsingen.

Tiltakssonen for Nord-Troms og Finnmark ble opprettet i 1990. Det bor ca. 93 000 personer her. Tiltakene i sonen omfattet i 2001 fritak for arbeidsgiveravgift, nedskrivning av studielån samt stipend for borteboende elever i videregående skole, fritak for el-avgift på forbruk, fritak for investeringsavgift for bygge- og anleggsvirksomhet, reduksjon i personbeskatningen og økt barnetrygd. I tillegg kommer momsfritak for elektrisk kraft som gjelder hele Nord-Norge. Det er også etablert andre særordninger for området, herunder tilskudd til reindriftsforvaltningen, lønnstilskudd for førskolelærere, rettshjelpskontorer i Indre Finnmark og distribusjonstilskudd til aviser i Finnmark.

2.5.7 Internasjonalt regionalpolitisk samarbeid

Norge har vært med i Interreg siden 1996. Norge er nå med i Interreg III, som strekker seg fra 2000 til utgangen av 2006. Barentsprogrammet for 2000–2003 har fem satsningsområder: næringsutvikling/infrastruktur, kompetanse/utdanning, miljø/helse, velferd/kultur og urfolk.

2.5.8 Oppsummering

Stortinget diskuterte mål og strategier i distrikts- og regionalpolitikken den 11. juni 2001, og sluttet seg i hovedsak til regjeringens politikk som samlet sett innebærer et opplegg for et skifte både i organisering, fokus og tiltak:

- fra enkeltsteder til regioner
- fra enkelttiltak til samlet behov
- fra enkeltbedrifter til bedrifters utviklingsmiljøer
- fra eneansvar til felles innsats for den regionale utvikling
- fra sektorinnsats til samordnet innsats
- fra sentralt regelverk til større regional frihet

2.6 Sverige

2.6.1 Bakgrund

Den moderna regionalpolitiken etablerades på 1960-talet, då med syftet att fördela tillväxten i överhettade regioner till landsdelar med underutnyttjade resurser. Detta gjordes genom ekonomiska bidrag till enskilda företag för att främja etablering och investering i norra Sverige. Regionalpolitiken utvecklades som en del av välfärdssamhället för att utjämna och utveckla levnadsförhållandena mellan olika orter och län i Sverige. Under 70- och 80-talet blev politiken mer omfördelande, t.ex. genom att flytta statliga verk för att kompensera vissa städer för bortfall av arbetsplatser. Den svaga ekonomiska utvecklingen i början av 90-talet i kombination med budgetsanering har bidragit till en koncentration av landets tillväxt. Näringslivet har främst expanderat i storstäder och vissa universitets- och högskoleorter. Internationaliseringen av ekonomin har gjort det svårare att bedriva en kompenserande och omfördelande politik som på 70-och 80-talet. Samtidigt har sysselsättningen inom traditionell industri och offentlig sektor sjunkit. De regionala skillnaderna i Sverige tenderar att öka under rådande högkonjunktur. I stället för att diskutera hur resurser kan omfördelas från starkt växande till svagt växande regioner har det blivit mer relevant att diskutera regioners långsiktiga utvecklingsmöjligheter. Synsättet präglas idag i allt högre utsträckning av att den internationella tillväxten är beroende av regionernas tillväxt, och inte tvärtom.

2.6.2 Målsättning med regionalpolitiken

Regionalpolitiken syftar till att dels främja utvecklingen i regionalpolitiskt prioriterade områden, dels främja utvecklingen i gles- och landsbygdsområden i hela landet. "Målen för regionalpolitiken är att den skall skapa förutsättningar för hållbar ekonomisk tillväxt, rättvisa och valfrihet så att likvärdiga levnadsvillkor skapas för medborgarna i hela riket. Målet för den lilla regionalpolitiken är att verksamheten främst skall underlätta för näringslivet i regionalpolitiskt prioriterade områden att utvecklas så att det bidrar till att uppfylla målen för regionalpolitiken." (Regional utveckling och utjämning, Prop. 2000/2001:1 Utgiftsområde 19, sid. 15)

Regionalpolitiken utgör ett eget politikområde men regionalpolitiska åtgärder vidtas också inom många andra områden, främst IT, tele och post, Landsbygdspolitik, Näringspolitik, Transportpolitik och Utbildningspolitik. Vidare är utjämningssystemet för kommuner och landsting av stor betydelse för den regionalpolitiska utvecklingen. Regeringen har betonat vikten av att statliga insatser som vidtas inom exempelvis de nämnda områdena stärks, då de är av stor betydelse för den regionalpolitiska utvecklingen. Detta bör främst göras genom en ökad helhetssyn och samordning mellan olika sektorer.

2.6.3 Stöd och medel

De finansiella resurserna för genomförandet av regionalpolitiken utgörs idag av medel som anslås inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling. Ett viktigt anslag inom utgiftsområdet är det s.k. länsanslaget för regional utveckling. Länsstyrelserna och självstyrelseorganen beslutar hur dessa medel skall fördelas mellan projekt och företagsstöd.

Med självstyrelseorgan menas den försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning som efter beslut i riksdagen pågår t.o.m. den 31 december 2002. Självstyrelseorganen avser regionförbundet i Kalmar län, Gotlands kommun, regionförbundet i Skåne län och Västra Götalands län. Dessutom utgör nybildade Skåne läns landsting och Västra Götalands landsting självstyrelseorgan i respektive län. Dessa organ har övertagit ansvaret för att utarbeta regionala utvecklingsstrategier och hantera huvuddelen av de regionalpolitiska åtgärdsmedel som berörda länsstyrelser disponerar. Syftet med försöksverksamheten är att utveckla former för fördjupad demokratisk förankring av det regionalpolitiska utvecklingsarbetet. Avsikten är att självstyrelseorganen i berörda län skall disponera medlen enligt samma riktlinjer som gäller för länsstyrelserna. Huvuddelen av de medel regeringen fördelar till respektive län skall enligt riksdagens beslut användas för regionala utvecklingsbidrag, landsbygdsbidrag, stöd till kommersiell service,

småföretagsstöd, sysselsättningsbidrag, såddfinansiering, regional projektverksamhet samt medfinansiering av strukturfondsprogram. De får även användas till att medfinansiera projekt inom EG:s strukturfondsprogram.

Syftet med de regionalpolitiska företagsstöden har, sedan de infördes i mitten av 1960-talet, varit att förbättra förutsättningarna för företagens lokalisering genom att exempelvis erbjuda företagen kapital, utbildad arbetskraft genom omskolning eller subventioner för att kompensera för långa transportavstånd. De regionalpolitiska företagsstöden är i dag sju till antalet. Ett av dessa, *transportbidraget*, är ett generellt stöd. Med detta menas att företag som befinner sig inom det aktuella stödområdet och inom en stödberättigad bransch automatiskt kvalificerar sig för stöd. Övriga stödformer – *regionalt utvecklingsbidrag*, *landsbygdsstöd* (landsbygdsbidrag, mikrolån och konsultcheckar), *sysselsättningsbidrag*, *småföretagsstöd*, *såddfinansiering och stöd till kommersiell service* – är selektiva stödformer där varje enskild stödansökan bedöms utifrån möjligheterna att uppnå målen för stöden.

Indelningen i stödområden regleras i dag till stor del av EG-kommissionens riktlinjer för statligt stöd för regionala ändamål. De svenska stödområdena har med åren förändrats geografiskt, och olika beteckningar har använts. För närvarande finns två nationella stödområden: stödområde A, som omfattar i huvudsak glesbygdsområden i norra Sverige, och stödområde B som omfattar bl.a. områden med strukturomvandlingsproblem. Regionalt utvecklingsbidrag och sysselsättningsbidrag kan endast beviljas inom stödområde A och B. Dessutom finns ett särskilt stödområde för transportbidraget, vilket huvudsakligen överensstämmer med de tidigare nämnda nationella stödområdena. Landsbygdsstöd, småföretagsstödet och såddfinansiering omfattas inte av någon stödområdesindelning. Den geografiska fördelningen av landsbygdsstödet fastställs av respektive länsstyrelse eller regionalt självstyrelseorgan i samråd med Glesbygdsverket. Stöd till kommersiell service kan lämnas i gles- och landsbygdsområden. Länsstyrelserna och de regionala självstyrelseorganen har från de medel de disponerar för regionalpolitiska åtgärder, d.v.s. länsanslaget, även möjlighet att, förutom företagsstöd, bl.a. bevilja medel till projekt som skall gynna den regionala utvecklingen. Den regionala projektverksamhetens inriktning skall utgå från en långsiktig regional utvecklingsstrategi, den s.k. länsstrategin. Projektmedel kan även användas till medfinansiering av EG:s strukturfondsprogram.

Sedan inträdet i EU 1995, har arbetet med EG:s strukturfonder och gemenskapsinitiativ prioriterats och medlen härifrån har varit av mycket stor vikt för genomförandet av regionalpolitiken. Sedan medlemskapet i EU har ungefär 50 procent av medlen gått till projekt och medfinansiering av projekt inom strukturfondsprogrammen. Ett 20-tal olika program har genomförts under 1995-1999. Inför strukturfondsperioden 2000–2006 ligger innehållet i de regionala tillväxtavtalen till grund för strukturfondsprogrammens innehåll. Antalet målområden har minskats och det har skett förändringar i förvaltningen av strukturfonderna. Stora områden i landet har tillförts viktiga regionalpolitiska resurser. De glest befolkade områdena, s.k. mål 1-områden, får mest medel som främst inriktas på små och medelstora företag.

De ekonomiska medel som finns inom ramen för politikområdet Regionalpolitik utgör endast en liten del av statens samlade insatser för regional utveckling. Det är därför av stor vikt att samtliga politikområden anpassar insatserna efter regionernas varierande förutsättningar. Under senare år har regeringen genomfört olika insatser inom utbildnings- och kommunikationspolitiken för att skapa en god grund för näringslivets utveckling. Vidare har man beslutat att utveckla distansutbildning baserad på modern informationsteknik. Regeringen har också beslutat att hushåll och företag i Sverige ska få tillgång till IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet inom en snar framtid. Regeringen avser att utarbeta ett speciellt program för att främja användandet av modern informationsteknik i företag i de regionalpolitiskt högst prioriterade områdena. Ytterligare exempel på program är det speciella utvecklingsprogram för kommuner med särskilda omställningsproblem p.g.a. strukturomvandlingar inom försvarsmakten.

En stor del av politiken genomförs lokalt och regionalt inom ramen för regionala tillväxtavtal och EG:s strukturfondsprogram. Av tillväxtavtal och strukturfondsprogram framgår att regionerna kommer att prioritera insatser inom främst områden som kompetensutveckling, samarbete

mellan universitet och högskolor och det omkringliggande samhället, företagsutveckling genom företagsstöd och entreprenörsfrämjande åtgärder samt infrastruktur.

2.6.4 Myndigheter och övriga institutioner

Regeringen har inrättat nya myndigheter för samordning och övervakning av bl.a. regionalpolitiken. Vidare har riksdagen beslutat om försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning i syfte att utveckla former för fördjupad demokratisk förankring av det regionala utvecklingsarbetet. Det har även skett förändringar i förordningen om förvaltning av EG:s strukturfonder.

För regionalpolitikens genomförande ansvarar främst Glesbygdsverket, den nya myndigheten för företagsutveckling, NUTEK och den nya myndigheten för analyser, omvärldsbevakning och utvärdering, ITPS (Institutet för tillväxtpolitiska studier). Andra myndigheter och organ är t.ex. länsstyrelserna, de regionala självstyrelseorganen och Verket för innovationssystem, Vinova.

Flera länsstyrelser, t.ex. i Jönköping, Gävleborg och Norrbottens län är utsedda som förvaltningsmyndigheter för respektive målprogram i EG:s strukturfonder. För vissa stöd inom jordbruk och fiske kommer länsstyrelserna samt Fiskeriverket och Jordbruksverket vara beslutande instans. Sametinget kommer vara beslutande instans för insatsområdet för samer. Regeringen kommer också att tillsätta övervakningskommittéer för respektive program. Berörda myndigheter har blivit ombedda att utarbeta program och utvecklingsplaner för andra program såsom Interreg, Urban och Leader+.

2.6.5 Förändringar i regionalpolitiken

I den regionalpolitiska utredningens slutbetänkande (SOU 2000:87) framhölls att regionalpolitiken har breddats sedan 60-talet och geografin har fått större betydelse inom många samhälls- och politikområden, vilket har skapat en begreppsförvirring och otydlighet när det gäller mål, syfte och innehåll. I utredningen ställdes således krav på bl.a. ökad tydlighet och renodling av politiken med avseende på syfte, geografi och förhållande till andra politikområden. Man föreslog bl.a. att regionalpolitiken i sin nuvarande form avvecklas och ersätts med lokalt och regionalt anpassad välfärds- och tillväxtpolitik för hela landet. Regeringens proposition om regionalpolitiken (prop. 2001/02:4) "En ny regional utvecklingspolitik för tillväxt och livskraft i hela landet" lades fram för riksdagen den 28 september 2001 och ska nu behandlas i riksdagens näringsutskott. I propositionen föreslås målet för den nya politiken vara väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner med en god servicenivå i alla delar av landet. De viktigaste långsiktiga strategierna och instrumenten för den nya politiken skall vara ökad sektorssamordning och regionala hänsynstaganden inom olika politikområden. Grunden för arbetet ska vara regionala tillväxtprogram baserade på nuvarande tillväxtavtal. Det föreslås i propositionen ett antal utvecklingsfrämjande åtgärder i syfte att uppnå starkare regioner och kommuner, ökad kunskap och kompetens, stärkt företagsamhet och ett utvecklat entreprenörskap, lokal utveckling och attraktiva livsmiljöer och därutöver en god servicenivå.

3. EU:s (och EES:s) regionalpolitik

3.1 Allmänt

Huvudmålsättningen för den gemensamma regionalpolitiken är att främja en harmonisk utveckling av hela gemenskapen. Regionalpolitiken skall bidra till att den ekonomiska och sociala samhörigheten mellan olika områden förstärks, bland annat genom att minska skillnaderna mellan regionerna och att särskilt stödja utvecklingen i de minst utvecklade regionerna. Den s.k. sammanhållningspolitiken har sin grund i erkännandet av att en starkare ekonomisk integration inte nödvändigtvis gör det möjligt att minska regionala skillnader och att de åtminstone initialt – rent av skulle kunna vidga dem. Sammanhållningspolitiken syftar därför till att hjälpa mindre utvecklade regioner att dra nytta av den europeiska integrationen och göra det möjligt för hela gemenskapen att utnyttja sin tillväxtpotential.

De instrument som står gemenskapen till buds är strukturfonderna, Sammanhållningsfonden och Europeiska investeringsbanken. Strukturfonderna utgörs av Europeiska regionala utvecklingsfonden ERUF, Europeiska socialfonden ESF, Utvecklings- och garantifonden för jordbruket och Fonden för fiskets utveckling. Trots att de kallas fonder finansieras de direkt ur gemenskapens budget. Vid sidan av strukturfonderna utgör konkurrensbestämmelserna ett viktigt styrmedel i fråga om nationella regionalpolitiska åtgärder.

3.2 Innevarande programperiod

Europeiska rådet nådde efter två års debatt i mars 1999 en överenskommelse om den framtida reformeringen av regional- och strukturpolitiken som en del av Agenda 2000. Samtidigt fastställdes de ekonomiska ramarna. Taket för utgifterna sattes vid 213 miljarder euro för den pågående finansieringsperioden (2000–2006), vilket är en ökning med 5 miljarder euro jämfört med föregående period (1994–1999). Avtalet gäller de nuvarande 15 medlemsländerna. De nuvarande stödreglerna kommer således inte att beröras av att nya medlemsländer ansluts före programperiodens utgång.

Enligt riktlinjerna för programmen för perioden 2000–2006 bär medlemsstaterna och regionerna själva det främsta ansvaret för att fastställa sina utvecklingsprioriteringar samtidigt som hänsyn måste tas till gemenskapens prioriteringar för att främja ekonomisk och social sammanhållning på gemenskapsnivå. Kommissionen har därför antagit allmänna gemensamma riktlinjer som är avsedda att hjälpa de nationella och regionala myndigheterna att utforma programplaneringsstrategier för målprogrammen. Medlemsstaterna bereder först utvecklingsplaner för regionerna och kommissionen fattar sedan beslut om prioriteringarna och medelstilldelningen. Jämfört med föregående programperiod minskades de regionalpolitiska målen från sju till tre. Avsikten är att öka koncentrationen av strukturfondernas insatser och att förenkla genomförandet av programmen. Endast ett målprogram kan tillämpas per region.

Enligt mål 1 är syftet att utveckla och främja strukturell anpassning i regioner med långsam utveckling. Enligt mål 2 skall ekonomisk och social omställning främjas i regioner med strukturella problem. Mål 3 syftar till en modernisering av politiken och systemen för utbildning, fortbildning och sysselsättning.

Finansieringen av åtgärder som syftar till att uppnå målen görs dels ur fonderna och dels nationellt. I allmänhet täcker den nationella finansieringen minst hälften av de totala kostnaderna. För mål 1 och 2 kan stöd betalas ur flera fonder. För mål 3 kan stöd endast betalas ur Europeiska socialfonden. Kriterier vid beslut om finansiering av mål 1 och 2 är befolkningen, regionala och nationella tillgångar, samt de strukturella problemens relativa omfattning, i synnerhet gällande arbetslösheten. Avgörande vid beslut om finansiering enligt mål 3 är förutom befolkningen även sysselsättningssituationen, den sociala utslagningen, utbildningen och kvinnornas deltagande i arbetslivet.

3.3 Resultatet av den gemensamma regionalpolitiken

Det kriterium som enligt kommissionen bör användas för att evaluera den gemensamma regionalpolitiken är begreppet "standard of living". Till detta begrepp kan ett stort antal kriterier knytas. Vid sidan om inkomst hör även utbildning, sjukvård, boende, infrastruktur och miljöförhållanden m.fl. till de faktorer som bestämmer nivån på levnadsstandarden.

Ett mindre komplext mått som kan användas för att beskriva effekterna av den gemensamma regionalpolitiken är bl.a. inkomstklyftorna inom unionen. Skillnaderna i inkomst (BNP) per capita mellan medlemsstaterna och särskilt mellan regionerna är fortfarande betydande. I vissa länder med låg inkomstnivå har dock genomsnittsinkomsten ökat betydligt, vilket framförs som positivt exempel på vad som kan åstadkommas med regionalpolitiken. I Grekland, Spanien och Portugal ökade genomsnittsinkomsten per capita från 68 procent av genomsnittet i EU 1988 till 79 procent 1999. Irland är ett annat exempel som brukar lyftas fram i detta sammanhang. Sedan Irland blev medlem i gemenskapen har samhällsekonomin utvecklats från en nivå bland de ekonomiskt sett svagaste i Europa till ett av länderna i tätgruppen.

Ett annat mått på regionalpolitikens framgång är sysselsättningsnivån. Under 1990-talet ökade den totala sysselsättningen med över två miljoner arbetstillfällen inom EU. Detta ledde dock inte till att sysselsättningsnivån höjdes nämnvärt inom unionen som helhet. Den låg kvar på något över 60 procent. Mellan medlemsländerna och även mellan vissa regioner finns fortsättningsvis mycket stora skillnader i sysselsättningsnivån. Betydande skillnader finns dessutom mellan olika sociala grupper. Under 1990-talet skedde sysselsättningsökningarna främst i de rikaste länderna, i första hand inom tjänstesektorn och inom yrken där höga kvalifikationskrav ställs. Utbudet av utbildad arbetskraft kunde inte möta den ökande efterfrågan och i vissa regioner uppstod därför arbetskraftsbrist. Bristen uppstod framför allt inom nya verksamhetsområden såsom informationsteknologi. Omvänt har däremot arbetstillfällena inom jordbrukssektorn minskat påtagligt. Under perioder av lågkonjunktur har arbetslösheten i regel växt snabbt medan den under högkonjunktur har minskat långsamt.

3.4 Effekterna av EU:s regionalpolitik i de nordiska länderna

3.4.1 Inledning

De nordiska ländernas samt de självstyrande områdenas förhållande till eller ställning inom EU skiljer sig från varandra. Danmark, Sverige och Finland är fullvärdiga medlemmar, medan Island och Norge är en del av EES. Av de självstyrande områdena är det bara Åland som är med i EU. Ålands ställning inom unionen regleras genom ett särskilt protokoll i Finlands anslutningsakt. Grönland var medlem mellan 1973 till 1984 och Färöarna har aldrig varit medlem. Både Grönland och Färöarna har egna handelsavtal med EU. Eftersom dessa i övrigt varken är medlemmar eller del av EES berörs de inte av EU: s regionalpolitik. Alla fem nordiska länder berörs alltså i olika grad av EU:s regionalpolitik och de konkurrensbestämmelser som sätter gränser för den nationella regionalpolitiken.

Under perioden 1994–99 (Danmark) och 1995–99 (Finland och Sverige) genomfördes totalt 71 strukturfondsprogram i de nordiska länderna. Deras totala ekonomiska omfattning var över 10 miljarder euro, varav 40 procent var finansierat genom EU medel. Sverige hade flest program, medan de två största programmen återfinns i Finland, de s.k. Mål 3 och mål 6 områdena. Strukturfondsmedlen har inneburit ett substantiellt tillskott för regionalpolitiken i de nordiska länderna.

Vid en jämförelse framgår att strukturfondsmedlen har bidragit till ett betydelsefullt antal viktiga innovationer i regionalpolitiken. Nya begrepp är bland annat fleråriga och tvärsektoriella program, additionalitet (strukturfondsmedel läggs till den nationella budgeten) samt partnerskap i form av samarbete mellan den offentliga sektorn på olika administrativa nivåer och privata aktörer. Andra nyheter är att programmen skall baseras på regionala analyser och ha kvantifierbara mål. Detta har medfört såväl institutionella förändringar som förändringar i regionalpolitiken som sådan.

3.4.2 Institutionerna

Regleringen som styr strukturfondsprogrammen förutsätter att programmen följer vissa principer och bestämmelser. Beträffande implementeringen är partnerskap ett nyckelbegrepp. Partnerskap innebär i detta sammanhang vertikalt samarbete mellan EU, medlemsstaten och regionen, såväl som horisontellt samarbete där regionala programåtgärder integreras med andra sektorers målprogram, t.ex. inom arbetsmarknadspolitiken, jordbrukspolitiken eller utbildningspolitiken. Strukturfonderna och partnerskapen fungerar som ett stöd för de institutioner som arbetar med territoriet som bas samtidigt som de stöder det territoriella perspektivet i regionens utveckling.

Det har visat sig att vart och ett av de nordiska länderna har valt sin egen väg när det gäller att anpassa/bygga upp de institutioner och myndigheter som sköter de administrativa uppgifterna som hänger samman med förverkligandet av regionalpolitiken. Detta beror sannolikt på att de i utgångsläget startade anpassningen utgående från de befintliga myndigheterna. Huvudansvaret för regionalpolitiken ligger därför på olika nivåer i de nordiska länderna. Sammantaget har införandet av strukturfondsprogrammen haft betydande konsekvenser för utvecklandet av de respek-

tive myndigheter som ansvarar för regionalpolitiken. Orsaken till detta kan sökas bland flera faktorer; övergången till fleråriga program, den breddade politiska omfattningen (flera sektorer och administrativa nivåer är involverade), den systematiserade programuppbyggnaden (krav på regionala analyser och överensstämmande mål). Till detta tillkommer kraven på en mer systematisk uppföljning av programmen i form av övervakning och utvärdering än som tidigare var praxis i de nordiska länderna. I synnerhet utvärderingen framhålls som någonting positivt av de sakkunniga på området. Systematiken i uppföljningen har medfört nya möjligheter att mäta effekterna av de regionalpolitiska insatserna. Noggrannheten i den regionalpolitiska forskningen blir större vilket i förlängningen sannolikt leder till en allt effektivare regionalpolitik.

3.5.5 Effekter på de regionalpolitiska målen

Den största förändringen av EU:s regionalpolitik som kan hänföras till de nordiska ländernas anslutning till EU är utan tvekan inkluderandet av "problem i perifera områden" som ett nytt mål 6 område (ett målområde under föregående programperiod 1994–1999). I övrigt hade inte Finlands och Sveriges anslutning till EU någon egentlig effekt på EU:s regionalpolitik. Sett från andra sidan har regionalpolitiken i de nordiska länderna genom strukturfondsprogrammen fått en vidare innebörd nationellt samtidigt som implementeringen av programmen i regel har stärkt de nationella myndigheter som ansvarar för regionalpolitiken. Detta har bidragit till att regionalpolitiken som politikområde har stärkts.

Strukturfonderna har också bidragit till att innehållet i regionalpolitiken har förändrats. Dels har innehållet i politiken växt och breddats då antalet deltagande sektorer ökat, dels har kraven på regionala analyser i sig givit anledning att vidga politikområdet. Samtidigt har nya teorier om regional utveckling, ofta refererade till som "lärande regioner" influerat regionalpolitiken. De centrala grundsatserna i de nya teorierna kan summeras i följande teser:

1. Långsiktig industriell konkurrenskraft har mer att göra med förmågan till innovationer och lärande än med kostnadseffektivitet.
2. Innovationer uppstår genom interaktion i nätverk mellan olika aktörer (kunder, leverantörer, konkurrenter etc.) som tillsammans utgör s.k. kluster.
3. Avstånd/närhet har betydelse för interaktion mellan företag. De flesta industriella system karaktäriseras genom sin förankring i den region där de verkar.
4. Lokala informationskällor för lagrad kunskap är viktigare än naturresurser eller lokalisering.

Alla regionala program understryker behovet av att fortlöpande uppgradera förutsättningarna för innovationer och lärande inom det existerande industriella systemet i regionen. Att stärka nätverket mellan företag och att skapa kontakter till regionala myndigheter är det huvudsakliga instrumentet för att åstadkomma detta.

Under de nordiska ländernas första programperiod (för Danmarks del den andra perioden) har vid sidan om målet att skapa sysselsättning, som är en primär målsättning i praktiskt taget alla program, även andra mål antagits. Sådana mål är t.ex. att skapa jämlikhet mellan könen och att uppnå en miljömässigt hållbar utveckling. När det gäller sysselsättning finns statistik och utvärderingsmaterial bland annat på grund av den dokumentation som krävs av kommissionen. Beträffande övriga mål saknas tillräckliga övervakningsrutiner. Eftersom den första programperioden gått till ända (1999) finns nu möjlighet att utvärdera denna. Hittills har det inte gjorts någon samlad utvärdering av effekterna av EU:s regionalpolitik i de nordiska länderna.

4. Utvidgningen

4.1 Nya prioriteringar för nästa programperiod

Den förestående utvidgningen kommer sannolikt att framtvinga större förändringar i gemenskapens regionalpolitik. Trots att gällande programperiod endast pågått drygt ett år har arbetet med nästa programperiod redan pågått en tid. I kommissionens andra rapport om ekonomisk och social sammanhållning konstateras att medlemsländerna i förhandlingarna om budgetplanen för

2000-2006 förmodligen var mer fokuserade på belopp och fördelningen av medel mellan medlemsstaterna än på politikens innehåll. Inför nästa programperiod är det därför nödvändigt att identifiera vilka prioriteringar den framtida sammanhållningspolitiken bör innehålla. Enligt kommissionen kommer behovet av en gemensam regionalpolitik att kvarstå. De ökande sociala och ekonomiska klyftorna inom unionens nya gränser kommer att motivera fler interventioner på EU-nivå, inte färre. En analys av dagens situation tyder på en fördubblad inkomstklyfta mellan länder och regioner. Om utvidgningen genomfördes i morgon skulle mer än en tredjedel av befolkningen leva i länder med en inkomst per capita som understiger 90 procent av genomsnittet i unionen, vilket är den nuvarande gränsen för rätten till stöd från Sammanhållningsfonden. Detta kan jämföras med en sjättedel i nuvarande EU15 (EU med nuvarande 15 medlemmar). På regional nivå skulle den genomsnittliga inkomsten per capita hos de 10 procent av befolkningen som lever i de fattigaste regionerna bara uppgå till 31 procent av genomsnittet i EU27 (EU15 plus 12 nya medlemmar). I dagens EU15 uppgår inkomsten per capita hos de fattigaste 10 procenten av befolkningen till 61 procent av genomsnittet.

Enligt kommissionen är åtgärder som bidrar till att minska de ekonomiska, sociala och regionala klyftorna i unionen viktiga för att bevara trovärdigheten i den framtida sammanhållningspolitiken. Här framhåller kommissionen att den miniminivå som bör reserveras för sammanhållningspolitiken bör var 0,45 % av EU:s BNP. Vid sidan av de nya kandidatländerna finns det fortfarande svaga regioner inom EU15 som är i fortsatt behov av regionalpolitiska stöd. Förutom att höja trovärdigheten vill kommissionen att sammanhållningspolitiken görs mer synlig och att dess innebörd tydliggörs för medborgarna. Politiken bör dessutom bättre än tidigare visa på mångfalden hos Europas olika delar och deras olika behov.

Inför nästa programperiod anser kommissionen vidare att de långtgående effekterna av pågående sociala och ekonomiska tendenser såsom globaliseringen, omvandlingen av Europas ekonomi till kunskapsbaserad verksamhet, den förändrade befolkningsstrukturen med mera bör beaktas. Produktivitetsnivån är en nyckelfaktor för den reala tillväxt- och konvergensprocessen i nationella och regional ekonomier. Produktiviteten bestäms till stor del av de mänskliga resursernas kvalitet, den fysiska infrastrukturen och innovationskapaciteten. Arbetskraftens kvalitet bestäms i sin tur dels av dess utbildningsnivå, dels av att kunskaper och färdigheter uppdateras under hela arbetslivet. I ekonomier som genomgår omvandling har det blivit ett allt större problem att fylla behovet av arbetskraft med speciella kunskaper och färdigheter.

Investeringar i kunskap och ny kommunikationsteknik kommer enligt kommissionen fortsättningsvis att utgöra grunden för Europas långsiktiga tillväxt. En integrerad strategi förespråkas enligt vilken de olika aspekterna på kunskap kombineras: utbildning, yrkesutbildning, forskning och utveckling, innovation samt informationssamhället. Här poängteras att informationssamhället måste göras tillgängligt för alla genom utbildning och kommunikationsteknik till rimligare priser. För att undvika en ökad obalans mellan EU:s centrala och perifera delar kommer det att krävas fortlöpande investeringar i ny teknik för att binda samman de perifera regionerna med de stora europeiska näten.

Enligt kommissionen utgör miljöskyddet och strävan efter ekonomisk och social sammanhållning kompletterande målsättningar. Insatserna för att öka produktiviteten bör göras så att det är förenligt med en hållbar utveckling. En ekonomisk utveckling kan bara säkras genom en försiktig användning av naturresurser. Det är vidare viktigt att främja investeringar som begränsar de miljöskador som industrin, jordbruket och hushållen kan orsaka. Investeringar inom detta område bör utgöra en prioritering i kandidatländerna.

4.2 Effektivisering av regionalpolitiken

I kommissionens rapport uppmärksammas vidare behovet av en större flexibilitet i reglerna för finansieringen av regionalpolitiska åtgärder. Samtidigt understryks vikten av rättvisa och likabehandling. Utvidgningen kommer att påskynda en omstrukturering av både stöd och den administration som fonderna föranleder. En effektivisering av förvaltningen påbörjades redan inför pågående programperiod, då en större del av ansvaret för regionalpolitiken fördes över på respektive medlemsstat enligt subsidiaritetsprincipen. Så snart utvärderingen av denna reform är

genomförd följer sannolikt en process för att förenkla programplanering och förvaltning ytterligare.

För att effektivisera regionalpolitiken som sådan förespråkar kommissionen en större koncentrering av finansieringen till mindre gynnade områden. Redan under nuvarande programperiod har en större geografisk koncentrering av stöden genomdrivits genom Agenda 2000. Arbetsgruppen har dock erfarit att kommissionen anser att stödnivån inte bör överstiga 4 % av medlemsstatens BNP, eftersom stöd över denna nivå inte anses kunna användas effektivt. En av orsakerna uppges vara de administrativa kostnader som uppstår genom förvaltningen av stödprogrammen. Denna maximinivå kommer i praktiken leda till att kandidatländerna, åtminstone inte under nästa programperiod, kommer att kunna erhålla lika mycket stöd per capita som nuvarande medlemsstater.

4.3 Den nordliga dimensionen

Under Nordiska rådets 51:a session antog rådet ett uttalande i vilket det framhölls att det ligger i hela Europas intresse att EU-samarbetet får en nordlig dimension. Eftersom de områden som Den nordliga dimensionen i första hand riktar sig till är områden som utgör gräns- och närområden till Norden har de nordiska länderna omedelbara intressen såsom säkerheten, stabiliteten och miljöförhållandena i Östersjöregionen. Vid sidan om dessa skäl finns det anledning att även lyfta fram de ekonomiska skälen. Enligt arbetsgruppen bör man behandla hela regionen som ett målområde för regionalpolitiska åtgärder. En av de viktigaste målsättningarna bör vara ekonomisk tillväxt. Genom att främja ett intensifierat handelsutbyte mellan Norden och Ryssland kan man säkra en positiv ekonomisk utveckling i såväl de nordliga regionerna i Norden som i Ryssland.

Det är mot denna bakgrund naturligt att de nordiska länderna påtar sig ett särskilt ansvar att driva på förverkligandet av den handlingsplan för Den nordliga dimensionen som EU:s toppmöte i Feira antog i juni 2000. Arbetsgruppen vill i detta sammanhang poängtera att Den nordliga dimensionen bör vara något mer än en manual för EU:s rysslandspolitik.

Nordiska rådet har pekat ut ett antal områden som angelägna satsningsområden inom ramen för arbetet med den Nordliga Dimensionen:

1. atomsäkerhet och energiförsörjning i Ryssland och Baltikum,
2. miljö och hälsa i Nordens närområden,
3. ekonomisk tillväxt och sysselsättning,
4. utbyggnad av infrastrukturen,
5. bekämpande av kriminalitet och
6. stöd till demokratiutvecklingen.

Förverkligandet av den Nordliga Dimensionen kommer att beröra ett flertal rättsområden inom EU. Ett av de viktigaste verktygen för genomförande är EU:s regionalpolitik. Kommissionen har som ett första led i förverkligandet av den Nordliga Dimensionen tagit fram en guide om hur Tacis och INTERREG program skall koordineras. Enligt arbetsgruppen bör nästa steg vara ett gemensamt målprogram för Norden och ansökarländerna i Östersjöregionen. De nordliga regionerna skulle på så sätt kunna dra nytta av den politik som drivs mot öst.

De nordiska ländernas roll skulle bland annat vara att överföra kompetens i olika former, framför allt inom de områden som rådet pekat ut som satsningsområden. Genom det arbete som de nordiska länderna redan nu bedriver i ansökarländerna har de nordiska länderna skaffat sig ett försprång i förhållande till andra samarbetspartners. Samtidigt har EU ett intresse av att de kontaktnät som byggts upp och de erfarenheter som vunnits utnyttjas i integrationsprocessen. Även av andra skäl är de nordiska länderna särskilt lämpade som samarbetspartners i utvecklandet av glesbygdsregioner i öst. De nordliga regionerna i Norden är t.ex. väl bekanta med de problem som Ryssland och de baltiska länderna har på landsbygden. Klyftorna mellan stad och landsbygd ifråga om utbildad arbetskraft, infrastruktur och teknologi ökar där i takt med utvecklingen av tätorterna.

Arbetsgruppen vill i sammanhanget också lyfta fram att arbetet med den Nordliga Dimensionen inte skall betraktas som en enkelriktad process. Öppnandet av gränserna kommer att ge Norden möjligheter att skaffa sig nya erfarenheter, inte minst genom den fria arbetsmarknaden. De nordiska länderna har också anledning att studera de nya medlemsländernas "enklare" lagstiftning.

I samband med att målprogrammen inför nästa programperiod reformeras, bland annat i syfte att koncentrera stödmedlen till de fattigaste regionerna, kommer allt fler regioner att förlora möjligheterna att dra nytta av EU:s regionalpolitik. Detta kommer sannolikt att bidra till spänningar mellan stater och regioner inom EU. För att förhindra en sådan utveckling bör medlemsstaterna se över möjligheterna att bedriva intern regionalpolitik inom de ramar som konkurrenslagstiftningen sätter, åtminstone inom de regioner som halkar efter utvecklingen nationellt sett.

5. Ny teknologi och globalisering

Ny teknologi och globalisering bidrar i sig till att betydelsen av långa avstånd minskar. Internetanvändningen har utvecklats snabbt i den rika delen av världen på ett sätt som inte kunde förutses för bara tio år sedan. Allt fler företag, myndigheter och andra institutioner erbjuder sina tjänster också över Internet. Såväl samhällsinformation, varor som tjänster blir på så sätt tillgängliga dygnet runt. Vissa myndigheter erbjuder medborgarna tillfälle att uttala sin åsikt i frågor som är aktuella att besluta om. För den som har tillgång till tekniken har därigenom nya möjligheter öppnats att utöva sina demokratiska rättigheter.

Trots att den nya tekniken och den globala finansmarknaden i sig innebär att avstånd inte är en hindrande faktor har utvecklingen bidragit till en ökande geografisk koncentration av befolkning och tillgång till ny teknologi. Klyftorna mellan de perifera områdena och de tätbefolkade områden ökar istället för att minska. Utbyggnaden av den infrastruktur som är nödvändig för utnyttjande av ny teknik såsom mobiltelefoner och Internet är kostsam. Det är enbart i de tätbefolkade regionerna som utbyggnaden kan ske helt på kommersiella villkor. I de mer perifera områdena måste utbyggnaden finansieras på andra sätt. En optimalt utbyggd infrastruktur främjar dock en jämlik tillgång på information och service oavsett bosättningsort. Kostnaden för användaren är densamma oavsett var användaren befinner sig. (Norge är ett undantag då differentierade taxor avvänds).

Under Nordiska rådets 52:a session år 2000 antog rådet ett antal utskottsförslag som hade sin grund i en IT-rapport som lagts fram av en arbetsgrupp tillsatt av Europautskottet. I sin rapport formulerade arbetsgruppen fem mål som bör vara vägledande för det fortsatta nordiska samarbetet:

1. IT skall vara ett verktyg tillgängligt för alla invånare i de nordiska länderna.
2. Hela Norden skall vara ett attraktivt område för etablering av och investering i kunskapsintensiva företag.
3. Genom IT, skall Norden stärka sin position som en region med hög och jämn utbildningsnivå.
4. Norden skall vara föregångare i användningen av IT för att förnya social service.
5. Norden skall gemensamt använda IT för att stärka insyn och delaktighet, samt den nordiska identiteten.

IT-arbetsgruppen föreslog bland annat insatser för att följa utvecklingen inom EU:s olika program och för att formulera de nordiska ländernas förhållningssätt till dessa program. Arbetsgruppen föreslog också att ett nordiskt Freenet för att stimulera utbildning och lärande, samt att ett gränsöverskridande makrokluster inom IT etableras.

Inom de nordiska länderna har problemen som är förknippade med utbyggnaden av infrastruktur och jämlik tillgång till den nya tekniken uppmärksammats. Frågan om hur verksamheten bör regleras och vem som skall ansvara för att tekniken görs tillgänglig på jämlika villkor diskuteras nationellt. Enligt arbetsgruppen kan regionala skillnader undvikas om de nordiska länderna går in för en gemensam lösning. Arbetsgruppen föreslår därför att de nordiska länderna

överenskommer om en nordisk modell där staten tar huvudansvaret för en utbyggnad av infrastrukturen så att en jämlik tillgång till den nya teknologin garanteras.

Utbyggnaden av infrastruktur såsom vägar och broar har traditionellt varit en verksamhet som kunnat erhållit generösa regionalstöd inom EU. Utbyggnaden av infrastrukturen för IT-teknologin är därför särskilt lämpad som ett insatsområde inom ramen för strukturfonderna. Som nämns ovan under avsnitt 4.1 lyfter kommissionen särskilt fram övergången till ett kunskapssamhälle som ett viktig steg i Europas långsiktiga tillväxt i sin andra rapport om sammanhållning. En grundläggande förutsättning sägs vara en utbyggd infrastruktur av hög kvalitet. Här uppmärksammar kommissionen den ökade obalansen mellan EU:s centrala och perifera delar och framhåller att investeringar i ny teknik kommer att krävas för att binda samman de perifera regionerna med de stora europeiska näten.

När det gäller den globaliserade ekonomin konstaterar arbetsgruppen att nordiska företag, genom den inre marknaden och på grund av WTO överenskommelser, utsätts för allt hårdare konkurrens. Varor importeras från EU-stödda företag utanför Norden, ibland med betydligt lägre arbetskraftskostnader, samtidigt som tullar inte är tillåtna. Företag som väljer att flytta sin verksamhet utanför de nordiska länderna är ett reellt hot som när det realiseras återverkar på sysselsättning, skatteintäkter osv. EMU är ytterligare en faktor som alla nordiska länder kommer att bli tvungna att ta hänsyn till oavsett om landet deltar eller inte. Ju mer globalisering desto färre verktyg som staten kan använda själv för att styra den egna ekonomin.

6. Vilken regionalpolitik behövs i Norden?

De nordiska länderna har ett antal fysiska likheter. De är alla kuststater på nordliga breddgrader med liknande befolkningsmönster. Långa avstånd, migrationen från landsbygd till tätorter och det nordliga klimatet är typiska problem som sannolikt bidragit till likheter i synen på regionalpolitiken. Arbetsgruppen konstaterar att de gemensamma dragen i regionalpolitiken talar för en gemensam nordisk strategi beträffande regionalpolitiken, särskilt i fråga om glesbygd och gränsområden.

De nordiska länderna (och de nuvarande EU länderna) kan i nuläget utgå ifrån att den förestående utvidgningen kommer att leda till drastiska förändringar när det gäller EU:s regionalpolitik. Kommissionen förespråkar en ytterligare koncentration av stödområdena, vilket innebär att möjligheterna att delta i EU:s strukturfondsprogram minskar eller försvinner helt och hållet. Denna förändring i kombination med den stränga konkurrenslagstiftningen kan komma att hämma den regionala utvecklingen i stora delar av Norden.

För de regioner i Norden som redan i nuläget har en svag utveckling kan de föreslagna förändringarna i EU:s regionalpolitik medföra stagnation och tillbakagång. Enligt arbetsgruppen är en sådan utveckling inte acceptabel. Eftersom det i Norden finns stora interna regionala skillnader är åtgärder för att utjämna förhållandena motiverade. Sådana åtgärder bör därför tillåtas inom ramen för EU:s och den nationella regionalpolitiken. Fokus bör ställas på de speciella förhållanden som råder i de nordliga regionerna med strängt klimat, spridd bosättning, ensidigt näringsliv och långa avstånd. De nordliga regionerna bör betraktas som en del av Europas arktis, som kräver särskilda åtgärder för att stimulera en godtagbar utveckling.

Enligt arbetsgruppens mening bör det i en gemenskap råda balans mellan nytta och uppoffringar. En negativ utveckling i de perifera regionerna kommer sannolikt att skapa spänningar som försvagar sammanhållningen inom EU. De nordiska länderna bör därför gemensamt inför kommande förhandlingar insistera på en regionalpolitik som inte leder till stagnation och tillbakagång.

Enligt arbetsgruppen finns det behov av att kartlägga i vilken mån det kommer att finnas utrymme att bedriva regionalpolitik framöver, dels inom ramen för strukturfondsprogrammen, dels i form av nationell regionalpolitik i enlighet med konkurrenslagstiftningen. Här finns det anledning att studera andra EU-länders regionalpolitik som bedrivits i enlighet med gällande begränsningar. Med detta som utgångspunkt bör de nordiska länderna ta ställning till behovet av att gemensamt agera för en liberalare konkurrenslagstiftning och nya insatsområden i strukturfondsprogrammen, som passar de perifera områdena i Norden.

Arbetsgruppen har bl.a. noterat att de nordiska länderna, i enlighet med artikel 16 i Amsterdamtraktaten, skulle kunna argumentera för stöd till infrastruktur i perifera områden för att främja tillgång till teletjänster och ny teknologi, likaväl som för vägar, flygförbindelser och postbefordran. Artikel 16 handlar om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse som har betydelse för främjandet av social och territoriell sammanhållning, dvs tjänster som staten kan anses ha en plikt att garantera i hela dess territorium. Enligt bestämmelsen kan stödåtgärder komma ifråga både i form av nationellt stöd och som stöd finansierat ur gemenskapens medel, beroende på den befogenhetsfördelning som finns för området ifråga.

Viktiga insatsområden för de nordliga regionerna är miljöfrågor, turism, kunskapsutveckling, IT och annan teknologiutveckling. Dessa frågor är samtidigt viktiga för ansökarländerna. Detta öppnar för en utåtriktad regionalpolitik mot Baltikum och Ryssland. Genomförandet av EU:s handlingsprogram för den nordliga dimensionen förutsätter resurser bland annat i form av finansiering och kompetens. Strukturfondsprogrammen tillhör de viktigaste verktygen för att genomföra de mer grundläggande projekten såsom utbyggnaden av modern infrastruktur för passagerar- och godstransporter, energiförsörjning och telekommunikationer. Denna utbyggnad möjliggör handel, kompetensöverföring, arbetskraftens rörlighet över gränserna m.m. som i sin tur är grundläggande förutsättningar för ekonomisk tillväxt i regionen. En ekonomisk tillväxt i Ryssland kan därigenom ge upphov till positiva effekter som stimulerar utvecklingen i de nordiska gränsområdena. De nordiska länderna bör därför aktivt stöda och delta i utvecklandet av sådana målprogram som syftar till att stimulera uppbyggnaden av infrastruktur, kunskapsutveckling, teknologiuppbyggnad och kompetensöverföring i de nya medlemstaterna runt Östersjön.

7. Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen föreslår:

1. att de nordiska länderna formulerar en gemensam ståndpunkt inför förhandlingarna om EU:s kommande programperiod för regionalpolitiken enligt vilken det slås fast att de nordiska länderna har Europas arktiska delar och att detta kräver särskilda åtgärder för att de regionala utvecklingsnivåerna skall bibehållas,
2. att de nordiska länderna gemensamt agerar för en ändring av EU:s konkurrenslagstiftning så att mer utrymme ges för en effektiv och friare nationell regionalpolitik och att nya insatsområden intas i strukturfondsprogrammen som passar de perifera områdena i Norden,
3. att de nordiska länderna företar en inventering av innehållet i Den nordliga dimensionen och gemensamt stöder och driver på utvecklandet av EU:s strukturfondsprogram så att åtgärder inkluderas som innebär att EU:s handlingsprogram för Den nordliga dimensionen förverkligas,
4. att de nordiska länderna gemensamt agerar för att EU:s kommande strukturfondsprogram möjliggör stöd för uppbyggnad av infrastruktur i de nordiska glesbygdsområdena i syfte att därmed minska klyftorna mellan tätort och landsbygd,
5. att de nordiska länderna gemensamt agerar för att EU också i ett regionalpolitiskt perspektiv understöder utvecklingen i gräns- och närområdena till Ryssland och Baltikum,
6. att de nordiska länderna gemensamt överenskommer om en nordisk modell där staten tar huvudansvaret för en utbyggnad av infrastrukturen för ny teknologi så att en jämlik tillgång den nya teknologin garanteras alla nordiska invånare,
7. att de nordiska länderna fortsatt skall koordinera och utveckla sitt regionalpolitiska samarbete genom att stöda regionalpolitisk forskning och utveckling, bl.a. genom att stöda och utveckla Nordregios verksamhet.

Källförteckning:

Litteratur:

Hallgeir Aalbu, Göran Hallin, Åge Mariussen: Nordregio 1999:3. When Policy Regimes Meet: Structural Funds in the Nordic Countries 1994-99
Bjarki Jóhannesson: Regional Policy in Iceland: Bright Sumer Nights and Long Distances. Rural and Regional Development in the Nordic-Scottish Context. Editor: Ingi Rúnar Eðvardsson

Offentligt tryck:

Alltingets resolution antagen den 3 mars 1999: Regionalpolitiken 1999 – 2000
Kommissionen: Andra rapporten om ekonomisk och social sammanhållning: Ett enat Europa, solidaritet mellan folken, regional mångfald
Landskapsstyrelsens meddelande 1/2000-2001: Regionalpolitiken på Åland
Prop. 2000/2001:1: Regional utveckling och utjämning, Utgiftsområde 19
Prop. 2001/02:4: En ny regional utvecklingspolitik för tillväxt och livskraft i hela landet
Regional Erhvervspolitisk Redegørelse.reg21, sept. 2001: Tæt på erhvervspolitikken .dk21
Stortingsmelding 34 (2000-2001): Om mål og strategier i distrikts- og regionalpolitikken
SOU 2000:87 Regionalpolitiska utredningens slutbetänkande

Välfärdsutskottets betänkande

Medlemsförslag om små diagnosgruppers patientföreningars möjligheter att bedriva verksamhet på nordisk bas

(Medlemsförslaget, se s. 352)

1. Välfärdsutskottets förslag

Välfärdsutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda hur stödet till små patient- och handikapporganisationer i Norden kan utformas för att ge bättre stöd till deras nordiska samarbete

2. Bakgrund

Välfärdsutskottet har haft minihearing om medlemsförslaget med efterföljande debatt och behandling vid välfärdsutskottets möte den 15 april 2002.

Medlemsförslaget
Patientföreningar och handikapporganisationer spelar stor roll för sjuka och handikappade. Där upplever många en social gemenskap som visat sig svår att skapa i andra sammanhang. Där kan man få tillgång till den kunskap som forskningen tar fram på sina egna villkor. Där kan man samla krafter för att påverka t.ex. vården, och hävda sina rättigheter i samhället. Det är angeläget att denna verksamhet har ett samhälleligt stöd.

I de flesta fall är det naturligt att basera en sådan verksamhet nationellt och att samverka internationellt, också på nordiskt plan. Det finns dock många små grupper av handikappade och sjuka, som för att få en tillräckligt stor grupp att arbeta med, behöver söka en större bas än den nationella. Då är det naturligt för många att göra det på nordiskt plan. Språkgemenskapen och den likartade synen på människors rätt i samhället, gör att det är enkelt att samverka inom Norden.

Det händer då och då att sådana patient- och handikapporganisationer kontaktar endera Nordiska rådets sekretariat eller institutioner, eller medlemmar i rådet, med önskemål om stöd för att bedriva sin verksamhet. Det finns idag inget utrymme för detta i budgeten. Nordiska kulturfonden har under årens lopp anslagit pengar för kulturaktiviteter av skilda slag. Det är bra att den möjligheten finns, men det räcker inte för att kunna bygga upp en långsiktig och hållbar verksamhet.

Därför bör Nordiska ministerrådet överväga möjligheten att i sin budget inrymma ett anslag för stöd till små patient- och handikapporganisationers verksamhet på nordisk bas.

Den socialdemokratiska gruppen föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet *att* utreda hur stödet till små patient- och handikapporganisationer i Norden kan utformas.

3. Välfärdsutskottets synpunkter

Välfärdsutskottet är enigt med förslagsställarna om att patientföreningar och handikapporganisationer spelar stor roll för sjuka och handikappade. Det gäller särskilt föreningar för sällsynta diagnoser.

Enligt nordisk definition menar man med små patientgrupper personer som har en diagnos som drabbar max 100 personer per 1 miljon innevånare.

Välfärdutskottet konstaterar att sällsynta diagnoser representerar för närvarande 42 olika diagnoser/funktionshinder. Diagnosgruppernas storlek varierar från 1–2 personer upp till ca 500 personer per grupp. Även funktionshindrens omfattning och innebörd är olika. Vad som förenar grupperna är att "sällsyntheten" i sig är ett tilläggshandikapp, utöver det egentliga funktionshindret. Det innebär ökade svårigheter i kontakter med vårdgivare och andra professionella som bedömer eller behandlar det stöd eller den hjälp jag ansöker om. Men sällsyntheten innebär även svårigheter i kontakter med andra personer, vilket ökar känslan av utsatthet och ensamhet. Den andra samhörighetsaspekten är det faktum att för de flesta små och mindre kända handikapp, är tillståndet ett syndrom. Det innebär att det är flera olika funktionshinder i ett och samma tillstånd, vilket ger komplexa tillstånd då effekten av de olika problemen förstärker varandra.
De små diagnosgruppers organisationer arbetar för att:

- Finna andra i samma situation och knyta kontakter och få mötes platser
- Ge "vi-känsla" , en grupptillhörighet som ger trygghet och styrka
- Ge ökade möjligheter att klara vardagen, genom att vara ett stöd
- Det stödet vare sig ska eller kan erbjudas av vården. Människor som inte får stöd söker sig däremot ofta till vården vilket ger ökade kostnader, frustrerad personal och besvikna patienter
- Ge möjligheter till ökade och förbättrade forskningsinsatser. Vilket sker genom att organisationen ger underlag och förutsättningar till forskning. Dels genom sina medlemmar/personer som kan ingå i forskningsprojekt. Men det ger även uppslag, underlag och frågeställningar där kunskapsutvecklingen behövs

En förutsättning för att kunna utöka det nordiska samarbetet mellan små diagnosgrupper, är i första hand att ge de nationella brukarorganisationerna ökade möjligheter att stödja sina medlemmar. För detta behövs ekonomiska och personella resurser. De små föreningarna som finns för varje diagnosgrupp behöver både praktisk, och ekonomisk hjälp för att de i sin tur ska ha möjlighet att på ett tillfredsställande sätt stödja sina medlemmar. Det är en grundförutsättning för att kunna utveckla ett diagnosspecifikt samarbete på nordisk nivå.

Verksamheten för smågrupperna är resurskrävande p.g.a stora geografiska avstånd mellan diagnosbärare och för att de flesta ovanliga diagnoserna inkluderar många olika funktionshinder i samma tillstånd.

Ges det möjligheter kommer ett nordiskt samarbete att utvecklas parallellt med att utvecklingen sker på nationell nivå.

Välfärdsutskottet anser att nordiskt samarbete för små patientföreningar och handikapporganisationer är viktigt främst av följande skäl:

- Det ger större forskningsunderlag inom varje diagnosgrupp. Forskningsinsatser behövs inom alla professioner. Den forskning som finns inom de sällsynta diagnoserna är endast undantagsvis rent medicinskt inriktad. Kunskap om rehabilitering och omvårdnad behöver utvecklas
- Det ökar möjligheterna för bredare erfarenhetsutbyte och för spridning av kunskaper om vad som uppnåtts på nationell nivå.
- Det ger ökade möjligheter till kontakter mellan de enskilda diagnosgrupperna. Det ger också ökade möjligheter att finna jämlikar både för diagnosbärare och deras familjer

I dag finns möjligheter för små diagnosgruppers patientföreningar att söka bidrag från Nordiska ministerrådet till nordiskt samarbete. Välfärdutskottet anser emellertid att ministerrådet bör se över hur stödet till dessa gruppers nordiska kontakter kan ökas i enlighet med Nordiska ministerrådets norska ordförandeprogram 2002.

4. Konklusion

Välfärdsutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda hur stödet till små patient- och handikapporganisationer i Norden kan utformas för att ge bättre stöd till deras nordiska samarbete

Köpenhamn den 26 juni 2002

Line Barfod (EL)
Drífa Hjartardóttir (Sj)
Aud Gaundal (A)
Tuula Haatainen (sd)
May Hansen (SV)
Leena Harkimo (saml), vice ordförande
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Harriet Lindeman (FS)
Pehr Löv (sv), ordförande
Hannes Manninen (cent)
Leif Mikkelsen (V)
Oddvard Nilsen (H)
Jan Sahl (KrF)
Karin Woldseth (FrP)

Medlemsförslag

om små diagnosgruppers patientföreningars möjligheter att bedriva verksamhet på nordisk bas

(Väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)

Patientföreningar och handikapporganisationer spelar stor roll för sjuka och handikappade. Där upplever många en social gemenskap som visat sig svår att skapa i andra sammanhang. Där kan man få tillgång till den kunskap som forskningen tar fram på sina egna villkor. Där kan man samla krafter för att påverka t.ex. vården, och hävda sina rättigheter i samhället. Det är angeläget att denna verksamhet har ett samhälleligt stöd.

I de flesta fall är det naturligt att basera en sådan verksamhet nationellt och att samverka internationellt, också på nordiskt plan. Det finns dock många små grupper av handikappade och sjuka, som för att få en tillräckligt stor grupp att arbeta med, behöver söka en större bas än den nationella. Då är det naturligt för många att göra det på nordiskt plan. Språkgemenskapen och den likartade synen på människors rätt i samhället, gör att det är enkelt att samverka inom Norden.

Det händer då och då att sådana patient- och handikapporganisationer kontaktar endera Nordiska rådets sekretariat eller institutioner, eller oss som medlemmar i rådet, med önskemål om stöd för att bedriva sin verksamhet. Det finns idag inget utrymme för detta i budgeten. Kulturfonden har under årens lopp anslagit pengar för kulturaktiviteter av skilda slag och det har tagits fram också andra slags tidsbegränsade projektstöd. Det är bra att den möjligheten finns, men det räcker inte för att kunna bygga upp en långsiktig och hållbar verksamhet.

Därför anser vi att Nordiska rådet bör överväga möjligheten att i sin budget inrymma ett anslag för stöd till små patient- och handikapporganisationers verksamhet på nordisk bas.

Mot bakgrund av det ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda hur stödet till små patient- och handikapporganisationer i Norden kan utformas

Oslo den 9 december 2001

Reynoldh Furustrand (s)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Anita Johansson (s)
Eva Johansson (s)

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

Medlemsförslag om värn av den nordiska språkgemenskapen

(Medlemsforslag, se s. 363)

1. Forslag

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

A. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* skabe et overordnet organ med ansvar for det nordiske sprogfællesskab og sikre, at dette organ udarbejder et handlingsprogram for, hvordan det nordiske sprogfællesskab kan værnes og udvikles i fremtiden

2) *at* overveje former for finansiering af nordiske lektorater ved højere læreanstalter i Norden

3) *at* udarbejde en sprog- og kulturportal med skolen som hovedmodtager, hvor nordiske interessenter kan finde links til sprog, kultur og undervisningsrelevante internetsteder for at skabe en nordisk dimension i undervisningen

4) *at* fortsætte og udbygge finansieringen af udviklingen af læremidler, som den for tiden sker inden for Nordmål, f.eks. ved oprettelse af en sproglæremiddelfond (evt. på nettet)

5) *at* sikre at de fragmenterede resultater af nordiske ordbogsprojekter (f.eks. NordtermNet og NordtermBanken) bliver samlet i en elektronisk ordbog, som gøres tilgængelig på Internettet

6) *at* udvide samarbejdet om udvikling af andre sprogteknologiske redskaber (oversættelsesprogrammer, skrivestøtte- og sprogkontrolprogrammer, store tal- og tekstdatabanker m.m.)

B. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* sikre kendskabet til såvel de skandinaviske som de vestnordiske sprog og finsk gennem skolernes læseplaner. Det kan ske f.eks. som en del af modersmålsundervisningen, men også gennem undervisning i kultur, historie og ved udøvelse af diverse kulturaktiviteter, samt ved at anvende undervisningsmateriale på andre af de nordiske sprog

2) *at* stille krav til et vist kendskab til nordiske sprog og kultur i læreruddannelserne

2. Baggrund

Den Socialdemokratiske Gruppe i Nordisk Råd fremsatte den 9. december 2001 medlemsforslag om værn om det nordiske sprogfællesskab.

Kultur- og Uddannelsesudvalget besluttede på sit møde den 29. januar 2002 at sende forslaget til høring hos nationale myndigheder, herunder sprognævn/-råd samt til Nordisk Sprognævn og Foreningerne Nordens Forbund. Kultur- og Uddannelsesudvalget har behandlet forslaget på sine møder den 29. januar 2002 i Oslo og den 26. juni 2002 i København. I forbindelse med mødet den 29. januar 2002 afholdt udvalget endvidere en minihøring om nordisk sprogforståelse og kulturfællesskab.

Kultur- og Uddannelsesudvalget har i juni 2002 afgivet udtalelse til Præsidiet vedrørende medlemsforslag A 1275/presidiet om et håndslag til Vestnorden vedrørende udvalgets ansvarsområder, herunder sprogforståelse. En række af de forslag som nævnes i denne udtalelse går igen i dette forslag.

Sammenfatning af medlemsforslaget

Medlemsforslaget henviser til, at det nordiske sprogfællesskab sammen med den fælles historie og kultur er af største betydning for det nordiske samarbejde, både det institutionelle og det frivillige samt samarbejde mellem virksomheder og enkelt personer. Globaliseringen stiller vort sprogfællesskab overfor nye udfordringer. Mange flere har gode kundskaber i engelsk, men det gør os fattigere, hvis vi ikke længere kan kommunikere på vort eget sprog, hvilket mange finder stadigt sværere.

Forslagsstillerne henviser til skolens rolle for at bibeholde det nordiske sprogfællesskab. Alle elever i Norden bør i skolen stifte bekendtskab med de øvrige nordiske sprog, men desværre nedprioriteres de nordiske sprog i undervisningen og elevernes kontakt med nabosprogene bliver meget begrænset. Der henvises til rapporten "Nordisk Språkförståelse – att ha och mista, af Catharina Grünbaum, 2001, som påviser dette. Nedprioriteringen kan bl.a. aflæses i de centralt udstukne læreplaner.

Forslagsstillerne påpeger læreruddannelsens centrale betydning for at tilegne eleverne kundskaber i de nordiske nabosprog, denne er ifølge den nævnte rapport også blevet mere summarisk. Der peges på, at ophold i de nordiske nabolande ville være af betydning for lærernes kundskaber, f.eks. i form af en udvekslingsordning mellem læreruddannelsesinstitutionerne. Nordplus bør også opprioriteres for at give elever mulighed for udvikling af sprogforståelsen.

Forslagsstillerne henviser til, at det nu er vanskeligt for universiteter og højskoler at finansiere nordiske lektorater, da den statslige finansiering er taget bort mange steder. Det foreslås, at Nordisk Ministerråd overvejer en finansiering af disse indenfor de eksisterende finansieringsmodeller. Forslagsstillerne fremhæver vismands panelets forslag om Margarete-professorater med nordisk tilsnit, hvilket f.eks. kunne være sprog.

Forslagsstillerne fremhæver mediernes betydning for forståelsen af nordiske nabosprog, i det der er et for lille udbud af nordisk sprogede programmer og musikudsendelser i forhold til engelsk-sprogede programmer og at tilgangen til nabolandenes fjernsynsprogrammer er for ringe. Forslagsstillerne peger på betydningen af den bilaterale ordning mellem Norge og Danmark, hvor disse landes public service kanaler spredes gensidigt i kabelnettet.

Forslagsstillerne understreger mulighederne for at studere i de andre nordiske lande, som bør forstærkes, bl.a. ved at de grænsehindringer som stadig eksisterer fjernes.

Endelig peger forslagsstillerne på at støtten til udveksling af børn og unge mellem de nordiske lande, særligt mellem skoler og børne- og ungdomsorganisationer, bør øges ved at bygge videre på de eksisterende programmer: Nordplus mini og projektet "Nordiska teman", hvor skoler i undervisningen har søgt at forstærke den nordiske identitet og kendskabet til de øvrige lande. Kendskabet kan også udbygges gennem ODIN, det nordiske skoledatanet, hvor skoler kan få pennevenner, samarbejdspartnere m.m.

At-sætningen retter sig til Nordisk Ministerråd, som anbefales at udarbejde et handlingsprogram for at værne om og forstærke det nordiske sprogfællesskab.

Høring

Kultur- og Uddannelsesudvalget besluttede at sende forslaget i høring hos myndigheder. herunder sprognævn/-råd og Nordisk Sprognævn. Følgende er blevet hørt, de som har afgivet svar er angivet med kursiv:

Danmark: Kulturministeriet, Modersmål-Selskabet, Dansklærerforeningen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Foreningen Norden
Finland: Undervisningsministeriet, Forskningscentralen för de inhemska språken, Pohjola-Norden rf
Island: Íslensk málnefnd/Islandsk sprognævn
Norge: Det Kongelige Kultur- og Kirkedepartementet, Foreningen Norden, Norsk Språkråd
Sverige: Svenska språknämnden, Föreningen Norden
Åland: Föreningen Norden på Åland r.f., Utbildningsavdelingen, Ålands landskapsstyrelse, Nordens institut på Åland

Sammenfatning af høringssvar

Sammenfattende kan man sige, at de nordiske sprogs stilling i nationale læreplaner er et gennemgående tema. Der peges på behovet for videnskabelige undersøgelser om sprogforståelsens reelle situation, da mange undersøgelser synes at være gjort mere sporadisk.

Det er også gennemgående at mange synes at spore en tendens til at anvende engelsk fremfor et skandinavisk sprog ved første kontakt – tilliden til egne engelsk kundskaber er større end lysten til at forsøge sig på et af de skandinaviske sprog.

Resume af de enkelte høringssvar

Kulturministeriet, Danmark (KM): KM bemærker, at arbejdet med udvekslingsordninger er et spørgsmål om finansiering og at såvel kultur- som undervisningssektorens budget er skåret ned de seneste år.

Dansklærerforeningen, svarer også på vegne af den nordiske paraplyorganisation NORDSPRÅK for lærere som underviser i modersmål, nabosprog og fremmedsprog (Dlf og NS): Dlf og NS støtter forslaget som peger præcist på de områder som bør styrkes, måske endda følges op af lovgivning. Dlf og NS er klar over, at de nordiske lande ikke kan lave fælles lovgivning, men peger på behovet for politisk opbakning. Dlf og NS peger på, at der må bevillinger til som støtte for litteratur (også fag- og børnelitteratur); at nordiske film- og tv-produktioner må støttes; at teknologien må anvendes; at lærer- og universitetsuddannelser og børn og unge må have mobilitetsordninger; at der også skal satses på et nordisk element i den videregående skole (gymnasier, handelsskoler, tekniske skoler).

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (DSL): omtaler behovet af en ny, stor svensk-dansk ordbog. Nordisk Sprogråd har gennemført et forarbejde for en sådan, men har stoppet dette arbejde.

Foreningen Norden, Danmark (FND): peger på de nordiske sprogs stilling i læreplanerne og kendskabet til nordiske sprog i læreruddannelserne; nordiske sprog i voksenundervisning; befolkningens adgang til litteratur på flere nordiske sprog end modersmålet; at inddrage erfaringer fra diverse foreninger; manglende på tilfredsstillende videnskabelige undersøgelser om sprogforståelsen; holdningen til at anvende de nordiske sprog og ikke engelsk.

Forskningscentralen för de inhemska språken (Fis): støtter forslaget og påpeger, at det ikke kun er forståelsen mellem de skandinaviske sprog, som skal beagtes, men også den sekundære sprogforståelse for de ikke-skandinaviske nordiske sprog. Fis peger på behovet for uddannelse af nordiske tolke, som bl.a. bør bruges på nordiske konferencer for de ikke-skandinaviske sprog. Endvidere peger Fis på, at alle nordiske elever bør opnå kendskab til grundprincipperne for stavning og udtale af finske og islandske navne. Vedrørende forskning peger Fis på, at tanken om Margreteprofessorater om nordisk sprogfællesskab er god, men at der også er behov for forskning om alle aspekter af nordisk sprogfællesskab og sprogforståelse. Forskningen bør således inddrage studier af den faktiske kommunikation og kommunikationsstrategier i Norden i

det politiske arbejde og i frivillige organisationer. Endelig peger Fis på behovet for at samordne arbejdet i Sprogpolitisk referencegruppe og Nordisk Sprogråd.

Pohjola-Norden rf, Finland (PNF): mener, at medlemsforslaget indeholder mindst 7 konkrete forslag, som bør støttes: styrkelse af uddannelse af lærere, øget udveksling af lærere i nabosprog, øget udveksling af lærerstuderende, prioritering af nordiske lektorater ved højskoler, grundlæggelse af særlige nordiske professorater, bedre udnyttelse af udbydet af kabel-tv ved spredning af nabolands-tv, afskaffelse af grænsehindringer på arbejds- og uddannelsesmarkedet samt forbedre godkendelse af kurser taget på højere læreranstalter i udlandet. PNF mener, at det nuværende timetal i svensk i Finland betyder, at nordisk litteratur ikke længere læses, hvilket bør afhjælpe gennem læseplaner, ligesom alment nordisk materiale bør tages op i undervisningen i geografi, historie og kultur for at motivere eleverne til at lære nabosprogene. PNF mener, at det er en fejl, at medlemsforslaget er koncentreret om de skandinaviske sprog og således ikke tager højde for finsk og islandsk.

Íslensk málnefnd (Islands sprognævn) (Im): Im støtter forslagene, som man finder gode. Im henviser til Sprogpolitisk referencegruppes rapport om domænetab til engelsk. Im mener, at det er vigtigt at ligestille alle de nordiske sprog, ikke bare fremme sprogforståelsen mellem de skandinaviske sprog. På mange møder og ved kontakter kan man kun anvende de skandinaviske sprog, hvilket er naturligt i.f.t. at det tales af mange, mens de vestnordiske sprog, samisk og finsk tales/forstås af færre. Men Im fremhæver, at det er vigtigt at udbrede kendskabet til disse sprog, både i skoler og i medier. Im mener, at der bør iværksættes en undersøgelse om reel sprogforståelse, man har et afklaret grundlag at forbedre situationen på. Endvidere mener Im, at undervisningen i de nordiske sprog i og uden for Norden bør forbedres, særligt på de højere læreanstalter, således at nye lektorer og lærere får mulighed for at lære sprogene. Denne undervisning er mindsket og stillinger er nedlagt, hvilket bør genovervejes.

Det Kongelige Kultur- og Kirkedepartementet (KKK): KKK henviser til Nordisk Sprogpolitisk Referencegruppe, som er nedsat som følge af ministerrådsforslag om en nordisk sprogpolitik, som godkendt af Nordisk Råd ved rek. 22/1998. Norge lægger vægt på, at fremme den nordiske sprogforståelse gennem almenkulturelt samarbejde, såsom litteratur- og bibliotekssamarbejde, teatersamarbejde og film- og tv-samarbejde. KKK er positiv overfor, at der sker en satsning på tiltag, som kan styrke det nordiske sprogfællesskab.

Norsk Språkråd (NS) støtter, at det nordiske sprogfællesskab skal styrkes, hvilket NS i flere sammenhænge har givet udtryk for og understreger, at uden det nordiske sprogfællesskab er der intet som adskiller nordisk samarbejde fra andre regionale samarbejder. NS beklager, at engelsk er begyndt at dukke op i flere sammenhænge – særligt da mange nordboer har en overvurderet opfattelse af deres engelskkundskaber. NS peger på behovet for organisatorisk rationalisering med hensyn til arbejdsdelingen. NS inddeler sit svar om konkrete tiltag i 4: Skole og læreruddannelse: NS mener, at da læreplanerne er vage, bliver undervisningen afhængig af lærernes interesser og kompetancer. I dag lægges mange opgaver i undervisningen i norsk, hvilket giver en meget stor knaphed på tid. Det vil være nødvendigt med en systematisk gennemgang og vurdering af læreplanernes indhold og hvordan disse omsættes til praksis. NS støtter tanken om at prioritere Nordplus, nordisk lektorater og nordiske lektorer.

Medier: NS mener, at det ville være en væsentlig fremmende faktor for nordisk sprogforståelse, hvis man i alle de nordiske lande ville få mulighed for vederlagsfrit at modtage hverandres TV- og radiosendinger. NS støtter således også forslaget om at de landsdækkende kanaler gør større brug af nordiske produktioner. Studier og arbejde over grænser: NS støtter at mulighederne for at arbejde og studere over grænserne udvikles og styrkes og at unødvendige hindringer fjernes. NS understreger vigtigheden af, at eksisterende aftaler overholdes, særligt sprogkonventionen.

Andet: Kontakt mellem skoler og børne- og ungdomsorganisationer bør støttes, ligesom Nordplus-mini, "Nordiske temaer" og nordisk skoledatanet ODIN bør støttes.

Svenska språknämnden (SS) støtter forslaget. SS mener, at det er svært at vurdere, hvordan det nordiske sprogfællesskab egentlig udvikler sig, da der ikke er gennemført egentlig forskning (dog har Nordisk Kulturfond bevilget penge til et projekt, men der er tale om små ressourcer til

et forsømt felt. Erfaringer siger, at der er en tendens til at første kontakter oftere sker på engelsk, men at folk ved længere kontakter går tilbage til deres modersmål, som man kan udtrykke sig mere sikkert, nuanceret og følelsesfuldt på. SS identificerer 7 konkrete forslag hos forslagsstillerne, som de alle støtter og tilføjer endnu en række forslag (oprette et gymnasium med nordisk profil, udvikle samarbejde inden for terminologi, udvide samarbejdet om sprogteknologi). Endelig peger SS på, at det organisatoriske arbejde med sprogforståelse bør rationaliseres ved at opgaverne samles i en organisation og ikke som nu i Nordisk Ministerråds sprogpolitiske referencegruppe og Nordisk Sprogråd.

Föreningen Norden på Åland r.f. (FNÅ): støtter forslaget og fremhæver mobilitetesordningernes betydning.

Ålands landskapsstyrelse (ÅL): påpeger, at en stor del af nordboerne må ty til et andet sprog end deres modersmål i det nordiske samarbejde, dette gælder også en lang række indvandrere, derfor skal man ikke fremhæve den nordiske sprogforståelse som noget fælles, men arbejde for at øge sprogforståelsen. ÅL finder de konkrete forslag gode.

3. Kultur- og Uddannelsesudvalgets egen indsamling af materiale

Minihøring af nordisk sprog- og kulturforståelse 29. januar 2002

Bekymring for sprogforståelse, men manglende dokumentation

Kultur- og Uddannelsesudvalget afholdt den 29. januar 2002 en minihøring om nordisk sprog- og kulturfællesskab. Det fremgik af minihøringen, at det reelt ikke er muligt at klarlægge i hvor høj grad de nordiske landes indbyggere forstår hinanden, da der ikke er lavet undersøgelser. Man har en fornemmelse af, at sprogforståelsen bliver mindre og ved, at der mellem de skandinaviske sprog er forskelle – svenskere forstår dårligst dansk, både svenskere og danskere forstår bedst norsk.

Bekymring for globalisering med domænetab som følge

På minihøringen blev refereret til Nordisk Ministerråds Sprogpolitiske Referencegruppe, som har gennemført en udredning om domænetab, hvilket betyder at visse områder (f.eks. faglige) indenfor et sprog bliver ubrugbare, fordi der ikke findes ordforråd og begreber.

Udredningen havde vist, at engelsk i alle de nordiske lande er blevet internationalt hjælpesprog og at der lægges stadig mere vægt på engelskundervisning, flere steder indledes denne meget tidligt. Desværre er konsekvensen, at sprogkundskaber på andre fremmedsprog, herunder de nordiske, mindskes og at man indenfor videnskab og forskning anvender engelsk frem for modersmålet, særligt i naturvidenskab. Den yderste konsekvens kan være, at man ikke længere kan skrive faglige tekster på sit eget sprog, hvorved sproget bliver et privat sprog/intim sfære sprog.

Læseplanerne i de nordiske lande og læreruddannelse

Som det fremgår af ovenstående, er de nordiske nabosprog gennem de seneste decennier blevet presset af engelsk. Læseplanerne kræver, at eleverne skal gives kendskab til de nordiske sprog, men dette kan fortolkes meget forskelligt alt efter den enkelte lærers interesse. Der var enighed om, at man burde præcisere lærernes interesse gennem at opretholde krav i læseplanerne og at man burde lægge vægten på at lære at forstå hinanden, ikke tale hinandens sprog.

Universiteter - Nordiske lektorater

På minihøringen fremgik det, at der er problemer med at finde finansiering til nordiske lektorater på universiteterne, da disse ikke støttes centralt, men skal indgå i de enkelte fakulteters forhandlinger om bevillinger, og fag med færre elever nedprioriteres i tidens økonomistyring, hvor institutterne honoreres efter produktivitet (antal studerende). Der var ikke enighed om, hvorvidt man burde genetablere støtten til de nordiske lektorater fra centralt, evt. nordisk hold, da man ikke kan dække alle uddannelsesinstitutioner, men der var enighed om, at der bør være en vist

niveau af forskning og undervisning på de nordiske sprog i alle de nordiske lande. Det vil bl.a. være nødvendigt med uddannelse af lærere til at undervise på læreruddannelserne.

Sprogteknologi

Det fremgik af minihøringen, at der i de nordiske lande findes en række sprogbanker (søgebaser), som ikke arbejder tilstrækkeligt sammen.

"Mål i mun. Förslag till handlingsprogram för svenska språket"

Kommittén för svenska språket har i marts 2002 udgivet en betænkning om handlingsplan for det svenske sprog, hvor også den nordiske sprogforståelse behandles. I denne betænkning findes gode overvejelser, som har indgået i Kultur- og Uddannelsesudvalgets overvejelser.

4. Kultur- og Uddannelsesudvalgets synspunkter og konklusioner

Kultur- og Uddannelsesudvalget er fuldstændig enig i præmissen for medlemsforslaget: Det nordiske sprogfællesskab sammen med den fælles kultur og historie er af største vigtighed for det fortsatte nordiske samarbejde, både det institutionelle og det frivillige samt samarbejde mellem virksomheder og enkelt personer.

Udvalget har på baggrund af flere af høringssvarene, som påpeger de mange vigtige konkrete forslag i medlemsforslaget, valgt at præcisere en del af forslagene mere end medlemsforslagets at-sætning om at Nordisk Ministerråd skal udarbejde en handlingsplan.

Udvalget vil endvidere henvise til, at Nordisk Råd ved sin 50. session i Oslo i november 1998 vedtog rekommandation 22/1998/nord om Nordisk Sprogpolitik, hvor en lang række af nedenstående problemstillinger er omtalt. Der er således ikke tale om nye problemstillinger, hvilket giver yderligere anledning til at der sættes ind med en betydelig indsats.

Nordisk sprogforståelse – ikke kun skandinavisk

Medlemsforslaget er som pointeret af Foreningen Norden, Finland, meget fokuseret på sprogforståelsen mellem de skandinaviske nabosprog. Den nordiske sprogforståelse omfatter imidlertid også finsk, de 3 vestnordiske sprog islandsk, færøsk og grønlandsk, ligesom samisk anvendes i Norden. Sidstnævnte tilhører andre sprogstammer end den skandinaviske, hvorfor den nordiske sprogforståelse er sekundær, dvs. forståelsen går gennem et fremmedsprog (typisk dansk i Vestnorden og svensk i Finland). Sekundær nordisk sprogforståelse giver selvsagt endnu større forståelses problemer end mellem de skandinaviske sprog, men er ikke desto mindre vigtig for at bevare den nordiske sprogforståelse.

Det organisatoriske arbejde med sprogfællesskabet

Kultur- og Uddannelsesudvalget kan ud fra høringssvarene konkludere, at der indenfor det organisatoriske felt om sprogfællesskab hersker en vis overlapning mellem flere organer, særligt Nordisk Ministerråds Sprogpolitiske Referencegruppe og Nordisk Sprogråd.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at det vil være gavnligt at sammenslå disse organer samt andre som arbejder med sprogforståelse i ET permanent overordnet organ. Det overordnede organ skal have ansvaret for at udarbejde en samlet handlingsplan for arbejdet med nordisk sprogforståelse.

Kultur- og Uddannelsesudvalget er medvidende om, at Nordisk Sprogsekretariat blev nedlagt i 1996 og erstattet af Nordisk Sprogråd og at Sprogpolitisk Referencegruppe kom til i 1998 i forbindelse med ministerrådets beslutning om Nordisk Sprogpolitik (rek. 22/1998/nord).

Det er vigtigt at understrege, at et sådant organ godt kan have flere underordnede netværk, som kan repræsentere diverse faglige grupperinger, som i dag mødes i sprogråd og referencegruppe og arbejder med forskellige aspekter af sprogforståelsen (fra de teknologiske spørgsmål til de holdningsmæssige). Kultur- og Uddannelsesudvalget mener dog, at det er vigtigt med et samlet overordnet organ.

Opdatering af sprogkundskaben – behov for handlingsplan

For at kunne gennemføre et målrettet arbejde kan det være nødvendigt at gennemføre undersøgelser om den reelle sprogforståelse. Nordisk Kulturfonden støtter i 2002 – 2003 et forskningsprojekt om opdatering af sprogkundskaben, som udføres af Nordisk Sprogråd. En sådan undersøgelse vil kunne give nyttig viden for udarbejdelse af handlingsplan for et samlet organ for sprogforståelse.

Kultur- og Uddannelsesudvalget støtter altså medlemsforslagets tanker om at der udarbejdes en handlingsplan, men vil præcisere, at denne skal udarbejdes af et samlet organ af de eksisterende grupper, hvilket giver sig udtryk i følgende at-sætning rettet til Nordisk Ministerråd:

> *at* skabe et overordnet organ med ansvar for det nordiske sprogfællesskab og sikre, at der i dette organ etablerer et handlingsprogram for, hvordan det nordiske sprogfællesskab kan værnes og udvikles i fremtiden

Andre elementer til arbejdet med sprogforståelse – konkrete forslag

Den enkelte borgers forståelse af de nordiske sprog – læseplaner m.m.

Af udvalgets minihøring og af høringssvarene fremgår det, at de nordiske sprog er blevet nedprioriteret i skolernes læseplaner og at engelsk tillægges stadig større betydning som fremmedsprog. Det er udvalgets opfattelse, at alle elever i Norden i skolen bør stifte bekendtskab med de øvrige nordiske sprog, således at de opnår forståelse for ikke bare det skrevne, men i høj grad også det talte sprog, som er den vigtigste præmis for kontakt mellem borgerne i de nordiske lande.

Det fremgik ligeledes af minihøring og høringssvar, at flere af sprogene lider domænetab til engelsk på tekniske og erhvervsmæssige områder. Udvalget mener ikke, at vi må acceptere, at det private sprog bliver engelsk mellem nordiske borgere. Følelsesmæssige og personlige kontakter udtrykkes bedst på modersmålet, vi må gøre en indsats for at sikre, at vi ikke bliver fattigere sprogligt, men at vi stadig kan kommunikere på vort eget sprog. Udvalget vil understrege, at nordisk sprogforståelse bør introduceres tidligt i børns indlæring, dels foregår indlæring lettere tidligt – og mindre børn vil måske endda opleve det som en stor sejr at mestre et fremmed sprog, som de relativt let kommer i gang med, dels er børn mere nysgerrige overfor nye ting som mindre.

Det giver sig udtryk i følgende at-sætning, som er rettet til de nordiske landes regeringer, (inkl. se selvstyrende områders landsstyrelse og landstyren) da en sådan opgave ikke kan varetages af Nordisk Ministerråd:

> *at* sikre kendskabet til såvel de skandinaviske som de små vestnordiske sprog og finsk gennem skolernes læseplaner. Det kan ske f.eks. som en del af modersmålsundervisningen, men også gennem undervisning i kultur, historie og ved udøvelse af diverse kulturaktiviteter, samt ved at anvende undervisningsmateriale på andre af de nordiske sprog

Kultur- og Uddannelsesudvalget er bekendt med, at de nordiske ministre vil inkludere færøsk-grønlandsk og samisk i den nordiske sprogkonvention. Kultur- og Uddannelsesudvalget støtter dette og vil endvidere understrege, at det er vigtigt, at den nordiske sprogkonvention overholdes.

Læreruddannelse

Forslagsstillerne påpeger læreruddannelsens centrale betydning for at tilegne eleverne kundskaber i de nordiske nabosprog, hvilket underbygges af såvel minihøring som høringssvar. Udvalget mener, at der må stilles krav til lærernes uddannelse og at lærerstuderende gives indsigt i nordisk kultur. Det bliver for flere sider fremhævet, at lærerens interesse er vigtig i formidlingen af nordisk kultur- og sprogforståelse, hvorfor denne må vækkes gennem uddannelse. Det giver sig udtryk i følgende at-sætning rettet til de nordiske landes og selvstyreområders regeringer:

> *at* stille krav til et vist kendskab til nordiske sprog og kultur i læreruddannelserne.

I forlængelse af behovet for bedre læreruddannelse mener udvalget, at det er vigtigt at tilvejebringe lærermidler, hvilket fører til følgende at-sætning rettet til Nordisk Ministerråd:

> *at* finansiere udviklingen af læremidler, f.eks. ved oprettelse af en sproglæremiddelfond (evt. på nettet)

Endvidere er det vigtigt, at sikre mobilitet mellem de nordiske læreruddannelser ved udvekslingsprogrammer og studiebesøg. De nordiske mobilitetsordninger vil særligt blive behandlet i betænkning om et ministerrådsforslag om disse.

Højere uddannelse og forskning

Forslagsstillerne henviser til, at det nu er vanskeligt for universiteter og højskoler at finansiere nordiske lektorater, da den statslige finansiering er taget bort mange steder, hvilket blev understøttet af udsagn på minihøringen.

Kultur- og Uddannelsesudvalget er bekendt med, at Samarbejdsnævnet for Nordenundervisning i udlandet arbejder for at fremme undervisning i de nordiske sprog ved universiteter både i og udenfor Norden, i nordisk kultur og samfundsforhold. Nævnet giver økonomisk støtte til samnordiske arrangementer initieret af lektorer/lærere ved forskellige institutioner, det kan være gæsteforelæsninger, seminarer, forfatterbesøg, kultur- og informationsprogrammer.

Udvalget er ligeledes bekendt med, at flere af de bilaterale fonde gør et stort arbejde for at sikre efteruddannelse af modersmålslærere i de nordiske nabosprog.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at det er vigtigt at opretholde et højt fagligt niveau indenfor de nordiske sprog ved nordiske universiteter, bl.a. for at sikre uddannelse af kvalificerede lærere (f.eks. til lærerseminarier) og vil derfor anbefale, at Nordisk Ministerråd overvejer en finansiering af disse indenfor de eksisterende finansieringsmodeller. De af "vismands panelet" foreslåede Margarete-professorater med nordisk tilsnit kunne måske også være en mulighed. Dette giver sig udtryk i følgende at-sætning rettet til Nordisk Ministerråd:

> *at* overveje former for finansiering af nordiske lektorater ved højere læreanstalter i Norden.

Sprogteknologi

Nordisk Ministerråd har i perioden 2000 – 2005 bevilget midler (5 mio. DKK pr. år) til et sprogteknologisk forskningsprogram, der skal sikre det nordiske sprogfællesskab og sikre god sprogteknologi gennem netværksopbygning, forskerkurser og pilotprojekter. Under forskningsprogrammet er der bevilget midler til et projekt, som skal sikre erfaringsudveksling mellem de forskningsinstitutioner i Norden som arbejder med ordbøger, søgemotorer og lignende.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at den nødvendige teknologi må sikres (såsom oversættelsesprogrammer, elektroniske ordbøger). Det er vigtigt, at almindelige brugere kan få adgang til forskellig teknologi, hvor Kultur- og Uddannelsesudvalget vil anbefale følgende atsætninger, som er rettet til Nordisk Ministerråd:

> *at* udarbejde en sprog- og kulturportal, hvor nordiske interessenter kan finde links til sprog, kultur og undervisningsrelevante internetsteder
>
> *at* sikre samarbejde om udvikling af fælles nordisk terminologi, f.eks. gennem udvikling af NordtermNet og NordtermBanken
>
> *at* udvide samarbejdet om udvikling af sprogteknologiske redskaber (oversættelsesprogrammer, skrivestøtte- og sprogkontrolprogrammer, store tal- og tekstdatabanker m.m.)

Kultur- og Uddannelsesudvalget anser som tidligere nævnt personlige kontakter som overordentlig vigtige for at fremme det nordiske samarbejde og den nordiske sprogforståelse. Dette kan ske gennem udvekslingsordninger, men anvendelse af Internet giver også gode kontakter,

som senere kan udbygges med fysiske møder. Udvalget er derfor enig med forslagsstillerne i, at ODIN, det nordiske skoledatanet, hvor skoler og elever kan få pennevenner, samarbejdspartnere m.m. må arbejde videre og gerne udbygges.

Indvandrersprog

Kultur- og Uddannelsesudvalget vil rette opmærksomheden mod en særlig problematik, nemlig indvandreres nordiske sprogforståelse, som kræver særlige tiltag.

Tv-samarbejde

I medlemsforslaget fremhæves mediernes udbud af programmer på de nordiske nabosprog har betydning for den nordiske sprogforståelse. Dette underbygges af såvel minihøring som høringssvar. Kultur- og Uddannelsesudvalget vil til sessionen udarbejde betænkning om et medlemsforslag om nordisk tv-samarbejde og vil her inddrage sprogproblematikken.

Mobilitet (elever, studerende, lærere)

I medlemsforslaget betones betydningen af de nordiske støtteordninger for mobilitet af elever, mellem skoler og børne- og ungdomsorganisationer, studerende, lærere, forskere. Kultur- og Uddannelsesudvalget at dette er et vigtigt element til at fremme den almene forståelse af de nordiske sprog og det nordiske kulturfællesskab at styrke de nordiske mobilitetsprogrammer, hvor børn, unge og undervisere kan knytte personlige kontakter.

Kultur- og Uddannelsesudvalget vil senere modtage ministerrådsforslag om omstrukturering af de nordiske mobilitetsordninger. Udvalget vil i betænkningen til denne ligge vægt på, at udvekslingsordningerne som fremme af sprog- og kulturforståelse.

5. Konklusion

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

A. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* skabe ét overordnet organ med ansvar for det nordiske sprogfællesskab og sikre, at der i dette organ etablerer et handlingsprogram for, hvordan det nordiske sprogfællesskab kan værnes og udvikles i fremtiden

2) *at* overveje former for finansiering af nordiske lektorater ved højere læreanstalter i Norden

3) *at* udarbejde en sprog- og kulturportal, hvor nordiske interessenter kan finde links til sprog, kultur og undervisningsrelevante internetsteder

4) *at* finansiere udviklingen af læremidler, f.eks. ved oprettelse af en sproglæremiddelfond (evt. på nettet)

5) *at* sikre samarbejde om udvikling af fælles nordisk terminologi, f.eks. gennem udvikling af NordtermNet og NordtermBanken

6) *at* udvide samarbejdet om udvikling af sprogteknologiske redskaber (oversættelsesprogrammer, skrivestøtte- og sprogkontrolprogrammer, store tal- og tekstdatabanker m.m.)

B. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1. *at* sikre kendskabet til såvel de skandinaviske som de små vestnordiske sprog og finsk gennem skolernes læseplaner. Det kan ske f.eks. som en del af modersmålsundervisningen, men også gennem undervisning i kultur, historie og ved udøvelse af diverse kulturaktiviteter, samt ved at anvende undervisningsmateriale på andre af de nordiske sprog

2. *at* stille krav til et vist kendskab til nordiske sprog og kultur i læreruddannelserne

København, den 26. juni 2002

Lennart Daléus (c)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Lars Hjertén (m)
Kari Lise Holmberg (H)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Lena Jensen (SV)
Jógvan við Keldu (Ff)
Leif Lund (A)
Sigríður Jóhannesdóttir (S)
Frode Sørensen (S)
Hannu Takkula (cent)

Medlemsförslag

om värn av den nordiska språkgemenskapen

(Väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)

Den nordiska språkgemenskapen är, vid sidan av vår gemensamma historia och kultur, av största vikt för det nordiska samarbetet på alla nivåer. Det gäller det institutionella samarbetet, men också ideella organisationers, företags och enskilda personers samarbete och kontakter. Den nordiska språkgemenskapen är i alla sådana sammanhang en helt central tillgång som vi måste värna och arbeta för att utveckla vidare. Inte för inte gav man titeln "Det umistelige" åt en konferensserie om den nordiska språkgemenskapen, som nyligen genomfördes.

Globaliseringen ställer vår språkgemenskap inför nya utmaningar. Naturligtvis är det en tillgång att allt fler i våra länder har goda kunskaper i engelska och andra stora språk. Men det gör oss fattigare om vi inte längre kan kommunicera med varandra inom Norden på våra egna språk. Många, kanske särskilt bland de yngre medborgarna, tycker att det är svårt att förstå andra nordbor. Allt fler innevånare i våra länder har också en bakgrund i ett annan del av världen och möter ett nytt språk när de flyttar hit. De flesta klarar detta bra, men det kan vara svårare att dessutom lära sig förstå de övriga nordiska språken.

Skolan spelar självfallet en stor roll för att den nordiska språkgemenskapen ska kunna bibehållas. Där borde varje elev i Norden få stifta bekantskap med de övriga nordiska språken. Tyvärr förefaller de nordiskt inriktade momenten inte tillhöra de mest prioriterade delarna av utbildningen, och den kontakt eleverna får med grannspråken tycks ofta vara mycket ytlig, och ibland nästan saknas helt. I en rapport om nordisk språkförståelse från 2001 (Catharina Grünbaum: Nordisk språkförståelse – att ha och mista) pekas på att skolundervisningen lägger allt mindre vikt vid nordisk språkförståelse och läsning av nordisk litteratur. Som ett exempel från Sverige kan nämnas att tidigare kursplaners anvisningar om att eleverna ska lära sig att "förstå" grannspråken i den nya kursplanen för svenska i grundskolan har ersatts med att eleverna ska "få erfarenhet av" språken i de nordiska grannländerna.

Lärarutbildningen är av central betydelse för skolans möjligheter att uppfylla de mål som finns för kunskaper i nordiska språk. I den berörda rapporten visas dock att lärarutbildningen i grannspråken har blivit alltmer summarisk. Det är därför angeläget att stärka denna del av lärarutbildningen. Ganska små insatser här borde kunna ge goda resultat ute på skolorna.

I den svenska lärarutbildningen ingår det ofta som en naturlig del av utbildningen att lärarkandidater i t.ex. franska, engelska och tyska, tillbringar en tid i ett land där dessa språk talas. En liknande ordning för dem som utbildar sig till att undervisa i nordiska språk, skulle sannolikt ge bättre förutsättningar att nå målen. Det borde övervägas hur en utbytesverksamhet mellan ländernas lärarutbildningar kan utformas.

Flera olika program finns att anknyta till. Ett exempel är rådets och ministerrådets program Nordplus som syftar till att stärka det nordiska utbildningssamarbetet. Omkring 3 500 studenter och lärare får varje år stipendier för att resa till ett annat nordiskt land; sedan starten 1988 har genom Nordplus ca 30 000 studerande och lärare inom olika ämnesområden fått möjlighet att göra resor och studiebesök i grannländerna. Den direkta kontakt med andra nordbor och de erfarenheter av hur den nordiska språkgemenskapen i praktiken fungerar som sådana utbyten medför har visat sig vara en stor tillgång. Ett ökat utbyte för lärarstuderande bör därför vara en prioriterad fråga.

Ett annat bidrag till den nordiska språkgemenskapen vore att åter prioritera ett system med nordiska lektorat vid universitet och högskolor. T.ex. har de nordiska lektorerna i Sverige utgjorts av personer från Danmark, Norge och Island som har undervisat i danska, norska och is-

ländska. Tidigare betalades de nordiska lektorerna i Sverige genom ett särskilt anslag från statsmakterna, men sedan detta har nu överförts till de ordinarie universitetsanslagen, har lektoraten inte prioriterats av universitetsledningarna.. Tidigare fanns också en speciell tjänstetyp kallad "nordisk lektor". Innehavarna av sådan lektorat innehade tidsbegränsade placeringar (3 år med möjlig förlängning ytterligare 3 år) vid respektive universitet. Denna särskilda tjänstetyp har nu avskaffats. Det bör övervägas hur systemet med nordiska lektorat kan stimuleras inom nuvarande finansieringsmodeller.

I rapporten "Öppet för världens vindar – Norden 2000", som lagts fram av den s.k. Vismanspanelen som tillsatts av Nordiska ministerrådet, framförs tankar om s.k. Margarete-professurer – namnet anknyter naturligtvis till Kalmarunionens drottning. Dessa skulle ha nordisk inriktning. Frågor med anknytning till den nordiska språkgemenskapen är ett självskrivet förslag för forskning i detta sammanhang.

Media är viktiga. En förklaring till att unga har relativt goda kunskaper i engelska är att vi har ett mycket stort utbud av engelskspråkiga program i TV: mycket av den musik vi lyssnar på framförs på engelska, reklamspråket är engelska o.s.v. Tillgång till de nordiska ländernas TV-utbud i alla länder skulle ge förståelsen av andra nordiska språk ett gott stöd. Utredningar har visat att endast en liten del av Sveriges befolkning kan se grannländernas television, medan en större andel norrmän och danskar kan se svensk TV. Ett sätt att öka tillgången på grannspråksteve i samtliga program kunde vara att utnyttja kabelteveutbudet. I Norge sprids Danmarks Radios och danska TV 2:s program i de norska kabelnäten på kommersiell grund efter ett direkt agerande av Danmarks och Norges statsministrar. Liknande insatser borde kunna göras i övriga Norden. Till detta bör läggas att det är viktigt att public servicekanalerna i respektive land visar mer program från de andra nordiska länderna.

Möjligheterna att studera och arbeta i andra nordiska länder bör ytterligare stärkas, bl.a. genom att man avlägsnar de gränshinder som fortfarande försvårar för innevånarna i de nordiska länderna att fullt ut använda den nordiska arbets- och utbildningsmarknaden. Inte minst vore det önskvärt om det fanns större möjlighet att tillbringa en del av en universitets- eller högskoleutbildning i ett grannland. Nu gör ofta olika examinationssystem m.m. det svårt att genomföra sådant utbyte.

Barn- och ungdomsutbyte mellan länderna kan också vara ett verksamt medel för att öka intresset för både nordisk kultur och språk. Därför bör kontakter mellan skolor och barn- och ungdomsorganisationer i Norden underlättas och stödjas.

Även här finns flera program att bygga vidare på. Olika initiativ har t.ex. tagits i Nordiska ministerrådet angående utbildningsfrågor. Bland annat kan nämnas att ett permanent mobilitetsprogram för grundskolans högstadium ska utarbetas på grundval av erfarenheterna av pilotprojektet Nordplus mini. Ett annat projekt inom området är "Nordiska teman". Skolor i Norden har här sedan 1994 i samarbete utarbetat mål med nordisk prägel för kurser inom olika ämnen och yrkesområden. Syftet är att genom utbildning stärka den nordiska identiteten och det nordiska kunnandet. Den skola som vill kan anordna en nordisk kurs, eller utarbeta en egen i samarbete med andra nordiska skolor. Ytterligare ett exempel utgörs av uppbyggandet av ODIN, det nordiska skoldatanätet (www.odin.dk). Detta innehåller bl.a. ett kontaktgalleri där man kan söka brevvänner, samarbetspartner etc. i de andra nordiska länderna. Där finns även bl.a. nättidskriften "Skolen i Norden", skandinaviska ordböcker och länkar till de nationella skoldatanäten. Det är mycket viktigt att sådana program kan drivas vidare och gärna få ökad omfattning – grunden för morgondagens nordiska gemenskap läggs i dagens skola.

Detta är några exempel på sådant som vi tror kan bidra till att hävda de nordiska språken och öka förståelsen bland nordiska innevånare. Vi gör inte anspråk på att ha gjort en fullständig katalog. Tvärtom är vi övertygade om att listan på åtgärder kan göras betydligt längre och att det behövs insatser på en rad områden för att den nordiska språkgemenskapen ska kunna utvecklas och värnas.

Mot bakgrund av det ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett åtgärdsprogram för hur den nordiska språkgemenskapen i framtiden ska värnas och utvecklas

Oslo den 9 december 2001

Berit Brørby (A)
Reynoldh Furustrand (s)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Åke Gustavsson (s)
Tuula Haatainen (sd)
Anita Johansson (s)
Eva Johansson (s)
Asmund Kristoffersen (A)
Per Kaalund (S)
Riitta Prusti (sd)
Ole Stavad (S)

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

Medlemsförslag om gemensamma insatser för nordisk formgivning och design

(Medlemsforslag, se s. 371)

1. Forslag

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udforme en strategi for, hvordan der kan skabes netværk mellem de eksisterende nordiske støtteordninger og udstillingstiltag og områdets institutioner, således at man kan fremme markedsføring af nordisk formgivning og design

2. Baggrund

2 medlemmer af Den Socialdemokratiske Gruppe i Nordisk Råd fremsatte den 9. december 2001 forslag om fælles indsatser for nordisk formgivning og design.

Kultur- og Uddannelsesudvalget besluttede den 29. januar 2002 at sende forslaget i høring hos relevante myndigheder og andre med særlig interesse for formgivning og design. Kultur- og Uddannelsesudvalget har behandlet forslaget på sine møder den 29. januar 2002 i Oslo og den 26. juni 2002 i København.

Sammenfatning af medlemsforslaget

Medlemsforslaget tager udgangspunkt i at nordisk design er blevet et internationalt kendt begreb, kendt for at forene det æstetiske med det funktionelle. Forslagsstillerne peger på, at de nordiske lande hver for sig laver ambitiøse og vellykkede satsninger i udlandet for at fremme formgivning og design gennem udstillinger.

Forslagsstillerne mener, at det må være muligt yderligere at forstærke de nordiske formgiveres og designeres position gennem fælles initiativer for at markedsføre og øge opmærksomheden omkring nordisk formgivning og design. En metode kunne være udstillinger, et nordisk træfpunkt for unge formgivere et andet, fælles satsninger på uddannelse og forskning kunne ligeledes bidrage til at udvikle branchen. Forslagsstillerne mener, at Nordisk Ministerråd bør tage initiativ til at forstærke nordisk design og formgivning og øge opmærksomheden om dette internationalt.

At-sætningerne retter sig til Nordisk Ministerråd, som bør udforme en fællesnordisk strategi for markedsføring af nordisk formgivning og design og udrede forudsætningerne for et nordisk træfpunkt for unge formgivere.

Høring

Kultur- og Uddannelsesudvalget besluttede, at sende forslaget til relevante myndigheder og andre med interesse for formgivning og design. Følgende er hørt, de som har svaret er angivet i kursiv:

Danmark: Kulturministeriet, Arkitektskolen i Århus og København, Dansk Design Center, Danmarks Design Skole, Designskolen Kolding, Glas og Keramik Skolen på Bornholm, Foreningen Norden.
Finland: Undervisningsministeriet, Konstindustriella högskolan.
Åland: Föreningen Norden på Åland r.f., Nordens Institut på Åland, Ålands Kulturdelegationen, Ålands landskapsstyrelse, Ålands handelskammare.
Island: Listaháskóli Íslands/Islands Kunsthøjskole, Félag húsgagna- og innanhússarkitekta/ Møbel- og Boligarkitekters Forening, Samtök idnadarins/Indutriens Fællesskab, Norræna félagid/Föreningen Norden.
Norge: Norsk Form, Norsk designråd, Norske arkitekters landsforbund, Foreningen Norden, Det Kongelige Kultur- og Kirkedepartement
Sverige: Svenska institutet (Utrikesdepartementet), Konstfack (Utbildningsdepartementet), Statens konstråd (Kulturdepartementet), Föreningen Norden, Föreningen Svensk form, Föreningen Svenska industridesigner, Föreningen Sveriges konsthantverkare och industriformgivare, Handikappförbundens samarbetsorgan, Stiftelsen Konsthantverkscentrum, Stiftelsen Svensk industridesign.

Sammenfatning af høringssvar

Sammenfattende kan man sige, at de fleste høringssvar er positive overfor en nordisk strategi for at forbedre konkurrencesituationen for nordiske designere og formgivere. Flere fremhæver dog, at denne branche drives – og skal drives – på kommercielle vilkår, hvilket nordiske overvejelser må udformes under hensyntagen til.

Resume af de enkelte høringssvar

Danmark

Kulturministeriet (KM): KM peger på, at institutioner og uddannelsessteder i Danmark selv har ansvar at opbygge netværk og at mange institutioner på dette områder er private. KM henviser til NIFCA, som p.t. vurderer at satse særligt på formgivning, design og arkitektur de næste 3 år.

Dansk Design Center (DDC): DDC er meget positive overfor ideen og vil gerne bidrage med forslag til konkrete projekter, f.eks. seminarer for unge designere med øget kompetenceudvikling for øje og/eller præsentationer af den nye generation på trykt og elektronisk form. DDC nævner, at de nordiske lande igennem15 år har etableret et meget godt samarbejde i netværket Scandinavian Design Council (SDC), som har arrangeret fællesnordiske designudstillinger i udlandet, senest "Generation X" og "Design Nordic Way". Her kunne man forankre et internationalt fremstød for nordisk design. Endvidere finder der en lang række bilateralt samarbejde sted.

Designskolen Kolding (DK): DK giver sin tilslutning til begge forslagets at-sætninger. Vedrørende et nordisk kontaktforum henviser DK til Det Nordiske Netværk af Designskoler "Cirrus" og endvidere til at nationale organisationer, centre og skoler, som kunne spille en betydningsfuld rolle ved at koble designere og virksomheder sammen om særlige projekter.

Finland

Undervisningsministeriet (UM): UM støtter forslaget, særligt lægger man vægt på at samarbejde om forskning og uddannelse kan forstærke de nordiske designere og formgiveres internationale konkurrencesituation. UM peger på, at design spiller en vigtig rolle i det informationsteknologiske samfund og at en profilering af nyt nordisk design gennem udstillinger/markedsføring vil være gavnlig.

Island

Industrins Fællesskab/Samtök iðnaðarins (Si): Si støtter ikke forslaget om en nordisk strategi med henvisning til, at design og formgivning er kommercielle foretagender. Imidlertid vil man gerne være med til at udvikle det eksisterende samarbejde.

Norge

Norsk Form, Senter for design, arkitektur og bygningsmiljø (NF): NF tilslutter sig betragtningen om nordisk designs international betydning og at det vil være af betydning for gennemslags- og konkurrencekraft, at de nordiske lande optræder samlet under en fælles paraply. De mærker stor interesse for nordisk designhistorie og for de nordiske værdier repræsenteret i design. Imidlertid er det deres erfaring, at det enkelte nordiske land bliver for ressourcesvagt, når færdigvarer skal præsenteres og konkurrere internationalt, begreberne Nordic eller Scandinavian er derimod slået igennem som mærkevarer. NF henviser også til Scandinavian Design Council, som en løs sammenslutning, et samordningsorgan, uden finansiering.

I 2005 afholder de tre internationale designorganisationer deres fælleskongres i København/Malmö med precongress konferencer i Oslo, Helsingfors, Lund og muligvis Reykjavik. Dette kan være en vigtig anledning til at samle nordiske designinteresser og f.eks. udgive publikationer og arrangere udstillinger. NF nævner, at Nordisk Ministerråd finansierer en vandreudstilling om nordisk design i Europa og USA i efteråret 2003.

NF mener, at en fælles strategi bør indeholde flere bestillinger af udstillingsprojekter, at den specielt bør rettes mod de internationale informationskanaler på tryk og på nettet. P.t. mangler en årlig nordisk publikation om design (f.eks. Nordic Design Annual).

Vedrørende et nordisk træfpunkt for unge designere, så kunne Nordisk Ministerråd, såfremt det falder udenfor det traditionelle arbejdsområde, rette en henvendelse til de nordiske designskoler, som kunne arrangere årlige samlinger (f.eks. i form af work shops) og evt. støtte dette økonomisk.

En opstart kunne foretages med et seminar for de nordiske designcentre, designernes organisationer og designmuseerne for at drøfte konkrete tiltag.

Det Kongelige Kultur- og Kirkedepartement (KKK): KKK er i princippet positivt overfor intensionerne i forslaget, men mener, at samarbejdet bør udvikles direkte mellem landene indenfor det allerede eksisterende nordiske samarbejde.

Sverige

Statens konstråd (Kulturdepartementet) (Sk): Sk ser positivt på forslaget.

Handikappförbundens samarbetsorgan (Hs): Hs støtter forslaget. Understreger, at der må være tale om design for alle.

Sveriges konsthantverkare och industriformgivare (KIF): KIF støtter forslaget og understreger, at det er vigtigt at de forskellige nordiske organisationer på området stræber mod samme mål. Mulighederne for et nordisk træfpunkt for yngre formgivere bør udredes, og KIF minder om, at et svensk mødested for nylig er oprettet hos Svensk Form i Stockholm.

Föreningen svenska industridesigner (FSI): FSI støtter forslaget, men understreger, at behovet ikke kun omfatter unge designere og formgivere.

Konstfack (Utbildningsdepartementet) (Kf): Kf stiller sig bag forslagene. Kf understreger, at der også er behov for hjemlige fora, hvor design kan eksponeres.

Konsthantverkscentrum (KC): KC velkommer initiativet, begge at-sætninger er gode. Imidlertid henvises til den nordiske institution Nifca, som forvalter atelier, rejsebidrag, stipendier og giver støtte til udstillingsvirksomhed, ligesom der henvises til det svenske IASPIS. Begge disse institutioner omfatter hele kunstområdet og muligvis burde formgivning, design og arkitektur forstærkes her. KC peger på, at "skandinavisk design" bygger på en tradition for kunsthåndværk og sløjd og at aktører inden for disse ikke må glemmes.

Stiftelsen Svensk industridesign (SSI): SSI støtter begge at-sætninger, som både er behovsrelaterede og meget realistiske for at skabe en positiv effekt af markedets udvikling. SSI mener ikke, at netværk for designere bør begrænses til "unge".

Åland

Ålands kulturdelegation (ÅK): ÅK mener, at det er svært at finde en fælles nordisk udtryksform, men støtter, at der laves fælles eksponeringstiltag og præsentationer. Vedrørende træfpunkt for unge formgivere støtte kulturdelegationen dette og foreslår konkret, at dette oprettes i Post- och tullhuset i Eskerö.

Föreningen Norden på Åland r.f. (FNÅ): FNÅ støtter forslaget og peger på, at et center kunne ligge på Åland.

Nordens institut på Åland (NIÅ): NIÅ støtter forslaget og fremfører, at Åland kunne give fysisk rum for et træfpunkt.

3. Kultur- og Uddannelsesudvalgets egen indsamling af information

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at en række nordiske institutioners har en del af deres virksomhed rettet om design og formgivning:

Nordisk Institut for samtidskunst (NIFCA) har et budget på 8,364 MDKK, har hjemsted i Helsingfors og skal fremme produktion, visning og kritik af samtidskunst ved at arrangere udstillinger, skabe dokumentation, skrive i tidsskrifter og stille gæsteatelier til rådighed, sidstnævnte sker gennem rejsestipendieordningen Sleipner for unge kunstnere i Norden med et særligt budget på 2,6 mio. DKK. Udvalget er bekendt med, at NIFCA overvejer at lave en særlig satsning for formgivning og design de næste 3 år.

Nordisk Kulturfond har et budget på 26,555 MDKK og skal fremme nordisk kultur gennem projektstøtte. Bl.a. har Kulturfonden støttet "Young* Nordic Design, * generation X", som har udstillet i Berlin i 2000.

Styringsgruppen for nordiske kulturprojekter i udlandet skal fremme kendskabet til de nordiske landes kultur internationalt og i samvirke med forskellige kulturinstitutioner fremme det nordiske kultursamarbejde. Budgettet er på ca. 6,8 mio. DKK.

Nordiska konstnärcentret i Dalsåsen, Norge tilbyder gæsteatelier (60 stipendiemåneder pr. år) inden for billedkunst, design, kunsthåndværk og arkitektur. Budget ca. 1,5 mio. DKK.

Nordisk Industrifond er et samarbejdsskabende organ mellem miljøer, som danner det nordiske innovationssystem, herunder støttes også projekter om industrielt design.

4. Kultur- og Uddannelsesudvalgets synspunkter

Kultur- og Uddannelsesudvalget er positivt indstillet overfor nordisk samarbejde om markedsføring af nordisk formgivning og design og et nordisk træfpunkt for unge formgivere og deler de positive vurderinger af nordisk formgivning og design.

Forslagsstillerne ønsker, at Nordisk Ministerråd skal udarbejde en nordisk strategi for at forbedre konkurrencesituationen for designere og formgivere, f.eks. ved fælles markedsføring/udstillinger internationalt, ved at oprette et nordisk træfpunkt for unge formgivere, og ved fælles satsninger på uddannelse og forskning.

Nordisk Ministerråd har forskellige støtteordninger, som også kan inkludere formgivning og design, særligt NIFCA og Sleipner, men ingen samlet strategi. Området befinder sig mellem skabende kunst og kommerciel virksomhed. Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at man skal være opmærksom på dette forhold, da Nordisk Ministerråd ikke kan give nogen form for produktionsstøtte, men alene støtte markedsføring af et mere bredt koncept "nordisk design og formgivning".

I flere af høringssvarene fremgår det, at institutioner og uddannelsessteder på området har opbygget netværk. Det vil dog uden tvivl forbedre konkurrenceforholdene, hvis de nordiske landes institutioner samarbejdede mere om at udarbejde udstillinger og andre markedsføringstiltag i udlandet. Der er ingen tvivl om, at begreberne Nordic Design og Scandinavian Design har større gennemslagskraft end nationale fremstød ville have.

Man kunne også forestille sig, at der kunne opnås fordele ved fælles seminarer/uddannelse, f.eks. på et træfpunkt.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at dette må foregå indenfor de eksisterende rammer, og at pointen skal være at bringe eksisterende institutioner tættere sammen frem for at etablere nye.

Som det er nævnt i et af høringssvarene finansierer Nordisk Ministerråd en vandreudstilling om nordisk design i Europa og USA i efteråret 2003. Det ville være oplagt, at videreføre dette samarbejde videre, f.eks. når de tre internationale designorganisationer i 2005 afholder deres fælleskongres i København/Malmö med precongress konferencer i Oslo, Helsingfors, Lund og muligvis Reykjavik.

Kultur- og Uddannelsesudvalget konkluderer, at det bør overvejes, hvordan man kan udbygge det eksisterende samarbejde mellem institutioner og om udstillinger gennem at skabe netværk, som kan samarbejde om markedsføringsfremstød.

5. Konklusion

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udforme en strategi for, hvordan der kan skabes netværk mellem de eksisterende nordiske støtteordninger og udstillingstiltag og områdets institutioner, således at man kan fremme markedsføring af nordisk formgivning og design

København, den 26. juni 2002

Lennart Daléus (c)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Lars Hjertén (m)
Kari Lise Holmberg (H)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Lena Jensen (SV)
Jógvan við Keldu (Ff)
Leif Lund (A)
Sigríður Jóhannesdóttir (S)
Frode Sørensen (S)
Hannu Takkula (cent)

Medlemsförslag

om gemensamma insatser för nordisk formgivning och design

(Väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)

Scandinavian design har blivit ett begrepp internationellt. Det finns en lång tradition i Norden som glädjande nog förvaltas på ett utomordentligt sätt av nya generationer formgivare. Det betyder mycket för bilden av våra länder utomlands. Här hemma betyder det dessutom många bidrag till en ökad sysselsättning.

Nordisk formgivning och design handlar inte bara om estetiska kvaliteter. Det handlar i minst lika hög grad om handikappanpassning, utformning av verktyg, redskap och skyddsutrustning, om cykelhjälmar och barnstolar, för att nämna några exempel. Det estetiska, det funktionella och miljövänliga har ingått en lycklig förening och förankrats i människors vardag. Det är säkert en viktig förklaring till framgångarna internationellt.

De nordiska länderna gör ambitiösa och framgångsrika satsningar utomlands på formgivning och design genom bland annat utställningar. Men oftast görs detta av varje land för sig. Det borde vara möjligt att ytterligare förstärka positionerna genom gemensamma initiativ för att marknadsföra och öka uppmärksamheten kring nordisk design och formgivning. Gemensamma utställningar kan vara en sådan insats. En nordisk träffpunkt för unga formgivare, liksom gemensamma satsningar på utbildning och forskning skulle kunna bidra till att fortsatt utveckla branschen.

Nordiska ministerrådet bör ta initiativ som ytterligare stärker nordisk design och formgivning, och ökar uppmärksamheten internationellt.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utforma en gemensam nordisk strategi för marknadsföring av nordisk formgivning och design

att utreda förutsättningarna för en nordisk träffpunkt för unga formgivare

Oslo den 9 december 2001

Anita Johansson (s) *Eva Johansson (s)*

Presidiets betänkande

Medlemsförslag om övergång till euro som nordisk budgetvaluta

(Medlemsförslaget, se s. 375)

1. Presidiets beslut

Nordiska ministerrådets sekretariat ombeds i en skrivelse undersöka möjligheten att konvertera utvalda poster i Nordiska ministerrådets budget till euro. Presidiet föreslår att Nordiska rådet inte nu företar sig något övrigt i anledning av medlemsförslag om övergång till euro som nordisk budgetvaluta (A 1281/presidiet).

2. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet, att Nordiska ministerrådets och Nordiska industrifondens budget från och med nästa budgetår uppgörs i euro och att man frångår principen om att använda residenslandets valuta som budgetvaluta och att Nordiska rådet beslutar att Nordiska rådets budget från och med nästa budgetår uppgörs i euro och att man frångår principen om att använda residenslandets valuta som budgetvaluta.

Medlemsförslag om övergång till euro som nordisk budgetvaluta (A 1281/presidiet) hänvisades till beredning i presidiet. Medlemsförslaget har behandlats vid presidiets möten den 14 mars 2002 i Helsingfors, den 15 april 2002 i Reykjavík samt den 26 juni 2002 i Köpenhamn.

3. Överväganden

3.1 Dagens situation

Samtliga nordiska institutioner budgeteras i domicillandets valuta, medan de övriga delarna av budgeten dvs. ministerrådets sekretariat, projektmedel, stödordningar och organisationsbidrag budgeteras i danska kronor (DKK). Dette innebär att länderna inbetalar bidragen till Nordiska ministerrådets budget delvis i DKK och ett belopp i nationell valuta som motsvarar budgetmedlen för institutioner med domicil i respektive land. I tillägg ingås alla projektbevillningar med tillhörande kontrakt i DKK från Nordiska ministerrådets sida. Detta innebär minst möjlig utsatthet för valutarisk både för Nordiska ministerrådet och respektive land som delvis kan betala det nationella bidraget till Nordiska ministerrådet i egen valuta. Syftet är att eftersträva att intäkter och utgifter är i samma valuta.

3.2. Konsekvenser av medlemsförslaget

För institutioner

Med övergång till euro kommer institutioner som ligger i ett nordisk land som inte har euro som nationell valuta (t.ex. Industrifonden), att bli utsatta för en valutarisk som de inte har idag. Detta gäller utgifter vid institutionen som måste betalas i lokal valuta; lön till anställda, hyra och övriga tjänster och varor som köps i domicillandet. Samma situation skulle uppstå för Nordiska ministerrådets sekretariat som hanteras som en institution.

Projektmedel, stödordningar och organisationsbidrag

När det gäller projektmedel, stödordningar och organisationsbidrag, går de flesta av dessa medel ut från Danmark och växlas därför till en annan nordisk valuta. Övergång till euro har på så sätt inga direkta praktiska konsekvenser. Ett EU-direktiv fastslår att överföringar mellan EU-länder i euro skall hanteras som nationella penningöverföringar. På det sättet kunde euro som budgetvaluta för denna sortens budgetmedel medföra snabbare överföringar och lägre avgifter vid transaktioner med Sverige och Finland. Samtidigt skulle detta innebära att sekretariatet i Köpenhamn måste använda både DKK och euro som bokföringsvaluta, med tillhörande räkenskapsmässiga implikationer. En fullständig övergång till euro för sekretariatet är en möjlighet, men det skulle i så fall utsätta sekretariatet för en valutarisk som det inte har i dag.

Ländernas inbetalningar

Det förutsätts att länderna föredrar att inbetala mest möjligt av bidraget till Nordiska ministerrådet i nationell valuta därför att detta ger störst förutsägbarhet i förhållande till valutarisken. Detta innebär att en övergång till euro har störst konsekvenser vid ändringar av institutionernas budgeteringsvaluta. När det gäller Finland, Norge och Sverige som i dag betalar en del av bidraget till Nordiska ministerrådet i DKK, ville de praktiska konsekvenserna med att betala denna delen av bidraget till ministerrådet i euro vara begränsade. Finland kunde bl.a. betala hela sitt bidrag till ministerrådet i euro. Den största ändringen ville bli för Danmark som idag betalar det samlade i DKK. Detta bygger på en förutsättning om att inte utsätta Nordiska ministerrådet för en valutarisk med inbetalningarna dvs. att upprätthålla dagens situation på detta område.

4. Presidiets konklusion

Efter införandet av euron är det fortsatt 5 valutor i Norden. Detta innebär att en övergång till euron får stora praktiska konsekvenser om det sker i ett land som har en annan valuta. Argumentet om att jämförelser mellan länderna förutsätter en valuta är heller inte hållbart. Detta behov kan t.ex. lösas med konverteringar till en gemensam valuta där syftet är att informera och inte skall vara budgetmässigt bindande. Det gäller t.ex. de samlade uppställningarna för hela Nordiska ministerrådet som redan finns i budgeten. I dessa är t.ex. alla institutionerna konverterade till DKK med en fastsatt valutakurs.

- Nordiska ministerrådets sekretariat ombeds i en skrivelse undersöka möjligheten att konvertera utvalda poster i Nordiska ministerrådets budget till euro.
- Presidiet föreslår mot denna bakgrund att Nordiska rådet inte nu företar sig något i anledning av medlemsförslag om övergång till euro som nordisk budgetvaluta A 1281/presidiet.

Köpenhamn den 26 juni 2002

Eero Akaan-Penttilä (saml)
Bendiks H. Arnesen (A)
Chris Heister (m)
Anita Johansson (s)
Bjarne Kallis (kd)
Outi Ojala (vänst), president
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Medlemsförslag

om övergång till euro som nordisk budgetvaluta

(Väckt av Pehr Löv)

Den 1 januari 2002 övergick tolv europeiska länder till en gemensam valuta inom ramen för EMU-samarbetet. Redan nu står det klart att euron tagits väl emot av såväl medborgare som företag i berörda länder. Som en stor fördel har nämnts möjligheten till en direkt pris- och lönejämförelse länderna emellan. Därtill räknar företag i berörda länder med betydande rationaliseringsfördelar till följd av samarbetet.

Av de nordiska länderna är det enbart Finland som i detta skede är med i EMU-samarbetet. Såväl i Danmark som i Sverige kan man redan skönja ett växande intresse för EMU-medlemskap och den svenska statsministern har aviserat folkomröstning i början av nästa år. Enskilda affärer såväl i Danmark som i Sverige godkänner redan euron som gångbar valuta vid privata inköp.

Nordiska rådet rekommenderar

Nordiska ministerrådet,

att Nordiska ministerrådets och Nordiska industrifondens budget från och med nästa budgetår uppgörs i euro och att man frångår principen om att använda residenslandets valuta som budgetvaluta

Nordiska rådet beslutar

att Nordiska rådets budget från och med nästa budgetår uppgörs i euro och att man frångår principen om att använda residenslandets valuta som budgetvaluta

Pedersöre, Finland den 22 januari 2002

Pehr Löv (sv)

Presidieforslag

om billigere betalingsformidling for privatpersoner over Nordens grenser

(Fremlagt av Nordisk Råds Presidium)

Foreningen Norden har nylig testet kostnader og tidsforbruk ved betalingsformidlinger over grensene i Norden. Resultatet av testen var at kostnadene gjennomgående ved overføringer er meget høye. Men undersøkningen viser også at variasjonene mellom ulike banker er store. Det hevdes også i Foreningen Nordens rapport fra undersøkelsen at det ikke er påviselig sammenheng mellom gebyrene og provisjonenes størrelse og den arbeidsinnsatsen dette krever av bankene. Videre kommer det frem i foreningens rapport at bankene ikke har etablert en tjenlig betalingsprodukt over grensene i Norden for privatkunder. I enkelte land stilles det også krav fra myndighetenes side til dokumentasjon og forskjellige opplysninger. I flere av de nordiske land er også informasjonen om hva slike tjenester koster også mangelfull.

Tidsforbruket mellom innbetalingene og belastningene på avsenders konto og krediteringen på mottakeres konto varierer også mye. Fra 1 dag til 8 dager. Dette har trolig sammenheng med at bankene ikke har utviklet denne tjenesten for privatkunder.

Med denne bakgrunn foreslås at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å gjennomgå betalingsformidlingssystemet mellom de nordiske land. En slik gjennomgang må ha som mål at det treffes beslutninger som vil gjøre det billigere for privatkunder, gi kundene bedre informasjon og redusere tiden slike betalingsoppdrag tar.

Oslo den 29 januar 2002

Eero Aakan-Penttilä (saml)
Berit Brørby (A)
Chris Heister (m)
Anita Johansson (s)
Elver Jonsson (fp)
Bjarne Kallis (kd)
Jens Christian Larsen (V)
Ragnwi Marcelind (kd)
Outi Ojala (vänst), president
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Välfärdsutskottets betänkande

Medlemsforslag om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin mellom de nordiske landene

(Medlemsförslag, se s. 380)

1. Välfärdsutskottets förslag

Välfärdsutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda och föreslå lösningar på juridiska hinder för telemedicin mellan de nordiska länderna

2. Bakgrund

Välfärdsutskottet har behandlat Medlemsforslag om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin mellom de nordiske landene A 1283/velferd vid utskottets möten den 15 april, den 26 juni samt den 24 september 2002. Medlemsförslaget har enligt beslut från mötet den 15 april sänts på remiss med frist för svar den 15 augusti.

3. Medlemsförslaget

Mittengruppen i Nordiska rådet hänvisar till att användningen av telemedicin blivit allt mera central i alla de nordiska länderna. Telemedicinska lösningar begränsas tekniskt sett inte av landgränser. I praktiken har det dock visat sig att besvärligt att använda sig av telemedicin över landgränserna. De flesta problemställningarna är av juridisk art. Hälsovårdssektorn i respektive nordiskt land omfattas en sträng detaljrik lagstiftning. Bakgrunden härtill förklaras av en stark tradition för patientskydd. Därav följer att många juridiska frågeställningar måste lösas innan man kan räkna med att fullt ut kunna nyttja telemedicinen som en vårdform mellan länderna.

Initiativ i frågan har redan väckts av Regionsykehuset i Tromsø, Norge för att utreda problematiken och komma med förslag till smidiga nordiska lösningar. Budgeten för projektet är beräknad till 2,5 miljoner NOK och utredningen beräknas ta ca. 18 månader. Initiativtagarna saknar dock 250 000 NOK (10 % av budgeten) och hoppas att Nordiska ministerrådet skulle stå för denna del.

Förslagsställarna föreslår "at gi økonomisk støtte til Nasjonalt senter før telemedicin ved Regionsykehuset i Tromsø, Norge, som skal utrede og komme med forslag til løsninger på juridiske hindringer for telemedisin over landegrenserne i Norden, samt holde faglig kontakt med senteret".

4. Remissinstanser

Danmark: Amtrådsforeningen i Danmark, Bornholms Amts Sygehus, Foreningen Norden Hovedstadens Sygehusfællesskab, Sekretariatet for Ministeren for Nordisk Samarbejde, Socialdirektør Petra Jomsen, Færøerne, Sundhedsministeriet, Indenrigsministeriet, Den almindelige danske Lægeforening, Grønlands hjemmestyre/Direktoratet for Sundhed, Den Færøiske Lægeforening
Finland: Finlands läkarförbund, Social- och hälsovårdsministeriet, Uleåborgs universitet
Island: Heilbrigðisráðuneytið/Helseministeriet, Læknafélag Íslands (Islands läkarförbund)
Norge: Den Norske Lægeforening, Sekretariatet for Nordisk samarbeidsminister, Universitetet i Tromsø, Institutt for telemedisin, Universitetet i Oslo, Institutt for samfunnsmedisin Universitetssykehuset i Nord-Norge HF (Norsk telemedisinforening)
Sverige: Socialstyrelsen (Socialdepartementet), Svenska läkaresällskapet, Svensk förening för medicinsk informationsbehandling, Uppsala universitet (Utbildningsdepartementet)

Övriga: Arktisk Råd, Västnordisk Råd, Standing Committee of Parlamentarians of the Arctic Region, Nordic Telemedicine Association

Resumé av remissvaren

Amtrådsforeningen (Danmark) har inga invändningar till medlemsförslaget och konstaterar att det är viktigt att få gemensamma regler angående det juridiska ansvaret vid användningen av telemedicinska lösningar.

Arktisk Råd lämnar ett positivt yttrande över förslaget att främja telemedicinanvändningen i Norden genom utveckling av regelverk. Regionsykehuset i Tromsø har den nödvändiga erfarenhet och sakkunskapen för att förverkliga projektet.

Den almindelige danske Lægeforening hänvisar till Sundhedsministeriets utredning 2001 om användningen av telemedicin i det danska hälsovårdssystemet.

Den Færøiske Lægeforening stöder förslaget om att Regionsykehuset i Tromsö utreder frågan om juridiska hinder för användning at telemedicin mellan de nordiska länderna.

Den Norske Lægeforening stöder medlemsförslaget och konstaterar att vårdens kvalitet kan höjas genom användning av telemedicin. När lag och bestämmelser förhindrar den mest optimala behandling av en patient bör lag och bestämmelser ändras.

Finlands läkarförbund anser att det är viktigt att analysera den rättsliga grunden för användandet av telemedicin. I förlängningen konstateras att samma bör göras även på EU-nivå. Förbundet kan inte bedöma om regionsjukhuset i Tromsø har kapacitet att klara uppgiften.

Grønlands Hjemmestyre/Direktoratet för Sundhed har inga invändningar till medlemsförslaget och ställer sig positivt till initiativet.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet (Danmark) har inga invändningar till medlemsförslaget. Dock har Sundhedsministeriet 2001 utarbetat en rapport angående telemedicinska lösningar inom den danska hälsovården. Där konstateras det att den juridiska ansvarsfördelningen bör undersökas närmare. Utgående från nämnda rapport kommer Sundhedsministeriet att utarbeta riktlinjer för ansvarsfördelningen vid användningen av telemedicin.

Læknafélag Íslands (Islands läkarförbund) stöder medlemsförslaget och konstaterar att den förestående utredningen är viktigt med tanke på utvecklandet av telemedicin som en vårdform. Vidare anser förbundet att Regionsykehuset i Tromsø är lämpligt att företa nämnda utredning.

Nordic Telemedicine Association (NTA) välkomnar initiativet att klarlägga reglerna för hur telemedicin kan praktiseras över landgränserna i Norden och ser frågan som aktuell och viktigt.

Social- och hälsovårdsministeriet (Finland): Ministeriet konstaterar att kommunikations- och informationsteknologi används i en allt större utsträckning inom hälso- och sjukvården och att det är skäl att kartlägga och avlägsna de hinder som uppstår med hänsyn till lagstiftning etc. Ministeriet önskar särskilt att projektets samnordiska perspektiv betonas och att alla nordiska länder aktivt deltar i arbetet för att utveckla användningen av telemedicin över gränserna inom vården.

Standing Committee of Parlamentarians of the Arctic Region: Arktiska parlamentarikerkommitté anser att medlemsförslaget tar upp frågor som är angelägna att lösa. Vidare konstaterar kommittén att Arktiska rådet har inlett ett arbete i syfte att främja telemedicin inom den arktiska regionen. Därför anser kommittén att det är viktigt att en eventuell nordisk utredning företas i nära samarbete med Arktiska rådets verksamhet.

Svenska läkaresällskapet (SLS) ställer sig positiv till förslaget om samordning av regelverk i Norden för att möjliggöra användning av telemedicin mellan de nordiska länderna. Vidare förutsätter SLS att Nasjonalt senter for telemedisin ved Regionsykehuset i Tromsø kontinuerligt rapporterar om utredningens resultat.

Uleåborgs universitet ser positivt på förslaget och understryker det nordiska samarbetets roll i utvecklingen av vårdmetoder. Vidare önskar universitetet en ändamålsenlig användning av medlen.

Universitetet i Oslo konstaterar att användningen av telemedicin ökar inom alla områden. Därför är det viktigt att få en kartläggning över de problem som uppstår som följd av denna vårdform. Universitetet anser att Nasjonalt senter for telemedisin vid Universietet i Tromsø är den rätta instansen att utreda frågan.

Universietet i Tromsø: Institutt for samfunnsmedisin ved Universitetet i Tromsø anser att det är viktigt att få klarlagt hindren för att samordna telemedicinska tjänster i Norden. Därför stöder man projektet och anmodar Nordiska rådet om att sköta om den resterande finansieringen så att projektet kan realiseras.

5. Välfärdsutskottets konklusioner

Välfärdsutskottet konstaterar att samtliga remissinstanser som svarat ställer sig positiva till att identifiera problemställningarna omkring användningen av telemedicin mellan de nordiska länderna. Vidare efterfrågar de flesta remissinstanser klara regler och riktlinjer för hur telemedicin kan användas över landgränserna.

Medlemsförslaget behandlar ett relativt nytt område inom hälsovården, där de nordiska länderna i framtiden kan agera gemensamt och därigenom skapa nordisk nytta.

Välfärdsutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda och föreslå lösningar på juridiska hinder för telemedicin mellan de nordiska länderna

Stockholm den 24 september 2002

Line Barfod (EL)
Drífa Hjartardóttir (Sj)
Tuula Haatainen (sd)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Harriet Lindeman (FS)
Pehr Löv (sv), ordförande
Jan Sahl (KrF)
Karin Woldseth (FrP)

Medlemsforslag

om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin mellom de nordiske landene

(Framlagt av midtengruppen i Nordisk Råd)

I de siste ti år har telemedisin i ulike former blitt en stadig mer sentral del av helsetilbudet i alle de nordiske land. Det er opprettet telemedisinske foreninger i alle landene, og det er etablert en felles nordisk forening. Hvert annet år arrangeres blant annet en felles nordisk telemedisinkongress. Ute på sykehus og legekontor etableres IKT basert kommunikasjon mellom leger, mellom andre faggrupper og mellom pasienter og helsepersonell. Og utviklingen går bare én vei: bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi i helsevesenet øker i omfang.

Telemedisinske løsninger kjenner i prinsippet ingen landegrenser. For moderne informasjons- og kommunikasjonsteknologi spiller det ikke noen rolle hvor brukerne er plassert i forhold til hverandre eller hvor langt fra hverandre de er.

I praksis har det imidlertid vist seg å være vanskeligere å etablere telemedisinske rutinetjenester over landegrenser. Det mangler ikke på ideer og behov, men det har vist seg å være en del hindringer i veien for denne type samarbeid, også mellom de nordiske landene.

Noen viktige barrierer er av juridisk karakter. Helsevesenet i hvert av de nordiske land er omgitt av detaljert og til dels streng lovgivning. Regelverket skal beskytte det enkelte lands pasienter, beskytte profesjonene og sikre at de til dels store bevilgningene til denne sektoren brukes på en mest mulig tjenlig og effektiv måte. I en slik virkelighet er det naturlig nok en hel rekke juridiske problemstillinger som må være avklart før man kan regne med at telemedisin får fullt gjennomslag i bruk mellom landene.

For at telemedisin på en effektiv og sikker måte skal kunne tas i bruk over landegrensene, må forhold rundt sikkerhet, autorisasjon, jurisdiksjon, standarder, pasientrettigheter osv. være avklart, og nødvendige tilpasninger av regelverkene gjøres.

I alle de nordiske landene ligger det en interesse i å kartlegge dagens regler i de ulike landene, se på hvilke regler som må eller bør endres, samt komme med forslag til nødvendige endringer som kan muliggjøre en effektiv bruk av telemedisin over nordiske lands grenser.

På nordisk nivå er det allerede tatt et initiativ av Nasjonalt senter for telemedisin ved Regionsykehuset i Tromsø, Norge, for å utrede problemene og å komme med forslag til smidige nordiske løsninger. Tidsplanen for et slikt opplegg er satt til ca. 18 måneder. Budsjettet er på 2,5 mill. NOK. Toppfinansieringen på ca. 250 000 NOK mangler imidlertid. Det er viktig at dette arbeidet kommer i gang snart, ikke minst slik at de nordiske land kan beholde sin sterke stilling på dette området også i arktisk sammenheng. Nordisk Ministerråd bør derfor knytte kontakt med dette prosjektet med tanke på sitt eget arktiske program, og samtidig sørge for toppfinansiering av prosjektet.

Med henvisning til det ovenstående foreslås det at

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

å gi økonomisk støtte til Nasjonalt senter for telemedisin ved Regionsykehuset i Tromsø, Norge, som skal utrede og komme med forslag til løsninger på juridiske hindringer for telemedisin over landegrensene i Norden, samt holde faglig kontakt med sentret.

Oslo, 18. mars 2002

Tuija Brax (gröna)
Lennart Daléus (c)
Odd R. Enoksen. (Sp)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
May-Helen Molvær Grimstad. (KrF)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F)
Marianne Jelved (RV)
Elver Jonsson (fp)
Bjarne Kallis (kd)
Thor Gunnar Kofoed (V)
Ellen Kristensen (V)
Jens Christian Larsen (V)
Ewa Larsson (mp)
Paula Lehtomäki (cent)
Arne Lyngstad (KrF)
Pehr Löv (sv)
Hannes Manninen (cent)
Ragnwi Marcelind (kd)
Petri Neittaanmäki, (cent)
Flemming Oppfeldt (V)
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Jan Sahl, (KrF)
Hannu Takkula, (cent)
Jan Erik Ågren, (kd)
Helga Moos, (V), suppleant

Næringsudvalgets betænkning

Medlemsforslag om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde

(Medlemsforslag, se s. 386)

1. Næringsudvalgets forslag

Næringsudvalget foreslår

at Nordisk Råd ikke foretager sig yderligere i anledning af medlemsforsalg om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde (A 1284/næring)

2. Næringsudvalgets beslutning

På grundlag af de gennemførte høringer og ekspertudsagn, synes det klart at der er generel opbakning bag intentionen om at bidrage til opbygningen af arbejdsmarkedsorganisationer og informationsformidling i Baltikum – specielt med den forestående EU-udvidelse i sigte, men også at der er en række problematiske forhold i de to forslag.

Dels er der uenighed i høringssvarene om hvorledes og efter hvilke principper man bedst muligt kan bistå Baltikum og desuden synes der behov for en afklaring og præcisering af, hvorledes forslagene i praksis kommer til at fungere i samspillet med eksisterende EU-lovgivning og igangværende aktiviteter fra lande og organisationer.

På den baggrund synes der ikke at være flertal i udvalget for at vedtage forslagene.

Eftersom der synes at eksistere enighed om de overordnede målsætninger i forslaget, har det været foreslået at nedsætte en arbejdsgruppe/rapportteurskab for at få vurderet hvorledes man kan fortsætte arbejdet med at formulere hvorledes bistanden til Baltikum kan organiseres, men mandatet for en sådan gruppe bør i givet fald drøftes nærmere.

Konklusivt må det for nuværende konstateres at der ikke er basis for vedtagelse af forslagene, hvorfor Næringsudvalget foreslår at Nordisk Råd ikke foretager sig yderligere i sagen.

3. Baggrund for forslaget

Forslaget er rejst af Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe i Nordisk Råd og fokuserer på udviklingen af arbejdsmarkedsorganisationer i Baltikum og Nordens Nærområder. Til dette mål foreslås etablering af arbejdsmarkeds-informationskontorer i Baltikum, Nordvest-Rusland og Østersøregionen i Polen. Endvidere forslås oprettet en støtte-ordning med samme målsætning og geografiske dækning (Polen undtaget).

Forslagets at-satser:
at støtte udviklingen af arbejdsmarkedsorganisationer i Nordens nærområder og at støtte arbejdsmarkedssamarbejdet mellem Norden og Nordens nærområder ved at:

- etablere nordisk-baltiske arbejdsmarkeds-informationskontorer i de baltiske lande, Nordvest-Rusland og Østersøregionen i Polen.
- oprette en nordisk støtteordning til udvikling af arbejdsmarkedsorganisationerne og arbejdsmarkedssamarbejde i Baltikum og Nordvest-Rusland.

Forslaget har været drøftet på de sidste 3 foregående møder i Næringsudvalget, 15. april, 26. juni og 24. september og var også genstand for drøftelser under udvalgets sommertur til Estland. Forslaget har været sendt til høring og nærværende betænkning bygger dels på høringssvarene og dels på informationen fra sommerturen. Høringsrunden omfattet også Arbejdsministerier og arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer i Estland, Letland, Litauen, Polen og Nordvest-Rusland. Herfra er der endnu ikke indkommet svar.

4. Høringssvar

Forslaget har været sendt i høring hos følgende instanser (de med kursiv markeret har svaret):

Danmark: Ministeren for Nordisk Samarbejde, Håndværksrådet, FTF, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd, Dansk Arbejdsgiverforening, LO, Landsorganisationen i Danmark, Foreningen Norden
Finland: Arbetsministeriet, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund, Bilbranschens Centralförbund, TEHY (Hälsovårdsbranschens intresseorganisation), Tjänstemannacentralorganisationen, Servicearbetsgivarna, Finlands akademikeres centralorganisation
Island: Alýþusamband Íslands ASÍ (LO), Arbejdsgiverforeningen
Norge: LO, Næringslivets Hovedorganisasjon, NHO, Arbeids og Administrasjonsdepartementet, Institut for Arbejdsliv og Velfærdsforskning, FAFO, Foreningen Norden
Sverige: Arbetsmarknadsstyrelsen, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, Svensk Näringsliv, Landsorganisationen i Sverige, LO, Tjänstemännens centralorganisation, TCO, Svenske akademikers centralorganisation, SACO

Danmark

LO tilslutter sig intentionen i forslaget og mener at det også vil kunne sikre en effektiv implementering af EU's arbejdsmarkedspolitik, herunder arbejdsmiljøområdet og i forbindelse med information og høring af medarbejdere.

Finland

Arbetsministeriet støtter som udgangspunkt intentionen om udvikling af arbejdsmarkedsorganisationer i Nordens nærområder. Den finske arbejdsmarkedsforvaltning og finske arbejdsmarkedsorganisationer har siden starten af 90'erne etableret nære relationer til Baltikum og NV-Rusland. Endvidere har man gennemført TACIS/Phare-projekter som havde til hensigt at udvikle arbejdsmarkedsorganisationerne. Man påpeger endvidere vigtigheden af at aktiviteter bør iværksættes under hensyntagen til allerede eksisterende samarbejder og de som er under etablering - eksempelvis kontaktnetværket for Østersølandenes arbejdstagerorganisationer. I forbindelse med etablering af infokontorer, bør man først udrede om man i stedet burde ansætte en ekspert på informationskontorer som allerede findes eller er under etablering. Slutteligt nævnes at visse nationale arbejdsmarkedsorganisationer har planer om at etablere eget kontor i Estland.

Industrin och arbetsgivarna/servicearbetsgivarna anser ikke forslagets intentioner som nødvendige og kan således ikke støtte vedtagelse. Det pointeres at hvert lands arbejdsmarkedssystem bør udvikles udfra landets egne forudsætninger og at styring udefra alene ville bremse den naturlige udvikling af et arbejdsmarkedssystem som er velfungerende for det respektive land.

Den nordiske arbejdsmarkedsmodel, med høj organiseringsgrad og organisationer med betydelige økonomiske og personalemæssige ressourcer, anses ikke for en brugbar model for de baltiske lande. Det bemærkes at der indenfor rammerne af både EU og ILO er projekter som – udfra de enkelte landes egne forudsætninger – støtter udvikling af arbejdsmarkedssystemer i Baltikum. Endeligt bemærkes det at behovet for arbejdsmarkedsinformation, bedst kan indhentes via det lokale arbejdsformidlingssystem.

Bilbranschens centralförbund bemærker at eftersom de baltiske lande inden for en (forventelig) meget kort tid bliver EU-medlemmer, bør deres arbejdsmarkedssystem opbygges på EU-niveau. Det pointeres at arbejdsmarkedslovgivningen i de nordiske lande adskiller sig fra hinanden og at de nordiske "arbejdsmarkedsmaskinerier" har forskellige interesser i relation til forslagets målsætninger og man stiller derfor spørgsmålstegn ved om de foreslåede informationskontorer overhovedet kan formidle information på en effektiv og neutral måde. Det nævnes, at når et lands udviklingsstadium og historie gør at landet adskiller sig fra andre, kan de foreslåede støtteordninger til og med anses for utidig indblanding. Man anser det således for en "kunstgjort" foranstaltning med samnordisk informationsspredning. Konklusivt siges det at de foreslåede tiltag ikke bringer noget merværdi og at man med eksisterende rammer og midler kan påvirke og informere tilstrækkeligt.

TEHY anser at forslaget er aktuelt og værd at støtte og at de konkrete forslag kan bidrage til at forstærke de centrale nøglefunktioner som er væsentlige for udviklingen af arbejdsmarkedsorganisationer. Endvidere understreges vigtigheden af et velfungerende og effektiv arbejdsmarkedssystem som kan bidrage til at modvirke den "utflyttningsspiral" som præger flere områder indenfor sundhedssektoren. Slutteligt pointeres det, at behovet for støtte og hjælp vil eksistere langt tid efter at de formelle strukturere og lovgivningsmæssige rammer er etableret.

FTFC - Tjänstemannacentralorganisationen støtter intentionen om at Nordisk Råd søger en aktiv rolle i udviklingen af arbejdsmarkedssamarbejde i Østersøregionen. Behovet affødes ikke mindst af de baltiske landes forestående EU-medlemskab. Dernæst nævnes de 39 grænseregionale råd som er etableret indenfor rammerne af EFS, hvoraf 7 er mellem EU-medlemslande og ansøgerlande som et eksempel på hvorledes informationsindsatsen er organiseret. FTFC anser at Nordisk Råd kunne have en samlende, overgribende rolle og at de ville være specielt værdifuldt hvis Nordisk Rådet kunne fremme arbejdsmarkedsparternes samarbejde i regionen.

Island

Alýþusamband Íslands/LO tilslutter sig intentionerne i forslaget og bemærker at det også er i overensstemmelse med de eksisterende aktiviteter under Nordens Fackliga Samarorganisation. LO understreger vigtigheden af at de baltiske arbejdsmarkedsparter også inddrage i dette arbejde.

Norge

Institut for Arbeidsliv og Velfærdsforskning, FAFO bemærker indledningsvist, at konceptet om at overføre kundskab om nordiske arbejdsmarkedsforhold er velbegrundet. Derimod mener man at ideen om at åbne "offentlige informationskontorene" er et åbent spørgsmål som bør drøftes nærmere med arbejdsmarkedets parter. FAFO foreslåes, at det muligivs ville være hensigtsmæssigt at en del af støtten blev kanaliseret til partnernes eget arbejde med at opbygge nationale strukturer.

Sverige

Arbetsmarknadsstyrelsen deler forslagsstillernes opfattelse for så vidt angår behovet for opbygning af arbejdstager- og arbejdsgiverorganisationer. Dette ses specielt i lyset af det øget behov for et velfungerende arbejdsformidlingssystem i relation til det forestående EU-medlemskab og de store strukturforandringer som det kan medføre. Man støtter således entydigt denne del af forslaget.

Med hensyn til etablering af informationskontorer, mener styrelsen at behovet og forudsætninger bør udredes yderligere, primært set i relation til at disse lande som kommende EU-medlemmer vil få tilgang til EURES.

Svenskt Näringsliv modsætter sig begge dele af forslaget. For så vidt angår opbygning af arbejdsmarkedsorganisationer, må man erindre at reglerne i dag er nationalt bestemt og nordiske informationskontorer vil derfor ikke tilføre nogen merværdi. Desuden bemærkes det, at EU-reglerne om udstationering i dag er ensbetydende med at det svenske Arbetsmiljöverket er forpligtet til at oplyse om arbejds- og ansættelsesvilkår i Sverige og skal desuden samarbejde med modsvarende forbindelseskontorer i EU.

Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap peger først på en række allerede eksisterende aktiviteter indenfor rammerne af den svenske arbejdsmarkedsstyrelse, blandt konkrete samarbejdsprojekter med Polen og Baltikum vedrørende arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet. Det pointeres dermed at det er vigtigt at en eventuel indsats fra Nordisk Ministerråds side kommer til at forstærke det som allerede pågår. Man vil derfor tilsende yderligere information.

I relation til nye forskningsaktiviteter vil man anbefale en form for stipendieording som kan stimulerer udveksling mellem nordiske og baltiske forskere.

Landsorganisationen i Sverige, LO har ingen indvendinger mod forslaget.

Svenske Akademikers Centralorganisation, SACO svar via Sveriges läkarförbund konstaterer at der er et stor behov for arbejdsmarkedsinformation og ser positivt på etablering af informationskontorer. Et sådant kontor skulle opbygge kompetence, om blandt andet om mangel/overskud på arbejdskraft i diverse sektorer. Endeligt stiller man sig også positivt til målsætningen om at støtte udviklingen og etableringen af arbejdsmarkedsorganisationer.

5. Konklusion

Næringsudvalget foreslår

> *at* Nordisk Råd ikke foretager sig yderligere i anledning af medlemsforsalg om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde (A 1284/næring)

Helsingfors, den 28. oktober 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Per Erik Granström (s)
Thor Gunnar Kofoed (V)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Flemming Oppfeldt (V)
Runar Patriksson (fp)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Jouko Skinnari (sd)
Rune J. Skjælaaen (Sp)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Paavo Vallius (s)

Medlemsforslag

om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde

(Fremlagt af den venstresocialistiske grønne gruppe i Nordisk Råd)

Det nordiske arbejdsmarked vil i de kommende år blevet mere præget af samspillet med de baltiske lande og Central- og Østeuropa i det hele taget. I det omfang de Øst- og Centraleuropæiske EU-ansøgerlande bliver optaget i EU vil de også indgå i EU's indre marked og i det nordiske arbejdsmarked. I Norden vil Island og Norge ligesom Danmark og Sverige åbne for ansøgerlandene fra dag èt. Finland ønsker en overgangsordning, men bare på ét år. Det må forventes, at der går 7 år før EU's arbejdsmarked som helhed er åbnet, og bl.a. Tyskland har påpeget, at landet ønsker en overgangsordning på 7 år. Den øgede prægning vil betyde

1. at flere lønmodtagere fra eventuelle nye EU-medlemslande, herunder de baltiske lande og Polen, vil få lettere og legal adgang til arbejdsmarkedet i de nordiske lande.
2. at flere virksomheder formentlig vil overveje at flytte arbejdspladser fra Norden til nærområder.
3. at det nordiske arbejdsmarked og nærområdernes arbejdsmarked i det hele taget vil komme til at hænge tæt sammen.

Området er allerede prioriteret i Nordisk Ministerråds regi bl.a. ved et samarbejde med nærområdets arbejdsministre.

Med vedtagelsen af Nordisk Råds budget for 2002 fulgte en enstemmig anbefaling i Nordisk Råd af at i 2003 skulle (blandt 6 prioriterede områder) dette prioriteres: "Ökade insatser inom samarbetet med Nordens närområden även gällande miljö, den nordiska modellen för arbetsmarknad och arbetsmiljö samt jämställdhet."

Arbejdsmarkedets parter er ikke særlig velorganiserede i nærområderne. Fagforeninger under det gamle system brød sammen eller mistede tilslutning, og det er svært og tager tid at opbygge nye og demokratiske fagforeninger. Egentlige arbejdsgiverorganisationer fandtes ikke i Sovjettiden. Etablering af et 3-parts samarbejde mellem arbejdsmarkedets parter og staten er derfor også et nyt fænomen. Det vanskeliggør opbygningen af velorganiserede og velfærdsorienterede arbejdsmarkeder i nærområderne, og det kan også udgøre et problem for samspillet på arbejdsmarkedet mellem Norden og nærområderne.

Derfor er støtte til information og til arbejdsmarkedsudvikling af afgørende betydning både for os i Norden og for vore nabolande i Østeuropa.

Forslagsstillerne foreslår at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at støtte udviklingen af arbejdsmarkedsorganisationer i Nordens nærområder og at støtte arbejdsmarkedssamarbejdet mellem Norden og Nordens nærområder ved at etablere arbejdsmarkedsinformationskontorer i de baltiske lande, Nordvest-Rusland og Østersøregionen i Polen. Der er brug for grundig information ikke bare om jobmuligheder men også om muligheder for arbejdstilladelse, for kontakt til de nordiske lande herom, information om overenskomstrettigheder, arbejdsmiljøregler, forsikring, muligheder for at tage familie med, boligadgang, sprogkurser osv. Informationen skal kunne gives på forskellig vis. Ved direkte kontakt på rådgivningskontor, telefonrådgivning, radioinformation, hjemmesider, hvervekampagner m.v. Det er vigtigt at inddrage berørte fagforeninger (f.eks. i de brancher hvor der er aktuelle jobmuligheder) i rådgivningsarbejdet.

Geografisk afgrænsning af forslaget:

Det foreslås, at der fokuseres på de baltiske lande samt Nordvest-Rusland . Det vil være vigtigt at fastholde Nordisk Råds brobyggerfunktion og inkludere Nordvest-Rusland (herunder Kaliningrad) så vidt som muligt. I den forbindelse skal henvises til anbefalingerne i Baltic Development Forums konference i København januar 2002. Det vil også være vigtigt at inkludere alle baltiske lande, uanset udfaldet af de EU-folkeafstemningerne der forventes gennemført i Estland, Letland og Litauen. Hvad angår forslag A om arbejdsmarkeds-informationskontorer vil det være naturligt også at inddrage Østersøregionerne i Polen.

Det foreslås at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at støtte udviklingen af arbejdsmarkedsorganisationer i Nordens nærområder og at støtte arbejdsmarkedssamarbejdet mellem Norden og Nordens nærområder ved at:

a) etablere nordisk-baltiske arbejdsmarkeds-informationskontorer i de baltiske lande, NV-Rusland og Østersøregionen i Polen

b) oprette en nordisk støtteordning til udvikling af arbejdsmarkedsorganisationerne og arbejdsmarkedssamarbejde i Baltikum og Nordvest-Rusland

Støtteordningen skal kunne:

- støtte organisationsudvikling af fagforeninger i de baltiske lande og Nordvest-Rusland. Støtten skal kunne gives til såvel nationale, lokale, virksomhedsrettede som branchemæssige aktiviteter
- støtte organisationsudviklingen af arbejdsgiverforeninger i de baltiske lande og Nordvest-Rusland. Støtten skal kunne gives til både nationale, lokale, branchemæssige aktiviteter og til forskellige virksomhedstyper
- støtte den statslige forvaltnings samarbejde med arbejdsmarkedets parter (3-parts-samarbejde) i de nævnte lande
- støtte 3-parts samarbejdsprojekter i de nævnte lande
- støtte forskningsprojekter, folkeoplysning og debatinitiativer, der fokuserer på inddragelse af arbejdsmarkedets parter i arbejdsmarkeds- og næringspolitikken

Reykjavik, den 23. marts 2002

Line Barfod (EL)
Charlotta Bjälkebring (v)
Lennart Gustavsson (v)
May Hansen (SV)
Lena Jensen (SV)
Kristen Touborg Jensen (SF)
Josef Motzfeldt (IA)
Outi Ojala (vänst)
Inge Ryan (SV)
Steingrímur J. Sigfússon (VG)

Välfärdsutskottets betänkande

Medlemsforslag om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn

(Medlemsförslag, se s. 390)

1. Välfärdsutskottets förslag

Velferdsutvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *å* iverksette tiltak for å kartlegge omfang og hvilke typer isolerte trossamfunn som eksisterer i de nordiske land

2) *å* sørge for å samordne og spre kunnskap av hjelpebehov til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn

2. Bakgrund

Välfärdsutskottet har behandlat medlemsförslaget A 1285/velferd vid utskottets möte den 26 juni 2002 och den 24 september 2002.

3. Konklusion

Välfärdsutskottet är enigt med förslagsställarna att barn och unga som vuxit upp i isolerade trossamfund kan behöva hjälp och stöd för att klara av ett liv i storsamhället. För att samhället ska bättre kunna mobilisera relevant stöd till dessa barn och unga, är det värdefullt att samla erfarenheter av stödbehov och -insatser på nordisk bas.

Välfärdsutskottet har tagit del av och dryftat konklusionerna av Statens offentliga utredningar i Sverige, SOU 1998:113 "I god tro" – samhället och nyandligheten, där barnperspektivet varit en utgångspunkt för utredningens arbete. Utskottet konstaterar att kunskapen om barnens situation i olika rörelser är mycket bristfällig, vilket även den svenska utredningen bekräftar. Mot den bakgrunden föreslår den svenska utredningen bl.a. ökade satsningar på forskning inom detta område.

Utifrån barnperspektivet föreslår utredningen också förändringar som har med insyn i och tillsyn av de fristående skolorna att göra. Åtskilliga av dessa skolor vilar på religiös grund. Vidare är utredningen starkt kritisk till hur kommunerna hittills har levt upp till sitt tillsynsansvar för den så kallade hemundervisningen.

Religionsfriheten i de nordiska länderna är omistlig. Samtidigt har den sina gränser. Aktiviteter i religionsfrihetens namn får inte inkräkta på människors frihet och rättigheter. Ibland sker övergrepp i religionens namn. Detta kan samhället naturligtvis inte tolerera.

Mot ovanstående bakgrund föreslår välfärdsutskottet en samnordisk kartläggning av situationen för barn och unga som vuxit upp i isolerade trossamfund – i likhet med den som gjorts i Sverige.

4. Konklusion

Velferdsutvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *å* iverksette tiltak for å kartlegge omfang og hvilke typer isolerte trossamfunn som eksisterer i de nordiske land

2) *å* sørge for å samordne og spre kunnskap av hjelpebehov til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn

Stockholm den 24 september 2002

Line Barfod (EL)
Drífa Hjartardóttir (Sj)
Tuula Haatainen (sd)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Harriet Lindeman (FS)
Pehr Löv (sv), ordförande
Jan Sahl (KrF)
Karin Woldseth (FrP)

Medlemsforslag

om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn

(Stilt av den sosialdemokratiske gruppe i Nordisk Råd)

Bihang; se s. 4

En pilotundersøkelse i Norge avdekker at mange barn og unge som forlater isolerte trossamfunn eller som blir utstøtt, sliter med store problemer når de skal etablere et selvstendig liv i storsamfunnet. Mange av disse har mangelfull skolegang. Noen har ikke hatt skolegang i det hele tatt. Noen har blitt utsatt for både fysisk og psykisk avstraffelse i trossamfunnet. Noen har vært utsatt for djevleutdrivelse og noen for seksuelle overgrep. Flere har forsøkt å ta sitt eget liv. Mange forteller om vedvarende angst for jordens undergang, og for den straffen de vil bli utsatt for fordi de har gått ut av trossamfunnet.

Selv om alle de nordiske land har erfaringer med isolerte trossamfunn finnes der liten kunnskap om hvordan det er å være barn i slike samfunn. Det vi vet er at barn og unge som bryter ut – frivillig eller ufrivillig – får store problemer i storsamfunnet. Mangel på kunnskap gjør at hjelpeapparatet opptrer hjelpeløst overfor barn og unge med slik bakgrunn.

I Norge har Redd Barna kommet med et pilotprosjekt "Go On" som avslører skremmende forhold for barn og unge som vokser opp i deler av disse isolerte trossamfunnene. Det er barna selv som nå slår alarm. I Sverige har man laget en større utredning SoU 1998:113 "I god tro" som også bekreftet forholdene.

Vi vet at barn og unge som bryter ut av disse miljøene risikerer å få store problemer i møtet med storsamfunnet.

Det foreslås at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å iverksette tiltak for å kartlegge omfang og hvilke typer isolerte trossamfunn som eksisterer i de nordiske land og sørge for å samordne og spre kunnskap av barn og unges hjelpebehov

Reykjavik 15 april 2002

Berit Brørby (A)
Britt Hildeng (A)
Anita Johansson (s)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Jouko Skinnari (sd)
Ole Stavad (S)

Bihang

Bakgrunn til medlemsforslag om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn, stillet av den Sosialdemokratiske gruppe i Nordisk Råd (A 1285/velferd)

Av Britt Hildeng (A)

Bakgrunnen for medlemsforslaget er et initiativ som er kommet fra en gruppe unge mennesker som er født i, har vokst opp i, og på eget initiativ gått ut av et isolert trossamfunn. De opplevde møtet med majoritetssamfunnet/storsamfunnet svært vanskelig. De er opptatt av at andre som er i samme situasjon som dem, skal få en lettere overgang til samfunnet utenfor trossamfunnet, enn de selv hadde fått.

Redd Barna i Norge har arbeidet med problemstillingen i to år, gjennom prosjektet "GO ON". Hensikten har vært å blant annet å utrede hvordan man kan gi praktisk hjelp til barn, unge og unge voksne som har brutt ut av eller som er utstøtt fra et isolert trossamfunn. Og hvordan skal kunnskapen om disse forholdene videreformidles? Og sist men ikke minst hva krever denne kunnskapen i form av skolering og opplæring i offentlig sektor, slik at skoler og hjelpeapparat kunne ivareta disse unges behov og rettigheter.

Redd Barna bygger på historiene til ca 150 tidligere medlemmer av ulike trossamfunn (Familien, Jehovas Vitner, Smiths Venner, Trosbevegelsen, Det alminnelige samfund, Kristi Forsamling, Scientologene, Guds Lam Kirke, Adventister, Mormoner, Pinsemenigheter, muslimske menigheter, o.a.) De fleste henvendelsene har vært fra tidligere medlemmer av Jehovas Vitner. En del av disse historiene har man fulgt spesielt tett (27 individer). Man bygger på brev og samtaler med barn og unge i Jehovas Vitner, samtaler med ledere av Jehovas Vitner, Smiths Venner, Familien og en adventistmenighet, samt ca. 80 ledere av kristne skoler i Norge. Prosjektet har hatt kontakt med ulike fagmiljøer, særlig i Norge, Sverige og England, med ulike organisasjoner for "avhoppere", antikult-bevegelser, o.a., og med skoleverket, sosial- og helsetjenester.

Prosjektet har avdekket at mange av dem som går ut av isolerte trossamfunn eller som blir utstøtt, sliter med problemer når de skal etablere et selvstendig liv i storsamfunnet. For ganske mange har problemene blitt så store at de har blitt alvorlig syke i perioder, eller ikke har fungert i perioder.

Mangelfull skolegang er et nøkkelord. Noen har ikke hatt skolegang i det hele tatt, noen har gått i kristne privatskoler som legger hovedvekt på trossamfunnets syn og ikke følger grunnleggende retningslinjer for undervisningen, og noen har hatt såkalt hjemmeundervisning som heller ikke har fulgt minstenormen for undervisning.

Flere forteller om at skolen ikke har blitt vurdert som viktig og at skoleprestasjonene har vært deretter. Noen har blitt utsatt for både fysisk og psykisk avstraffelse i trossamfunnet. De har blitt slått eller rist med ulike gjenstander. Avstraffelser kan skje foran barnegruppa, foran hele menigheten, eller foran de "øverste" i menigheten. Noen forteller om isolering fra fellesskapet over tid, og fra sine foreldre. Noen har vært i såkalte oppdragelsesleire med særlig streng disiplin (uten sine foreldre). Noen har vært utsatt for djevelutdrivelse og noen for seksuelle overgrep. Flere har forsøkt å ta sitt eget liv.

Mange forteller om vedvarende angst for jordens undergang, og for den straffen de vil bli utsatt for fordi de har gått ut av trossamfunnet. Mange lever med denne angsten mange år etter at de har etablert seg i storsamfunnet.

Alle forteller at storsamfunnet har blitt fremstilt som helvete, djevelens medhjelpere, satans spy i hele deres oppvekst, og at dette gjør at det tar tid å få tillit til dem som eventuelt skal hjelpe dem.

Alle forteller om hvordan de har blitt fratatt mulighetene for å tenke selv, velge selv, gi uttrykk for egne meninger, bli hørt, følge sin egen samvittighet, leke og være sammen med andre barn utenfor trossamfunnet.

Noen forteller om hvordan de lærte å lyve for representanter fra storsamfunnet begrunnet med at de ikke var verdige sannheten siden de var vantro. Flere forteller hvor redde de var som

barn når de ikke følte at de ble frelst – at Gud ikke kom til dem, og hvordan dette har forfulgt dem etter at de har gått ut av trossamfunnet og i deres voksne liv.

Alle forteller historier om hvordan de er blitt mistrodd, beskyldt for å lyve og overdrive, når de har fortalt om sin bakgrunn til hjelpeinstanser i storsamfunnet. Mange forteller at de har gitt opp håpet om å få hjelp med sine spesifikke problemer, enten det gjelder å ta igjen mangelfull skolegang eller å få hjelp til å fungere sosialt og i arbeid/utdanning.

Det mangler helt systematisk og pålitelig kunnskap om barns og unges oppvekst i isolerte trossamfunn.

I diskusjoner om religionens grenser snakket det bare om de voksnes religionsfrihet, og om foreldrenes rett til å oppdra sine barn i sin tro. Det snakkes ikke om at barn har egne rettigheter, og at disse ikke kan krenkes i religionsfrihetens navn.

Fra egne møter med skoleverket, sosialtjenesten, barneverntjenesten, trygdeetaten, helsevesnet, familievernet, har prosjektet erfart at de aller fleste mangler kunnskap på området, og opptrer derfor hjelpeløst i møte med de som har denne bakgrunnen.

Hjelperne opptrer som om de som henvender seg har samme kunnskap og erfaring som barn og unge som har vokst opp i storsamfunnet og kjenner normene.

Hjelperne forventer at de som henvender seg har oversikt, kan overveie konsekvenser av ulike valgalternativer og gjøre veloverveid valg (særlig når det gjelder utdanning).

Det er behov for:

En instans som kan gi praktis hjelp og veiledning til barn og unge som har brutt ut av isolerte trossamfunn. Hjelp til å få utdanningsplass, til å søke arbeid, til å få helsehjelp, til trygdeytelser de har krav på osv. osv.

Større kunnskap om disse miljøene og om hvordan barns rettigheter ivaretas eller ikke ivaretas.

Kunnskap om konsekvenser av å vokse opp i isolerte trossamfunn.

Utveksling av erfaring mht hvordan en skal arbeide med barn og unge som bryter ut.

Miljø- og Naturresurseudvalgets betænkning

Medlemsförslag om EU:s beslut om dioxin

(Medlemsforslag, se s. 398)

1. Forslag

Miljø- og Naturresurseudvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at – på baggrund af en afklaring af status for allerede pågående nationale og internationale initiativer – udarbejde retningslinjer for et nordisk samarbejde om dioxin og dioxinlignende PCB i fødevarer gennem følgende initiativer:

- samarbejde mellem landbrugs-, fiske- og fødevareområdet med inddragelse af øvrige relevante sektorer, herunder miljøsektoren, med henblik på at opnå et helhedsperspektiv på spørgsmålet
- samarbejde med myndighederne i Østersølandene
- samnordiske kontrol- og overvågningsprogrammer udformes
- prøveudtagningsmetodik og analysevirksomhed belyses
- nordiske retningslinjer for dataopbevaring af prøveresultater udarbejdes
- supplerende samnordisk forskning om risikovurdering og toxicitet styrkes

2. Baggrund

Miljø- og Naturresurseudvalget fik på sit møde i Reykjavik den 15. april 2002 af professor Stefán Einarsson information om dioxin og dets relative farlighed i forhold til andre miljøgifte. Den socialdemokratiske gruppe har den 23. maj 2002 fremsat forslag om EU's beslutning om dioxin.

Resumé af forslaget

Udgangspunktet er fortsat, at det mest hensigtsmæssige i forhold til miljøgifte er at mindske påvirkningen af miljøet gennem begrænsninger af udslippet ved kilden og at udvikle sikkerheds systemer, således at utilsigtet forurening i fødekæden forhindres.

EU har med baggrund i de seneste års fødevareskandaler, med virkning fra 1. juni 2002 (også EØS-relevant), fastsat grænseværdier for dioxin i fødevarer og foder, inklusive fisk. Sverige og Finland har fået en særstilling frem til 2006 for fisk fanget i Østersøen. Fisk herfra må anvendes i landene selv, forudsat at forbrugerne får information med råd om kostsammensætning.

EU's beslutning omhandler alle fødevarer, og det indebærer, at der nu i hvert land skal iværksættes initiativer til at implementere og håndhæve bestemmelserne. Gennem nordisk samarbejde kan dette arbejde forbedres og effektiviseres gennem samordning af kontrol og overvågningsprogrammer, udredning vedrørende standardisering af de ret tidskrævende og dyre

prøveudtagningsmetodikker og analysevirksomhed, fælles database over prøveresultater og forskning vedr. risikovurdering og toxicitet.

Det foreslås desuden, at forudsætningerne for samarbejde med de selvstyrende områder og nærområde-landene bør undersøges. Det fastslås, at i det nordiske samarbejde må forbrugernes interesser gå forud for økonomiske interesser og erhvervslivets interesser.

Resume af høringssvarene

Forslaget har været sendt i høring hos nationale myndigheder, organisationer og institutioner. Følgende har svaret:

Nordiske

NORDTEST
Det er imidlertid vigtigt at dette arbejde koordineres med det som allerede pågår i EU – specielt:

- Kommissionens direktiv 2002/69/EF af 26. juli 2002 om prøveudtagnings- og analysemetoder til officiel kontrol af dioxinindholdet og bestemmelse af dioxinlignende PBC i levnedsmidler
- Kommissionens direktiv 2002/70/EF af 26 juli 2002 om krav til bestemmelse af indholdet af dioxin og dioxinlignende PBC i foderstoffer.

Da der således allerede er taget en række initiativer i sagen, forslås det at gennemføre et forprojekt, hvor status indenfor de foreslåede rekommandationer afklares, inden rammerne for det egentlige samarbejde skal fastlægges.

Nationale

Danmark
Danmarks ministerium for fødevarer, landbrug og fiskeri er opmærksom på den vigtige problemstilling og er indstillet på udbygget og mere formelt samarbejde på området. Henviser til, at der bør tages højde for eksisterende og kommende initiativer i EU og andre fora. Påpeger endelig, at indholdet af dioxin i fødevarer bør bekæmpes ved kilden, hvorfor der bør være samarbejde på miljøområdet om reduktion af kilderne til forurening.

Island
Islands fiskeriministerium (Sjávarútvegsráðunaytið) støtter ubetinget alle videre undersøgelse om dioxin i Nordisk Ministerråds regi. Henviser til ministerrådsmødet (fødevare) i Grønland den 22.-25. august, hvor der fra svensk side blev fremlagt planer om at tage dioxinspørgsmålet op i den forestående formandsperiode.

Finland
Finlands stående ekspertgruppe om dioxin er i det store hele enige i initiativet; spørgsmålet om dioxin har mange facetter og kræver samarbejde mellem sektorerne.

Der er omkostninger at spare gennem en fælles indsats – det er dyrt at forske og udvikle vedr. dioxin. I Finland pågår der undersøgelser af ca. 10 forskellige fiskearter vedr. dioxin og tungmetaller.

Det er vigtigt at inkludere nærområderne, for problemerne er de samme i hele Østersøområdet. Kontrol- og overvågningsprogrammet for dioxin bør samordnes med de krav, som EU-lovgivningen stiller. Men hensyn til risikovurdering af dioxin er det vigtigt at se på totaloptaget og de forskellige fødevarers ernæringsmæssige betydning.

Der henvises desuden til foreslåede forskningsprojekter i regi af Nordisk Ministerråd og initiativer på området fra HELCOM (kommission til beskyttelse af havmiljøet i Østersøen) og OSPAR (kommission til beskyttelse af havmiljøet i Nordøst-Atlanten).

Der advares mod, at fokusering på dioxin-indhold i fødevarer, sundhedsrisici og overvågning af befolkningens eksponering overfor miljøgifte ikke må fjerne opmærksomheden fra det vigtigste spørgsmål: Hvordan skal man begrænse udslippet? Desuden erindres om, at dioxin også har effekter økosystemet i sin helhed – ikke kun i forhold til folkesundheden.

Norge

Statens Næringsmiddeltilsyn er enig i, at det er vigtigt at samarbejde på tværs af landegrænser og sektorer, herunder miljøsektoren, når dioxin-udslippet skal begrænses og forurening fra jord til bord hindres. Anbefaler, at samarbejdet i Norden og nærområderne bør fokuseres på at skaffe bedre data og metoder for at kunne beregne eksponeringen af befolkningen, specielt risikogrupper. Siden er det nødvendigt at komme med effektive tiltag, der reducerer eksponeringen af de mest udsatte grupper. Med hensyn til kontrol- og overvågningsprogrammer, prøvetagningsmetodik og analysemetoder, dataindsamling mm. henvises til, at EU udviser stor aktivitet på området, og at det ikke vil være rigtigt at bruge nordiske resurser på at udvikle et eget nordisk program parallelt hermed. Tilsvarende henvises til allerede gennemførte videnskabelige udredninger fra 2001 om risikovurdering af dioxiner og PCB.

Fiskeridepartementet finder, at forslaget er i tråd med Fiskeridepartementets mål. Henviser til ministerrådsmødet i Grønland i august 2002, hvor en ny nordisk platform for fødevaresikkerhed blev vedtaget. Dioxin blev her trukket frem som et eksempel på et område, som egner sig til nordisk samarbejde. Orienterer om, at der netop er etableret et dioxinlaboratorium ved Fiskeridirektoratets ernæringsinstitut i Bergen. Herfra er man også interesseret i nordisk samarbejde mhp. at skaffe mere viden om dioxin og dioxinlignende PCB i fødevarer fra havet.

Sverige

Fiskeriverket anser nordisk samarbejde på området for positivt. Der er åbenbare fordele, hvis der kan opnås enighed om fælles nordiske retningslinjer inden for rammerne af EU's bestemmelser – navnlig hvad angår prøveudtagning og analyser af dioxin-indhold i fisk, som er omkostningstunge at udføre.

Sveriges fiskares riksförbund anser initiativet som meget værdifuldt og støtter forslagets rekommandationer. Henleder opmærksomheden på, at prøveudtagningsprogrammet udformes, så det klargør forskellen mellem indhold i råvaren og i det tilberedte produkt – f. eks. røget fisk.

Fiskbranchens riksförbund deler forslagets opfattelse af, at forbrugernes interesser må gå forud for de økonomiske interesser. Dioxinproblematikken handler ikke kun om fisk, men om alle fødevarer. Det må huskes, at forbrug af fisk generelt har en gunstig indvirkning på folkesundheden. Foranstaltningerne i forhold til dioxin bør først og fremmest koncentrere sig om at formindske udslippet i naturen. Det forslås, at samarbejdet også omfatter de baltiske lande og de øvrige EU-lande. Peger på et særligt behov for at få etableret ensartede prøvebedømmelse på sild i den sydlige del af Østersøen.

Åland

Ålands landskapsstyrelse erkender betydningen af et myndighedsudøvet tilsyn med alle aktører i fødevare og foderkæden. Udtaler sig ikke specifikt om nordisk samarbejde på området, men fremfører, at der er betydelige forskelle mellem medlemslandene mht. kostvaner og kostrelaterede sygdomme.

Ålands fiskare r.f.: Støtter nordisk samarbejde om dioxin mht. ensartede overvågnings- og kontrolprogrammer, dataindsamling, forskning m.m. Påpeger en lang række positive effekter af fisk som fødevare, og anbefaler, at der også samarbejdes om forskning og informationskampagner vedrørende fiskens positive sundhedseffekter.

Ålands producentförbund: Påpeger at kontrol og overvågningsprogrammer må ses i sammenhæng med EU's initiativer på området.

3. Udvalgets synspunkter

Miljø- og Naturresurseudvalget noterer sig, at:

1. Dioxin og dioxinlignende PBC (polychlorerede bifenyler) er en meget farlig, langsomt nedbrydelig miljøgift, der transporteres og opkoncentreres gennem økosystemernes fødekæder, som påvirker forplantningsevnen hos økosystemets organismer, og som har en cancer-fremkaldende effekt hos mennesker
2. Den største kilde til menneskers eksponering for dioxiner og dioxinlignende PBC findes i forbindelse med konsum at fedtrige, animalske fødevarer
3. Selv om der er sket en sænkning af befolkningens optag af disse stoffer i de nordiske lande de seneste 10-20 år, ligger det ugentlige optag mange steder i nærheden af de acceptable niveauer, der er fastlagt af WHO (Verdenssundhedsorganisationen) og EU
4. Menneskelig optagelse af dioxin og dioxinlignende PBC ikke udelukkende er knyttet til fisk, men også findes i en række andre levnedsmidler
5. I de nordiske lande udgør fiskekonsum det største bidrag til befolkningens optag af dioxin og dioxinlignende PBC
6. Konsum af fisk fanget i Østersøen udgør aktuelt det største problem, idet man her er tæt på den fastlagte grænseværdi på 4 pg TEQ (Toxic Equivalence) per g friskvægt, men spørgsmålet har interesse for alle de nordiske lande, idet den generelle forurening af havene udgør et potentielt problem for befolkningens eksponering overfor dioxin gennem konsum af fisk
7. Dioxin og dioxinlignende PBC dannes som et utilsigtet biprodukt ved en række industrielle processer, der involverer chlor – eksempelvis affaldsforbrænding, kemikalie-, plastik- og pesticidfremstilling, papir- og celluloseblegning m.fl.
8. Nordisk Ministerråd (fødevare) bl.a. med baggrund i "Grønlandsdeklarationen" af 23. august 2002 har fremsat et ministerrådsforslag om "Økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse", der behandles i Medborger- og forbrugerudvalget. Her foreslås bl.a. oprettet en nordisk platform for fødevaresikkerhed overfor internationale processer og for at styrke den nordiske indflydelse i internationale forhandlinger
9. EU er i færd med at udarbejde opfølgende vejledninger om kontrol, prøveudtagning, analyser m.m., og at EU's videnskabskomité har gennemført risikovurderinger af dioxiner og PBC

Miljø- og Naturresurseudvalget finder, at:

- Der fortsat bør arbejdes for at mindske påvirkningen af miljøet gennem begrænsninger af udslippet ved kilden og at udvikle sikkerhedssystemer, således at utilsigtet forurening i fødevarekæden forhindres
- Det af hensyn til befolkningens sundhed og for at muliggøre sammenligninger på tværs af landegrænser er af stor betydning, at arbejdet med implementering af EU's beslutning koordineres og harmoniseres af relevante fora og myndigheder
- Eksisterende viden udbredes og benyttes i det videre arbejde
- På grund af Østersøens særlige forhold bør Norden her gå foran med henblik på at undersøge mulighederne for en standardiseret overvågning, metode, analyse og database på området for de nordiske lande og landene rundt om Østersøen. Resultaterne af dette arbejde vil have stor værdi også for Vestnorden, hvor ensartede målemetoder etc. vil kunne bidrage til, at sammenligninger af indholdet af dioxin og dioxinlignende PBC i fisk fanget forskellige steder kan ske på et gennemsigtigt og reelt grundlag

4. Konklusion

Miljø- og naturresurseudvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at – på baggrund af en afklaring af status for allerede pågående nationale og internationale initiativer – udarbejde retningslinjer for et nordisk samarbejde om dioxin og dioxinlignende PCB i fødevarer gennem følgende initiativer:

- samarbejde mellem landbrugs-, fiske- og fødevareområdet med inddragelse af øvrige relevante sektorer, herunder miljøsektoren, med henblik på at opnå et helhedsperspektiv på spørgsmålet
- samarbejde med myndighederne i Østersølandene
- samnordiske kontrol- og overvågningsprogrammer udformes
- prøveudtagningsmetodik og analysevirksomhed belyses
- nordiske retningslinjer for dataopbevaring af prøveresultater udarbejdes
- supplerende samnordisk forskning om risikovurdering og toxicitet styrkes

Stockholm, den 24. september 2002

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Tuija Brax (gröna)
Marianne Jelved (RV)
Ola Karlsson (m), vice ordförande
Asmund Kristoffersen (A), leder
Ewa Larsson (mp)
Kaj Larsson (s)
Paula Lehtomäki (cent)
Inge Ryan (SV)
Ingegerd Saarinen (mp)

Medlemsförslag

om EU:s beslut om dioxin

(Väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)

Fiskerinäringen – både nationellt och internationellt – är utsatt för ett hårt tryck. De allt effektivare fiskemetoderna och inte minst allt ökade utsläpp från industrier och transporter har fått till följd att vissa fiskbestånd är starkt hotade.

Ett problem för fiskerinäringen är de allt mer nedsmutsade haven av t.ex. övergödning, dioxin och andra miljögifter. Det är angeläget att genom framtida insatser verka för att minska utsläppen av miljögifter till havet och sjöarna, så att fisken och fiskbestånden inte lagrar upp bl.a. dioxin i organismen. En grundläggande förutsättning måste vara att kraftfullt verka för att begränsa utsläppen vid källan och att utveckla säkerhetssystem så att oavsiktlig kontaminering förhindras i livsmedelskedjan.

Mot bakgrund av de senaste årens livsmedelsskandaler har EU under 2001 fastställt gränsvärden för dioxin för såväl foder som för livsmedel, inklusive fisk. Detta beslut träder i kraft den 1 juni 2002. Beslutet innebär bl.a. att fisk med högre värden än de angivna inte får marknadsföras inom EU. Men redan nu har fastställts att en revidering skall ske av bl.a. gränsvärdena 2004 och 2006.

Dioxininnehållet i fisk varierar beroende på årstid, fiskens ålder, fiskart och i vilket hav de vistas. De fiskslag som är mest påverkade av beslutet är feta fiskar såsom sill/strömming, skarpsill, lax och ål samt sik och siklöja. Detta innebär bl.a. att vissa fiskarter – beroende på halten av dioxin – inte kommer att kunna användas, att fisk från vissa hav inte kan saluföras eller att det under viss säsong inte går att fiska. Vilka effekter beslutet får för den nordiska fiskerinäringen är idag svårt att få en klar bild av.

Finland och Sverige fick ett undantag, fram till år 2006, från gränsvärdet för dioxin i fisk från Östersjön. Denna fisk får konsumeras i det egna landet, förutsatt att konsumenterna informerats via kostråd.

Men trots detta undantag kommer många yrkesfiskare att drabbas, vilket beror på att många bedriver ett flexibelt fiske och har olika fiskeinriktningar under året, såväl vad gäller arter som fiskeområde. En fiskares fångster under ett år består normalt av ett flertal arter.

Östersjöfisk har generellt högre dioxinvärden än motsvarande fisk i Västerhavet och halterna varierar även i Östersjön – fisk från norra Östersjön har högre dioxinvärden än fisk från södra Östersjön. Odlad fisk innehåller lägre halter dioxin och PCB än motsvarande viltfångad fisk.

Men dioxinproblematiken berör inte endast fisk – utan även alla livsmedel. Problematiken är till stor del likartad för alla livsmedelsprodukter. EU:s beslut medför att ett nationellt arbete måste initieras i alla nordiska länder. De nordiska länderna har här ett särskilt ansvar för de självstyrande områdena. Genom en nordiskt samverkan kan emellertid detta arbete fördjupas och effektiviseras inom en rad områden, bl.a. följande:

- Nationella kontroll- och övervakningsprogram skall utformas och genomföras. Genom nordisk samordning vid utformning av nationella program borde det vara möjligt att framtida provtagning ger en heltäckande och relevant rapportering av halterna i nordiska livsmedel alternativt de gemensamma nordiska fiskbestånden. I detta fall är det angeläget att samverka med myndigheter i närområdet
- Provtagningsmetodik och analysmetod för dioxiner och dioxinliknande PCB i livsmedel kommer att genomföras. Standardisering av såväl provtagning som analysverksamhet bör utredas, då analysverksamhet är tidskrävande och dyrbar. En eventuell standardisering på en

höjd kvalitetsnivå skall genomföras. Förutsättningarna för samverkan med självstyrande områden samt närområdet bör klarläggas. Vad skall provtagningen omfatta, endast färska råvaror eller också beredda produkter? En sammanställning av tillgängliga nordiska laboratorier, kapacitet och kostnader bör utarbetas.

- EU-länderna kommer att åläggas att genomföra nationella övervakningsprogram för dioxiner i livsmedel. En gemensam databas för lagring av provresultat bör utvecklas. Nordiska riktlinjer för insamling av jämförbara data bör utarbetas.
- Forskningen inom området bör utökas inte minst vad gäller riskbedömning och toxicitet.

Med hänsyn till att konsumenterna skall garanteras högsta möjlig säkerhetsnivå, måste konsumenternas intressen gå före ekonomiska och näringslivets intressen i det nordiska samarbetet.

Därför hemställer den socialdemokratiska gruppen att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta riktlinjer för ett nordiskt samarbete om dioxin och dioxinliknande PCB i livsmedel genom följande:

- samverkan mellan jordbruks-, fisk- och livsmedelsområdet
- samarbete med myndigheter i närområdet initieras
- samnordiska kontroll- och övervakningsprogram utformas
- provtagningsmetodik och analysverksamhet utreds
- nordiska riktlinjer för datainsamling av provresultat utarbetas
- samnordisk forskning om riskbedömning och toxicitet initieras

Stockholm den 23 maj 2002

Berit Brørby (A)
Anita Johansson (s)
Kaj Larsson (s)
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Næringsudvalgets betænkning

Medlemsforslag om faglig informationsformidling ved flytning af næringsvirksomhed

(Medlemsforslag, se s. 403)

1. Næringsudvalgets forslag

Næringsudvalget foreslår

at Nordisk Råd ikke foretager sig yderligere i anledning af medlemsforslag om faglig informationsformidling ved flytning af næringsvirksomhed (A 1288/næring)

2. Forslaget

Forslaget er rejst af Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe. Med reference til problemstillingen omkring social dumping, fokuserer forslaget på nødvendigheden i at de nyansatte i udflyttende firmaer får overført viden og erfaring vedrørende arbejdsvilkår og sikkerhed fra tillids- og sikkerhedsrepræsentanter.

Forslagsstillerne bemærker at denne problemstilling aktualiseres af de mange øst- og centraleuropæiske lande som står foran EU-medlemskab.

Medlemsforslaget har følgende at-sats: *at* supplere den nationale lovgivning om virksomhedsoverdragelser, herunder gennemførelsen af EU's direktiv om virksomhedsoverdragelse, så virksomheder der flytter produktion fra et nordisk land til nye produktionsenheder i udlandet får til opgave at sikre de nye ansatte en overføring af viden og erfaring om arbejdsvilkår og sikkerhed fra tillids- og sikkerhedsrepræsentanter fra den udflyttende virksomhed, finansieret af virksomheden. Overførselen af viden skal ske både ved selve udflytningen af virksomheden og fortløbende derefter. Forslaget har været sendt til høring i Norden.

3. Høringssvar

Forslaget har dels været sendt i høring og desuden har repræsentanter for arbejdsgiver/arbejdstagerorganisationer deltaget i en minihøring i Næringsudvalget, september 2002. Forslaget har været sendt i høring hos følgende instanser:

Danmark: Ministeren for Nordisk Samarbejde, Håndværksrådet, FTF, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd, Dansk Arbejdsgiverforening, LO, Landsorganisationen i Danmark og Foreningen Norden

Sverige: Arbetsmarknadsstyrelsen, Svensk Näringsliv, Landsorganisationen i Sverige, LO, Tjänstemännens Centralorganisation, TCO, Svenske Akademikers Centralorganisation, SACO

Finland: Arbetsministeriet, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC, Företagarne i Finland, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund

Norge: LO, Næringslivets Hovedorganisasjon, NHO, Arbeids og Administrasjonsdepartementet Institut for Arbejdsliv og Velfærdsforskning, FAFO, Foreningen Norden

Island: Alþýðusamband Íslands ASI (LO)

Følgende har svaret:

Danmark
LO er enige med intentionen i forslaget, men mener det ville være mere naturligt at gennemfører forslaget via en revision af EU-direktivet om virksomhedsoverdragelser.

Sverige
Arbetsmarknadsstyrelsen vil ikke vurdere hvordan en given lovgivning skal udformes. Dette anses for et national anliggende. Det nævnes at der sker en stadig kundskabsoverføring på mange forskellige niveauer og at ansvaret for arbejdsvilkår og arbejdsmiljø, hviler på de virksomheder som vælger at etablerer sig i EU/EU's ansøgerlande.

Svenske akademikers centralorganisation, SACO anser at der ikke er behov for at indfører nogen særskilt nordisk lovgivning indenfor området, udover det som allerede eksisterer qua EU's direktiver og forordninger. De nye ansøger har allerede accepteret at efterleve de regler.

Svenskt näringsliv modsætter sig forslaget og finder det utænkeligt at der skal findes nordiske særrelger i denne type af grænseoverskridende spørgsmål. Det ses specielt i lyset af de 5 EU-direktiver som blandt andet findes på området (virksomhedsoverdragelse, European Work Councils, information og høring af medarbejdere i nationale bedrifter, medarbejdernes indflydelse i europæiske firmaer samt udstationering af medarbejdere.

Det bemærkes slutteligt at det øgede behov for kundskabsoverførsel – som skyldes den relativt svage fagbevægelse – ikke skal lægges nordiske firmaer til byrde. Dette må i givet fald være en intern sag mellem faglige søsterorganisationer.

Landsorganisationen i Sverige, LO stiller sig skeptiske overfor om forslaget kan have nogen som helst effekt for at forhindre social dumping eller anden form for utilbørlig udnyttelse af arbejdskraft. Lo mener at man i stedet bør arbejde for at fremme væksten i Østeuropa samt fortsætte arbejdet med at forbedre den arbejdsretlige og sociale lovgivning i nærområder frem mod et EU-minimumsniveau. Afslutningsvis bemærkes det at de nordiske fagorganisationer behøver øgede muligheder for at støtte fagorganisationer i Østeuropa og desuden behøves der mulighed for koncernfaglig samarbejde.

Finland
Arbetsministeriet stiller sig afventende og noget skeptisk til forslaget. Det stilles spørgsmålstegn ved fordelen ved at lave regelstyring på området, ikke mindst fordi det ofte medfører omkostninger som typisk forhandles på plads mellem arbejdsmarkedets parter. Det pointeres endvidere, at der i dag ikke findes EU-lovgivningen på dette felt, ej heller har Finland nogle regler og man anser det for "meget usikkert" om et sådant regel overhovedet ville kunne gennemføres. Det skulle i hvert enkelt tilfælde kræve deltagelse af alle arbejdsmarkedets parter og først efter udredninger på trepartsbasis, kan det vurderes om man bør kan videre med sagen.

Tjänstemannacentralorganisationen FTFC støtter varmt målsætningen om at minimerer social dumping og heri anses ukundskab at være en vigtigt faktor. Det understreges endvidere at ILO har flere konventioner på området som udstikker retningslinierne for rettighederne for "migrant workers". Særligt nævnes Workers Representativs Convention fra 1971 som er ratificeret af alle nordiske lande, Island undtaget. FTFC kan således fuldt ud støtte forslagets gennemførelsen.

Företagarna i Finland stiller sig skeptisk overfor forslaget. Det anføres blandt andet, at man i denne sammenhæng bør søge løsningen på europæisk plan, fremfor det nordiske. Endvidere

nævnes det at indsamlingen af en "overføringsafgift" ville stride imod markedsbestemmelsernes målsætninger og principper.

Industrien och Arbetsgivarna kan på ingen måde støtte forslaget. For det første refereres der til rapporten om social dumping og man bemærker her at denne ikke giver en eneste konkret eksempel som giver anledning til at ændrer regler etc. Man mener endvidere at forslaget om en slags overføringsafgift klart strider imod EU's bestemmelser for det Indre Marked og diskriminering. Endvidere noteres det, at såfremt forslaget retter sig imod 77/187/EG og reglerne indeholdt heri, har Norden ikke mulighed for at adskille sig fra resten af det Indre Marked.

Norge

Institut for Arbejdsliv og Velfærdsforskning, FAFO mener at forslaget er velment, men sætter spørgsmålstegn ved, om indførsel af afgift på transnationale virksomhedsoverdragelser er et hensigtsmæssigt middel. Det kunne blive opfattet som konkurrenceforvridende og kunne derfor komme i konflikt med reglerne for det Indre Marked.

Island

ASI anser det for vigtigt at udvikling af regelværket indenfor dette område sker indenfor rammerne af EU/EØS og at Norden ikke udskiller sig i dette spørgsmål. Endvidere pointeres det vigtige i at det er hvert enkelt lands LO som skal bidrage til at sikre løn og rettigheder.

4. Konklusion

På grundlag af de gennemførte høringer og ekspertudsagn, synes det klart at der er generel opbakning bag intentionen om at bidrage til opbygningen af arbejdsmarkedsorganisationer og informationsformidling i Baltikum – specielt med den forestående EU-udvidelse i sigte, men også at der er en række problematiske forhold i de to forslag.

Dels er der uenighed i høringssvarene om hvorledes og efter hvilke principper man bedst muligt kan bistå Baltikum og desuden synes der behov for en afklaring og præcisering af, hvorledes forslagene i praksis kommer til at fungere i samspillet med eksisterende EU-lovgivning og igangværende aktiviteter fra lande og organisationer.

På den baggrund synes der ikke at være flertal i udvalget for at vedtage forslagene.

Eftersom der synes at eksistere enighed om de overordnede målsætninger i forslaget, har det været foreslået at nedsætte en arbejdsgruppe/rapportteurskab for at få vurderet hvorledes man kan fortsætte arbejdet med at formulere hvorledes bistanden til Baltikum kan organiseres, men mandatet for en sådan gruppe bør i givet fald drøftes nærmere.

Konklusivt må det for nuværende konstateres at der ikke er basis for vedtagelse af forslagene, hvorfor Næringsudvalget foreslår at Nordisk Råd ikke foretager sig yderligere i sagen.

Næringsudvalget foreslår

> *at* Nordisk Råd ikke foretager sig yderligere i anledning af medlemsforslag om faglig informationsformidling ved flytning af næringsvirksomhed (A 1288/næring)

Helsingfors, den 28. oktober 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Per Erik Granström (s)
Thor Gunnar Kofoed (V)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Flemming Oppfeldt (V)
Runar Patriksson (fp)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Jouko Skinnari (sd)
Rune J. Skjælaaen (Sp)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Paavo Vallius (s)

Medlemsforslag

om faglig informationsformidling ved flytning af næringsvirksomhed

(Fremlagt af den venstresocialistiske grønne gruppe i Nordisk Råd)

Det nordiske arbejdsmarked vil i de kommende år bliver mere præget af samspillet med de baltiske lande og Central- og Østeuropa i det hele taget. I det omfang de Øst- og Centraleuropæiske EU-ansøgerlande bliver optaget i EU vil de også indgå i EU's indre marked og i det nordiske arbejdsmarked. Den øgede prægning vil betyde at:

1. Flere lønmodtagere fra nye EU-medlemslande herunder baltiske lande vil få lettere og legal adgang til arbejdsmarkedet i de nordiske lande.
2. På stadigt flere områder vil virksomheder med arbejdspladser i de nordiske lande overveje outsourcing/flytning af produktion til et eller flere baltiske lande.

I de nordiske lande vil der være en klar interesse i at minimere eller undgå den sociale dumping og den dumping med hensyn til arbejdsmiljø og sikkerhed, der kan blive følgen af disse tendenser. Tilsvarende vil der i de baltiske lande være en interesse for de bedst mulige løn- og arbejdsforhold ved arbejde på de nordiske arbejdsmarkeder, og der vil være en interesse i at drage samfundsmæssige fordele af udflytning af produktionen.

I rapporten "Social dumpning inom EU/EES – en utmaning för de nordiska länderna?" udarbejdet af en arbejdsgruppe i Nordisk Råds Europaudvalg (år 2000) belyses flere sider af denne udvikling på arbejdsmarkedet. Arbejdsgruppen har vurderet, at der ikke er væsentligt forøgede problemer med dumping på de nordiske arbejdsmarkeder. Det indgik imidlertid ikke i denne arbejdsgruppes opgave at vurdere fremtidige vilkår ved produktionsudflytning fra et nordisk land til et kommende "lavtløns"-medlemsland i EU. Men arbejdsgruppen bemærker herom (s. 18):

> "/.../situationen [på arbejdsmarkedet] skulle kunna ändras om arbetsmarknaden utvidgas med länder där många arbetar på ännu sämre villkor än de vi betraktar som orimliga. Det kan finnas svagheter i våra regler eller deras tillämpning som hittills inte upptäckts eller skapat problem. Det är därför svårt att säkert bedöma effekterna av en utvidgning av EU/EES med "låglöneländer" i Central- och Östeuropa. "

Der kan altså være brug for at forebygge dumpingsproblemer ved flytning af næringsvirksomhed.

Når et firma i et nordisk land flytter produktionen til et østeuropæisk land er det vigtigt at fastholde og ikke forringe eksisterende standarder med hensyn til arbejdsforhold, arbejdsmiljø og sikkerhed. Det er erfaringen fra de nordiske arbejdsmarkeder, at det gøres bedst ved at inddrage de ansatte og deres organisationer i processen. Men samtidig er situationen i de baltiske lande og andre lande i Øst- og Centraleuropa den, at den eksisterende fagbevægelse fra tiden før murens fald er forsvundet sammen med det tidligere politiske system. En nutidig fagbevægelse er kun i begrænset omfang er genetableret. Dette gør behovet for overførsel af viden om arbejdsforhold og -miljø større end ellers. Derfor foreslås det, at der ved virksomhedsudflytning og efterfølgende sikres de nye ansatte en overføring af viden og erfaring om arbejdsvilkår og sikkerhed fra tillids- og sikkerhedsrepræsentanter fra den udflyttende virksomhed.

Den venstresocialistiske grønne gruppe anser at det ved behandling af forslaget kan overvejes:

- om det skal udformes med eller uden at angive nogle minimumskrav m.h.t. de foreslåede tilbud til tillidsfolk
- om det skal udformes med eller uden krav til solidarisk finansiering i form af en overdragelses-/outsourcings-afgift på de virksomheder i de nordiske lande, der udflytter. Midlerne fra en sådan afgift kan så søges af til finansiering af tillids- og sikkerhedsrepræsentanters besøg og informationsformidling
- om det er hensigtsmæssigt at rekommandere Nordisk Ministerråd at afsætte midler til i et udviklingsarbejde forsøgsvis at understøtte en sådan "eksport" af faglig og arbejdsmæssig viden ved virksomhedsflytninger til Østersøregionens østlande

Forslaget er aktualiseret af at mange øst- og centraleuropæiske lande (herunder også i Nordens nærområder) har udsigt til snarligt at blive medlemmer af EU. Men forslaget gælder alle lande, idet det ville være uhensigtsmæssigt at indføre reglerne ved produktionsflytning til nogle lande og ikke til andre.

Det foreslås at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at supplere den nationale lovgivning om virksomhedsoverdragelser, herunder gennemførelsen af EU's direktiv om virksomhedsoverdragelse, så virksomheder der flytter produktion fra et nordisk land til nye produktionsenheder i udlandet får til opgave at sikre de nye ansatte en overføring af viden og erfaring om arbejdsvilkår og sikkerhed fra tillids- og sikkerhedsrepræsentanter fra den udflyttende virksomhed, finansieret af virksomheden. Overførselen af viden skal ske både ved selve udflytningen af virksomheden og fortløbende derefter

Reykjavik, den 22. maj 2002

Line Barfod (EL)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Lennart Gustavsson (v)
May Hansen (SV)
Lena Jensen (SV)
Kristen Touborg Jensen (SF)
Josef Motzfeldt (IA)
Outi Ojala (vänst)
Inge Ryan (SV)
Steingrimur J. Sigfüsson (VG)

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

Medlemsforslag om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden, herunder muligheden for et "nordisk uddannelsesår"

(Medlemsforslag, se s. 409)

1. Forslag

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* Nordisk Ministerråd i samarbejde med de nordiske regeringer informerer alle skoler for ungdomsuddannelse om Den nordiske overenskomst om gensidig anerkendelse af gymnasiale uddannelser – herunder om muligheden for at tage et nordisk uddannelsesår – så den bliver velkendt af såvel studievejledere og ansvarlige for godkendelse af eksamener taget i andre nordiske lande på de enkelte uddannelsessteder
2) *at* der udformes en informationskampagne der sigter på unge i Norden om muligheden for et nordisk uddannelsesår
3) *att* Nordiska ministerrådet utreder de ekonomiska förutsättningarna för ungdomarna att i högre grad kunna utnyttja möjligheterna till ett nordiskt studieår
4) *at* Nordisk Ministerråd senest ved Nordisk Råds session 2003 redegør for tiltag som er sat i værk for at følge op vedtagelsen

2. Baggrund

Kultur- og Uddannelsesudvalget behandlede på sine møder den 26. juni 2002 og den 24. september 2002 medlemsforslag A 1289/kultur om Information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden, herunder muligheden for et "nordisk uddannelsesår". Forslaget har været sendt til høring i en snæver kreds, da det er baseret på svar på spørgsmål E 2/2002 "Skriftligt spørgsmål om nordiske ungdomsuddannelser", hvor de nordiske landes undervisningsministerier har afgivet svar.

3. Forslagets indhold

Forslaget henviser til Den nordiske overenskomst om nordisk uddannelsesfællesskab fra 1992, hvor de nordiske lande forpligter sig til at anerkende hinandens ungdomsuddannelser og sikre unge ret til at gennemføre hele eller dele af ungdomsuddannelse i at andet nordisk land samt at give unge adgang til videregående uddannelser på baggrund af ungdomsuddannelser taget i Norden.

I medlemsforslaget problematiseres det, at overenskomsten ikke bruges meget. De nordiske undervisningsministerier har ikke statistik for dette, men det er hovedindtrykket i alle lande. Endvidere problematiserer forslagsstillerne over den informationsindsats der gives om aftalen, dels til decentrale skolemyndigheder, dels til de unge. Det påpeges, at hverken den nordiske hjemmeside, ODIN eller Hallo Norden har en reference til aftalen.

Der henvises til konklusionerne i Ambassadør Ole Norrbacks rapport "Nordbornas rättigheter", hvor det påvises, at overenskomsten ikke følges i praksis, da en elev som flytter ofte tvinges til at tage et ekstra skoleår, hvilket er imod overenskomstens grundtanke.

Forslagsstillerne tror, at ordningen vil blive mere brugt, hvis der var større kendskab til den hos de unge og på uddannelsesstederne, hvorfor der i 3 at-sætninger foreslås en informationsstrategi:

1) *at* Nordisk Ministerråd i samarbejde med de nordiske regeringer informerer om den nordiske overenskomst om gensidig anerkendelse af gymnasiale uddannelser – herunder om muligheden for at tage et nordisk uddannelsesår – så den bliver velkendt på de enkelte uddannelsessteder
2) *at* der udformes en informationskampagne der sigter på unge i Norden om muligheden for et nordisk uddannelsesår
3) *at* Nordisk Ministerråd senest 01-01-2003 fremlægger en tidsplan for informationskampagnen, kampagnens indhold og opfølgning af vedtagelsen

Forslagsstillerne mener, at information er det centrale for at øge mobiliteten på ungdomsuddannelsesområdet og tager derfor ikke stilling til samordning af eksaminer og meritoverførsel.

4. Høring

4.1. Høringsinstanser

Forslaget har været sendt til høring hos:
Foreningen Nordens Forbund
Danmark: Gymnasieskolernes Lærerforening, Gymnasieelevernes Landsorganisation, Danske Gymnasieelevers Sammenslutning, Dansk Ungdoms Fællesråd, Akademikernes Centralorganisation
Finland: Utbildningsstyrelsen, Finlands studentkårs förbund rf, Pohjola-Norden
Island: Félag framhaldsskólakennara, Félag framhaldsskólanema, Iðnnemasamband Íslands, Samband íslenskra námsmanna erlendis SÍNE
Norge: Elevorganisasjonen, Norsk Studentunion, ANSA – Association of Norwegian Students Abroad
Sverige: Elevorganisationen i Sverige, Sveriges elevråd – SVEA, Lärarnas riksförfund, Lärarförbundet

4.2. Sammenfatning af høringssvar

Foreningerne Nordens Forbund stöder förslaget och hänvisar till att frågan om ett nordisk studieår under gymnasiet har även dryftats FNF:s rapport "Norden i tiden og verden" från 2000, där det särskilt pekas på att de nordiska ländernas utbildningssystem, krav och kompetens bör ingå i ett brett nordiskt utbildningserbjudande genom ett praktiskt och målinriktat nätverkssamarbete mellan utbildningsinstitutionerna. FNF vill också fästa uppmärksamhet på konsekvenserna av alla ändringarna i de nationella utbildningssystemen, som gör det svårare att skapa fungerande samnordiska utbildningsmöjligheter. FNF talar också för att skapa ett bättre nordiskt studiefinansieringssystem och uppmanar Nordiska rådet att inkludera detta i sin rekommendation till Nordiska ministerrådet. Informationsåtgärderna om ett nordiskt utbildningsår bör också riktas till ungdomar med invandrarbakgrund.

Gymnasieelevernes Landsorganisation Danmark stöder förslaget men vill betona, att det tydligt informeras om skillnaderna i studiegången och kursinnehållet mellan de nordiska gymnasiala utbildningarna, så att ungdomarna kan välja en relevant studiegång under det sitt nordis-

ka studieår. Vidare påpekas det görs också att en reell meritvärdering efter studieåret för eventuella kompletteringar av studierna på hemmaplan.

Utbildningsstyrelsen i Finland konstaterar att den redan befintliga möjligheten att inom ramen för den nordiska gymnasieöverenskommelsen från 1992 att avgiftsfritt studera ett år i de övriga nordiska länderna skulle utnyttjas mera om informationen skulle förbättras.

Att benägenheten för att använda denna möjlighet inte i högre grad används av de finländska gymnasieeleverna beror enligt utbildningsstyrelsen främst på följande orsaker:

- Skillnaderna i kursuppläggningen och läro- och timplanerna mellan de nordiska länderna
- Tillgodoräknandet av studieåret
- Studentexamenskraven
- Ekonomiska orsaker genom saknaden av ett nordiskt stipendie- och elevutbytessystem jämförbart med dem inom EU och USA
- Språksvårigheterna för de 90 % av eleverna som endast läst begränsat antal veckotimmar svenska från åk 7 i grundskolan
- Brist på relevant information och studiehandledning redan vid slutet av grundskolan

Utbildningsstyrelsen föreslår att den nordiska gymnasieöverenskommelsen borde tillämpas/ratificeras så att ungefär ett studieår med godkända prestationer på motsvarande nivå i kraft av sin tidsmässiga omfattning, oberoende av sitt exakta innehåll, skulle räknas tillgodo. I praktiken skulle detta innebära att man i ämnen av mer internationell karaktär som i språk, naturvetenskap och vissa färdighetsämnen borde försöka hitta kurser och moduler som ligger så pass nära varandra att minst 25 studieveckor på ett läsår kan räknas tillgodo. Dessutom underlättar de nya möjligheterna till distansstudier i Finland för en gymnasieelev som vistas utomlands att hålla kontakt med sitt modergymnasium i mera nationellt betonade ämnen.

Norsk Studentunion (NSU) stöder helhjärtat förslaget. Det påpekas att det inom högre utbildningen sker ändringar med sikte på att stimulera mobiliteten inom och utanför landets gränser, vilket gör att det också behövs motsvarande informationsinsatser inom "videregående skolan". NSU uppmanar de nordiska länderna att följa upp överenskommelsen från 1992 om ömsesidigt erkännande av varandras ungdomsutbildningar. NSU är säker på att ett nordiskt utbildningsår som godkänns i hemlandet kommer att bli populärt bland eleverna och bidrar till minskningen av de existerande språkbarriärerna.

Lärarnas riksförbund Sverige stöder förslaget och vill i samband med den föreslagna informationskampanjen framhålla gruppen studie- och yrkesvägledare som en central resurs.

4.3. De nordiske landes undervisningsministerier om spørgsmål E 2/2002

Den norske undervisningsminister gør i sit svar på spørgsmål E 2/2002 opmærksom på, at Nordisk Ministerråd som led i opfølgningen af Norrback-rapporten vil tage initiativ til en evaluering af den nordiske "gymnasieaftale", som trådte i kraft med virkning fra 16. januar 1993. Evalueringen forventes afsluttet ultimo 2003. Vedrørende opfølgning i de enkelte lande oplyses det, at:

I Danmark er det den pågældende uddannelsesinstitutions rektor, der afgør, på hvilket trin en elev fra et andet nordisk land kan optages. Beslutningen herom afhænger af, om eleven har afsluttet fag, der svarer til dem, der er afsluttet i den danske uddannelse. Der gives som udgangspunkt merit for fag, som er afsluttet på samme eller højere niveau i et andet nordisk land.

I Danmark ligger ansvaret for information om gymnasiale uddannelser hovedsagelig i uddannelsesinstitutionernes studievejledning. Undervisningsministeriet har i forbindelse med underskrivelsen af den nordiske gymnasieoverenskomst orienteret de almene gymnasier via amterne om aftalens eksistens, men ud over dette er der ikke taget skridt med henblik på udbredelse af kendskabet til aftalen eller dens muligheder og begrænsninger.

I Finland informerer tjenestemænd fra Utbildningsstyrelsen om mulighederne gennem mundtlige præsentationer på seminarer afholdt af f.eks. Foreningen Norden om f.eks. Nordplus junior programmet. Undervisningsministeriets www-sider og forskellige e-mail lister annoncerer Nordplus Juniors ansøgningsfrister. Nogle år er der udsendt information pr. brev til alle sko-

ler og de personer, som har ansvar for internationale sager, men der findes ingen systematisk informationsspredning.

Overenskomsten er fulgt op med en rundskrivning til skoleværket og ved jævnlige møder med repræsentanter for regionale skolemyndigheder. Overenskomsten med tilhørende information er lagt på internet via "Skolenettet" i regi af Læringssenteret (et statslig forvaltningsorgan under Undervisningsdepartementet).

Man har indtryk af at overenskomsten benyttes flittigt af islandske unge, særligt i fag som ikke findes i Island (f.eks. små erhvervsskolefag) og at Undervisningsdepartementet to gange årligt har møder med alle rektorer for de videregående skoler og der informerer om overenskomsten.

Sverige har i 2000/2001 365 nordiske elever i svenske skoler, men ved ikke, hvor mange svenske som går på skole i det øvrige Norden. Statens skolverk giver på sin hjemmeside oplysninger om "gymnasieaftalen".

5. Kultur- og Uddannelsesudvalgets konklusion

Kultur- og Uddannelsesudvalget må konkludere, at der ikke er sket nogen systematisk information om "gymnasieaftalen" i de nordiske lande og kan derfor tilslutte sig forslagsstillernes forslag om, at Nordisk Ministerråd udarbejder en informationsstrategi i samarbejde med de nordiske landes regeringer, således at såvel ansvarlige på skolerne som de unge bliver bekendt med aftalen.

Det er vigtigt, at denne informationsstrategi henvender sig både til studievejledere, som skal hjælpe de unge med at søge ophold i udlandet og til de ansvarlige for at godkende unges ansøgninger om at få godkendt studieår taget i et andet nordisk land.

Kultur- og Uddannelsesudvalget finder, at det er godt at sætte en tidsfrist på udarbejdelsen af en sådan strategi, men vil henset til oplysninger om, at "gymnasieaftalen" skal evalueres i forbindelse med arbejdet med Norrback-rapporten sætte denne frist lidt senere, nemlig til sessionen 2003.

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* Nordisk Ministerråd i samarbejde med de nordiske regeringer informerer alle skoler for ungdomsuddannelse om Den nordiske overenskomst om gensidig anerkendelse af gymnasiale uddannelser – herunder om muligheden for at tage et nordisk uddannelsesår – så den bliver velkendt af såvel studievejledere og ansvarlige for godkendelse af eksamener taget i andre nordiske lande på de enkelte uddannelsessteder

2) *at* der udformes en informationskampagne der sigter på unge i Norden om muligheden for et nordisk uddannelsesår

3) *att* Nordiska ministerrådet utreder de ekonomiska förutsättningarna för ungdomarna att i högre grad kunna utnyttja möjligheterna till ett nordiskt studieår

4) *at* Nordisk Ministerråd senest ved Nordisk Råds session 2003 redegør for tiltag som er sat i værk for at følge op på vedtagelsen

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen (S)

Medlemsforslag

om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden, herunder muligheden for et "nordisk uddannelsesår"

(Fremlagt av den venstresocialistiske grønne gruppe i Nordisk Råd)

Den nordiske overenskomst om et nordisk uddannelsesfællesskab blev indgået i 1992. Den forpligter de nordiske lande til gensidigt at anerkende hinandens ungdomsuddannelser. Den sikrer unge ret (merit) til at gennemføre en del af sin ungdomsuddannelse (typisk ét skoleår) i ét nordisk land, og resten i et andet land (for eksempel hjemlandet). Unge, der har gennemført gymnasie- eller anden ungdomsuddannelse i ét nordisk land, har desuden adgang til videregående uddannelser i ethvert nordisk land, på lige fod med landets egne borgere.

Overenskomsten giver således unge 16-19-årige gode muligheder. Både hvis de skal flytte fra et land til andet, f.eks. hvis forældrene flytter i Norden, og hvis unge på eget initiativ ønsker et ophold og et uddannelsesforløb i et andet nordisk land. Overenskomsten giver for eksempel mulighed for at gennemføre et nordisk uddannelsesår, som ikke vil forlænge unges uddannelse. Et nordisk uddannelsesår kan gennemføres af unge, som ikke har råd til et ekstra uddannelsesår i udlandet uden merit. Et skoleophold i et andet nordisk land vil desuden give den unge adgang til for eksempel et særligt område i Norden, et uddannelsessted med særlige tilbud (idræt, musik, særlige tekniske fag osv.), en storby/hovedstad, og for islandske og finske unge et land hvor man kan praktisere det nordiske fremmedsprog man allerede har fået undervisning i.

Overenskomsten bruges ikke meget i dag. Af de nordiske undervisningsministres svar på skriftligt spørgsmål (E 2/2002 om nordiske ungdomsuddannelser) fra Lena Jensen (SV), Norge og Lennart Gustavsson (v), Sverige, medlemmer af Nordisk Råds Kultur- og Uddannelsesudvalg fremgår:

- at der ikke er statistiske opgørelser over antal unge der bruger aftalen, bortset fra Sverige, hvor 365 unge fra andre lande brugte aftalen i 2000/2001
- at indtrykket er, at få nordiske unge bruger aftalen, undtagen Island, hvor man "har inntrykk av denne benyttes i betydelig grad av islandske ungdommer, særlig i fag som ikke finnes på Island" (for eksempel små yrkesfag)
- at Norge og Island informerer aktivt til de decentrale skolemyndigheder
- at ingen nordiske lande informerer målrettet til de unge om aftalen

Norrback-rapporten, "Nordbornas rättigheter – slutrapport" (s. 24-25) nævner som eksempel på grænsehindringer, at overenskomsten ikke følges i praksis: "en person som inlett gymnasiet i ett land och flyttar till ett annat kan tvingas till ett extra skolår til följd av stora skillnader i kurser och läroplaner."

Det er tankevækkende, at overenskomsten næsten ikke bruges, når det er 10 år siden den blev indgået. Men den er ikke særlig kendt. Den nordiske hjemmeside, ODIN, oplyser ikke om den, Hallo Norden har ikke nogen direkte reference til den. En gennemgang af studievejledermateriale i Danmark har der vist, at der ikke er oplysninger om ordningen.

Den tætte kontakt mellem nordboer såvel som samarbejde mellem medborgerorganisationer som foreningen Norden, de mange netværk af venskabskommuner i Norden, personlige og familiære kontakter m.m., virksomheder med afdelinger i flere nordiske lande osv. skulle give gode muligheder for at bruge overenskomsten. Sådanne kontakter kan også bruges til at arrangere

gratis og/eller nem privat indkvartering, for unge der vælger at flytte hjemmefra for at tage et uddannelsesforløb i et andet land.

Alt i alt er der grund til at tro, at ordningen ville blive brugt hvis den var kendt af unge og af de uddannelsessteder der gennem information og meritoverførsel skal sikre at den anvendes.

Ambassadør Ole Norrbacks rapporten "Nordbornas rättigheter" anbefaler, at de nordiske lande gennemfører en samordning af eksaminer og bedømmelsesgrundlag. Det kan være nyttigt at gøre, men spørgsmålet er, om ikke overenskomsten kan fungere bare ved at de enkelte skoler og de nationale undervisningsministerier afgør meritoverførsel i de enkelte, konkrete tilfælde. I alle tilfælde har de nordiske lande for 10 år siden forpligtet sig til at sikre unge denne ret.

Medlemsforslaget tager derfor ikke stilling til dette spørgsmål, men sigter udelukkende på, at de nordiske landes myndigheder skal sikre, at unge bliver bekendt med deres rettigheder, og at alle skoler og uddannelsessteder også er bekendt med dem, og informerer aktivt om dem.

Det foreslås at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at Nordisk Ministerråd i samarbejde med de nordiske regeringer informerer om Den nordiske overenskomst om gensidig anerkendelse af gymnasiale uddannelser – herunder om muligheden for at tage et nordisk uddannelsesår – så den bliver velkendt på de enkelte uddannelsessteder

at der udformes en informationskampagne der sigter på unge i Norden om muligheden for et nordisk uddannelsesår

at Nordisk Ministerråd senest 01-01-2003 fremlægger en tidsplan for informationskampagnen, kampagnens indhold og opfølgning af vedtagelsen

Oslo, den 10. juni 2002

Line Barfod (EL)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Lennart Gustavsson (v)
May Hansen (SV)
Lena Jensen (SV)
Kristen Touborg Jensen (SF)
Josef Motzfeldt (IA)
Outi Ojala (vänst)
Inge Ryan (SV)
Steingrímur J. Sigfússon (VG)

Välfärdsutskottets betänkande

Medlemsforslag om felles nordiske tiltak for å sikre tilgang til elektroniske fagbøker for synshemmede

(Medlemsförslag, se s. 413)

1. Välfärdsutskottets förslag

Velferdsutvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landenes regjeringer

1) *å* gjennomgå lovverk i de nordiske landene og de selvstyrte områder og foreslå nødvendige endringer for at synshemmede sikres samme tilgang som allmennheten til åndsverkene i lesbare medier, dvs. i elektronisk form
2) *å* bidra til at kryptering på elektroniske bøker som i dag produseres av spesialbibliotek fjernes, slik at synshemmede får tilgang til elektroniske bøker på tvers av landegrensene
3) *å* bidra til at det opprettes eller utvikles en nasjonal standard for tilrettelegging av elektroniske bøker i kommersielle formater

2. Bakgrund

Välfärdsutskottet har behandlat medlemsförslaget A 1292/velferd vid utskottets möte den 26 juni 2002 och den 24 september 2002.

3. Välfärdsutskottets konklusion

Välfärdsutskottet är enigt med förslagsställarna om att synskadade bör få tillgång till relevant studielitteratur. Detta bör gälla all eftergymnasial utbildning, inte enbart akademiker. Välfärdsutskottet anser att en utredning om tillgången till facklitteratur för synskadade bör utredas liksom det bör närmare utredas hur förlagen kunde behandla originalmanus så att läsbarheten för synskadade inte fördärvas.

Velferdsutvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landenes regjeringer

1) *å* gjennomgå lovverk i de nordiske landene og de selvstyrte områder og foreslå nødvendige endringer for at synshemmede sikres samme tilgang som allmennheten til åndsverkene i lesbare medier, dvs. i elektronisk form
2) *å* bidra til at kryptering på elektroniske bøker som i dag produseres av spesialbibliotek fjernes, slik at synshemmede får tilgang til elektroniske bøker på tvers av landgrensene
3) *å* bidra til at det opprettes eller utvikles en nasjonal standard for tilrettelegging av elektroniske bøker i kommersielle formater

Stockholm den 24 september 2002

Line Barfod (EL)
Drífa Hjartardóttir (Sj)
Tuula Haatainen (sd)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Harriet Lindeman (FS)
Pehr Löv (sv), ordförande
Jan Sahl (KrF)
Karin Woldseth (FrP)

Medlemsforslag

om felles nordiske tiltak for å sikre tilgang til elektroniske fagbøker for synshemmede akademikere

(Stillet av den venstresosialistiske grønne gruppe i Nordisk Råd)

Flere utredninger i Norge har avdekket håpløse forhold når det gjelder tilgangen på tilgjengelig litteratur for syns- og lesehemmede akademikere. Problemet har vært beskrevet bl.a. i Arbeidsforskningsinstituttet AFI-rapport nr. 2/2000 (politiske ambisjoner og administrativ rasjonering. Om funksjonshemmede studenters rett til tilgjengelig studiemateriell). Også på nordisk plan foreligger det rapporter om situasjonen for funksjonshemmede studenter som bekrefter forholdene. (Universitetsstudier för alla? En kartlegging av situasjonen för studerande med funktionshinder i de nordiska länderna. Nordiska nämnden för handikappfrågor, nr. 8/96, Högre utbildning för studerande med funktionshinder. Nordiska nämnden för handikappfrågor, nr. 2/97).

Tradisjonelt har tilrettelegging og produksjon av bøker skjedd ved spesialbibliotek med hjemmel i en unntaksbestemmelse i Åndsverkloven.

Med den teknologiske utviklingen har synshemmede fått utviklet datatekniske lese- og skrivehjelpemiddel, og produksjonen av papirutgaver av litteratur er digitalisert. Dette innebærer at forfattere i dag leverer elektroniske manus til forlag. Dette er formater som er lesbare for synshemmede med liten og lite kostbar tilrettelegging. Forlag tar imidlertid ikke vare på originalmanus, men bearbeider det for trykking. Dermed legges det inn koder og annet. som reduserer lesbarheten for synshemmede radikalt.

I dag er det mulig å gi synshemmede en lesbar utgave av nyproduserte fagbøker samtidig med andre (med hjemmel i Åndsverkloven §2 i Norges Lover), men muligheten utnyttes ikke. Dette oppleves som diskriminerende. Synshemmede studenter risikerer å bli forsinket i studiene på grunn av lang leveringstid fra spesialbibliotek, samtidig som de risikerer å få dårligere karakterer fordi det bare er pensumslitteratur som produseres.

De nordiske land bør i fellesskap jobbe for at synshemmede akademikere sikres tilgang til faglitteratur, noe som er helt vesentlig i forhold til studier på høyere nivå og for yrkesutøvelse. Nordisk Ministerråd bør ta initiativ som er med på å pålegge forlag å ta vare på originale elektroniske manus, slik at fagbøker lett skal kunne tilrettelegges og utgis i elektronisk lesbar form for synshemmede.

Med bakgrunn i dette foreslår vi at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å gjennomgå lovverk i de nordisk land og de selvstyrte områder og foreslå nødvendige endringer for at synshemmede sikres samme tilgang som allmennheten til åndsverkene i lesbare medier, dvs. i elektronisk form

å bidra til at kryptering på elektroniske bøker som i dag produseres av spesialbibliotek fjernes, slik at synshemmede får tilgang til elektroniske bøker på tvers av landegrensene

å bidra til at det opprettes eller utvikles en nasjonal standard for tilrettelegging av elektroniske bøker i kommersielle formater

København, 26. juni 2002

May Hansen (SV)
Lena Jensen (SV

Inge Ryan (SV)

Utskottsförslag

om nordiska insatser för vattenvård och hälsa i Karelska republiken

(Framlagt av Miljö- och naturresursutskottet)

(Rapport av Paula Lehtomäki, Närområdesutskottets rapportör: Karelska republiken – Vatten och Hälsa, se sid. 417)

1. Förslag

Miljö- och naturresursutskottet föreslår att

A) Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* verka för att det inom ramen för EU:s Nordliga dimension tas konkreta miljöinitiativ i Karelska republiken samt att samarbetet med Karelska republiken som ett målområde inom den Nordliga dimensionen fördjupas och intensifieras

2) *att* i sitt närområdessamarbete fördjupa samarbetet med Karelska republiken och som led i detta arbete:

- främja samordning av i Karelska republiken förekommande internationella aktiviteter för att åstadkomma en mera effektiv verksamhet
- främja och samordna det samarbete som bedrivs mellan inom området verkande nätverk, såsom vänortsnätverket och medborgarorganisationerna
- göra ett nordiskt program för insatserna i Karelska republiken och därvid uppmärksamma finansiella insatser från övriga internationella organisationer och regeringar
- använda Nefco och övriga nordiska finansieringsinstrument inom det karelska området
- genomföra småskaliga projekt i Karelska republiken.

3) *att* samarbeta med lokala hälsovårdsmyndigheter i Karelska republiken för att åstadkomma en förbättring av folkhälsan, bl.a. genom att

- på grundval av gjorda utredningar kartlägga användningen av ytligt grundvatten som dricksvattenkälla
- söka åstadkomma en förbättring av hanteringen av dricksvatten
- främja användning av grundvatten som vattenkälla för bosättningscentra
- främja distributionen av rent dricksvatten till speciella förbrukare som t.ex. barnsjukhus
- bland annat baserat på gjorda utredningar, skapa ett informationsprogram om sjukdomar orsakade av dricksvattnet
- ansvara för informationsprogrammets genomförande
- finna metoder för tryggande av den karelska befolkningens jod- och fluorintag.

Miljö- och naturresursutskottet föreslår att

B) Nordiska rådet rekommenderar Finlands regering

att ensam eller i samarbete med övriga nordiska regeringar söker slutföra ofullbordade projekt som finansierats av regeringen

2. Bakgrund

Nordiska rådets dåvarande Närområdesutskott utsåg sommaren 2001 en rapportör, Paula Lehtomäki, för att göra en utredning av miljöbetingade hälsofrågor i Karelska republiken. Rapportören fick i uppdrag att redogöra för miljösituationen i Karelska republiken samt för hur denna situation påverkar befolkningens hälsa. En central uppgift var även att föreslå åtgärder som på nordiskt plan kunde vidtas för att lösa eventuella problem i Karelen. Rapporten återges i bilaga.

3. Miljö- och naturresursutskottets synpunkter

Utskottet kan konstatera att rapportören gjort en omfattande och mycket förtjänstfull utredning av hälsosituationen i den Karelska republiken och att situationsbeskrivningen och förslagen till åtgärder tagits fram efter samråd med internationella aktörer, ryska myndigheter och politiker. Rapporten påvisar att det finns ett stort behov av att förbättra hälsosituationen för befolkningen i den Karelska republiken och att särskilt innehållet av smittsamma ämnen i hushållsvattnet är ett stort problem.

Rapportören har lämnat ett mängd förslag till åtgärder. Ett antal av dessa syftar till att åstadkomma en större uppmärksamhet av behoven av åtgärder för att stödja den Karelska republiken både på det nordiska och det övriga internationella planet och en bättre samordning av pågående verksamhet. De andra förslagen syftar mer specifikt till att förbättra kunskapen om de vattenrelaterade hälsoproblemen och att vidta nya åtgärder och att samordna och slutföra de åtgärder som redan i viss omfattning pågår för att avhjälpa dessa problem. Behovet av samarbete med lokala hälsovårdsmyndigheter betonas.

Utskottet anser att förslagen till åtgärder är väl underbyggda och angelägna att genomföra. Rapportören har påvisat ett område där nordiska insatser kan vara till stor hjälp. Ett genomförande av rapportörens förslag skulle ge ett väsentligt bidrag till att öka livskvaliteten hos den karelska befolkningen.

Utskottets förslag till rekommendationer är baserade på rapportörens förslag.

Reykjavik den 15 april 2002

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Tuija Brax (gröna)
Ruth Heilmann (S)
Bent Høie (H)
Marianne Jelved (RV)
Ola Karlsson (m), vice ordförande
Øyvind Korsberg (FrP)
Asmund Kristoffersen (A), leder
Ewa Larsson (mp)
Kaj Larsson (s)
Paula Lehtomäki (cent)
Inge Ryan (SV)
Kristen Touborg (SF)

Bilag

Rapport av Paula Lehtomäki, Närområdesutskottets rapportör, om Karelska republiken – Vatten och Hälsa

I. Inledning

1.1 Beskrivning av uppdraget

Nordiska rådets Närområdesutskott utsåg sommaren 2001 en rapportör, Paula Lehtomäki, för att göra en utredning av miljöbetingade hälsofrågor i Karelska republiken. Rapportören fick i uppdrag att redogöra för miljösituationen i Karelska republiken samt för hur denna situation påverkar befolkningens hälsa. En central uppgift var även att föreslå åtgärder som Nordiska rådet kunde vidta för att lösa eventuella problem i Karelen.

Den i nordvästra Ryssland belägna och till Finland gränsande Karelska republiken hör till de nordiska närområdena. Karelska republiken har emellertid inte haft någon central ställning i Nordiska rådets närområdessamarbete. Då Karelen även riskerar att bli ett slags gränsland när det gäller den Nordliga dimensionen och det Arktiska samarbetet, är Nordiska rådets ökade intresse och aktivitet gällande området ett viktigt och positivt fenomen. Även det uppdrag som rapportören erhållit kan ses som ett viktigt steg framåt mot ett aktivare samarbete mellan de nordiska länderna och Karelen.

1.2 Begränsning av ämnet

De miljöbetingade hälsofrågorna är ett mycket vidsträckt och mångfacetterat begrepp. Med miljö kan man förstå all fysisk, social och biologisk miljö som finns utanför människokroppen. Med miljöbetingade hälsofrågor kan man alltså förstå alla utanför kroppen befintliga hälsopåverkande faktorer som naturförhållanden, jordmånens kvalitet, vattenkvalitet, industri, befolkningstäthet, föroreningar, virus, bakterier och så vidare.

När det i denna rapport talas om hälsa har tyngdpunkten lagts närmast vid människans fysiska hälsa. I blickpunkten när det gäller miljöpåverkan står förändringar i naturmiljön förorsakade av mänsklig verksamhet, närmast miljöföroreningar.

Vid granskningen av miljöbetingad hälsopåverkan har ämnesområdet begränsats till dricksvattensituationen i Karelen och till de hälsoproblem denna förorsakar. Med stöd av uppgifter från olika håll finns det skäl för antagandet att dricksvattenkvalitén i Karelska republiken är en av de viktigaste, om inte den viktigaste, enskilda miljöbetingade hälsopåverkande faktorn.

I Karelen med dess sextiotusen sjöar och nästan trettiotusen floder är vattentillgången inget problem men vattenkvalitén är det på många ställen. Som källa till dricksvatten används nästan uteslutande ytvatten. Belastningen av vattendragen är i Karelen avsevärd. Kvalitén hos det vatten som når förbrukaren påverkas förutom av råvattnets kvalitet självfallet också av vattnets hantering och av vattenledningsnätens skick.

Typiskt under den tid då rapporten sammanställts har också varit det faktum att uppgifterna om vissa förhållanden har växlat beroende på från vilken källa de kommit. Särskilt svårt visade det sig vara att få tillförlitlig hälsostatistik.

Denna rapport försöker fullgöra av Närområdesutskottet givet uppdrag. I rapporten redogörs för det allmänna tillståndet i Karelska republiken samt beskrivs miljöförhållandena och hälsotillståndet i republiken. De två resor som rapportören gjort till Karelen har fått en tämligen utförlig skildring. Slutligen föreslås vilka åtgärder de nordiska länderna borde vidta i sitt närområdessamarbete med Karelska republiken.

2. Karelska republiken

2.1 Historia, geografi och befolkning

Karelska republikens område har varit bebott sedan stenåldern. Epitetet "karelsk/karelare" uppträdde i historieskrivningen för första gången för ca tusen år sedan. Under århundradenas lopp har Karelen och dess innevånare fått uppleva många förvecklingar. Till skillnad från St. Peterburgsområdet och Viborg har Karelen inte varit en port mellan öst och väst utan ett gränsområde som man under olika perioder har försvarat och stridit om. Efter andra världskriget var Karelen en av Sovjetunionens socialistiska sovjetrepubliker men ändrade efter Sovjetunionens sammanbrott år 1991 sitt namn till Karelska republiken. Någon autonomi i egentlig mening har det fortfarande inte.

Republikens yta är 172 400 km^2. Invånarantalet är i dag 780 000. Karelarna utgör i dag 10 % och finnarna 3 %. Befolkningen har sakta minskat och är gammal till sin struktur. Få barn föds. Befolkningen består huvudsakligen av ryssar, vilka flyttat till området efter andra världskriget. Befolkningen i Karelska republiken skingrades under andra världskriget över ett vidsträckt område till olika delar i Sovjetunionen. I en del av republiken fanns vid krigsslutet överhuvudtaget ingen civilbefolkning. De som flyttat från området återvände mellan åren 1946–1950. Det behövdes arbetskraft till kolchoserna, sovchoserna och till cellulosa- och papperskombinaten. Till följd av inflyttningarna kom det till en våldsam befolkningstillväxt. Befolkningen uppgick i slutet av 1944 till 175 000, men hade före 1947 vuxit till 360 000. För att få områdets tillväxt att stämma överens med Stalins fjärde femårsplan förflyttades 100 000 kolchosarbetarfamiljer till Karelen från Ryska federationen och Vitryssland. Dessa förflyttningar förklarar delvis det låga antalet karelare i Karelska republiken.

Utvecklingen i Ryssland åren 1991–2001 har varit nyckfull. Trots svårigheterna har en förändring snabbt kommit i gång och de ekonomiska utsikterna ter sig för närvarande lovande. Men problem återstår. Så är t. ex. stärkande av demokratin och medborgarsamhället och en utveckling av förvaltningen viktiga steg på vägen.

Ryssland befinner sig i en utveckling mot marknadsekonomi, men spåren efter sovjetsocialismen är ännu synliga. Tänkesätt och maktstrukturer, gamla handlingsmönster och traditioner förnyas inte särskilt fort. Den materiella basen för den ryska ekonomin är svag. Sovjetunionens stormaktsställning satte sin prägel på landets ekonomi. Den stora militärsektorn tyngde landets industri till förfång för utvecklingen inom andra sektorer. Den i Sovjetunionen bedrivna industripolitiken tog ingen hänsyn till eventuell miljöpåverkan utan var direkt inriktad på resultat och detta på miljöns bekostnad. Man har nu börjat reparera dessa skador. Denna sektor kräver såväl övergripande metoder som en de små stegens politik.

Huvudstaden i Karelska republiken är Petrozavodsk med ca 270 000 invånare. Andra stora städer (och industricentra) är Segezja med 37 000, Kontupohja med 37 000, Kostamus med 35 000 och Karhumäki med 28 000 invånare.

I Karelen finns vidsträckta sjösystem och två av Europas största insjöar: Ladoga och Onega. Totalt finns över 60 000 sjöar och över 26 000 floder. Sjösystemen täcker ca 18 % av republikens yta. Det är paradoxalt att områdets miljöproblem trots det låga befolkningsantalet och den goda tillgången på vatten har anknytning just till vattnet.

2.2 Förvaltning

2.2.1 Ryska federationens generalförsamling

Rysslands parlament består av två kammare. Till generalförsamlingen hör såväl federationsrådet som statsduman.

Federationsrådet

I överhuset, federationsrådet, är alla 89 (i praktiken 88) subjekt företrädda. Federationsrådet består av 178 ledamöter, dvs. varje subjekt har två representanter. Karelen representeras av premiärminister Sergej Katanandov och republikkammarens talman Vladimir V. Sjilnikov.

Statsduman

Den genom direkta val tillsatta kammaren är statsduman, som består av 450 ledamöter. Dessa väljs delvis på partipolitiska grunder, delvis genom s. k. enmanslistor. Merparten av ledamöterna hör klart till partierna. Elva partier är representerade. Kommunisterna har alltjämt den största gruppen i statsduman. Karelen har två betydande representanter i duman: Valentina Pivnenko och Arthur Mäki.

2.2.2 Regional förvaltning

Som nämns under punkt 2.2.1 består Ryska federationen av 89 subjekt, d.v.s. Rysslands 21 republiker, 49 regioner (oblasti), 10 autonoma kretsar, 6 territorier, 1 autonom region samt städerna Moskva och St. Petersburg. Karelska republiken är ett av Rysslands 89 subjekt.

Subjektets ställning bestäms i Ryska federationens författning från år 1993. Bakom denna kan skönjas strukturen i den sovjetiska regionala förvaltningen. Delvis oklar är alltjämt subjektets relation till centralförvaltningen. Subjektets politiska och rättsliga ställning kan variera. President Vladimir Putin beslöt år 2000 att mellan regionerna (oblasti) och centralförvaltningen skapa 7 s.k. superregioner, vilkas ledare förväntas ansvara för en rättvis utveckling i sina områden och för rapportering till centralförvaltningen. Det är svårt att värdera betydelsen av denna förändring. Karelens premiärminister motsatte sig till en början med kraft denna extra förvaltningsinstans och upplevde att den direkta kontakten mellan Karelen och centralförvaltningen försvagades när nyordningen trätt i kraft.

Varje subjekt har ett lagstiftande organ, vars medlemsantal varierar från subjekt till subjekt. Även de bestämmelser som rör de lagstiftande organen varierar i hög grad.

Karelen har en lagstiftande tvåkammarförsamling, som väljs för fyra år åt gången.

2.3 Ekonomi

Sedan Sovjetunionens sammanbrott för ca tio år sedan bedöms Ryssland ha förlorat nästan hälften av sin industriproduktion. Under de senaste två åren har ekonomin dock beräknats växa med så mycket som 5–8 % och industriproduktionen med 10 %. För Karelska republikens del finns inga exakta siffror, men tillväxtsiffrorna kan antas vara betydligt lägre.

Karelens problem är bland annat att det inte har förmått locka till sig inhemska och utländska investerare. Huvuddelen av investeringarna har koncentrerats till Moskvaområdet och några stora tätortsområden som Leningrads oblast. Dessutom har bland annat Novgorod tack vare sin aktiva investeringspolitik förmått öka investeringslusten. Investeringarna har varit obetydliga i hela Barentsområdet, men Karelens ställning är särskilt svag. Betydande direkta investeringar har inte noterats. Det svenska AssiDomän gjorde visserligen omfattande investeringar i Segezjas pappers- och cellulosafabrik i mitten av 1990-talet, men tvingades dra sig ur projektet när problemen blev övermäktiga, vilket i sin tur gjorde det allmänna investeringsklimatet ännu sämre. Även det outvecklade banksystemet utgör ett problem. Den ekonomiska krisen år 1998 var ett allvarligt bakslag för hela den ryska finanssektorn, som landet först nu håller på att hämta sig från. Karelska republikens kreditvärdighet är svagare än det ryska genomsnittet.

Mobiliseringen av de lokala penningtillgångarna har varit svag, och inga möjligheter har funnits till behövliga samhälleliga reformprojekt. Därtill har transfereringarna från den federala budgeten minskat. Medborgarnas låga medelinkomster (en fjärdedel av invånarna, närmare 200.000, bedöms leva under existensminimum) utgör i sin tur ett hinder när det gäller att höja förbrukaravgifterna för energi-, vatten- och avfallshantering, samtidigt som miljö- och hälsoproblemen växer sig allt större.

Skogs-, pappers-, gruv-, metall- och fiskförädlingsindustrin bildar ryggraden i Karelens ekonomi. Av produktionen går 53 % på export, varav närmare 63 % till EU-länderna. Förutom investeringsproblemen blir industrin också lidande av den skiftande teknologiska nivån och produktionens låga förädlingsgrad. Jordbruket har gått kraftigt tillbaka under den senaste åren.

Karelska republiken har ambitiösa planer och program för de kommande åren. Avsikten är bland annat att utveckla infrastrukturen inom transport- och IT-sektorerna och att förbättra tull-

väsendet i gränsområdet för att öka utrikeshandeln inom ramen för EU:s program Cross-Border Co-operation. Man gör också försök att utveckla samarbetet inom ramen för den Nordliga Dimensionen. Redan år 1998 togs initiativet till det Karelska Euro-området (Karelia Euroregio), vilket enligt planerna förutom republiken omfattar tre gränsområden i östra Finland. Det är det första euro-området i ett gränsområde mellan EU och Ryssland. Man planerar att göra ett frihandelsområde av Kostamus.

3. Miljön

3.1 Miljöns negativa effekter på vattnet

Karelens sötvattenresurser är väldiga. Tusentals sjöar och floder erbjuder en vattenreservoar på ca 860 kubikkilometer. I Karelen, liksom nästan överallt på andra håll i världen, har emellertid effekterna av människans verksamhet på vattendragen varit avsevärda.

Den största belastningen på vattendragen utgörs av industriutsläpp och avloppsvatten. På många håll i Karelska republiken har man först på senare tid börjat ägna allvarlig uppmärksamhet åt föroreningarnas effekter. Belastningen på vattendragen uppstår såväl genom utsläpp av avloppsvatten som genom luftföroreningar.

Skogsindustri

En skogsindustrianläggnings påverkan på den omgivande miljön kan vara av skiftande slag. Dess processer kan förbruka avsevärda mängder av syret i vattnet, varför vidsträckta vattenområden lider av syrebrist. I skogsindustrin använda näringsämnen, såsom fosfor och nitrat, kan å sin sida ge upphov till betydande övergödning när de hamnar i vattendragen.

I industriprocessen används dessutom många giftiga ämnen, som via avloppsvattnet kan hamna i vattendragen och därmed utgöra en fara för både djur och människor. Särskilt problematiskt från miljösynpunkt är det klor som används vid pappersblekning, då många mutagena biprodukter kan uppstå i processens avloppsvatten.

Den karelska skogsindustrin har utvecklats från 1800-talets småskaliga sågindustri till det sena 1900-talets omfattande cellulosaindustri, vars största enheter finns i Kontupohja och Segezja. Endast liten uppmärksamhet har ägnats miljöpåverkan och utsläppsminskning. Förutom avloppsvattnet har även fabrikernas nitrat- och svavelutsläpp påverkat miljön.

Metallindustri

Metallindustrin har en betydligt kortare historia i Karelen än skogsindustrin. I den karelska jorden finns emellertid många betydande mineraler, vilka utvinns främst i Nadvoitsi (aluminium) och Kostamus (järnpellets).

Det största miljöhotet från dessa kombinat är luftföroreningarna. Det skadligaste utsläppen i Nadvoitsi utgörs av fluorider och i Kostamus av svavel.

Avloppsvatten från bosättningscentra

Bebyggelsestrukturen i Karelen har förändrats kraftigt under de senaste årtiondena. En gles bebyggelse utspridd på små landsbygdsbyar har i stor utsträckning förvandlats till en urbaniserad tätortsbebyggelse. I dag bor ca två tredjedelar av republikens befolkning i städerna.

Bebyggelsens skadeverkningar på vattendragen uppstår främst till följd av avloppsvattnet. I många bosättningscentra släpps avloppsvattnet orenat direkt ut i naturen. Vanligen sker endast mekanisk rening av avloppsvattnet från bostäder. I värsta fall får avloppsvattnet förstöra en källa till hushållsvatten, till och med blanda sig med det.

Enligt gjorda beräkningar hamnar i Karelen årligen ca 220 miljoner kubikmeter avloppsvatten i ytvattnet. Denna siffra innefattar inte mindre och geografiskt mera spridda källor till utsläpp såsom nitratutsläpp från små byar på landsbygden och olja från trafiken som hamnar i jorden. Av det avloppsvatten som härrör från bebyggelse släpps ungefär en tiondel helt orenat ut i naturen och definitivt den största delen efter otillräcklig rening.

Utdikning av sumpmarker
Sumpmarker fungerar som filter mot föroreningar i ytvattnet. I samband med utdikning av sumpmarker påskyndas genomströmningen av näringsämnen och humushaltiga ämnen. Dessa förorsakar i sin tur övergödning av vattendragen och ökar förekomsten av organiska ämnen i råvattnet.

Utdikning av sumpmarker för jordbruksändamål är en gammal företeelse. Sumpmarker utdikas även för skogsplantering.

3.2. Vattenförsörjningens effektivitet

Syftet med vattenförsörjningen är att tillförsäkra förbrukarna hushålls- och dricksvatten av så god kvalitet som möjligt. En fungerande vattenförsörjning är det samlade resultatet av flera olika delfaktorer.

Råvattnet
Råvattnets kvalitet har en central betydelse för slutprodukten, d.v.s. dricksvattnet. Genom att använda grundvattenresurser får man allmänt sett fram ett råvatten av betydligt bättre kvalitet än vid användning av ytvattenresurser. Råvattnets kvalitet påverkas av ovan nämnda miljöförstörande faktorer men även av var vattentäkten är belägen. I vissa fall kan man endast genom att byta platsen för vattentäkten uppnå en betydande förbättring av råvattenkvalitén.

Vattenförsörjningen i Karelska republiken sker nästan enbart med hjälp av ytvattenresurser. Tillgången på råvatten är inget problem, men när det gäller kvalitén är situationen ett problem. Endast några procent av det använda vattnet kommer från grundvattenkällor. I tätbefolkade områden är det endast Olonets som tar sitt vatten från grundvattnet.

Vattendragen i Karelen har till följd av barrträdsdominansen redan en högre naturlig humushalt än vad fallet är i lövträdsdominerade skogsområden. De skogsförbättringsåtgärder som vidtas i ekonomiskogarna och de omfattande avverkningarna underlättar ytterligare att kväve, fosfor och humusämnen rinner ut i vattendragen, vilket leder till övergödning. I råvattnet befintliga näringsämnen och humus ger bakterier och giftalger ytterligare tillväxt.

Vattenhanteringen
I många delar av Karelen är vattenhanteringsprocesserna alltför ineffektiva. Råvattenkvalitén är ofta på sin höjd passabel. En betydande del av vattenförsörjningen sker utan tillräcklig reningsutrustning och utan desinfektionsanläggningar. Det råder även brist på vattenverkskemikalier. Behandlingsprocesserna är ineffektiva så länge det är omöjligt att byta till råvatten av bättre kvalitet.

Genom klorering och andra åtgärder försöker man begränsa att dessa negativa faktorer uppträder i dricksvattnet. Vid försök har man emellertid konstaterat att klorering av starkt humushaltigt vatten kan ge upphov till biprodukter som kan innebära ökad cancerrisk. Näringsrikedom och hög humushalt ökar alltså risken för dåligt dricksvatten.

Vattenledningsnäten
I endast drygt hundra av Karelska republikens nära åttahundra tätorter finns det ett vattenledningsnät. Även i dessa tätorter varierar ledningsnätens täckningsgrad något.

Som konstruktionsmaterial i ledningsnäten har använts främst gjutjärn och stål. Enligt gjorda beräkningar har sediment i betydande grad kunnat ansamlas i dessas väggar. Det finns också risk för att ledningsnäten korroderar.

Sedimenten innebär problem för vattenkvalitén och påskyndar korrosionen, vilken ökar antalet läckor och risken att även vatten från omgivningen tidvis kan tränga in i rören.

3.3. Hushållsvattnets kvalitet

Allmänt

Det finns olika uppfattningar i Karelen om dricksvattenkvalitén och de risker den innebär för befolkningens hälsa. I vissa avseenden har Karelska republikens administration och tjänstemän inom såväl hälso- som miljöförvaltning ägnat uppmärksamhet åt kvalitén hos det vatten som befolkningen använder och försökt finna förbättringsåtgärder. Man möter också till en del okunnighet eller likgiltighet inför problemets art och omfattning.

Karelens regering har sommaren 1999 utarbetat programmet "Säkerställande av dricksvatten för Karelens befolkning". Enligt detta program försöker man vidta åtgärder för att förbättra dricksvattenkvalitén.

Som tidigare konstaterats är kanske det mest problematiska att grundvatten används som vattenkälla i mycket ringa omfattning. Bland större bosättningscentra är det bara i Olonets som grundvatten används.

Enligt uppgifter från Rysslands Hälsovårdsministerium svarar ungefär hälften av de prover som tagits från kommunala vattenledningar inte mot sanitära och kemiska normer, och över 15 % svarar inte mot mikrobiologiska normer. Ett synnerligen stort kemiskt och mikrobiologiskt vattenkvalitetsproblem på platser för dricksvattentäkter finns i Belomorsk-, Mujejärvi-, Louhi- och Petrozavodskområdena. Enligt ministeriets rapport är det totalt sett så mycket som över 60 % av från vattenledningsnäten tagna prov som inte svarar mot hygieniska krav. Även chefen för Karelens vatteninstitut, Nikolaj Filatov, uppger i en tidningsartikel att vid institutets undersökningar nästan 70 % av från ledningsnäten tagna vattenprover inte svarar mot de hygieniska krav som uppställts för dricksvatten.

Det faktum att vattenledningsvattnet i så ringa grad svarar mot de hygieniska kraven har till stor del sin förklaring i råvattnets kvalitet. Den mest framträdande egenskapen hos råvattnet är dess höga färgvärde. Dessutom innehåller det mycket järn och mangan. Å andra sidan är fluorhalten låg. Därför vore fluoridering av vattnet viktig.

Uppgifterna om vattenkvalitén varierar. På Petrozavodsks sanitets- och epidemiologiinstituts hemsida uppges att stadens vattenledningsvatten kan drickas utan hälsorisker. Det är således svårt att få en tillförlitlig helhetsbild.

Större bosättningscentra

I Karelens vattenförsörjningsprogram får hushållsvattnet i republikens olika bosättningscentra en omfattande behandling. Allmännare frågor är vattnets höga färgvärde och humushalt. I vissa centra förorsakas problem även av vattnets höga järnhalt och av den rikliga förekomsten av mangan.

När det gäller ett mycket stort antal bosättningscentra konstateras

- att avloppsvatten försämrar vattentäktens kvalitet, eller
- att reningsåtgärderna för det vatten som används är otillräckliga när det gäller råvattenkvalitén, eller
- att vattenledningsnätet är i synnerligen dåligt skick

Mindre bosättningscentra, byar

Vattenkvalitetsproblemen i mindre bosättningscentra och i byar är i stor utsträckning desamma som i de största städerna. Det bör noteras att det i många tätorter inte finns något centralt vattensystem överhuvudtaget och att ca en tredjedel av hela befolkningen inte kan använda ett centralt vattenförsörjningssystem.

Byar utan vattenförsörjningssystem är hänvisade till brunnar och källor. Vattnet transporteras i behållare och fat. Enligt Hälsovårdsministeriets undersökningar svarar 38 % av prover tagna från dessa källor inte mot fastställda kemiska normer. Även den mikrobiologiska sammansättningen är otillfredsställande för nästan hälften av proverna.

4. Hälsan

4.1 Befolkningens allmänna hälsotillstånd

Uppgifter som rör befolkningens allmänna hälsotillstånd är svåra att erhålla i Karelen. Uppgifter presenterade i detta kapitel härrör närmast från Rysslands hälsovårdsministeriums publikation "Den sanitära och epidemiologiska situationen i Karelska republiken år 2000", men strävan har varit att utnyttja även andra källor.

Det allmänna tillståndet när det gäller hälsan i Karelen är oroande. Den höga sjukfrekvensen vittnar om det dåliga hälsotillståndet. År 2000 var sjukfrekvensen bland befolkningen ca 8 % högre än föregående år. De registrerade sjukdomsfallen var 1 600 per tusen invånare. Även sjukligheten bland barn ökade.

Karelens befolkning åldras. Befolkningsstrukturen är stadd i väsentlig förändring, då de yngre arbetsföra åldersklasserna har blivit mindre och antalet åldringar växer. Sedan början av senaste decenniet har i Karelen dödstalen varit högre än födelsetalen, och dödligheten har stigit även bland barn. Sammantaget har befolkningsantalet sjunkit något jämfört med situationen för tio år sedan.

Enligt chefsläkaren vid Petrozavodsks institut för förebyggande av smittsamma sjukdomar och för hygienskydd, Anatolij Kovalenko, är för närvarande sköldkörtelsjukdomarna föremål för en särskild undersökning från myndigheternas sida. Den ökande förekomsten av dessa sjukdomar beror på jodbrist.

Förra året fortsatte antalet tarminfektioner att öka. Särskilt påfallande var utbredningen av hepatit A och bacillär dysenteri. Samtidigt avtog emellertid insjuknandet i salmonella. Till exempel difteri, röda hund, kronisk hepatit, bacillär dysenteri och salmonella är sådana sjukdomar som statistiskt sett förekommer mer i Karelen än i övriga Ryssland.

Tuberkulosen är alltjämt en frekvent sjukdom i Karelen, även om enligt Hälsovårdsministeriet dess förekomst i republiken ligger på lägre nivå än i övriga Ryssland. Under de senaste åren har alltid en svag ökning konstaterats jämfört med föregående år. År 2000 var fallen 447 till antalet. Myndigheterna för en hård kamp även mot tuberkulosens utbredning.

Även den sociala situationen är svår för befolkningen i Karelen. Alkoholismen är ett kännbart problem, och under senare år har narkotikasituationen i republiken förvärrats. Som följd härav har man konstaterat både HIV- och hepatit B- och C-smitta, överförda via blod. I Karelen finns flera tiotal fall av HIV-smitta registrerade, varav de flesta tillkommit under det senaste året. Den viktigaste smittkällan är intravenöst narkotikamissbruk. I Karelen har åtgärder vidtagits för att hindra HIV-smittans utbredning, även via internationellt samarbete. Man försöker nå målet både genom ökad upplysning och genom att utveckla behandlingsmetoder.

4.2 Av vattnet betingade sjukdomar

Det är inte lätt att bedöma vilken betydelse dricksvattnet har för sjukfrekvensen. Det är heller inte möjligt att direkt konstatera vilken hälsofara som olika riskfaktorer innebär. Likaså är det inte alltid möjligt att bevisa vilken smittkälla som ligger bakom enskilda sjukdomsfall. Till exempel ger organiska ämnen i vattnet ofta upphov till lukt- och smakförändringar, men halterna är så låga att de knappast kan innebära betydande hälsorisker. Inte heller går det att påvisa något direkt samband mellan olika cancerformer och de biprodukter som uppstår vid klorering.

Via vattnet kan emellertid en stor mängd sjukdomsalstrare spridas. Dessa patogener är det viktigaste skälet till att vattnet behöver desinficeras. De viktigaste patogena bakterierna finns i avföring, varför det när det gäller vattenhygienen är synnerligen problematiskt att avloppsvatten blandas i dricksvattnets råvattenkälla. De bakterier som sprids via vattnet är salmonellabakterier, shigella, vilket ger upphov till bacillär dysenteri, och den koleraalstrande vibrio cholerae.

I vattnet finns också olika virus som redan i små mängder förorsakar infektioner hos människan. De flesta rapporterade genom vattnet spridda virusepidemier kommer i dagsläget från he-

patit A-viruset. Det är också ett av de virus som bäst av alla bevarar sin infektionsförmåga i vattnet. Det har förorsakat omfattande epidemier på olika håll i världen.

Som ovan konstaterats är vissa tarmsjukdomar vanligare i Karelen än i övriga Ryssland.

Det är oroande att infektionerna fortsatte sin utbredning år 2000. Insjuknandet i hepatit A fyrdubblades under år 2000 och även bacillär dysenteri tilltog i betydande omfattning. Ökningen är snabbare bland invånare i byar och små bosättningscentra än i de större städerna. Gruppen med allra störst förekomst är barn mellan 3 och 6 år.

Enligt Anatolij Kovalenko är hepatit A en sjukdom förorsakad av undermåligt dricksvatten. Även Rysslands hälsovårdsministerium hävdar att de i Karelen allmänt förekommande tarminfektionerna är betingade av otillfredsställande vattenförsörjning, barnens nutritionstillstånd och befolkningens hygienkultur. De tilltagande tarmsjukdomarna har fått hälsovårdsmyndigheterna att kontrollera vattenkvalitén strängare än tidigare.

Enligt en publikation från Rysslands hälsovårdsministerium överskrider antalet mikrober det tillåtna i närmare 15 % av tagna vattenprover. Den dåliga vattenkvalitén har samband till exempel med den höga förekomsten av bacillär dysenteri i Louhi- och Belomorskområdena. Även vatteninstitutets chef Filatov skriver i en tidningsartikel att enligt hans bedömning så mycket som 30–70 % av sjukdomsfallen på ett eller annat sätt kan sättas i samband med dricksvattenkvalitén.

5. De viktigaste utvecklingsprojekten

5.1 Inhemska åtgärder

Ur Karelska republikens budget finansierades året 2001 vissa mindre projekt. I Lahdenpohja fortsattes byggandet av en vattenledning och i Louhi byggandet av en ny vattentäkt. I Sordavala förnyades vattensystemet. I tätorten Sjoltozero monterades en vattendesinfektionsanläggning. Förutom vad som ovan nämnts gjordes under det gångna året på republikens initiativ grundvattenundersökningar och uppföljningar av de vattenbetingade hälsoriskernas utveckling.

I republikens budget för år 2001 fanns även medel för byggande av en pumpstation i stadsdelarna Helua och Telma inom Sordavala, projektplaneringar för en skyddszon kring rehabiliteringsanstalten Marzialnyje vody och för en ny huvudvattenledning i Kemi stad samt en ny vattentäkt i Krosjnozero (kretsen Prääsä). Tyvärr finns inga uppgifter om kostnaderna för dessa projekt.

5.2. Utländska aktörer

Som följd av den tämligen svaga ekonomiska utvecklingen och det bristfälliga finansieringssystemet i Karelska republiken är internationella utvecklingsbanker betydande finansiärer i området. Möjliga aktörer i denna grupp är Världsbanken och dess systerorganisation IFC, Europeiska återuppbyggnads- och utvecklingsbanken (EBRD), Nordiska investeringsbanken (NIB), Nordiska miljöfinansieringsbolaget (Nefco) och med början detta år Europeiska investeringsbanken (EIB).

Satsningarna har emellertid blivit mycket blygsamma. Skälet är bl.a. att ovan nämnda finansiärer i regel kräver statsgarantier (på federationsnivå), och sådana står vanligen inte att få. Hittills har heller inget enda projekt igångsatts i Karelska republiken i samband med det miljösamarbetesprogram för nordvästra Ryssland som de internationella utvecklingsbankerna nyligen lanserat inom ramen för den Nordliga dimensionen.

Ett av Världsbanken finansierat vattenreningsprojekt (med garantier från den federala regeringen) i Petrozavodsk är det mest betydande projektet som igångsatts med internationella medel. Nefco behandlar just nu finansieringen av vissa kommunala fjärrvärmeprojekt, med vilka man eftersträvar energibesparingar och en utökad användning av lokal bioenergi. Nefco har också deltagit i finansieringen av vissa mindre projekt som rör renare teknologi.

I en svår finansieringssituation har utvecklingshjälp blivit en allt viktigare finansieringskälla. Men även i detta avseende har Karelska republiken blivit eftersatt, då utvecklingshjälpen hu-

vudsakligen har gått dels till Östersjöområdet, dels till Murmansk och Arkhangelsk i norr. Finland har dock varit mycket aktivt i Karelen såväl via staten, kommunerna som medborgarorganisationerna. Hjälpen har anslagits till energibesparingsutveckling, vattenrening och till projekt knutna till skogs- och jordbruk samt hälsofrågor. De flesta projekten har varit relativt små.

På andra håll har Karelska republiken inte prioriterats som ett område för utvecklingshjälp. Inom energisektorn har Sverige och Norge i begränsad omfattning deltagit i att utveckla vissa projekt. EU har varit aktivt genom sitt Tacis-program. Inom ramen för detta program har i första hand tillkommit utredningar inom energi- och vattensektorn. Dessa utredningar har huvudsakligen varit förstudier, som endast sällan har lett till direkta utvecklingsinvesteringar. Tacis dock gjort en direkt investering inom vattensektorn i ett Sordavala-projekt och inom energisektorn i totalt fyra projekt i Kalevala och Lahdenpohja.

Inom ramen för Tacis har vidare tillkommit programmet Cross Border Cooperation, vilket höjer Karelska republikens status till ett gränsområde till EU. När det gäller Barentsrådet har det redan år 1995 mottagit den s.k. Nefco/Amap-rapporten, där prioriterade miljöobjekt i Karelen uppställs. Rapporten har emellertid ännu inte lett till konkreta åtgärder.

6. Rapportörens studieresor till Karelen

6.1 Den internationella konferensen i Petrozavodsk den 14–16 juni 2001

Nordiska rådet och Rysslands duma anordnade tillsammans med Karelska republiken seminariet "Det nordiska samarbetet och Nordvästryssland" i Petrozavodsk den 14–16 juni 2001. Ämnena för konferensen var den Nordliga dimensionen, Nordiska rådets närområdessamarbete, miljö- och hälsosamarbete samt det rättsliga och administrativa regelverket för investeringar i Ryssland. Konferensen hade ca 60 deltagare, bl.a. från Nordiska rådet, Rysslands duma och Karelska republiken. Nordiska rådet representerades av åtta ledamöter under ledning av Svend Erik Hovmand.

Inlägg med anknytning till hälsofrågor

Karelska republikens premiärminister Sergej Katanandov öppnade konferensen med konstaterandet att den var ett viktigt steg i riktning mot ett ökat samarbete och ansåg att liknande konferenser skulle behövas även i fortsättningen. Nordiska rådets president Svend Erik Hovmand påpekade att Ryssland saknar ett miljöministerium och uttryckte en förhoppning om att denna brist skulle avhjälpas.

Vice ordföranden i Rysslands duma Arthur Zilingarov framförde hälsningar från president Putin. Han underströk vikten av det arktiska samarbetet, betecknade samarbetet med de baltiska länderna som fruktbart och påminde om att de nordiska länderna borde stödja de minoriteter som bor inom området. Zilingarov ställde sig positiv till den Nordliga dimensionen och ansåg att Sverige gjort ett gott arbete i detta avseende under sin EU-ordförandeperiod.

Zilingarov framhöll att de nordiska länderna borde handla aktivt, så att samarbetet inte stannar på seminarieinläggens nivå. Han underströk vikten av en bärkraftig utveckling och efterlyste ett närmare samarbete även på gräsrotsnivå. Vid en presskonferens som följde på konferensen upprepade Zilingarov sin redan tidigare framförda åsikt att Ryssland borde anslutas som medlem i Nordiska rådet.

Ordföranden i Karelska republikens lagutskott Vladimir Sjilnikov konstaterade att särskilt skogsvården hade misslyckats i Karelen. Av detta blir även Karelens grannländer lidande. Enligt honom borde näringslivet fullt ut delta i miljöskyddet, allt enligt Karelens miljöstrategi. Staten borde dessutom anslå tillräckliga medel för strategins förverkligande. Senaste året hade för ändamålet avsatts 6 milj. rubel, varav största delen gått till industrin.

Sjilnikov såg föroreningen av dricksvattnet som en särskilt stor utmaning. Han påminde om att 5 % av Karelens yta är miljöskyddsområde och menade att de nordiska länderna skulle kunna delta i finansieringen av skyddsområdena. Sjilnikov sade att Karelen har ansvaret för mottagande och förvaring av atomavfall i Ryssland. Rysslands duma har dock ännu inte reagerat på

det karelska initiativet. En bredare information om miljön vore enligt Sjilnikov en viktig metod att föra fram miljö- och hälsofrågorna.

Forskare Olga Tsitzer från Rysslands naturresursministerium konstaterade att Karelen har stora orörda områden och samtidigt tättbebyggda industriområden. Vattenföroreningen är ett stort problem i industriområdena. För att lindra problemen bedrivs i Karelen ett intimt samarbete särskilt med Finland. Reningen av avloppsvatten är en uppgift av största vikt. Man försöker öka antalet naturparker och överväger att ta nya energikällor i bruk.

Enligt Nordiska miljöfinansieringsbolagets (Nefco) verkställande direktör Harro Pitkänen finns ännu oklarheter och missförhållanden i lagstiftningen mellan federationen och subjekten. Enligt nuvarande lagstiftning kan federationens subjekt inte ta utländska lån. Detta påverkar finansieringen av kommunala investeringar. Vad gäller förnyelsebara energikällor är lagstiftningen bristfällig, men ny lagstiftning är under beredning. Pitkänen påpekade också att miljöbevakningen i Ryssland är otillräcklig.

Paula Lehtomäki påpekade att de nordiska investeringarna för att avhjälpa närområdenas miljöproblem har visat sig vara ett mycket effektivt sätt att förbättra miljösituationen även på hemmaplan. Lehtomäki meddelade att hon av Nordiska rådets Närområdesutskott fått uppdraget att göra en utredning om vissa samarbetsprojekt i Karelen med anknytning till miljöhälsan. Lehtomäki poängterade att avsikten var att dra nytta av redan gjorda utredningar. Dessa utredningar utvisade att särskilt dricksvattenkvalitén framstod som ett centralt hälsoproblem.

Christel Anderberg framhöll den av hennes kollega Hannes Manninen på Nordiska rådets Närområdesutskotts initiativ nyligen sammanställda Murmansk-rapporten, där miljö- och hälsofrågorna står i förgrunden. I rapporten riktas uppmärksamhet på det rena dricksvattnets avgörande betydelse för hälsan och vissa praktiska förslag framläggs för att förbättra situationen. I rapporten påpekas också de lokala medborgarorganisationernas betydelse när det gäller miljö- och hälsofrågor. Anderberg underströk att ministerrådet i detta års samarbetsprogram högt prioriterar medborgarorganisationernas arbete såväl i Norden som i närområdena och hoppades få se resultat av denna satsning.

Prorektorn för universitetet i Petrozavodsk N. Dorsjakova ansåg att de svåra klimatförhållandena var den största faktorn när det gäller hälsoproblemen. Särskilt de stränga vintrarna och en på sommaren snabbt skiftande väderlek innebar enligt hennes uppfattning en hälsofara. Blåst och fukt förorsakar också problem. Bostädena i Karelen motsvarar inte de krav som klimatet ställer och befolkningen är bristfälligt klädd. Dricks- och avloppsvattnet utgör det andra centrala problemfältet. Dricksvattnet är på många håll svårt förorenat. Kalcium- och fluorhalten är dessutom låg, vilket förorsakar sjukdomar.

6.2 Besök i Karelen den 14–16 juni 2001

Institutionen för vattenproblem i Norr

Chefen för Institutionen för vattenproblem i Norra Ryssland, Nikolaj N. Filatov, påpekade att detta är en akademisk institution och att någon direkt vård av befolkningens hälsa inte hör till institutionens uppgifter. Den är en del av Rysslands akademi och får sina anslag via ministerierna. I Karelska republiken är institutionen underställd naturresurskommittén.

Vid institutet har grund- och ytvattnets kvalitet studerats under många år, under de senaste tio åren i nära samarbete med finländarna. Ett särskilt intensivt samarbete har förekommit med Norra Savolax miljöcentral. Finlands erfarenhet behövs, då naturen i Finland och Karelen har mycket gemensamt. Bl.a. har vattendragen hög humushalt. Vattenkvalitén har undersökts även på andra håll, och det finns flera program för att säkra den såväl på nationell som på lokal nivå. Undersökningar har visat att ytvattnet vanligen är mycket förorenat, medan grundvattnet är rent. Detta oaktat kommer endast 3 % av Karelens dricksvatten från grundvattentäkter. Motsvarande procenttal i Finland är 50 %. Finansieringssvårigheter och administrativa problem hindrar utnyttjande av grundvattnet.

Filatov förde det av finländarna finansierade grundvattensprojektet i Suojärvi på tal. En brunn och en vattentäkt blev färdiga år 2000, men någon vattenledning som går till stadsområ-

det (10–15 km) har ännu inte dragits. Enligt Filatov råder det oenighet om huruvida grundvattnet skall ledas via det befintliga ledningsnätet enligt ryssarnas önskemål eller om man, som den finländska parten har önskat, skall bygga särskilda vattenposter. Finländarna vill inte att vattnet skall gå i det befintliga, synnerligen dåliga vattenledningsnätet som man inte har råd att förnya. På den ryska sidan anser man det besvärligt att använda vattenposter, vartill kommer att man inte kan fakturera nyttjarna för vattenpostvattnet.

Det avloppsreningsverk som med finländska krafter byggts för plywoodfabriken i Lahdenpohja beröms av Filatov som ett mycket lyckat projekt.

Genom EU:s Tacis-program har vattenprojekt för inalles 11 städer finansierats. Var och en av städerna har fått sin vattensituation klarlagd bl.a. med hjälp av redan gjorda utredningar. Med Tacis-medel finansieras även småskaliga projekt bl.a. gällande vattenmätare. Tacis' totala anslag är ca 2 milj. euro.

Världsbanken finansierar råvattenrening vid Onega för Petrozavodsk stad.

Naturresurskommittén den 14 juni 2001

Rapportören träffade det karelska parlamentets naturresurskommitté den 14 juni 2001. Karelska republiken har egen lagstiftning, vilken man strävar att harmonisera med federationens lagstiftning. Man försöker skydda naturen genom speciella direktiv och genom naturskyddsområden. På federationsnivå finns en miljöfond och en vattenförbättringsfond, vilka emellertid inte fungerar fullt ut. Karelska republiken har inga egna fonder men man försöker skapa sådana. De resurser som naturskyddet behöver kommer från förorenande företag. Dessa företag är emellertid få, och därför är de medel som samlas i fonden också obetydliga. Dessutom går en del av medlen till att upprätthålla infrastrukturen. Av republikens budget (ca 4 miljarder rubel) anslås endast 6 miljoner till miljöskyddet.

Även i naturresurskommittén betraktas användningen av förorenat ytvatten som dricksvatten som ett mycket stort problem, särskilt då man tar hand om avloppsvattnet på ett bristfälligt sätt. I sex karelska städer finns inga reningsanläggningar överhuvudtaget. Bl.a. i Karhumäki släpps avloppsvattnet direkt ut i sjön. Kommittén bedömde att enbart i Petrozavodsk ca 100 människor årligen dör i cancer på grund av det dåliga dricksvattnet.

Råvattentäkten i Onega borde flyttas längre bort från platsen där avloppsvattnet släpps ut. Kommittén ansåg den stora och viktiga Onega skulle passa som ett utmärkt utvecklingsprojekt mellan Ryssland och EU inom ramen för den Nordliga dimensionen. Kommittén konstaterade att det gjorts många olika utredningar och program men att konkreta samarbetsprojekt totalt saknas. Man önskade gemensamma projekt samtidigt som man uttryckte farhågor för att man skulle få klara sig på egen hand.

Vladimir Lukanin och Aleksandr Gavrilov den 15 juni 2001

Ordföranden för Karelens miljöskyddsförbund Vladimir Lukanin underströk att dricksvattenkvalitén utgör en avsevärd miljörisk. Han gjorde bedömningen att över 70 % av dricksvattnet är otjänligt. Han ville informera befolkningen om det alarmerande tillståndet och hoppades på finansiering av en informationsbroschyr. En första upplaga skulle omfatta ca 3000 exemplar.

Ledaren för Aids-centrum och ledamoten av Karelens duma Aleksandr Gavrilov var bekymrad över WHO:s långsamma arbetstakt i Karelen. Enligt Gavrilov har Finlands regering finansierat WHO:s verksamhet i Karelen via Moskva, men detta oaktat har något arbete inte igångsatts. Gavrilov påpekade också att man vid planering av nya gränsövergångar bättre borde beakta en förändring av den lokala befolkningens villkor. För närvarande måste konstateras att den stora skillnaden i levnadsstandard får många negativa följder för gränsorterna, såsom kriminalitet och ökat narkotikamissbruk.

Institutet för förebyggande av smittsamma sjukdomar och för hygienskydd den 19 juni 2001
Karelens institut för förebyggande av smittsamma sjukdomar och för hygienskydd är underställt Rysslands hälsovårdsministerium. Till institutets uppgifter hör bl.a. förebyggande och bevakning av smittsamma sjukdomar och av arbets- och levnadsvillkorens samt miljöns skadliga effekter på hälsan. En annan uppgift är att ge hygienisk upplysning till befolkningen. Institutets chef Anatolij Kovalenko uppgav att Karelens och Finlands hälsovårdsministerier bedriver nära samarbete i hälsofrågor. Vid institutet sammanställs årligen en rapport om hälsotillståndet bland befolkningen. Såväl rapporten som annan relevant information finns även på Internet.

Karelens regering beslutar om hälsoutredningar. För närvarande undersöks sköldkörtelsjukdomar. Situationen är svår på grund av jodbrist. Jod säljs som jodsalt och dessutom framställs jodberikat bröd. Enligt Kovalenko skulle samarbete behövas på detta område.

Samarbete vore också önskvärt när det gäller vattenundersökningar, så att det gick att påvisa att den dåliga vattenkvalitén förorsakar sjukdomar. Kovalenko såg två huvudskäl till den dåliga vattenkvalitén: Karelens natur (höga färg-, järn- och ammoniakhalter) och att avloppsvattnet släpps direkt ut i vattendragen. Hepatit A är en sjukdom förorsakad av undermåligt dricksvatten. Under året har förekomsten fyrdubblats. Även andra hepatitsjukdomar ökar. Förutom medicinsk behövs även social hjälp.

Kovalenko konstaterade vidare att vattenledningsnätet var i mycket dåligt skick. Endast 30 % av vattenledningsvattnet är föremål för någon form av rening. 64 % av ledningsvattnet svarar inte mot federationens normer. Motsvarande siffra i Ryssland är 20 %.

Antalet Aids-fall fortsätter att växa. När det gäller tuberkulos har siffrorna sjunkit något, vartill ett med finländarna gemensamt projekt har bidragit.

År 2000 led 284 000 av Karelens 760 000 invånare av infektionssjukdomar och 245 000 av influensasjukdomar. 2 % led av magsjukdomar. Aids-fallen var 38.

Kovalenko ansåg att en bredare hälsoinformation vore nyttig. Han efterlyste en skrift med informationer om befolkningens hälsa. Internet borde användas mer än vad nu sker. Han framhöll att myndigheterna hade erforderlig information, vilken borde kunna spridas.

Energikommittén den 19 juni 2001
Energikommitténs ordförande nämnde att Karelens befolkning enligt lagen betalar 60–65 % av dricksvattnets verkliga kostnad. Resten får betalas av bosättningscentra eller industrin. Som exempel tog han Karhumäki, där staden inte deltar i betalningarna, varför 40 % av vattenkostnaden får betalas av industrin. Problemen växlar från krets till krets. Målsättningen är att få till stånd gemensamma vattentariffer.

Angående vattenprojektet i Suojärvi nämnde ordföranden att finländarna ville ansluta den framtida vattenledningen till vattentornet, varifrån vattnet skulle ledas vidare till vattenposter. Han uttryckte farhågor för att man då inte skulle få in några vattenavgifter alls och ansåg att vattnet borde gå i befintligt vattenledningsnät, vilket bör renoveras.

6.3 Besöksmål

Segezja den 17–18 juni 2001
Segezjas stadsdirektör Aleksandr K. Sjtorgin nämnde vid ett samtal den 17 juni att det pappersbruk som är beläget inom stadens område är av central betydelse för stadens utveckling. Bruket är ett av de största i Europa och sysselsätter 5000 personer. Bruket betalar ca 2 miljoner rubel till miljöskyddet och resterande 57 % skall betalas av staden. Man har gjort försök att få igång turismen, men med dåligt resultat, beroende bl.a. på att staden inte har några egentliga hotell. Det första hotellet håller som bäst på att byggas.

Sjtorgin nämnde att ett gemensamt avfallshanteringsprojekt planeras med Kajana stad. Ett utredningsprojekt inom ramen för Tacis avseende bostadsuppvärmning pågår.

Ett flertal av stadens beslutsfattare samt chefer för institutioner och för pappersbruket deltog i ett möte den 18.6. under Sjtorgins ledning. Under mötet framgick bl.a. att ansvaret för vattenförsörjningens organisation numera vilar på Segezja stad. Tidigare ägde pappersbruket vatten-

ledningsnätet och ansvarade för vattenförsörjningen. Bruket levererar varmvatten till staden. Utsläppsplatsen för brukets avloppsvatten uppgavs ligga långt från platsen för stadens vattentäkt. Avloppsvattnet renas till 95 %.

Sjöns PH-värde ligger under 5. Råvattenkvalitén motsvarar dock inte fastställda normer i alla avseenden. Dricksvattnet har bl.a. färgproblem, vilket man försöker avhjälpa med nya metoder. Luftföroreningarnas påverkan på sjön är betydande. Man försöker lösa problemet genom effektivare förbränning av sågavfallet. Vattenmängden regleras från vattenkraftverket. Vid lågvatten blir vattenkvalitén sämre.

Representanten för vattenkraftverket försäkrade att man försöker hålla vattenytan på samma nivå under året. Vattenkvalitén varierar dock kraftigt med årstiderna och väderförhållandena. Representanten för vattenreningsanläggningen påpekade att anläggningen var 18 år gammal. Reningen sker med s.k. klassiska metoder utan kemiska tillsatser: efter pumpning kloreras vattnet, filtreras genom grus och sand, varefter det kloreras på nytt. Anläggningen är omodern och nedsliten, men det har inte gått att få medel till att byta ut den.

Även den lokale läkaren beklagade det faktum att någon kemisk rening inte förekom. Vattenförsörjningssituationen är trots detta ganska god. De flesta värdena motsvarar normerna. Trots detta förekommer magsjukdomar. Segezjasjön (ca 70 km från staden) skulle kunna ge vatten av hög kvalitet. Läkaren från orten påpekade att vattnet saknar jod och fluor. Särskilt barnens tänder tar skada av fluorbristen. Dricksvattenproblemen har enligt honom framför allt sin grund i att avloppsvattnet från pappersbruket blandas med råvattnet.

Situationen i Kamennobor är ännu dystrare. På orten bor ca 1500 människor. Vid sjön ligger ett sanatorium, vars avloppsvatten tidigare släpptes rakt ut i sjön. Tuberkulosfallen är relativt sett fler än i övriga Ryssland. Numera renas avloppsvattnet mekaniskt, men vattnet är alltjämt undermåligt. Som en lösning på föroreningsproblemen föreslogs en reningsmetod baserad på bl.a. ultraviolett ljus, kol och silverfiltrering. En första anläggning finns redan i drift. Kostnaderna var 450 000 rubel med installation.

Under mötets gång visade det sig att endast få av de närvarande kände till Tacis' viktiga vattenrapport. Rapporten trycktes en gång av sparsamhetsskäl i endast 300 exemplar och man har inte kunnat sprida den. Bl.a. lärarna har meddelat att de önskar få rapporten till sina skolor.

I samband med en rundvandring på Segezjas pappersbruk framgick det att fabriken byggdes om år 1973. Under de bästa åren producerade den 660 000 ton säckpapper och 450 000 ton papper. I samband med perestrojkan hamnade fabriken i det svenska AssiDomäns ägo. Produktionen sjönk och konkursen följde år 1997. En uppgörelse nåddes om den av AssiDomän efterlämnade skulden på 20 milj. dollar och det beslöts att fortsätta brukets verksamhet i aktiebolagsform. 68 % av aktierna tillhör brukets 35 tidigare ägare. Man har lyckats höja produktionen väsentligt från stagnationsårens siffror, men det behövs omfattande investeringar för att renovera bruket. Enligt fabriksledningen behövs 215 milj. dollar under de kommande fem åren. Av detta torde endast på sin höjd 20–30 milj. dollar bli verklighet.

Karhumäki stad den 18 juni 2001

Ett stort antal av Karhumäkis beslutsfattare var närvarande vid ett samanträffande den 18 juni Stadsdirektören nämnde att staden inte har någon reningsanläggning för avloppsvatten. Avloppsvattnet går rakt ut i Onega. Någon övergödning av sjön har ännu inte skett, då industrianläggningarna är få och det är god cirkulation i vattnet. På den sovjetiska tiden fanns planer på att rena vattnet, men med perestrojkan lades planerna ner.

Vid mötet konstaterades att det finns grundvatten inom stadens område men att ekonomiska svårigheter hindrar dess utnyttjande. Rent vatten finns också i en sjö på några tiotal kilometers avstånd, men även i detta fall är finansieringen ett problem. Överhuvudtaget upplevdes det inte som särskilt intressant att leda rent vatten i de befintliga mycket dåliga ledningarna. Användning av vattenposter ställdes i relation till omständigheten att det är omöjligt att fakturera vatten från vattenposter.

För närvarande betalar förbrukaren endast 50 % av vattnets verkliga kostnad, vilket i sig är ett problem. Inom kretsen finns inte många industrianläggningar och inkomsterna är därför

obetydliga. Dessutom är den ryska ekologiska fonden nedlagd. Det behövs mer hjälp än i republiken i övrigt. Malå kommun i Sverige är Karhumäkis vänort, och med Malå diskuteras som bäst samarbete i form av grundvattenborrning och ett värmekraftverk.

Den lokale läkaren påpekade att dricksvattensituationen är allvarlig. Som vattenkälla används uteslutande ytvatten, som bl.a. är starkt färgat. Någon kemisk rening förekommer inte alls. Vattnet kloreras, varefter det är färdigt att dricka. Dess kvalitet är dålig och jodhalten mycket låg. Därför är folk sjuka. Ryssland och Karelen behöver tillskott i sin budget för att åtgärda saken.

Det framgick att Karhumäkis beslutsfattare inte visste mycket om den verksamhet som bedrivs i Petrozavodsk av Institutionen för vattenproblem i Norr, vilken även gäller den av Tacis finansierade vattenutredningen, som även omfattar Karhumäki.

Suojärvi den 19 juni 2001

Vid mötet i Suojärvi deltog ett tiotal representanter för staden och olika institutioner. Miljöfrågorna intar ingen framskjuten ställning i området, då där finns mycket lite industri. De sociala problemen är så mycket större och förorsakar mycket sjukdomar.

Det är emellertid ett centralt problem att få rent dricksvatten. Suojärvi har 11.000 invånare. Dricksvattnet fås av klorerat ytvatten, vars kvalitet stadigt försämras på grund av "jordförbättringsarbeten". År 1996 startades ett gemensamt pilotprojekt med finländarna, vilket resulterade i att man fann en vattentäkt. Med finländska resurser byggdes en pumpstation på platsen. År 2000 avstannade projektet på grund av oenigheter om hur vattenfördelningen skulle organiseras och den behövliga vattenledningen till staden blev inte dragen. Kostnaderna för ledningsbygget beräknas till ca 7.1 miljoner finska mark. På lokalt håll finns inte pengar i denna storleksordning. Ytterligare ett problem är att finansieringsärenden mellan republiken och staden alltjämt är en olöst fråga.

Kostamus 6.11.2001

Ett stort antal beslutsfattare från skilda samhällsområden deltog i ett allmänt möte som hölls i Kostamus den 6.11.2001. Vid mötet fastslogs att näringslivet behärskas av gruv- och järnpelletskombinatet i Kostamus. Kombinatets produktion har emellertid sjunkit betydligt under de senaste fem åren, vilket orsakat problem för stadens ekonomi och i sysselsättningssituationen. Förra året producerades 9.3 miljoner ton järnpellets, av vilket största delen gick på export.

Fabrikens representanter försäkrade att man aktivt försöker minska utsläppen. Arbetet med att sänka svavelutsläppen påbörjades redan under sovjettiden. I samarbete med Finlands miljöministerium har man haft ambitionen att bygga två reningsanläggningar för svavelutsläpp. Utrustningen har levererats till kombinatet, men då medel saknats för fortsatta investeringar har anläggningarna inte kommit i drift. Trots detta uppger sig fabrikens representanter ha svavelutsläppen under kontroll. År 1989 uppgick svavelutsläppen till 65 000 ton och år 2000 till endast 30 000 ton. Detta år beräknas de stanna vid 28 000 ton. Skälen till de betydligt minskade utsläppen ligger framför allt i den krympande produktionen.

Kombinatets pelletsproduktion kräver ca 350 miljoner kubikmeter råvatten på årsbasis. Det använda vattnet samlas i bassänger, som innehåller ca 400 milj. kubikmeter, varav 10 milj. ton är i fast form. Bassängernas yta är totalt 35 kvadratkilometer. Efter rening används vattnet på nytt i produktionen. Bassängerna är för närvarande fulla och spillvattnet rinner i viss utsträckning över till närliggande vattendrag. Regnväder förvärrar situationen. En del av spillvattnet leds till den närbelägna Ahvenjärvi, där särskilt kaliumhalterna klart överstiger normerna.

Stadens representanter sade att staden och kombinatet har samma ekologiska målsättningar. Däremot ser staden med oblida ögon på skogsindustrins planer att utöka sina avverkningar till stadens omedelbara närhet. Staden eftersträvar en ca10 kilometers skyddszon runt staden i form av ett naturskyddsområde. Tacis-medel anslogs tidigare för utredning av en skyddszon och en chef har redan blivit utnämnd för den egentliga verksamheten. Projektet är emellertid ännu inte fullbordat, då skogsindustrin motsätter sig det.

Staden såg tre huvudsakliga problem, som var knutna till kombinatet, nämligen användningen av virke, vattenförsörjning och avloppshantering. Man har inte funnit någon lösning på de växande mängder spillsten som finns vid kombinatet. I samband med den sjunkande produktionen blir 1 000 arbetare utan arbete, om det inte går att finna nya uppgifter för dem inom kombinatet.

Vad gäller virkesanvändningen är problemet den låga förädlingsgraden. Möbelproduktion nämndes som en lösning. För vattenförsörjningens del är det huvudsakliga problemet att dricksvattnet som kommer från Kivijärvi (18 km från Kostamus) finns i en enda ledning. Reservsystem saknas helt. Reningen av avloppsvatten är obetydlig. För närvarande byggs en slamtorkningsanläggning, för vilken man förgäves försökt få finansiering från Finlands miljöministerium.

Dricksvattnets kvalitet berömdes och sades till och med vara det bästa i Karelska republiken. Den inom naturskyddsområde belägna sjön Kivijärvi är orörd och vattnet renas dessutom mekaniskt (sandfiltrering) och kemiskt (klor). Däremot konstaterades att vattenledningsnätet var i mycket dåligt skick. Av det över 20 år gamla nätet är en tredjedel tillverkat av gjutjärn, som nu är nära genomrostning.

Läkaren ansvarig för hälsovården i Kostamus berättade att dricksvattnets kvalitet är god men framhöll att överdriven användning av klor är hälsovådlig. I förening med vattnets höga humushalt förstärks olägenheterna med kloreringen än mer och ökar cancerriskerna. I Kostamus är kloreringen ett problem redan på grund av den gamla utrustningen. I stället för klor borde man i större utsträckning sträva mot utnyttjande av ultraviolett ljus. Bristen på jod orsakar problem i form av en mängd sköldkörtelsjukdomar.

7. Sammanfattning

7.1 Dricksvattenkvalitén är problemet

Den dåliga dricksvattenkvalitén i Karelska republiken orsakar betydande hälsoproblem. Det finns tre huvudsakliga skäl till den dåliga dricksvattenkvalitén:

- råvattnets bristande kvalitet beroende på naturliga förhållanden, industriutsläpp och utnyttjande av ytvatten som vattentäkt
- en bristfällig vattenhantering
- ett förfallet vattenledningsnät

I Karelen har spillvattenutsläppen från industrin under årtionden varit så stora, att många vattenområden nära industricentra lider av syrebrist på grund av övergödning och innehåller talrika giftiga kemikalier. För att tillfredsställa skogsindustrins behov av virke har man utdikat hundratusentals hektar försumpad skog och kärr, vilket har ytterligare förstärkt vattnets dåliga kvalitet och fått det näst intill otjänligt.

Under de senaste tio åren har industriproduktionen sjunkit med hälften, vilket i sig har minskat belastningen på miljön. Utsläppen har emellertid inte minskat proportionellt med den halverade produktionen. Den s. k. ekologiska effektiviteten har sjunkit ytterligare sedan den ineffektiva sovjetiska tiden vilket betyder att allt mindre resurser har räckt till miljöskyddet.

Vattenförsörjningen i Karelen baseras nästan uteslutande på ytvatten. Användning av ytvatten som dricksvatten är problematisk av många skäl. I ytvattnet samlas de mestadels orenade spillvattenutsläppen från industrin vilket innehåller talrika sjukdomsalstrande ämnen (patogener). Dessutom befinner sig dricksvattentäkterna och utsläppsplatserna för avloppsvattnet ofta i varandras omedelbara närhet. En fara ligger också i ytvattnets naturligt höga humushalt, vilken genom diknings- och andra "jordförbättringsarbeten" har fyrfaldigats.

Reningen av det råvatten som tas från ytvattnet är vanligen otillräcklig och ofta ganska primitiv. Huvudsakligen används för- och efterklorering för att tillgodose den mikrobiologiska säkerheten. Kloreringen kan vara mycket kraftig, varför den i förening med den höga humushalten innebär en klart ökad cancerrisk.

Vattenledningsnätet är gammalt och sönderrostat och skapar en gynnsam livsmiljö för talrika patogener. De sönderrostade vattenledningsnäten och avloppsnäten löper nu som tidigare invid varandra, vilket innebär risk för att avloppsvatten blandas med dricksvattnet.

Den låga dricksvattenkvalitén i Karelen ger en högre sjukdomsfrekvens än i övriga Ryssland, särskilt i bacillär dysenteri- och hepatit A-virus. Dricksvattnets mikrobiologiska och med mutationsbenägenhet förenade risker kan avläsas i cancersjukdomarna. När det gäller ett stort antal olika sjukdomar kan man dessutom misstänka att de har samband med det åtminstone delvis kvalitetsmässigt undermåliga dricksvattnet.

7.2 Metoder att förbättra dricksvattnets kvalitet

En central faktor när det gäller att förbättra naturvattnets kvalitet är att minska utsläppen från mänsklig verksamhet i naturen. Avgörande är frågan om industrins utsläpp i luft och vatten men även avlopp från bosättningscentra. Den höga utsläppsnivån är ett stort problem särskilt för Karelens vattendrag.

Genom internationellt samarbete har man strävat efter att minska industriutsläppen. Till exempel i Kostamus har Finlands miljöministerium i åratal försökt få kombinatets reningsanläggningar för svavelutsläpp funktionsdugliga men utan resultat. I kombinatets fabriksskorstenar finns utrustning inmonterad, men den är inte i funktion på grund av ogjorda kompletterande investeringar. Trots problemen måste samarbetsprojekten syftande till minskade utsläpp fortsätta.

På många håll i Karelen skulle man kunna väsentligen förbättra dricksvattenkvalitén om man flyttade platsen för råvattentäkten. Genom att flytta vattentäktsplatsen längre bort från avloppsutsläppsplatsen, att placera den uppströms eller längre bort från sjöstranden mitt i sjön skulle uppblandning med smutsvatten kunna undvikas i betydande grad. Detta skulle märkbart förbättra kvalitén hos förbrukarens vatten.

Vid vattenbearbetningen används rikligt med klor på många ställen i Karelen. En viss användning är viktig för vattenkvalitén, men kontrollen av de mängder som används lämnar ännu mycket övrigt att önska. Tillsättningen av andra kemikalier i vattnet är vid många anläggningar bristfällig.

Försök måste göras att öka den karelska befolkningens intag av fluor och jod. En möjlig, men från nyttosynpunkt ganska dålig väg är att öka tillsatserna av dessa ämnen i dricksvattnet. Andra möjliga metoder är bl.a. att tillsätta dem i livsmedel eller att dela ut dem i tablettform.

När det gäller att minska dricksvattnets långsiktiga hälsorisker skulle det även i Karelen vara en avsevärd förbättring jämfört med i dag att övergå till användning av grundvatten. Det relativt rena grundvattnet lämpar sig betydligt bättre som dricksvattenråämne än det humushaltiga och förorenade ytvattnet.

Bland de mest kända av de konkreta grundvattenprojekten är den grundvattenbrunn som färdigställts i Suojärvi. Vattenledningen från brunnen till staden har emellertid ännu inte dragits, och det rena grundvatten som brunnen ger kan ännu inte utnyttjas i staden. Ytterligare ansträngningar bör göras att få det oavslutade projektet fullbordat.

Det i Petrozavodsk belägna Institutet för vattenproblem i Norr har gjort undersökningar om grundvattenkällors lokalisering i närheten av bosättningscentra. Enligt dessa undersökningar är förekomsten relativt god av såväl ytligt grundvatten på sand- och grusformationer som av berggrundvatten. I sand- och grusformationer i närheten av flera städer och byar i Karelen har konstaterats utmärkt ytligt grundvatten, och försök bör göras att bättre än i dag utnyttja detta vatten.

7.3 Framåt genom samarbete

För vattenförsörjningen i Karelen ansvarar i sista hand Karelska republiken och Ryska federationen själva. På grund av den svaga ekonomiska situationen är emellertid de egna resurserna för detta arbete obetydliga. De betydande federala satsningarna på utveckling av vattenförsörjningen går dessutom i beklagligt liten utsträckning till Karelen.

Tyngdpunkter för det internationella samarbetet i nordvästra Ryssland har varit St. Petersburgsområdet och Kolahalvön, särskilt Murmansk. Även betraktat utifrån landets egen huvudstad blir det fjärran Karelen något av en förlorare. Det hör emellertid till Nordens närområden och till EU:s program gällande den Nordliga dimensionen, och i dessa sammanhang har åtminstone gjorts principiella utfästelser att utöka samarbetet. Det borde vara en viktig ambition för de nordiska länderna att lyfta upp Karelen, ett centralt område i nordvästra Ryssland, i centrum för den internationella uppmärksamheten.

Genom internationellt samarbete finns det möjlighet till betydande framsteg. Speciell vikt bör läggas vid att alla utvecklingsprojekt görs i samförstånd med den lokala parten. För att planerna skall ha framgång är det av central betydelse att även den lokala parten förbinder sig att göra ekonomiska satsningar i projekten.

Även Karelen borde få internationella aktörer (EU, Världsbanken, EIB, NIB, Nefco). I större utsträckning än hittills. Verksamheten borde koordineras bättre än vad nu sker. Ansträngningar borde också göras att i större utsträckning styra verksamheten mot konkreta projekt. De livliga kontakterna mellan vänorter, vänstäder och medborgarorganisationer borde kunna utnyttjas effektivare.

Vid författandet av rapporten visade det sig att Karelens befolkning har dåliga kunskaper om kvalitén på det dricksvatten den använder och om de hälsorisker vattnet kan innebära. Befolkningens möjligheter att skaffa korrekt information försvåras också av att olika källor ger inbördes motstridiga informationer. Nordiska ministerrådet borde enligt rapportörens uppfattning främja informationen bland befolkningen genom att med de lokala myndigheterna sammanställa ett informationsprogram.

När de kommer till medvetande om dricksvattnets eventuella risker kan även enskilda hushåll vidta åtgärder för att höja vattnets kvalitet. Den mest effektiva av metoderna i hemmet är att koka vattnet, men även med hjälp av speciella filter kan man förbättra vattenkvalitén. En ökande kunskap hos förbrukarna torde också innebära ett växande intresse för var rent vatten står att finna och hur mycket det kostar.

8. Rapportörens förslag till åtgärder

Med stöd av ovanstående rapport föreslår rapportören att utskottet diskuterar och beslutar att rekommendera Nordiska ministerrådet följande:

1. Att de nordiska regeringarna söker fördjupa och intensifiera samarbetet med Karelska republiken som ett nordiskt när- och gränsområde och ett målområde inom den Nordliga dimensionen
2. Att Nordiska ministerrådet söker fördjupa samarbetet med Karelska republiken som en del av det prioriterade området nordvästra Ryssland och inom den Nordliga dimensionen
3. Att Nordiska ministerrådet inventerar i Karelska republiken förekommande internationella aktiviteter för att åstadkomma en mera samordnad och effektiv verksamhet
4. Att Nordiska ministerrådet främjar och samordnar det samarbete som bedrivs mellan inom området verkande nätverk, såsom vänortsnätverket och medborgarorganisationerna
5. Att Nordiska ministerrådet söker skapa gynnsamma förutsättningar för konkreta samarbetsprojekt genom att utnyttja den kunskap som finns t.ex. hos Nefco samt genom att effektivt utnyttja personalen vid informationskontoret i Petrozavodsk
6. Att Nordiska ministerrådet för egen del verkar för att inom ramen för den Nordliga dimensionen konkreta miljöinitiativ tas även i Karelen och att nordiska finansieringsinstrument i större utsträckning än tidigare riktas mot det karelska området
7. Att Finlands regering ensam eller i samarbete med övriga nordiska regeringar söker slutföra ofullbordade projekt som finansierats av regeringen

8. Att Nordiska ministerrådet söker främja användning av grundvatten som vattenkälla för bosättningscentra
9. Att Nordiska ministerrådet på grundval av gjorda utredningar kartlägger användningen av ytligt grundvatten som dricksvattenkälla
10. Att Nordiska ministerrådet söker främja spridandet av och tillgången på redan gjorda utredningar och rapporter
11. Att Nordiska ministerrådet tillsammans med lokala hälsovårdsmyndigheter söker åstadkomma en förbättring av dricksvattenhanteringen
12. Att Nordiska ministerrådet tillsammans med lokala hälsovårdsmyndigheter söker finna metoder för tryggande den karelska befolkningens jod- och fluorintag
13. Att Nordiska ministerrådet tillsammans med lokala hälsovårdsmyndigheter söker kartlägga distributionen av rent dricksvatten till speciella förbrukare som t.ex. barnsjukhus
14. Att Nordiska ministerrådet tillsammans med lokala hälsovårdsmyndigheter skapar ett informationsprogram om sjukdomar orsakade av dricksvattnet och ansvarar för programmets genomförande
15. Att Nordiska ministerrådet snarast reserverar ett anslag för genomförande av småskaliga projekt

9. Källmaterial

Dorsjakova, Natalija: *Katjestvo okruzjajusjtjej sredy i zdorovije tjeloveka v uslovijach Karelij*, Petrozavodsk 1997.

Geust, Johanna: *Turvallista talousvettä : terveydelliset riskit ja niiden hallinta*, Helsingfors, 1997, Examensarbete : Fördjupade studier : Helsingfors universitet, veterinärmedicin, institutionen för livsmedels- och miljöhygien

Tynkkynen, Veli-Pekka; *Environmental Health in the Karelian Republic*, Kuopio 1999, North-Savo Regional Environment Centre, ISBN 952-11-0441-4

Rysslands miljöministeriums: *O sanitarno-epidemiologitjeskoj obstanovke v respublike Karelija v 2000 gody*, Publicerad i Petrozavodsk 2001

Beslut av regeringen i Karelska republiken: *O programme obespetjenija naselenija respubliki Kareliji pitevoj vodoj*, Sammanställt i Petrozavodsk 22 juni 1999.

Internet: www.Karelia.ru

Internet: www.sanepid.karelia.ru

Tacis-rapport om vattenförsörjningsfrågor

Jaakko Pöyry-bolagen 1999

Presidiets betänkande

Medlemsförslag om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken

(Medlemsförslag, se s. 436)

1. Presidiets konklusion

Medlemsförslaget handlar om en komplex frågeställning, där de nordiska länderna har skilda förutsättningar och förhållningssätt. Presidiet har efter diskussion konstaterat att ansvaret för vapenexportfrågorna ligger hos de enskilda länderna, och därvid beslutat att inte arbeta vidare med förslaget.

Presidiet föreslår

att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslag om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken (A 1295/presidiet)

Stockholm den 24 september 2002

Berit Brørby (A)
Chris Heister (m)
Trond Helleland (H)
Kaj Ikast (KF)
Anita Johansson (s)
Elver Jonsson (fp)
Outi Ojala (vänst), president
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Medlemsförslag

om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken

(Väckt av vänstersocialistiska gröna gruppen i Nordiska rådet)

Handel med vapen och försvarsmateriel är aldrig endast "normal" utrikeshandel utan alltid en del av ett lands utrikes- och säkerhetspolitik.

SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) beräknar i sin årsrapport att alla av världens 15 mera allvarliga beväpnade konflikter år 2001 – där mera än 100 personer dog – var alla s.k. interna konflikter. Få av dessa konflikter har dock uppstått utan yttre influens och i de flesta fallen hade dessa konflikter haft en klart destabiliserande verkan också i närområdena , regionalt. Sipri beräknar att av de 15 konflikterna 2001 hade 11 sprits också över gränserna till grannländerna, och har räckt redan i över åtta år. I största delen av dessa konflikter använder sig någon parter i konflikten gerillametoder och ofta finansieras krigföringen med illegal handel av råvaror och narkotika, vilket redan i sig har en destabiliserande verkan regionalt och internationellt.

Det beräknas att man 2001 i världen använde ca 839 miljarder US $ på militärutgifter och att detta var ca. 2,6 % av världens BNP. Fem länder i världen använder ca hälften av världens militärutgifter. Efter terrorattacken den 11 september är det klart att summan använd på militär upprustning stigit p.g.a. USA:s stora satsningar på sitt s.k. krig mot terrorismen.

Det har skett en stor koncentrering av vapenindustrin som lett till att det uppstått ett antal mycket stora internationella vapenindustrikomplex. Denna konsolideringstrend förenat med kommersialiseringen och privatiseringen som skett i branschen har betytt fundamentala förändringar för vapenindustrin i världen. Länders legitima försvarsintressen mot yttre aggression är inte längre i första hand det som styr vapenproduktion och -handeln i världen, utan ekonomiska intressen tar alltmera över.

Vapenteknologi blir allt mera avancerat och därmed dyrare , kräver allt större investeringar, och därmed är trycket till mera produktions- och handels samarbete mellan flera länder stort. Eftersom tävlingen på de globala vapen- och försvarsmateriel marknaderna är stor, och p.g.a. de stora investeringskostnaderna, leder dessa till ett ökat behov att exportera. Få länder har möjligheter till att vara helt "egenförsörjande" i fråga om vapenteknologi, få kan hålla igång produktion bara för sitt lands egna behov.

Detta har skett inom EU och är verklighet också för de nordiska länderna. EU har kraftigt ökat såväl samarbete på utvecklings- och forskningssidan, i produktionen, men också koordinationen gällande anskaffningar och export av vapen och försvarsmateriel. De nordiska länderna som är med i EU är med i detta samarbete, men samtidigt har man också ökat samarbete på denna bransch även på det nordiska planet. Finland, Norges, Sveriges och Danmark försvarsministrar godkände sommaren 2001 ett avtal om försvarsproduktionssamarbete som nu varit för ratificering i de nordiska parlamenten.

Vapenexport, handel med försvarsmateriel, har alltid en utrikespolitisk aspekt, den har sina följder, såväl globalt som lokalt, på stabilitet regionalt och internationell, på människorättssituationen, på konfliktförebyggande arbete och på hållbar utveckling. De resurser som används på upprustning är bort från övrig utvecklande av ett land, bort från investeringar som man kunde göra på miljöskydd, på hållbarare utnyttjande av naturresurser, på skolning, på satsningar som borde göras för att utrota fattigdom osv. Ökat samarbete internationellt inom vapenteknologi branschen och ökad export av vapen och försvarsmateriel bör följas upp av utbyggande också av ett gemensamt regelverk och normer för kontrollen av vapenexporten. Öppenhet (transparens) i

förberedande av vapenexport ärenden, och t.ex. parlamentets möjligheter att påverka besluten är ytterst viktigt i fråga om vapenexportkontroll och reglering.

Alla de nordiska länderna som har egen militär har sin egen nationella vapenexport – lagstiftning, där de bestäms enligt vilka principer företagen kan få exportlicenser för export av vapen och försvarsmateriel från respektive land. De nordiska länderna har hittills i princip förespråkat restriktivitet och en linje där t.ex. beaktande av mottagarlandets människorättssituation bör beaktas när exportlicensbeslut görs, eller att vapenexport till länder i krig inte är acceptabelt. Trots detta finns det skillnader i respektive länders vapenexportlagstiftningar gällande bl.a. transparens i behandling av ärenden, i fråga om parlamentens möjlighet att påverka enskilda licensbeslut på förhand, i fråga om i vilken omfattning man kräver och följer upp slutanvändarcertifikat, i fråga om hur man förhåller sig till export vapen som kan användas både civilt och militärt s.k. "dual-use" eller hur man behandlar export av komponenter eller "know how" eller hur man ser på handel med produktions licenser osv.

Om, och när man vill följa en restriktiv linje som beaktar mottagarlandets situation, regionens stabilitet och t.ex. människorätts situationen så är frågan om transparens och möjlighet till öppen kritisk debatt ytterst viktig. I Sverige har man säkrat parlamentarisk insyn genom att vapenexport ärenden på förhand behandlas i en kommitté som har parlamentarisk representation. Detta ger parlamentet i princip en möjlighet att påverka regeringens vapenexportpolitik vilket är en viktig sak. Men det som man inte uppnått i Sverige, som Finland t.ex. förverkligat, är att alla exportbeslut är offentliga och medborgare kan om de vill också få handlingar om t.ex. till vilka länder de ansökts om exportlicenser etc. Detta möjliggör att forskare och NGO:s också kan delta i debatten om vapenexportpolitiken, inte bara om principiella riktlinjer utan hur den förverkligas i verkligheten.

Detta förslag skall bidra till att stärka konfliktförebyggandet och vidareutveckla transparens och öppenhet i exportpolitiken av vapen och komponenter i samtliga Nordiska länder.

Den vänstersocialistiska gröna gruppen föreslår att,

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att beslut om vapenexportlicenser och -leveranser skall göras tillgängliga för alla allt eftersom besluten gjorts

att beslut om vapenexportlicenser och -leveranser alltid skulle föranledas av att parlamenten har möjligheter att påverka vapenexportpolitiken redan i ärendenas förberedande skede i fall där export skulle kunna ha utrikespolitiska konsekvenser, påverka mottagarlandets människorättssituation eller ha en förvärrande verkan för stabilitet i området dit handeln riktar sig

att man skulle förbjuda all export av vapen samt vapenkomponenter då dessa skulle kunna bidra till att försvåra människorättssituationen eller ha en destabiliserande verkan på området dit handeln riktar sig

att de nordiska regeringarna skulle aktivt arbetar for en internationell konvention och globalt regelverk för vapenhandel som skulle säkra öppenhet och reglera export till konfliktområden eller länder som bryter mot mänskliga rättigheter

Helsingfors den 11 september 2002

Line Barfod (EL)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Lennart Gustavsson (v)
May Hansen (SV)
Lena Jensen (SV)
Kristen Touborg Jensen (SF)
Josef Motzfeldt (IA)
Outi Ojala (vänst)
Inge Ryan (SV)
Steingrimur J. Sigfússon (VG)

Udvalgsforslag

om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt til at fremme integration

(Fremlagt af Medborger- og Forbrugerudvalget efter forslag fra Medborger- og Forbrugerudvalgets arbejdsgruppe vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed og integration)

(Bilag 1: Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt integration, se s. 447
Bilag 2: Indsatser og lovgivning i de nordiske lande, se s. 455
Bilag 3: Anvendelse af begreber, se s. 458
Bilag 4: Mandat, se s. 460)

1. Indstilling

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår, at

A. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* tage initiativ til at området racisme og etnisk mangfoldighed bliver en obligatorisk del i uddannelserne hos dem som skal arbejde i uddannelses- og socialsektorerne, retssystemet og andre relevante erhvervsfag og tilbydes som efteruddannelse. Målsætningen skal være omfattende nok til at skabe interkulturel kompetence blandt disse faggrupper

2) *at* der i hvert af de nordiske lande findes mulighed for som hovedfag at studere området racisme, interkulturel kommunikation og etnisk mangfoldighed ved en højere uddannelsesinstitution

3) *at* stimulere rekruttering af lærere af etniske minoriteter til de respektive landes uddannelsesinstitutioner og børnehaver

4) *at* sørge for, at skolen opfylder sin rolle hvad angår oplæring af børn og unge i menneskerettighedernes og demokratiets principper

5) *at* opfordre og støtte folkehøjskoler og studieforbund (folkbildning/folkeoplysning) til at sætte spørgsmålene omkring etnisk mangfoldighed og bekæmpelse af racisme på dagsordenen samt at opfodre dem til at motivere folk af etniske minoriteter til at deltage i kursusaktiviteterne

6) *at* den offentlige sektor indtager en førende rolle hvad angår rekruttering af folk af etniske minoriteter til de offentlige arbejdspladser. Dette kræver bl.a. efteruddannelse af personalet på de offentlige arbejdspladser, ledere, mellemledere og personalechefer samt arbejdsformidlingerne for herved at sikre en optimal forståelse for de etniske minoriteters kvalifikationer og kompetencer samt betydningen af mangfoldighedsledelse. Regeringerne skal endvidere se til, at der oprettes kvalifikationsvurderingscentre som etniske minoriteter kan henvende sig til

7) *at* tage initiativ til 3-parts forhandlinger med deltagelse af arbejdsmarkedets parter og regering, med henblik på at opstille klare målsætninger for etnisk mangfoldighed på arbejdsmarkedet og at der stilles de nødvendige redskaber til rådighed (konsulenter, erfaringsudveksling m.m.)

8) *at* sikre, at public service media, er førende i at skabe gode eksempler hvad angår bekæmpelse af racisme og i at fremme kulturel mangfoldighed. Dette kræver anerkendelse af behovet for multikulturel medier og indebærer bl.a. efteruddannelse og træning af journalisterne, ansættelse af journalister af etniske minoriteter, journalisternes faglig dialog med indvandrerorganisationer og en større plads til etniske minoriteters stemmer i nyheds- og programsproduktioner

9) *at* se til, at relevante myndigheder gennemgår indholdet i de journalistiske uddannelser med henblik på at sikre, at det faglige indhold styrkes i retning mod større fokus på oplæring i interkulturel kommunikation og etnisk mangfoldighed og fremstilling af nuanceret billede af etniske minoriteter

B. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* se til, at der på nordisk niveau bliver udarbejdet fælles definitioner over begreber som er af betydning i diskussionen vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination og spørgsmål vedrørende integration

2) *at* oprette en fælles nordisk kundskabsbase over spørgsmål vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination, integration og mangfoldighed, herunder pålidelig database over gode eksempler på området, forskning, lovgivning, klageorganer, institutioner, organisationer, internationale forhold, m.m. Ansvarlige for kundskabsbasen skal have det til opgave at indsamle, registrere og analysere data

3) *at* tage initiativ til og yde øget støtte til fælles nordiske forskningsprojekter vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination og spørgsmål vedrørende integration og mangfoldighed som øger kundskaben af området og eventuelt kan danne grundlag for fælles nordiske tiltag på området

4) *at* arrangere et fælles nordisk seminar, hvor hovedopgaven er udveksling af gode erfaringer med arbejdet med etnisk mangfoldighed og integration i skolen. På seminaret skal deltage repræsentanter fra enkelte skoler, skolemyndigheder, forældreforbund, indvandrerorganisationer samt eksperter, parlamentarikere og regeringsrepræsentanter m.m. Resultaterne, dokumentation af gode eksempler, skal publiceres

5) *at* arrangere et fælles nordisk seminar om mangfoldighedsledelse (diversity management), hvor hovedopgaven er spørgsmålet om, hvad mangfoldighedsledelse kan bidrage til i virksomhederne og udveksling af gode erfaringer med arbejdet med etnisk mangfoldighed på arbejdspladserne. På seminaret skal deltage repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, frivillige organisationer, parlamentarikere og regeringsrepræsentanter samt relevante eksperter på området mm. Resultaterne, dokumentation af gode eksempler, skal publiceres

6) *at* tage initiativ til oprettelse af en nordisk Stafet-ordning indenfor området antidiskrimination og etnisk mangfoldighed. Ordningen skal køre på tværs af de nordiske landegrænser, men i øvrigt køre som den Stafet-ordning som Nævnet for Etnisk Ligestilling er ansvarlig for i Danmark, herunder afholdelse af de årlige Stafetkonferencer med omfattende deltagelse af frivillige organisationer

7) *at* opfordre Nordisk Journalistcenter (NJC) til at regelmæssigt arrangere kurser hvor temaet drejer sig om mediernes rolle og ansvar i opinionsdannelse omkring racisme, fremmedfjendtlighed og etnisk mangfoldighed. NJC skal også opfordres og støttes til at udføre forskning på området

C. Nordisk Råd beslutter

at Nordisk Råds Journalststipendium i år 2003 som tema har bekæmpelsen af racisme og fremmedfjendtlighed samt integration og etnisk mangfoldighed og at kvalificerede ansøgninger på området prioriteres ved valg af stipendiater

2. Baggrund

De seneste årtiers udvikling med henblik på globalisering og indvandring har givet vores samfund nye komplicerede udfordringer. Vi har bevæget os fra monokulturelle samfund til et samfund som kan betragtes som multikulturelle, samfund som i varierende grad, er præget af kulturelle sammenstød, fremmedfjendtlighed og racisme. Internationale organisationer og nationale stater har i voksende grad stræbt efter at imødekomme denne udvikling med tiltag mod diskrimination og tiltag der er egnet til at fremme integration.

Mens de nordiske lande deltager internationalt i arbejdet mod racisme og for at fremme integration udføres der omfattende arbejde på området nationalt. Bekæmpelse af racisme, fremmedfjendtlighed samt arbejdet omkring integration er på dagsordenen i de respektive nordiske lande, på flere forskellige niveauer. Dette sker på regerings-, regional- og kommunalniveau, blandt arbejdsmarkedets partere, via frivillige organisationer, i enkelte skoler, arbejdspladser etc.

Problematikken er kompleks og svær og trods de forskellige tiltag bliver håndteringen af kulturelt sammenstød og bekæmpelsen af diskrimination, fremmedfjendtlighed og racisme fortsat en væsentlig udfordring for vores samfund.

I bilag 1 redegøres der kort for den internationale sammenhæng arbejdet med problematikken finder sted i samt for de nordiske landes regeringers overordnede tiltag på området. Den afgrænsning arbejdsgruppen har besluttet sig for er delvis grundet på denne sammenhæng, men gruppens fokus har udviklet sig til at omfatte forslag om tiltag der fremmer integration og mangfoldighed. Arbejdet for integration og positiv udnyttelse af etnisk mangfoldighed anses som grundlæggende i bekæmpelsen af racisme og fremmedfjendtlighed.

Arbejdsgruppens hovedudgangspunkt har været: Hvor er der behov for en fælles nordisk indsats som egner sig til at supplere og styrke de nationale indsatser og hvor er der behov for yderligere tiltag nationalt.

Arbejdsgruppen har i denne sammenhæng taget kontakt, for konsultation og diskussion, med flere forskellige aktører på området. Disse er bl.a. repræsentanter fra departementerne i de respektive nordiske lande, EUMC's (European Union Monitoring Center) diskriminationsombudsmand, repræsentanter fra flere frivillige organisationer i de nordiske lande, repræsentanter fra regeringernes rådgivende organer, arbejdsmarkedets parter, repræsentanter fra seminarieskole, lærerforeningen m.fl.

Arbejdsgruppens forslag er i væsentlig grad grundet på den konsultation disse har bidraget med.

3. Forslag og motivering

Kundskabsgrundlag

Det fremkom gentagne gange i arbejdsgruppens diskussion med flere af de ovennævnte aktører, at der var behov for et fælles nordisk kundskabsgrundlag og database. De nordiske landes lignende samfundsstruktur og kultur er egnet til at sammenligne erfaringer. Dette er måske specielt vigtigt når det gælder orientering og udveksling af positive erfaringer (gode eksempler), på alle de samfundsmæssige niveauer. En kundskabsbase har dog relevans i et meget bredere perspektiv. F.eks. hvad angår statistik, lovgivning, forskning, database over nationale frivillige organisationer og netværk, arrangementer/kalender, bibliografi og links til nordiske og internationale relevante instanser mm. En kundskabsbase af denne type kunne eventuelt tilknyttes institutioner som allerede beskæftiger sig med spørgsmålet.

Arbejdsgruppen gør opmærksom på, at det Europæiske Center for Observation af Racisme og Fremmedhad (EUMC) udvikler en lignende kundskabsbase. Den vil blive til stor nytte for de nordiske lande. Samfundsstrukturerne, kulturen, retsgrundlaget og de institutionelle rammer varierer dog imidlertid betydeligt i EU-medlemslandene mens det generelle mønster er mere ensartet i de nordiske lande. Den sammenlignelige situation i Norden har en stor betydning hvad angår erfaringsudveksling og sammenligning af data, forskning og kontakter mellem institutioner og organisationer tværs over grænserne. Arbejdsgruppen mener derfor, at der bør oprettes en fællesnordisk, kundskabsbase af den art som her beskrives.

Det er grundlæggende i komparativ analyse at definitioner af begreber på området er de samme i de nordiske lande, således at oplysninger fra de respektive lande er sammenlignelige.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget at

B. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* se til, at der på nordisk niveau bliver udarbejdet fælles definitioner over begreber som er af betydning i diskussionen vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination og spørgsmål vedrørende integration

2) *at* oprette en fælles nordisk kundskabsbase over spørgsmål vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination, integration og mangfoldighed, herunder pålidelig database over gode eksempler på området, forskning, lovgivning, klageorganer, institutioner, organisationer, internationale forhold, m.m. Ansvarlige for kundskabsbasen skal have det til opgave at indsamle, registrere og analysere data

3) *at* tage initiativ til og yde øget støtte til fælles nordiske forskningsprojekter vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination og spørgsmål vedrørende integration og mangfoldighed som øger kundskaben på området og eventuelt kan danne grundlag for fælles nordiske tiltag på området

Uddannelsestiltag

Det fremkom flere gange under arbejdsgruppens diskussioner med de forskellige aktører, at der generelt savnes fokus på arbejdet med etnisk mangfoldighed og integration i de nordiske landes uddannelsesinstitutioner.

Det er generelt accepteret, at skolen og arbejdsmarkedet er de fora, hvor kvalificeret arbejde med etnisk mangfoldighed og integration kan give de mest succesfulde og varige resultater. Det er vigtigt, at denne fokus bliver indarbejdet systematisk i de nordiske regeringers uddannelsespolitik.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget at

A. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* tage initiativ til at området racisme og etnisk mangfoldighed bliver en obligatorisk del i uddannelserne hos dem som skal arbejde i uddannelses- og socialsektorerne, retssystemet og andre relevante erhvervsfag og tilbydes som efteruddannelse. Målsætningen skal være omfattende nok til at skabe interkulturel kompetence blandt disse faggrupper

2) *at* der i hvert af de nordiske lande findes mulighed for som hovedfag at studere området racisme, interkulturel kommunikation og etnisk mangfoldighed ved en højere uddannelsesinstitution

3) *at* stimulere rekruttering af lærere af etniske minoriteter til de respektive landes uddannelsesinstitutioner og børnehaver

4) *at* sørge for, at skolen opfylder sin rolle hvad angår oplæring af børn og unge i menneskerettighedernes og demokratiets principper

5) *at* opfordre og støtte folkehøjskoler og studieforbund (folkbildning/folkeoplysning) til at sætte spørgsmålene omkring etnisk mangfoldighed og bekæmpelse af racisme på dagsordenen samt at opfodre dem til at motivere folk af etniske minoriteter til at deltage i kursusaktiviteterne

Trods begrænset fokus på overordnet systematisk uddannelsespolitik, hvad angår arbejdet med positiv udnyttelse af etnisk mangfoldighed og integration foregår der interessante projekter på området i flere enkelte skoler i de nordiske lande på forskellige niveauer. Ofte sker dette på baggrund af skolernes eget initiativ hvor, forskellige eksperimenter efterhånden udvikler sig til en brugbar "model". Det er vigtigt, at andre skoler og andre relevante aktører i Norden får tilgang til disse forskellige positive erfaringer, således at de kan benyttes og tilpasses andre steder.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget at

B. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

4) *at* arrangere et fælles nordisk seminar, hvor hovedopgaven er udveksling af gode erfaringer med arbejdet med etnisk mangfoldighed og integration i skolen. På seminaret skal deltage repræsentanter fra enkelte skoler, skolemyndigheder, forældreforbund, indvandrerorganisationer samt eksperter, parlamentarikere og regeringsrepræsentanter m.m. Resultaterne, dokumentation af gode eksempler, skal publiceres

Arbejdsmarkedet

Det er et velkendt faktum, at etniske minoriteters tilknytning til arbejdsmarkedet i de nordiske lande er præget af høj ledighed og svag tilknytning til arbejdsmarkedet. Samtidig er en aktiv deltagelse på arbejdsmarkedet grundlæggende for integrationsprocessen og det giver fornemmelse af samhørighed at bidrage til fællesskabet. Endvidere er det spild af resurser ikke at benytte den potentielle arbejdskraft, som findes i landene.

De nordiske lande gennemgår den samme udvikling som de øvrige lande i Europa; demografiske forandringer fører i løbet af de næste 10–20 år til, at antallet af erhvervsaktive falder, samtidig med at der bliver stadig større udgifter til ældreomsorg og alderspensioner. Finansiering af velfærdssamfundet er i fare og kræver bl.a. at ubenyttede resurser bliver indraget aktivt på arbejdsmarkedet.

Flere og flere arbejdsgivere er efterhånden blevet opmærksomme på, at etniske minoriteters kompetencer og arbejdskraft er en ressource, de ikke har råd til at undvære med henblik på den demografiske udvikling. Mangfoldighedsledelse (diversity management) er et begreb der gerne refereres positivt til i denne sammenhæng, hvor flerkulturelle kompetencer anses som fordel for arbejdsgiveren. Trods øget bevidsthed om dette blandt arbejdsmarkedets partere er marginalisering af etniske minoriteter på arbejdsmarkedet et omfattende problem både i den offentlige sektor og i private virksomheder. Det er grundlæggende, at den offentlige arbejdsmarked indtager en førende rolle hvad angår rekruttering af etniske minoriteter og vigtigt at den private sektor også tager initiativ til at åbne arbejdspladserne for disse mennesker.

Der skal også ske forandringer i holdningen hos mennesker som simpelthen har fravalgt at deltage på arbejdsmarkedet.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget at

A. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

6) *at* den offentlige sektor indtager en førende rolle hvad angår rekruttering af folk af etniske minoriteter til de offentlige arbejdspladser. Dette kræver bl.a. efteruddannelse af personalet på de offentlige arbejdspladser, ledere, mellemledere og personalechefer samt arbejdsformidlingerne for herved at sikre en optimal forståelse for de etniske minoriteters kvalifikationer og kompetencer samt betydningen af mangfoldighedsledelse. Regeringerne skal endvidere se til, at der oprettes kvalifikationsvurderingscentre som etniske minoriteter kan henvende sig til

7) *at* tage initiativ til 3-parts forhandlinger med deltagelse af arbejdsmarkedets parter og regering, med henblik på at opstille klare målsætninger for etnisk mangfoldighed på arbejdsmarkedet og at der stilles de nødvendige redskaber til rådighed (konsulenter, erfaringsudveksling m.m.)

B. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

5) *at* arrangere et fælles nordisk seminar om mangfoldighedsledelse (diversity management), hvor hovedopgaven er spørgsmålet om, hvad mangfoldighedsledelse kan bidrage til i virksomhederne og udveksling af gode erfaringer med arbejdet med etnisk mangfoldighed på arbejdspladserne. På seminaret skal deltage repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, frivillige organisationer, parlamentarikere og regeringsrepræsentanter samt relevante eksperter på området mm. Resultaterne, dokumentation af gode eksempler, skal publiceres

Offentlighedsbegivenheder

Det er vigtigt at sprede information om gode eksempler med bekæmpelse af racisme og arbejdet for fremme af integration, samt information om hvordan mangfoldighed kan benyttes positivt og konstruktivt. Den danske Stafetordning er et godt eksempel på hvordan dette kan ske.

I forlængelse af det Europæisk År mod Racisme 1997 blev der, i regi af det danske Indenrigsministerium, taget initiativ til et arrangement, hvor målet var at mobilisere brede dele af befolkningen under begrebet "Stafet". Nævnet for Etnisk Ligestilling er ansvarlig for Stafetten som er en årlig tilbagevendende begivenhed. Nævnet definerer konceptet med Stafetten på følgende måde:

"Hvert år afholdes en konference, hvor aktører på området for etnisk ligestilling mødes for at udveksle erfaringer og drøfte aktuelle problemstillinger og fremtidsperspektiver. Idéen er, at etnisk ligestilling kun bliver virkelighed, hvis mange griber en stafet og gør en konkret indsats der, hvor de befinder sig. På konferencen uddeles stafetter til virksomheder, offentlige institutioner, organisationer og foreninger. Når man griber en stafet, forpligter man sig til at arbejde for at synliggøre og øge bevidstheden om antidiskrimination og etnisk ligestilling. Man forpligter sig til at medtænke etnisk ligestilling i de beslutninger, der træffes, dér hvor mennesker mødes." Arbejdsgruppen er bekendt med mange af de gode eksempler som er blevet til en realitet på grund af Stafetten og mener, at konceptet har givet særlig gode resultater, begge dele hvad angår konkrete udførte tiltag i forskellige instanser og hvad angår Stafetkonferencens rolle i at sprede kundskab om gode eksempler og danne netværk blandt de forskellige aktører på området.

Det er derfor arbejdsgruppens mening, at dette koncept bør overføres på nordisk niveau.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget at

B. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

6) *at* tage initiativ til oprettelse af en nordisk Stafet-ordning indenfor området antidiskrimination og etnisk mangfoldighed. Ordningen skal køre på tværs af de nordiske landegrænser, men i øvrigt køre som den Stafet-ordning som Nævnet for Etnisk Ligestilling er ansvarlig for i Danmark, herunder afholdelse af de årlige Stafetkonferencer med omfattende deltagelse af frivillige organisationer

Medier

Medierne spiller en grundlæggende rolle hvad angår opinionsdannelse og indflydelse på offentlighedens bevidsthed om temaet. De besidder derfor en magtposition både i forhold til integration og marginalisering af etniske minoriteter i samfundet. Beklageligvis er der ofte brist på nuanceret fremstilling af problematikken i medierne. Dette udtrykkes ofte i en fremstilling af etniske minoriteter som stereotyper med undertonen "os" og "dem" gerne i en negativ kontekst. Medierne er på den måde med til at bidrage til marginalisering af etniske minoriteter. De gode eksempler findes heldigvis også i medierne, hvor omtalen er sat i fornuftig kontekst og valg af temaer også omfatter positive eller udviklingsorienterede historier. Den slags mediebehandling bidrager til integration og etnisk ligestilling.

Det er vigtigt at journalister besidder bevidsthed om ansvar og kundskab på området, som er nødvendig for udvikling af en saglig og alsidig offentlig debat om racisme og samfund, som er præget af etnisk mangfoldighed. Ansvaret ligger både hos medierne som burde oplære og efteruddanne deres journalister på området samt at se fordelene i også at ansætte folk af etniske minoriteter og hos journalisthøjskolerne som i højere grad end i dag burde undervise i problematikken racistiske konflikter og kulturmødet.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget at

A. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regeringer

8) *at* sikre, at public service media, er førende i at skabe gode eksempler hvad angår bekæmpelse af racisme og i at fremme kulturel mangfoldighed. Dette kræver anerkendelse af behovet for multikulturel medier og indebærer bl.a. efteruddannelse og træning af journalisterne, ansættelse af journalister af etniske minoriteter, journalisternes faglig dialog med indvandrerorganisationer og en større plads til etniske minoriteters stemmer i nyheds- og programsproduktioner

9) *at* se til, at relevante myndigheder gennemgår indholdet i de journalistiske uddannelser med henblik på at sikre, at det faglige indhold styrkes i retning mod større fokus på oplæring i interkulturel kommunikation og etnisk mangfoldighed og fremstilling af et nuanceret billede af etniske minoriteter

B. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

7) *at* opfordre Nordisk Journalistcenter (NJC) til at regelmæssigt arrangere kurser hvor temaet drejer sig om mediernes rolle og ansvar i opinionsdannelse omkring racisme, fremmedfjendtlighed og etnisk mangfoldighed. NJC skal også opfordres og støttes til at udføre forskning på området

C. Nordisk Råd beslutter

at Nordisk Råds Journaliststipendium i år 2003 som tema har bekæmpelsen af racisme og fremmedfjendtlighed samt integration og etnisk mangfoldighed og at kvalificerede ansøgninger på området prioriteres ved valg af stipendiater

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), formann
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)
Åse Gunhild Woie Duesund (KrF)

Bilag 1

Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt integration til Medborger- og Forbruger-udvalget

1. Indledning

Bekæmpelse af racisme, fremmedfjendtlighed samt arbejdet omkring integration er på dagsordenen i de respektive nordiske lande, på flere forskellige niveauer. Dette sker på regerings-, regional- og kommunalniveau, blandt arbejdsmarkedets partere, via frivillige organisationer, i enkelte skoler, arbejdspladser etc.

Arbejdsgruppen har derfor besluttet at fokusere på opgaver som egner sig for fælles nordisk indsats på området samt nordisk indsats som kan supplere og styrke de nationale indsatser.

I følgende kapitler redegøres der kort for den internationale sammenhæng, dette arbejde finder sted i samt for de nordiske regeringers overordnede tiltag på området. Den afgrænsning arbejdsgruppen har besluttet sig for er delvis grundet på denne sammenhæng, men gruppens fokus har udviklet sig til at omfatte forslag om tiltag der fremmer integration og mangfoldighed.

Arbejdsgruppen har beskæftiget sig med opgaven fra november 2001. Arbejdsgruppens medlemmer er følgende: Charlotta L. Bjälkebring (v), formand, Sverige, Lars Hjertén (m), Sverige, Eva Johansson (s), Sverige, Britt Hildeng (A), Norge, Arne Lyngstad (KrF), Norge, Tuija Brax (gröna), Finland, Else Theill Sørensen (KF), Danmark.

2. International sammenhæng

2.1 Internationale konventioner og fora

De nordiske lande har ratificeret flere internationale konventioner hvor ligeværdighedsprincippet og ikke-diskrimineringsprincippet er centralt. Dette forpligter konventionsparterne til aktivt at arbejde for realisering af disse målsætninger. Nogle af disse beskytter alle borgere mod indgreb/overgreb mens andre konventioner udelukkende beskytter mod indgreb/overgreb efter nærmere definerede diskriminationsgrunde, f.eks. region, køn, eller "race".

De nordiske lande er også en del af et større forum og netværk, hvor de løbende deltager i aktiviteter og beslutninger som i forskellig grad påvirker de nationale initiativer på området. Disse er f.eks. FN, Europarådet, EU og det nordiske samarbejde.

2.2 FN

Spørgsmålene omkring racisme, fremmedfjendtlighed og integration behandles på forskellige niveauer i FN. De nordiske lande har bl.a. deltaget i dette samarbejde ved at underskrive og ratificere konventioner, deltage i Verdenskonferencen mod racisme samt andre internationale og regionale konferencer. FN har også en kontrollerende rolle overfor medlemslandene hvor der bl.a. er udførte undersøgelser og vurderinger af landenes indsatser mod etnisk diskriminering (FN's Racediskriminations komite). Konventioner som de nordiske lande har ratificeret i denne sammenhæng, er bl.a. FN-konventionen om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, FN-konventionen om civile og politiske rettigheder og FN-konventionen om elimination af alle former for racediskrimination.

2.3 Europarådet

Alle de nordiske lande har deres repræsentant i Den Europæiske Kommission mod Racisme og Intolerance (ECRI). ECRI bekæmper racisme, fremmedhad, antisemitisme og tilsvarende intolerance i medlemsstaterne og arbejder for at styrke de juridiske og politiske garantier mod racisme og intolerance. ECRI vurderer effektiviteten af de eksisterende nationale og internationale foranstaltninger med henblik på om nødvendigt at styrke disse. I denne sammenhæng udarbejder de landerapporter hvor situationen i de respektive lande er gennemgået.

2.4 EU's to direktiver og handlingsplan

De tre nordiske EU lande er delvist blevet og bliver i den nærmeste fremtid på en eller anden måde påvirket af EU's to direktiver og handlingsplan til bekæmpelse af diskrimination, der også kaldes *antidiskriminationspakken* (Norge har fremmet det synspunkt at de anser begge direktiver og handlingsprogrammet for at være EØS relevante. Island og Lichtenstein har ikke taget beslutning endnu). Antidiskriminationspakken er blevet vedtaget med hjemmel i artikel 13 i Amsterdamtraktaten og indeholder følgende:

- Rådets direktiv 2000/78/EF af 27. november 2000 om generelle rammebestemmelser om ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv (arbejdsmarkedsdirektivet)
- Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse (ligebehandlingsdirektivet)
- Rådets afgørelse af 27. november 2000 om Fællesskabets handlingsprogram for bekæmpelse af forskelsbehandling (2001–2006) (handlingsplanen)

Arbejdsmarkedsdirektivet har til formål at bekæmpe forskelsbehandling på arbejdsmarkedet på grundlag af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering. Dette direktiv skal landene opfylde senest december 2003.

Ligebehandlingsdirektivet har til formål at bekæmpe forskelsbehandling på grundlag af race eller etnisk oprindelse og overlapper arbejdsmarkedsdirektivets saglige anvendelsesområde ved også at omfatte et forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet. Ligebehandlingsdirektivet rækker videre ved også at omfatte social beskyttelse, herunder social sikring og sundhedspleje, sociale goder og uddannelse samt adgang til og levering af tjenesteydelser, herunder også adgang til bolig. Dette direktiv skal landene opfylde senest juli 2003.

Handlingsplanen komplementerer de to direktiver ved at støtte og supplere medlemsstaternes bestræbelser på at bekæmpe forskelsbehandling.

Tilsammen udgør de to direktiver og handlingsplanen et grundlag for en indsats mod diskrimination og sikrer et mindstemål af lovfæstede rettigheder til ikke at blive udsat for forskelsbehandling, støttet af konkrete foranstaltninger for at fremme en effektiv håndhævelse i praksis.

2.5 Nordisk Råd/Nordisk Ministerråd

Ved Nordisk Råds session i København 2001, vedtog rådet en rekommandation 17/2001/medborger, hvor Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd "at sikre, at indsatsen for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt arbejde som fremmer integration af etniske minoriteter i de nordiske samfund, bliver en integreret og målrettet del af virksomheden i alle sektorer i Nordisk Ministerråd". Nordisk Råd forventer endvidere at Nordisk Ministerråd i sektorernes samarbejdsprogrammer og handlingsplaner identificerer initiativer vedrørende arbejdet for bekæmpelse af racisme til fremme af integration.

I motivationsteksten til rekommandationerne fremgår det, at Nordisk Råd mener at selvom en række initiativer er blevet iværksat i nogle sektorer indenfor Ministerrådet, så er det i meget begrænset grad eller slet ikke i andre sektorer.

Det konstateres dog, at problematikken er blevet sat på dagsordenen i Nordisk Ministerråd, bl.a. i handlingsplanerne om børn og unge, ligestilling, arbejdsmarkedet, på området social og sundhed, justitssektoren samt i arbejdet på kultur og skole sektoren.

Inden for rammen af det nordiske lovgivningsarbejde indenfor justitssektoren, er problemet omkring racistisk og nynazistisk kriminalitet blevet behandlet. På et tidligere tidspunkt har Nordisk Ministerråd vurderet, at der ikke findes behov for et nyt nordisk lovgivningsarbejde på området men at de nordiske lande bør have et tæt samarbejde hvad angår forebyggelse og bekæmpelse af denne type af kriminalitet. En nordisk ekspertgruppe afleverer i slutningen af 2002 en rapport og forslag om, hvordan dette samarbejde skulle kunne forbedres.

3. Oversigt over overordnede regeringstiltag i de nordiske lande

Mens de nordiske lande danner en del af det internationale netværk i arbejdet mod racisme og for integration udføres der omfattende arbejde på området nationalt.

3.1 Lovgivning

Fællestrek i den nordiske lovgivningen omkring emnet racisme, diskriminering og integration, er at alle landene har eksplicit forbud mod racistiske ytringer og diskriminering i sine straffelove. Videre har alle nordiske land en udlændingelov som omhandler udlændinges adgang til landet og rettigheder de har under deres ophold der. Til sidst har alle de nordiske land forbud mod diskriminering på arbejdsmarkedet.

En forskel i lovgivningen er at man i Danmark har en egen integrationslov. Dette vil man sandsynligvis også få i Norge i efteråret.

3.2 Handlingsplaner

Sverige, Norge og Finland har udarbejdet handlingsplan for bekæmpelse af racisme og diskrimination, mens Danmark ikke har handlingsplan på området. Danmark har til gengæld udarbejdet handlingsplan for integration som ikke findes i form af handlingsplan i de øvrige nordiske lande. Island har ingen handlingsplaner på området.

Regeringernes tiltag omfatter en række indsatser på de respektive områder selvom der ikke findes specielle handlingsplaner rettet mod problematikken.

3.3 Ombudsmand/Klageorganer

Ombudsmand mod etnisk diskriminering findes kun i Finland og Sverige. I Norge findes der klageorgan. I Danmark og Island findes der hverken et specielt klageorgan som beskæftiger sig med racistisk diskrimination eller en ombudsmand som har etnisk diskriminering som et specielt område.

I EU's direktiv om ligebehandling stilles der krav til medlemslandene om oprettelse af et specielt organ som skal have til opgave at undersøge problemer i forbindelse med forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse, undersøge mulige løsninger og yde konkret hjælp til ofrene. Organet skal på denne måde bidrage til at øge beskyttelsen mod sådan forskelsbehandling.

3.4 Rådgivende organer

Rådgivende myndigheder findes i alle de nordiske lande.

4. Arbejdsgruppens afgrænsning

Som det fremgår af ovenstående foregår der i Nordisk Ministerråd omfattende arbejde hvad angår bekæmpelse af racistisk og nynazistisk kriminalitet. En ekspertgruppe afleverer en rapport og et forslag på området i slutningen af år 2002. Arbejdsgruppen mener derfor at Nordisk Råd bør afvente behandling af denne del af problematikken indtil rapporten foreligger.

De nordiske landes arbejde mod opfyldelse af EU's to antidiskriminationsdirektiver (arbejdsmarkedsdirektivet og ligebehandlingsdirektivet), har endvidere bidraget til at arbejdsgruppen efterhånden har fokuseret på spørgsmålene omkring integration og det flerkulturelle samfund. Arbejdet for integration og positiv udnyttelse af etnisk mangfoldighed anses som grundlæggende i bekæmpelsen af racisme og fremmedfjendtlighed.

5. Forslag

Arbejdsgruppens hovedudgangspunkt har været: Hvor er der behov for en fælles nordisk indsats som egner sig til at supplere og styrke de nationale indsatser.

Arbejdsgruppen har i denne sammenhæng taget kontakt, for konsultation og diskussion, med flere forskellige aktører på området. Disse er bl.a. repræsentanter fra departementerne i de respektive nordiske lande, EUMC's (European Union Monitoring Center) diskriminationsombudsmand, repræsentanter fra flere frivillige organisationer i de nordiske lande, repræsentanter fra regeringernes rådgivende organer, arbejdsmarkedets parter, repræsentanter fra seminarieskole, lærerforeningen m.fl.

5.1 Kundskabsgrundlag

Det fremkom gentagne gange i arbejdsgruppens diskussion med flere af de ovennævnte at der var behov for et fælles nordisk kundskabsgrundlag og database. De nordiske landes lignende samfundsstruktur og kultur er egnet til at sammenligne erfaringer. Dette er måske specielt vigtigt når det gælder orientering og udveksling af positive erfaringer (gode eksempler), på alle de samfundsmæssige niveauer. En kundskabsbase har dog relevans i et meget bredere perspektiv. F.eks. hvad angår statistik, lovgivning, forskning, database over nationale frivillige organisationer og netværk, arrangementer/kalender, bibliografi og links til nordiske og internationale relevante instanser m.m. En kundskabsbase af denne type kunne eventuelt tilknyttes institutioner som allerede beskæftiger sig med spørgsmålet.

Arbejdsgruppen gør opmærksom på, at det Europæiske Center for Observation af Racisme og Fremmedhad (EUMC) udvikler en lignende kundskabsbase. Den vil blive til stor nytte for de nordiske lande. Samfundsstrukturerne, kulturen, retsgrundlaget og de institutionelle rammer varierer dog imidlertid betydeligt i EU-medlemslandene men det generelle mønster er mere ensartet i de nordiske lande. Den sammenlignelige situation i Norden har en stor betydning hvad angår erfaringsudveksling og sammenligning af data, forskning og kontakter mellem institutioner og organisationer tvært på grænserne. Arbejdsgruppen mener derfor, at der bør oprettes en fællesnordisk, kundskabsbase af den art som her beskrives.

Det er grundlæggende i komparativ analyse at definitioner af begreber på området er de samme i de nordiske lande således at oplysninger fra de respektive lande er sammenlignelige.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at se til, at der på nordisk niveau bliver udarbejdet fælles definitioner over begreber som er af betydning i diskussionen vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination og spørgsmål vedrørende integration

at oprette en fælles nordisk kundskabsbase over spørgsmål vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination, integration og mangfoldighed, herunder pålidelig database over gode eksempler på området, forskning, lovgivning, klageorganer, institutioner, organisationer, internationale forhold, m.m. Ansvarlige for kundskabsbasen skal have det til opgave at indsamle, registrere og analysere data

at tage initiativ til og yde øget støtte til fælles nordiske forskningsprojekter vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination og spørgsmål vedrørende integration og mangfoldighed som øger kundskaben af området og eventuelt kan danne grundlag for fælles nordiske tiltag på området

5.2 Uddannelsestiltag

Det fremkom flere gange under arbejdsgruppens diskussioner med de forskellige aktører, at der generelt savnes fokus på arbejdet med etnisk mangfoldighed og integration i de nordiske landes uddannelsesinstitutioner.

Det er generelt accepteret, at skolen og arbejdsmarkedet er de fora, hvor kvalificeret arbejde med etnisk mangfoldighed og integration kan give de mest succesfulde og varige resultater. Det er vigtigt, at denne fokus bliver indarbejdet systematisk i de nordiske regeringers uddannelsespolitik.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regeringer

at tage initiativ til at området racisme og etnisk mangfoldighed bliver en obligatorisk del i uddannelserne hos dem som skal arbejde i uddannelses- og socialsektorerne, retssystemet og andre relevante erhvervsfag og tilbydes som efteruddannelse. Målsætningen skal være omfattende nok til at skabe interkulturel kompetence blandt disse faggrupper

at der i hvert af de nordiske lande findes mulighed for som hovedfag at studere området racisme, interkulturel kommunikation og etnisk mangfoldighed ved en højere uddannelsesinstitution

at stimulere rekruttering af lærere af etniske minoriteter til de respektive landes uddannelsesinstitutioner og børnehaver

at sørge for, at skolen opfylder sin rolle hvad angår oplæring af børn og unge i menneskerettighedernes og demokratiets principper

at opfordre og støtte folkehøjskoler og studieforbund (folkbildning/folkeoplysning) til at sætte spørgsmålene omkring etnisk mangfoldighed og bekæmpelse af racisme på dagsordenen samt at opfodre dem til at motivere folk af etniske minoriteter til at deltage i kursusaktiviteterne

Trods begrænset fokus på overordnet systematisk uddannelsespolitik, hvad angår arbejdet med positiv udnyttelse af etnisk mangfoldighed og integration foregår der interessante projekter på området i flere enkelte skoler i de nordiske lande på forskellige niveauer. Ofte sker dette på baggrund af skolernes eget initiativ hvor, forskellige eksperimenter efterhånden udvikler sig til en brugbar "model". Det er vigtigt, at andre skoler og andre relevante aktører i Norden får tilgang til disse forskellige positive erfaringer, således at de kan benyttes og tilpasses andre steder.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at arrangere et fælles nordisk seminar, hvor hovedopgaven er udveksling af gode erfaringer med arbejdet med etnisk mangfoldighed og integration i skolen. På seminaret skal deltage repræsentanter fra enkelte skoler, skolemyndigheder, forældreforbund, indvandrerorganisationer samt eksperter, parlamentarikere og regeringsrepræsentanter m.m. Resultaterne, dokumentation af gode eksempler, skal publiceres

5.3 Arbejdsmarkedet

Det er et velkendt faktum, at etniske minoriteters tilknytning til arbejdsmarkedet i de nordiske lande er præget af høj ledighed og svag tilknytning til arbejdsmarkedet. Samtidig er en aktiv deltagelse på arbejdsmarkedet grundlæggende for integrationsprocessen og det giver fornemmelse af samhørighed at bidrage til fællesskabet. Endvidere er det spild af resurser ikke at benytte den potentielle arbejdskraft, som findes i landene.

De nordiske lande gennemgår den samme udvikling som de øvrige lande i Europa; demografiske forandringer fører i løbet af de næste 10–20 år til, at antallet af erhvervsaktive falder, samtidig med at der bliver stadig større udgifter til ældreomsorg og alderspensioner. Finansiering af velfærdssamfundet er i fare og kræver bl.a. at ubenyttede resurser bliver inddraget aktivt på arbejdsmarkedet.

Flere og flere arbejdsgivere er efterhånden blevet opmærksomme på, at etniske minoriteters kompetencer og arbejdskraft er en ressource, de ikke har råd til at undvære med henblik på den demografiske udvikling. Mangfoldighedsledelse (diversity management) er et begreb der gerne refereres positivt til i denne sammenhæng, hvor flerkulturelle kompetencer anses som fordel for arbejdsgiveren. Trods øget bevidsthed om dette blandt arbejdsmarkedets partere er marginalisering af etniske minoriteter på arbejdsmarkedet et omfattende problem både i den offentlige sektor og i private virksomheder. Det er grundlæggende, at den offentlige arbejdsmarked indtager en førende rolle hvad angår rekruttering af etniske minoriteter og vigtigt at den private sektor også tager initiativ til at åbne arbejdspladserne for disse mennesker.

Der skal også ske forandringer i holdningen hos mennesker som simpelthen har fravalgt at deltage på arbejdsmarkedet.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regeringer

at den offentlige sektor indtager en førende rolle hvad angår rekruttering af folk af etniske minoriteter til de offentlige arbejdspladser. Dette kræver bl.a. efteruddannelse af personalet på de offentlige arbejdspladser, ledere, mellemledere og personalechefer samt arbejdsformidlingerne for herved at sikre en optimal forståelse for de etniske minoriteters kvalifikationer og kompetencer samt betydningen af mangfoldighedsledelse. Regeringerne skal endvidere se til, at der oprettes kvalifikationsvurderingscentre som etniske minoriteter kan henvende sig til

at tage initiativ til 3-parts forhandlinger med deltagelse af arbejdsmarkedets parter og regering, med henblik på at opstille klare målsætninger for etnisk mangfoldighed på arbejdsmarkedet og at der stilles de nødvendige redskaber til rådighed (konsulenter, erfaringsudveksling m.m.)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at arrangere et fælles nordisk seminar om mangfoldighedsledelse (diversity management), hvor hovedopgaven er spørgsmålet om, hvad mangfoldighedsledelse kan bidrage til i virksomhederne og udveksling af gode erfaringer med arbejdet med etnisk mangfoldighed på arbejdspladserne. På seminaret skal deltage repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, frivillige organisationer, parlamentarikere og regeringsrepræsentanter samt relevante eksperter på området mm. Resultaterne, dokumentation af gode eksempler, skal publiceres

5.4 Offentlighedsbegivenheder

Det er vigtigt at sprede information om gode eksempler med bekæmpelse af racisme og arbejdet for fremme af integration, samt information om hvordan mangfoldighed kan benyttes positivt og konstruktivt. Den danske Stafetordning er et godt eksempel på hvordan dette kan ske.

I forlængelse af det Europæisk År mod Racisme 1997 blev der i regi af det danske Indenrigsministerium taget initiativ til et arrangement, hvor målet var at mobilisere brede dele af befolkningen under begrebet "Stafet". Nævnet for Etnisk Ligestilling er ansvarlig for Stafetten som er en årlig tilbagevendende begivenhed. Nævnet definerer konceptet med Stafetten på følgende måde:

> "Hvert år afholdes en konference, hvor aktører på området for etnisk ligestilling mødes for at udveksle erfaringer og drøfte aktuelle problemstillinger og fremtidsperspektiver. Idéen er, at etnisk ligestilling kun bliver virkelighed, hvis mange griber en stafet og gør en konkret indsats der, hvor de befinder sig. På konferencen uddeles stafetter til virksomheder, offentlige institutioner, organisationer og foreninger. Når man griber en stafet, forpligter man sig til at arbejde for at synliggøre og øge bevidstheden om antidiskrimination og etnisk ligestilling. Man forpligter sig til at medtænke etnisk ligestilling i de beslutninger, der træffes, dér hvor mennesker mødes."

Arbejdsgruppen er bekendt med mange af de gode eksempler som er blevet til en realitet på grund af Stafetten og mener, at konceptet har givet særlig gode resultater, begge dele hvad angår konkrete udførte tiltag i forskellige instanser og hvad angår Stafetkonferencens rolle i at sprede kundskab om gode eksempler og danne netværk blandt de forskellige aktører på området.

Det er derfor arbejdsgruppens mening, at dette koncept bør overføres på nordisk niveau.

På baggrund af ovennævnte foreslår . Medborger- og Forbrugerudvalget at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

> *at* tage initiativ til oprettelse af en nordisk Stafet-ordning indenfor området antidiskrimination og etnisk mangfoldighed. Ordningen skal køre på tværs af de nordiske landegrænser, men i øvrigt køre som den Stafet-ordning som Nævnet for Etnisk Ligestilling er ansvarlig for i Danmark, herunder afholdelse af de årlige Stafet-konferencer med omfattende deltagelse af frivillige organisationer

5.5 Medier

Medierne spiller en grundlæggende rolle hvad angår opinionsdannelse og indflydelse på offentlighedens bevidsthed om temaet. De besidder derfor en magtposition både i forhold til integration og marginalisering af etniske minoriteter i samfundet. Beklageligvis er der ofte brist på nuanceret fremstilling af problematikken i medierne. Dette udtrykkes ofte i en fremstilling af etniske minoriteter som stereotyper med undertonen "os" og "dem" gerne i en negativ kontekst. Medierne er på den måde med til at bidrage til marginalisering af etniske minoriteter. De gode eksempler findes heldigvis også i medierne, hvor omtalen er sat i fornuftig kontekst og valg af temaer omfatter også positive eller udviklingsorienterede historier. Den slags mediebehandling bidrager til integration og etnisk ligestilling.

Det er vigtigt at journalister besidder bevidsthed om ansvar og kundskab på området, som er nødvendig for udvikling af en saglig og alsidig offentlig debat om racisme og samfund, som er præget af etnisk mangfoldighed. Ansvaret ligger både hos medierne som burde oplære og efteruddanne deres journalister på området samt at se fordelene i også at ansætte folk af etniske minoriteter og hos journalisthøjskolerne som i højere grad end i dag burde undervise i problematikken racistiske konflikter og kulturmødet.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regeringer

at sikre, at public service media, er førende i at skabe gode eksempler hvad angår bekæmpelse af racisme og i at fremme kulturel mangfoldighed. Dette kræver anerkendelse af behovet for multikulturel medier og indebærer bl.a. efteruddannelse og træning af journalisterne, ansættelse af journalister af etniske minoriteter, journalisternes faglig dialog med indvandrerorganisationer og en større plads til etniske minoriteters stemmer i nyheds- og programsproduktioner

at se til, at relevante myndigheder gennemgår indeholdet i de journalistiske uddannelser med henblik på at sikre, at det faglige indhold styrkes i retning mod større fokus på oplæring i interkulturel kommunikation og etnisk mangfoldighed og fremstilling af et nuanceret billede af etniske minoriteter

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at opfordre Nordisk Journalistcenter (NJC) til at regelmæssigt arrangere kurser hvor temaet drejer sig om mediernes rolle og ansvar i opinionsdannelse omkring racisme, fremmedfjendtlighed og etnisk mangfoldighed. NJC skal også opfordres og støttes til at udføre forskning på området

Nordisk Råd beslutter

at Nordisk Råds Journaliststipendium i år 2003 som tema har bekæmpelsen af racisme og fremmedfjendtlighed samt integration og etnisk mangfoldighed og at kvalificerede ansøgninger på området prioriteres ved valg af stipendiater

Bilag 2

1. Handlingsplaner

Danmark	Finland	Sverige
Der er i **februar 2000** afgivet en samlet **handlingsplan for en bedre integrationsindsats** med forslag til 78 konkrete initiativer. Den **5. marts 2002** blev der udsendt en handlingsplan **"På vej mod en ny integrationspolitik"** som indeholder 29 tiltag som skal forbedre integration i Danmark.	**För etnisk jämställdhet och mångfald** – regeringens verksamhetsprogram mot etnisk diskriminering och rasism godkänd den 22.3.2001 **Verksamhetsprogram för att befrämja goda etniska relationer med kulturella medel** (8.1.2002)	*Sverige* har i **2001 vedtaget en omfattende national handlingsplan mod racisme, fremmedfjendtlighed, homofobi og diskriminering**, som dækker et meget bredt felt af livs- og samfundsforhold. Vigtige dele af handlingsplanen vedrører formerne for samvirke mellem regeringen og andre aktører, ikke mindst frivillig organisationerne.

Norge	Island
Norge har en **handlingsplan mot rasisme og diskriminering 2002–2006** lagt frem 1. juli 2002. Regjeringen vil fremme forslag om en lov mot etnisk diskriminering Videre vil den fremme forslag om endring av alkoholloven, slik at utestedsdiskriminering kan føre til inndragning av skjenkebevilling Regjeringen vil også utforme krav om å ivareta ikke-diskriminering hos leverandører til statlige anskaffelser, og endelig opprette egne enheter hos påtalemyndigheten for å sikre spisskompetanse i saker om etnisk diskriminering og rasistisk motivert vold eller trakassering.	*Island* har i år 2001 åbnet et multikulturelt center på Vestfirdir og i 2002 blev der endvidere åbnet et Internationalt Hus i Reykjavik. Disse centre har den rolle at være servicecentre for udlændinge, samtidigt som de gør en indsats for at sprede oplysninger om fremmede kulturer og dermed bekæmpe fremmedhad og racisme. Endvidere har man oprettet en komité, hvis opgave er at undersøge arbejdsforhold for fremmedarbejdere i Island, bl.a. for at sikre ligestilling og ordnede forhold.

2. Den viktigste nasjonale lovgivningen

<table>
<tr><th>Danmark</th><th>Finland</th><th>Sverige</th></tr>
<tr><td>Straffelovens
§ 266 b om racistiske ytringer

Lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af race m.v.

Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v.

Udlændingeloven

Lov om integration af udlændinge i Danmark</td><td rowspan="3">Finland har fått ny grundlov den 1. marts 2000. En bestemmelse her fastslår, at der ikke må ske forskelsbehandling eller diskriminering på grund af etnisk oprindelse m.v.

Om människors likställighet stadgas i den nya grundlagen från 1.3.2002:
6:2 § diskrimineringsförbud
17:3 § tillförsäkrar samerna, romerna och andra grupper rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur.

Strafflagen
11:8 § spridning av uttalanden där nationll, raslig, etnisk eller religiös grupp hotas el förtalas sk. hets mot folkgrupp
11:9 § förbud av diskriminering i näringsverksamhet, yrkesutövning, betjäning av allmänheten, tjänsteutövning
47:3 § förbud mot diskriminering i arbetslivet

Arbetsrätten
17:3 § lagen om arbetsavtal (320/70): arbetsgivaren skall bemöta sina arbetstagare opartiskt
11 § statstjänstemannalagen (750/94): en myndighet skall bemöta sina tjänstemän opartiskt
Bestämmelser mot diskriminering finns också i lagen om kommunala tjänsteinnehavares anställningstrygghet och lagen om arbetarskyddsförvaltningen

Övrigt
Lag om främjande av invandrares integration (493/1999, ändring 118/2002)
Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män</td><td>Grundlagarna

Regeringsformen
Tryckfrihetsförordningen
Yttrandefrihetsgrundlagen

Straffrätten (Brottsbalken)
Ärekränkning
Hets mot folkgrupp
Olaga diskriminering
Kränkande motiv

Arbetsrätten
Lagen om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet

Övrigt
Lagen om Ombudsmannen mot etnisk diskriminering
Lag om likabehandling av studenter i högskolan
Utlänningslagen</td></tr>
<tr><td>Norge</td><td>Island</td></tr>
<tr><td>Straffeloven § 135a også kalt "rasismeparagrafen" og § 349a om diskriminering

Arbeidsmiljølovens §55a - forbud mot forskjellsbehandling grunnet rase, hudfarge osv ved ansettelser

Utlendingsloven

Ny integrasjonslov ventes oversendt Stortinget i løpet av høsten 2002</td><td>Grundlovens § 65

Straffelovens § 233 a om racistiske ytringer

Straffelovens § 180 – nægtelse om varer og tjeneste p.g.a. race

Udlændingeloven

Administrationsloven – ligebehandling

Lov om patientens rettigheder – ligebehandling</td></tr>
</table>

3. Ombudsman/klageorgan

Danmark	Finland	Sverige
	Minoritetsombudsmannen	Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO

Norge	Island
Senter mot etnisk diskriminering	

4. Rådgivende organ (Myndigheter)

Danmark	Finland	Sverige
Nævnet for etnisk ligestilling (kommer den 1. januar bliver Dansk Center for Internationale Studier og menneskerettigheder et *vejledende organ* for mennesker som føler sig forskelsbehandlet.)	Delegationen mot rasism Delegationen för etniske relationer	Migrationsverket, Integrationsverket, Brottsförebyggande rådet och Brottsoffermyndigheten

Norge	Island
Senter mot etnisk diskriminering	Multikulturelt råd

Bilag 3

Anvendelse af begreber

I enhver kompleks diskussion er det vigtigt at klargøre anvendelse af relevante begreber. I den problematik dette forslag drejer sig om anvendes der flere begreber hvor der ofte findes nuanceforskeller i den definition som udgør baggrunden for diskussionen.

Forståelsen af begreber varierer ofte mellem de forskellige lande. Når et lands situation sammenlignes med et andet, er det derfor vigtigt at være opmærksom på dette. EUMC (European Union Monitoring Center) arbejder for tiden på at udarbejde fælles definitioner for medlemslandene, således at statistiks og data fra de respektive lande bliver mere sammenlignbare. Dette er en svær opgave, bl.a. fordi definitioner er en dynamisk størrelse som forandres afhængig af den samfundsmæssige opfattelse af problemet og hvordan det skal bekæmpes.

Der findes ikke systematisk udarbejdet fælles definitioner af relevante begreber i de nordiske lande.

Trods enkelte forskelle i brug af begreber i de nordisk lande (f.eks. i Danmark bruges der begrebet forskelsbehandling i juridisk sammenhæng, mens der i Sverige, Finland og Norge bruges begrebet diskrimination) er der god grund til at forudsætte, at disse begreber opfattes på institutionelt niveau, på fælles måde i de samtlige nordiske lande.

1. Racisme

Begrebet racisme er et meget omdiskuteret begreb og der er flere analyser blevet lavet med henblik på begrebet. Frem til 1960-tallet havde de fleste studierne defineret racisme som en ideologi eller doktrin. Efter 1960-tallet fik begrebet en bredere definition, idet ideologier ikke i sig kunne adskilles fra de handlinger (racediskriminering, racistisk vold) og attituder (racistiske fordomme, stereotyper) som stammede fra denne ideologi.

En fælles udgangspunkt for forskere er, at racisme kan beskrives som teorier, ideologier, bevægelser, processer, samfundssystem og handlinger som går ud fra troen om, at der findes forskellige biologisk eller kulturelt underlegne grupper og at mennesker derfor må behandles i overensstemmelse med denne opfattelse.

2. Fremmedfjendtlighed

Begrebet anvendes ofte til at referere til negative attituder, fordomme eller frygt overfor fremmede ("vi" og "dem" attitude).

3. Diskrimination/forskelsbehandling

I juridisk sammenhæng synes ordet diskrimination typisk anvendt som betegnelse for den negative og usaglige skelnen mellem personer, som i tilknytning til spørgsmål om racediskrimination sker på grundlag af race eller etnisk oprindelse. Derimod synes begrebet forskelsbehandling formentlig ikke i samme grad nødvendigvis at udtrykke noget negativt.

Begrebet racediskrimination kan derfor siges mere præcist at beskrive og udtrykke det forhold, at en eller flere personer behandles ringere end andre personer på grund af race eller etnisk oprindelse.

Ser man på den internationale juridiske definition af race diskrimination, så fremgår det af FN's internationale konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination, artikel 1:

> "I denne konvention betyder udtrykket "racediskrimination" enhver forskel, udelukkelse begrænsning eller fortrinsstilling på grundlag af race, hudfarve, afstamning, eller national eller etnisk oprindelse, hvis formål eller virkning er at ophæve eller svække den ligelige anerkendelse nydelse eller udøvelse af menneskerettigheder eller grundlæggende frihedsrettigheder på det politiske, økonomiske, sociale, kulturelle eller et hvilket som helst andet område af samfundslivet."

4. Direkte/indirekte diskrimination

Med *direkte diskrimination*, menes at en persons race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse er den direkte årsag til, at personen behandles ringere end en anden person.

Med *indirekte diskrimination* menes, at der er tale om en neutral betingelse, eksempelvis et højdekrav, der har den effekt at bestemte grupper, f.eks. asiater, der gennemsnitlig ikke er særlig høje, bliver uforholdsmæssigt hårde ramt som effekt af kravet. I denne situation skal det overvejes om formålet med det pågældende krav er lovligt herunder om det er begrundet i saglige hensyn.

5. Multietnisk/multikulturel

Anvendelse af begreberne bygger på en forståelse af et samfund som bygger på et fælles værdigrundlag som er demokrati og menneskerettigheder. Et multikulturelt samfund er inkluderende overfor minoritetsgrupper og sikrer et mindretals ret til eget sprog og religion ved siden af majoriteten i samfundet.

6. Integration

Der findes ingen juridisk definition, men generelt er der tale om *gensidig* tilpasning af minoritet og majoritet på det sociale, kulturelle og andre samfundsområder – det set i modsætning til *assimilation*, som betyder at det er minoriteterne der ensidigt skal indordne sig under majoritets normer.

Professor Lars Dencik har formuleret problematikken på følgende måde: "Integration betyder något annat än assimilation. Integration innebär den sociala process genom vilken en person kommer att ingå i en sammanhängande social helhet som en likvärdig part, samtidig som personens egen personliga och kulturella *integritet* bevaras".

Bilag 4

Mandat

for Nordenudvalgets arbejdsgruppe om racisme, fremmedfjendtlighed, integration og livskvalitet i asylcentrene i Norden

(Godkendt i Nordenudvalget den 6. november 2000 med justeringer den 4. april 2001 og den 25. juni 2001)

Baggrund

I kølvandet af Nordenudvalgets møde med flygtninge- og indvandringsministrene i 1996 fik udvalgets daværende medlem Birthe Sörestedt (s) den opgave at aflevere en rapport til Nordenudvalget om fremmedfjendtlighed og racisme. Udvalget modtog rapporten i januar 1997. Nordenudvalget fremsatte derefter et udvalgsforslag med henvendelse til Præsidiet om fremstilling men fik afslag. Som opfølgning af Sörestedts rapport og i anledning af at EU deklarerede år 1997 et år mod racisme afholdt Nordenudvalget en høring om fremmedfjendtlighed og racisme og om det multikulturelle Norden i forbindelse med Nordisk Råds session i Helsingfors i november 1997. Der foreligger en rapport "Norden bekämpar rasism" fra denne høring.

Nordenudvalget har løbende haft sagen på sin dagsorden. På grund af intensiveret samfundsdebat og voksende trusler i de nordiske lande fra ekstreme grupper mod individer, grupper og organisationer tog Nordenudvalget initiativ til en fælles høring i Nordisk Råd den 25. oktober 2000 i Västerås. Høringen omfattede problematikken om fremmedfjendtlighed, racisme og integration. Der er udarbejdet en rapport fra denne høring. Som opfølgning af høringen diskuterede Nordenudvalget at oprette en arbejdsgruppe om fremmedfjendtlighed, racisme og integration. Formandskabet har videre behandlet forslaget til en arbejdsgruppe og foreslår at Nordenudvalget godkender forslaget og et mandat for arbejdsgruppen.

Nordisk Råds Nordenudvalg fokuserede på flygtningeproblematikken år 1997 i anledning af medlemsforslag om flygtningepolitik (stillet af midtergruppen). Nordenudvalget udnævnte Anne-Birgitte Lundholt (KF) som udvalgets rapportør med mandat til at præsentere et udkast til betænkning om medlemsforslaget. Betænkningen blev til rekommandation nr. 18/1997 Flygtningepolitik i Norden og Europa (til de nordiske landes regeringer). Denne rekommandationen står på Nordisk Råds dagsorden for den 52. session i Reykjavik. Rekommandationen omfatter dog ikke en konkret henvendelse til spørgsmål angående livskvalitet under asylansøgernes ophold i asylcentrene i Norden. Denne situation har i mellemtiden fået stadig mere opmærksomhed i Norden og internationalt.

Fokusering på racisme, fremmedfjendtlighed og integration

Arbejdsgruppens arbejde tager udgangspunkt i:

- Racisme og fremmedfjendtlighed
- Integration i et multietnisk/multikulturelt samfund (bl.a. arbejdsmarked og integration; skolens rolle i integrationen)

Arbejdsgruppens grundlæggende opgave er i overensstemmelse med Nordenudvalgets beslutning:

a) at udarbejde konkrete forslag til tiltag og indsatser mod racisme og fremmedfjendtlighed
b) at analysere begrebet integration og foreslå fælles nordiske indsatser i integrationsarbejdet
c) at inkludere kriminalitet på det lokale og det globale niveau i diskussionen om bekæmpelse af racismen

d) at fokusere på forebyggende arbejde på området
e) at bruge rapporten fra høringen i Västerås som baggrundsmateriale for arbejdet i gruppen
f) at fremme folkeoplysningens/voksenuddannelses (folkbildningens) rolle i bekæmpelsen af racismen

Arbejdsgruppen har i opgave at forberede aktiviteter omkring temaet som fremgår af udvalgets aktivitetsplan.

Fokusering på livskvalitet i asylcentrene

Arbejdsgruppens fokusering tager udgangspunkt i:

a) asylansøgernes fysiske og psykiske sundhed under opholdet
b) forældreløse børn og unge i asylcentrene
c) uddannelse under opholdet
d) alternativ til at modarbejde en passivisering på grund af langvarig afskærmning fra arbejdsliv
e) alternativ til at forebygge tab af social kompetence på grund af langvarig ophold i et homogent miljø og ubearbejdet traumatisk oplevelse
f) boligmiljøet i asylcentrene i Norden
g) at ikke acceptere kriminelle som misbruger asylinstituttet

Arbejdsgruppen har i opgave at forberede aktiviteter omkring temaet som fremgår af udvalgets aktivitetsplan.

Det foreslås at den grundlæggende opgave defineres som: at udarbejde konkrete forslag til fælles nordiske tiltag og indsatser for en forbedret situation for asylansøgernes ophold i asylcentrene i Norden.

Arbejdsform

Fælles arbejdsgruppe omkring racisme og fremmedfjendtlighed, integration og livskvalitet i flygtningemodtagninger i Norden. Arbejdsgruppen består af Nordenudvalgets medlemmer som partigrupperne udnævner dvs. to (2) medlemmer fra den socialdemokratiske gruppe, to (2) medlemmer fra midtergruppen, to (2) medlemmer fra den konservative gruppe og et (1) medlem fra den venstresocialistiske gruppe. Nordenudvalget skal udse formand for gruppen.

Tidsplan

Arbejdsgruppens mandat er i perioden fra februar 2001 til sessionen 2002. På arbejdsgruppens første møde godkendes forslag til tidsplan og arbejdsplan med temaer for hvert enkelt møde. Arbejdsgruppens fremlægger et eller flere forslag til rekommandationer som behandles i Nordenudvalget senest på septembermødet 2002.

Budget

Arbejdsgruppens rejser betales af Nordenudvalgets budget år 2001. Evt. eksperters honorar og rejseudgifter betales af arbejdsgruppens budget. Der foreslås afsat TDKK 180 til gruppens arbejde.

Udvalgsforslag

om skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv

(Fremlagt af Næringsudvalget, efter forslag fra Næringsudvalgets arbejdsgruppe om skadelig skattekonkurrence)

Som det er fremgår med tydelighed i PriceWaterhouseCoopers-rapporten[1] Skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv (ANP 2002:748), findes der p.t. ingen væsentlige eller alarmerende enkeltstående eller strukturelle problemer omkring skattekonkurrence i Norden.

Der findes enkelte tilfælde af signifikante domino-effekter, men disse kan tilskrives ikke-nordiske årsager.

Generelt kan man således stille sig tilfreds med situationen på nordisk plan. Derimod er det al mulig grund til at forholde sig årvågent til udviklingen på internationalt og europæisk plan, dels i forbindelse med den forestående EU-udvidelse og dels i relation til den kraftige udvikling af globaliseringen og mobile aktiver. Informationsteknologien har ændret vilkårene hvorunder der kan handles og konkurrences, hvilket andet lige vil have en afsmittende – og konkret – effekt på hvorledes skattesystemer kommer til at interagere.

Samarbejdet på nordisk plan bør derfor styrkes, ikke mindst for at kunne tackle udfordringerne fra den internationale økonomi.

På baggrund af arbejdsgruppens vurderinger af skadelig skattekonkurrence i internationalt og nordisk perspektiv, foreslår Næringsudvalget følgende:

Næringsudvalget foreslår at

A. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* det på et tidligt tidspunkt i lovgivningsprocessen af skatteforslag, sikres at embedsmænd informeres om tiltag i de øvrige nordiske lande

2) *at* Nordisk Ministerråd sikrer, at der i forhold til EU's og OECD's initiativer til bekæmpelse af skadelig skattekonkurrence, finder en koordinering sted af den nordiske deltagelse

3) *at* Nordisk Ministerråd (MR-Finans) på årlig basis giver en kortfattet status til Næringsudvalget over hvilke initiativer eller spørgsmål som har været drøftet i det forløbne år vedrørende bekæmpelse af skadelig skattekonkurrence

B. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* alle de nordiske lande efterstræber at opfylde målsætninger og krav i EU's Adfærdskodeks for erhvervsbeskatning og OECD's Memorandum om eliminering af skadelig skattekonkurrence

2) *at* der ved fremlæggelse af lovforslag skal redegøres for om disse potentielt kan indebære skadelig skattekonkurrence

[1] Ikke trykket her

1. Skadelig skattekonkurrence i Norden

Baggrund

Nordisk Råds Europaudvalg nedsatte primo 2001 en arbejdsgruppe med det formål at undersøge karakteren og graden af skadelig skattekonkurrence i Norden. Gruppen blev etableret på initiativ af Øystein Djupedal (SV), Norge og øvrige medlemmer var Per Erik Granström (s), Sverige, Eero Akaan-Pentilä (saml), Finland, samt Valgerd S. Haugland (KrF), Norge.

Som følge af organisationsændringen af Nordisk Råd i januar 2002, overgik arbejdsgruppen til det nye Næringsudvalg. Gruppens formand var herefter Per Erik Granström (s), Sverige og de øvrige medlemmer Jan Sahl (KrF), Norge, Inge Ryan (SV), Norge og Carl Fredrik Graf (m), Sverige.

Arbejdsgruppen har arbejdet efter en 2-faset model med 1 års research-studier efterfulgt af cirka 1 år med politiske drøftelser og rapportskrivning.

Arbejdsgruppen har haft konsultative møder med OECD, Centre for European Policy Studies, Europa Kommissionen samt Nordisk Ministerråd. Endelig har PriceWaterhouseCoopers på opdrag af arbejdsgruppen udarbejdet en rapport med de skattetekniske og komparative vurderinger af skatteforholdene i Norden.

På baggrund af gruppens arbejde, foreligger der med denne rapport en række forslag til hvorledes de nordiske lande – indenfor selskabsbeskatningen – kan forbedre samarbejdet for på nationalt, nordisk og internationalt plan, at bekæmpe skadelige skattekonkurrence.

Det er arbejdsgruppens overordnede indtryk, at der i "den civiliserede verden" i dag, er relativt stabile og velordnede forhold indenfor den internationale skattekonkurrence.

Samtidigt synes der ikke at hersker tvivl om, at den stadigt mere transnationale og mobile økonomi – i kombination med den forestående udvidelse af EU – i stigende grad kommer til at udfordre skattesystemerne og deres samspil. Netop derfor er der behov for at styrke samarbejdet og indsatsen overfor skadelig skattekonkurrence.

1.1. Indledning

Som det fremgår af arbejdsgruppens mandat har det været formålet at undersøge karakteren og omfanget af skadelig skattekonkurrence i erhvervssektoren i Norden, samt at fremkomme med forslag til foranstaltninger for at eliminere sådanne skattemekanismer. Endeligt er det også formålet at fremkomme med forslag til hvorledes der kan etableres et samarbejde mellem de nordiske lande som kan forhindre fremtidige tilfælde af skadelig skattekonkurrence.

Det er med nærværende rapport ikke hensigten at fremlægge vurderinger af de absolutte selskabsskatteprocenter eller at debattere behov for harmonisering af de nordiske/europæiske landes skattesystemer.

Derimod er fokus rettet imod behovet for koordinering/harmonisering af skatteregler som kan forhindre skadelig skattekonkurrence og samtidigt bidrage til et sundt industrielt/finansielt investeringsklima som en integreret del af de nordiske velfærdssamfund.

Arbejdsgruppen har selv udført en del af researcharbejdet, men har i selve udredningsdelen om skattekonkurrence i Norden, fået udarbejdet en rapport fra PriceWaterHouseCoopers (herefter PWC). Rapporten[2] udgør således det skattetekniske fundament for arbejdsgruppens politiske konklusioner.

Og hvorfor er det så nødvendigt at se nærmere på skattekonkurrence? Hertil er der flere grunde:

- Skadelig skattekonkurrence forårsager industrielle samspilsproblemer og dumping-lignende konkurrenceforhold
- Skadelig skattekonkurrence kan bidrage til udhuling af et lands skattebase

[2] Ikke trykket her

- Lande med særlige favorable ordninger kan tiltrække industri og kapital som ellers ville have valgt andre lande at etablerer sig i. Der opstår således konkurrence på ulige vilkår
- Skadelig skattekonkurrence kan begrænse – og måske endda forhindre – en stadig tilpasning mellem nationale skattesystemer
- Med østudvidelsen af EU vil lande med nye og anderledes skattesystemer (og mere ustabile markedsforhold) bringes i tættere samspil med de vesteuropæiske økonomier

Skadelig skattekonkurrence kan forekommer i flere skikkelser og grader – fra de ekstreme tax-heavens som kendes fra oversøiske territorier til mindre betydende konkurrencefordele som kan opstå tilfældigt i samspillet mellem nationale skattesystemer.

For klarhedens skyld, skal nævnes et par eksempler på skadelig skattekonkurrence fra de vesteuropæiske skattesystemer:

- Tyskland indførte uden varsel skattefrihed for sømænd på færger, hvorefter andre lande, herunder Danmark og Sverige var nødsaget til et følge efter
- Holland har ubegrænset fremførsel af underskud og ingen transfer pricing
- Belgien har såkaldte internationale koordinationscentre som er underlagt favorable vilkår

Det er også klart, at der det seneste årti er sket en globalisering af økonomi, finans- og investeringmarkedet, således at der i dag findes en langt større parathed til at anvende sig af mobile værdier. Paratheden bunder også i at det er blevet lettere at identificere lande eller regioner som via gunstige skatteforhold giver yderligere konkurrencefordele.

Alene i perioden 1990–1997 voksede de grænseoverskridende investeringer (direkte investeringer) med 20 % pr. år på globalt plan og de multinationale selskaber stod for 25 % af den totale værdiforøgelse.

Selskabsskatteprocenten udgør nok den mest tydelige reklame et land kan anvende i international skattekonkurrence, men den er ikke nødvendigvis ensbetydende med en samlet lavere effektiv beskatning. Således har trenden været at en lav selskabsskat har været modsvaret af en udvidet skattebase via færre fradrag, langsommere afskrivninger og kortere kreditter med betaling af skat.

Parallelt med etableringen af EU's Indre Marked, er det således blevet nødvendigt med en overvågning og til dels regulering af skatteforholdene mellem landene, således at en sund, konstruktiv skattekonkurrence ikke udvikler sig i retning af tax-heavens, dumping-lignende ordninger etc.

Endeligt vil den forestående EU-udvidelse betyde, at lande med ustabile nationaløkonomier og skattesystemer som er radikalt anderledes end de nordiske (og de i EU), bringes i tættere kontakt. Eksempelvis har Estland i dag en 0 %-selskabsbeskatning (se Afsnit 2.2.).

1.2. Metodiske afgrænsninger

Erhvervsbeskatningens rolle for det investeringsmæssige og industrielle samspil mellem lande, er som bekendt et komplekst politik-område som ikke kun begrænser sig til de absolutte forskelle i selskabssbeskatningsprocenten i et land.

Ser man på hvorfor en virksomhed vælger at etablerer sig i Land A frem for B, aktualiseres en langt række forhold omkring infrastruktur, sprog, naturressourcer, arbejdskraftens kvalifikationer, miljødirektiver, diverse skatteregler såsom afskrivningsregler, fremføring af underskud etc.

For i første omgang at kunne isolere problemfeltet, har arbejdsgruppen valgt at begrænse analysen til området indenfor selskabsskatteregler og i det statistiske materiale at vurdere ud fra den "effektive selskabsbeskatning" som parameter for sammenligning mellem lande. Begrebet er ikke entydigt, men tjener som metodisk værktøj til at sætte fokus på de væsentligste elementer i landes skattemæssige sameksistens.

For at udmåle den effektive selskabsbeskatning, anvendes ofte makroøkonomiske parametre, eksempelvis skatteprovenu i forhold til GDP og her ligger de nordiske lande i et bælte mellem 2 % og 4 %.

Blandt internationale skatteeksperter er det dog ikke lykkes at nå en endegyldig beregningsmetode for den effektive selskabsbeskatning, eftersom alle modellerne er sårbare overfor afvigelser (inflation/konjunkturer.)[3]

Skatteprovenuet fra selskabsbeskatningen er relativt begrænset – omkring 6–7% af det samlede skatteprovenu.

Men på trods af det relativt lave provenu, kan specifikke skatteregler naturligvis stadig have afgørende effekt indenfor enkelte brancher. Således er tonnageskatten et oplagt eksempel på den konkurrence/dominoeffekt som ændringer i skatteregler kan medfører.

1.3. Sund eller usund skattekonkurrence?

Det er arbejdsgruppens indstilling at konkurrence/justering mellem skattesystemer ofte er sund og kan tjene som reguleringsmekanisme i den internationale økonomi.

Det politisk magtskifte i Danmark i 2001 har eksempelvis medført talrige initiativer til ændringer af skattesystemet som kan få indflydelse på danskbaserede virksomheders konkurrenceevne – UDEN at der er tale om skadelig skattekonkurrence.

Samtidigt er det klart, at skattesystemer som i radikal grad udskiller sig fra gennemsnittet af lande og dermed tiltrækker sig uforholdsvis mange virksomheder og investeringer, kan bidrage til at der startes spiraler af konkurrence som i slutmålet kan betyde dumpinglignende forhold og opblomstring af niche-industrier som ikke ville kunne overleve uden særligt gunstige skatteforhold.

Endvidere kan pludselige ændringer i skattesystemer, eksempelvis indenfor for skibsfart, får store konsekvenser for om etablerede rederier udflager eller flytter virksomheden.

En definition af "skadelig skattekonkurrence" er allerede forsøgt defineret af blandt andet EU og OECD og arbejdsgruppen er enige i disse definitioner. I korte træk kan de skitseres som følger:

---

[3] Skatteministeriet i Danmark: "Skat - effektiv selskabsbeskatning i international sammenligning", juni 2000.

Tabel 1. EU og OECD's definitioner af skadelig skattekonkurrence

	OECD's Guidelines[4]	EU's kodeks[5]	Kommentarer
Dækningsgrad	Finansielle aktiviteter og ekstremt mobile tjenester	Selskabsbeskatning	I modsætnings til OECD, omfatter EU's kodeks konkurrence om reelle investeringer
Identifikation af skadelig skatte konkurrence	Skatteparadis: - Ingen eller kun nominel skat - Ingen informationsudveksling - Lav transparens i skattesystemet - Uafhængighed af nationalt skattesystem Gunstige skatteregler: Lav/nul effektiv skattesats Ring-fencing[6] Ingen informationsudveksling Lav transparens i skattesystemet	Overordnet kriterium: Nul eller væsentligt nedsat skattesats, samt en eller flere af følgende: - Ring-fencing - Preferential regimes - Uafhængighed af national skattesystem - Lav transparens i skattesystemet - Ingen reel økonomisk aktivitet - Opgørelsen af overskud afviger fra OECD's transfer pricing guidelines	
Geografisk dækning	OECD-lande Andre tilbydes deltagelse	EU-lande Tilhørende territorier	EU og OECD søger at anvende principper som er anerkendt på globalt plan

1.4. Definition af skadelig skattekonkurrence

På baggrund af researcharbejdet og ikke mindst set i lyset af rapporten fra PWC, har arbejdsgruppen valgt at arbejde ud fra følgende overordnede definition:

Der er tale om skadelig skattekonkurrence når et land har selskabsskattetekniske mekanismer som:

uafhængigt af den nationale makroøkonomiske situation og det nationale skattesystem, giver en afgørende bedre international konkurrencekraft via ingen eller afgørende lav effektiv selskabsbeskatning

og/eller

skatteordninger som alene tilgodeser udenlandske investorer/selskaber

Denne definition kan kritiseres for ikke at være tilstrækkelig specifik eller skatteteknisk valid, men den dækker arbejdsgruppens politiske udgangspunkt.

---

[4] Ikke trykket her

[5] Ikke trykket her

[6] Udtryk for at et givet sæt af skatteregler har seperatiststilling og derfor er gjort uafhængig af de øvrige nationale skatteregler

I relation til EU's og OECD's definitioner, har denne definition en markant forskel, nemlig at selskabsbeskatningen også bør ses i lyset af den nationale makroøkonomiske situation.

Hermed lægges der op til at, et land ikke bør finansiere en ekstrem lav (eller ingen) selskabsbeskatning via offentlig gæld eller offentlig underskud. Kan land derimod have en velfungerende og bæredygtig økonomisk udvikling samtidigt med ekstrem lav selskabsbeskatning, synes konceptet om sund konkurrence at være intakt.

En måde at definere en bæredygtig økonomisk udvikling, kan være at anvende alle eller dele af de i Maastricht-traktaten fastsatte kriterierne for deltagelse i Den økonomiske og monetære Union (e.g. offentlig underskud på 3 % af GDP og offentlig gæld på 60 % af GDP).

Det skal dog understreges, at det er arbejdsgruppens holdning, at det er ethvert lands suveræne ret at fastsætte niveauet for selskabsbeskatningen.

I øvrigt finder arbejdsgruppens det acceptabelt, at geografiske områder og/eller industrielle segmenter som har særligt vanskelige vilkår, kan undtages fra definitionen så længe deres økonomiske aktivitet, ikke har afgørende markedsmæssige betydning.

Endelig er EU's og OECD's definitioner mere udtømmende (omfatter eksempelvis tilslørede administrative procedurer), hvorfor disse to definitioner naturligvis også har spillet en rolle i den politiske analyse.

Irland er et typisk grænsetilfælde i debatten om skattekonkurrence. Her findes (under særlige betingelser) en ekstremt lav selskabsbeskatning (12,5 %) for alle nationale og internationale virksomheder i landet. Det har blandt andet medført, at Irland som i mange år har været regnet for en af Europas mest tilbagestående regioner og som derfor også har modtaget store mængder regionalfondsmidler fra EU, i løbet af 90'erne er blevet verdens største producent af software.

Til sammenligning ligger selskabskatteprocenterne i Norden mellem 28–30 %, mens EU-landene har en gennemsnit på 29,5 %[7].

Irland overtræder ikke definitionens anden del, men hvad med første del? Umiddelbart må det anses for et nationalt anliggende om det pågældende land er i stand til at opretholde en så lav skatteprocent på selskaber og samtidigt være konkurrencedygtig på arbejdskraftens omkostninger. Dermed er der ikke tale om usund konkurrence.

Udfra et overordnet politisk synspunkt, må det dog anses for kritisabelt hvis det lave provenu fra selskabsbeskatningen, eksempelvis finansieres via mangelfulde eller ikke-eksisterende miljøforanstaltninger (affald, emissioner) eller via væsentlig degradering af sundheds- og uddannelsessystemet.

Det er således ud fra ovenstående overvejelser af skadelig skattekonkurrence, at arbejdsgruppen har vurderet det skattetekniske og til dels empiriske materiale fra PWC.

2. Omfang og karakteren af skattekonkurrence i Norden

2.1. Status for skattekonkurrence i Norden

I den komparative analyse mellem de nordiske lande har PWC gennemgået forhold omkring selskabskatteprocenten, formueskat, fradrag for driftsomkostninger, afskrivningsregler, hensættelser, underskudsfremførsel, kapitalgevinster, aktier, immaterielle aktiver, fast ejendom, tynd kapitalisering, transfer pricing, sambeskatning/koncernbidrag, CFC-regler, royalty, udbyttebeskatning, rentebeskatning samt tonnageskat.

Endvidere har PWC understreget overfor arbejdsgruppen, at området indenfor selskabsbeskatning må betragtes som underordnet i relation til problemerne indenfor personbeskatning – ikke mindst i betragtning af de beskedne skatteprovenu.

Det understreges endvidere i rapporten, at den komparative analyse ikke er empirisk, men alene baseret på eksisterende regelsæt og lovgivning.

På baggrund af denne gennemgang har PWC konstateret følgende:

---

[7] Europa Kommissionen, "Company Taxation in the Internal Market", (Com (2001) 582 final), p.114

"....Teoretisk er der nogle træk i de nordiske skattesystemer, der kunne bidrage til overvejelser angående flytning af beskatning af overskud. Der kunne nævnes følgende eksempler:

a) Island og Finland har formuebeskatning på selskaber samtidig med indkomstbeskatning, hvorimod de øvrige nordiske lande kun har indkomstbeskatning.
b) I Sverige er der i modsætning til de øvrige nordiske lande en udvidet adgang til hensættelser, der udskyder skatten.
c) I Sverige er der færre værnsregler imod erosion af skattegrundlaget end i de øvrige nordiske lande.
d) Særregler for enkelte brancher. Det er ordninger, hvor særregler indebærer eller medfører en favorabel beskatning, og det er disse, der kan have relevans for bedømmelsen af, hvorvidt der foreligger skadelig skattekonkurrence. Som et eksempel kan nævnes tonnageskatteordninger for rederier..."

Hertil kommer 26 eksempler, hvor reglerne afviger fra de principper som generelt gælder for selskabsbeskatningen i de respektive lande[8]

Blandt de vigtigste bør nævnes de danske holdingregler, Captive-forsikringer på Åland, islandske særregler om internationale handelsselskaber, svenske regler om fremførsel af underskud og regler for investeringsselskabers tab/gevinst, Norges regler for Spitsbergen, samt særlige regler i forbindelse med udenlandsk ejede skibe under norsk drift.

Som det fremgår af rapporten, findes der mindre forskelle i de nordiske skattesystemer samt tilfælde af samspil mellem systemerne som skaber utilsigtede problemer. Disse synes mere at være udtryk for regelkonflikt i forbindelse med grænseoverskridende økonomiske aktiviteter, mere end egentlig skattekonkurrence.

Blandt de få problematiske områder findes tonnageskatten, lav selskabsskat i geografiske yderområder samt holdingregler.

I forbindelse med tonnageskatten (beskatning af BRT og ikke indtjening), står Sverige og Island mærkbart svagere på grund af tonnageskatteordningens favorable betingelse i sammenligning med traditionel selskabsskat.

Med hensyn til geografiske yderområder og deres ordninger (Spitsbergen, Svalbard, Island), er det arbejdsgruppens holdning – som nævnt i Afsnit 1.4. – at områder med særlige industrielle vilkår (arbejdskraft, infrastruktur etc.) bør have adgang til særordninger.

Tonnageskatten er dog et tydeligt eksempel på en skatteteknisk dominoeffekt, hvor lande mere eller mindre frivilligt, må indfører nye ordninger på grund af ændringer i andre lande. Dette eksempel synes dog mere at aktualiserer spørgsmålet om koordinering og informationssamarbejde mellem skattemyndigheder – mere end bekæmpelse af usund skattekonkurrence.

Overordnet må det konstateres, at der i dag ikke findes eksempler af makro-økonomisk betydning på skadelig skattekonkurrence i Norden.

Den samlede konklusion er således, at det i de nordiske skattesystemer ikke er muligt at finde afgørende argumenter for om en virksomhed ved etablering eller flytning, ville vælge et nordisk land frem for et andet.

2.2. Eksempler fra EU-ansøgerlandene

En væsentlig årsag til at styrke både det nordiske og europæiske samarbejde på skatteområdet, er naturligvis den forestående EU-udvidelse. Med 10–12 nye lande på tærsklen til at blive medlemmer af EU, vil de nuværende skattesystemer i EU-land bliver sat under ekstraordinært hårdt pres, dels i relation til koordination og samarbejdskrav, men også i forhold til de faktiske forskelle i beskatningsniveau.

[8] PWC-rapporten, Kapitel 5.

Eksempelvis vil Polen, med 40 millioner indbyggere, nedsætte deres selskabsbeskatning til 22 % i løbet af 2004, ergo 7-8 procentpoint lavere end de nordisk lande. Ud fra en generel industriel betragtning, må det dog nok forventes at det fortsat vil være det lave løn- og omkostningsniveau som vil være landets største konkurrencefordel.

Estland har en noget særpræget – men meget favorabel selskabsbeskatning – idet man der ikke betales skat på overskud/underskud, men alene betales ca. 35 % af udbytte som udloddes til estiske eller udenlandske personer. Der betales ikke skat medmindre udlodningen falder udenfor det, som betegnes som et led i den normale erhvervsaktivitet.

Ungarn har særlige ordninger for små og mellemstore virksomheder og selskaber som har kapitalinvesteringsprojekter over en vis beløbsgrænse, kan opnå 100 % fritagelse for indkomstskat. Samme mekanismer – men med lavere investeringskrav – gælder også for selskaber som investerer i underudviklede regioner.

Tjekkiet har ordninger hvor nyetablerede virksomheder opnår skattelettelser de første 10 år svarende til deres skattebyrde. Samme mekanismer, men med knap så attraktive muligheder, findes også for etablerede virksomheder.

2.3. Konsekvenser for det nordiske skattesamarbejde?

Ser man på karakteren af de tilfælde af skadelig skattekonkurrence som er blevet identificeret, synes det klart at der imellem de nordiske skattesystemer ikke er nogle radikale eller (ud fra definitionen) uacceptable forhold.

Der findes forskelle som kan forekomme signifikante, men der er tale om begrænset makroøkonomisk effekt og industriel betydning. I forhold til decideret skattekonkurrence forekommer disse tilfælde også uden økonomisk og industriel betydning.

Derimod bliver de nordiske skattesystemer presset af dominoeffekter fra ikke-norden og står desuden på ulige konkurrencevilkår med en række af EU-landene.

Konklusivt er det arbejdsgruppens anbefaling, at bekæmpelse af skadelig skattekonkurrence i Norden primært bør ses i lyset af:

- Behovet for forstærket intra-nordisk information og koordinering af skatteinitiativer
- Fælles ageren i forbindelse med skattereglers "dominoeffekter"
- Fælles ageren i forhold til EU's og OECD's initiativer

3. Bekæmpelse af skadelig skattekonkurrence i internationalt perspektiv

3.1. Indledning

Som et led i gruppens arbejde med at afdække forholdene omkring skattekonkurrence, har der været afholdt møder med OECD, Centre for European Policy Studies, Europa Kommissionen og Nordisk Ministerråd for at få afklaret hvilke regler og initiativer som i dag findes.

Det er åbenbart, at der i kampen mod skadelige skattekonkurrence nødvendigvis må sættes ind med større, internationale bindende aftaler. Et andet afsæt kan dog være, at man på nordisk plan tager initiativ til nye aftaler/regler, som kan have afsmittende effekt på eksempelvis EU's og OECD's eksisterende aftalesæt.

Både OECD's og EU's aftaler om bekæmpelse af skadelig skattekonkurrence er intergovernmentale aftaler og af ikke-bindende karakter. De er kendetegnet ved indholdsmæssigt at rette sig imod direkte skatter indenfor rammerne af "preferential regimes" (rettet imod særlige sektorer såsom den maritime eller tekstilindustrien) og skatteparadiser.

Begge aftaler er baseret på en liberal forudsætning om markedskræfternes frie spil og at skattekonkurrence per se anses for nyttig når et land forsøger at tiltrække personer, kapital eller selskaber.

Givet aftalernes ikke-bindende karakter, findes der ingen juridiske sanktionsmuligheder overfor lande som overtræder aftalerne. Dog har de vist sig, at det politiske pres alene har haft væsentlig betydning ved implementering af aftalerne.

Specielt synes EU's "sorte liste" – Primarolo-rapporten – at have haft betydelig effekt overfor medlemslandene. Således har adskillige lande, uden at have modtaget juridisk påbud, ændret på deres nationale skatteforhold for hermed at slippe fri af det dårlige selskab.

Fra EU, OECD og Nordisk Ministerråd findes i dag 3 initiativer:

3.2. EU's adfærdskodeks for erhvervsbeskatning. Initiativ 1

EU lancerede i 1996 arbejdet med en skattepakke som blandt andet indeholdte et adfærdskodeks for erhvervsbeskatning.

Kodeksen omhandler skatteforanstaltninger, som medfører et betydeligt lavere effektivt beskatningsniveau, herunder nulbeskatning, i forhold til de foranstaltninger, der normalt gælder i den på gældende medlemsstat, og som enten har eller kan have en væsentligt virkning på lokaliseringen af erhvervsaktiviteter i EU.

Kodeksen indeholder retningslinier for gennemgang af eksisterende skattelovgivning, udveksling af information mellem skattemyndigheder, en arbejdsgruppe til vurdering af eksisterende skatteordninger (Primarolo), samt en stand-still klausul.

Kodeksen danner således baggrund for etableringen af den såkaldte Primarolo-rapport, som gennemgår over 275 skattearrangementer i EU-landene og på basis heraf har ekstraheret en netto liste med skadelige skattemekanismer.

Af de 275 ordninger er 66 fundet i strid med kodeksen (heraf 40 indenfor det geografiske Europa). De nordiske EU-lande, har 2 ordninger som anses for at være i strid med kodeksen (Holding-regler i Danmark og Ålands (Captive Insurance) som er listet via Finland).

Til sammenligning har Irland, Holland og Luxembourg tilsammen 20 forhold.

Ikke overraskende har flere lande protesteret over deres tilstedeværelse på den "sorte liste". Samtidigt kan det konstateres, at kodeksen – trods sin ikke-bindende effekt – har bevirket at et flertal af lande har gjort en ihærdig indsats for at få ændret nationale skatteregler.

I relation til EU's aktiviteter, bør også nævnes vedtagelsen af SE-statutten – det europæiske aktieselskab. Denne forordning kan være med til at bane vejen for et overnationalt, fælles regelsæt, som administreres i det land hvor virksomheden er registreret, mens selve skatteprocenten fastsættes af domicillandet.

3.3. OECD's "Harmful Tax Competition: An emerging global issue". Initiativ 2

Aftalen blev vedtaget i 1998 og indeholder 19 rekommandationer til bekæmpelse af skadelig skattekonkurrence. Aftalen retter sig primært mod tax-heavens og "preferential regimes" i medlemslandene og ikke-medlemslande og fokuserer primært på geografisk mobile aktiviteter, eksempelvis den finansielle sektor. De 19 rekommandationer kan inddeles i 3 kategorier:

a) Optimering af national skattelovgivning
b) Internationale skatteaftaler – sikring mod utilsigtet virkning og nationale modtiltag, samt sikring af at informationsmuligheder anvendes
c) Intensivering af internationalt samarbejde

De 19 rekommandationer følges op i år 2000 med opfølgningsrapporten "Towards Global Tax-co-operation" som indeholder en komplet liste over tax-heavens/preferential regimes.

De nordiske lande optræder 4 gange på listen: Ålands captive Insurance, Islands internationale handelsselskaber, Norges shippingregler samt Sveriges Foreign Non-life Insurance Companies.

Aftalen Harmful Tax Competition danner desuden baggrund for OECD's "Collective memorandum of understanding on eliminating harmful tax practices" fra 2000. I denne aftale fastlæg-

ges en implementeringsplan frem mod 2005 som indebærer at medlemslandene over en 5-års periode skal kunne opfyldes visse krav:

- Kendskab til virksomheders ejerskab
- Almen accepteret metoder for regnskabsaflæggelse for virksomheder
- Effektiv udveksling af information mellem skattemyndigheder
- Adgang til bankinformationer
- Gennemskueligt skattesystem
- Stand-still klausul

I dokumentet nævnes endvidere de stater som ikke frivilligt har indvilliget i at samarbejde om afskaffelse af deres skadelige skattemenkanismer, eksempelvis Grand Cayman, Cypern, Malta, San Marino, Mauritius etc.

Både for EU og OECD's initiativer gælder det at eliminering af skadelige skattemekanismer, typisk kan ske via:

- Standstill – der må ikke indføres nye skadelige ordninger.
- Rollback – hvert land gennemgår sine skattesystemer og ændrer mekanismer som anses for skadelige.
- Andre landes systemer kan bringes til drøftelse og kommentarer.
- Udveksling af information mellem respektive skatte- og banksystemer (præventivt og i forbindelse med økonomisk kriminalitet).
- At landene gensidigt orienterer hinanden i forbindelse med introduktion af nye skatteinitiativer (early-warning).

3.4. Initiativer fra Nordisk Ministerråd. Initiativ 3

Som et led i koordinering af skattepolitikken i Norden, er der vedtaget en multilateral (med bilaterale undtagelse) dobbeltbeskatningsaftale mellem Danmark, Sverige, Finland, Norge, Åland, Island og Færøerne. Hermed udgås det at der skal indgås 42 enkeltstående mellem landene.

I relation til skadelig skattekonkurrence, indgik Nordisk Ministerråd i juni 2001 en aftale om informationsudveksling mellem embedsmænd på nordisk plan[9].

Aftalen – som er direkte rettet imod skadelig skattekonkurrence – er primært en arbejdsordning for hvorledes embedsmænd i de respektive nordiske ministerier på konfidentielt plan og så tidligt så muligt i beslutningsprocessen, udveksle information om forestående skatteændringer.

Samtidigt fastsætter aftalen, at det på hvert MR-Finans-møde skal drøftes om der findes aktuelle spørgsmål som bør tages op. Siden aftalens ikrafttræden har diverse emnet været drøftet: Holdingreglerne, sømandsbeskatning, alkoholafgift og EU's skattepakke. Endelig har der været en arbejdsgruppe om velfærdsfinansiering.

Det er arbejdsgruppens indstilling, at denne aftale er et rigtigt og meget vigtigt led i bekæmpelsen af skadelig skattekonkurrence. Samtidigt ønsker gruppen dog at pointere, at en mere konkretiseret og bindende aftaletekst vil kunne bidrage til at styrke det nordiske samarbejde på området.

Endelig findes der hos Nordisk Ministerråd forslag om samarbejde i forbindelse med skatteindrivning samt forøget samarbejde i relation til EU/EØS. Begge disse udspil forventes vedtaget juni 2002, hvorefter nærmere forhandlinger skal finde sted.

---

[9] Ikke trykket her.

4. Det fremtidige skattesamarbejde i Norden – behov og udfordringer

At fokusere på selskabsbeskatning er naturligvis relevant, men medfører samtidigt at mange andre skatteformer udelades – og dermed over 90 % af det samlede skatte provenu.

I arbejdet med nærværende rapport, er arbejdsgruppen blevet konfronteret med mange andre skattespørgsmål som har afgørende indflydelse på skattekonkurrence og dermed industriens konkurrencevilkår, borgeres mobilitet, miljø-indsats etc.

Nedenfor er anført en række af disse spørgsmål, som arbejdsgruppen mener at man fremover bør fokusere på. Uden at være konkrete forslag i sin nuværende form, kan de betragtes som arbejdsgruppens anbefalinger til hvilke emner et fremtidigt nordisk skattesamarbejde bør fokusere på:

- Det suverænt mest vigtige og betydningsfulde område er *personbeskatningen*, som både i nordisk og internationalt perspektiv må anses for det vigtigste parametre når borgere eller virksomheder shopper mellem skattesystemer. Dels er personbeskatningen vigtig fordi den i visse brancher og lande, udgør et afgørende parameter for et lands internationale konkurrencedygtighed. Dette skal ikke kun ses som et statisk fænomen, men også som et dynamisk styringsredskab i forbindelse med lønudvikling og dermed konkurrenceevnen. Vi ser voksende problemer i visse brancher især inden for servicesektoren, som ikke udvikles og professionaliseres i en udstrækning som er ønskværdigt og muligt. Hvis der sker en ekspansion, sker et oftest inden for sort eller grå økonomi. Det gør det vanskeligt for virksomheder der vil leve op til gældende regler at klare sig i konkurrencen med de der driver virksomhed helt eller delvist sort. Der er grund til at være opmærksom på personbeskatningens rolle når der skal skabes forudsætninger for en professionel servicesektor. Endvidere er personbeskatningen vigtig i relation til grænsehindringer, tydeligst aktualiseret med Øresundsbroen, men også i andre regioner af Norden. Det må anses for et alvorlig problem, at de nordisk landes borgere og virksomheder, i dag begrænses i deres mobilitet på grund af skattetekniske problemer.

- Moms og afgifter er et andet afgørende element, ikke mindst i regioner med grænsehandel. Stort set mellem alle de nordisk lande (og Danmark vs. Tyskland) er der på grund af nationale forskelle i moms- og afgiftssystmer, fremkommet en intensiv grænsehandel, som blandt andet bevirker at enkelte lande (og specifikke brancher) taber store markedsandele (her er øl og spiritus det klassiske eksempel). I Danmark er det de seneste tilfælde flere brancher bl.a. møbel-, radio/TV- og hvidevare branchen hvor danske forhandlere sælger fra dansk grund, og hvor kunden afhenter varen fra et lager på den tyske side af grænsen. Eftersom handelsmønstre på grund af internethandel bliver stadig mere fleksible og åbne i deres struktur, er det således vigtig at man får sikret en lige og fair konkurrencesituation og hvor moms- og afgiftssystemet ikke i sig selv bliver et redskab i den direkte konkurrence mellem lande og industrielle sektorer.

- Arbejdsgruppen har også diskuteret området indenfor energibeskatning/differentieret elafgifter, som specielt på regional basis kan have afgørende betydning for de internationale konkurrencevilkår. Selv inden for dette område er det vigtigt at teknikken til udformning af beskatningen opbygges på samme måde.

- Endvidere findes der indenfor fiskeri-området, eksempler på stærkt ulige konkurrencevilkår som kan tilbageføres til personbeskatningsområde.

5. Næringsudvalgets indstilling

Næringsudvalget foreslår at

A. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* det på et tidligt tidspunkt i lovgivningsprocessen af skatteforslag, sikres at embedsmænd informeres om tiltag i de øvrige nordiske lande

2) *at* Nordisk Ministerråd sikrer, at der i forhold til EU's og OECD's initiativer til bekæmpelse af skadelig skattekonkurrence, finder en koordinering sted af den nordiske deltagelse

3) *at* Nordisk Ministerråd (MR-Finans) på årlig basis giver en kortfattet status til Næringsudvalget over hvilke initiativer eller spørgsmål som har været drøftet i det forløbne år vedrørende bekæmpelse af skadelig skattekonkurrence

B. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* alle de nordiske lande efterstræber at opfylde målsætninger og krav i EU's Adfærdskodeks for erhvervsbeskatning og OECD's Memorandum om eliminering af skadelig skattekonkurrence

2) *at* der ved fremlæggelse af lovforslag skal redegøres for om disse potentielt kan indebære skadelig skattekonkurrence

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

Utskottsförslag

om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning vid beslut om fiskerikvoter m.m.

(Framlagt av Miljö- och naturresursutskottet)

(Bilaga: Referat från Nordiska rådets hearing om Havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskresurserna, se s. 477)

1. Förslag

Miljö- och naturresursutskottet föreslår att

A. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* verka för att de råd som ICES ger angående uttaget av marina resurser inom ett visst havsområde får största möjliga genomslagskraft och så vitt möjligt uppfattas som bindande samt att ICES i sin rådgivning också ger rekommendationer om användande av selektiva redskap

2) *att* verka för att ICES facilitet för databehandling har sådan kapacitet att ICES kan ge snabb och tillförlitlig rådgivning angående uttaget av marina resurser

3) *att* verka för att ett effektivt system, innefattande aktiv kontroll och ekonomiska stimulansåtgärder, utvecklas för att motverka discard

B. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att styrka havsmiljö- och fiskeriforskningsinstitutionerna i de nordiska länderna

2. Bakgrund

Nordiska rådets dåvarande Närområdesutskott utsåg sommaren 2001 en rapportör, riksdagsman Kaj Larsson (s), Sverige, för uppföljningen av rekommendation nr 23/2000/miljö.

Arbetet koncentrerades på frågan om hur forskningen om havsmiljöfrågor används, framför allt om forskarnas resultat och rekommendationer verkligen når beslutsfattarna vad gäller användande av marina resurser och om de når beslutsfattarna i så god tid att besluten får avsedd verkan. Målsättningen är att få fram ett tillförlitligt underlag för en samlad åtgärdspolitik, en politik som leder till en bärkraftig utveckling.

Rapportören tog initativ till att en kontaktgrupp bildades med ett antal fiskeriforskare från nordiska miljöer och Internationella havsforskningsrådet (International Council for the Exploration of the Sea, ICES). Bl.a. diskuterades om befintligt forskningsmaterial kan och bör sammanställas på ett mer pedagogiskt sätt.

3. Hearing om beslutsfattandet angående användande av marina resurser

På intiativ av rapportören anordnade miljö- och naturresursutskottet den 26 juni 2002 en hearing om beslutsfattandet angående användandet av marina resurser – Havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskresurserna. Målsättningen var att belysa behovet av en mer effektiv och pålitlig rådgivning om hur stora mängder fisk och andra resurser som kan tas upp utan risk för att bestånden utarmas. Vid hearingen deltog förutom utskottsledamöter och parlamentariker från nationella fiskeriutskott också forskare från Internationella havsforskningsrådet ICES och nationella havs- och fiskeriforskningsorgan, ämbetsmän från ministerier samt näringsföreträdare.

Viktiga frågor som togs upp var bl.a. den stora betydelse som fångstredskapens utformning har för att "oönskad" fisk, t.ex. för liten, skall undkomma ur redskapen oskadd. Att få redskap med ökad selektivitet är en prioriterad fråga att driva för utskottet. Den framtida ekosystemsbaserade policyn vad gäller redskap bör inriktas på att använda specialredskap för de arter man fiskar. Utgångspunkten skall vara de arter som finns i det aktuella området och vilken storlek som får tas upp. Endast redskap utformade efter dessa kriterier skall få användas.

Vad gäller discard påtalades att det behövs en kombination av åtgärder för att komma till rätta med problemet. En registrering ombord är en nödvändighet både av använda redskap och vad som fiskas upp med respektive redskap: arter, mängder, storlekar, position, registrering på land av dessa data. Ekonomiska incentiv kunde vara att fiskaren får ett ilandföringsstöd för bifångst (tidigare discard), registeringsbetalning vid överförande av data och möjlighet till "mjuka" lån vid omläggning av fiskeriet.

4. Miljö- och naturresursutskottets synpunkter

Utskottet anser att hearingen bekräftar att det behövs nya tankesätt, en mer effektiv beslutsprocess och en konstruktiv dialog angående användandet av marina resurser.

Det är tydligt att forskarnas roll i beslutsprocessen är mycket viktig. Det som framkom under höringen understryker att det behövs både kompetenta och välfungerande nationella institutioner och ett starkt organ vars rekommendationer har tyngd och inte motverkas av nationell politik.

Fördelen med att ha Internationella havsforskningsrådet (ICES) som huvudorganisation för havsmiljö- och havsresursfrågor är att fler forskare involveras än på nationellt plan och att forskarnas konsensus får större genomslagskraft. Men för att få genomslag måste ICES vara ett starkt organ.

ICRS har 19 medlemsnationer, inklusive de nordiska länderna. Uppgiften att styrka ICES kunde ske på flera plan. För att höja effektiviteten och statusen bör också övervägas att ICES får tillgång till toppmodern utrustning. De nordiska länderna bör bl.a. verka för att organisationens datorsystem uppgraderas för bättre och snabbare bearbetning av data. Viktigast är dock att ICES rådgivning får sådan status att den uppfattas som bindande. Tillförlitliga data om bestånd m.m. är en nödvändig förutsättning för ett bärkraftig utnyttjande av de marina resurserna.

Miljö- och naturresursutskottet föreslår att

A. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

4) *att* verka för att de råd som ICES ger angående uttaget av marina resurser inom ett visst havsområde får största möjliga genomslagskraft och så vitt möjligt uppfattas som bindande samt att ICES i sin rådgivning också ger rekommendationer om användande av selektiva redskap

5) *att* verka för att ICES facilitet för databehandling har sådan kapacitet att ICES kan ge snabb och tillförlitlig rådgivning angående uttaget av marina resurser

6) *att* verka för att ett effektivt system, innefattande aktiv kontroll och ekonomiska stimulansåtgärder, utvecklas för att motverka discard

B. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att styrka havsmiljö- och fiskeriforskningsinstitutionerna i de nordiska länderna

Stockholm den 24 september 2002

Tuija Brax (gröna)
Marianne Jelved (RV)
Ola Karlsson (m)
Asmund Kristoffersen (A)
Ewa Larsson (mp)
Kaj Larsson (s)
Paula Lehtomäki (cent)
Inge Ryan (SV)
Ingegerd Saarinen (mp)

Särskilt yttrande

Avvikande åsikt

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj) stöder utskottets beslut vad gäller:
A. att-sats 2) och 3) och B. att-sats;

men är emot utskottets beslut vad gäller:
A. att-sats 1)

Bilaga

Referat från Nordiska rådets hearing den 26 juni 2002 i Folketinget, Köpenhamn

Havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna.

Hearingen anordnades av Nordiska rådets miljö- och naturresursutskott. Bakgrunden till att hearingen genomfördes är att det behövs en mer effektiv och pålitlig rådgivning om hur stora mängder fisk och andra resurser som kan tas upp utan risk för att bestånden utarmas.

Utskottets rapportör om havsmiljöfrågor, Kaj Larsson, Sverige inledde hearingen. Han påtalade att de marina resurserna är ett stort gemensamt ansvarsområde för Norden. Havet binder oss samman men förbinder oss även samman med omvärlden. Haven är också en arbetsplats med lång tradition för många av vårt nordiska folk. Från haven hämtar vi mycket näringsrik föda. Nära 50 procent av all fisk som konsumeras inom EU kommer från de nordiska havsområdena, Nordatlanten, Nordsjön och Östersjön.

Kaj Larsson påminde också om att Norden har en lång tradition att bedriva hållbart fiske och en ansvarig fiskeriförvaltning. Havsresurserna utgör ett underlag för ekonomier och kulturer i många samhällen i Norden och Nordens närområden – för vissa nationer utgör det dessutom en viktig ekonomisk sektor.

Havets resurser skall utnyttjas ansvarigt, bärkraftigt och hållbart och därmed medverka till samhällets hållbara utnyttjande av naturresurserna. En ren havsmiljö är därvid en förutsättning.

De nordiska länderna ligger långt fram i detta avseende. Förra året antogs en nordisk strategi om hållbar utveckling. Fiskeriet har en viktig roll i strategiarbetet.

Minst lika viktig är också den framtida förvaltningen av havsresurserna inom EU och revideringen av EU:s fiskeripolitik.

Vad gäller hälsotillståndet i våra hav har det kommit rapporter från biologer att vissa bestånd har kraftigt minskat och är direkt hotade. Svaren från forskare på vad som är orsak till nedgången har varierat. Men Kaj Larsson ansåg att det är alltför enkelt och bekvämt att fastna för slutsatsen som vissa forskare har gett uttryck för att det enbart är ett för hårt fisketryck som orsakar beståndsnedgången.

Historien visar snarare att bestånden i haven också har varierat under åren utan ett för hårt fisketryck och därför måste det finnas flera faktorer som bidrar till förändringar.

Ett problem är att samtidigt som haven brukas för produktion av mat för mänsklig konsumtion, brukas det samtidigt för dumpning av olika näringsämnen, gifter, oljeutsläpp och andra föroreningar. På land hade vi inte accepterat att djur som används till konsumtion skall växa upp på en soptipp.

Det marina ekosystemet är oerhört komplicerat. Olika arters livsförhållanden påverkas av en mängd faktorer såsom klimatförhållanden, havets temperatur, salthalt, förekomst av föda etc. Förhållanden som är positiva för en art kan vara negativa för en annan.

Kaj Larsson hoppades att hearingen skulle belysa orsaken till beståndsförändringar i våra hav och vad som bör göras för att förbättra situationen, särskilt vad Nordiska Rådet kan göra för att förbättra miljön i våra hav och stärka fisket i Norden.

Kaj Larsson påpekade avslutningsvis att Norden är känd för sin forskning och förvaltning av havets resurser och att aktivt verka för en ren havsmiljö. Men är vi tillräckligt effektiva? Med tanke på den effektivitet som fiskerinäringen bedriver på haven i dag, med större och snabbare fartyg, effektivare fångstredskap och modern teknik så behövs det snabba åtgärder. Är avståndet för långt mellan forskare och beslutsfattare? Är Internationella Havsforskningsrådets rådgivning tillräcklig eller behövs något nytt sammanhållande forskningsråd i Norden? Med andra ord, hur skall vi få rådgivningen effektivare och trovärdig.

Ingela Byfors, Jordbruksdepartementet, Sverige, gav en lägesrapport om arbetet med ny fiskeripolitik i EU.

EUs grönbok om ny fiskeripolitik som utkom 2001 har debatterats i alla medlemsländer och en mängd förslag har inkommit med anledning av de nationella debattterna. Bevarandefrågorna har getts stort utrymme i arbetet, bl.a. på grund av den alarmerande situationen vad gäller många arter. Vissa bestånd har minskat med 50 % jämfört med 70-talet. Fiskeriets kapacitet har ökat, bl.a på grund av större efterfrågan på fisk och andra marina produkter.

Ingela Byfors informerade om tankarna bakom förslaget. EU-förslaget syftar till att etablera ett ansvarsfullt, eknomiskt bärkraftigt, konkurrenskraftigt fiskeri, som ger sina aktörer god levnadsstandard, med en integrering av miljöhänsyn och ekosystembaserad förvaltning. Man syftar till att minska bifångster och att ta tillvara fångsten bättre.

Den vetenskapliga rådgivningen skall baseras på försiktighetsprincipen. Man strävar efter hög, stabil avkastning, men baserad på aktiv miljöintegrering i sektorn. Indikatorer skall tas fram för att få signaler om behov av åtgärder.

Stödåtgärder skall ej vara kapacitetshöjande, endast säkerhetshöjande och för att åstadkomma ökad möjlighet till selektiv fångst. Skrotningspremien skall höjas under perioden 2003-2006. Periodvis uppläggning av båtar/inaktivitet skall stödjas genom delvis finansiering. Ett kontrollorgan skall bildas, satellitövervakningen skall intensifieras och elektronisk loggbok införas.

Också i förhållandet till tredje land skall fiskeriet vara hållbart. Regelverk för samverkan skall utformas för att främja denna målsättning och bestånd utanför EU skall analyseras.

Den sociala dimensionen skall tillgodoses bl.a. genom strukturstöd till alternativ sysselsättning

Vad gäller beslutsfattandet föreslås inrättas regionala rådgivande nämnder. Vid ett ministermöte den 11 juni diskuterades ändring av nuvarande grundbestämmelser, skrotningspremier och strukturstödet. 1:a läsning av författningstext, 37 artiklar, sker i juli. Enligt tidplanen skall debatt om förslaget skall äga rum den 14 oktober och beslut tagas den 18 november.

Reformpaketet har som bekant försenats, EU-parlamentet utreder förloppet.

Ingela Byfors tillfrågades hur nordiska länder utanför EU påverkas av reformen. Hon svarade att den nordiska ämbetsmannakommittén för fiskerifrågor kommer att följa upp utvecklingen. Bilaterala avtal skall komplettera reformen.

Nästa inledare var Sture Hansson från institutionen för systemekologi på Stockholms universitet, Sverige

Sture Hansson inledde med att beskriva fiskens roll i ekosystemet. Systemet består av växter, växtätare, rovdjur och topp-rovdjur. Topprovdjuren är huvudsakligen fisk, halva ekosystemet består av fisk och fisken är central i ekosystemet. Faktorer som påverkar fisken påverkar alltså hela ekosystemet. Han framhöll vidare vissa fakta om systemets känslighet för påverkan:

- Det finns många kemikalier som är giftiga för fisk. Vissa kan vara så specifika att de dödar vissa arter utan att påverka andra.
- I Nordamerika har sjöar invaderats av nejonögon (negenöjet) som orsakat stor skada på bl.a. bestånden av lax. Nejonögonen bekämpas mycket effektivt med kemikalier som inte påverkar andra fiskar.
- Vissa kemikalier kan alltså vara giftiga enbart för vissa fiskarter.

Sture Hansson skisserade ett scenario med en sådan kemikalie: Ett fartyg med kemikalier i lasten havererar i Östersjön, bland kemikalierna finns en substans som dödar just torsk. Utsläppet resulterar i att hälften av all torsk i Östersjön dödas. På grund av fiskens centrala roll i ekosystemet skulle ett sådant utsläpp av kemikalier verkligen vara en miljökatastrof. En av de största miljökatastroferna både i Östersjön och globalt. Det skulle bli politiska efterspel för att hindra att detta upprepas

Vad gäller olika bestånd av fisk redovisade han följande : Globalt är 75% av alla marina fiskbestånd utarmade, överutnyttjade eller maximalt utnyttjade. Vad gäller ICES område (Nordost Atlanten) ligger 10 av 51 bestånd inom säkra gränser, i Östersjön just nu ligger fångstkvoterna på

följande nivåer jämfört med vetenskapliga råd : torsk + 109 %, strömming/sill + 58 % och skarpsill + 3 % över vad som rekommenderas

Sture Hansson ansåg att miljöföroreningar generellt hade små effekter jämfört med fiskets effekter. En orsak är minskade halter numera av de värsta substanserna (t. ex. DDT, PCB, dioxin). Lokalt i kustområden kan dock föroreningar ha påtaglig effekt.
Eutrofiering (övergödning) i Östersjön har dock stora effekter, men dessa är komplexa.

Ökad produktion av växter (organiskt matr.) ger ökad produktion av mat för fisk. En ökad produktion av fisk medför ökad konsumtion av syre. Syrebrist i djupvattnet ger reproduktionsproblem hos torsk.

Sture Hanssons slutsats är att fisket – inte föroreningarna – har de största effekterna på marin miljö.

Han hänvisade till OSPAR statusrapport 2000 rörande Nordsjön. På en lista med de 32 största miljöhoten, rankade i klasserna A - D (A störst påverkan, D minst påverkan) finns i klass A sex typer av påverkan: tre av dessa är från fisket:

- Removal of target species by fisheries
- Seabed disturbances by fisheries
- Effects of discards and mortality of non-target species by fisheries

Avslutningsvis kommenterade Sture Hansson några av de frågor som tas upp i programmet:

- Får de råd som ges om uttag av marina resurser tillräckligt genomslag? Nej
- Är rådgivningen så omfattande att alla relevanta faktorer beaktas, såsom miljöföroreningar, klimat- och havsmiljöfaktorer m. m? Ja.

För att komma vidare borde vi erkänna att fisket – inte föroreningarna – generellt är det som har störst effekt på den marina miljön. Vi borde erkänna att förvaltningen av fiskresurserna misslyckats – EU's grönbok och förslag till åtgärder är ett stort steg i rätt riktning. Men det får inte stanna vid ord!

Forskarnas råd baseras på principer för hållbart utnyttjande och försiktighetsansatsen. För att uppfylla internationella åtaganden måste dessa råd tas på allvar. Fiskar är ekologiska nyckelorganismer och en gemensam resurs. Alla "stakeholders" måste beaktas vid förvaltningen av fiskresurserna, också sportfiskare, turistindustri och miljörörelsen.

Peter Fossum från Havforskningsinstituttet i Bergen talade om klimat- och havsmiljöfaktorers inverkan på fiskbestånd och andra marina resurser. Han påtalade att klimatet växlat och att detta pågår även nu. Varierande vattentemperaturer påverkar faunans rekrytering, individuell växt, fördelning av bestånd och artssammansättning. Detta hänger samman med planktontillgången genom påverkan av havsklimatet, vattnets transport, temperatur, turbulens och ljusförhållanden. Ekosystemen blir mer komplicerade vid högre temperaturer, på grund av fler biologiska interaktioner.

Han visade data för olika fiskarter, sill, torsk, lodde, och påvisade det nära föhållandet mellan havstemperatur och beståndens tillväxt och reduktion. Torsk ökar när vattnet värms upp medan lodden minskar. Beståndens storlek påverkar också antalet predatorer och vattentemperaturen kan också möjliggöra för nya arter att vandra in.

En ökning av temperaturen under kommande år kommer att leda till förändringar i fiskbeståndens utbredning. Nordsjösillen förutspås komma att vandra ut från Nordsjön, makrillen att sprida sig norrut längs norska kusten, den norska vårynglande sillen kommer att vandra längre ut från norska kusten och torsken sprider sig upp i Barentshav medan lodden, som vill ha kallt vatten, flyttar längre norrut.
Peter Fossums konklusion var att klimatändringar vek både genomekosystemet och direkt på varje enskilt led. Klimatändringar kan leda till att hela ekosystemet ändras.

Hans Christian Petersen, Ebeltoft, Danmark, informerade om grönländska data om klimavariationer och fiskebestånd. Hans iakttagelser startade från mitten av 1930-talet då han upplevde slutet på en tusenårig gammal sälfångarkultur med kajakken som fångstfartyg och därifrån ock-

så övergången till en ny näring, fiskeriet. Han har besökt samtliga grönländska kommuner och registrerat generationers kunskaper om olika arters förekomst och vad man levde på.

Dessa iakttagelser blev genom åren supplerade med studier av rapporter och berättelser om djurens förekomst i Grönland genom de sista 3-400 åren, utvidgade med arkeologiska iakttagelser, som utökade iakttagelsetiden med flera århundraden. Upplysningarna kan indelas i fysiska och biologiska parametrar som kan sättas på en tidslinje. Det visar sig då att fenomenen återkommer periodiskt.

Hans rön visar att cyklerna har en varighet på ca. 100 år. Längden av enskilda cykler varierar något. De fysiska parameterna genom århundradena visar att varje cykel beskriver en bestämd klimatkurva som återkommer i varje nytt århundrade. Kurven är sinusformad. I loppet av cykelns första hälft inträffar värmens kulmination och kurvan börjar så att gå åt andra hållet. Den nedersta kulminationen av kurven blir passerad 50 år senare mot slutet av århundradet. I det sista århundradet skedde det vintern 1991/92.

En av parametrarna är isläggningen av havet omkring Grönland. Data över isläggningsstituationen under 1900-talet i de fjordar hanundersökt visar att i början av århundradet låg iskanten om vintern längre ut. Med tiden bildades mindre och mindre is. Under århundradets värmeperiode kulminerade isläggningen i mitten av mars. Vissa vintrar låg iskanten längre in i fjorden och några gånger var fjorden helt isfri vintern igenom.

Han anförde också ett antal biologiska parametrar. Den första historiska berättelsen om torsk i området stammar från en dansk/engelsk expedition till Grönland 1654. Expeditionsfartyget fångade många torskar vid nuvarande Godthåbsfjord. Missionär Hans Egede var i Grönland från 1721 till 1736 och skriver varje sommar om torskfiskeri. 1768-72 bodde missionär och zoolog Otto Fabricius i närheten av Frederikshåb. Han skriver i sin bok, Fauna Groenlandica 1780 att torsken i stort sett försvunnit. Torsken återkom i början av 1800-talet. Flera källor omtalar torskfiske. Efter 1840 började beståndet att minska.

Omkr. 1917 återkom torsken vid Kap Farvel och följande somrar nådde den längre och längre norrut längs kusten. Efter att torsken etablerat sig på Västkusten hade den en fast årlig rytm som fiskeriet rättade sig efter. Under 1960-talet var rytmen bruten och man kunde inte längre beräkna var torsken skulle uppträda. I början av 1990-talet meddelade Hjemmestyret att torsken inte längre förekom annat än i vissa fjordar.

Vad säger arkeologin? En mödding från en boplats vid Diskobugten som han undersökt visar lag med och lag utan torskben som bekräftar cyklerna på ca 100 år.

Cyklerna följer klimatets variationer. Uppgången hänger samman med tidig övergång från vinter till vår, vilket ger längre växtperioder, liksom nedgången är kopplad till senare övergång från vinter till vår. Under värmeperioden är sommarna över 100 dage. Under köldperioderne blev sommarna kortare och växtperioderna reduceredes i värsta fall till 60-70 dagar. Så uppför sig naturen i den nordvästliga delen av Nordatlanten.

Också andra djur följer cyklerna Ringsälen (Phoca hispida) följer isen ut under våren och återkommer vid isläggningen. Under värmeperioder är fångsttalen mindre än under köldperioder. Motsvarande gäller Ammassak/Lodde. Isbjörnens viktigaste föda är ringsälen och beståndet varierar med antalet ringsälar. Vitvalen/Belugan vandrar två gånger om året och kommer längre söderut under köldperioder än under värmeperioder.

Beståndet av renar är också beroende av klimatfluktuationerna. Data från de sista 300 åren visar att beståndet följer klimatändringarna. Under värmeperioder ökar beståndet, efterföljt av kraftig reduktion under köldperioderna. Beståndet påverkas dock också mycket av jakt.

Hans Christian Petersen tog också upp frågan om 1000-årscykler. Man talar om 'Den lilla istiden', på 1500-1600-talet. På Grönland kallas den 'sammanhängande vintrars tid', då sommarna var så kyliga och perioden var så svår att många inte överlevde. Pollenanalyser visar att hundra år innan Erik den Rødes immigration till Grönland hade en värmeperiods övre kulmination ägt rum. Det kan tänkas att 'Lilla istiden' var systemets nedre kulmination.

Man kan i så fall förvänta att nästa övre kulminationstid närmar sig. Den uppvärmning som vi nu iakttar kan tänkas vara ett naturligt fenomen, hörande till cyklen, som förstärks av männi-

skans "förorening" av miljön. Om så är fallet är den en del av ett globalt klimatfenomen som vi ännu inte känner fullt ut.

Under den följande diskussionen om de gjorda inläggen tillfrågades Sture Hansson om inte klimatet hade lika stor påverkan som fiskeriet vad gäller beståndens upp- och nedgång. Sture Hansson menade att klimatet sätter ramen för storleken, men att denna sedan påverkas av fiskeriet. Detta var marginellt tidigare men ett alltmer effektivt fiskeri har nu stor påverkan. Peter Fossum påpekade att klimatfluktuationerna gör att det också är svårt att bedöma ramen.

Det framfördes att EU-systemet varit negativt och att det nu måste finnas en beredskap att ändra och anpassa systemet om fiskeriet skall överleva. Trenden att investera i allt större och effektivare fartyg och redskap skapar ett stort tryck på ägaren att tjäna pengar. Allt material som kastas överbord förändrar också bottnarna.

Efter denna diskussion återupptogs inledningarna

Fredrik Arrhenius, Fiskeriverket, Sverige, tog i sitt anförande upp fångstmetoders inverkan på fiskbestånd och andra marina resurser. Han ansåg att valet av redskapstyp är en viktig faktor för att åstadkomma ett hållbart fiskeri.

Ett hållbart fiskeri skall vara skonsamt, då behövs bättre metoder. Han ansåg att nordsjökonferensens beslut att införa ett ekosystem-inriktat tänkesätt vad gäller policy m.m. är positivt och att uppföljningen av detta beslut är viktig.

Fredrik Arrhenius ansåg att nuvarande fångstmetoder är alltför ensidigt inriktade på att ta upp allt man kan få. Ett exempel är att kräfttrålar ofta används i torskfisket, i stället för fisktrålar. Problemet är att kräfttrålen genom sin utformning fångar inte bara torsk, utan också många andra arter.

En redskapsutveckling är nödvändig och det behövs också en bättre metoder för uppskattning av fiskeriets fångster, hjälpmedel kan vara loggbok och hamnkontroll. Redskapen kan påverkas genom tekniska regleringar.

Allt för stor del av fångsterna består av otillåtet eller oönskat små fiskar. 68 % av uppfiskade havskräftor är för små. Det är viktigt för överlevnaden av den fisk man inte skall ta upp att den kan komma ut ur fångstredskapet så djupt ned i vattnet som möjligt. Ett sätt att åstadkomma att fler små bytesdjur undkommer är att använda fyrkantiga maskor i stället för de vanliga diagonala

Den framtida ekosystemsbaserade policyn vad gäller redskap bör inriktas på att använda specialredskap för de arter man fiskar. Utgångspunkten skall vara de arter som finns i det aktuella området och vilken storlek som får tas upp. Endast redskap utformade efter dessa kriterier skall få användas. .

Jesper Heldbo, Nordiska ministerrådet, talade om problemet med discard. Han menade att Huxley's postulat om havets outtömlighet fortfarande finns i våra bakhuvuden liksom tanken att havet utplånar alla spår. Vi har fortsatt en idé om de gemensamma resurserna – som står till fri rådighet för alla. Men det är en romantisk uppfattning av fiskeriet som en kulturell/social/ historisk aktivitet –snarare än en ekonomisk aktivitet

Han räknade upp vissa fakta som visar havsresursernas betydelse. Man räknar med att människan använder naturprodukter till ett samlat värde av ca. 33 billioner US$/år. 63 % – eller 21 billioner $ kommer från havet. Mer än hälften av detta, 12.6 billioner $, kommer från kustnära områden. Födoämnen från sjön har ett årligt värde på 70 milliarder US $.

Mellan 1991 - 95 landades i genomsnitt 84 mill. ton sjöfödoämnen per år. 200 miljoner människor är sysselsatta med fiskeri och ca 500 miljoner är direkt avhängiga av fiskeri (relaterede näringar).

950 millioner människor är avhängiga av föda från sjön som deras viktigaste proteinkälla!

80- 90 % av allt fiskeri sker inom ett avstånd av 320 km från kusten – och merparten av den kommersiella fångsten tas av 6 länder, Kina, Peru, Chile, Japan, USA och Ryssland.

Pelagiskt fiskeri har ökat våldsamt, från 6 miljoner ton 1950 till 44 miljoner ton 1994 och till ca 65 miljoner ton år 2000 (½ världens fångst). Under samma period har fiskeriet av de värdefulla arterna (torskfisk) fallit med ca 70 %.

Beträffande bifångst och discard framhöll Jesper Heldbo att FAO beräknat att under perioden 1991–95 blev mellan 18 och 40 miljoner ton årligen kastade tillbaka i havet. (Ca 27 % av totalfångsten). Härtill kommer bifångst av sjöfågel och havsdäggdjur samt avfall från rensning. Räkfisket är värst, därefter kommer bottentrål och långrev.

Med en global fångst på 84–86 miljoner ton/ år och 27 % discard blir det samlade uttaget av marina reurser 106–109 miljoner ton/ år, 22–23 miljoner ton kastas tillbaka i havet och ett potentiellt minimumsvärde på 20 milliarder kronor förloras!

Jesper Heldbo menade att det behövs ett nytt tänkesätt. Det gäller att inse att havet faktisk inte är outtömligt på resurser. Initiera system som "håller styr på varenda fisk som tas från havet". Styra / förvalta fiskeriet med hjälp av de riktiga incentive strukturer – ett rättighedsbaserat fiskeri. Insistera på full transparens i hela kedjan från fjord till bord.

De åtgärder som behövs är att kontrollera kapaciteten och reducera överkapaciteten (IPOA), återuppbygga överutnyttjade/uttömda habitater, beskydda/genetablera habitater, beskydda hotade arter, minska spillet, inklusive discard, styrka övervakningen, styrka/etablera förvaltningar, reducera/eliminera illegalt fiskeri. De principer som antogs på Reykjavik-konferensen om ansvarsfullt fiskeri bör iakttagas.

Jesper Heldbo ansåg att det behövs en kombination av åtgärder för att komma till rätta med discard. En registrering ombord både av använda redskap och vad som fiskas upp med respektive redskap: arter, mängder, storlekar, position, registrering på land av dessa data. Ekonomiska incentiv: fiskaren får ett ilandföringsstöd för bifångst (tidigare discard), registeringsbetalning vid överförande av data och möjlighet till "mjuka" lån vid omläggning av fiskeriet.

Den ilandförda fångsten säljs till marknadsvärde och inkomna medel läggs i en discard-fond. Fonden finansierar ilandföringsstöd och registreringsbetalning, mjuka lån och FOU. Data ger input till och förbättrar träffsäkerheten i den biologiska rådgivningen, gemensamma kvoter för bifångst. Bifångst moträknas gemensamhetskvoten.

Jesper Heldbo avslutade med att framhålla att politiskt kräver en sådan reform en övergång från fri tillgång för alla, sektorsisolering. tekniska åtgärder, Top- down management och riskstyrd tillgång till rättighetsbaserat system, naturresursavgifter, sektorsintegration, ekonomiska incentiv, participativt management och försiktighetsstyrd tillgång.

Peter Frost, Danmarks Fiskeriforening, Kreds Øst, framhöll att fiskeriet gör sitt för att åstadkomma ett hållbart fiskeri. Under 10 års tid har man följt rådgivningen och minskat fångsterna med 50 % i takt med kvoterna, infört selektiva redskap, infört stängda områden och infört tidsreglering.

Man har fått höra att följer man dessa råd kommer all att bli bra. Men det har inte blivit bättre, trots alla åtgärder. Tilliten till rådgivningen är därför låg och man är inte enig med forskarnas meddelanden. Fiskerinäringen har svårt att acceptera fler nedskärningar. En maskstorlek som tillåter torskar på 2 kg att undslippa verkar fel. Peter Frost ansåg att den biologiska rådgivningen bör bygga på vad man fiskar, den kan inte bygga på gissningar. Rådgivningen bör i störrre grad ta hänsyn till vad fiskarna själva upplever i praktiken och tillgodogöra sig de data som man levererar.

I praktiken innebär den senaste utvecklingen att fiskeriet delvis avvecklas. Peter Frost ansåg att systemet är trögt. Rådgivningen bör bygga på mer aktuella data, den nuvarande har en eftersläpning på 2–3 år. Han efterlyste regionala förvaltningar, i vilka ingår biologer, ekonomer och fiskare. Avslutningsvis påminde han om att fiskbestånden påverkas av många andra mänskliga sktiviteter än fiskeri, såsom oljeutvinning, brobyggerier m.m.

Hans Lassen, ICES, inledde med att beklaga om fiskerinäringen inte uppfattar ICES rågivning som trovärdig. Resurserna kommer dock att vara desamma oavsett forum. Grundproblemet är att bestånden är låga och måste öka. Det nuvarande regleringssystemet har inte helt kunnat avhjälpa detta problem.

Därefter informerade han om det rådgivningssystem som etablerats av organisationen. Man har mellan 1500 och 2000 vetenskapliga medarbetare, mer än 200 institutioner i 19 land och rådgivningen omfattar nästan alla områden i relation till havets levande resurser. Undantagen är tonfisk och valar.

Vidare gör man miljöundersökningar, habitater, förorenande ämnen, eutrofiering, genetik, etc. Man har en särskild fokus på fiskeriforskning. ICES har 100 års erfarenhet av vetenskapliga nätverk och samarbete och har ett sekretariat för att ge service till detta nätverk. Man är också värd för sekretariat för stora projekt såsom Globe, GEF Baltic.

Hans Lassen ansåg att samarbetet ger ett bättre vetenskapligt resultat, bättre överblick och tydlighet genom arbetsgrupperna och en bättre kostnadseffektivitet genom koordinerad monitering av de marina levande resurserna. Rådgivningsstrukturen ger högre konsistens i bedömning och rådgivning. Hans Lassen pekade på risken för att regionala system skulle minska denna konsistens.

ICES har som partner fiskeriförvaltningar inom internationella regeringsorganisationer, EC, IBSFC (Östersjön), NEAFC, Nasco (Atlantisk lax), Joint Norwegian-Russian FC (Barents Hav) samt nationella regeringar, särskilt Norge, Island, Färöarna.

Rådgivningssystemet bygger på input från Top-down: närkontakt med förvaltningskommissionerna och Bottom- up: närkontakt med den vetenskapliga miljön. Systemet är oavhängigt av politiska/förvaltningsorganisationer, underkastad vetenskaplig peer review, internt och externt.

Förvaltningskommissionen anmodar om rådgivning, definierar målsättningar, beslutar om förvaltningsåtgärder, mottar vetenskaplig input, moniterar status av resurserna och utarbetar assessment av beståndens status.

Den formulerar rådgivning, baserad på målsättningar och "Precautionary Approach" referens.

Man strävar fortlöpande efter att säkra och förbättra kvaliteten hos rådgivningen genom att få bort felaktiga statistiska upplysningar, utvidga databasen med pålitliga data från industrien. Man vill förbättra överblickbarheten och förbättra kontakten med fiskeindustrin.

Man måste säkra nödvändig nationell vetenskaplig input, möta kraven om "fast track fisheries advice", operationalisera "Ecosystem Approach" och ge up-to-date rådgivning (offentlig tillgång) genom ICES Web- site http:// www.ices.dk

Hans Lassen ansåg vad gäller frågan om systemet är alltför trögt och tungrott att man måste skilja på strategiska och taktiska beslut. Rådgivningen kommer i rätt tid, den är tillräckligt omfattande och man arbetar hårt på att ge den bättre genomslagskraft.

Ett problem är att flottorna är för stora. Investeringar i bättre arbetsmiljö är i och för sig motiverade, men risken är att sådana investeringar också förbättrar effektiviteten.

Avslutningsvis påpekade han att fiskeriets viktigaste påverkan är att det tager bort fisk från systemet.

I den följande diskussionen om inläggen fick Hans Lassen frågan om hur kontakten med fiskarna sker. Den sker genom att de nationella systemen håller kontakt med sina näringar. Det påpekades vidare att ICES rapporter är svårlästa för många. Hur skall forskarna och beslutsfattare komma närmare varandra? Hans Lassen menade att rapporterna är skrivna för förvaltarna, de kan inte vara oprecisa. En popularisering kan vara nyttig, men kostar pengar. ICES har ej resurser för detta. Hans Lassen ansåg att hearingar av den typ som genomförts här har bättre effekt för ICES, konfrontationen är positiv, man kan följa upp de frågeställningar som tas upp.

Jesper Heldbo tillfrågades om discard hanteras detta olika nationellt. Det är förbjudet i Norge och Island, tillåtet i EU. Det verkar dock som om EU är på väg mot ett förbud. Verkligheten är dock att också Norge och Island har discard, det framtvingas av det ekonomiska trycket.

Det påpekades att Färöarna haft kvotsystem, som ledde till discard. Nu har man fiskedagar, då fiske tillåts för alla. Detta skyddar dock inte enskilda arter.

I sin avslutning tackade miljö- och naturresursutskottets ordförande, Asmund Kristoffersen inledarna och alla deltagare för goda inspel och kommentarer. Han ansåg att utskottet fått många impulser till fortsatt arbete som skall följas upp i utskottet. Dagens höring bekräftar att det behövs nya tankesätt, en mer effektiv beslutsprocess och en konstruktiv dialog angående användandet av marina resurser. Hur kan man då gå vidare efter denna hearing?

Det är tydligt att forskarnas roll i beslutsprocessen är mycket viktig. Det som framkommit i dag understryker att det behövs både kompetenta och välfungerande nationella institutioner och ett starkt organ vars rekommendationer har tyngd och inte motverkas av nationell politik.

Fördelen med att ha Internationella havsforskningsrådet (ICES) som huvudorganisation för havsmiljö- och havsresursfrågor är att fler forskare involveras än på nationellt plan och att forskarnas konsensus får större genomslagskraft. Men för att få genomslag måste ICES vara ett starkt organ

Det är viktigt att få ett nordiskt perspektiv på dessa frågor som komplement till EU's politik. Vår första uppgift blir därför att mot bakgrund av vad som framkommit i dag samordna nordiska ståndpunkter om hur vi skall arbeta med problemen.

Hearingen avslutades.

Udvalgsforslag

om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking) og om Nordens ansvar for ofre for trafficking

(Fremlagt af Medborger- og Forbrugerudvalget)

(A 1274/medborgar Medlemsförslag om människorhandel, se s. 487
A 1286/medborgar Medlemsförslag om Nordens ansvar för kvinnor som utsätts för trafficking. se s. 489)

1. Indstilling

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår

A. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utbildnings/fortbildningsinsatser till polis och rättsinstanser genomförs och samordnas i samtliga nordiska länder för de yrkesgrupper som kommer i kontakt med kvinnor som utsatts för trafficking

2) *att* ta initiativ till nordiskt stöd och åtgärder för näringsutveckling och utbildningskurser riktat till kvinnor i Ryssland och i de baltiska staterna

B. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att en person, som utsätts för trafficking med fara för sitt liv och hälsa, skall ha möjlighet att få individuell prövning om eventuellt uppehållstillstånd på grund av detta. Om denna prövning ges stöd, skall även detta tillstånd grundas på humanitära skäl eller skyddsskäl, i enlighet med FN:s konventioner

C. Nordisk Råd ikke at foretage sig noget andet i anledning af medlems förslag om menneskohandel (trafficking) (A 1274/medborger) og medlemsförslag om Nordens ansvar för kvinnor som utsätts för trafficking (A 1286/medborger) end hvad som fremgår af udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking) og om Nordens ansvar for ofre for trafficking (A 1302/medborger)

2. Baggrund

Medborger- og Forbrugerudvalget har ved sit møde i Stockholm, den 24. september 2002, behandlet medlemsforslag A 1274/medborger og A 1286/medborger. Udvalget besluttede at, på baggrund af disse medlemsforslag, fremlægge et udvalgsforslag med ovennævnte forslag til rekommandationer og at foreslå at Nordisk Råd ikke foretager sig noget andet i anledning af medlemsförslag om människohandel (trafficking) (A 1274/medborger) og medlemsförslag om Nordens ansvar för kvinnor som utsätts för trafficking (A 1286/medborger) end hvad som fremgår af dette udvalgsforslag.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)
Åse Gunhild Woie Duesund (KrF)

Medlemsförslag **A 1274/medborger**

om människohandel (trafficking)

(Väckt av mittengruppen i Nordiska rådet)

Trafficking, eller människohandel med främst kvinnor och barn med inriktning på prostituering av dessa, är ett stort problem över hela världen med mycket stora mörkertal. Under 90-talet och särskilt efter Sovjetväldets fall har trafficking med inriktning på EU-området vuxit kraftigt med handel med kvinnor från de gamla kommunistdiktaturerna. Krigen på Balkan har avslöjat en omfattande trafficking med inriktning på de krigsdrabbade länderna.

Också i våra baltiska grannländer är trafficking ett stort problem, som avslöjar omfattande mänsklig misär och förnedring.

Grunden för denna handel är dels attityden att en annan människa kan köpas för pengar och dels den negativa ekonomiska och sociala utvecklingen för miljoner människor utan hopp om förbättring. Detta utnyttjas skrupel löst av den organiserade brottslighet som följt i spåren av samhällenas nedbrytning. Under mer eller mindre trovärdiga löften om jobb och framtidsutsikter lockas kvinnor till prostitution och sexindustri. Väl på plats avslöjas, om inte förr, den förskräckliga verkligheten, men då sitter de drabbade fast i fällan och tvingas "betala av" till sina "beskyddare". Avhopp leder till hot och misshandel och i förlängningen till ett återsändande till hemlandet utan varje hopp om en anständig framtid.

Närheten till de baltiska staterna och till Nordvästryssland gör att det organiserade inflödet av prostituerade till de nordiska staterna vuxit. Avskaffandet av de inre gränskontrollerna efter ikraftträdandet av Schengen-avtalet har medfört en fri rörlighet också på detta område. Väl inne i ett nordiskt land rör man sig fritt till de andra. I Sverige görs bedömningar att det kan röra sig om 200-500 kvinnor med reservation för mörkertal. Inom hela EU-området är siffrorna mångdubbelt så höga.

Polissamarbetet i Norden är ännu föga utvecklat när det gäller att bekämpa trafficking, trots att det rör sig om en oftast fullt integrerad del av den organiserade brottsligheten. Härtill kommer olika synsätt på prostitution i nordiska länder, som t ex inom strafflagstiftningen. Här återstår mycket att göra för att följa upp de initiativ som tagits internationellt och inom EU av den svenska regeringen under ordförandehalvåret 2001. Hur kan den nordiska polisen utveckla sitt samarbete och en gemensam förståelse av bakomliggande strukturer?

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ta initiativ till en gemensam nordisk hållning till trafficking och bakomliggande attityder

att ta initiativ till en gemensam nordisk hållning till trafficking inom strafflagstiftning

att ta initiativ till ett gemensamt nordiskt polissamarbete i kampen mot trafficking

att kampen mot trafficking prioriteras på Nordiska ministerrådets dagordning

att ta initiativ till nordiskt stöd och åtgärder för näringsutveckling riktat till kvinnor i Ryssland och i de baltiska staterna i allmänhet och särskilt gentemot fattiga kvinnor

Åbo den 25 september 2001

Randi Karlstrøm (KrF)
Ewa Larsson (mp)
Ragnwi Marcelind (kd)

Medlemsförslag **A 1286/medborger**

om Nordens ansvar för kvinnor som utsätts för trafficking

(Väckt av vänstersocialistiska gröna gruppen i Nordiska rådet)

1. Bakgrund

Det behövs ett polissamarbete över gränserna, och det behövs fler specialutbildade poliser för att hjälpa främst de kvinnor som först transporterats hit för sexuell exploatering (trafficking).

Hittills har de som står bakom människohandeln kunnat operera relativt ostört eftersom polisen saknar tid och resurser. Polisen är en central aktör i arbetet i det nordiska samarbetet. Det är dock av vikt att samtliga aktörer inom rättsväsendet får kunskap för att hantera dessa frågor. Således behövs utbildning av åklagare, jurister och domare i gällande lagstiftning för att de rätt ska kunna använda sig av den. Det behövs fler expert grupper (grupper som är engagerade i de prostituerades problematik) som samverkar med varandra i Norden och de som finns behöver en varaktig och kontinuerlig finansiering. De kvinnor som vill sluta att prostituera sig möts ofta av oförstående, och detta gör att kvinnorna kan lämnas utan stöd. För de kvinnor som vill sluta med prostitution behövs en kraftig satsning där pengar och bostad är viktiga beståndsdelar. De behöver hjälp att bearbeta det som de utsatts för i form av misshandel och sexuella övergrepp. Det behövs metodutveckling och samlade kraftåtgärder för att minska prostitutionen och för att hjälpa de prostituerade, oavsett etniskt ursprung, till ett liv utanför prostitution. Sammantaget krävs en ordentlig, nordisk satsning i form av ett stärkt samarbete inom detta område.

Särskilt utsatta är främst unga kvinnor. Kvinnorna har ofta fråntagits sina pass, de kan inte språket utan är helt utlämnade. Många gånger låses de in i en lägenhet som de inte får lämna. Om det hela uppdagas och det blir rättegång, skickas de hem i väntan på denna. Detta kan innebära att hallicken i hemlandet utsätter dem för förföljelse, eftersom hallicken hävdar att kvinnorna häftar i skuld för resehandlingar och resekostnader.

Dessa kvinnor måste kunna erhålla skydd från sina förföljare och få hjälp vad beträffar de traumatiska upplevelser de haft och den situation de kommer från. Det faktum att man transporterats till ett främmande land för att där utnyttjas sexuellt skall kunna vara grund för uppehållstillstånd efter ansökan. När det är fråga om förföljelse, som beskrivits ovan, skall flyktingstatus erhållas. Om det finns minderåriga barn i hemlandet skall givetvis rätten till familjeåterförening vara ovillkorlig.

2. Förslag till beslut

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utbildnings/fortbildningsinsatser till polis och rättsinstanser genomförs och samordnas i samtliga nordiska länder för de yrkesgrupper som kommer i kontakt med kvinnor som utsatts för trafficking

att samtliga nordiska länder aktivt samverkar för att stödja de kvinnor som vill sluta med prostitution

att personer som utsatts för människohandel för sexuella ändamål skall kunna erhålla uppehållstillstånd, även flyktingstatus, i samtliga nordiska länder enligt vad som anförts ovan

Mariefred, den 24 april 2002

Line Barfod (EL)
Charlotta Bjälkebring (v)
Lennart Gustavsson (v)
May Hansen (SV)
Lena Jensen (SV)
Kristen Touborg Jensen (SF)
Josef Motzfeldt (IA)
Outi Ojala (vänst)
Inge Ryan (SV)
Steingrimur J. Sigfússon (VG)

Komitéforslag

om beslutningsprocessen om nordisk forskningsstøtte og om Nordisk Råds interne budgetprocedure

(Fremlagt av Kontrollkomiteen i Nordisk Råd)

1. Forslag

Kontrolkomiteen foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* overveje metoder til, hvordan relevante organer i Nordisk Råd kan inddrages i overordnede politiske overvejelser om satsningsområder for nordisk forskningsstøtte
2) *at* inddrage de forslag til forbedringer af evaluering, rapportering og beslutningstagelse som fremkommer af NIFU's rapport i det fortsatte nordiske forskningssamarbejde
3) *at* Nordisk Ministerråd, herunder Nordisk Forskningspolitisk Råd, overvejer, hvorledes man, f.eks. ved ændrede beslutningsprocesser jvf. NIFU's rapport som omtales i komiteforslaget, kan opnås en bedre synergieffekt med de nationale forskningsprogrammer og dermed en bedre kobling til og udnyttelse af de nordiske forskningsmidler

Kontrolkomiteen foreslår endvidere, Nordisk Råd

at overveje, hvorledes det interne arbejde med budgetprocessen kan forbedres, således at Nordisk Råds fremadrettede ønsker baserer sig på politiske vurderinger

2. Baggrund

Nordisk Råds kontrolkomité har som kontrolopgave 2001-2002 iværksat en evaluering af den fællesnordiske forskningsstøtte. Opgaven blev på opdrag af Kontrolkomiteen varetaget af Norsk Institut for studier af forskning og udvikling, NIFU. NIFU's hovedkonklusioner kan sammenfattes som:

- 80 % af de fællesnordiske forskningsmidler er bundet i institutioner
- Nordisk Råd er ikke med i initieringsprocessen
- Nordisk Råd kommer meget sent ind i beslutningsprocessen
- Nordisk Råd får svagt beslutningsgrundlag
- Der er svag national forankring af forskningsprojekterne

NIFU kommer i deres rapport med følgende 7 anbefalinger:

- Bred analyse af de nordiske forskningsinstitutioner som opfølgning på Nordisk Nytte rapporten, 1996. Denne rapport var i høj grad baseret på økonomiske begrundelser. NIFU mener, at det også vil være gavnligt at se på institutionernes faglige nytte
- Drøftelser mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om, hvilke forskningsprojekter som bør initieres. 3 forskellige bevillingsstrukturer diskuteres
- Nordisk Ministerråd bør drøfte den nationale forankring i de nationale forskningsmiljøer
- Åbning af det nordiske marked for forskning/forskningsstøtte
- Nordisk Ministerråd bør udarbejde bedre beslutningsgrundlag
- Nordisk Ministerråd bør forbedre rapporteringssystemet om gennemførte forskningsprojekter
- Nordisk Råd bør holde bedre kontakt med nationale fagudvalg

Kontrolkomiteen finder generelt, at NIFU's rapport peger på vigtige problemstillinger i det nordiske samarbejde, særligt vedrørende samarbejdet mellem de 2 politiske niveauer.

3. Kontrolkomiteens overvejelser om NIFU's konklusioner

Ad forslag 1. Bred analyse af de nordiske forskningsinstitutioner som opfølgning

NIFU konkluderer, at 80 % af budgettet til forskning og udvikling er bundet til de nordiske forskningsinstitutioner. NIFU henviser til, at disse blev gennemgået med "Nordisk Nytte" rapporten fra 1996, men anbefaler, at der gennemføres en systematisk faglig kvalitetsvurdering af de nordiske forskningsinstitutioner med henblik på at overveje nedlæggelse af visse af disse for at frigøre midler.

NIFU omtaler finansieringen af de nordiske forskningsinstitutioner, hvor nogen finansieres næsten fuldt for nordiske midler, mens andre kun delfinansieres (og bl.a. finansieres nationalt).

Nordisk Ministerråd oplyser i sit høringssvar, at man som led i budgetanalysen har iværksat en gennemgang af alle institutioner. De 8 forskningsinstitutionerne som forskningssektoren har ansvaret for gennemgås i en ekspertudredning, som skal komme med forslag til eventuelle ændringer af organisering og finansiering. MR-U har overdraget ansvaret til EK-U, som forventes at behandle udredningen på sit møde den 26. september 2002. MR-U indkaldte i 2001 "visionspapirer" fra institutionerne, som skal indgå i drøftelserne.

Kontrolkomiteen vil afvente konklusionerne af denne analyse og evt. forslag til omstrukturering/nedlæggelse af nordiske institutioner før man udtaler sig yderligere om dette forslag.

Ad forslag 2. Drøftelser mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om, hvilke forskningsprojekter som bør initieres

NIFU påpeger, at Nordisk Råd ikke indgår i de politiske drøftelser af, hvilke initiativer som bør tages og fremlægger 3 forslag til ændringer i proceduren for beslutninger om nye forskningsprogrammer.

Kontrolkomiteen har overvejet, hvilke principper man egentlig mener, bør ligge til grund for parlamentarisk indflydelse i beslutninger om anvendelse af forskningsmidler. Kontrolkomiteen finder, at disse overvejelser også er af principiel karakter og at overvejelserne i princippet omfatter alle rådets arbejdsområder.

Kontrolkomiteen har derfor valgt, at man vil foreslå en at-sætning rettet til Nordisk Ministerråd, nemlig: *at* overveje metoder til, hvordan Nordisk Råds Kultur- og Uddannelsesudvalg kan inddrages i overordnede politiske overvejelser om satsningsområder for nordisk forskningsstøtte.

Kontrolkomiteen mener, at dette forslag vil have særlig aktualitet, da det fremgår af ministerrådsforslaget, at en række forskningsprogrammer udløber i de kommende år og skal erstattes af nye tiltag.

Samtidig vil Kontrolkomiteen foreslå en at-sætning rettet mod Nordisk Råd/Præsidiet, nemlig: *at* overveje, hvorledes det interne arbejde med budgetprocessen kan forbedres, således at Nordisk Råds fremadrettede ønsker baserer sig på politiske vurderinger i de relevante fagudvalg.

Ad forslag 3 og 4. Nordisk Ministerråd bør drøfte den nationale forankring i de nationale forskningsmiljøer og åbning af det nordiske marked for forskning/forskningsstøtte

NIFU peger på, at de nordiske forskningsmidler er knappe og totalt set marginale og at det derfor er nødvendigt at finde ordninger, som skaber større udveksling mellem de etablerede forskningsmiljøer i Norden. NIFU foreslår, at landene kunne give adgang for andre landes forskere på områder, hvor der satses i nordisk sammenhæng.

I EU's 6. rammeprogram lægges op til, at landene (det gælder også EØS-landene) indenfor visse forskningsområder som støttes, skal åbne for ansøgninger fra de øvrige lande.

Nordisk Råd vedtog i 2001 rek. 34/2001/kultur, hvor de nordiske landes regeringer rekommanderes at udarbejde en redegørelse om og strategi for et nordisk forskningsrum, som skal sikre, at nordiske forskere forberedes til konkurrencen om EU's forskningsmidler gennem samarbejde.

Nordisk Ministerråd fremlægger til behandling på Nordisk Råds session 2002 ministerrådsforslag om at udarbejde en hvidbog om et nordisk forskningsrum. Kontrolkomiteen ser frem til diskussionen af dette på sessionen.

Kontrolkomiteen vil dog understrege NIFU's konklusioner om sammenhængen med de nationale forskningsmidler og NIFU's forslag til forskellige metoder, hvordan beslutninger om nordiske forskningsmidler kan tages. Derfor foreslår Kontrolkomiteen følgende at-sætning: *at*

Nordisk Ministerråd, herunder Nordisk Forskningspolitisk Råd, overvejer, hvorledes man, f.eks. ved ændrede beslutningsprocesser jvf. NIFU's rapport som omtales i komiteforslaget, kan opnås en bedre synergieffekt med de nationale forskningsprogrammer og dermed en bedre kobling til og udnyttelse af de nordiske forskningsmidler.

Ad forslag 5 og 6. Nordisk Ministerråd bør lave bedre beslutningsgrundlag og Nordisk Ministerråd bør forbedre rapporteringssystemet om gennemførte forskningsprojekter

NIFU påviser et behov for et rapporteringssystem, som dels kan danne grundlag for et bedre beslutningsgrundlag, dels kan give en bedre udnyttelse af indhøstede erfaringer.

Nordisk Ministerråd konstaterer i sit høringssvar, at man er enig i NIFU's vurderinger om, at der bør udarbejdes et bedre rapporteringssystem og at den eksisterende afrapportering tages op til revision.

Kontrolkomiteen konstaterer med tilfredshed, at Nordisk Ministerråd vil iværksættte dette og foreslår derfor en at-sætning, som ligger i tråd med ministerrådets intentioner, nemlig: *at* inddrage de forslag til forbedringer af evaluering, rapportering og beslutningstagelse som fremkommer af NIFU's rapport i det fortsatte nordiske forskningssamarbejde.

Ad forslag 7. Nordisk Råd bør holde bedre kontakt med nationale fagudvalg

NIFU henviser til den geografiske 3-søjle struktur og påpeger, at den har vanskeliggjort den nationale forankring i fagudvalgene i parlamenterne, hvilket ikke har fremmet sammenhængen mellem nationale og nordiske bevillinger.

Kontrolkomiteen konstaterer, at Nordisk Råd fik ny struktur pr. 1. januar 2002, en ny struktur som bl.a. er udset til at forbedre forholdet til de nationale udvalg. Der er imidlertid stadig ikke udarbejdet rutiner for, hvordan man i praksis kan sikre den nationale forankring til de nationale parlamenters fagkomiteer. Kontrolkomiteen har iværksat en særlig kontrolopgave om implementeringen af den nye struktur og vil her være særligt opmærksom på den nationale forankring.

Kontrolkomiteen foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* overveje metoder til, hvordan relevante organer i Nordisk Råd kan inddrages i overordnede politiske overvejelser om satsningsområder for nordisk forskningsstøtte

2) *at* inddrage de forslag til forbedringer af evaluering, rapportering og beslutningstagelse som fremkommer af NIFU's rapport i det fortsatte nordiske forskningssamarbejde

3) *at* Nordisk Ministerråd, herunder Nordisk Forskningspolitisk Råd, overvejer, hvorledes man, f.eks. ved ændrede beslutningsprocesser jvf. NIFU's rapport som omtales i komiteforslaget, kan opnås en bedre synergieffekt med de nationale forskningsprogrammer og dermed en bedre kobling til og udnyttelse af de nordiske forskningsmidler

Kontrolkomiteen foreslår endvidere, Nordisk Råd

at overveje, hvorledes det interne arbejde med budgetprocessen kan forbedres, således at Nordisk Råds fremadrettede ønsker baserer sig på politiske vurderinger

Seinäjoki, den 29. august 2002

Eva Johansson (s)
Kent Olsson (m), ordförande
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Kristen Touborg (SF)

Udvalgsforslag

om den nordiske kulturpolitik

(Fremlagt af Kultur- og Uddannelsesudvalget)

1. Forslag

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

A. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* Nordisk Ministerråd (kulturministrene) fører en diskussion om principperne for den fremtidige nordiske kulturpolitik og om national og fællesnordisk støtte til kunsten som inddrager synspunkterne i dette forslag og at Nordisk Ministerråd (kulturministrene) dermed giver et grundlag for diskussion med Nordisk Råd (Kultur- og Uddannelsesudvalget) i forbindelse med møde ved Nordisk Råds session i 2003

2) *at* anmode de statistiske bureauer om at udvikle en komparativ nordisk kulturstatistik, som kan offentliggøres

B. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at arbejde for at den nordiske aftalelicens-modellen anvendes i EU og at EU kræver at denne model anvendes internationalt i WTO og WIPO

2. De nordiske landes kulturpolitikmodel

Kultur- og Uddannelsesudvalget har haft lejlighed til at stifte bekendtskab med konklusionerne i forskningsprojektet "Nordisk kulturpolitik i forandring" under ledelse af Peter Duelund.

En af de overordnede konklusioner i projektet "Nordisk kulturpolitik i forandring" er, at der findes en "nordisk kulturpolitikmodel". Målet med kulturpolitikken har i alle de nordiske lande i de sidste 40 år været at skabe optimal frihed for kulturel udfoldelse og adgang for hele befolkningen til kulturelle institutioner, herunder public service tv. Kulturpolitikken har været en del af velfærdspolitikken, hvor målet har været, at skaffe alle borgere lige adgang til kulturelle tilbud og dermed give alle borgere en kulturel dannelse.

3. Mål og principper for den nordiske kulturpolitik

Det politiske princip har været, at den politiske indflydelse skal holdes i en armslængde fra den konkrete støtte til kulturlivet, således at den kunstneriske og kulturelle frihed sikres.

I rapporten har forskerne har i alle de nordiske landes kulturpolitik sporet tendenser til at man er på vej mod en mere styrende model, hvor støtte gives til ganske bestemte formål, hvor også metoden fastlægges. Det samme gælder på fællesnordisk niveau.

Der er en øget tendens til, at de besluttende og bevilgende myndigheder anvender kunst til fremme erhvervsmæssige formål i regionen – at kunsten "nyttiggøres".

Som en konsekvens af "Nordisk Nytte" rapporten fra 1995 har Nordisk Ministerråd i de nordiske institutioner indført kontraktstyring, hvilket også gælder de fællesnordiske kulturstøtte-

midler. Den nordiske embedsmandskomite for kultur sætter i langt højere grad end tidligere konkrete krav til, hvilke metoder som skal benyttes til opnåelse af mål.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at denne tendens giver anledning til at der føres en diskussion om principperne for, hvordan støtte gives: hvilken frihed bør de støttede projekter have og hvor stor indflydelse er det rimeligt at have fra politisk niveau. På den ene side mener Kultur- og Uddannelsesudvalget, at tendensen til øget styring giver anledning til bekymring for kunstens uafhængighed af politik og erhvervsliv (de største støttegivere), en bekymring bl.a. på den eksperimenterede kunsts vegne i forhold til main-stream kunsten. På den anden side mener Kultur- og Uddannelsesudvalget, at der kan findes argumenter for, at støttegivere også er i sin gode ret til at ønske bestemte formål opfyldt med den støtte de giver.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at overvejelser om principperne for den fremtidige nordiske – nationale såvel som fællesnordiske – bør sikre, at målet med den nordiske kulturpolitik stadig er et bidrag til den nordiske velfærdsstatsmodel, hvilket betyder, at kulturpolitikken skal sikre tilgængelighed for alle. En del af velfærdsstaten formål er at skabe hele og sunde mennesker. Udvalget mener, at der er en sammenhæng mellem mennesket sundhed og anvendelse af kulturtilbud, også i forbindelse med helbredelse. Kultur- og Uddannelsesudvalget mener derfor, at diskussionen om den fremtidige kulturpolitik også må inddrage synspunkter om det hele og sunde menneske.

Hidtil har den nordiske kulturpolitik forbedret tilgængeligheden og har også udbredt anvendelsen af kulturtilbud til at omfatte flere grupper. Men man må stadig konstatere, at den typiske "kulturforbruger" er en midaldrende, middelklasse kvinde, ofte offentlig ansat. Det må derfor være et mål, at udbrede anvendelse af kulturtilbud yderligere. Kultur- og Uddannelsesudvalget mener f.eks. at skolen spiller en vigtig rolle i at introducere eleverne til kunsten.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at det også vil være relevant at overveje, hvorledes de kulturelle tilbud kan anvendes og inddrage de nye nordboer, således at tanken om "det mange kulturelle Norden" realiseres og de nordiske samfund vil opnå merværdien af at bestå af mange kulturer.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at Nordisk Ministerråd (kulturministrene) også kan overveje, hvordan man kan inddrage at sikre positive effekter for erhvervslivet i kulturpolitikken.

Kultur- og Uddannelsesudvalget vil foreslå, at Nordisk Ministerråd (kulturministrene) overvejer at udarbejde et charter for den fremtidige kulturpolitik. Et charter kunne bl.a. indeholde en forpligtelse til at opretholde forvaltnings- og organisationsprincipper, som sikrer kunstens og kulturens uafhængighed af økonomiske og politiske interesser, hvilket ikke bør stå i modstrid med at opstille mål for kulturpolitikken. Ovenfor nævnes en række mål, som Kultur- og Uddannelsesudvalget mener er relevante.

Kultur- og Uddannelsesudvalget ønsker derfor at opfordre kulturministrene til at føre en diskussion om den fremtidige nordiske kulturpolitik og herefter drøfte principperne med Nordisk Råd (Kultur- og Uddannelsesudvalget), f.eks. i forbindelse med møde ved Nordisk Råds session i 2003.

4. Kunstneres indtægtskilder

En række kunstarter står i disse år overfor en trussel mod deres indtægtsgrundlag, nemlig at deres kunst kan formidles over Internet. Det drejer sig først og fremmest om musikere, men også forfattere kan opleve at deres produkter formidles over Internettet.

Det er en politisk opgave at skabe vilkår for de skabende kunstnere. I Norden og Europa har man en ophavsretstradition, som sikrer kunstnerne deres indtægter, nemlig den nordiske aftalelicens-model, hvor kunstnerorganisationer aftaler copyright-priser pr. solgt produkt med producenter og kunstnerne således betales for anvendelse af deres produkt (autoretten). I USA anvender man producent-ret, hvor producent frikøber kunstneren en gang for alle. Den amerikanske model betyder, at producenter en gang for alle betaler kunstneren for rettighederne til produktet og at producenten derefter kan tjene på salg.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at det er vigtigt, at man i Norden sikrer den enkelte kunstners muligheder for at gøre en levevej af sin kunst og sælge sit produkt, hvilket bl.a. kan være med til at sikre, at kunsten (særligt musik og litteratur) ikke monopoliseres.

Kultur- og Uddannelsesudvalget vil derfor foreslå, at de nordiske landes regeringer arbejder for at den nordiske aftalelicens-modellen anvendes i EU og at EU kræver at denne model anvendes internationalt i WTO og WIPO.

Kultur- og Uddannelsesudvalget vil anbefale de nordiske landes regeringer, at man inddrager et forbrugerperspektiv i arbejdet med at sikre autoretten.

5. Nordisk kulturstatistik

Det fremgår af rapporten "Nordisk Kulturpolitik", at der mangler nordiske redskaber til at følge udviklingen i kulturpolitik. Det er derfor heller ikke muligt at lave nordiske sammenligninger. Dette skyldes, at de nordiske statistik bureauer ikke har kunnet blive enige om en fælles inddeling af kulturpolitiske parametre, som man opfatter som nationale.

I rapporten er udviklet en kategori model, som kunne anvendes til at udvikle en "komparativ nordisk kulturstatistik".

Kultur- og Uddannelsesudvalget vil derfor foreslå, at Nordisk Ministerråd (kulturministrene) henvender sig til d e statistiske bureauer med en anmodning om, at udvikle en komparativ nordisk kulturstatistik, som kan offentliggøres.

6. De selvstyrende områders status i den nordiske struktur på kulturområdet

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at de selvstyrende områder ikke indgår som ligeværdige partnere i det nordiske kultursamarbejde.

Kultur- og Uddannelsesudvalget vil derfor foreslå, at der på alle områder indenfor kulturpolitikken anvendes en model som for Nordisk Kulturfond, hvor de selvstyrende områder har en repræsentant, når de nordiske lande har 2.

7. Konklusion

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

A. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* Nordisk Ministerråd (kulturministrene) fører en diskussion om principperne for den fremtidige nordiske kulturpolitik og om national og fællesnordisk støtte til kunsten som inddrager synspunkterne i dette forslag og at Nordisk Ministerråd (kulturministrene) dermed giver et grundlag for diskussion med Nordisk Råd (Kultur- og Uddannelsesudvalget) i forbindelse med møde ved Nordisk Råds session i 2003

2) *at* anmode de statistiske bureauer om at udvikle en komparativ nordisk kulturstatistik, som kan offentliggøres

B. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at arbejde for at den nordiske aftalelicens-modellen anvendes i EU og at EU kræver at denne model anvendes internationalt i WTO og WIPO

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Frode Sørensen (S)

Udvalgsforslag

om studentermobilitet på området højere uddannelse

(Fremlagt af Kultur- og Uddannelsesudvalget)

1. Forslag

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* forny Sigtunaaftalen fremfor at erstatte den med en deklaration og vedtage en ny beslutning om "nordisk tentamensgiltighet"/anerkendelse af eksamener, en ny aftale som erstatter ministerrådets beslutning fra 1975 og i sin politiske intension går videre end den nuværende Sigtunaaftale, som ikke omfatter alle højere uddannelser
2) *at* i dette arbejde inddrage forslagene fra rapporten "Tentamensgiltighet (Sigtunaavtalet 1975)", ANP 2001:723
3) *att* vidta ökade informationsåtgärder gällande den nordiska tentamensgiltighetenen, dels till de studerande, dels till dem som administrerar och godkänner examina och merithandlingar

2. Baggrund

Samarbejdsministrenes udredningsmand Ambassadør Ole Norrback afleverede den 15. april 2002 sin udredning "Nordbornas rättigheter" til Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene). Nordisk Råd har fulgt arbejdet med denne rapport med stor interesse, da der i hele Nordisk Råd har hersket stor enighed om, at det her i året for Nordisk Råds 50-års jubilæum må sikres at de tilbageværende grænsehindringer i Norden fjernes.

3. Det fælles nordiske uddannelsesmarked

Det fælles nordiske uddannelsesmarked har gradvist udviklet sig. Det samlede kompleks består i dag af 3 overordnede dele: en aftale, et program og en overenskomst, hvortil der knytter sig underordnede aftaler.

- Nordisk tentamensgiltighet (den såkaldte "Sigtuna-avtalet") fra 1975, hvor de nordiske uddannelses- og forskningsministre besluttede, at en eksamen eller en tentamen, som er aflagt og bestået ved en højere uddannelsesinstitution i Norden automatisk skal godkendes i de andre nordiske lande.
- NORDPLUS-programmet, som åbner for student- og lærermobilitet, kurser- og fælles udviklingsprojekter.
- Overenskomsten om adgang til højere uddannelse, af 1994, revideret 1996 og forlænget i 1999 og senest i 2000 med udløb 2003. Overenskomsten betyder, at man har adgang til at studere dele af eller et helt uddannelsesforløb i et andet nordisk land.

Nordisk Ministerråds styringsgruppe for nordisk samarbejde inden for højere uddannelse (HØGUT) fik i 2000 udarbejdet 2 udredninger, dels om Sigtuna-aftalen, dels om overenskomsten om adgang til højere uddannelse.

Nordisk tentamensgiltighet (Sigtunaavtalet 1975)

HØGUT nedsatte i 1999 en arbejdsgruppe, som skulle udarbejde en udredning om nordisk tentamensgyldighed. Arbejdsgruppen var ledet af Irja Persson Utterhall. Det fremgår af udredningen (Tentamensgiltighet (Sigtunaavtalet 1975), ANP 2001:723), at der i løbet af 1990'erne har været gjort et stort stykke arbejde for at gøre Sigtunaaftalen synlig og operationel.

Udredningens formand mente, at problemerne med aftalen var mindsket væsentligt, og at der forudsat korrekt og forståelig dokumentation ikke findes problemer med meritoverføring mellem de nordiske lande.

Af udredningen fremgår det, at arbejdet i 1990'erne har sikret, at der er blevet gjort opmærksom på den nordiske tentamensgyldighed, dels gennem HØGUT's forskellige aktiviteter, dels ved at universiteterne har spredt information og sikret at tjenestemænd laver erfarings- og kundskabsudveksling. Effekten har været, at der både ved universiteter og højskoler og blandt studerende er bedre kendskab til aftalen.

Der identificeres dog stadig en række problemer, som hvis de fjernes vil kunne forbedre den nordiske tentamensgyldighed yderligere. Disse har dels at gøre med informations og kommunikationsproblemer – aftalens synlighed, forståelse af reglerne, sprogproblemer, dels har de at gøre med at de nordiske landes uddannelsessystemer i praktikken er opbygget forskelligt.

Udrederen foreslår, at HØGUT tager initiativ til at modernisere Sigtuna-aftalen samt foreslår en række informationstiltag og tiltag som skal lette universiteters, højskoler og studerendes forståelse af aftalen.

HØGUT nedsatte efterfølgende en ekspertgruppe, som skulle se yderligere på aftalen. Ekspertgruppen foreslog, at man ophæver aftalen og i stedet afgiver en deklaration om anerkendelse af bevis på højere uddannelse.

Den nordiske overenskomst om adgang til højere uddannelse

HØGUT gav i 1999 Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU) til opgave at belyse konsekvenserne af overenskomsten om adgang til højere uddannelse for det nordiske uddannnelsesmarked.

I 1988 lancerede MR-U handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbejde, heri visionen om et fælles nordisk uddannelsesmarked. Overenskomsten blev herefter udarbejdet og undertegnet i 1994.

NIFU analyserer tendenser til at studere i udlandet, herunder Norden. Der konstateres ikke en øgning af uddannelsesmobiliteten som følge af overenskomsten.

NIFU analyserer studenters grunde til at studere i udlandet og konstaterer, 4 overordnede forklaringer: tilknytning til udlandet (forældre eller kæreste), ønske om at studere i udlandet, specielt fag, kan ikke komme ind i hjemlandet.

NIFU knytter det fælles nordiske uddannelsesmarked til det fælles nordiske arbejdsmarked. Mobiliteten på det fælles arbejdsmarked er heller ikke overvældende stor, hvilket Nordisk Råds Europaudvalg tidligere har beskæftiget sig med. Visionen om det frie uddannelses- og arbejdsmarked kan være et redskab til at dæmpe konjunkturbestemte ubalancer.

NIFU konkluderer, at et af problemerne med det fælles nordiske uddannelsesmarked er, at nogle lande underdimensionerer sine uddannelsestilbud og satser på at få dækket behovet ved uddannelse i et andet nordisk land (f.eks. studerer mange fra Norge og Sverige på sundhedsuddannelser i Danmark). Dette er søgt afhjulpet ved en betalingsordning.

Andre internationale aftaler

Muligheden for at studere i et andet land har også optaget andre internationale organisationer, både Europarådet, UNESCO's Europaregion og EU har arbejdet for at sikre denne mulighed. I 1997 vedtog man i Europarådet og UNESCO en konvention om godkendelse af kvalifikationer på højere uddannelse i den europæiske region, kaldet Lissabon-konventionen. Konventionen er ratificeret af Norge, Island og Sverige. Danmark og Finland forventes at ratificere i løbet af efteråret 2002.

Endvidere har det siden det indre marked trådte i kraft i 1993 ikke været tilladt de nordiske EU-medlemslande at diskriminere EU-borgere, hvilket vil sige, at der ikke må gives rettigheder til nordiske statsborgere, som ikke også tilfalder EU-borgere.

4. Kultur- og Uddannelsesudvalgets indsamling af oplysninger

Kultur- og Uddannelsesudvalget havde på sit juni-møde indbudt studiechef Jakob Lange, Københavns Universitet og sekretariatschef Bengt Streiffert, Øresundsuniversitetet til at fortælle om barrierer for studentermobilitet inden for Norden. Mødet bekræftede, at en lang række af de problemer som opleves ofte bunder i manglende kendskab til det studiesystem man kommer til og om reglerne for meritoverførsel.
Lange og Streiffert opdelte de studerende i 3 kategorier, som har vidt forskellige problemer:

- gæstestuderende (Nordplus samt andre som tager 1 eller 2 semestre)
- ordinære studerende (tager en hel uddannelse i andet nordisk land)
- pendler studerende.

Vedrørende gæstestuderende:
Generelt fremgik det, at kvaliteten af Nordplus-programmet var meget høj, også meget højere end kvalitet end EU's programmer. Det skyldes, at der findes et fagligt samarbejde mellem lærerne i Nordplus. Problemerne var, at de studerende forbereder sig for dårligt på studieopholdet og at de glemmer at søge om meritoverførsel på det hjemlige universitet. Endvidere kunne der være problemer med sociale kontakter og boligproblemer.

Vedrørende ordinære studerende:
Der har været problemerne med en skæv fordeling mellem landene, f.eks. har Danmark i flere år haft et stort optag af norske og svenske studerende på medicin, tandlæge og arkitekt studierne (1/5 af optag er nordiske). Problemerne med Norge er løst ved en bilateral samforståelsesaftale mellem Danmark og Norge, således at der er oprettet kvoter (61 kvalificerede på medicin, 7 kvalificerede på tandlæge og 5 kvalificerede på veterinæruddannelsen). En sådan aftale kan ikke indgås med Sverige, da Sverige er medlem af EU.

Vedrørende adgangsgivende eksamener:
Man mente ikke, at der var reelle problemer med godkendelse af adgangsgivende eksamen eller "studiekompetence", da der er udarbejdet omregningstabeller for studentereksamener i Nordisk Ministerråd-regi.

Imidlertid er det et økonomisk og planlægningsmæssigt problem, at mange norske og svenske studerende optager pladser på danske studier, som de ofte ikke færdiggør.

Endvidere kan der være en problem med begrebet "studiekompetence", hvor man i de øvrige nordiske lande får studiekompetence, hvis man har arbejdet praktisk med i et vist antal år – og Danmark anerkender ikke, at denne kan overføres til alle fag.

Mødet bekræftede, at en del af problemerne med Sigtunaaftalen opstår, når de studerende skifter uddannelsessted midt i en uddannelse. Studierne er meget forskelligt opbygget (i Danmark efter den Humboltske universitetsmodel, i de øvrige lande efter den amerikanske model), hvilket betyder at det er svært at omregne kursers gyldighed. Disse strukturelle problemer består, selvom alle de nordiske lande anerkender Bologna-erklæringen om opbygning af højere uddannelse i en 3-2-3 model (bachelor 3 år, master 2 år, forskeruddannelse 3 år). Dog er Sverige i gang med en udredning, som skal undersøge eksamensspørgsmål i det svenske uddannelsessystem for højere uddannelse (högskolan), færdigt ultimo 2003.

Vedrørende sprogproblemer:
I realiteten oplever man, at mange har svært ved at forstå undervisningen på andre nordiske universiteter.

Generelle hindringer:
Udover de studiebundne hindringer for nordisk mobilitet findes også en række generelle hindringer, som ikke skal løses alene for studerende:

- forskelle i sociale forsikringer og skatter (f.eks. ph.d. studerende har ofte forsøgerpligter og arbejder ved siden af studiet)
- øgede udgifter ved pendling eller flytning (bolig eller transport, også bil som er dyrt i Danmark og Norge, men billigt i Sverige)
- leveomkostninger større hvis man flytter
- sprogproblemer
- kulturforskelle
- sociale netværk tabes
- ved pendling: grænsepassage for ikke-nordisk udseende personer.

5. Kultur- og Uddannelsesudvalgets overvejelser

Kultur- og Uddannelsesudvalget kan konstatere, at arbejdet med at forbedre det fælles nordiske uddannelsesmarked i 1990'erne har fjernet en lang række hindringer og at der er udført et meget stort stykke informationsarbejde.

Når der alligevel i rapporten "Nordbornas rättigheter" beskrives en række problemer, mener udvalget, at disse i høj grad må tilskrives at såvel universiteter som studerende ikke har tilstrækkeligt kendskab til de faktiske regler.

MR-U har endnu ikke taget stilling til, om man ønsker at ophæve Sigtuna-aftalen og erstatte den med en deklaration. Kultur- og Uddannelsesudvalget skal ikke tage stilling til de juridiske aspekter af dette, men vil understrege, at man ikke mener, at det er ønskeligt at skabe tvivl om nordboernes rettigheder, hvilket man mener der kan opstå, ved at lave en anden juridisk konstruktion.

Kultur- og Uddannelsesudvalget er derfor i udgangspunktet tvivlende overfor det hensigtsmæssige i at erstatte Sigtuna-aftalen med en deklaration.

Kultur- og Uddannelsesudvalget har med interesse læst rapporten "Tentamensgiltighet (Sigtunaavtalet 1975)", ANP 2001:723, hvor der foreslås en række informationstiltag og en række præciseringer, som skal gøre det lettere for universiteter og højskoler og studerende at forstå rækkeviden af Sigtunaaftalen. Udvalget mener, at MR-U bør tage disse forslag ind i overvejelserne om modernisering af Sigtunaaftalen.

Kultur- og Uddannelsesudvalget er bekendt med, at den norske Stortings udreder p.t. undersøger de nordiske aftalers forhold til EU-retten. Konklusionerne fra denne undersøgelse må selvsagt indgå i arbejdet.

6. Kultur- og Uddannelsesudvalgets konklusioner

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at en lang række problemer vil kunne afhjælpes ved bedre information og kommunikation, dels til de studerende, dels til de som administrerer godkendelse af eksamener (hele uddannelser eller dele) og meritoverførsler.

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer endvidere, at NORDPLUS er et meget væsentligt element i det nordiske uddannelsesmarked og at dette program fungerer godt. Kultur- og Uddannelsesudvalget er meget opmærksomme på, at der ikke sker nedskæringer på dette område.

Endelig vil Kultur- og Uddannelsesudvalget endnu engang fremhæve betydningen af at arbejde med den nordiske sprogforståelse, som det også fremhæves i betænkningen til medlemsforslag A 1279/kultur Medlemsförslag om värn av den nordiska språkgemenskapen.

Kultur- og Uddannelsesudvalget vil anbefale de nordiske landes regeringer at forny Sigtunaaftalen fremfor at erstatte den med en deklaration. Altså vedtage en ny beslutning om "nordisk tentamensgiltighet"/anerkendelse af eksamener, en ny aftale som erstatter ministerrådets beslutning fra 1975 og i sin politiske intension går videre end den nuværende Sigtunaaftale, som ikke omfatter alle højere uddannelser. Det ville vise, at de nordiske landes regeringer vil arbejde videre med den nordiske godkendelse af eksamensbeviser.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at en sådan beslutning også bør inddrage forslagene fra rapporten "Tentamensgiltighet (Sigtunaavtalet 1975)", ANP 2001:723, hvilket vil sikre en endnu bedre information og kommunikation.

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* forny Sigtunaaftalen fremfor at erstatte den med en deklaration og vedtage en ny beslutning om "nordisk tentamensgiltighet"/anerkendelse af eksamener, en ny aftale som erstatter ministerrådets beslutning fra 1975 og i sin politiske intension går videre end den nuværende Sigtunaaftale, som ikke omfatter alle højere uddannelser
2) *at* i dette arbejde inddrage forslagene fra rapporten "Tentamensgiltighet (Sigtunaavtalet 1975)", ANP 2001:723
3) *att* vidta ökade informationsåtgärder gällande den nordiska tentamensgiltighetenen, dels till de studerande, dels till dem som administrerar och godkänner examina och merithandlingar

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Frode Sørensen (S)

Udvalgsforslag

om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren

(Fremlagt af Kultur- og Uddannelsesudvalget)

1. Forslag

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* evaluere strategi for samarbejde med frivilligsektoren i overensstemmelse med synspunkterne i udvalgsforslag om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren

2) *at* gennemføre et forskningsprogram hvor man analyserer den historiske betydning af den frivillige sektors arbejde for de nordiske velfærdssamfund og analyserer hvordan de nordiske samfund er i forandring og hvilken rolle den frivillige sektor kan spille i fremtiden

2. Baggrund

Nordisk Råd vedtog ved sessionen i 1998 rek. 17/1998/nord Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren. Rekommandationen indeholdt endvidere en anmodning om redegørelser for samarbejdet. Ministerrådets motivation for at rette særlig opmærksomhed og indsats fra Nordisk Ministerråd på den frivillige sektor var:

- De nordiske velfærdssystemer er under pres – den frivillige sektor spiller en væsentlig rolle
- Frivilligsektoren er en væsentlig del af samfundets demokratiske struktur
- Frivilligsektoren er vigtig som økonomisk vækstfaktor
- Frivilligsektoren kan spille en rolle i opbygningen af demokratier i Nordens nærområder.

Strategiens mål var:

- at øge kundskaberne om frivilligsektorens rolle i de nordiske samfund
- at styrke organisationernes og netværkenes mulighed for nordisk samarbejde
- styrke frivilligsektorens muligheder for samarbejde med den officielle del af det nordiske samarbejde, forbedre kontakten, udbyttet og den videnmæssige vekselvirkning mellem Nordisk Ministerråd og frivilligsektoren
- at styrke samarbejdet mellem Nordisk Ministerråd og frivillig-sektoren i hele Norden for at skabe forudsætninger for at et større antal nye aktører kan tage del i det nordiske samarbejde.

Ministrene havde foreslået en handlingsplan, B 178/nord Ministerrådsförslag om strategi för samarbetet med frivilligsektorn, som herefter blev iværksat. Planen indeholdt følgende:

- samnordisk forskning (som en del af Velfærdsforskningsprogrammet)
- udvekslingsordning for tjenestemænd skal omfatte frivillige organisationer, rejsestøtte til repræsentanter for frivilligsektoren i Vestnorden, tolkestøtte
- udvikling af civilsamfund i nærområderne

Nordisk Kulturfond forøger samarbejdet med frivilligsektoren, de enkelte ministerråd overvejer hvorledes de kan forøge samspillet med frivilligsektoren.

3. Kultur- og Uddannelsesudvalgets motivation for at stille forslaget

Kultur- og Uddannelsesudvalget har i 2002 besluttet at foreslå Nordisk Råd at afskrive de 5 rekommandationer, som relaterede sig til frivilligsektoren og i stedet udarbejde et samlet forslag til ny rekommandation, hvor man fremsætter sine betragtninger om samarbejdet med den frivillige sektor og de politiske prioriteringer.

4. Tidligere diskussioner som knytter sig til strategien og Nordisk Råds ønsker

Rapporten "Nordisk Ministerråd og den ideelle sektor"

Nordisk Ministerråd fik i 1997 udarbejdet rapporten "Nordisk Ministerråd og den ideelle sektor", af Joakim Lönnroth, 1997. Rapporten dannede grundlag for udarbejdelsen af ministerrådets strategi. I rapporten findes en grundig gennemgang af terminologien omkring den frivillige sektor/den ideelle sektor/NGO/den tredje sektor m.m.

Kultur- og Uddannelsesudvalget vil dog anvende betegnelsen den frivillige sektor, da det er anvendt i ministerrådets strategi, men er klar over, at netop terminologien også dækker over forskellige geografiske og ideologiske opfattelser af "den frivillige sektor".

Rapporten "Håndslag til det frivillige Norden"

Nordenudvalget nedsatte i januar 1999 en arbejdsgruppe under ledelse af Svein Ludvigsen.(H). Rapportens indledning pegede på, at "De frivillige organisasjoner arbeider innenfor en særegen nordisk tradisjon, preget av demokratisk oppbygning og nærhet til mennesker og problemer." Endvidere peges på, at det vil være en oplagt målsætning for Nordisk Råd "å styrke denne tradisjonen i møtet med nye utfordringer i våre egne samfunn og i våre nærmeste europeiske omgivelser." Rapporten opstiller 15 konkrete forslag, herunder et nordisk forskningsprogram og nordisk støtte til ungdomspartier og andre ungdomsorganisationer.

Rapporten dannede grundlag for en debat på Nordisk Råds 51. session i november 1999. Nordenudvalget havde ikke kunnet nå til enighed om at stille sig bag rapporten, hvorfor Midtengruppen og Den Konservative Gruppe havde stillet 4 medlemsforslag, som dog først blev behandlet på 52. session i 2000.
Disse var i korthed:

- et nordisk forskningsprogram
- øget støtte til ungdomsorganisationer
- kortlægning og støtte til frivillige organisationer og udbygning af ungdomspolitiske netværk i nærområderne
- Kulturfonden skulle øge midlerne til frivillig sektor

Såvel i rapporten som i debatten på sessionen i 1999 blev ønsket om øget dialog og samarbejde med de frivillige organisationer påpeget. Spørgsmålet om et forskningsprogram delte forsamlingen, da Den Socialdemokratiske Gruppe og Den Venstrasocialistiske Grønne Gruppe fandt at der skulle afsættes for store midler (10 mio. pr. år i 5 år).

5. Kultur- og Uddannelsesudvalgets synspunkter på ministerrådets arbejde med handlingsplanen

Kultur- og Uddannelsesudvalget finder, at de konkrete tiltag i handlingsplanen (udvekslingsordning, rejsestøtte til Vestnorden, tolkestøtte) er gode initiativer. Udviklingen af civilsamfund i nærområderne kan ministerrådet af gode grunde ikke holdes ansvarlig for selv, men Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at man har projekter, som skal fremme dette, f.eks. indenfor børne-idræt.

Nordisk Kulturfond er nu blevet et selvstændigt organ og Kultur- og Uddannelsesudvalget skal ikke lægge sig i, hvordan midlerne fordeles i Kulturfonden.

De enkelte ministerråds samspil med frivilligsektoren:

Nordisk Råds Nordenudvalg har ved flere lejligheder fremsat ønske om, at man skulle definere den frivillige sektor og fastsætte hvilke organisationer man ville samarbejde med. Ministerrådet har flere gange, senest i meddelelse om rek. 17/1998/nord i 2002 slået fast, at man ikke ønsker at foretage en sådan afgrænsning, da "man ikke finder det foreneligt med det holdnings- og værdimæssige grundlag for frivillig og/eller ideel virksomhed og for udviklingen i det folkelige arbejde, hvis man gennem en præcisering af kriterier for, hvilke typer af organisationer, som kan omfattes af samarbejdet, på forhånd udelukker nogle organisationer."

Ministerrådet (MR-SAM) har dog i juni 2000 fastsat retningslinier for Nordisk Ministerråds samarbejde med frivillig sektoren, hvor det fremgår, at kontakten sker i de enkelte fagsektorer, samlet rapportering sker i budget og årsberetning, NGO'er deltager ikke i ministerrådets beslutninger, hvor forvaltningsopgaver udlægges til NGO'er sker det på baggrund af effektivitets- og prisvurderinger.

Ministerrådet svarer i meddelelsen 2002, at de enkelte fagsektorers forpligtelse til at overveje samarbejdet med den frivillige sektor (sidste punkt i strategiens handlingsplan) vil sikre bevidste overvejelser om, hvem der skal samarbejdes med. Det understreges, at de grundlæggende værdier, som er rodfæstet for alt nordisk samarbejde er også relevant i forhold til samarbejdet med frivillig sektoren. De nordiske værdier er baseret på en samfundsmodel bygget på demokratiske idealer om medbestemmelse, menneskerettigheder, et fælles socialt ansvar for alle nordboere, retstatens principper, ligestilling mellem kønnene og respekt for minoriteter. Dette udelukker til eksempel støtte til racistiske, nazistiske og voldelige organisationer og bevægelser og deres aktiviteter.

Kultur- og Uddannelsesudvalget har konstateret, at Nordisk Ministerråd i meddelelsen til rek. 17/1998/nord i 2002 har givet en meget detaljeret redegørelse for, hvordan de frivillige organisationer inddrages i samarbejde med de enkelte fagsektorer. Udvalget har konstateret, at fagsektorerne i høj grad baserer samarbejdet på inddragelse ved høring og i nogle sektorer også inddrager frivillige organisationer i arbejdsgrupper og lignende. Udvalget ønsker ikke at fremme diskussionen om afgrænsning yderligere, men vil i dette forslag fokusere på formålet med samarbejdet og hvilke områder der bør samarbejdes yderligere på.

6. Kultur- og Uddannelsesudvalgets overvejelser

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at spørgsmålet om den frivillige sektor kan anskues på 2 niveauer:

Norden og den frivillige sektor

På dette niveau tænkes på principielle overvejelser om den frivillige sektors rolle for udviklingen af den nordiske velfærdsstat og særligt den frivillige sektors fremtidige rolle.

I såvel Nordisk Ministerråds som Nordisk Råds arbejde med den frivillige sektor siden 1997 tages der udgangspunkt i, at den frivillige sektor har spillet og fremover vil spille en væsentlig rolle i samfundsopbygningen og det demokratiske kompleks.

Ministerrådet nævner i sin meddelelse til 17/1998/nord for 2002 med henvisning til strategiens formål, at "samarbejdet mellem myndigheder og frivilligorganisationer anses som et vigtigt

træk i sikringen af de nordiske landes sociale integration og stabilitet. Det frivillige Norden anses som en engageret og kritisk med- og modspiller til det offentlige. Det bidrager til livskvalitet og velfærd for den enkelte, de mange og samfundet. Det frivillige Norden kan medvirke til at vise det offentlige nye veje og bidrage til samfundsudviklingen."

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at det vil være på sin plads at få mere konkret viden om, hvordan de frivillige organisationers rolle egentlig har været og hvordan de kan forventes at blive i fremtiden.

I flere af de ovenfor nævnte rapporter omtales det, at de frivillige organisationer har mindre tilslutning, hvilket bl.a. angives som begrundelse for at give offentlig, herunder nordisk støtte.

Endvidere har der i de seneste år været en stor ideologisk diskussion om de frivillige organisationers rolle, hvor man har drøftet at disse skulle/burde/kunne overtage (nogle kalder det også tilbagetage) en del af den offentlige sektors opgaver. Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at det kunne være gavnligt at samle viden om de frivillige organisationers reelle potentiale og dermed skabe et mere reelt basisgrundlag for de ideologiske diskussioner.

Der findes givet vis en lang række mindre forskningsprojekter, som fokuserer på dette. Kultur- og Uddannelsesudvalget forestiller sig derfor ikke, at opgaven skal udlægges som et stort forskningsprojekt, men at opgaven skal stilles som indsamling af eksisterende forskning og sammenstilling af denne, således at nordiske erfaringer kan drages.

Nordisk Ministerråd og den frivillige sektor

På dette niveau tænkes på de opgaver som meningsfyldt kan varetages af Nordisk Ministerråd, som har begrænsede midler, f.eks. de eksisterende ordninger for udveksling, rejsestøtte og tolkningsstøtte).

Endvidere giver Nordisk Ministerråd støtte til frivillige organisationer, som gennemfører forskellige projekter.

Endelig anvendes frivillige organisationer som "entreprenør" for forskellige opgaver.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at man kan drøfte, hvad national støtte – eller i dette tilfælde nordisk støtte – skal gives til. Skal det være driftsstøtte til udvalgte organisationer (særligt "rosværdige" organisationer) eller skal man støtte bestemte projekter, som fremmer et politisk mål?

Inddragelse af frivillig sektoren sker på flere af sektorerne i forbindelse med udarbejdelse af formandskabsprogrammet, dels som høringspart, dels som målgruppe og samarbejdspartner. De profilsager som det norske formandskab har valgt i sit program er i øvrigt på flere måder velegnet til at engagere de frivillige organisationer.

Ministerrådets meddelelse om rek. 17/1998/nord indeholder som tidligere nævnt i 2002 en nøje gennemgang af de enkelte sektorers samarbejde med den frivillige sektor. I det overordnede afsnit fremgår det, at på nationalt niveau sker inddragelse regelmæssigt på enkelte sektorer, særligt miljøsektoren og jord- og skovbrugs og – livsmiddelsektoren. Inddragelse kan ske i form af informationsmøder, gennem repræsentation, projekter og dannelse af netværk.

I ministerråds regi sker inddragelse af organisationer i stor grad via institutioner og fritstående rådgivende organer, f.eks. Nordisk konsumentudvalg inddrages af EK-K, Handikappolitisk Råd og Nordisk samarbejdsorgan for Handikapspørgsmål af socialsektoren og NGO'er på ligestillingsområdet af NIKK – institutionen for kvinde- og kønsforskning.

Endvidere inddrages frivilligsektoren i en række styringsgrupper og arbejdsgrupper, særligt på børne- og ungdomsområdet, idrætsområdet og i kultursektoren, samt i uddannelses- og forskningssektoren. Arbejdsmarkedssektorens samarbejdspartnere er de traditionelle arbejdsmarkedsorganisationer.

I de seneste år har man i Præsidiets budgetgruppe ønsket i Ministerrådets budget at få en oversigt over, hvilke midler som går til den frivillige sektor. Præsidiets budgetgruppe har fremført, at man i denne oversigt ikke ville medregne de budgetposter, hvor den frivillige organisation var operatør (type Nordplus-mini/-Junior og Nordjob). På den anden sige omfatter oversigten ikke de projekter, hvor frivillig organisationer for støtte (f.eks. forbrugerorganisationer under EK-K, oplysningsforbundene under FOVU).

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at de frivillige organisationer inddrages i Nordisk Ministerråds arbejde på flere mere eller mindre forpligtende niveauer.

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* evaluere strategi for samarbejde med frivilligsektoren i overensstemmelse med synspunkterne i udvalgsforslag om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren

2) *at* gennemføre et forskningsprogram hvor man analyserer den historiske betydning af den frivillige sektors arbejde for de nordiske velfærdssamfund og analyserer hvordan de nordiske samfund er i forandring og hvilken rolle den frivillige sektor kan spille i fremtiden

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen (S)

Presidiets betänkande

om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad

1. Förslag

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* Nordiska ministerrådet tar initiativ till någon form av givar- eller biståndskonferens för att prioritera och samordna de många projekt och förslag som finns för att stöda Kaliningrad
2) *att* Nordiska ministerrådet skall fortsatt verka för att ett nordiskt informationskontor kan öppnas i Kaliningrad

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet beslutar

1) *att* ta upp frågan angående medborgarorganisationernas möjlighet till samarbete med Östersjörådets kommissionär för demokratisk utveckling
2) *att* uppmana den parlamentariska Östersjökonferensens permanenta kommitté att verka för medborgarorganisationernas samarbetsmöjligheter
3) *att* Nordiska rådet tar initiativet till att verka för ett vidgat parlamentariskt samarbete kring frågor om "good governance" vad gäller en effektiv administration, väl fungerande institutioner och lagtillämpning samt reformer på områden såsom rättssäkerhet, stabilitet i skattelagstiftningen och fastighetsrätt
4) *att* Nordiska rådets representanter i Östersjökonferensens permanenta kommitté presenterar detta betänkande i kommittén för att diskutera vilken roll kommittén önskar att ha i det fortsatta arbetet

2. Bakgrund

Närområdeutskottet besökte Kaliningrad i september 2000. Som uppföljning beslöt utskottet att utpeka en rapportör angående nordiska insatser i Kaliningrad. Christel Anderberg (m) valdes till rapportör. I Nordiska rådets nya struktur flyttades Kaliningrad-rapporten från början av 2002 till medborgar- och konsumentutskottet där rapporten har behandlats vid juni- och septembermötena. Eftersom frågan om Kaliningrad bedömdes vara av generell utrikespolitisk karaktär skickade utskottet både rapportörens rapport, förslag samt utskottets bemärkningar till Presidiet. Nordiska rådet har aktivt deltagit i diskussionen om Kaliningrad. Senast debatterades frågan vid den 11:e Östersjökonferensen i S:t Petersburg.

3. Medborgar- och konsumentutskottets förslag

Vid sitt septembermöte beslöt utskottet att vidaresända rapportens förslag till Presidiet till fortsatt behandling. Rapporten innehöll 10 förslag.[1] Av dessa har utskottet beslutat att inte stöda tre. De kvarstående sju finns i utskottets uttalande. Dessa berör olika aspekter av ett civilsamhälle och dess grundläggande element.

Medborgar- och konsumentutskottet föreslår att Nordiska rådet rekommenderar

- *att* de nordiska EU-ländernas regeringar verkar med kraft i EU för att snarast få till stånd en positiv lösning av transiteringsproblemen mellan Kaliningrad och övriga Ryssland
- *att* Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar initierar en dialog med Ryssland om flygförbindelserna mellan Ryssland och Västeuropa och därvid försöker förmå Ryssland att inte vidtaga motåtgärder som får negativa konsekvenser för Kaliningrad
- *att* Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar i samarbete med Kaliningrads myndigheter vidtar projekt i syfte att förbättra infrastrukturen vid gränspassagerna, varvid åtgärder för att förbättra kvalifikationerna hos gränsvakter och tullpersonal bör vara ett viktigt inslag
- *att* Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar initierar ett ökat samarbete mellan medborgarorganisationer kring Östersjön, syftande till att bidra till att stärka demokratin i den ryska enklaven Kaliningrad och till större samhörighet och integration av Kaliningrad i Europa, allt utifrån den uttryckliga utgångspunkten att Kaliningrad är och förblir en del av Ryssland
- *att* de nordiska ländernas regeringar tar initiativ till någon form av givar- eller biståndskonferens för att prioritera och samordna de många projekt och förslag som finns
- *att* de nordiska ländernas regeringar överväger en biståndsinsats med utrustning för diagnosticering och behandling av tbc, eventuellt i samarbete med WHO
- *att* Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar verkar för ett vidgat parlamentariskt samarbete kring frågor om "good governance" vad gäller en effektiv administration, väl fungerande institutioner och lagtillämpning samt reformer på områden såsom rättssäkerhet, stabilitet i skattelagstiftningen och fastighetsrätt

4. Presidiets synpunkter

Frågan om Kaliningrads demokratiutveckling är fortfarande aktuell. Rapportören gör en grundlig beskrivning av problematiken kring Kaliningrad. Material till rapporten samlades in under år 2001 och rapporten blev färdig på våren 2002. Många av de frågor som tas upp i rapporten är ytterst relevanta för Kaliningrads utveckling. Inom några områden har utvecklingen varit positivt snabb. Som ett konstruktivt steg i rätt riktning ser Presidiet det av EU:s kommission framlagda förslaget angående transittrafiken efter att Polen och Litauen blivit medlemmar i EU (EU-kommissionen har 18 september 2002 föreslagit olika åtgärder för att underlätta transitresår efter EU utvidgningen).

Många av de frågor som tas upp av rapportören hanteras redan av Östersjörådet (CBSS). Alla nordiska länderna är medlemmar i Östersjörådet. Inom Östersjörådet har man länge diskuterat den mångfald av organisationer och aktörer som är aktiva i regionen. Man har understrukit att det inte är fel med positiv överlappning men att man skall undvika att ta itu med saker som redan sköts av någon annan. Nordiska ministerrådet har ett nära samarbete med Östersjörådet. Presidiet anser att många av de saker som presenteras i rapporten som problem fortfarande är olösta men att det finns andra aktörer som redan jobbar med dem.

Presidiet anser att förslaget att rekommendera de nordiska regeringarna "att ta initiativ till att organisera en givar- eller biståndskonferens för att prioritera och samordna de många projekt och förslag som finns" är av grundläggande betydelse för att bättre kunna samordna åtgärderna

[1] Ikke trykket her

angående Kaliningrad. Presidiet anser att konferensen borde omfatta alla projekt och alla områden. Nordiska ministerrådet kunde fungera som organisatör för en sådan konferens.

Rapporten tar också upp de dåliga flygförbindelserna till Kaliningrad. När SAS 2001 lade ner sina dagliga turer inträdde en försämring av flygförbindelserna. Flygtrafiken är affärsverksamhet som är beroende av många faktorer. Frågan diskuterades vid rådets 53. session i 2001. Konklusionen av debatten blev att de nordiska länderna, även om de är majoritetsägare i SAS, inte kan påverka ett kommersiellt företag att flyga på vissa rutter. Man måste verka för att med olika medel öka resandeströmmen så att flygsträckan blir ekonomiskt hållbar.

I rapporten beskrivs de omständigheter som råder vid gränsövergångar med väntetider på mer än ett dygn. Östersjörådet har arbetat med frågan och haft ett program kallat "År 2000 - 2 timmar", vilket syftar till att få ner väntetiderna till högst två timmar. Detta har inte ännu lyckats. Arbetet fortsätter inom CBSS.

Rapportören föreslår att de nordiska ländernas regeringar överväger en biståndsinsats med utrustning för diagnosticering och behandling av tuberkulos. Det finns redan flera aktörer som är aktiva på detta område. Östersjörådet har en sk. Task Force för smittosamma sjukdomar. Denna Task Force lämnade rapport till Östersjörådets toppmöte i juni 2002 i S:t Petersburg. Enligt rapporten finns det 15 projekt som är ägnade åt tuberkulos. Presidiet anser att behovet för nordiska åtgärder kunde bedömas vid den av rapportören föreslagna biståndskonferensen.

Rapportören föreslår också att de nordiska ländernas regeringar initierar ett ökat samarbete mellan medborgarorganisationer kring Östersjön. Ett ökat samarbete mellan medborgarorganisationer kring Östersjön skulle bidra till att stärka Kaliningrad i Europa. Det är viktigt att frivilliga organisationer har möjligheter och resurser till samarbete. För detta ändamål har det organiserats två NGO-forum, av vilka det senaste ägde rum på våren 2002 i S:t Petersburg med inbjudan till medborgarorganisationer i hela Östersjöregionen. Nästa konferens organiseras i maj 2003 i Åbo, Finland. Dessa fora har fått stöd från både Östersjörådet och Nordiska ministerrådet. Det är angeläget att man från nordisk sida stöder uppbyggnaden av ett civilt samhälle genom att sprida kunskap om närdemokrati, frivilligorganisationer och jämställdhetsfrågor och genom att ge stöd till kontakter mellan nordiska och ryska frivilligorganisationer. Vid de årliga parlamentariska Östersjökonferenserna har den permanenta kommittén (där Nordiska rådet är representerat) regelbundet organiserat möten med frivilligorganisationer. Till den 11. Östersjökonferensen 30.9.–1.10.2002 inbjöd värdparla-mentet även lokala NGO:s från S:t Petersburg och dess omgivning.

Östersjörådets kommissionär kommer att organisera tre "good governance" –seminarier för Östersjöländernas parlamentariker under den kommande vintern. Kommissionären träffade rådets president i september 2002. Vid detta möte kom man överens att kommissionärens och Nordiska rådets sekretariat skall ha nära kontakt i stipendiefrågor. Nordiska rådets egen stipendieordning kommer i fortsättningen att prioritera parlamentariker från Kaliningrad.

5. Konklusion

Med hänvisning till det som sagts ovan har Presidiet omformulerat vissa av rapportörens förslag och ändrat några till interna beslut. Presidiet är också enigt med utskottet angående de två attsatser som utskottet beslöt att inte vidareföra.

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* Nordiska ministerrådet tar initiativ till någon form av givar- eller biståndskonferens för att prioritera och samordna de många projekt och förslag som finns för att stöda Kaliningrad

2) *att* Nordiska ministerrådet skall fortsatt verka för att ett nordiskt informationskontor kan öppnas i Kaliningrad

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet beslutar

1) *att* ta upp frågan angående medborgarorganisationernas möjlighet till samarbete med Östersjörådets kommissionär för demokratisk utveckling

2) *att* uppmana den parlamentariska Östersjökonferensens permanenta kommitté att verka för medborgarorganisationernas samarbetsmöjligheter

3) *att* Nordiska rådet tar initiativet till att verka för ett vidgat parlamentariskt samarbete kring frågor om "good governance" vad gäller en effektiv administration, väl fungerande institutioner och lagtillämpning samt reformer på områden såsom rättssäkerhet, stabilitet i skattelagstiftningen och fastighetsrätt

4) *att* Nordiska rådets representanter i Östersjökonferensens permanenta kommitté presenterar detta betänkande i kommittén för att diskutera vilken roll kommittén önskar att ha i det fortsatta arbetet

Helsingfors den 28 oktober 2002

Eero Akaan-Panttilä (saml)
Berit Brørby (A)
Agne Hansson (c)
Chris Heister (m)
Kaj Ikast (KF)
Anita Johansson (s)
Bjarne Kallis (kd)
Jens Christian Larsen (V)
Ragnwi Marcelind (kd)
Outi Ojala (vänst), president
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Utskottsförslag

om att garantera hälsovårdssystemen i Norden

(Framlagt av Välfärdsutskottet)

1. Förslag

Välfärdsutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utreda hur de vårdgarantisystem som används i de nordiska länderna ser ut och hur de fungerar i praktiken
2) *att* utreda vilka andra medel som kan användas för att garantera medborgarna att de likvärdigt säkerställs en tillräcklig snabb vård
3) *att* utreda möjligheten att inrätta samnordiska specialsjukvårdscentren för små diagnosgrupper

2. Bakgrund

Trots nationella skillnader är hälsovårdssystemen i de nordiska länderna i grunden mycket likartade. I den nordiska välfärdsstatsmodellen skall varje medborgare garanteras skattefinansierade hälsotjänster.

I alla nordiska länder har det i takt med den ökade medicinska utvecklingen, ökad livslängd och ökat antal åldringar uppstått problem med finansieringen av den offentliga hälsovården. Medborgarna upplever bl.a. problemen i form av längre vårdköer. Även människors kunskaper och förväntningar ökar i takt med den medicinska utvecklingen och den högre utbildningsnivån. I de nordiske länderna har vårdgarantisystemen tagits i bruk, med vilka garanteras tillgång till vård inom en viss tid. Men inte ens vårdgarantin är helt oproblematisk.

Nordiska rådet kan erbjuda ett forum för en gemensam behandling av denne aktuella fråga. På grund av EG-domstolens beslut gällande betalning av tjänster som sökts i ett annat land är frågan brådskande.

3. Välfärdsutskottets synpunkter

Välfärdsutskottet anser att det finns behov för att närmare utreda vårdgarantisystemen och uppbyggnaden av hälsovårdstjänsterna i de nordiska länderna. Hälsovården slukar en allt större del av de offentliga utgifterna samtidigt som vårdköerna växer och många länder har problem med att säkerställa kvaliteten i vården.

Specialsjukvården är ett speciellt problematiskt område. Karaktäristiskt för specialsjukvården är att den är dyr och patientvolymerna är relativt små, speciellt för små diagnosgrupper, samtidigt som det finns ett begränsat antal speciallärare. Välfärdsutskottet föreslår att det utreds om möjligheten att inrätta samnordiska specialsjukvårdscentren för små diagnosgrupper.

Välfärdsutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utreda hur de vårdgarantisystem som används i de nordiska länderna ser ut och hur de fungerar i praktiken

2) *att* utreda vilka andra medel som kan användas för att garantera medborgarna att de likvärdigt säkerställs en tillräcklig snabb vård

3) *att* utreda möjligheten att inrätta samnordiska specialsjukvårdscentren för små diagnosgrupper

Helsingfors den 28 oktober 2002

John I. Alvheim (FrP)
Line Barfod (EL)
Drífa Hjartardóttir (Sj)
Tuula Haatainen (sd)
May Elisabeth Hansen (SV)
Leena Harkimo (saml), vice ordförande
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Harriet Lindeman (FS)
Pehr Löv (sv), ordförande
Hannes Manninen (cent)
Leif Mikkelsen (V)
Elisabeth Røbekk Nørve (H)
Jan Sahl (KrF)

Utvalgsforsalg[1]

om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organisert kriminalitet og hvitvasking av penger

(Framlagt av Medborger- og Forbrukerutvalget)

1. Indstilling

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår, at

A. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *å* arbeide for felles tiltak for bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger i Norden. Følgende tiltak utredes

- felles nordisk utdannelse for å utdanne spesialister på feltet hvitvasking av penger og korrupsjon, herunder felles nordisk politiutdannelse på nevnte områder
- de nordiske lands regjeringer utvikler nasjonale tiltak for å svarteliste personer og selskaper som har vært involvert i korrupsjon, og med mulighet for å utveksle informasjonen mellom de nordiske land

2) *å* rapportere tilbake til Rådet innen utgangen av 2003, om hvilke tiltak landenes regjeringer har iverksatt

3) *å* skape en nordisk front i det internasjonale samarbeidet for bekjempelse av korrupsjon, og skatteparadisene

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår at

B. Nordisk Råd ikke foretager sig noget andet i anledning af Medlemsforslag om felles tiltag i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organiseret kriminalitet og hvitvaskning av penger (A 1296/medborger) end hvad som fremgår af udvalgsforslag (A 1310/medborger)

[1] Forslaget ble opprinnelig stilt som medlemsforslag A 1296/medborger av den sosialdemokratiske gruppen (Berit Brørby (A), Reynoldh Furustrand (s), Åke Gustavsson (s), Tuula Haatainen (sd), Anita Johansson (s), Eva Johansson (s), Per Kaalund (S), Asmund Kristoffersen (A), Riitta Prusti (sd), Rannveig Guðmundsdóttir (A) og Ole Stavad (S)). Forslaget har samme ordlyd som dette utvalgsforslaget.

2. Motivering

Korrupsjon undergraver menneskerettigheter, demokrati og godt styresett. Det undergraver økonomisk fremgang og hindrer næringsutvikling. Korrupsjon fremmer kriminalitet og det fremmer forskjeller. Bekjempelse av korrupsjon handler derfor først og fremst om vern om demokratiet.

Organisert kriminalitet kjenner ingen landegrenser. Et typisk trekk ved de kriminelles metoder er raske forflytninger av personer, narkotika og penger mellom de forskjellige nasjoner. Korrupsjon og hvitvasking av penger er en viktig del av den organiserte kriminaliteten. Globaliseringen har også medført at det har blitt lettere å gjemme unna inntekter, samtidig som det kan være vanskelig gjennom nasjonal lovgivning å komme til livs bestikkelser som har skjedd utenlands. Kampen mot hvitvasking av penger og for økt åpenhet i finansiell sektor er derfor viktig i kampen mot korrupsjon. Korrupsjon har vært, og er fortsatt også et stort problem ved bistandsarbeid, i relasjon til regimer og selskaper i mottakerlandene.

Det eksisterer en rekke forskjellige definisjoner av begrepet korrupsjon. Verdensbanken har definert det som misbruk av offentlig myndighet for privat vinning. Andre benytter en videre definisjon, som at korrupsjon er bestikkelser, underslag/grovt misbruk av offentlige eller andre eieres midler, og det å favorisere en part. Korrupsjon kan foregå innad i land, eller over landegrenser. Korrupsjon er et problem for alle samfunn, men omfanget og typen av korrupsjon varierer. "Transparency International", en internasjonal frivillig organisasjon som har bekjempelse av korrupsjon som sitt hovedmål, oppstiller årlig lister over korrupsjonsnivået i forskjellige land. De nordiske landene ligger alle blant landene i verden med minst korrupsjon. Likevel er ikke korrupsjon fraværende i våre nordiske velferdssamfunn.

Bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger henger i tillegg nøye sammen med arbeid for å avskaffe de såkalte skatteparadisene. Disse kjennetegnes av ingen eller lav skatt av utenlandske investorer, og at det ikke gis opplysninger om bankinnskudd til skattemyndighetene i investorens hjemland. Mange av skatteparadisene har innledet samarbeid med OECD som bl.a. innebærer en slutt på hemmelighold av kontoinnehaver. Landene som ikke er en del av dette samarbeidet blir offentliggjort. Dette er et skritt i riktig retning, og Norden må her danne en felles front i arbeidet for å få fjernet skatteparadisene.

Det er viktig at vi øker bevisstheten omkring korrupsjon som et alvorlig politisk problem. Samfunnet må bygge en beredskap for å hindre at korrupsjonen får videreutvikle seg, og utvikle tiltak før en får problemet i full utstrekning. Utviklingen på feltet i Norden vil erfaringsvis være forholdsvis parallell. De nordiske landene må derfor samarbeide for å sette problematikken på dagsorden. I rekommandasjon nr. 32/2000/medborger "Kartlegging av organisert kriminalitet", anbefalte Rådet Ministerrådet om å utarbeide en faktabeskrivelse av hva som nå er utviklingstrekkene innenfor organisert kriminalitet og hva som må gjøres for å bekjempe denne typen kriminalitet. Dette arbeidet er nå i gang. I oppfølgingen av dette vil det være viktig at en også utvikler tiltak i bekjempelsen av korrupsjon, herunder forbindelsen til økonomisk kriminalitet og hvitvasking av penger.

Det er i dag en rekke organisasjoner som arbeider for å bekjempe korrupsjon. Her kan nevnes Europarådet, GRECO (Group of states against corruption, hvor alle nordiske land er med) som følger opp det som er vedtatt av Europarådet, OECD, FN, EU og Transparency International. I Norden har man et godt utviklet politisamarbeid som favner om en rekke kriminalitetsområder. Det er et godt grunnlag for å utvikle samarbeidet til også å gjelde bekjempelse av korrupsjon.

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår, at

A. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *å* arbeide for felles tiltak for bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger i Norden. Følgende tiltak utredes

- felles nordisk utdannelse for å utdanne spesialister på feltet hvitvasking av penger og korrupsjon, herunder felles nordisk politiutdannelse på nevnte områder
- de nordiske lands regjeringer utvikler nasjonale tiltak for å svarteliste personer og selskaper som har vært involvert i korrupsjon, og med mulighet for å utveksle informasjonen mellom de nordiske land

2) *å* rapportere tilbake til rådet innen utgangen av 2003, om hvilke tiltak landenes regjeringer har iverksatt

3) *å* skape en nordisk front i det internasjonale samarbeidet for bekjempelse av korrupsjon, og skatteparadisene

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår at

B. Nordisk Råd ikke foretager sig noget andet i anledning af Medlemsforslag om felles tiltag i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organiseret kriminalitet og hvitvaskning av penger (A 1296/medborger) end hvad som fremgår af udvalgsforslag (A 1310/medborger)

Helsingfors, 28 oktober 2002

Anne Berit Andersen (H)
Bendiks H. Arnesen (S)
Marianne Carlström (s)
Åse Gunhild Woie Duesund (KrF)
Jette Jespersen (DF)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (s), næstformand
Ester Larsen (V)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Inger René (m)
Petri Salo (saml)
Berndt Sköldestig (s)
Marja Tiura (saml)

Utskottsförslag[1]

om polisen i ett nordiskt perspektiv

(Framlagt av Medborgar- och konsumentutskottet)

(Medlemsförslag, se s. 3)

1. Förslag

Medborgar och Konsumentutskottet föreslår att

A. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utforma en gemensam nordisk definition av polisrollen

2) *at* indlede samarbejde om fælles uddannelse af specialister i politiet, herunder på områder som trafficking, narkotika, korruption, hvidvaskning af penge

Medborger og Forbrugerudvalget foreslår at

B. Nordisk Råd ikke foretager sig noget andet i anledning af medlemsforslag om polisen i ett nordisk perspektiv (A 1291/medborger) end hvad som fremgår af dette udvalgsforslag

2. Motivering

De nordiska poliskårerna har ett mycket gott anseende internationellt. De är kända för att ha god utbildning, för att iaktta opartiskhet och för att ha en god förankring bland medborgarna. Detta är värden som vi bör värna om.

Idag finns dock en tendens i våra länder att polisen ägnar mer tid åt att administrera brottsligheten än åt att bekämpa den. Särskilt den organiserade brottsligheten kräver sådana arbetsmetoder som länge tillämpats inom försvaret och på det säkerhetspolitiska området. Det krävs långsiktighet i inriktningen och tilldelningen av resurser. Polisen får inte bara ses som en kostnad utan borde mer betraktas som en investering i människornas trygghet.

I takt med att det internationella polissamarbetet ökar, såväl inom Norden som i EU och även globalt, ökar också behovet av en gemensam nordisk definition av polisrollen. Gemensamma kriterier för godkännande av nya poliser bör också uppställas.

I takt med att brottsligheten blir allt rörligare finns också ett stort behov av ett gemensamt nordiskt program för skydd av vittnen.

[1] Forslaget ble opprinnelig fremlagt som medlemsforslag, se vedlagte A 1291/medborger

Medborgar och Konsumentutskottet föreslår att

A. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utforma en gemensam nordisk definition av polisrollen

2) *at* indlede samarbejde om fælles uddannelse af specialister i politiet, herunder på områder som trafficking, narkotika, korruption, hvidvaskning af penge

Medborger og Forbrugerudvalget foreslår at

B. Nordisk Råd ikke foretager sig noget andet i anledning af medlemsforslag om polisen i ett nordisk perspektiv (A 1291/medborger) end hvad som fremgår af dette udvalgsforslag

Helsingfors den 28 oktober 2002

Anne Berit Andersen (H)
Bendiks H. Arnesen (S)
Marianne Carlström (s)
Åse Gunhild Woie Duesund (Krf)
Jette Jespersen (DF)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (s), næstformand
Ester Larsen (V)
Arne Lyngstad (Krf), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Inger René (m)
Petri Salo (saml)
Berndt Sköldestig (s)
Marja Tiura (saml)

Medlemsförslag **A 1291/medborgar**

om polisen i ett nordiskt perspektiv

(Väckt av den konservativa gruppen i Nordiska rådet)

De nordiska poliskårerna har ett mycket gott anseende internationellt. De är kända för att ha god utbildning, för att iaktta opartiskhet och för att ha en god förankring bland medborgarna. Detta är värden som vi bör värna om.

Idag finns dock en tendens i våra länder att polisen ägnar mer tid åt att administrera brottsligheten än åt att bekämpa den. Särskilt den organiserade brottsligheten kräver sådana arbetsmetoder som länge tillämpats inom försvaret och på det säkerhetspolitiska området. Det krävs långsiktighet i inriktningen och tilldelningen av resurser. Polisen får inte bara ses som en kostnad utan borde mer betraktas som en investering i människornas trygghet.

I takt med att det internationella polissamarbetet ökar, såväl inom Norden som i EU och även globalt, ökar också behovet av en gemensam nordisk definition av polisrollen. Gemensamma kriterier för godkännande av nya poliser bör också uppställas.

I takt med att brottsligheten blir allt rörligare finns också ett stort behov av ett gemensamt nordiskt program för skydd av vittnen.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utforma en gemensam nordisk definition av polisrollen

att utforma gemensamma nordiska kriterier för godkännande av nya poliser

att utforma ett nordiskt program för vittnesskydd

Reykjavik den 15 april 2002

Christel Anderberg (m)
Arnbjørg Sveinsdóttir (Sj)
Drífa Hjartardóttir (Sj)
Chris Heister (m)
Trond Helleland (H)
Lars Hjertén (m)
Sverre Hoddevik, Norge (H)
Bent Høie, Norge (H)
Kaj Ikast (KF)
Ola Karlsson (m)
Harriet Lindeman (FS)
Inge Lønning (H)
Oddvard Nilsen (H)
Kent Olsson (m)
Sigríður Anna Þorðardottir (Sj)
Else Theill Sørensen (KF)
Marja Tiura (saml)
Raija Vahasalo (saml)

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

Ministerrådsforslag om udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet

(Ministerrådsforslag, se s. 524)

1. Indstilling

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at iværksætte udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet under hensyntagen til udvalgets bemærkninger betænkning over B 211/kultur

2. Baggrund for forslag

Nordisk Ministerråd indledte i 2001 et udredningsarbejde, som skulle danne grundlag for udviklingsarbejde og omorganisering af mobilitets- og støtteordninger.

Den overordnede målsætning for omorganiseringen er:

- at fremme nordisk kultur-, sprog- og værdifællesskab
- at fremme kundskab, kompetence, livslang læring og det nordiske uddannelsesfællesskab
- at fremme den nordiske økonomi og konkurrenceevne

De nuværende mobilitetsordninger ændres (samlet budget 2002 på 115 mio. DKK).

Baggrundsarbejde

2 eksterne eksperter, en fra Norden og en udenfor Norden, har analyseret de nuværende støtteordninger.

Eksperterne er blevet bedt om at besvare 2 hovedspørgsmål:

- Burde de nordiske programmer tilrettelægges for at undgå overlap med europæiske programmer og burde de have en klarere nordisk profil?
- Burde programmerne administrativt omstruktureres?

Begge eksperternes konklusioner var, at de 10 ordninger burde omstruktureres til færre programmer, se ministerrådsforslaget.

3. Kultur- og Uddannelsesudvalgets arbejde med sagen

Nordisk Råds Kultur- og Uddannelsesudvalg modtog den 21. juni 2002 ministerrådsforslag om udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer. Forslaget har været behandlet i udvalget den 26. juni 2002 og den 24. september 2002.

4. Ministerrådsforslagets indhold

Ministerrådsforslaget er, som det fremgår af overskriften, alene en beslutning om, at "iværksætte en udviklingsplan". Ministerrådsforslaget foreslår en ændret organisering af de eksisterende mobilitets- og støtteordninger og at de hidtidige støtteordninger omdøbes og i nogen grad reduceres til færre. Ministerrådsforslaget omfatter ikke mobilitetsordningen for forskerstuderende, som administreres af NorFA.

Pr. 1. januar 2004 omorganiseres de nuværende programmer til 5, hvoraf 3 er rettet mod forskellige alders-/skoletrin og 2 mod særlige områder:

1. Sektorprogram for grundskole- og ungdomsuddannelser
2. Sektorprogram for højere uddannelser
3. Sektorprogram for voksenuddannelse og folkeoplysning
4. Tværgående program for nærområderne
5. Tværgående sprogprogram

Endvidere indeholder ministerrådsforslaget et mål om, at brugerinformationen skal øges på alle nordiske sprog via internet og at brugerkontakten skal forbedres, dels via internet, dels via national information. Det fremgår af ministerrådsforslaget, at administrationen af alle mobilitets- og støtteprogrammerne skal udliciteres, at det samlede budget ikke reduceres, samt at udviklingsarbejdet skal være afsluttet ved udgangen af 2004.

5. Kultur- og Uddannelsesudvalgets bemærkninger

Indledningsvis vil Kultur- og Uddannelsesudvalget bifalde, at Nordisk Ministerråd har iværksat dette arbejde. De nye titler på programmerne vil give brugerne bedre overblik over programmerne og den fornødne information om, hvor de skal henvende sig.

Udvalget er dog ikke tilfreds med den opstillede tidsramme, da den ikke synes at gavne processen. De eksisterende programmer er forlænget indtil 31. december 2003, mens udviklingsarbejdet skal være afsluttet senest ved udgangen af 2003. Det vil give et tomrum på op mod et år (som selvfølgelig vil kunne undgås ved at forlænge de eksisterende programmer yderligere, men planer om dette fremgår ikke af ministerrådsforslaget). Imidlertid mener udvalget, at ministerrådet bør fremme processen, så den kan afsluttes samtidig med at de nuværende kontrakter udløber.

Ministerrådet vil sikre en klar arbejdsdeling mellem programmerne og at programmerne møder det 21. århundredes udfordringer. Hvert program skal til serviceeftersyn, evt. reformeres i forhold til den overordnede målsætning og der skal udvikles evalueringsredskaber.

For *Nordplus Junior* (grund- og ungdomsskole) vil det eksisterende arbejde blive videreudviklet. Endvidere vil Nordisk Ministerråd udvide tilbuddet til også at omfatte "virtuel mobilitet" i form af pædagogiske IKT projekter via det nordiske skoledatanet, disse skal understøtte den fysiske mobilitet. Nordisk Råds Kultur- og Uddannelsesudvalg støtter etableringen af IKT redskaber, men understreger, at disse aldrig må erstatte det fysiske møde.

For *Nordplus Voksen* vil udviklingsarbejdet have som mål at målrette fagområder og støtteformer til at sikre fortsat kompetenceudvikling.

Nordplus Sprog skal arbejde for at undgå overlap til de øvrige programmer og udvikle såvel gamle som nye fagområder og støtteformer, så de sprogpolitiske udfordringer sættes på dagsordenen. I dette program sammenlægges Nordmål, Nordkurs og Nordisk Sprogråd. Nordisk Råds Kultur- og Uddannelsesudvalg finder ikke, at det fremgår klart af ministerrådsforslaget, hvordan denne sammenlægning skal finde sted. Nordisk Sprogråd arbejder med konferencer og iværk-

iværksætter projekter, f.eks. om låneord og om ordbøger, hvilket ikke handler om mobilitet. Nordmål afholder ligeledes seminarer og finansierer projekter, såsom udgivelse af sprogpakke for børn og unge, hvilket heller ikke handler om mobilitet. Nordkurs afholder meritgivende sprogkurser for nordiske modersmålslærere. Størsteparten af disse opgaver har ikke direkte karakter af mobilitetsordninger, men skal sikre betingelserne for den nordiske sprogforståelse.

Kultur- og Uddannelsesudvalget vil understrege, at man ikke kan acceptere, at dette arbejde lægges ind under mobilitetsordningerne.

Vedrørende udlicitering af administrationen er Kultur- og Uddannelsesudvalget ikke i princippet imod, at man søger at minimere omkostninger og effektivisere administration og information, men vil understrege, at det er vigtigt at vælge en operatør, som er bekendt med de nordiske landes særtræk og kan arbejde på tværs af grænserne.

Endelig vil Kultur- og Uddannelsesudvalget pege på sammenhængen mellem problemerne med mobilitets- og støtteordningernes gennemslagskraft og de problemer der påpeges i Ambassadør Ole Norrbacks rapport "Nordbornas rättigheter" og i Nordenudvalgets rapport "Ett Gränslöst Norden".

Der påvises i disse rapporter problemer med at få godskrevet eksamener i andre lande, dels p.g.a. forskellige karaktersystemer, dels anerkendes visse eksamerne slet ikke. Disse må løses, ellers vil arbejdet med mobilitets- og støtteordningerne ikke slå igennem.

Til slut skal nævnes, at Kultur- og Uddannelsesudvalget kan støtte bestræbelserne for, at de nordiske mobilitets- og støtteprogrammer kan bruges inden for Rigsfællesskabet.

I forbindelse med Kultur- og Uddannelsesudvalgets arbejde med Nordisk Ministerråds generalsekretærs udkast til budget for 2003 har udvalget konstateret, Nordplus Junior øges med 217 TDKK og Nordplus-Mini med 214 TDKK, mens Nordplus reduceres med 679 TDKK og det nordiske sprogsamarbejde reduceres med i alt 714 TDKK, fordelt med 82 TDKK på hver Nordisk Sprogråd og Nordiske kurser på sprog og litteratur samt 550 TDKK på Nordmål.

Udvalget vil påpege, at Nordisk sprogsamarbejde ikke kan eller skal erstattes af mobilitetsordninger. Sprogsamarbejdet har sammenhæng med mobilitet, men arbejdet omfatter mange flere forhold. Ministerrådets stedfortrædende generalsekretær har i et svar til Præsidiets Budgetgruppe af juni 2002 givet udtryk for, at nye indsatser for at øge den nordiske sprogforståelse er sket gennem mobilitetsordningerne for grundskolen og ungdomsuddannelser og at en del af det nordiske skolesamarbejdes midler (som reduceres) går til udviklingsarbejde indenfor mobilitet.

Kultur- og Uddannelsesudvalget kan ikke acceptere, at arbejdet med sprogsamarbejde sker på bekostning af mobilitetsarbejdet eller omvendt. Udvalget støtter meget stærkt de nordiske mobilitetsordninger og vil derfor modsætte sig reduktionen på Nordplus, men kan ikke acceptere at man sætter disse ordninger lig sprogsamarbejdet.

De 3 organer som reduceres udfører forskellige opgaver indenfor nordisk sprogforståelse, såsom ordbogsarbejde, arbejde med importord, undervisning i nordiske sprog for især nordiske modersmålsstuderende, et nordisk sprognetværk, nordisk samarbejde i forbindelse med tolkeuddannelserne og tolkeformidling. Dette er vigtige, selvstændige opgaver, som måske kan effektiviseres, jv. Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning om medlemsforslag A 1279/kultur om nordisk sprogfællesskab, men afgjort ikke må nedprioriteres eller erstattes af ensidig fokusering på mobilitetsordninger.

6. Forslag

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at iværksætte udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet under hensyntagen til udvalgets bemærkninger i denne betænkning

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen (S)

Ministerrådsforslag

om udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet

(Overlevert av Nordisk Ministerråd)

Nordisk Ministerråd (Undervisnings- og forskningsministrene) oversender hermed et ministerrådsforslag om udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet til behandling under Nordisk Råds 54. session den 28.-31. oktober 2002 i Helsingfors.

Ministerrådet anmoder om Nordisk Råds synspunkter på forslaget.

Ministerrådet vil derefter endeligt fastlægge udviklingsplanen.

København, den 25. juni 2002

Kristin Clemet
statsråd
(sign.)

Søren Christensen
Generalsekretær
(sign.)

Udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet

Under henvisning til

- MR-Us strategi for 2000-2004 behandlet under rådets session i Stockholm, november 1999
- Det norske formandsskabsprogram for Nordisk Ministerråd 2002: "Morgendagens Norden"
- Budgetanalysen 2000 afgivet den 20. september 2000 som er behandlet under Rådets session i Reykjavik, november 2000

beslutter Nordisk Ministerråd (Undervisnings- og forskningsministrene) at iværksætte en udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteordninger inden for uddannelsesområdet.

Med forslaget om en udviklingsplan understreger de nordiske landes regeringer nødvendigheden af at fokusere og forstærke det nordiske samarbejde samt samarbejdet med nærområdet inden for uddannelsesområdet.

Formålet med udviklingsplanen er:

- Programmerne skal også fremover udgøre et vigtigt politisk instrument til at fremme
  - kultur-, sprog- og værdifællesskabet
  - kundskab, kompetence, livslang læring og uddannelses- og forskningsfællesskabet
  - økonomien og konkurrenceevnen i Norden og dets nærområder
- Helhedssynet inden for princippet af livslang læring skal tilgodeses
- Der skal være synergi mellem programmerne
- Bedre synlighed overfor relevante målgrupper i Norden og nærområderne
- Programmerne skal være brugervenlige og lette at administrere
- Programmene skal kvalitetssikres

Udviklingsplanen betyder:

- en ny fælles overordnet målsætning for alle mobilitets- og støtteprogrammer.
- en ændret organisering af de eksisterende til i alt 5 fremtidige programmer.
- udarbejdelse og iværksættelses af en udviklingsplan for indholdet i hvert program med fokus på IKT, kvalitet, nordisk nytte samt synergi og klar arbejdsdeling i forhold til andre programmer.
- brugerinformation om alle programmer på alle nordiske sprog samt brugerkontakt i alle lande og selvstyreområder.

Udgangspunkt for udviklingsplanen er :

- Alle hidtidige målgrupper bør fortsat kunne modtage støtte fra programmerne.
- De hidtidige prioriterede geografiske områder nærområderne og Vestnorden bør fortsat prioriteres.
- Følgende ordninger inddrages i omstruktureringen vedrørende indhold, organisering og administration: NORDPLUS, NORDPLUS mini, Elevudbyttet Vestnorden, NORDPLUS Junior, Støtteordningen for Nordisk folkeoplysning og voksenoplæring, Nordmål, Nordkurs, Nordisk Sprogråd samt Den nordiske stipendieordning for Baltikum og Nordvest Rusland.
- Det nuværende budget fastholdes og de administrative omkostninger skal holdes på et rimeligt lavt niveau.

Endelig er der udelukkende tale om en omorganisering af eksisterende ordninger. Derfor er der ikke nogen budgetmæssige konsekvenser for den samlede ramme til mobilitets- og støttepro-

grammer som følge af ministerrådsforslaget. De økonomiske rammer vil fremgå som led i den almindelige budgetproces for Nordisk Ministerråd.

Det forudsættes, at Nordisk Ministerråd rapporterer om fremdrift og resultater af opfølgningen af ministerrådsforslaget som en integreret del af ministerrådets arbejde med budgetlægning og resultatrapportering.

Formål og begrundelse

Inspireret af forskellige ekspertrapporter og under indtryk af de senere års erfaringer i det nordiske samarbejde finder undervisnings- og forskningsministrene, at der er behov for at iværksætte en udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteordninger inden for uddannelse og forskning, der modsvarer de udfordringer, de nordiske velfærdssamfund står overfor som del af en europæisk og global udvikling.

Mobilitets- og støtteordningerne udgør i dag et vigtigt instrument for det nordiske samarbejde, hvilket afspejler sig i, at ca. 15.000 borgere i Norden og nærområderne hvert år deltager i programmerne. Budgettet for støtte- og mobilitetsordninger inden for Norden på uddannelsesområdet er på ca. DKK 79 mio. i 2002 og dækker fra grundskolen over videregående uddannelse til voksenuddannelse.

Det er i dette lys, at Nordisk Ministerråd (undervisnings- og forskningsministrene) finder, at der er behov for:

Ny fælles overordnet målsætning

Fra 1. januar 2004 bliver den overordnede målsætning for alle mobilitets- og støtteprogrammerne på uddannelsesområdet i et internationalt perspektiv at være ét af de vigtigste politiske instrumenter til at fremme

- kultur-, sprog- og værdifællesskabet
- kundskab, kompetence, livslang læring og uddannelses- og forskningsfællesskabet
- økonomien og konkurrenceevnen i Norden og dets nærområder

Ændret organisering af de eksisterende til i alt 5 fremtidige programmer

Med udgangspunkt i de samme målgrupper som hidtil kan der opdeles i en række sektorprogrammer udfra uddannelsesniveauer. Med udgangspunkt i 9 eksisterende ordninger etableres der fra 1. januar 2004 følgende 5 mobilitets- og støtteprogrammer:

- Nordplus Junior (målgruppe: grundskole- og ungdomsuddannelser)
- Nordplus (målgruppe: højere uddannelser)
- Nordplus Voksen (målgruppe: voksenuddannelser og folkeoplysning)
- Nordplus Sprog (målgruppe: tværgående med fokus på nordisk sprogpolitik)
- Nordplus Nabo/Nordplus Neighbour (målgruppe: tværgående med fokus på nærområderne)

Inden for perspektivet af livslang læring er der et tilbud til alle målgrupper, men tilbudet og støtteformerne vil være varierende. Nordisk Ministerråd har prioriteret to tværgående programmer. Et sprogprogram og et program for samarbejdet med nærområderne. Tilsvarende vil Vestnorden som hidtil være et prioriteret område, men inden for de øvrige programmer.

For Nordisk Ministerråd har det været vigtigt at fastholde et selvstændigt sprogprogram med eget navn og budget for at fremhæve sprogpolitikken som et højt prioriteret område i det nordiske samarbejde.

Nordisk Ministerråd har efter grundige overvejelser fundet, at der fortsat bør være et selvstændigt program for samarbejdet med nærområderne på uddannelsesområdet. Det er vigtigt, dels at samarbejdet på nuværende tidspunkt fortsat synliggøres via et selvstændig navn og budget, dels at dette samarbejde ses i sammenhæng med hele nærområdeprogrammet, der i 2004 vil blive taget op til revision.

I overensstemmelse med tidligere beslutning i Nordisk Ministerråd (Samarbejdsministrene) som led i opfølgningen af Budgetanalysen vil administrationen af de 5 ovennævnte programmer blive udliciteret med virkning fra 1. januar 2004. Selve udliciteringsproceduren vil blive gennemført i løbet af 2003.

De nuværende mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet er blevet forlænget til og med 31. december 2003.

Udarbejdelse og iværksættelse af udviklingsplan for hvert program

Det er senest 1. januar 2004 udarbejdet og iværksat en udviklingsplan for indholdet i hvert program med fokus på kvalitet, nordisk nytte samt synergi og klar arbejdsdeling i forhold til andre programmer. Udviklingsarbejdet skal senest være afsluttet ved udgangen af 2004.

Det er vigtigt, at alle de steder, hvor det er relevant, at få koblet mobilitets- og støtteprogrammerne til IKT såvel pædagogisk som administrativt. Derudover er det vigtigt at sikre en klar arbejdsdeling mellem programmerne samt, at såvel fagområder som støtteformer gennemgås og udvikles i forhold til de nordiske prioriteringer i det 21'ende århundrede. Alt dette udviklingsarbejde vil ske inden for hvert enkelt program frem mod udgangen af 2004. Det enkelte programs målsætning skal til "serviceeftersyn" og eventuelt reformuleres i overensstemmelse med såvel dette udviklingsarbejde som den overordnede målsætning. Tilsvarende skal der udvikles indikatorer med henblik på at kunne evaluere programmerne som et redskab til at se, om målsætningerne også opfyldes

For Nordplus Junior – det nye mobilitets- og støtteprogram for grundskole- og ungdomsuddannelser – vil udviklingsarbejdet ikke mindst fokusere på en fortsat udvikling af tilbuddet til målgrupperne under de hidtidige ordninger (Elevudbyttet Vestnorden, Nordplus-mini og Nordplus Junior). Der vil særskilt blive arbejdet med at udvide tilbuddet til målgrupperne til også at omfatte "virtuel mobilitet" i form af pædagogiske IKT projekter via det nordiske skolenet. De pædagogiske IKT projekter er tænkt at være et tilbud såvel forud for som efter den fysiske mobilitet har fundet sted.

Såvel Nordplus, Nordplus Nabo samt de forskellige mobilitets- og støtteprogrammer på forskningsområdet henvender sig til studerende og forskere ved universiteter og højskoler om end på forskelligt uddannelsesniveau. Derfor vil det være naturligt, at udviklingsarbejdet tager udgangspunkt dels i at få skabt en klar arbejdsdeling mellem programmerne, dels i at få knyttet programmerne tættere sammen. Programmerne skal udover at støtte mobiliteten også bidrage til at styrke det nordiske samarbejde om udvikling af uddannelser på Master og Ph.d. niveau med henblik på at styrke Norden som ledende kundskabsregion internationalt.

For det nye Nordplus Voksen vil udviklingsarbejdet, dels tage udgangspunkt i at få målrettet fagområder og støtteformer mod at sikre en fortsat kompetenceudvikling, herunder med fokus på specielle grupper som ikke i tilstrækkelig grad har gavn af det nordiske uddannelsesfællesskab.

For Nordplus Sprog – det nye sprogprogram – vil der være behov for, at det videre udviklings- arbejde af indholdet er med til at sikre, at der ikke sker overlap til de øvrige programmer. Samtidigt skal sprogprogrammet arbejde med at udvikle såvel gamle som nye fagområder og støtteformer, således at det bliver muligt for Norden at få sat de sprogpolitiske udfordringer på en fælles dagsorden samt at få understøttet prioriteringer på tværs af hele uddannelsessektoren. Nordplus Sprog er skabt ved en sammenlægning af Nordmål, Nordkurs og Nordisk Sprogråd.

NORFA og dets virksomhed indgår i institutionsredegørelsen på uddannelses- og forskningsområdet, som bliver behandlet i Nordisk Ministerråd i løbet af efteråret 2002. Når institutionsredegørelsen foreligger skal ministerrådet vurdere sammenhængen mellem mobilitets- og støtteprogrammerne inden for forskningsområdet og den samlede udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet.

Endelig arbejder Nordisk Ministerråd med en udredning af konsekvenserne af at give støtte til mobilitet m.v. inden for rigsfællesskaberne Finland – Åland og Danmark – Færøerne – Grønland på lige fod med støtte til mobilitet mellem selvstyreområderne og de øvrige nordiske lande.

En opfølgning af denne udredning vil tilsvarende uden problemer kunne indgå inden for rammerne af iværksættelsen af udviklingsplanerne.

Brugerinformation og brugerkontakt

Der etableres senest 1. januar 2004 brugerinformation om de nordiske programmer på alle nordiske sprog samt brugerkontakt i alle lande og selvstyreområder. Der er behov for at synliggøre programmerne i forhold til relevante brugergrupper og dermed øge kendskabet til programmerne og konkurrence om midlerne. En bedre brugerinformation sikres dels via systematisk oversættelse af nødvendige skemaer m.v. til alle nordiske sprog, dels via internettet f.eks. en portal under Nordisk Ministerråds hjemmesider, hvor alle mobilitets- og støtteprogrammer fremgår. Information om Nordplus Neighbour vil som hidtil foreligge på engelsk samt være tilgængeligt på internettet.

En bedre brugerkontakt bør ske – dels via netværket af de fremtidige administratorer, dels via en udvidelse af eksisterende aftaler om information om nordiske ordninger m.v. rundt om i de nordiske lande og selvstyreområder. Endelig bør det også sikres, at alle kan tage kontakt til administrationen samt udfylde ansøgningsskema via internettet.

Oversigt over fremtidig organisering af Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet

	Målgruppe	Overordnet målsætning	Administration	Information	Budget DKK 2002	Tidligere ordninger
Nordplus Junior	Grundskole- og ungdomsudd.	Fælles for alle programmer	Udliciteres	Brugerinformation på alle nordiske sprog Brugerkontakt i alle nordiske lande og selvstyre- områder f	16,7 mio.	Nordplus Junior Nordplus-mini Elevudbyttet Vestnorden
Nordplus	Højere udd.		Udliciteres		30,0 mio.	Nordplus
Nordplus Voksen	Voksenudd. og folkeoplysning		Udliciteres		8,6 mio.	Støtteordningen for Nordisk Folkeoplysning/ voksenoplæring
Nordplus Sprog	Tværgående Sprog		Udliciteres		10,4 mio.	Nordmål Nordkurs Nordisk Sprogråd
Nordplus Nabo/ Nordplus Neighbour	Tværgående Nærområderne		Udliciteres		13,0 mio.	Den nordiske stipendie-ordning for Baltikum- og Nordvest Rusland

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

Ministerrådsforslag om udbygning af Norden til en international ledende forsknings- og erhvervsregion

(Ministerrådsforslag, se s. 534)
(Bilag 1, se s. 536)
(Bilag 2, se s. 542)

1. Indstilling

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udarbejde "hvidbog" om udbygning af Norden til en internationalt ledende forsknings- og erhvervsregion

2. Baggrund for forslag

Nordisk Råd vedtog ved sessionen i København i 2001 rek. 34/2001/kultur Udbygning af et nordisk forskningsrum (på baggrund af Nordenudvalgets udvalgsforslag)

Rekommandationen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at udarbejde en redegørelse om og strategi for det nordiske forskningsrum i overensstemmelse med teksten i forslaget med henblik på politisk drøftelse med Nordisk Råd

at afsætte tilstrækkelige nationale midler til at matche Nordisk Ministerråds pilotprojekt om nordiske spidsforskningsenheder

at forbedre samarbejdet mellem de nationale forskningsråd med henblik på at samfinansiere programmer, f.eks. ved at de nordiske forskningsråd opretter en fond for nordisk forskning

Nordenudvalgets motivation for at stille udvalgsforslaget var, at såvel offentlig som privat finansieret forskning og udvikling er afgørende for et lands, en virksomheds eller en geografisk regions økonomiske vækst og at Nordenudvalget mente, at de nordiske lande i langt højere udstrækning bør betragte sig som en geografisk region og en integreret forskningsenhed, som i samarbejde skal skabe grundlag for udvikling og innovation, hvilket bl.a. handler om at skabe et gunstigt miljø for forskere og give disse muligheder for udveksling af erfaringer, samt sikre at forskningsverdenen og erhvervslivet har et udbytterigt samspil. De nordiske lande bør derfor i højere grad arbejde for, at skabe samarbejde mellem universiteterne og forskningsmiljøerne i Norden.

I udvalgsforslaget pegede Nordenudvalget på forskellige artikler m.m., som man lagde til grund for forslaget, nemlig

- Artiklen "Norden som forskningsregion", af Norsk institutt for studier af forskning og utdanning, NIFU i en artikelsamling redigeret for Nordisk Ministerråd, efteråret 2000
- Det danske formandskab for Nordisk Ministerråds arbejde med forskeruddannelse og spidsforskningscentre i 2000, herunder Rapporten "Ökat nordiskt samarbete om forskarutbildning och centres of excellence, av Bertel Ståhle på opdrag af det danske formandskab for Nordisk Ministerråd i 2000
- EU's rammeprogrammer for forskning
- Nordisk Ministerråds konference "Norden som sammenhængende erhvervsregion" den 6. december 2000, work shoppen om innovations- og erhvervspolitik i Norden
- NorFA's arbejdsgruppe om forskeruddannelse

Rekommandationen var rettet til de nordiske landes regeringer, da man ikke ønskede at begrænse tankegangen i redegørelsen til de fællesnordiske forskningsmidler, men ønskede at initiere en fællesnordisk politisk aktion, hvor de fællesnordiske midler udmærket kunne fungere som "seed-capital" for en større samlet nordisk tænkning på de områder, hvor Norden har fælles interesser. Nordenudvalget understregede, at fællesnordiske forskningsmidler ikke måtte bevilges i et tomrum for specielle "nordiske forskningsprojekter", men at man med dette forslag kunne forbedre den nationale forankring.

Nordenudvalget ønskede, at regeringerne skulle fremlægge en redegørelse til drøftelse på Nordisk Råds session. Redegørelsen skulle indeholde en strategi bl.a. om:

- At åbne de nationale forskerkurser for deltagere fra andre nordiske lande, f.eks. 10 % af pladserne, herunder sammenkoble og etablere databaser over hvor samtlige forskerkurser fremgår
- At samarbejde om nordiske forskerskoler på særlige nordiske interesseområder
- At gennemføre erfaringsudveksling om virtuel undervisning/e-learning

Hvordan samspillet mellem erhvervslivets behov og forskningsverdenen forenes, således at den støtte som gives til anvendt forskning har relevans for Nordens udviklings-potentiale, f.eks. gennem instrumenter som patentordninger og erhvervsuddannelser.

3. Kultur- og Uddannelsesudvalgets arbejde med sagen

Nordisk Råds Kultur- og Uddannelsesudvalg modtog den 21. juni 2002 ministerrådsforslag om udbygning af Norden til en international ledende forsknings- og erhvervsregion. Forslaget har været behandlet i udvalget den 26. juni 2002 og den 24. september 2002.

4. Ministerrådsforslagets indhold

Nordisk Ministerråd fremlægger et forslag, hvor man foreslår at der udarbejdes en hvidbog. Ministerrådsforslaget baseres på en rapport "Norden som en internationellt framstående forsknings- och näringsregion", udarbejdet af Nordisk Forskningspolitisk Råd på baggrund af indspil fra de nordiske lande, Nordisk Forseruddannelsesakademi (NorFA), Nordisk Industrifond og MR's IT-policygruppe.

Ministerrådet (undervisningsministrene) vil med forslaget understrege "behovet for et videreudvikle det nordiske forsknings- og erhvervspolitiske samarbejde og gøre Norden til en af verdens mest attraktive uddannelses-, forsknings- og erhvervsregioner.

Nordisk Ministerråd ønsker med forslaget om en hvidbog at sætte gang i en proces, som skal udrede hvilke fremtidige aktiviteter man bør satse på. Hvidbogen skal diskutere organisation, finansiering, incitament og virkemidler.

Ministrene konstaterer, at det nordiske samarbejde må forankres i nationale prioriteringer, i nationale investeringer, hvis det skal lykkes at skabe et nordisk forskningsrum.

Ministerrådsforslaget foreslår 6 problemstillinger, som skal afklares i redegørelsen:

1. Nordiske "joint actions", gemensamma aktioner
2. Nordisk Forskeruddannelse, herunder forskerkurser og forskerskoler Nordiske
3. "Centres of Excellence", spetsforskningscentra, og nordiske forskningsinstitutioner
4. Samspil mellem forskning og innovation
5. Udnyttelse af IT i udbygning af Norden som kundskabsbaserede samfund
6. Modeller for samfinansiering af nordiske initiativer

5. Kultur- og Uddannelsesudvalgets bemærkninger

Overordnede synspunkter

Kultur- og Uddannelsesudvalget kan umiddelbart tilslutte sig dette forslag, som stort set er enslydende med Nordisk Råds rekommandation 34/2001/kultur. Men Kultur- og Uddannelsesudvalget må udtrykke sin forundring over, at Nordisk Ministerråd svarer på rekommandation 34/2001/kultur som var rettet til de nordiske landes regeringer med et forslag, som er stort set identisk og absolut ikke har nogen fremdrift i forhold til udvalgets forslag.

Bemærkninger til indhold

Kultur- og Uddannelsesudvalget tilslutter ministerrådets motivation for at sætte gang i en proces, ligesom Nordenudvalget som rettede rek. 34/2001/kultur til landenes regeringer. Nordenudvalget lagde stor vægt på, at de nordiske lande burde samarbejde om at skabe et godt grundlag for de nordiske forskere – et springbræt – til at søge om de langt større midler i EU's 6. rammeprogram for forskning.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at det er vigtigt at sikre nordisk forskningssamarbejde for at styrke de nordiske landes konkurrencedygtighed og dermed sikre de nordiske velfærdsstaters finansielle grundlag.

Kultur- og Uddannelsesudvalget kan dermed beklager, at 1 års arbejde synes tabt i forhold til nordisk samarbejde om EU's 6. rammeprogram 2004-2009, hvor processen med indhentning af interesserede er sat i gang.

Kultur- og Uddannelsesudvalget vil understrege, at intensionen i Nordenudvalgets udvalgsforslag lagde vægt på nordisk samarbejde, altså ikke alene på samarbejde finansieret over Ministerrådets budget, men også på samarbejde mellem de nordiske landes forskningsindsatser. I indledningen til afsnit 4 i baggrundsrapporten omtales behovet for samarbejde mellem de nordiske regeringer. Kultur- og Uddannelsesudvalget vil lægge vægt på, at redegørelsen også forankres nationalt.

Nordisk Råds Kontrolkomite har i 2001-2002 fået udarbejdet en evaluering af den nordiske forskningsstøtte, udarbejdet af Norsk institutt for studier af forskning og utdanning, NIFU. NIFU omtaler i denne rapport behovet for et bedre initierings- og beslutningsgrundlag for fællesnordiske forskningsmidler, samt behovet for andre finansieringsmetoder.

NIFU omtaler Nordisk Forskningspolitisk Råds arbejde i forhold til de nationale forskningsråd og en af NIFU's overvejelser er, at man kunne indføre en beslutningsproces, hvor de nationale forskningsråd skulle tage stilling til nordiske projekter, hvor forprojekt kunne finansieres af nordiske midler, mens regulære projekter skulle finansieres med nationale bidrag.

I baggrundsrapportens 4. afsnit omtales nordisk samfinansiering af forskningsprogrammer udfra 3 forskellige modeller:

1. Kun finansieret over Nordisk Ministerråds budget
2. Nordisk Ministerråd delfinansierer, nationale betaler driftsudgifter
3. National finansiering, Nordisk Ministerråd koordineringsudgifter

Kontrolkomiteen fremmer i 2002 et forslag til beslutning på sessionen, hvor man peger på behovet for at overveje initierings- og beslutningsprocessen omkring nordisk forskningsstøtte samt understreger behovet for national forankring. Kultur- og Uddannelsesudvalget vil gerne støtte disse synspunkter. Vedrørende de konkrete problemstillinger som hvidbogen skal omfatte, har udvalget følgende synspunkter:

Ad 1. Nordiske "joint actions" (gemensamma aktioner)

Der peges i baggrundsrapporten på en række områder, hvor nordiske forskere og forskningsråd samarbejder om større europæiske og internationale investeringer, særligt nævnes en række områder inden for fysikken.

Det er netop samarbejde af denne art Nordenudvalget havde i tankerne, hvorfor Kultur- og Uddannelsesudvalget bifalder, at man vil vurdere samarbejdsmuligheder, hvor det kan gavne de enkelte lande at samarbejde om indspil til EU's rammeprogram og andre internationale forskningsprogrammer.

Ad 2. Nordisk Forskeruddannelse, herunder forskerkurser og forskerskoler

Rekommandationen var ikke rettet mod det eksisterende nordiske samarbejde inden for NorFA, men Kultur- og Uddannelsesudvalget ser forskeruddannelse som en naturlig forudsætning for at klare sig i den internationale konkurrence og støtter selvsagt at dette område udredes.

Ad 3. Nordiske "Centres of Excellence", spetsforskningscentra, og nordiske forskningsinstitutioner

Nordisk Ministerråd iværksætter i 2002 et pilotprojekt om et netværk for nordisk spidsforskning inden for naturvidenskab.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at Norden allerede har en række spidsforskningsenheder, nemlig de nordiske institutioner, som man må gå udfra er oprettet på områder, hvor Norden besidder særlig ekspertise eller på områder hvor Norden vil have nytte af, at samle de eksisterende forskere.

Ad 4. Samspil mellem forskning og innovation

Kultur- og Uddannelsesudvalget ser gerne, at Nordisk Ministerråd/de nordiske landes regeringer overvejer dette.

Ad 5. Udnyttelse af IT i udbygning af Norden som kundskabsbaserede samfund

Kultur- og Uddannelsesudvalget ser gerne, at Nordisk Ministerråd/de nordiske landes regeringer overvejer dette.

Ad 6. Modeller for samfinansiering af nordiske initiativer

Kultur- og Uddannelsesudvalget ser gerne, at Nordisk Ministerråd/de nordiske landes regeringer overvejer dette.

I Nordenudvalgets forslag og dermed rekommandation 34/2001/kultur var der et forslag om at åbne de nationale støtteordninger for forskere for de øvrige nordiske lande. Dette er ikke omtalt i ministerrådsforslaget, men Kultur- og Uddannelsesudvalget mener stadig, at det er en overvejelse værd.

6. Konklusion

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udarbejde "hvidbog" om udbygning af Norden til en internationalt ledende forsknings- og erhvervsregion

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen (S)

Ministerrådsforslag

om udbygning af Norden til en internationalt ledende region for forskning og innovation

(Overlevert av Nordisk Ministerråd)

Nordisk Ministerråd (Undervisnings- og forskningsministrene) oversender hermed et ministerrådsforslag om udbygning af Norden til en international ledende forsknings- og erhvervsregion til behandling under Nordisk Råds 54. session den 28.-31. oktober 2002 i Helsingfors.

Ministerrådet anmoder om Nordisk Råds synspunkter på forslaget.

København, den 25. juni 2002

Kristin Clemet
statsråd
(sign.)

Søren Christensen
Generalsekretær
(sign.)

Udbygning af Norden til en internationalt ledende region for forskning og innovation

Under henvisning til:

- Nordisk Råds rekommandation 34/2001/kultur Udbygning af et nordisk forskningsrum (A 1269/nord)
- Ministerrådets (MR-Us) strategi for nordisk uddannelses- og forskningssamarbejde 2000-2004: Norden som foregangsregion for udvikling af menneskelige ressourcer
- Ny nordisk dagsorden – opfølgning af vismandsrapporten
- Det norske formandsskabsprogram for Nordisk Ministerråd 2002: "Morgendagens Norden"

beslutter Nordisk Ministerråd (undervisnings- og forskningsministrene) at udarbejde en "hvidbog" for udbygning af Norden til en internationalt ledende region for forskning og innovation.

Med forslaget understreger Nordisk Ministerråd behovet for at videreudvikle det nordiske forsknings- og erhvervspolitiske samarbejde og gøre Norden til en af verdens mest attraktive regioner for uddannelse, forskning og innovation.

Formålet med en "hvidbog" er at sætte en proces i gang, som skal udrede hvilke fremtidige aktiviteter man bør satse på. "Hvidbogen" skal diskutere organisation, finansiering, incitament og virkemidler indenfor det fremtidige nordiske forskningssamarbejde. Det nordiske samarbejde må forankres i nationale prioriteringer, i nationale investeringer, hvis det skal lykkes at udbygge et nordisk forskningsrum. Eksisterende samarbejde må udbygges mellem universiteter, forskningsinstitutioner og næringslivet samt ministerier og myndigheder som har ansvaret for den nationale og nordiske forsknings- og næringspolitik.

"Hvidbogen" skal omfatte forslag om:

- organisering af det nordiske forskningssamarbejde
- nordiske "joint actions"
- nordisk forskeruddannelse herunder forskerkurser og forskerskoler
- Nordiske "Centres of Excellence" og nordiske forskningsinstitutioner
- samspil mellem forskning og innovation
- udnyttelse af IT i udbygning af Norden som kundskabsbaserede samfund
- modeller for samfinansiering af nordiske initiativer herunder vurdering af behovet for en nordisk forskningsfond

For en uddybning af problemstillingerne henvises til vedlagte rapport: Norden som en internationellt framstående forsknings- och näringsregion (juni 2002), en grönbok framtagen av Nordisk Forskningspolitisk Råd.

Bilaga 1

Norden som en internationellt framstående forsknings- och näringsregion, juni 2002, en grönbok framtagen av Nordiska forskningspolitiska rådet

1. Förord

Denna rapport utgör ett led i Nordiska ministerrådets (NMR) meddelande om Nordiska rådets rekommendation 34/2001/kultur Udbygning af et nordisk forskningsrum (A1269/nord). Rapporten behandlar möjligheter att stärka Norden som forsknings- och näringsregion i ljuset av motsvarande diskussion på det europeiska planet. Rapporten bygger på inspel från de nordiska länderna, Nordisk Forskeruddannelsesakademi (NorFA), Nordisk Industrifond och NMR:s IT-policygrupp.

2. Inledning

2.1 Varför skall man samarbeta i Norden?

För att Norden skall kunna upprätthålla sin välfärdsnivå och internationella konkurrensförmåga, ställs nya krav till kompetensutveckling och produktionsstruktur. Norden måste satsa mera på kunskapsbaserad produktivitet och export – det vill säga på en "kunskapsbaserad ekonomi" – där forskning och utveckling utgör basen. Kunskapssamhällets utveckling medför en global konkurrenssituation, där vinnarna är de länder och regioner, som satsar "rätt" på en rad strategiska kompetensområden.

De nordiska länderna satsar i dag starkt på utbildning och forskning och har goda möjligheter att samarbeta om en ytterligare utbyggning av ett gemensamt nordiskt utbildnings- och forskningsrum. I dagens läge står det klart att man bör se på Nordens ställning som ett led i utvecklingen av "regionernas Europa" där nordiskt forskningssamarbete utgör en del av ett europeiskt och vidare internationellt forskningssamarbete. Ett enat Norden kan som region vara en betydelsefull förhandlingspartner med stora möjligheter att driva igenom sina förslag i internationella sammanhang.

2.2 Förslag till överordnad målsättning

Det existerar många potentiella fördelar med att stärka nordiskt forsknings- och utvecklingssamarbete (FoU) som ett språngbräde till ett internationellt samarbete. Den finska statsministern Paavo Lipponen introducerade begreppet "Den nordliga dimensionen" (Northern Dimension), som en organisatorisk ram for nordiskt eller nordligt samarbete inom Europa och internationellt. Som ett exempel kan nämnas att Östersjöområdet i nära samarbete med EU-kommissionen har lanserat "Den Nordliga *e*Dimensionen (NeD)" med särskilt fokus på kunskapssamhällets informations- och kommunikationsteknologi.

För att säkra framtidens välfärd bör de nordiska länderna arbeta på att utveckla sina mänskliga resurser, skapa högteknologiska arbetsplatser samt dra till sig kompetent arbetskraft och riskkapital.

En överordnad målsättningen för de nordiska länderna bör vara att inom en tidsperiod av 10 år utveckla Norden till en av världens mest attraktiva utbildnings-, forsknings- och näringsregioner

Det är nödvändigt att det uppnås politisk enighet om denna målsättning, som innebär att Norden som helhet bör leva upp till EU ländernas ambitionsnivå om att använda 3 % av BNP på forskning och utveckling. Detta innebär för flera av de nordiska länderna ett behov för en ökning av de offentliga FoU investeringarna (se bilaga 2 fig. 1, fig. 2 och fig. 3).

Den överordnade målsättningen måste omsättas till en *"vitbok"*, som definierar ramvillkor, instrument och strategier för nordiskt samarbete inom forskning och innovation. Det nordiska

samarbetet måste förankras i nationella prioriteringar, investeringar och institutioner. Detta är en förutsättning för att man skall lyckas bygga ut det nordiska utbildnings- och forskningsrummet. Existerande samarbete bör utvidgas mellan universitet och högskolor, näringslivet samt de myndigheter och departement som har ansvaret för den nationella forsknings- och näringspolitiken samt nordiska organ och institutioner.

3. Möjligheter till ett utvidgat nordiskt samarbete

För att utvidga det nordiska samarbetet borde man undersöka möjliga omstruktureringar och ekonomiska incitament över den nordiska budgeten. Följande samarbetsmöjligheter bör utredas närmare:

- Nordiska "joint actions"
- Nordiska forskarkurser och forskarskolor
- Nordiska "Centres of Excellence" (NCoE) och Nordiska forskningsinstitutioner
- Modeller för samfinansiering av nordiska initiativ
- Tematiska prioriteringsområden för nordiskt samarbete
- Forskningssamarbete om utvecklingen av Internet och dess användning

3.1 Nordiska "joint actions"

Nordiska forskare och forskningsråd samarbetar sedan länge om större europeiska och internationella investeringar, där det nordiska medlemskapet står starkare tack vare samarbetet. Som ett exempel kan nämnas det nordiska deltagandet i ESRF, det europeiska synkrotonstrålelaboratoriet via Nordsync, samarbetet om Eiscat där mätstationer finns placerade i såväl Finland, Norge som Sverige, nordiskt deltagande i ODP (Ocean Drilling project), Nordsim (massspektrometer), det nordiska observatoriet, Nordic Optic Telescope (NOT) på La Palma och den nyupprättade internationella organisationen Global Biodiversity Information Facility (GBIF) i Köpenhamn.

I en nära framtid bör de nordiska länderna ta ställning till en eventuell placering av en "European Spallation Source" (ESS) vid Lunds universitet. ESS är en neutronkälla som öppnar nya möjligheter på en lång rad forskningsfält vilket kunde innebära ett stort teknologiskt och forskningsmässigt lyft för såväl Öresundsregionen som för Norden. Likaså värderas, bl a i NOS-N regi, behovet för en "Nordic Facility for Grid Computing" som ett led i det internationella samarbetet inom datornätverk.

För att säkra en fortlöpande värdering av samarbetsmöjligheterna är det väsentligt att: De nordiska länderna systematiskt bedömer i vilken grad det gagnar de enskilda länderna att samarbeta om inspel till EU:s ramprogram, internationella forskningsprogram, finansiering av kostbar vetenskaplig utrustning och internationella institutioner.

3.2 Nordiska forskarkurser och forskarskolor

I Norden finns det en stigande efterfråga på färdigutbildade forskare både till universitet och högskolor och till privata företag. Det vore därför naturligt att gemensamt arbeta på att skapa ett internationellt utåtriktat forsknings- och forskarutbildningssamarbete av hög kvalitet, som också skulle locka utländska forskare och forskarstuderande till Norden.

Alla de nordiska länderna har som mål att öka antalet avlagda doktorsexamina, sänka disputationsåldern, förbättra kvaliteten och stärka internationaliseringen av forskarutbildningen. Det krävs stora resurser att arrangera erforderliga forskarutbildningskurser och det kan därför vara en fördel att samla resurser i större forskarutbildningsmiljöer. Det samma gäller också för forskarutbildning inom små ämnesområden där det kan vara speciellt problematiskt att mobilisera den nödvändiga forskarutbildningsexpertisen. Ett nordiskt samarbete med anordnandet av gemensamma forskarutbildningskurser är ett logiskt sätt att lösa problemet. För forskarstuderandena innebär gemensamma kurser möjligheter för att skapa ett utvidgat nätverk.

Ministerrådet anser, att det finns goda möjligheter för att stärka samarbetet inom forskarutbildningen i Norden. Initiativet för detta samarbete måste i hög grad komma från universiteten

och högskolorna själva, men det är en politisk uppgift att fastsätta ramarna och finansieringen för ett nordiskt samarbete om forskarutbildning.

Nordisk Forskerutdanningsakademi (NorFA) bör vidareutvecklas som nordiskt instrument och kontakten till relevanta organ bör byggas ut. En gemensam målsättning för forskarutbildning i Norden kunde utgöra den nödvändiga strategiska ramen för samarbetet. En arbetsgrupp under NorFA har fått som uppgift att inom år 2002 utarbeta en rapport till ministerrådet.

Man bör närmare undersöka följande möjligheter/hinder för att öka samarbetet om forskarutbildning:

- Möjligheter för att starta nordiska "forskarskolor" eventuellt knutna till nationella eller nordiska CoE. I det sammanhanget är NorFA:s initiativ att etablera nordiska forskarskolor inom humaniora och samhällsvetenskap mycket intressant.
- Utbyggandet av utbudet på forskarkurser, som är tillgängliga för andra länders studerande.
- Gemensam marknadsföring av nordiska forskningsmiljöer och forskarutbildning internationellt, med avsikt att dra till sig flera forskare och forskarstuderande från andra länder. Detta fordrar lättillgänglig översikt över alla forskarutbildningskurser i Norden och en omläggning av flera kurser till engelska. De nordiska länderna bör överväga om man önskar införa begreppet "bench marking" av universitet, studiemiljöer och forskarutbildning liksom man använder t.ex. i USA. Nordiska CoE bör också kunna profileras som framstående miljöer där man kan utföra spetsforskning som leder till doktorsavhandlingar.
- Användandet av en standardisering och ett ömsesidigt erkännande av forskarutbildningskurser mellan länderna, gärna enligt European Credit Transfer Systemet (ECTS) eller något annat accepterat system. Här kan och bör Norden kunna spela en ledande roll i Europa.
- Avlägsnandet av praktiska och sociala barriärer för att uppnå en ökad mobilitet av forskare och forskarstuderande i Norden.
- Utreda betalningsprinciper för forskarutbildning och forskarkurser i de enskilda nordiska länderna, som också kunde omfatta en modell för finansiering av stipendier till utländska forskare och forskarstuderande.

3.3 Nordiska "Centers of Excellence" och nordiska forskningsinstutioner

Nordiska "Centres of Excellence" (NCoE). Det bör vara ett gemensamt nordiskt mål att skapa flera spetsforskningscentra i Norden. Konceptet med centra för framstående forskning eller spetsforskning har redan med framgång introducerats i ett tjugotal länder över hela världen, i Norden av Danmark och Finland och från och med i år också av Norge. På nordiskt plan har man år 2002 startat ett pilotprogram med etablering av NCoE för att stärka forskning, forskningsmiljöer och forskarutbildningen i Norden.

Med ett NCoE förstås ett nätverk mellan framstående forskningsgrupper i minst tre nordiska länder. Forskargrupperna skall ha gemensamma forskningsintressen och komplettera varandra. Alternativt kan ett NCoE baseras på en nationellt framstående forskningsmiljö som beviljas tilläggsmedel för nordiska aktiviteter som, t.ex. mobilitet av forskare och forskarstuderande, gästprofessurer och anordnande av nordiska forskarutbildningskurser.

Målet för NCoE är:

- att göra den nordiska forskningen synligare och attraktivare i Europa och världen samt dra till sig utländska forskare och forskarstuderande
- att garantera att de nordiska resurserna, i synnerhet kostsam infrastruktur, används så effektivt och smidigt som möjligt
- att stödja kreativa och effektiva forsknings- och forskarutbildningsmiljöer
- att skapa nordisk kritisk massa
- att öka rörligheten framför allt bland unga forskare
- att åstadkomma tvärvetenskapligt samarbete
- att åstadkomma en ändamålsenlig specialisering bland de nordiska länderna inom forskning och kompetensutveckling
- att integrera de nordiska spetsforskningsenheterna i de nationella forskningssystemen

I framtiden bör man överväga att investera en större del av NMR:s resurser i denna samarbetsform. Aktiviteterna vid ett NCoE förväntas stärka forskning och forskarutbildningen i Norden på flera plan. Detta kan spela en speciellt stor roll för forskning inom små områden där de enskilda länderna var för sig har svårt att mobilisera den behövliga forskarutbildnings-expertisen.

Nordiska forskningsinstitutioner. Flera av de nordiska forskningsinstitutionerna är i dag specialiserade kompetenscentra innanför deras ämnesområden med ansvar för både forskning och forskarutbildning. De har till uppgift att styrka nordisk forskning på deras fält i nära samarbete med nationella institutioner och miljöer i Norden samt att markera sig som internationella forskningsinstitutioner. Institutionernas roll och utvecklingspotential för det nordiska och internationella samarbetet inom deras område utvärderas under år 2002. Institutionernas framtida uppgifter bör ingå i överläggningarna om att eventuellt etablera flera NCoE.

3.4 Samverkan mellan forskning och näringsliv i Norden

En ökad växelverkan mellan utbildning, forskning och innovation i näringslivet skulle gagna alla parter. Ett bredare, mera omfattande innovationssamarbete i Norden skulle leda till en ökad konkurrenskraft för länderna. Målet borde vara att skapa en gemensam kunskapsmarknad i Norden genom ökat nätverkssamarbete och stärkt infrastruktur, speciellt för små och mellanstora företag. I ett vidare sammanhang måste man säkra att kunskap obehindrat kan överföras innanför ett europeiskt innovationssystem, som bör kopplas till ett välfungerande europeiskt patentsystem.

Då utomnordiska kunskapsintensiva företag expanderar internationellt bör Norden framstå som ett av de alternativ de överväger och ofta väljer.

I näringsministrarnas samarbetsprogram 2002–2005 betonas betydelsen av att öka samarbete om utnyttjandet av kapitalresurser, företagskunnande, forskning och utveckling, innovationer och marknadsnätverk. Det förutsätter ett tvärsektoriellt samarbete som kan leda till utveckling av nya processer för utväxling och spridning av kompetens, kunskap och teknologiskt nytänkande. Samarbetet kan speciellt ökas inom de gemensamma klustren.

När det gäller kopplingarna mellan grundforskning och innovation kan det konstateras att det i de nordiska länderna anlagts många forskarparker vilka erbjuder goda möjligheter för små och mellanstora företag att samarbeta med universitetsvärlden. Även inom universitet- och högskolesektorn utförs i växande grad uppdragsforskning för näringslivet.

Nordisk industrifond (NI) har påpekat att de viktigaste gemensamma nordiska insatsområdena är:

- Ökad samverkan mellan offentliga och privata miljöer över landgränserna i takt med integrationen i näringslivet, genom att organisera mötesplatser bl.a. för utbyte av "best practice" och "benchmarking" samt för att överbrygga klyftan mellan forskningsresultat och potentiella användare och finansiärer.

- Intensifierat gränsöverskridande samarbete inom utbildning med sikte på specialisering i världsklass och ökad mobilitet av forskare och experter, samt gemensam fortbildning och ledarutbildning som attraherar även utomstående.
- Analys av teknologi- och användarområden för att identifiera gemensamt viktiga satsningsområden och nordiska kluster, samt samverkan mellan nationella FoU-satsningar av gemensamt strategiskt intresse.

3.5 Tematiska prioriteringsområden för nordiskt samarbete

I alla nordiska länder poängterar man betydelsen av forskningens kvalitet. Det finns ett behov att stärka både den grundläggande kunskapsproducerande forskningen och den mera tillämpningsorienterade forskningen. Man betonar värdet av ett gott samarbete mellan universitet, högskolor, forskningsinstitut och näringssektorn.

Forskningsprioriteringarna i de nordiska länderna på de naturvetenskapliga och teknologiska ämnesområdena överlappar varandra i hög grad, men också inom humaniora och samhällsvetenskap finns det goda samarbetsmöjligheter i Norden. Exempel på områden som prioriteras i alla nordiska länder är informationsteknik, materialforskning, biovetenskap, marin forskning, miljöforskning och hållbar utveckling (t.ex. frågor som berör biodiversitet, klimat, polarområdet). Inom medicin och hälsovårdssektorn har de nordiska länderna en hel del gemensamma drag, t.ex. goda nationella hälsoregister. Bioinformatik är ett centralt instrument inom områden som epidemiologi, hälsoregisterforskning och forskning knuten till biobanker. Inom humaniora och samhällsvetenskaperna har man också länge samarbetat nordiskt men det finns stor potential för en ytterligare utvidgad forskningskollaboration.

3.6 Forskningssamarbete om utvecklingen av Internet och dess användning

De nordiska länderna bör sätta fokus på den globala, regionala och nationella samhällsutvecklingen från industrisamhälle till kunskapssamhälle och utnyttja de tvärgående möjligheter informationsteknologin (IT) erbjuder på traditionella ämnesområden. Norden har en av världens mest välutbyggda IT-infrastrukturer och välutbildade förbrukare. De nordiska länderna bör därför arbeta för att hålla fast vid Nordens position på IT-området internationellt genom att vidareutveckla de strategiska tillväxtområden, där Norden har särskilt gynnsamma förutsättningar. Det gäller bl a områden som forskning och utveckling av Internet och dess användning. Ett betydande element i det nordiska samarbetet utgörs i dag av Nordunet-verksamheten som omfattar Nordunet A/S och forskningsprogrammet Nordunet 2.

Nordiska ministerrådet vill vidareutveckla IT-samarbetet i Norden och med Nordens närområden med utgångspunkt i bland annat Nordunet-verksamheten. Det finns ett behov för

- att utarbeta en profil och ett innehåll för ett fortsatt och stärkt nordiskt samarbete om "Internet- och applikationsforskning och -utveckling"
- att i högre grad sammankoppla forskningsmiljöerna i sektorforskningen med universitetsforskningen samt öka kopplingen av näringslivets intressen till forskningen
- att bygga konsortier som kan agera internationellt
- att samarbeta om virtuell undervisning och -forskning

Innanför Östersjöområdets IT-samarbete godkände man i september 2001 en "Northern eDimension Action Plan" (NeDAP), som skall bidra till att vidareutveckla samarbetet med Östersjöländerna . Detta bör också omfatta uppgradering och utbyggning av bandbredden till internetförbindelserna till Ryssland och de baltiska staterna.

4. Organisering av det nordiska forskningssamarbetet

Samarbetet inom forskning och näringsutveckling bör ta utgångspunkt i en strategisk vision för Norden som en ledande kunskapsregion i ett internationellt sammanhang. Som ovan nämnts argumenteras för ett mera ambitiöst och förpliktande nordiskt samarbete än fallet är i dag. Det är nödvändigt att Norden når en politisk enighet om denna vision och att de nordiska länderna ut-

arbetar en "vitbok" som beskriver samlade ramvillkor, instrument och strategier för utbyggandet av samarbetet.

4.1 Samfinansiering av forskningsprogram och andra "joint actions"

Det finns flera modeller för en nordisk samfinansiering av forskningsprogram. Medel kan beviljas endast över NMR:s budget, vilket är fallet för fem av de nuvarande forskningsprogrammen bl. a. Språkteknologi. En annan möjlighet är att NMR endast delfinansierar forskningsaktiviteten och att nationella medel bekostar driftsutgifterna. Denna modell har använts för forskningsprogrammet Nordunet2, för nordisk energiforskningsprogram, för pilotprogrammet nordiska CoE och den kunde användas för nordisk finansiering av dyr utrustning och andra "joint actions".

Bland forskningsområden som är av nationellt intresse i alla nordiska länder kunde lämpligen några väljas som lämpade sig speciellt väl för nordiskt samarbete och dessa skulle sedan finansieras nationellt med ett litet bidrag av NMR-medel, som toppfinansiering, för att täcka koordineringskostnaderna.

Nordiska industrifonden arbetar målmedvetet för att öka antalet s.k. synergiprojekt som även innehåller nationell finansiering.

4.2 Öppnandet av nationella forskningsmedel för forskare från andra nordiska länder

Möjligheten till att bevilja nationella medel för forskare från andra nordiska länder skulle kunna bidra till ökat samarbete och ge upphov till nya forskarnätverk, något som även diskuteras på europeisk nivå.

4.3 Nordisk forskningsfond

En ytterligare utveckling av en nordisk samfinansiering vore att starta en nordisk forskningsfond.

På europeiskt plan diskuteras för tillfället behovet av en Europeisk forskningsfond, som skulle tillvarata utvecklingen av grundforskningens villkor som supplement till de mera näringslivsorienterade ramforskningsprogrammen i EU:s regi.

En nordisk forskningsfond kunde baseras på de uppgifter NorFA idag handhar, nordiska forskningsprogram, nordiska CoE samt eventuella andra aktiviteter på FoU-området, t.ex. utvalda nordiska forskningsinstitutioner. En nordisk forskningsfond skulle inte fungera som ett nordiskt forskningsråd, men skulle i första hand stödja samarbetsaktiviteter initierade av nationella aktörer i flera nordiska länder. Detta skulle ge det nordiska samarbetet en större grad av frihet och möjlighet att med kort varsel satsa på aktuella och potentiellt viktiga områden.

Man bör därför överväga att etablera en självständig nordisk forskningsfond. Fondens styrelse borde representera forskningsvärlden och forskningsråden i de nordiska länderna, t.ex. genom ordförandena för de fyra nordiska samarbetsorganen (NoS-N, NoS- M, NoS-H och NoS-S). En sådan styrelse kunde överta det ansvarsområde som idag omhändertas av Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) och styrelsen för NorFA.

Modellen har tidigare under 1970-talet och första halvdelen av 80-talet med framgång provats i ett kreativt samarbete mellan forskningsrådens samarbetsorganisation Norforsk och de tidsbegränsade nordiska teknologiprogrammen, som NMR beviljade resurser under Nordiska industrifonden.

Bilaga 2

Bakgrund

1.1 Förutsättningar för ett nordiskt samarbete

Med sina 25 miljoner invånare, i en globaliserad värld med över 6 miljarder människor, utgör Norden en liten region bestående av fem länder som måste använda sina begränsade resurser strategiskt. Nordens svaghet är dess lilla befolkning och låga ekonomiska slagkraft i förhållande till omvärlden medan dess styrka ligger i jämförbara värderingar och den kulturella och kunskapsmässiga samverkan mellan länderna. Detta ger potentiellt Norden en samlad tyngd långt utöver befolkningens storlek. Alla länderna satsar, i ett internationellt sammanhang, relativt starkt på utbildning, forskning och innovation som grundläggande processer i den samhällsekonomiska utvecklingen och de är relativt framgångsrika som producenter av kunskap och nyskapande teknologier på diverse områden. Det kan konstateras att nordiskt forsknings- och utvecklingssamarbete har visat sig vara en effektiv och lönsam satsning, och nordiska projekt har i ett betydligt omfång lett till internationellt samarbete på flera områden.

I Norden har man eftersträvat en jämlik utveckling i regionerna, vilket har lett till att ett stort antal universitet och högskolor grundats i de nordiska länderna. Ur ett internationellt perspektiv är många av dessa universitet små och samarbete med andra universitet är mycket viktigt för att uppnå en "kritisk massa". Ett regionalt samarbete involverande åtminstone några nordiska länder skulle presumtivt stärka universiteten i regionen.

De nordiska länderna har långvariga och starka traditioner för samarbete om forskning. De nordiska länderna har däremot inte i samma utsträckning utnyttjat möjligheterna för ett samarbete mellan forskning och näringsliv. En intensifiering av nordiskt forsknings- och näringssamarbete på strategiskt viktiga områden kunde ha betydande positiva konsekvenser for regionens samlade samhälls- och näringsutveckling. Ett nordiskt näringspolitiskt samarbetsprogram 2002–2005 har nyligen tagits fram och programtexten innehåller en del analyser.

De nordiska länderna är i likhet med andra avancerade industriländer starkt påverkade av den ökade globaliseringen. Hand i hand med en stigande utbredning av informationsteknologi och minskad betydelse av fysiska gränser, är ett lands eller en regions internationella konkurrenskraft nu, mera än någonsin tidigare, präglat av regionala löneskillnader och ökad mobilitet av arbetskraft, kompetens, kapital och information.

Norden har speciellt gynnsamma förutsättningar inom flera strategiska FoU-områden, t.ex. inom informations- och kommunikationsteknologi, gen- och bioteknologi. Norden har världens största spridning och bruk av IT, en av världens mest utbyggda IT-infrastrukturer samt en välutbildad befolkning. Norden kan med fördel bygga sin konkurrenskraft på kunskapsbaserad produktivitet och export, men endast med en målriktad satsning på FoU och en vidareutveckling av de strategiska FoU-områdena. De enskilda länderna i Norden är dock, var för sig för små till att ensamma finansiera den FoU som den kunskapsbaserade ekonomin förutsätter.

Nordiskt samarbete inom forskning och näringsinnovation kan anses ge länderna ett ansenligt mervärde, dvs mera än ett generellt internationellt forskningssamarbete, t.ex. inom EU, eftersom:

- Det nordiska forskningssamarbetet har vidare regionala samhällsimplikationer i form av "*trickle down effects*" och reproduktion av kompetens. Det handlar här om "intern nordisk vård" och utveckling av forskningsrummet. Det vill säga att samnordiskt förbättra rambetingelserna, samla resurser och möta de nya globala utmaningarna.
- Det nordiska forskningssamarbetet har globala, strategiska, teknologiska och politiska implikationer. Det handlar om att samnordiskt etablera internationella, teknologiska och politiska allianser med avsikt att sätta prägel på utvecklingen internationellt till fördel för Norden. Mera specifikt bör de små nordiska forsknings-, utvecklings- och innovationsmiljöerna gå samman och fungera som en större regional plattform för internationellt samarbete.

1.2 Nationella forskningsprioriteringar

En satsning på kunskapsbaserad produktivitet och export sätter särskild fokus på den teknologiska och naturvetenskapliga forskningen, eftersom det först och främst är denna sektor som omsätter kunskap till export. Men också det samhällsvetenskapliga området görs i stigande grad till föremål för export ("systemexport").

I alla nordiska länder poängterar man betydelsen av forskningens kvalitet. Man önskar stärka kvaliteten och man betonar värdet av ett gott samarbete mellan universitet/högskolor, forskningsinstitut och näringssektorn. Ett ökat samarbete mellan forskare på alla nivåer, inklusive den nordiska, framhålls som någonting önskvärt. Viktiga framtida utmaningar för det nordiska samarbetet är, bl.a. en effektivering av forskarutbildningen, stärkande av forskningsmiljöer, samarbete inom olika forskningsprogram, forskningsnätverk och spetsforskningsenheter.

Forskningsprioriteringarna i de nordiska länderna överlappar varandra i hög grad och ett annat område som man generellt satsar på i Norden är forskarrekrytering och -utbildning. Det har införts diverse nationella reformer och program för att tillgodose behovet av nya forskargenerationer. I Danmark, Finland och Sverige fyller forskarskolorna en viktig funktion när det gäller forskarutbildning. Nationella spetsforskningsenheter (CoE) i Danmark och Finland spelar också en viktig roll vid utbildningen av framtida forskare. I Norge kommer ett tiotal "sentre for fremragende forskning" att etableras under år 2002.

1.3 Nationella investeringar i forskning och utveckling (FoU)

Undervisnings- och forskningsministrarna i det Europeiska rådet i EU anser att Europa, för att kunna komma ifatt sina största konkurrenter, måste satsa mer på forskning, utveckling och innovation med särskild vikt på frontteknologier. På det senaste ministerrådsmötet den 15-16 mars 2002 i Barcelona beslutade ministerrådet "att de sammanlagda utgifterna för FoU och innovation inom EU bör ökas till närmare 3 % av BNP senast år 2010. Två tredjedelar av dessa nya investeringar bör komma från den privata sektorn". Detta mål innebär för flera av de nordiska länderna ett behov för en kraftig ökning av de offentliga FoU investeringarna.

De statliga anslag till forskning- och utveckling (FoU) i de nordiska länderna har utvecklats mycket olika (se figur 1 och figur 2). Utvecklingen bör dock ses i sammanhang med skillnaderna i ländernas forskningspolitik och näringsstruktur. Finland och Sverige är präglade av en rad stora företag som står för en stor del av ländernas totala FoU-investeringar, medan Danmark, Norge och Island kännetecknas av många mindre företag som inte i samma grad investerar i FoU (se Figur 3.)

Figur 1: Förhållandet mellan statliga FoU-anslag per invånare (NOK) och andelen av bruttonationalprodukten (BNP) i % i valda OECD-länder år 2000. Källa: OECD och NIFU.

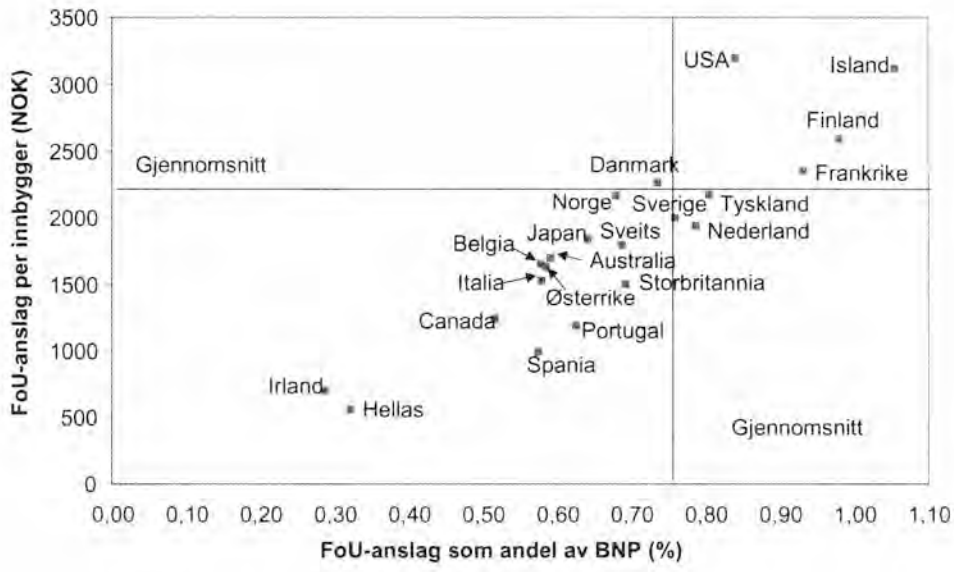

Figur 2: Statliga anslag till FoU som andel av bruttonationalprodukten i Norden 1995-2000. Procent. Källa: OECD och NIFU.

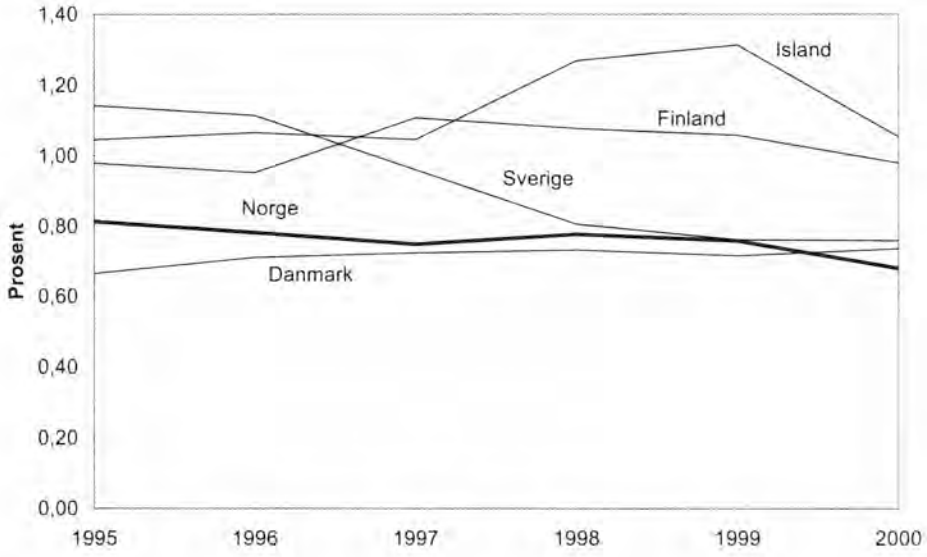

Figur. 3. Statliga och näringslivets anslag till FoU i de nordiska länderna 1999, källa OECD

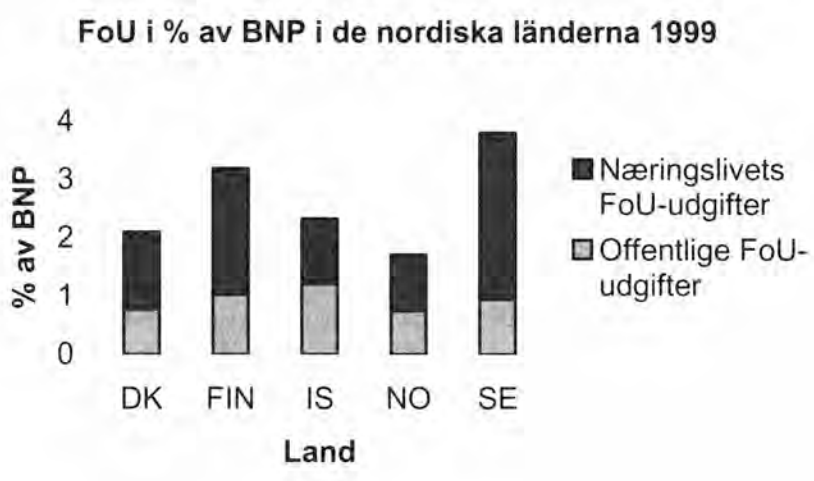

Välfärdsutskottets betänkande

Ministerrådsforslag om oppfølgning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden"

(Ministerrådsförslag, se s. 548)

1. Förslag

Välfärdsutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ministerrådsforslag om oppfølgning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden" B 214/velferd med beaktande av de synpunkter som framförts av att de föreslagna informationsåtgärderna också åtföljs av konkreta utbildningsinsatser för berörd personal i relevanta kommunala och statliga myndigheter.

2. Ministerrådsförslaget

2.1 Bakgrund

Nordiska rådets välfärdsutskott har mottagit rubricerade ministerrådsförslag till behandling. Förslaget har behandlats vid utskottets möte den 24 september i Stockholm.

Nordiska rådet har vid sessionen 1999 rekommenderat Nordiska ministerrådet att utreda och avlägsna hindren för de nordiska medborgarnas möjligheter att röra sig fritt i Norden, med tonvikt bl.a. på att finna lösningar i de respektive länderna till att förbättra tillgången till "individuel handicapkørsel", färdtjänst, eller motsvarande service (rek. 12/1999).

Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor (NSH) tog hösten 2000 initiativ till en utredning om gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden. Initiativet anknöt naturligt till den prioritet som Nordisk Ministerråd gett frågan om nordbors rättigheter i sitt samarbetsprogram för social- och hälsosektorn 2001–2005. Arbetet med NSH:s utredning har skett i nära kontakt med annat utredningsarbete inom Nordisk Ministerråd, framför allt Ole Norrbacks utredning om nordbors rättigheter och en särskild arbetsgrupp med uppgift att se över den nordiska biståndskonventionen. NHS kom maj 2002 ut med sin rapport "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden".

De nordiska social- och hälsoministrarnas beslut om en särskild uppföljning av NSH-rapporten knyter an till ett av förslagen i Norrback-rapporten, som lyder "Ministerrådet bör utgående från NSH-rapporten granska de handikappades problem i samarbete med de handikappades organisationer och via regeltolkningar och förvaltningsdirektiv tillse att rättigheter i ett land även beviljas övriga nordbor."

2.2 Ministerrådsförslaget om uppföljning av NSH-rapporten

NHS-rapporten lägger fram tio konkreta förslag till åtgärder för att förbättra handikappades förhållanden vid resor och flyttning inom Norden. I bilagan till ministerrådsförslaget presenteras dessa kortfattat. Av sammanställningen framgår också status och fortsatta åtgärder för de tio presenterade åtgärderna.

Flera av de föreslagna åtgärderna står redan under utvärdering i anslutning till det pågående arbetet med uppdatering av de nordiska socicalkonventioner. För några av förslagen föreslås relevanta samarbetsuppgifter. Det anges även tidsangivelser, när man väntar sig konkreta svar på rapportens förslag. Social- och hälsoministrarna skall återkomma om mer konkret uppföljning av varje enskilt förslag.

Ministerrådet ber om Nordiska rådets synpunkter, inte enbart på de tio problemområden och deras behandling, utan även på NHS-rapporten, som ger en illustration av gränshinder som många nordbor möter. Rapporten utgör även en klar nordisk markering i förhållande till det europeiska året för funktionshindrade personer 2003.

Social- och hälsoministrarna ser detta förslag även som en uppföljning av det nordiska samarbetsprogrammet för social- och hälsosektorn 2001–2005, som Nordiska rådet behandlade vid sessionen 2000 (B 192/nord, rek. 27/2000). Eliminering av gränshinder i Norden är ett av de fyra huvudmålsättningarna i samarbetsprogrammet, och uppföljningen av NSH-rapporten är därmed en del av sektorn halvtidsrapportering som kommer att behandlas sommaren 2003.

3. Välfärdsutskottets synpunkter

Utskottet har tagit del av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden", och finner den som en utmärkt översikt över problemområdena och ger en bred bild med handikapperspektiv på gränshinder.

Sammanfattningsvis visar utredningen på två slag av problem, nämligen generella problem som drabbar samtliga medborgare vid en flyttning inom Norden men som får särskilda konsekvenser för personer med funktionshinder och problem som är specifika för funktionshindrade. Svårigheterna varierar beroende på om flyttningen sker permanent eller om det är fråga om tillfälliga vistelser.

Välfärdsutskottets generella reflektion är att mobiliteten inom Norden bland funktionshindrade förefaller vara låg, kanske på grund av bristande fysisk tillgänglighet hos transportmedel och samhället i övrigt. Skillnader i levnadsnivå och variationen i utbud av service och tjänster utformade för funktionshindrade har stor betydelse för beslut om flyttning. Ekonomiska realiteter är en annan begränsande faktor för flyttning.

I likhet med utredningen "Nordbornas rättigheter" bekräftar denna utredning att kunskaperna om innehåll i nordiska avtal och konventioner generellt är dåliga bland myndighetspersoner och enskilda handläggare. Många gånger är personer med funktionshinder mer välinformerade.

Utskottet konstaterar att generella hinder med särskilda konsekvenser för funktionshindrade handlar om brist på information eller information som inte är tillgänglig, bristande samarbete mellan ansvariga myndigheter, nationella personnummer som inte automatiskt fungerar i ett annat land och långa handläggningstider för socialförsäkringsförmåner och social service.

Därför ser utskottet det som ytterst angeläget att ministerrådets uppföljningsförslag nr 1 gällande informationsåtgärder också åtföljs av konkreta utbildningsinsatser för berörd personal i relevanta kommunala och statliga myndigheter.[1]

Sammanfattningsvis ställer sig välfärdsutskottet positivt till ministerrådsförslaget om uppföljningen av rapporten med anmodan till ministerrådet om skyndsamma åtgärder för att finna lösningar på de tio problemområdena:

[1] Se bilag 1, s. 550

1) En nordisk broschyr med information om regler som gäller vid flyttning till annat nordiskt land inklusive information relevant för funktionshindrade utarbetas, *med tillägget* att den skriftliga informationen också åtföljs av konkreta utbildningsinsatser för berörd personal i relevanta kommunala och statliga myndigheter.
2) Nordiska ministerrådets hemsida Medborgarservice samt Hallå Nordens hemsida kompletteras med länkar till myndigheter och organisationer med ansvar för service till personer med ett funktionshinder.
3) Överenskommelsen om nordisk receptgiltighet utvärderas.
4) Funktionshindrade som har personlig hjälpare medges rätt att under en övergångsperiod behålla förmånen från avsändarlandet tills dess tillräcklig service kunnat ordnas i mottagarlandet.
5) Den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster kompletteras med ett särskilt avsnitt om tolkservice. Kostnader för tolkservice kvittas mellan länderna så att avsändarlandet står för kostnaderna under övergångsperiod till dess mottagarlandet kunnat ordna med tillräcklig service. En harmonisering av reglerna för närtolkservice beviljas eftersträvas och förutsättningarna för ett nordiskt tolktjänstsamarbete utreds.
6) Förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt färdtjänstsamarbete utreds.
7) Handläggningen av tillstånd för införsel av narkotiska läkemedel för medicinskt bruk förenklas.
8) Förutsättningarna utreds för en nordisk samordning av nationella databaser för folkbokföring.
9) Beslut om ersättningar på grund av handikapp skall gälla som underlag för beviljande av service och stöd även i ett annat nordiskt land.
10) Möjlighet till dispens från reglerna för införsel av ledar/assistent/signalhundar utreds.

4. Konklusion

Välfärdsutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ministerrådsforslag om oppfølgning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden" B 214/velferd med beaktande av de synpunkter som framförts av att de föreslagna informationsåtgärderna också åtföljs av konkreta utbildningsinsatser för berörd personal i relevanta kommunala och statliga myndigheter

Stockholm den 24 september 2002

Line Barfod (EL)
Drífa Hjartardóttir (Sj)
Tuula Haatainen (sd)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Harriet Lindeman (FS)
Pehr Löv (sv), ordförande
Jan Sahl (KrF)
Karin Woldseth (FrP)

Ministerrådsforslag

om oppfølgning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden"

(Overlevert av Nordisk Ministerråd)

Ministerrådsforslag til Nordisk Råds sesjon i Helsinki 28–30 oktober 2002

Nordisk Ministerråd, sosial- og helseministrene (MR-S) besluttet på sitt møte 13. juni 2002 i Svolvær, Norge, følgende:

MR-S beslutter å fremme sekretariatets forslag om oppfølgning av rapporten om "Fri rörlighet i Norden" (NSH-rapporten) som ministerrådsforslag til Nordisk Råds sesjon i Helsingfors oktober 2002.

Bakgrunn for ministerrådsforslaget, forslag til oppfølgning samt rapporten oversendes herved til videre behandling.

København den 15. august 2002

Ingjerd Schou
Socialminister
(sign.)

Søren Christensen
Generalsekretær
(sign.)

Oppfølgning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden

(Bilag 1: Forslag til oppfølgning av NSH-rapporten, se s. 550)
(Bilag 2: Rapporten: "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden", se s. 552)

1. Bakgrunn

I forbindelse med behandlingen av Ole Norrbacks rapport "Nordbornas rättigheter" har Nordisk Ministerråd, sosial- og helseministrene (MR-S), valgt å se rapporten i en større sammenheng. På sitt møte i Svolvær, Norge 12.–14. juni 2002 ble oppfølgning av "Nordbornas rättigheter" derfor diskutert i lys av ulike rapporter og parallelle prosesser, bl.a. oppfølgning av Ny Nordisk Dagsorden, strategi for universell utforming i Norden, arbeidet med en FN-konvensjon for funksjonshemmede og sosial- og helsesektorens nordiske samarbeidsprogram 2001–2005.

En særlig plass ble gitt til rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden" (NSH-rapporten), som ble presentert kort tid innen møtet. Rapporten beskriver en rekke hindre for personers rørlighet i Norden, både generelle og hindre som spesielt rammer handikappede. Utredningen, som er bestilt av styret for Nordiska Samarbetsorganet för Handikapfrågor (NSH), omfatter både permanente flyttinger og kortere opphold i annet nordisk land, f.eks. ved ferier, arbeidsreiser, seminarer o.l.

Sosial- og helseministrenes beslutning om en spesiell oppfølgning av NSH-rapporten refererer til ett av forslagene i Norrback-rapporten, der det heter at "Ministerrådet bör utgående från NSH-rapporten granska de handikappades problem i samarbete med de handikappades organisationer och via regeltolkningar och förvaltningsdirektiv tillse att rättigheter i ett land även beviljas övriga nordbor."

2. Ministerrådsforslaget

NSH-rapporten fremmer ti konkrete forslag til tiltak for å forbedre handikappedes forhold ved reiser og flyttinger innen Norden. I bilag 1 er forslagene presentert sammen med en kort beskrivelse av status for hvert enkelt.

I tillegg skisseres foreslått fremdrift for hvert forslag. Det fremgår at mange av forslagene allerede er under vurdering, særlig i forbindelse med det pågående arbeide med oppdatering av de nordiske sosialkonvensjoner. For andre forslag pekes det på relevante samarbeidstiltak. Det er videre antydet en tidsangivelse for når konkrete svar knyttet til rapportens forslag kan ventes.

Sosial- og helseministrene vil komme tilbake til den konkrete oppfølgning av de enkelte forslag senere.

Det forslag man nå ber om Nordisk Råds synspunkter på, er ikke bare en oversikt over problemområder og fremdrift i forhold til løsningen av dem. Sosial- og helseministrene legger også vekt på at NSH-rapporten er en verdifull illustrasjon av grensehindre som mange borgere møter. I tillegg utgjør den en klar nordisk markering i forhold til det europeiske år for mennesker med funksjonshemninger i 2003.

Endelig ser ministrene dette forslag som en del av oppfølgningen av det nordiske samarbeidsprogram for sosial- og helsesektoren 2001–2005 som Nordisk Råd behandlet høsten 2000. Fjerning av grensehindre i Norden er ett av fire hovedmål i samarbeidsprogrammet, og oppfølgning av NSH-rapporten vil således være en del av sektorens halveis-rapportering som skal behandles sommeren 2003.

Bilag 1

Oppfølgning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden" utgitt av Nordiska Samarbetsorganet för Handikapfrågor, NSH. Forslag behandlet av Nordisk Ministerråd, sosial- og helseministrene (MR-S) juni 2002.

Forslag	**Status**	**Fremdrift**
1. *En nordisk broschyr med information om regler som gäller vid flyttning till annat nordiskt land inklusive information relevant för funktionshindrade utarbetas.*	Utredningsarbeid og oppdatering skjer i arbeidsgruppene vedr. de nordiske sosialkonvensjoner.	Arbeidsgruppen for konvensjonen om sosial bistand og sosiale tjenester regner med å kunne presentere oppdatert informasjon i 2002.
2. *Nordiska Ministerrådets hemsida Medborgarservice samt Hallå Nordens hemsida kompletteras med länkar till myndigheter och organisationer med ansvar för service till personer med ett funktionshinder.*	Arbeid utføres både av NMRS og Hallo Norden med tanke på utvikling av hjemmesidene.	Konvensjonsarbeidsgruppene bør i samarbeide med det nordiske handikappolitiske samarbeide utforme informasjon i samsvar med forslaget. Gjennomføring bør skje i løpet av første halvår 2003.
3. *Överenskommelsen om nordisk receptgiltighet utvärderas.*	Overenskommelsen er fra 1977, og har ikke vært gjenstand for oppdateringer i det siste.	Det vurderes å legge saken til det nordiske legemiddelsamarbeide for utredning og evt. forslag. Gjennomføres 2003.
4. *Funktionshindrade som har personlig hjälpare medges rätt att under en övergångsperiod behålla förmånen från avsändarlandet tills dess tillräcklig service kunnat ordnas i mottagarlandet.*	Det rapporteres om problematiske forhold på dette område, med bl.a. lange saksbehandlingstider og ulik behandling	Samarbeidet mellom arbeidsgruppen for konvensjonen for sosial bistand og sosiale tjenester og NSH bør behandle forslaget. Tidsramme 2003.

5. *Den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster kompletteras med ett särskilt avsnitt om tolkservice. Kostnader för tolkservice kvittas mellan länderna så att avsändarlandet står för kostnaderna under en övergångsperiod till dess mottagarlandet kunnat ordna med tillräcklig service.* *En harmonisering av reglerna för när tolkservice beviljas eftersträvas.* *Förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt tolktjänstsamarbete utreds.*	Problem med tolkning aktualiseres av NSH-rapporten, men blir også understreket av utvidelsen av den nordiske språkkonvensjon til også å gjelde samisk, færøsk og grønlandsk.	Se ovenfor.
6. *Förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt färdtjänstsamarbete utreds.*	Spørsmålet er reist i arbeidsgruppen for konvensjonen om sosial bistand og sosiale tjenester.	Arbeidsgruppen bør behandle forslaget. Tidsramme 2003.
7. *Handläggningen av tillstånd för införsel av narkotiska läkemedel för medicinskt bruk förenklas.*	Se ovenfor.	Se ovenfor.
8. *Förutsättningarna utreds för en nordisk samordning av nationella databaser för folkbokföring.*	Se ovenfor	Se ovenfor
9. *Beslut om ersättningar på grund av handikapp skall gälla som underlag för beviljande av service och stöd även i ett annat nordiskt land.*	Ny saksbehandling vedr. ytelser pga. handikap ved flytting til annet nordisk land er ofte tidkrevende.	Det foreslås at den nordiske sosialforsikringsgruppe vurderer forslaget og konsekvensene av det. Tidsramme 1. halvår 2003.
10. *Möjlighet till dispens från reglerna för införsel av ledar/assistent/ signalhundar utreds.*	Hundene er hjelpemidler for brukerne, men klassifiseres som levende dyr i forhold til regler om grensepassering.	Det foreslås at det nordiske handikapsamarbeide får i oppdrag å utrede forslaget med tanke på omfang, kostnader og konsekvenser. Tidsramme 1. halvår 2003.

Bilag 2

"Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden

Förord

NSH:s styrelse tog hösten 2000 initiativ till en utredning om gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden. Initiativet anknöt naturligt till den prioritet som Nordisk Ministerråd gett frågan om nordbors rättigheter i sitt samarbetsprogram för social- och hälsosektorn 2001–2005.

Arbetet med NSH:s utredning har skett i nära kontakt med annat utredningsarbete inom Nordisk Ministerråd, framför allt Ole Norrbacks utredning om nordbors rättigheter och en särskild arbetsgrupp med uppgift att se över den nordiska biståndskonventionen.

NSH:s utredare, Monica Eriksson, har under arbetets gång haft många andra kontakter. En lång rad nationella myndigheter, representanter för handikapporganisationer och andra nordiska och nationella organ har bidragit med uppgifter. Till dessa, och inte minst till de personer med funktionshinder som delat med sig av sina personliga erfarenheter av hinder och trögheter i befintliga system, riktar NSH ett varmt tack.

Det är NSH:s förhoppning att rapportens olika förslag blir nyttiga inspel i Nordisk Ministerråds fortsatta arbete med att förverkliga intentionerna i samarbetsprogrammet för social- och hälsosektorn 2001–2005 med avseende på avlägsnande av kvarstående hinder för nordbors fria rörlighet.

Finn Petrén, Direktör NSH - Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor
Stockholm i maj 2002

Sammanfattning med förslag till åtgärder

Styrelsens för NSH initiativ till denna utredning om gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden grundar sig på den aktualitet Nordiska Ministerrådet gett avlägsnandet av hinder för nordbors fria rörlighet, bl.a. i form av en större kartläggning av nordbors rättigheter. NSH:s uppgift har varit att anlägga ett specifikt handikapperspektiv på gränshinder. Förutom att identifiera och belysa hinder har utredningen även syftat till att komma med förslag till åtgärder för att avlägsna dessa hinder, där så bedömts möjligt.

Med gränshinder avses i denna utredning hinder för funktionshindrades rörlighet mellan de nordiska länderna. Intresset har fokuserat på såväl lagstiftningsrelaterade hinder som byråkratiska/praktiska svårigheter i samband med flyttning till annat nordiskt land. Utredningen skiljer mellan problem i samband med permanent flyttning och tillfälliga, korta vistelser som exempelvis semesterresor, kurser, konferenser, studier eller kortare arbetsperioder under högst ett halvår. Strukturella olikheter såsom skillnader i utbud av service och tjänster och levnadsnivå omfattas inte av utredningen.

En annan avgränsning för utredningen är den geografiska. Utredningen behandlar gränshinder för rörligheten i Norden men konstaterar i likhet med "Nordbors rättigheter" att lösningar för att avlägsna dessa hinder inte enbart är nordiska utan också måste ses i ett europeiskt perspektiv.

Metoden för utredningen har varit en kombination av skriftlig förfrågan, kontakter, diskussioner och intervjuer med nyckelpersoner inom myndigheter, handikapprörelsen, enskilda personer och aktuella organ. Utredningen har genomförts av en utredare vid NSH:s kansli i samverkan med styrelsen för NSH, som fungerat som projektets styrgrupp.

Sammanfattningsvis visar utredningen på två slag av problem, nämligen generella problem som drabbar samtliga medborgare vid en flyttning inom Norden men som får särskilda konsekvenser för personer med funktionshinder och problem som är specifika för funktionshindrade.

Svårigheterna varierar beroende på om flyttningen sker permanent eller om det är fråga om tillfälliga vistelser.

En allmän reflektion är att mobiliteten inom Norden bland funktionshindrade förefaller vara låg, kanske på grund av bristande fysisk tillgänglighet hos transportmedel och samhället i övrigt. Skillnader i levnadsnivå och variationen i utbud av service och tjänster utformade för funktionshindrade har stor betydelse för beslut om flyttning. Ekonomiska realiteter är en annan begränsande faktor för flyttning. I likhet med utredningen "Nordbornas rättigheter" bekräftar denna utredning att kunskaperna om innehåll i nordiska avtal och konventioner generellt är dåliga bland myndighetspersoner och enskilda handläggare. Många gånger är personer med funktionshinder mer välinformerade.

Generella hinder med särskilda konsekvenser för funktionshindrade handlar om brist på information eller information som inte är tillgänglig, bristande samarbete mellan ansvariga myndigheter, nationella personnummer som inte automatiskt fungerar i ett annat land och långa handläggningstider för socialförsäkringsförmåner och social service.

Fysisk tillgänglighet är en grundförutsättning för handikappades rörlighet. Specifika hinder för rörligheten uppstår i samband med att kriterierna för när social service och tjänster beviljas varierar avsevärt från ett nordiskt land till ett annat. Det skapar förvirring och leder till avsevärd byråkrati och tröghet inom systemen som drabbar den enskilda individen. En harmonisering av regelverken efterlyses av handikapprörelsen. För att handikappade i behov av social service skall kunna flytta måste planering, organisering och finansiering av stöd och service vara klar innan den fysiska flyttningen kan genomföras. Hit hör tillgång till personlig assistans, tolkhjälp, handikapphjälpmedel inklusive ledar/assistent/signalhundar, anpassade bilar, färdtjänst och ledsagare. Sådan planering är idag förenad med omfattande byråkrati, tröghet i systemen och bristande flexibilitet hos myndigheter och handläggare, vilket för den enskilde personen innebär betydande hinder för den fria rörligheten.

Specifika hinder i samband med flyttning är vidare införsel av mediciner klassade som narkotiska preparat och praktiska problem med nordisk receptgiltighet.

Med avsikt att avlägsna hinder för handikappades rörlighet i Norden föreslår utredningen att:

- En nordisk broschyr med information om regler som gäller vid flyttning till annat nordiskt land inklusive information relevant för funktionshindrade utarbetas.
- Nordiska Ministerrådets hemsida Medborgarservice samt Hallå Nordens hemsida kompletteras med länkar till myndigheter och organisationer med ansvar för service till personer med ett funktionshinder.
- Förutsättningarna utreds för en nordisk samordning av nationella databaser för folkbokföring.
- Beslut om ersättningar på grund av handikapp skall gälla som underlag för beviljande av service och stöd även i ett annat nordiskt land.
- Överenskommelsen om nordisk receptgiltighet utvärderas.
- Handläggningen av tillstånd för införsel av narkotiska läkemedel för medicinskt bruk förenklas.
- Funktionshindrade som har personlig hjälpare medges rätt att under en övergångsperiod behålla förmånen från avsändarlandet tills dess tillräcklig service kunnat ordnas i mottagarlandet.
- Möjlighet till dispens från reglerna för införsel av ledar/assistent/signalhundar utreds.
- Den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster kompletteras med ett särskilt avsnitt om tolkservice. Kostnader för tolkservice kvittas mellan länderna så att avsändarlandet står för kostnaderna under en övergångsperiod till dess mottagarlandet kunnat ordna med tillräcklig service.
- En harmonisering av reglerna för när tolkservice beviljas eftersträvas.
- Förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt tolktjänstsamarbete utreds.
- Förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt färdtjänstsamarbete utreds.

1. Inledning

En översyn av nordbors rättigheter pågår för närvarande inom Nordiska Ministerrådet, som i det nya samarbetsprogrammet för social- och hälsosektorn åren 2001–2005 gett avlägsnandet av gränshinder för den fria rörligheten i Norden särskild prioritet. Initiativet till insatser för att avlägsna hinder för den fria rörligheten i Norden har väckts bl.a. genom medlemsförslag till Nordiska Rådet.[2] Nordenutskottet har riktat uppmärksamhet på kvarstående hinder genom förslag om en samlad handlingsplan för avskaffande av störande gränshinder inom Norden.[3] Att kunna röra sig fritt oberoende av funktionshinder är av de mest grundläggande rättigheterna enligt FN:s standardregler för att tillförsäkra människor med funktionshinder full delaktighet och jämlikhet. Fortfarande finns det dock hinder som gör det svårt för funktionshindrade att kunna utöva sina fri- och rättigheter och delta i samhällets aktiviteter i den mån de önskar.

Samarbetsprogrammet[4] noterar den nordiska välfärdsmodellens grundstenar, dvs. gemensamma värderingar om allas lika värde, social solidaritet och trygghet, fri rörlighet i Norden och lika möjligheter att aktivt delta i samhällslivet. Detta gäller även omsorgerna om bl.a. människor med olika funktionshinder. Samarbetsprogrammet lyfter fram gränshinderproblematiken och avser att identifiera och avskaffa hinder för människors fria rörlighet inom Norden.

Styrelsen för NSH beslöt i november 2000 initiera en utredning som skulle fokusera specifikt på gränshinder för funktionshindrades rörlighet. Förutom att identifiera och belysa hinder skulle utredningen komma med förslag till åtgärder för att avlägsna dessa hinder, där så bedöms möjligt.

2. Gränshinder ur ett handikapperspektiv

2.1 Definition

Gränshinder kan definieras utgående från att hindret skall vara av betydande grad för ett betydande antal människor, en s.k. "kritisk massa". Sett ur ett handikapperspektiv kan en sådan definition av gränshinder inte tillämpas. Att sätta gränser för när ett hinder är betydande för den enskilda människan är inte rimligt – ett hinder kan bara definieras utifrån den enskilda individens erfarenhet och upplevelse. Det finns små handikappgrupper i Norden där ett gränshinder kan få särskilt stor betydelse för om man kan flytta från ett land till ett annat. Som nordbo skall alla ha samma rättigheter oberoende av gruppens storlek. Om gruppen skall definieras som "kritisk massa" inställer sig frågan när gruppen är tillräckligt stor för att hinder skall undanröjas. Mot bakgrund av de synpunkter som handikapprörelsen lämnat finns det skäl till oro för att utvecklingen går dit hän att gruppen förväntas vara allt större och större.

Med gränshinder avses i denna utredning hinder som har betydelse för funktionshindrades rörlighet oberoende av personkretsens storlek.

2.2 Temporär vistelse och permanent flyttning

Utredningen skiljer mellan problem i samband med permanent flyttning och tillfälliga, korta vistelser som exempelvis semesterresor, kurser, konferenser, studier eller kortare arbetsperioder under högst ett halvår.

2.3 Generella hinder med särskilda konsekvenser för handikappade

Vissa hinder som rapporterats till NSH kan betraktas som generella och berör varje nordbo som avser att flytta från ett land till ett annat. För funktionshindrade kan dock dessa hinder få särskilda konsekvenser som blir avgörande då man fattar beslut om flyttning.

---

[2] Nordisk Råd, Nordenutskottets betänkande över medlemsförslag om åtgärder för ökad rörlighet över gränserna i Norden. A 1236/nord. www.norden.org

[3] Nordisk Råd, Meddelelse om rekommandasjon 12/1999/nord Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden (A1207/nord). www.norden.org

[4] Sosial- og helse. Nordisk samarbeidsprogram for sosial- og helsesektoren 2001–2005. København 2001.

Strukturella olikheter såsom skillnader i utbud av service och tjänster och levnadsnivå omfattas inte av utredningen. En annan avgränsning för utredningen är den geografiska. Utredningen upptar gränshinder för rörligheten i Norden men konstaterar i likhet med "Nordbornas rättigheter"[5] att lösningar för att avlägsna dessa hinder inte enbart är nordiska utan också måste ses i ett europeiskt perspektiv.

2.4 Specifika hinder för handikappade

Andra svårigheter är däremot specifika just ur ett handikapperspektiv. Utredningen skiljer därför mellan generella hinder med särskilda konsekvenser för funktionshindrade och hinder som är specifika för funktionshindrade.

3. Nordiska överenskommelser

3.1 Passfrihet

Fullständig passfrihet för nordiska medborgare infördes 1954. En överenskommelse om avskaffande av passkontroll vid de internordiska gränserna trädde i kraft den 1 maj 1958.[6] För den fria rörligheten i Norden har åtgärderna haft stor betydelse.

3.2 Helsingforsavtalet

I samarbetsöverenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige från mars 1962, det s.k. Helsingforsavtalet[7], lades grunden för det nordiska samarbetet. Syftet med överenskommelsen var att främja den nordiska gemenskapen och stärka det nordiska samarbetet på en mängd olika områden bl.a. på det rättsliga, kulturella, sociala och ekonomiska området samt inom hälso- och sjukvården. Samordnad nordisk arbetsförmedling och yrkesvägledning kan ses som resultat av Helsingforsavtalet.

3.3 Sigtuna-avtalet

Det s.k. Sigtuna-avtalet[8] från 1975 innebär en överenskommelse om internordisk tentamensgiltighet inom den högre utbildningen. Studieenheter avlagda vid universitet i ett land skall godkännas även i övriga nordiska länder.

3.4 Överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad

Överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad[9] trädde i kraft den 1 augusti 1983 och ersatte en tidigare överenskommelse från 1954. Möjligheterna att fritt kunna ta arbete och bosätta sig i annat nordiskt land betraktas enligt överenskommelsen som en grundläggande rättighet för nordiska medborgare. Överenskommelsen betonar alla nordbors lika värde genom stadgandena i artikel 2 "Bestämmelserna om arbetsmarknaden i varje enskilt land får inte försätta medborgare i de övriga fördragsslutande länderna i sämre läge än landets egna medborgare".

---

[5] Norrback, Ole Nordbornas rättigheter. Delrapport oktober 2001.
[6] Överenskommelse om upphävande av passkontrollen vid de internordiska gränserna. www.norden.org
[7] Helsingforsavtalet – samarbetsöverenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. www.norden.org
[8] Avtal om nordisk tentamensgiltighet, Sigtuna-avtalet. www.norden.org
[9] Överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad. www.norden.org

3.5 Nordisk språkkonvention

Ökad språklig likställighet har betydelse för den nordiska gemenskapskänslan och ger förutsättningar för den fria rörligheten. Ett samarbetsavtal[10] om språksamarbete inom Norden gäller sedan juli 1987, vilket innebär att nordiska medborgare har rätt att använda sitt eget språk i annat nordiskt land vid kontakter med myndigheter och offentliga organ. Konventionen från 1987 omfattar svenska, danska, finska, isländska och norska språken. En revidering av konventionen pågår som innebär att konventionen även upptar samiska som ett nordiskt språk.

3.6 Nordiska överenskommelsen om folkbokföring

I syfte att underlätta samarbetet i samband med flyttningar undertecknade de nordiska länderna i maj 1989 en överenskommelse om folkbokföring.[11] Tidsbegränsad vistelse som varar mindre än sex månader anses normalt inte som flyttning. Överenskommelsen innehåller regler för internordisk flyttning.

3.7 Överenskommelse om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå

Med syfte att öka den fria rörligheten i Norden gäller sedan mars 1971 en överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om utbildning vid allmänna gymnasier och yrkesskolor.[12] Överenskommelsen ger studerande i ett nordiskt land möjlighet att utbilda sig och avlägga examen vid utbildningsinstitutioner i de övriga nordiska länderna. Länderna strävar genom överenskommelsen till ett ömsesidigt erkännande av examina eller delar av en sådan som studerande avlagt vid andra nordiska utbildningsinstitutioner.

3.8 Nordisk konvention om social trygghet

Den nordiska konventionen om social trygghet[13] från 1992, som trädde i kraft 1994, gäller enbart socialförsäkringsförmåner. Den kompletterar EG-förordning 1408/71 och upphäver det nordiska avtalet om social trygghet från 1981. Den tidigare konventionen om social trygghet från 1981 innehöll förutom regler om socialförsäkringsförmåner även regler om socialt bistånd. Det centrala i 1981 års konvention var bestämmelsen om likställighet för nordiska medborgare. Nordiska medborgare fick samma förmåner som respektive lands egna medborgare. Konventionens huvudregel är att en person som är bosatt i ett nordiskt land omfattas av socialförsäkringsreglerna i bosättningslandet. Det är därför bosättningslandets lagstiftning som reglerar vilka ersättningar personen har rätt till. En person anses vara bosatt i det land där han är folkbokförd. Konventionen om social trygghet har huvudsakligen betydelse för personer som inte omfattas av EES-regler eller EES-avtalet, d.v.s. nordiska medborgare som inte är eller har haft arbete, eller icke EES-medborgare som är bosatta i Norden inklusive bosatta på Färöarna och i Grönland. Vissa undantagsregler gäller för icke EES-medborgare som är sysselsatta i ett annat nordiskt land än det land där de är folkbokförda.[14]

---

[10] Samarbetsavtal om språksamarbete. www.norden.org

[11] Nordisk statussamling 1989. Nordiska Rådet. Nord 1990:107. Stockholm 1991

[12] Nordisk statussamling 1990–1999 Del 2. Nordiska Rådet & Ministerrådet. Nord 2000:9. København 2000

[13] Nordisk statussamling 1990–1999 Del 2. Nordiska Rådet & Ministerrådet. Nord 2000:9. København 2000

[14] Nordisk Ministerråd. De nordiska socialkonventionerna – kort information. København 1996.

3.9 Samarbetsavtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om tillträde till högre utbildning

Överenskommelsen om utbildningsgemenskap på gymnasial nivå följdes 1995 av ett samarbetsavtal mellan de nordiska länderna om tillträde till högre utbildning.[15] Studerande som söker till utbildningar i annat nordiskt land skall enligt samarbetsavtalet antas på samma eller likvärdiga villkor som det egna landets sökande. Med högre utbildning avses utbildningsprogram som förutsätter gymnasial examen som grund bl.a. examen vid universitet, högskolor och yrkeshögskolor.

3.10 Nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster

Den nya nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster trädde i kraft från 1 oktober 1996 och gäller alla personer som är bosatta i ett nordiskt land. Dessutom gäller konventionen även för alla nordiska medborgare oavsett bosättningsland. Den gäller således även för icke-förvärvsverksamma personer och personer som är bosatta på Färöarna och Grönland, som inte ingår i EES.[16]

Konventionen omfattar regler om bl.a. likställdhet för nordiska medborgare, socialt bistånd under tillfällig vistelse i ett annat nordiskt land, flyttning till annat nordiskt land för att få långvarig behandling eller vård samt samarbete mellan kommuner i gränsområdena vad avser färdtjänst.[17]

3.11 Vismanspanelens rapport

De nordiska samarbetsministrarna tillsatte 1999 en oberoende arbetsgrupp, den s.k. vismanspanelen. Arbetsgruppens uppdrag var att analysera och ge förslag på förnyelse av det nordiska samarbetet. Hösten 2000 presenterade panelen sin rapport "Norden 2000 – öppet för världens vindar".[18] Panelen har i sitt arbete granskat tio utvecklingstrender och deras följder för Norden, däribland den nordiska välfärden. De konstaterar att det nordiska välfärdssystemet präglas av en likartad struktur. Trots detta skiljer sig systemet åt med avseende på i vilken grad samhället ansvarar för garantier, översyn och transfereringar. En utvecklingstrend som panelen pekar på är det större ansvar som läggs på individen för t.ex. pensionsförsäkringar. Vismanspanelen föreslår att Norden bl.a. bör:

- Göra socialförsäkringar, pensioner och övriga sociala rättigheter lättare tillgängliga över nationsgränserna.
- Förbättra informationen om den nordiska socialskyddskonventionen.
- Genomföra gemensamma studier av välfärdsmodellen ur socialpolitisk och ekonomisk synvinkel.
- Utveckla den nordiska arbetsmarknaden och arbetstagarnas rättigheter över nationsgränserna.
- Gemensamt se över behovet av jämkningsåtgärder socialförsäkringssystemet för att möjliggöra ändamålsenliga gränsöverskridande lösningar.
- Gemensamt verka för förebyggande hälsovård.

---

[15] Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om tillträde till högre utbildning. www.norden.org

[16] Nordisk Ministerråd. Vägledande kommentar till den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster. TemaNord Social och Hälsa 1996:620. København 1997.

[17] Nordisk Ministerråd. Vägledande kommentar till den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster. TemaNord Social och Hälsa 1996:620. København 1997.

[18] Norden 2000 - Öppet för världens vindar. Nordisk Ministerråd. Köpenhamn 2000

Som en följd av diskussionerna utgående från Vismanspanelens rapport om strategiska satsningar har Nordiska Rådet från 2002 inrättat bl.a. ett utskott för välfärd inklusive nordbors rättigheter och möjligheter att leva, arbeta, studera i ett annat nordiskt land.[19]

3.12 Nordiska Ministerrådets samarbetsprogram för social- och hälsosektorn 2001–2005

Till grund för det nordiska samarbetet inom social- och hälsosektorn har sedan 1977 utarbetats särskilda program 1982, 1988, 1995 samt 2000. Det senaste samarbetsprogrammet gäller tidsperioden 2001–2005.[20] Samarbetsprogrammet vilar på en gemensam nordisk värdegrund och som tar sig uttryck i sociala rättigheter för alla nordiska medborgare, inklusive människor med funktionsnedsättning såsom en utsatt och sårbar medborgargrupp. Den nordiska välfärdsmodellen strävar till att garantera social trygghet, vård och omsorg till alla på lika villkor. Medborgarnas möjligheter till medinflytande och delaktighet i samhällslivet är centrala mål i samarbetsprogrammet. Tillgänglighet för alla är ett prioriterat område under perioden 2001–2005.

Ett annat prioriterat område i det nya samarbetsprogrammet 2001–2005 är den fria rörligheten inom de nordiska länderna. Gränshinder skall under tidsperioden kartläggas och om möjligt undanröjas. De tre nordiska konventionerna inom social- och hälsosektorn skall granskas i syfte att harmonisera nationella regler med de nordiska konventionerna.

3.13 EU-lagstiftning

Avtalet om det europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) trädde i kraft 1 januari 1994. Det gäller för alla nordiska länder. Som en del av avtalet utsträcktes den gällande EG-rätten på det sociala området att gälla i hela EES. Från 1 januari 1995 gäller EG-rätten direkt mellan de tre nordiska länder som är medlemmar av den europeiska unionen, dvs. Finland, Sverige och Danmark.[21]

På den sociala trygghetens område innebär detta i huvudsak att reglerna i förordning nr 1408/71 om samordning av systemen för social trygghet gäller inom hela EES. Som en följd av detta upphävdes samtidigt 1981 års nordiska konvention om social trygghet inkl. socialförsäkring, socialt bistånd och sociala tjänster. Den nordiska sociala trygghetskonventionen från 1992, som trädde i kraft 1994, gäller enbart socialförsäkringsförmåner. Den tjänar som ett komplement till EG-förordning 1408/71.[22]

Den viktigaste EG-regeln med betydelse för det sociala biståndet finns i EG-förordningen om arbetstagarnas fria rörlighet inom gemenskapen (1612/68). Här finns en bestämmelse som likställer arbetstagaren med landets egna medborgare. Denna likställighet gäller även familjemedlemmar.[23]

Rådets förordning EEG nr 918/83 stadgar om bl.a. befrielse från importtullar, personlig egendom som flyttgods, hjälpmedel och utrustning för funktionshindrade.

---

[19] Ny nordisk dagsorden – opfølgning af vismandsrapporten. Nordisk Ministerråd. København 2001 Sosial- og helse. Nordisk samarbeidsprogram for sosial- och helsesektoren 2001-2005. København 2001.

[20] Sosial- og helse. Nordisk samarbeidsprogram for sosial- och helsesektoren 2001-2005. København 2001.

[21] Nordisk Ministerråd. Vägledande kommentar till den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster. TemaNord Social och Hälsa 1996:620. København 1997.

[22] Nordisk Ministerråd. Vägledande kommentar till den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster. TemaNord Social och Hälsa 1996:620. København 1997.

[23] Nordisk Ministerråd. Vägledande kommentar till den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster. TemaNord Social och Hälsa 1996:620. København 1997.

4. Undersökningens struktur

4.1 Syfte och metod

Syftet med utredningen är att kartlägga och beskriva eventuella hinder och svårigheter vid flyttning till annat nordiskt land, som personer med funktionshinder upplever i samband med utbildning, arbetsmarknad, ekonomi, boende, resande, personlig assistans och ledsagning, tolkservice, habilitering och rehabilitering samt hälso- och sjukvård.

Metoden för undersökningen är en kombination av skriftlig förfrågan, kontakter, diskussioner och intervjuer med nyckelpersoner inom myndigheter, handikapprörelsen och aktuella organ.

Tidigare publicerat material och referat samt analyser från seminarier kompletterar utredningsmaterialet.

4.2 Omfattning och avgränsningar

Utredningen belyser såväl lagstiftningsrelaterade hinder som byråkratiska/praktiska hinder t.ex. svårigheter att få korrekt information eller bristande kunskap inom systemet. Generella olikheter såsom skillnader i utbud av service och tjänster och levnadsnivå omfattas däremot inte av utredningen.

Inom den sociala trygghetens område gäller EG-rätten i medlemsländerna Danmark, Finland och i Sverige. På grund av anslutning till EES-avtalet gäller EG-rätten också i Norge och Island. Huvudprincipen inom EU är fri rörlighet av varor och tjänster. Nationella bestämmelser kompletterar EU-lagstiftningen inom det sociala området. Det är i mötet mellan nationella bestämmelser och handikappades rörlighet det kan uppstå svårigheter och problem. Aktuella frågeställningar är t.ex.

- Kan man utan hinder föra hjälpmedel över nationsgränserna?
- Vem ansvarar för service och underhåll av hjälpmedel vid flyttning?
- Kan man utan svårigheter ta med sig en handikappanpassad bil till ett annat nordiskt land?
- Fungerar planering och koordinering av nödvändig service inför en flyttning?
- Hur fungerar handläggningen av olika ersättningar på grund av handikapp i samband med flyttning?
- Förekommer det extra kostnader på grund av handikapp vid flyttning?
- Kan tolkutrustning föras över gränserna som flyttgods?

Utredningen skiljer mellan generella hinder som berör alla personer som flyttar men som får särskilda konsekvenser för funktionshindrade samt specifika hinder för personer med funktionsnedsättning. Därtill görs en åtskillnad mellan temporära vistelser och permanent flyttning till annat nordiskt land. Temporära vistelser kan vara korta besök till släkt och vänner, deltagande i konferenser eller studiebesök. Såsom temporär vistelse betraktas i denna utredning också studier omfattande en termin eller arbete under ett halvår.

4.3 Organisation

Utredningen har genomförts av en utredare vid NSH:s kansli i samverkan med styrelsen för NSH, som fungerat som projektets styrgrupp. Handikapprörelsen och enskilda personer med funktionsnedsättning har inbjudits att medverka i utredningsarbetet. Samarbete har etablerats med representanter för ansvariga nationella myndigheter utanför ministerierna.

4.4 Genomförande

Under tiden oktober 2000 till januari 2002 har närmare två hundra olika aktörer kontaktats. Aktörerna är centrala myndigheter i respektive land såsom ministerier med ansvar för social- och hälsovård, Försäkringskassan, Den Sociale Sikringsstyrelse, Riksförsäkringsverket, Pensionsskyddscentralen, Rikstrygdeverket, Trygdeetaaten, Tryggingastofnun rikisins, Ålands landskapsstyrelse, tullmyndigheter, samtliga nordiska kommunförbund, nordiska ambassader, representanter för nordiska samarbetsorgan och nationella handikapporganisationer, medlemmarna i Nordiska Handikappolitiska Rådet, Nordiska Ministerrådet, Nordiska Ministerrådets servicetelefon Hallå Norden, Programkontoret (EU), Deltasenteret, Forum Norden, Föreningen Nordens Förbund, Nordenföreningarna, Nordisk Uddannelsesenter for Døvblindepersonale (NUD), Nordkalottrådet, Barentssamarbetet, Öresundskommittén, CEDEFOP (europeiskt center för yrkesutbildning) samt enskilda personer med funktionshinder.

Kontakt har etablerats till Nordiska Ministerrådets utredning "Nordbornas rättigheter" under ledning av Finlands ambassadör i Norge Ole Norrback samt till nordiska arbetsgruppen för översyn av nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster, som leds av Risto Pomoell vid Social- och hälsovårdsministeriet i Finland. Nordiska Ministerrådet har dessutom tillsatt en arbetsgrupp med uppdrag att se över den nordiska konventionen om social trygghet (socialförsäkringsfrågor). Också denna arbetsgrupp har kontaktats.

Utredaren har träffat en nordisk samarbetsgrupp (Danmark, Norge, Sverige) med representanter för trafik-, polio- och olycksfallsskadade då gränshinderproblematiken diskuterades. Representanter för Nordiska Handikappförbundet har vid ett möte med utredaren diskuterat gränshinder och problem för personer med rörelsehinder. Sveriges Dövas Riksförbund har vid ett möte med utredaren rapporterat om svårigheter och hinder för döva personer. NSH har deltagit vid Dövas Nordiska Råds möte i Stockholm och diskuterat aktuell gränshinderproblematik.

Uppgifter om gränshinderutredningen har lagts ut på NSHs hemsida. Organisationer och enskilda inbjöds att medverka i utredningen före utgången av augusti 2001. Vissa handikapporganisationer har informerat i sina facktidskrifter och på respektive organisations hemsida. Responsen från myndigheter och handikapprörelsen har generellt varit svag. Vissa organisationer har välkomnat NSHs initiativ men funnit problematiken alltför svår för att medverka i utredningsarbetet.

NSH efterlyste fallbeskrivningar från enskilda personer med funktionshinder. Tyvärr är antalet inkomna svar få. Statistik över flyttningsrörelser i Norden upptar inte handikapp som en särskild parameter, varför det blir svårt att bedöma i vilken grad personer med funktionshinder flyttat inom de nordiska länderna. Underlaget för utredningen bygger därför enbart på inkomna svar och synpunkter som framförts vid olika möten.

Litteratursökning av tidigare genomförda utredningar har skett. De fåtal utredningar som finns har anskaffats. Genomgång har skett av de nordiska konventionerna och andra relevanta överenskommelser, Vismanspanelens rapport, Barnkonventionen, Salamanca-deklarationen, Nordiska Ministerrådets samarbetsprogram för social- och hälsosektorn 2001–2005 m.fl.

5. Tidigare genomförda seminarier, studier och analyser

5.1 "Ett gränslöst Norden"

Nordenutskottet inom Nordiska Ministerrådet tillsatte i februari 1999 en utredning i syfte att "kartlägga hindren för en nordisk inre marknad". Utredningsrapporten "Ett gränslöst Norden"[24] lades fram och behandlades vid Nordiska rådets 51:a session i november 1999. Utredningen pekar på gränshinder som förorsakas av olikheter inom lagstiftningen i synnerhet vid beskattning. Olika avgiftssystem, olikheter i sociala förmåner och regler på arbetsmarknaden framstår som de främsta kvarvarande gränshindren inom Norden.

[24] Gustavsson, Åke: Ett gränslöst Norden. Rapport till Nordiska rådets Nordenutskott. Nordiska rådets 51:a session 8–11 nov 1999. Dokument 12. DIVS 1999:830. København 1999

5.2 "Grænsebarrierer i Norden"

Nordiska rådet gav genom rekommendation 12/1999/nord[25] Nordiska Ministerrådet uppdraget att utforma ett förslag till en samlad handlingsplan för att avskaffa störande gränshinder inom Norden. Utredningsprojektet "Grænsebarrierer i Norden"[26] genomfördes under maj-oktober 1999. Utredningen kartlade gränshinder inom utbildning och arbetsmarknad samt analyserade de ekonomiska förutsättningarna för pendling generellt. Problem med fragmenterad och ibland irrelevant information om möjligheter till utbildning och arbete, långa handläggningstider för beslut om sociala förmåner och krav om personnummer i arbetslandet är några exempel på hinder för den fria rörligheten som utredningen lyfte fram.

5.3 "Gränssamarbete i Norden" (seminarium)

Nordenutskottet inom Nordiska Ministerrådet arrangerade i samband med ett utskottsmöte år 2000 ett seminarium under temat gränssamarbete i Haparanda/Torneå. Regionen präglas av ett omfattande samarbete på olika samhällsområden. Under seminariet diskuterades det gränsöverskridande samarbetet inklusive svårigheter och hinder.

5.4 "Gränshinder – till vilken nytta?" (seminarium)

Forum Norden, ett nätverk av medlemmar i olika Nordenföreningar, stod som arrangör för ett seminarium "Gränshinder – till vilken nytta?" 23–24 september 2000 i Stockholm. Seminariet tog upp gränshinder såväl ur ett individperspektiv som ur ett samhällsperspektiv. Det nordiska projektet Hallå Norden redogjorde för enskilda personers svårigheter i samband med arbete, boende eller studier i annat nordiskt land. Det befintliga gränsöverskridande samarbetet i Norden lyftes fram genom de erfarenheter och lösningar som den s.k. Öresundskommittén fått samt genom det samarbete som pågår på det lokala planet mellan Haparanda och Torneå. Nätverket Forum Norden har genom ett referat från seminariet visat på problem och gränshinder som lyftes fram under seminariedagarna. Dessa behandlas under avsnitt 7 Problemområden.

5.5 Projekt "Mobilitet för alla" och "Praktik med kamratstöd"

Internationella Programkontoret för utbildningsområdet driver tillsammans med Svenska ESF-rådet (Europeiska Socialfonden) ett utvecklingsprojekt "Mobilitet för alla". Syftet med projektet är att utreda eventuella hinder och förbättra möjligheterna för funktionshindrade ungdomar att ta del av den fria rörligheten i form av arbetspraktik i annat land. Ett pilotprojekt "Praktik med kamratstöd" genomfördes våren 2000.

Pilotprojektet skedde inom ramen för ett samarbete mellan det nationella programmet Interpraktik och gemenskapsinitiativet Employment-Horizon. Syftet med pilotprojektet var att utveckla en modell för ett mobilitetsprogram för funktionshindrade ungdomar.

Erfarenheterna och resultatet från pilotprojektet visar på ett stort behov av anpassade insatser för funktionshindrade ungdomar för att möjliggöra fri rörlighet inom arbetsmarknads- och utbildningsområdet.

Programkontoret och Svenska ESF-rådet arrangerade våren 2001 ett seminarium "Mobilitet för alla – studier, utbyten, praktik, arbete inom EU".

---

[25] Socialdepartementet, pressmeddelande 14.9.2001, www.regeringen.se

[26] Grænsebarrierer i Norden. Sammenfattende rapport. Nordisk Ministerråd. Khvn 1999. www.norden.org

6. Etablerat gränssamarbete och koordinering

6.1 Öresundssamarbete

Öresundskommittén är en politisk plattform för gränsregionalt samarbete i Öresundsregionen. Syftet är att medverka till en stark ekonomisk, social, kulturell och miljömässig utveckling i regionen. Kommittén initierar och leder samarbetsprojekt över Sundet som bidrar till en positiv utveckling.[27]

Avlägsnandet av gränshinder i Öresundsregionen har hög prioritet. Kommittén har tagit initiativ till en utredning av hur reseservicen för handikappade (Riksfärdtjänst i Sverige och handicapservice i Danmark) kunde förbättras. Ett utkast till rapport[28] har utarbetats i samarbete med trafikoperatörerna i regionen, HT, SkåneTrafiken, DSB, SJ. Initiativet fortsätter i form av ett bilateralt projekt mellan HT och SkåneTrafiken. Rapporten föreslår bl.a. införande av en servicecentral, dvs. ett enda ställe varifrån den handikappade får information om tillängliga resvägar på andra sidan och också beställer sin resa. Reseservicen skall omfatta hela resekedjan från den handikappades avresepunkt till resmålet. Servicecentralen bekräftar resan och ger också en detaljerad resebeskrivning. Tydliga avtal mellan olika serviceproducenter vad gäller servicenivå och avräkning upprättas. Personalen inom serviceföretagen erbjuds utbildning/fortbildning för att på bästa möjliga sätt tillgodose hög kvalitet på resetjänsterna.

6.2 Nordkalottsamarbete

Nordkalottsamarbetet innefattar en mångfald av program och aktiviteter som pågår över riksgränserna på Nordkalotten. Geografiskt omfattar Nordkalotten Nordland, Tromsø och Finnmark fylken i Norge, Lapplands län i Finland och Norrbottens län i Sverige. Samarbetet leds av Nordkalottrådet. Nordkalottrådet arbetar bl.a. som intressebevakare, extern påverkare för Interreg-verksamheter i Nordkalotten samt utgör en arena för gemensamma framtidsdiskussioner och bedriver utvecklingsarbete ur ett gränsregionalt perspektiv.[29] Arbetskraftsmyndigheterna i Nord-Norge, Nord-Sverige och Nord-Finland har startat ett gränsöverskridande arbetsmarknadsprojekt, med syfte att bygga upp en kunskaps- och erfarenhetskompetens om gränsöverskridande samarbete såväl på Nordkalotten som i andra EU-regioner.[30]

6.3 Barentssamarbete för funktionshindrade

Barentssamarbetet[31] omfattar regionen Norrbottens län och Västerbottens län i Sverige, Lapplands län och Uleåborgs län i Finland, Nordland, Tromsø och Finnmarks fylken i Norge samt Murmansk län, Arhangelsk län samt republiken Karlen i Ryssland. Verksamheten är inriktad på dels biståndsinriktat arbete och dels samarbetsinriktat arbete mellan aktörerna i regionen inom områden som miljö, ekonomi, vetenskap och teknologi, kultur och turism.

Inom ramen för Barentsprogrammet arrangerades hösten 2000 en konferens för funktionshindrade. I konferensen deltog bl.a. representanter för dövas, syn- och hörselskadades och rörelsehindrades organisationer. Ett av syftena med Barentskonferensen för funktionshindrade var att skapa kontaktytor till den lokala handikapprörelsen inom regionen. Ett annat syfte var att stimulera till fortsatt samverkan efter konferensen. Ett formaliserat stabilt samarbete är under uppbyggnad.

---

[27] Øresundsbrev – Information från Öresundskomiteen Nr 1/2001

[28] Öresundskomiteen m.fl. Modell för samordnad resservice till handikappade och äldre i Öresundsregionen. Utkast [till rapport] 5/5 1999

[29] Nordkalottrådet, verksamhetsberättelse 1998

[30] Nordlig Dimension 1/98

[31] Barentssamarbetet. www.bd.lst.se/barents

6.4 Bilaterala överenskommelser

Bilaterala överenskommelser mellan de nordiska länderna förekommer på olika samhällsområden t.ex. inom utbildning. Inom hälso- och sjukvården är avtal om köp av tjänster från utlandet vanliga. Patientöverflyttningar från ett nordiskt land till ett annat sker inom ramen för nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster.

6.5 Nordiska Ministerrådets arbetsgrupper

Nordiska Ministerrådet har tillsatt en utredning "Nordbornas rättigheter" med syfte att kartlägga nordiska medborgares rättigheter utgående från gällande avtal och konventioner.[32] Utredningen som leds av Finlands ambassadör i Norge och tidigare nordisk samarbetsminister Ole Norrback skall ytterligare ge en översikt över kvarstående gränshinder inom Norden. En referensgrupp med representanter för de nordiska länderna samt självstyrande områden bistår utredningen.

Nordiska arbetsgruppen för översyn av nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster leds av Risto Pomoell, Social- och hälsovårdsministeriet i Finland.

Under ledning av kontorschef Poul Vorre vid Socialministeriet i Danmark har en nordisk arbetsgrupp sett över den nordiska konventionen om social trygghet.

6.6 Bistånd från ambassader

Till ambassadernas uppgift hör bl.a. att bistå personer som har för avsikt att flytta från ett land till ett annat. Personalen vid samtliga nordiska ambassader har kontaktats med en förfrågan om de kommit i kontakt med personer som upplevt svårigheter och hinder i samband med flyttningen. De allra flesta ambassader meddelar att de saknar sådana erfarenheter. Finlands ambassad i Stockholm rapporterar om problem för funktionshindrade i samband med återflyttning till Finland. Beskattning av pensioner och olika regler för arbetslöshetsersättning i Sverige och Finland utgör andra problemområden som Finlands ambassad konfronterats med.

7. Problemområden

7.1 Generella hinder med särskilda konsekvenser för handikappade

7.1.1 Information

Vissa svårigheter och hinder kan betraktas som generella och berör varje nordbo som avser att flytta. Brist på tillförlitlig och samordnad information förefaller vara ett allmänt problem som försvårar den fria rörligheten i Norden. Handikappade förmedlar upplevelser som präglas av bristande kunskap, samordning av information och helhetssyn hos myndigheter vad gäller nordbors rättigheter. De sociala myndigheterna i respektive land brister i kunskap om vilka regler som gäller i övriga nordiska länder. Handikappade får ibland service tillgodosedd först efter att själv ha upplyst myndigheten om nordbors rättigheter. Kunskapen om de nordiska konventionerna förefaller vara bristfällig hos myndigheter och personal som handlägger förmåner.

Teckenspråkiga personers behov av information ställer särskilda krav. Dövas organisationer i Norden rapporterar om svårigheter i samband med muntlig kommunikation, t.ex. vid incheckning på flygplatser där personal inte behärskar teckenspråk. Särskilt problematiskt blir resandet i samband med förseningar. Information om detta meddelas i högtalare, vilket innebär att döva och svårt hörselskadade personer inte kan uppfatta dessa. Handikapporganisationerna efterlyser informationsskyltar där meddelanden skrivs och där hänvisning skulle finnas till var man kan få närmare information. Bristen på teckenspråkig kommunikation leder till att det kan uppstå situationer där döva känner sig diskriminerade och rentav kan uppleva bemötandet som kränkande.

[32] Norrback, Ole Nordbornas rättigheter. Delrapport oktober 2001.

Handikappade efterlyser en gemensam nordisk broschyr om vilka regler som gäller vid flyttning och vilka myndigheter i respektive land som skall kontaktas. För att underlätta och "snabba på" handläggningen i mottagarlandet kunde blanketten för internordisk flyttning kompletteras med uppgifter om beviljade förmåner från flyttningslandet. Av integritetsskäl borde uppgiften att fylla i beviljade förmåner vara frivillig.

Förslag

- en nordisk broschyr med information om regler som gäller vid flyttning till annat nordiskt land inklusive information för funktionshindrade utarbetas
- Nordiska ministerrådets hemsida Medborgarservice samt Hallå Nordens hemsida kompletteras med länkar till myndigheter och organisationer med ansvar för service till personer med funktionshinder

7.1.2 Bristande samarbete

Artikel 13 i konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster 11 ålägger myndigheter och inrättningar att samarbeta och bistå varandra då sociala tjänster lämnas i gränsområdena. Fri rörlighet förutsätter ett gott samarbete mellan myndigheter och den funktionshindrade oberoende av var i Norden man bor. Härvidlag borde den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster förtydligas. Samarbete förekommer mellan olika myndigheter men handikappade personer förefaller inte känna till vilket förbindelseorgan som ansvarar för olika frågor och myndigheter visar på brister i kunskapen om gällande nordiska konventioner.

7.1.3 Folkbokföring/personnummer

En nordisk överenskommelse om folkbokföring gäller sedan 1989. Vid permanent flyttning till annat nordiskt land kan handläggningstiden för att få ett nationellt personnummer vara förhållandevis lång. Under tiden "finns du inte". Personer som studerar behåller sitt nationella personnummer, men tilldelas ett s.k. samordningsnummer under studietiden. Vid tillfällig vistelse för arbete ges inget samordningsnummer utan den som flyttar behåller sitt nationella personnummer under maximalt ett år. Om vistelsen i utlandet fortsätter krävs att personen ifråga flyttar permanent. Svenskt personnummer krävs för att man skall kunna ställa sig i bostadskö i Sverige. Det kan däremot inte ges förrän personen ifråga har en fast bostadsadress där. Eftersom personer med funktionshinder behöver ordna stöd och service på förhand för att kunna flytta uppstår en ond cirkel – ingen bostad, inget personnummer – inget personnummer, ingen bostad.

Förslag

- Förutsättningarna utreds för nordisk samordning av nationella databaser för folkbokföring.

7.1.4 Handläggningstider

Huvudprincipen för socialförsäkringsförmåner i de nordiska länderna är att den handikappade lyfter förmånerna från mottagarlandet på samma villkor som mottagarlandets egna medborgare. Oskäligt långa handläggningstider förekommer hos vissa myndigheter och innebär att handikappade personer försätts i ekonomiska svårigheter under en viss tid. Handläggningstiderna varierar kraftigt från land till land och tidsmässigt från några månader till år.

Konsekvenserna av de långa handläggningstiderna framgår av följande exempel: "Finsk medborgare, bosatt i Norge i 30 år, skadas under en semesterresa i Finland. Ryggmärgsskadan leder till behov av rehabilitering. Han önskar nu återvända och bosätta sig i Finland. Mannen uppger svårigheter i kontakten med Folkpensionsanstalten. Han har haft problem med att få beslut om vårdbidrag och fysioterapi. Vårdbidrag och fysioterapi är knutna till varandra, d.v.s. om man inte fått beslut om vårdbidrag får man inte heller fysioterapi. Situationen är problematisk, eftersom mannens skada är ny och rehabilitering i ett tidigt skede är synnerligen viktig. Mannen ansökte två gånger om dessa under år 2000, och hade i juli 2001 ännu inte fått något beslut. Vid förfrågningar har svaret varit att beslutet kan dröja två år. Folkpensionsanstalten måste reda ut

klientens inkomster m.m. från Norge, men Norge har inte svarat på förfrågningarna." (Fallbeskrivning 8)

7.1.5 Socialförsäkring

Förordning nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet inom EG garanterar alla EU/EES-medborgare jämlik behandling i varje medlemsland. EG-förordningen gäller alla arbetstagare, företagare, pensionärer och arbetslösa som är medborgare i ett medlemsland, jämte familjemedlemmar. Om en internationell överenskommelse har andra bestämmelser om rätten till sociala trygghetsförmåner än tillämpningslagen, iakttas överenskommelsen. Detta gäller EG-förordning 1408/71, som tillämpas på EU-medborgare, och de avtal om social trygghet som Finland har ingått med andra länder.[33] Huvudprincipen är att en person berörs av det lands lagstiftning där hon arbetar, även om hon inte bor där. EES-lagstiftningen har ersatt huvuddelen av stadgandena om socialskydd för nordiska medborgare i ett annat land. Genom den nordiska konventionen om social trygghet och den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster regleras de frågor om socialförsäkring som EES-lagstiftningen inte täcker.[34]

Arbetspension betalas till finska medborgare som är bosatta utomlands på samma sätt som om de bodde i Finland. I och med EU/EES-avtalen följer Finland EG-förordningarna om social trygghet, som i sak motsvarar en multilateral överenskommelse om social trygghet. EU/EES-avtalet garanterar att pension som en EU/EES-medborgare tjänat in i ett EU/EES-land betalas till alla andra EU/EES-länder. Pensioner i varje land beviljas enligt landets egen lagstiftning. Även om en person beviljas invalidpension i Finland är det inte säkert att han beviljas invalidpension i något annat EU/EES-land.[35]

En överenskommelse om samordning av pensionsreglerna för statligt anställda i Norden har undertecknats 2001. Syftet med överenskommelsen är att underlätta den nordiska rörligheten för statligt anställda, som nu får enhetliga regler för hur pensionspoäng och liknande skall beräknas. Samtidigt anpassas regelverket till EU.[36]

Sverige och Finland har under hösten 2001 etablerat ett elektroniskt utbyte av information om ändrade förhållanden för personer som är försäkrade i något av länderna men får pension från det andra landet. S.k. levnadsintyg utfärdas med hjälp av IT-stöd som möjliggör säkra överföringar och säkra automatiska identifieringar av personer.[37]

Utredningen fokuserar inte på skillnader i utbud av service, tjänster och levnadsnivå i de olika nordiska länderna. Trots det finns det skäl att påpeka hur betydelsefull den ekonomiska grundtryggheten är för en eventuell flyttning till annat land. Då tillräcklig service från den offentliga omsorgen inte kan fås eller kostnaderna från privata alternativ inte ersätts är handikappade i behov av tilläggsservice tvungna att själv bekosta service. Långa handläggningstider för olika förmåner kan leda till att den handikappade själv tvingas förskottera för vård och omsorg. Handikappade med enbart grundpension har stora ekonomiska svårigheter att finansiera flyttning och försörjning i annat nordiskt land.

Vid permanent flyttning inom Norden kan handikappersättningar inte exporteras. Huvudprincipen är att den handikappade ansöker om motsvarande förmån i mottagarlandet. Vid temporär vistelse i utlandet kan handikappersättning under en begränsad tid utbetalas från avsändarlandet.

---

[33] Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om tillträde till högre utbildning. www.norden.org

[34] Överväger du att flytta till Finland? Arbetsministeriet. Helsingfors 2000

[35] Pensionsskyddscentralen. www.etk.fi

[36] www.norden.org/news

[37] Social & Hälsovårdsnytt i Norden december 2001.

Följande danska exempel som prövats i Højesteret, belyser den här problematiken. "Dansk man med rehabiliteringsbidrag i Danmark önskar studera i Sverige. Danmark nekar mannen att ta med sig handikappersättningen till Sverige med motivering att utlandsvistelsen inte är kortvarig. Studierna i Sverige beräknas ta två år. Højesteret i Danmark avgjorde frågan i mars 2001 och ger kommunen rätt att neka mannen att ta med sig bidraget. Rätten hänvisar till en utvecklad fast praxis, där studier under maximalt 1–2 terminer anses som kortvariga." (Fallbeskrivning 9)

Följande exempel belyser hur grundtryggheten tillfälligt försämras i samband med flyttning från Norge till Danmark: "Mens jeg er registrert som bosatt i Danmark mister jeg krav på ca halvparten av trygdeytelsene fra min hjemmekommune, mens et krav om slike ytelser fra min danske bosetningskommune vil kreve svært lang behandlingstid. Jeg mottar trygdeytelser på tilsammen ca 2500 kroner i måneden. Av dette er 1500 kroner grunnstønad, og 1000 kroner hjelpestønad. Hjelpestønaden skal gå til ekstrautgifter forbundet med funksjonshemningen – f.eks. fotpleie, bilhold o.l. Det er denne som har falt bort for min del." (Fallbeskrivning 4)

Förslag

- Beslut om olika ersättningar på grund av handikapp borde gälla som underlag för beslut även i annat nordiskt land på samma sätt som stadgandet i artikel 11 om bidragsförskott för barn. Ett liknande rapporteringssystem kunde även gälla handikappersättningar. En harmonisering av reglerna för handikappersättningar inom Norden borde eftersträvas. Detta skulle underlätta handläggningen till fördel för den enskilde människan. På blanketten internordiskt flyttningsbevis kunde utrymme finnas för att kryssa i vilka samhällsstödda ersättningar man lyfter. Myndigheterna skulle därefter handha rapporteringen till mottagarlandet. Av integritetsskäl borde uppgiften att fylla i beviljade förmåner vara frivillig.

7.1.6 Boende

Utredningen omfattar inte olikheter i utbud av service och tjänster inom Norden. Trots detta kan man konstatera att tillgång till bostäder och service är en av grundförutsättningarna för den fria rörligheten och för att kunna arbeta eller studera i ett annat nordiskt land. Bristen på tillgängliga bostäder och tillräcklig service begränsar den fria rörligheten.

7.1.7 Arbete

Bristen på samordnad information blir särskilt tydlig i samband med sökningen av information om lediga arbeten. Problem förekommer på alla nivåer enligt en tidigare nordisk utredning, d.v.s. länder emellan, myndigheter emellan och mellan handläggare på samma arbetsförmedling.[38] I dag finns ingen gemensam nordisk informations- och kommunikationsstrategi. Informationsfragmenteringen kan leda till felaktiga anvisningar. Ett allmänt problem är dessutom att informationen snabbt blir föråldrad och felaktig, vilket i sin tur leder till att enskilda handläggare inte är ajour med förändringarna.

Utredningen "Grænsebarrierer i Norden"[39] belyste ytterligare problem i samband med arbete. Reglerna för periodisk arbetslöshet och hur deltidsarbete inverkar på dagpenningsrätten varierar i de nordiska länderna. Huvudprincipen är att arbetstagaren skall vara försäkrad i arbetslandet. Korta arbetsförhållanden och täta byten ställer till problem på grund av tröghet i systemen, registreringen av flyttningarna släpar efter i tid. Byte av arbetslöshetskassa är behäftad med samma problem. En allmän regel vid byte av arbetsgivare är rätten att räkna samman arbetsperioder i olika länder under en femårsperiod. De långa handläggningstiderna för registrering av arbetsperioder kan leda till att personer kan förlora dagpenningsrätt då myndigheterna inte hunnit registrera alla arbetsförhållanden. Det är möjligt att under vissa villkor ta med sig sin arbetslöshetsersättning vid flyttning till ett annat land, men detta är förenat med en omfattande byråkrati.

[38] Grænsebarrierer i Norden. Sammenfattende rapport. Nordisk Ministerråd. Khvn 1999. www.norden.org
[39] Grænsebarrierer i Norden. Sammenfattende rapport. Nordisk Ministerråd. Khvn 1999. www.norden.org

Olika former av arbetsmarknadsstöd förekommer i varje enskilt land. Dessa stödformer kan dock inte tas med vid flyttning till annat land utan gäller enbart inom hemlandet.

Såsom exempel gäller Lov om kompensation til handicappede i erhverv endast i situationer där både arbetstagaren och arbetsgivaren är bosatta i Danmark och gäller heller inte för flexjobb. Danmarks Lov om aktiv socialpolitik gäller inte personer som vistas i utlandet.

7.1.8 Utbildning

Inom utbildningssektorn gäller sedan 1971 en nordisk överenskommelse om tillträde till högre utbildning.13 En motsvarande nordisk överenskommelse om utbildningsgemenskap på gymnasial nivå gäller sedan 1992.[40] Med hjälp av Nordplus-stipendier kan ungdomar, lärare och forskare studera i annat nordiskt land.

Tillgång på teckenspråkstolk är en förutsättning för döva, gravt hörselskadade och talskadade att kunna studera såväl i hemlandet som i annat nordiskt land. Sveriges Dövas Riksförbund rapporterar om situationer där svenska döva varit tvungna att tacka nej till studieplats vid högskolor på grund av att tillräcklig studietolkning inte kunnat ordnas. Situationen för studerande i utlandet blir än mer komplicerad och kan vara ett hinder för den fria rörligheten.

Utbildningsmöjligheterna för döva är begränsade i alla nordiska länder. Särskilda skolor, både grundskolor, gymnasier och folkhögskolor med teckenspråkig miljö finns, men platserna är begränsade. Efter att Svenska Dövskolan i Finland upphört saknas grundskolutbildning på teckenspråk för finlandssvenska barn. De barn som inte kunnat integreras i den ordinarie grundskolan i Finland har fått sin undervisning i Sverige. Barnet har bott i svenskt familjehem alternativt har hela familjen flyttat från Finland till Sverige. Skolgången har fungerat bra, men flyttningen kan ses som en motsats till den fria rörligheten. Här har familjerna sett sig tvungna att bryta upp från hemlandet för att ge barnet möjlighet till teckenspråkig undervisning.

7.2 Specifika hinder för handikappade

Tillgänglighet är en grundläggande förutsättning för handikappades rörlighet såväl inom det egna landet som inom Norden. Många organisationer och representanter för handikapprörelsen påpekar detta samtidigt som de efterlyser gemensamma nordiska tillgänglighets-normer inom transportsektorn (färjor, flyg, kollektivtrafik) och den fysiska planeringen (hissar, ramper, trottoarkanter, skyltning). Personer med synskada har stora svårigheter att läsa information på allmänna skyltar och monitorer.

"... Det å være synshemmet er også en barriere for innhenting av informasjon... Informasjon blir lett utilgjengelig for oss, uten at noen andre tenker over det. Løsninger som kan være praktiske for seende, kan bli ubrukelig for synshemmede. Eksempler på dette er ulik utforming av betalingsautomater, kølappsystemer med informasjonstavler, informasjonsskjermer som henger slik at kun folk med et noenlunde godt syn kan gjøre seg forhåpninger om å kunne bruke disse. Utforming av heiser, trapper (gode kontraster) og lysforhold kan også være hindringer som lett kan føre til problemer for synshemmede..." (Fallbeskrivning 7)

Säkerhetsbestämmelser för resor med flyg innehåller regler som begränsar den fria rörligheten för funktionshindrade. Iceland Air har utformat manualer för hur funktionshindrade skall tas om hand på flygbolagets flighter. Enligt dessa nya regler förutsätts att rullstolsburna personer, blinda, döva eller personer som på grund av medicinska handikapp har begränsad rörelseförmåga, har med sig en assistent/personlig ledsagare per funktionshindrad person för att tillåtas genomföra flygresan. En tillämpning av reglerna har inte verkställts. I de flesta fall kan flygresan genomföras utan hinder. Problem kan uppstå då en grupp funktionshindrade önskar resa tillsammans. Av utrymningstekniska skäl begränsas antalet rullstolsburna/svårt rörelsehindrade per resa.

Liknande bestämmelser finns vad gäller transport av passagerare med färjor.

---

[40] Nordisk statussamling 1990-1999 Del 2. Nordiska Rådet & Ministerrådet. Nord 2000:9. København 2000

Ersättning för assistentens resa kan i vissa fall bekostas av hemkommunen. I annat fall måste den handikappade själv stå för kostnaden. Då denna praxis tillämpas blir rörelsehindrade helt beroende dels av tillgången på assistent/ledsagare, dels på att de ekonomiska förutsättningarna finns att få merkostnaderna på grund av handikapp kompenserade. Spontana resor blir svåra att genomföra för rörelsehindrade.

7.2.1 Social service

Problem rörande stöd och service bottnar delvis i hur service till handikappade är organiserad i respektive land samt hur servicen är finansierad. Trots nordiska konventionens stadgande i artikel 9 om att ansvariga myndigheter skall medverka till en flyttning har handläggningen lagts över på kommunerna vilket leder till stora variationer mellan kommuner och länder. Vid återflyttning från Sverige till Finland har kommunerna visat ett visst motstånd till att finna lösningar för personer i behov av service och vård. De är inte heller särskilt intresserade av att diskutera kostnadsfördelning mellan länderna. Detta har främst gällt äldre personer, men exempel finns också på unga människor som hindrats att återflytta på grund av kommunens inställning.

Vård- och hjälpbehov kan vara ett hinder för flyttning. Konventionen innehåller bestämmelser om flyttning till annat nordiskt land för personer som behöver långvarig behandling eller vård. Ansvariga myndigheter i respektive land skall medverka till att en sådan flyttning kan genomföras. Villkor för att omfattas av denna bestämmelse är att personen ifråga har särskild anknytning till det land han önskar flytta till samt att flyttningen bedöms innebära en förbättrad livssituation och att detta är förenligt med personens egen vilja och fria val.

I princip är det den enskilda själv eller någon närstående som skall ta initiativet till en flyttning. Om den enskilde själv är av den uppfattningen att en flyttning kommer att förbättra livssituationen är detta i sig ett starkt skäl för att medverka till att en flyttning kan genomföras. Syftet är att den som har behov av långvarig behandling eller vård skall likställas med andra medborgare. En svaghet i den nuvarande konventionstexten är bristen på formuleringar om hur brukarinflytandet kan förverkligas då vård och omsorg planeras och en flyttning genomförs.

Språksvårigheter kan utgöra ett hinder för service i Finland enligt upplevelser som enskilda funktionshindrade förmedlat till NSH. Bristande kunskaper i skandinaviska språk hos tjänstemän inom socialväsendet i Finland kan vara ett hinder för fullgod service. En nordbo, som till en början inte kunde kommunicera på finska med respektive tjänsteman, upplevde att servicen och bemötandet blev ett helt annat då kommunikationen senare kunde ske på finska.

7.2.2 Hälso- och sjukvård

"När en person som omfattas av denna konvention och som behöver långvarig behandling eller vård önskar flytta från ett nordiskt land till ett annat nordiskt land till vilket personen har en särskild anknytning, skall de ansvariga myndigheterna i de båda länderna söka medverka till en sådan flyttning om denna kommer att förbättra personens livssituation." (Nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster, artikel 9)[41]

Konventionen innehåller bestämmelser om flyttning till annat nordiskt land för personer som behöver långvarig behandling eller vård. Ansvariga myndigheter i respektive land skall medverka till att en sådan flyttning kan genomföras. Kriterier för att omfattas av denna bestämmelse är att personen ifråga har särskild anknytning till det land han önskar flytta till samt att flyttningen bedöms innebära en förbättrad livssituation och att detta är förenligt med personens egen vilja och fria val. I princip är det den enskilda själv eller någon närstående som skall ta initiativet. Med särskild anknytning avses i allmänhet att personen har sina språkliga förbindelser och sociala kontakter, släktingar och vänner, och sin nationella och kulturella bakgrund i mottagarlandet. Det rör sig inte om flyttning för att få bättre behandling eller vård i inflyttningslandet utan om möjligheten att förbättra vederbörandes allmänna livssituation. Det kan vara svårt att objektivt bedöma om en flyttning förbättrar livssituationen. Om den enskilde själv är av den uppfatt-

[41] Nordisk statussamling 1990-1999 Del 2. Nordiska Rådet & Ministerrådet. Nord 2000:9. København 2000

ningen att en flyttning kommer att förbättra livssituationen är detta i sig ett starkt skäl för att medverka till att en flyttning kan genomföras.[42]

Syftet är att den som har behov av långvarig behandling eller vård skall likställas med andra. En långvarig behandling eller vård kan innebära att personen behöver behandling eller vård på en inrättning inom social- eller sjukvårdsväsendet t.ex. på sjukhus, sjukhem, vårdhem eller annan inrättning. Det kan också innebära att personen ifråga för att klara sig själv behöver en tillräcklig social- och sjukvårdsservice i sitt eget hem, i en anpassad bostad eller i en skyddad bostad. Då en myndighet beslutat medverka i en flyttning innebär det att ansvaret för att ordna en vårdplats eller den nödvändiga servicen ankommer på myndigheterna. Överenskommelsen mellan respektive land skall innehålla kostnadsfördelning vad gäller service i bostaden, hjälpmedel och utgifter för lokala resor m.m.[43]

Begränsade möjligheter till vård, behandling och habilitering av barn med funktionshinder som kan hänföras till små och okända handikappgrupper (mindre än 100 personer per miljon invånare) kan för föräldrarna vara ett hinder för den fria rörligheten. I de enskilda länderna har kompetenscentra byggts upp med särskild inriktning på svåra funktionsstörningar som kräver högspecialiserad sjukvård. Ett visst samarbete förekommer mellan de nordiska länderna. Nordiska Ministerrådet har uppmärksammat problematiken vad gäller kraniofaciala missbildningar och initierade 2001 en utredning om hur behandlingen av Apert och Crouzon syndrom organiserats i de nordiska länderna. Utredningen föreslår bl.a. ett avsevärt ökat samarbete mellan de olika länderna, dels för att öka kunskapen om dessa syndrom och dels för att tillgodose vård och behandling.[44]

Motsvarande problematik gäller även vid behandling av Rett syndrom. Rett syndrom, som främst drabbar flickor, medför svåra och multipla funktionsstörningar. Det nationella centret i Sverige, Rett Center i Östersund, har utvecklats till ett nordiskt kompetenscenter. Rett Center har kontakt med barn i Norge och Danmark som av ekonomiska skäl inte beviljats vård i Sverige. Ekonomiska hänsyn blir här ett hinder för den fria rörligheten för föräldrar till barn med sällsynta sjukdomar.

Handikapporganisationerna i Finland betonar svårigheterna med att få rehabilitering på svenska i sitt hemland för olika grupper av funktionshindrade som t.ex. reumatiker och synskadade. Frågan om att få vård på sitt modersmål är inte ny. Social- och hälsovårdsministeriet i Finland har uppmärksammat problematiken bl.a. genom den utredning om social- och hälsovård på eget språk som överlämnades till ministeriet i april 2001. Utredningen påvisar stora svårigheterna att få vård på svenska eller på samiska.[45]

Rehabilitering i annat nordiskt land beviljas enligt prövning. Det förekommer ingen generell rätt för den enskilda individen att fritt välja hälso- och sjukvårdstjänster utanför hemlandet utan praxis har varit att godkänna vistelse på rehabiliteringsanstalter i annat nordiskt land då motsvarande behandling inte kan fås i hemlandet. Problem som handikapporganisationerna relaterar till är tolkningen av "motsvarande behandling". Svårigheterna blir mer uttalade i gränsområdena, där det är vanligt att söka vård utanför hemlandet.

Vid permanent flyttning till Danmark tillämpas en praxis med karensdagar om sex veckor för fysikaliska behandlingar. För svårt handikappade personer, som är i behov av regelbunden och upprätthållande fysioterapi flera gånger per vecka, kan ett uppehåll i behandlingen på en och en halv månad bli mycket betungande och tillfälligt nedsätta funktionsförmågan avsevärt.

---

[42] Nordisk Ministerråd. Vägledande kommentar till den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster. TemaNord Social och Hälsa 1996:620. København 1997

[43] Nordisk Ministerråd. Vägledande kommentar till den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster. TemaNord Social och Hälsa 1996:620. København 1997

[44] Organiseringen af behandlingen af kraniofaciale misdannelser i Norden. Rapport fra nordisk arbejdsgruppe. Nordisk Ministerråd 2001.

[45] Social- och hälsovårdsministeriet, Finland, pressmeddelande 83/2001 3.4.2001

Egenavgifter av varierande storlek tas ut för hälsovårdstjänster och social service i samtliga nordiska länder.[46] Olika former av högkostnadsskydd förekommer för att mildra den ekonomiska belastningen för storkonsumenter av hälso- och sjukvård. Handikapporganisationerna påpekar att dessa egenavgifter och tak kan vara ett hinder för den fria rörligheten på så sätt att ekonomin försämras märkbart vid en flyttning till ett annat land med nya högkostnadstak.

7.2.3 Mediciner

Problem med införsel av narkotikaklassade läkemedel för medicinskt bruk rapporteras för resande inom Schengenområdet. Det är fråga om vissa värkmediciner som bl.a. reumatiker använder. Vissa läkemedel för behandling av psykisk sjukdom kan klassificeras som narkotiska. Problemen består av extra kostnader för intyg och den byråkrati som dessa intyg medför. I Sverige utfärdar för närvarande Läkemedelsverket intyg för narkotiska läkemedel. Ett förslag finns dock att de lokala apoteken från 1 april 2002 tar över utfärdandet av intyg för personer som har behov att föra med sig narkotikaklassade läkemedel under resa i Schengenländerna.18 I Danmark tillämpas ett förenklat förfarande genom att de lokala apoteken getts rätt att utfärda intyg för läkemedel.36 Det finns ingen enhetlig klassifikation över vilka läkemedel som klassificeras som narkotiska. Olika Schengenländer tillämpar olika klassifikationer. Problematiken försvåras därtill av att det är den enskilda medborgaren som förväntas känna till vilka regler som gäller i det land hon skall resa till. Mängden läkemedel som får föras in är begränsad, vanligen tillåts införsel för högst två veckors förbrukning. Denna omständighet begränsar ytterligare den fria rörligheten.

Trots konventionen om nordisk receptgiltighet rapporteras om problem. Patienter, med recept på läkemedel ordinerade av tandläkare i Sverige, har svårigheter med att ta ut medicinerna i Danmark.

I samtliga nordiska länder betalar patienten en egenavgift för hälso- och sjukvårdsservice.31 Storleken på avgifterna varierar. I samtliga nordiska länder finns även olika konstruktioner av högkostnadstak för mediciner, sjukvårdsavgifter, avgifter för social service osv. Då personen betalt avgifter upp till det fastställda taket är servicen avgiftsfri.

Förslag

- Överenskommelsen om nordisk receptgiltighet utvärderas.
- Handläggningen av tillstånd för införsel av narkotiska läkemedel för medicinskt bruk förenklas.

7.2.4 Personlig assistans

Fri rörlighet kräver tillgång till personlig assistans för svårt funktionshindrade. En översikt över särdrag i den personliga assistansen i Norden framgår av bilaga. Handikappade rapporterar om stora svårigheter att få ersättning för kostnader för personlig hjälpare i samband med resor utanför hemlandet.

Permanent flyttning

Vid permanent flyttning till annat nordiskt land ansöker den handikappade om personlig assistans från den nya hemkommunen. Kommunen prövar behovet av assistans och ersättning för den. Handläggningstiderna kan vara långa, vilket kan försätta den handikappade inte bara i en ekonomiskt svår utan också rent praktiskt i en ohållbar situation. En större flexibilitet borde eftersträvas i samband med flyttning, t.ex. genom att den handikappade medges rätt att under en övergångsperiod behålla sin tidigare personliga hjälpare tills en annan kan ta vid.

---

[46] Funksjonshemmede i Norden. Egenandeler for helse- og sosialtjenester. Nordiska Nämnden för handikappfrågor (NNH) 5/96. Stockholm 1996

Temporär vistelse
Vid temporära vistelser i utlandet som t.ex. vid besök hos släkt och vänner kan den handikappade ta med sig sin personliga hjälpare och eventuellt få ersättning för kostnaderna från hemkommunen. Vid tillfälliga vistelser i samband med studier eller arbete uppstår däremot svårigheter beroende på hur lång vistelsen beräknas bli.

Förslag

- Funktionshindrade som har personlig hjälpare medges rätt att under en övergångsperiod om några månader behålla sin personliga hjälpare från avsändarlandet tills en ny har anställts i mottagarlandet. Kostnaderna för den personliga assistansen under övergångsperioden kvittas länderna emellan.

7.2.5 Hjälpmedel
Olika regler för hur hjälpmedel kan föras över gränserna förekommer inom Norden. EG-förordningen 1408/71 innehåller begränsningar för vårdförmåner vid sjukdom som påverkar den fria rörligheten för personer med funktionshinder. Hjälpmedel betraktas som vårdförmån. Begränsningarna gäller främst utförsel av hjälpmedel.

Permanent flyttning
Vid permanent flyttning från ett nordiskt land till ett annat uppstår vissa svårigheter. Rätt till hjälpmedel förutsätter i Danmark danskt medborgarskap och att man betalar skatt i Danmark. Problem med överföring av personliga hjälpmedel från Finland till Sverige rapporteras däremot inte. Likaså har datorbaserade hjälpmedel för synskadade utan särskilda problem förts från Island till Finland.

Från Danmark och Färöarna kan hjälpmedel inte automatiskt föras över gränserna. Hjälpmedel kan inte föras ut från Färöarna. Huvudprincipen är att hjälpmedel ges som lån och skall återställas då den handikappade inte längre är bosatt på Färöarna. Den handikappade ansöker om motsvarande hjälpmedel från hemkommunen i mottagarlandet. Specialanpassade hjälpmedel kan tas med från Färöarna under förutsättning att kommunen i mottagarlandet ersätter för ifrågavarande hjälpmedel. Handikapporganisationerna på Färöarna upplever dock en viss motvilja från kommunerna att inlösa hjälpmedel.

Ersättning för service- och reparationskostnader för hjälpmedel rapporteras vara ett problem i samband med permanent flyttning. Finansieringen är beroende av att kommunerna i respektive land kommer överens om en kostnadsfördelning för reparationen.

"Jag använder en manuell rullstol, till vilken en hjälpmotor är kopplad. Vidare använder jag en permobil (elrullstol). Har en eldriven höj/sänkbar säng. Rullstolarna och sängen är hjälpmedel som jag fått i Finland. Inför flyttningen till Sverige kontaktades hjälpmedelscentralen i Finland som uppgav att jag kunde ta mina hjälpmedel med mig till Sverige med förbehållet att de i fortsättningen inte kunde ansvara för service och reparationer. Hjälpmedelscentralen i Sverige har inte varit särskilt intresserad av att serva rullstolarna. Permobilen ansågs vara gammal – har fått en ny från Sverige. Den manuella rullstolen med hjälpmotor kan inte servas i Sverige eftersom märket inte ingår i hjälpmedelscentralens eget sortiment. Service har jag därför ordnat hos en privat verkstad. Återflyttar jag till Finland måste jag lämna permobilen i Sverige, såvida inte hjälpmedelscentralen i Finland köper den." (Fallbeskrivning 2)

Den handikappade blir beroende av kommunernas välvilja att lösa problemen och blir ofta hänvisade till att själv i första hand stå för kostnaden och därefter ansöka om ersättning från kommunen. Det råder också oklarheter vilken kommun som skall stå för reparations-kostnaden, kommunen i avsändarlandet eller kommunen i mottagarlandet. Ett kvittningssystem länderna emellan behövs för underhåll och reparation av hjälpmedel.

Temporär vistelse
Vid temporär vistelse såsom semester eller besök hos anhöriga kan hjälpmedel föras över gränserna och problem i samband med dessa resor rapporteras inte.

7.2.6 Ledar/assistent/signalhundar
Av sanitära skäl finns särskilda regler för införsel av levande djur. Ledar/service/signalhundar för handikappade betraktas som hjälpmedel. Sedan lång tid tillbaka har synskadade använt sig av ledarhundar för ökad rörlighet. Rörelsehindrade använder assistenthundar medan hörselskadade använder signalhundar för att varsebli olika ljud. Det finns inte särskilda regler för införsel av ledar/service/assistenthundar utan dessa klassificeras som övriga levande djur.

Vid tillfälliga vistelser rapporteras om problem vid införsel av ledar/assistent/signalhundar till Sverige. Problemen hänger samman med den byråkrati och de extra kostnader för vaccinationer, blodprov och friskhetsintyg som krävs för hundarna. Enligt Tullverket i Sverige är levande hundar tullfria men här finns sanitära bestämmelser att iaktta.

En finländsk person med synskada rapporterar följande:

"Införsel av ledarhundar är oproblematiskt i de flesta EU-länder med undantag för Sverige och Norge. Hundarna sätts inte längre i karantän, men införsel till Sverige och Norge är förenat med mycket byråkrati och höga kostnader. Hunden får ett datachip fäst kring halsen. Före och efter införsel skall blodprov tas. Dessutom skall exporttillstånd införskaffas av jord- och skogsbruksministeriet i mottagarlandet innan införsel kan ske. Denna byråkrati tar ca 1 månad i anspråk och är dyrt (ca 800 euro). I praktiken är det omöjligt att ta med sig sin ledarhund till Sverige och Norge. På flyg har ledarhundar rätt att följa med in i kabinen tillsammans med den handikappade, likaså på tåg och i bussar. Ingen tilläggskostnad uppbärs för ledarhund. Inte heller taxi uppbär någon avgift." (Fallbeskrivning 5)

Liknande svårigheter rapporteras också vad gäller införsel av ledarhundar från Norge till Finland och Danmark.

"Å krysse grensene med førerhund er problematisk, særlig i forhold til Finland og Danmark. Rabiesfrykten gjør at det stilles strenge krav til vaksinering og bekreftelse på at vaksineringen har virket. Det er kostbart. Det må medbringes helseattest som har begrenset varighet (ti dager). Ved lengre opphold må det skaffes ny helseattest fra det landet du er i. Mer kostbart." (Fallbeskrivning 7)

Förslag

- Möjlighet till dispens från reglerna för införsel av ledar/assistent/signalhundar utreds.

7.2.7 Bilar
Särskilda bestämmelser gäller för införsel av anpassade bilar för handikappade. Problem med införsel rapporteras av enskilda handikappade från samtliga nordiska länder. Myndigheterna däremot uppger att införsel av anpassade bilar inte utgör något problem.

Befrielse av tullavgifter inom EU kan ske under vissa villkor. Diskussion pågår om en handikappanpassad bil omfattas av tullbefrielse. Norge och Island ingår i det s.k. "Alleuropeiska frihandelsområdet" vilket innebär att en lägre tull ofta kan tillämpas under vissa förutsättningar. Särskilda bestämmelser finns vad gäller handikappanpassade varor.

Permanent flyttning
Problem med införsel av bilar uppstår vid permanent flyttning. Svårigheterna hänger samman med om bilanskaffningen finansierats med samhällsstöd eller ej. Om den handikappade delvis finansierat sin bilanskaffning med samhällsstöd gäller begränsningar för utförsel av bilen till ett annat land. Handikappade hänvisas till att återbetala erhållet bidrag och anhålla om motsvarande förmån i mottagarlandet. Många handikappade har inte ekonomiska möjligheter att återbetala erhållet bidrag. Handläggningstiden för en ansökan om anpassad bil i mottagarlandet kan uppgå

till flera månader. Under tiden är den handikappade utan tillgång till anpassad bil. Detta faktum utgör ett hinder för den fria rörligheten.

Svårigheter i samband med flyttning från Sverige till Åland visar följande exempel på. "Flyttade hösten 1998 från Sverige tillbaka till Finland (Åland). Jag är svensk medborgare men född och uppvuxen på Åland. Har en anpassad bil. Enligt tullmyndigheterna på Åland skulle införsel av bilen kosta ca 5.000–6.700 euro (30.000–40.000 Fmk) i skatt. Beloppet kunde eventuellt sökas tillbaka. Ett annat alternativ var att vända sig till tullen i Finland och begära dispens för införsel. Att förskottera en kostnad på 6–7000 euro fanns det ingen möjlighet till. Det var heller inte aktuellt att söka banklån för kostnaden på grund av nyligen avslutade studier. På grund av en planerad operation och rehabilitering, som jag valde att genomföra i Sverige, sköts flyttningen upp med ca ett år. Under tiden hade reglerna för uträkning av bilskatten ändrats så att skatten blev 0 på grund av bilens pris och värde. För en dyrare bil hade problemet varit detsamma." (Fallbeskrivning 3)

Om liknande problem rapporterar en funktionshindrad vid flyttning från Finland till Norge. "Den største hindringen for meg å flytte til Norge var at jeg hadde vanskeligheter med min bil. Jeg kjøpte bilen høsten 1988 og flyttede til Norge 1989... Jeg tok kontakt med de finske myndighetene for å forhøre meg om at det var ok at jeg tok bilen med meg til Norge. Jeg var jo fortsatt finsk statsborger og var i behov av bil så det var ikke noen hindringer fra Finlands sida. I juni 1989 ringte X og fortalte om de vanskelighetene jeg hadde med og ha bilen med meg til Norge. Da bilen ikke var et år gammel (10 måneder) måtte jeg betale toll for bilen. Tollvesenet kom fram til at tollavgiften på min bil kunne bli ca 100 000 Nkr. Jeg ble anbefalt å kvitte meg med bilen og kjøpe meg en ny bil her. Dette ble vanskelig. Dersom jeg solgte bilen før bilen var 3 år gammel, måtte jeg betale tilbake den støtten jeg hadde fått fra den finske stat. I tillegg hadde jeg ikke noen bil i Norge. Det var også vanskelig for meg å bruke kollektiv transport. Dersom jeg hadde søke trygdekontoret om støtte til bil, hadde det tatt minst åtte måneder før jeg hadde fått svar på en søknad. Jeg fortalte om mine bekymringer til kontakter inom Nordiske Rådet. Jeg ble anbefalt å søke dispensasjon fra reglene med bakgrunn i at jeg hadde en spesialutstyrt bil. Jeg ringte Finansdepartementet i Norge. De forklarte for meg at jeg før det først ikke gikk den rette veien da søknaden skulle stilles Tollvesenet. Der skule jeg få avslag som jeg kunne anke på. Etter en lite periode tok jeg den beslutningen at jeg skulle søke Finansdepartementet da den andre veien tok alt for lang tid. Jeg begynte i arbeid 4. September og fikk min søknad innvilget den 31 august. Jeg har bygd om min bil så at det passer meg og det fikk jeg støtte til. For øvrig har det gått knirkefritt." (Fallbeskrivning 6)

På förfrågan uppger tullmyndigheterna att det inom EU råder fri rörlighet av varor och tjänster mellan länderna. Det innebär att det idag råder fri rörlighet mellan Sverige, Finland och Danmark. EU är en tullunion, vilket innebär att alla medlemsländer använder sig av en gemensam tulltaxa, har ett gemensamt regelverk för tullfrågor och tar ut samma avgifter för importtull. Vissa nationella bestämmelser kan tillkomma i samband med importen (t.ex. sanitära bestämmelser för skydd av människor och djurs hälsa). Dessutom tillkommer nationell mervärdeskatt.

Grundregeln säger att varor som importeras från ett land utanför EU skall deklareras till tullen. Tullavgift och mervärdesskatt skall betalas. Tullavgiften är en procentsats av varans värde inklusive fraktkostnader och är beroende av vilken vara det gäller. Tullavgiften är knuten till varans statistiska nummer. För att fastställa en varas statistiska nummer klassificerar man den enligt tulltaxan. Den svenska mervärdesskatten är 25 % av det totala beloppet. Det innebär att varor från Norge och Island skall deklareras till tullen vid importtillfället och tull, mervärdesskatt och eventuella andra nationella avgifter skall betalas.

Både Norge och Island ingår i det s.k. "Alleuropeiska frihandelsområdet" vilket innebär att en lägre tull, ibland ner till 0 %, ofta kan tillämpas under förutsättning att man med ett ursprungsintyg kan styrka att varorna har sitt ursprung i det exporterande landet. Särskilda bestämmelser finns vad gäller handikappanpassade varor. I Rådets förordning (EEG) 918/83 om upprättandet av ett gemenskapssystem för tullbefrielse artikel 70–78, finns regler för tullfrihet vid import av varor till förmån för funktionshindrade.

Diskussion pågår om en handikappanpassad bil omfattas av artikel 72 i rådets förordning 918/83 och vad som avses med "produkter speciellt konstruerade för utbildning, sysselsättning eller social anpassning av fysiskt eller mentalt handikappade personer utom blinda". En definition är "produkter som ger handikappade personer möjlighet att kompensera deras fysiska eller mentala försvagning eller möjlighet att aktivt eller passivt återupprätta kontakt med samhället". Produkterna skall antingen genom sin konstruktion eller betydande anpassning av en vara i allmänt bruk, inneha tekniska egenskaper som gör dem lämpliga att, under normala omständigheter, uteslutande användas av handikappade personer. Tullfrihet kan således beviljas för alla typer av produkter (varor) som är speciellt konstruerade inklusive en handikappanpassad bil. Villkor för tullfriheten är dock att bilen skall importeras för den funktionshindrades eget bruk och att den endast får lånas ut i vissa fall. Det betyder att bilen inte får användas av den handikappades familj utan att den handikappade själv är med. Handikappanpassade bilar klassificeras som vanliga bilar (8703) med en tullavgift på 10 %, 0 % med styrkt ursprung ifrån Norge och Island. Enligt Tullverket i Sverige kan förmodligen vanliga bilar som har handikappanpassats inte klassificeras under 8713 "Rullstolar och andra fordon för rörelsehindrade".

Personer med funktionshinder berättar också om svårigheter och omfattande byråkrati då körkortet för en anpassad bil skall förnyas. Nedanstående fallbeskrivning belyser problemen.

"NN flyttar från Norge till Danmark där NN folkbokförs. NN uppmanades av den norska polismyndigheten att ansöka om danskt körkort med motivering att bilen hade många särskilda anpassningar och att NN var skriven i Danmark. NN hade tagit norskt körkort (interimistiskt) två veckor före sin flyttning till Danmark och var beredd på att förnya det efter sex månader. Den danska polismyndigheten avslog NNs ansökan om danskt körkort, vilket skulle ha varit giltigt under vistelse i Norge. NN uppmanades att förnya körkortet via Norge. Förnyandet av körkortet måste i alla detaljer ske via Norge då körkortet är knutet till en speciell bil. Bilen hade omfattande anpassning till NNs rörelsehinder. Elektroniskt anpassad bil godkänns inte i Danmark." (Fallbeskrivning 4)

Temporär vistelse

Vid temporär vistelse i annat nordiskt land kan handikappanpassade bilar tas med såsom "turistbilar" och förorsakar inte problem för handikappade.

7.2.8 Tolkservice

Döva, svårt hörselskadade, dövblinda och talskadade använder teckenspråk för kommunikation. Teckenspråket är nationellt och kulturellt betingat med olika dialekter och stilvarianter.[47] Många teckenspråkiga unga talar engelska och använder det amerikanska teckenspråket (ASL). Engelskan är också obligatorisk inom teckentolkutbildningen. Tolkar som kommunicerar enligt ASL är särskilt efterfrågade då teckenspråkiga personer behöver tolk utanför sitt hemland såväl inom Norden som i övriga världen.

En gemensam nordisk tolktjänstordning saknas. Avsaknaden av en nordisk tolktjänstordning kan utgöra ett hinder för teckenspråkiga att studera, arbeta eller delta i konferenser i ett annat nordiskt land. Dövas Nordiska Råd efterlyser en utredning om förutsättningarna för en tolktjänstordning över landgränserna. I varje enskilt nordiskt land är tolkservice en nationell angelägenhet. Kriterierna för när tolkservice beviljas varierar i respektive nordiskt land. En harmonisering av reglerna skulle underlätta för teckenspråkiga personer att fritt röra sig i Norden.

I Finland är tolkservice en lagstadgad s.k. subjektiv rättighet.[48] Döva och dövblinda personer har rätt att få tolkning under minst 240 timmar per år. Övriga i behov av tolkservice medges rätt till minst 120 timmar årligen. För studier har den handikappade i Finland rätt till tolkservice enligt sitt individuella behov.

---

[47] Evaluering av tolketjenesten ved hjelpemiddelsentralene. SINTEF Unimed Helse og rehabilitering, rapport 2001.

[48] Handikappservice i kommunen. Socialstyrelsen. Handbok 2/1989. Helsingfors 1989.

Rikstrygdeverket organiserar den offentliga tolktjänsten i Norge. Döva och dövblivna kan få 70 timmar per år för tolkning i samband med vardagslivet. För att kunna fungera i arbetslivet har döva rätt till 90 timmar tolkhjälp per kvartal. Dövblinda kan beviljas upp till 580 timmar per år för tolkning och ledsagning i vardagslivet och 180 timmar per kvartal för tolkning relaterad till arbetet. Alla hörselskadade kan beviljas tolkhjälp, dock med vissa begränsningar. Hörselskadade föräldrar med barn i skolåldern kan få ersättning för 100 tolktimmar per år. När det gäller behovet av tolkning i samband med att söka eller behålla ett arbete, arbetsträning eller utbildning beviljas tolkning enligt behov.[49]

Under korta och tillfälliga vistelser utomlands uppstår problem med hur kostnaderna för teckenspråkstolk skall bekostas. Ovissheten ifråga om finansieringen begränsar den fria rörligheten för teckenspråkiga personer. Enligt Danske Døves Landsforbund kan man numera i Danmark se ett ökat sektorsansvar för döva personers kommunikation. Det danska undervisningsministeriet är numera skyldigt att ordna tolkservice under utbildningstiden, men enbart för studier i hemlandet. Också fortsättningsvis är det de sociala myndigheternas ansvar att bevilja och bekosta tolkservice under studieresor till utlandet.

Arbetsmarknaden är en sektor i Danmark, där tolkservice fungerar utan större problem med undantag för arbete inom den s.k. tredje sektorn, dvs. organisationer och föreningar. Alla döva kan få tolkhjälp upp till 20 timmar per vecka, då behovet är relaterat till arbete. För nordiska möten har medel från olika projekt stått för tolkkostnader.

Den nordiska stödordningen för handikapporganisationernas nordiska samarbete, som administreras av NSH, finansierar till en del de merkostnader för möten som teckenspråkstolkning innebär.

Hörande är den största grupp personer som använder texttelefon för kommunikation med teckenspråkiga. Bristande standardisering inom texttelefoni utgör problem för kommunikationen. På grund av olika standard kan döva på Island inte kommunicera med döva i Sverige med hjälp av texttelefon. Däremot fungerar kommunikationen utan svårigheter i Norden med hjälp av mobiltelefonernas textmeddelanden.

Temporär vistelse

Vid besök i annat nordiskt land kan tolk ibland anlitas från hemlandet. Ofta hänvisas teckenspråkiga till att beställa tolk i mottagarlandet och blir på så sätt beroende av tillgången på tolkar i respektive land. I alla nordiska länder är tillgången på teckenspråkstolkar begränsad. Tolktjänsten har utvecklats avsevärt under senare år, men fortsättningsvis finns det stora regionala skillnader i de nordiska länderna. I vissa storstäder begränsar bristande ekonomiska resurser dövas tillgång till tolk, medan situationen på landsbygden präglas av brist på utbildade tolkar. Akuta situationer som sjukdom, dödsfall eller olyckor har hög prioritet och problem med att få tolk i dessa situationer rapporteras inte. Asylsökande döva, som använder relätolk (teckenspråkskunnig person som talar den asylsökandes språk), har också prioriterats.

Allmänna svårigheter vad gäller tolkning vid utlandsresor rapporteras för finska medborgare. Vissa kommuner i Finland tolkar handikappservicelagens stadgande om tolkservice så att ersättning för tolk inte kan beviljas för t.ex. konferenser ombord på passagerarfärjor mellan Finland och Sverige. I Finland ersätter vissa kommuner inte resekostnader och dagtraktamente för tolkarna utan förutsätter att tolk ordnas i mottagarlandet. På grund av lägre ersättningsnivåer på tolkarvode och kostnadsersättningar blir det svårt för finländska handikappade att få tolk i t.ex. Sverige vilket indirekt leder till en inskränkning av den fria rörligheten.

En lösning på problemet med tolkservice vid vistelser i eller flyttning till utlandet är att avsändarlandet skulle stå för kostnaderna under en övergångsperiod tills mottagarlandet kunnat ordna med tillräcklig service.

Förslag

---

[49] Evaluering av tolketjenesten ved hjelpemiddelsentralene. SINTEF Unimed Helse og rehabilitering, rapport 2001

- Den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster kompletteras med ett särskilt avsnitt om tolkservice. Kostnader för tolkservice i samband med permanent flyttning kvittas mellan länderna så att avsändarlandet står för dessa under en övergångsperiod till dess mottagarlandet kunnat ordna med tillräcklig service.
- En harmonisering av reglerna för när tolkservice beviljas eftersträvas inom Norden. Tolkning borde beviljas enligt behov.
- Förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt tolktjänstsamarbete utreds.

7.2.9 Ledsagarservice

Personer med rörelsehinder, gravt synskadade, döva och gravt hörselskadade är exempel på grupper av funktionshindrade som kan behöva ledsagning i samband med resor. Som ledsagare kan fungera anhöriga, vänner eller personal från den kommunala hemtjänsten.

Permanent flyttning

Vid permanent flyttning till annat nordiskt land beviljas rätten till ledsagare från mottagarlandet.

Temporär vistelse

Vid temporär vistelse kan den funktionshindrade ta med sig ledsagare från hemlandet. Hur kostnaderna för ledsagaren ersätts till den funktionshindrade varierar. Finlands Svenska Hörselskadade pekar på de extra kostnader för ledsagare/hjälpare som säkerhetsbestämmelserna ombord från passagerarfärjorna mellan Sverige och Finland leder till. Av säkerhetsskäl vid en eventuell evakuering har rederierna infört förbud för döva och gravt hörselskadade att resa ensamma. Av samma skäl begränsar flygbolag antalet personer med rörelsehinder per flygresa. Alla medborgare, såväl funktionshindrade som icke-funktionshindrade, är angelägna om en hög säkerhetsnivå och har en viss förståelse för att säkerhet prioriteras och kan innebära begränsningar. Däremot accepterar man inte att den funktionshindrade skall stå för merkostnaden på grund av handikapp, i de fall där kommunerna inte beviljat ersättning för ledsagarkostnaderna.

7.2.10 Färdtjänst

"Kommunerna i gränsområdena mellan de nordiska länderna skall samarbeta för att genom sina system för färdtjänst göra det möjligt för handikappade och äldre personer att resa till en grannkommun i det andra landet på samma sätt som till en grannkommun innanför det egna landets gränser." (Nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster, artikel 10)[50]

Någon gemensam nordisk färdtjänstordning förekommer inte. Riksfärdtjänst förekommer enbart i Sverige och omfattar resor inom Sverige. Konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster ålägger kommunerna i gränsområden att samarbeta för att färdtjänsttagare skall kunna företa en resa i grannlandet på samma sätt som till en grannkommun i det egna landet. Reglerna varierar länderna emellan och mellan kommuner i respektive land. En vanlig begränsning är att färdtjänsten gäller inom en kommun eller en viss region. Syftet med bestämmelserna i artikel 10 är dock att begränsningar som hänger samman med ett lands gräns, skall kunna avlägsnas så att personer som bor i gränsområden skall ha möjlighet att besöka t.ex. en familj oavsett om de bor på samma sida eller på andra sidan av landets gräns.

Varje enskilt land skall överväga om denna förpliktelse kräver ändringar av gällande regler t.ex. genom att kommunerna ges vidare möjligheter att besluta om färdtjänst under en persons vistelse i ett annat land. Samarbetet kan t.ex. gå ut på att gränskommuner kommer överens om att godta den andra kommunens bedömning av färdtjänstbehovet och att hjälpa till med att ombesörja färdtjänsten för färdtjänstberättigade från den andra kommunen när de kommer på besök

[50] Nordisk statussamling 1990-1999 Del 2. Nordiska Rådet & Ministerrådet. Nord 2000:9. København 2000

över gränsen. Samarbetet kan också bestå i att man enas om vissa praktiska åtgärder för att genomföra transporten.[51]

Konventionens artikel 10 berör färdtjänst i gränsområden. För personer med funktionshinder handlar färdtjänst inte enbart om gränsområden utan är lika angelägen och aktuell inom hela Norden. Behovet av en gemensam nordisk färdtjänstordning blir därför uppenbar, vilket Nordiska Handikappförbundet påpekar i sitt yttrande till utredningen Nordbornas rättigheter.

Permanent vistelse

Vid permanent bosättning i annat nordiskt land beviljas färdtjänst av mottagarlandet. Funktionshindrade rapporterar om problem med gränsöverskridande resor. Svårigheterna förefaller vara desamma oberoende av vilken nationsgräns som passeras. Dövas organisationer uppger att deras medlemmar möter oförståelse från kommunernas sida vad gäller att bevilja färdtjänst till döva.

Norsk ung man med rörelsehinder flyttar till Danmark och folkbokförs där. Problem uppstår då han skall besöka sin familj i Norge.

"Jag mister rätten till färdtjänst från hemkommunen i Norge. Har inte heller beviljats färdtjänst från Danmark för besök i Norge. Vid besök i hemlandet tvingas jag därför själv helt bekosta transporten från flygplatsen till hemmet, en kostnad om ca 2 000 Nkr per besök. Färdtjänst är för mig den viktigaste biten av servicen som måste fungera." (Fallbeskrivning 4)

NSH har riktat en skriftlig förfrågan till samtliga nordiska kommunförbund och frågat hur kommunerna i gränsområden förverkligar bestämmelserna i konventionens 10 artikel om gränsöverskridande samarbete för att möjliggöra den fria rörligheten. Svenska Kommunförbundet uppger i sitt yttrande att färdtjänst över nationsgränserna idag är generellt begränsad för svenska medborgare. För att svenska kommuner skall kunna tillhandahålla färdtjänst över nationsgränserna krävs en ändring av § 5 punkt 3 i lagen om riksfärdtjänst (SFS 1997:735), där begränsningen om resor endast inom Sverige från en kommun till en annan avskaffas. En liknande ändring kräver lagen om färdtjänst (SFS 1997:736) där varje kommun ansvarar för färdtjänst inom den egna kommunen. Av särskilda skäl kan resor beviljas till en annan kommun än den egna. Svenska Kommunförbundet pekar på ytterligare ett hinder för färdtjänst över nationsgränserna nämligen de regler som gäller för köruppdrag i ett annat land. Reglerna begränsar svenska taxiförare att utföra köruppdrag i annat land. Med stöd av ett bilateralt avtal mellan Danmark och Sverige kan dock gränsöverskridande färdtjänstresor ske från mars 2001. Avtalet tillåter svenska och danska taxiförare att föra och hämta personer för förbeställda transporter i vardera länderna. Cabotage kan däremot inte utföras i ett annat land. För att främja och samordna den lokala och regionala kollektivtrafiken i Öresundsregionen har Hovedstadens Trafikselskab (HT) och den regionala trafikmyndigheten i Skåne ingått ett avtal om persontransporter, som tillåter gränsöverskridande transporter.

Från finländskt håll rapporterar Finlands Kommunförbund inte om speciella gränshinder för funktionshindrades rörlighet i gränsområdet i norra Finland. Rörelsehindrade från finländska kommuner använder färdtjänst till Sverige. Behov av färdtjänst från Finland till Norge har inte funnits. Grannkommunerna i Sverige behandlas på samma sätt som grannkommunerna i Finland. Största delen av färdtjänstresorna sköts med finländska taxibilar, men betalningssystemet har fungerat även med svenska taxibilar.

I Norge ansvarar Rikstrygdeverket för organisering och planering av färdtjänsten eller TT-tjenesten (tilrettelagt transport).[52] Kommunenes Sentralforbund känner inte till att norska gränskommuner skulle särbehandla medborgare från nordiska grannkommuner men medger samtidigt att de inte har en översiktlig bild av hur kommunerna förverkligat intentionerna i nordiska konventionens artikel 10 om gränsöverskridande färdtjänst.

En förutsättning för en fungerande internordisk färdtjänst är att finansieringen är klarlagd. Idag ansvarar kommunerna i samtliga nordiska länder för finansiering av färdtjänsten. En in-

[51] Nordisk Ministerråd. Vägledande kommentar till den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster. TemaNord Social och Hälsa 1996:620. København 1997

[52] Fra bruker til borger. En strategi for nedbygging av funksjonshemmende barrierer. Norges offentlige utredninger 2001:22. Oslo 2001

ternordisk färdtjänstordning kräver dels förändringar i nationell lagstiftning, dels garantier för att kommunerna kompenseras ekonomiskt.

Förslag

- Förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt färdtjänstsamarbete utreds.

Bilaga

Sentrale trekk ved personlig assistanse i de nordiske landene.
Källa: Askheim, Ole Petter: Personlig assistanse for funksjonshemmede i Norden. Lillehammer 2001

Land	Danmark: Rendyrket elitemodell	Finland: Modifisert elitemodell	Norge: Blandingsmodell	Sverige: Liberal massemodell
Rettighet-festing	Nei	Nei	Nei	Ja
Krav til arbeidsledelse	Svært strenge	Strenge	Strenge	Svake
Typer brukere	Kun personer med omfattende fysiske funksjonshemminger	I hovedsak fysisk funksjonshemmede og personer med sammensatte funksjonshemminger. Ca 15% registrert som utviklingshemmede	I hovedsak fysisk funksjonshemmede og personer med sammensatte funksjonshemninger	Varierende I hovedsak fysiske funksjonshemmede. En betydelig andel utviklingshemmede med sammensatte funksjonshemminger under LSS
Antall brukere (Pr 1000 innb. i parentes)	Knapt 650 (0,12)	Ca. 2400 (0,47)	Ca 700 (0,16)	Ca 11700 (1,31)
Antall timer pr bruker	Gjennomsnitt på 100-140 timer pr uke	Mer enn halvparten har under 20 t pr uke. Et fåtall med mer enn 40 t pr uke	Varierende. Gjennomsnitt på 34 t pr uke	Varierende. Opptil 20 t pr uke for LSS-brukerne. 84 t pr uke i gjennomsnitt for LASSbrukerne
Arbeidsgiveransvar	Bruker	Bruker, men åpning for at brukerens "förmyndare" kan ivareta arbeidsgiveransvar	I hovedregelen kommunen, men også brukerstyrte andelslag og bruker	I hovedregelen kommunen, men også brukerstyrte kooperativer, private foretak og bruker
Finansiering	Kommunal. En viss statlig dekning av dokumenterte merutgifter	Kommunal	Kommunal, men statlige tilskudd i en overgangsperiode	Delt mellom stat og kommune
Assistentene	Deltidsarbeidende kvinner. Studenter i de store byene. Ingen arbeidsoverenskomst	Deltidsarbeidende kvinner. Studenter i de store byene. Ingen arbeidsoverenskoms	Oftest deltidsarbeidende kvinner. Styrkede assistentrettigheter i forbindelse med lovfestingen	Oftest deltidsarbeidende kvinner. Kollektivavtaler med kommunene, kooperativene og de private foretakene
Kommunal Implementering	Store kommunale forskjeller	Store kommunale forskjeller	Manglende data	Store kommunale forskjeller

Presidiets betänkande

Ministerrådsförslag om uppföljning av "Nordbornas rättigheter"

(Utarbetat av Referensgruppen om ett gränslöst Norden)

(Ministerrådsforslag se s. 592)
(Nordbornas rättigheter – Slutrapport, ambassadör Ole Norrbacks rapport, se s. 600)

Presidiets förslag

Presidiet föreslår

A. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* en konkret tidsplan och implementeringsplan sätts för var och en av de 23 åtgärderna som framgår av bilaga 1 till ministerrådsförslaget att lämnas till Nordiska rådet senast den 15 januari 2003. Tids- och implementeringsplanen ska omfatta analys av problemställningar, nödvändiga politiska beslut, ändringar i regelverk, statusbeskrivning och uppföljning

2) *att* modernisera de nordiska avtalen på arbetsmarknadsområdet, och lägga till grund att icke-nordisk medborgare med permanent uppehållstillstånd i ett nordiskt land får samma rättigheter som nordisk medborgare vad gäller möjligheten att arbeta i Norden samt att innan våren 2003 anmäla vilka åtgärder som verkställts för att uppnå denna målsättning

3) *att* Nordiska ministerrådet i de framtida budgetförslagen avsätter tillräckliga resurser till Hallo Norden, för att Hallo Norden kan medverka till att bistå de Nordbor som råkar ut för hinder vid flyttning/pendling eller studier inom Norden samt för att Hallo Norden årligen kan avge rapportering om omfattningen och karaktären av befintliga gränshinder

4) *att* ministerrådet i sin planering och prioritering av insatser mot gränshinder också indrar relevanta myndigheter, organisationer och institutioner, härunder Föreningarna Norden, de åtta nordiska gränsregionerna, branchorganisationer, konsumentorganisationer etc.

5) *att* arbeta för en lagstiftning om gränsöverskridande betalningar inom Norden i syfte att nivån på avgifterna ska vara den samma som inhemska betalningar; ministerrådet rekommenderas att ta utgångspunkt i den modell som antagits av Europaparlamentet och Europeiska rådet (förordningen (EG) nummer 2560/2001))

6) *att* i övrigt genomföra de föreslagna åtgärderna i ministerrådsförslag om uppföljning av Nordbornas rättigheter (B 215/presidiet), med beaktande av de synpunkter som framgår av presidiets betänkande över ministerrådsförslaget

B. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att till Nordiska rådets nationella delegationer årligen lämna en redogörelse för vad man nationellt har gjort med anledning av de rekommendationer som antagits på föregående session

Som en synnerligen viktig del av uppföljningen av ministerrådsförslaget om uppföljningen av "Nordbornas rättigheter" understryker Nordiska rådet betydelsen av rådets rekommendation till de nordiska ländernas regeringar om att regering, vid framläggning av lagförslag i parlamentet, upplyser om eventuella konsekvenser i förhållande till de övriga nordiska länderna.[1]

1. Nordiska rådets dagordning

Strategi för uppföljning av Norrbackrapporten och ministerrådsförslag om uppföljning av "Nordbornas rättigheter"

Medborgaren i fokus är en central målsättning i rådets uppföljning av rapporten Nordbornas rättigheter den s.k. Norrbackrapporten.

Norrbackrapporten, Ministerrådsförslag om uppföljning av Nordbornas rättigheter (B 215/presidiet) och presidiets betänkande över ministerrådsförslaget inkl. Nordiska rådets dagordning – strategi för uppföljning av Norrbackrapporten, utskottens verksamhetsplaner och prioriteringar utgör grundlaget för rådets arbete för att eliminera störande gränshinder i Norden.

Inriktning och målsättning:

- långsiktighet
- seriöst genomarbetade förslag till beslut och rekommendationer
- kort och koncis rapportering med fokus på muntlig rapportering
- ökad muntlig dialog i rådet, i parlamenten, med ministerrådet och med ländernas regeringar
- förankring i de nationella parlamenten
- etappvis fokusering på de områden som genast eller gradvis går att lösa politiskt
- genomföra de enkla lösningarna först och fortsätta arbetet med de områden som är politiskt svårlösliga på ett samnordiskt plan
- eftersträva bilaterala lösningar i de fall samnordiska lösningar är uteslutna
- benchmarking – och implementeringsnivå med klara tidsgränser för när en åtgärd ska vara genomförd
- långsiktigt sätta fokus på vardagsintegration, både i ett nordiskt, och i ett Östersjö-europeiskt perspektiv

[1] (se Medborgar- och konsumentutskottets betänkande om ministerrådsforslag om program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 (B 217/medborger).

Konkret tillvägagångssätt:

Trots det nära samarbetet och de gemensamma åtgärderna så finns det hinder och friktioner för den fria rörligheten och umgänget mellan de nordiska länderna. Kraftfulla satsningar på att konsolidera, stärka och utveckla det nordiska samarbetet behövs. För trovärdigheten och effektiviteten i det nordiska samarbetet ska dessa gränshinder nu slutligen kunna monteras ner. Det har betydelse, såväl för samarbetet på den nordiska hemmaplanen, som för de nordiska ländernas externa samarbete och agerande i olika internationella sammanhang.

- upprätta mekanismer så att fokuseringen på gränshinderproblematiken behålls, både på rådets dagordning, och på den offentliga dagordningen
- tillämpa en ram/struktur som fångar upp medborgarnas hinder i vardagsintegration vid flyttning/pendling/studier
- Nordiska rådet påpekar själv regeländringar och tidsplaner på de områden där dessa inte är preciserade av Nordiska ministerrådet i uppföljning av Norrbackrapporten
- ge Hallo Norden konkret betydelse och roll som verktyg och som central aktör i arbetet för eliminering av gränshinder
- säkra tillräcklig information om det nordiska regelverket både till medborgarna och till myndigheterna. Informera aktivt om var informationen kan hittas. Kommunikation och kommunikationskanaler till och från medborgarna och det officiella nordiska samarbetets politiska nivå byggs ut och tryggas att de är praktiska och billiga för medborgarna att både komma i kontakt med och använda
- samla det nordiska regelverket, som har relevans för flyttning/pendling/studier inom Norden, under en hatt
- effektivisera rådets och ministerrådets beredningss- och beslutsprocedurer med bl.a. bättre dialog mellan rådet och ministerrådet. Effektivisera arbetet mellan sessionerna

Gränshinderproblematiken beror inte enbart på att det saknas avtal, utan det handlar snarare om att de regelverk som beslutats om på nordisk nivå följs inte, regelverket är delvis eller totalt harmoniserat eller regelverket tillämpas på olika sätt. Rättesnöret i uppföljningens inriktning och angreppssätt bör därför vara följande:

- Var behövs det ändrade regler?
- Följa upp de beslut som rådet fattar
- Strama uppföljningen av besluten

Förutsättning för en fungerande nordisk region och tillväxt i den nordliga regionen är att medborgare och verksamheter kan utvecklas och etableras utan krångel och regelverk som står i motsats till de nordiska överenskommelserna som ger medborgarna i Norden möjlighet att studera, arbeta eller på annat sätt uppehålla sig i olika livsskeden i annat land i Norden än hemlandet. Tillgång till utbildning eller arbete förutsätter bl.a. ömsesidigt godkännande av examina och harmonisering av studielån. Arbete eller annat uppehåll eller verksamhetsetablering innebär harmonisering av bl.a. skatter och pensioner. I studiesammanhang är det viktigt att hålla dörren öppen för alla, med hänsyn till EU (de nordiska avtalen gäller enbart examenöverföring/godkännande av examen mellan de nordiska länderna).

Om eliminering av gränshinder ska lyckas måste det nordiska samarbetet:

- ta initiativ till långsiktiga målinriktade åtgärder i rådets och ministerrådets regi, som successivt verkställs och uppnås med tydligt satta tidsramar och integrering i länderna. Detta förhållningssätt framgår tydligt av Norrbackrapporten och ska återspeglas i ministerrådets och rådets uppföljning av rapporten.

- erövra en starkare förankring i de nationella parlamenten. Det skall finnas en samverkan mellan de nationella utskotten och Nordiska rådets olika fora för frågor som har, eller kan ges, nordisk relevans. De nationella parlamenten kan bättre bli indragna i det nordiska samarbetet med dialog mellan ministrar och delegationerna till Nordiska rådet och möjligheter till ministrarnas svar på problemställningar inom en viss tidsfrist.
- säkra att problemställningar om gränshinder och vardagsintegration inte hanteras utan att nå den politiska nivån. Ett politiskt initiativ eller förslag ska inte kunna passera i systemet utan att passera en minister. Det är ett problem som den parlamentariska sidan skall vara uppmärksam på och utöva påtryckningar på om en lösning skall kunna uppnås gällande den uppenbara diskrepansen mellan medborgarna och myndigheterna. Det bör säkras att detta problem kommer i klar fokus och att det blir åtgärdat.

Ram och struktur

Rådets beslut och förankring i de nationella parlamenten

- Delegationerna bör, inom sig, i parlamenten, utveckla ett ansvarssystem för förankring, uppföljning och konsekvens av rådets beslut med systematisk rapportering till Nordiska rådet
- De nationella delegationerna bör få en redogörelse från egen regering om de rekommendationer som tagits på föregående session, varav det framgår, på vilket sätt regeringarna har fört dessa rekommendationer vidare
- Nordiska rådet har uppgiften att kontrollera och utöva press på att rådets beslut efterföljs i mest möjlig grad i ministerrådet och i länderna. Tydligt angivna tidsramar ska finnas för när en åtgärd ska vara uppföljd. Nordiska rådets delegationer bör i utökad grad delta i denna process genom kontakter med respektive lands regeringssida, både i parlamentet, och genom att inkalla statsråd och ministrar till delegationsmötena för redogörelser

Ombudsmansfunktionen i de nationella parlamenten

Överväga att kontakta ombudsmännen i de nationella parlamenten för förfrågan om möjligheten till dryftelser om huruvida klagomål till ombudsmännen, som har relevans för frågor om hinder vid flyttning inom Norden, kan delges Nordiska rådet och för att dryfta hur ombudsmännen sinsemellan samarbetar angående gränshinder.

Nationell lagstiftning och nordiska beslut

- Lagharmonisering samt implementering av EU-regler
- Som en synnerligen viktig del av uppföljningen av ministerrådsförslaget om uppföljningen av "Nordbornas rättigheter" understryker presidiet betydelsen av rådets rekommendation till de nordiska ländernas regeringar om att regering, vid framläggning av lagförslag i parlamentet, upplyser om eventuella konsekvenser i förhållande till de övriga nordiska länderna
- NMR:s beslut 5/11-81 om "riktlinjer for nordisk samarbete om offentliga utredningar" bör tillämpas

Dialog med Nordiska ministerrådet

- Med utgångspunkt i "Ny nordisk dagordning" ska det eftersträvas att skriftliga rapporter ersätts, mest möjligt, av en muntlig dialog mellan ministerråd/fackministrar och rådets utskott/presidium. I de fall, som kräver skriftlig rapportering, ska rapporteringen vara kortast möjlig
- Stärka dialogen mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet genom möten och samråd
- Kontroll och press är en parlamentarisk uppgift. I dialogen med ministerrådet kontrolleras att ministerrådets avsikter med ministerrådsförslaget om uppföljningen av "Nordbornas rättigheter" verkställs och att rådets rekommendationer angående uppföljningen följs upp
- En dagordning utarbetas, i samråd med ministerrådet, om en systematisk dialog mellan rådet och ministerrådet, från 54:e sessionen och till årsskiftet 2003/2004, om uppföljningen av Norrbackrapporten, att inledas i anslutning till rådets februarimöten 2003 om den av rådet efterlysta implementeringsplan och tidsplan för de av ministerrådet föreslagna åtgärderna på 23 områden

Utskottens statusredogörelser och planer vid sessionerna

Utskottens statusredogörelser och planer sammanställs i en strukturell "drejebog" för att framtvinga en uppföljning i utskotten/rådet av ramen/strukturen, prioriteringar av områden och till konkreta åtgärder på de beslutade prioriteringsområdena i syfte att:

- garantera att utskotten/rådet står fast vid den kurs den satt
- överblicka och kontrollera att de mål utskotten/rådet satt sig har uppfyllts
- se vilka ytterligare åtgärder behövs

Nordiska rådets utskott presenterar, vid de årliga sessionerna, sina respektive årsplaner om konkret uppföljning av Ministerrådsforslag om oppfølging av "Nordbornas rättigheter" och Norrbackrapporten. Ett fåtal konkreta gränshinderproblem, med förslag till lösningar, lyfts fram vid sessionerna, med början vid den 54:e sessionen.

Återrapportering

- Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar avger formellt, genom meddelanden, en redovisning om uppföljningen av rådets rekommendationer.
- Återrapportering om uppföljningen av ministerrådsförslaget om Nordbornas rättigheter och Norrbackrapporten ska i fortsättningen mest möjligt vara muntlig och i skriftliga fall ytterst kortfattad. Rapporteringen ska uppfattas som ett kvitto på vad ministrarna åstadkommit d.v.s. om ett beslut eller satsning har åtgärdats eller ej. Tyngden ska ligga i att åtgärda problemen.

Återrapportering från andra än ministrar

- För Nordiska rådet kan det vara värdefullt att varje år få analyser och återrapportering från annat håll än ministerråds-/regeringssidan. Hallo Norden föreslås få en formell roll i det nordiska samarbetet och för Nordiska rådet i detta syfte. Hallo Norden-ordningen utgör grunden för Norrbacks kartläggning av de hinder som drabbar medborgarna vid flyttning/pendling/studier inom Norden. Med hänsyn till ett långsiktigt uppföljningsarbete av gränshinderproblematiken kan Hallo Norden, som ett ständigt tidsaktuellt verktyg, komma att spela en viktig roll. Rapporter åldras fort och det kan inte förväntas att Norrbackrapporten om några år håller samma aktualitet som i dag.

- Hallo Norden föreslås bli en permanent nordisk ordning, med utökade resurser, om möjligt redan på 2003 års budget. Hallo Norden föreslås utvecklas till det nordiska verktyg som har rollen och potentialen att med korta intervaller ge aktuella och färska upplysningar om de problem som rapporteras från medborgarna.
- Nordiska rådet bör emellanåt ha "overdommerrollen" och inbjuda representanter från näringsliv, departement och myndigheter till att mötas med rådet kring aktuella områden.

Nordiska rådet – Utskottens prioriteringar

Kultur- och utbildningsutskottet inriktar sig på kunskapsspridning och informationsinsatser för berörda myndigheter och att den handläggande personalen lyfts fram särskilt samt att stärka och förenkla de nordiska avtalen och insatser för lagharmonisering. Information enbart på web-sites eller i form av trycksaker är inte tillräckligt utan det krävs återkommande personalutbildningsinsatser och samnordiska seminarier särskilt med de lokala myndigheter som hanterar frågorna. Angående sektorbaserade åtgärder hänvisas till betänkandet över medlemsförslag A 1289/kultur om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden, herunder muligheder for et "nordisk uddannelsesår". Utskottet stöder därmed förslaget att samtliga avtal på utbildningsområdet evalueras i relations till EU/EES-reglerna däribland Sigtuna-avtalet, för att eliminera existerande barriärer på högskoleområdet. Utskottet vill också rikta uppmärksamheten på att det inom ramen för uppföljningen av ministerrådsförslaget om "Nordbornas rättigheter" och Norrbackarapporten görs ökade insatser för att främja den nordiska språkförståelsen och det nordiska språksamarbetet, den nordiska språkkonventionen samt förbättringar och harmoniseringar i de olika studiestödssystemen i de nordiska länderna.

Välfärdsutskottet kommer att se över principerna för beskattningen av tjänstepensioner i de nordiska länderna. Övriga prioriterade sakområden är narkotikaproblematiken, fri rörlighet för handikappade och gränsregionala frågor i de nordiska gränsregionerna.

Medborgar- och konsumentutskottet prioriterar de nordiska avtalen på arbetsmarknadsområdet och rätt till arbete för personer med permanent uppehållstillstånd i ett nordiskt land, gränsregionala frågor i de åtta nordiska gränsregionerna samt gränsöverskridande betalningar inom Norden.

Medborgar- och konsumentutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att modernisera de nordiska avtalen på arbetsmarknadsområdet, och lägga till grund att icke-nordisk medborgare med permanent uppehållstillstånd i ett nordiskt land får samma rättigheter som nordisk medborgare vad gäller möjligheten att arbeta i Norden samt att innan våren 2003 anmäla vilka åtgärder som verkställts för att uppnå denna målsättning

Miljö- och naturresursutskottet ser inte gränshindertemat som aktuellt för utskottets del mot bakgrund av ministerrådsförslaget eller Norrbackrapporten, men avser hålla eventuell gränshinderproblematik under bevakning.

Näringsutskottet menar att gränshinderproblematiken är både en politisk och legitimeringsmässig akilleshäl för det nordiska samarbetet och utskottet kommer därför att använda största delen av sina resurser 2002/2003 på detta satsningsområde. Redan vid utskottets oktobermöte kommer hinder och begränsningar i den nordiska innovationspolitiken att stå på dagordningen i ett möte med Nordiska industrifonden. Vid utskottets februarimöte 2003 hålls ett seminarium med Oxford Research om skattereglers betydelse för verksamhetsfusioner i Norden. Vid samma möte blir personbeskattningsfrågan för pendlande arbetstagare och gränspendlare behandlad. Vidare, vid aprilmötet, står IT användning i offentlig förvaltning i fokus, vilket ska smidiggöra och förenkla regelverk och administration för mobil verksamhet och medborgarna.

2. Ministerrådsförslag om uppföljning av Nordbornas rättigheter

Nordiska rådets synpunkter

1. Norrbackrapporten

Norrbackrapportens styrka ligger i

- angreppssättet att lista problemen och de konkreta åtgärdsförslagen, med tydliga förslag om NR:s och NMR:s uppgift att lösa de problem som påpekas och listas i rapporten
- den klara fokuseringen på gränshinderproblematiken i ett medborgarperspektiv och till medborgarnas bästa
- närheten till medborgarna och lyhördheten för medborgarnas vardagsintegration vid och efter flyttning
- tydliggörande av diskrepans mellan medborgarnas kontra myndigheternas uppfattning av förekomsten och graden av gränshinder

Basunderlaget för rapporten bygger till stor del på rapportering från ministerrådets servicetelefon Hallo Norden i de nordiska länderna. Rapporten visar, att den information som samlas i Hallo Nordens uppgiftsbas, kan utgöra ett viktigt instrument på det politiska planet för att signalera vilka regler, eller tillämpning av regler, som förhindrar medborgarnas fria rörlighet och integration i den nordiska regionen.

2. Ministerrådsförslaget

För att uppnå resultat, och för att gradvis utrota störande gränshinder, måste ett pragmatiskt tillvägagångssätt tillämpas. Presidiet välkomnar därför ministerrådsförslagets fokusering på ett fåtal konkreta områden, som ligger i linje med Presidiets inställning till behovet av konkretiseringar och ett fåtal prioriteringar i det nordiska samarbetet i denna fråga.

Huvudinsatsområdena för ministerrådets del är:

- kunskapsspridning och informationsåtgärder
- förbättringsåtgärder av nordiska avtal
- lagharmonisering
- sektorbaserade åtgärder

Styrka:

- genomtänkta och ett fåtal utvalda konkreta huvudsatsningsområden som, förutsatt att de blir verkställda, bidrar till att en mängd gränshinder kan avlägsnas
- transparensen i det nordiska samarbetet ökar
- kontakt och kanalisering till och från medborgarna förbättras

Brister:

- ministerrådsförslaget är processorienterat och har inte samma tydliga struktur som Norrbackrapporten
- implementeringsnivån är inte tillräckligt preciserad och förslaget läggs fram utan tydlig benchmarking
- ministerrådsförslaget är inte tillräckligt tydligt på hur de goda avsikterna ska föras ut i det verkliga livet, eller av vilka aktörer
- ministerrådsförslaget begränsas, av förståeliga skäl, till Nordiska ministerrådet med konsekvensen att en rad frågor som hör till ländernas ansvar utelämnas
- otydligt vart uppföljningsarbetet skall leda
- Nordiska rådet har en aktiv roll i uppföljningsarbetet, vilket borde framgått tydligare av ministerrådsförslaget

3. Kommentarer om ministerrådsförslagets huvudinsatsområden

Kunskapsspridning och informationsåtgärder

Presidiet delar ministerrådets uppfattning om att det finns en djup klyfta mellan å ena sidan de centrala myndigheternas och å den andra sidan medborgarnas uppfattning om omfånget av gränshinder i Norden.

Presidiet är positivt inställd till de föreslagna insatserna direkt till medborgarna om medborgarnas tillgång till korrekt information om vad som gäller vid flyttning inom regionen och mellan länderna i Norden. Presidiet påminner om, att rådet i rekommendation 35/2001/näring Ökad rörlighet över gränserna i Norden, la vikt vid att myndigheternas besked till medborgarna måste bli bindande d.v.s. att myndigheterna måste kunna stå till svars för de besked som de lämnar.

Utbildning av myndighetspersonal är i sig viktigt för att komma åt de flaskhalsar som bevisligen finns hos myndigheterna. Informationsinsatser är resurskrävande och det är därför en förutsättning att en slagkraftig strategi utarbetas i detta syfte i dialog med Nordiska rådet. Ett problem är att de förmedlade upplysningarna till myndigheterna riskerar försvinna när anställning upphör. Ett annat problem, som inte upphör trots ökad information, är hur frågan prioriteras nationellt i departement eller hos ansvariga myndigheter. Det är ett politiskt ansvar att se till att myndigheterna tar sitt ansvar att förmedla korrekta upplysningar till medborgarna.

Presidiet stöder att Hallo Norden får utökade befogenheter som stärker Hallo Norden som en central klagoinstans och en utredningsbas i nordisk regi. Presidiet menar att Hallo Norden, förutsatt att en hållbar ekonomisk ram utbyggs för verksamheten, både kan utgöra en klagoinstans och en utredningsinstans, men också den instans som behövs för att föra upplysningar ut i det verkliga livet, till medborgarnas bästa.

Det föreslås att Nordiska ministerrådet i de framtida budgetförslagen avsätter tillräckliga resurser till Hallo Norden, för att Hallo Norden kan medverka till att bistå de nordbor som råkar ut för hinder vid flyttning/pendling/studier inom Norden samt för att Hallo Norden årligen kan avge rapportering om omfattningen och karaktären av befintliga gränshinder.

Förbättringsåtgärder av nordiska avtal

En primär uppgift för det officiella nordiska samarbetet är att underlätta vardagen för medborgarna i Norden och ge medborgarna den behövliga service som föranleds av tillämpning av nordiska överenskommelser, avtal och konventioner. Presidiet ger sitt fulla stöd till ministerrådets målsättningar och åtgärder som skall stärka de nordiska avtalen, och menar att

- en genomgång i de olika fackministerråden av nordiska avtal och regelverk bör stå i relation till informationsinsatserna om dessa
- ett avtals svaghet eller styrka, bör vara känt av myndigheterna och det bör medborgarna kunna få reda på i kontakt med myndigheter. Att medborgarna utsätts för att själva upptäcka de brister, som myndigheterna redan förutsätts känna till i de nordiska avtalen, kan inte anses som en acceptabel medborgarinformation och talar också för att myndigheterna bör göras mer ansvariga för de upplysningar som de förmedlar
- myndigheter borde, rutinmässigt, kunna rapportera till den nordiska politiska nivån om de klagomål som de får från medborgarna
- de nordiska avtalen måste genomgås och jämföras med EU:s/EES:s regelverk

Nordiska rådet har ett parlamentariskt ansvar, roll och uppgift i att målsättningen om förbättrade nordiska avtal skall uppnås. Presidiet är enig i att en harmonisering av det nordiska regelverket med EU:s och EES:s regelverk är en utmaning för det nordiska samarbetet och föreslår att Nordiska rådets utskott i en dialog med fackministerråden får insyn i denna process.

Presidiet ser med tillfredsställelse att Nordiska rådet mottar en årlig rapportering om denna uppföljning, i enlighet med ministerrådsförslaget. De avtal och konventioner på språkområdet, arbetsmarknadsområdet, utbildningsområdet och de sociala området, och som nämns i minister-

rådsförslaget, överensstämmer med de avtal som rådets utskott sätter fokus på i uppföljningen av Norrbackrapporten.

Lagharmonisering

Presidiet konstaterar, med tillfredsställelse, att ministerrådsförslaget har lagharmonisering som ett av sina tre huvudinsatsområden. Denna fråga står högt i kurs på rådets dagordning. Just frågan om vilka konsekvenser olika innehåll eller tolkning av nationella lagar som medborgares vardag kan få vid flyttning/pendling/studier mellan länderna är ytterst viktigt att se närmare på. Det är också positivt att ministerrådet är inställt att göra denna granskning och att ministerrådets struktur är väl ägnad för uppgiften. Detta är ett viktigt angreppssätt och målsättningen är ambitiös, men oundviklig. Presidiet delar uppfattningen om att det nordiska samarbetet till och med kan styrkas av att få dessa frågor belysta i samnordiska dryftelser. Belysning av eventuella konsekvenser i förhållande till de övriga nordiska länderna när en regering framlägger ett lagförslag i parlamentet är en annan aspekt som Presidiet är mycket upptagen av att få till stånd. Presidiet ser lagharmoniseringen som en långsiktig åtgärd och efterlyser en dialog om och en plan för framdriften av målsättningen och åtgärden.
Presidiet understryker att en synnerligen viktig del av uppföljningen av ministerrådsförslaget om uppföljningen av "Nordbornas rättigheter" är att regering, vid framläggning av lagförslag i parlamentet, upplyser om eventuella konsekvenser i förhållande till de övriga nordiska länderna. Presidiet beslöt vid sitt möte den 9 oktober 2002 att detta bör antas som en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar vid den 54:e sessionen och framgå av Medborgar och konsumentutskottets betänkande om ministerrådsforslag om program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 (B 217/medborger Ministerrådsforslag om program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 og handlingsplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002–2003).

Särskilda sektorbaserade åtgärder

Presidiet ger sitt stöd till de särskilda sektorbaserade åtgärder som tas upp i ministerrådsförslaget dvs.

- krav om upptjänande av pensionspoäng i Norden
- projekt om basala betalningstjänster i Norden, härunder krav om personnummer för att öppna bankkonto
- kartläggning av gränspendlande i Norden

Dessutom föreslår presidiet, med hänvisning till Norrbackrapporten och till rådets framställning 1/2002/presidiet Överföring av pengar mellan de nordiska länderna, att ministerrådet vidtar en åtgärd i anledning av gränsöverskridande betalningar inom Norden.

Gränsöverskridande betalningar inom Norden

Ett väl fungerande system för gränsöverskridande betalningar har mycket stor betydelse för det nordiska samarbetet och vardagsintegration i Norden. EG-förordningen nummer 2560/2001 av den 19 december 2001, antagen av Europaparlamentet och Europeiska rådet, gäller gränsöverskridande betalningar och är nu gällande lag i såväl Finland som Sverige. Förordningen innehåller bestämmelser om att de avgifter, som banker och andra institut tar ut för gränsöverskridande betalningar i euro, skall vara desamma som de avgifter som tas ut för motsvarande betalningar inom ett och samma land. I förordningen ges medlemsstater med annan valuta än euro möjlighet att låta den egna valutan omfattas av förordningen. Denna möjlighet har Sveriges riksdag utnyttjat sig av efter en proposition, 2002/02:168, från den svenska regeringen den 14 mars 2002. Förordningen innehåller också bestämmelser som skall göra det lättare för kunderna att jämföra de olika avgifter som tas ut för gränsöverskridande och inhemska betalningar. Det regelsystem för gränsöverskridande betalningar som nu ska tillämpas av Sverige och Finland, liksom flerta-

let andra stater inom EU, kan förväntas påverka utbytet och integrationen mellan samhällena i dessa stater positivt.

Mot bakgrund av framställning 1/2002/presidiet Överföring av pengar mellan de nordiska länderna och Nordiska ministerrådets meddelande om framställningen föreslår presidiet att framställningen anses som slutbehandlad för rådets del och ersätts av ett nytt förslag till rekommendation om gränsöverskridande betalningar inom Norden, se nedan. Det hänvisas även till Presidiets betänkande över ministerrådets meddelande om framställning 1/2002/presidiet Överföring av pengar mellan de nordiska länderna.

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att arbeta för en lagstiftning om gränsöverskridande betalningar inom Norden i syfte att nivån på avgifterna ska vara den samma som inhemska betalningar; ministerrådet rekommenderas att ta utgångspunkt i den modell som antagits av Europaparlamentet och Europeiska rådet (förordningen (EG) nummer 2560/2001)

Oversikt over tiltak til oppfølgning av rapporten "Nordbornas rättigheter"

(Bilaga 1 i ministerrådsförslaget, se sid 19)

Presidiet föreslår att ministerrådet utarbetar en konkret tidsplan och implementeringsplan för var och en av de 23 åtgärderna som framgår av bilaga 1 till ministerrådsförslaget att lämnas till Nordiska rådet senast den 15 januari 2003. Tids- och implementeringsplanen ska omfatta analys av problemställningar, nödvändiga politiska beslut, ändringar i regelverk, statusbeskrivning och uppföljning.

I rådet har framkommit följande prioriteringar:

- gränsöverskridande betalningar inom Norden
- Hallo Norden
- stärkning av den nordiska språkkonventionen
- receptgiltighet ska kunna åtgärdas utan dröjsmål
- gymnasieöverenskommelsen ska göras mera känd
- de nordiska ländernas förpliktiganden till meritöverföringar för unga, som flyttar mellan de nordiska länderna står fast
- Sigtuna-avtalet bibehålls i väntan på ett förbättrat avtal
- de nordiska arbetsmarknadsavtalen ska även gälla icke nordiska medborgare med permanent uppehållstillstånd i ett nordiskt land
- principerna för beskattningen av tjänstepensioner i de nordiska länderna överses
- narkotikaproblematiken
- fri rörlighet för handikappade
- gränsregionala frågor i de åtta nordiska gränsregionerna
- hinder och begränsningar i nordisk innovationspolitik
- skattereglers betydelse för verksamhetsfusioner i Norden
- personbeskattningsfrågan för pendlande arbetstagare och gränspendlare
- IT-användning i offentlig förvaltning för att smidiggöra och förenkla regelverk och administration för mobil verksamhet och medborgare

Prioriteringar som riktas till de nordiska ländernas regeringar är:

- att regering, vid framläggning av lagförslag i parlamentet, upplyser om eventuella konsekvenser i förhållande till de övriga nordiska länderna
- att till Nordiska rådets nationella delegationer årligen lämna en redogörelse för vad man nationellt har gjort med anledning av de rekommendationer som antagits på föregående session.

Nordiska rådets utskott - Utskottens prioriteringar

Se Nordiska rådets dagordning.

Ministerrådsförslag om uppföljning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden" (B 214/välfärd)

I ministerrådsförslaget upplyses om rubricerade ministerrådsförslag som överlämnats till rådet av ministerrådet. Ministerrådsförslaget har hänvisats till Välfärdsutskottet, som avger betänkandet. Förslaget tas upp vid sessionen i debatten om ett gränslöst Norden och Nordbornas rättigheter.

Budget

Budgetmässiga konsekvenser av uppföljningen av Norrbackrapporten måste analyseras på ett tidigt stadium i budgetarbetet och i dialogen mellan rådet och ministerrådet om budgetdirektiven. Presidiet är skeptisk till att en förstärkning och utveckling av Hallo Norden inte kan ske mera skyndsamt än vad som framgår av ministerrådsförslaget. I Presidiets möte med ministerrådet (MR-SAM) i juni i år framfördes från samarbetsministersidan att Hallo Norden blir en permanent ordning. Från rådets sida uttrycktes enighet för ökad budgetbevillning till Hallo Norden och en friare allokering av de nordiska resurserna till förmån för en rejäl stärkning av Hallo Norden. Presidiet föreslår att denna inställning framgår av presidiets betänkande över ministerrådets förslag till budget för det nordiska samarbetet 2003.

Konklusion

Presidiet ser med tillfredsställelse på att ministerrådet, på kort tid, hunnit inleda arbetet med uppföljningen av Norrbackrapporten i ministerrådets sektorer och genom att framlägga ett ministerrådsförslag. Under samma tid har Nordiska rådet enats om en dagordning för uppföljningen för rådets del. Presidiet välkomnar ministerrådets fokusering på ett fåtal genomtänkta konkreta områden, som ligger i linje med Presidiets inställning till behov av konkretiseringar och ett fåtal prioriteringar i det nordiska samarbetet i denna fråga. Åtgärdsförslagen, förutsatt att de blir verkställda, bidrar till att en mängd gränshinder kan avlägsnas. Eliminering av störande gränshinder i Norden kräver politisk koncentration och uthållighet och gemensamt utförda ansträngningar och insatser från aktörerna i det nordiska samarbetet. Presidiet ser därför en fortsatt dialog och återrapportering om uppföljningen, mellan aktörerna i det nordiska samarbetet, som en förutsättning för att målsättningarna kan genomföras.

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har bett om Nordiska rådets synpunkter på ministerrådsförslaget. Ministerrådet föreslås ta hänsyn till rådets synpunkter och förslag, som framgår av detta betänkande, och i övrigt genomföra de föreslagna åtgärderna i ministerrådsförslag om uppföljning av "Nordbornas rättigheter" (B 215/presidet).

Presidiet föreslår

A. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* en konkret tidsplan och implementeringsplan sätts för var och en av de 23 åtgärderna som framgår av bilaga 1 till ministerrådsförslaget att lämnas till Nordiska rådet senast den 15 januari 2003. Tids- och implementeringsplanen ska omfatta analys av problemställningar, nödvändiga politiska beslut, ändringar i regelverk, statusbeskrivning och uppföljning

2) *att* modernisera de nordiska avtalen på arbetsmarknadsområdet, och lägga till grund att icke-nordisk medborgare med permanent uppehållstillstånd i ett nordiskt land får samma rättigheter som nordisk medborgare vad gäller möjligheten att arbeta i Norden samt att innan våren 2003 anmäla vilka åtgärder som verkställts för att uppnå denna målsättning

3) *att* Nordiska ministerrådet i de framtida budgetförslagen avsätter tillräckliga resurser till Hallo Norden, för att Hallo Norden kan medverka till att bistå de Nordbor som råkar ut för hinder vid flyttning/pendling eller studier inom Norden samt för att Hallo Norden årligen kan avge rapportering om omfattningen och karaktären av befintliga gränshinder

4) *att* ministerrådet i sin planering och prioritering av insatser mot gränshinder också indrar relevanta myndigheter, organisationer och institutioner, härunder Föreningarna Norden, de åtta nordiska gränsregionerna, branchorganisationer, konsumentorganisationer etc.

5) *att* arbeta för en lagstiftning om gränsöverskridande betalningar inom Norden i syfte att nivån på avgifterna ska vara den samma som inhemska betalningar; ministerrådet rekommenderas att ta utgångspunkt i den modell som antagits av Europaparlamentet och Europeiska rådet (förordningen (EG) nummer 2560/2001)

6) *att* i övrigt genomföra de föreslagna åtgärderna i ministerrådsförslag om uppföljning av Nordbornas rättigheter (B 215/presidiet), med beaktande av de synpunkter som framgår av presidiets betänkande över ministerrådsförslaget

B. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att till Nordiska rådets nationella delegationer årligen lämna en redogörelse för vad man nationellt har gjort med anledning av de rekommendationer som antagits på föregående session

Som en synnerligen viktig del av uppföljningen av ministerrådsförslaget om uppföljningen av Nordbornas rättigheter understryker Nordiska rådet betydelsen av rådets rekommendation till de nordiska ländernas regeringar om att regering, vid framläggning av lagförslag i parlamentet, upplyser om eventuella konsekvenser i förhållande till de övriga nordiska länderna[2].

Helsingfors den 9 oktober 2002

Eero-Akaan Penttilä (saml)
Chris Heister (m)
Kaj Ikast (KF)
Anita Johansson (s)
Bjarne Kallis (kd)
Jens Christian Larsen (V)
Ragnwi Marcelind (kd)
Outi Ojala (vänst), president
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

[2] (se Medborgar- och konsumentutskottets betänkande om ministerrådsforslag om program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 (B 217/medborger).

Bihang

Bakgrund

De nordiska samarbetsministrarna tillsatte år 2001 en utredning om nordbornas rättigheter, under ledning av ambassadör Ole Norrback. Beslutet växte bl.a. fram ur det finska ordförandeskapet till ministerrådet och fokuseringen på medborgarnas rättigheter. Både i rådets och ministerrådets verksamhet har initiativ för avlägsnande av gränshinder gjorts på flera områden och resulterat i överenskommelser och avtal mellan de nordiska länderna. Rapporten "Ett gränslöst Norden", och sessionsdebatten 1999 bidrog till att forma en samlad bild av omfattningen av gränshindren, initierade och ledde till en hög politisk prioritering både i rådet och i ministerrådet av nordbornas rättigheter och existerande hinder för vardagsintegration som uppstår vid flyttning/pendling/studier över ländergränserna i Norden.

Utredningen "Nordbornas rättigheter", den s.k. Norrbackrapporten, överlämnades år 2002 till samarbetsministrarna. Ministerrådsförslaget har sin bakgrund i Norrbackrapporten.

Parallellt med den pågående utredningen i ministerrådets fattades beslut i Nordiska rådet om att fokusera på frågeställningen. En referensgrupp om ett gränslöst Norden tillsattes med mandat av presidiet med fyra representanter för partigrupperna som medlemmar: *Ole Stavad (S) Danmark,* ordf., *Arne Lyngstad (KrF) Norge, Ola Karlsson (m) Sverige* och *Kristen Touborg (SF) Danmark.* Gruppen har haft kontakt till utskottens och partigruppernas ordföranden. Under utredningstiden har det hållits formella dialoger mellan rådet och ministerrådet. Mellan rådet, utredningsman Ole Norrback, samarbetsministrarnas ordförande och Föreningen Norden i rådets gemensamma möte i Oslo i januari 2002 och mellan presidiet och samarbetsministrarnas ordförande i juni 2002. En stark anknytning till utskotten var en förutsättning för framdriften och integreringen av frågeställningen i rådet och utskotten har ett definierat ansvar i uppföljningen av frågan. Frågeställningen har förankrats under året i båda samarbetsorganisationernas respektive sektorer under året.

Referensgruppen höll möten den 28 maj, den 14 juni och den 24 september 2002 och samråd mellan referensgruppens ordförande och rådets tjänstemän ägde rum mellan mötena i gruppen.

Presidiet behandlade, den 9 oktober 2002, referensgruppens förslag till betänkande över ministerrådsförslag om uppföljning av "Nordbornas rättigheter" (B 215/presidiet) inkl. Rådets dagordning för uppföljningen och beslöt att ställa sig bakom referensgruppens förslag.

Guðrún Garðarsdóttir, rådgivare i Nordiska rådets sekretariat, har varit referensgruppens koordinator/ sekreterare.

Ministerrådsforslag

om oppfølgning av "Nordbornas rättigheter"

(Overlevert av Nordisk Ministerråd)

Nordisk ministerråd (Samarbeidsministrene) oversender hermed et ministerrådsforslag om oppfølgningen av rapporten "Nordbornas rättigheter" til behandling under Nordisk Råds 54. sesjon den 28.–31. oktober 2002 i Helsingfors.

Ministerrådet anmoder om Nordisk Råds synspunkter på forslaget.

Oslo, den 30. august 2002

Svein Ludvigsen
Nordisk samarbeidsminister
(sign.)

Søren Christensen
Generalsekretær
(sign.)

Oppfølgning av "Nordbornas rättigheter"

(Bilag 1: Skjematisk oversikt over prosjekter til oppfølgning av Norrback-rapporten, se s. 597
Bilag 2: "Nordboernes rättigheter. Slutrapport", Ole Norrback, ANP 2002:719, se s. 600)

1. Formål

Det nordiske samarbeidet skal bidra til utviklingen av de nordiske velferdssamfunnene og tilrettelegge for kunnskap og konkurransekraft i Norden. Mobilitet over de nordiske grensene anses for gavnlig for den fortsatte utviklingen av kunnskapsbaserte velferdssamfunn i Norden. Mobilitetsfremmende tiltak og avskaffelse av byråkratiske og juridiske grensebarrierer er derfor et prioritert innsatsområde for det nordiske samarbeidet, noe som også avspeiler seg i samarbeidsprogram og handlingsplaner på de ulike samarbeidsområder.

Ministerrådet vil styrke dette arbeidet, og har på bakgrunn av ambassadør Ole Norrbacks rapport til Nordisk Ministerråd – "Nordbornas rättigheter" – iverksatt en koordinert innsats i alle de berørte fagsektorer, for å bidra til avskaffelse av eksisterende grensehindringer. Med utgangspunkt i rapportens sentrale kritikkpunkter vil man særlig legge vekt på styrking av informasjonsinnsatsen overfor borgere og myndigheter, gjennomgripende gjennomgang og revidering av nordisk avtaleverk og intensivering av samarbeidet om lovharmonisering mellom de nordiske land. Derutover er det foreslått enkelte sektorspesifikke tiltak. En oversikt over de planlagte tiltak finnes i Bilag 1 til ministerrådsforslaget.

Løpende omverdensforandringer – ny teknologi, endringer i økonomi, migrasjonsmønstre og internasjonale forhold – bevirker at det jevnlig oppstår nye problemer som må løses for å sikre den ønskede mobilitet over grensene. Andre utfordringer har vært kjent en stund, uten at det på nåværende tidspunkt er skapt politisk grunnlag for å foreta de endringer som, sett fra et mobilitetshensyn, er ønskelige. Således er nærværende forslag til oppfølgning av handlingsplanen et uttrykk for hva ministerrådet konstaterer gjennomførbart innenfor en overskuelig tidshorisont. Det må fortsatt arbeides kontinuerlig med nye og eldre utfordringer for mobiliteten, og dette vil også framover være en grunnleggende del av det nordiske samarbeid i alle sektorer.

2. Hovedinnsatsområder – bakgrunn

Kunnskapsspredning og informasjonstiltak. En hovedkonklusjon i "Nordbornas rättigheter" er et betraktelig avvik mellom på den ene side sentrale myndigheters og på den annen side borgernes oppfatninger av omfanget av grensehindringer i Norden. Dels er de problemer borgerne erfarer et utslag av mangler ved regelverket og ved implementeringen av det, men i minst like stor grad påpekes mangel på kunnskap om rettigheter og plikter ved mobilitet mellom de nordiske landene. Denne kunnskapsbristen finnes også hos de myndighetsinstanser som borgerne naturlig kommer i kontakt med i forbindelse med f.eks. flytting mellom landene.

I oppfølgningen av rapporten vil ministerrådet legge stor vekt på å øke kunnskapen om borgernes rettigheter og plikter ved mobilitet mellom landene.

Styrking og forenkling av nordiske avtaler. De nordiske avtalene er et viktig politisk og juridisk grunnlag for likebehandlingen av nordiske borgere i alle nordiske land. Omverdensforandringer og ikke minst de nordiske lands EU- og EØS-medlemskap, har imidlertid en sterk innflytelse på avtaleverket og dets nasjonale implementering i løpet av det seneste ti-året. Rapporten "Nordbornas rättigheter" og fagministerrådenes behandling av denne har imidlertid avdekket behov for – og gitt grunnlag for bred politisk enighet om – generell gjennomgang og revidering av de nordiske avtalene.

Således er det i de ulike fagministerråd igangsatt eller besluttet igangsatt evalueringer eller oppdateringer av avtalene med betydning for borgernes mobilitet i Norden.

Lovharmonisering. Ytterligere en tredje problemstilling som er belyst i "Nordbornas rättigheter" er hvilke konsekvenser ulikheter i innhold eller fortolkning av nasjonale lover, som berører borgernes grunnleggende rettigheter og sosiale trygghet, kan ha ved mobilitet mellom de nordiske land. Kjente utfordringer er bl.a. skatte- og avgiftslovgivningen og rettighetene til sosiale ytelser.

Ministerrådets organisering og sammensetning, gjør ministerrådet velegnet som forum for drøftelser om lovharmonisering og om det nordiske avtaleverkets utvikling. De konkrete lovendringene og nasjonal implementering må i siste ende det enkelte land stå ansvarlig for. En felles nordisk drøftelse av lovgivningen omkring ulike samfunnsforhold kan imidlertid bevirke en økt innsyn i de ulike komplikasjoner som oppstår ved mobilitet og bidra til en regelverksutvikling som minimerer disse vanskelighetene.

3. Kunnskapsspredning og informasjonstiltak

Mål:

Nordiske borgere som vil bevege seg mellom de nordiske land skal tilbys lett tilgjengelig og korrekt informasjon om de rettigheter og plikter som er forbundet med mobiliteten.

Både borgere og nasjonale myndigheter på alle nivåer skal tilbys enkel tilgang til kunnskap om det nordiske avtaleverket, og kunne orientere seg om hvorledes dette er implementert og hvilke myndigheter som implementerer dette i det enkelte nordiske land. Det skal også være mulig på en lett tilgjengelig måte å orientere seg om EU-regelverk av betydning med relevans for det nordiske regelverket og mobilitet i Norden.

Det legges vekt på bredde i tiltakene, og at både nasjonale myndigheter, organer innen det nordiske samarbeidet og frivillige organisasjoner trekkes inn i informasjonsvirksomheten.

Tiltak:

- *Fellesnordisk informasjonsinnsats om nordiske avtaler.* I regi av Hallo Norden-virksomheten utvikles internettbasert informasjon om nordiske avtaler og konvensjoner, implementering av avtaleverket i det nasjonale lovverket og forholdet til relevant EU/EØS-regelverk.
- *Nasjonal informasjonsinnsats om nordiske avtaler.* De nasjonale informasjonstjenester innarbeider henvisninger til og opplysninger om de nordiske avtaler og mobilitetsfremmende tiltak i sine websites.
- *Opplæring av offentlige tjenestemenn.* Utarbeiding og gjennomføring av nasjonale seminarrekker for offentlige tjenestemenn om grensehindringsproblematikk og nordiske avtaler.
- *Opplæring/nettverksbygging mellom grenseregionale tjenestemenn.* Grenseregionale tiltak for regionale tjenestemenn i noen av grenseregionene med siktemål å finne løsninger på konkrete problemer forbundet med mobilitet samt videreformidling av disse.
- *Hallo Norden.* Evaluering av Hallo Norden-virksomheten gjennomføres ved utgangen av 2002, herunder med sikte på å vurdere behov for en styrking av virksomhetens økonomiske grunnlag.

4. Styrking av de nordiske avtalene

Mål:

De nordiske konvensjoner og avtaler har vært et virkemiddel til å sikre nordiske borgere likebehandling i de nordiske land, og vil fortsatt være et sentralt virkemiddel for å styrke integrasjon og mobilitet innen Norden.

For å sikre avtalenes gjennomslagskraft, må avtalene løpende oppdateres og justeres til i takt med omverdensutviklingen og nye utfordringer for mobiliteten.

De nordiske land er gjennom EU og EØS-medlemskap bundet av et ekstensivt regelverk som påvirker borgernes mobilitet. Det er en utfordring for det nordiske samarbeidet å harmonisere

det nordiske regelverket med EU- og EØS regelverket, slik at her ikke oppstår diskrepans som forvirrer brukernes situasjon og kompliserer den praktiske implementeringen av reglene.

Tiltak:

- Ny nordisk konvensjon om *sosial trygghet* er under utarbeidelse og forventes undertegnet i 2003
- Konvensjonen om *sosial hjelp og bistand* er under revidering
- Overenskomsten om *nordisk reseptgyldighet* evalueres
- Avtalene på *arbeidsmarkedsområdet* evalueres og revideres, særlig under henvisning til styrking av rettighetene for ikke-nordiske borgere med permanent oppholdstillatelse i et nordisk land
- Overenskomsten om *utdanningsfellesskap på gymnasialt nivå* revideres
- Samtlige avtaler på *utdanningsområdet* evalueres i relasjon til EU/EØS-reglene
- Den nordiske *språkkonvensjonen* utredes med sikte på å avklare forholdet til andre internasjonale konvensjoner om språkrettigheter
- *Resultatrapportering.* For å sikre hurtig og ensartet nasjonal implementering av nytt og revidert avtaleverk, legges det opp til årlige rapportering til Nordisk råd om nasjonal gjennomføring av siste års fellesnordiske vedtak av direkte relevans for borgernes mobilitet

5. Lovharmonisering

Mål:

Det nordiske samarbeidet bør anvendes til gjensidig informasjonsutveksling om den rettslige utviklingen på de respektive fagområder. Man bør identifisere områder som ligger til rette for en nordisk lovharmonisering som sikrer enhetlighet og forutsigbarhet for både lovhåndhevere og for borgere som beveger seg mellom landene, og bidra til at slik lovharmonisering gjennomføres.

Likeledes bør det sikres at personer som flytter mellom de nordiske land ikke opplever rettstomme områder eller – motsatt – dobbeltreguleringer av ett og samme forhold.

Et område som særlig vil ligge til rette for lovharmonisering, er den løpende tilpasningen av nye EU-regler til nasjonalt regelverk. I denne situasjonen skal de nordiske land tilpasse EUs nye direktiver og forordninger til nasjonale forhold innenfor samme tidsrom. Forholdene burde ligge særlig til rette for rutinemessige drøftelser og informasjonsutveksling i nordiske fora av hvorledes EU-reglene skal implementeres og hvilke myndigheter som utfører arbeidet nasjonalt.

Tiltak:

- *Drøftelser av lovharmonisering.* Samarbeidsministrene vil initiere systematiske drøftelser av nordisk samarbeid om lovharmonisering i alle fagministerråd/embetsmannskomiteer i 2002/2003. I drøftelsene bør inngå hvorledes man kan samarbeide systematisk om nasjonal implementering av EU-regelverk.

6. Særskilte sektorbaserte tiltak

Foruten de ovennevnte overgripende satsningsområder, med de nevnte tiltak, har de ulike fagministerrådene drøftet gjennomføring av øvrige, særlig sektorrelevante tiltak som er foreslått i "Nordbornas rättigheter".

Av de tiltak som kan trekkes fram er

- Vurderingen av *krav til opptjening av pensjonspoeng* i Norden
- Prosjekt om *basale betalingstjenester i Norden*, herunder om krav til personnummer for åpne bankkonto
- *Kartlegging av grensependling i Norden*

Flere av rapportens forslag har lagt grunnlag for planlagte eller påbegynte prosjekter, for nærmere undersøkelse av problemenes omfang og konkretisering av hvorledes utfordringene kan løses.

- Hva gjelder de handikappedes situasjon ved mobilitet innen Norden, vises det til at MR-S anbefaler et eget ministerrådsforslag om oppfølgningen av forslagene i rapporten "Fri rörlighet för alla", Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor.

For øvrig må nærværende ministerrådsforslag og de tiltak som er omfattet av forslaget sees i sammenheng med de respektive sektorenes handlingsprogrammer, som inkluderer målsettinger om nedbygging av grensehindringer for å fremme mobilitet og konkurransekraft i Norden.

7. Gjennomføring, budsjett og rapportering

Grensehindringsproblematikken er gjennomgående – og tildels tverrsektoriell – i hele ministerrådets arbeidsområde; hvilket også avspeiler seg i at en del av de her nevnte tiltak utføres i samarbeid mellom flere sektorer.

De ansvarlige fagministerråd tar selv ansvar for å følge opp og gjennomføre de sektorspesifikke forslag som er inkludert i ministerrådsforslaget. De foreslåtte tiltakene finansieres over sektorbudsjettene, og tiltak til oppfølgning vil for øvrig være prioritert i den strategiske puljen.

Det tas såvidt mulig sikte på å sette tidsfrister for iverksetting av de tiltak som foreslås. Rapportering om gjennomføring av foreslåtte tiltak, samt om nasjonal implementering av NMR-beslutninger av direkte betydning for borgerne, vil skje samlet.

Likestillingsmessige hensyn og konsekvenser vil bli iakttatt innen for de ulike prosjekter og tiltak som iverksettes som ledd i oppfølgningen av "Nordbornas rättigheter" og nærværende ministerrådsforslag.

Bilag 1

Oversikt over tiltak til oppfølgning av rapporten "Nordbornas rättigheter"

Sektor	**Nr**	**Mål**	**Tiltak**	***Bevilgning i DKK***	***Tidsplan***
Overgripende eller tverrsektorielle tiltak	1.		Utvikling av web-informasjon om rettigheter ved mobilitet i Norden (Hallo Norden)	500 000 (strategisk pulje)	2002
	2.		Lenking fra nasjonale informasjonsweb-sites til Hallo norden /www.norden.org		2002
	3.		Informasjonsseminarer for offentlige tjenestemenn om nordiske avtaler og Hallo Norden	300 000 (strategisk pulje)	2002
	4.		Årlig rapportering til Nordisk råd om nasjonal gjennomføring av siste års fellesnordiske vedtak		
	5.		MR-SAM anmoder alle fagministerråd om å iverksette en vurdering av behov og muligheter for nordisk lovharmonisering på respektive fagområder		2003
	6.		Evaluering av Hallo Norden virksomheten		2002
Arbeidsmarked	7.		Generell gjennomgang av de nordiske avtaler på arbeidmarkedsområdet, herunder med sikte på å styrke rettighetene for ikke-nordiske borgere med permanent oppholdstillatelse i et nordisk land		2003
	8.		Innføre system med *nordisk ansvarlige i arbeidsformidlingen*		2003

Helse og sosial	9.		Ny *konvensjon om sosial trygghet* under utarbeidelse.		Undertegnes 2003
	10.		Evaluering av *overenskomst om nordisk reseptgyldighet* iverksettes i regi av det nordiske legemiddelsamarbeidet		Gjennomføres 2003
	11.		Den nordiske sosialforsikringsgruppe anmodes om å vurdere muligheter/ konsekvenser ved endring av kravet til opptjeningstid for å oppebære *pensjonspoeng* i annet nordisk land		1. halvår 2003
	12.		Oppdatering av *overenskomst om sosial bistand og sosiale tjenester*		2002/2003
Justis	13.		Vurdering av behov for harmonisering innen ekteskaps- og familielovgivnig i Norden		2002/2003
Konsument	14.		Prosjekt om *basale betalingstjenester*, herunder om krav til personnummer for åpning av bankkonto		2002/2003
Regional, i samarbeid med arbeidsmarkedsektoren	15.		Utarbeide statistikk over pendling i de nordiske grenseregioner		2002–2004
	16.		Prosjektseminar for grenseregionale tjenestemenn med ansvar for arbeidsmarked, sosial tjenester ol. Erfaringsutveksling og "best practice" (samarbeid med arbeidsmarkeds-sektoren)		2002–2004

Utdanning	17.		Det igangsettes en evaluering av den nordiske overenskomsten om utdanningsfellesskap på gymnasnivå		Gjennomføres 2003
	18.		Utredning av Sigtuna-avtalen når samtlige nordiske land har ratifisert Lisboa-konvensjonen		
	19.		Forbedringer av det nordiske studiestøttesystemet.		2002
	20.		En juridisk utredning av de nordiske avtaler på utdanningsområdet er igangsatt vdr. dels deres status mellom de nordiske land og dels i forhold til EU- og EØS-retten		2002
Språk	21.		Det igangsettes en juridisk utredning om den nordiske språkkonvensjonen for å vurdere konvensjonens status i forhold til andre internasjonale avtaler på området.		2002/2003
	22.		Informasjonskampanje om språkkonvensjonen		2002/2003
Økonomi og finans	23.		Undersøkelse av politiske forutsetninger for å arbeide videre med Norrback-rapportens forslag innen skatte- og avgiftsområdet		2002

Nordbornas rättigheter – Slutrapport

Rapport av utredningsmannen ambassadör Ole Norrback, utarbetad på uppdrag av Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna)

Till Nordiska Ministerrådet
Samarbetsministrarna

De flesta nordbor utgår från att det är närmast problemfritt att flytta mellan de nordiska länderna. Orsakerna till den här uppfattningen är flera. De många avtalen på viktiga områden, det nordiska samarbetets bredd och synlighet, den förhållandevis stora rörligheten över gränserna och känslan av samhörighet mellan de nordiska länderna, har skapat en positiv uppfattning om nordbors rättigheter i grannländerna.

Nordbor som levt i flera nordiska länder har ofta stött på irriterande svårigheter och problem de inte kunnat förutse. En orsak är att avtalen inte till alla delar fungerar enligt förväntningarna eller som beslutsfattarna avsett. En annan orsak är att lagstiftningen inte tillräckligt beaktar de behov nordbor som flyttar mellan de nordiska länderna har. Bättre samordning av regelverken behövs. I ökande utsträckning berörs dessutom de nordiska ländernas nationella lagar och också de nordiska avtalen av EU:s beslut. De nordiska avtalen uppfattas lätt som underordnade i relation till EU:s beslut. Kännedomen om de nordiska avtalen tycks också vara rätt bristfällig.

Det snabbt växande internationella samarbetet på allt flera områden och den ökande rörligheten mellan länderna förutsätter allt bättre samordning av de nationella regelverken. När allt flera nordbor som en följd av det växande nordiska samarbetet, särskilt inom näringslivet, av den europeiska integrationen och av globaliseringen kommer att bo och arbeta i flera länder, förväntar de sig åtgärder mot gränshinder och för mera likartad lagstiftning. Bara med hjälp av ett bredare internationellt politiskt samarbete kan man fylla nordbornas förväntningar i det här avseendet.

De nordiska ländernas politiker har varit föregångare i arbetet mot gränshinder och för samordning av lagar och andra regler. Den respons den här utredningen mött hos nordborna visar på stora förväntningar på att det politiska samarbetet inom Norden bör stärkas. Ett effektiverat politiskt samarbete är nödvändigt för att få nordiska avtal att fungera som nordborna förväntar sig, men också för att avlägsna hinder som beror på skillnader i ländernas lagstiftning. Det politiska nordiska samarbetet kan också vara ett effektivare instrument inom globaliseringen och den europeiska integrationen i syfte att tillvarata ländernas och gemensamma nordiska intressen och slå vakt om viktiga gemensamma värderingar när nya internationella regler skapas.

Den här utredningen, liksom flera andra, efterlyser ett effektivare politiskt samarbete i Norden. Förväntningarna bland nordborna är klart dokumenterade. Det nordiska politiska samarbetet kan igen spela en allt större roll – om politikerna vill det.

Mitt arbete som utredare är nu avslutat och rapporten om nordbornas rättigheter överlämnas härmed till samarbetsministrarna.

Reykjavik den 15 april 2002

Ole Norrback
utredare

Inledning

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) beslöt vid sitt möte 5 mars 2001 att genomföra en utredning om nordbornas rättigheter. (Se Bilaga 1 och 2, s. 49.)

Utredningsuppdraget består av flera delar och gäller såväl nordbornas rättigheter och de problem vanliga nordbor stöter på i olika livssituationer som myndigheternas kunskaper om nordiska avtal och den service medborgarna har rätt att kräva av myndigheterna.

Vidare rör uppdraget informationen till myndigheter på olika nivåer och deras förmåga att ge service till medborgarna om olika nordiska avtal. Även medborgarnas direkta möjligheter till information tas upp.

I en första delrapport, som överlämnades till ministerrådet den 30 oktober 2001 i Köpenhamn under Nordiska rådets session, lade man i utredningen fram en översikt över vilka problem nordborna stöter på samt presenterade en rad konkreta förslag till uppföljning av ingångna existerande avtal samt förbättringar av beslutsprocedur och uppföljning.

Utredningen visar att delrapporten å ena sidan initierat och inspirerat en rad åtgärder och aktioner samt att det å andra sidan pågår andra utredningar med klar anknytning till denna. Sålunda har Nordiska ministerrådet redan inlett uppföljningsarbetet på basen av delrapporten.

De nordiska tekniska högskolorna har inom ramen för Nordtek inlett ett intressant arbete som bland annat rör examensgiltighet. Föreningarna Norden har genomfört ett test av bankavgifter vid överföring i Norden, som i sin tur lett till politiska initiativ både på nationellt och nordiskt plan. Därtill håller Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor, NSH, på att slutföra ett förtjänstfullt arbete om gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden. Denna angelägna rapport bör omedelbart kunna leda till åtgärder från NMR:s sida.

I den andra delen av den nu föreliggande slutrapporten framförs omfattande konkreta förslag till förbättrad information till såväl medborgare som myndigheter. Förslagen omfattar såväl ett fungerande datasystem som gör informationen lätt tillgänglig som åtgärder för att förbättra myndigheternas förmåga att tillämpa avtalen och informera om dessa.

Den nu föreliggande slutrapporten innehåller såväl en uppdatering av den första delrapporten som den nya andra delrapporten. Detta har gjorts för att underlätta läsarnas möjligheter att ta del av hela utredningen.

Sammanfattande kommentar

Det nordiska samarbetet är klart starkare förankrat bland medborgarna än något annat internationellt samarbete. Ett växande antal nordbor är för sitt dagliga liv beroende av att de nordiska avtalen fungerar och att gränshindren avlägsnas. Myndigheter och medborgare har nästan helt motsatt syn på gränshindrens och problemens existens. I sina svar på den förfrågan som gjordes till de nordiska ländernas och de självstyrande områdenas myndigheter i samband med den här utredningen, noterade dessa nästan inga problem alls. I de många telefonsamtal till Nordenföreningarnas servicetelefon Hallå Norden, i brev och samtal i anledning av den här utredningen och i klagomål i massmedia, har medborgarna pekat på problem och gränshinder, alla baserade på egna upplevelser. Det krävs ingen fantasi för att inse att medborgarna har rätt.

Ministerrådssekretariatet har gjort en sammanställning av svaren på myndighetsenkäten och har den tillgänglig för intresserade

Nordbor vill inte se nationsgränser som hinder, utan som öppna dörrar till nya världar. Norden var länge föregångare när gränshinder revs. De nordiska avtalen var medlet. Det medlet tycks i allt högre grad ha förlorat sin effektivitet. Alla nordiska länder, också Norge och Island, har en god beredskap att anpassa nationella regelverk till EU:s direktiv. Däremot ägnas problemen kring de nordiska avtalen alltför liten uppmärksamhet, mest därför att centralförvaltningen i de nordiska länderna inte ser några problem i anslutning till dem och andra delar av förvaltningen oftast har för liten kunskap om dem. Fokuseringen på EU bidrar också.

Det finns ett växande utrymme för ett breddat och stärkt politiskt samarbete i Norden. Vismanspanelen pekade på hur det politiska, nordiska samarbetet som en del av annat internationellt samarbete kunde spela en betydligt större roll, allt i enlighet med de nordiska ländernas

egna intressen. Den här utredningen, liksom flera andra, redovisar problem och svårigheter medborgarna upplever som en följd av att de nordiska intentionerna har tonats ner. Blickarna riktas mot politikerna. Med klara beslut i Nordiska rådet om att avtalens intentioner bör följas och om hur ländernas lagar och regelverk inom klara tidsramar bör samordnas i medborgarnas och ländernas intresse, kan Rådet ta sig en ny, central uppgift. Rådets medlemmar har själva möjligheter att på olika sätt följa upp Rådets beslut i de nationella parlamenten. Som en viktig del av annat internationellt samarbete kan det politiska samarbetet i Norden bli mycket mera centralt - om politikerna vill det.

Av många skäl krävs en bättre samordning av lagar och regelverk. Det växande gränsregionala samarbetet, som just nu är synligast kring Öresund och i Tornedalen, gör behovet av samordning akut. Det är å ena sidan nödvändigt att göra det enklare för kommuner och regionala myndigheter att fatta beslut om samarbete utan onödig central inblandning. Det finns skäl att uppmuntra och underlätta för dessa organ att, inom ramen för sin beslutsrätt, idka nära samarbete över gränserna. Å andra sidan bör man undvika att riksmyndigheter skapar regionala regler som flyttar förvaltningsgränser längre in i landet och därmed ökar svårigheterna för medborgarna genom fler och mer komplicerade regler. Behovet förstärks dessutom ytterligare av att allt flera kommer att arbeta och bo i mer än ett land som en följd av globaliseringen, av den europeiska integrationen och av det växande samarbetet mellan företag i Norden.

Norden kunde återta rollen som föregångare i arbetet för färre gränshinder för medborgarna också genom att förutse kommande EU-direktiv och genom en tidig och klar gemensam samordning av direktivens tillämpning. Nya gemensamma nordiska regler som berör EU/EES-kompetensområde bör även gälla EU-länders medborgare för att undvika diskriminering av dem, vilket skulle strida mot EU-rätten. Bilaterala överenskommelser, som reglerar nordbors rättigheter, mellan nordiska länder bör undvikas, eftersom de gör det ännu svårare för medborgarna at få en överblick över regler som berör dem.

Medborgare som flyttar i Norden upplever problemen som mycket irriterande. De flesta problem är förhållandevis lätta att åtgärda då de finns på ett rätt avgränsat antal områden. Skillnader mellan länderna i beskattningen, i de sociala välfärdstrukturerna, särskilt när det gäller pensioner och familjepolitik och inom utbildningen har skapat de flesta problemen. Särskilt besvärlig blir situationen för nordbor som faller emellan två länders system på grund av att oklarhet råder om vilket lands regelverk som skall tillämpas och när inte heller nordiska eller EU/EES-avtal kan tillämpas. I sådana situationer är nordbornas rättsskydd åtminstone delvis satt ur funktion. Snabba åtgärder i syfte att förhindra sådana situationer bör vidtas. Problem finns också när det gäller den privata sektorn. Bl.a. högre telekostnader i en del gränsregioner och dyr och krånglig bankservice har påtalats.

I min rapport är problemen strukturerade utifrån medborgarnas livssituation. Med några exempel belyses svårigheterna medborgare stött på. I slutet finns förslag till effektivering av både beslutsgång och uppföljning. Politikernas vilja att tackla problemen avgör nu om samarbetets intentioner kan förverkligas.

För att det nordiska samarbetet skall fungera som de politiska beslutsfattarna avsett, måste nordiska ministerrådet och dess sekretariat betydligt aktivare följa med hur nordiska avtal och beslut tillämpas i medlemsländerna och i de självstyrande områdena. En årlig redovisning överlämnas till sekretariatet, som med kommentarer för den till Ministerrådet och till Nordiska rådet, ger politikerna möjlighet att kontrollera att deras intentioner uppfylls. Ett enkelt och klart system för redovisning av åtgärder, också uteblivna, bör skapas.

Ett stort tack vill jag rikta till referensgruppens medlemmar Bengt Westman, Hans Selander, Marita Eerikäinen, Niels á Velbastað, Ole Fester Jørgensen, Snjólaug Ólafsdóttir, Sólja I. Olavstovu och Terje Tveito som med sina breda erfarenheter, sitt starka engagemang och sitt stora kunnande gjort arbetet stimulerande och gett rapporten innehåll. Rapportens redaktör Larserik Häggman har med sina kunskaper och sin förmåga att formulera varit en stor tillgång i arbetet. Hanne Skui och Johan Alling på Ministerrådets sekretariat har beredvilligt bistått med insamling och sammanställning av material. Ett stort tack till er alla.

Delrapport 1

Bakgrund och arbetsmetod

Den såkallade vismansgruppen som tillsattes av regeringarna och avlämnade sin rapport, Norden öppet för världens vindar, vid Nordiska rådets session i Reykjavik år 2000 skrev:

> "Det nordiska samarbetet har alltid utgått från de enskilda medborgarna och eftersträvat förbättringar i deras tillvaro. I detta ligger mycket av essensen och styrkan i samarbetet och förklaringen till dess folkliga stöd. Det är dags att summera det som åstadkommits genom åren och se över vad som ännu bör göras i syfte att skapa ett välfungerande medborgarkontrakt om nordbornas rättigheter."

I det finländska ordförandeprogrammet för regeringssamarbetet för år 2001, Nordbo, följdes förslaget upp "för att fördjupa samarbetet för medborgarna":

> "Särskild uppmärksamhet ägnas (vismans)gruppens förslag att ta fram ett särskilt nordiskt medborgarkontrakt. Finland är redo att satsa på detta projekt, det kombinerar ju på ett unikt sätt nordisk nytta och nordismens egenvärde. Finland kommer att ta initiativ till en utredning av gällande rättigheter och de största återstående hindren samt till en satsning på effektiv information om resultaten till de nordiska medborgarna."

Utifrån denna skrivning fick jag i uppdrag att utarbeta en rapport med översikt över vilken rättslig ställning en medborgare från ett nordiskt land har vid bosättning, arbete, studier, besök osv. i ett annat nordiskt land. Utgångspunkt bör tas i de nordiska avtalen och konventionerna och ge en översikt över viktiga återstående gränshinder. Rapporten bör beakta existerande utredningar (se Bilaga 3, s. 50) och erfarenheterna från Hallå Norden-verksamheten.

En referensgrupp med representanter för de fem länderna och de tre självstyrande områdena utsågs att bistå med sakkunskap och goda råd. I gruppen ingår:

Bengt Westman, kommunalråd, Sverige
Hans Selander, lagberedare, Åland
Marita Eerikäinen, utrikesråd, Finland
Niels á Velbastað, fuldmægtig, Færøerne
Ole Fester Jørgensen, fuldmægtig, Danmark (ersatte Jesper Segelcke Thomsen, fuldmægtig)
Snjólaug Ólafsdóttir, expeditionschef, Island
Sólja Í. Olavstovu, direktör, Grönland
Terje Tveito, generalsekreterare, Norge

Rapportens redaktör är Larserik Häggman. Från sekretariatet bistod rådgivarna Hanne Skui och Johan Alling.

Nordiska ministerrådet publicerade redan 1985 en sammanställning av Nordbors rättigheter i Norden (NU 1985:6) som utgör den bästa existerande översikt som finns att tillgå och ger en god jämförelse av ländernas lagstiftning vid den tidpunkten beträffande hinder för nordiska medborgare att bosätta sig i ett annat land samt en bred beskrivning av olika regelverk samt omfattande nationella rapporter om nordbors rättigheter. Uppföljningen av sammanställningen uppvisar emellertid brister då ingen kontinuerlig rapportering och systematisk genomgång av uppdagade problem och vidtagna åtgärder genomförts.

Efter tillkomsten av denna rapport har Europeiska unionen utvecklat en rad medborgarrättigheter och utfärdat direktiv med direkt och/eller indirekt inflytande på de nordiska länderna och de nordiska samarbetsavtalen. Utredningen anser att implementeringen av EU-direktiven har stor betydelse för nordbors rättigheter och kräver kontinuerlig samordning och gemensam värdering och uppföljning.

Antalet avtal som kan betecknas som centrala eller av betydelse med tanke på nordbornas rättigheter är stort. (Se Bilaga 4.)

En evaluering eller översyn av följande avtal är under arbete eller slutfördes hösten 2001:

- Konventionen om socialskydd
- Konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster
- Konventionen om gemensam arbetsmarknad för vissa grupper inom hälso- och veterinärsektorn
- Den nordiska språkkonventionen
- Överenskommelsen om högre utbildning
- Nordisk ministerråds beslut om examensgiltighet (Sigtuna-avtalet)
- Mobilitetsordningarna Nordjobb, Nordplus och Nordplus Junior.

De olika nationella myndigheterna i de nordiska länderna har på begäran inkommit med synpunkter på existerande nordiska avtal och överenskommelser och därvidlag inte upplevt några tillämpningsproblem av betydelse i samanhanget. Däremot har medborgarnas många hänvändelser pekat på en lång rad problem. Sådana föreligger också klart i samband med regionutvecklingen framförallt i Öresundsregionen och Tornedalen. Det krävs ingen större fantasi för att förstå att medborgarna har rätt.

Kommuner och regionala organ i gränsregionerna skall naturligtvis uppmuntras till samarbete inom ramen för sin beslutanderätt. Nya statliga regler för gränsregionerna bör dock undvikas då de skapar nya förvaltningsgränser innanför nationsgränserna och ökar reglernas antal, vilket gör det svårare för medborgarna att överblicka regelverken och bevaka sina rättigheter.

> EX: En kvinna bosatt i en kommun strax utanför gränsregionen har arbetat i tidsbestämt arbetsförhållande i grannlandet. När hon blir gravid och inleder sin moderskapsledighet förlorar hon den lönerelaterade andelen av moderskapsersättningen och erhåller endast den lagstadgade grunddelen.

Bilaterala avtal bör även undvikas då problemen i så fall kvarstår vid övriga nordiska gränser.

Tillämpningen av existerande avtal, ändringar eller nya avtal eller lagändringar bör ske samordnat på ett allnordiskt plan för att trygga full genomslagskraft.

En lång rad olägenheter har framkommit inom ramen för rådgivningsverksamheten vid servicetelefon Hallå Norden i regi av de olika Norden-föreningarna. Detta förstärker uppfattningen att verkligheten är en annan än myndigheternas. Kontakterna till Hallå Norden har hittills fördelat sig enligt följande:

Tabell 1

Ämnesområde	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Annat	Totalt
Allmän flyttinfo	43	13	10	47	57	3	173
Arbeta	20	3	8	20	19	3	73
Bank/betalningsfråga	5	2	3	10	15	1	36
Barn	33	4	3	52	48	2	142
Beskattning av inkomst	40	60	7	75	75	8	265
Bil	25	10	3	39	29	3	109
Bostad	21	8	8	20	27	2	86
Examen, meritvärdering	3	7	1	4	8	3	26
Gränsarbetare	6	4	-	14	26	2	52
Husdjur	4	2	1	4	-	1	12
Köp av varor och tjänster	4	1	-	4	11	-	20
Medborgarskap, folkbokföring	33	18	2	34	41	6	134
Norden-frågor	9	4	2	1	8	5	29
Pension	29	63	5	40	73	7	217
Resa med läkemedel	-	-	-	-	3	-	3
Rättigheter för icke-nordiska medborgare	2	1	1	5	3	2	14
Socialförsäkringar	37	16	6	52	51	4	166
Språkkonventionen	4	6	1	13	5	3	32
Studier	50	16	9	48	60	15	198
Söka arbete	19	17	9	53	64	6	168
Tull och skatt	8	2	3	15	15	4	47
Övriga frågor	35	27	12	50	51	24	199

Det finns idag (18-02-2002) 1337 besvarade hänvändelser i Hallå Nordens databas och fördelningen är enligt ovan. 182 av de besvarade hänvändelserna är frågor där en överträdelse har skett på ett eller annat sätt p.g.a. feltolkning av gällande lagstiftning, bristande kunskaper hos ansvariga myndigheter eller luckor i systemet.

Notera att en hänvändelse kan beröra flera ämnesområden och därför vara registrerad för mer än ett ämnesområde.

Landangivelsen ovan visar land som frågan gäller.

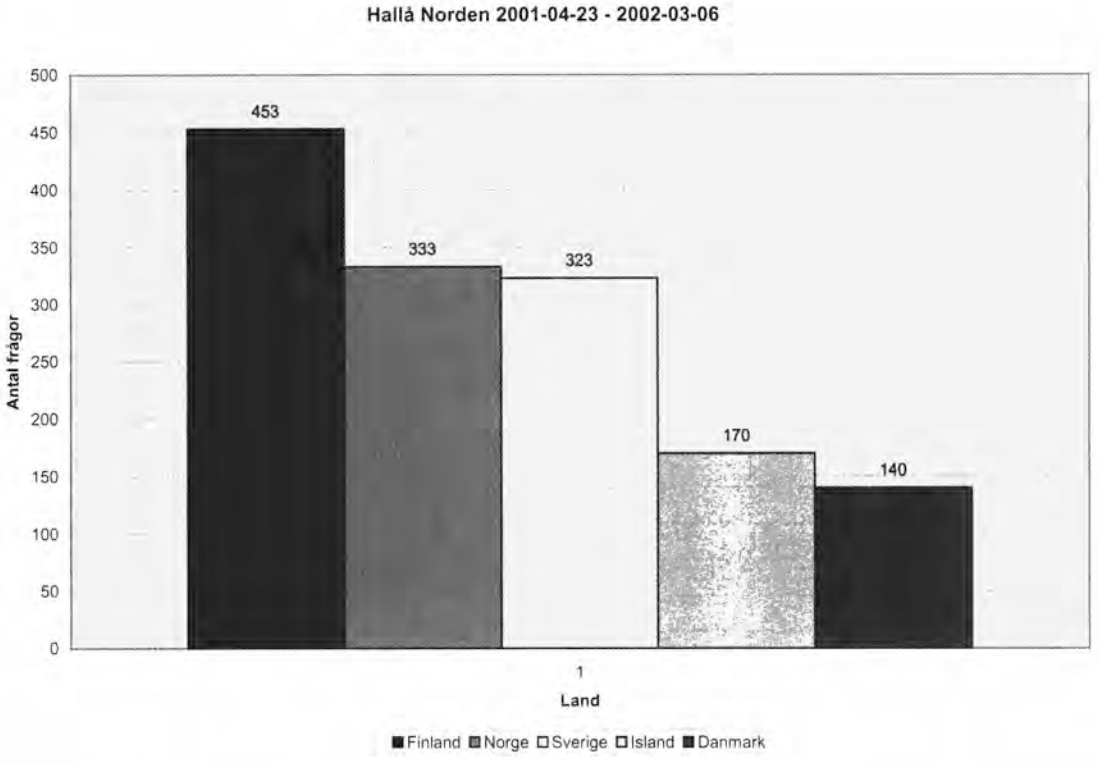

Tabell 2
Besöksfrekvens på Hallå Nordens hemsida perioden 23 april 2001 – 6 mars 2002

Hallå Norden-sida	Totalt antal besökare	Antal besökare i %	Antal besökare per dag
Hallå Norden – sk	4393	56	13,9
Hallå Norden – is	1786	23	5,6
Hallå Norden – fi	1512	19	4,8
Hallå Norden – uk	189	2	0,6
Totalt	**7880**	**100**	**24,9**

I tillägg till Hallå Norden kan noteras att medborgarna i Öresundsregionen, utöver tiotusentals hemsidesbesök, ställt över

3700 telefonfrågor om olika problem till den dansk-svenska informationstjänsten Öresunddirekt under år 2001.

Tabell 3
Fordelingen af danske telefonspørgsmål til Øresunddirekt 2001:

Måned	**01**	**02**	**03**	**04**	**05**	**06**	**07**	**08**	**09**	**10**	**11**	**12**	**Totalt**	**Procent**
Bopæl/Flytte	15	20	31	26	31	17	34	39	30	78	29	8	358	19 %
Sociale bidrag	1	0	1	2	2	4	10	2	8	12	3	1	46	2 %
Uddannelse	7	6	9	4	8	3	3	7	1	6	1	0	55	3 %
Familie og børn	7	6	7	4	3	1	5	4	4	8	7	1	57	3 %
Sygdom	6	4	7	11	6	3	3	4	8	7	1	0	60	3 %
Pension	4	5	9	3	3	2	3	3	2	4	1	1	40	2 %
Erhverv	4	4	9	6	4	5	5	7	7	6	5	4	66	4 %
Skat	26	43	71	41	22	60	37	39	23	42	30	10	444	24 %
Arbejde	18	19	18	12	5	15	13	13	11	44	8	5	181	10 %
Øvrige spørgsmål	37	59	72	43	70	52	53	34	36	47	51	12	566	30 %
Total	**125**	**166**	**234**	**152**	**154**	**162**	**166**	**152**	**130**	**254**	**136**	**42**	**1873**	**100 %**

Fordelingen af svenske telefonspørgsmål til Øresunddirekt 2001:

Måned	**01**	**02**	**03**	**04**	**05**	**06**	**07**	**08**	**09**	**10**	**11**	**12**	**Total**	**Procent**
Bostad/Flytta	15	20	31	26	31	17	34	39	30	78	5	6	332	18 %
Sociala bidrag	1	0	1	2	2	4	10	2	8	12	5	3	50	3 %
Utbildning	7	6	9	4	8	3	3	7	1	6	1	4	59	3 %
Familj o barn	7	6	7	4	3	1	5	4	4	8	0	2	51	3 %
Hälsa o sjukvård	6	4	7	11	6	3	3	4	8	7	1	6	66	4 %
Pension	4	5	9	3	3	2	3	3	2	4	1	2	41	2 %
Företag	4	4	9	6	4	5	5	7	7	6	8	6	71	4 %
Skatt	26	43	71	41	22	60	37	39	23	42	19	25	448	24 %
Arbete	18	19	18	12	5	15	13	13	11	44	16	25	209	11 %
Övriga frågor	37	59	72	43	70	52	53	34	36	47	10	27	540	29 %
Totalt	**125**	**166**	**234**	**152**	**154**	**162**	**166**	**152**	**130**	**254**	**66**	**106**	**1867**	**100 %**

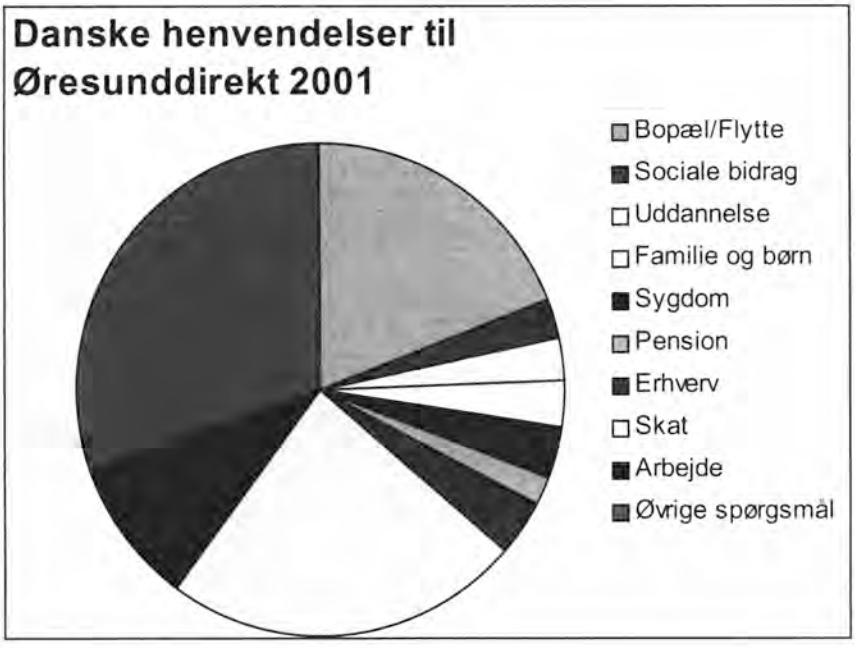

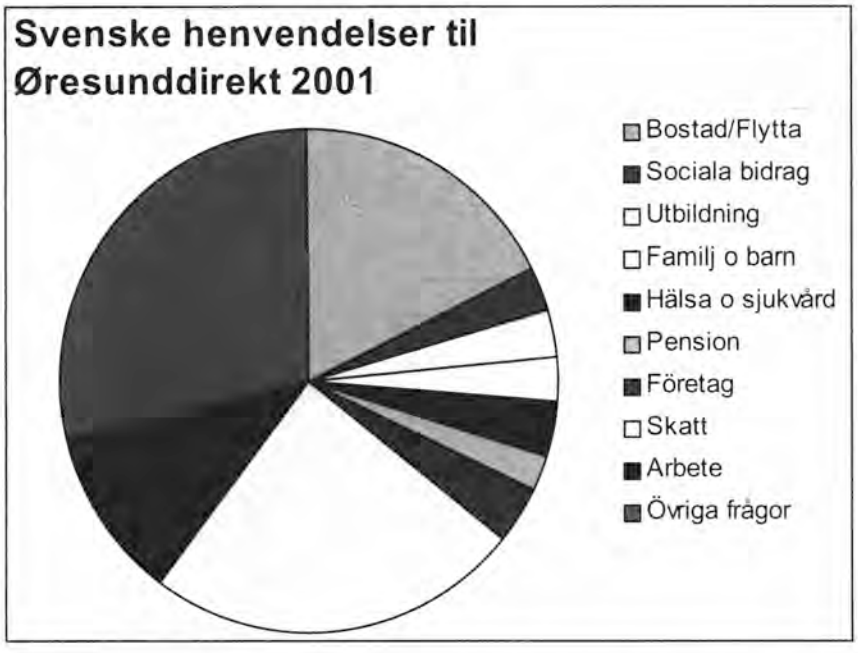

Inom ramen för Nordiska rådets Nordenutskott har Åke Gustavsson 1999 presenterat en förtjänstfull problemöversikt "Ett gränslöst Norden".

Den här utredningen är uppbyggd enligt följande arbetsmetod: Utgående från den enskilda medborgarens livssituation granskas en rad avtal mot bakgrunden av ett principiellt resonemang. Därefter ges konkreta exempel på problem som medborgarna stött på inom området ifråga, varefter förslag till åtgärder framställs. Det är skäl att framhålla att de nordiska avtalen i juridisk mening är olika till sin karaktär. En del är juridiskt bindande för myndigheter, en del ger efter nationell implementering medborgare rättigheter medan andra är att betrakta som rekommendationer eller avsiktsförklaringar.

Denna utredning koncentrerar sig på centrala avtal när det gäller skolgång, studier, examina, språkfrågor, arbete, skatter, socialskydd och mobilitet men föreslår också avslutningsvis en rad samlade åtgärder framförallt när det gäller beslutsgång och uppföljning.

I utredningen föreslås åtgärder som möjliggör att intentionerna i avtalen kan uppfyllas och nordbornas förväntningar därmed infrias.

Rent förvaltningsmässiga överenskommelser som gäller samarbete mellan myndigheter behandlas inte i denna utredning även om de indirekt kan ha betydelse för medborgarna.

Skolgång

Rätten för nordbor att gå i skola överallt i Norden är grundläggande, liksom rätten att på motsvarande nivå fortsätta sin skolgång vid en flyttning från ett land till ett annat, oberoende av hur lång tid eleven vistas på den nya orten. Den nordiska utbildningsgemenskapen stärks även genom olika slag av utväxlingsprogram.

Ingen nordisk överenskommelse om grundskoleutbildning existerar men nordiska barn garanteras rätt till grundskolutbildningen via nationell lagstiftning om skol- eller läroplikt. Nationella, liksom regionala och lokala skillnader mellan olika enskilda skolor kan emellertid leda till problem. Skillnaderna i läroplaner både nationellt och nordiskt är förståeliga men det är viktigt att det gemensamma lärostoffet är så stort som möjligt och därigenom även underlättar möjligheterna att flytta inom hela området.

> EX: En grönländsk familj med barn i norsk grundskola blev upplysta om att grönländskan inte är ett nordiskt språk och att resurser för stödundervisning saknas.

Åtgärder: Se avsnittet om språkkonventionen

Nordplus-mini-programmet erbjuder sedan 1999 grundskolorna stöd för utväxlingsprojekt. Stöd ges till utväxling av lärare och elever mellan två skolor. Medlen söks av institutionen, inte av enskilda. Då en separat utvärdering har verkställts granskas detta program inte närmare i detta sammanhang.

Överenskommelsen om utbildningsgemenskap på gymnasial nivå innebär rätt för elever som genomgått grundskolan att komma in i gymnasier på samma villkor som landets egna medborgare. I allmänhet betalas också studiestöd i det landet skolan ligger i. Avlagd gymnasieexamen i ett nordiskt land gäller i alla.

> EX: En person som inlett gymnasiet i ett land och flyttar till ett annat kan tvingas till ett extra skolår till följd av stora skillnader i kurser och läroplaner.

Utväxlingsprogrammet *Nordplus-junior* inleddes 1989 och erbjuder stöd till yrkesförberedande och allmänbildande gymnasieskolor. Stöd ges till utväxling av lärare och elever mellan två skolor. Medel kan sökas av institutionerna, inte av enskilda. Utvärdering har gjorts tre gånger: 1992, 1995 och 2001. Den senaste utvärderingen berömmer programmet men påtalar brister i koordineringen med närliggande program, i informationen och den språkliga jämlikheten samt i efterrapporteringen.

Åtgärder:

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bör uppmana de nationella myndigheterna att fortgående koordinera examina och genomföra en samordning av bedömningsgrunderna samt kontinuerligt rapportera om nationella beslut och åtgärder för att möjliggöra en samnordisk bedömning av resultatet. En årlig avrapportering om vidtagna åtgärder och framkomna nya brister till Ministerrådet och Rådet bör göras.

Studier

Alla nordbors rätt att studera i grannländerna är en självklarhet och samtidigt en förutsättning för en fungerande nordisk utbildningsgemenskap. Stödordningar och utbytesprogram är nödvändiga för att möjliggöra eftersträvad mobilitet.

Vismansgruppen konstaterade:

> "Samarbetet inom Norden på utbildningsområdet är formellt sett välutvecklat och möjligheterna till studier över hela området är goda. Kunskapen hos allmänheten om dessa möjligheter är emellertid liten och antalet studerande vid grannländernas högskolor och universitet är lågt. Fler nordiska studerande har förlagt sina studier utanför Norden än i de nordiska grannländerna. Klart är också att det finns utrymme för förbättringar i utbildningssamarbetet inom specialiserade fackområden."

På detta, liksom på flera andra områden, påverkar EU-samarbetet klart de nordiska ländernas möjligheter till särordningar och gör arrangemang som är diskriminerande mot ickenordbor omöjliga. Möjligheten att gå längre än EU föreligger men bör gälla alla EU-medborgare.

Sigtunaavtalet om examensgiltighet och överenskommelsen om tillgång till högre utbildning utgör grund för det nordiska samarbetet som kompletteras av den nordiska antagningsmanualen (NUAS). Parallellt existerar den så kallade Lissabonkonventionen om tentamensgiltighet samt European Credit Transfer System (ECTS) och ett så kallat Diploma Supplement.

Sigtunaavtalet, d.v.s. Nordiskt ministerrådsbeslut av den 12 juni 1975 om nordisk examensgiltighet, ger nordbor rätt att studera och avlägga examen vid universitet och högskolor i nordiska grannländer. Möjlighet att kombinera examina från olika länder finns också. Avtalet går längre än Unescos och Europarådets konventioner men är på en principiell nivå som i praktiken prövas från fall till fall. En enskild studerande kan inte åberopa avtalet.

Sigtunaavtalet har nyligen evaluerats av en arbetsgrupp. Den föreslog att avtalet ersätts med en deklaration med både uppmaning till myndigheterna att informera om erkännande av högre utbildning från ett nordiskt land till ett annat och erkännande av att nivåerna i den högre utbildningen har samma värde. Vidare sägs att de nordiska länderna skall förfara gemensamt när det gäller flyktingars bristfälliga examensbevis och värdering av utländska examina.

Överenskommelsen om tillgång till högre utbildning från 1996 kompletterar Sigtunaavtalet och förpliktigar länderna att ge personer bosatta i grannländerna tillgång till högre utbildning på samma villkor som i det egna landet bosatta. Evaluering er gjord.

NUAS upprätthåller den nordiska antagningsmanualen som kompletterar nationella riktlinjer vid antagande till program och omfattar bland annat uppgifter om hur vitsord och behörighet kan jämföras.

ECTS har karaktären av en omräkningstabell.

Diploma supplement är ett internationellt standardiserat komplement till slutbetyg.

På nordisk nivå finns ytterligare ett "nordiskt kursusbevis" för att underlätta meritöverföringar.

Inom Europeiska unionen pågår en process som tar sikte på en lägre och en högre akademisk examen men allmän giltighet i hela EU/EES-området.

Därutöver har Nordtek som är ett nätverk mellan rektorerna vid Nordens samtliga (18 st.) tekniska högskolor och universitet kommit med förslag om starkt förbättrad samordning av utbildning och examina.

> EX: Norska myndigheter värderar automatiskt en finländsk grundskollärares examen lägre än en norsk med hänvisning till teoretiska normer. Följden blir att lägre lön utgår för samma arbete.

EX: En norsk medborgare kom inte in vid universitet eller högskola i Sverige då enbart gymnasiebetyget, inte därefter genomförda högskolestudier i Norge, räknades in i bedömningen.

EX: En finländsk fil.mag som undervisat vid teknisk högskola i 5 år, därefter genomgått lärarutbildning i Sverige och undervisat vid gymnasium och lärarhögskola har fått avslag på sin ansökan om lärarbehörighet i Finland med motiveringen att magisterexamen är finsk och lärarexamen svensk.

Åtgärder:

- Ministerrådet bör uppmana universitet, högskolor och offentlig sektor i Norden att samordna utbildning, examina och kompetenskrav så långt detta är möjligt.
- Med fler samarbetsprogram mellan högskolorna blir det lättare att bedöma de utbildades kompetens på ett likvärdigt sätt. Nordteks initiativ är viktigt och bör slutföras så fort som möjligt.
- Där samordning mot förmodan inte är möjlig bör de enskilda länderna klart formulera de krav på tilläggskompetens de förutsätter för sökande från andra länder.
- Norden bör inta rollen av en föregångare i den process som EU lägger upp till ifråga om utbildning och examina.
- Nordiska rådet och dess utskott bör ges årlig information om arbetet för att även göra det möjligt för parlamentarikerna att följa med både den nordiska och nationella implementeringen.

Studiestödssystemen är nationella men stöden i form av direkt stöd och studielån beviljas även till studerande från de nordiska grannländerna. Summorna och stödformen varierar från land till land. Avtal om att nordiska studerande skall säkras stöd antingen från hemlandet eller studielandet finns, men problem uppstår oftast när tre länder berörs.

EX: En finländsk medborgare som bott alla skolåren i Sverige kunde inte få studiestöd för högskolestudier i USA. Varken Sverige eller Finland ville betala eftersom studeranden inte längre bodde på den tidigare hemorten vid den tidpunkt då han började sin utbildning. EU-regler omfattar enbart arbetstagaren och de personer som bor i samma hushåll med honom/henne.

EX: En finländsk medborgare arbetade tre år som sjukvårdare i Norge, flyttade sedan till England för att studera, hade inte längre bostad i Norge och uppgav föräldrarnas adress i Finland som bostadsadress. Studiemedel beviljades inte från Finland, inte heller från Norge. I England fanns rätt enbart till akut sjukvård och ingen möjlighet att få studiestöd. Förlorat socialskydd vid återkomst till Finland med examen.

EX: En norsk medborgare som bott och studerat i Sverige vill studera i Norge under en termin eller ett år har problem med att få svenskt studiestöd även om kravet på att föräldrarna är eller varit arbetstagare i Sverige är uppfyllt.

EX: Två norska medborgare, med norsk far och finsk mor, som bott och gått i skola i Finland studerar nu vid Stockholms universitet, men kan inte få finländskt studiestöd då de inte är finländska medborgare.

EX: En isländsk medborgare som bott i Danmark och där inte kommit in vid högskola studerar vid Islands högskola, men kan inte få studiestöd från Island då hon inte bott i landet ett år innan studierna inleddes och inte från Danmark då hon kommit till landet för att utbilda sig men nu inte studerar i Danmark.

Åtgärder:

Undervisningsministrarna bör ge de nationella studiestödscentralerna i uppdrag att göra upp gemensamma regler för studiestödet och den vägen garantera att ingen studerande ställs utanför systemet. De nya reglerna bör vara klara före utgången av år 2002.

Utväxlingsprogrammet *Nordplus* har funnits sedan 1988 och har som mål att stärka den nordiska utbildningsgemenskapen mellan högskolor och universitet i Norden genom att utdela medel till stipendier till studerande och lärare, intensivkurser samt stöd till nätverk och utvecklingsarbete. Ansökan görs av institutioner, inte av enskilda. Programmet utvärderas som bäst separat varför det inte tas upp närmare i detta samanhang.

Språkrätt

Språkförståelsen utgör enligt vismansgruppen en av grundpelarna i det nordiska samarbetet. Varje nordbos rätt att stå i kontakt med myndigheter på sitt eget språk över hela Norden uppställs som mål för språkkonventionen som till sin karaktär är rekommenderande.

Enligt den *nordiska språkkonventionen* skall en nordisk medborgare vid behov kunna använda sitt modersmål i kontakt med myndigheterna. Detta gäller såväl bosatta personer som personer på kortvarigt besök. Språkkonventionen omfattar danska, finska, isländska, norska och svenska och avser både muntlig tolkning och översättning av skriftliga dokument. Behovet av service avgörs av myndigheten. Främst gäller konventionen social-, sjukvårds-, hälsovårds- och skolmyndigheter samt skatte-, arbetsmarknads- och polismyndigheter. Konventionen har överlag karaktären av rekommendation men är bindande inom ramen för rättsväsendet.

Konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster innehåller även en artikel som garanterar rätt att bruka sitt eget språk i kontakt med myndigheter i nordiska länder.

Under den här utredningens gång utvidgades konventionen till att omfatta också färöiska, inuitiska och samiska.

Det är uppenbart att språkkonventionen som är tänkt att tjäna nordborna i olika vardagliga situationer idag inte fungerar på ett tillnärmelsevis så tillfredställande sätt som nordborna önskar, delvis beroende på oklar ansvarsfördelning, delvis till följd av brister i praktisk uppföljning. Detta gör också att det nordiska samarbetets trovärdighet bland nordborna på andra områden löper risk att urholkas.

> EX: Satsen "Fraflyttet Odense kommune som værende ugift" blev nästan ett oöverkomligt hinder för ett finskt-danskt par som ville gifta sig i Finland. Församlingen i Helsingfors vägrade nämligen att förstå danska och ville således inte godkänna det danskspråkiga civilståndsattestet. Enligt tjänstemannen var kyrkan inte förpliktad till att godkänna annat än finska, svenska och engelska dokument. Till slut vann förnuftet.
>
> EX: I flera fall har lokala myndigheter inte accepterat handlingar på andra nordiska språk. Översättningar har fått bekostas av kunden.
>
> EX: Norska skattedirektoratet har i brev till skattefogdekontoren, fylkesskattekontoren, centralskattekontoren och Oslo likningskontor och folkregister tolkat språkkonventionen så att de mottar brev på annat språk men svarar endast på norska.

Åtgärder:

- NR och NMR måste tillse att den gällande språkkonventionens intentioner fylls. Det är svårt att tro att konventionen utan vidare skall fungera bättre med ytterligare tre språk. Institutioner och myndigheter bör påläggas att utse ansvariga och göra upp konkreta planer för hur servicen skall fungera i praktiken. Det kan ske genom upprättande av en lista över språkkunniga personer som kan kontaktas vid behov. Sådana listor bör kunna föreligga före utgången av år 2002.
- En nordisk simultantolkningstjänst som kan brukas elektroniskt och via telefon bör upprättas före utgången av år 2002.
- Nordiska rådet och de nationella parlamentarikerna bör ges insyn och översyn över hur besluten följs upp. Detta bör ske i form av en årlig rapportering.

Arbete

Genom att ha ingått konventionen om fri arbetsmarknad intar Norden en tätposition i Europa, heter det i vismansgruppens rapport som vill undanröja ännu existerande hinder för människors fria rörlighet inom Norden för att behålla och vidareutveckla tätpositionen.

Konventionen om gemensam nordisk arbetsmarknad, som reviderades senast 1983, garanterar nordiska medborgare rätt att arbeta i andra nordiska länder utan arbetstillstånd. För Grönlands del gäller dock speciella regler. Löne- och arbetsvillkoren bör vara de samma som för landets egna medborgare. Utöver detta stadgas om samarbete ifråga om arbetsförmedling.

I stöd av tilläggsprotokollet till avtalet om nordisk passfrihet från 1954 behöver nordiska medborgare heller inget uppehållstillstånd.

EU/EES-bestämmelserna ger medborgare i hela EU/EES-området rätt att söka arbete utan arbetstillstånd men förutsätter efter viss tid uppehållstillstånd. EU/EES stadgar även om likabehandling ifråga om lön och arbetsvillkor. Inom ramen för EURES-samarbetet koordineras arbetsförmedlingen i hela ESS-området. Exklusiv nordisk arbetsförmedling förekommer inte längre då funktionerna övertagits av det europeiska systemet.

EU:s direktiv om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares rättsliga ställning ger dessa rätt att besöka länder i tre månader men arbets- och uppehållstillstånd erfordras för arbete.

Utredning har gjorts om behov av ett nordiskt flyttbidrag med resultatet att ett sådant inte behövs.

> EX: En finländare som genomgått kranförarkurs i Sverige och fått intyg över behörighet får inte utöva yrket i Finland.
>
> EX: Finländsk brandmannaexamen ger inte behörighet i Sverige.
>
> EX: En svensk medborgare med kockutbildning i Sverige som sedan tre år arbetar i Norge med 26 års branscherfarenhet från Sverige. Utbildning och erfarenhet godkänns inte i Norge, varför lönen är lägre.

Överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal från år 1993 innebär att auktorisering automatiskt godkänns (jfr avtal om examina).

EES-bestämmelserna sammanfaller med de nordiska ifråga om auktorisering, men den nordiska garanterar rätt i hela Norden sedan ett land accepterat.

> EX: En svensk psykolog/psykoterapeut med godkänd utbildning i Sverige, bosatt i Finland får verka som psykolog men inte som psykoterapeut. Det är oklart hur mycket tilläggsutbildning som krävs.

Avtal om gemensam nordisk arbetsmarknad för klasslärare i grundskolan (1984)
Avtal om gemensam nordisk arbetsmarknad för ämneslärare, lärare i praktisk-estetiska ämnen i grundskola, gymnasium och yrkesläroanstalt och speciallärare i grundskolan (1989)
Avtal om gemensam nordisk arbetsmarknad för personer som erhållit yrkeskompetens efter minst tre års högre utbildning (1998)

Ovanstående tre avtal nämns för helhetens skull även om utredningen inte stött på nya problem i samband med dem.

Åtgärder:

- Ministerrådet bör ta initiativ till en genomgång av existerande överenskommelser om yrkeskompetens för att säkerställa en samfälld tolkning och ge nödiga förvaltningsdirektiv.
- Nordiska ministerrådet bör tillse att de nordiska arbetsplatserna presenteras samlat inom ramen för EURES-systemet och att systemet med nordiskt ansvariga inom de nationella arbetsförvaltningarna på nytt utpekas före utgången av år 2002.
- Nordiska rådet bör erhålla samlad information om hur en gemensamma nordiska arbetsmarknaden påverkats av det europeiska samarbetet.
- Likaså bör det berörda rådsutskottet och parlamentarikerna få en årlig presentation och därmed möjlighet att följa upp besluten också på nationell nivå.

Överenskommelsen om yrkesinriktad rehabilitering och arbetsmarknadsutbildning innebär dels möjligheter att bruka grannlandets institutioner i gränsområden, dels rätt för person att bruka specialtjänster som inte finns i det egna landet. Medborgarens eget land betalar.

Ifråga om rätten att inneha offentliga uppdrag och tjänster finns inget nordiskt avtal och ländernas nationella regler varierar. Krav på nationellt medborgarskap föreligger i flera länder för många tjänster. I bestämda fall är kraven inskrivna i grundlagen.

EES-avtalet tillåter undantag av denna typ.

> EX: En svensk medborgare, bosatt i Finland sedan sex år fick inte tjänst som församlingsekonom då finskt medborgarskap erfordrades.
>
> EX: Icke dansk medborgare kan inte ha statstjänst i tjänstemannaställning. Motsvarande gäller i övriga länder för personer som utövar myndighet.

Åtgärder:
Ministerrådet bör ta initiativ till en samordning av reglerna i syfte att kraftigt minska kravet på medborgarskap för behörighet för befattningar och tjänster inom den offentliga sektorn samt ersätta det med klara kunskapskrav. Arbetet bör kunna komma igång under år 2003.

Skatter

Europeiska unionens gemensamma ekonomiska politik ökar behovet av samordning av finanspolitiken, särskilt skattepolitiken. Norden bör kunna fungera som en föregångare och avlägsna mycket av de skillnader som ger upphov till stort missnöje hos medborgarna och har ofta marginell fiskal betydelse. Det totala skatteuttaget är och förblir dock avgörande för finansieringen av den nordiska välfärden.

Det *nordiska avtalet om undvikande av dubbelbeskattning* från år 1996 är mycket detaljerat och omfattande. Avtalet innebär att en inkomst från ett nordiskt land som utbetalas till en person bosatt i ett annat nordiskt land beskattas endast en gång. Generellt är beskattningen beroende av bosättningslandet och den tid personen ifråga bor där samt arbetsförhållandets längd. Den permanenta bostaden är utgångspunkt men uppehåll på mer än sex månader i annat nordiskt land medför skattskyldighet.

Avtalet går inte in på det faktum att Danmark bär upp skatt efter var arbetet utförs medan övriga länder utgår från bostadsorten.

EX: En svensk medborgare bor i Sverige men arbetar i Danmark. Enligt dansk lag skall han betala skatt till den danska kommun där han arbetar. Enligt svensk lag skall skatt betalas till den kommun han är bosatt i.

EX: En nordman, bosatt i Sverige, som arbetar i Norge får inte göra avdrag för ränta på bostadslån (tagna dels i Sverige, dels i Norge).

För tillfälliga *löne- och honorarinkomsters* del innebär avtalet allmänt att skatt betalas i det land där inkomsten intjänats.

EX: En finländsk tidning som köper artikel av dansk journalist bör innehålla skatt.

EX: För en dansk föreläsare i Sverige behöver arrangör inte innehålla skatt.

Åtgärder:
Ministerrådet bör före utgången av år 2003 slå fast en gemensam princip för beskattning av tillfälliga inkomster och ministrarna bör därefter ge förvaltningen entydiga direktiv.

För *pensioners* del innebär avtalet generellt att pensionen kan beskattas endast i det land pensionen betalas ut, men undantag tillåts, vilket bland annat Finland och Norge tillämpar vid fastställandet av progressionen.

EX: En finländare, bosatt i Finland, som får pension från både Sverige och Finland betalar först svensk skatt på pensionen från Sverige. Därefter betalas skatt i Finland på den finska pensionen, varvid den totala slutsumman av bägge pensionerna tas till utgångspunkt för skatteprocenten, vilket höjer slutskatten. Därtill erläggs i Finland separat socialskyddsavgift, medan denna avgift ingår i skatten Sverige.

EX: En norsk medborgare bosatt i Norge med pension från Sverige betalar skatt på svensk pension i Sverige. Resterande svensk pension tas med vid skatteberäkning av norsk pension

EX: Pension från Norge eller Finland till en svensk medborgare bosatt i Sverige påverkar inte beskattningen av svensk pension.

EX: En svensk pensionär bosatt i Norge betalar 25 procent skatt på sin svenska pension, medan en dansk pensionär bosatt i Norge betalar 40 procent på sin danska pension.

EX: En finländsk pensionär i Finland med hela pensionen från Sverige betalar ingen sjukförsäkringsavgift.

Åtgärder:
- I syfte att minska det stora missnöjet ifråga om beskattning av pensioner bör ministerrådet före utgången av år 2003 fastslå en gemensam princip som därefter tillämpas på samma sätt av samtliga nordiska länder.
- Nordiska rådet och dess fackutskott bör erhålla en presentation som möjliggör parlamentarisk insyn över hur besluten förverkligas.

Ifråga om beskattning av *arv och gåva* innebär avtalet att dubbelbeskattning inte kan förekomma.

När det gäller *kapitalinkomstskatt* föreligger heller inte dubbelbeskattning.

Inom Norden och EU har principen om fri rörlighet för människor, kapital och tjänster förverkligats i hög utsträckning. Denna princip gäller dock inte bilar.

De nordiska länderna tillämpar olika lagar om *fordonskatt*, vilket ger anledning till stora problem.

> EX: En svensk bosatt i Danmark, med en andra bostad i Sverige, har haft sin bil registrerad i Sverige. Avvecklar nu fastigheten i Sverige och vill flytta bilen som flyttgods till Danmark. Tullen kräver avgift på 60 procent av bilens försäljningsvärde i Danmark vid införseln.

> EX: Svenskar som flyttar till Norge är tvungna att dokumentera inkomster och bilbruk upp till fem år bakåt i tiden och vänta månader på beslut om rätt att ta in bilen som flyttgods.

Åtgärder:

De nordiska länderna bör före utgången av år 2003 komma överens om att hålla fordonskatten på samma nivå. Om nationella fiskala skäl så kräver kan årsavgifter, miljöavgifter och trafiksäkerhetsavgifter uppbäras nationellt. Rådets och parlamentarikernas möjlighet till insyn och uppföljning bör tryggas genom kontinuerlig information om vidtagna åtgärder.

Socialskydd

Välfärdssamhället är, enligt vismansgruppen, en central beståndsdel i den nordiska samhörigheten. Norden bör därför göra socialförsäkringar, pensioner och övriga sociala rättigheter tillgängliga över nationsgränserna samt gemensamt se över behovet av jämkningsåtgärder i socialförsäkringssystemen för att möjliggöra ändamålsenliga gränsöverskridande lösningar.

Systemet uppvisar idag brister som gör att personer som flyttar mellan länderna för en kortare eller längre tid kan falla emellan olika regelverk och plötsligt stå utan socialskydd.

Den *nordiska konventionen om social trygghet* reglerar stöd och bidrag vid sjukdom, graviditet, födsel, arbetslöshet och pension. Konventionen har anpassats till EU-förordning 1408/71 men går längre än direktivet. Den omfattar grupper som inte berörs av direktivet såsom nordiska medborgare bosatta på Färöarna och Grönland, icke yrkesaktiva nordiska medborgare samt personer som inte är medborgare i EU/EES-länderna. Därtill kommer en rad nordiska regler.

Konventionen genomgår som bäst en evaluering som syftar till att ytterligare anpassa den till ändringar som gjorts i EU-förordningen samt i nationell nordisk lagstiftning. Resultat väntas vid årsskiftet 2001/2002.

Ifråga om *arbetslöshet* gäller grundregeln att en person är försäkrad i det land han arbetar men en del undantag finns. Ifall en person är utsänd av sin arbetsgivare för högst ett år, med möjlighet till ytterligare ett års förlängning, kan han vara försäkrad i hemlandet. En person som arbetar i två länder är försäkrad i det land där det mesta arbetet utförs. Avtal om undantag kan även göras av två länder både ifråga om enskilda och grupper.

För personer som flyttar tillbaka till ett nordiskt land där han/hon varit försäkrad efter högst fem års bortavaro krävs inga nya intjäningstider för att försäkringen skall gälla.

Inom hela EU/ESS-området gäller regeln att hemlandet i tre månader utbetalar arbetslöshetsersättning till person som söker arbete i annat land.

> EX: En finländsk medborgare som flyttade till Sverige och gifte sig med en svensk medborgare fick ingen arbetslöshetsersättning då rätten inte intjänats i Sverige. Sådan kunde ha utbetalats från Finland under tre månader i stöd av EU-direktiv.

> EX: En norsk medborgare som bor i Sverige och arbetar på en norsk oljeplattform, fick vid permittering ingen ersättning från någondera landet. Saken rättades sedan till och Norge betalade.

Åtgärder:
Ministerrådet bör gå in för en harmonisering och gemensamma tolkningar av hur sociala rättigheter följer varje person som flyttar mellan länderna och därefter ge nödvändiga förvaltningsdirektiv som garanterar att ingen ens för en kortare tid hamnar utanför trygghetssystemen. Arbetsmarknadens parter bör kopplas in. Parlamentarikerna bör ges kontrollmöjlighet ifråga om uppföljningen genom en årlig avrapportering av vidtagna åtgärder.

Ifråga om *sjukdom och graviditet* gäller även grundregeln om försäkring i landet där arbete utförs. Likaså samma undantag som ifråga om arbetslöshet.

> EX: En norsk medborgare bodde i Sverige, fick barn med en norsk man och flyttade till Norge före födseln. Barnet folkbokfördes i Norge och skulle bo hos fadern efter moderns ledighet och återgång till arbete i Sverige. Sverige betalade ersättning men upphörde efter tre månader med motivering att barnet folkbokförts i Norge. Norge betalade inte då modern var bokförd i Sverige under graviditeten.

> EX: En norsk medborgare bodde och arbetade i Sverige 20 år, därefter i Norge. Personen flyttade som arbetslös till Sverige med ett minderårigt barn och fick arbetslöshetsersättning från Norge men inga sjukersättningar från Sverige.

Åtgärder: Se föregående.

Ifråga om *pension* vid invaliditet, ålderdom och dödsfall stadgas att en nordisk medborgare i ett annat nordiskt land har rätt till folkpension ifall han/hon varit bosatt i landet minst tre år. Denna rätt föreligger så länge personen är bosatt inom EU/ESS-området.

Ett nytt *avtal om tjänstepensioner* har ingåtts detta år. Det nya avtalet omfattar också Island som tidigare stått utanför. Avtalet ger nordiska medborgare rätt till tjänstepension från annat nordiskt land om pensionsavgift erlagts i minst tre år. Utbetalningarna sker separat från varje tjänstepensionsordning.

Avtalet om undvikande av dubbelbeskattning påverkar beskattningen av pensioner till följd av att avgifter av skattenatur såsom sjukförsäkring inte omfattas. Därtill existerar nationella regler som innebär att beskattningen av nationell person påverkas av pensionsinkomster från annat nordiskt land.

> EX: En finländsk lärare arbetade i elva år som grundskollärare i Sverige, flyttade därefter till Finland och arbetade som grundskollärare. Vid fyllda 60 anhöll hon om förtidspension men denna beviljades ej, då åren i Sverige inte räknades till godo.

Åtgärder:
Ministerrådet bör ta initiativ till att pension kan intjänas även under kortare uppehåll än nuvarande tre år i annat nordiskt land och rapportera till Nordiska rådet om vidtagna åtgärder. Beslut bör kunna fattas inom år 2003.

Konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster kompletterar den nordiska konventionen om social trygghet och garanterar att nordiska länders medborgare är likställda med egna medborgare oberoende av om de är bosatta i landet eller på besök. Här ingår även rätten att bruka sitt eget språk samt rätten att få bistånd för att flytta till annat nordiskt land som personen har anknytning till. Vidare stadgas om skydd mot hemsändning inom Norden. Detta gäller dock inte personer som lagligen bor i ett nordiskt land och uppehåller sig i ett annat.

EX: En isländsk ensamförsörjare som flyttat till Norge med två barn för en tid av nio månader fick inte barnbidrag varken från Island eller från Norge. Island uppfattade honom som utflyttare och Norge krävde ett års karens.

EX: En svensk person i bilolycka i Finland fick inte tala svenska på sjukhuset på över ett dygn.

Åtgärder: Se åtgärdsförslag ifråga om konventionen om social trygghet och språkkonventionen.

Avtalet om *nordisk receptgiltighet* ingicks 1977 och innebär att ett recept utskrivet i ett nordiskt land, enligt bestämda regler är giltigt i andra nordiska länder

Inom EU föreligger ett direktiv som innehåller liknande bestämmelser som i allt väsentligt ersätter det nordiska avtalet.

EX: Recept utskrivna av svenska tandläkare har inte automatiskt accepterats.

Mobilitet

Över 40 000 nordbor flyttar varje år inom Norden. En hel rad nordiska mobilitetsordningar existerar.

Avtalet om *folkbokföring* från 1989 underlättar flyttningar i Norden och ligger till grund för det nordiska flyttpasset som dock inte är heltäckande. En komplicerande faktor i sammanhanget är också de olika personnummersystem som förekommer och som inte berörs av avtalet. Hänsyn tas inte heller till kortare uppehåll.

Inom EU föregår inget på detta område men frågan kan bli aktuell.

EX: En finländare som flyttat hem från Danmark och brukat nordiskt flyttpass avkrävdes trots detta separat ansökan om barnbidrag och rätt till socialskydd i Finland

EX: En person som t.ex. flyttar till Sverige eller Norge kan inte, i väntan på ett nytt nationellt personnummer, på flera veckor öppna bankkonto, få bankkort, ingå hyresavtal o.s.v.

EX: En nordisk medborgare som flyttar från ett nordiskt land till ett annat måste förutom att folkbokföra sig även ansöka om nytt personnummer.

EX: En svensk som arbetar i Norge har av lokal myndighet meddelats att han måste folkbokföra sig i Norge.

När de nordiska länderna gick med i Schengenavtalet fattades beslut om att gällande legitimationspraxis i Norden skall bestå. I praktiken har traditionella identitetshandlingar såsom körkort gällt i Norden medan nytt identitetskort krävts i övriga Europa.

Åtgärder:
Ministerrådet bör ta initiativ till åtgärder som möjliggör bruk av sitt eget existerande personnummer över hela Norden. Beslut om reformen bör kunna fattas inom år 2003. Ministerrådet bör tillse att den reella passfriheten i Norden även består framöver.

Utväxlingsprogrammet *Nordjobb* har sedan 1985 gett ungdomar i åldern 18–26 år möjlighet att under en tid arbeta i ett annat nordiskt land. Programmet omfattar tre komponenter, arbete, bostad samt ett fritidsprogram som ger insikt i värdlandets samhälle och kultur. Deltagarna får lön och skattereduktion men inga stipendier eller resebidrag.

EX: En nordjobbare på Grönland har betalat 42 procent i skatt.

EX: Nordjobbare på Island, i Danmark och i Norge har avkrävts restskatt.

Åtgärder:
Ministerrådet bör tillse att skattereduktion förverkligas före utgången av år 2002.

EU-direktiv i samband med Schengenavtalet slår fast bestämda regler för att föra läkemedel som innehåller *narkotika och psykotropa* ämnen över gränserna. Det ankommer på varje land att uppgöra en lista över läkemedel samt ordna med behovsintyg.

EX: En person som behöver stark medicin och lagligen vill resa från Sverige till annat nordiskt land måste kontakta ambassad för att veta vilka mediciner som kräver tillstånd, därefter få motivering av läkaren som skrivit receptet och ytterligare få intyg av central myndighet. Proceduren tar 12–14 dagar och kostar flera hundra kronor.

EX: En person som behöver stark medicin och lagligen vill resa från Danmark måste kontakta ambassad men kan få nödvändigt intyg gratis från apoteket som levererat medicinen

EX: En ambulans kan inte köra över gränsen till annat nordiskt land med till exempel morfin i bilen.

Åtgärder:
Social- och hälsovårdsministrarna bör överenskomma om en samnordisk läkemedelslista och före utgången av år 2002 införa ett kostnadsfritt enkelt intygssystem till exempel efter dansk modell samt tillse att ambulanssamarbetet tillåts fungera.

Privata sektorn

Inga nordiska regler för *bankgirering* existerar.

Inom EU finns ett direktiv som begränsar antalet dagar en girering får ta. Detta för att motverka oskälig räntegottgörelse. EU håller även på att införa ett direktiv som förbjuder banker att bära upp högre avgifter för gireringar i euro mellan länder än inom enskilda länder. Detta direktiv binder Finland men ger övriga nordiska länder möjlighet att ansluta sig. Ingen nordbo kan förstå varför det skulle vara svårare och dyrare att överföra pengar i Norden än mellan euroländer.

Under utredningens gång har Sverige utrett kostnaderna för banköverföringar och aviserat avsikt att ansluta sig till EU:s regler.

För personer med inkomster eller pensioner från flera olika länder är frågan av stor betydelse.

EX: Föreningarna Norden genomförde i december 2001 ett banktest som visade på stora variationer och höga kostnader för gireringar länderna emellan.

EX: För att återfå en penningförsändelse som inte uttagits på grund av hög kostnad måste en kostnad som är högre än försändelsens värde erläggas.

Åtgärder:
Ministerrådet bör tillse att gireringar inte bara i euro utan även i övriga nordiska valutor kan ske till samma pris som inrikes gireringar enligt samma princip och samtidigt d.v.s. 1 juni 2003 som Europeiska kommisionen rekommenderar för Euro-länderna. Ministerrådet bör rapportera till rådet om hur de nordiska länderna tillämpar EU-beslutet om banköverföringar.

Inget avtal om *kreditupplysning* finns.

> EX: En svensk medborgare bosatt i Danmark har svårt att erhålla lån då hans kredituppgifter finns registrerade i Sverige.

Åtgärder:
Ministerrådet bör före utgången av år 2003 överenskomma om utväxling av kredituppgifter mellan de nordiska länderna.

Inga överenskommelser om teletrafik och telekostnader existerar i Norden.

> EX: En person som ringer mobilt från Helsingborg till Helsingör betalar långt mer än en som ringer från Ystad till Haparanda.

Åtgärder:
Då det är oförståeligt att internationella operatörer som telebolag bundit sin tariffpolitik vid landgränser bör ministerrådet och konsumentombudsmännen i de nordiska länderna tillsammans med operatörerna söka förändringar i tariffpolitiken. Då den nuvarande tariffpolitiken kan anses stå i strid med principen om fri priskonkurrens på den gemensamma marknaden bör åtgärder vidtas omedelbart och kunna redovisas före utgången av år 2002.

Icke-nordbors rättigheter i Norden

Varken det grundläggande Helsingforsavtalet eller de ingångna nordiska avtal som utredningen sett på, beaktar det faktum att 765 000 icke-nordiska medborgare lagligen är bosatta i Norden jämfört med de 252 000 nordiska medborgare som permanent bor i ett annat land än sitt eget. De nordiska avtalen utgår i allmänhet från nordiskt medborgarskap, icke bosättning.

> EX: En icke-nordisk medborgare från land utom Schengen som är gift med nordisk medborgare avkrävs vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat arbetserbjudande och bör söka om arbets- och uppehållstillstånd.

> EX: En tysk medborgare bosatt i Sverige som önskar flytta till Norge och riskerar bli arbetslös förlorar poäng för arbetslöshetsersättning i Sverige och börjar erhålla poäng i Norge först efter ett år.

Åtgärder:
De nordiska länderna bör förhålla sig till inflyttade bofasta nordbor på samma sätt som till egna medborgare. Ministerrådet bör ta initiativ till en genomgång av samtliga existerande avtal i syfte att skapa jämlikhet mellan nordiska medborgare och nya nordbor. Arbetet bör inledas omedelbart och årlig avrapportering till NR och NMR göras.

Handikappades rättigheter

För handikappades del föreligger stora problem vid resor och flyttningar inom Norden då de sociala särrättigheterna i hög utsträckning är nationella, vilket medför höga tilläggskostnader. Sakernas tillstånd framgår med önskvärd tydlighet i den förtjänstfulla utredning som Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor, NSH, färdigställt.

> EX: En finländsk handikappad på besök i Stockholm kunde inte få kommunal färdtjänst i Stockholm utan måste anlita privat specialtransport till marknadspris.

EX: Vid permanent flyttning till Danmark tillämpas en praxis med karensdagar om sex veckor för fysikaliska behandlingar.

EX: Handikappade har svårt att få ersättning för nödvändig personlig hjälpare vid besök i grannländer.

Åtgärder:
Ministerrådet bör utgående från NSH-rapporten granska de handikappades problem i samarbete med de handikappades organisationer och via regeltolkningar och förvaltningsdirektiv tillse att rättigheter i ett land även beviljas övriga nordbor.

Delrapport 2

Första delen av rapporten behandlade substansfrågor på olika för medborgarna centrala områden och innehöll förslag till såväl övergripande som enskilda och facksektoriella åtgärder. Rapporten hänvisade till flera andra rapporter, slog fast att det behövs ett intensifierat samarbete på flera sektorer, samt konstaterade att det nordiska politiska samarbetet kan gå mot en ny renässans – om politikerna vill det.

I denna del av slutrapporten som är ny och inte ingick i delrapporten framförs omfattande konkreta förslag till förbättrad information till såväl medborgare som myndigheter. Förslagen omfattar såväl ett fungerande datasystem som gör informationen lätt tillgänglig som åtgärder för att förbättra myndigheternas förmåga att tillämpa avtalen och informera om dem.

Av de övergripande åtgärder som föreslogs har följande direkt anknytning till denna del:

- Systemet med nordiskt ansvariga inom de nationella förvaltningarna bör revitaliseras.
- De nordiska avtalen bör ingå i personalskolningen inom de nationella förvaltningarna.
- Hallå Norden –verksamheten som nordbornas kanal till politiker och förvaltning bör stärkas.
- Nordborna bör uppmärksammas på möjligheten att be justitiekanslern och justitieombudsmannen att övervaka beslutens efterlevnad

Utredningen har valt att dela upp arbetet i fem delar:

- uppbyggande av en central nordisk databas för myndigheter omfattande gällande nordiska avtal på alla nordiska språk
- utvecklande av den nationella elektroniska myndighetsinformationen så att den omfattar implementeringen av de nordiska avtalen
- utbildning av och information till regionala och lokala myndigheter
- elektronisk och tryckt information till medborgarna
- utveckling av Hallå Norden-verksamheten.

Central databas över nordiska avtal

Det måste ses som en primär uppgift för Nordiska ministerrådet att tillhandahålla samtliga nordiska avtal på alla de nordiska språken i en central databas. Basen bör uppdateras kontinuerligt.

Direkt kontakt bör etableras mellan NMR och utrikesministeriernas rättsavdelningar och/eller motsvarande nationella myndigheter i samtliga nordiska länder för att göra det möjligt att se hur länderna juridiskt tillsett att avtalen är i kraft. Ansvaret för detta ankommer på de nationella myndigheterna men informationen bör finnas tillgänglig centralt.

NMR bör kontinuerligt följa lagstiftningen inom EU/EES och i sin databas tillhandahålla information om hur de nordiska avtalen påverkas av denna bredare internationella lagstiftning.

Det finns sannolikt fler färdigt utarbetade sök- och informationssystem som kan brukas för nordiska ändamål. Utredningen har bekantat sig med det så kallade Space-upplägget som har tagits fram med stöd av EU-resurser av Norsk Regnecentral, CSC i Danmark och TietoEnator i

Finland i samarbete med institutioner i i flera EU-länder. Konceptet är att likna vid ett avancerat söksystem som bygger på existerande nationella databaser vilka är uppkopplade mot varandra. Genom systemet kan hela raden kriterier i samband med flyttningar eller samarbete över gränser kartläggas så långt de nationella databaser som brukas är korrekta och aktuella.

Ett färdigt utarbetat system kan erbjuda en möjlighet att lättare, snabbare och billigare lägga upp ett nordiskt system som kan brukas av såväl myndigheter som privatpersoner. Sålunda beräknar till exempel Norsk Regnecentral att Space-systemet kan tas i bruk efter cirka sex månader till en kostnad av cirka NOK 1 miljon. En viss oklarhet förelåg dock när det gäller upphovsrätten.

Ett annat färdigt system är det av EU uppbyggda datasystemet "citizens europe" som också kunde erbjuda möjligheter om samarbete kan etableras. Detta system erbjuder kortfattad information för personer som avser att flytta inom EU/EES-området.

Även andra färdigt utarbetade system finns, varför ett offertförfarande är motiverat.

Åtgärder:

- NMRS tillförs resurser för att lägga upp en sådan databas för nordiska avtal som kan fungera samman med nationella databaser i ett effektivt sök- och informationssystem. Detta system bör kunna tas i bruk före utgången av år 2003.
- NMRS begär offerter på lämpliga sök- och informationssystem som kan tas i bruk så snabbt som möjligt.
- NMRS ansvarar för att samla information om EU/EES-lagstiftningens inverkan på de nordiska avtalen
- Varje land utpekar en ansvarig för att nödvändiga nationella databaser är uppdaterade när det gäller nordiska avtal och kan brukas via ett sök- och informationssystem av skisserad typ
- Det nya systemet bör föreligga färdigt vid utgången av år 2003.

Nationella informationssystem för myndigheter

De nationella myndigheterna i de nordiska länderna bör granska de olika nationella informationskällorna på Internet som finns i respektive land och tillse att de nordiska avtalen är helt inarbetade i dem. Detta kan ske så att den nordiska informationen integreras i den nationella, eller hänvisningar finns i den nationella informationen, då nordiska avtal föreligger. Detta gäller även nordiska överenskommelser med rekommenderande (dispositiva) målsättningar.

EU/EES-reglerna tillämpas i nästan lika stor omfattning i alla nordiska länder. En bättre samordning av implementeringen, särskilt då nordiska avtal tangeras, minskar eller avlägsnar gränshinder och hindrar nya från att uppstå.

Utöver nordiska avtal och nödiga kopplingar till EU/EES-lagstiftning bör även överenskommelser av typ Schengen samt även bilaterala nordiska överenskommelser inarbetas i databaserna.

Arbetet är omfattande och gör det nödvändigt att i varje land utse en ansvarig person och fastslå en tidtabell för genomförandet.

Åtgärder:

- Varje land utser en ansvarig person för att tillse nödvändig nationell uppdatering
- Varje land ansvarar för genomgång av nationella databaser inom år 2002
- Varje land ansvarar för att dokumentationen av hur de nordiska avtalen inarbetats i nationell lag framgår i de nationella datasystemen före utgången av år 2003
- Varje land redovisar årligen hur EU/EES-regler genomförts i nationell lagstiftning särskilt då nordiska avtal berörs
- Varje land visar årligen hur nordiska avtal och beslut som innehåller rekommendationer som deklarerar avsikt att samordna regelverk genomförts.

Utbildning och information i länderna

Det tidigare etablerade systemet med nordiska ansvars- eller kontaktpersoner inom olika grenar av förvaltningen bör uppdateras och effektiveras i syfte att förbättra information och kunskap om nordiska överenskommelser inom centralförvaltningen.

Den personalutbildning som ges inom olika förvaltningsområden i respektive land bör även omfatta de nordiska avtalen och information om den centrala nordiska databasen som etableras vid NMR.

Tjänstemän på regional och lokal nivå bör genom kurser och seminarier informeras om gällande nordiska avtal och bruk av såväl nationella informationskällor som den centrala nordiska databasen. Denna verksamhet kan ske i Föreningarna Nordens och/eller Hallå Norden-systemets regi för att dra nytta av de praktiska erfarenheter dessa har insamlat.

Avrapportering om ansvars-/kontaktpersoner och skolningstilltag bör ske kontinuerligt.

För alla enskilda nordbor är det till stor fördel om de regionala nordiska servicesystem som byggts upp eller planeras utvecklas integrerat med den allnordiska rådgivningen. Detta gäller såväl den existerande Öresundsservicen som eventuella insatser vid Tornedalen och andra gränsområden.

Åtgärder:

- Det tidigare etablerade systemet med nordiska ansvars- och kontaktpersoner bör uppdateras så att minst en ansvarig i varje land har utsetts för varje ministerråd före NR-sessionen hösten 2002.
- Kunskap om nordiska avtal bör integreras i personalutbildningen i varje lands centralförvaltning inom år 2002.
- En plan för skolning av lokal- och regionaltjänstemän i nordiska avtal bör föreligga i varje land inom år 2002.
- En plan för information om den nordiska databasen bör finnas i varje land före utgången av år 2003.

Samlad medborgarinformation

Den egna framtiden och de konkreta problemen utgör sannolikt utgångspunkt för de flesta nordbor som söker information om nordiska avtal. Primärt handlar det om att finna lösningar på vardagsproblem.

Därför är det helt nödvändigt, att i de lokala och nationella databaser nordbor normalt brukar, inarbeta de bestämmelser som härrör ur de nordiska avtalen. Bestämmelserna bör vara tillgängliga i lättförståelig form på det egna språket.

Det är även angeläget att systemen kopplas ihop med EU:s elektroniska informationssystem för att samla all relevant information på samma ställe.

Det är viktigt att de nationella och nordiska databaserna är så sammanlänkade att informationen kan fås oberoende av om man söker informationen via ett nationellt, nordiskt eller EU-system. Det är angeläget att erbjuda tillgång till samlad information om de nordiska avtalen och deras kopplingar till EU/EES samt nationell lagstiftning. Denna samlade information om de nordiska avtalen, som bör finnas tillgänglig på de nordiska språken kan med fördel byggas upp temafixerat utgående från medborgarnas livssituation till exempel inom ramen för existerande medborgarhandböcker.

Det är inte ändamålsenligt att skapa skilda datasystem för medborgare och myndigheter. Båda grupper kan betjänas av samma system. Medborgarna får lättare sin information om man kan nå systemet via problembaserade sökord medan myndigheterna oftare utgår från avtal och lagar.

Även skriftliga medborgarhandböcker och motsvarande trycksaker bör ha klara hänvisningar till existerande nordiska avtal.

Informationsblad om nordiska avtal, deras tillämpning på praktisk nivå och deras betydelse för medborgarens vardag bör finnas tillgängliga på de nordiska språken. Bladen bör även inne-

hålla kontaktuppgifter till ansvariga myndigheter samt webbadresser till databaser med utförligare information. I första hand borde infoblad om skatter i Norden, om pensioner i Norden, att söka jobb i Norden, att flytta i Norden och att studera i Norden produceras och finnas tillgängliga elektroniskt.

En central minibroschyr (ex. visitkort eller postkort) om relevanta nationella och nordiska webbadresser förefaller nödvändig.

Åtgärder:

- NMRS:s ansvarsperson bygger upp problem- och sektorbaserade ingångar till den nordiska databasen och länkar till de nationella myndigheternas databaser så att de är tillgängliga för medborgarna inom år 2003
- Varje land tillser att länkarna till det nordiska systemet från nationella databaser som medborgarhandbok etc. fungerar före utgången av år 2003.
- Databasen kompletteras kontinuerligt med exempel från Hallå Norden-systemet
- NMRS sammanställer, före utgången av 2003, en broschyr som kort orienterar om de nordiska avtalen och innehåller adresser till databaser och Hallå Norden på alla nordiska språk för bred distribution

Hallå Norden

Den nordiska informationstjänsten Hallå Norden har idag följande målsättningar:

- ge allmän vägledning (hänvisa frågeställare vidare till rätt myndighet)
- göra det enklare för nordiska medborgare att få korrekt information om sina rättigheter och plikter
- informera om nordiska avtal och regler
- kartlägga byråkratiska och juridiska problem och rapportera om dem till politiska beslutsfattare och relevanta myndigheter.

Verksamheten sköts idag på halvtid i samtliga fem länder medan en heltidskontaktperson finns vid NMR i Köpenhamn.

Behovet och verksamhetens omfattning har dokumenterats i den första delrapporten. Likaså har förslag lagts om att stärka organisationen vilket är viktigt för att möjliggöra bearbetning av det inkomna materialet och kontakt med nationella myndigheter.

En evaluering av Hallå Norden bör naturligtvis genomföras, men organisationen bör ha tillräckliga resurser för att garantera nordborna god information i syfte att trygga dem deras rättigheter. Med tanke på det nordiska samarbetets starka folkliga förankring är det naturligt och ändamålsenligt att servicen erbjuds genom Föreningarna Norden.

Norden-föreningarna har redan i samarbete med Hallå Norden och ansvariga riksmyndigheter inlett utbildning i syfte att bland lokala myndigheter öka kunskaper om nordiska avtal, deras tillämpning och relation till EU-lagstiftning samt ge redskap för hantering av problemsituationer.

Åtgärder:
För att ge nordborna bättre service bör Hallå Norden tillföras medel för upprättande av heltidstjänster i alla länder från ingången av år 2003. En evaluering av Hallå Norden bör ske på basen av två års erfarenhet av systemet med heltidstjänster. Hallå Norden och de nationella sekretariaten för nordiskt samarbete bör kontinuerligt bredda informationen till medborgare och tillhandahålla skolning av lokala och regionala myndigheter.

Klarare beslutsordning, effektiverad uppföljning och förbättrad information

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet fattar många goda beslut men det förekommer stora brister ifråga om nationell förankring och gemensam uppföljning. Den misstro mot det politiska nordiska samarbete som existerar beror i hög grad på detta och det faktum att nordbornas rättigheter inte alltid kan åberopas i praktiken. I syfte att klargöra beslutsgången och effektivera uppföljningen och informationen är följande åtgärder nödvändiga:

- Varje beslut inom Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet bör innehålla en tidtabell för när beslutet skall vara genomfört
- Länderna bör inför varje rådssession rapportera om de åtgärder som vidtagits med anledning av tidigare fattade beslut rörande nordbornas rättigheter.
- Ministerrådssekretariatet bör sammanställa ländernas rapporter till samarbetsministrarna som förelägger ärendet för Nordiska rådet med särskild fokusering på förändringar som gäller nordbornas rättigheter.
- Ministerrådssekretariatet bör upprätthålla en kontinuerlig översyn över avtalens förverkligande i praktiken.
- Ministerrådssekretariatet bör se till att samtliga nordiska avtal är elektroniskt tillgängliga för nordbor och myndigheter på alla nordiska språk.
- Länderna bör tillse att information om den nationella implementeringen av nordiska avtal är elektroniskt tillgänglig för nordbor och myndigheter.
- Ministerrådssekretariatet bör upprätta en databas för nordiska avtal som garanterar information till nordborna via problemrelaterade sökord. De bör vara tillgängliga både via nationella och nordiska system. Samma system bör kunna utnyttjas av myndigheter och nordbor.
- Parlamentarikerna uppmanas att utnyttja de nya möjligheter som den föreslagna effektiveringen ger för att både följa implementeringen och ta nya initiativ.
- Då rörligheten över gränserna ökar kraftigt bör regeringarna i syfte att trygga nordbornas lika rättigheter långt mer än nu samordna lagstiftningen i enlighet med Helsingforsavtalets syfte. Detta gäller också implementeringen av EU/EES-beslut.
- De nordiskt aktiva politikerna bör i långt högre utsträckning kunna utnyttja de politiska gruppernas sekretariat, de nationella parlamentssekretariaten och ansvariga regeringstjänstemän för att följa upp beslut och initiera nya.
- De i utredningen nämnda områden som beskattning, utbildning och socialskydd som varit mest frekventa i medborgarkontakterna, bör prioriteras i översynen av existerande avtal och nya samordningsbeslut fattas.
- Systemet med nordiskt ansvariga inom de nationella förvaltningarna bör revitaliseras.
- De nordiska avtalen bör ingå i personalskolningen inom de nationella förvaltningarna.
- Hallå Norden-verksamheten som nordbornas kanal till politiker och förvaltning bör stärkas i de enskilda länderna.
- Nordborna bör uppmärksammas på möjligheten att be justitiekanslern och justitieombudsmannen att övervaka beslutens efterlevnad
- Ländernas justitiekansler och ombudsmän bör uppmanas utöka sitt samarbete för att lösa problem som uppstår när nordbor faller emellan ländernas lagstiftning och regler och därmed förlorar rättigheter och rättsskydd.
- En utredning bör genomföras om hur nordbornas rättigheter kan stärkas när flera länders lagstiftning, tillämpning av nordiska avtal och/eller EU-direktiv är involverade.

- Gränsregionalt samarbete är av stor vikt och bör förverkligas under stor frihet för berörda kommuner och regioner. Samtidigt bör riksmyndigheterna undvika sådana regionala regler som skapar nya förvaltningsgränser innanför nationsgränserna och därmed ökar svårigheterna för nordborna. Istället bör allnordiska avtal och gemensam harmonisering av nationell lagstiftning eftersträvas.

De många medborgarreaktionerna med krav på åtgärder understryker behovet av fler politiska initiativ, klarare politiska beslut och bättre uppföljning och information i Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet. Denna utredning och många utmärkta rapporter och evalueringar, inte minst Vismansrapporten, pekar på breda sektorer där ett intensifierat nordiskt politiskt samarbete behövs. Det nordiska politiska samarbetet kan gå mot en ny renässans – om politikerna vill det.

Bilaga 1

Mandat for en utredning om nordiske medborgerrettigheter

Det utpekes en utreder som får i oppdrag å utarbeide en rapport med oversikt over hvilken rettslige stilling borger fra et nordisk land har ved bosetting, arbeid, studier, besøk ol. i et annet nordisk land, herunder skal framstilles borgernes rettigheter med utgangspunkt i fellesnordiske avtaler og konvensjoner. Rapporten bør videre kunne gi en oversikt over viktige gjenstående grensehindringer på fellesnordisk plan.

Arbeidet skal ta hensyn til eksisterende utredninger vedrørende emnet og til erfaringer fra virksomheten i servicetelefonen "Hallo Norden".

Resultatene skal framlegges i en rapport til MR-SAM. Rapporten skal egne seg som utgangspunkt for informasjon til de nordiske lands borgere og myndigheter.

Rapporten skal foreligge senest 1. mars 2002.

Utrederen utpekes av generalsekretæren, og bistås av en referansegruppe på åtte personer, hvorav hvert av de nordiske land og selvstyreområder utpeker ett medlem hver. Videre sekretariatsbetjenes utrederen av Nordisk Ministerråds sekretariat.

Bilaga 2

Bakgrunnsnotat for mandat vdr. utredning om nordiske medborgerrettigheter

Det oppnevnes en person til å utrede/lage en oversikt over nordiske lands regelverk for likestilling av øvrige nordiske lands borgere med borgere fra eget land. Oversikten skal kunne danne grunnlag for en framstilling til allmennheten/borgerne om hvilke rettigheter og plikter de har, som nordiske statsborgere i et annet nordisk land.

Et sentralt mål for det nordiske samarbeidet er likebehandling av øvrige nordiske lands statsborgere med egne statsborgere. Dette målet er nå nedfelt i Helsingforsavtalen artikkel 2. Gjennom nordiske avtaler på en rekke av Helsingforsavtalens samarbeidsområder har landene forpliktet seg til lovgivning som sikrer slik likebehandling.

Gjennom prosjektvirksomheten i servicetelefonen "Hallo Norden" er det dokumentert en manglende kunnskap blant nordboere og i de nordiske lands byråkratier om de rettigheter borgere av ett nordisk land har i de øvrige nordiske land.

Gjennom bl.a. bilaterale utredninger er det påvist en rekke gjenværende grensehindringer, det finnes dog ikke en samlet, oppdatert fellesnordisk oversikt over disse.

Utredningen kan gis én av flere forskjellig tenkelige vinkler – eventuelt kan man, avhengig av de ressurser man vil avsette, kombinere vinklingene nedenfor:

En fellesnordisk innfallsvinkel. De nordiske overenskomster og konvensjoner om bl.a. sosial trygghet, språkrettigheter, passfrihet, utdanning, eksamensgyldighet og felles arbeidsmarked danner viktige utgangspunkt for en lang rekke nasjonale lovbestemmelser som likestiller borgere fra øvrige nordiske land med eget lands borgere. En samlet, lettilgjengelig framstilling over eksisterende overenskomster og deres praktiske betydning kan anvendes som opplysning til re-

levante myndigheter. Likeledes kan en slik framstilling gi oversikt over hvorledes overenskomstene er gjennomført i nasjonal lovgivning og følges opp av myndighetene i det enkelte nordiske land. Slik avdekkes også mangler som ev. finnes i gjennomføringen og oppfølgningen av overenskomstene. En utredning med denne vinklingen kan ev. også danne grunnlag for bench marking knyttet til de nordisk lands oppfølging av fellesnordisk regelverk.

En nasjonal innfallsvinkel. Denne innfallsvinkelen legger opp til å undersøke det enkelte nordiske lands regelverk med sikte på å gi en noenlunde fullstendig oversikt over de rettigheter borgere fra andre nordiske land har i det aktuelle landet. En slik oversikt vil ta utgangspunkt i de nasjonale regelverkene – som kan være initiert både av fellesnordiske overenskomster, bilateralt regelverk, EU/EØS-regelverk mv. En slik oversikt vil altså overskride rammene for det fellesnordiske, men samtidig bidra til en mer fullstendig oversikt over de rettigheter den enkelte nordboer har i de nordiske land vedkommende ikke er statsborger i. Arbeidet må i større grad enn de øvrige alternativene involvere myndighetene i de nordiske land, og vil formentlig kreve noe større ressurser enn de to øvrige innfallsvinkler.

En borgerorientert innfallsvinkel. Hvilke utfordringer opplevere den nordiske borger ved forflytning til et annet land? Hvilke spørsmål ønsker de svar på? Med bakgrunn i den dokumentasjonen som er gjort i Hallo Norden og gjennom ulike nasjonale, bilaterale og nordiske grensehindringsprosjekt, kan man skape seg et bilde av de utfordringer som i praksis oppleves av de nordiske borgerne i en slik situasjon. Denne innfallsvinkelen kan dels danne grunnlag for et "forebyggende" informasjonsprosjekt til nordiske borgere som vil forflytte seg og til nasjonale myndighetsinstanser som møter disse borgerne. Informasjonen kan bl.a. formidles til borgerne og myndighetene via Hallo Norden. En slik innfallsvinkel kan også gi rom for en samlet framstilling av de vesentligste grensehindringer som gjenstår i Norden.

Utrederne gis mandat til å velge én eller flere innfallsvinkler.

Det skal has for øye at framstillingen – uavhengig av innfallsvinkel - skal kunne bearbeides til en informativ publikasjon beregnet på borgere og myndighetsinstanser som håndterer spørsmål relatert til nordiske borgeres forflytninger mellom nordiske land. Resultatet skal dog ikke ha karakter av et charter a la det EU-initierte charteret om EU-borgernes grunnleggende rettigheter.

Som underlag for arbeidet skal utrederen ta hensyn til tidligere nordiske utredninger som berører likebehandlingsprinsippet og gjenværende grensehindringer, herunder vismannspanelets rapport. Det skal videre tas hensyn til erfaringer fra virksomheten i servicetelefonen "Hallo Norden".

Det oppnevnes en referansegruppe med åtte medlemmer, hvorav de fem landene og de tre selvstyreområdene utpeker ett medlem hver.

Utrederen og referansegruppen sekretariatsbetjenes av Nordisk Ministerråds sekretariat.

Utredningen skal ferdigstilles i tid til at den kan anvendes i profileringen av Nordisk Råds 50 års jubileum i 2002.

Bilaga 3

Et utvalg nordiske rapporter

Nedenfor gjengis titlene på et sentralt utvalg av de senere års nordiske rapporter som omhandler hindringer for nordboeres mobilitet i Norden og evalueringer av nordiske avtaler med særlig relevans for borgerne. Alle rapportene er utført på oppdrag av Nordisk Ministerråds organer eller Nordisk Råd.

Fri rörlighet för alla. Gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden, Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor, 2002

Rapport från arbetsgruppen för revision av den nordiska konventionen om social trygghet, Nordisk Ministerråd, 2001

Tentamensgiltighet (Sigtunavtalet 1975), ANP 2001:723, Nordisk Ministerråd

Den nordiske overenskomsten om adgang til høyere utdanning, ANP 2001:722, NMR

Öppet för världens vindar, Nordisk Ministerråd 2000
Økonomiske incitamenter til pendling i Norden, Nordisk Ministerråd 1999
Barrierer for en proaktiv arbejdsformidlingsindsats, Nordisk Ministerråd 1999
Barrierer for mobilitet i det nordiske utdanningssystemet, Nordisk Ministerråd 1999
Ett gränslöst Norden. Rapport til Nordisk Råd, Åke Gustavson, Nordisk Råd 1999
Det umistelige. Utredning om nordisk språkkonvensjon, Nordisk Ministerråd, 1997
Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och EU, TemaNord 1997:506, Nordisk Ministerråd
Rapport om införande av generell regel för likabehandling av medborgare i de nordiska länderna, Nils G. Åsling, Nordisk Råd 1995
Schengen-konventionen och den nordiska passfriheten, TemaNord 1995:582, Nordisk Ministerråd
Lika behandling i Norden, TemaNord 1995:549, Nordisk Ministerråd
Överenskommelser mellan de nordiska länderna inom arbetsmarknadsområdet, Nord 1991:36, Nordisk Ministerråd
Nordbors rättigheter i Norden, Nordisk Ministerråd 1985:6

I tillegg til de fellesnordiske rapportene, er det også utarbeidet rapporter nasjonalt om bl.a. bilaterale grensebarrierer i Norden.

Bilaga 4

Sentrale avtaler

Arbetsmarknad och arbetsmiljö
Arbetsförmedlingssamarbete, 77:2123
Gemensam nordisk arbetsmarknad, 82:16
Gemensam nordisk arbetsmarknad för klasslärare i grundskolan, 82:44, 86:215
Gemensam nordisk arbetsmarknad för ämneslärare, lärare i praktisk-estetiska ämnen och speciallärare i grundskolan, 86:183, 89:34
Överenskommelse om arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering, 82:36

Utbildning och forskning
Nordisk tentamensgiltighet, 77:141, 79:47
Nordiska språkkonventionen, 86:319
NORDPLUS, 89:499
NORDPLUS-junior, 89:502
Överenskommelse om tillträde till högre utbildning med tillägg avseende betalningsordning mellan länderna, 99:820
Överenskommelse om utbildningsgemenskap på gymnasial nivå, 99:834

Regionala frågor
Kommunalt samarbete över nordiska riksgränser, 77:256, 79:114

Juridiskt samarbete
Konvention om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, 77:62
Konvention om internationella bestämmelser om äktenskap, adoption och förmyndarskap, 89:153
Konvention om konkurs, 86:335
Protokoll om innehav av pass och uppehållstillstånd, 76:93
Överenskommelse om folkbokföring, 89:138

[3] Tallene henviser til Nordisk Statuttsamling – årgang og sidetall

Överenskommelse om genomförande av vissa bestämmelser om medborgarskap, 77:70
Överenskommelse om upphävande av passkontroll vid internnordiska gränser, 76:99, 79:14

Skattefrågor
Avtal om beskattning på resgods och skattefri försäljning på flygplats, 80:76, 86:447
Avtal om handräckning i skatteärenden, 99:436
Avtal om handräckning i skatteärenden – tillägg I, 99:472
Avtal om handräckning i skatteärenden – tillägg II, 99:504
Avtal om undvikande av dubbelbeskattning på arv och gåva, 89:422
Avtal om undvikande av dubbelbeskattning på inkomst och förmögenhet, 99:526

Social- och hälsovårdsfrågor
Gemensam nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal, 99:761
Konvention om social trygghet, 99:662
Konvention om social trygghet – tillämpning, 99:694
Nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster, 99:649
Receptgiltighet, 77:120, 79:98
Överenskommelse om pensionsrättigheter i hht. statlige pensjonsordninger

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

Ministerrådsforslag om økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse

(Ministerrådsforslag, se s. 632)

Nordisk Ministerråd (Fiskeri-, Jord- og Skovbrugs- og Levnedsmiddelsministrene) har den 4. september 2002 med brev dateret den 23. august oversendt ovennævnt ministerrådsforslag til behandling i Nordisk Råd. Forslaget blev behandlet ved Medborger- og Forbrugerudvalgets møde den 24. september 2002.

1. Indstilling

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre ministerrådsforslag om økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse, og inddrage Medborger- og Forbrugerudvalgets kommentarer som de fremgår af udvalgets betænkning

2. Ministerrådsforslaget

Ministerrådsforslaget består af et dokument som indeholder ministerrådets overordnede politiske målsætninger. Desuden er vedlagt tre bilag til orientering, Ministerdeklarationen for økt mattrygghet i Norden (Grønlandsdeklarationen), dels bilag hvori målsætningerne er yderligere uddybet i form af Tema for samarbeid og Styrking af forbrukerinnflytelsen på matområdet – nordisk handlingsplan. Ministerrådet har kun anmodet om Nordisk Råds synspunkter på det førstnævnte dokument (selve ministerrådsforslaget).

Målsætningerne for det nordiske samarbejde vedrørende fødevaresikkerhed er allerede fastlagt i andre vedtagne dokumenter og handlingsplaner (sluterklæringen fra ministermødet om mat i København i juni 2000, kapitel 6 i den nordiske bærekraftstrategien samt handlingsplaner for EK-livs, NEF og NEJS). Ministerrådet mener imidlertid at der er ud over dette, er behov for konkrete initiativer til opfølgning af de overliggende målsætninger om:

- En nordisk platform for fødevaresikkerhed overfor internationale processer for en styrkelse af den nordiske indflydelse i internationale forhandlinger og processer på fødevaresikkerhedsområdet.
- En nordisk handlingsplan for styrkelse af forbrugerens indflydelse på fødevaresikkerhedsområdet (fødevaresikkerhed og fødevarekvalitet).

3. Medborger- og Forbrugerudvalgets indstilling

Medborger- og Forbrugerudvalget hilser ministerrådsforslaget velkommen og anser, at Nordisk Ministerråd med forslaget, bekræfter den politiske prioritering af området.

Udvalget er yderst tilfreds med begge målsætninger fra Ministerrådet.

Det fremgår af Ministerrådets brev med forslaget, at forslaget er et supplement til de afgivne meddelelser til Nordisk Råds rekommandationer 24/2001/medborger, 25/2001/medborger, 26/2001/medborger og 29/2001/medborger.

Udvalget har i sine betænkninger over ministerrådets meddelelser, om ovennævnte rekommandationer, foreslået Nordisk Råd at afskrive rekommandationerne. Udvalget anser, i sine betænkninger, at arbejdet med rekommandationernes målsætninger generelt er kommet godt i gang men begrunder også sin holdning med henvisning til det nye ministerrådsforslags målsætninger og lægger vægt på, at problemområderne fortsat bliver på ministerrådets dagsorden inden for rammen af ministerrådsforslaget. Udvalget skal gentage dette her. Dette gælder for alle ovennævnte rekommandationer samt rekommandation 22/2000/medborger om genmodificerede levnedsmidler.

Med hensyn til del 1 af Ministerrådsforslaget skal Medborger- og Forbrugerudvalget anbefale at dette hovedområde udvides fra at omfatte styrkelse af den nordiske indflydelse i internationale forhandlinger og processer til desuden at omfatte relevant samarbejde om implementering af internationale bestemmelser og anbefalinger på fødevaresikkerhedsområdet.

Med henvisning til pågående overvejelser i Nordisk Råd om at rekommandere et nordisk samarbejde om overvågning, kontrol og målemetoder m.m. vedrørende dioxin i fødevarer foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget, at dette tema indarbejdes i ministerrådsforslaget.

I ministerrådsforslaget redegøres der for at udarbejdelsen af handlingsplanen om forbrugerindflydelse i væsentlig grad er grundlagt på et seminar hvor repræsentanter fra forbrugerorganisationer og næringsliv kom med indspil til det videre arbejde. Udvalget er tilfreds med denne arbejdsproces som understreger handlingsplanens målsætning om at styrke forbrugernes indflydelse.

Medborger- og Forbrugerudvalget skal gøre opmærksom på at, forslaget har budgetmæssige konsekvenser og opfordrer Nordisk Ministerråd til at tage hensyn til dette i budgettet for år 2004.

Medborger- og Forbrugerudvalget anser at ministerrådsforslaget Økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse er tilfredsstillende.

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre ministerrådsforslag om økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse og inddrage Medborger- og Forbrugerudvalgets kommentarer som de fremgår af udvalgets betænkning

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhild Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S)
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF)
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

Ministerrådsforslag

om økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse

(Overlevert av Nordisk Ministerråd)

Nordisk Ministerråd (Fiskeri-, Jord- og Skovbrugs- og Levnedsmiddelministrene) oversender hermed ministerrådsforslag om økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse til behandling under Nordisk Råds 54. session den 28.–31. oktober 2002 i Helsingfors.

Ministerrådet anmoder om Nordisk Råds synspunkter på forslaget.

Ministerrådsforslaget udgør et supplement til de afgivne meddelelser til Nordisk Råds rekommandationer 24/2001, 25/2001, 26/2001 og 29/2001 (jf. sidste del under afsnittet generelle bemærkninger i rekommandationssvarene).

Oslo/Ilulissat, den 23. august 2002

Lars Sponheim / Svein Ludvigsen / Dagfinn Høybråten

Søren Christensen
Generalsekretær

Bilag til orientering:
- Ministerdeklaration for økt mattrygghet i Norden ("Grønlandsdeklarationen")
- Tema for samarbeid – utvalgt for å illustrere den foreslåtte arbeidsmodell (Modelltema)
- Styrking av forbrukerinnflytelsen på matområdet (mattryghet og matkvalitet) – nordisk handlingsplan

Ministerrådsforslag

om økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse

(Bilag 1: Grønlandsdeklarationen, se s. 637)
(Bilag 2: Tema for samarbeid – utvalgt for å illustrere den foreslåtte arbeidsmodell (Modelltema), se s. 638)
(Bilag 3: Styrking av forbrukerinnflytelsen på matområdet (mattrygghet og matkvalitet) – nordisk handlingsplan, se s. 645)

Under henvisning til:

- *Ny Nordisk Dagsorden*, kapittel 5 om miljö och hållbar utveckling[1]
- Meddelelser til Nordisk Råds rekommandasjoner 24/2001/medborger, 25/2001/medborger, 26/2001/medborger og 29/2001/medborger
- Det norske formannskapsprogram for Nordisk Ministerråd 2002, Morgendagens Norden[2]
- Kapittel 6 om Fødevaresikkerhed i strategien for "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden (2001–2004)"[3]
- Slutterklæringen fra ministermøtet om sikker mat i København i juni 2000[4]
- Handlingsprogrammene for de nordiske embetsmannskomiteer for hhv. fødevarespørsmål (EK-Livs), fiskerispørsmål (NEF) og jord- og skogsbrukspørsmål (NEJS)[5]
- Ministerdeklarasjonen for økt mattrygghet i Norden ("Grønlandsdeklarationen")

har Nordisk Ministerråd (Fiskeri-, Jord- og Skovbrugs- og Levnedsmiddelministrene) besluttet å iverksette:

- en nordisk plattform for matvaretrygghet overfor internasjonale prosesser for å styrke den nordiske innflytelse i internasjonale forhandlinger, og
- en handlingsplan for å styrke forbrukernes innflytelse på matvareområdet (mattrygghet og matkvalitet).

Bakgrunn

Matvaretrygghet er et viktig politisk spørsmål i alle de nordiske land. Dette er et område hvor Norden har felles interesse, og et utdypet og utvidet samarbeid mellom de nordiske land har derfor stor nytte for alle.

Målsetningene for det nordiske samarbeid vedrørende matvaretrygghet er fastlagt i slutterklæringen fra ministermøtet om mat i København i juni 2000 og i forslagene i kapittel 6 i den nordiske bærekraftsstrategien samt i handlingsprogrammene for de nordiske embetsmannskomiteer for hhv. levnedsmiddelspørsmål (EK-Livs), fiskerispørsmål (NEF) og jord- og skogsbrukspørsmål (NEJS).

Det er allerede igangsatt en rekke prosjekter og initiativer med henblikk på implementering av målsetningene innenfor flere konkrete innsatsområder som f.eks. bedre merking av fødeva-

---

[1] Se Nordisk Råds forhandlinger 54. sesjon i Købehavn 2001, s. 1354
[2] Ikke trykket her, Nordisk Ministerråd ANP:2001:742
[3] Se Nordisk Råds forhandlinger 6. ekstrasesjon i Kungälv, s. 90
[4] Ikke trykket her
[5] Ikke trykket her

rer. Ut over dette er det imidlertid behov for initiativer til oppfølging av de overliggende målsetninger om dels å styrke den nordiske innflytelse i internasjonale forhandlinger og prosesser, dels å styrke forbrukerinnflytelsen på fødevareområdet, nasjonalt, nordisk og internasjonalt.

Mangfoldet av matvarer, teknologiutviklingen og globaliseringen av næringsmiddelproduksjonen og handel medfører vesentlige utfordringer med hensyn til å sikre et høyt beskyttelses- og informasjonsnivå for forbrukerne. Her er de internasjonale prosesser og organisasjoner, hvor det utvikles regelverk vedrørende matvaretrygghet og matvarekvalitet, av avgjørende betydning. Samtidig er de nordiske land store produsenter av matvarer, og internasjonal handel med jordbruks- og fiskeriprodukter er en betydelig inntektskilde. Man har derfor behov for klare internasjonale regler for handel med matvarer der matvaretrygghet blir tillagt avgjørende vekt. Norden har behov for å samle og koordinere sine krefter slik at vi får gjennomslag i internasjonale fora der kriterier og standarder for matvaretrygghet fastsettes. I dette arbeid er det viktig å ta både helsemessige, handelspolitiske og forbrukerpolitiske hensyn.

I alle de nordiske land er det behov for å trekke forbrukerne sterkere inn i utformingen av matpolitikken og få til en bedre dialog mellom produsenter, forbrukere og myndigheter. I en globalisert verden er det nødvendig at kriteriene og standardene for mattrygghet er vitenskapelig fundert og forutsigbare. De nordiske land er i internasjonal sammenheng små land med begrensede ressurser, og de er avhengig av å koordinere og spisse sine synspunkter og forskningsressurser for å gjøre seg internasjonal gjeldene også i de regelskapende organisasjoner som EU/EØS, WTO[6], FAO[7], WHO[8] m.fl.

Mål og strategier

Målet om at de nordiske land skal samarbeide for å øke mattryggheten i Norden er bl.a. nedfelt i slutterklæringen fra ministermøtet om mat i København i juni 2000 og i forslagene i kapittel 6 i den nordiske strategien for bærekraftig utvikling. For å følge opp disse vedtak har Nordisk Ministerråd (Fiskeri-, Jord- og Skovbrugs- og Levnedsmiddelministrene) besluttet å iverksette:

- en nordisk plattform for matvaretrygghet overfor internasjonale prosesser for å styrke den nordiske innflytelse i internasjonale forhandlinger og prosesser på mattrygghetsområdet, og
- en nordisk handlingsplan for å styrke forbrukernes innflytelse på matområdet (mattrygghet og matkvalitet).

1. Styrking av den nordiske innflytelse i internasjonale forhandlinger og prosesser (Nordisk plattform for matvaretrygghet)

Ministerrådet (Fiskeri, Jord- og Skovbrug og Levnedsmidler) finner at Norden skal bestrebe seg på å arbeide sammen for å øke sin innflytelse i internasjonale organisasjoner, og at de etablerte nordiske samarbeidsfora på alle nivåer må være oppmerksomme på mulighetene samarbeid skaper.

På denne bakgrunn har ministerrådet besluttet at gi de nordiske embetsmannskomitéene på matområdet – EK-Livs, NEF og NEJS - i oppdrag å sikre at:

- det løpende vurderes og velges ut tema hvor Norden i fellesskap bør øke sin innflytelse
- egnede fora, når det anses nødvendig, får i oppdrag å utarbeide dokument med målsettinger, rettledninger og nødvendig underlag for hvert tema
- dokumentene legges fram for embetsmannskomitéene for godkjenning, og oversendes deretter til de enkelte lands myndigheter for anvendelse i de internasjonale organisasjoner

[6] World Trade Organization
[7] Food and Agriculture Organization
[8] World Health Organization

Som en naturlig utbygging av samarbeidet forankret i embetsmannskomiteene legges vekt på, at det nordiske samarbeide praktiseres aktivt, både innenfor rammene av permanent etablerte og spontane nettverk, og ved løpende kontakt med henblikk på løsning av aktuelle problemer av felles interesse.

Det kan opplyses at embetsmannskomiteene – til illustrasjon av samarbeidsmodellen – allerede nå har utvalgt følgende eksempler på temaer hvor landene i Norden har sammenfallende interesser, og hvor man vil samarbeide i relasjon til de internasjonale fora:

- Zoonoser (f.eks. salmonella)
- Modernisering av den offentlige kjøttkontrollen
- Sporbarhet i fødevarekjeden (opprinnelse, produksjonsmetode osv.)
- Akrylamid – risikovurdering

2. Handlingsplan for å styrke forbrukerinnflytelsen på matområdet (mattrygghet og matkvalitet)

Hovedmål med handlingsplanen er å bidra til at Norden skal være en pådriver for å sikre trygge matvarer av høy kvalitet gjennom en sunn produksjon ved å involvere forbrukerne i større grad i beslutningsprosessene.

For at forbrukerne skal sikres en styrket innflytelse i beslutningsprosessen ved utvikling av regler og kontroll av matvarer, nasjonalt, nordisk og internasjonalt, har Nordisk Ministerråd (Fiskeri, Jord- og Skovbrugs- og Levnedsmiddelministrene) besluttet å godkjenne en nordisk handlingsplan og å legge til grunn anbefalingene i planen om:

- øke kompetansen hos nordiske forbrukere innenfor matområdet
- legge til rette for gjensidig åpenhet mellom myndigheter, næring og forbrukere
- bidra med ressurser til forbrukerinvolvering
- skape møteplasser for dialog og reell medvirkning mellom forbrukerinteresser, næring og myndigheter

Arbeidet med forbrukerinvolvering skal også sikre et mer helhetlig perspektiv i matpolitikken, dette oppnås gjennom arbeidet for å nå de fire delmålene. Her vil spesielt arbeidet med åpenhet og dialog være sentralt.

For å nå hoved- og delmål i denne planen er det utarbeidet hovedstrategier tilknyttet de fire delmålene samt forslag til konkrete tiltak og virkemidler for å iverksette strategiene.

Utarbeidelsen av handlingsplanen er i vesentlig grad basert på et seminar hvor representanter fra forbrukerorganisasjoner og næringsliv kom med innspill til og diskuterte hvordan forbrukerne best kan sikres mer innflytelse på myndighetenes utforming av matpolitikken.

Behandling ved ministermøte

Ministerrådet (Fiskeri-, Jord- og Skovbrugs- og Levnedsmiddelministrene) behandlet temaet Økt mattrygghet og vedtok ministerrådsforslaget ved sitt møte den 23. august 2002 i Ilulissat. Dessuten ble det vedtatt en særskilt ministerdeklarasjon, "Grønlandsdeklarationen" (jf. bilag 1).

Konklusjon

Det er ministerrådets oppfattelse at iverksettelsen av ministerrådsforslagets tiltak til styrkelse av den nordiske innflytelse i internasjonale forhandlinger på fødevareområdet og til styrkelse av forbrukerinnflytelsen vedr. fødevarers sikkerhet og kvalitet i meget vesentlig grad vil bidra til å sikre "økt mattrygghet" for de nordiske borgere.

Norden vil samtidig kunne fremstå som foregangsregion og på effektiv vis prege den internasjonale utviklingen på området.

Ministerrådsforslaget utgjør et supplement til de avgitte meddelelser til Nordisk Råds rekommandasjoner 24/2001/medborger, 25/2001/medborger, 26/2001/medborger og 29/2001/medborger (jf. siste del under avsnittet 'generelle bemerkninger' i rekommandasjonssvarene). Hermed imøtekommes også Nordisk Råds ønsker om at det politiske system aktivt arbeider for å fremme matvaretryggheten, og at de nordiske land i fellesskap skal ta ansvar for å skape trygge forhold for forbrukerne.

Ansvaret for iverksettelsen påhviler landene med støtte fra Nordisk Ministerråd. Hva angår ministerrådet (Fiskeri, Jord- og Skovbrug og Levnedsmidler) vil de budsjettmessige konsekvenser fremgå som ledd i den alminnelige budsjettprosess for Nordisk Ministerråd.

Det forutsettes at Nordisk Ministerråd rapporterer om fremdrift og resultater på dette område som en integrert del av ministerrådets arbeid med budsjettlegging og årsberetning.

Ministerrådsforslaget har ingen spesielle likestillingsmessige konsekvenser (det vil bli tatt hensyn til likestillingsmålene ved utnevnelse av evt. arbeidsgrupper, fordeling av ressurser m.v.).

Bilag 1

Ministerdeklarasjon for økt mattrygghet i Norden (Grønlands-deklarasjonen)

Nordisk Ministerråd Ministermøte Ilulissat, 23. august 2002

Vi, ministere ansvarlige for matpolitikken i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt politisk ansvarlige for matpolitikken på Færøyene, Grønland og Åland er enige om å følge opp erklæringen fra ministerkonferansen om mat i København i juni 2000 og forslagene om matvarevaresikkerhet i den nordiske bærekraftsstrategien, gjennom å arbeide for at Norden skal være en pådriver for å sikre trygge matvarer av høy kvalitet gjennom en bæredyktig produksjon ved å:

- påvirke internasjonale forhandlinger og prosesser
- styrke forbrukernes innflytelse på matområdet

Vi er klar over betydningen av de internasjonale prosesser og organisasjoner hvor det utvikles regelverk, som skal sikre høy matvaresikkerhet og matvarekvalitet.

Vi erkjenner at mangfoldet av matvarer, teknologiutviklingen og globaliseringen av næringsmiddelproduksjonen og handel medfører vesentlige utfordringer med hensyn til å sikre et høyt beskyttelses- og informasjonsnivå for forbrukerne. Vi finner det derfor avgjørende, at Norden fremstår som foregangsregion og på effektiv vis preger utviklingen til nytte for de nordiske borgere.

Vi er enige om at Norden skal bestrebe seg på å arbeide sammen for å øke sin innflytelse i internasjonale organisasjoner, og at de etablerte nordiske samarbeidsfora på alle nivåer må være oppmerksomme på mulighetene samarbeid skaper.

På denne bakgrunn gir vi de nordiske embetsmannskomitéene på matområdet – EK-Livs, NEF og NEJS – i oppdrag å sikre at:

- det løpende vurderes og velges ut tema hvor Norden i fellesskap bør øke sin innflytelse
- egnede fora, når det anses nødvendig, får i oppdrag å utarbeide dokument med målsettinger, rettledninger og nødvendig underlag for hvert tema
- dokumentene legges fram for embetsmannskomitéene for godkjenning, og oversendes deretter til de enkelte lands myndigheter for anvendelse i de internasjonale organisasjoner

Som en naturlig utbygging av samarbeidet forankret i embetsmannskomitéene, legger vi vekt på, at det nordiske samarbeide praktiseres aktivt, både innenfor rammene av permanent etablerte og spontane nettverk, og ved løpende kontakt med henblikk på løsning av aktuelle problemer av felles interesse.

Vi vil også bestrebe å sikre en effektiv forbrukerinnflytelse på matområdet, nasjonalt, nordisk og internasjonalt og vedtar derfor en nordisk handlingsplan, med bl.a. anbefalingene om å:

- øke kompetansen hos nordiske forbrukere innenfor matområdet
- legge til rette for gjensidig åpenhet mellom myndigheter, næring og forbrukere
- bidra med ressurser til forbrukerinvolvering
- skape møteplasser for dialog og reell medvirkning mellom forbrukerinteresser, næring og myndigheter

Vi gir embetsmannskomitéene EK-Livs, NEF og NEJS i oppdrag å arbeide videre med anbefalingene med sikte på realisering på det nordiske plan.

Bilag 2

Tema for samarbeid – utvalgt for å illustrere den foreslåtte arbeidsmodell (Modelltema)

Tema 1

1. Tema for samarbeid: Zoonoser

Ansvarlig EK: EK-Livs (hovedansvarlig), NEJS og NEF.

Målsetting
De nordiske landes myndigheder koordinerer og udvikler deres indsats i internationale fora for at få iværksat og gennemført tiltag, som er nødvendige for

- at reducere/fjerne tilstedeværelsen af zoonoser i fødevarer,
- at få etableret standarder/guidelines, som kan legitimere handelsregulering med et højt beskyttelsesniveau.

Baggrund

Fødevarebårne sygdomme som følge af zoonoser er et klassisk problem, men på trods af moderniseringen i fødevareproduktion i de seneste årtier ser man i disse år en stadig stigende forekomst af mange zoonoser i fødevarer, og denne udvikling resulterer i stigende antal sygdomstilfælde blandt forbrugerne, som henføres til fødevarebårne sygdomme.

De nordiske lande har med forskellig periodisering iværksat betydelige tiltag på delområder for at vende den negative udvikling, medens overvejelser på andre delområder er af nyere dato, eller stadig i overvejelsesfasen. Et fælles princip i de nordiske bestræbelser er, at bekæmpelse så vidt muligt sker ved kilden, det vil sige i primærproduktionen.

En tilsvarende udvikling er langt fra global. Derfor stiger antallet af fødevarebårne sygdomme mange steder, og tilstedeværelsen af zoonoser i en række fødevarer giver anledning til handelsmæssige problemer. Denne udvikling bør vendes.

Hensikt

De nordiske lande ønsker at bidrage til en global udvikling, som – så vidt muligt ved tiltag i primærproduktionen – vender udviklingen og reducerer sygdomsudbrud, der skyldes fødevarer kontamineret med zoonoser.

Underlag

Vidensgrundlaget vedr. den enkelte zoonose er meget forskelligt for så vidt angår oprindelse, udbredelse, muligheder for bekæmpelse/forebyggelse, antal resulterende sygdomme, m.v.
Der er således behov for yderligere faglig og videnskabelig belysning og undersøgelser på en række områder, som kan danne grundlag for at udvikle strategier for reduktion af problemerne, og skabe forståelse for at problemerne kan og bør søges reduceret, i bedste fald elimineret.

Strategi

Kortlægning og videnskabelig analyse danner grundlag for udvikling af de nødvendige tiltag i Norden for at reducere risikoen for at zoonotiske agentia forekommer i fødevarer.

Resultaterne af analyse og kortlægningsarbejdet, samt resultaterne heraf målt på zoonoseprævalensen og udviklingen i sygdom forårsaget af zoonoser udbredes til relevante internationale organisationer, herunder EU, FAO/WHO og deres videnskabelige komiteer, Codex Ali-

mentarius m.fl. Undersökning av prevalensen kan följas av att man bestämmer den acceptabla skyddsnivån (Food Safety Objectives).

Eksempler på områder hvor behov for FoU-innsats bør vurderes er:
- Kartläggning av zoonotiska organismer i både vegetabilier och animalier
- Kunskap om spridningsvägarna för zoonotiska organismer i primärproduktionen
- Tekniker för att begränsa smittspridning i primärproduktionen

De nordiske lande arbejder sammen om at få omsat den faglige viden til relevante tiltag i de respektive organisationer, herunder i EU lovgivning og i internationale standarder og guidelines. Der gøres herudover en samordnet indsat for at få de nordiske synspunkter og resultater kommunikeret på globalt plan, så langt mulighederne rækker.

Tema 2

2. Tema for samarbeid: Modernisering av den offentlige kjøttkontrollen

Ansvarlig EK: EK-Livs (hovedansvarlig), NEJS

Målsetting

De nordiske lands myndigheter ønsker å samordne sin innsats i internasjonale fora, med sikte på å få endre regelverk og praksis for offentlig kjøttkontroll. Et element her er innsamling av erfaring gjennom utprøving av en moderne kjøttkontroll ved et antall slakterier i Norden basert på de overordnede prinsipper om
- risikobasert kontroll med kjøtt basert på sjukdomssituasjonen i berørte land og
- kontrollen skal utføres i tråd med gjeldende prinsipper for intern/egenkontroll

---

Bakgrunn

I hele den vestlige verden utføres kjøttkontrollen stort sett på samme måten som da den ble utformet for ca. 100 år siden, uavhengig av ny kunnskap og de store endringer som har skjedd i sjukdomspanoramaet hos dyr og mennesker i hele denne perioden. Risikobasert tilsyn basert på internkontroll som i dag er førende for all annen næringsmiddelkontroll, er således ikke implementert i denne delen av mattilsynet. Kjøttkontrollen, slik den i dag utføres, er også svært ressurskrevende.

Moderniseringen av kjøttkontrollen ble første gang utredet i nordisk regi i 1991/92 (Report Nord 1992:32: "Meat control in the Nordic countries") , med klare anbefalinger om omlegging til et mer risikobasert tilsyn. EU-systemet har imidlertid ikke vært motivert for en omlegging i tråd med de nordiske anbefalinger. På grunn av de nordiske lands bindinger til EU har det derfor vært vanskelig for å få innpasset den nye strategien.

Utredningen er nå oppdatert i form av policydokumentet "Modernization of the Meat Control System – A joint Nordic Position" (NNK/EK-Livs rapport av 30.11.2001), som inneholder forslag til en felles nordisk politikk for hovedprinsippene i en modernisering av kjøttkontrollen.

Hensikt

Det nordiske land ønsker å bidra til en global reduksjon av kjøttbårne sjukdommer ved å endre dagens system for kjøttkontroll til et mer risikobasert tilsyn, hvor ansvaret for kontrollen primært skal ligge hos den enkelte aktør (Intern/egenkontroll). Gjennom de erfaringer som innhentes i et fullskala prøveprosjekt , vil en skaffe seg erfaring som gjør det lettere å påvirke arbeidet i internasjonale fora, særlig Codex og EU.

Underlag

EU har i de aller seneste åra, ikke minst etter påtrykk fra sine nordiske medlemmer, jf. ovenfor, satt modernisering av kjøttkontrollen på dagsorden. Det ble således i 2001 framlagt et kommisjonsforslag til ny regulering på området, helt i tråd med de nordiske anbefalinger. Utkastet fikk imidlertid ikke tilstrekkelig støtte i EU-systemet. Sterke krefter i enkelte medlemsland med interesse i å bevare eksisterende system, fikk nødvendig støtte for å stoppe forslaget. Nå er imidlertid saken igjen blitt aktualisert ved at den er satt på dagsorden i Codexsystemet, som hadde sitt første møte om temaet i New Zealand i februar i år. Det er derfor god grunn til et nytt nordisk initiativ med sikte på å påvirke en internasjonal utvikling hvor Norden har store interesser. Overnevnte rapport er nettopp utarbeidet med dette siktemål.

Strategi

Alle de nordiske land er bundet av gjeldende EU-regelverk på området. I rådsdirektiv 91/497 (Health problem affecting intra-community trade in fresh meat) er det imidlertid lagt opp til å kunne prøve ut alternative tilsynsprinsipper når det dokumenteres at det alternative system for kjøttkontroll gir en likeverdig trygghet i forhold til dagens metode, jf. artikkel 17 i nevnte direktiv. En forutsetning for å gjennomføre prosjektet er at EU gir sitt bifall.

Utprøvingen vil foregå på et antall nordiske slakterianlegg, fortrinnsvis med ulik struktur og eierforhold.(samvirke og privat). Foreløpige konsultasjoner viser at et tilstrekkelig antall slakterieiere vil stille seg positiv til å delta i et slikt prosjekt.

Det nedsettes derfor en hurtig arbeidende gruppe med representasjon fra samtlige nordiske land som skal

- å utforme en detaljert prosjektbeskrivelse for utprøving av moderne kjøttkontroll ved et antall slakterier, ovenfor. En slik skisse/prosjektbeskrivelse må inneholde en beskrivelse av kjøttkontrollens gjennomføring etter de nye prinsipper med utgangspunkt i en helkjedetilnærming inkludert arbeids/ansvarsdelingen mellom næringen og myndighetene. EU's utkast til regulering
- jf. også den nordiske rapport, forutsettes lagt til grunn. Skissen skal videre inneholde forslag til hvordan en praktisk gjennomføring av det omtalte tilsyn skal gjennomføres ved de berørte slakterier. Oppstart for den fullskala utprøvingen bør kunne skje så snart prosjektbeskrivelsen er avsluttet og prosjektet godkjent av så vel EK-Livs, de nordiske lands myndigheter og EU

Tema 3

3. Tema for samarbeid: Sporbarhet

Ansvarlig EK: EK-Livs for mattrygghetsaspekteret. Andre forhold ved sporbarhet kan berøre andre EK-er (se siste avsnitt).

Målsetting

De nordiske lands myndigheter koordinerer og utvikler sin innsats i internasjonale fora for å få iverksatt og utredet:

- de områder hvor det må eller kan stilles krav til sporbarhet både i nasjonal og internasjonal handel med mat. De respektive EK-er må ta ansvar for sine spesielle områder (jf. siste avsnitt).
- de kriterier som er viktige for at sporbarhetssystemene skal kunne sikre helse, miljø, kvalitet og redelig handel, men samtidig ikke være ulegitimerte handelshindringer
- krav til dokumentasjon mht. til sporbarhet for å sikre forbrukertillit innen det enkelte område
- grenselinjen mellom det offentlige og næringens sitt ansvar mht. sporbarhet

- hvordan det internasjonale avtaleverket bør utvikles slik at forbrukerne blir en legitim part i forhold som angår trygghet og kvalitet ved mat i internasjonal handel

---

Bakgrunn

Globaliseringen i matproduksjon og matvarehandel har aktualisert krav om sporbarhet i matproduksjonskjeden for å begrense virkningen av evt. utbrudd av matbåren sykdom og redusere eksponeringen av uønskede substanser gjennom maten vi spiser.

Videre er sporbarhet er et viktig element for å føre tilsyn med kvalitetsparametre som ikke kan kontrolleres gjennom en sluttproduktkontroll. Tradisjonelt har merking gitt opplysninger om varen som i større eller mindre utstrekning har vært etterprøvbare med gjennom analyse- av sluttproduktet som for eksempel sammensetning, holdbarhet, vekt, mv. I tillegg til slik informasjon krever dagens forbrukere opplysninger om egenskaper ved produktene som vanskelig kan etterprøves ved analyse av produktet. Dette kan være opplysninger som opprinnelse, produksjonsmetode, bærekraftig utvikling, miljøriktig produksjon osv.

Sporbarhet av levende organismer i matproduksjonen er også satt på dagsorden ut fra miljøhensyn som følge av utviklingen innen bioteknologi.

Hensikt

De nordiske land ønsker å bidra til en global utvikling hvor sporbarhet blir et viktig redskap for å sikre at maten er helse- og miljømessig trygg og av riktig kvalitet og at den oppleves slik av forbrukeren. I tillegg til å sørge for at de grunnleggende for å sikre folkehelse, dyrehelse og dyrevelferd oppfylles, må matprodusenter, handelspartnere og det offentlige også ta hensyn til forbrukernes legitime krav til å velge ut fra sine premisser og krav om ikke å bli lurt blir ivaretatt.

Også om det i dag ikke er et uttalt krav om sporbarhet i matvarekjeden er kraven fra forbrukerne om å vite en matvares opprinnelse et indirekte krav til myndighetene å sørge for effektive sporbarhetssystemer .

Underlag

Krav om sporbarhet kan være fundert på
a. behovet for å sikre folkehelse, dyrehelse og dyrevelferd
b. forbrukerpolitiske motiver
c. næringspolitiske og konkurransemessige motiver
d. behovet for å verne mot miljøskade

Temaet sporbarhet er tatt opp på matministermøtet på Island 2001, hvor det ble besluttet å arbeide aktivt videre med problematikken.

Strategi

Utvikle en felles plattform på de områder hvor de nordiske land har felles synspunkter innen området sporbarhet for bedre å kunne presentere og få gjennomslag for disse i internasjonale fora som arbeider med sporbarhet og som påvirker nasjonale regelverk.

Dette gjelder organisasjoner som Codex Alimentarius, ISO og ikke minst i EU-arbeidet. EU arbeider aktivt med sporbarhet særlig med hensyn til GMO. Også under Cartagena-protokollen om sikker overføring, håndtering og bruk av GMO pågår det forhandlinger om sporbarhet, merking og identifisering. En gjennomdiskutert nordisk holdning til sporbarhet og sporbarhetssystemer er viktig som grunnlag for videre arbeid både i EU, Codex og under Cartagenaprotokollen.. Codex har en økende betydning i internasjonal handel med mat og det er viktig at sporbarhet fortsatt står på dagsorden og drives aktivt frem. Dersom internasjonale standarder for krav til sporbarhetsdokumentasjon mangler, vil regionale eller nasjonale krav kunne anses som en handelshindring som kan angripes i WTO-sammenheng.

Aktuelle områder hvor behov for FoU-innsats bør vurderes er: krav til dokumentasjon i hele kjeden for GM-fri vare herunder IP dokumentasjon i hele kjeden, krav til dokumentasjon for opprinnelse av fisk, krav til dokumentasjon av produksjonsprosess/er på næringsmidler som er rettvisemerket, krav til dokumentasjon av produksjonsprosess/er på næringsmidler som markedsføres som miljøvennlige.

Ulike EK-ers involvering i ulike aspekter av sporbarhet

Siden sporbarhet prioriteres høyest der det finns en kopling til folkehelse, er det naturlig at spørsmål knyttet til sporbarhet i utgangspunktet blir forankret i EK-livs. Sporbarhet knyttet til at det er brukt en bestemt produksjonsmetode (økologisk mat, GMO mv.) er imidlertid forhold som EK-konsument vil være sterkt involvert i, mens sporbarhet for å lette markedsadgang vil være sterkest knyttet til NEJS og NEF. NEJS og NEF vil også være sterkest inne i bildet når det gjelder sporbarhet knyttet til en bærekraftig forvaltning av ressurser, for eksempel fiskeressurser eller skogsressurser.

Tema 4

4. Tema for samarbeid: Akrylamid

Ansvarlig EK: EK-Livs

Målsætning

De nordiske landes myndigheder koordinerer og udvikler deres indsats for at få iværksat og gennemført tiltag, som er nødvendige for

- at få gennemført en grundigeksakt risikovurdering af udsættelsen for akrylamid i fødevarer hos mennesker
- at få etableret et nordisk forskningsnetværk der kan være katalysator for en europæisk forskningsindsats på området, omfattende eksponeringsvurdering, risikovurdering og risikoreduktion
- at skabe samarbejde til det nordiske analyse-netværk vedrørende akrylamid samt til arbejdsgruppen for kost og ernæring (NKE) under EK-Livs som grundlag for beslutninger om tiltag vedrørende specielle risikogrupper eller særlige rådgivningsaktiviteter

---

Baggrund

Det er kendt, at omkring en tredjedel af al cancer er relateret til kostfaktorer, men endnu er kun få af dem identificeret. Akrylamid, der for nylig af svenske forskergrupper er opdaget i høje koncentrationer i brød, bagte og stegte kartofler, morgenmadscerealier og snacks er muligvis en væsentlig faktor. Dette antydes af risikovurderinger, som anslår at mellem 0,3 % og 3 % af alle cancertilfælde i Norden kunne være forårsaget af akrylamid.

Der er dog en række usikkerheder ved disse vurderinger. I Norden er der særlige forudsætninger for at gennemføre en direkte risikovurdering af akrylamid hos mennesker samt for at identificere særligt udsatte grupper og for at finde frem til måder at reducere dannelsen af akrylamid ved opvarmning af fødevarer. Dette skyldes det forspring, som især svenske forskergrupper har på det analytiske område, men også at vi i Norden har lettere adgang til prøvematerialer fra mennesker fra de såkaldte biobanker end hvad der er tilfældet i resten af Europa eller i USA. Også de gode nordiske kostundersøgelser er et aktiv. Endelig giver traditionen for nordisk samarbejde mulighed for at sætte ind hurtigere end man kan i f.eks. europæisk regi.

Nordiske forskere har derfor en særlig forudsætning for at bidrage til at løse dette problem, hvis der hurtigt etableres et samarbejde om udnyttelse af fælles viden og ressourcer. En nordisk

styrkeposition på dette sundhedsmæssigt vigtige nye felt kan bidrage væsentligt til at få etableret en bredere europæisk indsats, som er mere krævende at få startet op.

Hensigt

De nordiske lande ønsker at bidrage til en styrket risikovurdering gennem at danne et netværk af de nordiske forskere, der kan bidrage. Dette netværk vil bl.a. skabe grundlag for at udføre en direkte kvantitativ risikovurdering af det kræftfremkaldende stof, akrylamid hos mennesker, for at udpege særligt følsomme grupper i samfundet og for at finde veje til at reducere udsættelsen for akrylamid.

Underlag

Der er tradition for nordisk samarbejde indenfor fødevareområdet og indenfor risikovurdering. Det vil derfor være forholdsvis enkelt at skabe et nordisk forskernetværk til risikoanalyser af akrylamid samt risikoreduktion indenfor meget kort tid. På møde i formandsgruppen for EK-livs mødet den 30. maj 2002 er det allerede besluttet at støtte et nordisk analysenetværk, hvilket er yderligere en hjørnesten i den samlede risikovurderingsproces.

Strategi

For at gennemføre en kvantitativ risikovurdering af akrylamid skal man have eksakt oplysning om indtagelsen og om farligheden. Ved Stockholms Universitet er der etableret en analysemetode, der på samme tid giver oplysning om akrylamidindtagelsen og om dens skadelige virkning på arvemassen. Metoden kan anvendes på almindelige blodprøver, og kan derfor anvendes til at sammenholde eksponering og risiko hos forbrugere. Problemerne med at sætte ind med sådan en undersøgelse omfatter analytisk kapacitet samt mangelen på kommercielt tilgængelige analytiske referencematerialer.

Dette indebærer, at metoden skal sættes op ét eller flere andre steder i Norden med hjælp fra den svenske gruppe, og at der skal fremstilles en række kemiske referencestoffer og standarder, der ikke er kommercielt tilgængelige. Midler til dette er nu søgt gennem arbejdsgruppen for fødevaretoksikologi og risikovurdering (NNT) under EK-Livs. Det forventes, at et meget velegnet prøvemateriale kan stilles til rådighed med ganske kort varsel fra andre nordiske forskergrupper, bl.a. ved Kræftens Bekæmpelse i Danmark. Undersøgelsen kan med fordel foretages parallelt med en traditionel spørgeskemabaseret epidemiologisk undersøgelse.

Den direkte risikovurdering kan tillige bidrage til aktiviteterne under et nordisk analysenetværk vedrørende akrylamid i fødevarer, idet det vil være muligt at undersøge, om det indtag, der måles hos deltagerne kan forklares ud fra det beregnede indtag med kosten. Herved vil man kunne sikre, at der ikke er væsentlige kilder til udsættelse for akrylamid fra fødevarer, som er overset.

En identifikation af særligt udsatte grupper kræver anvendelse af kostundersøgelser i kombination med fødevareanalyser for akrylamid. Desuden kræves anvendelse af scenarieanalyser med statistiske simulationsmetoder. Dette arbejde er der også gode forudsætninger for at starte i nordisk regi og det ville være naturligt med en anmodning til arbejdsgruppen for kost og ernæring (NKE) under EK-Livs om at se på eventuelt behov for særlige kostundersøgelse for børn og unge i relation til akrylamid samt eventuelt behov for supplerende kostråd eller råd vedr. tilberedning ved madlavning. Sammen med andre aspekter af akrylamidproblematikken, herunder vurdering af bl.a. forsterbeskadigende effekter, bør denne opgave også indgå i et europæisk samarbejde.

Det samme gælder arbejdet med risikoreduktion. Denne skal gennemføres ved at finde frem til varer og produktionsmetoder, der mindsker dannelsen af akrylamid mest muligt i samarbejde med fødevareproduktionsvirksomheder. Rådgivningsaktiviteter og andre tiltag kan også overvejes i denne forbindelse. Det er derfor vigtigt at få etableret et europæisk forskningssamarbejde, helst under EU's 6. rammeprogram for forskning (som vil kunne bevilge midler i en størrelsesorden af relevans for videregående forskning i de foreliggende problemstillinger), og her vil det

være naturligt, at det nordiske netværk vedrørende risikovurdering etableres tilstrækkelig hurtigt til at kunne stille sig i spidsen for et europæisk initiativ.

De nordiske lande skal endvidere arbejde sammen om at få omsat den faglige viden til relevante tiltag i de respektive organisationer, herunder i EU og i WHO.

Det skal afslutningsvis bemærkes, at der kan blive behov for at ændre/videreudvikle strategien i lyset af den nye viden, der fremkommer under projektet.

Bilag 3

Styrking av forbrukerinnflytelsen på matområdet (mattrygghet* og matkvalitet) – nordisk handlingsplan

1. Bakgrunn

I regi av Nordisk Ministerråd ble det i 2002 gjennomført et tverrsektorielt nordisk prosjekt med målsetting å følge opp tidligere ministervedtak om å bidra til at Norden skal være en pådriver for å sikre trygge matvarer av høy kvalitet gjennom en sunn produksjon ved å:

1. påvirke internasjonale forhandlinger og prosesser, og
2. styrke forbrukerinnflytelsen på matområdet

Deltagerne i prosjektgruppen ble utnevnt av EK-livs, NEF, NEJS, EK-Miljø og EK-konsument. Deltagerne er vist i vedlegg 1.[9]

For å styrke forbrukerinnflytelsen på matområdet, inviterte prosjektgruppen noen utvalgte representanter fra forbrukerorganisasjoner og næringsliv i de nordiske land til et arbeidsseminar ved Hurdalsjøen hotell 6.–7. mai 2002. En oversikt over deltagerne er vist i vedlegg 2[10]. På seminaret kom deltagerne med innspill til og diskutere hvordan forbrukerne best kan sikres mer innflytelse på myndighetenes utforming av matpolitikken.

Forslagene i den foreliggende handlingsplanen for å styrke forbrukerinnflytelsen på matområdet (mattrygghet og matkvalitet) er basert på de innspillene som framkom under arbeidsseminaret og på tilleggssynspunkter fra prosjektgruppen (vedlegg 3). Alle forslagene til enkelttiltak som framkom under seminaret er vist i vedlegg 4. Prosjektgruppens vurderinger av forslagene i handlingsplanen og prosjektgruppens anbefaling er omtalt i vedlegg 4.

2. Målsettinger

Hovedmål for denne handlingsplanen er å bidra til at Norden skal være en pådriver for å sikre trygge matvarer av høy kvalitet gjennom en sunn produksjon ved å involvere forbrukerne i større grad i beslutningsprosessene.

For at forbrukerne skal sikres innflytelse på utformingen av matpolitikken i de nordiske land anbefales de nordiske myndigheter å arbeide mot disse fire delmålene:

1. Å øke kompetansen hos nordiske forbrukere innenfor matområdet
2. Å legge til rette for gjensidig åpenhet mellom myndigheter, næring og forbrukere
3. Å bidra med ressurser til forbrukerinvolvering
4. Å skape møteplasser for dialog og reell medvirkning mellom forbrukerinteresser, næring og myndigheter

Arbeidet med forbrukerinvolvering skal også sikre et mer helhetlig perspektiv i matpolitikken, dette oppnås gjennom arbeidet for å nå de fire delmålene. Her vil spesielt arbeidet med åpenhet og dialog være sentralt.

3. Strategier, virkemidler og tiltak

For å nå hoved- og delmål i denne planen er det utarbeidet hovedstrategier tilknyttet de fire delmålene. Det er også utarbeidet forslag til konkrete tiltak og virkemidler for å iverksette strategiene.

---

* Livsmedelssäkerhet (sv), fødevaresikkerhed (da) og Food Safety (en)

[9] Ikke trykket her

[10] Ikke trykket her

3.1 Strategier for delmål 1: øke kompetansen hos nordiske forbrukere innenfor matområdet

For at forbrukerne skal kunne treffe reflekterte valg er kompetanse og kunnskap hos forbrukerne en forutsetning. Kommunikasjon og kunnskapsformidling blir derfor sentrale virkemidler. God risikokommunikasjon er også nødvendig for å viderebringe advarsler og forholdsregler i forbindelse med risiko. For å øke kompetansen hos nordiske forbrukere og forbedre kommunikasjonsvirksomheten foreslås følgende hovedstrategier:

1. Bidra til at grunnutdanningen i de nordiske land vektlegger kunnskap om trygg mat, ernæring og forbrukerrettigheter.

   Følgende tiltak foreslås:

   a. Videreføre resultatene av det pågående Nordisk Ministerråds tverrsektorielle kunnskapsprosjekt rettet mot ungdom om ulike aspekter ved mat med spesiell vekt på utarbeidelse av skolemateriell om trygg mat på nordisk nivå.

2. Forbedre kommunikasjonen til forbrukerne.

   Følgende tiltak foreslås:

   a. Videreutvikle ideen om nettbaserte "Trygg-Mat" portaler på Internett der forbrukerne kan finne informasjon og sende inn spørsmål (helpdesk funksjon).
   b. Gi opplæring i risikokommunikasjon til forskere/eksperter, myndigheter og næring.
   c. Innhente og dele kunnskap om forbrukernes risiko-oppfatninger og kunnskap tilknyttet matområdet i Norden, som grunnlag for iverksetting av målrettede informasjonstiltak for å øke forbrukernes kunnskap om risiko tilknyttet matområdet.

3.2 Strategier for delmål 2: legge til rette for gjensidig åpenhet mellom myndigheter, næring og forbrukere

Forbrukernes tillit er avhengig av at myndighetene praktiserer risikoanalyse på en ryddig måte og at åpenhet ligger til grunn. Åpenhet både om kontrollresultater og prosessene som fører frem til resultatene samt utformingen av lover og regler er også sentralt. For å bidra til gjensidig åpenhet mellom myndigheter, forbrukere og næring foreslås følgende hovedstrategier:

1. Bidra til at resultater av tilsyn presenteres på en slik måte at de er både tilgjengelige og forståelige for forbrukerne.

   Følgende tiltak foreslås:

   a. Forbrukerorganisasjonene må være en pådriver for at tilsynsmyndighetene i de nordiske land raskt offentliggjør kontrollresultater.
   b. Forbrukerorganisasjonene må være en pådriver for at forbrukernes tilbakemeldinger om behov for informasjon ivaretas av myndighetene.

2. Være en pådriver for at næring og handel selv dokumenterer og publiserer produksjonsmetoder og kontrollresultater

   Følgende tiltak foreslås:

   a. Aktiv dialog med næring og handel der myndighetenes ønsker og forbrukernes behov diskuteres.

3. Utvikle et nettverk mellom nordiske myndigheter for å sikre felles platt form for prinsipper tilknyttet offentliggjøring av regelverk og tilsynsresultater.

   Følgende tiltak foreslås:

   a. Videreformidle felles standpunkter tilknyttet matvaresikkerhet til forbrukerne.
   b. Kunnskapsutveksling og kunnskapsbygging tilknyttet erfaringer med risikokommu nikasjon mellom de nordiske land.
   c. Aktiv publisering av lover og regler for å øke forbrukernes oppmerksomhet på dette.

3.3 Strategier for delmål 3: bidra med ressurser til forbrukerinvolvering

Det er viktig at forbrukerinteressene har mulighet og ressurser til å kunne delta i fora der viktige beslutninger fattes. Når man snakker om ressurser er det viktig å påpeke at det ikke bare dreier seg om penger, men også om eksempelvis tid til å sette seg inn i saker og forankre høringssvar, tid til forberedelse til møter, tid til å ta kontakter mellom møtene, m.v. Videre er mulighet til utdannelse et viktig ressursspørsmål. For å sikre at de organiserte forbrukerinteressene har nok ressurser til å kunne påvirke utformingen av matpolitikken i de nordiske land og de fellesnordiske interesser internasjonalt foreslås følgende hovedstrategier:

1. Innhente kunnskap om forbrukerorganisasjonenes virksomhet og definere fremtidige behov for representasjon.

   Følgende tiltak foreslås:

   a. En nordisk undersøkelse er allerede gjennomført, resultatene fra denne benyttes til et strateginotat.

2. Effektivisere forbrukerorganisasjonenes representasjon gjennom å utvikle en "pool-ordning" for representasjon.

   Følgende tiltak foreslås

   a. Forbrukerorganisasjonene må være ene pådriver for et samarbeid mellom de nordiske organisasjoner som gjør at en forbrukerrepresentant deltar på vegne av flere nordiske land internsjonalt.

3.Øke støtten til nordiske forbrukerorganisasjoner

4. Det er også viktig at forbrukerorganisasjonene selv prioriterer og vurderer sine aktiviteter for å sikre at de ressursene de har utnyttes på en mest mulig kostnadseffektiv måte

3.4 Strategier for delmål 4: skape møteplasser for dialog og reell medvirkning mellom forbrukerinteresser, næring, handel og myndigheter

Det er viktig å ha arenaer der forbrukerne på nordisk nivå kan møte representanter fra næring, handel og myndigheter direkte, gjerne tilknyttet konkrete temaer som er under utredning. For å etablere flere, mer systematiserte og bedre møteplasser for dialog og medvirkning mellom myndigheter og forbrukerinteresser om matpolitikken foreslås følgende hovedstrategier:

1. Etablere faste systemer for dialog mellom forbrukerinteresser, næring, handel og myndigheter på nordisk nivå.

   Følgende tiltak foreslås:

   a. Etablere et felles nordisk forum for reell fødevaredialog mellom myndigheter, næring, handel og forbrukere. Herunder gjøre bruk av det kontaktorganet, med repre sentanter for interesseorganisasjoner fra jord/fjord til bord, som EK-Livs er i ferd med å etablere, samt NEF' og NEJS ' kontaktorgan ved behov.
   b. Videreutvikle det nettverk som allerede finnes innenfor Nordisk ministerråds konsu mentsektor og samarbejdet hermed.
   c. Regelmessig holde nordiske seminarer og evt. konsensusmøter, m.m. på matområdet, hvor også NGO'er deltar.
   d. Kartlegge og vurdere eksisterende møteplasser for å trekke erfaringer fra disse.

2. Velge ut prioriterte temaområder for mer aktiv dialog om matpolitikkutforming.

   Følgende tiltak foreslås:

   a. Ha en aktiv dialog i forkant på prioriterte temaer.
   b. Sikre at forbrukerinteressene er involvert tidlig i viktige utredninger.

Vedlegg 1 og 2 er ikke trykket her (red- anm.)

Vedlegg 3: Vurderinger fra prosjektgruppen

Prosjektgruppen har følgende kommentarer til innspillene fra NGO-det foreliggende utkastet til handlingsplan for å styrke forbrukerinnflytelsen på matområdet:

Kommentarer til de foreslåtte strategiene for delmål 3: Å bidra med ressurser til forbruker-involvering:

- Det er også viktig at forbrukerorganisasjonene selv prioriterer og vurderer sine aktiviteter for å sikre at de ressursene de har utnyttes på en mest mulig kostnadseffektiv måte.
- Når man snakker om ressurser er det viktig å påpeke at det ikke bare dreier seg om penger, men også om eksempelvis tid til å sette seg inn i saker og forankre høringssvar, tid til forberedelse til møter, tid til å ta kontakter mellom møtene, m.v. Videre er mulighet til utdannelse et viktig ressursspørsmål.

Kommentar til de foreslåtte strategier for delmål 4: Å skape møteplasser for dialog og reell medvirkning mellom forbrukerinteresser, næring, handel og myndigheter:

- Til pkt. a: Prosjektgruppen vil påpeke at EK-Livs er i ferd med å etablere et kontaktorgan med representanter for interesseorganisasjoner fra jord/fjord til bord, og at NEF og NEJS' kontaktorganer også kan utvikles mhp. å skape felles nordiske fora for reell matvaredialog mellom de ulike interessentene.
- Til pkt. c: Også andre møter, som for eksempel konsensusmøter, kan være aktuelle.

Prosjektgruppens anbefaling: Tatt i betraktning vurderingene overfor, støtter prosjektgruppen de overordnede anbefalingene i handlingsplanen og vil tilrå at de nordiske matministrene legger til grunn anbefalingene under sitt arbeide mot å styrke forbrukerinnflytelsen på matområdet, nasjonalt, i Norden og internasjonalt.

Vedlegg 4

Dette er alle tiltakene som ble listet av NGO-ene underseminaret og danner grunnlaget for planene foran.

Deltakernes prioriterte tiltak på hovedmål: Å vektlegge et helhetlig perspektiv i matpolitikken

- Ha en holistisk tankegang i matpolitikken. Trekke inn uavhengig forskning, bl.a. om: bruk av antibiotika i dyrefôr, sammenheng tilsettingsstoffer/sprøytemidler og helse/sykdommer, immunforsvaret, bruk av GMO – og mikrobølgeovner!
- Initiere prosjekt for å innene disse drive de eksempler som gitt!
- At den nordiske dialog og utvikling i forbrukerbeskyttelse brukes til å påvirke beslutninger i EU til fordel for forbrukerne. Forbrukerpolitikk er også sunnhets- og sosialpolitikk!
- Holistisk tilgang til ernæringspolitikk
- Mat 2010 – politisk visjonsprosjekt
- Sporbar produksjon. Forbrukerne kan! Butikk eller restaurant få at vide produksjons- og distribusjons-kettene. Det vil også styrke lokal og global produksjon.
- "Agenda21"-prosess: Mat 2010: Hvem er viktige aktører? Hva er våre felles mål? Hvem må gjøre hva for å nå disse felles mål? Aktørene møtes på tilpassede arenaer hvor de skal utveksle informasjon og forplikte seg selv
- Snakk mer om matens psykologiske funksjon: Den er det moderne menneskes daglige kontakt med naturen
- Inkludere helseaspektet i den matpolitikk som man legger fram
- Stille konkrete spørsmål i forbindelse med remisser/høringer

Deltakernes prioriterte tiltak delmål 1: Øke kompetansen hos nordiske forbrukere innenfor matområdet

- Heimkunnskap og forbrukerspørsmål skal læres i skolen
- Utvikle en portal for ulik salgs forbrukerinformasjon på internett
- Grunnutdanning i mat, kosthold, mosjon, ernæring. Målgruppe: gravide, barn, unge, kvinner, menn, innvandrere, pensjonister, leger/helsepersonell, lærere – ALLE! Ta i bruk internettgrupper i tillegg
- Sikre nødvendig kompetanse hos forbrukerne.
- Prioritering av viten og kunnskap (praktiske ferdigheter) om gode matvaner og forbrukerspørsmål i grunnskolen.
- Utdanning om matsikkerhet: i skole og etterutdannelse av forbruker, i fødevarevirksomhetene.
- Grunnutdanning om mat, miljø, ernæring, kosthold, helse etc.
- Foredle, bygge opp, lage opplyste, bevisste forbrukere (i Norden) ved å styrke grunnutdanning i viktige mat- og fødevarespørsmål.
- Etablere verktøy for å bedre forbrukerkunnskap.
- Styrke grunnutdanning i skolene. På den måte økes kompetansen hos barn og senere forbrukerne.
- Helpdesk, hvor forbrukere kan få svar til sine spørsmål vedrørende produksjon, innehold, miljø etc.
- Bygge opp en "felles" helpdesk (for og av de nordiske land) med viktige opplysninger og info "Forbrukertorv på nettet" med links til alle retninger.
- Styrke "ansvarlig" "forskning" og formidling av ernærings- og matsaker. Fødevarer/næringsmidler

Deltakernes prioriterte tiltak, delmål 2: Legge til rette for gjensidig åpenhet (transparens) mellom myndigheter og forbrukere

- Institusjoner (myndighetene) skal presentere på en eller annen måte ny lovgivning/regler til befolkningen.
- Matvareindustrien skal ha felles metoder/presentasjon av transparent produksjon
- sporbarhet
- etikk
- egenkrav
- miljø
- Gi forbrukerne direkte innsyn i landbruksforhandlingene
- Sikre åpenhet og innsyn hos tilsynene
- Transparente myndigheter og fødevarevirksomheter
- Innføring av offentliggjørelse av kontrollresultater, så de kan anvendes av forbrukerne som den danske "smiley-ordning"
- Åpen dialog mellom forbrukere, produsenter, handlere, myndigheter
- Starte prosjekter for kommunikasjonstiltak: produkt jord/fjord – bord. Forbrukerbeslutning/forvaltning
- Større rettigheter for forbrukerne til å få informasjon og svar fra produsentene. Produsentene trenger å publisere på internettet sine strategier, for eksempel med etiske synspunkter i produksjon og råvare. PS. Det er et stort problem at DK/S/FI er medlemmer i EU, mens Island og Norge ikke er det. Det nordiske samarbeidet blir derfor ikke så sterkt
- Få aksept for å virkelig lytte til/ta med forbrukernes saker inn i den politiske diskusjonen på et nordisk nivå
- Felles nordisk "branding" av lokal mat, etter modell av miljømerking, (ref: Røros, "mat fra fjellregionen")
- Det må fokuseres på å ta frem konsekvensanalyse for aktuelle interessenter for de ulike saker som presenteres/besluttes på ett politisk nivå

Deltakernes prioriterte tiltak, delmål 3: Å bidra med tilstrekkelig ressurser til forbrukerinvolvering

- Sikre ressursene til forbrukerorganisasjonene
- Undersøkelse av forbrukerorganisasjonenes virksomhet, hvordan man er oppbygget og de ressurser man har, altså summere midler. Antall medlemmer og statlige kommunale midler – etter dette se på behovene i forhold til den virksomhet som drives
- Gi forbrukerorganisasjonene større ressurser
- Flere ressurser til Forbrukerorganisasjonenes internasjonale representasjon for eksempel i form av en pulje
- Vi må ha økonomiske driftsmidler, i tillegg til prosjektmidler

Deltakernes prioriterte tiltak, delmål 4: Å skape møteplasser for dialog og reell medvirkning mellom forbrukerinteresser og myndigheter

- Skape arenaer, også for NGOer i Norden. En forbrukerpolitisk handlingsplan må forankres både hos folket og myndighetene
- Skape arenaer for reell medvirkning
- Skape nettverk mellom forbrukerorganisasjonene i landet/Norden
- Løpende trepartsdialog mellom myndigheter, produsenter og forbrukere om prinsipielle og spesifikke spørsmål og at konklusjonene har effekt på de politiske beslutninger
- Arenaer for dialog mellom forbruker – virksomheter – myndigheter – politikere
- NGO – Arena
- Utnytte erfaringer fra de nordiske land til å skape ulike arenaer der myndigheter, forbrukerer næring og handel møtes
- Etablere et felles nordisk forum for reell fødevaredialog

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

Ministerrådsforslag om program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 og handlingsplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002–2003

(Ministerrådsforslag, se s. 654
Handlingsplan, se s. 659)

1. Indstilling

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår at

A. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Nordisk Ministerråds Program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 og handlingsplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002–2003 og inddrage Medborger- og Forbrugerudvalgets kommentarer som de fremgår af udvalgets betænkning B 217/medborger

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår at

B. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at indarbejde en henvisning til de øvrige nordiske landes lovgivning for området, når forslag til nye love fremlægges og behandles i de nationale parlamenter samt oplyser om eventuelle konsekvenser i forhold til de øvrige nordiske lande

2. Program og principper for det nordiske lovsamarbejde 2002-2005

Nordisk Ministerråd har den 9. september 2002 oversendt Ministerrådsforslag om program og principper for det nordiske lovgivningssamarbejde 2002-2005 samt Handlingsplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbejde på justitssektoren 2002-2003 til Nordisk Råd til behandling. Handlingsprogrammet er det årlige komplement til justitssektorens samarbejdsprogram. Medborger- og Forbrugerudvalget behandlede forslaget ved sit møde den 24. september 2002.

I hovedlinierne præsenterer Ministerrådet de samme principper for samarbejdet som i sit sidste program fra 1996.

Målsætningen er at befæste de demokratiske beslutningsprocesser og fremme retssikkerheden i de nordiske lande. Der arbejdes ud fra tre grundlæggende principper: Nordisk nytte, retsenhed og konkretisering af formålet.

Hvad angår internationalt samarbejde redegøres der for at der i stigende grad sker en bredere international eller global regeludvikling på felter som tidligere var forbeholdt national lovgivning og at nordisk lovsamarbejde må ses i lyset af dette. Hovedopgaverne her er at give et slagkraftig bidrag til regeludviklingen i EU/EØS og i andre internationale fora samt at sikre en effektiv indarbejdelse i de nordiske landes lovgivning omkring nyt regelværk i EU/EØS og af nye internationale forpligtelser som de nordiske lande påtager sig.

I den resterende del af dokumentet redegøres der for organisatoriske og økonomiske rammer. Dette er en beskrivelse af arbejdsprocesserne i Nordisk Ministerråd

Medborger- og Forbrugerudvalget beklager at dokumentet primært redegør for principper for det nordiske lovgivningssamarbejde og beskrivelse af de organisatoriske processer men totalt undlader at redegøre for sektorens politiske program og målsætninger i perioden 2002-2005.

Udvalget er opmærksom på at der med dokumentet antydes, at sektoren foretrækker at udarbejde de politiske programmer på årlig basis. Udvalget mener til gengæld at det er vigtigt med overordnede politiske målsætninger på længere sigt, således at der sikres kontinuitet i sektorens arbejde.

Medborger- og Forbrugerudvalget savner endvidere en redegørelse for sektorens målsætning i samarbejde med nærområderne. Hvilke planer har sektoren f.eks. hvad angår samarbejde med Nordvest-Rusland? Udvalget er opmærksom på at indenfor det nordiske justitsområde findes der, på mange forskellige niveauer, flere bilaterale projekter med nærområdets lande. Udvalget anser imidlertid at på enkelte områder, i dette samarbejde, er begrebet nordisk nytte af stor betydning.

Udvalget mener at det er vigtigt at de nordiske regeringer og parlamenter er godt informeret om lovgivningen i de øvrige nordiske lande når der arbejdes med ny lovgivning i de enkelte nordiske lande. Aktiv og systematisk informationsudveksling mellem landene vil kunne bidrage til øget lovharmonisering i Norden. Det anses endvidere vigtigt at der foretages en evaluering af eventuelle konsekvenser i forhold til de øvrige nordiske lande og at parlamenterne oplyses om dette.

Udvalget mener at dette bør være en af grundprincipperne i nordisk lovsamarbejde og fremlægger derfor et forslag til rekommandation til de nordiske landes regeringer om at dette hensyn tages når nye love udarbejdes og vedtages.

3. Handlingsplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbejde på justitssektoren 2002-2003

Medborger- og Forbrugerudvalget udtrykker tilfredshed med Justitssektorens prioriterede opgaver under perioden 2002-2003.

Der redegøres for 7 prioriterede særskilte projekter som udvalget mener er yderst relevante og interessante. Disse er: offerets stilling i straffeprocessen, straffeniveauerne i Norden, terrorisme, ytringsfrihedens retslige stilling, den nordiske familieret, lovgivningspolitik og nordiske udleveringslove.

De nordiske justitsministre lægger også vægt på at fortsætte og, efter behov, styrke samarbejdet om og tiltag til bekæmpelse af følgende områder:

- Børns og ungdomskriminalitet
- Seksuelle overgreb mod børn
- Handel med kvinder
- Organiseret kriminalitet, herunder hvidvaskning
- Kriminalitet med racistisk eller nazistisk præg

Medborger- og Forbrugerudvalget mener at disse prioriteringer er yderst tilfredsstillende. Udvalget savner i imidlertid en redegørelse for hvordan sektoren har planlagt at sætte områderne: handel med kvinder og organiseret kriminalitet på dagsorden. Disse områder er højt prioriterede i udvalget og der er stor interesse for sagernes fremgang i Justitssektoren.

Udvalget er opmærksom på områdets nordisk-baltisk samarbejde via de nordiske og baltiske justitsministres møde hvert andet år og den embedsmandsgruppe som forbereder møderne. Udvalget skal anmode om at disse spørgsmål bliver prioriterede på ministrenes næste fælles møde år 2003.

Medborger- og Forbrugerudvalget skal påminde om to af Nordisk Råds rekommandationer som endnu ikke betragtes som opfyldte og som ikke er synlige på dagsorden på sektorens handlingsplan. Disse er:

- 20/2001 Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og repressalier
- 23/2001 Tiltag mod tvangsægteskab

Hvad angår det løbende samarbejde skal udvalget udtrykke sig yderst tilfreds med sektorens koordinerings funktion i forbindelse med udarbejdelse af nye love i de nordiske lande, således at der sker en gensidig informationsudveksling og eventuel koordinering med henblik på målsætningen om retsenhed. Dette arbejde burde bidrage til målsætningen om at udrydde grænsehinder i Norden.

Udvalget mener endvidere i denne sammenhæng, at samarbejdet om fælles analyse af forslag og vedtagne retssager i EU/EØS så tidligt som muligt i beslutningsprocessen i EU samt samarbejde om indarbejdelse af vedtagne retssager i national lovgivning, er af stor betydning. Dette gælder også om målsætningen om at det nordiske lovgivningsarbejde skal give slagkraftige bidrag til regeludviklingen i EU/EØS og i andre internationale fora.

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår at

A .Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Nordisk Ministerråds Program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 og handlingsplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002–2003 og inddrage Medborger- og Forbrugerudvalgets kommentarer som de fremgår af udvalgets betænkning B 217/medborger

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår at

B. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at indarbejde en henvisning til de øvrige nordiske landes lovgivning for området, når forslag til nye love fremlægges og behandles i de nationale parlamenter samt oplyser om eventuelle konsekvenser i forhold til de øvrige nordiske lande

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhild Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

Ministerrådsforslag

om program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 og handlingsplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002–2003

(Overlevert av Nordisk Ministerråd)

Nordisk Ministerråd (Justisministrene) oversender hermed sitt "Program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet (2002–2005) og Handlingsplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002–2003", til behandling ved Nordisk Råds 54. sesjon den 28.–31. oktober i Helsingfors.

Ministerrådet anmoder om Nordisk Råds synspunkter

Oslo den 9. september 2002

Odd Einar Dørum
Statsråd
(sign.)

Søren Christensen
Generalsekretær
(sign.)

Program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 og handlingsplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002–2003

Program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002-2005

I. Innledning

Det nordiske lovsamarbeidet, først og fremst innenfor justissektoren, bygger på en lang og bred tradisjon gjennom mer enn hundre år. Lovsamarbeidet er nå uttrykkelig forankret i den nordiske samarbeidsavtalen fra 1962 (Helsingforsavtalen).

Etter Helsingforsavtalen gjelder det at ved utforming av lover og andre rettsregler i et nordisk land, skal borgere i andre nordiske land som hovedregel være likestilt med landets egne borgere. Videre skal de nordiske land søke å oppnå størst mulig rettsenhet på privatrettens område, fremme rettsenhet i lovgivning om straffbare handlinger og straffesanksjoner og ta sikte på å samordne annen lovgivning der det er formålstjenlig.

Gjennom lovsamarbeidet søker de nordiske land å fremme grunnleggende felles prinsipper i nordisk lovgivning, i pakt med et nordisk verdifellesskap. Lovsamarbeidet har videre som mål å fremme en rettsenhet som letter forbindelsene mellom innbyggerne i de nordiske land. Det søker å sikre en enhetlig gjennomføring i Norden av rettsakter innen EU/EØS og andre internasjonale forpliktelser i justissektoren.

Nordisk ministerråd, som består av de nordiske justisministrene, er ansvarlig for lovsamarbeidet i justissektoren. Det bygger på et samarbeidsprogram som fastlegger de overordnete prioriteringene og de administrative rammene for samarbeidet. Samarbeidsprogrammet utfylles av justisministrenes årlige prioriteringer i en handlingsplan. Samarbeidsprogrammet og handlingsprogrammet følges opp av Embetsmannskomiteen for lovgivningsspørsmål (EK-Lov/NÄL).

II. Grunnleggende prinsipper for det nordiske lovsamarbeid

Det nordiske lovsamarbeidet skal befeste de demokratiske beslutningsprosesser i de nordiske land og fremme rettssikkerheten for dem som bor og oppholder seg i Norden. Ved samarbeid om innhold og utforming av lovverket skal lovgivningen gjøres lettere tilgjengelig for innbyggerne. Et fellesskap i historisk tradisjon og verdier letter arbeidet for å fremme rettsenhet som kan styrke kommunikasjonen og samholdet i Norden. Samtidig kan det være rom for avvikende løsninger der faktiske forskjeller, ulike verdioppfatninger eller behov for å vinne ny erfaring gjør seg gjeldende.

1. Nordisk nytte

Det nordiske lovsamarbeid skal legge vekt på prinsippet om "nordisk nytte". Som utgangspunkt skal samarbeidet derfor bare omfatte områder hvor det kan oppnås en nordisk nytteverdi.

Når det vurderes om en aktivitet oppfyller kravet om "nordisk nytte", legges det vekt på

- at det er en virksomhet som ellers ville skje i nasjonal regi, der det kan oppnås påviselige positive virkninger for innbyggerne i de nordiske land gjennom felles nordiske løsninger
- at det er en aktivitet som viser og utvikler nordisk samhørighet
- at det er en virksomhet som øker nordisk kompetanse og konkurranseevne

Kravet om "nordisk nytte" betyr ikke nødvendigvis at samarbeidet skal resultere i rettsenhet i de nordiske land. Klart fastlagte og utbygde samarbeidsordninger kan i seg selv være av "nordisk nytte". Lovsamarbeidet består til dels av å utveksle kunnskap og faktiske opplysninger, bl.a. om eksisterende lovgivning og lovforslag i de nordiske land, til nytte for de andre land som hver for seg kan ha begrensede ressurser til rådighet for lovgivningsarbeidet.

2. Rettsenhet

Målet om rettsenhet sikter til at de nordiske land stadig skal arbeide for at lovgivningen blir ensartet.

Rettsenhet betyr likevel ikke nødvendigvis at reglene skal være ens i detalj. Nordisk rettsenhet omfatter også det forhold at det oppnås en ensartet struktur i lovgivningen og enighet om de bærende prinsipper på et lovområde.

Omfang, behov og karakteren av det nordiske lovsamarbeid kan variere på forskjellige rettsområder. Innenfor privatretten har det tradisjonelt i stor utstrekning vært mulig å oppnå en vidtgående nordisk rettsenhet, som bør fortsette og utvikles videre. Det er et stigende behov for nordisk fellesskap innenfor strafferett og rettshåndheving. På områder hvor man ikke kan forvente rettsenhet – f.eks. fordi de moralske verdioppfatninger eller det institusjonelle rammeverk er forskjellig – kan informasjons- og erfaringsutveksling være formålstjenlig.

3. Konkretisering av formålet

I alt nordisk lovsamarbeid må det gjøres klart hvilket formål som skal tilgodeses med samarbeidet. Det bør særlig være klart om formålet er problemløsning, bevaring og utvikling av nordisk rettsenhet, eller om det er begrenset til mer generell samordning ved gjensidig informasjon mellom de nordiske land.

Form og deltakelse i samarbeidet skal organiseres slik at de konkretiserte formål blir best mulig tilgodesett.

III. Nordisk lovsamarbeid og internasjonal rettsutvikling

Det nordiske lovsamarbeidet må i dag ses i lys av internasjonal rettsutvikling. Gjennom EU/EØS og med de grunnleggende prinsipper i den europeiske menneskerettskonvensjon etableres det et omfattende felles regelverk for store deler av Europa. I stigende grad skjer det også en bredere internasjonal eller global regelutvikling på felter som tidligere var forbeholdt nasjonal lovgivning.

Det nordiske lovsamarbeidet skal gi slagkraftige bidrag til regelutviklingen i EU/EØS og i andre internasjonale fora. Nordisk samarbeid under forarbeidet til nytt internasjonalt regelverk skal bidra til å høyne kvaliteten på nye regler. Nordisk rettsenhet kan øke innflytelsen for nordiske rettsverdier i Europa. Et vel fungerende rettslig samarbeid i Norden vil være en styrke for samarbeidet i Europa. Det nordiske lovsamarbeidet skal sikre en effektiv innarbeiding i de nordiske lands lovgivning av nytt regelverk i EU/EØS og av nye internasjonale forpliktelser som de nordiske land påtar seg.

IV. Samarbeid i justissektoren utenom lovsamarbeidet

Utover det nordiske lovsamarbeidet omfatter det nordiske samarbeidet hele justissektoren, medregnet politi og påtalemyndighet med kriminalitetsforebygging og kriminalpolitikk. På administrativt nivå holdes det kontaktmøter mellom de nordiske lands domstolsadministrasjoner, riksadvokatene, rikspolitisjefene i Norden og kriminalomsorgsadministrasjonene.

V. Organisatoriske og økonomiske rammer

1. Organisering av samarbeidet

Justisministrene har det overordnete ansvaret for samarbeidet innenfor justissektoren. Til utfylling av det overordnete samarbeidsprogrammet vedtar de årlig en handlingsplan som angir særskilt prioriterte tiltak for det kommende år. Justisministrene behandler på sitt årlige møte også politisk aktuelle saker av felles nordisk karakter, herunder med henblikk på å innlede nordisk samarbeid for å bevare nordisk rettsenhet og finne felles nordiske løsninger på bestemte problemstillinger.

Embetsmannskomiteen for lovgivningsspørsmål (EK-Lov/NÄL) består av ledende embetsmenn som er ansvarlige for lovgivningsarbeidet i hvert av de nordiske lands justisdepartementer. Embetsmannskomiteen er ansvarlig for å følge opp justisministrenes initiativ, herunder oppfølging av den vedtatte handlingsplan. Den er ansvarlig for å oppnevne arbeidsgrupper og ta initiativ til prosjekter og felles nordisk samarbeid, og forbereder justisministrenes årlige møte.

Embetsmannskomiteen har ansvaret for at det nordiske lovsamarbeidet skjer i samsvar med ministerrådets beslutninger og generelt fungerer tilfredsstillende. Komiteen drøfter jevnlig hvilke emner som det kan være formålstjenlig å behandle innenfor rammen av nordisk lovsamarbeid og sikrer at det foreligger nordiske kontaktpersoner.

Til å løse arbeidsoppgaver i lovsamarbeidet kan det nedsettes *arbeidsgrupper* etter behov. De *formelle* arbeidsgruppene nedsettes av embetsmannskomiteen på grunnlag av justisministrenes beslutning og arbeider under Nordisk ministerråd. Arbeidsgruppene har til oppgave innenfor sitt mandat å foreta drøftelser, utarbeide rapporter, avholde seminarer mv. Arbeidsgruppene kan etter behov få finansiering av særskilte prosjekter.

Embetsmannskomiteen og arbeidsgruppene samarbeider etter behov med ministerrådets øvrige embetsmannskomiteer og deres nedsatte arbeidsgrupper. Embetsmannskomiteen kan oppnevne medlemmer til slike tverrsektorielle arbeidsgrupper.

Ved siden av de formelle arbeidsgruppene under ministerrådet har de nordiske justisministrene nedsatt andre arbeidsgrupper av mer varig karakter. Disse *uformelle* arbeidsgruppene arbeider uavhengig av ministerrådet og får instruksjoner direkte fra justisministrene, og rapporterer tilbake til hvert enkelt land.

2. Informasjonsutveksling om nasjonale lovgivningstiltak

Embetsmannskomiteen foretar to ganger årlig en gjennomgåelse av de nordiske justisdepartementenes lovgivningsprogrammer. Denne gjennomgåelsen har bl.a. til formål å minske faren for at et land – uten at de andre nordiske land er informert – kommer så langt med planene for ny lovgivning at muligheten for nordisk samarbeid blir redusert.

Embetsmannskomiteen sørger for rutinemessig utveksling av lovutredninger, proposisjoner m.m. og legger til rette for samarbeid mellom de konkrete forvaltningsmyndighetene når det gjelder rettsanvendelsen.

3. Fordeling av prosjektmidler

Innenfor rammen av de årlige budsjetter kan embetsmannskomiteen gi støtte til gjennomføring av konferanser, seminarer, forskning eller studier av politisk eller rettslig betydning i justissektoren.

Finansieringen er som utgangspunkt rettet mot aktiviteter som har til formål eller bidrar til å gjennomføre justisministrenes årlige prioriteringer i handlingsplanen og gjennomføring av inneværende og tidligere års formannskapsprogram. Støtte kan også gis til andre tiltak innenfor det løpende nordiske lovsamarbeidet.

4. Integrasjon av likestillingshensyn

I organiseringen av det nordiske lovsamarbeidet på justissektoren vil man i tråd med samarbeidsministrenes retningslinjer for likestilling mellom kjønnene tilstrebe en representasjon på minst 40 % av begge kjønn i utvalg, komiteer og arbeidsgrupper. Det vil bli lagt vekt på å ivareta likestillingshensyn ved tildeling av prosjektmidler og igangsetting av initiativ i justissektoren.

VI Rapportering og evaluering

Formelle arbeidsgrupper under embetsmannskomiteen skal årlig avgi rapport om oppnådde resultater, medregnet status for gjennomføring av handlingsplanen og initiativ til felles nordiske tiltak.

Rapporteringen skjer ved ministerrådets skjema for statusrapportering og inngår ved utarbeiding av justissektorens årlige rapportering om igangsatte og gjennomførte tiltak. I nødvendig utstrekning legges resultatene av arbeidet frem for det årlige justisministermøtet.

Gjennomføringen av samarbeidsprogrammet evalueres før programperiodens utgang med tanke på utformingen av neste samarbeidsprogram.

Handlingsplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002-2003

1. Innledning

I tilknytning til det overordnete samarbeidsprogrammet for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren vedtar justisministrene årlig en handlingsplan med konkrete prioriteringer som skal ligge til grunn for samarbeidet i det kommende år. Embetsmannskomiteen for lovgivningsspørsmål (EK-Lov/NÄL) er ansvarlig for å gjennomføre handlingsplanen og rapportere til justisministrene om særskilte initiativ som er tatt og resultater som er oppnådd.

Handlingsplanen omfatter både prioriterte områder og det løpende lovsamarbeidet mellom justisdepartementene. Områder som har vært særskilt prioritert, vil etter en tid ofte gå inn som en del av det løpende samarbeidet. Det løpende samarbeidet gjør det lettere å ta opp nye spørsmål etter hvert som de oppstår. De prioriterte områdene får en særskilt innsats, ofte med prosjekter finansiert over ministerrådets budsjett.

2. Særskilt prioriterte områder og prosjekter 2002-2003

De nordiske justisministre legger vekt på å fortsette og etter behov styrke samarbeidet om tiltak til bekjempelse av

- barne- og ungdomskriminalitet
- seksuelle overgrep mot barn
- handel med kvinner
- organisert kriminalitet, herunder hvitvasking
- kriminalitet med rasistisk eller nazistisk preg

Rapporten fra arbeidsgruppen om forebygging og bekjempelse av ungdomskriminalitet vil bli fulgt opp med initiativ til informasjonsutveksling om og eventuelt evaluering av nasjonale tiltak på området. Strafferettsekspertgruppens rapport fra juni 2001 om bekjempelse av barnepornografi på Internett vil bli lagt til grunn for en vurdering av felles nordiske tiltak for å bekjempe seksuelle overgrep mot barn, særlig utbredelse av barnepornografi på Internett. Det vil bli vurdert hvordan sluttrapporten fra arbeidsgruppen mot rasistisk og nazistisk kriminalitet skal følges opp.

Det tas sikte på å gjennomføre følgende særskilte prosjekter:

1. Fornærmedes (offerets) stilling i straffeprosessen

Det foreligger en utredning "Kontradiksjon og verdighet", avgitt av dr. jur. Anne Robberstad (Norge), om fornærmedes stilling i straffeprosessen, som er regulert på forskjellig måte i de nordiske land. Utredningen belyser også svake og sterke sider ved de ulike systemene. Den skal gi grunnlag for nordisk seminar med tanke på eventuell vurdering av fortsatt nordisk samarbeid om lovreform.

Budsjett: DKK 150 000
Tidsplan: 2002–2003

2. Straffenivåene i Norden

Den straff som idømmes i den enkelte sak, vekker med jevne mellomrom kritikk blant allmennheten. Det tas sikte på å gjennomføre en undersøkelse av straffen for utvalgte forbrytelser, som drap, mishandling, seksualovergrep, tyveri og narkotikaforbrytelser. Spørsmål om alternative sanksjoner skal også vurderes. Hvis undersøkelsen viser at landene har forskjellig straff for likeartede forbrytelser, kan det være av interesse å få belyst årsakene til dette. I første omgang er det satt i verk et forprosjekt. På grunnlag av resultatene fra forprosjektet vil det bli tatt stilling til videre oppfølging.

Budsjett: DKK 150 000
Tidsplan: 2001–2003

3. Terrorisme

Det tas sikte på en vurdering i nordisk fellesskap av hvordan internasjonale forpliktelser til tiltak mot terrorisme er gjennomført i de nordiske lands lovgivning, herunder om mulig en klargjøring av hva som kan regnes for å gå inn under begrepet terrorisme. Arbeidet vil bli utført i en egen arbeidsgruppe. Det tas også sikte på å avholde et seminar.

Budsjett: Foreløpig ikke fastsatt
Tidsplan: 2002–2003

4. Ytringsfrihetens rettslige stilling

Ytringsfrihetens stilling i forhold til andre grunnleggende verdier (f.eks. personvern, vernet mot rasediskriminering) og i lys av nye medieformer reiser nye rettslige spørsmål eller gjør at gamle problemstillinger kan komme i et nytt lys. Det tas sikte på et fellesnordisk seminar for å belyse spørsmålene og gi grunnlag for erfaringsutveksling.

Budsjett: Foreløpig ikke fastsatt
Tidsplan: 2002–2003

5. Den nordiske familieretten

En studie til å belyse de praktiske ulempene ved forskjeller mellom familielovgivningen i de nordiske land ble satt i gang i 1998. Resultatet av den omfattende gjennomgåelsen ventes å foreligge sommeren 2002 i form av tre separate bøker om henholdsvis ekteskapslovgivning, foreldre og barn, og arv og skifte.

Den nordiske familierettsgruppen vil bli brakt inn i oppfølgingen med studien som utgangspunkt. Gruppen vil bli bedt om å vurdere behovet for å sette i gang nordisk samarbeid på de områdene som studien behandler.

Budsjett: DKK 100 000
Tidsplan: 2001–2002

6. Lovgivningspolitikk

Det nordiske samarbeidets rolle i lovgivningspolitikken bør evalueres i forhold til målene i Helsingforsavtalen, som fyller 40 år i 2002. Evalueringen og forslag til muligheter for en bedre samordnet lovgivningspolitikk vil bli drøftet på et felles nordisk seminar med etterfølgende publisering i bokform. Seminaret vil bli holdt i Finland i september 2002.

Det vil også bli tatt initiativ til vurdering av den nasjonale lovgiverens handlefrihet, blant annet i forhold til internasjonale domstoler. Av interesse er bl.a. hvilke begrensninger på lovgiverne som følger av EU- og EFTA-domstolen samt Den europeiske menneskerettsdomstol. Den kritikk som fra europeisk hold har vært reist mot bruken av forarbeider i nordisk lovgivningsteknikk (som er mer omfattende enn i mange andre EU-stater) hører med. Det tas sikte på å avholde et seminar i Norge.

Budsjett: DKK 150 000 (for seminaret i Finland)
Tidsplan: 2002–2003

7. Nordiske utleveringslover

Det vil bli tatt opp arbeid med å revidere de nordiske lover om utlevering i straffesaker i lys av EUs rammebeslutning. Det vil senere bli avklart om arbeidet skal finansieres av de enkelte land eller over ministerrådets budsjett.

3. Det løpende samarbeidet

1. Forberedelse av lovgivning

Det tradisjonelle, løpende lovsamarbeidet skjer dels som et uformelt samarbeid mellom departementene på embets- eller tjenestemannsnivå, dels i særskilt oppnevnte arbeidsgrupper. I enkelte tilfelle hører et saksområde under ulike fagdepartementer i de nordiske land, slik at forskjellige departementer trekkes inn i samarbeidet. En stor del av lovsamarbeidet gjelder privatretten (herunder familierett, erstatningsrett, selskapsrett, forbrukerrett og transportrett). I de senere år har samarbeid innenfor strafferett og straffeprosess spilt en sterkt økende rolle.

Når et land overveier ny lovgivning på et område som tradisjonelt inngår i nordisk lovsamarbeid, bør det informere de øvrige land om planene og ta initiativ til en nærmere diskusjon og eventuell koordinering, gjennom embetsmannskomiteen eller ved direkte uformell kontakt.

Det er utarbeidet retningslinjer for å sikre at nordisk lovsamarbeid blir vurdert under lovforberedelsen i det enkelte land. Ved nordisk samråd skal det sikres både at det aktuelle land får nytte av et nordisk perspektiv i sin lovforberedelse og at de andre landene blir informert og eventuelt får mulighet til å påvirke lovarbeidet, avhengig av lovsakens art og karakter.

2. EU/EØS-spørsmål

Samarbeidet om EU/EØS-spørsmål er en viktig del av det nordiske lovsamarbeidet ettersom en stadig økende del av ny lovgivning skriver seg fra EU/EØS.

Det er prioritert å foreta et samarbeid om og felles analyse av forslag og vedtatte rettsakter i EU/EØS så tidlig som mulig i beslutningsprosessen i EU. De viktigste initiativ til EU/EØS-rettsakter gjennomgås hvert halvår for å vurdere behovet for nordisk samråd under forberedelsen av rettsakten i EUs organer eller ved innarbeidingen av vedtatte rettsakter i nasjonal lovgivning. Gjennomgåelsen skjer med støtte i en skjematisk oversikt over EU/EØS-rettsakter under behandling i nordiske justisdepartementer med angivelse av status og nordiske kontaktpersoner.

3. Samarbeid i andre internasjonale fora

Arbeidet i andre internasjonale fora, f.eks. Europarådet og FN, øver også innflytelse på lovgivningsarbeidet. Det inngår i det nordiske lovsamarbeidet å fremme nordisk kontakt, diskusjon og etter behov samordning på embets- og tjenestemannsnivå og på politisk nivå i samband med slike internasjonale forhandlinger.

4. Samarbeid med de baltiske landene

De nordiske og baltiske justisministre har de senere år hatt møte hvert annet år. Neste møte er planlagt i 2003. Til å forberede møtene og tilrettelegge nordisk-baltisk samarbeid er det oppnevnt en særskilt arbeidsgruppe på embetsmannsnivå.

Det overordnete mål for samarbeidet med de baltiske land er å støtte opp om demokratiutvikling og å fremme rettssikkerhet, samt å fremme gjensidig forståelse for landenes rettssystemer. Det konkrete samarbeid mellom de nordiske og baltiske land er konsentrert om bistand til institusjonsoppbygging og kriminalitetsbekjempelse (herunder utvikling av et godt rettsvesen, kriminalitetsforebygging, organisert kriminalitet og handel med kvinner).

Det er også andre fora for samarbeid mellom de nordiske og baltiske land innen justissektoren. Særlig nevnes samarbeidet i Baltic Sea Task Force, som omfatter politisamarbeid og spørsmål knyttet til påtalefunksjoner, toll og grensekontroll, og som også omfatter andre land som grenser til Østersjøen. Det søkes også å fremme kontakt mellom nordiske og baltiske deltakere på møter i andre internasjonale fora, som f.eks. Europarådet.

4. Arbeidsgrupper

Arbeidet i både de formelle og de uformelle arbeidsgruppene vil fortsette bl.a. med tanke på ovenstående arbeidsoppgaver. For tiden er det nedsatt følgende formelle arbeidsgrupper:

- Arbeidsgruppen for nordisk-baltisk samarbeid (løpende mandat)
- Arbeidsgruppen mot rasistisk og nazistisk kriminalitet (sluttrapport høsten 2002)
- Arbeidsgruppen for forskning i europeisk integrasjonsrett (mandat til 31. desember 2002)

og følgende uformelle arbeidsgrupper:

- Familierettsekspertgruppen
- Strafferettsekspertgruppen.

Næringsudvalgets betænkning

Ministerrådsforslag om strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002-2004

(Ministerrådsforslag, se s. 666)

1. Indstilling

Næringsudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at Nordisk Ministerråd gennemfører ministerrådsforslag B 218/næring og i den forbindelse inddrager Næringsudvalgets synspunkter i implementeringen af IT Strategi og Handlingsplanen 2002-2004, særligt med hensyn til rekommandationerne 11/2000 Nordisk IT-infrastrukturstudie, E-handel (digitale signature) og regelsæt for kryptering og 13/2000 IT-redskaber og deltagerdemokratiet i Norden

2. Ministerrådsforslaget

Ministerrådets strategi for IT-området, tager udgangspunkt i 3 søjler. Den første omhandler en fælles forståelse af problemstillinger og udgangspunkter. Den anden fokuserer på de tværfaglige forudsætninger, hvilket er særdeles vigtigt på grund af IT-teknologiens meget tværsektorielle form. Den tredje omhandler den internationale profil.

På denne baggrund tager forslaget afsæt i 5 fokusområder:

- Et videnssamfund for alle
- Indikatorer for og benchmarking af videnssamfundet
- Digital forvaltning
- Bredbånd og digitalt indhold
- IT-sikkerhed og tillid

3. Næringsudvalgets synspunkter

Næringsudvalget anser det for særdeles positivt at man nu har fået etableret en strategi og handlingsplan for IT-området og at man i denne har taget højde for Næringsudvalgets synspunkter. Udvalget har i en årrække haft IT-spørgsmålene blandt sine højeste prioriteter, og det er derfor glædeligt at det nu er lykkes at skabe politisk grundlag for et målrettet og operationelt IT-Ministerråd.

Ministerrådsforslaget refererer eksplicit til Næringsudvalgets IT-rekommandationer fra 2000 (11/200, 12/2000, 13/2000, 14/2000) og der er således et stort overlap i forhold til 11/2000 om infrastruktur og E-handel samt 13/2000 om IT-redskaber og deltagerdemokrati i Norden.

Næringsudvalgets rekommandationer anses i forslaget som en del af den politiske forankring hvilket naturligvis er et stærkt og positivt signal.

Endeligt synes ministerrådsforslaget at dække de vigtigste og mest kritiske området indenfor IT-udvikling og har integreret såvel de tekniske, kommercielle og demokratiske aspekter af IT-udviklingen.

4. Næringsudvalgets kommentarer til forslaget

Forslagets afsnit om Digital Forvaltning (3.3) anses for særdeles vigtigt og Næringsudvalget finder at beskrivelsen af de nødvendige rammebetingelser er et rigtigt afsæt for det videre arbejde. Dog savnes der en konkret beskrivelse hvorledes og med hvilke metoder og tidsperspektiver, man ønsker at bearbejde disse rammebetingelser.

Kommercielle og private Internet-services vil være en oplagt inspirationskilde til hvorledes offentlige instanser kan opbygge og udvikle deres dialog med borgere, men man må også få vurderet hvorledes kvaliteten af de offentlige ydelser og informationskilder kan forbedres. Her tænkes blandt andet på integration af oplysninger mellem instanser, som i dag er adskilte, men som med fordel kunne formidles i sammenhæng.

Det kunne også være en fordel at hente inspiration fra andre landes brug af Internettet i denne sammenhæng.

Der savnes også en distinktion mellem målsætningerne for den digitale forvaltning for så vidt angår borgernes behov og kommercielle/virksomheders behov. Det er i denne sammenhæng udvalgets anbefaling, at man ved udbygningen af den digitale forvaltning, også benytter lejligheden til at forkorte, forenkle og effektivisere bureaukratiske procedure, således at virksomheders ressourceforbrug på red-tape kan reduceres.

Næringsudvalget vil — samstemmende med ministerrådsforslaget — understrege prioriteringen af IT-sikkerhed. Denne målsætning kan der næppe være uenighed om, men som nævnt i ministerrådets forslag, er der på internationalt (herunder europæisk) plan ikke konsensus omkring principper og regler for sikkerhed, konfidentialitet og personbeskyttelse.

For at sikre nordiske borgere og virksomheder, som vi må forvente vil være frontløbere i anvendelse af nye IT-former, er det nødvendigt med en stærk prioritering af dette spørgsmål. Ikke kun for at opnå konkret IT-sikkerhed her i Norden, men også for at få nordiske principper og rammebetingelser gjort tydelige og betydende for hvorledes den europæiske (og globale) definition af sikkerhedsprincipper kommer til at udvikle sig.

Udvalget bifalder afsnittet om den internationale profil (1.3). Ikke mindst er det vigtigt at ministerrådet, udover at søge indflydelse på nuværende planer og aktiviteter i (primært) EU, også er opmærksomme på nye behov og udviklingstræk, hvor Norden med en tidlig og afklaret indsats, kan få mulighed for at sætte præg på udviklingen.

Endvidere vil Næringsudvalget udtrykke sin tilfredshed med at open source-problematikken er medtaget i forslaget, men savner en konkretisering og nærmere fastsættelse af mål og midler for dette arbejde.

Slutteligt vil udvalget i forbindelse med afsnittet om bredbånd (3.4) og vurderingen af hindringer og begrænsninger — specielt i relation til "den sidste mil" — opfordre ministerrådet til gennemførsel af udvalgets rekommandation 11/2000/næring, som allerede for 2 år siden fastslog behov for et infrastruktur-studie i Norden.

5. Udvalgets forslag

Næringsudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at Nordisk Ministerråd gennemfører ministerrådsforslag B 218/næring og i den forbindelse inddrager Næringsudvalgets synspunkter i implementeringen af IT Strategi og Handlingsplanen 2002-2004, særligt med hensyn til rekommandationerne 11/2000 Nordisk IT-infrastrukturstudie, E-handel (digitale signature) og regelsæt for kryptering og 13/2000 IT-redskaber og deltagerdemokratiet i Norden.

Helsingfors, den 28. oktober 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Per Erik Granström (s)
Thor Gunnar Kofoed (V)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Flemming Oppfeldt (V)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), fomrand
Jouko Skinnari (sd)
Rune J. Skjælaaen (Sp)
Steingrimur J. Sigfússon (VG), næstformand
Paavo Vallius (s)

Ministerrådsforslag

om strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002-2004

(Overlevert av Nordisk Ministerråd)

Nordisk Ministerråd (ministrer med ansvar for IT-spørgsmål) oversender hermed et ministerrådsforslag om "Strategi og handlingsplan for 2002-2004 for Ministerrådet for Informationsteknologi (MR-IT)", til behandling ved Nordisk Råds 54. sesjon den 28.-31. oktober 2002 i Helsingfors.

Ministerrådet anmoder om Nordisk Råds synspunkter.

Oslo den 10. oktober 2002

Ansgar Gabrielsen
Statsråd i næringsdepartementet
(sign.)

Søren Christensen
Generalsekretær
(sign.)

Strategi og handlingsplan for ministerrådet for informasjonsteknologi (MR-IT) 2002-2004

(Bilag, se s. 677)

Forord

Norden har lange tradisjoner for samarbeid. Opprettelsen av en selvstendig IT-sektor under Nordisk Ministerråd har ytterligere styrket dette. Den nye strategien og handlingsplanen etablerer enda et bidrag til den felles forståelse og den felles kultur som har utviklet seg mellom de nordiske landene.

Norden ligger langt fremme når det gjelder utbredelse og bruk av IT. Vi møter derfor mange av de samme utfordringer, nasjonalt som globalt. Nordens relativt ensartede teknologiske og kunnskapsmessige utgangspunkt gjør oss godt rustet til i fellesskap å gripe flere av de strategiske spørsmålene som oppstår på veien mot kunnskapssamfunnet. Det å sikre gunstige rammebetingelser og styrke landenes kompetanseutvikling og globale konkurranseevne vil bidra til å optimalisere fordelene av den fremtredende posisjon som landene har på IT-området.

Norden har gjennom sitt samarbeide mulighet for å styrke de nordiske synspunkter inn i de internasjonale fora, herunder særlig EU og Østersjørådet

Det nordiske samarbeidet kan også være et bidrag i nasjonal måloppnåelse på viktige samfunnsområder, enten det dreier som infrastruktur, nordisk digitalt innhold, digitale skillelinjer, utvikling av offentlig sektor og offentlige tjenester eller sikkerhetsmessige spørsmål. IT griper inn i nesten alle samfunnsområder. Landenes relative likhet er en styrke for våre borgere og vårt næringsliv, det er en fordel vi skal bygge videre på i arbeidet med å utvikle Nordens egenart.

Strategien og handlingsplanen legger rammene for et Nordisk samarbeide på IT-området for perioden 2002 til 2004. Dokumentet bygger videre på de nordiske regjeringers overordnede strategi, nedfelt i bl.a. Ny Nordisk Dagsorden.

Ansgar Gabrielsen, Nærings- og IT-minister
Ordfører for Nordisk Ministerråd for
Informasjonsteknologi (MR-IT)

1. Ministerrådets strategi for 2002–2004

De nordiske samarbejdsministre har etableret Nordisk Ministerråd for Informationsteknologi (MR-IT) som ramme om et nordisk IT-samarbejde i en selvstændig sektor. Sigtet er at styrke det nordiske IT-samarbejde, som ikke naturligt tilhører et af Nordisk Ministerråds mange fagministerråd, eller er så tværfagligt eller overordnet, at det ikke har kunnet prioriteres af fagsektorerne.

Med udgangspunkt i Ministerrådets strategiske grundlag, rolle, målsætning og internationale profil, udpeges fem fokusområder for Ministerrådets virksomhed:

1. Et videnssamfund[1] for alle
2. Indikatorer for og benchmarking af videnssamfundet
3. Digital forvaltning
4. Bredbånd[2] og digitalt indhold
5. IT-sikkerhed og tillid

Disse fem fokusområder beskrives i handlingsplanen for 2002-2004.

1.1 Grundlaget for MR-IT – En fælles forståelse, ensartede problemstillinger og udgangspunkter

På opfordring af de nordiske samarbejdsministre ønsker MR-IT at rette et stærkere fokus på informationsteknologi (IT[3]) generelt, idet:

- der i de nordiske lande findes en fælles forståelse for informationsteknologiens strategiske betydning for de nordiske samfund på to niveauer:
  - Det globale grænseoverskridende niveau, hvor målet for MR-IT er at styrke de nordiske landes fortsatte kompetenceudvikling og konkurrenceevne,
  - Det nationale sociokulturelle niveau, hvor de nordiske samfunds kultur og identitet står i centrum for MR-IT's virksomhed
- de nordiske lande har relativt ensartede kulturelle, materielle og politiske forudsætninger for en gunstig udvikling hen mod stærke videnssamfund
- de nordiske lande hører til blandt de førende i verden, når det drejer sig om udbredelse og brug af IT i alle dele af samfundet, og besidder en af verdens mest avancerede underliggende IT-infrastrukturer[4]. Norden har således et relativt ensartet teknologisk udgangspunkt i relation til brug og udbredelse af IT samt afledte behov
- de nordiske lande har lange traditioner for samarbejde på IT-området i andre fagministerråd under Nordisk Ministerråd
- de nordiske lande kan opnå en betydelig merværdi i form af erfaringsudveksling, synergi, stordriftsfordele og allianceskabelse - såkaldt "Nordisk nytte"

---

[1] Et "videnssamfund" forstås her som et samfund, hvis produktion og eksport i meget høj grad er baseret på borgernes, virksomhedernes og organisationers akkumuleret viden ("*know-how*").

[2] "Bredbånd" i en IT sammenhæng betyder Internet med høj overførelseshastighed, uanset om signalet overføres trådløst eller via kabel eller fibertråd, og hastigheden for bredbånd er mange steder defineret som minimum 2 Megabit pr sekund. Det svarer til 32 gange hurtigere end vanlig modem Internet på 64 Kilobit pr sekund.

[3] "Informationsteknologi" (IT) og "informationsteknologi og kommunikationsteknologi" (IKT) er to begreber, hvor forskellen i mellem dem ikke altid er afklaret. I denne tekst bruges IT, idet der ikke skelnes mellem IT og IKT.

[4] OECD: "Basic indicators", 2001

1.2 Rolle og målsætning – Fokus på de overordnede tværfaglige rammebetingelser

Udgangspunktet for MR-IT's rolle er det nordiske IT-samarbejdes historiske udvikling. Dette har resulteret i en beslutning om at styrke samarbejdet med en selvstændig IT-sektor. Den skal ikke duplikere, overtage eller styre de nordiske IT-samarbejdsområder, som allerede findes i andre sektorer. Den skal derimod supplere og styrke disse ved at fokusere på de overordnede tværfaglige rammebetingelser.

MR-IT vil fokusere på to typer aktiviteter:

- Drøftelse af større principielle IT-problemstillinger, som er fælles for Norden. Her er MR-IT's rolle, at få sat sager på den politiske dagsorden og få belyst dem fra deres tværfaglige sider
- Formulering af projekter i samarbejde med de andre sektorer, som er berørt af problemstillingerne, eller hvor problemstillingerne ikke behandles andre steder inden for det nordiske samarbejde

1.3 International profil

I de nordiske regeringers overordnede strategi for det nordiske samarbejde i de kommende år, "Ny Nordisk Dagsorden - Nya Strategiska Satsningar"[5], understreges det, at det nordiske samarbejde "...skal ses i forhold til det nye samarbejdende Europa og i forhold til andre internationale samarbejdsorganer". MR-IT's arbejde er således en del af såvel det nationale som internationale arbejde. MR-IT finder det centralt ikke at duplikere arbejde, som allerede foretages i andre internationale fora, men søger derimod at styrke nordiske synspunkter i de internationale fora, herunder særligt EU og Østersørådet. Det nordiske samarbejde skal her søge at identificere og styrke de fællesnordiske interesser, og forholde sig til eEurope[6] som er EU's paraply på IT-området. Samtidig vil Nordens stærke position på IT-området kunne indebære andre udfordringer end det som er fokuseret på i EU og eEurope. Her er det vigtig at Norden selv griber fat i de udfordringer som er særlige for regionen.

2. Den nordiske IT-scene år 2002

I løbet af 1990'erne er informations- og kommunikationsteknologi i sine mange varianter trængt dybt ind i de nordiske borgeres daglige liv[7]. Mobiltelefoner, computere og Internettet er ikke langt fra at være blevet til hvermandseje, hvilket sætter sit tydelige præg på samfundsudviklingen. Nye muligheder og udfordringer for individet og for samfundet som helhed åbner sig. For mere præcist at kunne forholde sig til denne udvikling og de fakta, som postulater om udviklingen bygger på, har MR-IT i samarbejde med de Nordiske Statistikbureauer taget initiativ til en nærmere undersøgelse af den nordiske IT-scene.

De Nordiske borgere er veludstyret med IT: 90 % har adgang til mobiltelefon, over 70 % til computere, og lidt over 60 % har adgang til Internettet fra hjemmet – flere hvis adgang fra arbejdspladsen regnes med. Målt udfra udbredelsen og brugen af IT er de nordiske lande førende i OECD.

Særligt tal for adgang til Internettet er interessante, idet de adskiller sig fra såvel den øvrige verden som vores europæiske naboer. Undersøgelser udført af EU-kommissionen viser, at Island og Danmark er ledende i Europa, når det gælder brug af e-mail. Endvidere er Danmark, Finland og Norge førende, når det gælder brug af banktjenester over Internettet. Nordmændene er længst fremme, når det gælder brug af offentlig information over Internettet.

---

[5] Ny Nordisk Dagsorden: www.norden.org/web/3-1-raad/sk/3-1-6-vis.asp

[6] eEurope: www.norden.org/IT-P/dok/eEurope/eEurope.pdf

[7] Udtalelser i dette afsnit baserer sig på EU-Kommissionen, Eurobarometer nr 112, samt fra de nordiske statistikbureauer: www.norden.org/IT-P/EK-IT/dok/Nordic:ICT_statitics_2002.pdf

Med hensyn til udredelse af mobiltelefoner er Norden også blandt de førende. Mobiltelefonen har imidlertid ikke etableret sig som en attraktiv platform for adgang til Internettet i de nordiske lande. Her er lande som Tyskland, Irland, Storbritannien og Østrig kommet længer i udviklingen.

Internetbrugere i Norden handler også varer eller tjenester over Internettet. Størst andel i Norden har Sverige med 44 % af befolkningen. Der er imidlertid en række europæiske lande, hvor udviklingen af elektronisk handel går noget hurtigere end i de nordiske lande.

Konklusionen på de mange tal er, at de nordiske lande ligger sammen og forrest i udviklingen, hvilket medfører såvel en række fordele som udfordringer. De nordiske lande ser ud til at have samme tempo i IT-udviklingen og møder dermed også fælles problemstillinger, hvad enten det drejer sig om at udnytte fordele eller modvirke ugunstige konsekvenser af IT-udviklingen.

3. Ministerrådets handlingsplan for 2002-2004

Udarbejdelsen af denne handlingsplan for MR-IT har udgangspunkt i flere centrale dokumenter:

1. MR-IT's konsensuspapir af 21. december 2000[8],
2. Pejlinger fra ministermødet i MR-IT den 27. september 2001[9],
3. Nordisk Ministerråds og Nordisk Råds strategidokument: "Ny nordisk dagsorden"[10],
4. Nordisk Råds rekommandationer (11/2000, 12/2000, 13/2000, 14/2000)[11],
5. Synspunkter fra Nordisk Råds Europaudvalg[12],
6. Samarbejdsministrenes udredning om "Nordbors rättsliga ställning i samband med flyttning inom Norden" (Norrback-rapporten)[13]

På baggrund heraf er der udpeget fem fokusområder, inden for hvilke MR-IT vil søge at være en drivende politisk kraft for drøftelse af principielle problemstillinger. Handlingsplanen er treårig som følge af sektorens meget dynamiske karakter. Handlingsplanen følges af en treårig virksomhedsplan, som konkretiserer fokusområder i aktiviteter. Denne opdateres årligt med henblik på eventuelle justeringer og ændrede prioriteringer. Virksomhedsplanens seneste version vil kunne findes på http://www.norden.org/IT-P/EK-IT/MR-IT-Virksomhedsplan.doc

3.1 Et videnssamfund for alle

Norden ligger i forreste række når det gælder udbredelse og brug af IT. Dette har givet de nordiske lande store muligheder for at skabe et godt videnssamfund, både i erhvervs- og privatlivet. Norden har lange traditioner, og er godt kendt internationalt for at inkludere borgerne i samfundsudviklingen. Norden har da også indledningsvis haft succes med at overgå til videnssamfund for alle.

MR-IT finder arbejdsdelingen mellem det offentlige og det private vigtig. Det offentlige er ansvarlig for at levere optimale rammebetingelser for de nordiske landes videre udvikling frem mod videnssamfundet. Det er i denne sammenhæng en central politisk udfordring at undgå, at ny teknologi og den stigende betydning som viden har for økonomien og samfundsudviklingen, leder til en polarisering, hvor enkelte samfundsgrupper eller virksomheder kommer til at stå

---

[8] MR-IT's konsensuspapir af 21. december 2000: www.norden.org/IT-P/EK-IT/konsensuspapir.pdf
[9] Referat fra ministermødet i MR-IT af 27. september 2001
[10] Ny nordisk dagsorden - opfølgning af Vismandsrapporten (side 46-53): www.norden.org/IT-P/EK-IT/01-02/NY-NORDISK-DAGSORDEN%20(IKT).pdf
[11] Nordisk Råds rekommandationer (11/2000/euro, 12/2000/euro, 13/2000/euro, 14/2000/euro): www.norden.org/IT-P/EK-IT/4xRek.pdf
[12] Tale ved Nordisk Råds session 2001, ved formand for europaudvalget Lennart Daléus: www.norden.org/IT-P/EK-IT/NR_Tale_Daléus_167.pdf
[13] Nordbornas rättigheter: slutrapport (ANP 2002:719): www.norden.org/nordbo/sk/ANP2002719.pdf

udenfor. Polariseringen kan forekomme indenfor grupper af individer, virksomheder, forvaltninger, regioner og organisationer. Dette betegnes som den digitale tvedeling.

Diskussionen om den digitale tvedeling har flere dimensioner og berører mange sektorer, f.eks. uddannelse, beskæftigelse, region, demografi og sociale forhold. Begrebet er behandlet i forskellige akademiske sammenhænge af OECD og Verdensbanken med flere.

De nye krav, der stilles i samfundslivet har sociale og samfundsmæssige konsekvenser og rummer en særlig stor kompetenceudfordring. Man kan stadig tydeligere se, at de ressourcestærke både ønsker og evner at tilegne sig de nye kundskaber, som udviklingen kræver, mens mange ikke ønsker eller ikke evner at tilegne sig de nye kundskaber. Med et samfund der er *always on-line* (24 timers adgang, syv dage ugentlig til forvaltninger og erhverv), vil vi, såfremt vi ikke fokuserer på en sådan udfordring, komme til at opleve, at forskellene i evnen til at beherske og bruge teknologien forstærkes. Samtidig åbnes der en ny række muligheder, som vi må sørge for at drage fordel af.

Et interessant spørgsmål er, hvordan teknologien vil indvirke på mønsteret i årene fremover. MR-IT ser et særligt behov for at fokusere på udviklingen af videnssamfundet i et regionalt perspektiv og har på denne baggrund indgået i et samarbejde med regionalsektoren.

Politisk forankring: Et videnssamfund for alle

- MR-IT har som fokusområde på ministermødet i 2001 haft temaer med tilknytning til et IT-samfund for alle og problemstillinger skabt af den informationsteknologiske udvikling. MR-IT fandt, at dette har en særlig nordisk dimension i lyset af de forholdsvis ensartede nordiske samfund og værdigrundlag, samt udbredelse og brug af IT. Det er blevet foreslået, at forskellige nordiske tilgange til udbredelsen af bredbånd og dets samfundsmæssige konsekvenser drøftes i tilknytning hertil.
- I den udstrækning den digitale tvedeling er et problem, konstaterede MR-IT ved mødet i 2001, at det mest er i relation til en regional tvedeling (national og international). Det konstateredes også, at problemstillingen gælder énpersonershusstande, kortuddannede lavindkomstgrupper og en generationskløft. Det blev endvidere fundet interessant at problematisere samfundsdiskussionen om udbredelse og brug af IT til også at se på befolkningens kompetenceudvikling i forhold til at anvende digitale tjenester samt befolkningens tillid til teknologien og viden om IT-sikkerhed.

3.2 Indikatorer for og benchmarking af videnssamfundet

De nordiske lande gennemfører mange tiltag på IT-området, men om den samfundsmæssige virkning vides der kun lidt. Statistik har siden de nordiske landes overgang til industrisamfund været central for regeringernes politikudvikling og initiativer. Informationsteknologiens stigende betydning for samfundsudviklingen i al almindelighed, og produktionen og økonomien i særdeleshed, skaber behov for nye indikatorer og ny benchmarking. Dette er en særlig udfordring, da det, som ønskes undersøgt i videnssamfundet, kun i ringe grad er materielle produkter, men i stigende grad immateriel vidensakkumulering.

Indikatorudvikling på nordisk niveau må ses i sammenhæng med de processer som er i gang inden for EU (eEurope 2005) og OECD.

Meget af idegrundlaget for IT-politikken og for statslige IT-initiativer over for erhvervslivet, har hidtil været formuleret ud fra den overbevisning, at erhvervslivets brug af IT bidrager til øget produktivitet og vækst. Der findes kun få empiriske undersøgelser, der har påvist fordele ved anvendelse af IT i form af øget produktivitet og vækst. Behovet for viden om erhvervssektorens IT-investeringer og produktivitet som følge af videnssamfundets udbredelse er stærkt voksende.

Ud over behovet for konkret statistik er der også behov for et mere langsigtet udviklingsarbejde om indikatorer i en ny samfundstype baseret på viden. Det gælder særligt i forhold til at

måle effekterne og de samfundsmæssige virkninger af IT i erhvervslivet, eGovernment, skole og undervisning samt blandt borgerne i øvrigt.

MR-IT har med baggrund i ovenstående igangsat et nordisk samarbejdsprojekt om indikatorer for og benchmarking af videnssamfundet. Projektet[14], er etableret i samarbejde med de nordiske statistikbureauer med udgangspunkt i samfinansiering. Projektet sigter på dels at bidrage til at belyse status inden for en række IT indikatorer, og dels at styrke samarbejdet om metodeudvikling. Dette sidste med henblik på, at udvikle og opnå international indflydelse over metodeudvikling og standarder inden for dette nye område i den statistiske virksomhed. Fordi Norden ligger langt fremme i udviklingen af videnssamfundet, vil nordiske erfaringer kunne være toneangivende, når det drejer sig om at præge den internationale diskussion om metodeudvikling og statistik.

Som et første særligt fokusområde for projektet har MR-IT peget på udvikling af et videnssamfund for alle. Den offentlige sektor er foreslået som et muligt næste[15] fokusområde sammen med erhvervslivets IT investeringer. I bestræbelserne på at kunne identificere de mest relevante statistiske indikatorer og deres definition er samarbejde blevet etableret med udvalgte sektorer.

Politisk forankring: Indikatorer for og benchmarking af videnssamfundet

- I Ny nordisk dagsorden foreslås det, at der udvikles mål og indikatorer for vurdering af og udnyttelsen af erfaringer med de nordiske landes IT-politik i et internationalt perspektiv (benchmarking).

3.3 Digital forvaltning

Udviklingen af digital forvaltning vil både være en grundpille i udviklingen af demokratiet og dets forvaltning, og et værktøj til effektivisering af forvaltningen. Dermed øges også serviceniveauet. Det er f.eks. naturligt at forvente det samme serviceniveau fra den offentlige forvaltning, som kunderne forventer af bankernes Internettjenester. Dele af det private erhvervsliv er allerede langt fremme med gode serviceydelser. Den offentlige forvaltning må også tage denne udfordring op. Nordens lange tradition for folkelig deltagelse i demokratiet og dets forvaltning skal opretholdes også i fremtidens IT-intensive videnssamfund.

De nordiske landes enkelte forvaltninger har hver for sig udviklet en række elektroniske tjenester[16]. Den fortsatte udvikling forudsætter dog, at en række rammebetingelser bearbejdes. Dette gælder især:

- prisfastsættelse af offentlige produkter og serviceydelser ("pricing")
- ophavsretslige problemstillinger forbundet med tilgangen til og anvendelsen af offentlig rådata
- behovet for standardisering
- behovet for statistiske indikatorer
- tekniske rammebetingelser så som udvekslingsstandarder for offentlige data
- sikkerhedsspørgsmålet, herunder IT-sikkerhedsinfrastruktur[17]

IT tilbyder nye former, hvor det er vigtigt ikke bare at løse de gamle opgaver på nye måder. Man må også se på muligheden for ved hjælp af teknologien at skabe nye organisationsformer og løse helt nye opgaver. Udbygning af digital forvaltning kan ses som en forløber for tiltag til

---

[14] Nordic co-operation concerning statistics on the Information Society: www.norden.org/it-p/dok/statistik/NMR_Stat.pdf

[15] Med henblik på at styrke handlingsplanens fokus på "digital forvaltning".

[16] Udviklingen i elektroniske tjenester til virksomhederne er senest blevet belyst i en rapport fra Nordisk ministerråds næringssektor - Statliga Elektroniska Tjänster Till Företag I Norden; Näringssektorns ad hoc arbetsgrupp för elektronisk handel och näringsrelaterade IT-frågor, Nordiska Ministerrådet: www.norden.org/IT-P/dok/statelek.pdf

[17] Med IT-sikkerhedsinfrastruktur menes et samlet system til håndtering af autenticitet, autorisering, adgangskontrol (herunder digital signatur, public key infrastruktur, PKI).

at udbygge de nordiske landes demokratier – eDemokrati. Udviklingen vil skabe nye måder at indgå i dialog med det offentlige på. Men for at belyse den aktive borgerdeltagelse må der, i langt højere grad end tilfældet er nu, tages udgangspunkt i den offentlige sektors digitale indhold. Det er indholdet (tjenesterne), som skaber grundlaget for en udvikling af borgerdeltagelsen.

Open source[18] software udvikles og forbedres til stadighed. Samtidig betragtes det i stigende grad som problematisk, at så centrale værktøjer som f.eks. tekstbehandlings-, e-post- og operativsystemer bygger på kommercielle interesser, som tilnærmelsesvis har et globalt de facto monopol. Til trods for dette er open source løsninger stort set fraværende i den offentlige sektor. Dette skyldes ofte usikkerhed med hensyn til at forlade de "sikre" produkter fra veletablerede store producenter. Flere nordiske ministerier og kommuner eksperimenterer dog indgående med de eksisterende gratis open source produkter. Mange vil være parate til at gå over til open source produkter, såfremt disse måtte være pålidelige alternativer med en rimelig fremtidssikring. Med fremtidssikring menes, at der er opnået en vis konsensus om, hvilke produkter man vil satse på for derved samlet at kunne levere teknisk support og efteruddannelse med videre. En sådan konsensus kunne med fordel søges opnået nordisk for herved at udveksle erfaringer om standarder, support, efteruddannelse med videre.

Det ensartede politiske, økonomiske, sproglige og kulturelle udgangspunkt, som de nordiske lande har i relation til hinanden gør, at der er megen nytte at opnå med et nordisk samarbejde om ovenstående problemstillinger inden for digital forvaltning.

Politisk forankring: Digital forvaltning

I Ny nordisk dagsorden foreslås det:

- at den aktive borgerdeltagelse i IT samt frivilligsektorens rolle støttes gennem analyser og forslag til initiativer,
- at konsekvensanalyser af ibrugtagning af digital forvaltning gennemføres på nordisk plan.

I Norrback-rapporten[19] behandles en række centrale problemfelter i relation til nordboernes retslige stilling i forbindelse med flytning inden for Norden. Dette får øget betydning som følge af informationsteknologiens udvikling og øget brug i den offentlige administration, herunder f.eks. inden for:

- meritvurdering som følge af udviklingen inden for fjernundervisning,
- skattebetaling ved telearbejde via Internettet over flere nordiske landegrænser,
- prisforskelle på tværs af de nordiske landegrænser for henholdsvis banktransaktioner og telefoni.

3.4 Bredbånd og digitalt indhold

De nordiske samfund er i forhold til resten af EU langt fremme i anvendelsen bredbåndsnettet og dets indhold. Der er enighed, om at bredbåndsudbygningen er en væsentlig rammebetingelse for erhvervslivet og samfundsudviklingen. De nordiske lande har imidlertid varierende strategier for udbygningen. De har desuden forskellige erhvervsstrukturer samt geografiske og demografiske egenskaber. Nordisk erfaringsudveksling om strategier og teknologiske løsninger samt statistik på området vil derfor være af stor nordisk nytte. Erfaringsudveksling om varierende tilgange til teleliberalisering og variationen i brugen af teknologier i den fortsatte udvikling er interessant. Særligt gælder dette billige løsninger i de tyndt befolkede områder i særdeleshed og "mobilt Internet" i almindelighed.

---

[18] "Open source": Programmer, fx Linux og Apache, hvor kildekode er fri, dvs. at enhver har ret til at ændre den og videredistribuere (herunder sælge) den og dens maskinudførbare afledning. Modsat "Closed Source", hvor en part (typisk et enkelt firma) holder kildekoden hemmelig og kun distribuerer maskinudførbare versioner, typisk uden at tillade fri videredistribuering.

[19] Udarbejdet på anmodning fra Samarbejdsministrene: www.norden.org/nordbo/sk/index.asp

Endvidere er det relevant at analysere IT-anvendelsen, og hvilke nye tjenester der virker på tværs af de gamle sektorgrænser mellem tele-, IT- og medier. Samspillet imellem forskellige adgangsveje (Internet, mobiltelefoni, digitalt TV mv.) og fremvæksten af nye typer konvergerede[20] tjenester bør derfor studeres. I forhold til skabelsen af videnssamfundet er det relevant at se på alternative adgange til digitale tjenester, som ikke er baseret på de på et givet tidspunkt hurtigste (og dyreste) Internetforbindelser samt det potentiale, som disse adgangsveje og tjenester rummer. Digitalt TV rummer eksempelvis potentialet til at give den del af befolkningen, som ikke har computer og traditionel internetadgang, adgang til f.eks. e-mail og digital forvaltning. Det er i forbindelse med udviklingen af nye offentlige tjenester vigtigt at bane vejen for kommercialisering af offentlig rådata. Dette med henblik på at stimulere det omfattende vækstpotentiale som findes inden for den digitale indholdsproduktion i IT, medie- og telebranchen.

Digitalt indhold og leverandører af indhold vil i tiden fremover få en afgørende betydning i økonomien og i udviklingen af videnssamfundet. Bredbåndsudbygningen og konvergensudviklingen åbner op for nye muligheder i forhold til produkt- og tjenesteudviklingen. Eksempelvis kapacitetskrævende interaktiv kommunikation. Derfor er det nødvendig med fokus på digitalt indhold og anvendelser, efterhånden som bredbåndsnettet udbygges. Udviklingen inden for den digitale indholdsproduktion og udbygningen af den elektroniske infrastruktur er gensidigt styrkende. Samtidig er de begge væsentlige for de nordiske samfunds mulighed for en gunstig overgang til videnssamfund.

Samtidigt med at digitalt indhold på bredbåndsnettet er af stigende økonomisk og samfundsmæssig betydning, må det konstateres, at der er tale om et område, som kun er svagt defineret. Desuden vides der kun lidt om formen, indholdet, omfanget af produktionen og dens afledte konsekvenser. Ikke desto mindre anslås det[21] på europæisk niveau, at erhvervslivets indholdsproduktion har en værdi af 750 milliarder Euro. En fællesnordisk definition af konceptet "digitalt indhold" og statistik herom vil være til direkte gavn i de nationale bestræbelser på at udvikle rammebetingelser for erhvervs- og kulturlivet på området. Men i en international sammenhæng har de nordiske lande – hvis de agerer samlet og tidligt – også mulighed for at definere konceptet og dets indikatorer inden for EU og OECD – og dermed internationalt.

I lyset den digitale tvedeling og betydningen af det regionale aspekt er det vigtigt at udrede hindringer og begrænsninger for de tyndt befolkede områders mulighed for at deltage i samfundsudviklingen. Det er således vigtigt, at befolkningen i de tyndt befolkede områder ikke falder uden for videnssamfundet. I denne sammenhæng er fysisk adgang til den elektroniske infrastruktur samt nødvendig kompetence og regionale kvalitets- og prisforskelle helt centrale.

---

[20] I denne sammenhæng refererer begrebet "konvergens" til sammensmeltning mellem IT-, tele- og mediesektorerne. Begrebet har fire dimensioner:

a) Markedskonvergens: når virksomhederne på markedet fusionerer eller indgår partnerskab på tværs af hidtil adskilte sektorer

b) Netværkskonvergens: når samme net kan bære flere tjenestetyper,

c) Terminalkonvergens: når brugernes terminaler bliver multifunktionelle,

d) Tjenestekonvergens: når samme indhold leveres over flere platforme.

[21] Undersøgelse udført af det franske finansdepartementet august 2000. "Les techologies de l'information et des communications et l'emploi en France", Ministère de l'economie des finances et de l'industrie

Politisk forankring: Bredbånd og digitalt indhold
I Nordisk Råds Rekommandation:
- 11/2000 efterspørges et fælles nordisk IT-infrastrukturstudie,
- 13/2000 foreslås det at Nordisk Ministerråd stimulerer igangsætningen af udvikling af IT-baseret oversættelsesteknik til brug mellem de nordiske sprog og udvalgte verdenssprog.

I Ny nordisk dagsorden foreslås:
- tiltag som kan sikre Nordens konkurrenceevne i den digitale indholdsproduktion,
- at der samnordisk udvikles sprogteknologiske værktøj såsom oversættelsesprogrammer.

3.5 IT-sikkerhed og tillid

Såvel privat som offentlig traditionel skriftlig kommunikation er nu i høj grad overgået til det elektroniske medie, e-post. Dette gør det vanskeligt at sikre, at fortroligheden bevares. Det bliver stadig lettere for udenforstående at overvåge og bryde ind i datasystemer og dokumentarkiver ved hjælp af f.eks. hacking[22], virusangreb[23] og elementær spionagevirksomhed på de elektroniske kommunikationsveje. Et udbredt modtræk mod denne udvikling er kryptering[24], digitale signaturer[25], antivirus-systemer[26] og elektroniske brandmurer[27] ("firewalls") med videre. De interesser, som ønskes beskyttet ved brug af sådan teknologi, er bl.a. forankret i personværnreguleringen, almindelig tavshedspligt og beskyttelse af følsomme oplysninger indenfor det offentlige, forbrugerbeskyttelse af privatpersoners interesser og erhvervslivets legitime behov for at beskytte sine forretningsinteresser.

Internettet har et langt stykke ad vejen flyttet kontrollen over udviklingen og distributionen af sikkerhedsteknologier fra statsmagten til de åbne globale akademiske netværk (matematiske/datalogiske "communities"[28]). Således har almenheden, herunder kriminelle miljøer, adgang til omtalte viden og teknologier inden for IT-sikkerhed[29] af højeste kvalitet. IT-sikkerhed er for både erhvervslivet, den offentlige forvaltning og for det civile samfund således blevet en helt almindelig, men væsentlig rammebetingelse for den fortsatte udvikling af videnssamfundet. Dette videnssamfund har det offentlige et ansvar for at udvikle hensigtsmæssigt.

Vil de nordiske lande fortsat være i front på IT-området, må de udfordringer, som er af signifikant betydning for videnssamfundets frontløbere, tages op. IT-sikkerhed er et sådant strategisk satsningsområde, som de nordiske lande hver især er for små til at kunne håndtere tilfredsstillende. Norden kan derimod sammen dels udvikle IT-sikkerhed for Norden, og dels sætte den eu-

---

[22] Hacking: Betegnelse for den aktivitet, der består i, at en person (hacker) forsøger at skaffe sig uberettiget adgang til et IT-system, som han ingen lovlig adgang har til, ved - typisk via Internettet - at udnytte sikkerhedsmæssige svagheder i dette system.

[23] Virusangreb: En "virus" i en IT sammenhæng er programkode, der er skrevet så den kan kopiere og sprede sig selv til andre maskiner via Internettet og e-post, og ofte med den hensigt at ødelægge eller spionere i data på brugerens computer.

[24] Kryptering: Kodning af data, så de kun kan læses ved brug af de rette kodeord til afkodning.

[25] Digital signatur: En "signatur" (kode), der benyttes til at sikre identiteten for afsendere og modtagere af digitalt materiale. Signaturen sikrer også, at der ikke er blevet ændret på de fremsendte data, og systemet skal sikre, at signaturen er ensidigt knyttet til brugeren.

[26] Antivirus-systemer kan undersøge et system for virus og fjerne virus, såfremt maskinen er blevet angrebet.

[27] Firewall: Et system, der gør det umuligt for hackere, at trænge ind et privat netværk. Benyttes oftest mellem computere og Internettet, og kontrollerer alle meddelelser – udefra og indefra – og blokerer alt, der ikke tilfredsstiller de aktuelle sikkerhedskrav.

[28] Læs om og hent gratis den nyeste teknologi på fx: www.pgpi.org/doc/faq

[29] "IT-sikkerhed" opfattes i denne sammenhæng bred, herunder politik og teknologi som vedrører "cyber crime", spionage og sabotage og digital identifikation af aktører (autenticitet, autorisering, adgangskontrol), samt hacking-, antivirus- og "fire wall" teknologier med mere.

ropæiske, hvis ikke den globale, standard med hensyn til, hvordan denne rammebetingelse bedst udvikles. IT-sikkerhed kan på denne baggrund også blive en betydningsfuld strategisk nichekompetence for de nordiske lande med henblik på eksport af avancerede løsninger til sikker håndtering af information.

Norden har et forholdsvis ensartet syn på personværn, brevhemmelighed, forvaltningspraksis samt praksis for at pleje erhvervslivets rammebetingelser. Den samme situation kan ikke siges at være aktuelt på europæisk niveau, idet grundvilkårene på en lang række IT-sikkerhedsområder regionalt i Europa er meget forskellige. Den store udbredelse og anvendelse af IT i de nordiske lande i alle dele af samfundet, og den avancerede underliggende IT-infrastrukturer, gør, at IT-sikkerhed nu har en samfundsbetydning for Norden, som – endnu – ikke er lige så presserende for resten af Europa.

Der kan således med fordel samarbejdes Nordisk i relation til arbejdet inden for EU om erfaringsudveksling, teknologiske løsninger, standarder og harmonisering af retslige forhold vedrørende IT-sikkerhed.

Politisk forankring: IT-sikkerhed og tillid

- MR-IT har ved mødet i september 2001 erklæret, at staten har et ansvar for at skabe øget tillid til og dermed øget sikkerhed ved brugen af Internettet samt de Internettjenester, som bliver udbudt.
- Nordisk Råd (rekommandation 11/2000) har peget på behovet for beskyttelse inden for forskningsverdenen (virksomheder og universiteter), indenfor den offentlige forvaltning (personoplysninger) og ikke mindst i forbindelse med e-handel mellem virksomheder og deres kunder.
- Nordisk Råd (rekommandation 11/2000) har anbefalet Nordisk Ministerråd:
  - at tilstræbe koordination af nordiske synspunkter i forbindelse med gennemførelsen af nuværende EU-direktiver om digitale signaturer, samt i udformningen af fremtidige EU-forslag på området,
  - at tilstræbe fælles løsninger i spørgsmålet om udvikling af regelsæt for kryptering.

Bilag : IT-aktiviteter under andre nordiske fagministerråd

Nedenfor præsenteres et udvalg af IT-aktiviteter medio 2002 i Nordisk Ministerråds andre sektorer.

Det nordiske IT-samarbejde startede allerede i 1985 inden for uddannelses- og forskningssektoren (F&U-sektoren) med infrastrukturprojektet NORDUnet. Projektet er nu konverteret til et nordisk aktieselskab. Omsætning i NORDUnet A/S, som overvejende går til indkøb af Internetkapacitet til Nordens universitetsmiljøer, var MDKK 152 i år 2000 og MDKK 107 i år 2001. NORDUnet A/S er via de nationale forskningsnet endvidere paraply for et nordisk forskningssamarbejde. Uddannelses- og forskningssektoren har siden 1996 haft en IT-policygruppe (IT-P) til at sikre den mest tidssvarende og fremadrettede rådgivning om videnssamfundets udvikling på F&U-området. Gruppen gennemfører studieprogrammer, foretager analyser og designer projekter. NORDUnet A/S har nu skabt en ny udviklingsgeneration gennem Nordunet2-forskningsprogrammet (MDKK 30, 1999-2001), som har sigtet på at udvikle avancerede netværksapplikationer og -tjenester. Forsknings- og uddannelsessektoren har endvidere aktiviteter inden for IT-pædagogisk udvikling (IDUN II[30]), web-baserede værktøjer (ODIN[31]), sprogteknologi (Nordisk forskningsprogram om sprogteknologi[32], MDKK 23, 2000-2004); virtuelle universiteter og fjernundervisning[33], samt et igangværende "feasibility study" af Østersørådets IT-forskningsaktiviteter under "Den Nordlige eDimension".

Erhvervssektoren har også en længere tradition for nordisk samarbejde om IT. I 1998 blev en Referencegruppe for elektronisk handel oprettet m.h.p. at fremsætte rekommandationer for, hvorledes anvendelsen af elektronisk handel bedst kan fremmes i Norden. I år 2000 blev der etableret en arbejdsgruppe for elektronisk handel og erhvervsrelaterede IT-spørgsmål. Gruppen, som nu hedder Nærings- og konsumentsektorens IT-arbejdsgruppe (NK-IT), har samme sigte som F&U-sektorens IT-policygruppe. Gruppen har fokuseret på behovet for regulering med henblik på at skabe udvikling og tryghed i relation til elektronisk handel, herunder selvregulering og co-regulering, betalingsløsninger samt succeskriterier for Internethandel.

Forbrugersektoren, som jævnfør ovenstående er permanent indtrådt i erhvervssektorens IT-arbejdsgruppe, gennemfører desuden i løbet 2002 et projekt om "förmedlares ansvar vid marknadsföring och försäljning över Internet". P.t. overvejes et projekt om "implementering av EG-direktivet om distansförsäljning" samt et projekt om "mediakonvergens".

I kultursektorens handlingsplan for nordisk børne- og ungdomspolitik samarbejde (2001-2005) er medieinformation og IT ét blandt fire centrale virkemidler i det politiske samarbejde. IT-ministrene er i en tidligere henvendelse fra kultursektoren blevet opfordret til at deltage i et tværsektoralt samarbejde. Behandlingen har dog været henlagt, idet MR-IT på daværende tidspunkt endnu ikke var operationel. I handlingsplanen for det nordiske samarbejde om børn, unge og kultur (2002-2006) er nye medier og nye udtryksformer blandt børn og unge et af fokuspunkterne og en af hovedsatsningerne. Nordisk museumskomité har givet støtte til en udredning om "Museernas roll i innehållsproduktionen", som publiceres ultimo 2002. Nordisk institut for samtidskunst, NIFCA, støtter og driver en række projekter, som handler om at skabe og formidle kunst via digitale medier. Nordisk litteratur- og bibliotekskomité har i 2002 afholdt et arbejdsseminar om formidling af nordisk litteratur på Internettet. Styregruppen for kultur- og mediesamarbejde (KM-gruppen) har 2001 udarbejdet en rapport om public service virksomheden, som blandt andet ser på spørgsmålet om digitalisering. KM-gruppen har bevilliget midler til flere pilotprojekter inden for IT-området, herunder en rapport om nabolandes TV ved overgang til digitalt TV. Kulturministrene har senest engageret sig i at støtte oprettelsen af en nordisk fond for digital indholdsproduktion.

I løbet af 2001 har regionalsektoren gået ind i et samarbejde med IT-sektoren og deltager nu sammen med IT-sektoren i et statistikprojekt og bredbåndsprojekt. Regionalsektoren afholdt i

---

[30] IDUN II: www.norden.org/IT-P/dok/IDUN2_Eval.doc
[31] ODIN: www.norden.org/it-p/2001/01-01/14_1-pdf
[32] www.norfa.no
[33] www.norden.org/IT-P.VU-rapport-Final.pdf

2001 et IT-seminar med deltagelse af IT-sektoren, som blandt andet belyste spørgsmålet om den digitale tvedeling og udbygningen af det elektroniske bredbåndsnet.

Social- og sundhedssektoren afsluttede i 2001 et projekt om telemedicin. Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor (NSH) og Nordisk Handikappolitisk Råd (som begge sorterer under Social og sundhedssektoren) har i en henvendelse opfordret IT sektoren til samarbejde. Handikapsamarbejdet har produceret "Nordic Guidelines for Computer Accessibility", som har haft betydelig gennemslagskraft internationalt. De har også produceret retningslinjer for at tilgodese funktionshæmmedes behov ved teletjenester og teleudstyr. Man har en egen nordisk arbejdsgruppe, Nordiskt forum för telekommunikation och handikapp.

Finans- og økonomisektoren har iværksat et nordisk projekt angående udarbejdelse af bedre metoder til at måle produktiviteten (BNP) i lyset af den nye vidensøkonomi - som overvejende er IT-dreven. Projektet, der finder sted i samarbejde med de nordiske statistikbureauer, har et vist indholdsmæssigt sammenfald med IT-sektorens statistikprojekt. Samarbejde er dog på nuværende tidspunkt ikke blevet søgt etableret, idet begge projekter er forholdsvis nye.

Nordisk årsredovisning

Nordisk dagordning för det nya globala landskapet

Terroristattacken i USA i september var i hög grad angrepp på centrala nordiska värden som frihet, demokrati, öppenhet och mångfald. Det underströks både av parlamentariker och ministrar på Nordiska rådets session i oktober i Köpenhamn.

Händelserna i världen denna höst innebär att rådet och ministerrådet som internationella organisationer nu befinner sig i ett nytt och förändrat globalt landskap med nya utmaningar.

Organisationerna står väl rustade att möta de nya utmaningarna efter det att sessionen antagit förslag till nya strategiska satsningar för det nordiska samarbetet i ministerrådet och en ny organisationsstruktur för Nordiska rådet. Arbetet med denna nya nordiska dagordning präglade i hög grad verksamhetsåret för båda organisationerna.

Ministerrådets nya strategiska satsningar är inte bara ett försök att möta de utmaningar Norden står inför. De är också offensiva och framåtsyftande. Det är framför allt inom de fem områdena, teknologisk utveckling, välfärd, den inre nordiska marknaden, samarbete med grannländer och regioner samt miljö och hållbar utveckling, som insatserna kommer att koncentreras.

Den nya organisationen för Nordiska rådet med fem utskott efter fackområden ger en organisation som bättre svarar mot de politiska satsningsområdena. Förankringen av det nordiska i de nationella parlamenten är ett viktigt inslag i reformen. Rådets möjlighet att förankra sitt politiska arbete i ett internationellt sammanhang ökas genom att utskotten ges ett ansvar för detta inom sina områden, medan presidiet har övergripande ansvar för internationella kontakter och frågor, särskilt för utrikes- och säkerhetspolitik. Rådets samarbete med Ryssland utvecklades under året genom samarbete kring den nordliga dimensionen.

Nordbornas fria rörlighet över de nordiska gränserna uppmärksammades under året genom ambassadör Ole Norrbacks utredningsarbete på samarbetsministrarnas uppdrag. Hans delrapport, "Nordbornas rättigheter", visade att det fortfarande finns mycket att göra innan den fria rörligheten är verklighet.

Andra viktiga milstolpar var den nya nordiska samarbetsstrategin för hållbar utveckling, som antogs av Nordiska rådets extrasession i juni, samt en ny strategi för samarbetet med närområdet, antagen av den ordinarie sessionen i oktober.

Ministerrådets vikingautställning fortsatte sitt segertåg över den nordamerikanska kontinenten samtidigt som en ny stor kultursatsning, "Network North", med i första hand nordisk bildkonst, musik, folkmusik, litteratur och film sjösattes i Skottland, på Shetlands- och Orkneyöarna, i Irland, på Nordirland och Hebriderna.

Civil krishantering sattes på den nordiska dagordningen av Nordiska rådet, liksom frågor om samordning av nordisk asylpolitik.

Denna årsberättelse är ett axplock av det officiella nordiska samarbetet under år 2001. Allt kan av utrymmesskäl tyvärr inte redovisas, men vi hoppas med detta ha gett en inblick i det nordiska samarbetet inom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Frida Nokken, Rådsdirektør, Nordiska rådet
Søren Christensen, Generalsekretær, Nordiska ministerrådet

Medborgaren i centrum

År 2001 blev ett nydaningens och eftertankens år. Former och inriktning i det nordiska samarbetet omprövades. En ny organisation bildades för Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet satte upp nya strategiska mål och närområdesstrategin skiftade tyngdpunkt från Baltikum till nordvästra Ryssland. Finlands ordförandeskap hade satt medborgarperspektivet i centrum för sitt arbete. En första genomgång av hur det är att som enskilda medborgare röra sig och arbeta i Norden visar att det finns mycket kvar att göra.

"Det var sämre än vi trodde." Nordiska ministerrådets ordförande 2001 Jan-Erik Enestam, Finlands försvarsminister, fick en del att fundera över när han tog del av ambassadör Ole Norrbacks mellanrapport. Ole Norrback hade fått i uppdrag att utreda de nordiska medborgarnas rättigheter då de arbetar, studerar eller lever i ett annat nordiskt land. Norrback är inte nådig i sin kritik.

"I starten trodde jag att det var medborgarna som skulle informeras, men efter att ha undersökt saken visar det sig att det är myndigheterna som behöver information", skriver Ole Norrback i sin rapport. Ole Norrback konstaterar vidare att myndigheterna på kommunal nivå ofta har små eller inga kunskaper om regelverket för fri rörlighet i Norden. Reglerna tillämpas dessutom alltför inkonsekvent vilket skapar problem för dem som försöker arbeta, studera eller göra affärer i andra nordiska länder.

Avveckling av gränshinder

"Detta kräver uppföljning. Vi måste ta i med kraft," säger Jan-Erik Enestam. I dag flyttar 40 000 nordbor varje år över gränsen till ett annat nordiskt land. Företag väljer att fusionera i Norden och många anställda dagpendlar mellan olika länder.

"Då är det viktigt att det fungerar med skatter, studiemedel och sociala inrättningar. Medborgare ska inte behöva hamna i svåra situationer när de till exempel väljer att studera vid universitetet i ett nordiskt grannland. Avveckling av gränshinder och stödet till den nordiska medborgaren kommer därför att vara centrala teman även under 2002."

En direkt följd av de hinder som Norrback pekar på är att den nordiska servicetelefonen "Hallå Norden" får egna ekonomiska medel, för att kunna ge en bättre och mer omfattande information.

"Servicetelefonen är ett viktigt bidrag då det gäller att informera nordbor om regler och rättigheter vid flyttning från ett land till ett annat," säger Jan-Erik Enestam.

Samtidigt ger det oss möjligheter att upptäcka områden där nordiska konventioner och regler inte fungerar och kan på så vis bidra till att röja undan gränshinder.

Nordisk förnyelse

"Intresset för nordiska frågor växer," säger Jan-Erik Enestam. "En orsak är att statsministrarna prioriterar det nordiska, men också att företagsfusionerna mellan nordiska företag ökar. Kanske har det att göra med de tider vi lever i. När det är oroligt i världen håller man sig till det som är tryggt och vant."

Det nordiska samarbetet står inför en förnyelse. Den nya nordiska dagordningen, som Nordiska rådet antog vid sin session hösten 2001, tar form med hänsyn tagen till de krav som ett utvidgat EU och en ökande globalisering ställer på nya samarbetsformer.

En ny struktur i Nordiska rådet ska ge ett smidigare samspel och en bättre förankring i de nationella parlamenten, till den Baltiska församlingen och till Europaparlamentet.

Vidare ska nya strategiska satsningar ske på följande fem områden: samarbete med närområdena, teknologisk utveckling, välfärd, den inre nordiska marknaden samt miljö och hållbar utveckling.

Närområdesstrategin

Ett område där framför allt Nordiska ministerrådet varit starkt engagerat under senare år är vårt närområde. På grund av den snabba utvecklingen i Baltikum har de strategiska målsättningarna med samarbetet ändrats. Detta ger en rad konsekvenser.

- På grund av EU:s kommande utvidgning skiftar den geografiska prioriteringen gradvis från Baltikum till de ryska närområdena i Östersjöområdet och Barentsregionen samt till det gränsöverskridande samarbetet mellan de baltiska länderna och de ryska gränsområdena. Samarbetet med Estland, Lettland och Litauen kommer så småningom att bli ett normalt myndighetssamarbete.
- De nordiska insatserna koncentreras till större projekt som ger synliga effekter i mottagarländerna och är politiskt relevanta. Aktuella teman i detta sammanhang är den nordiska välfärdsmodellen inklusive hälsofrågor, jämställdhet, hållbart resursutnyttjande, barn och unga, kulturförmedling, konsumentpolitik och livsmedelssäkerhet.
- Insatserna kommer att förankras ännu bättre i mottagarländerna. Viktiga parter i det arbetet är de nordiska ländernas nationella biståndsmyndigheter, ministerrådets informationskontor i Ryssland och de baltiska länderna samt de nordiska ambassaderna och konsulaten i området.

Harmonisering av invandrings- och flyktingpolitiken

Arbetet med en nordisk harmonisering av invandrings- och flyktingpolitiken sker parallellt med det som görs inom Europeiska unionen.

"Ambitionen är densamma inom EU och Norden," säger Jan-Erik Enestam. "Respekten för de mänskliga rättigheterna är stor, men vi ska heller inte blunda för de avarter som förekommer. För att öka insatsen mot främlingsfientlighet och rasism och bidra till en ökad integration av nordbor med en annan kulturbakgrund än den nordiska kommer kultursektorns strategiska insatser i sin helhet att år 2002 fokusera på det multikulturella samhället."

Nya forskningsprojekt

Nordiska spetsforskningsenheter, så kallade "Centers of Excellence", ska medfinansiera nationella enheter som sysslar med spetsforskning. Avsikten är att på detta vis ge enheterna större genomslagskraft och inflytande än det som länderna var för sig kan uppnå. Det ska också hjälpa till att dra internationella forskare till Norden.

EU-ländernas samarbete

Ett av årets synligaste resultat var det i juli i Imatra fattade beslutet om ett närmare samarbete mellan de tre nordiska länderna som tillhör EU. Finlands, Danmarks och Sveriges statsministrar ska i fortsättningen träffas för gemensamt samråd inför Europeiska rådets möten. Samtidigt beslöts att Norges och Islands statsministrar ska hållas underrättade om detta samråd.

Åttaländerssamarbetet

Åttaländerssamarbetet, NB 8, med de nordiska och baltiska länderna, blev en permanent verksamhetsform under Finlands ordförandeskap. Tillsammans med de baltiska länderna ordnades ett rekordstort antal, inalles tio, gemensamma ministermöten på olika platser. Stats- och utrikesministrarna erbjöds tillfällen att utbyta synpunkter om aktuell internationell politik. Åttaländersmöten ordnades likaså i frågor som är viktiga för EU:s nordliga dimension, bland annat för behandling av energi- och transportpolitik.

"Vi står inför nya och tuffa utmaningar," avslutar Jan-Erik Enestam. "Därför är det viktigt att anpassa vårt nordiska samarbete så att det fungerar på bästa möjliga sätt i det nya globala landskapet. Demokratin måste byggas ut och stärkas. Nya nätverk behövs, till exempel i förhållande till Ryssland, och etablerade nätverk, som det nordiska, förbättras."

Ett av de starkaste tillväxtområdena i världen

På rekordtid arbetade Nordiska rådet och ministerrådet tillsammans fram ett gemensamt förslag till ny modell för organisationen – ny nordisk dagordning.

"Det är ett enastående styrkebevis att regeringar och parlament i de olika nordiska länderna på det här sättet kunnat samarbeta över gränserna," säger rådets president år 2001, Svend Erik Hovmand. Här fanns en ömsesidig vilja till att förändra och möta de kommande årens krav.

Resultatet blev ett offensivt förslag där tre utskott blev fem områden med inriktning på kultur och utbildning, välfärdsfrågor, medborgar- och konsumentfrågor, miljö- och naturresurser samt näringslivsfrågor. Den andra stora frågan under året var Östersjösamarbetet.

Ambitionerna var många när man förberedde de nya nordiska samarbetsformerna. Bättre nationell förankring av Nordiska rådets arbete. En bättre samordning med Nordiska ministerrådets fackuppdelning. Möjligheter till ökat samspel med medlemmarna i den Baltiska församlingen. Större flexibilitet. Större möjligheter till tvärfackliga ämnen och möjligheter till snabb behandling av akuta ärenden.

De fem områden man valde som nya strategiska mål är tvärsektoriella, men områdena kompletterar också varandra. Tillsammans omfattar de en betydande del av det pågående nordiska samarbetet och trenderna.

"Jag ser resultatet som en lyckad kombination av elittänkande och medborgarintresse," säger Hovmand. "Informations- och kommunikationsteknikindustrin (IKT-industrin) och spetsforskningen står för elitismen, nordbons önskan att fritt kunna bosätta sig, arbeta och studera var man vill i Norden för den vanlige medborgarens rättmätiga krav."

Östersjösamarbetet utvecklas positivt

Samarbetet kring Östersjön blir alltmer intressant för strandstaterna. Från att ha varit ett statiskt område under kalla kriget har det förvandlats till en dynamisk zon under ständig förändring. Sovjetunionens sammanbrott och de baltiska ländernas självständighet är förstås viktiga faktorer, men också DDR:s upplösning och därmed Berlin som ny tysk huvudstad har inverkat. Närheten till Östersjön har ökat den tyska förbundsdagens intresse för regionen vilket även avspeglade sig i de "Nordiska dagar" som hölls i Berlin.

"Östersjöområdet är ett av de starkaste tillväxtområdena i hela världen," slog Sven Erik Hovmand fast vid sitt anförande i den 10:e parlamentariska Östersjökonferensen som hölls i Greifswald i september. Om utvecklingen fortsätter kommer regionen att bli ett internationellt kraftcenter som få andra kan mäta sig med.

Ryssland får större betydelse i utökat samarbete

Det ryska intresset är viktigt för den nordliga dimensionen. Den syftar ju dels till att stärka norra Europas ställning gentemot södra Europa inom EU, dels till att förbättra relationerna till Ryssland. Kontakterna med Norden och Ryssland har byggts ut via möten i Moskva och konferensen i Petrozavodsk, där miljöfrågor och infrastruktur stod högt på dagordningen.

Fortsatt stärkta kontakter med Baltikum

Samarbetet mellan Norden och de baltiska länderna är fortsatt tätt och intensivt. När den Baltiska församlingen och Nordiska rådet möttes i Riga var det för tredje gången. Parterna var eniga om att fortsätta utveckla kontakterna, främst på gräsrotsnivå. Politiska kontakter mellan de olika parlamenten och partierna är fortsatt viktigt för samarbetet.

Den svenske statsministern Göran Perssons initiativ i Imatra att statsministrarna regelbundet skulle mötas före EU:s toppmöten togs emot med intresse. Finland menar också att regelbundna konsultationer mellan nordisk-baltiska grupperingar skulle bidra till ett mer effektivt agerande i ett utvidgat EU.

Parlamentarikerna ska vidare arbeta för en gemensam högre utbildning i regionen, och på det gränsregionala området ska man verka för att skärpa kampen mot den organiserade kriminaliteten.

Stipendieprogram för kunskap och nätverk

Ett omfattande stipendieprogram har länge varit en del av det nordiska samarbetet men det har också spelat en viktig roll i kontakterna med länderna i närområdet. Programmet syftar till kunskapsuppbyggnad men också till byggande av nätverk mellan parlamentariska organisationer, universitet och forskningsinstitutioner i Norden och Baltikum. Stipendier för tjänstemän på olika nivåer sköts numera av de nordiska informationskontoren, samtidigt som stipendieprogram för parlamentariker sprider kunskap om nordisk parlamentarism och demokrati.

Bättre säkerhet till sjöss

Lotsplikt är ett sätt att öka säkerheten och det föreslogs också vid den 10:e parlamentariska Östersjökonferensen. Lotsplikt och elektronisk fartygsövervakning (VTIMS) skulle gälla i trånga leder och andra speciellt besvärliga delar av Östersjön. Nordiska rådets representanter föreslog också ett obligatoriskt rapporteringssystem för fartyg i Finska viken, Kadettrännan och andra smala och hårt trafikerade farleder. Vidare föreslogs förbud mot alla utsläpp från fartyg i Östersjön, särskilt oljerester och spillvatten. Konferensens förslag följdes veckan därpå upp vid Helsingfors-kommissionen, Helcom:s, möte i Köpenhamn.

Ökad hänsyn till grannar

Som ett regionalt samarbetsorgan i Europa är Nordiska rådets problemställningar relaterade till samhällsutvecklingen både i Norden och i vår omvärld. Det menar Svend Erik Hovmand. "Vi är varandras omvärld. Vi kan inte blunda för vad som sker på andra sidan Östersjön, i Arktis eller i Atlanten. Vi måste också ta hänsyn till våra grannar och grannländer."

Ny nordisk dagordning

Världen förändras ständigt och Norden med den. Med jämna mellanrum behövs därför att arbetsformer och politiskt innehåll i det nordiska samarbetet ses över. Vid Nordiska rådets session i Köpenhamn antogs den nya nordiska dagordningen. "Ny Nordisk Dagsorden" innehåller ny organisationsstruktur för Nordiska rådet och nya strategiska mål för Nordiska ministerrådet.

Idén till reformerna föddes inför millenniumskiftet. Då hade det gått fem år sedan den senaste utvärderingen. Den gången bestämde sig Nordiska rådet för en struktur med tre geografiska områden. Norden, närområdet och Europa – i stället för de traditionella fackutskotten. Förändringarna då gjordes med anledning av att tre länder, Danmark, 1973, Finland och Sverige, 1995, gått med den europeiska unionen, EU, och för att bättre förankra internationella frågor på dagordningen. Att Östeuropa öppnades bidrog också till nyordningen. Nordiska ministerrådet, däremot, behöll sin organisation med fackutskott - motsvarande de i ländernas regeringar och centralförvaltningar.

Fackutskotten tillbaka

Arbetet i rådets 1995-organisation fick många positiva effekter speciellt när det gällde samarbetet med närområdena i Baltikum och nordvästra ryssland. Systemet fungerade dock inte problemfritt. Samarbetet mellan rådet och ministerrådet försvårades av deras olika struktur, många frågor var svåra att placera i rätt forum. Av samma orsak blev det ibland svårt att förankra frågorna i de nationella parlamentens utskott. Konklusionen blev, att man i rådet önskade återinföra fackutskott. Det motiverades bland annat med att man skulle säkra ett bättre samspel med Nordiska ministerrådet, de nationella parlamenten och Baltiska församlingen. Arbetsfördelningen utformades så här:

Presidiet

Presidiet får hand om övergripande politiska och administrativa frågor, bland annat Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets budget, utrikes- och säkerhetsfrågor samt övergripande frågor såsom kontakter med regionala och internationella organisationer.

Kultur- och utbildningsutskottet

Kultur och konst har alltid varit viktigt i nordiskt samarbete och kommer att vara så även fortsättningsvis. Numera är Norden mer internationellt och mångkulturellt vilket kommer att avspeglas i utskottets arbete. Film och medier, Föreningarna Norden och den frivilliga sektorn, barn och ungdomskultur, grund- och gymnasieskolan, utbildning i Norden, vuxenutbildning, folkupplysning, livslångt lärande, forskning, forskarutbildning och forskarutbyte sköts av utskottet.

Välfärdsutskottet

Under välfärdsutskottet ligger välfärds- och trygghetsfrågor, sociala-, handikapp- och hälsofrågor, boende, familj, barn och unga samt missbruksfrågor.

Medborgar- och konsumentutskottet

Utskottet ska handha klassiska nordiska frågor om demokrati och jämställdhet, medborgerliga och mänskliga rättigheter, säker mat, kriminalitet och lagar, invandring, flyktingfrågor och arbete mot rasism.

Miljö- och naturresursutskottet

Miljö och hållbar utveckling handhas i utskottet, liksom frågor rörande jord- och skogsbruk, fiske men också energi.

Näringsutskottet

Näringsutskottet får en viktig roll och ska sköta frågor om industrin, den inre marknaden, fri rörlighet, handel och avlägsnande av gränshinder, ramfrågor för ekonomi och produktion, regioner och strukturstöd, arbetsmarknad, arbetsmiljö, infrastruktur, transporter och IT.

Gemensamma intressen

Den nya organisationen till trots fortsätter Nordiska rådet att prioritera sitt arbete på de tre geografiska områdena Norden, närområdet och Europa. Globaliseringen har medfört att nordiska intressen i frågor som rör säkerhet, ekonomisk utveckling, miljö och flyktingar inte längre bara kan behandlas utifrån ett nordiskt perspektiv. Med tre nordiska länder som medlemmar i EU och två nordiska EES-länder är Europafrågor av fortsatt största vikt. Nordiska rådet ser det också som en uppgift att påverka så att nordiska värden också kommer till uttryck i arbetet inom EU. Detta gäller speciellt inom områden där Norden har ett gemensamt intresse, som arbetsmarknaden, kulturområdet, miljön, välfärd, utbildning och öppenhet.

Nordiska rådet kommer att fortsätta arbeta för att utveckla samarbetet i närområdena, såväl de i Baltikum, som de i nordvästra Ryssland, Arktis och Västnorden.

Nordiska ministerrådet fokuserar på fem huvudområden

Samtidigt med ändringarna i Nordiska rådets struktur arbetade Nordiska ministerrådet med strategiska satsningar för det framtida nordiska samarbetet. Båda rådens arbete följer det initiativ samarbetsministrarna tog 1999 när vismanspanelen formades.

Vismanspanelens rapport "Norden 2000 – Öppet för världens vindar" presenterades i november år 2000. I den lyftes tio områden fram som man bedömde vara viktiga för Norden i framtiden. Samarbetsministrarna pekade sedan ut fem av dessa som regeringarna prioriterar särskilt framöver:

- Teknologisk utveckling och då särskilt nordisk spetsforskning och frågor runt informationssamhällets utveckling.
- Välfärd. Villkoren för att säkerställa den nordiska välfärdsmodellen för framtiden, men också nordbors rättigheter och möjligheter att leva, arbeta och studera i ett annat nordiskt land. Dessutom frågor kring befolkningsförändringar, både demografi och migration.
- Inre marknad. Att avlägsna gränshinder och underlätta för de nordiska företagen att utnyttja de fördelar en inre marknad innebär.
- Grannländer och regioner. Samarbetet inom EU och unionens utvidgning utgör ramen för det nordiska agerandet. Utvidgningen medför att verksamhetens tyngdpunkt förskjuts österut och ökad vikt fästs vid samarbete med nordvästra Ryssland, Kaliningrad, Barentsområdet, Arktis men även med Västnordens grannländer.
- Miljö och hållbar utveckling. Ett antal långa och kortsiktiga mål har stakats ut. Samarbetet mellan de nordiska länderna har redan kommit ganska långt. Länderna samverkar framför allt globalt, men även nordiskt.

Den nya dagordningen är ett exempel på en nordisk kraftsamling där fem regeringar och parlament och tre självstyrande områden enats om gemensamma mål. Den är också en bekräftelse på att det nordiska samarbetet är ett komplement till det europeiska samarbetet där det ena har bruk för det andra. Hållbar utveckling, däribland miljö- och energisamarbetet, och fokuseringen på Östersjöområdet är bara några exempel på ett lyckat och långt gånget samarbete.

Stöd på sessionen för kamp mot terrorismen

Nordiska rådets 53:e session ägde rum i Köpenhamn den 29–31 oktober, den stad där den allra första sessionen hölls 1953, för snart 50 år sedan. Terrorattacken i New York och Washington i september och det efterföljande kriget i Afghanistan kastade sin slagskugga över mötet och mynnade ut i uttalanden som stödde USA i kampen mot terrorismen. En rad viktiga beslut för Norden togs också på vitt skilda områden – den nya nordiska dagordningen, hållbar utveckling, bekämpande av handel med kvinnor med flera. En personlig bild av sessionens arbete och debatt ges här av årsberättelsens skribent, Göran Svedberg.

Över 1 000 anmälda deltagare. 53 ministrar, varav fem statsministrar, 194 sakkunniga, 100 inbjudna gäster, varav tre baltiska statsministrar, från Norden och övriga världen. Plus 101 journalister som bevakade tillställningen.

Nordiska rådets session är imponerande uppvisningar. Under tre intensiva dagar passerade en ström av nordbor genom dörrarna till danska folketinget som stod som värd för arrangemanget. Ett stort antal frågor skulle diskuteras och fattas beslut om. Enigheten var ibland total. Som när de fem nordiska statsministrarna, understödda av statsministrarna i Estland, Lettland och Litauen, vid en gemensam presskonferens oreserverat ställde sig bakom USA i kampen mot den internationella terrorismen och mot dem som finansierar den.

"Det er vanskelig å ta slik ondskap inn over seg i sin fulle tyngde", sa Norges statsminister Kjell Magne Bondevik som var statsministrarnas talesman om terrorattacken den 11 september. "Dette er et angrep på demokratiet og menneskeverdet og det med også et angrep på våre åpne, nordiske samfunn. Folkeretten, FN-pakten og de enstemmige resolusjoner fra Sikkerhetsrådet gir USA rett til selvforsvar, også ved bruk av militære midler", fortsatte han.

Norden måste göra mer

"Det känns tryggt att Nordiska rådet finns, speciellt i den världssituation vi i dag lever i," slog lantrådet Roger Nordlund fast. "Vi kan här uttala våra åsikter och känslor om världssituationen och de åtgärder som vidtas. Men vi kan samtidigt också här fortsätta debattera och diskutera mera vardagsnära små frågor, men ack så viktiga för de nordiska medborgarna."

För visst var det ändå de nordiska frågorna som upptog den mesta tiden av sessionens arbete. De asylsökandes villkor bör förbättras enligt förslag från Nordenutskottet, vittnen i brottmål få bättre skydd, handel med kvinnor och barn bekämpas.

Ett speciellt intresse ådrog sig frågan om ny nordisk dagordning – den nya organisationen för Nordiska rådet och den nya inriktningen för Nordiska ministerrådet. "Hvis man mener det, man siger om, at Nordisk Råd skal fokusere på udenriks- og sikkerhedspolitik, skulle man gået hele vejen og oprettet et specielt undenrigs- og sikkerhedspolitisk udvalg," sa Sigríður Anna Þórðardóttir från den konservativa gruppen som inte var helt nöjd med den föreslagna nyordningen.

"Det duger inte, det behövs mer. Jag vill att Norden ska fungera som en verklig inre marknad till nytta för medborgare i våra länder," sa samarbetsminister Leif Pagrotsky som vill att de nordiska länderna ska göra mer. "Det är inte här vi behöver manifestera det nordiska. Det är i våra regeringskanslier och nationella parlament vi måste ta striden för ett sammanhållet Norden – ett Norden som inte splittras av byråkratiska och otidsenliga gränser."

Informella kontakter

Sessionerna är till synes välregisserade tillställningar, oftast utan överraskningar och övertoner. Men informella kontakter mellan politiker från olika nordiska länder sker bakom stängda dörrar, i korridorer och lunchköer. Kanske är det där det verkliga nordiska samarbetet försiggår. De spontana inslagen kommer oftast i frågestunden när parlamentariker från hela Norden kan ställa samarbetsministrarna mot väggen. Den här gången blev det frågor om skattesystemet i Öresundsregionen, tax-free på färjorna, flygförbindelser till Kaliningrad, en stängning av kärnkraftverket Barsebäck, samarbete om text-TV, "norsk TV-tittning" i Danmark, svart arbetskraft med mera. Men också mindre frågor som varför taxibilarna kör som de gör.

"Som skåning är jag lite förbryllad och oroad över att danska regler gör att taxibilar tvingas köra tomma över Öresundsbron," tyckte Kaj Larsson från den socialdemokratiska gruppen. Om malmöbon vill åka skånsk taxi tillbaka måste en bil beställas från Skåne. Han fick dock lugnande besked från den danska samarbetsministern Marianne Jelved. "Den nuværende løsning er en dårlig løsning", slog hon fast. "Der blev på mødet i går mellem danske og svenske ministre aftalt at taxaproblemerne skal evalueres inden for 1 måned. På den baggrund skal der findes en rimelig løsning".

Att inte Norden står enat i den känsliga frågan om valfångst oroade Dan Reinert Petersen från den socialdemokratiska gruppen på Färöarna. "Jeg beder om forståelse for vores fangsttradition og levevis", sa han. "Når alt kommer til alt, er bæredygtig udnyttelse af naturresurserne en livsbetingelse for os, der lever i pagt med naturen. Det håber jeg at de større industrinationer har forståelse for – til trods for hvalens påståede klogskab og sælens store og våde øjne. Og hvilken forskel er der på en elgko og en hval? Eller en pattegris og en sæl?"

Medias bevakning

101 journalister var på plats. De flesta från Norden förstås, men det fanns också de som kom längre ifrån, däribland två från Kina. Nordiska media visade stort intresse för stödet för terroristbekämpning, rädslan för utsläpp från det engelska kärnkraftverket Sellafield och Ole Norrbacks rapport om de hinder som fortfarande hindrar medborgare från att verka fritt i Norden. Men framför allt för statsministrarnas stöd till ett samarrangemang av EM i fotboll av de nordiska länderna, inte minst efter den presskonferens där statsministrarna gnabbades om vilket land som var Nordens ledande fotbollsnation. En diskussion som tog slut när statsminister Davíð Oddsson med invecklad matematik lyckades bevisa att Island i förhållande till sin folkmängd hade flest spelare i engelska ligan och därmed är Nordens mesta fotbollsland.

Efter tre dagar, hundratals inlägg, frågor och repliker, drygt 50 behandlade ämnen, 1 000-tals koppar kaffe och 200 kilo danska karameller skingrades de tusen deltagarna. Bara ett föremål anmäldes saknat efter sessionen. Det var en försvunnen slipsnål. Vilket om inte annat visar att ärlighet fortfarande är en nordisk dygd att räkna med.

Nordiska projekt hjälper utsatta i öst

En rad projekt i nordvästra Ryssland och i Baltikum stöds inom ramen för den nordiska handlingsplanen för barn och ungdomar i närområdena. Det är både stora och små projekt som på det här sättet kan förverkligas. Aidscentret i Tallinn, renoveringen av ett dagcenter i västra Estland och hjälp till unga flickor i S:t Petersburg är exempel på angelägna projekt där Nordiska ministerrådet är delfinansiär tillsammans med lokala myndigheter och organisationer.

Under de två senaste åren har antalet fall av hivpositiva ökat kraftigt i Ryssland och Baltikum. I Estland fanns till exempel 1999 endast 12 hiv-fall registrerade. "Två år senare har antalet stigit till 1 350", säger Sirle Blumberg på aidscentret i Tallinn. "Och mörkertalet är förstås stort. I verkligheten tror vi att det handlar om 2-3 gånger så många." Någon medicin får inte de drabbade. "Till det finns inga pengar," säger Sirle. "Först när hiv har utvecklats till aids får de hjälp."

Tillsammans med de andra i personalen på centret kämpar hon en ojämn kamp mot fördomar och okunskap för att upplysa Tallinns unga om faran med hiv och aids. För det är mest de som drabbas. Unga, med orolig social bakgrund och drogproblem är de första som smittats.

Landet lider brist på inrättningar för att ta hand om narkomaner och hivsmittade. Fem platser där man kan testa sig för att se om man fått hiv och fem där man kan få rena nålar räcker inte långt. Det finns också ett metadonprogram i Estland. Men det är kostsamt för alla de som behöver hjälp att ta sig ur sitt missbruk. Metadonet kostar motsvarande 25 danska kronor, vilket är lika mycket som dagsersättningen för en anställd med minimilön.

Nu försöker Sirle och hennes arbetskamrater förhindra att sjukdomen sprids ytterligare. "Det finns föreställningar om hur en hivsmittad ser ut," säger hon. "En schablonbild är att det är en utslagen person, något som inte stämmer med verkligheten. De unga måste förstå att sjukdomen kan drabba alla, även dem själva om de inte är försiktiga."

Tomma lägenheter lockade fattiga till kommunen

Vasalemma är en liten kommun, väster om Tallinn med 3 000 invånare, varav 75 procent rysktalande. Där ligger också byn Rummo. Liksom resten av kommunen hukar den i skuggan av Vasalemmas i särklass största arbetsgivare – två jättelika fängelser med nästan 4 000 interner.

Byn har stora sociala problem. Ofta bottnar de i ren fattigdom, men tar sig ibland uttryck i form av alkoholism och våld.

"Många familjer som inte längre hade råd att bo och arbeta i Tallinn har flyttat hit där det fanns tomma lägenheter," säger Signe Krönström på Vasalemma kommun. "Men även här saknar de inkomster och deras fattigdom är stor." Hunger är en följd av bristen på pengar. "Barnen måste betala för skolmaten. Det har de som kommer från fattiga familjer inte råd med och barnen är ständigt hungriga. Kläder är en annan bristvara. Men där får vi en del hjälp från frivilligorganisationer runt om i Norden."

Dagcenter för alla barn

Nu finns ett dagcenter i byn. Det har renoverats med hjälp av pengar från Nordiska ministerrådet. Barnen i centret är mellan 3 och 15 år. De yngre finns här hela dagarna, de äldre kommer efter skolan. Ett rum hyser ett antal sängar. "Många barn bor här i perioder när de har det svårt hemma," säger Signe Krönström. "Några i 2–3 veckor, andra upp till en månad."

Men till centret kommer alla – inte bara problembarn. Och barn med både rysk och estnisk bakgrund. De får viss undervisning, lära sig måla, dansa, spela pingis och brottas. "Vi förklarar också estniska traditioner för de ryska barnen," säger Signe Krönström. Vi talar om jul, mors dag, självständighetsdagen men firar också nordiska aftnar."

Ett par dagar i veckan kommer socialarbetare på besök. Då får de äldre barnen också lära om hiv och aids. En psykolog är på väg att knytas till projektet. "Centret har betytt oerhört mycket för vår kommun. Tidigare var barnen hänvisade till gatan. Även föräldrarna är lyckliga över att deras barn har någonstans att ta vägen."

Unga flickor i farozonen

Ungefär 400 km österut, i S:t Petersburg, arbetar en grupp kvinnor med att få bort unga flickor från gatan och in i en mer normal tillvaro. "Vi har kontakt med skolorna och polisen," säger Ludmila Ivanova Velitchko som leder projektet *Comprehensive Model for Rehabilitation of Working Street Girls*. "Via dem får vi veta vilka flickor som kan vara aktuella för oss."

Flickorna är 12-18 år gamla. Det finns ingen entydig bild av deras bakgrund men påfallande ofta kommer de från stora, fattiga och splittrade familjer. Projektet försöker fånga upp dem redan i skolan, när de första tecknen på att något är på väg att gå snett dyker upp – sämre betyg, skolk och när de börjar tillbringa mer tid på gatan än hemma eller i skolan.

I förlängningen hotar kriminalitet, prostitution och drogmissbruk den här gruppen, men också risken att tvinga sälja sig till utlandet, till barer och bordeller i Centraleuropa och Norden. För det finns ett samband med den problematik de här flickorna drabbats av, den ökande användningen av narkotika, kvinnohandel, hiv och aids. Under året har 150 flickor passerat genom projektet.

"Alla individer, alla olika. Många med komplicerade personligheter," säger Ludmila Ivanova Velitchko. "De flesta utgör en riskgrupp som vi kallar gränsbarn och kan gå över den när som helst."

Behandlingen består av tre block. 1) *Arbete med familjerna.* "Där finns huvudorsakerna till problemen. Vi måste hjälpa familjerna så att flickorna vill stanna kvar och inte fly ut på gatorna. Ibland är problemen handfasta. Som brist på mat. Det har hänt att flickorna här svimmat av hunger. Vi har ingen mat att ge dem, men vi försöker sticka åt dem lite kex och skorpor." *2) Psykologisk uppföljning.* Psykologer och sociologer följer flickorna hela tiden. Det handlar också om att de måste lära sig att umgås med varandra och samarbeta. Social träning helt enkelt, säger Ludmila Ivanova Velitchko. *3) Utbildning i hantverk.* Flickorna målar på tyg och trä.

Ett systems fall

I verkstaden råder lugn. Ett tiotal flickor sitter lutade över sina skisser. Med penslar ritar de mönster som ska vara underlag för målning på tyg. Den enklaste stilen kallas Gorodets, den mest avancerade Paleh.

"En kärna av flickorna kommer varje vecka, några mer sporadiskt," säger Ludmila Ivanova Velitchko. "Under Sovjettiden hade vi ett hårt kontrollsystem och visste exakt var vi hade varje skolelev," säger hon. "När systemet föll rasade också ekonomi samman liksom de moraliska värderingar som funnits. Tidigare hade det funnits massor av gratis aktiviteter för ungdomar. Nu kostar allt och de här ungdomarna har i många fall inte ens pengar till mat, än mindre till smink och disco. Och bara var femte deltar i någon fritidsaktivitet, mot tidigare nästan alla."

Samtidigt har läget på arbetsmarknaden för kvinnor ljusnat något i S:t Petersburg. "Fler och fler har kommit över chocken att bli arbetslös och nu börjat inse att ingen kommer att hjälpa dem. Många har skolat om sig och lyckats få jobb inom sitt nya yrke. Dessutom har S:t Petersburg satt igång program med praktik och kortare vikarieanställningar för äldre ungdomar." Så även om det finns många bekymmer kvar att lösa, finns det också hopp för framtiden.

Norden bra på civil krishantering

Rader av konflikter under senare år – Balkan, Kaukasus och inte minst terrordåden i USA och aktionerna i Afghanistan – har aktualiserat frågan om civil krishantering. En rapport från en nordisk parlamentarisk grupp visar att Norden har stora möjligheter att bidra på ett effektivt sätt. "Det vore närmast ett misstag att inte ta tillvara de nordiska ländernas samlade erfarenhet och expertis för denna uppgift," säger gruppens ordförande, den finländske socialdemokraten Kimmo Kiljunen.

Det var den vänstersocialistiska gröna gruppen vid Nordiska rådet som väckte förslaget att undersöka förutsättningarna för konfliktförebyggande åtgärder och civil krishantering i Europa. Nordiska rådet beslöt att tillsätta en arbetsgrupp som inledde sitt arbete i februari 2001. I gruppen ingick parlamentariker från samtliga politiska grupperingar och nordiska länder.

Gruppen konstaterade att det finns behov av att fortsätta utveckla helhetssynen på konfliktförebyggande och civil krishantering. Men också att förstärka förmågan att kunna mobilisera, organisera och skicka ut adekvat civil expertis till områden, före, under och efter den akuta fasen av konflikten. Gruppen fann också att mycket av den expertis och de personella och materiella behov som behövs finns i Norden.

Norden har hög trovärdighet

"Det finns ett nordiskt mervärde som skulle kunna vara en tillgång i den civila krishanteringen," säger Kiljunen. "Mervärdet uppstår ur kombinationen av långvariga erfarenheter av samarbete på snart sagt alla samhällsområden, breda erfarenheter av internationellt samarbete, hög trovärdighet på den internationella arenan, tillgång till expertis på toppnivå, samt erfarenheter av gemensamma åtgärder och insatser i fredsfrämjande syfte."

Begreppet civil krishantering används för olika slags insatser i eller i anslutning till en konflikt- eller krissituation. Det kan omfatta akuta humanitära insatser som flyktinghjälp, civilpoliser och räddningstjänst. Det handlar också om återuppbyggnad av vitala samhällsfunktioner inom politik, administration, ekonomi, infrastruktur, hälsovård, kultur och andra områden. Det konfliktförebyggande arbetet omfattar framför allt politiska och diplomatiska insatser för att avvärja våldsamma konflikter. Utvecklingssamarbete mellan länder har också konfliktförebyggande effekter.

I FN:s regi

Arbetsgruppen pekar i sin rapport på att de nordiska länderna bör verka för att konfliktförebyggande och civil krishantering får större uppmärksamhet, tyngd och resurser och att det sker i FN:s regi. Man hänvisar också till det nordiska samarbetet för militära fredsbevarande insatser, Nordcaps, som en förebild.

"Den traditionella utbildningen för fredsbevarande verksamhet samt utbildningen för civila poliser är väl organiserad i Norden och har också vunnit internationell respekt," säger Kimmo Kiljunen. "De nordiska länderna kan och borde bygga upp ett minst lika aktivt samarbete vad gäller konfliktförebyggande och civil krishantering. Det finns stora likheter i de nordiska ländernas syn på dessa frågor, samtidigt som det finns stor tillgång på relevant civil kompetens och bred erfarenhet av nordiskt samarbete inom en rad områden. De förteckningar över resurser för internationella insatser som finns upprättade i de nordiska länderna borde kunna samordnas och samarbete och samverkan ske kring identifiering, registrering, utrustning, utbildning och övning av civila resurser för internationell civil krishantering."

Samarbete ökar den nordiska tyngden

Den parlamentariska arbetsgruppen var enig i sin slutrapport, som vid Nordiska rådets session mynnade ut i en rekommendation till de nordiska regeringarna. Där uppmanas länderna bland annat att samverka kring inriktning, uppgifter, resursinventering och resursuppbyggnad för konfliktförebyggande och civil krishantering. I slutrapporten uppmanas länderna också att tillsätta en samnordisk arbetsgrupp med uppgift att utreda möjligheterna och förutsättningar för samnordiska, civila snabbinsatser.

Gruppen bör bestå av representanter från berörda departement, myndigheter, organisationer och frivilligorganisationer. Uppgiften är att ta fram förslag på roller och uppgifter för sådana insatser samt förslag på hur insatsförmågan kan byggas upp, organiseras och vidmakthållas.

"Ett närmare nordiskt samarbete skulle vara värdefullt i arbetet med att förebygga och hantera konflikter," säger Kimmo Kiljunen. "Det skulle ge insatserna större tyngd, öka bredden av tillgänglig expertis och säkra ett effektivare resursutnyttjande. En nordisk resursbank för konfliktförebyggande kunde skapa möjligheter för ett mycket starkare samarbete. De nordiska länderna har stor trovärdighet och uppfattas som opartiska, vilket är en stor tillgång. De har också

lång erfarenhet och goda meriter av såväl diplomatiska som fredsfrämjande insatser. Detsamma gäller den civila krishanteringen. Att få igång en återuppbyggnad av vitala, civila samhällsfunktioner är av avgörande betydelse. En civil snabbinsatsstyrka som kan återskapa demokratiska och politiska strukturer, förvaltning och andra nyckelfunktioner i ett skadat samhälle vore en värdefull resurs.

Utbildning via Internet ger nya möjligheter

Framtidens högre utbildning kommer att se annorlunda ut. Den blir mer flexibel, med större mobilitet och mindre beroende av de studerandes fysiska närvaro. Samtidigt kommer den också att ställa nya krav på pedagogik och teknik. Det är en slutsats man kan dra efter att ha tagit del av den utveckling som är på gång runt om i Norden.

I rapporten "Nordisk kartläggning av övergripande nationella initiativ rörande utveckling av virtuellt universitet", som skrivits av Nordiska ministerrådets IT-policygrupp, kartläggs de möjligheter som finns att bedriva högre utbildning på distans med modern data- och IT-teknik.

Begreppet virtuellt universitet – nätuniversitet – kan tolkas olika. Gemensamt är tanken att de studerande, som komplement till den vanliga utbildningen, ska få högre utbildning, via Internet. Detta oberoende av tid och rum och med möjlighet att själva fritt välja lärosäten.

Det virtuella universitetet kan sedan organiseras på olika sätt:

- en separat enhet inom universiteten som ger distansutbildning nationellt och internationellt med hjälp av nya medier och IT
- en grupp universitet som slår sig samman, samordnar sitt kursutbud nätet, ofta via en gemensam portal
- en separat enhet eller myndighet som samordnar utvecklingsarbete och forskning men inte ger egen utbildning

Pedagogik, organisation och teknik

Den teknik som krävs för att en student ska kunna sitta hemma i till exempel Helsingfors och följa en kurs, inklusive föreläsningar, vid universitet i Oslo, finns redan. De nordiska länderna har alla genomgående en utbyggd infrastruktur på IT-området och dessutom en hög användarkompetens bland blivande studenter. Ett problem som dock återstår att lösa gäller meritvärdering. Hur ska man kunna mäta och ställa betyg från olika institutioner och lärosäten mot varandra? Andra områden där det också krävs gemensamma lösningar berör kvalitetssäkring, betalningsformer, upphovsrätt och avgiftsbeläggning av studentplatser.

Strategiska fördelar för Norden

Ett virtuellt universitet innebär i sig ny pedagogik. Diskussioner om hur en sådan ska utformas och vad som är på väg att hända förs redan. Utvecklingen går från passivt till aktivt lärande, från lärarcentrerad till studentcentrerad undervisning, från fixerat till flexibelt kunskapsinnehåll och från ämnesinriktat till tematiskt, tvärvetenskapligt innehåll.

I rapporten understryker man den nordiska nytta ett samarbete i Norden skulle få. Men också de strategiska fördelar ett sådant samarbete skulle ge inför framtiden genom att stärka de nordiska universiteten och högskolornas position i konkurrensen om framtida, internationell virtuell utbildning. Ledningsgruppen för samarbete inom den högre utbildningen, Högut, Forskningspolitiska rådet, FPR, Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information, Nordinfo, Nordisk forskarutbildningsakademi, NorFa, och Nordiska ministerrådets IT-policygrupp pekas ut som lämpliga att stödja en samnordisk utveckling.

En skola för alla

Framtidens skolutbildning kan också innebära satsningar på eftersatta områden. Nordiska ministerrådet har anslagit 8,8 miljoner danska kronor till *A School for All* som syftar till att ge barn i Baltikum med speciella behov en bättre undervisning. Projektet bygger på ett önskemål från undervisningsministrarna i Estland, Lettland och Litauen till Nordiska ministerrådet om ett samarbete när det gäller undervisning för barn med speciella behov.

Ministerrådet reagerade positivt och utarbetade det memorandum som *A School for All* bygger på. Där understryks vikten av att en skola för alla förpliktigar till en undervisning för alla, oavsett elevernas fysiska, intellektuella, emotionella eller språkliga tillstånd.

Tanken bakom projektet *A School for All* är att ge alla barn maximala möjligheter till utveckling. Det ska ske inom den vanliga skolans ram i en omgivning där elevens deltagande är uppskattat och värdesatt. Programmet består av tre kompetensutvecklingsprojekt. Varje projekt baseras på behov och prioriteringar som gjorts av de baltiska länderna. I Estland är huvudprojektet *Transition*. Det syftar till att underlätta för elever med speciella behov att gå från grundskola till vidare utbildning. Finland har ansvar för projektet. I Lettland är *Teacher Training* huvudprojekt. Det ska förbereda lärare för arbetet med barn med speciella behov i grundskola, fortsatt utbildning och specialskolor. Norge och Island ansvarar för projektet. Litauen har *Learning Together* som tyngsta projektdel. Det ska utveckla en regional modell för att öka lärarnas kompetens i undervisning av elever med speciella behov. Sverige och Danmark har ansvar för det projektet. Programmet kommer att pågå till 2004 och koordineras av Statped, Statlig Spesialpedagogisk Støttesystem, i Oslo.

Brist på arbetskraft ett problem

Arbetsmarknaden i Norden står inför en stor utmaning. Under de närmaste åren kommer stora åldersklasser att gå i pension, samtidigt som de yngre åldersklasserna inte är tillräckligt stora för att fylla tomrummet på arbetsmarknaden.

Som en följd av Europautskottets rekommendation om en årlig temarapport för arbetsmarknaden, har Nordiska ministerrådet utarbetat två rapporter som belyser problematiken och lägger fram förslag på möjliga lösningar.

Arbetsmiljöns roll i ljuset av ett begränsat arbetskraftsutbud är namnet på den temarapport som en parlamentarikergrupp i det dåvarande Europautskottet presenterade våren 2001. I rapporten identifieras problemet med ett färre antal yrkesverksamma och en större andel äldre utanför arbetsmarknaden.

Under de närmaste 30 åren kommer antalet människor i Norden över 64 år att stiga från 15 procent till över 20 procent av folkmängden. Mest dramatisk är utvecklingen i Finland där antalet äldre beräknas stiga från 15 till 26 procent av folkmängden. Ett undantag är Island, som har en förhållandevis ung befolkning. Detta faktum innebär stora påfrestningar på de sociala välfärdssystemen, i synnerhet då pensionerna och systemen för hälso- och sjukvård och äldreomsorg.

Möjliga vägar att möta problemet pekas ut. Befolkningsgrupper utanför arbetsmarknaden som till exempel invandrare måste slussas in, samtidigt som arbetskraftsinvandring är en annan möjlighet. Nordiska rådets rapport koncentrerade sig på de arbetsmiljömässiga faktorerna och hur de som redan finns på arbetsmarknaden kan ges möjlighet att stanna där så länge som möjligt. Det ska främst ske genom att få ner sjukfrånvaron och genom att främja en positiv koppling mellan arbetet och den personliga sfären.

Färre sjukdagar

Många större arbetsgivare har redan i dag tagit hänsyn till de anställdas möjligheter till motion och andra hälsobefrämjande åtgärder. Dessa personalförmåner har bland annat formen av frikort till motionsanläggningar, gratis sjukvård, hälsokontroller, psykologhjälp och behandling av alkoholproblem.

"Vi skulle önska en utvärdering av vilka initiativ som skulle kunna tänkas för att ytterligare stimulera offentlig och privat verksamhet till att främja den här sortens sociala och hälsomässiga ansvar," skriver gruppen.

Skattelättnader för hälsobefrämjande åtgärder mot personalen pekas ut som ett tänkbart medel. Gruppen efterlyser också en undersökning av den samlade effekt sådana åtgärder skulle ha på sjukfrånvaron. Kraven ökar också på en effektiv och attraktiv kombination av arbete och fritid. En bra sådan kombination är viktigt för att hålla kvar fler arbetstagare i arbetslivet längre.

Utbrändhet växande problem

Utbrändhet har i stigande grad bidragit till att människor, kortvarigt eller för gott, lämnat arbetslivet. Speciellt IT-branschens folk har hamnat i fokus när den här delen av arbetsmiljöpolitiken diskuterats.

Det var under sessionen i Reykjavik 2000 som en rekommendation togs om att ersätta tidigare redogörelser om framtidens arbetskraftsutbud med en årlig temarapport. En första rapport från Nordiska rådets Europautskott följdes av en från Nordiska ministerrådet. Ministerrådets rapport fortsatte att behandla arbetsmiljö och de tre huvudfrågor som Nordiska rådet pekat ut.

Sjukfrånvaron

"Personalens hälsa och välfärd har avgörande betydelse för produktivitet, effektivitet, kvalitet och ekonomiska resultat", skriver Nordiska ministerrådet, men varnar samtidigt för att överdriva sjukfrånvarons betydelse. Därför är det viktigare att ha en helhetssyn och se betydelsen av alla arbetsmiljöfaktorer och personalens välfärd som helhet, menar man i rapporten.

En genomgång av sjukfrånvaron i de nordiska länderna ger ingen enhetlig bild. I Finland har frånvaron minskat under 1990-talet, i Danmark ligger den stilla medan den i Sverige ökat kraftigt.

Arbetsavtal och arbetsgivarens sociala behov

Här pekar ministerrådet speciellt på vikten av att ledighet för arbetstagare utformas så att de blir tillgängliga på samma villkor för både kvinnor och män. Det kräver ett flexibelt system där frånvaro på grund av sjukt barn och sjukfrånvaro i samband med gravitet inte registreras så att kvinnors bortavaro verkar större än mäns.

I de olika nordiska länderna har försöken att bättre anpassa arbete och sociala behov lett till satsningar på utbyggd förskoleverksamhet, ökade möjligheter att arbeta deltid, föräldraledighet och föräldrapenning.

Några branscher speciellt utsatta

Utbrändhet som begrepp är en ganska ny företeelse. Den bottnar i hög arbetsbelastning, kronisk stress men också i ekonomiska och sociala förändringar. Utbrändheten yttrar sig bland annat som kronisk trötthet, irritation och i stor sjukfrånvaro. I rapporten kartlägger man hur den drabbat olika grupper i samhället i de nordiska länderna. Sjukvården, bank-, restaurang- och IT-sektorerna är några branscher som pekas ut som särskilt utsatta.

Större möjlighet till inflytande över sin arbetssituation, mer individuella arbetstider, trygghet i arbetet och rätt dimensionerad arbetsbelastning är några av de faktorer som krävs för att minska den stressrelaterade ohälsan. Arbetet med frågeställningarna kring arbetsmiljön i en tid där antalet aktiva på arbetsmarknaden minskar, men kravet på resultat är fortsatt stort, fortsätter. Vid Nordiska rådets session i Köpenhamn föreslogs att ett symposium med deltagare från Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och arbetsmarknadens parter ska hållas 2002.

Lån till Afrika ger arbete i Norden

Nordiska utvecklingsfonden – Nordic Development Fund, NDF – beviljar långfristiga krediter på mjuka villkor till fattiga utvecklingsländer. I september 2001 godkände Nordiska ministerrådet en ändring av NDF:s stadgar så att fonden ges möjlighet att lämna finansiellt stöd till privatsektoraktiviteter i utvecklingsländer utan statsgaranti.

NDF har sitt kontor i Helsingfors och inledde verksamheten 1989 med syfte att stödja ekonomiska och sociala framsteg i utvecklingsländer. Det sker genom finansiering av projekt, intressanta för de nordiska länderna. NDF deltar endast i projekt som delfinansieras av andra institutioner, multi- eller bilaterala.

Under 2001 undertecknades låneavtal om finansiering av elva projekt i åtta länder, de flesta i Afrika. NDF bidrar med cirka 90 miljoner EUR till dessa projekt och total-kostnaderna är 1,6 miljarder euro. Sedan starten har NDF per utgången av 2001 lämnat finansiering på cirka 750 miljoner euro till 147 projekt.

Förmånliga lönevillkor

"Enligt de riktlinjer som dragits upp av de nordiska länderna är målet att hälften av finansieringen går till projekt i Afrika," säger NDF:s vd Jens Lund Sørensen.

Moçambique, Sydafrika och Uganda var de länder som slöt avtal under året. Projekten gällde bland annat vägar, utnyttjandet av mineralförekomster och regional utveckling. Mongoliet, Vietnam, Nepal och Honduras var länder utanför Afrika som beviljades lån. Vattenrening, utbildning och vägar ingick i projekten. NDF:s lånevillkor är mycket förmånliga. "Ingen ränta, bara en låg administrativ avgift," säger Jens Lund Sørensen. Och lånetiden är lång, oftast 40 år. Lånen innehåller med andra ord en betydande gåvodel.

Nordisk nytta

Lånen är till fördel också för de nordiska länderna. Nordisk Nyttarapporten från 1995 och efterföljande utvärderingar har bekräftat att NDF har stor nordisk nytta. Normalt sker upphandlingen av tjänster och produkter till projekten i de nordiska länderna. De anbudsförfaranden som görs sker mellan företag i Norden.

"Det finns alltså en mycket synlig nordisk nytta i system," säger Sørensen. "Men vi strävar samtidigt efter att i ökad omfattning inkludera leveranser från företag i låntagarländerna."

Att bekämpa fattigdom är det överskuggande målet för verksamheten, men NDF ska också arbeta för en hållbar miljömässig utveckling, jämlikhet mellan kvinnor och män, mänskliga rättigheter, bekämpandet av korruption och spridning av hiv/aids. Krediterna ges i första hand till projekt som rör infrastruktur – energi, transporter, telekommunikation och vattenförsörjning – och den sociala sektorn – hälsovård och utbildning.

Partners

NDF samarbetar med multilaterala institutioner som Världsbanken, Afrikanska utvecklingsbanken, Asiatiska utvecklingsbanken, Interamerikanska utvecklingsbanken, Inter American Investment Corporation och den Nordiska investeringsbanken, NIB. Delfinansiering kan också ske i samarbete med nordiska, bilaterala biståndsorgan som Danida och IFU i Danmark, utrikesdepartementet och Finnfund i Finland, Iceida och New Business Venture Fund i Island, Norad och Norfund i Norge och Sida och Swedfund i Sverige.

Den privata sektorn

NDF stödjer den privata sektorns utveckling i samarbete med nordiska och lokala företag, nordiska, regionala eller internationella finansieringsinstitutioner. I första hand prioriteras jointventureprojekt inom området infrastruktur med samarbete mellan privata finansiärer och den offentliga sektorn, lån till utvecklingsbanker som stödjer små och medelstora företag och deltagande i fonder som stödjer utveckling inom privat och finansiell sektor. För mer information: www.ndf.fi

En positiv Nordenupplevelse

Norden i Fokus är Nordiska ministerrådets informationsfönster och programverksamhet i de nordiska huvudstäderna. Det är ett pilotprojekt som startades år 2000 och ska löpa till åtminstone slutet av år 2002. Syftet med fönstret är att sprida kunskap om Norden och det nordiska samarbetet. Norden i Fokus i tre av huvudstäderna har en budget på 5 miljoner danska kronor per år.

I Stockholm arbetar tre personer med Norden i Fokus. Stockholm har få nordiska institutioner jämfört med de andra nordiska huvudstäderna sedan Nordiska rådet flyttade till Köpenhamn 1996. Så Norden i Fokus fyllde ett tomrum. Inriktningen ligger på samhällsdebatt och kultur. Bland målgrupperna finns barn och ungdomar men också yrkesgrupper som lärare.

"I vårt arbete med skolor satsar vi på att ge eleverna en positiv Nordenupplevelse som till exempel en del av skolans undervisning om Norden," säger Sara Kristensson, som är projektansvarig på kontoret i Stockholm. I uppdraget med att sprida kunskap om Norden och nordiskt samarbete ingår också att nå nya och delvis andra grupper än traditionellt. "Därför har vi så vitt skilda arrangemang som miljöseminarier, utställningar och näringslivskonferenser. I vår serie om Norden och EU deltog bland andra Nordiska rådets president Svend Erik Hovmand, medlemmarna Elver Jonsson och Reinhold Furustrand liksom Europaparlamentarikern Cecilia Malmström och dåvarande svenske ambassadören i Berlin, Mats Hellström."

Norden i Fokus ger ringar på vattnet

För att nå ut samarbetar man med institutioner, studieförbund, de nordiska ambassaderna och olika föreningar.

"Efter ett och ett halvt år märker vi att Norden i Fokus har gett ringar på vattnet," säger Sara Kristensson. Fler och fler nordiska program finns nu på Kulturhuset, Riksdagens Infocentrum och Information Rosenbad (det svenska regeringskansliet). Ibland i samarbete med Norden i Fokus, ibland inte. På kontoret finns nordiska dagstidningar och tidskrifter samt Nordiska ministerrådets faktablad och rapporter. "Hit kommer människor som är intresserade av Norden," säger Sara Kristensson. "Det kan vara tjänstemän som vill undersöka hur en viss fråga behandlats i de nordiska länderna eller skolelever som vill ha underlag till en uppsats."

Populära evenemang

Speciellt populära är de olika evenemang som Norden i Fokus arrangerar. I januari 2001 hade man en kväll med åtta av de nordiska författare som nominerats till Nordiska rådets litteraturpris. Bland de författare som fanns på plats var Agneta Pleijel, Kirsten Thorup, Kjell Westö, Þórunn Valdemarsdóttir och Rose-Marie Huuva.

"Den lokal vi använde rymde bara 250 personer vilket betydde att ett hundratal personer inte fick plats utan tvingades vända i dörren," säger Sara Kristensson.

Populär är också ungdomssatsningen med de nordiska stå-upp-komikerna Ove Haugen, Omar Marzouk och André Wikström. Alla tre har specialiserat sig på att driva med folks fördomar, inte minst skandinaver emellan, och skillnaderna mellan folken i Sverige, Norge, Finland och Danmark.

Växande kontaktnät

"Det märks att de finns ett starkt intresse för det nordiska," säger Sara Kristensson. "De evenemang som ordnas är ofta fullsatta, oavsett om det handlar om kultur eller samhällsdebatt. Vi har en ökande genomströmning i våra lokaler, främst då vid våra kvällsföreläsningar. Många skriver upp sig på utskickslistan. På så sätt växer vårt kontaktnät. Särskilt bland ungdomar har vi märkt ett ökat intresse."

Språk har alltid intagit en central plats i nordiskt samarbete. Norden i Fokus har antagit utmaningen. Dels i form av seminarier om de nordiska språken och deras ställning i förhållande till EU, dels i form av språkkurser i danska, finska och samiska.

"Vi var själva osäkra på vad gensvaret skulle bli för kurser i nordiska språk men vi hade inga problem att få ihop deltagare," avslutar Sara Kristensson. För mer information: www.nordenifokus.se

Ett Norden i balans

Strategin för ett hållbart Norden har kommit på plats. Den följer de riktlinjer som drogs upp av statsministrarna 1998 och som syftade till en samhällsutveckling byggd på demokrati, där hänsyn tas till miljö och till ett effektivt utnyttjande av energi- och naturresurser med biologisk mångfald och ett ekosystem i balans.

Hållbar utveckling var ämnet på Nordiska rådets temamöte i Oslo i april 2001. De nordiska parlamentarikerna dryftade strategin "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden". På extrasessionen i Kungälv i juni blev den slutligt godkänd av Nordiska rådet. Strategin är gjord på uppdrag av statsministrarna, som också godkänt den.

"Hållbar utveckling är en av vår tids viktigaste utmaningar," säger Norges miljöminister Børge Brende. Detta kräver långsiktig politik tvärs igenom sektorer och särintressen och det skyndar med en kursändring. "Jag är glad att Norden var en av de första regionerna i världen som antog en strategi för hållbar utveckling under de närmaste 20 åren."

Lika nöjd är Erik Dalheim, norsk medlem av den socialdemokratiska partigruppen, som förklarade: "På fullaste allvar vill jag säga att det vi uppnått en bred enighet om, är en ambition som på pappret kan verka enkel, men som vi vet, vi som har arbetat med detta under många år, kommer att vara krävande att genomföra i verkligheten. I praktiken kommer det att betyda att de mest förorenande energikällorna som i dag är prisledande på marknaden kommer att få ett högre pris. Det kommer att ställa stora krav på näringslivet och näringslivets konkurrenskraft. Men det kommer också att lösa något annat som är viktigt för miljön, och det är att högre pris skapar ekonomiska förutsättningar för att vidareutveckla de energikällor som innebär mindre föroreningar."

Bakgrunden

Statsministrarna såg målen för den hållbara utvecklingen som en förlängning av Agenda 21, Riodeklarationen och Brundtlandkommissionen. I den sistnämnda står det: "En hållbar utveckling uppfyller nuvarande generations behov, utan att riskera kommande generationers möjlighet att uppfylla sina behov. I slutändan är hållbar utveckling dock inte något slutligt tillstånd av harmoni, utan snarare en förändringsprocess där utnyttjandet av resurserna, fördelningen av investeringarna, inriktningen för den teknologiska utvecklingen och institutionella förändringarna är i överensstämmelse med såväl framtida som nuvarande behov."

Med sikte på framtiden

Statsministrarna antog därför 1998 en deklaration, där en rad mål sattes upp. Dessa är:

- Nuvarande och kommande generationer ska tillförsäkras ett säkert och hälsosamt liv.
- Ett hållbart samhälle måste grundas på demokrati, öppenhet och delaktighet i lokalt, regionalt och nationellt samarbete.
- Den biologiska mångfalden och ekosystemets produktivitet ska bevaras. Utsläpp av föroreningar ska inte överstiga gränserna för vad naturen tål.
- Förnybara naturresurser måste nyttjas och vårdas effektivt. Icke förnybara resurser ska användas så att de naturliga kretsloppen värnas och förnybara alternativ utvecklas och stöds.
- En hög medvetenhet om de åtgärder och processer som leder till hållbar utveckling måste skapas och principen om hållbar utveckling integreras i arbetet inom alla samhällssektorer.

Dessutom framhävdes ursprungsbefolkningens roll för att skapa hållbar utveckling, behovet av att på sikt inte använda naturfrämmande ämnen och nödvändigheten av en mer effektiv användning av energi- och naturresurser.

Fem viktiga sektorer

Nordiska ministerrådet fick samtidigt uppdraget att utarbeta en tvärsektoriellt förankrad strategi för den hållbara utvecklingen i Norden och dess närområden. Strategin skulle fokusera på områden där Norden har gemensamma intressen och där samarbete skapar ett särskilt mervärde. Strategin sätter fokus på arbetet med att ta in miljöhänsyn och hållbar utveckling i några viktiga nordiska sektorer: energi, transport, jordbruk, näringsliv, fiske och skogsbruk.

I första omgången har fem samhällsmässigt viktiga, tvärgående insatsområden valts ut: klimatförändringar, biologisk mångfald, havet, kemikalier och säker mat. En viktig princip har varit den om "högsta ambitionsnivå". Genom att följa det nordiska land med högsta ambitionsnivå i arbetet räknar man med att det nordiska samarbetet ska fungera som en hävstång för en hållbar utveckling.

Klimatförändringar

Klimatkonventionen siktar på att stabilisera koncentrationen av växthusgaser i atmosfären på en nivå som förhindrar farliga förändringar i klimatet. De nordiska länderna kommer att arbeta för att Kyotoprotokollet ratificeras så fort som möjligt. Man kommer också att undersöka möjligheterna av att etablera en kvotmarknad, med utgångspunkt i de internationella kvotmarknader som förväntas uppstå. De nordiska länderna kommer vidare att utveckla Östersjöområdet som ett försöksområde för Kyotomekanismerna.

Biologisk mångfald

De nordiska länderna ska beskydda den biologiska mångfalden och säkra en hållbar utveckling av de genetiska resurserna. Det ska ske bland annat genom att varje land utarbetar nationella strategier och handlingsplaner. Länderna ska ta fram en gemensam strategi för att skydda varia-

tionen i det nordiska landskapet och kulturmiljöerna, men också arbeta för en bättre tillgång till naturområden. Natur- och kulturmiljön omkring Arktis ska också skyddas. Arbetet med att bevara de genetiska resurserna av betydelse för jord- och skogsbruk ska vidareutvecklas.

Havet måste skyddas

Havsområdena i Norden ska vara ekosystem i balans och resurserna utnyttjas på ett hållbart sätt. De nordiska länderna vill arbeta för att internationella avtal på havsmiljöområdet hålls och stärks, att belastning med farliga ämnen som tungmetaller och Persistant Organic Polluters, POPS, stoppas. Det finns också ett behov av att kartlägga nya föroreningsproblem.

Tidsfrist för kemikalier

Utsläpp av farliga kemikalier som är ett hot mot hälsa och miljö ska upphöra. De nordiska länderna kommer att be EU sätta en tidsfrist för när tillräcklig kunskap nåtts om de kemikalier som används i dag. Därefter ska dessa farliga, kemikalier inte användas. Näringslivet ska ha ansvar för att undersöka och värdera kemikaliers farlighet och säkra att de används utan fara för människor och miljö.

Säker mat

Konsumenter ska få säker och hälsosam mat. Genom märkning ska de också kunna få information om tillverkningen. De nordiska länderna vill stärka och koordinera nordisk forskning kring livsmedel, öka skyddet mot sjukdomar överförda från djur till människa och begränsa användningen av bland annat antibiotika i livsmedelsframställningen. Tillsatser ska tillåtas enbart om det kan bevisas att användandet inte leder till hälsorisker.

Den moderna resan

"Alla människors möjligheter att på jämlika villkor delta i samhällslivet". Det är den vision som driver det handikappolitiska samarbetet i Norden. Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor, NSH, och Nordiska handikappolitiska rådet är två organ som har i uppdrag att främja nordiskt samarbete inom området. NSH är en institution som driver en rad projekt, program och stödordningar medan Nordiska handikappolitiska rådet är ett policyskapande och rådgivande organ. Båda lyder under Nordiska ministerrådet. Under 2001 genomfördes flera stora satsningar på handikappområdet. En var "Den moderna resan", en nordisk designtävling.

Dålig samhällspolitik

Att resa kollektivt är en förutsättning för att samhället ska fungera. Stora miljö- och tidsmässiga vinster skulle göras om fler reste så. Men många kan i dag inte utnyttja de kollektiva transporterna. Det gäller människor med funktionshinder av olika slag, men också småbarnsföräldrar och många äldre.

Dagens samhällsplanering utgår fortfarande i alltför stor utsträckning från en fullt funktionsfrisk person utan småbarn, eller ålderskrämpor. Det säger Finn Petrén, direktör på NSH och Nordiska handikappolitiska rådet. "Det är inte rationellt. Det är dålig samhällsekonomi och dålig politik."

Ett modernare sätt att resa

"Inom snart sagt alla samhällsområden krävs planering med förutseende för att inte enskilda människor ska hamna i handikappande situationer," fortsätter han. "Det gäller inte bara människor med funktionshinder. Det gäller även föräldrar med barnvagn, ja oss alla förr eller senare, om vi får förmånen att leva tillräckligt länge."

"Den moderna resan" har som uppgift att utveckla det kollektiva resandet till ett modernare sätt att resa och därigenom stimulera till fler resenärer. Det kan handla om fordon avsedda för väg, spår, luft och vatten men också terminaler och kringprodukter som betalningssystem, informationssystem och annat som ingår i en resa.

Tävlingen har initierats av Nordiska handikappolitiska rådet och genomförs i samarbete med trafikdepartementen i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Den vänder sig till designers och elever vid designutbildningar.

Gränshinder för funktionshandikappade

Inom NSH:s primära ansvarsområde, socialpolitiken, genomfördes under 2001 ett stort utredningsarbete om gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden. Det skedde i nära kontakt med Nordiska ministerrådets övriga utredningar om nordbors rättigheter.

Arbetet inom Nordiskt utvecklingscenter för handikapphjälpmedel, NUH, och Nordiskt Forum för Telekommunikation och Handikapp, NFTH – två samarbetsorgan under NSH – resulterade i nya projekt och dokument. Här drogs bland annat riktlinjer upp som bidrog till förstärkt nationell fokus på funktionshindrades behov av tillgänglighet och användbarhet inom utvecklingen på IT- och telekommunikationsområdet. Från NSH:s stödprogram för handikapporganisationernas nordiska samarbete fördelades som under tidigare år 1,6 miljoner svenska kronor till ett 50-tal nordiska samarbetsmöten och konferenser.

Tillgänglighet märks när den saknas

Nordiska handikappolitiska rådet genomförde under 2001 sin fjärde tävling om det nordiska Tillgänglighetspriset, denna gång på temat "Det tillgängliga museet". Rådets insatser inom kulturområdet omfattade också ett nordiskt seminarium om kultur för alla.

"Tillgänglighet märks bara om den saknas," säger Finn Petrén. Det är något annat än "handikappanpassning" som per definition görs i efterhand och som alltid resulterar i sämre och dyrare lösningar. "Det nordiska samarbetet bidrar till att utveckla diskussionen nordiskt och internationellt om hur man skapar ett samhälle som är tillgängligt för alla. En röd tråd i verksamheten är att på olika sätt främja konceptet "Planering och design för alla" som underlag för politiskt nytänkande inom olika samhällsområden." För mer information: www.nsh.se

Norden får inte hamna på museum

Nordiskt institut för samtidskonst, Nifca, har i uppdrag att stödja produktion, utställning och kritik av samtida visuell kultur i de nordiska och baltiska länderna. Men institutionen ska också att vara ett forum för utbyte mellan människor och organisationer inom och utanför kulturvärlden. "Under Construction" och "Network North" är två viktiga projekt som startade under året.

Fästningen Sveaborg ligger på Vargöarna utanför Helsingfors. Den imponerar fortfarande, 250 år efter att bygget inleddes, men nu som ett väl fungerande minisamhälle, en oas bara 15 minuter med färja från storstaden. Här har NIFCA sitt huvudkontor. Eller sin "tänketank", som NIFCA har valt att uppfatta denna speciella placering, eftersom i stort sett alla aktiviteter försiggår på andra platser i Norden, i samarbete med institutioner och konstnärer.

I en digitaliserad tidsålder är geografisk placering inte avgörande eftersom tankar, konst och människor lever i en slags konstant mobilitet. Men därför är det också viktigt med en fysisk mötesplats, där konstnärer, kuratorer, forskare och skribenter av och till kan mötas i konventionell form och utväxla tankar och synpunkter.

Kulturen i ständig förvandling

I dag skapar byggnaderna på Sveaborg ram för en kreativ produktionsmiljö, där Norden möter övriga världen i en dynamisk process. Globaliseringen får konkret innehåll, och framför allt ett

ansikte, som kan ge lust att utforska både det nya och det välkända. Nifca har totalt 35 gästateljéer och lägenheter i Norden, Baltikum och Storbritannien. Tolv av dem ligger på Sveaborg. Där kan konstnärer och andra kulturarbetare bo och verka upp till sex månader åt gången.

"Världen förändras hastigt i dessa tider – också inom den visuella kulturen," säger Nifca:s direktör Søren Friis Møller. "Som institution måste vi se över vårt eget arbete och anpassa det till den nya verkligheten. Det gäller både konkreta aktiviteter och själva grundvalen för vår existens, för vi lever i konstant konkurrens med andra möjligheter, erbjudanden, synpunkter och uppgifter. Den första förändring vi genomförde var att gå över från att vara ett passivt stödorgan, till att bli en aktiv, initierande, kunskapsbaserad plattform, som kan skapa en ny dagordning i en nordisk verklighet. Det är helt avgörande att vi varje dag diskuterar, som nordbor, vad vi själva vill vara i en stadigt mer globaliserad värld, fortsätter han. Vilken roll ska konsten ha och vilka utmaningar står den inför – lokalt och globalt?

"Hur kan interaktionen mellan konst och samhälle stimulera till båda parters bästa, och vilka uppgifter ska våra kulturinstitutioner, däribland också de nordiska, lösa i framtiden? Centralt står också diskussionen om det nordiska, men det ska inte vara en statisk debatt. Norden får inte hamna på museum!"

Öppen dörr mot grannarna

I regionernas Europa, där starka och väl fungerande nätverk verkar komma att bli den viktigaste grundvalen för utbyte och utveckling, är det självklart att öppna dörrarna för våra närmaste grannar, menar Søren Friis Møller. "Tillsammans med Nordiska ministerrådets kulturprojekt i utlandet ska projektet "Network North" skapa och förstärka förbindelserna mellan Norden och Skottland, Nord-Irland och Irland. NIFCA bidrar till projektet med en serie utställningar, ett gästateljé-program och en lång rad andra aktiviteter, som dels ska ge publiken spännande nya upplevelser, dels ska leda till en diskussion om regional självförståelse."

Konstnärens plats i samhället

Nifca stödjer utvecklingen av nya utställnings- och samarbetsformer och prioriterar utställningsaktiviteter där projektet omfattar fler än ett element av konstnärligt skapande, till exempel produktion, utställning, information och kritik. Projekt som berör nordisk identitet i en global värld prioriteras också liksom de som innehåller diskussioner om nutidskonst, konstnärer, institutioner och deras plats i samhället.

"Under construction"

Den stora konferensen "Under Construction" anordnades som en del av Finlands ordförandeskap och i samverkan mellan Nifca, Nordiska ministerrådet och Finlands undervisningsministerium. Den var också en del av Nifca:s projekt "Det Nya Norden" med dess målsättning att stärka den nya nordiska kulturidentiteten som bygger på mångfald, tolerans och tillit. Konferensen samlade 230 representanter ur målgruppen från konst- och kulturinstitutioner, konstnärsföreningar, konstnärer, konsthögskolor och konstakademier, politiker samt nationella och lokala myndigheter, deltagare med ansvar för kulturpolitik.

Konferensens bas var en tvär-konstnärlig referensgrupp som speglade både traditionella och nya minoriteter i Norden och en arbetsgrupp med deltagare från finländska undervisningsministeriet, ministerrådet och Nifca. Konferensen blev en framgång och sågs av deltagarna som både mycket viktig och absolut nödvändig. Nifca bedömdes kunna bli en naturlig instans för fortsatta diskussioner i regionen, inte minst på grund av Nifca:s goda namn bland nordiska politiker.

"Jag ser gärna Nifca som en katalysator för nya nordiska diskussioner, exempelvis om vår identitet, som speciellt konsten förhåller sig till mycket direkt för ögonblicket, men också andra teman," säger Søren Friis Møller. "Vi måste också kunna utmana oss själva och andra, våga gå in i diskussioner där svaret inte är givet på förhand. Annars är det ju svårt att svara på varför vi

ska ha nordiska institutioner, när nationella organ löser uppgifterna väl så bra. Jag vill speciellt peka på frågan om den kulturella mångfalden, som alla nordiska länder upplever som en mycket smärtfylld uppgörelse med en annars rätt fastlåst nationell och regional självbild. Det måste finnas mer produktiva sätt att låta dessa många nya resurser ingå i vår gemenskap på än att möta dem med rasism, fördomar och självtillräcklighet." För mer information: www.nifca.org

Våld mot kvinnor en mansfråga

NIKK, det nordiska institutet för kvinno- och könsforskning, är en tvärvetenskaplig nordisk forskningsinstitution finansierad av Nordiska ministerrådet. Institutet bedriver forskning, befrämjar, initierar, koordinerar och informerar om kvinno- och könsforskning inom och utanför Norden. Verksamheten hade år 2001 en grundbeviljning från Nordiska ministerrådet på motsvarande 5,3 miljoner norska kronor och med extra intäkter en samlad budget på 7 miljoner norska kronor.

NIKK har kontor i anslutning till Universitet i Oslo, tillsammans med det lokala "Senter for kvinneforskning." Syftet med verksamheten är, förutom den redan nämnda forskningsverksamheten, att vara en gemensam plattform för samarbete med närområden i Baltikum och nordvästra Ryssland, Europa och internationellt. Institutet arbetar med forskningsinformation via sin tidskrift NIKK Magasin, nyhetsbladet News from NIKK och sin hemsida.

Forskningen sker både i egen regi och i samverkan med andra. "Oftast arbetar vi tillsammans med andra," säger NIKK:s chef Fride Eeg-Henriksen. I nordiska forskningsprojekt men också med forskarkurser, konferenser och med forskarnätverk. Flera av arrangemangen har fungerat som mötesplats mellan forskare och studenter å ena sidan och grupper som terapeuter, politiker, jämställdhetsarbetare och journalister å andra sidan.

Män och våld

Ett uppmärksammat arrangemang under 2001 var det nordiska seminariet "Män och våld – teori och praktik" i Oslo, där forskare och terapeuter från alla nordiska länder deltog. Seminariet arrangerades i samarbete med det norska centret "Alternativ til Vold" och var det första i sitt slag.

"En huvudpoäng blev mansforskarens Jørgen Lorentzens markering av att mäns våld mot kvinnor inte är ett kvinnoproblem utan ett mansproblem," säger Fride Eeg-Henriksen. "Ska man förändra män som slår måste man utgå från mannen. Därför behöver vi mer forskning och fler behandlingstillfällen för våldsamma män."

Mötet mellan forskare och terapeuter kommer att få en fortsättning. Närmast genom att ett nordiskt kommunikationsnätverk mellan deltagarna för att öka kontakten mellan dem som arbetar med män och våldsproblematik.

Jämställdhet i teori och verklighet

Forskningsprojektet "Jämställdheterna i Norden mellan retorik och praktik" studerar hur jämställdhetsidealen framställs i den politiska retoriken och hur detta sedan omsätts i praktiken. "Vi tittar på olika nivåer i samhället, ända från riksdagen ner till vardagen i barnfamiljerna i de olika nordiska länderna," säger Fride Eeg-Henriksen. "Arbetet leds av vår egen forskningsledare Eva Magnusson och är indelat i tre delprojekt – om jämställdhetspolitik på riksnivå, regional och lokal nivå och tillämpningen hos heterosexuella par."

Utvecklings- och forskningsprojektet "Living for tomorrow" rör ungdom, kön, sexualitet och hiv/aids och har genomförts, dels via ett nätverk som inkluderar Baltikum och nordvästra Ryssland, dels i flera nordiska länder. Projektet startade 1998 och skulle ha avslutats 2000 men har förlängts till 2002. Den första av två slutrapporter kom under 2001.

"Ungas förhållningssätt till kön, sexuella relationer och sexuell hälsa – speciellt i förhållande till hiv och aids har kartlagts," säger Fride Eeg-Henriksen. "Men syftet har också varit att ge de unga en möjlighet att förstå sitt ansvar när det gäller sexuella relationer."

Feminism kontra Psykologi

NIKK:s forskningsledare har också arbetat med projektet "Psykologi och kön i Norden", ett vetenskapskritiskt projekt som granskar synen på kön inom den moderna psykologin.

"Psykologin har stor betydelse i samhällslivet och används inom många olika yrken men har visat stor motståndskraft mot feministisk kritik av bristande könsperspektiv," säger Fride Eeg-Henriksen. Ett resultat av projektarbetet blir en akademisk lärobok om psykologins könsförståelser som kommer ut 2002.

Kan män?

Konferensen "Menn Kan – Arbeidsliv och Likestilling" i Köpenhamn var ett samarrangemang mellan Nordiska ministerrådet och Nordens fackliga samorganisation, NFS. Deltagarna var politiker, arbetstagare, arbetsgivare och ämbetsmän från hela Norden. Ett av huvudmålen med konferensen var att skapa diskussion och strategier för att öka mäns valmöjlighet för att kombinera arbete och familj. Ett annat var att belysa vikten av att män tar aktiv del i jämställdhetsdiskussion i arbetslivet, fackföreningen, det politiska partiet, i den offentliga debatten och i privatlivet. Det var första gången som arbetsmarknadsorganisationer i Norden möttes för att debattera mäns och kvinnors jämställdhet i arbetslivet.

Driver egna nätverk

Kontakt med nationella och lokala kvinno- och könsforskningsenheter i Norden är viktigt. NIKK driver själv nätverk som dels omfattar dessa enheter, men också andra som är inriktade på feministiska psykologer, könsforskning och media och informationsproffs som webbredaktörer. Inom ramen för dessa nätverk sprids information men där uppstår också idéer till nya projekt och aktiviteter. NIKK finns också representerat i andra organisationer och nätverk. Information utbyts med EU:s forsknings- och jämställdhetssektor. För mer information: www.nikk.uio.no

Test av Kyotoavtalet i Östersjö-regionen

Gör Östersjöregionen till ett testområde för Kyotoavtalets mekanismer. Den rekommendationen gavs till de nordiska regeringarna i samband med Nordiska rådets extrasession under sommaren. Rekommendationen följdes sedan upp vid Östersjökonferensen i Greifswald.

"Vi har inom Östersjöarbetet i flera år föreslagit att utnyttja Östersjöregionen som pilotprojekt för att prova Kyotoavtalets mekanismer och handel med utsläppskvoter," sa rådets president Svend Erik Hovmand. "Och nu har Nordiska miljöfinansieringsbolaget, Nefco, satt igång med att etablera en miljöbörs för handel med utsläppskvoter genom gemensamma CO_2-besparande projekt tvärs över Östersjön." Östersjöländernas miljö- och energiministrar backar upp förslaget – liksom EU:s miljökommissionär. Kyotoprotokollet innebär ju att industrialiserade länderna ska minska sina utsläpp av koldioxid, metan, dikväveoxid, fluorkolväten, perfluorkolväten och svavelhexafluorid med fem procent fram till år 2012.

I protokollet finns flexibla mekanismer – handel med utsläppsrätter, gemensamt genomförande och mekanismen för ren utveckling. Handeln med utsläppsrätter betyder att ett land som minskar sina utsläpp mer än vad landet behöver kan sälja detta överskott till ett land som har svårare att minska sina utsläpp. På så vis kan de totala utsläppen minskas på ett kostnadseffektivt sätt. Gemensamt genomförande innebär att länder kan genomföra åtgärder i ett annat industrialiserade land och tillgodoräkna sig de utsläppningsminskningar det leder till. Mekanismen för en ren utveckling gäller utvecklingsländer. Nordiska ministerrådet har tillsatt en grupp som arbetar med frågorna kring Kyotoprotokollet och dess implementering i Östersjöregionen.

Nordisk charter för små och medelstora företag

Små och medelstora företags kreativitet är viktiga för varje lands näringspolitik. I själva verket utgör den här typen av företag ryggraden i europeisk ekonomi varifrån över hälften av Europas samlade BNP genereras. Det framgår av den europeiska "Charter för små och medelstora företag" som antogs vid EU-toppmötet i portugisiska Feira i juni 2000. Som en uppföljning arbetade Nordiska rådets dåvarande europautskott på initiativ av Ole Vagn Christensen (s), Danmark fram förslag till en nordisk charter. En internationell undersökning visar nämligen att de nordiska länderna ligger långt ifrån topp när det gäller nyföretagsamhet.

Ambitionen är att stödja och underlätta för små företag och självständiga uppfinnares villkor eftersom deras framgång kan förväntas leda till framtida arbetstillfällen och därmed bidra till välfärden i Norden. Problem när det gäller byråkrati, skatteregler, bristande investeringsmöjligheter, patentregler och konkursregler belystes. Möjligheten att stärka förbindelserna mellan innovatörer, nyföretagare och investerare genom ett gemensamt nätverk undersöktes. Utskottets arbete mynnade ut i ett utskottsförslag som innehåller ett antal riktlinjer för att stärka innovatörers och nyföretagares utvecklingsmöjligheter. I enlighet med de uppdragna riktlinjerna vill utskottet bland annat:

- göra det enklare, snabbare och billigare att starta och överta företag nationellt eller inom Norden
- förändra villkoren i skattesystemet så att det gynnar nyetablerade, små innovativa företags möjlighet att expandera och skapa jobb
- skapa möjligheter för att få fram utvecklingskapital, bland annat via inaktivt kapital i fonder och andra institutioner
- göra det billigare att ansöka om patent och skydda det
- redan i skolan lära ut om företagsamhet och innovation
- följa upp arbetet genom ett symposium, arrangerat av Nordiska ministerrådet, med uppgift att fokusera på konkreta problem och lösningar för att förbättra villkoren för små verksamheter och entreprenörer

Nordiska rådet i korthet år 2001

Ny strategi för nordiskt samarbete

Vid mötet i Helsingfors diskuterade presidiet och samarbetsministrarna den nya strategin för det nordiska samarbetet. Diskussionen låg till grund för arbetet med de politiska prioriteringarna för det nordiska samarbetet de kommande åren och Nordiska rådets omorganisation i fackutskott.

Förslag efterlyses för att bekämpa rasismen

Utskott och presidium höll möten i Köpenhamn i februari. Presidiet uttalade sin avsky för det rasistiskt motiverade mordet på en 15-åring i Oslo, begått veckan innan av organiserade nynazister. Presidiet bad Nordiska ministerrådet om att komma med förslag till olika åtgärder för att bekämpa nazistiska organisationer i Norden.

Förstärkt nordiskt samarbete kring livsmedelssäkerhet

Vid en hearing om livsmedelssäkerhet i februari framhölls vikten av att genom lagstiftning och andra åtgärder återupprätta konsumenternas förtroende för livsmedel. Det underströks också att för att gemensamma nordiska synpunkter på livsmedelssäkerhetsområdet ska kunna framföras med tyngd i internationella fora krävs förstärkt nordiskt samarbete på området.

Parlamentariskt samarbete med Ryssland

Under ledning av rådets president, Svend Erik Hovmand, reste en presidiedelegation till Moskva. Delegationen hade överläggningar med vice utrikesminister Alexander A. Avdeev och med presidenten för statsduman Gennady N. Seleznev. Under mötena med de ryska värdarna diskuterades bland annat EU:s nordliga dimension, organiserad internationell brottslighet och det parlamentariska Östersjösamarbetet.

Hållbar utveckling

På temamötet i Oslo i april diskuterades den av ministerrådet föreslagna nordiska strategin för ett hållbart Norden "Bæredygtig udvikling – en ny kurs for Norden". Den nordiska strategin var det första förslaget om hållbar utveckling från en grupp av länder.

Civil krishantering

Nordiska rådets arbetsgrupp för konfliktförebyggande och civil krishantering höll seminarium i Mariehamn på Åland. Detta var första gången som dessa frågor diskuterades systematiskt inom rådet.

Nordiska rådet och Baltiska församlingen möttes i Riga

Nordiska rådet och Baltiska församlingen höll sitt 3:e gemensamma möte i anslutning till Baltiska Församlingens 18:e session i Riga. Vid mötet blev man enig om att koncentrera det fortsatta samarbetet kring bättre kontakter mellan parlamentariker och partier, EU-utvidgningen, regionalt samarbete, den nordliga dimensionen och säkerhetspolitik.

Extra session i Kungälv

I samband med Nordiska rådets möten hölls en extra session i Kungälv i juni. Extrasessionen antog ministerrådsförslaget till nordisk strategi för en hållbar utveckling. Förslaget sändes till FN som ett nordiskt inlägg till världskonferensen om hållbar global utveckling i Johannesburg i september 2002.

Investeringar i Ryssland

Konferensen "Cooperation of the Nordic Countries with the North-West Territories of Russia" hölls i Petrozavodsk. Konferensen var ett samarrangemang mellan Nordiska rådet och den ryska statsduman. Vid konferensen diskuterades den nordliga dimensionen, den nya nordiska strategin för närområdessamarbete, hälsovårdsfrågor och ramverket för investeringar i Ryssland.

Terrorattack i USA

Nordiska rådets höstmöten hölls i Åbo. Rådet antog vid detta tillfälle ett uttalande om terrorattackerna i New York där man framhöll att dessa var oprovocerade angrepp på centrala värden i våra samhällen. Rådet framförde sitt djupaste deltagande till de anhöriga samt till det amerikanska folket som drabbats av dessa urskillningslösa terrordåd. Vid det gemensamma mötet med hela rådet diskuterades också offentlighetsprinciper och transparensen i EU och Norden.

Östersjökonferens i tyska Greifswald

Den 10:e parlamentariska Östersjökonferensen hölls i Greifswald i Tyskland. Vid konferensen diskuterades bland annat demokratiutveckling i regionen, hälsofrågor och sjösäkerhet i Östersjön.

Nordiska dagar i Berlin

Nordiska dagar hölls i riksdagen i Berlin i november. Vid dessa deltog en delegation från Nordiska rådet. Den dåvarande finländske presidiemedlemmen Jari Vilén talade på rådets vägnar.

Möte mellan presidiet och utskottens ordföranden

Ett gemensamt möte mellan presidiet och de nya utskottens ordföranden samt med tillträdande norska samarbetsministern hölls i Oslo. Politiska prioriteringar för utskottens arbete 2002 samt rådets och ministerrådets samarbete diskuterades vid mötet.

Nordiska ministerrådet i korthet år 2001

Nordbo 2001

Finland innehade ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet 2001. Programmet "Nordbo" fokuserade på individen som medborgare i Norden. Perspektivet var samtidigt utåtriktat – mot Norden som ett led i politisk och ekonomisk globalisering.

Ny nordisk dagordning

Nordiska ministerrådet (Samarbetsministrarna) beslutade i samråd med Nordiska rådet att fem nya strategiska satsningar ska vara riktlinjen för det nordiska samarbetet de närmaste åren. Satsningarna verkställs genom fackministerrådens verksamhet. De strategiska satsningarna fokuserar på teknologisk utveckling, välfärd, den inre marknaden, samarbetet med grannländer och regioner samt miljö och hållbar utveckling.

Nordbornas rättigheter

En utredning om nordbornas rättsliga ställning och vilka gränshinder som finns vid flyttning inom Norden initierades. Syftet är att skapa en uttömmande översikt över gällande nordiska avtal och rättigheter samt att förbättra ländernas egen kunskap om detta.

Nordisk spetsforskning

Det är viktigt för de nordiska länderna att utnyttja och utveckla de styrkepositioner man har tillsammans. Därför startades ett nordiskt pilotprojekt för spetsforskningscentra ("Centers of Excellence", CoE) för åren 2002–2006. Målet är att höja kvaliteten, effektiviteten och synlighet av nordisk forskning.

Livslångt lärande

Undervisningsministrarna framhäver att utbildningsperspektivet i kunskaps- och informationssamhället är livslångt lärande, både som aktiv medborgare och i arbetslivet. Flera andra initiativ har också startats, bland annat en nordisk studie baserad på OECD-material om vuxnas deltagande i utbildning. Ett annat initiativ handlar om gemensam kartläggning av ländernas sätt att värdera och värdesätta kompetens.

Informations- och kommunikationsteknologi

Den informations- och kommunikationsteknologiska (IKT) utvecklingen är på dagordningen för samarbetet i Nordiska ministerrådet (MR-IKT), som i första omgången kartlägger sitt intresse kring den digitala tudelningen, nationellt och internationellt, det vill säga frågan om alla med-

borgares tillgång till IKT. Ett andra tema är "Digital förvaltning", även kallat 24-timmars regering.

EU:s nordliga dimension

Ministerrådets nya strategi "Närmare Norden" för samarbetet med närområdena är utformad inte minst i ljuset av Estlands, Lettlands och Litauens förväntade medlemskap i EU. Målsättningen är en omläggning av samarbetet från ett biståndspräglat samspel till ett samarbete mellan jämbördiga parter. Samtidigt ska samarbetet fokuseras mer mot nordvästra Ryssland.

Hållbart Norden

Statsministrarnas deklaration "Ett hållbart Norden" från 1998, skapade utgångspunkten för strategin "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden" som godkändes av Nordiska ministerrådet (Samarbetsministrarna) i början av året. Efter inlägg från parlamentarikernas sida, godkändes den även av Nordiska rådet. Strategin är nu under implementering - först och främst genom ländernas egen insats. Strategin presenteras internationellt i förhållande till EU och vid Rio +10-konferensen i Johannesburg i september 2002.

Gemensamt ministerråd för livsmedelsområdet

Livsmedelssäkerhet är en högprioriterad politisk fråga i alla nordiska länder. Ett gemensamt ministerråd för fiskeri-, jordbruks-, skogsbruks- samt livsmedelsfrågor (konsumentområdet) etablerades den 1 september 2001. Syftet är att skapa en helhetssyn kring livsmedelsfrågor, från produktion (jord/fjord) till slutkonsumtion (bord).

Intermodalitet

Intermodalitet innebär en samordning av transportformerna sjö, väg, luft och järnväg. Nordens mål är att med hjälp av IT uppnå en större intermodalitet för att därigenom få ett mer säkert, miljövänligt och effektivt transportsystem. Det nordiska samarbetets första uppgift blev att etablera en nätverksgrupp med representanter från olika transportområden. Under 2001 startades via nätverket två projekt – en förstudie till ett resplanläggningssystem för persontrafik och en utredning rörande transportmatik.

Ekonomisk översikt över den gemensamma nordiska verksamheten år 2001

Nordiska ministerrådets ekonomi

Nordiska ministerrådets verksamhet finansieras av de fem nordiska länderna, och varje lands bidrag har fastställts utifrån en fördelningsnyckel, som anger landets andel av den totala bruttonationalinkomsten i länderna.

Fördelningsnyckel 2001

Danmark	24,3 %
Finland	18,3 %
Island	1,1 %
Norge	22,0 %
Sverige	34,3 %
Totalt	100,0 %

År 2001 var budgeten för Nordiska ministerrådets verksamhet totalt 774,4 MDKK. Av detta belopp finansierades 758,6 MDKK direkt från länderna, medan resten finansierades genom sådana

övriga intäkter som ränteintäkter, det interna avgiftssystemet samt återbetalningar av föråldrade budgetmedel med mera. Övriga intäkter var 6,5 MDKK högre än förväntat, och detta är samtidigt räkenskapsårets uppgjorda överskott.

Ministerrådet använder sig av en tillämpad kontantprincip i redovisningen, och de bokförda utbetalningarna från ministerrådssekretariatet uppgick år 2001 till sammanlagt 767,4 MDKK.

Nordiska ministerrådet äger rätt att disponera över budgetmedlen i 3 år, vilket är ändamålsenligt för den typen av verksamhet som genomförs i gemensam nordisk regi. Den största delen av medlen används direkt till projektverksamhet och stödordningar, totalt 58 %, och av medel som utbetalas till institutionerna, totalt 42 %, används också en ganska betydande andel till projektverksamhet. Det finns sammanlagt 32 nordiska institutioner, fördelade på alla länderna och de självstyrande områdena.

Verksamhetsområdet för Nordiska ministerrådet är uppdelat på tre pelare:

1. Samarbete inom Norden
2. Norden och Europa/EU/EES
3. Norden och dess närområden

Uppgörelser över aktiviteterna fördelade på de tre pelarna visar att 75 % används till samarbete inom Norden, 17 % går till Närområdena, medan 8 % används till Europa med mera.

Fördelningen av de totala utgifterna uppdelat på samarbetsområden visar att 45 % av medlen används till kultur, utbildning och forskning. Miljö-, resurs- och närområdesprogrammet står för 25 %, medan välfärds- och näringspolitik har 19 %. Övrig verksamhet utgör totalt 11 %, varav ministerrådssekretariatet uppgår till 8 %.

Nordiska rådets ekonomi

Nordiska rådets samlade intäkter uppgick år 2001 till 32,5 MDKK, varav största delen 30,0 MDKK, finansierades av de nationella parlamenten. Fördelningsnyckeln är den samma som används för ländernas inbetalning till Nordiska ministerrådets budget.

Nordiska rådets samlade utgifter utgjorde totalt 31,7 MDKK, och diagrammet nedan visar hur utgiftsstrukturen är fördelad på huvudaktivitetsområdena.

Presidiets allmänna verksamhet tecknade sig år 2001 för 7 % och sessioner och konferenser för 10 % av utgifterna. En gemensam informationsavdelning för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har upprättats, och den utgjorde 19 % av rådets utgifter 2001.

Rådsorganen är de fasta utskotten under Nordiska rådet: Nordenutskottet, Närområdesutskottet, Europautskottet samt Kontrollkommittén. Dessa stod för 11 % av utgifterna 2001. En del av rådets budget används till att stödja de politiska partier som har medlemmar i Nordiska rådet. År 2001 utgjorde detta stöd 17 % av utgifterna. Rådssekretariatet förbereder och administrerar allt arbete som sker inom rådet och 36 % av budgeten används till detta ändamål. Den största delen av dessa gemensamma utgifter kunde i princip mycket väl fördelas på de övriga utgiftsområdena, eftersom den största utgiften är personal som ingår i verksamheten.

Nordiska rådet hade år 2001 ett årsresultat på totalt 0,8 MDKK.

Nordiska ministerrådet, samlad verksamhet, resultaträkning 2001

	Noter		2001	1 000 DKK 2000
Intäkter				
De nordiska ländernas bidrag	(1)		758 595	726 712
Avgift av lön	(2)	8 912		
Ränteintäkter	(3)	13 306		
Andra intäkter	(4)	1 024	23 241	21 981
Summa intäkter			781 836	748 693
Utgifter				
Utbetalningar under året	(5)	767 367		
Ränteutgifter	(6)	15		
Avskrivningar	(7)	897		
Medel från föregående år	(8)	-202 308		
Medel överförda till nästa år	(9)	209 336	775 307	742 383
Räkenskapsårets resultat	(10)		6 529	6 310
Summa utgifter			781 836	

Nordiska ministerrådet, balansräkning 2001

Aktiva	Noter		31.12.2001	1 000 DKK 31.12.2000
Omsättningstillgångar				
Likvida medel				
Bank	(11)		215 518	212 244
Fordringar				
Personalfordringar	(12)	704		
Övriga fordringar	(13)	3 213		
Tillgodohavande hos länderna	(14)	10 000		
Periodavgränsningar	(15)	3 737	17 635	13 067
Andra tillgångar				
Materiella	(16)	1 173		
Finansiella	(17)	196	1 369	3 405
Totalt			234 541	228 716

Passiva				
Skuld				
Leverantörsskuld	(18)	-6 172		
Andra kortfristiga skulder		-7		
Personalförpliktelser	(19)	-378		
Periodavgränsning	(20)	-7 434	-13 990	-17 764
Överförda medel	(21)		-209 336	-202 308
Avsatt till generalsekreterar-bostad	(22)		-3 512	0
Amortering på egendom	(23)		-1 173	-2 334
			-228 011	-222 406
Räkenskapsårets resultat			-6 529	-6 310
Totalt			-234 541	-228 716

Köpenhamn den 15 februari 2002

Søren Christensen
Generalsekreterare

Sigurður Helgason
Avdelningschef

Nordiska Ministerrådet utgifter 2001

Budgetposter	Överfört från tidigare år	Budget 2001	Tvärsekt. projekt	Till förfogande	Utbetalt	1 000 DKK Saldo 31.12.2001
Kultursamarbetet						
Institutioner	0	49 159	70	49 229	49 077	152
Projektmedel	20 345	48 381	5 691	74 416	51 902	22 514
Stödordningar	35 112	48 472	419	84 003	45 809	38 194
Totalt	55 457	146 012	6 180	207 649	146 789	60 860
Utbildning och forskning						
Institutioner	0	58 653	0	58 653	58 653	0
Projektmedel	27 106	38 540	5 392	71 038	44 397	26 641
Stödordningar	9 375	99 2620	0	108 635	101 983	6 652
Totalt	36 482	196 453	5 392	238 327	205 033	33 293
Närområdena						
Institutioner	974	11 988	-490	12 472	11 915	557
Projektmedel	5 162	58 232	-41 742	21 652	18 233	3 419
Totalt	6 136	70 220	-42 232	34 125	30 149	3 976
Energi						
Projektmedel	4 177	6 285	2 001	12 464	6 620	5 844
Totalt	4 177	6 285	2 001	12 464	6 620	5 844
Miljö						
Projektmedel	413 340	38 200	5 916	57 455	44 478	12 977
Totalt	413 340	38 200	5 916	57 455	44 478	12 977
Ekonomi och finanspolitik						
Institutioner	0	11 282	0	11 282	11 282	0
Projektmedel	810	1 553	3 755	6 118	4 860	1 258
Totalt	810	12 835	3 755	17 400	16 142	1 2858
Regionalsamarbete						
Institutioner	0	10 476	0	10 476	10 705	-229
Projektmedel	12 439	18 903	400	31 742	19 777	11 964
Totalt	21 439	29 379	400	42 218	30 482	11 735
Transport						
Projektmedel	697	1 022	700	2 419	492	1 927
Totalt	697	1 022	700	2 419	492	1 927
Jord- och skogsbruk						
Institutioner	0	14 266	0	14 266	14 266	0
Projektmedel	6 874	9 872	4 324	21 070	12 369	8 702
Totalt	6 874	24 138	4 324	35 336	26 635	8 702
Fiskeri						
Projektmedel	6 028	7 347	1 000	14 375	8 538	5 837
Totalt	6 028	7 347	1 000	14 375	8 538	5 837

1 000 DKK

Budgetposter	Överfört från tidigare år	Budget 2001	Tvärsekt. projekt	Till förfogande	Utbetalt	Saldo 31.12.2001
Arbetsmarknad						
Institutioner	0	2 651	300	2 951	2 651	300
Projektmedel	7 667	10 200	-340	17 527	8 179	9 349
Totalt	7 667	12 851	-40	20 478	10 830	9 649
Social- och hälsovård						
Institutioner	6	30 900	0	30 906	30 897	9
Projektmedel	7 016	4 904	8 345	20 265	14 839	5 426
Totalt	7 022	35 804	8 345	51 171	45 736	5 435
Jämställdhet						
Institutioner	0	4 879	0	4 879	4 879	0
Projektmedel	1 240	2 795	2 670	6 705	2 978	3 728
Totalt	1 240	7 674	2 670	11 584	7 857	3 728
Narkotikasamarbete						
Projektmedel	1 219	1 161	-95	2 285	505	1 780
Totalt	1 219	1 161	-95	2 285	505	1 780
Välfärdsinitiativ						
Projektmedel	6 489	4 063	0	10 552	9 947	605
Totalt	6 489	4 063	0	10 552	9 947	605
Näringsliv						
Institutioner	0	66 733	0	66 733	66 733	0
Projektmedel	2 117	1 042	4 100	7 259	4 902	2 357
Totalt	2 117	67 775	4 100	73 992	71 635	2 357
Bygg och bostad						
Projektmedel	1 021	852	148	2 021	867	1 155
Totalt	1 021	852	148	2 021	867	1 155
Konsument						
Projektmedel	8 511	8 688	763	17 962	9 569	8 392
Totalt	8 511	8 688	763	17 962	9 569	8 392
Livsmedel						
Projektmedel	5 699	5 325	655	11 679	5 150	6 529
Totalt	5 699	5 325	655	11 679	5 150	6 529
Lagstiftning						
Projektmedel	1 970	1 099	-140	2 929	1 022	1 907
Totalt	1 970	1 099	-140	2 929	1 022	1 907
Övrig verksamhet						
Institutioner	4 044	56 914	0	60 958	56 095	4 864
Projektmedel	12 872	40 298	-3 842	49 328	32 799	16 529
Totalt	16 916	97 212	-3 842	110 286	88 894	21 393
NMR totalt	202 308	774 395	0	976 703	767 367	21 393

Noter till Nordiska ministerrådets årsredovisning 2001 för den samlade verksamheten

1) Finansieringen av Nordiska ministerrådet består av direkta inbetalningar från länderna samt sådana andra intäkter som avgift av lön, ränteintäkter och andra intäkter/utgifter.

Finansieringen av Nordiska ministerrådets budget i 1 000 DKK

	Budget 2001	Bokfört 2001	Överskott 2001	Budget 2000	Bokfört 2000	Överskott 2000
Danmark	184 339	184 339		160 013	160 013	
Finland	138 823	138 823		144 453	144 453	
Island	8 344	8 344		7 267	7 267	
Norge	166 891	166 891		186 759	186 759	
Sverige	206 198	260 198		228 220	228 220	
Länderna*	758 595	758 595		726 712	726 712	
Avgift av lön	7 000	8 912	1 912	7 000	8 715	1 715
Ränteintäkter	8 000	13 306	5 306	7 000	12 203	5 203
Övriga intäkter	800	1 024	224	800	1 063	263
Summa intäkter	774 395	781 836	7 441	741 512	748 693	7 181
Ränteutgifter och avskrivningar	0	-912	-912	0	-871	-871
Totalt	774 395	780 924	6 529	741 512	747 822	6 310

*) Efter att betalningsordningen för högre utbildning inkluderats

	2001	2000
Danmark	-24 998	-21 665
Finland	14 372	15 098
Island	0	0
Norge	21 945	23 249
Sverige	-11 319	-16 682
Totalt	0	0

Länderna har under 2001 betalat in 10 MDKK mindre än budgeterat, för att därmed minska likviditeten i ministerrådet. Ländernas inbetalningar har sålunda utgjort totalt 749 MDKK, medan 10 000 DKK förts upp som ministerrådets tillgodohavande hos länderna.

2) Avgift av lön är avgiftspliktig lönesumma för de anställda i ministerrådssekretariatet.

3) I budgeten hade förväntats att räntenivån på penningmarknaden skulle ligga på 3,8 % i genomsnitt under budgetåret och den genomsnittliga likviditeten var 240 MDKK. Räntenivån har i genomsnitt legat på 4,7 %, och den genomsnittliga likviditeten har varit 300 MDKK, vilket medfört att ränteintäkterna varit betydligt högre än budgeterat.

4) Andra intäkter är bland annat återförda projektmedel, som är föråldrade enligt ekonomireglementet.

5) Utbetalningar under året är alla utbetalningar som skett till institutioner, projekt, stödordningar samt drift av ministerrådssekretariatet. I uppgörelsen över sektorernas utgifter framgår fördelningen av utbetalningarna (se tabell 1).

6) Ränteutgifterna avser primärt kreditorräntor (15 000 DKK)

7) Posten består huvudsakligen av avskrivningar av deposition på hyra som uppförts i tidigare räkenskaper, men borde ha avskrivits. Se även not 16.

8) Fördelningen av sektorernas överförda medel från föregående år framgår av tabell 1.

9) Fördelningen av sektorernas överförda medel för kommande år framgår av tabell 1. Den största delen av de överförda medlen är disponerade för specifika projekt, som ännu inte är utbetalt.

10) Årets resultat återbetalas till länderna i enlighet med ekonomireglementet.

11) Av banktillgodohavande på totalt 215 MDKK är den övervägande delen (210 MDKK) placerad på ett terminskonto.

12) Personalfordringarna består bland annat av interna avgifter (260 000 DKK) och stående reseförskott för ministerrådssekretariatets medarbetare (372 000 DKK).

13) Övriga fordringar består av interimskonto för presidiesekreteriatet (24 000 DKK), fordringar publikationer (178 000 DKK), övriga fordringar/sekretariatet (1 000 DKK) och moms (3 008 000 DKK).

14) 2001 beslöt länderna att likviditeten i Nordiska ministerrådet skulle minskas under en rad år, vilket medförde att inbetalningar av 10 MDKK av årets budget hölls tillbaka i länderna. Ministerrådet har dessa medel tillgodo hos länderna.

15) Periodavgränsningen består huvudsakligen av 2 987 000 DKK, som hör till lön för januari månad år 2002.

16) Materiella anläggningstillgångar är ministerrådets kontorslokaler i S:t Petersburg (1 173 000 DKK). Värderingen baseras på anskaffningsvärdet. I förhållande till räkenskaperna för år 2000 är materiella anläggningstillgångar betydligt lägre, vilket beror på att generalsekreterarbostaden sålts och överlåtits 2001 (se not 22).

17) Finansiella anläggningstillgångar är deposition för lokalhyra och maskinhyra. 2001 har 876 000 DKK avskrivits på hyresdepositioner som stått på kontot under många år. Undersökningar har visat, att det inte rörde sig om en deposition, men en periodavgränsning som borde ha utjämnats året efter betalningen.

18) Leverantörsskuld består av kortfristig skuld till leverantörer (4 416 000 DKK) samt till projekt och nästkommande år.

19) Personalförpliktelser är en svensk socialavgift (109 000 DKK) och ej betalda pensioner (29 000 DKK).

20) Posten periodavgränsningar under skuld innehåller tillgodohavanden i förbindelse med projekt.

21) Överförda medel är i övervägande grad disponerade till specifika projekt.

22) Generalsekreterarbostaden såldes 2001. Intäkterna från försäljningen har placerats på ett balanskonto och har sålunda avsatts till samma ändamål som den fasta egendommen.

23) Avser ministerrådets kontorslokaler i S:t Petersburg, som köptes i juni 1995. Värdet har fastställts till anskaffningsvärdet.

For Nordiska ministerrådet: Institutionernas räkenskap 2001 se Nordisk årsredovisning 2001, ANP 2002:741.

Nordiska rådet, årsredovisning 2001

Resultaträkning

	Noter	Budget 2001 1 000 DKK	Räkenskap 2001 1 000 DKK	Räkenskap 2000 1 000 DKK
Intäkter				
Delegationernas bidrag	(1)	30 000	30 000	30 000
Internt avgiftssystem		2 000	1 923	2 078
Ränteintäkter		500	630	911
Övriga intäkter		50	0	295
Summa intäkter		32 550	32 553	33 284
Utgifter				
Presidiets allmänna verksamhet	(2)	2 000	2 359	1 924
Sessioner, konferenser		2 800	3 116	2 918
Informationsarbete	(3)	5 945	6 062	4 461
Rådsorganens verksamhet	(4)	2 950	3 336	2 566
Sekretariatets administration	(5)	13 355	11 396	14 076
Partistöd	(6)	5 550	5 550	5 560
Summa utgifter		32 550	31 769	64 504
Resultat			783	1 781

Balansräkning 31.12.2001

	Noter	31.12.2001 1 000 DKK	31.12.2000 1 000 DKK
Aktiva			
Likvida medel	(7)	6 496	12 002
Fordringar	(8)	287	746
Periodavgränsningar	(9)	466	444
Aktiva totalt		7 249	13 192
Passiva			
Mellanräkning med NMR		24	3 238
Leverantörer		0	1 356
Periodavgränsning		686	556
Andra skulder		20	25
Jubileumssatsningar	(10)	4 522	6 236
Överskottsanvändning	(11)	1 214	0
Resultat	(12)	783	1 781
Passiva totalt		7 249	13 192

Köpenhamn den 15 februari 2002
Frida Nokken, Rådsdirektör

Noter till Nordiska rådets årsredovisning

1) Delegationernas bidrag har beräknats utifrån samma fördelningsnyckel som använts för Nordiska ministerrådets budget.

1 000 DKK	Fördelning	2001	Fördelning	2000
Danmark	34,3 %	7 290	25,0 %	7 500
Finland	18,3 %	5 490	17,8 %	5 340
Island	1,1 %	330	1,0 %	300
Norge	22,0 %	6 600	22,5 %	6 750
Sverige	34,3 %	10 290	33,7 %	10 110
Delegationerna totalt	100,0 %	30 000	100,0 %	30 000

2) I presidiets allmänna verksamhet ingår bidrag till Ungdomens Nordiska råd med 300 000 DKK.

3) Informationsverksamheten utförs i samarbete med Nordiska ministerrådet.

4) Rådsorganen är de fyra utskotten under Nordiska rådet. Utgifterna har fördelat sig på följande sätt mellan organen.

1 000 DKK	Budget 2001	Räkenskap 2001	Räkenskap 2000
Nordenutskottet	900	1 080	985
Närområdesutskottet	1 000	1 118	1 012
Europautskottet	850	879	446
Kontrollkommittén	200	259	123
Totalt	2 950	3 336	2 566

Vid presidiets revision av budgeten i juni 2001 blev Norden- och Närområdesutskottets budgetar reducerade med 400 000 DKK respektive 200 000 DKK, emedan det bedömdes att de inte skulle få användning för hela budgeten. Det har emellertid visat sig, att omkostnaderna varit högre än den nya reviderade budgeten.

5) Den största enskilda posten i sekretariatets administration är löneutgifter med 7 272 000 DKK. Av andra stora poster är administrationsavtalet med Nordiska ministerrådet, som omfattar hyra samt samarbete om administration, service med mera, på sammanlagt 2 800 000 DKK.

6) Partistödet fördelas efter ett närmare bestämt avtal. 2001 var fördelningen enligt följande:

1 000 DKK	Antal	Partigr. bidrag	Medlemsbidrag	Totalt
Socialdemokrater	31	275	1 614	1 889
Vänstersocialister	7	275	364	639
Mittengruppen	25	275	1 302	1 577
Konservativa	19	275	989	1 264
Fremskridspartiet m.v.	3		78	78
Egil Möller (DF)	1		26	26
Frank Dahlgaard (UP)	1		26	26
Totalt	87	1 100	4 400	5 500

7) Det mesta av Nordiska rådets likviditet är placerat på kortvarigt terminskonto i banken.

8) Fordringarna består bland annat av utestående moms som Nordiska rådet har till godo hos den danska staten (152 000 DKK).

9) Periodavgränsningen består huvudsakligen av förskottsbetald lön för januari månad 2002 (459 000 DKK). Räkenskapspraxis är att omkostnader förs det år som de avser, oavsett när betalningen ägt rum fram till 15 januari året efter räkenskapsåret.

10) Presidiet har beslutat att överskotten från 1998 och 1999 skall användas till jubileumssatsningar i samband med att Nordiska rådet år 2002 fyller 50 år.

Jubileumssatsning (1 000 DKK)	
Överskott 1998	4 259
Överskott 1999	2 125
Användning 2000	-148
Användning 2001	-1 714
Saldo per 31.12.2001	4 522

En budget har fastställts för medlens användning och 2001 har användningen varit följande:

1 000 DKK	Budget	Räkenskap
Politik i Norden	400	0
Temamöte	200	0
Video	1 125	838
Hemsida CD-ROM	100	83
Bokmärke	25	11
Översiktsbroschyr till lärare+skolor	50	0
Instick i tåg- och flygtidskrifter	200	0
Nordens framtid (tävling)	150	0
Föreningarna Nordens Förbund	285	114
Nordisk skolidrottsfestival	800	200
Vänortssamarbete	100	40
Skymningstimmen	500	200
Jubileumsbok	1 140	204
Orkester Norden	1 200	24
Nordens torg	130	0
Totalt	6 405	1 714

Räkenskapspraxis är att medel som inte avser den årliga budgeten för Nordiska rådet, bokförs så att de inte påverkar det årliga resultatet. Ej använda medel förs vid årskiftet upp som avsatta medel i balans-räkningen.

11) Presidiet har beslutat att överskottet för 2000 skall användas till några specifika ändamål,och alla dessa har slutförts under loppet av 2001.

Överskottsanvändning (1 000 DKK)	
Överskott 2000	1 781
Användning 2001	-567
Saldo per 31.12.2001	1 214

Ändamål och användning fördelas enligt följande år 2001:

1 000 DKK	Budget	Räkenskap
Blå bok	**300**	**95**
Östersjökonferensen	145	145
Sessionen i Reykjavik 2000	145	147
Vem är vem?	500	180
Presentationsbroschyr	100	0
Jubileumsbudget	100	0
Bokmärkesprojektet	25	0
Informationsfolder	100	0
Videoresa i Norden	16	0
Ung i Norden	190	0
Projekt/medarbetare	160	0
Totalt	1 781	567

Räkenskapspraxis är att medel som inte avser den årliga budgeten för Nordiska rådet, bokförs så att de inte påverkar det årliga resultatet. Ej använda medel förs vid årskiftet upp som avsatta medel i balansräkningen.

12) Enligt ekonomireglementets 7 §, gällande från 1 januar 2002, skall överskottet som huvudregel återbetalas till medlemsländerna enligt samma fördelningsnyckel som bidraget. Presidiet kan dock besluta, att belopp från ett eventuellt överskott överförs till nästkommande budgetår och längst till det därpå följande budgetåret till ett eller flera specifika ändamål.

Presidiets betänkande

Nordiska ministerrådets årsberättelse 2001 (C 1), Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2) samt Nordiska ministerrådets förslag till budget för 2003 (B 213/presidiet)

(C 1, se Nordisk årsredovisning 2001
C 2 og B 213/presidiet, se Ministerrådsförslag om nordiska samarbetets budget för 2003 samt redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet)

1. Förslag till beslut

Nordiska ministerrådet har till Nordiska rådet överlämnat årsberättelsen 2001, C 1, redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet 2003, C 2 Ministerrådsförslag om nordiska samarbetets budget för 2003 samt redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet, B 213/presidiet.

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* följa upp arbetet med den nya budgetprocessen i enlighet med det som Nordiska rådet vid sessionen 2001 anfört gällande ministerrådsförslaget B 204/p om budgetanalysen
2) *att* beslut över disponering av medel, såväl inom ramen för budgetposterna 1-2203-2 för Strategiska och kulturpolitiska insatser, som gällande 4-0445-2 Ministerrådets strategiska initiativ sker i enlighet med Nordiska rådets rekommendationer, politiska prioriteringar och synpunkter som kommer till uttryck i dialogen och samrådet om budgetdirektiven mellan Nordiska rådet och ministerrådet
3) *att* ministerrådet såväl inom ramen för budgetposten 1-2203-2 för Strategiska kultursatsningar som inom budgetposten 4-0445-1 Ministerrådets strategiska initiativ prioriterar insatser för att främja samarbete och ömsesidig respekt mellan olika kulturer och för fortsatta insatser mot främlingsfientlighet och rasism i Norden
4) *att* ministerrådet i sitt kommande budgetarbete fortsätter den positiva utvecklingen genom att konkretisera innehållet i de enskilda budgetposterna i syfte att reducera andelen odisponerade medel för projekt och stödordningar
5) *att* ministerrådet inom budgeten för ministerrådets strategiska initiativ och inom budgetramen för berörda verksamhetssektorer prioriterar åtgärder för att eliminera gränshinder i enlighet med Nordiska rådets betänkande över ministerrådsförslaget B 215/presidiet om uppföljningen av Nordbornas rättigheter

6) *att* ministerrådet i sitt budgetarbete inför 2004 fortsatt uppmärksammar prioriteringarna i strategidokumentet Ny nordisk dagsorden:
   - teknologisk utveckling, särskilt informationssamhällets frågor samt nordisk spetsforskning
   - välfärd inklusive nordbors rättigheter och möjligheter att leva, arbeta, studera i ett annat nordiskt land samt demografi- och migrationsfrågor
   - den inre marknaden i Norden inklusive samarbete för att avlägsna gränshinder
   - samarbetet med grannländer och -regioner
   - miljö och hållbar utveckling

7) *att* ministerrådet i sitt budgetarbete inför 2004 uppmärksammar budgetkonsekvenser av rådets rekommendationer och de aktuella strategierna och handlingsprogrammen i enlighet med ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet 2003 (C 2)

samt

8) *att* i budgeten för år 2004 i enlighet med presidiets budgetkommentarer ge hög prioritet för följande verksamhetsområden:

a Den nordiska språkförståelsen och kultursamhörigheten, därunder insatser för barn och unga
b Samnordiskt agerande inom EU:s nordliga dimension samt ökade insatser inom samarbetet med Nordens närområden
c Samnordiska personalutbildningsinsatser i civil krishantering
d Fortsatta åtgärder för att avskaffa gränshinder inom Norden
e Ökade insatser mot drogmissbruk i Norden och dess närområden (såväl alkohol som narkotika)

Presidiet föreslår plenarförsamlingen att besluta om följande ändringar i budgeten för år 2003, jämfört med ministerrådets förslag

Ökning (i TDKK) av anslagen till

2-2540-1	Nordisk språkråd	82
2-2542-1	Nordiske kurser i språk og litteratur	100
2-2543-1	Språklig samarbeid i Norden	550
2-2532-2	Nordplus	500
2-2522-2	Støtteordningen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring (FOVU)	390
3-6110-1	Prosjektmidler – regionalsamarbeid	400
4-4110-1	Prosjektmidler – arbeidsmarked og miljø	250
4-4510-1	Projektmidler – narkotikasamarbeid	225
5-1030-1	Hallå Norden	500
	Summa ökningar	**2 997**

Minskning (i TDKK) av anslagen till

5-0445-1	Ministerrådets strategiska initiativ	2 997
	Summa minskningar	**2 997**

Öronmärkning (i TDKK) av anslagen inom

3-0830-1	Demokrati och medborgarpolitik	
	Bekämpning av smittsamma könssjukdomar,hiv/aids	1 000
5-445-1	Ministerrådets strategiska initiativ	
	Insatser mot främlingsfientlighet och rasism	1 000
1-2203-2	Strategiska kultursatsningar	
	Insatser för ökat samarbete och ömsesidig respekt mellan olika kulturer och för fortsatta insatser mot främlingsfientlig-het och rasism	1 000

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet beslutar

att ministerrådets årsberättelse för år 2001 (C1), samt ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet 2003 (C2), läggs till handlingarna

att i övrigt instämma i vad presidiet anför i detta betänkande

2. Presidiets kommentarer till budgetbetänkandets att-satser

1) *att* följa upp arbetet med den nya budgetprocessen i enlighet med det som Nordiska rådet vid sessionen 2001 anfört gällande ministerrådsförslaget B 204/p om budgetanalysen

Samarbetsministrarna har i uppföljningen av budgetanalysen, som fastslogs vid sessionen 2001, beslutat om en ny budgetprocess för Nordiska ministerrådet. Den nya budgetprocessen har använts vid utarbetandet av budgeten för 2003.

Presidiet konstaterar med tillfredsställelse att dialogen mellan ministerrådet och rådet om direktiven för den samnordiska budgeten har utvecklats under 2002. Detta har öppnat nya möjligheter till politisk diskussion om innehållet i och riktlinjerna för det nordiska samarbetet mellan de två råden. Presidiet sätter stort värde i att rådet genom den fördjupade dialogen om budgetdirektiven och genom den förnyade budgetproceduren i ett tidigt stadium kunnat förankra budgetdiskussionerna såväl i partigrupperna som i utskotten.

För att ytterligare utveckla budgetprocessen vill presidiet inför budget 2004 föreslå att budgetarbetet och samrådet utvärderas i dialog mellan de två råden.

2) *att* beslut över disponering av medel, såväl inom ramen för budgetposterna 1-2203-2 för Strategiska och kulturpolitiska insatser, som gällande 4-0445-2 Ministerrådets strategiska initiativ sker i enlighet med Nordiska rådets rekommendationer, politiska prioriteringar och synpunkter som kommer till uttryck i dialogen och samrådet om budgetdirektiven mellan Nordiska rådet och ministerrådet.

Ministerrådets strategiska initiativ

Ministerrådet införde i budgeten för 2002 en ny pott om 10 MDKK för Ministerrådets strategiska initiativ. Denna budgetpott föreslås öka med 3.1 MDKK år 2003 för prioriteringar som "ikke fordeles på fagsektorernes budgetposter. Disse fordeles af MR-SAM, hvilket indebærer at MR-SAM vil få anledning til at anvende synspunkter fremkommet i den nationale behandling af budgetforslaget og i dialogen med Nordisk Råd."

Som mål för höjningen av denna strategiska pott anger ministerrådet bl.a. behov av ökad flexibilitet vid finansiering av nya politiska initiativ.

Nordiska rådet har under åren varit en varm förespråkare för en större flexibilitet i budgeten så att de politiska prioriteringarna kan få genomslag. Potten för ministerrådets strategiska initia-

tiv uppfyller därmed även rådets önskan om ökade fria medel för nya politiska initiativ. Därför är det naturligt att beslut om prioriteringar och beslut sker i samråd med Nordiska rådet.

Strategiska kultursatsningar

Presidiet instämmer i ministerrådets kriterier för användningen av medel inom strategiska kultursatsningar, men vill i sammanhanget erinra om Nordiska rådets påpekanden i rekommendationen 20/1998, att på en tidig tidpunkt i budgetprocessen samråda med rådet om prioriteringarna på kulturområdet. Mot den bakgrunden ser presidiet med djup oro att dialogen om prioriteringarna inom strategiska kultursatsningar mellan ministerrådet och rådet inte kommit till stånd tidigare under budgetprocessen år 2002.

Presidiet ser det som ytterst viktigt att dialogen om prioriteringarna inom de strategiska potterna förs tidigt i budgetprocessen mellan Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet.

3) *att* ministerrådet såväl inom ramen för budgetposten 1-2203-2 för Strategiska kultursatsningar som inom budgetposten 4-0445-1 Ministerrådets strategiska initiativ prioriterar insatser för att främja samarbete och ömsesidig respekt mellan olika kulturer och för fortsatta insatser mot främlingsfientlighet och rasism i Norden

Presidiet anser att förebyggande arbete för att motverka främlingsfientliga tendenser kommer i ökad omfattning att behövas i det nordiska välfärdssamhället i en överskådlig framtid. Det gäller såväl kulturinriktade som tvärsektoriella insatser i bred mening.

Presidiet föreslår att det såväl inom 1-2203-1 Strategiska kultursatsningar som inom budgetposten 4-0445-1 Ministerrådets strategiska initiativ reserveras medel för att främja nordiskt samarbete mot främlingsfientlighet och rasism.

4) *att* Ministerrådet i sitt kommande budgetarbete fortsätter den positiva utvecklingen genom att konkretisera innehållet i de enskilda budgetposterna i syfte att reducera andelen odisponerade medel för projekt och stödordningar

Nordiska ministerrådets arbete för att reducera andelen odisponerade medel för projekt och stödordningar som överförs mellan budgetåren har hittills givit ett önskat resultat. Från 53,7 MDKK år 1999 till 19,2 MDKK år 2001 har summan odisponerade medel minskat med ca 34,5 MDKK.

Presidiet utgår från att andelen odisponerade medel, i takt med budgetanalysens tekniska och administrativa reformer, fortsatt kan minskas.

5) *att* ministerrådet inom budgeten för ministerrådets strategiska initiativ och inom budgetramen för berörda verksamhetssektorer prioriterar åtgärder för att eliminera gränshinder i enlighet med Nordiska rådets betänkande över ministerrådsförslaget
B 215/presidiet om uppföljningen av Nordbornas rättigheter

Presidiet konstaterar med tillfredsställelse att ministerrådet inom budgeten för ministerrådets strategiska initiativ och inom budgetramen för berörda verksamhetssektorer prioriterar åtgärder för att eliminera gränshinder.

Till den nordiska servicetelefonen Hallå Norden har medborgarna anmält tusentals problem med flyttning, arbete, studier och social trygghet, som fortfarande utgör störande gränshinder mellan de nordiska länderna. Presidiet ser det som ytterst viktigt att denna nordiska medborgarservice, som är helt i linje med det samnordiska arbetet för gränslöst Norden, också får behövlig ekonomisk förstärkning i den samnordiska budgeten.

Presidiet vill beträffande prioritering av arbetet för gränslöst Norden hänvisa till Nordiska rådets rekommendationer gällande ministerrådsförslaget B 215/presidiet om uppföljningen av Nordbornas rättigheter.

6) *att* ministerrådet i sitt budgetarbete inför 2004 fortsatt uppmärksammar prioriteringarna i strategidokument Ny nordisk dagsorden:
   - teknologisk utveckling, särskilt informationssamhällets frågor samt nordisk spetsforskning
   - välfärd inklusive nordbors rättigheter och möjligheter att leva, arbeta, studera i ett annat nordiskt land samt demografi- och migrationsfrågor
   - den inre marknaden i Norden inklusive samarbete för att avlägsna gränshinder
   - samarbetet med grannländer och -regioner
   - miljö och hållbar utveckling

Presidiet vill ge sitt stöd till ministerrådets budgetuppföljning av "Ny nordisk dagsorden", inte minst vad gäller forskningsområdet och ingångsättningen av nordiska spetsforskningsenheter. Presidiet kan med glädje konstatera att forskningsprogrammet för epidemiologi i enlighet med Nordiska rådets prioriteringar kunnat startas under 2002.

Presidiet vill emellertid särskilt lyfta fram forskningsområden som är viktiga att ge högre prioritet i kommande budgetarbete.

- Forskningsutveckling om förhållandet mellan näring och miljö i Västnorden och Arktis, särskilt gällande fiske och jakt samt hållbara fiske- och jaktmetoder
- Forskningsprojekt i hållbar jakt och fiske, samt
- Säkerhetspolitisk forskning i linje med "ny nordisk dagsorden"

Presidiet vill anmoda ministerrådet att i sitt budgetarbete inför 2004 prioritera verksamhetsområden som ligger i linje med strategidokumentet "Ny nordisk dagsorden".

Vidare önskar presidiet att i samarbete med ministerrådet överväga huruvida satsningarna i den nya nordiska dagordningen är möjliga att realiseras inom den nuvarande budgetramen, eller om det nordiska samarbetet på längre sikt också kommer att kräva ökad samnordisk finansiering.

7) *att* ministerrådet i sitt budgetarbete inför 2004 uppmärksammar budgetkonsekvenser av rådets rekommendationer och de aktuella strategierna och handlingsprogrammen i enlighet med ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet 2003 (C 2)

Presidiet utgår ifrån att ministerrådet i sitt budgetarbete inför 2004 uppmärksammar budgetkonsekvenser av rådets rekommendationer, samt att detta sker i nära dialog mellan de olika organen inom de två råden.

Ministerrådet har i linje med rådets tidigare rekommendationer upprättat och inlett arbetet med en rad strategi- och handlingsprogram. Presidiet vill ge sitt stöd till att ministerrådet utöver de fem strategiområdena i den nya nordiska dagordningen också lyfter fram insatser för barn och unga, nordiskt samarbete med den frivilliga sektorn, samt köns- och jämställdhetsperspektivet.

Presidiet utgår ifrån att ovannämnda strategier också genomsyrar ministerrådets kommande budgetförslag.

3. Presidiets kommentarer till föreslagna prioriteringar inför 2004 års budgetarbete

(a) Den nordiska språkförståelsen och kultursamhörigheten, därunder insatser för barn och unga

Den nordiska språkförståelsen och kultursamhörigheten

Den nordiska kultursamhörigheten grundar sig i hög grad på språkförståelsen och språkgemenskapen. Det är därför ytterst viktigt att den nordiska språkförståelsen och kultursamhörigheten särskilt bland barn och unga prioriteras högt och får ytterligare förstärkning i den samnordiska budgeten i kommande budgetarbete.

Insatser för barn och unga

Området har under årens lopp varit högt prioriterat för Nordiska rådet. Mot den bakgrunden är det glädjande att budgeten för de sammanlagda insatserna på området föreslås en höjning från 66,9 MDKK till 68,3 MDKK. Här har det emellertid – jämfört med 2001 års budget – skett en märkbar minskning av anslaget, då det för barn och unga disponerades 70,4 MDKK.

Presidiet ser det som angeläget att ministerrådet aktivt skall följa upp de tre omfattande handlingsplanerna "Norden inn i nytt årtusen – en tværsektoriel handlingsplan for børne- og ungdomspolitisk samarbejde 2001-2005," "Handlingsplan for nordisk skolesamarbejde 2000-2004" och "Handlingsplan for børn og unge i Nordens nærområder".

Presidiet vill, beträffande den tvärsektoriella handlingsplanen för barn- och ungdomspolitiskt samarbete, anmoda ministerrådet att till rådet presentera helhetsorienterade aktionsplaner och budgetprioriteringar för att tydligare belysa arbetet och uppföljningen av handlingsplanen med särskild tonvikt på insatser för barn och ungas möjligheter till inflytande samt för ökade kunskaper hos barn och unga om nordiska ländernas kultur och om den samnordiska historien och kulturarvet.

(b) Samnordiskt agerande inom EU:s nordliga dimension samt ökade insatser inom samarbetet med Nordens närområden

Samnordiskt agerande inom EU:s nordliga dimension

Presidiet presenterade för rådets session 2001 en omfattande rapport om den Europeiska unionens Nordliga dimension. I rapporten konstaterades bl.a. att det nordiska i EU:s Nordliga dimension måste stärkas och göras mer synligt och att de nordiska länderna bör ta ett särskilt ansvar och spela en framträdande roll. Rapporten uppmanar de nordiska länderna till att ha en samlad syn på den Nordliga dimensionen. Presidiet ser det som ytterst angeläget att sätta en nordisk prägel för frågor som är av speciell vikt för de nordiska länderna, såsom miljö (speciellt Östersjön), kärnsäkerhet, transport, energi, demokratiutveckling och bekämpning av kriminalitet.

Mot den bakgrunden föreslår presidiet att ministerrådet inför budgetarbetet 2004 överväger möjligheterna till ökat samnordiskt agerande inom den Nordliga dimensionen.

Ökade insatser inom samarbetet med Nordens närområden

Miljö

Presidiet vill hänvisa till utskottsförslaget A 1293/miljö om nordiska insatser för vattenvård och hälsa i Karelska republiken, som föranleder behov av ökade anslag i budgeten för 2004. Förslaget behandlas vid Nordiska rådets 54.e session i Helsingfors och bygger på en grundlig rapport om förhållandena i Karelen.

Presidiet ser det som angeläget att det inom ramen för EU:s Nordliga dimension tas konkreta miljöinitiativ i Karelska republiken samt att samarbetet med Karelska republiken som ett målområde inom den nordliga dimensionen fördjupas och intensifieras.

Arbetsmarknad och arbetsmiljö

Presidiet vill inför budgeten för 2004 peka på behovet av ökade samnordiska insatser för att stärka organisationsutveckling på arbetsmarknaden.

EU:s utvidgning - särskilt med tanke på de baltiska staterna - ställer krav på den nordiska arbetsmarknaden och ökar därmed behovet av att Norden presenterar sin arbetsmarknads- och arbetsmiljömodell utåt. Det behövs insatser för konstruktiv integration och vidare utveckling av samarbetsmodeller på arbetsmarknaden med de baltiska områdena.

Åtgärder mot människohandel, narkotikahandel och organiserad kriminalitet

Den gränsöverskridande organiserade kriminaliteten är inblandad förutom i narkotikahandel även bland annat i människohandel, prostitution, vapenhandel och smuggling. Det finns beräkningar som ger vid handen att den globala narkotikahanteringen omsätter nästan 500 miljarder USD varje år. Åtgärder mot människohandel, organiserad kriminalitet och narkotikahandel kan inte bli effektiva utan att de nordiska länderna tillsammans med länder i våra närområden och EU samarbetar och utformar en gemensam strategi.

Mot bakgrund att detta föreslår presidiet att ministerrådet i budgeten för 2004 riktar ökade resurser för detta arbete.

Insatser för sexuell hälsa

De nordiska länderna tillsammans med andra FN:s medlemsländer har bundit sig till ett globalt program mot hiv/aids. Huvudmålsättningen är att stoppa spridningen av hiv fram till år 2015. Men delmålsättningarna omfattar mål, vilka bör nås betydligt tidigare, bland annat att senast år 2003 ha utvecklat program för skydda hälsan av de mest utsatta grupper för hiv/aids och att ha skapat nationella strategier för att förstärka hälsovården. År 2005 bör det finnas tillgängligt ett stort urval av förebyggande program i alla länder.

De nordiska länderna har framgångsrikt bekämpat HIV-smittan i sina länder. Allmänna upplysningskampanjer och riktade åtgärder för speciellt utsatta grupper har gett goda resultat. En samnordisk insats för sexuell hälsa i närområden är i de nordiska ländernas eget intresse och bidrar till att nå FN:s målsättningar.

Mot bakgrund av detta föreslår presidiet att ministerrådet i budgeten för 2004 prioriterar tvärsektoriella insatser för sexuell hälsa,

(c) Samnordiska personalutbildningsinsatser i civil krishantering

Presidiet presenterade vid den sessionen 2001 omfattande rapport om konfliktförebyggande och civil krishantering. Nordiska rådet konstaterade att det är viktigt för de nordiska länderna att samverka kring resursuppbyggnad för konfliktförebyggande och civil krishantering. Det gäller framför allt att åstadkomma bättre samarbete mellan berörda myndigheter och frivilligorganisationer.

Presidiet föreslår att ministerrådet inför budgetarbetet 2004 undersöker möjligheterna till samnordiskt finansierad bas för personalutbildning i civil krishantering och till ett ökat samarbete mellan berörda myndigheter och frivilligorganisationer.

(d) Fortsatta åtgärder för att avskaffa gränshinder inom Norden

Presidiet ser det som fortsatt angeläget att ministerrådet i sin planering och prioritering av insatser mot gränshinder också indrar relevanta myndigheter, organisationer och institutioner, härunder Föreningarna Norden, de åtta nordiska gränsregionerna, branschorganisationer, konsumentorganisationer etc.

Det gäller också arbetet för en lagstiftning om gränsöverskridande betalningar inom Norden i syfte att nivån på avgifterna ska vara den samma som inhemska betalningar. Presidiet vill i övrigt hänvisa till presidiets betänkande över ministerrådsförslaget B 215/presidiet.

(e) Ökade insatser mot drogmissbruk i Norden och dess närområden (såväl alkohol som narkotika)

Presidiet ser med oro på de relativt ringa medel som ministerrådet anslagit för insatser mot drogmissbruk. Presidiet vill lyfta fram det förebyggande arbetet bland barn och unga för att motverka drogmissbruket på längre sikt.

Presidiet föreslår att ministerrådet i budgeten för 2004 uppmärksammar det ökade behovet för samnordiska insatser på området.

4. Presidiets övriga kommentarer till 2004 års budgetarbete

Ökade samnordiska informationsinsatser

Bygg- och bostadssektorn

Presidiet har noterat att bostadssituationen för de särskilt utsatta grupperna, däribland unga, ensamförsörjare, arbetslösa, invandrare och flyktingar samt sjuka och handikappade i Norden försämrats, samt att bostadssegregationen mellan olika samhällsgrupper blivit tydligare.

Med hänvisning till målet för det nordiska samarbetsprogrammet för bygg- och bostadssektorn för 2002–2005 föreslår presidiet att ministerrådet i budgeten för 2004 prioriterar samnordiska informationsinsatser på bygg- och bostadssektorn i syfte att förbättra bostadssituationen för särskilt utsatta grupper och för att finna lösningar på bostadsproblemen för de svagaste grupperna i det nordiska välfärdssamhället.

Informationsinsatser om gränsregionalt samarbete gällande hälso- och sjukvård

Presidiet konstaterar att väntetiderna inom hälso- och sjukvården i de nordiska länderna vållar problem för invånarna. I linje med målet för ministerrådets projektmedel inom social- och hälsopolitiken liksom inom uppföljningen av rapporterna om gränshinder (Norrbackrapporten och handikappades gränshinder, se B 214/velferd) föreslår presidiet att ministerrådet i budgeten för 2004 prioriterar samnordiska, gränsregionala informationsinsatser för att minska väntetiderna inom hälso- och sjukvården.

Tvärsektoriella insatser inom kultur och hälsa

Enligt budgetförslaget vill ministerrådet prioritera tvärsektoriella initiativ högt, såväl på kultur- och utbildningssektorn som på välfärdsområdet. Presidiet vill i sammanhanget lyfta fram Nordiska rådets rekommendation 5/2001/velferd om kulturen som en viktig resurs och väsentlig faktor i hälsofrämjande, sjukdomsförebyggande och rehabiliterande arbete i de nordiska samhället. Rådets syfte med rekommendationen är att kultur- och hälsoperspektivet blir en integrerad del på alla socialfackliga, medicinska och kulturfackliga utbildningarna i Norden.

Presidiet föreslår därför att ministerrådet i budgeten för 2004 lyfter fram kultur och hälsa som ett prioriterat tvärsektoriellt område.

5. Presidiets kommentarer till föreslagna budgetändringar 2003

5.1 Föreslagna budgetökningar (i TDKK)

2-2540-1	Nordisk språkråd	82
2-2542-1	Nordiske kurser i språk og litteratur	100
2-2543-1	Språklig samarbeid i Norden	550

Nordiska rådet prioriterade språkområdet i sitt betänkande över den samnordiska budgeten för 2002. Mot den bakgrunden motsätter sig presidiet den minskning som ministerrådet föreslår i budgeten för 2003 och anmodar att de ovannämnda budgetposterna behålls på samma nivå som i budgeten för 2002.

2-2532-2	Nordplus	500

Presidiet motsätter sig den av ministerrådet föreslagna nedskärningen av medlen för Nordplus och förordar en höjning av anslaget med 500 TDKK så att nivån behålls nära den för år 2002.10.02

2-2522-3	Støtteordningen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring (FOVU)	390

Presidiet ser det som ytterst angeläget att den nordiska studieförbundsverksamheten garanteras samma budgetram som för år 2002 och förordar en höjning av budgetposten med 390 TDKK.

3-6110-1	Prosjektmidler - regionalsamarbeid	400

Nordiska rådet prioriterade området i sitt betänkande över den samnordiska budgeten för år 2002. Mot den bakgrunden kan presidiet inte acceptera den minskning om 700 TDKK som ministerrådet föreslår.

4-4110-1	Prosjektmidler - arbeidsmarked og miljø	250

Presidiet vill peka på behovet av ökade samnordiska insatser för att stärka organisationsutveckling på arbetsmarknaden. EU:s utvidgning - särskilt med tanke på de baltiska staterna - ställer krav på den nordiska arbetsmarknaden och ökar därmed behovet av att Norden presenterar sin arbetsmarknads- och arbetsmiljömodell utåt. Det behövs insatser för konstruktiv integration och vidare utveckling av samarbetsmodeller på arbetsmarknaden med de baltiska områdena.

Mot den bakgrunden ser presidiet positivt på att ministerrådet föreslår en höjning av budgetposten, men vill ytterligare höja budgetposten med 250 TDKK, och därmed skapa bättre förutsättningar för att uppnå önskvärda resultat på ovannämnda områden.

4-4510-1	Projektmidler - narkotikasamarbeid	225

Presidiet vill lyfta fram det behovet av nordiskt samarbete mot narkotika. Det gäller inte minst behovet av förebyggande åtgärder riktade mot barn och unga. Mot den bakgrunden vill presidiet inte acceptera den föreslagna minskningen av budgetposten utan anmodar ministerrådet att i stället höja anslaget med 225 TDKK.

5-1030-1	Hallå Norden	500

Den nordiska servicetelefonen utgör ett centralt medel bör de nordiska medborgarna som informationskälla och stöd vid flyttning mellan de nordiska länderna.

Presidiet har erfarit att det behövs en snar personell förstärkning för att garantera denna för medborgarna nödvändig service. Projektet ligger också helt i linje med ministerråds förslag B 215/presidiet om uppföljning av Nordbornas rättigheter, liksom rådets betänkande över detta ministerrådsförslag.

Mot den bakgrunden vill presidiet föreslå en höjning av anslaget till Hallå Norden med 500 TDKK.

5.2 Föreslagna budgetminskningar (i TDKK)

5-0445-1	Ministerrådets strategiska initiativ	2 997

Presidiet förslag till ovannämnda höjningar av budgetposterna ligger väl i linje med ministerrådets prioriteringar av de strategiska initiativen för 2003, den nya nordiska dagordningen och uppföljningen av Nordbornas rättigheter.

Mot den bakgrunden föreslår presidiet att de ovannämnda höjningarna av budgeten för 2003 finansieras inom ramen av 5-0445-1 Ministerrådets strategiska initiativ.

5.3 Föreslagna öronmärkningar inom budgetposter (i TDKK)

3-0830-1	Demokrati och medborgarpolitik *Bekämpning av smittsamma könssjukdomar, hiv/aids*	1 000 TDKK

Presidiet konstaterar med tillfredsställelse att budgetposten 3-0830-1 Demokrati och medborgarpolitik i budgeten för 2003 föreslås en höjning med 1 770 TDKK till 18 097 TDKK. I det sammanhanget vill presidiet rikta ministerrådets uppmärksamhet på ett akut behov av samnordiska insatser för bekämpning av smittsamma könssjukdomar som hiv/aids, som inte i budgetförslagets prioriteringar inom budgetposten givits tillräcklig uppmärksamhet.

Smittsamma könssjukdomar har fått en oväntat snabb spridning i Nordens närområden under den senare hälften av 90-talet. I Ryssland har antalet hiv-smittade nu stigit till ca 200 000, upp från knappt 11 000 rapporterade fall i 1998. Det är anses dock att det verkliga antalet är redan kring en miljon. Statistiken från de baltiska staterna visar lika dystra siffror.

Därför vill presidiet förorda att Nordiska ministerrådet öronmärker 1 000 TDKK inom ramen för budgetposten 3-0830-1 Demokrati och medborgarpolitik för att i samarbete mellan Norden och Nordens närområden bekämpa könssjukdomar som hiv/aids.

5-0445-1	Ministerrådets strategiska initiativ *Insatser mot främlingsfientlighet och rasism*	1 000 TDKK

Presidiet ser med djup oro tendenserna till ökad främlingsfientlighet och rasism i de nordiska länderna. Nordiska ministerrådet har under 2002 haft området som tema under strategiska kultursatsningar. Presidiet vill emellertid peka på nödvändigheten av att åtgärder mot främlingsfientlighet och rasism vidtas även på verksamhetsområden utanför kultursektorn. Det gäller inte minst inom utbildning, forskning, arbetsmarknad och jämställdhet.

Mot den bakgrunden vill presidiet föreslå att Nordiska ministerrådet inom budgetposten 5-0455-1 Ministerrådets strategiska initiativ reserverar 1 000 TDKK för insatser mot främlingsfientlighet och rasism.

1-2203-1	Strategiska kultursatsningar *Fortsatta insatser mot främlingsfientlighet och rasism*	1 000 TDKK

Presidiet konstaterar med glädje att kulturministrarna under de två senaste åren prioriterat stöd till kulturaktiviteter som främjar samarbete och ömsesidig respekt mellan olika kulturer och därunder insatser mot främlingsfientlighet och rasism i Norden.

Presidiet vill även under de närmast kommande årens budget för strategiska kultursatsningarna anbefalla till kulturministrarna att reservera 1 000 TDKK för fortsatt stöd till kulturaktiviteter som motverkar de ständigt ökande tendenserna inom främlingsfientligheten och rasismen i Norden.

Helsingfors den 9 oktober 2002

Eero Akaan-Penttilä (saml)
Berit Brørby (A)
Chris Heister (m)
Kaj Ikast (KF)
Anita Johansson (s)
Bjarne Kallis (kd)
Jens Chr. Larsen (V)
Ragnwi Marcelind (kd)
Outi Ojala (vänst), president
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Särskilt yttrande från den konservativa gruppen i Nordiska rådet

Den konservativa gruppen konstaterar, att den godkänner förslaget till budgetbetänkande fastän man i förhandlingarna inte kunde nå enighet om besparingar på 10 miljoner danska kronor.

Eero Akaan-Penttilä (saml) *Kaj Ikast (KF)*
Chris Heister (m)

C 2; B 213/p

Ministerrådsforslag vedørende Nordisk Ministerråds budsjett for 2003

(Overleveret af Ministerrådet)

Samarbeidsministrene behandlet forslag til Nordisk Ministerråds budsjett for 2003 på sitt møte 21.08.2002 i Kristiansand, og *fastsatte Forslag til Nordisk Ministerråds budsjett 2003 – fremlagt av generalsekretæren* (tidligere oversendt rådet) som ministerrådsforslag med tillegg av de endringer som fremgår av vedlegget *Ministerrådsforslag til Nordisk Ministerråds budsjett 2003*.

København den 22. august, 2002

Sigurður Helgason
stf. generalsekretær
(sign.)

Ministerrådsforslag til Nordisk Ministerråds budsjett 2003

Dokumenter

Forslag til Nordisk Ministerråds budsjett 2003 – fremlagt av generalsekretæren (utsendt tidligere)

Samarbeidsministrenes beslutning

at samarbeidsministrene fastsetter ministerrådsforslag til budsjett 2003.

at budsjettforslaget for 2003 baseres på en reduksjon av ministerrådets likvide midler med 10 MDKK

at det innføres en tekstmessig øremerking av 1 MDKK på budsjettpost 5-0445-1 Ministerrådets strategiske initiativer til prosjekter innenfor budsjettpost 3-6530-1 Nordisk handlingsplan om matvaresikkerhet. Midlene stilles til disposisjon under forutsetning av at de 3 sektorene Jord- og skogbruk, Fiskeri og Levnedsmidler tilsammen bidrar med tilsvarende beløp fra egne budsjettposter til de aktuelle prosjekter innenfor handlingsplanen.

at en utvidelse av Hallo Norden (budsjettpost 5-1030-1) vurderes i lys av evalueringen som avsluttes i 2002, samt at det innføres en tekstmessig prioritering under budsjettpost 5-0445-1 Minsterrådets strategiske initiativer for å finansiere eventuelle økte ressursbehov i 2003.

at Nordisk Industrifond (budsjettpost 4-5180-3) gis en tilsagnsfullmakt på 70 MNOK som anføres i tilknytning til budsjettposten. Tilsagnene vil komme til utbetaling med maksimalt 50 MNOK i 2004 og 20 MNOK i 2005.

at nedenforstående budsjettendringer gjennomføres i forhold til Forslag til Nordisk Ministerråds budsjett – fremlagt av generalsekretæren jfr. Tabellen.

Samarbeidsministrenes kommentarer

Tabellen viser hvilke endringer som foreslås sammenlignet med Forslag til Nordisk Ministerråds budsjett 2003 – fremlagt av generalsekretæren.

	Budsjettposter	1. Budsjett Forslag (GS)	MR-SAM forslag	Endring
2-3110-1	Nordisk Forskningspolitisk råd (FPR)*	2.326	1.826	- 500
2-3115-3	Nordisk forskerutdanningsakademi (NORFA)*	35.325	34.325	- 1.000
Ny budsjettpost	Nordisk forskningprogram om Epidemilogi	0	3.000	+ 3.000
3-0870-1	Arktisk samarbeidsprogram	3.100	3.500	+ 400
5-0445-1	Ministerrådets strategiske initiativer (prioriteringspuljen)**	15.000	13.100	- 1.900
	Sum			0

* Øremerkingene til forskningsprogrammet vedrørende epidemilogi på budsjettpostene til FPR og NORFA på henholdsvis 0,5 MDKK og 2,5 MDKK i budsjettforslaget fjernes.

** Den reelle omprioriteringen inkl.øremerkingen til handlingsplanen for matvaresikkerhet er på 2,9 MDKK. Dette innebærer at det gjenstår 2,1 MDKK av prioriteringspuljen.

Vedrørende budsjettpost 1-2203-1 Strategiske kultursatsinger i 2003, er det innholdsmessige tema for anvendelsen av bevilgningen fremdeles under drøftelse hos kulturminstrene.

Tekstmessige endringer med utgangspunkt i budsjettekspertgruppens anbefalinger vil bli innarbeidet i det endelige budsjettet.

MR-K og MR-U kommer igjennom skriftlig prosedyre å fastsette detaljbudsjett for sektorene innenfor den gitte budsjettrammen.

Nettoøkningen på 1,5 MDKK til Norfa skal etter ønske fra utdanning- og forskningsssministrene, gå til finansiering av nye aktiviteter for å styrke forskerutdanningen i Norden.

Nordisk institutt for odontologisk materialprøvnings (NIOM) behov for finansiering av investeringer ble drøftet. Mulighetene og vilkårene for at Nordisk Ministerråd yter et lån til NIOM for å finansiere investeringsbehovet vil bli vurdert nærmere i samarbeid med fagsektoren og institusjonen.

Nordisk industrifond har også i de tidligere år hatt en tilsvarende tilsagnsfullmakt som foreslås. Tilsagnsfullmakten ble ved en forglemmelse utelatt i budsjettforslaget for 2003.

Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet och Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 2003

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Härmed översändes förslag till Nordiska ministerrådets budget 2003 – framlagt av generlasekreteraren.

Köpenhamn den 3 juni 2002

Søren Christensen
Generalsekretær
(sign.)

C 2 se s. 733
B 213/p. se s. 718, 751

Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2)[1]

Indledning

Nordisk Ministerråds budget for 2003 bygger bro mellem igangværende samarbejdsindsatser og iværksættelsen af nye prioriteringer. Eller mellem det norske formandsskab i 2002 og det tiltrædende svenske formandskab i 2003. Eller mellem langsigtede mål og konkret indsats i hverdagens samarbejde mellem de nordiske lande. Fornyelsen af selve budgettet som værktøj for politisk styring fortsætter planmæssigt. Gennemskuelighed og fleksibilitet er nøglebegreber i fornyelsen. For at sikre bedre kvalitet og direkte sammenhæng mellem de overordnede tværsektorielle mål og de enkelte fagministerråds planer samt den dagsaktuelle aktivitet, inddrages ministerråd og embedsmandskomitéer dybere i budgetlægningen. Dette kræver tid, dvs. iværksættelse af omlægninger af budgetprocessen. Samtidig inddrages Nordisk Råd på et tidligt stadie i dialog om de centrale forudsætninger og rammer for Nordisk Ministerråds budgetarbejde.

Med vedtagelsen af "Ny Nordisk Dagsorden – Nye Strategiske Satsninger" har de nordiske regeringer prioriteret fem strategiske satsningsområder for Nordisk Ministerråd i de nærmeste år. Det drejer sig om:

- Teknologisk udvikling, særligt informationssamfundets spørgsmål samt nordisk spidsforskning
- Velfærd inkl. nordboeres rettigheder og muligheder for at leve, arbejde, studere i et andet nordisk land, samt demografi- og migrationsspørgsmål
- Det indre marked i Norden inkl. samarbejde for at fjerne grænsehindringer
- Samarbejdet med nabolande og -regioner
- Miljø og holdbar udvikling

Med udgangspunkt i globaliseringens muligheder og udfordringer afspejler satsningerne, at de nordiske lande integreres stadig tættere indbyrdes og internationalt i øvrigt. Fortætningen af samarbejdet gælder det indre-nordiske samspil mellem fem lande, som præges af betydelig homogenitet, men også af klare forskelle. Ikke mindst forskellene begrunder samarbejdsbehovet. Men samtidig står det klart, at det europæiske samarbejde i EU i stigende grad bliver referenceramme for det nordiske samarbejde. EU's forventede udvidelse med lande i Baltikum og Østeuropa er en central faktor, som Nordisk Ministerråd modsvarer med sin nye nærområdestrategi "Närmare Norden". Tre nordiske EU-formandsskaber med korte mellemrum har sat ekstra fokus på landenes indbyrdes samarbejde og på deres muligheder for fælles interessevaretagelse, både på europæisk og globalt plan. Statsministrene har med sigte på dette besluttet at indføre regelmæssige samråd mellem de nordiske lande, relateret til EU-samarbejdet. Adskillige fagministerråd har udviklet en tilsvarende praksis.

Nordisk Ministerråds budget viser et samarbejde, som spænder over et bredt spektrum af aktiviteter. Med de nye strategiske satsninger er kimen lagt til en tydeliggørelse af samarbejdets udviklingsretning. Et fokuseret regionalt nordisk samarbejde er hensigtsmæssigt såvel for de nordiske lande som for et udvidet EU.

I plandokument for virksomhedsåret 2003 er hver af de 5 ovennævnte strategiske områder behandlet gennem vægtlægning af målsætninger og udfordringer samt eksempler på aktiviteter fra relevante sektorer. I tillæg er der på tilsvarende måde valgt at fokusere på 3 andre strategiske områder i plandelen:

- Indsatser for børn og unge
- Nordisk samarbejd med den frivillige sektor
- Køns- og ligestillingsperspektiv

[1] Dokumentet er redigert teknisk av redaksjonen i den fom det ble mottatt fra Nordisk Ministerråd.

Teknologisk utvikling, informasjonssamfunnets spørsmål og nordisk spissforskning

De nordiske land er i likhet med andre avanserte industriland sterkt påvirket av den økte globaliseringen. Det betyr at utviklingen i stor grad preges av regionale lønnsforskjeller og økt mobilitet av arbeidskraft, kompetanse, kapital og informasjon. Hvis Norden skal kunne opprettholde sitt velferdsnivå og sin internasjonale konkurranseevne, stilles nye krav til kompetanseutvikling og produksjonsstruktur. Kunnskapssamfunnets utvikling medfører en global konkurransesituasjon, der vinnerne er de land og regioner som satser riktig på en rekke strategiske kompetanseområder. Norden har særlig gunstige forutsetninger innen informasjons- og kommunikasjonsteknologi som ett av flere av disse strategiske områdene. Norden er den regionen i verden som i størst grad har tatt til seg IT-teknologien. Regionen har en av verdens mest velutbygde IT-infrastrukturer, og kan med fordel bygge på og videreutvikle disse strategiske områdene.

Spissforskningsenheter

De nordiske forskningsrådene innen naturvitenskap og teknikk (NOS-N) har i samarbeid med Nordisk Ministerråd, som oppfølging av "Ny Nordisk Dagsorden" i 2001, initiert et nordisk pilotprogram for spissforskningsenheter vedrørende globale endringer innen: økosystem prosesser innen klimaforandringer, atmosfæriske og oceaniske prosesser. Programmet gjennomføres 2002–2006, og finansieringen er på minimum 10 MDKK. En nordisk spissforskningsenhet er et vel organisert nettverk som etablerer et virtuelt sentrum for allerede eksisterende forskningsgrupper eller en vitenskaplig høyt anerkjent forskningsenhet, og tilbyr utstyr og infrastruktur også til forskere i andre nordiske land.

Målet for det felles nordiske programmet for spissforskningsenheter er å:

- gjøre den nordiske forskningen synligere og mer attraktiv i Europa og verden
- garantere for at de nordiske ressursene, spesielt kostbar infrastruktur, anvendes så effektivt og fleksibelt som mulig
- støtte kreative og effektive forsknings- og forskerutdanningsmiljøer
- skape en nordisk kritisk masse
- øke mobiliteten spesielt blant unge forskere
- skape tverrvitenskaplig samarbeid
- skape relevant spesialisering blant de nordiske landene innen forskning og kompetanse
- integrere de nordiske spissforskningsenhetene i de nasjonale forskningssystemene

Nordunet

Nordisk Ministerråd har et godt utbygd samarbeid om "Internet- og applikasjonsforskning og -utvikling" gjennom Nordunet-samarbeidet. Ministerrådet utreder medio 2002 mulighetene for at samarbeidet kan videreutvikles og styrkes. Parallelt med dette utreder Ministerrådet Nærområdets IKT-forskning innen Nordunets virksomhetsområde og kandidatproduksjon innen IKT generelt, som bidrag til EU og Østersjøområdets arbeid med "Den nordlige eDimensjon".

Nordisk Ministerråd har påbegynt en videreutvikling av det nordiske skoledatanettet (ODIN-prosjektet) med henblikk på å skape en pedagogisk utviklingsaktivitet med nær tilknytning til områdets mobilitetsordninger.

Fjernundervisning

Norden er en av få regioner hvor forutsetningene for fjernundervisning er til stede, i det kompetansen finnes og Internett-infrastrukturen er på plass. På bakgrunn av Ministerrådets kartlegging av nordisk fjernundervisning og nordiske virtuelle høgskole- og universitetsmiljøer vurderer Ministerrådet om det er grunnlag for å utvikle det vekstpotensialet som ligger i Norden som ledende eksportør av nettverksbasert utdannelse på universitetsnivå. Det skal også utarbeides en nordisk kartlegging av hvordan den voksne befolknings kvalifikasjoner for informasjonssamfunnet kan bedres gjennom utdanning, samt hvilke basisferdigheter som kreves ved anvendelse av IKT. Dette for å motvirke en utdanningskløft mellom barn/unge og voksne.

Statistikk

Nordisk Ministerråd har tatt initiativet til "Nordisk samarbeid for statistikk om informasjonssamfunnet". Samarbeidet søker på kort sikt å frembringe en publikasjon om nordiske IKT-indikatorer. På lengre sikt vil en arbeidsgruppe utvikle nye statistiske metoder og indikatorer for informasjonssamfunnets utvikling. Prosjektet finansieres i samarbeid med regionalsektoren og næringssektoren.

På bakgrunn av IT-sektorens samarbeid med regionalsektoren har Embetsmannskomitéen besluttet, som oppfølging på Nordisk Råds rekommandasjon (11/2000/næring Nordisk IT-infrastrukturstudie, E-handel, digital signatur, og regelsett for kryptering, A 1226/euro) å starte en IT-infrastrukturstudie med tittelen "Bredbånd til alle".

Digital innholdsproduksjon

Som oppfølging av forslaget i "Ny Nordisk Dagsorden" om å styrke Nordens konkurranse i den digitale innholdsproduksjonen har Ministerrådet besluttet å forsøke å gjennomføre et pilotprosjekt "IKT-næringsutvikling og språkteknologi". Prosjektet skal bane vei for utnyttelse og kommersialisering av offentlige rådata, og stimulere det omfattende vekstpotensialet, som finnes innen den digitale innholdsproduksjonen i IKT, media- og telebransjen. Prosjektet tar utgangspunkt i språkteknologi og anvendelsen av offentlige nordiske språkdata i en bestrebelse på å imøtekomme "Ny Nordisk Dagsordens" forslag på språk- og språkteknologiområdet.

Den teknologiske utviklingen og informasjonssamfunnet er et betydningsfullt satsingsområde i de kommende års samarbeid innenfor kultur- og medieområdet. Sentrale områder vil være nye digitale medier og nordisk konkurranseevne innen for digital innholdsproduksjon, opphavsrettslige spørsmål i relasjon til de nye mediene, samt utviklingen vedrørende konvergens mellom medie-, tele- og IT sektorene innen det nordiske medie- og kulturtilbudet. Styringsgruppen for nordisk kultur- og mediesamarbeid har innledet arbeidet om digital innholdsproduksjon. Blant annet skal en utredning kartlegge forutsetningene for å etablere et nordisk fond for digital innholdsproduksjon.

Elektronisk-handel

Nordiske forbrukere skal ha størst mulig sikkerhet med hensyn til regler, praksis, betalingsmåter og praksis for heving av kjøp ("tilbakebetaling") i forbindelse med elektronisk handel. I løpet av budsjettåret vil man derfor videreføre og konsolidere det nordiske samarbeidet vedrørende elektronisk handel ut fra forbruker- og næringspolitiske interesser, med fokus på å sikre forutsetningene for at forbrukerne kan ha tillit til e-handel. Det nordiske næringslivs konkurransekraft og forbrukernes stilling ved elektronisk handel så vel innenfor Norden som globalt, skal styrkes. Dette arbeidet vil foregå i et samarbeid mellom næringssektoren og forbrukersektoren.

Utdannelses- og forskingssektoren har i 2002 startet en dialog med IT-, kultur og næringssektorene med henblikk på å trekke ministerrådene konkret inn i oppfølgingen og koordineringen av det strategiske satsningsområdet for de fremlagte forslagene.

Velferd, nordboeres rettigheter i et annet nordisk land, samt demografi- og migrasjonsspørsmål

Nordisk Ministerråd har i en årrekke arbeidet med temaer relatert til de nordiske velferdsstatene og de utfordringer som de nordiske land blir konfrontert med. Målsettingen i dette arbeidet har vært å fokusere på den nordiske velferdsmodellen sammenlignet med velferdssystemer i øvrige europeiske land, og å fremheve de viktigste fremtidige utfordringene for de nordiske velferdssystemene og standardene. Målet har også vært å orientere prosjekter mot barn og ungdom, nye nordboere mv.

Utviklingstrekk

De nordiske landene gjennomgår i dag – akkurat som det øvrige Europa – en utvikling, som blant annet innebærer en endring av den demografiske sammensetningen mellom barn, ungdom, yrkesaktive og eldre medborgere. Sammensetningen av befolkningen i de nordiske land vil i løpet av de neste 10–20 årene føre til press på de offentlige finansene i form av en synkende andel yrkesaktive og stadig større utgifter til eldreomsorg og alderspensjoner.

Samtidig er velferdssamfunnet i alle nordiske land under press fra utviklingen av det globaliserte markedet, selv om dette også vil åpne nye muligheter til å utnytte gevinstene ved økt økonomisk integrering med omverdenen, økt konkurranse og mer handel.

Internasjonaliseringen kan f.eks. føre til skadelig skattekonkurranse mellom de nordiske landene og omverdenen, og et press på størrelsen og kvaliteten til den offentlige sektor. Alt dette kan undergrave eller vanskeliggjøre mulighetene for å finansiere velferdsstaten og opprettholde bærekraftige pensjonssystemer på lengre sikt.

Det er viktig at disse utviklingstendensene blir synliggjort, og at man dermed i så god tid som mulig forsøker å håndtere de utfordringer de gir det fremtidige velferdssamfunn i de nordiske landene.

Samtidig utfordres velferdssamfunnet av endringer i familiemønstre og de sosiale relasjonene mellom medborgerne. Vi har fått lavere pensjonsalder, synkende fertilitet, et stigende antall skilsmisser og flere aleneforeldre.

Dertil kommer utfordringene fra den økonomiske utviklingen, for så vidt som den varierende konjunktursituasjonen i landene ut fra historisk erfaring i perioder fører til store stigninger i arbeidsløsheten, ledsaget av fattigdom og sosial utestenging, spesielt av store innvandrergrupper.

Alle disse forholdene er stikkord for noen av de store utfordringene og det press som våre lands velferdssystemer i dag står overfor.

Målsettinger og utfordringer

En modernisering av de sosiale trygghetssystemene og skattesystemerne i Norden og Europa er derfor en nødvendighet. Den pågående diskusjon i det nordiske samarbeidet vil konsentreres om følgende nøkkelområder:

- Holdbarheten, kvaliteten og effektiviteten i den offentlige sektor
- Finansieringen av velferdssamfunnet, skattesystemet og globaliseringen
- Ansettelsesforholdenes forandrede karakter
- Den aldrende befolkning
- Den nye kjønnsbalanse i samfunnet generelt og på arbeidsmarkedet spesielt
- Nordboenes rettigheter
- Utviklingstendenser i de nordiske samfunn med hensyn til befolkningskonsentrasjon og urbanisering
- Integreringen av innvandrerne i arbeidsmarkedet samt utviklingen av samarbeidet med frivillige organisasjoner med det formål å utarbeide en samlet strategi for de "nye nordboere"

Velferdsforskningsprogrammet

Ut fra disse overordnede målsettinger og utfordringer vil et sentralt instrument i det nordiske samarbeidet på velferdsområdet være det tverrsektorielle Velferdsforskningsprogrammet, som ble innledet i 2000. Innsatsområdene er i hovedsak forskning innen arbeidsmarkedspolitikk, sosial og helse, *marginalisering*, likestilling og forbrukerområdet, samtidig som programmet vil prøve å belyse bl. a. følgende problemstillinger:

- Finnes det en distinkt nordisk velferdsmodell - og representerer den i så fall et alternativ sett i et europeisk perspektiv?
- Hvilke utfordringer innebærer utviklingen i Norden på områdene demografi og økonomi for velferdssamfunnets utvikling?

I 2003 vil Velferdsforskningsprogrammet fortsette å utlyse prosjekter, og samtidig arrangere seminarer i forbindelse med utpekte prosjekter eller allerede igangsatte projekter for å skape overblikk over kunnskapsstatus på utvalgte områder.
Fremskrittene og resultatene fra arbeidet innen Velferdsforskningsprogrammet vil bli rapport løpende. Ministerrådet vil dessuten vurdere om det er behov for ytterligere tiltak som et ledd i oppfølgingen av Ny Nordisk Dagsorden.

Andre aktiviteter

Utenfor Velferdsforskningsprogrammet vil det også bli igangsatt eller fullført en lang rekke konkrete prosjekter. Det dreier seg blant annet om følgende områder:

- I arbeidet med å fjerne grensehindringer og få frem tydeligere velferdseffekter og integrasjonsresultater vil noen av grenseregionene, i løpet av 2003, samarbeide om et nytt felles integrasjonsprosjekt.
- Flere prosjekter rundt demografi og migrasjon er i gang og vil bli gjennomført. En nordisk spørreundersøkelse av hvordan menneskers beslutning om å flytte eller bli henger sammen med arbeidsløshet, utdannelse, etc. vil bli lagt frem.
- Det er igangsatt en utredning som inneholder en komparativ analyse av de tiltak som er gjennomført i de nordiske land for å integrere innvandrere i arbeidsmarkedet. Analysen konsentrerer seg ikke bare om de innvandrere som er i Norden, men også om dem som forventes å komme i og med utvidelsen av EU i 2004.

- Fortsatt prioriteres å få gjennomført den tverrsektorielle handlingsplanen for nordisk barne- og ungdomspolitisk samarbeid, der det blir lagt stor vekt på bl.a. å inkludere de unge tilflytterne (nyboere) i ungdomssamarbeidet i Norden. Flere av handlingsplanens forslag tar direkte utgangspunkt i de unge nyboere som målgruppe og fremhever nødvendigheten av å se på de forskjellige problemstillingene ut fra deres stilling. Det vil bl.a. bli utarbeidet informasjonsmateriale om nordiske mobilitetsprogrammer og ulike støtteordninger som spesielt henvender seg til unge nordboere.
- Det drives fortsatt en del prosjekter for barn og ungdom, som Nordisk Ungdomskomité og Styringsgruppen for nordisk barne- og ungdomskultur har tatt initiativet til, og som har som hovedformål å fremme toleranse overfor andres kulturer og understreke kulturmangfoldet i Norden. Prosjekter som fremmer kulturell forståelse er prioritert i komiteenes støtteordninger.

Det indre markedet i Norden, nedbygging av grensehindringer og Europa-samarbeidet

I løpet av de siste 30–40 årene har næringslivet i de nordiske landene gjennomgått to faser av økt nordisk samarbeid og er nå på vei inn i en tredje fase. I den første fasen ble Norden konsolidert som en form for utvidet hjemmemarked for landenes egne industrier. I den andre fasen skjedde en konsolidering på det europeiske markedet, ikke minst innen rammene for Nordens EU- og EØS-status. I dag er næringslivets interesse igjen rettet mot Norden som hjemmemarked. Denne gang samles interessen om muligheten for å utnytte visse nøkkelelementer i den infrastruktur som er avgjørende for næringslivets konkurranseevne, f.eks. arbeidskraft, kunnskaper, forskningsressurser, innovasjon og strategiske nettverk.

Innovasjon

Innovasjon, næringslivets evne og muligheter for å utnytte forskning og utvikling til å skape industrielle produkter som kvalitetsmessig og miljømessig kan konkurrere på det internasjonale markedet, utgjør en viktig del av det nordiske samarbeidet. I dette arbeidet blir det fokusert på hvordan små og mellomstore virksomheter kan få adgang til ressurser av grunnleggende betydning for virksomhetenes konkurranseevne. Dette gjelder så vel menneskelige ressurser i form av viten og kunnskap som kapital. Men tilgjengelighet til fysiske ressurser i form av varer og materialer som skal inngå i produksjonen, er av like stor betydning. Man vil derfor i de kommende årene legge vekt på å gjøre den grenseoverskridende mobilitet innenfor arbeidsmarked og næringsliv lettere, bl.a. når det gjelder adgangen til strategisk viktige underleveranser. Nordisk Industrifond er tiltenkt en viktig rolle i denne sammenheng.

Det indre markedet i Norden

Over hele Norden, men spesielt i grenseregionene, finnes i dag et stort uutnyttet potensiale for varedistribusjon til og fra nabolandene. Det kan dels handle om manglende tradisjon for kjøp av varer og tjenester på tvers av grensene, dels om at generalagenter for bestemte varer i de enkelte land kan være underlagt restriksjoner med hensyn til mulighetene for å selge produkter til kunder i andre land. Derved kan det for samme vare oppstå urimelige prisforskjeller mellom ulike land. Denne problemstilling vil, i løpet av kommende år, bli undersøkt nærmere i en utredning som dels skal avdekke problemets omfang og dels undersøke mulighetene for å fjerne det gjennom lovgivning og andre myndighetstiltak.

For å få belyst omfanget av eventuelle hindringer for fusjoner og oppkjøp i Norden utarbeidet Ministerrådet i 2002 en analyse av virksomhetenes opplevelse av hindringer i forbindelse med virksomhetssammenslåinger i Norden. Den overordnede konklusjon er at forskjellene i regelgrunnlaget ikke utgjør bestemte hindringer, men at det finnes en rekke andre barrierer, som medfører at fordelene ved fusjoner og oppkjøp ikke kan utnyttes fullt ut. Dette er problemstillinger som Ministerrådet vil arbeide med de kommende årene.

Næringssektoren

MR-Næring har fått det overordnede ansvaret for oppfølgingen av "Det indre marked i Norden, inkl. samarbeidet om fjerning av grensehindringer". Denne oppgaven skal utføres i et tett samarbeid mellom bl.a. følgende sektorer: næring, finans, arbeidsmarked, regional og energi.

Miljøstrategi

Ministerrådene for Næring, Konsument og Miljø har vedtatt en felles "Nordisk produktorientert miljøstrategi" som skal medvirke til å utvikle og formidle verktøy og viten, som kan brukes til tilbud og etterspørsel etter grønne produkter. Man vil videre foreta en analyse av hvordan de nordiske land fremmer grønn produktinnovasjon, herunder grønn teknologiutvikling, samt gode og dårlige erfaringer med dette.

Regionalsektoren

Arbeidet i grenseregionene orienteres blant annet mot å fjerne grensehindringer og å ytterligere tydeliggjøre mål og resultat. I arbeidet med å fjerne grensehindringer og å få frem tydeligere integrasjonsresultater vil noen av grenseregionene i 2003 samarbeide i et nytt felles integrasjonsprosjekt. Flere prosjekter om demografi og migrasjon er igangsatt og vil bli gjennomført. En nordisk spørreundersøkelse om sammenhenger mellom menneskers beslutning om å flytte eller bli, og arbeidsløshet, utdannelse, etc blir ferdig i løpet av 2002. Et demografi- og migrasjonsprosjekt, "Replacement Migration – Can International Migration Compensate for demographic Development in the Nordic Countries", gjennomføres av regionalsektorens institusjon Nordregionen og forventes å være klart i begynnelsen av 2003. I 2001 startet regionalsektoren også en arbeidsgruppe for EU-spørsmål som blant annet skal undersøke mulighetene for å gå til felles handling i fremtidige regionalpolitiske EU-spørsmål.

Finanssektoren

MR-Finans har på bakgrunn av den økte integrasjonen på verdipapirmarkedene besluttet å inngå et nordisk og nordisk-baltisk myndighetssamarbeid om verdipapirmarkedsspørsmål. Det er viktig at det nordiske markedet er attraktivt og konkurransedyktig og holder internasjonal standard. I de kommende årene vil man derfor utarbeide retningslinjer for gjensidig forhåndsutveksling av informasjon om det enkelte lands posisjon i relevante EU-fora, og man vil samarbeide om opplegg for strategier for forhandlinger i EU når det synes å foreligge felles standpunkter.

Mest mulig samordning mellom de nordiske landene av de nasjonale støtte- og skattesystemene innenfor energiområdet er en viktig forutsetning for en effektiv utnyttelse av miljø- og energiressursene. I dag er det en generell målsetting at markedsløsninger skal benyttes innen miljø- og energipolitikken. Så vel når det gjelder støtte til fornybare energikilder (grønne sertifikater), som begrensning av utslippene av CO_2 og andre stoffer (utslippskvoter), forsøker man i dag i størst mulig utstrekning å skape markeder hvor tilbud og etterspørsel skal styre prisen og omsetningen på slike sertifikater og kvoter.

Energi-sektoren

Innenfor MR-Energis arbeidsområde planlegges en studie med formål å utrede muligheter og hindringer i forbindelse med innføring av et felles system for grønne sertifikater i Norden og opprettelse av et felles marked for slike sertifikater. Studien antas igangsatt i løpet av første halvår 2002. Spørsmålet er imidlertid så komplekst at flere studier kan måtte gjennomføres for å belyse og klarlegge alle relevante problemstillinger og analysere behovet for endringer i gjeldende regelverk i hvert enkelt land.

Næringsmiddelsektoren

Innenfor næringsmiddelområdet er det et mål for alle de nordiske landene å sikre et høyt nivå for næringsmidlenes sikkerhet og kvalitet, uten å legge unødvendige hindringer i veien for fri handel over grensene og like konkurransevilkår. Dette oppnås primært gjennom den politikk som føres i hvert enkelt land og i EU/EØS. De fellesnordiske tiltakene har til hensikt å støtte og supplere landenes politikk, og å styrke den internasjonale gjennomslagskraften for fellesnordiske synspunkter.

Samarbeidet med naboland og regioner, nærområdeaktiviteter og Vestnorden-samarbeidet

Nordisk Ministerråds arbeid i nærområdene hviler på en rekke pilarer. Først og fremst på den reviderte nærområdestrategien "Nærmere Norden" og "Ny nordisk dagsorden", en oppfølging av "Vismannsrapporten" fra år 2000, dernest på det foreliggende formanskapsprogram. År 2003 blir det første året hvor prioriteringene angitt i "Nærmere Norden" implementeres konsekvent.

Nordisk ministerråds nærområde-samarbeid omfatter i dag Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige, de selvstyrende områder, Estland, Latvia, Litauen og Nordvest-Russland. Den nordiske innsatsen i nærområdene skal i størst mulig utstrekning styrke og komplettere de nordiske lands nasjonale innsatser.

Målsettinger

De overordnede målsetningene for ministerrådets samarbeid med nærområdene er fortsatt å bidra til en i alle henseender sikker og stabil utvikling, å styrke demokratiet, å øke verdifellesskap med den nordlige delen av Europa, samt å medvirke til utviklingen av en markedsøkonomi og bidra til bærekraftig utvikling i området.

Arktis

Innsatsen i Arktis har frem til i dag vært en organisatorisk del av samarbeidsprogrammet for nærområdene. Fra og med 2003 er imidlertid det Arktiske samarbeidsprogrammet skilt ut som et separat program, men inngår fortsatt i budsjettrammen for nærområdet. Under utvelgelsen av nye aktuelle prosjekt for 2003, vil man søke råd hos den arktiske sakkunnigkomiteen.

Blant de aktiviteter som de siste årene har inngått i den arktiske puljen, kan særskilt nevnes en komparativ levevilkårs undersøkelse i Arktis, et program som ble initiert i 1997 og som vil bli sluttført i 2003. Videre foreligger det to prosjekt under vignetten Bærekraftig ressursutnyttelse, hhv. en "Handlingsplan for natur og kulturmiljøbeskyttelse i Arktis", som løper frem til 2004 og et prosjekt for overvåking av kultur og naturminner i Arktis som forventes avsluttet i løpet av 2003.

Informasjonskontorene

Nordisk Ministerråd er representert i nærområdene med 4 informasjonskontor hvis rolle er å fungere som implementerende part for NMRs prosjektsamarbeid i nærområdene, administrere de forskjellige utvekslingsordningene og sist men ikke minst, fungere som knutepunkt for kontakten mellom Nordisk Ministerråd, de lokale myndigheter og de nordiske ambassadene.

For hvert av de 4 informasjonskontorene stilles det årlig et beskjedent prosjektbeløp til rådighet for å kunne imøtekomme lokalt initierte intiativ og mindre prosjekt som administreres av informasjonskontoret. Disse midlene benyttes følgelig forskjellig fra kontor til kontor.

Nordisk Ministerråds Informasjonskontor i St. Petersburg har allerede i 2002 begynt å forberede seg på de endringer som den nye fokuseringen på Nordvest-Russland vil medføre i henhold til den reviderte nærområdestrategien, og som først vil komme konkret til uttrykk i arbeidsprogrammet for 2003.

Nordisk Ministerråds Informasjonskontor i Tallinn har i Estland blitt en toneangivende kraft innen presentasjon av nordisk kultur og da spesielt nordisk litteratur. Dette arbeidet vil bli videreutviklet i året som kommer. Med den suksessive forskyvningen østover av virksomhetens tyngdepunkt, kommer det grenseoverskridende samarbeidet, til å få økt betydning.

Nordisk Ministerråds Informasjonskontor i Vilnius fokuserer på utviklingen av lokal- og regionalforvaltning, bl. a. kunnskap on nordiske erfaringer fra EU-medlemskap og EØS-tilknytning, samt grenseregionalt samarbeid. Når det gjelder kulturformidling vil prioritet bli gitt til formidling av nærområdenes kulturtilbud og kulturtradisjon *til* Norden.

Nordisk Ministerråds Informasjonskontor i Riga vil fortsatt prioritere den nordiske velferdsmodellen i projektvirksomheten, med tiltak bl.a. innen folkehelse, hiv/STI/tuberkulose, narkotikamisbruk, menneskerettigheter samt kvinners, barns og unges situasjon, integrasjon i bred betydning m.m.

Arbeidsprogram

Det foreliggende budsjett for nærområdene vil munne ut i et arbeidsprogram basert på konkrete prosjektsøknader. I arbeidet med å prioritere hvilke prosjekt som er overensstemmende med de foreliggende prioriteringer trekkes Sakkunnigkomitéen for nærområdet og den tilsvarende komiteén for det Arktiske samarbeidsprogrammet inn for å sikre at Nærområdets prosjekter ikke overlapper prosjekt som allerede løper i nasjonal regi.

Vestnorden

Vestnorden som omfatter Island, Færøyene og Grønland er helt uunnværlige deltakere i det nordiske samarbeidet. De spesielle geografiske og klimatiske betingelsene i denne del av verden betyr at det skal tas særlige hensyn for å understøtte det vestlige Nordens fulle deltakelse i det nordiske samarbeidet. For eksempel arbeider de fellesnordiske kulturinstitusjoner i Torshavn, Reykjavik og Nuuk for å sikre et allsidig og omfattende kulturelt samspill med det øvrige Norden. Likeledes stilles en særskilt reisestøtte årlig til rådighet for vestnordiske deltakere i nordisk samarbeid. Tilsvarende reisestøtte står til rådighet for representanter for den frivillige sektor i Vestnorden.

I de senere årene er et nærmere samarbeid mellom land og områder innenfor for Vestnorden, herunder det nordlige Norge og de tilgrensende naboland, særlig disses kystområder, blitt opprioritert. I den forbindelse kan bl.a. nevnes samarbeid med Canada, USA og Skottland. I samband med det regionalpolitiske samarbeidet planlegges i 2003 en større konferanse i Sverige. Samarbeidet har hatt allsidig fokus: Fra nordisk synlighet gjennom internasjonale kulturarrangementer til konferanser om fiskeriressurser, havmiljø eller bærekraftige

næringsmuligheter i tynt befolkede områder. Arktiske problemstillinger er samtidig ofte vestnordiske problemstillinger som inntar en særskilt plass bl.a. gjennom den fellesnordiske arktiske forskning.

Det skal understrekes at det også utenfor Nordisk Ministerråds regi samarbeides på mange måter i det vestlige Norden, f.eks. gjennom Vestnordisk Råd og Arktisk Råd.

Miljø- og bærekraftig utvikling

Strategien "Bærekraftig utvikling – En ny kurs for Norden" danner grunnlaget og rammen for Ministerrådets arbeid med bærekraftig utvikling. Strategien fastsetter 20-årige mål, samt mål og innsatser for perioden 2001–04, og fungerer som det overordnede tverrsektorielle styringsinstrument for bærekraftig utvikling i Nordisk Ministerråd. Strategien skal implementeres og følges opp av de berørte sektorer. Den prioriterer i den første tidsperioden særlig innsatsen i seks sektorer: energi, transport, landbruk, næringsliv, fiskeri, fangst og akvakultur samt skogbruk.

Integrasjon

Innsatsen for å integrere bærekraftig utvikling i sektorenes ordinære arbeidsområder er kommet i gang, og vil fortsette aktivt i 2003. Sektorenes strategier, handlingsplaner, -programmer eller andre styringsverktøy er blitt løpende tilpasset og formulert, slik at de følger opp, supplerer og konkretiserer de områder av strategien for bærekraftig utvikling som er relevante for sektorene, med fokus på målsettinger og tiltak.

Aktiviteter og innsatser vil i 2003 få innflytelse på sektorbudsjettene, også i form av en lang rekke prosjekter som settes i gang i henhold til strategiene.

Videre fortsetter innsatsen for å implementere strategiene for tverrsektorielt samarbeid som bl.a. "Den nordiske miljøstrategi for jord- og skogbruk 2001–2004" og "Nordisk produktorientert miljøstrategi (2001–2004)", som baseres på målsetninger i strategien for en bærekraftig utvikling i Norden. På samme måte vil det fremtidige miljø- og fiskerisamarbeidet fra 2003 basere seg på denne strategien.

Arbeidet med å følge opp målsettingene og innsatsene på de tverrsektorielle innsatsområdene som klimaendringer, biologisk mangfold og genetiske ressurser, natur- og kulturmiljø, havet, kjemikalier og matvaresikkerhet er også i gang og vil bli høyt prioritert i 2003. Det forventes fortsatt å bli igangsatt prosjekter, både tverrsektorielle og innenfor sektorene.

Bærekraftig utvikling var en av de tre hovedprioritetene for det norske formannskapet i 2002. Implementeringen av innsatsene i denne forbindelse fortsetter og vil påvirke budsjettet i 2003. Det forventes at det i 2003 fortsatt vil komme mange søknader fra sektorene om medfinansiering av prosjekter om bærekraftig utvikling fra de ca. 4,3 mill. DKK, som er avsatt til Holdbart Nordenpuljen. Man forventer at prosjektene vedrørende bærekraftig utvikling i høyere grad vil bli brukt som strategiske spissinnsatser innen prioriterte områder.

Hvis den nordiske strategien skal øke sin internasjonale betydning i 2003 og konkret inngå i arbeidet for en bærekraftig utvikling i Europa, skal de prioriterte innsatsområdene fra den nordiske strategien forsøkes innarbeidet i EU's strategi for bærekraftig utvikling. Den nordiske strategien kan bli en inspirasjon for den fremtidige innsatsen og den løpende oppfølgingsprosessen i EU's strategi, for eksempel ved at EU fremover aktivt setter fokus på og styrker miljødelens betydning innen rammen for bærekraftig utvikling, slik at forholdet mellom de tre elementene blir mer avbalansert.

Videre arbeid med strategien

Strategien skal fortsatt gjøres mer operativ. I 2002 ble det godkjent en rekke nøkkelindikatorer og sektorindikatorer. Dette arbeidet skal følges opp i 2003, idet arbeidet med indikatorer er en løpende prosess. Spesielt sektorindikatorene skal det arbeides videre med i 2003. Man skal utvikle indikatorer, slik at det er mulig å vurdere nærmere hvordan bærekraftig utvikling gjennomføres og i hvilket omfang tilstanden i de enkelte sektorer påvirkes.

Som oppfølging av den midtveisrapportering som ble gjennomført i 2002, skal det mot slutten av 2002 avholdes et seminar, der man bl.a. skal evaluere innsatsen med henblikk på de tiltak som skal settes ut i livet for å bidra til en revidering av strategien. Konklusjonene herfra skal iverksettes i 2003. Målsetninger for helse, herunder arbeidsmiljø, sysselsetting og likestilling mellom kjønnene bør utvikles som en del av mål og innsats for de enkelte sektorer.

I 2003 skal arbeidet med å evaluere og revidere strategien påbegynnes. Det skal nedsettes en nordisk arbeidsgruppe under NSK som får ansvaret for at oppfølging og rapportering m.v. forankres nasjonalt, at strategien evalueres og at en revidert strategi forhandles frem. Erfaringen fra forhandlingene og utarbeidelsen av gjeldende strategi (2001–04) er at dette er et omfattende arbeid som aktivt vil involvere sektorene.

Bærekraftig utvikling i sektorene

I forhold til den nordiske strategien for bærekraftig utvikling bærer miljøsektoren ansvaret/medansvaret for at en lang rekke av målsettingene implementeres. Miljøsektoren har på denne bakgrunn vedtatt det nordiske miljøhandlingsprogram 2001–2004, som gjelder for samme periode som strategien. Miljøhandlingsprogrammet inneholder foruten overordnede og spesifikke målsettinger også aktiviteter og forventede resultater, slik at handlingsprogrammet kan fungere som et konkret styringsverktøy for det nordiske miljøsamarbeidet.

I 2002 ble det etablert et samarbeid med fiskeri-, jord- og skogbruks-, finans-, energi-, konsument- og næringssektorene. Videre vil samarbeidet med transportsektoren om holdbar mobilitet og et samarbeid med helsesektoren bli startet opp. Endelig arbeider man også med å initiere et samarbeid med sysselsettingssektoren.

Innsatser for barn og unge

En av de viktigste oppgavene i det nordiske samarbeidet er å sikre barn og unge et godt oppvekstmiljø, gode livsvilkår og likeberettigelse. Nordisk Ministerråd har vedtatt tre handlingsplaner som har barn og unge som målgruppe og som berører deres hverdag.

- "Norden inn i nytt årtusen", en tverrsektoriell handlingsplan for barn- og ungdomspolitisk samarbeid 2001
- Handlingsplan for nordisk skolesamarbeid 2000–2004
- Handlingsplan for barn og unge i Nordens nærområder. 1999–

Med disse tre handlingsplanene har nesten alle sektorer innen Nordisk Ministerråd, i større eller mindre grad, aktiviteter rettet mot barn og ungdom.

Handlingsplanene

Handlingsplanen for det nordiske barne- og ungdomspolitiske samarbeidet konsentreres om 6 felles overordnede mål:

- Barn og unges deltakelse og innflytelse
- Barn og unges egne kulturuttrykk og styrking av nordisk identitet

- Unges rett til kvalifisering
- Likestilling melom generasjoner, kjønn og regioner i Norden
- Toleranse og etnisk mangfold
- Fokus på særlig utsatte barn og unge

Ved implementeringen av planen er det nødvendig å prioritere noen av disse 6 områdene. I 2003 vil toleranse og etnisk mangfold, det flerkulturelle Norden, barn og unges innflytelse i de nordiske demokratier bli prioritert. Samtidig vil det bli arbeidet med informasjon til handlingsplanens målgrupper og til de som arbeider med barn og unge.

Handlingsplanen for det nordiske skolesamarbeidet konkretiseres i en årlig virksomhetsplan med prioriteringer fra formannskapslandet. Fokusområdene i planen er kompetansekrav og livslang læring, evaluering og utvikling, verdigrunnlag og kultur i skolen, samt en åpen dialog mellom sammenheng og helhet. Overrenskomstene mellom de nordiske land om utdanningsfelleskap på gymnasnivå gir muligheter for unge til utdanning i et annet nordisk land.

Kultursektoren

Det er i 2001 utarbeidet et forslag til en kulturhandlingsplan for barne- og ungdomskulturen i perioden 2002–2006. Kunst og kultursektoren har barn og ungdom som en klar prioritering i sitt arbeid, og dette er forankret i samtlige kultursektorens strategidokumenter og i de fleste av de forskjellige institusjoners og ekspertorganers vedtekter, mål- og rammestyringsavtaler.

To store satsninger på barne- og ungdomsområdet er henholdsvis "Valhalla"- Nordisk nettverk for barne- og ungdomskultur inkl. Baltikum og Nordvest-Russland og en ungdomsforskningskoordinator, som arbeider sammen med nordiske ungdomsforskere med direkte tilknytning til de nasjonale forskningsmiljøene.

Film- og mediaområdet har støttet mange store prosjekter for barn og ungdom. Det er avsatt midler til en omfattende utredning om nordisk satsning på film for barn og ungdom. Målet med utredningen er å kartlegge strukturen og satsningen på barnefilmområdet i de nordiske landene, og å komme med et forslag til modeller for nordiske tiltak for å fremme film for barn og ungdom. Tiltakene skal omfatte både produksjon og distribusjon av film, såvel som utdannelse ved filmskoler, med særlig henblikk på produksjon av film for barn og ungdom.

"Kulturprosjekt i utlandet" er ansvarlig for Vikingeutstillingen i USA og Canada. Året 2001 hadde den ca. 1 million besøkende, hvorav en stor andel barn og ungdom. Network North startet i 2001 bl.a. med mange ungdomsorkestre som var på turné i UK og Irland. År 2003 vil man satse på en barneteaterfestival i St. Petersburg.

Informasjonskonseptet Norden i Fokus, som er utformet for å øke tilstedeværelsen og for å synliggjøre det offisielle nordiske samarbeidet i de nordiske hovedstedene, har barn og unge som en viktig målgruppe. Det er anført i samtlige kontrakter med kontorene at kulturaktiviteter rettet mot barn og unge skal prioriteres særskilt. Dette gjelder spesielt aktiviteter som trekker barn og ungdom til Norden i Fokus-arrangementer. For øvrig prioriteres oppsøkende virksomhet i forhold til barn og ungdom i skoler og andre utdannelsesinstitusjoner i de enkelte hovedsteder i Norden.

Nordisk Kulturfond bruker ca. 20 % av årets bevilgning til prosjekter for barn og unge.

Utdanning-sektoren

Innen rammene for handlingsprogrammet for nordisk skolesamarbeid er i 2003 områdene livslang læring, verdigrunnlag, synlighet og kvalitet prioritert. Utviklingsarbeidet vedrørende det nordiske skolenettet, ODIN, fortsetter. Det nye skolenettet skal sikre en sammenheng mellom IKT og mobilitetsordningene. Det planlegges en integrasjon av mobilitets- og støtteordningene innen skolesektoren. Overrenskomsten om nordisk utdanningsfellesskap på videregående skoles nivå (gymnas- og yrkesskolenivå) vil bli evaluert i 2003.

Nærområdene

Den nordiske stipendieordningen for Baltikum og Nordvest-Russland har brukt 2 mill. DKK på den frivillige sektor, hvor barn og ungdom er ett av tre prioriterte satsningsområder.

Pilotprosjektet "Utvekslingsprogram for barn og ungdom i Norden og Nordens nærområder" ble forlenget ut året 2001. Det administreres av de nordiske informasjonskontorene i Baltikum og St. Petersburg. Innenfor skolesamarbeidet fortsetter kompetanseutviklingsprosjektet "A school for all". Dette er et nordisk/baltisk prosjekt for å gi alle barn,og spesielt barn med særskilte behov mulighet til å delta i ordinær undervisning i skolesystemet.

Miljø-sektoren

Under den nordiske handlingsplanen for natur- og kulturmiljøbeskyttelse i Arktis arbeides med et miljøundervisningsprosjekt som involverer skoler både på grunnskole- og gymnasienivå på Grønland, Svalbard og Island. Endelig arbeider man med temaer av relevans for barn og ungdom på kjemikalieområdet.

Forbruker, Næringsmidler, Jord /skogbruk og Fiskerisektorene

Prosjektet "Ung mat" har som målsetting å øke ungdommens forståelse og kunnskap om forskjellige typer av mat. Kunnskapsprosjektet vil være et tverrsektorielt samarbeid mellom sektorer som dekker fra jord/fjord til bord ("Fisk, Jord- och skogsbruk, Konsument og Livs"). Fokus er ikke bare på selvsagte emner som matkvalitet og matrisiko, men også på matglede og matkultur. Dette skal gjøres ved å utarbeide undervisningsmateriale til bruk i skolesektoren og da i hovedsak gjennom bruk av de nye medier og informasjonsteknologi som kommunikasjonsmidler. Prosjektet er knyttet til kapittel 6 i Strategien for bærekraftig utvikling.

Sosial og helsesektoren

Aktiviteter igangsatt av det norske formannskapet i 2002 vedr. hovedprioriteringen barn og ungdom, vil i stor grad bli videreført i 2003. Dette gjelder bl.a. forslaget om en oppfølgning av innholdet i begrepet "barnets beste", der man på bakgrunn av en konferanse høsten 2002 vil oppnevne en nordisk ekspertgruppe som skal konkretisere og spesifisere begrepet under en nordisk synsvinkel, og evt. også igangsette komparativ forskning. Også tiltak i forbindelse med barn og ungdom med innvandrerbakgrunn og etnisk minoritetsbakgrunn vil bli igangsatt under det norske formannskapet, og videreført i 2003. Endelig vil arbeid rundt utvikling av levekårsindikatorer for barn og ungdom bli videreført.

Budsjettmessig er deler av både sektorens prosjektmidler og institusjonenes aktiviteter forbeholdt barn og ungdom, og dette forventes å fortsette i 2003. Bl.a. forventes aktivitet rundt funksjonshemmede barn og deres foreldre. De årlige aksjonsplanene for barn og ungdom i Nordens nærområder planlegges videreført. Virksomheten fortsetter i 2003 med forsterket fokus på forholdene i Nordvest-Russland.

Lovgivings-sektoren

Bekjempelse av barnepornografi på Internett har vært et prioritert satsningsområde de siste årene, og i 2001 har sektoren drevet et prosjekt om barnepornografi på Internett, "Barnepornografi på Internett", Nord 2001:28. I 2001–2002 arbeider to arbeidsgrupper med familie- og arverett. Det forventes at man vil følge opp med rapporter i 2003.

Nordisk samarbeid med den frivillige sektor

Samarbeid for å trekke inn den frivillige sektor er en tydelig prioritet i Samarbeidsministrenes beslutning om å satse strategisk på fem områder i de nærmeste år, jfr. "Ny Nordisk Dagsorden - Nye strategiske satsninger". I avsnittet om "Velferd, inkl. nordboeres rettigheter og muligheter til å leve, arbeide og studere i et annet nordisk land samt demografi- og migrasjonsspørsmål" fremheves at samarbeid mellom myndigheter og frivillige organisasjoner er en viktig del av *sikringen av de nordiske lands sosiale integrasjon og stabilitet*. Man understreker at den demokratiske dialog i samfunnet må omfatte alle berørte nivåer: Regjeringer, politiske partier, frivillige organisasjoner, faglige sammenslutninger etc.

Oversikt

Ministerrådet har i 2002 utarbeidet en oversikt som inneholder opplysninger om hvilken type av organisasjoner som man faktisk samarbeider med i de enkelte sektorer, hvilken måte man samarbeider på og eksempler på resultater av dette samarbeidet. Rapporten viser blant annet organisasjoners (herunder den frivillige sektorens) engasjement i forbindelse med formannskapsprogrammet, hvordan organisasjoner og samarbeidspartnere trekkes inn så vel på nasjonalt nivå som på ministerrådssekretariats nivå i forbindelse med behandlingen av blant annet overordnede ministerrådsforslag, sektorhandlingsplaner, besvarelse av rekommandasjoner og ved oppnevning av medlemmer til styringsgrupper o.lign.

Arbeids-former

Rapporteringen viser at frivillige organisasjoner blir trukket inn på flere av sektorene i forbindelse med utarbeidelse av formannskapsprogrammet, dels som høringspart, dels som målgruppe og samarbeidspartner. De profilsaker som det norske formannskapet har valgt i sitt program var for øvrig på flere måter velegnet til å engasjere frivillige organisasjoner.

På nasjonalt nivå trekkes frivillige organisasjoner inn på enkelte sektorer – det gjelder for eksempel miljøsektoren, som utpeker seg ved å ha en lang tradisjon for samarbeid med frivillige organisasjoner. Denne tradisjonen er oppstått i de land, der man gjennom en årrekke har involvert den frivillige sektor fordi det offentlige har vist interesse for området. Også jord- skogbruk og – næringsmiddelssektoren trekker inn den frivillige sektor jevnlig på nasjonalt nivå ved informasjonsmøter, gjennom representasjon, prosjekter og dannelse av nettverk. Den frivillige sektors betydning er fremhevet, særlig i forhold til næringsmiddelsektoren.

Den frivillige sektor trekkes for øvrig i stor utstrekning indirekte inn nasjonalt, idet den nordiske dagsorden i høy grad reflekterer den nasjonale dagsorden i Norden, der det innenfor alle sektorer er lange tradisjoner i forvaltningen for å høre frivillige organisasjoner i forbindelse med lovforslag og andre overordnede initiativer.

Samarbeid i sektorene

Organisasjoner blir for øvrig trukket inn i ministerrådets organisasjoner, institusjoner og frittstående rådgivende organer. Dette gjelder for eksempel Nordisk forbrukerutvalg i konsumentsektoren, Handikappolitisk Råd og Nordisk Samarbeidsorgan for Handikapspørsmål innenfor sosialsektoren og det grenseregionale samarbeid på regionalsektoren. Innenfor likestillingssektoren har særlig institusjonen NIKK, institusjonen for kvinne- og kjønnsforskning, utviklet et samarbeid med NGO-sektoren.

På sekretariatsnivå trekkes den frivillige sektor særlig inn i forbindelse med utarbeidelsen av strategier og handlingsprogrammer, og delvis i forbindelse med prosjektvirksomhet.

Den frivillige sektor trekkes for øvrig inn ved direkte representasjon i arbeidsgrupper eller organer under ministerrådet, eller ved å bli hørt i forbindelse med oppnevning av medlemmer til styringsgrupper eller arbeidsgrupper. Dette gjelder i særlig grad innen barne- og ungdomsområdet, idrettsområdet, men også innenfor kultursektoren, der oppnevningen til organer under kultur- og kunstområdet i høy grad skjer etter høring med kunstnerorganisasjonene.

Utdannelses- og forskningssektoren har et velfungerende samarbeid med brukermiljøene, bl.a. studieforbund og folkehøyskoleforeninger. De deltar i noen av områdets faste arbeidsgrupper. Flere institusjoner som hører inn under sektoren arbeider med utvikling av kompetanse innenfor den frivillige sektor.

Flere sektorer planlegger i 2003 å integrere og intensivere samarbeidet med den frivillige sektor, dels på ministerrådsnivå og dels ved å oppfordre til et utvidet, mer direkte samarbeid nasjonalt.

Ministerrådet har tilrettelagt en prosess med henblikk på å optimere informasjonsinnsatsen i forbindelse med de forskjellige samnordiske støtteordningene overfor de ideelle organisasjonene i nærområdene og Norden.

Nordisk Ministerråd har inngått avtaler med Foreningen Nordens regionale informasjonskontorer, som innebærer et tettere samarbeid om løsning av regionalkontorenes nordiske informasjonsoppgave i lokalsamfunnet. I den forbindelse har man startet et samarbeid som skal føre til at de forskjellige samnordiske støtteordningene synliggjøres for de ideelle organisasjonene i regionalområdene. Norden i Fokus, som er beliggende i København, Oslo, Stockholm, Reykjavik og Helsingfors, har blant annet som oppgave å informere om de nordiske støtteordningene, og gir dels ved informasjonsmøter og dels ved individuell henvendelse veiledning til organisasjoner og foreninger. Orienteringen om støtteordningene ved de regionale informasjonskontorene og Fokus i Norden er dels generell og dels rettet mot spesifikke fagsektorer i den frivillige sektor. De nordiske Huse i Grønland, Færøyene og Åland ivaretar en lignende informasjonsoppgave. Det samme gjelder informasjonskontorene i de baltiske landene og Nordvest-Russland.

Nærområdene

I forhold til de baltiske landene og Nordvest-Russland fokuserer ministerrådet innsatsen på å skape så gode muligheter for konkrete prosjekter og samarbeid som mulig, med henblikk på å utvikle kompetanse for virke og utvikling innen den ideelle/frivillige sektor.

I erkjennelse av at det finnes et klart behov for å etablere et fastere nettverk mellom gryende voksen-opplæringsmiljøer i Nordvest-Russland, har FOVU bedt en arbeidsgruppe med representanter fra Baltikum, russiske NGO-deltakere og informasjonskontoret i St. Petersburg om å beskrive behov og forankring i Nordvest-Russland. Gruppen skal foreslå type og form for et flerårig opplæringsprogram for NGO i Nordvest-Russland innen nærområdeprogrammet,

eventuelt med delprogrammer for forskjellige interesseorganisasjoner. En foreløpig prosjektramme knyttes til strategien "Education and learning for survival as an NGO".

For å fremme samarbeidet blant de frivillige organisasjonene i Norden opprettet man i budsjettet for 1999 en særskilt budsjettpost i den hensikt å gjøre det lettere å møtes gjennom etableringen av en reisestøtteordning. Det ble også opprettet en tolkestøtteordning. I tillegg har det i budsjettet vært avsatt midler til prosjektsamarbeid for den frivillige sektor. Omtalte reisestøtte- og tolkestøtteordning var tiltak med utgangspunkt i strategiplanen fra 1998. De videreføres i budsjettet for år 2003.

Kjønn- og likstillingsperspektiv

Samarbeidsministrene har vedtatt at budsjettet for 2003 skal inneholde et kjønn- og likestillingsperspektiv. Dette skjer etter mange år med aktivt likestillingsarbeid i ministerrådets virskomhet Dette bygger på den integreringsstrategi som tidligere er fastsatt for NMR's virksomhet:

Integrerings-strategi

"Integreringen af et køns- og ligestillingsperspektiv forudsætter evaluering, forbedring, udvikling og re-organisering af policyprocesserne, således at et køns- og ligestillingsperspektiv bliver taget i betragtning inden for alle politikområde, på alle beslutningsniveauer og i alle faser, af de aktører som normalt er involveret i arbejdet."

Definisjon

Et kjønnsperspektiv er i denne sammenhengen å belyse kvinner og mens forhold innenfor saksområdet. Likestillingsperspektivet omfatter den formelle likestilling dvs. like formelle rettigheter, muligheter og vilkår for kvinner og menn, mens den faktiske likestilling er den formelle likestilling omsatt til lik innflytelse og vilkår for kvinner og menn. Representasjon og fordelingen av ressurser (økonomiske) er kvantitative kriterierer for graden av likestilling. Rettigheter, plikter og ansvar omhandler den formelle likestillingen av juridisk karakter. Normer og verdier er et annet aspekt som berører kvalitative aspekter vedrørende likestilling dvs. at kvinner og menn er bærere av kjønnsroller og lever forskjellige liv.

Det vises i denne sammenhengen til "Integrering av køns- og ligestillingsaspektet i Nordisk Ministerråds virksomhed, DIVS 2000:81" fra 1999. Arbeidet med et kjønn- og likestillingsperspektiv i NMR har siden fastsettelsen av integreringsstrategien vært fokusert på det enkelte kjønns *representasjon* på ulike nivåer i Ministerrådets besluttende organer, og integrering av likestilling i sektorenes handlingsprogrammer. I tillegg er det innført en prosedyre hvor alle beslutninger fattet av Ministerrådets organer i saksfremstillingen skal inneholde en *vurdering ut i fra et kjønn- og likestillingsperspektiv.*

Formålet er ikke utforme et separat budsjett for kvinner, men å analysere fordelingen av midler ut i fra et kjønn- og likestillingsmessig perspektiv. Dette betyr å vurdere implikasjoner og konsekvenser for kvinner/jenter sammenlignet med menn/gutter. Nøkkelspørsmålet skal være hvilken innflytelse har en bestemt budsjettmessig økonomisk allokering på likestilling mellom kjønnene - Reduseres kjønnmessige ulikheter, øker de eller blir de uforandret ?

Det betyr med utgangspunkt i kjønnsfordelt statistikk å analysere hvilket kjønn som er mottaker av de ytelser og tjenester som budsjettmidlene finansierer, og eventuelt intitere omfordelinger hvis den nåværende fordelingen ikke innebærer likestilling. En slik tilnærming vil i første rekke være anvendlig i Mi-

nisterrådets budsjett for støtteordninger/prosjektmidler som har personlige mottakere eller organisasjoner med personlige medlemskap.

Ministerrådets prosjektmidler fordeles først og fremst til prosjekter som berører problemstillinger fra sektorenes samarbeidsprogram og handlingsplaner. Utarbeidelsen av disse inngår ikke som en integrert del i budsjettet. I denne sammenhengen er det verdt å merke seg at nasjonal kunnskap om kjønnsmessige ulikheter i første rekke vil påvirke valg av tema og prioriteringsdiskusjoner ved utarbeidelsen av samarbeidsprogrammer og handlingsplaner. Offentlig statistikk som er kjønnsfordelt er i ulik grad tilgjengelig i de nordiske land.

Budsjett 2003

I budsjettet for 2003 er det tatt skritt for å utarbeide et kjønn- og likestillingsperspektiv for utvalgte sektorer. Utvalget er basert på de sektorer som har kommet lengst i innføringen av et kjønn- og likestillingsperspektiv, og sektorer som har aktiviteter som forholdsvis enkelt lar seg fordele statistisk etter kjønn dvs. sektorer med personrettede støtteordninger. Det vil være en målsetning i løpet av de neste 2 budsjettår å omfatte alle fagsektorene.

For 2003 er følgende sektorer utvalgt ut i fra de ovennevnte kriteriene:

Kultur	Levnedsmidler
Utdanning- og forskningssamarbeidet	Arbeidsmarked og arbeidsmiljø
Nærområdeprogrammet	Sosial og helse
Jord- og skogbruk	Likestilling
Fiskeri	Narkotika

Kjønn- og likestillingsperspektivet vil i startfasen dvs. budsjettene for 2003-04 vektlegge evaluering, resultatvurdering og årsrapporteringen. På denne måten kan kjønnsfordelt statistikk utarbeides og inngå i som en del av beslutningsgrunnlaget når budsjettleggingsnivået og prioriteringer fastlegges i NMR-budsjettet. Dette innebærer at det i budsjettet for 2003 pga. manglende informasjon om kjønnsmessige ulikheter både i Ministerrådets egen virksomhet, men også i den nasjonale produksjonen av statistikk som bla. er initierende i forhold nordisk samarbeid på utvalgte områder, vil være begrensede muligheter til å foreta endringer budsjettet i forhold til tidligere år. Innsatsen rettes mot å utarbeide informasjon, som kan gi grunnlag for omprioriteringer, i større grad er tilgjengelig i budsjettet for 2004.

For de sektorene som er nevnt ovenfor, er kjønn- og likestilling omhandet i de deler som omhandler den respektive sektor i 2003-budsjettet.

Når det gjelder budsjettpostene innenfor de samme sektorene er det lagt vekt på å initiere prosesser som kan bidra til å utarbeidelsen av kjønnsfordelt statistikk i resultatrapporteringen. Dette gjelder i første rekke ministerrådets støtteordninger/mobilitetsprogrammer eller andre midler som tildeles basert på eksterne søknader. Eksempler i denne sammenhengen er støtteordningene innenfor voksenopplæringsområdet, Nordplus, Nordjob, Sleipnir etc.

Likestilling i sektorene

I løpet av de siste årene har Ministerrådet påbegynt en prosess for å innarbeide et kjønn- og likestillingsperspektiv i all virksomhet. men dette erstatter ikke det tradisjonelle likestillingsarbeidet som er eksempelifisert nedenfor.

Likestillingssektoren har de siste årene utviklet sitt samarbeid med andre sektorer ved å ta initiativ til og starte fellesprosjekter. Fra 1997 har likestillingsenheten samarbeidet med nærområdene med utgangspunkt i et felles samarbeidspro-

gram som ble vedtatt av de nordiske og baltiske likestillingsministrene. En nordisk-baltisk arbeidsgruppe er ansvarlig for gjennomføringen av programmet, som både består av myndighets-samarbeid og aktiviteter sammen med forskere og medborgerorganisasjoner. Dette samarbeid baserer seg i dag på en dialog mellom de baltiske og nordiske deltakerne. En nordisk-baltisk kampanje mot handel med kvinner er et samarbeid mellom likestillings- og juridisk sektor i de nordiske og baltiske landene.

Med finanssektoren har likestillingssektoren et samarbeidsprosjekt for å integrere et kjønns- og likestillingsperspektiv i nordisk økonomisk politikk. Den nordiske arbeidsgruppen skal komme med konkrete forslag med anvisninger om metoder for tiltak på de ulike budsjettområdene i de nasjonale statsbudsjettene. Likelønnsprosjektet er et samarbeid med arbeidsmarkedssektoren, og en nordisk arbeidsgruppe utreder hvordan informasjon om lønn blir innhentet og hvordan en oversiktlig sammenlignbar nordisk lønnsstatistikk kan utarbeides og beskrive strukturer som motarbeider likelønn.

Et prosjekt er igangsatt som skal utrede jenters og gutters kjønnssosialisering i det offentlige rom. Dette prosjektet skal gi en større forståelse for hvordan kjønnet oppfattes av jenter og gutter i skolene. En felleskonferanse om temaet skal arrangeres i samarbeid med utdannelsessektoren.

Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för år 2003

Budsjettet for 2003 innebærer en videreføring av aktivitetsrammen for 2002 og omfatter 787,22 MDKK. Samtidig er det fastsatt et likviditetsbudsjett på 777,22 MDKK som er 10 MDKK lavere enn aktivitetsrammen på 787,22 MDKK. De 10 MDKK som ikke innbetales, innbærer en fordring på landene med et tilsvarende beløp.

Prioriteringene i årets budsjett er foretatt med utgangspunkt i Nordisk Råds rekommendasjoner, "Ny Nordisk Dagsorden" samt de prioriteringer som er konsekvenser av landenes ordførerprogrammer.

Den nye budsjettposten fra 2002-budsjettet, Ministerrådets strategiske initiativer (tidligere MR-reserven), som i budsjettforslaget er på 15 MDKK, er videreført. Inntil 5 MDKK av de midler som er avsatt på budsjettposten Ministerrådets strategiske initiativer skal anvendes til en prioriteringspulje som ikke fordeles på fagsektorenes budsjettposter i Forslag til Ministerrådets budsjett – fremlagt av generalsekretæren (budsjettforslaget). Prioriteringspuljen fordeles av MR-SAM i forbindelse med samarbeidsministrenes behandling av budsjettforslaget og/eller ved det endelige budsjettvedtaket. Dette innebærer at MR-SAM vil få anledning til å anvende synspunkter fremkommet i den nasjonale behandlingen av budsjettforslaget og eventuelt dialogen med Nordisk Råd om budsjettrekommendasjonen i den endelige fordelingen av prioriteringspuljen.

I løpet av 2000 utarbeidet generalsekretæren "Budsjettanalyse 2000 – Det nordiske budsjettet" på oppdrag fra samarbeidsministrene. Formålet var å foreta et gjennomsyn for å vurdere det nordiske budsjettet som styringsinstrument og redskap i budsjettprosessen. Analysen inneholder forslag som berører budsjettprosessen, de nordiske institusjonene og en rekke tiltak for å øke gjennomsiktigheten i budsjettet av teknisk karakter. De tekniske forslagene ble innarbeidet i budsjettet for 2002. Samarbeidsministrene har som et ledd i oppfølgingen av budsjettanalysen besluttet en ny budsjettprosess for Nordisk Ministerråd. Den nye budsjettprosessen er anvendt ved utarbeidelsen av budsjettet for 2003.

Endringene i budsjettprosessen skal oppfylle følgende målsetninger:

- Utvikle samarbeidet med Nordisk Råd vedrørende budsjettet og dermed sikre en bedre politisk forankring
- Trekke sektorenes politiske beslutningsorganer inn i budsjettarbeidet
- Gi grunnlag for en sterkere integrasjon av sektorenes strategi og handlingsplaner i budsjettet
- Bedre mulighetene for å gjennomføre overordnede ressursmessige prioriteringer
- Styrke sammenhengen mellom mål/resultater og tildelte budsjettmidler

Den nye budsjettprosessen har i første rekke medført et mer konkret budsjettdirektiv med økonomiske sektorrammer, en sterkere involvering fra sektorenes beslutningsorganer, fordypet budsjettdialog med Nordisk Råd, og i mindre grad endringer i utformingen av budsjettdokumentet sammenlignet med tidligere budsjettår.

Det presenteres også for 2003 en flerårig planleggingsramme for å skape større synlighet og skape et inntrykk av hvilken budsjettfleksibilitet som finnes for nye aktiviteter, samt de kjente krav som stilles til omprioriteringer i de nærmeste årene. Rammen avspeiler allerede fattede beslutninger samt for øvrige aktiviteter en videreføring på uendret nivå.

I budsjettet er det forøvrig særlige økonomiske redegjørelser for områdene samarbeid med den frivillige sektor, barn & unge, ministerrådets samlede nærområdeaktiviteter samt budsjettmidler vedrørende informasjon om det nordiske samarbeidet. Bakgrunnen er den store oppmerksomheten disse områdene har fått gjennom sin tverrsektorielle karakter. I tillegg gis en oversikt vedrørende forskningsprogrammenes planlagte utvikling pga. deres betydelige fremtidige "bindinger" i budsjettsammenheng.

Større endringer på budsjettpostnivå

I budsjettet er det gjort økninger på budsjettposter som tilsammen beløper seg til totalt 22,148 TDKK. Nedenunder i tabellen er det vist hvordan de største økningene er fordelt på de respektive budsjettpostene. Det er også vist de største reduksjonene og hvilke budsjettposter dette henfører seg til. Til sammenligning var omprioriteringene i 2002-budsjettet på 24,402 TDKK.

Større økninger (TDKK)		**Budsjett 2003**	**Budsjett 2002**	**Endring**
1-2205-2	Nordisk kulturfond	28.475	26.555	1.920
3-0810-3	Informations- och kontaktverksamh.	13.725	12.725	1.000
3-5280-3	Nordiska Projektexportfonden (Nopef)	17.375	15.822	1.553
3-0820-2	Stipendieprogrammet for Baltikum og Russland	17.961	15.561	2.400
3-0830-1	Demokrati och medborgarpolitik	18.097	16.327	1.770
3-4620-1	Välfärdsforskning	5.200	4.301	899
4-4340-1	Nomesko og Nososko	1.650	0	1.650
5-0445-1	Ministerrådets strategiske initiativer	15.000	9.700	5.300
	Nordisk forskningsprogram om Epidemilogi	3.000	1.500	1.500
	Andre mindre økninger			4.156
Sum økninger				**22.148**

*Nordisk forskningsprogram om Epidemilogi økes med 1.5 MDKK sammenlignet med 2002. Programmet finansieres med 0,5 MDKK fra 2-3110-1 Nordisk forskningspolitisk råd og 2,5 MDKK fra 2-3115-3 Nordisk forskerutdanningsakademi (NorFA). I 2002 mottok programmet den tilsvarende finansieringen fra 2-3110-1 Nordisk forskningspolitisk råd, mens 1 MDKK ble bevilget over 5-445-1 Minsterrådets strategiske initiativer.

Større reduksjoner (TDKK)		**Budsjett 2003**	**Budsjett 2002**	**Endring**
1-2258-3	Nordiskt Institut för Samtidskonst	7.614	8.364	-750
2-2510-1	Nordiskt skolsamarbete (NSS)	4.500	5.061	-561
2-2532-2	NORDPLUS	30.500	31.179	-679
2-2543-1	Språkligt samarbete i Norden (NORDMÅL)	5.868	6.418	-550
2-3115-3	Nordisk forskerutdanningsakademi (Norfa)	35.325	36.021	-696
3-0840-1	Kulturförmedling	2.769	4.081	-1.312
3-0850-1	Marknadsekonomi	0	5.644	-5.644
3-6110-1	Projektmedel - Regionalpolitik	18.477	19.300	-823
4-4120-2	Nordjobb	1.800	2.529	-729
4-4380-3	Nordiska Läkemedelsnämnden (NLN)	0	2.034	-2.034
4-5180-3	Nordisk Industrifond	55.125	56.539	-1.414
5-0180-3	Ministerrådets sekretariat (NMRS)	60.337	62.257	-1.920
	Andre mindre reduksjoner			-5.036
Sum reduksjoner				**-22.148**

Utviklingen i udisponerte midler 1999–2001

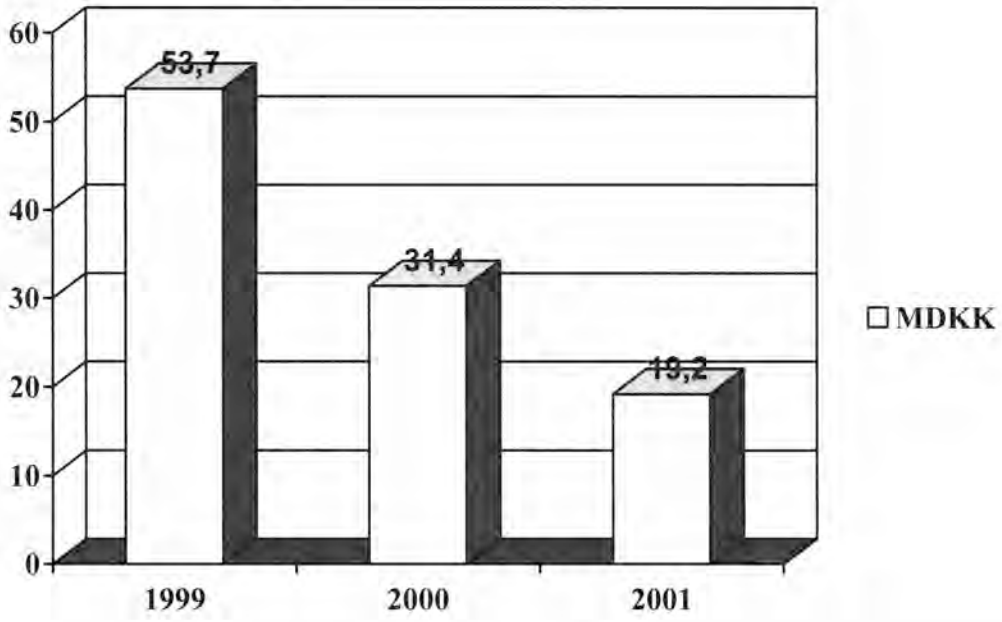

Udisponerte midler ved utgangen av 1999, 2000 og 2001

Sektor (TDKK)	1999	2000	Endring 99-00	2001	Endring 00-01
Kultursamarbeidet (NMR)	9.322	7.689	-1.633	1.649	-6.040
Nordisk Kulturfond	2.760	5.599	2.839	2.148	-3.451
Utbildning och forskning	12.601	2.920	-9.681	1.437	-1.483
IT-ministerråd		1.020	1.020	89	-931
Nærområderne	4.417	2.900	-1.517	2.396	-504
Energi	202	610	408	107	-503
Miljö	2.874	559	-2.315	1.051	492
Ekonomi	472	36	-436	170	134
Regionalpolitik	5.613	2.035	-3.578	2.283	248
Transport	166	206	40	42	-164
Jord- och skogsbruk	3.151	164	-2.987	346	182
Fiskeri	102	41	-61	116	75
Levnedsmidler	0	478	478	317	-161
Arbetsmarknad och -miljö	1.365	1.432	67	760	-672
Social- och hälsovård	541	447	-94	310	-137
Jämställdhet	37	284	247	806	522
Narkotikasamarbejde	403	46	-357	157	111
Välfärdsinitiativ	2.075	718	-1.357	582	-136
Näring	732	152	-580	475	323
Bygg- og bolig	0	282	282	24	-258
Konsument	1.131	868	-263	851	-17
Lagstiftning	757	851	94	164	-687
Øvrig virksomhet	4.989	2.109	-2.880	2.931	822
SUM	**53.710**	**31.446**	**-22.264**	**19.211**	**-12.235**

I tilknytning til prosjektmidler og støtteordninger som totalt utgjør 55 % av ministerrådets budsjett, vil det hvert år overføres udisponerte midler. Udisponerte midler er definert som midler hvor det ikke er foretatt en beslutning om anvendelse til et bestemt formål. I løpet av 2000–01 er de udisponerte midlene i ministerrådet redusert med over 34,5 MDKK dvs. 64 %.

I detaljbudsjettet under hver sektor viser rubrikken "Disp01/Bud 01" for prosjektmidlenes budsjettposter hvor stor andel av 2001-bevilgningen som har blitt disponert i budsjettåret 2001 under forutsetning om at tidligere års midler allerede er disponert. I fastleggelsen av bevilgningsnivået for budsjettpostene er omfanget av udisponerte midler fra siste kjente regnskapsår evt. også erfaringer fra tidligere år for den respektive budsjettpost anvendt. Dette er et ledd i Ministerrådets bestrebelser på å redusere omfanget av udisponerte midler. For budsjettåret 2003 er målet at maksimalt 5 % av de midler som planlegges til prosjekter, programmer og støtteordninger overføres udisponert til 2004. Anvendt på budsjettet for 2002 medfører dette maksimalt 22 MDKK i udisponerte midler.

Flerårig planleggingsramme for Nordisk Ministerråd

Den flerårige planleggingsrammen viser i et 3 årig perspektiv, hvordan budsjettet utvikler seg, hvis forutsatte forhold på budsjetteringstidspunktet videreføres i budsjettoverslagsårene (BO-årene).

Forutsetningene for den flerårige planleggingsrammen er følgende for den enkelte budsjettpost:

- Hvis annet ikke er besluttet eller planlagt, er aktivitetsnivået i 2003-budsjettet viderført for BO-årene 2004 og 2005.
- Finansieringen av aktiviteter som etter planen skal avsluttes, er ikke tatt med i BO-årene.

Opplysningene i BO-årene er kun veiledende og viser utviklingen hvis det besluttede budsjettet blir videreført i de to etterfølgende årene, samtidig med at kjente og planlagte endringer er medregnet. Det er på denne måten ikke tale om et flerårig budsjett hvor det er sikkerhet omkring beløpene i BO-årene. Beløpet som er til disposisjon, er fortsatt kun de årlige bevilgninger knyttet til det aktuelle vedtatte budsjett. Totalrammen for budsjettet fastsettes årlig og er ikke kjent for BO-årene. I oppstillingen antas det at rammene for BO-årene er de samme som for budsjettåret 2003.

Oversikten i tabellform er en oppsummering av budsjettpostene for sektorene. I tillegg finnes en detaljert oversikt på budsjettpostnivå i bilaget: Flerårig planleggingsramme samlet.

Begrepet "Ikke budsjettert innenfor budsjettrammen" er differansen mellom summen av de enkelte budsjettposter og budsjettrammen. Når tallet er negativt, innebærer dette et udekket finansieringsbehov. Et positivt tall betyr at det er midler til rådighet.

Ved en uendret totalramme på 787,22 MDKK i BO-årene vil det være 9,1 MDKK i 2004 og 17,8 MDKK i 2005 til rådighet i NMR totalt med de forutsetninger som er nevnt ovenfor.

I oversikten er det laget en oppstilling for de 4 hovedsamarbeidsområdene under forutsetning av en uendret budsjettramme for det enkelte område.

For "Kultur-, utdanning og forskning" vil det være 5,75 MDKK og 14,45 MDKK til rådighet i henholdsvis 2004 og 2005. Årsakene til dette er utfasingene av det arktiske forskningsprogrammet (budsjettpost 2-3130-1) som har sin siste planlagte bevilgning i 2003 og tilsvarende for forskningsprogrammene vedrørende kjønn og vold samt språkteknologi som har sine siste planlagte bevilgninger i 2004 (budsjettpostene 2-3131-1 og 2-3132-1).

For samarbeidsområdet "Miljø-, ressurspolitikk og nærområdene" er det udekkede finansieringsbehov på 1,6 MDKK i 2004 og 2005. Dette skyldes avtalen mellom landene fra 2000 når det gjelder finansieringen av NOPEF (budsjettpost 3-5280-3). Landene har avtalt at Ministerrådets finansiering vedrørende NOPEF skal økes med 1,6 MDKK i 2004.

"Velferd og næring" har et udekket finansieringsbehov på 1,3 MDKK i 2004 og 2005. Bakgrunnen for dette er den planlagte utviklingen av velferdsforskningsprogrammet (budsjettpost 4-4620-1).

De 6,3 MDKK som fremstår til rådighet innenfor "Sekretariat og andre fellesaktiviteter" i 2004 og 2005 skyldes informasjonsvinduene, Norden i Fokus (NIF) (budsjettpost 4-1025-2). NIF har en prøveperiode på 3 år med 2003 som siste bevilgningsår og skal evalueres i løpet av denne perioden. Det er ikke tatt stilling til den videre drift etter prøveperioden. I tillegg har forskningsprogrammet vedrørende sikkererhetspolitikk (budsjettpost 5-0461-1) siste planlagte bevilgning i 2003.

Flerårig planleggingsramme fordelt på sektorer (TDKK)

	Budsjett 2002	Budsjett 2003	Budsjett overslag 2004	Budsjett overslag 2005
Kultur-, uddannelse og forskningspolitik	**345.513**	**342.886**	**342.886**	**342.886**
Kultursamarbejdet	147.330	148.138	148.388	148.388
Utbildning och forskning	197.845	194.056	188.056	179.353
IT	338	692	692	692
Ikke budsjettert innenfor budsjettrammen			5.750	14.453
Miljø-, resourcepolitik og nærområderne	**196.088**	**195.785**	**195.785**	**195.785**
Nærområderne	83.695	83.831	85.431	85.431
Energi	6.135	5.962	5.962	5.962
Miljö	38.405	38.620	38.620	38.620
Ekonomi och finanspolitik	1.536	1.600	1.600	1.600
Regionalpolitik	29.116	28.293	28.293	28.293
Transport	1.021	1.021	1.021	1.021
Jord- och skogsbruk, fiske och livsmedel	36.180	36.458	36.458	36.458
Ikke budsjettert innenfor budsjettrammen			-1.600	-1.600
Vælfærds- og erhvervspolitik	**140.688**	**140.033**	**140.033**	**140.033**
Arbetsmarknad och -miljö	12.814	12.452	12.452	12.452
Social- och hälsovård	38.858	40.060	41.360	41.360
Jämställdhet	7.983	7.917	7.917	7.917
Narkotikasamarbejde	1.185	1.175	1.175	1.175
Näring	69.598	67.632	67.632	67.632
Bygg- og bolig	768	854	854	854
Konsument	8.462	8.723	8.723	8.723
Lovgivning på Justitssektor området	1.020	1.220	1.220	1.220
Ikke budsjettert innenfor budsjettrammen			-1.300	-1.300
Sekretariat og andre fellesaktiviteter	**104.931**	**108.516**	**108.516**	**108.516**
Sekretariat og andre fellesaktiviteter i alt	104.931	108.516	102.254	102.254
Ikke budsjettert innenfor budsjettrammen			6.262	6.262
TOTALT	**787.220**	**787.220**	**787.220**	**787.220**
Ikke budsjettert innenfor budsjettrammen			**9.112**	**17.815**

Budsjettets utvikling perioden 1993–2003

Budsjettets inntekter

Nordisk Ministerråds virksomhet finansieres i første rekke av direkte bidrag fra landene, som

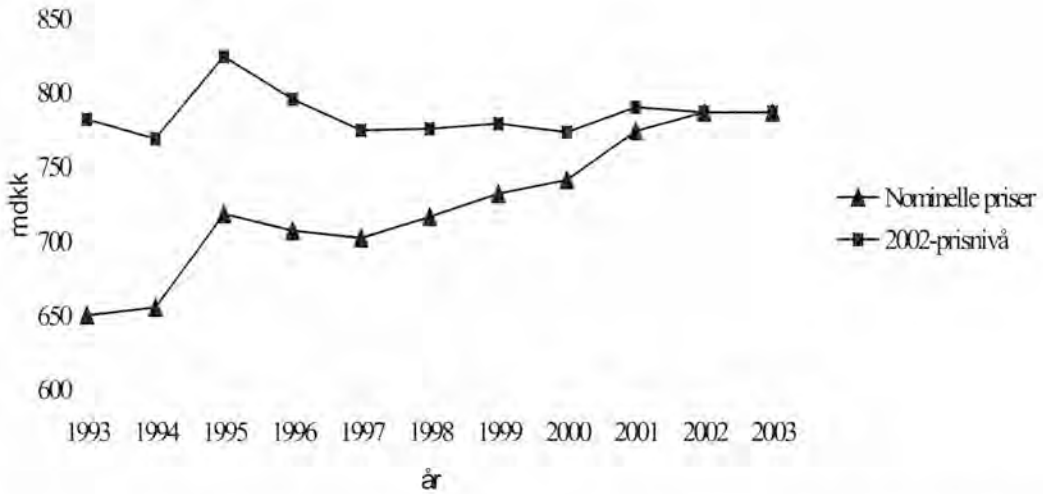

innbetales i henhold til en særskilt fordelingsnøkkel. Fordelingsnøkkkelen beregnes på basis av det respektive lands andel av den samlede bruttonasjonalinntekten til faktorpris i Norden for de to seneste kjente årene, dvs. 1999 og 2000.

INNTEKTER, TDKK	Regnskap 2001*	Fordelnings-nøkkel 2001	Budsjett 2002	Fordelnings-nøkkel 2002	Budsjett 2003	Fordenings-nøkkel 2003
Avgift på lønn	8.912		7.000		7.000	
Renteinntekter	13.306		9.120		7.680	
Øvrige inntekter/(ev. tap)	1.024		800		800	
Landenes bidrag			***770.300		***771.740	
- Danmark	184.339	24,3 %	189.494	24,6 %	183.674	23,8 %
- Finland	138.823	18,3 %	142.505	18,5 %	135.055	17,5 %
- Island	8.344	1,1 %	8.473	1,1 %	8.489	1,1 %
- Norge	166.891	22,0 %	166.385	21,6 %	180.587	23,4 %
- Sverige	260.198	34,3 %	263.443	34,2 %	263.935	34,2 %
Sum:	781.836	100,0 %	787.220	100,0 %	787.220	100,00 %
overskudd	**6.529					

* Når det gjelder landenes bidrag, er regnskapstallene gjengitt eksklusiv betalingsordningen for høyere utdanning jfr. de 2 tabellene under "Betalingsordningen for høyere utdanning".

** Tilbakebetales til landene etter fordelingsnøkkelen, i det påfølgende år

*** I 2002 og 2003 rekvirerer Ministerrådet et beløp som er 10 MDKK lavere enn det egentlige bidraget fra landene. Dette fordi Ministerrådets likviditetsbeholdning skal reduseres. Det vises forøvrig til redegjørelsen på neste side.

Kommentarer:

Avgift på lønn
Beregnes ut i fra den avgiftspliktige lønnsummen for de ansatte ved sekretariatet

Renteinntekter
Det er budsjettert med en renteinntekt på 7,68 MDKK, som er beregnet ut i fra en forventet gjennomsnittlig plasseringsrente på 3,2 % i 2003 og en gjennomsnittlig likviditet under året på 240 MDKK.

Øvrige inntekter
Under dette inntektsbegrepet forventes tilbakebetalinger av foreldede prosjektmidler fra ulike forvaltningsorganer.

Fordringer på landene

På grunn av de likviditetsnedsettelsene som er besluttet for 2001, 2002 og 2003 oppstår fordringer på landene. Fordelingen mellom landene bestemmes av fordelingsnøkkelen for det respektive budsjettår. Dette innebærer at landene vil ha en gjeld til Nordisk Ministerråd som er rentefri, og det er heller ikke bestemt tilbakebetalingstidspunkt. Fordringene fordeler seg på landene i henhold til nedenforstående tabell. Det er også angitt hvor stor de samlede fordringer vil være ved utgangen av 2003.

Fordringer fordelt på land og budsjettår (TDKK)	Fordringer 2001	Fordringer 2002	Fordringer 2003	Tilsammen 31.12.2003
Danmark	2.430	2.460	2.380	7.270
Finland	1.830	1.850	1.750	5.430
Island	110	110	110	330
Norge	2.200	2.160	2.340	6.700
Sverige	3.430	3.420	3.420	10.270
Likviditetsreduksjon	**10.000**	**10.000**	**10.000**	**30.000**

Betalingsordningen for høyere utdanning

Avtalen om en overrenskomst om tilgang til høyere utdanning påvirker landenes bidrag til det nordiske budsjettet ved at betalingsordningen og innbetalingene håndteres via Ministerrådets budsjett. Betalingsordningen gjelder Danmark, Finland, Norge og Sverige. Island, Grønland, Færøyene og Åland står utenfor betalingsordningen. Informasjon om antallet studenter hentes fra ASIN-databasen og innleveres av arbeidsgruppen for betalingsordningen. Det er tatt hensyn til landenes gjensidige betalinger i de endelige bidragene og avtalen påvirker bare den interne fordelingen mellom landene (Danmark, Finland, Norge og Sverige).

Overrenskomsten om høyere utdanning ble i 2000 besluttet å fortsette frem til 31.12.03

Betalingsordningen, TDKK	Regnskap 2001	Budsjett 2002	Budsjett 2003
Danmark	-24.998	-28.545	-30.377
Finland	14.372	13.794	14.075
Island	0	0	0
Norge	21.945	15.972	19.124
Sverige	-11.319	-1.221	-2.822
Sum:	0	0	0

Innbetalinger fra landene

Landenes innbetalinger til Nordisk Ministerråd etter at betalingsordningen for høyere utdanning og likviditetsreduksjonen på 10 MDKK for 2001, 2002 og 2003 er innregnet er følgende:

Innbetalinger inkl. betalningsordningen og reduksjon av likviditeten, tdkk	Regnskap 2001	Budsjett 2002	Budsjett 2003
Danmark	156.911	158.489	150.917
Finland	151.365	154.449	147.380
Island	8.234	8.363	8.379
Norge	186.636	180.197	197.371
Sverige	245.449	258.802	257.693
Sum:	*748.595	*760.300	*761.740

* 10 MDKK av landenes bidrag finansieres midlertidige ved å redusere Ministerrådets likviditet med et tilsvarende beløp. De 10 MDKK skal ikke innbetales fra landene i budsjettårene, men vil fremgå som en fordring på landene i samsvar med fordelingsnøkkelen for 2001, 2002 og 2003 i Ministerrådets regnskap for det respektive år. Se forøvrig pkt. "Fordringer på landene" på foregående side.

Sammenstilling av budsjett 2003 og 2002

2002-priser TDKK	Budsjett 2003	*Andel*	Budsjett 2002	*Andel*	Differanse +/-	02-03 %
Kultur-, uddannelse og forskningspolitikk	**342.886**	***43,6%***	**345.513**	***43,9%***	**-2.627**	**-0,8%**
Kultursamarbejdet	148.138	*18,8%*	147.330	*18,7%*	**808**	**0,5%**
Utbildning och forskning	194.056	*24,7%*	197.845	*25,1%*	**-3.789**	**-1,9%**
IT-ministerråd	692	*0,1%*	338	*0,0%*	**354**	**104,7%**
Miljø-, ressurspolitikk og nærområdene	**195.785**	***24,9%***	**196.088**	***24,9%***	**-303**	**-0,2%**
Nærområdene og Arktis	83.831	*10,6%*	83.695	*10,6%*	**136**	**0,2%**
Energi	5.962	*0,8%*	6.135	*0,8%*	**-173**	**-2,8%**
Miljö	38.620	*4,9%*	38.405	*4,9%*	**215**	**0,6%**
Ekonomi	1.600	*0,2%*	1.536	*0,2%*	**64**	**4,2%**
Regionalpolitik	28.293	*3,6%*	29.116	*3,7%*	**-823**	**-2,8%**
Transport	1.021	*0,1%*	1.021	*0,1%*	**0**	**0,0%**
Jord- och skogsbruk, fiskeri og levnedsmidler	36.458	*4,6%*	36.180	*4,6%*	**278**	**0,8%**
Vælfærds- og erhvervspolitik	**140.033**	***17,8%***	**140.688**	***17,9%***	**-655**	**-0,5%**
Arbetsmarknad och -miljö	12.452	*1,6%*	12.814	*1,6%*	**-362**	**-2,8%**
Social- och hälsovård	40.060	*5,1%*	38.858	*4,9%*	**1.202**	**3,1%**
Jämställdhet	7.917	*1,0%*	7.983	*1,0%*	**-66**	**-0,8%**
Narkotikasamarbejde	1.175	*0,1%*	1.185	*0,2%*	**-10**	**-0,8%**
Näring	67.632	*8,6%*	69.598	*8,8%*	**-1.966**	**-2,8%**
Bygg- og bolig	854	*0,1%*	768	*0,1%*	**86**	**11,2%**
Konsument	8.723	*1,1%*	8.462	*1,1%*	**261**	**3,1%**
Lagstiftning	1.220	*0,2%*	1.020	*0,1%*	**200**	**19,6%**
Sekretariat og andre felles-aktiviteter	**108.516**	***13,8%***	**104.931**	***13,3%***	**3.585**	**3,4%**
TOTALT	**787.220**	***100,0%***	**787.220**	***100,0%***	**0**	**0,0%**

Budsjettets fordeling på ulike budsjettpostkategorier 2003 og 2002

Kategoriseringen av de ulike budsjettposter er basert på Budsjettanalyse 2000 – Det nordiske budsjettet, dvs. *prosjektmidler, støtteordninger, institusjoner og organisasjonsbidrag*. Samtidig må det bemerkes at flere budsjettposter inneholder flere kategorier budsjettmidler. Den mest vesentlige kategorien er lagt til grunn ved utarbeidelsen av fordelingen av budsjettpostene.

Institusjonene er definert ut i fra organisering og ikke innholdsmessige forhold. Det innebærer at støtteordningene Nordisk Forskerakademi, Nordisk Industrifond og Nordisk prosjekteksportfond (NOPEF) inngår i institusjonsandelen. I tillegg er bevilgningene til ministerrådssekretariatet og informasjonskontorene i St. Petersburg og de baltiske land definert som institusjonsdrift. Dette er forøvrig i samsvar med tidligere års praksis.

Tabell: Budsjettpostkategorier

2002-prisnivå TDKK	2003 TDKK	Andel %	2002 TDKK	Andel %
Kultur	**148.138**	**18,8%**	**147.330**	**18,7%**
Prosjektmidler	48.174	32,5%	48.536	32,9%
Støtteordninger	52.398	35,4%	50.478	34,3%
Institusjoner	42.774	28,9%	43.524	29,5%
Organisasjonsbidrag	4.792	3,2%	4.792	3,3%
Utdanning, forskning og IT	**194.748**	**24,7%**	**198.183**	**25,2%**
Prosjektmidler	43.301	22,2%	45.237	22,8%
Støtteordninger	56.435	29,0%	57.081	28,8%
Institusjoner	93.924	48,2%	94.777	47,8%
Organisasjonsbidrag	1.088	0,6%	1.088	0,5%
Miljø og ressurser	**195.785**	**24,9%**	**196.088**	**24,9%**
Prosjektmidler	104.374	53,3%	111.505	56,9%
Støtteordninger	40.888	20,9%	36.935	18,8%
Institusjoner	50.523	25,8%	47.648	24,3%
Organisasjonsbidrag	0	0,0%	0	0,0%
Velferd og næring	**140.033**	**17,8%**	**140.688**	**17,9%**
Prosjektmidler	34.247	24,5%	30.630	21,8%
Støtteordninger	1.800	1,3%	2.529	1,8%
Institusjoner	101.857	72,7%	105.307	74,9%
Organisasjonsbidrag	2.129	1,5%	2.222	1,6%
Sekretariat og andre fellesaktiviteter	**108.516**	**13,8%**	**104.931**	**13,3%**
Prosjektmidler	39.671	36,6%	34.166	32,6%
Støtteordninger	3.015	2,8%	3.015	2,9%
Institusjoner	60.337	55,6%	62.257	59,3%
Organisasjonsbidrag	5.493	5,1%	5.493	5,2%
I alt	**787.220**	**100,0%**	**787.220**	**100,0%**
Prosjektmidler	269.767	34,3%	270.074	34,3%
Støtteordninger	154.536	19,6%	150.038	19,1%
Institusjoner	349.415	44,4%	353.513	44,9%
Organisasjonsbidrag	13.502	1,7%	13.595	1,7%

Forklaringer til budsjettstruktur og budsjettpostkategorier

Hovedinndeling	Budsjettets hovedinndeling er den enkelte sektor. En sektor er de aktiviteter med tilhørende budsjettposter som styres av det enkelte ministerråd. Sektoren innledes med en oppsummering av hele sektorarbeidet med fokus på politiske målsetninger, nye initiativ og endringer i forhold til foregående budsjettår.
Budsjettposter	De enkelte budsjettposter presenteres ensartet innholdsmessig ved hjelp av to budsjettpost-typer; a) Prosjektmidler/støtteordninger/organisasjonsbidrag og b) Institusjoner/virksomheter som styres gjennom mål- og resultatkontrakter.

Nummerering	Hver budsjettpost har en 6 sifret nummerering. Det første sifferet angir samarbeidsområde, andre og tredje siffer angir sektor og de to neste er et løpe nummer innenfor sektoren. Det siste sifferet viser hvilken type budsjettpost det er ; 1 = prosjektmidler, 2 = støtteordninger, 3 = institusjon, 4 = organisasjonsbidrag.
Spesielle rubrikker	I budsjettpostene for prosjekt/støtteordninger viser rubrikk, Disp01/Bud01, prosentvis hvor stor andel av 01-budsjettet som er disponert i løpet av 00. En disposisjon er en beslutning om å bruke penger fra en budsjettpost til et bestemt formål. Det disponerte beløpet kan utbetales til formålet i budsjettåret og i de 2 påfølgende år, og NMR har en forpliktelse overfor det angitte formålet i denne tidsperioden. En ikke-utbetalt disposisjon vil ved disposisjonstidens utløp inntektsføres i ministerrådets regnskap. Resultatrubrikken for budsjettpostene er basert på de resultater som konkret har kommet til uttrykk i løpet av 2001. Resultatene kan på denne måten både være finansiert av 2001-midler eller tidligere års bevilgninger. I budsjettpostene for institusjoner/virksomheter styrt ved mål- og resultat kontrakt viser rubrikken, NMR fin. 01, prosentvis andelen av institusjonens totale inntekter i 2001 som ble finansiert av NMR (fra regnskapet). Finansieringen fra NMR omfatter både basisbevilgning og eventuelle prosjektmidler.

Utgifter som ikke er direkte aktivitet- og prosjekt relaterte

For å følge opp "Budsjettanalyse 2000 – Det nordiske budsjettet" blir det i budsjett 2003 gitt informasjon vedrørende de utgifter som ikke er direkte knyttet til aktiviteter og prosjekter. Det vil si de utgifter som er nødvendige for å styre, utvikle samarbeidsområder samt sekretariatsbetjene støtteordninger, samarbeidsorganer og institusjoner. Det er valgt ulike løsninger for de 3 kategoriene.

Støtteordninger

I budsjettet blir admininstrasjonsutgifter til støtteordningene med untak av Nordisk Film- og TV-fond og Nordisk Kulturfond hvor spesielle forhold gjelder, budsjettert separat. Det innebærer at det på budsjettleggingsnivå fastsettes et beløp for administrasjon av den enkelte støtteordning. Administrasjonsutgiftene omfatter sekretariatsbetjening, informasjon, søknadsbehandling og møter for ordningens beslutningsorgan. Det angis også hvem som er sekretariat for støtteordningen. Støtteordningene betaler ikke utgiftene til sekretariatetsbetjening når sekretariatsfunksjonene utføres av NMRS. I budsjettpostenes resultatrubrikk gis det informasjon om størrelsen på de administrative utgiftene i 2001.

Samarbeidsorganer

En rekke budsjettposter i kategorien prosjektmidler innholder ett eller flere samarbeidsorganer. En del av bevilgningen vil derfor anvendes til å drive disse organene. I budsjettet gis informasjon om størrelsen på det beløp som planlegges anvendt til aktivitetsstyring og administrasjon for de respektive samarbeidsorganer. Begrepet aktivitetsstyring og administrasjon vil typisk omfatte utgifter til utvikling av samarbeidsorganets fagområde, initiering og oppfølging av aktiviteter/prosjekter, sekretariatsbetjening samt samarbeidsorganets møter og reiser. Noen samarbeidsorganer får sine reiseutgifter dekket av landene. I disse tilfellene er dette spesielt opplyst. Samarbeidsorganene betaler ikke utgiftene til sekretariatetsbetjening når sekretariatsfunksjonene ut-

føres av NMRS. Det angis også hvem som er sekretariat for samarbeidsorganene. I budsjettpostenes resultatrubrikk gis det informasjon om størrelsen på utgifter til aktivitetsstyring/administrasjon i 2001.

Institusjoner

Når det gjelder de nordiske institusjonene vil det bli gitt opplysninger vedrørende planlagte utgifter til ledelse og administrasjon i budsjettåret og siste kjente regnskapsår (2001). Budsjettårets opplysninger er basert på gjeldende kontrakt for institusjonen og informasjonen for 2001 fra institusjonenes årsrapportering. Institusjonene har i dag ulike definisjoner og systemer ved fordeling av utgifter til administrasjon og ledelse. Dette innbærer at sammenlingninger mellom institusjoner ikke nødvendigvis gir noen mening på grunn av ulike forutsetninger. Noen institusjoner har også endret prinsipper når det gjelder ledelse og administrative utgifter fra en kontraktsperiode til en annen. På denne måten kan sammenligning mellom år også være mindre relevant. Ministerrådet arbeider med utvikling av standardiserte definisjoner og systemer som vil muliggjøre sammenligninger i fremtiden mellom og over tid for denne typen utgifter ved institusjonene.

Overføring og sammenlegging av budsjettposter

Sammenlignet med budsjettet for 2002 er det en budsjettpost avviklet og og lagt sammen med andre budsjettposter. Dette gjelder budsjettpost 3-0850-1 Markedsøkonomi som er lagt er fordelt på budsjettpostene 3-0820-2 Stipendieprogrammer, 3-0830-1 Demokrati og medborgerpolitikk og 3-0860-1 Bærekraftig ressursutvikling. Sammenlignet med budsjettet for 2002 er nettovirkningen av dette – 1.124 TDKK.

Tabell med alle budsjettposter

2002 PRISER TDKK		BUD-SJETT 2003	BUDSJETT 2002	DIFFERANSE +/-	DIFFERANSE %
	Kultursamarbeidet	**148.138**	**147.330**	808	0,5%
	Generelle kulturinnsatser	*34.953*	*33.395*	**1.558**	**4,7%**
1-2203-1	Strategiske kultursatsinger	6.478	6.840	-362	-5,3%
1-2205-2	Nordisk Kulturfond	28.475	26.555	1.920	7,2%
	Barn och unga	**13.054**	**13.054**	**0**	**0,0%**
	Projektmedel och generella stödordningar	*13.054*	*13.054*	*0*	*0,0%*
1-2210-1	Nordiskt idrottssamarbete	1.203	1.203	0	0,0%
1-2212-1	Nordiska ungdomskomittén	5.955	5.955	0	0,0%
1-2214-1	Ledningsgrupp för nord. barn- och ungdoms-kultur	5.896	5.896	0	0,0%
	Film och media	**31.108**	**31.108**	**0**	**0,0%**
	Projektmedel och generella stödordningar	26.308	26.308	0	0,0%
1-2220-1	Styrgruppen for kultur- og massemediesamar-beid	5.985	5.985	0	0,0%
1-2222-2	Nordisk Film- och TV-fond	20.323	20.323	0	0,0%
1-2224-1	Andre insatser i nord. film- och mediasamarb.	0	0	0	-
	Institutioner	*4.800*	*4.800*	*0*	*0,0%*
1-2228-3	NORDICOM	1.577	1.577	0	0,0%
1-2229-3	Nordisk Journalistcenter (NJC)	3.223	3.223	0	0,0%
	Konstområdet	**34.141**	**34.891**	**-750**	**-2,1%**
	Projektmedel och generella stödordningar	*18.193*	*18.193*	*0*	*0,0%*
1-2230-1	Nordisk litteratur och bibliotekskommitté (Nordbok)	7.415	7.415	0	0,0%
1-2238-2	Sleipnir	2.612	2.612	0	0,0%
1-2239-1	Den nordiska kulturarv (Musèkomitèen)	1.160	1.160	0	0,0%
1-2246-4	Skandinavisk förenings Konstnärskollegium i Rom	809	809	0	0,0%
1-2256-1	Nordisk Musikkommitté (Nomus)	6.197	6.197	0	0,0%
	Institutioner	*15.948*	*16.698*	*-750*	*-4,5%*
1-2255-3	Teater och Dans i Norden	6.817	6.817	0	0,0%
1-2257-3	Nordiskt Kunstnercentrum (Dalsåsen)	1.517	1.517	0	0,0%
1-2258-3	Nordiskt Institut för Samtidskonst	7.614	8.364	-750	-9,0%
	Nordiska kulturhus (institutioner)	**23.114**	**23.114**	**0**	**0,0%**
1-2270-3	Nordens hus i Reykjavik	6.239	6.239	0	0,0%
1-2272-3	Nordens hus på Färöarna	9.751	9.751	0	0,0%
1-2274-3	Nordens institut på Åland	1.725	1.725	0	0,0%
1-2277-3	Nordens institut på Grönland (NAPA)	4.311	4.311	0	0,0%
1-2279-1	Vedlikehold kulturhusene	1.088	1.088	0	0,0%

2002 PRISER TDKK		BUD-SJETT 2003	BUDSJETT 2002	DIFFERANSE +/-	DIFFERANSE %
	Andra kultursatsningar	**11.768**	**11.768**	**0**	**0,0%**
	Projektmedel och generella stödordningar	*11.768*	*11.768*	*0*	*0,0%*
1-2234-4	Samisk samarbeid	3.983	3.983	0	0,0%
1-2296-1	Nordiska kulturprojekt i utlandet	6.797	6.797	0	0,0%
1-2545-2	Norden-undervisning i utlandet	988	988	0	0,0%
Utdanning og forskning samt IT		**194.748**	**198.183**	**-3.435**	**-1,7%**
	Utdanning og forskning	**194.056**	**197.845**	**-3.789**	**-1,9%**
	Generelle utdannings- og forskningsinnsatser	**1.699**	**2.023**	**-324**	**-16,0%**
2-2505-1	Dispositionsmedel – Utbildning och forskning	1.699	2.023	-324	-16,0%
	Utbildningssamarbete	**88.771**	**90.722**	**-1.951**	**-2,2%**
	Skolsamarbete	**22.246**	**22.374**	**-128**	**-0,6%**
	Projektmedel och generella stödordningar	*22.246*	*22.374*	*-128*	*-0,6%*
2-2510-1	Nordiskt skolsamarbete (NSS)	4.500	5.061	-561	-11,1%
2-2512-2	Nordplus- junior	10.000	9.783	217	2,2%
2-2514-2	Elevudveksling Vestnorden	1.746	1.744	2	0,1%
2-2516-2	Nordplus mini (pilotprosjekt)	6.000	5.786	214	3,7%
	Folkeopplysning og voksenopplæring	**16.510**	**16.935**	**-425**	**-2,5%**
	Projektmedel och generella stödordningar	10.345	10.745	-400	-3,7%
2-2520-1	Styr.gruppen for folkeoppl. og voksenopplæring	2.156	2.156	0	0,0%
2-2522-2	Støtteordning for nordisk folkeoppl. og voksenopplæring	8.189	8.589	-400	-4,7%
	Institutioner	*6.165*	*6.190*	*-25*	*-0,4%*
2-2524-3	Nordens Folkliga Akademi (NFA)	6.165	6.190	-25	-0,4%
	Högre utbildning	**34.141**	**34.820**	**-679**	**-2,0%**
	Projektmedel och generella stödordningar	*34.141*	*34.820*	*-679*	*-2,0%*
2-2530-1	Ledn.gruppen för högre utbildning-Högut	2.553	2.553	0	0,0%
2-2532-2	Nordplus	30.500	31.179	-679	-2,2%
2-2534-4	Bidrag till Nordisk Sommaruniversitet (NSU)	1.088	1.088	0	0,0%
	Språkligt samarbete	**14.853**	**15.572**	**-719**	**-4,6%**
	Projektmedel och generella stödordningar	*9.718*	*10.437*	*-719*	*-6,9%*
2-2540-1	Nordisk Språkråd	1.900	1.982	-82	-4,1%
2-2542-1	Nordiska kurser i språk och litteratur (Nordkusrs)	1.950	2.037	-87	-4,3%
2-2543-1	Språkligt samarbete i Norden (Nordmål)	5.868	6.418	-550	-8,6%

2002 PRISER TDKK		BUDSJETT 2003	BUDSJETT 2002	DIFFERANSE +/-	%
	Institutioner	*5.135*	*5.135*	*0*	*0,0%*
2-2548-3	Nordens institut i Finland	5.135	5.135	0	0,0%
	Generella program – alla nivåer IT	**1.021**	**1.021**	**0**	**0,0%**
2-2550-1	Ministerrådets (MR-U) IT-policygrupp	532	532	0	0,0%
2-2552-1	IT innen undervisning og opplæring – IDUN II	0	0	0	-
2-2554-1	Udviklingsprojektet NORDUnet2	489	489	0	0,0%
	Forskningssamarbete	**103.586**	**105.100**	**-1.514**	**-1,4%**
	Projektmedel och generella stödordningar	*20.962*	*21.648*	*-686*	*-3,2%*
2-3110-1	Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)	2.326	2.326	0	0,0%
2-3111-1	Nordiske spidsforskningsenheder, pilotprojekt	3.063	3.063	0	0,0%
2-3125-1	Nordisk netværk for folkloristik	0	0	0	-
2-3130-1	Nordisk arktisk forskningsprogram	6.000	6.386	-386	-6,0%
2-3131-1	Nordisk forskningsprogram om køn och våld	3.726	3.726	0	0,0%
2-3132-1	Nordisk forskningsprogram om språkteknologi	4.977	4.977	0	0,0%
2-3140-1	Nordisk komitè for Bioetikk	870	1.170	-300	-25,6%
	Institutioner	*82.624*	*83.452*	*-828*	*-1,0%*
2-3115-3	Nordisk forskerutdanningsakademi (NorFA)	35.325	36.021	-696	-1,9%
2-3180-3	Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (Nordita)	18.389	18.463	-74	-0,4%
2-3181-3	Nordiska Institutet for Sjörett (NIfS)	2.723	2.723	0	0,0%
2-3182-3	Nordisk Institutt for Asiastudier (NIAS)	6.880	6.908	-28	-0,4%
2-3183-3	Nordisk samarbetsorgan för vetenskaplig information	5.377	5.377	0	0,0%
2-3184-3	Nordisk vulkanologisk institut (NORDVULK)	7.457	7.487	-30	-0,4%
2-3185-3	Nordisk Samisk Institutt (NSI)	6.473	6.473	0	0,0%
	IT-ministerråd	**692**	**338**	354	104,7 %
2-3410-1	Det nordiske IT-samarbeid under MR-IT	692	338	354	104,7 %
Miljø-, ressurspolitikk og nærområdene		**195.785**	**196.088**	**-303**	**-0,2%**
	Nærområdene og Arktis	**83.831**	**83.695**	**136**	**0,2%**
3-0810-3	Informations- och kontaktverksamh.	13.725	12.725	1.000	7,9%
3-5280-3	Nordiska Projektexportfonden (Nopef)	17.375	15.822	1.553	9,8%
3-0820-2	Stipendieordninger	17.961	15.561	2.400	15,4%
3-0825-1	Nya nærområde-initiativ	0	0	0	-
	Projektmedel	*34.770*	*39.587*	*-4.817*	*-12,2%*
3-0830-1	Demokrati och medborgarpolitik	18.097	16.327	1.770	10,8%
3-0840-1	Kulturförmedling	2.769	4.081	-1.312	-32,1%
3-0850-1	Marknadsekonomi	0	5.644	-5.644	-100,0%
3-0860-1	Bärkraftig resurshushållning	10.804	10.454	350	3,3%
3-0870-1	Arktisk samarbeidsprogram	3.100	3.081	19	0,6%

2002 priser tDKK		Budsjett 2003	Budsjett 2002	Differanse +/-	%
	Energi	**5.962**	**6.135**	**-173**	**-2,8%**
3-3210-1	Projektmedel – Energi	4.962	5.105	-143	-2,8%
3-3220-3	Nordisk Energiforskning (Nefp)	1.000	1.030	-30	-2,9%
	Miljö	**38.620**	**38.405**	**215**	**0,6%**
3-3310-1	Projektmedel – Miljø	33.068	32.853	215	0,7%
3-3320-2	NEFCOs miljøudviklingsfond	5.552	5.552	0	0,0%
	Ekonomi och finanspolitik	**1.600**	**1.536**	**64**	**4,2%**
3-5210-1	Projektmedel – Ekonomi och finanspolitik	1.600	1.536	64	4,2%
	Regionalpolitik	**28.293**	**29.116**	**-823**	**-2,8%**
3-6110-1	Projektmedel – Regionalpolitik	18.477	19.300	-823	-4,3%
	Institutioner	*9.816*	*9.816*	*0*	*0,0%*
3-6180-3	Nordisk Center för regional utveckling och planering (Nordregio)	9.816	9.816	0	0,0%
	Transport	**1.021**	**1.021**	**0**	**0,0%**
3-6210-1	Projektmedel – Transport	1.021	1.021	0	0,0%
	Jord- och skogsbruk, fiskeri og levnedsmidler	**36.458**	**36.180**	**278**	**0,8%**
3-6530-1	Nordisk handlingsplan om livsmedelssäkerhet	1.064	1.064	0	0,0%
	Jord- og skogsbruk	**22.415**	**22.407**	**8**	**0,0%**
	Projektmedel	*13.808*	*14.152*	*-344*	*-2,4%*
3-6510-1	Prosjektmedel – Jord- och skogsbruk	4.215	4.363	-148	-3,4%
3-6520-1	Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ)	1.066	1.088	-22	-2,0%
3-6540-1	Nordisk genbank för husdjur	3.067	3.130	-63	-2,0%
3-6581-1	Samnordisk skogsforskning (SNS)	5.460	5.571	-111	-2,0%
	Institutioner	*8.607*	*8.255*	*352*	*4,3%*
3-6580-3	Nordiska Genbanken (NGB)	8.607	8.255	352	4,3%
	Fiskeri	**7.279**	**7.272**	**7**	**0,1%**
3-6610-1	Projektmedel – Fiskeri	7.279	7.272	7	0,1%
	Levnedsmidler	**5.700**	**5.437**	**263**	**4,8%**
3-6810-1	Projektmedel – Levnedsmidler	5.700	5.437	263	4,8%

Velferd- og næringspolitikk		**140.033**	**140.688**	**-655**	**-0,5%**
	Arbetsmarknad och -miljö	**12.452**	**12.814**	**-362**	**-2,8%**
	Projektmedel	*9.746*	*10.108*	*-362*	*-3,6%*
4-4110-1	Prosjektmedel – Arbetsmarknad och miljø	6.621	6.327	294	4,6%
4-4120-2	Nordjobb	1.800	2.529	-729	-28,8%
4-4130-1	Informationsprojektet	1.325	1.252	73	5,8%
	Institutioner	*2.706*	*2.706*	*0*	*0,0%*
4-4180-3	Institut för vidareutb.inom arbetsmiljö (Niva)	2.706	2.706	0	0,0%

2002 PRISER TDKK		BUDSJETT 2003	BUDSJETT 2002	DIFFERANSE +/-	DIFFERANSE %
	Social- och hälsovård	**40.060**	**38.858**	**1.202**	**3,1%**
	Projektmedel	*12.458*	*9.512*	*2.946*	*31,0%*
4-4310-1	Projekmedel – Social- och hälsovårdspolitik	4.408	4.253	155	3,6%
4-4320-1	Nordiska Handikappolitiska Rådet (NHR)	1.200	958	242	25,3%
4-4340-1	Nomesko og Nososko	1.650	0	1.650	-
4-4620-1	Välfärdsforskning	5.200	4.301	899	20,9%
	Institutioner	*27.602*	*29.346*	*-1.744*	*-5,9%*
4-4380-3	Nordiska Läkemedelsnämnden (NLN)	0	2.034	-2.034	-100,0%
4-4381-3	Nordiska Hälsovårdshögskolan (NHV) *	32.354	32.354	0	0,0%
4-4382-3	Institutt for odontologisk materialprøvning (NIOM)	9.194	9.194	0	0,0%
4-4383-3	Nord. nämnden för alkohol- och drogforsk. (NAD)	2.633	2.633	0	0,0%
4-4384-3	Nord. samarbetsorgan för handikappfrågor (NSH)	7.188	7.188	0	0,0%
4-4385-3	Uddannelsescenter for døvblindepersonale (NUD)	6.987	6.987	0	0,0%
4-4386-3	Nord. utbild.program för social service (NO-PUS)	1.600	1.310	290	22,1%
	Jämställdhet	**7.917**	**7.983**	**-66**	**-0,8%**
4-4410-1	Projektmedel – Jämställdhet	2.890	2.956	-66	-2,2%
	Institutioner	5.027	5.027	0	0,0%
4-4480-1	Nordiskt institutt for kvinde og kønsforsk. (NIKK)	5.027	5.027	0	0,0%
	Narkotikasamarbejde	**1.175**	**1.185**	**-10**	**-0,8%**
4-4510-1	Projektmedel – Narkotikasamarbejde	1.175	1.185	-10	-0,8%
	Näring	**67.632**	**69.598**	**-1.966**	**-2,8%**
4-5110-1	Projektmedel – Näring	1.110	1.370	-260	-19,0%
	Institutioner	*66.522*	*68.228*	*-1.706*	*-2,5%*
4-5180-3	Nordisk Industrifond	55.125	56.539	-1.414	-2,5%
4-5181-3	Nordtest	11.397	11.689	-292	-2,5%
	Bygg- og bolig	**854**	**768**	**86**	**11,2%**
3-5310-2	Projektmedel – Bygg och Bolig	854	768	86	11,2%
	Konsument	**8.723**	**8.462**	**261**	**3,1%**
4-6710-1	Projektmedel – Konsument	6.594	6.240	354	5,7%
4-6720-4	SVANEN – Nordisk miljömärkning	2.129	2.222	-93	-4,2%
	Lagstiftning	**1.220**	**1.020**	**200**	**19,6%**
4-7110-1	Projektmedel – Lagstiftning	1.220	1.020	200	19,6%

* NHV's virksomhet finansieres direkte fra landene og belaster ikke sektorbudsjettet for Social- och hälsovärd.

2002 PRISER TDKK		BUDSJETT 2003	BUDSJETT 2002	DIFFERANSE +/-	%
Sekretariat og andre fellesaktiviteter		**108.516**	**104.931**	3.585	3,4%
5-0180-3	Ministerrådets sekretariat (NMRS)	60.337	62.257	-1.920	-3,1%
5-0410-4	Föreningarna Nordens Förbund	2.880	2.880	0	0,0%
5-0425-4	Bidrag för Västnorden	2.613	2.613	0	0,0%
5-0430-1	Nordiskt statistiskt samarbete	1.684	1.654	30	1,8%
5-0435-1	Generalsekreterarens disponeringsreserv	565	565	0	0,0%
5-0445-1	Ministerrådets strategiske initiativer	15.000	9.700	5.300	54,6%
5-0450-2	Stöd till frivillig sektorn	1.173	973	200	20,6%
5-0460-1	Holdbart Norden	4.349	4.174	175	4,2%
5-0461-1	Nordisk Sikkerhetspolitisk Forskningsprogram	1.565	1.565	0	0,0%
5-0462-1	Nordiskt Forskningsprogram om Oceanografi	2.609	2.609	0	0,0%
5-1010-1	Informationsverksamhet	3.672	3.672	0	0,0%
5-1020-1	Informationsverksamhet utanför Norden	940	940	0	0,0%
5-1025-1	Norden i Fokus (info.vinduene)	4.697	4.697	0	0,0%
5-1030-1	Hallå Norden	3.063	3.063	0	0,0%
5-1040-1	Översättning och tolkning	1.043	1.043	0	0,0%
5-1050-2	Tjänstemannautbyte	1.842	2.042	-200	-9,8%
5-8030-1	Publikationsverksamheten	484	484	0	0,0%
Totalt		**787.220**	**787.220**	**0**	**0,0 %**

Frivillige sektoren og andre mottakere som ikke er offentlige eller private virksomheter

Det er også i år utarbeidet en økonomisk redegjørelse vedrørende samarbeidet med frivillig sektoren. I budsjettet for 2003 er den økonomiske redegjørelsen nyansert ved inndeling i 3 undergrupper med utgangspunkt i innholdet av samarbeidet med organisasjoner som verken er offentlige eller private, herunder frivillige. Ministerrådets samarbeid med den frivillige sektor er basert på at det ikke foreligger entydige formelle krav eller kriterier for å omfattes av begrepet frivillig sektor. Dette gjelder spesielt i forhold til hva som er en frivillig organisasjon. I denne sammenhengen er det valgt å la støtteordninger som både kan ha enkelt personer/ikke formaliserte grupper samt frivillige organisasjoner som mottakere inngå i oversikten. Det avgjørende i denne sammenhengen er en avgrensning om mottakere av budsjettmidlene er offentlige og private virksomheter. Dette innebærer at denne redegjørelsen ikke er direkte sammenlignbar med lignende redegjørelser i tidligere års budsjetter.
Dette gir 3 kategorier som er lagt til grunn for den økonomiske redegjørelsen:

1. Budsjettmidler til direkte drift av frivillige organisasjoners virksomhet/aktiviteter
2. Budsjettmidler hvor frivillige organisasjoner utfører et oppdrag på vegne av NMR
3. Støtteordninger/stipendieprogrammer åpne for frivillige organisasjoner/enkeltpersoner/ikke-formaliserte grupper

I den følgende tabellen vises hvilke budsjettposter med tilhørende økonomiske størrelser som inneholder midler i samsvar med ovennevnte kategori-inndeling. Det understrekes at de økonomiske størrelsene for hver enkelt budsjettpost er en skjønnsmessig vurdering, og derfor ikke er direkte budsjettmessig bindende for budsjettpostene. Vurderingene uttrykker forventninger og er basert på erfaringer fra tidligere år og de planer som foreligger innenfor de ulike sektorer for 2003.

Budsjettpost		Budsjett 2003	Budsjett 2002	Disponert 2001
Budsjettmidler til direkte drift av frivillige organisasjoners virksomhet/aktiviteter				
1-2203-1	Strategiske kultursatsinger	1.000	1.000	1.000
1-2210-1	Nordisk idrettsamarbeid	1.203	1.203	1.378
1-2212-1	Nordiska ungdomskomittén	1.500	1.500	1.500
1-2214-1	Ledningsgrupp för nord. barn- och ungdomskultur	-	-	300
1-2220-2	Styringsgruppen for Nordisk kultur og mediesamarbeid	1.200	1.000	200
1-2224-1	Andre innsatser i Nordisk Film- og medie samarbeid	-	-	1.000
1-2255-3	Teater og Dans i Norden	774	774	760
1-2256-1	Nomus	410	400	405
1-2270-3	Nordens hus i Reykjavik	200	200	200
1-2272-3	Nordens hus på Færøyene	300	300	300
1-2274-3	Nordens Institutt på Åland	200	200	200
1-2277-3	Nordens Institutt på Grønland	200	200	200
1-2296-1	Kulturprosjekter i utlandet	-	50	-
1-2296-1	Samisk samarbeid	3.983	3.983	3.901
2-2534-4	Nordisk Sommeruniversitet	1.088	1.088	1.066
3-3310-1	Projektmedel – Miljø	1.500	1.500	1.500
3-6530-1	Nordisk handlingsplan om livsmedelssäkerhet	200	-	250

Budsjettpost		Budsjett 2003	Budsjett 2002	Disponert 2001
Budsjettmidler til direkte drift av frivillige organisasjoners virksomhet/aktiviteter				
3-6610-1	Projektmedel – Fiskeri	0	210	250
4-4310-1	Prosjektmidler – Sosial og helsepolitikk	450	450	250
4-4410-1	Prosjektmidler – likestilling	200	200	200
4-6710-1	Projektmedel – Konsument	163	0	0
5-0410-4	Föreningarna Nordens Förbund	2.880	2.880	2.821
5-0435-1	Generalsekreterarens disponeringsreserv	175	175	175
SUM		***17.626***	***17.313***	***17.856***
Budsjettmidler hvor frivillige organisasjoner utfører et oppdrag på vegne av NMR				
1-2212-1	Nordiska ungdomskomittén	3.000	3.000	2.500
1-2214-1	Ledningsgrupp för nord. barn- och ungdomskultur	2.500	2.500	2.500
4-4120-2	Nordjobb	1.800	2.529	2.200
4-6710-1	Projektmedel – Konsument	450	410	450
5-1025-1	Norden i Fokus (info.vinduene)	4.000	4.000	4.000
5-1030-1	Hallå Norden	2.000	2.000	2.000
SUM		***13.750***	***14.439***	***13.650***
Støtteordninger/stipendieprogrammer åpne for frivillige organisasjoner/enkeltpersoner/ikke-formaliserte grupper				
1-2205-2	Nordisk kulturfond	13.450	14.000	13.250
1-2212-1	Nordiska ungdomskomittén	3.000	2.500	2.500
1-2214-1	Ledningsgrupp för nord. barn- och ungdomskultur	2.500	2.500	2.500
1-2231-2	Sleipnir	2.612	2.612	2.558
1-2246-2	Skandinavisk kunstnerkollegium i Roma	809	809	792
1-2257-3	Nordisk Kultursenter Dalsåsen	800	700	800
1-2258-3	NIFCA	900	700	1.000
2-2514-2	Elevutveksling Vest-Norden	1.746	1.744	1.708
2-2526-2	NORDPLUS-mini	6.000	5.786	5.367
1-2520-2	FOVU	1.400	1.300	1.700
1-2522-2	FOVU støtteordning – prosjekter	5.600	5.600	4.900
2-2522-2	FOVU støtteordning – elevstipend	2.200	2.200	2.000
1-2524-3	NFA	2.500	2.500	2.500
3-0820-2	Stipendieordninger	13.000	14.000	12.700
4-4384-3	Nordisk samarbetsorgan för handicapfrågor	1.700	1.700	1.614
5-0450-2	Stöd till frivillig sektorn	1.173	973	953
SUM		***59.390***	***59.624***	***56.842***
TOTALT		**90.766**	**91.376**	**88.348**

Innsatser for barn og unge

Den følgende tabellen viser hvilke budsjettposter som inneholder innsatser for barn og unge. Det understrekes at de økonomiske størrelsene for hver enkelt budsjettpost er en skjønnsmessig vurdering, og derfor ikke er direkte budsjettmessig bindende for budsjettpostene. Vurderingene uttrykker forventninger og er basert på erfaringer fra tidligere år og de planer som foreligger innenfor de ulike sektorer for 2003.

Budsjettpost		Budsjett 2003	Budsjett 2002	Disponert 2001
1-2203-1	Strategiske kultursatsinger	2.000	2.000	2.736
1-2205-2	Nordisk kulturfond	6.200	5.000	7.260
1-2210-1	Nordisk idrottsamarbete	1.203	1.203	1.378
1-2212-1	Nordisk Ungdomskomité	5.955	5.955	5.533
1-2214-1	Styringsgruppen (BUK)	5.896	5.896	5.775
1-2220-1	KM-gruppen	500	1.600	360
1-2230-1	NORDBOK	500	500	475
1-2239-1	Den nordiske kulturarv (Musèkomitèen)	150	0	300
1-2255-3	Teater och Dans	400	400	420
1-2256-3	NOMUS	1.500	1.500	1.500
1-2270-3	Nordens Hus i Reykjavík	500	500	500
1-2272-3	Nordens Hus på Færøerne	700	400	700
1-2274-3	Nordens Institut på Åland	100	350	60
1-2277-3	Nordens Institut på Grønland	500	500	500
1-2296-2	Kulturprojekter i udlandet	500	2.000	2.000
	Sum Kultur	**26.604**	**27.804**	**29.497**
2-2510-1	NSS	4.500	5.061	5.428
2-2512-2	NORDPLUS-junior	10.000	9.783	9.382
2-2514-2	Elevudveksling Vestnorden	1.746	1.744	1.708
2-2516-2	NORDPLUS-mini	6.000	5.786	5.367
2-2542-2	NORDKURS	1.950	2.037	1.995
2-2543-1	NORDMÅL	2.500	2.500	3.500
2-2548-3	NIFIN	2.000	2.000	2.000
2-2552-1	IDUN II	-	0	900
	Sum Utdanning og forskning	**28.696**	**28.911**	**30.280**
2-3310-2	Projektmedel – Miljø	1.000	0	1.000
	Sum Miljø	**1.000**	**0**	**1.000**
2-6110-2	Projektmedel – Regionalpolitik	-	0	1.000
	Sum Regional	**-**	**0**	**1.000**
2-6530-2	Nordisk handlingsplan om livsmedelssäkerhet	600	450	300
	Sum jord- og skogbruk, fiskeri, levnedsmidler	**600**	**450**	**300**
2-6610-2	Prosjektmidler – fiskeri	-	450	0
	Sum fiskeri	**-**	**450**	**0**

Budsjettpost		Budsjett 2003	Budsjett 2002	Disponert 2001
3-4310-2	Prosjektmidler helse & sosial	1.500	500	600
3-4620-2	Velferdsforskning	2.000	2.000	0
3-4384-3	NSH	1.500	1.500	1.500
3-4385-3	NUD	2.500	2.500	2.500
3-4386-3	NOPUS	-	300	0
	Sum Helse & sosial	**7.500**	**6.800**	**4.600**
2-0830-2	Demokrati- och medborgarpolitik	3.300	2.500	3.100
	Sum Nærområdeprogrammet	**3.300**	**2.500**	**3.100**
5-1025-1	Norden i Fokus (info.vinduene)	600	0	600
	Sum Sekretariat og andre fellesaktiviteter	600	0	600
SUM BARN & UNGE SATSINGER I NMR		**68.300**	**66.915**	**70.377**

Minsterrådets samlede nærområdeaktiviteter

Ministerrådets nærområdeaktiviteter finansieres dels over sektorenes egne budsjettmidler og nærområdeprogrammet. De prosent andeler som angis for de enkelte sektorer for 2003 og 2002 er en skjønnsmessig vurdering av det økonomiske omfanget som forventes å bli anvendt til nærområdeaktiviteter finansiert av sektorenes egne budsjettmidler. Dette viser en mindre økning fra 2002 til 2003 i de samlede nærområdeaktiviteter. Når det gjelder resultatene for 2001, er dette basert på registrering av den enkelte prosjektbevilgning ved bevilgningstidspunktet, samt innrapportering fra institusjoner, samarbeidsorganer og støtteordninger i forbindelse med deres årsrapportering for 2001.

2002- prisnivå, TDKK	Budsjett 2003		Budsjett 2002		Resultat 2001	
	%-andel	Beløp	%-andel	Beløp	%-andel	beløp
Kultursamarbejdet	8%	11.851	8%	11.786	7%	10.023
Utbildning och forskning	6%	11.643	6%	11.871	5%	9.676
IT-ministerråd	0%	-	5%	17	5%	22
Nærområderne	100%	83.831	100%	83.695	100%	79.106
Energi	60%	3.577	60%	3.681	38%	2.348
Miljö	40%	15.448	30%	11.522	28%	10.402
Ekonomi	15%	240	15%	230	9%	124
Regionalpolitik	10%	2.829	10%	2.912	4%	1.084
Transport	20%	204	20%	204	9%	88
Jord- og skogbruk, fiskeri og levnedsmidler	8%	2.917	10%	3.618	10%	3.423
Arbetsmarknad och -miljö	5%	623	9%	1.153	5%	605
Social- och hälsovård	0%	-	0%	-	3%	1.169
Jämställdhet	6%	475	2%	160	6%	412
Narkotikasamarbejde	35%	411	5%	59	17%	171
Näring	5%	3.382	5%	3.480	1%	673
Bygg- og bolig	10%	85	5%	38	3%	25
Konsument	10%	872	10%	846	7%	549
Lagstiftning	20%	244	20%	204	4%	37
Sekr. og andre felles aktiviteter	8%	8.681	8%	8.394	7%	6.600
TOTALT	**18,7%**	**147.314**	**18,3%**	**143.871**	**16,8%**	**126.536**

Forskningsindsatser

På forskningsområdet præges den internationale udvikling af stigende investeringer i forskning, der skal sikre fortsat udvikling af kundskabsbaserede samfund. Det resulterer i øget konkurrence mellem universiteter, forskningsinstitutioner og forskningsbaserede virksomheder om ressourcer og om at rekrutter de bedste studerende, forskere og andre medarbejdere. På europæisk plan vurderes mulighederne for at udbygge et europæisk forskningsrum (European Research Area) og Norden står overfor samme udfordring at udvikle regionens samlede forskningspotentiale.

Det nordiske samarbejde om forskning og forskeruddannelse bør derfor være udadrettet og bidrage til at styrke nordiske forskeres internationale position. Det kunne fremme Nordens konkurrencekraft på lang sigt at opbygge internationalt kendte center for fremragende forskning (Centres of Excellence) som kan tiltrække gode internationale forskare. For at afprøve denne samarbejdsform, har Nordisk Samarbeidsnevnd for Naturvitenskap (NOS-N) i samarbejde med Nordisk Ministerråd startet et pilotprojekt med nordiske centres of Excellence for perioden 2002–2005.

Det nordiske budget

Det nordiske forsknings- og udviklingssamarbejde (FoU) har et budget på ca. 200 MDKK hvilket udgør under 1 % af de samlede nationale forskningsmidler i Norden. Ministerrådets forskningssatsninger må derfor hovedsagelig bidrage til afprøvning af nye koncepter og stimulering af specifikt nordiske aktiviteter, der må samordnes og koordineres med nationale prioriteringer. Nordisk Ministerråds FoU indsats fordeler sig på tre typer af virksomhed:

- nordiske forskningsinstitutioner
- fonde og stipendieordninger (Nordisk Forskeruddannelsesakademi, NorFA)
- tidsbegrænsede forskningsprogrammer

Nordisk Forskningspolitisk råd (FPR) har ansvar for at rådgive om og initiere nye ideer til forskningssamarbejde. Retningslinier for arbejdet er givet i Nordisk forskningspolitisk strategi, der blev vedtaget i 1999. I tillæg har FPR i rapporten: Norden - en arena för framstående forskning, 2000 givet en analyse af de fremtidige udfordringer.

Forskningsprogrammer 2000–2007 i TDKK

Forskningsprogrammer	2000	2001	*2002*	*2003*	2004	2005	2006	2007
Norden og Europa	5.936							
Nettverk for Folkloristikk	1.067	1.090						
Arktisk forskning	6.120	6.255	6.386	***6.000***				
Velferdsforskning	4.476	4.063	4.301	***5.200***	6.500	6500	3000	
Kjønn og vold	3.570	3.649	3.726	***3.726***	3.726			
Språkteknologi	3.570	4.875	4.977	***4.977***	4.977			
Epidemiologi			1.500	***3.000***	3.000	3.000	3.000	3.000
Sikkerhetsforskning		1.533	1.565	***1.565***				
Vestnordisk Oceanklima		2.555	2.609	***2.609***	2.609	2.609		
Nordiske spidsforsknings-enheder, pilotprojekt			3.063	***3.063***	3.063	3.063		
Nye aktiviteter					6.125	14.828	24.000	27.000
Total	24.739	24.020	28.127	***30.140***	30.000	30.000	30.000	30.000

Oversigt over igangværende og foreslåede forskningsprogrammer for perioden 2000–007 i TDKK i løbende priser for 2000–2002 og 2002-priser for perioden 2003–2007. Planlægningsrammerne for 2004–007 er udarbejdet under forudsætning af at NMR's budgetramme for 2003 videreføres i de kommende år.

Nordiske forskningsinstitutioner.

De nordiske forskningsinstitutioner er institutioner, der højt specialiserede på fagområder, hvor de nordiske lande har en fordel i at samarbejde. Af Ministerrådets 33 institutioner anvender 14 institutioner mere end 50 % af budgettet på forskning og innovation, mens yderligere 6 institutioner anvender mellem 10 og 50 % af budgettet på forskning. Som eksempler på rene forskningsinstitutioner kan nævnes: Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS), Nordisk institut for Sjørett og Nordisk institut for teoretisk fysik (Nordita).

Nordisk Forskeruddannelsesakademi (NorFA)

Nordisk Forskeruddannelsesakademi (NorFA) har ansvar for at udvikle og administrere samarbejdsaktiviteter og støtteordninger med hovedvægt på forskeruddannelse og forskermobilitet.

Forskningsprogrammer

De nordiske forskningsprogrammer iværksættes på højt prioriterede områder, hvor de nordiske lande har speciel ekspertise og interesse. De nordiske forskningsprogrammer skal blandt andet bidrage til at:

- fremme dannelse af netværk og forskermobilitet samt sikre en kritisk masse
- sikre en effektiv udnyttelse af nordiske ressourcer
- fremme arbejdsdeling og specialisering i Norden
- fremme nordisk deltagelse i europæisk og internationalt FoU samarbejde

Det samlede budget for medfinansiering af forskningsprogrammerne er på 28,64 MDKK i 2003, se tabel på foregående side.

Målet med programmet nordiske Centres of Excellence er at styrke forskningen og forskeruddannelsen på udvalgte områder og bidrage til at synliggøre nordisk forskning internationalt. Til pilotforsøget bidrager NOS-N med hovedparten af det samlede budget på 10 MDKK/år og Nordisk Ministerråd med 3 MDKK/år.

Budsjettposter hvor felles informasjonsaktiviteter er en vesentlig del

En betydelig andel av Ministerrådets budsjett anvendes til informasjonsaktiviteter i ulike former dvs. utgivelser av tidskrifter/rapporter, seminarer/konferanser, pressemøter og hjemmeside med daglige nyheter. Disse aktivitetene har ulike formål. Det kan være informasjon om prosjekter og resultater oppnådd gjennom det nordiske samarbeidet, men også informasjon om det nordiske samarbeidet som sådan.

Ministerrådssekretariatet har felles informasjonsavdeling sammen med Nordisk Råds sekretariat. Denne avdelingen samfinansieres av de to partene. NMR finansierer 60 % av utgiftene vedrørende avdelingen.

I det følgende er det foretatt en sammenstilling av ulike informasjonsaktiviteter med selvstendige budsjettposter i budsjettet for 2003. Dette dreier i første rekke seg om aktiviteter som er felles for hele Ministerrådet. Samtidig må det understrekes at en betydelig del av informasjonsaktivitetene finansieres direkte over de enkelte sektorers budsjettposter og de nordiske institusjonene. Dette fremgår ikke av oversikten, blant annet fordi ressurser til informasjon ofte er en integrert del i den ordinære virksomheten.

2002-priser tDKK		Budsjett 2003	Budsjett 2002	Differanse +/-	%
3-0810-3	Informations- och kontaktverksamh. [1]	13.725	12.725	1.000	7,9%
5-0410-4	Föreningarna Nordens Förbund [2]	2.880	2.880	0	0,0%
5-1010-1	Informationsverksamhet [3]	3.672	3.672	0	0,0%
5-1020-1	Informationsverksamhet utanför Norden	940	940	0	0,0%
5-1025-1	Norden i Fokus (info.vinduene)	4.697	4.697	0	0,0%
5-1030-1	Hallå Norden [4]	3.063	3.063	0	0,0%
5-8030-1	Publikationsverksamheten [5]	484	484	0	0,0%
Tilsammen		**29.461**	**28.461**	**1.000**	**3,5%**

1) Informasjonskontorene i Baltikum og St. Petersburg har også oppgaver vedrørende styring av prosjekter på vegne av sekretariatet i København. Økningen i 2003 skyldes en planlagt etablering av et informasjonskontor i Kaliningrad.
2) Bidrar med finansiering av Foreningen Nordens Forbunds driftsutgifter og de regionale informasjonskontorene i de nordisk land samt informasjonspunktet i Syd-Slesvig.
3) Budsjettposten finansierer NMRs andel av informasjonsavdelingen, mens personalutgiftene vedrørende NMRS sin andel finansieres over budsjettpost 5-0180-3 Minsterrådets sekretariat. I sekretariatsbudsjettet for 2002 forventes disse utgiftene til å bli 5,96 MDKK.
4) Hallo Norden er en informasjonstelefon hvor de nordiske borgerne kan få opplysninger om lover/regler og rettigheter ved feks. flytting fra et nordisk land til et annet. Dette er basert på de konvensjoner som er inngått mellom landene på ulike samfunnsområder.
5) Publikasjonsvirksomheten finansieres i første rekke av sektorene ved kjøp av tjenester samt salg av pulikasjoner samt direkte bidrag fra NMR og Nordisk Råd. De samlede inntektene vedrørende pulikasjonsvirksomheten var i 2001 på 6,53 MDKK (bidraget fra NR er holdt utenfor).

Kultursamarbejdet

Målrettethed og aktualitet i valg af opgaver, samt fleksibilitet, effektivitet og præcision i allokering og brug af ressourcer er vigtige bestanddele i arbejdet på at forny, udvikle og synliggøre det nordiske kultursamarbejde. Et vigtigt redskab for kulturministrene er bevillingen til strategiske kultursatsninger, der i 2002 er anvendt til projekter under temaet det multikulturelle samfund i Norden, hvilket tema også omfatter indsatser mod fremmedfjendtlighed og racisme.

Som tilfældet var de to første år med bevillingen til strategiske kultursatsninger, fastsættes temaet for 2003 i dialog med Nordisk Råd og kultursektorens institutioner m.fl. – en dialog der udgør et væsentligt element i den politiske målretning af kultursamarbejdet.

Den overordnede ramme for kultursamarbejdet er også i 2003 strategidokumentet "Nordisk kultursamarbejde ved årtusindskiftet".

Som opfølgning på Nordisk Råds anbefalinger i forbindelse med Rådets behandling af ministerrådsforslaget om "Budgetanalyse 2000" koncentreres indsatsen for at udvikle, styrke, forny og skabe synergieffekter i det nordiske kultursamarbejde og give samarbejdet øget synlighed. Samarbejdsorganernes egne synspunkter og rolleforståelse vil være væsentlige indspil til dette arbejde.

En anden vigtig bestanddel vil være den af Nordisk Råd ønskede gennemgang af kulturområdets støtteordninger, med henblik på at skabe overskuelighed og gennemsigtighed for brugerne.

Kulturministrene har vedtaget målsætninger og prioriteringer for integrering af ligestillingsaspektet i Ministerrådets virksomhed og meddelt disse til institutionerne som grundlag for deres arbejde. Målsætningerne for ligestilling mellem kønnene på kultursektoren omfatter to hovedpunkter:

- en kvantitativ målsætning byggende på repræsentativitet og ressourcer og
- en kvalitativ målsætning byggende på normer og værdier.

I och med Nordisk Råds budgetrekommandation, formandskabsprogrammet og "Ny Nordisk Dagsorden" prioriteres den nordiske sprogforståelse og kultursamhørigheden, indsatser mod fremmedfjendtlighed og racisme, børn og unge og udviklingen inden for multimedier.

Nordisk Kulturfond

Ökade insatser kring den nordiska språkförståelsen är en av Nordiska rådets särskilda prioriteringar inför år 2003. Med anledning därav har fonden tagit initiativ till en vetenskaplig undersökning om den faktiska språkförståelsen hos folk i gemen i Norden. Senast en motsvarande undersökning gjordes var år 1975. Undersökningen kommer genomföras av Nordiska språkrådet och förväntas bli klar under år 2004.

Sedan år 1998 har fonden, tillsammans med de nordiska kulturdepartementen/ nationella kulturmyndigheter, beviljat bidrag till en omfattande studie kring temat *"Nordisk kulturpolitik i förändring"*. Studien kommer att redovisas under år 2002 och med anledning därav kommer fonden genomföra en konferensserie på samma tema under åren 2002 och 2003. Den första delen i konferensserien uppmärksammar att det år 2002 är 30 år sedan det nordiska kulturavtalet började att gälla.Genom 2001 års ändring i överenskommelsen om Nordiska kulturfonden har de självstyrande områdena säkrats en fullvärdig representation i fondens styrelse. En senare, ytterligare ändring i överenskommelsen understryker fonden självständiga ställning.

Børn og unge

Børn og unge er højt prioroiteret inden for alle sektorer.

Ministerrådet ønsker at give børn og unge i Norden kendskab til og interesse for vores nordiske kulturer, baseret på demokrati og andre fælles værdier, og derved også styrke de unges muligheder for at deltage aktivt i udviklingen af samfundet. Dette mål understreges både i Nordisk Ministerråds strategidokument "Nordisk kultursamarbejde ved årtusindskiftet" og i den tværsektorielle handlingsplan for nordisk børne- og ungdomspolitisk samarbejde "Norden inn i et nyt årtusen" fra 2001. Handlingsplanen er en overordnet ramme for samarbejdet på det børne- og ungdomspolitiske område, mens hver enkelt sektor har ansvaret for at udforme hver sin sektorspecifikke aktionsplan for, hvordan intentionerne i den overordnede, fælles handlingsplan kan omsættes til konkrete aktiviteter.

Kulturministrene udarbejder en handlingsplan for børne- og ungdomskulturområdet, som med udgangspunkt i den tværsketorielle handlingsplan, bygger videre på erfaringerne med handlingsplanen "Ett kommande Norden" fra 1996–2000.

Formålet med den nye kulturhandlingsplan er at styrke børn og unges deltagelse i det nordiske kultursamarbejde i 2002–2006 ved at sætte særligt fokus på:

- børn og unges mulighed for at deltage aktivt og skabe deres egne kulturudtryk
- etablering af mødepladser for børn, fagfolk og kunstnere fra alle de nordiske lande
- at inddrage skolen som en mere aktiv kulturarena, fordi den spiller så central en rolle i alle børns hverdag
- børns mulighed for at bruge de nye medier, blandt andet til at skabe nye udtryksformer
- ligestilling
- kunst- og kulturlivets betydning, rolle og ansvar for børnekulturen
- sprogforståelse og nordisk identitet
- det flerkulturelle samfund
- indsatser mod fremmedfjendtlighed
- globalisering og internationalisering

Planen tager udgangspunkt i et udvidet og bredt kulturbegreb, som fokuserer på den kultur, børn og unge selv skaber, den kultur, som voksne skaber til børn og unge, aktiviteter for og med børn og unge, som stimulerer dem til og giver dem bedre mulighed for at skabe og gennemføre deres egne kulturaktiviteter

Planen sætter ikke kun fokus på de klassiske kulturområder, men også på børne- og ungdomsarbejdet inden for idrætten og de frivillige foreninger og organisationer på kulturområdet.

I realiseringen af planen er det desuden vigtigt, at børn og unge får medbestemmelse og deltager aktivt i arbejdet med at planlægge og gennemføre projekterne.

At udvikle og formidle kundskaben om børn og unges kulturudtryk til de voksne, som arbejder med børn og unge, er også et centralt indsatsområde.

Media och Film

Nordiska ministerrådet verkar för ett nordiskt samarbete inom det mediepolitiska området såväl inom Norden som i förhållande till internationella organ. Samarbetet består främst i att tillvarata informationsförmedling och erfarenhetsutbyte angående medieutvecklingen i Norden och internationellt samt genomföra gemensamma nordiska initiativ inom områdena media och film, såsom stöd till samarbetsorgan, samarbetsprojekt, utredningar, seminarier, konferenser m.m. Målsättningen är att styrka och utveckla det nordiska samarbetet på medie- och filmområdet. Detta gäller även i förhållande till EU då många av frågorna inom området för film och media i de nordiska länderna är aktuella frågor som behandlas i EU-sammanhang. Syftet är bland annat att öka de nordiska ländernas möjligheter att påverka mediefrågor som är aktuella på EU:s dagordning.

Arbetet sker inom ramen för ovan nämnda dokument (sektorsstrategier/handlingsplaner) för kulturområdet. För medieområdet är vidare ett av de strategiska satsningsområdena, Teknologisk utveckling, särskilt informationssamhällets utveckling, som framförs i Nordiska rådets och ministerrådets rapport "Ny Nordisk Dagordning", aktuellt för de kommande årens nordiska samarbete. Det rör sig härvid om följande frågor; nya digitala medier och Nordens konkurrensförmåga i den digitala innehållsproduktionen, upphovsrättsliga frågor avseende nya medier samt konsekvenserna av utvecklingen av konvergensen mellan media-, tele- och IT-sektorerna för nordiskt media- och kulturutbud. Medie- och filmområdet arbetar vidare närmast inom ramarna för Nordiska rådets rekommendationer samt det årliga nordiska ordförandeskapsprogrammet, varvid ett särskilt ordförandeskapsprogram för medieområdet jämte en årlig handlingsplan tas fram av ministerrådets rådgivande organ i kultur- och mediepolitiska frågor, Styrningsgruppen för Nordiskt kultur- och mediesamarbete.

Området för media och film har, mot bakgrund av nämnda dokument, följande prioriteringsområden framöver; public service verksamheten i de nordiska länderna, grannlands-TV, digitalisering och konvergens, multi/interaktiva medier, digital innehållsproduktion, upphovsrättsliga frågor avseende nya medier, produktion och distribution av nordiska audiovisuella verk, filmkulturella åtgärder samt barn och unga som målgrupp. Aktiviteter grundade på dessa prioriteringsområden är bland annat; utredning om etablerandet av en nordisk fond för digital innehållsproduktion/multimedieproduktion, utredning om en nordisk satsning på film för barn, konferens om public service i den digitala tidsåldern och seminarium om TV, nya tjänster och upphovsrätt.

Konstområdet

Övergripande mål för det nordiska samarbetet inom konstområdet är att synliggöra resultaten av det konstnärliga skapandet i hela Norden och att främja det konstnärliga utbytet mellan de nordiska länderna. Konsten är ett uttryck för människans kreativa förmåga och behov av att kommunicera. Ministerrådet arbetar för att konstnärer, konsten och den nordiska publiken skall mötas. Genom detta förstärks och förnyas den nordiska identiteten.

Samtliga organ (kommittéer, styrgrupper och institutioner) inom konstområdet har under senare år analyserats. Syftet är att finna effektivare arbets- och beslutsformer, öka möjligheten att anpassa verksamheten efter de kulturpolitiska signaler som ges och göra varje organ flexibelt i förhållande till kultursektorns behov. Detta arbete kommer att fortgå under kommande budgetår. Under perioden 2001–2002 har ett nytt mål- och resultatstyrningskontrakt för Teater och Dans i Norden utarbetats, en handlingsplan för det nordiska litteratur- och bibliotekssamarbetet har beslutats och förändringar har gjorts i kontraktet för Nifca i de delar som rör det kritiska uppdraget. För att främja samverkan mellan samhällets minnesorganisationer har ett samarbete mellan Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén (Nordbok) och Nordiska museikommittén inletts.

En generell strävan har varit att öka synligheten i det nordiska konstsamarbetet och koncentrera insatserna på större projekt. De nordiska samarbetsorganen inom konstområdet har en hög sakkompetens och väl etablerade nätverk. Genom ett aktivt samarbete med olika nationella aktörer och genom att stödja aktiviteter runt om i Norden bidrar konstorganen till att öka den nordiska dimensionen i konstlivet och till att samverkansfördelar uppnås. Inom konstområdet har viktiga satsningar gjorts på barn och unga och på att motverka främlingsfientlighet och rasism. När det gäller fördelning av stipendier och övriga typer av stöd eftersträvas en jämn könsfördelning.

De nordiske kulturhuse

De fire nordiske kulturhuse og institutter i Grønland, Island, på Færøerne og Åland fortsætter med at udvikle deres samarbejde og netværk omkring nordiske kulturprojekter. Bedre kvalitet og stor nordisk nytte er målet med samarbejdet. Husene i Island og på Færøerne har fået en ny mål- og resultatskontrakter for 2002–2004. Institutterne får nye treårige kontrakter fra 2003–2005. Børn og unge og udvikling af information er fortsat højt prioriterede områder.

Kulturprojekt i utlandet

Under år 2001 och 2002 har utlandsprojekten utvecklat sitt samarbete med de nordiska organen inom kultursektorn. I synnerhet konstkommittéerna har i sitt arbete en allt mer omfattande internationell dimension och en stor del av deras nordiska samarbete har kopplingar till det internationella samarbetet. Utlandsprojekten och konstkommittéernas samarbete har lett ill ökad ömsesidig information, samordning av internationella framstöt och till synergieffekter. De kontakter som de samnordiska kulturprojekten resulterar i är kontakter och samarbetsparter som skall kunna komma de nordiska konst – och kulturorganen till godo i deras fortsatta arbete.

Under åren 2003 kommer den samnordiska utlandssatsningen att vara en omfattande designutställning. Utställningen planeras främst för europeisk publik. Under åren 2003–2005 kommer den att visas i Milano, Berlin, München, London, Glasgow samt med stor sannolikhet i Paris och Wien.

Det multikulturelle samfund

Kulturministrene har valgt at fokusere den strategiske kultursatsningspulje for 2002 på temaet "det multikulturelle samfund i Norden". Målet er og har været igangsætning af en proces, hvor retten for alle, uanset etnisk eller kulturel baggrund, til deltagelse i de nordiske samfund på lige fod, ikke blot anerkendes principielt som en almindelig og nødvendig forudsætning i et demokrati, men reelt afspejler sig i adgang til udfoldelse af det kulturelt mangfoldige. Det kulturelt mangfoldige handler ikke bare om det etniske, men om at finde en ny definition af både demokratiseringen af kulturen og det kulturelle demokrati, sådan at de mange kulturer i Norden får mulighed for deltagelse og levering af bidrag til udviklingen af nye kulturelle og kunstneriske udtryk.

De forskellige kunstkomiteer og institutionerne indenfor kunstområdet under ministerrådet har alle – i varierende omfang – rettet deres opmærksomhed mod spørgsmål, som vedrører det multikulturelle samfund. Takket være midler fra blandt andet den strategiske kultursatsningpulje har en række projekter kunnet igangsættes i samarbejde med institutioner i de nordiske lande.

Satsningen vil have betydning også fremover og afspejle sig i et større antal aktiviteter på kulturområdet i 2003.

Særligt fremhæves kan konferencen "Under Construction", som *Nordisk Institut for Samtidskunst* (NIFCA) på baggrund af initiativ fra kulturministrene arrangerede i oktober 2001. Konferencen behandlede bl.a. indvandrede nordboeres forudsætninger og muligheder for at fungere indenfor de nordiske landes kulturliv og de forandrede krav, som det multikulturelle samfund stiller til bl.a. kulturinstitutionerne. *Teater og Dans i Norden* (ToDiN) var en af medarrangørerne til konferencen og stod bl.a. bagved et seminar om nye måder at arbejde med scenekunst på med udgangspunkt i det multikulturelle samfund. Konferencen har væsentlig betydning for det videre arbejde i blandt andet NIFCA og *Teater og Dans i Norden i 2002/2003.*

Nordisk Musikkomité (NOMUS) retter især opmærksomhed mod musikuddannelsernes betydning med hensyn til at sprede viden om forskellige kulturer i de nordiske lande og med henblik på at øge forståelsen mellem forskellige etniske grupper. *Nordisk Museumskomité* har tidligere støttet projekter, som særligt retter sig mod børn og unge, og som har taget i betragtning, hvordan kulturarven misbruges og misfortolkes for at understøtte racisme og fremmedfjendtlighed. I komitéens prioriteringer i den kommende mandatperiode er multikulturelle spørgsmål blevet fremhævet som et af de tre særligt prioriterede områder. Indenfor *medieområdet* prioriteres området *Det flerkulturelle samfund* også, og Styringsgruppen for Nordisk Kultur- og Mediesamarbejde (KM-gruppen) har givet støtte til flere projekter, som afvikles i løbet af 2002/2003. Der arbejdes i øvrigt på en ny *kulturhandlingsplan for børne- og ungdomskultur*, som skal gælde 2002-2006, hvor det flerkulturelle er en af hovedsatsningerne i forslaget.

Før opstart af kulturprojektet Network North, som har til formål at udveksle kulturaspekter med de britiske øer med fokus på Skotland, Irland og Nordirland samt England, bestilte Kulturprojekter i udlandet en undersøgelse af, hvordan kunst- og kulturområder er blevet integreret i skole- og fritidsarbejdet i Birminghams skole- og fritidsforvaltninger. En redegørelse med titlen "Can cultural initiatives aid the integrative process in a multicultural society ?", som ser på forholdene i Birmingham, har stået til rådighed for alle, som deltager i planlægningen og implementeringen af projekter inden for Network North . En del af redegørelsen forholder sig til forholdene i Danmark/København. Erfaringerne fra dette arbejde forventes at kunne være til stor nytte for arbejdet på det multikulturelle område i Norden fremover.

Budgetudviklingen: Kultursamarbejdet				
TDKK	2002	2002	2001	ÆNDRING 02-03
	02-PRISER	02-PRISER	01-PRISER	PCT.
Budget	148.138	147.330	146.980	0,5

Generelle kulturindsatser

1-2203-1 Strategiske kultursatsninger					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
DKK	6.478.000	6.840.000	7.319.000	100 %	MR-K/EK-K

Formål

Formålet med budgetposten, der blev indført i 2001, er bl.a. at give kulturministrene et økonomisk råderum og direkte indflydelse på beslutninger om strategiske og betydningsfulde projekter og at sikre mulighed for hurtig respons på politisk interessante initiativer.
Af bevillingen anvendes DKK 250.000 til kultursektorens formandsmøde i februar og til uforudsigelige, mindre udgifter i tilknytning til virksomheden.

Prioriteringer i 2003

Bevillingen til strategiske kultursatsninger fokusere og anvendes i 2003 til en generel indsats under et tema, der fastlægges af kulturministrene i juni 2002.

Ved fordelingen af bevillingen prioriteres projekter eller samarbejdsområder, som i væsentlig grad opfylder følgende kriterier:

- Tværsektoriel karakter
- Kort tidsramme
- Samarbejdsorganets medfinansiering
- Større projekt end hvad normalt er muligt.

De selvstyrende områders særlige stilling tages i betragtning ved vurderingen.

Under budgetprocessen føres en dialog med kultursektorens samarbejdsorganer. Resultatet af dialogen udgør sammen med Nordisk Råds synspunkter i budgetrekommandationen udgangspunktet for prioriteringen.

Resultater i 2001

Historia-Minne-Gestaltning (Terezin) Seminarer og workshops (Styringsgruppen for kulturprojekter i udlandet).
Den etniske redaktion (Nordisk Journalistcenter).
Under construction - Seminar om minoritetspolitik, kulturmøde etc (Nordisk Institut for Samtidskunst).
Tarrasorit (se dig selv i spejlet) Dans, teater, musik, digt mv. – børn og unge (Nordens Institut i Grønland).
Unge læsere – nordisk litteraturdage for børn og unge (Nordens Hus i Reykjavik).
Gammel kulturskat og ny musik i undervisningen. Kulturlejr (Nordens Hus på Færøerne).
Børn og unges levevilkår i spredt beboede områder i Norden Udredning og seminar (BUK +NUK).

Nordisk indhold: Kortlægning og forslag til strategier for at sikre, at Norden også i fremtiden har massemedier af høj kvalitet (Nordisk Journalistcenter).
Kooperativ satsning på film og TV-produktioner for børn og unge. Udredning af mulighederne for gennem et nordisk samarbejde at skabe en virtuel eller reel pulje til anvendelse for at fremme film og TV produktioner for børn og unge (KM-gruppen).
Nordisk Multimediefond. Udredning om forudsætningerne for at etablere en nordisk multimediafond (KM-gruppen).
Kvalitetsudvikling af IT-undervisningen i nordisk sprog. Udredning og retningslinier for videreudvikling af IT-materiale (Samarbejdsnævnet for Norden-undervisning i udlandet).
Ålandsk sejlerkultur til Norden. Udstillingsturné (Nordens Institut på Åland).
Sprogkendskab/litteraturkendskab og kulturforståelse - rettet mod børn og unge (NORDBOK).
Fra Kalevala til rap - den nordiske fortælling som scenekunst (Teater og Dans i Norden).
Nordisk dans for kamera. Ny kunstnerisk - dans skabt direkte for TV (Teater og Dans i Norden).

1-2205-2 Nordisk Kulturfond					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	28.475.000	26.555.000	26.009.000	92 %	Fondstyret

Formål

Nordiska Kulturfondens syfte är att främja det kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna genom att bevilja bidrag till samarbetsprojekt inom allmänkultur, konst, utbildning och forskning. Fondens verksamhet baserar sig på ett särskilt avtal mellan de nordiska länderna, vilket ingicks år 1966. Prioriterade områden är bland annat projekt för och med barn och ungdomar, projekt som främjar nordisk språkförståelse, projekt som befrämjar användningen av nya medier samt projekt som syftar till att minska främlingshat och rasism. Härtill prioriteras projekt som initieras av frivilligsektorn, tvärsektoriella projekt och projekt som genomförs utanför huvudstadsregionerna.

Prioriteringer i 2003

Fonden kommer fortsätta sitt arbete med att effektivisera och förenkla bidragsadministra-tionen i syfte att få fler bättre ansökningar från frivilligsektorn. Det gäller inte minst från invandrarföreningar och från föreningar/nätverk vars syfte är att motverka rasism och främlingsfientlighet. Samarbetet med de regionala nordiska informationskontoren kommer att fördjupas för att få fler ansökningar utanför de nordiska huvudstadsregionerna. Tillsammans med de bilaterala kursanläggningarna arrangeras en konferensserie om "Nordisk kulturpolitik i förändring". På uppdrag av fonden kommer Nordiska språkrådet genomföra en vetenskaplig undersökning om den faktiska språkförståelsen i Norden. I anslutning till undersökningen genomförs konferenser för unga nordiska studenter/forskar. I samverkan med Nordiska museikommittén kommer fonden göra en kraftsamling för att stimulera till ökat samarbete mellan museerna i Norden. Detta i syfte att inför en bred publik få en större genomslagskraft om den nordiska kultursamhörigheten.

Höjningen jämfört med år 2002 på DKK 1.920.000, avser administrativa omkostnader, vilka fram tills nu ingått i ministerrådssekretariatets budget.

Resultater i 2001

De administrativa kostnaderna, inkluderat NMRS kostnader för fonden, uppgick till 9.4% av budgetomslutningen. Dessa kostnader finansierades i likhet med tidigare år uteslutande av ränteintäkter och tillbakaförda medel. Det vill säga tidigare beviljade bidrag till projekt som inte har kunnat genomföras enligt ansökarnas uppsatta planer. Utdelade projektbidrag uppgick till totalt ca 27.5 milj, vilket är ca 1.5 milj. utöver anslaget. Under år 2001 inkom totalt 821 ansökningar till fonden, av vilka 686 var giltiga. Det sammanlagda ansökta beloppet, gällande de giltiga ansökningarna, motsvarade ca 150 milj. Möjligheten att söka om medel från fonden utannonserades två gånger i 24 dagstidningar runt om i Norden. Under år 2001 undertecknade kulturministrarna en ändring av fondens överenskommelse som innebar att de självstyrande områdena fick varsin fullvärdig ledamot i fondens styrelse.

1-2210-1 Nordisk Idrætssamarbejde					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp. av**
Dkk	1.203.000	1.203.000	1.378.000	100%	MR-K/EK-K

Formål

Hovedformålet med bevillingen er at støtte idrætssamarbejdet mellem Grønland, Island og Færøerne, samt mellem de vestnordiske lande på den ene side og det øvrige Norden på den anden side ved at lette børn og unges deltagelse i idrætsstævner og -arrangementer.

Prioriteringer i 2003

Indsatser for børn og unge, indsatser for at fremme kvinders stilling indenfor idrætslivet og handicappedes integration i idrætsorganisationerne er et prioriteret område. Bevillingen bruges hovedsageligt til at sikre vestnordisk deltagelse i større idrætsbegivenheder i Norden i overensstemmelse med nævnte prioritering. Der fortsættes med at prioritere indsatser for børn og unge og deres deltagelse i idrætsorganisationerne og nordiske idrætsarrangementer.
Sekretariatsfunktionen varetages af de nationale rigsidrætsforbund i henholdsvis Grønland, Island og Færøerne som har forpligtet sig til at stå for administrationsudgifterne.
Ministerrådssekretariatet administrerer den lille del af budgetposten, som går til nordisk skoleidræt og samisk idrætssamarbejde.

Resultater i 2001

Nordisk Fælleskomité (Rigsidrætsforbundenes samarbejdsorgan) har besluttet at prioritere indsatser for børn og unge, indsatser for at fremme kvinders stilling indenfor idrætslivet og handicappedes integration i almene idrætsorganisationer. Nordisk skoleidræt og samiske idrætsforeningers børne- og ungdomsarbejde blev støttet med henholdsvis 100 og 50 TDKK. Den resterende bevilling blev fordelt på følgende måde: Island 50%, Grønland 22% og Færøerne 28%.

Utgifter til aktivitetsstyring/administrasjon: 0

1-2212-1 Nordisk Ungdomskomite, NUK					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	5.955.000	5.955.000	5.533.000	100%	Komité-en

Formål

Nordisk Ungdomskomité er Ministerrådets rådgivende og koordinerende organ i nordiske og internationale ungdomspolitiske spørgsmål, og skal virke for at øge kendskabet til og forståelsen for kulturelle, politiske og sociale spørgsmål blandt børn og unge i de nordiske lande samt fremme samarbejdet på området i international sammenhæng. Komiteens virksomhedsområde omfatter alle Ministerrådets sektorer. Komitéen har ansvar for fordeling af projekt og organisationsstøtte til nordiske ungdomsorganisationer og nordiske ungdomsgrupper.

Prioriteringer i 2003

Implementeringen af den tværsektorielle handlingsplan "Norden inn i et nytt årtusen" er fortsat Ungdomskomiteens hovedopgave. Der vil blive arbejdet på at øge børn og unges deltagelse i nordisk samarbejde. Ca. 60% af komiteens midler går til støtteordningen, som er blevet revideret for at prøve at smidiggøre den og forkorte ekspeditionstiden. Der er nu fire ansøgningsfrister pr. år i stedet for to. Der vil blive arbejdet på at forbedre information til børn og unge om Nordisk Ungdomskomitéens arbejde og muligheder i det nordiske samarbejde. Ungdomskomitéens vedtægter er blevet ændret bl.a. således, at en repræsentant fra det samiske ungdomsråd inviteres til at deltage med observatørstatus i komitéens møder. Fokus vil fortsat være på samarbejdet i Nærområderne, Østersøsamarbejdet og i Europarådet/EU.

Af bevillingen planlægges 550 TDKK anvendt til aktivitetsstyring/administration.
Sekretariatsfunktionen varetages af Ministerrådets sekretariat.

Resultater i 2001

Ungdomskomitéen arbejdede meget med to hovedsatsninger under det finske formandskab, dvs. børn og unges deltagelse i demokratiprocessen og børn og unges livsvilkår i spredt bebyggede områder i Norden. Den nye tværsektorielle handlingsplan spillede en vigtig rolle i komitéens arbejde og komitéen brugte en del midler på egne projekter. Støtteordningen blev revideret og med fire ansøgningsfrister, nye ansøgningsblanketter og anvisninger håber man at gøre den smidigere og mere effektiv. I 2001 blev der bevilget organisationsstøtte til 27 organisationer og projektstøtte til 67 projekter. Koordineringen af nordisk ungdomsforskning var fortsat en vigtig opgave og opdragsperioden er forlænget til den 1. august 2003.

Utgifter til aktivitetsstyring/administrasjon 550 TDKK

1-2214-1 Styringsgruppen for Nordisk Børne- og Ungdomskultur, BUK					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	5.896.000	5.896.000	5.775.000	100%	Styr. gruppen

Formål

Styringsgruppen for Nordisk Børne- og Ungdomskultur er Ministerrådets rådgivende, koordinerende og initierede organ i nordiske og internationale børne- og ungdomskulturelle spørgsmål. Styringsgruppen har haft hovedansvaret for gennemførelsen af handlingsplaner på børne- og ungdomskulturområdet og har, i samarbejde med Nordisk Ungdomskomite, ansvaret for implementeringen af den tværsektorielle handlingsplan, "Norden inn i ett nyt årtusen" 2001–2005. Styringsgruppen giver bidrag til nordiske projekter på børne- og ungdomskulturområdet og initierer en række konkrete tiltag for at styrke og formidle en nordiske identitet på børne- og ungdomsområdet.

Prioriteringer i 2003

Med baggrund i den tværsektorielle handlingsplan er der udarbejdet en egen handlingsplan for børne- og ungdomskulturområdet. Den sætter fokus på de flerkulturelle samfund i Norden, på leg og legetraditioner, på de nye medier og nye udtryksformer blandt børn og unge, samt fokus på viden og erfaringer veddrørende børne- og ungdomskultur.
Handlingsplanen for børn og unge i Nordens nærområder, som BUK har medansvar for, vil forsat blive prioriteret.
Styringsgruppen satser på et øget samarbejde med andre af kultursektorens organer, især de nordiske huse.
Styringsgruppen vil fortsat bruge midler på finansiering af regionale børne- og ungdomskulturprojekter med prioritering af det flerkulturelle og Nærområderne, samt tage initiativ til projekter, som fremmer kultursamarbejdets mål.

Af bevillingen planlægges 450 TDKK anvendt til aktivitetsstyring/administration.
Sekretariatsfunktionen varetages af Ministerrådets sekretariat.

Resultater i 2001

Børn og unges livsvilkår i tyndt befolkede områder var et vigtigt tema i BUK´s arbejde i 2001. Samarbejdet med NUK blev forbedret og styrket og de to komitéer fik i fællesskab udarbejdet en oversigtsrapport over nordiske websider som retter sig mod børn og unge. Kulturmønstringen Ung i Norden blev arrangeret for tredje gang. Et forslag til en ny handlingsplan på børne- og ungdomskulturområdet blev udarbejdet. Der blev bevilget støtte til 30 projekter, store og små.

Utgifter til aktivitetsstyring/administrasjon 400 TDKK

1-2220-1 Styrningsgruppen för nordiskt kultur- och mediesamarbete					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	5.985.000	5.985.000	3.241.000	87 %	STYR. GR.

Formål

Styrningsgruppen för Nordiskt Kultur- och Mediesamarbete (KM-gruppen) är rådgivande organ till Ministerrådet i kultur- och mediepolitiska frågor. KM-gruppens uppgifter är att följa utvecklingen på medieområdet i Norden och internationellt samt stödja och utveckla nordiskt samarbete inom film- och medieområdet. I detta ingår stöd till samarbetsorgan och samarbetsprojekt samt initiativ till utredningar, seminarier, konferenser, projekt- och försöksverksamhet med följande inriktning; film, radio, TV, press, multi/interaktiva samt nya medier, informationsverksamhet om medieutveckling och nordisk film, distribution av nordiska film- och TV-produktioner, vidareutbildning för yrkesverksamma inom området för film och TV, filmkulturella ändamål samt initiativ inom områdena för barn och unga.

Prioriteringer i 2003

Inom området media och film kommer följande prioriteringsområden att vara aktuella; public service verksamheten i de nordiska länderna, grannlands-TV, digitalisering och konvergens, multi/interaktiva och nya medier, digital innehållsproduktion, upphovsrättsliga frågor avseende nya medier, produktion och distribution av nordiska audivisuella verk samt barn och unga som målgrupp. Flera av prioriteringarna grundar sig på förslagen till åtgärder som framförs i rapporten Ny Nordisk Dagordning. Beviljningen Andra insatser i Nordiskt Film- och Mediesamarbete är fr.o.m. år 2002 sammanslagen med denna budgetpost. Inom budgetposten avses således också att genom stöd till samarbetsorgan främja aktiviteter inom film- och medieområdet, såsom filmkulturella ändamål, distribution och marknadsföring av nordisk film och vidareutbildning av professionellt verksamma inom film- och TV-området.

Av bevilgningen planlegges 250 TDKK anvendt til aktivitetsstyring/administrasjon. Sekretariatsfunksjonen ivaretas av Ministerrådets sekretariat.

Resultater i 2001

Under 2001 har KM-gruppen arbetat med frågor rörande public service verksamhet och en rapport har utarbetats om *public service verksamheten* i de nordiska länderna, med redogörelse för utvecklingstendenser på radio- och TV-området. Rapporten har ingått som underlag för temamöte mellan kulturministrarna och Nordiska rådet vid Nordiska rådets session. Andra aktuella frågor som arbetats med är; *grannlands-TV* - där en sammanställning med information om grannlands-TV vid övergången till digitala sändningar har framställts, *digital innehållsproduktion* - där en konferens, Norden Digitalt, arrangerades i Helsingfors i oktober, bl.a. tillsammans med det finska undervisningsministeriet, initiering av utredning om en nordisk satsning på *film för barn* samt frågan om *bruksrättigheter till material i radio- och TV-företagens arkiv*. I övrigt har arbetet varit inriktat på att följa den teknologiska utvecklingen både i Norden och internationellt främst beträffande digitalisering, konvergens av olika kommunikationsformer och nya interaktiva medier samt att stödja det nordiska samarbetet inom film- och medieområdet.

Utgifter til aktivitetsstyring/administrasjon: 220 TDKK

1-2222-2 Nordisk-Film- och Tv-Fond (NFTF)					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	20.323.000	20.323.000	19.905.000	100 %	Fonds-styret

Formål

Nordisk Film- och TV-Fond (NFTF) har till uppgift att främja produktion och distribution av nordiska audiovisuella verk (film och TV). Fonden kan delta i finansieringen av audiovisuella produktioner av hög kvalitet, omfattande alla former av fiktion (spelfilm, TV-fiktion, TV-serier) samt kreativa dokumentärfilmer, som är ägnad för biografvisning, videodistribution, TV-visning och/eller andra distributionsformer, och som anses ha en tillfredsställande marknads /publik-potential i Norden. Särskild hänsyn tas till produktioner riktade till barn och unga.

Prioriteringer i 2003

Avtalet för NFTF gäller för perioden 01.01.2000-31.12.2004. Avtalet är inriktat på att främja produktion och distribution av nordiska audiovisuella verk av hög kvalitet. Fonden ser det framöver som en viktig uppgift att inspirera och styrka det kreativa samarbetet, så att man tvärs över nationsgränserna utnyttjar den samlade talang som finns i de nordiska länderna på samma sätt som man nu har lärt att använda de ekonomiska möjligheterna. Fonden är speciellt upptagen av att en sådan fokusering skall styrka nordisk barnfilm, och vill också fortsatt pröva att öka tillgången av god nordisk barnfilm på tvärs av gränserna genom att fortsatt satsa starkt på distribution och versionering av barnfilmer.

Resultater i 2001

Av en totalramme på NOK 75 546 941 i 2001, bevilget Fondet prosjektstøtte for NOK 70 563 061 til produksjon av 23 spillefilmer og 5 TV-serier, 29 dokumentarfilmer, 4 kortfilmer, prosjektutvikling av 25 filmprosjekter og distribusjon av 12 titler. Fondet forvaltet DKK 1 750 000 fra Nordisk Ministerråd til filmkulturelle- og distribusjonsFormål, samt DKK 600 000 til etterutdanningstiltak. Året 2001 har vært et svært fremgangsrikt år for den nordiske bransjen. Den nasjonale markedsandelen har holdt seg svært høyt i Sverige (23,5%) og har hatt en oppsiktsvekkende økning i Norge (fra ca 6% til ca 14%) og Danmark (fra ca 20% til ca 30%) siste året, mens den i Finland har ligget på samme nivå.

1-2224-1 Andra insatser i nordiskt film-och mediesamarbete					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp. av**
Dkk	**0**	**0**	**4.121.000**	**100 %**	**STYR. GR.**

Formål

Syftet med beviljningen har varit att främja det nordiska samarbetet inom området för film och media. Samtliga bidragsposter har förvaltats av Styrningsgruppen för Nordiskt Kultur- och Mediesamarbete (KM-gruppen). Beviljningen är, med hittillsvarande syfte, fr.o.m. år 2002, sammanslagen med budgetposten för Styrningsgruppen för Nordiskt Kultur- och Mediesamarbete.

Prioriter-inger i 2003

Beviljningen är fr.o.m. år 2002 sammanslagen med budgetposten 1-2220-2, Styrningsgruppen för Nordiskt Kultur- och Mediesamarbete.

Resultater i 2001

Under år 2001 har satsningar gjorts på projekt inom multi/interaktiva medier, projekt avseende det flerkulturella samhället, filmkulturell verksamhet och vidareutbildning av professionellt verksamma inom film- och TV-området i regi av Nordisk Film- och TV-Fond, nordisk kort- och dokumentärfilm genom Filmkontakt Nord, nordisk filmfestival-verksamhet genom Scandinavian Films samt på samnordisk informationstjänst beträffande medieutvecklingen i Norden genom Nordisk Informationscenter för Medie- och Kommunikationsforskning (NORDICOM).

1-2228-3 Nordisk Informationscenter för Medie- och Kommunikationsforskning (NORDICOM),Danmark						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Dkk	1.577.000	1.577.000	1.548.000	23 %	Institusjonen	2003-05

Formål

Nordicoms uppgift är att genom informations- och dokumentationsverksamhet främja och vidareutveckla det nordiska samarbetet vad gäller forskningsområdet medier och kommunikation. Syftet är att bidra till en fruktbar medieforskning, en konstruktiv mediepolitik och utveckling av mediebranschen i de nordiska länderna samt stärka utbytet med europeiska och internationella mediemiljöer. Institutionen skall genom olika kanaler förmedla kunskap om forskningen till olika brukargrupper i samhället samt främja kontakterna mellan nordiska forskare och internationella forskningsmiljöer.

Prioriteringer i kontrakten

Inom ramen för det kontrakt, som utlöper vid utgången av år 2002, strävar Nordicom efter att uppfylla tre krav i arbetet med att utveckla den nordiska nyttan: *aktualitet och flexibilitet; synliggörande och kvalitet;* samt *relevans för brukarna,* härunder; nya eller uppdaterade tjänster av relevans för Nordicoms brukare, uppdatering av institutionens databaser samt utveckling och effektivisering av Nordicoms Internettjänster.
Uppföljning av budgetanalysen skall ske under år 2002 inför utarbetandet av nytt kontrakt.

Planlagte utgifter til ledelse og administrasjon: 270 TDKK.

Resultater i 2001

Under verksamhetsåret 2001 har främst fem aktiviteter dominerat Nordicoms arbete: 1.utarbetande av ett antal skrifter på engelska i syfte att stärka utbytet med internationella forskningsmiljöer, 2.utarbetande av en samnordisk mediestatistik med analyser för nordiska såväl som utomnordiska brukare, 3.deltagande i europeiskt och internationellt samarbete rörande medieutvecklingen, 4.intensifiering av forskningsinformation om barn och ungdom i den digitala tidsåldern (fortsatt etableringen av ett International Clearinghouse for Children and Media Violence), 5.utveckling och marknadsföring av Nordicom-tjänster på Internet. Samtliga fem arbetsområden har i hög grad varit till gagn för utvecklingen inom det nordiska samarbetets tre pelare som för Nordicoms vidkommande vilar på målsättning rörande kvalitet, relevans, aktualitet, flexibilitet och synliggörande.

Kontrakt: Uppfyllt
Ekonomi: Inga anmärkningar
Ledning och administrativa utgifter: 269 TDKK

1-2229-3 Nordisk Journalistcenter (NJC), Danmark						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Dkk	3.223.000	3.223.000	3.163.000	84 %	Institusjonen	2003-05

Formål

NJC:s överordnade uppgift är att erbjuda vidareutbildning för journalister i de nordiska länderna, de baltiska länderna och i Nordvästra Ryssland. Institutionen arrangerar den årliga huvudkursen på åtta veckor, olika seminarier, korta kurser och konferenser för journalister vid dagspress, radio, TV och andra medier. Målet är att upprätthålla en kärna av mediefolk med särskilda förutsättningar att se Norden som en kulturell och politisk enhet och som i detta perspektiv kan se Nordens plats i Europa.

Prioriteringar i kontrakten

I NJC:s kontrakt, som utlöper vid utgången av år 2002, är prioriteringarna att öka samarbetet med andra nordiska institutioner, öka antalet gemensamma nordiska arrangemang samt öka flexibiliteten avseende vilka temakurser som skall erbjudas. Vidare avser NJC att i högre grad utnyttja nätverket av de mest kvalificerade journalister, forskare och experter i de nordiska länderna och förmedla deras kunskaper i undervisningen vid institutionen. NJC vill också under perioden fortsätta och vidareutveckla kursverksamheten i Baltikum och Nordvästra Ryssland. Uppföljning av "Budgetanalysen 2000" skall ske under år 2002 inför utarbetandet av nytt kontrakt.

Planerade administrativa utgifter: 1.700.000 DKK

Resultater i 2001

NJC:s traditionella kursverksamhet har gått i stort sett planenligt. Under året har hållits 33 kurser, seminarier och aktiviteter i regi av NJC och i samarbete med andra. Av dessa aktiviteter var 10 riktade till nordiska journalister, 23 till journalister i närområdena. Det totala deltagarantalet har varit 684. Tack vare beviljningar från den kulturpolitiska puljen och andra beviljningar från Nordiska ministerrådet har NJC kunnat hålla en hög aktivitesprofil under år 2001. Året präglades starkt av att institutionen rörde sig in på nya arbetsområden. Projekten "Nordiskt innehåll" och "Den etniska redaktionen" har givit institutionen en central placering i viktiga nordiska mediedebatter.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Ingen bemærkninger
Ledelse og administrative utgifter: 1.687 TDKK

Konstområdet

1-2230-1 Nordiska Litteratur- och Bibliotekskommittén NORDBOK					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	7.415.000	7.415.000	7.062.000	93 %	MR-K/EK-K

Formål

NORDBOK är en av Nordiska ministerrådets konstkommittéer och har litteratur och folkbibliotek som sitt sakområde. NORDBOK skall utveckla kunskapen om och utbredningen av nordisk litteratur både för barn och vuxna, utveckla och stödja särskilda åtgärder för utbredningen av litteratur på minoritetsspråken i Norden samt stärka och stödja samarbetet mellan folkbiblioteken i Norden, dess närområden och Europa. Åtgärder som syftar till att värna om och stärka den nordiska språkgemenskapen och främja nordisk språkförståelse är prioriterade. Ett viktigt syfte med verksamheten är att det skall finnas ett betydande utbud av kvalitetslitteratur från alla nordiska länder på flera nordiska språk. NORDBOK är rådgivande organ för Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden.

Prioriteringer i 2003

Kommittén har arbetat fram ett handlingsprogram för sitt arbete under åren 2001–2004. Handlingsprogrammet har godkänts av Nordiska minsterrådet (kulturministrarna). I programmet anges bl.a. att man avser fortsätta att stärka samarbetet mellan litteratur- och biblioteksområdet, dra nytta av den profileringspotential som finns i Nordiska rådets Litteraturpris, uppmärksamma bibliotekens förändrade roll i nätverks- och informationssamhället, stärka ömsesidiga kontakter och kunskaper mellan folk av olika etnisk bakgrund i Norden samt främja barns- och ungas möjligheter att få tillgång till litteratur av hög kvalitet samt deras eget skapande. De kvantitativa målsättningarna för verksamheten är i stort sett desamma som för år 2002. DKK 909.000 av budgetposten används till Nordiska rådets Litteraturpris.

Det är avsatt 800 TDKK för genomförandet av Nordiske Biblioteksuken.

Resultater i 2001

Bibliotekstyrelsen i Danmark har sedan den 1. Januari 2000 ansvarat för administrationen av NORDBOK-sekretariatet. NORDBOK-kommittén är ansvarig för kommitténs drift, fackliga och kulturpolitiska profil. Diskussioner kring den fortsatta driften av sekretariatet förs för närvarande.
NORDBOKs arbete under år 2001 har i hög grad påverkats av div. omstruktureringar i rutiner och arbetsstrukturer. Antalet beslutande ledamöter har minskats från 17 till 9 och samtidigt har det skett ändringar arbetet kring bibliotekssamarbete och översättningsstöd.
Kommittén har mottagit och behandlat 259 ansökningar om översättning mellan nordiska språk. Av dessa har 146 beviljats, vilket motsvarar DKK 2.400.000. Det har beviljats DKK 221.000 till 25 ansökningar som gäller översättning från nordiska språk till de baltiska ländernas språk och DKK 146.000 till 6 översättningar av baltisk litteratur till nordiska språk.
Barn- och ungdomslitteratur samt översättningar till och från de mindre nordiska språken har haft hög prioritet.
NORDBOK har behandlat 57 projektförslag som handlar om bibliotekssamarbete, varav 29 projekt till ett sammanlagt belopp av DKK 2.433.095

har blivit beviljade. En rad konferenser har arrangerats, antingen i NORDBOKs regi, eller med finansiering från kommittén. Kontakter har tagits mellan sekretariatet för NORDBOK och sekretariatet för Nordiska rådets Litteraturpris i syfte att fördjupa samarbetet.

Utgifter til aktivitetsstyring og administrasjon: 408 TDKK

1-2238-2 SLEIPNIR – resestipendieordningen för unga konstnärer i Norden					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	2.612.000	2.612.000	2.558.000	97%	Styr.gr
Derav adm. utgifter	400.000	Förvaltningskontrakt med Nordiska Institutet för Samtidskonst, NIFCA			

Formål

Programmets målsättning är att öka rörligheten inom Norden bland unga professionella nordiska konstnärer inom alla konstarter, att uppmuntra dem att vistas i hela Norden och dess närområden samt att stimulera till kunskap om och nytänkande kring nordisk kultur, att främja nordisk identitet och språkförståelse och etablera nya samarbetsformer mellan konstarterna. Stipendierna beviljas av Sleipnir-kommittén, som består av representanter för Nordiska ministerrådets konstkommittéer och Nordiska Film- och TV-fonden.

Prioriteringer i 2003

Den stipendieordning, inom ramen för ministerrådets närområdesprogram, som ger unga konstnärer från Baltikum och Ryssland möjlighet att söka stipendier för resor till Norden, fortsätter under år 2003. Arbetet med att effektivisera behandlingen av ansökningarna går vidare.

Resultater i 2001

Resestipendier kunde under år 2001 sökas löpande under hela året. Sammanlagt behandlades 698 ansökningar, varav 354 beviljades, till ett belopp motsvarande 2,8 MDKK.

Fördelningen mellan olika konstområden var: teater 43 st (9 % av årets totala beviljningssumma), dans 75 st (23 %), bildkonst 112 st (29 %), design 17 st (4 %), arkitektur 6 st (3 %), musik 40 st (13 %), film 42 st (11 %), litteratur 14 st (6 %), övriga 5 st (1 %)

Fördelningen mellan länderna var: Danmark 51 st (18 %), Finland 74 st (16 %), Island 23 st (7 %), Norge 107 st (34 %), Sverige 97 st (25 %). Av de beviljade stipendierna gällde 50 st, eller motsvarande 18 % av de totala bidragsbeloppet, resor till närområdena.
Behandlingstiden för stipendier var i genomsnitt ca en månad. P.g.a. det stora antalet ansökningar har de administrativa kostnaderna ökat jämfört med tidigare år. Hanteringskostnaden per ansökan och per beviljat stipendium har dock sjunkit.

Administrativa utgifter: 528 TDKK

1-2239-1 Nordiska Museikommittèn					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp. av**
Dkk	1.160.000	1.160.000	1.536.000	95 %	Kommittén

Formål

Museikommittén är en expertgrupp under Nordiska ministerrådet. Dess uppgift är att främja, och synliggöra det nordiska samarbetet inom hela sitt fackområde. I alla aktiviteter eftersträvas en tydlig nordisk profil, hög kvalitet och nordiskt mervärde. Kommittén fokuserar på att främja nätverksbyggande och erfarenhetsutbyte för att förbättra det nordiska samarbetet inom museiområdet. Museikommittén fungerar som ett rådgivande organ för Nordiska ministerrådet och Nordiska Kulturfonden.

Prioriteringer i 2003

Prioriteringade uppgifter är etablera nya samarbeten och synliggöra museerna i det nordiska kultursamarbetet. Detta sker genom information, seminarier och nätverksbyggande samt projektstöd. Kommitten har i mandatperioden som löper under åren 2002–2004, lagt särskild vikt på att främja samarbetet mellan arkiv, museer och bibliotek samt på att uppmärksamma frågor kring det mångkulturella samhället. Andra prioriterade områden är digitalisering och IT och ökad tillgänglighet till museerna. Kommittén har inlett ett samarbete med Nordiska kulturfonden om att med början år 2002 stödja större enskilda samarbetsprojekt inom utställningsområdet. (Se även under budgetposten 1-2205-01 Nordisk kulturfond)

Av bevilgningen planlegges 250 TDKK til aktivitetsstyring og administrasjon. Sekretariatsfunksjonen ivaratas av Nordiska Ministerrådets sekretariat.

Resultater i 2001

Största delen av de projekt som gavs stöd under år 2001 har rört *Nätverk och fortbildning*. Kommittens viktigaste enskilda egna intiativ har varit initiering, planering och stöd till genomförandet av en nordisk museiledarutbildning. Stöd har även getts till genomförandet av en utredningsrapport på temat "Museernas roll i innehållsproduktionen" och till ett samarbetsprojekt mellan nordiska och portugisiska skolor. Museikommittén har dessutom bl.a. gett stöd till Nordisk Museumsfestival i Stavanger 2002, till en kurs för konservatorer på temat "digital teknik och bruk av IT" samt till projekt för ökad tillgänglighet till museerna för funktionshindrade. Kommittén stödde sammanlagt 13 projekt varav 5 var seminarier på olika aktuella temaområden, 3 delstöd till utgivning av museidokumentation och 5 projektstöd, som t.ex stöd till nordisk mobilitet för museitjänstemän. Kommittén var remissinstans för Nordiska kulturfonden.

Utgifter til aktivitetsstyring/administrasjon: 248 TDKK

1-2246-4 Skandinaviska föreningens konstnärskollegium i Rom					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp. av**
Dkk	809.000	809.000	792.000	100 %	Styret

Formål

Kollegiets målsättning är att ställa uppehållslokaler till rådighet för nordiska konstutövare samt att tillvarata egendom och bibliotek som har tillhört "Skandinaviska föreningen i Rom för konstnärer och vetenskapsutövare". Kollegiet erbjuder lokaler från 1 till 2 månader

Prioriteringer i 2003

Kollegiet kommer sannolikt att flytta till nya lokaler senast 31 januari 2003 då det nu löpande hyreskontraktet går ut. Målsättningen är att hitta lokaler som har kapacitet att ta emot 5 konstnärer på en gång istället för de nuvarande 4. Där bör också finnas en gemensam ateljé (varje månad 1-3 bildkonstnärer) och en separat bostadsdel för föreståndaren.

Resultater i 2001

Sammanlagt 180 söknader, varav 64 % bildkonstnärer. Totalt har 42 konstnärer utnyttjat kollegiets lokaler. Vistelsetiden har varit 1–2 månader per konstnär.

1-2256-1 Nordiska Musikkommittén, NOMUS					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	6.197.000	6.197.000	6.070.000	100%	Komi-téen

Formål

NOMUS är Nordiska ministerrådets konstkommitté med musik som sitt verksamhetsområde. Kommittén skall främja, vidareförmedla och utveckla kunskapen om det nordiska musiklivet och musiksamarbetet i Norden. Verksamheten omfattar musiklivets alla delar. Kommittén driver egna musikprojekt, deltar i samarbetsprojekt samt fördelar projektstöd. NOMUS informerar om nordiskt musikliv inom och utanför Norden samt är priskommitté och administrerar Nordiska rådets musikpris. NOMUS är ett rådgivande organ för Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden.

Prioriteringer i 2003

Kommittén skall intensifiera samarbetet med samnordiska musikinstitutioner och musiknätverk samt fördjupa kontakten med nationella institutioner och organisationer både inom och utanför musikområdet. Det eftersträvas en större öppenhet mot Baltikum och Ryssland, inte minst inom projektverksamheten. Ökade insatser skall göras för att samarbetet mellan amatör/barn/ungdom och det professionella musiklivet skall stärkas. Tidskriften Nordic Sounds skall ges ökad spridning inom Norden. Under perioden görs även en särskild fokusering, huvudsakligen inom utbildningssektorn, på multikulturella uttryck i Norden.

Av beviljningen är DKK 1.500.000 avsatt till finansiering av Orkester Norden. Med hänvisning till Nordiska rådets budgetrekommendation kvarstår det ökade beloppet till Orkester Norden även år 2003.

Av beviljningen beräknas ca DKK 1.150.000 användas till aktivitetsstyring/administration. Svenska Rikskonserter i Stockholm tillhandahåller sekretariatsfunktionen för NOMUS.

Resultater i 2001

Den helt dominerande delen av NOMUS verksamhet är fördelningen av bidrag till nordiskt samarbete inom musikområdet. Under år 2001 beviljades stöd till 59 projekt, motsvarande en total summa på SEK 2.906.100.

21 nya kompositioner beställdes varav en avsåg ett verk till Orkester Nordens Kinaturné år 2002. Bidrag beviljades till 28 samnordiska turnéer och festivaler, 4 konferenser och 4 kurser. ett skolprojekt på Grönland beviljades stöd liksom ett utvecklingsprojekt inom musikpedagogik. Den procentuella fördelningen mellan olika typer av projekt var: kompositioner 23 %, turnéer 49 %, konferenser 9 %, nätverksstöd 3 %, pedagogiska projekt 9 % och övrigt 7 %.

Nordiska rådets musikpris utdelades och Orkester Nordens verksamhet gavs stöd. Tidskriften Nordic Sounds utgavs med fyra nummer och en upplaga på 6000 ex. En Hemsida på Internet öppnades med kortfattad information om NOMUS verksamhet, om vilka projektansökningar som beviljats och om vilken typ av bidrag som kan sökas. Dessutom finns nu möjlighet att ladda hem ansökningsblanketter från hemsidan (www.nomus.org)

Utgifter til aktivitetsstyring/administrasjon: DKK 1.093.000,-

1-2255-3 Teater och Dans i Norden, Danmark						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Dkk	6.817.000	6.817.000	6.690.000	86 %	Komitéen	2002-04

Formål

Teater och Dans i Norden är ministerrådets samarbetsorgan inom området professionell teater, musikteater och dans. En hög nordisk profil eftersträvas och ambitionen är att skapa ett nordiskt mervärde inom hela sitt verksamhetsområde. *Seminarier:* Teater och Dans i Norden driver seminarieverksamhet främst på vidare- och efterutbildningsområdet, *stödfunktion*: administration av en stödordning för gästspel gästanställningar och projekt mellan de nordiska länderna och *information:* informations- och rådgivningsverksamhet. Teater och Dans i Norden är ett rådgivande organ för Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden.

Prioriteringer i kontrakten

Ett nytt mål- och resultatstyrningskontrakt för åren 2002–2004 har upprättats. Kontraktet innebär att verksamhetsområden och övergripande inriktning i stort sett bibehålls, men att vissa delar av verksamheten lyfts fram särskilt medan andra får mindre vikt. De fyra verksamhetsområdena är *Förmedling av scenkonst; Kompetensutveckling, vidareutbildning m.m.; Projektutveckling* samt *Service och administrativ verksamhet.* Projektutveckling är ett område som vuxit i förhållande till de övriga, medan Kompetensutveckling budgetmässigt minskat något jämfört med tidigare. Målet är att årligen ge stöd till 50–70 gästspel eller gästanställningar i första hand inom Norden, men även i viss utsträckning i närområdena och övriga län-

der. Vid fördelningen av stöd läggs bl.a. vikt på konstnärlig kvalitet och nordisk nytta. Vidare är målet att varje år stödja/arrangera 6–10 seminarier, kurser eller konferenser som främjar kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte på ett nordiskt plan för yrkesfolk inom scenkonstområdet. Målsättningen är också att varje år stödja 10–12 scenkonstprojekt, samt även andra typer av samarbetsprojekt och forsknings-/utvecklingsprojekt. Syftet är att stärka den nordiska dimensionen i scenkonstsamarbetet och främja hög kvalitet och konstnärligt utvecklingsarbete.

Generella målsättningar för Teater och Dans arbete är att effektivisera adminstrationen av stödordningarna och behandlingen av ansökningar och förbättra kontakterna med kommitténs målgrupper. I detta sammanhang är det viktigt att utveckla informations- och kommunikationsverktygen, något som Teater och Dans ser som en central del i det framtida arbetet.

DKK 774.000 av budgetposten är avsatt till särskilt projektstöd till Nordiska Amatörteaterrådet

Planlagda utgifter till ledning och administration: 2.300.000,- DKK

Resultater i 2001

Teater och Dans i Norden fick under år 2001 nya stadgar, som innebar vissa ändringar i kommitténs arbete samt en minskning av antalet ledamöter i kommittén.

Inom området vidareutbildning/kompetensutveckling har 10 projekt runt om i Norden fått stöd. Två av dessa projekt var särskilt riktade mot barn och unga. Totalt har arrangemangen samlat närmare 2 500 deltagare. Teater och Dans har beviljat stöd till 31 nordiska gästspel och 17 gästanställningar. Verksamhetsområdet projektutveckling och forskning var nytt för år 2001. Tre nordiska föreställningar har fått stöd; operan "Qasapips siste dag" på Grönland, "Macbeth", på Färöarna och "Liv" som är producerat i Danmark och Norge. I övrigt har fem projekt av olika karaktär givits stöd, däribland en samisk kulturfestival, en dockteaterfestival och ett seminarium på Åland om teatrarnas roll i små samhällen. Därutöver har fem andra projekt av forsknings- eller nätverkskaraktär fått stöd. Teater och Dans i Norden har varit remissorgan för Nordiska kulturfonden, medverkat i Sleipnirkommitténs arbete och samarbetat med NIFCA kring konferensen "Under Construction" och med NOMUS i projektet "Nordisk dans för kamera". Stödet till Nordiska amatörteaterrådet, som inryms under denna budgetpost, utbetalas sedan år 2001 i form av ett projektstöd direkt från Nordiska ministerrådet och ingår inte längre i kommitténs verksamhet.

Kontraktt: Uppfyllt.
Ekonomi: Inga anmärkningar
Ledelse og administrative utgifter: 2.329.168 DKK.

1-2257-3 Nordiska Konstnärscentret Dalsåsen, Norge					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp. av**
NOK	1.649.000	1.649.000	1.618.000	100%	Centret
Motsvarer i Dkk	1.517.000	1.517.000	1.472.000		

Formål

Dalsåsens huvudmål är att främja och utveckla det nordiska samarbetet inom konst-, konsthantverks-, och arkitekturområdet genom att driva gästateljéer och annan konstnärlig verksamhet. Centret omfattar fem ateljéer samt därtill hörande fem lägenheter, två gästrum, en träverkstad samt en administrationsbyggnad med lägenhet.

Prioriteringer i 2003

Institutionen erbjuder sammanlagt 60 stipendiemånader för sina gästateljéer. Det organiseras mindre seminarier och föreläsningar.

Resultater i 2001

Under år 2001 har ett projekthus färdigställts och tagits i bruk. Huset är avsett för konstnärer som under kortare perioder vill utveckla projekt eller använda en verkstad. Lokalen kan också användas i samband med olika workshops. Under år 2001 har fyra konstnärer använt sig av projekthuset. Totalt har Dalsåsen fördelat 57,5 stipendiemånader, som tagits i anspråk av konstnärer inom bildkonst, design, konsthantverk och arkitektur. Motsvarande 2,5 stipendiemånader har använts till en internationell work-shop på temat Art and Cultural Heritage. I genomsnitt tillbringar varje konstnär 4 månader på Dalsåsen. Fördelat per land har 3 av stipendiaterna kommit från vardera Finland och Island. Danmark, Norge och Sverige, har haft 2 stipendiater vardera, medan de utomnordiska stipendiaterna har utgjorts av 2 konstnärer från Litauen, 1 från Lettland, 2 från Skottland samt 1 stipendiat från Sydafrika. En procentuell fördelning månad/land ser ut enligt följande: Norge 12 %, Sverige 14 %, Danmark 10 %, Finland 16 %, Island 22 %, närområdena 13 %, Europa 8 % och övriga 5 %.
Dalsåsen har även avslutat "Den elektroniske brua", som är ett samarbetsprojekt med norska och isländska skolor, samt arrangerat öppna hus för att sprida kunskap om centrets verksamhet.

1-2258-3 Nordiska Institutet för Samtidskonst NIFCA–Nordic Institute of Contemporary Art, Finland						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
EUR	1.020.600	1.121.200	1.102.500	94 %	Institusjonen	2001-03
Motsvarer i Dkk	7.614.000	8.364.000	8.194.000			

Formål

NIFCAs mål är att synliggöra resultaten av konstnärligt skapande i Norden, i synnerhet samtida nordisk bildkonst. Institutionen främjar i detta syfte produktion, visning och kritik av samtida visuell kultur i Norden och utomlands. Uppgifterna indelas i:
Förmedling: NIFCA initierar, fiansierar, koordinerar och producerar projekt och utställningar.

*Information och kritik:*NIFCA informerar om den egna verksamheten och om nordisk samtidskonst, samt bidrar till en kritisk debatt kring den samtida konsten.
Mobilitet: NIFCA administrerar och fördelar gästateljéer och resestipendier för konstnärer

NIFCA är rådgivande organ för Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden. Institutionen fungerar som sekretariat för Sleipnir, resestipendieordningen för unga konstnärer i Norden (under 36 år).

Prioriteringar i kontrakten

Fr.o.m. den 1 januari 2002 har NIFCAs stöd till utgivning av tidskriften NU upphört. Det kritiska uppdrag som åvilar institutionen skall därför istället ingå som en del i NIFCAs egen verksamhet och vederbörliga ändringar har därför gjorts i mål- och ramstyrningskontraktet.

NIFCA skall koncentrera sitt arbete till de områden där institutionens särskilda kompetens och struktur kan tillföra ett specifikt mervärde till konst- och kulturfältet i Norden.
Inom området *Förmedling* prioriteras projekt som; är gränsöverskridande och inbegriper flera typer av konstnärligt skapande och/eller utforskar nya medier samt projekt som berör nordiskt identitet med utgångspunkt i globaliseringen och stimulerar till debatt om det mångkulturella samhället. *Information och kritik* slås samman till ett område och publikations- och Internet-delen av verksamheten utökas i och med att det kritiska uppdraget knyts till NIFCAs egen verksamhet. *Mobilitet*: utvecklingen av gästateljéprogrammet fortsätter, med fokus på att anpassa faciliteterna till de deltagande konstnärernas behov.

Beviljningen för år 2003 är justerad med hänsyn till det uppsagda kontraktet mellan NIFCA och NU.

Planlagda utgifter till ledning och administration: 270.000,- EUR

Resultater i 2001

Förmedling: NIFCA har haft ca 64 000 besökare eller deltagare vid sina olika arrangemang under året och haft ett aktivt samarbete med 30 institutioner. 15 utställningsprojekt och lika många seminarier, kurser eller konferenser har arrangerats av eller fått stöd från NIFCA Exempel på utställningsprojekt: *BLICK Ny Nordisk Film & Video 2001*, som visats och kommer att visas vid en rad konstinstitutioner i och utanför Norden, *Helium* ett ljudprojekt på Internet. NIFCA var i oktober 2001 tillsammans med det finska ordförandeskapet i NMR arrangör för konferensen *Under Construcion* i Helsingfors. Temat var samhällets ökande etninska mångfald och de utmaningar som detta ställer nordiskt konst- och kulturliv inför.
Information: 4 nummer av NIFCA-info har getts ut, i totalt 20.000 distribuerade ex. 17 trycksaker och 6 publikationer har utkommit. *Kritik/tidskriftsutgivning:* Stöd till tidskriften NU:Siksi-Index, som utkom med 5 nr, varav ett dubbelnummer.*Mobilitet:* NIFCA har behandlat 580 ansökningar till ateljeprogrammet och fördelat 165 ateljemånader. Totalt har 100 konstnärer och kuratorer deltagit i mobilitets- och stipendieprogrammen.
NIFCA har arbetat med att utveckla institutionen organisatoriskt, bl.a. ge-

nom att internt klarare definiera gränsdragningen i beslutskompetens mellan institutionsledning och styrelse.En relativt stor andel av de totala intäkterna, ca 30 %, är medel som NIFCA genererat utöver den ordinarie beviljningen. Bl.a. har NIFCA fått ett större bidrag från kulturministrarnas strategiska pulje.

Kontrakt: Uppfyllt
Ekonomi: Inga anmärkningar
Ledelse og administrative utgifter: 280.000,- EUR

Nordiske Kulturhus

1-2270-3 Nordens hus i Reykjavik						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
ISK	69.318.000	69.318.000	66.017.000	90 %	Institutionen	2002-04
Modsvarer DKK	6.239.000	6.239.000	6.602.000			

Formål

Nordens Hus i Reykjavik startede sin virksomhed i 1968. Huset skal være et nordisk kulturcenter og et bindeled mellem Island og øvrige nordiske lande. I husets virksomhed bliver der lagt særlig vægt på formidling inden for kultur-, undervisnings- og forskningsområderne, samtidigt med at huset står for omfattende informationsvirksomhed om nordisk samfunds- og næringsliv.

Prioriteringer i kontrakten

Huset har en ny 3-årig kontrakt fra 2002. Prioriterede virkomshedsområderne under kontraktperioden er kulturprojekter for børn og unge, litteratur, sprog og information, hvor biblioteket spiller en vigtig rolle, samt husets vedligehold og renovering. Andre virksomhedsområder er international virksomhed og kafeteriet. I 2002 vil der blive lavet en analyse af virksomheden om hvordan hvordan man på Island ser på husets og dets arbejde. Resultatet vil påvirke programprofilen i 2003. Et beløb på DKK 150.000 er reserveret i basisbevillingen til vedligehold og investeringer.

Planlagte utgifter til ledelse og administrasjon:

Resultater i 2001

Husets virksomhed som et nordisk kulturcentrum har været vellykket og viser en fortsat positiv udvikling. Institutionen har været medspiller i samarbejdet inden for det øvrige store nordiske kulturfelt og det har garanteret bedre kvalitet på programmet og bedre udnyttelse af resurserne. Programrepertoaret vakte forøget opmærksomhed både hos publikum og medierne. Lokalt set indeholdt programmet flere forskellige nye landvindinger, alle i centrum for nordisk kulturpolitik. Satsningen på børn og unge som målgruppe var stærk. På institutiones initiativ har man gennem programmet også kunnet skape nye samnordiske netværk.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Ingen bemærkninger:
Ledelse og administrative udgifter: 51.289 TISK

1-2272-3 Nordens Hus på Færøyene						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
DKK	9.751.000	9.751.000	9.569.000	70 %	Institutionen	2002-2004

Formål

Nordens Hus på Færøerne startede sin virksomhed i 1983. Husets opgave er at formidle nordisk kultur på Færøerne og færøsk kultur i de øvrige nordiske lande, samtidig med at huset har en vigtig funktion som færøsk kulturhus. Færøernes Landstyre finansierer dele af husets drift. Bidraget udgør 8% af Ministerrådets basisfinansiering.

Prioriteringer i kontrakten

Institutionens fortsætter med at satse på de områder som man satsede på i den forrige kontrakt, dvs. Kulturprojekter for børn og unge; Kulturprojekter for voksne, IT, PR og Media, Cafeen og vedligehold af bygningen og det tekniske udstyr.

Et specielt beløb på DKK 500.000 er reserveret i basisbevillingen til husets vedligehold og investeringer.

Planlagde udgifter til administration og ledelse: 3.034 TDKK

Resultater i 2001

Huset målsætning for 2001 var synlighed og nye tilskuergrupper. For at opnå dette har man lagt vægt på to store arrangementer og opnået at få god dækning i pressen og medierne, samt at få fat i nye grupper tilskuere. Huset producerer en stor udstilling om fangstkultur i Vestnorden i samarbejde med de nordiske huse/instituitoner og Vestnordisk Råde og NMR/Nordisk kulturfond. Huset har startet en ny række sommerkoncerter. Der lægges vægt på at præsentere nye nordiske film. Huset har gennemgået store renoveringer og når indretningen i den store sal er blevet renoveret er der kun tilbage årlig vedligeholdelse af huset og nyanskaffelser i teknik. Huset har haft 39.820 gæster til dets arrangementer og indtægter pr. gæst er øget med 26% pr. gæst.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Ingen bemærkninger:
Ledelse og administrative udgifter: 3.521 TDKK

1-2274-3 Nordens institut på Åland, (NIPÅ)						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Eur	**231.300**	**231.300**	**218.000**	**62 %**	**Institutionen**	**1999-2002**
Modsvarer DKK	1.725.000	1.725.000	1.620.000			

Formål

Nordens Institut på Åland blev oprettet i 1985. Instituttets opgave er at styrke det ålandske kulturliv, fremme Ålands aktive deltagelse i det nordiske samarbejde og udvikle samarbejdet mellem Åland og de øvrige nordiske lande på det almenkulturelle område, med særlig vægt på kunstområdet, undervisning og forskning. Ministerrådets bevilling dækker instituttets projektvirksomhed og direktørens løn. Øvrige udgifter, ca. 300.000 FIM, dækkes af Ålands landsskabsstyrelse og indgår ikke i instituttets regnskab.

Prioriteringer i kontrakten

Gældende kontraktsperiode udløb i 2001. P.g.a. direktørskifte ved årsskiftet er kontrakten blevet forlænget til udgangen af 2002.

NIPÅ søger alsidighed i sine programaktiviteter, men vil i aftaleperioden satse flest ressourcer inden for tre områder: Børne- og ungdomskultur, forankring af professionel teaterkunst på Åland og synliggørelse af professionel kulturvirksomhed på Åland. Herudover vil institutionen drive kulturudveksling mellem Åland og det øvrige Norden.
Institutionen skal have en ny kontrakt for perioden 2003–2005.

Planlagde udgifter til ledelse og administration: Ny kontrakt udarbejdes i løbet af 2002.

Resultater i 2001

Under den første del af året blev de tidligere års høje aktivitetsniva bibeholdt. Den sidste halvdel af året blev aktiviteterne en smule nedtonet hvad arrangementer angår, p.g.a. af at direktøren sluttede midt på året. Instituttet flyttede ind i nye, lyse og velegnede lokaler på gadeniveau. NIPÅ har gennem informationsprojektet "Se Norden!" forhøjet sin mediala profil og har kunnet forøge synligheden i de ålandske medier merkbart.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Ingen bemærkninger:
Ledelse og administrative udgifter: 96.000 EUR

1-2277-3 Nordens Institut i Grønland, (NAPA)						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
dkk	4.311.000	4.311.000	4.231.000	76 %	Institutionen	2003-05

Formål

Nordens institut i Grønland blev oprettet i 1986 i samarbejde med Grønlands hjemmestyre og Nuuk kommune. Instituttets opgave er at styrke det grønlandske kulturliv, fremme Grønlands aktive deltagelse i det nordiske samarbejde og udvikle samarbejdet mellem Grønland og de øvrige nordiske

lande, med særlig vægt på kultur-, undervisnings- og forskningsområderne. Grønlands hjemmestyre finansierer en del af instituttets drift. I 2001 regnskabet udgjorde dette bidrag DKK 576.000.

Prioriteringer i kontrakten

Gældende kontraktsperiode udløb i 2001. P.g.a. direktørskifte ved årsskiftet er kontrakten blevet forlænget til udgangen af 2002. NAPA skal være projektorienteret inden for hovedsatsningsområderne almenkultur, uddannelse og forskning. Øget indsats lægges på styrings- og koordinering af egne initierede projekter. Samarbejdet med de andre nordiske kulturinsitutioner skal udvikles og forbedres. NAPA skal aktivt initiere og medvirke i nordiske kulturfestivaler på Grønlands og forøge mulighederne for engagement for professionelle kulturarbejdere. Virksomhedsområderne i gældende kontrakt er: børne- og ungdomsprojekt, satsning på grønlandske kommuner udenfor hovedstaden og bevilling af bidrag til aktiviteter og rejsestøtte. Der skal udarbejdes en ny kontrakt for perioden 2003-2005.

Planlagde udgifter til ledelse og administration: Ny kontrakt udarbejdes i løbet af 2002.

Resultater i 2001

Der blev der gjort store satsninger på kvalitative arrangementer og takket være en god ekstern finansiering blev det muligt at gennemføre projekter med høj nordisk profil, med professionelle projektmedarbejdere og målbeviste informationsstrategier. En større omstrukturering af arbejdsopgaverne på kontoret førte til en fornyelse på kompetenceområdet, noget som vil bane vejen for interessante opgaver i de kommende år.
Flere samarbejdsprojekter med Katuaq, Grønlands kulturhus, har ført til et bedre samarbejde og flere samarbejdsprojekter er også blevet initieret for fremtiden.
NAPA har, med de større projekter, forøget sit geografiske virksomhedsområde til specielt at omfatte Grønlands østkyst og Sydgrønland. NAPA etablerede kontakter med grønlandske kommuner som normalt ikke har nytte af de kulturprogrammer, som gennemføres i landet. Gennem denne virksomhed er de unges engagement blevet større, en udvikling som ser ud til at fortsætte.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Betydelig underskudd i 2001.
Ledelse og administrative udgifter: 3.108 TDKK

1-2279-1 Vedlikehold av kulturhusene					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	1.088.000	1088.000	1.043.000	100%	MR/EK-K

Formål

Formålet med denne budgetpost er at bidrage til at planlægge og dække større vedligeholdsoppgaver hos de nordiske kulturhuse i Reykjavik og på Færøerne, som der ikke er plads til inden for husenes ordinære budgetrammer.

Prioriteringer i 2003

Stor del af budgetposten vil gå til Nordens hus i Reykjavik for at reparere taget. I en årrække har islandske bygningssagkyndige prøvet at finde en løsning på hvilke materialer, der kan bruges i fugerne mellem de specielle blå

fliser, som i en årrække har forvoldt problemer p.g.a. lækage. Løsningen er fundet og planen er at skifte fugen ud, samt de fliser som er ødelagte. I det ordinære budget for husene er der i tillæg reserveret DKK 150.000 og DKK 500.000 til henholdsvis Nordens hus i Reykjavík og Nordens hus på Færøerne.

Resultater i 2001

Budgetposten blev delt efter ansøgninger fra kulturhusene. Investeringer og gennemgang af vedligeholdelse gik planmæssigt. I Nordens hus på Færøerne blev cafeteriet renoveret. I Nordens hus i Reykjavík blev det arbejdet på at forberede renovering af cafeteriet og kontorlokalene og reparationen på det blå tag, som bliver et stort projekt i 2003.

Andre Kultursatsinger

1-2234-4 Samisk samarbejde					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	3.983.000	3.983.000	3.901.000	100%	MR/EK-K

Formål

Formålet med bevillingen er 1) at styrke det samiske samarbejde på kulturområdet og 2) at støtte Samerådet, som er en paraplyorganisation for samiske organisationer i Finland, Sverige Norge og Rusland. Samerådet er en regeringsuafhængig og frit opererende organisation og et kulturpolitisk og politisk samarbejdsorgan, som skal arbejde for at fremme den samiske befolknings økonomiske, sociale og kulturelle stilling. Medlemmerne af rådet har NGO-status. Bevillingen til kultursamarbejdet forvaltes af et kulturudvalg udnævnt af samiske kunstnerorganisationer i Norden og af Samerådet.

En del af bevillingen er øremærket som støtte til Samisk Kunstnerråd, DKK 677.000

Budgetposten dækker såvel samisk kulturvirksomhed som nordisk samesamarbejde i øvrigt.

Prioriteringer i 2003

Der vil fortsat blive lagt vægt på projekter, som fremmer og udvikler det samiske samarbejde på kulturområdet. Ministerrådets samarbejde i forhold til samiske sager vil for fremtiden blive vurderet i lyset af blandt andet Samisk Kulturpolitisk Plan, som endnu ikke er principielt behandlet eller vedtaget - den har dog fået tilslutning til hovedidéerne fra såvel samiske kunstnerorganisationer som Sametingene i både Sverige, Finland og Norge. Endvidere vil ministerrådets samarbejde i samiske sager blive vurderet i lyset af det nyetablerede Samisk Parlamentarisk Råds virksomhed. Endelig inddrages det uformelle sameministersamarbejde i vurderingen.

Samerådets arbejde knyttet til Arktisk Råd fortsætter med status som permanent deltager.

Samisk Kunstnerråd har påbegyndt et arbejde som har til formål at undersøge om der ligger muligheder og behov for at organisere Samisk Kunstnerråd på en anden måde således at driften forbedres og nyttiggørelsen i forhold til

kunstnerorganisationerne optimeres. Samisk Kunstnerråd vil arbejde på at forbedre kontakten med de samiske kunstnere i Rusland.
Kunstnerrådet har åbnet midlertidig kontor i Finland med tanke på at styrke forbindelserne med kunstnere, det finske Sameting, de finske myndigheder og organisationer.
Samisk Kunstnerråd viderefører arbejdet med at finde mulige samarbejdspartnere for etablering af en fremtidig kunst og kulturfond for samere, andre urbefolkninger og minoriteter i Europa, m.h.p. såvel individuelle som fælles projekter.

Resultater i 2001

Der pågår i Samerådet en intern evaluering af Samerådets fremtidige status, hvor urbefolkningsdimensionen accentureres, da Samerådet allerede er stærkt involverede i denne type aktiviteter. Samerådet har anset det for vigtigt at styrke samarbejdet mellem NGOerne og samisk Parlamentarisk Råd, og holde god kontrakt med de folkevalgte Sametingene. En begyndende diaolg i 2001 vil blive fulgt op i 2002/2003 om bl.a. en fremtidig opgavefordeling mellem samiske organer.

Samisk kunstnerråd har sammen med Samerådet udarbejdet en kunstpolitisk plan.
Samerådet ønsker, at kulturdimensionen skal få en større plads i det samepolitiske arbejde.
Der har været afholdt ét uformelt sameministermøde med deltagelse af sameministre og sametingspræsidenter. Ændrede vedtægter for det nye samarbejde, hvor det fastslås, at der skal være nær tilknytning til Nordisk Ministerråd er nu vedtaget. På mødet vedtog man endvidere blandt andet at tilsætte en ekspertgruppe, som skal se på teksten til en nordisk samekonvention.
NMR holdes informeret om de sager som tages op, og sameministermøderne forudsættes at fungere som høringsinstans for NMR i sager vedr. samiske spørgsmål. NMR bistår og vejleder i øvrigt i forberedelse og opfølgning af sager, som tages op på møderne.

1-2296-1 Nordiska kulturprojekt i utlandet					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	6.797.000	6.797.000	6.514.000	100 %	STYR.GR.

Formål

Budgetposten utgör basen för samnordiska målinriktade kulturprojekt i syfte att öka kunskapen om nordisk kultur internationellt och att befrämja det nordiska kultursamarbetet med länder och regioner utanför Norden.

Prioriteringer i 2003

Enligt projektplanen för år 2001–2004 kommer huvudsatsningen år 2003 att utgöra en nordisk designutställning. En nordisk expertgrupp tillsattes under hösten 2001 och den har arbetat fram ett koncept för en omfattande utställning. Utställningen kommer att presentera nordisk designhistoria från ca 1930-talet fram till dagens industriella design. Utställningen planeras främst för europeisk publik. Konceptet har presenterats för ledande europeiska designmuseer och andra lämpliga utställningslokaler och har väckt bra förhandsintresse. Utställningen startar sin turné på hösten 2003 och kommer att turnera åren 2004–2005.

Följande städer har redan bekräftat sitt intresse: Milano, Berlin, Munchen, London.
Med följande städer förhandlas: Glasgow, Wien, Paris.

Under år 2003 avslutas den nordamerikanska turnén med vikingautställningen.
Utställningen stängs i Minneapolis i maj 2003. Då har den visats i 7 städer: Washington, New York, Denver, Houston, Los Angeles, Ottawa och Minneapolis.

Resultater i 2001

En projektplan för åren 2001-2004 beslöts på ministerrådets möte i juni 2000. Planen omfattar kulturprojekt med det västliga närområdet – de brittiska öarna.
Projektet har titeln Network North och riktar sig främst till Skottland, Nordirland och Republiken Irland. Det inleddes på sommaren 2001 och löper till årskiftet 2002-2003. Projektet omfattar musik, litteratur, film, bildkonst i olika former, utställningar och nordiska inslag på festivaler. De självstyrande områdena är integrerade i projekten, likaså barn – och ungdomskultur. En stor del av projekten är planerade av och genomförs i samarbete med de samnordiska organen inom kultursektorn. Projektet omfattar ca 50 program/projekt/ evenemang.

Vid sidan om Network North fortsatte vikingautställningarna i USA och Kanada. Utställningen Vikings – The North Atlantic Saga har under år 2001 visats i följande
städer: Denver, Houston, Los Angeles. I samtliga städer har det arrangerats sidoaktiviteter kring utställningen. Sidoaktiviteterna har genomförts i samarbete med de nordiska generalkonsulaten/konsulaten, universitet, museer, och andra relevanta aktörer. Sidoaktiviteterna har fokuserat på det moderna Norden – som ett komplement till vikingautställningen.
Kulturprojektet Minne – Historia – Gestaltning erhöll medel från kulturministrarnas strategiska pulje. Projektet tog sina utgångspunkter i Terezin och kulturens roll i kampen mot främlingsfientlighet. Projektet samlade studerande och lärare från fem konsthögskolor/konstakademier i Norden. Projektet innebar seminarier och workshops i Norden och Terezin. Projektet ledde fram till en utställning som vintern 2001-2002 visades i Helsingfors, under våren 2002 i Trondheim och på hösten 2002 i Köpenhamn.

Under hösten 2001 inleddes Nordic Sounds - en konsertserie med 11 konserter med nordisk musik i samarbete med Pragsymfonikerna under ledning av Vladimir Aschkenazy.

1-2545-2 Norden-undervisning i udlandet					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	**988.000**	**988.000**	**968.000**	**81 %**	**Samar-beids-nævnet**
Derav adm. utgifter	50.000	Sekretariatet varetages af Nordisk Ministerråds sekretariat.			

Formål

Samarbejdsnævnet for nordenundervisning i udlandet er et samarbejdsorgan for de nordiske landes administrationer af sprogundervisning ved udenlandske universiteter. Nævnet er et rådgivende organ for Nordisk Ministerråd og andre instanser på sit sagsområde.
Samarbejdsnævnets hovedformål er at styrke og koordinere undervisningen i nordiske sprog og nordisk litteratur ved de udenlandske universiteter. Undervisning i nordiske sprog og nordisk kultur foregår ved over 200 universiteter forskellige steder i verden.

Prioriteringer i 2003

Nævnet vil dele sin virksomhed på tre hovedopgaver med omtrent en tredjedel af budgettet på hver opgave:
At bevilge støtte til at fremme samarbejdet mellem de lektorer, som underviser i nordiske sprog ved udenlandske universiteter. 2) At holde faglige, regionale konferencer for lektorerne. 3) At foretage større, regionale satsninger for at styrke samarbejdet mellem norden-undervisere/ institutioner.
Nævnet vil i løbet af 2002/2003 gennemgå hidtil anvendte informationstiltag og omlægge de initiativer, der satses på for at forbedre samarbejdet yderligere mellem de lektorer, som underviser i nordiske sprog ved udenlandske universiteter.

Resultater i 2001

Totalt 12 ansøgninger til et sammenlagt ansøgt beløb på TDKK 521.000 indkom, heraf fik 6 bevilget midler til et sammenlagt beløb på TDKK 180.
De 6 bevilgede lektorsinitiativer fordeltes til følgende lande (i nogle tilfælde i samarbejde):
Tyskland, Spanien, Litauen, Japan, England, Ungarn og Rusland.
Årets lektorkonference blev afholdt i Budapest med fokus på blandt andet det europæiske sprogår. Konferensens formål var først og fremmest at styrke og opdatere kundskaben om samfundsforhold, sprog og litteratur i Norden for lektorerne i Østeuropa. Programmet blev udarbejdet i samarbejde mellem Samarbejdsnævnet og lektorerne i Bulgarien, Jugoslavien, Kroatien, Moldavien, Monte Negro, Polen, Rumænien, Slovakien, Slovenien, Tjekkien, Ungarn og Østrig. Nævnets regionale satsning i USA fortsatte.
En foredragsturnè/symposium blev med stor succes afholdt på en række universiteter samt den svenske ambassade i Japan i november 2001 for at fremme interessen for især nordisk kultur men også sprog og samfundsforhold. Emnerne var blandt andet "History of Nordic Collaboration", Nordic welfare States in Perspective", "Nordic equality in the Light of women Liberation i Sweden", "Internationality and Accessibility in Nordic Culture with Denmark as an example".
Administrative udgifter: 23 TDKK (Landene afholder nævnets rejseudgifter)

Uddannelses- og forskningssamarbejdet

Den 5-årige strategien for utdannings- og forskningsområdet 2000-2004, "Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser" angir de overordnede mål for de nordiske utdannings-og forskningsministrenes samarbeid. For at Norden skal være et aktivt og framtidsrettet forum for politisk behandling av aktuelle utdannings- og forskningsspørsmål for de nordiske land, men også i et internasjonalt perspektiv, fokuserer strategien på samtidighet, sammenheng og synlighet i det nordiske samarbeidet. Det angis fire sentrale innsatsområder i strategiens virksomhetsperiode.

- Livslang læring
- Spisskompetanse og nordisk forskning
- Mobilitet og nordiske avtaler
- Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Implementeringen av strategien er konsentrert om innsatser for å oppnå sammenheng, samtidighet og synlighet i samarbeidet samt initiativer knyttet til de sentrale innsatsområdene. De skiftende formannskap legger derfor vekt på en balanse mellom kontinuitet og nye innsatser.

Utdannings- og forskningssektorens budsjett kan inndeles i 4 hovedkategorier

- Mobilitets- og støtteordninger
- Nordiske institusjoner
- Forskningsprogrammer
- Prosjektmidler

Mobilitets- og støtteordninger utgjør den største budsjettkategorien (52 % i 2002) og har hatt en jevn stigning, bl.a. med oppretting av nye programmer på skolesiden. Prosjektmidler administreres i hovedsak av sektorens rådgivende styringsgrupper for skoleområdet (NSS), høgre utdanning (HØGUT), folkeopplysning og voksenopplæring (FOVU) og forskning (FPR). Hovedtendensen i perioden 1991–2002 har vært en omprioritering fra institusjoner og forskningsprogrammer til mobilitets- og støtteordninger.

I Samarbeidsministrene budsjettdirektiv for 2003 foreslås at budsjettprioriteringer på utdannings- og forskningsområdet omfatter: livslang læring og aktiv samfunnsdeltakelse, den nordiske språkforståelsen, barn og unge samt skolesamarbeidet, nordiske avtaler og mobilitetsprogram, teknologisk utvikling og IKT for alle, sentre for fremragende forskning og forskningsprogram og nordisk oppfølging av EFA-prosessen.

Utdannings- og forskningssektoren har fått en redusert budsjettramme for 2003 tilsvarende 1,9 %, hvilket innebærer et krav om budsjettnedskjæringer. I samsvar med hovedtendensen i budsjettprioriteringene de siste årene, samt igangsatte utredningsarbeider om institusjonene og rådgivningsstrukturen, er reduksjonene søkt lagt slik at mobilitets- og støtteordningene tar den vesentligste delen av nedskjæringene. Med en forventet pris- og kostnadsregulering blir det nominelle beløp på samme nivå som i 2002.

Samtidighet: Et av utgangspunktene for utdannings- og forskningsstrategien er å aktualisere det nordiske samarbeidet og styrke den politiske forankringen gjennom at relevante nasjonale problemstillinger tas opp på den nordiske dagsordenen. I denne forbindelse konstateres at samme utdanningspolitiske spørsmål er på agendaen både i Norden og i internasjonale fora som EU, Europarådet, OECD og UNESCO. De nordiske land har allerede et godt samarbeid internt i Norden, og vil være tydelige dagsordensettere og bidra også i det europeiske samarbeidet. Utdannings- og forskningsområdet kan påvise en særlig nordisk nytte med en intensivert erfaringsutveksling mellom de nordiske land i sentrale spørsmål knyttet til de fire prioriterte områder i strategien. Eksempelvis kan nevnes at arbeidet i en nordisk gruppe i tilknytning til landenes behandling av EU-kommisjonens policydokument om livslang læring har resultert i konkrete initiativer om realkompetanse og indikatorarbeid. Ministerrådet har også anvendt materiale

fra OECD-studier for en egen nordisk studie som sammenligner voksnes utdanningsdeltakelse i de nordiske land innbyrdes, men også Norden samlet i forhold til utvalgte OECD-land.

Med bakgrunn i ny nordisk nærområdestrategi og et nytt arktisk samarbeidsprogram, utarbeides en mer spesifikk plan for det framtidige samarbeidet med Nordens nærområder for utdannings- og forskningssektoren. Gjennom nær dialog med de baltiske land og Nordvest-Russland vil sektorstrategien sikre at nordiske initiativer er forankret i behov definert av mottakerlandene. Innen nærområdeprogrammet 2003–2005 er det grunnlag for å videreføre aktiviteter knyttet til utdanningstilbud for barn og unge med spesielle behov, aktivt medborgerskap og et nordisk-baltisk utdanningsrom innen høgre utdanning.

Den nordiske utdanningsstrategien betoner et aktivt nordisk formannskap som sikrer både kontinuitet og fornyelse og formannskapets temakonferanse behandler aktuelle spørsmål innen utdannings- og forskningsområdet. Under det finske formannskapet var temaet på NMRs temakonferanse "Utbildning, forskning og regional utveckling". "Et solidarisk Norden" er tema på konferansen under det norske formannskapet. Denne fokuserer på utdanningens rolle i utviklingspolitikken, med de nordiske utviklingsministre og utdanningsministre som målgruppe.

En av forutsetningene for en sterkere politisk forankring er at vesentlige utdannings- og forskningspolitiske spørsmål løftes fram fra både Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd og at man forsterker samarbeidet mellom disse to organisasjoner. En annen utfordring er at sektorens rådgivende styringsgrupper identifiserer aktuelle politiske problemstillinger og bringer disse fram på dagsorden til EK-U og MR-U.

Sammenheng: Utdannings- og forskningsstrategien har som mål å skape en større helhet og sammenheng i det nordiske samarbeidet innen sektoren. Som ledd i dette arbeidet er det initiert en omfattende gjennomgang av tre av sektorens budsjettmessige hovedkategorier: støtte- og mobilitetsordningene, institusjonene og rådgivningsstrukturen.

MR-U igangsatte i 2001 prosessen med en gjennomgang av støtte- og mobilitetsordningene innen sektoren med sikte på å finne en best mulig framtidig organisering og bruk av ordningene som verktøy i det politiske samarbeidet. Det framlegges et ministerrådsforslag om en ny organisering til behandling på Nordisk sesjon 2002. MR-U foreslår at det fra 2004 etableres 4 sektorprogrammer – ett for hvert av områdene skole, høgre utdanning, voksenopplæring og forskerutdanning – samt ett tverrgående program for nærområdene og ett språkprogram.

Som oppfølging av Ministerrådets budsjettanalyse vedrørende nordiske institusjoner har MR-U iverksatt en politisk og administrativ utredning om den framtidige rolle for de nordiske institusjoner innen området utdanning og forskning. Utredningssarbeidet forventes framlagt høsten 2002 og nye forvaltnigskontrakter med institusjonene fra 2003 utarbeides med bakgrunn i dette arbeidet.

Det legges spesiell vekt på tverrsektorielle temaer innen utdanningsområdet, men også i forhold til forskning. De fire rådgivende styringsgruppene har et felles årlig møte med formannskapet med sikte på å samle alle grupper for å diskutere tverrsektorielle spørsmål og å knytte sammen det politiske og operasjonelle nivået. I samsvar med strategien er det startet et utredningsarbeid som skal vurdere rådgivningsstrukturen, herunder rolle og oppgaver for de fire styringsgruppene NSS, HØGUT, FOVU og FPR samt rådgivningsfunksjonen vedrørende IKT, språkpolitikk og bioetikk.

Synlighet: Utdanningsstrategien framhever at det nordiske samarbeidet innen utdannings- og forskningsområdet skal gjøres mer synlig. Det har vært relativt vanskelig å finne informasjon om nordisk samarbeid som er rettet til allmennheten. Sektoren har derfor i 2002 utarbeidet en egen informasjonsstrategi for å bedre synligheten. Innen rammen av Nordisk Ministerråd har man også utviklet den web-baserte synligheten av samarbeidet gjennom etablering av en portal for utdannings- og forskningssamarbeidet med interaktive linker mellom Ministerrådets hjemmeside og alle program og aktiviteter innen sektoren. Resultatene skal også synliggjøres på konferanser som organiseres av formannskapet, styringsgruppene og institusjonene og det skal legges mer vekt på lansering av resultaterne av Ministerrådets prosjekt og publikasjoner.

Kjønn- og likestillingsperspektiv: Arbeidet innen sektorens aktivitetsområder viser en gjennomgående god kjønnsfordeling. De fleste støtte- og mobilitetsordningene rapporterer om kvinner og menns deltakelse og det er mye som tyder på en overvekt av kvinner. Fra 2002 vil det bli rapportert på fordelingen av kvinners og menns deltakelse i de ordninger som ennå ikke har tilgjengelig informasjon. Gjeldende strategi for utdannning- og forskningssektoren inneholder ikke et definert kjønns- og likestillingsperspektiv

Ministerrådets styringsgruppe for det nordiske *skolesamarbeidet* (NSS), har valgt verdigrunnlag, livslang læring, kvalitet og synlighet som de prioriterte områdene i handlingsplan 2000-2004. Skolen i de nordiske land har en vesentlig oppgave med å grunnfeste livslang læring som et perspektiv hvor den enkelte gis muligheter for å utvikle sitt potensiale og muligheter. Landene har en felles interesse i å fokusere på skolens rolle som verdiformidler og på nordiske tiltak for kvalitetsheving i skolen. Styringsgruppen vil videreutvikle det nordiske skolenettet for å fremme samarbeidet mellom nordiske skoler, styrke mobilitetsordningenes pedagogiske dimensjon og gjøre det nordiske skolesamarbeidet mer synlig.

Også for samarbeidet innen området *folkeopplysning og voksenopplæring* har Ministerrådets styringsgruppe (FOVU) utarbeidet en handlingsplan for perioden 2000–2004. Livslangt læring er grunnlag og utgangspunkter før 5-årsplanen og den har fokus på å sikre en fleksibel, brukertilpasset og kvalitativ kompetanseutvikling for voksne. Hovedsatsingene knyttes til aktivt medborgerskap, voksnes muligheter for deltakelse i utdanning – herunder tilgang til IKT, validering av realkompetanse og dokumentasjon av det nordiske voksenopplæringsfeltet. FOVU vurderer nordiske initiativer i sammenheng med strategier innen framfor alt EU/OECD og vil rette nærområdeinnsatsen mer mot Nordvest Russland.

Ministerrådets styringsgruppe for det nordiske samarbeidet innen *høgre utdanning* (HØGUT) legger i handlingsplanen for perioden 2002-2004 vekt på tiltak ut fra følgende perspektiver: Norden som foregangsregion for økt kompetanse og livslang læring, styrket kvalitet i høgre utdanning, økte muligheter gjennom informasjons- og kommunikasjonsteknologi samt internasjonalisering og mobilitetsfremmende tiltak. Selv om NMRs mobilitetsprogrammer er vedtatt videreført med fornyet organisering og innhold, vil HØGUT bidra til at det beste i NORDPLUS-programmet videreføres. Samtidig vurderes nordiske utdanningsavtaler i forhold til internasjonale deklarasjoner.

Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) er ministerrådets rådgivende organ for forskningspolitiske spørsmål.

Det nordiske samarbeidet om *forskning og forskerutdanning* skal styrke nordiske forskeres internasjonale posisjon og gi en merverdi til nasjonale investeringer. Dette realiseres gjennom bedre forskerutdanning, felles investeringer og problemløsning og bedre nordisk utnytting av ressurser. Det nordiske forsknings- og utviklingssamarbeidet (FoU) skal hovedsakelig utprøve nye konsepter og stimulere spesifikt nordiske aktiviteter som samordnes og koordineres med nasjonale prioriteringer. Innsatsene rettes spesielt på samarbeid om *Centres of Excellence* (prosjekt vedtatt i 2001) og forskerutdanning evt. i form av nordiske forskerskoler. Nordisk Ministerråd vil i 2002 følge opp et forslag fra Nordisk Råd om en redegjørelse om å utbygge det nordiske forskningsrom som et regionalt bidrag for styrking av det europeiske forskningsrom. Redegjørelsen skal blant annet vurdere koblingen mellom forskning og næringsliv.

Det nordiske *språksamarbeidet* er utviklet til et vesentlig tverrsektorielt satsningsområde, forankret hos utdannings- og forskningsministrene samt kulturministrene. Ministerrådets språkpolitiske referansegruppe har lagt rammene for et nytt NORDMÅL program 2000- 2004 som inneholder de overordnede retningslinjer for språksamarbeidet i perioden. Programmet avspeiler globaliseringens innflytelse på språksituasjonen i Norden. Strategikonferansen "Nordens sprog i en international tid" belyste de nordiske språkenes status særlig i forhold til engelsk og åpnet for en debatt om hvilke perspektiver landenes språkpolitiske initiativer rommer på terskelen til det 21. århundre. Språkpolitikk i et flerkulturelt Norden er hovedtemaet 2002.

Kunnskapssamfunnet må fokusere på hvilke nye vilkår og muligheter som knyttes til økt bruk av *informasjonsteknologi og kommunikasjonsteknologi*, IKT i arbeids- og samfunnslivet. Utdannings- og forskningsministrene vil derfor ha oppmerksomhet mot; en konsentrasjon i én ny samlet struktur av infrastruktursamarbeidet (NORDUnet) og forskningen innenfor Internett og applikasjoner (Nordunet2), en økt integrering av nærområdene i det nordiske samarbeidet om infrastruktur- og kompetanseutvikling, distanseundervisning og nordiske virtuelle høgskole- og universitetsmiljøer samt å sikre at alle borgere har lik tilgang til IKT i lærende miljøer og som borgere. Endelig ligger det store utfordringer i Nordens muligheter for å etablere seg som ledende eksportør av nettverksbaserte utdanninger.

Utdannings- og forskningssektoren rapporterer spesielt på innsatsområde 1, teknologisk utvikling, spesielt informasjonssamfunnets spørsmål og spissforskning, i Ny nordisk dagsorden.

Budgetutviklingen: Utdanning og forskning				
tDKK	**2003**	**2002**	**2001**	**Ændring 02-03**
	02-priser	**02-priser**	**01-priser**	**Pct.**
Budget	194.056	197.845	194.954	-1,9

Generelle forsknings- og utdanningsinnsatser

2-2505-1 Dispositionsmidler – Uddannelse og Forskning					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp001Bud.01**	**Bud.disp.av**
Dkk	1.699.000	2.023.000	1.981.00	100%	MR/EK-U

Formål

Dispositionsmidlerne anvendes til at finansiere politisk relevante projekter, der initieres i det løbende budgetår og giver mulighed for at opfange og støtte vigtige tiltag, der ikke kunne forudses ved budgetteringen. Dispositionsmidlerne er således et vigtigt redskab til initiering og gennemførelse af formandslandets prioriteringer.

Prioriteringer i 2003

Dispositionsmidlerne vil blive anvendt til finansiering af prioriteringer fra formandskabet, der ikke dækkes af andre bevillinger, samt – i overensstemmelse med formålet – til at imødekomme pludseligt opståede behov.

Resultater i 2001

Der er i 2001 bl.a. givet bevillinger til: Opfølgning af strategi vedrørende MR-U's synlighed, validering af realkompetence, igangsættelse af en nordisk undersøgelse om uddannelse og kriminalomsorg, transatlantisk promovering af højere uddannelse og forskning, finansiering af en arbejdsgruppe om nordisk mobilitet i det 21. århundrede, tilskud til Nordisk Forskarakedemi til dækning af flytteomkostninger samt til gennemførelse af Formandskabets temakonference.

Skolesamarbeid

2-2510-1 Nordisk Skolesamarbejde (NSS)					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp.av**
Dkk	4.500.000	5.061.000	5.428.000	98%	Styret NSS

Formål

Skolesamarbejdets overordnede mål er at gøre skolen bedre i Norden. Styregruppen for nordisk skolesamarbejde (NSS) har følgende hovedopgaver:

- at rådgive MR-U i spørgsmål om nordisk skolesamarbejde
- at medvirke til at gennemføre MR-Us strategi for nordisk uddannelses- og forskningssamarbejde
- at udforme og gennemføre en 5-årig handlingsplan for skolesamarbejde
- at have tilsynsfunktion i forhold til nordiske aftaler på området

Prioriteringer i 2003

NSS handlingsplan 2000-2004 konkretiseres gennem en årlig virksomhedsplan, denne vil i år 2003 afspejle det svenske formandskabs prioriteringer. Følgende områder prioriteres højt i handlingsplanen: Værdier, livslang læring, kvalitet og synliggørelse.

Resultater i 2001

NSS virksomhed har år 2001 været koncentreret om følgende hovedområder:
Værdier: Der er dels igangsat et arbejde med at redegøre for tiltag i de nordiske lande for at undgå mobning og vold i skolen. Dels er der i anledning af Nordisk Råds 50 års jubilæum planlagt en større konferencerække gennem de nordiske lande i efteråret 2002, hvor der sættes fokus på de nordiske værdier om ligeværd, ligestilling, demokrati og kulturel mang-foldighed. Denne begivenhed har også passet ind i temaet børn og unge, som har været en af hovedprioriteterne i det norske formandsskabsprogram. Via Odin og nettidsskriftet Skolen i Norden er temaet "mobning og vold" også sat på dagsorden i 2001 og 2002.
Livslang læring: Der er igangsat et projekt om livslang læring i et skoleperspektiv bl.a. med henblik på at fokusere på vigtigheden af, at holdningen til livslang læring gennem god motivation netop skabes i de første år af et menneskes liv. Det vil sige også i før- og grundskolen, og dermed også at livslang læring er mere end blot voksenuddannelse. Projektet forventes afsluttet i 2002.
Kvalitet:. Der blev i 2001 som opfølgning på et projekt om selvevaluering i skolen påbegyndt et nyt projekt om udvikling af kvalitetsindikatorer, som forventes afsluttet i 2003.
Synliggørelse: Der er igangsat et arbejde af det nordisk skolenet Odin, som skal sikre en sammenhæng mellem IKT og mobilitetsordningerne blandt andet ved at bruge erfaringerne fra IDUN 2, som afsluttes i 2002.
Mobilitets- og støtteordningerne: Mobilitetsordningerne er tilsvarende inde i en udviklingsproces, hvor der fokuseres på helhedssynet inden for livslang læring, synergi, brugervenlighed og synlighed. Det er planen, at de tre ordninger på skolesektoren i 2004 sammenlægges til et program.
Nærområdet: Projektet "A school for all", hvor det er hensigten at fremme kvaliteten af specialundervisningen på grundskole-/ungdomsuddannelsesniveauet i de baltiske lande, er blevet forlænget til 2004.

2-2512-2 NORDPLUS-Junior					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	**10.000.000**	**9.783.000**	**9.382.000**	**98%**	**Styret NSS**
Derav adm. utgifter	500.000	Sekretariatet ivaretas av Internationella programkontoret för utbildningsområdet, Sverige			

Formål

NORDPLUS-junior är ett stipendieprogram som riktar sig till elever och lärare i gymnasieskolan inom de nordiska länderna. Sedan hösten 1997 är Svenska EU Programkontoret, numera Internationella programkontoret för utbildningsområdet, ansvarigt för administrationen av NORDPLUS-junior. Internationella programkontorets kontrakt har förlängts och kommer gälla intill utgången av år 2002.
Förutsättningen för att kunna få NORDPLUS-junior stipendier är, att det ingås ett avtal mellan de deltagande skolorna, som fastsätter lärarnas och elevernas rättigheter och plikter.

Prioriteringar i 2003

År 2003 finns det två prioriteringar. Dels kommer det att handla om utvecklingsarbete, inom ramen för vilket deltagande elever och lärare erbjuds möjligheter att lägga in pedagogiska IKT-projekt på det nordiska skoldatanätet Odin både före och efter mobilitetsperioden. Dels kommer Nordplus-junior tillsammans med de övriga stöd- och mobilitetsordningarna inom skolsamarbetet att omfattas av ett uppföljningsarbete enligt ministerrådsförslaget om den nya organiseringen, som planerats träda i kraft 1 januari 2004.

Resultater i 2001

År 2001 har 1.510 elever och 261 lärare mottagit stipendiemedel. Totalt behandlades 218 ansökningar mot 378 år 2000. Antalet beviljade ansökningar för år 2001 är 275 mot 287 år 2000.

Antalet ansökningar med stora elevgrupper och/eller höga resekostnader tenderar att öka. Fortsätter denna tendens kommer en prioritering av varje ansökan att behöva göras för att så många skolor som möjligt skall kunna delta i utbyten och projekt. Prioritering av en ansökan innebär i regel att lägre stipendiebelopp beviljas med hänvisning till fondens storlek. Detta kan komma att innebära en minskning av antalet ansökningar när sökande skolor inte längre kan få hela det belopp de sökt för att genomföra ett utbyte.

Administrativa utgifter: DKK 402.000.-

2-2514-2 Elevudveksling Vestnorden					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	**1.746.000**	**1.744.000**	**1.708.000**	**96%**	**Styret NSS**
Derav adm. utgifter	160.000	Sekretariatet ivaretas av Foreningene Nordens Forbund			

Formål

Den særskilte støtte til elevudveksling mellem Vestnorden (Island, Grønland og Færøerne) og det øvrige Norden skal ses på baggrund af de betydelig større rejseomkostninger, som er forbundet med elevudveksling til og fra Vestnorden. Samtidig er projektets formål også at øge den nordiske kultur- og sprogforståelse samt kendskabet til de øvrige nordiske landes samfundsforhold.
Målgruppen er grundskolens ældste klasser samt klasser på ungdomsuddannelsesniveauet f.eks. erhvervsskoler og gymnasier.
Såvel administration som tildeling sker fra Foreningen Norden i de nordiske lande samt de selvstyrende områder.
Elevudveksling Vestnorden er forlænget til og med år 2003.

Prioriteringer i 2003

Elevudveksling Vestnorden vil sammen med de øvrige støtte- og mobilitetsordninger under skolesamarbejdet være omfattet af opfølgningsarbejdet på ministerrådsforslaget om den nye organisering, som er planlagt til at finde sted pr. 1. januar 2004.

Resultater i 2001

I 2001 deltog 52 skoleklasser med i alt 730 skoleelever i udvekslingen indenfor Elevudveksling Vestnorden.
I 2001 kom ca. 40% af deltagerne fra Vestnorden (primært Island). Ca. 60% af deltagerne kom fra "Østnorden" (Norge, Sverige, Finland, Åland og Danmark).
Administrative utgifter: DKK 170.800,-

2-2516-2 NORDPLUS-mini					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	**6.000.000**	**5.786.000**	**5.367.000**	**100%**	**Styret NSS**
Derav adm. utgifter	500.000	Sekretariatet ivaretas av Foreningene Nordens forbund			

Formål

Formålet med Nordplus-mini er at øge de deltagende læreres og elevers kendskab til nabolandenes kultur og sprog samt øvrige samfundsforhold.

Målgruppen er grundskolens 4.-9. klasse (samt 10. klasse i Danmark). Der gives støtte til såvel elever som deres lærere. Opholdet skal være på mindst 3 dage og maksimalt 7 dage. Den deltagende klasse skal have modtaget en invitation fra den modtagende skole og tilsvarende skal de også have et fælles pædagogisk program for opholdet.
Foreningen Nordens Forbund er ansvarlig for administrationen, men selve tildelingen af midler sker i de nationale foreninger i de nordiske lande samt de selvstyrende områder.

Nordplus-mini er forlænget til og med udgangen af 2003.

Prioriteringer i 2003

I 2003 er der to prioriteringer. Dels vil der være et udviklingsarbejde, hvor de deltagende elver og lærere bliver tilbudt muligheden for at have pædagogiske IKT projekter på det nordiske skolenet ODIN forud for samt efter den fysiske mobilitet. Dels vil Nordplus-Mini sammen med de øvrige støtte- og mobilitetsordninger under skolesamarbejdet være omfattet af opfølgningsarbejdet på ministerrådsforslaget om den nye organisering, som er planlagt at finde sted pr. 1. januar 2004.

Resultater i 2001

I 2001 blev så godt som 100 % af ansøgningerne imødekommet, idet der blev bevilget rejsestipendier til 221 klasser med i alt 5.004 elever og 565 lærere. Danmark havde flest ansøgninger og flest elever som kom afsted. Derimod kommer den største del af bevillingen de islandske klasser til gode, da der ved tildelingen tages hensyn til rejseafstanden. Antallet af ansøgninger og bevillinger er størst i foråret, da de fleste klasser ønsker at tage af sted på denne tid af året.

Administrative kostnader: DKK 500.000.-

Folkeopplysning og Voksenopplæring

2-2520-1 Styringsgr. for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring (FOVU)					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	2.156.000	2.156.000	2.912.000	100 %	Styret FOVU

Formål

Som rådgivningsorgan skal styringsgruppen for folkeopplysning og voksenopplæring, FOVU, arbeide for fornyelse og utvikling innen området i Norden samt utvikle samarbeidet med Nordens nærområder og øvrig internasjonalt arbeid.

Livslang læring er grunnlag og utgangspunkt for den 5-årige Handlingsplan 2000-2004. Perspektivet er å sikre en fleksibel, brukertilpasset og kvalitativ kompetanseutvikling for voksne hvor det tas hensyn til både personlige og faglige kvalifikasjoner.

FOVU legger vekt på en aktiv dialog med mangfoldet av aktører og miljøer innen området og på å gjøre bruk av deres erfaring og kompetanse.

Prioriteringer i 2003

Prioriteringene vil ha utgangspunkt i den 5-årige handlingsplanen og formannskapets prioriteringer. Igangsatte og avsluttede prosjekter viser at flere av initiativene kompletterer hverandre. FOVU vil derfor i 2003 konsentrere arbeidet om hvordan dokumentasjon og oppnådde resultater fra ulike prosjekter kan nyttiggjøres i et helhetlig perspektiv. Dette er også en konsekvens av at FOVUs budsjett ble redusert med 26 % i 2002. Aktivitetene knyttes til voksnes lærings- og kompetansemuligheter – herunder dokumentasjon og verdsetting av realkompetanse inn mot såvel arbeidslivet som utdanningssystemet, aktivt medborgerskap og dokumentasjon av voksenopplæringsfeltet i Norden. Den nordiske studien som sammenligner voksnes deltakelse i utdanning i de nordiske land, men også Norden samlet i forhold til OECD-land, gir grunnlag for nye initiativer bl.a. knyttet til å fremme integrasjon av innvandrere.

Av bevilgningen planlegges 350 TDKK anvendt til aktivitetsstyring/administrasjon. Sekretariatsfunksjonen ivaretas av NMR-sekretariatet.

Resultater i 2001

Satsningsområder i handlingsplanen og formannskapets prioriteringer er konkretisert i en årlig arbeidsplan. Voksenopplæringsfeltet anses mangelfullt dokumentert og FOVU har gjennomført en kartlegging om organisering og finansiering av studieforbund i Norden. Kartleggingen av landenes arbeid med realkompetanse er fulgt opp med en policykonferanse høsten 2001 og arbeidet videreføres nå i regi av MR-U. Høsten 2001 utkom rapporten fra den nordiske fordypningsstudien om voksnes deltakelse i utdanning basert på materiale fra OECDs Literacy-studier. Rapporten gir mange interessante perspektiver i sammenligningen mellom de nordiske land og konstaterer at Norden som helhet representerer en høg standard i internasjonal sammenheng. Sammen med andre nasjonale og nordiske rapporter danner rapporten grunnlag for en større konferanse i 2002.
FOVU har hatt ansvar for å igangsette en nordisk utredning om "Utdanning og kriminalomsorg", en oppfølging av rekommendasjon 1199/nord.
Da det ikke har lykkes å få ekstern finansiering av et flerårig forskningsprosjekt "Læring for aktivt medborgerskap," har FOVU invitert ansvarlige for voksnes uke til å utvikle en felles nordisk markering om aktivt medborgerskap i tilknytning til "uka" høsten 2002.
I forhold til nærområdene er programmet for baltiske voksenopplæringsmiljøer videreutviklet med vekt på lokale partnerskap mellom NGO og myndigheter. Det 3-årige programmet for russiske NGO-ledere har fortsatt etter planen.

Utgifter til aktivitetsstyring/administrasjon: 350 TDKK

2-2522-2 Støtteordningen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	8.189.000	8.589.000	7.612.000	100 %	Styret FOVU
Derav adm. utgifter	70.000	Sekretariatet ivaretas av Nordisk Ministerråds sekretariat			

Formål

Støtteordningen er et viktig redskap for å iverksette den 5-årige handlingsplanen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring. Den skal stimulere videreutvikling og fornyelse gjennom støtte til fellesnordiske prosjekter innen området. Ordningen omfatter tre kategorier; mobilitetsstipend for folkehøgskoleelever, prosjekter i 5 nordiske studieforbundssammenslutninger (blokktilskudd) og enkeltprosjekter som kan søkes av alle øvrige studieforbund, folkehøgskoler og allmen voksenopplæring.

Prioriteringer i 2003

FOVU oppfordrer til samarbeidsprosjekter mellom ulike søkergrupper og at bl.a. forskningsmiljøene inndras i prosjektene. I samsvar med prioriteringer i handlingsplanen for 2001–2004 stimuleres spesielt prosjekter om motivasjon for voksnes deltakelse, læring for aktivt medborgerskap og innvandreres læring. Spredning av prosjekterfaringer skjer gjennom seminarer og tidsskriftet FOVU-Dialog.

En vurdering av den kjønnsmessige fordeling blant deltakerne i støtteordningens ulike deler vil bli foretatt.

Resultater i 2001

Evalueringen av støtteordningen i 1999/2000 påpekte behov for kvalitative forbedringer i søknader og rapportering både for blokkprosjekter og enkeltprosjekter.. FOVU har utarbeidet ny veiledning som understreker kvalitative kriterier og spredning av resultater. Informasjon om ordningen er sendt flere fagtidsskrifter på området, bl.a. FOVU-Dialog. I juni 2001 arrangerte FOVU et seminar med brukermiljøene om støtteordningen som redskap for handlingsplanen 2000-2004.

I 2001 var bevilgningen fordelt slik på de 3 kategorier: blokktilskudd 3,2 MDKK, enkeltprosjekter 2,408 MDKK og folkehøgskolestipend 2 MDKK. Det ble tildelt 260 elevstipend, tilsvarende en bevilgningsprocent på 50%. En evaluering for denne ordningen understreket at den fungerer svært godt og gir stor nordisk nytte men at der er behov for en økt bevilgningsramme. 23 enkeltprosjekter ble tildelt støtte i 2001, en liten nedgang som refereres til redusert rammebeløp for denne kategorien. Antall gjennomførte blokkprosjekter er ikke endelig rapportert.

I støtteordningens ulike deler rapporteres kvinners og menns deltakelse.
Administrative utgifter knyttet til fordelingsgruppe: 65.000 DKK

2-2524-3 Nordens folkliga akademi (NFA), Sverige						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Sek	7.518.000	7.549.000	7.423.000	70%	Institusjonen	2002
Motsvarer DKK	6.165.000	6.190.000	6.607.000			

Formål

NFA skal fremme utvikling, fornyelse og samarbeid innen området folkeopplysning og voksenopplæring. Dette skjer gjennom å være et faglig kompetansesentrum og forum for idé- og erfaringsutveksling for et bredt spekter av folkeopplysnings- og voksenopplæringsinstitusjoner i Norden.
NFA skal styrke den nordiske dimensjonen i internasjonal sammenheng og utfører informasjons- og serviceoppgaver for brukermiljøene, spesielt i forhold til Baltikum og EU.

Prioriteringer i kontrakten

Institusjonen inngår i den igangsatte politisk- administrative evaluering av institusjoenne under MR-U og skal ha ny mål- og rammestyringskontrakt fra 2003. Uavhengig av resultatet fra evalueringen antas at NFAs virksomhetsområder fortsatt konsentreres til kurs-, konferanse- og prosjektvirksomhet, dokumentasjons- og formidlingsarbeid samt nordisk og internasjonal nettverksbygging. Innen rammen for basisvirksomheten skal institusjonen utvikle faglig kompetanse som fremmer utvikling og fornyelse av metoder og samarbeidsstrukturer samt drive forskningsformidling. Til institusjonens drift og administrasjon knyttes spesielle oppgaver til utleie av internat og kurslokaler samt forvaltningsoppgaver bl.a. for Ministerådet/FOVU.

Planlagte administrative utgifter: Ny kontrakt utarbeides i 2002

Resultater i 2001

NFA har fortsatt arbeidet med å tydeliggjøre sin profil som en attraktiv møteplass og et utviklingsmiljø for livslang læring samt videreutvikling av systemer for mål- og resultatstyring.
Institusjonen har siden 2000 en stabil personalsituasjon og NFA har i 2001 opprettholdt en omfattende virksomhet og oppfylt kvalitets- og produksjonsmålene for nær alle virksomhetsområdene. Biblioteket benyttes aktivt i kurs- og konferansevirksomheten, spesielt stipendiatmåneden. NFA er partner i stadig flere EU-prosjekter og administrerer 3 prosjekter innen Ministerrådets nærområdeprogram samt har flere forvaltningsoppgaver for FOVU.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemærkninger
Ledelse og administrative utgifter: 4,6 MSEK

Høgre utdanning

2-2530-1 Styringsgruppen for nordisk samarbeide innen høgre utdanning (HØGUT)					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	**2.553.000**	**2.553.000**	**1.066.000**	**94%**	**HØGUT**

Formål

HØGUT har som oppgave å fremme nordisk samarbeid innen høgre utdanning, samt utvikle og styrke det nordiske utdanningsfellesskap. Dette gjelder samtlige postgymnasiale utdanningsnivå ved universitet og høgskoler.

Prioriteringer i 2003

HØGUT har fått ny handlingsplan for perioden 2002-2004. Styringsgruppen vil forsatt ha en bred tilnærming til utdanningsfeltet, men vil spesielt legge fire perspektiver til grunn for sitt arbeid. For det første vil HØGUT fremme Norden som foregangsregion for økt kompetanse og livslang læring. For det andre vil styringsgruppen arbeide for styrket kvalitet i høgre utdanning. For det tredje vil man legge vekt på økte muligheter gjennom informasjons- og kommunikasjonsteknologi. For det fjerde skal HØGUT fortsatt legge vekt på internasjonalisering og mobilitetsfremmende tiltak.

Styringsgruppen vil fortsatt fokusere økt kvalitet på utdanningen og synliggjøring av Ministerrådets arbeide. NORDPLUS-programmet er evaluert og er et sentralt virkemiddel for å nå de overordnete utdanningspolitiske mål. HØGUT legger vekt på best mulige nasjonale forankring av sine prosjekter, og styringsgruppens brukermiljøer spiller en sentral rolle i arbeidet i tillegg til utdanningsministrenes og ordførerlandets prioriteringer. HØGUT vil fortsatt gi aktuelle innspill til den nordiske utdanningspolitiske debatt, og problemstillinger knyttet til internasjonalisering og virtuelle læringsmiljøer vil få økt oppmerksomhet.

Resultater i 2001

Styringsgruppen har hatt en full gjennomgang av sin virksomhet i forbindelse med utviklingen av ny handlingsplan for styringsgruppen. HØGUT har under året arbeidet med og støttet prosjekter innenfor internasjonalisering, regional utvikling, overenskomsten om adgang til høgre utdanning, Bolognadeklarasjonens konsekvenser, nordisk antagningsmanual, nordisk utdan-

ningsterminologi, kvalitet i utdanningen, oppfølging av Sigtunaavtalen, nordisk dimensjon i utdanningen, nettverkssamarbeide og utvikling av engelskspråklige Norden-websider.

HØGUT har ellers oppnevnt en rekke arbeidsgrupper og gitt mange oppdrag til kompetente utdannings- og forskningsmiljøer for å utarbeide forslag til oppfølging av styringsgruppens arbeid. Styringsgruppens medlemmer har videre deltatt i flere internasjonale konferanser og har gitt flere høringsuttalelser.

2-2532-2 NORDPLUS					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	30.500.000	31.179.000	31.972.000	100%	HØGUT
Derav adm. utgifter	920.000	Sekretariatet ivaretas av Senter for Internasjonalt universitetssamarbeid, Norge			

Formål

NORDPLUS (Nordiskt mobilitets- och samarbetsprogram för studenter och undervisningspersonal inom institutioner för högre utbildning i Norden) bygger på nätverkssamarbete. NORDPLUS har tre huvudmålsättningar: att stödja och intensifiera samarbetet mellan nordiska universitet och högre utbildningsinstitutioner, att öka antalet studenter som tar delar av sina studier i ett annat nordiskt land samt att höja utbildningskvaliteten vid de nordiska utbildningsinstitutionerna genom ökad mobilitet av undervisningspersonal. Programmet utgörs av mobilitetsstipendier till studenter och lärare samt stöd till utvecklingsprojekt, kurser och seminarier.

Prioriteringer i 2003

De prioriteringar som görs inom NORDPLUS-programmet relateras till ministerrådets och HÖGUT:s (Ledningsgruppen för nordiskt samarbete inom högre utbildning) prioriteringsområden samt till respektive ordförandelands särskilda prioriteringar.
Generella riktlinjer för programmet är: Arbetsdelning och samarbete, likvärdighet, nätverk som representerar små och smala ämnesområden, ökat antal utresande från Danmark, fler inresande till Finland, deltagande av institutioner från väst-norden (Grönland, Färöarna och Island), studenter med funktionshinder.
Under 2003 tillkommer prioriteringar som: Informations- och kommunikationsteknologi (IKT), studier och praktik, lärarmobilitet – framför allt längre uppehåll, förhållandet universitet/högskola-näringsliv, mobilitet kombinerat med IKT-aktiviteter.

Resultater i 2001

Sedan den 1 januari 1999 är SIU (Senter for Internasjonalt Universietssamarbeid) i Bergen ansvarig för administrationen av NORDPLUS-programmet, medan HÖGUT är huvudansvarig för programmets genomförande samt för dess ämnesmässiga och politiska profil.
År 2001 beslutade HÖGUT att utdela 34 MDKK. Totalt ansökte 297 nätverk om ca. 76,8 MDKK. Antalet inkomna ansökningar var 10 stycken färre än året innan, medan antalet partners i programmet ökade från 1 461 år 2000 till 1 486 år 2001. Antalet nätverk som tilldelades medel var 281. De resterande nätverken ansågs inte ha uppfyllt kvalitetskriterierna som gällde angivande av planerade och förväntade resultat samt en motivering för nätverkets aktivite-

ter. Vad gäller mobilitet utdelades 3 000 stipendier, vilket utgjorda 73% av det totala beloppet. Intresset för en månads uppehåll för studenter halverades mot 2000, medan intresset för kortare lärarmobilitet – ned till en vecka – fördubblades.
Utifrån rapporteringarna 2000 kan det konstateras att 72% av studenterna som fått mobilitetsstipendier var kvinnor och genomsnittsåldern var 24,8 år. Förklaringen till att det är många kvinnor som reser inom programmet, är att de ämnesområden som är störst inom NORDPLUS är utbildning och lärarutbildning samt medicinska vetenskaper, där sjuksköterskeutbildningarna utgör en stor del. Båda dessa områden är starkt dominerade av kvinnor.

Administrativa utgifter: 920 000 DKK

2-2534-4 Bidrag til Nordisk Sommeruniversitet (NSU)					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	**1.088.000**	**1.088.000**	**1.066.000**	**100 %**	**NSU**

Formål: NSUs hovedoppgave er å fremme det nordiske forskningssamarbeidet gjennom å styrke vitenskapelig idé- og nettverksutvikling innen tverrfaglige problemområder som ikke har gitt grunnlag for felles nordiske forskningsprosjekter. Virksomheten bygger på at deltakere på tvers av fag, karriere, generasjoner, institusjoner og språk samles om felles studier knyttet til tverrvitenskapelige problemstillinger. NSU er en idéell organisasjon som støttes med et virksomhetsbidrag fra NMR gjennom en årlig prosjektkontrakt.

Prioriteringer i 2003: Ministerrådets bidrag forutsettes benyttet til aktiviteter i form av nettverksskapende seminarer og aktiv publikasjons- og informasjonsvirksomhet. Administrative kostnader dekkes av egenfinansiering.

Resultater i 2001: Hovedaktivitetene med sommersesjon, vintersymposier og tidsskrift er gjennomført som planlagt. Organisasjonene har foretatt ytterligere organisatoriske justeringer og har flyttet sitt sekretariat til Nordens folkliga akademi i Göteborg. Ministerrådets bidrag går utelukkende til konkrete aktiviteter.

Språklig Samarbeid

2-2540-1 Nordisk språkråd					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	1.900.000	1.982.000	1.941.000	99%	språk-rådet

Formål: Nordisk Sprogråd skal virke for at fremme den internordiske sprogforståelse, som er grundlæggende tilgang for det politiske, kulturelle og økonomiske samarbejde i Norden. Nordisk Sprogråd skal desuden fremme og lette anvendelsen af de nordiske sprog såvel i Norden som uden for Norden, for eksempel også i det europæiske samarbejde. Sprogrådet skal samvirke med andre sprog- og terminologiorganer i og uden for Norden.

Prioriteringer i 2003

Nordisk Sprogråd vil også i 2003 arbejde for at styrke de små sprogområder i Norden, bl.a. ved forsat at støtte ordbogsarbejdet og tematisere de små sprogs stilling i det moderne samfund.
Det store samarbejdsprojekt mellem sprognævnene i Norden om importord fortsættes.
Nordisk Sprogråds websted, www.nordisk-sprograad.dk, vedligeholdes og udbygges.
De nordiske sprogs stilling i det moderne informationssamfund tematiseres blandt andet gennem konferencer/seminarer.
Nordisk Sprogråd vil vedligeholde og om muligt udbygge kontakten til sprognævn og tilsvarende institutioner uden for Norden, herunder i de Baltiske Lande.

Resultater i 2001

Nordisk Sprogråd har i år 2001 haft samarbejde med institutioner og organer som har til opgave at støtte og styrke det nordiske sprogfællesskab.
Blandt disse *Nordisk Kulturfond*, Nordisk Ministerråds *Sprogpolitiske referencegruppe*, *NiFin* (Nordens Institut i Finland (www.nifin.helsinki.fi)), *Nordterm* (sammenslutning af organisationer og foreninger i de nordiske lande der beskæftiger sig med terminologiarbejde (www.nordterm.net)).

Nordisk Sprogråd har i år 2001 arrangeret bland andet følgende møder og konferencer:
Svenska språknämnden var vært for det 48. nordiske sprogmøde der blev holdt i Klitterbyn i Skåne den 31. august til 2. september. Mødets tema var *Språknämndernas roll, framtid och arbetsuppgifter*.
Konference med temaet *Ordbøger mellem de nordiske sprog* på Schæffergården i Gentofte den 19.-21. januar i samarbejde med Nordisk Forening for Leksikografi (NFL
Konference på Færøerene den 21.-25. august om *Leksikografi i Norden* arrangeret af Føroyamálsdeildin ved Fróðskaparsetur Føroya (Institut for færøsk sprog og litteratur ved Færøernes Universitet) i samarbejde med Nordisk Sprogråd.
Netværksmøde (s.k. Startkonference) på Hässelby slott i Stockholm den 2.-4. november i det internordiske Moderne Importords-projekt under ledelse af Helge Sandøy.

Følgende projekter har bland andet fått støtte:
Ordbogsprojekter inden for de små sprogområder i Norden. Inden for *Moderne importord i språka i Norden*, det store, fællesnordisk projekt under Nordisk Sprogråd med Helge Sandøy fra Universitetet i Bergen som leder, er holdningsdelen, del E, blevet startet, og der er nedsat et projektstyre med repræsentanter fra de nordiske sprognævn.

Følgende skrifter har utgivits: Sprog i Norden 2001, The Nordic Languages, ny udgave,; Nordiske studier i leksikografi V, Nordens språk - på japansk, LexicoNordica bind 8, Moderne lingvistiske teorier og færøsk, Att förstå varandra i Norden på nettet.

Utgifter til aktivitetsstyring/administrasjon: DKK 260.000.-

2-2542-1 NORDISKE KURSER I SPROG OG LITTERATUR (NORDKURS)					
VALUTA	BUDSJETT 03	BUDSJETT 02	BUDSJETT 01	DISP01/BUD.01	BUD.DISP.AV
VALUTA	1.950.000	2.037.000	1.995.000	100%	NORD-KURS

Formål

NORDKURS styrker undervisningen i nordiske sprog for især nordiske modersmålsstuderende på universitetsniveau gennem afholdelse af meritgivende intensivkurser. Programmet tilgodeser de små sprog ved alternerende at afholde kurser i grønlandsk, færøsk og samisk. Kursernes nordiske nytte ligger såvel i kompetenceopbygning inden for nordiske sprog som medvirken til at skabe en sprogkulturel ramme, der levendegør arbejdet med nordiske sprog. Sammen med det NORDPLUS støttede sprognetværk NORDLIKS udgør NORDKURS Ministerrådets væsentligste bidrag til støtte for det nordiske sprogfælleskab på universitært niveau.

Prioriteringer i 2003

Hovedlinjen i NORDKURS' prioritering af virksomheden er udfra den eksisterende blanding af samnordiske kurser (ca. halvdelen af kurserne) og kurserne for enkelte nationaliteter at fortsætte og videreudvikle den faglige kompetence, som kurserne giver deltagerne. Vestnorden og baltisk deltagelse i kurserne prioriteres.

Resultater i 2001

NORDKURS avholdt sommeren 2001 15 sommerkurser, iberegnet de internationale finske kurser, hvor også nordiske studerende kan deltage. Der har i 2001 været i alt 335 deltagere, hvoraf 319 nordiske og 16 baltiske.

Utgifter til aktivitetsstyring/administrasjon: DKK 161.299,-

2-2543-1 Sprogligt Samarbejde i Norden, NORDMÅL					
Valuta	Budsjett 03	Budsjett 02	Budsjett 01	Disp01/Bud.01	Bud.disp.av
Dkk	5.868.000	6.418.000	6.286.000	97%	MR-U/EK-U

Formål

NORDMÅL programmet 2000-2004 har følgende formål:
at nordiske satsninger inden for ikke skandinaviske sprog styrkes (færøsk, grønlandsk, samisk, finsk og islandsk)
at nordiske satsninger inden for området børn og unges sprogforståelse udbygges
at NORDMÅL-forum udvikles til et nordisk sprognetværk
at det nordiske samarbejde i forbindelse med tolkeuddannelserne og tolkeformidling styrkes – også i forhold til EU
at det nordiske sprogsamarbejde styrkes

Prioriteringer i 2003

Hovedprioriteringerne i NORDMÅL er følgende:
De ovennævnte satsninger konkretiseres gennem en årlig virksomhedsplan, der omhandler kurser, projekter, seminarer og udgivelser inden for hver af de ovennævnte områder. I år 2003 følges satsningerne under det europæiske sprogår op. Det drejer sig om status over de nordiske sprog på tærskelen til det 21. århundrede Der arbejdes med udgivelse af en sprogpakke for børn og unge.

Resultater i 2001

SIU övertog förvaltningen av NORDMÅL programmet från årsskiftet 2000/2001. I 2001 ankom det totalt 20 ansökningar till programmet. 19 av dessa fick tilldelning.

Huvudvikten av Nordmål aktiviterna ligger på kursverksamhet, men medel till publikationer, seminarium och forskningsprojekt har även tilldelats. Det är stor variation mellan de olika projekten. Den högsta tilldelningen gick till ett enskilt projekt på 700.000.- DKK, Kurser för nordiska lärarstuderande, Hanaholmen), medan det lägsta till ett projekt på 4.800.-, Illustrationsarbete, Danskлärarföreningen).

21–23 september arrangerade Den språkpolitiska referensgruppen en språkpolitisk strategikonferens på Borgarnes i Island där aktörer i det nordiske språksamarbetet blev inbjudna. 40 personer deltog i konferensen.

16–18 november arrangerades den årliga NORDMÅL-forum konferensen, detta år avhölls den i Pargas, Finland. Temat för konferensen var domänförlust i Norden under titeln "Nordens språk i en internationaliseringstid – status och perspektiv". 70 personer från samtliga nordiska länder deltog i konferensen.

Utgifter til aktivitetsstyring og administrasjon: DKK 675.368,-

2-2548-3 Nordens Institut i Finland (NIFIN)						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
EUR	**688.300**	**688.300**	**676.800**	**91 %**	**Institusjonen**	**2002**
Motsvarer Dkk	**5.135.000**	**5.135.000**	**5.030.000**			

Formål

NIFIN skal med udgangspunkt i sprog og kultur danne et formidlende bindeled mellem det finsksprogede Finland og det øvrige Norden. Hovedopgaven er dermed at synliggøre finsk sprog og kultur i de nordiske lande og samtidig formidle kundskab om og engagement for nordiske sprog og kulturer til den finsktalende befolkning i Finland.

Prioriteringer i kontrak-ten

For at løfte denne hovedopgave inddrager instituttet områderne uddannelse, kultur, medier og samfundsliv i virksomheden. Instituttets nordiske nytte ligger i at udvikle og styrke en nordiske samhørighedsfølelse baseret på sproglig og kulturel mangfoldighed. Med særlig fokus på ungdommen skal instituttet medvirke til, at nordiske sprog og kulturer profilere Norden i en international tid.

Planlagte utgifter til ledelse og administrasjon: Ny kontrakt utarbeides i løpet av 2002

Resultater i 2001

Nifins nordiska nytta ligger i att stärka den nordiska språkliga och kulturella närvaron i Finland och att stärka finska språkets och den finländska kulturens roll i övriga Norden.
2001 lanserade Nifin ett nordiskt virtuellt barnbibliotek - BiBBi - som har sökmotor på fem nordiska språk. Dessutom arrangerade Nifin barnteater-

föreställningar, författarbesök, seminarier, tolkfortutbildning och stimulerade finskspråkiga elever att studera svenska genom att ordna nordiska temadagar och nordiska besök i skolorna. Under 2001 blev Nifin bättre känt bland sina målgrupper, vilket märktes inte minst i form av större publicitet och ökat antalet besökare.

Eftersom Nifins huvudsakliga uppgift är att främja språkförståelsen i Norden har verksamheten så gott som helt och hållet koncentrerats till Norden. Beträffande närområdena kan konstateras att Nifin har utövat ett visst samarbete med de nordiska informationskontoren i Tallin och S:t Petersburg.

Kontrakt: Uppfyllt
Ekonomi: Inga anmärkningar
Ledelse og administrative utgifter: 534.557,- EUR

Utdanning- og forskningssektorens samarbeid innenfor IT

2-2550-1 Ministerrådets (MR-U) IT-policygruppe					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	532.000	532.000	521.000	86%	Policy-Gr.

Formål

IT-policygruppen følger og fremmer udviklingen af spidskompetence inden for grænsefladen mellem moderne informations- og kommunikationsteknologi på den ene side og forskning og uddannelse på den anden. IT-policygruppen søger at sikre den meste tidssvarende og fremadrettede rådgivning om videnssamfundets udvikling ved at *følge* og *analysere* udviklingen samt *formidle* viden til MR-U og andre om behov for nye tiltag. IT-policygruppen udarbejder endvidere *forslag til initiativer*.

IT-policygruppen er et rådgivende policyorgan for NMR og driver således ikke egen projektvirksomhed udover mindre udredningsopgaver.

Priori-teringer i 2003

Under forudsætning af en forlænget mandatperiode er fokus fortsat på at følge og analysere IT-udviklingen, samt at formidle viden og udarbejde forslag til initiativer. I år 2003 vil der være særligt fokus på: "Internet- og applikationsforskning og -udvikling"; "Den nordlige eDimension"; "Distanceundervisning og virtuelle højskole- og universitetsmiljøer"; "IKT og pædagogisk udvikling".

Resultater i 2001

Gruppen har som en del af sin handlingsplan for 2000-2002 gennemført studieprogrammer og samlet indtryk fra nordiske og internationale udviklingsmiljøer, eksperter og forskere. Fire møder er blevet afhold i løbet af året, hver med eget faglige tema. Hovedvægten i sagsporteføljen har været på såvel løbende som nye sagsområder:

- IT-policygruppen har udarbejdet en "*Nordisk kartläggning av övergripande nationella initiativ rörande utvecklingen av* ***virtuellt universitet***",

- En gennemgang af Hollandsk IT politik og hollandske IKT satsninger,
- En evalueringer af forskningsprogrammet *Nordunet2* blev igangsat og er afsluttet 2002,
- Der er blevet bevilliget midler fra NMRS nærområdeprogram til et udredningsarbejde om nærområdets IKT-forskning og -kompetenceudvikling, med tilknytning til "Den nordlig eDemission".

2-2552-1 IT inden for undervisning og indlæring - IDUN II					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	0	0	3.127.000	86%	MR-U/EK-U

Formål

IDUN2-projekt er en opfølgning af IDUN1 men med et nyt fokus. I IDUN2 koncentreres indsatsen på eksisterende IKT-satsninger inden for undervisning og indlæring, med det sigte at anvende IKT som pædagogisk værktøj. IDUN2, der afvikles i en tre-års periode f.o.m. 1999, bruger det nordiske skoledatanet ODIN som platform og har tre delområder: Innovative skolemiljøer; IT i læreuddannelsen; samt Voksenundervisning og fleksibel læring.

Projektet administreres af en styregruppe med repræsenterer fra styregrupperne for nordisk skolesamarbejde (NSS), højere uddannelse (HØGUT) og folkeoplysning og voksenuddannelse (FOVU).

Priori-teringer i 2003

IDUN2 projektet er afsluttet pr. 1. juli 2002 på baggrund af en seks måneders udsættelse af projektafslutningen.

Resultater i 2001

Projektet har færdigbygget den organisatorisk IKT-platform, som samler og betjener de deltagende aktører og andre interesserede i personnetværk: www.idun.odin.dk
I projektets slutfase har fokus været på det pædagogiske indhold samt pædagogiske aktiviteter for herigennem at få resultater og erfaringer udvekslet over landegrænserne inden for alle tre delområder.
Pr. primo 2002 har styregrupperne i tilknytning til de tre delområder initieret behandling af hvorledes projektets skal forvaltes med henblik på bedst mulig sikring af projektets eventuelle aktiver efter projektafslutningen. Behandling afventer evalueringsrapporten som forventes færdig august 2002.

2-2554-1 Avancerede IT- applikationer og -tjenester – NORDUnet2					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	489.000	489.000	479.000	100%	MR-U/EK-U

Formål

Universiteter, forskningsinstitutioner og de nordiske centraladministrationer bliver stadig mere afhængige af avanceret kommunikations- og informationshåndtering såvel kvalitativt som kvantitativt. Hvor det gamle NORDUnet-projekt (nu et aktieselskab) varetager Internet infrastrukturen, har

NORDUnet2 haft til opgave at udvikle avancerede Internetapplikationer og nettjenester og derved sikret landenes tætte samarbejde om netværksanvendelse og –udvikling samt Nordens medindflydelse over den globale Internetudvikling.

NORDUnet2 har rådet over en samlet bevilling på DKK 30 mio. i perioden 1999-2001, hvor kun finansieringen af projektlederen er gået over det nordiske budget.

På baggrund af en projektforlængelse er den sidste forskningsaktivitet under programmet afsluttet pr 31. december 2002.

Priori-teringer i 2003

Budgetposten vil i 2003 blive administreret af IT-policygruppen med henblik på i væsentligste omfang, at blive brugt på en ekspertudreder, som i samarbejde med en ad hoc gruppe er blevet givet ansvaret for at udarbejde forslag om profil og indhold for et fortsat og styrket nordiske samarbejde om "Internet- og applikationsforskning og -udvikling".

Resultater i 2001

I år 2001 var hovedfokus på:

- at sikre at igangværende projekter opfylder såvel mål som tidsrammer;
- at formidle resultater gennem publicering og præsentationer på konferenser;
- at udarbejde en statusrapport over den samlede nordiske forskning indenfor programmets fire delområder.

I år 2001 blev der initieret en evaluering af forskningsprogrammet, som i 2002 har været grundlaget for IT-policygruppens arbejde med at udvikle et fortsat og styrket nordisk samarbejde om "Internet- og applikationsforskning og -udvikling".

Forskningssamarbejd

2-3110-1 Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR)					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	2.326.000	2.326.000	778.000	74%	FPR

Formål

Nordisk Forskningspolitisk råd (FPR) er ministerrådets rådgivende organ for langsigtede forskningspolitiske spørgsmål. Rådet skal fremme nordisk samarbejde om forskning og forskeruddannelse. Rådet skal udfra analyser af den forskningspolitiske udvikling både i Norden og i Europa rådgive om forskningspolitiske problemstillinger, som er relevante for Norden.

Priori-teringer i 2003

FPRs anbefalinger er samlet i rådets *Indstilling om nordisk forskningssamarbejde til Nordisk Ministerråd for uddannelse og forskning (MR-U)*, november 2001. FPR's mere langsigte overvejelser er beskrevet i *"Norden- en arena för forskning av global betydelse – Nordisk Forskningspolitisk Råds vision"*, oktober 2000.
FPR peger generelt på muligheder for at forstærke samarbejdet om en nordisk forskningsregion som led i bestræbelserne på at udbygge et europæisk forskningsområde (ERA). Dette arbejde følges op i 2002/2003 med en rapport til

MR-U baseret på Nordisk Råds forslag (A1269/nord) *om en redegørelse om at udbygge det nordiske forskningsrum som et regionalt bidrag til styrkelse af det europæiske forskningsrum*. Et af hovedpunkterne i forslaget er en vurdering af koblingen mellem forskning og erhvervsliv.

FPR udarbejder i 2002 en ny 3 årig handlingsplan for perioden 2003-2005.

I 2003 er 0,5 MDKK av bevilgningen øremerket til forskningsprogrammet vedrørende Epidemilogi

Av bevilgningen planlegges det å anvende 1.225 TDKK til aktivitetsstyring/administrasjon (inkl. en prosjektansatt forskningskoordinator). Sekretariatsfunksjonen ivaretas av Nordisk Ministerråds sekretariat.

Resultater i 2001

FPR afleverede i maj 2001 en udredning til ministerrådet for uddannelse og forskning (MR-U) om muligheder for nordisk samarbejde *om Centres of Excellence* og forskeruddannelse, som grundlag for initiativer på begge områder.

Et pilotprojektet om nordiske *Centres of Excellence* blev i 2001 sat i gang i samarbejde med de nationale forskningsråd, som finansierer hovedparten af projektet. Sekretariatet er i initieringsfasen placeret hos Finlands Akademi. Nordisk Forskeruddannelsesakademi (NorFA) medfinansierer forskeruddannelsesdelen.

NorFA har desuden på FPR's anbefaling fået en række opgaver, der skal belyse mulighederne for at styrke samarbejdet om forskeruddannelse i Norden.

FPR har arbejdet med analyser og projekter på områderne: centres of Excellence, forskeruddannelse, forskermobilitet, *Science and technology indicator*, samt de nordiske forskningsråds rolle. Rådet har desuden afgivet et antal udtalelser og rådets medlemmer har deltaget i en række internationale konferencer.
FPR har overordnet ansvar for følgende forskningsprogrammer:
Nordisk forskningsprogram om køn og vold, 2000–2004
Nordisk forskningsprogram om sprogteknologi, 2000–2004
Nordisk velfærdsforskningsprogram, 2000–2004
Nordisk sikkerhedspolitisk forskningsprogram 2000–2003
Forskningsprogrammet Vestnordisk Oceanklima, 2001-2005
FPR og MR-U bevilgede i 2000/2001 1.3 MDKK til initiering af et Nordisk program for epidemiologi. FPR anbefalede at programmet blev fastholdt som et højt prioriteret område, men kun sat i gang hvis der kunne tilvejebringes et rimeligt budget på omkring 25 - 35 MDKK for en periode på 5 år.

Utgifter til aktivitetsstyring/administrasjon: 1.070 TDKK (FPR's mødeomkostninger samt en projektansat forskningskoordinator)

2-3111-2 Nordiske spidsforskningsenheder, pilotprojekt					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	3.063.000	3.063.000	-	-	FPR

Formål

De nordiska forskningsråden inom naturvetenskap, miljövetenskap och teknik (NOS-N) har i samarbete med Nordiska ministerrådet år 2001 initierad ett nordiskt pilotprogram för spetsforskningsenheter på området globala förändringar inom följande sektorer: ekosystem processer inom klimatförändringen, atmosfäriska och oceaniska processer. Programmet genomförs åren 2002-2007, och dess årliga finansiering uppgår till minst 10 MDKK.

En nordisk spetsforskningsenhet är
- ett kompakt och väl organiserat nätverk som bildar ett virtuellt centrum för redan existerande forskningsgrupper eller -enheter i minst tre nordiska länder, eller
- en vetenskapligt högklassig forskningsenhet, som erbjuder också forskare i andra nordiska länder utrustning och infrastruktur.

Målet för det samnordiska programmet för spetsforskningsenheter är
- att göra den nordiska forskningen synligare och attraktivare i Europa och världen
- att garantera att de nordiska resurserna, i synnerhet kostsam infrastruktur, används så effektivt och smidigt som möjligt
- att stödja kreativa och effektiva forsknings- och forskarutbildningsmiljöer
- att skapa nordisk kritisk massa
- att öka rörligheten framför allt bland unga forskare
- att åstadkomma tvärvetenskapligt samarbete
- att åstadkomma en ändamålsenlig specialisering bland de nordiska länderna inom forskning och kompetens
- att integrera de nordiska spetsforskningsenheterna i de nationella forskningssystemen.

Prioriteringer i 2003

Där etableras 2-3 nordiska spetsforskningsenheter.

Resultater i 2001

Pilotprogrammets sekretariat är förlagt till Finlands Akademi. Programmet startar i slutet av år 2002.

2-3125-2 Nordisk nettverk for folkloristikk (NNF)					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp00/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	0	0	1.090	100 %	NNF

Formål

Nettverket er et forum for å koordinere og styrke samarbeidet mellom samtlige folkloristiske forskningsmiljøer i Norden og utvikle kontakten til nærliggende fagområder. Gjennom formidlende aktiviteter skal nettverket sikre kvalitet, relevans og bredde i disiplinen og spesielt styrke og sikre unge forskeres stilling.
Nettverket er etablert for en 5-års periode fra 15/1-1998.

Prioriteringer i 2003: Projektet er afsluttet i år 2003.

Resultater i 2001: Nettverket er etablert med to poler som administreres av Åbo Akademi (informasjon og formidling) og Universitetet i Bergen (forskningsvirksomheten). NOS-H har i en 3-års periode administrert midler for å styrke forskning innen feltet – siste bevilgnngsår i 2000. Forskningsmidlene og nettverket har gjensidig utviklet hverandre. NNF har arrangert både tverrvitenskapelige og emnespesifikke seminarer og kongresser, utviklet tverrvitenskaplige nettverk samt utlyst prosjektutviklingsstipend for unge forskere. Initiativene for å utvikle internasjonale kontakter er videreutviklet i 2001. NNF-News spiller en betydelig rolle for å knytte sammen forskning og formidling og har i stor grad en internasjonal mottakerkrets.

2-3130-1 Nordiskt Arktiskt Forskningsprogram					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	6.000.000	6.386.000	6.255.000	100%	Progr.styre

Formål: Avsikten med det femåriga programmet (1999–2003) är att öka den nordiska kompetensen och forskningssamarbetet inom tre prioriterade områden:
- Naturprocesser – land, hav och klimat
- Biologisk mångfald och miljöhot i det arktiska området
- Arktiska folkgruppers levnadsvillkor

Prioriteringer i 2003: Programmet slutar år 2003 och inga nya bevillningar planläggs för året.
Ett tredje NARP-symposium kommer att anordnas i Tromsö under 2003. Den preliminära titeln är "People and Ecosystems in a Changing Arctic".

Resultater i 2001: Den tredje utlysningen ledde till 38 ansökningar och programkommittén beslutade att bevilja 24 medel. 10 av dessa var nya projekt som inleds under 2002. Programmet kommer totalt att ha stött 62 projekt. Dessa fördelar sig jämnt mellan de tre prioriterade områdena.
I maj 2001 anordnades det första NARP-symposiet "The Arctic on Thinner Ice". Det avhölls i Uleåborg med över 100 deltagare. Seminariets vetenskapliga artiklar kommer att publiceras i ett särskilt nummer av Polar Record. Mötet informerades om det andra NARP-seminariet "The Arctic in the Anthopocene" som kommer att hållas på Island i maj 2002.
Programmet har en hemsida med adressen http://thule.oulu.fi/narp.

2-3131-2 Nordiskt Forskningsprogram om Kön och Våld					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	3.726.000	3.726.000	3.649.000	100%	Progr.styre

Formål: Avsikten med programmet (2000–2004) är först och främst att knyta samman små och spridda forskningsmiljöer i Norden och att styrka kompetensuppbyggningen och forskarutbildningen i de nordiska länderna. Programmet skall

bl.a. bidra till att öka synlighet, höja status och bidra till bättre institutionalisering för forskningsområdet i Norden.

Prioriteringer i 2003

Programmets prioriterade forskningsområdena är:

- Makt, våld, sexualitet och offerskapande (victimization) som könsspecifik process
- Föräldraskap, kön och våld: föräldraskapet som könsbaserad samhällsinstitution
- Maskulinitet och våld som ömsesidigt konstituerande samt kulturella definitioner av sexualitet som överordnar mäns och underordnar kvinnors sexualitet
- "Kulturens" och "kulturernas" betydelse för sambandet mellan kön och våld

Resultater i 2001

Den andra utlysningen av programmedel resulterade i 31 ansökningar med ett sökt belopp på drygt 24 MNOK. Programkommittén beslutade att bevilja stöd till 3 nätverk och 6 enskilda forskningsprojekt (1 förprojekt samt PhD- och postdoc- stipendier) motsvarande 3,7 MNOK. I de projekt som tillsvidare beviljats medel från programmet ingår knappt 200 deltagare, varav drygt hälften är forskarstuderande. Flertalet av deltagarna kommer från de nordiska länderna, men i projekten ingår också forskare/forskarstuderande från Estland, Lettland, Litauen, Nordvästra Ryssland, samt flera andra europeiska länder.
Programmet anordnade i slutet av 2001 sin första konferens "Kön och våld i Norden". Av konferensens 170 deltagare var 35 forskarstuderande, 56 forskare och 50 politiker eller praktiker. Konferensrapporten planeras bli klar under våren 2002 och kommer att publiceras bl.a. via programmets hemsida http://www.norfa.no. Resultatet av en kartläggning över pågående forskning på fältet Kön och våld kommer också att läggas ut på hemsidan.

2-3132-2 Nordiskt Forskningsprogram om Språkteknologi					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
DKK	4.977.000	4.977.000	4.875.000	100%	Progr. Styre

Formål

Avsikten med det femåriga programmet (2000-2004) är att profilera den nordiska språkliga gemenskapen och säkra/öka användningen av de nordiska språken inom språkteknologin. Samtidigt stöds de nordiska samfunden som en del av det större omgivande lingvistiska samfundet. Avsikten är också att säkra en god nordisk språkteknologi för avnämare.
Programmet skall bidra till att:
- förbättra kommunikationen mellan nordiska språkteknologiforskare
- förbättra samarbetet inom Ph.D. utbildningen
- etablera faciliteter/dokumentationscenter för att säkra att forskningsresultat, textsamlingar, verktyg etc. finns lätt tillgängliga och kan brukas

Prioriteringer i 2003

Programmet prioriterar följande tre forskningsområden inom språkteknologi:
1) Datorstödd inlärning av nordiska språk
2) Tvärspråklig informationsbehandling på de nordiska språken
3) Interaktion på ett naturligt språk mellan människa och datamaskin

Resultater i 2001

Under år 2001 har medel utlysts två gånger och programkommittén har beslutat att bevilja stöd åt fem nationella dokumentationscenter, två PhD studerande, fyra forskarnätverk och fem samarbetsprojekt. I samband med upprättandet av nationella dokumentationscenter har programkommittén igångsatt en utredning av den språkteknologiska situationen för vart och ett av språken färöiska, grönländska och samiska. Rapporterna förväntas bli färdiga under 2002.
Språkteknologiprogrammets första generella seminarium avhölls i Uppsala i maj. Ett femtiotal personer deltog i seminariet som inledde De Nordiska Datalingvistikdagarna.
Programmet har för avsikt att utge en årsbok vart år. Den första, "Årsbok 2001" publiceras i början av 2002. Programmet har en hemsida med adressen http://www.norfa.no

2-3140-1 Nordisk Kommitté för Bioetik					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	870.000	1.170.000	846.000	99%	Komité-en

Formål

Nordisk kommitté för bioetik upprättades 1989, som en nordisk referensgrupp på bioetikområdet i syfte att verka i nära samarbete med nationella rådgivande kommittéer. Den nordiska kommittén har som uppgift att identifiera etiska problem med genteknologisk eller annan bioteknologisk forskning och modifiering av mikroorganismer, plantor, djur och människor. Kommittén har dessutom som uppgift att följa lagstiftning och reglering inom det bioteknologiska området samt bidra till ökad information och debatt i de nordiska länderna om bioetiska frågor.

Prioriteringer i 2003

Att främja ett nordiskt samarbete och informationsutbyte mellan forskare, parlamentariker och opionsbildare om politisk aktuella etiska aspekter av bioteknologisk forskning, utveckling och tillämpning. Dessutom skall information till offentligheten styrkas.

Prioriterade ämnesområden är: "Business and Bioetics" samt utveckling av arbetsmetoder och material för undervisning i bioetik som uppföljning på seminariet 2001.

Det aktuella mandatet gäller för perioden 2002-2004.

Av bevillningen planeras 60 TDKK brukas till aktivitetsstyrning/administration. Sekretariatsfunktionen är placerad i Finland

Resultater i 2001

Kommittén har under året behandlat en rad problemställningar innan bioetikområdet och bistått Nordiska ministerrådet i behandlingen av rekommendation från Nordiska rådet. Kommittén arrangerade november 2001, en konferens om undervisning i bioetik med deltagare från Norden och de baltiska staterna. Konferensrapporten "Teaching Bioetics" har publicerats i Nordiska Ministerrådets Nord-serie. Kommittén har dessutom utgivit rapporten: "The Ethical issues in Human Stem Cell resarch", Nord 2001:21.
Kommittén finansierar ett komparativt forskningsprojekt: "Munin – Nordisk samarbejde indenfor området bioret og bioetik" som skall redovisa regler, lagstiftning och politiska styrnings möjligheter inom bioetikområdet.

Utgifter till aktivitetsstyrning och administration: 55.452,- DKK

2-3115-3 Nordisk Forskeruddannelsesakademi (NORFA), Norge						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Nok	38.397.000	39.153.000	39.522.000	69 %	Institusjonen	2002
Modsvarer Dkk	35.325.000	36.021.000	35.965.000			

Formål

NorFA er en institution i Nordisk Ministerråds organisation, som skal fremme nordisk samarbejde om forskning og forskeruddannelse med hovedvægt på forskermobilitet og netværkssamarbejde. NorFA udvikler og administrerer samarbejdsaktiviteter og støtteordninger samt flere specifikke forskningsprogrammer. NorFA er desuden et kundskabs- og informationscenter om forskeruddannelse i Norden og rådgivende for ministerrådet om forskeruddannelse.

Prioriteringer i kontrakt-en

NorFA skal bidrage til at øge kvaliteten og konkurrenceevnen i de nordiske landes forskeruddannelser, stimulere til idéudvikling og fornyelse, skabe synergier og øge internationaliseringen.

I NorFA's nye strategi (2002-2005) lægges vægt på at styrke det nordiske samarbejde som en platform for internationalt samarbejde for unge forskere i Norden. NorFA s virksomhed sker gennem to hovedfunktioner:
At som støtteorgan stimulere samarbejde mellem forskeruddannelsesmiljøer i Norden,
At som akademi stimulere dialog og samarbejde mellem forskeruddannel-

sesmiljøer, udveksle ideer og kundskab samt informere om forskeruddannelse i Norden.

Den nuværende kontrakt er indgået for perioden 1999-2001 og forlænget til og med 2002.

I 2003 er 2,5 MDKK av bevilgningen øremerket til forskningsprogrammet vedrørende Epidemilogi.

Planlagte administrative udgifter: Ny kontrakt utarbeides i 2003.

Resultater i 2001

Hovedvægten i NorFA's støtteordningsprogram ligger fortsat på forskeruddannelseskurser og forskernetværk. I tillæg opretholdes et individuelt stipendieprogram for forskerstuderende og forskere samt et program for gæsteprofessorer. NorFA's aktiviteter er åbne for deltagere fra de baltiske stater og NV Rusland.
NorFA administrerer desuden forskningsprogrammer på områderne: sprogteknologi, køn og vold, epidemiologi samt oceanklimaforskning.
NorFA har i 2001 udviklet en ny virksomhedsstrategi for perioden 2002-2005, som vil indgå i kontraktfornyelsen for NorFA fra 2003.
NorFA fejrede i 2001 sit 10 års jubilæum med en række arrangementer: En konference om "Forskning og etik", en konference om "Women in Science" i samarbejde med EU, to seminarer for netværkskoordinatorer og et kursus i videnskabsteori m.m. i St. Petersborg.
Som bidrag til den politisk debat udgav NorFA rapporten: "Forskeruddannelse i Norden. Udfordringer og samarbejdsmuligheder", januar 2001, udarbejdet af en arbejdsgruppe under NorFA. Rapporten har været grundlag for diskussioner af emnet i Nordisk Forskningspolitisk Råd og i Ministerrådet (MR-U).

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger
Ledelse og administrative utgifter: 7.227.000 NOK

2-3180-3 Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (NORDITA), Danmark						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Dkk	18.389.000	18.463.000	18.119.000	91 %	Institusjonen	2002

Formål

Nordita er et nordisk kompetencecenter for grundforskning i teoretisk fysik, som skal bidrage til at styrke forskeruddannelse og samarbejde mellem nordiske fysikere.

Prioriteringer i kontrakten

Nordita's hovedformål er at opretholde forskning og forskeruddannelse i teoretisk fysik af høj kvalitet og bredde, med en stab af internationalt anerkendte forskere. Nordita's forskning omfatter områderne: astrofysik, faststof og biologisk fysik samt højenergi- og kernefysik.
Der er etableret et bredt samarbejde med fysikere ved nordiske universiteter og internationalt indenfor rammerne af gæsteprogrammer, symposier og fæl-

les forskningsprojekter. Instituttet driver et stipendieprogram for unge nordiske forskere og tilbyder Ph.D. kurser og masterskoler. Instituttet skal desuden bidrage til opbygningen af nye forskningsområder i Norden indenfor teoretisk fysik og bidrage til bred anvendelse af fysikkens metoder på andre forskningsområder.

Den nuværende kontrakt for perioden 1999-2001 er blevet forlænget til og med 2002.

Planlagte administrative utgifter: Ny kontrakt utarbeides i 2002.

Resultater i 2001

Samarbejdet med Niels Bohr instituttet er af afgørende betydning for Nordita's muligheder for at drive forskning på internationalt niveau. Nordita har desuden gode kontakter til forskningsmiljøer i Øresundsområdet, Baltikum og Rusland samt internationalt.
Nordita ansatte i 2001 for første gang en "assistant professor" i området biologisk fysik.
Forskere ved Nordita rådgiver regelmæssigt nationale forskningsråd og private fonde. Professorerne fungerer som opponenter ved doktoreksaminer, redaktører af internationale tidsskrifter og i organisation af internationale konferencer.
Nordita fik i 2000 status som EU- "Marie Curie Training site" indenfor området "Field Theory in Particle and Nuclear Physics", der medfører besøg af europæiske forskerstuderende i samlet 72 måneder i perioden 2000-2003.
Fysikere ved Nordita deltager i to treårige projekter indenfor rammerne af EU's 5. rammeprogram og i forbindelse hermed finansieres 3 post. docs. ved Nordita af EU-midler.
I alt finansieredes 7 forskere ved Nordita i 2001 af eksterne midler. Nordita's forskerstipendier på normalt 1+1 år finansierede i 2001 omkring 15 stipendiater (fortrinsvis post. docs.).
I 2001 gennemførte Nordita 5 kurser og 8 symposier. For de yngre fysikstuderende samlede *Nordita Master Class in Physics* for femte gang 50 nordiske og baltiske fysikstuderende og et nyt kursus: *The Physics of Climate* et tilsvarende antal.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger
Ledelse og administrative udgifter: 3,8 MDKK

2-3181-3 Nordisk institutt for sjørett (NIfS), Norge						
Valuta	Budsjett 03	Budsjett 02	Budsjett 01	NMR fin. 01	Bud.disp av	Kontrakt
Nok	2.960.000	2.960.000	2.905.000	25 %	Institusjonen	2002
Motsvarer Dkk	2.723.000	2.723.000	2.644.000			

Formål

Nordisk Institutt for Sjørett (NIfS) har til oppgave å fremme forskning og utdanning i de nordiske landene innen sjørett, allmen transportrett, olje- og gassrett samt tilgrensende områder. NIfS skal være et internasjonalt kompetansesenter innen sine fagfelt.

Prioriteringer i kontrakten

I løpet av 2002 skal det forhandles fram ny kontrakt mellom Nordisk Institutt for Sjørett og Nordisk Ministerråd gjeldende fra 2003, etter at foregående kontrakt er prolongert ut 2002. Det forventes at kontrakten i hovedsak følger opp den virksomheten NIfS har hatt i kontraktsperioden 1999-2001.

Instituttet forventes å opprettholde sin nåværende fagprofil og ytterligere befeste sin stilling som kompetansesenter. NIfS skal generelt styrke sitt internasjonale engasjement, men utviklings- og forskningssamarbeid overfor Baltikum og nordvest-Russland vil få økt oppmerksomhet. I tillegg til ansvar for undervisning og veiledning av studenter, har instituttet som årlig målsetting å bidra til at avlegges doktoravhandlinger, publikasjoner i serie og bøker samt at man aktivt deltar i nordiske og internasjonale forskningsprogram. NIfS bør selv fortsatt arrangere seminarer og være aktiv i internasjonale nettverk, organisasjoner og arbeidsgrupper.

Planlagte utgifter til ledelse og administrasjon: Ny kontrakt utarbeides i 2002.

Resultater i 2001

Virksomheten ved NIfS har i 2001 forløpt som planlagt. NIfS har befestet sin posisjon som et unikt kompetansesenter i nordisk og europeisk sammenheng. Samtidig har arbeidet med å videreutvikle den internasjonale status fortsatt.
Det ble i 2001 innlevert to avhandlinger til bedømmelse for den juridiske doktorgrad. Blant NIfS' igangværende forskningsprosjekter bør spesielt nevnes det nordiske forskningsprosjektet *Havneprosjektet 1999-2001* og *Omorganisering av kraftmarkedet*.
Interessen for undervisnings- og etterutdanningsvirksomheten blant studenter og praktiserende jurister har fortsatt vært meget stor. NIfS startet høsten 2001 opp et eget masterprogram i sjørett.
NIfS' virksomhet i 2001 har vært preget av en ytterligere fokusering mot Europa . Det engelsk-språklige master-programmet som er en viktig del av dette arbeidet.
Som tidligere forestår NIfS ekspertbistand overfor offentlige myndigheter og praktiserende jurister og videreutvikler biblioteket, som fortsatt fremstår som et av verdens beste.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger
Ledelse og administrative utgifter: 2,7 MNOK

2-3182-3 Nordisk Institutt for Asiastudier (NIAS), Danmark						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
dkk	6.880.000	6.908.000	6.779.000	65 %	Institusjonen	2002

Formål

Nordiskt institut för asienstudier (NIAS) har som huvuduppgift att främja och utveckla det nordiska samarbetet inom forskning och studier i och om Asien. Syftet med NIAS är att genom en samlad nordisk insats optimera användningen av forskningsfaciliteter och kompetens om Asien samt fungera som ett resurscentrum för aktiviteter som annars inte skulle existera i de nordiska länderna. NIAS skall genom en samlad nordisk insats skapa ett nordiskt mervärde och ett bättre utnyttjande av resurser. Institutet skall också göra nordisk forskning och forskarutbildning om Asien mer konkurrenskraftig i internationella sammanhang samt bidra till att förbättra nordiskt beslutsfattande vad gäller de nordiska ländernas relationer till Asien på olika områden.

Prioriteringer i kontrakten

Under år 2002 kommer ett nytt kontrakt att diskuteras mellan Nordiska ministerrådet och NIAS gällande från och med 2003. Föregående kontrakt (1999-2001) förlängdes ett år till och med 2002. Det förväntas att det kommande kontraktet följer upp de aktiviteter NIAS haft åren 1999-2001.
NIAS förväntas upprätthålla sin nuvarande profil med satsning på multidisciplinär forskning inom samhällsvetenskaperna i och om Asien. Viktigt är även satsningarna på ökat forskningssamarbete både i och utanför Norden samt att vidareutveckla institutets roll som en brobyggare mellan Europa och Asien. I detta arbete fungerar institutets publikationsavdelning och bibliotek som strategiska kunskapsleverantörer. Vidare kommer en stadigt ökande efterfrågan på Asienkunskap i de baltiska länderna att leda till en ökad satsning på att utveckla forskarmiljöerna i dessa länder.
Planlerade utgifter til ledning och adminstration: Nytt kontrakt utarbetas 2002.

Resultater i 2001

År 2001 koncentrerades NIAS' verksamhet på fortsatt utveckling av egen forskning med fokus på publicering av resultat, av forskningsstödsaktiviteter för nordiska institutioner och forskare samt av internationellt samarbete. NIAS har bevarat en hög aktivitetsnivå och forskare från flertalet samhällsvetenskapliga discipliner har haft en hög produktionsnivå inom ett antal centrala forskningstemata och på det viset upprätthållit NIAS' profil som ett öppet multi-disciplinärt institut med stor nordisk nytta. Detta har skett trots att antalet forskningsår och antalet tillknutna forskare gått ned i antal. Publikationsverksamheten har under året varit över förväntan. Antalet stipendiater och gästforskare har varit tillfredsställande, medan antalet konferenser, seminarier och workshops varit något mindre. Satsningen på att stödja den framväxande generationen av yngre, odisputerade, asienforskare fördjupades och har kommit att utgöra ett centralt inslag i NIAS' verksamhet.

Kontrakt: Uppfylt
Ekonomi: Inga anmärkningar
Ledning och administrativa utgifter: 1,5 MDKK

2-3183-3 Nordisk samarbeidsorgan for vitenskapelig informasjon (NORDINFO), Finland						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
EUR	720.700	720.700	708.700	90 %	Institusjonen	**2002**
Dkk	5.377.000	5.377.000	5.267.000			

Formål

NORDINFO, det nordiske samarbejdsorgan for videnskabelig information, har som hovedopgave at fremme og videreføre nordisk samarbejde om videnskabelig information og dokumentation indenfor fag- og forskningsbiblioteksektoren. NORDINFO skal også formidle nordiske interesser i internationale fora. Samtlige NORDINFO's aktiviteter skal vise en høj nordisk profil og bidrage til stor nordisk nytte således at projekter i NORDINFO's regi skaber nordisk merværdi også ud over de rent faglige samarbejdsresultater.

Prioriteringer i kontrakten

I 1999 fik NORDINFO en ny treårig kontrakt med NMR frem til udgangen af 2002. I kontraksperioden har NORDINFO prioriteret arbejdet mod ét nordisk elektronisk forskningsbibliotek gennem igangsættelsen af en række projekter som blandt andet gennemfører digitalisering af videnskabeligt materiale, udvikler digitaliserings teknologien, evaluerer fagportalernes informationsresurser på Internet samt udvikler det nordiske virtuelle samkatalog.

I lyset af den hastige og meget innovative udvikling indenfor teknologi, forbrugsmønstre og leverandører af forskningslitteratur, søges målet, som stadig er en vision, forfulgt gennem IKT relateret kompetenceopbygning samt en bred portefølje af forsknings- og udviklingsprojekter.

NORDINFO og Ministerrådssekretariatet har påbegyndt arbejdet med at udarbejde ny kontrakt ultimo 2002.

Planlagte utgifter til ledelse og administrasjon: Ny kontrakt utarbeides i 2002.

Resultater i 2001

NORDINFO har også i 2001 medfinansieret en mængde projekter og aktiviteter i både nordisk og internationalt regi, herunder:

- Nordisk policy-samordning (2 aktiviteter)
- Forskning og udvikling (11 aktiviteter)
- Kompetenceopbygning (16 - 35 aktiviteter)
- Publicering og informationsvirksomhed (17-20 aktiviteter)

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Ingen bemærkninger
Ledelse og administrative utgifter: 329.648,- EUR

2-3184-3 Nordisk Vulkanologisk Institut (NORDVULK), Island						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
ISK	82.856.000	83.188.000	79.227.000	96 %	Institusjonen	2002
Modsvarer Dkk	7.457.000	7.487.000	7.923.000			

Formål

Nordvulk er et nordisk kompetencecenter for forskning i geovidenskab med fokus på vulkanologi og pladebevægelser samt hertil miljørelaterede områder. Nordvulk skal samtidig bidrage til forskeruddannelse og samarbejde mellem geologiske institutter i Norden og internationalt.

Prioriteringer i kontrakten

Nordvulk's hovedformål er at drive forskning i geologi med fokus på vulkanologi og pladebevægelser i tæt samarbejde med nordiske institutter og andre institutter over hele verden, som driver vulkanologiske undersøgelser. Nordvulk giver nordiske forskere adgang til instituttets faciliteter herunder et avanceret massespektrometer.

Nordvulk opretholder et stipendieprogram og arrangerer sommerskoler for unge nordiske forskere.

Det planlægges at Nordvulk i løbet af 2003 år flytter tilbage til Islands Universitets campus sammen med øvrige naturvidenskabelige fagområder.

Den nuværende kontrakt er indgået for perioden 2000-2002. Nordvulk har i 2001 udarbejde en ny strategi der vil ligge til grund for udarbejdelse af ny kontrakt fra 2003.
Planlagte utgifter til ledelse og administrasjon: Ny kontrakt utarbeides i 2002.

Resultater i 2001

Nordvulk's omkring 35 forskningsprojekter falder i to hovedgrupper: 1) geokemiske projekter,der blandt andet studerer sammensætningen af bjergarter fra en række vulkanudbrud og 2) geofysiske projekter, hvor hovedvægten ligger på studiet af jordskorpebevægelser i Sydisland, blandt andet baseret på satellitmålinger. Resultater af forskning i to større jordskælv i 2000 blev publiceret i 2001. Et tredje område er miljørelaterede effekter af askespredning fra et eksplotionsagtigt vulkanudbrud.

Nordvulk medarbejdere publicerede i 2001: 9 artikler i internationale tidsskrifter, 2 populærvidenskabelige artikler og gav 32 præsentationer ved internationale konferencer.

På Nordvulk's massespektrometer er der nu færdigudviklede rutiner for isotopmålinger for omkring 11 grundstoffer og seperationsrutiner for 5 grundstoffer. Massespektrometeret er således taget i brug til alsidige undersøgelse indenfor isotopkemi.

Fem nordiske forskere ud af 18 ansøgere fik i 2001 forskerstipendium fra Nordvulk's stipendieprogram. Yderligere to gæsteforskere arbejde ved Nordvulk med egen finansiering.
Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemærkninger
Ledelse og administrative utgifter: 24,8 MISK

2-3185-3 Nordisk samisk institutt (NSI), Norge						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
nok	7.036.000	7.036.000	6.905.000	63 %	Institusjonen	2002
Motsvarer Dkk	6.473.000	6.473.000	6.284.000			

Formål

Nordisk Samisk Institutt (NSI) har som formål gjennom forskning å styrke og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Prioriteringer i kontrakten

I løpet av 2002 skal det forhandles fram ny kontrakt mellom Nordisk Samisk Institutt og Nordisk Ministerråd gjeldende fra 2003, etter at gjeldende avtale er prolongert ut 2002. Det forventes at kontrakten i hovedsak følger opp den virksomheten NSI har hatt i kontraktsperioden 1999-2001. I denne kontrakten er det fastsatt at NSI skal skape en egen samisk ekspertise, fast plassert i og med direkte tilknytning til nordlig, subarktiske og arktiske forhold. Videre skal NSI bidra til vitenskapelig basert rådgiving på nordisk og internasjonalt nivå og være tilgjengelig med ekspertise inn mot utformingen av en moderne urfolkspolitikk. Instituttet skal prioritere prosjekter innenfor virksomhetsområdene samfunnsforskning, samisk språk og rettsforskning.

Planlagte utgifter til ledelse og administrasjon: Ny kontrakt utarbeides i 2002.

Resultater i 2001

Nordisk Samisk Institutt har totalt sett hatt en positiv utvikling i 2001. Omfanget av forskningen er stadig økende og har gitt tilfredsstillende resultater. Antallet nummer av skriftsserien Diedut er i 2001 på 5. NSI er i økende grad en god samarbeidspartner for andre forskningsinstitusjoner og oppdragsgivere. NSI har i 2001 hatt gjesteforskere fra India, Russland, Frankrike, England og Skottland, og er ellers aktiv innen urfolksnettverket. Det planlegges et kompetansesenter for urfolksrettingheter i tilknytning til NSI, med et nært samarbeid både faglig og administrativt. NSI er formelt part i byggesaken om et samisk vitenskapsbygg i Kautokeino, der det planlegges samlokalisering av NSI, Samisk høgskole og eventuelt andre samiske virksomheter.

I tillegg har NSI finansiert prosjekter innen språkforskning ved hjelp av EU-midler og samarbeid med flere andre institusjoner. NSI har styrket sin nordiske profil med en bred internasjonal kontaktflate. Budsjettmessig er det som før området samfunnsforskning som er størst og som også viser en liten økning i 2001, mens samisk språkforskning og rettighetsforskning stort sett er på samme nivå som før.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger
Ledelse og administrative utgifter: 3,5 MNOK

IT-samarbete

Nordisk IT-samarbejde, som en *selvstændig sektor*, holdt sit første ministermøde i den 27. september 2001. Samarbejdet i MR-IT kan fortsat siges at være i sin skabelse og i løbende udvikling. IT indgår som en naturlig del af mange departementers og nordiske ministerråds arbejde. Samarbejdet i MR-IT nødvendiggøre derfor, at der tages kontakt til disse.

Grundlaget for MR-IT er de nordiske samarbejdsministres ønske om at rette et styrket fokus på informationsteknologi generelt, idet:

- der i de nordiske lande findes en *fælles forståelse* for informationsteknologiens strategiske betydning for regionen. Man vil fokusere på den globale, regionale og nationale samfundsudvikling fra industrisamfund til *videnssamfund*,
- de nordiske lande har relativt *ensartede kulturelle, materielle og politiske forudsætninger* for tiltag i relation til konsekvenserne af videnssamfundets udvikling, herunder en af verdens mest veludbygget IT-infrastrukturer og højeste IT-optag
- de nordiske lande ser, at de kan opnå en betydelig merværdi ved at samarbejde nordisk om problemstillinger, som man elles ville stå alene med. Man vil opnå *nytte* – på nordisk niveau – i form af erfaringsudveksling, synergi, stordriftsfordele og allianceskabelse.

MR-IT som en selvstændig IT-sektor, ikke skal duplikere, overtage, eller styre de nordiske IT-samarbejdsområder, som allerede findes, men derimod supplere og styrke disse ved at fokusere på de overordnede tværfaglige rammebetingelser. MR-IT skal være en drivende kraft i den politiske diskussion af IT-problemstillinger og der er på baggrund heraf udpeget en række aktuelle problemstillinger til videre drøftelser og mere konkrete tiltag:

1. Den digitale todeling - et videnssamfund for alle,
2. Indikatorer for og benchmarking af videnssamfundet,
3. Digital forvaltning,
4. Bredbånd og digitalt indhold,
5. IT-sikkerhed og tillid.

Der fokuseres på de væsentligste rammebetingelser for en gunstig udviklingen af nordiske *kompetence* og *konkurrenceevne* specifikt og den nordiske *samfundsmodel, kultur* og *identitet* generelt. MR-IT har også en internationale profil, der skal ses som en del af såvel det nationale som internationale arbejde. MR-IT finder det centralt ikke at duplikere arbejde som allerede foretages i andre internationale fora, men søger derimod at styrke nordiske synspunkter ind i de internationale fora, herunder særligt EU og Østersørådet. MR-IT skal her søge at identificerer og styrke de fællesnordiske interesser inden for IT-området.

Budgetudviklingen: IT-samarbete				
tDKK	**2003**	**2002**	**2001**	**Ændring 02-03**
	02-priser	**02-priser**	**01-priser**	**Pct.**
Budget	692	338	531	104,7

1-3410-2 Det Nordiske IT-samarbejde under MR-IT					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.dis p.av**
Dkk	692.000	338.000	531.000	83%	MR/EK-IT

Formål

At initierer aktiviteter som direkte forbereder og giver grundlag for ministrenes diskussion om aktuelle spørgsmål af betydning for videnssamfundets udvikling. Aktiviteterne skal gennem det nordiske samarbejde give tydelig synergieffekt og skabe merværdi i internationalt perspektiv.

IT-spørgsmål behandles også under andre sektorer. Det er derfor vigtigt at samarbejdet tydeligt profilere området politisk ved at satse på et tværsektorielt og overordnet IT-samarbejde samt på helhed ved opbygningen af samarbejdsrelationer til de andre nordiske ministerråd, der beskæftiger sig med IT.

Priori-teringer i 2003

Fokus vil være rettet mod at øge den nationale forankring af MR-IT's handlingsplan som er udarbejdet i løbet af 2002, og mod at styrke kontakten til interessenterne inden for MR-IT's fokusområder:

- Den digitale todeling - et videnssamfund for alle
- Indikatorer for og benchmarking af videnssamfundet
- Digital forvaltning
- Bredbånd og digitalt indhold
- IT-sikkerhed og tillid

Der vil blive taget kontakt til andre fagministerråd hvis fagområde handlingsplanen berører med henblik på at undersøge grundlaget for at etablere samarbejde.

På baggrund af samarbejde med regionalsektoren er det i 2002 blevet besluttet at realiserer Nordisk Råds rekommandation (11/2000) og igangsætter et IT-infrastrukturstudie med titlen "Bredbånd til alle virksomheder og borgere?". Samarbejdet vil blive fulgt op i 2003.

Resultater i 2001

Samarbejdet under MR-IT blev i 2001 operationelt. Der blev afhold første ministermøde, hvor der også blev igangsat MR-IT's første projekt: *Nordic co-operation concerning statistics on the Information Society*. Projektet finansieres i samarbejde med regionalsektoren og näringssektoren.

Nærområdene og arktis

I budsjettet for 2003 er det totalt planlagt å bruke ca. 147,3 MDKK til nærområdeaktiviteter. Innenfor ministerrådets budsjett finansieres disse aktivitetene av 2 finansieringskilder; *nærområdeprogrammet* og *sektorenes egne budsjettmidler*. I det egentlige nærområdeprogrammet vil det i 2003 bli stilt 83,831 (inkl. NOPEF) MDKK til rådighet for Nærområdene og Arktis, mens 63,483 MDKK brukes til nærområdeaktiviteter fra sektorenes egne budsjettmidler. Nærområdeprogrammet opplever et tilnærmet uforandret nivå, mens sektorenes midler til nærområdeaktiviteter øker med ca. 3 MDKK sammenlignet med budsjettet for 2002. Det er nedenunder i forbindelse med budsjettpostene 2-0810-3/2-0870-2 redegjort for hvordan midlene i nærområdeprogrammet er planlagt benyttet i 2002.

Innledningsvis gis en redegjørelse og eksempler på nærområdeaktiviteter finansiert over sektormidlene.

Sektorenes egne midler til nærområdeaktiviteter

Sektorenes egne midler til nærområdeaktiviteter er tentativt planlagt til totalt 63,483 MDKK i 2003. Dette er basert på en vurdering utført på sektornivå. Dette er ingen eksakt oppgjørelse, men en forventet fordeling av sektorens midler til nærområdeaktiviteter. Det inngår også en tekstmessig behandling av sektorenes egne nærområdeaktiviteter i de sektortekster hvor dette er relevant.

Midler fra sektorene til nærområde aktiviteter blir generelt benyttet til å inititere særskilte sektorspesifikke nærområdeaktiviteter, nærområdeaktiviteter ved de nordiske institusjonene integrert i basanslaget og til delfinansiering av prosjekter som "samfinansieres" med midler fra nærområde-programmet. I det følgende gis en kort eksempelvis oversikt vedrørende nærområdeaktiviteter som planlegges finansiert med sektorenes egne midler i 2003. Oversikten er begrenset til de sektorer med de største planlagte nærområdeaktiviteter fra et økonomisk perspektiv. Forøvrig er det innledningsvis i budsjettet gitt en komplett oversikt for alle sektorer.

Sektor	Eksempler på aktiviteter planlagt i 2003
Kultur **11.851 TDKK**	Barn og unge: *Idrottssamarbetet:* Stöd idrottsaktiviteter bland samiska barn- och ungdomar. *Nordisk ungdomskommitté*: Uppföljning av den tvärsektoriella handlingsplanen "Norden inn i ett nytt årtusen", som bl.a. innebär ett ökat samarbete med ungdomsorganisationer i närområdena. *Styrningsgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur*: Uppföljning av handlingsplanen för barn och unga i närområdena. De nordiska kulturhusen och instituten: Projekt och konstnärliga arrangemang i samarbete med närområdena.. Kulturprojekt i utlandet: Stöd till vissa projekt i samband med S:t Petersburgs 300-års jubileum. Film og media: *Styrningsgruppen för nordiskt kultur- och mediesamarbete*: Stödjer samarbete på medieområdet mellan Baltikum och de nordiska länderna. Baltiska representater deltar i möten och informationsverksamhet kring bl.a. upphovsrättslagstiftning och EU-direktiv på medieområdet.
Sektor	**Eksempler på aktiviteter planlagt i 2003**
	Kunstområdet: *NIFCA:* Gästateljeprogrammet inkluderar konstnärer från Baltikum och Ryssland. Aktiviteter i samband med jubiléet i S:t Petersburg. *Teater og Dans i Norden:* Gästspel-, anställningar och projekt i närområdena *Dalsåsen:* Ateljestipendier är tillgängliga också för konstnärer från närområdena. *Sleipnir:* Mobilitetsprogrammet täcker nordiska konstärers resor till närområdena

Forskning & utdanning 11.643 TDKK	Høyere utdanning: Utvikling av en baltisk antagningsmanual. Voksen opplæring og folkeopplysning: Medfinansiering i prosjekter om opplæring av frivillige ledere i NV-Russland – under nærområdeprogrammet.
Energi 3.577 TDKK	Det är upprättat ett kärnområde för regionalt energipolitiskt samarbete i Östersjöregionen och avser inom detta att fokusera på a) uppbyggande av nätverk, b) konkret projektverksamhet med speciellt kunskaps- och kapacitetsuppbyggande projekt och Östersjöregionen som testing ground för flexibla mekanismer på klimatområdet, c) analyser och utredningar samt d) informationsverksamhet. Fokus är speciellt på Ryssland, stöd till det regionala samarbetet inom BASREC (Baltic Sea Region Energy Co-operation), stöd till utvecklandet av CBEM (Common Baltic Electricity Market) samt samarbete med regionala organisationer och EU på energiområdet
Miljø 15.488 TDKK	Nærområde-workshops, grønne indikatorer, nordisk baltisk kjemikaliesamarbeid, tradisjonelle "rural"-landskaper og biotoper, Ecodesign i Baltikum NEFCO: Prosjekter vedrørende vann- og luftforurensning samt energieffektivisering og renere teknologi
Regional 2.829 TDKK	Etablering av grenseregionalt nettverkk i nærområdene. Kurs for baltiske planleggere. Håndbok for "spatial planning" i Russland (Nordregio)
Jord- og skogbruk, fiskeri, levnedsmidler 2.917 TDKK	Nordisk-Baltisk ministerrmøte om nordisk-baltisk handlingsplan om matvaresikkerhet. Jordbruk og skogbruk Utredningsforslag om økt samarbeid vedrørende skogsforskning mellom Norden og Nærområdene. Implementering av "Copenhagen declaration on sustainable rural development. Fiskeri Dialogforum for forvaltere, forskere og fiskeriets organisasjoner fra Østersjøens stater. Bok/video om bruk av selektive redskaper for torskefiske i Østersjøen Satsing på dioksiner i havet med fokus på matvarer sammen med stater i Nærområdene. Levnedsmilder Prosjekter med fokus på matvaresikkerhet og forbrukerbeskyttelse. Etablering og implementering av nutritionsplaner i landene.
Næring 3.480 TDKK	Utvikling av små- og mellomstore foretak i de baltiske land.
Andre sektorer 11.836 TDKK	Ikke spesifisert pga. sektorenes enkeltstående økonomiske betydning når det gjelder nærområdaktiviteter

Samarbeidet med nærområdet og arktis

De overordnede målsetningene for Ministerrådets samarbeid med Nærområdene er å bidra til en i alle henseender sikker og stabil utvikling, å styrke demokratiet, å øke verdifellesskapet med den nordlige delen av Europa, samt å medvirke til utviklingen av en markedsøkonomi og økt økonomisk samarbeid i området.

Nordens nærområde er definert som Litauen, Latvia, Estland og Nordvest-Russland. Hva angår Nordvest-Russland er dette området identisk med den Russiske Føderasjons administrative enhet Nordvest-Russland, men hvor Nordisk Ministerråd velger å konsentrere sine innsatser i grensenære områder.

Arbeidet som Nordisk Ministerråd gjør i Nærområdet hviler på en rekke pilarer. Først og fremst på den reviderte Nærområdestrategien "Nærmere Norden" og "Ny nordisk dagsorden", en oppfølging av Vismannsrapporten fra år 2000. Dernest vil man løpende søke å implementere de til enhver tid gjeldende formannskapsprogram. Innsatsen som nedlegges i Nærområdet defineres således i treårige rammeprogram, hvor detaljene for virksomheten kommer til uttrykk i de årlige arbeidsprogrammene som også inneholder detaljerte prosjektbeskrivelser. Denne todelingen bidrar til smidighet og tilpassningsevne, ikke minst i forhold til de vekslende formannskapenes prioriteringer.

2003 blir det første budsjettåret i det nye rammeprogrammet (2003–2005) for Nærområdet og Samarbeidsprogrammet for Arktis. Arbeidet med det nye rammeprogrammet vil være sluttført innen sommeren 2002 og både Sakkunnigkomitéen for Nærområdet og den tilsvarende komitéen for det Arktiske Samarbeidsprogrammet involveres i denne prosessen. Innsatsen i Arktis har frem til i dag vært organisert som en del av Nærområdet. Fra og med 2003 er imidlertid dette Arktiske program skilt ut fra Nærområdet. Ønsket har vært å gi det Arktiske samarbeidet større synlighet enn tidligere.

2003 vil også være det første året hvor strategien "Nærmere Norden" følges opp konsekvent, ikke minst ved at fokus dreies fra Baltikum mot Nordvest Russland. Konkret vil dette komme til uttrykk ved at prosjektmidlene reduseres i Baltikum og økes tilsvarende i Nordvest Russland.

- Virksomheten i Nærområdet inndeles i de samme tre hovedkategorier i 2003 som tidligere år: Informasjonskontor og kontaktvirksomhet
- Stipend- og utvekslingsprogram (omfatter f.o.m. 2003 alle ordningene finansiert over Nærområdet)
- Prosjekt kategorisert i hht. følgende tema:
  - *Demokratiutvikling og velferdspolitikk*, med særlig vekt på barn og unges helse-, oppvekst- og levevilkår, og på likestiling.
  - *Kulturformidling*, med særlig vekt på forberedelser og gjennomføring av aktiviteter i forbindelse med 300-års feiringen i St.Petersburg og Petrozavodsk, og støtte til kunstnerisk utveksling og oppbygging av nettverk.
  - *Bærekraftig ressursutvikling*, med særlig vekt på miljø

Markedsøkonomi vil fortsatt være et prioritert tema for Nordisk Ministerråd, men vil ikke lenger fremstå som en selvstendig budsjettpost, idet midlene er fordelt til hhv. "Demokrati- og medborgerpolitikk", "Bæredyktig ressursutnyttelse" og "Utvekslingsordninger". Relevante aktiviteter vil imidlertid fortsette under Nærområdeprogrammet, dog knyttet til andre budsjettposter. I tillegg til dette er bevilgningen til NOPEF økt betydelig i løpet av de siste årene og dertil kommer sektorenes egne midler, ikke minst fra avdelingen Velferd og Erhverv. Det vil fortsatt være behov for flere av prosjektene i Nordvest Russland, om enn behovet gradvis vil synke i Baltikum. Da pågående prosjekt ikke er direkte markedsrelaterte, foreslåes posten delt som følger: Pågående prosjekt legges inn under Demokrati- og medborgerpolitikk, og Bærekraftig res-

sursutnyttelse, da dette hovedsakelig dreier seg om opplæring og kompetanseheving innen særskilte fagområder. Utvekslingsordningen Nordpraktik er lagt inn under "Utvekslingsprogram".

Nordisk Prosjekteksportfondet (NOPEF) inngår i Nærområdesbudsjettet i det NOPEFs virksomhet hovedsakelig retter seg mot Nordvest Russland. Det er vedtatt en gradvis økning av NOPEFs budsjett de kommende år, dog innenfor den eksisterende rammen. I praksis vil dette skje ved at bevilgningene til prosjekt i Baltikum reduseres, hvilket også er i samsvar med strategiens retningslinjer. NOPEF yder betydelige tilskudd til bedrifter som er aktive eller ønsker å bli det i Nærområdet.

Nordisk Ministerråd v/Samarbeidsministrene har utpekt en rekke områder som hver for seg og til sammen er av særskilt strategisk interesse for utviklingen i Norden, i Europa og globalt i de kommende år: Teknologisk utvikling; Velferd; Det indre marked i Norden ; Miljø og bærekraftig utvikling; Samarbeid med naboland og -regioner. Samarbeid med landene i Nærområdet er således høyt prioritert og konkret nedfelles denne prioriteringen i en rekke strategiske mål, som vil søkes implementert fra og med 2003:

1. Norden skal agere proaktivt og synlig som aktør i gjennomføringen og utviklingen av EU's handlingsplan for den Nordlige dimensjon: Dette innebærer at Nordisk Ministerråd vil delta aktivt med innspill og forslag til nevnte handlingsplan og legge vekt på være en proaktiv og synlig aktør i regionen.
2. *Økt samarbeid med Nordvest Russland og Kaliningrad:* De eksisterende nettverk utvikles og utdypes både med NGOs og med myndighetene på de forskjellige nivåer. Prosjekt i Nordvest Russland vil prioriteres fremfor prosjekt i Baltikum. Det ble i 1999 tatt initiativ til å få åpnet et Informasjonspunkt i Kaliningrad og forhandlingene om dette fortsetter. På bakgrunn av de signalene vi så langt har mottatt fra russisk side, er det grunn til å tro at et Informasjonspunkt i Kaliningrad vil kunne realiseres i løpet av 2003. Denne posten er derfor øket med nærmere 1,0 MDKK, hvilket i alt vesentlig vil dekke utstasjonering av en nordisk person, avlønning for en lokal assistent, samt leie/drift av kontoret.
3. *Utvikling av et Arktisk Vindu*: Nordisk Råd ga sin tilslutning til det Arktiske Samarbeidsprogrammet under Nordisk Råds 53. Sesjon i oktober 2001 i København. Som en konsekvens av dette skilles det Arktiske Samarbeidsprogrammet ut fra Nærområdeprogrammet, da ønsket er å gi det Arktiske samarbeidet større synlighet enn tidligere. Nordisk Ministerråd vil gjøre en særskilt innsats for å identifisere relevante prosjekt.
4. *Omstrukturering av samarbeidet med de baltiske land*: Samarbeidet med de baltiske land vil i stadig større grad få preg av et regulært myndighetssamarbeid mellom likeverdige aktører, som samfinansierer felles prosjekt. Baltisk deltagelse i det nordiske samarbeidet fortsetter og vil bli videreutviklet der dette kan være til felles nytte. Erfaringene fra prosjektene i Baltikum vil også nyttes i utviklingen av nye prosjekt i Nordvest Russland.
5. *Bedret samarbeid og arbeidsfordeling mellom de ulike regionale og internasjonale aktørene i Nærområdet:* I takt med utviklingen i Nærområdet har antall aktører i regionen tiltatt. Foruten en rekke NGOs som Nordisk Ministerråd bistår gjennom sin prosjektvirksomhet er også en rekke tyngre, mellomstatlige aktører aktive. Barentsrådet (BEAC), Østersjørådet (CBSS) og Arktisk Råd (AC) er blant de samtalepartnerne Nordisk Ministerråd vil søke å skape en tettere dialog med i 2003.

I følgende tabell angis fordeling av midlene mellom ulike aktivitetsformer og temaområder:

Aktivitet/område	Sammenlagt		
	2003	**2002**	**2001**
Informasjonskontor og nettverksaktivit.	13.725	12.725	11.988
NOPEF - Nordisk Prosjektexportfond	17.375	15.822	*11.988
Stipendieordninger	17.961	15.561	15.741
Prosjektvirksomhet	*31.670*		
Nye Initiativ	0	0	1.042
Demokrati og medborger-politikk	18.147	16.327	14.991
kulturformidling	**2.769	4.081	4.497
Markedsøkonomi	0	5.644	8.528
Bærekraftig ressurs utnyttelse	10.754	10.454	10.739
Arktisk samarbeidsprogram	3.100	3.081	2.694
Sammenlagt	83.831	83.695	70.220
**NOPEF, inistitusjon-budsjett inkludert*			*81.502*

*** Reduksjonen skyldes at stipendordningen Sleipnir-Nærområdet er overført til budsjettposten "Stipendordninger"*

Budsjettutviklingen: Nærområdene og Arktis				
tDKK	**2003**	**2002**	**2001**	**Endring 02- 03**
	02-PRISER	**02-PRISER**	**01-priser**	**Pct.**
Budsjett	83.831	83.695	81.502	0,2

3-0810-3 Informasjons- og kontaktvirksomhet					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	13.725.000	12.725.000	11.988.000	95%	MR-sam/NSK

Formål

- Finansiering og drift av 4 eksisterende informasjonskontor, og ett planlagt Informasjonspunkt i Nærområdet
- Formidling av nærområdenes behov og forankring av Ministerrådets aktiviteter i nærområdene.
- Samarbeide, informasjonsutveksling og lokal koordinering av Ministerrådets aktiviteter i forhold til andre aktører i Nærområdene

Prioriteringer i 2003

- Sluttføre formalitetene vedr. etableringen av Ministerrådets informasjonspunkt i Kaliningrad, samt etablere informasjonspunktets virksomhet.
- Implementere Nærområdestrategien, spesielt mht. økt mottagerstyring og informasjon om Ministerrådets virksomhet i Nærområdet
- Deltagelse i grenseregionale samarbeidsstrukturer spesielt i det baltisk-russiske grenseområdet
- Forberedelser til St. Petersburgs og Petrozavodsks 300-års jubileum i 2003.
- Fortsette utvekslingsordningen for intern kompetanseheving mellom Nærområdets informasjonskontor og Nordisk Ministerråds sekretariat. Ordningen ble etablert i 2002
- Oppdaterte og tilgjengelige offentlige web-sider inklusive prosjektkatalog

Resultater i 2001

I løpet av året er følgende blitt gjennomført:

- Baltisk kulturfestival i Norden
- Profilering av Informasjonskontorene gjennom feiringen av de baltiske kontorenes 10-års jubileum
- Omlegging av informasjonskontorenes tilbud og støtte til undervisning i nordiske språk
- En rekke relevante seminarer med deltagelse fra hele nærområdet
- Opprettelse av nettverk for likestillingsarbeid i samtlige land i Nærområdet

2-5280-3 Nordiska projektexportfonden (NOPEF), Finland						
Valuta	**Budsjett 03***	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
EUR	**2.329.100**	**2.121.000**	**1.518.100**	**75%**	**Institutionen**	**2001-2004**
Modsvarer Dkk	17.375.000	15.822.000	11.282.000			

*Bevilgningen er økt med 1,5 MDKK i samsvar med avtale mellom landene.

Formål

Nopefs syfte är att stärka små och medelstora företags internationella konkurrenskraft genom att ge förmånliga villkorslån till projektstudier och förberedande affärsaktiviteter som bidrar till att främja företagens internationalisering och deltagande i projekt internationellt. För ändamålet samarbetar Nopef bl.a. med NIB, NEFCO och NDF. Nopefs resurser används i verksamheten bl.a. till förmånliga villkorslån för delfinansiering av förstudier, till projektidentifiering i egen regi, projektexport och till informationsverksamhet bland nordiska företag.

Prioriteringer i kontrakt-en

Efterfrågan på Nopefs verksamhet väntas fortsätta att öka liksom Nopefs betydelse och relevans för utvecklingen av småföretagssektorn fr.a. i Norden och närområdet. Nopef fyller vid sidan av projektverksamheten en viktig funktion också som kontakts- och informationskälla för småföretag både i Norden och i närområdet. Det nya resultatkontraktet med NMR sammanfaller med en ny finansieringslösning för Nopef som innebär att Nopef under åren 2001–2004 finansieras dels med medel från NMRs budget och dels med bilaterala medel enligt den nordiska fördelningsnyckeln. Nopefs totala budgetvo-

lym uppgår enligt finansieringsmodellen till ca. 30 miljoner DKK per år under perioden. Liksom tidigare gäller för avtalsperioden 2001–2004 ett fortsatt fokus på mikro, små och medelstora företag. Nopefs samlade verksamhet koncentreras till östersjöområdet och ska uppgå till minst den andelen av Nopefs samlade resurser som under föregående avtalsperiod. Den delen av Nopefs resurser som härrör från bilaterala medel ska användas för projekt i östersjöområdet, främst de baltiska länderna och nordvästra Ryssland. Nya länder i OSS samt i centrala och östra Europa inklusive Balkan får ökad betydelse. Det nordiska näringslivet och det offciella nordiska samarbetet gör stora insatser för att skapa en fungerande marknadsekonomi samt att öppna för en ökad handel med området. Nopef har en aktiv roll i detta tillsammans med NIB och NEFCO. I Nopefs verksamhet utanför närområdet bör projekt som har ett stort nordiskt intresse prioriteras. Miljöprojekt har hög prioritet. En fortsatt aktiv verksamhet inom Norden är viktig i syfte att nå fler företag med potential att satsa i närområdet.
Institutionens aktiviteter ska anpassas för deltagande av både män och kvinnor. Institutionen ska i planläggningen och i sina beslut ta hänsyn till hur verksamheten påverkar båda könen och ev. konsekvenser för jämställdheten mellan könen.

Resultater i 2001

Under år 2001 har verksamheten utvecklats bättre än vad som förutsågs i kontraktet med NMR. Enligt kontraktet med Nordiska Ministerrådet planerades för 200 ansökningar, 90 beviljningar och 20 realiserade projekt. Utfallet har varit 241 ansökningar, 141 beviljningar och 37 realiserade projekt. Under året beviljades villkorslån till ett belopp av 26,8 mFIM. År 2000 beviljades totalt 21,3 mFIM. Det totalt beviljade beloppet ökade därmed från föregående år med 27 %. Genom att 106 villkorslån avslutats har 8,3 mFIM återförts och återbetalts för att användas till nya beviljningar. Det goda utfallet under verksamhetsåret förklaras av en snabb utveckling mot marknadsekonomi i länder inom Nordens närområden där Nopef har sin huvudverksamhet. En viss konjunkturavmattning inom EU och i USA har medfört att nordiska företag avsatt mer resurser att utveckla nya marknadsområden vilket ökat intresset för Nopefs verksamhet. Vår egen informationsverksamhet i Norden har förstärkts och därmed har kunskapen om Nopef och vad vi kan erbjuda förbättrats. Nordiska företag har även ökat sina aktiviteter mot länder i det tidigare Sovjetunionen och länder på Balkan. 90 % av Nopefs beviljningar avser internationalisering och 10 % projektexport.
Tjänster, handel, IT och telekom är växande sektorer i verksamheten och svarar för 26 % av antalet beviljningar under året. Mekanisk industri utgör 17 %, bygg & entreprenör 13 %, träbearbetning 11 %, energi 11 %, textil och konfektion 9 %, plast & kemi utgör 7 % och slutligen livsmedel 6 %. Av de företag som erhållit villkorslån under året har 50 % mindre än 20 anställda och 75 % har färre än 100 anställda.

Kontrakt: Uppfyllt
Ekonomi: Inga anmärkningar
Ledning och administrativa utgifter: EUR 672.751,-

3-0820-2 Stipendieordninger					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	17.961.000	15.561.000	15.741.000	97%	MR-sam/NSK

Formål

Å bidra til mobilitet, langsiktig kompetanseheving og nettverksoppbygging mellom Norden og Nærområdene.

Prioriteringer i 2003

Stipend og utvekslingsordningene er følgende:

Stipendieordningen for Baltikum og Nordvest Russland skal bidra til langsiktig samarbeide mellom Norden og nærområdene innen høyere utdannelse og forskning samt innen den ideelle sektoren. Ordningen skal styrke samarbeidet ved nettverksbygging og omfatter støtte til utveksling av forskere, lærere og studenter. En del av stipendieordningen berører frivilligsektoren. Programmet ble evaluert i 2001, og vil fortsette i 2003, med følgende prioriteringer:

- nordiske språk, kultur og samfunn, samt miljøteknologi for nettverk innen utdannelse og forskning
- helse og sosial velferd, barn og unge samt kvinner og demokrati for den idéelle sektorens nettverk

Tjenestemannsutvekslingen administreres av Ministerrådets informasjonskontor for bedre å kunne imøtekomme behovene i nærområdene. I stipendieprogrammet prioriteres spesielt baltiske søkander med behov for samarbeidskontakter og kunnskaper som er relevante med tanke på integrasjonsprosessen og forhandlingene om medlemskapet i EU. For Russlands vedkommende søker man å støtte en demokratisk, stabil og forutsigbar utvikling ved å bidra til utviklingen av styringssystem og administrative strukturer i den offentlige forvaltningen. I programmet prioriteres:

- kompetanseheving innen demokratiutvikling og medborgerpolitikk
- støtte til de baltiske landenes forberedelser innen medlemskapet i EU.

Stipendieprogrammet for parlamentarikere administreres også i fremtiden av Nordisk Råd hvor målet er å formidler erfaringer fra nordisk parlamentarisk arbeid og representativ demokrati. De delar av programmet, som er forbeholdt baltiske parlamentarikere vil bli evaluert. Den demokratiske utviklingen i de baltiske landene har vært meget rask, hvilket åpner for nye former for erfaringsutveksling mellom baltiske og nordiske parlamentarikere. Bland annat nordisk-baltiske workshops övervägs i stället før tidigare studieresor og studieprogram.

I 2001 ble Stipendieordningen for Baltikum og Nordvest Russland, samt tjenestemanns-utvekslingen evaluert. På basis av denne evalueringen ble det besluttet å legge økt vekt på Nordvest Russland som målområde. Omprioriteringen vil bli effektueret i full skala i forbindelse med vedtagelsen av det nye rammeprogrammet før 2003-2005.

Nordpraktik

Programmet har til formål å tilby unge fra nærområderne studieophold i nordiske bedrifter, for derved at tilføre dem viten og erfaring i, hvordan man driver moderne næringsvirksomhet under frie markedsforhold. Samtidig tjener programmet til, å styrke kontaktene mellom nærområdet og nordiske bedrifter.

Sleipnir-Nærområdet

Sleipnir er et Reisestipendprogram som har til formål å øke mobiliteten blant unge kunstnere og oppmuntre til virksomhet innenfor Norden. Mobilitetsprogram har vist seg å være en vellykket måte å bygge opp kontakter mellom Norden og nærområdene og kommer derfor fortsatt å være en viktig del av kulturformidlingen.

- Ved rapportering fra virksomheten, skal også kjønnsfordelt statistikk utarbeides.

Resultater i 2001

Aktiviteten for stipendordningen for Baltikum og Nordvest Russland har ligget noenlunde på samme nivå som i fjor, hvor støtte ble bevilget til nærmere 100 søkere. For de øvrige ordningene er resultatet for 2001:

- 205 deltagere i Stipendieprogrammet for tjenestemenn (Russland 34, Estland 58, Latvia 68, Litauen 45)
- 193 deltagere i Sleipnir-Nærområdeprogrammet (Russland 50, Estland 54. Latvia 44. Litauen 45)
- 21 deltagere i stipend og utvekslingsordningen for Parlamentarikere som administreres av Nordisk Råd

3-0825-1 Nya närområde-initiativ					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	0	0	1.042.000	0%	MR-sam/NSK

Formål

Att kunna öka den politiska styrningen av närområdesaktiviteter genom att skapa flexibilitet och utrymme för beredning av nya initiativ och implementering av förstudier och pilotprojekt under budgetåret.

Prioriteringer i 2003

Ingen

Resultater i 2001

Posten ble nedlagt i 2002. Resterende midler fra 2001 ble i 2002 overført til Informasjonskontorene i Nærområdet i form av økte prosjektmidler.

3-0830-1 Demokrati og medborgarpolitik					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	18.097.000	16.327.000	14.991.000	100%	MR-sam/NSK

Formål

Samarbeide om en stabil utvikling i Norden og nærområdene ved formidling av relevante aspekter ved og erfaringer fra den nordiske velferdsmodellen og ved å styrke demokratiske strukturer i nærområdene.

Prioriteringer i 2003

Velferd

- Formidling av erfaringer fra den nordiske velferdsmodellen
- Fortsatt implementering og oppfølging av handlingsplanen for barn og unge i nærområdene
- Utvikling av den offentlige sektor med spesiell vekt på lokal forvaltning og demokratiske strukturer i lokalsamfunnet.
- Samarbeide om utvikling av den idéelle sektor og nødvendige nettverk mellom de frivillige organisasjonene, spesielt i Russland.
- Utvikling av rettsvesenet samt bekjempelse av vold og organisert kriminalitet

Likestilling

- Utdannelse av myndigheter på alle forvaltningsnivåer i likestillingsspørsmål
- Samarbeide med kvinne-organisasjonenes paraplyorganisasjoner i nærområdene
- Integreringen av likestillingsperspektivet i nærområde-aktivitetene

Forbrukervern

- Medvirke til en forbrukerpolitikk som er nødvendig og adekvat ved oppbyggingen av en fungerende markedsøkonomi innen nærområdene.
- Utvikling av samarbeide om forbrukervern, spesielt forbrukerinformasjon og forbruker utdannelse

Resultater i 2001

I løpet av året er følgende blitt gjennomført:

- Aktivitetene under handlingsplanen for barn og unge er vellykket og fortsetter. I år 2001 ble det gjennomført 153 prosjekt, hvorav de fleste var initiert lokalt i nærområdene. (Litauen 73, Latvia 23, Estland 22, Russland 35)
- Prosjektet for bekjempelse av smittsomme sykdommer fortsetter og rapportene fra nærområdene viser at dette er vellykket.
- Samarbeidet om treparts samarbeide på arbeidsmarkedet er vellykket og fortsetter.
- Fortsatt fremdrift av handlingsplanen for barn og unge
- Utvikling av offentlig sektor med spesiell vekt på lokal forvaltning og demokratiske strukturer
- Oppfølging av konferansen "Women and Democracy"

3-0840-1 Kulturformidling					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	2.769.000	4.081.000	4.497.000	100%	MR-sam/NSK

Formål

Formidling av nordisk kultur og verdifellesskap til nærområdene samt presentasjon av nærområdenes kulturtradisjon og kulturtilbud i Norden.

Prioriteringer i 2003

- Forberedelser til St.Petersburgs og Petrozavodsks 300-års jubileum i 2003
- Utvikling av kulturens infrastrukturer og den kulturpolitiske ekspertisen i forvaltningen i Baltikum i dialog med de baltiske landene
- Folkelig samarbeide
- Virksomheten skal ha et likestillingsperspektiv

Resultater i 2001

I løpet av året er følgende blitt gjennomført:

- Presentasjon av baltisk kulturtilbud i Norden
- Utveksling mellom unge kunstnere i Norden og Nærområdene
- Ved støtte å støtte oversettelse av litteratur har 25 kvalitetstitler blitt oversatt fra nordiske språk til estisk, lettisk og litauisk.
- Industrial Heritage Platform- prosjektet for bevaring av industriminner i de baltiske landene har bygget opp ett nordisk- baltisk nettverk, utarbeidet et langsiktig opplæringsprogram samt praktisk innrettede multidisiplinære pilotkurser.

3-0850-1 Markedsøkonomi					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud. 01**	**Bud.disp .av**
Dkk	0	5.644.000	8.528.000	100%	MR-sam/NSK

Formål

Kunnskapsoppbygging vedr. nødvendige regelverk, strukturer, kultur, bedriftsadministrasjon og etikk, samt støtte til små og mellomstore bedrifter for å skape en levedyktig markedsøkonomi.

Prioriteringer i 2003

Nordisk Ministerråds prioritering av utviklingen av næringssamarbeidet består, ved bl.a at bevilgningen til NOPEF er økt i betydelig grad i forhold til tidligere år. Pågående prosjekt under denne posten er flyttet til "Demokrati og Medborgerpolitikk", mens pågående utvekslingsordninger under denne posten er flyttet til "Utvekslingsordninger"
Posten nedlegges i sin nåværende form, dog uten at virksomheten endres.

Resultater i 2001

I løpet av året er følgende blitt gjennomført:

- Mobilitetsprogrammet Nordpraktik har i løpet av året tilbudt 96 ungdommer fra nærområdene tilsammen 524 praksisuker i Norden.
- Innen programmet for kompetanseheving for energisektoren har 6 "energipraktikanter" fra Baltikum blitt tilbudt praksis i Norden.

- Innen forbrukersektoren har utviklingen av regelverk for forbrukervern fortsatt.
- Det ble i løpet av 2001 ikke gitt tilskudd til små- og mellomstore bedrifter.

3-0860-1 Bærekraftigt ressurs utnyttelse					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	10.804.000	10.454.000	10.739.000	96%	MR-sam/NSK

Formål

Å fremme bærekraftig ressurs utnyttelse i nærområdene ved hhv. politisk innsats i Norden og internasjonalt ved kompetanseheving, erfaringsutveksling og metodeutvikling

Prioriteringer i 2003

- Kompetanseheving i de ressursforvaltende administrasjonene, og erfaringsutveksling angående nødvendige regelverk og styringsinstrument for å støtte de baltiske landenes tilpassning til EU.
- Støtte til reduksjon av miljøbelastning med spesiell vekt på minskning av grenseoverskridende miljøforurensning.
- Energipolitisk samarbeide i Østersjøregionen . Kompetanseheving innen energieffektivisering, energiøkonomi og planlegning
- Samarbeide om regional utvikling, spesielt grensregionalt samarbeide i det baltisk-russiske grenseområdet.

Resultater i 2001

I løpet av året er følgende blitt gjennomført:

- Den nordisk-baltiske "Consultation Committee for Agriculture and Forestry Co-operation between the Nordic States and the Baltic States" er opprettet på høyt tjenestemannsnivå gjennom ett ministerinitiativ. Russland er også invitert til å delta i arbeidet.
- Samarbeidet om genetiske ressurser fortsetter med mange konkrete samarbeidsaktiviteter, blant annet ved å arrangere felles arbeidsgruppemøter om ulike vekstslag med deltagare fra Norden, de baltiske landene og Russland. Nordisk genbank og Vavilovinstitutet, St Petersburg, har gjennomført en felles innsamlingsreise til russiske Karelen.
- Satsningen på mikrokreditter som ett redskap for baltiske kvinner på landsbygden til å skape nye inntektsmuligheter er rapportert i en rapport som ble redigert i Latvia (TemaNord 2001:582). I rapporten framgår blant annet at totalt 22 mikrokredittgrupper ble opprettet i de baltiske landene. Aktivitetene har fått stort genomslag: 33 artikler er publisert i ulike media og fire TV-program er produsert.
- Støtte til de baltiske landenes og Russlands oppfølgning av handlingsplanen Agenda 21 for Østersjøen, herunder støtte til deltagelse fra flere titals intresseorganisasjoner.
- NOVABA – det nordisk-baltiske landbruksuniversitetet – har avholdt MSc-kurser i de baltiske landene innen jord- og skogsbruksfaget som et ledd i oppbyggingen av et virtuellt jord- og skogsbruksnettverk for forskning og utdannelse.

- Baltiske Ministerrådet har med Nordiske Ministerrådets støtte fortsatt driften av samarbeidssekretariatet for energispørsmål,
- Arbeidsprogrammet for skogplanting, landskapsøkologi og økoturisme fortsetter.

3-0870-1 Arktisk samarbeidsprogram					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp.01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	3.100.000	3.081.000	2.694.000	85%	MR-sam/NSK

Formål

- Å sikre mulighetene til økonomisk og samfunnsmessig utvikling på naturens vilkår i de arktiske områdene.
- Å bidra til at urbefolkningene kan videreføre sin kulturelle arv, utvikle sine tradisjonelle næringsveier i tråd med markedsvilkårene, samt å forbedre sine livsvilkår.

Prioriteringer i 2003

- Effektivisering av Ministerrådets arktiska samarbeide ved opprettelsen av en sakkyndigkomité bestående av de nordiske Senior Arctic Officials, hvilket vil føre til en bedre koordinering i forhold til Arktisk Råd virksomhet
- Fortsatt utvikling av nettverk mellom universitet og høgskoler i Arktis inklusive utvikling av virtuelle undervisningsformer
- Den vidare implementeringen av den nordiske handlingsplanen for natur- och miljøvern i Arktis
- Utvikling av mobilitetsprogram for det Arktiske området
- Regional utvikling og næringslivsutvikling i Arktis
- Levevilkår og generell velferd spesielt blant urbefolkninger
- Samarbeide om kvinnenettverk innen rammen for Arktiskt Forum
- Likestillingsperspektivet skal med i satsingene

Resultater i 2001

I løpet av året er følgende blitt gjennomført:

- Den nordiske handlingsplanen for natur- og miljøvern i Arktis- Grønland, Island og Svalbard er blitt fulgt opp. Ett antall tverrsektorielle aktiviteter er innledet.
- Oppfølgningsarbeidet innenfor rammen av den arktiske miljøvernstrategien AEPS (Arctic Environment Protection Strategy) har fortsatt. Prosjektstøtte er bevilget til overvåkningsarbeidet som drives av AMAP (Arctic Monitoring and Assesment Programme) og naturvernarbeidet som drives av CAFF (Conservation of Arctic Flora and Fauna).
- Relevante faser med tanke på definisjonen av levevilkårsindikatorer, fra de nordiske urbefolkningenes synsvinkel er blitt gjennomført i utviklingen av levevilkårsstatistikk for urbefolkninger.

Støtte er bevilget til nordisk handlingsplan for natur- og miljøvern i Arktis og til oppfølgningen av miljøarbeidet under Arktisk Råd.

Energi

Nordiska rådet har behandlat ministerrådsförslaget om "Det framtida nordiska energi-politiska samarbetet" och rekommenderat att Ministerrådet i genomförandet av förslaget utreder gasfrågor och i verksamheten beaktar miljösektorns handlingsprogram och strategin för ett hållbart Norden. Ministerrådsförslaget har genomförts till sin organisatoriska del och under år 2003 kommer verksamheten på alla tre kärnområden och inom Nordisk energi-forskning att genomföras i den utsträckning resurserna tillåter.

Målsättningen med det nordiska energipolitiska samarbetet är att främja en effektiv, konkurrenskraftig, säker och bärkraftig energiförsörjning. Energiresurserna bör användas på ett effektivt sätt för att stärka sysselsättningen och ekonomin samtidigt som man tar miljöhänsyn. Verksamheten och de projekt som genomförs skall vara politiskt relevanta för de nordiska länderna. Uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer är centralt i arbetet.

Ministerrådet anser att man bör fokusera på kärnområden för att värna om substansen och kvaliteten i arbetet. Det rör sig om större energipolitiska frågor som är särskilt viktiga för att de samlade övergripande målen skall kunna nås, och där de nordiska länderna önskar ta initiativ och vara drivande. Ministerrådet prioriterar följande kärnområden: 1) Den öppna elmarknaden, 2) Klimatpolitiska frågor och 3) Samarbete i Östersjöregionen och med Nordens närområde.

Kärnområdet för elmarknadsfrågor: Ministerrådet fortsätter med att följa upp och driva frågor rörande den nordiska elmarknaden där samarbete och gemensamma lösningar är fördelaktigt. Arbetet tar sin utgångspunkt i den arbetsplan som i december 2001 godkändes och som siktar mot 2005. Få eller inga andra i elmarknaden verkande institutioner driver frågor om ökat samarbete på det politiska planet, varför ministerrådet har en viktig roll i den fortsatt utvecklingen av den gemensamma nordiska elmarknaden.

En studie avseende gemensamma nordiska lösningar för effekthantering för att säkra försörjningstryggheten kommer att avslutas. Arbetet med att analysera förutsättningar för ett gemensamt system och en gemensam marknad för handel med gröna certifikat fortsätter, vilket har bäring både på utvecklandet av gemensamma stödsystem för förnybar energi och på det uttalade önskemålet att i möjligaste mån använda marknadsbaserade lösningar. Stödet till integration och utveckling av de baltiska elmarknaderna kommer att fortsätta, liksom uppföljningen av elmarknadsfrågor i övriga Europa. Viktigt blir också mer kontaktskapande arbete för att visa ministerrådets roll inom elmarknaden, vilket med fördel kan kombineras med presenterande av resultat från studierna om försörjningssäkerhet och gröna certifikat.

Kärnområdet för klimatfrågor: Ministerrådet anser att de klimatpolitiska frågorna också i framtiden bör ägnas stor uppmärksamhet med en fokusering på det internationella samarbetet. Klimatfrågorna behandlas i samarbete med miljösektorn. En stor del av arbetet omfattar uppföljandet av klimatdelen i den hållbara strategin. En viktig del är det fortsatta arbetet med att utveckla Östersjöregionen som en "Testing Ground" för att driva försöksverksamhet med Kyoto-protokollets flexibla mekanismer under år 2003. Arbetet omfattar därtill

- ett ramavtal för en Testing Ground i Östersjöregionen mellan Östersjöländerna;
- att NEFCO skapar en *investeringsfacilitet* för klimatrelaterade projekt;
- att det värderas om en *nordisk kvotmarknad* kan etableras;
- ett program för ökad *kompetens och kapacitet* i Östersjöregionen.

Kärnområdet för regionalt samarbete: Många nordiska energiprojekt genomförs i ett regionalt perspektiv och dimension. Ministerrådet avser också i framtiden att stöda utvecklandet av det energipolitiska samarbetet i Östersjöregionen inom BASREC (Baltic Sea Region Energy Cooperation) mellan elva länder och EU. Ministerrådet kommer också i konkreta projekt och program att verka för ett mångsidigt och substantiellt samarbete i regionen genom att 1) bygga upp och underhålla nätverk, 2) driva konkreta projekt för att genomföra de politiska målsättningarna, 3) företa nödiga utredningar och analyser som bas för verksamheten samt 4) idka ett aktivt informations- och kontaktskapande arbete.

Nordisk energiforskning: Institutionen har en ny handlingsplan och kommer på basen av den att utvecklas till ett projekt- och programförvaltande organ med en regional dimension. Ett nytt mål- och resultatkontrakt skall upprättas för åren 2003-2006. Institutionen som hittills fungerat med inhyrd personal och deltidsledare kommer nu att fungera med en direkt heltidsanställd ledare.

Budgetudviklingen: Energi				
tDKK	**2003**	**2002**	**2001**	**Ændring 02-03**
	02-priser	**02-priser**	**01-priser**	**Pct.**
Budget	5.962	6.135	6.285	-2,8

3-3210-1 Prosjektmidler - Energi					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	4.962.000	5.105.000	5.212.000	98 %	MR/EK-ENERGI

Formål

Ministerrådets projektmedel används i enlighet med det godkända programmet "Det framtida energipolitiska samarbetet", ordförandelandets program, Nordiska rådets rekommendationer samt övriga beslut och planer för att ta fram för de nordiska länderna energipolitiskt relevanta utredningar, analyser och förslag samt för att driva energisamarbetet inom Norden och de glest bebyggda områdena, i Östersjöregionen och med Nordens närområden samt Arktis.

Prioriteringer i 2003

Den integrerade energimarknaden är den övergripande prioriteringen och på de tre kärnområdena finns följande speciella prioriteringar:

1) elmarknadsfrågor: utvecklandet av den nordiska elmarknaden, den baltiska elmarknaden och en integrerad marknad i hela regionen;
2) på klimatområdet: genomförandet av Östersjöregionen som testing ground för Kyoto-mekanismer;
3) inom det regionala samarbetet att verka för och inom BASREC i syfte att skapa en fungerande, stabil och hållbar integrerad energimarknad i hela Östersjöregionen.

För varje kärnområde har utsetts projektledare, som utför ett substantiellt arbete på kärnområdet.

Resultater i 2001

Ministerrådsförslaget har genomförts. En ny organisation har etablerats med tre kärnområden, arbetsgrupper, arbetsplaner och projektledare. Nordisk energiforskning har fått en ny handlingsplan och en institutionsledare. Ministerrådet har i samarbete med EU:s SYNERGY-program förberett genomförandet av BASREC-2002-projektet i Östersjöregionen för drygt 1,2 miljoner EUR. Energisamarbetet i Östersjöregionen har utvecklats och en ministerkonferens kommer att avhållas i Vilnius i november 2002.

2-3220-3 Nordisk energiforskning (Nefp), Norge						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
NOK	1.087.000	1.120.000	1.179.000	6 %	Institusjonen	1999-2002
Motsvarer DKK	1.000.000	1.030.000	1.073.000			

Formål

Nordisk energiforskning skal bidra til en kostnadseffektiv reduksjon av energiforbruket samt utvikle fornybare energikilder og miljøvennlig energiteknikk ved å styrke grunnkompetansen ved universitet og andre forskningsinstitusjoner samt skape effektive
forskernettverk mellom landene. Institusjonen skal forsterke de nasjonale energiforskningsprogram og -institusjonene i Norden, samt øke konkurransekraften innen energiområder som er av spesiell interesse for næringslivet i Norden. Energiforskningsprogrammet finansieres direkte fra landene.
Det er utarbeidet en ny handlingsplan 2003-06 som ble godkjent av Energiministrene i
Helsingfors, 10. Sept 2001, som et underlag for budsjettkontrakt mellom NEFP og NMR. Overordnede mål:

- Bidra til en effektiv og miljøvennlig energiproduksjon, -distribusjon og anvendelse i
- Norden gjennom forskning og teknologiutvikling
- Styrke nordisk næringsutvikling på energifeltet
- Fremme kunnskapsflyt innenfor energifeltet mellom Østersjøregionen og de nordiske land

Prioriteringer i kontrakten

Institusjonens virksomheter vil med basis i ovennevnte være:

- Forskningsfremmende virksomhet - blant annet gjennom stipendier
- Rådgivning og strategiarbeid
- Interaksjon med Nordens nærområder
- Administrasjon av institusjonen

Ledelse og administrative utgifter: Ny kontrakt utarbeides i 2002.

Resultater i 2001

Nordisk Energiforskningsprogram, som utgjør institusjonens hovedvirksomhet, hadde per 31.12.01. 83 engasjerte forskere: 11 forskningsprofessorer, forskningssjefer eller seniorforskere, og 72 doktorstipendiater, hvorav 15 fra de baltiske land – samt 7 sommerstipendiater. Det er avlagt i alt 8 doktor-/licentiatgrader. I regi av fagprogrammene ble det arrangert 29 kurs, seminar, symposier, workshops og konferanser. Av disse arrangementene var 10, foruten å være forskningsrelatert, også rettet mot myndighetene og næringslivet/industrien. 3 arrangementer ble avholdt i Baltikum og 1 i EU. Institusjonen har vært engasjert i 6 nordiske prosjekt, dels med prosjektlederansvar og dels ved prosjektforvaltning. Ministerrådet har i september vedtatt en ny strategi / handlingsplan som institusjonens styre har ført videre.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger
Ledelse og administrative utgifter: NOK 2.768 TNOK

Miljø

Det miljøpolitiske samarbejde

Det nordiske miljøsamarbejde tager sit udgangspunkt i handlingsprogrammet for det nordiske miljøsamarbejde, som gælder for perioden 2001-2004. Handlingsprogrammet er et styringsinstrument, som prioriterer hvilke indsatser og aktiviteter, der skal igangsættes inden for det nordiske miljøsamarbejde.

Handlingsprogrammet følger op på de nordiske miljøforpligtelser i strategien for bæredygtig udvikling i Norden og dets nærområder "En ny kurs for Norden". Ligeledes bidrager programmet til tværsektorielt samarbejde for at integrere miljøhensynet i sektorerne (sektorintegration) samt ligger til grund for en policyorienteret virksomhed.

Miljøhandlingsprogrammet indeholder en række overordnede og specifikke målsætninger, aktiviteter samt forventede resultater for en række indsatsområder. Disse indsatsområder omfatter luft, klima, hav, biologisk mangfoldighed og genetiske ressourcer, landskab og kulturmiljø, friluftsliv, kemikalier og affald. Endvidere omfatter indsatsområderne det tværsektorielle samarbejde med sektorerne jord- og skovbrug, fiskeri, fangst og akvakultur, transport, produktorienteret miljøstrategi, økonomi, sundhed samt energi.

Miljøsektorens faste arbejdsgrupper indtager en central rolle i det miljøpolitiske samarbejde. Miljøsamarbejdet forventes i den kommende periode særligt koncentreret omkring indsatser vedrørende hav- og luft, natur- og friluftsliv, produkter og affald samt kemikalier. Sektorsamarbejdet forventes blandt andet at fokusere på produktorienteret miljøstrategi og nye indsatsområder som f.eks. miljø og helse samt transport. Tilknytning til EU og internationale processer vil være vigtigt.

Nærområdet, herunder arktis

Samarbejdet med nabolandene og regioner herunder Ministerrådets samlede nærområdeaktiviteter er et strategisk vigtigt indsatsområde. Samarbejdet med Vestnorden er ligeledes betydningsfuldt. Handlingsprogrammet for det nordiske miljøsamarbejde omfatter således også Nordens nærområder, idet der lægges stor vægt på at løse miljøproblemerne også i disse områder. Indsats mod akutte miljøproblemer, støtte til miljøadministrationen i nærområderne herunder kundskabsopbygning, kompetanceopbygning og informationsformidling prioriteres. På nærområdet har sektoren såvel egne finansierede aktiviteter, som aktiviteter der finansieres over det selvstændige nærområdebudget.

Miljøfinansieringsselskabet NEFCO spiller en central rolle i nærområdet. Virksomheden i NEFCO's Miljøudviklingsfond fortsætter med samfinansiering fra de nordiske lande. Ministerrådet arbejder for at anvendelsen af fondens midler bidrager til en gunstig effekt på miljøet samt mobiliserer yderligere ressourcer fra andre finansieringskilder. Gennem NEFCO bidrager de nordiske lande konkret til at gennemføre miljøforbedrende projekter og investeringer i miljøvenlig teknik og infrastruktur, samt til at opbygge og styrke landene i nærområdernes administrationer.

På det arktiske område er særligt implementeringen af handlingsprogrammet for natur og kulturmiljøbeskyttelse i Arktis i fokus. Blandt prioriterede projekter indenfor handlingprogrammet er, overvågning af natur- og kulturminder i Arktis og vurdering af miljøeffekterne af trawling og bundskrabning. Endvidere bliver der lagt vægt på en effektiv gennemførelse af miljøprogrammerne indenfor Arktis Råd. Derudover overvejes muligheden for et samarbejde med regioner af betydning for miljøet i nordvestatlanten.

EU/EØS

Det indre marked i Norden herunder Europa-samarbejdet indtager en væsentlig plads i det nordiske miljøsamarbejde. I det nordiske miljøhandlingsprogram udgør EU/EØS relaterede spørgsmål derfor et højt prioriteret indsatsområde. EU's dagsorden på miljøområdet følges nøje og påvirkning af EU's miljøpolitik står højt på den politiske dagsorden og gennemsyrer miljøsektorens arbejde. Et af miljøhandlings-programmets vigtigste mål er, at de nordiske lande samarbejder om at identificere og varetage fælles nordiske interesser i Europapolitikken og gennem en fælles indsats skaber opmærksomhed om nordiske værdier og prioriteringer, samt et forhøjet ambitionsniveau. Endvidere sættes fokus på integrering af miljøhensyn i alle EU's sektorer og støtteordninger samt miljølovgivning. Det nordiske samarbejde skal aktivt yde en indsats for at følge op på EU's 6. miljøhandlingsprogram og EU's strategi for bæredygtig udvikling. Ved EU's udvidelsesforhandlinger skal der lægges stor vægt på miljøhensyn. Betydningen af internationalt samarbejde indenfor ressourceeffektivitet samt miljø og helse vil blive øget. I miljø og helse vil ærinder som berører børns helse at spille en vigtig rolle.

Særligt produkter og affald, hav og luftområdet samt kemikalier er stærkt knyttet til EU og øvrige internationale processer. I arbejdet med kemikalier vil den vigtigste opgave fortsat være at styrke den nordiske indsats på kemikalieområdet i europæiske og andre internationale fora som f.eks. OECD og UNEP. Arbejdet vil koncentrere sig om fareindikation, klassificering, risikovurdering samt riskobegrænsning. Der arbejdes især for at udvikle fælles nordiske kriterier for sundheds- og miljøklassificering på et acceptabelt niveau.

Bæredygtig udvikling

Miljø er direkte nævnt som et af de strategiske indsatsområder, som omtales i "Ny Nordisk Dagsorden". Miljøet er her koblet til bæredygtig udvikling. Miljøsektoren er således også meget involveret i arbejdet med opfølgningen af strategien for bæredygtig udvikling.

Sektorintegration er et vigtigt element i at opnå en bæredygtig udvikling. Det nordiske miljøsamarbejde præges således i stadig større grad af tværsektorielt samarbejde. Implementeringen af strategien for bæredygtig udvikling vil automatisk styrke og øge det tværsektorielle samarbejde. Miljøsektoren forventer fremover at fortsætte sit samarbejde med økonomi-, fiskeri-, energi-, jord og skovbrug- samt næring- og konsumentsektorerne. I forhold til energisamarbejdet er det særligt arbejdet med Kyoto-mekanismer i Østersøområdet som prioriteres. Endelig findes der forslag i det nye miljøhandlingsprogram om at samarbejdet på sigt udvides til også at omfatte transport og helse.

I sektorerne og i det tværsektorielle samarbejde er samarbejdet ofte baseret på fælles strategier, handlings- og arbejdsprogrammer m.v. I forhold til de enkelte sektorområder kan blandt andet nævnes den nordiske miljøstrategi for jord- og skovbrug samt den nordiske miljø- og fiskeristrategi. Topmødet om bæredygtig udvikling i Johannesburg 2002 er en vigtig politisk hændelse, som vil give signaler også for det fremtidige nordiske samarbejde.

Miljøsektoren har udarbejdet en informationsstrategi for det nordiske miljøsamarbejde med henblik på at synlighed og informationsformidling sikres i alle processer. Målsætningen med strategien er, at øge informationen om det nordiske natur- og miljøsamarbejde til offentligheden i tråd med Århuskonventionens principper for samarbejde med offentligheden.

Endelig skal nævnes Nordisk Råds natur- og miljøpris, som bliver uddelt til en virksomhed, en organisation, et nyhedsmedium eller en person, der på fortrinlig vis har integreret miljøhensyn i sin virksomhed eller på anden vis har gjort en ekstraordinær indsats for natur og miljø. Prisen er på 350.000 DKK.

Budgetudviklingen: Miljøsamarbejdet				
tDKK	**2003**	**2002**	**2001**	**Ændring 02-03**
	02-priser	**02-priser**	**01-priser**	**Pct.**
Budget	38.620	38.405	38.200	0,6

3-3310-1 Projektmidler – Miljø					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	33.068.000	32.853.000	32.762.000	97%	MR/EK-M-MILJØ

Formål

Styringsinstrumentet for det nordiske miljøsamarbejde er det nordiske miljøhandlingsprogram, som gælder for perioden 2001-2004. Miljøhandlingsprogrammet opstiller såvel overordnede som specifikke målsætninger, samt aktiviteter og forventede resultater for det nordiske miljøsamarbejde. Det nordiske miljøsamarbejde stræber efter at skabe øget indflydelse og gehør for nordisk miljøpolitik i et større internationalt perspektiv, samt at styrke integration af miljøhensyn indenfor øvrige sektorer. Arbejdet koncentreres omkring områder, hvor de nordiske lande har fælles interesser og hvor man opnår nordisk nytte og lægges til grund for en policyorienteret virksomhed.

Prioriteringer i 2003

- Implementering af det nordiske miljøhandlingsprogram; handlingsprogrammet indeholder en række indsatsområder såvel på miljøområdet som i forhold til samarbejde på tværs af sektorerne
- Implementering af informationsstrategien for det nordiske miljøsamarbejde; miljøsektoren vil stræbe efter at informationsstrategien vil føre til større kendskab til og deltagelse i det nordiske natur- og miljøsamarbejde hos såvel offentligheden som myndighederne
- Opfølgning af strategien for bæredygtig udvikling for Norden og dets nærområder; miljøsektoren er ansvarlig for en række af de målsætninger, som er indeholdt i strategien

Af bevillingen planlægges 2,9 MDKK anvendt til aktivitetsstyring/administrasjon.
En stor del af miljøsektorens projektvirksomhed udføres indenfor arbejdsgrupper, som serviceres af egne sekretariater placeret i de nordiske landes administrationer.

Resultater i 2001

Miljøsektoren har gennemført en ny struktur/organisation i 2001 med henblik på at sikre en effektiv opfølgning af miljøhandlingsprogrammet og strategien for bæredygtig udvikling. Endvidere er en informationsstrategi for det nordiske miljøsamarbejde blevet udarbejdet med henblik på at øge informationen om natur- og miljøsamarbejdet.

På hav- og luftområdet har indsatsen bl.a. omfattet tiltag for begrænsning af udslip og miljøforstyrrende aktiviteter, det marine miljø samt miljøgifte.
Kemikalievirksomheden har særligt fokuseret på OSPAR's strategi om stop af udslip, forhøjelse af beskyttelsesniveauet i EU's regelværk samt POP konventionen.

På natur,- friluftsliv og kulturmiljøområdet har aktiviteterne omfattet naturværn og beskyttelse af miljøet, udvikling af indikatorer, styrkelse af landskab samt kystkultur.
Miljøovervågning- og dataarbejdet har omfattet udvikling af overvågningsmetoder i Norden og nærområderne, behovsanalyser samt tilstandsrapporten om biodiversitet.

På produkt- og affaldsområdet har indsatsen været fokuseret omkring produktrelaterede aktiviteter, renere teknologi samt affaldsproblematikken.

I forhold til samarbejde på tværs med øvrige sektorer kan følgende fremhæves:
I samarbejde med konsument og næringssektorerne har indsatsen været koncentreret om udvikling af en produktorienteret miljøstrategi. En evaluering af den nordiske miljømærkeordning Svanen blev udført i samarbejde med konsumentsektoren. På klimaområdet har miljø- og energisektoren samarbejdet om fleksible mekanismer og etablering af en testing ground for afprøvning af Joint Implementation i Østersøregionen. Miljø- og fiskerisamarbejdet har været præget af udrednings- og netværksprojekter samt afholdelse af workshops og seminarer. Samarbejdet med jord- og skovbrugssektoren har særligt fokuseret på forbedret ressourceudnyttelse, biologisk mangfoldighed og alternative produktionsmetoder. Endelig har samarbejdet med økonomisektoren relateret sig til miljøøkonomiske analyser samt økonomiske styremidler af interesse for de nordiske lande.

Nordisk Råds natur- og miljøpris blev tildelt Mats Segnestam fra Sverige for sin fremsynethed og afgørende rolle med at indføre miljøspørgsmål i udviklingsprogrammer som grund for bæredygtig udvikling

Udgifter til aktivitetsstyring/administration: 2,5 MDKK

3-3320-2 NEFCOs Miljøudviklingsfond					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	5.552.000	5.552.000	5.438.000	100%	MR/EK-M-MILJØ

Formål

Det nordiske miljøfinansieringsselskab NEFCO's miljøudviklingsfond er målrettet mod at muliggøre finansiering af miljøforberende foranstaltninger i nærområdet på vilkår, som er mere fordelagtige end sædvanlige bankvilkår. NEFCO forvalter efter opgave fra de nordiske lande miljøudviklingsfonden.

Prioriteringer i 2003

Virksomheden vil fortsat blive rette mod miljøforberende foranstaltninger i nærområdet, særligt i forhold til renere teknologi, energieffektivisering samt vand- og luftforurening. En forstærkning af den katalytiske effekt medfører at færre men større projekter gennemføres i samarbejde med de store finansieringsinstitutioner i nærområdet. Virksomhedens samlede ramme forventes at blive på 40 MDKK, hvoraf sammenlagt 11,5 MDKK finansieres over Ministerrådets budget (det beløb som ikke dækkes af 2-3320-2 kommer fra nær-

områdeprogrammet og budgetpost 2-3310-2), mens de resterende 28,5 MDKK kommer direkte fra de nordiske lande.

Resultater i 2001

En række projekter omkring renere teknologi blev under året udfært i Rusland og Baltikum. Blandt andet foretog man miljøinvesteringer indenfor landbruget i Baltikum, medvirkede i et program for forbedret kommunal vand- og afløbsrensning i Leningrad Oblast, oprettede en finansieringsordning for energibesparing i Novgorod samt støttede et vand- og afløbsprojekt i Letland.

Ekonomi och finanspolitik

Budgetudviklingen: Ekonomi och Finanspolitik				
tDKK	**2003**	**2002**	**2001**	**Ændring 02-03**
	02-priser	**02-priser**	**01-priser**	**Pct.**
Budget	1.600	1.536	1.553	4,2

Nordiska ministerrådets samarbete inom de ekonomiska och finansiella områdena skall bidra till en balanserad ekonomisk, ekologisk och socialt hållbar tillväxt i Norden, lägga grunden för en mer omfattande ekonomisk integration med Europa samt främja nordiska intressen internationellt. Med syfte att stärka den nordiska välfärdsmodellen bör finanspolitiken formuleras så att den främjar strukturreformer, tillväxt och sysselsättning. I detta syfte förs en aktiv dialog om den ekonomiska politiken i Norden, Närområdet och EU inom Ministerrådet. Vidare fokuserar samarbetet på den offentliga sektorn, struktur- och stabiliseringspolitik, skatter och avgifter, infrastruktur och arbetsmarknad. För att de nordiska ländernas gemensamma resurser i form av arbetskraft, kunskaper, innovationer och strategiska nätverk skall kunna utnyttjas på ett effektivare sätt krävs att resterande gränshinder mellan de nordiska länderna avlägsnas. Detta är fortsatt en viktig uppgift för det nordiska samarbetet. Gränsöverskridande företagsköp, bankfusioner o.d. fortsätter i ökande takt. Denna utveckling ställer också krav på det nordiska samarbetet. Ett viktigt instrument i det nordiska samarbetet och samarbetet med närområdet utgörs av de fyra nordiska finansieringsinstitutionerna i Helsingfors (NIB, NDF, Nopef och NEFCO). Frågor relaterade till de nordiska finansieringsinstitutionerna i Helsingfors liksom samarbetet mellan miljö- och finanssektorn (miljö- och ekonomigruppen) väntas utgöra viktiga delar av arbetet inom sektorn under år 2003.

EU-frågor har hög prioritet inom det nordiska ekonomiska och finansiella samarbetet. Den europeiska ekonomiska och monetära unionen och dess påverkan på de nordiska ländernas ekonomi diskuteras inom sektorn. Flera EU-relaterade ekonomisk-politiska frågor som skatter, miljöekonomiska frågor, finansiella tjänster, budget och sysselsättning förutses bli aktuella för nordiskt samarbete framdeles.

Samarbetet med närområdet pågår inom flera projekt inte minst inom den finansiella sektorn och väntas intensifieras ytterligare under 2003.

Det tvärsektoriella samarbetet mellan miljö- och ekonomisektorn

Syftet med Ministerrådets tvärsektoriella arbetsgrupp för miljö och ekonomi är (i) att genomföra miljöekonomiska analyser på för Norden gemensamma intresseområden såsom ekonomiska styrmedel, kostnadseffektiva lösningar på internationella miljöproblem samt (ii) att sprida ömsesidig information och analyser av miljöekonomiska frågor i de nordiska länderna och internationellt, särskilt i relation till EU. Härutöver väntas en fortsatt aktiv dialog vidrörande relevanta frågeställningar om bl.a. ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Samarbetet med

EU/ENVECO-gruppen samt beredningen av frågor inför dess möten kommer liksom tidigare att utgöra en viktig komponent i arbetet. Även internationella frågeställningar berörs i gruppens arbete.

3-5210-1 Prosjektmidler - Ekonomi och Finanssektorn					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp.01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	1.600.000	1.536.000	1.553.000	89 %	Mr/Ek-finans

Formål

Nordiska Ministerrådets ekonomi- och finanssektor har som målsättning att främja det nordiska samarbetet vad gäller ekonomiska och finanspolitiska frågor.

Prioriteringer i 2003

Under år 2003 planeras sektorns verksamhet fokusera på följande områden/frågor:

- En fortsatt aktiv dialog mellan de nordiska länderna om ekonomisk politik;
- Uppföljning av utredningen om välfärdssamhällets finansiering i ljuset av de framtida utmaningarna för de nordiska skattesystemen i en alltmer globaliserad miljö bl.a. vad gäller vilka omläggningar de nordiska skattesystemen kan tänkas genomgå under de närmaste 10–15 åren;
- Uppföljning av utredningen om den offentliga ekonomins bärkraft med beaktande av den växande äldrebefolkningen och de utmaningar detta medför;
- Ökad nordisk samordning, informationsbyte och initiativ vad gäller frågor av nordiskt intresse i EU/EES och andra internationella fora;
- Ett fortsatt nordiskt och nordiskt-baltiskt samarbete bl.a. kopplat till lagstiftningsarbetet inom EU i syfte att främja en effektiv och välfungerande nordisk och nordisk-baltisk finans- och värdepappersmarknad;
- Att verka för att den ekonomiska dimensionen inkorporeras på ett tydligare sätt i (den nordiska strategin om) hållbar utveckling, att strategin operationaliseras genom utarbetandet av indikatorer och benchmarking för resultatmätning bl.a. vad gäller ekonomiska styrmedel;
- Frågor relaterade till de nordiska finansieringsinstitutionerna i Helsingfors bl.a. vad gäller finansieringen av miljöprojekt inom ramen för EU:s nordliga dimension liksom samarbetet mellan miljö- och finanssektorn (miljö- och ekonomigruppen) utgör också viktiga frågor som kommer att bevakas eller behandlas under verksamhetsåret.

Resultater i 2001

Under det finska ordförandeskapet under år 2001 fortsatte dialogen mellan de nordiska ekonomi- och finansministrarna om den ekonomisk-politiska situationen i Norden. I den årligen utgivna rapporten "Ekonomiska utsikter i Norden" redogörs för den nordiska konjunkturgruppens bedömning av utvecklingen. Det nordiskt och nordiskt-baltiska myndighetssamarbetet fortsatta under året med flera initiativ till stöd för de baltiska länderna på området samt ett aktivt nordiskt samarbete kring aktuella EG-direktiv. Utredningarna om (i) den framtida finansieringen av välfärdsstaten, (ii) effektiviteten i de offentliga finanserna, (iii) de nordiska länderna och den nya ekonomin samt (iv) ökat samarbete om indrivningsfrågor avrapporterades till ministrarna under året. MR-Finans fattade beslut om uppföljning av projekten. Införandet av en den gemensamma europeiska valutan dryftades under året. Flera andra aktuella

EU-frågor behandlades under året. Status i det Baltiska investeringsprogrammet dryftades i Kommittén för investeringar i Baltikum. Flera frågor relaterade till Nordiska investeringsbanken (NIB) behandlades av MR-Finans under året. Den tvärsektoriella arbetsgruppen för miljö och ekonomi arbetade med en rad relevanta projekt under året bl.a. inom sitt mandat att för finanssektorns räkning följa upp Strategin om ett hållbart Norden.

Regionalsamarbeid

Det nordiska regionalpolitiska samarbetet baseras på ett samarbetsprogram som gäller för perioden 2001-2005. Programmet omfattar tre delar:

- Erfarenhetsutväxling
- Kunskapsutveckling (Nordregio)
- Samarbete mellan regioner

Inom området erfarenhetsutväxling görs i huvudsak olika utredningar och i flera fall är det samarbete med andra sektorer. Ett samarbete med IT-sektorn är etablerat och där kommer en utredning kring bredband (NR rekommendation) att genomföras och vara klar under 2003. Projektet kring kommunal ekonomi och regionalpolitik kommer också att vidareutvecklas under 2003.

Regionalministrarna har det övergripande ansvaret för Nordregio där den övervägande delen av kunskapsutveckling sker. Nordregio blev etablerat 1997 och från 2001 löper ett nytt kontrakt för perioden 2001–2003. Ett forskningsprogram 1999–2004 med sikte på den framtida regionalpolitiken går in på sitt näst sista år under 2003. En ny kurs för baltiska planläggare kommer att avslutas under 2003 och det finns också planer på närområdesprojekt kring spatial planning, gemensam arbetsmarknad och eventuellt också transportmönster. Som en uppföljning på ny nordisk dagordning väntas flera projekt kring demografi och migration att genomföras och avslutas under 2003.

En nordisk enkätstudie av hur människors beslut att flytta eller stanna sammanhänger med arbetslöshet, utbildning, etc blir klar under 2002. Projektet drivs i samarbete med jord- och skogsbrukssektorn och var ett konkret förslag i ny nordisk dagordning.

Av regionalsektorns projektmedel går en väsentlig del till samarbetet mellan regioner till de nordiska gränsregionerna vars handlingsplaner löper från 2001 till 2006. Under senare delen av 2003 kommer det att genomföras en halvtidsuppföljning då gränsregionerna också har möjligheter att göra justeringar i planerna. De nordiska gränsregionerna är:

- NORA- Nordiska Atlantsamarbetet
- Nordkalottsamarbetet
- Kvarkensamarbetet
- Mittnordensamarbetet
- Skärgårdssamarbetet
- ARKO-samarbetet (Arvika-Kongsvinger)
- Gränssamarbetet Östfold-Bohuslän/Dalsland
- Öresundssamarbetet

Delar av medlen användas som medfinansiering till EU's Interregprogram. Arbetet i gränsregionerna inriktas bland annat på att undanröja gränsbarriärer och att ytterligare tydliggöra mål och resultat. I arbetet med att undanröja gränshinder och att få fram tydligare integrationsresultat kommer några av gränsregionerna, under 2003, att arbeta i ett nytt gemensamt integrationsprojekt. Målet med den gränsregionala verksamheten i närområdet är, förutom att arbeta med udanröjandet av gränshinder, främst att stötta kandidatländernas förberedelser inför ett framtida EU-medlemskap. Under 2003 vidareförs ett projekt kring att bygga ett gränsregionalt nätverk med

det nordiska nätverket som modell. Dessa två nya initiativ skall ses som en uppföljning på ny nordisk dagordning.

Budgetudviklingen: Regionalsamarbeid				
tDKK	**2003**	**2002**	**2001**	**Ændring 02-03**
	02-priser	**02-priser**	**01-priser**	**Pct.**
Budget	28.293	29.116	29.379	-2,8

3-6110-1 Projektmidler – Regionalsamarbeid					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp. av**
Dkk	18.477.000	19.300.000	18.903.000	88%	MR-reg/närp

Formål

Regionalsektorns projektmedel används främst i enlighet med det nya samarbetsprogrammet och ordförandelandets program. En större del, cirka 75 procent, går till det gränsregionala samarbetet. Övriga medel används för forskning, analyser och utredningar som underlag för att utveckla nationell regionalpolitik och hållbar planläggning.

Prioriteringer i 2003

Regionalsektorn avser att vidareutveckla det gränsregionala samarbetet genom att intensifiera arbetet med integration, gränshinder och att få fram tydligare resultat. Regionalsektorn kommer också att utveckla analys och forskning, främst genom att stötta Nordregio, i syfte att ge ett bättre beslutsunderlag för ministrar och andra beslutsfattare.

Regionalsektorn kommer också att intensifiera vissa satsningar inom framförallt IT-området där bredband för alla är ett huvudtema. Högt prioriterat är också uppbyggandet av det gränsregionala nätverket i närområdet.

Under 2003 kommer Sverige att stå som värd för en ny konferens inom ramen för det skottsk- nordiska samarbetet.

Resultater i 2001

En konferens hölls i Litauen där erfarenheter av gränsregionalt samarbete från både nordiska och närområdets gränsregioner presenterades.

En arbetsgrupp, NÄRP-EU, har startats och har till uppgift att utväxla erfarenheter och undersöka vilka samarbetsmöjligheter som finns mellan de nordiska länderna inom ramen för EUs framtida regionalpolitik.

Ett samarbete med IT-sektorn har etablerats och ett statistikprojekt kring IT-användning med regionala aspekter har igångsatts. Ett seminarium kring IT och regional utveckling hölls i slutet på året.

Inom området erfarenhetsutväxling har ett projekt startats med syfte att bredda och fördjupa kunskaperna inom nordisk regionalpolitik. Nordregio har drivit projektet tillsammans med tjänstemän med ansvar för regionalpolitik.

Inom ramen för skottlandssamarbetet hölls också ett större seminarium kring regional utveckling i Skibo, Skottland.

Ett projekt kring kommunal utjämning avrapporterades under året. Syftet var bland annat att öka kunskapen kring systemen och undersöka vilka regionalpolitiska inslag som finns.

Ett projekt kring entreprenörskap i de nordiska skolorna har igångsatts och har delrapporterat under 2001. Slutrapportering sker under 2002.

3-6180-3 Nordregio, Sverige						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Sek	11.971.000	11.971.000	11.771.000	52%	Institutionen	2001-2003
Modsvarer Dkk	9.816.000	9.816.000	10.476.000			

Formål

Nordregios arbeidsområde er regionalpolitikk, regional næringspolitikk og fysisk funksjonell planlegging – dvs. *romlig utvikling* (på engelsk: *Spatial Development*). Instituttet tar fram underlag for en politikk som støtter de felles nordiske interessene når det gjelder regional utvikling og planlegging.

Prioriteringer i kontrakten

Den økonomiske globaliseringen og den forestående EU-utvidelsen innebærer utfordringer for Nordens land og regioner. Nordregio utfører forskning, dokumentasjon, utredning, rådgivning og undervisning om romlig utvikling på et nordisk og europeisk nivå, som et komplement til nasjonale institusjoner. Nordregios fire arbeidsområder
er:

- komparative indikatorer for romlig utviklingen
- planlegging og bypolitikk
- regionalpolitikk og regional næringspolitikk
- bærekraftig utvikling og miljøspørsmålenes plass i planlegging og regionalpolitikk

Planlagte utgifter til ledelse og administrasjon: 6,0 mill. SEK

Resultater i 2001

Nordregio har etablert seg i Norden og Europa som et felles nordisk kompetansesenter, i tråd med målsettingene i kontrakten. De kvantitative målene er også innfridd:

- Til sammen 48 FoU-prosjekter av ulik størrelse ble avsluttet, og det ble arrangert 20 kurser, konferanser og seminarer med over 700 deltakere fra 38 land.
- Tidsskriftet *Journal of Nordregio* ble startet med forvaltningen i de nordiske land og regioner som sin primære målgruppe. Tidsskriftet utkommer fire ganger per år og trykkes i et opplag på 2.000 eksemplarer.

Internett er en stadig viktigere formidlingskanal for nyheter, rapporter og karter. I 2001 hadde Nordregios hjemmeside 67.000 besøk, en økning med 80% fra året før.
Nordregio er ansvarlig for regionalsektorens forskningsprogram 2000-2004. Programmets første etappe ble avsluttet i 2001. Resultatene vil bli rapportert i 2002.

Kontrakt: Opfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger
Ledelse og administrative utgifter: 7,5 mill. SEK (inklusive prosjektsupport)

Transport

Samarbetet utvecklas inom ramen för transport- och kommunikationssektorns handlingsprogram för åren 2001-2003. Inom Norden kommer verksamheten att omfatta en fortsatt diskussion om trafiksäkerhets- och miljöfrågor samt it-frågor inom transportområdet. Samarbetet om EU/EES frågor intensifieras ytterligare med fokus på den nordliga dimensionen, TEN-projekten, uppföljningen av EU's vitbok om den framtida gemensamma transportpolitiken samt ev. andra för Norden gemensamt viktiga EU-frågor. Samarbetet med trafik- och transportmyndigheterna i Nordens närområden intensifieras bl.a. vad gäller trafiksäkerhetsfrågor, frågor relaterade till sjöfarten i Östersjön samt andra frågor av gemensamt intresse bl.a. EU-relaterade frågor.

Ministerrådet fortsätter satsningen på it-frågor och transporttelematik på basen av en handlingsplan. Härvidlag fortsätter arbetet inom det nordiska nätverket och koncentreras på erfarenhetsutbyte vad gäller aktuella transporttelematiska frågor såsom betalningssystem, vägavgifter, ISA (intelligent Speed Adaptaion), E-commerce, systemarkitektur m.m. Inom temaområdet planeras även ett it-seminarium om transport av farligt gods. Slutligen ska resultaten från tidigare projekt på ett tydligt sätt föras ut till berörda myndigheter och andra "stakeholders".

Ministerrådet fortsätter arbetet med miljöfrågor inom transportområdet ur en helhetssynvinkel. Utgångspunkter i arbetet är uppföljningen av strategin om ett hållbart Norden, uppföljningen av Kyoto-protokollet, pågående processer inom EU, Baltic 21 transportprocessen samt utökat samarbete med de baltiska länderna. Samarbetsprojekt planeras bl.a. vad gäller (i) ekonomiska styrmedel som bidrar till en ökad miljöanpassning och effektivisering inom transportområdet, (ii) introduktion av miljöanpassad teknik och förnybara drivmedel i transportsektorn på ett ekonomiskt och socialt hållbart sätt, samt (iii) fortsatta analyser av hjälpmedel för integration av miljöhänsyn i transportsektorn, t.ex. indikativa sektorsmål, strategiska miljöbedömningar (SEA), uppföljningssystem. Det tvärsektoriella samarbetet med energisektorn fortsätter utgående från en granskning av alternativa drivmedel för motorfordon.

Budgetudviklingen: Transport				
tDKK	**2003**	**2002**	**2001**	**Ændring 02-03**
	02-priser	**02-priser**	**01-priser**	**Pct.**
Budget	1.021	1.021	1.022	0,0

3-6210-1 Projektmidler – Transport					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	1.021.000	1.021.000	1.022.000	96 %	MR/EK-T

Formål Transportsektorns projektmedel skall användas för att intensifiera samarbetet inom transport-, trafik- och kommunikationsområdet i enlighet med Nordiska rådets rekommendation. Projektmedlen används av de under NÄT verksamma arbetsgrupperna för utredningar och framtagande av övrigt underlag för det politiska samarbetet och diskussionen i Ministerrådet.

Prioriteringer i 2003

Följande områden prioriteras speciellt i sektorns verksamhet:

- Uppföljning av sektorns handlingsplan för åren 2001–2003;
- Hållbar mobilitet med fokus på uppföljning av strategin om ett hållbart Norden, Kyotomekanismerna i Östersjöområdet och resurseffektivisering inom transportsektorn (land-, sjö- och lufttransport);
- Samarbetsprojekt samt workshop om alkohol i trafiken
- Transportavgifter och andra ekonomiska styrmedel som bidrar till ökad miljöanpassning och effektivisering;
- Samarbete om trafiksäkerhetsarbetet i Norden och dess närområden;
- It-frågor och speciellt transporttelematiken med övervakning av farligt gods och andra aktuella frågor på området av gemensamt nordiskt intresse;
- Frågor om bolagisering inom sektorns verksamhetsområde;
- Samarbete inom trafik-, transport- och kommunikationsforskning;
- EU/EES-frågor och internationellt samarbete.

Resultater i 2002

Ministerrådet har intensifierat samarbetet ytterligare i enlighet med Nordiska rådets rekommendation, speciellt i Nordens närområden på trafiksäkerhetsområdet, inom trafikrelaterade miljöfrågor samt inom transporttelematikområdet. För samarbetet på it-området har länderna bidragit med en stor del av finansieringen. Uppföljningen av Strategin om ett hållbart Norden har inletts med flera prioriterade projekt kopplade till hållbar mobilitet vad gäller väg, flyg och sjötrafik. Samarbetet om EU/EES-frågor har intensifierats.

Jord- och Skogsbruk, Fiske och Livsmedel

Sedan 1 september 2001 samarbetar fiske-, jord- och skogsbruks- och livsmedelssektorerna under ett gemensamt ministerråd. En rad tvärsektoriella aktiviteter genomförs, särskilt om livsmedelssäkerhet, som delvis finansieras under en gemensam budgetpost jfr. 3-6530-1 Nordisk handlingsplan för livsmedelssäkerhet.

Budgetudviklingen: Jord- och skogsbruk, Fiskeri och livsmedel				
tDKK	**2003**	**2002**	**2001**	**Ændring 02-03**
	02-priser	**02-priser**	**01-priser**	**Pct.**
Budget	36.458	36.180	36.810	0,8

3-6530-1 Nordisk handlingsplan för livsmedelssäkerhet					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	1.064.000	1.064.000	1.042.000	97%	mr/NEF, NÄJS, ÄK-LIVS

Formål

Målsättningen är att genom tvärsektoriellt, regionalt samarbete följa upp åtagandena vid FAO:s toppmöte om livsmedelssäkerhet, i enlighet med Nordiska rådets rekommendation. Säker mat, hållbart jordbruk, genetiska resurser, närområdena och internationellt samarbete prioriteras i handlingsplanen. En preciserad strategi för säker mat ska diskuteras på ministernivå sommaren 2002 och väntas vara styrande för verksamheten 2003.

Prioriteringar i 2003

Följande prioriteras:

- Genomförande av den strategiska planen för att uppnå säker mat, med fokus på konsumentintressena och med syfte att skapa en nordisk plattform för internationella förhandlingar.
- Ministerdeklarationerna om säker mat, spårbarhet och märkning samt vattenmiljö och hållbar resursanvändning ska fortsatt följas upp liksom de målsättningar om livsmedelssäkerhet som fastslagits i strategin för hållbar utveckling i Norden.
- Projekt om etisk märkning, ungas syn på mat samt spårbarhet vidareförs.

Av bevillningen planeras 0 TDKK brukas till aktivitetsstyrning/administration. Sekretariatsfunktionen ombesörjs av respektive projektledare.

Resultater i 2001

Den 1 september 2001 fattade samarbetsministrarna beslut om att upprätta ett nytt ministerråd: Nordiska ministerrådet (fiske-, jord- och skogsbruks- och livsmedelsfrågor). Ett huvudsyfte med detta var att möta krav hos allmänheten som ställer krav på ett politiskt system som kan garantera att maten på bordet inte medför risk för hälsa eller miljö. Nu kan frågeställningarna om livsmedelssäkerhet hanteras från jord/fjord till bord i en tydlig organisation, inte minst viktigt i det internationella arbetet.

Verksamheten 2001 har omfattat:

- Antagande av två ministerdeklarationer: dels om spårbarhet och märkning, dels om vattenmiljö och hållbar resursanvändning.
- Utarbetande av en vidareutvecklad strategisk plan för att uppnå säker mat, med fokus på konsumentintressena och med syfte att skapa en nordisk plattform för internationella förhandlingar.
- Att öka ungdomars kunskap om olika aspekter av mat. Syftet är att ge ungdomar redskap att fatta medvetna val. Det gäller inte bara hälsa men också matglädje och matkultur.
- Ett NGO-samarbete om ekologiskt jordbruk, med huvudsyfte att bidra till utvecklingen av EU:s politik på området.

Utgifter till aktivitetsstyrning/administration 0 TDKK

Jord- och Skogsbruk

Jord- och skogsbrukssektorn arbetar under perioden 2001–2004 efter sitt handlingsprogram som fastställts av ministerrådet (jord- och skogsbruksministrarna) den 15 augusti 2000. Fem områden prioriteras:

- Hållbart jordbruk
- Hållbart skogsbruk
- Landsbygdsutveckling
- Genetiska resurser och biologisk mångfald
- Livsmedelssäkerhet.

Handlingsprogrammet operationaliserar de målsättningar som lagts fast i strategin för hållbart Norden. Jord- och skogsbrukssektorn har hel- eller delansvar för att uppfylla en tredjedel av målsättningarna i strategin och detta präglar arbetet. Jord- och skogsbrukssektorn har stark tradition av att söka samarbete över sektorsgränserna och samverkar idag med åtta andra sektorer i det nordiska samarbetet. Denna inriktning kommer att fortsätta, inte minst för att effektivast möjligt arbeta för hållbar utveckling i Norden. Samverkan söks också med intresseorganisationer inom sektorn, främst inom ramen för Nordiskt kontaktorgan för jord- och skogsbruk.

Betoningen på *jordbrukets* miljöaspekter i vid mening är stark. Initiativ som initierats under 2002 med direkt koppling till hållbarhetsstrategin kommer att prioriteras. Det rör sig om att koppla samman de nordiska ländernas planer för minskad pesticidanvändning, att utarbeta en plan för ökad ekologisk odling samt att gemensamt arbeta för minskade utsläpp av näringsämnen. Djurhälsa och etiska frågor i djurhållningen betonas.

Hållbart *skogsbruk* prioriteras och skogens värden brett sett understryks, bland annat skogens sociala och kulturella värde samt att öka förädlingsgraden av trä och utveckla nya produkter. Andra viktiga frågor är skogens potential som kolsänka, natur- och miljövänliga driftsformer, samt slutligen förnybara energikällor från skogsprodukter.

Ministerrådet understryker jord- och skogsbrukssektorns grundläggande betydelse för hållbar *landsbygdsutveckling* i glesbygdsregioner i Norden. Syftet är att förbättra befolkningens livsvillkor genom att med koppling till jord- och skogsbruket förbättra sysselsättnings- och inkomstmöjligheter, skydda miljön samt bevara kultur- och naturvärden. En analys av betydelsen för hållbart naturresursutnyttjande för utvecklandet av lokala strategier och nätverk som genomförs i samarbete med regionalsektorn väntas ge underlag för politisk diskussion under 2003.

De nordiska länderna strävar efter att i förstärkt samverkan kartlägga, bevara och nyttja de *genetiska resurserna*, något som utvecklats i en separat strategi. Cirka hälften av budgetresurserna används till detta område. Nordiska genbanken, Nordiska genbanken för husdjur samt nätverket för skogsgenetiska resurser innefattande Nordiskt skogsbruks frö- och plantråd är kärnan i samarbetet och former för integration ska utvecklas. Nordiska genresursrådet ger råd i frågor av strategisk betydelse. Under 2003 betonas särskilt hur det internationella avtalet om rättigheter till genetiska resurser ska implementeras samnordiskt. Ett större initiativ på nya viktiga områden såsom informationsstrategi och nya mandatarter förbereds. Bevarandet av kulturlandskapet är av stor vikt för den biologiska mångfalden och prioriteras.

Livsmedelssäkerhet är en huvudfråga för ministerrådet, speciellt insatser som syftar till att värna om konsumenternas rätt till trygg mat. Ett tvärsektoriellt synsätt – från jord/fjord till bord – är väsentligt för att detta ska lyckas och det finns goda förutsättningar att uppnå detta eftersom jord- och skogsbrukssektorn samarbetar mycket tätt med fiske- och livsmedels-sektorerna under ett gemensamt ministerråd. En nordisk strategi för livsmedelssäkerhet utvecklas nu, med tät koppling till de mål som lagts fast i strategin för hållbar utveckling i Norden. Strategin för livsmedelssäkerhet väntas utgöra en viktig plattform för starkare samnordiskt agerande internationellt.

Jord- och skogsbrukssektorn har under 2002 satsat betydande resurser på att utreda hur samarbetet om *forskning* kan göras effektivare. Utredningen ska leverera ett antal framåtsyftande

förslag för politisk diskussion i ministerrådet under sommaren 2002 som kommer att följas upp under 2003.

Stor vikt läggs fortsatt vid samarbetet med *närområdet* i öster. Ett prioriterat samarbetsområde är hållbar jord- och skogsbruksutveckling kopplat till förberedelsen för EU:s utvidgning österut. Även i Nordvästryssland finns ett förändringstryck på landsbygden. Norden har i relation till de baltiska länderna och Nordvästryssland en särskild roll att spela genom att vi har samma klimatförhållanden samt att vi tidigare genomgått liknande förändringsprocesser och därför kan bidra med erfarenhet och kunskap. Speciell vikt läggs vid det framgångsrika samarbetet omkring genetiska resurser. Ett kommande nordiskt-baltiskt ministermöte är preliminärt föreslaget till sommaren 2003.

Samråd om aktuella *EU/EES-frågor* är en stående punkt på ministerrådets dagordning. Bland de frågor som kommer att stå centralt finns livsmedelssäkerhet. Andra aktuella EU/EES-frågor rör utvecklingen av den gemensamma jordbrukspolitiken och genresursarbeteT på europeiskt plan.

Internationellt sett är uppföljningen av Agenda 21 av speciell vikt och sektorn vill aktivt medverka på internationellt plan så att ett reellt innehåll ges till hållbarhetsbegreppet. Fokusområden är de internationella skogsfrågorna och utvecklingen mot ett permanent bindande samarbete för skogsfrågor, livsmedelssäkerhet samt genresursområdet.

Sektorn har en gällande jämställdhetsplan. Alla beslutsförslag analyseras ur jämställdhetsperspektiv. Under 2002 genomförs en analys av köns- och jämställdhetsperspektivet i sektorn och den förväntas leda till en diskussion på politisk nivå dels hur det interna arbetet kan förbättras, del hur man samnordiskt kan arbeta för att förbättra villkoren för kvinnor inom jord- och skogsbruksberoende regioner.

3-6510-1 Projektmedel – Jord- och skogsbruk					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	4.215.000	4.363.000	5.951.000	93%	mr-fisk, jord& skog, livs/näjs

Formål

Projektmedlen ska användas till att följa upp målsättningarna i sektorns handlingsprogram. Ordförandelandet har stor möjlighet att sätta sin prägel på detta, med uttalat syfte att skapa tät koppling mellan verksamheten och ordförandeprogrammet.

Prioriteringer i 2003

Två huvudprioriteringar görs:

- Ordförandelandets temaprojekt. Med detta förstås att de två senaste ordförandeskapen, innevarande ordförandeskap samt kommande ordförandeskap har förslagsrätt inom en viss ram. Uppföljning av FoU-utredningen, landsbygdsutveckling, internationella skogsfrågor samt initiativ för att följa upp jämställdhetsanalysen prioriteras.
- Samarbetet med miljösektorn. Stor vikt läggs vid uppföljning av strategin för hållbar utveckling, särskilt att utarbeta en nordisk handlingsplan för att minska pesticidanvändningen, samt en nordisk plan för att öka andelen ekologiskt lantbruk.

Dessutom betonas att Nordiskt skogsbruks frö- och plantråd ska utveckla sin roll som koordinator inom nätverket för skogsgenetiska resurser.

Av bevillningen planeras 285 TDKK brukas till aktivitetsstyrning/ administration. Sekretariatsfunktionen tillvaratas av miljöministeriet i Finland vad gäller samarbetet mellan miljö- och jord- och skogsbrukssektorerna samt Nordiska genresursrådet.

Resultater i 2001

Ordförandelandets temaprojekt har prioriterats. De viktigaste satsningarna från ordförandeländerna 2001 och 2002 var en brett upplagd konferens för att introducera sektorns nya strategi för genetiska resurser, ett seminarium om internationella skogsfrågor samt initieringen av en utredning angående sektorns FoU-verksamhet. Tvärsektoriellt samarbete med miljösektorn har fortsatt inom en totalram på 3 MDKK (1,5 MDKK från jord- och skogsbrukssektorn). Bland de större projekten märks en satsning för att undersöka status för pesticid- och näringsläckage i Östersjön, projekt som studerar klimatförändringen samt ett projekt för att underlätta tillgången av ekologiskt utsäde. Det nyinrättade genresursrådet för strategisk analys har också finansierats inom denna ram.
Utgifter till aktivitetsstyrning/administration: 160 TDKK.

3-6520-1 Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ)					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	1.066.000	1.088.000	1.066.000	100%	nkj

Formål

Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ) främjar och stödjer forskning till gagn för jordbrukssektorn i Norden. NKJ är rådgivande till Nordiska ministerrådet i forskningspolitiska frågor rörande jordbruksforskning. Man fungerar också som kontaktorgan mellan de nationella forskningsråden och koordinerar en omfattande forskningsverksamhet som finansieras nationellt. Innevarande strategi gäller 2001-2004.

Prioriteringar i 2003

NKJ prioriterar att:

- Stödja forskning och nätverksbygge om Livsmedelssäkerhet, Ekologisk produktion, Djurens hälsa och välbefinnande, Landsbygdsutveckling, Cirkumpolära områden, Genteknik, Genetiska resurser och Biologisk mångfald.
- Främja 10-15 forskningsprojekt, varav 2-3 är nyinitierade. Den nationella medfinansieringen väntas uppgå till ca 15-20 MSEK per år.
- Presentera styrelsens förslag till underlag för utarbetandet av ett nytt kontrakt.

Av bevillningen planeras 0 TDKK brukas till aktivitetsstyrning/ administration. Sekretariatsfunktionen tillvaratas av Norges forskningsråd, Norge och finansieras liksom tidigare fullt ut nationellt.

Resultater i 2001

- Genom koordination inom NKJ har 14 samnordiska forskningsprojekt kunnat genomföras. Den totala finansieringen var 18 MNOK vilket i sin helhet betalats nationellt.
- Bland de projekt som startats 2001 kan nämnas ett större projekt om sjukdomen *Listeria* hos idisslare.
- Två utredningar har igångsatts, dels om genteknik, dels om genetiska resurser och biologisk mångfald. Utredningarna väntas ge en översikt över pågående forskning samt ge rekommendationer om prioriterade forskningsuppgifter och samarbetsformer.

- Det nordiska forskningssamarbetet om veterinärfrågor, NKVet, har genom stöd från NKJ kunnat genomföra ett internationellt symposium om veterinär immunologi.

Utgifter till aktivitetsstyrning/administration 0 TDKK.

3-6540-1 Nordisk genbank husdjur (NGH)					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	3.067.000	3.130.000	3.066.000	100%	NGH

Formål

Nordiska genbanken för husdjur (NGH) ska arbeta för ett ändamålsenligt bevarande och ett hållbart bruk av de husdjursgenetiska resurserna. Man ska skapa mervärde med utgångspunkt i bevarandet och det hållbara nyttjandet av de husdjursgenetiska resurserna, höja kunskapsnivån hos brukare och allmänhet samt att främja samarbete både inom Norden och de enskilda länderna, för att därigenom bidra till utveckling och effektivt utnyttjande av kompetens och teknologi. Innevarande strategi gäller 2001–2003.

Prioriteringer i 2003

Kunskapsförmedling och information, nätverksarbete, forskning och teknologiutveckling samt IT-verktyg för bevarandearbete prioriteras fortsatt. Under 2003 betonas särskilt att:

- Informera om patentlagens konsekvenser för en hållbar avel.
- Uppföljning av studien om affärsidéer baserad på gamla raser.
- Vidareutveckla åtgärder i enlighet med informationsstrategin, inklusive IT-verktyg för hållbart bevarande.
- Förmedla resultat från forskningsprojekt till praktisk användning och utveckla nya forskningsprojekt.
- Presentera styrelsens förslag till ny strategi för 2004–2006, som underlag för utarbetandet av ett nytt kontrakt för samma period.

Av bevillningen planeras 605 TDKK brukas till aktivitetsstyrning/ administration.
Sekretariatsfunktionen tillvaratas av Norges lantbrukshögskola.

Resultater i 2001

- Spridning av information har varit ett huvudmål. En informationsstrategi har färdigställts. NGH-Nytt har förnyats och hemsidan har aktualiserats genom att nyheter systematiskt läggs in. En brukarundersökning har genomförts.
- Ett avtal med Nordiska genbanken och nätverket för skogsgenetiska resurser har upprättats, vilket ger en plattform för gemensamma informationsinsatser, särskilt en ny tidskrift riktad till intresserad allmänhet: "Nordiske GENressurser".
- Nätverksarbetet har intensifierats med betoning på dels bevarande, dels hållbart nyttjande av husdjursgenetiska resurser. Särskilt har betonats att hålla god kontakt med de nationella genresursutskotten och ett flertal kontakter och seminarier har genomförts.
- Ett seminarium har ordnats för resultatredovisning av förra strategiperiodens forskningsprojekt. Resultaten har även publicerats i internationella tidskrifter.

Utgifter till aktivitetsstyrning/administration 484 TDKK.

3-6581-1 Samnordisk skogsforskning (SNS)					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	5.460.000	5.571.000	5.456.000	100%	SNS

Formål

Samnordisk skogsforsknings (SNS) övergripande målsättning är att främja forskning om skogens mångsidiga funktion i ett hållbart skogsbruk, samt att bistå med rådgivning till Nordiska ministerrådet i frågor som rör skog och skoglig forskning. Genom framsynta aktiviteter inom forskningssamarbete, kunskapsförmedling, etc, vill SNS medverka till att utveckla framtidens socialt, ekologiskt och ekonomiskt ansvarsfulla skogsbruk och nyttjande av trärå-vara. Innevarande strategi gäller 2001 – 2003.

Prioriteringer i 2003

- Verka som strategisk, initierande kraft inom nordisk skogsforskning, i en förstärkt rådgivande roll till Nordiska ministerrådet,
- Stödja samnordiska forskningsprojekt och nätverksaktiviteter inom de prioriterade strategiområdena: Genetiska resurser, Hållbara skogsskötselformer, Skog och klimat, Skogens sociala funktioner, Miljövänliga produkter från skogsbruket, Bioenergi samt Familjeskogsbrukets ekonomi,
- Arbeta på att utveckla samarbetsformerna i de 13 fasta nätverksgrupperna som finns under SNS.
- Presentera styrelsens förslag till ny strategi för 2004 – 2006, som underlag för utarbetandet av ett nytt kontrakt för samma period.

Av bevilgningen planlegges 600 TDKK anvendt til aktivitetsstyring/administrasjon. Sekretariatsfunksjonen ivaretas av Norges forskningsråd.

Resultater i 2001

SNS har under året

- Stött nio samnordiska forskningsprojekt och 18 nätverksaktiviteter. Den nationella medfinansieringen var 61%, motsvarande ett tillskott på 6 MDKK.
- Utrett hur SNS kan främja ökat samarbete på skogsforskningsområdet mellan Norden, de baltiska länderna och Ryssland.
- Kartlagt skogsforskningen inom EU:s femte ramprogram för forskning och funnit nordiskt deltagande i 68% av de beviljade projekten. Lämnat samnordiska synpunkter i processen för utformande av det sjätte ramprogrammet för forskning.
- Utrett möjligheter till nordisk samverkan om skoglig forskarutbildning.
- Knutit en ny nätverksgrupp om genusforskning inom skogsbruket till sig.

Utgifter till aktivitetsstyrning/administration 674 TDKK

3-6580-3 Nordiska Genbanken (NGB), Sverige						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Sek	10.496.000	10.067.000	9.899.000	65%	NGB	2001-2003
Modsvarer Dkk	8.607.000	8.255.000	8.810.000			

Formål

Nordiska genbanken (NGB) ska bevara och dokumentera nordiskt material av arter av värde för jord- och trädgårdsbruk som en grund för framtida nyttjande av den genetiska variationen. Man ska dessutom initiera och koordinera aktiviteter som bidrar till bättre kunskap om de växtgenetiska resurserna, bidra till ett långsiktigt hållbart nyttjande av de växtgenetiska resurserna samt ställa expertis och tjänster till förfogande i samband med utredningar och uppdrag. Innevarande strategi gäller 2001-2009, med delstrategi gällande för 2001–2003.

Prioriteringar i kontrakten

I kontraktet för 2001–2003 prioriteras fyra verksamhetsområden:

- Bevarande: Den nordiska samlingen av frön och vegetativt material ska bli komplett och livskraften ska garanteras långsiktigt. Mandatet ska utökas till att omfatta även krydd-, medicinal-, landskaps- och prydnadsväxter.
- Nyttjande: Kunskap om och praktisk användning av det bevarade materialet ska öka. Stor vikt läggs vid att ge service till brukare och allmänhet.
- Kunskapsöverföring: Genbanken ska bidra till ökad kunskap om växtgenetiska resurser både inom Norden och internationellt. Stor vikt läggs vid pågående samarbete med de baltiska länderna och Nordvästryssland.
- Expertmedverkan: Genbankens experter ska bidra med sin kunskap i det nationella arbetet inom Norden samt i det europeiska samarbetet.

Under 2003 ska NGB presentera styrelsens förslag till ny strategi för 2004–2006, som underlag för utarbetandet av ett nytt kontrakt för samma period.
Planerade utgifter till ledningen och administration 1.800 TSEK.

Resultater i 2001

- Det långsiktiga arbetet med att komplettera och beskriva samlingarna har fortsatt.
- En utredning har igångsatts, med syfte att utvidga mandatartslistan till att också omfatta krydd-, medicinal-, prydnads- och landskapsväxter.
- Informationsarbetet har prioriterats, bland annat i samarbete med Nordiska genbanken för husdjur och nätverket för skogsgenetiska resurser. Ett praktverk som också riktar sig till allmänheten "Potatis i Norden" har publicerats.
- Det intensiva samarbetet med de baltiska länderna och Nordvästryssland har fortsattt. Bland annat har en insamlingsresa till Karelen genomförts tillsammans med Vavilovinstitutet i St Petersburg.
- NGB har deltagit i ett flertal EU-projekt.
- NGB har flyttat till nya och mer ändamålsenliga lokaler.

Kontrakt: Uppfyllt
Ekonomi: Inga anmärkningar
Ledning och administrativa utgifter: 1.750 TDKK

Fiskerisamarbejdet

Efterspørgslen efter mad fra havet stiger konstant og ny teknologi gør det muligt at høste mere effektivt. Så effektivt, at det har vist sig nødvendigt at tilpasse fiskerikapaciteten for at sikre ansvarlige og bæredygtige fiskerier.

Havet sletter alle spor sagde man i gamle dage. Det ser ikke ud til at være tilfældet, kan de nuværende generationer konstatere. Hvis vi fortsat skal kunne høste af havets rigdomme er det essentielt at der sættes ind med forureningsbegrænsning fra menneskelig aktivitet – såvel til søs som på landjorden. 98 % af den forurening vi kan måle i de nordiske have stammer fra landjorden, og ofte kan kilderne spores ganske langt væk fra Norden. Da fisk og andre maritime organismer flytter sig rundt i havet – og havet ikke selv kender til grænser, er det, at drive et nordisk fiskerisamarbejde ikke længere begrænset til de nordiske fiskerisektorer. Grænseoverskridende forurening kræver grænseoverskridende handlinger – nordisk påvirkning af internationale processer og nordisk forberedelse af dette er nødvendigt.

Fokusering på fødevarernes sikkerhed og sundhed kræver også fiskerisektorens medvirken. Samarbejde på tværs af gamle grænser bliver en nødvendighed for at finde blivende løsninger - og forandringer er ofte svære at tackle.

Det nordiske fiskerisamarbejde sigter på alle områder mod ligestilling. Det gælder fra deltagelse af de tre nordiske selvstyreområder, som alle er fiskeriafhængige, over hensyntagen til kønsfordeling i komiteer og arbejdsgrupper, til sikring af lige adgang for alle i samarbejdet.

Dialog er vigtig – også indenfor egne række. Når nye begreber og regelsæt skal tages i anvendelse er det vigtigt, at alle fra politikere til fiskere over forvalterne, forskerne og frivillige organisationer har samme opfattelse og derfor kan trække i samme retning når det gælder at finde løsninger. At påvirke vore børn og unge så de kan blive bedre forvaltere end vores generation er også et vigtigt aspekt, ligesom vore nærområder i øst og vest skal inddrages – for kun gennem inddragelse af alle interessenter kan vi opnå helhedsløsninger, som vi kan tro på er holdbare.

Fiskerisamarbejdet styres af en strategi, som dækker perioden 2001-2004. Herudover er samarbejdet med miljøsiden formaliseret i 'Nordisk Miljø- og Fiskeristrategi – 1999–2002' . Samarbejde mellem fiskeri-, jord- og skovbrugs- samt og fødevaresektorerne er styrket gennem oprettelsen af et fælles Ministerråd pr. 1. september 2001.

3-6610-1 Projektmidler – Fiskeri					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	7.279.000	7.272.000	7.347.000	98 %	MR-Fisk/NEF

Formål

Den overordnede målsætning for det nordiske fiskerisamarbejde er, at arbejde for en bæredygtig udvikling af de nordiske landes fiskerisektorer, som sektorer med væsentligt samfundsøkonomisk betydning, en bæredygtig udnyttelse af de levende marine ressourcer og et godt havmiljø. Dette indebærer også påvirkning af internationale processer af betydning for fiskeriet og havmiljøet.

Samarbejdet skal bidrage til og fremme sunde og sikre fødevarer fra et sundt og rent hav.

Prioriteringer i 2003

- Opfølgning af den nordiske bæredygtighedsstrategi står stærkt i samarbejdet. Internationalt samarbejde er nødvendigt for at kunne opfylde de mål der indgår i strategien. Af særlig interesse er, at mindske fiskeriets miljøeffekter samt en øget integrering af miljøhensyn og bæredygtig udvikling i fiskeripolitikken i de nordiske lande.

- Fødevaresikkerhed og -sundhed er højt prioriteret og konsumenters ret til sund og sikker mad samt information om oprindelse, produktion, næringsindhold og kvalitet vil indgå i arbejdet.
- Sverige vil indenfor disse arbejdsrammer løfte problemstillingen om dioxin og dioxinlignende PCB'er i fødevarer, særligt i fisk. Arbejdet forventes at foregå i samarbejde med sektorerne for jord- og skovbrug og fødevarer. Dette vil måtte inddrage miljøsektoren, idet en række fødevaresikkerhedsspørgsmål kan relateres til havmiljøet.
- Kystzonen og interessekonflikter samt kystens kulturmiljø vil også være et arbejdsfelt. Som bonden bør være naturens gesandt bør fiskeren og kystsamfundet også virke for en balanceret udnyttelse. I denne sammenhæng bør fiskeriernes forudsætninger løftes frem.
- Informationsspredning vil fortsat være et prioriteret område. Gennem hjemmeside, nyhedsbreve, brochurer, seminarer og lign. ønsker man at række både indad i sektoren, såvel som mod den omgivende verdens konsumenter, børn og unge, politikere, medier og andre målgrupper.

Resultater i 2001

- The North Atlantic var en stor international konference i Tórshavn, arrangeret af det Færøske hjemmestyre og Nordisk Ministerråd. Konferencen tiltrak fiskeri- og miljøministre, politikere og andre intresenter fra hele det Nordatlantiske område. Tórshavn deklarationen, www.northatlantic.fo var et synligt resultat og der var enighed om at gøre konferencen til en tilbagevendende begivenhed – således er Shetland vært i 2003.
- Under året blev der afholdt en række faglige seminarer/konferencer, hvor bl.a. 'Forbedret udnyttelse af marine biprodukter', i Trondheim, havde tæt på 200 deltagere; 'Etik og marin forvaltning' og 'Nordic Workshop on the implementation of new management strategies for the coastal zone' blev afholdt i Lofoten. Ministerrådet støttede også en nordisk konkurrence for unge kokke – 'I Fiskens tegn'.
- 2001 var året, hvor EU-kommissionen afgav sin grønbog, hvor såvel fordele som ulemper med den fælles fiskeripolitik blev trukket frem. I den meget åbne proces, som Kommissionen har drevet, frem mod skabelsen af en ny fælles fiskeripolitik, har de nordiske lande været aktive. Der er afholdt to seminarer i Bruxelles i samarbejde med frivillige organisationer, støttet af Nordisk Ministerråd.
- Tilsvarende har Nordisk Arbejdsgruppe for Fiskeriforskning afholdt møder med Kommissionen i forbindelse med forberedelse af det 6. rammeprogram for forskning og udvikling. Desværre fik fiskeri ikke en selvstændig placering i rammeprogrammet, som var tilfældet i såvel 4. som 5. rammeprogram.
- BAFICO, det baltiske fiskerisamarbejde, have sat fokus på helse, miljø og sikkerhed ombord på fiskefartøjer. Nexø var vært for årets møde, med repræsentanter for fiskeriorganisationerne og fiskeriforvaltningerne fra alle kyststater rundt Østersøen.

- Et nordisk samarbejde om værdien af recreationelt fiskeri afsluttedes i 2001. Arbejdet har vist at der er meget store værdier involveret i fritidsfiskeri – og at medborgerne i de nordiske lande er villige til at betale endnu mere for adgangen til fritidsfiskeri. Arbejdet har således også gjort det muligt i højere grad at sætte værdi på naturressourcer – et forhold som er interessant ved værdifastsættelse f.eks. i firbindelse med exproportion.
- Voksne bundfisk i de kystnære områder i Skagerrak, dele af Kattegat og i Østersøen er blevet sjældne. Om dette skyldes for kraftig fiskeriindsats, miljøforurening en kombination eller noget helt andet, har biologer i Norge, Danmark og Sverige, under 2001, fået mulighed for at finde et fælles svar på.

Levnedsmiddel

Levnedsmiddelsektorens arbejde i 2003 vil være koncentreret om den fortsatte implementering af Levnedsmiddelsektorens *"Handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde frem til år 2004"*, som er gældende for perioden 2001-2004. Samtidig vil der være fokus på opfølgningen af temaet "Fødevaresikkerhed" i strategien "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden".

De overordnede målsætninger i levnedsmiddelsektorens handlingsprogram er at beskytte forbrugerne mod sundhedsrisici ved mad og drikke og mod vildledende markedsføring af varerne,

- sikre levnedsmidlernes kvalitet, samt
- opmuntre befolkningen til bedre kostvaner.

En meget væsentlig del af levnedsmiddelsektorens planlagte indsatser ligger således inden for temaet fødevaresikkerhed i bred forstand og som termen anvendes i strategien for en bæredygtig udvikling. Ministerrådet vil i 2002 drøfte en videreudviklet strategisk plan for at fremme sikre fødevarer af høj kvalitet gennem en øget påvirkning af de internationale processer og med fokus på større involvering af forbrugerne. Opfølgningen af denne plan vil fortsætte i 2003.

Det er et væsentligt mål for levnedsmiddelsektoren at *styrke nordisk indflydelse i internationale forhandlinger og at samarbejde om udvikling og implementering af nyt regelværk i EU/EØS*. Dette gennemføres i praksis på flere fronter: dels ved udarbejdelse af gennemarbejdede projektrapporter med videnskabeligt dokumentation, som ligger til grund for landenes forhandlinger - dels i form af samordning af nordiske synspunkter i både netværk/ arbejdsgrupper, EK og MR - og desuden ved projekter med fokus på udformning af fælles nordiske holdninger til reglerne både under forhandlings- og implementeringsfasen.

Levnedsmiddelsektoren har desuden som prioritet at *styrke og samordne nordisk forskning og uddannelse* vedrørende fødevaresikkerhed, idet særlige indsatsområder vil være risikoanalyse og risikovurdering med fokus på konsumentinteresser.

Samarbejdet om et *øget indsats mod sygdomsfremkaldende bakterier* (zoonoser) og madbårne sygdomme vil fortsætte, bl.a. gennem kortlægning af smittevejene og udvikling af nye tiltag i zoonosebekæmpelsen.

En *effektiv levnedsmiddelkontrol* er afgørende for et højt sikkerhedsniveau, og levnedsmiddelsektoren prioriterer en fortsat udvikling og styrkelse af kontrollen med fødevarer ud fra moderne principper.

Endvidere lægges vægt på at fremme *bedre mærkning og forbrugerinformation* om fødevarer, dels for at styrke forbrugernes forudsætninger for at træffe et kvalificeret valg mellem forskellige varer, dels for at støtte forbrugernes mulighed for at anvende og håndtere levnedsmidler korrekt.

Samarbejdet om *kost og ernæring* ønskes fortsat og udbygget mhp. udformning af nordiske politikker og bidrag til den internationale regeludvikling. Baggrundsfaktorer for fedme planlægges undersøgt med henblik på at kunne imødegå det stigende fedmeproblem i befolkningen.

Levnedsmiddelsektoren vil samtidig fortsætte sit samarbejde med *nærområderne* og *vestnorden* med fokus på fødevaresikkerhed og – kontrol.

I overensstemmelse med sektorens ligestillingsplan vil køns- og ligestillingsperspektiver blive inddraget på relevante områder som f.eks. visse projekter om kostmønstre eller forbrugerinformation.

3-6810-2 Projektmidler - Levnedsmiddel					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp.av**
Dkk	5.700.000	5.437.000	5.325.000	94%	EK-LIVS

Formål

Projektmidlerne skal anvendes til opfølgning af målsætningerne i levnedsmiddelsektorens handlingsprogram og øvrige prioriteringer for sektoren (BU-strategi og ministerrådsbeslutninger).

Prioriteringer i 2003

- Nordisk indflydelse: Foruden generel øget nordisk koordinering også udarbejdelse af konkret baggrundsmateriale/projektrapporter om aktuelle emner. Fastlæggelse af fælles nordisk holdninger, bl.a. i forbindelse med EU-forslag til nyt hygiejnedirektiv.
- Forskning og uddannelse vedrørende fødevaresikkerhed: Udvikling af principper for risikoanalyse og – vurdering samt risikovurdering af konkrete emner (f.eks. novel foods, relevante mikrobiologiske problemer). Forbedring af risikohåndtering og risikokommunikation. Udvikling af metoder og tekniker ved prøveudtagning.
- Sygdomsfremkaldende bakterier: Koordineret overvågning samt tiltag til bekæmpelse af zoonoser, bl.a. Campylobacter.
- Levnedsmiddelkontrol: Indsatser til effektivisering af kontrollen. Sporbarhed fra jord/fjord til bord (dokumentationskrav m.v). Forbedret krisehåndtering. Udvikling af kompetencen i tilsynet og sikring af ligeværdigt tilsyn.
- Kost og ernæring: Fortsat revision af de nordiske næringsrekommandationer. Øget viden om berigelsesproblematikken. Undersøgelse af baggrundsfaktorer for fedme (kost/motion/sociale aspekter).
- Mærkning: Opfølgning af dele af den fælles nordiske politik for mærkning/ministerdeklarationen om mærkning og sporbarhed (2001).
- Tiltag til implementering af det svenske formandskabs særlige prioriteringer

Resultater i 2001

- Påbegyndt implementeringen af sektorens handlingsprogram og BU-strategiens målsætninger om fødevaresikkerhed.
- Udarbejdet en række rapporter om risikovurdering af levnedsmidler/emner, både mht. kemiske stoffer, mikrobiologiske risici og GMO.
- Udviklet risikoanalyse som værktøj. Afholdt seminar om risikoacceptans og risikokommunikation.
- Gennemført et omfattende projekt til vurdering af det videnskabelige underlag, der ligger grund for godkendelse af tilsætnings- og aromastoffer.

- Udvidet nærområdesamarbejdet med ernæringsspørgsmål og startet fællesprojekt om etablering af kostdata for en række fødevarer.
- Udviklet en række analysemetoder – også disse styrker nordisk indflydelse i internationale fora.
- Forslag til fælles nordisk holdning til en forbedret kødkontrol er udarbejdet – forventes at kunne blive "spydspids" for EU-forhandlinger på området. Iørvigt arbejdet med kvalitetssikring af levnedsmiddelkontrollen generelt.
- Startet projekt om de juridiske aspekter ved implementering af EU's nye fødevarelov.
- Fortsat revisionen af de nordiske næringsrekommandationer.
- Fortsat implementering af den tværsektorielle Levnedsmiddel-Konsument-handlingsplan.
- Udgivet en række TemaNord-rapporter om ovenstående.

Arbejdsmarkeds og arbejdsmiljø

Det nordiske samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet tager udgangspunkt i samarbejdsprogrammet 2001-2004, formandskabslandets årlige sektorprogram samt årlige ønsker fra Nordisk Råd i forbindelse med den løbende dialog om udviklingen på det nordiske arbejdsmarked. I disse programmer indgår et kønsperspektiv, hvor det er relevant.

Hovedfokusen i samarbejdsprogrammet for 2001-2004 er rettet imod at sikre et tilstrækkeligt arbejdskraftsudbud på de nordiske arbejdsmarkeder. Dette indbefatter tiltag, som kan øge arbejdsstyrken samt hindre udstødelse og nedslidning af arbejdskraften. Forslag til tiltag identificeres gennem anvendelsesorienterede analyser, som bl.a. drøftes på ministerniveau, og som har til formål at indgå i landenes politikker. Sektorens struktur overvejes omorganiseret fra 2003 med det formål at rette fokus endnu mere imod politisk relevante områder.

Det svenske formandskab vil specielt fokusere på at fjerne hindringer for, at det fælles nordiske arbejdsmarked kan optimeres, og at alle befolkningsgrupper kan deltage i arbejdslivet. Emnerne konkretiseres på seminarer, konferencer og i policyoplæg, som diskuteres af Nordisk Ministerråd (arbejdsministrene) i samråd med arbejdsmarkedets parter samt med medlemmer af Nordisk Råd. Sektoren forventes at afsætte dispositionsmidler til gennemførelse af initiativer under formandskabet. Den samlede projektaktivitet er rettet imod aktuelle politiske emner i Norden med det formål, at resultaterne kan bidrage til landenes politiske processer og de nordiske landes ageren udenfor Norden. Tidsskrifterne "Arbejdsliv i Norden" og "Nordic Labour Journal" vil informere de relevante målgrupper om aktiviteterne.

I samarbejdet udenfor Norden følges der op på konklusionerne fra det nordisk-baltiske ministermøde i 2001 med udveksling af arbejdsmarkedspolitiske erfaringer og viden om arbejdsmiljøspørgsmål. Koordinationen i forhold til EU fortsætter med faste embedsmandsmøder forud for social-og arbejdsministerrådets møder i EU.

Det tværsektorielle arbejde i forbindelse med de strategiske satsningsområder under Ny nordisk dagsorden vil blive højt prioriteret. Dette omfatter ikke mindst ønsket om at støtte arbejdskraftens internordiske mobilitet, initiativer til en bedre integration af indvandrere på de nordiske arbejdsmarkeder samt ligeløn for mænd og kvinder for lige arbejde.

Budgetudviklingen: Arbejdsmarkeds og -arbejdsmiljø				
tDKK	**2003**	**2002**	**2001**	**Ændring 02-03**
	02-priser	**02-priser**	**01-priser**	**Pct.**
Budget	12.452	12.814	12.851	-2,8

4-4110-1 Projektmidler – Arbejdsmarked og -Miljø					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	6.621.000	6.327.000	6.197.000	99%	MR/EK-A

Formål

Projektmidlerne anvendes til at gennemføre sektorprogrammets mål samt til at følge op på Nordisk Ministerråds i *Ny nordisk dagsorden* vedr. velfærdsområdet og det indre marked. Hensigten er at styrke de nordiske landes dynamik på arbejdslivsområdet og dermed den økonomiske udvikling i regionen. Dette mål opnås ved at frembringe viden om aktuelle politiske emner, som kan bruges nordisk eller i de enkelte landes arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitikker.

Prioriteringer i 2003

Hovedudfordringen for de nordiske lande på arbejdsmarkedsområdet er at sikre et tilstrækkeligt arbejdsudbud i det kommende årti, hvor tilgangen til arbejdsmarkedet forventes at falde. Der vil blive igangsat analyser, som undersøger, hvordan grupper med en lav erhvervsfrekvens kan inddrages i arbejdsstyrken, og hvordan man kan mindske nedslidning af den aktive arbejdsstyrke. Derudover vil sektoren undersøge mulige tiltag til at lette mobiliteten på det nordiske arbejdsmarked.

Prioriterede projekter forventes at blive:

- Integrering af indvandrere på de nordiske arbejdsmarkeder
- Tiltag imod udstødning og marginalisering på arbejdsmarkedet
- Arbejdskraftens mobilitet inden for Norden

Der afsættes midler til nærområdeaktiviteter i det omfang der er økonomisk mulighed for det.

Av bevilgningen planlegges 600 TDKK anvendt til aktivitetsstyring/administrasjon. Der er 5 organer under Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøsektoren, som har egne sekretariater. Sekretariaterne er placeret i de nordiske landes administrationer.

Resultater i 2001

Under det finske formandskab blev der gennemført et omfattende arbejde omkring problemstillinger vedr. udbrændthed under titlen *att orka i arbetet*. Emnet blev behandlet i flere nordiske fagudvalg og drøftet på et symposium, hvor der bl.a. deltog medlemmer fra Nordisk Råd og repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter. Emnet blev efterfølgende debatteret på Nordisk Råds session i København og vil blive fulgt op i 2002.

På mødet mellem de nordiske og baltiske arbejdsministrene blev det besluttet at opstarte et samarbejde om at overvåge udviklingen mellem de nordiske og baltiske arbejdsmarkeder i forbindelse med EU's udvidelse. Beslutningen blev fulgt op med igangsættelsen af et projekt omkring arbejdskraftens mobilitet mellem Baltikum og Norden.

Under det finske formandskab blev der ved en konference omkring integration af indvandrer på arbejdsmarkedet igangsat en proces, som involverer arbejdsmarkedets parter i bestræbelserne på at øge indvandrernes deltagelse i arbejdslivet. Arbejdsmarkedets parter i Danmark har efterfølgende fulgt op på diskussionerne fra konferencen og indgået en aftale om integration af indvandrere på det danske arbejdsmarked.

Af andre resultater bør nævnes konkrete analyser af organisering og brug af virkemidler inden for arbejdsmiljøregulering i de nordiske lande samt nordisk markedskontrol af personligt sikkerhedsudstyr, som er indgået i det nationale arbejde på områderne.
Utgifter til aktivitetsstyring/administrasjon: 700 TDKK

4-4120-2 NORDJOBB					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	1.800.000	2.529.000	2.777.000	78%	FNF
Derav adm. utgifter	1.800.000	Sekretariatet ivaretas av foreningen nordens forbund			

Formål

Formålet med Nordjobb-programmet er at give den nordiske ungdom mulighed for at tage sommerjob i et andet nordisk land samt at deltage i kulturelle aktiviteter under opholdet.

En Nordjobber defineres som en person, der både har ansøgt om en Nordjobb plads, og som har arbejdet i et formidlet Nordjobb. Nordjobberen skal tilbydes en passende bolig samt deltagelse i et fritidsprogram.

Prioriteringer i 2003

Ministerrådssekretariatet har indgået en 2-årig kontrakt med FNF for 2002-2003. Programmet ledes fra et centralt sekretariat, som indgår aftaler med de nationale Foreninger Norden samt andre operatører.

I 2003 har Foreningen Nordens Forbund oplyst, at man vil udveksle 1025 nordjobbere ud af de forventede 4070 ansøgere. For at kunne matche de 1025 personer med jobs angiver FNF at der skal fremskaffes 1415 arbejdspladser. Til gennemførelse af fritidsaktiviteter ansættes der 13 fritidsledere.

Der vil foruden budgettet for 2003 på 1.800.000 DKK blive overført 700.000 DKK af uanvendte midler fra tidligere år, således at den samlede bevilling bliver 2.5 MDKK, jævnfør kontrakten for 2003.

FNF skal aflevere et fuldstændigt kommenteret regnskab for samtlige udgifter samt afholdte udgifter i forhold til budgettet.

Resultater i 2001

I 2000 foretog organisationen 743 udvekslinger, hvilket er mindre end de forventede 1000 udvekslinger. Heraf deltog fra Sverige 159, fra Danmark 53, fra Norge 29, fra Island 144, fra Finland 323, fra Åland 2, fra Færøerne 4 og fra Grønland 7. Kønsfordelingen var 163 mænd og 580 kvinder.
I forlængelse af budgetanalyse 2000 - det nordiske budget - er Nordjobb-programmet blevet evalueret. En række af evalueringens anbefalinger er indarbejdet i kontrakten med FNF for Nordjobb-programmet 2002-2003.

Utgifter til aktivitetsstyring/administrasjon: 2.200 TDKK (alle midler går til FNFs administration inkl. edb anskaffelser, kulturelle arrangementer og informationsmateriale)

4-4130-1 Informationsprojektet					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	1.325.000	1.252.000	1.226.000	94%	Projektet

Formål

Projektets formål er at sprede information om aktuelle spørgsmål på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet i Norden samt at sprede viden om det nordiske samarbejde i Europa. Projektet skal endvidere skabe debat om arbejdslivsområdet i Norden og formidle resultater fra sektorens arbejde.

Prioriteringer i 2003

Tidsskriftet *Arbeidsliv i Norden* vil støtte sektoren og det svenske formandskab i at fremlægge resultater og skabe debat om de aktuelle temaer. Der vil blive udsendt tre tidsskrifter på skandinavisk (Arbeidsliv i Norden) og et på engelsk (Nordic Labour Journal) samt foregå en udvikling af sektorens domæne på www.norden.org

Resultater i 2001

Projektet har udgivet 3 numre af tidsskriftet *Arbejdsliv i Norden,* som er rettet mod myndighederne og andre professionelle inden for Norden, 1 nummer af tidsskriftet *Nordic Labour Journal,* som er rettet mod professionelle inden for EU/EØS landene, samt deltaget med udstillinger ved konferencer. Dette omfattede en fælles nordisk stand om informationsteknologi på Employment Week i Bruxelles.
Tidsskrifternes layout og indhold er videreudviklet og profilerer i større grad de politiske diskussioner, som foregår inden for arbejdsmarkedsområdet i Norden.

4-4180-3 Vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA), Finland						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 00**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
EUR	362.800	362.800	356.700	76 %	Institusjonen	2003-2005
Motsvarer i Dkk	2.706.000	2.706.000	2.706.000			

Formål

NIVAs hovedopgave er at sprede kundskab på basis af nordisk viden til fremme af et godt arbejdsmiljø og det gode arbejde. Dette sker ved at bedrive tværfaglig videnskabelig videre- og specialistuddannelse af høj kvalitet inden for arbejdsmiljø- og arbejdslivsområdet. Uddannelsen kan foregå via f.eks. kurser, seminarer og symposier, der er baseret på nordisk og international arbejdsmiljø- og arbejdslivsforskning samt nordisk arbejdsmiljø- og arbejdslivspolitik.

Prioriteringer i kontrakten

I NIVAs kontrakt for 2003-2005 skal institutionen årligt gennemføre 10-13 kurser/symposier inden for arbejdsmiljø/arbejdslivsområdet. Der skal samtidig ske en IT-pædagogisk udvikling i kursusvirksomheden. Samarbejdet med nærområderne vil blive opprioriteret i det omfang, der bevilges projektmidler. Opfølgningen af Budgetanalyse 2000 forventes afsluttet i forbindelse med MR-As godkendelse af NIVAs kontrakt for 2003-2005. Budgetanalysens målsætninger vil imidlertid fortsat ligge til grund for sektorens arbejde med at videreudvikle NIVA.

Ledelse og administrative utgifter: Ny kontrakt utarbeides i 2002.

Resultater i 2001

I 2001 blev der gennemført 10 kurser, hvoraf 2 var i Baltikum. Der var samlet 257 deltagere på i alt 1285 elevdage. Antal elever og antal elevdage levede ikke op til kravene om minimum 300 elever og 1330 elevdage. Dette skyldes en lang vakance i NIVAs stilling som institutionsleder. Der har derfor heller ikke været fokuseret på elektronisk afholdelse af kurser.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger
Ledelse og administrative utgifter: 94.448,- EUR

Social- och hälsovård

Sosial- og helsesektorens virksomhet bygger på det nye femårige samarbeidsprogrammet, *Sosial og helse – Nordisk Samarbeidsprogram 2001–2005*. Programmets fire hovedmålsetninger dreier seg om fjerning av grensehindere i Norden innenfor sektoren og i samarbeid med andre sektorer, vårt forhold til Nordens Nærområder, vårt forhold til Europa, og videreføringen av det nordiske samarbeid.

På sektoren finnes 6 nordiske institusjoner og merparten av sektorens budsjett er bundet i disse. Institusjonenes konkrete resultater har ofte oppnådd betydelig gjennomslagskraft på nasjonalt plan, og derved har de overordnede målsetninger innen for det nordiske samarbeid kunnet omsettes til konkrete resultater i landene. Sosial- og helsesamarbeidets tyngde vil også i det kommende år være forankret i samarbeidsinstitusjonene.

Tverrsektorielle initiativer på velferdsområdet prioriteres høyt og de nordiske velferdsstater er et prioritert virksomhetsområde. Rapporter fra tidligere satsinger på dette område er et viktig grunnlag for virksomheten, sammen med en aktiv politisk diskusjon i embetsmannskomité og ministerråd. Arbeidet vil bli satt inn i de nordiske lands forhold til Europa, og vil således utgjøre en viktig del av sektorens EU/EØS relaterte samarbeide.

Det tverrsektorielle Velferdsforskningsprogrammet startet i 2000. Programkommittén, som består både av forskere og embetsmenn, har utarbeidet programtekst, kriterier for ansøkninger, ansøkningsprosess mm. Norges Forskningsråd administrerer programmet. Innsatsområdene er i hovedsak forskning innenfor arbeidsmarkedspolitikk, sosial–helse, marginalisering, likestilling og konsumentområdet samtidig som det vil prøve å belyse bl. a. disse problemstillinger:

- Finnes det en distinkt nordisk velferdsmodell - og representerer den i så fall et alternativ sett i et europeisk perspektiv?
- Hvilke utfordringer innebærer utviklingen i Norden på områdene demografi og økonomi for velferdssamfunnets utvikling?

Barn og unge både i Norden og i Nordens nærområder vil fortsatt være et satsningsområde. På bakgrunn av de kunnskapsstatuser og det forskningsarbeid som er igangsatt ved hjelp av sektorens prosjektmidler, vil ny forskning bli initiert og relevante institusjoner aktivisert. Marginaliserings- og utstøtingsmekanismer med særlig vekt på unge utgjør en viktig del av denne satsingen. Forebyggelsespolitikk og helsefremmende tiltak prioriteres fortsatt høyt primært innenfor institusjonenes arbeid. I tillegg vil integrasjon i vid betydning få en sentral plass i sektorens arbeid i 2003.

På handikappområdet vil man følge virksomheten i Nordisk Handikappolitisk Råd, og særlige satsninger planlegges i forbindelse med det europeiske handikapår 2003. Prinsippene med sektoransvar og deltakelse er fremdeles bærende for det nordiske samarbeide på dette område. Informasjon og tilgjengelighet i vid forstand er hovedtemaer som videreføres. Innenfor sosialsektorens ansvarsområde legges fortsatt vekt på styrking av hjelpemiddel-samarbeidet med sikte på konkuransedyktig utvikling og produksjon av høyteknologiske hjelpemidler.

Sosial- og helsesektorens samarbeid med Nordens Nærområder er preget av prosjektvirksomhet der kompetanseoverføring, forebyggelse og nettverksdannelse står sentralt. To hovedområder vies spesiell oppmerksomhet:

Den tverrsektorielle handlingsplan for barn og unge i Nærområdene ble første gang behandlet av Nordisk Råd på sesjonen i 1998. Planen følges opp med årlige, konkretiserte handlingsplaner. Arbeidet omfatter sosial-, kultur- og undervisningssektoren, og de ansvarlige politiske organ er Nærområdegruppen under EK-S, ledningsgruppen for barne- og ungdomskultur i Norden (BUK), og det nordiske skolesamarbeidet (NSS). 2003 vil være preget av gjennomføring av prosjekter, og en stadig større grad av lokal forankring for disse. I 2001 og 2002 ble tilsammen 276 prosjekter igangsatt under handlingsplanen, de alle fleste av disse som lokalt besluttede og forankrede tiltak. Programmet har fått stor utbredelse, og oppfattes som et viktig og synlig bidrag fra det nordiske samarbeide til bedring av barn og unges oppvekstvilkår. I 2003 vil virksomheten, i tråd med Ministerrådets generelle Nærområdestrategi, legge større vekt på aktivitet i Nordvest-Russland.

Prosjektet for bekjempelse av smittsomme sykdommer i Nærområdene vil fortsette også i 2003, men i mindre omfang enn tidligere. Smittevern er identifisert som et av de aller viktigste helseproblem i vårt samarbeid med Nærområdene, og prosjektet satser kraftig på kompetanseoverføring med mange samarbeidsrelasjoner til både bi- og multilaterale tiltak. Det legges særlig vekt på å skape holdbare nettverk som verktøy for kompetanseutveksling av høy faglig kvalitet. I tillegg til dette er videreføringen av BRIMHEALTH-programmet om utdannelse i folkehelsevitenskap et viktig ledd i sektorens Nærområde-aktivitet, også dette med en nær tilknytning til de baltiske land. 2003 vil være det siste året Nordisk Ministerråd vil finansiere BRIMHEALTH. I denne forbindelse er det inngått avtaler med de tre baltiske land som skal sikre at

landene selv overtar og driver sin utdannelse videre – i fullt samsvar med den overordnete strategi om at landene selv skal gjøres i stand til å drive sin virksomhet på bakgrunn av den opplæring og kompetanseoverføring som har funnet sted.

Som det fremgår av tabellen under, er all virksomhet fra sosial- og helsesektorens side i Nordens nærområder finansiert over NMR's nærområdebudsjett.

Både i sektorens nordiske aktivitet og i nærområdeaktiviteten er det lagt vekt på innføring av kjønns- og likestillingsperspektivet. Målsetningen er nedfelt konkret i samarbeidsprogrammet, og er også en integrert del av institusjonenes mål- og resultatstyringskontrakter. Spesifikt kan nevnes at NOMESKO og NOSOSKO, de nordiske samarbeidskomitéer for hhv. medisinal- og sosialstatistikk, i sin virksomhet har en klar målsetning om at all relevant statistikk så langt som mulig skal gjøres kjønnsoppdelt. De årlige aksjonsplaner for barn og unge i Nordens nærområder er også gitt et særlig mainstreaming-innhold, med tanke på det spesielle utgangspunkt og behov for konkretisering av disse begreper i disse områdene.

Ministerrådet arbeider for at fundamentale verdier i den nordiske modell kan bevares innenfor Norden og at den dessuten kan påvirke utviklingen i andre europeiske land. Slik påvirkning kan bl.a. sees i innsatser vedrørende utveckling av kvalitativt goda forbrukermaterial, brukerorganisering og deltagelse, opplæring og internasjonalt samarbeide.

Budgetudviklingen: Social- och Hälsovård				
tDKK	**2003**	**2002**	**2001**	**Ændring 02-03**
	02-priser	**02-priser**	**01-priser**	**Pct.**
Budget	40.060	38.858	39.867	3,1

* Sektorens betydelige aktivitet i Nordens Nærområder er finansiert over midler fra Nærområdeprogrammet, mens denne oppstilling bare tar hensyn til bruken av sektormidler. I tillegg til midler fra Nærområdeprogrammet yter sektoren også betydelige bidrag til aktiviteten gjennom institusjonenes arbeide og sekretariatets virksomhet i tilknytning til Nærområdegruppen under EK-S, administrasjon av prosjektvirksomhet og gjennomføring av handlingsplanen for barn og unge i Nærområdene.

4-4310-1 Prosjektmidler – Sosial- og Helsepolitikk					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	4.408.000	4.253.000	3.966.000	100%	MR/EK-S

Formål

Å implementere sektorens politiske målsettinger slik de kommer til uttrykk i samarbeids-programmet gennom aktiviteter med høy nordisk nytte på områder som ikke ivaretas av sektorens samnordiske institusjoner samt å igangsette nye initiativer/idéskapende prosjektvirksomhet, herunder forstudier til evt. senere nordiske prosjekter

Prioriteringer i 2003

EK-S vil i 2003 foreslå å utskille det sosial- og medisinalstatistiske samarbeid fra denne post, og opprette en ny, egen budsjettlinje for denne virksomhet. Forøvrig vil prosjektbudsjettet søkes benyttet dels til oppfølgning av formannskapsprioriteringer, til videreføring av lengervarende prosjekter, samt oppfølgning av samarbeidsprogram og særlige satsinger som oppfølgning av rapportene om grensehindringer i Norden (Norrback og handikappedes grensehindringer), og Ny Nordisk Dagsorden.

Resultater i 2001

Foruten støtte til lengervarende aktiviteter som NOMESKO, NOSOSKO, det nordiske Cochrane-samarbeide og tidsskriftet "Social- och Hälsovårdsnytt i Norden", ble det i 2001 gitt midler til tre større nordiske forskningsprosjekter,

nemlig bruk av tvang i barnevernet i Norden, NorVold og NordRAI (metode for vurdering av funksjonsnivå i hjemmet). Nordiska Folhälsopriset ble for første gang delt ut i et samarbeid mellom EK-S og Nordiska Hälsovårdshögskolan, og utgiftene deles mellom de to partene.

4-4320-1 Nordisk Handikappolitisk Råd					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	1.200.000	958.000	938.000	100%	NHR

Formål

Nordiska Handikappolitiska rådet är ett rådgivande och policyskapande organ för Nordiska ministerrådet och dess olika samarbetsorgan och institutioner. Rådet skall främja nordiskt samarbete i handikappfrågor på alla relevanta samhällsområden och bidra till förverkligandet av gemensamma handikappolitiska mål om jämlikhet och full delaktighet i samhället för människor med funktionshinder.

Prioriteringer i 2003

Rådet vil videreføre sitt arbeide med hovedoverskriften "Tilgjengelighet for alle". I 2003 planlegges en ny temakonkurranse om "Turisme for alle". Videre vil Rådet arbeide med en særlig markering av det europeiske handikapår 2003, i form av en konferanse om nordisk handikappolitikk i et europeisk perspektiv.

Av bevilgningen planlegges 0 TDKK anvendt til aktivitetsstyring/administrasjon. Sekretariatsfunksjonen ivaretas av NSH, Nordiska Samarbetsorganet för Handikapsfrågor.

Resultater i 2001

Konkurransen "Det tillgängliga muséet" ble gjennomført, og markert ved en prisutdeling til Ateneum, Statens Konstmuseum i Finland. Oppstart av tilgjenglighetskonkurransen for 2002, "Stadsplanering för alla" ble gjennomført høsten 2001. Videre ble designkonkurransen "Den moderna resan" satt i gang ved en startkonferanse. Det er utgitt sektoroversikter for arbeidsmarked- og undervisningssektorene, samt tatt initiativ til en tilsvarende oversikt om turisme for alle.
Utgifter til aktivitetsstyring/administrasjon 0 TDKK

4-4340-1 NOMESKO og NOSOSKO					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	1.650.000	*1.650.000	*1.605.000	100%	EK-S

*I 2002 og 2001 var bevilgningen en del av budsjettpost 4-4310-1 Prosjektmidler – Helse og sosialpolitikk.

Formål

Det nordiske samarbeid om medisinal- og sosialstatistikk skal sikre sammenlignelige statistikker på sine områder mellom de nordiske land, drive internasjonalt og koordinerende arbeid, påta seg utviklingsoppgaver og drive publikasjons- og informasjonsvirksomhet.

Prioriteringer i 2003

Komitéene har tre-årig budsjettkontrakt (2002 – 2004) med Nordisk Ministerråd. Hovedprioritering i 2003 er nye utgivelser av hovedpublikasjonene *Helsestatistik i de nordiske lande* og *Social tryghed i de nordiske lande*. Som ledd i dette arbeides det også med temaseksjoner i begge publikasjonene.

Som en særlig aktivitet er komitéene engasjert i et felles prosjekt rundt sosiale indikatorer for bæredyktig utvikling. Dette er en sektoroppfølgning av den nordiske strategi på området. Samarbeid med de baltiske land og Barentsregionen om utvikling av statistikk vil fortsette.

Av bevilgningen planlegges 225 TDKK anvendt til aktivitetsstyring/administrasjon. Sekretariatsfunksjonen ivaretas av forvaltningsorgan, Sundhedsstyrelsen, Danmark.

Resultater i 2001

Komitéene hovedpublikasjoner er utgitt som planlagt. NOSOSKOs temasekssjon omhandlet skattlegging av sosiale ytelser, mens NOMESKOs omhandlet medisinforbruk i Norden. Arbeid med fremtidige spesialtemaer er igangsatt, bl.a finansiering av sosial- og helseutgiftene i Norden og ulike klassifikasjonsutviklinger, bl.a. dødsårsakstatistikk. Forøvrig har det vært aktiv deltagelse i annet internasjonalt statistikkarbeide, både i forbindelse med EUROSTAT og i de baltiske land.

Utgifter til aktivitetsstyring/administrasjon 200 TDKK

4-4620-1 Velfærdsforskning – De nordiske velfærdssamfund set i europæisk perspektiv					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	5.200.000	4.301.000	4.063.000	95%	mr/ek-s

Formål

Syftet med det femåriga forskningsprogrammet är att analysera den nordiska välfärdsmodellen ur ett europeiskt perspektiv. Det innebär dels att klarlägga om man kan identifiera en specifik nordisk modell och inom vilka områden, dels att analysera den relativa framgången för denna. Ett viktigt syfte är att specificera på vilka områden den nordiska modellen varit framgångsrik (och på vilka områden den inte varit det) i jämförelse med andra utvecklade nationer, främst västeuropeiska länder. Ett huvudsyfte är även att söka precisera inom vilka områden som modellen måste moderniseras och anpassas till samhällen med andra ekonomiska och sociala villkor än de som gällde för 20-30 år sedan. Speciellt gäller detta hur modellen kan moderniseras för att bibehålla och förbättra de samhällsmål som stärker den nordiskt kulturella identiteten och utvecklar den nordiska samhällsstrukturen.

Prioriteringer i 2003

Den övergripande målsättningen är att öka kunskapen om de nordiska välfärdssamhällena i ett tvärsektoriellt forskningsprogram och det är helt naturligt att man ur denna utgångspunkt lägger olika aspekter på den nordiska välfärdsmodellen. En del kan direkt relateras till den särprägel som kännetecknar varje enskilt nordiskt land och andra kan studeras utifrån grupptillhörighet t ex kön, civilstånd, ålder, etnicitet, sexuell läggning och regional tillhörighet. Programmet kommer att innehålla forskning inom arbetsmarknad, social– hälsa, jämställdhet och konsumentområdet samtidigt som det kommer att försöka besvara följande frågeställningar:

- Finns det en distinkt nordisk välfärdsmodell - och utgör den i så fall ett alternativ i ett europeiskt perspektiv?
- Vilka utmaningar innebär utvecklingen i Norden inom demografi och ekonomi för välfärdssamhällets utveckling?

Programmet administreras och koordineras av Norges Forskningsråd

Resultater i 2001

Välfärdsforskningsprogrammet startade sitt arbete under år 2000. Man har i 2001 blandt andet lagt vægt på at udvikle komitéen som kollegium og følge kontrakten med Nordisk Ministerråd, herunder at man især ved opstarten af programmet har koncentreret sig om:

- Annoncering af nye projekter
- Netværk/seminarer som dels indgår i projekterne og dels arrangeres i regi af programmet
- Skabe overblik over kundskabsstatus på udvalgte områder

Resultatet af arbejdet med at indkalde ansøgere har resulteret i 69 projektskitser fordelt på programplanens tematiske inddeling, men med en overvægt på områderne arbejdsmarked og social og sundhed. Her ud af er der prioriteret 33 projekter, der alle har resulteret i ansøgninger om midler. Indtil videre er 9 projekter bevilget midler. Der er prioriteret projekter som omhandler forhold i alle de nordiske lande samt Grønland, og i nogen tilfælde sammenlignet med de øvrige europæiske lande og USA. Der er udarbejdet en detaljeret arbejdsplan for 2002, der blandt andet indebærer opstartsseminarer med præsentation af projekterne fra forskerne samt igangsætning af projekter om kundskabsstatus og planer for formidling af velfærdsforskningsprogrammet.

4-4380-3 Nordiska Läkemedelsnämnden (NLN), Sverige						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
sek	0	2.480.000	3.563.000	87 %	Institutionen	1999-2001
Modsvarer Dkk	0	2.034.000	3.171.000			

Formål

NLN är de nordiska ländernas samarbetsorgan på läkemedelsområdet. NLNs uppgift är att främja och utveckla det nordiska samarbetet inom läkemedelsområdet.
Verksomheten ska ha nordisk profil och bidra till nordisk nytta för offentliga myndigheter, forsknings- och utbildningsinstitutioner, producenter och distributörer av läkemedel samt för konsumenter och patienter. NLN stödjer utvecklingen i Närområdena och tillvaratar nordiska värden i ett europeiskt perspektiv.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringarna gäller det nordiska samarbetet i EU, läkemedelssäkerhet och effekter, läkemedelsinformation och rationell användning av läkemedel. Vidare prioriteras utvecklingen av närområdesamarbetet och utvecklingen av utbildningsverksamheten. Betydelsefulla frågor de senaste åren har gällt "riktig läkemedelsanvändning" och rationell förskrivning, vilken lyfts fram i seminarier, konferenser och rapporter.

Resultater i 2001

Verksamheten har under de senaste åren förändrats jämfört med tidigare og det er på den baggrund blevet besluttet at nedlægge NLN.

Kontrakt: Uppfyllt.
Ekonomi: Inga bemärkningar

3-4381-3 Nordiska Hälsovårdshögskolan (NHV), Sverige						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Sek	**39.456.000**	**39.456.000**	**38.796.000**	**78%**	**Institusjonen**	**2001 - 2003**
Dkk	**32.354.000**	**32.354.000**	**34.528.000**			

* NHV's virksomhed finansieres direkte fra landende. Ialt 78 % af finansieringen stammer fra det ordinære budget samt projektbidrag fra NMR.

Formål

NHV skall med Norden som bas och med en unik nordisk förankring skapa och sprida kunskap som främjar en god och jämlik hälsa. Detta förverkligas genom att

- Bedriva flervetenskaplig och mångprofessionell utbildning och forskning av hög kvalitet, baserad på nordisk social- och hälsopolitik
- Erbjuda en inlärningsmiljö som inspirerar dem som på olika sätt er verksamma inom Nordens hälso-, sjuk- och socialtjänst till kreativt folkhälsovetenskapligt tänkande och handlande
- Stimulera till aktivt nordiskt samarbete mellan nordiska utbildnings- och forskningsinstitutioner inom folkhälsovetenskap genom konkreta samarbetsavtal och nätverksbyggande

Prioriteringer i kontrakten

NHV's kontrakt har disse overordnede mål:

- Jevnt høy kvalitet som et fortrinn i konkurransen med nasjonalt baserte utdannelsestilbud
- Måling og vektlegging av nordisk merverdi
- Å bli et nordisk knutepunkt for utdannelser innen offentlig helse/folkehelse
- Utvikling av samarbeidet med Nordens Nærområder
- Utvikling av samarbeidet mellom Norden og Europa

Med bakgrunn i endringer på både den nordiske og internasjonale arena skal NHV profilere seg innenfor forskerutdannelsen. I denne satsingen er viktige områder: 1) Helse og samfunn, 2) Ledelse og 3) Epidemiologi.
NHV vil bli vurdert i forhold til oppfølgning av institusjonsdelen av "Budsjettanalyse 2000" i løpet av 2003.
Planlagte utgifter til ledelse og administrasjon: 14.027.000,- SEK

Resultater i 2001

NHV's resultat er i samsvar med kontrakt, både virksomhetsmessig og økonomisk. Arbeidet med utvikling av skolens tilbud foregår kontinuerlig, samtidig som forholdet mellom utdannelse og forskning gis stor oppmerksomhet. Skolens deltakelse i annet nordisk og internasjonalt samarbeid (nordiske universiteter og høyskoler, Baltikum, Europa) er blitt konkretisert og utdypet i løpet av året. Den eksterne prosjektvirksomheten har økt, noe som gir et positivt bidrag til skolens renommé og økonomi. Det har vært gjort særlige anstrengelser for å øke andelen finske studenter, og dette arbeidet vil fortsette.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen kommentarer
Ledelse og administrative utgifter: SEK 12.670.102

4-4382-3 Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning (NIOM), Norge						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
NOK	9.993.000	9.993.000	9.807.000	76%	Institusjonen	2002 – 2004
Dkk	9.194.000	9.194.000	8.924.000			

Formål

NIOM skal arbeide for at materialer og metoder som anvendes i tannpleien i Norden er sikre og hensiktsmessige. NIOMs forsknings- og informasjonsvirksomhet er vitenskapelig basert og skal være praktisk anvendbar. NIOM skal være et kompetanse- og rådgivningssenter innen området dentale biomaterialer for de nordiske helsemyndigheter, tannhelsepersonell og publikum. Med basis i spesialkunnskap om dentale biomaterialer samarbeider NIOM med de nordiske fagmiljøene i utvikling og gjennomføring av forskningsprosjekter på området.

Prioriteringer i kontrakten

Oppbyggingen av et formalisert nordisk nettverk prioriteres i løpet av 3-års perioden. Informasjonsvirksomheten omfatter kurs, seminarer, oversiktsartikler, foruten forskningsrapporter og vitenskapelige publikasjoner.

Virksomhetsområder:

- Forskning og utredninger (basisfinansiering fra NMR)
- Forskningsbasert kunnskapsoverføring / informasjonsvirksomhet (basisfinansiering fra NMR)
- Standardiseringsvirksomhet (nasjonal finansiering)
- Eksterne oppdrag og materialprøving (ekstern finansiering)

NIOM vil løbene bli vurdert i forhold til oppfølgning av institusjonsdelen av "Budsjettanalyse 2000".
Planlagte utgifter til ledelse og administrasjon NOK 2.000.000

Resultater i 2002

I tillegg til den kontraktsfestede aktivitet har NIOM i 2001 også arbeidet med fremtidig organisering og finansiering. NIOM sertifisering er skilt ut som egen enhet, og arbeid med nye vedtekter og ny kontrakt er iverksatt. NIOMs styre har udarbejdet en strategi- og investeringsplan for NIOM, som er behandlet af EK-S.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Ingen bemærkninger
Ledelse og administrative utgifter: NOK 1.800.000

4-4383-3 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD), Finland						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Eur	352.900	352.900	347.000	98%	Institusjonen	2001 – 2003
Dkk	2.633.000	2.633.000	2.579.000			

Formål

NAD:s syfte är att främja, stimulera och understöda nordiskt samhällsvetenskapligt inriktat forskningssamarbete om samhällspolitiskt viktiga alkohol- och drogfrågor. NAD skall främja kontakt och dialog mellan forskare, beslutsfattare och praktiker, samt verka för ett mångsidigt och effektivt utbud av nordisk forskningsinformation. NAD skall stärka det nordiska samarbetet på sitt specialområde inom Norden, utveckla samarbetet mellan Norden och Europa och med Nordens närområden samt i viss utsträckning verka som nordisk plattform i det vidare internationella samarbetet.

Prioriteringer i kontrakten

NAD's virksomhetsområder er forskning og utredning, og forskningsbasert kunnskapsutveksling og informasjon. I kontraktsperioden skal aktiviteten konsentreres om

- Kunnskaper om alkohol- og narkotikamisbruk og deres konsekvenser
- Behandling, prevensjon og kontroll med rusmiddelproblem – nordiske og internasjonale perspektiv på praksisformer
- Alkohol og narkotika i det lokale miljø

NAD vil bli vurdert i forhold til oppfølgning av institusjonsdelen av "Budsjettanalyse 2000" i løpet av 2003.
Planlagte utgifter til ledelse og administrasjon EURO 142.000,-

Resultater i 2001

Virksomheten og økonomien har vært i samsvar med kontrakten. I 2001 har NAD særlig fokusert på endringer i rusmiddelpolitikken som følge av en sterk liberaliserings- og globaliseringsprosess. Det er lagt vekt på å utvikle en ny strategi som på en bedre måte svarer til raske endringer i omgivelsene. Et eksempel på dette er NAD's initiativ til nordisk samarbeide om spilleavhengighet. Forøvrig ble en rapport om narkotikasituasjonen i Norden 1995–2000 avsluttet i løpet av året.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger
Ledelse og administrative utgifter: EUR 145.000,-

4-4384-3 Nordiska samarbetsorganet för handikapfrågor (NSH), Sverige						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Sek	8.766.000	8.766.000	8.957.000	96%	Institusjonen	2002-2004
Dkk	7.188.000	7.188.000	7.971.000			

Formål

NSH er Nordisk Ministerråds institusjon for nordisk samarbeid om handikapspørsmål, særlig innen sosial- og helsedepartementenes ansvarsområder. NSH driver Nordisk Utvecklingscentral för handikaphjälpmedel (NUH) og administrerer støtteordningen for bidrag til handikaporganisasjonenes nordiske samarbeide. NSH er sekretariat for Nordisk Handikappolitisk Råd.

Prioriteringer i kontrakten

NSH's arbeidsområder er 1) Handikappolitiske strategier, 2) Hjelpemidler og ny teknikk, 3) Samfunnets utformning og 4) Brukermedvirkning. Ved siden av disse legges det i kontrakten vekt på at det nordiske samarbeid skal underlette landenes realisering av nasjonale handikappolitiske mål, samt bidra til å skape felles platform for de nordiske lands deltagelse i det euopeiske samarbeid på handikapområdet.
NSH vil bli vurdert i forhold til oppfølgning av institusjonsdelen av "Budsjettanalyse 2000" i løpet av 2004.

Planlagte utgifter til ledelse og administrasjon: SEK 1.400.000

Resultater i 2001

NSH har oppfylt kontraktens krav til virksomhet og økonomi. Blant resultatene skal særlig arbeidet med en egen rapport om grensehindringer for funksjonshemmede i Norden understrekes. Dette arbeidet er intergrert med såvel Norrback-rapporten om grensehindre som sosial- og helsesektorens samarbeidsprogram. Videre skal også arbeidet med støtteordningen for de nordiske handikapporganisasjoner bemerkes. Samt aktiviteten ved NUH som i 2001 særlig har konsentret seg om problematikk rundt liggesår og sittesår – en meget relevant problemstilling innen pleie- og omsorgssektoren.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger
Ledelse og administrative utgifter: 1.308.000 SEK

4-4385-3 Nordisk uddannelsescenter for døvblindepersonale (NUD), Danmark						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
Dkk	6.987.000	6.987.000	6.857.000	90%	Institusjonen	2002-2004

Formål

NUDs oppgave er å fremme og videreføre det nordiske samarbeidet innenfor døvblindeområdet. NUD skal bidra til profesjonell utvikling av døvblindemedarbeidere og de institusjoner/ organisasjoner de er tilknyttet.
NUD skal

- sørge for en nordisk utdanning som støtter og kompletterer nasjonal utdanning.
- fungere som formidler av informasjon og kunnskaper på døvblindeområdet og ha et fagbibliotek for kursdeltagere og andre brukere

- samle inn informasjon om døvblindhet og opprettholde et kontaktnett innenfor døvblindefeltet både i og utenfor Norden for å innhente den nyeste kunnskapen samt bidra til internasjonalt samarbeid
- initiere og koordinere utviklings- og dokumentasjonsarbeid med sikte på forbedring av døvblindearbeidets teori og praksis i Norden

Prioriteringer i kontrakten

NUD vil bidra til at den høye standarden i nordisk døvblindearbeid opprettholdes samt at den synliggjøres i og utenfor Norden.
NUD organiserer sin virksomhet på fem forskjellige aktivitetsområder; utdanningsaktiviteter, ressursservice, utviklingsarbeid, europeisk og annet internasjonalt samarbeid og arbeid i Nordens Nærområder. De ulike aktivitetsområdene har følgende karakteristika:

- Utdanningsaktivitetene er åpne for alle som arbeider med døvblinde. Vi tilstreber tverrfaglighet i undervisningsgruppene, og aktivitetene er kunnskapsformidlende.
- Ressursservice er et utadrettet servicetiltak som også er tilgjengelig for alle. Aktivitetene er kunnskapsbevarende og kunnskapsformidlende og har til hensikt å reflektere status.
- Aktivitetene i utviklingsarbeidet er ikke tilgjengelig for alle. De foregår over lange tidsperspektiver og er ikke nødvendigvis tverrfaglige. Aktivitetene er kunnskapsutviklende.
- NUD har et uforpliktende, men viktig samarbeid med ulike organisasjoner og institusjoner innenfor døvblindeområdet utenfor Norden. Det ytes ikke rent finansiell støtte til europeiske og andre internasjonale prosjekter.
- Arbeidet i Nordens Nærområder er et prosjekt og av koordinerende karakter. NUD bidrar med ressurser og formidler kontakt mellom de ulike aktørene i samarbeidsprosjektene som etableres.

NUD vil bli vurdert i forhold til oppfølgning av institusjonsdelen av "Budsjettanalyse 2000" i løpet av 2004.
Planlagte utgifter til ledelse og administrasjon DKK 2.100.000,-

Resultater i 2001

Virksomhet og økonomi er i samsvar med kontrakt. NUD er i ferd med å utvikle sin undervisningsvirksomhet i forhold til landenes behov. I denne prosess er fleksibilitet og bruk av fjernundervisning viktige stikkord. NUD er blant de ledende nordiske institusjoner når det gjelder bruk av videokonferanser og fjernundervisning, og disponerer avansert utstyr til dette formål. Forøvrig oppleves NUD's nettverksskapende funksjon som stadig viktigere av brukerne, og det arbeides med videre utvikling av dette.

Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger
Ledelse og administrative utgifter: DKK 2.014.592,-

4-4386-3 Nordiska Utbildningsprogrammet för Utveckling av Social Service (NOPUS), Sverige						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
SEK	1.951.000	1.598.000	1.571.000	93%*	Institusjonen	2002-2004
Dkk	1.600.000	1.310.000	1.398.000			

* NOPUS blir vanligvis finansiert både over det felles nordiske budsjett og direkte fra landene. I forbindelse med omorganisering og ny oppstart, har det i 2001 ikke vært oppkrevet finansiering fra landene.

Formål

NOPUS skal drive etter- og videreutdannelse av personale i de nordiske lands sosialsektor, fortrinnsvis personale som er i, eller kan få få, ledende stillinger. Institusjonen skal være et nordisk senter for erfaringsutveksling, idéutvikling og utdannelse på det sosiale område på bakgrunn av målgruppenes ønsker og behov. Med vekt på en nordisk profil skal NOPUS initiere studier av utviklingsbehov, løsningsmuligheter og forskning i de nordiske lands sosialsektor, og sørge for å gjøre ny kunnskap tilgjengelig for målgruppen. NOPUS skal også være aktiv i forhold til kompetanseutvikling og samarbeid med sosialsektoren i Nordens nærområder. Institusjonens virksomhet skal ha hovedvekt på lederskap og organisasjon.

Prioriteringer i kontrakten

Det utarbeides kontrakt for NOPUS i løpet av 1. halvår 2002. De overordnete målsetninger vil være:

1. NOPUS skal i kontraktsperioden etablere sin organisasjon i samsvar med de retningslinjer som er gitt, utarbeide arbeidsordning for styret og iverksette rutiner for sin daglige drift i overensstemmelse med gjeldende regler og retningslinjer.
2. NOPUS skal i kontraktsperioden legge vekt på konkretisering av sin målsetning, herunder

- den strategiske betydning av et nordisk perspektiv
- etablering av nordiske nettverk
- markedsføring av institusjonen.

3. NOPUS skal i kontraktsperioden planlegge og gjennomføre undervisningstilbud i størst mulig utstrekning.

NOPUS vil bli vurdert i forhold til oppfølgning av institusjonsdelen av "Budsjettanalyse 2000" i løpet av 2004.

Planlagte utgifter til ledelse og administrasjon vil bli spesifisert i kontrakten.

Resultater i 2001

Det er i løpet av 2001 oppnevnt nytt styre for NOPUS, og ministrene har godkjent nye vedtekter for institusjonen. Samtidig er rekruttering av ny insitusjonssjef igangsatt, og ny sjef tiltrådte 1. april 2002.

Kontrakt: Begrenset aktivitetsnivå pga. omorganisering
Økonomi: Ingen bemerkninger
Ledelse og administrative utgifter: SEK 1.404.805

Jämställdhet

Samarbetsprogrammet *Nordiskt jämställdhetssamarbete 2001-2005* är utgångspunkten för det nordiska jämställdhetssamarbetet, och det kompletteras årligen med en handlingsplan. Målet för samarbetsprogrammet är *ett jämställt samhälle*. En grundhållning i programmet är att det på alla områden av samhället är nödvändigt att *arbeta mer målmedvetet för att främja jämställdhet*, lika värde och lika möjligheter för kvinnor och män och motarbeta de barriärer för kvinnors och mäns utveckling som fortfarande finns.

Nordiska ministerrådet har valt ut *tre huvudsatsningsområden* för det nordiska jämställdhetsarbetet 2001–2005. Dessa tre områden är:

- inarbeta ett köns- och jämställdhetsperspektiv i nordisk ekonomisk politik
- män och jämställdhet
- "kvinnofrid", d.v.s. våld mot kvinnor.

Arbetet med dessa tre områden är väl igång och många initiativ och projekt är tvärsektoriella.

Integrering av ett köns- och jämställdhetsperspektiv i nordisk ekonomisk politik är ett samarbete mellan finans- och jämställdhetssektorn och skall resultera i ett nordiskt projekt om integrering av ett köns- och jämställdhetsperspektiv i de nordiska statsbudgetarna. Män och jämställdhet är mycket aktuellt och ett nordiskt projekt skall fokusera på hur mansrollen och männens livsvillkor har utvecklats i de nordiska länderna. Projektet om skola/utbildning och könsroller utförs i samarbete med utbildningssektorn.

Kampanj mot *handel med kvinnor* skall år 2003 genomföras *i Nordvästra Ryssland* och de erfarenheter som erhålls under år 2002 vid genomförandet av den nordisk-baltiska kampanjen mot handel med kvinnor utnyttjas i genomförandet av aktiviteter både i Norden och närområden. Målsättningen är att skapa ett fungerande samarbete mellan myndigheter och medborgarorganisationer för att information och åtgärder mot handel med kvinnor samordnas i de nordiska länderna. Det *nordiska forskningsprogrammet Kön och våld* tar upp frågeställningar om våldet mot kvinnor i de nordiska länderna.

Arbetet med *integrering av jämställdhet inom ministerrådets egen verksamhet* påbörjades år 2000. Arbetet med jämställdhetsintegrering som metod kommer ytterligare att vara en del av jämställdhetssektorns arbete inom det nordiska samarbetet. Nordiska rådet har i en rekommendation uppmanat ministerrådet att verka för en jämn sammansättning (minst 40 %) av kvinnor och män i kommittéer, styrelser utskott etc.. En jämn sammansättning av kommittéer, styrelser, utskott etc har ännu inte uppnåtts varför sektorn stöder MR-SAMs målsättning med att arbeta för att Nordiska rådets rekommendation skall förverkligas.

Institutet för Kvinno- och könsforskning (NIKK) har en stor betydelse i det nordiska och europeiska jämställdhetssamarbetet för att initiera forskning och sprida information och bidrar på detta sätt i en hög grad till att forma den samnordiska plattform som är så viktig i internationella fora.

Ministerrådet fortsätter med att stöda och bidra till att skapa förutsättningar för jämställdhet mellan könen i närområdena och har godkänt ett samarbetsprogram med de baltiska jämställdhets-ministrarna. De tre baltiska ländernas ansökan om medlemskap i EU ställer även krav på jämställdhetslagstiftningen och i dessa frågor är ett samarbete nyttigt. Under verksamhetsåret kommer man att fördjupa myndighetssamarbetet, speciellt genom att tillsammans arrangera utbildningsseminarier om gender mainstreamingstrategien samt intensifiera samarbetet med myndigheter och NGOs i Nordvästra Ryssland.

År 2003 kommer jämställdhetskonferenser att arrangeras i Östersjöregionen, som skall diskutera den demokratiska utvecklingen i samhället ur ett köns- och jämställdhetsperspektiv. Sektorn kommer aktivt att deltaga i planeringen av konferenserna. Konferensernas skall resultera i förslag till gemensamma projekt och aktiviteter, speciellt med utgångspunkt av och i dialog med behoven i närområden.

Budgetudviklingen: Jämställdhet				
tDKK	2003	2002	2001	Ændring 02-03
	02-priser	01-priser	00-priser	Pct.
Budget	7.917	7.983	7.674	-0.8 %

4-4410-2 Prosjektmidler-Jämställdhet					
Valuta	Budsjett 03	Budsjett 02	Budsjett 01	Disp01/Bud.01	Bud.disp .av
Dkk	2.890.000	2.956.000	2.795.000	71%	MR/EK-Jäm

Formål

Samarbetet i MR-JÄM skall leda till en fortsatt utveckling av en nordisk samsyn och en gemensam nordisk plattform inför ett vidare europeiskt och internationellt perspektiv och bidra till ett *effektivare och rikare nationellt jämställdhetsarbete i vart och ett av de nordiska länderna.* De olika projekten syftar till att *stärka de nordiska jämställdhetsmodellerna*, främja kvinnors och mäns lika tillgång till politiska och ekonomiska beslutsprocesser, främja kvinnors och mäns lika ekonomiska ställning och inflytande samt förbättra möjligheterna för både kvinnor och män att förena föräldraskap och förvärvsarbete.

Prioriteringer i 2003

Prioriteringarna och projekten för år 2003 fastställs i handlingsplanen som utarbetas i enlighet med samarbetsprogrammet för åren 2001–2005. I enlighet med MR-SAM beslut från år 2000 om att integrera jämställdhet inom ministerrådets all verksamhet kommer jämställdhetssektorn att prioritera aktiviteter på nya och ibland svåra områden. I jämställdhetsarbetet är det viktigt att inkludera och inte exkludera dagens mångfald inom minoritetsgrupper och kulturer. Det är viktigt att utvecklingen i de nordiska länderna reflekterar de nya utmaningarna i våra pluralistiska samhällen och att de förändringar som är nödvändiga både socialekonomiskt, politiskt och juridiskt genomförs. Det arbete som påbörjades under det norska ordförandeskapet fortsätter år 2003. Syftet är att ge bättre möjligheter till nordiskt samarbete för invandrarkvinnoorganisationerna samt fästa uppmärksamheten vid jämställdhetsarbetet bland olika etniska grupper med speciell fokus på unga kvinnor och män. Samarbetet genomförs med övriga berörda sektorer i NMR. Det nordiska samarbetet hur *integrera jämställdhetsaspekten i nordisk ekonomisk politik*, om *män och jämställdhet*, hur *förebygga våld mot kvinnor, handel med kvinnor och prostitution* fortsätter. Samarbetet kring projektet *Likalön för kvinnor och män* och kvinnors och mäns situation på arbetsmarknaden är en gemensam satsning med arbetsmarknadssektorn. *Närområdessamarbetet* genomförs i enlighet med det samarbetsprogrammet för åren 2001-2003. En nordisk-baltisk arbetsgrupp har ansvar för planering och genomförandet av närområdessamarbetet. Speciellt fokuseras på samarbetet med myndigheter, som arbetar med jämställdhet i hela närområdet.

Resultater i 2001

NMR var medarrangör i de internationella konferenserna *WoMen & Democracy* i juni i Vilnius och *Towards Gender-Responsive Budgeting* i oktober i Bryssel. Den nordiska manskonferensen *Menn kann* i Köpenhamn i oktober fokuserade på män, arbetsliv och jämställdhet, och den nordiska mansforskarkonferensen *TinTin på nya äventyr* diskuterade nordisk mansforskning. Det nordiskt-baltiska ministermötet godkände ett nordiskt-baltiskt jämställdhetssamarbetsprogram för åren 2001–2003 och beslöt att genomföra en gemensam kampanj mot handel med kvinnor, som genomförs i samarbete med justitiesektorn. Under året tillsattes följande nordiska arbetsgrupper: Likalön (tillsammans med arbetsmarknadssektorn) och Kampanj mot handel med kvinnor (nordisk-baltisk arbetsgrupp tillsammans med justitiesektorn), Integrering av ett köns- och jämställdhetsperspektiv i nordisk finanspolitik (tillsammans med finanssektorn), och Nordisk jämställdhetsstatistik.

4-4480-3 Nordiskt institut för kvinno- och könsforskning (NIKK), Norge						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
NOK	5.464.000	5.464.000	5.216.000	88 %	Institusjonen	2002-2004
Motsvarer i Dkk	5.027.000	5.027.000	4.642.000			

Formål

NIKK skall befrämja, initiera, koordinera och informera om nordisk kvinno- och könsforskning och om undervisning på området både i Norden och internationellt, och skall bedriva egen forskning.

Prioriteringer i kontrakten 2003

Prioriteringene framgår av kontrakten for 2002-2004. Ny instituttleder rekrutteres i 2003. NOS-S-finansiert paraplyprosjekt om utviklingen av *likestillingsdiskurser i de moderne nordiske samfunn avsluttes* med publisering og avslutningsseminar. *Nettverk* (NorFA- finansiert) sprunget ut av prosjektet, om kjønnsdiskurser i det likestilte Norden, arrangerer konferanse og workshops. Initiering av *prosjekter om kjønn og IT* og å knytte det engelskspråklige vitenskapelig tidsskriftet NORA til NIKK. *Forskningskonferanse* i samarbeid med NMR for forskere, praktikere og politikere *om kjønn, etnisitet og minoriteter. Lærebok* om psykologi og kjønn publiseres, *manual* om prosjektet Living for tomorrow og dets arbeidsmetoder. 3 numre av *NIKK magasin* (herav ett på engelsk), 1 nummer av *News from NIKK*.Videreføring av satsing på utvidelse og styrking av *NIKKs nettsted og daglig informasjonsservice*.Fortsatt utstrakt kontakt med kvinne- manns- og kjønnsforskningsmiljøer og likestillingsenheter, deltakelse på arrangementer og foredragsvirksomhet.
Planlagte utgifter til ledelse, støtte og administrasjon: NOK 1.304 TNOK.

Resultater i 2001

Samarbeid med kvinne-, manns- og kjønnsforskere i Norden og i nærområdene samt med NMRs likestillingssektor, god kontakten til europeiske forskere og miljøer. Prosjektet Living for tomorrow blev omtalt som "Best Practice" i UNAIDS. Samnordisk forskningsprosjekt om likestillingsretorikk igang med datainsamling och vitenskapskritisk prosjektet om psykologifaget publisert bibliografi. Fire arrangementer om men og likestilling gjennomført, bl.a et

seminar om menn og vold var et møte mellom forskere og terapeuter. NIKK magasin abonnenttallene fortsatte å øke. Kontakt- og dialog i Norden med informasjons- og dokumentasjonstjenester spesielt sterk innen kjønn og media, digitalisering av historisk materiale samt elektronisk informasjonsformidling (webbarbeid).
Kontrakt: Oppfylt
Økonomi: Ingen bemerkninger
Planlagte utgifter til ledelse og administration: TNOK 1.512

Narkotikasamarbejde

Narkotikaproblemet är, trots massiva insatser världen över, fortfarande ett av de allvarligaste problemen för såväl samhället som enskilda människor. Även Norden berörs i hög grad av den ökade narkotikahandeln och missbrukets omfattning och utveckling. Trots den delvis skiljaktiga narkotikapolitiken mellan länderna och skillnader i missbrukets omfattning och former finns en grundläggande gemensam nordisk syn att bekämpa narkotikamissbruk och dess följder. Behovet av nordiskt och internationellt samarbete är särskilt viktigt med tanke på att såväl narkotikahandel och kriminalitet kopplad till narkotika som livsstilspåverkan och propaganda i dag sker oberoende av gränser. Ministerrådets och ämbetsmannakommitténs uppgifter är att samråda i politiska och praktiskt betingade narkotikafrågor, utbyta information och erfarenheter och i största möjliga utsträckning samordna de nordiska synpunkterna och insatserna i internationellt narkotikasamarbete.

Samarbetsprogrammet "Nordisk Samarbejde på Narkotikaområdet 2001-2005" er grundlaget for arbetet. För år 2003 kommer det svenska ordförandeprogrammet att vara centralt. I samarbetsprogrammet lyfter man fram narkotikapolitiken som en del av den nordiska välfärdspolitiken och särskilt det förebyggande arbetet inklusive insatser från polis- och tull.

Den tvärsektoriella representationen i Ministerrådet för narkotikafrågor (MR-Narko) och i ämbetsmannakommittén (ÄK-Narko) - med ministrar och tjänstemän som ansvarar för förebyggande insatser, vård- och behandling, kontroll, rättsväsende och kriminalvård – ska bidra till att sektorns mål och prioriteringar fullföljs. Samarbetet med bland annat PTN (Polis och Tull i Norden) och NAD (Nämnden för Alkohol- och Drogforskning) har stor betydelse för sektorns arbete.

Projektverksamheten och dess resultat ska vara en grund för ländernas informationsutbyte och agerande. Prioriterade projekt under år 2002 kommer att slutföras och redovisas i olika fora år 2003, bl a om narkotikasituationen i Norden och i närområdena, förebyggande arbete bland barn och unga och insatser mot narkotikamissbruk inom kriminalvården.

Narkotikasektorn kommer också att följa narkotikautvecklingen i nordens närområden och tillsammans med berörda myndigheter identifiera angelägna samarbetsinitiativ samt följa upp det samarbete som sker i olika former med närområdena.

Budgetudviklingen: Narkotikasamarbejde				
tDKK	**2003**	**2002**	**2001**	**Ændring 02-03**
	02-priser	**02-priser**	**01-priser**	**Pct.**
Budget	1.175	1.185	1.161	-0,8

4-4510-1 Projektmidler – Narkotikasamarbejde					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	**1.175.000**	**1.185.000**	**1.161.000**	**86%**	**MR/EK-Narko**

Formål

Att med utgångspunkt i den årliga handlingsplanen och sektorns samarbetsprogram säkra genomförandet af de aktiviteter och prioriteringar som antagits av narkotikasektorns ministrar. Projektverksamhetens innehåll och resultat ska ligga till grund för en kunskapsstyrd politisk debatt, praktisk verksamhet och erfarenhetsutbyte mellan länderna om narkotikasituationen, insatser mot missbruk mm.

Prioriteringar under 2003

- Forebygge og bekæmpe narkotikamisbruk, handel med narkotika samt hvidvaskning inden for Norden og nærområdene
- Forebyggende indsatser, særligt rettet mod børn og unge, herunder nya misbruksmønstra blandt ungdommen
- Fremskaffe grundlag for landenes udveksling af viden og erfaringer på narkotikaområdet.
- Integrere nærområderne i narkotika-samarbejdet
- Samordne, så langt som muligt, nordiske synspunkter på narkotikapolitik i internationale samarbejdsfora och att samarbejde om retslige spørgsmål.
- Udarbejde en informationsstrategi for narkotikasektorn

Resultater i 2001

Under året har sektoren inden for rammerne av det overordnete samarbeidsprogrammet:

- Fulgt opp det danske initiativet til å gjøre opp kunnskapstatus når det gjelder nye misbruksmønstre blant unge, og tiltak for å møte disse
- Taget initiativ til erfaringsutveksling og samarbeid om helsetjenester til de tyngst problembelastede misbrukerne
- Arbeidet for at nærområdene i større grad kommer med i samarbeidet om narkotikaproblemene

Man har også bidraget med projektmiddel til afholdelse af nordiske konference og seminarer som led i den løbende forebyggende indsatser rettet mod børn og unge.

Erhverv

MR-Næring vedtog – og Nordisk Råd godkendte - i år 2001 *"Nordiskt Näringspolitiskt samarbetsprogram 2002 – 2005"*. Aktiviteterne inden for erhvervssektoren vil tage udgangspunkt i dette samarbejdsprogram, men vil derudover tillige blive styret af det svenske formandskabs arbejdsprogram for 2003, samt af de rekommandationer, som Nordisk Råd fremkommer med. Virksomhedsåret er andet år i det overordnede samarbejdsprogram. Samarbejdet tager sigte på forbedring af de nordiske virksomheders rammevilkår og det nordiske erhvervslivs konkurrenceevne.

Aktiviteterne bliver hovedsageligt rettet imod to overordnede politikområder. Det første af disse vedrører en målrettet satsning på at fremme Norden som en internt grænseløs og dermed bedre fungerende og et mere konkurrencekraftigt miljø for erhvervsvirksomhedernes udvikling. Det andet område vedrører mere selektivt udvalgte foranstaltninger med henblik på at styrke de nordiske virksomheders internationale konkurrencekraft inden for særligt udvalgte områder og

vedrørende tilgængeligheden af visse strategisk vigtige udviklingsressourcer. Man vil lægge vægt på, at indsatserne inden for disse to fokusområder udnytter de erhvervspolitiske muligheder, som en offensiv miljøbevidsthed og ligeværdige arbejdsmarkedsforudsætninger for kvinder og mænd giver.

Også på virksomhedsniveau vil man styrke konkurrencekraften. Ministerrådet vil støtte virksomhedernes mulighed for at udnytte visse for deres konkurrencekraft afgørende ressourcer som viden, innovation og kapital samt forskellige typer af infrastrukturelle og logistiske ressourcer. Man vil etablere og fortsætte allerede eksisterende netværk for særligt stærke nordiske "erhvervsklusters", f.eks. IT, bio-tec, energi/miljø, maritime erhverv og bæredygtig turisme.

Man vil i virksomhedsåret fortsat lægge vægt en mere langsigtet udvikling af det nordiske erhvervspolitiske samarbejde i almindelighed, idet der lægges særlig vægt på små og mellemstore virksomheders forhold..

Nordisk Industrifond får en central rolle med hensyn til etablering af synergiskabende netværk, navnlig mellem små og mellemstore virksomheder. Samarbejde om turisme, IT og elektronisk handel har ligeledes høj prioritet.

MR-Næring er blevet pålagt ansvaret for opfølgning på temaet "Indre marked, afvikling af grænsehindringer" i rapporten "Ny Nordisk Dagsorden". Denne opgave tillægges stor betydning i forbindelse med gennemførelsen af aktiviteter i virksomhedsåret. I rapporten foreslås iværksættelse af foranstaltninger vedrørende selskabslovgivning, tekniske standarder og kvalitetsnormer, udvikling af grænseoverskridende nordiske logistik- og varedistributionssystemer, erfaringsudbytte og tiltag vedrørende etiske forhold, som kan have konkurrencekraftsmæssig betydning.

Det svenske formandskab vil lægge hovedvægt på tiltag, som kan fremme entreprenørskab og etablering af nye virksomheder. Endvidere planlægges aktiviteter vedrørende innovationssystemet og virksomhedsklynger (kluster), hvor man vil fokusere på processen fra entreprenør over innovation og frem til et produkt. Endelig vil næringssektoren arbejde med regelforenkling for virksomhederne, specielt for så vidt angår oplysninger til myndigheder og forenkling af administrative regler, specielt med henblik på samarbejde over de nordiske landegrænser. Initiativerne vil blive fulgt op med seminarer/konferencer. I Nærområderne vil man i muligt omfang gennemføre aktiviteter, som kan fremme udvekslingen af viden og innovation til gavn for erhvervslivet i såvel Norden som i Nærområderne.

I forhold til EU/EØS fortsættes det nordiske erhvervspolitiske samarbejde omkring erfaringsudveksling og samråd om aktuelle og mere langsigtede spørgsmål. Landene tager endvidere sager af fælles interesse op så tidligt som muligt i forhold EU-beslutningsprocessen.

Budgetudviklingen: Erhverv				
tDKK	**2003**	**2002**	**2001**	**Ændring 02-03**
	02-priser	**01-priser**	**00-priser**	**Pct.**
Budget	67.632	69.598	67.775	-2,8

4-5110-1 Projektmidler – Erhverv					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	1.110.000	1.370.000	1.042.000	54%	MR/EK Erhverv

Formål

At fremme Norden som et internt grænseløs og dermed bedre fungerende og mere konkurrencedygtigt miljø for virksomhedsudvikling i overensstemmelse med sektorens overordnede samarbejdsprogram samt opfølgning på ansvarsområdet *"Det indre marked og fjernelse af grænsehindringer"*, som er blevet pålagt MR-Næring. I budgetåret iværksættes tiltag med henblik på at styrke de nordiske virksomheders internationale konkurrenceevne inden for særligt udvalgte virksomhedsområder og adgang til særligt vigtige strategiske udviklingsressourcer.

Prioriteringer i 2003

Hovedindsatsen vil blive lagt på igangsætning og gennemførelse af aktiviteter til opfølgning på sektorens samarbejdsprogram samt opfølgning på Ny Nordisk Dagsordens tema vedrørende *"Det indre marked og fjernelse af grænsehindringer"*.

Der vil i denne forbindelse bl.a. blive lagt vægt på følgende:

- tiltag som kan fremme entreprenørskab og etablering af nye virksomheder, herunder opfølgning på en konference om *"Små innovative virksomheder og entreprenørskab i Norden"*, som holdes i Oslo oktober 2002,
- aktiviteter vedrørende innovationssystemet og virksomhedsklynger (kluster) med fokus på processen fra entreprenør over innovation og frem til et produkt,
- regelforenkling for virksomhederne, specielt for så vidt angår oplysninger til myndigheder og forenkling af administrative regler, specielt med henblik på samarbejde over de nordiske landegrænser,
- benchmarking af nordiske virksomheder for så vidt angår faktorer, som er afgørende for virksomhedernes konkurrenceevne,
- udvikling af grænseoverskridende logistik og vareudvekslingssystemer med hovedvægt på små- og mellemstore virksomheders behov,
- videreudvikling af bæredygtig turisme,
- videreudvikling af elektronisk handel og elektroniske betalingsmidler i og på tværs af de nordiske landegrænser, med fokus på konsumenters og næringslivets forventninger, erfaringer og tillid til elektronisk handel.

Under EK-Næring er der etableret en arbejdsgruppe for turisme og en for IT og elektronisk handel. Sekretariatsfunktionen for disse varetages vederlagsfrit af Nordisk Industrifond.

Resultater i 2001

Af budgettet for år 2001 fremgik, at følgende områder skulle prioriteres i virksomhedsåret: Tiltag til forbedring af de nordiske landes konkurrenceevne, opfølgning på studiet om *"Norden som én sammenhængende konkurrencedygtig region"*, samt udarbejdelse en handlingsplan for det nordiske næringspolitiske samarbejde. Der ville endvidere blive lagt vægt på områderne; turisme, IT og elektronisk handel.

På alle disse områder har der været gennemført aktiviteter. Der er blevet udarbejdet et samarbejdsprogram for 2002 – 2005 for sektoren. Ministerrådet iværksatte et projekt om *"Miljøinsentiver og nordiske små og mellemstore foretak"*, for at identificere de eksisterende miljøinsentiver, som er til rådighed for de nordiske lande. Man påbegyndte et forprojekt til kortlægning af de nordiske landes innovationssystemer inden for sundhedsteknologi-områder, for at skabe øget synergi mellem landene inden for denne sektor. Endvidere bevilgede man et tilskud til etablering af et *"Nordic Sustainability Index"*,

som har til formål at sætte fokus på nordens mest bæredygtige virksomheder. Ministerrådet arbejde videre med styrkelsen af turismeerhvervet, herunder navnlig fremme af kvalitetsturisme og økoturisme i de nordiske landes uberørte udkantsområder. Endvidere igangsatte man en operationalisering af en tidligere udarbejdet strategi for bæredygtig turisme. Et tværsektorielle samarbejde med miljø- og konsumentsektorerne, om *en produktorienteret miljøstrategi (POMS)* fortsatte i 2001 og resulterede i foråret i de tre involverede ministerråds godkendelse af en fælles"Nordisk produktorientert miljøstrategi", som Generalsekretæren sendte til EU-Komissionen, til inspiration for det videre arbejde i EU, som ikke er kommet så langt som Norden.

4-5180-3 Nordisk Industrifond (NI), Norge						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
NOK	59.918.000	61.456.000	60.530.000	87 %	Institusjonen	2001-2003
Dkk	55.125.000	56.539.000	55.082.000			

Formål

Nordisk Industrifond arbejder for at Norden skal blive til ét sammenhængende kundskabsmarked for at gøre det nordiske erhvervsliv konkurrencekraftigt på det europæiske og internationale marked.

Prioriteringer i kontrakten

Virksomhedsåret vil være det tredje og sidste år i kontrakten mellem Industrifonden og Ministerrådet. Fonden vil fortsætte processen i retning af en gradvis ændring fra teknologiorienterede FoU-projekter til mere innovationssystemrelaterede policylignende projekter efter "synergimodellen". Dette indebærer, at Fonden skal fungere som et samarbejdsskabende organ mellem de miljøer, som danner det nordiske innovationssystem, bl.a.: erhvervsliv, forskningsinstitutioner, universiteter og nationale myndigheder. I denne forbindelse vil der blive lagt vægt på projektinitiering, informations- og resultatformidling og projektfinansiering.
Opfølgningen på institutionsdelen fra *"Budgetanalyse 2000 – Det nordiske budget"* blev påbegyndt i slutningen af år 2001 ved indledende sonderinger mellem Industrifonden og Nordtest om mulighederne for etablering af et nærmere samarbejde for derved at opnå synergieffekter.

Planlagte udgifter til ledelse og administration: 10.400.000,- NOK

Resultater i 2001

I virksomhedsåret finansierede Nordisk Industrifond 71 forskellige projekter og aktiviteter. Totalt set opfylder 98% af alle Industrifondens projekter mindst tre af Fondens strategiske mål (projektinitiering, informations- og resultatspredning samt projektfinansiering) og 95% opfylder strategien *"Föregångere i att utnyttja synergiskapande nätverk i innovationssystemet"*. I løbet af året har Industrifonden medvirket i 22 seminarer og workshops for initiere nye projekter. Et af fondens største arrangementer i 2001 var konferencen Wood Vision, som var en afsluttende konference for Nordic Wood programmet. SME-Forum er et andet vellykket initiativ, som udsendte et *call for proposals*, der resulterede i 35 forslag. Endelig har resultatspredningen været effektiv, blandt andet med 2500 besøgende på Industrifondens hjemmeside om måneden.

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Ingen bemærkninger
Ledelse og administrative udgifter: 8.886.607,- NOK

4-5181-3 Nordtest, Finland						
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**NMR fin. 01**	**Bud.disp av**	**Kontrakt**
EUR	1.527.700	1.566.900	1.567.700	96 %	Institusjonen	2001-2003
Dkk	11.397.000	11.689.000	11.651.000			

Formål

Nordtest har til formål at arbejde for nordiske interesser som en effektiv markedsorienteret organisation indenfor overensstemmelsesbedømmelse (*"conformity assessment"*). Hermed bidrager Nordtest til at styrke de nordiske landes konkurrenceevne. Nordtest har til formål at styrke små og mellemstore virksomheders konkurrenceevne gennem nedbrydning af tekniske handelshindringer.

Prioriteringer i kontrakten

Virksomhedsåret er det tredje og sidste år i en treårskontrakt mellem Nordtest og Ministerrådet for perioden 2001–2003. I overensstemmelse med institutionens strategi for perioden 2000–2005 vil Nordtest arbejde for at blive anerkendt som en effektiv, markedsorienteret organisation for nordisk samarbejde indenfor conformity assessment. I denne forbindelse vil man fremme nordiske interesser på internationalt plan og arbejde for tilpasning og harmonisering til internationale standarder og gensidig anerkendelse i det Nordiske regionale område. Introduktion af *conformity assessment* i alle Nordtests faglige områder bliver en dominerende opgave.
Udviklingen på disse områder vil fortsætte i det kommende år. Hertil vil også blive tilføjet en dimension af samarbejdet med Nordisk Industrifond om de nordiske programmer for erhvervsudvikling og bæredygtig udvikling.
Opfølgningen på institutionsdelen fra *"Budgetanalyse 2000 – Det nordiske budget"* blev påbegyndt i slutningen af år 2001 ved indledende sonderinger mellem Nordtest og Nordisk Industrifond om mulighederne for etablering af et nærmere samarbejde for derved at opnå synergieffekter.
Planlagte udgifter til ledelse og administration: 386.800,- EUR

Resultater i 2001

Nordtest har i virksomhedsåret forsat implementeringen af den nye strategi om *conformity assessment*. Nordtest er en netværks organisation, hvor et stort antal deltagere fra de nordiske lande er med i projekter, i promovering af Nordtest metoder i internationale arbejdsgrupper, konferencer og lignende. I 2001 har Nordtest igen haft en betydelig indflydelse på europæisk og international standardisering. På Nordtest's indre linier har forandringsprocessen med den nye strategi været fokuseret på tre opgaver:
- effektivisering af organisationen med øget anvendelse af IT
- blive mere brugerorienteret, der er nedsat markedsgrupper
- give projektaktiviteten et bredere perspektiv (ikke kun tekniske prøvningsmetoder, men også andre *conformity assessment* aktiviteter).

Kontrakt: Opfyldt
Økonomi: Ingen bemærkninger
Ledelse og administrative udgifter: 386.800,- EUR

Byg og bolig

MR-BO vedtog i 2001 et overordnet samarbejdsprogram for bygge- og boligsektoren, som omfatter tidsrummet 2002–2005. Det bygge- og boligpolitiske samarbejde i virksomhedsåret ligger i en naturlig forlængelse af sektorens hidtidige samarbejdsprogram med hovedprioritering af det boligsociale område og en bæredygtig udvikling inden for bygge- og boligsektoren. Med udgangspunkt i det svenske formandskabs prioritering af *"integration"* som tema, vil sektoren i virksomhedsåret arbejde med problemstillinger og løsningsforslag i relation til samfundets svageste grupper, herunder svage ældre, mennesker med handicap, udstødte og hjemløse samt flygtninge, indvandrere/etniske minoriteter. I overensstemmelse med målsætningerne i samarbejdsprogrammet, vil der blive lagt vægt på byudvikling og bypolitik. Samarbejdet har til formål at udveksle erfaringer og at iværksætte initiativer vedrørende en samordnet politik, der skal sikre sammenhængen mellem de forskellige interesser i byerne og lægge rammerne for en bæredygtig udvikling – økonomisk, erhvervsmæssigt, socialt og miljømæssigt.

Man vil over for nærområderne så vidt muligt formidle information og erfaringer fra den nordiske bygge- og boligsektor.

Budgetudviklingen: Byg- og bolig				
tDKK	**2003**	**2002**	**2001**	**Ændring 02-03**
	02-priser	**01-priser**	**00-priser**	**Pct.**
Budget	854	768	852	11,2

4-5310-1 Prosjektmidler – Byg og bolig					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	854.000	768.000	852.000	97%	MR/EK-Bygg

Formål

Samarbejdet har til formål at udveksle erfaringer og udvikle fællesnordiske metoder og løsningsmuligheder, som det ville være irrationelt at lade hvert enkelt land gøre hver for sig, med særlig fokus på det boligsociale område, en bæredygtig udvikling i byggeri og bolig og – som noget nyt – byudvikling og bypolitik.

Prioriteringer i 2003

Hovedindsatsen vil blive lagt på:

- Det boligsociale område
- En bæredygtig udvikling i byggeri og bolig for at modvirke udstødelse af svage samfundsgrupper
- Byudvikling og boligpolitik med hovedvægt på projekter på det boligsociale område.

Der planlægges blandt andet følgende konkrete aktiviteter: Et seminar om den tiltagende polarisering mellem på den ene side et lille antal ekspansive regioner og kommuner der mangler boliger og på den anden side et store antal regioner og kommuner med et vigende befolkningsunderlag og overskud af boliger. Endvidere gennemføres et seminar om sammenhængen mellem boligpolitik og bypolitik, med fokus på, hvilke foranstaltninger der kræves gennemført for at sikre en bæredygtig bypolitik som er forenelig med en bæredygtig boligpolitik.

Resultater i 2001

I årets løb blev en række aktiviteter afsluttet, herunder publikationen "Boende och bostadspolitik i Norden", som giver en oversigt over ligheder og forskelle i den boligpolitik, som føres i de fem nordiske lande. I rapporten analyseres bl.a. boligmarkedet, boligproduktionen, boligstandarden. lejepolitik og støttesystemer. Som opfølgning på et forseminar der blev holdt i 200, blev der gennemført en konference om *"Boendekostnaderna i Norden"*, hvori man analyserede forhold omkring boligudgifter i de nordiske lande.

Der blev i 2001 gennemført en konference med titlen *"Bostadsbyggande i tillväxtregioner i Norden"*, som omfattede udveksling af erfaringer mellem nordiske myndigheder om mulighederne for at sætte gang i boligproduktionen i tilvækstområder i de forskellige lande.

Endvidere ydede man tilskud til etablering af et netværk for bolignløshedsforskning, som har til formål at skabe et forum for årlige diskussioner om igangværende og påtænkt forskning om bolignløshed i Norden. Der følges op med en konference om bolignløshed i 2002.

Endelig blev der i 2001 udarbejdet en rapport om privatejede boliger i de baltiske lande, hvori der blev fokuseret på lovgivningsmæssige problemer i denne sammenhæng. Rapporten blev fulgt op med konference som blev holdt i Riga.

Konsument

Ramarna för konsumentsektorns verksamhet framgår av "Handlingsplan for det nordiske forbrugersamarbejde til år 2004", som gäller för perioden 2000–2004. Den nordiska konsumentpolitikens kärnområde och överordnade mål är att förbättra konsumenternas rättsliga och ekonomiska ställning, att främja konsumentinformation och konsumentutbildning, att säkra konsumenternas möjlighet att organisera sig samt att tillvarata konsumenternas möjlighet till hälsa och säkerhet inom en ekonomisk ram som bygger på en bärkraftig utveckling.

I syfte att uppnå de överordnade målen har de nordiska konsumentministrarna slagit fast följande delmål:

- Att delta i och att påverka den europeiska utvecklingen på konsumentområdet
- Att utveckla gynnsamma villkor för konsumentforskningen i Norden och internationellt
- Att inarbeta miljöaspekter i konsumentpolitiken
- Att utveckla politikområdet som ett instrument i välfärdssamhället
- Att göra politikområdet till en integrerad del av samhällsekonomin
- Att stödja den demokratiska utvecklingen i Nordens närområden för att säkerställa grundläggande konsumenträttigheter.

Konsumentsektorn önskar fortsätta på den inslagna vägen när det gäller integrering av konsumentpolitiken i samtliga andra relevanta politikområden. Därför kommer bl.a. initiativ tas till att marknaden skall stimulera konsumenternas tilltro till marknaden, t.ex. genom ökad information och förbättrat skydd samt inarbetande av moraliska värderingar.

EU/EES har ett avsevärt inflytande och konsumentsektorn prioriterar ad hoc-baserat samarbete i aktuella EU-frågor, bl.a. genom diskussioner i ämbetsmannakommittén samt ett effektivt samarbete i tillfälliga grupper, vars uppgift det är att bidra till en snabb nordisk eller europeisk samordning – och eventuell arbetsfördelning – när frågor med en nordisk dimension aktualiseras i EU. Under 2003 kommer ett förstärkt samarbete ske i enlighet med reviderade arbetsmetoder, vilka bl.a. är avsedda att öka möjligheterna att agera proaktivt i EU. Under året förväntas samarbetet bl.a. fokuseras på uppföljningen av EU:s grönbok om konsumentskydd.

Konsumentskydd vid gränsöverskridande handel är en viktig fråga. Verksamheten kommer bl.a. att röra e-handel inom ramen för en tvärsektoriell arbetsgrupp tillsammans med näringssek-

torn. Internet är ett viktigt redskap för information, kunskap och handel, men det är samtidigt angeläget att konsumenterna skall ha tillgång till andra vägar till företagen; hög tillgänglighet till lägre priser får inte enbart vara något för redan gynnade grupper i samhället.

Under sitt nordiska ordförandeskap avser Sverige bl.a. att arbeta för att fördjupa samarbetet mellan de nordiska länderna och för att göra det lättare för konsumenterna att utnyttja möjligheterna som den nordiska marknaden erbjuder. Inom konsumentområdet präglas det nordiska samarbetet att tre av de nordiska länderna är medlemmar av EU och att samarbetet sker med länderna inom ramen för EES-avtalet. Det är viktigt att det nordiska samarbetet stärks både på det praktiska och det politiska planer så att den nordiska modellen kan bibehållas och påverka konsumentpolitiken i EU. Sverige kommer särskilt att arbeta för en utökad tillsyn och administrativt samarbete, bl.a. vad gäller e-handel. Sverige kommer även att fortsätta arbetet med standardiseringsfrågan, konsumtion och miljö med en prioritering av integrationen mellan det nordiska miljömärkningssystemet Svanen och EU:s motsvarighet EU-blomman (som bl.a. behandlades under det svenska ordförandeskapet i EU), samt konsumentforskning. Under Sveriges ordförandeskap kommer arbetet med ett nytt handlingsprogram för sektorn att påbörjas.

Olika konsumentaspekter när det gäller miljöstrategier kommer att vidareutvecklas i samverkan med miljö- och näringssektorerna. Erfarenheterna från de officiella miljömerkena och deras roll i förhållande till andra informationsverktyg skall utnyttjas. Verksamheten kommer att centreras till konsumenternas behov av kunskap om hur produkterna påverkar miljön, samt till utveckling av strategier inom de områden där de potentiella miljövinsterna kan antas vara störst (transporter och livsmedelsindustrin). Vidare skall implementeringen av en gemensam strategi för konsumentinflytande i standardiseringsarbetet fortsätta.

Konsumentforskningen fokuserar på möjligheterna i EU:s sjätte ramprogram och NMR:s välfärdsforskningsprogram. Senare års verksamhet har resulterat i bättre strategi, organisation och finansiering. Nu skall verksamheten koncentreras till att främja konkreta aktiviteter inom angelägna områden. En ny databas med uppgifter om nordiska forskare är här ett viktigt hjälpmedel.

När det gäller närområdena kommer man i enlighet med den nya övergripande närområdesstrategin arbeta vidare med vissa områden i Ryssland. Samarbetet med Baltikum fortsätter, såväl vad gäller myndigheter som organisationer; viktiga delar är kunskaps- och informationsutbyte, praktisk tillämpning av lagstiftning, lagstiftningspolitik samt nationella konsumentpolitiska handlingsplaner. De baltiska ländernas medlemskap i EU är en gemensam nämnare. Samarbetet kan leda fram till ett nordiskt-baltiskt ministermöte under året.

Integrering av ett köns- och jämställdhetsperspektiv i konsumentpolitiken skall fortsätta under 2003, i enlighet med samarbetsministrarnas intentioner. Sektorn skall under året eftersträva att, i möjligaste mån, beakta dessa perspektiv vid utarbetandet att strategiska och taktiska dokument, inklusive mandat för arbetsgrupper etc., samt vid beviljande av medel till projekt och annan verksamhet.

Budgetudviklingen: Konsument				
tDKK	2003	2002	2001	Ændring 02-03
	03-priser	02-priser	01-priser	Pct.
Budget	8.723	8.462	8.688	3.1

4-6710-1 Prosjektmidler – Konsument					
Valuta	Budsjett 03	Budsjett 02	Budsjett 01	Disp01/Bud.01	Bud.disp .av
Dkk	6.594.000	6.240.000	6.512.000	87%	MR/EK-Konsum

Formål

Det överordnade målet är att förbättra konsumenternas rättsliga och ekonomiska ställning, att främja konsumentinformation och konsument-utbildning, att säkra konsumenternas möjlighet att organisera sig samt att tillvarata konsumenternas möjlighet till hälsa och säkerhet inom en ekonomisk ram som bygger på en bärkraftig utveckling.

Prioriteringer i 2003

Sektorns handlingsprogram innehåller flera prioriterade områden, både för den egna sektorn och i form av tvärsektoriell verksamhet. Vidare har MR-konsument vid sitt möte 2002 fattat centrala beslut för 2003. Bland den planerade verksamheten kan följande nämnas:

- Revidering av arbetsmetoderna för ett stärkt samarbete inom EU/EES.
- Implementering av gemensam strategi för konsumentinflytande i standardiseringsarbetet.
- Ökat samarbete med närområdena, särskilt Baltikum; eventuellt nordiskt-baltiskt ministermöte.
- Gemensamma åtgärder för att minska den kommersiella pressen på barn och unga, särskilt i ett EU-perspektiv.
- Fortsatt stöd till nordisk konsumentforskning.
- Fortsatt brett tvärsektoriellt samarbete, eventuellt med sektorer där samarbete ännu inte genomförts.

Resultater i 2001

Bland de omfattande resultaten under 2001 kan följande nämnas:

- Utveckling av strategier för stärkt konsumentinflytande, även inom andra politikområden.
- Främjande av undervisning om konsumentkunskaper och stimulering av användandet av IT.
- Vidareutveckling av system för europeiskt samarbete kring marknadskontroll, informationsutbyte och notifiering om produktsäkerhet.
- Förbättrade konsumenträttigheter vad gäller finansiella tjänster, bl.a. inom ramen för en nordisk arbetsgrupp.
- Ökat arbete i tvärsektoriella grupper, bl.a. med miljö-, livsmedels resp. näringssektorerna.
- Vidareutveckling av den nordiska miljömärkningsordningen samt generell påverkan av konsumtions- och produktionsmönster i en miljö-vänlig riktning, bl.a. genom samverkan med miljö- och närings-sektorerna.
- Fortsatt stöd till nordisk konsumentsamarbete.
- Fortsatt stöd till konsumentarbetet i närområdena.

4-6720-4 Nordisk Miljømærkingsnævn					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	2.129.000	2.222.000	2.176.000	100%	Nämn-den

Formål

Den nordiska miljömärkningen är en frivillig, positiv märkning av varor och tjänster som genom marknadskrafterna skall bidra till att konsumtionen belastar miljön mindre. Miljömärkningens uppgift är att vägleda konsumenter och inköpare i deras önskan att göra miljövänliga inköp samt att stimulera till en utveckling och tjänster som belastar miljön mindre än vad andra, i övrigt likvärdiga, produkter gör. NMR:s andel av Svanens budget används till sekretariat och till en förstärkning av en nordisk profil.

Prioriteringer i 2003

Med förbehåll för ändringar prioriteras följande:

- Uppföljning av utredning om organisation etc.
- Uppföljning av utredning om "Svanens" roll i förhållande till andra miljöinformationssystem och miljöledning.
- Koordinerade aktiviteter i de nationella sekretariaten och NMN
- Skapa förutsättningar för nationella initiativ, översättningar m.m.
- Skapa en nordisk extern profil, bl.a. genom att utarbeta gemensamt informationsmaterial, hemsidor etc.
- Ökad kvalitet på gemensamma nordiska initiativ genom egna kurser och andra kvalitetshöjande aktiviteter vad gäller administration och förtroendevalda.

Resultater i 2001

- Totalt 984 licenser fördelade på 41 av de alt 53 produktgrupperna.
- Nordisk projektledning införd.
- Reviderade mål och principer för miljömärkningen.
- Fortsatt positiv utveckling när det gäller konsumenternas och industrins kännedom om Svanen.

Lagstiftning på justite-sektorns område

Budgetudviklingen: Lavgstftning på justitesektorns område				
tDKK	**2003**	**2002**	**2001**	**Ændring 02-03**
	02-priser	**02-priser**	**01-priser**	**Pct.**
Budget	1.220	1.020	1.099	19,6

Ett nytt samarbetsprogram för det nordiska lagstiftningssamarbetet gäller från och med 2003. Utifrån detta program – och en årlig handlingsplan – antagna av justitieministrarna i juni 2002, utgör grunden för samarbetet inom sektorn kring utarbetandet av ny lagstiftning samt utbyte av information och erfarenheter rörande befintlig lagstiftning etc.

De nya dokumenten stödjer en fokusering på nordiskt samarbete i lagstiftningsprocessen och främjar nya initiativ med ett gemensamt nordiskt intresse. Handlingsplanen innehåller riktlinjer för fördelningen av sektorns projektmedel; utifrån dessa riktlinjer ges ekonomiskt stöd för genomförande av konferenser, seminarier, forskning eller studier i syfte att belysa en politisk eller juridisk fråga som är aktuell inom sektorn.

Inom det traditionella nordiska lagstiftningssamarbetet utgör privaträtten en stor del av aktiviteterna. Bl.a. kommer sektorn att följa upp de förslag som två arbetsgrupper lagt fram i fråga

om familje- och arvsrätt. Händelserna den 11 september 2001 har riktat stor uppmärksamhet på internationellt samarbete i olika fora. Sektorn avser här att i ett brett perspektiv följa upp erfarenheterna kring det internationella samarbetet med anledning av dessa händelser. Sektorn avser vidare att följa upp slutsatser från ett projekt kring förebyggande av brott med nazistiska och rasistiska förtecken. I enlighet med en rekommendation från Nordiska rådet avser sektorn även att värdera möjligheterna att ta gemensamma nordiska initiativ mot organiserad brottslighet. Under året kommer även olika rättsliga aspekter av demokrati och mänskliga rättigheter, såsom förhållandet mellan yttrandefrihet och förtal (injurielovgivning) att uppmärksammas. Vittnesskydd och IT-brottslighet kan även komma att behandlas. Det nordiska samarbetets roll inom lagstiftningspolitiken är fortsatt aktuell.

Det svenska ordförandeskapet kan komma att ta initiativ vad gäller effektivitet och snabbhet i domstolarna, samt olika internationella aspekter av straffrätt, straffprocessrätt och brottsoffer, särskilt där unga människor är inblandade.

Samarbetet kring EU/EES-frågor är en viktig del av det nordiska lagstiftningssamarbetet eftersom en stadigt ökande andel av den nya lagstiftningen härrör från EG/EES-regelverket; hit hör bl.a. samarbetet i rättsliga och inrikes frågor. Även arbetet i andra internationella sammanhang, t.ex. inom Europarådet och FN har inflytande på lagstiftningsarbetet. I det internationella samarbetet inom justitiesektorn strävar man efter att säkerställa nordisk kontakt, diskussioner och vid behov samordning i förberedelsefasen, detta såväl på politisk som tjänstemannanivå. Särskilt prioriterade områden är samarbete och gemensam nordisk analys av EU/EES-förslag samt EG/EES-rättsakter i ett så tidigt skede av EU-processen som möjligt.

Med utgångspunkt i två möten mellan de nordiska och baltiska justitieministrarna kommer samarbetet med närområdenas rättsväsenden att fortsätta. Vid sitt möte i Tallinn i november 2001 beslutade ministrarna att i sitt fortsatt samarbete – under 2003 och framåt – prioritera lagstiftningsteknik, samarbete mellan de högsta domstolarna, åtgärder mot transnationell organiserad brottslighet (inklusive bl.a. terrorism och IT-brottslighet och penningtvätt), samarbete mellan fängelser samt handel med människor, särskilt kvinnor och barn. Samarbetet kommer att konkretiseras under ett möte i Stockholm 2003. En särskild nordisk-baltisk kontaktgrupp har tillsatts med huvudsaklig uppgift att förbereda ministrarnas möten. Det bör noteras att bi- och multilaterala samarbeten mellan de nordiska och baltiska länderna har utvecklats vid sidan av sektorns verksamhet.

4-7110-1 Projektmidler – Lovgivning på justitssektorens område					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	1.220.000	1.020.000	1.099.000	85%	MR/EK-Lov

Formål

Att med utgångspunkt i den årliga handlingsplanen säkra genomförandet av de prioriteringar som antagits av justitieministrarna. Samarbetet rör förberedelser inför lagstiftning, initiativ avseende förebyggande och bekämpande av brottslighet, samarbete med de rättsvårdande myndigheterna i de baltiska länderna samt gemensamt nordiskt samarbete rörande EG/EES-rätt.

Prioriteringar 2003

- Förebyggande och bekämpande inom Norden av kriminalitet, framför allt organiseradbrottslighet, handel med människor, terrorism, vittnesskydd samt IT-brottslighet.
- Civilrättsligt samarbete, särskilt inom familje- och arvsrätten.
- Rättsliga aspekter av demokrati och mänskliga rättigheter, såsom förhållandet mellan yttrandefrihet och förtal (injurielovgivning)

- Lagstiftningspolitik.
- Fortsatt samarbete vid utarbetandet och genomförandet av EG/EES-rättsakter.
- Uppföljning av det nordisk-baltiska ministermötet 2003 med ett konkretiserat samarbete, såväl vad gäller former som inriktning inom redan fastslagna områden.
- Utökad samverkan med Nordiska rådet och andra internationella organisationer vad gäller seminarier och andra initiativ.

Resultat 2001

- Fortsatt gott informations- och erfarenhetsutbyte mellan länderna på alla nivåer.
- Ökat samarbete kring bl.a. brottsoffer, ungdomskriminalitet, barnpornografi på Internet, kriminalitet med nazistiska eller rasistiska förtecken, familjerätt samt samarbete i frågor kring indrivning.
- Samverkan kring implementering av Romstadgan för internationella brottsmålsdomstolen
- Samverkan med jämställdhetsministrarna i en nordisk-baltisk kampanj mot handel med människor, särskilt kvinnor och barn (fortsättning under 2003).
- Ett andra nordiskt-baltiskt justitieministermöte som bl.a. angav inriktningen för det fortsatta samarbetet.
- Publicering av rapporterna Ungdomskriminalitet i Norden, Nord 2000:30, Børnepornografi på internettet, Nord 2001:28, Nordisk konferens om brottsofferfond, TemaNord: 2001:587, samt Skæringsfeltet mellem kollektive overenskomster og konkurrenceretten, ANP 2002:706.

Sekretariat og andre fellesaktiviteter

Budgetudviklingen: Øvrig virksomhed				
tDKK	**2003**	**2002**	**2001**	**Ændring 02-03**
	02-priser	**02-priser**	**01-priser**	**Pct.**
Budget	108.516	104.931	97.212	3,4

5-0180-3 Ministerrådets sekretariat					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	60.337.000	62.257.000	61.096.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Nordisk Ministerråds sekretariat er et politisk sekretariat for multilateralt samarbeid i Norden og dets nærområder, og vil gjennom høy kompetanse og effektivitet være en ettertraktet samarbeidspartner. NMRS bidrar på oppdrag fra de nordiske lands regjeringer, de selvstyrte områdenes landstyrer og på eget initiativ til å videreføre, forsterke og utvikle det nordiske samarbeidet, samt fremme felles nordiske interesser i en verden under stadig forandring

Prioriteringer i 2003

Sekretariatet skal vektlegge tverrsektorielle arbeidsmedtoder og nettverksorganisering innen og utenfor det nordiske samarbeidets rammer, samt fungere som en koordinator innenfor nettverkene. Dette bygger på at nordisk nytte utvikles ved:

- Identifisering og forberedelser av tema med felles nordisk betydning for politisk behandling i ministerråd og embetsmannskomitèer i et nært samarbeid med de ansvarlige nasjonale myndigheter.
- Gjennom utredninger, seminarer og konferanser for å gi medlemslandene opplysninger om relevante nordiske tema.
- Implementere politiske vedtak, og bidra til at evalueringer og resultater blir rapportert til de politiske beslutningsorganene.
- Sikre kvalitet, kontinuitet og fremdrift i utførelsen av sekretariatets arbeidsoppgaver.
- Gi kunnskap og bidra til økt interesse for det nordiske samarbeidet både i og utenfor Norden gjennom effektiv og målrettet informasjonsformidling. I denne sammenhengen er det viktig å informere for å tydeliggjøre resultatene og konsekvensene av det nordiske samarbeidet spesielt overfor den enkelte nordbo, samt å synliggjøre hvordan de nordiske erfaringene kan være bidrag til samfunnsutviklingen i verden utenfor Norden.
- Ministerrådets ressurser utnyttes best ved å fokusere på politiske mål og prioriteringer, på brukere i bred forstand, og på synergieffekter ved samarbeid med Nordisk Råd samt nasjonale, nordiske og internasjonale organisasjoner.

Sekretariatet skal oppfattes som en profesjonell, attraktiv arbeidsplass, med et arbeidsmiljø preget av medarbeidere som tar ansvar, viser engasjement og integritet, har vilje og evne til nytenkning og samarbeid. Utvikling av kompetanse, fysisk og psykososialt arbeidsmiljø skal inngå som en integrert del av sekretariatets virksomhet.

Resultater i 2001

En visjon for sekretariatet er utviklet. Visjonen omfatter også verdigrunnlag, arbeidsformer og roller samt sekretariatet som arbeidsplass. Visjonen er i sin helhet gjengitt ovenfor i formåls-rubrikken, mens det øvrige innholdet delvis finnes i prioriterings-rubrikken.
Institusjonshåndboken, som omfatter retningslinjer/veiledning i tilknytning til rettstillingsavtalen, vedtekter, økonomi, kontraktstyring og personal, ble ferdigstilt og seminarer om håndboken er avholdt for institusjonene.
Sekretariatet utarbeidet forslag til ny budsjettprosess for Nordisk Ministerråd som innebærer at alle embetsmannskomitèer/ministerråd blir direkte involvert i budsjettprosessen. Den nye budsjettprosessen ble vedtatt av samarbeidsministrene i februar 2002 og gjennomføres for budsjettåret 2003.
Individuell lønnsutvikling ble for første gang gjennomført for sekretariatets ansatte.

5-0410-4 Foreningene Nordens Forbund					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	2.880.000	2.880.000	2.821.000	100%	Generalsekr.

Formål

Bevillingen til Foreningen Nordens Forbund er et alment virksomheds bidrag, men dækker også omkostninger ved visse faste aktiviteter i FNFs regi.
En del af bevillingen DKK 1.793 reserveres til driften af de regionale informationskontorer i de nordiske lande, informationspunktet i Syd-Slesvig og nordisk informationsvirksomhed i Danmark (Foreningen Nordens tidsskrift).
Udbetalingen af bevillingen sker direkte til informationskontorerne, infopunktet og de ansvarlige for tidsskriftet i Danmark.

Prioriteringer i 2003

Forbundet kommer til at lægge særlig vægt på aktiviteter, som kan øge kundskaberne om og interessen for Norden blandt befolkningen, herunder særligt barn og unge, men også indvandrere i de nordiske lande, og tilbyde disse muligheder for oplevelser og udvekslinger for at knytte kontakter, bl.a. gennem venskabssamarbejdet, udvekslingsprogrammerne Nordjob og Nordplus-mini.
En vigtig opgave er at videreføre "Skumringstimen" og "Nordisk Gæstebud", som nordiske mødespladser lokalt. Forbundet kommer vil medvirke i opfølgningen af udredningen om "Nordboers Rettigheder", samt tage initiativer for at styrke samarbejdet mellem organisationer, bedrifter og myndigheder i Norden.
De regionale informationskontorer fortsætter deres virksomhed indtil udgangen af 2003, hvor en ny evaluering foretages.

Resultater i 2001

Med udgangspunkt i den ændrede strukturering af Nordisk Ministerråds samarbejde med de regionale informationskontorer er der indledt et intensiveret samarbejde, hvor de regionale informationskontorer fungerer som informatører for kulturfonden i lokalsamfundene udenfor hovedstæderne i Norden. De bistår endvidere generelt med hjælp til ansøgere for alle støtteordninger under Ministerrådet og har en tæt kontakt til frivilligsektoren. Endelig fungerer de i et vist omfang som konsultation for nye nordiske projekter og tiltag, som kan have betydning i lokalsamfundene.
Der er redegjort for de enkelte projekter, som FNF administrerer i forbindelse med årlig rapportering for de sektorer projekterne tilhører.

5-0425-4 Bidrag för Västnorden					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp.av**
Dkk	2.613.000	2.613.000	2.559.000	100%	Generalsekr.

Formål

Bidraget används primärt till resestöd för att underlätta för västnordiska tjänstemän att delta i det nordiska samarbetet. Bidraget utgår till Färöarna, Grönland och Island efter en fördelning från 1992.

Prioriteringer i 2003

Fördelningen för år 2003 blir 43 % till Island, 35 % till Grönland och 22 % till Färöarna, vilket är samma fördelning som för tidigare år.

Resultater i 2001

Närmare 500 resor företogs med bidrag av dessa medel.

5-0430-1 Nordiskt statistiskt samarbete					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	1.684.000	1.654.000	1.597.000	100%	General-sekr.

Formål

Det nordiska samarbetet inom statistikområdet ombesörjs helt av de olika statistikbyråerna i Norden. Nordiska Ministerrådet framför önskemål om utvecklingen av verksamheten samt finansierar produkterna Nordisk statistisk årsbok och ministatistiken Norden i tal, som nu utges på tre språk, nämligen engelska, svenska och finska. Ett femårigt avtal slöts 2001 för åren 2002-2006 med Danmarks Statistik som på de övriga statistikbyråernas vägnar tar fram underlaget för produkterna, efter att det första femårsavtalet för åren 1997-2001 upphörde.

Prioriteringer i 2003

Att fortsätta utvecklingsarbetet med årsboken så att innehållet alltid är aktuellt med avseende på samhällsdebatten, samt att täcka upp fler ämnesområden. Avsikten är att fortlöpande se till att boken är användarvänlig och att omfånget av boken hålls på konstant nivå. Det innebär att materialet på cd-romskivan ökar ytterligare.

Resultater i 2001

2001 års utgåva av Nordisk Statistisk årsbok hade en omfattning som var ungefär lika stor som 2000 års utgåva, men med fler sektorer representerade. En fokusering på "Nordbo / Nordic Citizen" i enlighet med det finländska ordförandeprogrammet hade gjorts. Boken bygger på uppgifter från drygt 200 matriser som finns på den cd-romskiva som medföljer boken. Arbetet med att bygga upp den nordiska databasen till de 200 matriserna, som var målet enligt det första kontraktet med Danmarks Statistik, uppnåddes redan för fyra år sedan.

5-0435-1 Generalsekretærens disposisjonsreserve					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	565.000	565.000	576.000	95 %	General-sekr.

Formål

Generalsekretærens dispositionsreserve er afsat til rådighed for Generalsekretæren med henblik på at imødekomme eksterne ansøgninger om f.eks projekter, seminarer etc. Reserven skal give sekretariatet fleksibilitet i relation til indledende projekter og undersøgelser samt mulighed for at dække uforudsete udgifter i forbindelse med afslutningen af projekter etc. Det er derimod ikke meningen, at Generalsekretærens reserve skal benyttes til tillægsbevillinger til institutioner, embedsmandskomiteer eller sekretariatet til formål, som er prøvet i den ordinære budgetbehandling.

Prioriteringer i 2003

I første række prioriteres projekter, som ikke naturligt kan henføres til en særskilt sektor.

Fra og med år 2000 har bl.a. Nordisk Administrativt Forbund, herunder Nordisk Administrativt Tidsskrift (NAF/NAT) kunnet søge midler fra denne reserve. Det forudsættes i denne forbindelse, at forbundet arbejder videre med en udmøntning af, hvorledes forbundet kan dokumentere resultater og tilgodese kravet om at bidrage til nordisk nytte.

I konsekvens af formålet med reserven angives ingen specifikke forhåndsprioriteringer.

Resultater i 2001

Eksempler på projekter/aktiviteter, som er (med-)finansieret i 2001:
- Seminar om arktiske levevilkår
- Jubilæum, 10-året for NMR-Informationskontorer i Baltikum
- NGO-konference
- Præsentationsbrochure for Nordisk Ministerråd
- Databasen Nordnavn
- Nordisk Administrativt Forbund
- Udstillingsvirksomhed i Nordisk Ministerråds Sekretariat

5-0445-1 Ministerådets strategiske initiativer					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	15.000.000*	9.700.000	4.616.000	52 %	MR-sam/NSK

*5 MDKK er en prioriteringspulje som blir fordelt i forbindelse med MR-SAM's behandling av budsjettforslaget.

Formål

Bidra til å skape større overordnet fleksibilitet i det nordiske samarbeidet gjennom finansiering av nye strategiske politiske initiativer (f.eks. "Ny Nordisk Dagsorden" – Del: Nya Strategiska Satsningar) og aktiviteter fra formannskapsprogrammene og andre overgripende innsatser. Det skal spesielt legges vekt på nye initiativer med tverrsektorielle dimensjoner.

Tildeling av midler forutsetter som utgangspunkt medfinansiering fra berørte fagssektorer. Flerårige aktiviteter skal fortrinnsvis kun finansieres når det også samtidig besluttes om mer permanente finansieringsløsninger. På denne måten skapes ikke uløste fremtidige budsjettbindinger og budsjettpostens fleksibilitet videreføres.

For anvendelse av midler gjelder en samrådsordning med Nordisk Råd. Når det skal vedtas en bevilgning fra budsjettposten, sendes samarbeidskomitéens beslutningsforslag til Rådets sekretariat til orientering innen MR-SAM/NSK fatter sitt vedtak.

Prioriteringer i 2003

- Tverrsektorielle innsatser i oppfølgingen av "Ny Nordisk Dagsorden" – Del: Nya Strategiska Satsningar
- Nye initiativer og prosjekter fra formannskapsprogrammene (Samt evt. hovedprioriteringene fra det svenske formannskapsprogrammet for 2003)
- Nordisk råds rekommendasjoner.
- Strategiske aktiviteter fra sektorovergripende handlingsplaner
- Nordisk samarbeid om konfliktforebyggende tiltak og sivil krisehåndtering
- Overveielse av samarbeidsprosjekter med Nordens vestlige nabolands kystområder innenfor felles nordiske prioriteringer.

Midlene er i første rekke beregnet på aktiviteter og prosjekter initiert av Nordisk Ministerråd.

Resultater i 2001

I 2001 ble det bevilget midler til:

- Centre for fremragende forskning (Centres of Excellence)
- Udredning om nordiske medborgerrettigheder (Norrback-Udvalget)
- Indikatorer for bæredygtig udvikling
- Nordic Euro 2008, Socioøkonomisk Analyse vedr. fodbold-EM
- Vismannspanelet, slutrapport m.v.
- Fællesnordisk indsats mod nynazisme

5-0450-2 Støtte til frivillig-sektorn					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 02**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	1.173.000	973.000	973.000	66 %	General-sekr.

Formål

- Øge kundskaberne om frivillig-sektorens rolle i de nordiske samfund
- Styrke organisationernes og netværkernes muligheder for nordisk samarbejde
- Styrke frivillig-sektorens muligheder for samarbejde med den officielle del af det nordiske samarbejde, forbedre kontakten, udbyttet og den vidensmæssige vekselvirken mellem Nordisk Ministerråd og frivillig-sektoren
- Styrke samarbejdet mellem Nordisk Ministerråd og frivillig-sektoren i hele Norden for at skabe forudsætninger for at et større antal nye aktører kan tage del i det nordiske samarbejde

Prioriteringer i 2003

- *rejsestøtteordningen*, som retter sig til vestnordiske deltagere i nordiske samarbejdsfora (administreret af Nordens Hus i Reykjavik, Nordens Hus på Færøerne og Nordens Institut på Grønland) fortsætter
- *tolkningsstøtteordningen*, hvorefter der er givet støtte til tolkning for frivilligsektor-deltagere fra områder, hvor de nordiske hovedprog ikke er dækkende fortsætter.

Som en indsats under temaet "projektsamarbejde og dannelse af netværk" blev der i løbet af 2001 iværksat en redegørelse, som forholder sig til relationen mellem de ideelle organisationer i Norden og personer med indvandrerbaggrund samt mere specifikt frivillige invandrerorganisationer. Publikation udgives september/oktober 2002. Det må forventes at undersøgelsen vil blive fulgt op som en del af projektindsatsen under frivilligsektoren i 2003. Undersøgelsen vil kunne være et vigtigt bidrag i forhold til integrationsdebatten i de nordiske lande

Det utarbeides kjønnsfordelt statistikk for reisestøtteordningen i rapporteringen vedrørende 2002.

Resultater i 2001

Der blev foretaget en kortfattet evaluering af rejsestøtteordningen og tolkningsstøtteordningen ved udgangen af 2001, efter at ordningerne havde fungeret i 3 år. Resultatet er, at rejsestøtteordningen af brugere og forvaltere af ordningen anses som meget nyttig og er særdeles anvendt, særlig på Island og Færøerne. Tolkningsstøtteordningen har i løbet af 2001 vist sig populær

blandt en bred vifte af frivilligorganisationer i Norden. På den baggrund fortsætter ordningerne uændret i 2002/2003.

Nordens Hus i Reykjavik bevilgede 50 rejsestipendier, Nordens Hus på Færøerne gav 29 rejsestipendier og Nordens Institut på Grønland bevilgede 12 rejsestipendier.
Der blev givet tolkningsstøtte til 6 møder.

De enkelte sektorer i Nordisk Ministerråd har implementeret den af samarbejdsministrene i juni 2000 vedtagne strategi for samarbejdet med frivilligsektoren. Alle sektorer har for 2001 givet en detaljeret rapportering om samarbejdet med frivilligsektoren og resultaterne heraf.

5-0460-1 Holdbart Norden					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp.av**
Dkk	4.349.000	4.174.000	4.088.000	97 %	MR-SAM/NSK

Formål

Implementere den tværsektorielt forankrede strategi "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden" . Strategien omfatter såvel langsigtede målsætninger for perioden 2001-2020 som mere kortsigtede målsætninger for perioden 2001-2004. Strategien fokuserer på områder, hvor Norden har fælles interesser og særlig gode forudsætninger for at bidrage til en holdbar udvikling, og hvor det nordiske samarbejde skaber en særlig merværdi.

Tildeling af midler forudsætter medfinansiering fra berørte fagsektorer. Kriterier for at søge midler er, at projektet opfylder kravet om nordisk nytte, udgør en direkte opfølgning af strategien, er forankret i den/de ansvarlige sektor/er, samfinansieres af en eller flere sektorer med mindst 50 % og udgør merværdi; løftestangsprincippet. Endvidere vil der blive lagt vægt på, at projektet er tværsektorielt, nyt og/eller innovativt og såvidt muligt indeholder og/eller integrerer de tre komponenter af holdbar udvikling (miljø/økonomi/social).

Prioriteringer i 2003

Strategien skal fungere som det overordnede tværsektorielle styringsinstrument for bæredygtig udvikling i Nordisk Ministerråd, og arbejdet med med opfølgningen og implementeringen af strategien i de berørte sektorer skal fortsætte i 2003. Endvidere prioriteres information og påvirkning af det internationale samarbejde om bæredygtig udvikling.
Bæredygtig udvikling er en af de prioriterede strategiske satsninger i "Ny nordisk dagsorden-opfølgning af vismandsrapporten". Endvidere er det en af de tre hovedprioriteter for det norske formandskab i 2002. Implementeringen af indsatserne i forbindelse disse områder prioriteres i 2003. Det prioriteres endvidere, at projekterne vedrørende bæredygtig udvikling kan bruges som strategiske spydspidsindsatser.
I 2003 skal arbejdet med at evaluere og revidere strategien påbegyndes. Der forventes nedsat en nordisk arbejdsgruppe under samarbejdsministrene, der får ansvaret for arbejdet med, at opfølgningen og afrapportering m.v. forankres nationalt, at strategien evalueres samt at forhandle en revideret strategi.

Resultater i 2001

Strategien blev diskuteret af parlamentarikerne på Nordisk Råds temamøde "Et bærekraftig Norden" i april 2001 i Oslo og godkendt på Nordisk Råds ekstrasession i juni 2001. Samarbejdsministrene nedsatte en tværsektoriel nordisk gruppe, der skal følge op på strategien, herunder lave en midtvejsrapport for perioden 2001-04, udarbejde indikatorer og lave en informationsplan. Landene og sektorerne i Nordisk Ministerråd begyndte at implementere strategien. Nordisk Ministerråd har iværksat handlingsprogrammer og planer, hvori strategiens mål indgår, og igangsat projekter til opfyldelse af mål og indsatser. De første 17 af 21 projektansøgninger om midler fra Holdbart Norden blev imødekommet. Den finske formand for samarbejdsministrene fremsendte strategien til FN som et nordisk bidrag til World Summit on Sustainable Development i Johannesburg i 2002. Strategien blev præsenteret og udleveret på diverse internationale konferencer, bl.a. på OECD Forum, EU konferencer i Stockholm, Göteborg og Malmø, nordisk konference i Beograd, LA21 seminar i København, UNECE ministerkonference i Geneve. Strategien omtales i UNECE ministrenes erklæring og regionale statusafrapportering til FN.

5-0461-1 Nordisk Sikkerhetspolitisk Forskningsprogram					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	1.565.000	1.565.000	1.533.000	100 %	Progr. styr-

Formål

Avsikten med det femåriga (1999–2003) säkerhetspolitiska forskningsprogrammet är att stimulera en ny forskargenerations kompetensutveckling inom samnordiska ramar. Programmet skall fungera som ett forum och nätverk för nordiska forskare som studerar säkerhetspolitiska frågor.

Prioriteringer i 2003

Programmet prioriterar följande forskningsområden:

- Militära styrkors roll och funktion i ljuset av den nya säkerhetsordningen
- Interventionsproblematik (Peace Support Operations)
- Komparativ nordisk säkerhetspolitisk doktrin – nu och i framtiden
- Samarbete, konflikt eller kaos – den framtida ryska säkerhetspolitiken och dess konsekvenser för den nordisk-baltiska regionen
- Komparativ nordisk säkerhetspolitik under det kalla kriget
- Funktionell säkerhet i en globaliserad värld

Resultater i 2001

Programstyrelsen sammanträdde i januari och höll en principdiskussion om syften, ämnesinriktningar och fortsatt uppläggning. Indelningen i sex tematiska projekt ansågs ändamålsenlig och det bestämdes att den skall bibehållas under programtiden.

I slutet av april genomfördes en "nystart" av programmet i form av en projektöverskridande forskarkonferens i Köpenhamn. Denna konferens hade ca 50 deltagare med en god blandning mellan juniora och seniora forskare.

5-0462-1 Nordiskt Forskningsprogram om Oceanografi					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	2.609.000	2.609.000	2.555.000	100 %	Progr. styr

Formål

Avsikten med programmet (2000-2005) är att med hjälp av observationer och modellering ta fram en kvantitativ beskrivning av områdets tre viktigaste havsströmmar, förändringar i dessa och påföljande inverkan på plant- och djurliv. Ändringar i dessa havsströmmar, dvs den varma Golfströmmen och de kalla Östgrönländska och Östisländska havsströmmarna, påverkar starkt livsvillkoren och fiskeriet i de västnordiska länderna. En modell som belyser de observerade ändringarna skall utvecklas. Programmet skall också bidra till att kompetensen på små västnordiska institut utbyggs och förstärks genom ett formaliserat samarbete.

Prioriteringer i 2003

Fortsatt insamlande och behandling av data. Ett aktivt samarbete omkring det hydrografiska dataprogrammet MICON. Anordnandet av en årlig forskarutbildningskurs.

Resultater i 2001

Programmet har finansierat 3 PhD-stipendiater (två män och en kvinna) och en post doc stipendiat (en kvinna) vid Färöarnas Fiskerilaboratorium, Islands Havsforskningsinstitut, Grönlands Naturinstitut/Danmarks Meteorologiska Institut respektive Nansensentret i Bergen. Stipendiaterna har påbörjat ett samarbete med bl.a. besök vid Nansensentret och introduktion till havsmodellen MICOM, som etablerats för att beskriva strömmönster i de nordiska haven och andra hydrografiska egenskaper. En forskarutbildningskurs "Oceanography of West-nordic Waters based on Observations and Models" anordnades den 10-21 september i Nuuk, Grönland. I kursen deltog 14 forskarstuderande och 10 kurslärare/föreläsare.
Programmet har en hemsida med adressen http://www.norfa.no.

5-1010-1 Informationsvirksomhed					
Valuta	**Budsjett 02**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	3.672.000	3.672.000	3.596.000	100 %	General-sekr.

Formål

Informationsafdelingen er en fælles afdeling for Nordisk Ministerråd og Nordisk råd. Det strategiske udgangspunkt er at den fælles afdeling skal formidle kundskab og bidrage til øget interesse for det nordiske samarbejde både i og udenfor Norden gennem effektiv og målrettet informationsformidling. Det er vigtigt at informere for at tydeliggøre resultaterne og konsekvenserne af det nordiske samarbejde specielt ovenfor den enkelte nordbo, samt at synliggøre hvordan de nordiske erfaringerne kan være et bidrag til samfundsudviklingen i verden udenfor Norden. Informationsafdelingen arbejder mod følgende målgrupper: nordboere i almindelighed og mere specifikt de nordiske samarbejdsorganer, politikere og journalister.

Prioriteringer i 2003

Fortsat satsning på udvikling af hjemmesiden, www.norden.org Struktur og menuer vil blive revideret så det bliver lettere at navigere og informationen bliver bedre tilgængelige. Øget satsning på markedsføring af de daglige nyheder og Norden i Veckan. Pressekontakter i dagspressen og fagpressen skal plejes, nordiske temaer skal tages op, bl.a. i Politik i Norden. Informationsafdelingen satser i 2002 på at oprette en ide- og artikel bank med journalistiske produkter om aktuelle nordiske spørgsmål og succeshistorier. I 2002 vil informationsafdelingen skabe en klarere ramme over informationsopgaver som skal prioriteres Kontakten med delegationer og parlamenter udvikles indenfor rammen for et informationsnetværk.

Resultater i 2001

Blandt positive resultater i året 2001 er at antal besøgende på. www.norden.org øgede fra omkring 30.000 besøgende per måned til over 65.000 besøgende. Webnyhederne trækker stadig flere læsere. I alt blev der skrevet knap 1000 nyheder af informationsafdelingen i løbet af året, i fire sprogversioner, skandinavisk, finsk, engelsk og islandsk. Antal abonnenter af Politik i Norden øgede også. Nordisk råds session i København resulterede i mere synlighed i nordiske medier end før og mediaarrangementer i forbindelse med sessionen og temamødet om Holdbart udvikling i Oslo viste positive resultater i form af spalteplads i nordiske medier. Større satsning på samarbejde med de respektive bedømmelses kommitter for de tre nordiske priser, musik, litteratur og miljø bidrog til øget interesse i den nordiske presse for prisvinderne i løbet af året 2001.

5-1020-1 Informationsverksamhet utanför Norden					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	940.000	940.000	1.022.000	92 %	Generalsekr.

Formål

Informationsaktiviteterna utanför Norden skall framhäva ämnesområden där Norden har ett väletablerat samarbete och svara på en efterfrågan. Ministerrådet arrangerar seminarier i tätt samarbete med sektorerena. En del av satsningarna görs också i samarbete med Nordiska rådet. Budgetmedlen är ministerrådets nettotillskott till verksamheten.

Prioriteringer i 2003

Ämnesorienterade seminarier där det nordiska samarbetet och de nordiska prioriteringarna kan synliggöras och ge grund för ökad förståelse för det nordiska och skapa nya kontakter i det internationella samarbetet. Det innebär att en del av aktiviteterna riktas gentemot närområden (baltiska länderna och Ryssland) men fokus sätts också på Västnorden och det arktiska området. Utöver närområdena strävar programmet till att marknadsföra och promovera Norden och de nordiska värdena runt om i världen. Det sker dels via briefings för diplomater och dels via aktiviteter i olika delar av världen. Under året betonas ämnen som gränsöverskridande samarbete, barn och unga, krishantering, narkotika, kultursamarbete och ett hållbart Norden.

Resultater i 2001

Under år 2001 anordnades bla. seminarier om den Nordiska samarbetsmodellen i Belgrad, Jugoslavien, om gränsregionalt samarbete i Birstonas, Litauen, Nordiska dagar i Berlin, Tyskland samt journalistresor för internationella journalister till Nordvästra Ryssland och till Lettland/Litauen. Diplomatbriefingar hölls i Helsingfors och Köpenhamn (2 st).

5-1025-1 Norden i Fokus, NiF					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp.av**
Dkk	4.697.000	4.697.000	4.701.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Informationskonceptet Norden i Fokus er udformet for at øge tilstedeværelsen og synligheden af det officielle nordiske samarbejde i de nordiske hovedstæder. Konceptet er et prøveprojekt i perioden 2000-2002. NIF skal informere generelt (informationstjeneste) og det nordiske samarbejde og udtrykke dette gennem kulturaktiviteter og arrangementer (programaktiviteter) som blandt andet giver bidrag til samfunnsdebatten. NIF er etableret i København, Oslo og Stockholm, hvor NIF drives af Foreningen Norden på vegne af NMR. Når det gælder Helsingfors og Reykjavik har etablering fundet sted i 2001 og opgaven varetages dér af eksisterende fællesnordiske institutioner – Nordens Hus på Island og Nordens Institut i Finland (NIFIN) – som allerede har lignende opgaver.

Prioriteringer i 2003

Fortsat koordinere og anvende de muligheder NIF repræsenterer indenfor NMRs totale informationsindsatser. Fortsat integrere NIF i netværk, som omfatter de nordiske kulturinstitutioner og informationskontorerne i Baltikum og NV-Rusland.
I løbet af 2002 vil der blive igangsat en ekstern evaluering, som forventes at ligge klar i begyndelsen af 2003. Evalueringen skal danne grundlag for en vurdering af, hvorvidt virksomheden efter en prøveperiode på gennemsnitlig 3 år skal fortsætte, justeres eller nedlægges.

Resultater i 2001

I opgaven for Norden i Fokus at sprede kundskab om Norden og nordisk samarbejde indgår også ambitionen at nå nye og forskellige miljøer. På den baggrund har NiF i Stockholm satset meget på programvirksomheden og har afholdt forskellige arrangementer som miljøseminarer, næringslivskonferencer, børneteater og udstillinger. NiF i København har haft stærk fokus på kunst og kulturpræsentation med deltagelse af kunstnere fra hele Norden. I 2001/2002 har man særlig fokus på det multikulturelle samfund i Norden. NiF i Oslo har særligt fokuseret på etablering af nordisk netværk med udstrakt samarbejde med centrale institutioner på kunst- og kulturområdet.

5-1030-1 Hallå Norden					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp.av**
Dkk	3.063.000	3.063.000	1.022.000	89 %	Generalsekr.

Formål

Hallå Norden är en servicetelefon i de nordiska länderna som syftar till att ge medborgarna råd och vägledning vad gäller det nordiska regelverket. Syftet är framför allt att ge klarhet kring frågor som rör förhållanden i samband med flyttningar över gränserna. Verksamheten är uppbyggd kring servicetelefoner i samtliga nordiska länder och en koordinator på sekretariatet i Köpenhamn.

Ett komplement till servicetelefonerna är den hemsida som finns under Nordiska Ministerrådets hemsida och den databas där de enskilda operatörerna

kan besvara förfrågningar från medborgarna direkt på Internet. Det finns också en databas med det nordiska regelverket tillgängligt i Nordiska ministerrådssekretariatet. Denna bas skall även ge information till institutioner och myndigheter i de nordiska länderna om gällande regelverk.

Verksamheten går framför allt ut på att lotsa medborgarna till rätt instanser och få kontakt med rätt tjänsteman för att medborgaren skall kunna få sitt problem löst. En annan viktig uppgift är att analysera de problem som uppstår när en medborgare hamnar mellan två stolar och lyfta fram dessa problem till ansvarig myndighet.

Målet med verksamheten är att minska gränshinder i Norden.

Prioriteringar i 2003

Fokus under 2003 kommer att vara att

- utforma en förbättrad och mer användarvänlig hemsida som når ut till fler privatpersoner med nyttig information om hur du gör för att förbereda en flytt till ett annat nordiskt land
- hitta nya forum för att uppmärksamma politiskt intressanta problemställningar
- försöka öka kunskaperna om nordiskt samarbete och nordiska samarbetsavtal hos ansvariga myndighetspersoner för att därigenom förbättra servicen för nordbor som rör sig mellan de nordiska länderna
- nå ut till barn och unga med information om nordiskt samarbete och därigenom lägga en grund för ökade kunskaper om Norden hos personer bosatta i något av de nordiska länderna.

Resultater i 2001

År 2001 räknades som ett uppbyggnadsår med utformning av en omfattande och användarvänlig hemsida och en funktionell databas där de enskilda operatörerna kan besvara förfrågningar från medborgarna direkt on-line på Internet.

Hallå Norden har under 2001 lanserats i samtliga nordiska länder med hjälp av pressmöten där de flesta av de nordiska samarbetsministrarna varit närvarande. Omfattande marknadsföringskampanjer har ägt rum framförallt i Finland. Hallå Norden har valt att fokusera på ett land i taget vid marknadsföring för att på så sätt kunna hjälpa varandra vid en stor anströmning av kontakttaganden. Under 2001 har Hallå Norden hjälpt 1140 frågeställare med allmän information och vägledning om att flytta inom Norden.

En samnordisk utredning angående nordbornas rättigheter i Norden tillsattes under 2001. Hallå Norden har där varit delaktig genom att bidra med relevanta problem och därigenom fått möjlighet att lyfta fram politiskt intressanta frågeställningar.

5-1040-1 Översättning och tolkning					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	1.043.000	1.043.000	1.022.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Midlene er beregnet for oversetting av Ministerrådets dokumenter, hjemmesider, trykksaker ol. til finsk og islandsk samt for dekking av spesielle behov for tolking først og fremst i finsk. Midlene skal ikke brukes til lønnskostnader for de ordinære stillingene ved sekretariatet.

Prioriteringer i 2003

Midlene skal først og fremst brukes til tolke- og oversettelsesoppgaver som det ikke har vært mulig å budsjettere; dette gjelder spesielt utgifter til frilansoversettelse og -tolking i forbindelse med ministerrådsmøter og møter i embetsmannskomiteer, samt frilansoversettelse av sentrale dokumenter som f.eks. årsberetning, ministerrådsforslag ol.

Resultater i 2001

I 2001 ble midlene brukt til å oversette og oppdatere finsk og islandsk informasjonsmateriell. Årsberetningen ble delvis oversatt av eksterne oversettere i likhet med en del ministerrådsforslag og strategidokumenter. Ved overlappende ministerrådsmøter og embetsmannskomiteer ble frilansbistand finansiert over budsjettposten. Oppdatering og vedlikehold av oversettelsesteknisk EDB-ustyr ble også finansiert av denne budsjettposten.

5-1050-2 Tjänstemannsutbyte					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	1.842.000	2.042.000	2.091.000	88 %	Generalsekr.

Formål

Tjenestemandsudbyttet giver statsligt ansatte i Norden mulighed for at lære forvaltning at kende i et andet nordisk land.Den årlige bevilling fordeles mellem landene af en gruppe bestående af kontaktpersoner fra hvert land plus Færøerne og Grønland. Udbyttestipendierne fordeles, udbetales og rapporteres nationalt. Information om resultatet af nogle af stipendieudvekslingerne lægges på ministerrådets hjemmeside.

Prioriteringer i 2003

På baggrund af en gennemgang af de problemer, som ligger til grund for en ujævn spredning af stipendieophold i de forskellige nordiske lande foretages ændringer i ordningen. Mulighederne for samordning af bevillingskriterierne i de enkelte lande gennemgås.

Frivilligsektorudveksling har stort set ikke på trods af en særlig informationsindsats været anvendt i den periode på tre år, hvor ordningen har eksisteret. På den baggrund udgår frivilligsektorudbytte af denne ordning. Der vises i stedet til blandt andet budgetpost 4-0450-2 Støtte til frivilligesektoren og Stipendieordningen for Baltikum og Russland (budgetpost 2-0820-1) hvor der er øremærket en ramme til netværk inden frivilligsektoren. Endvidere er der inden voksenoplæringsområdet (budgetpost 1-2522-1 Støtteordningen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring) midler for frivilligsektoren.

Det utarbeides kjønnsfordelt statistikk for tjenstemannsutvekslingen vedrørende 2002.

Resultater i 2001

Danmark gav 13 stipendier, *Finland* gav 17 stipendier, *Færøerne* gav 4 stipendier, *Grønland* gav 1 stipendium, *Island* gav 7 stipendier, *Norge* gav 23 stipendier, *Sverige* gav 10 stipendier

5-8030-1 Publikationsverksamhet					
Valuta	**Budsjett 03**	**Budsjett 02**	**Budsjett 01**	**Disp01/Bud.01**	**Bud.disp .av**
Dkk	484.000	484.000	1.364.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Syftet med Publikationsenheten (PUB) är att genom publicering av publikationer och andra trycksaker via olika medier, sprida information om det nordiska samarbetet inom alla områden. PUB skall också samarbeta med Nordiska rådet och särskilt med dem som producerar olika typer av publikationer.

Prioriteringer i 2003

1) Att inleda en ett-årig provperiod med möjlighet att publicera en rapport både som papperspublikation och nätpublikation om så önskas.
2) Att i slutet av året utvärdera vad det inneburit för tillgängligheten av våra rapporter och för PUB:s ekonomi att ha denna typ av parallellpublicering.
3) Att genomgå lagret för att eventuellt kunna gallra samt göra prov med överföring av gamla publikationer till elektronisk form. Allt i syfte att minska kostnaderna för publikationslagret.
Fr.o.m 1 mars 1999 har Ministerrådet och Nordiska rådet en gemensam informationsavdelning. Publikationsenheten ingår i denna. Budgetmedlen är ministerrådets nettotillskott till verksamheten.
Budsjettreduksjonen er midlertidig, og er tilpasset virksomhetens behov for nettotilskudd i 2002. Det vil i løpet av 2002 bli gjennomført en utredning om publikasjonsvirksomheten.

Resultater i 2001

Under 2001 utgav PUB närmare 200 publikationer. Av dessa utgavs cirka 100 i TemaNord-serien och cirka 30 i Nord-serien. De övriga publikationerna har huvudsakligen utgivits i ANP-serien, ungefär 50 stycken. Under året har det också blivit möjligt att via www.norden.org kunna söka en publikation och sedan beställa den via våra försäljningsagenter. Enheten har också producerat bl. a. faktablad, utställningar, inbjudningar, logotyper, annonser, banners.

Bilag: Flerårig planleggingsramme, samlet

		Budsjett 2002	Budsjett 2003	Budsjett Over-slag 2004	Budsjett Over-slag 2005
Nordisk Ministerråd i alt		**787.220**	**787.220**	**778.108**	**769.405**
	Ikke budsjettert innenfor budsjettrammen			9.112	17.815
	I alt	787.220	787.220	787.220	787.220
Kultur-, uddannelse og forskningspolitik i alt		**345.513**	**342.886**	**337.136**	**328.433**
	Ikke budsjettert innenfor budsjettrammen			**5.750**	**14.453**
	I alt	**345.513**	**342.886**	**342.886**	**342.886**
Kultursamarbejdet i alt		**147.330**	**148.138**	**148.388**	**148.388**
	Generelle kulturinnsatser	**33.395**	**34.953**	**34.953**	**34.953**
1-2203-1	Strategiske kultursatsninger	6.840	6.478	6.478	6.478
1-2205-2	Nordisk kulturfond	26.555	28.475	28.475	28.475
	Barn och unga	**13.054**	**13.054**	**13.054**	**13.054**
	Projektmedel och generella stödordningar	*13.054*	*13.054*	*13.054*	*13.054*
1-2210-1	Nordiskt idrottssamarbete	1.203	1.203	1.203	1.203
1-2212-1	Nordiska ungdomskomittén	5.955	5.955	5.955	5.955
1-2214-1	Ledningsgrupp för nord. barn- och ungdomskultur	5.896	5.896	5.896	5.896
	Film och media	**31.108**	**31.108**	**31.108**	**31.108**
	Projektmedel och generella stödordningar	*26.308*	*26.308*	*26.308*	*26.308*
1-2220-1	Styrgruppen for kultur- og massemediesamarbeid	5.985	5.985	5.985	5.985
1-2222-2	Nordisk Film- och TV-fond	20.323	20.323	20.323	20.323
1-2224-1	Prioriterade insatser i nord. film- och mediasamarb.	0	0	0	0
	Institutioner	*4.800*	*4.800*	*4.800*	*4.800*
1-2228-3	NORDICOM	1.577	1.577	1.577	1.577
1-2229-3	Nordisk Journalistcenter (NJC)	3.223	3.223	3.223	3.223
	Konstområdet	**34.891**	**34.141**	**34.391**	**34.391**
	Projektmedel och generella stödordningar	*18.193*	*18.193*	*18.193*	*18.193*
1-2230-1	Nordisk litteratur och bibliotekskommitté (NORDBOK)	7.415	7.415	7.415	7.415
1-2231-2	Sleipnir	2.612	2.612	2.612	2.612
1-2239-1	Den nordiska kulturarv (Musèkommitèen)	1.160	1.160	1.160	1.160
1-2246-4	Skandinavisk förenings Konstnärskollegium i Rom	809	809	809	809
1-2256-1	Nordisk Musikkommitté (NOMUS)	6.197	6.197	6.197	6.197

		Budsjett 2002	Budsjett 2003	Budsjett Over-slag 2004	Budsjett Over-slag 2005
	Institutioner	*16.698*	*15.948*	*16.198*	*16.198*
1-2255-3	Teater och Dans i Norden	6.817	6.817	6.817	6.817
1-2257-3	Nordiskt Kunstnercentrum (Dalsåsen)	1.517	1.517	1.517	1.517
1-2258-3	Nordiskt Institut för Samtidskonst	8.364	7.614	7.864	7.864
	Nordiska kulturhus (institutioner)	**23.114**	**23.114**	**23.114**	**23.114**
1-2270-3	Nordens hus i Reykjavik	6.239	6.239	6.239	6.239
1-2272-3	Nordens hus på Färöarna	9.751	9.751	9.751	9.751
1-2274-3	Nordens institut på Åland	1.725	1.725	1.725	1.725
1-2277-3	Nordens institut på Grönland (NAPA)	4.311	4.311	4.311	4.311
1-2279-1	Vedlikehold kulturhusene	1.088	1.088	1.088	1.088
	Andra kultursatsningar	**11.768**	**11.768**	**11.768**	**11.768**
	Projektmedel och generella stödordningar	*11.768*	*11.768*	*11.768*	*11.768*
1-2234-4	Samisk samarbeid	3.983	3.983	3.983	3.983
1-2296-1	Nordiska kulturprojekt i utlandet	6.797	6.797	6.797	6.797
1-2545-2	Norden-undervisning i utlandet	988	988	988	988
	Uddannelse, forskning og IT i alt	**198.183**	**194.748**	**188.748**	**180.045**
	Utdanning og forskning samlet	**197.845**	**194.056**	**188.056**	**179.353**
	Generelle utdannings- og forskningsinnsatser	**2.023**	**1.699**	**1.699**	**1.699**
2-2505-1	Dispositionsmedel-Utbildning och forskning	2.023	1.699	1.699	1.699
	Utbildningssamarbete	**90.722**	**88.771**	**88.771**	**88.771**
	Skolsamarbete	**22.374**	**22.246**	**22.246**	**22.246**
	Projektmedel och generella stödordningar	*22.374*	*22.246*	*22.246*	*22.246*
2-2510-1	Nordiskt skolsamarbete (NSS)	5.061	4.500	4.500	4.500
2-2512-2	NORDPLUS- junior	9.783	10.000	10.000	10.000
2-2514-2	Elevudveksling Vestnorden	1.744	1.746	1.746	1.746
2-2516-2	NORDPLUS-mini	5.786	6.000	6.000	6.000

		Budsjett 2002	Budsjett 2003	Budsjett Over-slag 2004	Budsjett Over-slag 2005
	Folkeopplysning og voksenopplæring	**16.935**	**16.510**	**16.510**	**16.510**
	Projektmedel och generella stödordningar	*10.745*	*10.345*	*10.345*	*10.345*
2-2520-1	Styr.gruppen for folkeoppl. og voksenopplæring	2.156	2.156	2.156	2.156
2-2522-2	Støtteordning for nordisk folkeoppl. og voksenopplæring	8.589	8.189	8.189	8.189
	Institutioner	*6.190*	*6.165*	*6.165*	*6.165*
2-2524-3	Nordens Folkliga Akademi (NFA)	6.190	6.165	6.165	6.165
	Högre utbildning	**34.820**	**34.141**	**34.141**	**34.141**
	Projektmedel och generella stödordningar	*34.820*	*34.141*	*34.141*	*34.141*
2-2530-1	Ledn.gruppen för högre utbildning-HÖGUT	2.553	2.553	2.553	2.553
2-2532-2	NORDPLUS	31.179	30.500	30.500	30.500
2-2534-4	Bidrag till Nordisk Sommaruniversitet (NSU)	1.088	1.088	1.088	1.088
	Språkligt samarbete	**15.572**	**14.853**	**14.853**	**14.853**
	Projektmedel och generella stödordningar	*10.437*	*9.718*	*9.718*	*9.718*
2-2540-1	Nordisk Språkråd	1.982	1.900	1.900	1.900
2-2542-1	Nordiska kurser i språk och litteratur (NORDKURS)	2.037	1.950	1.950	1.950
2-2543-1	Språkligt samarbete i Norden (NORDMÅL)	6.418	5.868	5.868	5.868
	Institutioner	*5.135*	*5.135*	*5.135*	*5.135*
2-2548-3	Nordens institut i Finland (NIFIN)	5.135	5.135	5.135	5.135
	Generella program – alla nivåer IT	**1.021**	**1.021**	**1.021**	**1.021**
2-2550-1	Ministerrådets (MR-U) IT-policygrupp	532	532	532	532
2-2552-1	IT innen undervisning og opplæring - IDUN II	0	0	0	0
2-2554-1	Udviklingsprojektet NORDUnet2	489	489	489	489
	Forskningssamarbete	**105.100**	**103.586**	**97.586**	**88.883**
	Projektmedel och generella stödordningar	*21.648*	*20.962*	*14.962*	*6.259*
2-3110-1	Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)	2.326	2.326	2.326	2.326
2-3111-1	Nordiske spidsforskningsenheder, pilotprojekt	3.063	3.063	3.063	3.063
2-3125-1	Nordisk netværk for folkloristik	0	0	0	0
2-3130-1	Nordisk arktisk forskningsprogram	6.386	6.000	0	0
2-3131-1	Nordisk forskningsprogram om køn och våld	3.726	3.726	3.726	0
2-3132-1	Nordisk forskningsprogram om språkteknologi	4.977	4.977	4.977	0
2-3140-1	Nordisk komitè for Bioetikk	1.170	870	870	870

		Budsjett 2002	Budsjett 2003	Budsjett Over-slag 2004	Budsjett Over-slag 2005
	Institutioner	*83.452*	*82.624*	*82.624*	*82.624*
2-3115-3	Nordisk forskerutdanningsakademi (Nor-FA)	36.021	35.325	35.325	35.325
2-3180-3	Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (NORDITA)	18.463	18.389	18.389	18.389
2-3181-3	Nordiska Institutet for Sjörett (NIfS)	2.723	2.723	2.723	2.723
2-3182-3	Nordisk Institutt for Asiastudier (NIAS)	6.908	6.880	6.880	6.880
2-3183-3	Nord. samarbetsorgan för vetenskaplig information	5.377	5.377	5.377	5.377
2-3184-3	Nordisk vulkanologisk institut (NORD-VULK)	7.487	7.457	7.457	7.457
2-3185-3	Nordisk Samisk Institutt (NSI)	6.473	6.473	6.473	6.473
	IT-ministerråd	**338**	**692**	**692**	**692**
2-3410-1	Det Nordiske IT-samarbeid under MR-IT	338	692	692	692
Miljø-, resourcepolitik och nærområderna		**196.088**	**195.785**	**197.385**	**197.385**
	Ikke budsjettert innenfor budsjettrammen			-1.600	-1.600
	I alt	**196.088**	**195.785**	**195.785**	**195.785**
	Nærområderne	**83.695**	**83.831**	**85.431**	**85.431**
3-0810-3	Informations- och kontaktverksamh.	12.725	13.725	13.725	13.725
3-5280-3	Nordiska Projektexportfonden (NOPEF)	15.822	17.375	18.975	18.975
3-0820-2	Stipendieordninger	15.561	17.961	17.961	17.961
3-0815-1	Nya nærområde-initiativ	0	0	0	0
	Projektmedel	*39.587*	*34.770*	*34.770*	*34.770*
3-0830-1	Demokrati och medborgarpolitik	16.327	18.097	18.097	18.097
3-0840-1	Kulturförmedling	4.081	2.769	2.769	2.769
3-0850-1	Marknadsekonomi	5.644	0	0	0
3-0860-1	Bärkraftig resurshushållning	10.454	10.804	10.804	10.804
3-0870-1	Arktisk samarbeidsprogram	3.081	3.100	3.100	3.100

		Budsjett 2002	Budsjett 2003	Budsjett Over-slag 2004	Budsjett Over-slag 2005
	Energi	**6.135**	**5.962**	**5.962**	**5.962**
3-3210-1	Projektmedel - Energi	5.105	4.962	4.962	4.962
3-3220-3	Nordisk Energiforskning (NEPF)	1.030	1.000	1.000	1.000
	Miljö	**38.405**	**38.620**	**38.620**	**38.620**
3-3310-1	Projektmedel - Miljø	32.853	33.068	33.068	33.068
3-3320-2	Mjukgöringsfacilitet	5.552	5.552	5.552	5.552
	Ekonomi och finanspolitik	**1.536**	**1.600**	**1.600**	**1.600**
3-5210-1	Projektmedel- Ekonomi och finanspolitik	1.536	1.600	1.600	1.600
	Regionalpolitik	**29.116**	**28.293**	**28.293**	**28.293**
3-6110-1	Projektmedel - Regionalpolitik	19.300	18.477	18.477	18.477
	Institutioner	*9.816*	*9.816*	*9.816*	*9.816*
3-6180-3	Nordregio	9.816	9.816	9.816	9.816
	Transport	**1.021**	**1.021**	**1.021**	**1.021**
3-6210-1	Projektmedel - Transport	1.021	1.021	1.021	1.021
	Jord- och skogsbruk, fiske och livsmedel	**36.180**	**36.458**	**36.458**	**36.458**
3-6530-1	Nordisk handlingsplan om livsmedelssäkerhet	1.064	1.064	1.064	1.064
	Jord- och skogsbruk	**22.407**	**22.415**	**22.415**	**22.415**
	Projektmedel	*14.152*	*13.808*	*13.808*	*13.808*
3-6510-1	Prosjektmedel- Jord- och skogsbruk	4.363	4.215	4.215	4.215
3-6520-1	Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ)	1.088	1.066	1.066	1.066
3-6540-1	Nordisk genbank för husdjur	3.130	3.067	3.067	3.067
3-6581-1	Samnordisk skogsforskning (SNS)	5.571	5.460	5.460	5.460
	Institutioner	*8.255*	*8.607*	*8.607*	*8.607*
3-6580-3	Nordiska Genbanken (NGB)	8.255	8.607	8.607	8.607
	Fiskerisamarbeidet	**7.272**	**7.279**	**7.279**	**7.279**
3-6610-1	Projektmedel - Fiskeri	7.272	7.279	7.279	7.279
	Levnedsmidler	**5.437**	**5.700**	**5.700**	**5.700**
3-6810-1	Projektmedel - Levnedsmidler	5.437	5.700	5.700	5.700

Vælfærds- og erhvervspolitik		**146.125**	**145.733**	**147.033**	**147.033**
	Ikke budsjettert innenfor budsjettrammen			-1.300	-1.300
	I alt	**146.125**	**145.733**	**145.733**	**145.733**

	Arbetsmarknad och –miljö	**12.814**	**12.452**	**12.452**	**12.452**
	Projektmedel	*10.108*	*9.746*	*9.746*	*9.746*
4-4110-1	Prosjektmedel – Arbetsmarknad och miljø	6.327	6.621	6.621	6.621
4-4120-2	Nordjobb	2.529	1.800	1.800	1.800
4-4130-1	Informationsprojektet	1.252	1.325	1.325	1.325
	Institutioner	*2.706*	*2.706*	*2.706*	*2.706*
4-4180-3	Institut för vidareutb.inom arbetsmiljö (NIVA)	2.706	2.706	2.706	2.706

		Budsjett 2002	Budsjett 2003	Budsjett Over-slag 2004	Budsjett Over-slag 2005
	Social- och hälsovård	**38.858**	**40.060**	**41.360**	**41.360**
	Projektmedel	*9.512*	*12.458*	*13.758*	*13.758*
4-4310-1	Projekmedel - Social- och hälsovårdspolitik	4.253	4.408	4.408	4.408
4-4320-1	Nordiska Handikappolitiska Rådet (NHR)	958	1.200	1.200	1.200
4-4340-1	Nomesko og Nososko	0	1.650	1.650	1.650
4-4620-1	Välfärdsforskning	4.301	5.200	6.500	6.500
	Institutioner	*29.346*	*27.602*	*27.602*	*27.602*
4-4380-3	Nordiska Läkemedelsnämnden (NLN)	2.034	0	0	0
4-4382-3	Institutt for odontologisk materialprøvning (NIOM)	9.194	9.194	9.194	9.194
4-4383-3	Nord. nämnden för alkohol- och drogforsk. (NAD)	2.633	2.633	2.633	2.633
4-4384-3	Nord. samarbetsorgan för handikappfrågor (NSH)	7.188	7.188	7.188	7.188
4-4385-3	Uddannelsescenter for døvblindepersonale (NUD)	6.987	6.987	6.987	6.987
4-4386-3	Nord. utbild.program för social service (NOPUS)	1.310	1.600	1.600	1.600
	Jämställdhet	**7.983**	**7.917**	**7.917**	**7.917**
4-4410-1	Projektmedel - Jämställdhet	2.956	2.890	2.890	2.890
	Institutioner	*5.027*	*5.027*	*5.027*	*5.027*
4-4480-3	Nordiskt institutt for kvinde og kønsforsk. (NIKK)	5.027	5.027	5.027	5.027
	Narkotikasamarbejde	**1.185**	**1.175**	**1.175**	**1.175**
4-4510-1	Projektmedel - Narkotikasamarbejde	1.185	1.175	1.175	1.175
	Näring	**69.598**	**67.632**	**67.632**	**67.632**
4-5110-1	Projektmedel - Näring	1.370	1.110	1.110	1.110
	Institutioner	*68.228*	*66.522*	*66.522*	*66.522*
4-5180-3	Nordisk Industrifond	56.539	55.125	55.125	55.125
4-5181-3	Nordtest	11.689	11.397	11.397	11.397
	Bygg- og bolig	**768**	**854**	**854**	**854**
4-5310-1	Projektmedel – Bygg och Bolig	768	854	854	854
	Konsument	**8.462**	**8.723**	**8.723**	**8.723**
4-6710-1	Projektmedel - Konsument	6.240	6.594	6.594	6.594
4-6720-4	SVANEN – Nordisk miljömärkning	2.222	2.129	2.129	2.129
	Lagstiftning	**1.020**	**1.220**	**1.220**	**1.220**
4-7110-1	Projektmedel - Lagstiftning	1.020	1.220	1.220	1.220

		Budsjett 2002	Budsjett 2003	Budsjett Over-slag 2004	Budsjett Over-slag 2005
Sekretariat og andre fellesaktiviteter		**104.931**	**108.516**	**102.254**	**102.254**
	Ikke budsjettert innenfor budsjettrammen			6.262	6.262
	I alt	**104.931**	**108.516**	**108.516**	**108.516**
5-0180-3	Ministerrådets sekretariat (NMRS)	62.257	60.337	60.337	60.337
5-0410-4	Föreningarna Nordens Förbund	2.880	2.880	2.880	2.880
5-0425-4	Bidrag för Västnorden	2.613	2.613	2.613	2.613
5-0430-1	Nordiskt statistiskt samarbete	1.654	1.684	1.684	1.684
5-0435-1	Generalsekreterarens disponeringsreserv	565	565	565	565
5-0445-1	Ministerrådets strategiske initiativer	9.700	15.000	15.000	15.000
5-0450-2	Stöd till frivillig sektorn	973	1.173	1.173	1.173
5-0460-1	Holdbart Norden	4.174	4.349	4.349	4.349
5-0461-1	Nordisk Sikkerhetspolitisk Forsknings-program	1.565	1.565	0	0
5-0462-1	Nordiskt forskningsprogram om Oceano-grafi	2.609	2.609	2.609	2.609
5-1010-1	Informationsverksamhet	3.672	3.672	3.672	3.672
5-1020-1	Informationsverksamhet utanför Norden	940	940	940	940
5-1025-1	Norden i Fokus (info.vinduene)	4.697	4.697	0	0
5-1030-1	Hallo Norden	3.063	3.063	3.063	3.063
5-1040-1	Översättning och tolkning	1.043	1.043	1.043	1.043
5-1050-2	Tjänstemannautbyte	2.042	1.842	1.842	1.842
5-8030-1	Publikationsverksamheten	484	484	484	484

Kontrolkomiteens betænkning

Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 2001

(Revisionsberetningen, se s. 935)

1. Forslag

Til Kontrolkomiteens opgaver hører at granske revisionsberetningen om Nordisk Ministerråd virksomhed og at forelægge denne for plenarforsamlingen.

Kontrolkomiteen foreslår at

Nordisk Råd beslutter

at med hensyntagen til Kontrolkomiteens motiveringer lægge revisionsberetningen om Nordisk Ministerråds virksomhed år 2001 til handlingerne

2. Gennemgang af revisionsberetningen

Rigsrevisionens konklusion

Rigsrevisionen har revideret Nordisk Ministerråds regnskab for 2001 og er af den opfattelse at årsregnskabet er aflagt i overensstemmelse med gældende regler, og at regnskabet giver et retvisende billede af Nordisk Ministerråds resultat og økonomiske stilling.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Betingelser for revisionsberetningen (afsnit I)

I overensstemmelse med de internordiske revisionsregler udføres revisionen af Nordisk Ministerråds institutioner, projekter m.m. af de respektive landes statslige revisionsmyndigheder og i overensstemmelse med gældende regler i domicillandet. I praksis udføres revisionen dog i en vis udstrækning af private revisorer. Institutioner og projekter udenfor de nordiske lande, f.eks. de nordiske informationskontorer, revideres af Rigsrevisionen i Danmark.

Rigsrevisionen har endvidere kontrolleret, at regnskaberne er retvisende, at de er udarbejdet i overensstemmelse med Nordisk Ministerråds reglement og at Nordisk Ministerråd har givet de oplysninger som var nødvendige for at bedømme forvaltningen af Nordisk Ministerråds budget.

Rigsrevisionen konkluderer, at årsregnskabet er aflagt i overensstemmelse med gældende regler, og at regnskabet giver et retvisende billede af Nordisk Ministerråds resultat for 2001 og økonomiske stilling pr. 31. december 2001.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Økonomistyring og regnskabsprincip (afsnit II)

Pr. 1. januar 2001 trådte et nyt økonomireglement for Nordisk Ministerråd i kraft, dog med en overgangsperiode på et år. Nordisk Ministerråds sekretariat har tolket beslutningen om overgangsperioden således, at den også gælder for sekretariatet. Det samlede regnskab for 2001 er opstillet efter samme princip som tidligere, nemlig et tillempet kontantprincip, men væsentlige dele er aflagt efter det nye modificerede princip. Rigsrevisionen har drøftet dette med Nordisk Ministerråds sekretariat og aftalt, at Rigsrevisionen yder assistance i forbindelse med endelig fastlæggelse af det nye regnskabsprincip, således at det vil være fuldt indarbejdet med virkning for regnskabsåret 2002.

Samarbejdsministrene har godkendt regnskaberne.

Regnskab (afsnit III)

Ministerrådets indtægter udgøres af de nordiske landes bidrag, intern afgift af løn, renteindtægter og andre indtægter. De samlede indtægter var i 2001 på 781,8 mio. DKK, hvor af de nordiske landes bidrag udgjorde 758,6 mio. DKK, 31,8 mio. DKK mere end i 2000.

De faktiske udgifter udgjorde 775,3 mio. DKK.

Resultatet giver et overskud på 6,3 mio. DKK, hvilket jf. økonomireglementet defineres som forskellen mellem budgetterede og realiserede indtægter.

Rigsrevisionen konstaterer, at den fælles regnskabsinstruks for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har en række mangler i beskrivelsen af forretningsgangene, men at der ikke er afdækkes beløbsmæssige fejl og mangler i regnskabsaflæggelsen. Rigsrevisionen anbefaler, at disse udbedres.

Rigsrevisionen konkluderer, at der ikke er afdækket beløbsmæssige fejl og mangler i regnskabet.

Rigsrevisionen påpeger, at Nordisk Ministerråd bør revurdere den regnskabsmæssige behandling af anskaffelse af kontorlokaler i Skt. Petersborg (værdifastsættelse og amortisering).

Rigsrevisionen konstaterer, at på kontoen periodeafgræsning er hovedparten af saldoen klassificeret forkert, hvilket dog er uden regnskabsmæssig betydning. Rigsrevisionen vil gennemgå principperne med sekretariatet.

Nordisk Ministerråds sekretariat (afsnit IV)

Driftbevillingen er på 56,9 mio. DKK og 4,2 mio. DKK til informationsafdelingen. Endvidere overførtes 4,0 mio. DKK fra 2000 og Nordisk Råd betaler 3,4 mio. DKK for drift af den fælles administration. Samlede indtægter 68,5 mio. DKK. De faktiske udgifter var på 63,6 mio. DKK.

Samarbejdsaftale med Nordisk Råd (afsnit V)

Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har indgået en samarbejdsaftale om en række tjenesteydelser, som Nordisk Ministerråd stiller til rådighed for Nordisk Råd. En ny samarbejdsaftale blev godkendt af Nordisk Råds Præsidium den 10. december 2001.

Informationsafdelingen samt informationskontor og støtteordninger (afsnit VI, VII, VIII og IX)

Informationsafdelingens budget består af 3,6 mio. DKK fra Nordisk Ministerråd, 4,2 mio. DKK fra Nordisk Ministerråds sekretariat og 5,1 mio. DKK fra Nordisk Råd. Informationsafdelingen havde i 2001 et underskud på 87.000 DKK, som overføres til 2002.

Nordisk Ministerråds publikationsvirksomhed (afsnit VII) drives som en selvstændig resultatenhed, som i 2000 fik 1,4 mio. DKK (fra Nordisk Råd 0,3 og fra Nordisk Ministerråd 1,1) til dækning af lønudgifter. Endvidere havde enheden indtægter på 0,6 mio. DKK og intern fakture-

ring på 4,5 mio. DKK, samlede indtægter på 6,8 mio. DKK. Udgifterne var på 6,8 mio. DKK. Resultatet var et beskedent underskud på 12.000 DKK.

Nordisk Ministerråds informationskontorer i Baltikum og Nordvest-Rusland og Nordisk Ministerråds projekter i nærområderne (afsnit VIII) Nærområdeprogrammet havde i 2001 en bevillingsramme på 70,2 mio. DKK, hvoraf 12,0 mio. DKK gik til driften af informationskontorerne. En del af de restende 67,8 mio. DKK anvendes sammen med midler fra de enkelte fagsektorer, som driver projekter i nærområderne, således at finansieringen består dels af midler fra nærområdeprogrammet, dels for fagsektorens egne midler.

Rigsrevisionen har tidligere udtalt kritik af informationskontorernes regnskaber. I 1999 besøgte Rigsrevisionen kontorerne i Tallinn og Skt. Petersborg og konstaterede væsentlige forbedringer. Igen i 2000 har Rigsrevisionen besøgt informationskontoret i Skt. Petersborg og konstaterede denne gang, at der er sket administrative forbedringer. I september 2001 besøgte Rigsrevisionen kontorerne i Riga og Vilnius og konstaterede, at begge kontorer havde problemer med at udnytte deres regnskabs- og økonomistyringssystem optimalt på grund af manglende kendskab til bogholderisystemerne. Nordisk Ministerråds sekretariat har siden sørget for, at kontorerne fik den fornødne konsulentbistand.

Nordisk Ministerråds projektvirksomhed, støtteordninger m.v. (afsnit IX) har et samlet budget på 593,4 mio. DKK, inkl. 188,3 mio. DKK som er bevilget til projekter, men ikke udbetalt og således overført fra tidligere år. I 2001 udbetaltes 397,2 mio. DKK og 196,2 mio. DKK blev overført til 2001. De enkelte projekter m.m. revideres af Rigsrevisionen i de lande de er henlagt til. Der har ikke været bemærkninger fra disse.

Nordisk Ministerråds institutioner (afsnit X)

Revisionen foretages ligeledes af rigsrevisionerne i de lande, hvor institutionerne er placeret. Den samlede drift var i 2001 på 274,5 mio. DKK for 33 institutioner.

Der er ikke taget forbehold i nogen af revisionsberetningerne. I hoslagte revisionsberetning er 9 udvalgte institutioner særligt behandlet.

Vedrørende Nordisk Musikkomite (NOMUS) bemærker Riksrevisionsverket, at Nordisk Ministerråd og Svenska Rikskonsertene har indgået en aftale, som ikke er i overensstemmelse med dispositionsretten i NOMUS's plandokument. Riksrevisionsverket anbefaler, at NOMUS får dispositionsret til hele beløbet og at Svenska Rikskonsertene fakturerer sine omkostninger i overensstemmelse med kontrakten med NOMUS.

3. Kontrolkomiteens bemærkninger

Kontrolkomiteen behandler hermed den 7. revisionsberetning om Nordisk Ministerråds virksomhed efter sin etablering i 1996, og kan konstatere, at Rigsrevisionen på nuværende tidspunkt har meget få bemærkninger til regnskab og virksomhed.

Kontrolkomiteen har imidlertid bemærket, at Rigsrevisionen konstaterer, at den fælles regnskabsinstruks for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har en række mangler i beskrivelsen af forretningsgangene. Kontrolkomiteen forventer, at disse bliver udbedret.

Kontrolkomiteen konstaterer, at der pr. 1. januar 2001 er trådt et nyt økonomireglement for Nordisk Ministerråd i kraft, baseret på et modificeret omkostningsprincip, som først vil få total gennemslagskraft fra regnskabsåret 2002.

4. Konklusion

Kontrolkomiteen er ligesom Rigsrevisionen af den opfattelse, at Nordisk Ministerråds regnskab og beretning om virksomhed er aflagt i overensstemmelse med gældende regler og at de giver et retvisende billede af Nordisk Ministerråds økonomiske resultat for 2001 og den økonomiske stilling 31. december 2001.

Kontrolkomiteen foreslår at

Nordisk Råd beslutter

at med hensyntagen til Kontrolkomiteens motiveringer lægge revisionsberetningen om Nordisk Ministerråds virksomhed år 2001 til handlingerne

Stockholm, den 24. september 2002

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Charlotta Bjälkebring (v)
Eva Johansson (s)
Kent Olsson (m), ordförande
Aulis Ranta-Muotio (cent), vice ordförande

Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 2001

Juni 2002

I. Indledning

1. I overensstemmelse med økonomireglementet for virksomheder finansieret over Nordisk Ministerråds budget afgiver Rigsrevisionen hermed revisionsberetning for regnskabsåret 2001 til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Ifølge § 22 i Nordisk Ministerråds økonomireglement skal der før 1. juli i året efter budgetårets udgang afgives en revisionsberetning for den samlede virksomhed på budgettet til Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd.

2. I henhold til reglementets § 21 revideres regnskaberne efter de gældende regler i de internordiske revisionsordninger.

3. Rigsrevisionens beretning for 2001 omfatter hele Nordisk Ministerråds budget og regnskab for 2001.

For Nordisk Kulturfond, der hører under Nordisk Ministerråds budget, udarbejder de beskikkede revisorer en særskilt beretning om revisionen af dette regnskab.

I henhold til revisionsreglementets § 4 varetages revisionen af Nordisk Ministerråds institutioner, støtteordninger, projekter m.v. af de respektive landes statslige revisionsmyndigheder på grundlag af de gældende bestemmelser i domicillandet. Revisionsmyndighederne har dog i et vist omfang delegeret revisionsopgaven til private revisorer. Institutioner, støtteordninger og projekter m.v. uden for de nordiske lande revideres af Rigsrevisionen.

Rigsrevisionen har fra de statslige revisionsmyndigheder i de øvrige nordiske lande modtaget korte sammenfatninger af resultatet af årets revision af institutioner, projekter m.v. Et sammendrag af disse bemærkninger er indarbejdet i denne beretning.

4. Revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed, herunder ministerrådssekretariatets administration, er foretaget som stedlig revision og har været tilrettelagt med henblik på at efterprøve, om regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med Nordisk Ministerråds økonomireglement for virksomheder finansieret over Nordisk Ministerråds budget. Det er påset, at regnskabet er retvisende og giver de fornødne oplysninger til bedømmelse af sekretariatets forvaltning af ministerrådets budget.

5. Et udkast til beretningen har været fremsendt til Nordisk Ministerråds sekretariat, hvis bemærkninger i videst muligt omfang er blevet indarbejdet i beretningen. De øvrige nordiske rigsrevisioner har ligeledes haft et udkast til høring.

6. De 3 årlige revisionsberetninger om Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og Nordisk Kulturfond bliver ikke offentliggjort i forbindelse med fremsendelsen til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, men er sammen med Nordisk Råds kontrolkomités betænkninger over revisionsberetningerne mv. fuldt tilgængelige for offentligheden, herunder pressen, på linje med andet materiale, der fremlægges på Nordisk Råds årlige, ordinære session, og bliver i øvrigt optrykt sammen med det øvrige sessionsmateriale.

II. Økonomistyring og regnskabsprincip

7. Samarbejdsministrene godkendte på deres møde i marts 2001 et nyt økonomireglement med ikrafttrædelse pr. 1. januar 2001. Ifølge reglementets § 19 skal regnskabet være baseret på et modificeret bogføringsprincip (modified accrual accounting).

Indtil et modificeret regnskabsprincip kan gennemføres, senest den 1. januar 2002, tillades det dog institutioner, som har anvendt et andet regnskabsprincip, at følge den hidtidige praksis.

Nordisk Ministerråd udsendte i 2001 en vejledning til institutionerne. Vejledningen beskriver, hvorledes institutionerne skal opstille deres regnskab efter det nye princip.

Ministerrådssekretariatet har tolket beslutningen om udsættelsen af implementeringen af det modificerede regnskabsprincip til at omfatte ministerrådets samlede virksomhed. Ministerrådets samlede regnskab er således opstillet efter samme princip som tidligere år.

Det hidtidige økonomireglement af 1. juli 1998 foreskrev anvendelse af et regnskabsprincip, der var baseret på kontantprincippet. I praksis blev der dog anvendt et tillempet kontantprincip, som bl.a. omfattede aktivering af visse tilgodehavender og anlægsaktiver, optagelse af forpligtelser samt periodisering. Det tillempede kontantprincip har således væsentlige ligheder med det fra 1. januar 2001 gældende modificerede regnskabsprincip.

Det er Rigsrevisionens opfattelse, at regnskabet for året 2001 i det væsentlige er aflagt efter et modificeret princip. Regnskabsopstilling og bogføring af enkelte poster er imidlertid ikke forenelig med det nye regnskabsprincip. Der henvises nærmere til pkt. 12 og 23 herom.

Rigsrevisionen har drøftet regnskabsopstilling og bogføring med ministerrådssekretariatet. Det er aftalt mellem ministerrådssekretariatet og Rigsrevisionen, at Rigsrevisionen yder assistance i forbindelse med endelig fastlæggelse af det nye regnskabsprincip, således at dette foreligger beskrevet og kan indarbejdes fuldt ud med virkning for regnskabsåret 2002.

III. Nordisk Ministerråds regnskab for 2001

8. I det følgende omtales forskellige forhold i forbindelse med Nordisk Ministerråds regnskab for 2001 og revisionen heraf.

Regnskabet er underskrevet af generalsekretæren og afdelingschefen for økonomiafdelingen.

Tabel 1. Nordisk Ministerråds resultatopgørelse for 1997-2001

Resultatopgørelse	1997	1998	1999	2000	2001
	----- 1.000 DKK -----				
Indtægter:					
De nordiske landes bidrag	681.935	698.631	714.008	726.712	758.595
Andre indtægter:					
Afgift af løn	8.197	8.147	8.451	8.715	8.912
Renteindtægter	11.126	12.725	9.396	12.203	13.306
Andre indtægter	3.067	1.045	1.852	1.063	1.023
I alt	704.325	720.548	733.707	748.693	781.836
Udgifter:					
Udbetalinger i året	693.388	722.954	744.302	739.585	767.367
Renteudgifter				583	15
Afskrivninger				288	897
Midler fra foregående år	-208.306	-217.554	-212.375[2]	-200.381	-202.308
Midler overført til kommende år	217.554	211.532	200.381	202.308	209.336
I alt	702.636	716.932	732.308	742.383	775.307
Resultat i regnskabsåret[1]	1.689	3.616	1.399	6.310	6.529
Udgifter i alt	704.325	720.548	733.707	748.693	781.836

[1] Overskuddet defineres ifølge økonomireglementets § 20B som forskellen mellem budgetterede og realiserede indtægter i budgetåret. Budgetterede og faktiske bidrag er 758.595 tDKK. Andre indtægter er budgetteret til 15.800 tDKK, mens de faktiske Andre indtægter er 23.241 tDKK. Forskellen udgør 7.441 tDKK. Herfra skal trækkes renteudgifter og afskrivninger på i alt 912 tDKK, som ikke er opført på budgettet. Overskuddet udgør herefter 6.529 tDKK.

[2] Overførslen ifølge 1999-regnskabet er 843 tDKK højere end overførslen ifølge 1998-regnskabet. Årsagen er, at Publikationens egenkapital (akkumuleret reserve) er indregnet som et overført beløb i den nye regnskabsopstilling.

Tabel 2. Nordisk Ministerråds balance pr. 31. december 1997-2001

Balance	1997	1998	1999	2000	2001
	----- 1.000 DKK -----				
Aktiver:					
Likvide midler	223.738	225.522	275.818	212.244	215.518
Personalefordringer	550	746	795	779	704
Øvrige fordringer	3.339	2.977	7.818	10.521	3.213
Tilgodehavende hos landene					10.000
Periodeafgrænsning	3.632	4.391	4.842	1.767	3.737
Materielle anlægsaktiver	2.273	2.274	2.273	2.343	1.173
Finansielle anlægsaktiver	1.142	1.060	1.062	1.062	196
I alt	234.674	236.970	292.608	228.716	234.541
Passiver:					
Leverandørgæld	3.798	17.757	9.502	15.475	6.172
Anden kortfristet gæld	80	949	3.669	2.155	7
Personaleforpligtelser	588	71	104	134	378
Periodeafgrænsning	8.701	781	75.289		7.434
Overførte midler	217.554	211.532	200.381	202.308	209.336
Afsat til generalsekretærbolig					3.512
Ejendomsamortisering	2.264	2.264	2.264	2.334	1.173
Resultat i regnskabsåret	1.689	3.616	1.399	6.310	6.529
I alt	234.674	236.970	292.608	228.716	234.541

Resultatopgørelse

9. Budgettet for 2001 blev på samarbejdsministrenes møde den 8. november 2000 fastsat til 774.395 tDKK fordelt på bidrag fra landende på 758.595 tDKK og andre indtægter på 15.800 tDKK.

Ud over denne bevilling havde Nordisk Ministerråd overførte projektmidler mv. fra tidligere år på i alt 202.308 tDKK, og der var således for 2001 budgetmidler for i alt 976.703 tDKK. Størstedelen af de overførte projektmidler var dog disponeret til konkrete formål, men endnu ikke udbetalt fra sekretariatet.

I 2001 blev ministerrådets udgifter på i alt 767.367 tDKK, og 209.336 tDKK kunne derfor overføres til 2002.

Årets resultat blev på 6.529 tDKK.

10. Fra 1997 til 2001 har Nordisk Ministerråds indtægter udviklet sig som det fremgår af tabel 1. Indtægterne består hovedsageligt af bidrag fra de nordiske lande.

De nordiske landes budgetbidrag beregnes ud fra det enkelte lands andel af den samlede nordiske bruttonationalindkomst til faktorpriser for de 2 seneste opgjorte år ved brug af valutakurser for de samme år. I beregningen af landenes budgetbidrag for 2001 er anvendt bruttonationalindkomsterne for 1997 og 1998.

Ved indbetalingen til Nordisk Ministerråd korrigeres det enkelte lands andel af den samlede nordiske bruttonationalindkomst for landets træk på de andre nordiske landes højere uddannelsessystem.

Rigsrevisionen har kontrolleret, at landenes bidrag til Nordisk Ministerråd svarer til den fordeling, som er fastlagt i henhold til økonomireglementets § 7.

Samarbejdsministrene besluttede på deres møde den 14. juni 2000 at reducere ministerrådets likvide midler med 10.000 tDKK i 2001. Nordisk Ministerråd har indtægtsført 758.595 tDKK og modtaget 748.595 tDKK pr. 31. december 2001. Ministerrådet har derfor et tilgodehavende på landene på 10.000 tDKK.

11. Revisionen af lønområdet har bl.a. omfattet intern afgift af løn. Der henvises nærmere til pkt. 17 herom.

12. Budgetterede renteindtægter udgjorde 7.000 tDKK. Bogførte renteindtægter androg 13.306 tDKK som følge af et højere renteniveau end forventet.

Renteindtægter er afstemt med årsopgørelser fra pengeinstitutter.

Der blev indgået aftaleindskud i december 2001 med udløb i januar 2002. Renter af disse aftaleindskud udgør 388 tDKK. Renterne er indtægtsført i 2002 på trods af, at ca. 245 tDKK vedrører 2001. Nordisk Ministerråd vil i overensstemmelse med det modificerede bogføringsprincip foretage renteperiodisering ved aflæggelse af regnskab for 2002.

13. Budgetterede andre indtægter udgjorde 800 tDKK mod faktisk indgåede 1.023 tDKK. Kontoen består af tilbageførsel af forældede projektmidler og kursreguleringer. Kontoen er gennemgået ved stikprøvevis bilagsrevision.

14. Fra 1997 til 2001 har Nordisk Ministerråds udgifter udviklet sig som det fremgår af tabel 1. Udgifterne består hovedsageligt af udbetalinger til projekter, støtteordninger, institutioner og drift af ministerrådssekretariatet.

Budgetterede udgifter i 2001 var i alt på 774.395 tDKK. Ministerrådet har ret til at disponere over det årlige budget i budgetåret og de efterfølgende 2 regnskabsår. Ikke udbetalte budgetmidler overføres til kommende år. De fleste af disse midler er disponerede, dvs. man har taget stilling til, hvad midlerne skal anvendes til.

15. Udgifterne til institutioner og de samlede projekter fastlægges på budgettidspunktet. De faktiske udgifter svarer normalt til de budgetterede udgifter. De budgetterede udgifter er normalt i overensstemmelse med de budgetterede indtægter.

Nordisk Ministerråds sekretariat har i 2001 ud over de budgetterede udgifter på 774.395 tDKK haft andre udgifter på i alt 912 tDKK, som består af renteudgifter på 15 tDKK og afskrivninger på 897 tDKK

16. De faktiske udgifter på i alt 775,3 mio. DKK i 2001 kan specificeres således på drift af Nordisk Ministerråds sekretariat, Nordisk Ministerråds informations- og publikationsvirksomhed, Nordisk Ministerråds nærområder, Nordisk Ministerråds projektvirksomhed mv., herunder Nordisk Kulturfond samt Nordisk Ministerråds institutioner m.v.

Faktiske udgifter	Mio. DKK	%
Drift af Nordisk Ministerråds sekretariat, inkl. overførsel til Informationsafdelingen	61,1	7,9
Nordisk Ministerråds informations- og publikationsvirksomhed mv.	5,0	0,6
Nordisk Ministerråds nærområder	70,2	9,0
Nordisk Ministerråds projektvirksomhed mv., herunder Nordisk Kulturfond	363,6	46,9
Nordisk Ministerråds institutioner mv.	274,5	35,5
Udgifter svarende til budgettet for 2001	774,4	99,9
Andre udgifter.	0,9	0,1
I alt udgifter	775,3	100,0

Af oversigten ses, at ca. 47 % af udgifterne vedrører projektvirksomhed mv. inkl. Nordisk Kulturfond. Udgifter til Nærområderne, herunder projekter og informationskontorer i Baltikum og Nordvest-Rusland, udgør 9 %, mens udgifterne til Nordisk Ministerråds 33 institutioner udgør ca. 35 % af de samlede udgifter. Resten, ca. 9 %, vedrører aktiviteter, der mere eller mindre er knyttet til virksomheden af Nordisk Ministerråds sekretariat.

17. Rigsrevisionen har ved revision af lønområdet kontrolleret sammenhængen mellem lønbogholderi og regnskab samt oplysning til Told & Skat.

Det er ved stikprøvevis gennemgang af ansættelseskontrakter, løntabeller og lønsedler påset, at lønudbetalinger er opgjort på korrekt grundlag, herunder at omkostningstillæg, fradrag og interne afgifter mv. er korrekte.

Balance

18. Tabel 2 viser Nordisk Ministerråds aktiver og passiver pr. 31. december 2001 inkl. sammenligningstal for 1997-2000.

Likvide midler udgør langt hovedparten af aktiverne, nemlig 215.518 tDKK svarende til ca. 92 % af de samlede aktiver. Saldoen består bl.a. af aftaleindskud på 210.000 tDKK og valutaindskud, som er optaget til budgetkurs. Midlerne er for en stor dels vedkommende allerede disponeret til løbende projekter m.v.

Likvide midler er afstemt med kontoudskrifter fra pengeinstitutter. Omregningen til budgetkurs af indestående på valutakonti er kontrolleret.

Der er endvidere indhentet engagementsoplysninger fra Nordisk Ministerråds bankforbindelser med henblik på bekræftelse af, at alle engagementer er korrekt medtaget i regnskabet.

19. Nordisk Ministerråds regnskabsinstruks indeholder bl.a. en beskrivelse af, hvilke forretningsgange, der er gældende på det likvide område.

Revisionen har foretaget en vurdering af, hvorvidt disse forretningsgange forekommer hensigtsmæssige og tilstrækkelige. Revisionen har endvidere efterprøvet forretningsgangene med henblik på at teste, om de fungerer som beskrevet i instruksen. Resultatet af revisionen, som er afrapporteret til ministerrådssekretariatet, kan opsummeres således:

Likvide konti med undtagelse af valutakonti var løbende blevet afstemt i 2001. Revisionen har påset, at valutakonti forelå afstemt pr. 31. december 2001. Der blev på revisionens foranledning udført et tilsyn pr. 31. december 2001, dvs. en dokumenteret kontrol af, at en ansvarlig person i ministerrådssekretariatet havde sikret sig, at alle konti forelå afstemt ved årsafslutningen. Revisionen anbefaler, at der i regnskabsinstruksen indføjes en retningslinje om, at der skal udvises et periodevist tilsyn, f.eks. minimum 2 gange årligt.

Forretningsgangen for værdipost er efterprøvet. Det er kontrolleret, at poståbning foretages af 2 personer, samt at værdipost stemples og registreres i en postindgangsbog. Der er funktionsadskillelse mellem poståbning og bogholderifunktion. Værdiposten overbringes til sekretariatet, der kvitterer for modtagelsen i postindgangsbogen. Det er stikprøvevist kontrolleret, at modtagne checks ifølge postindgangsbogen er bankindsat og bogført. Bogføring foretages dog først, når banken har fremsendt kvittering for indsætning, og når checks er attesteret og anvist i de respektive afdelinger. I enkelte tilfælde er bogføring sket mere end 1 uge efter modtagelsestidspunktet. Revisionen anbefaler, at der er i regnskabsinstruksen indføjes en retningslinje om, at modtagne checks registreres på en mellemregningskonto på modtagelsesdagen.

Forretningsgangen for opbevaring af checks er efterprøvet. Det er kontrolleret, at fortrykte checks opbevares forsvarligt og er fortløbende nummereret. Det er endvidere påset, at der føres kontrol med checks udtaget fra boks, herunder at der er sammenhæng i nummerrækkefølgen mellem ubrugte og brugte checks. Endelig er det stikprøvevist påset, at checks kun udskrives af personer med fuldmagt hertil, og annullerede checks er tilstrækkeligt annulleret.

De fleste af ministerrådets betalingsforretninger foretages ved brug af Nordeas online betalingsservicesystem. Forretningsgangen for elektroniske betalingsforretninger er gennemgået. Det er revisionens opfattelse, at forretningsgangen er betryggende og fungerer som beskrevet i regnskabsinstruksen. Det blev dog konstateret, at flere fratrådte medarbejdere havde brugerkoder til systemet. På revisionens foranledning blev de slettet af systemet. Revisionen anbefaler, at der i regnskabsinstruksen indføjes en procedure som præciserer, hvem der er ansvarlig for tildeling og afmelding af brugerkoder i systemet.

Ministerrådssekretariatet fremskaffede på revisionens anmodning ekstern bekræftelse på fuldmagtshavere. Gennemgangen viste, at enkelte fratrådte personer fortsat havde fuldmagter. På revisionens foranledning blev de tilbagekaldt. Revisionen skal anbefale, at der er i regnskabsinstruksen indføjes en retningslinje om, at fuldmagter skal tilbagekaldes ved fratrædelse.

Revisionen har stikprøvevist kontrolleret, at udgiftsbilag afleveret af indehavere af Dinerskort er attesteret og anvist.

Sammenfattende kan det konkluderes, at revisionen ikke har afdækket beløbsmæssige fejl eller mangler. Revisionen anbefaler, at de omtalte manglende forretningsgange etableres og optages i regnskabsinstruksen.

20. Fordringer andrager i alt 3.917 tDKK.

Personalefordringer på 704 tDKK vedrører i det væsentlige interne afgifter fra 2000 og rejseforskud til ministerrådssekretariatets personale. Detailoversigter, som specificerer fordringer på medarbejderniveau er gennemgået og vurderet.

Øvrige fordringer på 3.213 tDKK indeholder hovedsageligt momstilgodehavender. Det er påset, at moms er rekvireret for årets 4 kvartaler. Kontoen består endvidere af mellemregning med Nordisk Råd på 24 tDKK. Det er kontrolleret, at mellemregningen alene indeholder beløb, der er Nordisk Råd vedkommende, og at den stemmer til Nordisk Råds regnskab. Mellemregningen er nedbragt væsentligt i forhold til de foregående år.

21. Tilgodehavende hos de nordiske lande er korrekt aktiveret med 10.000 tDKK. Der henvises nærmere til omtale under pkt. 10.

22. Periodeafgrænsning udviser en saldo på 3.737 tDKK. Kontoen, som hovedsageligt består af forudbetalt løn, er udlignet i 2002.

23. Materielle anlægsaktiver, som udviser en saldo på 1.173 tDKK, består af Nordisk Ministerråds kontorlokaler i Skt. Petersborg, der er værdiansat til anskaffelsespris i 1995. Kontorlokalerne er modposteret som ejendomsamortisering.

Rigsrevisionen skal anbefale, at Nordisk Ministerråd revurderer den regnskabsmæssige behandling med virkning for regnskabsåret 2002. Der bør både tages stilling til værdiansættelse (alternativt indføjes i afsnittet om regnskabsprincipper begrundelse for fastholdelse af den nuværende værdiansættelsesmetode) og amortisering.

24. Finansielle anlægsaktiver udviser en saldo på 196 tDKK. Kontoen er verificeret ved afstemning til dokumentation for deposita for husleje og frankeringsmaskiner. Saldoen er i 2001 afskrevet med 876 tDKK, der fejlagtigt har været medtaget som depositum i tidligere år.

25. Passiverne består hovedsageligt af overførte midler til 2002, nemlig 209.336 tDKK, hvilket svarer til ca. 89 % af de samlede passiver.

Ifølge økonomireglementets § 20B, skal overskuddet tilbagebetales til landene. Årets resultat på 6.529 tDKK modregnes i landenes indbetalinger for 2. halvår 2002.

26. Leverandørgæld udviser saldo på 6.172 tDKK.

Skyldige betalinger til projekter udgør 4.417 tDKK. Der er foretaget afstemning af bogført saldo til reskontrooversigt, der udviser de enkelte kreditorer og skyldige beløb. Endvidere er det stikprøvevis kontrolleret, at skyldige beløb vedrører projekter, der har opnået bevilling, og at den efterfølgende udbetaling er attesteret og anvist.

Skyldige betalinger til leverandører udgør 1.755 tDKK. Der er foretaget afstemning af bogført saldo til reskontrooversigt. Det er stikprøvevis kontrolleret, at leverandører medtaget i 2001 vedrører dette regnskabsår og vedrører Nordisk Ministerråd. Det er i enkelte tilfælde konstateret, at den efterfølgende betaling har fundet sted efter forfaldsdatoen.

27. Personaleforpligtelser udviser en saldo på 378 tDKK. Det er påset, at lønbogholderiet stemmer til regnskabet. Det er endvidere stikprøvevist kontrolleret, at afregning og udligning har fundet sted i 2002.

28. Periodeafgrænsning udviser en saldo på 7.434 tDKK. Kontoen er stikprøvevis bilagsrevideret. Det er herved konstateret, at hovedparten af saldoen er klassificeret forkert, idet den består af skyldige betalinger til projekter, der burde have været bogført på konto for leverandørgæld. Dette er dog uden resultatmæssig betydning.

Rigsrevisionen har drøftet forholdet med Nordisk Ministerråds sekretariat og vil i forbindelse med den løbende revision af regnskabet for 2002 gennemgå principperne for periodisering og kontering af skyldige projektmidler med sekretariatet.

29. Samarbejdsministrene besluttede på deres møde den 14. juni 2000 at sælge generalsekretærboligen. Boligen blev solgt med overtagelse 1. april 2001. Salgssummen med fradrag af advokatomkostninger mv. er opgjort til 3.512 tDKK. Generalsekretæren orienterede på Samarbejdskomitéens møde den 7. december 2000 om, at salgssummen anvendes til bolig for fremtidige generalsekretærer. Rigsrevisionen har foretaget gennemgang af dokumentationen for salget.

IV. Nordisk Ministerråds sekretariat

30. Sekretariatets budget omfatter driftsbevillinger på 56,9 mio. DKK og 4,2 mio. DKK til den fælles Informationsafdelingen, i alt 61,1 mio. DKK. Korrigeret for overførsel fra 2000 på 4,0 mio. DKK. er der i alt 65,1 mio. DKK til disposition. Hertil kommer en indtægt på 3,4 mio. DKK, som hovedsagelig består af Nordisk Råds sekretariats andel af udgifterne til den fælles administration.

I 2001 var de faktiske udgifter 63,6 mio. DKK, så der blev 4,9 mio. DKK til rest til overførsel til 2002.

Nordisk Ministerråds sekretariats udgifter	Mio. DKK	%
Personaleudgifter	39,1	61,5
Lokaleudgifter	7,9	12,4
Kontorudgifter	3,0	4,7
Edb-udgifter	2,7	4,3
Mødeservice, kantine mv.	1,0	1,6
Rejseudgifter	4,6	7,2
Udgifter til udviklingsarbejde mv.	1,1	1,7
Overført til informationsafdelingen.	4,2	6,6
I alt	63,6	100,0

Af oversigten ses, at personaleudgifterne udgør ca. 61 % af driftsudgifterne. Herudover er de væsentligste poster udgifterne til lokaler, der udgør ca. 12 %, udgifterne til kontorartikler mv. inkl. edb ca. 9 % og sekretariatets rejseudgifter ca. 7 % af de samlede udgifter.

Rigsrevisionen har ved gennemgang af løn kontrolleret afstemningen mellem lønbogholderisystemet og regnskabet. Der er endvidere foretaget stikprøvevis bilagsrevision af udgiftskontiene.

V. Samarbejdsaftale med Nordisk Råd

31.Nordisk Ministerråds sekretariat og Nordisk Råd indgik i 1997 en samarbejdsaftale om en række tjenesteydelser, som Nordisk Ministerråds sekretariat stiller til rådighed for Nordisk Råd. Det drejer sig bl.a. om løn- og personaleadministration, regnskabsopgaver, databehandling, lokaler, kantinedrift og reception.

Betalingen beregnes på grundlag af de budgetterede fællesudgifter og der benyttes en fordelingsnøgle, der bygger på forholdet mellem antallet af ansatte i sekretariaterne. I 2001 udgjorde Nordisk Ministerråds andel 12,6 mio. DKK, mens Nordisk Råds andel udgjorde 2,8 mio. DKK.

Rigsrevisionen har gennemgået beregningen af Nordisk Ministerråds andel af fællesudgifter, ligesom udgiften er stemt af til regnskabet for Nordisk Råd.

På præsidiemødet den 10. december 2001 godkendtes et udkast til ny samarbejdsaftale mellem Nordisk Ministerråds sekretariat og Nordisk Råd gældende for 2002. Aftalen blev revideret som følge af ændringer i Nordisk Råds udvalgsstruktur og vil i højere grad den hidtidige bygge på fordeling af de faktiske omkostninger for den service, som aftalen omfatter.

VI. Informationsafdelingen

32. Informationsafdelingen har i 2001 fået 3,6 mio. DKK fra Nordisk Ministerråds budget, 4,2 mio. DKK fra Nordisk Ministerråds sekretariat og 5,1 mio. DKK fra Nordisk Råd.

Informationsafdelingen havde i 2001 et underskud på 87 tDKK. Overførslen fra tidligere år var på 4 tDKK og der overføres således et underskud på 83 tDKK til kommende år.

Rigsrevisionen har i Nordisk Ministerråds sekretariats regnskab afstemt udgifter til Informationsafdelingen til Informationsafdelingens regnskab.

VII. Nordisk Ministerråds publikationsvirksomhed

33. Virksomheden er en selvstændig resultatenhed inden for sekretariatets informationsafdeling. Publikationsvirksomheden har i 2001 fået en bevilling på 1,4 mio. DKK fra ministerrådsbudgettet til dækning af lønudgifter mv., da publikationsvirksomhedens arbejde betragtes som en del af Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds almene informationsvirksomhed. Tilskuddet fra Nordisk Råd var på 0,3 mio. DKK.

Ud over overførslerne fra Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd var der indtægter fra salg af publikationer på 0,6 mio. DKK og intern fakturering på 4,5 mio. DKK.

Publikationsvirksomheden havde således i 2001 indtægter på i alt 6,8 mio. DKK.

Udgifterne blev på 6,8 mio. DKK i 2001, hvoraf publiceringsudgifterne beløb sig til 4,6 mio. DKK, personaleudgifter til 1,7 mio. DKK og øvrige udgifter til 0,5 mio. DKK.

For 2001 var der et underskud på 12 tDKK.

Publikationsvirksomheden har ultimo 2001 reserver på 3,7 mio. DKK, som overføres til 2002. Reserven (egenkapitalen) består af resultatet fra 2001 på ÷12 tDKK og overførsler fra tidligere år på 3,7 mio. DKK.

Rigsrevisionen har i Nordisk Ministerråds regnskab afstemt udgiften til den fælles publikationsafdeling til Publikationsafdelingens regnskab.

VIII. Nordisk Ministerråds informationskontorer og projekter i Baltikum og Nordvest-Rusland

34. Nærområdeaktiviteter finansieres af Nærområdeprogrammet. I 2001 var der afsat en bevillingsramme på 70,2 mio. DKK til Nordens nærområder. De nordiske informationskontorer i Estland, Letland, Litauen og Nordvest-Rusland fik bevillinger på 12,0 mio. DKK til driften, mens der blev bevilget 58,2 mio. DKK til projekter i nærområdet.

Med tillæg af en overførsel fra 2000 på 1,0 mio. DKK til Informationskontorerne og 5,1 mio. DKK til projekter, var der i alt 76,3 mio. DKK til disposition i 2001.

Ministerrådssekretariatet, som styrer og følger op på de enkelte aktiviteters gennemførelse, overflyttede i 2001 41,7 mio. DKK af projektmidlerne og 0,5 mio. DKK fra informationskontorerne til andre sektorer. Der var herefter 34,1 mio. DKK til disposition.

I 2001 er der udbetalt 12,0 mio. DKK til informationskontorerne, mens projekter i nærområderne beløb sig til 18,2 mio. DKK. Der resterede således 0,5 mio. DKK vedrørende informationskontorerne og 3,4 mio. DKK vedrørende projekterne, som blev overført til 2002.

Nærområdeaktiviteter finansieres endvidere af sektorernes egne budgetmidler.

35. I september 2001 aflagde Rigsrevisionen besøg ved informationskontorerne i Riga og Vilnius. Rigsrevisionen konstaterede, at begge informationskontorer havde problemer med at udnytte deres regnskabs- og økonomistyringssystemer optimalt. På grund af manglende kendskab til bogholderisystemerne var informationskontorerne ikke i stand til at udtrække en råbalance (saldobalance). Grundlaget for den løbende styring og opfølgning var således ufuldstændig. Rigsrevisionen har umiddelbart efter besøgene orienteret Ministerrådssekretariatet herom.

Nordisk Ministerråds sekretariat har efterfølgende oplyst, at informationskontorerne nu ved bl.a. konsulenthjælp og sekretariatets medvirken har fået den tilstrækkelige viden til at betjene bogholderisystemerne.

IX. Nordisk Ministerråds projektvirksomhed, støtteordninger mv.

Generelt

36. Budgettet til projektvirksomhed, støtteordninger mv. inkl. Nordisk Kulturfond omfattede i 2001 samlede bevillinger på 363,6 mio. DKK. Overførelsen fra tidligere år var på 188,3 mio. DKK. Efter omdisponering på 41,5 mio. DKK var der i alt 593,4 mio. DKK til rådighed.

Der blev i 2001 udbetalt 397,2 mio. DKK, hvorefter 196,2 mio. DKK kunne overføres til 2002.

37. I projektbevillingerne indgår midler til et betragteligt antal mindre, enkeltstående projekter af midlertidig karakter. Herudover er der midler til et mindre antal institutionslignende bidragsmodtagere samt til forskellige støtteordninger. Desuden findes bevillinger til reserver.

38. Bevillingerne til projekter, støtteordninger m.v. administreres dels af sekretariatet, dels af en række statslige, kommunale eller private institutioner, hovedsagelig i de nordiske lande.

39. Projekter, støtteordninger m.v. revideres som hovedregel stikprøvevis af de enkelte landes rigsrevisioner som led i revisionen af regnskaberne for de pågældende institutioner eller forvaltningsorganer. For så vidt angår projekter, støtteordninger m.v., der ikke er henlagt til statslige institutioner, varetages revisionen af private revisorer.

Rigsrevisionen reviderer de projekter, der er henlagt til sekretariatet.

40. Rigsrevisionen har i forbindelse med revisionen for 2001 gennemgået et antal projekter i Nordisk Ministerråds sekretariat. Gennemgangen har ikke givet anledning til væsentlige bemærkninger.

41. I de korte sammenfatninger om revisionen, som Rigsrevisionen har modtaget fra de andre nordiske landes rigsrevisioner, er revisionen af projekter uddybet.

42. Statens Revisionsverk (den finske rigsrevision) har oplyst, at de projektmidler, som ligger inden for Statens Revisionsverks ansvarsområde, som hovedregel er revideret som en del af myndighedens årsrevision ud fra væsentlighed og risiko. Undtagelsesvis kan et projekt revideres af en intern revisor inden for forvaltningen.

Ifølge projektlisten for 2001 fra Nordisk Ministerråds sekretariat er der i alt bevilget ca. 65,2 mio. DKK til 199 projekter i Finland. En gennemgang af projektlisten viste, at administrationen af bevillinger på i alt ca. 30,5 mio. DKK til ca. 95 projekter var henlagt til statslige institutioner mv. Revisionsverkets ansvarsområde omfattede således ca. 46,5 % af de projektmidler, som var bevilget til Finland. Administrationen af den resterende del af midlerne var henlagt til eksterne forvaltningsorganer.

Fortegnelser fra Nordisk Ministerråd over bevilgede projektmidler blev videregivet til de berørte revisorer med anmodning om tilbagemelding senest den 15. april 2002, såfremt der skulle fremkomme væsentlige revisionsiagttagelser. Undersøgelserne har ikke givet revisorerne anledning til at fremdrage væsentlige bemærkninger.

Statens Revisionsverk gennemførte derudover en specialgennemgang af et større projekt, hvilket ikke gav anledning til bemærkninger.

43. Riksrevisjonen (den norske rigsrevision) har oplyst, at projektmidler revideres i tilknytning til revisionen af forvaltningsorganets regnskaber. For de fleste norske statslige forvaltningsorganer er revisionen af årsregnskaberne for 2001 ikke afsluttet pr. 15. maj 2002.

Riksrevisjonen har ikke modtaget oplysninger, som tyder på mangelfuld kontrol med midler fra Nordisk Ministerråd vedrørende de organer, hvor revisionen er afsluttet.

Nordplus-støtteordningen blev udtaget til speciel gennemgang i forbindelse med 2001-revisionen i samarbejde med den afdeling i Riksrevisjonen, som er ansvarlig for revisionen af universiteterne. Nordplus er 100 % finansieret af Nordisk Ministerråd. Enkelte mindre forhold blev taget op.

Der er på rapporteringstidspunktet ikke modtaget orientering om svagheder eller mangler vedrørende projekter under ikke-statslige forvaltningsorganer.

44. Revisionsbyrån fra Ålands landskapsstyrelse har oplyst, at man inden for rammerne for god offentlig revisionsskik og med udgangspunkt i det internordiske revisionsreglement har revideret 4 projekter i 2001. Revisionen har ikke givet anledning til bemærkninger.

Herudover har Revisionsbyrån fra Ålands landskapsstyrelse i overensstemmelse med god revisionsskik revideret regnskabet over udgifter og indtægter i forbindelse med afholdelse af 15-års jubilæum for Nordens institut på Åland i maj 2000.

X. Nordisk Ministerråds institutioner m.v.

Generelt

45. Budgettet omfatter bevillinger på tilsammen 274,5 mio. DKK til driften af 33 fællesnordiske institutioner. Med tillæg af 0,4 mio. DKK (tværsektorielle midler på 0,07 mio. DKK og Baltikumstipendier 0,3 mio. DKK) har Nordisk Ministerråds sekretariat i alt stillet 274,9 mio. DKK til disposition for institutionerne i 2001.

Der er i 2001 udbetalt 274,4 mio. DKK. Der overføres således 0,5 mio. DKK til 2002.

46. Ansvaret for revision af regnskaber for aktiviteter, hvor den forvaltende enhed ligger i Norden, er ifølge økonomireglementets § 21 placeret hos den statslige revisionsmyndighed i den forvaltende enheds domicilland. Dette indebærer i princippet, at revisionen kan ske uden udgift for det nordiske budget. Efter aftale med vedkommende rigsrevision kan revisionen dog varetages af et privat, anerkendt revisionsfirma.

47. Ifølge revisionsreglementets § 6 skal en afsluttet revision af en institution afrapporteres i form af en revisionspåtegning, der efter behov kan suppleres med en revisionsrapport. Desuden skal den myndighed, der har revisionsansvaret, inden 15. maj sende en sammenfatning til Rigsrevisionen af det forløbne års revision med henblik på eventuel omtale i den årlige revisionsberetning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af ministerrådets virksomhed. Rigsrevisionen har modtaget sammenfatninger fra de nordiske lande inkl. de selvstyrende områder.

48. Rigsrevisionen har gennemgået de revisionsberetninger og andre meddelelser om gennemført revision vedrørende 2001 for Nordisk Ministerråds institutioner, som er fremsendt fra de øvrige nordiske landes rigsrevisioner og de private revisionsfirmaer.

Desuden har Rigsrevisionen gennemgået de modtagne sammenfatninger.

49. Sammenfatningerne indeholder såvel generelle bemærkninger som mere specifikke bemærkninger om enkelte institutioner.

50. De 5 fællesnordiske institutioner i Danmark revideres alle af Rigsrevisionen. For 4 institutioner er der afgivet en revisionspåtegning uden forbehold, heraf 1 med supplerende oplysning. Den sidste institution har endnu ikke aflagt et endeligt regnskab underskrevet af den samlede ledelse.

51. Der er 7 fællesnordiske institutioner i Finland, hvoraf de 6 revideres af eksterne autoriserede revisorer, mens én revideres af Statens Revisionsverk.

Der er afgivet en revisionspåtegning uden forbehold for alle 7 institutioner for regnskabsåret 2001.

52. I Island har 2 nordiske institutioner hjemsted, nemlig Nordisk vulkanologisk institut (Nordvulk) og Nordens hus. Førstnævnte revideres af Rikisendurskodun (den islandske rigsrevision), mens den sidstnævnte på Rikisendurskoduns vegne revideres af en privat praktiserende statsautoriseret revisor.

Der er afgivet revisionspåtegning uden forbehold for begge institutioner.

53. Riksrevisjonen varetager revisionen af 6 ud af de 8 nordiske institutioner, der er beliggende i Norge. De sidste 2 institutioner revideres af private statsautoriserede revisorer. Der er afgivet revisionspåtegninger uden forbehold for alle 8 institutioner.

Herudover har Riksrevisjonen revideret og afgivet revisionspåtegninger uden forbehold vedrørende Nordisk Metodikkomité for Næringsmidler og Nordisk Film- & TV-Fond, som ikke formelt har status som institutioner i Nordisk Ministerråds budgetsystem.

I forbindelse med den løbende revision i 2001 er der for de enkelte institutioner m.v. foretaget bilagskontrol af indtægter og udgifter samt kontrol af bankafstemninger. Rutiner og intern kontrol er særskilt vurderet. Der har også i forbindelse med den løbende revision været gennemført kontrol af IT-sikkerheden ved flere af institutionerne.

54. Af de 8 nordiske institutioner, der er beliggende i Sverige, revideres de 6 af Riksrevisionsverket.

Riksrevisionsverket har for de 6 institutioner afgivet revisionspåtegninger uden forbehold.

De resterende 2 institutioner revideres af private statsautoriserede revisorer.

Herudover har Riksrevisionsverket revideret og afgivet revisionspåtegninger uden forbehold vedrørende Nordiska Musikkommittén og Samnordisk Skogsforskning, som ikke formelt har status som institutioner.

55. De 3 selvstyreområder Færøerne, Grønland og Åland har hver en nordisk institution.

For institutioner på Færøerne og Grønland varetages revisionen af private revisorer, mens institutionen på Åland varetages af Revisionsbyrån fra Ålands landskapsstyrelse.

Der er afgivet revisionspåtegning uden forhold for de 3 institutioner.

Bemærkninger vedrørende revisionen af udvalgte institutioner m.v.

Nordisk Journalistcenter, Danmark

56. Revisionspåtegningen er uden forbehold, men med supplerende oplysning om, at udbetalte dagpenge ikke administreres i overensstemmelse med domicillandets bestemmelser.

Nordisk Institut for Asienstudier, Danmark

57. Færdiggørelsen af årsregnskabet er ikke sket rettidigt, og regnskabet er alene underskrevet af direktøren. Såfremt bestyrelsen tillige underskriver årsregnskabet, kan dette forsynes med revisionspåtegning uden forbehold, men med en supplerende oplysning vedrørende manglende indberetning af skattefrie diæter til Told & Skat.

Nordisk Institutt for Sjørett, Norge

58. På grund af forsinkelser i regnskabsaflæggelsen blev revisionspåtegningen for Nordisk Institutt for Sjørett afgivet efter fristens udløb.

Nordisk Energiforskning, Norge

59. Efter samtykke fra Riksrevisjonen har Nordisk Energiforskning benyttet en ekstern revisor for 2001.

Nordiska genbanken og Nordens folkliga akademi, Sverige

60. De 2 institutioner har ikke hensigtsmæssige kontoplaner, hvorfor Riksrevisionsverket bl.a. har anbefalet institutionerne at foretage en kortlægning af eksterne og interne krav til regnskabsaflæggelsen og vælge en passende struktur på kontoplanen. Herefter har institutionerne et godt udgangspunkt for at vælge regnskabssystemer, som kan tilpasses institutionernes særskilte behov.

I forbindelse med anbefalingerne til institutionerne har Riksrevisionsverket givet eksempler på kortlægning af aktuelle regnskabskrav til det eksterne regnskab. Riksrevisionsverket har endvidere anmodet om at blive orienteret om de foranstaltninger, som institutionerne træffer.

Nordiska musikkommittén (NOMUS), Sverige

61. Ifølge Nordisk Ministerråds budget for 2001 disponerer NOMUS over hele sin bevilling på ca. 6 mio. DKK. Dispositionsretten fremgår endvidere af plandokumentet vedrørende budgettet for 2002.

Nordisk Ministerråd og Svenska Rikskonsertene har imidlertid indgået en aftale, der ikke er i overensstemmelse med ovennævnte dispositionsret. Ifølge aftalen udbetales midlerne i 2 dele efter rekvisition af Svenska Rikskonsertene hos Nordisk Ministerråd, og dispositionsretten er delt mellem NOMUS og Svenska Rikskonsertene.

Riksrevisionsverket skal derfor anbefale, at:

- NOMUS får dispositionsretten til hele bevillingen i overensstemmelse med Nordisk Ministerråds budgetbeslutning
- Svenska Rikskonsertene fakturerer sine omkostninger i overensstemmelse med kontrakten med NOMUS

Ovenstående tiltag skal sikre et mere retvisende billede af såvel omkostninger som finansiering af NOMUS's virksomhed.

62. Nordisk Ministerråds sekretariat oplyser at have indgået en kontrakt med Svenska Rikskonsertene vedrørende sekretariatsbetjening af NOMUS. Kontrakten er indgået i forståelse med de overordnede, politiske organer inden for kultursektoren, som også fastsætter budgetniveauet og dispositionsretten for de forskellige poster inden for kultursektorens budget. Denne konstruktion er valgt, fordi NOMUS er et nordisk samarbejdsorgan, og som sådan ikke et retsligt subjekt med adgang til at indgå kontrakter. Dette indebærer, at komiteens dispositionsret er begrænset i forhold til det beløb, som skal betales til Svenska Rikskonsertene for sekretariatsbetjeningen i henhold til den tidligere nævnte kontrakt.

Udgifter vedrørende sekretariatsbetjeningen udført af Svenska Rikskonsertene bør fremgå af NOMUS samlede regnskab. Dette vil blive gennemført ved regnskabsaflæggelsen for 2002.

Nordens Hus på Færøerne

63. Nordens Hus på Færøerne revideres af et statsautoriseret revisionsfirma. Regnskabet er forsynet med en revisionspåtegning uden forbehold.

Nordens Institut i Grønland

64. Regnskabet for Nordens Institut i Grønland revideres af et statsautoriseret revisionsfirma. Regnskabet er forsynet med en revisionspåtegning uden forbehold, men med supplerende oplysning om, at revisionen ikke har omfattet de i regnskabet oplistede budgettal.

Nordens Institut på Åland

65. Nordens Institut på Åland revideres af Revisionsbyrån fra Ålands landskapsstyre.

Regnskabet er blevet forsynet med en revisionspåtegning uden forbehold, men med supplerende oplysning om, at budgetopfølgningen pr. 31. december 2001 manglede.

XI. Rigsrevisionens konklusion

66. Rigsrevisionen har revideret Nordisk Ministerråds regnskab for 2001.

Det er Rigsrevisionens opfattelse, at årsregnskabet er aflagt i overensstemmelse med gældende regler, og at regnskabet giver et retvisende billede af Nordisk Ministerråds resultat for 2001 og økonomiske stilling den 31. december 2001.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

København, den 27. juni 2002

Henrik Otbo
Rigsrevisor

/*Inger Danrud*

Kontrolkomiteens betænkning

Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2001

(Regnskab og revisionsberetning, se s. 951
Bihang Presidiets rapport 2001, se s. 957)

I. Indstilling

Til Kontrolkomiteens opgaver hører at gennemgå Nordisk Råds regnskab og revisionsberetning og at forelægge plenarforsamlingen resultatet av denne gennemgang.

Kontrolkomiteen foreslår med henvisning til det nedenfor anførte, at

Nordisk Råd beslutter

at tage regnskab og revisionsberetning for Nordisk Råd år 2001 til efterretning

II. Rigsrevisionens generelle betragtninger

Nordisk Råds regnskab

Nordisk Råds indtægter var i 2000 32,55 mio. DKK. Indtægterne består af bidrag fra delegationerne (30,0 mio. DKK), intern afgift af løn, renteindtægter og andre indtægter. Dette er 0,7 mio. DKK mindre end sidste år, men svarende til niveauet for 1999.

Udgifterne var på 31,77 mio. DKK, som fordeles på præsidiets almene virksomhed, sessioner og temakonference, informationsarbejde, rådsorganernes virksomhed, sekretariatets administration, partistøtte og dispositionsmidler.

Præsidiet har på sit møde den 24. september 2002 taget regnskabet til efterretning og herefter oversendt revisionsberetningen til Kontrolkomiteen.

Rigsrevisionens revisionsberetning

Rigsrevisionen har revideret Nordisk Råds regnskab for 2001. Rådssekretariatet har haft mulighed for at udtale sig om et udkast til revisionsberetning, disse kommentarer har Rigsrevisionen inddraget i beretningen. De øvrige nordiske landes statslige revisionsmyndigheder har ligeledes haft mulighed for at ytre sig om et udkast.

Regnskaberne er revideret efter gældende regler i de internordiske revisionsordninger. Revisionen har kontrolleret om regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med Nordisk Råds økonomireglement m.v. og at regnskabet er retvisende og giver de fornødne oplysninger til bedømmelse af sekretariatets forvaltning af rådets budget.

Rigsrevisionen konkluderer, at årsregnskabet er aflagt i overensstemmelse med gældende regler og at regnskabet er retvisende. Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

III. Rigsrevisionens gennemgang

Vedrørende regnskab (afsnit II)

Rigsrevisionen konstaterer, at Nordisk Råd fra 1. januar 2002, efter Rigsrevisionens påpegning gennem flere år, vil gå over til at anvende et modificeret bogføringsprincip, men at dette års regnskab lig tidligere år er fremlagt efter et tillempet kontantprincip.

Rigsrevisionen konstaterer, at den fælles regnskabsinstruks for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har en række mangler i beskrivelsen af forretningsgangene, men at der ikke er afdækket beløbsmæssige fejl og mangler i regnskabsaflæggelsen. Rigsrevisionen anbefaler, at disse udbedres.

Rigsrevisionen har konstateret en klassifikationsfejl på kontoen leverandørgæld, hvilket man har orienteret Nordisk Råds sekretariat om og man vil i 2002 gennemgå princippet for periodisering med sekretariatet.

I henhold til § 7 i Nordisk Råds økonomireglement skal et eventuelt overskud som hovedregel tilbagebetales til medlemslandene. Præsidiet kan dog beslutte at overføre overskud helt eller delvist til følgende regnskabsår til et eller flere specifikke formål.

Præsidiet overførte i 1999 og 2000 midler til anvendelse i 2001 og 2002 til Nordisk Råds 50-års jubilæum. Ved revisionens afslutning havde Præsidiet ikke truffet beslutning om overskuddet for 2001.

Vedrørende fælles aktiviteter med Nordisk Ministerråds sekretariat (afsnit III)

Rigsrevisionen har ingen bemærkninger til samarbejdsaftalen om en række tjenesteydelser og om informationssamarbejde og fælles publikationsafdeling.

Vedrørende opfølgning af iagttagelser fra tidligere år (afsnit IV)

Rigsrevisionen har tidligere år henstillet, at Nordisk Råd fastlægger procedurer for planlægning, gennemførelse og opfølgning af session m.m., herunder budgetlægning, økonomistyring og regnskabsaflæggelse. Rådssekretariatet oplyste i 2000, at man forventede at en administrativ håndbog ville være færdig i efteråret 2001. Sekretariatet oplyser nu, at man forventer at den administrative håndbog vil blive behandlet i Præsidiet i september 2002.

IV. Kontrolkomiteens bemærkninger

Kontrolkomiteen konstaterer, at de i 2001 vedtagne ændringer i økonomireglementet er gennemført, således at der åbnes mulighed for, at overskuddet overføres til specifikke formål i de to efterfølgende regnskabsår, hvilket gør det muligt at igangsætte projekter, som ikke skal afsluttes i de travle efterårsmåneder.

Kontrolkomiteen konstaterer, at overskuddet i 2001 er på 783 tDKK, hvilket er 1 mio. DKK mindre end i 2000 og væsentligt mindre end i de foregående år. En del af midlerne skal ses i lyset af, at en del aktiviteter vedrørte 2001 og først er udgiftsført i indeværende år. Det samlede beløb andrager derfor kun DKK 335.000.

Præsidiet har på sit møde den 24. september besluttet at overføre overskuddet til regnskabsåret 2002, jf. økonomiregelementet § 7. Overskuddet skal anvendes til følgende specifikke formål: Støtte til en rockkoncert sideløbende med afviklingen af jubilæumssessionem og til forstærkning af selve jubilæumssessiones budget.

V. Sammenfatning

Kontrolkomiteen er ligesom Rigsrevisionen af den opfattelse, at Nordisk Råds regnskaber er aflagt i overensstemmelse med gældende regler og at de giver et retvisende billede af Nordisk Råds økonomiske resultat for 2001 og den økonomiske stilling 31. december 2001.

Kontrolkomiteen foreslår med henvisning til det nedenfor anførte, at

Nordisk Råd beslutter

at tage regnskab og revisionsberetning for Nordisk Råd år 2001 til efterretning

Stockholm, den 24. september 2002

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Charlotta Bjälkebring (v)
Eva Johansson (s)
Kent Olsson (m), ordförande
Aulis Ranta-Muotio (cent), vice ordförande

Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2001

I. Indledning

1. Nærværende beretning afgives i henhold til § 15 i økonomireglementet for virksomhed finansieret over Nordisk Råds budget, hvorefter revisionsberetningen for den samlede virksomhed på budgettet skal afgives til Nordisk Råd før 1. juli i året efter budgetårets udgang.

2. I henhold til reglementets § 14 revideres regnskaberne efter de gældende regler i de Internordiske revisionsordninger.

3. Revisionen af Nordisk Råds sekretariat har været tilrettelagt med henblik på at efterprøve, om sekretariatets regnskab er udarbejdet i overensstemmelse med Nordisk Råds økonomireglement m.v. Det er påset, at regnskabet er retvisende og giver de fornødne oplysninger til bedømmelse af sekretariatets forvaltning af rådets budget.

4. Rigsrevisionen afgiver hermed revisionsberetning for regnskabsåret 2001 til Nordisk Råd. Et udkast til beretning har været fremsendt til Nordisk Råds sekretariat, hvis bemærkninger i videst muligt omfang er indarbejdet i beretningen. De øvrige nordiske rigsrevisioner har ligeledes haft et udkast til høring.

II. Nordisk Råds regnskab for 2001

5. I det følgende omtales forskellige forhold i forbindelse med Nordisk Råds regnskab og revisionen heraf.

Det anvendte regnskabsprincip, der bl.a. er beskrevet i Nordisk Råds økonomireglement, er baseret på kontantprincippet. I praksis anvendes dog et tillempet kontantprincip, hvilket bl.a. medfører, at aktiver og passiver omfatter visse tilgodehavender og gæld, men ikke aktiver til varig brug, da disse udgiftsføres ved anskaffelsen.

Præsidiet besluttede på deres møde den 25. september 2001 at ændre økonomireglementets § 13, således at regnskabet med virkning for regnskabsår 2002 skal aflægges efter et modificeret bogføringsprincip (modified accrual accounting).

Tabel 1. Nordisk Råds resultatopgørelse for 1997-2001

Resultatopgørelse	1997	1998	1999	2000	2001
	----- 1.000 DKK -----				
Indtægter:					
Delegationernes bidrag	31.000	31.000	30.000	30.000	30.000
Internt afgiftssystem	2.190	2.212	2.120	2.078	1.923
Renteindtægter	400	565	408	911	630
Øvrige indtægter	148	164	1	295	0
I alt	33.738	33.941	32.529	33.284	32.553
Udgifter:					
Præsidiets almene virksomhed	385	529	1.956	1.922	2.359
Sessioner, konferencer	2.192	3.118	3.101	2.918	3.117
Informationsarbejde	3.933	3.905	3.379	4.461	6.062
Rådsorganernes virksomhed	3.861	4.462	3.286	2.566	3.336
Sekretariatets administration	14.244	13.181	13.818	14.076	11.396
Partistøtte	4.444	4.487	4.863	5.560	5.500
I alt	29.060	29.682	30.403	31.503	31.770
Resultat	4.678	4.259	2.126	1.781	783

Tabel 2. Nordisk Råds balance pr. 31. december 1997-2001

Balance	1997	1998	1999	2000	2001
	----- 1.000 DKK -----				
Aktiver:					
Likvide midler	4.364	10.941	12.169	12.002	6.496
Fordringer	1.229	859	512	746	287
Periodeafgrænsning	540	892	567	444	466
I alt	6.133	12.692	13.248	13.192	7.249
Passiver:					
Mellemregning med NMR	0	262	5.473	3.238	24
Leverandørgæld	1.158	7.955	1.405	1.356	0
Periodeafgrænsning	÷4	131	50	556	686
Andre passiver	301	85	÷65	25	20
Jubilæumssatsninger	0	0	4.259	6.236	4.522
Overskudsanvendelse	0	0	0	0	1.214
Resultat	4.678	4.259	2.126	1.781	783
I alt	6.133	12.692	13.248	13.192	7.249

I tabel 1 og 2 er regnskabstallene for årene 1997-2000 grupperet på samme måde som 2001-tallene. Det betyder, at flere af tallene afviger fra tallene i de tidligere årsregnskaber. Eksempelvis androg udgifter vedrørende præsidiets almene virksomhed ifølge årsregnskabet for 1999 8,1 mio. kr. I tabel 1 er denne udgift imidlertid fordelt på udgiftskategorierne Præsidiets almene virksomhed, Sessioner, konferencer og Informationsarbejde og følger dermed samme gruppering som i årsregnskabet for 2001.

III. Resultatopgørelse

6. På præsidiets møde den 25. januar 2000 blev bidraget fra de nationale parlamenter for 2001 fastsat til 30,0 mio. DKK.

Herudover indeholdt budgetrammen for 2001 indtægter på i alt 2,550 mio. DKK fordelt på interne afgifter på 2 mio. DKK, renteindtægter på 0,5 mio. DKK og øvrige indtægter på 50 tDKK.

7. I tiden 1997-2001 har Nordisk Råds indtægter udviklet sig som det fremgår af tabel 1.

Regnskabet for 2001 viser samlede indtægter på 32.553 tDKK, hvoraf bidragene fra de nordiske lande udgør 92 %. I forhold til budgettet er der en merindtægt på 3 tDKK.

8. De nordiske landes bidrag beregnes ud fra det enkelte lands andel af den samlede nordiske bruttonationalindkomst til faktorpriser for de 2 seneste opgjorte år ved brug af valutakurser for de samme 2 år. I beregningen af landenes bidrag for 2001 er anvendt bruttonationalindkomsterne for 1997 og 1998. Bidragenes fordeling er stort set den samme som i 2000, og der er kun mindre forskydninger mellem de enkelte lande.

Rigsrevisionen har kontrolleret, at landenes bidrag til Nordisk Råd svarer til den fordeling, som er fastlagt i henhold til økonomireglementets § 5.

9. Revisionen af lønområdet har bl.a. omfattet intern afgift af løn. Der henvises nærmere til pkt. 15 herom.

10. Renteindtægter er på 630 tDKK. Renterne er afstemt til kontoudtog fra pengeinstitutterne.

11. Udgifter til præsidiets almene virksomhed andrager 2.359 tDKK.
Det var budgetteret med 2.000 tDKK, hvilket resulterer i en overskridelse på 359 tDKK. Lidt over halvdelen af overskridelsen er forårsaget af, at udgifter vedrørende 2000 er bogført i regnskabsår 2001. Endvidere er ca. 85 tDKK vedrørende regnskabsår 2001 udgiftsført i 2002. Disse periodiseringsfejl vedrører bl.a. refusionsopgørelser, som de udenlandske delegationer har fremsendt sent i forhold til tidspunktet for afholdelse af udgifterne. Nordisk Råd har oplyst, at forretningsgangen vedrørende delegationers refusioner forbedres senere på året i forbindelse med gennemgang af de administrative rutiner.

Kontoens væsentligste udgiftsområde vedrører rejser, arrangementer og tolke. Det er ved stikprøvevis bilagsrevision kontrolleret, at udgifterne er attesteret og anvist.

12. Udgifter til sessioner og temakonferencer andrager 3.117 tDKK.
Der var budgetteret med 2.800 tDKK, hvilket resulterer i en overskridelse på 317 tDKK. Overskridelsen kan hovedsageligt henføres til merudgifter vedrørende temakonference og ekstrasession.

Det er ved stikprøvevis bilagsrevision kontrolleret, at udgifterne er attesteret og anvist.

13. Udgifter til informationsarbejde andrager 6.062 tDKK, hvilket svarer nogenlunde til budgettet på 5.945 tDKK.

Det er ved stikprøvevis bilagsrevision kontrolleret, at udgifterne er attesteret og anvist. Der henvises i øvrigt nærmere til pkt. 27-28.

14. Udgifter til rådsorganernes virksomhed andrager 3.336 tDKK. Der var oprindeligt budgetteret med 3.550 tDKK. Præsidiet godkendte på sit møde den 26. juni 2001 en omdisponering. Budgettet blev ændret til 2.950 tDKK. Dette resulterer i en overskridelse på 386 tDKK. Overskridelsen er forårsaget af et merforbrug vedrørende Nordenudvalget og Nærområdeudvalget.

Det er ved stikprøvevis bilagsrevision kontrolleret, at udgifterne er attesteret og anvist.

15. Udgifter til sekretariatets administration andrager 11.396 tDKK, hvilket er lavere end budgettet på 13.355 tDKK.
Den største administrationsudgift udgøres af lønomkostninger, som andrager 7.277 tDKK.

Revisionen har ved revision af lønområdet kontrolleret sammenhængen mellem lønbogholderiet og regnskabet samt oplysning til Told & Skat.

Det er ved stikprøvevis gennemgang af ansættelseskontrakter, løntabeller og lønsedler påset, at lønudbetalinger er opgjort på korrekt grundlag, herunder at omkostningstillæg, fradrag og interne afgifter er korrekte.

Der henvises i øvrigt nærmere til pkt. 26.

16. Den budgetterede partistøtte på 5,5 mio. DKK i 2001 fordeles med 20 % i grundbidrag og 80 % i mandatbeløb. Grundbidraget udbetales med lige store beløb til partigrupper med mindst 5 medlemmer af Nordisk Råd og medlemmer fra mindst 3 lande. Mandatbeløbet udbetales i forhold til medlemsantallet.

Udbetaling af grundbidrag og mandatbeløb er fastsat i "Arbetsordning för Nordiska rådet".

Partistøtten udbetales som bloktilskudsordning, hvorfor Rigsrevisionen ikke har foretaget revision af midlernes anvendelse.

IV. Balance

17. Tabel 2 viser Nordisk Råds aktiver og passiver pr. 31. december 2001 inkl. sammenligningstal for 1997-2000.

Likvide midler udgør langt hovedparten af aktiverne, nemlig 6.496 tDKK svarende til 90 % af de samlede aktiver. Saldoen består primært af et aftaleindskud på 5.300 tDKK.

Likvide midler er afstemt med kontoudtog fra pengeinstitutter.

Der er endvidere indhentet engagementsoplysninger fra Nordisk Råds bankforbindelser med henblik på bekræftelse af, at alle engagementer er korrekt medtaget i regnskabet.

18. Nordisk Råds regnskabsinstruks indeholder bl.a. en beskrivelse af, hvilke forretningsgange, der er gældende på det likvide område.

Revisionen har foretaget en vurdering af, hvorvidt disse forretningsgange forekommer hensigtsmæssige og tilstrækkelige. Revisionen har endvidere efterprøvet forretningsgangene med henblik på at teste, om de fungerer som beskrevet i instruksen. Resultatet af revisionen er afrapporteret til ministerrådssekretariatet, som bl.a. varetager regnskabsopgaver for Nordisk Råd. Afrapporteringen kan opsummeres således:

Likvide konti var løbende blevet afstemt i 2001. Der blev på revisionens foranledning udført et tilsyn pr. 31. december 2001, d.v.s. en dokumenteret kontrol af, at en ansvarlig person i mini-

sterrådssekretariatet havde sikret sig, at alle konti forelå afstemt ved årsafslutning. Revisionen anbefaler, at der i regnskabsinstruksen indføjes en retningslinje om, at der skal udvises et periodevist tilsyn, f.eks. minimum 2 gange årligt.

Forretningsgangen for værdipost er efterprøvet. Det er kontrolleret, at poståbning foretages af 2 personer, samt at værdipost stemples og registreres i en postindgangsbog. Der er funktionsadskillelse mellem poståbning og bogholderifunktion. Værdiposten overbringes til sekretariatet, som dog ikke kvitterede for modtagelse i postindgangsbogen, idet sekretariatet ikke var bekendt med, at der eksisterede en procedure herom. Sekretariatet er fremover opmærksom på, at kvittering skal foretages. Dette giver dog ikke anledning til bemærkninger. Det er stikprøvevist kontrolleret, at modtagne checks ifølge postindgangsbogen er bankindsat og bogført. Bogføring foretages dog først, når banken har fremsendt kvittering for indsætning. På trods af, at Nordisk Råd kun modtager et ganske lille antal checks årligt, anbefaler revisionen, at der er i regnskabsinstruksen indføjes en retningslinje om, at modtagne checks registreres på en mellemregningskonto på modtagelsesdagen, såfremt det ikke er muligt at bogføre på modtagelsesdagen.

Forretningsgangen for opbevaring af checks er efterprøvet. Det er kontrolleret, at fortrykte checks opbevares forsvarligt og er fortløbende nummereret. Det er endvidere påset, at der føres kontrol med checks udtaget fra boks, herunder at der er sammenhæng i nummerrækkefølgen mellem ubrugte og brugte checks. Endelig er det stikprøvevist påset, at checks kun udskrives af personer med fuldmagt hertil, og annullerede checks er tilstrækkeligt annulleret.

De fleste betalingsforretninger foretages ved brug af Nordeas online betalingsservicesystem. Forretningsgangen for elektroniske betalingsforretninger er gennemgået. Det er revisionens opfattelse, at forretningsgangen er betryggende og fungerer som beskrevet i regnskabsinstruksen. Det er dog konstateret, at flere fratrådte medarbejdere havde brugerkoder til systemet. På revisionens foranledning blev de slettet af systemet. Revisionen anbefaler, at der i regnskabsinstruksen indføjes en procedure som præciserer, hvem der er ansvarlig for tildeling og afmelding af brugerkoder i systemet.

En ekstern bekræftelse på fuldmagtshavere viste, at enkelte fratrådte personer fortsat havde fuldmagter. På revisionens foranledning blev de tilbagekaldt. Revisionen skal anbefale, at der er i regnskabsinstruksen indføjes en retningslinje om, at fuldmagter skal tilbagekaldes ved fratrædelse.

Revisionen har stikprøvevist kontrolleret, at udgiftsbilag afleveret af indehavere af eurocard er attesteret og anvist.

Sammenfattende kan det konkluderes, at revisionen ikke har afdækket beløbsmæssige fejl eller mangler. Revisionen anbefaler, at de omtalte manglende forretningsgange etableres og medtages i regnskabsinstruksen.

19. Fordringer udviser en saldo på 287 tDKK. Momstilgodehavender andrager 152 tDKK. Det er påset, at moms er rekvireret for årets 4 kvartaler. Kontoens øvrige tilgodehavender, herunder bl.a. rejseforskud på 75 tDKK og afgifter vedrørende tidligere år på 42 tDKK, er afstemt til detailoversigter, som er gennemgået og vurderet.

20. Periodeafgrænsning udviser en saldo på 466 tDKK. Kontoen, som hovedsageligt består af forudbetalt løn, er udlignet i 2002.

21. Mellemregning med Nordisk Ministerråd udviser en saldo på 24 tDKK. Det er kontrolleret, at mellemregningen alene indeholder beløb, som er Nordisk Råd vedkommende, og at den stemmer til Nordisk Ministerråds regnskab. Mellemregningen er nedbragt væsentligt i forhold til de foregående år.

22. Leverandørgæld udviser en saldo på 0 tDKK. Dette skyldes en klassifikationsfejl. Ved bilagsrevision af periodeafgrænsningskontoen med saldo på 686 tDKK blev det konstateret, at hovedparten af de skyldige beløb, der er bogført som periodeafgrænsning, burde have været passiveret som leverandørgæld.

Rigsrevisionen har orienteret sekretariatet om forholdet og vil i forbindelse med revision af regnskabet for 2002 gennemgå principperne for periodisering med sekretariatet.

23. I henhold til § 7 i Nordisk Råds økonomireglement skal et eventuelt overskud som hovedregel tilbagebetales til medlemslandene efter samme fordelingsnøgle som anvendes ved ydelsen af bidraget. Præsidiet kan dog beslutte, at et eventuelt overskud overføres helt eller delvis til det følgende regnskabsår til et eller flere specifikke formål.

Præsidiet har dispenseret fra økonomireglementet. På deres møder den 27.-28. september 1999 henholdsvis 26. september 2000 blev det besluttet at overføre overskuddet fra 1998 på 4.259 tDKK henholdsvis 1999 på 2.126 tDKK, til aktiviteter, der markerer Nordisk Råds 50-års jubilæum i 2002.

Der blev anvendt 148 tDKK i 2000 og 1.714 tDKK i 2001. Pr. 31. december 2001 er der således henlagt i alt 4.522 tDKK til 50-års jubilæet.

24. Præsidiet besluttede på deres møde den 26. juni 2001, at overskuddet fra 2000 på 1.782 tDKK, skal anvendes til specifikke formål i 2001.

Der blev i 2001 anvendt 567 tDKK til aktiviteter, der ikke var afsluttede ved udgangen af 2001. Pr. 31. december 2001 er der således uforbrugte midler på 1.214 tDKK.

25. Årets resultat androg 783 tDKK. Der er endnu ikke truffet beslutning om, hvorvidt overskuddet skal tilbagebetales til landede eller anvendes til specifikke formål.

V. Fælles aktiviteter med Nordisk Ministerråds sekretariat

26. Nordisk Råds sekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat indgik i 1997 en samarbejdsaftale om en række tjenesteydelser, som Nordisk Ministerråds sekretariatet mod betaling stiller til rådighed for Nordisk Råds sekretariat. Det drejer sig bl.a. om løn- og personaleadministration, regnskabsopgaver, databehandling, lokaler, kantinedrift og reception.

Betalingen beregnes på grundlag af de budgetterede fællesudgifter, og der benyttes en fordelingsnøgle, der bygger på forholdet mellem antallet af ansatte i sekretariaterne. I 2001 udgjorde Nordisk Råds andel af fællesudgifterne 2,8 mio. DKK.

Beløbet til fællesudgifter er indeholdt i posten "sekretariatets administration".

Rigsrevisionen har gennemgået beregningen af Nordisk Råds andel af fællesudgifter, ligesom udgiften er afstemt til regnskabet for Nordisk Ministerråds sekretariatet.

På Præsidiemødet den 10. december 2001 godkendtes et udkast til ny samarbejdsaftale mellem Nordisk Ministerråds sekretariat og Nordisk Råd gældende for 2002. Aftalen blev revideret som følge af ændringer i Nordisk Råds udvalgsstruktur og vil i højere grad den hidtidige bygge på fordeling af de faktiske omkostninger for den service, som aftalen omfatter.

27. Nordisk Råd har ligeledes et fælles informationssamarbejde med Nordisk Ministerråd.

Nordisk Råd har i 2001 betalt 5,1 mio. DKK til den fælles informationsafdeling. Beløbet er posteret på "Informationsarbejde."

28. Nordisk Råd har derudover en fælles publikationsafdeling med Nordisk Ministerråd. Nordisk Råds andel af fællesudgifter til den fælles publikationsafdeling var 0,3 mio. DKK. Posten er i Nordisk Råds regnskab opført under "Informationsarbejde".

VI. Opfølgning af iagttagelser fra tidligere år

29. Rigsrevisionen har tidligere henstillet, at Nordisk Råd fastlægger procedurer for planlægning, gennemførelse og opfølgning af sessioner, temakonferencer og andre rådsaktiviteter, herunder budgetlægning, økonomistyring og regnskabsaflæggelse.

Den administrative håndbog foreligger i udkast. Nordisk Råds sekretariat har oplyst, at den administrative håndbog forventes fremlagt på præsidiets møde i september 2002.

VII. Rigsrevisionens konklusion

30. Rigsrevisionen har revideret Nordisk Råds regnskab for 2001. Det er Rigsrevisionens opfattelse, at årsregnskabet er aflagt i overensstemmelse med gældende regler, og at regnskabet giver

et retvisende billede af Nordisk Råds resultat for 2001 og økonomiske stilling den 31. december 2001.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

København, den 27. juni 2002

Henrik Otbo
Rigsrevisor

Inger Danrud

Bihang

Presidiets rapport for 2001 (fra Nordisk Råds sekretariat)
Nordisk dagordning för det nya globala landskapet

Terroristattacken i USA i september var i hög grad angrepp på centrala nordiska värden som frihet, demokrati, öppenhet och mångfald. Det underströks av många talare på Nordiska rådets session i oktober i Köpenhamn. Händelserna i världen denna höst innebär att också Nordiska rådet nu befinner sig i ett nytt och förändrat globalt landskap med nya utmaningar.

De nya utmaningarna står det nordiska samarbetet väl rustade att möta efter att sessionen antog förslag till nya strategiska satsningar för det nordiska samarbetet i Ministerrådet och en ny organisationsstruktur för Nordiska rådet i samklang med dessa. Arbetet med denna nya nordiska dagordning präglade i hög grad verksamhetsåret.

Den nya organisationen för Nordiska rådet med fem utskott efter fackområden ger en organisation som bättre svarar mot de politiska satsningsområdena. Förankringen av det nordiska samarbetet i de nationella parlamenten är ett viktigt inslag i reformen liksom utskottens möjlighet till internationellt samarbete. Övergripande ansvar för internationella frågor, utrikes- och säkerhetspolitik ligger fortsatt hos presidiet.

Nordbornas fria rörlighet över de nordiska gränserna uppmärksammades under året genom ambassadör Ole Norrbacks utredningsarbete på samarbetsministrarnas uppdrag. Hans delrapport, "Nordbornas rättigheter", visade att det fortfarande finns mycket att göra innan den fria rörligheten är verklighet.

Andra viktiga milstolpar var den nya nordiska samarbetsstrategien för bärkraftig utveckling som antogs av Nordiska rådets extrasession i juni samt en ny strategi för samarbetet med närområdet antagen av den ordinarie sessionen i oktober.

Civil krishantering sattes på den nordiska dagordningen av Nordiska rådet, liksom frågor om Nordliga Dimensionen, och samordning av nordisk asylpolitik. Rådets samarbete med Ryssland utvecklades under året.

Föreliggande årsberättelse är ett sammandrag av presidiets och utskottens verksamhet under ett år med många utmaningar för det nordiska samarbetet.

I. Nordiska rådets möten 2001

Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådets samarbetsministrar höll den 30 och 31 januari 2001 ett gemensamt seminarium i Helsingfors, där man diskuterade det fortsatta arbetet med vismansgruppens rapport och förslag.

Uskott och presidium höll möten i Köpenhamn den 6. febuari. Presdiet uttalade sin avsky för det racistiskt motiverade mordet på en 15-åring i Oslo, begått veckan innan av organiserade nynazister. Presidiet bad Nordiska ministerrådet om att komma med förslag till olika åtgärder för att bekämpa nazistiska organisationer i Norden.

Vid en hearing om livsmedelssäkerhet i samband med mötena framhölls vikten av att genom lagstiftning och andra åtgärder återupprätta konsumenternas förtroende för livsmedel. Det underströks också att för att gemensamma nordiska synpunkter på livsmedelssäkerhetsområdet ska kunna framföras med tyngd i internationella fora krävs förstärkt nordiskt samarbete på området.

Under ledning av rådets president, Svend Erik Hovmand, reste en presidiedelegation till Moskva den 5–6 mars. Delegationen hade överläggningar med vice utrikesminister Alexander A. Avdeev och med presidenten för statsduman Gennady N. Seleznev. Under mötena med de ryska värdarna diskuterades bland annat EU:s nordliga dimension, organiserad internationell brottslighet och det parlamentariska Östersjösamarbetet.

Vid mötet i Helsingfors den 14 mars diskuterade presidiet och samarbetsministrarna den nya strategien för det nordiska samarbetet. Diskussionen låg till underlag för arbetet med de politiska prioriteringarna för det nordiska samarbetet de kommande åren och Nordiska rådets omorganisation i fackutskott.

Temamöte i Oslo den 3–4 april om den av ministerrådet föreslagna nordiska strategien för ett bärkraftigt Norden "Bæredygtig udvikling – en ny kurs for Norden". Den nordiska strategien var det första förslaget om bärkraftig utveckling från en grupp av länder.

Nordiska rådets arbetsgrupp för konfliktförebyggande och civil krishantering höll seminarium i Mariehamn på Åland den 23 april. Detta var första gången som dessa frågor diskuterades systematiskt inom rådet.

Den 14–16 maj arrangerede Stortinget och Nordiska rådet ett seminarium i Tromsø för unga politiker från Barentsregionen. Seminaret var en uppföljning av Alta-konferencen 1999. Viceordförande i Närområdesutskottet, Jan Erik Ågren (kd) bjöd, på Nordiska rådets vägnar, konferencens deltagare välkomna.

Nordiska rådet och Baltiska församlingen höll sitt 3:e gemensamma möte den 30. maj–1. juni i anslutning till Baltiska Församlingens 18:e session i Riga den 1–2 juni. Vid mötet blev man enig om att koncentrera det fortsatta samarbetet kring bättre kontakter mellan parlamentariker och partier, EU-utvidgningen, regionalt samarbete, den nordliga dimensionen och säkerhetspolitik.

Konferensen "Co-operation of the Nordic Countries with the North-West Territories of Russia" hölls i Petrozavodsk 14–16 juni. Konferensen var ett sammarrangemang mellan Nordiska rådet och den ryska statsduman. Vid konferensen diskuterades den nordliga dimensionen, Nordiska rådets strategi för närområdessamarbete, hälsovårdsfrågor och ramverket för investeringar i Ryssland.

I samband med Nordiska rådets möten hölls en extra session i Kungälv den 26 juni. Extra sessionen antog ministerrådsförslaget till nordisk strategi för en bärkraftig utveckling "En ny kurs för Norden". Förslaget sändes till FN som ett nordiskt inspel till världskonferensen om bärkraftig global utveckling i Johannesburg i september 2002.

Den 10:e parlamentariska Östersjökonferensen hölls i Greifswald i Tyskland den 3–4 september. Vid konferensen diskuterades bland annat demokratiutveckling i regionen, hälsofrågor och sjösäkerhet i Östersjön.

Nordiska rådets höstmöten hölls i Åbo den 25 september. Rådet antog vid detta möte ett uttalande om terrorattackerna i New York där man framhöll att dessa var oprovocerade angrepp på centrala värden i våra samhällen. Rådet framförde sitt djupaste deltagande till de anhöriga samt till det amerikanska folket som drabbats av dess urskillningslösa terrordåd.

Vid det gemensamma mötet med hela rådet diskuterades också offentlighetsprinciper och transparensen i EU och Norden.

Nordiska rådets session hölls i Köpenhamn den 29 oktober–1 november. "Ny nordisk dagordning" med förslag till strategiska politiska satsningsområden för det nordiska samarbetet och en ny till dessa anpassad organisation för Nordiska rådet diskuterades och antogs. Utsläppen från Sellafield, den nordliga dimensionen, gränshinder i Norden, nordiska regler för flyktingmottagande, kvinno- och barnhandel, tvångsäktenskap, livsmedelsfrågor, djurtransporter och civil krishantering var andra frågor som behandlades på sessionen.

Nordiska dagar hölls i riksdagen i Berlin 13–15 november. Vid dessa deltog en delegation från Nordiska rådet. Den tillträdande presidenten för Nordiska rådet, Outi Ojala och den dåvarande finska presidiemedlemmen Jari Vilén talade på rådets vägnar.

Ett gemensamt möte mellan presidiet och de nya utskottens ordföranden samt med tillträdande norska samarbetsministern hölls i Oslo den 10 december. Politiska prioriteringar för utskottens arbete 2002 samt rådets och miniterrådets samarbete diskuterades vid mötet.

II. Præsidiet

2.1 Presidiets sammansättning

Socialdemokratiska gruppen
Folketingsmedlem Dorte Bennedsen (S), Danmark
Riksdagsledamot Anita Johansson (s), Sverige
Rannveig Guðmundsdottir (A), Island

Stortingsrepresentant Berit Brørby (A), Norge
Riksdagsman Riitta Prusti (sd), Finland

Mittengruppen
Riksdagsledamot Bjarne Kallis (kd), Finland
Riksdagsledamot Elver Jonsson (fp), Sverige
Stortingsrepresentant Johan J. Jakobsen (Sp), Norge
Folketingsmedlem Svend Erik Hovmand, (V), Danmark, president

Den konservative gruppen
Riksdagsledamot Chris Heister (m), Sverige
Riksdagsledamot Jari Wilén (saml), Finland
Folketingsmedlem Kaj Ikast, (KF), Danmark

Den vänstersocialistiska gruppen
Riksdagsledamot Outi Ojala, (vänst.), Finland

2.2 Presidiets Budgetgrupp

Presidiet beslutade vid sitt möte den 11 december 2000 att tillsätta en arbetsgrupp, bestående av en representant för var och en av partigrupperna, för beredning av presidiets betänkande över Nordiska ministerrådets förslag till budget för det nordiska samarbetet år 2002.

I arbetsgruppen ingick Dorte Bennedsen, socialdemokratiska gruppen, som ordförande, Pehr Löv, Mittengruppen, Chris Heister, konservativa gruppen och Charlotta Bjälkebring, vänstersocialistiska gruppen.

Presidiets inhämtade budgetgruppens synpunkter även till sitt betänkande över ministerrådsförslaget över budgetanalysen, där samrådet under budgetprocessen mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet särskilt lyftes fram.

Budgetgruppens ordförande Dorte Bennedsen var under budgetprocessen mycket aktiv i dialogen med företrädare för ministerrådet. Bl.a. genomfördes under 2001 nyordning gällande det tidigt efter Nordiska rådets session inledda samrådet om ministerrådets budgetdirektiv.

Parallellt med dialogen med ministerrådet samordnade arbetsgruppen rådets interna arbete med ställningstagande till ministerrådets budgetförslag för år 2002, d.v.s. arbetsgruppens medlemmar samordnade utskottens synpunkter på budgetförslaget inom ramen för respektive partigrupps arbete.

Med utgångspunkt i utskottens yttranden och diskussionerna inom presidiet utarbetade arbetsgruppen förslaget till presidiets betänkande över ministerrådets budgetförslag 2002.

2.3 Kalender över Presidiets internationella verksamheter 2001

Översikt över Presidiets medverkan i internationella möten och liknande

5–6. mars Moskva	Presidentens delegation i Moskva
16–17. mars Luxembourg	Plenarsession i Benelux Inter-parlamentariska församling
30 maj–1. juni Riga	Nordiska rådets 3:e gemensamma möte med Baltiska församlingen
1–2 juni Riga	Baltiska församlingens 18:e session
9–11 juni Karelen	Möte i Standing Committee ang. Östersjökonferencen
12–16 juni St. Petersburg	Economic Forum St. Petersburg
14–16 juni Petrozavodsk	Konferens i Nordvästra Ryssland om samarbete med de nordiska länderna
6–10 juli Paris	OSSE parlamentariska församling
3–4 september Greifswald	Den 10. Östersjökonferencen

29 oktober–1 november	Nordiska rådets session
København	
13–15 november Berlin	Nordisk parlamentariker-vecka i Berlin
13–15 december Tallinn	Baltiska församlingens session

2.4 Samarbetet i Östersjöområdet, Baltic Sea Parliamentary Conference

Rådets President Svend Erik Hovmand var rådets representant i den permanenta kommittén för Östersjökonferenserna i 2001 BSPC (Baltic Sea Parliamentary Conference).

Den 10. parlamentariska Östersjökonferensen hölls 3–4 september 2001 i Greifswald, Tyskland. Sammanlagt över 200 personer deltog i konferensen av vilka ca 120 var parlamentariker. Glädjande var att ryssarna var representerade i större antal än under de senaste konferenserna. Konferensen hade tre huvudteman: det traditionella samarbetet i Östersjöområdet; civilsamhället med fokusering på ungdomsfrågor; samt sjösäkerhet i Östersjöregionen. En arbetsgrupp kommer att arbeta vidare angående sjösäkerheten. Slutdokumentet från konferensen blev diskuterat i en resolutionskommitté. Slutdokumentet har detta år två delar; första delen är mera allmän och hänvisar till den samhälleliga situationen i Östersjöregionen medan den andra delen koncentrerar sig på sjösäkerhet.

Nordiska rådets sekretariat har även år 2001 fungerat som sekretariat för de parlamentariska Östersjökonferenserna.

2.5 Samarbete med Baltiska församlingen.

Det tredje gemensamma mötet mellan Nordiska rådet och Baltiska församlingen hölls i Riga 30 maj–1 juni. Mötets tre huvudänmnen var EU-utvidgning, regionalt samarbete i Östersjöregionen och den parlamentariska dimensionen av den Nordliga Dimensionen.

Fællesudtalelse fra mødet kan ses under punkt 7. Uttalelser fra Nordisk Råd i 2001, s. 22–23.

Presidierna i Nordiska rådet och Baltiska församlingen har kontinuerligt haft möten med varandra. Dessa har organiserats i samband med sessioner och konferenser.

2.6 Kontakter med Ryssland

Presidenten med en liten delegation besökte både Statsduman och Federationsrådet i Moskva den 5–6 mars 2001. På dagordningen stod bl.a. den Nordliga Dimensionen, parlamentariskt Östersjösamarbet och Kaliningrad.

Nordiska rådet organiserade tillsammans med den ryska Statsduman och Karelens legislativa församling en internationell konferens om den Nordliga Dimensionen i Petrozavodsk 14–16 juni. Därunder diskuterades miljö- och hälsofrågor i Karelen, investering samt Nordiska Ministerrådets närområdesstrategi.

Nordiska rådets President Outi Ojala deltog på OSS-ländernas parlamentariska församlings session 24 november. I detta sammanhang hade hon även möte med Federationsrådets talman Egor Stroyev.

2.7 Kontakter med Benelux inter-parlamentariska konsultativa församling

Den 16–17 mars genomfördes en plenarsession i Benelux Inter-parlamentariska Konsultativa Församling, Luxemburg. Traditionellt inbjuds internationella gäster, d.v.s. Baltiska församlingen och Nordiska rådet till vårsessionen. Liksom tidigare år deltog en delegation från Nordiska rådet. I samband med plenarsessionen genomfördes även ett möte i Benelux- församlingens, Baltiska församlingens och Nordiska rådets gemensamma arbetsgrupp för konferensen i Bryssel den 27 april om klimat.

Slutdokument fra temakonferecen kan ses under punkt 7. Uttalelser fra Nordisk Råd i 2001, s. 21–22.

2.8 Kontakter med Inter-Parliamentary Union (IPU)

Nordiska rådet har beviljats observatörsstatus i IPU. Rådet utpekar normalt till sin representant en rådsmedlem som ingår i någon av de nordiska nationella delegationerna. Rådets representant har vid båda konferenserna i 2001 givit ett anförande.

2.9 Nordiska dagar i Berlin i oktober 2001

Det tyska parlamentet Bundestag, har en vänskapsgrupp för Skandinavien, På initiativ av dess ordförande, Franz Thönnes, organiserades för första gången sk. nordiska dagar i den nya parlamentsbyggnaden i Berlin. Ca 30 nordiska parlamentariker deltog i ett evenemang där Norden presenterade både sitt samhällsliv, vetenskap och kultur för de tyska parlamentarikerna. Arrangemanget organiserades av Bundestagens vänskapsgrupp tillsammans med NMR/NR:s verksamhet "Information i utlandet".

2.10 Konfliktförebyggande och civil krishantering

Nordiska rådet beslöt i november 2000 att tillsätta en arbetsgrupp för konfliktförebyggande och civil krishantering. Gruppens uppgift var att till Presidiet ge en samlad bild av konfliktförebyggande åtgärder och civil krishantering, samt att förbereda Presidiets betänkande över medlemsförslaget. Med stöd av olika källor och aktiviteter gjorde gruppen bl a en inledande översyn över verksamheter och erfarenheter av konfliktförebyggande och civil krishantering.

Insamling och bearbetning av material från relevanta aktörer skedde kontinuerligt. Dessa omfattade bl a de nordiska länderna, samt organisationer som FN, OSCE, EU, Nato/PfP, med flera. I samarbete med Ålands delegation arrangerade gruppen ett endags arbetsseminarium i Mariehamn på temat konfliktförebyggande och civil krishantering. Arbetsgruppen hade löpande kontakt med representanter för det svenska ordförandeskapet rörande frågor om EU och civil krishantering.

Arbetsgruppens rapport samt förslag till betänkande över A 1234/p; Medlemsförslag om konfliktförebyggande och civil krishantering lades fram och godkändes vid Presidiets möte i Åbo den 24–25 september. Vid Nordiska rådets session i Köpenhamn i oktober 2001 antogs presidiets rekommendationer rörande konfliktförebyggande och civil krishantering.

2.11 Den Nordliga Dimensionen

Vid Presidiets möte i Köpenhamn i februari 2001 beslöts att tillsätta en arbetsgrupp för Nordiska rådets fortsatta arbete med den Nordliga Dimensionen. Insamling av material från och kontakter med relevanta aktörer skedde kontinuerligt. Tonvikten lades på Östersjörådet, Barentsrådet, Arktiska rådet och EU.

Arbetsgruppen höll löpande kontakt med representanter för det svenska ordförandeskapet rörande frågor om EU och den Nordliga Dimensionen. Gruppen arrangerade möten med parlamentariker och tjänstemän från EU-parlamentet, med representanter för Barentssekretariatet och Barents Regionråd, med representanter för finska Utrikesministeriet samt med representanter för Nordiska investeringsbanken (NIB). Kontakter togs med representanter för Arktiska rådet och Östersjöstaternas råd, med OECD samt med Nordiska ministerrådet. Arbetsgruppens rapport lades fram vid Nordiska rådets session i Köpenhamn i oktober 2001.

III. Udvalgenes og Kontrolkomiteens arbejde i 2001

3.1 Nordenutskottet

Nordenutskottet bestod av 30 medlemmar. Ordförandeskap: Ordförande Pehr Löv (SFP), Finland, Vice ordförande Åke Gustavsson (s) Sverige, Vice ordförande Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj) Island. Charlotta Bjälkebring (v) Sverige ingick i ett utökat ordförandeskap.

Nordenutskottet sammanträdde fem gånger i ordinarie utskottsmöten: i februari Köpenhamn, i april i Oslo, i juni i Kungälv, i september i Åbo och i oktober i Köpenhamn. Utskottet besökte även Grönland i juli och höll seminarium i Nuuk.

Övergripande teman och utgångspunkter för utskottets verksamhet (godkända av utskottet i september 2000):

Regional utveckling i Norden, Ett multietniskt Norden, Livskvalitet i Norden, Forskningsmässiga utmaningar i Norden och Nordisk språkpolitik i Europa 2001. De områden som utskottet hade ansvar för att bereda enligt arbetsordningen d.v.s. fri rörlighet, kultur, utbildning, forskning, social trygghet, jämställdhet, inomnordiskt regionalt och gränsregionalt samarbete samt medborgarfrågor blev belysta i utskottets verksamhet i mötena, vid hearingar med experter och ministerråd, temamöten, seminarium på Grönland, i medlemsförslag och utskottsförslag och resulterade i flera rekommendationer och framställningar. Flera av utskottets övergripande teman återspeglades i de tematiska debatterna vid sessionen.

Utskottet avgav yttranden över ministerrådets handlingsplaner på olika områden samt ett betänkande över medlemsförslag om ändringar av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden. I anslutning till sessionen mötte utskottet de nordiska kulturministrarna för dryftelse av nordiska public service TV-frågor.

Utskottet utsåg en arbetsgrupp som fick utskottets mandat att 2001–2002 belysa och ta utgångspunkter i teman "ett multietniskt Norden" samt "livskvalitet i Norden". Arbetsgruppen lämnade den första delen av sitt uppdrag – rapporten Asylansøgernes livskvalitet i Norden – till utskottet i september med förslag till en rad rekommendationer på området. Arbetsgruppen bestod av Charlotta Bjälkebring (v), Sverige, ordf., Eva Johansson (s), Sverige, Ann-Marie Fagerström (s), Sverige, Odd Einar Dørum (V), Norge, Rita Tveiten (A), Norge, Lars Hjertén (m),Sverige, Tuija Brax (gröna.), Finland, och Eva Møller (KF), Danmark. Utskottet framlade även ett utskottsförslag om rasism och integration.

Ordförandeskapet sammanträffade i regel inför utskottsmötena för samråd och hade en ledande roll i utskottets arbete på temat Nordisk språkpolitik i Europa 2001.

Utskottet framförde synpunkter på presidiets budgetgrupps förslag till ministerrådets budget med fokus på folkupplysning och vuxenutbildning, Nordjobb, nordiskt skolsamarbete, rasism och främlingsfientlighet, epidemiologisk forskning samt annan forskning (bioetisk kommitté, språkforskning).

Det uppseglande temat i rådet/ministerrådet om nordbors rättigheter belystes vid aprilmötet av ministerrådets utredningsman och finska utrikesministeriets representant presenterade huvuddragen i det finska ordförandeskapsprogrammet i ministerrådet.

Utskottet mottog även inbjudningar till seminarier och konferenser och utsåg representanter att delta i möjlig mån.

Det sista mötet i Nordenutskottets sex åriga verksamhet (1995–2001) hölls den 29 oktober 2001. Utskottet hade under denna period letts av ordförandena Kjell Magne Bondevik (KrF), Olof Salmén (ÅC) samt Pehr Löv (sv).

3.2 Närområdesutskottet

Närområdesutskottet bestod av 22 medlemmar med Per-Kristian Foss (01.01.–22.10.01) och Christel Anderberg (22.10.–31.12.01) som ordförande och Erik Dalheim (–30.09.01), Jan Erik Ågren och Margareta Israelsson (30.09.- 31.12.01) som vice ordförande.

Utskottet höll 6 möten, varav ett i samband med en studieresa till Tromsø/Svalbard 29 juli–1 augusti. Vidare hölls ett möte med energi-ministerrådet om arbetet med Kyoto-mekanismerna, miljöräkenskaper för energi och andra aktuella energifrågor den 11 september i Helsingfors.

I anslutning till utskottsmötena hölls också möten med representanter för Nordvästra Rysslands parlamentariska association samt med kommissionär Helle Degn, CBSS, angående demokratisituationen i Östersjöområdet. Under studieresan till Tromsø/Svalbard informerades utskottet om användandet av telemedicin i Norge, om norsk och internationell polarforskning och om norrskensforskning och annat vetenskapligt samarbete på Svalbard

Utskottet hade ansvaret för det nordiska genomförandet av den gemensamma konferensen med Benelux interparlamentariska råd samt Baltiska församlingen om klimatfrågor som hölls den 27 april i Bryssel.

Utskottsarbetet 2001 präglades bl.a. av den nordiska strategin för bärkraftig utveckling och det nordiska miljöhandlingsprogrammet, vilka togs upp vid flera utskottsmöten och vid rådets temamöte i Oslo samt slutbehandlades vid extrasessionen i Kungälv. Vidare behandlades ministerrådsförslag om närområdesstrategi, nordiska insatser för Arktis, Nordiska investeringsbankens miljölåneordning, om nordiskt energipolitiskt samarbete samt ett medlemsförslag om grundande av demokratifond för samarbete med Ryssland, om kvinnornas ställning i Nordens närområden och om nordisk rovdjursförvaltning. Utskottet yttrade sig över budgeten, vismansrapporten och förslaget till ny rådsorganisation.

Utskottet hade under året fyra rapportörer för respektive havsmiljöfrågor – Kaj Larsson, (s), Sverige, energifrågor – Erik Dalheim, (A), Norge, miljö och hälsa i Karelska republiken – Paula Lehtomäki, (kesk), Finland samt uppföljning av utskottets studieresa till Kaliningrad år 2000 – Christel Anderberg, (m), Sverige. Utskottet tillsatte vidare en arbetsgrupp angående minskande av de radioaktiva utsläppen från Sellafield. I arbetsgruppen ingick Poul Andersen (S), Danmark, Ewa Larsson (mp), Sverige, ordförande samt Ola Karlssson, (m), Sverige.

3.3 Europautskottet

Europaudvalget bestod af 23 medlemmer med Per Kaalund (S), Danmark, som formand og Øystein Djupedal (SV), Norge, Lennart Daleus (c), Sverige, og Petri Salo (saml), Finland, som næstformænd. Udvalget afholdte 5 møder og gennemførte studieture til Strasbourg og Irland.
Udvalget havde 5 arbejdsgrupper:

- Skadelig skattekonkurrence (Øystein Djupedal (SV) Norge, Valgerd S. Haugland (Krf) Norge, Eero Akaan-Penttilä (saml) Finland, Per-Erik Granström (s) Sverige).
- EU's regionalpolitik Olof Erland (lib) Åland, Sonja Irene Sjöli (H) Norge, Marit Nybakk (A) Norge, Steingrímur J. Sigfússon (V) Island och Åke Gustavsson (s, Nordenudvalget) Sverige; fra februar 2001 Poul Andersen (S, Nærområdeudvalget) Danmark. I april 2001 blev Lennart Daléus (c) Sverige, ny formand for arbejdsgruppen efter Olof Erland.
- Nordisk SMV-charter (Ole Vagn Christensen (S) Danmark, Lodve Solholm (FrP.) Norge, Kent Olsson (m) Sverige, Lennart Daléus (m) Sverige, Hasse Svensson (lib) Åland).
- Temarapport om arbejdsmarkedet (Reynold Furustrand (s) Sverige, Jouko Skinnari (sd) Finland, Arnbjørg Sveinsdóttir (Sj), Island, Þuridur Backman (VG) Island, Ellen Kristensen (V), Danmark).
- Fødevaresikkerhed (Karin Olsson (s) Sverige, Sonja Irene Sjøli (H) Norge, Hannu Takkula (cent.) Finland, Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj) Island.

I relation til sidstnævnte, afholdtes i februar en høring i Folketinget i forbindelse med Nordisk Råds møter der bl.a havde statsråd Bjarne Håkon Hanssen, Landbruksdepartementet, Norge, Christine Majewski, European Commission og afdelingschef Villy Dyhr, Forbrugerrådet, Danmark, blandt oplægsholderne.

I tillæg til arbejdsgruppernes udvalgsforslag (14 detailforslag), behandlede udvalget medlemsforslag vedrørende: OECD's retningslinier for multinationale selskaber, rapportering fra WTO, IMF og Verdensbanken samt sammenlægning af nordiske institutioner.

På hvert af udvalgsmøderne var der invitereret eksterne eksperter om følgende emner: Globalisering, Terrorangrebet den 11. september, fødevare/risikohåndtering, Irland's EU-afstemning.

Studieturen til Strassbourg i marts involverede møder med EU's Ombudsmand, 14 MEP'ere, European Court of Human Rights, samt tænketanken Centre for European Policy Studies.

Studieturen til Irland i juni involverede møder med European Foundation for Living and Working Conditions, Institute of European Affairs, søsterudvalget European Affairs Committee samt Enterprise Ireland.

I øvrigt behandlede udvalget diverse forslag fra Nordisk Ministerråd, herunder budget samt ændringen i Nordisk Råds struktur.

Europaudvalget holdt sit sidste møde den i oktober 2001 i Folketinget og har siden sin oprettelse i 1995 haft Per Kaalund (S), Danmark og Ole Stavad (S), Danmark, som formænd.

3.4 Kontrolkommitén

Kontrolkomiteen afholdt i 2001 møder den 6. februar, Folketinget, den 4. april, Oslo, den 20.-22. august (sommermøde, Gotland), den 25. september, Åbo, den 4. oktober (telefonmøde) og den 30. oktober, Folketinget.

Kontrolkomiteens vanlige opgaver er at behandle Rigsrevisionens beretninger om henholdsvis Nordisk Råds regnskab, Nordisk Ministerråds regnskab og årsberetning og Kulturfondens regnskab varetages ved afgivelse af betænkninger til Nordisk Råds årlige session. For alle 3 revisionsberetninger og Kontrolkomiteens tilhørende betænkninger kan det konkluderes, at der ikke længere findes væsentlige problemer. Rigsrevisionen har gennem en årrække kritiseret en række forhold, som nu er bragt i orden eller er ved at blive bragt i orden.

Kontrolkomiteen iværksatte i 2001 på eget initiativ 2 kontrolopgaver:

- Er der dele af institutionens/støtteordningens/fondes aktiviteter, hvor borgere fra ikke-EU/EØS-lande bosiddende i Norden ikke kan deltage/søge støtte? Det var alene problemer på et punkt, nemlig med 3. lande borgeres deltagelse i NordJobb. Problemet skyldes, at disse skal have opholds- og arbejdstilladelse.
- Undersøge og evaluere den nordiske forskningsstøtte som gives over Nordisk Ministerråds budget med udgangspunkt i strategien for nordisk uddannelses- og forskningssamarbejde 2000–2004 "Norden som foregangsregion for udvikling af menneskelige ressourcer". Dette arbejde færdiggøres i 2002.

IV. Temakonferencen

Temamötet: "Bærekraftig utvikling – en ny kurs for Norden". Den 3.–4. april på Stortinget i Oslo

Nordiska rådets temamöte 2001 handlade om en central nordisk fråga – bärkraftig utveckling i Norden och Nordens närområden.

I sitt öppningsanförande framföll Rådets president Svend Erik Hovmand att Nordiska ministerrådet tar ett avgörande steg framåt, när man på de nordiska statsministrarnas uppdrag framlägger en strategi 2001–2020 för en bärkraftig utveckling på nordisk nivå och vad gäller nordiska insatser för att bidra till en bärkraftig utveckling i Nordens närområden. Nordiska rådet såg positivt på att ministerrådet samtidigt framlade ett förslag om ett nytt nordiskt miljöhandlingsprogram där också ansvarsfrågorna lyfts fram.

Det temamöte som Nordiska rådet höll i Oslo behandlade bägge initiativen från ministerrådet. Nordiska rådets avsikt med mötet var att få en dialog mellan parlamentariker och ministrar om strategins innehåll och om det framtida arbetet med att genomföra den. För att bredda diskussionen hade Nordiska rådet också bjudit in Mr. Lowell Flanders från FN för att få synpunkter på strategins innehåll och uppläggning i ett internationellt perspektiv.

Udtalelse fra temamødet – se under punkt 7. Uttalelser fra Nordisk Råd i 2001, s. 973.

Professor William Lafferty och hans team vid Oslo Universitet betonade i sin rapport över temamötet att parlamentariker och ministrar fört en god diskussion om strategin och miljöhandlingsprogrammet både generellt och vad angår verksamheten inom en rad viktiga sektorer. De synpunkter som framkom under temamötet ingick i Nordiska rådets slutliga behandling av förslaget och i rådets fortsatta uppföljning.

Ministerrådets förslag till strategi 2001–2020 för en bärkraftig utveckling samt förslag om ett nytt nordiskt miljöhandlingsprogram behandlades av Nordiska rådet i en extra session i Kungälv den 26 juni 2001. Sessionen ledde till att rådet antog omfattande rekommendationer beträffande dessa båda ministerrådsförslagen.

Ministerrådets talare vid temamötet var:

- Jens Stoltenberg, statsminister, Norge
- Siri Bjerke, statsråd i Miljøverndepartementet, Norge
- Jan-Erik Enestam, försvars- och samarbetsminister, Finland
- Olav Akselsen, statsråd i Energidepartementet, Norge
- Ole Stavad, erhvervsminister, Danmark
- Valgerður Sverrisdóttir, industri- og handelsminister, Island
- Margareta Winberg, jordbruksminister, Sverige
- Árni M. Mathiesen, fiskeriminister, Island
- Terje Moe Gustavsen, statsråd i Samferdselsdepartementet, Norge
- Karita Bekkemellem Orheim, statsråd i Barne- og familiedepartementet, Norge
- Siv Friðleifsdóttir, miljö- och samarbetsminister, Island

Från EU-kommissionen medverkade kanslichefen Rolf Annerberg och från EU-parlamentet MEP Anneli Hultén, (s), Sverige. NGO-sidan representerades av Frederic Hauge, Bellona, Norge, nordisk miljöprisvinnare år 2000.

V. Strategiarbejdet

På Nordisk Råds 53. session behandlede Nordisk Råd såvel et præsidieforslag som et ministerrådsforslag vedrørende ny struktur i Nordisk Råd samt nye samarbejdsområder i Nordisk Ministerråd. Som underlag for disse 2 forslag blev henvist til rapporten "Ny nordisk dagsorden" som i løbet at 2001 blev udarbejdet med 2 seperate afsnit fra henholdsvis Nordisk Råd og Nordisk Mininsterråd.

Baggrunden for strategiarbejdet er, at Nordisk Råd, forud for Nordisk Råds 52. session i Reykjavik i november 2000, modtog rapporten "Öppet för världens vindar", som var bestilt af samarbejdsministrene i sommeren 1999. Vismandspanelet skulle udrede det nordiske samarbejdes fremtidige indretning og opgaver, se omtale tidligere i denne rapport.

På Nordisk Råds 52. session november 2000 drøftede man vismandsrapporten. Der blev særligt lagt mærke til, at vismandspanelet har opstillet 10 trender, hvoraf den ene er globalisering. Nordisk Råds rolle i globale sammenhænge om handel, demokrati, miljø, fred og stabilitet med mere blev drøftet. Ligeledes var der fokus på Nordisk Råds struktur og dennes betydning for det organisatoriske arbejde såvel som for politiske prioriteringer.

Nordisk Råds præsidium og Nordisk Ministerråds samarbejdsministre afholdt den 30. og 31. januar 2001 et fællesseminar i Helsingfors, hvor man drøftede det videre arbejde med vismandsgruppens rapport og forslag.

Nordisk Råd afholdt den 5. februar 2001 en intern høring i København, hvor man drøftede en ny struktur, national forankring og politiske prioriteringer.

Den 6. februar 2001 nedsatte Nordisk Råds præsidium en arbejdsgruppe om strategi for det fremtidige nordiske samarbejde (strategiarbejdsgruppen). Strategiarbejdsgruppen skulle forberede Præsidiets behandling af strategi for det fremtidige nordiske samarbejde, herunder møder med Nordisk Ministerråd. Strategiarbejdsgruppen fik til opgave at stille forslag til Præsidiet om eventuelle ændringer med hensyn til Nordisk Råds arbejde, herunder spørgsmål om struktur og national forankring.

Strategigruppens sammensætning:

- Svend Erik Hovmand (V), Danmark
- Outi Ojala (Vas.), Finland
- Anita Johansson (s), Sverige
- Johan J. Jakobsen (Sp), Norge
- Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj.), Island

Strategiarbejdsgruppen har holdt møder den 21. marts, 2. april, 16. april, 16. maj, 31. maj, 12. juni, 16. august, 13. september og 25. september. Endvidere har der været afholdt fællesmøder med samarbejdsministrenes formand den 2. april og 7. september, og med alle samarbejdsministrene den 13. juni og 28. september 2001.

Strategiarbejdsgruppen har behandlet Nordisk Ministerråds forslag til 5 satsningsområder for det fremtidige nordiske samarbejde på sine møder den 16. august , 13. september og 25. september 2001.

Strategiarbejdsgruppens arbejde har resulteret i en betænkning om Nordisk Ministerråds 5 satsningsområder, politiske prioriteringer for Nordisk Råd og forslag til ændringer af Nordisk Råds forretningsorden (primært strukturændringer).

Nordisk Råd behandler ikke vismandsrapportens 80 forslag, men forventer at de nye fagudvalg og Nordisk Ministerråd i de kommende år vil fremsætte forslag i den udstrækning, der er politisk grundlag for sådanne.

5.1 Sammenfatning af strategiarbejdsgruppens forslag

Globaliseringen spiller en stor rolle for samfundsudviklingen og indtager en central plads i den politiske debat i begyndelsen af det 21. århundrede. Som et regionalt samarbejdsorgan i Europa må Nordisk Råds problemstillinger være relateret til samfundsudviklingen i de nordiske lande og udviklingen i omverdenen. Globaliseringstendensen bør således også afspejle sig i de prioriteringer, Nordisk Råd foretager.

Nordisk Råd må kunne behandle problemstillinger inden for alle fagområder såvel nordisk, europæisk som globalt. I den europæiske kontekst har Nordisk Råd siden begyndelsen af 1990'erne etableret et godt samarbejde med Nordens nærområder. Dette samarbejde skal fortsat prioriteres højt.

Nordisk Råds politiske prioriteringer og arbejdsformer skal tage vare på såvel det genuine nordiske fællesskab som sikre de fællesnordiske interesser i EU/EØS og sikre samarbejdet med Nordens nærområder, herunder Arktis og Barentsområdet, samt sikre samarbejde i andre internationale organisationer, f.eks. FN.

Nordisk Råds nye struktur ændres fra geografiske udvalg (se næste afsnit) til fagudvalg. Formålet med den nye struktur er at sikre et bedre samspil med Nordisk Ministerråd og de nationale parlamenter samt med Baltisk Forsamling. De geografiske udvalg har spillet en væsentlig rolle for at synliggøre tredelingen af det nordiske samarbejde, men har samtidig betydet en række problemer med samspil med de nationale parlamenters udvalg og med Nordisk Ministerråd. I Nordisk Råds nye struktur indarbejdes den geografiske søjleopdeling i arbejdet i de 5 fagudvalg, som hvert tillægges et ansvar for at behandle sagerne i et nordisk, et europæisk og et nærområdeperspektiv.

Strategiarbejdsgruppen har set det som sin opgave at skabe en struktur, der er bedre i overensstemmelse med Nordisk Ministerråds struktur, er gennemskuelig for udenforstående f.eks. fra andre internationale organisationer, sikrer fleksibilitet, sikrer mulighed for behandling af tværfaglige emner og giver muligheder for hurtig ad hoc behandling af særlige sager.

Strategiarbejdsgruppens behandling af Nordisk Ministerråds forslag til 5 satsningsområder har indgået i overvejelserne om Nordisk Råds politiske prioriteringer. Strategiarbejdsgruppen lægger til grund, at Nordisk Råds fagudvalg vil være velegnede fora til i praksis at følge op på de forslag, som Nordisk Ministerråd måtte komme med relateret til de 5 satsningsområder.

5.2 Nordisk Råds nye struktur

Nordisk Råds arbejdsopgaver fordeles som følger:

5.2.1. Præsidiet

- Overgribende politiske og administrative spørgsmål, herunder Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds budget
- Udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål, herunder konfliktforebyggelse og civil krisehåndtering og nordlige dimension
- Overgribende kontakter med regionale og internationale organisationer (om nærområdesamarbejde, om samarbejde med EU/EØS, OSCE, FN osv.)

5.2.2. Kultur- og Uddannelsesudvalget

Kultur

- Almen kultur og kunst i Norden og internationalt
- Et mangekulturelt og multietnisk Norden
- Film og medier
- Sprog
- Idræt
- Foreningerne Norden, den frivillige sektor
- Børne og ungdomskultur

Undervisning

- Grund- og sekundær skole
- Det nordiske uddannelsesmarked
- Folkeoplysning og voksenoplæring
- Livslang læring

Forskning

- Forskning
- Forskeruddannelse og udveksling

5.2.3. Velfærdsudvalget

- Velfærds- og tryghedsordninger
- Social og sundhed
- Handicap
- Byg og bolig
- Familie
- Børn og unge
- Narko

5.2.4. Medborger- og Forbrugerudvalget

- Demokrati
- Menneskerettigheder
- Medborgerrettigheder
- Ligestilling
- Forbruger
- Sikre fødevarer
- Kriminalitetsbekæmpelse, herunder international kriminalitet og terrorisme
- Lovgivning
- Indvandring og flygtninge
- Samarbejde mod racisme

5.2.5. Miljø- og Naturressourceudvalget

- Miljø
- Jord- og skovbrug
- Fisk
- Bæredygtig udvikling
- Energi

5.2.6. Næringsudvalget

- Rammebetingelser for økonomi og produktion
- Næring/industri
- Indre marked, fri bevægelighed, fjernelse af grænsehindringer, handel
- Regioner og strukturstøtte
- Beskæftigelse og arbejdsmarked
- Arbejdsmiljø
- Infrastruktur/transport
- Kommunikation
- IT

5.2.7. Kontrolkomiteen

- Kontrol- og revisionsopgaver

5.2.8. Valgkomiteen

- Valg til Nordisk Råds organer

VI. Sesjonen

Nordisk Råd afholdt sin 53. session i København den 29.- 31. oktober 2001 og dagsordenen var følgende:

Mandag den 29. oktober 2001, kl. 16.30 - 19.00

kl. 16.30

1 Sessionen åbnes af Nordisk Råds præsident

2 Fastsættelse af deltagerliste

3 Fastsættelse af dagsorden

4 Regler for sessionens gennemførelse samt information om proceduren ved voteringer

Regler för sessionens genomförande (Dokument 6)

ca kl. 16.45 - 19.00

5 Statsministrenes redegørelsemed replikker og efterfølgende debat

Statsministrenes redegørelse (Dokument 7)

6 Generaldebat

C 1: Nordisk årsberetning 2000. Nordisk Ministerråds virksomhedsberetning 2000

Nordisk årsberetning 2000. Nordisk Råd, Præsidiets rapport om virksomhedsåret (Dokument 3)

C 2: Redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet

Tirsdag den 30. oktober 2000, kl. 09.00 - ca 18.30

kl. 09.00 Plenum

6 Generaldebat forts.

kl. 10.00 - 11.30

7 Spørgetid med samarbejdsministrene

kl. 11.30 - 12.30

8 Budget og planer for det nordiske samarbejde

C 2; B 203/p: Redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet; Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för år 2002

B 204/p: Ministerrådsförslag om budgetanalysen

C 3/kk: Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed

C 4/kk: Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2000

C 5/kk: Beretning fra Nordisk Kulturfond, incl. Revisionsberetning

A 1257/när: Medlemsförslag om ökning av ramarna för Nordiska investeringsbankens (NIB) miljöinvesteringslåneordning (MIL)

A 1270/kk: Komitéforslag om dialog med Nordisk Ministerråd om planer og programmer

kl. 12.30 Frokostpause

kl. 14.00

9 Ny nordisk dagsorden

B 208/p: Ministerrådsförslag om nye strategiske satsninger

A 1266/p: Præsidieforslag om endringer i Nordisk Råds forretningsorden (virkefelter, struktur og arbejdsformer)

Ny nordisk dagsorden – opfølgning af vismandsrapporten. Fællesrapport fra Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd (Dokument 8). Retningslinier for Nordisk Råds virksomhed i 2002 (kap. 4)

A 1181/p: Medlemsförslag om den samiska befolkningens ställning i Nordiska rådet

ca kl. 15.30 Præsidiets og udvalgenes sager

10 Opfølgning af Nordisk Råds rekommandationer og fremstillinger

C 1; Bilag: Nordisk Ministerråds meddelelser vedrørende Nordisk Råds rekomman-dationer

Rek. 8/1999: Uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer

Rek. 25/2000: Ændring af overenskomsten om Nordisk Kulturfond

Fremst. 7/2001: Ändring i överenskommelsen för Nordiska kulturfonden

Rek. 22/1998: Nordisk språkpolitik

Rek. 7/2000: Ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater

Rek. 11/2000: Nordisk IT-infrastrukturstudie, E-handel (digitale signature) og regelsæt for kryptering

Rek. 12/2000: IT-innovationsstudie og makroklusters

Rek. 13/2000: IT-redskaber og deltagerdemokratiet i Norden

Rek. 14/2000: Rådgivende IT-ekspertgruppe

11 Tema: Medborgerbeskyttelse

A 1267/nord: Udvalgsforslag om asylansøgernes livskvalitet i Norden

A 1268/nord: Udvalgsforslag om racisme og integration

Fremst. 1/2001: Racisme og nynazisme i Norden

A 1232/nord: Medlemsforslag om oprettelse av et vitnebeskyttelsesprogram

A 1246/nord: Medlemsforslag om et felles tiltak i Norden for å beskytte involverte i straffesaker mot vold, trusler og represalier

A 1258/nord: Utskottsförslag om kvinno- och barnhandel

A 1221/nord: Medlemsforslag om tiltak mot tvangsekteskap

A 1260/euro: Udvalgsforslag angående grundlag for regler om fødevaremærkning og vareinformation for varer markedsført i Norden

A 1261/euro: Udvalgsforslag om risikohåndtering på fødevareområdet

A 1262/euro: Udvalgsforslag om nordisk forbrugerundervisning: "Det handler om at leve", herunder undervisning i fødevaresikkerhed

A 1263/euro: Udvalgsforslag om fødevareimport til Norden fra det europæiske indre marked og fra lande udenfor EU

Rek. 22/2000:Genmodificerede levnedsmidler

A 1264/nord: Medlemsforslag angående upprättande av en Nordisk Alzheimer takorganisation

Onsdag den 31 oktober 2001, kl. 09.00 - 18.30

kl. 09.00 Plenum

12 Udenrigsministrenes redegørelse

Forsvarsministrenes redegørelse

med efterfølgende replikker og debat

Udenrigsministrenes redegørelse (Dokument 9)

Forsvarsministrenes redegørelse(Dokument 11)

B 202/när: Ministerrådsförslag om reviderad närområdesstrategi

B 209/när: Ministerrådsförslag om ett arktiskt samarbetsprogram

Rek. 6/2001: Grundande av en demokratifond för samarbete med Ryssland

Nordisk Ministerråds Europaaktiviteter – Statusrapport 2000 (Dokument 4)

Presidiets rapport om den nordliga dimensionen (Dokument 10)

A 1234/p: Medlemsförslag om konfliktförebyggande och civil krishantering i Europa

Presidiets rapport om konfliktförebyggande och civil krishantering (Dokument 12)

A 1272/p: Medlemsförslag om samnordisk utbildning av civil krishantering

A 1253/p: Medlemsförslag om samverkan mellan de nordiska ländernas utrikesrepresentationer

Præsidiets og udvalgenes sager; forts.

13 Tema: Mediepolitik; Public Service TV

Public Service i Norden. Del I – Sammanställning och jämförelse av de nordiska ländernas regleringar och regleringsmetoder avseende public service verksamheten (Dokument 1)

Public Service i Norden. Del II – Redogörelse för utvecklingstendenser på radio- och TV-området, aktuella frågeställningar för public service verksamheten och de nordiska public service företagens samarbete (Dokument 2)

Rek. 20/1997: Utökat TV-samarbete i Norden

Samlat material rörande nordiskt TV-samarbete (Dokument 13)

Rek. 19/1998: Samordnet lovgivning på ophavsretsområdet

kl. 12.30 Frokostpause

kl. 14.00 Plenum

Valg

14 Valg af Nordisk Råds Præsidium

15 a Valg af medlemmer til Nordisk Råds udvalg samt Kontrolkomité

15 b Suppleringsvalg av medlemmer til Nordisk Investeringsbanks kontrolkomité

16 Valg af formand og en viceformand i Nordisk Råds udvalg samt Kontrolkomité

17 Valg af Valgkomité

Præsidiets og udvalgenes sager, forts.

18 Tema: Grænseregionalt samarbejde

Rek. 12/1999: Handlingsplan för avskaffning av gränshinder i Norden

A 1236/nord: Medlemsförslag om åtgärder för ökad rörlighet över gränserna i Norden

A 1249/nord: Medlemsforslag om evaluering og videreutvikling av det grenseregionale samarbeidet

A 1269/nord: Udvalgsforslag om en redegørelse om at udbygge det nordiske forskningsrum som et regionalt bidrag til styrkelse og udbygning af det europæiske forskningsrum

19 Tema: Nordisk arbejdsmarked i forandring

Nordisk arbetsmarknadsrelaterad temarapport (Dokument 5)

Rek. 15/2000: Social dumping i EU/EØS

A 1243/nord: Medlemsförslag om Nordjobb

20 Tema: Næringspolitik

B 205/euro: Ministerrådsförslag om nordiskt näringspolitiskt samarbetsprogram 2002-2005

A 1259/euro: Udvalgsforslag om nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere

A 1247/euro: Medlemsförslag om att få företag och kreditinrättningar i Norden att följa OECD:s riktlinjer för multinationella företag

A 1231/p: Medlemsförslag om reviderad form för näringslivsstimulans

21 Tema: Bæredygtig udvikling

Rek. 8/2001: Nordisk miljöhandlingsprogram 2001-2004

Rek. 9/2001: Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden

B 207/när: Ministerrådsförslag om det framtida nordiska energipolitiska samarbetet

B 206/nord: Ministerrådsforslag om samarbejdsprogram for bygge- og boligsektoren 2002-2005

A 1250/när: Medlemsförslag om nordisk rovdjursförvaltning

22 Afskrivning af rekommandationer og fremstillinger

23 Tale af den nyvalgte præsident

24 Fastsættelse af tid og sted for næste session

kl. 18.30

25 Sessionen afsluttes

- Programmet och Dagordning för sessionen förelåg fördelaktigt tidigt. Uppbyggnaden i dagordningen fick mycket gott betyg.
- Frågestunden är ett uppskattad led i sessionen, både av ministerrådet och rådet. 27 frågor.
- Statsministerdebatt. Statsministrarnas ordförande gav redogörelsen och partigruppernas talesmän gav därefter fortlöpande kommentarer med efterföljande debatt. 20 talare. Färre repliker än ofta tidigare. Den politiska balansen i världen, som följd av terrorattacken på USA den 11 september 2001 var ett övergripande tema.
- Generaldebatten hölls separat från statsministerdebatten. 20 inlägg. Generella anföranden – men tematiska – hölls under temadebatterna.
- Utrikesministrarnas redogörelse – Försvarsministrarnas redogörelse. Rådets beredning av sina ärenden kompletterade ministrarnas redogörelser väl och gav god dimension i denna debatt som fick stort genomslag.
- Ny nordisk dagordning, ändringar i det nordiska samarbetet. 18 inlägg. 3 samarbetsministrar deltog.
- Tematiska debatter. Sessionens teman: Medborgerbeskyttelse; Mediepolitik, Public Service TV; Grænseregionalt samarbejde; Nordisk arbejdsmarked i forandring; Næringspolitik; Bæredygtig udvikling. Teman ansågs politiskt och medialt aktuella och bidrog till en i många avseenden vällyckad session.
- Presidiets möten: Presidiets mötte statsministrarna samt de utländska gästerna från Ryssland och Baltiska församlingen. Möte med utrikesministrarna var en ny ordning som fått positivt omtalande.
- Deltagande i sessionen. Ansågs positivt med det breda ministerdeltagandet. Några ministrar höll inlägg i temadebatterna utan att vara talesmän.
- Ledning av förhandlingarna – Talarregler. Presidets medlemmar ledde förhandlingarna. Ingen begränsning av talartid och replikskiften behövdes användas. Samtliga talare kunde hålla sina inlägg oavkortade eftersom de planerade debattiderna höll.
- Tolkning. Rådsförhandlingarna tolkades på finska, isländska, ryska och engelska.
- Protokoll från förhandlingarna. 265 inlägg hölls sammanlag. Ett stenografiskt protokoll förelåg i början av december.

VII. Uttalelser fra Nordisk Råd i 2001

Præsidiets møde den 6. februar 2001:

"Præsidiet i Nordisk Råd reagerer med afsky på det racistisk motiverede drab på en 15 år gammel dreng i Oslo, begået i sidste uge af organiserede nynazister. Præsidiet i Nordisk Råd vil bede Nordisk Ministerråd om at se på forskellige tiltag for at bekæmpe og forbygge nazistiske bevægelser i Norden og andre strømninger, som ikke viser respekt for menneskelige værdier. Præsidiet i Nordisk Råd mener videre, at der er behov for en nordisk samordning for at få bugt med øget bandekriminalitet i ungdomsmiljøer og behov for konkrete udspil mod hverdagsracismen.

Præsidiet i Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om at komme med en årlig redegørelse for tiltag, der er gjort i de nordiske lande mod racisme, fremmed-fjendtlighed og diskriminering i hverdagen."

Presidiet beslöt att efter händelserna den 11 september i New York utge följande resolution:

"Parlamentariker från Nordiska rådet, samlade i Åbo, fördömer i ett uttalande terroristattackerna mot USA.

De avskyvärda terroristattackerna mot USA den 11 september 2001 fördöms skarpt. Attackerna var ett oprovocerat angrepp på de värden som vi ser som centrala i vårt samhälle: frihet, demokrati, öppenhet och mångfald. Vi vill framföra vårt djupaste deltagande till de anhöriga samt till det amerikanska folket som drabbats av dess urskillningslösa terrordåd.

Det är viktigt att världssamfundet nu står enat i kampen mot den internationella terrorismen. De som utfört, organiserat och finansierat terrorattackerna måste ställas inför rätta.

Det internationella samfundets kamp mot terrorism måste också vara inriktat på att bekämpa orsakerna till att den uppstår. Det öppna samhällets och rättsstatens principer måste stärkas.

Vi erinrar om FN:s säkerhetsråds resolution 1368 (2001) som fastställer att terroristattacker utgör ett hot mot internationell fred och säkerhet. FN-stadgan bekräftar också rätten till individuellt eller kollektivt självförsvar.

EU och NATO har gjort kraftfulla ställningstaganden mot terrorattackerna. Det är viktigt att de internationella organisationerna nu sluter upp i kampen mot den internationella terrorismen och i försvaret av våra demokratiska värden. Nordiska Rådet välkomnar och ger sitt stöd till den enighet som det internationella samfundet uppvisar i kampen mot terrorismen."

Resolution från Nordiska rådets temamöte 2.– 3. april 2001 i Oslo

Med anledning av USA:s president George W. Bush jr. uttalanden angående tveksamhet att USA skall deltaga i de fortsatta förhandlingarna i Kyotoprocessen, (COP 6 bis) vill Nordiska rådet göra följande uttalande:

Vi vill uttrycka vårt starka stöd till EU:s initiativ att ta upp en dialog med USA:s president och hans nya administration angående USA:s fortsatta medverkan i förhandlingsprocessen. En Kyotoöverenskommelse utan USA:s medverkan skulle innebära en allvarlig försvagning av överenskommelsens genomslagskraft.

Vi ser USA:s medverkan som oumbärlig av flera skäl, dels det viktiga bidrag som USA's forskning och industri kan ge vad gäller de globala ansträngningarna att minska CO_2- och andra klimatgasutsläpp, dels USA:s höga andel av dessa utsläpp och dels den globala ledarroll USA skulle kunna axla också när det gäller ansträngningarna på detta område.

Alla länder bör vara aktiva i arbetet med att reducera utsläppen av klimatgaser. De nordiska länderna avser att lämna ett bidrag till utvecklingen genom att etablera Östersjöområdet som ett försöksområde för Kyotomekanismerna. Därigenom önskar vi att få klarlagt hur Kyotomekanismerna kommer att fungera i praktiken.

Nordiska rådet vill starkt understryka betydelsen av USA:s fortsatta medverkan i ett brett internationellt förverkligande av Kyotoprocessen, innebärande att Kyotomekanismerna kan träda i kraft på det internationella planet från 2008.

Slutdokument från konferens med parlamentariker från Benelux interparlamentariska råd, Nordiska rådet och Baltiska församlingen (Bryssel, 27 april, 2001)

Parlamentariker från Benelux Interparlamentariska Råd, Nordiska rådet och Baltiska församlingen, som möttes i Bryssel 27 april 2001 har enhälligt beslutat göra följande uttalande:

Vetenskaplig forskning (t.ex. rapporterna från FN:s mellanstatliga klimatpanel) ger allt fler tydliga bevis på att mänskliga aktiviteter, särskilt utsläpp av växthusgaser, leder till klimatförändringar, som kommer att få viktiga och allvarliga följder för mänskligheten och naturen i hela världen. Om inte åtgärder vidtas kommer allvarliga följder såsom höjning av havsnivån, fler och svårare översvämningar, torka, erosion och omvandling av stora områden till öknar, en minskning av artrikedom och ekosystem, minskning av jordbruksproduktion och ökning av infektionssjukdomar att påverka jorden och dess invånare under kommande år.

En förändring i detta beteende kommer att bli möjlig endast om alla parter och aktörer omedelbart förverkligar de åtaganden att minska utsläpp av växthusgaser, som man enats om. Dessa åtaganden om minskning har formulerats i Kyotoprotokollet, som innehåller en stark vädjan till alla jorden länder. Detta måste anses vara ett första steg mot en ansvarsfull klimatpolitik.

De tidigare nämnda parlamentarikerna från Benelux interparlamentariska råd, Nordiska rådet och Baltiska församlingen anmodar enträget sina regeringar och EG-kommissionen.

a) att snarast stadfästa Kyotoprotokollet och att snabbt öka och samordna de redan fattade politiska besluten att leva upp till de förpliktelser som specificeras i protokollet.

b) att snarast genomföra de tekniker, som Kyotoprotokollet erbjuder t. ex. gemensamt genomförande, mekanism för ren utveckling och utsläppshandel. Ett pilotprojekt kan starta i Östersjöområdet.
c) för att undvika att avgasutsläpp ersätts av andra miljömässigt skadliga ämnen måste utsläppshanteringssystemet konstrueras så, att det leder till en förbättring av hela miljösituationen och inte bara till en förbättring när det gäller den globala uppvärmningen.

Handel med utsläppsrättigheter kommer att kräva ett omfattande internationellt administrativt system, som det kommer att ta lång tid att genomföra. Detta får inte fördröja de åtgärder som genast kan vidtas, t.ex. skatter på CO_2-utsläpp.

Parlamentariker från Benelux interparlamentariska råd, Nordiska rådet och Baltiska församlingen uppmanar vidare länderna som möts i Bonn i slutet av juli 2001:

1) att ta ansvar för att minska klimatförändringar trots nyligen gjorda uttalanden från Bush-administrationen och att uppmana COP6-medlemmarna att förverkliga Kyotoprotokollet utan vidare dröjsmål.
2) att återuppta COP 6-förhandlingarna, som avbröts i Haag 25 november 2000, för att stadfästa Kyotoprotokollet år 2002, så att det kan träda i kraft före "Rio + 10"- mötet i FN detta år.
3) att i Bonn avtala om verklig och avsevärd minskning av växthusgasutsläppen.
4) att erkänna Kyotoprotokollets brådskande natur och att försäkra sig om att dess förverkligande i länderna i Bilaga 1 kommer att leda till avsevärd och verklig utsläppsminskning på nationell nivå.
5) att sträva efter samarbete med utvecklingsländer så att dessa kan få hjälp med en hållbar utveckling av sina ekonomier.
6) att organisera en internationell diskussion om nödvändigheten av åtgärder och arten av dessa för att minska och bekämpa förväntade klimatförändringseffekter.
7) att inte vänta på färdiga internationella avtal utan direkt påbörja utveckling och genomförande av en bestämd klimatpolitik för varje land.

Gemensamt uttalande från Den Baltiska församlingens och Nordiska rådets tredje gemensamma möte 31 maj–1 juni 2001 i Riga

Parlamentariskt samarbete

- Samarbete mellan de 8 baltiska och nordiska länderna har successivt antagit fortlöpande, produktiva och ömsesidigt fördelaktiga former och kommer att fortsätta utveckla nya infallsvinklar och integrerade sätt att närma sig samarbetet
- Baltiska församlingen och Nordiska rådet skall fortsätta att underlätta gräsrotskontakter samt främja ett brett spektrum av politiska kontakter mellan partier, politiker och parlamentariker;

EU-utvidgningen

- De nordiska länderna verkar för en snabb, genomgripande och kvalificerad antagningsprocess för de baltiska länderna, för att dessa skall få fullvärdigt EU-medlemskap. Det nuvarande svenska EU-ordförandeskapet och det kommande danska ordförandeskapet under andra hälften av 2002 kommer att vara särskilt betydelsefulla för de baltiska länderna
- Miljöfrågor, justitie- och inrikesfrågor liksom utvecklingen av administrativ kompetens är bara några områden där samarbete mellan de baltiska och de nordiska länderna inom EU-utvidgningen har visat sig vara fruktbart och effektivt
- Det nuvarande samarbetet mellan de baltiska och de nordiska länderna inom EU-utvidgningen skall fortsätta efter det att utvidgningen har genomförts

Regionalt samarbete och gränssamarbete

- Medlemmarna i den Baltiska församlingen och Nordiska rådet har betonat betydelsen av att skapa en stabil gemensam energimarknad och att harmonisera e-marknadsmiljön i regionen
- Parlamentarikerna har uttalat sitt stöd till att skapa ett gemensamt baltisk-nordiskt område för högre utbildning
- Kulturellt utbyte och samarbete är av grundläggande betydelse. De baltiska länderna har bjudit in de nordiska länderna att deltaga i den kommande Baltiska kulturfestivalen som skall gå av stapeln senare i år i alla nordiska länder
- De gemensamma ansträngningarna för att bekämpa organiserad brottslig verksamhet över gränserna i den baltisk-nordiska regionen måste intensifieras
- Ett främjande av ungdomsutbyte skall stå högt på dagordningen för de baltiska och de nordiska länderna

Parlamentariskt engagemang i EU:s nordliga dimension

- Medlemmarna i Baltiska församlingen och Nordiska rådet har överenskommit att göra gemensamma ansträngningar för att säkerställa genomförandet av Aktionsplanen för EU:s nordliga dimension
- Parlamentarikerna skall fortlöpande verka för att säkerställa en fortsatt öppen dialog och ett konsekvent genomfört samarbete mellan de baltiska och de nordiska länderna med utgångspunkt från de olika ländernas varierande villkor, kapacitet och möjligheter

Säkerhetspolitik

- Parlamentarikerna välkomnar intensifieringen av den dialog som fortgår bland de baltiska och de nordiska länderna inom säkerhets- och försvarspolitik
- EU:s och Nato:s utvidgning är viktiga för upprätthållandet av stabilitet, fred och välstånd i Europa. Parlamentarikerna erkänner varje lands rättighet att anta eller ingå i avtal, organisationer eller allianser som bäst anses kunna tjäna deras säkerhetsintressen
- Mötesdeltagarna skall uppmuntra samarbete som har som mål att stärka säkerheten i Östersjöregionen och som därmed även bidrar till att förbättra den europeiska säkerheten

Præsidiets møde den 25. september 2001

"Nordiska rådet fördömer terroristattackerna mot USA. Parlamentariker från Nordiska rådet, samlade i Åbo, fördömer i ett uttalande terroristattackerna mot USA.

De avskyvärda terroristattackerna mot USA den 11 september 2001 fördöms skarpt. Attackerna var ett oprovocerat angrepp på de värden som vi ser som centrala i vårt samhälle: frihet, demokrati, öppenhet och mångfald. Vi vill framföra vårt djupaste deltagande till de anhöriga samt till det amerikanska folket som drabbats av dess urskillningslösa terrordåd.

Det är viktigt att världssamfundet nu står enat i kampen mot den internationella terrorismen. De som utfört, organiserat och finansierat terrorattackerna måste ställas inför rätta.

Det internationella samfundets kamp mot terrorism måste också vara inriktat på att bekämpa orsaker-na till att den uppstår. Det öppna samhällets och rättsstatens principer måste stärkas.

Vi erinrar om FN:s säkerhetsråds resolution 1368 (2001) som fastställer att terroristattacker utgör ett hot mot internationell fred och säkerhet. FN-stadgan bekräftar också rätten till individuellt eller kollektivt självförsvar.

EU och Nato har gjort kraftfulla ställningstaganden mot terrorattackerna. Det är viktigt att de inter-nationella organisationerna nu sluter upp i kampen mot den internationella terrorismen och i försvaret av våra demokratiska värden. Nordiska rådet välkomnar och ger sitt stöd till den enighet som det internationella samfundet uppvisar i kampen mot terrorismen."

Præsidiets møde den 30. oktober 2001

"Nordiska rådets presidium har vid sitt möte den 30 oktober diskuterat de miljöproblem som drabbar Norden och Arktis som en följd av de mångåriga utsläppen av radioaktiva ämnen från behandlingsanläggningen i Sellafield.

Presidiet noterar samtidigt att de nordiska miljöministrarna ånyo krävt att Storbritannien skall göra en aktiv insats för att minska utsläppen, då de träffade de brittiska ministrarna Margaret Beckett och Michael Meacher i Luxemburg den 29.10.2001. Presidiet noterar vidare att diskussionen uppföljdes vid de nordiska miljöministrarnas möte i Köpenhamn denna dag.

Presidiet delar de nordiska miljöministrarnas oro över utsläppen av radioaktiva ämnen. Spår av technetium-99 (Tc-99) som härstammar från Sellafield-anläggningen, som bearbetar använt kärnbränsle, har nyligen mätts ända upp i Barents-havet och i vattnena kring Svalbard. Föroreningen kommer senare att nå även de isländska vattnen. Det är alarmerande att halterna av technetium-99 i brunalg t.ex. i Oslofjorden enligt norska strålskyddsmyndigheter är femfaldiga idag jämfört med år 1997.

Presidiet vill påminna om att det inom ramen för Ospar-konventionen för skydd av nordöstra Atlanten ingående har diskuterats utsläppen och den tekniska utvecklingen av anläggningar som bearbetar kärnbränsle. Presidiet är enigt med de nordiska ministrarna att det är positivt att Storbritannien genom godkännandet av Ospar-startegin i Sintra 1998 har förbundit sig till att redan år 2000 arbeta för att uppnå väsentliga reduktioner i utsläpp. Vidare att är det viktigt att Storbritannien följer upp sitt åtagande att till sommaren 2002 för sin del utarbeta den nationella handlingsplan för minsking av utsläpp som strategin förutsätter av samtliga medlemsländer, inklusive de nordiska länderna.

Presidiet betonar vikten av att de viktiga målsättningarna i Ospar-strategin fullföljs genom såväl nationella åtgärder som fortsatt behandling av frågan i Ospar:s regi. Storbritannien och de nordiska ländena bör verka för att minskningen av utsläpp av radioaktiva ämnen skall ha en hög prioritet på agendan för den femte Nordsjökonferensen i Bergen våren 2002.

Presidiet instämmer i ministrarnas djupa oro över den information man fått om det beslut som den brittiske regeringen inom en nära framtid avser fatta om utsläppsgränserna för radioaktiva ämnen från Sellafield fram till 2006. Enligt förslag från den brittiske miljöagenturen (Environmental Agency) skulle utsläpp på nuvarande nivå tillåtas fortsätta, vilket innebär en reell ökning av halterna. Genom beslut som redan nu skulle minska utsläppen skulle Storbritannien på ett verkfullt sätt bidra till att nivån av radioaktivitet i de nordliga haven så snabbt som möjligt skulle sjunka till en nivå som närmar sig noll för radionuklider förorsakade av människan, såsom OSPAR strategien förutsätter.

Presidiet vill uppmana Storbritannien att följa den alternativa strategi som de nordiska ministrarna presenterat för sina kolleger från Storbritannien för övervägande: antingen att sänka utsläppsgränserna för de radioaktiva ämnena så fort som möjligt, eller att lagra avfallet i väntan på att den bästa möjliga befintliga tekniken kan tas i bruk.

Presidet noterar att den brittiske regeringen nyligen har gett drifttillstånd för en anläggning för framställande av så kallat Mox-bränsle i anslutning till Sellafield. Mox-fabriket kommer att använda plutonium som återvunnits ur använt kärnbränsle för att framställa uranplutoniumbränsle-pelleter för bruk vid kärnkraftverk. Presidiet är enigt med ministrarna om den oro man känner över därav förorsakade kommande utsläpp".

VIII. Fremstillinger og rekommandasjoner 2001

8.1 Fremstillinger vedtatt av Presidiet jan–april 2001

Fremst. 1/2001[1] – Rasisme og nynazisme i Norden (A 1245/p)

Fremst. 2/2001[2] - Samarbejdsprogram for nordisk ligestillingssamarbejde 2001-2005 (B 195/nord)

Fremst. 3/2001[3] - Tverrsektoriell handlingsplan for barne- og ungdomspolitisk samarbeid 2001-2005 (B 200/nord)

Fremst. 4/2001[4] – Narkotikahandeln (A 1223/nord)

Fremst. 5/2001[5] – Nordisk samarbeid om kultur og helse (A 1210/nord)

Fremst. 6/2001[6] – Grundandet av en demokratifond för samarbete med Ryssland (A 1220/när)

Fremst. 7/2001[7] – Endringer i overenskomsten om Nordisk Kulturfond (A 1251/nord)

8.2 Rekommandasjoner vedtatt av Nordisk Råd under den 6. ekstrasesjonen 2001

Rek. 8/2001 – Nordisk Miljøhandlingsprogram 2001–2004 (B 199/när)

Rek. 9/2001 – Strategi om en bæredygtig udvikling (B 201/när)

8.3 Fremstilling vedtatt av Presidiet juni 2001

Fremst. 10/2001 – Samarbetsprogram för nordiskt jämställdhetsarbete 2001–2005 – kvinnornas ställning i Nordens närområden (A 1256/när)

8.4 Rekommandasjoner vedtatt av Nordisk Råd under den 53. sesjonen

Rek. 11/2001 – Budgeten för det nordiska samarbetet 2002 (C 2; B 203/p)

Rek. 12/2001 – Budgetanalysen (B 204/p)

Rek. 13/2001 – Ny dato for modtagelse af revisionsberetning for Nordisk Kulturfond (C 5/kk)

Rek. 14/2001 – Nordiska investeringsbankens miljöinvesteringslåneordning (A 1257/när)

Rek. 15/2001 – Dialog med Nordisk Ministerråd om planer og programmer (A 1270/kk)

---

1 Vedtatt av Presidiet per capsulam mars 2001

2 Vedtatt av Presidiet 3. april 2001 i Oslo

3 Vedtatt av Presidiet 3. april 2001 i Oslo

4 Vedtatt av Presidiet 3. april 2001 i Oslo

5 Vedtatt av Presidiet 3. april 2001 i Oslo

6 Vedtatt av Presidiet 3. april 2001 i Oslo

7 Vedtatt av Presidiet 3. april 2001 i Oslo

Rek. 16/2001 – Nye strategiske satsninger for det nordiske samarbejde (B 208/p)

Rek. 17/2001 – Asylansøgernes livskvalitet i Norden (A 1267/nord)

Rek. 18/2001 – Fællesnordisk seminar om asylansøgernes livskvalitet (A 1267/nord)

Rek. 19/2001 – Bekæmpelse av racisme og fremmedfjendtlighed, og fremme af integration (A 1268/nord)

Rek. 20/2001 – Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og repressalier (A 1232/nord og A 1246/nord)

Rek. 21/2001 – Kvinno- och barnhandel (A 1258/nord)

Rek. 22/2001 – Informationsinsatser mot kvinno- och barnhandel (A 1258/nord)

Rek. 23/2001 – Tiltag mod tvangsægteskab (A 1221/nord)

Rek. 24/2001 – Sikker fødevaremærkning og vareinformation i Norden (A 1260/euro)

Rek. 25/2001 – Håndtering af fødevarekriser (A 1261/euro)

Rek. 26/2001 – International risikohåndtering på fødevareområdet (A 1261/euro)

Rek. 27/2001 – Obligatorisk forbrugerundervisning i grundskolen (A 1262/euro)

Rek. 28/2001 – Undervisningsmateriale og nordisk hjemmeside om forbrugerundervisning (A 1262/euro)

Rek. 29/2001 – Internationale aftaler om handel og transport af levende dyr (A 1263/euro)

Rek 30/2001 – Konfliktförebyggande och civil krishantering (A 1234/p)

Rek. 31/2001 – Samverkan mellan de nordiska ländernas utrikestjänster (A 1253/p)

Rek. 32/2001 – Reviderad nordisk närområdesstrategi (B 202/när)

Rek. 33/2001 – Arktiskt samarbetsprogram (B 209/när)

Rek. 34/2001 – Udbygning af et nordisk forskningsrum (A 1269/nord)

Rek. 35/2001 – Ökad rörlighet över gränserna i Norden (A 1236/nord)

Rek. 36/2001 – Deltagelse i Nordjobb (A 1243/nord)

Rek. 37/2001 – Nordiskt näringspolitiskt samarbetsprogram 2002–2005 (B 205/euro)

Rek. 38/2001 – Vedtagelse af "Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere" (A 1259/euro)

Rek. 39/2001 – Iværksættelse af "Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere" (A 1259/euro)

Rek. 40/2001 – Tillämpning av OECD:s riktlinjer för multinationella företag i kreditinrättningar och företag i Norden (A 1247/euro)

Rek. 41/2001 – Tillämpning av OECD:s riktlinjer för multinationella företag i nordiska institutioners verksamhet (A 1247/euro)

Rek. 42/2001 – Opfølgning af budgetanalysen (A 1231/p)

Rek. 43/2001 – Nordiskt energipolitiskt samarbete (B 207/när)

Rek. 44/2001 – Samarbetsprogram för bygg- och bostadssektorn 2002–2005 (B 206/nord)

Rek. 45/2001 – Nordisk förvaltningsstrategi om rovdjur (A 1250/när)

8.5 Fremstillinger vedtatt av Presidiet 10. desember 2001

Fremst. 46/2001 – Reumatikere og langvarige syge (A 1254/nord og A 1255/nord)

Fremst. 47/2001 – Ändringar av Överenskommelse om Nordiska kulturfonden (B 210/nord)

8.6 Ytringer

Ytring 1/2001 - Tiltag i anledning af revisionsberetning om Nordisk Kulturfond for år 2000 (C 5/kk)

8.7 Interne vedtak

Internt vedtak 1/2001
Nordisk Råds arbejde med Ministerrådets meddelelser om rekommandationer/fremstillinger, og formelle kontakter mellem Nordisk Råds organer og modsvarende ministerråd
(A 1270/kk)

Internt vedtak 2/2001
Godkendelse af ændringer i forretningsordenen for Nordisk Råd (A 1266/p)

Internt vedtak 3/2001
Samernes stilling som urfolk og minoritet (A 1181/p)

IX. Ärendelista

9.1 Nya medlemsförslag 2001

A 1244/kultur	Medlemsförslag om nordiskt TV-samarbete (väckt av Elver Jonsson (fp) m.fl.)
A 1248/euro	Medlemsförslag om nordisk rapportering om globaliseringsutvecklingen (väckt av den vänstersocialistiske gruppen)
A 1254/nord[8]	Medlemsförslag om reumatikernas situation i Norden (väckt av den socialdemokratiska gruppen)
A 1255/nord[9]	Medlemsförslag angående patienträttigheter, speciellt kostnader för kroniker (väckt av Pehr Löv m.fl.)
A 1265/miljø	Medlemsförslag om införsel av hunder och katter till Sverige och Norge (väckt av Pehr Löv m.fl.)
A 1271/medborger	Medlemsförslag om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen (väckt av den konservativa gruppen)
A 1273/næring	Medlemsförslag om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en gemensam valuta orsakar for det nordiska samarbetet (väckt av den konservativa gruppen)
A 1274/medborger	Medlemsförslag om människohandel (trafficking) (framlagt av mittengruppen)
A 1275/presidiet	Medlemsförslag om "Ett handslag till VästNorden" (framlagt av Mittengruppen)
A 1276/presidiet	Medlemsförslag om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris (väckt av den socialdemokratiska gruppen)
A 1277/presidiet	Udvalgsforslag om EU's regionalpolitik (fremlagt av Europaudvalget)
A 1278/velferd	Medlemsförslag om små diagnosgruppers patientföreningars möjligheter att bedriva verksamhet på nordisk bas (väckt av den socialdemokratiska gruppen)
A 1279/kultur	Medlemsförslag om värn av den nordiska språkgemenskapen (väckt av den socialdemokratiska gruppen)
A 1280/kultur	Medlemsförslag om gemensamma insatser för nordisk formgivning och design (väckt av den socialdemokratiska gruppen)

9.2 Ministerrådsförslag 2001

B 210/nord[10]	Ministerrådsforslag om ændring af overenskomsten mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om Nordisk Kulturfond (Kulturfondens administration m.v.)

[8] Vedtatt av Presidiet 10 desember 2001 i Oslo, fremstilling 46/2001
[9] Vedtatt av Presidiet 10 desember 2001 i Oslo, fremstilling 46/2001
[10] Vedtatt av Presidiet 10 desember 2001 i Oslo, fremstilling 47/2001

9.3 Skriftlige spørgsmål 2001.

E 2000

E 26 Skriftlig fråga till Sveriges energiminister om tidpunkten för stängningen av Barsebäck (ställd av Jette Gottlieb) Besvarad 16.01.2001

E 2001

E 1 Skriftlig fråga till Sveriges regering angående omräkningsskala för betyg vid tillträde till högre studier i Sverige (ställd av Olof Erland) Besvarad 12.02.2001

E 2 Skriftlig fråga til Sveriges regering angående befriande av renskötseln från drivmedelsskatt (ställd av Hannes Manninen) Besvarad 27.02.2001

E 3 Skriftlig fråga till samarbetsministern i Finland angående Finlands tillämpning av avtalet om harmonisering av yrkesbevis mellan Sverige och Finland (ställd av Per-Erik Granström) Besvarad 23.04.2001

E 4 Skriftlig spørsmål til Nordisk Ministerråd angående avvisning av henvendelser og prekvalifikasjoner eller tilbud som ikke er skrevet på det angjeldende lands eget språk (stilt av Johan J. Jakobsen) Besvarad 07.05.2001

E 5 Skriftlig spørgsmål til Finlands regering angående grænseoverskridende fusioner og spaltninger mellem selskaber (stillet af Svend Erik Hovmand) Besvaret 10. mai 2001

E 6 Skriftlig fråga til Sveriges energiminister angående tidpunkten för stängning av Barsebäck (ställd av Jette Gottlieb) Besvarad 18.05.2001

E 7 Skriftlig spørgsmål til Sveriges regering angående Sveriges forbehold for fangst og jagt af fortrinsvis hvaler i ministerrådets rapport Bæredygtig udvikling – en ny kurs for Norden (stillet af Jógvan við Keldu og Dan Reinert Petersen) Besvaret 28.05.2001

E 8 Skriftlig spørgsmål til Sveriges Justitsminister om begrundelse for tilbageholdelse af danske medborgere i forbindelse med lovlig demonstration i Göteborg 15. juni 2001 (stillet av Jette Gottlieb) Besvaret 17. juli 2001

X. Nordisk Råds medlemmer per 29. oktober 2001

Nordiska rådets medlemmar per den 29 oktober 2001, fördelat på utskott

Presidiet

President: Svend Erik Hovmand (V), DK
Berit Brørby (A), NO
Dorte Bennedsen (S), DK
May-Helen Molvær Grimstad (KrF), NO
Chris Heister (m), SE
Kaj Ikast (KF), DK
Anita Johansson (s), SE
Elver Jonsson (fp), SE
Bjarne Kallis (kd), FI
Outi Ojala (Vänst.), FI
Riitta Prusti (sd), FI
Rannveig Guðmundsdottir (A), IS
Jari Vilén (saml.), FI

Nordenutskottet

Ordförande: Pehr Löv (sv), FI
Vice ordförande: Åke Gustavsson (s), SE
Vice ordförande: Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), IS
Vice ordförande: Charlotta Bjälkebring (v), SE
Anne Berit Andersen (H), NO
Charlotta Bjälkebring (v), SE
Tuija Brax (gröna), FI
Frank Dahlgaard (KrF), DK
Odd Roger Enoksen (Sp), NO
Ann-Marie Fagerström (s), SE
Aud Gaundal (A), NO
Åke Gustavsson (s), SE
Tuula Haatainen (sd), FI
May Hansen (SV), NO
Søren Hansen (S), DK
Ruth Heilmann (S), GL
Britt Hildeng (A), NO
Lars Hjertén (m), SE
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), IS
Eva Johansson (s), SE
Jógvan við Keldu (Ff), FO
Øyvind Korsberg (FrP), NO
Harriet Lindeman (FS), ÅL
Arne Lyngstad (KrF), NO
Pehr Löv (sv), FI
Ragnwi Marcelind (kd), SE
Eva Møller (KF), DK
Heli Paasio (sd), FI
Vibeke Peschardt (RV), DK
Dan Reinert Petersen (Jvfl), FO
Aulis Ranta-Muotio (cent), FI
Sigríður Jóhannesdóttir (A), IS
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), IS
Kristen Touborg (SF), DK

Europaututskottet

Ordförande: Per Kaalund (S), DK
Vice ordförande: Lennart Daléus (c), SE
Eero Akaan-Penttilä (Kok.), FI
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj), IS
Ole Vagn Christensen (S), DK
Julie Christiansen (H), NO
Lennart Daléus (c), SE
Reynoldh Furustrand (s), SE
Per-Erik Granström (s), SE
Trond Helleland (H), NO
Per Kaalund (S), DK
Ellen Kristensen (V), DK
Egil Møller (DF), DK
Petri Neittaanmäki (cent), FI
Thore A. Nistad (FrP), NO
Kent Olsson (m), SE
Inge Ryan (SV), NO
Jan Sahl (KrF), NO
Petri Salo (saml), FI
Jouko Skinnari (sd), FI
Steingrímur J. Sigfússon (VG), IS
Jens Stoltenberg (A), NO
Hasse Svensson (lib), ÅL
Hannu Takkula (cent), FI

Närområdesutskottet

Ordförande: Christel Anderberg (m), SE
John I. Alvheim (FrP), NO
Hanne Andersen (S), DK
Poul Andersen (S), DK
Drífa Hjartardóttir (Sj), IS
Jette Gottlieb (EL), DK
Lennart Gustavsson (v), SE
Leena Harkimo (saml), FI
Margareta Israelsson (s), SE
Lena Jensen (SV), NO
Ola Karlsson (m), SE
Kimmo Kiljunen (sd), FI
Asmund Kristoffersen (A), NO
Kaj Larsson (s), SE
Ewa Larsson (mp), SE
Paula Lehtomäki (cent), FI
Hannes Manninen (cent), FI
Oddvard Nilsen (H), NO
Raymond Robertsen (H), NO
Preben Rudiengaard (V), DK
Daniel Skifte (A), GL
Jan Erik Ågren (kd), SE

Kontrollkommittén

Ordförande: Eva Johansson (s), SE
Vice ordförande: Vibeke Peschardt (RV), DK
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj), IS
Aud Gaundal (A), NO
Aulis Ranta-Muotio (cent), FI

XI. Partigrupper i Nordisk Råd.

Konservative gruppen.

(KF) Det Konservative Folkeparti
(Ff) Færøerne Folkeflokken
(saml) Finland Samlingspartiet
(FS) Åland Frisinnad Samverken
(Sj) Island Selvstændighedspartiet
(H) Norge Høyre
(m) Sverige Moderata samlingspartiet

Mittengruppen.

(RV) Det Radikale Venstre
(V) Venstre
(At) Atassut
(cent) Centern i Finland
(Kd) Kristdemokraterna
(sv) Svenska folkpartiet
(gröna) Gröna Förbundet
(lib) Liberalerna på Åland
(KrF) Kristelig Folkeparti
(Sp) Senterpartiet
(c) Centerpartiet
(fp) Folkpartiet liberalerna
(mp) Miljöpartiet
(Ff) Framsóknarflokkurinn

Socialdemokratiska gruppen

(S) Socialdemokratiet
(Jvfl.) Socialdemokratiet
(Si) Siumut
(sd) Finlands Socialdemokratiska Parti
(A) Det socialdemokratiske parti
(A) Det norske Arbeiderparti
(s) Sveriges socialdemokratiska arbetareparti

Den vänstersocialistiska grönna gruppen.

(EL) Enhedslisten – De Rød-Grønne
(SF) Socialistisk Folkeparti
(IA) Inuit Atarqatigiit
(vänst) Vasemmistoliitto/Vänsterförbundet
(VG) Vinstri Grænir/Vänster Gröna
(SV) Sosialistisk Venstreparti
(v) Vänsterpartiet

Utan partigruppstillhörighed

(DF) Dansk Folkeparti i Danmark
(FrP) Fremskrittspartiet i Norge
(UP) Uden parti

XII. Nordisk Råds delegationer

Hver national delegation har sit eget sekretariat, som forbereder møder, assisterer i forbindelse med praktiske spørgsmål, og tilbyder råd og vejledning til offentligheden.

Nordisk Råd, Danmarks Riges delegation
Generalsekretær Henrik Hagemann

Nordisk Råd, Færøernes Delegation
Direktør Súsanna Danielsen

Nordisk Råd, Grønlands Delegation
Direktør Jacob Hartmann Hansen

Finlands delegation i Nordiska rådet
Sekretariatschef Patrick Zilliacus

Nordiska rådet, Ålands delegation
Delegationssekretær Marine Holm-Johansson

Nordisk Råd, Islands delegation
Sekretariatschef Belinda Theriault

Nordisk Råd, Den Norske Delegasjon
Sekretariatsleder Kjell Myhre-Jensen

Nordiske rådet, svenska delegationen
Sekretariatschef Eva Smekal

Kontrolkomiteens betænkning

Nordiska kulturfondens årsberättelse 2001
Beretning om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 2001

(Nordisk kulturfonds årsberetning, se s. 991)
(Rigsrevisionens beretning, se s. 1027)

I. Indstilling

Nordisk Råds Kontrolkomité har modtaget Nordisk Kulturfonds årsberetning for 2001 samt revisorernes beretning om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 2001.

Kontrolkomiteen foreslår, at

Nordisk Råd beslutter

1) *at* godkende Nordisk Kulturfonds regnskab for 2001 og bevilge fondens bestyrelse ansvarsfrihed for 2001
2) *at* tage virksomheds- og revisionsberetningerne for Nordisk Kulturfond for 2001 til efterretning

Endvidere foreslår Kontrolkomiteen at

Nordisk Råd ytrer til Nordisk Ministerråd

at Fondssekretariatet gennemfører de af revisorerne foreslåede ændringer

II. Virksomhedsberetningen

Kulturfondens årsberetning indeholder oplysninger om fondens organisation (formål, økonomi, bestyrelse og forvaltning), om fondens almene virksomhed (fondens satsning på udstillingsvirksomhed og fondens undersøgelse af den nordiske sprogforståelse) og om fondens bidragsvirksomhed (opdelt på antal, fordeling mellem lande/områder, fordeling mellem sektorer og oplysninger om bevillinger).

Det samlede ansøgte beløb var i 2001 150,4 mio. DKK fordelt på 691 gyldige ansøgninger. Der blev bevilget 27,5 mio. DKK fordelt på 256 modtagere. Disse tal var i 2000: 159,3 mio. DKK fordelt på 723 gyldige ansøgninger. Der blev i 2000 bevilget 26,6 mio. DKK fordelt på 211 modtagere.

Fordelingen mellem ansøgninger fra de respektive lande og selvstyrende områder og bevillinger hertil samt fordeling på forskellige virksomhedsområder analyseres. Virksomhedsberetningen viser, at princippet om spændvidde i bevillingerne efterleves. Såvel små som store projekter støttes i overensstemmelse med de vedtagne prioriterede områder; nordisk sprogforståelse, projekter der fremmer anvendelsen af nye medier, projekter med sigte på at mindske fremmedfjendtlighed og racisme og projekter der har en bred folkelig forankring. Bevillingerne er

således i overensstemmelse med fondens interne fordelingsprincipper, bilag 2 til virksomhedsberetningen.[1]

Revisionsberetningen

I overensstemmelse med bestemmelserne i overenskomst om Nordisk Kulturfond træffer Nordisk Råd beslutning om revision af fondens forvaltning og regnskab. Siden sammenlægningen af Nordisk Kultursekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat har det været fast praksis, at fondens regnskab revideres i samarbejde mellem et medlem af Folketinget og rigsrevisor. I 2001 er revisionen foretaget af folketingsmedlem Frode Sørensen og rigsrevisor Henrik Otbo.

Revisionen er, i henhold til § 21 i økonomireglementet af marts 2001 for virksomheder finansieret over Nordisk Ministerråds budget, udført efter de gældende regler i det internordiske revisionsreglement. Formålet er at undersøge om regnskaberne er retvisende og at de giver de fornødne oplysninger til bedømmelse af fondens forvaltning af fondens budget.

Det er de valgte revisorers opfattelse, at årsregnskabet er aflagt i overensstemmelse med gældende regler, herunder de af Nordisk Ministerråd udarbejdede forskrifter, og at årsregnskabet giver et retvisende billede af Nordisk Kulturfonds resultat for 2001 og økonomiske stilling den 31. december 2001. Revisionen har ikke givet anledning til forbehold. Revisionen omfatter ledelsens årsberetning, resultatopgørelse og balance samt noter.

Ved gennemgang af årsregnskabet for 2001, der er godkendt og underskrevet af bestyrelsen, er der konstateret faktuelle fejl, der dog er af uvæsentlig betydning. Alligevel finder revisorerne det uhensigtsmæssigt, at de ikke har haft lejlighed til at gennemgå regnskabet med ledelsen og foretage foreløbig revision, før årsregnskabet foreligger i endelig udgave. Revisorerne anbefaler derfor, at det samlede årsregnskab inkl. ledelsens beretning udarbejdes så tidligt, at gennemgang og foreløbig revision kan finde sted, før den endelige udarbejdelse af årsregnskabet sker.

Revisorene har konstateret, at årsregnskabet er underskrevet af den bestyrelse, der er valgt for 2002 og anbefaler en præcisering af, hvem der skal underskrive årsregnskabet – enten den bestyrelse, der er valgt for den periode, årsregnskabet omfatter, eller den bestyrelse, der er valgt på tidspunktet for godkendelse af årsregnskabet. Nordisk Kulturfond har hertil oplyst, at bestyrelsen vælges for en periode med rettighed til at underskrive på vegne af fonden for den pågældende periode.

Revisorene har gennemgået en stikprøve på 14 afsluttede og uafsluttede projekter, som har fået bevilget støtte i 2000 og 2001 samt 22 afsluttede og uafsluttede projekter, som har fået bevilget støtte i 1999 og tidligere. Ved gennemgangen er det kontrolleret, at de interne fordelings- og udbetalingsregler bestyrelsen har vedtaget er overholdt.

Revisorerne konstaterer, at fonden i 2001 har foretaget en væsentlig bedre opfølgning på projekter, hvor slutdatoen er overskredet, end tidligere.

Fondssekretariatet har i øvrigt oplyst, at en samlet forretningsgangsbeskrivelse for administration af projekter, herunder kriterier for opfølgning mv., er under udarbejdelse og vil foreligge i forbindelse med implementeringen af nyt projektstyringsprogram i 2003.

Revisorerne har overordnet gennemgået opfølgning på uafsluttede projekter, der pr. 31. december 2001 udgjorde 94 projekter. Antallet af ældre uafsluttede sager er fortsat aftagende, pr. 28. juni 2002 forelå i alt 35 uafsluttede projekter: 15 bevilget i perioden 1988-1997, 9 bevilget i 1998 og 11 bevilget i 1999. Til sammenligning kan oplyses, at der pr. 25. maj 2000 var i alt 136 uafsluttede projekter bevilget i perioden 1988-1999.

Revisorerne er tilfredse med denne udvikling og bifalder, at der i 2001 er fundet en smidig procedure for beslutning om hvilke sager, der skal til inkasso.

[1] Ikke trykket her.

Opfølgning af bemærkningerne i revisionsberetningen for 2000

Nordisk Råd vedtog på 53. session at rekommandere Nordisk Ministerråd og fondssekretariatet at gennemføre de af revisorerne foreslåede ændringer. Hertil har revisorerne følgende kommentarer:

- Tidsfrister ved projektafslutning og ressourceforbrug
  Revisorerne konstaterer, at der er en væsentlig bedre opfølgning på projekterne i forbindelse med afslutningen. Der anvendes dog uforholdsmæssig mange ressourcer på udsendelse af påmindelser og rykkere for afsluttende projektregnskaber. Nordisk Kulturfond er imidlertid sammen med Nordisk Ministerråds sekretariat ved at udarbejde en samlet forretningsgangsbeskrivelse for administration af projekter, herunder kriterier for opfølgning mv.
- Kontooprettelse for hvert projekt
  Revisorerne konstaterer, at der i finansbogholderiet er oprettet en konto for hvert enkelt projekt, der er bevilget i 2002. Det er herefter muligt fra finansbogholderiet at få udskrevet totaloversigt for det enkelte projekt. Det er dog ikke muligt at oprette en konto for de enkelte projekter, der er bevilget i 2001 og tidligere.
- Projektstyring
  Der har gennem 2001 været forhandlet om anskaffelse af et nyt projektstyringsprogram. Det forventes, at der i efteråret 2002 kan foretages testkørsler for fuld integration med det eksisterende Formula-finanssystem. Den endelige implementering forventes at ske fra 1. januar 2003. Revisorerne vil følge den fortsatte implementering nøje.
- Ansvars- og kompetenceforhold
  Bestyrelsen har anset det for væsentligt, at fondens juridiske status blev afklaret, før fonden kunne indgå aftale om præcisering af ansvar og kompetence. I løbet af 2001 er der udarbejdet ændringer til overenskomsten for Nordisk Kulturfond. Ændringerne er indarbejdet i en ny overenskomst, der er underskrevet af kulturministrene den 5. april 2002. Den nye overenskomst skal herefter sendes til ratificering, hvilket forventes at ske i løbet af 2002.

Revisorerne påpeger endelig vigtigheden af, at formalia over for omverdenen overholdes, når den nye overenskomst træder i kraft, og Nordisk Kulturfond fremstår som selvstændig retssubjekt. Det betyder bl.a., at aftaler indgås af Nordisk Kulturfond og ikke af fx Nordisk Ministerråd, at der bør oprettes egne bankkonti, at der sker anmeldelse af Nordisk Kulturfond i det centrale virksomhedsregister etc.

Kontrolkomiteens overvejelser

Af Nordisk Kulturfonds virksomhedsberetning 2001 fremgår det , at der kommer relativt få ansøgninger ind, der omhandler prioriteringsgruppen "Projekter der omhandler fremmedfjendtlighed og racisme". Da der er tale om et vigtigt prioriteret område i Nordisk Råds virksomhed, skal Kontrolkomiteen understrege vigtigheden af, at Nordisk Kulturfond øger indsatsen for at engagere frivilligsektoren særligt indenfor området bekæmpelse af fremmedfjendtlighed og racisme.

Revisionsberetningen viser i øvrigt, at der er en væsentlig bedre opfølgning på projekterne i forbindelse med afslutningen, men at der dog anvendes uforholdsmæssig mange ressourcer på udsendelse af påmindelser og rykkere for afsluttende projektregnskaber. Kontrolkomiteen finder det dog positivt, at Nordisk Kulturfond sammen med Nordisk Ministerråds sekretariat er ved at udarbejde en samlet forretningsgangsbeskrivelse for administration af projekter, herunder kriterier for opfølgning mv.

Endvidere vil Kontrolkomiteen ligesom revisorerne påpege vigtigheden af, at formalia over for omverdenen overholdes, når den nye overenskomst træder i kraft, og Nordisk Kulturfond fremstår som selvstændig retssubjekt. Det betyder bl.a., at aftaler indgås af Nordisk Kulturfond og ikke af fx Nordisk Ministerråd, at der bør oprettes egne bankkonti, at der sker anmeldelse af Nordisk Kulturfond i det centrale virksomhedsregister etc.

Endelig skal Kontrolkomiteen, lige som revisorerne anbefale, at det samlede årsregnskab inkl. ledelsens beretning udarbejdes så tidligt, at gennemgang og den foreløbige revision kan finde sted, før den endelige udarbejdelse af årsregnskabet sker.

Kontrolkomiteen vil således anbefale, at de af revisorerne foreslåede ændringer gennemføres.

Kontrolkomiteen skal på baggrund af ovenstående anbefale, at Nordisk Råd godkender Nordisk Kulturfonds regnskab for 2001 og bevilge fondens bestyrelse ansvarsfrihed for 2001 og at Nordisk Råd tager virksomheds- og revisionsberetningerne for Nordisk Kulturfond for 2001 til efterretning.

Kontrolkomiteen foreslår, at

Nordisk Råd beslutter

3) *at* godkende Nordisk Kulturfonds regnskab for 2001 og bevilge fondens bestyrelse ansvarsfrihed for 2001

4) *at* tage virksomheds- og revisionsberetningerne for Nordisk Kulturfond for 2001 til efterretning

Endvidere foreslår Kontrolkomiteen at

Nordisk Råd ytrer til Nordisk Ministerråd

at Fondssekretariatet gennemfører de af revisorerne foreslåede ændringer

Stockholm, den 24. september 2002

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Charlotta Bjälkebring (v)
Eva Johansson (s)
Kent Olsson (m), ordförande
Aulis Ranta-Muotio (cent)

Nordiska kulturfondens årsberättelse 2001

I. Fondens organisation

1.1 Överenskommelsen om fonden

Nordiska kulturfonden etablerades genom en särskild överenskommelse mellan de nordiska regeringarna år 1966. Överenskommelsen, som trädde i kraft den 1 juli år 1967, har ändrats två gånger, åren 1975 och 1990. Överenskommelsen i sin helhet framgår av bilaga 1.

De nordiska regeringarna är fondens stiftare; de kan ändra och upphäva överenskommelsen och de tar emot fondens tillgångar/skulder vid ett upphävande av fonden.

Beträffande beslut om att revidera fondens överenskommelse se avsnitt 1.7.

1.2 Fondens ändamål och verksamhet

Fondens ändamål regleras i överenskommelsens artikel 1 och 2, vilka föreskriver följande:

"Nordisk Kulturfond har til formål at fremme det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande.

Fondens virksomhedsområde omfatter det nordiske kultursamarbejde i hele dets udstrækning. Bidrag fra fonden kan således ydes til formål inden for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed i vid forstand. Der kan også ydes støtte til informationsvirksomhed inden for eller uden for Norden vedrørende nordisk kulturelt samarbejde og de nordiske landes kulturliv."

Vad gäller fondens bidragsverksamhet föreskrivs följande i överenskommelsens artikel 3:

"Af fondens midler kan der bevilges tilskud til nordiske projekter af éngangskarakter. Tilskud kan også ydes dels til nordiske projekter af mere varig karakter, dog fortrinsvis for en af styrelsen fastsat periode, dels i særlige tilfælde til regelmæssigt tilbagevendende formål."

Enligt överenskommelsens artikel 13 fastställer styrelsen en arbetsordning / fördelningsprinciper som närmare föreskriver fondens verksamhet och prioriteringar. Gällande fördelningsprinciper, vilka antogs år 1997, framgår av bilaga 2.[2]

1.3 Fondens kapital och ekonomi

Fondens verksamhets- och budgetår är kalenderår. Fonden har inget eget fondkapital utan finansierar sin verksamhet genom ett årligt anslag från Nordiska ministerrådets budget, ränteintäkter och tillbakaförda medel.

I överenskommelsens artikel 4 föreskrivs följande gällande fondens medel: "Midlerne, der årligt stilles til fondens rådighed, optages på Nordisk Ministerråds budget. Midler, som er tilført fonden, står til rådighed for fonden også efter udgangen af det år, da indbetalingen til fonden er sket. Fonden kan erhverve ejendom gennem gave eller testamente under forudsætning af, at der ikke dermed er forbundet noget vilkår, som er uforeneligt med fondens formål."

Fonden har under verksamhetsåret 2001 inte mottagit några gåvor eller donationer. Övrigt gällande fondens ekonomi, se avsnitt 4.

1.4 Fondens säte och förvaltning

1.4.1 Allmänt

Enligt gällande artikel 12 i fondens överenskommelse har fonden sitt säte i det land där Nordiska ministerrådets sekretariat är beläget. Denna artikel föreslås ändras i den reviderade överenskommelse som kulturministrarna godkände i sitt per capsulam beslut den 19 december år 2001 och som ministrarna sedermera undertecknade den 5 april år 2002, se avsnitt 1.7.

---

[2] Ikke trykket her.

Fondens verksamhet leds av en styrelse som disponerar fondens medel. Styrelsen har i dag 11 medlemmar som utses för två kalenderår åt gången. Av dessa utser Nordiska rådet 5 medlemmar och Nordiska ministerrådet 5. Medlemmarna har personliga suppleanter. En gemensam styrelserepresentant väljs för de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland. Denna utses växelvis av Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Beträffande de självstyrande områdenas representation undertecknade kulturministrarna vid sitt möte den 31 oktober år 2001 ett förslag på ändring av fondens överenskommelse, se avsnitt 1.7.

Styrelsen utser bland sina medlemmar en ordförande och en vice ordförande för ett kalenderår åt gången. Samma land innehar ordförandeposten två år i följd.

Fondens sekretariatsarbete och ekonomiförvaltning utförs enligt nu gällande överenskommelse (artikel 10) av Nordiska ministerrådets sekretariat. Även denna artikel föreslås ändras i den reviderade överenskommelse som kulturministrarna godkände i sitt per capsulam beslut den 19 december år 2001, se avsnitt 1.7.

Fonden lyder inte under den danska fondlagen.

1.4.2 Styrelsens sammansättning

Vid fondens möte i december år 1999 utsågs Norge till ordförandeland för åren 2000 och 2001. Vid styrelsemötet den 11–12 december år 2000 omvaldes stortingsrepresentant Odd Holten till ordförande för fonden under år 2001. Till ny vice ordförande för år 2001 utsågs vid samma möte departementsrådet Helge Sønneland. Han utsågs som ersättare för departementsrådet Per Haga som lämnade styrelsen vid utgången av år 2000.

Under år 2001, vilket var det första året på mandatperioden, hade styrelsen följande sammansättning:

Ordinarie medlemmar	**Suppleanter**
Danmark:	
Søren Hansen (NR), Medlem av Folketinget	Jann Sjursen (NR), Medlem av Folketinget
Peter van Zaane (NMR), Fullmäktig	Hanne Esmann (NMR), Sekretariatschef
Finland:	
Hannes Manninen (NR), Riksdagsledamot	Riitta Prusti (NR), Riksdagsledamot
Paula Tuomikoski (NMR), Konsultativ tjänsteman	Margareta Mickwitz (NMR), Direktör
Island:	
Rannveig Guðmundsdóttir (NR), Altingsmedlem	Steingrímur J Sigfússon (NR), Altingsmedlem
Þorsteinn Gunnarsson (NMR), Arktitekt	Karitas H Gunnarsdóttir (NMR), Avdelningschef
Norge:	
Odd Holten (NR), Stortingsrepresentant (ordf.)	Kjellaug Nakkim (NR), Stortingsrepresentant
Helge Sønneland (NMR), Departementsråd (vice ordf.)	Arne Holen (NMR), Avdelningsdirektör
Sverige:	
Lars Hjertén (NR), Riksdagsledamot	Åke Gustavsson (NR), Riksdagsledamot
Kristina Rennerstedt (NMR), Generaldirektör	Brita Lundh (NMR), Kansliråd
Grönland:	Åland (1:e suppleant):
Otto Steenholdt (NR), Landstingsmedlem	Hasse Svensson (NR), Lagtingsmedlem
Färöarna:	
Jóannes Dalsgaard (NMR), Avdelningsdirektör	

1.4.3 Avhållna styrelsemöten

Styrelsen hade under år 2001 fyra möten:

Möte 131/01	den 22–23 februari, Oslo
Möte 132/01	den 11–12 juni, Umeå
Möte 133/01	den 28 oktober, Köpenhamn
Möte 134/01	den 11–12 december, Köpenhamn

Styrelsen var beslutsmässig vid samtliga möten.

1.4.4 Styrelsens arvode

Styrelsens ledamöter erhåller ett årligt arvode, vilket uppgick till följande under år 2001:

ordförande	18 969 DKK (jmf. år 2000 = 18.350 DKK)
vice ordförande	16 059 DKK (jmf. år 2000 = 15.463 DKK)
övriga ledamöter	12 864 DKK (jmf. år 2000 = 12.387 DKK)

Arvodena uppjusterades under år 2001 i enlighet med danska finansministeriets indexreglering. Totalt uppgick arvodena till 138 098 DKK under år 2001, vilket motsvarar ca 4 % av fondens totala administrationskostnader, se avsnitt 4.4.

Styrelsen beslöt vid sitt möte den 22–23 februari år 2001 att införa en ny modell av arvoden bestående av ett grundarvode och ett mötesarvode. Grundarvodet föreslås uppgå till 12 600 DKK/år för en ordinarie ledamot och mötesarvodet föreslås till 1 800 DKK/ mötesdag. Ordföranden föreslås få ett dubbelt grundarvode; det vill säga 25 200 DKK och vice ordföranden föreslås få ett och ett halvt grundarvode; det vill säga 18 900 DKK. För suppleanterna föreslås ett och ett halvt mötesarvode, det vill säga 2 700 DKK, vid de tillfällen de deltager på mötena. De nya arvodena föreslås börja gälla från och med den 1 januari år 2003, se vidare avsnitt 1.7.

1.4.5 Fondsekretariatet

Administrativt och personellt var "fondsekretariatet" under år 2001 en integrerad del av Nordiska ministerrådets kulturavdelning. Under år 2001 hade "sekretariatet" tre anställda:

- Heli Hirsch, rådgivare (från och med den 1 augusti)
- Mats Jönsson, specialrådgivare
- Rita Pate, administrativ sekreterare (till och med den 1 november)

Under perioden november–december var Aja Bugge tillfälligt anställd som sekreterare. Bemanningen om totalt tre heltidstjänster var densamma under år 2001 som under tidigare år. Styrelsen beslöt under år 2001 att fondens sekretariat skall förstärkas med ytterligare en rådgivartjänst. Detta dels med anledning av rådande arbetsbelastning, dels för att kunna införa fler ansökningstillfällen. Den nya tjänsten kommer tillsättas från med den 1 augusti år 2002.

Under hösten år 2001 begärde Rita Pate om entledigande från sin tjänst och slutade efter 26 års tjänstgöring i fondenssekretariat. Rita Pate avtackades i samband med fondens styrelsemöte den 11 december år 2001.

Under år 2001 har fonden påbörjat ett arbete med att byta nuvarande datasystem gällande hanteringen och beredningen av inkommande ansökningar. Med hjälp av konsultfirman Fischer & Lorenz/Siticom utarbetades en kravspecifikation under hösten år 2001 och efter inkomna offerter från tre dataföretag beslöts i december att teckna avtal med det svenska företaget ALP Data (Linköping). Det nya datasystemet kommer att tas i bruk under hösten år 2002.

Under hösten fördes diskussioner om fondens lokaler på Store Strandstræde (se prot. 134/01:pkt 3.4). Anledningen härtill var att de befintliga lokalerna endast bestod av tre arbetsplatser och de skulle därmed bli för små i samband med utökningen av en tjänst på fondens sek-

retariat. Eftersom ministerrådets sekretariat inte kunde erbjuda andra lämpliga lokaler där fondens personal kunde sitta samlade erbjöds nya lokaler i samma fastighet där ministerrådets publikationsavdelning är placerad (Store Kongensgade 36–38). Fonden accepterade i december erbjudandet om de nya lokalerna och flyttningen skedde under våren år 2002. Genom det samarbetsavtal som upprättades under år 2002 mellan fonden och ministerrådets sekretariat, så köper fonden vaktmästartjänster, telefonservice, posthantering etc av ministerrådets sekretariat. Lokalerna på Store Kongensgade hyr fonden av ministerrådets sekretariat. Fondens postadress är fortsatt Store Strandstræde 18.

1.5 Revision

Revisionen av fondens verksamhet regleras i övrenskommelsens artikel 15 och 16, vilka föreskriver följande: "Nordisk Råd træffer bestemmelsen om revision af fondens forvaltning og regnskaber" (artikel 15). "Styrelsens og revisorernes beretninger skal senest den 1. oktober året efter virksomhedsåret/budget- og regnskabsåret afgives til Ministerrådet og til Nordisk Råd. Beslutning om godkendelse af regnskabet og om bevilling af ansvarsfrihed for styrelsen træffes af Nordisk Råd" (artikel 16).

Vid Nordiska rådets presidiemöte den 29 januari år 2002 utsågs följande personer till fondens revisorer: Folketingsmedlem Frode Sørensen, Danmark, och rigsrevisor Henrik Otbo, Danmark. Till deras suppleanter utsågs riksdagsledamot Marja Tiura, Finland, och afdelingschef Hans Andersen, Rigsrevisionen.

I den reviderade överenskommelsen som kulturministrarna undertecknade den 5 april år 2002 föreslås ett tidigareläggande av tidpunkten då styrelsens årsberättelse och revisorernas berättelse skall vara inlämnad till Nordiska rådet. Detta skall enligt den nya överenskommelsen ske senast den 1 september.

Gällande uppföljning av revisionsberättelsen för år 2000, se avsnitt 5.

1.6 Medlemskap i andra organisationer

Fonden var under år 2001 medlem i European Foundation Center (EFC), vilket fonden har varit sedan år 1997. Medlemsavgiften för år 2001 uppgick till 2000 EUR (= ca 14 900 DKK).

1.7 Ändringar i fondens överenskommelse

1.7.1 De självstyrande områdenas representation i fondens styrelse och ett lands rätt att inlägga veto mot ett beslut

Vid Nordiska rådets 52:a session i november år 2000 antogs en rekommendation (25/2000) om att ändra överenskommelsen för att dels de sjävlstyrande områdena skall få varsin ledamot i styrelsen, i dag har de en gemensam ledamot, och att styrelsen därmed utökas från 11 till 13 ledamöter (artikel 7), dels att stryka formuleringen i överenskommelsen om att ett lands båda två ledamöter tillsammans kan motsätta sig en bevillning (artikel 8). Kulturministrarna godkände vid sitt möte den 31 oktober år 2001 rekommendationen från rådet och undertecknade därmed ett förslag på reviderad överenskommelse för fonden. Förslaget har därefter sänds till de nordiska länderna för ratificering. I avvaktan på att ratificeringen slutförs har de två suppleanterna för de självstyrande områdena, Grönland och Åland, adjungerats till fondens styrelsemöten under år 2001.

1.7.2 Fondens juridiska status samt fondens administration, personal- och ekonomiförvaltning. En summering av diskussionerna och beslutsprocessen

Vid fondens styrelsemöte i december år 2000 påbörjades en diskussion om fondens juridiska status. Redogörelsen nedan är en summering av diskussionerna och beslutsprocessen under år 2001 och våren 2002.

I oktober år 2000 överlämnade revisorerna sin berättelse angående fondens verksamhet för år 1999 till Nordiska rådet. I revisionsberättelsen framfördes bland annat följande:

"Under henvisning til at bestyrelsen i Nordisk Kulturfond er ansvarlig for fondets virke, samt at fondets administrative personale ansættes og aflønnes af Nordisk Ministerråds sekretariat, finder revisorerne, at der yderligere er et særligt behov for en aftale, der fastlægger arbejdsopgavernes karakter og ansvaret» (revisionsberättelsen pkt 13, sidan 8).

Nordiska rådets kontrollkommitté instämde i revisorernas påpekande angående "ansvars- og kompetenceforholdene" mellan fonden och ministerrådets sekretariat. Kontrollkommittén avslutar sitt betänkande enligt följande: "Kontrolkomiteen vil anbefale, at de af revisorerne foreslåede ændringer gennemføres, således at fondssekretariatets arbejdsopgavers karakter og ansvar klargøres..." (52:a sessionen, dokument C 5/kk). Nordiska rådet beslöt vid sin 52:a sesssion den 6 - 8 november år 2000 enligt kontrollkommitténs påpekanden (yttrande 1/2000).

Vid fondens styrelsemöte den 11–12 december år 2000 diskuterade styrelsen kontrollkommitténs betänkande. Styrelsen ansåg att man först borde klargöra fondens juridiska status innan ett avtal upprättades enligt revisorernas och Nordiska rådets önskemål. Inför styrelsemötet hade sammanställts en promemoria angående fondens tillkomst och andra dokument rörande fondens juridiska status (se fondens årsberättelse för år 2000, avsnitt 1.7).

Vid fondens styrelsemöte den 22–23 februari år 2001 diskuterades ånyo frågan och styrelsen beslöt enhälligt enligt följande: "Att Nordiska rådets ledamöter i fondens styrelse inlämnar ett medlemsförslag om att det i fondens överenskommelse inskrivs att fonden är ett självständigt rättssubjekt och att som en konsekvens av detta bör bland annat artikel 10 revideras" (se protokoll 131/01: pkt 3.5).

I enlighet med styrelsens beslut den 22–23 februari inlämnades ett medlemsförslag till Nordiska rådet den 16 mars år 2001 (A 1251/nord). I medlemsförslaget framförs bland annat följande som motivering för en revidering av fondens överenskommelse: "Med utgangspunkt i at fondet er et selvstendig rettssubjekt og at fondets styre har det endelige ansvar for fondets virksomhet og økonomi, må styret kunne påvirke/styre også administrasjonen av fondet. Dette gjelder primært to omstendigheter:

- Dels valget av person, og dermed vedkommendes arbeidsinstruks, som skal iverksette styrets vedtak/oppdrag; hvis iverksettelse styret – og ikke tjenestemannen – skal stå til ansvar for/bevilges ansvarsfrihet for,
- Dels omfanget (bemanning og utrustning) av administrasjonen for å garantere at det finnes nødvendige forutsetninger for at iverksettelsen/oppdraget kan utføres på en tilfredsstillende måte; slik at hverken styrets ansvar eller fondets kompetanse og service trekkes i tvil.

Styret ser det som naturlig at fondets administrasjon fortsatt utføres av ministerrådets sekretariat. Dog vil styret selv kunne vedta administrasjonens omfang og gjennomføring. Dette vil naturligvis skje mot økonomisk godtgjørelse til sekretariatet, noe som kan reguleres i en særskilt avtale. Dermed rydder vi av veien grensetrekkingsproblemer for hva som skal finansieres av fondet eller av ministerrådets sekretariat. Denne fremgangsmåten kan dog vanskelig gjennomføres med den nåværende tolkning av overenskomstens artikkel 10. For å kunne iverksette Nordisk Råds vedtak fra sesjonen i november i året 2000 (yttrande 1/2000) er det således styrets oppfatning dels at artikkel 10 bør omformuleres og artikkel 12 konsekvensendres av dette, dels at artikkel 7 bør gjøres tydeligere. Utover disse endringene foreslås også enkelte redaksjonelle endringer av artiklene 1, 2, 9, 11 og 13.

Som bilaga till medlemsförslaget bifogades förslag på nya texter i fondens överenskommelse. Till förslaget bifogades kommentarer/motiveringar. Beträffande ändringarna av artikel 7 och 10, se särskilt avsnitt.

Vid Nordenutskottets möte den 3 april år 2001 behandlades medlemsförslaget och utskottet ställde sig i sitt betänkande enhälligt bakom medlemsförslaget och de föreslagna ändringarna i fondens överenskommelse.

Vid presidiets möte samma dag behandlades Nordenutskottets betänkande och presidiet ställde sig enhälligt bakom utskottets förslag, vilket var i enlighet med medlemsförslaget, och

rådet överlämande den 25 april år 2001 en framställning till de nordiska regeringarna (framställning 7/2001).

Under våren år 2001 behandlades framställning från rådet vid bland annat ett möte med Nordiska samarbetskommittén (NSK) den 23 maj, vid ett möte med kulturministrarna den 7 juni och vid möten med NSK den 12 juni och med samarbetsministrarna den 13 juni. Till mötet med NSK den 23 maj insände fondens ordförande en särskild skrivelse för att mer ingående förklara bakgrunden till medlemsförslaget.

Under hösten år 2001 fortsatte behandlingen och rådets framställning behandlades bland annat vid följande möten: NSK den 29–30 augusti, Ämbetsmannakommittén för Kultur (EK-K) den 25 september, NSK den 27 september och kulturministrarna den 31 oktober samt EK-K den 29 november.

Den 29 november år 2001 översändes ett ministerrådsförslag till Nordiska rådet för yttrande och som ett svar på ministerrådsförslaget gjorde rådet den 10 december år 2001 en ny framställning (nr 47/2001). Som underlag för framställningen förelåg ett betänkande från Nordenutskottet (B 210/nord) av den 3 december 2001.

Med anledning av Nordiska rådets framställning av den 10 december fattade kulturministrarna ett per capsulam beslut den 19 december 2001. Vid kulturministrarnas möte den 5 april 2002 vidimerade ministrarna sitt per capsulam beslut av den 19 december 2001 och fondens nya överenskommelse undertecknades. Därefter har överenskommelsen sänts för ratificering i de nordiska länderna.

De ändringar i överenskommelsen som kulturministrarna undertecknade den 5 april 2002 är enligt nedan.

Artikel 1 får følgende nye ordlyd:
"Nordisk Kulturfond har til formål at fremme det kulturelle samarbejde mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland."

Artikel 2 får følgende nye ordlyd:
"Fondens virksomhedsområde omfatter det nordiske kultursamarbejde i hele dets udstrækning inden for og uden for Norden. Bidrag fra fonden kan således ydes til formål inden for forskning, undervisning og almen kulturel virksomhed i vid forstand.
Der kan også ydes støtte til informationsvirksomhed inden for og uden for Norden vedrørende nordisk kulturelt samarbejde og de nordiske landes kulturliv."

Artikel 6 får følgende nye ordlyd:
"Nordisk Kulturfond er en nordisk fond med den særlige tilknytning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, som fremgår af denne overenskomst. Fonden er et selvstændigt retssubjekt.
Fonden tegnes af styrelsen eller dem, som styrelsen bemyndiger.
Fonden kan erhverve ejendom gennem gave eller testamente under forudsætning af, at der ikke dermed er forbundet noget vilkår, som er uforeneligt med fondens formål."
Bestemmelsen i artikel 9 ophæves.
Der indføjes en ny artikel 9 med følgende ordlyd:
"Styrelsen kan fastsætte honorar til sine medlemmer."

Artikel 10 får følgende nye ordlyd:
"Fondens sekretariatsarbejde samt dens personale- og økonomiforvaltning varetages på en måde, styrelsen beslutter. Der kan indgås en forvaltningsaftale mellem fonden og Nordisk Ministerråd, Nordisk Råd eller en anden juridisk person om sekretariatsarbejdet samt personale- og økonomiforvaltningen. En forvaltningsaftale mellem fonden og Nordisk Råd forudsætter, at Rådet har egen personale- og økonomiadministration."

Artikel 11 får følgende nye ordlyd:
"Af fondens midler afholdes honorarer, rejsegodtgørelse, dagpenge, sekretariats- og forvaltningsomkostninger samt øvrige omkostninger i forbindelse med fondens virksomhed. Der kan endvidere afholdes udgifter til særlig sagkyndig bistand."

Artikel 12 får følgende nye ordlyd:
"Fonden har sit sæde i det land, hvori fondens sekretariat er beliggende."
"I artikel 16 ændres datoen 1. oktober til 1. september."
För ytterligare information om diskussionerna och beslutsprocessen hänvisas till fondens protokoll från styrelsemötena den 11–12 juni (protokoll 132/01:pkt 3.5), den 28 oktober (protokoll 133/01:pkt 3.5) och den 11–12 december protokoll 134/01:pkt 3.4).

Artiklarna 7 och 10 i fondens överenskommelse
Fondens och Nordiska rådets önskan har varit att ändra överenskommelsen i syfte att dels tydliggöra fondens juridiska status, dels som en konsekvens därav klargöra fondstyrelsens beslutskompetens gällande fondens administration. Detta med anledning av påpekandena från revisorerna och Nordiska rådets kontrollkommitté gällande "ansvars- og kompetenceforholdene" mellan fonden och ministerrådets sekretariat.
Diskussionerna har i första hand gällt artiklarna 7 och 10 i fondens överenskommelse. Dessa är enligt följande i fondens överenskommelse från år 1991:

Artikkel 7 (første setning)
"Fonden forvaltes, dens midler fordeles og dens virksomhed i øvrigt ledes af en styrelse".

Artikkel 10
"Sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen varetages af Nordisk Ministerråds Sekretariat."
I medlemsförslaget av den 16 mars år 2001 framförs följande:
"På fondets styremøte den 11–12 desember i året 2000 ble revisjonsberetningen og Nordisk Råds vedtak diskutert. Styret mente at det var maktpåliggende først å klargjøre fondets juridiske status før fondet kunde inngå en avtale i overensstemmelse med revisorenes ønskemål. Overfor styremøtet den 22–23 februar i året 2001 ble det utarbeidet et promemoria angående fondets juridiske stilling vis-à-vis fondets administrasjon og styrets ansvar. I dette promemoria gjøres det klart at fondet er et selvstendig rettssubjekt, hvilket er en konklusjon som professorene Bent Christensen og Claus Gulmann avklarte i en utredning allerede i året 1984. Utredningen har ikke vært gjenstand for oppmerksomhet ved de to siste revisjonene av overenskomsten, og har i løpet av de senere årene heller ikke vært kjent ved interne utredninger i ministerrådets sekretariat eller i fondets styre.
Det kan likevel påpekes at utredningen fra året 1984 ble sendt til orientering til Nordisk Råds juridiske utvalg og til Nordisk Ministerråd. Følgende framgår av protokoll fra møtet i juridisk utvalg den 13.–14. november 1984: "Udvalget tog kulturfondens notat af 30. April 1984 om fondens retlige stilling til efterretning". Såvel utredningens konklusjoner som utredningen i sin helhet ble også presentert i fondets årsberetning for 1984, som ble godkjent uten diskusjon eller kommentarer ved Nordisk Råds sesjon i 1986.

At det ikke fremgår av overenskomsten at fondet er et selvstendig rettssubjekt, er ifølge styret en mangel og bør derfor skrives inn i den. Dette ikke minst for å klargjøre at fondets styre

kan inngå juridisk bindende avtaler, og at det er styret som representerer fondet ved eventuelle tvister med eksempelvis fondets bidragsmottagere."

Mot bakgrund av vad som framfördes i medlemsförslaget föreslog Nordiska rådet i sin framställning av den 25 april år 2001 följande tillägg till artikel 7 (markerat med fet stil):

"**Fonden er et selvstændigt rettssubjekt**. Den forvaltes, dens midler fordeles og dens virksomhed i øvrigt ledes af en styrelse. **Fondens firma tegnes av styrelsen eller af den som styrelsen bemyndiger**."

I det förslag på ny överenskommelse som kulturministrarna undertecknade den 5 april år 2002 har följande tilläggs gjorts för att tillmötesgå fondens och Nordiska rådets önskemål angående ett tydliggörande av fondens juridiska status:

Artikel 6 föreslås få följande tillägg: "Nordisk Kulturfond er en nordisk fond med den særlige tilknytning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, som fremgår af denne overenskomst. Fonden er et selvstændigt retssubjekt. Fonden tegnes af styrelsen eller dem, som styrelsen bemyndiger."

Ministrarnas tydliggörande är infört i artikel 6 istället för artikel 7 såsom Nordiska rådet föreslog. Den första meningen i artikel 7 är oförändrad i ministrarnas förslag.

Vad gäller artikel 10 var Nordiska rådets förslag av den 25 april enligt följande: "Fondens sekretariatsarbejde og økonomiforvaltning varetages på en måde styrelsen beslutter."

I ministerrådsförslaget av den 29 november år 2001, som ett svar på rådets framställning av den 25 april, föreslogs följande formulering gällande artikel 10:

"Fondens sekretariatsarbejde og økonomiforvaltning varetages på en måde, styrelsen beslutter. Der kan indgås en forvaltningsaftale mellem fonden og Nordisk Ministerråd eller en anden forvaltningsmyndighed om fondens sekretariatsarbejde og økonomiforvaltning."

I ministerrådets motivering till ovanstående framförs följande:
"Nordisk Ministerråd deler Rådets ønske om, at fondens styre som en del af ansvaret for ledelsen af fondens virksomhed, jf. artikel 7, tillægges ret til selv at træffe beslutning om sekretariatsbetjeningen m.v.

Bestemmelsen i artikel 10 foreslås derfor ændret således, at fondens sekretariatsarbejde og økonimiforvaltning varetages på en måde, styrelsen beslutter.

Fondens styre kan indgå aftale om løsningen af denne opgave, herunder om omfanget af ressourceanvendelsen m.v. og betalingen herfor, med en forvaltningsmyndighed, som naturligt kan være Nordisk Ministerråd, men som også kan være enhver anden forvaltningsmyndighed, med hvilken fondens styre kan opnå enighed om en aftale."

I Nordiska rådets yttrande av den 10 december år 2001, angående ministerrådsförslaget av den 29 november, framförde rådet följande angående artikel 10: "att Ministerrådets tilläggsmening i artikel 10 stryks. Om Ministerrådet vidhåller sin tilläggsmening bör den justeras enligt följande: Der kan indgås en forvaltningsaftale mellem fonden og Nordisk Ministerråd, Nordisk Råd eller en anden juridisk person om sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen."

Nordiska rådets motivering till ovanstående var enligt följande: "Eftersom Fondens styrelse består till hälften av representanter för Nordiska rådet och till hälften av representanter för Nordiska ministerrådet utgår utskottet ifrån att Fondens styrelse fattar de beslut som är bäst för fonden; vad gäller såväl dess verksamhet som dess administration. Det är således utskottets uppfattning att det inte behövs föreskrivas i överenskommelsen vem fonden kan ingå avtal med. Härtill skall beaktas, såsom framförs i inledningen till detta betänkande, att man i överenskommelsen skall undvika att föreskriva bindningar som kan göra det aktuellt att på nytt ändra överenskommelsen inom en nära framtid för att tillgodose nyuppkomna praktiska behov.

Om ministerrådet trots allt vidhåller att tilläggsförslaget är motiverat så är det enligt utskottet felaktigt att endast nämna Nordiska ministerrådet men inte Nordiska rådet. Av tillägget "eller en anden forvaltningsmyndighed" kan man förvisso uppfatta som inneslutande även Nordiska rådet. Bättre vore dock att uttryckligen nämna Nordiska rådet så att den parlamentariska anknytningen blir tydlig och att artikel 10 därmed också blir i konsekvens med artikel 6 om att Fonden har en anknytning till både Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Frågetecken kan också sättas inför uttrycket "forvaltningsmyndighed". Det utesluter privaträttsliga organ, som kan få praktisk aktualitet om Fonden skulle nödgas flytta till andra lokaler. Särskilt med tanke på tjänster i samband med reception och vaktmästeri."

Ministerrådets kommentar till Nordiska rådets ändringsförslag av den 10 december var enligt följande:

"Følges det principale forslag – at 2. punktum udgår – vil artikel 10 alene lyde: "Fondens sekretariatsarbejde og økonomiforvaltning varetages på en måde, styrelsen beslutter.

Denne formulering indeholder imidlertid for mange usikkerhedsmomenter med hensyn til vilkårene i den situation, som – i hvert fald indtil videre – er det mest aktuelle: at fonden ikke opretter sit eget sekretariat men får sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen udført af en anden forvaltningsmyndighed mod betaling.

Det er i den forbindelse af afgørende betydning, at det fremstår klart, at aftale herom indgås mellem to ligeværdige parter, og det vil derfor ikke være acceptabelt at undlade et 2. punktum herom.

I den forbindelse vil man kunne følge Rådets subsidiære forslag, forudsat det præciseres, at en eventuel forvaltningsaftale mellem fonden og Nordisk Råd forudsætter, at Rådet har egen personale- og økonomiadministration.

Baggrunden er, at Ministerrådet i medfør af den politiske aftale fra 1995 ("Nordisk samarbejde i en ny tid") er forpligtet til at levere de omtalte ydelser til Nordisk Råd. Tilsvarende vil som nævnt ikke gælde ydelser vedrørende Nordisk Kulturfond.

Det foreslås i øvrigt, at man i artikel 10 generelt anvender det mere aktuelle og præcise begreb "personale- og økonomiforvaltning".

I det förslag på ny överenskommelse som kulturministrarna undertecknade den 5 april år 2002 har följande omformulering gjorts för att tillmötesgå Nordiska rådets synpunkter av den 10 december: "Fondens sekretariatsarbejde samt dens personale- og økonomiforvaltning varetages på en måde, styrelsen beslutter. Der kan indgås en forvaltningsaftale mellem fonden og Nordisk Ministerråd, Nordisk Råd eller en anden juridisk person om sekretariatsarbejdet samt personale- og økonomiforvaltningen. En forvaltningsaftale mellem fonden og Nordisk Råd forudsætter, at Rådet har egen personale- og økonomiadministration."

Sammanfattningsvis kan sägas angående artikel 10 att begreppet "forvaltningsmyndighed" är utbytt mot juridisk person". Härtill att Nordiska rådet är infört som en möjlig kontraktspart, dock förutsatt att rådet har en egen personal- och ekonomiadministration. Det vill säga att rådet inte köper dessa tjänster av ministerådet, vilket i dag sker genom ett samarbetsavtal mellan rådet och ministerrådets sekretariat.

Fondstyrelsen honorar

Utöver att tydliggöra fondens juridiska status och klargöra fondstyrelsens beslutskompetens gällande fondens administration har frågan om fondstyrelsens honorar varit en fråga som har diskuterats med anledning av medlemsförslaget och rådets framställning.

I medlemsförslaget av den 16 mars 2001 anförs följande: "Fondets medlemmer har siden året 1976 mottatt honorar for sitt styrearbeid". At dette er mulig foreskrives imidlertid ikke i overenskomsten. Også dette spørsmålet har professor Christensen klarlagt, og i en utredning fra året 1983 (NKF 61/83: pkt 18) kommer han til følgende konklusjon: "... at styrelsen for Nordisk Kulturfond har hjemmel til at fastsætte honorar til sine medlemmer".

Spørsmålet om styrets honorarer ble diskutert også ved fondets møte i februar i året 2001. Til tross for at det i dag er allment akseptert at fondets medlemmer kan motta honorar, og at dette bekreftes i en utredning fra året 1983, er dette ifølge styret et så prinsipielt viktig spørsmål at den bør klargjøres i overenskomsten."

I Nordiska rådets framställning av den 25 april 2001 instämde rådet i medlemsförslagets motivering och rådet föreslog därmed följande tillägg till artikel 7: "Styrelsen har hjemmel til at fastsætte honorar til sine medlemmer".

I ministerrådsförslaget av den 29 november 2001 framförs följande angående frågan om fondstyrelsens honorar: "Medlemmerne af Nordisk Kulturfonds styre modtager et honorar, der i år 2000 udgjorde DKK 18.350 til formanden, DKK 15.443 til næstformanden og DKK 12.387 til de øvrige medlemmer. Honoraret reguleres i overensstemmelse det danske finansministeriums indeksregulering for tilsvarende ydelser.

Kulturfondens styre har tidligere tilkendegivet ønske om en ændring af honoreringen under hensyn til et øget antal ansøgninger og Nordisk Råd har i sin fremstilling støttet styrets ønske om selv at fastsætte honoraret. Under hensyn hertil foreslås en bestemmelse herom indført sidst i artikel 7."

Ministerrådets förslag på formulering i artikel 7 var enligt följande: "Styrelsen kan fastsætte honorar til sine medlemmer".

I det förslag på ny överenskommelse som kulturministrarna undertecknade den 5 april 2002 har ovanstående formulering införts i artikel 9 istället för i artikel 7 enligt det ursprungliga förslaget. Formuleringen är dock i enlighet med förslaget från den 29 november år 2001.

Styrelsen har under åren 2001 och 2002 diskuterat en ändring av fondens honorar. Diskussionerna har dels gällt en höjning av beloppet, dels införande av en ny modell bestående av grundarvode och mötesarvode. Vid styrelsemötet den 22–23 februari 2001 diskuterades ett förslag, vilket bordlades i avvaktan på att medlemsförslaget skulle slutbehandlas (se protokoll 131/01:pkt 3.6 och protokoll 132/01:pkt 3.6).

Vid fondens styrelsemöte den 7 mars år 2002 återupptogs frågan och vid fondens möte den 9–10 juni år 2002 tog styrelsen ett definitivt beslut (se protokoll 135/02: pkt 3.2). Diskussionerna har vid dessa två möten i huvudsak berört vem som skall/kan fastställa de nya arvodena. Det vill säga om någon annan instans än styrelsen, exempelvis kulturministrana / ämbetmannakommittén eller Nordiska löne- och personalutskottet, kan fastställa arvodena för att undvika att styrelsen hamnar i inhabilitet. Av de kontakter som fondsekretariatet har gjort på uppdrag av styrelsen konstateras att formuleringen i överenskommelsen svårligen möjliggör att någon annan instans än styrelsen kan fastställa honoraren. För att undvika jäv (inhabilitet) beslöt styrelsen därför enligt följande vid junimötet 2002 (möte 136/02): "Att styrelsen fastställer de nya arvodena enligt det förslag som redovisades vid möte 135/01. Att de nya arvodena börjar gälla från och med 2003; det vill säga för den nya styrelse som utses först under hösten år 2002 och vars mandatperiod börjar år 2003."

Rättsställningsavtalet

Med anledning av ministerrådsförslaget av den 29 november år 2001 framfördes följande i Nordenutskottets betänkande av den 3 december 2001: "I anslutning till artikel 10 har utskottet fört ett resonemang kring frågan om rättsställningsavtal för Fonden. När det nu formellt klargörs att Fonden är ett självständigt rättssubjekt, kan det framstå som viktigt att stryka under, att det förutsätts att Fonden sluts av ett rättsställningsavtal. Huruvida detta skall föreskrivas i överenskommelsen kan enligt utskottet diskuteras. En möjlighet skulle kunna vara att till artikel 10 tillägga följande: För Fonden sluts ett rättsställningsavtal som följer innehållet i det avtal som gäller för Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets sekretariat. Med en sådan svag formulering borde man också kunna undgå invändningen att man drar upp nya frågor på ett sent stadium.

Om inte frågan om rättsställningsavtal i överenskommelsen kan beaktas får frågan inte ligga öppen eller halvdan lösning av typen att Fonden får "hänga på" gällande avtal t.ex. genom en

bestämmelse i ett sekretariatsavtal accepteras. Om Fonden verkligen skall vara ett självständigt rättssubjekt, måste den se till att ha alla formaliteter klara och inte bli beroende av att vissa idag gällande lösningar består."

Om Ministerrådet väljer att inte omnämna rättsställningsavtalet i överenskommelsen är det därför utskottets mening att frågan om huruvida Nordiska kulturfonden kan omfattas av rättsställningsavtalet för Nordiska ministerrådets sekretariat respektive Nordiska rådets sekretariat, som en tredje part, måste skyndsamt utredas under 2002."

Nordiska rådets presidium instämde i utskottets betänkande och införde i sin framställning av den 10 december 2001 följande rekommendation till Nordiska ministerrådet: "att ministerrådet utreder skyndsamt i början av 2002 huruvida Nordiska kulturfonden kan omfattas av det rättsställningsavtal som omfattar Nordiska ministerrådets sekretariat respektive Nordiska rådets sekretariat. Utredningen bör, med hänvisning till artikel 6 i överenskommelsen för Nordiska kulturfonden, ske i samråd med Nordiska rådet."

Under våren 2002 har frågan om rättsställningsavtalet behandlats i ministerrådets sekretariat och i ministerrådets meddelande av den 26 juni 2002, angående rådets framställning av den 10 december 2001, framförs följande: "Efter indstilling fra det norske udenrigsdepartement, som er depositar for aftalen om den retlige stilling for Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds sekretariater, vil retsstillingsaftalen snarest blive justeret, således at det præciseres, at Kulturfondens sekretariat og ansatte fortsat er omfattet af retsstillingsaftalen."

Förvaltningsavtal

Som en konsekvens av fondens nya överenskommelse (artikel 10) skall det utarbetas ett avtal mellan fonden och ministerrådets sekretariat som reglerar den sekretariatsbetjäning som fonden, mot betalning, önskar och har behov av. Detta ligger i linje med de påpekanden som både revisorerna och rådets kontrollkommitté har framfört.

I ministerrådsförslaget av den 29 november 2001 framförs följande: "Når aftalen om ændring af overenskomsten træder i kraft, overføres et beløb, svarende til hvad Ministerrådssekretariatet anvender af ressourcer på Nordisk Kulturfonds sekretariatsbetjening og økonomiforvaltning, fra sekretariatets bevilling på Nordisk Ministerråds budget til Kulturfondens bevilling. Alle udgifter i forbindelse med Nordisk Kulturfonds virksomhed afholdes herefter af fondens midler."

Ett utkast på avtal diskuterades vid fondens styrelsemöte den 7 mars 2002 (se protokoll 135/02: pkt 4.2) och den 10 april 2002 undertecknades avtalet av ministerrådets generalsekreterare och fondens ordförande. Avtalet följer till sin konstruktion i stora delar det sekretariatsavtal som Nordiska rådets sekretariat har med ministerrådets sekretariat. Det som dock skiljer är att fonden ännu inte omfattas av något rättsställningsavtal, vilket bland annat har vissa konsekvenser beträffande personaladministrativa frågor.

I inledningen till avtalet mellan fonden och ministerrådets sekretariat är följande inskrivet som en förutsättning: "Aftalen bygger på overenskomsten om Nordisk Kulturfond som den fremstår med de ændringer kulturministerne godkendte d. 19 december 2001 og at fondens administration derefter kan udføres efter intentionerne i den nye overenskomst.

Med baggrund i Nordisk Råds rekommadation 47/2001, at det hurtigt klarlægges i hvilken grad fonden skal omfattes af en retsstillingsaftale som gælder for NMRS og NRS, skal denne aftales afsnit 3 Personaleadministration justeres så snart en bestemmelse foreligger."

I avtalets avsnitt 3 preciseras bland annat följande (NK = fonden): "NK's personale er omfattet af NMRS løns- og ansættelsesvilkår, inklusive afgiftssystemet. Indtil juridiske forhold om NK's retsstilling er afklaret er personalet ansat af NMRS og stillet til rådighed for NK og udgør NK's sekretariat. Dette indebærer at NK's bestyrelse har ledelseskompetence når det gælder NK's virksomhed. NMRS vil være arbejdsgiver og stå for ansættelse af personale og andre personaleforhold i tæt samråd med NK's bestyrelse."

II. Fondens allmänna verksamhet

2.1 Fondens satsning på nordisk utställningsverksamhet

I samband med fondens möte i december år 2000 (möte 130/00) behandlades en ansökan gällande "Fångstkultur i Västnorden", till vilken fonden beviljade 750 000 DKK. Ansökan var på remiss hos Nordiska museikommittén som gav projektet högsta prioritet. I anslutning till styrelsens behandling väcktes frågan om fondens tidigare satsning/profilering "Årets nordiska utställning", vilket fonden – i samråd med kommittén – diskuterade första gången år 1993, ånyo borde återupptas.

Första "Årets nordiska utställning" var Asger Jorns utställning i samband med Köpenhamn som kulturstad år 1996. Därefter var det utställningen "Människor och båtar i Norden" i samband med Stockholm som kulturstad år 1998. Den utställningen har sedan även under åren 1999 och 2000 varit en vandringsutställning i de nordiska länderna. Efter utställningen "Människor och båtar i Norden" har fonden emellertid inte utsett någon ytterligare "Årets nordiska utställning" och satsningen/ prioriteringen har hamnat utanför fondens arbetsplaner.

Under år 2001 hade fondens sekretariat möten med Nordiska museikommittén och fondens styrelse beslöt – efter rekommendation av kommittén - att satsningen borde återupptas. Vid styrelsemötet den 11–12 december 2001 (protokoll134/01:pkt 5.4) beslöts att fonden vartannat år utannonserar möjligheten att söka bidrag till ett extraordinärt utställningsprojekt. Bidraget kan vara upp till 3.0 milj. DKK.

Tanken är inte att satsningen skall ersätta eller minska fondens ordinarie bevillningar gällande utställningsverksamhet. Syftet med "Årets nordiska utställning" är snarare tvärtom. Med denna satsning vill fonden vartannat år göra en rejäl satsning som synliggör Norden och det nordiska samarbetet hos en bred publik, vilket ligger i linje med ministerrådets gällande kulturhandlingsplan/strategi från år 1998. Härtill är det fondens förhoppning att satsningen skall stimulera till ett ökat samarbete mellan museer i Norden. Satsningen skall således inte ses som någon form av tävling, utan som en särskild nordisk markering med en bred offentlig apell.

2.2 Fondens undersökning om den nordiska språkförståelsen

Vid Nordiska kulturfondens styrelsemöte i december år 2000 (möte 130/00) presenterade Per Ivar Vaagland, generalsekreterare för Fondet for dansk-norsk samarbeid, 24 olika förslag till ökade insatser för en ökad nordisk språkförståelse. Förslagen hade uppkommit i samband med konferensserien "Det omistlige", vilken fonden var en av bidragsgivarna till. Ett av de 24 förslagen gällde"uppdaterad vetenskaplig undersökning om den faktiska språkförståelsen i Norden".

Den "uppdaterade vetenskapliga undersökningen" syftar på en undersökning från år 1975 – "Nabospråkforståelse i Skandinavia" av Øvind Maurud, Pedagogisk forskningsinstitut i Oslo (NU:1976:13). Undersökningen gällde hur utbredd den "vardagliga" nordiska/skandinaviska språkförståelsen är hos folk i allmänhet. Det har inte sedan år 1975 gjorts någon undersökning om hur den faktiska situationen är hos folk i allmänhet. Här inbegripit Börestam-Uhlmanns doktorsavhandling från år 1994. En stor del av dagens debatt om den nordiska språkförståelsen bygger sålunda på uppfattningar och spridda antaganden. Förutom att det saknas belägg för hur den faktiska situationen är, så saknas också kunskap om hur den faktiska situationen har utvecklats under de senaste 25 åren.

Under år 2001 diskuterade styrelsen hur en ny undersökning kan genomföras och styrelsen beslöt att ingå ett samarbete med Nordiska språkrådet. Vid fondens styrelsemöte den 11–12 december år 2001 (protokoll 134/01:pkt 5.1) beslöts att avsätta 3.0 milj. DKK för undersökningens genomförande. Den nya undersökningen skall ta utgångspunkt i undersökningen från år 1975, men få något vidare ramar eftersom undersökningen för drygt 25 år sedan genomfördes i en mycket snäv population. Undersökningen kommer att påbörjas under hösten år 2002 och beräknas vara avslutad under år 2003. Det är fondens ambition att i samband med Nordiska rådets

50-års jubileum kunna ge en närmare presentation av undersökningen eftersom rådet har nordisk språkförståelse som en av sina högt prioriterade verksamhetsområden.

III. Fondens bidragsverksamhet

3.1 Fondens prioriteringar

Fondens huvudsakliga syfte är att utdela projektbidrag. Sedan år 1998 har fonden två ansökningstillfällen/år: Den 15 mars och den 15 september.

Fondens prioriteringar omnämns i fördelningsprinciperna som är ett komplement till fondens överenskommelse och en form av förtydligande av fondens ändamålsparagraf (se avsnitt 1.2, bilaga 1). Fördelningsprinciperna, vilka delges de sökande, preciserar vad fonden kan/vill ge stöd till och vad fonden inte ger stöd till. Härtill består fördelningsprinciperna av mer tekniska upplysningar vad gäller regler för redovisning av beviljat bidrag etc. Fördelningsprinciperna fastställs av styrelsen och nu gällande principer fastställdes år 1997.

I fördelningsprinciperna är fastställt att minst tre nordiska länder eller självstyrande områden skall ingå i ett projekt för att beviljas ett bidrag från fonden. Denna princip reglerades i fondens ursprungliga överenskommelse från år 1967, men borttogs i samband med revideringen år 1975. Sedan dess har dock fonden fortsatt att vara ytterst restriktiv med att bevilja bidrag till bilaterala projekt. Vid de tillfällen som ett avsteg har gjorts från "trelandsregeln" har det i huvudsak gällt gränsregionala projekt.

3.2 Annonsering, information och samarbetet med de regionala informationskontoren

Fonden annonserade, vid två tillfällen, i totalt 24 nordiska dagstidningar samt sände information (miniaffischer) till ca 400 regionsbibliotek runt omkring i Norden. Härtill finns information om fonden på Nordiska ministerrådets och Nordiska rådets hemsida www.norden.org och fonden har även en egen hemsida www.nordiskkulturfond.dk.

Under år 2000 inledde fonden ett treårigt samarbete med de regionala informationskontoren i syfte att nå presumtiva bidragssökande utanför huvudstadsområdena. Dessa kontor har härtill ett relativt väl ubyggt nätverk med frivilligsektorn, vilken är en högt prioriterad målgrupp för fonden.

De åtta nordiska regionala informationskontoren, vilka bland annat stöds av Nordiska ministerrådet, är placerade på följande orter: Jyväskylä, Vasa, Umeå, Akureyri, Alta, Göteborg, Arendal och Flensburg. Samarbetet har som målsättning att kontoren på sikt kan utgöra "filialer" till fonden; exempelvis att bedriva en utåtriktad information om fonden och andra nordiska stödordningar, hjälpa sökande att fylla i ansökningsblanketter etc.

3.3 Allmän statistik

Tab. 1: Antal ansökningar och belopp år 2001

Möte	Antal ansökningar	Antal beviljade	Ansökt belopp Milj. DKK	Beviljat belopp Milj. DKK
131/feb.	(5 bordl. + 2 nya)	5	(2,0)	0,668
132/juni	341 (+82 ogilt.)	115	68,2	11,729
133/okt.	(11 bordl)	3	(ingår i 68,2)	0,565
134/dec.	350 (+53 ogilt.)	133	82,2	14,540
Totalt	691 (+135=826)	256	150,4	27,502

(Not: I det ansökta beloppet ingår endast giltiga ansökningar. Beloppen är avrundade)

De ansökningar som behandlades vid möte 131/01 var fem bordlagda ansökningar från mötet i december år 2000 och två "nya ansökningar"; den ena som en konsekvens av fondens tvåårsregel och den andra på grund av felaktig posthantering. Dessa inräknas inte i statistiken för år 2001. Det beviljade beloppet om 0,668 milj. DKK belastar dock årsräkenskaperna för år 2001.

Vid möte 134/01 bordlades totalt 15 ansökningar till ett totalt värde om 7,172 milj. DKK, vilka behandlas under år 2002 och därmed också belastar budgeten för år 2002.

Som en jämförelse till ovan redovisad statistik kan nämnas att antalet ansökningar för år 2000 var totalt 898 (723 giltiga och 175 ogiltiga) och det ansökta beloppet (för de giltiga ansökingarna) uppgick till totalt 159,3 milj. DKK. År 2000 beviljades totalt 211 ansökningar till ett värde av 26,602 milj. DKK. För jämförelser med andra verksamhetsår under de senaste tio åren, se bilaga 3.

3.3.1 Ogiltiga ansökningar

Anledningen till att det totala antalet ansökningar redovisas är att även antalet ogiltiga ansökningar medför ett arbete för styrelsen och sekretariatet. Dessa ansökningar måste exempelvis genomläsas för att kunna klassificeras som ogiltiga, ansökaren skall i sin tur få ett besked om att ansökan inte kan behandlas av fonden, en förteckning skall utarbetas och behandlas etc. De ogiltiga ansökningarna förtecknas landsvis och utifrån vilken orsak som de ogiltigförklaras. Orsaken till att en ansökan klassificeras som ogiltig kan exempelvis vara att ansökan har inkommit försent, att projektet är bilateralt eller uteslutande nationellt. Antalet ogiltiga ansökningar var år 2001 totalt 135, vilket kan jämföras med år 2000 då antalet uppgick till 175. Av de totalt 135 ogiltiga ansökningarna år 2001 var 81 bilaterala, det vill säga 60 %.

Antalet ogiltiga ansökningar har under åren 1990–1999 varit i genomsnitt 20,2 %/år. Under år 2001 var motsvarande siffra 16,3 %, vilket kan jämföras med år 2000 då antalet ogiltiga ansökningar var 19,5 % år.

3.3.2 Antalet beviljade ansökningar och beviljat belopp

Eftersom antalet beviljade ansökningar och beviljat belopp skiftar från år till år beroende på det totala antalet ansökningar och ansökningarnas kvalitet, så redovisas i nedanstående tabell en jämförelse med indextal för dels de senaste tre åren (åren 1998–2000), dels hela 1990-talet.

Tab. 2: Beviljade ansökningar i % av totalt antal giltiga ansökningar

År 2001	År 2000	*Index för 1998–2000*	*Index för 1990-talet*
37,0 %	*29,2 %*	*29,4 %*	*32,6 %*

Tab. 3: Beviljat belopp i % av totalt ansökt belopp

År 2001	År 2000	*Index för 1998–2000*	*Index för 1990-talet*
18,2 %	*16,7 %*	*12,7 %*	*13,8 %*

3.4 Beviljade ansökningar i olika storleksordningar

I detta avsnitt redovisas inom vilka intervaller (i DKK) som de beviljade ansökningarna ligger. Med anledning av tidigare nämnda svängningar mellan åren innefattar även denna sammanställning ett indextal för åren 1998–2000.

Tab. 4: Beviljade ansökningar fördelade i olika storleksordningar

År	0–49.000 DKK	50.000–149.000 DKK	150.000–299.000 DKK	300.000–499.000 DKK	500.000–999.000 DKK	Över 1.000 000 DKK	Totalt antal beviljade ansöktningar
2001	23 %	51 %	20 %	6 %	0 ansök.	0 ansök.	256
2000	24 %	49 %	21 %	4 %	2 %	0 ansök.	211
Genomsnitt åren 98-00	*25 %*	*53 %*	*18 %*	*3 %*	*1,0 %*	*0,5 %*	*221*

Under år 2001 var ca 75 % av fondens bevillningar i intervallet 0–150 000 DKK, det vill säga 189 av totalt 256 ansökningar. Beviljade ansökningar över 500 000 DKK under åren 1998–2000 gäller i huvudsak dels anslag till det treåriga projektet om nordisk kulturpolitik, dels satsningar i samband med att Reykjavik, Bergen och Helsingfors var europeiska kulturstäder under år 2000.

3.4.1 Ansökt belopp

Fonden har som regel att ansökningar över 100 000 DKK skall sändas till remiss/utlåtande hos ministerrådets konstkommittéer/sakkunniga. Under år 2001 hade 59 % av de giltiga ansökningarna ett ansökt belopp på 100 000 DKK eller mer. Detta kan jämföras med år 2000 då motsvarande siffra var 58 % och år 1999 då motsvarande siffra uppgick till 56 %.

Nedan är även en jämförelse gällande ansökt belopp på 50 000 DKK eller mindre respektive ansökt belopp på 500 000 DKK (0,5 milj.) eller mer. Siffrorna gäller giltiga ansökningar.

Ansökt belopp 50 000 DKK eller mindre

År 1999	År 2000	År 2001
18 %	19 %	20 %

Ansökt belopp 500 000 DKK eller mindre

År 1999	År 2000	År 2001
11 %	9 %	9 %

3.5 Fördelningen mellan länder och områden

För såväl styrelsen som sekretariatet är det viktigt att med jämna mellanrum studera statistiken gällande antalet ansökningar från de olika länderna/områdena. Detta för att konstatera om särskilda annonseringsinsater bör göras i något land/område.

Beträffande den nationella fördelningen gällande beviljade ansökningar bör i detta sammanhang poängteras att det är ansökans angelägenhet vad gäller syfte och mål samt ansökans tillförlitlighet vad gäller projektets budget och organisation som styr fondens bevillningar. Detta oavsett från vilket land/område som ansökan kommer.

Nedanstående statistik bör användas med viss försiktighet och endast för att ge en uppskattning om eventuella tendenser. I det ansökta beloppet kan exempelvis ingå ett fåtal ansökningar som sammantaget omfattar orealistiska summor, vilket i sin tur får konsekvenser för statistiken. Det bör beaktas att de efterföljande redovisningarna i % är avrundade till närmaste heltal.

Tab. 5: Fördelning mellan länder/områden under år 2001

Land/område	Beviljat belopp milj. DKK	Antal beviljade ansökningar	Beviljat belopp i % av totalt beviljat belopp	Antal ansökningar (endast giltiga)	Ansökt belopp milj. DKK/% av totalt belopp	Beviljat belopp i förhållande till ansökt belopp för respektive land/område
Danmark	5,715	41	21 %	149	37,780 (24 %)	15 %
jmf år 2000	7,009	43	26 %	166	37,407 (24 %)	18 %
Finland	5,441	53	20 %	119	20,612 (14 %)	34 %
jmf år 2000	4,189	45	16 %	138	27,270 (17 %)	15 %
Färöarna	1,335	10	5 %	15	4,134 (3 %)	32 %
jmf år 2000	1,280	6	5 %	11	2,776 (2 %)	46 %
Grönland	0,294	2	1 %	2	0,334 --	88 %
jmf år 2000	0,525	3	2 %	6	2,159 (1 %)	24 %
Island	2,060	15	7 %	28	7,389 (5 %)	28 %
jmf år 2000	1,580	11	6 %	26	4,924 (3 %)	32 %
Norge	5,007	58	18 %	152	26,601 (18 %)	21 %
jmf år 2000	4,071	41	16 %	133	22,671 (14 %)	18 %
Sverige	6,205	63	23 %	196	48,381 (32 %)	13 %
jmf år 2000	5,468	49	21 %	204	53,030 (34 %)	10 %
Åland	0,400	3	1 %	5	0,738 (2 %)	54 %
jmf år 2000	0,650	1	2 %	12	1,585 (1 %)	41 %
Närområd.	0,475	6	1 %	14	2,123 (1 %)	22 %
jmf år 2000	0,660	6	2 %	13	2,365 (1 %)	28 %
Övriga Europa	0,530	4	2 %	9	2,168 (1 %)	24 %
jmf år 2000	0,920	6	3 %	11	3,681 (2 %)	25 %
Övriga världen	0,040	1	1 %	2	0,140 --	29 %
jmf år 2000	0,250	1		3	1,458 (1 %)	16 %
Summa år 2001	27,502	256	100 %	691	150.400 100 %	---
					159.326 100 %	
Summa år 2000	26,602	211	100 %	723		--

(Not: I kategorin "Närområdena" ingår de baltiska länderna samt västra och nordvästra Ryssland.)

3.6 Fördelning av beviljat belopp mellan de olika "pelarna"

Under åren 1996–2001 har Nordiska rådets verksamhet varit indelad i tre olika "pelare": Norden (de fem länderna och de tre självstyrande områdena), Närområdet (i huvudsak de baltiska länderna samt västra och nordvästra Ryssland) samt övriga Europa. Denna sammanställning redovisar fördelningen av fondens bevillningar i respektive "pelare" för år 2001.

Tab.6: Fördelning av beviljat belopp mellan de olika "pelarna" Norden, Närområdena, Europa samt härutöver övriga världen. Redovisningarna i % är avrundade till närmaste heltal

Område	Beviljat belopp i milj. DKK		Beviljat belopp i %		Beviljat belopp i % - index åren 1997 - 1999
	år 2001	år 2000	år 2001	år 2000	
Norden	26 457	24 772	96 %	94 %	96 %
Närområdena	0,475	0,660	2 %	2 %	1 %
Övriga Europa	0,530	0,920	2 %	3 %	2 %
Övriga världen	0,040	0,250	--	1 %	1 %
Summa	27 502	26 602	100 %		100 %

3.7 Ansökningar från huvudstadsområdena visavi övriga städer/områden

Enligt fondens fördelningsprinciper prioriteras initiativ från "Nordens glesbygds- och randområden", vilket i detta sammanhang motsvarar Nordkalotten, östra Finland, södra Jylland och Västnorden (Färöarna, Grönland och Island). Vad gäller de ansökta projektens geografiska genomförande (var de skall genomföras) så sammanfaller de till stora delar med det område varifrån den sökande kommer. Undantag är de ansökningar som gäller turnéer/ vandringsutställningar.

Tab. 7: Ansökarens geografiska hemvist uppdelad i huvudstad/hvudstadsområde visavi övriga städer/områden under år 2001

Ansökaren hemvist	Antal ansökningar		Antal beviljade		Ansökt belopp milj. DKK	Beviljat belopp milj. DKK
	Antal	%	Antal	%		
Huvudstad/huvudstadsområde	278	40 %	111	43 %	67,067	11,768 (43 %)
jmf. år 2000	315	44 %	89	42 %	78,712	13,222 (49 %)
Övriga städer/ områden	413	60 %	145	57 %	87,333	15,734 (57 %)
jmf. år 2000	408	56 %	122	58 %	80,588	13,380 (51 %)
Totalt år 2001	691	100 %	256	100 %	150,400	27.502
jmf. år 2000	723	100 %	211	100 %	159,326	26.602

(Not: Statistiken utgår ifrån den klassificering som den sökande gör. Sökande från Nuuk, Torshavn och Mariehamn klassificerar sig mestadels som huvuvdstad eller regionscentrum. I ovanstående tabell ingår därför även dessa tre städer i kategorin huvudstad/ huvudstadsområde. Det ansökta beloppet inkluderar endast giltiga ansökningar.)

Kommentar

Av Nordens ca 24,175 milj. innevånare bor ca 5,080 milj i huvdstäder/ huvudstadområden (Nuuk, Torshavn och Mariehamn inräknat), vilket motsvarar ca 21 %. Utifrån denna jämförelse kan konstateras att såväl antal ansökningar som beviljade ansökningar är ca dubbelt så många vad gäller kategorin huvdstäder/ huvudstadområden. Dock bör i sammanhanget beaktas att det förekommer en koncentration av kulturmanifestationer/kulturinstitutioner till huvudstäderna, vilket givetvis påverkar ovanstående statistik.

3.8 Ansökningar från Västnorden

En särskilt prioriterad "regioner" inom kategorin Nordens randområden är Västnorden. Nedanstående sammanställning redovisar utfallet av fondens beviljade ansökningar och beviljat belopp gällande denna "region".

Tab. 8: Fördelningen gällande Nordkalotten

År	Beviljat belopp milj. DKK	Beviljat belopp i %	Antal beviljade ansökningar	Antal beviljade ansökningar i %
2001	3,689	13 %	27	10 %
2000	3,385	13 %	20	9 %
1999	2,512	14 %	19	9 %
Genomsnitt för åren 1997-1999	3,460	17 %	24	10 %

(Not: I begreppet "Västnorden" ingår Färöarna, Grönland och Island)

3.9 Bidrag till projekt vars målgrupp är barn och ungdomar

Målgruppen barn och ungdomar är en prioriterad målgrupp för fonden. Under år 1999–2001 beviljades projektbidrag för denna målgrupp enligt följande:

Tab. 9: Fördelningen gällande projekt vars målgrupp och barn och ungdomar.

År	Beviljat bidrag i milj. DKK	Beviljat bidrag i % av totalt beviljat
2001	7,260	26 %
2000	4,230	16 %
1999	4,820	26 %

Beträffande projektbidrag till denna målgrupp anser fonden att det är viktigt att få en bättre samordning/arbetsfördelning mellan fonden och ministerrådets stödordning för samma målgrupp, vilket är en diskusison som fonden vill aktualisera inför år 2003.

3.10 Bidrag till projekt gällande främlingsfientlighet och rasism

I fondens fördelningsprinciper omnämns att fonden prioriterar projekt som syftar till att minska främlingsfientlighet och rasism. Med viss reservation för att det är svårt att klassificera de olika ansökningarna inom denna prioriteringsgrupp inkom 8 ansökningar till ett totalt ansökt belopp om 1 168 milj. DKK. Av dessa beviljades totalt 3 ansökningar om ett totalt beviljat belopp på 320 000 DKK. Detta kan jämföras med år 2000 då det inkom totalt 10 ansökningar till ett totalt ansökt belopp om 1,582 milj. DKK. Av dessa beviljades totalt 2 ansökningar om ett totalt beviljat belopp på 190 000 DKK.

Utöver att det inkommer relativt få ansökingar inom denna prioriteringsgrupp har styrelsen även konstaterat att antalet ansökningar från icke nordiska invandrare/invandrarföreningar är mycket få. Anledningen till detta kan bero på många olika orsaker, exempelvis fondens annonsering, ansökningshandlingarnas komplexitet, hemsidans språkversioner etc. Fondens sekretariat har under åren 2001 och 2002 bland annat utarbetat ett informationsmaterial om hur man söker projektbidrag, vilket förhoppningsvis kan vara till hjälp för föreningslivet i allmänhet och invandrarföreningar i synnerhet.

3.11 Beviljat bidrag till olika mottagare; inkluderat bland annat frivilligsektorn

Redovisad statistik i nedanstående tabell utgår från den klassificering som den sökande gör själv utifrån fondens anvisningar. Gränsdragningarna mellan de olika "mottagarkategorierna" är inte helt tydlig och detsamma kan även gälla själva definitionen av vissa enskilda kategorier. Redovisningen bör därmed användas med viss försiktighet.

Tab. 11: Fördelning av antal beviljade ansökningar i % av totalt antal beviljade ansökningar mellan olika mottagare

Mottagare	År 2001	år 2000	år 1999	Genomsnitt åren 1997-1999
Enskild person	7 %	3 %	8 %	4 %
Fri/informell arbetsgrupp.	11 %	15 %	12 %	13 %
Frivillig org/ föreningar	40 %	42 %	42 %	39 %
Privata inst.	8 %	7 %	6 %	10 %
Offent. Inst.	27 %	27 %	27 %	30 %
Annan verk.	7 %	6 %	5 %	4 %

Tab. 12: Jämförelser gällande ansökt belopp och beviljat belopp för olika mottagare år 2001.

Mottagare	Ansökt belopp i milj. DKK	Ansökt belopp i % av totalt ansökt belopp	Beviljat belopp i milj. DKK	Beviljat belopp i % av totalt beviljat belopp	Beviljat belopp i % av ansökt belopp
Enskild person	14,773	10 %	0,978	4 %	7 %
jmf. år 2000	16,662	10 %	1,474	6 %	9 %
Fri/informell arbetsgrupp.	17,574	12 %	2,747	10 %	15 %
jmf. år 2000	32,612	20 %	3,475	13 %	11 %
Frivillig org/ föreningar	53,127	35 %	10,583	38 %	20 %
jmf. år 2000	49,966	31 %	10,546	40 %	21 %
Privata inst.	13,382	9 %	2,975	11 %	22 %
jmf. år 2000	9,052	6 %	1,321	5 %	15 %
Offent. Inst.	35,409	23 %	7,889	29 %	22 %
jmf. år 2000	33,272	21 %	8,290	31 %	25 %
Annan verk.	16,135	11 %	2,330	8 %	14 %
jmf. år 2000	17,762	12 %	1,496	5 %	8 %
Summa 2001	150,400	100 %	27,502	100 %	index 18.2 %
Summa 2000	159,326	100 %	26,602	100 %	index 16.7 %

(Not: Index= totalt beviljade bidrag % av totalt ansökta bidrag, se tabell 3 – sidan 21)

Kommentarer angående bidrag till "frivilligsektorn"

Fonden prioriterar ansökningar som gäller frivillligsektorn, vilket i ovanstående statistik innefattas i kategorierna "fria/informella arbetsgrupper och frivilliga organisationer/föreningar. Under år 2001 beviljades totalt 13,250 milj. DKK till projekt gällande frivilligsektorn, vilket motsvarar ca 48 % av totalt beviljade bidrag. Detta kan jämföras med år 2000 då projekt gällande frivilligsektorn beviljades totalt 14,021 milj. DKK, vilket motsvarade ca 53 % av totalt beviljade bidrag. Året dess förinnan – år 1999 – beviljades 8,964 milj. DKK, vilket motsvarade ca 48 % av totalt beviljade bidrag.

3.12 Ansökt och beviljat belopp mellan olika verksamhetsområden

Enligt överenskommelsen från år 1966 omfattar fondens verksamhetsområde det nordiska kultursamarbetet i hela sin utsträckning (se avsnitt 1.2 samt bilaga 1). I artikel 2 i överenskommelsen preciseras detta enligt följande: "Bidrag fra fonden kan således ydes til formål inden for forskning, undervisning og almenkultur virksomhed i vid forstand".

Under åren 1972–1986 har fonden årligen redovisat hur bidragsverksamheten har fördelats mellan de tre områdena forskning, undervisning och allmän kultur. Från och med år 1987 utökades dessa tre områden med ytterligare ett område i den årliga redovisningen. Detta område är "annan verksamhet", vilket innefattar bland annat idrott och friluftsliv, fackligt-, politiskt- eller kyrkligt samarbete, jämställdhetsfrågor, samarbete mellan etniska minoriteter, barn- och ungdomssamarbete.

För att kunna få någon form av relevant uppfattning av utvecklingen under 1990-talet redovisas ett indextal – ett genomsnitt – för åren 1990–1999. För närmare jämförelser mellan de olika verksam-hetsåren under 1990-talet hänvisas till årsberättelsen för år 1999 och dess bilaga 3.

Inledningvis presenteras en sammanställning för år 2001 gällade de fyra verksamhetsområdena. Därefter redovisas respektive verksamhetsområde med jämförelser till ett index för åren 1990–1999.

Tab. 13: Sammanställning över fördelning mellan ansökningar och bevillningar under år 2001 gällande fondens verksamhetsområden

Verksamhets-område	Antal ansök.	Antal ansök. i % av totalt antal ansök.	Antal beviljade	Antal beviljade i % av totalt antal beviljade	Ansökt belopp i milj. DKK	Beviljat belopp i milj. DKK
Utbildning	103	15 %	43	17 %	26,890	5,355
jmf år 2000	116	16 %	40	19 %	27,635	5,999
Allmän kultur	479	69 %	175	68 %	104,622	18,867
jmf år 2000	484	67 %	144	68 %	109,440	17,249
Forskning	42	6 %	17	7 %	6,102	1,250
jmf år 2000	45	6 %	12	6 %	7,017	1,609
Annan Verksamh.	67	10 %	21	8 %	12,786	2,030
jmf år 2000	78	11 %	15	7 %	15,234	1,745
Summa 2001	691	100 %	256	100 %	150,400	27,502
Summa 2000	723	100 %	211	100 %	159,326	26,602

3.12.1 Utvecklingen beträffande området undervisning/utbildning

I området undervisning/utbildning ingår exempelvis projekt rörande utbildning inom konst och kultur, pedagogiskt utvecklingsarbete och sektorsövergripande utbildningsprojekt. I området ingår ej bidrag till enskilda personers studier, lärar- och elevutbyte, studieresor eller lägerskolor, vilket fonden inte ger bidrag till.

Tab.14: Utvecklingen inom verksamhetsområdet undervisning/utbildning

År	Antal ansökningar i % av totalt antal ansökningar	Antal bevillningar i % av totalt antal bevillningar	Ansökt milj.dkk i % av totalt ansökt belopp	Bevilj. milj.dkk i % av totalt beviljat belopp
2001	15 %	17 %	18 %	19 %
2000	16 %	19 %	17 %	23 %
1999	17 %	19 %	16 %	16 %
Index (genomsnitt för 1990 – 1999)	12 %	11 %	12 %	10 %

(Not: I samband med de nya fördelningsprinciperna, vilka godkändes år 1997, gjordes en särskild prioritering/inskärpning om att projekten inom verksamhetsområdena undervisning/utbildning respektive forskning skall ha en klar anknytning till området kultur.)

3.12.2 Utvecklingen beträffande området allmän kultur

I området allmän kultur ingår exempelvis projekt rörande film och video, hantverk och formgivning, bildkonst, litteratur, musik, dans, teater samt multimedia och IT.

Tab. 15: Utvecklingen inom verksamhetsområdet allmän kultur

År	Antal ansökningar i % av totalt antal ansökningar	Antal bevillningar i % av totalt antal bevillningar	Ansökt milj.dkk i % av totalt ansökt belopp	Bevilj. milj.dkk i % av totalt beviljat belopp
2001	69 %	68 %	70 %	69 %
2000	67 %	68 %	69 %	65 %
1999	68 %	69 %	72 %	72 %
Index (genomsnitt för 1990 – 1999)	66 %	75 %	70 %	78 %

(Not: Antalet ansökningar inom området allmän kultur har aldrig varit under 50 % sedan år 1972. Lägsta notering var 51 % år 1987. Den högsta noteringen var 72 % åren 1977 och 1981. Vad gäller antalet beviljade ansökningar var den lägsta noteringen 51 % år 1988 och den högsta 80 % år 1998)

Tab. 16: Sammanställning över hur ansökningar och bevillningar fördelar sig inom verksamhetsområdet allmänkultur. Beviljat belopp inom parentes är jämförelse med år 2000

Sektor	Antal ansökningar år 2000	Antal ansökningar år 2001	Beviljade ansök. år 2000	Beviljade ansök. år 2001	Beviljat belopp i milj. DKK under år 2001
Museer	7	14	2	7	0,730 (0,255)
Film/video	32	26	11	9	1,097 (0,881)
Hantverk/ formgivning	22	17	7	6	0,435 (1,205)
Bildkonst	71	56	17	16	1,893 (1,552)
Litteratur/ översättning	36	31	14	10	0,649 (0,898)
Musik	105	122	36	61	6,220 (4,421)
Dans	18	12	8	5	0,740 (1,004)
Teater	34	30	11	12	1,835 (2,165)
Multimedia/IT	14	13	1	5	0,545 (0,100)
Övrigt	145	158	37	44	4,723 (4,768)
Summa	484	479	144	175	18,867 (17,249)

(Not: I kategorin "övrigt" ingår i huvudsak tvärkulturella projekt, vilka involverar minst två av ovanstående sektorer).

Den dominerande sektorn inom verksamhetsområdet allmänkultur är musik. Det gäller såväl ansökningar som bevillningar. Totalt beviljades under år 2001 ca 6,220 milj. DKK till olika musikprojekt, vilket motsvarar ca 23 % av totalt beviljade bidrag om ca 27,5 milj. DKK under år 2001. Motsvarande siffra år 2000 var 17 % och år 1999 uppgick siffran till ca 18 %.

3.12.3 Utvecklingen beträffande området forskning

I området forskning ingår exempelvis projekt rörande konstforskning, kulturpolitisk forskning, popularisering av forskningsresultat och tvärvetenskaplig forskning.

Tab. 17: Utvecklingen inom verksamhetsområdet forskning

År	Antal ansökningar i % av totalt antal ansökningar	Antal bevillningar i % av totalt antal bevillningar	Ansökt milj.dkk i % av totalt ansökt belopp	Bevilj. milj.dkk i % av totalt beviljat belopp
2001	6 %	7 %	4 %	5 %
2000	6 %	6 %	4 %	6 %
1999	6 %	5 %	6 %	8 %
Index (genomsnitt för 1990–1999)	10 %	8 %	9 %	8 %

(Not: I samband med de nya fördelningsprinciperna, vilka godkändes år 1997, gjordes en särskild prioritering/inskärpning om att projekten inom verksamhetsområdena undervisning/utbildning respektive forskning skall ha en klar anknytning till området kultur.)

Kommentarer

Vid en jämförelse mellan respektive verksamhetsår under hela 1990-talet kan konstateras att antalet ansökningar inom området forskning var högst år 1990 då de uppnådde 21 % och under de tre senaste åren har siffran varit konstant 6 %.

Beträffande beviljade ansökningar var den högsta noteringen även i detta fall år 1990 då de uppgick till 23 %. Den lägsta noteringen om 5 % förekom vid hela fem år under 1990-talet. Det var år 1992 och åren 1996–1999.

Det finns förmodligen ett antal olika förklaringar till den allmänna minskningen inom området forskning. En kan vara att det under 1990-talet har inrättats andra forskningsstipendier/fonder såväl nationellt och nordiskt som inom det europeiska samarbetet. En annan förklaring kan vara att fonden i samband med de nya fördelningsprinciperna år 1997 inskärpte att i första hand prioritera forskningsansökningar inom området kultur och kulturpolitik.

3.12.4 Utvecklingen beträffande området annan verksamhet

I området annan verksamhet ingår exempelvis projekt rörande idrott och friluftsliv, fackligt-, politiskt- eller kyrkligt samarbete, jämställdhetsfrågor, samarbete mellan etniska minoriteter, barn- och ungdomssamarbete.

Tab. 18: Utvecklingen inom verksamhetsområdet annan verksamhet

År	Antal ansökningar i % av totalt antal ansökningar	Antal bevillningar i % av totalt antal bevillningar	Ansökt milj.dkk i % av totalt ansökt belopp	Bevilj. milj.dkk i % av totalt beviljat belopp
2001	10 %	8 %	9 %	7 %
2000	11 %	7 %	10 %	6 %
1999	9 %	7 %	6 %	4 %
Index (genomsnitt för 1990–1999)	12 %	6 %	9 %	4 %

Kommentar

Detta är – som framgår av rubriken för verksamhetsområdet – ett obestämt område och dess spännvidd är därmed också ganska stor. Det innehåller exempelvis allt från projekt gällande friluftsliv till multietniska samarbetsprojekt.

3.13 Bidrag till samiska projekt

Under år 2001 beviljade fonden bidrag till totalt 4 samiska projekt, vilka tillsammans motsvarade 290 000 DKK. Detta kan jämföras med år 2000 då fonden beviljade bidrag till totalt 6 samiska projekt, vilka tillsammans motsvarade 870 000 DKK.

I detta sammanhang kan även nämnas att det som en fristående del i forskningsprojektet "Nordisk kulturpolitik under förändring", vilket fonden är huvudfinansiär av, har utarbetats en rapport av Harald Gaski med rubriken "Samisk kulturpolitik vid en skiljeväg". Rapporten färdigställdes i slutet av år 2001.

3.14 Bidrag till Nordiska ministerrådets institutioner

Revisorerna och Kontrollkommittén har vid vissa tillfällen framfört tveksamhet till att fonden beviljar bidrag till Nordiska ministerrådets institutioner. Det gäller exempelvis till de nordiska informationskontoren och de "nordiska husen". Detta är i grund och botten en principiell fråga gällande å ena sidan att fonden skall vara suverän i sin bidragsverksamhet, å andra sidan att fondens årliga bidrag för utdelning beviljas ur Nordiska ministerrådets budget, vilket är samma "källa" som finansierar institutionerna. I fondens fördelningsprinciper nämns inget särskilt om

bidrag till dessa institutioner. Den formulering som tangerar detta är att fonden inte ger stöd till institutioners ordinarie verksamhet.

I detta sammanhang bör observeras att de "nordiska institutionerna" i bland endast är ansökare/ projektkoordinatör och att aktiviteten utförs av någon annan eller genomförs – geografiskt eller lokalmässigt – utanför själva institutionen. Det kan exempelvis gälla en vandringsutställning.

Under år 2001 beviljades totalt 3 ansökningar till institutioner inom ministerrådets organisation. Dessa ansökningar motsvarade totalt 625 000 DKK. Detta kan jämföras med år 2000 då fonden beviljade totalt 7 ansökningar till institutioner inom ministerrådets organisation, vilka motsvarade totalt 2,085 milj.DKK.

Med anledning av dels revisorernas påpekanden, dels att ministerrådet från och med år 2001 inrättade en särskild "pott" för strategiska kultursatsningar, till vilken ministerrådets institutioner kan ansöka om projektbidrag, beslutade fondens styrelse vid decembermötet år 2000 följande: "Att fonden från och med år 2001 endast i undagsfall beviljar bidrag till Nordiska ministerrådets institutioner".

(Not: Med formuleringen "Nordiska ministerrådets institutioner" åsyftas instiutioner vars stadgar fastställs av ministerrådet.)

IV. Fondens årsräkenskaper för år 2001

4.1 Inledningsvis angående skillnaden mellan en institution och en fond/stödordning

Inom ministerrådets kulturområde/avdelning förekommer två olika verksamhetsformer: Dels ordinära institutioner (exempelvis Nordens hus i Reykjavik och Nordens institut på Åland), dels fonder/stödordningar (exempelvis Nordiska kulturfonden och Film- och TV-fonden).

Institutionernas verksamhet utgår ifrån – något generellt – de initiativ som institutionens styrelse företar och det målstyrningskontrakt som institutionen har med ministerrådet. Denna verksamhet – dess omfattning och inriktning – kan således genom "egna initiativ" styras direkt av styrelserna.

Fondernas/stödordningarnas verksamhet utgår emellertid ifrån – nästan uteslutande – inkomna ansökningar; dess antal och kvalitet. Den styrning som styrelserna för fonderna/ stödordningarna kan göra är endast indirekt; det vill säga styra antalet ansökningar genom annonsering, förbättra ansökningarnas kvalitet genom ordentliga anvisningar etc.

Detta medför att fondernas/stödordningarnas bidragsverksamhet – och därmed dess ekonomiska resultat – kan "svänga" från ett verksamhetsår till ett annat. Ett år kan det förekomma många kvalitativa ansökningar och nästa år kan dess motsatta situation uppstå. Detta vet inte styrelserna i förväg utan det är ett konstaterande som görs under pågående verksamhetsår.

Härtill finns ytterligare en omständighet att beakta. Om en fond/stödordning har mer än ett ansökningstillfälle per år måste styrelsen göra en avvägning så att det årliga anslaget disponeras någorlunda jämt mellan de olika ansökningstillfällena. Detta kan medföra att styrelsen något år är allt för återhållsam vid ansökningstillfällena i början av året, så att det uppstår en allt för stor utdelningsvolym – i förhållande till inkomna ansökningar – vid årets sista ansökningstillfälle. Något år kan den motsatta situationen uppstå. Eftersom de fonder/stödordningar som finns inom ministerrådet inte är några ordinära kapitalfonder, så kan inte styrelserna "reglera" sitt överskott/underskott genom att antingen fondera eller utnyttja en reserv (= ett eget kapital).

I samband med revisionsberättelserna för åren 1996, 1997 och 1998 framförde revisorerna kritik gällande – i detta sammanhang – två omständigheter: Dels att fonden vid sitt utdelningsmöte i december "förskotterade" av anslaget för det kommande året, dels att fonden inte var mer aktiv med att följa upp beslutade projekt och återkräva anslag om de inte genomfördes enligt ansökan/fattat beslut. Beträffande återkrävda anslag; tillbakaförda medel, se även avsnitt 4.5.

Från och med år 1999 tillämpar fonden inte principen om "förskottering" och fondens sekretariat lägger nu ner extra mycket tid på att följa upp projekt och återkräva anslag såsom revisorerna påpekade, se avsnitt 5.3.

I och med att fonden inte längre kan "förskottera" av anslaget måste styrelsen vara något mer återhållsam vid utdelningsmötet i juni för att på så vis ha en väl tilltagen utdelningsvolym vid utdelningsmötet i december i fall det då skulle finnas många kvalitativa projekt. Detta som en form av "reserv kapital".

Ovanstående inledning är något som allmänt bör beaktas i samband med diskussionerna om fondens årsräkenskaper och resultat.

4.2 Allmänt angående fondens resultat för år 2001

Det ekonomiska resultatet för år 2001 uppgick till ca + 2.1 DKK och omslutningen motsvarade ca 36,4 milj. DKK. Detta kan jämföras med år 2000 då resultatet motsvarade ca + 5,6 milj. DKK och omslutningen uppgick ca 33,6 milj. DKK. Resultatet för år 2001 överförs till fondens verksamhet för år 2002. Anslaget från ministerrådet motsvarade 26,009 milj. DKK för år 2001, vilket var en ökning med 560 000 DKK jämfört med år 2000. Ökningen motsvarade den generella kompensationen för ökade pris- och löneomkostnader (+2,1 %).

Vad gäller beviljade bidrag under år 2001 uppgick de till totalt 27,502 milj. DKK, vilket är ca „.5 milj DKK mer än ministerrådets anslag för år 2001 och 0.9 milj. DKK mer jämfört med beviljade bidrag år 2000. Vid mötet den 11–12 december år 2001 (möte 134/01) bordlades totalt 15 ansökningar till ett totalt värde om 7,172 milj. DKK. Dessa slutbehandlades vid mötet den 7 mars år 2002 (möte 135/02) och styrelsen beviljade 7 ansökningar till ett totalt värde motsvarande 1,110 milj. DKK, vilket belastar budgeten för år 2002.

De administrativa utgifterna uppgick till totalt 1.984 milj. DKK, vilket är ca 0.6 milj. DKK lägre jämfört med budget, se vidare avsnitt 4.4.

De tillbakaförda bidragen uppgick år 2001 till ca 2,6 milj. DKK, vilket är ca 1,0 milj. lägre jämfört med år 2000. Tillbakaförda bidrag är en återbetalning av tidigare beviljade bidrag till projekt som inte har kunnat genomföras enligt ansökarnas uppsatta planer. Omfattningen av de tillbakaförda bidragen varierar från år till år beroende på olika omständigheter för projekten. Under de tio senaste åren har de varit i genomsnitt ca 9,9 % av anslaget (lägst 5,2 % och högst 15,4 %). Motsvarande siffra för år 2001 var ca 10,3 %, vilket kan jämföras med ca 13,5 % för år 2000. År 2001 motsvarade de tillbakaförda medlen ca 7,3 % av de totala intäkterna, se vidare avsnitt 4.5.

Ränteintäkterna för år 2001 uppgick totalt 2,135 milj DKK, vilket är 453 000 DKK mer jämfört med föregående år. År 2001 motsvarade ränteintäkterna ca 5,8 % av de totala intäkterna.

I räkenskaperna är det reserverat 4,8 milj. DKK för fondens egna projekt (språkundersökning 3,050 milj. DKK, fondportal/hemsida 0,450 milj. DKK och inköp av ett nytt datasystem 1,3 milj. DKK).

4.3 Fondkapital och placeringar

I fondens överenskommelse föreskrivs bland annat följande: "Midler, som er tilført fonden, står til rådighed for fonden også efter udgangen af det år, da indbetalingen til fonden er sket" (artikel 5). Denna artikel har varit oförändrad sedan den ursprungliga överenskommelsen från år 1966.

I regeringarnas bakgrundmaterialet till fondens överenskommelse år 1966 skrivs följande gällande ovanstående artikel:

"Ehuru de medel, som tillföres fonden, är avsedda att förbrukas under det löpande budgetåret eller inom en relativt kort tidsrymd efter detta, är det icke helt uteslutet, att det i något fall kan visa sig påkallat att göra en värdebeständig placering av någon del av dessa medel. Med stadgandet, att styrelsen beslutar om placering av fondens innestående medel, avses i första hand, att styrelsen beslutar om deponering av likvida medel i penninganstalt och om i vilken valuta dessa medel skall innestå, men därmed bemyndigas styrelsen även om behov därav yppas besluta om en värdebeständig placering t.ex. i värdepapper".

Fonden har under årens lopp inte placerat några medel i värdepapper och har därmed ej heller något fondkapital. Det uppkomna överskottet överförs således oavkortat till nästa års verksamhet.

4.4 De administrativa kostnaderna för år 2001

Vad gäller de redovisade administrativa kostnaderna i räkenskaperna så inkluderar de i huvudsak kostnader för styrelsens möten, styrelsens arvoden, annonsering, tolkning/översättning och kostnader för kontorsmaterial. Dessa motsvarade under år 2001 totalt 1,984 milj. DKK. Härutöver tillkommer ministerrådets sekretariatskostnader för löner, hyra, porto, telefon, resor, inventarier etc. Dessa kostnader belastar år 2001 ministerrådets budget och uppskattas enligt följande:

- Lönekostnader	1 321 000
- Resekostnader	98 000
- Sekretariatskostnader	264 000 (schablon: 20 % av lönekostnaderna)
Totalt	1.684 000

De faktiska administrationskostnaderna för år 2001 är således 3,668 DKK (1,984 milj. DKK + 1,684 DKK), vilket motsvarar ca 10,0 % av budgetomslutningen. Motsvarande kostnader för år 2000 var 8,8 % och 9,8 % för år 1999.

I och med att fonden från och med år 2002 har ett samarbetsavtal med ministerrådets sekretariat kommer de administrativa kostnaderna för fondens verksamhet framöver bli mer tydliga i den löpande ekonomiska redovisningen.

4.5 Sammanfattande kommentarer angående överskottet för år 2001

De två budgetposter som är svårast att budgetera är ränteintäkter och tillbakaförda medel. Därav brukar fonden göra en medveten försiktig kalkylering av dessa två intäkter, vilket i sin tur brukar medföra ett överskott i fondens årsräkenskaper. År 2001 uppgick dessa två intäktsposter till 13,2 % av de totala intäkterna.

Vad gäller ränteintäkterna, så får styrelsen först vid junimötet (halvårsvis) en redovisning från ministerrådets sekretariat. Ränteintäkterna påverkas bland annat av hur snabbt de beviljade projektbidragen rekvireras och utbetalas. Det senare beror i sin tur på hur snabbt de projektansvariga inkommer med sina slutredovisningar. Ränteintäkterna för år 2001 blev ca 2,3 %-enheter mer jämfört med år 2000.

Beträffande de tillbakaförda medlen är även dessa osäkra att kalkylera eftersom de påverkas av hur de beviljade projekten genomförs. Det optimala är givetvis att det inte skall inkomma några tillbakaförda medel; det vill säga att de beviljade projekten skall genomföras såsom planerat. Så är som bekant inte fallet. För ett projekt som planeras att genomföras under 2–3 år kan mycket inträffa som medför att en viss del av de beviljade anslagen återkrävs eller återlämnas. Även om styrelsen rent statistiskt kan kalkylera med att minst 5 % av det totala anslaget sannolikt kommer utgöra tillbakaförda medel, så är det en mycket osäker prognos att göra budgeten på. Härtill är det först under hösten som man kan få en någorlunda klar uppfattning om hur stora de tillbakaförda medlen kommer bli. De tillbakaförda medlen blev för år 2001 ca 3,2 %-enheter mindre jämfört med år 2000.

Beträffande administrationskostnaderna, så är de såväl enklare att kalkylera som att styra. Dessa blev ca 0,6 milj. DKK mindre jämfört med budget. Detta i huvudsak beroende på att ökningen av styrelsehonoraren inte verkställdes (se avsnitt 1.7), vilket motsvarade ca 202 000 DKK, att det planerade mötet med de bilaterala fonderna inte avhölls som planerat, vilket motsvarade ca 140 000 DKK, samt att kostnaderna för styrelsens möten blev ca 80 000 mindre än budgeterat.

Det totala resultatet för år 2001 blev således + 2,1 milj. DKK, vilket motsvarar ca 5,8 % av den totala omslutningen. Förvisso skulle styrelsen kunna vara mer liberal vid sin behandling av projektbidrag – inte minst vid decembermötet – för att på så vis uppvisa ett noll resultat. Detta

är dock ingen ansvarsfull bidragsverksamhet som styrelsen eftersträvar. Härtill skulle det medföra dels att fondens rykte försämrades; att fondens "kvalitetsstämpel" skulle bli utan värde, dels skulle det medföra en orättvis behandling gentemot de ansökningar som behandlas vid junimötet; det skulle bli olika kvalititetsbedömningar mellan två utdelningstillfällen.

V. Kontrollkommitténs betänkande och revisorernas berättelse gällande fondens verksamhetsår 2000

5.1 Revisorernas berättelse för år 2000

Vad gäller revisorernas påpekanden är de sammanfattningsvis följande: "Det er i flere tilfælde konstateret, at fonden ikke har foretaget opfølgning på projekter, hvor slutdatoen er overskredet. Revisorerne har fået oplyst af fondssekretariatet, at sekretariatet og bestyrelsen bl.a. har drøftet fastlæggelse af regler for hyppigere udsendelse af påmindelser om fremsendelse af projektrapport og revideret regnskab til fonden".

"Revisorerne finder det påkrævet: at fonden udarbejder en samlet forretningsgangsbeskrivelse for administration af projekter, herunder kriterier for opfølgning". (pkt 26)

"De forsinkede projektrapporter og projektregnskaber og den uforholdsmæssigt store tidsanvendelse, der anvendes på udsendelse af påmindelser og rykkere, skyldes bl.a. efter revisorernes vurdering, at forretningsgangene i fondssekretariatet ikke har været optimale.

Revisorerne har fået oplyst af fondssekretariatet, at sekretariatet er i gang med at styrke projektadministrationen generelt. Revisorerne vil følge det videre arbejde med fastlæggelse af retningslinjer for projektadministrationen".

"Revisorerne forventer: at det nye edb-system, der planlægges iværksat fra 1. januar 2002, vil give mulighed for dels at indføre sagsreferater, dels at oprette en konto for hvert projekt". (pkt 30)

"Under henvisning til at bestyrelsen for Nordisk Kulturfond er ansvarlig for fondens virke, samt at fondens personale ansættes og aflønnes af Nordisk Ministerråds sekretariat, finder revisorerne, at der yderligere er et særligt behov for en aftale, der fastlægger arbejdsopgavernes karakter og ansvaret.

Revisorerne er orienteret om, at fonden fortsat søger at afklare dette spørgsmål, men at der endnu ikke er fundet en løsning på problemet".

"Revisorerne finder: at det er yderst vigtigt, at ansvars- og kompetenceforhold præciseres, hvorfor vi følger sagen". (pkt 31)

5.2 Kontrollkommitténs betänkande

Vad gäller Kontrollkommitténs betänkande så instämmmer de i revisorernas påpekanden och Nordiska rådet beslöt därav följande vid sin 52:e session den 6–8 november år 2001: "at Nordisk Ministerråd og fondssekretariatet gennemfører de af revisorerne foreslåede ændringer".

Utöver vad som anförs i revisorernas och fondens berättelser hemställde kontrollkommittén om att det görs en ändring gällande tidpunkten då berättelserna skall inlämnas till Nordiska rådet.

Kontrollkommittén framför följande: "Kontrolkomiteen har endvidere oplevet et tidsmæssigt problem i forbindelse med revisorernes aflæggelse af revision af Nordisk Kulturfonds virksomhed. I den nugældende overenskomst skal denne afgives senest 1. oktober, hvilket imidlertid giver tidsmæssige problemer i forhold til, at Nordisk Råd afholder sin årlige session i oktober/november. Kontrolkomiteen vil derfor foreslå, at tidspunktet for afgivelse af revision ændres".

Med anledning här av antog Nordiska rådet följande rekommendation: "at ændre det angivne tidspunkt for styrelsens og revisorernes beretninger i overenskomsten om Nordisk Kulturfond, art. 16, således at Nordisk Råd skal modtage revisionsberetning senest 1. september".

5.3 Kommentarer till revisorernas och kontrollkommitténs påpekanden

Revisorernas och kontrollkommitténs påpekanden kan sammanfattas till följande:

- att fondssekretariatets arbetsuppgifter, befogenheter och ansvar klargörs
- att det införs kortfattade referat angående behandlingen/uppföljningen av beviljade projektbidrag
- att det upprättas ett konto för varje enskilt projekt
- att det utarbetas en "forretningsgangsbeskrivelse" för administrationen av projekt
- att fondens överenskommelse revideras så att styrelsens och revisorernas berättelser skall inlämnas senast den 1 september istället för som nu den 1 oktober

Påpekande 1

Det är styrelsens förhoppning att fondens nya överenskommelse, och att det som en konsekvens därav utarbetas ett sekretariatsavtal mellan fonden och ministerrådet, kan medföra att revisorernas önskemål om "tydligare ansvars- og kompetenceforhold" realiseras. Det är vidare styrelsens förhoppning att den nya överenskommelsen kan ratificeras under år 2002. Beträffande sekretariatsavtalet erfordras enligt styrelsens mening ett klargörande kring hur fonden kan omfattas av det rättsställningsavtal som gäller för Nordiska ministerrådets och Nordiska rådets sekretariat. Förhoppningsvis kan även den frågan klargöras under år 2002. Därefter borde revisorernas önskan i denna sak vara uppfylld fullt ut. I övrigt se avsnitt 7.1.

Påpekandena 2 och 3

Styrelsen har givit fondens sekretariat i uppdrag att till ministerrådets ekonomiavdelning påtala att det från och med år 2002 upprättas ett konto för varje projekt/beviljad ansökan, vilket så nu också sker. Möjligheten för att införa sakreferat kommer att verkställas i samband med att det nya adb-systemet tas i drift, vilket sannolikt blir först till höstens ansökningsomgång år 2002.

Beträffande påpekandet om en snabbare uppföljningen av beviljade projekt redovisas följande sammanställning:

Ej avslutade projekt

Bevillningsår	**Status 25 maj år 2001**	**Status 28 maj år 2002**
1988–1995	11	8
1996	5	3
1997	7	4
1998	24	10
1999	90	13
Summa	*137*	*38*

År 1999 beviljades totalt 199 ansökningar och av dessa var 90 ej avslutade den 25 maj år 2001, vilket motsvarar 45 %.

År 2000 beviljades totalt 211 ansökningar och av dessa var 52 ej avslutade den 28 maj år 2002, vilket motsvarar 25 %

Sammanfattningsvis har uppföljningen blivt 20 %-enheter bättre under år 2002.

Påpekande 4

Vad gäller utarbetandet av en "forretningsgangsbeskrivelse" har fondens sekretariat tillsammans med ministerrådets ekonomiavdelning påbörjat ett arbete med att utforma en "forretningsgangsbeskrivelse" för fonden. Arbetet förväntas bli klart i början av hösten år 2002.

Påpekande 5

I samband med revideringen av fondens överenskommelse har kontrollkommittén synpunkt hörsammats och tidangivelsen är i artikel 16 ändrad till den 1 september (se avsnitt 1.7).

VI. Avslutningsvis

Den stora spännvidd som fondens bidragsverksamhet inrymmer gör fonden till en viktig och unik "kugge" i det nordiska kultursamarbetet. Det skulle givetvis vara enklare för fondens beredningsarbete om spännvidden minskade; om fonden bestämde sig för att endast ge bidrag till vissa målgrupper eller vissa konstformer. Men då skulle samtidigt det unika med fonden gå förlorat.

Det finns i dag en allmän tendens till att allt fler fonder och olika bidragsgivare "snävar in" sitt ändamål. Syftena till detta kan vara många; bland annat att minska mängden och hanteringen av ansökningarna – helt enkelt få en smidigare och mindre administration, få bättre ansökningar – mer precisa projekt – som är lättare att bedöma, kunna bevilja fler ansökningar om ändock inom ett snävare område etc.

Men i en tid då de allmänna bidragen till föreningar och konstnärer inte ökar, och härtill allt mer omvandlas till specifika projektbidrag, samtidigt som allt fler verksamheter blir gränsöverskridande mellan olika konstformer är det viktigt att det åtminstone finns en fond i Norden som är relativt "ospecificerad"; såsom Nordiska kulturfonden. Detta medför dock en ganska arbetskrävande administration, för såväl fondens styrelse som sekretariat, vilket bör beaktas i samband med finansieringen och granskningen av fondens verksamhet.

Bilaga 1

(Nu gällande överenskommelse av den 3 maj år 1991, vilken kulturministrarna den 5 april år 2000 har beslutat att ändra. Se avsnitt 1.7)

Overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om nordisk kulturfond

Den første overenskomst om Nordisk Kulturfond undertegnedes den 3. oktober 1966 og trådte i kraft den. 1.juli 1967. Den blev erstattet med en ny overenskomst, som undertegnedes den 12.juni 1975 og trådte i kraft den 1. december 1976 .Ændringer af overenskomsten undertegnedes den 3. december 1990 og de trådte i kraft den 3. maj 1991 (overenskomstens navn og artikel 2 afsn. 1, 4, 7 afsn. 2 og 3, 8 afsn. 2, 9, 10, 18 afsn. 3, slutbestemmelser).

Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer, som finder det ønskeligt, at det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande yderligere udvikles og styrkes, er blevet enige om, at den i 1966 indgåede overenskomst om oprettelse af Nordisk Kulturfond fremover skal have følgende udformning: som ønsker at sikre Færøerne, Grønland og Åland en repræsentation i Kulturfondens styrelse, er blevet enige om følgende:

Formål mm.

Artikel 1 Nordisk Kulturfond har til formål at fremme det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande.

Artikel 2 Fondens virksomhedsområde omfatter det nordiske kultursamarbejde i hele dets udstrækning. Bidrag fra fonden kan således ydes til formål inden for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed i vid forstand. Der kan også ydes støtte til informationsvirksomhed inden for eller uden for Norden vedrørende nordisk kulturelt samarbejde og de nordiske landes kulturliv.

Artikel 3 Af fondens midler kan der bevilges tilskud til nordiske projekter af éngangskarakter. Tilskud kan også ydes dels til nordiske projekter af mere varig karakter, dog fortrinsvis for en af styrelsen fastsat periode, dels i særlige tilfælde til regelmæssigt tilbagevendende formål.

Fondens midler

Artikel 4 Fondens virksomheds- og budgetår er kalenderåret. Midlerne, der årligt stilles til fondens rådighed, optages på Nordisk Ministerråds budget.

Artikel 5 Midler, som er tilført fonden, står til rådighed for fonden også efter udgangen af det år, da indbetalingen til fonden er sket

Artikel 6 Fonden kan erhverve ejendom gennem gave eller testamente under forudsætning af, at der ikke dermed er forbundet noget vilkår, som er uforeneligt med fondens formål.

Fondens forvaltning

Artikel 7 Fonden forvaltes, dens midler fordeles og dens virksomhed i øvrigt ledes af en styrelse. Styrelsen træffer også beslutning om modtagelse af gave eller testa mente, samt om anbringelse af fondens indestående midler.
Styrelsen består af elleve medlemmer. Nordisk Råd udnævner fem af medlemmerne, ét fra hvert land. Ministerrådet udnævner ligeledes fem medlemmer, ét fra hvert land. På tilsvarende måde udnævnes, for hvert medlem en personlig suppleant, Videre udnævnes ét medlem som fælles repræsentant for Færøerne, Grønland og Åland. Dette medlem vælges for hver anden mandatperiode af Nordisk Råd og for den mellemliggende mandatperiode af Ministerrådet. For dette medlem udnævnes

to personlige suppleanter af Ministerrådet i de tilfælde, Nordisk Råd udnævner det ordinære medlem, og af Nordisk Råd i de tilfælde, Ministerrådet udnævner det ordinære medlem. De to suppleanter repræsenterer de, som ikke har det ordinære medlemskab i styrelsen.
Medlemmerne og suppleanterne udnævnes for et tidsrum af to kalenderår ad gangen. Afgår et medlem eller en suppleant inden mandattidens udløb skal der udnævnes en efterfølger for resten af mandattiden. Styrelsen vælger blandt sine medlemmer en formand og en næstformand for ét kalenderår ad gangen. Samme land beklæder formandsposten to år i træk. Tilsvarende gælder for repræsentanten for Færøerne, Grønland og Åland.

Artikel 8 Styrelsen er beslutningsdygtig, når formanden eller næstformanden og mindst seks andre medlemmer er til stede. Styrelsens beslutninger træffes ved simpel stemmeflerhed. I tilfælde af stemmelighed er formandens stemme udslagsgivende. Beslutning om bevilling af tilskud fra fonden må dog ikke træffes, når mindst et af landene gennem begge sine repræsentanter eller repræsentanten for Færøerne, Grønland og Åland sammen med et lands ene repræsentant modsætter sig dette.

Artikel 9 Styrelsen kan indhente udtalelser fra komitéer og arbejdsgrupper, som Ministerrådet har udpeget, eller fra andre sagkyndige, som fonden udpeger.

Artikel 10 Sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen varetages af Nordisk Ministerråds Sekretariat.

Artikel 11 Af fondens midler afholdes rejsegodtgørelse, dagpenge og øvrige omkostningeri forbindelse med fondens virksomhed. Der kan endvidere afholdes udgifter til særlig sagkyndig bistand.

Artikel 12 Fonden har sit sæde i det land, hvori Nordisk Ministerråds Sekretariat er beliggende.

Artikel 13 Styrelsen vedtager en forretningsorden med nærmere foreskrifter for sin virksomhed.

Regnskab og revision

Artikel 14 Fondens regnskabsår er kalenderåret.

Artikel 15 Nordisk Råd træffer bestemmelsen om revision af fondens forvaltning og regnskaber.

Artikel 16 Styrelsens og revisorernes beretninger skal senest den 1. oktober året efter virksomhedsåret/budget- og regnskabsåret afgives til Ministerrådet og til Nordisk Råd. Beslutning om godkendelse af regnskabet og om bevilling af ansvarsfrihed for styrelsen træffes af Nordisk Råd.

Slutbestemmelser

Artikel 17 Denne overenskomst skal ratificeres og ratifikationsinstrumenterne skal snarest muligt deponeres i udenrigsministeriet i Danmark.
Overenskomsten træder i kraft den første i den måned, som begynder efter den dag, da samtlige parters ratifikationsinstrumenter er deponeret.

Artikel 18 Ønsker nogen af de kontraherende parter at opsige overenskomsten skal skriftlig meddelelse herom tilstilles den danske regering, som umiddelbart herefter skal underrette de øvrige kontraherende parter herom, samt om datoen for meddelelsens modtagelse.
Overenskomsten ophører at gælde fra og med den første dag i det kalenderår, som følger efter opsigelsen, såfremt meddelelse om opsigelsen er indgået til den

danske regering senest den 30. juni og ellers fra den første dag i det næstfølgende kalenderår.
Når overenskomsten er ophørt at gælde, skal fondens aktiver og passiver fordeles mellem parterne i overensstemmelse med den fordelingsnøgle, som gælder for finansieringen af Nordisk Ministerråds budget.
Overenskomsten skal være deponeret i udenrigsministeriet i Danmark, og bekræftede afskrifter skal af det danske udenrigsministerium tilstilles hver af de kontraherende parter.
Til bekræftelse heraf har undertegnede befuldmægtigede repræsentanter undertegnet denne overenskomst.
Udfærdiget i Stockholm i ét eksemplar på dansk, den tolvte juni nittenhundrede og femoghalvfjerds.

Slutbestemmelser for ændringerne af den 3. december 1990:

Denne aftale træder i kraft 30 dage efter den dag, da samtlige parter har givet det danske udenrigsministerium meddelelse om deres godkendelse af aftalen.

Det danske udenrigsministerium underretter de øvrige parter om modtagelsen af disse meddelelser og om tidspunktet for aftalens ikrafttrædelse.

En part kan opsige aftalen ved skriftlig meddelelse herom til det danske udenrigsministerium, som underretter de øvrige parter om modtagelsen af meddelelsen og om dens indhold.

En opsigelse gælder kun den part, som har afgivet den, og den får virkning seks måneder efter den dag, da det danske udenrigsministerium modtog meddelelsen om opsigelsen.

Originalteksten til denne aftale deponeres i det danske udenrigsministerium, der tilstiller de øvrige parter bekræftede genparter heraf.

Til bekræftelse heraf har undertegnede, som er behørigt befuldmægtigede, undertegnet denne aftale.

Udfærdiget i København den 3. december 1990 i ét eksemplar på dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk, hvilke tekster alle har samme gyldighed.

Bilaga 3

Sammanställning över ansökt belopp och beviljat belopp respektive antal ansökningar och beviljade ansökningar under åren 1990–2000.

År	Ansökt belopp milj. DKK	Beviljat belopp milj. DKK	Beviljat belopp i % av totalt ansökt belopp	Totalt antal ansök.	Antal giltiga ansök.	Antal bevilj. ansök.	Antal bevilj. ansök. i % av totalt bevilj. ansök.
1990	86,434	12,763	14.8 %	644	508	162	31.9 %
1991	105,075	13,643	13.0 %	666	532	167	31.3 %
1992	114,389	16,443	14.4 %	589	483	177	36.6 %
1993	143,393	23,300	16.2 %	845	681	214	31.4 %
1994	140,686	21,293	15.1 %	850	673	224	33.3 %
1995	155,409	24,461	15.7 %	924	754	242	32.1 %
1996	153,127	25,373	16.6 %	851	680	274	40.3 %
1997	176,755	18,639	10.5 %	903	732	221	30.2 %
1998	228,530	28,836	12.6 %	981	785	254	32.3 %
1999	215,488	18,675	8.8 %	953	745	199	26.7 %
2000	182,626	26,602	16.7 %	898	723	211	29.2 %

Not: I statistiken för åren 1990–1998 har även ogiltiga ansökningar inräknats i "Ansökt belopp". För att statistiken skall bli jämförbar innefattar således åren 1999 och 2000 även ogiltiga ansökningar (vad gäller uppgiften om ansökt belopp) i ovanstående sammanställning.

Bilaga 4

NORDISK KULTURFOND

ÅRSREGNSKAB 2001

DKK	Note	Budget 2001	Regnskab 2001	Regnskab 2000
Tilgang af midler				
Nordisk Ministerråds budget			26.009.000	25.449.000
Tilbageførte midler	(1)		2.692.328	3.566.621
Renteindtægter	(2)		2.135.333	1.682.854
Ikke disponerede midler fra tidligere år	(3)		5.598.951	2.959.902
I alt			36.435.612	33.658.377
Administrations udgifter	(4)			
Styrelsens mødeudgifter		500.000	416.883	306.036
Styrelseshonorar		340.000	138.098	145.298
Tolkning		75.000	55.588	58.113
Kontorudgifter		45.000	37.781	23.634
Annoncer		450.000	470.360	274.447
Oversættelser		85.000	76.141	47.000
Øvrigt		25.000	10.377	21.654
Møde med remissinstanserne		40.000	22.599	0
EDB-udvikling		0	8.012	69.179
Informationsvirksomhed		220.000	211.758	84.995
Studentermedarbejdere		190.000	148.486	98.212
Advokatomkostninger		45.000	1.100	25.393
EFC medlemskab		35.000	14.909	14.919
Sekretariatets rejser		30.000	25.111	12.263
Møde med bilaterale fonder		145.000	5.247	115.471
Møde regionale informationskontor		250.000	238.810	15.139
Møde kunstkomitéerne		0	0	9.155
Samrådsmøde		0	0	34.744
Fondens måldokument		0	0	101.773
Øvrige mødesudgifter styrelsen		50.000	6.904	0
Sekretariatshjælp/projektansat		100.000	96.559	0
I alt		2.625.000	1.984.723	1.457.425
Bevilget til interne projekter				
Kulturfondens interne projekter	(5)		4.800.000	0
Bevilget støtte				
Støttetildelinger i året	(6)		27.502.400	26.602.000
Udgifter og bevilgninger i alt			34.287.123	28.059.425
Overførte midler	(7)		2.148.489	5.598.951

Noter til Nordisk Kulturfonds regnskab for 2001

(1).Tilbageførte midler er bevilget støtte fra tidligere år, som ikke er blevet udbetalt, pga. at projektet ikke er realiseret. Det kan også være tilbagebetalinger af midler, hvis projektet har ændret indhold, således at forudsætningerne for tildelingen ikke længere er opfyldt.

(2).Kulturfonden får en relativ andel af Nordisk Ministerråds renteindtægter, der er beregnet ud fra fondens andel af den samlede likviditet.

(3).Midler som ikke er disponerede i foregående år, kan anvendes til støttebevillinger i det følgende år.

(4).Kulturfondens administration er en del af ministerrådssekretariatet. Følgende viser udgifter i ministerrådssekretariatet, der kan henføres til administrationen af Kulturfonden:

	2001	2000
Løn til administrativt personale	1.321.531	1.367.722 DDK
Personalerejser	98.639	92.392 DDK
Kontorhold m.m.	264.306	273.544 DDK
	1.684.477	1.733.658 DDK

(5).Kulturfonden har i 2001 afsat midler til tre projekter, som er internt initierede til en samlet sum af 4,8 MDKK. Ikke anvendte budgetmidler forventes anvendt til det samme formål i det følgende år:

	Budget	Anvendt	Overføres
Fondens temaområde (sprog)	3.050	34	3.016 tDKK
Internetservice/fondsportal	450	0	450 tDKK
NKF - Nyt datasystem	1.300	323	977 tDKK
I alt	4.800	357	4.443 tDKK

(6).Kulturfondens tildeling af støtte til nye projekter i regnskabsåret. Tildelingen af midler er ikke det samme som udbetalinger. Kulturfonden udbetaler 60 % af den bevilgede støtte i forbindelse med projektets start. De sidste 40 % udbetales, efter at revideret regnskab er modtaget. Kulturfondens udbetalinger af støtte har været følgende de sidste to år:

2001:	24.114.969	DDK
2000:	21.266.676	DDK

(7).Udisponerede midler er differencen mellem "tilgangen af midler i alt" og "udgifter og bevillinger i alt". Midlerne overføres til følgende regnskabsår.

(8).Kulturfondens likvidetet forvaltes af ministerrådssekretariatet, og fonden får en relativ andel af renteindtægterne

(9).Bevillinger som ikke er udbetalt ved udgangen af året. Det er for projekter, som har fået bevilget midler i 2000 og 2001, og de overførte midler fordeler sig således på årene:

2001:	22.282.000	DDK
2000:	8.975.255	DDK
I alt:	31.257.255	DDK

(10)..Udisponerede midler overføres til følgende år.

NORDISK KULTURFOND

BALANCE

	Note	31.12.2001 DDK	31.12.2000 DDK
AKTIVER			
Mellemregning med NMR	(8)	37.848.454	34.026.189
Aktiver i alt		37.848.454	34.026.189
PASSIVER			
Ikke udbetalte bevillinger	(9)	31.257.255	28.427.238
Kulturfondens interne projekter	(5)	4.442.710	0
Udisponerede midler	(10)	2.148.489	5.598.951
Passiver i alt		37.848.454	34.026.189

Lars Hjertén, formand,
Riksdagsledamot, SE
Søren Hansen,
Fhv. medlem af Folketinget, DK
Hannes Manninen,
Riksdagsledamot, FI
Rannveig Guðmundsdóttir,
Altingsmedlem, IS
Odd Holten, Stortingsrepresentant, N
Jóannes Dalsgaard,
Afdelingsdirektør, FO
Sigurður Helgason,
Økonomichef, NMR

Kristina Rennerstedt, næstformand
Generaldirektør, SE
Hanne Esmann, Sekretariatschef, DK

Paula Tuomikoski,
Konsultativ tjänsteman, FI
Þorsteinn Gunnarsson, Arkitekt, IS

Helge Sønneland, Departementsråd, N
Søren Christensen,
Generalsekretær, NMR

Bilaga 5

Ekonomisk utveckling under åren 1990–2000 gällande fondens intäkter

(nedanstående siffror är avrundade och redovisas i milj. DKK)

År	Budget	Anslag NMR enligt budget	Utdelade bidrag ( ) = i förhållande till NMR:s anslag	Tillbakaförda bevilj. bidrag ( ) = % i förhållande till utdel. bidrag.	Räntein-täkter	Ej disponerade medel från föregående år
1990	14,887	12,650	13,799 (+1.149)	0,512 (3.7%)	0,907	0,818
1991	15,701	13,283	14,593 (+1.310)	1,351 (9.2 %)	0,894	0,099
1992	21,556	18,548	18,588 (+0.040)	1,435 (7.8 %)	1,573	0
1993	19,574	14,160	17,670 (+3.510)	1,749 (9.9 %)	1,593	2,071
1994	24,262	20,500	22,530 (+2.030)	1,580 (7.0 %)	0,893	1,256
1995	25,240	21,973	23,498 (+1.525)	1,445 (6.1 %)	1,079	0,743
1996	25,385	22,000	22,387 (+0.387)	1,919 (8.6 %)	0,732	0,734
1997	28,663	22,440	25,981 (+3.541)	3,469 (13.4 %)	0,697	2,058
1998	25,763	22,889	23,336 (+0.447)	1,188 (5.0 %)	0,865	0,822
1999	28,976	24,950	24,875 (-0.075)	3,095 (12.4 %)	0,922	0,009
2000	33,658	25,449	26,602 (+1.153)	3,448 (13.4 %)	1,682	2,960

Not:
År 1991 redovisades ett underskott om 0,074 milj. DKK.
År 1992 var anslaget från NMR 13,784 milj. DKK. Därutöver beviljades fonden ett extra ordinärt anslag om 4,800 milj. DKK.
År 1994 redovisades övriga intäkter motsvarande 0,033 milj. DKK, vilka ej ingår i sammanställningen

Beretning om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 2001

August 2002

I. Indledning

1. I henhold til artikel 16 i "Overenskomst om Nordisk Kulturfond" afgives hermed revisionsberetning for regnskabsåret 2001 til Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd.

Beslutning om godkendelse af årsregnskabet og om bevilling af ansvarsfrihed for fondens bestyrelse træffes af Nordisk Råd.

2. Ifølge overenskomstens artikel 15 træffer Nordisk Råd bestemmelse om revision af fondens forvaltning og årsregnskaber.

Det har siden sammenlægningen i 1986 af Nordisk Kultursekretariat og sekretariatet for Nordisk Ministerråds almene virksomhed været fast praksis, at fondens årsregnskaber revideres af et medlem af Folketinget og den til enhver tid siddende rigsrevisor i forening.

Nordisk Råd har ved sessionen i Reykjavik i november 2000 genvalgt folketingsmedlem Hanne Andersen og rigsrevisor Henrik Otbo som revisorer af Nordisk Kulturfond for årene 2001 og 2002.

Efter folketingsvalget i Danmark i november 2001 har Nordisk Råd ved præsidiemøde den 29. januar 2002 valgt folketingsmedlem Frode Sørensen som revisor for årene 2001 og 2002 i stedet for folketingsmedlem Hanne Andersen.

3. Fondens formål er ifølge overenskomstens artikel 1 og 2 at fremme det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande. Fondens virksomhedsområde omfatter det nordiske kultursamarbejde i hele dets udstrækning. Bidrag fra fonden kan således ydes til formål inden for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed i vid forstand. Der kan også ydes støtte til informationsvirksomhed inden for eller uden for Norden vedrørende nordisk kulturelt samarbejde og de nordiske landes kulturliv.

4. Fonden forvaltes, dens midler fordeles, og dens virksomhed i øvrigt ledes af en bestyrelse, jf. overenskomstens artikel 7.

Bestyrelsen består af 11 medlemmer. Nordisk Råd udnævner 5 af medlemmerne, ét fra hvert land. Ministerrådet udnævner ligeledes 5 medlemmer, ét fra hvert land. Endvidere udnævnes ét medlem som fælles repræsentant for Færøerne, Grønland og Åland. Dette medlem vælges for hver anden mandatperiode af Nordisk Råd og for den mellemliggende mandatperiode af Nordisk Ministerråd.

5. I overenskomstens artikel 10 er nævnt, at sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen skal varetages af ministerrådssekretariatet.

Det daglige arbejde varetages af Nordisk Kulturfonds kretariat, der er placeret ved ministerrådssekretariatet i København, mens bogføring mv. varetages af ministerrådssekretariatets økonomiafdeling.

6. Overenskomsten om Nordisk Kulturfond mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige blev undertegnet i oktober 1966 og trådte i kraft i juli 1967. En ny overenskomst blev undertegnet i juni 1975 og trådte i kraft i december 1976. Denne blev senere ændret i december 1990 med ikrafttrædelse i maj 1991.

Revisionens formål, tilrettelæggelse og udførelse

7. Formålet med revisionen er at konstatere, om regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med Nordisk Ministerråds økonomireglement af marts 2001 for virksomheder finansieret over Nordisk Ministerråds budget, og at årsregnskabet giver et retvisende billede af Nordisk Kulturfonds resultat og økonomiske stilling.

8. Revisionen er, i henhold til § 21 i økonomireglementet af marts 2001 for virksomheder finansieret over Nordisk Ministerråds budget, udført efter de gældende regler i det internordiske revisionsreglement.

Revisionen er tilrettelagt inden for rammerne af god revisionsskik. Revisionen er tilrettelagt således, at revisionsindsatsen prioriteres på grundlag af væsentlighed og risiko. Revisionen vil derfor ikke nødvendigvis omfatte alle regnskabsposter, men revisionsindsatsen bliver koncentreret om de områder, som efter vor vurdering kan indeholde fejl af væsentlig betydning for årsregnskabet. Det må således ikke forventes, at revisionen vil afdække alle fejl og mangler, som bogføringen og årsregnskabet eventuelt måtte indeholde.

Rapportering til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd

9. Beretningen har i udkast været fremsendt til fondens sekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat, hvis bemærkninger i videst muligt omfang er indarbejdet i beretningen.

10. Beretningen bliver, ligesom det er tilfældet for de årlige revisionsberetninger om Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, ikke offentliggjort i forbindelse med fremsendelsen til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Sammen med Nordisk Råds kontrolkomités betænkning over revisionsberetningen mv. er beretningen imidlertid fuldt tilgængelig for offentligheden, herunder pressen, på linje med andet materiale, der fremlægges på Nordisk Råds årlige, ordinære session, og bliver i øvrigt optrykt sammen med det øvrige sessions materiale.

II. Anvendt regnskabspraksis og økonomistyring

11. Nordisk Kulturfonds regnskabsprincipper følger bestemmelserne i Nordisk Ministerråds økonomireglement. Det hidtidige økonomireglement af 1. juli 1998 foreskrev anvendelse af et regnskabsprincip, der var baseret på kontantprincippet. Ifølge kontantprincippet foretages indtægts- og udgiftsføring på betalingstidspunktet. I praksis anvender Nordisk Kulturfond dog et tillempet kontantprincip. I årsregnskabet er de meddelte bevillinger til projekter udgiftsført på bevillingstidspunktet, og aktiver og passiver omfatter mellemregning med Nordisk Ministerråds sekretariat samt ikke-udbetalte bevillinger og ikke-disponerede midler.

Samarbejdsministrene godkendte på deres møde i marts 2001 et nyt økonomireglement med ikrafttrædelse pr. 1. januar 2001. Ifølge reglementets § 19 skal regnskabet være baseret på et modificeret bogføringsprincip (modified accrual accounting).

Indtil et modificeret regnskabsprincip kan gennemføres, senest den 1. januar 2002, tillades det dog institutioner, som har anvendt et andet regnskabsprincip, at følge den hidtidige praksis.

12. Ministerrådssekretariatet har fortolket beslutningen om udsættelsen af implementeringen af det modificerede regnskabsprincip til at omfatte ministerrådets samlede virksomhed. Ministerrådets samlede regnskab – og dermed også regnskabet for Nordisk Kulturfond – er således opstillet efter samme princip som tidligere år.

Vi er informeret om, at fonden anvender det modificerede regnskabsprincip fra regnskabsåret 2002.

III. Revisionen af Nordisk Kulturfond

13. I det følgende omtales forskellige forhold i forbindelse med Nordisk Kulturfonds årsregnskab og revisionen heraf.

Fondens årsregnskab for 2001 er underskrevet af den samlede bestyrelse og den øverste administrative ledelse for Nordisk Ministerrådssekretariat.

Tabel 1. Nordisk Kulturfonds årsregnskab for 1997-2001

Resultatopgørelse	1997	1998	1999	2000	2001
	----- 1.000 DKK -----				
Tilgang af midler:					
Nordisk Ministerråds budget	22.440	22.889	24.950	25.449	26.009
Tilbageførte midler	3.469	1.188	3.096	3.567	2.692
Renteindtægter	696	865	922	1.682	2.135
Overførte projektmidler		206			
Ikke-disponerede midler fra tidligere år	2.058	615	9	2.960	5.599
I alt	28.663	25.763	28.977	33.658	36.435
Udgifter:					
Litteraturpris	127	1.002			
Jubilæumssatsning	350	12			
Administrationsudgifter	1.5901)	1.4032)	1.142	1.457	1.985
I alt	2.067	2.417	1.142	1.457	1.985
Bevilgede beløb til projekter	25.981	23.337	24.875	26.602	27.502
Kulturfondens interne projekter					4.8003)
I alt (udgifter og bevillinger)	28.048	25.754	26.017	28.059	34.287
Resultat (ikke-disponerede midler)	615	9	2.960	5.599	2.148

Balance	1997	1998	1999	2000	2001
	----- 1.000 DKK -----				
Aktiver:					
Mellemregning med Nordisk Ministerråd					
(i regnskabet benævnt likvide midler)	15.207	19.248	26.052	34.026	37.848
Periodeafgrænsning	174				
I alt	15.381	19.248	26.052	34.026	37.848
Passiver:					
Periodeafgrænsning	1.426	323			
Ikke-udbetalte bevillinger	13.340	18.916	23.092	28.427	31.257
Kulturfondens interne projekter					4.4433)
Ikke-disponerede midler	615	9	2.960	5.599	2.148
I alt	15.381	19.248	26.052	34.026	37.848

1) Inkl. en hensættelse på 206.000 DKK.
2) Inkl. udgifter vedrørende anvendelsen af hensættelsen på 206.000 DKK.
3) Kulturfondens interne projekter omfatter et projekt vedr. sprogområdet, et projekt om internetservice/fonds-
portal og et projekt for anskaffelse af nyt projektstyringsprogram. Disse projekter er optaget som interne projekter, da bevillingerne vedrører fondens egen aktivitet.

Tilgang af midler og resultat

14. Fra 1997 til 2001 har fondens resultat og balance udviklet sig, som det fremgår af tabel 1.

Fondens resultat for 2001 blev 2.148.489 DKK. Uden overførsel af midler fra tidligere år med 5.598.951 DKK udviser året isoleret set et underskud på 3.450.462 DKK mod et overskud på 2.639.049 DKK i 2000.

15. Nordisk Ministerråds budget for 2001, som blev fastsat på samarbejdsministrenes møde den 8. november 2000, indeholdt en bevilling til Nordisk Kulturfond på 26.009.000 DKK.

Ud over denne driftsbevilling havde fonden ikke-disponerede midler fra tidligere år på 5.598.951 DKK.

Desuden havde fonden i 2001 andre indtægter på i alt 4.827.661 DKK, som bestod af tilbageførte midler på 2.692.328 DKK samt renteindtægter på 2.135.333 DKK, så det samlede disponible beløb for 2001 blev 36.435.612 DKK.

16. Vi har kontrolleret, at bevillingen fra Nordisk Ministerråd er korrekt medtaget i regnskabet, og at ikke-disponerede midler fra tidligere år er korrekt overført fra 2000.

Vi har endvidere ved stikprøvevis bilagsrevision kontrolleret rigtigheden af tilbageførte midler.

17. Fondens midler forrentes efter særlig aftale med ministerrådssekretariatet, og renterne er tilskrevet pr. 31. december 2001. Renteindtægterne er kontrolleret ved gennemgang af underliggende specifikation.

Renterne udgør en forholdsmæssig andel af renteindtægten i Nordisk Ministerråd. Renteandelen baseres på forholdet mellem fondens indestående i Nordisk ministerråd og de samlede bankindeståender i Nordisk Ministerråd hver måned.

Administrationsudgifter

18. Fra 1997 til 2001 har fondens administrationsudgifter udviklet sig, som det fremgår af tabel 1. Udgifterne i 2001 er steget med 528 TDKK i forhold til 2000. Stigningen forklares primært med stigning i de samlede udgifter til informationsvirksomhed med 547 TDKK samt variation på øvrige udgiftsposter på i alt ÷19 TDKK.

De samlede udgifter i 2001 er dog ca. 640 TDKK mindre end budgetteret. Det skyldes udskydelse af møde med bilaterale fonde til 2002, hvorved der er sparet ca. 140 TDKK, besparelser på ca. 202 TDKK ved bl.a. at udsætte regulering af bestyrelsesvederlag mv. til 2003, besparelse vedrørende øvrige mødeudgifter mv. med i alt ca. 177 TDKK samt samlede besparelser på øvrige udgiftsposter med i alt ca. 121 TDKK.

19. Fondens administrationsudgifter udgør 1.984.723 DKK. Vi har stikprøvevis revideret administrationsudgifterne.

Bestyrelseshonoraret udgør 138.098 DKK. Bestyrelseshonoraret er indeksreguleret 2 gange årligt og følger det danske finansministeriums lønindeks.

Vi har påset, at honorar til bestyrelsens medlemmer er korrekt bogført og reguleret i overensstemmelse med Finansministeriets lønindeks.

I forbindelse med gennemgang af bestyrelseshonorarerne er det konstateret, at der i enkelte tilfælde ikke er sket korrekt indberetning over for Told•Skat. Vi har anmodet lønningskontoret i Nordisk Ministerråd om at berigtige forholdene. Dette vil efter det oplyste ske inden udgangen af august måned 2002.

20. Ifølge § 16 i økonomireglementet af 1. juli 1998 for virksomheder finansieret over Nordisk Ministerråds budget skal der udarbejdes instrukser til sikring af, at der gennemføres fornøden kontrol forud for udbetaling. Nordisk Ministerråds sekretariats regnskabsinstruks, der senest er opdateret den 1. april 1999, er ligeledes gældende for Nordisk Kulturfond.

Vi har under vor revision påset, at denne instruks er overholdt.

21. Regnskabet over fondens administrationsudgifter omfatter kun de udgifter, der er afholdt af fonden.

Sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen for fonden varetages af en særlig enhed, fondssekretariatet, med støtte fra ministerrådssekretariatets økonomi- og administrationsafdeling. Udgifterne til lønningerne for fondssekretariatets 3 heltidsansatte medarbejdere på i alt 1.321.531 DKK belaster ikke fondens regnskab, men derimod ministerrådssekretariatets regnskab. Personalets rejseudgifter på 98.639 DKK belaster ligeledes ministerrådssekretariatets regnskab.

Udgifter til lokaler, tekniske faciliteter og arbejde knyttet til fonden, fx løn- og personaleadministration, regnskabsopgaver og edb-behandling mv., afholdes tillige af ministerrådssekretariatet. Udgifterne beregnes skønsmæssigt som 20 % af de samlede lønudgifter til fondssekretariatets 3 heltidsansatte medarbejdere, i alt 264.306 DKK.

Ovennævnte administrationsudgifter, der alle er afholdt af ministerrådssekretariatet, er vist i en oplysende note i Nordisk Kulturfonds årsregnskab.

Revision af de personalerelaterede udgifter samt udgifter til kontorhold er foretaget i forbindelse med revision af årsregnskabet for Nordisk Ministerråd.

22. I forbindelse med udarbejdelse af ændringer til overenskomsten for Nordisk Kulturfond, herunder en præcisering af fonden som selvstændig retssubjekt, er der for 2002 indgået en samarbejdsaftale mellem Nordisk Ministerråd og Nordisk Kulturfond, hvorefter der sker direkte betaling for de ydelser, som Nordisk Ministerråd stiller til rådighed for fonden. Til at dække denne betaling overføres der særskilte midler fra Nordisk Ministerrådssekretariat til Nordisk Kulturfond.

Projekter

23. Det følger af tabel 1, at de samlede meddelte bevillinger til projekter i perioden 1997-2001 har udgjort 91-96 % af de samlede udgifter.

I 2001 har fonden ydet bevillinger på i alt 27.502 TDKK til eksterne projekter samt 4.800 TDKK til fondens egne særlige aktiviteter. De samlede eksterne bevillinger svarer til ca. 80 % af de samlede udgifter. Antal bevilgede ansøgninger er i 2001 256 mod 211 bevilgede ansøgninger i 2000.

Vi har kontrolleret rigtigheden af udgiftsførte bevillinger på 32.302 TDKK ved sammenholdelse til bevillinger meddelt af bestyrelsen ifølge protokol nr. 131, 132, 133 og 134.

24. Fondens årsregnskab indeholder noteoplysning om udbetalte bevillinger, som i 2001 udgjorde 24.114.969 DKK og i 2000 21.266.676 DKK.

Vi har kontrolleret noteoplysningen ved afstemning til projektlister udvisende bevillinger og udbetalinger. Endvidere er bevillinger og udbetalinger stikprøvevist kontrolleret som led i projektrevisionen, jf. pkt. 26.

25. Bestyrelsen har vedtaget interne regler for, hvordan bestyrelsen ønsker at arbejde og tildele støtte. Fordelingsreglerne blev vedtaget i juni 1997.

Efter reglerne kan fonden yde støtte til projekter, hvor mindst 3 nordiske lande/selvstyrende områder indgår, og hvor projektet er af éngangskarakter. Projektet må endvidere ikke være påbegyndt, inden bevillingen gives af bestyrelsen.

Bevillingen udbetales i 2 rater. Fonden udbetaler 60 % ved projektets start og de resterende 40 %, når projektrapport og revideret regnskab er tilgået og godkendt af fonden, hvilket skal ske inden 3 måneder efter, at projektet er afsluttet.

Vi har noteret os, at bestyrelsen i februar 2001 har vedtaget ændringer for bevillinger indtil 100 TDKK gældende fra 2002. For disse bevillinger udbetales 80 % af bevilgede beløb ved projektstart, og de resterende 20 % bliver udbetalt ved godkendt projektafslutning.

26. Vi har udtaget en stikprøve på 14 afsluttede og uafsluttede projekter, som har fået bevilget støtte i 2000 og 2001 samt 22 afsluttede og uafsluttede projekter, som har fået bevilget støtte i 1999 og tidligere.

Ved gennemgangen er det kontrolleret, at fordelings- og udbetalingsreglerne omtalt i pkt. 25 er overholdt.

27. Vi kan knytte følgende bemærkning til gennemgangen:

Det er konstateret, at fonden i 2001 har foretaget en væsentlig bedre opfølgning på projekter, hvor slutdatoen er overskredet, end tidligere.

Såfremt et projekt overskrider projektperioden, tilbageføres de ikke udbetalte afsatte midler, og der må foretages fornyet ansøgning for at få udbetalt de resterende projektmidler. Såfremt det ved overskridelse af projektperioden vurderes, at projektet ikke kan gennemføres, kræves der tilbagebetaling af de udbetalte projektmidler.

Vi har fået oplyst af fondssekretariatet, at en samlet forretningsgangsbeskrivelse for administration af projekter, herunder kriterier for opfølgning mv., er under udarbejdelse og vil foreligge i forbindelse med implementering af nyt projektstyringsprogram i 2003.

28. Vi har foretaget en overordnet opfølgning på uafsluttede projekter, der pr. 31. december 2001 udgør 94 projekter. Antallet af ældre uafsluttede sager er fortsat aftagende, hvilket vi finder tilfredsstillende.

Pr. 28. juni 2002 forelå i alt 35 uafsluttede projekter: 15 bevilget i perioden 1988-1997, 9 bevilget i 1998 og 11 bevilget i 1999. Til sammenligning kan oplyses, at der pr. 25. maj 2000 var i alt 136 uafsluttede projekter bevilget i perioden 1988-1999.

Bestyrelsen vedtog på møde den 11.-12. juni 2001, at beslutningen om, hvilke sager der skal til inkasso, uddelegeres til bestyrelsesformanden med efterfølgende orientering af bestyrelsen. Dette skulle medføre en løbende og mere smidig behandling af incassosager. Vi er enige heri.

Aktiver og passiver

29. I tabel 1 vises sammensætningen af fondens aktiver og passiver pr. 31. december 1997-2001.

Vi har kontrolleret, at mellemregning med Nordisk Ministerråd (i årsregnskabet benævnt likvide midler) stemmer til passivpost i Nordisk Ministerråds regnskab. Ikke-udbetalte bevillinger vedrører midler bevilget til projekter i 2000 og 2001. Ikke-udbetalte bevillinger er dels afstemt til projektlister, dels stikprøvevist kontrolleret i forbindelse med revisionen af projekter. De ikke-disponerede midler overføres til næste regnskabsår.

Årsregnskab og Revisionsberetning

30. Revisorerne afslutter revisionen af årsregnskabet for Nordisk Kulturfond med afgivelse af en revisionsberetning. Revisionsberetningen skal efter den nye forhåndsgodkendte ændrede overenskomst foreligge inden 1. september i året efter regnskabsåret.

31. Revisionen omfatter ledelsens årsberetning, resultatopgørelse og balance samt noter.

Ved gennemgang af årsregnskabet for 2001, der er godkendt og underskrevet af bestyrelsen, er der konstateret faktuelle fejl, der dog er af uvæsentlig betydning. Alligevel finder vi det uhensigtsmæssigt, at vi ikke har haft lejlighed til at gennemgå regnskabet med ledelsen og foretage foreløbig revision, før årsregnskabet foreligger i endelig udgave.

Vi skal derfor anbefale, at det samlede årsregnskab inkl. ledelsens beretning udarbejdes så tidligt, at gennemgang og den foreløbige revision kan finde sted, før den endelige udarbejdelse af årsregnskabet sker.

32. Vi har konstateret, at årsregnskabet er underskrevet af den bestyrelse, der er valgt for 2002. Med henvisning til bestyrelsesprotokol 128/2000, pkt. 3.1, skal vi anbefale en præcisering af, hvem der skal underskrive årsregnskabet – enten den bestyrelse, der er valgt for den periode,

årsregnskabet omfatter, eller den bestyrelse, der er valgt på tidspunktet for godkendelse af årsregnskabet.

Nordisk Kulturfond har hertil oplyst, at bestyrelsen vælges for en periode med rettighed til at underskrive på vegne af fonden for den pågældende periode.

IV. Opfølgning af bemærkningerne i revisions-beretningen for 2000

33. Revisionsberetningen for 2000 indeholdt bemærkninger angående projekter og projektstyringen. I forbindelse med vor revision af årsregnskabet har vi følgende kommentarer:

Tidsfrister ved projektafslutning og ressourceforbrug

34. Vi har konstateret, at der er en væsentlig bedre opfølgning på projekterne i forbindelse med afslutningen. Der anvendes dog uforholdsmæssig mange ressourcer på udsendelse af påmindelser og rykkere for afsluttende projektregnskaber. I den forbindelse er vi orienteret om, at Nordisk Kulturfond sammen med Nordisk Ministerråds sekretariat er ved at udarbejde en samlet forretningsgangsbeskrivelse for administration af projekter, herunder kriterier for opfølgning mv.

Kontooprettelse for hvert projekt

35. Vi har konstateret, at der i finansbogholderiet er oprettet en konto for hvert enkelt projekt, der er bevilget i 2002. Det er herefter muligt fra finansbogholderiet at få udskrevet totaloversigt for det enkelte projekt. Det er dog ikke muligt at oprette en konto for de enkelte projekter, der er bevilget i 2001 og tidligere.

Projektstyring

36. Der har gennem 2001 været forhandlet om anskaffelse af et nyt projektstyringsprogram. Det forventes, at der i efteråret 2002 kan foretages testkørsler for fuld integration med det eksisterende Formula-finanssystem. Den endelige implementering forventes at ske fra 1. januar 2003. Det nye projektstyringsprogram gør det muligt at forsyne det enkelte projekt med et fortløbende referatark, så hele projektforløbet og status kan trækkes direkte fra programmet. Derved kan hele projektstyringen lettere identificeres og dermed være mindre ressourcekrævende.

Vi vil følge den fortsatte implementering nøje.

37. Det fremgår af foranstående, at der er sket en væsentlig forbedring omkring projektstyring i 2001. Denne forbedring forventes forstærket i 2002, og der er incitament til, at projektstyringen fra 2003 vil kunne fungere hensigtsmæssigt med hensyn til ressourceanvendelse, registrering og finansiel kontrol.

Ansvars- og kompetenceforhold

38. Beretningen for 2000 indeholdt endvidere bemærkninger om ansvars- og kompetenceforholdene i Nordisk Kulturfond. Vi kan hertil knytte følgende kommentarer:

39. Bestyrelsen har anset det for væsentligt, at fondens juridiske status blev afklaret, før fonden kunne indgå aftale om præcisering af ansvar og kompetence.
I løbet af 2001 er der udarbejdet ændringer til overenskomsten for Nordisk Kulturfond. Ændringerne er indarbejdet i en ny overenskomst, der er underskrevet af kulturministrene den 5. april 2002. Den nye overenskomst skal herefter sendes til ratificering, hvilket forventes at ske i løbet af 2002.

40. Ændringerne i den nye overenskomst vedrører bl.a.:
- Præcisering af juridisk status
- Præcisering af ansvar og kompetence
- Bestemmelse om bestyrelsens sammensætning
- Bestemmelse om godkendelse af bestyrelseshonorar
- Bestemmelse om indgåelse af samarbejdsaftale vedrørende administration mv.

Når den nye overenskomst træder i kraft, og Nordisk Kulturfond fremstår som selvstændig retssubjekt, skal vi påpege vigtigheden af, at formalia over for omverdenen overholdes. Det betyder bl.a., at aftaler indgås af Nordisk Kulturfond og ikke af fx Nordisk Ministerråd, at der bør oprettes egne bankkonti, at der sker anmeldelse af Nordisk Kulturfond i det centrale virksomhedsregister etc.

V. Bestyrelsens protokol

41. Revisorerne har påset, at der føres protokol for afholdte bestyrelsesmøder, og at beslutninger vedtaget af bestyrelsen er kommet rigtigt til udtryk i regnskabet. Rigsrevisionen har læst protokollen for året 2001 til og med møde nr. 135/2001 den 7. marts 2002. Herudover har Rigsrevisionen gennemgået agenda for møde 136/2002 den 9.–10. juni 2002.

VI. Afsluttende bemærkninger

42. Som valgte revisorer har vi revideret Nordisk Kulturfonds årsregnskab for 2001.

Det er vor opfattelse, at årsregnskabet er aflagt i overensstemmelse med gældende regler, herunder de af Nordisk Ministerråd udarbejdede forskrifter, og at årsregnskabet giver et retvisende billede af Nordisk Kulturfonds resultat for 2001 og økonomiske stilling den 31. december 2001.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Vi skal i øvrigt henvise til foranstående beretning samt vor revisionspåtegning for årsregnskabet.

København, den 29. august 2002

Frode Sørensen *Henrik Otbo*
Rigsrevisor

Meddelelse

om rekommandasjon 12/1991/medborger Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m. (A 938/j)

(Medborger- og Forbrukerutvalgets betenkning, se s. 1037)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge kvinnerepresentasjonen i de nordiske styrer, komiteer, utvalg, nemnder m.v. under Nordisk Ministerråd, samt å utarbeide retningslinjer som kan sikre en så jevn representasjon av menn og kvinner som mulig i disse styrer, komiteer, utvalg, nemnder m.v. slik at målsettingen om en jevnere kjønnsfordeling skal være gjennomført i 2000, herunder som delmål å gjennomføre minst 25 % representasjon av hvert kjønn i 1992, 35 % i 1994 og 40 % i 1996

Nordisk Ministerråd meddelar:
Under de senaste årens tid har ministerrådet försökt att fästa uppmärksamhet på frågan om en jämn könsfördelning vid utnämningar till de nordiska organen. MR-SAM godkände på sitt möte i juli 1998 "Retningslinier vedrørende kønsfordelingen i embedsmandskomiteer, styrelser i fællesnordiske institutioner samt udvalg, komitéer og arbejdsgrupper", som definierar målsättningen (40/60 %) och ansvaret för implementeringen. Dessa riktlinjer antagna av MR-SAM är utsända till samtliga ämbetsmannakommittéer för att efterföljas.

Nordiska ministerrådet har sedan 1995 årligen publicerat en kartläggning över mäns och kvinnors representation i nordiska samarbetsorgan: "Män och kvinnor i nordiskt samarbete".[1] I kartläggningen över 2001 presenteras situationen i de olika kategorierna den 1.1.2002.

Ämbetsmannakommittéer

Utvecklingen från år 2000 är negativ gällande andelen kvinnor i ämbetsmannakommittéer, eftersom andelen kvinnor har gått ner från 35 % till 30 %. Antalet ämbetsmannakommittéer med stark manlig över representation har inte ändrats.

Av 20 ämbetsmannakommittéer är det tre år 2001 mot én år 2000 som har jämn representation, och i 16 ämbetsmannakommittéer är männen överrepresenterade. I nio kommittéer är männen starkt överrepresenterade och i tre kommittéer svagt överrepresenterade. Två kommittéer saknar helt kvinnor vilket är en mindre än år 2000. De två är NEJS och NÄT. I NEJS ingår i allt 13 medlemmar och inget av länderna har en kvinnlig representant. En ämbetsmannakommitté består enbart av kvinnor.

Av länderna är det endast Sverige som har en jämn könsfördelning totalt sett i ämbetsmannakommittéerna.

[1] Ikke trykket her

Rådgivande kommittéer och utskott

En förändring från år 2000 är positiv eftersom 41 % av medlemmarna är kvinnor. Av fyra utskott har tre jämn representation, dvs. budgetexpertgruppen, lön- och personalutskottet och det Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR). Enbart avgiftexpertgruppen har en stark överrepresentation av män.

Samnordiska institutioner

Utvecklingen har varit positiv under året. Av inalles 30 institutionsstyrelser var det jämn könsfördelning i 15 styrelser, vilket är en ökning med tre från år 2000. Av 177 medlemmar i dessa styrelser var 35 % kvinnor vilket är en liten minskning från år 2000. År 1990 var kvinnornas andel av styrelseposterna 22 %.

År 2000 var i 17 styrelser över 63 % av medlemmarna män, medan tre styrelser har en överrepresentation av kvinnor. Sju styrelser består av enbart män (NHFÆR, NFA, Nordita, NifS, Nordvulk, NEFP, NIB) och en styrelser består av enbart kvinnor (NFA).

Övriga permanenta institutioner, kommittéer och andra samarbetsorgan

Av inalles 31 kommittéer och andra samarbetsorgan var det jämn könsfördelning i 15 organ. Av 233 medlemmar var 42 % kvinnor.

Av de 31 styrelser år 2000 hade 15 en jämn könsfördelning. Tre styrelser har överrepresentation av män, medan FOVU, Nordmål och NORA består av enbart män. Endast Sleipnirs styrelse består av enbart kvinnor.

Nordiska ministerrådets sekretariat

Kvinnornas andel i chefsgruppen år 2001 är 42 %, vilket är en märkbar förbättring från år 2000. Av rådgivarna är 52 % män, av de administrativa medarbetarna är 31 % män, av sekreterarna är 0 % män och av servicemedarbetare är 50 % män.

Senaste utveckling

Utvecklingen mot en jämnare könsfördelning har varit långsam och målsättningen som Nordiska Rådets fastställt är inte uppnådd. Under år 2001 hade av totalt 30 samnordiska institutionsstyrelser 13 styrelser en stark överrepresentation av män, och sju styrelser bestod enbart av män. Antalet styrelser med enbart män var år 2000 fem och har under år 2001 ökat till sju. Detta är en försämring jämfört med år 2000, och Ministerrådet konstaterar att målsättningen uppnås endast om sektorernas beredande och beslutande organ är uppmärksamma på gällande regler.

Samarbetsministrarna har inbett om rapportering om på vilket sätt sektorn avser uppnå målsättningen.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 12/1991/medborger Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m. (A 938/j)

Medborger- og Forbrugerudvalget beklager hvor langsomt det går med at opfylde rekommandationen og at situationen er forværret fra år 2000 hvad angår kønsfordeling i styrelser og andelen af kvinder i embedsmandskomiteerne. Medborger- og Forbrugerudvalget ser positivt på, at samarbejdsministrene har bedt om en rapportering om på hvilken måde sektorerne har planlagt at opnå rekommandationens målsætning. Nordisk Råd skal dog minde om at Rådet fik samme besked i Nordisk Ministerråds meddelelse sidste år og har under året ikke modtaget denne rapportering fra Nordisk Ministerråd.

I Nordisk Råds rekommandation forudsættes det at rekommandationens målsætning er blevet opfyldt år 2000. Generelt er der sket en positiv udvikling under perioden uden dog at rekommandationens målsætning er blevet opfyldt. Det er Medborger- og Forbrugerudvalgets vurdering at, for at målsætningen kan opnås er der behov for andre strategier end dem som er blevet brugt hidtil, specielt med henblik på at situationen er blevet dårligere hvad angår kønsfordelingen i ovennævnte instanser.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 12/1991/medborger som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

Rek. 8/1996/miljö
*Rek. 8/1996/miljö
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 8/1996/miljö
Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (A 1135/när)

(Miljö- och Naturresursutskottets betänkande, se s. 1040)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* följa upp och koordinera nordisk aktivitet och nya initiativ vad gäller kärnsäkerhet inom ramen för internationellt pågående samarbete[1]
2) *att* fortsätta ansträngningarna att förbättra kärnsäkerheten i Nordens närområden och Arktis samt att få till stånd bindande internationella avtal om strikt kontroll av all civil och militär kärnteknisk verksamhet, inklusive slutförvaring av använt kärnbränsle m.m.
3) *att* fortsätta arbetet med att minska riskerna från atomdrivna fartyg, på fartyg lagrat material samt dumpat material i Ishavet
4) *att* snarast ta initiativ till stöd i lämpliga former i syfte att förbättra den energirelaterade miljösituationen i Norden-Östersjö-Nordkalottområdet[2]
5) *att* för att förhindra att kunskap om kärnvapenproduktion sprids, stödja pågående projekt med uppbyggande av forskningscentra där forskare i Ryssland, vilka tidigare sysslat med utveckling och produktion av kärnvapen, kan ges alternativa arbetsuppgifter, att stödja omställningsprojekt och att ta initiativ för att underlätta övergången från kärnvapenproduktion till civil produktion[3]
6) *att* stödja utvecklandet av säkra metoder för destruktion av kärnvapen.[4]

Nordiska ministerrådet meddelar:
Arbetet med att förbättra kärnsäkerheten i närområdet pågår med oförminskad styrka inom olika bilaterala och internationella kärnsäkerhetsprogram. Insatserna från nordisk sida är främst koncentrerade till de två ryska kärnkraftverken på Kolahalvön och i S:t Petersburgsområdet, det Litauiska kärnkraftverket Ignalina samt kärnavfallsproblemen i nordvästra Ryssland, främst hantering av använt bränsle och radioaktivt avfall från den ryska ishavsflottan.

Avsaknaden av ett fungerande juridiskt ramverk är och har varit ett stort hinder för bistånd till Ryssland på det kärntekniska området. De nordiska länderna undertecknade tillsammans

[1] Første at-sats ferdigbehandlet 1999
[2] Fjerde at-sats ferdigbehandlet 2000
[3] Femte at-sats ferdigbehandlet 1998
[4] Sjette at-sats ferdigbehandlet 1998

med andra stater, däribland den Ryska federationen, en deklaration vid Barentsrådets utrikesministermöte i Bodø den 5 mars 1999. I denna deklarerar de undertecknande staterna sin vilja att förhandla fram ett multilateralt ramavtal för stödinsatser på det kärntekniska området i Ryssland, det s.k. MNEPR-avtalet. Det skall i huvudsak reglera frågor om skatter tullar och ansvar i händelse av en olycka. Förhandlingarna har pågått i drygt tre år och avtalet ligger nu för godkännande hos premiärministern i Ryssland.

De nordiska ländernas samarbete kring kärnsäkerhetsfrågorna fortsätter och det informella samarbetet fungerar väl.

De nordiska länderna deltar aktivt i det ökade internationella engagemanget för förbättrad säkerhet vid hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall i nordvästra Ryssland härrörande från atomdrivna ubåtar och isbrytare. Den på nordiskt initiativ etablerade Contact Expert Group, CEG, utnyttjas för internationell samordning av insatser på området. CEG har identifierat uppstädningen av den ryska kärnavfallsanläggningen vid Andrejeva-bukten i Murmanskregionen som det högst prioriterade projektet.

Vad gäller Litauen har en internationellt finansierad avvecklingsfond för kärnkraftverket Ignalina inrättats. Fonden administreras av EBRD (Europeiska utvecklingsbanken). Största bidragsgivare är Europeiska Gemenskapen.

Miljö- och naturresursutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 8/1996/miljö Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (A 1135/när)

Utskottet konstaterar att ministerrådet under många år har arbetat i rekommendationens anda både med att höja säkerheten på de ryska kärnkraftverken och med bättre hantering av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall i nordvästra Ryssland. Ett mer genomgripande säkerhetshöjande arbete genom ny utrustning m.m. har dock hittills endast kunnat utföras inom de begränsade ramar som föreligger, bl.a. på grund av att Ryssland inte undertecknat ramavtalet MNEPR. Vad gäller Litauen har en internationellt finansierad avvecklingsfond för kärnkraftverket Ignalina inrättats.

Vad gäller internationella avtal har inga genombrott skett, men mot bakgrund av att arbete inom övriga delar av rekommendationen pågår i rekommendationens anda anser dock utskottet att en delvis avskrivning bör göras.

Av de ursprungliga sex att-satserna i rekommendationen återstår endast andra delen av rekommendationens andra att-sats, dvs.:

> *att* få till stånd bindande internationella avtal om strikt kontroll av all civil och militär kärnteknisk verksamhet, inklusive slutförvaring av använt kärnbränsle m.m.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Miljö- och naturresursutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet om rek. 8/1996/miljö till handlingarna och *avvaktar nästa års meddelande* i anledning av andra att-sats, andra del,
>
> *at* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 8/1996/miljö hvad angår andra att-sats, första del, och tredje att-sats för Rådets del *slutbehandlade.*

Stockholm den 24 september 2002

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Tuija Brax (gröna)
Marianne Jelved (RV)
Ola Karlsson (m), vice ordförande
Asmund Kristoffersen (A), leder
Ewa Larsson (mp)
Kaj Larsson (s)
Paula Lehtomäki (cent)
Inge Ryan (SV)
Ingegerd Saarinen (mp)

Meddelelse

om rekommandasjon 20/1997/kultur
Utökat TV-samarbete i Norden (A 1138/nord)

(Kultur- og Utdannelsesutvalgets betenkning, se s. 1043)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1) *att* avsätta medel för att förstärka ett utökat nordiskt TV-samarbete i syfte att göra det möjligt att se grannlands-TV och att stödet till nordiska samproduktioner kraftigt ökas

2) *att* regeringarna i Norden i sina kontakter med de nordiska public service bolagen och de nordiska distributions-/telebolagen främjar initiativ om att hitta gemensamma nordiska, eller nationella, tekniska lösningar som är kompatibla i hela Norden[1]

De nordiska ländernas regeringar meddelar:
Nordiska ministerrådets rapporter Public service i Norden del I och II, som bl.a. redovisar de övergripande frågorna om public service verksamheten i Norden, ingick som underlag för temadiskussionen Mediepolitik; Public service TV, som hålls i plenum vid Nordiska rådets session den 31 oktober 2001. Kulturministrarnas ordförande lämnade vid denna diskussion en redogörelse beträffande rekommendation 20/1997/kultur Utökat nordiskt TV-samarbete och framhöll därvid att framställandet av rapporterna skett i syfte att ta fram ett underlag för att på ett nordiskt plan arbeta vidare med aktuella frågeställningar inom området för public service verksamhet och därigenom stärka det nordiska samarbetet kring denna verksamhet. Detta framför allt i en tid då allt fler frågor rörande TV-verksamhet fått aktualitet i EU.

Beträffande frågan om grannlands-TV har Styrningsgruppen för Nordiskt Kultur- och Mediesamarbete (KM-gruppen), i enlighet med förra årets meddelande, inhämtat relevant information om den tekniska utvecklingens konsekvenser vad beträffar förutsättningarna att ta del av grannlands-TV. Uppdrag gavs till Marina Österlund Karinkanta att framställa en redogörelse med information och fakta beträffande frågan om grannlands-TV. Redogörelsen "Grannlands-TV vid övergången till digitala sändningar – sammanställning av information" lades så fram i oktober 2001. I sammanställningen redovisas de olika möjligheter som i dagsläget finns för att ta del av de nordiska grannländernas TV-utbud, mottagningens omfattning och det faktiska tittandet på grannlands-TV kanaler, rättighetsfrågor knutna till grannlands-TV tittande samt must carry reglerna. Vidare beskrivs de frågeställningar beträffande grannlands-TV som kan identifieras i samband med övergången till digitala sändningar, de möjligheter som finns att använda de digitala marknäten för grannlandskanaler samt den rapport, som framställts i Finland av en arbetsgrupp bestående av tjänstemän vid kommunikationsministeriet i samråd med representanter bl.a. för Digita Oy och Rundradion Ab, angående Sveriges Televisions sebarhet i Finland.

[1] Andre at-sats ferdigbehandlet 1998

Redogörelsen översändes genom Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets Nordenutskott i samband med Nordiska rådets session i fjor och ingick som underlag vid mötet mellan de nordiska kulturministrarna och Nordenutskottet den 31 oktober 2001. Vid detta möte rådde enighet om att inom ramen för det nordiska samarbetet och enskilt i länderna verka för att hitta lösningar som bidrar till att allmänheten i ökad grad ges möjligheter att ta del av nordiska public service kanaler i den digitala tiden och att utvecklingen går snabbare framåt om bilaterala förhandlingar förs mellan länderna.

Den framställda redogörelsen om grannlands-TV vid övergången till digitala sändningar utgör ett faktaunderlag för det fortsatta arbetet med aktuella frågor. KM-gruppen har, som uppföljning, sänt ut Grannlands-TV rapporten till kulturdepartementen, public service företagen samt andra relevanta aktörer i de nordiska länderna, med önskemål om att erhålla information om status vad gäller grannlands-TV frågor.

Beträffande stöd till nordiska samproduktioner inom TV-området hänvisas till avtalet om Nordisk Film- och TV-Fond – avtal mellan de nordiska filminstituten, nio nationella TV-företag samt Nordiska Ministerrådet om främjande av produktion och distribution av nordiska audiovisuella verk – som gäller för perioden 01.01.2000–31.12.2004.

Rekommendation 20/1997/kultur, om ett utökat nordiskt TV-samarbete, är ställd till de nordiska ländernas regeringar och det finns således även nationella redogörelser för frågan.

Finland

För Finland är mottagningsmöjligheten av program från Sverige det mest centrala intresset. Redan f.o.m 1980-talet har det funnits särskilda arrangement för att möjliggöra mottagningen av svenska tv-sändningar. Sveriges TV vidaresänds genom två sändare i Österbotten (Bötomberget och Paradisbacken). I södra Finland vidaresänds med fyra sändare en kanal som är sammanställd av SVT:s programutbud. Det är sedan gammalt också möjligt att motta Sveriges tv genom överspill på kustområden och i norra Finland och i tillägg finns det kabelspridning bl.a. i Vasa och på Åland. I den nya situationen – när digitala marksändningar hade börjat i Sverige – utredde kommunikationsministeriet frågan i en arbetsgrupp år 2001. Konklusionen är att ärendet kommer att hållas aktuell på bilateral basis. Det pågår också förhandlingar mellan Åland och Sverige angående specialarrangement för att säkerställa mottagningsmöjligheten av svenska digitala sändningar.

Sverige

Tjänstemän från det svenska Kulturdepartementet har träffat företrädare från de finska ministerier som handlägger aktuella frågor, för att diskutera problem och lösningar på det svensk-finska TV-utbytet vid övergång till digitala TV-sändningar. Vidare pågår förhandlingar mellan SVT och Ålands radio och TV angående vidaresändning i Åland av SVT:s digitala sändningar.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 20/1997/kultur Utökat TV-samarbete i Norden(A 1138/nord)

Kultur- og Uddannelsesudvalget har besluttet, at man vil indarbejde konklusionerne fra Nordenudvalgets møde med kulturministrene den 31. oktober 2002 i betænkning til medlemsforslag A 1244/kultur, hvorved konklusionerne slås fast i rekommandationsform.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 20/1997/kultur som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen (S)

*Rek. 23/1997/kultur
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 23/1997/kultur
Stödfunktion för multimedieproduktion (A 1156/nord)

(Kultur- og Utdannelsesutvalgets betenkning, se s. 1045)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka förutsättningarna för att i Norden etablera en stödfunktion för multimediaproduktion med utgångspunkt i/på det kulturella planet. Stödfunktionen bör vara mångfacetterad och kunna ge både råd och information till en bred krets om både det nordiska och det internationella multimedieområdet

Nordiska ministerrådet meddelar:
Förslaget om att utreda möjligheterna att upprätta en nordisk fond för digital innehållsproduktion/multimedieproduktion lades fram i det finska ordförandeskapets arbetsprogram 2001 och ministerrådet (kulturministrarna) antog det som en av de strategiska kultursatsningarna på kultursektorn. Styrningsgruppen för Nordiskt kultur- och mediesamarbete (KM-gruppen) har tillsatt en utredning för att kartlägga förutsättningarna att etablera en nordisk fond för främjande av digital innehållsproduktion/multimedieproduktion, med inriktning på att finna en möjlig investeringsmodell. Vidare är en annan utredning med samma överordnade syfte – att utreda möjligheterna att etablera en fond för digital innehållsproduktion – dock med inriktning på de kulturpolitiska och innehållsmässiga frågorna. Om förutsättningarna beträffande upprättande av en ifrågavarande nordisk fond visar sig föreligga, är målsättningen att etablera en sådan fond med syfte att främja området för digital innehållsproduktion/multimedieproduktion, både finansieringsmässigt, och som följd av det nätverk som samarbetet kring fonden kommer att resultera i, även informations- och rådgivningsmässigt.

Som inledning till nämnda utredning arrangerade Nordiska ministerrådet, på initiativ av det finska ordförandeskapet, i samarbete med det finska Undervisningsministeriet, Centralen för Audiovisuell Mediekultur AVEK i Finland och Föreningen för Audiovisuella Producenter i Finland SATU, den 15–16 oktober 2001 konferensen Norden Digitalt. Konferensen behandlade digitaliseringens utmaningar och fokuserade på produktion, distribution och finansiering av digitalt innehåll – frågor som är aktuella i hela Europa. Vid konferensen deltog professionella inom medieområdet, som arbetar med skapande innehållsproduktion samt distribution och finansiering av sådan produktion. Deltagarna, drygt 160 personer, kom från samtliga nordiska länder, bland annat representanter från de nordiska TV-företagen, filminstituten, filmskolorna och ministerierna samt även från övriga Europa, bland annat representanter från European Audiovisual Observatory, Screen Digest, Canal Plus, Cambridge University, Europeiska kommissionen och European Investment Fund. En rapport med de 33 föredrag som framfördes är sammanställd.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 23/1997/kultur Stödfunktion för multimedieproduktion (A 1156/nord)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at ministerrådet har iværksat 2 udredninger, som skal kortlægge forudsætningerne for at oprette en nordisk fond for at fremme digital indholdsproduktion/multimedieproduktion og finde frem til en mulig investeringsmodel. Kultur- og Uddannelsesudvalget ønsker at afvente meddelelse om disse 2 udredningers resultat.

På baggrund af ovenstående foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 23/1997/kultur til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen (S)

Rek. 17/1998/kultur
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 17/1998/kultur
Strategi for samarbejdet med frivilligsektoren (B 178/nord)

(Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning, se s. 1048)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* ministerrådet i dialog med Nordisk Råd præciserer kriterier for hvilke typer af organisationer som kan omfattes af samarbejdet samt præsenterer en fortegnelse over organisationer som omfattes af samarbejdet

2) *at* give Nordisk Råd redegørelsen over det sektorspecifikke samarbejde med frivilligorganisationer samt tilhørende virksomhedsplan og budget

Nordisk Ministerråd meddeler:

1.at-sætning, 1. led: at ministerrådet i dialog med Nordisk Råd præciserer kriterier for hvilke typer af organisationer som kan omfattes af samarbejdet

Ministerrådet henviser til meddelelse om Fremstilling 05/2000 Frivilligsektoren (A 1213/nord, A 1214/nord og A 1216/nord), hvor ministerrådet diskuterer definition af den frivillige sektor og samarbejde med denne.

1. at-sætning, 2. led: samt præsenterer en fortegnelse over organisationer som omfattes af samarbejdet.

Ministerrådet har udarbejdet en omfattende oversigt fra de enkelte sektorer (Miljøsektoren, Kultursektoren, Uddannelses- og forskningssektoren, Fiske-, jord- og skovbrugs- och fødevaresektoren, Næringssektoren samt bygge- og boligsektoren, Arbejdsmarkeds/miljøsektoren, Social og helsesektoren, Energisektoren, Regionalsektoren, Ligestillingssektoren og Justitssektoren og konsumentsektoren), som giver et billede af, hvilken type af organisationer, der faktisk samarbejdes med på de enkelte sektorer, hvilken måde, der samarbejdes og eksempler på resultater af samarbejdet.

Af oversigten fremgår det, at inddragelse af frivilligsektoren sker på flere af sektorerne i forbindelse med udarbejdelse af formandskabsprogrammet, dels som høringspart, dels som målgruppe og samarbejdspartner. Det norske formandskabs program har en række profilsager, som engagerer de frivillige organisationer.

På nationalt niveau sker inddragelse regelmæssigt på enkelte sektorer, særligt miljøsektoren har en lang tradition for samarbejde med frivilligsektoren som bunder i offentlighedens interesse for området. Også Jord- og skovbrug og Fødevaresektoren har regelmæssigt inddraget frivilligsektoren på nationalt niveau, dels i form af informationsmøder, dels gennem repræsentation, projekter og dannelse af netværk.

Frivilligsektoren inddrages ofte indirekte nationalt, idet den nordiske dagsorden i vidt omfang reflekterer de nordiske landes nationale dagsorden, hvor der bredt indenfor alle sektorer er lang tradition for i forvaltningen at høre organisationer og frivilligsektor over lovforslag og andre overordnede initiativer.

Inddragelsen af organisationer sker i øvrigt i stor grad via ministerrådets organisationer, institutioner og fritstående rådgivende organer. Det gælder til eksempel Nordisk konsumentudvalg på konsumentsektoren, Handikappolitisk Råd og Nordisk samarbejdsorgan for Handikapspørgsmål indenfor socialsektoren og det grænseregionale samarbejde på regionalsektoren. Indenfor ligestillingssektoren har særligt institutionen NIKK – institutionen for kvinde og kønsforskning et udviklet samarbejde med NGO-sektoren.

Inddragelse på sekretariatsniveau sker særligt i forbindelse med udarbejdelse af strategier og handlingsprogrammer, og delvis i forbindelse med projektvirksomhed.

Frivilligsektoren inddrages i øvrigt ved direkte repræsentation i arbejdsgrupper eller organer under ministerrådet eller ved at blive hørt i forbindelse med udnævnelse af medlemmer til styringsgrupper eller arbejdsgrupper. Dette gælder i særlig høj grad indenfor børne- og ungdomsområdet, idrætsområdet, men også kultursektoren, hvor udnævnelsen til organer under kultur-, og kunstområdet i vidt omfang sker efter høring af kunstnerorganisationer.

Uddannelses- og forskningssektoren har et velfungerende samarbejde med brugermiljøerne, bl.a. studieforbund og folkehøjskoleforeninger. De deltager i nogle af områdets faste arbejdsgrupper. Flere institutioner under sektoren arbejder med udvikling af kompetence indenfor frivilligsektoren.

Det er værd at notere sig, at arbejdsmarkedssektorens samarbejdspartnere først og fremmest er arbejdsmarkedsorganisationer. Sektoren anser imidlertid ikke arbejdsmarkedets parter som en del af frivilligsektoren.

Afslutningsvis bemærkes, at flere sektorer planlægger at integrere dels intensivere samarbejdet med frivilligsektoren, dels på ministerråds niveau dels ved at opfordre til et udvidet, mere direkte samarbejde nationalt.

2. at-sætning: at give Nordisk Råd redegørelsen over det sektorspecifikke samarbejde med frivilligorganisationer samt tilhørende virksomhedsplan og budget.

Redegørelsen over det sektorspecifikke samarbejde med frivilligorganisationerne samt tilhørende virksomhedsplan og budget fremgår af den årlige rapportering i ministerrådets overordnede budget.

Nordenudvalgets bemærkninger om, at frivillige organisationer som udfører et opdrag for Nordisk Ministerråd ikke kan medregnes har ministerrådet imødekommet ved i budgetforslaget at udarbejde en opdeling i tre kategorier (se budgetforslaget side 43-44):

- Budgetmidler til direkte drift af frivillige organisationers virksomhed/aktiviteter
- Budgetmidler hvor frivillige organisationer udfører et opdrag for Nordisk Ministerråd
- Støtteordninger/stipendieordninger åbne for frivillige organisationer/enkelt personer/ ikkeformaliserede grupper.

Den første gruppe omfatter i 2002 17.313.000 DKK, anden gruppen 14.439.000 DKK og tredje gruppe 59.624.000 DKK.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 17/1998/kultur Strategi for samarbejdet med frivilligsektoren (B 178/nord)

Kultur- og Uddannelsesudvalget har besluttet, at man vil lave et nyt udvalgsforslag om strategi for samarbejde med den frivillige sektor og afskriver derfor første del af at-sætningen.

Kultur- og Uddannelsesudvalget finder, at Nordisk Ministerråd har gennemført et omfattende kortlægnings arbejde, hvor hver enkelt sektor har redegjort for, hvordan den frivillige sektor inddrages.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 17/1998/kultur for *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen (S)

Rek. 22/1998/kultur
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 22/1998/kultur Nordisk språkpolitik (B 177/nord, A 1182/nord)

(Kultur- og Uddannelsesudvalget betænkning, se s. 1050)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* samtliga huvudmålsättningar, delmålsättningar samt förslag till åtgärder som framgår av ministerrådsförslaget genomförs

2) *att* i utarbetande av en ny handlingsplan om Nordmål beakta de synpunkter som utskottet framfört och fortsatt samråda med Nordiska rådet

Nordisk Ministerråd meddeler:
Ministerrådet oplyser, at den sprogpolitiske referencegruppe i 2002 har prioriteret sammenhæng, synergi og helhed i det nordiske sprogsamarbejde. Nordmål-programmet viderefører arbejdet som blev iværksat under det europæiske sprogår 2001, bl.a. med en sammenfatning om domænetab, som publiceres i efteråret 2002.

Arbejdet med web-ordbogen "Skandinavisk ordbog" iværksættes for at styrke børn og unges sprogforståelse. Ministerrådet henviser til det selvstændige sprogprogram, som udvikles i processen med at forny de nordiske mobilitetsprogrammer. Sprogpolitisk referencegruppe ønsker at synliggøre sit arbejde på nettet.

I 2002 vil sprogsamarbejdet ved sin konference i november 2002 tage temaet om integrationsspørgsmål op under overskriften "Språkpolitik i ett mångkulturellt Norden". Endvidere vil der blive afholdt et nordisk sprogmøde under overskriften "Språkkontakt och minoritetsspråk i Norden".

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 22/1998/kultur Nordisk språkpolitik (B 177/nord, A 1182/nord)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at denne rekommandation oprindeligt omhandlede ministerrådsforslag B 177/nord om en nordisk sprogpolitik og at der i de seneste års svar på meddelelser fra Nordenudvalgets side er blevet tilføjet en række at-sætninger.

Kultur- og Uddannelsesudvalget har i 2002 udarbejdet betænkning om medlemsforslag A 1279/kultur, som omhandler en lang række af de forhold, som udvalget finder mangelfulde ved den nordiske sprogpolitik.

I Nordenudvalgets betænkning om meddelelse om rekommandationen i 2001 opstillede man en række ønsker om profilering af det europæiske sprogår. Ministerrådet oplyser i dette års meddelelse, at man viderefører det arbejde, som blev iværksat i forbindelse med det europæiske sprogår (rapport om domænetab, børn og unges sprogforståelse, synlighed på Internet) og at man i 2002 arbejder med integrationsspørgsmål og nordisk sprogforståelse (Nordmål-forum 2002 i november 2002).

På baggrund af ovennævnte foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 22/1998/kultur for *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen(S)

Meddelelse

om rekommandasjon 31/1998/miljö Miljöcertifiering av fisk (A 1184/när)

(Miljø- og Naturressursutvalgets betenkning, se s. 1053)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *att* på tvärsektoriell nivå fortsätta arbetet med att definiera bärkraftigt fiskeri och att utveckla kriterier för certifiering
2) *att* undersöka möjligheterna att införa en nordisk miljömärkning för fisk, omfattande hela processen från fångst till försäljning
3) *att* undersöka möjligheterna att hantera miljömärkningen av fisk inom ramen för den nordiska miljömärkningen (Svanen)[1]
4) *att* ministerrådet fortsätter med insatser av typ "Den Grønne Bølgen" för att vitalisera den politiska debatten rörande fiskeriets bärkraftighet[2]

Nordisk Ministerråd meddeler:
Ministerrådet besluttede i 2001, at afvente EU's behandling af spørgsmålet om mærkning af fisk fra bæredygtigt fiskeri. Emnet har ved flere EU-rådsmøder været sat på dagsordenen, men er ikke blevet behandlet. Årsagen til dette er sandsynligvis, at fokus er på fremstillingen af en ny fælles fiskeripolitik. Først når denne er på plads forventer Ministerrådet, at EU vil behandle spørgsmålet.

I Sverige har den uafhængige institution for mærkning af økologiske produkter, KRAV, påbegyndt et arbejde med henblik på at fastlægge retningslinier for mærkning af vildtfanget fisk fra bæredygtigt fiskeri.

FAO's Subcommittee for Fish Trade tog på sit møde i Bremen i januar 2002 emnet til behandling. Det forventes derfor at FN's Committee of Fisheries (COFI) vil få emnet på dagsordenen til mødet i februar 2003.

I Ministerdeklarationen fra den 5. Nordsøkonference i Bergen, i marts 2002, fremhæves mærkning af fisk og fiskeprodukter fra bæredygtigt fiskeri, som et incitament for udvikling mod mere bæredygtige fiskerier.

Ministerrådet vil afholde en åben konference/høring/seminar om emnet i løbet af 2002.

I 2001 afgav Ministerrådet meddelelse om rekommandationen som for så vidt angår anden at-sats. Ministerrådet har intet nyt at tilføje og foreslår derfor stadig denne del afskrevet.

---

[1] Tredje at-sats ferdigbehandlet 2000
[2] Fjerde at-sats ferdigbehandlet 2000

Ministerrådet mener ikke, at det vil være muligt at udforme en mærkningsordning omfattende alle aspekter fra 'fjord til bord'. Foruden spørgsmålet om bæredygtighed i fangstledet – kriterier for dette og en certificeringsordning, kan dette indebære miljøkonsekvensanalyser ved fangst (biodiversitetstab, habitatsforringelser, selektion etc.), forarbejdning (vandforbrug, miljøbelastning/forurening/genindvinding), lagring (energiforbrug, genbrugsmaterialer) og transport (energiforbrug, forurening) samt anvendelse af den miljømæssige bedst tilgængelige teknologi (BAT). Ministerrådet har derfor igangsat et arbejde om livscyklusanalyse (LCA) af fiskeprodukter. Der er ikke tidligere udarbejdet retningslinier for "vugge til grav"-analyser indenfor dette felt så der er tale om et vanskeligt pionerarbejde.

For at kunne kontrollere, at et givet produkt reelt stammer fra bæredygtigt fiskeri, reelt er forædlet ved brug af BAT, samt opfylder eventuelt andre aspekter af livscyklusvurdering, som er indeholdt i en mærkningsordning, er det essentielt for konsumenten, at det er muligt at spore produktet baglæns gennem distributionskæder, produktion og helt ud til fangstfeltet. Ministerrådet har gennem en årrække støtte initiativer indenfor området sporbarhed. Disse aktiviteter videreføres nu dels nationalt i Norden, dels gennem det EU-støttede projekt "Trace fish".

Ministerrådet foreslår denne del af rekommandationen afskrevet.

Miljö- och naturresursutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 31/1998/miljö Miljöcertifiering av fisk (A 1184/när)

Utskottet noterar att EU:s reformpaket angående ny fiskeripolitik, bl.a. märkning av fisk från bärkraftigt fiskeri är försenat. Rekommendationens första att-sats bör alltså bibehållas.

Utskottet noterar att ministerrådet vad avser den andra att-satsen upprepar det svar man lämnade senaste år, med motiveringen att man inte kan genomföra en märkningsordning omfattande hela kedjan från fjord till bord. Meddelandet hänvisar bl.a. till komplexiteten i de uppgifter som erfordras för bedömningen och att viss information saknas, så att ett vanskligt pionjärarbete med livscykelanalyser av fiskprodukter måste igångsättas.

Utskottet har förståelse för att arbetet är komplicerat, men anser att det är så viktigt med hänsyn till konsumentaspekterna och trovärdigheten vad gäller fiskprodukter som nyttig mat att arbetet måste genomföras. Nordiska rådet bör, också vad gäller denna att-sats, avvakta nästa års meddelande.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Miljö- och naturresursutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rek. 31/1998/miljö till handlingarna och *avvaktar nästa års meddelande.*

Stockholm den 24 september 2002

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Tuija Brax (gröna)
Marianne Jelved (RV)
Ola Karlsson (m), vice ordförande
Asmund Kristoffersen (A), leder
Ewa Larsson (mp)
Kaj Larsson (s)
Paula Lehtomäki (cent)
Inge Ryan (SV)
Ingegerd Saarinen (mp)

Meddelelse

om rekommandasjon 36/1998/miljø Gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el (A 1188/när)

(Miljø- og Naturressursutvalgets betenkning, se s. 1056)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

1) *at* det innen år 2001 utføres en grunnleggende analyse av tiltak som vil føre til at det nordiske elmarkedet i større grad blir bærekraftig, gjennom økt samordning av de forskjellige energibærerne. I denne analysen bør følgende momenter være grunnleggende:
   - det nordiske markedets pris på elektrisitet skal gjenspeile de ulike energibærernes miljøkostnader
   - de forskjellige energibærernes fortrinn skal utnyttes, slik at energiproduksjonen gjennom året foregår på en mest mulig miljøvennlig måte
   - subsidier og andre regler som favoriserer bruk av ikke fornybare og forurensende energikilder skal reduseres[1]
2) *at* det innen år 2001 gjennomføres tiltak i det nordiske elmarkedet for innføring av et enhetlig system der miljøkostnadene prises i produksjonsleddet. Formålet skal være å minimalisere utslipp av CO_2 og andre klimagasser
3) *at* det til år 2001 etableres et nordisk miljøregnskap for energi som et verktøy for å oppnå miljøgevinster gjennom en optimal utnyttelse av landenes energikilder med det formål å begrense miljøskadelige utslipp
4) *at* det gjennomføres en konferanse i løpet av 1999, som en delrapportering til Nordisk Råd om det pågående arbeidet på dette området[2]

De nordiska ländernas regeringar meddelar:
Regeringarna har tidigare (år 2000) meddelat sin uppfattning att frågan om harmoniserade miljöskatter på elproduktion inte är realistiskt som en ensidig nordisk åtgärd utan bör lösas på ett europeiskt plan.

Arbetet med att ta fram energiindikatorer pågår. Det har tagits fram 11 indikatorer som bygger på offentligt tillgängliga och internationellt jämförbara data. Tidsserier har sammanställts för perioden 1990–1998 med dessa indikatorer för länderna kring Östersjön. Ytterligare 12 generella indikatorer som brett belyser energi- och miljösituationen har tagits fram. Ett antal olika modeller för framskrivning av indikatorer har dessutom kartlagts.

[1] Første at-sats ferdigbehandlet 2000
[2] Fjerde at-sats ferdigbehandlet 2000

För närvarande fokuseras arbetet mot att ta fram en databas med tidsserier som underlag för beräkning av indikatorer. Senare under år 2002 kommer en hemsida med energistatistik och indikatorer att skapas, där brukaren kan ta del av informationen via ett flexibelt utbud av tabeller och diagram. Energistatistiken kommer även att omfatta ett tiotal indikatorer som tagits fram inom ramen för Baltic Agenda 21 och Strategin för bärkraftig utveckling.

Arbetet är beräknat att avslutas under hösten 2002 och ministerrådet inbjuder därefter till en konferens i samband med Nordiska Rådets session i Helsingfors den 29–31 oktober, där resultaten presenteras och hemsidan aktiveras.

Regeringarna anser att rekommendationen därmed kan avskrivas.

Miljö- och naturresursutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 36/1998/miljø Gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el (A 1188/när)

Av meddelandet framgår att rekommendationen inte kommer att genomföras på det sätt som Nordiska rådet förutsatt och att regeringarna inte kommer att sträva efter en ensidig nordisk harmonisering av miljöskatter på elproduktion. Det som åstadkommits är i stället de energiindikatorer som tagits fram, vilka om inte annat kan ha ett värde i arbetet med bärkraftig utveckling.

Miljö- och naturresursutskottet anser att det är utsiktslöst att förvänta ytterligare åtgärder från regeringarna och plenarförsamlingen bör besluta att rekommendationen avskrivs.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Miljö- och naturresursutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 36/1998/miljø för Rådets del är *slutbehandlad.*

Stockholm den 24 september 2002

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Tuija Brax (gröna)
Marianne Jelved (RV)
Ola Karlsson (m), vice ordförande
Asmund Kristoffersen (A), leder
Ewa Larsson (mp)
Kaj Larsson (s)
Paula Lehtomäki (cent)
Inge Ryan (SV)
Ingegerd Saarinen (mp)

Rek. 11/1999/næring
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 11/1999/næring
Ansattes representasjon i bedriftenes styrer i forbindelse med grenseoverskridende bedriftsetableringer (A 1198/euro)

(Næringsutvalgets betenkning, se s. 1058)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at undersøge hvordan man sikrer de ansattes muligheder for indflydelse og repræsentation i virksomhedernes bestyrelser i forbindelse med grænseoverskridende selskabsdannelser i Norden. Undersøgelsen skal ses i forhold til både EU's lovgivning og de nordiske landes forskellige lovgivning om ansattes repræsentation i virksomhedernes styrende organer

Nordisk Ministerråd meddeler:
MR-Næring stillede sig år 2000 positivt over for forslaget om at deltage i en undersøgelse af mulighederne for harmonisering af de gældende regler om medarbejderrepræsentation i virksomhedernes bestyrelser i forbindelse med grænseoverskridende selskabsdannelser i Norden.

Samtidigt blev det imidlertid understreget, at eventuelle initiativer naturligvis bør tages inden for rammerne af EU-traktaten og med respekt af samarbejdet inden for EU. Der er taget et EU-initiativ i forbindelse med forhandlingerne om forslag til Rådets Statut for Det Europæiske Selskab og direktiv om supplerende bestemmelser til SE-statutten med hensyn til arbejdstageres stilling.

På Rådsmødet (beskæftigelses- og socialpolitik) den 20. december 2000 blev der opnået politisk enighed om direktivet om supplerende bestemmelser i SE-statutten med hensyn til arbejdstagernes stilling. Såvel forslaget til Rådets Statut for Det europæiske Selskab og forslag til direktiv om supplerende bestemmelser blev vedtaget i år 2001.

På den baggrund finder Nordisk Ministerråd ikke, at gennemførelsen af en undersøgelse som omtalt i rekommandation 11/1999/næring har interesse på nuværende tidspunkt. Det kan tilføjes, at ministerrådet for arbejdsmarked har besluttet, at gennemføre en faktuel udredning om medarbejderrepræsentation i nordiske virksomheders bestyrelser. Denne udredning forventes at foreligge inden udgangen af år 2002.

Ministerrådet foreslår for sit vedkommende, at rekommandationen afskrives.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 11/1999/næring Ansattes representasjon i bedriftenes styrer i forbindelse med grenseoverskridende bedriftsetableringer (A 1198/euro)

På baggrund af EU's vedtagelse af supplerende vedtægter til SE-statutten samt Ministerrådets beslutning om at gennemføre en udredning om medarbejderrepræsentation i nordiske virksomheders bestyrelser, foreslås at rekommandationen afskrives.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 11/1999/næring som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

Meddelelse

om rekommandasjon 12/1999/näring Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden (A 1207/nord)

(Næringsutvalgets betenkning, se s. 1063)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast förelägga for Nordiska rådet förslag till en samlad handlingsplan för avskaffande av störande gränshinder inom Norden

Nordisk Ministerråd meddeler:
Det er Nordisk Ministerråds mål å avskaffe grensehindringer mellom de nordiske land i videst mulig omfang, og dette er særdeles høyt prioritert i det nordiske samarbeidet. Dette har kommet til uttrykk bl.a. gjennom sentrale strategiske dokumenter som "Ny nordisk dagsorden", de senere års formannskapsprogrammer og rapporten om nordboernes rettigheter.

Ved definisjonen av begrepet grensehindringer må det tas utgangspunkt i den enkelte borgers eller virksomhets opplevelse og definisjon av grensehindringer; denne utspringer av en dynamisk situasjon der grensehindringene endrer seg over tid i takt med utviklingen i internasjonal og nasjonal regeldannelse. På denne bakgrunn nytter det ikke å betrakte grensehindringer som et statisk fenomen som kan overvinnes med midler som defineres og avgrenses en gang for alle og deretter legges til grunn for utarbeidelsen av en handlingsplan. Tvert imot må innsatsen være bredspektret og dynamisk og båret av en overordnet politisk målsetning samt ta utgangspunkt i det som nettopp i øyeblikket er de mest aktuelle og presserende problemer sett fra borgernes og virksomhetenes synspunkt.

Det er i det følgende redegjort for hovedtrekk i Nordisk ministerråds bredspektrede tilgang til grensehindringsproblematikken.

Nordboernes rettigheter

Som et ledd i fokuset på grensehindringer som den enkelte borger møter i Norden, utpekte MR-SAM i mars 2001 den finske ambassadør Ole Norrback til å utarbeide en oversikt over hvilken rettslige stilling borger fra et nordisk land har ved bosetting, arbeid, studier, besøk ol. i et annet nordisk land, herunder borgernes rettigheter med utgangspunkt i fellesnordiske avtaler og konvensjoner. Utrederen skulle også gi en oversikt over viktige gjenstående grensehindringer på fellesnordisk plan.

Norrbacks første delrapport, som ble presentert i oktober 2001, påpeker en rekke byråkratiske og juridiske hindringer forbundet med flytting, pendling, studie- og arbeidsmobilitet mellom de nordiske land. Rapporten tok bl.a. utgangspunkt i servicetelefonene Hallo Nordens virksomhet og kontakt med nasjonale myndigheter om implementering og anvendelse av de nordiske

avtalene nasjonalt. En hovedkonklusjon i delrapporten er en sprik mellom sentrale myndigheters og borgernes oppfatninger av omfanget av grensehindringer innen Norden.

Delrapport 2, ble avlevert til samarbeidsministrene 15. april 2002, og inneholder en rekke generelle forslag til effektivisert oppfølgning av nordiske vedtak og informasjon om nordiske avtaler.

Rapporten er våren/sommeren 2002 til behandling i de ulike embetsmannskomiteer og fagministerråd, med sikte på en vurdering av hvordan rapportens ulike forslag kan følges opp fellesnordisk. Det tas sikte på at arbeidet vil munne ut i et ministerrådsforslag til Nordisk Råd høsten 2002.

Servicetelefonen Hallo Norden

Målet med Hallå Norden är att minska gränshindren i Norden och öka den fria rörligheten för personer bosatta i något av de nordiska länderna. Verksamheten utökades under 2001 och finns nu i samtliga nordiska länder. År 2001 räknas som ett uppbyggnadsår med utformning av en omfattande och användarvänlig hemsida och en funktionell databas där de enskilda operatörerna kan besvara förfrågningar från medborgare direkt on-line på Internet. Hallå Norden har under 2001 hjälpt 1 140 frågeställare med allmän information och vägledning om att flytta inom Norden.

Hallå Norden kommer under 2002 utforma en ny förbättrad hemsida, med information om avtal och förordningar både på nordisk och europeisk nivå. Lagtexter är komplicerade att läsa, en sammanfattning eller en sk. lathund kommer därför finnas för att underlätta för privatpersoner att se vilka rättigheter och skyldigheter de egentligen har. De kommer också vara till hjälp för myndigheter som saknar kunskaper om vad som egentligen gäller. Man kommer även lägga ut en exempelsamling över vanligt förekommande problem och frågeställningar på hemsidan .

Språk

Den nordiske språkkonvensjonen ble i 2000 utvidet til å omfattet grønlandsk og færøysk, og i 2001 utvidet til å omfatte samisk uten forbehold. Språkkonvensjonen sikrer at nordiske borgere kan benytte sitt eget språk i kontakt med myndigheter i annet nordisk land dersom behov for dette.

Erhverv

Næringsministrene og Nordisk Råd godkendte i 2001 et samarbejdsprogram for 2002–2005, som sigter imod at reducere de nationale regelsystemer og lovgivninger, som fortsat vanskeliggør udviklingen imod en mere velintegreret og dermed et internationalt mere konkurrencekraftigt nordisk erhvervsmiljø.

Nordiska industrifonden har genomfört en utredning som behandlar "Kartläggning av kluster och rekommendationer som kan stödja gränsöverskridande klustersamarbete i Norden". Med utgångspunkt i denna rapport arbetas nu aktivt inom NI med problemställningen att få olika kluster samarbeta internt, bl.a. inom hälso- och bioteknologisektorn. NI arbetar vidare för närvarande aktivt med internationalisering av IT-bedrifter. Projektet "Fusioner i Norden" har till syfte att belysa konsekvenserna med de nuvarande nordiska företags- och skattelagstiftningarna vid företagssammanslagningar och -uppköp.

Nordtest har nedsat tre markedsgrupper med medlemmer fra nordisk industri. Grupperne identificerer tekniske handelsbarrierer mellem de nordiske lande (også barrierer mellem Norden og resten af verden indgår i formålet). Grupperne vil komme med forslag til Nordtest's indsats i de kommende år på områderne:

- Energi og miljø
- Byggebranchen
- Jern- og maskinindustrien

Sosial og helse

Fjerning av grensehindre er en av fire hovedmålsetninger i sosial- og helsesektorens samarbeidsprogram 2001–2005. Med bakgrunn i det finske formannskap i 2001 ble det igangsatt et koordinert arbeid for å tilrettelegge forholdene for borgernes flytting mellom de nordiske land. Arbeidet fortsetter under det norske formannskap.

Arbeidsgruppen for den nordiske konvensjon om sosial trygghet har i sin rapport til sosialministrene (mars 2002) foreslått en ny konvensjonstekst som tar hensyn til endringer i både nasjonal og internasjonal lovgivning. Sosialministrene vil behandle forslaget så raskt som mulig.

Arbeidsgruppen for den nordiske konvensjon om sosial bistand og sosiale tjenester er i ferd med å oppdatere konvensjonens innhold. Arbeidsgruppen vil i løpet av 2002 presentere oppdatert konvensjonstekst og veiledning på Internett. Arbeidet skjer i samarbeid med Hallo Nordentjenesten. Senere vil man arbeide med videre utvikling av konvensjonens innhold.

Som et supplement til disse arbeidsgruppenes virksomhet har NSH (Nordiska Samarbetsorganet för Handikapfrågor) arbeidet med en egen utredning om grensehindre for handikappede i Norden. Rapporten er behandlet av NSHs styre, og inneholder en rekke konkrete forslag som vil bli vurdert i sammenheng med det videre arbeide i saken.

Arbeidsgruppen for konvensjonen om gjensidig godkjennelse av utdannelser innen helse- og veterinærvesenet arbeide med nødvendig oppdatering av denne konvensjonen.

Utdanning

Sigtunaavtalet (nordisk avtal om tentamensgiltighet) är för närvarande under bearbetning. Processen relaterar sig till den så kallade Lissabonkonventionen ("Konvention om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen"), vilken de nordiska länderna antingen ratificerat eller i det närmaste är väg att ratificera. Arbetet med Sigtunaavtalet är en del av arbetet med rapporten "Nordbornas rättigheter". Överenskommelsen om tillträde till högre utbildning ger de sökande från andra nordiska länder tillträde till den offentliga högre utbildningen på samma villkor som landets egna sökande. Avtalet om tillträde till högre utbildning är nyligen förlängt till utgången av 2003.

Ministerrådet arbetar för närvarande intensivt med de nordiska stödordningarna för mobilitet. Syftet med processen är att synliggöra programmen och förenkla administrationen. Den nya ordningen beräknas kunna starta i begynnelsen av år 2004.

Genom den stigande internationaliseringen ökar konkurrensen mellan universitet och andra högre utbildningsinstitutioner om studenter och forskare, vilket medför att det fortfarande finns en stor potential för institutionerna att utveckla deras mottagningsprogram och generella politik för mobilitet.

Det finns redan i dag en nordisk antagningsmanual, som underlättar arbetet för upptagning till universitet och högskolor mellan de nordiska länderna. Dessutom kommer det under årets lopp att lanseras en nordisk databas med ordlistor för antagningsområdet och för universitets- och högskoleadministratörer på de fem nordiska språken samt på färöiska och grönländska.

Regionalsektoren

Arbetet i gränsregionerna inriktas bland annat på att undanröja gränsbarriärer och att ytterligare tydliggöra mål och resultat. I arbetet med att undanröja gränshinder och att få fram tydligare integrationsresultat kommer några av gränsregionerna, under 2003, att arbeta i ett nytt gemensamt integrationsprojekt. Flera projekt kring demografi och migration är igång och kommer att genomföras. En nordisk enkätstudie av hur människors beslut att flytta eller stanna sammanhänger med arbetslöshet, utbildning, etc. blir klar under 2002. Ett demografi och migrationsprojekt (Replacement Migration – Can International Migration Compensate for demographic Development in the Nordic Countries) genomförs av regionalsektorns institution Nordregio och förväntas vara klart i början på 2003.

Økonomi og finans

Ett antal projekt pågår inom ekonomi- och finanssektorn som på ett tydligt sätt relaterar till gränshinderproblematiken:

Konvention om ökat informationsutbyte rörande gränsöverskridande indrivningsärenden.

Förhandlingar pågår för närvarande om en nordisk konvention som ska öppna för gränsöverskridande informationsutbyte mellan myndigheter i de nordiska länder vad gäller skulder av i stort sett alla slag. Syftet med konventionen är att få tillgång till uppgifter om en dylik persons inkomstförhållanden, adress etc. trots att personen bor i ett annat nordiskt land. Förhoppningen är att de nordiska finansministrarna inom 2002 ska kunna godkänna förslaget till nordisk konvention.

Nordisk arbetsordning för informationsutbyte om skattefrågor

De nordiska ekonomi- och finansministrarna beslutade juni 2001 att godkänna en arbetsordning för informationsutbyte om skattefrågor. Arbetsordningen har upprättats i syfte att motverka negativa effekter för de nordiska länderna till följd av skadliga skattekonkurrens från annat land eller region. Arbetsordningen bygger på grundtanken att ett nordiskt land som planerar ändringar i skattelagstiftningen som kan ha effekter för annat nordiskt land/länder ska informera detta/dessa så tidigt som möjligt i den nationella beredningsprocessen. Frågor som för närvarande är aktuella är (i) skatt på alkohol (ii) skatt på dieselbränsle m.m.

Nordisk ministerråd anser for sitt vedkommende at rekommandasjonen kan avskrives under hensyn til at det vil bli avrapportert utførlig om mål og resultater i det fortsatte arbeidet for avskaffelse av grensehindringer i Norden.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 12/1999/näring Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden (A 1207/nord)

På baggrund af Norrback-rapporten "Nordbornas rättigheter", Ministerrådets forslag til plan for afskaffelse af grænsehindringer, samt Nordisk Råds egne aktiviteter (Præsidiets referencegruppe), synes der ikke længere behov for rekommandationen, idet de førnævnte initiativer udgør en positiv og velstruktureret model for afskaffelse af grænsehindringer.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 12/1999/näring som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

*Rek. 16/1999/kultur
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 16/1999/kultur Fängelseundervisning (A 1199/nord)

(Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning, se s. 1065)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *å* utrede mulighetene for samarbeidsprosjekter om fengselundervisning i et nordisk perspektiv

2) *å* komme tilbake til Nordisk Råd med forslag til tiltak

Nordisk Ministerråd meddeler:
Nordisk Ministerråd modtog i august 2001 en projektbeskrivelse om fællesnordiske initiativer om fængselsundervisning. Det blev besluttet at iværksætte dette projekt i september 2001 og 500.000 blev afsat af MR-U, FOVU og EK-Lov. Projektet er igangsat og rapporten forventes fremlagt for Nordisk Ministerråd i foråret 2003, hvorefter den oversendes Nordisk Råd.

Nordisk Ministerråd anser for sin del, at rekommandationen kan afskrives.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 16/1999/kultur Fängelseundervisning (A 1199/nord)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at en nordisk undersøgelse om uddannelse og kriminalforsorg er iværksat. Kultur- og Uddannelsesudvalget ønsker at afvente oversendelsen af denne udredning, men har ikke yderligere ønsker til besvarelse af rekommandationen. Oversendelse af rapport og ministerrådets reaktion på denne kan derfor betragtes som næste års meddelelse.

På baggrund af ovenstående foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 16/1999/kultur til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen (S)

Rek. 17/1999/miljø
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 17/1999/miljø
Nordisk handel med CO_2-kvoter (A 1201/när)

(Miljø- og Naturressursutvalgets betenkning, se s. 1068)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1) *att* de i arbetet med att etablera ett gemensamt system för prissättning av miljökostnaderna vid elproduktion utformar ett gemensamt system för handel med CO_2-kvoter

2) *att* de, när ett nordiskt kvotsystem har etablerats, arbetar för att inbegripa övriga länder i Östersjöregionen i en dylik marknad

De nordiske landenes regjeringer meddeler:
De nordiske energi- og miljøvernministrene sluttet seg høsten 2000 til forslaget om etablering av en Testing Ground for Østersjøregionen for utprøving av Kyoto-mekanismene. Arbeidet med etablering av en Testing Ground har fått nytt momentum etter Marrakesh-møtet i 2001, der partene oppnådde enighet bl.a. om regler og retningslinjer for Kyoto-mekanismene og la grunnlaget for ratifikasjon av Kyoto-protokollen.

Energisektoren og miljøsektoren samarbeider om å utvikle en politisk rammeavtale for Testing Ground, med sikte på undertegning (tentativt) når de budsjettmessige forutsetningene er på plass. Videre er det under utvikling en standard prosjektavtale som skal være en mal for de spesifikke prosjektavtalene, samt en håndbok for felles gjennomføring for å redusere kostnadene med utvikling av prosjekter. Det er også igangsatt et program for å bygge opp kunnskap og kompetanse om Kyoto-mekanismene i forvaltningen i de baltiske landene og Nordvest-Russland. Videre arbeides det med sikte på å fremskaffe midler i de nordiske landene for etablering av et investeringsfond for klimarelaterte prosjekter i den nordiske miljøfinansieringsselskapets (NEFCO) regi, med sikte på at fondet kan bli operativt fra januar 2003.

Et spill for simuleringer av gevinstene ved kvotehandel og for å få økt kompetanse på slik handel, vil bli gjennomført i regi av BASREC (Baltic Sea Region Energy Co-operation) våren 2002.

Et nordisk kvotesystem for CO_2 for elsektoren har begrenset eller liten relevans i forhold til eksisterende elprodusenter i Sverige, Island og Norge, fordi elsystemene i dag og de nærmeste årene i meget stor grad er basert på fornybare energikilder, men kan få betydning for utbygging av ny kapasitet.

Danmark har innført et kvotesystem med kvoteplikt for utslipp av CO_2 fra elsektoren fra og med 2001. Sverige nedsatte høsten 2001 en parlamentarisk kommisjon for å utforme et forslag til et nasjonalt kvotesystem med kvoteplikt senest fra 2005. Norge fremmet 22. mars 2002 en stortingsmelding med et opplegg for et nasjonalt kvotesystem for klimagasser.

Når det gjelder forslaget om å etablere et kvotesystem i Norden, har man kommet til at dette må sees i sammenheng med arbeidet med EUs forslag til kvotesystem. De nordiske EØS-landene har et aktivt engasjement i forhold til EUs direktivforslag om et kvotesystem for klimagasser fra 2005. EUs system vil direkte omfatte tre av de nordiske landene, og Norge anser at direktivet også vil kunne ha betydning for norsk klimapolitikk. Island ser EUs kvotesystem som lite relevant, da man ikke har den type virksomheter som er foreslått inkludert i systemet. Et europeisk kvotesystem fra og med 2005 vil gjøre et kvotesystem i Norden overflødig. De nordiske land har derfor konsentrert sitt arbeide om forhandlingsprosessen rundt EU-direktivet.

Regjeringene anser derfor at rekommandasjonen kan avskrives.

Miljö- och naturresursutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 17/1999/miljø Nordisk handel med CO_2-kvoter (A 1201/när)

Av meddelandet framgår att rekommendationen inte kommer att genomföras på det sätt som Nordiska rådet förutsatt och att regeringarna i stället aktivt kommer att engagera sig i EU:s förslag till kvotsystem från 2005. Vad gäller att använda östersjöområdet som "testing ground" kommer därför de försök som kan komma att genomföras inte att kunna baseras på ett nordiskt kvotsystem. Mer information om planerat system kommer att ges på ministerkonferensen i Vilnius i november, till vilken parlamenten i länderna runt Östersjön inviterats. En "investeringsfacilitet" för att underlätta genomförandet av *joint implementation*-projekt skall etableras med Nefco som förvaltare.

Miljö- och naturresursutskottet anser mot denna bakgrund att det är utsiktslöst att förvänta ytterligare åtgärder från ministerrådet vad gäller att införa ett nordiskt kvotsystem och föreslår att plenarförsamlingen beslutar att avskriva rekommendationen.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Miljö- och naturresursutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 17/1999/miljø för Rådets del är *slutbehandlad.*

Stockholm den 24 september 2002

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Tuija Brax (gröna)
Marianne Jelved (RV)
Ola Karlsson (m), vice ordförande
Asmund Kristoffersen (A), leder
Ewa Larsson (mp)
Kaj Larsson (s)
Paula Lehtomäki (cent)
Inge Ryan (SV)
Ingegerd Saarinen (mp)

Fremst. 1/2000/presidiet
D 2002

Meddelelse

om fremstilling 1/2000/presidiet
Opprettelse av et Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad
(A 1206/nær)

(Presidiets betenkning, se s. 1070)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

att snarast möjligt etablera en nordisk Infopunkt i Kaliningrad

Nordisk Ministerråd meddeler:
Den første kontakten mellom Nordisk Ministerråd og russiske føderale myndigheter vedrørende opprettelse av et Infopunkt i Kaliningrad fant sted allerede i månedsskiftet november/desember 2000. Siden den gang har det foregått en utstrakt brevveksling og flere besøk har vært avlagt i Moskva og i St. Petersburg. Alle fremstøt er blitt møtt positivt fra russisk side, dog uten at det har medført konkrete resultat.

En rekke land, deriblant flere av de nordiske landene, har i lengere tid ventet forgjeves på å få åpnet konsulat i Kaliningrad. Nylig har imidlertid Sverige fått tilsagn, hvilket gir rom for optimisme.

Generalsekretæren har i løpet av 2001 og første halvår 2002 avlagt flere besøk i sakens anledning til Russland, bl.a. Moskva, St. Petersburg og Kaliningrad. Det er således innledet en positiv dialog med presidentens representant i Nordvest-Russland, som har vist stor interesse for saken.

Fra Nordisk Ministerråds side er det av stor viktighet å få implementert de vedtak som er fattet og hvortil det også er blitt bevilget midler over Nærområde-programmet. Både det forrige finske formannskapet og det nåværende norske formannskapet er meget opptatt av dette spørsmålet og ønsker fortgang i saken.

Presidiets betänkande

över meddelande om framställning 1/2000/presidiet Opprettelse av et Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad (A 1206/nær)

Presidiet konstaterar att Nordiska ministerrådet har utnyttjat alla de vägar som finns till förfogande i denna fråga. Ryssland önskar inte för tillfälle att en infopunkt i Kaliningrad öppnas. Presidiet kan också förstå att medan viseringsfrågan för Kaliningradbor är öppen mellan EU och Ryssland kommer inte denna sak att få en positiv lösning. Presidiet anser att Ministerrådet har agerat i frågan och hoppas att Ministerrådet fortsätter med sina åtgärder.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Presidiet,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att framst. 1/2000/presidiet för Rådets del är *slutbehandlad.*

Stockholm den 24 september 2002

Berit Brørby (A)
Chris Heister (m)
Trond Helleland (H)
Kaj Ikast (KF)
Anita Johansson (s)
Elver Jonsson (fp)
Outi Ojala (vänst), president
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Meddelelse

om fremstilling 2/2000/kultur
Idrottsutbyte med Nordens närområden (A 1212/nær)

(Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning, se s. 1072)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med beaktande av finansierings- och stödmöjligheter inom ramen för en ideell föreningsverksamhet utarbeta ett program för ett idrottsutbyte på folkrörelsenivå med Nordens närområden

Nordisk Ministerråd meddeler:
For så vidt angår idrætssamarbejde indenfor rammen for en ideel foreningsvirksomhed på børne- og ungdomsområdet gav ministerrådet en redegørelse i sit svar til Nordisk Råd på rekommandationen i 2001.

For så vidt angår idrætssamarbejde for voksne, som rekommandationen iflg. Rådets senere betænkning specielt retter sig imod, indgår dette ikke som en del af det officielle nordiske samarbejde. Idrætssamarbejde for voksne indgår derfor heller ikke særskilt i prioriteringerne for samarbejdet med nærområderne.

Breddeidræt for voksne er ikke et særskilt politisk prioriteret område indenfor ministerrådets budget, men indgår som en del af aktiviteterne under forskellige støtteordninger. Eksempler er Nordisk Kulturfond, rejsestøtte og tolkestøtte.

I øvrigt indgår området som led i andre brede satsninger – eksempelvis indsatser i forhold til bekæmpelse af racisme og for tolerance, hvor breddeidrætten har vist sig at være et godt "værktøj".

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om fremstilling 2/2000/kultur Idrottsutbyte med Nordens närområden (A 1212/nær)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at Ministerrådet meddeler, at breddeidræt for voksne ikke indgår i det officielle nordiske samarbejde, men at man dog har anvendt breddeidrætten som redskab, f.eks. i bekæmpelse af racisme. Frivillig organisationer indenfor breddeidræt kan som andre få støtte til tolkning og rejser.

Kultur- og Uddannelsesudvalget finder Ministerrådets svar udtømmende, men skal beklage, at Ministerrådet ikke arbejder på dette felt. Kultur- og Uddannelsesudvalget har imidlertid besluttet at afskrive rekommandationen, da man ikke anser at kunne komme længere med sagen.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser fremst. 2/2000/kultur som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen (S)

Fremst. 3/2000/næring
D 2002

Meddelelse

om fremstilling 3/2000/næring
Nordisk regionalpolitisk samarbeidsprogram 2001–2005 (B 188/nord)

(Næringsutvalgets betenkning, se s. 1074)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utreda möjligheterna att anpassa den geografiska utformningen av de nordiska gränsregionerna så att en samordning med kommande Interreg-program underlättas

2) *att* utreda hur det nordiska samarbetet kan bidra till en bättre tillgång till tjänster såsom IT, transport, tele, post och energiförsörjning i glest bebyggda områden

3) *att* etablera ett samarbete mellan de nordiska regional- och utbildningssektorerna

4) *att* med beaktande av de synpunkter i övrigt angående speciella insatsområden m.m. som Nordenutskottet framfört i sitt betänkande över ministerrådsförslaget, fastställa ministerrådsförslag B 188/nord angående Nordiskt regionalpolitiskt samarbetsprogram 2001–2005

Nordiska ministerrådet meddelar:
Regionalsektorn har inlett ett arbete kring mål och indikatorer för det gränsregionala samarbetet för att underlätta framtida uppföljning och utvärdering. Det är i detta sammanhang dock viktigt att komma ihåg att de nordiska gränsregionerna är mycket olika varandra och arbetar med saker som kan vara svåra att mäta då det exempelvis handlar om byggande av nätverk, utväxlande av idéer och samarbete mellan myndigheter.

Gränsregionernas handlingsprogram avser 2001–2006. En mer omfattande halvtidsuppföljning kommer att genomföras hösten 2003 då det också kommer att vara möjligt att göra större justeringar av gränsregionernas insatsområden. I samband med denna uppföljning kommer det också att göras mätningar av använda indikatorer. Regionalsektorn kommer därmed ha möjlighet att, inför Nordiska rådet, mer ingående avrapportera om utvecklingen i de nordiska gränsregionerna.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om fremstilling 3/2000/næring Nordisk regionalpolitisk samarbeidsprogram 2001–2005 (B 188/nord)

Nordisk Ministerråd bemærker i sit svar, at man i 2003 kommer til at foretage en omfattende halvvejsevaluering af grænseregionernes handlingsprogram og at dette giver mulighed for en mere indgående rapportering til Nordisk Råd.

Næringsudvalget ser positivt på en sådan rapportering. Næringsudvalget finder endvidere at en sådan rapportering med fordel kan finde sted efter samme model som under Nordisk Råds session 2002.

Næringsudvalget vil derfor afskrive 3/2000/næring og i stedet foreslå Nordisk Ministerråd at der etableres en fast rutine for møde mellem udvalget og regionalministrene/Ministerrådet, således at der kan findes en kontinuerlig dialog sted.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 3/2000/næring som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

Meddelelse

om fremstilling 5/2000/kultur
Frivilligsektorn (A 1213/nord, A 1214/nord og A 1216/nord)

(Kultur- og Utdannelsesutvalgets betenkning, se s. 1081)

Rekommandasjonen lyder

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* i budgetarbetet prioritera stöd för ideella organisationer inom respektive verksamhetsområde
2) *att* genom särskilda informationsinsatser riktade till de ideella organisationerna synliggöra de olika samnordiska stödordningarna och på alla sätt förenkla ansökningsförfarandet
3) *att* kartlägga på vilket sätt de ideella organisationerna i Norden arbetar för att integrera medlemmar med invandrarbakgrund i sin verksamhet
4) *att* kartlägga vilket samarbete som de ideella invandrarorganisationerna har i Norden
5) *att* redovisa hur EU definierar och involverar de ideella organisationerna i det europeiska samarbetet
6) *att* inventera och utvärdera bevillningarna från de olika nordiska stödordningarna till den ideella sektorn under de senaste åren. Genomgången bör innehålla en värdering av kriterierna för vad som skall räknas som frivilliga/ideella aktiviteter samt i vilken omfattning som stöd har utgått till att underlätta utbyte och mobilitet mellan organisationer
7) *å* utrede en tilpasning av relevante skatter og avgifter med utgangspunkt i de ordninger som i dag fungerer gunstigst for organisasjonene
8) *at* det for Nordisk Kulturfond fastsettes som et mål at Kulturfondets midler i høy grad skal benyttes til å stimulere kulturaktiviteter arrangert av frivillige organisasjoner. Det er naturlig at kulturfondets styre utarbeider nærmere retningslinjer
9) *at* man vurderer å igangsette et nytt nordisk forskningsprogram viet problemstillinger knyttet til de frivillige organisasjonene i deres rolle i samfunnet

Nordisk Ministerråd meddeler:

1. at-sætning vedr. prioriteringer i budgettet

Som nævnt i rekommandationssvaret for 2001 blev der, for at fremme samarbejdet blandt de frivillige organisationer i Norden, i budgettet for 1999 oprettet en særskilt budgetpost, som sigter til at lette mulighederne for at mødes gennem etablering af en rejsestøtteordning. Endvidere blev oprettet en tolkestøtteordning. Der til kommer, at der i budgettet har været afsat penge til projektsamarbejde for frivilligsektoren. Omtalte rejsestøtte- og tolkningsstøtteordning var tiltag som led i strategiplanen fra 1998. De videreføres i budgettet for år 2002 og 2003.

Frivilligsektoren indgår som samarbejdspartner og støttemodtager for en lang række støtteordninger og aktiviteter i de enkelte fagsektorer i Nordisk Ministerråd. Ministerrådet skal i øvrigt henvise til budgetredegørelsen, hvor der særskilt siden 1999 har været rapporteret om de respektive områders samarbejde med og allokering af midler til frivillig sektoren.

Ministerrådet er opmærksom på Nordisk Råds bemærkning vedrørende ministerrådets opregning af støtte til frivillig sektoren i budgettet. Ministerrådet vil revidere listen og teksten i lyset heraf. Hensigten er, at budgettet skal være så præcist og entydigt som muligt. Ministerrådet vil sikre, at der også på dette område kan gives det bedste informationsmateriale til Nordisk Råd via budgettet.

Anden at-sætning vedr. særskilte informationsindsatser

Nordisk Ministerråd har med Foreningen Nordens regionale informationskontorer indgået aftaler, som indebærer et tættere samarbejde om løsning af regionalkontorernes nordiske informationsopgave i lokalsamfundet. Herunder har indledtes et samarbejde med blandt andet kulturfonden, som skal føre til, at kulturfondens støttemuligheder, men også de forskellige samnordiske støtteordninger synliggøres overfor de ideelle organisationer i regionalområderne.

Norden i Fokus, som er beliggende i København, Oslo, Stockholm, Reykjavik og Helsingfors, har blandt andet som opgave at informere om de nordiske støtteordninger og giver dels ved afholdelse af informationsmøder dels ved individuel henvendelse vejledning til organisationer og foreninger. Orienteringen om støtteordningerne i henholdsvis de regionale informationskontorer og Fokus i Norden er dels generel dels rettet mod specifikke fagsektorer i frivilligsektoren.

De nordiske huse i Grønland, Færøerne og Åland varetager en lignende informationsopgave. Det samme gælder informationskontorerne i de baltiske lande og Nordvest-Rusland.

Sekretariatet modtager i øvrigt jævnligt henvendelser fra personer med rødder i frivilligsektoren med spørgsmål om ministerrådets støtteordninger. Sekretariatet rådgiver såvel telefonisk som via e-mail.

Hertil kommer at hjemmesiden hele tiden søges forbedret med henblik på, at brugere lettere skal kunne finde frem til rette oplysninger.

Afslutningsvis bemærkes, at Ministerrådet som led i processen vedr. budgetanalysen i løbet af 2002-2003 vil foretage en gennemgang af de bestående støtteordninger med henblik på at sikre yderligere synlighed og gennemsigtighed samt undgå overlapninger.

På den baggrund finder Ministerrådet, at der er tilrettelagt den nødvendige proces med henblik på at optimere informationsindsatserne og synliggørelsen af de forskellige samnordiske støtteordninger i forhold til de ideelle organisationer i Norden og nærområderne.

Ministerrådet vil som nævnt som led i budgetanalysen se på muligheden for yderligere forenkling af de mange forskellig støtteordninger, men finder i øvrigt, at forenklingsgraden af de oplysninger, som kræves med henblik på vurdering af en ansøgning er så stor, som det er muligt under hensyntagen til, at det skal være muligt at foretage en forsvarlig, kvalitativ vurdering.

Trejde og fjerde at-sætninger vedr. indvandrere og den ideelle sektor
Nordisk Ministerråd kan oplyse, at der præsenteres en undersøgelse til efteråret 2002, som forholder sig til frivilligorganisationer og indvandrere. Undersøgelsen vil kunne være et vigtigt bidrag i forhold til integrationsdebatten i de nordiske lande. Udgivelse af resultaterne af undersøgelsen forventes til september/oktober 2002. Det forventes at undersøgelsen vil blive fulgt op ved en konference/seminar med temaet den frivillige sektor, som forventes afholdt i november 2002 som led i gennemførelsen af det norske formandskabsprogram.

Der er i øvrigt i 2001 udkommet en bog "Frivillighedens udfordringer – nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivilligorganisationer", med støtte fra Nordisk Kulturfond. Publikationen indeholder et afsnit med overskriften "Indvandrerorganisationer – integrering eller marginalisering".

Femte at-sætning vedr. EU og de ideelle organisationer
Med hensyn til spørgsmålet, hvorledes EU definerer og involverer de ideelle organisationer i det europæiske samarbejde henvises til vedlagte dokument fra 1993 (93/C 63/02) "En åben og struktureret dialog mellem kommissionen og interessegrupperne."[1]

For så vidt angår opfølgning af dokumentet henvises til følgende web-adresse:
http://europa.eu.int./comm/secretariat_general/sgc/lobbies/approche/approche_en.htm

I øvrigt er reglerne for offentlighed interessante i denne sammenhæng, da de er en forudsætning for den frivillige sektors muligheder for reaktion og samarbejde. Se hertil følgende webside:
http://europa.eu.int/ISPO/eif/InternetPoliciesSite/PublicSector/KeyReferences.html#Europe

Ovennævnte referencer giver den substantielle information, som umiddelbart er tilgængelig også for frivilligsektoren vedrørende de ideelle organisationers mulighed for involvering i det officielle europæiske samarbejde.

Som eksempler på hvordan frivilligsektoren er blevet inddraget kan oplyses, at Sverige under det svenske formandskab i EU støttede en NGO-konference i Göteborg, maj 2001 med deltagelse af 270 delegerede repræsenterende NGOs fra 29 lande. Der blev som resultat af mødet udarbejdet en deklaration, som blev overdraget til vicestatsminister Lena Hjelm Wallén under EU-topmødet i Svenska Mässan.

Forskellige organer bistår i øvrigt Kommissionen med deres overvejelser om informationssamfundet: Information Society Forum, der omfatter over 100 repræsentanter for interessegrupper, vurderer EU's foranstaltninger og udformer strategiske alternativer.

Med hensyn til Rådets ønske om, at de nordiske lande deklamerer mere aktivt, at ideelle organisationer får mulighed for at opnå en konstruktiv dialog med de politiske organer indenfor EU, forholder de tre nordiske EU-lande sig allerede positive til, at de ideelle organisationer får mulighed for en sådan konstruktiv dialog.

Sjette at-sætning vedr. vurdering af bevillingerne fra de enkelte nordiske støtteordninger
På baggrund af beslutningerne om opfølgning af budgetanalysen vil Ministerrådet, som tidligere nævnt, foretage en gennemgang af de bestående støtteordninger med henblik på at sikre synlighed og gennemsigtighed samt undgå overlapninger.

Vedr. vurdering af kriterier, som kan lægges til grund ved afgrænsning af frivillige/ideelle aktiviteter har Nordisk Ministerråd i tidligere rekommandationssvar vedr. frivilligsektoren anført, at man ikke finder det foreneligt med det holdnings- og værdimæssige grundlag for frivillig og/eller ideel virksomhed og for udviklingen i det folkelige arbejde, hvis man gennem en præcisering af kriterier for, hvilke typer af organisationer, som kan omfattes af samarbejdet, på forhånd udelukker nogle organisationer.

Dette udgangspunkt må fastholdes.

---

[1] Ikke trykket her

Som oplyst i 2001 har ministerrådet, som et led i arbejdet med strategien for samarbejdet med frivilligsektoren, iværksat et arbejde med indsamling af oplysninger fra sektorerne om, hvilke organisationer under frivilligsektoren, sektorerne de facto har et samarbejde med. Som en del af strategien skal sektorerne forholde sig åbne, aktive i forhold til samarbejdet med frivilligsektoren, og sigte på en dialog, som inddrager deres synspunkter, viden og kompetence før beslutningerne tages. Sektorerne har endvidere til opgave, at overveje indsatser til at fremme samspillet med frivilligsektoren. Dette forudsætter en mere bevidst holdning til en afgrænsning af samarbejdspartnere og deres aktiviteter. Ministerrådet giver på den baggrund i sit svar på rekommandation nr. 17/1998/kultur i 2002 et billede af, hvilken type af organisationer, der faktisk samarbejdes med på de enkelte sektorer.

Der kan i øvrigt anføres følgende overordnede betragtninger vedrørende afgrænsning af sektoren og dens aktiviteter:

Der findes flere betegnelser, følgende eksempler kan gives: Ideel sektor, interesseorganisation, frivilligsektor, civilt samfund, folkebevægelse, ikke offentlig sektor (NGO) eller den tredje sektor. En gennemgang af de enkelte begreber er foretaget overskueligt af Jokim Lönnroth i publikationen "Nordisk Ministerråd og den ideelle sektor, forslag til strategi", s. 4-9.[2]

Terminologien er blandt andet afhængig af en geografisk afgrænset tradition, og er også i vidt omfang afhængig af hvilke emneområde man taler om – om det er miljø, velfærd, arbejdsmarkedsforhold, kultur eller erhvervs- eller eksempelvis forbrugerspørgsmål.

Ministerrådet tilstræber ud fra de angivne formål bredde i samarbejdet, hvorfor alle begreber og kriterier vil kunne anvendes afhængig af sektor og samarbejdets karakter.

Det bemærkes, at, hvis fokus er på frivilligheden, findes hovedparten af de frivillige inden for idræt og fritid.

I Nordisk Ministerråds vedtagne retningslinier for samarbejde med frivillig sektoren kan hentes følgende afgrænsningsparametre:

De inddragne NGO/interesseorganisationer/frivillig foreninger skal være repræsentative, der skal være en synlig og veldefineret relation mellem organisationen og dens interessent "bagland". Det er i øvrigt interessant at se på formålet med samarbejdet:

- at skabe troværdighed og folkelig forankring samt fremme et samspil, hvor dette vurderes at kunne tilføre det nordiske samarbejde relevant kompetence. Styrke den ideelle sektors mulighed for samarbejde med den officielle del af det nordiske samarbejde, forbedre kontakten udbyttet og den kundskabsmæssige vekselvirkning mellem ministerrådet og den ideelle sektor.
- styrke organisationerne og deres netværks muligheder for nordisk samarbejde.
- styrke samarbejdet mellem Ministerrådet og den ideelle sektor i hele Norden for at skabe forudsætninger for at et større antal nye aktører kan tage del af og deltage i det nordiske samarbejde.
- samarbejdet mellem myndigheder og frivilligorganisationer anses som et vigtigt træk i sikringen af de nordiske landes sociale integration og stabilitet. Det frivillige Norden anses som en engageret og kritisk med- og modspiller til det offentlige. Det bidrager til livskvalitet og velfærd for den enkelte, de mange og samfundet. Det frivillige Norden kan medvirke til at vise det offentlige nye veje og bidrage til samfundsudviklingen.

Nordisk Ministerråds samarbejde i de enkelte sektorer koncentrerer sig om de organisationer, som arbejder med emner, som falder under ministerrådets samarbejdsområder.

De grundlæggende værdier, som er rodfæstet for alt nordisk samarbejde er også relevant i forhold til samarbejdet med frivillig sektoren. De nordiske værdier er baseret på en samfundsmodel bygget på demokratiske idealer om medbestemmelse, menneskerettigheder, et fælles socialt ansvar for alle nordboere, retsstatens principper, ligestilling mellem kønnene og respekt for

[2] Ikke trykket her

minoriteter. Dette udelukker til eksempel støtte til racistiske, nazistiske og voldelige organisationer og bevægelser og deres aktiviteter.

Afslutningsvis skal bemærkes, at samspillet mellem frivilligsektoren og det officielle nordiske samarbejde er et væsentligt element i det nordiske samarbejde. Åbenhed, indseende og samvirke mellem borgerne/frivilligorganisationer og offentlige instanser i de nordiske lande betragtes som afgørende forudsætninger for aktivt, demokratisk medborgerskab. Det gælder også i relation til internationalt samarbejde, såvel i Norden som i en videre Europæisk og global sammenhæng.

Samarbejde med – og inddragelse af – frivilligsektoren er en tydelig prioritet i samarbejdsministrenes beslutning om at satse strategisk på fem indsatsområder i de nærmeste år, jf. "Ny Nordisk Dagsorden – nye strategiske satsninger". I afsnittet om "Velfærd, inkl. nordboeres rettigheder og muligheder for at leve, arbejde, studere i et andet nordisk land samt demografi- og migrationsspørgsmål" (s. 54) fremhæves, at samarbejde mellem myndigheder og frivilligorganisationer er et vigtigt træk i sikringen af de nordiske landes sociale integration og stabilitet. Det understreges (s. 4), at den demokratiske dialog i samfundet må inddrage alle berørte niveauer: Regeringer, politiske partier, frivilligorganisationer, faglige sammenslutninger etc.

I hvilken omfang støtte gives til at fremme udbytte og mobilitet mellem organisationer fremgår af redegørelsen i budgettet for aktiviteterne for frivilligsektoren på de enkelte sektorer samt de tværsektorielle initiativer.

Ministerrådet vil i løbet af 2002 og 2003 gennemgå de mobilitetsordninger/rejsestøtteordninger, som findes i ministerrådet. Dette sker blandt andet som led i budgetanalysen, hvorefter der vil blive foretaget en gennemgang af samtlige støtteordninger under ministerrådet.

Syvende at-sætning vedr. skatter og afgifter

Frågan om beskattning av frivilliga organisationer har behandlats inom ekonomi- och finanssektorn, bl.a. med utgångspunkt i vissa specifika ärenden som handlat om beskattning av frivilliga organisationer. Mot bakgrund av denna diskussion kan ministerrådet meddela:

- att de nordiska länderna i viss mån har olika regler för beskattning av frivilliga organisationer
- att det i ljuset av utfallet av diskussionen i ÄK/MR-Finans bl.a. vad gäller vissa konkreta fall av skatteärenden rörande frivilliga organisationer inte förefaller möjligt att i nuläget nå någon gemensam nordisk hållning i frågan
- att sektorn av denna anledning hänvisar till respektive lands regler på området

Ottende at-sætning vedr. Kulturfonden

Fonden har istället för att sätta upp ett särskilt mål eller en särskild kvot för frivilliga organisationer arbetat med att stimulera till att det inkommer fler bättre ansökningar. Exempel på sådana åtgärder är genomförande av kurser för enskilda personer/organisationer som inte är vana vid att söka projektbidrag. Dessa kurser förmedlar grundläggande kunskaper i att söka bidrag från olika myndigheter/fonder. Till dessa kurser kommer även utarbetats ett särskilt kursmaterial som kommer att finnas på fondens hemsida. Vidare kommer fonden från och med år 2003 införa fler ansökningstillfällen för att på så vis underlätta för de organisationer som har mindre projekt och som inte har tillräcklig framförhållning för att passa in i dagens två ansökningsperioder. Vidare har fonden påbörjat en översyn av sina olika blanketter/anvisningar i syfte att förenkla bidragsadministration för den sökande. Fonden kommer också att ändra utbetalningsvillkoren av mindre beviljade bidrag, så att bidragsmottagaren inte behöver "ligga ute" med egna pengar. Även detta görs i syfte att underlätta för frivilliga organisationer att söka om bidrag från fonden.

För fonden är frivilliga organisationer en högt prioriterad målgrupp. Dock är fondens uppfattning att det är mer ändamålsenligt att på olika sätt stimulera och underlätta för frivilliga organisationer att söka om bidrag från fonden, än att införa särskilda mål eller kvoter för endast en

av fondens alla ansökargrupper. Detta är enligt fonden – i ett långsiktigt perspektiv – till bättre gagn för såväl de frivilliga organisationerna som det nordiska kultursamarbetet.

Niende at-sætning vedr. nyt nordisk forskningsprogram
Som oplyst i rekommandationssvaret i år 2001 foreligger der i Nordisk Ministerråd forskellige udredninger, handlingsplaner og erklæringer, som forholder sig til problemstillinger knyttet til de frivillige organisationer og deres rolle i samfundet.

Fremhæves her skal udredningen vedrørende indvandreres deltagelse i de frivillige organisationer i Norden og de frivillige indvandrerorganisationers situation i Norden. Denne udredning vil være klar i løbet af september/oktober 2002.

Der ud over er der med støtte fra bl.a. kulturfonden i 2001 udkommet en publikation "frivillighedens udfordringer – nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivillige organisationer" ved forfatterne og forskerne Lars Skov Henriksen og Bjarne Ibsen.

Folkeoplysningen har traditionelt været et varemærke for nordisk demokratitradition og aktivt medborgerskab. Som opfølgning af projektet "Demokratiudvikling år 2000" har FOVU initieret et flerårig nordisk forskningsprojekt "Læring for aktivt medborgerskab". Dette skal belyse demokratiets udfordringer i forhold til det pædagogiske, det organisatoriske og det idemæssige niveau og forudsætter samarbejde mellem forskere og praktikere.

FOVUs projektgruppe har udarbejdet ansøgning om nordiske forskningsmidler for en 3-års periode. Gruppen arbejder med etablering og finansiering af praktikernetværk.

Der har i syv år i træk siden 1994 af nordiske netværk for forskning om den ideelle sektor været anordnet nordiske forskningskonferencer. Konferencen i 1999 blev støttet af Nordisk Kulturfond. Institut for Samfundsforskning i Oslo fik af Ministerrådet støtte til konferencen "findes der en egen frivillighedstradition" i år 2000. Konferencerne har muliggjort et øget nordisk udbytte samt bidraget til et voksende antal forskerstuderende indenfor området.

Der foreligger således allerede velfungerende nordiske forskernetværk, som prioriterer forskning i spørgsmål vedrørende den ideelle sektor. Der er i øvrigt generelt en betydelig viden om foreningstyper og deres historiske virke i Norden. Nordisk Ministerråd finder på det grundlag ikke behov for at iværksætte et nyt nordisk forskningsprogram viet problemstillinger knyttet til de frivillige organisationer og deres rolle i samfundet, ud over den redegørelse, som Ministerrådet som nævnt allerede har igangsat med fokus på indvandrere.

Nordisk Ministerråd anser for sin del, at fremstillingen kan afskrives.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om fremstilling 5/2000/kultur Frivilligsektorn (A 1213/nord, A 1214/nord og A 1216/nord)

Kultur- og Uddannelsesudvalget vil indledningsvis sige, at Nordisk Ministerråd har gennemført et omfattende kortlægnings arbejde.

Vedrørende 1. at-sats. Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at ministerrådet har dokumenteret, at støtte til arbejde i de frivillige organisationer er prioriteret, og anbefaler at at-sætningen afskrives.

Vedrørende 2. at-sætning: Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at Nordisk Ministerråd via de nye aftaler med Foreningen Nordens regionale informationskontorer har sikret et tættere samarbejde om information til lokalsamfundet. Endvidere konstateres det, at hjemmesiden forbedres og at Nordisk Ministerråd via budgetanalysen er blevet opmærksom på og har afhjulpet en række af problemerne med synlighed og gennemsigtighed.

Kultur- og Uddannelsesudvalget tilslutter sig Ministerråds synspunkt, at der er tilrettelagt den nødvendige proces med henblik på at optimere informationsindsatserne og synliggørelsen af de forskellige samnordiske støtteordninger i forhold til de ideelle organisationer i Norden og nærområderne og anbefaler at at-sætningen afskrives.

Vedrørende 3. og 4. at-sætning: Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at Nordisk Ministerråd henviser til en undersøgelse som præsenteres i 2002 om frivilligorganisationer og indvandrere. Undersøgelsen forventes fulgt op ved en konference/seminar med temaet den frivillige sektor, som forventes afholdt i november 2002 som led i gennemførelsen af det norske formandskabsprogram.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at dette opfylder at-sætningen, men vil sikre Nordisk Råds deltagelse i konferencen ved en henvendelse til Nordisk Ministerråd og anbefaler at at-sætningen afskrives.

Vedrørende 5. at-sætning: Ministerrådet peger på, at reglerne for offentlighed er interessante, da de er en forudsætning for den frivillige sektors muligheder for reaktion og samarbejde.

Som eksempler på hvordan frivillig sektoren er blevet inddraget kan oplyses, at Sverige under det svenske formandskab i EU støttede en NGO-konference i Göteborg, maj 2001 med deltagelse af 270 delegerede repræsenterende NGOs fra 29 lande. Der blev som resultat af mødet udarbejdet en deklaration, som blev overdraget til vicestatsminister Lena Hjelm Wallén under EU-topmødet i Svenska Mässan.

Forskellige organer bistår i øvrigt Den Europeiske Kommissionen med deres overvejelser om informationssamfundet: Information Society Forum, der omfatter over 100 repræsentanter for interessegrupper, vurderer EU's foranstaltninger og udformer strategiske alternativer.

Med hensyn til Rådets ønske om, at de nordiske lande deklamerer mere aktivt, at ideelle organisationer får mulighed for at opnå en konstruktiv dialog med de politiske organer indenfor EU, forholder de tre nordiske EU-lande sig allerede positive til, at de ideelle organisationer får mulighed for en sådan konstruktiv dialog.

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at Nordisk Ministerråd har indhentet oplysninger om EU's arbejde med de frivillige organisationer gennem EU-dokumenter og hjemmesider

og at der gives et konkret eksempel på samarbejde fra det svenske formandskab støtte til en NGO-konference i Göteborg i maj 2001, samt at de frivillige organisationer er organiseret i "Information Society Forum" for at lette Kommissionens dialog.

I meddelelsen oplyses, at de tre nordiske EU-lande forholder sig positive til, at de ideelle organisationer får mulighed for en sådan konstruktiv dialog og arbejder herfor, hvilket Kultur- og Uddannelsesudvalget håber, at de fortsat vil gøre.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at Nordisk Ministerråd har tilvejebragt den ønskede viden om, hvordan EU arbejder med den frivillige sektor og om de nordiske landes støtte til dette arbejde og anbefaler at at-sætningen afskrives.

Vedrørende 6. at-sætning: att 1) inventera och utvärdera bevillningarna från de olika nordiska stödordningarna till den ideella sektorn under de senaste pren. Genomgången bör innehålla en 2) värdering av kriterierna för vad som skall räknas som frivilliga/ideella aktiviteter samt 3) i vilken omfattning som stöd har utgått till att underlätta utbyte och mobilitet mellan organisationer.

1. del: På baggrund af beslutningerne om opfølgning af budgetanalysen vil Ministerrådet, som tidligere nævnt, foretage en gennemgang af de bestående støtteordninger med henblik på at sikre synlighed og gennemsigtighed samt undgå overlapninger.

2. del: Nordisk Ministerråd mener ikke, at det er forenligt med det holdnings- og værdimæssige grundlag for frivillig og/eller ideel virksomhed og for udviklingen i det folkelige arbejde, at præcisere kriterier for, hvilke typer af organisationer, som kan omfattes af samarbejdet, da det på forhånd udelukker nogle organisationer.

I svaret til rek. 17/1998/kultur har ministerrådet redegjort for samarbejdet med frivillig sektoren i ministerrådets fagsektorer.

Vedrørende begreberne som anvendes (ideel sektor, interesseorganisation, frivilligsektor, civilt samfund, folkebevægelse, ikke offentlig sektor (NGO) eller den tredje sektor) henviser ministerrådet til en gennemgang af de enkelte begreber, som er foretaget af Jokim Lönnroth i publikationen "Nordisk Ministerråd og den ideelle sektor, forslag til strategi". Terminologien er blandt andet afhængig af en geografisk afgrænset tradition, og er også i vidt omfang afhængig af hvilke emneområde man taler om – om det er miljø, velfærd, arbejdsmarkedsforhold, kultur eller erhvervs- eller eksempelvis forbrugerspørgsmål.

Ministerrådet tilstræber ud fra de angivne formål bredde i samarbejdet, hvorfor alle begreber og kriterier vil kunne anvendes afhængig af sektor og samarbejdets karakter.

I Nordisk Ministerråds vedtagne retningslinier for samarbejde med frivillig sektoren kan hentes følgende afgrænsningsparametre: De inddragne NGO/interesseorganisationer/ frivillig foreninger skal være repræsentative, der skal være en synlig og veldefineret relation mellem organisationen og dens interessent "bagland".

De grundlæggende værdier, som er rodfæstet for alt nordisk samarbejde er også relevant i forhold til samarbejdet med frivillig sektoren. De nordiske værdier er baseret på en samfundsmodel bygget på demokratiske idealer om medbestemmelse, menneskerettigheder, et fælles socialt ansvar for alle nordboere, retsstatens principper, ligestilling mellem kønnene og respekt for minoriteter. Dette udelukker til eksempel støtte til racistiske, nazistiske og voldelige organisationer og bevægelser og deres aktiviteter.

Formålet med ministerrådets samarbejde med den frivillige sektor er:

- at skabe troværdighed og folkelig forankring samt fremme et samspil, hvor dette vurderes at kunne tilføre det nordiske samarbejde relevant kompetence. Styrke den ideelle sektors mulighed for samarbejde med den officielle del af det nordiske samarbejde, forbedre kontakten udbyttet og den kundskabsmæssige vekselvirkning mellem ministerrådet og den ideelle sektor
- styrke organisationerne og deres netværks muligheder for nordisk samarbejde
- styrke samarbejdet mellem Ministerrådet og den ideelle sektor i hele Norden for at skabe forudsætninger for at et større antal nye aktører kan tage del af og deltage i det nordiske samarbejde

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at Nordisk Ministerråd ikke mener, at man kan fastsætte kriterier for, hvilke organisationer som kan omfattes af samarbejdet.

Kultur- og Uddannelsesudvalget tager til efterretning, at Nordisk Ministerråd oplyser, at samarbejde i de enkelte sektorer afgrænses til at koncentrere sig om organisationer, som arbejder med emner, som falder under ministerrådets samarbejdsområder og at de organisationer der samarbejdes med skal være baseret på demokratiske idealer om åbenhed, medbestemmelse, menneskerettigheder, et fælles socialt ansvar for alle nordboere, retsstatens principper, ligestilling mellem kønnene og respekt for minoriteter, hvilket udelukker støtte til racistiske, nazistiske og voldelige organisationer og bevægelser og deres aktiviteter.

3. del: Ministerrådet henviser til redegørelsen i budgettet for aktiviteterne for frivilligsektoren på de enkelte sektorer samt de tværsektorielle initiativer.

Ministerrådet vil i løbet af 2002 og 2003 gennemgå de mobilitetsordninger/rejsestøtteordninger, som findes i ministerrådet. Dette sker blandt andet som led i budgetanalysen, hvorefter der vil blive foretaget en gennemgang af samtlige støtteordninger under ministerrådet.

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at Nordisk Ministerråd henviser til redegørelsen om de enkelte sektorers aktiviteterne for frivillig sektoren samt de tværsektorielle initiativer og til gennemgang om ministerrådsforslag om mobilitetsordningerne.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at Nordisk Ministerråd har tilvejebragt den ønskede viden om, hvordan Nordisk Ministerråd afgrænser sit arbejde med de frivillige organisationer og anbefaler at at-sætningen afskrives.

Vedrørende 7. at-sætning: at utrede en tilpasning av relevante skatter og avgifter med utgangspunkt i de ordninger som i dag fungerer gunstigst for organisasjonene

Ministerrådet meddeler, at spørgsmålet har været behandlet i finans- og økonomisektoren, som har konkluderet at de nordiske lande har forskellige regler og at det ikke er muligt at nå til en fælles nordisk holdning.

Kultur- og Uddannelsesudvalget må med beklagelse konstatere, at det ikke har været muligt at opnå nordisk enighed om en fælles holdning. Kultur- og Uddannelsesudvalget vil på baggrund af, at spørgsmålet har været realitets behandlet anbefale, at rekommandationen afskrives og at der ikke foretages yderligere i sagen.

Vedrørende 8. at-sætning: at det for Nordisk Kulturfond fastsettes som et mål at Kulturfondets midler i høy grad skal benyttes til å stimulere kulturaktiviteter arrangert av frivillige organisasjoner. Det er naturlig at kulturfondets styre utarbeider nærmere retningslinjer.

Ministerrådet meddeler, at fonden har oplyst, at man ikke har opsat en særlig kvote for den frivillige sektor, men at man har arbejdet for at stimulere til bedre ansøgninger fra den frivillige sektor, f.eks. ved kurser. Endvidere indføres flere ansøgningsfrister, hvilket vil give større fleksibilitet for små organisationer og der indføres ændrede udbetalingsregler, således at pengene udbetales tidligt i forløbet.

Kultur- og Uddannelsesudvalget anbefaler, at rekommandationen afskrives, da fonden har argumenteret for, hvordan man giver de frivillige organisationer høj prioritet gennem støtte til at lave kvalificerede ansøgninger, således at fondens ønske om at støtte kan opfyldes udfra kvalitets kriterier.

Vedrørende 9. at-sætning: at man vurderer å igangsette et nytt nordisk forskningsprogram viet problemstillinger knyttet til de frivillige organisasjonene i deres rolle i samfunnet.

Nordisk Ministerråd oplyser, at der allerede foreligger forskellige udredninger, handlingsplaner og erklæringer om de frivillige organisationer og deres rolle i samfundet og at der i efteråret 2002 udgives endnu en om indvandreres deltagelse i de frivillige organisationer i Norden og de frivillige indvandrerorganisationers situation i Norden. I 2001 støttede Kulturfonden en publikationen "Frivillighedens udfordringer – nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivillige organisationer" ved forfatterne og forskerne Lars Skov Henriksen og Bjarne Ibsen.

FOVU har som opfølgning af projektet "Demokratiudvikling år 2000" initieret et flerårig nordisk forskningsprojekt "Læring for aktivt medborgerskab", som skal belyse demokratiets udfordringer i forhold til det pædagogiske, det organisatoriske og det idemæssige niveau og forudsætter samarbejde mellem forskere og praktikere.

Hvert år siden 1994 har der i nordiske netværk været afholdt nordiske forskningskonferencer, som har givet øget nordisk udbytte samt bidraget til et voksende antal forskerstuderende indenfor området.

Kultur- og Uddannelsesudvalget tilslutter sig Nordisk Ministerråds vurdering, at der foreligger velfungerende nordiske forskernetværk, som prioriterer forskning i spørgsmål vedrørende den ideelle sektor og anbefaler at at-sætningen afskrives.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser fremst. 5/2000/kultur som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Sigriður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen (S)

Meddelelse

om fremstilling 6/2000/velferd "Bone and Joint Decade 2000-2010" (A 1242/nord)

(Velferdsutvalgets betenkning, se s. 1086)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Danmarks, Islands og Norges regeringer

at undertegne deklarationen "Bone and Joint decade 2000–2010"

De nordiske lands regjeringer meddeler:
Danmark, Island og Norge støtter initiativet "Bone and Joint Decade" og finner det viktig at det både i industrialiserte land og i utviklingsland settes fokus på lidelser i bevegelsesapparatet.

Välfärdsutskottets betänkande

over meddelelse om fremstilling 6/2000/velferd "Bone and Joint Decade 2000–2010" (A 1242/nord)

Välfärdsutskottet konstaterar att Danmarks, Islands och Norges regeringar stöder initiativet "Bone and Joint Decade". Välfärdsutskottet föreslår att framställningen avskrivs.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Välfärdsutskottet,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att framst. 6/2000/velferd för Rådets del är *slutbehandlad.*

Stockholm den 24 september 2002

Line Barfod (EL)
Drífa Hjartardóttir (Sj)
Tuula Haatainen (sd)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Harriet Lindeman (FS)
Pehr Löv (sv), ordförande
Jan Sahl (KrF)
Karin Woldseth (FrP)

Meddelelse

om rekommandasjon 7/2000/velferd
Ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater (A 1238/när)

(Velferdsutvalgets betenkning, se s. 1089)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* i samråd med Baltisk Råd udarbejde et nordisk-baltisk program for fremme af ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater og herved specielt

2) *at* udvikle nordiske og baltiske skolekontakter over landegrænserne, f.eks. gennem et nordisk-baltisk skolenetværk

3) *at* udarbejde retningslinier for mulige meritoverførsler mellem de baltiske og de nordiske systemer

4) *at* sammen med Baltisk Råd iværksætte en kampagne for at bruge og for at bekendtgøre en entydig informationsplatform for det nordisk-baltiske skole- og udvekslingssamarbejde

5) *at* sammen med Baltisk Råd og i samarbejde med udvalgte konkrete uddannelsessteder designe interregionale nordisk-baltiske ungdomsudvekslingsaktiviteter i strategisk samordning med relevante EU-ungdomsprogrammer

6) *at* sammen med Baltisk Råd analysere de faciliteter, af typen Interrail m.m., der er til rådighed for unges rejseaktiviteter i de respektive lande med henblik på at lette vilkårene

7) *at* analysere hvilke restriktioner der foreligger, hvad angår arbejds- og opholdstilladelse sociale rettigheder, sygesikring m.m., og udarbejde retningslinier for deres afskaffelse – om nødvendigt ved national lovgivning

8) *at* etablere kurser og at oprette et netværk for fritidsledere, der kan være lokale garanter for ungdomsmobilitetens sociale og kulturelle kvaliteter

9) *at* i samarbejde med Nordisk Ministerråds informationskontorer og nationale universitetsinstitutter udarbejde rammer for sprogkurser, der kan smidiggøre ungdomsmobiliteten mellem landene

10) *at* aflægge regelmæssige fælles nordisk-baltiske rapporter om arbejdet med rekommandationen

Nordisk Ministerråd meddeler:
Problemstillingerne som er rejst i rekommandation 7/2000/velferd indgår i behandlingen af den samlede strategi for samarbejdet med Nordens nærområder på uddannelses- og forskningsområdet i 2002, som er under udarbejdelse i sekretariatet. Denne sker som opfølgning på Nordisk Ministerråds samlede strategi for nærområdet, hvori også børn og unge er et prioriteret område.

I arbejdet med ovennævnte strategi indgår i sagens natur også overvejelser med hensyn til de forskellige støtte- og mobilitetsordningers mulige rolle fremover i forhold til nærområdet.

Derudover henvises også til det planlagte ministerrådsforslag om en udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer, som Nordisk Ministerråd (undervisnings- og forskningsministrene) vil fremsende til Nordisk Råd. I denne udviklingsplan indgår også de af mobilitets- og støtteordningerne, som er rettet mod børn og unge på grundskole- og ungdomsuddannelsesniveauet.

På andre områder kan det nævnes, at f.eks. Nordisk Ungdomskomité har en støtteordning for børn og unge i Norden. Det overvejes om denne støtteordning i 2003 også skal udvides til at omfatte børn og unge i Nordens nærområder.

Nordisk Ministerråd anser, at rekommandationen kan afskrives.

Välfärdsutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 7/2000/velferd Ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater (A 1238/när)

Välfärdsutskottet konstaterar att det inom ministerrådet pågår arbete i linje med rekommendationens att-satser. Det hänvisas till att Nordiska rådets problemställningar "indgår i behandlingen af den samlede strategi for samarbejdet med Nordens nærområder på uddannelses- og forskningsområdet i 2002, som er under udarbejdelse i sekretariatet".

Vidare konstaterar välfärdsutskottet att innehållet i de planerade ministerrådsförslagen om "en udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer" ännu är okända.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Välfärdsutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rek. 7/2000/velferd till handlingarna och *avvaktar nästa års meddelande.*

Stockholm den 24 september 2002

Line Barfod (EL)
Drífa Hjartardóttir (Sj)
Tuula Haatainen (sd)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Harriet Lindeman (FS)
Pehr Löv (sv), ordförande
Jan Sahl (KrF)
Karin Woldseth (FrP)

Meddelelse

om rekommandasjon 8/2000 /presidiet Intensifierat samarbete med Ryssland och de baltiska staterna (A 1224/p)

(Presidiets betænkning, se s. 1091)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att samarbetet med Ryssland angående de sju områdena i nordvästra Ryssland intensifieras

Nordisk Ministerråd meddeler:
I tråd med den reviderte Nærområdestrategien er kontakten med myndighetene i de baltiske land trappet opp. De nordiske informasjonskontorene er i tett kontakt med vertslandets myndigheter for å sikre en bedre koordinert innsats i Nærområdet. Målsetningen om økt mottagerstyring oppfylles ved at Nordisk Ministerråd via informasjonskontorene får kjennskap til de enkelte lands egne prioriteringer.

Kontakten med myndighetene i Nordvest-Russland skjøttes via Nordisk Ministerråds informasjonskontor i St. Petersburg og informasjonspunktene i hhv. Murmansk, Arkhangelsk og Petrozavodsk.

Hva angår grenseregionalt samarbeid mellom de baltiske statene og Nordvest-Russland er det allerede et regionalprosjekt under implementering.

Generalsekretær Søren Christensen besøkte i februar i år St. Petersburg, hvor han foruten den administrative ledelsen for St. Petersburg by og Leningrad Oblast også møtte Presidentens Representant Cherkesov, samt det russiske utenriksdepartementets ansvarlige for Nordvest-Russland. I samtalene diskuterte man nettopp å etablere regelmessig kontakt mellom Nordisk Ministerråd og Nordvest-Russland både på det politiske og det administrative plan. Fremtidige møter med russiske regionale myndigheter er under planlegging.

I forbindelse med høstens oppstilling av arbeidsprogrammet for nærområdene for 2003 vil det bli innført nye rutiner som vil gjøre det mulig å se fordelingen av midler til de enkelte land. Prioriteringen av prosjektsøknadene vil således kunne foretas under hensyntagen til strategiens retningslinjer om en prioritering av Nordvest-Russland.

Nordisk Ministerråd anser, for sin del, at rekommandasjonen kan avskrives.

Presidiets betänkande

över meddelande om rekommendation 8/2000/presidiet Intensifierat samarbete med Ryssland och de baltiska staterna (A 1224/p)

Nordiska ministerrådet har genom sin nya Närområdestrategi intensifierat arbetet med de sju områdena i Nordväst-Ryssland. Fastän ministerrådet inte nämner i sitt meddelande kontakter till Pskov eller Novgorod anser Presidiet att nyetablerade funktionerande kontakter till regionens ledning ger anledning till att föreslå att rekommendationen kan avskrivas.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Presidiet,

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 8/2000/presidiet för Rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 24 september 2002

Berit Brørby (A)
Chris Heister (m)
Trond Helleland (H)
Kaj Ikast (KF)
Anita Johansson (s)
Elver Jonsson (fp)
Outi Ojala (vänst), president
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Rek. 10/2000/næring
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 10/2000/næring
Tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat på Nordisk Råds session (A 1235/euro)

(Næringsutvalgets betenkning, se s. 1093)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at forud for Nordisk Råds session at udarbejde et baggrundsoplæg til en tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat på sessionen. Emnet/emnerne anvises hvert år ultimo marts af Nordisk Råds Europaudvalg[1]

Nordisk Ministerråd meddeler:
Nordisk Råds Næringsudvalg fremsætter i brev af den 7. marts 2002 ønske om, at de nordiske regeringer udarbejder et baggrundsoplæg vedr. temaet den præventive indsats mod udstødning fra arbejdsmarkedet til brug for debatten på Nordisk Råds 54. session i Helsingfors 2003. Nordisk Råd anmoder samtidigt om at blive inviteret til relaterede symposier etc. for på denne måde løbende at have kontakt med Ministerrådet.

De nordiske regeringer finder, at den dialog – som gennem de seneste år har udviklet sig mellem medlemmerne af Nordisk Råd og Ministerrådet for arbejdsmarked- og arbejdsmiljø (MR-A) – er et positivt element i det nordiske arbejde. Erfaringerne fra den løbende dialog i 2001, havde en positiv betydning for meningsudvekslingen på Nordisk Råds 53. session i København. Dette gjaldt såvel da medlemmer fra Nordisk Råd deltog i seminaret om att orka i arbetet som da sagkyndige fra formandskabslandet fremlagde Ministerrådets temarapport for Nordisk Råds Europaudvalg forud for debatten på Nordisk Råds session.

Regeringerne ønsker at fortsætte den løbende meningsudveksling om arbejdsmarkedsspørgsmål, som blev påbegyndt med Nordisk Råd i 2001. I betragtning af, at der nu er etableret en fast kontaktform mellem Nordisk Råd og de nordiske regeringer, som begge parter må forventes at finde tilfredsstillende, ønsker regeringerne for sit vedkommende, at rekommandationen afskrives.

[1] Nordisk Råds Europautvalg ble hva angår saker på arbeidsmarkedsområdet pr. 01.01.2002 erstattet av Nordisk Råds Næringsutvalg.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 10/2000/næring Tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat på Nordisk Råds session (A 1235/euro)

I overensstemmelse med Ministerrådets vurdering af samarbejdet med Nordisk Råd/Næringsudvalget på det arbejdsmarkedspolitiske område, foreslås at rekommandationen afskrives udfra forventningen om at den "faste kontaktform" kan videreføres uden brug af rekommandationer.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 10/2000/næring som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigriður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

*Rek. 11/2000/næring
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 11/2000/næring Nordisk IT-infrastrukturstudie, E-handel (digitale signaturer) og regelsæt for kryptering (A 1226/euro)

(Næringsutvalgets betenkning, se s. 1096)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* gennemføre et fælles nordisk IT-infrastrukturstudie. Formålet med studiet skal være at identificere kapacitetsbehov og -overskud på de nuværende transportnet, afklare hvilke aftaler som regulerer samtrafikken, samt fremkomme med scenarier for fremtidige volumenforøgelser

2) *at* tilstræbe koordination af nordiske synspunkter i forbindelse med implementering af nuværende EU-direktiver om digitale signaturer, samt i udformningen af fremtidige EU-forslag på området[1]

3) *at* tilstræbe fælles løsninger i spørgsmålet om udvikling af regelsæt for kryptering

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ad første at-sats:
Ministerrådet har noteret sig, at Europaudvalget i betænkning af 25. september 2001 finder det beklageligt, at det påtænkte infrastrukturstudie (jævnfør meddelelse om rekommandationen af 2001) er begrænset til at omhandle status for og betydning af bredbåndsnettet [hurtigt Internet] i tyndt befolkede regioner.

IT-ministrene har som fokusområde for deres virksomhed peget på temaer med tilknytning til *digital todeling*, et IT-samfund for alle, og problemstillinger afstedkommet af den informationsteknologiske udvikling. Embedsmandskomiteen for Informationsteknologi (EK-IT) har på denne baggrund foreslået at strategien og handlingsplanen for 2002-2004 for Ministerrådet for Informationsteknologi (MR-IT) har *digital todeling* som ét blandt fem fokusområder for MR-IT's virksomhed, og *bredbånd og digitalt* indhold som et andet. I den udstrækning den digitale todeling er et problem, konstaterede IT ministrene ved deres møde 2001, at det primært er i relation til en *regional todeling* (national og international), aldersgruppe og civilstand.

På baggrund heraf og da Ministerrådet er enige i det hensigtsmæssige i en mere komplet analyse, har Ministerrådet (IT-sektoren i samarbejde med regionalsektoren) besluttet at realisere Nordisk Råds rekommandation og igangsætte et IT-infrastrukturstudie med titlen "Bredbånd til alle virksomheder og borgere?", som:

[1] Annen at-sats ferdigbehandlet 2001

- identificer *kapacitetsbehov*- og *overskud* på de nuværende transportnet
- afklare hvilke *aftaler* som regulerer samtrafikken
- fremkomme med *scenarier for fremtidige volumenforøgelser*
- udreder nordiske *strategier, handlingsplaner og politikker*, herunder konkrete tiltag i bred forstand f.eks. skattefradragsmodeller, IT-udviklingsprojekter og tekniske løsninger
- *sammenligner nordisk og internationalt*. Der bør redegøres for status, kvalitets- og prisforskelle samt ansvarsfordelingen mellem den offentlige og private sektor når det gælder sikring af adgang og ensartede rammebetingelser for alle virksomheder og borgere
- giver en status for udbygningen af højhastighed- og bredbåndsinfrastrukturen i en *regional sammenhæng*
- fokuser udover traditionelle adgangsveje (fra fx ADSL fastnet forbindelser, over internetadgang via kabel-tv-nettet til *mobilt Internet*) og som beskriver potentialet i *alternative adgangsveje* (ikke-højhastighed)
- som analysere *barrierer, drivkræfter og andre rammebetingelser* i de enkelte lande for udbredelse af bredbåndsinfrastruktur og -tjenester
- som kan danne afsæt for fællesnordiske indspil i EU-regi

Studiet igangsættes medio 2002 og afsluttet primo 2003.

Ad tredje at-sats:
Ministerrådet har noteret sig at Europaudvalget i betænkning af 25. september 2001 til Ministerrådets svar af 2001 uddyber denne. Ministerrådet er enig i, at den eksplosive udvikling i mængden og følsomheden af information som overføres digitalt [via Internettet], stiller krav til datasikkerheden og dermed muligheden for kryptering.

IT-ministrene har erklæret (MR-IT 01/01), at staten har et ansvar for at skabe øget tillid, og dermed øget sikkerhed, til brugen af Internettet samt de services som bliver tilbudt. Embedsmandskomiteen for Informationsteknologi (EK-IT) har således på såvel denne baggrund som for at imødekomme Nordisk Råds rekommandation foreslået at MR-IT's strategi og handlingsplan for 2002 - 2004 udvides fra sine tidligere fire fokusområder med et femte: "IT-sikkerhed og tillid". Under forudsætning af at ministrene godkender handlingsplanen ved deres møde i oktober 2002, agter Ministerrådet indenfor handlingsplanens periode, i lyset af den europæiske proces på området, at tage initiativ til en nordisk kortlægning af:

- den teknologiske, juridiske og politiske status for udviklingen inden for IT-sikkerhed, herunder redegøre for problemer og trusler inden for de respektive målgrupper samt eksisterende og mulige modtræk
- status for den faktiske brug af sikkerhedsteknologier (kryptering, firewalls, PKI)
- status for det allerede eksisterende nordiske samarbejde indenfor de forskellige sektorer om IT-sikkerhed og cybercrime, herunder kompetence og ansvarsfordelingen mellem offentlige myndigheder

På baggrund af kortlægningen foreslås det, at der udpeges nordiske samarbejdsområder om rammebetingelser som forberedelse på eller opfølgning på EU-aktiviteter.

Ministerrådet anser at rekommandationen kan afskrives.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 11/2000/næring Nordisk IT-infrastrukturstudie, E-handel (digitale signaturer) og regelsæt for kryptering (A 1226/euro)

1. at-sats
Næringsudvalget stiller sig meget positivt overfor Ministerrådets beslutning om at igangsætte IT-infrastrukturstudiet "Bredbånd til alle virksomheder og borgere". Det er efter udvalgets opfattelse en essentiel forudsætning for det forsatte arbejde med udvikling af IT-infrastrukturen i Norden og Nordisk Ministerråd har med denne beslutning taget et stort og vigtigt skridt i den rigtige retning.

Næringsudvalget ønsker dog at opretholde rekommandationen indtil projektet er gennemført primo 2003, idet udvalget med stor interesse afventer konklusionerne og på det tidspunkt vil vurdere hvilke opfølgningsinitiativer som kan være nødvendige.

3. at-sats
Næringsudvalget bifalder og støtter Ministerrådet beslutning om at MR-IT's strategi og handlingsplan også kommer til at indeholde et femte fokus-område, nemlig "IT-sikkerhed og tillid".

Netop dette område bør have absolut topprioritet, når det gælder om fortsat at fremme brugen af de informationsteknologiske redskaber. Det gælder i kontakten mellem virksomheder, mellem borgere og samfundsinstitutioner, mellem kunder og virksomheder og ikke mindst for hele service- og finanssektoren som helhed.

Næringsudvalget ønsker – med sigte på det netop vedtagende ministerrådsforslag på IT-området, at opretholde denne at-sats, indtil netop dette punkt i handlingsplanen har givet konkrete resultater på nordisk plan.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 11/2000/næring til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

Meddelelse

om rekommandasjon 12/2000/næring IT-innovationsstudie og makroklusters (A 1227/euro)

(Næringsutvalgets betenkning, se s. 1098)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* gennemføre et studie af det nordiske innovationsmiljø indenfor IT-teknologi, herunder

2) *at* identificere muligheder for opbygning af grænseoverskridende klusters

Nordiska ministerrådet meddelar:
Nordiska ministerrådet finner fortfarande förslaget intressant och aktuellt. En del av de nyckelfaktorer som styr näringslivets investeringar idag belyses i rapporten TemaNord 2000:537 "Konkurrenskraft i Norden. Möjligheter och barriärer för näringsmässig synergi i Norden". Som uppföljning på denna rapport arbetar Nordiska industrifonden (NI) aktivt inom de områden rörande kluster Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet.

Nordisk Industrifond har i enlighet med den andra rekommendationssatsen; "at identificere muligheder for opbygning af grænseoverskridende klusters" genomfört en egenfinansierad utredning som behandlar kartläggning av kluster och rekommendationer som kan stödja gränsöverskridande klustersamarbete i Norden. Denna rapport är utarbetad av den danska konsulentfirman Oxford Research, i samarbete med Handelshøyskolen BI – Center for verdiskaping, Norge. I utgångspunkt från denna rapporten arbetas nu aktivt inom NI med problemställningen att få olika kluster att samarbeta.

Vidare är Nordisk Industrifond involverad i givande aktiviteter och projekt inom kartläggning av kluster inom hälso- och bioteknologisektorn. Inom hälsosektorn finns nätverk som kartlägger för dem relevanta kluster. Nordiska industrifonden har också godkänt ett projekt "Scan-Balt in Biotechnology" som kartlägger bioteknologi kluster i Norden.

Rörande rekommendationen "at genomföre et studie af det nordiske innovationsmiljø inden for IT-teknologi" är Nordiska industrifonden i en planeringsfas och arbetar målinriktat vidare. Nordiska industrifonden arbetar för närvarande aktivt med internationalisering av IT-bedrifter och har också som intention att föra upp frågan om IT-kluster i näringssektorns och konsumentsektorns arbetsgrupp for elektronisk handel och IT-frågor. Dessutom har Nordisk Industrifond verksatt ett samarbete rörande teknologiparker och inkubatorer.

Ministerrådet anser för sitt vidkommande, att rekommendationen kan avskrivas.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 12/2000/næring IT-innovationsstudie og makroklusters (A 1227/euro)

På baggrund af den gennemførte udredning om IT-klusters i Norden, samt Nordisk Industrifonds fortsatte arbejde med internationalisering af IT-bedrifter, herunder kluster, foreslås at rekommandationen afskrives.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 12/2000/næring som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

Meddelelse

om rekommandasjon 13/2000/næring
IT-redskaber og deltagerdemokratiet i Norden (A 1228/euro)

(Næringsutvalgets betenkning, se s. 1100)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* undersøge hvorledes man ved hjælp af IT-teknologi kan stimulere og forøge borgerdeltagelsen i den demokratiske beslutningsproces

2) *at* stimulere igangsætning af udvikling af IT-baseret oversættelsesteknik til brug mellem de nordiske sprog og udvalgte verdenssprog[1]

3) *at* stimulere til etablering af fællesnordiske *Freenets*[2]

Nordisk Ministerråd meddeler:
IT tilbyder nye former, hvor det er vigtigt ikke bare at løse de gamle opgaver på nye måder, men også at se muligheden for ved hjælp af teknologien at lave nye organisationsformer og løse helt nye opgaver. Udbygning af digital forvaltning kan ses som en forløber for tiltag i relation til at udbygge den nordiske demokratimodel – eDemokrati, hvor nye måder at indgå i dialog med det offentlige udvikles. Men for at belyse den aktive borgerdeltagelse må der i langt højere grad end tilfældet er, tages udgangspunkt i den offentlige sektors digitale indhold (tjenesterne).

Ministerrådet finder, at det er tjenesterne som skaber grundlaget for en udvikling af borgerdeltagelsen. Næringsudvalgets forslag er således i forlængelse af fokuseringen på digital forvaltning og det offentliges digitale indhold i form af elektroniske tjenester. Ministerrådet (Nærings- og Konsumentsektoren) har på baggrund heraf udarbejdet en rapport om offentlige elektroniske tjenester i Norden[3]

Ministerrådet anser at rekommandationen kan afskrives.

[1] Annen at-sats ferdigbehandlet 2001
[2] Tredje at-sats ferdigbehandlet 2001
[3] "Statliga elektroniska tjänster till företag i Norden": http://www.norden.org/it-p/dok/statelek.pdf

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 13/2000/næring IT-redskaber og deltagerdemokratiet i Norden (A 1228/euro)

Næringsudvalget stiller sig bag Ministerrådets betragtning om at man i højere grad bør tage udgangspunkt i den offentlige sektors digitale form, procedure og indhold.

Der bør efter udvalgets opfattelse ske en ekspansion og kvalitets-orienteret udvikling af de IT-baserede dialogformer, således at borgere sikres informationsadgang (til nyttige og vigtige informationer), rådgivningsfunktioner (eksempelvis i skattespørgsmål) og offentlige institutioner bør anvende den IT-baserede borgerdialog til at integrere services, funktioner og oplysninger overfor borgeren.

På den baggrund anses det for positivt at den digitale forvaltning er en del af det informationsteknologiske handlingsprogram frem til 2004.

Udvalget ønsker at opretholde rekommandationen indtil der er gjort erfaringer med hvorledes et sådan arbejde kan tilrettelægges og implementeres.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 13/2000/næring til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

Meddelelse

om rekommandasjon 14/2000/næring
Rådgivende IT-ekspertgruppe (A 1229/euro)

(Næringsutvalgets betenkning, se s. 1102)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at nedsætte en ekstern IT-ekspertgruppe, der skal fungere som rådgivende organ overfor Ministerrådet med det formål at der på sigt etableres en overordnet strategi og handlingsplan for et nordisk IT-samarbejde

Nordisk Ministerråd meddeler:
Ministerrådet har, i forlængelse af Ministerrådets meddelelse 2001 og Europaudvalgets efterfølgende betænkning, forståelse for Næringsudvalgets præcisering og uddybning af rekommandationen. I Europaudvalgets forslag lægges der således vægt på, at en ekstern ekspertgruppe ikke nødvendigvis har til formål at definerer og designe konkrete initiativer, men derimod at imødekomme behovet for: "... en responsiv og dynamisk stillingtagen til IT-udviklingen og dens konsekvenser ...". Europaudvalgets forslag lægger endvidere vægt på, at ekspertgruppen bør "... afspejle informationsteknologiens effekt på erhvervslivet, forskning, uddannelse, kultur, forvaltning, sprog, internationalt samarbejde, innovation etc."

Ministerrådet har primo 2002 nedsat Embedsmandskomiteen for Informationsteknologi (EK-IT) som blandt andet har fået til opgave at udarbejde en strategi og handlingsplan for 2002 - 2004 for Ministerrådet for Informationsteknologi (MR-IT), ligesom komiteen også skal foretage en responsiv og dynamisk stillingtagen til IT-udviklingen og dens konsekvenser.

På IT-området findes således udover EK-IT blandt andet også:

- Uddannelses- og forskningssektorens IT-policygruppe (IT-P)
- Nærings og Konsumentsektorens arbejdsgruppe for E-handel og IT (NK-IT)
- Transportsektorens arbejdsgruppe for intelligente transportsystemer
- Finanssektorens arbejdsgruppe om ny økonomi og de Nordiske lande
- IT-sektorens arbejdsgruppe om indikatorer og benchmarking

I forbindelse med afholdelsen af det årlige ministerrådsmøde i Ministerrådet for Informationsteknologi (MR-IT) afholdes en konference eller et seminar, hvor der tages ét eller flere aktuelle IT-temaer op til diskussion. De nordiske ministre og andre personer med relevant faglig baggrund deltager for at drøfte problemstillingerne, forslag og tiltag til løsningen af disse.

Ministerrådet finder således, at eksisterende rådgivningsstruktur på IT-området i kombination med MR-IT's faglige ministerkonferencer allerede varetager behovet for en responsiv og dynamisk stillingtagen til IT-udviklingen og dens konsekvenser. Ministerrådet anser at rekommandationen kan afskrives.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 14/2000/næring Rådgivende IT-ekspertgruppe (A 1229/euro)

På baggrund af Ministerrådets svar, som i praksis har været det samme to år i træk, ønsker udvalget forslå at rekommandationen afskrives, idet man anser oprettelsen af Embedsmandskomiteen for Informationsteknologi (EK-IT) i 2002, som et initiativ i den rigtige retning.

Dog vil udvalget stærkt opfordre MR-IT til fremover at anvende sig af eksterne informations- og rådgivningskilder.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 14/2000/næring som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigriður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

Meddelelse

om rekommandasjon 15/2000/næring
Social dumping i EU/EØS (A 1237/euro)

(Næringsutvalgets betenkning, se s. 1105)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* gennem erfaringsudveksling udarbejder kontrolsystemer til bekæmpelse og afsløring af virksomheder, der benytter sig af illegalt arbejde i Norden

2) *at* indføre og samordne strenge sanktioner overfor virksomheder i Norden (f.eks. i form af bøder, skadeserstatning, erhvervsforbud), således at det ikke lønner sig at rekruttere illegal arbejdskraft

3) *at* arbejde for at de nye medlemslande i EU får opbygget sine kontrol-myndigheder og sine faglige organisationer, således at de ved tiltrædelsen kan opfylde gældende EU-direktiver vedrørende arbejdsmarkedsforhold[1]

4) *at* overveje hvorledes EU's struktur- og regionalfonde kan anvendes til forbedring af arbejdsmarkedsforhold i de nye medlemslande af EU, således at EU-direktiverne overholdes og at der dermed ikke skabes urimelige konkurrencevilkår på arbejdsmarkedsforhold[2]

Nordisk Ministerråd meddeler:
De nordiske landes regeringer finder ikke, at der har været nogle væsentlige problemer med anvendelse af illegal arbejdskraft i Norden. Dette skyldes primært, at de nordiske arbejdsmarkeder er reguleret af overenskomster mellem arbejdsmarkedets parter som selv er interesseret i, at der ikke anvendes illegal arbejdskraft og dermed foregår social dumping. På de nordiske arbejdsministres møde med de baltiske arbejdsministre i oktober 2001 var der også enighed om at migration mellem Baltikum og Norden skal overvåges, såvel før de baltiske landes forventede indtræden i EU som efter en eventuel indtræden. Forventningen om, at mange østeuropæiske lande indtræder i EU fra 2004, forventes at mindske behovet for udarbejdelse af kontrolsystemer til bekæmpelse og afsløring af illegal arbejdskraft i Norden.

De områder, hvor der er blevet afsløret anvendelse af illegal arbejdskraft i Norden gennem de senere år, er byggebranchen, rengøring, landbrug og etniske restauranter. Omfanget af illegal arbejdskraft har imidlertid været begrænset, hvilket Nordisk Råds rapport "Social dumping inom EU/EES" også fastslår. Et godt samarbejde mellem skattemyndigheder, arbejdstilsyn, politi og ikke mindst arbejdsmarkedets parter er blevet udviklet i de nordiske lande for at forebygge og afsløre brug af illegal arbejdskraft. I de tilfælde, hvor der afsløres anvendelse af illegal ar-

[1] Tredje at-sats ferdigbehandlet 2001
[2] Fjerde at-sats ferdigbehandlet 2001

bejdskraft, kan det straffes med store bøder og i nogle lande med fængsel. Den begrænsede brug af illegal arbejdskraft i Norden har ikke gjort det nødvendigt at opbygge et formaliseret nordisk samarbejde på området eller at indføre yderligere sanktionsmidler.

De nordiske regeringer anser for sit vedkommende, at rekommandationen kan afskrives.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 15/2000/næring Social dumping i EU/EØS (A 1237/euro)

Det er Næringsudvalgets opfattelse – som også anført i rapporten "Social Dumping inom EU/EES" samt i Ministerrådets meddelelse – at anvendelse af illegal arbejdskraft har et relativt beskedent omfang.

Dog må det forventes at den forestående udvidelse af EU og dermed den øgede interaktion mellem mange og forskelligartede arbejdsmarkeder, uundgåeligt vil medføre et stigende volumen af anvendelse af illegal arbejdskraft på de nordiske arbejdsmarkeder.

Det vil aktualisere behovet for såvel kontrol- og sanktionsmuligheder overfor personer og organisationer som deltager i anvendelsen eller organiseringen af illegal arbejdskraft.

På denne baggrund vil Næringsudvalget foreslå at rekommandationen afskrives idet man vil vurdere konsekvenserne af den forestående EU-udvidelse og på den baggrund beslutte om der skal fremsættes forslag vedrørende nye indsatsområder.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 15/2000/næring som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigriður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

Meddelelse

om rekommandasjon 19/2000/medborger Handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde til 2004 (B 194/euro)

(Medborger- og Forbrukerutvalgets betenkning, se s. 1107)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage ministerrådsforslag om handlingsplan for det nordiske levnedsmiddelssamarbejde frem til år 2004 (B 194/euro) og tage hensyn til Europaudvalgets bemærkninger, herunder afsætte tilstrækkelige midler til at iværksætte den omtalte forskningsindsats og databaseudbygning.

Nordisk Ministerråd meddeler:
Handlingsplanen for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde er under implementering og en højt prioriteret opgave i Nordisk Ministerråd.

Hvad angår spørgsmålet om afsættelse af økonomiske midler til gennemførelse af programmets mange væsentlige indsatsområder kan meddeles, at Nordisk Ministerråds budgetforslag for år 2003 forventes at indeholde en øgning af projektmidler til Levnedsmiddelsektoren fra 5.437 TDKK til 5.700 TDKK.

Nordisk Råd anmoder i betænkningen fra sessionen i 2001 specifikt om at få meddelt resultatet af en workshop, som skal afdække og drøfte mulighederne for at styrke samarbejde og forskning vedrørende fødevaresikkerhed og sundhed, eksempelvis via en katalysatorvirkning og bedre koordination af nationale tiltag.

Nordisk Ministerråd kan meddele, at Embedsmandskomiteen for Levnedsmiddelspørgsmål (EK-Livs) har etableret en arbejdsgruppe under ledelse af det norske formandskab i 2002, som gives mandat til at foretage en gennemgang af det nordiske FoU-samarbejde inden for EK-Livs' handlingsplan/indsatsområder – med fokus på fødevaresikkerhed – og komme med forslag til, hvordan samarbejdet kan udvikles og styrkes. Den omtalte workshop vil blive afholdt som en del af dette arbejde og forventes at finde sted senere i 2002. Forskningsspørgsmål behandles også for nogle specifikke temaer i en projektgruppe for "ökat mattrygghet i Norden". Nordisk Råd vil, som ønsket, modtage information om resultatet af ovennævnte workshop.

Nordisk Ministerråd mener, at rekommandationen kan afskrives.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 19/2000/medborger Handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde til 2004 (B 194/euro)

Medborger- og Forbrugerudvalget mener, at rekommandationens målsætninger er blevet opfyldt. Implementering af handlingsplanen er kommet godt i gang og der er taget hensyn til Europaudvalgets bemærkninger. Udvalget ser frem til at modtage resultaterne fra arbejdsgruppen som blev etableret af Embedsmandskomiteen for Levnedsmiddelspørgsmål (EK-Livs) angående mulighederne for at styrke samarbejde og forskning vedrørende fødevaresikkerhed og sundhed og bedre koordination af nationale tiltag.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 19/2000/medborger som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

Meddelelse

om rekommandasjon 20/2000/medborger Bioetisk samarbejde (A 1218/nord)

(Medborger- og Forbrukerutvalgets betenkning, se s. 1109)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* undersøge hvordan den frivillige sektor, særligt forbruger- og miljøorganisationer kan få større påvirkningsmuligheder i forhold til etiske og sundhedsmæssige vurderinger

2) *at* afsætte tilstrækkelige midler på budgettet for 2001 til Nordisk Komité for bioetik til en redegørelse for reglerne i Norden på det bioteknologiske område, de etiske dilemmaer og politiske styringsmuligheder

Nordiska ministerrådet meddelar:
Nordisk kommitté för bioetik poängterar fortsättningsvis att det utredningsprojekt som år 2001 igångsattes med medel från NKB och ÄK-LOV skall utgöra grund för varje övervägande av lagstiftningssamarbete i de nordiska länderna på genteknologiområdet. Projektets målsättning är att redogöra för reglerna i Norden på det bioteknologiska området, etiska dilemman och politiska styrningsmöjligheter. I ett senare skede bör frågan om koordination diskuteras av lagstiftare, bioetiska kommittéer och andra berörda parter. Projektet är tvåårigt och för år 2002 har projektet erhållit 300 000 DKK i ordinära budgetmedel.

Ministerrådet anser, att rekommendationen kan avskrivas.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 20/2000/medborger Bioetisk samarbejde (A 1218/nord)

Medborger- og Forbrugerudvalget anser at der er blevet taget hensyn til rekommandationens målsætning og ser frem til at modtage rapporten fra Nordisk komité for bioetik og Nordisk Ministerråds behandling af de forslag som den indeholder.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 20/2000/medborger som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

*Rek. 21/2000/medborger
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 21/2000/medborger Internationalt forbud mod kloning af mennesker og offentlighedens indsigt i bioteknologisk forskning (A 1218/nord)

(Medborger- og Forbrukerutvalgets betenkning, se s. 1111)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* arbejde aktivt for at gennemføre et internationalt forbud mod kloning af mennesker i overensstemmelse med Europarådets konvention om menneskerettigheder og biomedicin

2) *at* overveje, hvorledes man i de nordiske lande kan sikre offentligheden indsigt i forskning på det bioteknologiske område

De nordiske landenes regjeringer meddeler:

De nordiske land har undertegnet Europarådets konvensjon om menneskerettigheter og biomedisin og en tilhørende protokoll som forbyr reproduktiv kloning av mennesker. De nordiske land har støttet en FN-resolusjon (A/RES/56/93) om en internasjonal konvensjon om forbud mot reproduktiv kloning av mennesker. En ad hoc komité i FN med medlemmer fra alle de nordiske land utarbeider for tiden utkast til endelig mandat. Både mandat og beslutning om å videreføre arbeidet skal vedtas av Generalforsamlingen høsten 2002. Utarbeidelse av konvensjonen vil i så fall foregå i 2003.

I hver helseregion i Norge er det en regional komité for biomedisinsk forskningsetikk.

Fra 1. juli 2001 ble komiteenes mandat endret slik at en del av forvaltningsloven og hele offentlighetsloven gjelder for komiteens uttalelser. Det er dermed åpnet for større grad av offentlighet.

Komitésystemet er i dag ikke lovhjemlet. Forsknings- og utdanningsdepartementet vil i løpet av 2002 foreta en vurdering av det forskningsetiske komitésystemet i Norge. Det vil i den anledning være naturlig å drøfte hvordan offentlighetens innsyn i forskning på det bioteknologiske området kan sikres. Danmark og Finland har egen lov om vitenskapsetisk komitésystem og tilsvarende lovgivning er under utarbeidelse i Sverige.

I tillegg vil en fremtidig protokoll til Europarådets konvensjon om menneskerettigheter og biomedisin om biomedisinsk forskning på mennesker også ivareta spørsmål knyttet til offentlighet og innsyn.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 21/2000/medborger Internationalt forbud mod kloning af mennesker og offentlighedens indsigt i bioteknologisk forskning (A 1218/nord)

Medborger- og Forbrugerudvalget forventer at der i næste års meddelelse afgives et mere uddybende svar om hvordan man i de nordiske lande arbejder med at sikre offentlighedens indsigt i forskning på det bioteknologiske område.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 21/2000/medborger til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

Meddelelse

om rekommandasjon 22/2000/medborger Genmodificerede levnedsmidler (A 1222/euro)

(Medborger- og Forbrukerutvalgets betenkning, se s. 1114)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* med udgangspunkt i sluterklæringen fra ministerkonferencen om sikker mad den 26.-27. juni 2000 arbejde for en meget restriktiv politik i forhold til godkendelse af markedsføringstilladelser for genmodificerede levnedsmidler

2) *at* med udgangspunkt i sluterklæringen fra ministerkonferencen om sikker mad den 26.-27. juni 2000 arbejde for at sikre forbrugernes frie valg af levnedsmidler, også det frie valg som kan være betinget af etiske forhold og som derfor forudsætter at levnedsmidler mærkes, hvis der på et tidspunkt i produktionskæden har været anvendt genmodificerede indholdsstoffer

De nordiske landes regeringer meddeler:

Vedrørende markedsføringstilladelser
Som anført i meddelelsen fra de nordiske landes regeringer til Nordisk Råds session i 2001 er det fast praksis i de nordiske lande at stille strenge sundhedsmæssige og miljømæssige krav til produkter, som ønskes markedsført, og at lægge forsigtighedsprincippet til grund ved vurderingen heraf. Den restriktive politik i forhold til markedsføringstilladelser i EU og andre internationale sammenhænge har eksempelvis givet sig udslag i, at Danmark er aktivt medvirkede til, at EU i 1999 indførte det såkaldte "moratorium", der suspenderede godkendelsesprocedurerne for nye GMO'er, ligesom man sidste år anmodede Den Europeiske Kommissionen om at fremlægge forslag til effektive bestemmelser om sporbarhed mht. GMO.

De nordiske landes regeringer skal meddele, at en mere konkret aktiv samordning på området mellem de nordiske lande vanskeliggøres af, at området for nogle lande reguleres af EU, mens Norge og Island har et anderledes regelværk. Forskelligt projektarbejde i regi af Nordisk Ministerråd – f.eks. i arbejdsgrupper/netværk under Nordisk Embedsmandskomité for Levnedsmidler (EK-Livs) – bidrager imidlertid til en erfaringsudveksling og mere uformel samordning i disse spørgsmål.

Vedrørende forbrugernes frie valg Som opfølgning på bl.a. ministerkonferencen om sikker mad i juni 2000 blev GMO-spørgsmålet drøftet på det fælles ministermøde (fiskeri, jord/skovbrug og levnedsmidler) den 26. juni 2001 som en del af en større temadiskussion om mærkning og sporbarhed. Ministrenes konklusion var følgende: "Vad gäller märkning av genmodifierade organismer (GMO) ska de nordiska länderna enligt överenskommelsen i strategin för hållbart Norden arbeta för tillfredsställande märkning av produkter också på internationell nivå. Konsumenterna bör informeras när genteknologi använts vid framställning av livsmedel,

oavsett om man kan mäta DNA eller protein från genmodifieringen i produkterna. Informationen ska säkra att konsumenterna ges ett reellt val mellan traditionella produkter och produkter som framställts genom genteknologi. Ministrarna överväger bästa vägen att nå fram till detta mål, med hänsyn tagen till de förslag som för närvarande diskuteras internationellt inom EU och Codex Alimentarius."

Mærkningskrav for GMO-produkter er et EU-anliggende samtidig som Norge og Island har visse egne regler. Sådan som EU-lovgivningen er for tiden, er forbrugernes mulighed for et valg eller fravalg af genetisk modificerede fødevarer ikke fuldstændig. Ifølge de gældende EU-regler skal fødevarer mærkes, hvis de består af eller indeholder (levende) genetisk modificerede organismer. Når fødevarerne er fremstillet af genetisk modificerede organismer, skal de kun mærkes, hvis de indeholder ny protein eller DNA fra genmodificeringen. Der kræves således nu ingen mærkning, når fødevaren ikke indeholder genmodificeret materiale, selv om den er fremstillet af genmodificerede råvarer.

Kommissionen har imidlertid i juli 2001 – blandt andet på baggrund af den forbrugerpolitiske debat og pres fra nordiske lande – fremlagt et forslag til bl.a. ændring af EU-mærkningsreglerne. Ifølge forslaget skal fødevarer, som indeholder eller består af genetisk modificerede organismer eller er fremstillet af eller indeholder ingredienser, der er fremstillet af genetisk modificerede organismer, mærkes. Forslaget indebærer således, at også gensplejsede fødevarer, der ikke længere indeholder DNA eller protein stammende fra genmodificeringen, skal mærkes. Kommissionens forslag gælder for produkter, der er omfattet af godkendelseskrav inden for EU. Der er dog ikke krav om mærkning af produkter (f.eks. kød eller mælk) fra dyr, som er blevet fodret med genetisk modificeret foder eller behandlet med genetisk modificeret medicin.

Det skal bemærkes, at BEUC – den europæiske paraplyorganisation for forbrugerorganisationer i EU har – erklæret sig tilfreds med Kommissionens forslag til forbedrede mærkningsregler (uden mærkning af produkter fra dyr, som har fået genetisk modificeret foder)[1]. Det samme gælder for TACD – Transatlantic Consumer Dialogue, som er et fælles forbrugerpolitisk forum mellem EU og USA.

De nordiske landes regeringer finder, at mærkningsregler svarende til Kommissionens nye forslag medvirker til at give forbrugerne et reelt valg (evt. etisk betinget) mellem traditionelle produkter og produkter fremstillet ved hjælp af genteknologi.

Endvidere kan oplyses, at Nordisk Ministerråds projekt "Genteknologi og fødevarer – forbrugerindflydelse og forbrugerpolitik i en nordisk kontekst" er afsluttet og at projektrapporten offentliggørelse i maj-juni. Projektets mål har været at formulere nogle mere specifikke forbrugerkrav til genteknologiens anvendelse på fødevareområdet – dels for at styrke forbrugernes indflydelse på udviklingen, dels for at skabe grundlag for en mere nuanceret debat om genteknologiens muligheder og risici i et forbrugerperspektiv. Rapporten vil udgøre et nyttigt ide- og debatgrundlag for den fortsatte diskussion i forskellige fora. Flere andre ministerrådsprojekter involverer også aspekter vedr. GMO, f.eks. et tværsektorielt projekt om mærkning af etiske forhold ved fødevarer generelt og en kommende udredning om sporbarhed og dokumentationskrav ved kontrol med GMO-produkter samt udarbejdelse i jord/skovbrugssektoren af en oversigt over mulige kontrolmetoder af GMO i frø til udsæd samt foder.

De nordiske landes regeringer foreslår, at rekommandationen afskrives.

---

[1] Nordisk Ministerråd, "Genteknologi og fødevarer – forbrugerindflydelse og forbrugerpolitik i en nordisk kontekst". Projektrapport (endnu ikke offentliggjort).

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 22/2000/medborger Genmodificerede levnedsmidler (A 1222/euro)

Medborger- og Forbrugerudvalget sætter pris på, at de nordiske EU-lande har arbejdet aktivt for rekommandationernes målsætninger indenfor EU og at arbejdet samtidig foregår indenfor det nordiske samarbejde via projekter og erfaringsudveksling.

Medborger- og Forbrugerudvalget gør opmærksom på at Nordisk Ministerråd (Fiskeri-, Jord- og Skovbrugs- og Levnedsmiddelministrene) har oversendt Nordisk Råd et nyt ministerrådsforslag "Økt mat trygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse". Det forudsættes at der fortsat arbejdes med rekommandationernes målsætninger inden for rammen af dette forslag.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 22/2000/medborger som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

Rek. 23/2000/miljö
*Rek. 23/2000/miljö
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 23/2000/miljö Havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna (A 1225/när)

(Miljø- og Naturressursutvalgets betenkning, se s. 1117)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *att* säkra ett nordiskt tvärsektoriellt engagemang för att kommande Nordsjökonferenser prioriterar frågeställningen om att reducera föroreningarna till haven
2) *att* på ett tvärsektoriellt plan (fisk, konsument, livsmedel och miljö) dokumentera föroreningstillståndet för att säkra att fisk från Nordens hav är sund och säker mat
3) *att* i relevanta internationella organ verka för utveckling av en mer enhetlig förvaltning av havsområdena med en samlad värdering av alla viktiga påverkande faktorer
4) *att* verka för utveckling och enhetligt bruk av selektiva fångstredskap
5) *att* genom medverkan av relevanta sektorer, exempelvis konsument, fiske, skol och ungdom, kultur och information, initiera en informationskampanj om sund och säker mat från Nordens hav

Nordisk Ministerråd meddeler:
Nordsjøkonferansene har hatt fokus på reduksjon av forurensing siden den første konferansen i Bremen i 1984. Alle Nordsjølandene har vært enige om å vedta felles mål for reduksjon av bl.a. miljøgifter, radioaktive stoffer, olje og næringssalter. Det såkalte "generasjonsmålet" for stopp av utslipp av miljøgifter som ble vedtatt på Esbjergkonferansen i 1995, representerer en milepæl i samarbeidet. Der har også vært avholdt to såkalte "mellomministerkonferanser" (IMM) med fokus på henholdsvis forurensing fra landbruket (IMM93) og integrering av miljø- og fiskerispørsmål (IMM97). I den såkalte "Statement of Conclusions" fra IMM97 fastsettes prinsipper, strategier og konkrete tiltak for å sikre en bærekraftig forvaltning av fiskeressursene. Landene har rapportert om deres oppfølgning av tiltakene til den femte Nordsjøkonferansen, som fant sted i Bergen i mars 2002.

På den femte Nordsjøkonferansen så ministrene nødvendigheten av å forvalte all menneskelig aktivitet som påvirker Nordsjøen på en slik måte at biologisk diversitet blir opprettholdt og som sikrer en bærekraftig utvikling. Ministrene ble derfor enige om å innføre en økosystemtilnærming ("ecosystem approach"), hvor man ved utnyttelse av ressursene tar fullt hensyn til forsiktighetsprinsippet og forskningens rekommandasjoner og på bakgrunn av et konseptuelt rammeverk veilede forvaltningsorganer i innføringen av denne nye tilnærmingen. Dette innebærer bruken av økologiske kvalitetsmål som et verktøy for å sette klare operasjonelle miljøstandarder og som indikatorer for et økosystems helsetilstand. Det ble bestemt å bruke de allerede utviklede økologiske kvalitetsmålene i et pilotprosjekt som vil evalueres av OSPAR innen 2005.

Ministrene ble enige om at innen 2010 skal relevante områder i Nordsjøen legges ut som marine verneområder. Disse områdene skal være en del av et nettverk av andre representative områder. Ministrene var videre bekymret for at store deler av de kommersielle fiskeartene befinner seg utenfor det man kan kalle bærekraftsgrensen ("safe biological limit"), og at det derfor er behov for å redusere kapasiteten på fiskeflåten.

Videre ble ministrene enige om bestemmelser mot utslipp av genmodifiserte organismer, utslipp fra skip, herunder også utslipp av ballastvann inneholdende ikke-stedegne arter. For utslipp av miljøgifter og næringssalter, samt olje, stilte ministrene seg bak arbeid som blir gjort i andre fora. Ministrene ble også enige om å sette i gang videre utredninger når det gjelder vindenergi.

På konferansen ble det klart, at den 5. Nordsø-konferanse sannsynligvis ble den siste Nordsø-konferanse, idet det ble fremført at andre fora behandler samme saker på en bredere geografisk plattform og at EU var et sådant forum. Det ble imidlertid besluttet at Sverige vil arrangere et ministermøde for nordsjølandene senest i 2006, med fokus på miljøpåvirkningene av skipsfart og status for fiskeriene. På denne baggrund anbefaler Ministerrådet denne del af rekommandationen afskrevet.

Fisk og sømadsprodukter fra 'Nordens hav' en stadig sikker og sund spise. Det er dog klart, at den fortsatte kontaminering af vandmiljøet og tilførsel af nye miljøfremmede stoffer på sigt kan føre til op-koncentration særligt i de fede fiskearter og særligt i ældre individer. Dette gælder tungmetaller, pesticider og andre fedtopløselige emner. EU har indført nye lavere grænseværdier for dioxinindhold i fødevarer. De nordiske lande har hidtil anvendt kostanbefalinger og ikke grænseværdier, og de nye EU-regler kan give problemer for fisk og sømadsprodukter samt fisk der anvendes som ingredienser i foder til dyr (f.eks. fiskemel og fiskeolie). Det er nemlig sådan, at indholdet af dioxin i fødevarer, målt i picogram pr. gram fedt, er højest i fisk og særligt fed fisk. I Østersøen kan de nye grænseværdier derfor forhindre fangst og indtagelse af fede fisk fra den nordlige del af Østersøen. De nordiske landes kostanbefalinger tager højde for befolkningens varierede indtag af diverse fødevarer – således at et højt dioxinindhold i fede fisk fra den nordlige Østersø, ved f.eks. to ugentlige fiskemåltider ikke bidrager væsentligt til det samlede indtag af dioxin, idet indtaget gennem f.eks. mejeriprodukter (mælk, ost, smør etc.) og andre fødemidler, der trods et lavere indhold af dioxin pr. gram fedt, sammenlagt bidrager væsentligt mere til det samlede indtag.

Det forventes, at der i 2003, under svensk formandskab, vil blive iværksat et større tværsektorielt projekt om dioxin i fødevarer – særskilt fisk.

For at sikre konsumenterne mod unødig uro, er det en fordel, at anbefalinger bygger på de samme bagved liggende data og, at de positive aspekter ved fiskeindtagelse kan vejes op mod de negative. Med etablering af det nye ministerråd for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler forventes det at samarbejdet for disse tre mad producerende sektorer vil blive yderligere integreret, herunder også informationer til forbrugerne.

Når det gælder udvikling og brug af mere selektive fangstredskaber har Ministerrådet gennem mange år arbejdet for dette. Det er et område, der fortsat er prioriteret og i 2001 er der truffet beslutning om at lade udarbejde en bog om praktisk brug og fremstilling af selektive redskaber. Endvidere bliver der fremstillet en videofilm der viser selektivt fiske i praksis. Filmen er primært rettet mod udøvende fiskere og redskabsudviklere. Endelig er der reserveret midler til forsøgsfiskeri med trawl der anvender børster i stedet for stålkæder. Det skal undersøges om fiskefangsten er lige så effektiv ved denne metode, som er meget skånsom mod havbunden, og skånsomheden skal dokumenteres.

I 2001 lod Ministerrådet udarbejde et kundskabsprogram rettet mod barn og unge, bl.a. baseret på elektronisk undervisningsspil, for at sikre en helhedsforståelse af de marine økosystemer og den menneskelige påvirkning og udnyttelse af disse. Det er ikke tatt endelig standpunkt til om dette prosjektet lar seg gjennomføre.

Miljö- och naturresursutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 23/2000/miljö Havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna (A 1225/när)

Av meddelandet framgår att arbete med merparten av att-satserna i rekommendationen pågår, men att ministerrådet anser att den första att-satsen kan avskrivas. Mot bakgrund av beslutet vid den tidigare i år genomförda Nordsjökonferensen om att använda ett ekosystem-baserat synsätt i det framtida arbetet anser utskottet att det kan föreslås plenarförsamlingen att den första att-satsen avskrivs och att Nordiska rådet i övrigt avvaktar nästa års meddelande.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Miljö- och naturresursutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rek. 23/2000/miljö till handlingarna och *avvaktar nästa års meddelande* i anledning av andra att-sats, tredje att-sats, fjärde att-sats och femte att-sats,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 23/2000/miljö vad angår första att-sats för Rådets del *slutbehandlad.*

Stockholm den 24 september 2002

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Tuija Brax (gröna)
Marianne Jelved (RV)
Ola Karlsson (m), vice ordförande
Asmund Kristoffersen (A), leder
Ewa Larsson (mp)
Kaj Larsson (s)
Paula Lehtomäki (cent)
Inge Ryan (SV)
Ingegerd Saarinen (mp)

Rek. 26/2000/kk
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 26/2000/kk
Nordjobb och andra utbytesprogram för ungdom

(Kontrolkomitéens betænkning, se s. 1119)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* i samråd med Föreningarna Nordens Förbund se över Nordjobb-verksamheten och överväga andra/ytterligare former för nordiskt ungdomsutbyte

2) *att* överväga hur Nordiska ministerrådet bättre kan bidra till att informera och sprida kunskap om de nordiska utbytesprogrammen för främst ungdom

Nordisk Ministerråd meddeler:
Nordisk Ministerråd evaluerede i 2001 Nordjobb-virksomheden i samråd med Foreningerne Nordens Forbund (FNF). Evalueringen blev gennemført af et konsulentfirma, som løbende havde kontakt med FNF under udarbejdelsen. FNF kommenterede på evalueringen inden forelæggelsen for embedsmandskomiteen for arbejdsmarked- og arbejdsmiljø (EK-A) og havde ingen væsentlig kritik af rapporten, men mere nogle fremadrettede tilkendegivelser. EK-A godkendte evalueringen på sit møde den 27. september 2001 og Nordisk Ministerråd (Arbejdsministrene) (MR-A) blev efterfølgende orienteret den 22. oktober 2001.

Nordisk Ministerråds sekretariat oversendte evalueringen til Nordisk Råd den 18. oktober 2001 som grundlag for eventuelle diskussioner på Nordisk Råds 53. session i København den 28.-31. oktober 2001. På sessionen var medlemmer af Nordisk Råd og repræsentanter for MR-A enige om, at Nordjobb-virksomhedens organisation kunne optimeres, samt at der er et behov for at revitalisere mobilitetsprogrammet. Dette var også forhold, som blev påpeget i evalueringens rekommandationer.

Nordisk Ministerråd har efterfølgende indgået en toårig kontrakt med FNF om Nordjobb-programmet for perioden 2002-2003. Kontrakten er grundlæggende baseret på et forslag fra FNF til en ny Nordjobb-organisation. I FNFs forslag forpligter organisationen sig blandt andet til:

- at centralisere administrationen i et sekretariat, som kan indgå aftaler med de nationale Foreninger Norden
- at følge et fastlagt budget for hele Nordjobb-programmet samt aflægge et fuldstændigt kommenteret regnskab for samtlige udgifter og indtægter til Nordisk Ministerråd
- at opfylde en række måltal for Nordjobb-programmet. Måltallene for antal udvekslede Nordjobbere er 855 i år 2002 og 1025 i år 2003

Nordisk Ministerråd finder for sit vedkomme, at rekommandationen kan afskrives.

Kontrolkomitéens betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 26/2000/kk Nordjobb och andra utbytesprogram för ungdom

Kontrolkomiteen konstaterer, at Nordjob har været behandlet i forbindelse med Nordisk Råds 53. session i København og at Nordisk Ministerråds sekretariat har indgået kontrakt med Foreningen Nordens Forbund om en ny organisation. Kontrolkomiteen anser hermed for sin del rekommandationen som sfærdigbehandlet.

Kontrolkomiteen foreslår,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 26/2000/kk som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Seinäjoki, den 29. august 2002

Eva Johansson (s)
Kent Olsson (m), ordförande
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Kristen Touborg (SF)

Rek. 29/2000/velferd
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 29/2000/velferd Demensproblematik (A 1211/nord)

(Velferdsutvalgets betenkning, se s. 1122)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at træffe foranstaltninger for

1) *at* der skabes en fælles nordisk satsning for at udvikle pleje af demente, herunder metoder til at støtte de pårørende og udvikle en klar og anvendelig plejefilosofi

2) *at* der skabes et effektivt netværk for uddannelse af personale indenfor pleje af demente, hvor de eksisterende kundskabscentre anvendes

3) *at* styrke, videreudvikle og initiere fællesnordisk forskning om demenssygdomme og forebyggelsen af dem, indenfor biologi, farmakologi, psykosociale fag og plejevidenskaben

4) *at* oprette en tværfaglig projektgruppe, som har det som opgave at samle og vurdere den kundskab som findes på området og på baggrund af den udarbejde konkret forslag om realiseringen af ovennævnte mål

Nordisk Ministerråd meddeler:
Som det fremgik af meddelelsen fra sidste år anses spørgsmål relateret til demensproblematik af forskellige slag for at være en problematik, som er relevant for samtlige nordiske lande. Det antages, at omkring 7-10% af befolkningen, som er over 65 år, lider af demens. Da sygdommen er aldersrelateret må man regne med, at antallet vil øge de kommende år på grund af den ændrede demografiske sammensætning af de nordiske samfund med aldring af befolkningen som en konsekvens. Problemstillingen omhandler ikke blot diagnose, men også pleje og omsorg for de syge samt støtte til de pårørende. Derfor angår demensproblematikken ikke blot helsesektoren men kræver indsatser fra flere af samfundets sektorer. Der er behov for bedre kundskab om sygdommen, behandlingstiltag, og hvordan man i Norden bedst tilrettelægger gode serviceforhold for denne gruppe.

Nordisk Socialpolitisk Kommitté (ÄK-S) havde en temadiskussion om demensproblematiken i de nordiske lande ved sit møde i Rovaniemi den 8.-9. november 2001.

Det norske formandskab har som en del af sit formandskabsprogram lagt vægt på, at man ønsker at følge op på forslaget fra Nordisk Råd om en fælles nordisk satsning på demens. Følgende tiltag foreslås i det norske formandskabsprogram:

- Udvikle en fælles nordisk satsning om udvikling af pleje til demente, herunder metoder til støtte for pårørende og udvikle en klar og anvendbar plejefilosofi.
- Udvikle et effektivt netværk for uddannelse af personel inden for pleje af demente, hvor eksisterende kundskabscentre benyttes.

- Styrke, videreudvikle og initiere fælles nordisk forskning om demenssygdomme og forebyggelse inden for biologi, farmakologi, psykosociale fag og sygeplejevidenskab.
- Oprette en tværfaglig projektgruppe som har som opgave at samle og vurdere den kundskab som findes på området og på baggrund af de konkrete forslag om realiseringen af ovennævnte mål.

Der er blandt andet i år 2002 planlagt et ekspertseminar om demens. Allerede 22. mai 2002 ble det avholdt oppstartsseminar i regi af det norske formannskap der arbejdet skal planlægges og medlemmer af et nordisk nettverk kartlegges.

Gennemførelsen af disse satsninger er endnu ikke så langt, at der kan rapporteres om resultaterne heraf. Når der foreligger nogle resultater vil Ministerrådet informere Nordisk Råd herom.

Välfärdsutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 29/2000/välfärd Demensproblematik (A 1211/nord)

Välfärdsutskottet konstaterar att det inom ministerrådet pågår arbete i linje med rekommendationens att-satser.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Välfärdsutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rek. 29/2000/välfärd till handlingarna och *avvaktar nästa års meddelande.*

Stockholm den 24 september 2002

Line Barfod (EL)
Drífa Hjartardóttir (Sj)
Tuula Haatainen (sd)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Harriet Lindeman (FS)
Pehr Löv (sv), ordförande
Jan Sahl (KrF)
Karin Woldseth (FrP)

Meddelelse

om rekommandasjon 30/2000/velferd Narkotikabekämpning (A 1205/nord)

(Velferdsutvalgets betenkning, se s. 1124)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1) *att* intensifiera deras åtgärder mot narkotika

2) *att* prioritera det förebyggande och attitydpåverkande arbetet för att förhindra spridningen av narkotikabruk i Norden och spridning av narkotika till och mellan de nordiska länderna

De nordiske landenes regjeringer meddeler:
I de nordiske landene er narkotikapolitikken en del av den helhetlige velferdspolitikken. Forebyggende arbeid prioriteres bl.a. innenfor skolesystemet. Til tross for ulikheter i narkotikapolitikken mellom de nordiske land og forskjeller i misbrukets omfang og form, eksisterer en grunnleggende enighet om det syn at narkotikamisbruk og dets følger skal bekjempes.

Tilgangen på narkotika øker i Norden, og EK-NARK følger denne utviklingen aktivt. Det samarbeides både på strategisk og operativt nivå, bl.a. gjennom det nordiske politi- og tollsamarbeidet (PTN), for å bekjempe narkotikahandel og kriminalitet.

Välfärdsutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 30/2000/välfärd Narkotikabekämpning (A 1205/nord)

Välfärdsutskottet kommer att 2003 prioritera frågor inom narkotikapolitikens område. För att nå bästa möjliga resultat kommer utskottet att arrangera hearingar och seminarier i samarbete med andra utskott (främst medborgarutskottet) för att kunna identifiera inom vilket område nordisk nytta bäst kan uppnås. Målsättningen är att samla trådarna till ett nytt utskottsförslag gällande bekämpningen av narkotika

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Välfärdsutskottet,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 30/2000/välfärd för Rådets del är *slutbehandlad.*

Stockholm den 24 september 2002

Line Barfod (EL)
Drífa Hjartardóttir (Sj)
Tuula Haatainen (sd)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Harriet Lindeman (FS)
Pehr Löv (sv), ordförande
Jan Sahl (KrF)
Karin Woldseth (FrP)

Rek. 31/2000/velfærd
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 31/2000/velferd Indsatser mod narkotika (A 1205/nord)

(Velferdsutvalgets betenkning, se s. 1126)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at sørge for at fremskaffe en kvalificeret, faglig vurdering af erfaringer og resultater af de seneste års indsatser mod narkotika i de nordiske lande, med vægt på stærke og svage sider ved disse indsatser set i lyset af narkotikasituationen som den ser ud og kan forudses i dag

Nordisk Ministerråd meddeler:
Ud over at henholde sig til meddelelsen fra sidste år kan Nordisk Ministerråd oplyse følgende: Nordiska nämnden för alkohol- och narkotikaforskning (NAD) har på anmodning af embedsmandskomitéen for narkotika foretaget en udredning af de seneste års udvikling i narkotikamisbruget i Norden. I begyndelsen af 2002 udsendte NAD publikationen "Bruk, Missbruk, Marknad och Reaktioner", som indeholder en gennemgang af erfaringer og resultater af de seneste års indsatser mod narkotika i de nordiske lande.

Rapporten giver blandt andet en oversigt over det tunge narkotikamisbrug i Norden 1995-2000 og en oversigt over det nordiske narkotikamarked. Desuden beskriver rapporten Narkotikabehandlingen, skadereduktion og narkotikaprævention i Norden. Endelig gennemgår rapporten ændringer i lovgrundlag og retspraksis i forhold til narkotikakontrollen i de nordiske lande samt beskriver udviklingstendenserne i det internationale narkotikasamarbejde og problemerne i Nordens nærområder.

I forbindelse med udgivelsen af rapporten, blev der lavet informationsindsats over for medierne i de nordiske lande for at øge kendskabet til rapporten.

Rapporten vil desuden være et vigtigt grundlag for det videre samarbejde mellem de nordiske lande.

Herudover kan det oplyses, at den i EU vedtagne handlingsplan om narkotikabekæmpelse påtænkes at blive midtvejsevalueret ultimo 2002 under det danske formandskab i EU.

Nordisk Ministerråd anser at rekommandationen kan afskrives.

Välfärdsutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 31/2000/velfærd Indsatser mod narkotika (A 1205/nord)

Välfärdsutskottet konstaterar att Nordiska rådets rekommendation uppfyllts med NAD:s utredning om narkotikamissbruket i Norden.

Mot bakgrund av ovannämnde föreslår Välfärdsutskottet,

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 31/2000/velfærd för Rådets del är *slutbehandlad.*

Stockholm den 24 september 2002

Line Barfod (EL)
Drífa Hjartardóttir (Sj)
Tuula Haatainen (sd)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Harriet Lindeman (FS)
Pehr Löv (sv), ordförande
Jan Sahl (KrF)
Karin Woldseth (FrP)

Meddelelse

om rekommandasjon 32/2000/medborger Kartlegging av organisert kriminalitet (A 1233/nord)

(Medborger- og Forbrukerutvalgets betenkning, se s. 1129)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å utarbeide en faktabeskrivelse av hva som nå er utviklingstrekkene innenfor organisert kriminalitet og hva som må gjøres for å bekjempe denne typen kriminalitet

Nordiska ministerrådet meddelar:
Nordiska ministerrådet (justitieministrarna) lägger stor vikt vid att bekämpa all kriminalitet, både i enskilda nordiska länder som i Norden och Europa som helhet. Initiativ på nationellt, nordiskt och europeiskt plan för att förebygga och bekämpa kriminalitet av mera organiserad natur utgör en viktig del av det nordiska samarbetet inom justitiesektorn. Händelserna den 11 september 2001 har accentuerat behovet av internationellt samarbete.

Sedan 1997 har justitiesektorns handlingsplaner prioriterat gemensamma nordiska initiativ för att bekämpa organiserad kriminalitet. Temat återfinns regelbundet i någon form på dagordningen för justitieministrarnas möten. Det har bl.a. rört ekonomisk kriminalitet och vittvätt av pengar, rättshjälp i ett gränslöst Norden, spaningsmetoder, vittnesskydd samt utveckling av ett nordiskt straffprocessuellt samarbete. Som uppföljning av dessa diskussioner har flera nordiska projekt genomförts, bl.a. kring organiserad mc-kriminalitet, vittvätt av pengar samt en nu pågående utredning om kriminalitet med rasistiska eller nazistiska förtecken. Vidare har ett projekt kring barnpornografi på Internet genomförts och justitiesektorn medverkar nu i en kampanj mod handel med människor, särskilt kvinnor och barn.

Vid ministermötet i juni 2002 kommer bl.a. terrorism att diskuteras och någon form av uppföljning på samma tema kan då väntas. Det bör här betonas att den nordiska straffrättsexpertgruppens löpande samarbete kring aktuella straffrättsliga frågor ofta, och med kort varsel, rör olika aspekter på gränsöverskridande kriminalitet; gruppen utgör därigenom ett viktigt och flexibelt instrument för nordiskt samarbete och för uppföljning av europeiska och internationella initiativ på området.

Organiserad kriminalitet är i de flesta fall ett internationellt problem som sträcker sig utöver Norden. Tydliga exempel på detta är t.ex. terrorism och handel med människor. I båda fallen samarbetar de nordiska länderna för att genomföra internationella förpliktelser. Samtidigt bygger EU upp sitt samarbete inom politikområdet rättsliga och inrikes frågor. Även om Norge och Island inte är medlemmar i EU samarbetar dessa länder intimt med EU. Vidare sker samarbete inom ramen för t.ex. Förenta nationerna, Europarådet och Baltic Sea Task Force on Organized Crime. Av detta följer att en exklusivt nordisk strategi för att bekämpa organiserad brottslighet visserligen vore möjlig att utarbeta i teorin, men att den för att få maximal effekt måste utformas

och genomföras i samarbete med andra internationella organ. Det ligger i sakens natur att Norden bör samarbeta vid utarbetandet och genomförandet av sådana internationella strategier.

När det gäller utarbetandet av en faktabeskrivelse kan det noteras att de centrala polismyndigheterna nu är i färd med att göra en sammanställning vad gäller organiserad kriminalitet. Exakt vilket innehåll denna beskrivelse kommer är ännu oklart, men sannolikt kommer den att beröra narkotika, smuggling av alkohol och tobak, bedrägerier, handel med stulna fordon, andra former av stölder och bedrägerier, människosmuggling, handel med kvinnor samt Internetrelaterad brottslighet. Rapporten kan även komma att redogöra för den organiserade brottslighetens struktur och resurser. Nordiska rådet kommer att informeras om den slutliga rapportens innehåll och om vilka eventuella åtgärder som kan vidtas med rapporten som utgångspunkt.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 32/2000/medborger Kartlegging av organisert kriminalitet (A 1233/nord)

Medborger- og Forbrugerudvalget er tilfreds med, at rekommandationens målsætning er blevet igangsat. Udvalget ser frem til at modtage rapporten og de eventuelle forslag som kommer til at foreligge i forlængelse af den. Medborger- og Forbrugerudvalget gør opmærksom på at rekommandationen stammer fra år 2000 og forventer at den bliver endelig opfyldt ikke senere end i løbet af år 2003.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 32/2000/medborger til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

Meddelelse

om rekommandasjon 33/2000/medborger Demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv (A 1241/nord)

(Medborger- og Forbrukerutvalgets betenkning, se s. 1133)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* klarlägga vilka delar av den nordiska välfärdsmodellen som det finns samstämmighet om att man skall värna

2) *att* i det planerade välfärdsforskningsprogrammet inkludera en undersökning av i vilken utsträckning harmoniseringar, och med särskilt beaktande av skattebasernas rörlighet, påverkar handlingsfriheten när det gäller val av välfärdsmodell

3) *å* i det planlagte velferdsforskningsprogrammet inkludere en undersøkelse av hvordan utviklingen med stadig større enheter med påfølgende sterke konsentrasjon i finansnæringen og øvrig næringsliv påvirker maktforholdene i samfunnet og forbrukernes situasjoner

4) *att* det i de fortsatta förberedelsearbetet med globaliseringsfrågorna tas hänsyn till demokrati- och framtidsutredningarna i de nordiska länderna

5) *att* med utgångspunkt i bl.a. demokratiutredningarna presentera gemensamma handlingslinjer för att stärka demokratins ställning i de nordiska länderna och förnya deras former

6) *att* innanför och utanför Norden sprida kunskap om de nordiska ländernas erfarenheter av folkrörelser, medbestämmande, byalag och folkbildning samt att skapa ett forum för inbördes kommunikation mellan dessa och att undersöka möjligheterna för att upprätta en databas för detta syfte

Nordiska ministerrådet meddelar:

Den nordiska välfärdsmodellen

I Nordiska ministerrådets Välfärdsforskningsprogram, som startade under år 2000, ingår bland annat att klarlägga inom vilka områden det finns en specifik nordisk välfärdsmodell och framgångar respektive tillkortakommanden för modellen i jämförelse med andra utvecklade industrinationer i Europa. En viktig fråga gäller hur modellen ska moderniseras och anpassas till förändrade ekonomiska och sociala villkor med avsikt att behålla eller förbättra nordisk samhällsstruktur och samhällsmål, dvs. vilka delar av den nordiska välfärdsmodellen som det finns samstämmighet om att man skall värna.

Velfærdsforskningsprogrammet er et 5-årigt program. Programkomiteen er i foråret 2002 i færd med at udvælge de projekter, som skal gennemføres og der passer til de fastlagte temaer

for programmet. I lyset af årsrapporteringen fra Velfærdsforskningsprogrammet vil ministerrådet løbende melde tilbage, når der foreligger resultater af de udvalgte projekter.

Harmoniseringar och val av välfärdsmodell
Det hänvisas till meddelande om rekommendation från förra året, i hvilken det omtalas, att globaliseringen och den ev. ökade integrationen inom EU medför sannolikt ökad press när det gäller finansieringen av de nordiska ländernas välfärdssystem. I ljuset av detta beslutade Nordiska ministerrådet (ekonomi- och finansministrarna) vid sitt möte den 21 juni 2000 att i syfte att säkra en fortsatt finansiering av de nordiska välfärdssystemen ge ämbetsmannakommittén för ekonomi- och finanspolitik (ÄK-Finans) i uppdrag (i) att genomföra en utredning om de framtida utmaningarna för de nordiska skattesystemen i ljuset av den ökade globaliseringen, samt (ii) att det härvidlag genomförs en värdering av vilken ev. anpassning och omläggning av de nordiska avgifts- och skattesystemen som kan anses nödvändiga de närmaste 10–15 åren. Utredningen skall även belysa hur (och vilka) produktivitetsförbättringar i den offentliga sektorn kan bidra till att säkra en framtida finansiering av välfärdsstaten, samt hur konkurrenskraften i den nordiska välfärdsmodellen kan bibehållas. Denna del av utredningen härrör från Finlands nordiska ordförandeskap år 2001. Två nordiska arbetsgrupper, den ena under danskt ordförandeskap den andra under finländskt ordförandeskap har upprättats i syfte att leda utredningsarbetet. Avrapportering väntas ske i mitten av år 2002 och der kommer det att redogöras för resultaterna när rapporten om den framtidiga finansiering av de nordiska välfärdssystemen föreligger och har varit behandlad av ministerrådet.

Konsumenternas villkor
Nordiska ministerrådets konsumentsektor har nyligen avslutat ett projekt som visat vilka effekter de gränsöverskridande fusionerna på den nordiska finansmarknaden fått för konsumenterna. Projektet har även lämnat förslag till ändringar i det nu gällande regelverket. Den analys och de förslag som läggs fram i rapporten ("Bankservice – på hvilke vilkår?", TemaNord 2002:502) skall nu behandlas i sektorns politiska organ.

Demokrati- och framtidsutredningar
Problemställningar med anknytning till maktförhållanden bör ses i sammanhang med dels nyligen avslutade och pågående forskningsprojekt, dels demokrati- och maktutredningarna i Danmark, Finland, Sverige och Norge. I Nordiska ministerrådets nyligen avslutade forskningsprogram "Norden och Europa" har demokratifrågor i Norden behandlats. Hänsyn till sådana problemställningar kommer också att tas inom Välfärdsforskningsprogrammet vid behandlingen av inkomna projektskisser.

Videre har Styringsgruppen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring (FOVU) sammenstilt rapporten "Demokratiutvikling 2000", på basis av pilotprosjekter presentert ved et seminar i mars 2000 og rapporten er oversendt voksenopplæringsmiljøene i Norden for implementering. FOVUs prosjektgruppe har utviklet grunnlaget for et flerårig forskningsprosjekt "Læring for aktivt medborgerskap", men prosjektet har foreløpig ikke oppnådd finansiering fra nordiske forskningsmidler.

I tilknytning til Nordisk Råds 50-års jubileum i 2002 har FOVU invitert til et felles nordisk initiativ om aktivt medborgerskap som tema på uka for voksnes læring (Adult Learners Week) i alle nordiske land. "Uka" er en god mulighet for å synliggjøre folkeopplysningens og voksenopplæringens arbeid for å motivere til bred deltakelse i demokratiske prosesser.

Kunskapsspridning om erfarenheter av folkrörelser mm.
Der henvises til meddelelsen om rekommandation fra sidste år, hvori det blandt andet fremgår, at kundskab om de nordiske landes erfaringer med folkebevægelser/frivillig organisationer, medbestemmelse og "folkbildning" spredes naturligt gennem ministerrådets virksomhed på de enkelte fagområder.

Med hensyn til forslaget om oprettelse og vedligeholdelse af en database opretholder ministerrådet det synspunkt, at det vil være et særdeles omkostningskrævende instrument og det kan være tvivlsomt, om der er et rimeligt forhold mellem omkostningerne og nytten set i forhold til den tilsigtede målsætning.

Der henvises i øvrigt også til besvarelsen af følgende rekommandationer: 17/1998/kultur, 5/2000/kultur, 34/2000/presidiet og 35/2000/kultur.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 33/2000/medborger Demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv (A 1241/nord)

Medborger- og Forbrugerudvalget anser at arbejdet med rekommandationen er kommet på dagsorden i Nordisk Ministerråd og i nogle tilfælde kommet godt i gang.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 33/2000/medborger til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhild Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

Meddelelse

om rekommandasjon 34/2000/presidiet Nordisk indflydelse i internationalt samarbejde (A 1241/nord)

(Præsidiets betænkning, se s. 1137)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att på internationella arenor, t.ex. EU, FN, WTO verka för att folkrörelsernas och frivilligorganisationernas roll stärks i syfte att öka demokratiseringen av den globala styrningen[1]

att i internationella sammanhang eftersträva ett gemensamt inflytande för framflyttande av de europeiska positionerna i riktning mot ett dynamiskt välfärdssamhälle liknande de nordiska[2]

att i allt internationellt samarbete sträva efter ett gemensamt nordiskt agerande i syfte att främja goda levnadsvillkor i utvecklingsländer och nyindustrialiserade länder

De nordiske landenes regjeringer meddeler:

De nordiske land har i mange år arbeidet for at FNs arbeid i større grad skal "åpnes opp" for deltakelse av de frivillige organisasjoner. Dette arbeidet fikk en ny tilskyndelse i forbindelse med forberedelsene til den store konferansen om miljø og utvikling i Rio de Janeiro i 1992.

Siden har man fulgt opp i alle de sektorvise globale konferansene og de påfølgende oppfølgingsmøter og konferanser, de såkalte "+ 5-prosessene". I forbindelse med disse konferansene har de nordiske land gjennomført bredt anlagte nasjonale prosesser hvor de frivillige organisasjonene har deltatt aktivt. Disse prosessene har medført mange positive ringvirkninger i de enkelte land med økt engasjement fra de frivillige organisasjoner i en rekke nasjonale og lokale spørsmål, jf. de såkalte lokale Agenda 21-prosessene.

De nordiske land inkluderer representanter for de frivillige organisasjoner i sine delegasjoner til alle viktige møter i FN, inkludert den årlige sesjonen i Generalforsamlingen. De deltar også aktivt i det forberedende arbeidet for disse konferansene og møtene.

De nordiske land har videre gitt betydelig økonomisk støtte til deltakelse av frivillige representanter fra utviklingsland – og særlig de minst utviklede land – i disse konferansene. I flere tilfeller har støtten vært øremerket til representanter for frivillige organisasjoner fra Afrika sør for Sahara. Dette har bidratt til en bedre balanse mellom representanter fra de ulike regionene. Det har til tider vært en tendens i retning av en overvekt av representanter for frivillige organisasjoner fra vestlige land. Tilbakemeldinger viser at dette har bidratt til kompetansebygging i landene og styrket deres videre arbeid med å følge opp de ulike konferansetema.

---

[1] Første at-sats ferdigbehandlet 2001
[2] Andre at-sats ferdigbehandlet 2001

EU er i dag inne i en institusjonell endringsprosess der et av siktemålene er økt demokrati, legitimitet og åpenhet i EUs institusjoner. Konventet om Europas fremtid, som skal forberede forslag til traktats endringer for den neste regjeringskonferanse i 2004, er bredt sammensatt med representanter for nasjonale regjeringer, nasjonale parlamenter og Europaparlamentet. Kandidatlandene er representert på lik linje med medlemsstatene, og Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen er observatører.

For å sikre en bred debatt og direkte deltakelse for borgerne er det opprettet et eget forum, med deltakelse fra blant annet de sosiale parter, næringslivet, NGO-er og akademikere. Forumet tar form av et strukturert nettverk av organisasjoner som mottar regelmessig informasjon om fremdriften i konventet. Forumets bidrag vil i sin tur tjene som input i debatten. Organisasjonene kan også bli konsultert på spesielle områder i samsvar med prosedyrer nedlagt av konventets presidium.

Etter initiativ fra konventets leder, Valéry Giscard d'Estaing, skal det også opprettes et eget ungdomskonvent, som skal møtes i juli 2002. Det er i tillegg opprettet interaktive debattsider hvor aktører i det sivile samfunn kan komme med innspill.

EUs målsetting om å styrke den demokratiske deltakelse i beslutningsprosessene kommer også til uttrykk i Kommisjonens hvitbok om styringsformer, som ble fremlagt i juli 2001. Prinsippene om godt styresett – åpenhet, deltakelse, ansvarlighet, effektivitet og konsistens – skal i sterkere grad legges til grunn for EUs forvaltning. Konkret betyr dette blant annet økt bruk av rammelovgivning for å ta hensyn til lokale forhold og større involvering av lokale og regionale myndigheter i politikkutformingen. For folkebevegelser og frivillige organisasjoner, som gjerne arbeider lokalt, vil dette være viktige demokratiserende tiltak.

Forslagene i hvitboken og EUs nye måte å organisere traktatendringer på er fullt ut i samsvar med de nordiske lands felles ønske om større åpenhet og større folkelig deltakelse i og innflytelse på internasjonale og globale beslutningsprosesser. I forhold til EU har Sverige, Finland og Danmark tatt til orde for større grad av innsyn og deltakelse. Indirekte ved å anmode om at nasjonale parlament blir trukket inn i EUs beslutningsprosesser, og direkte ved å arbeide for bedre dokumenttilgang for borgerne og flere åpne høringer i EUs Ministerråd når det opptrer som lovgiver. Fra Danmarks side går man inn for at slike møter åpnes for offentligheten allerede under Danmarks formannskap høsten 2002. Det vurderes også å opprette et dansk debattforum, med sikte på å få til en bred debatt i folket.

Den norske regjering anser det ikke som naturlig å uttrykke sterke synspunkter på EUs interne endringsprosess. Men Norge deler generelt ønsket om å styrke det sivile samfunns rolle i internasjonal politikk. Den norske regjeringen har nylig vedtatt en europapolitisk plattform med særlig siktemål om å legge til rette for en bred europadebatt i Norge og å involvere det sivile samfunn i sterkere grad i europapolitiske beslutningsprosesser. Dette skal skje dels gjennom bedret informasjonsutveksling og samarbeid mellom sentralforvaltningen, arbeidslivets parter og frivillige organisasjoner, og dels ved opprettelse av samråd og fora mellom forvaltningen og ikke-offentlige aktører om EU- og EØS-relevante saker.

Hva angår WTO, leder handelsforhandlinger der fram til folkerettslig forpliktende avtaler som er juridisk bindende for WTOs medlemmer. Forhandlinger i WTO blir dermed av en noe annen karakter enn hva som er tilfelle for ulike toppmøter i FN-regi eller ved utarbeidelser av resolusjoner i Generalforsamlingen. Både i FN og WTO har hvert medlemsland en stemme. I WTO arbeides det ut fra konsensusprinsippet, og man søker derfor å finne fram til løsninger som er akseptable for alle WTOs medlemsland uten at spørsmål kommer opp til avstemming. For at hvert land skal ha mulighet til å påvirke forhandlingsutfallet i WTO og dermed delta i den globale styringen av internasjonal handel, er det viktig at også utviklingsland får større kunnskaper om WTO-regelverket og styrket kompetanse til å delta i internasjonale handelsforhandlinger. Nordiske land har av denne grunn bidratt med frivillige midler til WTOs faglige bistandsaktiviteter.

Åpenhet om internasjonale handelsspørsmål må først og fremst være et hensyn som hvert enkelt medlemsland må ta ansvaret for. Som ledd i de nasjonale forberedelsesprosesser i forhandlingssammenheng har man på norsk side etablert konsultasjonsmekanismer med deltakelse av frivillige organisasjoner, fagdepartementer og arbeids- og næringslivets organisasjoner. Denne nære kontakten er nyttig for å bedre forståelsen for arbeidet i WTO.

De nordiske regjeringer gir også redegjørelser i parlamentet om forhandlingsprosessen i WTO. Frivillige organisasjoner og arbeids- og næringslivets organisasjoner inviteres også sammen med medlemslandenes representanter til WTO-seminarer eller høynivåmøter i Genève om brede problemstillinger eller spesielle tema i WTO-sammenheng. På denne måten får man dialog mellom ulike frivillige organisasjoner og internasjonale handelsforhandlere.

Det er også viktig å gi innsyn i prosessene som foregår i WTO ved å gjøre flest mulig offentlig tilgjengelig og ved å gi åpen informasjon om planlagt møteaktivitet i WTO.

Dette har i sum klart bidratt til å øke demokratiseringen av den globale styring.

De nordiske landenes regjeringer anser for sin del at rekommandasjonen kan avskrives.

Præsidiets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 34/2000/presidiet Nordisk indflydelse i internationalt samarbejde (A 1241/nord)

Demokratisering och medborgarinflytande är några av hörnstenarna i de nordiska ländernas politiska kultur. Folkrörelser och frivilligorganisationer har av tradition ett starkt inflytande i ländernas politik. För de nordiska länderna är det en viktig uppgift att verka för ett ökat medborgarinflytande också i de internationella beslutsprocesserna. Det är ävenledes angeläget att öka den parlamentariska insynen och inflytandet över dessa processer.

Det krävs konsekventa och målmedvetna insatser för att gradvis kunna stärka demokratiseringen av och öka medborgarinflytandet i det internationella samarbetet. Presidiet konstaterar att de nordiska länderna gör vällovliga insatser för att utvecklingen skall gå i denna riktning, bland annat genom att öka möjligheterna för frivilligorganisationer att medverka i arbetet i internationella fora, genom att främja medborgarnas och organisationernas medverkan i förberedelser för t.ex. stora internationella konferenser, genom att verka för en ökad öppenhet i bl.a. EU:s beredningss- och beslutsprocesser, samt genom ekonomiskt stöd till frivilligorganisationer, både i egna länder och i utvecklingsländer. Det är presidiets uppfattning att dessa insatser är helt i linje med intentionerna i Nordiska rådets rekommendation 34/2000/presidiet.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Presidiet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 34/2000/presidiet för rådets del är *slutbehandlad.*

Stockholm den 24 september 2002

Berit Brørby (A)
Chris Heister (m)
Trond Helleland (H)
Kaj Ikast (KF)
Anita Johansson (s)
Elver Jonsson (fp)
Outi Ojala (vänst), president
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Fremst. 35/2000/kultur
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 35/2000
Ökat samarbete med frivilligsektorn i närområdena (A 1215/när)

(Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning, se s. 1140)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* en grupp tillsätts med experter, inkl. representanter för frivilligorganisationer, med uppdrag att kartlägga situationen för frivilligorganisationerna i närområdena, bedöma möjligheterna till samarbete och att lämna förslag till en samlad nordisk strategi för samarbetet med de frivilliga organisationerna

2) *att* det som ett led i arbetet att förstärka de ungdomspolitiska nätverken i närområdena arrangeras ett seminarium för baltiska, nordiska och ryska ungdomar om demokratins villkor i östersjöregionen. Deltagandet bör omfatta ett brett spektrum av frivilliga organisationer som arbetar med samhälleliga frågor, bl.a. miljö- och sociala frågor

Nordisk Ministerråds meddelelse:

1. at- sætning:
Ministerrådet mener ikke, at nedsættelse af en ekspertgruppe for at kortlægge situationen for frivilligorganisationer i nærområderne er en løsning, da de baltiske lande og i særlig grad Nordvest-Rusland har et helt andet politisk, historisk udgangspunkt for frivillig sektoren end de nordiske lande. Ministerrådet vil i stedet satse på konkrete projekter og samarbejde som udvikler den frivillige sektors kompetencer. Der nævnes eksempler på kompetenceopbyggende aktiviteter inden for Det nordiske folkeoplysnings- og voksenoplæringsområdet.

Ministerrådet konkluderer, at der er et klart behov for at etablere fastere netværk mellem gryende voksenoplæringsmiljøer i Nordvest-Rusland, hvorfor man har iværksat et 3-årig kursusforløb for russere på Nordens folkelige akademi. FOVU har bedt en arbejdsgruppe med repræsentanter fra Baltikum, russiske NGO-deltagere og informationskontoret i St. Petersborg om at beskrive behov og forankring i Nordvest-Rusland.

2. at- sætning:
Det oplyses, at det finske formandskab for Nordisk Ministerråd i 2001 arrangerede en konference om børn og unges livsvilkår i spredt bebyggede områder i nordisk, nærområde og europæisk perspektiv, med deltagelse fra bl.a. Baltikum og Nordvest-Rusland. Nordisk ungdomskomité har endvidere prioriteret støtte til nordiske ungdomsorganisationer i deres samarbejde med ungdomsorganisationer fra Baltikum og Nordvest-Rusland. Nordisk Ministerråd mener, at disse løsninger er mere hensigtsmæssige frem for at arrangere et seminar alene for baltiske, nordiske og russiske unge.

Samarbejdsorganet for Østersølandenes ungdomskomiteer, Baltic Youth Forum, BYF, har siden 1999 kørt et fælles Østersøprojekt (Baltic Sea Youth Project, BSYP), som har haft til opgave at støtte ungdomsforeningernes netværk i nærområdet samt øge ungdommens påvirkningsmuligheder.

Projektet er blevet finansieret først og fremmest med midler fra Forum Syd i Sverige samt med støtte fra EU's Action 5-program og støtte fra Nordisk Ungdomskomité. Projektets første 2 faser har engageret, uddannet og støttet ungdomsorganisationer i de nordiske nærområder. Projektets aktiviteter har bestået i nationale aktiviteter i alle Østersølandene, samt fælles international skoling, konferencer og Contact Forum.

Projektet har udviklet sig meget og dets natur har ændret sig. Fra at være et støtteprojekt, er det nu et projekt som baserer sig på stærke jævnbyrdige partnerskaber, hvor erfaringsudveksling er vigtig. Der er dog stadig brug for økonomisk støtte til nærområdernes organisationer.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 35/2000 Ökat samarbete med frivilligsektorn i närområdena

Kultur- og Uddannelsesudvalget tager til efterretning, at Nordisk Ministerråd i stedet for en ekspertgruppe har nedsat en arbejdsgruppe, som skal beskrive behov og hvordan man konkret kan gennemføre samarbejde. På denne baggrund mener Kultur- og Uddannelsesudvalget, at den første at-sætning kan afskrives.

Kultur- og Uddannelsesudvalget finder, at ministerrådets initiativ tilgodeser hensigten i at-sætning og anbefaler på den baggrund at den anden at-sætning afskrives.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 35/2000/kultur som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen (S)

Meddelelse

om rekommandasjon 1/2001/medborger Racisme og nynazisme i Norden (A 1245/p)

(Medborger- og Forbrukerutvalgets betenkning, se s. 1142)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at komme med en årlig redegørelse for tiltag, der er gjort i de nordiske lande mod racisme, fremmedfjendtlighed og diskriminering i hverdagen

Nordisk Ministerråd meddeler:
Ministerrådet ser det som vigtigt, at der tages initiativer i forhold til de udfordringer, som racismen byder, det være sig i grov kriminel form eller ytringer, som udtrykker foragt eller manglende tolerance. Indsatsen mod racisme, fremmedfjendtlighed og diskrimination, er i øvrigt, foruden at være et mål i sig selv en nødvendig forudsætning for at sikre, at alle uanset race eller etnisk oprindelse har mulighed for at deltage i de nordiske samfunds politiske, økonomiske, sociale og kulturelle liv.

Som opfølgning på Nordisk Råds rekommandation, anmodede Nordisk Ministerråd i juli i 2001 de nordiske lande om bidrag til besvarelse for så vidt angår de tiltag, som generelt er gjort i de enkelte lande mod racisme, fremmedfjendtlighed og diskriminering. Hver af de nordiske lande har afgivet de som bilag vedlagte svar.[1] Svarene er opdateret i foråret 2002.

Vedrørende ministerrådets tiltag vedr. fremmedfjendtlighed og racisme har Ministerrådet afgivet en redegørelse herfor som svar på rådets rekommandation 19/2001/medborger.

Som det fremgår af materialet indsendt fra de forskellige nordiske lande, rækker de nationale initiativer og handlingsplaner for flertallets vedkommende flere år ud i fremtiden.

EUMC (Europæisk observatorium for racisme og fremmedhad oprettet under EU) har udgivet sin tredje rapport om udviklingen indenfor racisme, xenofobi og antisemitisme i EU's medlemslande den 18. December 2001.

Til eksempel Sverige har åbnet en web-plads den 21. marts 2002 med information om racisme og fremmedfjendtlighed (www.sverigemotrasism.nu). med information samlet fra forskere, myndigheder og frivilligorganisationer. Endvidere er en gennemgang af lovgivningen mod racisme lagt ind. Også information om andre lande foreligger samt en gennemgang af hvad Sveriges kommuner gør for at bekæmpe racisme.

Da EUMC således har set det som sin opgave regelmæssigt at indsamle oplysninger fra blandt andet EU-medlemslandene og oplysninger om nationale handlingsplaner i øvrigt kan fås via relevante ministeriers hjemmeside eller dokumentationsenheder, finder ministerrådet, at ønsket om adgang til information vedrørende tiltag, der er gjort i de nordiske lande mod racisme, fremmedfjendtlighed og diskriminering foreligger tilgængelig for en årrække.

På den baggrund anser Nordisk Ministerråd, for sin del, at fremstillingen kan afskrives.

[1] Ikke trykket her

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om fremstilling 1/2001/medborger Racisme og nynazisme i Norden (A 1245/p)

Medborger- og Forbrugerudvalget er taknemmelig for et godt udarbejdet svar fra det nordiske regeringer. Området er vældig omfattende og kompleks og udvalget er opmærksom på at en sammenfatning af alle de tiltag som der arbejdes med er svær og tidskrævende.

Det fremgår af Nordisk Ministerråds meddelelse at adgang til information vedrørende tiltag, der er gjort i de nordiske lande mod racisme, fremmedfjendtlighed og diskriminering foreligger tilgængelig for en årrække. Udvalget mener at adgangen til information om disse er generelt godt tilgængelig og skal her specielt rose den svenske web-plads: www.sverigemotrasism.nu

Udvalget ser dog behov for ministrenes redegørelse om regeringernes politiske prioriteringer på området. Udvalget skal anmode om, at dette sker mundtlig årligt i forbindelse med Nordisk Råds session. Dette kan enten ske i plenum eller på et specielt fælles møde med Medborger- og Forbrugerudvalget, som har ansvar for området i Nordisk Råd.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser fremst. 1/2001/medborger som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

Meddelelse

om rekommandasjon 4/2001/velferd Narkotikahandel (A 1223/nord)

(Velferdsutvalgets betenkning, se s. 1144)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* udforme en fælles nordisk strategi og samordne nordiske indsatser mod hvidvaskning af penge
2) *at* samle kundskab om narkotikabranchen som et hot mod demokratiet i Norden og dets nærområder og udforme en fælles strategi for indsatser på området

Nordisk Ministerråd meddeler:

Indsatsen mod hvidvaskning af penge
Straffeekspertgruppen under embedsmandskomiteen for justitssektoren har fået til opgave at vurdere de nordiske landes indsatser mod hvidvask af penge gennem de seneste år og betydningen for at bekæmpe forskellige former for kriminalitet. Når resultaterne af straffeekspertgruppen foreligger vil de blive forelagt embedsmandskomitéen til videre foranstaltning.

Narkotikabranchen som hot mod demokratiet
Embedsmandskomiteen er gået i gang med at revidere narkotikasektorens nærområdestrategi. Komitéen vil tage Nordisk Råds rekommandationer i betragtning i denne forbindelse. Strategien vil blive præsenteret, så snart den er godkendt af ministerrådet.

Der kan i øvrigt henvises til meddelelsen fra sidste år.

Välfärdsutskottets betänkande

över meddelande om framställning 4/2001/välfärd Narkotikahandel (A 1223/nord)

Välfärdsutskottet kommer att 2003 prioritera frågor inom narkotikapolitikens område. För att nå bästa möjliga resultat kommer utskottet att arrangera hearingar och seminarier i samarbete med andra utskott (främst medborgarutskottet) för att kunna identifiera inom vilket område nordisk nytta bäst kan uppnås. Målsättningen är att samla trådarna till ett nytt utskottsförslag gällande bekämpningen av narkotika.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Välfärdsutskottet,

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 4/2001/välfärd för Rådets del är *slutbehandlad.*

Stockholm den 24 september 2002

Line Barfod (EL)
Drífa Hjartardóttir (Sj)
Tuula Haatainen (sd)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Harriet Lindeman (FS)
Pehr Löv (sv), ordförande
Jan Sahl (KrF)
Karin Woldseth (FrP)

*Fremst. 5/2001/velferd
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 5/2001//velferd Nordisk samarbeid om kultur og helse (A 1210/nord)

(Velferdsutvalgets betenkning, se s. 1146)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *å* arbeide for at kunst og kultur, både i teori og praksis, integreres som en viktig ressurs og vesentlig faktor i det helsefremmende, forebyggende og rehabiliterende arbeidet i de nordiske samfunn

2) *at* kultur- og helseperspektivene blir en integrert del på alle nivåer i de helse- og sosialfaglige, medisinske og kulturfaglige utdanningene i Norden

Nordisk Ministerråd meddeler:
Forebyggende og helsefremmende insatser er en vigtig del af den udfordring, som de europæiske lande står over for de kommende årtier. Her vil integreringen af kultur- og helseperspektiver på de forskellige niveauer i de helse- og socialfaglige, medicinske og kulturfaglige uddannelser i Norden kunne være en vigtig del af arbejdet med disse udfordringer.

Det norske formandskab lægger i sit formandskabsprogram vægt på, at den store omorganisering af folkesundhedsprogrammerne i EU også vil komme til at stå centralt i det nordiske samarbejde. Der lægges blandt andet op til at det nordiske samarbejde skal bidrage til debatten om de forestående ændringer og vurderinger af, hvordan disse ændringer kan bidrage til at udvikle det nordiske samarbejde.

I den forbindelse vil Nordisk Råds forslag om integrering af kultur- og helseperspektiverne i uddannelser i Norden samt kultur og kunst som en væsentlig faktor i det helsefremmende, forebyggende og rehabiliterende arbejde i de nordiske samfund blive taget med i de videre overvejelser omkring opfølgningen af det norske formandskabsprogram.

Nordisk Råd vil blive informeret om de kommende fremskridt med dette arbejde.

Välfärdsutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 5/2001/velferd Nordisk samarbeid om kultur og helse (A 1210/nord)

Välfärdsutskottet konstaterar att man fortfarande väntar på en översikt över de projekt som väntas igångsättas inom ramen för handlingsprogrammet på social- och hälsoområdet 2001–2005. I övrigt konstaterar välfärdsutskottet att arbetet fortskrider i överensstämmelse med rekommendationens att-satser, men att ärendet inte är färdigt utrett.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Välfärdsutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet om rek. 5/2001/velferd till handlingarna och *avvaktar nästa års meddelande.*

Stockholm den 24 september 2002

Line Barfod (EL)
Drífa Hjartardóttir (Sj)
Tuula Haatainen (sd)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Harriet Lindeman (FS)
Pehr Löv (sv), ordförande
Jan Sahl (KrF)
Karin Woldseth (FrP)

Meddelelse

om rekommandasjon 6/2001/medborger Grundandet av en demokratifond för samarbete med Ryssland (A 1220/nær)

(Medborger- og Forbrukerutvalgets betenkning, se s. 1148)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å forbedre mulighetene til brede folkelige kontakter mellom nordiske og russiske organisasjoner, partier, folkebevegelser, nettverk og institusjoner ved å etablere et samarbeid mellom nasjonale prosjekter som de nordiske landene gjennomfører for utvikling av demokrati i Russland og Nordisk Ministerråds innsats innen blant annet nærområdeprogrammet for støtte til demokratiutvikling

Nordisk Ministerråd meddeler:
I mars 2001 vedtok de nordiske samarbeidsministrene et ministerrådsforslag om revidert nordisk strategi for samarbeide med nærområdene. Denne reviderte strategien ble behandlet og endelig godkjent av samarbeidsministrene i juni 2002. En av de mest sentrale målsetningene er å få koordinert ministerrådets innsats i forhold til øvrige aktørers innsats, samt å komme frem til mekanismer som gjør det enklere for landene i nærområdet å koordinere aktivitetene utfra egne behov.

Det er først i arbeidsprogrammet for 2002 at den reviderte strategien "Närmare Norden" er begynt implementert, og det er derfor noe tidlig å trekke konkrete konklusjoner av innsatsen etter kun et knapt halvår. Strategiens hovedlinjer blir for øvrig også tatt inn i det kommende rammeprogrammet for Nordisk Ministerråds aktiviteter i Nærområdet i perioden 2003–2005.

Sakkyndigkomiteen, bestående av øst-bistandsansvarlige ved de nordiske utenriksdepartement, streber ikke primært etter samvirke mellom prosjektene, men derimot etter å unngå at det forekommer overlapping mellom de nasjonale innsatsene og Nordisk Ministerråds Nærområdeprogram. Sakkyndigkomiteen involveres aktivt i behandlingen av både de årlige arbeidsprogram og det kommende treårige rammeprogrammet.

Nordisk Ministerråd anser, for sin del, at fremstillingen kan avskrives

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om fremstilling 6/2001/medborger Grundandet av en demokratifond för samarbete med Ryssland (A 1220/nær)

Medborger- og Forbrugerudvalget er tilfreds med at rekommandationens målsætning om koordination er kommet i gang via den reviderede nærområdestrategi og at der udføres opsyn med at nationale projekter og Nordisk Ministerråds Nærområdeprogram ikke overlapper.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser fremst. 6/2001/medborger som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

Meddelelse

om rekommandasjon 7/2001/kultur
Endringer i overenskomsten om Nordisk Kulturfond (A 1251/nord)

(Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning, se s. 1151)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landenes regjeringer

å endre artiklene 1, 2, 7, 9, 10, 11, 12 og 13 i overenskomsten om Nordisk Kulturfond i overensstemmelse med det vedlagte forslaget som følger:[1]

Artikel 1

Nordisk Kulturfond har til formål at fremme det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande **og selvstyrende områder**

Artikel 2

Der kan også ydes støtte til **virksomhed** inden for eller uden for Norden vedrørende nordisk kulturelt samarbejde og de nordiske landes kulturliv

Artikel 7

Fonden er et selvstændigt rets-subjekt. Den forvaltes, dens midler fordeles og dens virksomhed i øvrigt ledes af en styrelse

Fondens firma tegnes av styrelsen eller af den som styrelsen bemyndiger
Styrelsen har hjemmel til at fastsætte honorar til sine medlemmer

Artikel 9

Styrelsen kan indhente udtalelser **fra Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd eller fra andre sagkyndige**

Artikel 10

Fondens sekretariatsarbejde og økonomiforvaltning varetages på en måde styrelsen beslutter. Sekretariatets beliggenhed skal oplyses i styrelsens arbejdsorden

Artikel 11

Af fondens midler afholdes rejsegodtgørelse, dagpenge, **honorar, sekretariats- og forvaltningsomkostninger og** øvrige omkostninger i forbindelse med fondens virksomhed. Der kan endvidere afholdes udgifter til særlig sagkyndig bistand

[1] Fet skrift anger tillägg eller ny text i artiklarna 1, 2, 7, 9, 10, 11, 12 och 13 i överenskommelsen.

Artikel 12

Fonden har sit sæde **hvor fondens sekretariat er beliggende**

Artikel 13

Styrelsen vedtager en forretningsorden med nærmere forskrifter om fondens sekretariatsarbejde, økonomiforvaltning og virksomhed

De nordiske landes regeringer meddeler:

Den 30. november 2001 oversendtes til Nordisk Råd et ministerrådsforslag (B 210/nord) om en aftale mellem de nordiske landes regeringer om en ændring af overenskomsten om Nordisk Kulturfond i overensstemmelse med principperne i rådets fremstilling 7/2001/kultur.

De bemærkninger som Nordisk Råd afgang i fremstilling 47/2001/kultur er herefter inddraget udkastet til aftale og er derefter korrigeret i overensstemmelse med Rådets ønsker.

Aftalen er underskrevet af kulturministrene den 5. april 2002, jf. også Nordisk Ministerråds meddelelse vedrørende fremstilling nr. 47/2001/kultur.

Kultur- och utbildningsudvalgets betänkande

över meddelande om rekommendation 7/2001/kultur Endringer i overenskomsten om Nordisk Kulturfond (A 1251/nord)

Vid 53:e sessionen mottog Nordiska rådet ett muntligt meddelande, framfört av Finlands kulturminister, om framställning 7/2001. Nordenutskottet avgav ett betänkande över meddelandet den 3 december 2001. Framställningen hade gjorts av presidiet den 3 april 2001, mot bakgrund av Nordenutskottets betänkande om medlemsförslag om ändring i överenskommelsen om Nordiska kulturfonden (A 1251/nord).

Några dagar innan dess, den 30 november 2001 hade rådet mottagit ministerrådsförslag om Ændring af overenskomsten for Nordisk Kulturfond (B 210/nord). Det resulterade i rådets framställning 47/2001/kultur, gjord av presidiet den 9 december 2001 mot bakgrund av Nordenutskottets betänkande. Härav framgick bl.a. rådets synpunkter på lydelsen av artikel 10 i överenskommelsen.

Framställning 7/2001 och framställning 47/2001 bör ses i ett sammanhang eftersom bägge ärendena bygger på förslag till ändring av Överenskommelsen för Nordiska kulturfonden. Framställning 47/2001 innehåller därutöver en att-sats ang. rättställningsavtal för Nordiska kulturfondens sekretariat.

Det framgår av de nordiska ländernas meddelande om framställning 7/2001 att de ändringar som föreslagits i Nordenutskottets betänkande om ministerrådsförslag B 210/nord (framst. 47/2001), är numera införda i avtalet om Överenskommelsen för Nordiska kulturfonden och avtalet har undertecknats av kulturministrarna den 5 april 2002. Av meddelandet framgår dock inget om ratificeringen av avtalet.

Syftet med framställning 7/2001 samt framställning 47/2001 är att betrakta som uppfyllt vad angår ändringarna i överenskommelsen för Nordiska kulturfonden.

Kultur- och utbildningsutskottet hänvisar emellertid även till sitt betänkande över meddelande om framställning 47/2001 där utskottet föreslår att rådet begär ett nytt meddelande om framställningen, med hänvisning till att framställningens femte att-sats, som avser ett rättsställningsavtal för fondens sekretariat, ännu inte har uppfyllt.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Kultur- och Utbildningsutskottet

> *at* Nordisk Råd lägger meddelandet till handlingarna och anser att framst. 7/2001/kultur för Rådets del är *slutbehandlad.*

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen (S)

Meddelelse

om rekommandasjon 8/2001/miljø Nordisk Miljøhandlingsprogram 2001–2004 (B 199/nær)

(Miljøutvalgets betenkning, se s. 1156)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* föra in resurseffektivisering samt kärnsäkerhet som insatsområden i det nordiske miljöhandlingsprogram 2001–2004

2) *att* vad gäller den nordiska budgeten samt arbetet under 2002 prioriteras följande

a) Uppföljning av befintlig rekommendation om miljöräkenskaper för energi, samt etablering av ett system för prissättning av miljökostnaderna vid produktion av elektricitet samt projekt för att pröva Kyotomekanismerna i Östersjöområdet

b) Arbeta för miljösäkerhet i hav och kustområden, bl.a. vad gäller att motverka oljeförorening

c) Åtgärder för att stoppa utsläpp av radioaktiva ämnen till hav och luft från Sellafield m.fl. anläggningar samt att stoppa läckage av radioaktiva ämnen till hav och vattendrag från använt kärnbränsle, mot bakgrund av att den Ryska Duman beslutat om att importera använt kärnbränsle

d) Rapportera årligen om utvecklingen i Ryssland vad gäller import av använt kärnbränsle samt vad gäller utvecklingen i Sellafieldanläggningen

e) Vad gäller matvara u-säkerhet och förbättrat djurskydd styrka det nordiska inflytandet i internationella förhandlingar och processer, särskilt i FAO, WHO och WTO samt i utvecklingen av ett nytt regelverk inom livsmedelsområdet i EU/EES

3) *att* fastställa ministerrådsförslag B 199/när om det nordiske miljöhandlingsprogram 2001–2004 med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet Närområdesutskottet i dess betänkande över förslaget samt årligen rapportera om genomförandet av handlingsprogrammets olika projekt och eventuella förslag till justeringar av Nordiska rådets prioriteringar

Nordisk Ministerråd meddeler:
Ministerrådsforslaget vedrørende Det nordiske miljøhandlingsprogram 2001–2004 ble godkjent av Nordisk Råd på ekstra sesjonen den 26. juni 2001. Nordisk Råds rekommandasjon nr. 8/2001 vedrørende miljøhandlingsprogrammet ble besvart muntlig på Nordisk Råds sesjon i oktober 2001 av daværende formann i Nordisk Ministerråd, Finlands samarbeidsminister Jan-Erik Enestam.

I fjorårets muntlige besvarelse av rekommandasjonen uttrykte ministerrådet i prinsippet enighet med Nordisk Råd om prioriteringer. Med tanke på noen av rekommandasjonens kob-

linger mellom den nordiske strategien for bærekraftig utvikling og miljøhandlingsprogrammet, ble det imidlertid presisert at miljøhandlingsprogrammet kun skal implementere de deler av strategien som miljøsektoren er ansvarlig for i det nordiske samarbeidet. I likhet med i fjor vil ministerrådet også i år anbefale Nordisk Råd å overveie å avskrive de deler av rekommandasjonen som miljøsektoren ikke er ansvarlig for, med tanke på at disse burde være tatt med i rekommandasjon nr. 9/2001/miljø (B201/nær) om strategien for bærekraftig utvikling.

Når det gjelder de enkelte delene av rekommandasjonen, vil ministerrådet meddele følgende: Ressurseffektivisering er tatt med som et innsatsområde i miljøhandlingsprogrammet. Emnet behandles i handlingsprogrammets kapittel om produktorientert miljøstrategi (POMS), fordi ressurseffektivitet er en del av dette overordnede temaet. Flere grupper arbeider med ulike deler av dette emnet, bl.a. den tverrsektorielle gruppen mellom miljø, konsument og næring om integrert produktpolitikk (IPP-gruppen).

Spørsmålet om atomsikkerhet har ikke blitt tatt eksplisitt med i miljøhandlingsprogrammet, fordi dette temaet ikke ligger spesifikt under de nordiske miljøverndepartementenes ansvarsområde. Miljøvernministrene behandler imidlertid spørsmål relatert til denne problematikken gjennom sine diskusjoner på ministermøtene. Videre har de nordiske finansieringsinstitusjonene NEFCO og NIB engasjert seg i atomsikkerhetsprosjekter, spesielt i Russland. Energiministrene behandler atomsikkerhetsspørsmål i overensstemmelse med en beslutning fra BASREC (Baltic Sea Region Energy Cooperation) ministermøtet i Stavanger i 1998. Det kan også nevnes at det finnes et nordisk samarbeidsforum NSK (Nordisk kärnsäkerhetsforskning) som behandler atomsikkerhetsspørsmål. Dette samarbeidet skjer imidlertid ikke innenfor Nordisk Ministerråd.

Energisektoren er ansvarlig for spørsmål relatert til miljøregnskap for energi og prissetting av energi. Energisektoren og miljøsektoren samarbeider om spørsmål knyttet til utprøving av Kyoto-mekanismene i Østersjøregionen. De nordiske energi- og miljøvernministrene sluttet seg høsten 2000 til forslaget om etablering av en Testing Ground for Østersjøregionen for utprøving av Kyoto-mekanismene. Arbeidet med etablering av en Testing Ground har fått nytt momentum etter Marrakesh-møtet i 2001, der partene oppnådde enighet bl.a. om regler og retningslinjer for Kyoto-mekanismene og la grunnlaget for ratifikasjon av Kyoto-protokollen.

Det arbeides med å utvikle den politiske rammeavtalen for Testing Ground med sikte på undertegning høsten 2002. Videre er det under utvikling en standard prosjektavtale som skal være en mal for de spesifikke prosjektavtalene, samt en håndbok for felles gjennomføring for å redusere kostnadene med utvikling av prosjekter. Det er også igangsatt et program for å bygge kunnskap og kompetanse om Kyoto-mekanismene i forvaltningen i de baltiske landene og Nordvest-Russland. Videre arbeides det med sikte på å fremskaffe midler i de nordiske landene for etablering av et investeringsfond for klimarelaterte prosjekter i den nordiske miljøfinansieringsselskapets (NEFCO) regi, med sikte på at fondet kan bli operativt fra januar 2003.

Et spill for simuleringer av gevinstene ved kvotehandel og for å få økt kompetanse på slik handel, vil bli gjennomført i regi av BASREC våren 2002.

Det nordiske samarbeidet innenfor Hav- og luftgruppen er først og fremst rettet inn mot å utnytte EU-arbeidet, regionale konvensjoner og handlingsplaner for å bidra til en best mulig miljøtilstand på hav- og luftområdet i Norden og dets nærområder. Arbeidet sammenfaller med den overordnede strategiske satsingen innen Nordisk Ministerråd med å rette blikket mot Europa og å støtte utviklingen i Nordens nærområder.

Miljøsektoren arbeider aktivt med miljøsikkerhet i hav og kystområder gjennom flere konkrete prosjekter. Ut over disse prosjektene går en del av midlene fra den nordiske hav- og luftforurensningsgruppen til driften av sekretariatet for København-avtalen. Dette er en nordisk avtale fra 1993 om felles innsats og samarbeid i forbindelse med forurensningskatastrofer som forårsakes av olje og andre skadelige stoffer i de nordiske havområdene.

På Nordsjøkonferansen i Bergen 20.–21. mars i år var både oljeforurensning og radioaktiv forurensning av Nordsjøen blant temaene. På bakgrunnen av den potensielt store og irreversible trussel som utslipp av genmodifiserte organismer kan ha for Nordsjøen, ble ministrene videre

enige om å iverksette tiltak for å sikre at kulturer av genmodifiserte organismer er atskilt i sikre, innelukkede og landbaserte anlegg. Ministrene ble også enige om en rekke initiativer for å redusere miljøpåvirkninger fra skipsfart, blant annet gjennom å opprette nettverk av etterforskere og påtalemyndigheter for å bedre samarbeidet mellom land i Nordsjøregionen med å håndheve internasjonalt regelverk og standarder for beskyttelse mot forurensning fra skip. Ministrene ble også enige om å ta omgående grep for å redusere problemet med spredning av ikke-stedegne arter ved utslipp av ballastvann. For å oppfylle gjeldende IMO retningslinjer ble det enighet om å gjennomføre nasjonale og/eller regionale tiltak, hvis mulig, innen 2004. Ministrene var enige om at problemet rundt marint avfall kun kan løses gjennom innsats fra den enkelte sektor, og at den frivillige sektoren, med oppryddingskampanjer osv., utgjør en meget viktig del av dette. Videre støtter Nordsjøkonferansen arbeid med miljøsikkerhet til havs, som allerede pågår i andre fora på områdene nevnt ovenfor, i tillegg til andre områder som utslipp av miljøgifter, næringssalter og olje.

Ministerdeklarasjonen fra Nordsjøkonferansen omfatter blant annet en oppfordring om å redusere forurensningsfaren knyttet til transport av radioaktivt materiale, blant annet ved å arbeide for å styrke regelverket for denne typen transporter. Ministrene understreket også viktigheten av informasjon og konsultasjoner med relevante land før slike transporter gjennomføres, og ble enige om å sette sjøtransport av radioaktivt materiale på dagsorden for konferansen om miljøeffekter av skipsfart som skal holdes i Sverige senest i år 2006. Når det gjelder utslipp av radioaktive stoffer til havet, var det enighet om at fortsatte reduksjoner er nødvendig for å implementere OSPAR's utslippsstrategi, og at framdriften skal evalueres på OSPAR's ministermøte i 2003. Nordsjøstatene ble videre oppfordret til å redusere risikoen for uhellsutslipp fra nukleære anlegg, og å evaluere andre alternativer for håndtering av brukt kjernebrensel når de nåværende reprosesseringskontrakter er utløpt.

I Norge ble det 15. mars i år lagt fram en stortingsmelding om en helhetlig havmiljøpolitikk. I meldingen foreslås det å utarbeide en helhetlig forvaltningsplan for Barentshavet der hensynet til miljø, fiskeri, petroleumsvirksomhet og sjøtransport skal vurderes samlet. Videre foreslås det bl.a. å styrke kontrollen og overvåkingen av skipstrafikken langs kysten, å endre organiseringen av oljevernberedskapen, og at det settes fokus på oljeutvinningen offshore.

Det vises forøvrig til det innlegget som formannen for Ministerrådet for miljø, Norges miljøvernminister Børge Brende, holdt om havmiljøspørsmål på et møte med Nordisk Råds Miljø- og naturressursutvalg i Oslo den 29. januar i år.

De nordiske miljøministrene har ved flere anledninger tatt kontakt med britiske myndigheter vedrørende utslippene fra Sellafield. Den 21. august 2001 sendte ministrene et felles brev til sin britiske kollega, miljøminister Michael Meacher. I tilknytning til EUs miljørådsmøte den 29. oktober 2001, hadde de nordiske miljøministrene et møte med Michael Meacher samt statssekretæren i miljøministeriet Margaret Mary Becket om Sellafield-utslippene. Saken ble også diskutert av de nordiske miljøministrene på deres møtet den 30. oktober 2001 og det ble avholdt en felles pressekonferanse om saken. Miljøministrene har fått god drahjelp fra Nordisk Råd, bl.a. gjennom det brevet Nordisk Råds Presidium sendte til den britiske regjering i forbindelse med sesjonen i 2001. Den norske miljøvernministeren har siden dette hatt en rekke møter med britiske ministre om Sellafield-saken, inkludert et møte med Margaret Becket i London 17. desember 2001. Den norske miljøvernministeren har også besøkt Sellafield-anlegget. Det er videre gjort flere skriftlige henvendelser om saken, og etablert en bilateral dialog på embetsplan med britiske miljømyndigheter. Saken ble også tatt opp bilateralt med den britiske miljøvernministeren Michael Meacher under Nordsjøkonferansen i Bergen. Her varslet Meacher at den britiske regjeringen vil ta stilling til de foreslåtte framtidige utslippsgrensene for technetium-99 fra Sellafield i nærmeste framtid.

På sitt møte den 20. august 2001, hadde de nordiske miljøministrene en lengre diskusjon om utviklingen i Russland og samarbeidet med Russland. Ministrene var enige om at det er meget viktig både politisk og økonomisk å samarbeide og støtte forbedringen av miljøtilstanden i

Russland, både gjennom bilateralt samarbeid og i internasjonal sammenheng. Ministrene besluttet på møtet å gi følgende uttalelse vedrørende import av radioaktivt avfall:

"Håndtering af radioaktivt affald er et meget vigtigt emne og det er nødvendigt at have en sikker behandling, transport og opbevaring. Ministrene udtrykte deres alvorlige bekymringer i forbindelse med planer om import af radioaktivt affald til Rusland."

Ministermøtet ble forøvrig holdt "back-to-back" med Barentsrådets ministermøte.

Når det gjelder rapportering om utviklingen i Russland samt Sellafield, kan en slik rapportering skje i forbindelse med muntlige innlegg under sesjonen. En slik rapportering og dialog finner allerede sted gjennom årlige besvarelser av Nordisk Råds rekommandasjoner. En annen form for rapportering og dialog kan skje ved at Nordisk Råd inviterer Nordisk Ministerråd til å redegjøre for og diskutere ønskede tema.

Matvaretrygghet faller ikke inn under miljøsektorens ansvarsområde. De ansvarlige sektorer er jord- og skogbrukssektoren, fiskerisektoren og næringsmiddelsektoren. Miljøsektoren deltar imidlertid i prosjekter vedrørende matvaretrygghet.

Ministrene med ansvar for jord- og skogbruk-, fiskeri- og næringsmiddelområdet besluttet på et felles ministermøte i juni 2001 å etablere et nytt felles ministerråd med ansvar for matvarespørsmål. Til orientering kan det opplyses at det er nedsatt en nordisk prosjektgruppe med representanter fra jord- og skogbrukssektoren, fiskerisektoren, næringsmiddelsektoren, konsumentsektoren og miljøsektoren. Målsettingen for den gruppen er bl.a. å utarbeidet en nordisk handlingsplan for økt matvaretrygghet.

Beskyttelse av plante- og dyrearter er omfattet av miljøhandlingsprogrammets kapittel om biologisk mangfold og genetiske ressurser. Flere prosjekter er igangsatt for å følge opp de konkrete målsettingene i miljøhandlingsprogrammet innen dette området.

Det Nordiske Genressursrådet (NGR), som ble etablert i 2001, har til formål å utgjøre et forum for strategisk diskusjon i spørsmål knyttet til genressurser. Både miljø- og landbruksmyndighetene er representert. NGR er et rådgivende organ for ministerrådet via embetsmannskomiteene og kan ved behov gi råd til Nordiske Genbanken og

Nordiske Genbanken for husdyr. Rådet har en tverrsektoriell tilnærming, og det er aktuelt å inkludere også andre sektorer, bl.a. fiskerisektoren, i arbeidet.

NGR skal bidra til oppfølgingen av den nordiske strategien for en bærekraftig utvikling samt de målsettinger som er fastlagt i handlingsprogrammene for miljøsektoren og landbrukssektoren. En prioritert oppgave er å avklare den legale statusen til genressursene i de nordiske genbankene i lys av internasjonale avtaler som FNs konvensjon om biologisk mangfold samt FAOs Internasjonale Avtale om Plantegenetiske ressurser. En utfordring for fremtiden er å bevare de nordiske genressursene og gjøre dem tilgjengelige på rimelige vilkår bl.a. til foredlingsvirksomhet. Blant andre oppfølgingspunkter kan nevnes arbeidet med indikatorer for bærekraftig bruk og bevaring av genressurser. Det internasjonale arbeidet og arbeidet med indikatorer i de nordiske genbankene skal ivaretas i utviklingen av slike indikatorer.

NGR fungerer også som forum for samordning og informasjonsutveksling i nasjonale og internasjonale spørsmål. Rådet utveksler synspunkter om nasjonale/nordiske posisjoner i forkant av relevante internasjonale møter (Konvensjonen om biologisk mangfold, Cartagenaprotokollen om genmodifiserte organismer, FAOs Internasjonale avtale, WIPO, m.v.). I tillegg holdes det ad hoc møter på nordisk basis i forkant av viktige internasjonale møter.

Miljö- och naturresursutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 8/2001/miljø Nordisk Miljøhandlingsprogram 2001–2004 (B 199/nær)

Av meddelandet framgår att även om miljösektorn delvis är involverad i arbetet med de olika att-satserna åvilar huvudansvaret för arbetet med de olika frågorna andra sektorer än miljösektorn. Det påpekas vidare att det nordiska miljöhandlingsprogrammet enbart avser de frågor för vilka miljöministerrådet formellt har ansvar och att miljöministerrådet saknar mandat att hantera många av frågorna i rekommendationen. Det är mot denna bakgrund som ministerrådet önskar att merparten av att-satserna avskrivs. Slutligen meddelas att ministerrådet fastställt miljöhandlingsprogrammet.

Utskottet konstaterar inledningsvis att den tredje att-satsen som rekommenderar fastställande av handlingsprogrammet kan avskrivas. Vad gäller den första och den andra att-satsen vill utskottet påminna om att rekommendationen antogs i samband med behandlingen av ministerrådsförslaget angående den nordiska strategin för bärkraftig utveckling och att bägge att-satserna speglar förhållanden som har ett starkt samband med denna strategi.

Utskottet anser att de två att-satserna tar upp väsentliga frågor, vilka inte bör tas från Nordiska rådets dagordning. Det är dock otillfredsställande att ministerrådets uppföljning av dem av formella skäl blir mindre effektiv än önskat.

Ansvaret för det framtida arbetet med frågorna bör i stället åvila de nordiska samarbetsministrarna, vilka har det formella ansvaret för arbetet med strategin. Utskottet vill framhålla att den kommande revideringen av strategin för bärkraftig utveckling kommer att ge Nordiska rådet goda möjligheter att i stället lyfta in frågorna, och därmed också ansvaret för arbetet med dem, i strategin.

Mot bakgrund av ovannämnde föreslår Miljö- och naturresursutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 8/2001/miljø för Rådets del är *slutbehandlad.*

Stockholm den 24 september 2002

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Tuija Brax (gröna)
Marianne Jelved (RV)
Ola Karlsson (m), vice ordförande
Asmund Kristoffersen (A), leder
Ewa Larsson (mp)
Kaj Larsson (s)
Paula Lehtomäki (cent)
Inge Ryan (SV)
Ingegerd Saarinen (mp)

Rek. 9/2001/miljø
*Rek. 9/2001/miljø
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 9/2001/miljø
Strategi for en bæredygtig udvikling (B 201/nær)

(Miljø- og Naturressursutvalgets betenkning, se s. 1162)

Rekommandasjon lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar och Nordiska ministerrådet

1) *att* verka för att en ratificering av Kyotoprotokollet åstadkoms under år 2001 och att protokollet träder i kraft innan 10-årsuppföljningen av FN-mötet i Rio äger rum år 2002
2) *att* genomföra projekt för att prova Kyoto-mekanismerna i Östersjöområdet, bl.a. genom att en gemensam nordisk marknad för kvothandel upprättas senast 2005
3) *att* ta initiativ till åtgärder på internationellt plan för att bemöta och mildra konsekvenserna av de förväntade klimatförändringarna och att därvid ta stor hänsyn till utvecklingsländernas behov och möjligheter att anpassa sig till den nya situationen
4) *att* verka för att de indikatorer som utvecklas på internationellt plan för att mäta bärkraftig utveckling tar hänsyn till såväl sociala som ekonomiska och miljömässiga faktorer
5) *att* som ett led i utvecklandet av en väsentligt ökad resurseffektivitet vidareföra de insatser som hittills gjorts på nationell och nordisk nivå angående reduktions- och effektiviseringsmålen faktor 4 och faktor 10, bärkraftiga produktions- och konsumtionsmönster och materialflödesanalyser m.m.
6) *att* initiera forskning och utveckling angående teknologi för vätgas (hydrogen) som framtida energibärare
7) *att* fastställa ministerrådsförslag B 201/när om "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden" med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet Närområdesutskottet i dess betänkande över förslaget

De nordiske landenes regjeringer meddeler:
Ministerrådsforslaget vedrørende Bærekraftig utvikling – En ny kurs for Norden ble godkjent av Nordisk Råd på ekstrasesjonen den 26. juni 2001. Nordisk Råds rekommandasjon nr. 9/2001 vedrørende strategien for en bærekraftig utvikling ble besvart muntlig på Nordisk Råds sesjon i oktober 2001 av daværende formann i Nordisk Ministerråd, Finlands samarbeidsminister Jan-Erik Enestam.

I fjorårets muntlige besvarelse av rekommandasjonen ble det presisert at Nordisk Ministerråd har ansvaret for å gjennomføre strategien på de områder som ikke omfattes av landenes oppfølgings ansvar. Videre har Ministerrådet ansvaret for informasjon, rapportering, evaluering og revisjon av strategien. Den tverrsektorielle gruppen som er nedsatt under samarbeidsministrene for å følge opp strategien, har bl.a. ansvaret for å utarbeide en midtveisrapport om oppfølgingen av strategien, som skal forelegges Nordisk Råd på sesjonen i Helsingfors i oktober i år. Her skal det rapporteres om hva landene har satt i gang som følge av det nasjonale ansvar for oppfølgingen og hva som er satt i gang eller gjennomført i Nordisk Ministerråds regi. Det er også opprettet en egen hjemmeside for oppfølgingen av strategien. De nordiske miljøvernministrene besluttet den 19. februar i år å presentere den nordiske strategien for bærekraftig utvikling som et regionalt forpliktende initiativ på FN-toppmøtet i Johannesburg samt videreformidle nordiske erfaringer fra lokalt arbeid med bærekraftig utvikling (Lokal Agenda 21 og Baltic 21). Finland vil, som formann i Arktisk Råd, fokusere på Arktis og vil lage en informasjonspakke og tre eller flere faktablad om Arktisk Råd og dets arbeid for bærekraftig utvikling. Finland vil sammen med de andre arktiske landene også arrangere en arktisk side event i Johannesburg.

Når det gjelder de enkelte delene av rekommandasjonen, vil Ministerrådet meddele følgende: Klimaforhandlingene i Marrakech i november 2001 resulterte i enighet om regelverket for gjennomføring av Kyoto-protokollen. De nødvendige avklaringer er dermed gjort for at avtalen kan ratifiseres og tre i kraft. Protokollen trer i kraft nitti dager etter at minst 55 land, herunder industriland som representerer minst 55 % av CO_2-utslippene i 1990, har ratifisert protokollen. Pr. 11. april 2002 var protokollen ratifisert av 53 land, men kun to av disse er industriland (Romania og Den tsjekkiske republikk).

Mange land har en uttrykt målsetting om å bidra til at Kyoto-protokollen kan tre i kraft innen toppmøtet i Johannesburg. De nordiske landene har alle signalisert at de tar sikte på å ratifisere protokollen i første halvdel av 2002. Danmark, Finland og Sverige vil ratifisere sammen med øvrige medlemsland i EU og Det europeiske fellesskap, der det siktes mot ratifikasjon før 1. juni. Det islandske Alltinget ga sitt samtykke til ratifikasjon den 20. april. Det norske Stortinget vil etter planen behandle ratifikasjonsspørsmålet den 21. mai.

Alt burde derfor ligge til rette for at alle de nordiske landene vil bli parter til Kyoto-protokollen innen sommeren. Dersom Norden skal kunne bidra til ikrafttredelse av Kyoto-protokollen innen toppmøtet i Johannesburg, må ratifikasjoner finne sted senest innen 6. juni.

De nordiske energi- og miljøvernministrene sluttet seg høsten 2000 til forslaget om etablering av en Testing Ground for Østersjøregionen for utprøving av Kyoto-mekanismene. Arbeidet med etablering av en Testing Ground har fått nytt momentum etter Marrakech-møtet.

Energisektoren og miljøsektoren samarbeider om å utvikle en politisk rammeavtale for Testing Ground, med sikte på undertegning (tentativt) når de budsjettmessige forutsetningene er på plass. Videre er det under utvikling en standard prosjektavtale som skal være en mal for de spesifikke prosjektavtalene, samt en håndbok for felles gjennomføring for å redusere kostnadene med utvikling av prosjekter. Det er også igangsatt et program for å bygge opp kunnskap og kompetanse om Kyoto-mekanismene i forvaltningen i de baltiske landene og Nordvest-Russland. Videre arbeides det med sikte på å fremskaffe midler i de nordiske landene for etablering av et investeringsfond for klimarelaterte prosjekter i den nordiske miljøfinansieringsselskapets (NEFCO) regi, med sikte på at fondet kan bli operativt fra januar 2003.

Et spill for simuleringer av gevinstene ved kvotehandel og for å få økt kompetanse om slik handel, vil bli gjennomført i regi av BASREC (Baltic Sea Region Energy Cooperation) våren 2002.

Det arbeides med utforming av nasjonale kvotesystemer. Når det gjelder forslaget om å etablere et kvotesystem i Norden, har man kommet til at dette må sees i sammenheng med arbeidet med EUs forslag til kvotesystem. De nordiske EØS-landene har et aktivt engasjement i forhold til EUs direktivforslag om et kvotesystem for klimagasser fra 2005. EUs system vil direkte omfatte tre av de nordiske landene, og Norge anser at direktivet også vil kunne ha betydning for

norsk klimapolitikk. Island ser EUs kvotesystem som lite relevant, da man ikke har den type virksomheter som er foreslått inkludert i systemet. Et europeisk kvotesystem fra og med 2005 vil gjøre et kvotesystem i Norden overflødig. De nordiske land har derfor konsentrert sitt arbeide om forhandlingsprosessen rundt EU-direktivet.

På den gjenopptatte sjette Partskonferansen i Bonn i juli 2001 ble det oppnådd politisk enighet om en omfattende finansieringspakke som skal bistå utviklingslandene i å møte klimaproblemene. Pakken ble formelt vedtatt på den sjuende partskonferanse i Marrakech i november 2001. Industrilandene forpliktet seg blant annet til å øke sin klimabistand, herunder ved en økning av Den globale miljøfasilitetens (GEF) kapital i de pågående påfyllingsforhandlinger. Videre ble det enighet om opprettelse av tre nye fond som skal administreres av GEF. To av disse, et spesialfond for klimaendringer og et fond for de minst utviklete land (MUL), er lagt under Klimakonvensjonen, mens det under Kyoto-protokollen ble opprettet et fond for tilpasningstiltak i utviklingsland som rammes av klimaendringer. Bidrag til det siste fondet vil blant annet komme gjennom en avgift på Clean Development Mechanism (CDM) prosjekter (2% av sertifiserte utslippsreduksjoner). Det ble også enighet om en omfattende rapporterings- og vurderingsprosess for de finansielle bidragene.

Under ovennevnte møte i Bonn avga Norge, EU, Canada, Island, New Zealand og Sveits en politisk erklæring hvor disse erkjente behovet for forutsigbar og adekvat finansiering for å bistå utviklingslandene på klimaområdet. Erklæringen ga løfte om årlig finansiell støtte til utviklingsland som er parter til konvensjonen på 410 millioner amerikanske dollar innen 2005. Midlene til dette formålet kan omfatte i) bidrag til GEFs klimaaktiviteter, ii) bi- og multilateral støtte som er addisjonell i forhold til nåværende nivå, iii) midler til ovennevnte tre fond, samt iv) finansiering med opprinnelse i avgiften på Clean Development Mechanism (CDM). En rimelig byrdefordeling forutsettes i vedtaket, men dette er ennå ikke diskutert.

Den finske miljøministeren, som også er bistandsminister, sendte i juli 2001 et brev til de nordiske miljøministrene og bistandsministrene vedrørende et nordisk initiativ for å fremme energidialogen med u-landene med det formål å fremme implementeringen av Kyotoprotokollen. Initiativet ble diskutert både av miljøvernministrene og av bistandsministrene på deres respektive møter i august 2001. På begge møtene stilte ministrene seg positive til en videreutvikling av initiativet, og det er etterfølgende blitt opprettet et nettverk som består av representanter fra bistandssektoren i de nordiske landene.

Den tverrsektorielle gruppen som er nedsatt under samarbeidsministrene for å følge opp strategien for bærekraftig utvikling, har ifølge sitt mandat bl.a. som oppgave å utvikle indikatorer som kan brukes som et instrument for rapportering av fremskritt i forhold til bærekraftig utvikling. Dels skal det utvikles et overordnet indikatorsett, som kan beskrive utvikling og resultater i forhold til strategiens overordnede mål om bærekraftig utvikling. Dels skal det utvikles et detaljert, spesifikt indikatorsett, som for hver sektor/innsatsområde kan beskrive utvikling og resultater i forhold til strategiens mål og initiativer. Et nordisk indikatorsett for bærekraftig utvikling kan i stor grad ta utgangspunkt i internasjonale indikatorsett som utvikles for eksempel i EU, OECD og FN, men det vil være behov for å justere og supplere disse med indikatorer som kan dekke de mål og innsatser som finnes i den nordiske strategien for bærekraftig utvikling. Ettersom de enkelte indikatorer forholder seg til konkrete internasjonale, regionale eller nasjonale mål, er indikatorer ikke alltid direkte overførbare til andre mål.

Et nordisk indikatorsett vil omfatte så vel miljømessige, økonomiske og sosiale faktorer, og det vil kunne anvendes av de nordiske land til å påvirke utviklingen av indikatorer internasjonalt i det omfang de nordiske indikatorene går lengre enn disse, i henhold til det såkalte "løftestangsprinsippet". Arbeidet med indikatorer vil bli forelagt Nordisk Råd på sesjonen i oktober i år.

Flere grupper i Ministerrådet arbeider med ulike deler av emnet ressurseffektivitet, bl.a. den tverrsektorielle gruppen mellom miljø, konsument og næring om integrert produktpolitikk (IPP-gruppen). Gruppens overordnede mål er å arbeide for å minske de negative effektene på miljø og helse av produksjonen og forbruket av varer og tjenester i hele livsløpet, samt å fremme ef-

fektiv anvendelse av ressurser. For å nå dette målet arbeider gruppen bl.a. med videreutvikling og formidling av produktorientert miljøvernstrategi, grønn produktinnovasjon og grønne næringsstrategier, samt offentlig grønne innkjøp. Gruppen har diskutert og koordinert landenes synspunkter på EUs grønnbok om IPP, noe som vil bli videreført i forhold til EUs arbeid med en hvitbok om IPP som etter planen legges frem i juni i år. Energi- og miljøgruppen avsluttet i 2001 en analyse av de forskjellige begreper knyttet til ressurs- og energieffektivitet, herunder begrepenes anvendelsesmuligheter innenfor energisektoren, avgjørende faktorer for oppnådd energieffektivitet i de nordiske land, samt en vurdering av muligheter for økt ressurs- og energieffektivisering.

Ministerrådet gjennomførte i 1999 en studie av faktor 4/faktor 10 i de nordiske landene. Formålet med studien var å gi svar på om det er mulig å øke miljøeffektiviteten med faktor 4/10 i ulike økonomiske sektorer i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Studien konkluderte med at det er viktig å implementere strategier før å øke miljøeffektiviteten og faktor 4/10 mål. Det ble imidlertid stilt spørsmål ved om faktor 4/10 er relevante som generelle mål. Miljøproblemene har ulik karakter, og relevant faktor for økt miljøeffektivitet vil variere avhenging av miljøproblem, for eksempel for miljøfarlige kjemikalier, klima osv. IPP-gruppen jobber derfor med strategier for å øke miljøeffektiviteten generelt sett i forhold til målsetningene for de enkelte miljøproblemer.

Nordisk energiforskning (NEFP) ble etablert som en nordisk institusjon under Nordisk Ministerråd i 2000, og tok som sin hovedaktivitet opp i seg virksomheten i det tidligere Nordisk energiforskningsprogram. NEFP skal langsiktig bidra til kunnskapsbaserte forutsetninger for en kostnadseffektiv reduksjon av energibruken og utvikling av nye fornybare energikilder og miljøvennlig energiteknologi. Dette skal skje gjennom å styrke grunnkompetansen ved universitet og høyskoler og andre forskningsinstitusjoner, samt gjennom å skape velfungerende forskernettverk mellom de nordiske landene. I den kommende perioden (2003–2006) er det lagt opp til at institusjonen skal få økt fleksibilitet, blant annet ved å introdusere flere mulige instrumenter for å støtte energiforskning (fagprogrammer, nettverkprosjekter, næringslivsprosjekter, synergiprosjekter, utredningsprosjekter og forvaltningsprosjekter). De tematiske forskningsaktivitetene skal støtte opp under kjerneområder som er utpekt av energiministrene som hovedsatsingene i det nordiske energisamarbeidet, nemlig det nordiske elsamarbeidet, klimaspørsmål og regionalt samarbeid. Ut i fra dette er det blitt valgt ut fem innsatsområder:

- integrasjon av energimarkedene
- fornybare energikilder
- energieffektivitet
- hydrogensamfunnet
- konsekvenser av klimaendringer på energiområdet

Hydrogensamfunnet

I et fremtidig energisystem vil hydrogen kunne spille en sentral rolle, bl.a. pga. hydrogenets store miljøfordeler. Det er store utfordringer som må løses langs hele verdikjeden. Dette omfatter produksjon, lagring, transport og konvertering. Det finnes mye relevant kompetanse i de nordiske land, og det handler i noe grad om å styre den inn mot hydrogenrelaterte problemstillinger.

Hydrogen til energiformål kan representere to typer funksjoner; energilager og/eller energibærer.

Hydrogen er spesielt interessant når det kan produseres fra fornybare energikilder (sol, vind) for eksempel ved elektrolyse av vann. Da får man mulighet til å "samle opp" (lagre) disse tilfeldige energikildene, noe som vil være et viktig fremskritt. Det er denne løsningen en typisk ser for seg i et langsiktig perspektiv når en snakker om et fremtidig hydrogensamfunn.

Den "nest beste" løsningen er å produsere hydrogenet fra fossile energibærere med utskillelse og håndtering av CO_2. Førstnevnte er konvensjonell teknologi i dag (f. eks, steam-reforming av naturgass). Utskillelse av CO_2 er også mulig, men fortsatt kostbart. I dette tilfellet blir hydro-

genet å betrakte mer som en energibærer enn et energilager, og motivasjonen er i første rekke for bruk i transportsektoren (zero-emission vehicles).

Noen viktige FoU-utfordringer er knyttet til: Miljøvennlig produksjon av hydrogen fra naturgass. Den sentrale utfordringen her er knyttet til utskillelse og håndtering av CO_2 i prosessen.

Produksjon ved vannelektrolyse representerer en prosses som ikke medfører utslipp av klimagasser. Det er denne prosessen bruk av hydrogen som energilager for nye fornybare energileder sannsynligvis vil baseres på, der veien vil gå via elektrisitet. Utvikling for å få frem effektiv elektrolyse er viktig for det totale systemets virkningsgrad.

En sentral utfordring knyttet til hydrogen i transportsektoren er lagring. Her vil det være viktige utfordringer relatert til lagring i faste strukturer (nanostrukturer og metallhydrider).

Fremstilling av brenselsceller for bruk av hydrogen vil være viktig. Her drives utviklingen i først rekke av det som skjer i transportsektoren, men innenfor nisjer er det utfordringer god kunnskap i nordiske miljøer.

Bruk av hydrogen er i mange tilfeller knyttet til materialer med spesielle egenskaper. Dette innebærer at nøkkelen til utbredelse av hydrogen i energisystemet er sterkt knyttet til resultater innenfor materialforskning. Som eksempel kan nevnes grunnleggende kunnskap om metallstrukturer for lagring av hydrogen i faste metallhydrider.

Et energisystem med hydrogen som et viktig element vil fordre nye systemløsninger, for eksempel knyttet til distribusjon og lagring. Gjennomføring av systemanalyser og fremtaking av nye systemløsninger vil være viktig. Et meget viktig tema her er sikkerhetsproblematikk.

Miljö- och naturresursutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 9/2001/miljø Strategi for en bæredygtig udvikling (B 201/nær)

Den nordiska strategin för bärkraftig utveckling kommer att revideras under 2003.

Samtliga nordiska länder har ratificerat Kyoto-protokollet och verkar pådrivande för att andra länder skall ratificera. Den första att-satsen samt den andra att-satsen om Östersjön som provområde för Kyoto-mekanismerna bör kunna avskrivas, liksom den sista att-satsen om fastställande av strategin. Resterande att-satser bör bibehållas till dels i avvaktan på att arbetet med indikatorer presenterats för Nordiska rådet i samband med den kommande sessionen, dels i avvaktan på att ett förslag till revidering av strategin framlagts för Nordiska rådet.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Miljö- och naturresursutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rek. 9/2001/miljø till handlingarna och *avvaktar nästa års meddelande* i anledning av tredje att-sats, fjärde att-sats, femte att-sats och sjätte att-sats.

at Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 9/2001/miljø vad angår första att-sats, andra att-sats och sjunde att-sats för Rådets del är *slutbehandlade.*

Stockholm den 24 september 2002

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Tuija Brax (gröna)
Marianne Jelved (RV)
Ola Karlsson (m), vice ordförande
Asmund Kristoffersen (A), leder
Ewa Larsson (mp)
Kaj Larsson (s)
Paula Lehtomäki (cent)
Inge Ryan (SV)
Ingegerd Saarinen (mp)

*Fremst. 10/2001/medborger
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 10/2001/medborger Samarbetsprogram för nordiskt jämställdhetsarbete 2001–2005 – kvinnors ställning i Nordens närområden (A 1256/när)

(Medborger- og Forbrukerutvalgets betenkning, se s. 1165)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att inom ramen för samarbetsprogrammet för nordiskt jämställdhetsarbete 2001–2005

- stödja projekt, som ger kvinnor i Nordens närområden kunskap om demokrati och beslutsfattande på alla nivåer i samhället
- verka för initierande av informationskampanjer i Nordens närområden angående reproduktion, sexualitet och kvinnohandel

Nordiska ministerrådet meddelar:
Nordiska och baltiska jämställdhetsministrarna beslöt den 15 juni 2001 att anta ett nordiskt baltiskt samarbetsprogram för jämställdhet för åren 2001–2003 (Nordic-Baltic Cooperation Programme on Gender Equality 2001–2003, bilaga 1).[1] Målsättningen för samarbetet är att stödja jämställdhetsintegreringen in i det politiska beslutsfattandet på lokal, regional och nationell nivå. En utveckling av jämställdhetslagstiftningen och de nationella jämställdhetsenheterna i de baltiska länderna stöder de åtgärder som strävar att uppnå en jämn fördelning av kvinnor och män på samhällets alla områden. Det nordisk-baltiska jämställdhetssamarbetet omfattar tjänstemän, politiker, beslutsfattare, forskare och representanter för medborgarorganisationerna. Målet är att etablera ett hållbart samarbete mellan de nordiska regeringarnas jämställdhetsinstitutioner. Samarbetet skall basera sig på en aktiv dialog mellan de involverade länder.

Det nordisk-baltiska samarbetsprogrammet för åren 2001–2003 huvudteman är:

- integrering av ett köns- och jämställdhetsperspektiv i de baltisk-nordiska programmen och i finanspolitiken
- kvinnor som företagare
- handel med kvinnor och våld mot kvinnor
- män och jämställdhet
- ungdomar och jämställdhet

En central del av detta samarbete är att via olika kanaler informera om jämställdhetsfrågor i de baltiska länderna. Detta sker genom att producera informationsbroschyrer, skriva artiklar och översätta böcker. Denna information produceras gemensamt för att den skall få största möjliga

[1] Ikke trykket her.

genomslagskraft i de baltiska länderna. Information skall även förmedlas via olika mediakanaler i den baltiska och nordiska länderna.

En nordisk-baltiska arbetsgrupp med representanter från de nordiska och baltiska jämställdhetsenheterna har ansvar för att genomföra samarbetsprogrammet för år 2001–2003. Arbetsgruppen gör årligen upp en plan och en budget för aktiviteterna, som presenteras för ministerrådet. Aktiviteterna i programmet finansieras via Ministerrådets närområdesbudget. Samarbetet kommer att fortsätta till år 2005 i enlighet med det nordiska jämställdhetssamarbetsprogrammet för åren 2001–2005.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att framställningen kan avskrivas.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

om fremstilling 10/2001/medborger
Samarbetsprogram för nordiskt jämställdhetsarbete 2001–2005 – kvinnors ställning i Nordens Närområden (A 1256/när)

Nordisk Ministerråd har givet et godt og dækkende svar når det drejer sig om nordisk samarbejde med de Baltiske lande og for den del af samarbejdet anses rekommandationens målsætning opfyldt. Til gengæld savnes der information om Nordisk Ministerråds planer på området når det gælder Nordvest-Rusland. Nordisk Råd har tidligere lagt vægt på øget fokus på arbejdet med ligestillingsspørgsmål i Nordvest-Rusland. Udvalget ønsker en redegørelse for status hvad angår dette.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om fremst. 10/2001/medborger til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

Rek. 11/2001/presidiet
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 11/2001/presidiet
Budgeten för det nordiska samarbetet 2002 (B 203/p)

(Præsidiets betænkning, se s. 1168)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* dialogen mellan Nordiska rådet och ministerrådet gällande budgetdirektiven inför 2003 års budgetarbete inleds så snart som möjligt efter sessionen, i syfte att öka de politiska prioriteringarnas tydlighet inför kommande budgetarbete. Budgetgruppen vill här hänvisa till Presidiets betänkande över ministerrådsförslaget B 204/p beträffande budgetproceduren

2) *att* beslut över disponering av medel såväl inom ramen för budgetposterna 1-2203-2 för Strategiska och kulturpolitiska insatser som gällande 4-0445-2 Ministerrådets strategiska initiativ sker i enlighet med Nordiska rådets rekommendationer, rådets politiska prioriteringar och att bevillningarna sker efter närmare samråd med Nordiska rådet

3) *att* ministerrådet i sitt kommande budgetarbete konkretiserar innehållet i de enskilda budgetposterna i syfte att ytterligare reducera andelen odisponerade medel för projekt och stödordningar

4) *att* ministerrådet i sitt budgetarbete inför 2003 uppmärksammar budgetkonsekvenser av rådets rekommendationer;

5) *att* ministerrådet i sitt budgetarbete inför 2003 prioriterar områden som ligger i linje med strategidokumentet Ny nordisk dagsorden, uppföljning av vismansrapporten kap. 2, samt Nordiska rådets riktlinjer för 2002 som behandlas av Nordiska rådets 53:e session. Budgetgruppen vill inom ramen för detta särskilt peka på följande verksamhetsområden

- den nordiska språkförståelsen och kultursamhörigheten
- åtgärder mot främlingsfientlighet och rasism i Norden
- nordisk samverkan om konfliktförebyggande åtgärder och civil krishantering i Europa
- konsumentområdet och livsmedelssäkerheten
- ökade insatser inom samarbetet med Nordens närområden även gällande miljö, den nordiska modellen för arbetsmarknad och arbetsmiljö samt jämställdhet
- ökade satsningar på miljöområdet, i synnerhet gällande Kyoto-mekanismerna i Östersjöområdet och resurseffektivisering inom transportsektorn
- uppföljning av aktuella strategier och handlingsplaner enligt C 2

Presidiet föreslår plenarförsamlingen att besluta om följande ändringar i budgeten för år 2002, jämfört med ministerrådets förslag av den 14 juni 2000

Ökning av anslagen till

1-3110-2	Støtteordning for nordisk folkeopplysning og Voksenopplæring FOVU, varav 500.000 DKK avses för andra sökanden än de fem inom s.k. blocktillskottet	800.000 DKK
1-2510-1	Nordiskt skolsamarbete, NSS	1.200.000 DKK
	Nordiska forskningspolitiska rådet, FPR för igångsättning av det epidemiologiska forskningsprogrammet (se kommentarer sida 657och 659)	
1-3140-2	Nordisk kommitté för bioetik	300.000 DKK
2-0830-2	Demokrati- och medborgarpolitik	1.000.000 DKK
	Summa	**3. 300.000 DKK**

Minskning av anslagen till

1-2520-2	Styrgruppen för FOVU	-800.000 DKK
3-4380-3	Nordiska Läkemedelsnämnden (NLN)	-1.000.000 DKK
3-4620-2	Välfärdsforskning	-1.000.000 DKK
4-0445-2	Ministerrådets strategiska initiativ	-500.000 DKK
	Summa	**-3. 300.000 DKK**

Nordisk Ministerråd meddeler:
Det som vedrører budsjettet for 2002 i rekommandasjonen er gjennomført ved samarbeidsministrenes beslutning om budsjettet for 2002. Når det gjelder rådets prioriteringer for budsjett 2003, vises til budsjettdirektivet og Nordisk Ministerråds budsjettforslag for 2003.

Samarbeidsministrene har 5. februar 2002 vedtatt en ny budsjettprosess for Nordisk Ministerråd. Vedtaket er fattet etter dialog med Nordisk Råd. Budsjettdirektivet for 2003 er utarbeidet i henhold til den nye budsjettprosessen, og det er som en konsekvens av dette gjennomført samråd med rådet vedrørende utformingen av direktivet.

For de strategiske budsjettpostene 1-2203-2 Strategiske kultursatsninger og 4-0445-2 Ministerrådets strategisk initiativer er det gjennomført en samråddsprosedyre som innebærer at den overordnede tematiske fordelingen av midlene diskuteres med NR tidlig i det respektive budsjettår. Samtidig blir NR informert om forslag til bevilgninger over de to budsjettpostene før Ministerrådet foretar de endelige beslutninger. Prosedyren gjennomføres første gang for budsjettåret 2002.

Den nye budsjettprosessen innebærer at planlegging av prosjekter skal begynne umiddelbart etter at Ministerrådets samlede budsjettforslag foreligger i året før budsjettåret. Dette betyr at beslutninger om enkeltbevilgninger til prosjekter allerede kan foretas etter budsjettet formelt er vedtatt i oktober/november i året før budsjettåret. På denne måten kan prosjektene igangsettes tidlig i budsjettåret. Det bør også nevnes at NMR i perioden 1999–2001 har gjennomført betydelige reduksjoner i andelen av udisponerte midler som overføres fra et budsjettår og over til det neste. Fra budsjettåret 2001 overfører Ministerrådet 19,2 MDKK i udisponerte midler til 2002. Til sammenligning var de udisponerte midlene overført fra 1999 og 2000 på henholdsvis 53,7 MDKK og 31,4 MDKK. Ministerrådet anser at rekommandasjonen kan avskrives.

Præsidiets betænkning

over meddelelse om rekommandation 11/2001/presidiet Budgeten för det nordiska samarbetet 2002 (B 203/p)

Præsidiet bifalder, at samarbejdsministrene indarbejdede alle rådets forslag til budgetændringer i budget for 2002. Præsidiet ser positivt på den nye budgetprocedure, men ønsker at foretage en evaluering af praksis i samarbejde med Nordisk Ministerråd forud for budgetarbejdet for 2004.

Presidiet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 11/2001/presidiet för Rådets del är *slutbehandlad.*

Stockholm den 24 september 2002

Berit Brørby (A)
Chris Heister (m)
Trond Helleland (H)
Kaj Ikast (KF)
Anita Johansson (s)
Elver Jonsson (fp)
Outi Ojala (vänst), president
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Meddelelse

om rekommandasjon 12/2001/presidiet Budgetanalysen (B 204/p)

(Præsidiets betænkning, se s. 1171)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

1) *att* utveckla budgetens roll som ett politiskt styrningsverktyg och redskap till att främja det nordiska samarbetet

2) *att* med beaktande av de synpunkter som framförts i presidiets betänkande, ändra budgetprocessen så, att möjligheterna till politisk diskussion mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet om innehållet i och riktlinjerna för det nordiska samarbetet reellt förbättras. Det innebär

3) *att* dialogen såväl inom Nordiska rådet som mellan rådet och Nordiska ministerrådet om budgetdirektiven inleds direkt efter sessionen, i syfte att öka de politiska prioriteringarnas tydlighet. Rådet förväntar sig att budgetdirektiven föreligger den 1 januari

4) *att* Nordiska rådet får tillgång till generalsekreterarens budgetförslag senast den 1 maj och Ministerrådets ändringar av denna senast den 15 juni

Nordisk Ministerråd meddeler:
5. februar 2002 vedtok samarbeidsministrene en budsjettprosess etter en dialog med Nordisk Råd som innebærer en utvikling av samarbeidet med NR om budsjettet. Dette omfatter samråd med NR vedrørende utarbeidelsen av budsjettdirektivet og budsjettrekommandasjonen. Budsjettprosessen har forøvrig fått et tidsforløp som er akseptert av rådet.

Samarbeidsministrene har som en oppfølging av budsjettanalysen vedtatt følgende retningslinjer for støtteordningene som blant annet tar hensyn til NR's ønske om en større grad av gjennomsiktighet :

Administrasjon av støtteordninger plasseres hvor oppgaven løses best og billigst, dvs. at støtteordninger – hvor ikke særlige forhold taler imot – utbys regelmessig til ekstern oppgaveløsning (utlisitering).

Behovet for gjennomsiktighet, informasjon og service spesielt når det gjelder ordninger som retter seg mot enkeltmennesker og frivillige organisasjoner skal vektlegges.

Støtteordningenes budsjettomfang, forvaltningsprosedyrer og tildelingskriterier tydeliggjøres. Ordningenes støttemidler og administrative utgifter budsjetteres hver for seg.

For å unngå overlapping foretas en gjennomgang av mindre uformaliserte støtteordninger, i første rekke innenfor kultur samt forskning og utdanning.

Støtteordningenes styrende organer bør konsentrere seg om utforming av støttepolitikk og retningslinjer, mens behandlingen av søknader bør delegeres.

I tillegg er følgende generelle politikk fastsatt for organisasjonsbidrag bevilget av Nordisk Ministerråd:

Nye organisasjonsbidrag eller økninger av eksisterende bidrag skal godkjennes av samarbeidsministrene.

Forøvrig vises det til svaret på rek. 42/2001/presidiet når det gjelder oppfølgingen av institusjonsområdet i budsjettanalysen.

Ministerrådet anser at rekommandasjonen kan avskrives.

Presidiets betänkande

över meddelande om rekommendation 12/2001/presidiet Budgetanalysen (B 204/p)

Det kan konstateras att Nordiska ministerrådet genomfört ändringarna i budgetproceduren i linje med rådets rekommendation.

Mot bakgrund av ministerrådets meddelande om rådets rekommendation 12/2001/presidiet om budgetanalysen finner presidiet att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej för närvarande är påkallade och föreslår

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation 12/2001/presidiet för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 24 september 2002

Berit Brørby (A)
Chris Heister (m)
Trond Helleland (H)
Kaj Ikast (KF)
Anita Johansson (s)
Elver Jonsson (fp)
Outi Ojala (vänst), president
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Rek. 13/2001/kk
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 13/2001/kk
Ny dato for modtagelse af revisionsberetning for Nordisk Kulturfond

(Kontrolkomiteens betænkning, se s. 1173)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at ændre det angivne tidspunkt for styrelsens og revisorernes beretninger i overenskomsten om Nordisk Kulturfond, art. 16, således at Nordisk Råd skal modtage revisionsberetning senest 1. september

Nordisk Ministerråd meddeler :
Den af Nordisk Råd anbefalede ændring af artikel 16 i overenskomsten om Nordisk Kulturfond indgår i den aftale om ændring af overenskomsten, som blev undertegnet den 5. april 2002, jf. også Nordisk Ministerråds meddelelse vedrørende fremstilling nr. 47/2001/kultur.

Nordisk Ministerråd anser for sin del, at rekommandationen kan afskrives.

Kontrolkomiteens betænkning

over meddelelse om rekommandation 13/2001/kk
Ny dato for modtagelse af revisionsberetning for Nordisk Kulturfond

Kontrolkomiteen konstaterer, at Nordisk Ministerråd har fulgt Kontrolkomiteens anbefaling.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kontrolkomiteen,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 13/2001/kk som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Seinäjoki, 29. august 2002

Eva Johansson (s)
Kent Olsson (m), ordförande
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Kristen Touborg (SF)

Rek. 14/2001/miljö
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 14/2001/miljö Nordiska investeringsbankens miljöinvesteringslåneordning (A 1257/när)

(Miljø- og Naturressursutvalgets betenkning, se s. 1175)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att öka ramen för Nordiska investeringsbankens miljöinvesteringslåneordning (MIL) till 300 miljoner euro

De nordiska ländernas regeringar meddelar:
Nordiska ministerrådet (ekonomi- och finansministrarna) fattat den 11–12 juni 2002 i Oslo beslut om förslaget från NIB:s styrelse (samt rekommendationen från Nordiska rådet) att öka MIL-låneordningen från 100 till 300 miljoner euro, med förbehåll för slutlig nationell parlamentarisk behandling.

Miljö- och naturresursutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 14/2001/miljö Nordiska investeringsbankens miljöinvesteringslåneordning (A 1257/när)

Samtliga nordiska regeringar har godkänt att finansiera ökningen och utskottet föreslår plenarförsamlingen att rekommendationen avskrivs.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Miljö- och naturresursutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 14/2001/miljö för Rådets del är *slutbehandlad.*

Stockholm den 24 september 2002

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Tuija Brax (gröna)
Marianne Jelved (RV)
Ola Karlsson (m), vice ordförande
Asmund Kristoffersen (A), leder
Ewa Larsson (mp)
Kaj Larsson (s)
Paula Lehtomäki (cent)
Inge Ryan (SV)
Ingegerd Saarinen (mp)

*Rek. 15/2001/kk
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 15/2001/kk
Dialog med Nordisk Ministerråd om planer og programmer
(A 1270/kk)

(Præsidiets betænkning, se s. 1178)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* i forbindelse med det nye formandskabsprogram at oversende Nordisk Råd en oversigt over planlagte forslag til planer, strategier m.m. og i den forbindelse overveje enslydende navngivning af planer og programmer

2) *at* de relevante ministerråd inddrager Nordisk Råd i behandlingen af diverse planer før disse godkendes endeligt i det relevante ministerråd, således at Nordisk Råds bemærkninger reelt kan inddrages

3) *at* oversende årlige rapporter om fremdriften i forskellige planer til Nordisk Råd med sigte på en dialog med Nordisk Råds organer

Nordisk Ministerråd meddeler:
Sessionen i oktober 2001 i København aktualiserede et behov for nærmere drøftelse af det fremtidige samarbejde mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Flere rekommandationer fra Nordisk Råd udtrykker ønske om en uddybet og tidligere dialog med Nordisk Råd om planer og programmer m.v. Det drejer sig om nærværende rek. 15/2001/kk om dialog om planer og programmer samt rek. 11/2001/presidiet om budgettet for 2003, rek.12/2001/presidiet om Budgetanalysen og om rek. 16/2000/presidiet om opfølgningen af Ny Nordisk Dagsorden. Der henvises derfor også til Nordisk Ministerråds meddelelse til Nordisk Råd om hver af disse rekommandationer.

I Nordisk Råds Kontrolkomités forslag, som ligger til grund for Rådets rekommandation, anføres, at forslaget ikke må fjerne dialogen fra plenarforsamlingen (Sessionen). Endvidere anføres, at Nordisk Råd vil forbeholde sig ret til altid at stille spørgsmål om et hvilket som helst emne, uanset om dette er besvaret i en afskrevet rekommandation.

Rådets rekommandationer udtrykker alt i alt en stærk interesse for en tættere dialog med Ministerrådet. Dette ønske hilser Nordisk Ministerråd velkommen. Ministerrådet har en klar fælles interesse med Rådet i, at samspillet mellem parlamentarikerne og regeringerne er så godt som muligt. Derfor har Rådet (Præsidiet) og Ministerrådet (Samarbejdsministrene) ved flere lejligheder før og efter årsskiftet 2001/2002 haft en "dialog om dialogen" med udgangspunkt i en fælles opfattelse af, at dialogen mellem de to råd gennem de senere år har udviklet sig klart positivt. Det drejer sig med andre ord om fortsat at forbedre samspillet mellem de to samarbejdsorganer.

På denne baggrund meddeler Nordisk Ministerråd:

at Nordisk Ministerråd er indstillet på at oversende Nordisk Råd en oversigt over planlagte forslag til planer, strategier m.m., ligesom man er parat til at overveje, om der kan gennemføres en mere entydig navngivning af planer og programmer. Nordisk Ministerråd henviser i denne forbindelse til at i og med vedtagelsen af ministerrådsforslaget om opfølgning af budgetanalysen, gøres budgetforslaget til det centrale planlægnings- og styringsinstrument, hvilket i sig selv vil medvirke til en bedre og mere entydig samlet oversigt over Nordisk Ministerråds planer

at Nordisk Ministerråd i videst muligt omfang er indstillet på at imødekomme Nordisk Råds ønske om en dialog om det fremtidige nordiske samarbejde. I den forbindelse byder man fra Nordisk Ministerråds side nyorganiseringen af Nordisk Råd velkommen, idet dannelsen af de fagligt baserede udvalg gør det lettere for såvel Nordisk Råd som Nordisk Ministerråd at tilrettelægge en dialog om planer m.v.

at Nordisk Ministerråd i forbindelse med fremtidige årsberetninger vil sikre en samlet oversigt over fremdriften i det nordiske samarbejde på regeringsplan, herunder hvorledes planer implementeres. Endelig henviser Nordisk Ministerråd til de politiske erfaringer med den nye og udvidede budgetdialog mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, som man bedømmer som særdeles konstruktiv og resultatorienteret fra Nordisk Ministerråds side

Kontrolkomiteens betænkning

over meddelelse om rekommandation 15/2001/kk Dialog med Nordisk Ministerråd om planer og programmer (A 1270/kk)

Kontrolkomiteen konstaterer, at Nordisk Ministerråd hilser rådets ønske om at forbedre dialogen og samspillet mellem parlamentarikere og regeringer velkommen.

Kontrolkomiteen konstaterer, at ministerrådet henviser til flere møder mellem Præsidiet og samarbejdsministrene om "dialog om dialogen" og mener, at dialogen mellem de to råd gennem de senere år har udviklet sig klart positivt.

Kontrolkomiteen bifalder, at ministerrådet er indstillet på at oversende Nordisk Råd en oversigt over planlagte forslag til planer, strategier m.m., ligesom man er parat til at overveje, om der kan gennemføres en mere entydig navngivning af planer og programmer, der henvises endvidere til budgetanalysen som styringsinstrument. Kontrolkomiteen ønsker at afvente, hvordan Nordisk Ministerråd gennemfører det lovede.

Kontrolkomiteen bifalder, at ministerrådet i videst muligt omfang er indstillet på at imødekomme Nordisk Råds ønske om en dialog om det fremtidige nordiske samarbejde, særligt med fagudvalgene. Kontrolkomiteen ønsker at afvente, hvordan Nordisk Ministerråd gennemfører dette.

Kontrolkomiteen bifalder endvidere, at Nordisk Ministerråd i forbindelse med fremtidige årsberetninger vil sikre en samlet oversigt over fremdriften i det nordiske samarbejde på regeringsplan, herunder hvorledes planer implementeres. Kontrolkomiteen afventer den første årsberetning, hvor dette sker.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kontrolkomiteen

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 15/2001/kk til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Seinäjoki, 29. august 2002

Eva Johansson (s)
Kent Olsson (m), ordförande
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Kristen Touborg (SF)

*Rek. 16/2001/presidiet
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 16/2001/presidiet
Nye strategiske satsninger for det nordisk samarbejde (B 208/p)

(Præsidiets betænkning, se s. 1183)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* fortsætte arbejdet med realisering af de strategiske satsninger og så hurtigt som muligt forelægge Nordisk Råd forslag til, hvordan de enkelte foranstaltninger skal tilrettelægges ved at fremlægge konkrete ministerrådsforslag til behandling og vedtagelse i Nordisk Råd

2) *at* årligt rapportere til Præsidiet om fremdriften og resultater af de strategiske satsninger

Nordisk Ministerråd meddeler:
For at skabe en mere målrettet, overordnet politisk linje i det nordiske samarbejde indenfor Nordisk Ministerråd tog Samarbejdsministrene initiativ til at foretage en samlet, tværgående analyse og prioritering af det fremtidige nordiske samarbejde. Det særlige "Vismandspanel" fremlagde sine analyser og vurderinger i rapporten "Norden 2000 – Öppet för världens vindar". Med baggrund i panelets overvejelser og ministerrådets erfaringer med det nordiske regeringssamarbejde, fremlagde samarbejdsministrene i 2001 forslag til nye strategiske satsninger med sigte på at skabe en højere grad af koncentration (fokusering) i det nordiske samarbejdes indhold. Rapporten "Ny nordisk dagordning – Nya strategiska satsningar", september 2001, udpeger fem tyngdepunkter for det nordiske samarbejde i de nærmeste år. Disse satsninger blev tiltrådt af Nordisk Råd i forbindelse med sessionen i 2001 i København.

De strategiske satsningsområder er:

1. Teknologisk udvikling, særligt informationssamfundets spørgsmål samt nordisk spidsforskning
2. Velfærd, inkl. nordboeres rettigheder og muligheder for at leve, arbejde, studere i et andet land, samt demografi- og migrationsspørgsmål
3. Det indre marked i Norden, inkl. samarbejde for at fjerne grænsehindringer
4. Samarbejdet med nabolande og -regioner
5. Miljø og holdbar udvikling

I det tiltrådte ministerrådsforslag om de nye strategiske satsninger forudsættes opfølgningen:

> "...at ske i form af anmodning fra Samarbejdsministrene til de berørte fagministerråd om snarest at indarbejde forslagene til nye strategiske satsninger i de respektive sektorstrategier. De budgetmæssige konsekvenser vil fremgå som led i den almindelige budgetproces for Nordisk Ministerråd.
> Det forudsættes, at Nordisk Ministerråd rapporterer om fremdrift og resultater af de strategiske satsninger som integreret del af ministerrådets arbejde med budgetlægning og resultatrapportering."

I fortsættelse af godkendelsen af MR-forslaget om "Ny nordisk dagsordning – Nya strategiska satsningar" er samtlige fagministerråd blevet anmodet om at følge aktivt op. Der henvises til vedlagte kopi af brev af 12.12.2001 til fagministerrådene (Bilag). Det fremgår af brevet, at udvalgte fagministerråd er blevet anmodet om at påtage sig en særlig samordnende rolle i forbindelse med strategiens virkeliggørelse indenfor hver af de fem satsningsområder.

Nordisk Ministerråd vil overveje den mest hensigtsmæssige form for en entydig og klar afrapportering til Nordisk Råd om de strategiske satsninger. I disse overvejelser indgår en ny og mere informativ beretning om Nordisk Ministerråds virksomhed (C 1).

Bilag

(Kopi af brev)

12.12.2001
J.nr. 11001.14.007/00
nr/

Til samtlige fagministerråd

Opfølgning af "Ny Nordisk Dagsorden"

Nordisk Ministerråd (Samarbejdsministrene) har i kontakt med Nordisk Råd (Præsidiet) vurderet de anbefalinger, som det såkaldte Vismandspanel afgav sidste år til Samarbejdsministrene i rapporten "Norden 2000 – Öppet för Världens Vindar". Vurderingen fremgår af Rådets og Ministerrådets fælles rapport "Ny Nordisk Dagsorden", sept. 2001, som blev tiltrådt gennem vedtagelse af et ministerrådsforslag forelagt Nordisk Råds session, okt. 2001. Rapporten vedlægges.

Samarbejdsministrene har besluttet, at der i de kommende års nordiske samarbejde skal satses på 5 strategiske områder, som alle er tæt forbundne med globaliseringens økonomiske og politiske konsekvenser. Det drejer sig om:

- Teknologisk udvikling, særligt informationssamfundets udvikling samt nordisk spidsforskning
- Velfærd, inkl. nordboeres rettigheder og muligheder for at leve, arbejde, studere i et andet nordisk land, samt demografi- og migrationsspørgsmål
- Det indre marked i Norden, inkl. samarbejdet for at fjerne grænsehindringer
- Samarbejdet med nabolande og -naboregioner
- Miljø og holdbar udvikling

Det er forudsat, at iværksættelsen vil ske gennem indarbejdelse af de strategiske satsninger i de berørte sektorfaglige planer og i sektorernes udmøntning heraf gennem den årlige budgetlægning og tilhørende rapportering. Fagministerrådene anmodes om at sikre denne strategibearbejdning.

Samtlige berørte fagministerråd anmodes om at tage ansvar for konkret opfølgning af de strategiske satsninger, som er nærmere beskrevet i rapporten "Ny Nordisk Dagsorden". Det følger af satsnings-områdernes tværfaglige karakter, at virkeliggørelsen ofte vil være afhængig af, at der skabes det nødvendige tværsektorielle samarbejde. For at sikre fremdriften tillægges bestemte fagministerråd et overordnet ansvar for opfølgningen af hver af de fem satsningsområder. (Se vedhæftede Bilag 1).

Med venlig hilsen

Søren Christensen
Generalsekretær
(sign.)

Bilag 1

Ny Nordisk Dagsorden – opfølgning af de strategiske satsningsområder

Oversigten angiver hvilke fagministerråd, der tillægges et særskilt, sammenfattende ansvar for opfølgningen af hvert af de fem strategiske satsningsområder, herunder sikre inddragelse af andre berørte fagministerråd. Det understreges, at det enkelte satsningsområde som hovedregel forudsætter medvirken fra flere fagsektorer – flere forskellige fagministerråd. Eksempelvis er det centralt at MR-IKT inddrages konkret i opfølgningen af strategisk satsningsområde nr. 1 om teknologisk udvikling, særligt informationssamfundets spørgsmål.

Det henstilles at alle berørte fagministerråd af egen drift optager arbejdet med at følge op på det/de konkrete forslag til handling, som er angivet indenfor hvert strategiske satsningsområde, og som vedkommer det pågældende ministerråd. Der kan endvidere være behov for at inddrage det uofficielle samarbejde i opfølgningen.

Nye Strategisk satsningsområder (Se "Ny Nordisk Dagsorden" del 2, side 45 - 66)	MR med overordnet ansvar for opfølgning af satsningsområdet	Antal forslag til konkret opfølgning
1) Teknologisk udvikling, særligt informations-samfundets spørgsmål samt nordisk spidsforskning	MR-U	3 + 5 +4
2) Velfærd, inkl. nordboeres rettigheder og muligheder for at leve, arbejde, studere i et andet nordisk land, samt demografi- og migrationsspørgsmål	MR-Social & Helse	4 + 3
3) Det indre marked i Norden, inkl. samarbejdet for at fjerne grænsehindringer	MR-Næring	5
4) Samarbejdet med nabolande og -naboregioner	MR-SAM	1 + 3 + 1
5) Miljø og holdbar udvikling	MR-Miljø	3 + 3

Presidiets betänkande

över meddelande om rekommendation 16/2001/presidiet Nye strategiske satsninger for det nordisk samarbejde

Av meddelandet framgår bl.a. att Nordiska ministerrådet överväger de mest ändamålsenliga formerna för klar avrapportering till Nordiska rådet om "Ny nordisk dagordning – Nya strategiska satsningar" (B 208/p). I dessa överväganden ingår en ny och mera informativ berättelse om ministerrådets verksamhet (C 1).

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Presidiet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rek. 16/2001/presidiet till handlingarna och *avvaktar nästa års meddelande.*

Stockholm, den 24. september 2002

Berit Brørby (A)
Chris Heister (m)
Trond Helleland (H)
Kaj Ikast (KF)
Anita Johansson (s)
Elver Jonsson (fp)
Outi Ojala (vänst), president
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Rek. 17/2001/medborger
*Rek. 17/2001/medborger
D 2002

Meddelelse

over meddelelse om rekommandasjon 17/2001/medborger Asylansøgernes livskvalitet i Norden (A 1267/nord)

(Medborger- og Forbrukerutvalgets betenkning, se s. 1188)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* gøre det til en målsætning, at sagsbehandlingstiden af asylansøgninger ikke overskrider et år uden, at kvaliteten af sagsbehandlingen hermed forringes. Under sagsbehandlingstiden skal den ansvarlige sagsbehandler kontinuerligt holde den asylansøgende underrettet om sagens gang. Den asylansøgende skal informeres om sin ret til individuel sagsbehandling

2) *at* sørge for, at asylansøgere straks ved ankomsten modtager relevant skriftlig information på et sprog forståeligt for den pågældende. Informationen skal omfatte rettigheder, pligter, asylproceduren, retten til juridisk rådgivning og tolk samt information om UNHCR og andre relevante frivillige organisationer. Asylansøgerne skal have fri tilgang til organisationerne straks efter ankomsten

3) *at* sørge for at asylansøgerens behov, hvad angår opholdssted, tilgodeses. Valg af opholdssted må ikke påvirke asylansøgerens økonomiske bevilling

4) *at* tage hensyn til asylansøgende kvinder og mænd som ønsker særbehandling af køns- og seksuelt relaterede grunde og sørge for, at personalet i hele asylprocessen er trænet i at være sensitive overfor disse spørgsmål

5) *at* give asylansøgere ret til at søge arbejde og ret til uddannelse så snart pågældendes identitet er verificeret, samt at oprette et fælles nordisk system for kvalifikationsvurdering

6) *at* sørge for, at der udarbejdes individuelle aktivitetsplaner for asylansøgere i samarbejde med den asylansøgende

7) *at* sørge for, at alle asylcentre opretter et rådgivende organ, som består af centrenes beboere. Sammensætningen skal tage hensyn til etnicitet, alder og køn

8) *at* tilbyde psykologisk og psykiatrisk hjælp til asylansøgere som har behov for at bearbejde oplevelser, som de har haft før eller under asylopholdet, samt at oprette specielle rehabiliteringsprogrammer for både den enkelte asylansøger og for familier der som helhed lider af post-traumatisk stress

9) *at* sørge for, at den asylansøgende har den samme ret til den almindelige sundhedstjeneste som landets medborgere

10) *at* sikre, at asylansøgernes børns rettigheder opfyldes i overensstemmelse med FN's børnekonvention

11) *at* udarbejde en individuel plan for uledsagede børn, som søger asyl. Planen skal bl.a. omfatte værgeordning, juridisk rådgivning, opholdssted, undervisning, fritidsaktiviteter og andet som er relevant for det enkelte barn. De uledsagede børns sagsbehandling skal altid prioriteres og barnets tarv altid stå i centrum. Et forsøg på sporing af og kontakt med familien af uledsagede børn skal ske så tidligt i forløbet som muligt. Ved afslag på asylansøgning må uledsagede børn aldrig udvises, medmindre de kan modtages af familiemedlemmer eller af andet netværk

12) *at* sørge for, at asylansøgere får klar information om de konsekvenser alvorlig kriminalitet kan have på deres situation, samt sørge for, at sagsbehandlingen for kriminelle asylansøgere fremskyndes, dog uden at retssikkerheden forringes

De nordiske landenes regjeringer meddeler:
De nordiske lands regjeringer betrakter anbefalingene fra Nordisk Råd som sentrale målsettinger for arbeidet med asylsøkere. Den konkrete utformingen av tiltak og tilbud til asylsøkere mens søknaden blir behandlet, må likevel sees i sammenheng med asylsøkernes bakgrunn og beskyttelsesbehov, og hvor lang tid det er antatt at det vil ta før søknaden er ferdigbehandlet.

På mange områder er utviklingen og situasjonen i de nordiske land relativt lik, men det er også viktige forskjeller mellom de nordiske land på disse områdene, som man må ta i betraktning når man skal vurdere hva som er de beste løsningene. Fra 2000 til 2001 var det relativt stor økning i antallet nye asylsøkere som kom til de nordiske land. På Island hadde man en fordobling av antall asylsøkere. I Sverige var økningen 44 %, mens økningen i Norge var 36%. Danmark hadde en økning på 3 %. Finland hadde i den samme perioden nesten en halvering av antall personer som søkte om asyl. Hvor asylsøkerne kommer fra varierer, men alle landene, med unntak av Finland, opplever en økning i antall asylsøkere fra Sentral- og Øst-Europa. Rundt 70 % av de som søkte om asyl i Norge i fjor, kom fra Sentral- og Øst-Europa, inkludert Russland og Ukraina. Ifølge Utlendingsdirektoratet i Norge er for tiden opptil 40 % av asylsøkerne fra land der menneskerettighetssituasjonen betraktes som god, blant annet flere av søkerlandene til EU. Fra myndighetenes side er det nødvendig å differensiere tilbudet til ulike grupper asylsøkere. Søkere fra land der menneskerettighetssituasjonen er god vil ikke få det samme tilbudet som søkere fra land der menneskerettighetssituasjonen er langt mer vanskelig.

Et hovedproblem på området er at bare en liten andel av asylsøkerne har originale reisedokumenter når de søker asyl. Det innebærer at det er vanskelig å fastslå identitet. Det har igjen konsekvenser for hvor lang tid det tar å behandle asylsøknaden, og det vanskeliggjør i mange tilfeller en retur til hjemlandet når søkeren ikke selv ønsker å medvirke.

Første at-sats:
De nordiske lands regjeringer er enige i at lang saksbehandlingstid kan medføre store utgifter, både menneskelige og økonomiske. Regjeringene slutter seg derfor til Nordisk Råds anbefaling om å gjøre det til en målsetning at saksbehandlingstiden for asylsøknader ikke overskrider ett år i første instans, uten at kvaliteten på saksbehandlingen forringes. I alle de nordiske landene får søkerne en individuell behandling av søknaden. Asylsøkerne blir også informert om hvordan saken generelt vil bli behandlet og om gjennomsnittlig saksbehandlingstid. Kontinuerlig informasjon til asylsøkere om sakens gang vil være svært ressurskrevende. Asylsøkeren bør derfor på eget initiativ holde seg underrettet om sakens gang gjennom det informasjonssystem forvaltningen har. I tillegg har asylsøkere i alle nordiske land tilgang på rådgivning.

Andre at-sats:
De nordiske lands regjeringer slutter seg til at informasjon om asylsøkerens rettigheter og plikter er viktig for asylsøkerens velbefinnende. De nordiske regjeringer sørger allerede for, så langt det er mulig, at asylsøkere ved fremstilling av søknaden skal motta relevant skriftlig informasjon om rettigheter og plikter, asylprosedyren, adgang til tolkebistand samt informasjon om UNHCR og andre relevante frivillige organisasjoner, som kan gi relevant rådgivning. Det bør være en målsetning at informasjonen gis på et språk som er forståelig for den enkelte.

Tredje at-sats:
De nordiske landene legger vekt på, at asylsøkere sikres et verdig opphold under asylprosedyren. Asylsøkere får i alle de nordiske land et tilbud om innkvartering. I perioder med store svingninger i ankomsttallene, er det viktig at tiltak og ytelser til asylsøkerne er enkle å administrere. Det er derfor hensiktsmessig at myndighetene som utgangspunkt bestemmer søkernes oppholdssted. Vi anser det imidlertid ikke som hensiktsmessig at asylsøkere automatisk skal få beholde ytelser dersom de velger andre løsninger enn de som myndighetene tilbyr.

Fjerde at-sats:.
De nordiske lands regjeringer tar hensyn til asylsøkende kvinner og menn som ønsker særbehandling av kjønns- eller seksuelt relaterte årsaker. I hele asylprosessen er personalet sensitive overfor disse spørsmålene.

Femte at-sats:
De nordiske lands regjeringer slutter seg til at rett til å søke arbeid er en av grunnforutsetningene for menneskelig verdighet. Vi slutter oss til at barn skal gis rett til grunnskoleopplæring. Det er imidlertid viktig å understreke et skille mellom arbeidsinnvandring og asylprosedyren, der det sentrale er beskyttelsesbehovet. Mulighet til å søke arbeidstillatelse og å få språkundervisning må ses i forhold til antatt lengde på oppholdet i det landet der de søker asyl. Regjeringene vil vurdere å opprette et felles nordisk system for kvalifikasjonsvurdering, men dette vil kun gjelde i forhold til de som får opphold.

Sjette at-sats:
De nordiske lands regjeringer slutter seg til at en passiv hverdag, preget av usikkerhet for fremtiden, i ettertid kan føre til psykiske problemer og tap av sosial kompetanse. Vi slutter oss til at barn tilhører den mest utsatte gruppe blant asylsøkerne. Regjeringene støtter anbefalingen om at asylsøkere skal få et aktivitetstilbud. Vi vil også, i den grad det er mulig, lage individuelle aktivitetsplaner, men dette vil kun gjelde etter at de har fått oppholdstillatelse. For enslige mindreårige asylsøkere skal det imidlertid, når det anses som nødvendig, utarbeides individuelle planer som også inneholder et aktivitetsopplegg.

Sjuende at-sats:
De nordiske lands regjeringer slutter seg til at det etableres organer eller råd bestående av beboere på asylsentrene, som ivaretar beboernes interesser.

Åttende at-sats:
De nordiske lands regjeringer slutter seg til at asylsøkere ved behov skal få tilbud om psykologisk og psykiatrisk hjelp. Et slikt tilbud må ses i forhold til antatt lengde på oppholdet i det landet der de søker asyl. De enkelte lands kapasitet i helsetjenestetilbudet for psykologisk og psykiatrisk hjelp kan være noe forskjellig, og den hjelpen asylsøkere tilbys må ses i forhold til dette.

Niende at-sats:
De nordiske lands regjeringer slutter seg til at asylsøkere skal ha tilgang til medisinsk hjelp etter behov.

Tiende at-sats:
De nordiske lands regjeringer slutter seg til at barn tilhører den gruppen blant asylsøkere som har størst behov for omsorg og sosial eller psykologisk støtte. Regjeringene støtter derfor anbefalingen fra Nordisk Råd.

Ellevte at-sats:
De nordiske lands regjeringer slutter seg til at uledsagede barn tilhører den gruppen blant asylsøkere som er mest sårbar. Uledsagede barn bør derfor gis særlig oppmerksomhet og støtte. De nordiske landene legger vekt på at saksbehandlingen av søknader om asyl fra uledsagede mindreårige asylsøkere prioriteres, og at de mens saken er til behandling tilbys opphold under trygge rammer samt tilbud om undervisning og fritidsaktiviteter. Det bør blant annet avhenge av en modenhetsvurdering, om uledsagede mindreårige bør utvises.

Tolvte at-sats:
De nordiske lands regjeringer slutter seg til at kriminalitet i de fleste tilfeller er begått av mindre grupper eller enkeltindivider, men at faren er at kriminalitetsstempelet overføres til alle asylsøkere. Regjeringene støtter derfor anbefalingen fra Nordisk Råd.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelese om rekommandation 17/2001/medborger Asylansøgernes livskvalitet i Norden (A 1267/nord)

Generelt

Det fremgår af de nordiske regeringers meddelelse er standarder for modtagelse af asylansøgere i de nordiske lande på mange områder identiske og på andre områder forskellige. Medborger- og Forbrugerudvalget mener at de forskellige situationer forklarer delvis den store forskel i udviklingen af antallet af nye asylansøgere i de nordiske lande. Det fremgår af de nordiske landes regeringers meddelelse at fra år 2000 til 2001 var der en relativ stor forhøjning i antallet af nye asylansøgere som kom til de nordiske lande. På Island havde man en fordobling af antallet af asylansøgere, i Sverige steg antallet med 44 % mens det steg med 36 % i Norge. Antallet steg med 3 % i Danmark mens i Finland havde man en halvering af antallet af nye ansøgere. I næste års meddelelse ønsker udvalget at modtage information om antallet af asylansøgere.

EU-kommissionen har betragtet det som et vigtigt mål at harmonisere modtagelsesstandarden i medlemslandene i videst mulige omfang, bl.a. for at undgå at asylansøgere flytter fra land til land, afhængigt af modtagelsesstandarden. I april 2001 præsenterede kommissionen derfor et forslag til et Rådsdirektiv som indeholder en række forslag om minimumstandarder for modtagelse af asylansøgere i medlemslandene. Nogle af de at-satser som blev vedtaget ved Nordisk Råds session 2001 svarer til dette forslag. Nordisk Råds rekommandation indebærer ligeledes i nogen grad en bestræbelse efter harmonisering af modtagelsesstandarder i Norden men hovedsagelig var Nordisk Råds målsætning, som den fremgår af Nordisk Råds motiveringstekst for forslaget, en humanisering i modtagelsen af asylansøgere. Udvalget mener derfor at, det er vigtigt at alle asylansøger får en retfærdig prøvning af deres ansøgning og håber at der findes forståelse for at mangel af asylansøgernes samarbejdsvilje kan i enkelte tilfælde skyldes frygt og psykisk chok.

Første at-sats:

Medborger- og Forbrugerudvalget er tilfreds med regeringernes målsætning og forventer at den bliver udført snarest muligt. Udvalget mener imidlertid at, hver asylansøger burde modtage kontinuerlig information om deres sags fremgang. Dette til at sikre retssikkerheden og deres delagtighed i processen. Udvalget er interesseret i at modtage redegørelse for hvordan arbejder med at opfylde målsætningen skrider frem.

På baggrund af ovennævnte forslår Medborger- og Forbrugerudvalget Nordisk Råd at afvente næste års meddelelse.

Anden at-sats:

Medborger- og Forbrugerudvalget gør opmærksom på at i 2001 var ambitionsniveauet forskelligt i de nordiske lande, hvad angår målsætningen om udlevering af skriftlig information til asylansøgere på et sprog som ansøgeren forstår. I Island f.eks. skete formidling af information kun mundtlig. Udvalget ønsker en redegørelse for hvordan situationen er nu. Udvalget gør endvidere opmærksom på at der i de nordiske regeringers meddelelse ikke redegøres for regeringernes synspunkter på om asylansøgere skal have fri tilgang til UNHCR og andre relevante organisationer straks efter ankomsten (f.eks. på flypladsen, politistationen etc.).

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget Nordisk Råd at afvente næste års meddelelse.

Tredje at-sats:
Medborger- og Forbrugerudvalget er opmærksom på at de nordiske regeringer generelt sikrer asylansøgere værdige opholdsteder under asylproceduren.

I 2001 varierede reglerne til gengæld i de nordiske lande, hvad angår opholdssted og økonomisk bevilling. Ifølge relevante myndigheder i de nordiske lande så disse således ud:

I Norge får asylansøgere lov til at bo privat hos familie eller venner, men mister herved den økonomiske bevilling, som ydes, hvis de bor på centrene. I Danmark er der mulighed for at bo uden for centrene, men det beror på en konkret og individuel vurdering fra Udlændingestyrelsen, om en asylansøger kan opretholde sin økonomiske bevilling (til dækning af kost, tøj og lommepenge), hvilket særligt gør sig gældende hvis opholdet uden for centeret begrundes i sundheds- eller psykosociale årsager. Ønsker man i Finland og Island at bo privat, opretholder ansøgerne den samme økonomiske bevilling som beboere på modtagecentrene får. Sverige er det eneste af de nordiske lande som yder et mindre ekstra økonomisk bidrag, hvis asylansøgerne vælger at bo uden for centrene. Flere end 50 % af asylansøgere i Sverige bor udenfor opholdscentrene. Det er derfor kun i Norge og delvis i Danmark at muligheden for asylansøgere uden penge at bo uden for asylcentrene og samtidig beholde den økonomiske bevilling er problematisk.

Medborger- og Forbrugerudvalget gør opmærksom på at målsætningen i tredje at-satsen i Nordisk Råds rekommandation ikke drejer sig om at asylansøgere automatisk beholder ydelser hvis de vælger andre løsninger en de som myndighederne tilbyder, men at myndighederne tilbyder løsninger som tilsvarer asylansøgernes behov og disse ikke påvirker asylansøgerens mulighed til at få økonomisk bevilling. Det forudsættes at indkomst påvirker den økonomiske ydelse.

For mange asylansøgere kan et langvarigt ophold på asylcentre føre til "institutionalisering", isolation og depression. Muligheden for en normaliseret tilværelse er større hvis asylansøgere bor blandt slægtninge, venner eller privat, hvilket også kan fremme integrationsprocessen. Udgifterne til asylsystemet vil efter Medborger- og Forbrugerudvalgets opfattelse endvidere kunne reduceres med denne ordning.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget Nordisk Råd at afvente næste års meddelelse.

Fjerde at-sats:
Medborger- og Forbrugerudvalget gør opmærksom på at de nordiske regeringer konstaterer at at-satsens målsætning allerede er praktiseret i de nordiske lande. Medborger- og Forbrugerudvalget er interesseret i at modtage information om, om personalet i hele asylprocessen er specielt trænet i at behandle asylansøgere med denne behov.

Medborger- og Forbrugerudvalget forslår Nordisk Råd at afvente næste års meddelelse.

Femte at-sats:
Medborger- og Forbrugerudvalget gør opmærksom på at reglerne i de nordiske lande varierer hvad angår arbejdstilladelse for asylansøgere. Med forandringerne fra den danske regering hvad angår arbejdstilladelse til asylansøgere i Danmark mener udvalget at situationen er tilfredsstillende i de nordiske lande foruden Island som ikke tillader asylansøgere at arbejde. Udvalget skal opfordre den islandske regering at følge i kølvandet af de øvrige nordiske lande hvad angår spørgsmålet. Udvalget mener dog at, asylansøgere med verificeret identitet burde have ret til at arbejde fra første dag uanset hvor længe de forventes at bo i landet.

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår Nordisk Råd at afvente næste års meddelelse.

Sjette at-sats:
Af meddelelsen fremgår det at de nordiske landes regeringer støtter Nordisk Råds anbefaling om, at asylansøgere skal få et aktivitetstilbud men mener at individuelle aktivitetsplaner kun skal laves for dem som har fået opholdstilladelse. Medborger- og Forbrugerudvalget anser at det ikke er mindre vigtigt at udarbejde aktivitetsplaner for dem som endnu ikke har fået opholdstilladelse til at modarbejde passivisering og til at fremskynde integration. De nordiske regeringer

meddeler til gengæld at der imidlertid udarbejdes, når det anses som nødvendigt, individuelle planer og aktivitetsoplæg for uledsagede mindreårige. Udvalget udtrykker sig tilfreds med denne målsætning.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget Nordisk Råd at afskrive rekommandationen.

Syvende at-sats:
Af meddelelsen fremgår det at de nordiske regeringer slutter sig til Nordisk Råds anbefaling i at-satsen.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget Nordisk Råd at afskrive rekommandationen.

Ottende at-sats:
De nordiske regeringer meddeler, at de slutter sig til at asylansøgere ved behov skal få tilbud om psykologisk og psykiatrisk hjælp men at et sådan tilbud må ses i forhold til vurdering af hvor længe man regner med at pågældende bliver i landet samt det enkelte lands kapacitet på området. Udvalget mener at for mange traumatiserede asylansøgere og eventuelt deres børn er situationen så alvorlig at der er behov for mere psykologisk/psykiatrisk hjælp end den akuthjælp som generelt nu ydes for disse grupper. Denne gruppes situation bliver ofte dårligere des længere tid der går, før de undergår behandling, hvilket også er med til at udskyde integrationsprocessen og vanskeliggør tilbagevenden, hvis de får afslag på deres asylansøgning. Børn fra traumatiserede familier bør gives særlig opmærksomhed. Udvalget lægger stor vægt på at nordiske regeringer intensiverer deres tiltag på området.

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår Nordisk Råd at afvente næste års meddelelse.

Niende at-sats:
Af meddelelsen fremgår at de nordiske regeringer slutter sig til Nordisk Råds anbefaling i at-satsen. Udvalget forventer at målsætninger bliver snarest udført.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget Nordisk Råd at afskrive rekommandationen.

Tiende og ellevte at-sats:
De nordiske regeringer meddeler, at de støtter anbefalingen fra Nordisk Råd og slutter sig til at børn tilhører den gruppe blandt asylansøgere som har størst behov for omsorg og social eller psykologisk støtte. Medborger- og Forbrugerudvalget skal henvise til FN's kritik af f.eks. Danmark og Norge hvad angår situationen for uledsagede mindreårige i disse lande hvor det hævdes bl.a. at FN's børnekonvention ikke overholdes hvad angår asylansøgende børn. I disse rapporter fremgår det bl.a. at tilbudet om psykologhjælp ikke er tilstrækkeligt, behandlingstiden er for lang og at værgeordning og individuel opfølgning er mangelfuld.

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår Nordisk Råd at afvente næste års meddelelse.

Tolvte at-sats:
De nordiske regeringer meddeler at de støtter Nordisk Råds anbefalinger. På denne baggrund foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget at Nordisk Råd afskriver rekommandationen.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 17/2001/medborger til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år hvad angår første at-sats, anden at-sats, tredje at-sats, fjerde at-sats, femte at-sats, ottende at-sats, tiende at-sats og ellevte at-sats,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 17/2001/medborger hvad angår sjette at-sats, syvende at-sats, niende at-sats og tolvte at-sats som *færdigbehandlede* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

*Rek. 18/2001/medborger
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 18/2001/medborger
Fællesnordisk seminar om asylansøgernes livskvalitet (A 1267/nord)

(Medborger- og Forbrukerutvalgets betenkning, se s. 1193)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at arrangere et fælles nordisk seminar, hvor ansatte på modtage- og opholdscentre for asylansøgere, relevante eksperter på området og repræsentanter fra relevante frivillige organisationer kan udveksle erfaringer i arbejdet for herved at fremme asylansøgernes livskvalitet

Nordisk Ministerråd meddeler:
Ministerrådet vil på bakgrunn av rekommandasjonen vurdere mulighetene for arrangering av et seminar i fellesnordisk regi om asylsøkeres livssituasjon. Avvikling av et seminar vil bero på interesse for medvirkning fra berørte myndigheter i de nordiske land.

For øvrig vises til besvarelse av rekommandasjon 17/2001.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

om rekommandasjon 18/2001/medborger Fællesnordisk seminar om asylansøgernes livskvalitet (A 1267/nord)

Medborger- og Forbrugerudvalget gør opmærksom på at i medlemmernes diskussion med flere eksperter på mange forskellige niveauer inden for asylprocessen diskuterede man behovet for en fælles nordisk diskussion og erfaringsudveksling på området. Udvalget forventer at, Nordisk Ministerrådet arrangerer og inviterer til sådan et seminar.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 18/2001/medborger til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

*Rek. 19/2001/medborger
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 19/2001/medborger Bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed, og fremme af integration (A 1268/nord)

(Medborger- og Forbrukerutvalgets betenkning, se s. 1203)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* sikre, at indsatsen for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt arbejde som fremmer integration af etniske minoriteter i de nordiske samfund, bliver en integreret og målrettet del af virksomheden i alle sektorer i Nordisk Ministerråd

2) *at* Nordisk Ministerråd i sektorernes samarbejdsprogrammer og handlingsplaner identificerer initiativer vedrørende arbejdet for bekæmpelse af racisme og for at fremme integration samt fremlægger en årlig skriftlig redegørelse for Nordisk Råd om udført arbejde på området

3) *at* sikre at der i Nordisk Ministerråds budget for hvert år afsættes de nødvendige ressourcer, som arbejdet for bekæmpelse af racisme og for at fremme integration kan indebære for de respektive sektorer. Dette skal ske med start i budgettet 2003 og så vidt muligt indenfor rammen for budgettet for år 2002

Nordisk Ministerråd meddeler:
Ministerrådet anser, at indsatsen mod racisme, fremmedfjendtlighed og diskrimination foruden at være et mål i sig selv, er en nødvendig forudsætning for at sikre, at alle uanset race eller etnisk oprindelse har mulighed for at deltage i de nordiske samfunds politiske, økonomiske, sociale og kulturelle liv.

Nordisk Ministerråd har derfor det multikulturelle samfund, integration og indsatser for bekæmpelse af fremmedfjendtlighed som en fortløbende, højtprioriteret, integreret tværsektoriel opgave inden for alle relevante sektorer.

Ministerrådet kan konstatere, at indsatsen for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt arbejde, som fremmer integration af etniske minoriteter i de nordiske samfund, nu er integreret som en målrettet del af virksomheden i alle relevante sektorer. Sektorernes samarbejdsprogrammer og handlingsplaner, som rækker flere år frem, afspejler bredt en udtrykkelig stillingtagen til initiativer vedrørende arbejdet på området.

Ministerrådet fremlægger med virkning fra 2003 en årlig skriftlig redegørelse for Nordisk Råd om udført arbejde på området som en del af rapporteringen under C 1.

En redegørelse for status for udført arbejde indtil foråret 2002 fremgår af vedlagte bilag, indeholdende oversigt over Nordisk Ministerråds aktiviteter vedrørende bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt arbejde, som fremmer integration af etniske minoriteter i de nordiske samfund.

Nordisk Ministerråd vil sikre, at de respektive sektorer fortsat har mulighed for at prioritere arbejdet for bekæmpelse af racisme og fremme integration, som en integreret del af sektorernes almindelige virksomhed.

Det kan for nærværende oplyses, at Nordisk Ministerråd i budgettet for 2002 har afsat væsentlige midler, som kan anvendes til såvel sektorspecifikke som tvær-sektorielle initiativer, som fremmer integration og bekæmpelse af racisme.

Ministerrådets strategiske initiativer er således af samarbejdsministrene vedtaget fokuseret i 2002 på blandt andet indsatser mod fremmedfjendtlighed og racisme, herunder projekter, som fremmer integration af indvandrere. Hertil er afsat 1,5 MDKK. Og kulturministrene har i budgettet for 2002 afsat DKK 6.840.000 til puljen for strategiske kultursatsninger. Hele puljen er vedtaget fokuseret og anvendt til en på kulturområdet generel indsats under temaet det multikulturelle samfund i Norden.

På den baggrund foreslår Nordisk Ministerråd for sin del, at rekommandationen afskrives.

Bilag

Redegørelse om nordisk ministerråds aktiviteter for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt arbejde, som fremmer integration af etniske minoriteter i de nordiske samfund.

Status forår 2002

Kulturområdet:
Kunstkomitéernes arbejde med multikulturelle spørgsmål og indsatser mod fremmedfjendtlighed og racisme:

De forskellige kunstkomitéer og institutionerne indenfor kunstområdet har alle – i varierende omfang – rettet deres opmærksomhed mod spørgsmål, som vedrører det multikulturelle samfund. Takket være midler fra den strategiske pulje har en række projekter kunnet gennemføres i samarbejde med institutioner i de nordiske lande.

Den 31. oktober 2001 godkendte MR-K Nordisk Litteratur- og Bibliotekskomités (Nordbok) handlingsprogram for det nordiske litteratur- og bibliotekssamarbejde for årene 2001-2004. Et af de prioriterede områder i handlingsprogrammet er at "fremme gensidig interesse, viden og respekt mellem folk af forskellig etnisk baggrund i det flerkulturelle samfund i Norden". Det kan konstateres, at kunst og kultur er en vigtig faktor for øget forståelse mellem mennesker af forskellige baggrunde, og en række konkrete indsatser indenfor litteratur- og biblioteksområdet løftes frem i denne sammenhæng.

Nordisk Institut for Samtidskunst (NIFCA) var i oktober 2001 en af arrangørerne af konferencen "Under Construction", som indgik som en del af det finske formandskabsprogram. Konferencen behandlede bl.a. indvandrede nordboeres forudsætninger og muligheder for at fungere indenfor de nordiske landes kulturliv og de forandrede krav, som det multikulturelle samfund stiller til bl.a. kulturinstitutionerne. Teater og Dans i Norden (ToDiN) var en af medarrangørerne til konferencen og stod bl.a. bagved et seminar om nye måder at arbejde med scenekunst på med udgangspunkt i det multikulturelle samfund. NIFCA og Teater og Dans i Norden arbejder videre med satsningsområdet i 2002.

Nordisk Musikkomité (Nomus) har givet støtte til en konference om musikuddannelse i det multikulturelle samfund, som blev afholdt (arrangeredes) i Århus i november 2001. Nomus har især rettet opmærksomhed mod musikuddannelsernes betydning med hensyn til at sprede viden om forskellige kulturer i de nordiske lande og med henblik på at øge forståelsen mellem forskellige etniske grupper.

Nordisk Museumskomité har tidligere støttet projekter, som særligt retter sig mod børn og unge, og som har taget i betragtning, hvordan kulturarven misbruges og misfortolkes for at understøtte racisme og fremmedfjendtlighed. I komitéens prioriteringer i den kommende mandatperiode er multikulturelle spørgsmål blevet fremhævet som et af de tre særligt prioriterede områder.

Medieområdet:
Indenfor medieområdet har EK-K i år 2001 besluttet at prioritere området Det flerkulturelle samfund. Styringsgruppen for Nordisk Kultur- og Mediesamarbejde (KM-gruppen) har indenfor dette område og for reserverede midler givet støtte til følgende projekter:Medierne, minoriteterne och det multikulturelle samfund – skandinavisk perspektiv – Et projekt i Nordicoms (Nordisk Informationscenter for Medie- og Kommunikationsforskning) regi, som bl.a. omfatter udgivelsen af en bog, som belyser problematikken vedrørende relationen medier og etniske minoriteter imellem i nordiske sammenhænge. Bogen sætter fokus på mediernes mere overordnede rolle i samfundet, ligesom den fokuserer på mediernes rolle hos den enkelte familie og individet udfra

tre perspektiver: Medierepræsentation af etniske minoriteter, Mediebrug blandt etniske minoriteter og Etniske medier i Skandinavien – mellem satellit-TV og lokalradio.

Visuella dialoger – Et projekt i NIFCAs (Nordisk Institut for Samtidskunst) regi, der retter sig mod produktionen af kvalitative programmer og digitalfilm om samtidig/nutidig international billedkunst med det formål at skabe en diskussion om nutidskunstens produktion, dens tolkning og præsentation. Samarbejdet udføres med nutidskunstnere fra de nordiske lande og internationale kunstnere. Projektet skal anvendes indenfor bl.a. museer og uddannelses- og informationsprogrammer i Norden.

Kulturprojekter udenfor Norden

I år 2001 blev arbejdet med kulturprojektet Network North indledt. Network North har til formål at udveksle kulturaspekter med de britiske øer med fokus på Skotland, Irland og Nordirland samt enkelte projekter i England. Network North koncentrerer sig om samtidig kunst og kultur. En stor del af projektet gennemføres i samarbejde med de nordiske organer indenfor kunst- og kulturområdet, for eksempel NIFCA, NOMUS, Teater og Dans, BUK, Nordens Hus på Færøerne, Grønland og Island etc.

Før projektets opstart bestilte Kulturprojekter i udlandet en undersøgelse af, hvordan kunst- og kulturområder er blevet integreret i skole- og fritidsarbejdet i Birminghams skole- og fritidsforvaltninger.

Årsagen til, at man valgte Birmingham, er, at universitetet i Birmingham har arbejdet aktivt med disse problemstillinger, og ved dette universitetet studerede den danskfødte cand.mag. Sophie Bruun, som skrev sit speciale i dette fag. Hendes speciale havde titlen "Can cultural initiatives aid the integrative process in a multicultural society?". I foråret 2002 afslutter hun et lignende projekt ved Københavns Universitet. Sophie Bruuns speciale har stået til rådighed for alle, som deltager i planlægningen og implementeringen af projekter inden for Network North.

Network North omfatter ca. 40 forskellige projekter inden for områder som billedkunst, litteratur, musik og især folkemusik, film, design samt en stor omkringrejsende udstilling om fangstkulturen i Vestnorden. De 40 projekter har også underprogrammer og -projekter. Nærmere information om Network North fås på www.networknorth.net.

Kulturministrenes pulje for strategiske kulturprojekter bevilgede 400.000 DKK til et projekt med fokus på Terezin, det tidligere Theresienstadt. Projektet har senere fået titlen MINDER – HISTORIE – GESTALTNING og handler om, hvordan man som kunstner kan udtrykke historiske begivenheder, historiske minder for sin egen samtid. Et centralt tema i projektet er Vergangenheitsgewaltigung. I projektet deltager studenter og lærere fra følgende kunsthøjskoler og -akademier i Norden: Det Kongelige Danske Kunstakademi (Danmark), Finlands Konstakademi (Finland), Listaháskóli Íslands (Island), Kunstakademiet i Trondheim (Norge) og Konsthögskolan Valand (Sverige).

I projektet medvirkede også M.E.C.C.A /Middle European Colony of Contemporary Art, som fungerer i Terezin, samt Nordisk Institut for samtidskunst/NIFCA.

Projektet har resulteret i to seminarer, det ene på Sveaborg udenfor Helsingfors i maj 2001, det andet i Terezin i august 2001. Seminarerne har resulteret i en kunstudstilling om temaet Minder – Historie – Gestaltning. Udstillingen er blevet vist i Helsingfors i december 2001 – januar 2002. I maj 2002 vises udstillingen i Trondheim, og i efteråret 2002 bliver udstillingen indvielsesudstilling for Det Kongelige Kunstakademis nye udstillingslokaler i København.

Projektet og arbejderne omtales i et katalog, som udkommer i marts 2002.

Børne- og ungdomsområdet

Ministerrådet har givet støtte til ungdomsindvandrerorganisationer til at organisere sig nordisk i netværk. I august 2001 har endvidere en kulturfestival med støtte fra Ministerrådet været afviklet med succes under titlen "Ung i Norden" og undertemaet "Mangfoldighed og multikultur"

med deltagelse fra alle nordiske lande og selvstyrende områder, samer og repræsentanter fra ungdomsindvandrerorganisationer.

BUK – Styringsgruppen for nordisk børne- og ungdomskultur har i øvrigt givet støtte til projekter som kan knyttes til temaet. Følgende kan nævnes:

Finsk-russisk-svensk kulturfestival: "Kajakken via den Blåa Vägen", DKK 150.000

"Kodernes kamp – Carl Nielsen 2001"

Danmarks børne- og ungdomskor: "Udvikling i sangudveksling af fællesskab", DKK 300.000

COLORIN-COLORADO, DKK 150.000

BUK arbejder på en ny kulturhandlingsplan for børne- og ungdomskultur, som skal gælde 2002-2006, hvor det flerkulturelle er en af hovedsatsningerne i forslaget.

NUK – Nordisk Ungdomskomité har ansvaret for udarbejdelse af Den tvær-sektorielle handlingsplan for det nordiske børne- og ungdomspolitiske samarbejde 2001-2005 "Norden inn i et nytt årtusen". NUK har arbejdet med at modarbejde fremmedhad og racisme som et vigtigt satsningsområde, og handlingsplanen indeholder mange forslag vedrørende temaet.

NUK arbejder videre med samarbejdsministrenes projekt "Fællesnordiske indsatser mod nynazisme" og bevilgede DKK 90.000 til projektet i tillæg til det, som MR-SAM har bevilget.

Seminaret blev omtalt således i rekommandationssvaret for 2001:

"Samarbejdsministrene har givet støtte til igangsættelse af en systematisk undersøgelse og evaluering af initiativer/aktiviteter for børn og unge i kommuner/regioner i Norden, som forholder sig til problemstillingen omkring ekstremistiske bevægelser, som dyrker fremmedhad og racisme. Undersøgelsen skal munde ud i afholdelse af et seminar i begyndelsen af 2002. Arbejdet vil have en umiddelbar nytteværdi i form af dannelse af netværk og formidling af best practice fra ungdomsforskere, og på længere sigt vil seminaret være basis for forslag og idéer, som kan videreudvikles til nødvendige initiativer. Initiativet vil blive koordineret i forhold til blandt andet arbejdet omkring "Vitt oljud – nordiske mörker". Endvidere koordineres i forhold til FN-året (2001) mod racisme og for respekt og tolerance, herunder Europarådets konference i oktober 2001. Forskningsarbejdet/undersøgelsen påbegyndes allerede i sommeren 2001."

Seminaret afholdes i Oslo den 2.- 3. maj 2002.

En stor del af de ungdomsprojekter, som NUK støttede i 2001, var i øvrigt målrettet mod at modarbejde fremmedhad og racisme.

Nordisk Kulturfond

På trods af at Nordisk Kulturfond i dag annoncerer to gange årligt (i ca. 20 aviser i Norden) om muligheden for at søge bidrag til nordiske samarbejdsprojekter, kan fonden konstatere, at man proportionalt set ikke får mange ansøgninger fra indvandrerforeninger eller fra foreninger/netværk, som har til formål at modvirke racisme og fremmedfjendtlighed. Fonden har derfor i år 2001 udarbejdet forskellige sammenstillinger over relevante databaser/hjemmesider for mere effektivt at kunne nå ud med sin information.

Desuden har fonden påbegyndt arbejdet med at forenkle sin bidragsadministration for ansøgerne. I dag har fonden alle sine blanketter/anvisninger på tre sprog: svensk, finsk og engelsk. Fremover kommer blanketterne/anvisningerne også til at findes på dansk og norsk. Dette sker for at lette første- og andengenerationsindvandrere, som er bosat i Danmark og Norge, og som har svært ved det svenske sprog. I arbejdet med at tiltrække flere ansøgninger har fonden også udarbejdet materiale for en minikursus i at søge projektbidrag. Kurset henvender sig til enkelte personer/organisationer, som ikke er vant til at søge projektbidrag, og kurset formidler grundlæggende kundskaber i at søge bidrag fra forskellige myndigheder/fonde i almindelighed.

I år 2001 har fonden påbegyndt et projekt med at indføre et nyt datasystem til håndtering af indkomne ansøgninger. Med hjælp fra det nye datasystem er det fondens ambition at opbygge en idé-bank over vellykkede projekter. Derefter kan fonden på bedre vis løfte gode projekter frem indenfor forskellige områder, eksempelvis hvad angår indsatser mod racisme og fremmed-

fjendtlighed samt kulturaktiviteter af/i samarbejde med indvandrerforeninger. Forhåbentlig kan dette fremover tiltrække flere projekter indenfor dette arbejdsområde.

Uddannelses- og forskningsområdet:
Der tages nye og vigtige initiativer på undervisningsområdet, for at problemstillinger om det multikulturelle kan blive inddraget i arbejdet.

Indenfor voksenoplæringsområdet har Ministerrådet således fået gennemført et fordybningsstudie baseret på OECDs læse- og skriveprojekt kaldet NOMAD-projektet (Nordic Model of Adult Education). Gennem analyse af empiriske data fra OECDs undersøgelser har projektet vurderet kvalitet, berettigelse og effektivitet i nordisk voksenundervisning. Rapporten konkluderer, at alle nordiske lande set ud fra et internationalt perspektiv er et foregangsområde. Det påpeges samtidig, at der er uligheder mellem de nordiske lande, og at bl.a. indvandreres læse- og skrivefærdigheder i deres "andet sprog" står svagt, hvilket påvirker deres deltagelse i demokratiske processer og i arbejdslivet. FOVU ser derfor behov for en nordisk erfaringsudveksling om fremme af integration af indvandrere, som fokuserer på læse- og skriveproblematikken, fleksibel tilrettelæggelse af undervisning og kompetencevurdering i arbejdslivet. FOVU diskuterer i foråret 2002, hvordan et nordisk arbejde kan følges op inden for begrænsede budgetrammer.

På baggrund af et af FOVU afholdt seminar i marts 2001 har en projektgruppe præsenteret oplæg for et nyt 2-årigt projekt, som har hovedfokus på motivation og barrierer for korttidsuddannede voksne, herunder indvandrere. Af budgetmæssige årsager er forslaget skrinlagt, og FOVU vurderer, hvordan en nordisk udredning om motivation og barrierer for voksnes deltagelse i uddannelse kan tilrettelægges på anden måde.

Forskningsprogrammet "Velfærdsforskning – de nordiske velfærdssamfund i en europæisk sammenhæng" (2001-2005) er igangsat. Et prioriteret område indenfor forskningsprogrammet er marginalisering og udstødning, som først og fremmest berører mennesker med lave indkomster, de arbejdsløse og indvandrere. Programmet vil analysere indvandreres muligheder på arbejdsmarkedet. Information om Velfærdsforskningsprogrammet findes på internettet (www.forskningsradet.no/program/nmr/).

Det totale budget er 35 MDKK. En programkomité med ti styremedlemmer fra myndigheder og forskningsmiljøer i de nordiske lande samt observatører fra de tre selvstyrende områder og to observatører, der repræsenterer MR-S resp MR-U, har ansvaret for programmet. Norges Forskningsråd administrerer og er ansvarlig for sekretariatet.

Det nordiske skolesamarbejde vil i efteråret 2002 med en konferencerække om værdier, som skal afvikles i alle de nordiske lande, sætte fokus på, at den nordiske demokratiske forståelse ikke blot handler om en statsform eller individuelle frihedsrettigheder, men også om en livsform. En livsform som indebærer, at forholdet mellem mennesker er baseret på respekten for det enkelte menneskes ligeværd, herunder ligestilling, og hvor dialog og samtale er nøgleord. De nordiske værdier om ligeværd og ligestilling er (desværre) blevet aktualiseret med en række tragiske hændelser som æresdrab og nazistisk vold rundt omkring i Norden, og der er også enkelte personer og friskoler, som taler imod demokrati. Sådanne episoder fører til en erkendelse af nødvendigheden af, at sætte de nordiske værdier på dagsordenen. I denne sammenhæng spiller skolen en meget væsentlig rolle.

Titlen for konferencerækken er "Demokrati i skolens hverdag" med undertitlen "Værdispørgsmålet i et nordisk børne- og ungdomsperspektiv. Det vil sige, hvilke værdier skal vi have i skolen, og hvordan får vi disse værdier omsat i skolens hverdag?

Konferencerækken vil turnere gennem de nordiske lande i efteråret med start i Helsingfors, derefter Stockholm, Oslo, København, Reykjavik og igen Helsingfors, hvor ringen slutter ved Nordisk Råds session den 28. oktober.

Konsumentområdet

Konsumentsektoren arbejder løbende med forskellige aktiviteter med fokus på etniske minoriteter. Nordisk Konsumentutskott (NKU) har (som nævnt i rekommandationssvaret år 2000) i perioden 1997-1999 arbejdet med temaet "Socioøkonomisk og kulturelt (mångfald) som konsumentpolitisk (mångfald). Man har bl.a. holdt seminarer om etniske minoriteter og økonomisk udsatte grupper. Baggrunden var tendensen til at udjævne sociale og økonomiske forskelle, den etniske homogenitet samt kulturelle identiteter – som gennem en lang periode har kendetegnet de nordiske samfund – der i stigende grad er blevet afløst af en økonomisk og sociokulturel differentiering.

Inden for forskellige konsumentgrupper – for eksempel unge, ældre og indvandrere – findes særligt udsatte konsumenter. NKU ville beskrive forskellighederne i disse gruppers behov for konsumentpolitisk støtte; man ønskede desuden at initiere diskussioner om betydningen af den socioøkonomiske differentieringstendens, når det gælder konsumentpolitiske strategier. Projektet viste, at det drejer sig om et meget kompliceret og bredt område, og at det er vigtigt at fokusere på konsumentrollen i et bredere perspektiv – dette for at undgå generaliseringer.

NKU og Embedsmandskomiteen for konsumentspørgsmål (EK-konsument) har i samarbejde efterstræbt en konkretisering af problemstillingen. Formålet er, at en sådan konkretisering skal indeholde et "problemkatalog over udsatte grupper". Dette katalog skal kunne udgøre udgangspunktet for fremtidig forskning på området. Etniske minoriteter kan inkluderes. Desuden er der blevet afholdt to forskerseminarer om etniske minoriteters forbrugsmønster, bl.a. for at forberede projektansøgninger til NMR's velfærdsforskningsprogram.

Det bør også bemærkes, at EU's kommende sjette rammeforskningsprogram, hvis udformning endnu ikke er endeligt fastlagt, kan komme til at omfatte konsumentforskning, som vedrører etniske minoriteter. Afslutningsvis kan det bemærkes, at såvel EK-konsumenter som NKU inden for en ikke alt for fjern fremtid vil antage nye handlingsprogrammer eller tilsvarende, og at de nuværende aktuelle spørgsmål kan komme til at indgå i disse programmer.

Arbejdsmarkedsområdet:

Man har gennem mange år arbejdet med problemstillinger i arbejdsmarkedssektoren om integrering af indvandrere og etablering af gode relationer mellem alle borgere i Norden.

Som nævnt i rekommandationssvaret for 2001 indgår det som en målsætning i programmet for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2001-2004, at ministerrådet for arbejdsmarkedsforhold arbejder for integration af flygtninge og indvandrere på arbejdsmarkedet, med henblik på at disse kan blive selvforsørgende samt opbygge faglige og sociale netværk, der modvirker diskrimination og fremmedfjendtlighed i samfundet. Integrationen af indvandrere og flygtninge vil samtidig kunne modvirke ubalancer på arbejdsmarkedet..

På arbejdsmarkedssektorens seminar om arbejdsmarkedet og indvandreres integration den 23.-24. august 2001 deltog repræsentanter fra de nordiske landes regeringer, arbejdsmarkedets parter, indvandrerorganisationer samt Nordisk Råds sekretariat. Hovedkonklusionen på seminaret var, at de store problemer med at integrere indvandrere kun bliver løst ved, at landene også ser på de positive sider ved indvandring. Arbejdsmarkedets parter gav udtryk for, at de var interesseret i at gå ind i en konstruktiv dialog både på seminaret og i de efterfølgende nationale forhandlinger. I Danmark er der i 2002 kommet et fælles udspil fra arbejdsmarkedets parter om integration af indvandrere på arbejdsmarkedet, som den danske regering er positiv overfor.

Konferencen om, hvordan unge med en anden etnisk baggrund bedre kan fastholdes i uddannelsessystemerne i Norden, blev ikke som planlagt afholdt i 2001. Den forventes afholdt i 2002, ligesom en konference om etnisk og kulturel forskellighed i Norden nu er planlagt til at finde sted i 2002. Begge konferencer vil have deltagelse af embedsmænd, indvandrere og personer fra de relevante fagmiljøer. Målet med aktiviteterne er at få kendskab til måder, der kan støtte integrationen af indvandrere og skabe et Norden med plads til alle.

Bygge- og boligområdet

Boligministrene og Nordisk Råd har godkendt et nyt samarbejdsprogram for 2002-2005, som har "Det boligsociale område" som ét af tre indsatsområder.

Målet med det nordiske samarbejde på det boligsociale område vil i de kommende år være at bidrage til at opstille en vision for et moderne, socialt afbalanceret boligmarked. Et vigtigt led heri er at arbejde med boligsociale forhold med særlig vægt på løsninger, som sætter boligmarkedets svage grupper i centrum. Det tilsigtes, at det nordiske samarbejde omfatter problemstillinger og løsningsforslag i relation til samfundets svageste grupper, herunder svage ældre, mennesker med handicap, udstødte og hjemløse samt flygtninge, indvandrere/etniske minoriteter. Arbejdet skal bidrage til at skabe et grundlag for sammenhængende by- og boligpolitik med øget velfærd som målsætning.

Det primære formål er at bidrage til at stoppe de negative udviklingsspiraler og at introducere en mere bredspektret og helhedsorienteret afhjælpning af problemer i ensidigt sammensatte boligområder. Hermed tænkes bl.a. på en kraftigere integration af boligmæssige, sociale, beskæftigelsesmæssige, byplanmæssige og økologiske løsninger på tværs af administrative sektorer samt på inddragelsen af lokale kræfter for at fremme en bæredygtig udvikling.

Sektoren har tidligere – men ikke for tiden – haft aktiviteter, som har været fokuseret på fremme af integration af udlændinge i boligområderne. Der er overvejelser i gang i sektoren om at iværksætte aktiviteter med nye vinkler på denne problemstilling, og det er sandsynligt at integration i boligområderne vil blive et af emnerne på MR-BO's møde i oktober 2002.

Social- og sundhedsområdet

Social- og helsesektorens tre rapporter om børn og unges levevilkår i Norden (1999, oversat til engelsk og opdateret i 2001) indeholder en særlig del om børn og unge med indvandrerbaggrund. Rapporterne har til formål at skabe en opdateret og nordisk viden-status, som vil fremme forskning og viden om forhold med hensyn til integration og bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed.

Det norske formandskab understreger i sit program for 2002, at der i forbindelse med bekæmpelse af marginalisering og social eksklusion specielt skal vurderes tiltag rettet mod børn og unge med indvandrerbaggrund. På den tværsektorielle ministerkonference om børn og unge, som det norske formandskab arrangerer i Oslo den 14. august 2002, vil temaet "Børn og unge – tiltag mod vold og mobning, bekæmpelse af racisme og intolerance" være et af fem hovedtemaer. Desuden vil det norske formandskab arrangere et seminar i løbet af 2002 som et samarbejde mellem undervisnings- og socialsektorerne med nordisk erfaringsudvikling om betydningen af indvandrerforældres integrering i samfundet for børns udvikling, skolegang og opvækst.

Social- og helsesektorens samarbejdsprogram gælder femårsperioden 2001-2005. I programmets indledning står der: "Det nordiske samarbejde inden for social- og helsesektoren hviler på fælles værdier, som udgør fundamentet i den nordiske velfærdsmodel. Det drejer sig om princippet om, at alle statsborgere skal behandles ens, om social solidaritet og tryghed for alle. Konkret giver dette sig udryk i de sociale rettigheder for alle statsborgere samt for de flygtninge og indvandrere, som bor i Norden". Den generelle målsætning konkretiseres bl.a. i programmets fjerde hovedmål "Udveksling af national information og udredningsarbejde", hvor man som led i projektet vil initiere sammenlignende analyser af indvandreres livssituation i Norden, herunder integrationsperspektivet.

Narkotikaområdet

Embedsmandskomiteen for narkotikaspørgsmål, EK-Narkos bevilling til projektet "Narkotikamisbrug blandt indvandrere, erfarings- og informationsudbytte om indsatser" er ikke blevet realiseret som planlagt på grund af praktiske besværligheder relateret til opdragstager.

Indenfor narkotikasektoren foregår der derfor for nærværende intet arbejde med direkte tilknytning til problemområdet, men man vil lægge vægt på området i forbindelse med prioritering af projektansøgninger.

Justitssektoren

Med henblik på at etablere et tættere nordisk samarbejde omkring bekæmpelse af kriminalitet med racistiske eller nazistiske motiver har de nordiske justitsministre besluttet at sammenkalde en nordisk ekspertgruppe på området. Ekspertgruppen er sammensat af repræsentanter fra politi- og anklagemyndigheder i de nordiske lande. Gruppen har til opgave at analysere problemer og rutiner (för bemötandet av utvecklingen), når det gælder kriminalitet med racistiske eller nazistiske motiver. Den skal også fremlægge forslag til rutiner for informationsudveksling på nordisk plan. Man regner med, at arbejdsgruppens rapport er færdig i april måned og derefter bliver præsenteret ved justitsministrenes møde i juni måned 2002.

Kriminalitet med racistiske eller nazistiske motiver kan ses i en bredere kontekst, nemlig som en del af den organiserede kriminalitet over grænserne. Derved bliver nordisk samarbejde inden for andre internationale fora såsom FN og EU aktuelt. Selv i samarbejdet med de nordiske og baltiske justitsministre påtænker man at prioritere spørgsmålet om organiseret kriminalitet. Afslutningsvis kan det bemærkes, at det nordiske samarbejde inden for justitsområdet inden for kort tid påbegynder arbejdet med et nyt handlingsprogram, og det kan tænkes, at kriminalitet med racistiske eller nazistiske motiver også inkluderes her.

Den frivillige sektor

Der præsenteres en undersøgelse til efteråret, som forholder sig til frivilligorganisationer og indvandrere. Undersøgelsen vil kunne være et vigtigt bidrag i forhold til integrationsdebatten i de nordiske lande.

Der er i øvrigt i 2001 udkommet en bog "Frivillighedens udfordringer – nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivilligorganisationer", med støtte fra nordisk kulturfond. Publikationen indeholder et afsnit med overskriften "Indvandrerorganisationer integrering eller marginalisering".

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 19/2001/medborger Bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed, og fremme af integration (A 1268/nord)

Nordisk Ministerråd meddeler at det multikulturelle samfund, integration og indsatser for bekæmpelse af fremmedfjendtlighed er en fortløbende, højtprioriteret, integreret tvær-sektoriel opgave inden for alle relevante sektorer. Medborger- og Forbrugerudvalget mener at der er blevet udført og igangsat flere spændende projekter og aktiviteter på området (f.eks. i forbindelse med børn og unge, enkelte kulturprojekter og omkring racistisk/nynazistisk kriminalitet) og ser frem til opfølgning af disse.

Udvalget mener imidlertid at prioriteringen varierer meget indenfor Ministerrådets sektorer og gør opmærksom på at inden for enkelte sektorer foregår der et relativt begrænset arbejde på området eller ingenting (f.eks. i Narkotikasektoren). Udvalget gør endvidere opmærksom på manglende rapportering fra Ligestillingssektoren, som må betragtes som en højt relevant sektor i denne sammenhæng.

Samtidig hilser Medborger- og Forbrugerudvalget samarbejdsministrenes beslutning fra deres møde den 20. august 2002 velkommen hvor de besluttede at give sin støtte til at Ministerrådssekretariatet arbejder videre med et forslag om en tværsektoriel ministerkonference omkring indvandring og integration i Norden velkommen. Udvalget skal opfordre ministrene til opfølgning af dette forslag.

Medborger- og Forbrugerudvalget noterer at Nordisk Ministerråd har planer om at årlig redegøre skriftligt for Nordisk Råd om udført arbejde på området som en del af rapporteringen under C 1.

Medborger- og Forbrugerudvalget er opmærksom på at Nordisk Ministerråd i budgettet for 2002 har prioriteret området i budgettet for strategiske initiativer og i puljen for strategiske kultursatsninger. Dette var i overensstemmelse med Nordisk Råds betænkning år 2001.

Medborger- og Forbrugerudvalget forudsætter, i overensstemmelse med rekommandationens målsætning, at området prioriteres i Nordisk Ministerråds budget for år 2003 og at dette synliggøres på en hensigtsmæssig måde i budgettet.

Medborger- og Forbrugerudvalget ser frem til at følge med Nordisk Ministerråds videre arbejde med rekommandationens målsætning.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 19/2001/medborger til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

Meddelelse

om rekommandasjon 20/2001/medborger Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og repressalier (A 1232/nord og A 1246/nord)

(Medborger- og Forbrukerutvalgets betenkning, se s. 1205)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at snarest muligt udarbejde et ministerrådsforslag om nordiske indsatser for beskyttelse af vidner og andre involverede i straffesager som står overfor trusler, vold og repressalier

Nordisk Ministerråd meddelar:
I mars 2002 arrangerades ett möte med de nordiska justitieministerierna/departementen och de centrala nordiska polismyndigheterna för att diskutera ett formaliserat nordiskt samarbete kring vittnesskydd. Initiativet hade tagits av Norges tidigare justitieminister, Hanne Harlem. Vid mötet deltog även en representant för Europol.

Det framkom att samtliga nordiska länder arbetar med problemställningen och att de i varierande grad har tagit nationella initiativ av praktisk och/eller rättslig karaktär för att skydda vittnen. Mötesdeltagarna var eniga om att nordiskt samarbete är nödvändigt för att vittnesskyddet skall bli effektivt, både vad gäller praktiska som rättsliga initiativ. Man förespråkade även internationellt samarbete, utöver Norden, inom ramen för Europol, Europarådet och Östersjösamarbetet.

Vad gäller nordiskt samarbete på kort sikt var mötet enigt om att det bör tillsättas en nordisk kontaktgrupp med uppgift att bistå de nordiska myndigheterna och att förmedla erfarenheter på området. Det föreslogs att varje land skulle utnämna 1–2 personer och att ett första möte skulle hållas redan i april i år. På lång sikt bör en fast arbetsgrupp under de nordiska rikspolischeferna tillsättas ansåg mötet. Arbetsgruppens mandat kommer att diskuteras och antas vid rikspolischefernas möte i höst. Ministerrådet kommer att följa utvecklingen på området och vidta lämpliga uppföljningsåtgärder med anledning av det nu sagda.

När det särskilt gäller handel med kvinnor avser ministerrådet arrangera ett seminarium i Baltikum hösten 2002 om beskydd och bistånd till offer för handel med kvinnor. Detta seminarium arrangeras i samråd med den nordisk-baltiska kampanjen som arrangeras under år 2002 i alla nordiska och baltiska länder. Kampanjen skall även fokusera på offrens situation, och på att förhindra att offren indras på nytt i denna handel. De frivilliga organisationernas arbete tillsammans med olika myndigheter anses vara mycket viktigt.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 20/2001/medborger Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og repressalier (A 1232/nord og A 1246/nord)

Medborger- og Forbrugerudvalget er tilfreds med at sagen er begyndt at bevæge sig i den retning som rekommandationen anmoder om. Udvalget ser frem til yderligere redegørelse for sagens fremgang.

Udvalget skal udtrykke sin tilfredshed med ministerrådets planlagde konference i Baltikum i efteråret 2002 hvor temaet om beskyttelse af kvinder som har været offer for trafficking diskuteres.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 20/2001/medborger til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

Meddelelse

om rekommandasjon 21/2001/medborger Kvinno- och barnhandel (A 1258/nord)

(Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning, se s. 1208)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1) *att* gemensamt följa upp nuvarande lagstiftning mot kvinno- och barnhandel och att i det sammanhanget värdera behovet av eventuella lagändringar eller åtgärder

2) *att* i europeiskt och internationellt samarbete intensifiera arbetet mot kvinno- och barnhandel

3) *att* utveckla, bl.a. med hjälp av modern informationsteknik, snabbt och effektivt informationsutbyte mellan berörda myndigheter

De nordiske landenes regjeringer meddeler:

1. at-sats:
De nordiske justisministrene besluttet i 2000 å be Embedsmandskomiteen for lovgivningsspørsmål om å utarbeide en oppdatert redegjørelse for innsatsen med handel mot kvinner i de nordiske landene. Den ble behandlet på det nordiske justisministermøtet i august i 2001. Her ble det blant annet besluttet at de nordiske og baltiske justisministrene i samarbeid med likestillingsministrene skal stå bak en felles nordisk-baltisk kampanje mot handel med kvinner i 2002 (se nedenfor).

2. at-sats:
Våren 2001 oppnevnte Nordisk Ministerråd, EK-JÄM, en arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å vurdere situasjonen i de nordiske og de baltiske landene når det gjelder handel med kvinner og unge jenter for seksuell utnyttelse. Gruppens medlemmer representerer deltakerlandenes likestillingsansvarlige myndigheter. Implisitt i mandatet ligger dermed kravet om å ta utgangspunkt i et kjønnsperspektiv; både for å forstå og vurdere denne formen for menneskehandel, og i utarbeidelse av forslag til tiltak for å forebygge og bekjempe handel med kvinner. Her ligger en felles nordisk erkjennelse av at det vil være utilstrekkelig å ta utgangspunkt i et politifaglig og straffe-rettslig perspektiv for å bekjempe denne formen for kriminalitet. Kulturelle og strukturelle forhold som enten gjør kvinner og unge jenter utsatt for seksuell utnyttelse eller som skaper etterspørsel etter tjenester som gjør det lønnsomt å drive handel med mennesker for slik utnyttelse, må også legges til grunn for vurderinger og tiltak.

Arbeidsgruppen skulle kartlegge nasjonale og internasjonale tiltak, initiativ og prosjekter for å bekjempe og forebygge slik handel og på bakgrunn av en analyse foreslå felles nordiske tiltak som kan vedtas i de enkelte landene. Gruppen skulle også se på hvordan samarbeidet mellom myndighetene i Østersjøregionen kan forbedres for å forhindre handel med mennesker; særlig handel med kvinner og unge jenter til prostitusjon. I dag er gruppen integrert i den baltisk-

nordiske arbeidsgruppen med medlemmer fra justis og likestillingssektoren for å forberede og gjennomføre en felles kampanje mot handel med kvinner.

Europarådet utarbeidet i 1999 en rekommandasjon mot "trafficking". Det er også utarbeidet en lovoversikt (1998) på området for Europarådets medlemsland. Temaet står fortsatt høyt på dagsorden.

Politienheten i EU – Europol – har til mandat å styrke og effektivisere den samlede bekjempelse av alvorlig organisert kriminalitet, hvor handel med mennesker inngår. Norge – som EØS-land – deltar i dette samarbeidet.

Innenfor Østersjøsamarbeidet er en ekspert gruppe om handel med kvinner nedsatt under "Baltic Sea Task Force on Organized Crime" og har fått permanent status. Gruppen består av eksperter innenfor justis og politisektoren, samt Interpol og Europol. Ekspertene skal drøfte implementering av avtaler og beslutninger som tas under "Task Force". En viktig funksjon er å gjennomføre kartlegging av problemets omfang og substans, og å forberede og koordinere internasjonale tiltak knyttet til kunnskap om feltet. Det arbeides med å videreutvikle kartleggingssystemer og utvikle metoder og samarbeidsformer for informasjonsutveksling. Den skal også vurdere behov og metoder for kompetanseheving i politiet på dette feltet.

3. at-sats:

De nordiske og baltiske ministrene med ansvar for likestillingsspørsmål besluttet 15. juni 2001, å gjennomføre en felles/koordinert informasjonskampanje mot handel med kvinner i de nordiske og baltiske landene i 2002. Det nordiske justisministermøtet 16. august 2001 besluttet å delta i likestillingsministrenes nordisk-baltiske kampanje.

Kampanjen skal bevisstgjøre allmennheten om denne formen for kriminalitet og den vanskelige situasjonen ofrene er i. Den skal omfatte opplysningsarbeid for å hjelpe ofrene og hindre at nye kvinner involveres i handel. Kampanjen skal øke bevisstheten/kunnskapen i institusjoner og organisasjoner som finansierer ulike samarbeidsprogram og prosjekter, om behovet for å sikre arbeidsmuligheter for kvinner.

Det lages egne kampanjer i alle landene med utgangspunkt i den lokale situasjonen, og hvert land skal etablere en nasjonal arbeidsgruppe. En nordisk/baltisk planleggingskomité med representanter fra justis- og likestillingsdepartementene i de deltagende landene er nedsatt og hadde sitt første møte 21. og 22. februar i Vilnius for å utarbeide en plan for kampanjen. Norge, som formannskapsland i NMR, leder arbeidsgruppen.

Innenfor denne paraplyen vil det bli utarbeidet informasjonsmateriell og undervisningsinitiativ rettet mot ulike målgrupper. Det tas også sikte på å mobilisere og gi støtte til frivillige organisasjoners samarbeid med myndigheter for å utvikle et system for beskyttelse og bistand til ofre for handel med kvinner.

Kampanjen startet med et seminar i Tallin, Estland 29.-31 mai 2002, og avsluttes med et seminar i Riga, Latvia ultimo november 2002.

Medborger og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 21/2001/medborger Kvinno- och barnhandel (A 1258/nord)

Medborger- og Forbrugerudvalget anser at Nordisk Ministerråd udfører omfattende arbejde på området. Udvalget har store forventninger til ovennævnte arbejdsgruppes arbejde hvad angår kortlægning af nationale og internationale tiltag, initiativer og projekter på området samt gruppens analyse og forslag. Udvalget foreslår at denne arbejdsgruppe også overvejer rekommandationens tredje at-sats hvad angår informationsudbytte mellem berørte myndigheder. Udvalget ser frem til redegørelse for konklusionerne af den nordisk-baltiske kampagne og mener at tilsvarende kampagne burde drives i Nordvest-Rusland.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 21/2001/medborger til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

*Rek. 22/2001/medborger
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 22/2001/medborger Informationsinsatser mot kvinno- och barnhandel (A 1258/nord)

(Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning, se s. 1210)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* inom ramen för det nordiska Närområdesprogrammet ge stöd till bl.a. medborgarorganisationernas insatser mot kvinno- och barnhandel

2) *att* medverka till information och kunskapsspridning rörande kvinno- och barnhandel

Nordisk Ministerråd meddelar:
År 2002 finns avsatt medel i närområdesprogrammet för att genomföra en kampanj mot handel med kvinnor i de baltiska länderna. Ministerråden för jämställdhet och lagstiftning har år 2002 genomfört en kampanj mot handel med kvinnor samtidigt i de baltiska och de nordiska länderna. Kampanjen riktar sig i främsta hand till kvinnor och barn, och i de nordiska länderna riktar sig kampanjen även till köparna. De enskilda kampanjerna genomförs i samarbete med nordiska och baltiska medborgarorganisationer, och för den baltiska delen av kampanjen finns det avsatt pengar i närområdesbudgeten för år 2002. I närområdesprogrammet finns avsatt medel att utreda möjligheten att utvidga kampanjen till nordvästra Ryssland under år 2003. Målsättningen med kampanjen är att informera olika grupper i de nordiska och baltiska länderna om problematik kring handel med kvinnor.

Under den nordisk-baltiska kampanjen mot handel med kvinnor och barn produceras informationsmaterial. Flygblad, informationsbroschyrer, rapporter och artiklar sprids via tidningar, radio och TV.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 22/2001/medborger Informationsinsatser mot kvinno- och barnhandel (A 1258/nord)

Medborger- og Forbrugerudvalget mener at Nordisk Ministerråd arbejder aktivt med rekommandationens anden at-sats. Udvalget mener dog at der savnes svar på rekommandationens første at-sats vedrørende støtte til medborgerorganisationer til bekæmpelse af problemet.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 22/2001/medborger til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

Meddelelse

om rekommandasjon 23/2001/medborger Tiltag mod tvangsægteskab (A 1221/nord)

(Medborger- og Forbrukerutvalgets betenkning, se s. 1213)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at snarest muligt, på baggrund af erfarings- og informationsudbytte, udarbejde forslag om samordning af tiltag mod tvangsægteskab i de nordiske lande

Nordiska ministerrådet meddelar:
Det norska ordförandeskapet kommer under år 2002 att inbjuda till ett expertmöte för att utbyta erfarenheter och information i de nordiska länderna kring tvångsäktenskap. De nordiska jämställdhets- och justitieministrarna avser diskutera temat på respektive ministermöte detta år.

Jämställdhetssektorn avser att initiera aktiviteter som skall fokusera på de nya nordbornas livsvillkor i de nordiska samhällena. Det är viktigt att utvecklingen i de nordiska länderna reflekterar de nya utmaningarna i våra pluralistiska samhällen och att de förändringar som är nödvändiga både socioekonomiskt, politiskt och juridiskt genomförs. Det är av avgörande betydelse för integreringen att samhäller skapar förutsättningar för ökat deltagande av minoriteter på den politiska arenan. Först när både män och kvinnor från alla minoritetsgrupper ges plats, och agerar, på den offentliga arenan kan ett samhälle med rätta kallas jämställt och multikulturellt.

År 2003 planerar jämställdhets- och justitiesektorerna att arrangera en nordisk konferens för och av invandrarkvinnor. Under konferensen kommer en specialsession att fokusera på unga kvinnors uppväxtvillkor och frågeställningar kring tvångsäktenskap ingår som ett tema.

När det gäller lagstiftning mot tvångsäktenskap har de nordiska länderna i huvudsak ensartade bestämmelser. Ett äktenskap är inte giltigt om det ingås under tvång, äktenskap kan inte ingås via ombud (både mannen och kvinnan måste vara personligen och samtidigt närvarande) och båda måste som huvudregel ha uppnått myndighetsåldern. Jfr FN-konventionen angående samtycke till äktenskap, minimiålder för ingående av äktenskap samt registrering av äktenskap från 1962. I de nordiska ländernas strafflagstiftningar finns regler som är tillämpliga när någon tvingar någon annan att mot sin vilja ingå äktenskap; så uppgår straffet i t.ex. Norge till maximalt tre års fängelse. Även hot kan omfattas.

Äktenskap ingångna utomlands, och som är giltiga enligt det landets lag, är som utgångspunkt giltiga i Norden. Undantag kan göras om omständigheterna kring äktenskapets ingående strider mot rättsuppfattningen (doktrinen om "ordre public") i det nordiska landet. Doktrinen torde kunna användas för att ogiltigförklara ett äktenskap som lagligen ingåtts under tvång i utlandet.

Det bör noteras att Norge lagt fram ett paket med 30 initiativ mot tvångsäktenskap, att Sverige avser lägga fram en departementspromemoria om barnäktenskap till sommaren 2002 och att Danmarks regering lagt fram ett lagförslag om en 24-årsgräns för s.k. familjeåterförening. I Finland trädde den 1 mars 2002 i kraft en lagändring, enligt vilken ingående av äktenskap i Finland

alltid förutsätter, att äktenskapet är lagligt också enligt finsk lag. Nordiska rådet kommer att tillsändas en utförligare översikt över de nationella lagstiftningarna på området inom kort.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 23/2001/medborger Tiltag mod tvangsægteskab (A 1221/nord)

Nordisk Ministerråd gør opmærksom på at der foretages nationale tiltag på området. Rekommandationen anmoder om forslag om samordning af tiltag mod tvangsægteskab. Ministerrådet oplyser ikke om hvordan arbejdet med denne målsætning skrider frem men orienterer om at de nordiske ligestillings- og justitsministre diskuterer temaet på deres møder under året 2002.

Medborger- og Forbrugerudvalget ser frem til at modtage orientering om ministrenes arbejde med rekommandationens målsætning.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 23/2001/medborger til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

Meddelelse

om rekommandasjon 24/2001/medborger
Sikker fødevaremærkning og vareinformation i Norden (A 1260/euro)

(Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning, se s. 1216)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udarbejde forslag til hvordan forbrugerne kan sikres tilstrækkelig fødevaremærkning og vareinformation for fødevarer markedsført i Norden. Nordisk Ministerråd bør tage udgangspunkt i konklusionerne i rapporten "Forbrugernes krav til fødevaremærkning og vareinformation" fra det tvær-sektorielle projekt om fødevaremærkning, TværMærk og i overvejelserne og ideerne i dette forslag.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Generelle bemærkninger til rekommandationer 24/2001, 25/2001, 26/2001 og 29/2001

Nordisk Ministerråd har noteret sig, at denne rekommandation er én af flere rekommandationer, der omhandler forskellige aspekter af fødevaresikkerhed og vareinformation (rek. 24/2001, 25/2001, 26/2001 og 29/2001) og som begrunder sig i et ønske om at skabe øget tryghed for forbrugerne i form af sikre fødevarer og tilstrækkelig information til at kunne træffe et kvalificeret valg.

Ministerrådet har behandlet rekommandationerne i et helhedsperspektiv og ønsker indledningsvis at fremkomme med nogle overordnede, generelle bemærkninger.

Fødevaresikkerhed og god forbrugerinformation om fødevarer har meget høj prioritet i Nordisk Ministerråd. Med oprettelsen af det nye Nordisk Ministerråd (fiskeri, jord/skovbrug og levnedsmidler) er området blevet styrket, og der sikres et politisk helhedsperspektiv fra jord/fjord til bord. Prioriteringen afspejles også i de 4-årige handlingsplaner for de underliggende sektorer – EK-Livs, NEJS og NEF – samt i strategien for en bæredygtig udvikling, jf. kap. 6 om fødevaresikkerhed. Handlingsplanerne er under implementering, blandt andet i form af projektvirksomhed, der vil bidrage til opfyldelsen af rekommandationerne.

Som en del af det norske formandskabsprogram er der endvidere ved at blive gennemført et strategisk, tvær-sektorielt projekt om "Økt mattrygghet i Norden" (se nærmere http://www.norden.org/mat/sk/). Projektet har som målsætning at følge op på den nordiske bæredygtighedsstrategi og erklæringen fra ministermødet om sikker mad i juni 2000. Fokus ligger på at fremme, at Norden skal være en pådriver for at garantere sikre fødevarer af høj kvalitet gennem at

- påvirke international forhandlinger og processer
- involvere forbrugerne i større grad i beslutningsprocessen

Projektet forventes at føre til en væsentligt styrkelse af den fælles indsats på fødevareområdet for at sikre større gennemslagskraft for nordiske synspunkter i internationale organer. Resultatet af projektet vil blive behandlet af Ministerrådet (fiskeri, jord/skovbrug og levnedsmidler) på de-

res sommermøde den 23. august 2002 og Ministerrådet vil snarest muligt derefter supplere denne meddelelse med information om resultatet.

Opfølgning af rapporten "Forbrugernes krav til fødevaremærkning og vareinformation"
Ministerrådet kan oplyse, at der på forskellig vis er blevet fulgt op på rapporten Forbrugernes krav til fødevaremærkning og vareinformation, som opstillede en række forbrugerønsker til bedre mærkning og anden information om fødevarer.

På ministermødet for fiskeri-, jord/skovbrugs- og levnedsmiddelministrene i juni 2001 blev der på grundlag af en temadiskussion om mærkning og sporbarhed vedtaget en ministererklæring, der på mange punkter har udgangspunkt i rapporten, og som lægger linierne for det fremtidige nordiske arbejde på området (ref.: http://www.norden.org/fisk/sk/konklu.pdf). Desuden har den tvær-sektorielle projektgruppe, TværMærk på grundlag af undersøgelsen i våren 2002 færdiggjort en rapport "Nordisk politik for mærkning af fødevarer - Forslag til nye initiativer", der indeholder en række anbefalinger til videre nordisk samarbejde om fødevaremærkning. Anbefalingerne er i overensstemmelse med den nævnte ministerdeklaration.

Der er også allerede igangsat/planlagt en række konkrete projekter med henblik på at kunne implementere mærkningspolitikken:

- Projekt om behov og muligheder for mærkning af etiske forhold i levnedsmiddelproduktionen
- Projekt om udformning og afprøvning af nye modeller for næringsdeklarationer
- Projekt om krav til dokumentation vedr. sporbarhed (troværdige sporbarhedssystemer er en forudsætning for at kunne mærke fødevarer med oplysninger om oprindelse eller etiske forhold)
- Udredning om mærkning af fisk fra bæredygtigt fiskeri

Ministerrådet planlægger løbende at initiere projekter og tiltag, som følger op på TværMærk-rapporten og ministerdeklarationen.

Vareinformation i databaser o.l.
Rekommandationen peger på informationsteknologiens muligheder og fremsætter en ide om, at de nordiske lande skal kræve, at alle producenter som markedsfører fødevarer i Norden, skal lægge al information om varerne i en offentlig tilgængelig database.

Nordisk Ministerråd er generelt positive over for en nærmere vurdering af mulighederne for at initiere forsøg med elektronisk vareinformation, hvilket bør ske i et samarbejde mellem producenter, handel, myndigheder og forbrugere. Det skal imidlertid påpeges, at etablering af denne type databaser med vareinformationer dels er meget kompliceret og vanskeligt at gennemføre i praksis (tidligere forsøg på området har måtte indstilles), dels er der ikke i de gældende regler hjemmel til at kræve, at alle producenter, som markedsfører fødevarer i Norden, skal publicere information om varen på Internettet. Der kan således ikke blive tale om et obligatorisk krav.

Ministerrådet er således enig i, at vareoplysninger på nettet kan være nyttige for forbrugerne som supplement til mærkningsoplysningerne, og man vil lade overvejelser herom indgå i det videre arbejde på mærkningsområdet. Man finder imidlertid, at den væsentligste indsats på nuværende tidspunkt bør koncentreres om at sikre forbedringer af mærkningsreglerne i EU[1], baseret på ovennævnte ministererklæring og TværMærk-rapporten.

Ministerrådet foreslår, at rekommandationen afskrives.

[1] Direktiv 2000/13/EF om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler samt om reklame for sådanne levnedsmidler.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 24/2001/medborger Sikker fødevaremærkning og vareinformation i Norden (A 1260/euro)

Medborger- og Forbrugerudvalget anser at Nordisk Ministerråd arbejder aktivt i rekommandationens ånd. Udvalget gør opmærksom på Nordisk Ministerråds forslag "Økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse" (B 216/medborger). Forslaget har bl.a. som målsætning at fremme at Norden skal være en pådriver for at garantere sikre fødevarer af høj kvalitet gennem at påvirke internationale forhandlinger og processer og involvere forbrugerne i større grad i beslutningsprocessen. Udvalget forudsætter at der arbejdes videre med rekommandationernes målsætninger inden for rammen af ministerrådsforslaget.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 24/2001/medborger som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S, næstformand)
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

Meddelelse

om rekommandasjon 25/2001/medborger Håndtering af fødevarekriser (A 1261/euro)

(Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning, se s. 1220)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* oprette en embedsmandsgruppe som indenfor en kort tidsfrist skal underrette hinanden om nationale tiltag i forbindelse med fødevarekriser og som skal forhandle og foreslå løsninger, samt udveksle informationer om risikoanalyser. Det kunne ske i forlængelse af det arbejde som allerede udføres med at udarbejde analyser af farlige stoffer

2) *at* udarbejde en strategi for oplysning til befolkningen i fødevarekrisesituationer

Nordisk Ministerråd meddeler:
Generelle bemærkninger til rekommandationer 24/2001, 25/2001, 26/2001 og 29/2001
Nordisk Ministerråd har noteret sig, at denne rekommandation er én af flere rekommandationer, der omhandler forskellige aspekter af fødevaresikkerhed og vareinformation (rek. 24/2001, 25/2001, 26/2001 og 29/2001) og som begrunder sig i et ønske om at skabe øget tryghed for forbrugerne i form af sikre fødevarer og tilstrækkelig information til at kunne træffe et kvalificeret valg.

Ministerrådet har behandlet rekommandationerne i et helhedsperspektiv og ønsker indledningsvis at fremkomme med nogle overordnede, generelle bemærkninger.

Fødevaresikkerhed og god forbrugerinformation om fødevarer har meget høj prioritet i Nordisk Ministerråd. Med oprettelsen af det nye Nordisk Ministerråd (fiskeri, jord/skovbrug og levnedsmidler) er området blevet styrket, og der sikres et politisk helhedsperspektiv fra jord/fjord til bord. Prioriteringen afspejles også i de 4-årige handlingsplaner for de underliggende sektorer – EK-Livs, NEJS og NEF – samt i strategien for en bæredygtig udvikling, jf. kap. 6 om fødevaresikkerhed. Handlingsplanerne er under implementering, blandt andet i form af projektvirksomhed, der vil bidrage til opfyldelsen af rekommandationerne.

Som en del af det norske formandskabsprogram er der endvidere ved at blive gennemført et strategisk, tvær-sektorielt projekt om "økt mattrygghet i Norden" (se nærmere http://www.norden.org/mat/sk/). Projektet har som målsætning at følge op på den nordiske bæredygtighedsstrategi og erklæringen fra ministermødet om sikker mad i juni 2000. Fokus ligger på at fremme, at Norden skal være en pådriver for at garantere sikre fødevarer af høj kvalitet gennem at

- påvirke international forhandlinger og processer
- involvere forbrugerne i større grad i beslutningsprocessen.

Projektet forventes at føre til en væsentligt styrkelse af den fælles indsats på fødevareområdet for at sikre større gennemslagskraft for nordiske synspunkter i internationale organer. Resultatet

af projektet vil blive behandlet af Ministerrådet (fiskeri, jord/skovbrug og levnedsmidler) på deres sommermøde den 23. august 2002 og Ministerrådet vil snarest muligt derefter supplere denne meddelelse med information om resultatet.

Samarbejde i forbindelse med fødevarekriser

Der eksisterer på nordisk plan allerede en række grupper/netværk af embedsmænd, som underretter hinanden og samarbejder i forbindelse med fødevarekriser. "Arbejdsgruppen for Levnedsmiddelkontrol", der ligger under Nordisk Embedsmandskomite for Levnedsmiddelspørgsmål (EK-Livs) udgør således et nordisk kontaktforum i relation til EU's Rapid Alert System, ligesom et netværk bestående af informationscheferne på de nordiske fødevaredirektorater sikrer hurtig information til de øvrige lande, hvis der nationalt opstår behov for at trække fødevarer tilbage fra markedet. Herudover eksisterer på forskellige fagområder et nordisk netværk blandt sagsbehandlerne, hvilket ligeledes faciliterer god kommunikation mellem landene i tilfælde af kritiske situationer.

Det nordiske samarbejde om udarbejdelse af risikovurderinger – der primært finder sted i "Arbejdsgruppen for Levnedsmiddeltoxikologi og Risikovurdering" samt "Arbejdsgruppen for Mikrobiologi og Risikovurdering" under Nordisk Embedsmandskomité for Levnedsmiddelspørgsmål (EK-Livs) – fungerer samtidig som forum for generel udveksling af informationer om risikoanalyser/-vurderinger.

Det skal bemærkes, at alle de nordiske lande er knyttet til EU's Rapid Alert System, som omfatter fødevarer og industriprodukter. I fødevaresektoren har det hurtige varslingssystem udviklet sig til at omfatte situationer, hvor det er nyttigt for medlemsstaterne at blive informeret om sundhedsrisici. Mens systemet for fødevareområdet tidligere baserede sig på produktsikkerhedsdirektivet er der per 1. januar 2002 indført et forbedret system under fødevarelovgivningen, som omfatter både fødevarer og foder (Rapid Alert System for Food and Feed).

Nordisk Ministerråd har redegjort for disse systemer til Nordisk Råd i et svar på rek. 16/2000, som blev besvaret i maj 2001 og afskrevet ved sessionen i oktober 2001.

I relation til rekommandationen om oprettelse af nordisk embedsmandsgruppe og udarbejdelse af en nordisk strategi for oplysninger i krisesituationer finder Ministerrådet, at det er væsentligt at bemærke, at der i EU nu er vedtaget en forordning om generelle principper og krav i fødevarelovgivningen, om oprettelse af Den Europæiske Fødevaresikkerhedsautoritet og om procedurer vedrørende fødevaresikkerhed. En gennemførelse af denne forordning og oprettelsen af Den Europæiske Fødevaresikkerhedsautoritet vil medføre en ny håndtering i EU indenfor blandt andet krisestyring, kriseforanstaltninger og varsling. Den Europæiske Fødevaresikkerhedsautoritet skal således arbejde med risikovurdering og risikokommunikation, og forordningen omhandler også nedsættelse af en kriseenhed i en given risikosituation.

Hele området er således under omlægning i EU, og der er endnu ikke erfaringer fra det kommende samarbejde med EU-fødevaresikkerhedsautoriteten, de generelle principper og krav i fødevarelovgivningen og de nye procedurer vedrørende fødevaresikkerhed.

Sammenfattende finder Nordisk Ministerråd, at ovennævnte nordiske embedsmandsgrupper udgør gode og effektive netværk i forbindelse med fødevarekriser. Der vil imidlertid på baggrund af Nordisk Råds rekommandation blive overvejet eventuelle synergi- og optimeringsmuligheder ligesom man nærmere vil se på kommende samarbejdsmuligheder i relation til Den Europæiske Fødevaresikkerhedsautoritet.

Risikokommunikation

Hvad angår risikokommunikation til befolkningen har dette også ministerrådets bevågenhed, idet god risikokommunikation baseret på åbenhed og korrekt information er en forudsætning for forbrugernes tillid til blandt andet myndigheder og politikere i en fødevare-krisesituation. Risikokommunikation bør imidlertid ses i et bredere perspektiv, da kommunikationen i krisesituationer ikke alene drejer sig om oplysninger til forbrugerne, men også kommunikationen mellem de forskellige aktører, herunder risikovurderings- og risikohåndteringsleddet.

Ministerrådet overvejer for nærværende at afholde et kursus i risikokommunikation for en bredt anlagt målgruppe inden for både forvaltning, erhvervssiden, forbrugerorganisationer og parlamentarikere. Endvidere kan projektet "økt mattrygghet i Norden" føre til aktiviteter med henblik på øget forbrugerinddragelse i beslutningsprocesser på fødevareområdet.

På grundlag af ovennævnte skal Nordisk Ministerråd foreslå, at rekommandationen afskrives.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 25/2001/medborger Håndtering af fødevarekriser (A 1261/euro)

I sin meddelelse over rekommandationen henviser Nordisk Ministerråd til et allerede eksisterende og godt fungerende embedsmandsnetværk vedrørende samarbejde i forbindelse med fødevarekriser. Ministerrådet redegøre også for EU's *rapid alert system* som alle de nordiske lande er tilknyttet. Endvidere redegøres der for Den Europæiske Fødevaresikkerhedsautoritet som skal arbejde med risikovurdering og risikokommunikation, og forordningen omhandler også nedsættelse af en kriseenhed i en given risikosituation.

Hvad angår rekommandationens anden at-sats savner udvalget et mere konkret svar. Der henvises dog til at rekommandationens anden at-sats eventuelt kan indarbejdes i projektet "Økt mattrygghet i Norden" som bl.a. har, som målsætning, at involvere forbrugerne i større grad i beslutningsprocessen. Udvalget mener at det yderligere arbejde med rekommandationens målsætning godt kan ske indenfor rammen af dette projekt som nu er blevet til et ministerrådsforslag.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 25/2001/medborger som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

Meddelelse

om rekommandasjon 26/2001/medborger International risikohåndtering på fødevareområdet (A 1261/euro)

(Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning, se s. 1223)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* lægge samme kriterier til grund for risikovurderinger i internationale fora og virke for en stram risikohåndtering
2) *at* arbejde for at alle lande som eksporterer til Norden bliver i stand til at overholde Nordens grænseværdier, f.eks. ved at sikre at de har analysemetoder og instrumenter
3) *at* arbejde for at forsigtighedsprincippet fortolkes stramt i internationale fora

De nordiske landes regeringer meddeler:

Generelle bemærkninger til rekommandationer 24/2001, 25/2001, 26/2001 og 29/2001
Nordisk Ministerråd har noteret sig, at denne rekommandation er én af flere rekommandationer, der omhandler forskellige aspekter af fødevaresikkerhed og vareinformation (rek. 24/2001, 25/2001, 26/2001 og 29/2001) og som begrunder sig i et ønske om at skabe øget tryghed for forbrugerne i form af sikre fødevarer og tilstrækkelig information til at kunne træffe et kvalificeret valg.

Ministerrådet har behandlet rekommandationerne i et helhedsperspektiv og ønsker indledningsvis at fremkomme med nogle overordnede, generelle bemærkninger.

Fødevaresikkerhed og god forbrugerinformation om fødevarer har meget høj prioritet i Nordisk Ministerråd. Med oprettelsen af det nye Nordisk Ministerråd (fiskeri, jord/skovbrug og levnedsmidler) er området blevet styrket, og der sikres et politisk helhedsperspektiv fra jord/fjord til bord. Prioriteringen afspejles også i de 4-årige handlingsplaner for de underliggende sektorer – EK-Livs, NEJS og NEF – samt i strategien for en bæredygtig udvikling, jf. kap. 6 om fødevaresikkerhed. Handlingsplanerne er under implementering, blandt andet i form af projektvirksomhed, der vil bidrage til opfyldelsen af rekommandationerne.

Som en del af det norske formandskabsprogram er der endvidere ved at blive gennemført et strategisk, tvær-sektorielt projekt om økt mattrygghet i Norden (se nærmere http://www.norden.org/mat/sk/). Projektet har som målsætning at følge op på den nordiske bæredygtighedsstrategi og erklæringen fra ministermødet om sikker mad i juni 2000. Fokus ligger på at fremme, at Norden skal være en pådriver for at garantere sikre fødevarer af høj kvalitet gennem at

- påvirke international forhandlinger og processer
- involvere forbrugerne i større grad i beslutningsprosessen

Projektet forventes at føre til en væsentligt styrkelse af den fælles indsats på fødevareområdet for at sikre større gennemslagskraft for nordiske synspunkter i internationale organer. Resultatet

af projektet vil blive behandlet af Ministerrådet (fiskeri, jord/skovbrug og levnedsmidler) på deres sommermøde den 23. august 2002 og Ministerrådet vil snarest muligt derefter supplere denne meddelelse med information om resultatet.

Kriterier til grund for risikovurderinger i internationale fora og risikohåndtering
De nordiske landes regeringer kan meddele, at man samarbejder om kriterier for risikovurderinger i internationale fora, og at man generelt virker for en stram risikohåndtering.

Samarbejdsformen kan variere. I regi af Nordisk Embedsmandskomite for Levnedsmiddelspørgsmål (EK-Livs) udvikler arbejdsgrupperne for "levnedsmiddeltoxikologi og risikovurdering" samt "mikrobiologi og risikovurdering" løbende risikovurderinger af konkrete levnedsmidler eller indholdsstoffer ligesom der arbejdes med selve risikoanalyse-konceptet. Arbejdet bidrager til at skabe en fælles nordisk holdning og udgør et videnskabeligt grundlag for fælles nordisk påvirkning af de internationale processer. TemaNord-rapporter på området er således velkendte i Codex Alimentarius-sammenhæng. En række formelle og uformelle netværk anvendes desuden i de internationale forhandlinger for at fremme fælles nordiske synspunkter på risikoanalyse/-vurdering/-håndtering.

Overholdelse af grænseværdier
Hvad angår grænseværdier for forskellige indholdsstoffer i fødevarer har de nordiske lande kun mulighed for at fastlægge egne grænseværdier i de tilfælde, hvor der ikke er fastsat EU-grænseværdier. De nordiske landes regeringer finder det hensigtsmæssigt, at myndighederne løbende overvejer på hvilke områder, der vil være nordisk nytte ved at samarbejde om fastsættelse af grænseværdier. Endvidere kan det være hensigtsmæssigt at samarbejde vedrørende kontrollen af, at fødevarer – såvel importerede som nordisk producerede – overholder de gældende grænseværdier. Det kan oplyses, at sådanne aktiviteter allerede er igangsat i et vist omfang – således kører p.t. et projekt i regi af Nordisk Embedsmandskomité for Levnedsmiddelspørgsmål (EK-Livs) om samordning af pesticidkontrollen i Norden på frugt og grøntsager, og der er tidligere afholdt et seminar om samordning af kontrolfilosofierne for den offentlige importkontrol.

I relation til rekommandationen om at arbejde for at alle lande, som eksporterer til Norden bliver i stand til at overholde grænseværdierne, kan oplyses at de nordiske lande deltager i internationale fora, hvor analyse- og kontrolmetoder udarbejdes (CEN, Codex, FAO). Eventuelle yderligere tiltag må ske i andet regi, f.eks. i forbindelse med støtte-/bistandsprogrammer til tredjelande.

Forsigtighedsprincippet
De nordiske landes regeringer finder, at forsigtighedsprincippet er grundlæggende for fødevarepolitikken og et bærende element i beskyttelsen af menneskers, dyrs og planters liv og sundhed. Man lægger klart forsigtighedsprincippet til grund i tilfælde af, at der er videnskabelig usikkerhed med hensyn til vurdering af et givet produkt eller produktionsmetode.

Man finder samtidig, at det vil være hensigtsmæssigt at opnå en klarere generel international anerkendelse af forsigtighedsprincippet og arbejder i international sammenhæng også for en stram fortolkning heraf.

De nordiske landes regeringer foreslår, at rekommandationen afskrives.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 26/2001/medborger International risikohåndtering på fødevareområdet (A 1261/euro)

Det fremgår af Nordisk Ministerråds meddelelse, at de nordiske regeringer arbejder i overensstemmelse med rekommandationens målsætning. Medborger- og Forbrugerudvalget skal dog anmode om at, der fortsat arbejdes med problematikken indenfor rammen af ministerrådsforslaget "Økt mattrygghet i Norden".

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 26/2001/medborger som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S, næstformand)
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

*Rek. 27/2001/kultur
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 27/2001/kultur
Obligatorisk forbrugerundervisning i grundskolen (A 1262/euro)

(Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning, se s. 1225)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at indføre obligatorisk forbrugerundervisning, f.eks. under overskriften "Det handler om at leve" i undervisningsplanerne i grundskolen, således at de inddrager forhold som vil forbedre elevernes evne til at agere og træffe valg som forbrugere af såvel forbrugsvarer som fødevarer

De nordiske landes regeringer meddeler:
De nordiske landes regeringer beskriver i meddelelsen det nordiske forbrugersamarbejde, som gennemfører et projekt om forbrugerorganisationernes og -myndighedernes brug af informationsteknologi i forbrugerundervisning i skolen. Arbejdet har rettet sig mod nationale skolenet og mod udvikling af læremidler.

På Nordisk Råd/Nordisk Ministerråds hjemmeside er der redegjort for to nationale udviklingsprojekter.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 27/2001/kultur Obligatorisk forbrugerundervisning i grundskolen (A 1262/euro)

Kultur- og Uddannelsesudvalget har overtaget ansvaret for denne rekommandation fra Europaudvalget, som tidligere havde ansvaret for forbrugerpolitik. Rekommandationen knytter sig stadig til forbrugerområdet og besvares da også af EK-forbruger, men er i Nordisk Råds struktur placeret i Kultur- og Uddannelsesudvalget pga. undervisningselementerne.

Rekommandationens at-sætning handler om at: indføre obligatorisk forbrugerundervisning i undervisningsplanerne i grundskolen. Meddelelsen beskriver et projekt om forbrugerorganisationernes og -myndighedernes brug af informationsteknologi, der henvises til ministerrådets hjemmeside.

Kultur- og Uddannelsesudvalget kan konstatere, at de nordiske landes regeringer ikke har reageret på den politiske hensigt Nordisk Råd har haft, nemlig at få MR-U og forbrugersektoren til i fællesskab at diskutere undervisningsplaner og forbrugerspørgsmål. Udvalget kan derfor ikke foreslå at afskrive rekommandationen, men opretholder den og afventer mere politiske meldinger fra ministerrådet i 2003.

På baggrund af ovenstående foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 27/2001/kultur til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Fj)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen (S)

Rek. 28/2001/kultur
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 28/2001/kultur Undervisningsmateriale og nordisk hjemmeside om forbrugerundervisning (A 1262/euro)

(Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning, se s. 1227)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at skabe undervisningsmateriale til brug i forbrugerundervisning i grundskolen og komplettere dette med at oprette en hjemmeside, hvor Nordisk Ministerråds eget materiale og relevant materiale fra de nordiske lande fremgår. Nordisk Ministerråd bør afsætte tilstrækkelige midler til at udvikle undervisningsmateriale og internetside i Nordisk Ministerråds budget 2003

Nordisk Ministerråd meddeler:
Ministerrådet henviser til, at der allerede i flere år har eksisteret et netværk for forbrugerundervisning. Netværket mødes 2 gange årligt og præsenterer og orienterer om nye undervisningsmaterialer i de respektive lande. Der er gennemført konferencer om forbrugerundervisning i læreruddannelsen, og udarbejdet forslag til målsætningen for forbrugerundervisning. For nylig udgav man en rapport, som viser netværkets betydning.

En række undervisningsmateriale findes allerede på nettet, dog savnes en fælles nordisk hjemmeside, men der er taget et initiativ for at afhjælpe dette. En særlig opgave vil være at løse de sprogproblemer som naturligt vil opstå for børn.

Nordisk Ministerråd anser for sin del, at rekommandationen kan afskrives.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 28/2001/kultur Undervisningsmateriale og nordisk hjemmeside om forbrugerundervisning (A 1262/euro)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at ministerrådets meddelelse indeholder oplysninger om, hvordan det nordiske netværk for forbrugerundervisning har udarbejdet materiale og hvordan man fortsat arbejder med dette, f.eks. ved at samordne nationale hjemmesider og overkomme de sprogproblemer der måtte være.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 28/2001/kultur som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen (S)

Meddelelse

om rekommandasjon 29/2001/medborger
Internationale aftaler om handel og transport af levende dyr
(A 1263/euro)

(Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning, se s. 1229)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* skabe fælles nordisk samforståelse af i hvilke tilfælde SPS/TBT-aftalen kan anvendes

2) *at* arbejde for at tillempe et særligt regelsæt i EU for handel med og transport af levende dyr, som sikrer etik og dyrebeskyttelse og som forebygger smittespredning

De nordiska ländernas regeringar meddelar:
Livsmedelsimport till Norden från den europeiska inre marknaden och från länder utanför EU, särskilt handel med och transport av levande djur.

Rekommendationens första del behandlar SPS/TBT avtalen. EU-länderna måste respektera den gemensamma ståndpunkten inom unionen. Det är därför svårt att på nordisk basis göra överenskommelser av sådan art.

Rekommendationens andra del behandlar särskilda regler för transport av levande djur. Djur är kännande varelser och levande djur bör i inga sammanhang betraktas som varor. Transport av levande djur bör minimeras, i synnerhet transport av djur till slakt, och EU:s exportbidrag för levande djur bör avskaffas. Tranportområdet är dock i det närmaste totalharmoniserat och det finns därför mycket begränsade möjligheter för medlemsländerna att tillämpa strängare regler än de som beslutats inom unionen. Det pågår just nu ett revideringsarbete av dels Europakonventionen för skydd av djur under internationella transporter (ETS 65) och dels av rådets direktiv 91/628/EEG om skydd av djur vid transport som reglerar djurtransporter inom unionen. Efter revidering kommer konventionens minimiregler och direktivet sannolikt att vara mycket lika. Förhållandena i Norden bör därför lagstiftningsmässigt inte skilja sig åt nämnvärt.

De nordiska länderna avser dock att verka för en nordisk samsyn på dessa viktiga frågor för att gemensamt kunna påverka EU till förbättringar i regelverket. (Det henvises også til meddelandet om rek. 24/2001/medborger.)

De nordiska ländernas regeringar föreslår att rekommendationen avskrivs.

Medborgar- och konsumentutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 29/2001/medborger Internationale aftaler om handel og transport af levende dyr (A 1263/euro)

Den första att-satsen avser handelsavtal, de av WTO hanterade avtalen om reglering av fytosanitära åtgärder (SPS) och tekniska handelshinder (TBT) och avser införandet av handelshinder när risken vid import av matvaror från visst land bedöms vara för hög. Rekommendationen avser att de nordiska länderna bör inta en gemensam ståndpunkt i vilka situationer denna restriktion bör användas.

Utskottet noterar synpunkten att den EU:s gemensamma ståndpunkt måste respekteras, men anser inte att det borde hindra att det förs en nordisk dialog t.ex. för att komma med gemensamma inspel till EU i en krisartad situation. Ur denna aspekt bör det övervägas att bibehålla denna att-sats.

Av meddelandet angående den andra att-satsen framgår att en diskussion förs inom EU för att skärpa reglerna för transport av levande djur. Utskottet anser att det är viktigt att de nordiska länderna är aktiva inom EU i denna fråga och föreslår att också denna att-sats bibehålls.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 29/2001/medborger til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Stockholm den 24 september 2002

Anne Berit Andersen (H)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Åse Gunhil Woie Duesund (KrF)
Sigrun Eng (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Carl Frederik Graf (m)
Jette Jespersen (DF)
Eva Johansson (s)
Per Kaalund (S), næstformand
Risto Kuisma (sd)
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Marja Tiura (saml)

*Rek. 30/2001/presidiet
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 30/2001/presidiet
Konfliktförebyggande och civil krishantering (A 1234/p)

(Præsidiets betænkning, se s. 1233)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1) *att* samverka kring inriktning, uppgifter, resursinventering och resursuppbyggnad för konfliktförebyggande och civil krishantering

2) *att* gemensamt verka för att stärka och utveckla FN:s överordnade roll och uppgifter i konfliktförebyggande och civil krishantering

3) *att* samverka för att stödja uppbyggnad av förmåga till civil krishantering inom OSCE (REACT)

4) *att* samverka för att upprätthålla initiativ, tempo och riktning vad gäller utvecklingen av konfliktförebyggande och civil krishantering i EU. De möjligheter som öppnats av EU för samverkan mellan EU- och icke-EU-länder vad avser konfliktförebyggande och civil krishantering skall tas tillvara

5) *att* samverka för att stödja utvecklingen av civil beredskap i NATO/PfP i riktning mot ett bredare säkerhetsbegrepp och civil krishantering

6) *att* i olika fora verka för att roll- och ansvarsfördelning mellan organisationer vad gäller konfliktförebyggande och civil krishantering blir tydlig och präglas av samsyn

7) *att* vara beredd att ekonomiskt och på andra sätt stödja frivilligorganisationernas möjligheter att bygga upp resurser för att medverka i konfliktförebyggande och civil krishantering

8) *att* samverka för att ekonomiskt och på andra sätt stödja forskning, utveckling, kompetensuppbyggnad och utbildning kring konfliktförebyggande och civil krishantering

9) *att* de nordiska regeringarna verkar för att etablera en regelbundet återkommande gemensam nordisk funktion där berörda ministrar och högre tjänstemän kan överväga, diskutera och bereda nordiska samarbetsinitiativ för konfliktförebyggande och civil krishantering

10) *att* de nordiska regeringarna tar initiativ till att bilda en samnordisk arbetsgrupp för konfliktförebyggande med uppgift att undersöka möjligheterna att närmare samordna ländernas insatser för konfliktförebyggande

11) *att* de nordiska regeringarna tillsätter en samnordisk arbetsgrupp för civil krishantering med uppgift att utreda möjligheterna och förutsättningarna för att etablera en samnordisk civil snabbinsatsförmåga. Gruppen skall bestå av representanter från berörda departement, myndigheter, organisationer och frivilligorganisationer

De nordiske landenes regjeringer meddeler:
I sine hovedtrekk er rekommandasjonen fra Nordisk Råd helt i tråd med de målsetninger som ligger til grunn for de nordiske lands arbeid med disse spørsmålene. Mange av anbefalingene er således ivaretatt gjennom pågående politiske prosesser. De nordiske lands ulike institusjonelle tilknytning til NATO og EU vil imidlertid legge formelle begrensninger på mulighetene for å fremme felles nordiske initiativer. Således utarbeider f.eks. EU i økende grad felles posisjoner i andre internasjonale fora, som OSSE og FN.

Når det gjelder de enkelte punkter i rekommandasjonen, kan følgende fremheves:
Det nordiske samarbeidet i FN ivaretas gjennom gjensidig informasjonsutveksling og ukentlige konsultasjoner på ambassadørnivå. De nordiske land har i mange spørsmål sammenfallende syn og har stor nytte av dette uformelle samarbeidet. Det er et utstrakt nordisk samarbeid, både formelt og uformelt, når det gjelder det løpende styrearbeidet i FNs fond og programmer, som FNs utviklingsprogram (UNDP), FNs befolkningsfond (UNFPA), FNs barnefond (UNICEF) og FNs matvarefond (WFP), som også driver konfliktforebyggende arbeid.

Alle de nordiske land er aktive deltakere i OSSEs operative virksomhet gjennom konkrete personellbidrag som kanaliseres gjennom OSSEs REACT-system. De nordiske land har bidratt til å videreutvikle REACT og til å gjøre dette til et prioritert område innenfor OSSE-systemet.

De nordiske land har lagt stor vekt på å utvikle EUs evne til sivil krisehåndtering som et element i den felles europeiske sikkerhets- og forsvarspolitikken (ESDP). Under det svenske EU-formannskapet våren 2001 ble det vedtatt en handlingsplan for konfliktforebygging. Denne vil bli fulgt opp av det danske EU-formannskapet høsten 2002.

De nordiske NATO-medlemmer har ligget langt fremme i arbeidet med å utvikle NATOs engasjement innen sivilt beredskap, ikke minst når det gjelder å legge et moderne sikkerhetsbegrep til grunn som også omfatter sivil krisehåndtering. I 2002 har man spesielt lagt vekt på arbeidet med å bedre alliansens beredskap mot masseødeleggelsesvåpen. Man har også tatt til orde for at partnerlandene involveres i størst mulig grad i dette arbeidet, noe som også har blitt støttet av Sverige og Finland gjennom deres aktive engasjement innen PFP og EAPC.

Det har vært et generelt siktemål både for Norge og de andre nordiske land å få til en best mulig koordinering mellom NATO og andre internasjonale organisasjoner som FN, OSSE og EU innen humanitære operasjoner og katastrofeberedskap. De nordiske land har f.eks. understreket at arbeidet med å etablere en felles europeisk krisehåndteringsevne ikke vil gå på bekostning av landenes engasjement i FN-regi. Arbeidet for å sikre nært samråd og praktisk operativt samarbeid mellom EU og NATO på krisehåndteringsområdet, har også stått sentralt i de nordiske lands ESDP-engasjement.

Alle de nordiske lands regjeringer vektlegger tett dialog og nært samarbeid med frivillige organisasjoner og forskningsmiljøer. Dette gjelder både i praktisk samarbeid på arbeidsnivå og i iverksettingen av politikken. Den felles nordiske krisehåndteringsøvelsen "Nordic Peace" som gjennomføres "in the spirit of PfP" har til hovedhensikt å øve på samspillet mellom militære og sivile enheter, og inkluderer blant andre frivillige organisasjoner. Et annet viktig forum er det uformelle samarbeid som siden høsten 2000 er utviklet mellom de nordiske land og Tyskland, og som også er kommet til å omfatte de baltiske land og Polen. Dette er et uformelt nettverk av

myndighetsrepresentanter, NGO-er og relevante forskningsinstitusjoner. Et hovedtema har vært politisamarbeid i internasjonale fredsoperasjoner, et annet sivile innsatsstyrker i fredsoperasjoner. Dette vil også være hovedtema for seminaret høsten 2002.

Anbefalingen om å etablere en egen samarbeidsordning om sivil krisehåndtering og konfliktforebygging på ministernivå og høyere embetsmannsnivå synes mest hensiktsmessig ivaretatt ved jevnlig å ta disse spørsmålene inn i dagsordenen for de vanlige minister- og embetsmannsmøter. Dette er desto mer naturlig i lys av den høye prioritet disse spørsmålene har i nordisk samarbeid. Så langt har det ikke vært ønske om å etablere en felles nordisk sivil innsatsstyrke. Alle de nordiske land arbeider med å utvikle sine sivile krisehåndteringsressurser. Det er enighet om fortløpende å vurdere muligheten for ytterligere konkret, men uformelt, nordisk samarbeid på disse områdene.

Regjeringene anser at rekommandasjonen dermed kan avskrives.

Presidiets betänkande

över meddelande om rekommendation 30/2001/presidiet Konfliktförebyggande och civil krishantering (A 1234/p)

Presidiet noterar med tillfredsställelse att de nordiska regeringarna meddelar att Nordiska rådets rekommendation 30/2001/presidiet om konfliktförebyggande och civil krishantering i sina huvuddrag är helt i linje med de målsättningar som ligger till grund för de nordiska ländernas arbete med dessa frågor. Av meddelandet framgår att de nordiska regeringarna med olika medel och i olika fora verkar för att stärka den internationella förmågan till konfliktförebyggande och civil krishantering. Av särskild vikt är arbetet i EU för att öka den civila krishanteringskapaciteten och för att förverkliga handlingsprogrammet för konfliktförebyggande. Samarbetet inom FN-systemet samt inom ramen för OSSE är också av grundläggande betydelse. Det finns starka skäl för, och förväntningar på, de nordiska länderna att fortsatt hålla en hög profil i dessa frågor och att ytterligare öka sitt samarbete kring dem.

Den gemensamma nordiska övningen "Nordic Peace", som genomförts årligen sedan 1997, är ett viktigt instrument för att öka den samlade nordiska förmågan att genomföra fredsfrämjande och krishanterande internationella operationer. Övningen lägger stor vikt vid civila statliga och frivilliga aktörers verksamhet i konfliktområden och på att utveckla formerna för samspel mellan dessa och de militära organisationerna. De baltiska länderna har regelbundet medverkat i Nordic Peace, och det är angeläget att deras medverkan säkras även i kommande övningar.

Presidiet delar regeringarnas uppfattning att det är ändamålsenligt att frågor om konfliktförebyggande och civil krishantering tas upp på de vanliga minister- och ämbetsmannamötena. Vidare välkomnar Presidiet att de nordiska länderna arbetar för att utveckla sina civila krishanteringsresurser, och att regeringarna är eniga om att fortlöpande undersöka möjligheterna för ytterligare konkret, men informellt nordiskt samarbete på dessa områden.

I meddelandet påpekas att det ännu inte uttryckts någon önskan om att etablera en gemensam nordisk civil insatsstyrka. Så kan vara fallet, men presidiet vill understryka att detta ändå inte är skäl för att avvakta med att göra konkreta gemensamma nordiska civila satsningar. Önskemål kan mycket väl, och med kort varsel, komma att uttryckas under den kommande utvecklingen av t.ex. EU:s krishanteringskapacitet, och det finns således skäl att redan nu lägga sig på framkant och förbereda sig för en sådan utveckling. Presidiet menar dessutom att gemensamma nordiska åtgärder för att bygga upp en samnordisk civil kapacitet kan ha en viktig politisk opinionsbildande funktion i diskussionerna om utformning av och prioriteringar i det internationella samarbetet för konfliktförebyggande och krishantering. Gemensamma nordiska åtgärder kan dessutom fungera som operativ förebild för bredare sådana satsningar på t ex europeisk bas. Presidiet vill därför betona vikten av att de nordiska länderna anstränger sig för att utveckla samnordiska förhållningssätt och åtgärder för att öka förmågan till konfliktförebyggande och civil krishantering.

Det är viktigt att Nordiska rådet tillförsäkrar sig en regelbunden rapportering från regeringarna om hur arbetet fortskrider med att utveckla gemensam nordisk kapacitet för konfliktförebyggande och civil krishantering. Ett lämpligt tillfälle för regeringarnas rapportering om dessa frågor är under utrikesministrarnas möte med presidiet i samband med sessionen. Frågorna kan också uppmärksammas mellan sessionerna, exempelvis genom att regeringsrepresentanter och/eller experter inbjuds till ett presidiemöte.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Presidiet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och *avvaktar* ministerrådets rapportering om uppföljningen av hur arbetet fortskrider med att utveckla gemensam nordisk kapacitet för konfliktförebyggande och civil krishantering samt avvaktar ett nytt meddelande i anledning av rekommendationen 30/2001/presidiet *nästa år*.

Stockholm den 24 september 2002

Berit Brørby (A)
Chris Heister (m)
Trond Helleland (H)
Kaj Ikast (KF)
Anita Johansson (s)
Elver Jonsson (fp)
Outi Ojala (vänst), president
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Meddelelse

om rekommandasjon 31/2001/presidiet
Samverkan mellan de nordiska ländernas utrikestjänster
(A 1253/p)

(Præsidiets betænkning, se s. 1236)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1) *att* uppmärksamma de erfarenheter som gjorts och de möjligheter som erbjuds vad gäller samverkan mellan de nordiska ländernas utrikestjänster

2) *att* verka för att främja en ytterligare samverkan mellan de nordiska ländernas utrikestjänster inom de områden där sådan befinns möjlig och lämplig

3) *att* tillse att frågan om samverkan mellan de nordiska ländernas utrikestjänster tas upp i utrikesministrarnas redogörelser vid Nordiska rådets 54:e session i Helsingfors

De nordiske landenes regjeringer meddeler:
De nordiske land har i løpet av de senere årene utviklet et nært samarbeid når det gjelder felles utenriksrepresentasjon og samlokalisering av ambassadekompleks mv. De nordiske utenriksministere vedtok i 1992 at man skulle se på mulighetene for å etablere felles nordiske ambassader.

På denne bakgrunn ble bl.a. en felles nordisk ambassade opprettet i Berlin i 1999. Det eksisterer også et nært nordisk samarbeid om felles representasjon og samlokalisering i mange andre land. I forbindelse med Schengen-medlemskapet har de nordiske land med tanke på å forsterke og utbygge det nordiske samarbeidet på visumområdet inngått representasjonsavtaler slik at et nordisk land kan representere et annet ved visumutstedelse.

Man stiller seg positiv til en videre utvikling av det nordiske samarbeidet når det gjelder felles representasjon og samlokalisering, særlig i land der Norden har felles politiske, humanitære og økonomiske interesser.

I et nordisk statssekretærmøte i Oslo i mars 2002 ble utenriksdepartementenes administrasjonssjefer bedt om å sette ned en arbeidsgruppe som frem til neste nordiske statssekretærmøte skal vurdere konkrete tiltak som kan styrke det nordiske ambassadesamarbeidet. På bakgrunn av dette har Nordisk koordineringsutvalg for eiendomsspørsmål diskutert tiltak som kan minske leie- og driftsutgifter ved utenriksstasjonene. Samlokalisering av kansellier, felles innkjøpsordninger, informasjonsutveksling osv. er områder som på sikt kan føre til økonomisk gevinst.

Koordineringsutvalgets målsetning er

- at man innen 2004 har funnet frem til 3 til 5 nye samlokaliseringsprosjekter
- at man ved nordisk samarbeid kan dokumentere reduksjon i husleieutgifter
- at det er etablert lokale innkjøpsordninger ved nordiske utenriksstasjoner – og at man ved gjennomføring av alle disse "tiltak" har klart å møte den økonomiske innsparing som er nødvendig for å drive utenriksstasjonene innen den rammen som settes for dette

Presidiets betänkande

över meddelande om rekommendation 31/2001/presidiet Samverkan mellan de nordiska ländernas utrikestjänster (A 1253/p)

Presidiet noterar med gillande beslutet vid det nordiska statssekreterarmötet i Oslo 2002 att uppdra åt utrikesdepartementens administrationschefer att tillsätta en arbetsgrupp för att utarbeta konkreta åtgärder för att styrka det nordiska ambassadsamarbetet. Målsättningen är bl.a. att inom några år finna tre till fem nya samlokaliseringsprojekt, samt att öka samverkan i syfte att bringa ner kostnader för upphandling, hyra, m.m. Presidiets uppfattning är att de åtgärder som beskrivs i meddelandet är i linje med Nordiska rådets rekommendation 31/2001.

Presidiet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 31/2001/presidiet för rådets del är *slutbehandlad.*

Stockholm den 24 september 2002

Berit Brørby (A)
Chris Heister (m)
Trond Helleland (H)
Kaj Ikast (KF)
Anita Johansson (s)
Elver Jonsson (fp)
Outi Ojala (vänst), president
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Rek. 32/2001/presidiet
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 32/2001/presidiet
Reviderad nordisk närområdesstrategi (B 202/när)

(Præsidiets betænkning, se s. 1238)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med beaktande av de synpunkter som framförts i Närområdesutskottets betänkande över ministerrådsförslag B 202/när fastställa den reviderade nordiska närområdesstrategin

Nordisk Ministerråd meddeler:
Den reviderte nordiske Nærområdestrategien, hvor det er tatt hensyn til de synspunkter som ble framført i Nærområdeutvalgets betenkning, ble behandlet og endelig godkjent av de nordiske samarbeidsministrene i juni 2002.

Nordisk Ministerråd anser, for sin del, at rekommandasjonen kan avskrives.

Presidiets betänkande

över meddelande om rekommendation 32/2001/presidiet Reviderad nordisk närområdesstrategi (B 202/när)

Presidiet anser att Nordiska ministerrådet tagit hänsyn till rådets Närområdesutskotts synpunkter och att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Presidiet,

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 32/2001/presidiet för Rådets del är *slutbehandlad.*

Stockholm den 24 september 2002

Berit Brørby (A)
Chris Heister (m)
Trond Helleland (H)
Kaj Ikast (KF)
Anita Johansson (s)
Elver Jonsson (fp)
Outi Ojala (vänst), president
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Meddelelse

om rekommandasjon 33/2001/presidiet Arktiskt samarbetsprogram (B 209/när)

(Præsidiets betænkning, se s. 1240)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* initiera ett inledande arbete gemensamt med relevanta internationella organ om en miljöbeskrivning av Arktis som tar utgångspunkt i hur olika former av miljöfarlig aktivitet i europeiska länder utanför Arktis drabbar Arktis som miljöförorening

2) *att* med beaktande av de synpunkter som framförts i Närområdesutskottets betänkande över ministerrådsförslag B 209/när fastställa det arktiska samarbetsprogrammet

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ad 1. ledd

Nordisk Ministerråd skjøtter prosjekter i Arktis i nært samarbeid med Arktisk Råd. Under Arktisk Råd finnes en permanent arbeidsgruppe (AMAP) som beskjeftiger seg med overvåkning av det arktiske miljø. I løpet av de siste årene er en rekke prosjekt initiert av AMAP blitt finansiert av Nordisk Ministerråd via Miljøsektorens prosjektmidler. Ett av disse prosjektene "PCB i Nordvest-Russland, nivåer og effekter på økosystem om mennesker" er et prosjekt for å dokumentere nivåer og effekter av PCB i økosystemer og befolkninger i Nordvest Russland generelt og Arktis spesielt, herunder urbefolkningen i omkring Barentshavet og Karahavet. Prosjektet er nært samordnet med AMAPs øvrige aktiviteter i området, bl.a. helsestudier av urbefolkningen i det nordlige Russland og identifisering av PCB-kilder. Prosjektet ble påbegynt i 1999 og forventes avsluttet i 2002.

Nordisk Ministerråd ønsker for øvrig nye prosjektansøkninger fra aktørene i Arkis velkommen, da det generelt hersker mangel på gode prosjektsøknader til de midler som er disponible.

Ad 2. ledd

Den reviderte nordiske Nærområdestrategien, hvor det er tatt hensyn til de synspunkter som ble framført i Nærområdeutvalgets betenkning, ble behandlet og endelig godkjent av de nordiske samarbeidsministrene i juni 2002.

Nordisk Ministerråd anser, for sin del, at rekommandasjonen kan avskrives.

Presidiets betänkande

över meddelande om rekommendation 33/2001/presidiet Arktiskt samarbetsprogram (B 209/när)

Presidiet noterar med gillande det finansiella stöd som Nordiska ministerrådet riktar till projekt initierade av AMAP (Arctic Monitoring and Assessment Programme). Verksamheten inom AMAP bidrar till att öka kunskaperna om miljösituationen i Arktis, samt till förståelsen för och kunskaperna om hur miljöstörningar i området till stor del är ett utfall av miljöfarliga aktiviteter utanför Arktis.

Presidiet konstaterar att de nordiska samarbetsministrarna den 12 juni 2002 antog såväl det arktiska samarbetsprogrammet som den reviderade närområdesstrategin.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Presidiet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 33/2001/presidiet för Rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 24 september 2002

Berit Brørby (A)
Chris Heister (m)
Trond Helleland (H)
Kaj Ikast (KF)
Anita Johansson (s)
Elver Jonsson (fp)
Outi Ojala (vänst), president
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Meddelelse

om rekommandasjon 34/2001/kultur
Udbygning af et nordisk forskningsrum (A 1269/nord)

(Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning, se s. 1242)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* udarbejde en redegørelse om og strategi for det nordiske forskningsrum i overensstemmelse med teksten i forslaget med henblik på politisk drøftelse med Nordisk Råd

2) *at* afsætte tilstrækkelige nationale midler til at matche Nordisk Ministerråds pilotprojekt om nordiske spidsforskningsenheder

3) *at* forbedre samarbejdet mellem de nationale forskningsråd med henblik på at samfinansiere programmer, f.eks. ved at de nordiske forskningsråd opretter en fond for nordisk forskning

De nordiske regeringer meddeler:
Der er oversendt til ministerrådsforslag til behandling i Nordisk Råd (se B 212/kultur red.anm.).

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 34/2001/kultur Udbygning af et nordisk forskningsrum (A 1269/nord)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at Nordisk Ministerråd har fremlagt ministerrådsforslag B 212/kultur om udbygning af Norden til en international ledende forsknings- og erhvervsregion. Dette forslag er udarbejdet på baggrund af denne rekommandation og indeholder de samme ønsker.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 34/2001/kultur som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen (S)

Meddelelse

om rekommandasjon 35/2001/näring
Ökad rörlighet över gränserna i Norden (A 1236/nord)

(Næringsutvalgets betenkning, se s. 1244)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar

1) *att* etablera ett system för koordinerade eller gemensamma godkännanden och kontroller för företag och deras anställda när de agerar på nordiskt plan

2) *att* skapa en instans som kan ge tillförlitliga och så långt möjligt bindande besked om vilka rättigheter och skyldigheter man har vid flyttning eller arbetspendling mellan de nordiska länderna

Nordisk Ministerråd meddeler:
I forbindelse med oppfølgingen av "Ny Nordisk dagsorden" har Samarbeidsministrene tillagt MR-Næring det overordnede ansvaret for det strategiske innsatsområdet "Det indre marked i Norden, inkl. samarbeid for å avskaffe grensehindringer".

Det er igangsatt en prosess for å systematisere og begynne dette arbeidet. Nordisk Ministerråd har i løpet av de siste årene utarbeidet flere utredninger – innenfor flere sektorer – om grensehindringer mellom de nordiske landene.

I april i år ble det lagt fram for MR-Næring en utredning som behandler omfanget av de hindringer som vanskeliggjør fusjoner og bedriftsoppkjøp i Norden. MR-Næring besluttet å la embetsmannskomité for næring (EK-N) identifisere de problemer som beskrives i utredningen og som krever oppfølging.

Utredningen sendes også finanssektoren og arbeidsmarkedssektoren slik at disse sektorene tar relevante initiativer for å fjerne grensehindringer som vedrører disse sektorene.

Det pekes på at små og mellomstore bedrifter har vanskeligheter med å drive virksomhet i flere land. I det nordiske næringspolitiske samarbeidsprogrammet for 2002–2005 som ble vedtatt på Nordisk Råds sesjon i København i oktober 2001 vil de nordiske regjeringer samarbeide om utvikling av bl.a. grenseoverskridende logistikk og varedistribusjonssystemer med særlig vekt på behovene til de små og mellomstore bedrifter.

Det er næringssektorens målsetning å arbeide for i videst mulig utstrekning å avskaffe eksisterende barrierer mellom de nordiske landene på dette området.

Rekommandasjonen tar også til orde for at det skapes en instans som kan gi pålitelige og om mulig bindende beskjed om hvilke rettigheter og forpliktelser man har ved flytting eller arbeidspendling mellom de nordiske land. Dette er et tema som inngår i ministerrådets behandling av rapporten "Nordbornas rättigheter", og ministerrådet henviser til ministerrådsforslaget om rapporten. Nordisk Ministerråd og regjeringene anser at rekommandasjonen kan avskrives.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 35/2001/näring Ökad rörlighet över gränserna i Norden /A 1236/nord)

På baggrund af Ministerrådets arbejde indenfor det Næringspolitiske Samarbejdsprogram samt det forestående arbejde som er initieret i forbindelse med fjernelse af grænsehindringer, foreslås at rekommandationen afskrives.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 35/2001/næring som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

Meddelelse

om rekommandasjon 36/2001/näring Deltagelse i Nordjobb (A 1243/nord)

(Næringsutvalgets betenkning, se s. 1246)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at tage initiativ til tiltag der gør det muligt for unge mennesker, som bor i de nordiske lande men som ikke er statsborgere, at deltage i udvekslingsprogrammet Nordjobb

Nordisk Ministerråd meddeler:
I Nordisk Ministerråds kontrakt med Foreningerne Nordens Forbund (FNF) for Nordjobb-programmet 2002-2003 er målgruppen 18-26-årige nordiske statsborgere samt personer, som har opholds- og arbejdstilladelse i et nordisk land. Den potentielle deltagerkreds er således udvidet fra kun at omfatte nordiske statsborgere til også at inddrage unge indvandrere i Norden med en fast tilknytning til et af de nordiske lande.

Gruppen af unge indvandrere der ikke har et statsborgerskab i et EU/EØS land, er imidlertid ikke omfattet af reglerne for det fælles arbejdsmarked. I det omfang ikke-EU/EØS statsborgere ansøger om at deltage i Nordjobb, må FNF sammen med de potentielle Nordjobb-deltagere kontakte de nationale myndigheder for at undersøge muligheden for at opnå arbejdstilladelse i et andet nordisk land.

FNF har i brev af den 15. februar 2002 anmodet Embedsmandskomitéen for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet om at kontakte de nordiske udlændingemyndigheder vedr. disse potentielle Nordjobb-deltagere. Ikke alle landene har haft mulighed for at afklare problemstillingen inden Nordjobberne udveksles i 2002, hvorfor FNF må tage direkte kontakt til udlændingemyndighederne, i de tilfælde, hvor ikke nordiske statsborgere ansøger om en Nordjobb plads. Nordisk Ministerråds sekretariat har i den forbindelse orienteret de nordiske udlændingemyndigheder mundtligt om sagen.

Til orientering skal det oplyses, at Nordisk Ministerråd ikke har nogen mulighed for at påvirke de enkelte landes varetagelse af sine regler.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 36/2001/näring Deltagelse i Nordjobb (A 1243/nord)

På baggrund af Ministerrådets meddelelse om "... at Nordisk Ministerråd ikke har nogen mulighed for at påvirke de enkelte landes varetagelse af sine regler..." og at de nordiske udlændingemyndigheder er blevet orienteret om sagen, foreslås at rekommandationen afskrives.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 11/1999/næring som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

Meddelelse

om rekommandasjon 37/2001/näring
Nordiskt näringspolitiskt samarbetsprogram 2002–2005 (B 205/euro)

(Næringsutvalgets betenkning, se s. 1248)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* vedtage nordiskt näringspolitiskt samarbetsprogram 2002–2005

2) *at* Nordisk Ministerråd ved implementering af programmet inddrager Europaudvalgets kommentarer som de fremgår af nærværende betænkning, herunder lægger særlig vægt på nordiske virksomheders internationale interaktion og IT-anvendelse, samt på anvendelse af eksterne vidensressourcer ved formulering af den fremtidige strategi-formulering

Nordisk Ministerråd meddeler:
Nordisk Ministerråd (Næringsministrene) har vedtaget Nordiskt näringspolitiskt samarbetsprogram for 2002–2005.

Ved implementering af programmet er det Næringsministrenes hensigt, at inddrage Europaudvalgets kommentarer som de fremgår af betænkning om ministerrådsforslaget om det næringspolitiske samarbejdsprogram.

Næringssektoren er således indstillet på, at der ikke udelukkende satses på intra-nordiske aktiviteter, men at der tillige lægges vægt på etablering og udbygning af et samarbejde om strategiske udviklingsressourcer med lande uden for kredsen af de nordiske lande.

Som påpeget i betænkningen er det vigtigt, at man ved arbejdet med at fjerne grænsehindringer og ved tilpasning af lovgivning i de nordiske lande inddrager og vurderer EU's regler for at sikre at Norden er på forkant med EU's regelsystem. Norden bør anvende EU-regelsystemet til fordel for virksomhedernes konkurrenceevne. Næringssektoren vil have dette for øje ved implementeringen af næringssektorens samarbejdsprogrammet for 2002-2005.

"Benchmarking" af de nordiske landes konkurrence-kraft-mæssige placering internationalt anses for at være af stor betydning, og embedsmandskomiteen har derfor påbegyndt overvejelser om, hvordan man kan udvikle dette værktøj inden for programperioden.

Etablering af en arbejdsgruppe af eksterne næringseksperter, som kan komme med langsigtede politiske indspil til det nordiske næringspolitiske samarbejde, har været drøftet i sektoren. Man finder idéen interessant, men finder at en "Nordisk Næringspolitisk Visionsgruppe" først vil være relevant imod slutningen af programperioden, i forbindelse med forberedelserne til udarbejdelsen et nyt samarbejdsprogram for de derpå følgende år.

Ministerrådet foreslår for sit vedkommende, at rekommandationen afskrives.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 37/2001/näring Nordiskt näringspolitiskt samarbetsprogram 2002–2005 (B 205/euro)

På baggrund af Ministerrådets imødekommende svar – og især med henblik på der skabes ikke blot et nordisk, men også internationalt samarbejde – foreslås at rekommandationen afskrives.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 37/2001/næring som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

Meddelelse

om rekommandasjon 38/2001/næring
Vedtagelse af "Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere" (A 1259/euro)

(Næringsutvalgets betenkning, se s. 1250)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at vedtage "Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere"

Nordisk Ministerråd meddeler:
MR-Næring gav på ministermøtet i april 2002 sine prinsipielle tilslutning til forslaget om et "Nordisk Charter for små og innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere". Det er imidlertid behov for visse justeringer i enkelte deler av charteret og MR-Næring ba embetsmannskomiteen for næring (EK-Næring) utarbeide et revidert forslag som forelegges MR-Næring til endelig godkjennelse.

Som en direkte oppfølging av Nordisk Råds rekommandasjon har Nordisk Ministerråd besluttet å gjennomføre et større konferanse 15.-16. oktober 2002 i Oslo med tittelen: "Små innovative foretak og entreprenørskap i Norden".

Representanter for Nordisk Råd vil inviteres til konferansen som gjennomføres av Nordisk Industrifond. Målgruppen for konferansen er politikere, personer knyttet til offentlige innovasjons- og forskningsinstitusjoner, næringslivet og myndighetene m.fl.

De nordiske regjeringene foreslår for sitt vedkommende at rekommandasjonen avskrives.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 38/2001/næring Vedtagelse af "Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere" (A 1259/euro)

Næringsudvalget finder det særdeles positivt at Ministerrådet har givet sin principielle tilslutning til forslaget om et nordisk charter. I et voksende Europa og en tid hvor de kommercielle og industrielle vilkår ændrer sig hastigt, er det essentielt at de nordiske lande kan fungerer sammen i ambitionen om at forbedre SMV'ernes vilkår.

Næringsudvalget foreslår at rekommandationen afskrives, idet udvalget dog ønsker at opretholde en fortsat dialog med Ministerrådet vedrørende anvendelsen og implementeringen af Charteret.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 38/2001/næring som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

Rek. 39/2001/næring
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 39/2001/næring
Iværksættelse af "Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere" (A 1259/euro)

(Næringsutvalgets betenkning, se s. 1252)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* "Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere" målsætninger integreres i fremtidige erhvervspolitiske initiativer fra Nordisk Ministerråds side

2) *at* Nordisk Ministerråd snarest afholder en høring/konference med det formål at tilvejebringe viden om hvordan man bedst muligt skaber gunstige udviklingsbetingelser for "Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere" målgruppe

Nordisk Ministerråd meddeler:
Nordisk Ministerråd (Næringsministrene) udtalte på et møde i april 2002 principtilslutning til det af Nordisk Råd foreslåede "Nordisk Charter for små og innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere". MR-Næring fandt imidlertid, at der er behov for en vis justering af enkelte af de foreslåede elementer i charteret og bad derfor embedsmandskomiteen for Næring om at få forelagt et justeret forslag til endelig godkendelse. Samtidig blev det besluttet at målsætningerne, som er indeholdt i charteret, integreres i fremtidige erhvervspolitiske initiativer fra Nordisk Ministerråds side.

Som en direkte opfølgning på Nordisk Råds rekommandation har Nordisk Ministerråd besluttet, at gennemføre en stort anlagt konference med titlen "Små innovative foretak og entreprenørskap i Norden", den 15.-16. oktober i Oslo. Repræsentanter fra Nordisk Råd vil blive indbudt til deltagelse i denne konference. Konferencen, som gennemføres af Nordisk Industrifond, får deltagere fra alle de nordiske lande og oplægsholdere både fra Norden og øvrige lande. Målgruppen for konferencen bliver politikere, departementsansatte, personer knyttet til offentlige innovations- og forskningsfinansierede institutioner, erhvervslivet, personer fra teknologi- og forskerparker m.fl.

Ministerrådet foreslår for sit vedkommende, at rekommandationen afskrives.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 39/2001/næring Iværksættelse af "Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere" (A 1259/euro)

Næringsudvalget finder det særdeles positivt at Ministerrådet har valgt at integrere Charterets målsætninger i de fremtidige erhvervspolitiske målsætninger og udtrykker forventning om at dette kommer til at have real-politisk betydning for Ministerrådets arbejde.

Endvidere finder udvalget det meget konstruktivt og betydningsfuldt, at der afholdes en konference med henblik på at afklare vilkårene for små innovative foretak og entreprenørskap i Norden.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 39/2001/næring som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

Meddelelse

om rekommandasjon 40/2001/näring
Tillämpning av OECD:s riktlinjer för multinationella företag och kreditinrättningar i Norden (A 1247/euro)

(Næringsutvalgets betenkning, se s. 1254)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1) *att* vidta åtgärder, som innebär att företag och kreditinrättningar som helt eller delvis kontrolleras av myndigheterna, i all sin verksamhet beaktar OECD:s riktlinjer och förutsätter det samma av låntagare och samarbetspartners

2) *att* tillämpa riktlinjerna vid offentlig upphandling och utvecklingssamarbete

3) *att* verka för att motsvarande åtgärder genomförs i övriga EU- och EES-länder samt i EU

Nordisk Ministerråd meddeler:
OECD har vedtatt retningslinjer for hvordan multinasjonale virksomheter bør opptre når det gjelder bekjempelse av korrupsjon, beskyttelse av miljøet, de ansattes rettigheter m.m.

Det kan konstateres at nordiske virksomheter og kredittinnretninger som helt eller delvis kontrolleres av myndighetene følger OECDs retningslinjer i vid utstrekning.

Gjennom prosjektanalyser, forhandlinger og bestemmelser i låneavtalene blir det stilt krav om at samarbeidspartnere og låntakere også etterlever de sentrale bestemmelser i OECDs anbefalinger.

De nordiske regjeringer anser for sin del at rekommandasjonen kan avskrives.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 40/2001/näring Tillämpning av OECD:s riktlinjer för multinationella företag och kreditinrättningar i Norden (A 1247/euro)

Eftersom det synes sikkert at der sker en høj grad af efterlevelse af OECD's retningslinier for multinationale virksomheder blandt de nordiske institutioner, foreslås at rekommandationen afskrives.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 40/2001/næring som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

Rek. 41/2001/näring
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 41/2001/näring
Tillämpning av OECD:s riktlinjer för multinationella företag i nordiska institutioners verksamhet (A 1247/euro)

(Næringsutvalgets betenkning, se s. 1256)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att säkerställa att nordiska institutioner i all sin verksamhet beaktar OECD:s riktlinjer och förutsätter det samma av låntagare och samarbetspartners

Nordiska ministerrådet meddelar:

- Att man noterar att de fyra nordiska finansieringsinstitutionerna som berörs av rekommendationen har givits möjlighet att kommentera rekommendationen,
- Att det bland annat mot bakgrund av finansieringsinstitutionernas kommentarer kan konkluderas att dessa institutioner i hög grad redan följer OECD:s riktlinjer på området,
- Att detta även gäller de krav som institutionerna ställer på sina samarbetspartners vilket stöds av särskilda bestämmelser i låneavtal, projektanalyser m.m.,
- Att finansieringsinstitutionerna således bör fortsätta verka för att OECD:s riktlinjer efterlevs både av institutionerna själva och av institutionernas samarbetspartners, samt
- Att Nordiska ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 41/2001/näring Tillämpning av OECD:s riktlinjer för multinationella företag i nordiska institutioners verksamhet (A 1247/euro)

Eftersom det synes sikkert at der sker en høj grad af efterlevelse af OECD's retningslinier for multinationale virksomheder blandt de nordiske institutioner, foreslås at rekommandationen afskrives.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. 41/2001/næring som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Stockholm, den 24. september 2002

Ole Vagn Christensen (S)
Reynoldh Furustrand (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Per Erik Granström (s)
Thore A. Nistad (FrP)
Kent Olsson (m)
Raymond Robertsen (H)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), formand
Berndt Sköldestig (s)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Erik Ågren (kd)

Rek. 42/2001/presidiet
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 42/2001/presidiet
Opfølgning af budgetanalysen (A 1231/p)

(Præsidiets betænkning, se s. 1258)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at Nordisk Ministerråd, som en opfølgning på tiltagene i Budgetanalysen, tager initiativ til specifikt at klarlægge de administrative, økonomiske og faglige gevinster ved fusion/samdrift/samlokalisering af enkelte institutioner

Nordisk Ministerråd meddeler:
Samarbeidsministrene har vedtatt følgende når det gjelder å følge opp institusjonsområdet med utgangspunkt i budsjettanalysen :

- at de forskjellige fagministerråd og institusjonsstyrer vurderer muligheter for eventuelle omlegginger innenfor institusjonsområdet, som fremmer fleksibilitet, effektivitet, faglig innhold og nordisk nytte
- at fagministerråd og institusjonsstyrer tar initiativ til eventuelt å klarlegge mulige administrative, økonomiske og faglige gevinster ved fusjon, samdrift og samlokalisering av enkelte nordiske institusjoner.
- at fagministerrådene deretter treffer beslutninger om hvilke eventuelle omlegginger som skal gjennomføres innenfor deres ansvarsområde.
- at MR-SAM løpende følger prosessen for å vurdere behovet for ytterligere tiltak.

Ministerrådet anser at rekommandasjonen kan avskrives.

Præsidiets betænkning

over meddelelse om rekommandasjon 42/2001/presidiet Opfølgning af budgetanalysen (A 1231/p)

Presidiet finner mot bakgrund av meddelandet att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade.

Mot bakgrund av ovannämnde föreslår Presidiet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 42/2001/presidiet för Rådets del är *slutbehandlad.*

Stockholm den 24 september 2002

Berit Brørby (A)
Chris Heister (m)
Trond Helleland (H)
Kaj Ikast (KF)
Anita Johansson (s)
Elver Jonsson (fp)
Outi Ojala (vänst), president
Riitta Prusti (sd)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Rek. 43/2001/miljö
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 43/2001/miljö Nordiskt energipolitiskt samarbete (B 207/när)

(Miljø- og Naturressursutvalgets betenkning, se s. 1262)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* i sitt arbete med genomförandet av ministerrådsförslaget beakta dels Nordiska rådets rekommendation 8/2001/när angående nordisk miljöhandlingsprogram 2001–2004 och därvid särskilt uppmärksamma andra att-satsens punkt a) samt vad i tredje att-satsen framförs om rapportering och dels Nordiska rådets rekommendation 9/2001/när angående strategi för bärkraftig utveckling

2) *att* återkomma till Nordiska rådet med en argumentation om på vilket sätt en ökad gasanvändning ligger i linje med Nordiska rådets rekommendationer om en strategi för bärkraftig utveckling och det nordiska miljöhandlingsprogrammet

3) *att* anta ministerrådsförslag angående det framtida nordiska energipolitiska samarbetet B 207/när med beaktande av de synpunkter som framförts av Närområdesutskottet i dess betänkande över förslaget

Nordisk Ministerråd meddeler:
Ministerrådet vil i sin planlegging og prosjektvirksomhet ta hensyn til nordisk miljøhandlingsprogram 2001–2004.

Angående en økt gassanvendelse fremfører Ministerrådet at det i Nordisk Råds strategi for bærekraftig utvikling er lagt vekt på at de nordiske landenes energipolitikk skal sikre et effektivt energisystem, hvor det er stor forsyningssikkerhet og selvforsyningsgrad, og som bidrar til industriens konkurranseevne og en bæredyktig utvikling. Energisystemet skal bidra til at det skjer en dekobling mellom fortsatt økonomisk vekst og utslipp av klimagasser og annen luftforurensning samtidig med at fornybar energi fortsatt øker sin andel av energiforbruket. For perioden 2001–2004 er det bl.a. fokusert på at de nordiske landene skal styrke samarbeidet om handel med energi ved å harmonisere virkemidler og om å utvikle rammevilkårene for å utbygge og finansiere infrastruktur i de nye demokratiene.

I det nordiske miljøhandlingsprogrammet er det overordnede målet på energiområdet at de nordiske landene skal arbeide for økt miljøhensyn i energipolitikken med henblikk på å redusere utslippene av klimagasser og annen luftforurensning, forbedret energieffektivitet samt økt anvendelse av fornybar energi.

Herunder er ett av de spesifikke målene at man skal arbeide for at bruken av fornybar energi og naturgass økes samtidig med at bruken av andre fossile energikilder reduseres.

I Nordisk Råds rekommandasjoner om en strategi for en bærekraftig utvikling og i det nordiske miljøhandlingsprogrammet er det m.a.o. fokus på blant annet følgende elementer:

- Redusere utslipp av klimagasser
- Energieffektivitet
- Forsyningssikkerhet
- Selvforsyning
- Økt bruk av fornybar energi

Generelt kan det hevdes at økt bruk av naturgass kan bidra til reduserte utslipp av klimagasser når økt anvendelse av gass fortrenger andre fossile energikilder som kull og olje. Samtidig er det en forutsetning at økt bruk av gass ikke bidrar til å fortrenge tilveksten av fornybare energikilder. En viktig forutsetning for økt bruk av gass er at det oppnås en større grad av integrasjon av gassnettene i Østersjøområdet. Dette vil generelt også bidra til økt forsyningssikkerhet.

Det er gjennom de siste tiårene gjennomført flere studier av naturgassens muligheter i de nordiske land. Det er her relevant å vise til rapporten "Naturgassens mulighed for at medvirke til reducerede miljøudslip i Norden og Nærområdene", utgitt i 1997 (TemaNord 1997:548). Denne rapport er sluttdokumentasjonen for prosjektet: "Naturgasens möjligheter att medverka till reducerade miljöutsläpp i Norden och Närområdena".

I rapporten belyses naturgassens og spesielt det nordiske naturgassprosjekts muligheter for å bidra til at nå de internasjonale miljøavtalene og målsettinger på en økonomisk og teknisk fornuftig måte.

Konklusjonene fra denne rapporten er bl.a. at et integrert naturgassystem i Norden, basert på et utarbeidet naturgasscenario, kan gi et vesentlig bidrag til oppnåelsen av de internasjonale CO_2-målsettingene. I tillegg er det nødvendig med en utvikling basert på et lavere energiforbruk, en strammere politikk på energiområdet med utbygging av fornybar energi, biobrensel og store investeringer i energieffektiviserende teknologier, samt en strammere energibeskatning.

I rapporten er økt anvendelse av naturgass vurdert i relasjon til at det bygges et naturgassystem som kombinerer det nordiske og det baltiske gassystem og forener disse med norske og russiske ressurser. For at et slik prosjekt skal kunne realiseres må prosjektet være økonomisk interessant for de kommersielle aktørene og fylle en plass i landenes energistrategier. Det sistnevnte er ifølge rapporten ikke mulig uten en grundig analyse og politisk diskusjon i de nordiske landene og i de nordiske samarbeidsorganer. Målsettingen med rapporten var således å gi bakgrunnsmateriale til denne analyse og diskusjon.

Det vises videre til rapporten Nordic Gas Grid som ble utgitt i 1998. I denne rapporten studeres mulighetene for et nordisk gassnettverk. Formålet med rapporten var å undersøke mulighetene for å integrere gassnettene i de nordiske landene – Finland, Sverige og Danmark med forsyning fra Danmark, Norge og Russland. Et slikt gassnett kunne også forsyne de baltiske land og land i Vest-Europa med gass fra Russland. Bak dette studiet sto flere selskaper i Norden. Rapporten ble delfinansiert av EU (som TEN-prosjekt). Konklusjonene fra denne rapporten var at det er et betydelig markedspotensiale for gass i Sverige, Finland og Danmark. Dette potensiale kunne dekkes ved å bygge et integrert gassnett. En slik utbygging ville ifølge rapporten være teknisk mulig og økonomisk gjennomførbart. Et nordisk gassnett kan ifølge rapporten bidra til en reduksjon i utslippene av klimagasser, og således bidra til oppfyllelse av de nasjonale målsetninger iht. Kyoto-avtalen.

Det er også relevant å vise til rapporten "Gas and Electricity in the Baltic Sea Region", som ble ferdigstilt i oktober 2001 og som var delfinansiert av EU som et TEN-prosjekt. Målsettingen med denne rapporten var "to identify ways to improve conditions for a balanced development of gas and electricity infrastructure in the Region".

En viktig konklusjon fra dette studiet er at det er mulig å oppnå et integrert marked for gass, elektrisitet og for CO_2-kvoter, og at et slikt marked vil bidra til en effektiv regional utvikling. Dessuten viser studiet at gass kan spille en viktig rolle som kommersiell energikilde for kraftproduksjon.

Studiet viser at det kan oppnås gjensidige økonomiske og miljømessige gevinster i tillegg til økt forsyningssikkerhet gjennom å støtte en utvikling et integrert marked for gass, el og CO_2-utslipp i Østersjøområdet.

Fra et forsyningssikkerhetsmessig perspektiv pekes det i rapporten på at økt forsyning av gass generelt vil bidra til en diversifisering av energiforsyningen i Østersjøområdet. En diversifisering av gassleveranser, integrasjon av gassmarkedene samt sammenkobling av gassnettene og tredjepartsadgang til gasslager og transportsystem vil ytterligere øke forsyningssikkerheten.

Det er med bakgrunn i de omfattende studier som er gjort av gassmarkedet i Norden og i Østersjøområdet på oppdrag av Nordisk Ministerråd og av gasselskap i Norden og Østersjølandene med støtte fra EU grunn til å hevde at mulighetene for og konsekvensene av økt bruk av naturgass har vært grundig utredet.

Det kan på denne bakgrunn hevdes at økt bruk av naturgass kan være et viktig bidrag i en energipolitikk i tråd med det Nordiske rådets rekommandasjoner om en strategi for en bærekraftig utvikling og det nordiske miljøhandlingsprogrammet.

Ministerrådet anbefaler at rekommandasjonen dermed kan avskrives.

Miljö- och naturresursutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 43/2001/miljö Nordiskt energipolitiskt samarbete (B 207/när)

Utskottet konstaterar att såväl miljöhandlingsprogrammet som strategin för bärkraftig utveckling beaktas i energisektorns arbete, att ministerrådet, såsom önskat, framför en argumentation om på vilket sätt en ökad gasanvändning ligger i linje med Nordiska rådets rekommendationer om en strategi för bärkraftig utveckling

Vidare har ministerrådet antagit ministerrådsförslag B 207/när angående det framtida nordiska energipolitiska samarbetet.

Utskottet anser därför att rekommendationen kan avskrivas i sin helhet.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Miljö- och naturresursutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 43/2001/miljö för Rådets del är *slutbehandlad.*

Stockholm den 24 september 2002

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Tuija Brax (gröna)
Marianne Jelved (RV)
Ola Karlsson (m), vice ordförande
Asmund Kristoffersen (A), leder
Ewa Larsson (mp)
Kaj Larsson (s)
Paula Lehtomäki (cent)
Inge Ryan (SV)
Ingegerd Saarinen (mp)

Rek. 44/2001/välfärd
D 2002

Meddelelse

om rekommandasjon 44/2001/välfärd Samarbetsprogram för bygg- och bostadssektorn 2002–2005 (B 206/nord)

(Velferdsutvalgets betenkning, se s. 1264)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att anta ministerrådsförslag om samarbetsprogram för bygg- och bostadssektorn 2002–2005 B 206/nord med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordenutskottet i dess betänkande över förslaget

Nordisk Ministerråd meddeler:
Nordisk Ministerråd (MR-BO) har vedtaget Samarbejdsprogram for bygge- og boligsektoren 2002–2005.

Nordisk Ministerråd har noteret sig de synspunkter, som Nordisk Råd har fremført i betænkningen over bygge- og boligsektorens samarbejdsprogram for 2002–2005 og vil ved implementeringen af samarbejdsprogrammet tage højde for de anførte synspunkter.

Ministerrådet anser for sit vedkommende at rekommandationen kan afskrives.

Välfärdsutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 44/2001/välfärd Samarbetsprogram för bygg- och bostadssektorn 2002–2005 (B 206/nord)

Välfärdsutskottet noterar ministerrådets meddelande och anser att Nordiska rådets rekommendation uppfyllts.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Välfärdsutskottet,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 44/2001/välfärd för Rådets del är *slutbehandlad.*

Stockholm den 24 september 2002

Line Barfod (EL)
Drífa Hjartardóttir (Sj)
Tuula Haatainen (sd)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Harriet Lindeman (FS)
Pehr Löv (sv), ordförande
Jan Sahl (KrF)
Karin Woldseth (FrP)

Meddelelse

om rekommandasjon 45/2001/miljö
Nordisk förvaltningsstrategi om rovdjur (A 1250/när)

(Miljø- og Naturressursutvalgets betenkning, se s. 1268)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att återkomma med förslag till en gemensam förvaltningsstrategi för att bidra till långsiktigt livskraftiga rovdjursstammar och att därvid uppmärksamma behovet av att anpassa systemet för kompensation för förlust av tamdjur till den nya förvaltningsstrategin

Nordisk Ministerråd meddeler:

Presiseringer

I zoologisk systematikk er "rovdyr" betegnelsen på en bestemt dyregruppe blant pattedyrene. I dagligtale er begrepet ofte blitt brukt bare om de fire store rovdyrartene. Det siste synes også å være tilfellet i medlemsforslaget som ligger til grunn for rekommandasjonen fra Nordisk Råd.

I denne forbindelse begrenses begrepet rovdyr derfor til å omfatte de fire store artene av rovdyr som forekommer naturlig i Finland, Norge og Sverige. Disse artene er bjørn, jerv, ulv og gaupe.

En annen art, som i zoologisk sammenheng ikke tilhører rovdyrene, men derimot haukefuglene, er kongeørn. Denne arten har i enkelte tilfeller blitt betraktet på linje med rovdyrene. I Sverige er arten omhandlat i "Regeringens proposition 2000/01:57 Sammanhållen rovdjurspolitik". I Norge omfattes arten av erstatningsordningen for rovviltskader på samme måte som bjørn, jerv, ulv og gaupe. Norge, Sverige og Finland har til sammen en stor andel av den europeiske totalbestanden av kongeørn. Dette kan tale for at også kongeørn bør være blant de dyreartene som Nordisk Råds rekommandasjon omfatter.

Den geografiske beliggenheten til Finland, Sverige og Norge medfører at en rekke rovdyrgrupper, samt kongeørn, har leveområder som strekker seg over disse landenes riksgrenser. De tre landene har derfor i stor grad felles bestander av disse artene.

Eksisterende forpliktelser og samarbeid internasjonalt

Det er både fellestrekk og ulikheter ved de tre landenes internasjonale forpliktelser når det gjelder forvaltningen av de store rovdyrene. Bare Finland og Sverige er bundet av EUs habitatdirektiv. Et fellestrekk er at alle tre land har ratifisert Konvensjonen om biologisk mangfold. Videre har alle tre land ratifisert Bern-konvensjonen, der bjørn, jerv og ulv er oppført i Vedlegg II, mens gaupe er oppført i Vedlegg III. Norge og Sverige har ikke gjort noen reservasjoner for disse artene og er dermed forpliktet til å følge opp konvensjonens bestemmelser. Derimot har Finland reservert seg når det gjelder ulv.

Under Bern-konvensjonen er det gitt flere rekommandasjoner som har betydning for partslandenes forvaltning av store rovdyr. De viktigste rekommandasjonene er: No. 10 (1988) on the conservation of brown bears, No. 17 (1989) on the conservation of the wolf, No. 20 (1991) on the conservation of European lynx, No. 43 (1995) on the conservation of threatened mammals in Europe, No. 59 (1997) on the Drafting and Implementation of Actions Plans of Wild Fauna Species, No. 74 (1999) on the conservation of large carnivores, No. 82 (2000) on urgent measures concerning the implementation of action plans for large carnivores in Europe.

I rekommandasjon nr. 43 (1995) blir Norge, Sverige, Sør-Spania og Alperegionen spesielt oppfordret til å vurdere å sette i verk tiltak for å bygge opp igjen de enkelte landenes ulvebestander. En tilsvarende oppfordring blir rettet til Norge, Sverige og Finland når det gjelder jerv. Videre blir Norge blant flere andre land bedt om å kartlegge om det er nødvendig med slike tiltak også for bjørn.

I rekommandasjon nr. 74 (1999) blir de kontraherende parter anbefalt å utarbeide og iverksette nasjonale aksjonsplaner for de store rovviltartene i tråd med aksjonsplanene presentert av Large Carnivore Initiative for Europe.

I rekommandasjon nr. 82 (2000) vises det til ulven i Sør-Fennoskandia, og det anbefales at Norge og Sverige fortsetter sin eksisterende politikk som tar sikte på å opprettholde sør på den Skandinaviske halvøy en levedyktig ulvebestand som deles mellom de to statene, samtidig som man minimaliserer konflikter med sauehold og tradisjonell reindrift.

I Norge har forholdet til Bern-konvensjonens forpliktelser vært gjenstand for drøfting i forbindelse med Stortingets behandling av St.meld. nr. 35 (1996–97) Om rovviltforvalting, jfr. Innst.S. nr. 301 (1996–97). Stortingets energi- og miljøkomité viste i den forbindelse til brev av 17. juni 1996 fra Bern-konvensjonens sekretariat til Direktoratet for naturforvaltning, der det bl.a. heter:

"1.Kontraherende Parter har klare forpliktelser under Konvensjonen for å bevare populasjoner av alle truete arter (listet i både Appendix II og III) fra fare.

2. Disse forpliktelsene er ikke "overførbare" til andre land gjennom adoptering av felles forvaltningsprogrammer (med) andre land. Slike forvaltningsprogrammer er velkomne der de tillater en ensartet og koordinert forvaltning med det siktemål å bevare bestander av truete arter på tvers av ulike land.

3. En hvilken som helst plan for "koordinering av forvaltningen" mellom ulike land som innebærer at hver enkelt av de fennoskandiske land har ansvar for å bevare levedyktige bestander av bare en av artene (brunbjørn for Sverige, ulv for Finland, eller gaupe for Norge) ville være en klar feiltolkning av Partenes forpliktelser under Bern-konvensjonen. Alle nordiske land har forpliktelser til å bevare bestander av alle arter som har tilhold i deres territorium, uten hensyntagen til de positive bevaringstiltak som blir gjennomført av naboland."

Under Bern-konvensjonen er det etablert en ekspertgruppe for store rovdyr ("Group of experts on large carnivores"). Denne gruppens mandat er bl.a. å foreslå bevaringstiltak for å sikre levedyktige bestander av store rovdyr i tråd med artikkel 2 i konvensjonen og foreslå metoder for å minimalisere konflikter.

Både Konvensjonen om biologisk mangfold og Bern-konvensjonen har bestemmelser om samarbeid over landegrensene. Siden bjørn, jerv, ulv og gaupe er utbredt både i Norge, Sverige og Finland, er det naturlig at disse landene har et nært samarbeid om forvaltningen av disse artene. Det er likevel et grunnleggende prinsipp at de enkelte partslandene er ansvarlige for å innfri sine egne forpliktelser i forhold til konvensjonene. De enkelte land må derfor fatte sine egne avgjørelser for å sikre at artene overlever innenfor landets grenser. Norge, Sverige og Finland har hver for seg vedtatt nasjonale målsettinger for forvaltningen som går ut på å sikre levedyktige bestander av alle de fire store rovviltartene. Dette danner et godt utgangspunkt for samarbeid. Samarbeidet mellom Norge, Sverige og Finland om de store rovdyrene er betydelig styrket i løpet av de siste ti årene og omfatter nå, i tillegg til det ordinære arbeidet innenfor

konvensjonene, samarbeid både mellom sentrale og regionale viltmyndigheter og samarbeid om forskning.

Videreføring av samarbeidet mellom Finland, Norge og Sverige
Det finnes altså allerede etablert et samarbeid om store rovdyr i Norden. Rekommandasjonen fra Nordisk Råd er et nytt innspill i forhold til det eksisterende samarbeidet. Nordisk Ministerråd har vurdert hva dette innspillet kan bidra med i det eksisterende samarbeidet, og er av den oppfatning at en felles forvaltningsstrategi om rovdyr utarbeidet av Nordisk Ministerråd lett kan medføre dobbeltarbeid. Det vil være mer hensiktsmessig om Nordisk Ministerråd gjennom sine kontakter i de berørte landene følger den samarbeidsprosessen som allerede pågår. Den eksisterende samarbeidsprosessen er basert på at både Norge, Sverige og Finland ser det som viktig å videreføre og utvikle sitt samarbeid om de store rovdyrene.

Nordisk Ministerråd anser derfor at rekommandasjonen kan avskrives.

Miljö- och naturresursutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 45/2001/miljö Nordisk förvaltningsstrategi om rovdjur (A 1250/när)

Utskottet noterar att Nordiska ministerrådet meddelar att det redan etablerats ett samarbete om stora rovdjur i Norden. Ministerrådet hävdar att det är lämpligare att följa den pågående utvecklingen av detta samarbete, snarare än att ministerrådet skapar en gemensam förvaltningsstrategi.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Miljö- och naturresursutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rek. 45/2001/miljö för Rådets del är *slutbehandlad.*

Helsingfors den 28 oktober 2002

Marita Aronsen (fp)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Sinikka Bohlin (s)
Tuija Brax (gröna)
Jóannes Eidesgaard (Jvfl.)
Ruth Heilmann (S)
Marianne Jelved (RV)
Øyvind Korsberg (FrP)
Asmund Kristoffersen (A), leder
Paula Lehtomäki (cent)
Inge Lønning (H)
Josef Motzfeldt (IA)

Meddelelse

om fremstilling 46/2001/velfærd
Reumatikere og langvarige syge (A 1254/nord og A 1255/nord)

(Velferdsutvalgets betenkning, se s. 1270)

Fremstillingen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* indhente information fra de nordiske lande om reumatikere og andre langvarige syges livssituation og behandlingsmuligheder samt de totale økonomiske konsekvenser kroniske sygdomme foranlediger for patienten og samfundet

2) *at* på baggrund af information om reumatikere og andre langvarige syges livssituation, behandlingsmuligheder og de økonomiske konsekvenser sygdommen foranlediger, udarbejde forslag om hvordan disse gruppers situation kan forbedres i gennem samarbejde mellem de nordiske lande

Nordisk Ministerråd meddeler:
Der findes flere institutioner i det nordiske samarbejde, der håndterer information om forskellige grupper af langvarige syges livssituation og behandlingsmuligheder, herunder konsekvenserne for pårørende, personale, patienten og samfundet. Eksempler på disse institutioner er Nordiska Hälsovårdshögskolan (NHV), Nordisk samarbetsorgan för handikappfrågor (NSH) og Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale (NUD).

Nordisk Ministerråd vil på baggrund af den tilgængelige information overveje fremstillingen fra Nordisk Råd og vende tilbage vedrørende eventuel opfølgning på dette område i form af overvejelser omkring forslag til, hvordan de omhandlede gruppers situation kan forbedres igennem samarbejde mellem de nordiske lande.

Välfärdutskottets betänkande

över meddelande om framställning 46/2001//velfærd Reumatikere og langvarige syge (A 1254/nord og A 1255/nord)

Välfärdsutskottet noterar ministerrådets meddelande och avvaktar nytt meddelande nästa år.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Välfärdsutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om framst. 46/2001/velfærd till handlingarna och *avvaktar nästa års meddelande.*

Stockholm den 24 september 2002

Line Barfod (EL)
Drífa Hjartardóttir (Sj)
Tuula Haatainen (sd)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Harriet Lindeman (FS)
Pehr Löv (sv), ordförande
Jan Sahl (KrF)
Karin Woldseth (FrP)

*Fremst. 47/2001/kultur
D 2002

Meddelelse

om fremstilling 47/2001/kultur
Ändringar i Överenskommelse om Nordiska kulturfonden (B 210/nord)

(Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning, se s. 1272)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

1) *att* besluta om ändringar i "Overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om Nordisk Kulturfond" i enlighet med Bilaga till ministerrådsforslag om ændring i overenskomsten for Nordisk Kulturfond (B 210/nord) med följande ändringar

- att artikel 9 utgår i sin helhet ur överenskommelsen
- att Ministerrådets tilläggsmening i artikel 10 stryks. Om Ministerrådet vidhåller sin tilläggsmening bör den justeras enligt följande: Der kan indgås en forvaltningsaftale mellem fonden og Nordisk Ministerråd, Nordisk Råd eller en anden juridisk person om sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen
- att första meningen i artikel 16 ändras i enlighet med rekommendation 13/2001 till följande: Styrelsens og revisorernes beretninger skal senest den 1. september året efter virksomhedsåret/budget og regnskabsåret afgives til Ministerrådet og til Nordisk Råd

2) *att* ministerrådet utreder skyndsamt i början av år 2002 huruvida Nordiska kulturfonden kan omfattas av det rättsställningsavtal som omfattar Nordiska ministerrådets sekretariat respektive Nordiska rådets sekretariat. Utredningen bör, med hänvisning till artikel 6 i Överenskommelse om Nordiska kulturfonden, ske i samråd med Nordisk Råd

Nordisk Ministerråd meddeler:
Aftalen om ændring af overenskomsten er ændret i overensstemmelse med Nordisk Råds ønsker. Aftalen blev undertegnet den 5. april 2002.

Efter indstilling fra det norske udenrigsdepartement, som er depositar for aftalen om den retlige stilling for Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds sekretariater, vil retsstillingsaftalen snarest blive justeret, således at det præciseres, at Kulturfondens sekretariat og ansatte fortsat er omfattet af retsstillingsaftalen.

Kultur- och utbildningsutskottets betänkande

över meddelande om framställning 47/2001/kultur Ändringar i Överenskommelse om Nordiska kulturfonden

Kultur- och utbildningsutskottet konstaterar med tillfredsställelse, mot bakgrund av ministerrådets meddelande, att de nordiska kulturministrarna ändrat avtalet "Overenskomst for Nordisk Kulturfond" enligt Nordiska rådets framställning nr 47/2001/kultur och att avtalet formellt undertecknats av ministrarna den 5 april 2002. Detta innebär att framställningens att-satser 1, 2, 3 och 4, om ändringar i överenskommelsen för Nordiska kulturfonden, är att betrakta som uppfyllda.

Framställningens sista att-sats, – nr 5 – avser huruvida Rättsställningsavtalet för Nordiska ministerrådets sekretariat respektive Nordiska rådets presidiesekretariat kan omfatta Nordiska kulturfondens sekretariat.

Kultur- och utbildningsutskottet har vid sitt möte den 24 september 2002 fått information om att denna del av framställningen ännu inte är klarlagd. Utskottet hoppas på att kunna få ytterligare upplysning om sakens utveckling i samband med den 54:e sessionen. Utskottet stödjer ministerrådets förklaring om att proceduren om ett rättsställningsavtal för Nordiska kulturfondens sekretariat skall vara färdig inom ramen för det norska ordförandeskapet i ministerrådet, dvs. innan årsskiftet 2002/2003.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Kultur- och utbildningsutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om framst. 47/2001/kultur till handlingarna och *avvaktar nästa års meddelande.*

Stockholm den 24. september 2002

Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Åke Gustavsson (s), ordförande
Britt Hildeng (A)
Lars Hjertén (m)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), næstformand
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jógvan við Keldu (Ff)
Irina Krohn (gröna)
Frode Sørensen (S)

Meddelelse

om fremstilling 1/2002/presidiet
Överföring av pengar mellan de nordiska länderna (A 1282/presidiet)

(Presidiets betänkande se s. 1274)

Fremstillingen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å gjennomgå betalingsformidlingssystemet mellom de nordiske land. En slik gjennomgang må ha som mål at det treffes beslutninger som vil gjøre det billigere for privatkunder, gi kundene bedre informasjon og redusere tiden slike betalingsoppdrag tar

Nordisk Ministerråd meddeler:
På bakgrunn av rådets fremstilling 1/2002/presidiet, Foreningen Nordens rapport om bankavgifter og anbefalinger i rapporten "Nordbornas rättigheter" har Nordisk Ministerråd undersøkt problemstillingerne omkring bankernes avgifter for betalingsformidling inden for Norden.

Det er i Danmark, Sverige, Norge og Island landenes eget ansvar at indføre de samme prisgrænser for betalinger i de nationale valutaer, som gælder i henhold til EU-forordningen om grænseoverskridende betalinger for euro i EU. Sverige lægger op til at regulere området i overensstemmelse med reglerne i EU. De øvrige lande lader markedskræfterne styre udviklingen.

Fusioner på tværs af de nordiske landegrænser har betydet, at der er sket en billiggørelse af betalingsformidlingen mellem landegrænserne i de senere år. Desuden fungerer betalingsformidlingen også hurtigere og den fortsatte teknologiske udvikling vil indebære en endnu hurtigere formidling. Flere pengeinstitutter tilbyder kontoformer på tværs af grænserne i Norden, og udbudet af disse produkter vil stige, efterhånden som der bliver øget efterspørgsel på disse.

Udover prisgrænser indfører EU-forordningen også krav om at udlevere information om de gebyrer, som betales for såvel grænseoverskridende betalinger som betalinger inden for et land. Hermed gøres det lettere for forbrugerne at sammenligne gebyrer.

I Norden har kunderne imidlertid allerede i dag krav på en lang række oplysninger i forbindelse med en grænseoverskridende betaling. Der er således ikke et tydeligt behov for yderligere regler på dette område, men nærmere et behov for tydeligere og bedre forbrugerinformation.

Samarbejdsministrene har behandlet saken i sitt møte i juni 2002, og besluttet at opfordre til, at banksektoren i Norden nedsætter gebyrerne for grænseoverskridende betalinger på frivillig basis, tilbyder bedre ordninger for grænseoverskridende betalingsformidling og styrker informationsindsatsen om priser og overførelsestider mv. for betalingsformidling.

Presidiets betänkande

över meddelande om framställning 1/2002/presidiet Överföring av pengar mellan de nordiska länderna

Presidiet hänvisar till meddelandet och anser att samarbetsministrarnas beslut om"at opfordre til, at banksektoren i Norden nedsætter gebyrerne for grænseoverskridende betalinger på frivillig basis, tilbyder bedre ordninger for grænseoverskridende betalingsformidling og styrker informationsindsatsen om priser og overførelsestider mv. for betalingsformidling" inte uppfyller rådets ambition med framställningen.

Referensgruppen om ett gränslöst Norden fick presidiets mandat att utarbeta betänkande över Nordiska ministerrådets meddelande om framställning1/2002/presidiet och presidiet tillsluter sig referensgruppens förslag om att framst. 1/2002 avskrivs – men att ett nytt förslag till rekommendation läggs fram.[1]

Ett väl fungerande system för gränsöverskridande betalningar har mycket stor betydelse för det nordiska samarbetet och vardagsintegration i Norden. EG-förordningen nummer 2560/2001 av den 19 december 2001, antagen av Europaparlamentet och Europeiska rådet, gäller gränsöverskridande betalningar och är nu gällande lag i såväl Finland som Sverige. Förordningen innehåller bestämmelser om att de avgifter, som banker och andra institut tar ut för gränsöverskridande betalningar i euro, skall vara de samma som de avgifter som tas ut för motsvarande betalningar inom ett och samma land. I förordningen ges medlemsstater med annan valuta än euro möjlighet att låta den egna valutan omfattas av förordningen. Denna möjlighet har Sveriges riksdag utnyttjat sig av efter en proposition, 2002/02:168, från den svenska regeringen den 14 mars 2002. Förordningen innehåller också bestämmelser som skall göra det lättare för kunderna att jämföra de olika avgifter som tas ut för gränsöverskridande och inhemska betalningar. Det regelsystem för gränsöverskridande betalningar som nu ska tillämpas av Sverige och Finland, liksom flertalet andra stater inom EU, kan förväntas påverka utbytet och integrationen mellan samhällena i dessa stater positivt.

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

> *att* arbeta för en lagstiftning om gränsöverskridande betalningar inom Norden i syfte att nivån på avgifterna ska vara den samma som inhemska betalningar; ministerrådet rekommenderas att ta utgångspunkt i den modell som antagits av Europaparlamentet och Europeiska rådet (förordningen (EG) nummer 2560/2001))

Presidiet föreslår

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser framställning nr 1/2002 Överföring av pengar mellan de nordiska länderna för rådets del som *slutbehandlad.*

[1] se Presidiets betänkande över ministerrådsförslag om Nordbornas rättigheter (B 215/presidiet)

Helsingfors den 28 oktober 2002

Eero Akaan-Penttilä (saml)
Berit Brørby, (A)
Chris Heister (m)
Kaj Ikast (V)
Anita Johansson (s)
Bjarne Kallis, (kd)
Jens Chr. Larsen (V)
Ragnwi Marcelind (kd)
Outi Ojala (vänst), president
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)

Meddelelse

om ytring 1/2001/kk
Tiltag i anledning af revisionsberetning om Nordisk Kulturfond for år 2000 (C 5/kk)

(Kontrolkomiteens betænkning, se s. 1277)

Ytringen lyder:

Nordisk Råd ytrer til Nordisk Ministerråd

at Nordisk Ministerråd og fondssekretariatet gennemfører de af revisorerne foreslåede ændringer

Nordisk Ministerråd meddelar:
Beträffande revisorernas påpekan om klargörande av fondssekretariatets arbetsuppgifter, befogenheter och ansvar, så har kulturministrarna den 5 april år 2002 undertecknat en revidering av fondens överenskommelse. Med anledning därav har sedan fonden och ministerrådets sekretariat ingått ett samarbetsavtal den 10 april. Vidare har det påbörjat ett arbete med att klargöra fondens anknytning till det rättsställningsavtal som gäller för Nordiska rådets och ministerrådets sekretariat.

Angående revisorernas övriga påpekanden kommer de att klargöras med det nya datasystem som fonden har inköpt och som kommer att installeras under hösten år 2002. I upphandlingen av det nya datasystemet har Riksrevisionen givits möjlighet att inkomma med sina synpunkter.

Der henvises for øvrig til svar på fremstillinger 7/2001/kultur og 47/2001/kultur angående ændringer i overenskomsten om Nordisk Kulturfond.

Kontrolkomiteens betænkning

over meddelelse om ytring 1/2001
Tiltag i anledning af revisionsberetning om Nordisk Kulturfond for år 2000 (C 5/kk)

Kontrolkomiteen konstaterer, at der er indkøbt nyt datasystem til Kulturfonden og at der er undertegnet ny overenskomst om Nordisk Kulturfond. Kontrolkomiteen anser på den baggrund ytringen for slutbehandlet.

Kontrolkomiteen foreslår,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser ytring 1/2001/kk som *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Seinäjoki, 29. august 2002

Eva Johansson (s)
Kent Olsson (m)
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Kristen Touborg (SF)

Skriftlig fråga om nordisk Text-TV

Till Norges regering

De nordiska TV-tittarna kan inte längre läsa nordisk Text-TV. För något år sedan upphörde utbytet av nordiska Text-TV sidor mellan de nordiska public serviceföretagen.

Företagen anförde att det var praktiska problem med överföringen av textsidor men att man skulle försöka finna en lösning på problemen. Någon lösning har inte presenterats och lite talar nu för att de nordiska textsidorna kommer att erbjudas TV-publiken igen.

Vid nordiska rådets möten i Åbo och i samband med sessionen i Köpenhamn 2001 togs denna fråga upp av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet. Jag fick besked av den dåvarande ordföranden i ministerrådet att han skulle sätta sig in i frågan och ta upp det på sin agenda.

Men problemet med Text-TV löstes inte under det finska ordförandeskapet och jag vill därför ånyo ställa frågan till det norska ordförandeskapet.

Vilka åtgärder avser det norska ordförandeskapet vidta för att de nordiska public serviceföretagen skall återuppta samarbetet om Text-TV?

Stockholm den 25 januari 2002

Åke Gustavsson (s)

Svar fra Norges regjering avgitt 21. mai 2002

Utvekslingsordningen av Tekst-TV-sider ble etablert for mange år siden og var basert på en spesialutviklet løsning og overføringsteknologi. For et par år siden la teleselskapene ned den dataoverføringstjenesten som var en forutsetning for denne utvekslingen. Denne overføringstjenesten var allerede erstattet av andre ordninger, men ingen som direkte kunne erstatte den nedlagte ordningen.

På det nordiske Tekst-TV-møtet i 1999 ble det diskutert ulike alternativer for å fortsette utvekslingen. Et arbeid som ble utført av Sveriges Televisions Tekst-TV redaksjon foreslo en løsning, men denne løsningen forutsatte både et felles utviklingsarbeid og et ikke ubetydelig arbeid med tilpasninger hos den enkelte nordiske kringkaster. I tillegg til dette kom driftskostnader ved teletjenestene. Ettersom flere av kringkasterne stod foran betydelige utfordringer ved skifte av teknologi for Tekst-TV, var det ikke tilstrekkelig interesse for å sette i gang dette arbeidet på det tidspunktet.

De nordiske nyhetssidene har alltid vært betraktet som et godt, men ikke spesielt flittig benyttet tilbud. I en tid hvor Internet er tilgjengelig for stadig flere brukere vil det også finnes gode alternativer for brukere som er interessert i nyheter fra vår naboland.

De nordiske kringkasterne (Kontaktutvalget for Internet i de nordiske kringkastingsselskapene, KINKS), avholdt 15. mars 2002 et møte om nett og Tekst-TV. Temaet om den nordiske sideutvekslingen ble da behandlet. Ved møtet ble det, i overensstemmelse med opplysning fra NRK, enighet om å gi NRK følgende mandat: Å gjennomføre en utredning og et forprosjekt som munner ut i et forslag til en ny teknisk løsning for utveksling av Tekst-TV-nyheter mellom

de nordiske landene. Kostnadene ved forprosjektet fordeles likt mellom de nordiske kringkasterne. Forslaget sendes deretter på høring til de aktuelle kringkasterne, som deretter godtar eller forkaster prosjektet. Det er en forutsetning at minst tre kringkastere er villige til å delta i prosjektet, både for å få tilstrekkelig innhold og for å dekke kostnadene ved implementering. Kostnadene ved prosjektet må deles likt mellom deltakerlandene.

Framdriftsplan: Forprosjektet begynner i mai, avsluttes innen utgangen av juni. Implementering: Innen 31 desember 2002.

Gjennom denne overenskomsten har, i henhold til ansvarlig redaktør for Tekst-TV ved NRK, de nordiske kringkasterne så langt det er mulig forsøkt å sikre at ordningen med utveksling av nordiske nyheter på Tekst-TV kan gjenopprettes. Først ved utgangen av juni vet de om de får en tilstrekkelig god løsning til at det blir felles oppslutning om prosjektet.

Svein Ludvigsen
Minister for nordisk samarbeid

Skriftligt spørgsmål om nordiske ungdomsuddannelser

Til Nordisk Ministerråd

Den nordiske overenskomst om et nordisk uddannelsesfællesskab for ungdomsuddannelser blev indgået for ti år siden (24. mars 1992). Det er vores opfattelse, at den nordiske overenskomst i princippet giver ganske gode muligheder for at gennemføre en ungdomsuddannelse eller dele af en uddannelse i et andet nordisk land. Men det er gruppens indtryk, at ordningen ikke er særlig kendt rundt om i Norden, hverken blandt unge eller uddannelsesinstitutioner.

1. Findes der materiale i landet, som belyser hvor mange af landets unge der benytter den nordiske overenskomst om gensidig anerkendelse af de gymnasiale uddannelser? Hvis JA: Hvor mange unge er det pr. år, og hvilke ungdomsuddannelser er der typisk tale om?
   Hvis NEJ: Har regjeringene indtryk af om overenskomsten benyttes meget eller lidt?
2. Kan regjeringene oplyse, om der gøres noget aktivt for at informere om overenskomstens muligheder overfor unge og uddannelsesinstitutioner, og i givet fald hvad der gøres ?

Oslo og Stockholm, den 8. mars 2002

Lena Jensen (SV)
Lennart Gustavsson (v)

Svar fra de nordiske landes regjeringer avgitt 31. mai 2002

Nordisk Råd reiser i dokumentet E 2/2002 spørsmål til regjeringene i Norden om på hvilken måte den nordiske "gymnasavtalen" er fulgt opp i de nordiske land. Denne avtalen ble undertegnet av de nordiske undervisningsministrer 04.03.1992, og trådte i kraft med virkning fra 16. januar 1993. I henhold til den norske versjon av overenskomsten forplikter denne partene til "gjensidig å gi personer som ønsker videregående opplæring med fast bopel i et annet nordisk land adgang til sine lovregulerte allmenn- og yrkeskompetansegivende utdanninger på samme vilkår som partens egne statsborgere".

For Norges vedkommende er dette fulgt opp ved informasjon til skoleverket gjennom rundskriv og jevnlig i møter med representanter for regionale skolemyndigheter. Jeg kan også opplyse at avtalen med tilhørende informasjon er lagt ut på Internet via "Skolenettet" i regi av Læringssenteret, som er et statlig forvaltningsorgan under dette departement. Det finnes likevel ingen sentral oversikt over hvor mange unge som årlig benytter seg av de rettigheter som følger av avtalen.

Spørsmålet fra Lena Jensen og Lennart Gustavsson er rettet til undervisningsministrene i Norden. Norge har derfor som formannskap for det nordiske samarbeidet i 2002 også innhentet opplysninger om praktiseringen av avtalen i de andre nordiske land.

Fra islandsk side opplyses det:

Spørgsmål 1:
Det ikke finnes noen statistikk over hvor mange som benytter seg av den nordiske avtalen, men at man likevel har inntrykk av denne benyttes i betydelig grad av islandske ungdommer, særlig i fag som ikke finnes på Island (for eksempel små yrkesfag).

Spørgsmål 2:
Undervisningsdepartementet har møter to ganger i året med alle rektorer for de videregående skoler og har der informert om overenskomsten.

Fra Danmarks side opplyses det:

Spørgsmål 1:

Der foregår mobilitet og gensidig anerkendelse mellem nordiske gymnasiale uddannelser i henhold til gymnasieoverenskomsten, der som bekendt omfatter ungdomsuddannelsesområdet, herunder erhvervsuddannelser. Der findes ikke en kvantitativt opgørelse herfor.

Det danske undervisningsministerium kan imidlertid oplyse, at der reelt er organisatoriske forskelle på gymnasieuddannelser i de nordiske lande, men at der sædvanligvis findes en praktisk løsning, hvis nordiske elever søger optagelse på danske gymnasiale uddannelser, og tilsvarende hvis danske elever søger optagelse på nordiske gymnasiale uddannelser.

I Danmark er det den pågældende uddannelsesinstitutions rektor, der afgør, på hvilket trin en elev fra et andet nordisk land kan optages. Beslutningen herom afhænger af, om eleven har afsluttet fag, der svarer til dem, der er afsluttet i den danske uddannelse. Der gives som udgangspunkt merit for fag, som er afsluttet på samme eller højere niveau i et andet nordisk land.

Spørgsmål 2:

I Danmark ligger ansvaret for information om gymnasiale uddannelser hovedsagelig i uddannelsesinstitutionernes studievejledning. Undervisningsministeriet har i forbindelse med underskrivelsen af den nordiske gymnasieoverenskomst orienteret de almene gymnasier via amterne om aftalens eksistens, men ud over dette er der ikke taget skridt med henblik på udbredelse af kendskabet til aftalen eller dens muligheder og begrænsninger.

Fra Finlands side opplyses det:

Fråga 1:
Varken undervisningsministeriet eller utbildningsstyrelsen har statistik på hur många ungdomar som i Finland utnyttjar den nordiska överenskommelsen om ömsesidig erkännande av gymnasial utbildning. De enskilda skolorna har information om sina respektive skolor.

Fråga 2:
Enskilda tjänstemän på utbildningsstyrelsen informerar om möjligheterna bl.a. genom att ge muntliga presentationer om Nordplus junior programmet vid olika seminarier som t.ex. Pohjola-Norden har organiserat och andra liknande tillfällen. När ansökningstiderna för Nordplus junior är klara sätts en annons på Undervisningsministeriets www-sidor och på olika e-mail listor. Vissa år har man skickat ut information per brev till alla skolor och de personer där som sköter om internationella ärenden. Men det finns ingen systematisk strategi för informationsspridningen.

Fra Sveriges side opplyses det:

Fråga 1:
Det finns uppgift på hur många nordiska elever som går i svenska skolor. Däremot har vi inte uppgift centralt på hur många svenskar som går i nordiska skolor. Eftersom bestämmelserna om bidrag från svenska staten är utformat så att en kommun får bidrag för det antal nordiska elever

som överstiger det antal elever från den egna kommunen som går i nordiskt land, kan man göra ett visst antagande.

Under läsåret 2000/01 var det totalt 365 elever i svenska gymnasieskolor från andra nordiska länder. Det är i ungefär samma storleksordning som tidigare år. Av dessa är det ett större antal som studerar under höstterminer än under vårterminer.

Fråga 2:
Statens skolverk har på sin hemsida uppgift om denna möjlighet.

Jeg håper at spørsmålene fra Lena Jensen og Lennart Gustavsson derved er tilfredsstillende besvart, og gjør for øvrig oppmerksom på at Nordisk Ministerråd som ledd i oppfølgingen av Norrback-rapporten i nær framtid vil ta initiativ til en evaluering av den nordiske "gymnasavtalen". Evalueringen forventes å være avsluttet i løpet av 2003.

Kristin Clemet
Statsråd i Utdannings- og forskningsdepartementet

Skriftlig spørsmål om harmonisering av statstilskudd for den skandinaviske skolen i Brussel

Til Nordisk Ministerråd

Den skandinaviske skolen i Brussel er en utmerket institusjon for å ivareta nordisk kultur og språk. Det finnes stadig flere nordiske familier i Brussel og også stadig flere barn som er født i byen. Det er viktig å sikre undervisning for disse barn på sitt eget språk. Nå foregår undervisningen på skolen på finsk, svensk, norsk og dansk. Skolen er en privatskole og skoleavgiften er høy. Derfor har de nordiske landene gitt et statstilskudd, men har organisert dette på ulike måter. Danmark for eksempel yter kun beskjeden støtte til danskspråklig undervisning. Knyttet til støtten kan det også finnes forskjellige vilkår som avviker fra hverandre.

Med henvisning til ovenstående stiller undertegnede følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd: Hvilke tiltak har Nordisk Ministerråd til hensikt å iverksette for å sikre elevene ved den skandinaviske skolen fortsatt undervisning på sitt morsmål og for at statstilskuddet kunne bli harmonisert slik at det utbetales på samme premisser for hver elev?

Helsingfors 19. mars 2002

Saara Karhu (sd)

Svar fra Nordisk Ministerråd, avgitt 31. mai 2002

Medlemmet Saara Karhu i Nordisk Råd, den finske delegasjon, har i brev av 19. mars d.å. stilt spørsmål om hvilke tiltak Nordisk Ministerrad har til hensikt å iverksette for a sikre elevene ved den skandinaviske skolen i Brussel fortsatt undervisning på sitt morsmål, og for at statstilskuddet kan bli harmonisert i forhold til de ulike elevgrupper ved skolen.

Etter min oppfatning er det selvsagt ingen ting i veien for at de problemstillinger som er reist i spørsmålet fra Saara Karhu kan bli tatt opp til drøfting også på fellesnordisk nivå innenfor rammen av Nordisk Ministerråd. Det vil i tilfelle måtte ha et mer generelt siktepunkt og rette seg mot samtlige nordiske elever i nasjonale, utenlandske eller internasjonale skoler utenom Norden, med andre ord ikke bare ved skolen i Brussel.

Nordisk Råd oppfordret i rekommandasjon nr. 2/1980 regjeringene i de nordiske land til å legge til rette for praktisk samarbeid ved utbetaling av statstilskott til elever ved slike skoler. Som ledd i oppfølgingen av denne rekommandasjon inngikk regjeringene i Finland, Norge og Sverige i 1982 en overenskomst[1] om samarbeid på utenlandsundervisningens område. Danmark og Island sluttet seg den gang ikke til overenskomsten, som i korthet gikk ut på at landene ved beregning av statstilskott på utenlandsundervisningens område skulle stille nabolandselever likt med landets egne elever. Avtalen er senere reforhandlet ved et par anledninger på bilateral basis, og Nordisk Ministerråd har med andre ord ikke vært involvert i dette samarbeidet.

Kristin Clemet
Statsråd i utdannings- og forskningsdepartementet i Norge

[1] Se Bilag

OVERENSKOMST

mellom

FINLAND, NORGE OG SVERIGE OM SAMARBEID PÅ UTENLANDS-UNDERVISNINGENS OMRÅDE

Regjeringene i Finland, Norge og Sverige er i henhold til Nordisk Råds rekommandasjon nr. 2/1980 blitt enige om følgende:

Artikkel 1

Ved beregningen av statstilskudd pa utenlandsundervisningens område, skal elever fra en av de andre kontraherende stater, heretter kalt nabolandselever, stilles likt med landets egne elever på de vilkår som er f astsatt i denne overenskomst.

Artikkel 2

Samarbeidet omfatter 1-9 klassetrinn ved utenlandsskoler utenfor de kontraherende stater som er erklært berettiget til statstilskudd og innebærer at finske og norske elever medregnes i elev-grunnlaget for beregning av antallet lærerstillinger ved en svensk utenlandsskole ved tillemping av §§ 24–27 i forordningen (1978:591) om statsbidrag till svensk undervisning i utlandet,

at finske og svenske elever medregnes i antallet elever som utgjør grunnlaget for statstilskudd til en norsk utenlandsskole etter lov av 6. mars 1970 om tilskudd til private skoler,

at norske og svenske elever medregnes i tilskuddsgrunnlaget for statstilskudd for finsk utenlandsskole etter bestemmelsene i lagen om utomlands verksam privat skola som motsvarar grunnskolan (379/81).

Bestemmelsene i denne artikkel kommer bare til anvendelse dersom nabolandseleven oppfyller de vilkår som følger av hjemlandets bestemmelser om statsstøttet undervisning i utlandet og har de språkkunnskaper som kreves for å dra nytte av undervisningen ved utenlandsskolen.

Nærmere anvisninger for inntak av elever gis av Skolstyrelsen i Finland, Skoledirektøren i Oslo og Akershus samt Skolöverstyrelsen i Sverige, heretter kalt tilsynsmyndigheter.

Overenskomsten medfører ikke at elever fra en kontraherende stat har uvilkårlig krav på opptak i de øvrige staters utenlandsskoler.

Artikkel 3

Tilsynsmyndigheten skal registrere de nabolandselever som går i de aktuelle utenlandsskoler i henhold til bestemmelsene i artikkel 2.

Artikkel 4

Etter hvert skoleårs slutt skal antallet nabolandselever i løpet av skoleåret fastsettes. For hver slik elev skal det betales en kostnadssats.

Artikkel 5

Kostnadssatsen baseres på de oppgaver som ligger til grunn for beregningen av statstilskudd etter de respektive staters bestemmelser. Beløpet justeres årlig i samsvar med lønnsutviklingen for lærere i grunnskolen i de kontraherende stater.

For en elev som har vart opptatt ved skolen for kortere tid enn ett skoleår, beregnes halv kostnadssats for hvert påbegynt halvår.

Grunnlaget for beregningen av kostnadssatsen skal gjennomgås hvert tredje år.

Uten hinder av bestemmelsen i foregående ledd, kan hver av de kontraherende stater ta opp spørsmålet om en særskilt kostnadssats for klassetrinn 7 - 9.

Denne overenskomst innebærer ikke at nabolandselever ved en norsk utenlandsskole skal få tilskudd til skoleskyss og innlosjering etter norske bestemmelser.

Artikkel 6

For skoleAret 1982-83 utgjør kostnadssatsen 9 500 svenske kroner pr. helårselev.

Artikkel 7

Etter hvert skoleårs slutt, foretas en økonomisk avregning mellom de kontraherende stater. Eventuell differanse etter avregning utbetales til Skol-styrelsen i Finland, til Finans-departementet i Norge og til Skolöverstyrelsen i Sverige senest 1. desember etter utgangen av det skoleår avregningen gjelder.

Artikkel 8

Statstilskudd til kompletterende undervisning i morsmål for nabolandselever gis i samsvar med de regler som gjelder i elevenes hjemland. Soknad om statstilskudd til slik undervisning sendes tilsynsmyndigheten i elevens hjemland. Tilskudd utbetales direkte til utenlandsskolens eier.

Artikkel 9

Utgjør elevene fra et og samme naboland minst en tredjedel av det elevtall som ligger til grunn for beregningen av statsbidrag på barnetrinnet, og det finnes mer enn to lærerstillinger på skolens barnetrinn, kan skolens styre beslutte at en av lærerstillingene skal besettes med lærer fra dette naboland. Ved utlysning av slik stilling skal angis at lærerutdanning fra nabolandet kan bli tillagt særlig vekt.

Tilsvarengde skal gjelde for ungdomstrinnet.

Lærerstillinger omtalt i denne artikkel besettes etter de regler og på de vilkår som gjelder for vedkommende utenlandsskole.

Spørsmål om kompetanse og dispensasjon i forbindlese med tilsetteing av lærer etter denne artikkel avgjøres av tilsynsmyndigheten for vedkommende utenlands-skole.

Artikkel 10

Skolens styre akn gjøre slik tilpasning i timeplanen for nabolandselevene at den så langt som mulig er i overensstemmelse med det som gjelder i elevenes hjemland.

Artikkel 11

Denne overenskomst trer i kraft 30 – tretti – dager etter den dag samtlige kontraherende stater har meddelt det svenske utenriksdepartement at de tiltak som er nødvendig for at overenskomsten skal tre i kraft er truffet. Det svenske utenriksdepartement underretter de øvrige kontraherende stater om mottagelsen av disse meddelelser.

Overenskomsten gis virkning fra og med skoleåret 1983–1984.

Skriftlig fråga om huruvida reglerna i den nya lagen om familjesammanföring även skall gälla nordiska medborgare

Till Danmarks regering

Den danska regeringen har framlagt ett lagförslag med skärpning av reglerna för familjesammanföring av icke danska medborgare. Enligt lagförslaget skall den make/maka som inte bor i Danmark bl a vara över 24 år för att få bosätta sig i Danmark efter giftermål. Av frågesvar i Folketinget den 31 januari 2002 av integrationsminister Bertel Haarder tycks avsikten vara att detta också skulle komma att gälla för nordiska medborgare.

Att införa regler som försvårar för nordiska medborgare att leva ihop som gifta i Danmark strider mot de nordiska överenskommelserna om fri rörlighet. Inom det officiella nordiska samarbetet arbetar man hårt för att undanröja kvarvarande hinder för fri rörlighet. Det vore då särskilt olyckligt om ett av de nordiska länderna inför regler som istället kommer försvåra rörlighet över gränserna.

Med hänvisning till det ovanstående ställer jag följande fråga: Är det den danska regeringens avsikt att reglerna i den nya lagen om familjesammanföring skall gälla också nordiska medborgare?

Helsingfors den 8 april 2002

Outi Ojala (vänst)

Svar fra Danmarks regering, afgivet den 6. mai 2002

Ved brev af 10. april 2002 har Udenrigsministeriet anmodet om Integrationsministeriets bidrag til besvarelse af skriftligt spørgsmål nr. E 4/2002 fra Nordisk Råds præsident Outi Ojala til den danske regering vedrørende reglerne for familiesammenføring for nordiske borgere.

Integrationsministeriet har følgende bidrag: "Det følger af udlændingelovens § 1, at statsborgere fra Finland, Island, Norge og Sverige frit kan indrejse og opholde sig i Danmark. Dette er i overensstemmelse med protokol af 22. maj 1954 – tiltrådt af Island ved note af 11. oktober 1955 – hvorefter statsborgere i de nævnte lande er fritaget for pligt til at være i besiddelse af pas og opholdstilladelse under ophold i et andet nordisk land end hjemlandet.

Lovforslag nr. L 152 af 28. februar 2002 om ændring af udlændingeloven og ægteskabsloven med flere love (Afskaffelse af de facto-flygtningebegrebet, effektivisering af asylsagsbehandlingen, skærpede betingelser for meddelelse af tidsubegrænset opholdstilladelse og stramning af betingelserne for familiesammenføring m.v.) ændrer ikke herpå.

Herboende statsborgere fra de andre nordiske lande, der ønsker familiesammenføring her i landet med udlændinge, der ikke er nordiske statsborgere, er – bortset fra tilknytningskravet, der i dag ikke stilles for danske statsborgere – fuldt ud ligestillet med danskere. Da det med lovforslag nr. L 152 foreslås, at tilknytningskravet også skal gælde for danske statsborgere, vil nordiske statsborgere fremover blive fuldt ud ligestillet med danskere.

Herboende statsborgere fra de andre nordiske lande, der er omfattet af EU-rettens regler om arbejdskraftens fri bevægelighed, etablering og udveksling af tjenesteydelser m.v., vil endvidere kunne påberåbe sig disse regler, når de ønsker familiesammenføring i Danmark.

F.eks. har en EU-borger, der indrejser i Danmark som arbejdstager, ret til familiesammenføring med følgende personer:

- EU-borgerens ægtefælle.
- EU-borgerens eller dennes ægtefælles efterkommere, der er under 21 år eller hidtil har været forsørget af den pågældende.
- Personer, der er beslægtede i opstigende linie med EU-borgeren eller dennes ægtefælle og hidtil har været forsørget af den pågældende.
- Andre familiemedlemmer, som hidtil har været forsørget af EU-borgeren eller optaget i dennes husstand.

Familiesammenføring vil efter EU-rettens regler ikke kunne betinges af f.eks. opfyldelse af et tilknytnings- eller forsørgelseskrav, ligesom der ikke vil kunne stilles krav om, at ægtefællerne skal være over 24 år.

Nordiske statsborgere vil således, også hvis lovforslag nr. L 152 vedtages, frit kunne indrejse og opholde sig i Danmark

Statsborgere fra de andre nordiske lande vil endvidere i henseende til familiesammenføring her i landet med udlændinge, der ikke er nordiske statsborgere, som minimum have samme rettigheder som herboende danske statsborgere og – såfremt de pågældende er omfattet af EU-rettens regler om arbejdskraftens fri bevægelighed, etablering og udveksling af tjenesteydelser m.v. – være bedre stillet end disse."

Der henvises til j.nr. 39.P.15.b.

København den 6. maj 2002

Bertel Haarder
Integrationsminister

Skriftlig spørsmål angående den danske regjeringens planlagte lovendring i utlendingsloven, ekteskapsloven m.fl. kommer til å medføre brudd på de nordiske avtaler om bevegelsesfrihet mellom de nordiske landene

Til Danmarks regjering

Av oppslag i norske medier fremgår det at den danske regjering vil endre reglene slik at det blir vanskeligere for nordiske borgere å flytte til og bosette seg i Danmark, dersom vedkommende er gift med en dansk statsborger. Det hevdes at regelendringene også vil ramme norske borgere som vil flytte til Danmark.

Bevegelsesfrihet imellom de nordiske land er et av fundamentene i det nordiske samarbeidet. Ønsket om å gjøre det enklere for nordiske borgere å flytte fra et nordisk land til et annet har gått som en rød tråd gjennom hele samarbeidets historie. Det er derfor med bekymring jeg leser at den danske regjering planlegger regelendringer som setter dette samarbeidet tilbake.

Mitt spørsmål til Danmarks regjering er om det medfører riktighet at de forslag til endringer som foreligger på dette feltet vil medføre brudd på de nordiske avtaler om bevegelsesfrihet mellom de nordiske land.

Oslo, 10 april 2002

May-Helen Molvær Grimstad (KrF)

Svar fra Danmarks regering, afgivet den 6. mai 2002

Ved brev af 11. april 2002 har Udenrigsministeriet anmodet om Integrationsministeriets bidrag til besvarelse af skriftligt spørgsmål nr. E 5/2002 fra lederen af den norske delegation i Nordisk Råd May-Helen Molvær Grimstad til den danske regering vedrørende reglerne for familiesammenføring for nordiske borgere.

Integrationsministeriet har følgende bidrag: "Det følger af udlændingelovens § 1, at statsborgere fra Finland, Island, Norge og Sverige frit kan indrejse og opholde sig i Danmark. Dette er i overensstemmelse med protokol af 22. maj 1954 – tiltrådt af Island ved note af 11. oktober 1955 – hvorefter statsborgere i de nævnte lande er fritaget for pligt til at være i besiddelse af pas og opholdstilladelse under ophold i et andet nordisk land end hjemlandet.

Lovforslag nr. L 152 af 28. februar 2002 om ændring af udlændingeloven og ægteskabsloven med flere love (Afskaffelse af de facto-flygtningebegrebet, effektivisering af asylsagsbehandlingen, skærpede betingelser for meddelelse af tidsubegrænset opholdstilladelse og stramning af betingelserne for familiesammenføring m.v.) ændrer ikke herpå.

Herboende statsborgere fra de andre nordiske lande, der ønsker familiesammenføring her i landet med udlændinge, der ikke er nordiske statsborgere, er – bortset fra tilknytningskravet, der i dag ikke stilles for danske statsborgere – fuldt ud ligestillet med danskere. Da det med lovforslag nr. L 152 foreslås, at tilknytningskravet også skal gælde for danske statsborgere, vil nordiske statsborgere fremover blive fuldt ud ligestillet med danskere.

Herboende statsborgere fra de andre nordiske lande, der er omfattet af EU-rettens regler om arbejdskraftens fri bevægelighed, etablering og udveksling af tjenesteydelser m.v., vil endvidere kunne påberåbe sig disse regler, når de ønsker familiesammenføring i Danmark.

F.eks. har en EU-borger, der indrejser i Danmark som arbejdstager, ret til familiesammenføring med følgende personer:

- EU-borgerens ægtefælle.
- EU-borgerens eller dennes ægtefælles efterkommere, der er under 21 år eller hidtil har været forsørget af den pågældende.
- Personer, der er beslægtede i opstigende linie med EU-borgeren eller dennes ægtefælle og hidtil har været forsørget af den pågældende.
- Andre familiemedlemmer, som hidtil har været forsørget af EU-borgeren eller optaget i dennes husstand.

Familiesammenføring vil efter EU-rettens regler ikke kunne betinges af f.eks. opfyldelse af et tilknytnings- eller forsørgelseskrav, ligesom der ikke vil kunne stilles krav om, at ægtefællerne skal være over 24 år.

Nordiske statsborgere vil således, også hvis lovforslag nr. L 152 vedtages, frit kunne indrejse og opholde sig i Danmark

Statsborgere fra de andre nordiske lande vil endvidere i henseende til familiesammenføring her i landet med udlændinge, der ikke er nordiske statsborgere, som minimum have samme rettigheder som herboende danske statsborgere og – såfremt de pågældende er omfattet af EU-rettens regler om arbejdskraftens fri bevægelighed, etablering og udveksling af tjenesteydelser m.v. – være bedre stillet end disse."

Der henvises til j.nr. 39.P.15.b.

København den 6. maj, 2002

Bertel Haarder
Integrationsminister

Skriftligt spørgsmål om Barsebäck-A-kraftværkets lukning

Til Sveriges regering

Barsebäck-værkets ejer har indledt investeringer for over 200 millioner DKK og har i TV-2 nyhederne i Danmark 30.04.2002 udtalt sig, som om værket ikke forventer at lukke som aftalt. Barsebäck værket er med sin beliggenhed en sikkerhedsrisiko for millioner af mennesker. Det er vigtigt, at den svenske regering maner enhver tvivl om lukning i jorden.

Kan Sveriges regering bekræfte, at aftalen om at lukke Barsebäck-A-værket senest i år 2003 står ved magt.

Lemvig, 1. maj 2002.

Kristen Touborg Jensen (SF)

Svar fra Sveriges regering avgitt 10. juni 2002

Kristen Touborg Jensen har ställt en fråga angående stängning av Barsebäcksverket.

Den svenska regeringens ambition är att stänga Barsebäck 2 och vår förhoppning är att klara detta under år 2003. Sveriges riksdag har dock beslutat att reaktorn inte får stängas innan bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el.

Regeringen har genomfört prövningar av om riksdagens villkor för stängning är uppfyllda och redovisat sin bedömning till riksdagen i skrivelser hösten 2000 respektive 2001. I den senaste skrivelsen anför regeringen att man bedömer att stängningen av den andra reaktorn i Barsebäck kan genomföras senast 2003, när erforderliga åtgärder har fått genomslag. En ytterligare prövning skall genomföras 2003.

I regeringskansliet arbetar vi nu med förberedelserna inför 2003 års prövning av om villkoren är uppfyllda. Vi har nyligen avslutat upphandlingen av det analysarbete som efter remissbehandling skall utgöra underlag för regeringens och riksdagens kommande bedömningar.

Enligt vad jag har erfarit är de investeringar som nu planeras i Barsebäck 2 av rent säkerhetshöjande natur. Så länge reaktorn är i drift är det självfallet ett ansvar för bolaget att göra de investeringar som krävs från säkerhetssynpunkt.

Stockholm den 10 juni 2002

Björn Rosengren
Näringsminister

Skriftlig fråga om dubbelbeskattning av pensioner

Till Finlands regering

Det nordiska avtalet om undvikande av dubbelbeskattning från 1996 har till avsikt att en inkomst från ett nordiskt land enbart skall beskattas en gång. Detta för att undvika dubbelbeskattning. Tydligt är att avtalet inte fungerar eftersom följande problematik beskrivs i Nordiska ministerrådets rapport "Nordbornas rättigheter" av ambassadör Ole Norrback.

En finländare bosatt i Finland, som får pension både från Sverige och Finland betalar skatt i Sverige på pensionen från Sverige. Därefter betalas skatt i Finland på den finska pensionen, varvid den totala slutsumman av bägge pensionerna tas till utgångspunkt för skatteprocenten, vilket höjer slutskatten. Därtill erläggs i Finland separat socialskyddsavgift, medan denna avgift ingår i skatten i Sverige.

Jag undrar med anledning av detta vad regeringen avser att vidtaga för åtgärder för att undvika dubbelbeskattning för de pensionärer som både intjänat pension i Sverige och Finland?

Stockholm den 25 april 2002

Charlotta Bjälkebring (v)

Svar från Finlands regering, avgett den 19 juni 2002

Som svar på Er fråga får jag på den finska regeringens vägnar vördsamt anföra följande.

I skatteavtalen tillämpas ett eget skrivsätt

I artikel 18 gällande pensionsinkomst i skatteavtalet mellan de nordiska länderna konstateras att pension "beskattas endast" i den stat från vilken den betalas. I artikel 25 i skatteavtalet konstateras att sådan inkomst som beskattas endast i ett annat nordiskt land, kan i Finland "inräknas i beskattningsunderlaget" (dvs. beaktas med progressionsförbehåll vid fastställande av den beskattningsbara inkomsten i Finland), men att Finland då skall sätta ned den finska skatten på inkomsten med den del som belöper på den inkomst som förvärvas från denna andra stat. Det har i olika sammanhang uppskattats att nämnda artiklar skulle strida mot varandra och att artikel 18 skall anses förhindra Finland att över huvud taget beakta svenska pensioner.

Skatteavtal har dock sin egen terminologi och sitt eget skrivsätt, och tolkningen av dem är fullständigt vedertagen och entydig. De skatteavtal som Finland ingått bygger på OECD:s modellavtal, och skrivsättet i det har till bl.a. ovan avsedda delar varit vedertaget alltsedan 1963.

Med stöd av skatteavtal avgörs situationer där en person får inkomst från någon annan stat än sin hemviststat. Avtalen är uppbyggda så att i den första delen avgörs i fråga om olika slags inkomster om inkomsten kan beskattas i den stat där den förvärvats eller om beskattningsrätten enbart tillkommer hemviststaten (i fråga om pensioner tillkommer beskattningsrätten enligt artikel 18 i det nordiska avtalet således i regel enbart den stat från vilken pensionen betalas ut). I slutet av varje skatteavtal finns en artikel med rubriken "Undanröjande av dubbelbeskattning". (I det nordiska avtalet nämnda artikel 25). I de första artiklarna tas sålunda ställning till om den stat från vilken en inkomst härrör har rätt att beskatta inkomsten. Senare i avtalet finns regler för vad som sker i hemviststaten om även ursprungsstaten har beskattningsrätt.

Vad avses med dubbelbeskattning?

Med dubbelbeskattning avses i internationella sammanhang att på en och samma inkomst betalas inkomstskatt i två stater. På pension som en återflyttare får från Sverige betalas inkomstskatt enbart i Sverige. Hos återflyttaren debiteras inte någon inkomstskatt för den svenska pensionen i Finland. Sålunda blir personen i fråga inte föremål för dubbelbeskattning.

Det är sant att inkomsten från Sverige inverkar på den skatt som betalas på inkomst i Finland. Följderna är dock desamma för all den extra inkomst som en skattskyldig har. Om t.ex. en person som ännu förvärvsarbetar har extra inkomster utöver sin huvudsyssla, betalas i den slutgiltiga beskattningen för huvudsysslan skatt enligt en högre procent än den som skulle tillämpas om inga extra inkomster fanns. Således är skatteprocenten högre ju större inkomsterna är. Det är likväl inte fråga om dubbelbeskattning och inte heller om en sådan situation som skulle strida mot bestämmelserna i eller syftet med skatteavtalet och som man försöker förhindra genom skatteavtal.

Jämförelse med Sverige

Personer som flyttar från Sverige till Finland hänvisar ofta till att Sverige inte i sin egen beskattning beaktar pensioner som från Finland betalas till Sverige. Detta förfarande baserar sig enbart på det faktum att enligt Sveriges interna lagstiftning inverkar utlandsinkomsten för en person som är bosatt i Sverige inte på beskattningen av de inkomster som skall beskattas i Sverige. Sverige har genom en särskild bestämmelse i skattelagen för närvarande avlägsnat de progressiva verkningarna för utlandsinkomsternas del. Sverige har som suverän stat rätt att förfara på detta sätt, vilket dock inte förpliktar Finland att som suverän stat iaktta samma lösning.

Det nordiska skatteavtalet från 1996 innehåller bestämmelser om undanröjande av dubbelbeskattning särskilt för varje nordiskt land. Varje nordiskt land har själv utformat texten för sitt land. Sverige har alltjämt även i detta avtal bibehållit möjligheten att tillämpa undantagandemetoden med progressionsförbehåll, fastän progressionsförbehållet enligt Sveriges interna lagstiftning inte tillämpas där. Orsaken till att man stannar för en dylik lösning är ofta den att om man senare vill ändra dessa förhållanden, är det lättare att ändra den interna lagstiftningen än att ändra ett multilateralt skatteavtal. Vidare kan det konstateras att inom ramen för det nordiska skatteavtalet är pension inte den enda inkomst på vilken undantagandemetoden tillämpas (den tillämpas bl.a. på motsvarande bestämmelser om löneinkomst).

Hur pension från Sverige påverkar skatten på inkomst i Finland

Det ovan avsedda ordet "beakta" innebär att utlandsinkomst (den svenska pensionen) till en början räknas ihop med inkomsten från Finland. De avdrag som den skattskyldige är berättigad till görs på detta belopp. Sedan räknar man ut hur stort beloppet av inkomstskatterna i Finland vore på det sammanlagda beloppet efter avdragen. Om dessa skatter påfördes den skattskyldige vore det fråga om dubbelbeskattning. Så görs dock inte.

Efter det delas nämnda inkomstskatter upp i två delar i förhållande till den inkomst som fås från Finland och den som fås från Sverige. Från de nämnda inkomstskatterna avdras en andel som motsvarar inkomsten från Sverige, och den skattskyldige betalar endast skillnaden. Eftersom statsbeskattningen är progressiv, liksom i sak även kommunalbeskattningen när pensionsinkomstavdrag och/eller grundavdrag görs från inkomsten, betalar den skattskyldige i dylika fall givetvis mera skatt för sin inkomst från Finland än om denna inkomst var hans eller hennes enda inkomst. Å andra sidan jämställs den skattskyldige ju bara med andra skattskyldiga som bor i Finland, eftersom han eller hon då på sin inkomst från Finland betalar skatt enligt den finska beskattningen till en del som motsvarar den skatt som uppbärs hos en person med lika stora totala inkomster enbart från Finland.

En ändring av inkomstskattelägen gällande undantag

Före 1997 var det i vissa fall möjligt att den totala skattebördan för återflyttare var större än för personer med samma totala inkomster från Finland. Inkomstskattelägens 136 § ändrades så att Finland avstår från en del av sin egen skatt i situationer där den totala skattebördan för återflyttare med små inkomster blir större än den totala skattebörda som en person har för samma in-

komster enbart från Finland. Detta bör anses vara rimligt, fastän situationen är en följd av den högre beskattningsnivån i Sverige. Ändringen tillämpades första gången i beskattningen för 1997.

Varför är undantagandemetoden förknippad med ett progressionsförbehåll?

Eftersom beskattningen av förvärvsinkomst i Finland är progressiv, skulle en sådan i Finland bosatt person som får sin inkomst från flera olika stater sammanlagt betala mindre skatt än en person som har motsvarande inkomster enbart i Finland, om Finland inte på något sätt beaktade den inkomst som beskattats i en annan stat. Att utländsk inkomst inte alls skulle beaktas i Finland kan inte anses som ett eftersträvansvärt fenomen, och därför har Finland tillämpat ovan beskrivna progressionsförbehåll i sina skatteavtal.

För pension som erhålls från Sverige uppbärs i Finland sjukförsäkringspremie hos den försäkrade

Fastän det i Finland inte uppbärs någon inkomstskatt på svenska pensioner, fastställs på grundval av pensionen dock i Finland försäkrads sjukförsäkringspremie precis på samma sätt som för förvärvsinkomst som fås från Finland. Skatteavtalen gäller inte avgifter av detta slag och hindrar sålunda inte att sådana uppbärs.

Både i Finland och i Sverige betraktas de försäkrades sjukförsäkringspremier som sådana avgifter av skattenatur som inte utgör förmåner som sparas in med tanke på framtiden, såsom arbetspensionsavgifterna. En pensionstagare som är bosatt i Finland får här sjukvårdstjänster och ersättningar enligt sjukförsäkringslagen. Dessa förmåner finansieras delvis med skattemedel, delvis med sjukförsäkringspremier som bärs upp särskilt. Om sjukförsäkringspremie togs ut endast för finska pensioner, skulle pensionstagare som är bosatta i Finland, men som får en del av sin totala pension från Sverige få sjukvårdstjänsterna och sjukförsäkringsersättningarna enligt det finska socialskyddet delvis utan vederlag, varvid dessa förmåner skulle finansieras med skatter och sjukförsäkringspremier som uppbärs hos andra. En pensionstagare som får pension från både Finland och Sverige skulle då beträffande sjukförsäkringspremien vara i en bättre ställning än en pensionstagare som får pension till ett motsvarande belopp enbart från Finland. Detta strider mot den neutralitetsprincip som iakttas inom beskattningen och uppbörden av socialskyddsavgifter.

Slutsatser

Som det framgår av det som anförts ovan grundar sig Finlands interna skattelagstiftning på en rättvis och jämlik behandling av de skattskyldiga som är bosatta i Finland. Jag betonar att jämförelsen uttryckligen gäller beskattningen av personer som är bosatta i Finland. En sådan jämförelse som går ut på att undersöka nivån på beskattningen och hur denna inriktas i fråga om personer som är bosatta i olika nordiska länder innebär en helt annan synvinkel och skulle med tanke på en jämlik behandling förutsätta att inkomstbeskattningen i de nordiska länderna harmoniseras. En sådan harmonisering har inte diskuterats inom den finska regeringen. Regeringen i vårt land ger dock akt på hur skatteavtalet och tillämpningen av Finlands interna skattelagstiftning utfaller och lägger vid behov fram förslag till utvecklande av avtalet eller lagstiftningen.

Helsingfors den 19 juni 2002

Suvi-Anne Siimes
Minister vid finansministeriet och miljöministeriet

Skriftlig fråga om myndigheternas informationsutbyte mellan Finland och Sverige

Till Finlands regering

Nordiska ministerrådet låtit ambassadör Ole Norrback utreda frågan om nordbors rättigheter med fokus på den praktiska tillämpningen av gällande regler m.m.. En av de slutsatser som kom fram av utredningen var att informationen mellan de nordiska ländernas myndigheter och till allmänheten om gällande regler i andra länder måste förbättras.

Samma gäller givetvis inträffade händelser som påkallar snabba insatser av myndigheter i ett nordiskt grannland. Det nu aktuella fallet rör den livstidsdömde Juha Valjakkala som fredagen den 10 maj avvikit från sin permission från fängelset i Joensuu.

Flykten gick med stulna bilar till Sverige, där han greps vid lunchtid tisdagen den 14 maj i Långträsk vid Piteå. Den svenska polisen hade fått den första informationen om rymningen via media och först på måndag den 13 maj gick man ut med Schengen-SIS till Schengenländerna.

Information om att en så farlig brottsling som Juha Valjakkala har rymt och är på fri fot måste betraktas som alarmerande för befolkningen både i Sverige och Finland. Han dömdes 1988 för ett trippelmord i svenska Åmsele, ett mord som väckte stark avsky och oro bland allmänheten innan han och hans flickvän greps.

Mot bakgrund av det här anförda vill jag ställa följande fråga till Finlands regering: Vad avser regeringen att göra för att säkra att viktig information snabbt når fram till berörda myndigheter i annat nordiskt land?

Stockholm den 15 maj 2002

Christel Anderberg (m)

Svar från Finlands regering, avgett den 24 juni 2002

I Finland är det kriminellt att rymma från en sluten anstalt, och därför hör utredningen av frågan och informationen om den från första början till polisens ansvarsområde. Att inte återvända efter en permission eller att avlägsna sig utan tillstånd från en öppen anstalt är däremot förseelser som hör till fängvårdsmyndigheternas ansvarsområde, och här ger polisen vid behov och på begäran av fängvårdsmyndigheterna handräckning vid spaning efter fångar. Det omtalade fallet, försummelse att återvända efter en permission, hör till den senare gruppen.

I en ren situation av handräckning, t.ex. när ett fängelse begär att en fånge som inte återvänt efter en permission skall efterlysas, svarar den som ber om handräckning för informationen. Om frågan blir en polisuppgift, övergår också ansvaret för informationen till polisen. Handräckning kan bli en polisuppgift av olika skäl, t.ex. när allmän ordning och säkerhet skall upprätthållas (en särskild fara orsakad av en fånge) eller när en förundersökning (ett brott av en fånge) eller en polisutredning (när en fånge försvunnit) skall genomföras.

I Finland grundar sig samarbetet mellan fängvårdsväsendet och polisen på ett samarbetsavtal och på likalydande föreskrifter som meddelats av båda organisationerna den 13 december 2000. I samarbetsavtalet konstateras att lokala samarbetsavtal mellan straffanstalterna och polisinrättningarna i häraderna skall särskilt fästa vikt vid bestämningen av behörighet mellan myndig-

heterna. Om man inte kan nå samförstånd i frågan, skall den överföras till de överordnade ämbetsverken, dvs. brottspåföljdsverket och polisledningen i länet, för avtal om ledningsarrangemang och beslutsfattande.

Myndigheternas verksamhet i det omtalade fallet utreddes i ett meddelande från polisen i Joensuu den 14 maj 2002 (3/14/5/02):

> Polisen i Joensuu underrättades på fredagskvällen den 10 maj 2002 efter kl. 19 om att Nikita Joakim Fouganthine (f.d. Juha Valjakkala) och hans hustru Minna Maria Huttunen inte återvänt till Pyhäselkä fängelse. Paret hade beviljats permission från fängelset utan övervakning för tiden 8–10 maj 2002 kl. 18.00.
>
> En patrull från Joensuupolisen hade granskat parets permissionshandlingar på fredag eftermiddag i Polvijärvi. Parets permissionsadress var också i Polvijärvi.
>
> Joensuupolisen inledde omedelbart spaning efter de försvunna efter att ha blivit underrättad.
>
> Polisen hade information om några platser där de kunde befinna sig, och dessa granskades på fredagskvällen och på lördagen. På fredagen och lördagen utfördes spaningar också i hela Norra Karelens region.
>
> På söndagen utvidgades efterlysningen av de försvunna till hela landet, och eftersom spaningarna i Finland inte tycktes ge något resultat under veckoslutet, utvidgades efterlysningen på måndagen till hela Schengenområdet.
>
> Joensuupolisen har blivit kritiserad för långsamhet i informeringen om fallet. Även om det gällde en fånge som dömts till livstids fängelse för tre mord, litade polisen, och litar alltjämt, på den farlighetsbedömning av Fouganthine som brottspåföljdsmyndigheterna gjort i fängelset. Även det faktum att en polispatrull hade påträffat paret några timmar innan permissionstiden löpte ut gav polisen anledning att anta att paret vistas i närheten och inte har för avsikt att åka någon annanstans.
>
> I det första skedet gjorde polisen inte saken allmänt känd genom massmedierna. Orsaken var, för det första, att fängelsemyndigheterna som bad om handräckning inte var villiga till eller såg något behov av detta i det inledande skedet. Enligt polisens allmänna verksamhetsmetoder skall den som begär om handräckning även svara för informationen.
>
> För det andra önskade polisen av polistaktiska skäl genomföra de inledande spaningarna och förfrågningarna utan betydande utomstående offentlighet. Eftersom de inledande spaningarna inte gett något resultat och eftersom frågan fick oväntad publicitet, bad polisen att Pyhäselkä fängelse skulle ge ett pressmeddelande om saken. Detta gjordes på måndagen. På tisdagen offentliggjorde polisen färska fotografier på både Fouganthine och Huttunen.
>
> Joensuupolisen betonar att officiell information om Fouganthines och Huttunens "förlängda permission" borde ha lämnats till den svenska polisen snabbare än vad som nu var fallet. Joensuupolisen är emellertid synnerligen nöjd med samarbetet med den svenska, och i synnerhet den nordsvenska, polisen i denna fråga.

Inrikesministeriets polisavdelning framförde den 15 maj 2002 en rapport om frågan. I rapporten konstateras följande om efterlysningen och informationen:

> I en efterhandsgranskning kan man säga ett polisen borde tidigare än vad som nu var fallet ha informerat offentligheten om att Valjakkala inte återvänt efter permissionen. Också de svenska polismyndigheterna borde ha informerats om saken i samband med efterlysningen. Frågan övervägdes emellertid på basis av dåvarande upplysningar. Polisåtgärderna påverkades, för det första, av att en försummelse att återvända efter en fångpermission inte är ett brott, utan främst en intern fråga för fångvårdsväsendet, varvid polisen är den part som lämnar handräckning. En polispatrull hade även träffat paret några timmar innan permissionstiden löpte ut vilket gav polisen anledning att anta att de vistas i närheten och inte har för avsikt att bege sig någon annanstans.

Finlands justitieministerium tillsatte den 24 maj 2002 en arbetsgrupp med representanter från brottspåföljdsverket, justitieministeriet och inrikesministeriet. Arbetsgruppens syfte är att klargöra fängelsernas och polisens behörighet, informationsansvar och handräckningspraxis. Arbetsgruppen har till uppgift att utreda vilka lagändringar och förbättringar som är nödvändiga för att man snabbare än i dag skall kunna påträffa förrymda fångar, fångar som utan tillstånd avlägsnat sig från öppna anstalter, fångar som inte återvänt efter permissioner samt personer som dömts till fängelse men håller sig undan överföringen till fängelset. Arbetsgruppen skall behandla informationsutbytet mellan fångvårdsväsendet och polisen, olika slag av handräckningspraxis samt fördelningen av behörighet och informationsansvar.

Den centrala frågan för arbetsgruppen är hur rutinfall och farliga fall bättre än i dag skall kunna skiljas från varandra. Ett alternativ vore att det nuvarande området för polisutredningar utvidgades till att gälla farliga fall, varvid polisen omedelbart hade tillgång till mera omfattande befogenheter än i dag. Även andra motsvarande tilläggsbefogenheter kan behövas. En tydligare separering av rutinfall och farliga fall skulle dessutom förbättra informationen till allmänheten och myndigheterna i andra länder. Tidsfristen för arbetsgruppen löper ut den 30 september 2002.

Helsingfors, den 24 juni 2002

Johannes Koskinen
Justitieminister

Jussi Pajuoja
Regeringsråd

Skriftlig fråga om miljömärkningssystemet Svanen och dess ställning i frågan om grön el

Till Nordiska ministerrådet

Den mest kända miljömärkningen i Norden är Svanen. Dess syfte är att informera konsumenterna om miljöanpassade varor och möjliggöra aktiva miljöval. Svanen bör även medverka till att med marknadskrafternas hjälp minska produkters miljöbelastning. Ambitionsnivån bör vara hög då det gäller att beakta produkters och tjänsters miljöbelastning i ett helhetsperspektiv, så att säga "från vaggan till graven". Svanen är i alla de nordiska länderna ett högt prioriterat konsument- och miljöpolitiskt instrument för positiv attitydpåverkan.

Idag finns det över 700 licenser med Svanen i olika produkt- och tjänstekategorier. Enligt Nordiska rådets handlingsprogram om hållbar utveckling skall de nordiska länderna göra upp en regional strategi för alternativ energi och undersöka möjligheterna för att öka konsumtionen av alternativ energi.

Svanens roll bör ökas och finnas till som stöd och vägledning för konsumenter och inköpare, som vill ta ett ökat ansvar för miljöfrågorna i sina dagliga konsumtionsval också då det gäller elkonsumtion. I Norden finns redan en fungerande och effektiv marknad för grön, förnyelsebar elektricitet, så kallad "Bra miljövalmärkt El". Det är Svenska naturskyddsföreningens miljömärkningssystem som idag har licenser med över ett 50-tal elbolag, stora som små, för elleveranser i samtliga länder i det nordiska el-handelsområdet (Sverige, Norge, Danmark och Finland).

Kommer Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att koordinera sina insatser för att miljömärkningssystemet Svanen, i samtliga sina kriterier, lägger in kravet på att bolag som innehar Svanenlicensen köper "Bra Miljövalmärkt El"?

Stockholm den 11 juni 2002

Ewa Larsson (mp)

Svar fra Nordisk Ministerråd, avgitt 2. september 2002

Jeg viser til spørsmål til Nordisk Ministerråd om miljømerkingssystemet Svanen og forholdet til grønn el.

Frivillig positiv miljømerking er et verktøy som gjennom etterspørselssignaler i markedet skal fremme utvikling, produksjon og markedsføring av produkter som har redusert påvirkning på miljøet. Miljømerket skal først og fremst veilede forbrukere, men gir også viktig informasjon til øvrige aktører, som for eksempel offentlige og andre profesjonelle innkjøpere. Forbrukerministrene i Nordisk Ministerråd, som tok initiativ til Svanen i 1989, har vedtatt overordnede retningslinjer for ordningen. Det operative arbeidet, herunder kriterieutviklingen, er imidlertid lagt til miljømerkingens egne organer; Den nordiske miljømerkingsnemnden (NMN) og de organer som forvalter ordningen på nasjonalt nivå. I dette ligger en holdning om at man ikke har ønsket å styre kriterieutviklingen fra politisk hold. Et sentralt prinsipp for miljømerkingsarbeidet er nettopp at det skal ha forankring hos samtlige interesseparter; henholdsvis forbruker- og miljøorga-

nisasjoner, myndigheter, handel og industri, ved at beslutninger fremkommer gjennom interesseavveining.

Energi er en viktig parameter for det nordiske miljømerket. Derfor har energieksperter vært tilknyttet arbeidet med å formulere energikrav innenfor de produktgrupper hvor energiforbruket er vesentlig. I slike produktgrupper er det derfor lagt vekt på å stille krav som stimulerer både til energibesparelse og til økt etterspørsel etter fornybar energi. Innenfor Svanen har man også diskutert spørsmålet om miljømerking av elektrisk kraft, men har hittil konkludert med at dette ikke er aktuelt. I begrunnelsen for dette står det sentralt at myndighetene allerede rår over sterkere virkemidler overfor el sektoren, som skatter, avgifter og investeringsstøtte, samt at el produksjonen i de nordiske land er svært ulik.

Jeg er for øvrig kjent med at det innenfor Svanesamarbeidet også har vært vurdert å stille krav til lisensinnehavere om å anvende merket el (for eksempel Bra Miljöval-merket el), i tråd med det forslag som ligger i spørsmålet fra Nordisk Råd-medlemmet Ewa Larsson. Etter det jeg vet har man imidlertid gått bort fra denne tanken, av flere årsaker. For det første stiller Svanesystemet vanligvis ikke krav om at produsenter skal delta i bestemte andre merkeordninger for å få lisens. For det andre er handelen med el på tvers av grensene i Norden i praksis ganske begrenset. Bra Miljöval-merket el har hatt størst gjennomslag i Sverige, men er ellers lite utbredt i de øvrige landene. For det tredje vil et krav om å benytte Bra Miljöval-merket el kunne virke diskriminerende overfor produsenter som ikke har tilgang til Bra Miljöval-merket el, heriblant produsenter utenfor Norden.

Energisituasjonen varierer mellom de nordiske landene. I Norge kommer for eksempel mer enn 90 prosent av elektrisiteten fra fornybare energikilder (med vannkraft som dominerende kilde). Markedsføring av "miljømerket" el i Norge vil derfor kunne betraktes som villedende i henhold til markedsføringsloven, fordi elektrisiteten på det norske markedet i det store og hele er "grønn".

Når det gjelder energi vil den mest "miljøvennlige" strategi være å spare, altså å minske forbruket. Derfor er det etter min vurdering avgjørende å arbeide for at produksjon og forbruk samlet sett skal kreve mindre energi. I tillegg til dette må man selvsagt fremme utvikling og bruk av fornybar energi på bekostning av den ikke-fornybare. At energisituasjonen er ulik i de nordiske landene tilsier også at angrepsmåten for å redusere miljøpåvirkninger av energibruk vil kunne variere noe landene i mellom for å være kostnadseffektiv.

Alt i alt anser jeg det derfor ikke som aktuelt å ta et særskilt initiativ innenfor Nordisk Ministerråd for at miljømerkingssystemet Svanen skal legge inn som krav at lisensinnehavere skal kjøpe Bra Miljöval-merket el.

Oslo, den 2. september 2002

Laila Dåvøy
Statsråd i Barne- og familiedepartementet

Skriftlig fråga om militäranläggningen i Regionalfelt Østlandet

Till Norges regering

FN har utlyst detta år till "UN Year of Mountains". Bergen fungerar inte enbart som vattenresurser, bergsregioner innebär ren luft och ett rikt naturliv. Det handlar även om möjlighet att kunna producera hälsosam föda och få tillgång till ett rikt friskluftsliv. Norge har beslutat att etablera en omfattande ny militäranläggning på ett orört vildmarksområde. Detta innebär att ett område på 200 km^2 av berg, skog och marskland kommer att hotas av tunga militäraktiviteter och utbredd ny infrastruktur. Militärövningarna och artillerianläggningar i Regionfelt Østlandet kommer att förstöra ett stort område av vildmark i närheten av den svenska gränsen. De planerade militäraktiviteterna riskerar att allvarligt skada lokalbefolkningens liv, djurlivet, berglandskapet och miljön på det hela taget. Föroreningar kommer att öka, bl.a. utsläpp av tungmetaller och risken för oljeläckage ökar. Området har inte enbart regionalt och nationellt värde utan även internationellt värde i det att området skulle kunde bevaras.

Nordiska miljöskyddskonventionen från 1974 förbjuder miljöskadlig verksamhet som medför eller kan medföra störning i annan fördragsstat för omgivning t.ex. genom inverkan på luftförorening, buller och skakning. Även Esbo konventionen från 1991 om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang bör beaktas.

Militäranläggningens skjutbana planeras på ett område som är ett skyddsområde för landbjörnar. Detta är i strid med Bern-konventionen om skydd av biologisk mångfald. Totalt 24 djurarter som uppräknas i konventionen kommer att hotas av den planerade militäranläggningen.

Skyddande och bevarande av bergsregioner gynnar alla i vår världsdel där liknande områden blir allt mer sällsynta. Det norska försvarsdepartementet prioriterar i samband med sina aktiviteter, skyddet av naturliga växtplatser och arter.

Med anledning av detta skulle jag vilja fråga vad regeringen avser att vidta för åtgärder för att garantera en hållbar utveckling i Regionfelt Østlandet i enlighet med de ovannämnda internationella konventionerna?

Stockholm den 31 maj 2002

Ewa Larsson (mp)

Svar fra Norges regjering, avgitt 15. august 2002

Jeg viser til brev fra Ewa Larsson av 25. juni 2002 med oversendelse av spørsmål til skriftlig besvarelse vedrørende etablering av et skyte- og øvingsfelt for Forsvarets avdelinger i Østlandsregionen – Regionfelt Østlandet. Det reises her spørsmål om hvilke tiltak som skal gjennomføres for å garantere en bærekraftig utvikling i Regionfeltet Østlandet i samsvar med den Nordiske miljøvernkonvensjonen fra 1974, Esbo-konvensjonen fra 1991 samt Bern-konvensjonen.

Jeg kan i sakens anledning opplyse at jeg oppfatter informasjonsplikten i Den nordiske miljøkonvensjonen av 1976 og Esbo-konvensjonen av 1991 som sentral. En bred og omfattende informasjon, før dagens alternativ ble valgt, ble gitt til svenske myndigheter, samt organisasjoner,

lag og foreninger. Etableringen av større militære skyte- og øvingsfelt omfattes ikke av tiltak som er omhandlet i Esbo-konvensjonens vedlegg 1. Jeg anser imidlertid at de materielle krav til informasjon i Esbo-konvensjonen og Den nordiske miljøkonvensjonen er blitt oppfylt. Feltets beliggenhet er ca. 60 km fra riksgrensen.

Den norske regjeringen og Forsvarsdepartementet har en overordnet målsetting om å forvalte ressursene bærekraftig slik at grunnlaget for biologisk mangfold ikke forringes. Spesielt i denne sammenheng vil jeg vise til Forsvarets sektorhandlingplan for biologisk mangfold som inngår i Stortingsmelding nr. 42 (2000–2001). Stortingsmeldingen gjelder for perioden 2001–2005, og er et ledd i Norges oppfølging av konvensjonen om biologisk mangfold.

Jeg er klar over at etableringen av et militært skyte- og øvingsfelt har utfordringer i seg når det gjelder å ivareta hensynet til natur, samfunn og miljø. De negative konsekvensene er grundig utredet og håndteres tilstrekkelig spesielt med det formål å forebygge og minimalisere negative konsekvenser for både dyr og mennesker. Vi har forvisset oss om at ville dyre- og plantearter (også bjørn) og deres levemåte er grundig kartlagt og dokumentert, og vurdert i samsvar med forpliktelsene i Bern-konvensjonen. Videre er forpliktelsene tilstrekkelig ivaretatt gjennom overvåkning, kontroll, retningslinjer for skjøtsel, samt intern kontroll og driftsinstrukser.

Tiltak i forhold til vegetasjon og planteliv er i første rekke knyttet til registrering av og begrensning av militær virksomhet i tilknytning til sårbare og verneverdige lokaliteter. Ved å utnytte de vanligste og minst sårbare vegetasjonstypene, kan biodiversiteten knyttet til planteliv i øvingsområdet opprettholdes. Bjørnepopulasjonen i Hedmark består hovedsakelig bare av hannbjørner. Gitt det beskjedne populasjonsmål for bjørner i dette sørlige norske kjerneområdet, og det kjente spredningsmønster til hunnbjørner, er det usikkert om binner vil kolonisere i Gråfjellet. Det vil foregå en bevisst styring av aktivitet både i utbyggingsfasen og driftsfasen ut fra hensynet til truede og sårbare fugler og pattedyr.

Jeg er således av den oppfatning at utvalgte naturmiljøer og de aller fleste artene som lever i Regionfelt Østlandet vil bli lite eller ikke berørt. Større arealer i feltet vil bli liggende nærmest urørt i form av sikkerhetsområder/farlige områder relatert til ingen eller forsiktig militær aktivitet, samt vernesoner for sårbare og verneverdige biotoper. Sammenlignbare undersøkelser viser at enkelte naturtyper og truede arter, som ellers i samfunnet er blitt kraftig redusert som følge av menneskelig aktivitet, finnes i slike områder. Erfaringer fra skyte- og øvingsområder i inn- og utland viser også at virksomheten ikke behøver å representere noen alvorlig trussel mot mangfoldet i naturen. Forstyrrelse fra folk i terrenget er trolig en viktigere trussel enn "mekanisk forstyrrelse".

Innføring av blyfri håndvåpenammunisjon, endret ammunisjonsforbruk og planlagt etablering av målområder vil medføre at kun en beskjeden mengde bly deponeres, anslag på ca. 170 kg pr. år. Når det gjelder kobber, vil bevisst valg av målområder og konstruksjon av kulefangere som gjør oppsamling og gjenbruk av prosjektiler mulig, begrense risikoen for forurensning. Valg av målområder er også viktig i forhold til forurensingsbelastning og hvitt fosfor. Gjennom nøye planlegging og restriksjoner i bruken av bestemte ammunisjonstyper når området er dekket av snø, vil en kunne sørge for at hvitt fosfor ikke kommer ut i grunn eller vassdrag. Totalt sett synes de negative miljøeffektene av metalldeponeringene i dag å bli noe mindre enn det en kunne anta tidligere. Nøye planlegging av skytebaner og målområder med tilhørende sikkerhetssoner vil sikre at man unngår skader på lokalbefolkningen liv og helse.

Etableringen av Regionfeltet Østlandet åpner for nedleggelse av Hjerkinn skytefelt (totalt 165 m^2). Hjerkinn ligger i et av Europas mest intakte høyfjellsøkosystemer, med levedyktige bestander av jerv, fjellrev, villrein og moskus. Også for friluftsliv åpnes det for nye muligheter. En frigjøring av Hjerkinn medfører at et unikt naturmiljø av høy nasjonal og internasjonal verdi kan gjenskapes. Området der Regionfeltet Østlandet er lokalisert, vil bare delvis kunne karakteriseres som høyereliggende fjell. Målområder og faste baner planlegges med henblikk å unngå inngrep i sårbare landskapstyper. I deler av området der skyte- og øvingsfeltet skal anlegges, er det i dag allerede påvirkning av menneskelig aktivitet, og det har derfor mistet mye av sin kvalitet som urørt natur gjennom skogsavvirkning over tid.

Det norske Stortinget har lagt vekt på at norske hærstyrker skal kunne løse de mest krevende oppdrag som man stilles ovenfor både nasjonalt og internasjonalt. Således er dette skyte- og øvingsfelt viktig for at hæren skal kunne stille avdelinger med den nødvendige kvalitet på kort varsel, noe som er grunnlaget for deltagelse i internasjonale operasjoner.

Vedtaket om etablering av Regionfelt Østlandet ble fattet i forbindelse med Stortingets behandling av Stortingsmelding nr. 11 (1998–99) *Regionalt skyte- og øvingsfelt for Forsvarets avdelinger på Østlandet – Regionfelt Østlandet*, jf. også Innst. S. nr. 129 (1998–99), og jeg tillater meg å vedlegge et eksemplar av disse dokumenter til orientering.

Oslo, 15. august 2002

Kristin Krohn Devold
Statsråd i Forsvarsdepartementet

Skriftlig fråga om Barsebäcks stängning, följdfråga till skriftlig fråga E 6/2002

Til Sveriges regering

Det første svar på skriftligt spørgsmål E6/2002 om lukning af Barsebäck, afgivet af Bjørn Rosengren 10/6 2002, efterlader tvivl om lukningen af Barsebäck 2003. Der henvises til at lukning forudsætter, at bortfaldet af elproduktion kan kompenseres gennem tilførsel af ny elproduktion og mindsket anvendelse af el.

Kan Sveriges regering oplyse, om der er noget som helst der tyder på, at forudsætningerne for en lukning i 2003 ikke er tilstede?

Og i forlængelse heraf: Kan Sveriges regering bekræfte eller afkræfte, at værkets ejers udtalelser i TV-2-nyhederne i Danmark 30/4 i år (der bragte tvivl om lukningen) er velbegrundede.

Lemvig, 20. juni 2002

Kristen Touborg Jensen (SF)

Svar från Sveriges regering, avgett den 29 augusti 2002

Kristen Touborg Jensen har den 20 juni 2002 ställt en fråga till Sveriges regering om stängning av Barsebäcksverket. Frågan har överlämnats till mig.

Jag besvarade den 10 juni 2002 en fråga av Kristen Touborg Jensen i samma ämne. Frågeställaren vill ha närmare besked om hur den svenska regeringen bedömer förutsättningarna för en stängning år 2003.

Som jag meddelade i mitt tidigare svar arbetar vi nu med förberedelserna inför 2003 års prövning av om riksdagens villkor för stängning av Barsebäck 2 är uppfyllda. Liksom tidigare är den svenska regeringens ambition att stänga Barsebäck 2 och vår förhoppning är att klara detta under år 2003. Självfallet kan jag dock inte föregripa resultatet av den noggranna prövning som vi nu förbereder och som skall genomföras under nästa år.

Jag vill också upprepa att så länge reaktorn är i drift är det givetvis en uppgift för bolaget att vidta de åtgärder som krävs från säkerhetssynpunkt. De investeringar som nu görs i Barsebäck är ett led i ett kontinuerligt säkerhetsarbete.

Stockholm den 29 augusti 2002

Björn Rosengren
Näringsminister

Skriftligt spørgsmål om kopiering av danske statsborgeres identitetspapirer ved den norske grænse inden Verdensbankens møde i Oslo 24. juni 2002 samt tilbageholdelse og udvisning av danske statsborgere i samme forbindelse

Til Norges regering

Spørgeren finder det vigtigt at sikre retten til at deltage i lovlige demonstrationer inden for det nordiske område uden at risikere nogen form for registrering, også når demonstrationen finder sted i et andet nordisk land.

1. Kan regeringen oplyse hvorfor 22 danskere på vej til demonstration mod Verdensbanken i Oslo fik deres identitetspapirer kopieret af grænsepolitiet ved Svinesund søndag den 23. juni 2002 kl. 7-8 om morgenen, og om episoden har ført til egentlig registrering af danskerne, samt henvise til lovgrundlaget?

Spørgeren finder det vigtigt at sikre retten til at deltage i lovlige demonstrationer inden for det nordiske område.

2. Kan regeringen oplyse om hvilke konkrete mistanker, der lå til grund for tilbageholdelse af 9 personer fra Danmark i forbindelse med møde i Verdensbanken i Oslo mandag d. 24. juni og om udvisning af 7 af disse?

København, den 27. juni 2002

Line Barfod (EL)

Svar fra Norges regjering, avgitt 18. september 2002

Line Barfod har stilt spørsmål til den norske regjeringen:
Norsk politi foretok i perioden 21.–26. juni d.å kontroller av utenlandske personer som ankom til Norge i forbindelse med Verdensbankens konferanse. Hensikten med kontrollene var å ivareta sikkerhet og offentlig ro og orden under arrangementet. Kontrollene skulle avklare de kontrollertes identitet og nasjonalitet, med etterfølgende avlesning i politiets registre. På denne måten ville politiet kunne se om vedkommende ville kunne representere en trussel mot den offentlige ro, orden og sikkerhet mens konferansen pågikk.

Kontrollene ble utført med grunnlag i den norske utlendingslovens § 44. Her heter det at når politiet krever det må utlending vise legitimasjon og om nødvendig gi opplysninger for å bringe utlendingers identitet og lovligheten av oppholdet i riket på det rene.

22 danske statsborgere i en buss ble stanset av politiet for kontroll ved Svinesund den 23. juni d.å. Politiet samlet sammen personenes identitetsdokumenter kopierte disse og sjekket identitetene mot politiets registre. Ingen av personene var registrert for noe forhold. Ingen ytterligere forføyninger ble iverksatt

Det var nødvendig å kopiere identitetspapirene for å kunne foreta en tilstrekkelig grundig kontroll av identitetsopplysningene i forhold til politiets registre.

Det kan opplyses at omtalte identitetsinformasjon ikke senere er innlagt i noe register. Identitetsopplysningene er imidlertid nedtegnet i politiets operasjonslogg fra perioden på linje med alle andre opplysninger om politiets arbeid.

Den 24. juni samme år ble en ny buss med danske statsborgere stanset for personkontroll i anledning politiets arbeid med Verdensbankens konferanse. Etter tilstrekkelig kontroll av personenes identitet, fant politiet grunn til å pågripe 9 danske statsborgere. Grunnlaget var at samtlige var registrert av politiet for å ha begått straffbare handlinger som gav grunn til å frykte for at de kunne komme til å forstyrre offentlig ro, orden eller sikkerhet. Etter pågripelse ble sakene lagt frem for Utlendingsdirektoratet som vedtok å bortvise 7 av disse personene fra norsk territorium. De 2 øvrige ble løslatt da det ikke viste seg å være grunnlag for bortvisning.

Vedtakene om bortvisningene ble fattet med grunnlag i Utlendingslovens § 57, jf. § 58 som sier at utlending som omfattes av EØS-avtalen kan bortvises når hensynet til offentlig ro og orden eller sikkerhet tilsier det.

Lovgrunnlaget for pågripelsene er Utlendingslovens § 41 som gir politiet rett til pågripelse av utlending for å sikre at et vedtak om bortvisning blir iverksatt.

Jeg vil ellers si meg enig i at det er viktig å sikre publikums rett til å delta i lovlige demonstrasjoner og meningsytringer. Norske myndigheter la derfor stor vekt på at politiet skulle holde en myk profil under avviklingen av konferansen. Man hadde en god dialog med grupper som ønsket å demonstrere. På den annen side ville man bl.a. gjennom personkontroller på grensen søke å sikre seg mot at det ikke oppsto voldelige episoder. På denne måten lyktes man med å gjennomføre konferansen uten at det oppsto noen problemer av betydning.

Oslo, 18. september 2002

Odd Einar Dørum
Statsråd i Justisdepartementet

Skriftligt spørgsmål om grundlag for at danske medlemmer av Falun Gong blev nægtet indrejse til Island under den kinesiske præsidents besøg

Til Islands regering

Kan regeringen oplyse på hvilket grundlag danske medlemmer af Falun Gong blev nægtet indrejse til Island under den kinesiske præsidents besøg og herunder hvordan man kendte til de pågældendes religiøse tilknytning.

Spørgeren finder det vigtigt at sikre retten til at deltage i lovlige demonstrationer inden for det nordiske område. Spørgeren er desuden stærkt bekymret over mistanken om registrering af nordiske borgeres religiøse opfattelse.

København, den 27 juni 2002

Line Barfod (EL)

Svar fra Islands regering, afgivet 20. september 2002

Jeg henviser til Deres spørgsmål fra 27. juni sidst angående Falun Gong og Kinas præsidents officielle besøg til Island, som er nyligt afsluttet.

Nogle få uger inden Kinas præsidents officielle besøg til Island fik de islandske politimyndigheder ubekræftede oplysninger om, at der kunne forventes at komme et stort antal tilhængere af den religiøse sekt Falun Gong til Island, og deres hensigt var at protestere mod kinesiske myndigheders overtrædelser af menneskerettighederne over for bevægelsens medlemmer i Kina. Herefter indledte de islandske politimyndigheder en grundig undersøgelse af sagen, som sigtede mod at forsøge at finde ud af, hvor mange der ville være tale om, hvilken slags organisation der var tale om og hvilken slags demonstrationer de ville forestå. De islandske politimyndigheder tog kontakt til politimyndigheder i en lang række europæiske stater og i USA, udover at man anmodede om oplysninger fra Interpol.

Nogen tid før præsidentens besøg til Island forelå der klare oplysninger. For det første stod det klart at i henhold til stadfæstede oplysninger forelå det, at mellem 300-400 tilhængere af Falun Gong kunne forventes at komme til Island. Det var politiets vurdering at der var grund til at formode, at der kunne komme endnu flere, og tal mellem 500-700 blev nævnt.

For det andet forelå det, at tilhængere af Falun Gong i højere grad ansporede bevægelsens tilhængere til at rejse til Island end andre lande som præsidenten besøgte under sin Europarejse. Efter sigende var der især to grunde dertil, nemlig, at Island er en demokratisk stat, hvor ytringsfriheden og andre menneskerettigheder bliver respekteret og dernæst at det islandske politi er fåtalligt. I betragtning heraf burde bevægelsens medlemmer bedre kunne få overbragt deres budskab til Kinas præsident end andre steder. For det tredje forelå der udførlige oplysninger om Falun Gong-bevægelsen og deres demonstrationer mod de kinesiske myndigheder fra politimyndigheder i en lang række stater. Der kom oplysninger bl.a. fra Tyskland, hvor det blev beskrevet, hvordan medlemmer af Falun Gong havde demonstreret under præsidentens officielle besøg i Tyskland i april i år.

Alle politimyndigheder, som der kom oplysninger fra, var enige om, at bevægelsens demonstrationer ikke kunne betragtes som voldelige eller at der var sandsynlighed for at medlemmer i bevægelsen havde til hensigt fysisk at skade præsidenten eller den kinesiske delegation. Det forelå imidlertid, at bevægelsens medlemmer er meget påtrængende under deres demonstrationer, at de ville forsøge så vidt muligt at komme så nær på præsidenten som muligt med henblik på at han direkte og uden mellemled kunne høre deres protester.

Med henblik herpå trængte medlemmer af bevægelsen ind på sikkerhedsområder og ind over det tyske politis sikkerhedslinier, bookede sig ind på den kinesiske præsidents hotel, forfalskede invitationskort til fester og pressemøder, skjulte sig ved den rute, hvor præsidenten vil køre og sprang frem, når hans kortege kørte forbi, for at nævne det væsentligste.

Efter at have modtaget disse oplysninger vurderede rigspolitichefens embede situationen. Det var politimyndighedernes holdning, at det ikke ville være muligt at sikre Kinas præsidents sikkerhed, hvis man kunne forvente 300-500 udenlandske demonstranter af den type, som Falun Gong er. Det var først og fremmest baseret på at det islandske politi er fåtalligt. Til orientering kan jeg nævne, at der i hele landet er mellem 600-700 politibetjente og deraf er godt halvdelen i landets sydvestlige hjørne.

På baggrund af denne vurdering besluttede den islandske regering at træffe foranstaltninger for at begrænse det antal tilhængere af Falun Gong, der havde tænkt sig at komme til landet for at demonstrere. Det blev bestemt, at medlemmer af Falun Gong ville blive nægtet indrejsetilladelse med henvisning til § 10 i den nugældende udlændingelov, på de præmisser, at kunne true den almindelige orden, national sikkerhed og statens internationale forhold, jf. paragraffens punkt 10. Samtidig blev det bestemt, at medlemmer af Falun Gong ikke ville få visum til landet, i den tid det officielle besøg varede. Da forelå det at nogle snese af bevægelsens tilhængere allerede var kommet til landet.

Til at begynde med blev det bestemt, at denne beslutning skulle meddeles alle passagerer på vej til Island. Medlemmer af Falun Gong blev opfordret til ikke at gå om bord i fly til Island, under henvisning til at de ville blive nægtet indrejsetilladelse. Ingen tog notits af disse forskrifter og derefter blev 70 personer standset i Keflavík lufthavn ved ankomsten til landet og blev nægtet indrejsetilladelse. De accepterede ikke at vende tilbage med næste fly og det var myndighedernes vurdering, at der ikke var forudsætninger for med magt at føre dem ind i flyet. Sent samme aften besluttede regeringen at give disse personer adgang til landet. Det var nu en kendsgerning at 130 medlemmer nu var kommet ind i landet. For at sikre at der ikke kom flere ind i landet blev der sendt et brev til Icelandair med befaling om ikke at transportere medlemmer af Falun Gong til landet, mens Kinas præsident var på besøg. På grundlag af denne befaling nægtede flyselskabet at transportere omkring 150 personer til landet i løbet af en tre dages periode.

Kinas præsidents besøg varede fra torsdag eftermiddag til søndag morgen, den 13. til 16. juni. Fredag aften stod det klart at der ikke kunne forventes at komme flere medlemmer Falun Gong til landet i henhold til oplysninger fra politiet. Det blev derfor besluttet at ophæve rejseforbudet. Dagen efter kom der ikke desto mindre ca. 70 medlemmer af Falun Gong til landet. Til styrkelse af sikkerhedskontrollen vedrørende dette blev alle disponible politibetjente i landets sydvestlige hjørne indkaldt, for at sikre præsidentens sikkerhed og at der ikke skete nogen forstyrrelse af hans bortrejse fra landet. Medlemmer af Falun Gong demonstrerede langs præsidentens kørerute, men der opstod ikke problemer, idet der var stort politiberedskab.

I Deres spørgsmål siger De at De finder det vigtigt at sikre retten til at deltage i lovlige demonstrationer inden for det nordiske område, og at De er stærkt bekymret over mistanken om registrering af nordiske borgeres religiøse overbevisning. Fra de islandske myndigheders side påpeges, at der her havde været tale om en nødsituation, der var baseret på politiets vurdering af, at der virkelig var risiko for, at det ikke ville være muligt at sikre sikkerheden under det officielle besøg, hvis der kom et stort antal udenlandske demonstranter til landet, som var påtrængende og som i henhold til erfaringen ikke adlød politiets ordrer. Med hensyn til lister over personer blev det oplyst, at de blev lavet af islandske politimyndigheder, som havde indhentet oplysninger på forskellig vis om personer, der havde i sinde at arrangere demonstrationer i Island i

forbindelse med det officielle besøg. Informationerne fik man blandt andet fra udenlandske politimyndigheder, fra personerne selv, når de der f.eks. ansøgte om visum eller bookede sig ind på hotel, og med andre traditionelle politimetoder. Imidlertid oplyste de islandske myndigheder at på grund af sagens natur var det ikke muligt at give nærmere oplysninger om dette.

Jeg håber, at denne sammenfattede beretning giver Dem et indtryk af det problem vi stod over for i juni sidst. Den primære forudsætning for vores beslutning var, at islandsk politi er fåtalligt og at det forelå, at en gruppe demonstranter, der havde en værdig sag at forsvare og grundlæggende var fredelig, ikke desto mindre havde i sinde at udnytte den svaghed, at politiet er fåtalligt, for så vidt muligt at fremføre deres synspunkter. Derfor blev det besluttet at gribe til disse aktiviteter i stedet for ikke at foretage sig noget og håbe på det bedste.

Reykjavík, 20. september 2002

Sólveig Pétursdóttir
Justitsminister

Skriftlig fråga angående sjöburna gränsgångare

Till Nordiska ministerrådet

Hela tanken med Schengenavtalet och i än högre grad passfriheten i Norden siktar till att medborgare i Europa och inte minst nordbor ska kunna umgås utan byråkratiska hinder. Enligt massmediarapporter är Schengenavtalet så utformat att i t.ex. svenska gästhamnar föreläggs kommunens ansvariga att föra avancerad kontroll över gästande båtar och dess passagerare. För många kommuner som har stort antal båtar som angör hamnen innebär det ett stort åtagande i personal, utgifter och tung administration. Inte sällan rör det sig om små kommuner med begränsade resurser att under de korta sommarmånaderna göra en exceptionellt stor insats. Då dessa åligganden knappast är kända för många kommunansvariga och då de utgör en byråkratisk olägenhet för våra båtgäster vore det angeläget att Nordiska ministerrådet såg över denna del av gränsgångarkomplexet. Det vore angeläget att hitta en ordning som gör hela situationen hanterlig. Självfallet får inte en liberalisering innebära att reguljär kontroll som t.ex. polismyndighet av andra skäl har att upprätthålla försummas.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet: Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta inom Nordiska ministerrådets ram – alternativt Europeiska unionen – för att undanröja kostsamma och praktiska olägenheter som inte förutsetts när Schengenavtalet tecknades och som nu drabbar kommuner och myndigheter men också de båtresenärer som besöker våra gästhamnar?

Stockholm den 12 juli 2002

Elver Jonsson (fp)

Svar fra Nordisk Ministerråd, avgitt den 12. november 2002

Jeg viser til skriftlig spørsmål E 14/2002 til Nordisk Ministerråd, utarbeidet 12. juli 2002 av Elver Jonsson, medlem av Nordisk Råd (den svenske delegasjonen). Jeg har gleden av å avgi dette svaret på vegne av Nordisk Ministerråd, og beklager at det ikke har vært mulig å gjøre dette innen den opprinnelige fristen for besvarelse (2. september 2002), jf. brev 19. august 2002 fra ministerrådets generalsekretær Søren Christensen.

I spørsmålet gir Elver Jonsson uttrykk for at svenske kommuner som følge av Schengen-avtalen er gjort ansvarlige for å føre avansert kontroll med gjestende båter og deres passasjerer i svenske gjestehavner. Spørsmålsstilleren finner denne ordning unødig resurskrevende og byråkratisk. Han mener derfor at Nordisk Ministerråd bør se nærmere på denne del av grensekomplekset og finne en ordning som gjør situasjonen mer håndterlig. Det konkrete spørsmålet har følgende ordlyd: "Vilka åtgärder avser ministerrådet vidta inom Nordiska Ministerrådets ram – alternativt Europeiska unionen – för att undanröja kostsamma och praktiska olägenheter som inte förutsetts när Schengenavtalet tecknades och som nu drabbar kommuner och myndigheter men också båtresenärer som besöker våra gästhamnar?"

Spørsmålet tar utgangspunkt i svenske forhold og den måten Schengen-regelverket er gjennomført i Sverige. Fra min svenske kollega har jeg derfor innhentet følgende opplysninger:

"Det är inte så att svenska kommuner i sin myndighetsutövning har något ansvar enligt Schengenkonventionen. Ansvaret för gränskontrollen beträffande personer åvilar polisen, som också ansvarar för samordningen med andra gränskontrollmyndigheter (t.ex. Tullverket och Kustbevakningen). Om en kommun däremot driver näringsverksamhet i egenskap av ägare till en turistanläggning, blir den på samma sätt som alla andra värdar ansvarig för att reglerna om s.k. hotellkontroll följs på anläggningen. För tillämpningen av dessa regler – som innefattar bl.a. registrering av utländska besökare från Schengenländer i gästhamnar, på campingplatser och på hotell – har Rikspolisstyrelsen utfärdat föreskrifter. Där anges vilka uppgifter de utländska besökarna skall lämna och hur dess uppgifter skall hanteras av näringsidkarna. Rikspolisstyrelsen har också informerat allmänheten och särskilt berörda organisationer om regelverket."

I Norge har denne del av regelverk ikke blitt gjennomført på samme måte som i Sverige. I Norge er gjestehavner ikke omfattet av reglene om overnattingsbedrifters ansvar for gjesteprotokoller etter Schengen-avtalen artikkel 45. Dette skyldes bl.a. at norske gjestehavner for lystbåter ikke i særlig omfang drives av "næringsdrivende", hvilket er et kriterium etter Schengen-avtalen. Heller ikke i Danmark eller Finland er reglene om gjesteprotokoller gjort gjeldende for gjestehavner, mens problemstillingen er mindre praktisk i Island.

Det synes derfor som man i Norden på dette punkt har gjort noe ulike vurderinger ved gjennomføringen av Schengen-avtalen. At de nordiske land gjør ulike tolkninger av hva som kreves etter internasjonale konvensjoner, kan i og for seg forekomme. Det planlegges derfor ingen konkrete tiltak fra Nordisk Ministerråds side for å komme til rette med de ulemper spørsmålsstilleren mener at den svenske gjennomføringen av regelverket har medført. Dette utelukker naturligvis ikke at de nordiske landene på annen måte kan diskutere og eventuelt utrede hvordan Schengen-avtalen er gjennomført i Norden.

Oslo, den 12. november, 2002

Odd Einar Dørum
Statsråd i Justis- og Politidepartementet

E 15
2002

Skriftligt spørgsmål om genforhandling af den dansk-amerikanske forsvarsaftale af 1951 om Grønland

Til Danmarks regering

Nordisk Råds venstresocialistiske grønne gruppe har sendt den danske regering sin udtalelse fra København den 26. juni 2002:

"Til den danske regering.
Den venstresocialistiske grønne partigruppe i Nordisk råd konstaterer, at den dansk-amerikanske forsvarsaftale af 1951 om Grønlands forsvar er indgået mens Grønland havde status som koloni, og at det grønlandske folk således aldrig har været givet mulighed for at give sin holdning til kende om den vidtgående aftale, og de dertil knyttede tillægsaftaler.

Som følge heraf ønsker gruppen at opfordre den danske regering til at tage initiativ til en genforhandling af "Forsvarsaftalen", og hvor det samtidig tilsikres, at Grønland deltager som ligeværdig aftalepart. Sagen er ikke mindst aktualiseret set i lyset af ABM-traktatens opsigelse.

Charlotta L Bjälkebring
Formand for Gruppen."

Statsminister Anders Fogh Rasmussen har netop besvaret gruppens udtalelse sådan:

"Den danske regering har noteret sig de synspunkter, som De på vegne af den venstresocialistiske grønne partigruppe i Nordisk Råd har fremført vedr. overenskomst af 27. april 1951 om forsvaret af Grønland, indgået mellem Danmark og USA i henhold til Den nordatlantiske Traktat.

Regeringen opretholder en tæt og løbende dialog med Grønlands landsstyre om udenrigspolitiske spørgsmål af betydning for Grønland. Det gælder ikke mindst i forsvarssamarbejdet mellem USA og Danmark/Grønland.

Regeringen og Grønlands landsstyre er enige om i fællesskab at identificere problemstillinger opstået efter 1951 og i fællesskab søge sådanne problemer løst, eventuelt ved tillægsaftaler med USA."

Gruppen takker for svaret, og har bemærket vendingerne om dialog med Grønlands landsstyre og evt. tillægsaftale. Men en tillægsaftale ændrer ikke ved substansen af den eksisterende hovedaftale fra 1951, som bl.a. indeholder Danmarks ubegrænsede tilladelse til USA-aktiviteter i Grønland i både freds- og krigstid. Statsministerens brev giver derfor grund til at spørge uddybende: Hvad er baggrunden for, at den danske regering ikke vil kræve genforhandling af den dansk-amerikanske forsvarsaftale af 1951 (som er aktualiseret af ABM-traktatens opsigelse) – med Grønland som ligeværdig forhandlingspart, og dermed sikre, at der forhandles på et grundlag der er fri af kolonitiden og som til gengæld er indgået med grønlænderne.

Mariefred, 13. august 2002

Charlotta L. Bjälkebring (v)

Svar fra Danmarks regering, afgivet den 20. september 2002

Der er efter regeringens opfattelse ikke noget grundlag for at rejse spørgsmålet om genforhandling af Forsvarsaftalen af 1951 over for USA. Den nuværende aftale har vist sig at udgøre en effektiv og tilstrækkelig fleksibel ramme om det dansk/grønlandsk-amerikanske samarbejde.

Det skal endvidere erindres, at Forsvarsaftalen skal ses i tæt sammenhæng med NATO-traktaten fra 1949, som udgør grundlaget for – og dermed de allieredes forpligtelser i forhold til – det fælles forsvar af det euro-atlantiske område. Der er således tale om en klar NATO-forankring for aftalen, som i henhold til art. XIV skal "forblive i kraft i samme tidsrum som Den nordatlantiske Traktat".

Fra dansk side har man derimod ingen indvendinger mod, at konkrete spørgsmål løses i form af tillægsaftaler til Forsvarsaftalen, og at Grønlands Hjemmestyre i sådanne tilfælde optræder som medunderskriver på dansk side. Der eksisterer allerede et par tillægsaftaler. Det kan i øvrigt oplyses, at der i maj 2002 nedsattes en arbejdsgruppe under det dansk-grønlandske udenrigs- og sikkerhedspolitiske embedsmandsudvalg, der skal gennemgå og identificere de problemer, som er opstået efter indgåelsen af Forsvarsaftalen af 1951 mellem Danmark og USA, herunder særligt vedrørende forsvarsområdet ved Pituffik/Thule-basen. Arbejdsgruppen skal også identificere mulige løsningsforslag, herunder gennem tillægsaftaler, for de emner eller problemområder, som med fordel skønnes at kunne rejses over for USA.

København, 20. september 2002

Per Stig Møller
Udenrigsminister

Muntlige spørsmål stilt under sesjonen

For muntlige spørsmål stilt under sesjonen se Protokollen s. 93–112

Skriftlig fråga om prostitution och kvinnohandel

Till Nordiska ministerrådet

Arbetet mot kvinnohandel har fått ökad uppmärksamhet i det nordiska samarbetet. Våra kontakter med närområdena har intensifieras och fördjupats. Den nordisk-baltiska kampanjen mot kvinnohandel är ett utmärkt exempel på att kampen mot kvinnohandeln är som mest effektiv när vi arbetar gränsöverskridande och samarbetar på alla nivåer: mellan regeringar och frivilligorganisationer. Nu måste arbetet gå vidare!

Vi, medlemmar av Nordiska rådet, menar att nu är det dags att sätta fokus på grundorsaken till prostitution och kvinnohandel, nämligen efterfrågan på kvinnor och barn för prostitution och sexuell exploatering. Inget samhälle som tar arbetet för jämställdhet och kvinnors och flickors lika rättigheter på allvar, kan acceptera prostitution och handel med kvinnor och barn.

Enligt Förenta nationernas protokoll mot människohandel § 9.4, har de stater som signerat och ratificerat protokollet skyldighet att, i samarbete, genomföra olika åtgärder som motarbetar efterfrågan.

Vi vill också uttrycka vår glädje över att arbetet mot kvinnohandel är ett särskilt prioriterat område under det svenska ordförandeskapet för Nordiska ministerrådet 2003.

Vad kommer de andra nordiska länderna att göra för att minska efterfrågan på kvinnor och barn för prostitutionsändamål?

Helsingfors den 31 oktober 2002

Tuula Haatainen (sd)

Svar från Nordiska ministerrådet avgett den 6 december 2002

Tuula Haatainen, medlem av den socialdemokratiska gruppen, ställde den 31 oktober 2002 under Nordiska rådets session i Helsingfors en skriftlig fråga om prostitution och kvinnohandel. Tuula Haatainen frågar vad de nordiska länderna vill göra för att minska efterfrågan på kvinnor och barn för prostitutionsändamål?

Under år 2002 har en nordisk-baltisk kampanj mot handel med kvinnor genomförts i de nordiska och baltiska länderna samtidigt. Temat handel med kvinnor har varit ett samarbetsprojekt mellan Nordiska ministerrådets jämställdhets- och justitiesektorer i samarbete med motsvarigheterna i de baltiska länderna. Åtta länder har samarbetat inom detta projekt. Nordiska ministerrådet har finansierat kampanjen med totalt 2 200 000 DKK.

Tre seminarier har genomförts under år 2002:

1. Kampanjen öppnades under det första seminariet i Tallinn i maj 2002. Under seminariet diskuterade de nordiska och baltiska deltagarna mediernas roll i förmedling av handel med kvinnor och köp av sexuella tjänster.
2. Ett seminarium i Vilnius i oktober 2002 satte fokus på efterfrågan och behovet av gränsöverskridande samarbete, speciellt behovet av ett fruktbart samarbete mellan polisen i de nordiska och baltiska länderna för att avslöja den internationellt utbredda handel med kvinnor och barn.

3. Det avslutande seminariet i Riga i november samma år diskuterade resultaten som uppnåtts, den s.k. Palermokonventionens tilläggsprotokoll och framtida åtgärder.

I de nordiska och baltiska länderna har den gemensamma kampanjen skapat en offentlig debatt där medierna har uppmärksammat olika problem och frågeställningar. Det har t.ex. rört etiska och moraliska regler i de enskilda länderna, gränsöverskridande samarbete mellan myndigheter och medborgarorganisationer, hälso- och sociala frågor, lagstiftning och fattigdom. Under kampanjen har representanter för myndigheter, medborgarorganisationer, forskare och politiker samarbetat för att uppnå bästa möjliga resultat.

Efterfrågan på kvinnor och barn för prostitution och annan sexuell exploatering har diskuterats under samtliga seminarier, detta eftersom den största delen av de kvinnor och barn som förmedlas via denna internationella illegala handel tvingas till att sälja sexuella tjänster.

I det nordiska samarbetet med närområdena har temat handel med kvinnor under flera år varit i fokus. År 2001 betonades i *Nordbo: det nordiska ordförandeprogrammet 2001*[1] att det inom jämställdhetssektorn är viktigt att arbeta med problemställningar kring kvinnohandel.

> "Vidare vill Finland intensifiera det tvärsektoriella samarbetet mellan Norden och närområdena, däribland Ryssland, för att förebygga kvinnohandel och förtydliga begreppsapparaten, hjälpa offren och lindra de sociala problem som kvinnohandel ger upphov till."[2]

Det finska ordförandeskapet bjöd in till ett nordisk-baltiskt jämställdhetsministermöte i Vilnius i juni 2001 under vilket ministrarna beslöt om ett nordiskt-baltiskt samarbetsprogram för åren 2001–2003, samt att genomföra en nordisk-baltisk kampanj och att bjuda in justitieministrarna att samarbeta kring detta tema.

I *Morgondagens Norden: Norges formannskap 2002 program* fortsätter det arbete som startade under det finska ordförandeskapet.

> "En arbeidsgruppe arbeider med å legge grunnlag for en felles nordisk strategi for å bekjempe handel med kvinner for seksuell utnyttelse. Fra norsk side er arbeidet forankret i Barne- og familiedepartementet i samarbeid med blant annet Justisdepartementet. Koordineringsansvaret for arbeidet med strategien ligger under likestillingsministrene i de øvrige nordiske landene. Protokollen til FNs konvensjon om grenseoverskridende organisert kriminalitet om å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn, er en viktig referanse for det nasjonale og internasjonale arbeidet om å bekjempe handel med kvinner for seksuell utnyttelse. Arbeidet med en interdepartemental tiltaksplan på dette området vil bli tilpasset og inngå i den nordiske strategien som skal foreligge sommeren 2002."[3]

> "For perioden 2001–2003 er følgende hovedtema prioritert i det nordisk-baltiske samarbeidet: Integrering av likestilling i samtlige nordisk-baltiske samarbeidsprogram og i finanspolitikken generelt, kvinner og entreprenørskap, handel med kvinner, vold mot kvinner, menn og likestilling, og ungdom og likestilling."[4]

> "En nordisk-baltisk kampanje mot handel med kvinner planlegges og skal iverksettes i 2002. Nordisk Ministerråd koordinerer, og det er nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra deltakerlandenes justis- og likestillingsdepartementer."[5]

I *Integration i Norden, Sveriges ordförandeskap 2003* fortsätter Sverige med temat handel med kvinnor.

> "Ett omfattande arbete pågår med olika myndigheter och fora involverade kring människohandel, särskilt med kvinnor och barn. Det är angeläget att detta arbete fortsätter och bedrivs ur ett helhetsperspektiv och med politisk prioritet."[6]

---

[1] Ikke trykket her
[2] Sid. 33
[3] Sid. 65
[4] Sid. 66
[5] Sid. 66

"Sverige kommer att under sitt ordförandeskap verka för att arbetet mot människohandel blir ett föremål för politisk prioritering utifrån ett helhetsperspektiv i NB-8-samarbetet."[7]

Inom det nordiska samarbetet har man i ländernas ordförandeskapsprogram fokuserat på problemställningar med handel med kvinnor. Man har ofta diskuterat möjliga åtgärder för att minska efterfrågan på kvinnor och barn för prostitution. Den pågående informationskampanjen i de enskilda nordiska och baltiska länderna har fokuserat på denna fråga; på detta vis har man velat öka kunskapen om detta fenomen. Under år 2003 kommer det nordiska samarbetet mot handel med kvinnor att fortsätta i form av ett nordiskt-ryskt samarbetsprojekt om handel med kvinnor. I detta projekt är efterfrågan på kvinnor och barn central eftersom det här rör en av grundorsakerna till prostitution och kvinnohandel.

De enskilda nordiska länderna har under år 2002 genomfört aktiviteter inom ramen för den nordisk-baltiska kampanjen mot handel med kvinnor, och i alla länder har frågan om efterfrågan på kvinnor och barn för prostitution varit ett tema.

Nordiska ministerrådet kommer att inom ramen för det nordiska samarbetet – speciellt inom jämställdhets- och justitiesektorn – att fortsätta med detta politiskt prioriterade tema handel med människor, speciellt kvinnor och barn.

Oslo den 6 december 2002

Odd Einar Dørum
Statsråd i Justisdepartementet

Laila Dåvøy
Statsråd i Barne- og familiedepartementet

[b] Sid. 21
[7] Sid. 25

Skriftlig fråga om den nordiska språkkonventionen

Till Nordiska ministerrådet

Den nordiska språkkonventionen, innebär att en nordbo bosatt i annat nordiskt land har rätt att använda sitt modersmål vid kontakt med myndigheter. Konventionen undertecknades 1966 men kom inte att ratificeras och börja tillämpas förrän 1987. Nu har vi erfarit att de nordiska samarbetsministrarna tagit beslut om en reviderad språkkonvention som skall omfatta även färöiska, inuitiska och samiska. Finland är ansvarigt land och arbetar nu med formuleringar i texten, som slutligen skall ratificeras av samtliga nordiska länder.

Erfarenheterna visar att den gällande språkkonventionen, både vad gäller den tid det tog att få den ratificerad och dess funktion i praktiken inte fungerar tillfredsställande. Det är svårt att tro att den skall fungera bättre med ytterligare tre språk.

Jag vill därför ställa följande fråga till ministerrådet: Hur fortskrider arbetet med en reviderad språkkonvention och gör man något för att säkerställa att den kommer att fungera tillfredsställande i praktiken?

Stockholm den 19 november 2002

Anita Johansson (s)

Svar från Nordiska ministerrådet, avgett den 14 januari 2003

Den reviderade nordiska språkkonventionen planeras bli undertecknad i februari 2003. Revideringen innebär att samiska, färöiska och grönländska jämställs med de övriga nordiska språken. De fördragsslutande staterna kan tillträda denna konvention genom

a) undertecknande utan förbehåll för ratifikation eller
b) undertecknande med förbehåll för ratifikation i förening med efterföljande ratifikation.

För Finlands del kräver revideringen av språkkonventionen enligt grundlagen ett godkännande av riksdagen. Tidtabellsmässigt innebär detta att ratificeringen i Finland kan ske tidigast hösten 2003. Om de övriga nordiska länderna ratificerar konventionen tidigare, kan konventionen träda i kraft den första dagen i den månad som infaller två månader närmast efter det att den har tillträtts av fyra av de fördragsslutande staterna. För fördragsslutande stat som tillträder konventionen vid en senare tidpunkt träder den i kraft två månader efter det att denna stat har tillträtt konventionen.

Nordiska ministerrådet kommer att säkerställa tillämpningen av språkkonventionen genom att tillsammans med de myndigheter eller organ i föredragsslutande staterna, som har till uppgift att följa tillämpningen, utarbeta en strategi för att förbättra de berörda myndigheternas beredskap att följa upp språkkonventionen.

Med hänvisning till uppföljningen av ambassadör Ole Norrbacks rapport "Nordbornas rättigheter" och de förslag till åtgärder som Nordiska rådet lämnat till Nordiska ministerrådet kan konstateras

- att en juridisk utredning av den nordiska språkkonventionen för att uppskatta vilken status konventionen har i förhållande till andra internationella avtal på området kommer att igångsättas våren 2003.
- att en informationskampanj om språkkonventionen blir aktuell efter att resultaten från den juridiska utredning föreligger.

Stockholm den 14 januari 2003

Lena Hallengren
Bitr. utbildningsminister

Skriftlig fråga om nordiskt porto

Till Nordiska ministerrådet

Det nordiska samarbetet på det postala området daterar sig till mitten av 1800-talet, och 1869 bildades en nordisk postunion. Perioden 1955–1992 gällde inrikesportot vid befordran inom hela Norden. Därefter höjdes Nordenportot något, men kom att utvidgas till Estland, Lettland och Litauen.

Men vid det senaste årsskiftet avskaffade Posten AB detta nordiska porto vilket alltså innebar att portot för ett vanligt 20 grams brev inom Norden höjdes till Europaportots nivå, d.v.s. från sex till åtta kronor och motsvarande höjning för andra typer av försändelser. Avgifterna för att sända brev och distribuera tidskrifter m.m. inom Norden har därigenom höjts dramatiskt. Det är en stor skada för det nordiska utbytet, som de nordiska regeringarnas företrädare i andra sammanhang talat sig varma för.

Jag vill därför ställa följande fråga ministerrådet: Vad är ministerrådet beredda att göra för att återställa det inomnordiska portot till en nivå som inte motverkar utbytet inom Norden?

Stockholm den 19 november 2002

Anita Johansson (s)

Svar från Nordiska ministerrådet, avgett den 31 januari 2003

Nordiska ministerrådet för transportfrågor har behandlat frågan om nordiskt porto ställd av Anita Johansson. Ministerrådet kan konstatera att ämnet har varit uppe till behandling även tidigare i det nordiska samarbetet.

Målsättningen bör i framtiden vara en gemensam inre marknad för posttjänster i Europa. Liberaliseringen av postmarknaden i de nordiska länderna samt Sveriges, Danmarks och Finlands medlemskap i Europeiska unionen har medfört att det i de allra flesta tillfällen inte är de nordiska regeringarna som styr portosättningen. Det är styrelserna för bolagen som fastställer de aktuella portosatserna.

Avskaffandet av det s.k. Norden-portot bör även ses i ljuset av att porton bör vara kostnadsbaserade.

Nordiska ministerrådet anser således att det inte är möjligt för de nordiska regeringarna att ingripa i företagens prissättning av brev som sänds inom Norden.

Ulrica Messing
Statsråd i Näringsdepartementet

Skriftlig fråga om inskränkningar i öppethållande av tullen i Haparanda

Till Sveriges regering

Nordiskt samarbete har varit mycket framme i och med festligheterna av Nordiska rådets 50-årsjubileum. Gränsen mellan Finland och Sverige har redan länge varit föredömlig tack vare dess flexibilitet och öppethållande. Efter medlemskap i Europeiska unionen blev gränsen mellan Torneå och Haparanda en inre gräns, varför bemanningen dragits ned avsevärt.

Det har kommit fram i offentligheten att det svenska Tullverket planerar att inskränka öppethållandetider för tullstationen i Haparanda till vardagar tjänstetid kl. 8–16. Motiveringen skulle vara att behovet av tullklarering under nätterna är mycket litet och att reformen skulle förbättra tullens service dagtid. På den finska sidan anses dock service under nattetid nödvändig.

Tullstationen i Haparanda är den livligaste gränsövergången mellan nordliga Finland och Sverige. Dess betydelse kommer att öka ytterligare efter att den nya gränsstationen mellan Finland och Ryssland öppnas i Salla. Detta kommer att öka särskilt godstransporter också via Haparanda.

Öppethållande av tullstationen i Haparanda är betydelsefullt inte bara för tullen i Finland utan också för medborgarna. Särskilt betydelsefullt skulle inskränkningar av öppethållande dock vara för godstrafiken, som redan idag kämpar med stora lönsamhetsproblem. Väntetiderna vid gränsen känns som om vi skulle återgå årtionden tillbaka. Till och med den ryska tullen i Rajajooseppi har öppet till kl. 21.

Jag vill därför ställa följande fråga till vederbörande:

1 Tänker den svenska regeringen dra ned öppethållande av tullstationen i Haparanda och anser regeringen att tjänstetid vardagar kl. 8–16 motsvarar de krav på servicenivån som man kan ställa på den livligaste landgränsen med dess godstransporter mellan Finland och Sverige?
2 Om regeringen går med på inskränkningar av öppethållande, vad tänker den göra för att nackdelarna speciellt för godstrafiken skulle bli så små som möjliga?

Helsingfors den 25 november 2002

Hannes Manninen (cent)

Svar från Sveriges regering, avgett den 23 januari 2003

Hannes Manninen har frågat om den svenska regeringen tänker minska tiden för när tullexpeditionen i Haparanda är öppen, om de förändrade öppettiderna ger förutsättning för en tillräcklig servicenivå och vilka åtgärder som ämnas vidtas för att nackdelarna för godstrafiken skall bli så små som möjligt.

Inledningsvis vill jag påpeka att det inte ankommer på regeringen att fastställa hur Tullverket organiserar sin verksamhet. Tullverket skall självt avgöra var de resurser man förfogar över gör mest nytta för att uppfylla de övergripande mål för tullverksamheten som regeringen och riksdagen fastställer. Regeringen anger i målen för Tullverket att myndigheten skall tillhandahålla

en god service så att handeln med tredje land underlättas och varuflödet inom EU inte hindras. Tullverket prövar fortlöpande, med utgångspunkt i ärendemängd, trafikströmmar, hotbilder m.m., hur de tillgängliga resurserna fördelas mellan olika delar av landet för att myndigheten skall uppfylla målen för verksamheten.

Tullverket har meddelat mig att beslutet om att stänga tullexpeditionen i Haparanda på kvällar och helger och enbart ha öppet dagtid på vardagar mellan kl. 08.00–16.00 är fattat och att det gäller fr.o.m. den 1 januari 2003.

Som jag tidigare nämnt, skall Tullverket tillhandahålla en god service så att handeln med tredje land underlättas och varuflödet inom EU inte hindras. Jag förutsätter att Tullverket uppfyller detta mål. Tullverket har också meddelat mig att om tullexpeditionen är stängd när en transport kommer till Haparanda så finns andra möjligheter till tullklarering för att undvika stopp i transporten. Möjligheter som finns är att transporten kan fortsätta till ett annat tullkontor, en särskild tullförrättning kan beställas eller så går det att vända sig till ett privat tullager vilket godkänts av Tullverket.

Jag anser, med bakgrund av det som redovisats, att det inte finns något behov av att vidta några åtgärder från regeringens sida.

Stockholm den 23 januari 2003

Bosse Ringholm
Finansminister

Skriftlig fråga om att säkerställa naturlaxens vandring till Torneälven

Till Sveriges regering

Laxfiskeflottan har de senaste åren blivit mindre åtminstone i Finland. Lönsamheten av fiske har minskat i och med att "kasslaxen" dragit ned priset. Havsfiske sker vanligen med drivgarn och drivlina. Genomsnittlig storlek av fångad lax är ca fyra kilo, vilket innebär att laxen fångas halvvuxen. Därför borde man överväga att flytta laxfisket närmare kusten och älvarna.

Laxens betydelse har varit och är fortfarande stor för invånarna längs Torne- och Muonioälvar. Laxen inbringar i området stort efterlängtade inkomster, och återhämtning av laxbeståndet har ökat investeringarna i turism. Fisket till havs och i älvmynningarna hotar dock laxens vandring till lekplatserna, förstärkning av naturlax

beståndet och därigenom också den framtida turistnäringen.

Sverige och Finland har gemensamma fiskeområden utöver Östersjön särskilt i Bottniska viken, i Torneälvsmynning samt i Torne- och Muonioälvar. Därför vore det ytterst viktigt att länderna skulle utöva gemensam laxpolitik.

I Finland och Sverige har man haft meningsskiljaktigheter om fångsttiderna för lax i Bottenviken. Få fiskare till antal fångar en stor del av laxfångsten redan innan den hunnit vandra till Torneälv. På det sättet förblir kilopriset till en bråkdel av det pris som man skulle kunna få av laxen genom fisketurism. Problemet är inte enbart föreskrifterna, utan tillsyn över efterlevnaden av dem har varit bristfällig och överträdelserna återkommande i Torneälvsmynningen. Grundproblemet är att på den svenska sidan tillhör laxen enskilda människor och på den finska sidan till staten.

I Torneälvsmynningen simmar laxen huvudsakligen längs den svenska kusten. Genom att lösa in några viktiga ryssjeplatser skulle laxen få mycket friare vandringsrutt till Torneälv. Därefter skulle det vara mycket angeläget att Sverige och Finland skulle ha samma fiskeperioder och föreskrifter både i mynningen och älven.

Med hänvisning till ovanstående vill jag högaktningsfullt ställa följande fråga till den svenska regeringen:

1 Är Sverige berett att tillsammans med Finland begränsa havsfiske av lax,
2 Är Sverige berett att lösa in de viktigaste ryssjeplatserna i älvmynningen och ersätta inkomstförlusterna till fiskarna,
3 Är Sverige berett till gemensam fiskepolitik och gemensamma fångstperioder i Bottenviken, Torneälvsmynning och Torne- och Muonioälvar för att säkerställa lekvandring av naturlax och förstärka laxbeståndet och därigenom utveckla turistnäringen?

Helsingfors den 18 november 2002

Hannes Manninen (cent)

Svar från Sveriges regering, avgett den 27 januari 2003

Hannes Manninen har ställt en fråga till Sveriges regering om säkerställande av naturlaxens vandring till Torne älv. Som ansvarig minister för fiskerifrågor ankommer det på mig att besvara frågan.

1. Vid de årliga förhandlingarna vid Fiskerikommissionen för Östersjön (IBSFC) fastställs högsta tillåtna fångstmängd och kvoter för fiske efter lax. I Sverige sker därefter en nationell fördelning mellan havs- och kustfiske. Fördelningen mellan hav och kust i fråga om fiske efter lax är numera 50-50. Utanför Torne älvs mynning bedrivs inget havsfiske utan endast kustfiske. Bestämmelser om fisket i Torne älvs fiskevattenområde fastställs vid förhandlingar mellan Sverige och Finland. Beslut fattas i samförstånd. Kustfisket begränsas genom förbudstider för fiske efter lax i det gemensamt förvaltade havsområdet. Härvid utgår man ifrån att tidigt stigande lax skall ha vandrat upp i älven innan kustfisket blir tillåtligt.
2. I Haparanda har svenska staten redan löst in delar av de viktigaste och mest strategiska mynningsfiskena.
3. Beslut om fiskebestämmelser i Torne älvs fiskevattenområde träffas gemensamt mellan Sverige och Finland. Besluten grundas på biologisk rådgivning. I Torne och Muonio älvar är bestämmelserna likalydande. I havsområdet förekommer visst kustfiske på den svenska sidan av det gemensamt förvaltade området. Besluten om kustfisket fattas i samförstånd och grundas på biologisk rådgivning samt med hänsyn till olika intressen i älvarna. Fiskepolitiken och uppfattningen om fisket bedrivande är alltså gemensam. I Bottenviken föreligger olika tider för fångstperioderna mellan de båda länderna. En särskild arbetsgrupp, som har satts med uppgift att överväga frågor rörande laxfisket i Torne älvs fiskevattenområde, förutses lägga fram förslag på ytterligare nödvändiga gemensamma regleringar av fisket i de aktuella området.

Ann-Christin Nykvist
Statsråd i Jordbruksdepartementet

Skriftlig spørsmål om at norske studenter i Danmark ikke får rabatterte billetter på offentlig kommunikasjon

Til Danmarks regjering

Jeg har blitt kontaktet av den norske studentorganisasjonen for studenter i utlandet, ANSA, som melder at norske studenter på universitets- og høgskolenivå i Danmark ikke får rabatterte billetter på offentlig kommunikasjon i landet, og at dette er en rettighet som i dag er forbeholdt danske studenter. Denne forskjellsbehandlingen bryter med vedtatte nordiske overenskommelser om å likestille nordiske statsborgere som arbeider eller studerer i et annet nordisk land.

Norge har per i dag 1800 registrerte studenter på universitets- og høgskolenivå i Danmark. Antallet forventes å øke i årene fremover. De færreste studenter har bil og er derfor avhengige av offentlig transport. Reisekostnadene er i utgangspunktet høye for studentene, spesielt for studenter som bor eller studerer i distriktsområder. Nordisk Råd har som hovedmålsetning å bryte ned grensehindringer mellom de nordiske land, dette gjelder i stor grad utdanningsområdet. I rapporten "Ett gränslöst Norden" av Åke Gustavsson vises det til at informasjonsutvekslingen mellom de nordiske land bør økes, og at de eksisterende regler og rutiner må tilrettelegges for dette. Dette innebærer å bryte ned vanskelighetene som studenter møter på under sine studieopphold i andre land. Det vises dessuten til at de nordiske land må fremstå som attraktive studieland i en tid hvor mange land og studieinstitusjoner konkurrerer som den samme studentmassen. Siden de nordiske land har få innbyggere, og derfor et mindre rekrutteringsgrunnlag enn andre land, er det spesielt viktig at de eksisterende nordiske utvekslingsavtalene styrkes i fremtiden.

På hvilken måte vil den danske samarbeidsministeren jobbe for å innvilge studentrabatt på offentlig transport til norske studenter som et ledd i å fremme studentutvekslingen?

Oslo, 13. desember 2002

Lena Jensen (SV)

Svar fra Danmarks regering, afgivet 5. februar 2003

I brev af 13. december 2002 rejser Lena Jensen spørgsmålet om, hvorfor norske studerende i Danmark ikke har ret til rabat i den kollektive trafik, når nordiske studerende efter overenskomst mellem de nordiske lande skal ligestilles.

Reglen om ligestilling i det land, hvor studierne foregår, findes i den nordiske overenskomst af 3. september 1996 om adgang til videregående uddannelse, men denne overenskomst vedrører ikke studiestøtte og lignende.

På dette område er arbejdsdelingen mellem de nordiske lande en anden, idet det enkelte land yder støtte til sine egne statsborgere, der studerer i de andre lande, indtil de eventuelt kommer til at opfylde visse nærmere betingelser for, at det land, hvori studiet foregår, overtager ydelsen af studiestøtte.

Som udgangspunkt er det således de norske regler, der afgør, hvilken uddannelsesstøtte norske studerende ved danske uddannelsesinstitutioner kan opnå, og når norske studerende i Dan-

mark ikke får særskilt dækning af nogen del af deres transportudgifter, skyldes det, at de norske regler ikke hjemler noget sådant.

I mange europæiske lande har studerende mulighed for rabat i den kollektive trafik, hvilket beror på den takstpolitik, som udbyderne af den kollektive trafik fastlægger. Jeg er bekendt med, at dette også er tilfældet i Norge, hvor det er trafikselskaberne, der giver rabat til de studerendes transport med den kollektive trafik. Ordningen er baseret på studiekort fra uddannelsesstedet om den studiemæssige status og er uafhængig af støtte fra Lånekassen. Derfor kan studerende, der ikke har ret til støtte fra Lånekassen, uanset om dette skyldes deres udenlandske statsborgerskab, i øvrigt få rabat til transport i den kollektive trafik.

I Danmark har trafikselskaberne traditionelt ikke ført en takstpolitik, der har tilgodeset særlige grupper, herunder studerende. Undtagelserne herfra har fortrinsvist været børn og pensionister.

I ungdomsuddannelserne i Danmark (svarer til "videregående opplæring" i Norge) har tilskud til transport været finansieret regionalt af amterne. Tilskuddet gives på baggrund af indskrivning på en ungdomsuddannelse og gives derfor også til elever fra andre lande, herunder Norge.

På videregående uddannelser i Danmark (svarer til "høgre utdanning" i Norge) har der ikke været givet rabat frem til 1997. I 1997 blev der indført en befordringsrabatordning, der er en integreret del af den danske studiestøtteordning.

I det omfang norske studerende har ret til dansk SU, har de også ret til rabat i den kollektive trafik via denne ordning. Jeg kan oplyse, at 426 norske studerende fik SU i 2001 til uddannelse i Danmark.

Da retten til rabat følger retten til SU, har norske studerende, som ikke er SU-berettiget her i Danmark, derimod ikke mulighed for dansk rabat på denne transport. Dette er i overensstemmelse med de almindelige principper om, hvilket land der påtager sig at yde tilskud til de nordiske studerendes leveomkostninger.

Foretager man isoleret set en sammenligning mellem transportomkostningerne for to studerende i Danmark, hvoraf den ene er dansk og den anden norsk, vil man kunne nå til det resultat, at den norske studerende er ufordelagtigt stillet. Dette skyldes, at de hver især er omfattet af deres eget lands studiestøtteregler, hvoraf de danske på særlig måde tager højde for transportomkostningerne.

Selvom jeg er tilhænger af en udveksling af studerende mellem de nordiske lande, mener jeg også, at vi må acceptere visse forskelle landene imellem, blandt andet fordi deres studiestøtteordninger tager udgangspunkt i forskellige nationale forhold. Det kan trods alt næppe forventes, at landene indretter sig strukturelt fuldstændig ens på alle tilskuds- og rabatområder.

Ulla Tørnæs
Undervisningsminister

Nordisk årsredovisning 2001. Nordisk Råd

(Se C 1 s. 679)

Regler för genomförandet av Nordiska rådets 54:e session

1. Begränsning av talartiden i generaldebatten inkl. statsministrarnas redogörelse samt utrikes- och försvarsministrarnas redogörelse

Presidiet föreslår

att tidsbegränsningen av inläggen i debatten sätts till

sex minuter till varje stats-, utrikes- och försvarsminister och varje partigrupps företrädare

tre minuter för övriga talare

Presidiet hänvisar i övrigt till kapitel 1 §10 i Arbetsordningen.

2. Begränsning av talartiden i övriga debatter

Presidiet föreslår

att tidsbegränsningen av inläggen i debatter sätts till tre minuter

att presentation (talesmän) av ministerråds-/presidie-/utskotts-/ medlems-/ partigrupps-/ samt kommittéförslag sätts till max sex minuter

Presidiet hänvisar i övrigt till kapitel 1 §10 i Arbetsordningen.

3. Framläggande av redogörelser/rapporter

Presidiet föreslår

att presidenten kan bevilja upp till 15 minuter för framläggande av särskilda redogörelser: stats-, utrikes- och försvarsministrarnas redogörelser, ministerrådets arbets-marknads-relaterade temarapport, och Nordiska ministerrådets budgetförslag.

4. Replikskiften

Presidiet föreslår

att följande regler skall gälla för replikskiften:

a. den som direkt berörs i ett huvudanförande skall ges möjlighet till replik
b. i övrigt ges replik *i regel* endast till den som hållit eget huvudanförande
c. den som repliken riktas till bör ges möjlighet att svara genast
d. presidenten kan ge möjlighet till replik såväl på huvudanförande som på replik
e. presidenten kan ge samma rådsmedlem högst två repliker i ett och samma replikskifte
f. huvudinläggets talare skall ges rätt att ge ett avslutande svar
g. för varje replik gäller en tidsbegränsning på *två minuter*
h. för varje svar gäller en tidsbegränsning på *två minuter*

Presidenten eftersträvar att begränsa hela replikskiftet till högst *tio minuter*

Presidiet hänvisar i övrigt till kapitel 1 §11 i Arbetsordningen.

5. Frågeinstitutet

Presidiet föreslår

att ordningen med skriftlig fråga för besvarande under sessionen inte tillämpas men att alla skriftliga frågor hänvisas till skriftligt besvarande. Muntliga frågor hänvisas till frågestunden med samarbets-ministrarna.

att följande regler skall gälla för frågestunden

a) en tidsbegränsning på *en minut* per fråga
b) en tidsbegränsning på *två minuter* per svar
c) presidenten kan ge frågeställaren ordet för en kort tilläggsfråga

Presidiet hänvisar i övrigt till kapitel 1 §§8, 18-20 i Arbetsordningen.

Riktlinjer för Nordiska rådets arbete 2003

Det nordiska regionala samarbetet är enastående i sitt slag. Länderna har mycket att vinna på att vidareutveckla det samarbete som, i institutionaliserad form, i år fyller femtio år. Inriktningen av Nordiska rådets arbete under 2003 är översiktlig och skall bl.a. tjäna som utgångspunkt för de mer konkreta arbets- och projektplaner som utskotten och presidiet upprättar.

1. Ett gränslöst Norden

Under 2003 är det viktigt att göra kraftfulla satsningar på att konsolidera, stärka och utveckla det nordiska samarbetet. Trots det nära samarbetet och de gemensamma åtgärderna finns kvarstående hinder och friktioner för den fria rörligheten och umgänget mellan de nordiska länderna.

- Arbetet med att avlägsna gränshinder skall kännetecknas av klara och konkreta målformuleringar; tydliga projekt- och tidsplaner; samt systematisk uppföljning och utvärdering av resultaten.
- Det nordiska samarbetet måste erövra en starkare förankring i de nationella parlamenten. Det skall finnas en samverkan mellan de nationella utskotten och Nordiska rådets olika fora för frågor som har eller kan ges nordisk relevans.

2. Samarbete för internationell utveckling

Det nordiska samarbetet ses allt mer, och utformas allt mer, mot bakgrund av det europeiska och globala samarbetet. Det internationella parlamentariska samarbetet får en allt större betydelse inom Nordiska rådet. Både presidiet och utskotten vidgar sina kontaktnät och fördjupar sitt internationella samarbete.

- Det parlamentariska internationella samarbetet skall syfta till att främja kontakter och öka förståelsen länder emellan; att värna frihet och säkerhet; att befordra vidareutveckling av den parlamentariska demokratins instrument och institutioner; och att främja social välfärd och ekonomisk utveckling.
- Nordiska rådet skall utveckla och främja det regionala samarbetet i Norden som en rollmodell i det bredare samarbetet på europeisk och global bas, i synnerhet vad gäller den kommande utvidgningen av EU.
- Det parlamentariska samarbetet med Baltiska församlingen och andra partners i närområdet, samt Arktis och Barentsregionen, skall stärkas ytterligare.
- Insatser skall göras för att den nordliga dimensionen kan implementeras och få ett praktiskt genomslag i vardagen. Den nordliga dimensionen syftar till att dra uppmärksamheten till de speciella förhållandena och frågorna i nordligaste i Europa och lägger stor vikt vid att stödja en utveckling av samarbetet med nordvästra Ryssland.
- Det internationella samarbetet för att främja en bärkraftig utveckling skall utvecklas. Att satsa på en bärkraftig utveckling är att sträva efter att finna en balans mellan naturens krav på skydd och medborgarnas krav på social och ekonomisk utveckling.
- Konfliktförebyggande och civil krishantering är ett område inom vilket Norden kan lämna konstruktiva och erfarna bidrag. Gemensamma nordiska åtgärder för att stärka kapaciteten

på dessa områden är önskvärda. Det nordiska samarbetet skall bidra till att stärka medborgarnas säkerhet och rättigheter.

- Kraftfulla insatser mot gränsöverskridande kriminalitet, människohandel och droghandel är angelägna, liksom åtgärder för att överbrygga kulturella och sociala motsättningar, bekämpa rasism och underlätta integration mellan olika grupper i samhället. Miljöbrotten är ett hot mot alla nordiska länder och Nordens närområden och bör bekämpas aktivt.

3. Nordiska byggstenar

Nordiskt samarbete och utbyte har i många fall blivit ett naturligt inslag i verksamheten hos myndigheter, företag, frivilligorganisationer och andra. Detta närmast vardagliga utbyte av erfarenheter, åsikter och resultat utgör viktiga konkreta byggstenar i det nordiska samarbetet.

- På utbildningsområdet (skola, FoU) skall det läggas vikt på nordisk språkförståelse och språksamarbete; ökade mobilitetsmöjligheter för studerande inom Norden; samt fortsatt utveckling av nordisk forskning.
- På hälso- och sjukvårdens område är satsningar angelägna inom tvärgående insatser för kultur och hälsa; barn och ungas situation i Norden och i Nordens närområden; bekämpning av social utslagning; och samnordiska informationsinsatser för att minska väntetiden i hälso- och sjukvården.
- På kulturens område behöver satsningar göras för att främja samarbete och ömsesidig respekt mellan olika kulturer; för att motverka främlingsfientlighet och rasism i Norden; samt för att öka kunskaperna hos barn och unga om den övriga nordiska ländernas kultur och om det samnordiska kulturarvet.
- På arbetsmarknadsområdet kommer fokus att ligga på östutvidgningen av EU och de grundläggande förändringar och anpassningskrav som de baltiska länderna i och med detta kommer att ställas inför.
- På näringslivets område skall tonvikten läggas på att främja villkoren för små och mellanstora företag, samt på åtgärder för att stödja IT-samhällets utveckling.
- På rättsområdet ska tyngdpunkten i arbetet ligga på förebyggande insatser samtidigt som kraftfulla åtgärder måste till för att bekämpa den organiserade kriminaliteten. Samarbetet mot narkotikahandel, ekonomisk brottslighet, penningtvätt och korruption måste intensifieras.

Statsministrenes redegørelse

(Se protokollen s. 54)

Utenriksministrenes redegjørelse

(Se protokollen s. 188)

Forsvarsministrenes redegjørelse

(Se protokollen s. 191)

Nordisk Ministerråds Europaaktiviteter 2001 – Statusrapport 2001

1. Indledning ved generalsekretæren

På opfordring af Nordisk Råd afgiver Nordisk Ministerråd denne redegørelse over Ministerrådets arbejde med EU/EØS-spørgsmål i 2001.

Rapporten har fokus på aktiviteter, som Ministerrådet har direkte ansvar for, dvs. de enkelte fagsektorers Europa-aktiviteter. Uformelt samarbejde uden for rammerne af Nordisk Ministerråd er ikke omfattet af redegørelsen. Det gælder også Nordisk Råds rekommandationer vedrørende Europa-aktivitet, som behandles efter procedurerne for afgivelse af rekommandationer og besvarelse af disse. Rapporten afsluttes med oversigt over overordnede politiske tilkendegivelser, som udgør retningslinjer for den fremtidige fællesnordiske Europa-aktivitet.

Det europæiske samarbejde i EU er gennem det forløbne år i endnu højere grad blevet en referenceramme for det nordiske samarbejde. EU's forventede udvidelse med lande i Baltikum og Østeuropa er en afgørende faktor. Tre nordiske EU-formandsskaber med korte mellemrum sætter ekstra fokus på landenes indbyrdes samarbejde og på deres muligheder for fælles interessevaretagelse, både på europæisk og globalt plan.

Spændvidden i Nordisk Ministerråds Europaaktiviteter viser, at de nordiske lande har gode muligheder for at tilføre det europæiske samarbejde nye dimensioner og for at videreudvikle det inden for de kendte samarbejdsområder. Med "Ny Nordisk Dagsorden – Nye Strategiske Satsninger" har de nordiske regeringer prioriteret følgende fem strategiske satsningsområder for Nordisk Ministerråd i de nærmeste år:

1. Teknologisk udvikling, særligt informationssamfundets spørgsmål samt nordisk spidsforskning
2. Velfærd inkl. nordboeres rettigheder og muligheder for at leve, arbejde, studere i et andet nordisk land, samt demografi- og migrationsspørgsmål
3. Det indre marked i Norden inkl. samarbejde for at fjerne grænsehindringer
4. Samarbejdet med nabolande og -regioner
5. Miljø og holdbar udvikling

Samarbejdet mellem de nordiske lande om europaspørgsmål skal forbedre forudsætningerne for fortsat udvikling af det nordiske velfærdssamfund. Det handler for Norden om globaliseringens muligheder og konsekvenser – og om Nordens placering i Europa.

Nordisk Ministerråd spiller imidlertid ikke alene sammen med EU, men også med andre internationale samarbejdsorganer, som har deltagelse af de nordiske landes regeringer, f.eks. Europarådet, OECD, UNESCO, Østersørådet, Arktisk Råd og Barentssamarbejdet. Det er en opgave at tilstræbe, at de nordiske lande får bedst muligt udbytte af de mange forskellige politiske og administrative netværk samt undgår dobbeltarbejde og overlap.

Statsministrene har forud for EU-topmøderne indført samråd mellem de nordiske lande med sigte på at samstemme opfattelser på væsentlige politikområder og at styrke grundlaget for at blive hørt uden for Norden. Fra 2001 mødes de nordiske statsministre fast før EU-topmøder.

Regionalt samarbejde i Norden er en dynamisk integrerende faktor – ikke en modsætning til det europæiske unionssamarbejde. Der er på denne baggrund stigende interesse for det nordiske samarbejde fra egne af Europa, hvor regionalt samarbejde ikke findes eller er svagt funderet. In-

teressen samler sig om, hvorledes et regionalt samarbejde kan medvirke til at stabilisere og udvikle en region inden for den overordnede ramme, som EU udgør.

Nordisk Ministerråds Europaaktiviteter illustrerer den målrettede, men på samme tid meget pragmatiske tilgang, som præger de nordiske landes samarbejde i hverdagen. På nordiske minister- og embedsmandsmøder er aktuelle EU-sager på dagsordenen for at give mulighed for fælles holdningsdannelse og samordnet handling.

Søren Chrisensen
Generalsekretær

2. Kultur

Kultursektorn följer aktuella frågor inom EU och EES samarbetet. Detta sker genom information och diskussion vid mötena med såväl ministerråd och ämbetsmannakommittén, där dessa frågor har en fast plats på dagordningen, som vid mötena med styrningsgrupper. I styrningsgrupperna kan dessa frågor även gå vidare till initiativ på nordisk basis.

Under året har vid ministerråds- och ämbetsmannakommittémötena följande frågor inom området för Europa varit uppe till information och diskussion; Sverige har, som ordförandeland i EU, informerat om det svenska ordförandeprogrammet, dess prioriteringar och dess resultat. Bland annat redogjordes för de två seminarier som hölls i Sverige; Barn och unga i det nya medielandskapet och Villkor för konstnärligt skapande i Europa samt för det informella kulturministermöte som hölls i Falun, dit kulturministrarna från EES länderna och ansökarländerna också var inbjudna. Vid det informella kulturministermötet diskuterades bland annat frågorna; Radio och TV i allmänhetens tjänst, Kulturell mångfald samt Skydd av minderåriga från skadligt medieinnehåll. Vid de nordiska ministerrådsmötena har det finska ordförandeskapet även informerat om WTO och kulturen samt om Unesco och dess aktiviteter. Svenska ordförandeskapet orienterade också om det värdefulla samarbete som de haft med det tidigare finska ordförandeskapet i EU.

Inom Kultursektorn finns en målsättning om att de nordiska länderna bör kunna påverka såväl innehållet i dagordningen i EU/EES som i specifika aktuella frågor med EU/EES-anknytning.

2.1 Media och Film

Många av de frågor som är aktuella inom film- och mediaområdet nationellt och i det nordiska samarbetet är också aktuella i EU/EES sammanhang. Detta rör bland annat områden som följer av den tekniska utvecklingen, såsom digitalisering, konvergens, nya medier och tjänster samt upphovsrättsliga frågor knutna till dessa områden. Vidare handlar det om frågor kring public service verksamhet och dess finansiering, filmstöd samt det nya området digital innehållsproduktion. Många frågor inom dessa områden bliver aktuella både till följd av de nya möjligheter som utvecklingen skapar samt av ökande internationalisering och konkurrens.

Nordiska ministerrådets Styrningsgrupp för Nordiskt Kultur- och Mediesamarbete (KM-gruppen) handhar mediepolitiska frågor med EU/EES anknytning. KM-gruppen följer upp aktuella frågor, dels genom behandling vid ministerrådsmöten, dels genom information, utredningar och konferenser i syfte att möjliggöra ett samarbete och eventuell koordinering av frågorna på nordiskt plan.

Vid ministerrådsmötena har, inom medieområdet, framförallt frågan om public service verksamheten diskuterats. Kulturministrarna har behandlat en av KM-gruppen framställd rapport om public service verksamheten i Norden innehållande flera frågeställningar med anknytning till aktuella frågor i EU, t.ex. digitalisering, public service verksamhetens finansiering, konkurrens- och statsstödsfrågor, äganderättsförhållanden – mediekoncentration, nya verksamhetsområden och nya tjänster. Public service verksamhet var också ett tema vid Nordiska rådets session i oktober 2001, där diskussion om bl.a. nämnda frågor hölls i plenum.

2.2 Barn och unga

De to komitéer på ungdomsområdet, Styringsgruppen for nordisk børne- og ungdomskultur (BUK) og Nordisk Ungdomskomite (NUK) har begge haft Europaspørgsmål oppe på deres møder i 2001 og beskæftiget sig med dem mere større grad end tidligere. BUK og NUK arrangerede en stor konference i Vasa i Finland den 4–6 Oktober 2001. Konferencen var et led i kulturministrenes kulturstrategiske satsning i 2001 og handlede om børn og unges livsvilkår i spredt bebyggede områder i et nordisk, nærområde og Europæisk perspektiv.

I henhold til Ungdomskomitéens vedtægter skal den bl.a. "verka för ökad nordisk samverkan på barn- och ungdomsområdet i internationellt sammanhang, samt ta tillvara den nordiska koordineringen av europeiskt ungdomssamarbete." For at følge op om denne rolle har komiteen i en årrække arrangeret et Europamøde hvor nordiske statsembedsmænd og ungdomsorganisationer, som arbejder med Europaspørgsmål, mødes og diskuterer de politiske sager og projekter, som er øverst på dagsorden det år. I november 2001 blev det årlige møde arrangeret. Hovedtemaet var sammenligning af EU's hvidbog om ungdomspolitik og den nordiske tværsektorielle handlingsplan om børne- og ungdomspolitisk samarbejde, men Østersøsamarbejdet og andre samarbejdsstrukturer i Nordens nærområder blev også diskuteret.

2.3 Nordiska Kulturfonden

Nordiska kulturfonden stöder nordiska samarbetsprojekt inom kultur, utbildning och forskning. Fonden ger stöd till nordisk samordning och profilering i internationella sammanhang genom ett brett nordiskt deltagande. Utomnordiska initiativ som har nordisk bärighet och medför nordiskt mervärde, kan få stöd från fonden. Informationsverksamhet i utlandet rörande nordiskt kultursamarbete och de nordiska ändernas kulturliv, är bland annat något som fonden önskar stöda. Fonden har under 2001 fortsatt varit medlem av European Foundation Centre (EFC).

2.4 Projekt på kulturområdet (med EU/EES-relevans)

En konferens för tjänstemän vid de baltiska kultur-/mediadepartementen anordnades i Tallinn i november förra året. Konferensens syfte var att ge en allmän information till de baltiska länderna om EU-samarbetet inom kulturområdet och om vad ett medlemskapet ställer för krav på det enskilda departementet. Konferensen finansierades via NMR på initiativ från det finska ordförandeskapet.

På medieområdet har Styrningsgruppen för Nordiskt Kultur- och Mediesamarbete färdigställt en rapport om public service verksamheten i Norden, innehållande flera frågeställningar med anknytning till aktuella frågor i EU, (se ovan genomgång av media och film).

Den 15–16 oktober 2001 arrangerade Nordiska ministerrådet, på initiativ av det finska ordförandeskapet, i samarbete med Undervisningsministeriet i Finland, Centralen för Audiovisuell Mediekultur AVEK i Finland samt Föreningen för Audiovisuella Producenter SATU i Finland, konferensen Norden Digitalt. Konferensen behandlade finansiering, produktion och distribution av digitalt innehåll – en aktuell fråga i hela Europa. I olika workshop deltog professionella från medieområdet angående innehållsproduktion, distribution, reglering, utbildning m.m. och utöver deltagande från de nordiska länderna deltog personer från bl.a. European Audiovisual Observatory, Screen Digest, Canal Plus, Cambridge University, Europeiska kommissionen, European Investment Fund.

Inom Filmområdet beviljar Ministerrådet medel till ett ökat främjande av information om nordisk film, i syfte att inom och utanför Norden öka spridningen av och kunskapen om nordisk film. Bland annat har Scandinavian Films (filminstituten i resp. nordiskt land) fått i uppdrag att bidra till att uppnå detta syfte genom filmfestivalverksamhet. Under året beviljades också stöd till Det Danske Filminstitut för en satsning från de nordiska ländernas filminstitut på framvisande av nordisk kort- och dokumentärfilm vid festivalen Hot Docs i Toronto, Canada.

På hösten 2001 inleddes ett samarbete med Tjeckiens symfoniorkester – även kallad Prag-symfonikerna - under ledning av Vladimir Ashkenazy. Projektet omfattar en serie om 11 kon-

serter med nordisk musik under säsongen 2001–2002. Vid sidan av de konserter som Pragsymfonikerna ger arrangeras i Prag en serie med ny nordisk kammarmusik och ett symposium om nordisk musik.

Hösten 2001 presenterades 6 nordiska fotografer på Fotofo-festivalen i Bratislava, Slovakien. I samband med festivalen arrangerades ett seminarium kring nordisk fotokonst.

Under år 2001 förbereddes och inleddes projektet Network som handlar om kulturutbyte mellan Norden och Skottland, Republiken Irland och Nordirland. I arbetet involverades de nordiska organen och institutionerna inom kulturområdet, samt Nordens Hus i Island, på Färöarna och Grönland. Network North fokuserar på samtida konst och kultur och omfattar ca. 50 projekt/program varav en del har underprojekt. En stor del av projekten har via samarbetsparterna i mottagarregionen fått stöd Arts Councils i Irland, Skottland, Nordirland och British Council.

Ett projekt kring ny folkmusik har erhållit stöd från EU:s Culture 2000. Projektet fortsätter år 2002.

I likhet med tidigare år höll Samarbetsnämnden för Norden-undervisning i utlandet vid Nordiska Ministerrådet en nordisk lektorskonferens under tiden torsdagen den 4 till lördagen den 6 oktober 2001 i Budapest. Konferensens syfte var att stärka och uppdatera kunskaper om samhällsförhållanden, språk och litteratur i Norden för lektorerna i Östeuropa. Konferensen er ett forum för deltagarna att skapa kontakter och utbyta erfarenheter. Konferenseprogrammet var indrettet blandt andet med fokus på det europæiske sprogår. Programmet blev udarbejdet i samarbete mellan Samarbetsnämnden och lektorerna i Bulgarien, Jugoslavien, Kroatien, Moldavien, Monte Negro, Polen, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Tjekkien, Ungern och Österrike.

På området barn och unga går ca. 10 % af Ungdomskomitéens projektstøtte til projekter med Europæisk tilknytning. – Ca. 15 % af Styringsgruppens projektmidler er gået til projekter med Europæisk vinkling.

Andelen ansökningar till Nordiska Kulturfonden, där initiativet kommer från utomnordiska länder inom EU/EES-området, av det totala antal ansökningar som fonden mottar, är liten. Under 2001 var endast nio ansökningar från övriga EU/EES-området, av totalt cirka 700 mottagna ansökningar. Av dessa beviljades bidrag till fyra ansökningar – bland dessa en utställning med samtida nordisk konst i Siena, Italien och ett symposium inom nordiska språk i Greifswald, Tyskland. Många av de övriga projekt som fonden beviljar stöd till omfattar dock även andra, utomnordiska, länder inom EU/EES-området, både vad gäller deltagare och orter för genomförande av projekten. Antalet ansökningar där nordiska och europeiska finansieringsmöjligheter kombineras tycks vara stigande.

2.5 Fremtidige prioriteringer inden for Kultur (Relatereret til EU/EØS)

Kultursektorn kommer fortsatt att följa och arbeta med EU/EES-frågor och då med inriktning på att genom ett nordiskt samarbete öka möjligheterna att påverka viktiga kulturfrågor. Liksom då Finland och Sverige var ordförandeland i EU, kommer särskild uppmärksamhet att riktas på det danska ordförandeskapet och dess aktiviteter i unionen. Detta gäller främst de indikerade danska prioriteringarna, härvid bl.a.; mobilitet för konstnärer och deras yrkesutövande, utvärdering av kulturprogrammet 2000, revision av TV-direktivet och rambetingelser för innehållsproduktion i de nya medierna; härunder bl.a. frågor om stödstrukturer.

Handlingsplanen för Styrningsgruppen för Nordiskt Kultur- och Mediesamarbete (KM-gruppen) följer närmast det nordiska ordförandeskapets (Norges) handlingsprogram, även vad gäller de EU/EES-relevanta aktiviteterna. Fokuseringen på frågan om digital innehållsproduktion överensstämmer härmed väl med det danska kommande ordförandeskapsprogrammet i EU. Övriga aktiviteter inom medieområdet med EU/EES anknytning är public service frågor samt upphovsrättsliga frågor i samband med tillkomsten av nya medier och tjänster.

3. Forskning, Utdannelse og IT

3.1 Utdanningssamarbeidet

Den 5-årige strategien for utdannings- og forskningsområdet 2000–2004 betoner at det nordiske utdannings- og forskningssamarbeidet skal fremme mulighetene for å styrke nordiske grunnsynspunkter i internasjonale fora. Både strategien og handlingsplaner for skole- og voksenopplæringsområdet og den rullende dagsorden for høgre utdanning fokuserer på tettere dialog og samspill med det europeiske utdanningsområdet, både når det gjelder mobilitetsprogrammer, nettverk og prosjekter. Nordiske initiativer vil dog ta hensyn til at de nordiske land har ulik tilknytning til EU. Det er derimot vesentlige interesser knyttet til initiativer i forhold til Europarådet, OECD og UNESCO, spesielt i forhold til livslang læring og utdanningsindikatorer.

I sin uttalelse om Vismannsrapporten konstaterer MR-U en økende sammenheng i hvilke utdanningspolitiske spørsmål som er på agendaen i Norden og i internasjonale fora som EU, Europarådet, OECD og UNESCO. De nordiske land har allerede et godt samarbeid, og bør være tydelige dagsordensettere og bidra også i det europeiske samarbeidet.

Som oppfølging av seminaret om EUs utdanningsprogrammer som Ministerrådet holdt i desember 2000, diskuterte MR-U på sitt marsmøte "Livslang læring – en utfordring for Norden", forankret bl.a. i EU-kommisjonens "Memorandum on Lifelong Learning" og dagsorden for OECDs ministermøte i april 2001. MR-U opprettet deretter en nordisk ad hoc arbeidsgruppe for å utveksle synspunkter i landenes behandling av Memorandumet fram til 1. juli 2001. Gruppen fikk dessuten i oppdrag å gi anbefalinger til Ministerrådet med hensyn til det videre arbeidet om felles nordiske initiativer om livslang læring og framla rapport i oktober 2001 med forslag til fire felles nordiske prosjekter. MR-U har besluttet å realisere to av forslagene:

a) Et årlig møte innkalt av formannskapslandet for nordisk erfaringsutveksling inn mot internasjonale arbeider om indikatorer og analyser.
b) En nordisk prosjektgruppe skal utveksle erfaringer om utgangspunkt og løsnings-modeller for validering av realkompetanse – med sikte på at nordiske erfaringer kan bringes inn i igangværende EU-initiativer.

EK-U tar primo 2002 endelig stilling til iverksetting av forslagene om fellesnordiske initiativer når det gjelder struktur og styringsproblematikk som konsekvens av en vid betraktning av livslang læring samt et forslag om læring på arbeidsplassen.

På sitt marsmøte hadde MR-U en bred diskusjon med utgangspunkt bl.a. i rapport fra Rådet (utdanning) til Det europeiske råd, "Konkreta framtidsmål för utbildningssystemet". Da det ofte er samme saker på dagsorden, har det vært naturlig å betrakte EU-aktuelle spørsmål i sammenheng med ministermøter i OECD og Europarådet, bl.a. vedrørende livslang læring og godkjenning av prøver og eksamener knyttet til Bolognaprosessen. Likedan har EK-U og MR-U fulgt arbeidet innen Europarådets komité for høgre utdanning og forskning og diskutert et nordisk samarbeid om oppfølgingen av prosessen "Education for All" (EFA) og handlingsprogrammet fra Dakar (UNESCO).

Ministerrådssekretariatet har deltatt på flere konferanser under det svenske formannskapet i EU, bl.a. "Kvalitet i utbildning", "Learning Democracy" og EUs mobilitetskonferanse.

3.2 Forskningssamarbeidet

I forhold til befolkningenes størrelse er Norden en av de regioner i verden som investerer mest i forskning. Det skyldes ikke minst næringslivets investeringer i forskning og utvikling på en rekke områder hvor Norden kan hevde seg internasjonalt. Med deres ensartede struktur har de nordiske land gode muligheter for å styrke samarbeidet om forskerutdanning. Det nordiske forskningssamarbeidet har som formål å styrke nordiske forskeres posisjon internasjonalt og å skape en nordiske merverdi til nasjonale investeringer. Det nordiske samarbeidet fokuserer på å fremme forskermobilitet, -utdanning, -kompetanseoppbygning og etablering av forskernettverk og uttrykkes i stipendordninger, forskningsprogrammer og en rekke nordiske forskningsinstitu-

sjoner. I 2001 utkom rapporten: Science Indicators for the Nordic Countries (TemaNord 2001:539), som gir en oversikt og vurdering av den offentlige forskning i Norden.

Et prosjekt om Centres of Exellence ble vedtatt i 2001. Prosjektet skal bidra til å styrke samarbeidet mellom forskningsinstitusjoner i Norden enten i form av nettverk eller et geografisk senter.

Nordisk Forskerutdanningsakademi (NorFA) har som formål å styrke forskermobiliteten og forskningssamarbeidet i Norden. NorFA's hovedsatsing på forskernettverk og forskerkurs er åpne for forskere og forskergrupper utenfor Norden på egen finansiering og internasjonale forskere deltar ofte som forelesere.

De nordiske forskningsinstitusjonene er kompetansesentre på internasjonalt nivå og deltar aktivt i europeiske og internasjonale forskningsprogrammer og øvrig forskningssamarbeid. Fjorten av de nordiske institusjonene bruker mellom 50 % og 100 % av deres budsjett på forskningsformål og forskerutdanning og tiltrekker mange gjesteforskere. De dekker forskning i blant annet vulkanologi, teoretisk fysikk, Asiaforskning, samisk forskning, havrett, vitenskapelig informasjon.

Nordisk Ministerråd hadde i 2001 aktive forskningsprogrammer på områdene: kjønn og vold, språkteknologi, arktiske områder, vestnordisk oseanklima-forskning, sikkerhetspolitikk og velferdsforskning. I flere av disse programmer inngår en europeisk vinkling. Flere prosjekter i arktisk program har senere blitt utvidet til europeiske prosjekter.

3.3 Språksamarbeidet

Nordisk Ministerråds språkpolitiske referansegruppe har utarbeidet et nytt NORDMÅL-program som inneholder de overordnede retningslinjer for språksamarbeidet i perioden 2000-2004. Programmet avspeiler globaliseringens innflytelse på språksituasjonen i Norden. Gjennom konferansen Nordens sprog i en international tid belyses nordiske språks status særlig i forhold til engelsk. Dessuten vil den gi eksempler på hva som språkpolitisk er gjort for å styrke språkene og åpne en debatt om hvilke perspektiver landenes språkpolitiske initiativer rommer på terskelen til det 21. århundre.

3.4 Prosjekter innen forskning, utdanning og IT (med EU/EØS-relevans)

I den pågående gjennomgangen av sektorens nordiske støtte- og mobilitetsordninger vurderes også sammenhenger til EUs utdanningsprogrammer. I prosessen er det innhentet en ekspertrapport fra Bernd Wächter, Academic Cooporation Association (ACA) i Bryssel.

Etter beslutning i EK-U er det gjennomført en nordisk fordypningsstudie om voksnes deltakelse i utdanning med utgangspunkt i empiriske data fra OECDs literacy-studier. Rapporten Curious Minds – Nordic Adult Education Compared ble utgitt ultimo 2001 på engelsk og svensk. Undersøkelsen er en komparativ studie mellom de nordiske land og Norden i forhold til utvalgte EU- og OECD-land. Prosjektet er et nordisk pionerarbeid og rapporten konkluderer med at det ikke kan påvises en nordisk modell i voksenopplæringen, men at de nordiske land representerer en høg standard i internasjonal sammenheng.

For å bedre kjennskap til nordiske diskusjoner om livslang læring hos en international leserkrets utgir styringsgruppen for folkeopplysning og voksenopplæring (FOVU) tidsskriftet Golden Riches – Nordic Adult Learning. Ett av temaene i 2001 var den nordiske fordypningsstudien om voksnes deltakelse i utdanning. Etter en gjennomgang av sitt internasjonale arbeid vil FOVU undersøke om aktuelle nordiske temaer kan presenteres bedre enn ved et fast tidsskrift. FOVU vedtok i 2001 å nedlegge den internasjonale kontaktgruppen til fordel for en mer ad hoc preget møteplass mellom FOVU, NFA og brukermiljøene samt å utrede hvordan internasjonale nyhetsbrev kan utvikles for å gi en komparativ belysning av hvordan aktuelle temaer behandles i ulike internasjonale organisasjoner som EU, OECD og Europarådet.

Nordens folkliga akademi (NFA) har også i 2001 vært koordinator og partner i flere EU-prosjekter innen voksenopplæringsområdet, primært innen Sokrates- og Leonardoprogrammet.

På skoleområdet har prosjektet om verdigrunnlag i skolen en europeisk dimensjon ut fra fokuset på bl.a. det flerkulturelle aspekt i de nordiske samfunn.

Det nordiske skolenettet (Odin) har en del engelskspråklig innhold, bl.a. tematidsskriftet Nordic School som i 2001 hadde temaet "Mobbing i skolen" og Kontaktgalleriet hvor lærere og elever kan knytte kontakter. Odin er representert i European Schoolnets Editorial Board og deltar derved i diskusjoner om skolenettets framtidige organisering som verktøy for skoleutvikling. Odin utgjør på denne måte et regionalt skolenett i Europa og det tilstrebes synergieffekter mellom de nordiske lands engasjement i henholdsvis nordiske og europeiske skolenett.

Styringsgruppen for høgre utdanning, HØGUT, har arbeidet videre med Sigtunaavtalen. I en utredning om avtalen konstateres at den er foreldet. Saken har også vært behandlet i EK-U og MR-U som mente at spørsmålet bør relateres til arbeidet med og ratifiseringen av Lisboakonvensjonen i de nordiske landene. For HØGUT vil fortsatt adgang til og dimensjonering av høgre utdanning være sentrale temaer.

Nordisk Forskeruddanningsakademi (NorFA) deltar i EUs satsing på Women and Science under femte rammeprogram. Som et ledd i dette avholdt NorFA en konferanse om Kvinder i Akademia i juni 2001 medfinansieret av EU's femte rammeprogram.

Forskningsprogrammet "Norden og Europa" avsluttet sitt oppdrag etter 5–6 års arbeide i 2001. I mars 2001 ble det holdt en avslutningskonferanse for de forskningskoordinatorene som siden starten har inngått i programmet og i desember ble programmets resultater formelt overrakt Nordisk Ministerråd. NMR har bevilget i alt 35 MDKK i programperioden, men med de enkelte lands egne midler har nok programmet aggregert minst det dobbelte av dette beløpet. Resultatet er blitt til over 50 bøker, flere hundre vitenskapelige artikler og både faglig dyptgående og også tvergående seminarer og konferanser. Over 300 forskere har vært involvert og i tillegg har flere tatt sine doktorgrader knyttet til programmet. Ikke-nordiske forskere har gitt tilbakemeldinger som uttrykker stor respekt for forskningsarbeidet og programmet regnes som en stor suksess.

3.5 Fremtidige prioriteringer inden for Uddannelse, Forskning og IT (Relateret til EU/EØS)

Sektorens overordnede strategi samt styringsgruppenes handlingsplaner fokuserer på tettere dialog og samspill med det europeiske utdannings- og forskningsområdet, både når det gjelder mobilitetsprogrammer, nettverk og prosjekter.

MR-U har stor oppmerksomhet rettet mot en økende sammenheng i hvilke utdanningspolitiske spørsmål som er på agendaen i Norden og i internasjonale fora som EU, Europarådet, OECD og UNESCO. De nordiske land har mange likhetstrekk og representerer ofte sammenfallende holdninger i internasjonale fora. Den nordiske dimensjonen har gode muligheter for å posisjoneres og styrkes gjennom et strukturert og operativt nordisk samarbeid. Samtidig vil en mer aktiv nordisk oppmerksomhet ha nytte for det nasjonale arbeidet. MR-U har derfor initiert et arbeid med å finne modeller for hvordan samarbeidet gjennom Ministerrådet kan videreutvikles som et forum for å diskutere og forberede saker som kommer på dagsorden i EU, men også i andre internasjonale fora.

NSS gjennomfører i 2002 en konferanserekke med tittelen "demokrati i skolens hverdag". NSS har også nedsatt en ny arbeidsgruppe som skal utarbeide et forslag til framtidig samarbeid med utvikling av indikatorer for skolesamarbeidet.

For FOVU har konkrete initiativer knyttet til aktivt medborgerskap, vurdering og verdsetting av realkompetanse og læring i arbeidslivet fortsatt høg prioritet. Med utgangspunkt bl.a. i nordiske og nasjonale rapporter basert på OECD-materiale planlegges høsten 2002 en internasjonal konferanse om voksnes læring hvor både OECD og EU-Kommisjonen inviteres.

HØGUT fortsetter arbeidet med gjensidig godkjenning av prøver og eksamener. Dessuten er adgang til og dimensjonering av høgre utdanning sentrale temaer.

Den nordiske forskningsdebatten fokuserer i øyeblikket på utviklingen av et nordisk forskningsrom som ledd i intensjonen om an European Research Area. Det fokuseres spesielt på samarbeid om Centres of Excellence og forskerutdanning evt. i form av nordiske forskerskoler

samt samarbeidet mellom forskning og næringsliv. Nordisk Ministerråd vil i 2002 følge opp et forslag fra Nordisk Råd (A1269/nord) om en redegjøring om å utbygge det nordiske forskningsrom som et regionalt bidrag for styrking av det europeiske forskningsrom. Redegjørelsen skal blant andet vurdere koblingen mellom forskning og næringsliv. Oppgaven ivaretas av Nordisk Forskningspolitisk Råd.

4. Miljø- og ressourcepolitik

4.1 Miljø

Et centralt omdrejningspunkt i sektorens virksomhed har været den endelige vedtagelse og begyndende virkeliggørelse af strategien for bæredygtig udvikling i Norden og dets nærområder. Der findes næppe – hverken i Europa eller globalt – en tilsvarende ambitiøs strategi på regeringsplan for holdbar udvikling i en region bestående af flere lande. Nordisk Ministerråd fører på den baggrund strategien frem i EU som et vægtigt nordisk bidrag til at påvirke retningen for den fremtidige udvikling i Europa. Men De nordiske lande har besluttet at gå videre i form af en fællesnordisk profilering af strategien i relation til de fortsatte globale forhandlinger om miljø og holdbar udvikling (Rio + 10/ Johannesburg, september 2002).

"Det nordiske miljøhandlingsprogram 2001-2004" trådte i kraft den 1. januar 2001. Miljøhandlingsprogrammet er et konkret program, der fungerer som et styringsinstrument for det nordiske miljøsamarbejde i Nordisk Ministerråds regi.

EU/EØS spørgsmålene udgør et højt prioriteret indsatsområde i det nordiske miljøhandlingsprogram, ikke mindst fordi en vigtig del af den europæiske miljøregulering sker i EU/EØS processerne. Med en fælles indsats på EU/EØS spørgsmål søger de nordiske lande at vinde gehør for nordiske synspunkter i EU's miljøarbejde og fokusere på spørgsmål, hvor de nordiske lande har et værdifællesskab og sammenfaldende interesser. Målet er at skabe en platform for initiativer i sager, hvor landene har et ønske om at påvirke den europæiske dagsorden samt at opnå det højeste ambitionsniveau. Dette sker blandt andet gennem regelmæssige diskussioner af vigtige EU/EØS spørgsmål på ministermøderne og på embedsmandsmøderne.

De nordiske lande skal, med udgangspunkt i miljøhandlingsprogrammet, identificere og varetage fælles nordiske interesser i Europapolitikken med henblik på, at miljøhensyn integreres i sektorerne og i støtteordningerne, samt at miljølovgivningen skærpes. Dette indebærer, at sektorerne skal tage det fulde ansvar for sine respektive miljøproblemer, at princippet om bæredygtig udvikling integreres i arbejdet inden for alle sektorer, samt at relevante programmer og direktiver indeholder tilstrækkelig krav med henblik på at minimere og undgå miljøproblemerne.

Det nordiske samarbejde skal aktivt yde en indsats for at følge op på EU's 6. miljøhandlingsprogram og EU's strategi for bæredygtig udvikling. Ved EU's udvidelsesforhandlinger skal der lægges stor vægt på miljøhensyn.

Sverige havde formandskabet i EU under første halvdel af 2001. I den forbindelse diskuterede man på miljøministermøderne opfølgningen og resultaterne af det svenske formandskab, Belgiens formandskabsprogram for den sidste halvdel af 2001 samt andre relevante EU-spørgsmål som f.eks. sektorstrategier, udvidelsesforhandlingerne, samt implementeringen af den Nordlige Dimension, herunder forslag til etablering af en ny lånefinansieringsordning og dertil knyttet fond (Northern Dimension Environmental Partnerhsip).

Den nordiske koordinering af synspunkter og påvirkningen af EU's arbejde med den Nordlige Dimension prioriteres fortsat. Den Nordiske Investeringsbank (NIB) spiller en central rolle ved gennemførelsen af den nordlige dimensions miljøpartnerskab, der trådte i kraft under Sveriges EU-formandskab i april. NIB er en ledende koordinator ved forberedelserne af at bygge et anlæg for afløbsrensning i St. Petersburgs. Den Nordiske miljøudviklingsfond (NEFCO) har også medvirket i projekter indenfor rammerne af den Nordlige Dimension.

Kommende møder i EU's miljøråd er et fast punkt på miljøministrenes møder. Endvidere diskuterer ministrene det relevante formandskabsprogram i EU, aktuelle spørgsmål på EU's dagsorden samt særligt forberedte spørgsmål. Herudover har det EU-ansvarlige formandsland

inviteret samtlige nordiske miljøministre til formøder umiddelbart inden EU's miljørådsmøder. Formålet med formøderne har været såvel informations- og erfaringsudbytte, som policydiskussioner i vigtige aktuelle EU-spørgsmål.

Embedsmandskomitéen har ligeledes behandlet EU-relaterede spørgsmål på de møder, der ikke har været afholdt i direkte tilknytning til miljøministermøderne.

Indenfor miljøsektoren sker de formelle kontakter for opfølgning af EU arbejdet hovedsagelig gennem hovedstæderne. Ministre, embedsfolk og eksperter i miljøsektorens arbejdsgrupper har ansvaret for, at diskussioner som vedrører beslutningsprocessen, kommer på dagsorden på relevante møder. I initiativfasen har eksperterne ansvaret for, at det nordiske arbejde følges op og fases ind i EU-processen gennem direkte kontakter med relevante personer i Kommissionen og andre institutioner.

Stort set alle miljøsektorens arbejdsgrupper arbejder aktivt med EU-spørgsmål. Se nærmere herom afsnit 4.9 nedenfor om projekter inden for Miljø og Ressourcer, med EU/EØS-relevans.

4.2 Økonomi og finans

EU-frågor är en stående agendapunkt under MR-Finans möten. MR-Finans behandlar bl.a. frågor som är aktuella inom ECOFIN men även andra frågor av särskild betydelse för Norden och/eller närområdet. Under år 2001 berördes följande EU/EES-relaterade ämnen i MR-Finans.

EMU:s inverkan på den nordiska ekonomin och det nordiska samarbetet: Vid samtliga MR-Finansmöten under år 2001 behandlades frågor relaterade till EMU:s inverkan på den nordiska ekonomin och det nordiska samarbetet. Finland informerade om förberedelserna inför införandet av Euron och de väntade effekterna härav. En svensk folkomröstning om ev. medlemskap i EMU väntas under 2003.

Uppföljning av EU:s toppmöte i Nice – konsekvenser för Norden och nordiskt samarbete: Härvidlag berördes bl.a. de aktuella traktatändringarna, skadlig skattekonkurrens, utvidgningsprocessen m.m.

Det svenska EU-ordförandeskapet våren 2001: Sveriges minister redogjorde vid mötet 24 januari 2001 för huvuddragen i det svenska EU ordförandeskapet våren 2001. Följande frågor lyfts särskilt fram i det svenska EU ordförandeskapet: (i) utvidgningen, (ii) miljön, (iii) sysselsättningen, samt (iv) den nordliga dimensionen och kontakter med Ryssland. Vid sommarmötet år 2001 sammanfattade den svenska ministern erfarenheterna från ordförandeskapet.

Ministrarna informerades under året även om ett informellt möte mellan EU:s ekonomi- och finansministrar samt finansministrar och centralbankschefer från ansökarländerna som ägde rum i Malmö i april. Syftet med mötet var att få igång en diskussion om hur välfärdsgapet mellan EU-länderna och ansökarländerna kan överbryggas. Diskussionen fokuserade på strukturreformer, skatter, strategier för att öka tillväxten, sysselsättningen m.m.

Den så kallade Lissabonstrategin dryftades under året. Enligt strategin ska EU år 2010 vara mera konkurrenskraftigt än USA. En annan viktig fråga som berördes under det svenska EU-ordförandeskapet var åldrandeproblematiken.

EU:s strategi om hållbar utveckling samt toppmötet i Göteborg: På det ekonomiska området framhävdes särskilt kopplingen mellan långsiktig ekonomisk politik och miljövården. Andra frågor av särskild betydelse rörde direktiven om beskattning av mineralolja och energi.

Handlingsplanen för att skapa en enhetlig finansmarknad: EU-kommissionens handlingsplan för finansmarknaderna innehåller nödvändiga åtgärder för att uppnå en bättre fungerande inre marknad för finansiella tjänster. I handlingsplanen anges de åtgärder som måste genomföras för att samtliga fördelar med euron skall kunna uppnås och för att säkerställa att finansmarknaderna inom EU förblir stabila och konkurrenskraftiga. Arbetet med Handlingsplanen bevakas löpande MR- och ÄK-Finans samt av referensgruppen för nordiskt och nordiskt-baltiska samarbete om värdepappersmarknadsfrågor (se nedan).

Förstärkt skattepolitiskt samarbete inom EU: Tre områden prioriteras särskilt inom EU:s så kallade skattepaket: (i) företagsbeskattning, (ii) beskattning av inkomster från sparande och

(iii) frågan om källskatt på gränsöverskridande betalningar räntor och royaltyn mellan företag. En majoritet av EU-länderna är av uppfattningen att dessa tre beståndsdelar i skattepaketet är oupplösligt kopplade till varandra.

En fortsatt diskussion väntas dessutom om hur Norden bör motverka ökad skattekonkurrens inom Europa och internationellt. Denna diskussion är särskilt aktuell i samband med NMR:s projekt "Den framtida finansieringen av de nordiska välfärdsstaterna" som pågår under år 2001 och första delen av 2002.

NMRs nordiska och nordisk-baltiska samarbete på värdepappersmarknadsområdet :

Utvecklingen mot ökad integration av värdepappersmarknaderna och banksektorn i Norden och Baltikum kräver ökad samordning av lagstiftning och rutiner vad gäller börserna, finansinspektionerna, värdepapperscentralerna samt på det civilrättsliga området (inom EU:s överordnade juridiska ramverk). En viktig del i arbetet är att samarbeta kring frågor relaterade till EU-direktiven inom värdepappersmarknadssektorn fr.a. inom ramen för den s.k. handlingsplanen för att skapa en enhetlig finansmarknad. Ett antal nordiska arbetsgrupper har upprättats för att samarbeta både inför förhandlingar i EU:s arbetsgrupper samt i samband med införlivandet av EU-direktiven i nordisk lagstiftning. De baltiska länderna har också framfört önskemål om stöd från de nordiska länderna bl.a. när det gäller införlivandet av EU-direktiv i nationell lagstiftning kopplat till förhandlingarna kring ett framtida EU-medlemskap.

Ett intensivare och mera organiserat nordiskt samarbete om EU/EES-frågor:

MR-Finans diskuterade vid mötet den 29 oktober 2001 upprättandet av ett mera systematiskt nordiskt samarbete när det gäller EU/EES frågor i syfte att identifiera specifika EU/EES frågor där ett nordiskt samarbete skulle kunna skapa ett mervärde, till exempel i form av ökad genomslagskraft för ev. gemensamma nordiska hållningar i EU, gemensamma utredningar om aktuella eller väntade EU-frågor eller genom ett samordnat införlivande av EG-direktiv i nationell lagstiftning på viktiga områden. MR-Finans beslutade att ge ÄK-Finans i uppdrag att inför MR-Finansmötet i juni 2002 och med beaktande av existerande erfarenheter på området utarbeta ett förslag till hur ett ändamålsenligt och mera systematiskt nordiskt samarbete om EU/EES frågor skulle kunna läggas upp inom ekonomi- och finanssektorn.

4.3 Regionalsektoren

Regionalsektorn har under året startat en arbetsgrupp NÄRP-EU som har till uppgift att utväxla erfarenheter och undersöka vilka samarbetsmöjligheter som finns mellan de nordiska länderna inom ramen för EU:s framtida regionalpolitik. Gruppen bildades under hösten 2001 och har haft två möten. Ett par arbetsområden som har förts fram att arbeta vidare med är:

- Stadspolitik
- Regionalpolitiskt statsstöd
- Den framtida regionalpolitiken

Gränsregionalt samarbete: De åtta nordiska gränsregionerna, där merparten även får stöd från EU via Interreg 3, har haft flera möten i gränsregionalt forum där diskussioner förts om de nya programmen. Regionalsektorn har också deltagit i AEBR:s (Association of European Border Regions) 30-års jubileum. Nordiska ministerrådet är sedan flera år medlemmar och representerar de nordiska gränsregionerna.

Under året har regionalsektorn också arrangerat en stor gränsregional konferens i Birstonas, Litauen. Det övergripande syftet var att förbereda kandidatländerna inför ett eventuellt framtida medlemskap. Vid konferensen presenterades dels ett par av de nordiska gränsregionerna som alla är kopplade till Interreg och dels ett par gränsregioner från det östra närområdet. Det konstaterades att det finns ett behov av att bygga upp ett gränsregionalt nätverk i det östra närområdet med det nordiska gränsregionala forumet som modell. Regionalsektorn har beviljat medel för att igångsätta detta under 2002.

4.4 Energi

Det nordiska energipolitiska samarbetet fokuseras på tre kärnområden: 1) elmarknadsfrågor och en avreglering och öppning av elektricitetsmarknaderna och uppföljningen av EU-direktiven, 2) de klimatpolitiska frågorna inklusive uppföljningen av Kyoto-protokollet och EU:s bördefördelning samt 3) det regionala samarbetet med Nordens närområde, Östersjöländerna och EU-kommissionen.

Energisektorns verksamhet och speciellt de klimatpolitiska frågor, verksamheten i Östersjöregionen och med närområdena omfattar en väsentlig del av de aktiviteter, som också ingår i EU:s politik för en Nordlig Dimension. Norden har fungerat som initiativtagare och pådrivare i det regionala samarbetet som samlar EU:s medlemsländer, kandidatländer, EES-medlemmar, EU-kommissionen och Ryssland för att utveckla energimarknaderna och infrastrukturen i regionen.

Viktiga frågor i samarbetet är bland annat a) en samordning av de nordiska ländernas intressen vid en fortsatt integrering av de europeiska elmarknader bl.a. inom den s.k. Florensprocessen i EU, b) samarbete med den Ryska Federationen och de ryska regionerna inom projekt som parterna identifierar som viktiga och som också kan ha en positiv inverkan till inriktningen av den påbörjade dialogen mellan EU och Ryssland samt c) fyra Östersjöländers medlemskapsförhandlingar med EU.

Ministerrådet har diskuterat det svenska ordförandeskapet, ärenden på det Europeiska rådets möte i Stockholm, ministerrådets möte i maj, ministerkonferensen om den nordliga dimensionen samt den pågående energidialogen mellan EU och Ryssland. Ministerrådet har beslutat att ge ämbetsmannakommittén i uppdrag att se över hur det EU-relaterade nordiska energisamarbetet kan användas för att bättre driva energifrågor på gemenskapsnivå av betydelse för regionen samt att också i fortsättningen hålla nordiska förmöten inför ministerrådets möten i Bryssel.

Ämbetsmannakommittén har i varje möte diskuterat Europafrågor och under Frankrikes ordförandeskapsperiod bland annat 1) behandlingen av direktivet för förnybar energi, 2) grönboken om energiförsörjning i Europa i framtiden, som är ett centralt dokument i energidiskussionen samt 3) agendan för energiministrarnas möte 14-15.5. och toppmötet i Stockholm 23-24.3.2001.

Finlands ordförandeprogram har genomförts bland annat enligt följande:

1. Norden fortsätter att agera primus motor och finansiär i energisamarbetet i Östersjöområdet utifrån statsministrarnas deklaration i Bergen 1997 och EU:s politik för en nordlig dimension. Nordiska ministerrådet är huvudfinansiär och ländernas representanter bildar stommen i GSEO samt arbetsgrupperna av Basrec-samarbetet (energisamarbetet i Östersjöregionen.
2. Energisamarbetet i Östersjöområdet. Ministerrådet stöder Basrec-organisationen och har avsatt Regionalt samarbete som ett kärnområde. Genom Basrec hålles aktiva kontakt till alla Östersjöländer, regionala och internationella organisationer och finansiärer samt EU.
3. Utvecklingen av energimarknaden i Baltikum. Nordiska ministerrådet har ställt en projektledare till det baltiska ministerrådets disposition för ett år för att assistera i utvecklandet av den baltiska elmarknaden.
4. Bistå Baltiska församlingens energitjänstemannakommitté i samarbetet med andra finansiärer. Ministerrådet stöder Baltiska ministerrådets energikommittés samarbetskontor i alla tre länder och inom ramen för "Agreed minutes" sker ett aktiv samarbete på flera nivåer. Det nordiska och baltiska ministerrådet möttes i Helsingfors 11.9.2001, ämbetsmännen möttes 7-8.6.2001 i Jurmala i ett möte och ett seminarium. De nordiska arbetsgrupperna inbjuder sina baltiska kolleger då relevanta frågor behandlas.
5. Ordna fortsatt finansiering av energisamarbetet i Östersjöområdet och finna nya finansiärer utöver Norden. Nordiska ministerrådet har tillsammans med Baltiska ministerrådet lagt fram för EU ett förslag till Synergy-projekt "Basrec 2002" omfattande cirka 10 miljoner DKK för samfinansiering och samprojekt.

6. En av de viktigaste uppgifterna är att tillämpa de flexibla mekanismerna som överenskommits om i Kyoto-protokollet. Ministerrådet har beslutat om genomförandet av en Testing ground för Kyoto-mekanismer, en simulering planeras, att finansieringsfacilitet upprättas, ett ramavtal skall behandlas, kunskaps- och kapacitetsuppbyggnad skall genomföras och en stor konferens planeras våren 2002.
7. Vidare skall den nordiska elmarknaden vars mekanismer redan nu ligger på internationell toppnivå utvecklas och eventuella nya regler (t.ex. EU-direktivet om grön elektricitet) integreras i den nordiska elmarknaden.. Ministerrådet har avsatt den öppna elmarknaden som ett kärnområde och kommer inom ramen för ett arbetsprogram, en arbetsgrupp och en särskild projektledare att verka för en utveckling av marknaden inom ramen för EU:s direktiv.
8. EU:s program för utveckling av energisektorn skall genom gemensamma initiativ bearbetas för att bättre tillgodose den nya energimarknadens behov. Ministerrådet diskuterar aktuella EU-frågor i varje möte och bereder på de tre kärnområdena förslag som kan tas upp som initiativ. Ministerrådet har beslutat om effektivisering av det nordiska samarbetet om EU-frågor.

Budgeten 2001 framhåller att utvecklingen inom energiområdet i de nordiska länderna och internationellt har medfört ett ökat behov av nordiskt samarbete om energifrågor. Det gäller särskilt frågor om den nordiska elmarknaden och samspelet med den inre marknaden i EU/EES, förhållandet till klimatfrågan och möjligheterna att utveckla samarbetet om Östersjöfrågor inom energisektorn. Uppföljningen av EU:s program och projekt fortsätter med utredning om möjligheter till nordiska lösningar. Ministerrådet avser att fortsätta att behandla EU-frågor och samarbeta med den EU och andra internationella organisationer i Östersjöregionen för undvikande av dubbelarbete och åstadkomma koordinering av insatser.

Basrec: Två ministerkonferenser, etablerandet av ett formaliserat regionalt samarbete – Baltic Sea Region Energy Co-operation (Basrec) – samt specifika nordiska handlingsprogram och projekt i Nordens närområde har märkbart utvidgat det nordiska samarbetets horisont i hela Östersjöregionen. BASREC 2002 är ett Synergy-projekt med 15 delprojekt i samarbete mellan Nordiska ministerrådet och EU.

4.5 Transport- och kommunikationssektorn

Transport- och kommunikationssektorn är en tung sektor inom EU som får allt större betydelse även för det nordiska och nordisk-baltiska samarbetet. Nordiska ministerrådet (transport- och kommunikationsministrarna) avhåller ett möte om året. Ministrarna möts även regelbundet bilateralt samt ofta i samband med transportrådets möten i EU. Ministrarna har vid flera tillfällen uppmärksammat på att Norden tjänar på att agera samstämt i EU på transportområdet. Ett ökat samarbete efterfrågas således när det gäller EU frågor. Under det danska ordförandeskapet i NMR år 2000 fästas speciell uppmärksamhet vid samordningen av de nordiska insatserna i EU på transportområdet, bland annat inom informationsteknologin. Samarbetet om EU-frågor har tidigare främst gällt TEN-projekt och befrämjandet av Den nordliga dimensionen.

Under det finska ordförandeskapet år 2001 har samarbetet om EU/EES-frågor prioriterats högt och uppgraderats ytterligare. Nedan följer en förteckning över initiativ/frågor relaterat till EU/EES som behandlats inom sektorn under år 2001:

Workshop om EU:s Common Transport Policy (CTP) samt EU-kommissionens vitbok om CTP: I samband med ämbetsmannakommitténs (NÄT) möte i Helsingfors i november 2001 arrangerades en särskild workshop om EU:s Common Transport Policy (CTP) samt EU-kommissionens vitbok om den framtida CTP.

Frågor relaterade till Sveriges EU-ordförandeskap första halvåret 2001: Tre prioriterade frågor hade ställts upp i det svenska ordförandeskapet på transportområdet: (i) trafiksäkerhet, (ii) en väl fungerande transportmarknad samt (iii) transport och miljön. EU:s transportministrar antog under Sveriges ordförandeskap en rekommendation om införandet av 0,5 promille alkohol-

gräns i samtliga EU-länder. Sverige har även varit pådrivande vad gäller förslaget om att införa hastighetsbegränsade för mindre lastbilar. På luftfartsområdet har under ordförandeskapet förslag antagits om att gemensamt höja säkerheten. På sjösäkerhetsområdet har stora ansträngningar gjorts angående krav på dubbelskrov, agerande i IMO för införande av svarta lådor i sjöfarten samt en internationellt ordning för ersättning av skador vid olyckor med tankfartyg. Vid toppmötet i Göteborg slog EU:s regeringar fast att EU ska skapa ett gemensamt luftrum. Den inre marknaden ska således genomföras även på detta området innan 2004. På miljöområdet antogs en resolution i april 2001 om integration av miljöaspekten i transportpolitiken.

Belgiens ordförandeskap i EU andra halvåret 2001: Prioriteringarna överensstämmer i stort med Sverige ordförandeskap dock med svagare fokus på den inre marknaden till fördel för diskussionen om sociala och yrkesfrågor kopplade till transportsektorn (såsom arbetstider inom kollektivtrafiken m.m.). EU står inför stora utmaningar som kräver gemensamma lösningar (trängsel, CO_2 problematiken m.m.). Belgien prioriterar liksom Sverige miljöfrågorna högt. EU:s transportministrar har bjudits in till ett informellt möte med miljöministrarna. Dagordningen väntas fokusera på (i) överföringen av transporter från väg till järnvägsnätet, (ii) sjöfarten samt (iii) ekonomiska styrmedel inom transportsektorn.

Nordisk arbetsgrupp på sjöfartsområdet: På MR-transport fremførte Finland et forslag om at etablere en fælles nordisk arbejdsgruppe på søfartsområdet. Finland mente, at arbejdsgruppen bør drøfte spørgsmål som rör bland annat sjöfartstödet och härvidlag undersöka möjligheten att skapa en nordisk samsyn när det gäller statsstödsregler och förhållandet till EU vad gäller sjöfartsfrågor. Det blev aftalt, at man kunne gå videre med, hvordan man eventuelt kunne udforme en arbejdsgruppe på søfartsområdet, som Finland og Sverige havde foreslået. Danmark og Norge informerede om, at søfart ikke hørte under de respektive landes trafikministerier. Danmark og Norge anmeldte således ind til videre forbehold for, hvilke spørgsmål, en eventuel arbejdsgruppe skal tage op.

Den nordliga dimensionen: Status i konkretiseringen av den nordliga dimensionen har behandlats vid NÄT- och MR-Transportmötena under året. Ministrarna var härvidlag överens om att arbetet med den nordliga dimensionen bör konkretiseras ytterligare. Det är därför behov av en förstärkning av de finansiella resurserna för insatser inom den nordliga dimensionen bl.a. på transportområdet.

4.6 Jord og skovbrug

Jord- och skogsbrukssektorn har behandlingen av EU/EES-frågor som en stående punkt på dagordningen när Nordiska ministerrådet (fiske-, jord- och skogsbruks- och livsmedels-ministrarna) och Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor (NÄJS) sammanträder. Aktuella frågor presenteras och diskuteras. Huvudvikten ligger på informations-utväxling. EU-länderna samråder dessutom informellt inför ministerrådsmöten i EU.

Vid ministerrådets möte i juni 2001 i Reykjavik stod två ämnen med stark koppling till utvecklingen i EU i fokus: 1) Märkning och spårbarhet av livsmedel och skogsprodukter i internationell handel och 2) Vattenmiljö och hållbar resursförvaltning. För båda dessa teman antogs ministerdeklarationer, vilka uttrycker de nordiska ministrarnas vilja att bidra med nordiska synpunkter till den internationella utvecklingen. Spårbarhet, ursprungsmärkning samt märkning av GMO-produkter är alla exempel på frågor som behandlades och som är högaktuella i EU. Det slogs fast att den nordiska hållningen är att konsumenterna bör informeras när genteknologi använts vid framställning av livsmedel, oavsett om man kan mäta DNA eller protein från genmodifieringen i produkterna. Man enades om att även i fortsättningen ha nordiskt samråd inför internationella förhandlingar om märkning.

Under ministerrådet behandlades även en redogörelse från arbetet under det svenska ordförandeskapet. Jordbruksförhandlingarna inför utvidgningen, BSE, transport av levande djur och djurvälfärd samt upprättandet av den europeiska livsmedelsmyndigheten hörde till de ämnen som berördes. Slutligen behandlades forskningsfrågorna där det konstaterades att jord- och skogsbruksfrågor av relevans för Norden minskat i betydelse i det förslag till nytt ramprogram

som presenterats av kommissionen. Ministerrådet beslutade att man på ett ändamålsenligt sätt ville arbeta för att fiske- och jord- och skogsbruksfrågor får ett gott genomslag i det kommande ramprogrammet.

Ett huvudinitiativ som tagits under året från det tvärsektoriella ministerrådet är att utarbeta en nordisk plattform för livsmedelssäkerhet. En av huvudmålsättningarna är att öka det nordiska inflytande i de internationella processerna, bland annat inom EU.

NÄJS har också behandlat EU/EES-frågor vid ett flertal tillfällen. Under våren stod problemen med mul- och klövsjukan i fokus, liksom de övriga prioriteringarna under det svenska ordförandeskapet. Danmark, informerade om den europeiska konferens på ministernivå om ekologisk odling som hölls i Köpenhamn 10–11 maj 2001.

Vid möte i NÄJS i november sattes särskilt fokus på aktuella EU-frågor, genom fördjupade inlägg från inbjudna experter. Bland annat presenterades den finska hållningen till hur man skulle vilja se utvecklingen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik, inför den utvärdering som nu initieras. Rapporten var utarbetad av en arbetsgrupp som letts av jord- och skogsbruks-minister Kalevi Hemilä. Arbetet med den framtida livsmedelsslagstiftningen, reformeringen av hygienlagstiftningen och upprättande av European Food Authority, läget för utvecklingen av EU:s sjätte ramprogram för forskning samt aktuella frågor i anslutning till utvidgningen med relevans för jord- och skogsbrukssektorn var andra frågor på programmet. Stora frågor inför utvidgningen är till exempel frågan om produktionsstöd och den svåra strukturomvandling som kommer att krävas, till exempel för mjölkproduktion. I slutändan måste dessa frågor lösas med politiska beslut. Det konstaterades att Danmark som dåvarande ordförande kan förväntas spela en huvudroll för slutförhandlingen av detta under andra halvåret 2002.

Sektorns institution Nordiska genbanken (NGB) och permanenta samarbetsorgan Nordiska genbanken för husdjur (NGH), Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ) samt Samnordisk skogsforskning (SNS) prioriterar europeiskt samarbete inom sina respektive specialkompetenser.

Nordiska genbankens position som regionalt kompetenscentrum i Europa rörande växtgenetiska resurser har bibehållits under året, vilket manifesterat sig genom att NGB är en attraktiv samarbetspartner och deltar i ett flertal EU-projekt. Nordiska genbanken deltar aktivt i nätverk och arbetsgrupper inom ECP/GR.

Samnordisk skogsforskning prioriterar bland annat att underlätta för nordiska forskare att delta i EU-projekt. En kartläggning som SNS gjort inom EU:s femte ramprogram för forskning och utveckling visar på nordiskt deltagande i 34 av de 52 skogsrelaterade projekt som hittills beviljats inom programmet "Quality of Life and Management of Living Resources". I många fall förekommer deltagande från två eller fler nordiska länder i samma projekt. Tolv projekt har en koordinator från ett nordiskt land, vilket innebär att ansökningar med nordiska koordinatorer har haft en något högre "success rate" (26 %) än genomsnittet (23 %).

Forsknings- och utredningsprojekten inom Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning har på senare år haft en tyngdpunkt inom ekologiskt jordbruk samt husdjurens välfärd och husdjursetik, alla frågor där det är av vikt i EU-sammanhang att ha ett gott faktamässigt kunskapsunderlag.

Den nordisk-baltiska samrådskommitté som tillsatts med syfte att främja kunskapsutbyte och kompetensuppbyggnad inom insatsområdena hållbart jordbruk, hållbart skogsbruk, livsmedelsfrågor, folkligt deltagande, forskning och utbildning, har konstituerats under året och haft två möten. Kommittén har som en viktig arbetsuppgift att förbereda kommande möten mellan de nordiska och baltiska jord- och skogsbruksministrarna. För de baltiska länderna är teman som är av relevans i utvidgningsprocessen av stor vikt och har behandlats under året.

4.7 Fiskeri

Ministerrådet for Fiskeri blev i 2001 lagt ind under et nyt fælles ministerråd for fiskeri, jord- og skovbrug samt fødevarer. Ministerrådet afholdt et møde, hvorunder man også drøftede EU spørgsmål. Fiskerisektorens embedsmandskomité (NEF) har ved året møder ligeledes haft et

fast dagsordenpunkt om EU/EØS og andre internationale spørgsmål. I 2001 var de væsentligste emner revisionen af den fælles europæiske fiskeripolitik (CFP), herunder de nordiske landes holdninger til det såkaldte 'Green Paper', hvor Kommissionen fremlægger en revision af de sidste 10 års førte fiskeripolitik, – og de nordiske landes muligheder for at påvirke en kommende ny politik på området.

Der tegner sig et billede af en ny europæisk fiskeripolitik der baserer sig på regional fælles forvaltning af de marine ressourcer og derfor lægger op til en høj grad af involvering af alle aktive fiskerinationer uanset tilhørsforhold til EU – et forhold der er særligt interessant set fra det fiskeritunge Vestnorden. Dette billede blev også afspejlet ved konferencen 'The North Atlantic' i Tórshavn 21-22 juni, hvor bl.a. fiskeri- og miljøministre fra hele det Nordatlantiske området, herunder også EU-lande og EU-Kommissionen fik lejlighed til at drøfte forhold af betydning for beskyttelse og bæredygtig udnyttelse af de marine ressourcer. (se deklaration fra konferencen på www.norden.org/fisk/uk/declaration.pdf)

NEF har videre drøftet prioriteringen – eller mangel på samme – af fiskeri i oplægget til det kommende 6. rammeprogram for forskning og udvikling. NEF har fundet det beklageligt, at fiskeri ikke længere er et prioriteret felt for europæisk FoU – også set i lyset af det behov som en ny CFP forventeligt vil stille til FoU på fiskeriets område. Spørgsmålet om mærkning af fisk fra bæredygtigt fiskeri har tidligere været drøftet med Kommissionen og fra nordisk side afventer man behandlingen i EU's ministerråd, hvor sagen i 2001 flere gange har været sat på dagsordenen og taget af igen, før yderligere initiativer på området. FN's Comittee on Fisheries besluttede på mødet i februar 2001 at punktet skulle tages af dagsordene, men senest har FAO's Subcomittee on Fish Trade besluttet at spørgsmålet igen skal aktualiseres.

De længe ventede nye EU-regler for indhold af dioxin i fødevarer og foderstoffer kom i 2001. De nordiske lande har den holdning, at man hellere vil give befolkningen kostråd end at regulere ved hjælp af grænseværdier for de enkelte komponenter i kosten og/eller foderet. Særligt har Sverige og Finland, i 2001 overfor det daværende belgiske formandskab, fremmet denne holdning – dog uden at dette har ført til modifikation af EU's nye regelsæt. Regelsættet giver i første omgang en række problemer for fiskeriet i Østersøen/fisk fra Østersøen, men generelt forventes det at emnet vil blive debatteret også under 2002.

4.8 Levnedsmidler

Stort set al levnedsmiddellovgivning udspringer i dag fra EU samt internationale fora, og EU/EØS-temaer er derfor helt centrale i det nordiske levnedsmiddelsamarbejde. Både i levnedsmiddelsektorens embedsmandskomite, EK-Livs og i de underliggende arbejdsgrupper er aktuelle EU/EØS-spørgsmål et fast punkt på dagsordenen. Desuden er sektoren i 2001 blevet en del af et nyt fælles Ministerråd for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler, som ligeledes drøfter EU/EØS-spørgsmål. Foruden informations- og erfaringsudveksling lægges i stigende omfang vægt på temadiskussioner af aktuelle politiske temaer, som ofte vil indeholde EU/EØS-aspekter.

Vid ministerrådets möte i juni 2001 i Reykjavik stod således två ämnen med stark koppling till utvecklingen i EU i fokus: 1) Märkning och spårbarhet av livsmedel och skogsprodukter i internationell handel och 2) Vattenmiljö och hållbar resursförvaltning. För båda dessa teman antogs ministerdeklarationer, vilka uttrycker de nordiska ministrarnas vilja att bidra med nordiska synpunkter till den internationella utvecklingen. Spårbarhet, ursprungsmärkning samt märkning av GMO-produkter är alla exempel på frågor som behandlades och som är högaktuella i EU. Det slogs fast att den nordiska hållningen är att konsumenterna bör informeras när genteknologi använts

vid framställning av livsmedel, oavsett om man kan mäta DNA eller protein från genmodifieringen i produkterna. Man enades om att även i fortsättningen ha nordiskt samråd inför internationella förhandlingar om märkning.

I embedsmandskomiteen har man via det svenske formandskab i EU haft mulighed for at diskutere vigtige direktiver på basis af fyldestgørende informationer fra KOM m.v. Der har især

været drøftet: EU-forordningen om generelle principper og krav i fødevarelovgivningen og den nye levnedsmiddelmyndighed, hygiejneregler, GMO-forordningerne samt kosttilskud. Denne erfaringsudveksling på nordisk plan findes meget nyttig, både i forhandlingsfasen om et givent EU-direktiv og i relation til implementeringen af de vedtagne direktiver til nationale regler. Embedsmandskomiteen har endvidere taget initiativ til en nærmere drøftelse om styrkelse af den nordiske koordination i forhandlingsfasen.

Levnedsmiddelsektorens arbejdsgruppe for juridiske spørgsmål har ført temadiskussioner om forslaget til EU-forordning om generelle principper og krav i fødevarelovgivningen samt om risikohåndtering og brug af forsigtighedsprincippet ud fra et forbrugersynspunkt. Arbejdsgruppen har som en af sine hovedopgaver at bidrage til koordineringen af nordiske synspunkter i forbindelse med EU og internationale regler for dermed at give øget gennemslagskraft for de fælles nordiske synspunkter. Desuden er der i levnedsmiddelsektoren på en række emneområder (i alt 11) etableret netværk af sagsbehandlere i de nationale administrationer, som via møder, mailgrupper m.v. arbejder for en samordning ved forhandlinger i de internationale fora og ved implementeringen af de vedtagne regler. De væsentligste temaer har her været GMO-problematikken, tilsætningsstoffer og reglerne om kosttilskud.

Inden for Levnedsmiddelsektorens samarbejde med Baltikum blev der i maj 2001 afholdt et spændende seminar om risikoanalyse som metode, med det formål at give et overblik over risikoanalyse af fødevarer ud fra praktiske eksempler og for at fastlægge principper for en fælles opfattelse af risikoanalyse i et europæisk perspektiv. I høsten blev afholdt et seminar om GMO med fokus på risikovurderinger og analysemetoder.

4.9 Projekter inden for Miljø og Ressourcer (Med EU/EØS-relevans)

Miljø

Stort set alle miljøsektorens arbejdsgrupper arbejder aktivt med EU-spørgsmål. Som eksempler kan nævnes:

Den europæiske landskabskonvention. Natur-, friluftsliv- og kulturmiljøgruppen initierede under år 2001 et projekt om den europæiske landskabskonvention. Initiativet skaber et grundlag for nordisk samarbejde såvel hvad angår en fælles nordisk indsats om landskabsdiversitet og -kvalitet samt udgør et vigtigt bidrag til opfølgning af den europæiske landskabskonvention i såvel nordisk som europæisk sammenhæng.

EU's nye fiskeripolitik. Den tværsektorielle gruppe for miljø og fiskeri igangsatte et projekt om EU's nye fiskeripolitik (CFP). Projektet skal belyse emner af fælles nordisk relevans indenfor integrering af miljøaspekter i fiskeripolitikken, omhandlende aspekterne af økosystembaseret fiskeriforvaltning i de nordiske lande, samt den nordiske relevans af CPF'en og dens implikationer for de nordiske lande.

Arbejdet i kemikaliegruppen er stærkt fokuseret på EU og andet internationalt samarbejde f.eks. i OECD og UNEP. Gennemslagskraften de nordiske lande har haft internationalt på kemikalieområdet skyldes særligt, at de nordiske lande i kemikaliegruppens regi har etableret grupper som arbejder med vigtige internationale kemikaliespørgsmål. I disse grupper udarbejdes dokumenter, som anvendes som nordiske input til det internationale arbejdet. Regelværk om klassificering og mærkning af kemikalier harmoniseres indenfor EU/EØS for at styrke og påvirke ambitionsniveauet.

POMS-gruppen (produktorienteret miljøstrategi) er et tværsektorielt samarbejde mellem sektorerne næring, konsument og miljø. Et særligt handlingsprogram for nordisk produktorienteret miljøstrategi blev godkendt af de nordiske miljøministre 2001. Handlingsprogrammet skal være med til at fremme bæredygtig udvikling i Norden, herunder øge livskvaliteten samt øge konkurrenceevnen. Handlingsprogrammet er et vigtigt bidrag til EU's arbejde med at integrere miljøhensyn og bæredygtig udvikling i øvrige sektorer.

Projekt om EU's direktiver om kompost og slam. Arbejdsgruppen for produkter og affald igangsatte under år 2001 projekter omkring EU's slam- og kompostdirketiver. Projekterne skal

bl.a. teste og udvikle slamdirektivets og kompostdirektivets krav om smittebeskyttelse. En TemaNord rapport (2001:550) om udvikling af et nordisk system for evaluering af krav om smittebeskyttelse fra kompost blev udgivet. Gruppens projekt om kompostering anses for at være meget vigtige og succesrige med hensyn til koordinering af nordiske synspunkter til EU's slam- og kompostdirektiv.

EU's rammedirektiv. Hav- og luftgruppen arbejder med nogle projekter om luftkvalitet, der er af stor relevans for EU's fortsatte arbejde med luftkvalitet bl.a. målinger af partikler i de nordiske lande. Partiklernes sundhedseffekter anses for at være den vigtigste drivkraft for fortsatte tiltag indenfor rammerne af konventionen om grænseoverskridende luftforeninger i fremtiden.

EU's kemikalipolitik. Kemikaliegruppens arbejde har under året fortsat koncentreret sig om påvirking af EU's kemikaliepolicy arbejde, revidering af EU's kemikalieregelværk og arbejdet med eksisterende kemikalier samt påvirkning for en fortsat stigning i beskyttelsesniveauet. Indenfor rammerne af kemikaliegruppens arbejdes der med en række projekter, der er direkte knyttet til EU's kemikaliepolitik, arbejdet er også knyttet til andre internationale fora såsom OECD og UNEP. Således arbejdede man i 2001 bl.a. med klassificering og mærkning af sundhedsfarlige kemikalier, risikovurdering og risikohåndtering i EU programmet for eksisterende stoffer. POP's konventionen har endvidere været vigtig i kemikaliegruppens arbejde. Derudover har kemikaliegruppen i 2001 igangsat et projekt der skal levere data og argumenter for at starte forhandlinger om en ny global konvention om kviksølv og andre tungmetaller.

Ekonomi och Finans

I enlighet med MR-Finans beslut om att genomföra konkreta åtgärder för att främja nordisk-baltiskt samarbete på värdepappersmarknadsområdet, arrangerades ett seminarium angående vissa aktuella EG-direktiv på värdepappersmarknadsområdet under hösten 2001. Nordiska ministerrådet finansierade genom Närområdesbudgeten de baltiska representanternas deltagande vid seminariet. Framstående internationella experter och representanter från EU-kommissionen samt vissa av de nordiska medlemmarna i EU:s arbetsgrupper på området höll anföranden vid mötet. Seminariet var mycket uppskattat av både de baltiska och de nordiska deltagarna. Förutom tjänstemän från finansministerier och finansinspektioner deltog även ett större antal marknadsaktörer vid seminariet.

Flera baltiska tjänstemän på värdepappersmarknadsområdet har under 2000 och 2001 beretts möjlighet att utstationeras till relevanta nordiska myndigheter genom Nordiska Ministerrådets stipendieordning för baltiska tjänstemän. Härutöver har tillgängliga engelska översättningar av relevant nordisk lagstiftning och praxis på värdepappersmarknadsområdet delgivits de baltiska länderna enligt önskemål. Detta lär också ha en positiv inverkan för ländernas framtida medlemskap i EU.

En konsult har under 2001 utarbetat en rapport om den relevanta privaträttsliga lagstiftningen (civil- och konkursrätten) relaterad till aktiemarknaden i de baltiska länderna identifiera eventuella förhållanden som skulle kunna hindra en fortsatt effektiv och stabil utveckling av värdepappersmarknaden i de baltiska länderna. Detta är en mycket viktig fråga bl.a. med tanke på ländernas förmåga att efterleva EG-direktiven på området.

Den nordiska miljö- och ekonomigruppen dryftar enligt praxis vid sina möten aktuella frågor inom Enveco – EU:s samarbete mellan miljö- och ekonomisektorerna. I flera av gruppens pågående projekt berörs EU på ett eller annat sätt. Mot bakgrund av intresset i bl.a. EU:s Envecogrupp har MR-Finans givit miljö- och ekonomigruppen i uppdrag att så snart som möjligt låta översätta rapporten " Vurdering af de grønne afgifters effekter i de nordiske lande" till engelska.

Regionalfrågor – Nordregio

Nordregio har under året deltagit i 10 europeiska projekt och 13 strukturfondsutvärderingar. De Europeiska projekten omfattar:

- Dynamics of Rural Areas (EUs rammeprogram for forskning + medfinansiering fra Nordregio)
- Polycentrism in Europe's maritime periphery (KRD Norge, Oslo + CPMR, Rennes)

- Milieux (Landsdelsutvalget for Nord-Norge, Bodø + Northern Periphery programme)
- Urban systems and urban networking in the Baltic Sea Region (Interreg IIC + medfinansiering fra Nordregio)
- Baltic Manual (Interreg IIC + medfinansiering fra Nordregio)
- VASAB 2010+ (Interreg IIC via Planco Consulting, Essen)
- Economic Services of General Economic Interest (Le Caisse des Depots et Consignations, Paris)
- ESPON Seminar (BBR, Bonn)
- Twinning Romania (Scottish Executive, via EPRC, Glasgow)
- Commerce and tourism in Structural Funds (DG Enterprise, via NEI, Rotterdam)

Projekter for strukturfondsutvärderingar omfatter:

- Ex post Sverige 5a fisk (Fiskeriverket, Göteborg)
- Ex post Interreg IIC CADSES (ministerier i Tyskland, Østerrike, Italia og Hellas)
- Ex ante Interreg IIIB Baltic Sea (Interreg IIC Baltic Sea, Rostock)
- Ex post SME Sverige (Nutek, Stockholm)
- Ex post Sverige 5b Norra (Nutek, via SIR, Östersund)
- Ex ante Interreg IIIB North Sea (Interreg IIC North Sea, Viborg)
- Ex ante Northern Periphery (Dept i FIN; NOR, SVE og SCO, via Barlindhaug AS, Bodø)
- Ex post NOORD XXI (et prosjekt i Nordsjøprogrammet) (Interreg Noord21, Halden)
- Ex ante Intrerreg IIIA Skärgården (Nutek, Stockholm)
- Ex ante Interreg IIIA Kvarken-MittSkandia (Nutek, Stockholm)
- Ex-ante Interreg IIIA Karjala, Kaakois-Suomi & Etelä-Suomen (Inrikesdept Finland via Univ. i Tampere)
- Spatial and urban dimensions in 2000-06 Objective 1 programmes (European Commission DG Regio via EPRC, Glasgow)
- Spatial and urban dimensions in 2000-06 Objective 2 programmes (European Commission DG Regio via EPRC, Glasgow)

Energi

Nordiska ministerrådet har tillsammans med Baltic Council of Ministers framlagt en ansökan till EU:s SYNERGY-program i juni 2001 och i december 2001 undertecknades avtalet om projektet BASREC 2002 mellan Ministerrådet och EU-kommissionen om genomförandet av femton konkreta projekt i Östersjöregionen med en totalbudget på knappt 1,2 miljoner EUR:

1. Follow-up of the regional co-operation of the power industry by arranging information exchange between BASREC and BALTREL
2. Analysis of the consequences of the proposals for changes in the EU-directives
3. Conclusions pertaining to measures by authorities from the joint gas and electricity market study of Baltic Gas and BALTREL
4. Regulation of environmental impact assessments for pipelines outside the territorial waters
5. Analysis of the consequences of implementing the EU Gas Market Directive
6. Conference on the testing ground for flexible mechanisms
7. Handbook for regional high quality JI-projects
8. Developing a framework for a testing ground agreement
9. Development, presentation and evaluation of an emissions trading simulation game
10. Co-ordination between the various energy efficiency activities
11. Feasibility of a joint energy efficiency event
12. Development of financing for energy efficiency and renewable energy projects
13. Energy efficiency reviews
14. Reference standards for CHP and DH
15. Framework conditions for the expansion of the use of biomass in energy production

Den nordiska elmarknaden: Ministerrådet genomförde i samarbete med det finländska ordförandeskapet ett seminarium i Bryssel 28.5.2001 om den nordiska elmarknaden. I seminariet deltog representanter från kommissionen, EU- och EES-ländernas representationer och -delegationer samt bolagen.

Nordisk energiforskning: Det er en forskningspolitisk forutsetning for NEFP å styrke det internasjonale forskningssamarbeid, herunder samarbeidet med IEA – samt å bedre kontakten og styrke konkurransekraften inn mot EUs forskningsprogrammer og de finansieringsmuligheter som eksisterer i disse programmene. Dette samarbeidet er ikke institusjonalisert ved direkte avtaler mellom NEFP og EU – eller med IEA, men holdes oppe ved en aktiv medvirkning fra enkeltforskere og nasjonale institusjoner i IEA:s Implementing Agreements, i EUs rammeprogram, i CEN:s standardiseringsarbeide mv. Noen fagkollegier har i 2001 avholdt sine workshops/studieturer i Europa for nettopp å styrke kontakten med europeiske kollegaer, kollegaer fra Europa, USA og Japan inviteres jevnlig til NEFP:s energikonferanser i Norden, og NEFP:s styre vil i 2002 møte EU for en gjensidig informasjonsutveksling.

Transport

Seminarium om EU och den nordliga dimensionen: NTF (Nordisk Transportforskning) arrangerade i samarbete med NÄT ett seminarium om EU och den nordliga dimensionen i juni 2001 i Rönne. Seminariets syfte var (i) att ge en överblick över EU:s transportpolitik och relaterad forskning samt implikationer för Nordeuropa, samt (ii) att behandla den nordliga dimensionen utifrån transportforskningsperspektivet och att dra slutsatser om hur samarbetet på forskningsområdet i Nordeuropa kan främjas. Uppföljningsarbetet pågår under år 2002.

Galileo-projektet: Galileo-projektet har behandlats under året bl.a. utgående från att man i det tidigare franska ordförandeprogrammet fäst stort intresse vid detta projekt. Ministrarna har konstaterat att det är av stor betydelse att det sker en nordisk koordinering på detta område. I samband med vidareutvecklingen av Galileo-projektet har Norge och Island deltagit som observatörer (se även under det svenska ordförandeskapet ovan).

Frågor relaterade till taxfreeförsäljningens effekter på sjöfarten: Den externa sjöfarten i Åland tryggades av EU när Åland fick behålla taxfreeförsäljningen. Samtidigt minskar dock denna försäljning i betydelse när omgivande länder harmoniserar sina skatter på bland annat alkohol.

Frågor relaterad till beskattning av rederier och rederipersonal: NÄT och MR-Transport har under året vid samtliga möten dryftat frågor om beskattningen av rederier samt rederipersonal i ljuset av införandet av bl.a. nettolönesystem i vissa nordiska länder till följd av den internationella skattekonkurrensen som råder på området.

Övriga EU/EES frågor som berörts under året: (i) Den stora revisionen av TEN-riktlinjerna från 1996; (ii) Den gradvisa öppningen av den inre marknaden för järnvägstrafik som skall ske och där de ekonomiska konsekvenserna kan vara betydande; (iii) Kommissionens meddelanden om luftfart och miljöfrågor samt dess avsikt att granska miljöavgifter på luftfartsområdet, (iv) Järnvägspaketet; samt (v) Intermodalitet och e-handel i ett EU perspektiv.

Jord- och skogsbrukssektorn

Sektorn deltar aktivt i flera projekt med delfinansiering från EU. På forskningssidan ställs nordiska planeringsanslag till förfogande för förberedelse av EU-ansökningar. På växtsidan deltar Nordiska genbanken i sex EU-projekt. Speciellt kan nämnas ett tvärvetenskapligt projekt med politisk dimension som syftar till att kartlägga ekonomiska, juridiska och etiska aspekter på bevarande av genmaterial i genbanker.

Några aktuella projekt är:

Nordisk plattform för ökad livsmedelssäkerhet. Syftet är att skapa en nordisk plattform för att styrka inflytandet i internationella förhandlingar och processer, till exempel inom EU/EES,

WTO, FAO, WHO, Codex Alimentarius, OIE (Office International des Epizooties), IPPC (International Plant Protection Convention) samt UN – Cartagena protocol on biosafety. Konsumenterna möjlighet att ha inflytande på politiken om livsmedelssäkerhet står i fokus och projektet väntas klargöra hur en god dialog kan uppnås. Projektet har initierats under 2001 och väntas bidra till ett av huvudtemana vid ministermötet sommaren 2002.

Nordic co-ordination and spreading of competence in sustainable/organic agriculture. Projektet drivs av nordiska frivilligorganisationer och syftar till att öka det nordiska inflytandet på den europeiska och internationella utvecklingen av regler och certifiering för ekologisk produktion, med särskild fokus på genmodifierade organismer, bekämpningsmedelsrester samt EU:s förordningar. Under 2001 har man planerat ett internationellt seminarium "Greening the CAP" för att göra status inför den översyn av den gemensamma jordbrukspolitiken som ska göras under 2002. Seminariet ska genomföras i februari 2002.

Indigenous peoples and forest management in Fennoscandia and Canada. Projektet syftar till att på initiativ av Samerådet och Grand Council of the Crees ordna en konferens om hållbart skogsbruk i samspel med ursprungsbefolkningar. Det samfinansieras av EU (relaterat till arbetet med den nordliga dimensionen), Nordiska ministerrådet, Kanada och Taiga Rescue Network. Konferensen har planerats under 2001 och förväntas äga rum under sommarhalvåret 2002.

Banking of Genetic Material and Data in Europe: Legal, Ethical and Economical Issues. Syftet med projektet är att kartlägga situationen rörande biologiska samlingar av växt-, djur-, mikrob- och humanmaterial i Europa. Projektet, som har en tvärvetenskaplig karaktär, ska belysa vetenskapliga, ekonomiska, juridiska och etiska aspekter i samband med bevarande och nyttjande av material i samlingarna i de respektive deltagarländerna. Projektet avslutades under 2001. En inventering har genomförts för att kartlägga de europeiska institutioner och organisationer som håller genetiskt material och samlingar av biologiskt material. Nordiska Genbankens del i projektet har omfattat en kartläggning av situationen i Sverige och i Finland på växt-, djur- och mikrobsidan.

Delrapporter såväl generella som detaljstudier för de olika sektorerna och ansvarsområdena har levererats. Den avslutande rapporten med ländernas resultat samt jämförelse mellan olika deltagarländerna har under året bearbetats av projektkoordinatorn men ännu inte publicerats.

Establishment of a European Plant Genetic Resources Information Infra Structure (EP-GRIS). Projektet syftar till att sammanställa information om material av växtgenetiska resurser som bevaras i Europa till en gemensam sökbar databas som publiceras på Internet. Informationen skall samlas via de nationella koordinatörerna i de olika europeiska länderna. Hela området är indelat i zoner för att underlätta det praktiska utförandet. Nordiska Genbanken representerar den nordliga zonen som omfattar Danmark, Estland, Finland, Island, Lettland, Litauern, Norge, Polen, Ryssland och Sverige. De länder som inte är EU medlemmar erbjuds deltagande baserade på speciella arrangemang. Under 2001 har samarbetsparterna inom projektet arbetat med dataformat och diskuterat funktionalitet för den slutliga sökbara databasen. Varje geografisk zon har avhållit ett regionalt möte för att initiera och avtala det vidare arbetet mellan deltagarländerna inom zonen. Mötet i den nordliga zonen hölls på Nordiska Genbanken i Alnarp i augusti 2001. Efter mötet har den första insamlingen och harmoniseringen av nationella databaser påbörjats. Nordiska Genbanken har mottagit dataformat och delar av databaserna från Estland, Lettland, Litauen och Ryssland.

Fiskeri

I forbindelse med Kommissionens revision af den fælles EU-fiskeripolitik har man fra nordisk side, sammen med UK's Joint Nature Conservation Comittee og Kommissionen afholdt 2 konferencer/workshops om integration af miljøhensyn i den kommende CFP. Konferencerne er afrapporteret i TemaNord 2001:750.

Nordisk Arbejdsgruppe for Fiskeriforskning (NAF) har i 2001 haft samråd med kommissionen om det 6. rammeprogram med henblik på at kortlægge mulighederne for gennemførelse af en konsensuskonference forud for fastlæggelse af de prioriterede områder i det nye forsknings- og udviklingsprogram. Der er tale om en aktivitet som har været gennemført i samarbejde mel-

lem Kommissionen og Nordisk Ministerråd ved to tidligere lejligheder – nemlig forud for såvel 4. som 5. rammeprogram. Begge gange har resultatet været, at anbefalinger fra konferencen i meget stor udstrækning er blevet implementeret i rammeprogrammet – med stor nytteværdi for de nordiske lande. Denne gang blev resultatet imidlertid skuffende, idet fiskeri ikke bliver prioriteret som et selvstændigt område, men, bl.a. sammen med landbrug, henvises til et fælles opsamlingsfelt under det kommende rammeprogram.

Levnedsmiddelsektoren

Projektvirksomheden i levnedsmiddelsektoren omfatter bl.a. udredninger om faglige problemstillinger og udarbejdelse af videnskabelig dokumentation, som skal indgå i landenes fundament for forhandlinger i EU og internationalt. Desuden gennemføres mere policyprægede projekter, ofte sammen med en række andre sektorer. Nogle aktuelle projekter er:

Nordisk plattform för ökad livsmedelssäkerhet. Det skal bemærkes, at der er tale om et fællesprojekt for fagsektorerne livs, fisk, jord/skov, miljø, konsument Syftet är att skapa en nordisk plattform för att styrka inflytandet i internationella förhandlingar och processer, till exempel inom EU/EES, WTO, FAO, WHO, Codex Alimentarius, OIE (Office International des Epizooties), IPPC (International Plant Protection Convention) samt UN – Cartagena protocol on biosafety. Konsumenterna möjlighet att ha inflytande på politiken om livsmedelssäkerhet står i fokus och projektet väntas klargöra hur en god dialog kan uppnås. Projektet har initierats under 2001 och väntas bidra till ett av huvudtemana vid ministermötet sommaren 2002.

Mærkning af levnedsmidler. Et tværsektorielt "jord til bord"-projekt mellem fem sektorer (jord/skov, fiskeri, levnedsmidler, konsument og miljø), som i 2001 førte til offentliggørelse af en nordisk undersøgelse af forbrugernes krav til fødevaremærkning og vareinformation (TemaNord: 2001:501). Rapporten tegner konturerne af en kritisk og krævende forbrugerskare, som ønsker at fuldstænding information på fødevarer fortsat skal være et ideal i Nordens fødevarepolitik. Rapporten følges op i 2002 med et forslag til Nordisk politik for mærkning af fødevarer, som forventes behandlet af Ministerrådet i august 2002. For flere projekter er resultatet publiceret i en TemaNord-rapport i 2001:

- Discussion on the Risk Assesment of Campylobacter – rapport på engelsk fra workshop i 2000 (TemaNord 2001:538)
- Nordic seminar on Toxicological and Microbiological Risk Evaluation of Food – rapport på engelsk fra seminar i slutningen af 1998 (TemaNord 2001:585)
- Risk Assessment of Genetically Modified Microorganisms – rapport på engelsk fra workshop i slutningen af 2000 (TemaNord 2001:590)
- Discussions on the Risk assessment of Campylobacter – rapport på engelsk fra workshop i 2000 (TemaNord 2001:538)
- Addition of vitamins and minerals (TemaNord 2001:517)
- Evaluation of health claims from a nutritional perspective (TemaNord 2001:537)
- Recommandations for Intake Calculations of Foods Additives and Contaminants (2001:574)

4.10 Fremtidige prioriteringer inden for Miljø og Ressourcer (Relateret til EU/EØS)

Energi

De långsiktiga målen för energisamarbetet med andra Östersjöländer är givna i statsministrarnas Bergendeklaration och i programmet Hållbart Norden samt i den vision som de nordiska energiministrarna och deras kollegor i Östersjöregionen samt EU-kommissionen gav uttryck för i Stavanger 1998

Ministerrådsförslaget framför som en ny möjlighet EU-Ryssland-dialogen, vars syften kan effektivt stödjas av konkreta nordiska samarbetsprojekt t.ex. i nordvästra Ryssland och att följa utvecklingen av förhållandet mellan EU och Nordens nordatlantiska region: Island, Grönland och Färöarna, i synnerhet inom klimatområdet, energiforskningen och energiförsörjningen.

I relation till arbetet med energifrågor inom EU kommer Ministerrådet att prioritera diskussion om förslag till nya direktiv m.m. inom energisektorn; utbyte av information om implementeringen av och rapporteringen om direktiven om den inre marknaden för el och naturgas; diskussion om direktivförslaget om marknadstillgång för el baserad på förnybara energikällor; diskussion om en gemensam europeisk handlingsplan för energieffektivisering och klimatfrågor

Europeiska Rådets beslut i Feira i juni 2000 om en aktionsplan för den Nordliga Dimensionen, med en stor vikt på energifrågor, ger möjligheter till ett omfattande regionalt samarbete med EU.

Samarbetet på energieffektiviseringsområdet bör ha en nära anknytning till det arbete som pågår inom EU, Energy Charter och IEA. För att främja effektiv resursanvändning och nå bästa möjliga resultat koncentreras arbetet för energieffektivisering till nationella insatser och gemensamma insatser i Östersjö- och andra internationella samarbetsforum.

För att skapa incitament för näringslivets aktiva deltagande i klimatsamarbetet i Östersjöregionen mot bakgrund av överväganden i de enskilda nordiska länderna, värderas om en nordisk kvotmarknad kan etableras. Detta skall ses i samband med EU:s arbete för att etablera en europeisk kvotmarknad

Nordiska energiforskning: Ministerrådet har noterat en strategi för Nordisk energiforskning, i vilken följande element framförs: a) en starkare fokusering på behov och problemlösning, b) ökad kontakt med nordisk industri och c) behovet av att stärka internationellt forskningssamarbete och ett fortsatt främjande av nordiskt samarbete mellan specialområden, vilket kan bidra till ökad konkurrenskraft för de nordiska energiforskningsmiljöerna vis à vis EU.

I det internasjonale samarbeid er det en klar prioritering fra NEFPs side mot nærområdene i Østersjøregionen (Baltikum og Nordvest-Russland). NEFP samarbeider direkte med BASREC og SYNERGY-programmet om å videreutvikle energisamarbeidet i regionen.

Miljø

"Det nordiske miljøhandlingsprogram 2001–2004" danner rammerne for miljøsektorens prioriteringer og arbejde i forhold til EU. De nordiske lande vil fortsat søge at koordinere samarbejdet indenfor EU/EØS i størst muligt omfang. Der lægges særlig vægt på, at de nordiske landes prioriteringer reflekteres i EU's miljøarbejde ikke mindst ved implementering og opfølgning af det 6 miljøhandlingprogram samt EU's strategi for bæredygtig udvikling.

Indenfor EU lægger de nordiske lande især vægt på følgende:

På hav- og luftområdet vil man prioritere grænseoverskridende luftforureninger, marin eutrofiering samt miljøgifter.

I kemikaliearbejdet vil man søge at bidrage bl.a. med eksperter for at følge op på arbejdet med EU's kemikaliestrategi og igangsætte flere delprojekter, hvor man bl.a. betoner miljø- og helseaspekterne som er vigtige og af fælles interesse for de nordiske lande. Derudover vil den nordiske kemikaliegruppe styrke den videnskabelige basis for håndtering af problemer med hormonforstyrrende stoffer i miljøet for at påvirke den fremtidige lovgivning og andre risikoreducerende tiltag.

Arbejdsgruppen for produkter og affald vil fokusere på og koordinere nordiske synspunkter i forhold til igangværende arbejde i EU med forskellige direktiver, f.eks. elektronisk affald, biler, batterier, farligt affald, emballage samt fortsætte arbejdet slam- og kompostdirektivet.

Levnedsmiddelområdet

Huvudfokus kommer att ligga på frågan om livsmedelssäkerhet och ministerrådet för fiske-, jord- och skogsbruk- och livsmedelsfrågor väntas vid sitt möte i augusti 2002 särskilt inrikta sig på hur Norden kan säkra ett gott inflytande inom EU och andra internationella processer.

Slutförhandlingarna om det sjätte ramprogrammet för forskning väntas ske under 2002. Ministerrådet har beslutat att verka för att programmet blir så väl anpassat för nordiska förhållanden som möjligt.

Nordiska ministerrådet har för Baltic 21/Agricultures räkning utvecklat ett förslag om ett virtuellt forskningsinstitut för hållbart jordbruk i östersjöregionen, utifrån en prioritering fastställd av utrikesministrarna. Kontakter ska tas med kommissionen för att undersöka om denna aktivitet kan utvecklas till ett "Center of Excellence" inom det sjätte ramprogrammet för forskning.

Fiskeri.

På ministerrådsmødet i 2002 vil et tema for drøftelserne være bæredygtig udvikling og biodiversitet med udgangspunkt i den nye CFP og den nordiske strategi for bæredygtig udvikling.

I det omfang EU's ministerråd behandler spørgsmålet om mærkning af fisk fra bæredygtigt fiskeri på sine rådsmøder vil emnet blive aktualiseret i Nordisk Ministerråd. Det forventes dog at sagen aktualiseres i forbindelse med forberedelserne til mødet i COFI (FAO), som finder sted i starten af 2003. Spørgsmålet om dioxin forventes berørt i forskellige sammenhænge indenfor det nordiske samarbejde – det kan f.eks. dreje sig om forskningsmæssig satsning, fælles analysefaciliteter, betydning for reproduktion af levende marine organismer, men også set i lyset af det nye ministerråd – et nærmere samarbejde med fødevaresektoren f.eks. med henblik på at kortlægge risici forbundet med human indtagelse af fødevarer med dioxin.

5. Velfærd og Erhverv (Næring)

5.1 Erhverv

MR-næring holdt ét og EK-næring tre møder i løbet af året, hvor der på alle møder var et dagsordnenspunkt vedrørende EU/EØS. Hertil kom, at EU/EØS-spørgsmål også blev berørt i forbindelse med enkelte andre dagsordenspunkter.

I 2001 blev der igangsat en udredning om barrierer for virksomhedssammenlægninger på tværs af de nordiske landegrænser. Udredningen forventes at foreligge i begyndelsen af år 2002.

Udredningen blev iværksat fordi det i dag selskabsretligt ikke er muligt, hverken på EU-retsligt eller rent nordisk plan, at gennemføre grænseoverskridende fusioner mellem virksomheder. Den igangsatte nordiske udredning skal danne udgangspunkt for en fornyet drøftelse af mulighederne for at iværksætte nordiske tiltag, inden for rammerne af det som er muligt med respekt af gældende EU-ret.

MR-Næring, MR-Miljø og MR-Konsument godkendte en fælles "Nordisk produktorientert miljøstrategi", som Generalsekretæren sendte til EU-Kommissionen, til inspiration for det videre arbejde i EU, som ikke er kommet så langt som Norden. De nordiske lande lagde hermed op til et samarbejde med EU-Kommissionen om udmøntning af et debatoplæg om en produktorienteret miljøindsats (Integrated Product Policy), som Kommissionen udsendte i februar 2001.

På Næringsministrenes møde i juni 2001 orienterede Sverige om målsætninger og resultater af det svenske EU-formandskab i første halvår af 2001. På det næringspolitiske område havde man bl.a. arbejdet for at fremme afregulering og tilvejebringelse af risikovillig kapital for virksomheder. Derudover havde man under det svenske formandskab arbejdet med bl.a. følgende spørgsmål: afregulering af markedet for IT og elektronisk trafik, fastsættelse af en måldato for afregulering af el- og gasmarkedet, etablering af et EU-fællesskabspatent og tillidskabende foranstaltninger inden for e-handel, bioetik, regelforenkling.

5.2 Narkotikasektoren

MR-Narko (Ministrar med ansvar för narkotikafrågor) och ÄK-Narko (ämbetsmannakommittén) informerar om och diskuterar aktuella EU-frågor inom sektorn kontinuerligt vid sina möten, bland andra konsekvenserna av olika EU-engagemang och aktuella frågor inom PTN (Polis- och Tull i Norden) och dess förhållande till EU, Europol och Östersjösamarbetet. Erfarenhetsutbytet mellan de nordiska länderna och samordningen av ländernas ställningstaganden i olika narkoti-

kapolitiska frågor har stor betydelse för samarbetet både inom Norden och i internationella organ, inte minst inom Europarådet och EU.

En viktig del av EU-samarbetet sker inom European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) i Lissabon, ett institut med uppgift att samla in, analysera och distribuera så tillförlitlig information som möjligt om EU:s databaser främst med inriktning mot epidemiologi, demand reduction, focal points. Vidare har ämbetsmannagruppen deltagit i EU:s Horisontala arbetsgrupp för narkotikafrågor (Horizontal Drug Group, HDG) vars syfte främst berör informationsutbyte, riskvärdering och kontroll av nya syntetiska preparat. Ämbetsmanna-gruppen finns också företrädd i Europarådets Pompidougrupp, i Europarådets Dublingrupp och i FN:s internationella drogkontrollprogram (UNDCP). Från och med år 2001 finns ämbetsmannagruppen också företrädd i EU:s nya Drugs Trafficking Working Group (DTWG). De nordiska länderna deltar i den årliga europeiska komparativa elevundersökningen ESPAD (European School Project about Alcohol and Drugs).

5.3 Konsumentsektorn

Amsterdamfördraget tillhandahåller en plattform för konsumentpolitiska åtgärder. Kravet på konsumentskydd skall tillgodoses vid utformningen och genomförandet av övrig politik inom unionen.

Inom sektorn finns åtta nordiska nätverk som samarbetar i olika projekt inom områdena finansiella tjänster, standardisering, produktsäkerhet, konsumenträtt, prismärkning, konsumentundervisning, livsmedel i konsumentperspektiv samt hushållsekonomi och skuldsanering. Mycket av arbetet i dessa nätverk rör EU- och EES-arbetet. En huvuduppgift för samarbetet är att utöva största möjliga inflytande på EU:s beslutsprocess.

I januari 2000 gjorde konsumentministrarna ett uttalande om ett närmare informellt samarbete mellan medlemsstaterna inom EU och EES. Samarbetet mellan medlemsstaterna bör ta sin utgångspunkt i de mål som ställs upp i EG-fördraget rörande konsumentpolitiken, framför allt i artikel 153 om att främja konsumenternas intressen och säkerställa en hög konsumentskyddsnivå genom att bidra till att skydda konsumenternas hälsa, säkerhet och ekonomiska intressen samt att främja deras rätt till information och utbildning och deras rätt att organisera sig för att tillvarata sina intressen. Under 2001 har konsumentsektorns arbete följt upp detta uttalande och eftersträvat ett ökat informellt samarbete.

5.4 Arbejdsmarked og arbejdsmiljø

Temaet for MR-As møde med de baltiske arbejdsministre i oktober 2001 var arbejdskraftens frie bevægelse set ud fra et nordisk og baltisk perspektiv i forbindelse med EU's forestående udvidelse. Diskussionsunderlaget var udarbejdet af de nordiske lande og dannede udgangspunkt for debatten. Resultatet af drøftelserne blev indarbejdet i en række presidency conclusions, hvor den mest centrale var, at Norden og Baltikum i lyset af EU udvidelse aftalte:

That increased joint Nordic-Baltic effort will ensure efficient results in the labour market policy cooperation, which aims to secure and strive for economic growth and well-being, sustainable development and well-functioning labour market in the Baltic and Nordic states.

Til opfølgning af konklusionerne på ministermødet, og de baltiske landes forberedelser til optagelse i EU, har EK-A iværksat et projekt om arbejdskraftens mobilitet mellem Norden og Baltikum.

I de kurser Nordisk Institution for Videreuddannelse indenfor Arbejdsmiljøområdet (NIVA) har afholdt i 2001, tager aktiviteterne udgangspunkt i nordiske problemstillinger som har relevans for forbedringen af arbejdsmiljøet i hele Europa. Kurserne afholdes på engelsk og har et stort antal deltagere fra Europa. NIVA har endvidere et løbende samarbejde med EU's arbejdsmiljøagentur i Bilbao.

Den Nordiske EU-Koordineringsgruppe under EK-A har i årets løb behandlet EU's formandsskabsprogrammer og dagsordener for EU-rådsmøderne på social- og arbejdsmarkedsområdet med henblik på orientering af de berørte ministre.

5.5 Bygge- og boligsektoren

Boligområdet ligger for den største dels vedkommende uden for EU-Traktaten. Derfor blev EU/EØS-spørgsmål kun i begrænset omfang drøftet på EK-Bygg møder i 2001.

Fra finsk side blev der på EK-Byggs møde i oktober 2001 orienteret om EU-landenes uformelle boligministermøde i Bruxelles den 2. oktober 2001. På dette møde diskuterede ministrene bl.a. inclusion/exclusion, og der blev givet eksempler på bl.a. social bolignedrivning, d.v.s. nedrivning af boligområder som ikke fungerer på en socialt tilfredsstillende måde.

5.6 Jämställdhet

I arbetet för att befrämja jämställdhet mellan män och kvinnor i EU siktar de nordiska jämställdhetsministrarna på att påverka dagordningen på längre sikt. Genom att i de nordiska samarbetet satsa på utredningar och framåtriktade projekt samt forskning inom ramen för Nordiska Kvinno- och Könsforsknings Institutet (NIKK) anser ministrarna att Norden har en möjlighet att påverka EU/EES-dagordningen i jämställdhetsfrågor. NIKK har en betydelsefull roll att spela med hänsyn till att initiera och förmedla sådan forskning.

MR-SAM har år 2000 beslutat att ministerråden skall ha det överordnade ansvaret för att befrämja jämställdheten in den egna sektorn och institutionerna. Varje sektor har utformat sina målsättningar för integrering av jämställdhet i sin verksamhet. Gender Mainstreaming som strategi i jämställdhetsarbetet är en fråga med hög prioritet för EU-kommissionen. Kommissionen har en särskild grupp kommissionärer som är utsedda att ha det överordnade ansvaret för arbetet. På jämställdhetsenheten vid GD Sysselsättning och socialpolitik arbetar flera experter med mainstreamingfrågor och det norska familje- och barnedepartementet har en expert utstationerad i detta generaldirektorat.

Det nordiska samarbetsprogrammet för jämställdhetssektorn åren 2001–2005 har godkänts av Nordiska Rådet under år 2001. Programmets tre huvudpunkter är integrering av ett Köns- och jämställdhetsperspektiv i nordisk ekonomisk politik, Män och jämställdhet och Kvinnofrid. Programmet kommer att tangerar flera av de områden som ingår i EU:s femte jämställdhetsprogram. Dessa tre teman är högt prioriterade av jämställdhetsministrarna. Syftet är att planera olika initiativ som kan ha intresse även i EU-sammanhang.

Under det svenska ordförandeskapet lyftes arbetet med att förhindra våld mot kvinnor och handel med kvinnor fram. Sverige arrangerade ett informellt ministermöte för jämställdhets- och socialförsäkringsministrarna för att diskutera temat "förena föräldraskap och förvärvsarbete". I seminarier, som det svenska ordförandeskapet arrangerade om Män och jämställdhet och Gender mainstreaming presenterades Nordiska ministerrådets projekt och aktiviteter.

Ämbetsmannakommitteen har på sina möten blivit informerad om arbetet med ett nytt likabehandlingsdirektiv. Den finländska jämställdhetsombudsmannen satt ordförande i en arbetsgrupp och presenterade utkastet för ämbetsmannakommittéen.

Information om det nordiska jämställdhetsarbetet, bl.a. dagordning och referat från ämbetsmanskommitté- och ministerrådsmöten, har sänts till fackattachéerna vid representationerna och delegationerna i Bryssel. Information om nordiskt jämställdhetssamarbete har även förmedlats till de nordiska journalisterna stationerade i staden.

5.7 Sosial- og helsesektoren

EK-S og MR-S har fast dagsordenspunkter på sine møter om aktuelle EU/EØS-spørsmål. Punktene benyttes til gjensidig informasjon og tilrettelegging for mulige felles synspunkter i aktuelle saker. Relevante temaer i 2001 har vært:

- Gjennomføring av Sveriges ordførerskap i EU på sosial- og helsesektoren
- Norges og Islands forhold til arbeidsgruppen "Social Protection Committee" (underlagt Rådet og dermed ikke åpen for ikke-medlemsland)
- "Pillepasset" – dokumentasjon vedr. legemidler som inneholde euforiserende stoffer for reisende innen Schengen-området
- Planene for Danmarks kommende EU-formannsskap høsten 2002
- Avholdelse av uformelle nordiske ministermøter innen EU's rådsmøter

Det nordiske handikapsamarbeide (gjennom NSH og Nordisk Handikappolitisk Råd) har videreført sitt samarbeide med European Disability Forum, bl.a. med tanke på forberedelsene av 2003 som et europeisk år for handikappede. Nordiska Hälsovårdshögskolan har videreført sitt engasjement i organisasjonen ASPHER, Association of Schools of Public Health in the European Region, med bl.a. aktiv deltagelse i kvalitetsvurderinger av andre skoler. Nordisk institutt for odontologisk materialprövning (NIOM) har bland annat deltagit i standardiseringsarbetet i Committée Européen de Normalization (CEN), European Commission's DG health and Consumer Protection (DG SANCO): Scientific Commitee for Medicinal Products and Medical devices (SCMPMD).

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) deltar i Consortium of European Alcohol Research Centres (CEARCS) och har medverkat i EU-undersökningen om jämförande alkoholkonsumtion (ECAS) samt deltar i planeringen av olika projekt och seminarier om alkohol och narkotika.

5.8 Justitiesektorn

Det internationella samarbetet har satt sin prägel på sektorns arbete. Händelserna den 11 september och annan gränsöverskridande brottslighet har visat värdet av nordisk samverkan i olika fora och på olika nivåer.

Arbetet i EU ökar stadigt i betydelse. Samarbetet inom rättsliga och inrikes frågor fördjupas successivt. EU-samarbetet tenderar även att omfatta rättsområden som inte tidigare omfattats, men där de nordiska länderna sedan länge har en gemensam tradition av samarbete och rättslikhet, till exempel avtalsrätt.

Det vore fel att beskriva sektorns arbete med Europafrågor, som något som kan ses isolerat. Europafrågor integreras i rutinerna för det nordiska lagstiftningsarbetet. Att EU-samarbetet hör till vardagen visas även av de många dagliga, bilaterala, kontakterna mellan departement och ministerier i Norden.

Internationellt samarbete diskuteras bland annat av Nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor (NÄL). Det har inte hållits formella förmöten på nordisk ministernivå inför möten i Europeiska unionens råd, inte eller möten med de nordiska fackattachéerna i NMR:s regi. Särskilda initiativ till forskning i europeisk integrationsrätt behandlas i en arbetsgrupp sammansatt av nordiska EG/EES-rättsexperter. Nordiskt samarbete inom justitiesektorn sker även informellt i olika ad hoc-grupper.

Schengensamarbetet trädde i kraft den 25 mars 2001. Nu finns inte längre några passkontroller vid gränserna mellan medlemsländerna. En sådan passunion är inte någon nyhet för Norden. Norge och Island hade redan anslutit sig till Schengensamarbetet och därigenom kunde passunionen fortsätta. De två länderna har även anslutit sig till det utvidgade Europol-samarbetet, något som gör att även dessa länder deltar i ett förstärkt europeiskt polissamarbete.

Vid det årliga ministermötet redogjordes bl.a. för de framsteg som gjorts under det svenska ordförandeskapet i EU. Särskilt betonades resultaten kring brottsförebyggande åtgärder med nätverk och finansieringsprogram, brottsoffers ställning, människohandel, särskilt kvinnor och barn, samt miljöbrott. Man hade även gjort framsteg kring brytande av banksekretess, det europeiska åklagarsamarbetet Eurojust samt syntetiska droger. Dessa frågor är även centrala i det nordiska samarbetet och visar på bredden i verksamheten.

5.9 Projekter inden for Velfærd og Erhverv

Erhverv (Næring)

Nordisk Industrifond gennemførte i oktober 2001 i det nordiske ambassadekompleks i Berlin en afslutningskonference om Nordic Wood-programmet. Konferencen havde til formål at delagtiggøre en bredere europæisk kreds i Nordic Wood programmets resultater og at indlede europæisk FoU-samarbejde inden for dette område.

Industrifonden gennemførte i 2001 to projekter som havde "Eurika"-status; GreenPack og Arktisk Turisme. I slutningen af året gennemførtes en europæisk konference om GreenPack. Med udgangspunkt i nye EU-direktiver om design, fremstilling og genanvendelse af elektrisk og elektronisk udstyr (electrical and electronic equipment, EEE) drøftede man de seneste erfaringer fra Europa, Japan og USA inden for elektronikvirksomhedernes produktudvikling og udviklingen af ledelsesinstrumenter i forsyningskæden.

Arktisk Turisme-projektet havde til formål at fremme en bæredygtig udvikling inden for turistsektoren under hensyntagen til både økonomi og miljø.

Desuden deltager Industrifonden i referencegrupper for tre EU-projekter inden for områderne; innovationspolitik, SME-politik og intellektuel kapital. Endelig har flere af Industrifondens projekter en kobling til EU-projekter, idet der under tiden samtidig er deltagelse både i Industrifondens projekter og i et EU-projekter, hvorved muligheden for kontakt og påvirkning af EU øges.

Nordtest har i 2001 fortsat sit engagement i udvikling af fælles europæiske CEN-standarder og guidelines. Især kan nævnes indenfor "Oil Spill Identification", her overføres den mangeårige nordiske tradition for fælles regler og standarder til EU. Det ser ud til, at interessen for dette vigtige havmiljøområde nu er bredt sig til hele EU og tiden derfor er moden til koordineret indsats for at kunne dokumentere, hvorfra en forurening stammer, med et fælles accepteret grundlag.

På Nordtests initiativ er der i 2001 gennemført en europæisk dokumentation af "State of the Art" indenfor usikkerhed på målinger gennemført efter CEN-standarder. Området er vigtigt i lyset af det åbne markeds princip om "godkendt et sted – accepteret overalt", idet troværdigheden af dokumentationen kræver fuld klarhed om dette spørgsmål.

Nordtest har også haft fokus på EU's Landfill Directive via standardiseringen i CEN/TC 292 (Characterisation of Waste". Flere seminarer er også gennemført på området, heraf et i Riga. Mange Nordtestprojekter er forarbejde til CEN standardisering (f.eks. indenfor miljø, byggeri og materialer) eller implementering af europæiske direktiver og standarder til nordiske forhold.

Et eksempel på dette er certificering af NDT- operatører (Non Destructive Testing) efter EN473/Nordtest Scheme. Denne certificering giver ca. 5000 nordiske operatører adgang til hele det europæiske marked for sikkerhedskrævende anlægsarbejde og kontrol, f.eks. olie- og gasrør, tankanlæg, procesanlæg etc.

Nordtest deltager i flere europæiske samarbejdsorganisationer f. eks. på laboratorieområdet EUROLAB og på metrologiområdet EUROMET. Kontakterne er vigtige for at koordinering af nye initiativer og opfølgning på igangværende projekter.

Narkotika

De nordiska länderna stödjer sedan flera år ett delprojekt inom Europarådets Pompidougrupp, "Demand Reduction Staff Training Program". Narkotikaexperter från de baltiska staterna har härigenom kunnat deltaga i fortbildning i form av studiebesök i de nordiska länderna. Erfarenheterna är mycket positiva och narkotikasektorn ger fortsättningsvis stöd till programmets vidareutveckling.

Konsument

Inom sektorn finns flera projekt som har relevans för det informella samarbetet in EU och andra internationella fora. Bland de mera centrala märks följande:

Informationsblad för "The Consumer DebtNet", Money Matters. Projektmedlen används för att ge ut nyhetsbrevet Money Matters. En redaktör arbetar i kontakt med det europeiska nätverket för budgetrådgivning och skuldsanering – The Consumer Debt Net – och med den arbetsgrupp som tillsats för planerings- och finansieringsfrågor. Tidningen återfinns på www.consumerdebt.net.

Nordiskt nätverk för konsumentundervisning. Inom nätverket samarbetar de nordiska ländernas konsumentorgan om insatser på konsumentundervisningsområdet, nationellt som europeiskt. En projektledare/redaktör producerar ett nyhetsbrev om konsumentundervisning i skolan till nätverket och andra intressenter, NICE-Mail. Under 2001 följde gruppen bl.a. upp EU:s konferenser och expertgruppens möten, ansökte om EU-projekt.

Forbrugerindflydelse på EU-udviklingen på det finansielle område. Målet är att påverka finansmarknaden inom EU. Projektledningen säkrar en god informationsutväxling i samband med EU-relaterad verksamhet på området och inom projektgruppen tas initiativ till nordiska utredningar och till samrådsmöten förslag från EU-kommissionen.

EG-rätten i nordisk konsumenträtt. Projektet, som är löpande, följer utvecklingen av EG-rätten. Efter behov arrangeras samrådsmöten. Mötena skall bilda grund för en samnordisk påverkan på EG och den nationella lagstiftningsprocessen.

Flypassasjerers rettigheter ved forsinkelser og kansellering. Vad gäller paketresor har konsumenternas rättigheter styrkts genom införande av speciallagstiftning, men det är oklart vilket skydd som gäller för övriga resor. Inom projektet ska nationella lagregler och internationella konventioner belysas i syfte att finna fram till en gemensam nordisk plattform för reglering av konsumenträttigheter vid flygresor.

Analyse af fordele og ulemper ved en regulering af markedsføringsretten i EU. Projektets mål är att analysera en reglering av marknadsföringsrätten inom EU.

Udenretlig tvistløsning i EU. Inom projektet görs en analys av täckningsområdet för EU-ländernas klagoinstanser, samt vilka för- och nackdelar det skulle vara med att införa en mer enhetlig europeisk klagohantering. Härutöver görs en överblick över på vilka områden som utomrättslig tvistlösning skulle kunna styrkas inom EU. Arbetet tillmötesgår de nordiska konsumentministrarnas önskemål om att stärka arbetet med att säkra ett effektivt europeiskt nätverk för tvistlösning.

Konsumentinflytande på standardisering. Projektets mål är att genom ett koordinerat och kontinuerligt nordiskt konsumentsamarbete få större inflytande på främst det europeiska standardiseringsarbetet. Behovet accentuerats då nationella säkerhets-föreskrifter i allt större ut-

sträckning ersätts med harmoniserade standarder. Projektmedlen används huvudsakligen dels till nordiska samrådsmöten inför europeisk och internationell standardisering, dels till utredningsarbete.

Nordiskt samarbetsforum för produktsäkerhet. Forumets målsättning är att tjäna som koordinerings- och utvecklingscentrum för konsumentsäkerhetsfrågor som är av betydelse för de nordiska länderna, då det europeiska samarbetet ställer ökade krav på nordisk samordning. Forumet utgör även en nordisk referensgrupp till det europeiska skaderapporteringssystemet HLA (EHLASS).

Konsumentintressen vidrörande mat i nordiskt perspektiv. Projektet utgör ett forum för att koordinera nordiska konsumentsynpunkter på livsmedelsområdet i syfte att påverka den internationella utvecklingen sådan den utformas inom EU/EES och GATT/Codex Alimentarius. Under 2001 arbetas bl.a. med konsumentkrav på livsmedelsmärkning, bestrålning, berikning, BSE, funktionella livsmedel och hälsopåståenden i marknadsföring. Samverkan sker med ÄK-Livs.

Støy fra leketøy. Projektets mål är att verifiera de krav och testmetoder för ljud från leksaker, som har inarbetats i leksaksstandarden (EN 71-1) "Safety of toys - Physical mechanical requirements", genom en ringtest.

Mätmetod för sköljeffekt. Syftet med projektet är att förbättra informationen till konsumenterna om sköljresultatet i nya tvättmaskiner samt att utveckla metoden för mätning av detta.

Arbejdsmarked og arbejdsmiljø

På arbejdsmiljøområdet har der gennem en årrække foregået et arbejde med standardiseringer for arbejdsmiljø. Resultaterne indgår i arbejdet med at udforme standarder for arbejdsmiljøet i EU. Indenfor arbejdsmiljøforskningsområdet har den nordiske ekspertgruppe publiceret kriteriedokumentation for en række kemiske stoffer som har ligget til grund for regler indenfor EU/EØS området.

Jämställdhet

I oktober år 2001 arrangerade Belgien under sitt EU ordförandeskap tillsammans med Nordiska ministerrådet, OECD och UNIFEM konferensen Towards Gender Responsive Budgeting: Launching a Global Vision to Strenghten Economic and Financial Governance i Bryssel. Konferensen samlade ministrar, beslutsfattare, forskare och experter att under två dagar diskutera hur ett köns- och jämställdhetssperspektiv kan integreras i de nationella budgetarna. Målsättningen med konferensen var att stöda och uppmuntra kvinnor att i allt större grad delta i ekonomisk beslutsfattande och i budget processer. En tvärsektoriell arbetsgrupp med representanter från jämställdhets- och finanssektorn har tillsatts för att utarbeta ett förslag till ett nordiskt projekt om integrering av ett köns- och jämställdhetsperspektiv i de nordiska nationella budgetarna. Nordiska minisetrrådets arbete kring detta tema har väckt stort intresse speciellt i Norden och Europa.

I oktober arrangerades konferensen Menn kann i Köpenhamn. Målsättningen med konferensen var att öka den politiska dialogen om män och arbetsliv mellan politiker och representanter för arbetslivet. Målet var att ställa upp politiska strategier för att förbättra mäns möjligheter att deltaga i familjelivet och arbetslivet. Konferensen avslutades med en paneldebatt om Karriär och familj – hur kombinerar den moderna familjen karriär och barn. Konferensen hade som sin utgångspunkt idédokumentet Kann Menn? Menn og likestilling i arbejdslivet som utarbetats av en arbetsgrupp med representanter från ämbetsmannakommittén jämställdhet och Nordens Fackliga Samorganisation. En koordinator för mansforskning är anställd vid NIKK. Denne har till uppgift att förbättra det nordiska samarbetet och genom detta stärka mansforskningsmiljöerna i de nordiska länderna och att knyta kontakter i Europa.

Konferensen WoMen & Democracy arrangerades i Vilnius, Litauen i juni 2001, och samlade över 600 deltagare. Nordiska ministerrådet var medarrangör och de nordiska och baltiska ministrarna som är ansvariga för jämställdhet höll ett möte under konferensen och beslöt att under år 2002 genomföra en gemensam kampanj mot handel med kvinnor i de nordiska och baltiska

länderna. Jämställdhetsministrarna beslöt att bjuda in justitieministrarna att deltaga i kampanjen. I samband med konferensen arrangerade European Women's Lobby ett seminarium om jämställdhetsfrågor med representanter från de länder som ansöker om EU-medlemskap.

Forskningsprogrammet Kön och våld arrangerade ett forskningsseminarium Gender and Violence in the Nordic countries i Køge, Danmark i november 2001 under vilket olika forskningsprojekt presenterades.

Jämställdhetssektorn utger ett nyhetsblad på engelska – Gender Equality/Nordic News – som distribueras i ca. 1000 exemplar. NIKK utger två gånger årligen News from NIKK. Den senare distribueras till europeiska kvinnoforskare.

Sosial og Helse

Prosjektet "Civil Dialogue in the Nordic countries" med European Social Network som prosjektleder ble avsluttet. Dette er det første prosjekt sektoren har samfinansiert med Europakommisjonen, og vår finansiering gjorde bl.a. at Norge og Island kunne delta i aktiviteten på lik linje med EU-medlemslandene.

Sammen med Europarådet finansierte vi "Forum on New Social Demands and Governance" som ble arrangert i Strasbourg i oktober 2001. Finlands sosial- og helseminister Maija Perho deltok med flere innlegg, og stf. generalsekretær Sigurdur Helgason deltok i det avsluttende panel. Konferansen skal etter planen videreføres i et forskningsprosjekt.

Justitiesektorn

Inom justitiesektorn drivs flera projekt som är sektorsövergripande, inte bara vad gäller juridisk disciplin, utan även vad gäller gränsdragningen mellan strikt nationell rätt och EG/EES-rätt. Bland de projekt som varit aktuella under 2001 och som direkt rör EG/EES märks bl.a. en konferens om konkurrensrätt och kollektiv arbetsrätt. Som framgått är det dock ibland svårt att dra en klar skiljelinje mellan nationell rätt och EG-rätt.

5.10 Fremtidige prioriteringer inden for Velfærd og Erhverv (Relateret til EU/EØS)

Konsumentsektorn

Det framtida arbetet baseras på Handlingsplanen för det nordiska konsumentsamarbetet till år 2004, vilken antogs av konsumentministrarna 1999. Bland strategierna för 2002 märks på det nordiska området samarbete mellan konsument- och näringspolitik. Här genomfördes redan under det danska ordförandeskapet i november 2000 en konferens på temat. Ett syfte är att marknaden skall sträva efter ett ökat förtroende bland konsumenterna.

Eftersom Grönland nu ökat sin aktivitet i ÄK-Konsument kommer under 2002 kommer även det västnordiska samarbetet att utökas. I förhållande till EU och EES avser man att verka aktivt för att konsumenthänsyn skall integreras i andra politikområden inom EU och man avser att utveckla ett system för samarbete mellan myndigheter, organisationer och andra intressenter för att på ett tidigt stadium kunna påverka EU:s beslutsprocesser..

Under året offentliggjorde EU-kommissionen en grönbok om konsumentskyddet i EU. Flera remissmöten hölls – både i Norden och i Bryssel. ÄK-konsument anser att grönbokens idéer är värdefulla för den fortsatta debatten.

Hand i hand med grönboken om konsumentskydd kom under 2001 ett förslag till EG-förordning om säljfrämjande åtgärder. Syftet är att undanröja hinder för gränsöverskridande säljfrämjande åtgärder (jfr. reklam) på den inre marknaden. Även detta projekt kommer att följas med stort intresse under 2002.

Vidare märks nordiska initiativ kring grupptalan, standardisering m.m. Arbetet med den nordiska miljömärkningen Svanen kommer att föras vidare; i en nylig rapport behandlas Svanens förhållande till den s.k. EU-blomman.

Under 2001 startades en elektronisk interaktiv databas med Internetaccess. Inom EU-arbetet har konsumentministrarna beslutat att gemensamt uppmana EU-kommissionen att förbättra möjligheterna – inte minst finansiellt – för konsumentforskningen inom ramen för det kommande sjätte ramprogrammet; dialogen förväntas fortsätta under 2002.

Inom OECD:s konsumentpolitiska kommitté pågår arbete med riktlinjer för e-handel. Kommittén har tillsatt fem arbetsgrupper för ändamålet. ÄK-konsument har ställt sig positiv till att dela upp arbetet i dessa grupper på de fem nordiska länderna.

Narkotika

Narkotikasektorns huvudsakliga mål och framtida prioriteringar har slagits fast i det nya samarbetsprogrammet för perioden 2001–2005. En sådan prioriterad fråga är samarbetet i europeiska och övriga internationella organ. Narkotikasektorn kommer också de närmaste åren att lägga stor vikt vid samarbetet och erfarenhetsutbytet om narkotikafrågorna i EU, Europarådet och FN med avsikt att bidra till tydligare profilering av de nordiska synpunkterna i internationellt samarbete. Dessa frågor kommer att vara några huvudteman på ministerrådets och ämbetsmannakommitténs möten.

Arbejdsmarked og arbejdsmiljø

En særlig EU-koordinationsgruppe behandler EU's formandskabsprogrammer og dagsordener for EU-rådsmøderne på social- og arbejdsmarkedsområdet med henblik på orientering af landenes ministre. Den permanente koordination af EU området, som har foregået siden 1995, kan muligvis udbygges i de kommende år med hurtige operative analyser af initiativer fra EU samt ved at komme med fællesnordiske indspil til EU-initiativer. - Der vil som udgangspunkt ske en videreførelse af arbejdet med en løbende nordisk informationsudveksling og koordinering, jfr. mandatet for EU-koordineringsgruppen.

Jämställdhet

Jämställdhet mellan kvinnor och män är ett av de områden som Norden prioriterar högt i sitt arbete inom EU. Det finns ett stort internationellt intresse för nordisk jämställdhetspolitik. Jämställdhet mellan kvinnor och män ingår nu i EU-samarbetet. En strategi för mainstreaming, dvs. att inarbeta ett köns- och jämställdhetsperspektiv i all verksamhet i EU, har också antagits.

Inom jämställdhetssektorn har man beslutat att speciellt koncentrera sig på aktiviteter och initiativ i frågor där Norden kan ses som en föregångare. MR-JÄM har uttalat att det vore önskvärt om de nordiska länderna under sin ordförandeperiod i EU (Danmark år 2002) tar upp jämställdheten som ett prioriterat område.

Områden i det nordiska jämställdhetsarbetet som är särskilt viktiga i ett europeiskt sammanhang är:

- Kvinnors deltagande i beslutsprocesserna inklusive kvotering
- Integrering av ett köns- och jämställdhetsperspektiv på nordisk ekonomisk politik
- Småbarnsfamiljer att kombinera familjeliv och arbetsliv och projekt kring lika lön är viktiga för samarbete med EU. Den nordiska satsningen på män och jämställdhet väcker stort internationellt intresse. I
- Daphneprogrammet ger EU arbetet mot våld mot kvinnor och barn, kvinnohandel och prostitution hög prioritetforskningsprogram
- Kön och våld samarbetar med forskningsenheter i EU inom detta viktiga temaområde.

Sosial og Helse

Sosial- og helsesektorens nye samarbeidsprogram 2001–2005 prioriterer forholdet til Europa som en av fire hovedprioriteringer i perioden. Målsetningen er:

"I programperioden skal sosial- og helsesektoren arbeide for å videreutvikle den nordiske velferdsmodellen, besvare de utfordringer som integrasjon og globalisering medfører, samt i samarbeid forsøke å finne funksjonelle løsninger. Gjennom tilpassede aktiviteter skal modellens kjennetegn, utfordringer, trusler og utviklingstrekk beskrives, og det skal legges vekt på at resultatene blir gjort kjent såvel i Norden som utenfor Nordens grenser. Sektorens aktiviteter skal ta sikte på å gi det nordiske samarbeid en klar identitet, samtidig som man skal etterstrebe økt samarbeid med europeiske samarbeidspartnere."

Sentrale virkemidler for å oppnå dette mål er det nordiske Velferdsforsknings-programmet, prosjektvirksomheten, bruk av institusjonene samt videreutvikling av kontakten med de nordiske lands fagattchéer i Bruxelles, og andre europeiske organisasjoner. WHO's Europakontor og Europarådet nevnes som særlig relevante samarbeidspartnere.

Ved siden av informasjonsutveksling, er sektoren også opptatt av å finne relevante samarbeidsområder der nordisk samordning og forberedelse er aktuelt. Arbeidet med "Pillepasset" er et slikt område der landene er ikke er enige, men opprettholder en dialog med sikte på å finne mulige felles løsninger. Det er også relevant å samarbeide om iverksettelse av bl.a. forutsetninger for mobilitet over landegrensene.

Justitiesektorn

Informationsutbyte, initiativ till lagstiftningsprojekt och genomförande av projekt som syftar till en belysning av EG-rättens inverkan på rättsläget i de nordiska länderna utgör viktiga rekvisit för en fortsatt utveckling av samarbetet inom justitiesektorn. Det traditionella nordiska lagstiftningssamarbetet präglas i allt mer stigande grad av den europeiska rättens utveckling. Ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor – NÄL – fäster därför stor vikt vid att säkerställa ett samordnat genomförande av direktiv, något som skall ses i ljuset av en lång tradition av rättslikhet i Norden.

Det framtida arbetet tar sin utgångspunkt i det beslut om inrättandet av ett område med frihet, säkerhet och rättvisa som fattades av medlemsstaterna i Tammerfors. Inom ramen för det nordiska samarbetet kommer framför allt sådana initiativ att tas som stärker rättssamarbete och ett effektivt bekämpande av alla former av brottslighet. Vidare kommer NÄL att fortsätta sin samordnande funktion i förhållande till det internationella samarbetet inom justitieområdet, såväl inom EU som globalt.

6. Samarbejdspartnere

6.1 Kultur

Information om aktuella EU / EES frågor förekommer som fast punkt på dagordningarna vid Ministerrådets och ämbetsmannakommitténs möten. Nordiska ministerrådet översänder referat från möten med Ministerrådet och ämbetsmannakommittén till de nordiska kulturattachéerna vid de nordiska representationerna i EU.

På området Kultur for børn og unge kan følgende samarbejdspartnere fremhæves:

- Europarådets Youth Directorate i Strassbourg
- Europæiske Kommission GD Uddannelse og kultur
- De nordiske ungdoms-landsorganisationers internationale koordinatorer
- Baltic Sea Secretariat for Youth Affairs i Kiel.
- Skotske børne- og ungdomsteatre

6.2 Forskning, utdanning og IT

Utdannings-, forsknings- og IT-sektorens kontakter skjer hovedsakelig gjennom hovedstedene og med informasjon til forsknings- og utdanningsattachéene ved representasjonene/ delegasjonene i Brüssel. Bl.a. er det rutine på å oversende protokoller fra EK-U og MR-U samt rapporter og informasjonsmateriell for sektoren.

På området Uddannelse, Forskning og IKT kan følgende samarbejdspartnere fremhæves:

- EU-Kommissionen, GD Forskning, Uddannelse og Kultur
- European Science Foundation
- OECD
- Europarådet
- UNESCO

6.3 Miljø og Ressourcer

Ministrene har EU/EØS-spørgsmål som faste punkter på dagsorden på sine møder, og navnlig de nordiske miljøministre holder formøder før møderne i EU-Miljøministerrådet. Ministerrådene inden for dette område har – ud over den grundlæggende kontakt til de nordiske hovedstæder – som hovedregel kontakt til repræsentationerne i Bruxelles, de relevante fagattachéer, som modtager protokoller og rapporter fra det nordiske samarbejde.

På området Miljø og Ressourcer kan følgende samarbejdspartnere fremhæves:

Energi. Den nordiska energisektorn har utvecklat ett omfattande samarbete inom Östersjöregionen tillsammans med alla relevanta organisationer. Følgende samarbejdsorganer fremhæves:

- BASREC, dvs Baltic Sea Region Energy Co-operation förvaltas som ett nordiskt projekt av CBSS (Östersjörådet) i Stockholm
- GSEO (Group of Senior Energy Officials)
- BCoM (Baltic Council of Ministers)
- EU kommissionen
- EU:s SYNERGY-program
- de tre baltiska ländernas energiministrar
- Barents Euro-Arctic Councils energisamarbetsgrupp

Miljø Følgende samarbejdsorganer fremhæves:

- EU-Miljøministrene
- EU-Kommissionen
- EFTA.
- de nordiske miljøattachéer i Bryssel

Fiskeri, jord- og skovbrug. Sektorn har ett omfattande kontaktnät i många länder. Man samarbetar bland annat med:

- EU-kommissionen, speciellt GD Jordbruk, GD Forskning samt GD Hälsa och konsumentskydd
- FN-organet FAO
- de alleuropeiska intresseorganisationerna om växt-, husdjurs- och skogsgenetiska resurser (ECP/GR, EAAP och EUFORGEN).
- Projektverksamheten, ett sextiotal europeiska, utomnordiska, forskningsinstitut och universitet.
- Samarbejdet inden for fiskerisektoren vedrører primært EU-Kommissionen, specielt GD Fiskeri samt FN-organisationen FAO

Konsumentsektorn. Konsumentsektorn samarbetar med olika aktörer i Bryssel, bl.a.:

- de nordiska fackattachéerna
- olika generaldirektorat inom kommissionen – främst GD Hälsa och Konsumentskydd
- internationella organisationer
- BEUC (Bureau Européen des Unions de Consommateurs).

6.4 Velfærd og Erhverv (Næring)

Området spænder over adskillige fagministerråd og dermed en tilsvarende mangfoldighed i kontaktflader og samarbejdsrelationer med relevans for EU/EØS

På området Velfærd og Erhverv kan følgende samarbejdspartnere fremhæves:

Narkotika. Ministerrådet för narkotikafrågor samarbetar med och finns representerat i:

- Europarådets Pompidougrupp och Dublingrupp
- European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA)
- EU's Horisontala arbetsgrupp för narkotikafrågor (Horizontal Drug Group, HDG)
- EU's Drugs Trafficking Working Group (DTWG)
- FNs samarbetsorgan UNDCP.

Arbejdsmarked.

- Østersørådet, bl.a. det russiske formandskab
- ILO - bl.a. om arbejdstageres rettigheder
- Domstolen i ILO
- ILOs Employment revival in Europe
- OECD
- De nordiske arbejdsmarkedsattachéer i Bruxelles

Jämställdhet (Ligestilling)

- Europeiska Unionen.
- Europeiska kvinnoforskningsorganisationer, -nätverk och enheter
- OECD
- UNIFEM

Sosial og Helse

- Europarådets DG Social Cohesion
- European Social Network, som er en interesseorganisasjon for sosialsjefer i Europa.
- De nordiske lands sosial- og helseattachéer i Bruxelles.
- Europæiske Union
- Den norske repræsentation i Bruxelles

Justitiesektorn

- Europæiske Union, både i institutionaliseret struktur og i ad hoc grupper
- EØS, Europæiske Økonomiske Samarbejde
- FN - med specialorganer
- Europarådet
- OECD
- Haagkonferensen för internationell privaträtt.

7. Samarbejde om forberedelse og implementering af EU-direktiver

7.1 Kultur

Styrningsgruppen för Nordiskt Kultur- och Mediesamarbete följer upp de direktivförslag inom film- och medieområdet, som sänds ut på remiss från EU. Förslagen och de nordiska ländernas remissvar diskuteras av ländernas representanter. Representanterna informerar vidare om ländernas arbete med genomförande av EU-direktiv:

EU-direktivet om Upphovsrätten i informationssamhället antagits och sänts ut till länderna. KM-gruppen har i samband härmed haft kontakt med relevanta aktörer i de nordiska länderna angående frågan om bruksrättigheterna till material i radio- och TV-företagens arkiv.

7.2 Forskning, utdanning og IT

Der har i 2001 ikke været EU-direktiver, som berører sektorens arbeid.

7.3 Miljø og Ressourcer

Energi

Ämbetsmannakommittén har beslutat att effektivisera samarbetet om nordiska frågor i Bryssel till exempel genom i god tid att behandla aktuella frågor med nordiskt intresse innan de blir slutgiltiga förslag till rådet. Det drejer sig bl.a. om:

- Som ett exempel CHP-direktivet.
- EU-kommissionens direktivförslag om marknadstillgång för el baserad på förnybara energikällor. De nordiska länderna har diskuterat om en fördel av att inom direktivförslagets ramar arbeta vidare med utvecklandet av ett gemensamt certificeringssystem och på sikt en gemensam marknad för "gröna certifikat".
- Direktivet för energieffektivitet i byggnader och försörjningssäkerheten
- Direktivet for den inre marknaden för el och gas
- Direktivet for statligt stöd till stenkolsindustrin
- Direktivförslag för alternativa bränsle i trafiken.
- Tillsyn och reglering av de metoder som skall användas i tariffberäkningar, dvs metoder skall fastställas på förhand och vara transparenta.

Fiskeri, landbrug og skovbrug

Ett projekt om nordisk kompetens inom ekologiskt lantbruk avses påverka tillämpningen av EU-reglering:

- EU:s förordning 2092/91 samt 1257/99.
- Ny regulering vedrørende medlemslandenes indsamling af data vedrørende fiskeriet, særligt de økonomiske aspekter.

7.4 Velfærd og Erhverv (Næring)

Konsumentsektorn

Erfarenhetsutbyte och samordning sker genom väletablerade arbetsgrupper och nätverk, understött av mera övergripande diskussioner i ämbetsmannakommittén och Ministerrådet för konsumentfrågor:

- Samarbete inför och under förhandlingar kring direktiv .

Narkotika

Narkotikasektorn följer aktivt konsekvenser av EU:s verksamhet, bland annat:

- EU:s Narkotikahandlingsplan 2000-2004 samt
- Schengenkonventionens artikel 75 angående medtagande av narkotikaklassade medel vid resa i Schengenländerna.

Arbejdsmarked

På EK-As møder har man gennemgået de forskellige EU-formandskabersprogrammer og drøftet den nordiske holdning EU-koordinationsgruppen mødes 10–14 dage forud for Social- og arbejdsministrenes Rådsmøder for at gennemgå dagsordenen og drøfte landenes holdninger. Det drejer sig blandt andet om:

- Beskæftigelsesretningslinierne for de årlige nationale handlingsplaner.
- På udvalgsmøder og i den permanente EU-koordinationsgruppe under EK-A er alle relevante EU-direktivforslag blevet drøftet samt implementeringen af dem.
- EU-medlemslandenes holdning til, hvorvidt arbejdstagerne i kandidatlandene kan tage arbejde i de nuværende EU-medlemslande umiddelbart efter deres indtrædelse i EU.

Jämställdhet

ÄK-JÄM följer genomförandet av - och tar vid behov upp frågorna till behandling i MR-JÄM:

- Jämställdhetsdirektivens genomförande i de nordiska länderna
- Diskussionen om eventuellt nya EU-direktiv

Sosial og Helse

De relevante samarbeidsområder er:

- Sosiale rettigheter (EU-dir 1408/71 og 1612/68)
- Samt direktiver på folkehelseområdet.
- Förberedelse av EU-direktiv på ett tidigt stadium, och senare aktiv implementering
- NIOM är direkt involverat i EU-arbetet. NIOM Sertfisering arbetar med CE-märkning enligt Direktivet for medicinsk utstyr (93/42/EEC), och dess chef leder samarbetsorganet för de 60 europeiska tekniska kontrollorganen för medicinskt material för samtliga tre direktiv.

- Till den nordiska konventionen, "Överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för vissa grupper inom sjukvårds- och veterinärväsendet", har knutits en arbetsgrupp med uppgift att kontinuerligt följa den europeiska utvecklingen på området, bland annat konsekvenserna av EU-direktiv och anpassning till EU:s regelverk.
- I tillegg følges utviklingen av en europeisk sosialpolitikk med tanke på mulige samarbeidsområder.

Justitiesektorn

De nordiska justitiedepartementen och justitieministerierna har ett omfattande samarbete på tjänstemannanivå kring:

- Förberedelser inför förhandlingar kring och genomförande av EG- och EES-rättsakter i nationell lagstiftning. Viljan att bevara den nordiska rättslikheten är av avgörande betydelse i detta sammanhang.
- Förslag till nya EG-rättsakter behandlas i Ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor (NÄL).
- Vidare kan NÄL vid behov inhämta upplysningar från olika nordiska samrådsgrupper om hur nordiskt samråd genomförs i respektive nationellt lagstiftningsförfarande vad avser EG- och EES-rättsakter. Det är dock inte i NÄL som det dagliga arbetet sker, utan i interdepartementala arbetsgrupper.

8. Politiske prioriteringer for Europaarbejdet

8.1 Statsministrenes tilkendegivelser

De nordiske EU-landes statsministres beslutning i Imatra 1.-2. juli 2001 om systematisk fremover at holde nordiske formøder før møderne i Det Europæiske Råd (regerings- og statschefernes topmøder) er et tydeligt signal til fagministerrådene om, at det er ønskeligt og legitimt at intensivere det nordiske sektorsamarbejde i relation til EU, f. eks. i form af nordiske formøder. Statsministrenes beslutning blev fremhævet i forbindelse med Nordisk Råds session i oktober 2001 i København, og der blev givet opbakning til en ny og mere pro-aktiv EU-linje i det nordiske samarbejde.

Samråd mellem statsministrene:

Aftalen eller forståelsen mellem de nordiske statsministre går ud på, at de tre nordiske EU-statsministre (DK, FIN, SE) mødes forud for hvert enkelt møde i det Europæiske Råd (Topmødet af regerings- og statschefer i den Europæiske Union) til fælles rådslagning. Der går også her en formandsfunktion på omgang mellem de tre statsministre (statsministerier) med den opgave at sørge for at formødet indkaldes/afholdes samt - når formøde og EU-topmøde har været holdt – at varetage en efterfølgende nøje orientering af de to nordiske ikke-EU-statsministre. På denne måde vil alle fem nordiske statsministre principielt "være på omgangshøjde", når de mødes i separat nordiske konstellation, altså alle fem, hvilket traditionelt sker flere gange om året.

Der er med de nye politiske signaler om en fællesnordisk Europaindsats på ingen måde lagt op til, at det nordiske samarbejde skal indtræde i – endsige overtage – nogen del af landenes nationale EU-politik. Denne varetages som hidtil suverænt af landene selv (Hovedstæderne i samspil med de nationale repræsentationer i Bruxelles). Derimod lægges op til, at det nordiske samarbejde i højere grad kan supplere den bilaterale EU-politik og understøtte mulighederne for samordnet nordisk interessevaretagelse.

8.2 Samarbejdsministrenes tilkendegivelser

I regeringernes overordnede strategi for det nordiske samarbejde i de kommende år – "Ny Nordisk Dagsorden – Nya Strategiska Satsningar", september 2001, betones det, at det nordiske samarbejde "...skal ses i forhold til det nye samarbejdende Europa og i forhold til andre internationale samarbejdsorganer". Der skal satses på samarbejde med nabolande og naboregioner, idet EU's udvidelse ses som den vigtigste referenceramme for de nordiske landes handlinger og samarbejde. Samtidig tillægges regionerne større betydning i et udvidet EU: "Det nordiska samarbetet kan då få en tyngre regionalpolitisk roll än vad det har för nävarande. Det bör fungera tydligare som plattform för initiativ och agerande i frågot där de nordiska länderna gemensamt och i samarbete med likasinnade vill påverka den europeiska dagordningen."

8.3 Fagministerrådenes samarbejde i relation til EU/EØS

Som det fremgår i denne rapport findes der ikke én bestemt "model" for, hvorledes det nordiske sektorsamarbejde med EU bør styrkes. Løsningsmulighederne er i øvrigt forskellige inden for de forskellige fagområder og beslutningsniveauer. Både form og indhold i det EU/EØS-relaterede samarbejde varierer fra ét ministerområde til et andet. Samarbejdet kan være mere eller mindre aktivt og spænde fra meget generelle til meget konkrete indsatsområder.

Det fælles grundlag for ministerrådenes Europaaktiviteter består i, at EU/EØS-spørgsmål regelmæssigt tages op på dagsordenen for møder i ministerråd samt embedsmandskommitéer. Der er ikke nødvendigvis tale om konkrete projekter eller om forslag med henblik på at tilstræbe fælles standspunkter. Men flere fagministerråd har udviklet en tradition for aktiv indbyrdes konsultation eller egentligt projektsamarbejde med EU.

På politisk plan afholdes formøder f.eks. på miljøområdet forud for EU's miljøministermøder.

Samråd mellem miljøministrene:

Dette samråd har fungeret i flere år og adskiller sig noget fra Statsministrenes samråd. Alle fem nordiske miljøministre mødes systematisk til nordisk formøde forud for EU-Miljøministermøder. Der er som udgangspunkt ikke tale om formelle dagsordener for formødet, men derimod åben agenda. Nogle gange er det forud anmeldt af det ene eller det andet land, at man gerne ser en bestemt problemstilling drøftet under formødet. Så har de øvrige lande en chance for at være forberedt. Der informeres og drøftes både ex post og ex ante. Der er tale om et rotérende formandsskab, som indebærer, at det land, der har formandsfunktionen, sørger for indkaldelse til formødet etc. I praksis betyder dette, at også Norge hhv. Island forestår formødefunktionen, selv om det drejer sig om formøde til et EU-ministermøde (!) – I EU-regi holdes årligt 6 ministermøder og i nordisk regi 3. Sammenhængen etableres ved at der altid på det nordiske MR-Miljø, først på dagsordenen, indgår et punkt om aktuelle EU-spørgsmål. Man tilsigter at være fremadrettet. Derfor drøfter man konkret, på det nordiske MR-Miljø, dagsordenen for det kommende EU-Miljøministermøde – og tager tilsvarende det foregående EU-Miljøministermødes resultater op, herunder f.eks. indhold i direktiver og samordning af implementeringen i de nordiske EU-lande.

Energiområdet repræsenterer et andet eksempel på et specifikt og aktivt samarbejde mellem Nordisk Ministerråd og den Europæiske Union. Dels samarbejdes på politisk plan, ministrene som sådan, dels samarbejdes på embeds- og sektorfagligt plan.

Energi-samarbejde mellem Nordisk Ministerrråd og den Europæiske Union:

Nordisk Ministerråd og Nordisk Ministerråds Sekretariat er på energiområdet aktive både som ekstern part i forhold til EU og som partner i konkret samarbejde med EU. Dette indbærer at parterne driver projekter og aktiviteter i fællesskab og træffer beslutning om fælles standpunkter.

Eksempelvis har Nordisk Ministerråd i samarbejde med Baltisk Ministerråd fremlagt en ansøgning til EU's SYNERGY-program i juni 2001, hvorefter der i december 2001 blev indgået aftale om projektet – BASREC 2002 – mellem Nordisk Ministerråd og EU-Kommissionen om gennemførelse af i alt 15 konkrete projekter i Østersøregionen med et totalbudget på knap 1.2 millioner EURO.

Baltic Sea Region Energy Co-operation (BASREC) betegner et et formaliseret regionalt energisamarbejde for hele Østersøregionen etableret i 1997 og virksomt på baggrund af to ministerkonferenser. Samarbejdsstrukturen omfatter alle elleve lande omkring Østersøen samt den Europæiske Union, Nordisk Ministerråd, Østersørådet og Baltisk Ministerråd.

Norden fremstår som en fremsynet region i Europa - en drivkraft for fælles interesser og for forpligtende internationalt samarbejde. Men det stiller store krav til Norden fortsat at være en foregangsregion, når EU i stigende grad etablerer fælleseuropæiske aftaler og regler, der dækker de livsforhold, som hidtil har været eksklusive hjørnesten i det nordiske samarbejde. Denne udvikling i det internationale samarbejde i Europa er meget positiv set i et nordisk perspektiv. Samtidig er udviklingen en stor udfordring for de enkelte nordiske fagministerråd og de enkelte lande, såfremt Norden fortsat skal være i front med samarbejdsspørgsmål og -løsninger, som kan være med til at drive europæisk integration fremad.

Arbeidsmarkedsrelatert temarapport 2002 Et inkluderende arbeidsliv i Norden

Nordisk Ministerråds rapport til Nordisk Råd

Innledning

Nordisk Ministerråd legger med dette fram en rapport som kan danne grunnlag for Nordisk Råds arbeidsmarkedsrelaterte debatt på sesjonen 2002, jf. Nordisk Råds rekommandasjon 10/2000. Nordisk Råds Næringsutvalg har i brev 7. mars 2002 til Nordisk Ministerråd kommet med ønsker til tema for rapporten. Det foreslås fokus på den preventive innsatsen mot utstøting fra arbeidsmarkedet med vekt på erfaringene som er samlet i de nordiske land, herunder fokus på partenes rolle og innsats i den sammenheng.

Full sysselsetting og det gode arbeid er to viktige hovedmål for Nordisk Ministerråds samarbeid på arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøområdet for 2001–2004. Norge har i sitt generelle formannskapsprogram "Morgendagens Norden" lagt særlig vekt på å øke yrkesdeltakelsen gjennom mobilisering av innenlandske arbeidskraftressurser og hindre utstøting og tidlig avgang fra arbeidslivet. Norge har valgt "Et inkluderende arbeidsliv" som gjennomgående tema for arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøsektoren for sin formannskapsperiode. Dermed videreføres tema fra fjorårets finske formannskap der spørsmål knyttet til "Att orka i arbetslivet" sto sentralt. Samtidig bygger det videre på det tidligere danske formannskaps fokus på mobilisering av arbeidskraft.

Innenfor temaet "Et inkluderende arbeidsliv" har det norske formannskap valgt å fokusere spesielt på forebyggende tiltak på arbeidsplassene, tidlig inngripen og aktivisering for å hindre utstøting. Nordisk Råds ønsker til tema for den arbeidsmarkedsrelaterte rapporten faller dermed i stor grad sammen med det gjennomgående temaet for samarbeidet på arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøsektoren.

Nordisk Ministerråd har engasjert en forskningsinstitusjon til å kartlegge hvordan de nordiske land har organisert arbeidet på feltet og hvilke strategier og virkemidler som brukes eller vurderes. Rapporten "Inkluderende arbeidsliv i Norden" fra ECON Senter for økonomisk analyse legges med dette fram for Nordisk Råd som underlag for temadebatten.

Rapporten har også dannet utgangspunkt for Nordisk Ministerråds symposium om "Ansvar og virkemidler i forebygging av sykefravær og utstøting fra arbeidslivet. Et inkluderende arbeidsliv" i Oslo 26. og 27. august i år, jf. ønske fra Nordisk Råds Næringsutvalg om et slikt symposium. Representanter for Nordisk Råd, partene og nordiske myndigheter hadde der muligheter til en første drøfting av tema som trekkes opp i rapporten.

ECON har hatt som oppgave å kartlegge og sammenligne de viktigste elementene i de nordiske lands politikk for å hindre utstøting og utestenging fra arbeidslivet. Det fokuseres på arbeidsmiljøpolitikken, deler av trygde/pensjonspolitikken og arbeidsmarkedspolitikken. Rapporten er gruppert i to hovedbolker. Den belyser først hvordan de nordiske land har organisert arbeidet på feltet ved å se på ansvars- og rolledeling mellom de ulike aktørene. Den belyser deretter hvilke strategier og typer virkemidler landene har i bruk eller vurderer tatt i bruk.

Rapporten sikter mot å gi et helhetlig bilde og få fram samspillet mellom arbeidsmarkeds-, arbeidsmiljø- og deler av trygde/pensjonspolitikken. Hovedvekten har vært på spørsmål knyttet til utstøting, men tiltak for å hindre utestenging fra arbeidsmarkedet er tatt med for å gi et samlet bilde av utfordringene de nordiske land står overfor. ECON viser til at de har valgt å gjøre omtalen av de enkelte lands ordninger kortfattet for å få fram prinsipper framfor detaljer. Framstil-

lingen vil derfor ikke alltid gi et fullgodt bilde av politikken i det enkelte land. Det har ikke vært rom for egne evalueringer innenfor prosjektets ramme.

Nordisk Ministerråd har ment at en slik overordnet kartlegging og sammenstilling gir viktig bakgrunnskunnskap og er et nyttig utgangspunkt for debatt. Vi har derfor valgt å legge rapporten fram i sin helhet for Nordisk Råd. Forordet samt rapportens sammendrag og konklusjoner gir en kortfattet oppsummering av hvilke utfordringer de nordiske land står foran på arbeidslivsområdet og hvilke løsningsmodeller de enkelte land prøver ut eller har oppe til vurdering – slik ECON har kartlagt det gjennom prosjektet. Vi viser til dette.

I tillegg vil vi her trekke fram noen hovedpunkt i ECONs rapport som vi ser som spesielt relevant ut fra de temaer Nordisk Råds Næringsutvalg har ønsket belyst.

Ulike ordninger og aktører har ulike navn i de enkelte landene. Språket i rapporten er norsk. Det kan skape forvirring ettersom de samme begrepene til en viss grad brukes i Danmark og Sverige, men med annet meningsinnhold. ECON har derfor under punkt 1.4 satt opp en "ordliste" der en del begreper defineres. Denne listen kan være nyttig ved drøftinger på nordisk plan.

Hovedfunn i ECONs rapport

Hovedutfordringer

Nordisk Råds Næringsutvalg har i sine ønsker for tema for denne rapporten tatt utgangspunkt i den demografiske utviklingen i Norden og det dermed sviktende arbeidskrafttilbudet.

ECONs rapport bekrefter framtidig mangel på arbeidskraft som en hovedutfordring. Alle de nordiske landene står overfor en aldring av befolkningen. Det vil uvegerlig føre til at det blir færre personer i arbeidsfør alder til å forsørge et økende antall eldre. Alle de nordiske land vektlegger derfor en politikk som bidrar til at flest mulig går inn i arbeidslivet og blir værende der lengst mulig.

En slik aldring har Norden til felles med de fleste vestlige land. ECON peker imidlertid på at de nordiske landene skiller seg fra de andre ved at en høy andel av befolkningen allerede er i arbeid. Med bakgrunn i at landene har lykkes i sin politikk for å få høy sysselsetting, står de samtidig overfor en ekstra utfordring ved at det er færre uutnyttede ressurser å mobilisere fra. Desto viktigere blir det å demme opp for tendenser til at de som er i arbeid, støtes ut eller velger å gå av tidlig.

Alle de nordiske landene har en sysselsettingsandel over gjennomsnittet for OECD-landene i Europa. Det er likevel markerte forskjeller mellom de nordiske land, jf. ECONs framstilling av sysselsettingsutviklingen i kap 1.1 i rapporten. Ut fra dette peker ECON på at selv om utfordringene stort sett er de samme, framtrer de med forskjellig styrke i det enkelte land.

Finland har lavest sysselsettingsandel. Det avspeiler blant annet lav sysselsettingsandel blant eldre arbeidstakere. Finland har også fortsatt en betydelig generell arbeidsledighet med et betydelig innslag av langtidsledighet. Finland står dermed overfor utfordringer når det gjelder å få ned ledigheten og bringe langtidsledige, herunder eldre, tilbake i arbeidslivet Samtidig er det en sentral utfordring å få eldre arbeidstakere til å bli værende i arbeid.

Danmark har som Finland, en markert lavere sysselsettingsandel blant eldre enn de tre andre nordiske land og står overfor liknende utfordringer på dette feltet. I Danmark peker sysselsettingen blant eldre nå forsiktig oppover. Danmark står dessuten også overfor et utestengingsproblem ved at en relativt høy andel av de (få) ledige blir gående lenge ledige.

ECON viser til at også Sverige har en slik utfordring knyttet til langtidsledige. I Sverige er imidlertid den sentrale utfordringen høy og økende utstøting i form av sykefravær og uførhet.

Høy og økende utstøting i form av sykefravær og uførhet er også den sentrale utfordringen i Norge.

Det må føyes til at sysselsettingsandelen blant eldre er betydelig lavere enn for sysselsatte totalt både i Norge og Sverige. Tidlig avgang er dermed et uttalt problem i fire av de nordiske landene. Økende sykefravær er også et problem i de samme land.

Island står i en særstilling med svært høy sysselsettingsandel i alle grupper av befolkningen – også eldre – og har beskjedne problemer med utstøting og utestenging.

Det kan være grunn til å peke på at utfordringene som de nordiske myndighetene står overfor i dag, avspeiler tidligere års økonomiske utvikling og situasjon på arbeidsmarkedet. Danmark hadde høy generell ledighet på 80-tallet. Sverige og Finland hadde et kraftig sysselsettingsfall med økende ledighet på begynnelsen av 90-tallet – Sverige ut fra en situasjon med høy sysselsetting. Utfordringer knyttet til langtidsledige kan ses som langtidsvirkninger av dette. Både Danmark og Finland introduserte gunstige tidligpensjonsordninger for å lette ledighetssituasjonen generelt. De bidro til å trekke eldre ut av arbeidsmarkedet. Dagens lave sysselsettingsandelen blant eldre må ses i sammenheng med dette.

Likhetstrekkene er likevel mer dominerende enn ulikhetene : hovedutfordringen er framtidig mangel på arbeidskraft. Alle regjeringene legger dermed opp til en politikk som retter seg både mot å beholde flest mulig i arbeidsstyrken og å bringe inn i arbeidsstyrken de som er støtt ut eller aldri har kommet inn. Ettersom problemene framstår med noe ulik tyngde og gjenspeiler en historisk utvikling, vil de nordiske lands regjeringer prioritere innsats knyttet til utstøting og utestenging noe forskjellig. Økende utstøting er hovedutfordringene i Norge og Sverige. Problemer knyttet til utestenging er fortsatt en stor utfordring i Finland. Lav yrkesdeltakelse blant eldre er hovedutfordringer både i Danmark og Finland.

Hovedtilnærming

ECON peker i sin rapport nettopp på at det også er likheten som dominerer når en sammenligner de nordiske landenes politikk mot utstøting og utestenging. Rapporten konkluderer med at det er slående i hvilken grad tilnærmingen er den samme i alle landene. Arbeidslinjen legges i alle land til grunn for politikkutformingen, og aktørene gis i økende grad insentiver til å jobbe.

Den aktuelle politikk i alle land er å understreke den betydning arbeidslinjen har for å skape et inkluderende arbeidsliv. Det er viktig at den gjennomsyrer alle politikkområdene. Det betyr at en må opprettholde og videreutvikle en aktiv arbeidsmarkedspolitikk. Det betyr at en ved utforming av trygder/pensjoner må balansere velferdshensyn med at det at det skal lønne seg å arbeide. Det betyr at en i arbeidsmiljøpolitikken og i forebyggingsarbeid for øvrig må legge inn insentiver – både for arbeidsgivere og arbeidstakere – som trekker i retning av arbeid. En utforming av rammebetingelser og virkemidler slik at de motiverer for arbeid, er en sentral utfordring for myndighetene, så vel som for den enkelte arbeidsgiver og arbeidstakere og arbeidslivets organisasjoner.

Hovedtype virkemidler

ECON har valgt å inndele virkemidlene i fire grupper for slik å systematisere noen hovedtilnærmingsmåter i måtene landene innretter sin politikk på. Rapporten operer med tre typer generelle virkemidler på den ene siden og aktive tiltak på den andre.

Aktive tiltak rettes direkte mot enkeltaktører og er ofte individuelt tilpasset for å rette opp eller kompensere for problemer. Bruk av arbeidsmarkedstiltak er et typisk eksempel. Generelle virkemidler setter rammer eller påvirker alle aktører i samfunnet i en bestemt situasjon. Rapporten operer med tre slike: virkemidler av juridisk, økonomisk og kommunikativ karakter. Juridiske virkemidler setter rammer gjennom lover, regler og avtaler. Økonomiske virkemidler tar sikte på å påvirke aktørenes adferd ved å gi dem økonomiske insentiver til å opptre i tråd med myndighetenes ønsker. Kommunikative virkemidler er ment å påvirke aktørenes adferd gjennom overtalelse. Holdningskampanjer og generell informasjonsvirksomhet er typiske eksempler.

ECON viser til at politikken utøves gjennom en kombinasjon av alle virkemidler. Økonomiske virkemidler står likevel sentralt i alle land. Vektleggingen varierer noe mellom politikkområdene. Det er derfor vanskelig å kategorisere landene ut fra en slik gruppering, men visse særtrekk framstår likevel når landene sammenlignes:

Ifølge ECON legger Danmark stor vekt på juridiske virkemidler i form av avtaler mellom myndighetene og partene i arbeidslivet. Dessuten tillegges kommunikative virkemidler en viss vekt. Når det gjelder Finland viser ECON til at det satses en del på kommunikative virkemidler, gjerne i kombinasjon med aktive tiltak. I Island satses det på aktive tiltak. Norge prøver for ti-

den ut en intensjonsavtale mellom myndighetene og partene. I Sverige har juridiske virkemidler i form av lovgivning en mer sentral plass enn i de andre landene. I arbeidet med å følge opp regjeringens 11-punktsprogram for økt helse i arbeidslivet, inngår såkalte trepartssamtaler med partene.

ECON trekker i rapporten ingen konklusjoner om hvorvidt noen typer virkemidler er mer effektive framfor andre. Som vist til over varierer også virkemiddelbruken fra område til område og virkemidler kombineres. De ulike landene har dessuten noe ulike tradisjoner. Det kan influere på hvilken effekt den enkelte type virkemiddel har.

Den sentrale plass økonomiske virkemidler har hatt, og har, i de nordiske regjeringers politikk videreføres blant annet i den sterke vektleggingen av at det skal lønne seg å arbeide. I alle landene pågår det diskusjoner med sikte på å finne en balanse mellom velferdshensyn og riktige insentivvirkninger til arbeid.

Alle de nordiske landene prioriterer aktive arbeidsmarkedstiltak for arbeidsløse og yrkeshemmede for å møte problemene med utestenging. Også det innebærer utstrakt grad av økonomiske virkemidler.

Ellers er det viktig å merke seg at virkemidlene kombineres. Nettopp det gjør det nyttig for myndighetene i de enkelte land å trekke på erfaringer fra naboland med en annen sammensetning og vektlegging.

Fordeling av ansvar og roller – hovedmønster

Rapporten viser til at det er mange likhetstrekk ved måten de nordiske land har organisert seg for å hindre utstøting og utestenging. Det offentlige har et hovedansvar. Det er spesielt uttalt når det gjelder tiltak for å hindre utestenging. Den enkelte arbeidsgiver har et sentralt ansvar for å hindre utstøting. Partene er i stor grad involvert, ved at ordninger er regulert gjennom kollektive avtaler eller ved at partene tas med i drøftingene når politikken utformes. Frivillig sektor er ikke tildelt noen rolle.

Det er visse ulikheter. Partene synes å spille en mer direkte rolle i Danmark. Det legges stor vekt på avtaler mellom myndighetene og partene. Partene deltar dessuten også i utøvelsen av politikken både innenfor arbeidsmarked og arbeidsmiljøfeltet.

Når det gjelder organiseringen på offentlig side, er det også likhetene som dominerer. På arbeidsmiljøområdet er det statlige tilsynsetater. Når det gjelder arbeidsmarkedspolitikken har alle land statlige arbeidsmarkedsetater med oppgaver knyttet til arbeidsformidling, veiledning og bruk av arbeidsmarkedstiltak. Danmark skiller seg ut ved at ansvaret er delt mellom stat og kommune. Den statlig arbeidsformidlingen har ansvar for arbeidsløse med rett til dagpenger, mens kommunene har ansvar for arbeidsløse uten slike rettigheter.

Når det gjelder attføring av personer som ikke er i et arbeidsforhold, har landene valgt noe ulike løsninger. I Danmark har kommunene ansvar også for attføring. Det er i den sammenheng verd å merke seg at kommunene samtidig har et delansvar for å finansiere trygdeytelser under attføring og ved varig uføretrygding.

For øvrig er både trygdemyndigheter og arbeidsmarkedsmyndigheter inne i bildet i et samarbeid, men i noe ulik grad. Både i Sverige og Norge har arbeidsmarkedsmyndighetene ansvar for tiltak når personer ikke (lengre) har en arbeidsgiver å gå til. Norge har valgt å samle ansvar både for trygdytelsene under attføring og de aktive tiltak under attføring i arbeidsmarkedsetaten.

Når det gjelder det offentliges delansvar for attføring for personer som har ett arbeidsforhold, er det lagt til trygdemyndighetene som jo også har ansvaret for trygdeytelsene under sykdom. I Sverige kjøper trygdemyndighetene til en viss grad tjenester fra arbeidsmarkedsetaten. I Danmark er det som vist til over, kommunene som har ansvaret på offentlig side.

Spørsmål knyttet til organisering av arbeidet for å hindre utstøting og utestenging er gjenstand for debatt i alle de nordiske land. Løsningsmodeller må ses i sammenheng med rammebetingelser og innretning av virkemidler for øvrig.

Alle regjeringene er opptatt av hvordan de bedre kan organisere tjenestetilbudet til personer som har sammensatte problemer. Det gjelder i første rekke personer på attføring og personer som får sosial stønad. Som vist over har landene organisert seg noe ulikt på feltet. Uansett løs-

ningsmodeller er det et felles trekk at flere instanser har oppgaver på feltet. Utfordringen synes derfor i alle land i første rekke å være å få til en bedre samordning mellom de offentlige instansene.

I den sammenheng er det flere forsøk i gang som på sikt kan gi interessante resultater. I Finland er det startet forsøk med såkalte samservice-kontor, bemannet både fra sosialkontor, trygdekontor og arbeidskontor. I Sverige er det nylig satt i gang et pilotprosjekt i enkelte regioner. Trygdemyndighetene og arbeidsformidlingen skal samarbeide om endrede rutiner og utvikle en samordnet organisasjon for yrkesrettet attføring. Virksomheten rettes inn mot arbeidsløse langtidssykemeldte samt personer som ikke kan gå tilbake til sin tidligere arbeidsgiver. Målet er å redusere lengden på sykefraværet, gi tilbud om attføring til flere og på et tidligere tidspunkt. I de tilfellene det ikke er mulig med tilbakeføring til arbeid, skal sykemelding erstattes med uføretrygd.

Den danske regjeringen legger til høsten fram planen "Flere i arbeid", etter et grundig analysearbeid og drøftinger med arbeidsmarkedets parter og de kommunale organisasjoner om framtidig sysselsettingspolitikk. Det er behov for en ny sysselsettingspolitikk som sikrer bedre service og en mer effektiv innsats for den enkelte og samtidig sikrer at flere kommer i arbeid. I den nye sysselsettingspolitikken er de bærende prinsipper blant annet kvalifisering av arbeidstyrken gjennom aktivering og formidling, flere eldre i arbeid, unge hurtigere ut på arbeidsmarkedet, flere innvandrere i arbeid, færre administrative byrder samt at det skal lønne seg å arbeide.

Den norske regjeringen har satt i gang et omfattende utredningsarbeid når det gjelder organisering av sosial-, arbeidsmarkeds- og trygdeetaten. Målet med arbeidet er å forhindre fattigdom og styrke arbeidslinja, gi brukerne tilpassede tjenester av god kvalitet og tilgjengelighet, å skape en organisering av velferdsforvaltningen som er mer effektiv og rasjonell med klarere ansvarsforhold, og å sikre aktive og kvalifiserte arbeidssøkere og god tilgang på arbeidskraft. Utredningen skal løfte fram og drøfte fordeler og ulemper ved et fåtall ulike organisasjonsmodeller som spenner fra en justering av dagens grenseflater til en fullstendig samling av individrettede tjenester og en fullstendig forvaltningsmessig sammenslåing. Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding med tilrådinger og forslag til videre arbeid.

I Sverige vurderes samspillet mellom sosialtjenesten, helse- og omsorgstjenesten, arbeidsmarkedsetaten og trygdeetaten, blant annet blant annet med utgangspunkt i Regjeringens 11-punktsprogram for økt helse i arbeidslivet. Det siktes mot en modell for finansiell samordning som kan bidra til å få personer raskt tilbake til arbeid eller over i nytt arbeid.

Alle land arbeider dessuten med tiltak for å effektivisere arbeidsformidlingens arbeid. Den danske regjeringen har lagt vekt på å trekke private aktører sterkere med i formidlingen og utøvelsen av den aktive arbeidsmarkedspolitikken. Gjennom den såkalte særlige formidlingsinnsats skal oppgaver knyttet til formidling av ledige tilbys private aktører. De skal lønnes etter resultat i forhold til sysselsetting og jobbtrening i privat virksomhet. Den norske regjering har også satt i gang forsøk med konkurranse om arbeidsformidling av personer som krever ekstra tilrettelegging og oppfølging i arbeidsmarkedet. Det planlegges forsøk med resultat- og aktivitetsbasert finansiering, også i Aetat.

Når det gjelder organiseringen på departementsnivå, ligger den tett opp mot arbeid og mot næringsutvikling. Ingen av de nordiske land har valgt å ha ett departement som samler alle arbeidslivs- og velferdspolitiske saker, slik tilfelle er i mange europeiske land. Arbeidsmarkedsspørsmål er skilt fra generelle pensjon/trygdespørsmål og sosialpolitikk. I Danmark var ansvaret for aktive tiltak for henholdsvis dagpengemottakere og sosialstønadsmottakere tidligere delt mellom Arbeidsministeriet og Sosialministeriet, jf. den tidligere omtalte ansvarsdeling mellom stat og kommune. Den nåværende regjering har valgt å samle ansvaret i det nyopprettede Beskæftigelsesministeriet – altså under overskriften arbeid.

I Finland har Social og hälsovårdsministeriet ansvar for arbeidsmiljø, rehabilitering og syke- og pensjonsordninger. Arbetsministeriet har ansvaret sentralt for arbeidsmarkedspolitikken. Det er en kobling til næringspolitikken lokalt i regionale i regionale arbeidskraft- og næringssentraler.

Sverige har samlet arbeidsmiljø og arbeidsmarkedspolitikken i Näringsdepartementet, og har altså også en sterk kobling til næringslivspolitikken. Socialdepartementet har ansvar for trygde- og pensjonsordninger, inkludert sykepenger.

I Norge har Arbeids- og administrasjonsdepartementet ansvar for arbeidsmiljø- og arbeidsmarkedspolitikken, inkludert trygdeytelsene under arbeidsledighet og attføring. Ansvar for øvrige trygdespørsmål ligger i Sosialdepartementet. Det har en tett kobling mellom arbeidsmarkedspolitikken og den makroøkonomiske politikken som Finansdepartementet har ansvar for.

Hvordan den enkelte regjering velger å innrette departementsstrukturen er et resultat av mange forhold, der hensyn til saksområder bare er ett. En kan heller ikke uten videre trekke konklusjoner om sammenhenger mellom organisering og politikk. Det er likevel interessant at de nordiske land med sin vekt på arbeidslinjen og en aktiv arbeidsmarkedspolitikk har en departementstruktur knyttet an mot arbeid og næringsutvikling.

Forebyggende innsats for å hindre utstøting og tidligavgang – nærmere om enkelte utfordringer og løsningsmodeller

Som nevnt innledningsvis har Nordisk Råds Næringsutvalg bedt om at denne rapporten fokuserer spesielt på den forebyggende innsatsen mot utstøting. Vi vil derfor her se nærmere på enkelte sider av de nordiske lands politikk for å hindre utstøting på grunn av sykdom og på enkelte spørsmål knyttet til tidligavgang blant eldre.

Det er viktig å ha for øye at flere aktører spiller en rolle i prosesser der arbeidstakere støtes ut av arbeidslivet. Den enkelte arbeidstaker og den enkelte arbeidsgiver er de mest sentrale aktørene, mens partene i arbeidslivet og ulike offentlige myndigheter i større eller mindre grad har en rolle. Aktørene kan være pålagt roller og ansvar gjennom lover, regler eller avtaler eller bli oppmuntret til å ta ansvar gjennom økonomiske rammebetingelser. Den enkelte bedrift og enkelte arbeidstaker vil ha egeninteresse av å hindre utstøting i den grad utstøting medfører ulemper for dem.

Arbeid for å forebygge utstøting på grunn av sykdom omfatter innsats for å forhindre at arbeidsmiljøet fører til sykdom, innsats for å forebygge sykefravær og innsats for å forebygge at sykefravær fører til varig utstøting. ECON har sett både på organisering, dvs fordelingen av roller og ansvar mellom aktørene, og på virkemiddelbruk på hvert av områdene.

Å forhindre et helseskadelig arbeidsmiljø

ECON-rapporten viser til at arbeidsmiljøfeltet er svært likt organisert i alle landene. Arbeidsgiver har et hovedansvar for å sørge for at arbeidsmiljøet ikke setter de ansattes liv og helse i fare og for å forebygge utstøting. De har plikt til å drive et systematisk arbeid og til å sette i gang individuelle tiltak om nødvendig. Arbeidstaker har plikt til å bidra til dette arbeidet.

Ansvar og plikter er i alle land regulert gjennom lov, noe er også avtalefestet. Alle land har statlige tilsynsorgan. Det varierer hvor langt arbeidsmiljølovene går i å regulere det psykososiale miljø, og det pågår drøftinger om lovene og tilsynsarbeidet bør styrkes ytterligere på dette feltet.

Det er et krav i landene at arbeidsgiver skal sørge for bedriftshelsetjeneste dersom det er nødvendig. Bedriftshelsetjenestens rolle er å gå aktivt inn på arbeidsplassen for å forebygge arbeidsmiljøproblemer. ECON rapporten tyder på at den finske bedriftshelsetjenesten har en mer omfattende rolle enn tilfellet er i de øvrige land. Den har også vært den eneste der staten direkte refunderer arbeidsgiver for en betydelig del av utgiftene ved tjenesten. I Danmark gir staten et tilskudd til delvis dekning av etableringsutgifter (50 % av utgiftene innen fastlagte utgiftsnivå). I tillegg kan kommunene gi et tilskudd på inntil 50 % av statstilskuddet. I Norge er delvis statlig refusjon innført som et økonomisk virkemiddel i IA-bedrifter, jf. senere omtale av disse.

Alle land vektlegger i sin aktuelle politikk at hovedansvaret for arbeidsmiljø må ligge på den enkelte arbeidsgiver, mens arbeidstaker har plikt til å bidra. Juridiske virkemidler i form av lovregler og statlige tilsyn er de sentrale virkemidler på feltet. Informasjon og holdningskampanjer er tilleggsvirkemidler. Det er drøftinger på gang om disse virkemidlene er tilstrekkelige og hensiktsmessig utformet i en tid og med en næringsstruktur der psykososiale problemer synes å bli

mer dominerende. I Finland tillegges psykososiale hensyn større vekt i en revidert arbeidsmiljølov som trer i kraft fra år 2003. Spørsmålet tas også opp i Arbeidslivslovutvalget som vurderer revisjon av den norske arbeidsmiljøloven.

Økonomiske virkemidler har i mindre grad vært nyttet på arbeidsmiljøområdet. Danmark hadde en kort periode en arbeidsmiljøavgift – en fast sum per heltidsansatt – som arbeidsgiver betalte. Avgiften var utformet slik at virksomheter som drev et godt arbeidsmiljøarbeid (dokumentert gjennom et arbeidsmiljøsertifikat) fikk refundert avgiften. Den nåværende regjeringen har lagt vekt på å effektivisere og prioritere virksomheten på området Arbeidsmiljøavgiften samt en ordning med gebyrbelagt tilsyn er tatt bort. I 2001 ga man Arbeidstilsynet mulighet for å utstede administrative bøter for overtredelse av arbeidsmiljøloven. Det gjaldt både formelle overtredelser (for eksempel manglende skriftlig arbeidsplassvurdering) og materielle overtredelser (for eksempel manglende avskjerming av maskiner). I 2002 er det foretatt en endring slik at administrative bøter kun kan gis for materielle overtredelser.

Spørsmål om økonomiske insentiver og hvorvidt arbeidslivet selv skal bære en større del av kostnadene ved utstøting er imidlertid et diskusjonstema når det gjelder fordeling av de økonomiske kostnadene ved sykelønnsordningene, jf. omtale under.

Å redusere sykefravær og hindre at det fører til varig utstøting

Et godt arbeidsmiljø kan forebygge sykefravær. Sykdom vil likevel forekomme. Utfordringen er å holde det så lavt som mulig ved en gitt helsetilstand i befolkningen, samt å hindre at sykefravær fører til varig utstøting. Dette er problemstillinger alle de nordiske regjeringer er opptatt av, og som kjent stiller det norske og svenske myndigheter overfor spesielt store utfordringer for tiden. Spørsmål om årsaker til økt sykefravær og uføretrygding er omdiskutert. Mange faktorer har betydning, og det er ingen åpenbare og enkle forklaringer. Det er derfor vanskelig å utlede absolutte konklusjoner om hva som er effektive virkemidler. Desto viktigere er det å se nærmere på hvordan de ulike land har organisert seg og hvilke løsningsmodeller som er valgt og slik dra veksler på hverandres erfaringer.

Sykelønnsordningen

Hvordan det økonomiske ansvar for utgiftene forbundet med sykefravær skal fordeles mellom aktørene – arbeidstaker, arbeidsgiver og offentlige myndigheter – har stor betydning og er gjenstand for offentlig debatt og til dels markerte politiske motsetninger.

ECON viser til at fordeling av de finansielle byrdene ved sykefravær ikke er ensbetydende med fordelingen av ansvar for å begrense sykefravær. Men det kan betraktes som et virkemiddel for å gi aktørene insentiver til å ta ansvar. Jo mer en arbeidsgiver belastes økonomisk av at en ansatt blir sykmeldt, jo sterkere insentiver til et sunt arbeidsmiljø.

En internasjonal sammenligning av systemene for sykeforsikring plasserer systemene innenfor tre modeller: arbeidsgivermodellen, avtalemodellen og den offentlige modellen. Alle de nordiske modellene betegnes som offentlige modeller, det vil si at det offentlige har et relativt vidtrekkende ansvar for ytelser ved sykefravær fra arbeid.

Gjennomgangen under viser at det er variasjoner mellom de nordiske land når det gjelder finansiering av de lovfestede ytelsene. Det er imidlertid grunn til å merke seg at i praksis er ordningene relativt like. Det har blant annet sammenheng med at partene gjennom kollektive avtaler har sikret supplerende ytelser.

Arbeidstakere i Norge har ikke noe finansielt ansvar ved sykefravær opp til et år ved at de har full lønnskompensasjon. I Danmark er mange sikret full lønnskompensasjon gjennom tariffavtaler eller funksjonærloven. De øvrige arbeidstakerne får som utgangspunkt et beløp som svarer til timelønnen multiplisert med antall timer som de arbeider, men med et maksimum p.t. på 81,51 DKK pr. time. I Finland har arbeidstakerne etter loven ni karensdager, og deretter en forholdsvis sterk reduksjon i lønnen. Gjennom kollektive avtaler mottar likevel de fleste full lønn mellom fire og åtte uker. Deretter ytes inntil 70 % lønn. I Island har arbeidstakerne etter loven først krav på sykepenger etter 14 dagers fravær. Det gis da en fast sats til alle, uavhengig av inntekt, noe som innebærer en kraftig reduksjon i lønn for de aller fleste. Kollektive avtaler sikrer

imidlertid lønn under sykdom for en viss periode. I Sverige er det en karensdag og deretter 80 prosent kompensasjon (i praksis 90 % etter de første 14 dagene på grunn av kollektive sykeforsikringer). Loven forbyr partene å inngå avtaler om lønn for karensdagen.

ECON trekker fram at med disse ordningene er det bare Island og Finland som har ordninger som gir arbeidstakerne (effektive) økonomiske insentiver til å redusere lengre tids fravær. Sverige er det eneste land som gir arbeidstakere økonomisk insentiv til å redusere (korttids) sykefravær.

Arbeidsgivere i Norge og Sverige er pålagt å betale lønn til ansatte de første dagene av et sykefravær (med unntak av karensdagen i Sverige). I Danmark er arbeidsgiverne etter dagpengeloven pålagt å betale sykedagpenger til de ansatte i de første to ukene. I Finland og Island er det ikke lovpålagt, men kollektive avtaler forplikter dem til å betale full lønn i den første tiden av fraværet. I Finland varer arbeidsgiverperioden i praksis mellom fire og åtte uker, men arbeidsgiverne får refundert deler av sykelønnen fra det offentlige fra den 10. fraværsdagen. I Island varierer arbeidsgiverperioden fra ansatt til ansatt ved at den øker med lengden på ansettelsen. I Island gis det ingen refusjon til arbeidsgiver.

ECON viser til at ordningene innebærer at arbeidsgivere i Finland og Island har økonomiske insentiver til å redusere sykefraværet. De betaler lønn under sykdom, helt eller delvis, i lengre tid.

Det framtredende trekket ved sykelønnsordningene i Norden er at det er det offentlige som finansierer det meste av kompensasjonen for sykefravær over en viss varighet. Det offentlige betyr i denne sammenheng staten, med unntak for Danmark. Der finansierer kommunene 50 % av sykepengene etter de fire første ukene og 100 % etter et år. Kommunenes finansielle medansvar kan gi dem insentiver til å iverksette aktive tiltak.

Den totale utgiftsfordeling mellom arbeidsgiver og det offentlige påvirkes av arbeidsgiverperioden og korttidsfravær.

ECON-rapporten gir ikke grunnlag for å trekke slutninger om sammenhenger mellom fordeling av finansielt ansvar for sykefravær og faktisk fravær. En kan derfor ikke med utgangspunkt i denne rapporten vise til direkte sammenhenger mellom det høye og økende langtidsykefravær i Norge og Sverige og det forhold at staten bærer en større del av omkostningene for langtidsfravær.

Sykelønnsordningen har imidlertid vært oppe til debatt i begge land de senere år. Ulike løsningsmodeller har vært drøftet og vurderes.

I Norge foreslo et offentlig utvalg i år 2000 at så vel arbeidstakere som arbeidsgivere skulle få økte økonomiske insentiver til å redusere sykefravær. Det skulle skje gjennom omfordeling, slik at den totale utgiftsbelastning for arbeidsgiver og arbeidstakersiden ikke skulle øke.

Norske myndigheter valgte å ikke ta i bruk de økonomiske insentiver som endringer i sykelønnsordningen ville innebære, blant annet etter sterk motstand fra arbeidstakerorganisasjonene. I stedet inngikk Regjeringen (ved arbeidsministeren og sosialministeren) en intensjonsavtale med de store arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene om et inkluderende arbeidsliv. Det er verdt å merke seg at avtalen setter et konkret mål å redusere sykefraværet med 20 % i løpet av avtaleperioden som løper ut 2005. Avtalen har også som mål å få tilsatt langt flere arbeidstakere med redusert funksjonsevne og øke den gjennomsnittlige avgangsalderen fra arbeidslivet.

Avtalen vektlegger arbeidsgivers ansvar ved å fokusere på tiltak på den enkelte arbeidsplass. Virksomheter inviteres til å inngå samarbeidsavtaler med trygdemyndighetene og bli såkalte Inkluderende arbeidslivsbedrifter (IA-bedrifter). Gjennom disse konkrete avtalene forplikter arbeidsgivere og arbeidstakere seg til å arbeide aktivt for å nå målene. Staten går inn med økonomiske virkemidler, for å stimulere arbeidsgivere og for å dekke en del av kostnadene knyttet til forebyggende innsats. IA-bedriftene "belønnes" ved at de får adgang til et bredere spekter av virkemidler.

Den norske regjeringen har lagt stor vekt på å følge avtalen aktivt opp. Den skal evalueres midtveis. Avtalen sier at hvis det åpenbart ikke er mulig å nå de operative mål for avtaleperioden med de avtalte virkemidler, vil avtalen opphøre med mindre partene ikke blir enig om noe annet.

I Sverige har en offentlig utredning i år 2002 blant annet lagt fram forslag til omfattende endringer i sykelønnsordningen. Utvalget foreslår en sterk økning i arbeidsgivers økonomiske insentiver, blant annet ved at arbeidsgiverperioden utvides fra 14 til 60 dager. Som i den norske utredningen foreslås en omfordeling av utgifter, ikke en økt totalbelastning på arbeidsgiver. Utredningen foreslår videre å begrense sykepengeperioden ti 365 dager, med mulighet til forlengelse i særlige tilfelle. I dag er det ingen slik begrensning. Hovedhensikten er å gjøre det mer lønnsomt for den enkelte arbeidsgiver å redusere sykefraværet, spesielt langtidsfraværet. Forslagene er nå til vurdering hos svenske myndigheter.

Når det gjelder fordeling av roller og ansvar for øvrig, finner en igjen mange likhetstrekk mellom landene. Det er arbeidsgiver som har hovedansvaret for å sette i gang nødvendige tiltak på arbeidsplassen. I følge ECON er ansvaret i prinsippet størst i Sverige der arbeidsgiver om nødvendig skal initiere og finansiere rehabilitering. Regelverket konkretiserer når det skal skje. I Norge og Finland er kravene mer generelt formulert. Norske arbeidsgivere har imidlertid plikt til å redegjøre for tiltak på arbeidsplassen når trygdeetaten ber om det. Samarbeidet mellom arbeidsgivere og trygdemyndigheter er styrket i IA-bedriftene. I Danmark har arbeidsgiver ikke lovbestemt plikt til attføring av egne ansatte, men de sosiale kapitlene i tariffavtalene gir sterke føringer i samme retning.

Det offentlige bistår arbeidsgiver og støtter opp om arbeidet – også gjennom økonomisk støtte i varierende grad. I Finland samarbeider arbeidsgiver, arbeidstaker og bedriftshelsetjenesten om tiltak som bevarer arbeids- og funksjonsevnen – såkalte TYKY-tiltak. Virksomheten regnes som en del av bedriftshelsetjenesten og støttes dermed av staten med femti prosent. I Norge er bruk av aktiv sykemelding en måte å redusere arbeidsgivers kostnader ved å prøve å få sykmeldte raskt i kontakt med arbeidsstedet igjen. Arbeidsgiverne får også kompensert noe av utgiftene til bedriftsinterne tilretteleggingstiltak. De danske fleksjobbene inngår også i et slikt sett av virkemidler.

Eldre arbeidstakere – lav yrkesdeltakelse og tidligavgang

Danmark og spesielt Finland står overfor store utfordringer når det gjelder å beholde flere eldre i arbeidsstyrken. Også Norge og Sverige er opptatt av å demme opp for tendensen til tidligavgang og ha flere eldre i arbeid. I Island deltar fortsatt eldre i arbeidslivet i samme grad som andre aldersgrupper.

Som nevnt foran må situasjonen i Danmark og Finland ses i sammenheng med tidligere gunstige tidligpensjonsordninger, innført for å lette ledighetssituasjonen generelt. Disse er nå til dels endret eller i ferd med å bli endret.

Den danske etterlønnsreformen fra 1999 innebar at det ble lagt inn økonomiske insentiver til å utsette overgangen til etterlønn (fra 60 til 62+ år). Samtidig ble ordningen lagt om til frivillig deltakelse med egenfinansiering i form av etterlønnsbidrag. Reformen var omstridt, og i det politiske forlik inngikk reduksjon av pensjonsalderen fra 67 til 65 år.

Den finske "førtids-alderspensjon" og "arbeidsledighetspensjon" ble endret i 1999. Minstealderen for å delta ble hevet, og ytelsene gjort mindre gunstige. Dessuten ble insentivene til å vente med å heve trygd styrket. Regjeringen og partene er nylig kommet fram til enighet om viktige prinsipper for den videre utviklingen av pensjonsreformer i Finland.

Den norske ordningen med Avtalefestet pensjon (AFP) er en tariff-festet ordning. Ordningen finansieres av arbeidsgiverne og gjennom et statstilskudd (for pensjonister eldre enn 64 år). Den gjør det mulig å gå av fem år før den ordinære pensjonsalder, som er på 67 år, uten at det får pensjonsmessige konsekvenser.

Sverige har ingen offentlige eller kollektiv tidligpensjonsordninger. I Sverige er alderspensjonen nylig lagt om for å stimulere til arbeid. Noe av hensikten med omleggingen var å gjøre det mer lønnsomt å utsette pensjoneringstidspunktet. Arbeidstakere kan etter det nye systemet gå av når som helst etter fylte 61 år. Det ligger ingen begrensing oppad på opptjeningstiden, jo lengre en person står i arbeid, jo høyere person. Den lovmessige plikt til å fratre stilling er hevet fra 65 til 67 år.

I Finland arbeides det med et forslag om fleksibel pensjonsalder mellom 62 og 68 år, jf. enigheten mellom myndighetene og partene nevnt over. Det skal legges inn insentiver for å få arbeidstakere til å stå lengre i arbeid, og det siktes mot å ta bort ordningene med arbeidsledighetspensjon og den spesielle ordningen med individuell førtids-alderspensjon. Også i Norge er det nedsatt en pensjonskommisjon som skal gjennomgå hele pensjonssystemet.

I Island har mange arbeidstakere private tilleggspensjonsordninger som åpner for avgang fra 60 år. Disse er gjennomgående nye slik at det foreløpig ikke er spart opp pensjonsrettigheter av betydning.

ECON trekker i sin rapport fram også aktive tiltak som er i gang i de nordiske land for å fremme yrkesdeltakelsen blant eldre og redusere arbeidsledigheten i gruppen. Informasjon og holdningskampanjer er en type virkemiddel som brukes. Orka-arbeta-programmet i Finland som tar sikte på å få bedriftene til å arbeide systematisk for å beholde eldre arbeidstakere, er eksempel på bruk av et slikt kommunikativt virkemiddel. I Danmark er det satt av egne midler til initiativ som kan bedre seniorenes jobbmuligheter. Norske myndigheter støtter opp under denne type virksomhet gjennom Senter for seniorpolitikk. Sammen med partene i arbeidslivet og myndighetene har senteret utarbeidet en handlingsplan for "Nasjonalt krafttak for seniorpolitikk i arbeidslivet" i 2001–2005 i Norge. Partene er også trukket inn i et direkte og mer forpliktende samarbeid med myndighetene på feltet gjennom Intensjonsavtalen om et inkluderende arbeidsliv. Den har reduksjon av tidligavgang som et ett av tre mål.

Økonomiske virkemidler er også i bruk. Som ledd i den norske intensjonsavtalen har myndighetene satt ned arbeidsgiveravgiften for arbeidstakere over 62 år. Det blir dermed relativt sett billigere for bedriftene å nytte eldre arbeidskraft. Sverige har en ordning med lønnstilskudd til arbeidsgivere som ansetter eldre som har vært langtidsledige. Eldre langtidsledige inngår generelt i målgruppene for arbeidsmarkedspolitikken.

Utfordringene knyttet til framtidig aldring betyr at spørsmål knyttet til eldres yrkesdeltakelse vil stå sentralt på den politiske dagsorden for alle nordiske regjeringer i årene framover. ECONs rapport gir ikke grunnlag for å trekke slutninger om hvilke typer virkemidler som er mest virkningsfulle. Som vist til over kombinerer landene ulike typer virkemidler også på dette området.

Det er verdt å merke seg Finland og Danmarks erfaringer med tilleggspensjonsordninger som bidrar til å trekke eldre ut av arbeidsstyrken. Ordningene og effekten av dem er vanskelig å snu. Erfaringer tyder på at det kan være vanskelig å målrette slike ordninger mot de gruppene en egentlig vil nå. Et underliggende prinsipp i utformingen må være at det skal lønne seg å arbeide. Det må skje en samlet vurdering der totalgevinsten av det å stå i arbeid i forhold til det å være tidligpensjonert, avveies.

Pensjonsspørsmål står på dagsordenen i de nordiske land. Utfordringene knyttet til aldring i befolkningen gjør utforming av alderspensjonsordninger samt eventuelle tidligpensjonsordninger til et av de mest sentrale spørsmål i årene som kommer.

Midtvejsrapport om opfølgning af strategien "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden" (2001–2004)

Samarbejdsministrenes afrapportering vedrørende opfølgning af strategien "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden"

1. Indledning

Statsministerdeklarationen 1998 og strategien "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden"

De nordiske statsministre og de politiske ledere for de selvstyrende områder vedtog i november 1998 "Deklarationen om et bæredygtig Norden". Statsministrene opfordrede i deklarationen Nordisk Ministerråd til at udarbejde en tværsektorielt forankret strategi for Norden og Nærområderne. De nordiske lande omfatter her også de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland. Strategien "Bæredygtig Udvikling – En ny kurs for Norden" blev herefter udarbejdet i Nordisk Ministerråds regi i løbet af 2000 under dansk formandskab. Strategien fastsætter målsætninger på 20 års sigt og mål og indsatser for 2001–2004.

For at leve op til statsministerdeklarationens mål og nå de ambitiøse målsætninger i strategien på 20-års sigt kræves store indsatser både på nationalt og lokalt niveau og gennem det nordiske samarbejde, som kanaliseres gennem Nordisk Ministerråd. En vellykket gennemførelse af strategien forudsætter også, at alle samfundets aktører involveres i gennemførelse og opfølgning.

2. Godkendelsesprocessen m.v.

2.1. Nordisk Råd

Strategien "Bæredygtig Udvikling – En ny kurs for Norden" blev forelagt af samarbejdsministrene for Nordisk Råd som ministerrådsforslag B 201. Nordisk Råd drøftede strategien på Nordisk Råds temamøde 2001 om "Et bærekraftigt Norden" i Oslo den 2.-3. april 2001. Ministerrådsforslaget blev godkendt med rekommandation 9/2001 og strategien hermed endeligt vedtaget på Nordisk Råds ekstrasession i Kungälv den 26. juni 2001.

2.2. Nordisk Ministerråd - Opfølgningsgruppe under MR-SAM

Samarbejdsministrene nedsatte herefter i efteråret 2001 en tværsektoriel, nordisk arbejdsgruppe vedrørende opfølgning af strategien. Gruppen består af 2 medlemmer fra hvert af de nordiske lande og et medlem fra hvert af de selvstyrende områder. Norge har formandsskabet for arbejdsgruppen, og miljøråd Oddmund Graham er formand. Ifølge mandatet skulle arbejdsgruppen udarbejde en midtvejsevaluering af gennemførelsen og opfølgningen af strategien i perioden 2001-04. Endvidere skulle arbejdsgruppen udvikle indikatorer, der kan bruges som instrument for rapportering af fremskridt af bæredygtig udvikling. Endelig skulle arbejdsgruppen udarbejde en informationsplan.

Arbejdsgruppen skal forelægge færdigforhandlede forslag for MR-Sam under Sessionen i efteråret 2002. Mandatet udløber den 31. december 2002. Hermed følger gruppens rapport:

3. Sammenfattende vurdering af processen

Som det vil fremgå af rapporten, er processen med opfølgning og implementering kommet godt i gang både i landene, som har den primære forpligtelse, og i Nordisk Ministerråds regi. Den politiske udfordring er at forankre strategien nationalt.

Under det norske formandskab konstaterede den norske statsminister Kjell Magne Bondevik på det nordiske statsministermøde i maj 2002 i Molde, Norge, at det nordiske regeringssamarbejde er i god fremdrift vedrørende opfølgningen af den nordiske strategi for bæredygtig udvikling. Statsministeren anførte endvidere, at Verdenstopmødet om bæredygtig udvikling i Johannesburg i september 2002 giver en mulighed for at præsentere det nordiske strategiarbejde. Statsministeren fandt i denne sammenhæng samtidig, at det nordiske indikatorsæt for at måle gennemførelsen af strategien vil være et konkret og nyttigt indspil i det internationale arbejde.

3.1. Nordisk Ministerråd

I Nordisk Ministerråd har de berørte fagministerråd og embedsmandskomitéer på baggrund af en henvendelse fra generalsekretæren i begyndelsen af 2001 diskuteret implikationerne for sektorens fremtidige arbejde. Man har således drøftet:

- opfølgningen og ansvarsfordelingen mellem landene og Ministerrådet hvorledes arbejdet med gennemførelsen af de relevante mål og indsatser for 2001-2004 inden for Ministerrådet kan indledes allerede i 2001
- finansiering af sektorens opfølgningsaktiviteter inden for rammerne af sektorens ordinære budgetramme
- sektorens behov og mulighed for at søge midler for samfinansiering af gennemførelsen af strategien med op til 50 % fra den fælles pulje på 4 MDKK
- sektorens mulighed for at udvikle indikatorer med henblik på at vurdere fremskridt med gennemførelsen af strategiens mål og indsatser
- sektorens samarbejde og dialog med relevante NGO's om gennemførelsen af strategien
- tilpasning af sektorens strategi eller handlingsprogram, således at den følger, komplettere og konkretiserer de områder af strategien for bæredygtig udvikling, som er relevante for sektoren, med fokus på målsætninger og indsatser
- det nationale arbejde med at gennemføre de for sektoren relevante dele af strategien og
- sektorens rapportering om opfølgning af strategien.

Resultatet af disse drøftelser er positive. De strategier, handlingsplaner og -programmer, der er udarbejdet i de relevante sektorer, tager bæredygtig udvikling og målsætningerne fra strategien – direkte eller omskrevet – med ind i de prioriterede indsatser. Der er iværksat indsatser og projekter på stort set alle målsætninger og indsatsområder i strategien, både i sektorerne og tværsektorielt. Der bliver løbende udarbejdet en oversigt herover, der lægges ud på ministerrådets hjemmeside for bæredygtig udvikling.

Link: http://www.norden.org/baeredygtig_udvikling/sk/

Dette indebærer, at den ønskede satsning har startet, og der er på de enkelte sektorers budgetter afsat midler til gennemførelsen og implementeringen. Der er også en stigende interesse for at søge midler fra den pulje, der er afsat til bæredygtig udvikling, se neden for under 4.2. budgettet. I samtlige relevante fagministerråd er bæredygtig udvikling på agendaen, og de nordiske ministrene drøfter den politiske satsning på området, se neden for under 4.3. om opfølgning i fagministerrådene/sektorerne.

Sektorerne har også aktivt drøftet indikatorer og kommet med indspil og kommentarer til det indikatorsæt, som den nordiske opfølgningsgruppe har haft i opdrag at udarbejde. Nogle af sektorerne finder, at udvikling af indikatorer i et nordisk indikatorsæt på nuværende tidspunkt er for tidligt og vil derfor arbejde videre hermed. Det gælder specielt for levnedsmiddelsektoren og for jord- og skovbrugssektoren. Indikatorsættet blev derfor godkendt af samarbejdsministrene medio juni som et første indikatorsæt. der skal følges op inden topmødet i EU i foråret 2003.

Flere af sektorerne har støttet NGO'erne økonomisk med afholdelse af konferencer og med gennemførelse af relevante projekter, og der er også givet støtte fra puljen til opfølgning af strategien. Indikatorerne har via opfølgningsgruppen været sendt i national høring hos de relevante organisationer.

Internationalt er det lykkedes Ministerrådet at markere, at strategien kan anvendes som løftestang i forhold til andre strategier om bæredygtig udvikling. Der er således fra det nordiske formandskab skriftligt rettet henvendelse til EU, FN og UNECE om strategien, og strategien har indgået i mange internationale konferencer m.v. i 2001 og 2002, se neden for under 7. International opfølgning og orientering. Strategien bliver markeret på Verdenstopmødet i Johannesburg i august-september 2002.

3.2. Nationalt

For så vidt angår landenes indsats er det det generelle indtryk, at processen er kommet i gang og bliver forankret. I det omfang der udarbejdes nye landestrategier, afspejler den nordiske strategi sig i disse. Flere af landene giver også udtryk for, at strategien kan anvendes proaktivt i forhold til indsatserne i EU. På samme måde som i EU bør strategien forankres på højeste politiske plan, og der bør komme politiske signaler herom fra statsministre og parlamenter, lige som den norske statsminister fastslog i Molde. En milepæl for de nordiske landes arbejde med bæredygtig udvikling vil være deres indspil til Verdenstopmødet om bæredygtig udvikling i Johannesburg i primo september 2002.

3.2.1. Danmark

Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling "Fælles fremtid – Udvikling i balance" blev offentliggjort i juni 2002. Nogle af de bærende principper er integration af miljøhensyn i andre sektorer, afkobling af den økonomiske vækst fra miljøbelastning og et sikkert og sundt miljø med en høj biologisk mangfoldighed. Der er udgivet et sæt indikatorer om bæredygtig udvikling. En egentlig indikatorrapport forventes udgivet i august. Strategien sigter mod at få sammenhæng imellem den nationale, den nordiske og EU's strategi for bæredygtig udvikling.

Den danske redegørelse for opfølgningen af mål og indsatser i den nordiske strategi synes at dokumentere, at implementeringen er gået i gang over en bred front.

3.2.2. Finland

I Finland blev regeringens program for en bæredygtig udvikling færdigt i 1998 og vedtaget ved en beslutning i statsrådet. I Finland har et nationalt netværk ansvaret for opfølgning af strategien. I dette netværk deltager de samme instanser, som var med ved udarbejdelsen af strategien, det vil sige ministerierne samt naturskyddsförbundet, jord- og skovbrugsproducenterne og Finlands kommunförbund.

Finland vedtog i 2000 en række indikatorer om bæredygtig udvikling, der relaterer sig til regeringens program. Finland har derfor aktivt deltaget i udarbejdelsen af de nordiske indikatorer. Under Finlands formandskab for det nordiske samarbejde påtog Finland sig en aktiv rolle med at lancere den nordiske strategi internationalt, både i forhold til EU og FN.

3.2.3. Færøerne

I forbindelse med vedtagelsen af den nordiske strategi blev der i Færøerne iværksat et projekt, som fik til formål at indkredse de mest aktuelle og realistiske målsætninger for en bæredygtig udvikling. Der blev i januar 2002 udgivet en rapport, der lægger vægt på en indsats på områderne havet, turisme, erhvervsliv, energi, affald og Lokal Agenda 21. Rapporten skal bruges i forbindelse med en fortsættelse af arbejdet med strategien for bæredygtig udvikling, og den skal danne udgangspunkt for et tværministerielt samarbejde. Det planlægges at etablere en tværministeriel gruppe med det formål at få udarbejdet operative målsætninger i de relevante sektorer.

Færøernes indsats forekommer at være ressourcemæssigt fornuftig. Dette understreges af Færøernes værtskab i juni 2001 for den internationale konference om at styrke den miljømæs-

sige beskyttelse af havet og den bæredygtige anvendelse af de levende ressourcer i Nordatlanten. Dette resulterede i "Tórshavn Declaration".

3.2.4. Grønland

Arbejdet i Grønland med bæredygtig udvikling er foregået parallelt med udviklingen af den nordiske bæredygtighedsstrategi. I landsstyrets strukturpolitiske handlingsplan fra efteråret 2000 har man fastslået, at et bærende princip for den økonomiske udvikling i Grønland vil være integration af miljøhensyn og bæredygtig udvikling i alle dele af samfundet. Landsstyret har på landstingets samling i foråret 2002 annonceret, at man vil anse det en naturlig fortsættelse af den nuværende politik, at der udformes af det første udkast til en "Agenda 21 for Grønland". I denne proces skal alle dele af det administrative apparat bidrage. Det er landsstyrets opfattelse, at man på denne måde kan sikrer sig det nødvendige samspil mellem landsstyrets overordnede økonomiske politik og den fremtidige planlægning af et bæredygtigt Grønland.

3.2.5. Island

I 2001 blev der udarbejdet et udkast til en ny strategi om bæredygtig udvikling i Island. Der har været en offentlig høring. Strategien færdiggøres inden Johannesburg Summit. Strategien inkorporerer mange af målene og indsatserne fra den nordiske strategi. Udarbejdelsen af strategien varetages af en interministeriel komité, som også har til opgave at følge implementeringen af den nordiske strategi og andre indsatser vedrørende bæredygtig udvikling.

Island indsats forekommer at være kommet godt fra start, og inkorporeringen i den nationale strategi er med til at sikre den aktive opfølgning. På de prioriterede området som for eksempel havet, har Island gjort en stor indsats. Således afholdt Island sammen med FAO i efteråret 2001 en international konferencen om ansvarligt fiskeri i de marine økosystemer, hvilket resulterede i Reykjavik Deklarationen, der er fremsendt til FN som et aktivt indspil til WSSD i Johannesburg.

3.2.6. Norge

For at forankre opfølgningen af strategien politisk, har statsminister Bondevik sendt brev til sine regeringskollegaer om det nordiske formandskab, som bl.a. prioriterer bæredygtig udvikling. Der er også etableret en gruppe med kontaktpersoner i de berørte departementer for at følge op på den nordiske strategi. Norge har aktivt involveret repræsentanter fra næringslivets og arbejdslivets organisationer samt frivillige organisationer i opfølgningen av strategien.

I Norge er arbejdet med en national strategi i afslutningsfasen. Udenrigsdepartementet har ansvaret for den. I strategiarbejdet har man forsøgt at tage ind den nordiske strategi, men den nationale er mere overordnet og ikke så konkret som den nordiske. Når strategien er godkendt, vil man lave et handlingsprogram for direkte opfølgningsaktiviteter.

Norge gør en aktiv indsats for at følge op på den nordiske strategi. Specielt i forbindelse med det nordiske formandskab har indsatsen været i fokus.

3.2.7. Sverige

Den svenske nationale strategi for bæredygtig udvikling, der blev forelagt ved en regeringsskrivelse i marts 2002, indeholder tiltag for at gennemføre den nordiske strategi i Sverige. I forbindelse med udarbejdelsen af den nationale strategi gennemgik man målene i den nordiske strategi. Den svenske strategi er tilpasset hertil.

I forbindelse med det svenske EU formandskab i 2001prioriterede Sverige bæredygtig udvikling højt. Topmødet i juni 2001 i Göteborg havde bæredygtig udvikling som prioritet. Sverige har også vedtaget et første sæt indikatorer om bæredygtig udvikling i 2001.

Sverige gør således en stor indsats for at implementere den nordiske strategi.

3.2.8. Åland

Åland har ligesom Færøerne satset på de områder, der har særlig relevans for det selvstyrende område. Landskabsstyrelsen fremhæver i sit handlingsprogram miljøpolitikken som et prioriteret område. Målet for hele Åland er et langsigtet økologisk samfund.

4. Opfølgningen i Nordisk Ministerråd

4.1. Ministerrådets rolle

Nordisk Ministerråd har ansvaret for at gennemføre og finansiere gennemførelsen af strategien på de områder, som ikke omfattes af landenes ansvar for opfølgning af strategien. Nordisk Ministerråd har endvidere ansvar for information, rapportering, vurdering og revision af strategien.

Strategien bliver gennemført og fulgt op inden for rammerne af Nordisk Ministerråd af statsministrene, samarbejdsministrene og fagministerrådene. Samarbejdsministrene har det overordnede ansvar for, at Nordisk Ministerråd gennemfører strategien. Samarbejdskomiteen bistås i sit opfølgningsarbejde af den ovennævnte tværsektorielle arbejdsgruppe.

4.2. Budgettet

Der har i 2001 og 2002 været afsat en særlig pulje på ca. 4 MDKK i Nordisk Ministerråds budget til opfølgning af strategien. I budgetforslaget 2003 er budgetposten Holdbart Norden på ca. 4,3 MDKK. Budgetposten dækker dels finansiering af relevante projekter om bæredygtig udvikling, dels administrative omkostninger, herunder ansættelse af en rådgiver på kontrakt, trykning af publikationer, oversættelser m.v. Det er Samarbejdskomiteen, der godkender ansøgningerne.

Kriterier for tildeling

Samarbejdsministrene har fastsat kriterier for støtte fra puljen. Tildeling af midler forudsætter medfinansiering fra berørte fagsektorer. Kriterier for at søge midler er, at projektet opfylder kravet om nordisk nytte, udgør en direkte opfølgning af strategien, er forankret i den/de ansvarlige sektor/er, samfinansieres af en eller flere sektorer med mindst 50 % og udgør merværdi; løftestangsprincippet. Endvidere vil der blive lagt vægt på, at projektet er tværsektorielt, nyt og/eller innovativt og så vidt muligt indeholder og/eller integrerer de tre komponenter af holdbar udvikling (miljø/økonomi/social).

Antal ansøgninger

I 2001 blev der indgivet 21 ansøgninger for i alt 4.112 TDKK i 2001. 17 ansøgninger for et beløb på 2,8 MDKK blev imødekommet, 1.2 MDKK blev brugt til administrative omkostninger. I 2002 blev der i første ansøgningsrunde indgivet 23 ansøgninger for i alt 5,3 MDKK i 2002. 13 ansøgninger for et beløb på 2.391.500 DKK blev imødekommet. Ansøgninger for 2. runde i 2002 kendes p.t. ikke. Alle ansøgningerne har været velkvalificerede, så afslagene på støtte er givet på grund af manglende ressourcer.

Hertil kommer, at sektorerne igangsætter en lang række projekter som opfølgning af strategien, hvor projekterne alene finansieres af sektormidlerne.

4.3. Opfølgning i fagministerråd/sektorerne

Bæredygtig udvikling er tværsektoriel i sin natur. En fremgangsrig gennemførelse af strategien forudsætter, at de berørte fagministerråd/sektorerne har ansvaret for og deltager fuldt ud i gennemførelsen af strategien og dens mål og indsatser, og at arbejdet med bæredygtig udvikling integreres som en del af Nordisk Ministerråds ordinære arbejdsområder.

Strategien for bæredygtig udvikling skal fungere som den overordnede tværsektorielle ramme for bæredygtig udvikling for Nordisk Ministerråd og for dets berørte sektorer.

Inden for rammerne af Nordisk Ministerråd påhviler det primære ansvar for gennemførelse og opfølgning af indholdet i strategien fagministerrådene. Disse skal inden for rammerne af de-

res arbejdsområder tilgodese, at strategiens målsætninger og indsatser gennemføres på hensigtsmæssig vis. De organiserer selv, samordnet med andre berørte sektorer, gennemførelsen af strategien og opfølgningsmekanismerne. Fagministerrådene skal endvidere undersøge fremskridtene i gennemførelsen af strategien samt bidrage til rapporteringen om og vurderingen af gennemførelsen.

Strategien skal på relevante områder gennemføres og følges op i de berørte sektorers strategier, handlingsplaner, -programmer eller andre styringsinstrumenter for sektorernes arbejde. Sektorstrategierne i Nordisk Ministerråd skal tilpasses og formuleres, så de følger op, komplementerer og konkretiserer de områder af strategien for bæredygtig udvikling, der er relevante for sektorerne med fokus på målsætninger og indsatser. Herigennem sikres, at sektorerne integrerer arbejdet med bæredygtig udvikling i deres ordinære arbejdsområder. Sektorstrategierne skal tilpasses tidsmæssigt til strategien for bæredygtig udvikling, så de følger samme 20- respektive 4-års cyklus, som strategien for bæredygtig udvikling.

De berørte fagministerråd har ansvaret for finansieringen af gennemførelsen inden for rammerne af deres sektorbudgetter med hovedvægt på strategiens målsætninger og indsats. Inden for rammerne af Nordisk Ministerråds budget afsættes de nødvendige budgetmidler hertil.

En oversigt over igangsatte projekter/aktiviteter vil inden for Ministerrådet vil løbende blive opdateret. Oversigten ligger på

Link: http://www.norden.org/baeredygtig_udvikling/sk/

4.3.1. Miljø

Det nordiske miljøhandlingsprogram 2001–2004. Miljøsektoren diskuterer løbende implementeringen af strategien for bæredygtig udvikling. EK-M har således i 2002 truffet beslutning om at støtte en række projekter med midler fra miljøsektorens eget rammebudget, samt diskuteret indikatorer og orienteret om den nationale opfølgning. EK-M har anmodet landene om status for den nationale implementering for så vidt angår miljøsektorens ansvar. Endvidere vil miljøministrene føre en temadiskussion om topmødet i Johannesburg, hvor også strategien vil blive berørt.

Strategien indeholder 119 målsætninger, hvoraf de ca. 45 vedrører miljørelaterede målsætninger. Dette skyldes, at strategien bygger på miljø som én af de 3 søjler. Miljøsektoren har således også udarbejdet sit eget miljøhandlingsprogram i overensstemmelse med strategiens målsætninger. I praksis uddyber miljøhandlingsprogrammet de målsætninger i strategien, som miljøsektoren er medansvarlig for.

Arbejdet i miljøsektorens faste arbejdsgrupper er fokuseret på opfølgning af det nordiske miljøhandlingsprogram samt opfølgning af miljødelen i strategien for bæredygtig udvikling.

Vigtige udgangspunkter i hav- og luftgruppens virksomhed er at udarbejde fælles nordiske dokumenter for politiske beslutninger inden for hav- og luftområdet særligt med sigte på EU's arbejde og regionale konventioner. På luftsiden fokuserer man på partikler, ozon og effekter af surt nedbør, og i det marine arbejde fokuserer man på marine eutrofieringsmodeller. Arbejdet med miljøgifte er også en vigtig del af gruppens arbejde.

Kemikaliegruppens overordnede mål er at fremme kemikaliepolitik, der fokuserer på bæredygtig udvikling baseret på et højt helse- og miljøbeskyttelsesniveau. I arbejdet har man valgt at prioritere fem konkrete områder, herunder operationalisering og gennemførelse af OSPAR's strategi (Oslo- Paris Konventionen), påvirkning af EU's kemikaliepolitik, støtte for fortsat forhøjelse af beskyttelsesniveauet i EU's regelværk, opfølgning af nye problemkemikalier, nye effekter og spørgsmål omkring de nordiske produktregistres åbenhed, samt påvirkning af arbejdet med POP's konventionen (Persistant Organic Pollutants).

Arbejdsgruppen for natur-, friluftsliv og kulturmiljø har bl.a. arbejdet med udvikling af naturindikatorer til opfølgning af de nordiske handlingsplaner for biologisk mangfoldighed. Resultatet fra projektet kan indgå i afrapporteringen af de nationale handlingsplaner på mødet i Johannesburg. Under den arktiske handlingsplan har gruppen bl.a. arbejdet med et projekt om miljøhensyn i turistsektoren samt Lokal Agenda 21 i Arktis.

Arbejdsgruppen for miljøovervågning og data har i begyndelsen af 2002 udgivet bogen Nature in Northern Europe. Endvidere har gruppen i samfinansiering med hav- og luftgruppen arbejdet med et projekt om sammenlignende målinger af luftpartikler, som forventes bl.a. at kunne bidrage til at styrke grundlaget for analysering og reduktion af skadelige miljø- og helseeffekter.

Produkt- og affaldsgruppen fokuserer i sit arbejde på at fremme en samfundsudvikling, som er baseret på princippet om bæredygtig produktion og konsumption, hvor man bl.a. ved hjælp af livscyklusanalyser fokuserer på at mindske miljøbelastning og ressourceforbrug under produkters hele livstid fra udvinding, produktion, forbrug til affaldshåndtering. Gruppen arbejder bl.a. med projekter som skal belyse sammenhængen mellem ressourceeffektivitet og miljøbelastning.

Sektorintegration er et vigtigt element i at opnå en bæredygtig udvikling. Miljøsektoren har siden 1995 samarbejdet med andre sektorer i de såkaldte tværsektorielle grupper, som beskæftiger sig med tværsektorielle emner.

Policyrelevante klimaspørgsmål omkring Kyoto aftalen, særskilt fleksible mekanismer og etablering af en Testing Ground for afprøvning af Joint Implementation i Østersøregionen er centrale for klimagruppens (samarbejde mellem miljø og energi) arbejde. Det nordiske klimaarbejde er i meget stor udstrækning tæt koordineret med arbejdet indenfor ad hoc gruppen for klima under BASREC (Baltic Sea Region Energy Co-operation).

Integration af miljøhensyn i fiskerisektoren er et vigtigt mål i miljø- og fiskerigruppens arbejde. Gruppen har bl.a. bidraget til arbejdet med reformen af EU's fiskeripolitik, støttet et projekt for udvikling af et system for risikobedømmelse og håndtering af ballastvand for at forhindre negative effekter af fremmede organismer i ballastvand samt et projekt omkring miljøbedømmelse af fiskeprodukter gennem livscyklusanalyser.

Den tværsektorielle arbejdsgruppe for miljø, jord- og skovbrug arbejder efter en strategi omfattet af følgende 7 indsatsområder: 1) forbedret ressourceudnyttelse, 2) biologisk mangfoldighed, 3) jorderosion, 4) rendrift, 5) alternative produktionsmetoder, 6) kulturmiljø og kulturlandskab samt 7) internationalt samarbejde. Gruppen har initieret en række aktiviteter inden for ovennævnte områder, særligt omkring alternative produktionsmetoder.

Om de tværsektorielle grupper vedrørende miljø- og økonomi samt vedrørende den produktorienterede miljøstrategi POMS, se nedenfor.

Ud over de projekter, der er initieret i miljøsektorens arbejdsgrupper og/eller i regi af de tværsektorielle grupper, har miljøsektoren fået midler fra den særlige pulje, der er afsat i Nordisk Ministerråd for at igangsætte aktiviteter som følger op på strategien for bæredygtig udvikling. Således har arbejdsgrupperne bl.a. fået midler for initiering og gennemførelse af projekter omkring marine naturtyper, kviksølv, miljøaspekterne i EU's fiskeripolitik, information som værktøj for at påvirke konsumenterne i grøn retning samt fremme af forbrugerinformation på Internettet.

Miljøsektoren har i det forløbne år udarbejdet en informationsstrategi. En af ambitionerne med informationsstrategien er at gøre information bedre tilgængelig, hvilket er i tråd med de ambitioner, som findes i strategien for bæredygtig udvikling. Miljøsektoren arbejder derfor på at videreudvikle sin hjemmeside, der i fremtiden blandt andet vil indeholde et samlet projektkatalog over miljøsektorens virksomhed. Man vil således kunne søge i kataloget blandt andet på baggrund af de konkrete målsætninger og derved skabe sig et hurtigt overblik over indsatsen inden for de enkelte indsatsområder.

Links: http://www.norden.org/miljoe

4.3.2. Økonomi- og finanssektoren

Økonomi- og finans

I Økonomi- og finanssektoren er der iværksat en række initiativer, der direkte eller indirekte understøtter bæredygtig udvikling.

Der er under MR-Finans oprettet en arbejdsgruppe om den nye økonomi og de nordiske lande. Formålet er bl.a. at udarbejde bedre metoder for at måle produktiviteten i den offentlige sektor.

Der er oprettet en arbejdsgruppe, der skal udrede den fremtidige finansiering af det nordiske velfærdssystem, afrapportering til MR-Finans sommeren 2002. Formålet med projektet er at udrede, om de nordiske skattesystemer og øvrige systemer til indtægter til staten er økonomisk bæredygtige.

Der er oprettet en arbejdsgruppe, der skal udrede spørgsmålet om forudsætningerne for at øge effektiviteten i den offentlige sektor, afrapportering til MR-Finans sommeren 2002. Dette projekt relaterer sig til projektet om den fremtidige finansiering af det nordiske velfærdssystem og fokuserer på effektiviteten i de offentlige udgifter bl.a. i lyset af et øget antal pensionister.

Endelig undersøger man den fremtidige finansiering af pensionssystemerne i de nordiske lande. Dette er en opfølgning af tidligere ministerbeslutning.

Links: http://www.norden.org/ekonomi/sk/

Miljø- og økonomigruppen

Ifølge beslutning fra MR-Finans har den tværsektorielle arbejdsgruppe for miljø- og økonomi (MEK-gruppen) fået i opdrag at følge op på strategien om bæredygtig udvikling på økonomi- og finanssektorens vegne. Miljø- og økonomigruppen beskæftiger sig med miljøøkonomiske analyser samt økonomiske styremidler af interesse for de nordiske lande. Gruppen arbejder bl.a. med et projekt angående virkemidler for forvaltning af biologisk mangfoldighed i skoven. Endvidere har gruppen initieret et projekt om afkobling mellem økonomisk vækst og miljøbelastning. Projektet skal bidrage til at identificere og evaluere et centralt spørgsmål i bæredygtighedsprincippet, dvs. på hvilken måde den økonomiske politik bør formuleres for at løse den konflikt, der eksisterer mellem økonomiske og miljøpolitiske mål. Endelig er der iværksat et projekt om miljøregnskaber, der vurderer, hvilket bidrag miljøregnskaber kan give til at opnå bæredygtig udvikling.

EK-Finans konstaterer, at opfølgningen af strategien forløber planmæssigt, der vil komme regelmæssige statusrapporter fra MEK. Ministrene vil regelmæssigt blive orienteret herom.

Links: http://www.norden.org/miljoe/sk/ekonomi.asp

4.3.3. Transport og kommunikation

Handlingsplan för det nordiska samarbetet på Transport-, Trafik- och Kommunikationsområdet, åren 2001–2003. Inden for transport- og kommunikationssektoren er ansvaret for opfølgning af strategien om bæredygtig udvikling lagt på en særlig temagruppe vedrørende bæredygtig mobilitet. Temagruppen har i 2002 oprettet et tværsektorielt samarbejde med miljøsektoren.

Transportsektorens handlingsplan forventer endvidere, at følgende emner i 2001–2003 vil falde ind under "Bæredygtig mobilitet": Storbyernes transportproblemer, infrastrukturafgifter og road-pricing, samarbejde med miljøsektoren og samarbejde med energisektoren

En række projekter er koblet til opfølgning af strategien for bæredygtig udvikling og godkendt af embedsmandskomiteen: Workshop om hur miljödifferentierade vägavgifter bör utformas för att få acceptans från allmänheten, Sammanställning av föreliggande nordiska utredningar och erfarenheter om/med alternativa drivmedel, Utredning om ändrad fördelning mellan transportslag mot bakgrund av kommissionens förslag, Utredning om hur ny teknologi kan implementeras snabbare på ett ekonomiskt och socialt hållbart sätt, Utarbetande av en fördelningsnyckel mellan länderna vad gäller utsläpp från luftfarten, samt Utarbetande av nordisk mil-

jödeklarationsordning för godstransporter och persontransporter i enlighet med den nordiska strategin för hållbar utveckling. Nærmere beskrivelse af projekterne ses på link: http://www.norden.org/transport/sk/Arbetsprogram-mobilitet.doc

Ansvaret for projekterne er fordelt mellem landene, og der er taget kontakt med andre sektorer, bl.a. miljø- og energisektoren. Projekterne finansieres dels af sektoren selv, dels tværsektorielt.

Samarbejdet rettes også mod at prioritere indsatser, der kan anvendes i forhold til EU, hvor en langsigtet bæredygtig transportindsats skal styrkes.

Det kan konstateres, at transportsektorens ansvar for opfølgningen forløber planmæssigt. Sektoren følger op med regelmæssige statusrapporter fra bl.a. temagruppen för hållbar mobilitet, og ministrene orienteres.

Links: http://www.norden.org/transport

4.3.4. Regionalsektoren

Regionalsektorens bidrag sker i hovedsagen gennem et antal projekter, som gennemføres af institutionen Nordregio. To projekter er sat i gang, et er afrapporteret: "Sustainable Regional Development in the Nordic Countries" beskriver og analyserer stadiet for forskning og udvikling på området og "Sustainable Regional Development: Learning From Nordic Experience" er en opfølgning og et studie med 8 cases. Endvidere er der et par yderligere projekter i Nordregios initiativ: The Municipality and the Territory og The Sustainable Nordic City

Der iværksættes også nogle projekter med planlægningsmæssige perspektiver: Ny kurs för Norden – planläggning och hållbar utveckling, Planläggning för hållbar utveckling – Förberedelse av program för metod-utveckling och forskning og Befrämjande av planläggningssamarbete i Nordens gränsområden

Links: http://www.norden.org/reg

4.3.5. Fiskeri, jord/skov og levnedsmidler

Fiskeri

Strategi for det nordiske fiskerisamarbejde 2001-2004. Denne strategi tager udgangspunkt i Strategien for en bæredygtig udvikling i Norden.

Jord- og Skovbrug

Handlingsprogram för nordisk jord- och skogsbrukssamarbete 2001-2004. Implementer målsætninger i Strategien for en bæredygtig udvikling i Norden.

Levnedsmidler

Handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde frem til år 2004. Implementerer målsætninger i Strategien for en bæredygtig udvikling i Norden.

Det fælles ministerråd for sektorerne er ansvarligt for opfølgning af både tværgående temaer i strategien som "Fødevaresikkerhed", "Biologisk mangfoldighed" og "Havet" samt sektorspecifikke områder inden for "Landbrug", "Skovbrug" og "Fiskeri".

Allerede i forbindelse med udarbejdelse af handlingsprogrammer for perioden 2001–2004 for de tre sektorer under ministerrådet – fiskeri, jord/skovbrug og levnedsmidler – inddrog sektorerne målsætningerne fra bæredygtighedsstrategien i deres sektorprogrammer. Bæredygtighedsstrategien er således en integreret del af sektorernes indsatsområder frem til år 2004.

I levnedsmiddelsektoren angiver de underliggende arbejdsgrupper for hvert sektorprojekt, der ønskes igangsat, hvilke af målsætningerne i kapitlet om "Fødevaresikkerhed", som projektet kan bidrage til at opfylde. En lignende metode anvendes inden for jord- og skovbrugssektoren til aktuelle projektforslag. De relevante kapitler er specielt "Biologisk mangfoldighed og genetiske ressourcer", "Fødevaresikkerhed", "Landbrug" og "Skovbrug".

Der er igangsat en lang række projekter – både sektorvis og tværsektorielt – til opfølgning af strategien, og disse fremgår af oversigten over sektorindsatser. Hvad angår tværsektorielle pro-

jekter skal bl.a. fremhæves, at der som opfølgning af en undersøgelse om forbrugernes krav til fødevaremærkning er udarbejdet en rapport med 10 konkrete forslag til nye initiativer på mærkningsområdet. I forlængelse heraf er der i 2002 igangsat et projekt om mærkning af fødevarer mht. etiske forhold. Desuden er startet et projekt om udvikling af undervisningsmateriale til børn og unge om forskellige aspekter af mad. Disse projekter omfatter foruden de tre sektorer under ministerrådet også konsumentsektoren og miljøsektoren. Hvad angår sektorprojekter henvises til oversigten på hjemmesiden.

Et andet stort, tværsektorielt projekt initieret af det norske formandskab om "Handlingsplan for økt mattrygghet i Norden" vil være et af hovedtemaerne på ministerrådets møde i august 2002. Som et andet hovedtema på ministermødet i år skal nævnes "Bæredygtig ressourceudnyttelse og biodiversitet", hvilket også er relateret til bæredygtighedsstrategien. Prioriterede emner er desuden "Videre udvikling af økologisk landbrug med etablering af et nordisk netværk" og "Udarbejdelse af en fælles nordisk handlingsplan for reduceret brug af plantebeskyttelsesmidler i landbruget". Projektinitiativer på disse områder er udviklet inden for jord- og skovbrugssektoren direkte koblet til målsætningerne i bæredygtighedsstrategiens målsætninger 6.5, 9.4 og 9.7.

Målet for det nordiske fiskerisamarbejde er at sikre en bæredygtig udvikling inden for fiskeri, fangst og akvakultur i tråd med bæredygtighedsstrategien. De nordiske landene vil beskytte og bevare fiskebestande og havpattedyr og sikre, at fiskeri og fangst sker på et bæredygtigt grundlag, hvor det tages hensyn til bestandenes mulighed for at udfylde deres funktion i den økologiske sammenhæng.

Et rent havmiljø er en forudsætning for at vedligeholde havets produktivitet og for at opnå, at ressourcerne udnyttes bæredygtigt. Herved sikres konsumenternes mulighed for at vælge sund og sikker mad af god kvalitet. Norden skal gå foran i at beskytte havmiljøet og at pege på det fælles globale ansvar.

De nordiske lande har i perioden styrket indsatsen i det internationale samarbejde, blandt andet gennem netværksudvikling, seminar om EU's revision af fiskeripolitikken CFP og deltagelse og synlighed ved internationale konferencer, f.eks. i regi af FAO og ved Nordsøkonferencen.

Fiskerisamarbejdet har endvidere igangsat en række projekter for at identificere områder vedrørende fiskerisektorens og fiskersamfundenes miljøbelastninger og for at videreudvikle kundskab om selektive fangstredskaber i fiskeriet for at sikre, at fiskeredskaberne ikke påvirker miljøet negativt og for at reducere bifangst, herunder bl.a. projekterne "Økosystemeffekter av fiskeri" og "Fiskekvalitet og redskab".

Information om bæredygtig forvaltning og udnyttelse af havets ressourcer er vigtig for at øge bevidstheden, deltagelsen og nytænkningen i fiskerisektoren. De nordiske landene har i perioden lagt vægt på fælles information om, hvordan man i Norden forvalter havets ressourcer. Af aktiviteter kan nævnes nyhedsbrevet Nordfiskeri og nye faktabrochurer om de nordiske fiskerier og om ICES' fastsættelse af kvoter.

Embedsmandskomiteerne under ministerrådet informeres løbende om de initiativer, som bidrager til opfyldelsen af strategien – bl.a. ved fremsendelse af relevante dele af oversigten over sektorindsatser – ligesom de drøfter og godkender nye forslag til tværsektorielle aktiviteter.

Hvad angår arbejdet med indikatorer skal det specielt bemærkes, at der på nuværende tidspunkt hverken i EU eller i internationale fora er gjort noget forarbejde, hvad angår udvikling af indikatorer inden for området fødevaresikkerhed. Da det nordiske levnedsmiddelsamarbejde ønsker at være banebrydende på området, vil man derfor nu igangsætte et udredningsarbejde med henblik på at identificere relevante, gode og målbare indikatorer for fødevaresikkerhed.

Links: http://www.norden.org/jord_skog/sk/Handlingsprogram01-04.pdf
http://www.norden.org/fisk/sk/strategi.asp
http://www.norden.org/mat/sk/

4.3.6. Bygg og bolig

Samarbejdsprogram for bygge- og boligsektoren 2002-2005. Bæredygtig udvikling af bygge- og boligsektoren indgår som et af tre hovedindsatsområder for sektoren. Økologisk byggeri og boligadfærd er et vigtigt element i dette. Strategien for bæredygtig udvikling er imidlertid ikke

eksplicit omtalt i samarbejdsprogrammet og Strategien for bæredygtig udvikling omfatter heller ikke Bygge- og boligsektoren. Alligevel har Embedsmandskomiteen for Bygg og Bolig drøftede opfølgning på strategien for bæredygtig udvikling. Sekretariatet har gjort det klart over for komiteen, at det vil være af interesse for opfølgningsgruppen at modtage indspil fra sektoren, både med hensyn til, hvad man gør nationalt og hvilke indikatorer, der findes eller overvejes fastlagt inden for bygge- og boligsektoren i de respektive lande, og om der arbejdes med fællesnordiske indikatorer for bæredygtig udvikling. Embedsmandskomiteen for Bygg og bolig har således besluttet, at sektoren skal medvirke ved gennemførelsen af den nordiske bæredygtighedsstrategi.

Links: http://www.norden.org/bygg/sk/

4.3.7. Næring (Erhverv)

Nordisk näringspolitisk samarbejdsprogram for 2002-2005. Strategien for bæredygtig udvikling indgår i samarbejdsprogrammet.

Næringsministrene har besluttet, at opfølgningen på den nordiske bæredygtighedsstrategi skal foregå inden for områderne "Grønne næringsstrategier", "Nordisk produktorienteret miljøsamarbejde og "Udvikling af miljøledelsessystemer". Disse opgaver skal hovedsageligt behandles af den tværsektorielle "POMS-gruppe" (Produktorienterede Miljøstrategi), som er etableret mellem næringssektoren, miljøsektoren og konsumentsektoren. Også de to institutioner Nordisk Industrifond og Nordtest får en vigtig rolle med hensyn til at følge op på Bæredygtighedsstrategien.

POMS-gruppen koordinerer gennemførelse af den tværsektorielle produktorienterede miljøstrategi, der blev vedtaget af de nordiske ministre for henholdsvis konsument-, nærings- og miljøspørgsmål i marts 2001. POMS-gruppen er en policy orienteret gruppe, der har til formål at udvikle, samordne og evaluere de nødvendige virkemidler for gennemførelse af den produktorienterede indsats. Den tværsektorielle produktorienterede miljøstrategi har til formål at forebygge og mindske produkters (herunder tjenesteydelsers) negative påvirkning af miljøet og menneskers sundhed samt at nedbringe produkternes forbrug af naturlige ressourcer i produkternes hele livscyklus. Midlerne til at opnå dette formål er at fremme design, udvikling, produktion, salg og køb, anvendelse og bortskaffelse af produkter og tjenesteydelser, der samlet set medfører en lavere miljøbelastning og et lavere ressourceforbrug set i hele produktets/tjenesteydelsens livscyklus. Indsatsen skal medvirke til fremme af et internationalt grønt marked og de nordiske landes konkurrenceevne.

Turisme indgår som et vigtigt element i bæredygtighedsstrategiens afsnit om "Erhvervsliv". Næringssektorens turismearbejdsgruppe har iværksat opfølgningsprojektet "Bridging the Gap", som forventes afsluttet inden for de kommende måneder. Projektet har til formål at identificere konkrete tiltag til opfølgning på rapporten "Towards a Sustainable Nordic Tourism. Proposal for a Common Nordic Sustainable Tourism Strategy" fra 2001. Strategien er baseret på resultaterne af tre delanalyser: a) politikorienterede aktiviteter med fokus på bæredygtig turismeudvikling, b) projektlederes erfaringer med bæredygtig turisme og c) turismevirksomheders resultater med miljøarbejde. Strategien lancerer en vision om at opfylde den nuværende generation af turisters behov uden at bringe fremtidige generationers mulighed for at opfylde deres behov i fare. Der opstilles to pejlemærker om dels at sikre innovation inden for bæredygtighed og turisme, dels at integrere information om bæredygtighed i alle relevante turisme-sammenhænge. Strategien lægger op til at prioritere en fællesnordisk indsats såvel som nationale indsatser inden for bæredygtig turisme på tre områder: a) politikudvikling, b) viden- og kompetenceudvikling samt c) produktinnovation og markedsføring.

Næringssektorens turismearbejdsgruppe har medio november 2001 iværksat et arbejde, som skal føre til fastsættelse af indikatorer for turismeområdet

Nordtest , som er en institution under næringssektoren, spiller med den opgaveportefølje som institutionen har, – prøvning, standardisering, conformity assessment – en vigtig rolle med hensyn til udvikling af bæredygtige industriprodukter. Nordtest vil endvidere bidrage med forslag til indikatorer på dette område.

Links: http://www.norden.org/naering/sk/

4.3.8. Energisektoren

Det fremtidige energipolitiske samarbejde 2002-2005. Implementerer målsætninger i Strategien for en bæredygtig udvikling i Norden.

Energiministrene har besluttet, at det er EK-E, der er ansvarlig for implementeringen af energisektoren i strategien for bæredygtig udvikling i Norden. Embedsmandskomiteen skal tage stilling til arbejdsfordeling mellem landene og NMR, finansiering samt afrapportering.

Arbejdet med etablering af samarbejde vedrørende handel med energi, harmonisering af virkemidler samt udbygning af infrastruktur er i gang. Arbejdet med Østersøområdet som et forsøgsområde for afprøvning af Kyoto-mekanismerne bliver finansieret dels via energi og miljøgruppens budget, dels via BASREC's finansiering af klimagruppens aktiviteter. Klimagruppen er ansvarlig for afrapportering af indsatsen ved udgangen af 2002. Der er igangsat en indsats vedrørende et nordisk marked for CO_2-kvoter, og Klimagruppen er ansvarlig for afrapportering af indsatsen ved udgangen af 2002.

Det er i EK-E og GSEO vedtaget at prioritere initiativer for øget anvendelse af vedvarende energi inden for biomasseområdet i 2002, herunder afholdelse af en workshop, eventuelt fulgt op af konference samt iværksættelse af supplerende analyserer og udredninger. Det igangværende analysearbejde om grønt elmarked er under afslutning, og der er i gruppens budget i 2002 afsat 500.000 DKK til opfølgning af strategien for bæredygtig udvikling, herunder eventuelle opfølgende aktiviteter med hensyn til udviklingen af grønt elmarked. Der er igangsat et projekt om at etablere en fælles database med energistatistik og indikatorer, der også medfinansieres fra puljen for bæredygtig udvikling.

Links: http://www.norden.org/energi/

4.3.9. Socialsektoren

Nordisk samarbeidsprogram for Sosial- og Helsesektoren 2001–2005. Samarbejdsprogrammet tager ikke specifikt højde for Strategien for en bæredygtig udvikling i Norden, som imidlertid heller ikke indeholder konkrete målsætninger på social- og helseområdet.

Social- og helsesektoren har generelt benyttet en del tid på at arbejde med konkretisering af sektorens bidrag til opfølgning af den nordiske strategi om bæredygtig udvikling. Temaet har således været drøftet ved flere anledninger i embedsmandskomitéen, og landene har gensidigt orienteret hinanden om den nationale status for arbejdet.

Konkret har EK-S ved afsat midler på sektorens projektbudget for 2002 til opfølgning af strategien. Sektoren delfinansierer sammen med andre sektorer projektet om "Nordic Sustainablility Index", der sætter fokus på Nordens mest bæredygtige virksomheder og integration af den økonomiske, sociale og miljømæssige dimension i modellen for bæredygtig virksomhedsledelse. Der blev i begyndelsen af 2002 taget initiativ til et projekt for udvikling af sociale indikatorer for bæredygtig udvikling, der har en samlet ramme på 350.000 DKK. Projektet ledes av de nordiske komitéer for social- og medicinalstatistik (NOSOSKO og NOMESKO). Projektet afsluttes efteråret 2002. Begge projekter fremgår af projektoversigten, der ligger på: http://www.norden.org/baeredygtig_udvikling/sk/

I forbindelse med dette projekt og i forlængelse af det norske formandskabs prioritering af bæredygtig udvikling, er der afholdt et nordisk arbejdsmøde i juni 2002 for at koordinere og samle landenes virksomhed på området. Det skal etableres et netværk af relevante medarbejdere i landene for at sikre fremdriften i arbejdet. Der lægges vægt på at koble den nordiske proces med sociale indikatorer til tilsvarende processer i andre internationale fora, ikke mindst opfølgningen af EU Barcelona topmødet i marts 2002. Embedsmandskomitéen for social og helse vil på sit efterårsmøde i Bruxelles i december 2002 særlig fokusere på opfølgningen af virksomheden, bl.a. med sigte på ny projektaktivitet.

Links: http://www.norden.org/social/sk/index.asp

4.3.10. Andre

Arbejdsmarked

Program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2001-2004. Følger de overordnede linier i Strategien for en bæredygtig udvikling i Norden, som imidlertid ikke indeholder specifikke målsætninger vedr. arbejdsmarked og -miljø.

Link: http://www.norden.org/arb/sk/samarbprog.asp

Konsument

Handlingsplan for det nordiske konsumentsamarbejde 2000-2004.

Handlingsplanen er udarbejdet forud for Strategien for en bæredygtig udvikling i Norden, men indeholder målsætninger om at tilgodese mulighederne for at varetage sundhed og sikkerhed inden for rammerne for et økonomisk system, som bygger på en bæredygtig udvikling.

Link: http://www.norden.org/konsum/sk/handlingsplan2004.asp

4.3.11. Tværsektorielle programmer/strategier

I ministerrådet er der et aktivt samarbejde mellem en række sektorer. Dette tværsektorielle samarbejde tillægges stor vægt i forbindelse med opfølgningen og implementeringen af strategien om bæredygtig udvikling. Sektorintegration er et afgørende element i strategien. I forbindelse med samarbejdet er der iværksat en række fælles indsatser og projekter. Disse fremgår dels af sektorrapporteringen ovenfor, dels af skemaet om opfølgning af strategien på: www.norden.org/baeredygtig_udvikling/sk/

En del af styrings/arbejdsgrupperne har en strategi eller handlingsplan for samarbejdet:

- Den nordiske miljøstrategi for jord- og skovbrug 2001-2004 Miljø + Jord/Skov
  Implementer målsætninger i strategien for en bæredygtig udvikling i Norden.
  Links: http://www.norden.org/miljoe/sk/jordogskog.asp
- Nordisk miljø- og fiskeristrategi 1999-2002 Miljø + Fisk
  Implementer målsætninger i strategien for en bæredygtig udvikling i Norden
  Links: http://www.norden.org/miljoe/sk/Miljoogfisk.asp
- Nordisk produktorienteret miljøstrategi 2001-2004 (POMS) Miljø + Konsument + Næring
  Implementer målsætninger i strategien for en bæredygtig udvikling i Norden.
  Links: http://www.norden.org/miljoe/sk/NMRIPP.asp
- Tværsektoriel handlingsplan for forbrugeraspekter i levnedsmiddelspørgsmål Levnedsmidler + Konsument
  Handlingsplanen er udarbejdet forud for strategien for en bæredygtig udvikling i Norden.
  Links: http://www.norden.org/konsum/sk/handlingsplan2004.asp

De øvrige tværsektorielle arbejdsgrupper om økonomi/miljø, energi/miljø og transport/miljø baserer sig på årlige arbejdsprogrammer.

4.3.12. Nærområderne

De overordnede mål for de nordiske landes indsats i Nordens nærområder er at medvirke til at udnytte det økonomiske potentiale og fremme en bæredygtig vækst i nærområderne, at medvirke til at reducere de sociale uligheder, samt at støtte integration af bæredygtig udvikling i sektorerne. I forhold til miljøet vil de nordiske landene bidrage til at bevare den biologiske mangfoldighed, at genoprettet miljøkvaliteten, mindske forureningen og sikre en bæredygtig udnyttelse af ressourcerne. Norden vil støtte åbenhed, demokrati, offentlighedens deltagelse og en effektiv lokalforvaltning for at opnå en bæredygtig udvikling i nærområderne

Indsatsen for at hjælpe med at få strategien implementeret i Nærområderne varetages af de forskellige fagsektorer, der med deres programmer og projekter bidrager med opfølgningen. Omkring 20 % af Nordisk Ministerråds budget finansierer tiltag i Nærområderne. Som eksempler på samarbejdet, der fremgår af Ministerrådets rammeprogram for Nærområderne 2000-2002, kan nævnes NEFCO's investeringsfond og miljøudviklingsfond, som benyttes til miljøinvesteringer i privat og offentlig sektor i Nordens nærområder. Endvidere kan nævnes bistand til de baltiske lande i forbindelse med EU medlemskab, samarbejde om regional udvikling, energimyndighedssamarbejde, plante- og husdyrgenetisk arv i Baltikum, madvaresikkerhed m.m.

For Nordens nærområder står en ansvarsfuld udnyttelse af naturressourcer og hensyn til det unikke miljø centralt. Akut belastning gennem fortsatte udslip til hav og luft samt risici for fremtidige miljøkatastrofer udgør en alvorlig trussel. Det nordiske miljøsamarbejde prioriterer støtten til løsning af miljøproblemerne i Nordens nærområder, inklusive Arktis højt. Som konkrete eksempler kan nævnes samarbejde om at udvikle og demonstrere rådgivning og beskyttelse af biotoper i de nordiske og baltiske lande, specielt i EU's Natura 2000 områder samt om at undersøge anvendelsen af pesticider og gødningsstoffer i landbruget omkring Østersøen. Fra nordisk side har man også fokus på de arktiske områder og samarbejder med f.eks. AMAP – Arctic Monitoring and Assessment Program, en international organisation, som kortlægger miljøtrusler mod Arktis.

Af andre samarbejdsprojekter kan nævnes levnedsmidler og madsikkerhed, hvor man eksempelvis i samarbejde med de baltiske lande søger at bevidstgøre ungdommen om vigtigheden af kostens betydning for sundheden samt samarbejder om undersøgelse og indsamling af kostdata om frugt og grønt. Endvidere har man i energisektoren eksempelvis igangsat et program for at opbygge viden og kompetence om Kyotomekanismerne i forvaltningerne i de baltiske lande og Nordvest-Russland.

Der er etableret specielle nordiske finansieringsinstitutioner som NEFCO (Nordic Environment Finance Corporation) og NIB (Nordic Investment Bank), som i høj grad retter sin virksomhed mod miljøet, og som skaber en additionalitet i forhold til andre indsatser. Finansieringsinstitutionerne hjælper til at etablere finansieringspakker og -løsninger for miljøindsatser i nærområderne. Ved hjælp af disse finansieringsinstitutioner bidrager de nordiske lande konkret til at gennemføre miljøforbedrende projekter og investeringer i miljøvenlig teknik.

Link: http://www.norden.org/naer/sk/

5. Den nationale gennemførelse

De nordiske lande og de selvstyrende områder har hovedansvaret for at gennemføre strategien. Strategien vil udgøre et vigtigt element i de nordiske landes tilrettelæggelse af nationale politikker for bæredygtig udvikling.

Bæredygtig udvikling i de nordiske lande forudsætter aktiv deltagelse af aktører på forskellige niveauer og en interaktion mellem forskellige aktører, der omfatter kommuner og lokale myndigheder, erhvervslivet, NGO'er og medarbejdere m.fl. Det vigtigste instrument for gennemførelse er, at sektorerne gennemfører strategiens indsatsområder inden for deres områder.

Forslag til langsigtede og kortsigtede mål og indsatser i den nordisk strategi for bæredygtig udvikling vil få betydelige konsekvenser for den nationale politik i alle de nordiske lande. Den foreslåede indsats må følges op nationalt budgetmæssigt og administrativt. Det er afgørende for

opfølgningen af den nordiske strategi, at alle landes regeringer følger op på tiltagene og forudsætter, at indsatserne er politisk bindende for den løbende nationale politik.

I det følgende redegøres der for de enkelte landes nationale indsatser samt de selvstyrende områders indsatser på de enkelte kapitler i strategien. Landene har endvidere udarbejdet en mere udførlig redegørelse, der er lagt ud på ministerrådets hjemmeside.

Link:www.norden.org/

5.1. Danmark

2. Klimaændringer

Internationalt er der opnået enighed om udmøntningen af reglerne i Kyoto-protokollen. Danmark forventer at ratificere sammen med de øvrige EU-lande inden 1. juni 2002.

Nationalt er der i år 2001 indført en afgift på de industrielle drivhusgasser, der har til formål at reducere forbruget.

En national ambition om at skovarealet skal forøges, så skovlandskaber dækker 20-25 % af Danmarks areal i løbet af en trægeneration (80-100 år) vil medføre et øget optag af CO_2.

3. Biologisk mangfoldighed, genetiske ressourcer – natur- og kulturmiljø

Den danske regering vil i 2003 udarbejde en samlet plan for beskyttelsen af den biologiske mangfoldighed for at leve op til krav og forventninger i FN's konvention om biologisk mangfoldighed og inden for EU på naturområdet.

Danmark har udarbejdet en strategi for bevarelse af genetiske ressourcer for perioden 2001-2004.

En dansk strategi for jordbrugets plantegenetiske ressourcer i landbruget er under udarbejdelse.

I februar 2002 blev der fremsat et lovforslag om ændring af lov om miljø og genteknologi, som vil gøre det muligt for Danmark at ratificere Cartagena-protokollen.

Danmark har underskrevet den europæiske landskabskonvention, men endnu ikke ratificeret den.

Forskning og naturovervågning skal udbygges med viden om, hvordan vi bevarer og udnytter naturen bæredygtigt. En samlet natur- og miljøovervågning skal fortælle om, hvorvidt indsatsen fører til de vedtagne mål.

Regeringen vil fremme den bæredygtige udvikling i Vadehavsregionen i et samarbejde med de regionale og lokale myndigheder samt lokalbefolkningen.

4. Havet

Der arbejdes aktivt på et dansk bidrag til at skabe en samlet EU-strategi for beskyttelse af havets natur og miljø.

5. Kemikalier

Danmark arbejder i EU for at gennemføre EU's kemikaliestrategi. Danske topprioriteter i forhold til strategien er, at alle kemikalier skal registreres så hurtigt som muligt, og at der skal være bedre viden om alle kemikaliers virkning – som minimum et sæt grunddata.

Danmark har udarbejdet "Den vejledende liste til selvklassificering". Listen er udarbejdet ved hjælp af computerbaserede modeller og er ment som et hjælpeværktøj til industrien i deres arbejde med selvklassificering.

I Danmark er der igangsat en systematisk kortlægning af kemiske stoffer i forbrugerprodukter.

Danmark har igangsat 2 projekter vedrørende udvikling af nye toksikologiske og økotoksikologiske testmetoder for hormonforstyrrende stoffer. Arbejdet udføres i tæt samarbejde med OECD.

Den danske regering vil arbejde for, at substitutionsprincippet vinder indpas i vurderingen af pesticider.

6. Fødevaresikkerhed

I internationale fora vedrørende fødevaresikkerhed arbejder Danmark aktivt for en accept af forsigtighedsprincippet og for at hensyn til forbrugere, dyrevelfærd, miljø og arbejdsmiljø bliver legitime på niveau med egentlige sundhedshensyn.

I EU-arbejdet lægger Danmark stor vægt på en restriktiv regulering af pesticidanvendelse i landbrugsproduktionen.

Den danske regering vil arbejde for, at grænseværdier for miljøforureninger skal fastsættes under hensyn til forsigtighedsprincippet og så lavt som muligt. Der skal ske en løbende tilpasning af grænseværdier i takt med ny viden, og der vil fortsat blive foretaget sikkerhedsvurderinger, risikoanalyser og kontrol af kemiske forureninger og midler, som indgår i produktionen.

Det er den danske regerings mål at begrænse brugen af tilsætningsstoffer mest muligt. Regeringen arbejder i EU for, at tilsætningsstoffer kun tillades, hvis det er sundhedsmæssigt ubetænkeligt, hvis det ikke medfører at forbrugerne vildledes, og hvis tilsætningsstofferne opfylder et teknologisk behov.

Danmark arbejder fortsat på at styrke mærkning af fødevarer og for, at vildledende oplysninger skal undgås.

I Danmark trådte Innovationsloven for fødevaresektoren i foråret 2001 i kraft. Formålet med loven er at yde tilskud til og dermed fremme initiativrige projekter på de prioriterede områder, som bl.a. omfatter fødevaresikkerhed.

7. Energi

Med reformerne af rammerne for el- og gasforsyningen i 1999-2000 indledtes en proces med liberalisering af el- og gasmarkederne, som vil blive videreført.

Fra 2003 skal der være gennemført en fuldstændig markedsåbning på el-området.

Energispareloven fra 2000 lægger op til en styrket planlægning, koordinering og prioritering af den samlede indsats for energibesparelser. Danmark vil fortsat udbygge forsyningen med vedvarende energi og i 2005 anvende ca. 1,4 million tons biomasse. Regeringen vil arbejde for, at den vedvarende energi i 2010 udgør 29 % af det samlede elektricitetsforbrug

8. Transport

I Danmark er der i samarbejde mellem staten, amter, kommuner og private interessenter udviklet metoder og iværksat projekter om f.eks. at udnytte bilen bedre gennem parkér & rejsanlæg med henblik på, at den fysiske planlægning kan fremme udviklingen af effektive transportsystemer.

Gennem Trafikministeriets Trafikpulje og Vejdirektoratets Rådighedspulje er der siden 1995 givet støtte til en række projekter i kommuner og amter til fremme af miljø- og sundhedsvenlige transportformer, bl.a. projekter til fremme af sikker cykeltrafik.

I 2000 og 2001 er der afholdt miljøtrafikuger med fokus på miljøvenlig og trafiksikre transportformer.

I Danmark er etableringen af et principgodkendelsessystem for partikelfiltre til tunge køretøjer under forberedelse.

I Danmark er der indført differentierede brændstofafgifter på diesel til biler på basis af svovlindholdet. Al brændstof anvendt i Danmark har nu et svovlindhold, som er under 1/7 af EU-kravet.

9. Landbrug

Regeringen vil arbejde for, at tilskudsordningerne, herunder ordninger under landdistriktsprogrammet, tilpasses til mere helhedsorienterede indsatser, der understøtter en bæredygtig udvikling.

Siden 1994 er over 200 pesticidprodukter, der er uacceptable for sundhed, miljø eller grundvand, blevet forbudt. I Pesticidhandlingsplan II er målet, at behandlingshyppigheden på markerne inden udgangen af 2002 skal være under to. Der er også indført afgifter på pesticider.

Efter midtvejsevalueringen af Vandmiljøplan II er der i foråret 2001 foretaget visse justeringer af planen for at sikre, at målsætningen om at reducere kvælstofudvaskning fra landbruget med 100.000 tons pr. år kan nås. Ved at opfylde målene vil Danmark samtidig opfylde EU's Nitratdirektiv, der skal være gennemført senest i 2003.

Med henblik på forberedelse af en kommende Vandmiljøplan III og som grundlag for at begrænse landbrugets miljøpåvirkning vil der blive iværksat et arbejde, der ikke kun skal se på kvælstof, men også på mulighederne for at begrænse landbrugets udledning af fosfor.

Tabet af ammoniak er i løbet af 1990'erne reduceret med 33 %. Yderligere tiltag for at nedbringe landbrugets udledning af ammoniak og drivhusgasser til luften vil bl.a. ske med udgangspunkt i klimastrategien – Klima 2012.

Siden foråret 1995 har danske undersøgelser vist en sammenhæng mellem brug af antibiotiske vækstfremmere i dyrefoder og resistens mod antibiotika hos sygdomsfremkaldende bakterier hos mennesker (og dyr). Danmark indførte derfor et forbud mod avoparcin som vækstfremmer i 1995 og mod virginiamycin i 1998.

I 1998 blev der indgået frivillige aftaler om ophør med brugen af antibiotika i foderblandinger mellem foderstofbranchen og producentorganisationerne. Fra den 1. september 1998 er antibiotiske vækstfremmere desuden blevet pålagt en afgift. Forbruget af antibiotiske vækstfremmere i Danmark er faldet fra 49,3 tons i 1998 til 12,3 tons i 1999 og 0 i 2000.

10. Erhvervsliv

Regeringen har nedsat et udvalg, hvis arbejde skal resultere i en rapport om grøn markedsøkonomi. Rapporten vil analysere, hvilke muligheder, der er for at udvikle markedet i en mere grøn retning, bl.a. til gavn for virksomhedernes konkurrenceevne og fortsat økonomisk vækst.

Til fremme af den danske miljøinnovation har regeringen sat et teknologisk fremsyn i gang, der gennemføres i et samarbejde mellem en række større danske virksomheder, universiteter og andre vidensinstitutioner, NGO'er og investorer.

Siden 1995 har der eksisteret forskellige tilskudsordninger til fremme af indførelse af miljøstyring i danske virksomheder. Resultatet er, at Danmark har knap 600 ISO-14000 certificerede virksomheder og 170 EMAS registrerede virksomheder.

Danmark vil arbejde for at skabe et miljøvenligt marked, der motiverer virksomhedernes frivillige miljøindsats, og som samtidig styrker konkurrenceevnen.

Forudsætningerne for bæredygtig udvikling skal styrkes internationalt. Danmark vil arbejde for at EU og internationale organisationer fremmer anerkendte retningslinier for virksomhedernes formidling af miljømæssige, etiske, sociale og økonomiske forhold.

11. Fiskeri, fangst og akvakultur

Danmarks Folketing har i 2001 vedtaget målsætninger for fiskeriet om at modernisere, forny og samtidig reducere fiskeflåden for at sikre et langsigtet, stabilt og bæredygtigt fiskeri i forhold til fangstmulighederne.

Udvalget om miljøpåvirkninger og fiskeriressourcer gennemgår fiskeriets belastning af miljøet og andre menneskeskabte miljøbelastninger. Resultatet af arbejdet skal foreligge i løbet af 2002.

Dambrugsudvalget skal afklare dambrugserhvervets fremtidige produktionsvilkår, set i forhold til miljøkrav og vandløbsbrugerinteresser. Resultatet af arbejdet foreligger med en rapport fra marts 2002.

Et tilsvarende udvalg for saltvandsbaserede opdrætsanlæg forventes at afslutte sit arbejde i løbet af 2002.

12. Skovbrug

I Danmark udarbejdes et nationalt skovprogram, der vil blive præsenteret på Verdenstopmødet i Johannesburg. Skovprogrammet vil sigte mod en fordobling af skovarealet og et naturnært skovbrug bl.a. gennem udarbejdelse af en mere fleksibel skovlovgivning samt en oplysnings- og informationsindsats.

Der er i 2001 opnået enighed om et sæt retningslinier for bæredygtig skovdrift for dansk skovbrug.

13. Videngrundlag, virkemidler og ressourceeffektivitet

Regeringen har etableret et "Institut for Miljøvurdering". Gennem forskning på højt internationalt niveau skal instituttet sikre, at miljømålene nås på den økonomisk mest effektive måde.

Udviklingen og anvendelsen af miljøøkonomiske metoder er en prioriteret indsats i Miljøministeriet.

Det bærende princip i den nationale strategi for bæredygtig udvikling, der er under udarbejdelse, er sektorintegration af miljøhensyn samt udvikling af indikatorer til måling heraf.

Den danske regering vil undersøge, om målene om ressourceeffektivitet og affaldsforebyggelse mest effektivt nås gennem en mere målrettet anvendelse af markedsbaserede virkemidler. Målet er, at produkternes ressourceforbrug og miljøbelastning afspejles fuldt ud i produkternes pris.

Samspillet mellem den offentlige og den private sektor om at forske, udvikle og sprede grønne teknologier skal styrkes. For at fremme dette samarbejde har den danske regering indført et skattefradrag på 150 pct. for forskningsudgifter, der anvendes i et samarbejde med offentlige institutioner.

14. Nærområderne

Den danske miljøstøtte til det arktiske område sikrer, at vi fortsat kan overvåge miljøbelastningen af Arktis som dokumentation for udviklingen i den regionale og globale miljøbelastning.

Som grundlag for at gennemføre miljøbistanden til Østeuropa de kommende år arbejdes der på en ny strategi for miljøstøtten til Østeuropa frem til 2006. Det er et vigtigt mål for Danmark, at kandidatlandene optages i EU uden lange overgangsperioder.

15. Offentlighedens deltagelse og Lokal Agenda 21

Danmark har ratificeret Århus-konventionen. I den nationale strategi for bæredygtig udvikling er det målet yderligere at fremme Lokal Agenda 21-aktiviteter. Det kan blandt andet ske ved, at der i det lokale Agenda 21-arbejde opstilles lokale indikatorer for bæredygtig udvikling.

5.2. Finland

I Finland ansvarar ett nationellt nätverk för uppföljningen av strategin. I nätverket medverkar samma instanser som varit med om att dra upp strategin. Förutom de olika ministerierna hör Finlands båda naturskyddsförbund, jord- och skogsbruksproducenterna samt Finlands kommunförbund till uppföljningsgruppen. Inget skilt nationellt möte har ordnats i Finland om Strategin för hållbar utveckling i Norden, utan Finlands kommitté för hållbar utveckling, vars medlemmar representerar alla centrala administrativa instanser, näringslivet och medborgarsamhället (NGO's).

2. Klimaændringer

Finland lägger stort vikt på att det sker en hastig ratificering av Kyoto-protokollet. Finlands riksdag godkände ratificeringsbeslutet i början av maj, och Finland ratificerar protokollet den 31.5.2002 samtidigt som de övriga EU-länderna.

Enligt överenskommelsen om fördelning av bördan inom EU siktar Finland på att uppnå 1990 års nivå på utsläppen av drivhusgaser till 2008–12. För detta ändamål bereddes statsrådets Nationella klimatstrategi, som presenterades för riksdagen i mars 2001. Arbetet bygger på sektorvisa rapporter av olika ministerier i samarbete med organisationer av betydelse för bekämpandet av klimatförändringen.

Finland samarbetar under Basrec för att utveckla Östersjö-området till ett försöksområde för Kyoto-mekanismer. Finland utreder också möjligheterna att bli medlem i Nefco:s kolfond. Andra verksamheter som sker under Basrec är uppbyggande av kapacitet och utvecklandet av samarbetsavtal, där Finland likaså medverkar.

3. Biologisk mangfoldighed og genetiske ressourcer - natur og kulturmiljø

År 1996–97 gjorde den finländska kommittén för biologisk mångfald en Nationell aktionsplan angående biologisk mångfald 1997-2005, i enlighet med ett principbeslut om åtgärder för bevarande av och forskning kring biodiversitet som fattades av Finlands regering 1995. Alla ministerier samt olika ekonomiska sektorer, forsknings- och miljöorganisationer och andra grupper har varit representerade i den nationella biodiversitetskommittén och uppföljningsgruppen. Framstegen i förverkligandet av handlingsplanen utvärderas med två års mellanrum.

Olika ministerier har arbetat för att försäkra att hänsyn till den biologiska mångfaldens krav tas i lagstiftningen om användandet av naturresurser, vilken har förnyats under 1990-talet (naturskyddslagen, vattenlagen, markanvändnings- och bygglagen, skogslagen, lagen om finansiering av hållbart skogsbruk, lagen om skogscentralerna och skogsbrukets utvecklingscentral (Tapio), lagen om Forststyrelsen samt lagen om skogsvårdsföreningarna). Övrig lagstiftning har också nyligen reviderats för att tjäna bevarandet av biodiversiteten. Möjligheterna för lokala myndigheter att beakta biodiversiteten i sin verksamhet har förbättrats tack vare den nya lagstiftningen.

Finland implementerar som bäst Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/18/EG om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön, med vilket rådets direktiv 90/220/EEG samtidigt upphävs. Med denna ändring utvidgas riskbedömningen av genetiskt modifierade organismer samt bestäms om tillståndets giltighetstid och om skyldigheten att inhämta allmänhetens synpunkter. I Finland reglerar gentekniklagen användningen av genetiskt modifierade organismer.

4. Havet

Statsrådet fattade i mars 1998 ett principbeslut om målen för vattenskyddsprogrammet fram till 2005. År 2005 godkände Miljöministeriet en handlingsplan för att implementera vattenskyddsprogrammet i de inre vattendragen, grundvatten och den marina miljön. Huvudmålen i programmet är att minska på och förebygga eutrofiering. Vattenvårdens allmänna mål är att förhindra ytterligare försämring av Östersjöns och insjöarnas tillstånd orsakad av mänsklig aktivitet, samt att förbättra tillståndet för de vattendrag som redan förorenats. Vattenvården bygger på principen om att utsläpparen betalar (PPP).

Det första nationella skyddsprogrammet för skyddet av Östersjön har utarbetats och statsrådet har godkänt principbeslutet 26.04.2002. Programmet baserar sig på implementationen av Principbeslutet om målen för vattenvården till 2005, Vattenvårdshandlingsplanen till 2005 och Agenda 21 för Östersjöområdet (Baltic 21). Målet för detta långsiktiga marina skyddsprogram är att säkra Östersjöns naturliga funktioner och dess ekosystem. Särskild uppmärksamhet riktas mot Finska viken och Skärgårdshavet liksom mot utsläppen från grannlandet Ryssland.

5. Kemikalier

I strategin för ett hållbart Norden, målen och åtgärderna för åren 2001–2004 gällande kemikalier, räknas upp ett antal principer som ingår i Europeiska unionens strategi för den framtida kemikaliepolitiken. Dessa är bland annat att en tidsfrist skall sättas inom vilken det skall finnas tillräckligt mycket information om de kemikalier som används idag, enhetliga krav skall ställas på undersökning och bedömning av alla kemikalier, näringslivet skall ta ansvar för undersök-

ning och bedömning av kemikaliers farlighet, beslutsfattandet skall i högre grad grunda sig på försiktighetsprincipen och på att farliga ämnen skall ersättas med mindre farliga ämnen samt miljö- och hälsoklassificering och riskbedömning skall främjas och effektiveras. Dessutom konstateras i programmet att kemikalier skall inbegripas i en produktrelaterad miljöpolitik samt att tillsynen och efterlevnaden av kemikalielagen skall bli bättre.

De ovan uppräknade målen uppnås således i och med att EG:s nya kemikaliestrategi verkställs. Den nya kemikaliestrategin har beretts under hösten 2001 och vintern 2002. Finland har aktivt deltagit i beredningsarbetet. Dessutom har Finland i rådet understött frågan om att inkludera de ovan nämnda målen i kemikaliestrategin. Ersättandet av farliga kemikalier med mindre farliga, den s.k. skyldigheten att välja, ingår redan i den finländska kemikalielagstiftningen fr.o.m. maj 2000.

6. Fødevaresikkerhed

År 1998 godkändes en nationell kvalitetsstrategi för livsmedel. I enlighet med strategin utför hela produktionskedjan, från jordbruksproducenterna och industrin till rådgivningen, handeln, forskningen och förvaltningen ett systematiskt arbete för att säkerställa en god livsmedelskvalitet. Målet för kvalitetsarbetet är att det fram till år 2006 inom jordbruket, livsmedelsindustrin och handeln skall finnas sådana miljöstyrnings- och kvalitetssystem som är förenliga med de internationella standarderna. Varje part säkerställer genom kvalitets- och miljösystem om avtal att verksamhetens och matens kvalitet motsvarar konsumenternas föränderliga behov. Tusentals jordbrukare och landsbygdsföretagare har redan deltagit i kvalitetsutbildning och utarbetat en kvalitetshandbok för sin verksamhet.

I Finland bereds som bäst en egen strategi för zoonoser. Man strävar efter att systematiskt reducera antalet sjukdomar som överförs från djur till människor. Den goda livsmedelshygieniska kvaliteten på livsmedel som härrör sig från finska djur grundar sig på det egna ansvar som varje aktör i produktionskedjan har och på samarbete mellan aktörerna samt på att tyngdpunkten inom myndighetstillsynen har flyttats i riktning mot primärproduktionen. Livsmedelstillsynen grundar sig på den egenkontroll som företagen själva utför och vars genomförande myndigheterna övervakar. Upprättandet av system för egenkontroll har varit en stor utmaning för livsmedelstillsynen. För att säkerställa de animaliska livsmedlens säkerhet genomförs övervakning av främmande ämnen, som omfattar övervakning och uppföljning av förekomsten av läkemedelsrester, bekämpningsmedelsrester och miljögifter.

7. Energi

Regeringens energipolitiska redogörelse godkändes av riksdagen hösten 1997. I redogörelsen fastställs Finlands energistrategi, som innehåller av handels- och industriministeriets energiavdelning utarbetade energiscenarier. Energipolitiska mål enligt energistrategin och åtgärder som sammanhänger med dem är att främja energiproduktionens uppbyggnad i riktning mot en energibalans med lägre kolhalt, att främja energimarknaden, främja en effektiv energianvändning och energisparande, att främja användningen av bioenergi och annan inhemsk energi, att upprätthålla en hög nivå på energiteknologin, att säkerställa en tillräckligt mångsidig och förmånlig kapacitet i fråga om energitillförseln, att upprätthålla försörjningsberedskapen på energisektorn och energibeskattning

Grundstommen för främjandet av en effektiv energianvändning och för energisparandet utgörs av ett Energisparprogram som blev klart år 2000. Programmet genomförs bl.a. genom att projekt som gäller investeringar i ny energisnål teknik och energisyner finansieras.

Basen för främjandet av förnybara energikällor är en Handlingsplan för förnybara energikällor, som blev klar år 1999. Planens mål är att få den energi som produceras med förnybara energikällor att bli konkurrenskraftig på den öppna marknaden. Centrala åtgärder är utvecklande och kommersialisering av ny teknik samt ekonomiska medel, som energisbeskattning och stödjande av investeringar. Genomförandet av båda Energispar-programmet och Handlingsplanen för förnybara energikällor ingår i verkställandet av en nationell klimatstrategi som blev klar år 2001.

8. Transport

I Finland har bilskatten använts som ett medel för att göra bilar med låg bränsleförbrukning allt vanligare. Beskattningen har under 1990-talet fokuserats mera på användandet av fordonet än på själva införskaffandet. Också tekniken har i viss mån förbättrat bilarnas energieffektivitet. Under uppföljningsåret har ett direktivförslag beretts inom EU gällande bränslealternativ och ett ändringsförslag av direktivet 92/81/ETY kommer att göra biobränslen skattemässigt förmånligare. I Finland verkade under åren 2000 och 2001 kommunikationsministeriets ledningsgrupp för lätt trafik för att främja fotgängare och cyklister. Gruppen utarbetade tre program för lätt trafik: "Ny emfas på cykling – Ett förslag till cyklingspolitiskt program", "Gångtrafiken som en del av trafikpolitiken – Ett förslag till gångpolitiskt program" och "Forskningsprogrammet för lätt trafik".

Den nya markanvändnings- och bygglagen från 2000 är ett viktigt led i försöken att få till stånd en bättre samordning av trafikplaneringen och den övriga samhällsplaneringen. Målet är att skapa bättre förutsättningar för planering av olika regioner samt att styra samhällsutvecklingen, placeringen av verksamheterna och utnyttjandet av miljön i en bärkraftig riktning. En annan viktig del i detta sammanhang är kommunikationsministeriets program för forskning och utveckling av ur miljösynpunkt fördelaktiga samhällsstrukturer och trafiksystem (LYYLI).

9. Landbrug

Den nationella lagstiftningen rörande jord- och skogsbruk och utveckling av landsbygden består av följande lagar: 1. Lag om finansiering av lantbruksnäringar, 2. Lag om strukturpolitiska åtgärder inom jord- och skogsbruket, 3. Lag om verkställighet av Europeiska gemenskapens gemensamma jordbrukspolitik, och 4. Lag om regional utveckling. Lagarna har översetts och modifierats för att möta kraven på hållbar utveckling.

Jord- och skogsbruksministeriet förnyade 2002 sin naturresursstrategi från 1997. Natur resursstrategin är ett program som jord- och skogsbruksministeriet har fastslagit för sin egen och förvaltningsområdets verksamhet för hur man inom de närmaste åren skall använda och vårda de förnybara naturresurserna i enlighet med principerna för hållbar användning samt bereda sig på den närmaste framtidens utveckling. Strategin innehåller principer för användning, vård och skydd av förnybara naturresurser.

Finlands horisontella landsbygdsprogrammet omfattar kompensationsbidragen och jordbrukets miljöstöd som årligen uppgår till cirka 723 miljoner euro. I miljöstödssystemet ingick år 2001 drygt 71 000 lantbruk vilket är 91 % av alla gårdar som sökt stöd.

År 2000 var åkerarealen som användes till ekoproduktion (också arealen i omläggningsskede) ca 147 423 hektar, vilket motsvarade över 6 procent av landets sammanlagda odlade åkerareal. Systemet för kontroll av den ekologiska produktionen omfattar 5 225 gårdar.

12. Skovbrug

Den finska skogslagstiftningen har genomgått en omfattande reform under 1990-talet. Ett viktigt element i skogslagen (1997) med tanke på skyddet av biodiversiteten, är definitionen av vissa livsmiljöer (habitat) av särskild vikt, och riktlinjer för hur de skall skötas. Utöver skyldigheten att säkra biodiversiteten, innehåller skogslagen också regionala målprogram för skogsbruket som ett nytt medel för att förbättra hållbart skogsbruk. Lagen om finansiering av hållbart skogsbruk möjliggör statlig finansiering för hållbar virkesproduktion, upprätthållande av skogarnas biodiversitet och skogsnaturvårdsprojekt. Naturskyddslagen från 1997 begränsar användningen av skogarna på bl.a. art-, biotop- och landskapsskyddsliga grunder.

Finland har eftersträvat långsiktiga lösningar i sin nationella skogspolitik. Det viktigaste programmet är det Nationella skogsprogrammet 2010, vilket regeringen godkände i mars 1999. Programmet uppfyller både internationella och nationella krav på en strategi för hållbar utveckling. Kriterier för och indikatorer på hållbar skogshushållning godkändes i december 1995 och reviderades 2001. Finland har också deltagit aktivt i den internationella skogspolitiken

Med hjälp av resultat från omfattande forskningsprojekt under de senaste tio åren har näringsbelastningen från skogsbruket på vattendragen kunnat minskas avsevärt. Under slutet av

1990-talet har ett nationellt skogscertifieringssystem utvecklats och tagits i bruk. Systemet har godkänts av det allmäneuropeiska skogscertifieringssystemet, och numera är 95 % av Finlands skogar certifierade.

Allemansrätten garanterar att alla fritt får röra sig i skogen. Trots att icke-fridlysta blommor, bär och svampar får utnyttjas av alla, är plockningstrycket litet i förhållande till skördemängderna.

Finland skogssektorns ledande land i Baltic 21 tillsammans med Litauen. Sex kommittéer har grundats inom ramen för skogssektorns program, för att behandla följande konkreta delområden: hållbar skogsskötsel inom det privata skogsbruket, skyddade skogsområden, demonstrationsområden, träbaserad energi, främjande av trä och träbaserade produkter samt informationsutbyte om kriterier och indikatorer.

13. Videngrundlag, virkemidler og ressourceeffektivitet

I ett färskt projekt uppskattades och analyserades Finlands totala resursanvändning för perioden 1970–97. Den finländska ekonomins inverkan på externa globala naturresurser har vuxit kraftigt, medan de inhemska naturresursernas andel varit tämligen konstant. Materialintensiteten i den finländska ekonomin, mätt i både TMR/GDP (Totalt materialbehov/Bruttonationalprodukt) och TMC/GDP (Total materialförbrukning/Bruttonationalprodukt) uppvisar en gradvis fallande trend. Detta tyder på att korrelationen mellan ekonomisk tillväxt och resursanvändning försvagats, även om den totala resursförbrukningen fortsätter att öka. Sedan 1997 har tillväxten inom elektronikindustrin varit kännbar, vilket antas ytterligare minska materialintensiteten i Finlands ekonomi.

I oktober 1997 tillsattes en arbetsgrupp för att utvärdera användbarheten av ekoeffiktivitetsbegreppet i utformningen av politiken, i synnerhet för att ändra produktions- och konsumtionsmönster. Arbetsgruppen fann att begreppet är potentiellt betydande för en hållbar utveckling och yrkade på vidare undersökningar om dess tillämpningar.

Riktlinjer för främjande av hållbara konsumtionsmönster dras upp i det konsumentpolitiska programmet för åren 2000–2003. De föreslagna medlen är informationsspridning, produktmärkning och konsumentfostran.

Underkommittén för produktion och konsumtion i den Finska nationella kommittén för hållbar utveckling har förberett en rapport om integrerad produktpolitik. Rapporter ger riktlinjer för integreringen av miljöfrågor i produktion och konsumtion.

14. Nærområderne

Finland deltar aktivt i två regionala processer för hållbar utveckling i närområdena: Agenda 21 för Östersjöområdet (Baltic 21) och Arktiska rådets program för hållbar utveckling.

Arbetsgruppen för hållbar utveckling inom Arktiska rådet grundades av arktiska ministrar år 1998. Arbetsgruppens målsättning är att skydda och förbättra ekonomin, kulturen och invånarnas hälsa inom Nordpolsområdet på ett ekologiskt hållbart sätt. Finland har ordförandeposten i arbetsgruppen mellan 2000–2002.

Processen för hållbar utveckling inom Östersjöområdet fick sin början 1996 och 1998 antogs en Agenda 21 för processen, Baltic 21. Agendan innehåller överenskomna allmänna mål och sektorvisa mål samt ett handlingsprogram för hållbar utveckling. Östersjöområdet är den första regionen i världen som antagit gemensamma mål för hållbar utveckling. Finland deltar aktivt i den regionala processen och innehar en ledande roll tillsammans med Litauen inom initiativen för skogssektorn.

Inom Östersjöområdet är Finland också aktivt i Östersjöns Lokal Agenda 21 Forum (BLA21F), som är ett nätverk av experter från lokala myndigheter, medborgarorganisationer och övriga sammanslutningar runt Östersjön vilka har förbundit sig till hållbar utveckling.

15. Offentlighedens deltagelse og Lokal Agenda 21

Finlands Kommunförbund har arbetat mycket aktivt för att gynna Lokal Agenda 21-arbete och andra dylika kampanjer, t.ex. klimatkampanjen för kommuner. Fler än 300 av Finlands 448 kommuner har gjort egna program för hållbar utveckling eller Lokal Agenda 21-program. Av Finlands invånare lever över 80 % i kommuner med en egen eller gemensam Lokal Agenda 21.

Länkar: www.ymparisto.fi/poltavo/keke/keke.htm

5.3. Færøerne

Dette er en kort oversigt over Færøernes indsats under de seneste års arbejde for en mere bæredygtig udvikling. Skildringen er langtfra udtømmende, men den giver et indblik i den prioritering, som den nordiske strategi for bæredygtig udvikling har fået.

I forbindelse med vedtagelsen af strategien "Bæredygtig udvikling – en ny kurs for Norden" i 2001 blev der iværksat et projekt, som fik til formål at indkredse de mest aktuelle og realistiske målsætninger for en bæredygtig udvikling i Færøerne.

Der er i januar 2002 udgivet en rapport under titlen: "Uppkast til føroyska ætlan um burðardygga menning, ár 2002–2020." Rapporten lægger især vægt på en indsats på følgende områder: havet, turisme, erhvervsliv, energi, affald og Lokal Agenda 21. Rapporten skal bruges i forbindelse med en fortsættelse af arbejdet med strategien for bæredygtig udvikling, og den skal danne udgangspunkt for et tværministerielt samarbejde. Det forventes, at der etableres en tværministeriel gruppe med det formål at få udarbejdet operative målsætninger i de relevante sektorer.

Et andet væsentligt arbejde det seneste år har været en "Redegørelse om Natur- og Miljøbeskyttelse", som en arbejdsgruppe bestående af personer med tilknytning til miljø-, natur- og kommunalforvaltning har udarbejdet i 2001. Redegørelsen giver prioriteringsanvisninger samt forslag til konkrete forbedringer, herunder strukturelle ændringer i forvaltningen. Redegørelsen har været til generaldebat i Lagtinget i januar 2002 og kommer til at ligge til grund for fremtidige forbedringer på hele miljø- og naturområdet.

I det følgende vil bemærkninger blive knyttet til enkelte overskrifter i den nordiske strategi.

2. Klimaændringer

Færøerne har ratificeret klimakonventionen. Færøerne har dog taget forbehold i forbindelse med Kyoto-protokollen. Dette skyldes, at der endnu ikke er tilstrækkeligt statistisk grundlag for, at vurdere protokollens konsekvenser for det færøske samfund. Der er i 2002 igangsat et projekt med det formål at få tilvejebragt det statistiske grundlag for ratificering af Kyoto-protokollen.

Færøerne har i nogle år deltaget i forskningsaktiviteter vedrørende ændringer i havstrømme og havtemperatur samt i projekter om klimabetingede trends på terrestriske områder.

3. Biologisk mangfoldighed og genetiske ressourcer - natur og kulturmiljø

Færøerne har ratificeret biodiversitetskonventionen. De seneste år har et arbejde omkring skildring af biodiversiteten på terrestriske områder stået på. Dette arbejde har øget opmærksomheden omkring bevarelsen af særskilte habitater. Ligeledes er opmærksomheden omkring bevarelse af genmateriale fra traditionelle færøske dyr stigende.

Der har også været stigende opmærksomhed omkring kortlægning af marine habitater, især som følge af interessen for olieefterforskning samt hensyntagen til en kommende ratificering af OSPAR's annex 5.

4. Havet

Havet er et område, som altid har haft stor færøsk bevågenhed. I juni 2001 stod Færøerne, sammen med Nordisk Ministerråd, for en konference under titlen: "Nordic Conference on Protection of the Sea and Sustainable Utilisation of Living Marine Resources in the North Atlantic" (www.northatlantic.fo). Konferencen samlede ministre og andre repræsentanter med ansvar for miljøbeskyttelse eller forvaltning af havets ressourcer med det formål at styrke den miljømæssi-

ge beskyttelse af havet og den bæredygtige anvendelse af de levende ressourcer i Nordatlanten. Konferencen blev afsluttet med en: "Declaration on the Protection of the Sea and the Sustainable Use of Living Marine Resources (Tórshavn Declaration)", hvor det blev besluttet at holde en lignende konference i Shetland år 2003.

Når det gælder miljømæssig beskyttelse af havet, så er dette et dansk ansvarsområde, med en uddelegering af kompetence til færøske myndigheder. Færøerne arbejder med at overtage det fulde ansvar af havmiljøet.

Olieefterforskning er et rent færøsk ansvarsområde. Her er der gjort en stor indsats for at vurdere virkningerne på miljøet, inden efterforskningsboring blev tilladt. Der er desuden i miljøgodkendelser lagt vægt på, at der blev anvendt anerkendte miljøstyringsmetoder, og at alle anvendte kemikalier var veldokumenterede og miljømæssigt acceptable. Færøerne har ratificeret OSPAR, og lovgivning og forvaltning er i fuld overensstemmelse med denne konvention.

7. Energi

Energi er et meget omdiskuteret emne, især hvad angår fordele og ulemper ved en udbygning af vind- og vandkraft. Der er i 2001 påbegyndt et arbejde med at formulere en generel energipolitik for Færøerne. Denne politikformulering forventes afsluttet i 2003. I 2001 og 2002 er projekter og aktiviteter iværksat med henblik på at få debatteret mulighederne for større anvendelse af vindkraft og anden vedvarende energi. Bl. andet har den færøske NGO: Føroya Náttúruverndarfelag arrangeret en konference vedr. energi og miljø i Torshavn, dagene 2.-3. maj 2002. Også elselskabet har konkrete planer om opsætning af yderligere vindmøller.

10. Erhvervsliv

Et forslag til erhvervspolitik blev i foråret 1999 forelagt Lagtinget til debat. Visionen er, at erhvervslivet skal være diversificeret, selvbærende og konkurrencedygtigt, og udviklingen skal tage miljømæssige hensyn. I forlængelse af den overordnede erhvervspolitik er der inden for de enkelte brancher udarbejdet konkrete politikformuleringer – for blandt andet informationsteknologi, opdræt og turisme. F.eks. er turismepolitik blev udarbejdet i samarbejde med turisterhvervet og forelagt Lagtinget i efteråret 2001. I turismepolitikken er der lagt vægt på beskyttelse af natur og dyreliv; lokalforeningernes rolle i planlægning af turismeinitiativer i lokalområder og den lokale befolknings rolle i turismeudviklingen i området. Der er også lagt vægt på, at større investeringer i (turist)attraktioner først og fremmest skal iværksættes til lokalbefolkningens brug.

11. Fiskeri, fangst og akvakultur

Færøerne anvender et forvaltningssystem baseret på fiskedage, hvilket har vist sig effektivt i forhold til at hindre udsmidning af fisk.

Der arbejdes med at finde enighed i IWC om et sikkert og kosteffektivt inspektions- og kontrolsystem for kommerciel hvalfangst. Færøerne deltager aktivt i dette arbejde. Hermed bliver IWC i stand til at opfylde sin funktion som internationalt forvaltningsorgan for fangst af storhvaler i overensstemmelse med havretstraktatens artikel 65 og kap 17.61 i Agenda 21.

Fiskeopdræt er de seneste 15 år vokset til en betydningsfuld del af den færøske eksport og giver således det færøske samfund en bredere økonomisk bæredygtighed. I udviklingen af erhvervet tages der i stigende grad hensyn til miljø, natur og veterinære forhold.

15. Offentlighedens deltagelse og Lokal Agenda 21

Med den store opmærksomhed på bæredygtig udvikling har Færøerne i sidste halvdel af 90'erne især lagt vægt på at få de mange små kommuner til at tage et miljømæssigt ansvar. Dette har blandt andet udmøntet sig i en bred kommunal deltagelse i et nordisk projekt vedr. kommunale miljøhandlingsplaner, efterfulgt af workshops for kommuner omkring Lokal Agenda 21 aktiviteter.

De konklusioner, som hidtil er draget i forbindelse med at fremme kommunernes engagement inden for målsætningerne i Lokal Agenda 21, har været, at spørgsmål såsom spildevand, affald, energiforbrug, trafikforurening, manglende grønne områder i kommunen og manglende information om miljø opfattes som de største lokale problemer.

Der er i år bevilget finansiering til iværksættelse af et kommunalt Agenda 21 kontor. Etableringen er dog betinget af, at en andel af kommunerne medfinansierer.

Links: www.oms.fo Oljedepartementet, www.hfs.fo Miljø- og levnedsmiddelstyrelsen, www.fl.fo Tinganes, www.whaling.fo Information om grindehvalen, www.frs.fo Fiskeriforskningsinstituttet,
www.ngs.fo Naturhistorisk museum, www.sleipnir.fo Universitetet, www.tourist.fo Turist information

5.4. Grønland

2. Klimaændringer

Grønland her tilkendegivet over for de danske myndigheder, at Kongeriget Danmark kan ratificere uden forbehold for Grønland.

3. Biologisk mangfoldighed og genetiske ressourcer - natur og kulturmiljø

Der er fremlagt et forslag til en naturbeskyttelseslov, og den forventes politisk behandlet i 2003. I Grønland er der ikke generelle restriktioner på adgangen til naturen. Man har lovhjemmel til at regulere adgangen til særligt områder såfremt biotopen skønnes at være særligt sårbar. I fåreholderdistrikterne i Sydgrønland anvendes hegn for at holde fårene væk fra bestemte områder, som er truet at erosion. På den måde søger man at forhindre at erosion opstår.

Den første generelle kortlægning af den biologiske mangfoldighed er foretaget i Grønland. Herved er skabt grundlaget for at prioritere en overvågning på den mest udsatte lokaliteter og arter. Grønland har ansvaret for gennemførelsen af projekter under den naturhandlingsplan for Island, Svalbard og Grønland , som de nordiske miljøministre vedtog for et par år siden.

4. Havet

Grønland har som hovedregel tilsluttet sig de internationale konventioner, som vedrører beskyttelsen af havmiljøet. Dette sker i praksis ved, at landsstyret anmoder de danske myndigheder om at notificere de pågældende internationale konventions parter om, at Kongerigets Danmarks ratifikation også omfatter Grønland.

Spørgsmålet vedrørende farlige stoffer og tungmetaller indgår i den samlede affaldshåndteringsstrategi, som implementeres i takt med udbygning af håndteringen af affald, hvorefter farlige stoffer og tungmetaller frasorteres før forbrænding.

7. Energi

Inden for energiområdet vurderes løbende udviklingsmulighederne med hensyn til brug af vandkraft samt anden vedvarende energi, der kan mindske afhængigheden af fossile brændsler samt forbedre miljøet. Målsætning inden for energiområdet er at etablere en energiforsyning, der tilgodeser bæredygtig udvikling uden at gå på kompromis med forsyningssikkerheden eller kvaliteten af forsyningen under hensyntagen til ødrift-strukturen. Der er arbejdes for at udvide det eksisterende fjernvarmenet for at opnå en bedre udnyttelse af den producerede restvarme. Således gennemføre i år et forsøg i Ilulissat med et minikraftvarmeværk. Forsøget indgår i et fælles nordisk udviklingsprojekt.

11. Fiskeri, fangst og akvakultur

Selektive redskaber er udviklet i forbindelse med rejefiskeriet, hvor man tidligere havde det problem, at man fik rødfiskeyngel i rejetrawlene. Dette blev efter gennemførelse af et forsknings- og udviklingsprojekt ændret, idet man fik fremstillet brugbare riste til trawlene, som

kunne forhindre at rødfiskeyngel gik i trawlposerne. Arbejdet med forbedrede metoder foregår løbende, bl.a. som projekter udført af Grønlands Naturinstitut.

Kontrol af havgående fiskeri foretages som udgangspunkt af fiskeriinspektionen, der udføres af den danske marine i grønlandske farvande. Denne kontrol suppleres i dag af hjemmestyrets fiskeriinspektører, som er ombord i trawlerne i længere tid, hvor de både overvåger fiskeriet og produktionen ombord.

Ved fangst og jagt udføres kontrollen som udgangspunkt af politimyndigheden, men denne suppleres i dag af kommunalt udpegede fangst og jagtbetjente.

Grønland indgår i Kongeriget Danmarks delegation ved møder i IWC, hvor man bl.a. arbejder for størst mulig nordisk opslutning til principperne om bæredygtig udnyttelse af havets levende ressourcer

Den forskning, der er nødvendig for gennemførelsen af en bæredygtig udnyttelse af de levende ressourcer i Grønland, udføres af Grønlands Naturinstitut, som har en basis bevilling fra hjemmestyret i størrelsesordenen 35 mill. kr. Hertil kommer gennemførelsen af en række projekter, som er eksternt finansieret herunder bl.a. som led i fælles nordiske forskningsprojekter

I kraft af eksterne midler er der i 2002 startet et projekt, hvor man i et par lokalområder inddrager fangerne i indsamlingen af viden om de biologiske forhold direkte i den grundlæggende informationsindsamling.

14. Nærområderne

Grønland indgår aktivt i flere projekter under Arktisk Råd. En af forudsætningerne for en bæredygtigt udvikling er en godt videngrundlag om de eksisterende forhold. Dette vidensgrundlag søges etableret i spørgsmålet om levevilkår gennem den Arktiske levevilkårsundersøgelse, som foregår under ledelse af Grønlands Statistik.

Links: www.nanoq.gl

5.5. Island

1. Generelt

Island utviklet en nasjonal strategi for en bærekraftig utvikling i 1993, fulgt av en handlingsplan i 1996. I 2001 ble det lagt fram et nytt utkast til strategi, og åpnet for kommentarer bl.a. i en spesiell miljøforsamling. Det er blitt gjennomført en offentlig høring om strategiutkastet, og det er mottatt mange skriftlige kommentarer. Det tas sikte på at strategien skal være ferdig før Verdenstoppmøtet om bærekraftig utvikling i Johannesburg høsten 2002. Strategien er konsentrert omkring 16 langsiktige målsetninger innen feltene helse og miljø, naturvern, bærekraftig bruk av ressurser samt saksområder som krever globalt samarbeid. Med hver målsetning følger det en liste over prioriterte tiltak med indikatorer for å vurdere status og progresjon. Man tar høyde for at strategien skal omfatte mange av målsetningene og tiltakene i den nordiske strategien for bærekraftig utvikling. En tverrdepartemental komité for en bærekraftig utvikling, etablert i 2001, har overordnet ansvar for arbeidet med utkastet til den nasjonale strategien og for realiseringen av den nordiske strategien, samt andre saksområder vedrørende en bærekraftig utvikling. Dette blir gjort for å sørge for at den nordiske strategien skal bli alminnelig kjent og tatt hensyn til ved iverksetting av Islands aktiviteter i forbindelse med arbeidet med en bærekraftig utvikling.

2. Klimaændringer

Kyoto-protokollen ble forelagt det islandske parlamentet i mars 2002, med sikte på at den skulle kunne ratifiseres før Johannesburg-toppmøtet. Den islandske regjeringen vedtok en ny strategi for tiltak for realisering av FNs klimakonvensjon og Kyoto-protokollen i mars 2002, som inneholder bestemmelser om begrensning av utslipp av drivhusgasser, om fortsatt økning av CO_2-binding, og om styrking av utdannelse og informasjon om klimaendringer.

3. Biologisk mangfoldighed og genetiske ressourcer - natur og kulturmiljø

En tverrdepartemental komité, ledet av miljødepartementet, arbeider for tiden med en gjennomføringsstrategi vedrørende biologisk mangfold, som skal publiseres i slutten av 2002. Den første omfattende, langsiktige planen for gjenoppbygging av tapt jordsmonn (soil reclamation), for årene 2002–2014, påventer godkjenning i parlamentet. Planen er at Cartagena-protokollen skal ratifiseres av Island før slutten av 2002. Regjeringen har økt bevilgningene for å sikre miljøvennlig adgang til noen av de mest besøkte severdighetene på Island.

4. Havet

I 2001 vedtok regjeringen et nasjonalt handlingsprogram for beskyttelse av marint miljø (NPA) mot forurensning fra landbaserte aktiviteter. Innenfor rammene av NPA gis det prioritet til fem saksområder, inkludert ikke-nedbrytbare, organiske giftstoffer (POPs), tungmetaller og håndtering og overvåking av skadelige substanser. I NPA er det en oversikt over metoder for å begrense utslipp av skadelige stoffer i islandske farvann, så vel som måter for å forbedre overvåkningen. Man tar sikte på at Stockholm-konvensjonen om POPs blir ratifisert av Island før toppmøtet i Johannesburg i 2002.

5. Kemikalier

Importerte varer og varer produsert på Island som medfører farlig avfall er gebyrbelagte. Inntektene blir brukt til å finansiere sikker avfallshåndtering, og her følges prinsippet om produsentens ansvar. Dette systemet har ført til en bedre innsamling av farlig avfall for gjenvinning og sikker håndtering, og denne positive erfaringen har ført til et forslag om introdusering av et lignende system på andre områder.

6. Fødevaresikkerhed

Matvaresikkerhet er et prioritert område for Island som en stor matvare-eksportør. Det legges vekt på at lokale matvarer skal være fri for forurensende stoffer og antibiotika. Som en reaksjon på et plutselig oppsving i antall tilfeller av Campylobacter-angrep i de seinere år, har myndighetene i samarbeid med hønseriene iverksatt en handlingsplan. Tiltak i form av en styrket overvåkning og identifiserbarhet av enkeltprodukter i fjørfeproduksjonen, økt forbrukerinformasjon og bedre opplæring av arbeidere i matvareproduksjonen, har resultert i en betydelig reduksjon i antallet matforgiftninger forårsaket av Campylobacter, slik at antall slike tilfeller nå er mye lavere enn i de fleste europeiske land.

7. og 8. Transport og energi

Samferdselsdepartementet utarbeidet i januar 2002 en omfattende transportstrategi for årene 2003–2014. Strategien har fire overordnete mål, et av dem er "miljømessig bærekraftig transport". Denne målsetningen består av tre komponenter: 1) Å redusere bruken av ikke-fornybare ressurser og iverksette nødvendige tiltak mot negative effekter av transport på menneskelig helse og økosystemer. 2) Å sikre at utslippet av CO_2 fra transport ikke blir større i 2010 enn det var i 1990. 3) Å redusere luftforurensningen fra transport og sikre at den er under de vedtatte grensene. Strategien skisserer flere mulige tiltak for å nå disse målene.

Islandske myndigheter yter støtte til et samarbeidsprosjekt, formelt igangsatt i 2001, som har som formål å anspore utvikling av hydrogen som drivstoff for kjøretøyer. Reykjavík skal bli den første av ni byer som snart skal ta i bruk busser med brenselceller som kun skal brenne hydrogen. Framtidige planer tar sikte på å utvikle hydrogenmaskiner for skip. Et annet prosjekt som allerede er i drift er bruken av metan utviklet fra den kommunale avfallsplassen for Reykjavikområdet, til å forsyne biler med drivstoff.

9. og 12. Landbrug og skovbrug

De sentrale problemene vedrørende et bærekraftig jordbruk på Island er knyttet til bærekraftig beiting og forebygging av erosjon av jordsmonn. Historisk sett har dette kanskje vært det største miljøproblemet på Island. Det er satt i gang tiltak for å få bøndene med på laget i kampen mot erosjon, gjennom bl.a. utarbeidelse av planer for miljøbasert kvalitetskontroll. Bøndene tar aktivt del i tilbakevinning av jordsmonn og agroskogbruk. Økologisk jordbruk øker stadig, om enn fra et moderat nivå. Mye arbeid er lagt i utviklingen av planer for skogplantning på gårdsbruk. Planene omfatter også evaluering av vern av natur- og kulturlandskap og andre miljøfaktorer. Det arbeides nå med å utvikle et sett retningslinjer for utforming av skogsmiljø, og man legger betydelig vekt på å forbedre publikums tilgang til skogene. På grunn av nedgang i antall beitende husdyr, særlig sauer, kombinert med krav om bærekraftig beitepraksis i de kommende planene for miljøkvalitetskontroll, er det grunn til å forvente betydelig forbedring av det islandske jordbrukets miljømessige bærekraft i de kommende år.

10. Erhvervsliv

I loven om forurensningskontroll av 2001 ble det satt inn en bestemmelse om obligatorisk økorevisjon for alle bedrifter som er lisenspliktige mht. forurensningskontroll. Myndighetene har videre bistått utviklingen av et internettbasert miljøovervåkningssystem for små og mellomstore bedrifter.

11. Fiskeri, fangst og akvakultur

En bærekraftig bruk av levende, marine ressurser er et prioritert område for Island, et land hvis økonomi er svært avhengig av utnyttelsen av disse ressursene. Tilgangen til best mulig vitenskapelig informasjon har høy prioritet i denne forbindelse. For å forsikre seg om at det islandske Havforskningsinstituttet holder høyeste standard, har Fiskeridepartementet nylig etablert en komité av uavhengige spesialister for å gjennomgå instituttets metoder for beregningen av størrelsen på torskebestanden. Islandske myndigheter var vert for en FAO-konferanse i Reykjavík i oktober 2001, som resulterte i Reykjavik-erklæringen om ansvarlig fiske i det marine økosystemet. På Island er det en kontinuerlig og livlig åpen debatt om de fleste spørsmål vedrørende fiskeriene, inkludert forskning og vitenskapelig rådgiving vedr. fiskerispørsmål. Fiskeridepartementet holdt en to dagers offentlig høring i november 2001 om vitenskap og fiske, særlig om det kontroversielle tema om hvordan størrelsen på torskebestanden og andre viktige fiskebestander måles og beregnes. Havforskningsinstituttet holdt også åpne møter rundt om på Island, for å gjøre rede for sitt arbeid og besvare spørsmål fra publikum om instituttets beregningsmetoder.

Det er blitt gjort forbedringer i kontrollsystemene innen fiskeriene, deriblant å ta i bruk fjernovervåking av fiskeflåten og elektronisk fangstrapportering. Antallet kontrollører ombord i fiskebåtene er blitt økt. Forbedringer har blitt gjort for å sikre at fiskeflåten kan kvitte seg med farlig avfall på en miljømessig trygg måte. Det er blitt satt i gang tiltak for å arbeide for en mer effektiv bruk av drivstoff i fiskeflåten. En ny lov om fiskeoppdrett gjør det lettere for myndighetene å ta tak i miljøspørsmål i tilknytning til denne industrien. Island har arbeidet aktivt for å sikre liberalisering i handelen med fisk og sjømat, og har internasjonalt arbeidet aktivt for opphevelse av uheldige subsidier i fiskernæringen. I 2001 sluttet Island seg igjen til Den internasjonale hvalfangstkommisjonen, med det for øye å arbeide for en ordning for bærekraftig utnyttelse av marine pattedyr.

15. Offentlighedens deltagelse og Lokal Agenda 21

Island har underskrevet Århus-konvensjonen og tar sikte på å ratifisere den. For øyeblikket har over 30 kommuner, med over 80% av befolkningen, enten satt i verk Lokal Agenda 21 eller tatt konkrete skritt i den retning.

5.6. Norge

2. Klimaændringer

Regjeringen la fram en ratifiseringsproposisjon for Stortinget før påske med sikte på ratifisering av Kyotoprotokollen i løpet av våren. (St.prp. nr. 49 (2001–2002)). Regjeringen ønsker gjennom denne tidlige fremleggelsen av forslaget om ratifikasjon at Norge skal bidra til ikrafttredelse av Kyotoprotokollen innen FNs toppmøte om bærekraftig utvikling i Johannesburg. Proposisjonen ble behandlet i Stortinget i midten av mai og Norge ratifiserte formelt Kyotoprotokollen 30. mai 2002.

I tillegg la Regjeringen før påske fram en stortingsmelding med forslag til etablering av et tidlig nasjonalt kvotesystem for utslipp av klimagasser for perioden 2005–2008 som et supplement til CO_2-avgiftssystemet som foreslås videreført fram til 2008. Det tidlige kvotesystemet er foreslått å omfatte utslippskilder i prosessindustrien som er fritatt for CO_2-avgift. Det er også fremmet flere andre forslag for styrking av den nasjonale virkemiddelbruken, herunder økt tilgang på el til offshoreplattformer, redusert bruk av fyringsolje, økt bruk av bioenergi og vannbårne energisystemer og reduserte utslipp fra avfallsfyllinger. Systemet vil omfatte utslipp av klimagasser som ikke er omfattet av CO_2-avgiftssystemet (Jf. St.meld. nr. 15 (2001–2002)). Denne meldingen kommer i tillegg til St.meld. nr. 54 (2000–2001) der det foreslås innført et bredt nasjonalt kvotesystem fra 2008. Regjeringen ønsker gjennom tilleggsmeldingen å foreslå en mer offensiv nasjonal klimapolitikk i tråd med Samarbeidsregjeringens politiske plattform. Meldingen vil bli behandlet i Stortinget i midten av juni 2002.

Sammen med andre nordiske land arbeider Norge for å utforme et regelverk for utprøving av Kyotomekanismene i Østersjøregionen og for at et investeringsfond i NEFCO kan bli operativt fra 2003. Dette vil kunne bidra til et styrket klimasamarbeid i regionen og oppfyllelse av landenes Kyotoforpliktelser.

3. Biologisk mangfold, genetiske ressurser – natur- og kulturmiljø

Regjeringen la i 2001 fram en stortingsmelding om biologisk mangfold hvor det særlig er fokusert på sektoransvaret og samordning av virkemiddelbruken for å sikre det biologiske mangfoldet (St.meld. nr. 42 (2000–2001). Meldingen, som behandles i Stortinget juni 2002, er et politisk verktøy for Norges oppfølging av konvensjonen om biologisk mangfold. Hovedkonklusjonen er etablering av et nytt kunnskapsbasert forvaltningssystem som 16 sektorer skal utvikle i fellesskap i perioden 2001–2005.

Tre innsatsområder på tvers av sektorene, som utgjør elementene i det nye forvaltningssystemet, er viktig for å sikre at verdiene det biologiske mangfoldet representerer ivaretas:

1. Nasjonalt program for kartlegging, overvåking og artsdatabank
2. Samordning av juridiske og økonomiske virkemidler
3. Samordning av informasjon, forskning og kompetanse

Målet med det Nasjonale programmet er samordning på tvers av sektorene av kartlegging og overvåking, samt etablering av en artsdatabank. Informasjon om områder og arter med stor verdi for biologisk mangfold legges inn i databaser og skal være allment tilgjengelig slik at alle sektorer og forvaltningsmyndigheter kan bruke dette i planleggings- og beslutningsprosesser. Dette er parallelt til EUs Natura 2000 system.

Juridiske og økonomiske virkemidler skal samordnes slik at forvaltningen kan skje på tvers av sektorene. Virkemidlene innrettes for å beskytte områder og arter med stor verdi for biologisk mangfold. Sektorene skal i samarbeid kartlegge finansierings- og støtteordninger som kan bidra til forringelse av viktige området for biologisk mangfold. Regjeringen har oppnevnt et lovutvalg som skal vurdere en ny samordnet lov for biologisk mangfold.

Norge har gjennomført et pilotprosjekt i tilknytning til den globale utredningen "Millennium Ecosystem Assessment". DN-Rapport nr. 2002-1 "Naturens verdier og tjenester – en vurdering

av Norsk natur ved tusenårsskiftet". Som et formannskapsinitiativ har Norge tatt initiativ til en nordisk Millenium Ecosystem Assessment. Dette prosjektet ble igangsatt våren 2002.

Norge ratifiserte Cartagenaprotokollen om handel med levende genmodifiserte organismer (GMO) i mai 2001. Sentralt i arbeidet står utviklingen av et system for merking og sporbarhet av GMO.

Våren 2001 la regjeringen fram et dokument med forslag til en fornyelse av den norske friluftslivspolitikken. (St.meld. nr. 39, 2000–2001 : "Friluftsliv - ein veg til høgare livskvalitet".) Meldingen ble behandlet av Stortinget i april 2002.

Som første land godkjente Norge Den europeiske landskapskonvensjonen i oktober 2001. Norge har en ledende rolle i Europarådets arbeid med oppfølging av Landskapskonvensjonen. Det pågår et felles nordisk forprosjekt for oppfølgingen av konvensjonen.

Som en oppfølging av den nordiske bærekraftstrategien har Miljøverndepartementet og Fiskeridepartementet tatt inititativ til å arrangere en nordisk konferanse mellom fiskerisektoren og miljøsektoren om bærekraftig havmiljøforvaltning og kystkultur. Konferansen skal avholdes i Tromsø i september 2002.

I Oktober 2001 ble det avholdt et seminar mellom de nordiske landbruks- og miljøsektorene som en avslutning av det nordiske prosjektet "Kulturmiljø i landskapet". Norge arrangerte seminaret og det er blitt skrevet en seminarrapport som prioriterer oppfølgingstema/-prosjekter.

Rett før jul 2001 overleverte Kulturminneutvalget sin innstilling om kulturminnepolitikken (NOU 2001/1). Det er avsatt 200 millioner kroner til et kulturminnefond.

4. Havet

Miljøvernminister Børge Brende var i mars 2002 vertskap for den 5. Nordsjøkonferansen i Bergen, der ministrene fra nordsjølandene ble enige om en deklarasjon som bl.a. fastslår at en økosystemtilnærming skal ligge til grunn for forvaltningen av Nordsjøen, at det haster med å få til tiltak for å begrense spredningen av fremmede arter i ballastvann, at det skal skje gradvise reduksjoner av utslipp fra kjernekraftanlegg, og at det skal vurderes alternativer for handtering av brukt kjernebrensel etter at nåværende kontrakter med gjenvinningsanleggene er gått ut

Regjeringen la før påske fram en stortingsmelding som legger opp til en langsiktig og helhetlig politikk for beskyttelse av hav og kystmiljø (St.meld. nr. 12 (2001–2002)). Det overordnede målet er å legge grunnlaget for et rikt og rent hav. Det skal utvikles en økosystemtilnærming til havmiljøforvaltningen. Effektene av alle menneskelige inngrep i et område skal vurderes samlet, og det skal sikres bærekraftig bruk og opprettholdelse av de marine økosystemene. Som første trinn i prosessen skal det utvikles en helhetlig forvaltningsplan for Barentshavet. Det skal også etableres rammebetingelser som gjør det mulig å balansere næringsinteressene knyttet til fiskeri, havbruk og petroleumsvirksomhet innenfor rammen av en bærekraftig utvikling.

Norge startet i 2001 arbeidet med en nasjonal marin verneplan, med sikte på vedtak i 2004. Både naturvernloven og aktuell sektorlovgivning skal anvendes for å beskytte et representativt utvalg av de ulike marine naturtyper samt særegne og truede naturverdier langs norskekysten.

5. Kemikalier

Miljøverndepartementet har innført forbud mot CCA-impregnert trevirke, nonylfenol, oktylfenol og deres etoksilater, kortkjedete klorparaffiner, blyhagl og stilt nye krav om å ta ut av bruk små PCB-holdige kondensatorer.

6. Madvaresikkerhed

En samordning av tilsynsarbeidet for landbasert matproduksjon i et statlig tilsyn er utredet og er til høring med frist 15. april 2002.

Det viktigste målet i norsk matpolitikk er å sikre forbrukerne trygg mat. Vår mattrygghet er meget god. Den økte internasjonaliseringen som foregår i samfunnet med bl.a. økt reiseaktivitet og nye rammebetingelser som følge av vår tilknytning til EU og WTO har imidlertid skapt nye faglige og forvaltningsmessige utfordringer. Den siste tids fôr- og matskandaler i Europa har illustrert hvor sårbare de tradisjonelle metodene for tilsyn og kontroll av matproduksjon kan væ-

re, og har bidratt til å skape en økt politisk bevissthet om nødvendigheten av reformer på dette området.

Regjeringens viktigste mål med omorganiseringen av matforvaltningen er å etablere et tilsynsredskap som er tilpasset den nye virkeligheten på matområdet der roller knyttet til fag, forvaltning og politikk er klart definert.

Arbeidet med å utforme en nordisk handlingsplan for matvaretrygghet er godt i gang og resultatet av arbeidet skal rapporteres til de nordiske matansvarlige ministrer på deres møte i august 2002.

7. Energi

For å styrke arbeidet med en miljøvennlig omlegging av energiforbruk og energiproduksjon, ble Enova SF stiftet sommeren 2001. Enova skal ta initiativ til å fremme mer effektiv energibruk, produksjon av nye fornybare energi og miljøvennlig bruk av naturgass og følge opp regjeringens mål om større bruk av vindkraft og varme innen 2010. De seneste år er det arbeidet med skjerpede krav til energibruk i bygninger. Dette arbeidet sees nå i sammenheng med EUs nye bygningsdirektiv.

Arbeidet med å vurdere hvor effektivt et obligatorisk grønt sertifikatmarked er i forhold til andre virkemidler i energipolitikken for å fremme nye fornybare energiressurser er startet opp.

8. Transport

Som oppfølging av Nasjonal transportplan St.meld. nr. 46 (1999–2000) arbeides det med å videreutvikle avgiftspolitikken i tråd med prinsippene om effektiv ressursbruk. Stortinget har bedt regjeringen evaluere og utrede engangsavgiften for personbiler med sikte på konkrete endringer fra 2004.

http://www.dep.no/sd/norsk/publ/stmeld/028031-040002/index-dok000-b-n-a.html

I tillegg til en mer målrettet bruk av økonomiske virkemidler, vil det bli utarbeidet egne strategier for å fremme kollektivtransport i byområder samt bruk av sykkel, bl.a. har Regjeringen lagt fram en stortingsmelding om kollektivtransport våren 2002.

http://www.dep.no/sd/norsk/publ/stmeld/028001-040007/index-dok000-b-n-a.html

Departementet vil utvikle bedre rammebetingelser og retningslinjer for lokale myndigheter for å bidra til en mest mulig effektiv og helhetlig transportpolitikk som ivaretar miljøhensyn i byområder. Det vil også bli gjennomført forsøk med alternativ organisering av transportforvaltningen i byområder for å legge til rette for en mer samordnet politikk bl.a. for å bedre ivareta miljøhensyn.

9. Landbrug

St.meld. nr. 19 (1999–2000) om norsk landbruk og matproduksjon la opp til en samordning av miljøarbeidet i landbruket gjennom innføringen av miljøprogram og miljøplan. Miljøprogram innebærer en felles innretning av strategier og virkemidler for å nå de til enhver tid gjeldende miljømål i landbrukspolitikken. Miljøplanen skal være et redskap for den enkelte næringsutøver til å planlegge og dokumentere miljøtiltak. Opplegget for miljøplan er til utprøving og krav om slik planlegging skal innføres fra 2003.

Den norske handlingsplanen for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler (1998–2002) har som mål å redusere risikoen for helse- og miljøskader med 25 % i planperioden målt ut fra best tilgjengelig målemetode som bl a tar hensyn til plantevernmidlenes iboende egenskaper og eksponeringsbelastning.

I 2000 ble det som et samarbeid mellom Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet etablert et 5-årig program ORIO (Organiske restprodukter i omløp). Formålet er å bidra til bærekraftig utnyttelse av våtorganisk avfall og slam samtidig som hensynet til miljø og plante-, dyre- og humanhelse ivaretas.

Det er en målsetting at 10 % av det totale jordbruksarealet skal være omlagt til økologisk drift innen 2010 forutsatt at det finnes et marked for avsetning av økologiske produkter. Ved utgangen av 2001 var 2,6 % av jordbruksarealet økologisk eller under omlegging til økologisk drift.

10. Ervervsliv

Nærings- og handelsdepartementet (NHD) har etablert en egen miljøhandlingsplan og et eget forum for et mer miljøvennlig næringsliv. NHD arbeider også i forhold til et green business-network.

Oppfølgingen av den nordiske strategien for bærekraftig utvikling er innenfor NM-Næring fokusert på utviklingen av en grønn ervervsstrategi, produktorientert miljøstrategi (POMS) og utvikling av miljøledelsessystemer.

Det er nedsatt en tverrsektoriell POMS-arbeidsgruppe hvor NHD deltar sammen med representanter for Miljøverndepartementet og Barne- og familiedepartementet (forbrukermyndighet). Gruppen startet senhøsten 2001 et fire år langt arbeidsprogram.

11. Fisk, fangst og akvakultur

Det er inngått avtaler om samarbeid om kontroll av ressursuttaket med Russland, EU, EUs enkelte medlemmer og en rekke andre stater. Satellittsporing av fiskefartøy ble iverksatt for norske fartøy 1. juli 2000. Ordningen inngår i ressurskontrollarbeidet og innebærer at fiskerimyndighetene får kunnskap om fiskefartøyenes posisjon, fart og kurs. Det er inngått avtaler om satellittsporing med alle stater som har adgang til å fiske i norske farvann. Norge arbeider aktivt, i internasjonale organisasjoner og på bilateral basis, for å få kontroll med uregulert fiske på det åpne hav.

I stortingsmeldingen om havmiljøet (St.meld. nr. 12 (2001–2002)) presenteres en rekke nye tiltak for mer bærekraftig fiske og akvakultur.

Regjeringen vil høsten 2002 fremme forslag overfor Stortinget om opprettelse av et strukturfond for fiskerinæringen. Sammen med etablering av ordninger for tilpasning av flåtestørrelsen til ressursgrunnlaget, vil dette bidra til å redusere fangstkapasiteten og dermed presset for høyere fiskekvoter enn bestandene kan tåle.

Innen fiskeoppdrett skal blant annet innsatsen for å redusere problemene med rømning og lakselus, som er en stor trussel for villaksen, forsterkes. Den norske oppdrettsloven ble med virkning fra 1. januar 2001 endret blant annet for å gi hjemmel for innføring av godkjenningsordninger for anlegg og utstyr samt for innføring av krav om internkontroll. Begge er tiltak som vil bidra til reduserte miljøeffekter. Nye forskrifter skal utarbeides med sikte på ikrafttredelse i 2003.

Som en oppfølging av den nordiske bærekraftstrategien har Miljøverndepartementet og Fiskeridepartementet tatt initiativ til å arrangere en nordisk konferanse mellom fiskerisektoren og miljøsektoren om bærekraftig havmiljøforvaltning og kystkultur. Konferansen skal avholdes i Tromsø i september 2002.

12. Skovbrug

Den norske skogpolitikken ble drøftet av Stortinget i 1999, med utgangspunkt i St.meld. nr. 17 (1998–99) Verdiskaping og miljø – muligheter i skogsektoren (Skogmeldingen). Oppfølgingen pågår, med særlig vekt på verdiskapingstiltak og økt bruk av trevirke og forbedret kunnskapsgrunnlag for miljøhensynene. En ny skogbrukslov er under utarbeidelse.

Norge leder arbeidet med en utredning om nordisk jord- og skogbruksforskning, med målsetning om blant annet å styrke samarbeidet i Norden. Norge har videre ansvar for koordinering av nordisk forskning for å sikre bærekraftig skogforvaltning gjennom ledelse av SamNordisk Skogforskning (SNS).

I oktober 2001 ble det avholdt et seminar mellom de nordiske landbruks- og miljøsektorene som en avslutning av det nordiske prosjektet "Kulturmiljø i landskapet". Norge arrangerte seminaret og det er blitt skrevet en seminarrapport som prioriterer oppfølgingstema/-prosjekter.

13. Virkemidler, ressourceffektivitet og teknologiudvikling

Regjeringen legger vekt på at virkemidlene for en bærekraftig utvikling utformes kostnadseffektivt. Økt bruk av økonomiske virkemidler vil bidra til dette. Regjeringen har nylig vedtatt å innføre et kvotesystem for klimagasser fra 2005 for utslippskilder som ikke er omfattet av CO_2-avgiften. Det legges videre vekt på å gi gode incentiver til å utvikle og ta i bruk ny og mer miljøvennlig teknologi

14. Nærområdene

Norge prioriterer innsats i Barentsregionen, men bidrar også med prosjektstøtte til EU-søkerland i Østersjøregionen. Under Arktisk Råd dekker vi sekretariatsutgifter for AMAP og støtter prosjekter under ACAP, CAFF (ECORA) og ACIA. I Barentsregionen har arbeidet med atomsikkerhet og behandling av radioaktivt avfall, beskyttelse av de nordlige havområder, habitatvern og grensenært samarbeid høyeste prioritet. Norge har også lovet å bidra med 10. mill. euro til atomvinduet i NDEPs Support Fund og har allerede overført ca. 4 mill euro. Et tiltak i det grensenære området som nå har kommet i gang er moderniseringsprosjektet for Petsjenga Nikel som vil føre til at utslippene av svoveldioksid og tungmetaller blir redusert med mer enn 90 %. Renere produksjon, natur- og kulturminnevern og kommune til kommunesamarbeid er også sentrale samarbeidsområder.

15. Offentlighedens deltagelse og Lokal Agenda 21

Regjeringen vil legge fram et lovforslag om ny miljøinformasjonslov som innebærer utvidede plikter for det offentlige og private til å gi miljøinformasjon. Loven vil også muliggjøre at Norge kan ratifisere Århuskonvensjonen.

Det er etablert samarbeid mellom de nordiske land om en felles nordisk profilering av de nordiske erfaringene med lokal Agenda 21 på verdenstoppmøtet i Johannesburg. (Local Dialogue 21). Det arbeides videre med å etablere en felles nordisk internett-portal for lokal Agenda 21 i regi av Stiftelsen Idebanken.

Links: www.dep.no/md/norsk/publ/stmeld/022001-040006/index-dok000-b-n-a.html

5.7. Sverige

Den svenska nationella strategin för hållbar utveckling (Skr. 2001/02:172) innehåller åtgärder för att i Sverige genomföra den nordiska strategin för hållbar utveckling. Sverige genomför bland annat följande åtgärder i linje med strategin:

2. Klimat

Riksdagen har beslutat att de svenska utsläppen som medelvärde för perioden 2008–2012 skall vara minst fyra procent lägre än utsläppen år 1990. Kontrollstationer införs 2004 och 2008. Viktiga åtgärder är lokala klimatinvesteringsprogram, främjande av alternativa drivmedel och främjande av förnybar elproduktion genom s.k. gröna certifikat. Klimatarbetet bör utformas så att det nationella målet och åtagandet enligt Kyotoprotokollet kan nås på ett kostnadseffektivt sätt.

3. Biologisk mångfald och genetiska resurser

Åtgärder för genomförandet finns bl.a. i Miljö- och Landsbygdsprogrammet inom jordbrukspolitiken. En ny naturvårdspolitik har presenterats. Ett nationellt åtgärdsprogram för att bevara Östersjölaxen har utarbetats. Riksdagen har beslutat om en sammanhållen rovdjurspolitik. En översyn av nödvändiga ändringar i lagstiftningen till följd av Cartagenaprotokollet pågår.

4. Havet

Det svenska arbetet är inriktat på att minska utsläppen av kemikalier, tungmetaller och farliga ämnen till havet i enlighet med vad den nordiska strategin säger.

Sverige har nyligen övertagit ordförandeskapet för Nordsjökonferensen och avser att anordna ett ministermöte senast år 2006 om sjöfartens miljöpåverkan och fiskets miljökonsekvenser.

Sverige har den 1 februari i år skärpt lagstiftningen avseende oljeutsläpp i havet. Bl.a. får kustbevakningen utökade befogenheter och Sveriges domsrätt utsträcks till att omfatta den ekonomiska zonen (EEZ). I syfte att minska utsläpp från sjöfarten har Sverige sedan en tid tillbaka använt sig av differentierade hamn- och sjöfartsavgifter.

5. Kemikalier

Sverige har bidragit och bidrar till att EU:s nya kemikaliepolitik och lagstiftning bl.a. ska ställa krav på att producenterna bevisar varornas ofarlighet. Sverige arbetar aktivt för att få till stånd globala överenskommelser och regionalt arbete på kemikalieområdet.

6. Livsmedelssäkerhet

Sverige fick i EU behålla sitt förbud mot antibiotika i djurfoder under en övergångstid. Arbetet därefter har lett till att de flesta antibiotikasubstanser som vid tiden för Sveriges anslutning var godkända som fodertillsatser inom EU nu har återkallats

7. Energi

I den energiproposition som regeringen lade i mars 2002 föreslås åtgärder för miljövänlig och förnybar elproduktion. Ett system för handel med el-certifikat ska träda i kraft vid årsskiftet 2002/03. På så sätt skapas en marknad för förnybar och miljövänlig elproduktion. För att främja vindkraften föreslås ett kompletterande stöd under en övergångsperiod. En effektivare energianvändning ska stimuleras genom ökade satsningar på information och utbildning, kraftig förstärkning av den kommunala energirådgivningen samt fortsatt upphandling av energieffektiv teknik.

8. Transport

Ny teknik och ekonomiska styrmedel är två centrala områden för att genomföra strategin. Sverige har sedan början av 1990-talet ett miljöklassystem för vägfordon och drivmedel. Genom miljöklassystemet och tillhörande skatterabatter ges en stimulans till konsumenterna att välja miljömässigt bättre alternativ. De svenska luftfartsavgifterna är sedan flera år differentierade med hänsyn till flygplanens bulleregenskaper och utsläpp av luftföroreningar. Det svenska systemet med miljödifferentierade farleds- och hamnavgifter har på ett kostnadseffektivt sätt reducerat utsläppen av svavel och kväveoxider i Östersjöområdet. Nu är det cirka 1500 fartyg som har förbundit sig att endast använda lågsvavlig bunkerolja. De årliga utsläppen av svaveldioxid har därigenom reducerats med i storleksordningen 50 000 ton.

9. Jordbruk

Enligt modellberäkningar har de svenska utsläppen av kväve från jordbruket minskat med 25 % mellan åren 1985 till 1995. Då detta innebär att de mål som satts upp inte har nåtts har ytterligare åtgärder som minskar växtnäringsförlusterna i jordbruket införts. Dessa genomförs i huvudsak inom ramen för miljö- och landsbygdsprogrammet men också såsom lagstiftningsåtgärder. Regeringen har i sin skrivelse till riksdagen om en hållbar utveckling av landsbygden (1999/2000:14) angett att den ekologiskt odlade arealen bör utgöra 20 % av den totala odlade arealen år 2005.

10. Näringsliv

Utvecklingen av en miljöorienterad produktpolitik på nationell nivå och inom gemenskapen (Integrated Product Policy, IPP) har påbörjats som ett bidrag för att minska förekomsten av farliga kemikalier, öka resurseffektiviteten och för att komma till rätta med klimatförändringarna. I regeringens skrivelse En miljöorienterad produktpolitik anger regeringen att den avser att verka för att konsumenterna ges goda förutsättningar för och stimuleras att agera miljöanpassat inom ramen för en miljöorienterad produktpolitik. Vidare har ca 2000 verksamheter infört miljöledningssystem enligt ISO 14001 och det finns drygt 200 EMAS registrerade företag. Sverige och

Ryssland är s.k. lead countries i Näringslivssektorn i Baltic 21. Inom ramen för arbetet i sektorn har ett nätverk etablerats i regionen, en Industry Sector Task Force med representanter för näringsliv och regeringskanslier i berörda länder möts regelbundet. Konkreta projekt har påbörjats. En informationsstrategi har antagits. Sveriges regering har anslagit 40 miljoner kronor till konkret projektverksamhet i näringslivssektorn.

11. Fiske

Genom de svenska miljömålen finns mål fastställda för hotade arter och fiskstammar och skyddsvärda miljöer. I detta arbete har miljöförbättrande åtgärder prioriterats, bl.a. åtgärdsprogram för hotade arter, marina reservat samt minimering av bifångster genom en fortsatt utveckling av selektiva fångstredskap. Inom ramen för strukturprogrammen, perioden 2000–2006, beaktas miljöförbättrande åtgärder i samband med stödåtgärder till fiskerinäringen. Regeringen har vidare lagt fram ett förslag på inriktningen av EU:s gemensamma fiskepolitik i syfte att nå ett långsiktigt hållbart fiske. Regeringen avser att under hösten 2002 lämna förslag till riksdagen beträffande fritidsfisket och det kustnära fisket i Sverige.

12. Skog

Den svenska skogspolitiken har två likvärdiga mål, ett produktionsmål och ett miljömål. Staten främjar en hållbar utveckling av skogsbruket genom rådgivning, information och utbildning. Arbetet med miljö-certifiering av det svenska skogsbruket har pågått sedan 1996.

13. Forskning, styrmedel och resurseffektivitet

En strategi för successivt ökad miljörelatering av skattesystemet inleddes under år 2001. Skatteväxlingsstrategin beräknas under perioden 2001–2010 omfatta sammanlagt 30 miljarder kronor. Fler än 240 myndigheter och Regeringskansliet har nu regeringens uppdrag att införa miljöledningssystem.

14. Närområdena

Sverige har ett omfattande bistånd särskilt till de baltiska länderna och nordvästra Ryssland. Arbetet med hållbar utveckling prioriteras bland annat genom att Sverige är aktivt som s.k. lead country inom Baltic 21 för näringslivs, turism- och utbildningssektorerna.

15. Allmänhetens deltagande / lokala agenda 21

I Sverige har de lokala Agenda 21-arbetet fått en genomslag i nästan alla kommuner. Det finns sedan flera år tillbaka ett nationellt nätverk för Lokal Agenda 21. Nätverket träffas 1–2 ggr/år och samlade mer än 150 deltagare vid senaste mötet.

Links: www.miljo.regeringen.se/hut/las_mer.htm

5.8. Åland

När det gäller förverkligandet av den nordiska strategin för en hållbar utveckling avser det självstyrda Åland fram till år 2004 att satsa på åtminstone följande insatsområden:

1. Generelt

Den landskapsstyrelse som tillträdde den 29 mars 2001 betonar i sitt handlingsprogram http://www.ls.aland.fi/ miljöpolitiken som ett prioriterat område.

Allt miljöarbete skall utgå från det miljöpolitiska handlingsprogram som antagits för åren 2000–2003. Målet för hela Åland är ett långsiktigt ekologiskt samhälle.

3. Biologisk mångfald och naturvård

De väsentligaste övergripande målsättningarna för naturvården är

- att tillse att inga arter av växter och djur i landskapets flora och fauna eller särskilt skyddsvärda biotoper hotar att försvinna. Detta uppnås främst genom att inrätta naturreservat samt genom fortlöpande inventeringar och information till markägarna
- att fortsättningsvis underhålla och vårda landskapets naturreservat samt att på lämpligt sätt informera allmänheten om områdenas naturvårdsvärden och möjligheterna till friluftsliv inom dessa
- att utföra de tillsyns- och övervakningsåtgärder som enligt naturvårdslagstiftningen ankommer på landskapsstyrelsen
- att tillse att landskapsstyrelsen kan uppfylla sina internationella förpliktelser enligt EG:s naturvårdsdirektiv, i första hand genom att följa upp och förverkliga natura 2000-programmet.

Naturvårdensarbetets tyngdpunkt ligger dels på förvaltningen, skötseln och underhållet av landskapets naturreservat, dels på underhandlingar med markägare om villkor för inrättande av nya reservat.

4. Havet

De övergripande målen för vattenvården i landskapet är att verka för ett hållbart nyttjande av vattenmiljön, att minska utsläppen av näringsämnen och substanser som är främmande för vattenmiljön samt att bevara eller förbättra vattenkvaliteten i yt- och grundvatten.

Åtgärder som vidtas är bl a kontinuerliga vattenundersökningar, ett försöksprojekt att utarbeta vattenkvalitetsnormer, bevlijande av finansieringsstöd för avloppsåtgärder och tillståndsprövning för större verksamheter.

8. Transport

Ålands lagting antog i samband med budgeten för år 1999 en trafikplan för landskapet Åland för perioden 1999-2008. Den tar sikte på kommande investeringar i vägar, broar, skärgårdsfärjor och hamnar.

Link: http://www.ls.aland.fi/trafik/pdf/trafikplan.pdf

I kapitlet Miljö- och bevarandefrågor slås det fast att tyngdpunkten för de offentliga trafiksatsningarna bör förskjutas till ett mera föregripande och målinriktat miljöarbete.

Som bäst pågår en revidering av trafikplanen för åren 2002–2010. Den nya planen kommer att ges till lagtinget i form av ett särskilt meddelande.

Landskapsstyrelsen har även låtit uppgöra en trafiksäkerhetsplan för åren 2002–2008. Som mål för trafiksäkerheten sägs att antalet olyckor med dödlig utgång skall elimineras samtidigt som antalet olyckor med bestående skador och invaliditet som följd skall minimeras för alla trafikantkategorier.

Link: http://www.ls.aland.fi/trafik/trafiksakerhet/trafiksakerhetsrapport.pdf

9. Jordbruk

Insatser på Åland gällande de åtgärder och områden som skall prioriteras:

- Vidareutveckla hållbara produktionssystem i jordbruket är ett prioriterat arbete vid Ålands försöksstation, särskilt prognosverksamheten prioriteras
- Åtgärder för att reducera pesticidanvändningen finns inom miljöstödsprogrammet samt arbetet på försöksstationen med prognosverksamheten som har som huvudmålsättning att minska användningen av bekämpningsmedel
- Ett pilotprojekt om recirkulation av organiskt avfall till jordbruket har planerats tillsammans med Jomala kommun där ett nytt bostadsområde skulle förses med urinseparerande system

och urinen skulle spridas på Jomala gårds marker efter en hygieniserings process. Projektet har inte förverkligats och vissa frågetecken finns kring livsmedelssäkerhetsfrågor
- Huvudmålsättning i miljöstödsprogrammet är att reducera näringsläckaget från jordbruket
- Åtgärd inom miljöstödsprogram, även aktiv verksamhet inom rådgivning och försöksverksamhet syftar till att öka det ekologiska jordbruket
- En ny djurskyddslag på Åland trädde ikraft 1998. Alla våra stödformer är kopplade till denna djurskyddslag. Området är också prioriterat inom investeringsstödet

10. Näringsliv

Med utgångspunkt i en analys av de prioriteringar som har gjorts på nordisk nivå och med beaktande av den åländska behörigheten kan landskapsstyrelsen formulera en åländsk strategi för en hållbar utveckling för näringslivet enligt följande:

- att främja strukturer för innovationer som rör miljön (t.ex. stöd till företag för utveckling av miljövänlig teknik eller miljövänliga produkter eller för användning av väsentligt bättre miljömässiga metoder i produktionen)
- att tillämpa miljöledningssystem i näringslivet och i den offentliga sektorn (t.ex. stöd till företag som miljöcertifierar sin verksamhet eller använder miljöledningssystem; användning av miljöledningssystem inom landskapsförvaltningen; stöd till organisationer med syfte att främja en ökad miljöhänsyn i samhället och i företagen)
- att informera i samarbete med berörda organ om miljöfrågor som rör individer, företag och samhälle (t.ex. om gröna varor, livscykelperspektiv, produktorienterad miljöstrategi)

11. Fiske

De kvoterade arterna i Östersjön (strömming, vassbuk, lax och torsk) undersöks i samråd med vilt- och fiskeriforskningsinstitutet. Uppgifterna rapporteras till internationella havsforskningsrådet vilket ger rekommendationer till fiskerikommissionen för Östersjön som fastställer kvoterna. Fångstuppgifterna av andra arter samlas in. De ekonomiskt viktiga arterna sik, abborre och gös undersöks särskilt inom Åland.

Bifångster i samband med trålfiske efter strömming är främst vassbuk. Den säljs och rapporteras särskilt. Dumpning förekommer inte.

Åland följer EU:s regler när det gäller att fångstredskapen skall vara mera selektiva för att minimera bifångster.

Alla yrkesfiskare och fiskebåtar på Åland antecknas i ett fiskarregister respektive fiskefartygsregister. Uppgifter från fiskhandeln insamlas även och jämförs med rapporterade fångster.

12. Skogsbruk

Bärkraftighetsbegreppet infördes i den åländska skogslagstiftningen 1998. I lagens 1 § sägs att skogsbruk skall bedrivas så att skogsbruksmarkens virkesproducerande förmåga på ett hållbart sätt nyttjas samtidigt som den biologiska mångfalden och skogens mångsidiga utnyttjande beaktas.

Omfattande arbete pågår med en certifiering av det åländska skogsbruket enligt det finska FFCS och det paneuropeiska PEFC systemet. De krav som certifieringen ställer bygger på de internationella avtalen om bärkraftig utveckling.

En inventering av biotoper som är viktiga för bevarandet av den biologiska mångfalden pågår.

Satsningen på en ökad användning av biobränsle fortsätter. Hittills har landskapsstyrelsen deltagit i finansieringen av såväl värmepannor och en mobil flishugg. Under år 2002 avser man införa ett stöd för tillvaratagande av biobränsle från ungskogsbestånd.

Landskapsstyrelsen deltar med en observatörsplats i styrelsen för Samnordisk skogsforskning (SNS).

15. Offentligt deltagande och lokal agenda 21

Agenda 21-kontoret skall forsätta arbeta med skapandet av ett underifrån perspektiv i det praktiska miljöarbetet. Vi skall också bistå den lokala befolkningen i Agenda 21-arbetet och nå ut till alla samhällsgrupper. Agenda 21-kontorets hemsida www.agenda21.aland.fi

Links: http://www.ls.aland.fi/

6. Inddragelse af aktører, herunder NGO'er

Da strategien var under udarbejdelse blev den sendt til høring i 230 organisationer m.v. Godt 30 organisationer kom med kommentarer og forslag.

I forbindelse med opfølgningen af strategien har der været forskellige forankringsprocesser i de enkelte lande og selvstyrende områder, hvor bl.a. NGO'er har haft mulighed for at kommentere opfølgningen. Udkastet til indikatorer og udkastet til midtvejsrapport har været sendt til høring i sektorerne og i landene. Landene har haft ansvaret for nationalt at inddrage de relevante aktører, herunder repræsentanter fra næringslivets og arbejdslivets organisationer samt frivillige organisationer m.v., i høringsprocessen.

Der vil fortsat finde en aktiv inddragelse af aktører, herunder NGO'er, sted. I forbindelse med præsentationen af strategien på WSSD i Johannesburg bliver NGO'er og andre aktører inviteret til at deltage i den nordiske side-event. Ligeledes vil NGO'er m.v. blive inviteret til det opfølgningsseminar, der bliver afholdt ultimo november 2002, så dialogen styrkes.

7. International opfølgning og orientering

En gennemgående målsætning i strategien er, at den skal støtte de nordiske landes indsats for at påvirke internationale forhandlinger om bæredygtig udvikling.

På denne baggrund har den finske samarbejdsminister Jan-Erik Enestam under det finske formandskab fremsendt strategien til FN som et indspil til verdenstopmødet om bæredygtig udvikling (World Summit on Sustainable Development, WSSD), som finder sted i Johannesburg den 26. august – 4. september 2002 og til FN's regionale generalsekretær i Geneve, UNECE. Det nordiske samarbejde og strategien er også omtalt i UNECE ministrenes regionale afrapportering til FN fra ministermødet i Geneve i september 2001.

Endvidere har den norske samarbejdsminister Svein Ludvigsen under det norske formandskab fremsendt strategien til EU's spanske formandskab, til Kommissionens formand Romano Prodi og til EU Parlamentet som et indspil til EU topmødet i Barcelona i marts 2002.

Strategien er blevet præsenteret eller uddelt på en række internationale møder og konferencer. Indtil redaktionens afslutning ultimo juni 2002 kan der som eksempler nævnes OECD Forum om bæredygtig udvikling i Paris i maj 2001, EU konferencen Bridging the Gap i Stockholm i maj, EU topmødet i Gøteborg i juni, EU konferencen om bæredygtig udvikling i Malmø i juni, UNECE ministermødet i Geneve i september, seminar om Nordisk Samarbejde i Beograd i september, Lokal Agenda 21 seminar i København i oktober, møde i WSSD Prepcom II i New York i februar 2002, Nordsøkonferencen i Bergen i marts, dialogkonference om Lokal Agenda 21 i Helsingfors i marts, konference om The Nordic Partnership – How can Business contribute to Sustainable Development i København i april, seminar om Eu udvidelsen m.v. i Bratislava i Slovakiet i maj og det nordiske statsministermøde i Molde, Norge, i maj.

Strategien vil blive præsenteret på World Summit on Sustainable Development i Johannesburg den 26. august – 4. september 2002. Ministerrådet og det norske formandskab planlægger en aktiv indsats under Verdenstopmødet. Blandt andet vil strategien blive præsenteret på en såkaldt side-event, det vil sige et møde, hvor deltagerne i topmødet inviteres til at deltage. Efter planen vil bl.a. den tidligere finske præsident Martti Ahtisaari, Nordisk Råds præsident Outi Ojala og de nordiske miljøministre samt generalsekretæren for Nordisk Ministerråd være indlægsholdere m.v. på side-eventen.

8. Indikatorer

Den nordiske arbejdsgruppe har udarbejdet et sæt indikatorer, der er udgivet som en selvstændig rapport "Indikatorsæt vedrørende strategien om Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden". Opfølgningsgruppen har haft ansvaret for nøgleindikatorerne, mens sektorerne er kommet med forslag til indikatorer på deres egne områder. Indikatorerne bygger på de nordiske landes nationale og internationale arbejde med at udvælge indikatorer for bæredygtig udvikling.

Indikatorerne har inden endelig godkendelse været sendt til høring i landene og i sektorerne. Frivillige organisationer, NGO'er m.v. har været hørt nationalt.

Samarbejdsministrene godkendte på deres møde den 12. juni 2002 indikatorsættet som et første sæt, der skulle sendes til Verdenstopmødet i Johannesburg som et nordisk indspil til processen.

Indikatorerne giver borgere og beslutningstagere mulighed for at følge med i, hvordan det går med at gennemføre indsatsen for en bæredygtig udvikling. Indikatorerne kan derfor være udgangspunkt for en løbende opfølgning af, om udviklingen går i den rigtige retning. Mange lande og internationale organisationer har i tilknytning til strategier for bæredygtig udvikling udviklet indikatorer som led i den løbende opfølgning.

International sammenhæng

OECD's finans-, økonomi- og miljøministre besluttede på det fælles ministermøde i maj 2001 om bæredygtig udvikling, at OECD skal udvikle indikatorer for bæredygtig udvikling og indikatorer for afkobling, og at disse skal indgå i OECD's vurderinger af OECD landenes økonomiske udvikling.

I EU har stats- og regeringscheferne i Gøteborg juni 2001 vedtaget en strategi for bæredygtig udvikling og besluttet at koble den såkaldte Lissabon proces om vækst og beskæftigelse med bæredygtig udvikling. Stats- og regeringscheferne vil hvert år drøfte fremskridt med bæredygtig udvikling på forårstopmøderne på grundlag af et sæt indikatorer om sociale, økonomiske og miljømæssige forhold.

Det Europæiske miljøagentur EEA rapportere årligt om miljøet ved hjælp af indikatorer – de såkaldte "Signals". Der er også udviklet et omfattende sæt indikatorer til Baltic 21, den regionale strategi for bæredygtig udvikling i Østersøområdet, til at følge udviklingen.

De nordiske indikatorer er et således et vigtigt inspil i det internationale arbejde med indikatorer for bæredygtig udvikling.

Sammenhæng med strategien

Den nordiske strategi for bæredygtig udvikling indeholder dels overordnede mål i relation til bæredygtig udvikling og dels udvalgte konkrete indsatsområder, hvor der ligeledes er formuleret mål og indsatser i relation til målet om bæredygtig udvikling. Det nordiske indikatorsæt består derfor af to dele:

Del 1: Et overordnet indikatorsæt (nøgleindikatorer) som beskriver udvikling og resultater i forhold til strategiens overordnede mål om bæredygtig udvikling.

Del 2: Et detaljeret, specifikt indikatorsæt som for hvert indsatsområde beskriver udvikling og resultater i forhold til nogle af strategiens mål og initiativer.

Videreførelse af indikatorarbejdet

Indikatorsættet fokuserer på udvalgte mål fra strategien, hvor data indsamles eller let kan findes. Forbedring og udvikling af indikatorerne sker som en del af det løbende arbejde i sektorerne og under Nordisk Ministerråd med udgangspunkt i de enkelte lande og selvstyrende områder. Dette sker blandt andet i jord- og skovbrugssektoren. Nordisk Ministerråd har endvidere igangsat udvikling af mål og indikatorer for den sociale dimension og indikatorer for afkobling af den økonomiske udvikling og miljøbelastningen.

Det er ambitionen, at et opdateret og udvidet indikatorsæt kan udarbejdes så betids, at det kan sendes som et indspil til forårstopmødet 2003 i EU og dermed bidrage til det løbende indikatorarbejde om bæredygtig udvikling.

9. Informationsplan

Ifølge strategien for bæredygtig udvikling (kapitel 16 om gennemførelse og opfølgning) bør information om gennemførelse af strategien og resultater af gennemførelsen nå ud til berørte aktører og organisationer. Den nordiske arbejdsgruppe om opfølgning af strategien bad en særlig arbejdsgruppe om at udarbejde en informationsplan. Informationsplanen er udarbejdet ud fra de klassiske spørgsmål: hvorfor, hvad, hvem, hvordan og hvor.

Informationsplanen skal gerne føre til større kendskab til og forbedre mulighederne for at deltage i det nordiske samarbejde om bæredygtig udvikling hos såvel myndighederne som offentligheden. Der skal informeres dels om selve strategien, dels om opfølgningen i form af aktiviteter og projekter.

Informationsplanen beskriver målgrupperne, som er de relevante aktører for strategien. Det er især beslutningstagere som politikere, embedsmænd, internationale organisationer og NGO'er, som kræver en aktiv og konkret informationsformidling, både fra ministerrådets side og nationalt. Pressen, befolkningen, skoler m.v. kan informeres mere alment

Planen beskriver, hvilke måder der kan informeres på: hjemmeside/internet, mail/breve, pressemeddelelser, møder, konferencer, brochurer, PowerPoint, skolemateriale m.v.

Information om nordiske initiativer skal primært styrkes gennem de eksisterende informationskanaler i de nordiske ministerier og myndigheders informationsafdelinger, bladredaktioner og webredaktioner. Således skal information om bæredygtig udvikling via NMR's hjemmeside styrkes. Nordisk Ministerråds hjemmeside skal være en opdateret og givende informationskilde.

Informationsplanen er vedlagt midtvejsrapporten.

10. Det videre arbejde i perioden 2001–2004

Når denne midtvejsrapport for perioden 2001–2002 er godkendt af samarbejdsministrene, skal der efter Nordisk Råds 50 års jubilæumssession arbejdes videre med opfølgningsarbejde under NSK for resten af perioden 2001–2004. Mandatet for den nedsatte opfølgningsgruppe under NSK udløber ved årsskiftet 2002–2003. Det anbefales, at der fortsat nedsættes en opfølgnings- og revisionsgruppe, der efter sit mandat dels skal følge forankringen, udviklingen af indikatorerne og evalueringen, dels skal have ansvaret for forhandlingerne vedrørende og udarbejdelsen af en revideret strategi 2005–2008. Det forventes, at gruppen får svensk formandskab.

Afholdelse af konference ultimo 2002

Det planlægges at afholde en to-dages workshop i Opfølgningsgruppens regi den 27.-28. november 2002.

Første dag skal vies kritiske og konstruktive indspil fra deltagere fra for eks. forskning, erhvervsliv, arbejdsliv, kommuner, lokale Agenda 21 netværk, og andre frivillige organisationer. Det bliver særlig vigtigt, hvorledes aktørerne selv bidrager i handling, hvordan der skabes synergieffekter ved netværksopbygning, og hvordan myndighederne kan tilrettelægge forholdene for og støtte sådanne indsatser.

Den anden dag vil opfølgningsgruppen sammen med andre myndigheder drøfte forslag til videre opfølgning og udvidelse af strategien, herunder arbejdet med indikatorerne og informationsplanen.

Opfølgningsgruppen vil også komme med forslag om, hvordan revisionen af strategien for næste indsatsperiode 2005-2008 kan organiseres.

Evaluering

Opfølgningen og implementeringen af strategiens mål og indsatser i den første periode 2001-2004 skal gøres til genstand for en evaluering på et bredt grundlag. Midtvejsrapporten kan bi-

drage hertil. Samtidig skal interesserede aktører inviteres til at komme med forslag til forbedringer både af strategien og opfølgingen for så vidt angår styrkelse af integreringen af den miljømæssige, sociale og økonomiske dimension i en mere helhedsorienteret politik for bæredygtig udvikling.

Revision

Resultaterne samt erfaringerne med gennemførelse af strategien skal således fortsat vurderes, og på baggrund af evalueringen skal der i løbet af 2004 færdigforhandles et forslag til revision af strategien, som forelægges MR-Sam, MR-M, Statsministrene og de politiske ledere for de selvstyrende områder. Revisionen bør indeholde konkrete forslag til mål og indsats i perioden 2005-2008 samt vurdere nye indsatsområder. Vurderingen og revisionen af strategien for bæredygtig udvikling bør være grundlaget for sektorernes arbejde med reviderede og nye strategier og andre virkemidler i sektorarbejdet.

Statsministerdeklarationens mål og de ambitiøse målsætninger i strategien har 20-års sigt. Der kræves derfor fortsat efter den første periodes udløb i 2004 store indsatser nationalt, lokalt og i det nordiske samarbejde i Nordisk Ministerråd for at leve op til disse mål og indfri dem. Bæredygtig udvikling er en udfordring, der i de kommende mange år vil kræve både ressourcer og politisk vilje til at løfte problemerne og forankre resultaterne i de respektive nordiske lande og internationalt.

Bæredygtig udvikling – når vi målet? Et nordisk indikatorsæt

1. Indledning

Dette første sæt af indikatorer følger op på den nordiske strategi "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden". Sættet er udarbejdet af Opfølgningsgruppen, som blev nedsat af Samarbejdsministrene under Nordisk Ministerråd. Sektorerne har bidraget på deres områder.

Sættet er dynamisk og skal vise, om vi er på rette vej, og vil fortsat forandres ud fra nye behov og muligheder. Især vil sættet blive forbedret i takt med, at man udvikler mere præcise indikatorer for de opstillede mål. Bedre datagrundlag vil sammen med nye mål og initiativer også styrke sættet. Verdenstopmødet i Johannesburg giver Norden en anledning til at gøre status og aktivt bidrage til arbejdet med at udvikle internationale indikatorer for bæredygtig udvikling.

Hvordan hænger indikatorerne sammen med strategien?

Strategien blev udarbejdet i 2000, trådte i kraft nytåret 2000-2001 og kan ses på www.norden.org. Den bygger på Statsministerdeklarationen fra 1998 og blev behandlet af Nordisk Råd ved Temasessionen i foråret 2001.

Strategien anbefaler indikatorer til at vise udviklingen i forhold til strategiens konkrete mål samtidig med at generelle rapporteringer beskriver både landenes indsats og fælles nordiske aktiviteter.

Indikatorsættet fokuserer på udvalgte mål fra strategien, hvor data indsamles eller let kan findes. Forbedring og udvikling af indikatorerne sker som en del af det løbende arbejde i sektorerne og under Nordisk Ministerråd med udgangspunkt i de enkelte lande og selvstyrende områder. Dette sker blandt andet i jord- og skovbrugssektoren. Nordisk Ministerråd har endvidere igangsat udvikling af mål og indikatorer for den sociale dimension og indikatorer for afkobling af den økonomiske udvikling og miljøbelastningen.

Hvorfor indikatorer? – Behov for information

Indikatorer imødekommer behovet for troværdig og relevant information. Myndigheder og politiske partier har brug for koncentreret og målrettet viden, før de prioriterer. Virksomhedsledere skal kende konsekvenser af en hidtidig indsats, inden de beslutter sig for nye tiltag. Borgere og frivillige organisationer vil orienteres om udviklingen i samfundet. Det er grundlaget for demokratiet. Indikatorer er en vigtig del af arbejdet med strategier for bæredygtig udvikling som nyttige redskaber til at:

- Fortælle befolkningen om samfundet bevæger sig i retning af bæredygtig udvikling
- Overvåge gennemførelse af konkrete mål og indsatser, som fremgår af strategierne
- Skabe mulighed for internationale sammenligninger (benchmarking)

International sammenhæng

Det internationale arbejde med indikatorer udspringer af Agenda 21 fra Riokonferencen i 1992 i kapitlet om Information til Beslutningstagere. Flere lande og internationale organisationer har udviklet indikatorer i tilknytning til strategier om bæredygtig udvikling.

OECD's finans-, økonomi- og miljøministre besluttede på det fælles ministermøde i maj 2001 om bæredygtig udvikling, at OECD skal udvikle indikatorer for bæredygtig udvikling og indikatorer for afkobling, og at disse skal indgå i OECD's vurderinger af OECD landenes økonomiske udvikling.

I EU har stats- og regeringscheferne i Gøteborg i juni 2001 vedtaget en strategi for bæredygtig udvikling og besluttet at koble den såkaldte Lissabon-proces om vækst og beskæftigelse med bæredygtig udvikling. Stats- og regeringscheferne vil hvert år drøfte fremskridt med bæredygtig udvikling på forårstopmøderne på grundlag af et sæt indikatorer om sociale, økonomiske og miljømæssige forhold.

Det Europæiske Miljøagentur EEA rapporterer årligt om miljøet ved hjælp af indikatorer – de såkaldte "Signals". Der er også udviklet et omfattende sæt indikatorer til Baltic 21, den regionale strategi for bæredygtig udvikling i Østersøområdet, til at følge udviklingen.

De nordiske indikatorer er et vigtigt indspil i det internationale arbejde med indikatorer for bæredygtig udvikling. Hvor der i det nordiske sæt er overensstemmelse med andre internationale indikatorsæt, er det anført med fodnoter i teksten, som forklares efter hver tabel med indikatorer.

Indikatorsættets opbygning

- Del 1: Et overordnet indikatorsæt (nøgleindikatorer) som beskriver udvikling og resultater i forhold til strategiens generelle mål om bæredygtig udvikling beskrevet i Statsministerdeklarationen. (nummereret med 1 efterfulgt af et løbenummer)
- Del 2: Detaljerede, specifikke indikatorsæt, som for hvert indsatsområde beskriver udvikling og resultater i forhold til nogle af strategiens mål og initiativer.(nummereret efter kapitlerne i strategien 2-15 efterfulgt af løbenumre)

Indikatorsættet gengiver under indledningen i hvert kapitel strategiens langsigtede mål. Under hvert kapitel er der skrevet om perspektiverne for udvikling af indikatorer.

Nøgleindikatorsæt

Mål og principper	Nøgleindikatorer	
1. Nuvarande och kommande generationer skall tillförsäkras ett säkert och hälsosamt liv.	1.1 1.1.1 1.1.2 1.2 1.3 1.3.1 1.3.2	Demografisk profil [5] Aldersfordeling Middellevetid [5] Tilfælde af lungekræft Luftkvalitet i byerne [1,4] Fine partikler Ozon [2,5]
2. Ett hållbart samhälle måste grundas på demokrati, öppenhet och delaktighet i lokalt, regionalt & nationellt samarbete	1.4 1.4.1 1.4.2 1.5 1.5.1 1.5.2	Gennemførelse af Århuskonventionen Lande der har ratificeret konventionen Lande der har gennemført dele af konventionen Agenda 21 aktiviteter på lokalt eller kommunalt niveau Antal amter og kommuner i Norden der har indledt arbejdet med lokal Agenda 21 Antal Agenda 21-netværk eller andre tilsvarende frivillige netværk
3. Den biologiska mångfalden och ekosystemens produktivitet skall bevaras	1.6 1.6.1 1.6.2 1.6.3 1.6.4	Biologisk mangfoldighed Udviklingen i "betesmark" (enge + overdrev) + vådmark + heder/alvar Udvikling af gammel skov Areal af beskyttede naturarealer [4,5] (fredede + natura 2000 + nationalt beskyttede) Antal truede arter og artsgrupper [3]
4. Utsläpp av föroreningar till luft, mark och vatten skall inte överstiga gränserna för vad naturen tål.	1.7 1.7.1 1.7.2 1.7.3	Forurenende udslip Drivhusgasser (de 6 gasser fra Kyoto) [1,4] Næringsstoffer (N og P) til havet [2,4] Forsurende stoffer [2]
5. Förnybara naturresurser måste nyttjas och vårdas effektivt inom ramen för sin återskapande förmåga.	1.8 1.8.1 1.8.2 1.8.3	Udnyttelse af udvalgte naturressourcer (ressourcer opgjort i naturlige aldersklasser) Fiskefangst i forhold til fiskebestande [3] Fangst af havpattedyr i forhold til bestande Skovbrugets hugster i forhold til tilvækst [3]

6. Icke-förnybara naturresurser skall användas på ett sådant sätt att de naturliga kretsloppen värnas och förnybara alternativ utvecklas och stöds.	1.9 1.9.1 1.10 1.10.1 1.10.2 1.11	Forbrug af forskellige energikilder (olie, kul, gas og vedvarende energi – biobrændsel, vand, vind og geotermi) Brug af vedvarende el-energi i forhold til el-forbrug [1,2] Affaldsmængder og graden af genbrug og genanvendelse Fra husholdninger [1,2,3,4] Fra industri [4] I absolutte størrelser og i.f.t økonomiske aktiviteter Nordisk Direct Material Consumption (DMC) og Direct Material Input (DMI) [2,4]
7. En hög medvetenhet om de åtgärder och processer som leder till hållbar utveckling måste skapas i samhället.	1.12 1.12.1	Forbrug (privat og offentlig) samlet Af udvalgte miljømærkede produkter
8. Principen om hållbar utveckling bör fortsatt integreras i arbetet inom alla samhällssektorer.	1.13 1.14	Antal nordiske eller nationale sektorhandlingsplaner, der integrerer miljø eller bæredygtig udvikling (Energi, landbrug, erhvervsliv, fiskeri, transport, skovbrug, kemikalieindustrien eller fødevaresektoren) Indikator for afkobling af sammenhængen mellem økonomisk udvikling og belastningen af miljøet på udvalgte områder (Miljøøkonomigruppen i NMR)
9. Ursprungsbefolkningens roll för skapandet av en hållbar utveckling bör framhävas.	1.15	De oprindelige folks deltagelse i lokale, regionale, nationale og internationale processer for bæredygtig udvikling og Agenda 21 arbejde
10. Naturfrämmande ämnen som är skadliga för människan och naturen bör på sikt ej få förekomma	1.16 1.17 1.17.1 1.18	Forbrug af udvalgte farlige kemikalier samt antal kortlagte og undersøgte kemikalier [4] Rester af kemikalier i udvalgte produkter PCB i fisk fra Østersøen Kemikalierester i Arktis
11. Nödvändigt ny-tänkande bör stimulera till en effektivare använding av energi- och naturresurser	1.19 1.19.1 1.19.2 1.20	Energiintensitet [1,2,3,4] Privatforbrug pr. indbygger og pr. BNP Transportsektorens energiforbrug for persontransport pr. personkm. og for gods pr. tonskm. Industriens energiforbrug i forhold til Bruttoværditilvæksten BVT.

Internationale indikatorsæt: 1: EUs 7 miljøindikatorer og 36 strukturindikatorer fra Barcelona, 2: EEA signals, 3: OECD set of key-indicators, 4: EU open list, 5: Baltic 21.

Perspektiver:

Nøgleindikatorer har sin styrke ved at sætte fingeren på få helt centrale problemstillinger og tænke på tværs af sektorerne. Det ideelle er, hvis indikatorerne samtænker økonomi, miljø og sociale hensyn på samme tid. Især er det en udfordring at sammenkæde sociale og miljømæssige hensyn. Disse forhold kan fortsat styrkes i nøglesættet. På flere områder savnes indikatorer: For tilgængeligt drikkevand, næringsstoffer i floder, elve og vandløb samt omfang af miljøundervisning i skolerne. I den nordiske strategi er det et mål at følge udviklingen og kunne følge op på nye miljøudfordringer i Norden i tide. En første udfordring vil være at finde en indikator i den forbindelse. Det er også foreslået, at man i en kommende revision af strategien overvejer at trække bygge- og anlægssektoren mere frem, da denne sektor fremstiller produkter, der benyttes i mange generationer endnu, og derfor i højere grad bør være bæredygtige.[1]

Sektorindikatorer og indikatorer på tværgående indsatsområder

2. Klimaændringer

Klimakonventionens langsigtede mål er at opnå, at koncentrationerne af drivhusgasserne i atmosfæren stabiliseres på et niveau, som kan forhindre farlig menneskeskabt indvirkning på klimasystemet. Det internationale klimapanel (IPCC) påpeger, at en stabilisering af koncentrationen af klimagasser på et niveau, som gør det muligt at undgå alvorlige menneskeskabte klimaforandringer, kan kræve, at udslippene må reduceres med omkring 50-70% i forhold til dagens niveau. Mange anser derfor klimaproblemet for at være den største globale udfordring i dette århundrede.

Mål og indsats	**Indikatorer**	
Atmosfærens indhold af drivhusgasser stabiliseres på et niveau, som kan forhindre farlig menneskeskabt indvirkning på klimasystemet	2.1	Atmosfærens koncentration af drivhusgasser
De klimaændringer, der synes uundgåelige, skal ske så langsomt, at økosystemerne kan tilpasse sig	2.2	Temperaturudvikling i Norden på udvalgte lokaliteter (og i verden) [2]
De nordiske lande og selvstyrende områder har internationalt set et højt udslip af CO_2 pr. indbygger, hvilket giver os en særlig forpligtelse	2.3 2.3.1 2.3.2	CO_2-udslip [1,2,3] Per indbygger i Norden (og i verden) [2] Per indbygger i de enkelte lande og selvstyrende områder 2
Udslip af klima-gasser må reduceres med 50-70%, og de nordiske lande vil gå foran med at mindske brugen af industrielle drivhusgasser. (2.5,2.6)	2.4 2.4.1 2.4.2	Udslip af drivhusgasser i CO_2-ækvivalenter og i.f.t. aktivitetsniveau (BNP) [4] Fordelt på CO_2, N_2O, CH_4, HFC, PFC og SF_6 1,2 Fordelt på transport, husholdninger, landbrug, og industri [2,4]

Internationale indikatorsæt: 1: EUs 7 miljøindikatorer og 36 strukturindikatorer fra Barcelona, 2: EEA signals, 3: OECD set of key-indicators, 4: EU open list, 5: Baltic 21.

[1] Grafer, ikke trykket her. Se ANP 2002:737, Nordisk Ministerråd

Perspektiver:

Mulige nye indikatorer, der kan udvikles og supplere sættet:

- Optag af drivhusgasser (sinks)
- Handel med kvoter (Nordens klimaindsats uden for Norden)
- Konkrete klimaændringer i Norden (f.eks. ændrede udbredelser eller vækstsæsoner)

3. Biologisk mangfoldighed, genetiske ressourcer – natur- og kulturmiljø

De nordiske lande vil beskytte den biologiske mangfoldighed og sikre bæredygtig brug af de genetiske ressourcer. De nordiske lande vil også holde hus med naturressourcerne og beskytte kulturmiljøværdierne.

Mål og indsats	**Indikatorer**	
Styrke og målrette indsatsen for biologisk mangfoldighed og naturbeskyttelse (3.3)	3.1 3.1.1 3.1.2	Beskyttelse af naturen Antal nationale strategier og handlingsplaner for beskyttelse af biologisk mangfoldighed [1] Areal af udvalgte naturtyper i de enkelte nordiske lande [3,4]
Forstærke indsatsen for at bevare og genskabe levesteder for hjemmehørende dyr og planter med store levedygtige bestande	3.2 3.3 3.4	Bevaringsstatus for arter, naturtyper og områder omfattet af internationale forpligtelser [1,4] Truede arter og artsgrupper i de enkelte nordiske lande [3,5] Arealandel af beskyttede kulturbetingede arealer inden for landbrugsarealerne i de enkelte nordiske lande [4]

Internationale indikatorsæt: 1: EUs 7 miljøindikatorer og 36 strukturindikatorer fra Barcelona, 2: EEA signals, 3: OECD set of key-indicators, 4: EU open list, 5: Baltic 21.

Perspektiver:

De involverede sektorer har meddelt, at de vil deltage i det fortsatte udviklingsarbejde.
Mulige nye indikatorer, der kan udvikles og supplere sættet:

- Kvaliteten af naturarealer eller handlingsplaner (supplement til indikatorer for areal og antal)
- Genmodificerede organismer i naturen
- Grænseoverskridende overførsel af levende organismer (Cartagena-protokollen)
- Et fælles indeks til at beskrive den biologiske mangfoldighed (internationalt samarbejde sat i gang).
- Kulturhistoriske værdier • Genressourcer inden for land- og skovbrug
- Samspillet mellem kulturpåvirkning og naturen (yderligere indikatorer på dette område)

4. Havet

De nordiske havområder skal være økosystemer i balance, og havets ressourcer skal kunne udnyttes på et bæredygtigt grundlag. Havets økosystemer og den biologiske mangfoldighed skal beskyttes og bevares. Havene skal ikke være forurenede, og det er nødvendigt at begrænse, og for nogle stoffers vedkommende helt at stoppe,

udledning til havet. Udledning af farlige stoffer, så som tungmetaller og svært nedbrydelige stoffer, skal være ophørt inden 2020. Udledningen af næringssalte til områder med eutrofieringsproblemer skal være reduceret med 50%, og koncentrationer af naturligt forekommende farlige stoffer i havmiljøet skal nærme sig deres oprindelige baggrundskoncentrationer.

Mål og indsats	**Indikatorer**	
Stop for belastning med farlige stoffer og tungmetaller (4.2, 4.4,)	4.1	Udslip af udvalgte farlige stoffer og tungmetaller (OSPAR og HELCOM) [5]
Udledning af næringssalte til områder med eutrofieringsproblemer skal reduceres med 50 % og koncentrationer af naturligt forekommende stoffer i havmiljøet skal nærme sig deres oprindelige baggrundskoncentrationer (4.4)	4.2 4.2.1 4.2.2 4.3 4.3.1 4.3.2 4.3.3	Udslip af næringssalte især kvælstof og fosfor [2,5] Kvælstof og fosfor til havmiljøet [4] Næringssalte til områder med eutrofieringsproblemer (OSPAR Og HELCOM) Koncentrationer af naturligt forekommende miljøskadelige stoffer i havmiljøet Kviksølv og cadmium PAH Dioxin

Internationale indikatorsæt: 1: EUs 7 miljøindikatorer og 36 strukturindikatorer fra Barcelona, 2: EEA signals, 3: OECD set of key-indicators, 4: EU open list, 5: Baltic 21.

Perspektiver:

Mulige nye indikatorer, der kan udvikles og supplere sættet:

- Indikatorer for belastning af havet bør suppleres, så de også omfatter større vandløb, elve og floder i Norden.
- Havets kvalitet som badevand som en indikator for forurening nær kysten (især relevant i de sydlige egne af Norden).
- Indikator for, at der i kystområderne tilgodeses alle hensyn, så marine økosystemer kan bevares og beskyttes

5. Kemikalier

De kemikalier, vi bruger i samfundet, må ikke medføre risiko for menneskers sundhed eller miljø. Udslip af kemiske stoffer, som er en trussel mod sundhed og miljø, skal ophøre indenfor en generation. Om 10-15 år bør varer, der introduceres på markedet, ikke indeholde tungmetaller som f.eks. cadmium, kviksølv og bly eller menneskeskabte organiske stoffer, som har særlige problematiske virkninger på sundhed eller miljø. Det vil sige kemikalier, der er svært nedbrydelige og ophobes i kroppen hos dyr og mennesker, kemikalier der er kræft-fremkaldende, påvirker arvemassen eller reproduktionsevnen eller er hormonforstyrrende. De nordiske lande skal arbejde for, at erhvervslivet får ansvaret for, at de kemikalier, de markedsfører, kan bruges uden risiko for sundhed og miljø.

Mål og indsats	**Indikatorer**	
Større viden om alle anvendte kemikalier (5.1)	5.1	Antallet af kemikalier der er blevet klassificeret og mærket i forskellige farekategorier eller reguleret
Udslip af kemiske stoffer, som er en trussel mod sundhed og miljø skal ophøre (generationsmålet) (5.8)	5.2 5.2.1 5.2.2 5.3 5.3.1 5.3.2 5.3.3	Kemikalierester i miljøet: Antal fund over grænseværdien for drikkevand, Omfanget af forurenede grunde og ressourceforbrug på oprydning af dem Mængden af udvalgte affaldsfraktioner, som udgør et væsentligt miljøproblem [4] Kemikalieaffald Organiske opløsningsmidler Tungmetaller
De nordiske lande vil bidrage til, at de internationale konventioner på kemikalieområdet bliver gennemført effektivt og rettidigt (5.10)	5.4 5.4.1 5.4.2 5.5	Ratificering og implementering af internationale kemikaliekonventioner i de nordiske lande Ratificerede internationale kemikaliekonventioner Implementerede internationale kemikaliekonventioner Omfang af nordiske miljøbistandsprojekter, der understøtter implementering af internationale kemikaliekonventioner.

Internationale indikatorsæt: 1: EUs 7 miljøindikatorer og 36 strukturindikatorer fra Barcelona, 2: EEA signals, 3: OECD set of key-indicators, 4: EU open list, 5: Baltic 21.

Perspektiver:

Mulige nye indikatorer, der kan udvikles og supplere sættet:

- Brugen af forsigtighedsprincippet (Norden arbejder internationalt for princippet men savner en sådan indikator)
- Tilsyn og efterlevelse af kemikalielovgivningen i de nordiske lande.
- Udfasning af brug af pesticider på offentlige arealer og i private haver

I forbindelse med indikatorer for fund over fastsatte grænseværdier – eksempelvis for drikkevand – vil det være relevant at angive de nordiske landes grænseværdier

6. Fødevaresikkerhed

Forbrugere skal kunne få sikre og sunde fødevarer af høj kvalitet, som er fremstillet med produktionsmetoder, som forbrugerne ønsker at støtte. Forbrugerne skal gennem mærkning af fødevarerne og forbrugerinformation have mulighed for at foretage et reelt og oplyst valg udfra f.eks. etiske overvejelser. Fødevareerhvervene har ansvaret for, at fødevarerne er i orden, men det er vigtigt for fødevaresikkerheden, at landbruget og fiskerisektoren ikke påvirkes negativt af f.eks. jord- og havforurening. Sunde og sikre fødevarer skal sikres i hele kæden fra råvarer over producent til forbruger – populært sagt fra jord til bord. Risikofaktorer som smitstoffer, antibiotika, miljøforureninger, pesticider m.m. skal bekæmpes ved kilden.

Perspektiver:

Sektoren vil aktivt bidrage til det fortsatte udviklingsarbejde. Der er på nuværende tidspunkt hverken i EU eller i internationale fora gjort noget forarbejde, hvad angår udvikling af indikatorer inden for området fødevaresikkerhed. Da det nordiske levnedsmiddelsamarbejde ønsker at være banebrydende på området igangsættes nu et udredningsarbejde med henblik på at identificere relevante, gode og målbare indikatorer, som kan bruges som instrument for rapportering af fremskridt vedrørende fødevaresikkerhed. Denne fremadrettede proces er af mere langsigtet karakter og resultater i form af et sæt konkrete forslag til indikatorer kan tidligst forventes i løbet af 2003.

Til brug for arbejdet med udvikling af indikatorer indsamles indspil fra interesseorganisationerne: Dels forslag til hvilke mål og indsatsområder, der bør udvikles indikatorer for, dels forslag til relevante og målbare indikatorer for disse mål og indsatser. Der er et stort behov for at udvikle indikatorer på dette område, og Norden har en naturlig førerposition.

I forbindelse med udviklingen af nærværende dokument er også indkommet følgende forslag, som vil blive vurderet nærmere i arbejdet: Eksempelvis kan man se på indikatorer for omfanget af pesticidrester og andre kemiske forureninger i fødevarer samt økologiske produkter på markedet og deres markedsandel inden for forskellige vare-områder. Det vil også være relevant at se på, hvor de mest belastende fødevarer kommer fra. Er det fra de nordiske lande eller fra lande udefra? Ligeledes savner hele problemfeltet omkring de genmodificerede organismer i fødevaresektoren at få udviklet relevante indikatorer. Endelig kan man ønske, at de data, der i forvejen indsamles i forbindelse med fødevarevirksomhedernes undersøgelser og kontrol samt registreringen af personer, der indlægges med fødevarerelaterede sygdomme, på sigt kan danne grundlag for indikatorer for den generelle fødevaresikkerhed

7. Energi

De nordiske landes energipolitik skal sikre et effektivt energisystem, hvor der er stor forsyningssikkerhed og selvforsyningsgrad, og som bidrager til industriens konkurrenceevne og en bæredygtig udvikling. Energisystemet skal bidrage til, at der sker en afkobling mellem fortsat økonomisk vækst og udslip af klimagasser og anden luftforurening samtidig med, at den vedvarende energis andel fortsat øges.

Mål og indsats	**Indikatorer**	
CO_2-udledn. skal reduceres SO_2-udledn. skal reduceres NOX-udledn. skal reduceres	7.1 7.1.1 7.1.2 7.1.3	Energi-relaterede emissioner af CO_2 i absolutte tal og i forhold til bruttoenergiforbrug [1,2,3,4,5] af SO_2 i absolutte tal og i forhold til bruttoenergiforbrug [2,3,4,5] af NOX i absolutte tal og i forhold til bruttoenergiforbrug [2,3,4,5]
Forsyningssikkerheden skal øges (langsigtet mål)	7.2 7.2.1	Forsyningssikkerhed af energi [5] Den nationale elektricitetsproduktions andel af bruttoenergiforbruget (el)
Fornybare/vedvarende energikilders andel af energiforbruget skal forøges (7.5)	7.3	Fornybare/vedvarende energikilders (biobrændsler, vandkraft, vindkraft og geotermi) andel af bruttoenergiforbrug [2,5]
Energispareindsatsen skal forstærkes (7.4)	7.4 7.4.1 7.5 7.5.1 7.5.2 7.5.3	Bruttoenergiforbrug og endeligt energiforbrug [2,5] Bruttoenergiforbrug i.f.t. BVT (bruttoværditilvækst) i faste priser Bruttoenergiforbrug per kapita [3] For industri i forhold til sektorens aktivitet For transport i forhold til sektorens aktivitet [2] For husholdninger

Internationale indikatorsæt: 1: EUs 7 miljøindikatorer og 36 strukturindikatorer fra Barcelona, 2: EEA signals, 3: OECD set of key-indicators, 4: EU open list, 5: Baltic 21.

Perspektiver:

Mulige nye indikatorer, der kan udvikles og supplere sættet:

- Omfang af nordisk samarbejde omkring det fælles nordiske elmarked
- Handel med energi
- Harmonisering af virkemidler
- Udbygning af infrastruktur
- Handel med CO_2-kvoter
- Normer og standarder for elforbrugende apparater

Det er en forudsætning, at energisektorens og industriens rapporteringsforpligtelser fastholdes på det nuværende niveau, men nye indikatorer kan fremkomme ved at sammenholde kendte data på en ny måde.

8. Transport

En bæredygtig udvikling på transportområdet indebærer, at transporten ikke truer menneskers sundhed eller naturens økosystemer og opfylder behovet for fleksible, sikre og effektive transportmuligheder. Anvendelsen af ikke-fornybare ressourcer skal begrænses, og genanvendelsen skal øges. Det skal sikres, at der udvikles fornybare alternativer, som kan opveje forbruget af de ikke-fornybare ressourcer. Samtidig skal transporten bruge fornybare ressourcer i en langsommere takt, end de gendannes. Transport er tæt knyttet til den økonomiske vækst, og derfor er det nødvendigt at afkoble udviklingen i miljøbelastningen fra transporten fra den økonomiske vækst.

Mål og indsats	**Indikatorer**	
Varer, tjenester og personer skal kunne transporteres effektivt sikkert og fleksibelt (langsigtet mål)	8.1	Ulykker og dødsfald i trafikken
Bryde sammenhængen mellem vækst i transportens miljø- og sundhedsbelastning og vækst i økonomien (8.2, 8.3, 8.4)	8.2 8.3	Trafikarbejdet/BNP [1,2] Persontransportarbejde og godstransportarbejde fordelt på transportformer [1,2]
Transportsektorens brug af fornybare ressource skal ske i langsommere takt end de gendannes, ligesom sektorens brug af ikke fornybare ressourcer skal begrænses og genbrug øges (8.2)	8.4 8.4.1 8.5 8.5.1	Transportsektorens brug af fornybare ressourcer i forhold til recirkulering samt brug og genbrug af ikke fornybare ressourcer Vejnettets udbredelse i areal Gennemsnitlig energieffektivitet for persontransport og godstransport Nye personbilers energieffektivitet

Internationale indikatorsæt: 1: EUs 7 miljøindikatorer og 36 strukturindikatorer fra Barcelona, 2: EEA signals, 3: OECD set of key-indicators, 4: EU open list, 5: Baltic 21.

Perspektiver:

Mulige nye indikatorer, der kan udvikles og supplere sættet:

- Sektorens samlede miljøprofil med trafiksektorens positive og negative miljøpåvirkning.
- De nordiske landes investeringer i vejnettet, i kommunikation og i infrastruktur som helhed
- For vejbygningsmateriale findes allerede nationale indikatorer for genbrug af byggemateriale og genbrug af vejbygningsmateriale. Sådanne indikatorer kunne gøres fælles nordiske.
- Personbilernes alder (som indirekte indikator for bilernes benzinøkonomi)

Det Europæiske Miljøagenturs stærke fokus på transport og trafikområdet ("Term"-udgivelserne) bidrager i høj grad til udviklingen af internationale indikatorer.

9. Landbrug

Målet er et bæredygtigt landbrug, der også på længere sigt kan producere både sunde og sikre fødevarer og andre produkter af høj kvalitet uden at forringe ressourcegrundlaget eller påvirke naturens økosystemer negativt. Landbruget skal bidrage til at skabe og bevare veludviklede og levedygtige landsbysamfund, også i egne med særlige vanskeligheder. Landbruget skal være ramme for rekreative udfoldelser og bevare og værne om den biologiske mangfoldighed, landskabet og kulturminder. Norden ønsker at have en ledende rolle i en landbrugsproduktion, der lægger vægt på sunde og sikre fødevarer, dyrevelfærd og på at beskytte miljø og natur.

Mål og indsats	**Indikatorer**	
Landbrugets tab af nitrat, fosfor og ammoniak skal begrænses (9.6)	9.1	Balanceopgørelse af tilført og fraført N og P opgjort i alt og pr. ha dyrket areal [2,4,5]
Naturen skal beskyttes, og den biologiske mangfoldighed sikres (sårbare naturtyper, småbiotoper, spredningskorridorer m.m.) (9.3)	9.2	Arealandel af beskyttede kulturbetingede arealer inden for landbrugsarealerne i de enkelte nordiske lande [4]
Forbrug af kemiske bekæmpelsesmidler skal begrænses (9.4)	9.3	Behandlingshyppighed for pesticider på det dyrkede areal [4]
Økologisk landbrug skal fremmes (9.7)	9.4	Antal og areal af økologiske brug [2,4]
Landbrug skal bevares i de nordligste egne af Norden (9.3)	9.5 9.5.1	Landbrugets betydning for beskæftigelsen i egne med særlige vanskeligheder Antal beskæftigede inden for landbruget i udvalgte egne (totalt og som andel af samlet beskæftigelse)

Internationale indikatorsæt: 1: EUs 7 miljøindikatorer og 36 strukturindikatorer fra Barcelona, 2: EEA signals, 3: OECD set of key-indicators, 4: EU open list, 5: Baltic 21.

Perspektiver:

Sektoren finder det meget væsentligt at nå videre ved at udvikle indikatorer og finde nye, som i højere grad passer til erhvervets udfordringer og barrierer i forhold til en bæredygtig udvikling. Sektoren finder, at de foreløbige indikatorer heller ikke i tilstrækkelig grad afspejler landbrugets mange facetter på det økonomiske og sociale område.
Mulige nye indikatorer, der kan udvikles og supplere sættet:

- Dyresundhed, -velfærd og -etik
- Landbrugets brug af genmodificerede organismer et udviklingsarbejde)[2]

[2] Grafer, ikke trykket her. Se ANP 2002:737, Nordisk Ministerråd

10. Erhvervsliv

Bæredygtig udvikling indebærer, at erhvervslivet til konkurrencedygtige priser kan levere varer og tjenester, som tilgodeser samfundsmæssige og individuelle behov, bidrager til en øget livskvalitet og bidrager til at nå målene i statsministerdeklarationen. Erhvervslivet har et særligt ansvar for, at varer og tjenester i et livscyklusperspektiv bidrager til at nå statsministrenes mål om biodiversitet, udslip af forurening og forvaltning og effektiv anvendelse af de fornybare og ikke-fornybare ressourcer. De nordiske lande vil bidrage til at fremme gunstige betingelser for, at virksomhederne kan udvikle, producere og afsætte renere produkter ved at stimulere efterspørgslen efter renere produkter og ved at fjerne barrierer for miljøvenlige og ressourceeffektive teknologiers markedsadgang. De nordiske lande vil satse på at få en ledende rolle i forskning og udvikling af miljøvenlige og ressourceeffektive produkter og teknologier.

Mål og indsats	**Indikatorer**	
Der skal skabes et effektivt grønt marked, herunder samarbejdes om grønne erhvervsstrategier (10.1)	10.1 10.1.1 10.1.2	Miljørigtige nordiske virksomheder [2] Antal nordiske virksomheder i Dow Jones sustainability-indeks Antal virksomheder med licenser til miljømærkede produkter
Flere miljømærkede produkter og information skal motivere til at ændre adfærd (10.3)	10.2 10.2.1 10.2.2	Antal miljømærkede nordiske produkter Blomsten Svanen
Anvendelse og udvikling af miljøledelsessystemer i virksomhedernes beslutningsproces skal styrkes (10.4)	10.3 10.3.1 10.3.2 10.3.3	Virksomheder med miljøledelsessystemer eller som er miljøcertificerede Antal miljøcertificerede (EMAS og ISO registrerede) nordiske virksomheder Antal virksomheder med miljøledelse Virksomhedernes andel af branchens produktion og/eller beskæftigelse
Produktionsvirksomhedernes påvirkning af miljøet skal fortsat begrænses (10.1, 10.3)	10.4 10.4.1 10.4.2 10.5 10.5.1 10.5.2 10.5.3 10.6	Industriens ressourceeffektivitet Energiforbrug i absolutte tal og i forhold til aktivitetsniveau 4 Vandforbrug i absolutte tal og i forhold til aktivitetsniveau 3,4 Erhvervenes udledninger [1,2,3] Af CO_2 totalt og i forh. til aktivitetsniveauet [1,2,3,4,5] Af NOX totalt og i forh. til aktivitetsnivauet [2,3,4,5] Af SO_2 totalt og i forh. til aktivitetsniveauet [2,3,4,5] Erhvervenes affaldsmængder fordelt på behandlingsform og i forhold til aktivitetsniveauet

Internationale indikatorsæt: 1: EUs 7 miljøindikatorer og 36 strukturindikatorer fra Barcelona, 2: EEA signals, 3: OECD set of key-indicators, 4: EU open list, 5: Baltic 21.

Perspektiver:

Erhvervslivets udvikling i bæredygtig retning varierer mellem forskellige dele af erhvervslivet og bør belyses hver for sig. Der er et behov for indikatorer for nye problemområder for arbejdsmiljøet i bred forstand, herunder skyggesiderne ved positive udviklingstendenser inden for erhvervslivet, så der skabes et helhedsbillede af, om den samlede udvikling er bæredygtig. Arbejdsmiljøindikatorer vil blive udviklet af sektorerne i Nordisk Ministerråd.
Mulige nye indikatorer, der kan udvikles og supplere sættet:

- Sektorspecifikke indikatorer
- Virksomheder som årligt rapporterer en miljømæssig og/eller etisk indsats
- Arbejdsulykker med dødelig udgang og tabt arbejdstid i forbindelse med ulykker

11. Fiskeri, fangst og akvakultur

Målet er at sikre en bæredygtig udvikling indenfor fiskeri, fangst og akvakultur. De nordiske lande vil beskytte og bevare fiskebestande og havpattedyr og sikre, at fiskeri og fangst sker på et bæredygtigt grundlag, hvor der tages hensyn til bestandenes mulighed for at udfylde deres funktion i de økologiske sammenhænge. Et rent havmiljø er en forudsætning for at vedligeholde havets produktivitet og at opnå, at ressourcerne udnyttes bæredygtigt. Norden skal gå foran i at beskytte havmiljøet og også pege på det fælles globale ansvar.

Mål og indsats	**Indikatorer**	
Havets fiskebestande og økosystem skal bevares (11.2)	11.1	Gydebiomasse og fiskedødelighed set i forhold til fiskekvoter, de fiskede mængder og de biologisk sikre grænser for udvalgte bestande af fisk [3,4]

Internationale indikatorsæt: 1: EUs 7 miljøindikatorer og 36 strukturindikatorer fra Barcelona, 2: EEA signals, 3: OECD set of key-indicators, 4: EU open list, 5: Baltic 21.

Perspektiver:

Fiskerisektoren har brug for mere tid til at udvikle mere centrale og troværdige indikatorer. Der er mange internationale initiativer i gang på fiskeriområdet. Det er derfor vigtigt, at indikatorerne følger arbejdet i forbindelse med EU, Nordsøkonferencen, ICES og OSPAR. Indikator 11.1 skal tilpasses dette internationale arbejde, og det skal sikres, at indikatoren ikke sender fejlagtige signaler. Både fiskeriet og en række andre menneskeskabte faktorer spiller ind i forhold til havets fiskebestande. Samtidig er der blandt eksperter og fagfolk stor uenighed om, hvilke modeller der skal tages i anvendelse, for at komme fra de indsamlede måledata til et samlet overblik over udviklingen for fiskearterne, og derved sikre det bedst mulige beslutningsgrundlag i forhold til fastlæggelse af fiskekvoter og fiskeripolitik generelt.
Mulige nye indikatorer, der kan udvikles og supplere sættet:

- Faktorer – ud over fiskeri – der spiller ind i forhold til gydebiomassen
- Overtrædelser af gældende regler for fiskeri og handel med fisk på baggrund af fiskerierhvervets kontrolsystemer
- Kvaliteten af fiskerierhvervets kontrolsystemer • Samlet fiskerikapacitet (for at belyse en eventuel fare for overkapacitet og nedfiskning)
- Fiskerierhvervets ressourceeffektivitet (med særlig fokus på energiforbruget)
- Fiskerierhvervets fordeling på væsentlige typer fiskefartøjer med fokus på særligt miljøbelastende fiskerimetoder
- Fiskeriets bifangst af havfugle og havpattedyr

Mål og indsats	Indikatorer	
Bæredygtig, naturnær og miljøvenlig skovdrift skal fremmes (12.4)	12.1	Bæredygtig skovdrift
	12.1.1	Aldersklasse- og diameterfordeling af forskellige skovtyper
	12.1.2	Samlet skovareal, hvor folk har ret til at færdes
	12.1.3	Antal medarbejdere i skovsektoren fordelt på alder, uddannelse og jobtype
	12.2	Indikator for naturnær skovdrift [5]
	12.2.1	Årlige foryngelsesarealer fordelt på arealer, der renafdrives og arealer, der forynges uden renafdrift (uensaldrende bevoksning eller under skærm)
	12.2.2	Skovarealer domineret af introducerede træarter
	12.3	Indikator for skov med særlige naturhensyn [5]
	12.3.1	Areal af løvskov, nåleskov og blandskov klassificeret efter antal træarter og skovtype
	12.3.2	Areal af urørt skov
	12.3.3	Volume af stående eller liggende dødt træ, klassificeret efter skovtype
Brugen af miljøvenlige produkter fra skovbruget skal fremmes (12.3)	12.4	Omsætning af miljøvenligt producerede produkter fra skovbrug (miljømærkede produkter) (problematikken behandles i perspektiverne)
	12.4.1	Areal af certificerede skove i de enkelte nordiske lande

13. Videngrundlag og virkemidler

De nordiske lande vil samarbejde om at etablere et videngrundlag om f.eks. ressourceeffektivitet og den forskning, der er nødvendig for at gennemføre omstillingen til en bæredygtig udvikling. Det omfatter også en fælles indsats om udvikling og anvendelse af virkemidler, der fremmer integration af miljøhensyn og bæredygtig udvikling i sektorer og øvrige politikker. Fokus skal være på de udfordringer, som de nordiske lande alle står overfor i arbejdet med at skabe bæredygtig udvikling.

Mål og indsats	**Indikatorer**	
Beslutninger på alle niveauer skal vurderes i forhold til miljøet (13.1.1)	13.1	Krav om miljøkonsekvensvurderinger af lovforslag i de nordiske lande (i alt og i forhold til samlet antal lovforslag)
	13.2	Omfang af skatter og afgifter, der skal sikre at forureneren betaler[2]

Internationale indikatorsæt: 1: EUs 7 miljøindikatorer og 36 strukturindikatorer fra Barcelona, 2: EEA signals, 3: OECD set of key-indicators, 4: EU open list, 5: Baltic 21.

Perspektiver:

Der er brug for at styrke opbygningen af viden om bæredygtig udvikling og for at udtænke relevante indikatorer.Samtidig er det vigtigt at se på de virkemidler, der skal fremskynde processen, så beslutningstagerne får det bedste grundlag for at vælge de mest effektive til en fremtidig indsats. Fremtiden byder på behov for bæredygtighedsvurderinger af beslutninger både lokalt, nationalt og regionalt. Der mangler indikatorer til at hjælpe i sådanne processer og til efterfølgende at evaluere, om de gennemførte vurderinger var tilstrækkelige. Det er ved høringen af indikatorsættet blevet foreslået at indføre en indikator for et skatte- og afgiftssystem, der fremmer en bæredygtig udvikling. En sådan indikator vil kræve en udredning, men kunne være interessant at få udviklet. I forlængelse af en indikator for nordiske krav om miljøkonsekvensvurderinger ville det være spændende at udvikle indikatorer for nordiske prioriteringers gennemslagskraft i EU-direktiver og andre brug af løftestangsprincippet fra de nordiske landes side.
Mulige nye indikatorer, der kan udvikles og supplere sættet:

- Omfanget af undervisning i "bæredygtig udvikling" i folkeskolen og i det videre uddannelsessystem
- Virkemidlers effektivitet i forhold til målet om at fremme bæredygtig udvikling
- Brug og kvalitet af bæredygtighedsvurderinger lokalt, nationalt og regionalt
- Brug af løftestangsprincippet (på nordisk plan, i EU, og i andre internationale sammenhænge)

14. Ressourceeffektivitet*

Mål og indsats	Indikatorer	
Forbruget af ressourcer skal nedbringes (13.2.3)	14.1*	Direct Material Consumption (DMC) og Direct Material Input (DMI) [2,4]
Affaldsmængderne skal nedbringes, og vi skal genanvende affaldet (13.2.3)	14.2	Tons affald totalt i Norden og i.f.t. aktivitetsniveauer (BNP) [4]
	14.3	Mængden af affald der genanvendes absolut og i forhold til den totale mængde affald
	14.4	Affaldsmængden fra forskellige sektorer [3]
	14.4.1	Husholdninger [1,2,3,4]
	14.4.2	Industri [2]
		Absolut og i forh. til økonomiske aktiviteter

Internationale indikatorsæt: 1: EUs 7 miljøindikatorer og 36 strukturindikatorer fra Barcelona, 2: EEA signals, 3: OECD set of key-indicators, 4: EU open list, 5: Baltic 21.

Perspektiver:

Ressourceeffektivitet i form af "afkobling" er et nøgleområde i forhold til bæredygtig udvikling. Den vestlige verden skal i høj grad ændre adfærd, hvis der skal være en mulighed for den tredje verden til at udvikle sig med de ressourcer, jorden byder på. Der mangler anerkendte indikatorer, der kan indgå i beslutningsgrundlaget for myndigheder, politikere og virksomhedsledere og knyttes sammen med præcise og generelt accepterede mål for en bæredygtig udvikling. Der savnes desuden helhedsindikatorer for en samlet indsats for bæredygtighed, som også medtager det aspekt, at en overordnet positiv indsats kan påvirke en enkelt sektor i negativ retning.
Mulige nye indikatorer, der kan udvikles og supplere sættet:

- Afkobling mellem ressourceforbrug og vækst
- Nordens ressourceforbrug per person i forhold til verdens samlede ressourcer

** I strategien ressource effektivitet en del af kapitel 13. Kapitel 14 handler om nærområderne.*

15. Offentlighedens deltagelse og Lokal Agenda 21

Bæredygtig udvikling kan kun føres ud i livet, hvis alle dele af samfundet arbejder engageret med. En bred offentlig deltagelse i beslutningsprocesserne er en af de grundlæggende forudsætninger for bæredygtig udvikling. Det forudsætter adgang til information om miljøspørgsmål, adgang til at deltage i beslutningsprocesserne og adgang til at klage. Derfor er det vigtigt at støtte implementeringen af Aarhuskonventionen i de nordiske lande og i Nærområderne i de kommende år. Også arbejdet med Lokal Agenda 21 er vigtigt for at gennemføre en bæredygtig udvikling.

Mål og indsats	Indikatorer	
Lokal Agenda 21-aktiviteter bør yderligere fremmes (15.1, 15.3)	15.1	Agenda 21 aktiviteter på lokalt eller kommunalt niveau
	15.1.1	Antal amter og kommuner i Norden der har indledt arbejdet med lokal Agenda 21
	15.1.2	Antal Agenda 21-netvært eller andre tilsvarende frivillige netværk
	15.2	Befolkningens engagement
	15.2.1	% af befolkningen der stemmer ved nationale og lokale valg.
	15.2.2	% af befolkningen, der er medlem af et politisk parti .

Internationale indikatorsæt: 1: EUs 7 miljøindikatorer og 36 strukturindikatorer fra Barcelona, 2: EEA signals, 3: OECD set of key-indicators, 4: EU open list, 5: Baltic 21.

Perspektiver:

Der er behov for at udvikle bedre indikatorer for befolkningens engagement og mulighed for at deltage i beslutningsprocesserne i samfundet. Norden har en lang demokratisk tradition, som skal sikres fremover, og det er derfor vigtigt at kunne følge udviklingen på dette område.[3]

[3] Graf, ikke trykket her. Se ANP 2002:737, Nordisk Ministerråd

Europaudvalgets rapport om EU's regionalpolitik

1. Arbetsgruppens mandat och arbetssätt

Europautskottet beslutade vid sitt möte den 6 november 2000 att tillsätta en regionalpolitisk arbetsgrupp. Samtidigt godkändes det av Olof Erland föreslagna mandatet för arbetsgruppen (se bilaga 1, s. 1464).

Enligt mandatet skall arbetsgruppen undersöka grunderna och principerna för EU:s strukturfonder i syfte att skapa en underlag för en bedömning om fonderna i tillfredsställande grad kan tillmötesgå de nya behov som utvidgningen av EU föranleder. Motivet till att tillsätta en arbetsgrupp för utreda denna fråga är att utvidgningen av EU kommer att leda till att EU:s yttre gränser flyttas utåt. EU får därmed nya ytterområden, bl.a. Nordens närområden, med stora geografiska avstånd till de centrala utvecklingsområdena. Samtidigt skapar ny teknologi och globala finansmarknader en geografisk koncentration av tätt befolkade områden. Detta gör att det finns ett behov av att anpassa regionalpolitiken så att denna kan användas till att värna om de lokala miljöerna i ytterområdena. Utöver detta ger de nuvarande reglerna, administrationen och marknadsföringen av strukturfonderna anledning till att se närmare på de tillämpade projektformerna och ansökningsvillkoren, inte minst mot bakgrund av de kriterier och krav på måluppfyllelse som ställs på utvecklingsprojekten. Arbetsgruppens arbete skall enligt mandatet utmynna i en rapport med konkreta förslag.

Enligt Europautskottets beslut skulle ett samarbete etableras med Nordenutskottet. Till medlemmar i arbetsgruppen utsågs i december 2000 Olof Erland (lib) Åland, Sonja Irene Sjöli (H) Norge, Marit Nybakk (A) Norge, Steingrimur J. Sigfüsson (V) Island och Åke Gustavsson (s) Sverige. Arbetsgruppen fick ytterligare en medlem i februari 2001 då Poul Andersen (S) från Närområdesutskottet invaldes. Vid Europutskottets möte den 4 april 2001 i Oslo valdes Lennart Daléus (c) Sverige till ny ordförande efter Olof Erland, som den 29 mars tillträdde som ledamot i Ålands landskapsstyrelse.

Arbetsgruppen höll sitt första möte den 7 mars i Sveriges riksdag. Vid mötet diskuterades arbetsgruppens mandat, arbetsplanen samt rapportens disposition. Arbetsgruppen hade dessutom en hearing där ett antal experter inkallats för att redogöra för respektive ämnesområden. Följande experter hördes:

- Direktør Hallgeir Aalbu, Nordregio: Regionalpolitikkens internasjonalisering
- Seniorforskare Bo Wiktorin Nordregio: Den regionalpolitiska utredningen i Sverige
- Rådgivare Odd Godal, Kommunal- och regionaldepartementet, Norge: Norskt deltagande i EU:s Interreg program
- Utvecklingsdirektör Risto Tienari, Regionalpolitiska avdelningen, Inrikesministeriet: Regionalpolitiken i Finland
- VD Håkan Bystedt, Kooperativa institutet: Den sociala ekonomins betydelse för regional utveckling.

Arbetsgruppen besökte vidare EU kommissionen i Bryssel den 22-23 maj. Arbetsgruppen fick bland annat träffa kommissionär Michael Barnier med ansvar för regionalpolitiken i EU. Under besöket fick arbetsgruppen dessutom tillfälle att lyssna till de avslutande diskussionerna samt kommissionärens sammanfattning av kommissionens andra forum för sammanhållning, som hölls i Bryssel 21–22 maj. Arbetsgruppen besökte även EFTA ländernas representationskontor i Bryssel.

Arbetsgruppen har dessutom hållit ytterligare två möten för att bereda rapporten, den 16 augusti i Oslo och den 17 september i Stockholm.

2. Den regionala utvecklingen i Norden

2.1 Den regionala utvecklingen i Norden

De nordiska ländernas regionalpolitik måste betraktas mot bakgrund av det sammanhang och de förutsättningar som den verkar i. Ett gemensamt drag för Finland, Sverige, Norge och Island är att dessa länder har regioner som är glest befolkade. Sådana regioner har ofta en låg eller negativ befolkningstillväxt. Arbetslösheten är i regel högre än i de mer tätbefolkade regionerna och invånare och företag måste åtminstone delvis nöja sig med sämre service inom vissa områden. Det kan bland annat ta sig uttryck i en outvecklad infrastruktur och dyrare och långsammare service på grund av långa transporter. Även naturliga förutsättningar såsom klimatet hämmar näringslivsutvecklingen. Förutsättningarna att bedriva jordbruk i de nordliga regionerna är dessutom sämre än i de sydligare. Vidare har de perifera regionerna ofta ett relativt ensidigt näringsliv.

De huvudsakliga trenderna i befolkningsrörelserna i Finland, Norge, Sverige och på Island är en ökande geografisk koncentration. Befolkningen flyttar mot huvudstadsregionerna och från norr till söder. I Sverige och Finland rör sig befolkningsströmmen dessutom från inland till kust. Danmark är i det här sammanhanget ett undantag. I Danmark rör sig flyttningsströmmarna i huvudsak från väst till öst i ett långsamt tempo. Denna skillnad mellan Danmark och de övriga länderna i Norden avspeglas i skillnaderna i de regionalpolitiska målen.

- "Ekonomisk tillväxt" är det viktigaste målet för regionalpolitiken i alla länder. I Danmark har detta tidigare varit det överskuggande målet för regionalplitiken, även om regionalpolitiska åtgärder nog har riktats till vissa regioner med problem inom ramen för strukturfondsprogrammen.
- "Fördelning av välfärd" mellan regionerna är en av de regionalpolitiska målsättningar som har kännetecknat regionalpolitiken i Finland och Sverige.
- "Fördelning av befolkningen." Att bevara bosättning i alla delar av landet eller att bevara nuvarande befolkningsmönster är nordiska variationer på detta tema. I Sverige och Finland är detta uttryckt som "en mer balanserad regional utveckling". På Island vill man genom regionalpolitiska åtgärder bromsa migrationsströmmarna från de perifera områdena till huvudstadsområdet. För att bevara bosättningsmönstret syftar regionalpolitiken i Sverige och Norge till att levnadsvillkoren i hela landet skall vara likvärdiga. På Island främjas bosättning i områden där det är potentiellt möjligt att bygga upp ett varierat bärkraftigt näringsliv och där modern service är möjlig att erbjuda.

Regionalpolitiken i Finland, Island, Norge och Sverige har generellt sett varit bredare än i Danmark. Den "bredare" regionalpolitiken utgörs i första hand av regionalpolitiska insatser riktade till de glest befolkade regionerna i norr. Den danska regeringen har i sitt senaste regionalpolitiska program uttalat en vilja att skapa "ett helt Danmark." Målsättningen är att det skall vara attraktivt att leva, bo och arbeta i alla delar av landet. Trots att detta antyder en breddning av de regionalpolitiska insatserna kan det konstateras att Danmark, med en jämförelsevis spridd befolkning och relativt sett små skillnader i utvecklingsnivån mellan regionerna, har en helt annan utgångspunkt än de övriga nordiska länderna.

När man betraktar de medel som de nordiska länderna utnyttjar inom regionalpolitiken kan man finna många gemensamma drag. En mer allmän trend är strävan att förbättra koordineringen mellan olika politikområden i syfte att åstadkomma en effektivare regional-politik. En annan trend är att ansvaret för regionalpolitiken decentraliseras, vilket innebär en större regional frihet. Den ökade decentraliseringen kan delvis förklaras av deltagandet i EU:s strukturfondsprogram. Även i fråga om de statliga myndigheterna pågår en rörelse från tätorterna. I Sverige, Norge och på Island finns en klart uttalad målsättning att statliga myndigheter och centrala institutioner

skall spridas utanför huvudstadsregionerna när så är möjligt. Olika typer satsningar på IT-utveckling är också en gemensam trend. Utbyggnaden av bredband är bland annat aktuell i den regionalpolitiska debatten i flera av de nordiska länderna.

Samtliga nordiska länders regionalpolitiska program har influerats av den regionalpolitiska forskningen och vissa begrepp och nya organ återkommer i de olika programmen i varierande skepnader och med olika namn. I Danmark vill regeringen skapa "regionala växtmiljöer" där samarbetsprojekt mellan företag, utbildningsinstitutioner och förmedlare av teknologiskt kunnande skall främjas. Målsättningen är att utveckla kompetenscentra som specialiserar sig på utbildning, teknologi och kompetensutveckling inom ramen för sådana områden där regionen redan tidigare har en styrkeposition. I det finska regionalpolitiska programmet talas om s.k. kunskapscenter och regioncenter, som är exempel på Finlands klusterpolitik. De regionala utvecklingscentren aktiverar forsknings- och utvecklingsverksamheter, sprider finansiering och försöker förmå företagen och forskningsinstituten att ansluta sig till de nationella nätverken. Island har i sin tur för avsikt att etablera utvecklingskontor. Genom dessa center och kontor vill de nordiska regeringarna skapa förutsättningar för samt främja utvecklandet av nätverk och partnerskap dels mellan företag och sådana institutioner som kan stöda och främja företagens kompetensutveckling i syfte att höja deras konkurrenskraft (t.ex. universitet och forskningsinstitut), dels mellan företagen och myndigheter. I flera av de nordiska regional-politiska programmen talas dessutom om att skapa innovationsmiljöer eller att på annat sätt stöda innovativa projekt. Detta skall åstadkommas genom olika åtgärder som främjar ett tätare samarbete mellan näringslivet och forskningsinstutioner.

2.2 Danmark

2.2.1 Økonomisk styrke, social balance, velfærd og bedre miljø samt regional balance: Fire regionalpolitiske pejlemærker i Danmark

Man taler om, at der er tre hovedperspektiver for den fremtidige regionale erhvervsudvikling i Danmark:

- Et metropolperspektiv, hvor udfordringen er at opbygge internationalattraktivitet som knudepunkt for de nye videnbaserede erhverv og de tilhørende støttefunktioner i form af forskning, uddannelse, finansiering, forretningsservice, infrastruktur og international synlighed mv.
- Et fokuseringsperspektiv, hvor udfordringen er at raffinere, forny og omstille de mere traditionelle erhvervsmæssige kompetencer gennem udvikling af erhvervsmæssige rammebetingelser, der er skræddersyet til de særlige behov i regionerne.
- Et genopretningsperspektiv, hvor udfordringen er at opbygge en ny erhvervsmæssig identitet – et nyt erhvervsmæssigt grundlag, hvor det hidtidige erhvervsmæssige grundlag reelt er forvitret, men hvor der alligevel i de allerfleste tilfælde vil være erhvervsmæssige traditioner og mere eller mindre skjulte potentialer og kompetencer at bygge på.

2.2.2 Regeringens vision om "et helt Danmark"

Den regionale udfordring er at skabe "et helt Danmark", der sikrer en vækst på højde med de lande, vi sammenligner os med. Danmark skal have regioner, der er med helt fremme inden for både de traditionelle erhverv og de nye vækstområder. Regeringen vil have hele Danmark med i den fremtidige udvikling. Målet er, at det skal være attraktivt at leve, bo og arbejde i alle dele af landet. Ikke fordi alt er ens fra sted til sted, men fordi der er spændende erhvervsmæssige muligheder og gode jobperspektiver for mennesker i alle dele af landet.

En analyse af 10 nordeuropæiske regioner inklusive Danmark viser, at provinsen i Danmark er det mest velstående af alle ikke-metropolområder. På listen over metropoler er Hovedstadsregionen kun overgået af Hamburg og München, når det gælder velstand. Analysen viser også, at Danmark er én af de regioner i Nordeuropa, hvor forskellen i velstand mellem metropoler og ikke-metropoler er mindst. Sammen med Skotland er Danmark et foregangsland på dette område. Den position ønskes fastholdt med pejlemærket *regional balance*. Danmark er en af de regi-

oner, hvor den økonomiske formåen er mest ligeligt fordelt blandt landets forskellige egne. I forhold til 9 andre nordeuropæiske regioner er det kun Skotland, der overgår Danmark i regional balance målt på forskelle i økonomisk formåen. Danmark og Skotland skiller sig ud i forhold til de andre regioner på listen. I Mellem- og Sydsverige, Irland, Nordøsttyskland (med Berlin), Sydfinland, Holland og Belgien er der noget større regional ulighed end i Danmark og Skotland. I Nordvesttyskland (med Hamburg) og Bayern (med München) er den regionale ubalance langt større end i Danmark og Skotland. Med pejlemærket regional balance er det regeringens mål, at Danmark skal fastholde sin position som førende i Nordeuropa, når det gælder om at praktisere en høj grad af økonomisk lighed mellem metropoler og ikke-metropolområder. Svaret på den regionale udfordring er en strategi, som kombinerer Danmarks erhvervsmæssige kernekompetencer. Og som samtidig skaber rammer for at foretage den nødvendige genopretning af det erhvervsmæssige grundlag i de mest udsatte dele af landet. Dét er nøglen til en erhvervsmæssig fremtid for Danmark præget af regional balance. Veludviklede videnerhverv med tilhørende specialiserede servicenetværk, infrastruktur, forsknings- og uddannelsesinstitutioner er også væsentlige faktorer i arbejdet med at forfine, omstille og forny de mere traditionelle erhvervsmæssige kompetencer i Danmark. Og de mere velkendte erhverv med en lang tradition er fortsat fundamentet for Danmarks erhvervsmæssige fremtid. De nye væksterhverv er præget af stor international konkurrence, store investeringskrav og store risici. Det vil derfor være forfejlet kun at satse på udvikling af de nye væksterhverv i fremtidens erhvervsudvikling. Ny teknologi gør det både nemmere og billigere at kombinere regionalekompetencer på tværs af geografiske afstande. Et godt samspil på tværs af regionale grænser er med til at sikre fornyelse og udvikling – både i de nye væksterhverv og erhverv med en længere tradition. Udfordringen for en moderne regional erhvervspolitik er derfor ikke mindst at sikre et godt samspil mellem regionalt forankrede videncentre og virksomheder fra hele landet.

2.2.3 Hvordan sikrer man "et helt Danmark"?

For at udvikle rammerne for arbejdet med den regionale erhvervspolitik har regeringen taget flere initiativer, der samlet skal sikre et stærkt og vedholdende fokus på den regionale udfordring og visionen om "det hele Danmark":

- Regeringens Regionalpolitiske Koordinationsudvalg blev etableret i marts 2001 for at sikre en helhedsorienteret regionalpolitik og for at koordinere regeringens tiltag af væsentlig betydning for den regionale udvikling i Danmark. Indenrigsministeren, miljø- og energiministeren, økonomiministeren, undervisningsministeren og erhvervsministeren (formand) er faste medlemmer af udvalget.
- Indenrigsministeriet afgiver en gang om året en regionalpolitisk redegørelse om regeringens overordnede regionalpolitiske målsætninger samt en status for den regionalpolitiske udvikling.
- Der er indført regionale konsekvensvurderinger af ny lovgivning mv. Regeringen har siden 1995 gennemført mange initiativer, som styrker rammebetingelserne for den regionale erhvervsudvikling. I alt indgår godt 30 initiativer på listen over kerneinstrumenter i regeringens regionale erhvervsstrategi. Med Finansloven for år 2001 blev der igangsat 6 nye regionalt fokuserede initiativer som led i regeringens samlede "erhvervsstrategi .dk21".

1. Regionale vækstmiljøer: I årene 2001-2003 er der afsat 70 mio. kr. til at
2. etablere regionale vækstmiljøer. Vækstmiljøerne skaber samarbejdsprojekter
3. mellem virksomheder, uddannelsesinstitutioner og formidlere af teknologisk viden. Målet er at udvikle kompetencecentre, der er specialiseret i uddannelse, teknologi og kompetenceudvikling inden for regionale styrkepositioner.
4. Erhvervsinnovatørordningen: I årene 2001-2003 er der i alt afsat 36 mio. kr. til den nye erhvervsinnovatørordning. Initiativet medfinansierer udviklingsprojekter, der gennemføres i samarbejde mellem en virksomhed, en videregående uddannelsesinstitution og en erhvervsinnovatør. Initiativet retter sig især mod mindre ikke-forskningsbaserede virksomheder. Institutionen og virksomheden ansætter i fællesskab erhvervsinnovatøren, der modtager sparring fra begge deltagere og samtidig gennemgår et uddannelsesforløb.
5. Innovationsmiljøer: Regeringen har i perioden 2001-2004 afsat yderligere 360 mio. kr. til etablering og udvikling af innovationsmiljøer. Innovationsmiljøerne tilbyder viden, rådgivning og udviklingskapital til innovative iværksættere i den første fase af virksomhedens udvikling. Derved kan den enkelte iværksætter få udviklet sin forretningsidé til et egentligt produkt eller serviceydelse. Målet med innovations-miljøerne er at skabe flere nye virksomheder med unikke kompetencer inden for fx IT, multimedier, design, bioteknologi og energiområdet.Der er i dag etableret 8 innovationsmiljøer i tilknytning til højere læreanstalter, forskerparker mv. rundt om i landet.
6. Center for Anvendt IT (CAIT): Regeringen har i perioden 2001-2004 afsat i alt 79,5 mio. kr. til etablering af Center for Anvendt IT (CAIT). CAIT skal fungere som et videncenter, der tilbyder danske virksomheder rådgivning og service på det digitale område, fx inden for multimedier og netbaserede produkter.
7. Iværksætterpakke II: Regeringen har i 2001-2003 afsat 91 mio. kr. til videreudvikling af den almene iværksætterrådgivning, herunder etablering af regionale kontaktpunkter. Målet er at få koordineret iværksætterindsatsen regionalt og sikre, at iværksættere i alle dele af landet har nem adgang til kvalificeret rådgivning før og efter virksomhedsstart. Kontaktpunkterne tilbyder rådgivning, kurser mv. til iværksættere. De etableres af de lokale og regionale aktører på iværksætterområdet – fx amter, kommuner, erhvervsråd og teknologiske centre.
8. Serviceportal: Erhvervsministeriet er gået sammen med Kommunernes Landsforening om at etablere en fælles Internetportal for serviceydelser. Portalen lanceres i foråret 2002. Den vil bl.a. omfatte en digital vejledning i udbud/udlicitering af serviceopgaver. Der oprettes også en kvikskranke, hvor kommuner kan få svar på konkrete spørgsmål om udbud, og en database med erfaringer fra tidligere udbudsforretninger. I tilknytning til portalen vil der bl.a. blive gennemført konferencer, seminarer, analyser og konkurrencer om nye servicekoncepter. Indsatsen skal skabe udvikling, dialog og videnudveksling mellem bl.a. kommuner, amter, virksomheder og organisationer om, hvordan den offentlige og den private sektor kan gå nye veje i deres serviceydelser

2.2.4 Regionalpolitiske kerneinstrumenter i erhvervspolitikken

Kerneinstrumenterne i den regionale erhvervspolitik fordeler sig på syv indsatsområder: Uddannelse, kompetenceudvikling, innovation, IT, iværksættere, regional erhvervsmæssig attraktivitet samt virksomhedernes samfundsmæssige ansvar med særligt fokus på miljø og sociale forhold. På alle disse områder er der behov for øget samarbejde mellem kommuner, amter, ministerier og det private erhvervsliv. I de seneste 5-6 år er der sket en betydelig styrkelse af initiativ og lederskab i den regionale erhvervspolitik i Danmark. Etableringen af erhvervsknudepunkter, som blev introduceret i regeringens Regionalpolitiske Redegørelse i 1995, var et skridt i denne retning. Fra midten af 1990'erne blev der også sat gang i en anden væsentlig fornyelse af den regionale erhvervspolitik med udviklingen af en række bredere regionale partnerskaber. Der er nu etableret erhvervspolitiske partnerskaber for Hovedstadsregionen/Øresundsregionen, Jylland-Fyn, Vestsjælland og Storstrøm samt de særlige indsatsområder: Bornholm, Samsø, Sydfyn, Frederikshavn, Lolland mv. Hele landet er nu omfattet af partnerskaberne. Tankegangen bag de

nye partnerskaber er helt i tråd med tankegangen bag erhvervsknudepunkterne. I begge tilfælde er målet at udvikle en fælles strategisk platform for den regionale erhvervsudvikling og med dette udgangspunkt udvikle og prioritere nye initiativer;

- Markant jysk-fynsk IT-satsning: I det jysk-fynske erhvervssamarbejde er der udviklet et forslag til en større samlet IT-satsning. Initiativet skal være med til at udvikle regionale IT-kompetencecentre ved at medfinansiere perspektivrige samarbejdsprojekter mellem regionale videninstitutioner med IT-kompetencer og relevante dele af erhvervslivet.
- Styrket jysk-fynsk universitetssamarbejde med erhvervslivet: Jysk-fynske universiteter, kommuner og amter har sammen med erhvervslivet udarbejdet et ambitiøst forslag om en styrket indsats på udvalgte forskningsområder. Regeringen har indledt dialog med de regionale parter om at etablere en "one-stop-shop", hvor virksomheder og universiteter fra hele verden kan opnå overblik over – og kontakt til – relevante samarbejdspartnere i jysk-fynske forskningsmiljøer i den regionale erhvervspolitik.

2.2.5 Partnerskaber – et nøgleinstrument

En god platform for regional erhvervsudvikling omfatter både offentlige og private aktører. Det kræver stor opmærksomhed og engagement blandt nøglebeslutningstagere i både kommuner, amter, ministerier og erhvervsliv. Samt forståelse partnerne imellem om en langsigtet og ambitiøs dagsorden for regional erhvervsudvikling. Disse partnerskaber skal i de kommende år danne fundamentet for "det hele Danmark".

Regeringen vil – bl.a. inspireret af internationale erfaringer – iværksætte et arbejde for at se på mulighederne for at udvikle nye partnerskabsmodeller mellem kommuner, amter, ministerier og det private erhvervsliv. Der skal bl.a. ses på mulighederne for at formulere langsigtede regionale udviklingsstrategier, som partnerne aktivt vil forpligte sig til at realisere. Det kræver bl.a., at de mange offentligt støttede initiativer er koordinerede og retter sig mod regionale styrkepositioner. Erhvervsministeriet har derfor besluttet at nedsætte et nyt "Rejsehold for regional Erhvervsudvikling". Rejseholdet skal støtte videreudviklingen af de nye regionale partnerskaber og sikre størst mulig effekt af den regionale indsats. Rejseholdet vil på opfordring fra de regionale partnere kunne deltage i at udvikle og gennemføre regionale erhvervsudviklingsstrategier. Rejseholdet skal fremover også kunne medvirke til at udmønte strategierne i konkrete initiativer.

Tidligere på året vedtog Folketinget en ny lov om erhvervsudvikling. Hermed blev det besluttet at etablere Rådet for Regional Erhvervsudvikling. Rådet skal gennem kortlægning, forskning og evaluering rådgive regeringen om mulighederne for at forbedre den regionale erhvervsudvikling i forhold til de pejlemærker der her er redegjort for.

2.2.6 Färöarna

Färöarnas regionalpolitik är under revidering. Sittande landstyrekoalition anger i sin programförklaring att den bästa grunden för det färiska samhället är aktivitet och trivsel på hela Färöarna. Det läggs vikt på de yttre områdenas speciella situation. Det finns politisk enighet om nödvändigheten av reella insatser för att ytteröarna och de små byarna inte skall dö ut.

2.3 Finland

2.3.1 De regionalpolitiska målsättningarna och aktörerna

En mycket snabb ekonomisk tillväxt i Finland under de senaste åren har medfört strukturförändringar, bl.a. en snabb geografisk koncentrering av befolkningen och ekonomin. Många branscher genomgår strukturförändringar samtidigt. Näringslivet omdanas, arbetsplatserna koncentreras och en flyttningsrörelse rör sig mot ett fåtal områden: Helsingfors-, Tammerfors-, Åbo-, Uleåborg- och Jyväskylä-arbetsmarknadsområden.

Huvudmålsättningen med den finländska regionalpolitiken är att skapa en balanserad regional utveckling. Tyngdpunkten i politiken ligger på nationens ekonomiska konkurrenskraft, tillväxt och arbetstillfällen. Regionala problem anses inte längre enbart vara ett problem för de glest befolkade delarna av landet. Nu vill man behålla befolkningen i regionerna genom att utveckla huvudorterna – en fokusering på tillväxtpoler.

Den finska regionalpolitiken styrs av lagen om regional utveckling samt ett målprogram som fastställs i riksdagen. Lagen och målprogramanslaget binder myndigheterna till fastställda strategier och förpliktar dem att fördela anvisade medel efter varje regions särskilda behov. Vidare har EU-programarbetet en stor betydelse för finsk regionalpolitik.

Varje region i Finland har ett landskapsförbund som företräder alla regionens kommuner. Dessa är ansvariga för den regionala utvecklingen i samarbete med statens regionala organ; statens regionalförvaltningsmyndigheter och de s.k. TE-centralerna (Arbetskrafts- och näringscentralen som är en statlig förvaltning för utveckling av näringsliv och sysselsättning i regionerna).

Regionalpolitiken ses nu över och förnyas i tre etapper:

1. effektivisering av nuvarande åtgärder såsom stödet till företag, lokaliseringsvägledning och utlokalisering av statliga aktiviteter
2. reformering av den regionalpolitiska lagstiftningen under nuvarande programperiod
3. utarbetande av en långsiktig strategi för regionalpolitik i Finland beaktande nästa strukturfondsreform

En analys av det senaste målprogrammet visar att lagstiftningen bör förnyas så att en konkurrenskraftig regionstruktur kan utvecklas i hela landet. Programmets insatsområden är programmet för utveckling av regioncentra, lansbygdsprogram, regional innovationspolitik och programmet för kunskapscentra och utvecklingen av finansiella medel för företagandet samt EG:s strukturpolitik.

2.3.2 Den regionala politikens beståndsdelar

Programmet för kunskapscenter påbörjades 1994. Under den nuvarande programperioden finns det 14 regionala center och två nationella kunskapsnätverk. Målet för programmet är att skapa internationellt konkurrenskraftiga produkter, arbeten och företag. För att uppnå detta satsar Finland på forskning och utveckling på bred basis. De regionala utvecklingscentren aktiverar forsknings- och utvecklingsverksamheter, sprider finansiering samt försöker förmå företagen och forskningsinstituten att ansluta sig till de lansomfattande nätverken. Kunskapscentren har i de flesta fallen ett nära samarbete med ett regionalt teknologicenter som samordnar aktiviteter och befordrar utvecklingen av regionala partnerskap mellan näringslivet, universitet och forskningsinstituten. Programmet för kunskapscenter är ett exempel på Finlands klusterpolitik. I Finland har klusteranalyser bidragit till en ökad förståelse av den industriella utvecklingens villkor genom att visa att företag är beroende av sina nätverk. Analyserna har också stärkt argumenten för att betrakta näringspolitiken i ett klusterperspektiv. Satsningarna på kompetenscentra samordnas nationellt med målen för regionalpolitiken och utgör dessutom en del av den nationella innovationspolitiken.

Målet med *programmet för utveckling av regioncentra* för perioden 2001–2006 är att skapa ett växande nätverk av regionala center som kommer att täcka alla regioner. Nätverket kommer

att bestå av 30–40 regioncenter och kommer att användas för att skapa en god grund för den regionala strukturen i hela landet. Regionerna är naturliga områden för arbetsmarknad och service samt för kommunala samarbetsformer. Programmet skall bidra med en organisationsgrund för intensifieringen av samarbetet mellan kommunerna. Syftet med programförfarandet är att få kommunerna, företagen, forsknings- och läroinrättningarna samt medborgarorganisationerna att samarbeta regionalt. Med hjälp av partnerskap mellan olika aktörer skall utvecklingsarbetet stärkas utgående från områdenas egna starka sidor. Det är inte enbart fråga om näringspolitik, utan att utveckla områdena ekonomiskt, socialt och kulturellt till en livskraftig verksamhets- och levnadsmiljö för företag och invånare. Regioncentren skall bli dynamiska platser där näringslivet i partnerskap med kommunerna utvecklas i samklang med regionens arbete för social utjämning. Programmet representerar ett tillvägagångssätt som syftar till att fokusera insatser från skilda sektorer mot ett gemensamt mål. Ett annat mål med programmet är att skapa en ny förhandlingsprocedur mellan den regionala nivån och den centrala. Innehållet i varje regions utvecklingsprogram skall bygga på lokala förutsättningar som utvecklas av lokala aktörer.

I *den nya lansbygdspolitiken* skall åtgärder prioriteras som syftar till att utveckla innovationsmiljöer och som diversifierar ekonomin. Vidare vill man uppnå ett mer mångsidigt förvärvsutbud för befolkningen, omstrukturera jordbruket samt skapa förutsättningar för turism, distansarbete och boende. Servicen ska upprätthållas och utvecklas med befolkningens och näringslivets behov som utgångspunkt. Strukturerna för utvecklandet av landsbygden ska stärkas på alla administrativa nivåer i landet. Lokala verksamhetsgrupper ska ges förutsättningar att aktivt arbeta för landsbygdsutveckling i hela landet. Vidare ska förhållandet stad och land tydligare betonas och fler projekt ska initieras rörande växelverkan mellan städer och dras omkringliggande landsbygd.

För Finlands del är *EU:s strukturfonder* en betydande inspiratör för utformning av den nya regionalpolitiken i programform, liksom en betydande finansiär av diverse regionala utvecklingsinsatser. För den kommande programperioden, 2007–2013 ser regeringen bland annat ett fortsatt behov av stöd för de glest befolkade delarna av landet.

2.3.3 Åland

De övergripande målsättningarna i den åländska regionalpolitiken är att bevara alla kommuner livskraftiga. På Åland finns det 16 kommuner av varierande storlek. I den minsta skärgårdskommunen Sottunga finns endast ca. 130 invånare medan den största, Mariehamn, har ca 10 500 invånare. En fortsatt spridd bosättning i landskapet och en jämn befolkningsutveckling i alla regioner eftersträvas. I synnerhet i skärgården innebär detta i praktiken att det krävs en inflyttning som motvikt till den sneda åldersfördelningen för att förhindra en befolkningsminskning. Behovet av inflyttning gäller dock även för Åland som helhet som komplement till högre barnafödande för att inte befolkningen skall minska. Den inflyttning till Åland som sker idag fördelar sig i huvudsak till centralkommunerna och till staden.

Genom det s.k. landskapsandelssystemet, vars syfte är att utjämna skillnader i ekonomisk bärkraft och kostnadsbild mellan olika regioner och kommuner, kan Åland upprätthålla sina 16 kommuner med all den kommunala service som utgör en nödvändig infrastruktur för bosättning och näringsliv. Regionalpolitiska åtgärder som stöder utvecklingen i skärgårdsregionen prioriteras.

Landskapsstyrelsen ansvarar för att upprätthålla, utveckla och förnya landskapets infrastrukturella trafiknät och -system till lands, till sjöss och i luften. Merparten av satsningarna inom detta område görs till förmån för landsbygd och skärgård. Stöd utges också till kollektivtrafiken. För att stimulera en ökad användning och tillgänglighet för informations- och kommunikationsteknologi på Åland understöder landskapsstyrelsen utbyggnaden av tekniken på landsbygden. Uppbyggnaden av en IT-by är dessutom under planering.

Den sysselsättningspolitiska målsättningen på Åland är att närma sig full sysselsättning. I ett regionalpolitiskt perspektiv är målsättningen att regionerna och i skärgården, kommunerna, i sig skall fungera som lokala arbetsmarknader för att minska arbetspendlingen. De delar av näringslivet som har naturliga förutsättningar i respektive region främjas såsom primärnäringarna, tu-

rismen och näringar som stöder dem. Utöver dessa avser landskapsstyrelsen att stöda nya och andra former av företagsamhet i takt med att produktivitetsökningar minskar antalet sysselsatta inom primärnäringarna samtidigt som produktionsvärdena minskar. Ekonomiskt stöd utges huvudsakligen inom ramen för EU:s målprogram, t.ex. till företag, utbildning m.m. Vid sidan om ekonomiska stöd finns ett omfattande nätverk av företagsrådgivare. På central nivå har landskapet dessutom inrättat en tjänst för att stöda det regionala utvecklingsarbetet.

2.4 Island

2.4.1 Bakgrund

Island är liksom Norge inte medlem i EU men deltar i EES, som ger tillgång till den inre marknaden och som innebär att Island är bunden av en större del av EU:s lagstiftning. De huvudsakliga regionala problemen på Island beror på en kombination av faktorer såsom geografisk periferi, migration till huvudstadsregionen och i mindre grad lokal arbetslöshet. Den genomsnittliga befolkningstätheten är 2,5 personer per kvadratkilometer, men bosättningen är till största delen utspridd längs kustlinjen.

Inkomstskillnaden mellan regionerna är inom 10 % av det nationella genomsnittet och arbetslösheten varierar endast marginellt mellan regionerna. Under de tre senaste decennierna har arbetslösheten varit märkbart lägre än det nordiska genomsnittet. Befolkningen i huvudstaden Reykjavik med omgivning har det senaste decenniet vuxit dubbelt så mycket (20 % ökning) som hela Island. Nära 160 000 människor eller cirka 60 % av den totala befolkningen bor i denna region. Under samma period minskade befolkningen på landsbygden, i några landsbygdsregioner med upp till 20 %. Den geografiska koncentrationen av befolkningen är därmed större än i något annat nordiskt land och förmodligen störst i hela Europa.

Rika fiskeresurser utgör basen för tillvaron i de flesta samhällen runt kusten på Island, där fisket och fiskförädlingsindustrin ofta är den huvudsakliga sysselsättningen. Den andel av arbetskraften som är sysselsatt i denna sektor är totalt 10 %, men denna andel är betydligt högre utanför huvudstadsregionen. Trots det är Reykjavik ett starkt center för fiskenäringen.

Det finns en stor enighet på Island om de existerande regionala problemen, men åsikterna är delade huruvida man bör ingripa, vilken strategi som bör följas och hur mycket det får kosta. Utvecklingspotentialen i landsbygdsregionerna är begränsade, särskilt när det gäller produktionen för den inhemska marknaden, som är van med ett globalt utbud av varor. Detsamma gäller tjänstesektorn där storleken på marknaden och dess geografiska segmentering begränsar möjligheterna till expansion.

2.4.2 Institutionerna

Institutet för regional utveckling är den myndighet som verkställer regionalpolitiken på Island. Dess reella möjligheter att vidta regionalpolitiska åtgärder är dock mycket begränsade. Institutet är en oberoende, statsägd institution bestående av en styrelse utsedd av handels- och industriministern.

Island saknar en regional förvaltningsnivå. Med undantag av de urbana områdena är kommunerna i allmänhet jämförelsevis små och staten sköter därför de funktioner som i de övriga nordiska länderna normalt hör till kommunerna.

2.4.3 Regionalpolitiska mål och instrument

Alltinget antar fyra-åriga utvecklingsplaner i form av en parlamentarisk resolution. Initiativet till planen tas av handels- och industriministern. En detaljerad plan utarbetas av Institutet för regional utveckling med beaktande av de målsättningar och ramar som regeringen antagit för regionalpolitiken. Handels- och industriministern lägger sedan fram planen för regeringen och parlamentet.

De centrala målsättningarna i den isländska regionalpolitiken är att säkerställa en diversifierad industriell ekonomi även utanför de urbana områdena. Utvecklingskontor inrättas med uppgift att främja utvecklingen på landsbygden. Syftet är bland annat att höja industriernas kon-

kurenskraft och att hjälpa företagen att skapa nya kontakter på Island och utomlands. Samarbete skall dessutom etableras med universitet och forskningslabaratiorier. Vidare skall holding bolag startas för att säkra kapital för innovativa projekt. Nya offentliga verksamheter skall dessutom lokaliseras utanför huvudstadsområdet.

För att hindra migrationsströmmarna, som blivit ett allt större problem, skall åtgärder vidtas för att höja livskvaliteten för befolkningen på landsbygden. Detta görs bland annat i form av insatser för att förbättra infrastruktur, kommunikationer, utbildning och det kulturella utbudet.

På Island finns det inga traditioner när det gäller investeringsbidrag, inte är det heller troligt att de introduceras inom en överskådlig framtid. Finansiella instrument används för att främja allmän utveckling i regionerna i form av bistånd till utvecklingsföretag, rådgivande tjänstemän eller näringslivsutvecklare och utvecklingsprojekt. Bistånd ges dessutom till förstudier för nya projekt och tilläggsstöd för nyetableringar, marknadsundersökningar och utvecklingsundersökningar samt tekniskt bistånd till företag.

2.5 Norge

2.5.1 Innledning

Selv om alle fylkene i Norge i et 50 års perspektiv har hatt befolkningsvekst, har den langsiktige utviklingen i nærings- og bosettingsmønsteret i all hovedsak gått i sentraliserende retning. Byer og tettsteder har hatt den største befolkningsveksten. Det er det sentrale Østlandsområdet og Sørvestlandet som har hatt den sterkeste befolkningsveksten de siste tjue årene. Befolkningsframskrivningene tyder på at opp mot halvparten av kommunene kommer til å få en nedgang i folketallet de nærmeste 10 årene. Folks bostedsønsker blir i større grad enn før påvirket av det totale tilbudet av tjenester, fritidstilbud, bosted og arbeidsplasser.

2.5.2 Statlig politikk og regional utvikling

Mange sider ved statlig politikk har betydning for regional utvikling og distriktspolitiske mål. En kartlegging av statlig innsats har identifisert 55 distriktspolitisk begrunnede ordninger. Den økonomiske innsatsen for de 55 ordningene er beregnet til 13,8 milliarder kroner for 2000, noe som utgjør ca. 3 % av statsbudsjettet.

2.5.3 Robuste samfunn skal gi grunnlaget for å opprettholde bosettingsmønsteret og likeverdige levekår

Hovedmålsettingen i distrikts- og regionalpolitikken er å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og ha likeverdige levekår i hele landet. Det skal legges større vekt på å utvikle robuste samfunn enn innsats mot enkeltsteder og enkeltbedrifter.

Robuste samfunn er omstillingsdyktige i forhold til framtidig utvikling, enten det dreier seg om endringer i næringslivs- og bedriftsstrukturer eller nye krav til service, transport, kommunikasjoner, kompetanse og velferdstilbud som befolkningen og næringslivet stiller.

Utvikling av regioner skal være en motkraft til dagens sentralisering. Å utvikle større sammenhengende arbeidsmarkeds-, bo- og serviceregioner er derfor en hovedstrategi for å kunne gi en så stor del av befolkningen som mulig et slikt samlet tilbud. Det skal gjennomføres en egen småsamfunnssatsning mot områder med stor nedgang i folketall, og stor avstand til sentre. En særskilt omstillingsstøtte til kommuner og regioner som har et ensidig næringsgrunnlag, og som står overfor spesielt store omstillingsutfordringer vil videreføres. En særlig utfordring er den forestående omstillingen i forsvaret.

2.5.4 Infrastruktur og likeverdige levekår - fra enkelttiltak til samlet behov

Det er særlig kommunenes innsats som har betydning for sentrale velferdstilbud, som boliger, skoler, barnehager, primærhelsetjeneste, eldre- og sosialomsorg og kultur- og fritidstilbud.

Kommunene vil få større frihet til selv å bestemme og velge løsninger tilpasset lokale forhold gjennom redusert detaljstyring og økte frie inntekter. Det er et mål å få til en jevnere regional fordeling av statlige arbeidsplasser, gjennom å føre en aktiv lokaliseringspolitikk. Det skal

legges opp til en spredning av statlige virksomheter, oppgaver og funksjoner. Nye statlige oppgaver skal normalt lokaliseres utenfor Oslo-området.

Kommunikasjoner og grunnleggende infrastrukturtjenester er sentralt for den regionale utviklingen. Når det gjelder utbygging av bredbånd, er målet i Regjeringens handlingsplan at en skal ha gode markedstilbud om tilknytning til bredbåndsnett til alle grunn- og videregående skoler, folkebibliotek, sykehus og kommuneadministrasjoner innen utløpet av 2002 og tilknytning til bredbåndsnett for alle norske husstander innen utløpet av 2004.

2.5.5 Næringslivets utviklingsmiljøer

Bedrifter i distriktene investerer i dag mye mindre i FoU enn det bedrifter i sentrale strøk gjør. Det er derfor viktig å styrke etterspørselen etter FoU i distriktsbedrifter. Fra 1.7. 2001 er det innført en ny tilskuddsordning for støtte til næringslivets kjøp av FoU-tjenester fra universiteter, høgskoler eller forskningsinstitutter. Arbeidet for å få entreprenørskap inn i utdanningssystemet på alle nivåer skal forsterkes.

2.5.6 Politikk for områder med særskilte utfordringer

Nord-Norge er i større grad enn andre landsdeler preget av spredt bosetting, barskt klima, stor avhengighet av offentlig sektor og et ensidig næringsliv. Man har derfor ha et spesielt fokus på utviklingen i Nord-Norge. Marin sektor er pekt ut som et nasjonalt satsingsområde, og Nord-Norge har en sentral plass i denne satsingen.

Tiltakssonen for Nord-Troms og Finnmark ble opprettet i 1990. Det bor ca. 93 000 personer her. Tiltakene i sonen omfattet i 2001 fritak for arbeidsgiveravgift, nedskrivning av studielån samt stipend for borteboende elever i videregående skole, fritak for el-avgift på forbruk, fritak for investeringsavgift for bygge- og anleggsvirksomhet, reduksjon i personbeskatningen og økt barnetrygd. I tillegg kommer momsfritak for elektrisk kraft som gjelder hele Nord-Norge. Det er også etablert andre særordninger for området, herunder tilskudd til reindrifts-forvaltningen, lønnstilskudd for førskolelærere, rettshjelpskontorer i Indre Finnmark og distribusjonstilskudd til aviser i Finnmark.

2.5.7 Internasjonalt regionalpolitisk samarbeid

Norge har vært med i Interreg siden 1996. Norge er nå med i Interreg III, som strekker seg fra 2000 til utgangen av 2006. Barentsprogrammet for 2000-2003 har fem satsningsområder: næringsutvikling/infrastruktur, kompetanse/utdanning, miljø/helse, velferd/kultur og urfolk.

2.5.8 Oppsummering

Stortinget diskuterte mål og strategier i distrikts- og regionalpolitikken den 11. juni 2001, og sluttet seg i hovedsak til regjeringens politikk som samlet sett innebærer et opplegg for et skifte både i organisering, fokus og tiltak:

- fra enkeltsteder til regioner
- fra enkelttiltak til samlet behov
- fra enkeltbedrifter til bedrifters utviklingsmiljøer
- fra eneansvar til felles innsats for den regionale utvikling
- fra sektorinnsats til samordnet innsats
- fra sentralt regelverk til større regional frihet

2.6 Sverige

2.6.1 Bakgrund

Den moderna regionalpolitiken etablerades på 1960-talet, då med syftet att fördela tillväxten i överhettade regioner till landsdelar med underutnyttjade resurser. Detta gjordes genom ekonomiska bidrag till enskilda företag för att främja etablering och investering i norra Sverige. Regionalpolitiken utvecklades som en del av välfärdssamhället för att utjämna och utveckla levnadsförhållandena mellan olika orter och län i Sverige. Under 70- och 80-talet blev politiken mer

omfördelande, t.ex. genom att flytta statliga verk för att kompensera vissa städer för bortfall av arbetsplatser. Den svaga ekonomiska utvecklingen i början av 90-talet i kombination med budgetsanering har bidragit till en koncentration av landets tillväxt. Näringslivet har främst expanderat i storstäder och vissa universitets- och högskoleorter. Internationaliseringen av ekonomin har gjort det svårare att bedriva en kompenserande och omfördelande politik som på 70- och 80-talet. Samtidigt har sysselsättningen inom traditionell industri och offentlig sektor sjunkit. De regionala skillnaderna i Sverige tenderar att öka under rådande högkonjunktur. I stället för att diskutera hur resurser kan omfördelas från starkt växande till svagt växande regioner har det blivit mer relevant att diskutera regioners långsiktiga utvecklingsmöjligheter. Synsättet präglas idag i allt högre utsträckning av att den internationella tillväxten är beroende av regionernas tillväxt, och inte tvärtom.

2.6.2 Målsättning med regionalpolitiken

Regionalpolitiken syftar till att dels främja utvecklingen i regionalpolitiskt prioriterade områden, dels främja utvecklingen i gles- och landsbygdsområden i hela landet. "Målen för regionalpolitiken är att den skall skapa förutsättningar för hållbar ekonomisk tillväxt, rättvisa och valfrihet så att likvärdiga levnadsvillkor skapas för medborgarna i hela riket. Målet för den lilla regionalpolitiken är att verksamheten främst skall underlätta för näringslivet i regionalpolitiskt prioriterade områden att utvecklas så att det bidrar till att uppfylla målen för regionalpolitiken." (Regional utveckling och utjämning, Prop. 2000/2001:1 Utgiftsområde 19, sid. 15)

Regionalpolitiken utgör ett eget politikområde men regionalpolitiska åtgärder vidtas också inom många andra områden, främst IT, tele och post, Landsbygdspolitik, Näringspolitik, Transportpolitik och Utbildningspolitik. Vidare är utjämningssystemet för kommuner och landsting av stor betydelse för den regionalpolitiska utvecklingen. Regeringen har betonat vikten av att statliga insatser som vidtas inom exempelvis de nämnda områdena stärks, då de är av stor betydelse för den regionalpolitiska utvecklingen. Detta bör främst göras genom en ökad helhetssyn och samordning mellan olika sektorer.

2.6.3 Stöd och medel

De finansiella resurserna för genomförandet av regionalpolitiken utgörs idag av medel som anslås inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling. Ett viktigt anslag inom utgiftsområdet är det s.k. länsanslaget för regional utveckling. Länsstyrelserna och självstyrelseorganen beslutar hur dessa medel skall fördelas mellan projekt och företagsstöd.

Med självstyrelseorgan menas den försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning som efter beslut i riksdagen pågår t.o.m. den 31 december 2002. Självstyrelseorganen avser regionförbundet i Kalmar län, Gotlands kommun, regionförbundet i Skåne län och Västra Götalands län. Dessutom utgör nybildade Skåne läns landsting och Västra Götalands landsting självstyrelseorgan i respektive län. Dessa organ har övertagit ansvaret för att utarbeta regionala utvecklingsstrategier och hantera huvuddelen av de regionalpolitiska åtgärdsmedel som berörda länsstyrelser disponerar. Syftet med försöksverksamheten är att utveckla former för fördjupad demokratisk förankring av det regionalpolitiska utvecklings-arbetet. Avsikten är att självstyrelseorganen i berörda län skall disponera medlen enligt samma riktlinjer som gäller för länsstyrelserna. Huvuddelen av de medel regeringen fördelar till respektive län skall enligt riksdagens beslut användas för regionala utvecklingsbidrag, landsbygdsbidrag, stöd till kommersiell service, småföretagsstöd, sysselsättningsbidrag, såddfinansiering, regional projektverksamhet samt medfinansiering av strukturfondsprogram. De får även användas till att medfinansiera projekt inom EG:s strukturfondsprogram.

Syftet med de regionalpolitiska företagsstöden har, sedan de infördes i mitten av 1960-talet, varit att förbättra förutsättningarna för företagens lokalisering genom att exempelvis erbjuda företagen kapital, utbildad arbetskraft genom omskolning eller subventioner för att kompensera för långa transportavstånd. De regionalpolitiska företagsstöden är i dag sju till antalet. Ett av dessa, *transportbidraget*, är ett generellt stöd. Med detta menas att företag som befinner sig inom det aktuella stödområdet och inom en stödberättigad bransch automatiskt kvalificerar sig

för stöd. Övriga stödformer – *regionalt utvecklingsbidrag, landsbygdsstöd* (landsbygdsbidrag, mikrolån och konsultcheckar), *sysselsättningsbidrag, småföretagsstöd, såddfinansiering och stöd till kommersiell service* – är selektiva stödformer där varje enskild stödansökan bedöms utifrån möjligheterna att uppnå målen för stöden.

Indelningen i stödområden regleras i dag till stor del av EG-kommissionens riktlinjer för statligt stöd för regionala ändamål. De svenska stödområdena har med åren förändrats geografiskt, och olika beteckningar har använts. För närvarande finns två nationella stödområden: stödområde A, som omfattar i huvudsak glesbygdsområden i norra Sverige, och stödområde B som omfattar bl.a. områden med strukturomvandlingsproblem. Regionalt utveck-lingsbidrag och sysselsättningsbidrag kan endast beviljas inom stödområde A och B. Dessutom finns ett särskilt stödområde för transportbidraget, vilket huvudsakligen överensstämmer med de tidigare nämnda nationella stödområdena. Landsbygdsstöd, småföretagsstödet och såddfinansi-ering omfattas inte av någon stödområdesindelning. Den geografiska fördelningen av landsbygdsstödet fastställs av respektive länsstyrelse eller regionalt självstyrelseorgan i samråd med Glesbygds-verket. Stöd till kommersiell service kan lämnas i gles- och landsbygdsområden. Länsstyrelserna och de regionala självstyrelseorganen har från de medel de disponerar för regionalpolitiska åtgärder, d.v.s. länsanslaget, även möjlighet att, förutom företagsstöd, bl.a. bevilja medel till projekt som skall gynna den regionala utvecklingen. Den regionala projektverksamhetens inriktning skall utgå från en långsiktig regional utvecklingsstrategi, den s.k. länsstrategin. Projektmedel kan även användas till medfinansiering av EG:s strukturfonds-program.

Sedan inträdet i EU 1995, har arbetet med EG:s strukturfonder och gemenskapsinitiativ prioriterats och medlen härifrån har varit av mycket stor vikt för genomförandet av regionalpolitiken. Sedan medlemskapet i EU har ungefär 50 procent av medlen gått till projekt och medfinansiering av projekt inom strukturfondsprogrammen. Ett 20-tal olika program har genomförts under 1995–1999. Inför strukturfondsperioden 2000–2006 ligger innehållet i de regionala tillväxtavtalen till grund för strukturfondsprogrammens innehåll. Antalet målområden har minskats och det har skett förändringar i förvaltningen av strukturfonderna. Stora områden i landet har tillförts viktiga regionalpolitiska resurser. De glest befolkade områdena, s.k. mål 1-områden, får mest medel som främst inriktas på små och medelstora företag.

De ekonomiska medel som finns inom ramen för politikområdet Regionalpolitik utgör endast en liten del av statens samlade insatser för regional utveckling. Det är därför av stor vikt att samtliga politikområden anpassar insatserna efter regionernas varierande förutsättningar. Under senare år har regeringen genomfört olika insatser inom utbildnings- och kommunikationspolitiken för att skapa en god grund för näringslivets utveckling. Vidare har man beslutat att utveckla distansutbildning baserad på modern informationsteknik. Regeringen har också beslutat att hushåll och företag i Sverige ska få tillgång till IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet inom en snar framtid. Regeringen avser att utarbeta ett speciellt program för att främja användandet av modern informationsteknik i företag i de regionalpolitiskt högst prioriterade områdena. Ytterligare exempel på program är det speciella utvecklingsprogram för kommuner med särskilda omställningsproblem p.g.a. strukturomvandlingar inom försvars-makten.

En stor del av politiken genomförs lokalt och regionalt inom ramen för regionala tillväxtavtal och EG:s strukturfondsprogram. Av tillväxtavtal och strukturfondsprogram framgår att regionerna kommer att prioritera insatser inom främst områden som kompetensutveckling, samarbete mellan universitet och högskolor och det omkringliggande samhället, företagsutveckling genom företagsstöd och entreprenörsfrämjande åtgärder samt infrastruktur.

2.6.4 Myndigheter och övriga institutioner

Regeringen har inrättat nya myndigheter för samordning och övervakning av bl.a. regionalpolitiken. Vidare har riksdagen beslutat om försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning i syfte att utveckla former för fördjupad demokratisk förankring av det regionala utvecklingsarbetet. Det har även skett förändringar i förordningen om förvaltning av EG:s strukturfonder.

För regionalpolitikens genomförande ansvarar främst Glesbygdsverket, den nya myndigheten för företagsutveckling, Nutek och den nya myndigheten för analyser, omvärldsbevakning och utvärdering, ITPS (Institutet för tillväxtpolitiska studier). Andra myndigheter och organ är t.ex. länsstyrelserna, de regionala självstyrelseorganen och Verket för innovationssystem, Vinova.

Flera länsstyrelser, t.ex. i Jönköping, Gävleborg och Norrbottens län är utsedda som förvaltningsmyndigheter för respektive målprogram i EG:s strukturfonder. För vissa stöd inom jordbruk och fiske kommer länsstyrelserna samt Fiskeriverket och Jordbruksverket vara beslutande instans. Sametinget kommer vara beslutande instans för insatsområdet för samer. Regeringen kommer också att tillsätta övervakningskommittéer för respektive program. Berörda myndigheter har blivit ombedda att utarbeta program och utvecklingsplaner för andra program såsom Interreg, Urban och Leader+.

2.6.5 Förändringar i regionalpolitiken

I den regionalpolitiska utredningens slutbetänkande (SOU 2000:87) framhölls att regionalpolitiken har breddats sedan 60-talet och geografin har fått större betydelse inom många samhälls- och politikområden, vilket har skapat en begreppsförvirring och otydlighet när det gäller mål, syfte och innehåll. I utredningen ställdes således krav på bl.a. ökad tydlighet och renodling av politiken med avseende på syfte, geografi och förhållande till andra politikområden. Man föreslog bl.a. att regionalpolitiken i sin nuvarande form avvecklas och ersätts med lokalt och regionalt anpassad välfärds- och tillväxtpolitik för hela landet. Regeringens proposition om regionalpolitiken (prop. 2001/02:4) "En ny regional utvecklings-politik för tillväxt och livskraft i hela landet" lades fram för riksdagen den 28 september 2001 och ska nu behandlas i riksdagens näringsutskott. I propositionen föreslås målet för den nya politiken vara väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner med en god servicenivå i alla delar av landet. De viktigaste långsiktiga strategierna och instrumenten för den nya politiken skall vara ökad sektorssamordning och regionala hänsynstaganden inom olika politikområden. Grunden för arbetet ska vara regionala tillväxtprogram baserade på nuvarande tillväxtavtal. Det föreslås i propositionen ett antal utvecklingsfrämjande åtgärder i syfte att uppnå starkare regioner och kommuner, ökad kunskap och kompetens, stärkt företagsamhet och ett utvecklat entreprenörskap, lokal utveckling och attraktiva livsmiljöer och därutöver en god servicenivå.

3. EU:s (och EES:s) regionalpolitik

3.1 Allmänt

Huvudmålsättningen för den gemensamma regionalpolitiken är att främja en harmonisk utveckling av hela gemenskapen. Regionalpolitiken skall bidra till att den ekonomiska och sociala samhörigheten mellan olika områden förstärks, bland annat genom att minska skillnaderna mellan regionerna och att särskilt stödja utvecklingen i de minst utvecklade regionerna. Den s.k. sammanhållningspolitiken har sin grund i erkännandet av att en starkare ekonomisk integration inte nödvändigtvis gör det möjligt att minska regionala skillnader och att de åtminstone initialt – rent av skulle kunna vidga dem. Sammanhållningspolitiken syftar därför till att hjälpa mindre utvecklade regioner att dra nytta av den europeiska integrationen och göra det möjligt för hela gemenskapen att utnyttja sin tillväxtpotential.

De instrument som står gemenskapen till buds är strukturfonderna, Sammanhållningsfonden och Europeiska investeringsbanken. Strukturfonderna utgörs av Europeiska regionala utvecklingsfonden ERUF, Europeiska socialfonden ESF, Utvecklings- och garantifonden för jordbruket och Fonden för fiskets utveckling. Trots att de kallas fonder finansieras de direkt ur gemenskapens budget. Vid sidan av strukturfonderna utgör konkurrensbestämmelserna ett viktigt styrmedel i fråga om nationella regionalpolitiska åtgärder.

3.2 Innevarande programperiod

Europeiska rådet nådde efter två års debatt i mars 1999 en överenskommelse om den framtida reformeringen av regional- och strukturpolitiken som en del av Agenda 2000. Samtidigt fastställdes de ekonomiska ramarna. Taket för utgifterna sattes vid 213 miljarder euro för den pågående finansieringsperioden (2000–2006), vilket är en ökning med 5 miljarder euro jämfört med föregående period (1994–1999). Avtalet gäller de nuvarande 15 medlemsländerna. De nuvarande stödreglerna kommer således inte att beröras av att nya medlemsländer ansluts före programperiodens utgång.

Enligt riktlinjerna för programmen för perioden 2000–2006 bär medlemsstaterna och regionerna själva det främsta ansvaret för att fastställa sina utvecklingsprioriteringar samtidigt som hänsyn måste tas till gemenskapens prioriteringar för att främja ekonomisk och social sammanhållning på gemenskapsnivå. Kommissionen har därför antagit allmänna gemensamma riktlinjer som är avsedda att hjälpa de nationella och regionala myndigheterna att utforma programplaneringsstrategier för målprogrammen. Medlemsstaterna bereder först utvecklings-planer för regionerna och kommissionen fattar sedan beslut om prioriteringarna och medelstill-delningen. Jämfört med föregående programperiod minskades de regionalpolitiska målen från sju till tre. Avsikten är att öka koncentrationen av strukturfondernas insatser och att förenkla genomförandet av programmen. Endast ett målprogram kan tillämpas per region.

Enligt mål 1 är syftet att utveckla och främja strukturell anpassning i regioner med långsam utveckling. Enligt mål 2 skall ekonomisk och social omställning främjas i regioner med strukturella problem. Mål 3 syftar till en modernisering av politiken och systemen för utbildning, fortbildning och sysselsättning.

Finansieringen av åtgärder som syftar till att uppnå målen görs dels ur fonderna och dels nationellt. I allmänhet täcker den nationella finansieringen minst hälften av de totala kostnaderna. För mål 1 och 2 kan stöd betalas ur flera fonder. För mål 3 kan stöd endast betalas ur Europeiska socialfonden. Kriterier vid beslut om finansiering av mål 1 och 2 är befolkningen, regionala och nationella tillgångar, samt de strukturella problemens relativa omfattning, i synnerhet gällande arbetslösheten. Avgörande vid beslut om finansiering enligt mål 3 är förutom befolkningen även sysselsättningssituationen, den sociala utslagningen, utbildningen och kvinnornas deltagande i arbetslivet.

3.3 Resultatet av den gemensamma regionalpolitiken

Det kriterium som enligt kommissionen bör användas för att evaluera den gemensamma regionalpolitiken är begreppet "standard of living". Till detta begrepp kan ett stort antal kriterier knytas. Vid sidan om inkomst hör även utbildning, sjukvård, boende, infrastruktur och miljöförhållanden m.fl. till de faktorer som bestämmer nivån på levnadsstandarden.

Ett mindre komplext mått som kan användas för att beskriva effekterna av den gemensamma regionalpolitiken är bl.a. inkomstklyftorna inom unionen. Skillnaderna i inkomst (BNP) per capita mellan medlemsstaterna och särskilt mellan regionerna är fortfarande betydande. I vissa länder med låg inkomstnivå har dock genomsnittsinkomsten ökat betydligt, vilket framförs som positivt exempel på vad som kan åstadkommas med regionalpolitiken. I Grekland, Spanien och Portugal ökade genomsnittsinkomsten per capita från 68 procent av genomsnittet i EU 1988 till 79 procent 1999. Irland är ett annat exempel som brukar lyftas fram i detta sammanhang. Sedan Irland blev medlem i gemenskapen har samhällsekonomin utvecklats från en nivå bland de ekonomiskt sett svagaste i Europa till ett av länderna i tätgruppen.

Ett annat mått på regionalpolitikens framgång är sysselsättningsnivån. Under 1990-talet ökade den totala sysselsättningen med över två miljoner arbetstillfällen inom EU. Detta ledde dock inte till att sysselsättningsnivån höjdes nämnvärt inom unionen som helhet. Den låg kvar på något över 60 procent. Mellan medlemsländerna och även mellan vissa regioner finns fortsättningsvis mycket stora skillnader i sysselsättningsnivån. Betydande skillnader finns dessutom mellan olika sociala grupper. Under 1990-talet skedde sysselsättningsökningarna främst i de rikaste länderna, i första hand inom tjänstesektorn och inom yrken där höga kvalifikationskrav

ställs. Utbudet av utbildad arbetskraft kunde inte möta den ökande efter-frågan och i vissa regioner uppstod därför arbetskraftsbrist. Bristen uppstod framför allt inom nya verksamhetsområden såsom informationsteknologi. Omvänt har däremot arbetstillfällena inom jordbrukssektorn minskat påtagligt. Under perioder av lågkonjunktur har arbetslösheten i regel växt snabbt medan den under högkonjunktur har minskat långsamt.

3.4 Effekterna av EU:s regionalpolitik i de nordiska länderna

3.4.1 Inledning

De nordiska ländernas samt de självstyrande områdenas förhållande till eller ställning inom EU skiljer sig från varandra. Danmark, Sverige och Finland är fullvärdiga medlemmar, medan Island och Norge är en del av EES. Av de självstyrande områdena är det bara Åland som är med i EU. Ålands ställning inom unionen regleras genom ett särskilt protokoll i Finlands anslutningsakt. Grönland var medlem mellan 1973 till 1984 och Färöarna har aldrig varit medlem. Både Grönland och Färöarna har egna handelsavtal med EU. Eftersom dessa i övrigt varken är medlemmar eller del av EES berörs de inte av EU: s regionalpolitik. Alla fem nordiska länder berörs alltså i olika grad av EU:s regionalpolitik och de konkurrens-bestämmelser som sätter gränser för den nationella regionalpolitiken.

Under perioden 1994–99 (Danmark) och 1995–99 (Finland och Sverige) genomfördes totalt 71 strukturfondsprogram i de nordiska länderna. Deras totala ekonomiska omfattning var över 10 miljarder euro, varav 40 procent var finansierat genom EU medel. Sverige hade flest program, medan de två största programmen återfinns i Finland, de s.k. Mål 3 och mål 6 områdena. Strukturfondsmedlen har inneburit ett substantiellt tillskott för regionalpolitiken i de nordiska länderna.

Vid en jämförelse framgår att strukturfondsmedlen har bidragit till ett betydelsefullt antal viktiga innovationer i regionalpolitiken. Nya begrepp är bland annat fleråriga och tvärsektoriella program, additionalitet (strukturfondsmedel läggs till den nationella budgeten) samt partnerskap i form av samarbete mellan den offentliga sektorn på olika administrativa nivåer och privata aktörer. Andra nyheter är att programmen skall baseras på regionala analyser och ha kvantifierbara mål. Detta har medfört såväl institutionella förändringar som förändringar i regionalpolitiken som sådan.

3.4.2 Institutionerna

Regleringen som styr strukturfondsprogrammen förutsätter att programmen följer vissa principer och bestämmelser. Beträffande implementeringen är partnerskap ett nyckelbegrepp. Partnerskap innebär i detta sammanhang vertikalt samarbete mellan EU, medlemsstaten och regionen, såväl som horisontellt samarbete där regionala programåtgärder integreras med andra sektorers målprogram, t.ex. inom arbetsmarknadspolitiken, jordbrukspolitiken eller utbildnings-politiken. Strukturfonderna och partnerskapen fungerar som ett stöd för de institutioner som arbetar med territoriet som bas samtidigt som de stöder det territoriella perspektivet i regionens utveckling.

Det har visat sig att vart och ett av de nordiska länderna har valt sin egen väg när det gäller att anpassa/bygga upp de institutioner och myndigheter som sköter de administrativa uppgifterna som hänger samman med förverkligandet av regionalpolitiken. Detta beror sannolikt på att de i utgångsläget startade anpassningen utgående från de befintliga myndigheterna. Huvudansvaret för regionalpolitiken ligger därför på olika nivåer i de nordiska länderna. Sammantaget har införandet av strukturfondsprogrammen haft betydande konse-kvenser för utvecklandet av de respektive myndigheter som ansvarar för regionalpolitiken. Orsaken till detta kan sökas bland flera faktorer; övergången till fleråriga program, den breddade politiska omfattningen (flera sektorer och administrativa nivåer är involverade), den systematiserade programuppbyggnaden (krav på regionala analyser och överensstämmande mål). Till detta tillkommer kraven på en mer systematisk uppföljning av programmen i form av övervakning och utvärdering än som tidigare var praxis i de nordiska länderna. I synnerhet utvärderingen framhålls som någonting positivt av de sakkunniga på området. Systematiken i uppföljningen har medfört nya möjligheter att mäta ef-

fekterna av de regionalpolitiska insatserna. Noggrannheten i den regionalpolitiska forskningen blir större vilket i förlängningen sannolikt leder till en allt effektivare regionalpolitik.

3.4.3 Effekter på de regionalpolitiska målen

Den största förändringen av EU:s regionalpolitik som kan hänföras till de nordiska ländernas anslutning till EU är utan tvekan inkluderandet av "problem i perifera områden" som ett nytt mål 6 område (ett målområde under föregående programperiod 1994–1999). I övrigt hade inte Finlands och Sveriges anslutning till EU någon egentlig effekt på EU:s regionalpolitik. Sett från andra sidan har regionalpolitiken i de nordiska länderna genom strukturfondsprogrammen fått en vidare innebörd nationellt samtidigt som implementeringen av programmen i regel har stärkt de nationella myndigheter som ansvarar för regionalpolitiken. Detta har bidragit till att regionalpolitiken som politikområde har stärkts.

Strukturfonderna har också bidragit till att innehållet i regionalpolitiken har förändrats. Dels har innehållet i politiken växt och breddats då antalet deltagande sektorer ökat, dels har kraven på regionala analyser i sig givit anledning att vidga politikområdet. Samtidigt har nya teorier om regional utveckling, ofta refererade till som "lärande regioner" influerat regionalpolitiken. De centrala grundsatserna i de nya teorierna kan summeras i följande teser:

1. Långsiktig industriell konkurrenskraft har mer att göra med förmågan till innovationer och lärande än med kostnadseffektivitet.
2. Innovationer uppstår genom interaktion i nätverk mellan olika aktörer (kunder, leverantörer, konkurrenter etc.) som tillsammans utgör s.k. kluster.
3. Avstånd/närhet har betydelse för interaktion mellan företag. De flesta industriella system karaktäriseras genom sin förankring i den region där de verkar.
4. Lokala informationskällor för lagrad kunskap är viktigare än naturresurser eller lokalisering.

Alla regionala program understryker behovet av att fortlöpande uppgradera förutsättningarna för innovationer och lärande inom det existerande industriella systemet i regionen. Att stärka nätverket mellan företag och att skapa kontakter till regionala myndigheter är det huvudsakliga instrumentet för att åstadkomma detta.

Under de nordiska ländernas första programperiod (för Danmarks del den andra perioden) har vid sidan om målet att skapa sysselsättning, som är en primär målsättning i praktiskt taget alla program, även andra mål antagits. Sådana mål är t.ex. att skapa jämlikhet mellan könen och att uppnå en miljömässigt hållbar utveckling. När det gäller sysselsättning finns statistik och utvärderingsmaterial bland annat på grund av den dokumentation som krävs av kommissionen. Beträffande övriga mål saknas tillräckliga övervakningsrutiner. Eftersom den första programperioden gått till ända (1999) finns nu möjlighet att utvärdera denna. Hittills har det inte gjorts någon samlad utvärdering av effekterna av EU:s regionalpolitik i de nordiska länderna.

4. Utvidgningen

4.1 Nya prioriteringar för nästa programperiod

Den förestående utvidgningen kommer sannolikt att framtvinga större förändringar i gemenskapens regionalpolitik. Trots att gällande programperiod endast pågått drygt ett år har arbetet med nästa programperiod redan pågått en tid. I kommissionens andra rapport om ekonomisk och social sammanhållning konstateras att medlemsländerna i förhandlingarna om budgetplanen för 2000–2006 förmodligen var mer fokuserade på belopp och fördelningen av medel mellan medlemsstaterna än på politikens innehåll. Inför nästa programperiod är det därför nödvändigt att identifiera vilka prioriteringar den framtida sammanhållningspolitiken bör innehålla. Enligt kommissionen kommer behovet av en gemensam regionalpolitik att kvarstå. De ökande sociala och ekonomiska klyftorna inom unionens nya gränser kommer att motivera fler interventioner på EU-nivå, inte färre. En analys av dagens situation tyder på en fördubblad inkomstklyfta mel-

lan länder och regioner. Om utvidgningen genomfördes i morgon skulle mer än en tredjedel av befolkningen leva i länder med en inkomst per capita som understiger 90 % av genomsnittet i unionen, vilket är den nuvarande gränsen för rätten till stöd från Sammanhållningsfonden. Detta kan jämföras med en sjättedel i nuvarande EU15 (EU med nuvarande 15 medlemmar). På regional nivå skulle den genomsnittliga inkomsten per capita hos de 10 % av befolkningen som lever i de fattigaste regionerna bara uppgå till 31 % av genomsnittet i EU27 (EU15 plus 12 nya medlemmar). I dagens EU15 uppgår inkomsten per capita hos de fattigaste 10 procenten av befolkningen till 61 % av genomsnittet.

Enligt kommissionen är åtgärder som bidrar till att minska de ekonomiska, sociala och regionala klyftorna i unionen viktiga för att bevara trovärdigheten i den framtida sammanhållningspolitiken. Här framhåller kommissionen att den miniminivå som bör reserveras för sammanhållningspolitiken bör var 0,45 % av EU:s BNP. Vid sidan av de nya kandidat-länderna finns det fortfarande svaga regioner inom EU15 som är i fortsatt behov av regional-politiska stöd. Förutom att höja trovärdigheten vill kommissionen att sammanhållnings-politiken görs mer synlig och att dess innebörd tydliggörs för medborgarna. Politiken bör dessutom bättre än tidigare visa på mångfalden hos Europas olika delar och deras olika behov.

Inför nästa programperiod anser kommissionen vidare att de långtgående effekterna av pågående sociala och ekonomiska tendenser såsom globaliseringen, omvandlingen av Europas ekonomi till kunskapsbaserad verksamhet, den förändrade befolkningsstrukturen med mera bör beaktas. Produktivitetsnivån är en nyckelfaktor för den reala tillväxt- och konvergensprocessen i nationella och regional ekonomier. Produktiviteten bestäms till stor del av de mänskliga resursernas kvalitet, den fysiska infrastrukturen och innovationskapaciteten. Arbetskraftens kvalitet bestäms i sin tur dels av dess utbildningsnivå, dels av att kunskaper och färdigheter uppdateras under hela arbetslivet. I ekonomier som genomgår omvandling har det blivit ett allt större problem att fylla behovet av arbetskraft med speciella kunskaper och färdigheter.

Investeringar i kunskap och ny kommunikationsteknik kommer enligt kommissionen fortsättningsvis att utgöra grunden för Europas långsiktiga tillväxt. En integrerad strategi förespråkas enligt vilken de olika aspekterna på kunskap kombineras: utbildning, yrkesutbildning, forskning och utveckling, innovation samt informationssamhället. Här poäng-teras att informationssamhället måste göras tillgängligt för alla genom utbildning och kommun-ikationsteknik till rimligare priser. För att undvika en ökad obalans mellan EU:s centrala och perifera delar kommer det att krävas fortlöpande investeringar i ny teknik för att binda samman de perifera regionerna med de stora europeiska näten.

Enligt kommissionen utgör miljöskyddet och strävan efter ekonomisk och social sammanhållning kompletterande målsättningar. Insatserna för att öka produktiviteten bör göras så att det är förenligt med en hållbar utveckling. En ekonomisk utveckling kan bara säkras genom en försiktig användning av naturresurser. Det är vidare viktigt att främja investeringar som begränsar de miljöskador som industrin, jordbruket och hushållen kan orsaka. Investeringar inom detta område bör utgöra en prioritering i kandidatländerna.

4.2 Effektivisering av regionalpolitiken

I kommissionens rapport uppmärksammas vidare behovet av en större flexibilitet i reglerna för finansieringen av regionalpolitiska åtgärder. Samtidigt understryks vikten av rättvisa och likabehandling. Utvidgningen kommer att påskynda en omstrukturering av både stöd och den administration som fonderna föranleder. En effektivisering av förvaltningen påbörjades redan inför pågående programperiod, då en större del av ansvaret för regionalpolitiken fördes över på respektive medlemsstat enligt subsidiaritetsprincipen. Så snart utvärderingen av denna reform är genomförd följer sannolikt en process för att förenkla programplanering och förvaltning ytterligare.

För att effektivisera regionalpolitiken som sådan förespråkar kommissionen en större koncentrering av finansieringen till mindre gynnade områden. Redan under nuvarande programperiod har en större geografisk koncentrering av stöden genomdrivits genom Agenda 2000. Arbetsgruppen har dock erfarit att kommissionen anser att stödnivån inte bör överstiga 4 % av

medlemsstatens BNP, eftersom stöd över denna nivå inte anses kunna användas effektivt. En av orsakerna uppges vara de administrativa kostnader som uppstår genom förvaltningen av stödprogrammen. Denna maximinivå kommer i praktiken leda till att kandidatländerna, åtminstone inte under nästa programperiod, kommer att kunna erhålla lika mycket stöd per capita som nuvarande medlemsstater.

4.3 Den nordliga dimensionen

Under Nordiska rådets 51:a session antog rådet ett uttalande i vilket det framhölls att det ligger i hela Europas intresse att EU-samarbetet får en nordlig dimension. Eftersom de områden som Den nordliga dimensionen i första hand riktar sig till är områden som utgör gräns- och närområden till Norden har de nordiska länderna omedelbara intressen såsom säkerheten, stabiliteten och miljöförhållandena i Östersjöregionen. Vid sidan om dessa skäl finns det anledning att även lyfta fram de ekonomiska skälen. Enligt arbetsgruppen bör man behandla hela regionen som ett målområde för regionalpolitiska åtgärder. En av de viktigaste målsättningarna bör vara ekonomisk tillväxt. Genom att främja ett intensifierat handelsutbyte mellan Norden och Ryssland kan man säkra en positiv ekonomisk utveckling i såväl de nordliga regionerna i Norden som i Ryssland.

Det är mot denna bakgrund naturligt att de nordiska länderna påtar sig ett särskilt ansvar att driva på förverkligandet av den handlingsplan för Den nordliga dimensionen som EU:s toppmöte i Feira antog i juni 2000. Arbetsgruppen vill i detta sammanhang poängtera att Den nordliga dimensionen bör vara något mer än en manual för EU:s rysslandspolitik.

Nordiska rådet har pekat ut ett antal områden som angelägna satsningsområden inom ramen för arbetet med den Nordliga Dimensionen:

1. atomsäkerhet och energiförsörjning i Ryssland och Baltikum
2. miljö och hälsa i Nordens närområden
3. ekonomisk tillväxt och sysselsättning
4. utbyggnad av infrastrukturen
5. bekämpande av kriminalitet
6. stöd till demokratiutvecklingen

Förverkligandet av den Nordliga Dimensionen kommer att beröra ett flertal rättsområden inom EU. Ett av de viktigaste verktygen för genomförande är EU:s regionalpolitik. Kommissionen har som ett första led i förverkligandet av den Nordliga Dimensionen tagit fram en guide om hur Tacis och Interreg program skall koordineras. Enligt arbetsgruppen bör nästa steg vara ett gemensamt målprogram för Norden och ansökarländerna i Östersjöregionen. De nordliga regionerna skulle på så sätt kunna dra nytta av den politik som drivs mot öst.

De nordiska ländernas roll skulle bland annat vara att överföra kompetens i olika former, framför allt inom de områden som rådet pekat ut som satsningsområden. Genom det arbete som de nordiska länderna redan nu bedriver i ansökarländerna har de nordiska länderna skaffat sig ett försprång i förhållande till andra samarbetspartners. Samtidigt har EU ett intresse av att de kontaktnät som byggts upp och de erfarenheter som vunnits utnyttjas i integrationsprocessen. Även av andra skäl är de nordiska länderna särskilt lämpade som samarbetspartners i utvecklandet av glesbygdsregioner i öst. De nordliga regionerna i Norden är t.ex. väl bekanta med de problem som Ryssland och de baltiska länderna har på landsbygden. Klyftorna mellan stad och landsbygd ifråga om utbildad arbetskraft, infrastruktur och teknologi ökar där i takt med utvecklingen av tätorterna.

Arbetsgruppen vill i sammanhanget också lyfta fram att arbetet med den Nordliga dimensionen inte skall betraktas som en enkelriktad process. Öppnandet av gränserna kommer att ge Norden möjligheter att skaffa sig nya erfarenheter, inte minst genom den fria arbetsmarknaden. De nordiska länderna har också anledning att studera de nya medlemsländernas "enklare" lagstiftning.

I samband med att målprogrammen inför nästa programperiod reformeras, bland annat i syfte att koncentrera stödmedlen till de fattigaste regionerna, kommer allt fler regioner att förlora möjligheterna att dra nytta av EU:s regionalpolitik. Detta kommer sannolikt att bidra till spänningar mellan stater och regioner inom EU. För att förhindra en sådan utveckling bör medlemsstaterna se över möjligheterna att bedriva intern regionalpolitik inom de ramar som konkurrenslagstiftningen sätter, åtminstone inom de regioner som halkar efter utvecklingen nationellt sett.

5. Ny teknologi och globalisering

Ny teknologi och globalisering bidrar i sig till att betydelsen av långa avstånd minskar. Internetanvändningen har utvecklats snabbt i den rika delen av världen på ett sätt som inte kunde förutses för bara tio år sedan. Allt fler företag, myndigheter och andra institutioner erbjuder sina tjänster också över internet. Såväl samhällsinformation, varor som tjänster blir på så sätt tillgängliga dygnet runt. Vissa myndigheter erbjuder medborgarna tillfälle att uttala sin åsikt i frågor som är aktuella att besluta om. För den som har tillgång till tekniken har därigenom nya möjligheter öppnats att utöva sina demokratiska rättigheter.

Trots att den nya tekniken och den globala finansmarknaden i sig innebär att avstånd inte är en hindrande faktor har utvecklingen bidragit till en ökande geografisk koncentration av befolkning och tillgång till ny teknologi. Klyftorna mellan de perifera områdena och de tätbefolkade områden ökar istället för att minska. Utbyggnaden av den infrastruktur som är nödvändig för utnyttjande av ny teknik såsom mobiltelefoner och internet är kostsam. Det är enbart i de tätbefolkade regionerna som utbyggnaden kan ske helt på kommersiella villkor. I de mer perifera områdena måste utbyggnaden finansieras på andra sätt. En optimalt utbyggd infrastruktur främjar dock en jämlik tillgång på information och service oavsett bosättningsort. Kostnaden för användaren är densamma oavsett var användaren befinner sig. (Norge är ett undantag då differentierade taxor avänds.)

Under Nordiska rådets 52:a session år 2000 antog rådet ett antal utskottsförslag som hade sin grund i en IT-rapport som lagts fram av en arbetsgrupp tillsatt av Europautskottet. I sin rapport formulerade arbetsgruppen fem mål som bör vara vägledande för det fortsatta nordiska samarbetet:

1. IT skall vara ett verktyg tillgängligt för alla invånare i de nordiska länderna.
2. Hela Norden skall vara ett attraktivt område för etablering av och investering i kunskapsintensiva företag.
3. Genom IT, skall Norden stärka sin position som en region med hög och jämn utbildningsnivå.
4. Norden skall vara föregångare i användningen av IT för att förnya social service.
5. Norden skall gemensamt använda IT för att stärka insyn och delaktighet, samt den nordiska identiteten.

IT-arbetsgruppen föreslog bland annat insatser för att följa utvecklingen inom EU:s olika program och för att formulera de nordiska ländernas förhållningssätt till dessa program. Arbetsgruppen föreslog också att ett nordiskt freenet för att stimulera utbildning och lärande, samt att ett gränsöverskridande makrokluster inom IT etableras.

Inom de nordiska länderna har problemen som är förknippade med utbyggnaden av infrastruktur och jämlik tillgång till den nya tekniken uppmärksammats. Frågan om hur verksamheten bör regleras och vem som skall ansvara för att tekniken görs tillgänglig på jämlika villkor diskuteras nationellt. Enligt arbetsgruppen kan regionala skillnader undvikas om de nordiska länderna går in för en gemensam lösning. Arbetsgruppen föreslår därför att de nordiska länderna överenskommer om en nordisk modell där staten tar huvudansvaret för en utbyggnad av infrastrukturen så att en jämlik tillgång till den nya teknologin garanteras.

Utbyggnaden av infrastruktur såsom vägar och broar har traditionellt varit en verksamhet som kunnat erhållit generösa regionalstöd inom EU. Utbyggnaden av infrastrukturen för IT-teknologin är därför särskilt lämpad som ett insatsområde inom ramen för strukturfonderna.

Som nämns ovan under avsnitt 4.1 lyfter kommissionen särskilt fram övergången till ett kunskapssamhälle som ett viktig steg i Europas långsiktiga tillväxt i sin andra rapport om sammanhållning. En grundläggande förutsättning sägs vara en utbyggd infrastruktur av hög kvalitet. Här uppmärksammar kommissionen den ökade obalansen mellan EU:s centrala och perifera delar och framhåller att investeringar i ny teknik kommer att krävas för att binda samman de perifera regionerna med de stora europeiska näten.

När det gäller den globaliserade ekonomin konstaterar arbetsgruppen att nordiska företag, genom den inre marknaden och på grund av WTO överenskommelser, utsätts för allt hårdare konkurrens. Varor importeras från EU-stödda företag utanför Norden, ibland med betydligt lägre arbetskraftskostnader, samtidigt som tullar inte är tillåtna. Företag som väljer att flytta sin verksamhet utanför de nordiska länderna är ett reellt hot som när det realiseras återverkar på sysselsättning, skatteintäkter osv. EMU är ytterligare en faktor som alla nordiska länder kommer att bli tvungna att ta hänsyn till oavsett om landet deltar eller inte. Ju mer globalisering desto färre verktyg som staten kan använda själv för att styra den egna ekonomin.

6. Vilken regionalpolitik behövs i Norden?

De nordiska länderna har ett antal fysiska likheter. De är alla kuststater på nordliga breddgrader med liknande befolkningsmönster. Långa avstånd, migrationen från landsbygd till tätorter och det nordliga klimatet är typiska problem som sannolikt bidragit till likheter i synen på regionalpolitiken. Arbetsgruppen konstaterar att de gemensamma dragen i regionalpolitiken talar för en gemensam nordisk strategi beträffande regionalpolitiken, särskilt i fråga om glesbygd och gränsområden.

De nordiska länderna (och de nuvarande EU länderna) kan i nuläget utgå ifrån att den förestående utvidgningen kommer att leda till drastiska förändringar när det gäller EU:s regionalpolitik. Kommissionen förespråkar en ytterligare koncentration av stödområdena, vilket innebär att möjligheterna att delta i EU:s strukturfondsprogram minskar eller försvinner helt och hållet. Denna förändring i kombination med den stränga konkurrenslagstiftningen kan komma att hämma den regionala utvecklingen i stora delar av Norden.

För de regioner i Norden som redan i nuläget har en svag utveckling kan de föreslagna förändringarna i EU:s regionalpolitik medföra stagnation och tillbakagång. Enligt arbetsgruppen är en sådan utveckling inte acceptabel. Eftersom det i Norden finns stora interna regionala skillnader är åtgärder för att utjämna förhållandena motiverade. Sådana åtgärder bör därför tillåtas inom ramen för EU:s och den nationella regionalpolitiken. Fokus bör ställas på de speciella förhållanden som råder i de nordliga regionerna med strängt klimat, spridd bosättning, ensidigt näringsliv och långa avstånd. De nordliga regionerna bör betraktas som en del av Europas arktis, som kräver särskilda åtgärder för att stimulera en godtagbar utveckling.

Enligt arbetsgruppens mening bör det i en gemenskap råda balans mellan nytta och uppoffringar. En negativ utveckling i de perifera regionerna kommer sannolikt att skapa spänningar som försvagar sammanhållningen inom EU. De nordiska länderna bör därför gemensamt inför kommande förhandlingar insistera på en regionalpolitik som inte leder till stagnation och tillbakagång.

Enligt arbetsgruppen finns det behov av att kartlägga i vilken mån det kommer att finnas utymme att bedriva regionalpolitik framöver, dels inom ramen för strukturfondsprogrammen, dels i form av nationell regionalpolitik i enlighet med konkurrenslagstiftningen. Här finns det anledning att studera andra EU-länders regionalpolitik som bedrivits i enlighet med gällande begränsningar. Med detta som utgångspunkt bör de nordiska länderna ta ställning till behovet av att gemensamt agera för en liberalare konkurrenslagstiftning och nya insatsområden i strukturfondsprogrammen, som passar de perifera områdena i Norden.

Arbetsgruppen har bl.a. noterat att de nordiska länderna, i enlighet med artikel 16 i Amsterdamtraktaten, skulle kunna argumentera för stöd till infrastruktur i perifera områden för att främja tillgång till teletjänster och ny teknologi, likaväl som för vägar, flygförbindelser och postbefordran. Artikel 16 handlar om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse som har betydelse för främjandet av social och territoriell sammanhållning, dvs tjänster som staten kan anses ha en

plikt att garantera i hela dess territorium. Enligt bestämmelsen kan stödåtgärder komma ifråga både i form av nationellt stöd och som stöd finansierat ur gemenskapens medel, beroende på den befogenhetsfördelning som finns för området ifråga.

Viktiga insatsområden för de nordliga regionerna är miljöfrågor, turism, kunskapsutveckling, IT och annan teknologiutveckling. Dessa frågor är samtidigt viktiga för ansökarländerna. Detta öppnar för en utåtriktad regionalpolitik mot Baltikum och Ryssland. Genomförandet av EU:s handlingsprogram för den nordliga dimensionen förutsätter resurser bland annat i form av finansiering och kompetens. Strukturfondsprogrammen tillhör de viktigaste verktygen för att genomföra de mer grundläggande projekten såsom utbyggnaden av modern infrastruktur för passagerar- och godstransporter, energiförsörjning och telekommunikationer. Denna utbyggnad möjliggör handel, kompetensöverföring, arbetskraftens rörlighet över gränserna m.m. som i sin tur är grundläggande förutsättningar för ekonomisk tillväxt i regionen. En ekonomisk tillväxt i Ryssland kan därigenom ge upphov till positiva effekter som stimulerar utvecklingen i de nordiska gränsområdena. De nordiska länderna bör därför aktivt stöda och delta i utvecklandet av sådana målprogram som syftar till att stimulera uppbyggnaden av infrastruktur, kunskaps-utveckling, teknologiuppbyggnad och kompetensöverföring i de nya medlemstaterna runt Östersjön.

7. Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen föreslår:

1. att de nordiska länderna formulerar en gemensam ståndpunkt inför förhandlingarna om EU:s kommande programperiod för regionalpolitiken enligt vilken det slås fast att de nordiska länderna har Europas arktiska delar och att detta kräver särskilda åtgärder för att de regionala utvecklingsnivåerna skall bibehållas
2. att de nordiska länderna gemensamt agerar för en ändring av EU:s konkurrenslagstiftning så att mer utrymme ges för en effektiv och friare nationell regionalpolitik och att nya insatsområden intas i strukturfondsprogrammen som passar de perifera områdena i Norden
3. att de nordiska länderna företar en inventering av innehållet i Den nordliga dimensionen och gemensamt stöder och driver på utvecklandet av EU:s strukturfondsprogram så att åtgärder inkluderas som innebär att EU:s handlingsprogram för Den nordliga dimensionen förverkligas
4. att de nordiska länderna gemensamt agerar för att EU:s kommande strukturfondsprogram möjliggör stöd för uppbyggnad av infrastruktur i de nordiska glesbygdsområdena i syfte att därmed minska klyftorna mellan tätort och landsbygd
5. att de nordiska länderna gemensamt agerar för att EU också i ett regionalpolitiskt perspektiv understöder utvecklingen i gräns- och närområdena till Ryssland och Baltikum
6. att de nordiska länderna gemensamt överenskommer om en nordisk modell där staten tar huvudansvaret för en utbyggnad av infrastrukturen för ny teknologi så att en jämlik tillgång den nya teknologin garanteras alla nordiska invånare
7. att de nordiska länderna fortsatt skall koordinera och utveckla sitt regionalpolitiska samarbete genom att stöda regionalpolitisk forskning och utveckling, bl.a. genom att stöda och utveckla Nordregios verksamhet

Källförteckning:

Litteratur:

Hallgeir Aalbu, Göran Hallin, Åge Mariussen: Nordregio 1999:3. *When Policy Regimes Meet: Structural Funds in the Nordic Countries 1994-99*
Bjarki Jóhannesson: *Regional Policy in Iceland: Bright Summer Nights and Long Distances, Rural and Regional Development in the Nordic-Scottish Context*. Editor: Ingi Rúnar Eðvardsson

Offentligt tryck:

Alltingets resolution antagen den 3 mars 1999: Regionalpolitiken 1999–2000
Kommissionen: Andra rapporten om ekonomisk och social sammanhållning: *Ett enat Europa, solidaritet mellan folken, regional mångfald*
Landskapsstyrelsens meddelande 1/2000–2001: *Regionalpolitiken på Åland*
Prop. 2000/2001:1: *Regional utveckling och utjämning, Utgiftsområde 19*
Prop. 2001/02:4: *En ny regional utvecklingspolitik för tillväxt och livskraft i hela landet*
Regional Erhvervspolitisk Redegørelse.reg21, sept. 2001: *Tæt på erhvervspolitikken .dk21*
Stortingsmelding 34 (2000–2001): *Om mål og strategier i distrikts- og regionalpolitikken*
SOU 2000:87 Regionalpolitiska utredningens

Bilaga 1

Mandat

for Europaudvalgets arbejdsgruppe om EU's regionalpolitik

1. Baggrund

Der er 2 årsager til at man bør tage EU's strukturfondes grundlæggende principper op til revision:

a) Udvidelsen af EU kommer til at omfatte nye udkantsområder med store geografiske afstande fra centrale udviklingsområder, herunder Nordens nærområder.
b) Nye teknologier og globale finansmarkeder skaber en geografisk koncentration af tæt befolkede områder, hvilket afstedkommer behov for en ny og revideret regionalpolitik for at værne om de lokale miljøer i udkantsområderne.

Udover disse forhold, giver de nuværende regelsæt, administrationen samt markedsføring af strukturfondene også anledning til at man bør se nærmere på de anvendte projektformer og ansøgningsvilkår – ikke mindst i relation til hvilke effektmål og succeskriterier der stilles til udviklingsprojekterne.

2. Mandat

Arbejdsgruppen gives mandat til at undersøge principper og grundlag for EU's strukturfonde for hermed at kunne skabe grundlag for at vurderer om fondene i tilfredstillende grad lever op til de nye behov som udvidelsen af EU afstedkommer.

Som et led i dette arbejde kan arbejdsgruppen bestille ekspertrapporter fra eksterne organisationer/myndigheder og landerapporter. Endvidere kan der efter behov afholdes høring/ seminar.

Gruppens arbejde bør sluttelig udmunde i en rapport indeholdende forslag om revision af EU's regionalfonde.

Arbejdsgruppen bør til stadighed være opmærksom på overlapning med - og i relevante tilfælde inddrage - Nordisk Råds Nordenudvalg i deres arbejde. Arbejdsformen for dette samarbejde vil blive tilrettelagt efter behov.

3. Arbejdsform

Arbejdsgruppen består som minimum af 4 medlemmer af Europaudvalget (en fra hver partigruppe) og i relevante tilfælde af medlemmer fra Nordenudvalget. Nordisk Råds sekretariat stiller en sekretær til rådighed for arbejdsgruppen.

4. Tidsplan

Arbejdsgruppen skal på Europaudvalgets juni-møde 2001 fremlægge slutrapport og eventuelle forslag for Europaudvalget.

5. Budget

Arbejdsgruppens medlemmers rejser betales af Nordisk Råd. Evt. eksperters honorar og rejseudgifter betales af Nordisk Råd. Der er afsat DKK 75.000 til gruppens arbejde.

Vedtak

Fremstillinger vedtatt av presidiet 2002[1]

Nr 1 Överföring av pengar mellan de nordiska länderna (A 1282/presidiet)[2]
Nr 2 EU:s regionalpolitik (A 1277/næring)[3]

Rekommandasjoner, ytring och interne vedtak vedtatt ved Nordisk Råds 54. sesjon

Nr 3 Nordbornas rättigheter (B 215/presidiet)
Nr 4 Redogörelse till Nordiska rådets nationella delegationer om uppföljning av rådets rekommendationer (B 215/presidiet)
Nr 5 Fri rörlighet för alla (B 214/velferd)
Nr 6 Införsel av hund och katt mellan de nordiska länderna (A 1265/miljö)
Nr 7 Bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration inden for arbejdsmarkeds- og uddannelsesområdet (A 1299/medborger)
Nr 8 Strategi for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration (A 1299/medborger)
Nr 9 Skadelig skattekonkurrence (A 1300/næring)
Nr 10 Tiltag mod skadelig skattekonkurrence (A 1300/næring)
Nr 11 Økt mattrygghet i Norden (B 216/medborger)
Nr 12 EU:s beslut om dioxin (A 1287/miljö)
Nr 13 Stöd av demokratiutvecklingen i Kaliningrad (A 1307/presidiet)
Nr 14 Vattenvård och hälsa i Karelska republiken (A 1293/miljö)
Nr 15 Finsk projektering i Karelska republiken (A 1293/miljö)
Nr 16 Västnorden i det nordiska samarbetet (A 1275/presidiet)
Nr 17 Nordisk lovsamarbejde (B 217/medborger)
Nr 18 Konsekvensoplysninger og henvisning til de nordiske landes lovgivning i det nationale lovgivningsarbejde (B 217/medborger)
Nr 19 Människohandel (trafficking) (A 1302/medborger)
Nr 20 Uppehållstillstånd för trafficking-offer (A 1302/medborger)
Nr 21 Bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger (A 1310/medborger)
Nr 22 Polisens roll och specialutbildning av polis (1311/medborger)
Nr 23 Små diagnosgruppers patientföreningar (A 1278/välfärd)
Nr 24 Telemedicin mellan de nordiska länderna (A 1283/velferd)
Nr 25 Hälsovårdssystemen i Norden (A 1308/välfärd)
Nr 26 Hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn (A 1285/velferd)
Nr 27 Nordisk kulturpolitik og kulturstatistik (A 1304/kultur)
Nr 28 International tilpasning af aftalelicens-modellen indenfor kulturområdet (A 1304/kultur)
Nr 29 Evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivillig-sektoren (A 1306/kultur)
Nr 30 Nordisk formgivning och design (A 1280/kultur)
Nr 31 Strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002-2004 (B 218/næring)
Nr 32 Public Service TV och digitalisering (A 1244/kultur)
Nr 33 Nordisk språkgemenskap (A 1279/kultur)
Nr 34 Kendskab til nordisk sprogfællesskab (A 1279/kultur)
Nr 35 Elektroniske fagbøker for synshemmede (A 1292/velferd)
Nr 36 Mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet (B 211/kultur)

---

[1] Vedtak i alle sakene ved akklamasjon
[2] Vedtatt av Presidiet 29. januar 2002 i Oslo
[3] Vedtatt av Presidiet 15. april 2002 i Reykjavik

Nr 37	Uddannelse for unge i Norden (A 1289/kultur)
Nr 38	Nordisk tentamensgyldighed for højere uddannelser (A 1305/kultur)
Nr 39	Hvidbog om udbygning af Norden til en internationalt ledende region for forskning og innovation (B 212/kultur)
Nr 40	Nordiska samarbetets budget för 2003 (B 213/p; C 2)
Nr 41	Nordisk forskningsstøtte og Nordisk Råds interne budgetprocedure (A 1303/kk)

Ytring

Ytring 1	Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed 2001, incl. beretning fra Nordisk Kulturfond (C 5/kk)

Interne vedtak

Int. vedtak 1	Globale aktører (A 1248/euro)[4]
Int. vedtak 2	Tema for Nordisk Råds Journaliststipendium 2003 (A 1299/medborger)
Int. vedtak 3	Demokratiutveckling i Kaliningrad (A 1307/presidiet)
Int. vedtak 4	Budgetprocessen (A 1303/kk)

[4] Vedtatt av Presidiet 29. januar 2002 i Oslo

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående framställning angående *överföring av pengar mellan de nordiska länderna*

FRAMSTÄLLNING 1/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådets presidium den 29 januari 2002 gjort nedanstående framställning efter förslag av Presidiet *(A 1282/presidiet)*.

Framställningen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å gjennomgå betalingsformidlingssystemet mellom de nordiske land. En slik gjennomgang må ha som mål at det treffes beslutninger som vil gjøre det billigere for privatkunder, gi kundene bedre informasjon og redusere tiden slike betalingsoppdrag tar

Oslo den 29 januari 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående framställning
angående *EU:s regionalpolitik*

FRAMSTÄLLNING 2/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådets presidium den 15 april 2002 gjort nedanstående framställning efter förslag av Europautskottet samt Näringsutskottet *(A 1277/næring)*. Den konservativa gruppens presidiemedlemmar Chris Heister (m) och Kaj Ikast (KF) reserverade sig mot att-satserna 2 och 6; Reservationen se s. 2.

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1) *att* de nordiska länderna formulerar en gemensam ståndpunkt inför förhandlingarna om EU:s kommande programperiod för regionalpolitiken enligt vilken det slås fast att de nordiska länderna har Europas arktiska delar och att detta kräver särskilda åtgärder för att de regionala utvecklingsnivåerna skall bibehållas

2) *att* de nordiska länderna gemensamt agerar för en ändring av EU:s konkurrenslagstiftning så att mer utrymme ges för en effektiv och friare nationell regionalpolitik och att nya insatsområden intas i strukturfondsprogrammen som passar de perifera områdena i Norden

3) *att* de nordiska länderna företar en inventering av innehållet i Den nordliga dimensionen och gemensamt stöder och driver på utvecklandet av EU:s strukturfondsprogram så att åtgärder inkluderas som innebär att EU:s handlingsprogram för Den nordliga dimensionen förverkligas

4) *att* de nordiska länderna gemensamt agerar för att EU:s kommande strukturfondsprogram möjliggör stöd för uppbyggnad av infrastruktur i de nordiska glesbygdsområdena i syfte att därmed minska klyftorna mellan tätort och landsbygd

5) *att* de nordiska länderna gemensamt agerar för att EU också i ett regionalpolitiskt perspektiv understöder utvecklingen i gräns- och närområdena till Ryssland och Baltikum

6) *att* de nordiska länderna gemensamt överenskommer om en nordisk modell där staten tar huvudansvaret för en utbyggnad av infrastrukturen för ny teknologi så att en jämlik tillgång den nya teknologin garanteras alla nordiska invånare

7) *att* de nordiska länderna fortsatt skall koordinera och utveckla sitt regionalpolitiska samarbete genom att stöda regionalpolitisk forskning och utveckling, bl.a. genom att stöda och utveckla Nordregios verksamhet

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Reservation

Chris Heister (m) och Kaj Ikast (KF), presidiemedlemmar och medlemmar av konservativa gruppen i Nordiska rådet lämnade vid presidiets möte den 15 april 2002 följande reservation till Näringsutskottets förslag till framställning i anledning av utskottsförslag om EU:s regionalpolitik (A 1277/næring):

En effektiv regionalpolitik måste baseras på goda förutsättningar för företagande. Olika företagsstöd kan aldrig ersätta entreprenörskap, företagande och dynamik. Brister i konkurrenskraft kan inte lösas genom selektiva stöd eller ändrade regler i EU:s konkurrenslagstiftning.

Vi är vidare negativa till ett statligt huvudansvar för utbyggnad av ny teknik. Normalt ska utbyggnad av ny teknik vara en fråga för marknadens aktörer. Statens ansvar bör begränsas till att dels skapa stabila spelregler, dels främja och stimulera konkurrens och dels även medverka i de områden där utbyggnad inte kan ske på kommersiella villkor.

Den konservativa gruppen föreslår att

> Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av att-satserna 2 och 6 i utskottsförslag om EU:s regionalpolitik (A 1277/euro)

Reykjavík den 15 april 2002

Chris Heister (m) *Kaj Ikast (KF)*

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *Nordbornas rättigheter*

REKOMMENDATION 3/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 30 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Presidiet (B 215/presidiet).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att* en konkret tidsplan och implementeringsplan sätts för var och en av de 23 åtgärderna som framgår av bilaga 1 till ministerrådsförslaget att lämnas till Nordiska rådet senast den 15 januari 2003. Tids- och implementeringsplanen ska omfatta analys av problemställningar, nödvändiga politiska beslut, ändringar i regelverk, statusbeskrivning och uppföljning
2. *att* modernisera de nordiska avtalen på arbetsmarknadsområdet, och lägga till grund att icke-nordisk medborgare med permanent uppehållstillstånd i ett nordiskt land får samma rättigheter som nordisk medborgare vad gäller möjligheten att arbeta i Norden samt att innan våren 2003 anmäla vilka åtgärder som verkställts för att uppnå denna målsättning
3. *att* Nordiska ministerrådet i de framtida budgetförslagen avsätter tillräckliga resurser till Hallo Norden, för att Hallo Norden kan medverka till att bistå de Nordbor som råkar ut för hinder vid flyttning/pendling eller studier inom Norden samt för att Hallo Norden årligen kan avge rapportering om omfattningen och karaktären av befintliga gränshinder
4. *att* ministerrrådet i sin planering och prioritering av insatser mot gränshinder också indrar relevanta myndigheter, organisationer och institutioner, härunder Föreningarna Norden, de åtta nordiska gränsregionerna, branschorganisationer, konsumentorganisationer etc.

5. *att* arbeta för en lagstiftning om gränsöverskridande betalningar inom Norden i syfte att nivån på avgifterna ska vara den samma som inhemska betalningar; ministerrådet rekommenderas att ta utgångspunkt i den modell som antagits av Europaparlamentet och Europeiska rådet (förordningen (EG) nummer 2560/2001))
6. *att* i övrigt genomföra de föreslagna åtgärderna i ministerrådsförslag om uppföljning av Nordbornas rättigheter (B 215/presidiet), med beaktande av de synpunkter som framgår av presidiets betänkande över ministerrådsförslaget

Helsingfors den 30 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *redogörelse till
Nordiska rådets nationella
delegationer om uppföljning
av rekommendationer*

REKOMMENDATION 4/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 30 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Presidiet (B 215/presidiet).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att till Nordiska rådets nationella delegationer årligen lämna en redogörelse för vad man nationellt har gjort med anledning av de rekommendationer som antagits på föregående session.

Som en synnerligen viktig del av uppföljningen av ministerrådsförslaget om uppföljningen av Nordbornas rättigheter understryker Nordiska rådet betydelsen av rådets rekommendation till de nordiska ländernas regeringar om att regering, vid framläggning av lagförslag i parlamentet, upplyser om eventuella konsekvenser i förhållande till de övriga nordiska länderna.[1]

Helsingfors den 20 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

[1] Se rekommendation 18/2002 Konsekvensoplysninger og henvisning til de nordiske landes lovgivning i det nationale lovgivningsarbejde.

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *fri rörlighet för alla*

REKOMMENDATION 5/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 30 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Välfärdsutskottet (B 214/velferd).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ministerrådsforslag om oppfølgning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden" B 214/velferd med beaktande av de synpunkter som framförts om att de föreslagna informationsåtgärderna också åtföljs av konkreta utbildningsinsatser för berörd personal i relevanta kommunala och statliga myndigheter

Helsingfors den 30 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *införsel av hund och katt
mellan de nordiska länderna*

REKOMMENDATION 6/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 30 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Miljö- och naturresursutskottet (A 1265/miljö).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att utreda behovet av en harmonisering av de nordiska ländernas nationella bestämmelser om införsel av hund och katt för att underlätta rörelsefrihet i Norden

Helsingfors den 30 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *bekæmpelse af racisme
og fremmedfjendtlighed og fremme
af integration inden for arbejdsmarkeds-
og uddannelsesområdet*

REKOMMENDATION 7/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 30 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Medborgar- och konsumentutskottet (A 1299/medborger).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* tage initiativ til at området racisme og etnisk mangfoldighed bliver en obligatorisk del i uddannelserne hos dem som skal arbejde i uddannelses- og socialsektorerne, retssystemet og andre relevante erhvervsfag og tilbydes som efteruddannelse. Målsætningen skal være omfattende nok til at skabe interkulturel kompetence blandt disse faggrupper

2) *at* der i hvert af de nordiske lande findes mulighed for som hovedfag at studere området racisme, interkulturel kommunikation og etnisk mangfoldighed ved en højere uddannelsesinstitution

3) *at* stimulere rekruttering af lærere af etniske minoriteter til de respektive landes uddannelsesinstitutioner og børnehaver

4) *at* sørge for, at skolen opfylder sin rolle hvad angår oplæring af børn og unge i menneskerettighedernes og demokratiets principper

5) *at* opfordre og støtte folkehøjskoler og studieforbund (folkbildning/folkoplysning) til at sætte spørgsmålene omkring etnisk mangfoldighed og bekæmpelse af racisme på dagsordenen samt at opfodre dem til at motivere folk af etniske minoriteter til at deltage i kursusaktiviteterne

6) *at* den offentlige sektor indtager en førende rolle hvad angår rekruttering af folk af etniske minoriteter til de offentlige arbejdspladser. Dette kræver bl.a. efteruddannelse af personalet på de offentlige arbejdspladser, ledere, mellemledere og personalechefer samt arbejdsformidlingerne for herved at sikre en optimal forståelse for de etniske minoriteters kvalifikationer og kompetencer samt betydningen af mangfoldighedsledelse. Regeringerne skal endvidere se til, at der oprettes kvalifikationsvurderingscentre som etniske minoriteter kan henvende sig til

7) *at* tage initiativ til 3-parts forhandlinger med deltagelse af arbejdsmarkedets parter og regering, med henblik på at opstille klare målsætninger for etnisk mangfoldighed på arbejdsmarkedet og at der stilles de nødvendige redskaber til rådighed (konsulenter, erfaringsudveksling mm.)

8) *at* sikre, at public service media, er førende i at skabe gode eksempler hvad angår bekæmpelse af racisme og i at fremme kulturel mangfoldighed. Dette kræver anerkendelse af behovet for multikulturel medier og indebærer bl.a. efteruddannelse og træning af journalisterne, ansættelse af journalister af etniske minoriteter, journalisternes faglig dialog med indvandrerorganisationer og en større plads til etniske minoriteters stemmer i nyheds- og programsproduktioner

9) *at* se til, at relevante myndigheder gennemgår indeholdet i de journalistiske uddannelser med henblik på at sikre, at det faglige indhold styrkes i retning mod større fokus på oplæring i interkulturel kommunikation og etnisk mangfoldighed og fremstilling af nuanceret billede af etniske minoriteter

Helsingfors den 30 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *strategi for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration*

REKOMMENDATION 8/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 30 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Medborgar- och konsumentutskottet (A 1299/medborger).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* se til, at der på nordisk niveau bliver udarbejdet fælles definitioner over begreber som er af betydning i diskussionen vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination og spørgsmål vedrørende integration

2) *at* oprette en fælles nordisk kundskabsbase over spørgsmål vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination, integration og mangfoldighed, herunder pålidelig database over gode eksempler på området, forskning, lovgivning, klageorganer, institutioner, organisationer, internationale forhold, m.m. Ansvarlige for kundskabsbasen skal have det til opgave at indsamle, registrere og analysere data

3) *at* tage initiativ til og yde øget støtte til fælles nordiske forskningsprojekter vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination og spørgsmål vedrørende integration og mangfoldighed som øger kundskaben af området og eventuelt kan danne grundlag for fælles nordiske tiltag på området

4) *at* arrangere et fælles nordisk seminar, hvor hovedopgaven er udveksling af gode erfaringer med arbejdet med etnisk mangfoldighed og integration i skolen. På seminaret skal deltage repræsentanter fra enkelte skoler, skolemyndigheder, forældreforbund, indvandrerorganisationer samt eksperter, parlamentarikere og regeringsrepræsentanter m.m. Resultaterne, dokumentation af gode eksempler, skal publiceres

5) *at* arrangere et fælles nordisk seminar om mangfoldighedsledelse (diversity management), hvor hovedopgaven er spørgsmålet om, hvad mangfoldighedsledelse kan bidrage til i virksomhederne og udveksling af gode erfaringer med arbejdet med etnisk mangfoldighed på arbejdspladserne. På seminaret skal deltage repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, frivillige organisationer, parlamentarikere og regeringsrepræsentanter samt relevante eksperter på området mm. Resultaterne, dokumentation af gode eksempler, skal publiceres

6) *at* tage initiativ til oprettelse af en nordisk Stafet-ordning indenfor området antidiskrimination og etnisk mangfoldighed. Ordningen skal køre på tværs af de nordiske landegrænser, men i øvrigt køre som den Stafet-ordning som Nævnet for Etnisk Ligestilling er ansvarlig for i Danmark, herunder afholdelse af de årlige Stafet-konferencer med omfattende deltagelse af frivillige organisationer

7) *at* opfodre Nordisk Journalistcenter (NJC) til at regelmæssigt arrangere kurser hvor temaet drejer sig om mediernes rolle og ansvar i opinionsdannelse omkring racisme, fremmedfjendtlighed og etnisk mangfoldighed. NJC skal også opfordres og støttes til at udføre forskning på området

Helsingfors den 30 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *skadelig skattekonkurrence*

REKOMMENDATION 9/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 30 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Näringsutskottet (A 1300/næring).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* det på et tidligt tidspunkt i lovgivningsprocessen af skatteforslag, sikres at embedsmænd informeres om tiltag i de øvrige nordiske lande
2) *at* Nordisk Ministerråd sikrer, at der i forhold til EU's og OECD's initiativer til bekæmpelse af skadelig skattekonkurrence, finder en koordinering sted af den nordiske deltagelse
3) *at* Nordisk Ministerråd (MR-Finans) på årlig basis giver en kortfattet status til Næringsudvalget over hvilke initiativer eller spørgsmål som har været drøftet i det forløbne år vedrørende bekæmpelse af skadelig skattekonkurrence

Helsingfors den 30 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *tiltag mod*
skadelig skattekonkurrence

REKOMMENDATION 10/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 30 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Näringsutskottet (A 1300/næring).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* alle de nordiske lande efterstræber at opfylde målsætninger og krav i EU's Adfærdskodeks for erhvervsbeskatning og OECD's Memorandum om eliminering af skadelig skattekonkurrence

2) *at* der ved fremlæggelse af lovforslag skal redegøres for om disse potentielt kan indebære skadelig skattekonkurrence

Helsingfors den 30 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *økt mattrygghet i Norden*

REKOMMENDATION 11/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Medborgar- och konsumentutskottet (B 216/medborger).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre ministerrådsforslag om økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse, og inddrage Medborger- og Forbrugerudvalgets kommentarer som de fremgår af udvalgets betænkning (B 216/medborger)

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *EU:s beslut om dioxin*

REKOMMENDATION 12/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Miljö- och naturresursutskottet (A 1287/miljö).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at – på baggrund af en afklaring af status for allerede pågående nationale og internationale initiativer – udarbejde retningslinjer for et nordisk samarbejde om dioxin og dioxinlignende PCB i fødevarer gennem følgende initiativer:

- samarbejde mellem landbrugs-, fiske- og fødevareområdet med inddragelse af øvrige relevante sektorer, herunder miljøsektoren, med henblik på at opnå et helhedsperspektiv på spørgsmålet
- samarbejde med myndighederne i Østersølandene
- samnordiske kontrol- og overvågningsprogrammer udformes
- prøveudtagningsmetodik og analysevirksomhed belyses
- nordiske retningslinjer for dataopbevaring af prøveresultater udarbejdes
- supplerende samnordisk forskning om risikovurdering og toxicitet styrkes

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *stöd av demokrati-
utvecklingen i Kaliningrad*

REKOMMENDATION 13/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Presidiet (A 1307/presidiet).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* ta initiativ till någon form av givar- eller biståndskonferens för att prioritera och samordna de många projekt och förslag som finns för att stöda Kaliningrad
2) *att* fortsatt verka för att ett nordiskt informationskontor kan öppnas i Kaliningrad

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *vattenvård och hälsa*
i Karelska republiken

REKOMMENDATION 14/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Miljö- och naturresursutskottet (A 1293/miljö).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* verka för att det inom ramen för EU:s Nordliga dimension tas konkreta miljöinitiativ i Karelska republiken samt att samarbetet med Karelska republiken som ett målområde inom den Nordliga dimensionen fördjupas och intensifieras;

2) *att* i sitt närområdessamarbete fördjupa samarbetet med Karelska republiken och som led i detta arbete:

- främja samordning av i Karelska republiken förekommande internationella aktiviteter för att åstadkomma en mera effektiv verksamhet
- främja och samordna det samarbete som bedrivs mellan inom området verkande nätverk, såsom vänortsnätverket och medborgarorganisationerna
- göra ett nordiskt program för insatserna i Karelska republiken och därvid uppmärksamma finansiella insatser från övriga internationella organisationer och regeringar
- använda Nefco och övriga nordiska finansieringsinstrument inom det karelska området
- genomföra småskaliga projekt i Karelska republiken

3) *att* samarbeta med lokala hälsovårdsmyndigheter i Karelska republiken för att åstadkomma en förbättring av folkhälsan, bl.a. genom att

- på grundval av gjorda utredningar kartlägga användningen av ytligt grundvatten som dricksvattenkälla
- söka åstadkomma en förbättring av hanteringen av dricksvatten
- främja användning av grundvatten som vattenkälla för bosättningscentra
- främja distributionen av rent dricksvatten till speciella förbrukare som t.ex. barnsjukhus
- bland annat baserat på gjorda utredningar, skapa ett informationsprogram om sjukdomar orsakade av dricksvattnet
- ansvara för informationsprogrammets genomförande
- finna metoder för tryggande av den karelska befolkningens jod- och fluorintag

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Finlands regering
nedanstående rekommendation
angående *finsk projektering*
i Karelska republiken

REKOMMENDATION 15/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Miljö- och naturresursutskottet (A 1293/miljö).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Finlands regering

att ensam eller i samarbete med övriga nordiska regeringar söker slutföra ofullbordade projekt som finansierats av regeringen

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *Västnorden i*
det nordiska samarbetet

REKOMMENDATION 16/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Presidiet (A 1275/presidiet).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att genomföra en systematisk kartläggning av aktuella frågeställningar inom ramen för "Västnorden i det nordiska samarbetet" i syfte att etablera ett underlag för en dialog mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet, med början år 2003, kring samarbetets framtida inriktning och prioriteringar och i arbetet beakta de synpunkter som framförs i presidiets betänkande över medlemsförslag om "ett handslag till Västnorden" (A 1275/presidiet)

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *nordisk lovsamarbejde*

REKOMMENDATION 17/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Medborgar- och konsumentutskottet (B 217/medborger).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Nordisk Ministerråds Program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 og handlingsplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002–2003 og inddrage Medborger- og Forbrugerudvalgets kommentarer som de fremgår af udvalgets betænkning B 217/medborger

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *konsekvensoplysninger og henvisning til de nordiske landes lovgivning i det nationale lovgivningsarbejde*

REKOMMENDATION 18/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Medborgar- och konsumentutskottet (B 217/medborger).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at indarbejde en henvisning til de øvrige nordiske landes lovgivning for området, når forslag til nye love fremlægges og behandles i de nationale parlamenter samt oplyser om eventuelle konsekvenser i forhold til de øvrige nordiske lande

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *människohandel (trafficking)*

REKOMMENDATION 19/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Medborgar- och konsumentutskottet (A 1302/medborger).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utbildnings/fortbildningsinsatser till polis och rättsinstanser genomförs och samordnas i samtliga nordiska länder för de yrkesgrupper som kommer i kontakt med kvinnor som utsatts för trafficking

2) *att* ta initiativ till nordiskt stöd och åtgärder för näringsutveckling och utbildningskurser riktat till kvinnor i Ryssland och i de baltiska staterna

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *uppehållstillstånd för trafficking-offer*

REKOMMENDATION 20/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Medborgar- och konsumentutskottet (A 1302/medborger).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att en person, som utsätts för trafficking med fara för sitt liv och hälsa, skall ha möjlighet att få individuell prövning om eventuellt uppehållstillstånd på grund av detta. Om denna prövning ges stöd, skall även detta tillstånd grundas på humanitära skäl eller skyddsskäl, i enlighet med FN:s konventioner

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *bekjempelse av*
korrupsjon og hvitvasking av penger

REKOMMENDATION 21/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Medborgar- och konsumentutskottet (A 1310/medborger).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *å* arbeide for felles tiltak for bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger i Norden. Følgende tiltak utredes:

- felles nordisk utdannelse for å utdanne spesialister på feltet hvitvasking av penger og korrupsjon, herunder felles nordisk politiutdannelse på nevnte områder
- de nordiske lands regjeringer utvikler nasjonale tiltak for å registrere personer og selskaper som har vært involvert i korrupsjon, og med mulighet for å utveksle informasjon mellom de nordiske land

2) *å* rapportere tilbake til Rådet innen utgangen av 2003, om hvilke tiltak landenes regjeringer har iverksatt

3) *å* skape en nordisk front i det internasjonale samarbeidet for bekjempelse av korrupsjon, og skatteparadisene

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *polisens roll och specialutbildning av polis*

REKOMMENDATION 22/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Medborgar- och konsumentutskottet (A 1311/medborger).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerådet

1) *att* utforma en gemensam nordisk definition av polisrollen

2) *att* inleda samarbete om en gemensam utbildning av specialister inom polisen på områden som trafficking, narkotika, penningtvätt

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *små diagnos-
gruppers patientföreningar*

REKOMMENDATION 23/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Välfärdsutskottet (A 1278/välfärd).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda hur stödet till små patient- och handikapporganisationer i Norden kan utformas för att ge bättre stöd till deras nordiska samarbete

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *telemedicin mellan*
de nordiska länderna

REKOMMENDATION 24/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Välfärdsutskottet (A 1283/velferd).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda och föreslå lösningar på juridiska hinder för telemedicin mellan de nordiska länderna

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *hälsovårdssystemen i Norden*

REKOMMENDATION 25/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Välfärdsutskottet (A 1308/välfärd).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utreda hur de vårdgarantisystem som används i de nordiska länderna ser ut och hur de fungerar i praktiken
2) *att* utreda vilka andra medel som kan användas för att garantera medborgarna att de likvärdigt säkerställs en tillräcklig snabb vård
3) *att* utreda möjligheten att inrätta samnordiska specialsjukvårdscentran för små diagnosgrupper

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn*

REKOMMENDATION 26/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Välfärdsutskottet (A 1285/velferd).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommanderer Nordiska ministerrådet

1) *å* iverksette tiltak for å kartlegge omfang og hvilke typer isolerte trossamfunn som eksisterer i de nordiske land
2) *å* sørge for å samordne og spre kunnskap av hjelpebehov til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *nordisk kulturpolitik*
og kulturstatistik

REKOMMENDATION 27/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kultur- och utbildningsutskottet (A 1304/kultur).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* Nordisk Ministerråd (kulturministrene) fører en diskussion om principperne for den fremtidige nordiske kulturpolitik og om national og fællesnordisk støtte til kunsten som inddrager synspunkterne i dette forslag og at Nordisk Ministerråd (kulturministrene) dermed giver et grundlag for diskussion med Nordisk Råd (Kultur- og Uddannelsesudvalget) i forbindelse med møde ved Nordisk Råds session i 2003

2) *at* anmode de statistiske bureauer om at udvikle en komparativ nordisk kulturstatistik, som kan offentliggøres

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *international tilpasning*
af aftalelicens-modellen
inden for kulturområdet

REKOMMENDATION 28/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kultur- och utbildningsutskottet (A 1304/kultur).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at arbejde for at den nordiske aftalelicens-modellen anvendes i EU og at EU kræver at denne model anvendes internationalt i WTO og WIPO

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren*

REKOMMENDATION 29/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kultur- och utbildningsutskottet (A 1306/kultur).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* evaluere strategi for samarbejde med frivilligsektoren i overensstemmelse med synspunkterne i udvalgsforslag om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren

2) *at* gennemføre et forskningsprogram hvor man analyserer den historiske betydning af den frivillige sektors arbejde for de nordiske velfærdssamfund og analyserer hvordan de nordiske samfund er i forandring og hvilken rolle den frivillige sektor kan spille i fremtiden

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *nordisk formgivning
och design*

REKOMMENDATION 30/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kultur- och utbildningsutskottet (A 1280/kultur).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udforme en strategi for, hvordan der kan skabes netværk mellem de eksisterende nordiske støtteordninger og udstillingstiltag og områdets institutioner, således at man kan fremme markedsføring af nordisk formgivning og design

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *strategi og handlingsplan for ministerrådet for informations-teknologi (MR-IT) 2002-2004*

REKOMMENDATION 31/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Näringsutskottet (B 218/næring).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at Nordisk Ministerråd gennemfører ministerrådsforslag B 218/næring og i den forbindelse inddrager Næringsudvalgets synspunkter i implementeringen af IT Strategi og Handlingsplanen 2002-2004, særligt med hensyn til rekommandationerne 11/2000/næring Nordisk IT-infrastrukturstudie, E-handel (digitale signature) og regelsæt for kryptering og 13/2000 næring IT-redskaber og deltagerdemokratiet i Norden

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *Public Service TV*
och digitalisering

REKOMMENDATION 32/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kultur- och utbildningsutskottet (A 1244/kultur).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* virke for at finde løsninger inden for rammerne af det nordiske samarbejde og i landene som bidrager til at offentligheden i de nordiske lande i øget grad får muligheder for at modtage de øvrige nordiske landes public service kanaler

2) *at*, i god tid inden de analoge sendinger ophører, føre forhandlinger som bidrager til en løsning af spørgsmålet om ophavsret og som sikrer at alle aftaler om ophavsret og teknik på området skal være færdige senest to år før de analoge sendinger ophører

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *nordisk språkgemenskap*

REKOMMENDATION 33/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kultur- och utbildningsutskottet (A 1279/kultur).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* skabe et overordnet organ med ansvar for det nordiske sprogfællesskab og sikre, at dette organ udarbejder et handlingsprogram for, hvordan det nordiske sprogfællesskab kan værnes og udvikles i fremtiden

2) *at* overveje former for finansiering af nordiske lektorater ved højere læreanstalter i Norden

3) *at* udarbejde en sprog- og kulturportal med skolen som hovedmodtager, hvor nordiske interessenter kan finde links til sprog, kultur og undervisningsrelevante internetsteder for at skabe en nordisk dimension i undervisningen

4) *at* fortsætte og udbygge finansieringen af udviklingen af læremidler, som den for tiden sker inden for Nordmål, f.eks. ved oprettelse af en sproglæremiddelfond (evt. på nettet)

5) *at* sikre at de fragmenterede resultater af nordiske ordbogsprojekter (f.eks. NordtermNet og NordtermBanken) bliver samlet i en elektronisk ordbog, som gøres tilgængelig på internettet

6) *at* udvide samarbejdet om udvikling af andre sprogteknologiske redskaber (oversættelsesprogrammer, skrivestøtte- og sprogkontrolprogrammer, store tal- og tekstdatabanker m.m.)

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *kendskab til nordisk
sprogfællesskab*

REKOMMENDATION 34/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kultur- och utbildningsutskottet (A 1279/kultur).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* sikre kendskabet til såvel de skandinaviske som de vestnordiske sprog og finsk gennem skolernes læseplaner. Det kan ske f.eks. som en del af modersmålsundervisningen, men også gennem undervisning i kultur, historie og ved udøvelse af diverse kulturaktiviteter, samt ved at anvende undervisningsmateriale på andre af de nordiske sprog

2) *at* stille krav til et vist kendskab til nordiske sprog og kultur i læreruddannelserne

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *elektroniske fagbøker*
for synshemmede

REKOMMENDATION 35/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Välfärdsutskottet (A 1292/velferd).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landenes regjeringer

1) *å* gjennomgå lovverk i de nordiske landene og de selvstyrte områder og foreslå nødvendige endringer for at synshemmede sikres samme tilgang som allmennheten til åndsverkene i lesbare medier, dvs. i elektronisk form
2) *å* bidra til at kryptering på elektroniske bøker som i dag produseres av spesialbibliotek fjernes, slik at synshemmede får tilgang til elektroniske bøker på tvers av landegrensene
3) *å* bidra til at det opprettes eller utvikles en nasjonal standard for tilrettelegging av elektroniske bøker i kommersielle formater

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *mobilitets- og støtte-programmer inden for uddannelses-området*

REKOMMENDATION 36/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kultur- och utbildningsutskottet (B 211/kultur).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at iværksætte udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet under hensyntagen til udvalgets bemærkninger betænkning over B 211/kultur

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *uddannelse for unge i Norden*

REKOMMENDATION 37/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kultur- och utbildningsutskottet (A 1289/kultur).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* Nordisk Ministerråd i samarbejde med de nordiske regeringer informerer alle skoler for ungdomsuddannelse om Den nordiske overenskomst om gensidig anerkendelse af gymnasiale uddannelser – herunder om muligheden for at tage et nordisk uddannelsesår – så den bliver velkendt af såvel studievejledere og ansvarlige for godkendelse af eksamener taget i andre nordiske lande på de enkelte uddannelsessteder

2) *at* der udformes en informationskampagne der sigter på unge i Norden om muligheden for et nordisk uddannelsesår

3) *att* Nordiska ministerrådet utreder de ekonomiska förutsättningarna för ungdomarna att i högre grad kunna utnyttja möjligheterna till ett nordiskt studieår

4) *at* Nordisk Ministerråd senest ved Nordisk Råds session 2003 redegør for tiltag som er sat i værk for at følge op vedtagelsen

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *nordisk tentamensgyldighed for højere uddannelser*

REKOMMENDATION 38/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kultur- och utbildningsutskottet (A 1305/kultur).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* forny Sigtuna-aftalen fremfor at erstatte den med en deklaration og vedtage en ny beslutning om "nordisk tentamensgiltighet"/anerkendelse af eksamener, en ny aftale som erstatter ministerrådets beslutning fra 1975 og i sin politiske intension går videre end den nuværende Sigtuna-aftale, som ikke omfatter alle højere uddannelser
2) *at* i dette arbejde inddrage forslagene fra rapporten "Tentamensgiltighet (Sigtuna-avtalet 1975)", ANP 2001:723
3) *att* vidta ökade informationsåtgärder gällande den nordiska tentamensgiltigheten, dels till de studerande, dels till dem som administrerar och godkänner examina och merithandlingar

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *hvidbog om udbygning af Norden til en internationalt ledende region for forskning og innovation*

REKOMMENDATION 39/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kultur- och utbildningsutskottet (B 212/kultur).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udarbejde "hvidbog" om udbygning af Norden til en internationalt ledende forsknings- og erhvervsregion

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *nordiska samarbetets budget för 2003*

REKOMMENDATION 40/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Presidiet (B 213/presidiet; C 2).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* följa upp arbetet med den nya budgetprocessen i enlighet med det som Nordiska rådet vid sessionen 2001 anfört gällande ministerrådsförslaget B 204/p om budgetanalysen;

2) *att* beslut över disponering av medel, såväl inom ramen för budgetposterna 1-2203-2 för Strategiska och kulturpolitiska insatser, som gällande 4-0445-2 Ministerrådets strategiska initiativ sker i enlighet med Nordiska rådets rekommendationer, politiska prioriteringar och synpunkter som kommer till uttryck i dialogen och samrådet om budgetdirektiven mellan Nordiska rådet och ministerrådet;

3) *att* ministerrådet såväl inom ramen för budgetposten 1-2203-2 för Strategiska kultursatsningar som inom budgetposten 4-0445-1 Ministerrådets strategiska initiativ prioriterar insatser för att främja samarbete och ömsesidig respekt mellan olika kulturer och för fortsatta insatser mot främlingsfientlighet och rasism i Norden;

4) *att* ministerrådet i sitt kommande budgetarbete fortsätter den positiva utvecklingen genom att konkretisera innehållet i de enskilda budgetposterna i syfte att reducera andelen odisponerade medel för projekt och stödordningar;

5) *att* ministerrådet inom budgeten för ministerrådets strategiska initiativ och inom budgetramen för berörda verksamhetssektorer prioriterar åtgärder för att eliminera gränshinder i enlighet med Nordiska rådets betänkande över ministerrådsförslaget B 215/presidiet om uppföljningen av Nordbornas rättigheter;

6) *att* ministerrådet i sitt budgetarbete inför 2004 fortsatt uppmärksammar prioriteringarna i strategidokumentet Ny nordisk dagsorden:

- teknologisk utveckling, särskilt informationssamhällets frågor samt nordisk spetsforskning
- välfärd inklusive nordbors rättigheter och möjligheter att leva, arbeta, studera i ett annat nordiskt land samt demografi- och migrationsfrågor
- den inre marknaden i Norden inklusive samarbete för att avlägsna gränshinder
- samarbetet med grannländer och -regioner
- miljö och hållbar utveckling

2-2540-1	Nordisk språkråd	82
2-2542-1	Nordiske kurser i språk og litteratur	100
2-2543-1	Språklig samarbeid i Norden	550
2-2532-2	Nordplus	500
2-2522-2	Støtteordningen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring (FOVU)	390
3-6110-1	Prosjektmidler - regionalsamarbeid	400
4-4110-1	Prosjektmidler - arbeidsmarked og miljø	250
4-4510-1	Projektmidler - narkotikasamarbeid	225
5-1030-1	Hallå Norden	500
	Summa ökningar	**2.997**

Öronmärkning (i TDKK) av anslagen inom

3-0830-1	Demokrati och medborgarpolitik Bekämpning av smittsamma könssjukdomar, HIV/AIDS	1000
5-445-1	Ministerrådets strategiska initiativ Insatser mot främlingsfientlighet och rasism	1000
1-2203-2	Strategiska kultursatsningar Insatser för ökat samarbete och ömsesidig respekt mellan olika kulturer och för fortsatta insatser mot främlingsfientlig-het och rasism	1000

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *nordisk forskningsstøtte og Nordisk Råds interne budgetprocedure*

REKOMMENDATION 41/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kontrollkommittén (A 1303/kk).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* overveje metoder til, hvordan relevante organer i Nordisk Råd kan inddrages i overordnede politiske overvejelser om satsningsområder for nordisk forskningsstøtte
2) *at* inddrage de forslag til forbedringer af evaluering, rapportering og beslutningstagelse som fremkommer af NIFU's rapport i det fortsatte nordiske forskningssamarbejde
3) *at* Nordisk Ministerråd, herunder Nordisk Forskningspolitisk Råd, overvejer, hvorledes man, f.eks. ved ændrede beslutningsprocesser jvf. NIFU's rapport som omtales i komiteforslaget, kan opnås en bedre synergieffekt med de nationale forskningsprogrammer og dermed en bedre kobling til og udnyttelse af de nordiske forskningsmidler

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående yttrande
angående *rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed 2001, incl. beretning fra Nordisk Kulturfond*

YTTRANDE 1/2002

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 31 oktober 2002 antagit nedanstående yttrande efter förslag av Kontrollkommittén (C 5/kk).

Yttrandet har följande lydelse:

Nordisk Råd ytrer til Nordisk Ministerråd

at Fondssekretariatet gennemfører de af revisorerne foreslåede ændringer

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har uppdragit åt Presidiet att verkställa nedanstående interna beslut angående *globale aktører*

INTERNT BESLUT 1/2002

Nordiska rådets presidium har den 29 januari 2002 antagit nedanstående interna beslut efter förslag av Europautskottet *(A 1248/euro)*.

Det interne beslutet har följande lydelse:

Nordisk Råd beslutter

at Præsidiet generelt er opmærksom på problemstillingen omkring globalisering og den demokratiske og parlamentariske kontrol med globale aktører såsom WTO, Verdensbanken og IMF

Oslo den 29 januari 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har uppdragit åt Presidiet att verkställa nedanstående interna beslut angående *tema for Nordisk Råds Journalststipendium 2003*

INTERNT BESLUT 2/2002

Nordiska rådets persidium har den 30 oktober 2002 antagit nedanstående interna beslut efter förslag av Medborgar- och konsumentutskottet (A 1299/medborger).

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordisk Råd beslutter

at Nordisk Råds Journalststipendium i år 2003 som tema har bekæmpelsen af racisme og fremmedfjendtlighed samt integration og etnisk mangfoldighed og at kvalificerede ansøgninger på området prioriteres ved valg af stipendiater

Helsingfors den 30 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har uppdragit åt Presidiet att verkställa nedanstående interna beslut angående *demokrati-utveckling i Kaliningrad*

INTERNT BESLUT 3/2002

Nordiska rådets presidium har den 31 oktober 2002 antagit nedanstående interna beslut efter förslag av Presidiet (A 1307/presidiet).

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordiska rådet beslutar

1) *att* ta upp frågan angående medborgarorganisationernas möjlighet till samarbete med Östersjörådets kommissionär för demokratisk utveckling

2) *att* uppmana den parlamentariska Östersjökonferensens permanenta kommitté att verka för medborgarorganisationernas samarbetsmöjligheter

3) *att* ta initiativet till att verka för ett vidgat parlamentariskt samarbete kring frågor om "good governance" vad gäller en effektiv administration, väl fungerande institutioner och lagtillämpning samt reformer på områden såsom rättssäkerhet, stabilitet i skattelagstiftningen och fastighetsrätt

4) *att* Nordiska rådets representanter i Östersjökonferensens premanenta kommitté presenterar detta betänkande i kommittén för att diskutera vilken roll kommittén önskar att ha i det fortsatta arbetet

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har uppdragit åt
Presidiet att verkställa nedanstående
interna beslut angående *budgetprocessen*

INTERNT BESLUT 4/2002

Nordiska rådets presidium har den 31 oktober 2002 antagit nedanstående interna beslut efter förslag av Kontrollkommittén (A 1303/kk).

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordisk Råd beslutter

at overveje, hvorledes det interne arbejde med budgetprocessen kan forbedres, således at Nordisk Råds fremadrettede ønsker baserer sig på politiske vurderinger

Helsingfors den 31 oktober 2002

Outi Ojala
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Øvrige vedtak

A. Vedtak om å ikke foreta seg noe*

(31. oktober)
1. Medlemsforslag om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde (A 1284/næring)
2. Medlemsforslag om faglig informationsformidling ved flytning af næringsvirksomhed (A 1288/næring)
3. Medlemsförslag om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en gemensam valuta orsakar for det nordiska samarbetet (A 1273/näring)
4. Medlemsförslag om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen (A 1271/medborgar)

B. Vedtak om å ta til etterretning

a. som ferdigbehandlede spørsmål

(30. oktober)
1. Europaudvalgets rapport om EU's regionalpolitik (Dokument 11)
2. Ministerrådsforslag om oppfølgning av "Nordbornas rättigheter" (B 215/presidiet)
3. Ministerrådsforslag om oppfølgning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden" (B 214/velferd)
4. Medlemsförslag om införsel av hundar och katter till Sverige och Norge (A 1265/miljö)
5. Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt til at fremme integration (A 1299/medborger)
6. Udvalgsforslag om skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv (A 1300/næring)
7. Nordisk arbeidsmarkedsrelatert temarapport 2002 (Dokument 8)

(31. oktober)
1. Ministerrådsforslag om økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse" (B 216/medborger)
2. Medlemsförslag om EU:s beslut om dioxin (A 1287/miljö)
3. Samarbejdsministrenes midtvejsrapport om opfølgning af strategien "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden" (2001-2004) (Dokument 9)
4. Et nordisk indikatorsæt. Bæredygtig udvikling, når vi målet? (Dokument 10)
5. Utenriksministrenes redegjørelse (Dokument 5)
6. Forsvarsministrenes redegjørelse (Dokument 6)
7. Nordisk Ministerråds Europaaktiviteter 2001 (Dokument 7)
8. Presidieförslag om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad (A 1307/presidiet)
9. Utskottsförslag om nordiska insatser för vattenvård och hälsa i Karelska republiken (A 1293/miljö)
10. Medlemsförslag om "Ett handslag till Västnorden" (A 1275/presidiet)
11. Ministerrådsforslag om program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 og handlingplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002–2003 (B 217/medborger)
12. Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking) og om Nordens ansvar for ofre for trafficking (A 1302/medborger)
13. Utvalgsforslag om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organisert kriminalitet og hvitvasking av penger (A 1310/medborger)
14. Utskottsförslag om polisen i ett nordisk perspektiv (A 1311/medborgar)
15. Medlemsförslag om små diagnosgruppers patientföreningars möjligheter att bedriva verksamhet på nordisk bas (A 1278/välfärd)

---

* Alle vedtakene ble fattet under Nordisk Råds 54. sesjon

16. Medlemsforslag om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin mellom de nordiske landene (A 1283/velferd)
17. Utskottsförslag om att garantera hälsovårdssystemen i Norden (A 1308/välfärd)
18. Medlemsforslag om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn (A 1285/velferd)
19. Udvalgsforslag om den nordiske kulturpolitik (A 1304/kultur)
20. Udvalgsforslag om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren (A 1306/kultur)
21. Medlemsförslag om gemensamma insatser för nordisk formgivning och design (A 1280/kultur)
22. Ministerrådsforslag om strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002-2004 (B 218/næring)
23. Medlemsförslag om nordiskt TV-samarbete (A 1244/kultur)
24. Medlemsförslag om värn av den nordiska språkgemenskapen (A 1279/kultur)
25. Medlemsforslag om felles nordiske tiltak for å sikre tilgang til elektroniske fagbøker for synshemmede (A 1292/velferd)
26. Ministerrådsforslag om udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet (B 211/kultur)
27. Medlemsforslag om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden, herunder muligheden for et "nordisk uddannelsesår" (A 1289/kultur)
28. Udvalgsforslag om studentermobilitet på området højere uddannelse (A 1305/kultur)
29. Ministerrådsforslag om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation (B 212/kultur)
30. Ministerrådsförslag om nordiska samarbetets budget för 2003 samt redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (B 213/presidiet)
31. Komiteforslag om beslutningsprocessen om nordisk forskningsstøtte og om Nordisk Råds interne budgetprocedure (A 1303/kk)
32. Riktlinjer för Nordiska rådets verksamhet 2003 (Dokument 3)
33. Nordisk årsredovisning 2001 (C 1)
34. Redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2)
35. Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed 2001 (C 3/kk)
36. Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2001 (C 4/kk)
37. Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed 2001, incl. beretning fra Nordisk Kulturfond (C 5/kk)
38. Meddelelse om rekommandasjon 12/1991/medborgar Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.
39. Meddelelse om rekommandasjon 8/1996/miljö Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (andra att-sats, första del, och tredje att-sats)[1]
40. Meddelelse om rekommandasjon 20/1997/kultur Utökat TV-samarbete i Norden (första att-satsen)[2]
41. Meddelelse om rekommandasjon 17/1998/kultur Strategi för samarbete med frivilligsektorn
42. Meddelelse om rekommandasjon 22/1998/kultur Nordisk språkpolitik
43. Meddelelse om rekommandasjon 36/1998/miljø Gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el (andre og tredje at-sats)[3]
44. Meddelelse om rekommandasjon 11/1999/næring Ansattes representasjon i bedriftenes styrer i forbindelse med grenseoverskridende bedriftsetableringer

---

[1] Første at-sats ferdigbehandlet 1999, fjerde at-sats ferdigbehandlet 2000, og femte og sjette at-satser ferdigbehandlet 1998
[2] Andre at-sats ferdigbehandlet 1998
[3] Første og fjerde at-satser ferdigbehandlet 2000

45. Meddelelse om rekommandasjon 12/1999/näring Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden
46. Meddelelse om rekommandasjon 17/1999/miljø Nordisk handel med CO_2-kvoter
47. Meddelelse om fremstilling 1/2000/presidiet Opprettelse av Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad
48. Meddelelse om fremstilling 2/2000/kultur Idrottsutbyte med Nordens närområden
49. Meddelelse om fremstilling 3/2000/næring Nordisk regionalpolitisk samarbeidsprogram 2001–2005
50. Meddelelse om fremstilling 5/2000/kultur Frivilligsektorn
51. Meddelelse om fremstilling 6/2000/velferd "Bone and Joint Decade 2000–2010"
52. Meddelelse om rekommandasjon 8/2000/presidiet Intensifierat samarbete med Ryssland och de baltiska staterna
53. Meddelelse om rekommandasjon 10/2000/næring Tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat på Nordisk Råds session
54. Meddelelse om rekommandasjon 12/2000/næring IT-innovationsstudie og makroklusters
55. Meddelelse om rekommandasjon 14/2000/næring Rådgivende IT-ekspertgruppe
56. Meddelelse om rekommandasjon 15/2000/næring Social dumping i EU/EØS (første og andre at-sats)[4]
57. Meddelelse om rekommandasjon 19/2000/medborger Handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde til 2004
58. Meddelelse om rekommandasjon 20/2000/medborger Bioetisk samarbejde
59. Meddelelse om rekommandasjon 22/2000/medborger Genmodificerede levnedsmidler
60. Meddelelse om rekommandasjon 23/2000/miljö Havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna (första att-sats)
61. Meddelelse om rekommandasjon 26/2000/kk Nordjobb- och andra utbytesprogram för ungdom
62. Meddelelse om rekommandasjon 30/2000/välfärd Narkotikabekämpning
63. Meddelelse om rekommandasjon 31/2000/velfærd Indsatser mod narkotika
64. Meddelelse om rekommandasjon 34/2000/presidiet Nordiskt inflytande i internationellt samarbete (tredje att-sats)[5]
65. Meddelelse om fremstilling 35/2000/kultur Ökat samarbete med frivilligsektorn i närområdena
66. Meddelelse om fremstilling 1/2001/medborger Rasisme og nynazisme i Norden
67. Meddelelse om fremstilling 4/2001/välfärd Narkotikahandeln
68. Meddelelse om fremstilling 6/2001/medborger Grundandet av en demokratifond för samarbete med Ryssland
69. Meddelelse om fremstilling 7/2001/kultur Ændringer i overenskomsten om Nordisk Kulturfond
70. Meddelelse om rekommandasjon 8/2001/miljø Nordisk Miljøhandlingsprogram 2001-2004
71. Meddelelse om rekommandasjon 9/2001/miljø Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden (første, andre og syvende at-sats)
72. Meddelelse om rekommandasjon 11/2001/presidiet Budgeten för det nordiska samarbetet 2002
73. Meddelelse om rekommandasjon 12/2001/presidiet Budgetanalysen
74. Meddelelse om rekommandasjon 13/2001/kk Ny dato for modtagelse af revisionsberetning for Nordisk Kulturfond
75. Meddelelse om rekommandasjon 14/2001/miljö Nordiska investeringsbankens miljöinvesteringslåneordning
76. Meddelelse om rekommandasjon 17/2001/medborger Asylansøgernes livskvalitet i Norden (sjette, syvende, niende og tolvte at-sats)

---

[4] Tredje og fjerde at-satser ferdigbehandlet 2001
[5] Første og andre at-satser ferdigbehandlet 2001

77. Meddelelse om rekommandasjon 24/2001/medborger Sikker fødevaremærkning og vareinformation i Norden
78. Meddelelse om rekommandasjon 25/2001/medborger Håndtering af fødevarekriser
79. Meddelelse om rekommandasjon 26/2001/medborger International risikohåndtering på fødevareområdet
80. Meddelelse om rekommandasjon 28/2001/kultur Undervisningsmateriale og nordisk hjemmeside om forbrugerundervisning
81. Meddelelse om rekommandasjon 31/2001/presidiet Samverkan mellan de nordiska ländernas utrikestjänster
82. Meddelelse om rekommandasjon 32/2001/presidiet Reviderad nordisk närområdesstrategi
83. Meddelelse om rekommandasjon 33/2001/presidiet Arktiskt samarbetsprogram
84. Meddelelse om rekommandasjon 34/2001/kultur Udbygning af et nordisk forskningsrum
85. Meddelelse om rekommandasjon 35/2001/näring Ökad rörlighet över gränserna i Norden
86. Meddelelse om rekommandasjon 36/2001/næring Deltagelse i Nordjobb
87. Meddelelse om rekommandasjon 37/2001/näring Nordiskt näringspolitiskt samarbetsprogram 2002–2005
88. Meddelelse om rekommandasjon 38/2001/næring Vedtagelse af "Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere"
89. Meddelelse om rekommandasjon 39/2001/næring Iværksættelse af "Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere"
90. Meddelelse om rekommandasjon 40/2001/näring Tillämpning av OECD:s riktlinjer för multinationella företag i kreditinrättningar och företag i Norden
91. Meddelelse om rekommandasjon 41/2001/näring Tillämpning av OECD:s riktlinjer för multinationella företag i nordiska institutioners verksamhet
92. Meddelelse om rekommandasjon 42/2001/presidiet Opfølgning af budgetanalysen
93. Meddelelse om rekommandasjon 43/2001/miljö Nordiskt energipolitiskt samarbete
94. Meddelelse om rekommandasjon 44/2001/välfärd Samarbetsprogram för bygg- och bostadssektorn
95. Meddelelse om rekommandasjon 45/2001/miljö Nordisk förvaltningsstrategi om rovdjur
96. Meddelelse om fremstilling 1/2002/presidiet Överföring av pengar mellan de nordiska länderna
97. Meddelelse om ytring 1/2001Tiltag i anledning af revisionsberetning om Nordisk Kulturfond for år 2000

b. i påvente av nye meddelelser i spørsmålet til neste år

(31. oktober)
1. Meddelelse om rekommandasjon 8/1996/miljö Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (andra att-sats, andra del)[6]
2. Meddelelse om rekommandasjon 23/2000/miljö Havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna (andra, tredje, fjärde och femte att-sats)
3. Meddelelse om rekommandasjon 9/2001/miljø Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden (tredje, fjerde, femte og sjette at-sats)
4. Meddelelse om rekommandasjon 17/2001/medborger Asylansøgernes livskvalitet i Norden (første, anden, tredje, fjerde, femte, ottende, tiende og ellevte at-sats)

[6] Første at-sats ferdigbehandlet 1999, fjerde at-sats ferdigbehandlet 2000, og femte og sjette at-satser ferdigbehandlet 1998

c. bemyndigelse til utvalgene/kontrollkomiteen om å ta meddelelsene til etterretning og avvente ny meddelelse til neste år

(31. oktober)
1. Meddelelse om rekommandasjon 23/1997/kultur Stödfunktion för multimedieproduktion
2. Meddelelse om rekommandasjon 31/1998/miljö Miljöcertifiering av fisk (första och andra att-sats)[7]
3. Meddelelse om rekommandasjon 16/1999/kultur Fengselsundervisning i nordisk perspektiv
4. Meddelelse om rekommandasjon 7/2000/velferd Ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater
5. Meddelelse om rekommandasjon 11/2000/næring Nordisk IT-infrastrukturstudie, E-handel (digitale signaturer) og regelsæt for kryptering
6. Meddelelse om rekommandasjon 13/2000/næring IT-redskaber og deltagerdemokratiet i Norden
7. Meddelelse om rekommandasjon 21/2000/medborger Internationalt forbud mod kloning af mennesker og offentlighedens indsigt i bioteknologisk forskning
8. Meddelelse om rekommandasjon 23/2000/miljö Havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna (andra, tredje, fjärde och femte att-sats)
9. Meddelelse om rekommandasjon 29/2000/välfärd Demensproblematik
10. Meddelelse om rekommandasjon 32/2000/medborger Kartlegging av organisert kriminalitet
11. Meddelelse om rekommandasjon 33/2000/medborgar Demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv
12. Meddelelse om rekommandasjon 5/2001/velferd Nordisk samarbeid om kultur og helse
13. Meddelelse om rekommandasjon 9/2001/miljø Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden (tredje, fjerde, femte og sjette at-sats)
14. Meddelelse om rekommandasjon 10/2001/medborgar Ökat stöd för att stärka kvinnornas ställning i Nordens närområden
15. Meddelelse om rekommandasjon 15/2001/kk Dialog med Nordisk Ministerråd om planer og programmer
16. Meddelelse om rekommandasjon 16/2001/presidiet Nye strategiske satsninger for det nordiske samarbejde
17. Meddelelse om rekommandasjon 17/2001/medborger Asylansøgernes livskvalitet i Norden (første, andre, tredje, fjerde, femte, ottende, tiende og ellevte at-sats)
18. Meddelelse om rekommandasjon 18/2001/medborger Fællesnordisk seminar om asylansøgernes livskvalitet
19. Meddelelse om rekommandasjon 19/2001/medborger Bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed, og fremme af integration
20. Meddelelse om rekommandasjon 20/2001/medborger Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og repressalier
21. Meddelelse om rekommandasjon 21/2001/medborgar Kvinno- och barnhandel
22. Meddelelse om rekommandasjon 22/2001/medborgar Informationsinsatser mot kvinno- och barnhandel
23. Meddelelse om rekommandasjon 23/2001/medborger Tiltag mod tvangsægteskab
24. Meddelelse om rekommandasjon 27/2001/kultur Obligatorisk forbrugerundervisning i grundskolen
25. Meddelelse om rekommandasjon 29/2001/medborger Internationale aftaler om handel og transport af levende dyr
26. Meddelelse om rekommandasjon 30/2001/presidiet Konfliktförebyggande och civil krishantering
27. Meddelelse om fremstilling 46/2001/velfærd Reumatikere og langvarige syge

[7] Tredje og fjerde at-sats ferdigbehandlet 2000

28. Meddelelse om fremstilling 47/2001/kultur Ändringar i Överenskommelse om Nordiska kulturfonden
29. Meddelelse om femstilling 2/2002/näring EU:s regionalpolitik

d. fortsatt utvalgsbehandling
1. Utskottsförslag om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning vid beslut om fiskerikvoter m.m. (A 1301/miljö)
2. Medlemsförslag om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken (A 1295/presidiet)

C. Vedtak i interne spørsmål

(30. oktober)
1. Godkjennelse av deltakerliste
2. Godkjennelse av dagsorden
3. Godkjennelse av Regler för sessionens genomförande (Dokument 2)
4. Statsministrarnas redogörelse (Dokument 4)
5. Nordisk årsredovisning 2001. Nordisk Råd (Dokument 1)
6. Europaudvalgets rapport om EU's regionalpolitik (Dokument 11)
7. Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt til at fremme integration (A 1299/medborger)
8. Nordisk arbeidsmarkedsrelatert temarapport (Dokument 8)

(31. oktober)
1. Samarbejdsministrenes midtvejsrapport om opfølgning af strategien "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden" (2001-2004) (Dokument 9)
2. Et nordisk indikatorsæt. Bæredygtig udvikling, når vi målet? (Dokument 10)
3. Utenriksministrenes redegjørelse (Dokument 5)
4. Forsvarsministrenes redegjørelse (Dokument 6)
5. Nordisk Ministerråds Europaaktiviteter 2001 (Dokument 7)
6. Presidieförslag om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad (A 1307/presidiet)
7. Komiteforslag om beslutningsprocessen om nordisk forskningsstøtte og om Nordisk Råds interne budgetprocedure (A 1303/kk)
8. Riktlinjer för Nordiska rådets verksamhet 2003 (Dokument 3)
9. Nordisk årsredovisning 2001 (C 1)
10. Redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2)
11. Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed 2001 (C 3/kk)
12. Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2001 (C 4/kk)
13. Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed 2001, incl. beretning fra Nordisk Kulturfond (C 5/kk)
14. Fastsettelse av tid og sted for sesjonen 2003

D. Interne vedtak

a. fortsatt behandling i rådet
(31. oktober)
1. NORD-LEX databas (1/1997)
2. Nordisk Råds arbejde med Ministerrådets meddelelser om rekommandationer/fremstillinger og formelle kontakter mellem Nordisk Råds organer og modsvarende ministerråd (1/2001)
3. Samernes stilling som urfolk og minoritet (3/2001)
5. Globale aktører (1/2002)

b. ferdigbehandlet i rådet

1. Godkennelse af ændringer i forretningsordenen for Nordisk Råd (2/2001)

E. Valg

(31. oktober)

1. Val av Nordiska rådets presidium
2. Val av Nordiska rådets president
3. Val av medlemmar till Nordiska rådets utskott samt Kontrollkommitté
4. Val av ordförande oce vice ordförande i Nordiska rådets utskott samt Kontrollkommitté
5. Val av Valkommitté
6. Val av medlemmar av Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté i perioden 1 maj 2003 – 30 april 2005
7. Val av medlemmar respektive suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden år 2003 och år 2004
8. Val av revisorer och revisorsuppleanter för Nordiska kulturfonden år 2003 och år 2004
9. Nominering av fem medlemmar av styrelsen för Nordiska handikappolitiska rådet för perioden 1 januari 2003 – 31 december 2005

Presidiets oppfølgning av interne vedtak

Internt vedtak 1/1997
NORD-LEX databas (A 1142/p)

Nordiska rådet uppdrar åt presidiet

> *att* i samarbete med Nordiska ministerrådet etablera en gemensam databas med utgångspunkt i vad som anges i medlemsförslaget A 1142/p

Presidiet meddeler:
Den interne arbeidsgruppen avga sin rapport til rådsdirektøren i juni 2002. Rapporten konkluderer bl.a. med at rapportens forslag må sees i sammenheng med oppfølgingen av Norrbackrapporten, krav på økt transparens i organisationen og offentlighetsprincipper. Rådssekretariatet vil derfor etter sesjonen drøfte rapporten med Ministerrådssekretariatet også for å se sammenhengen med planene for utviklingen av intranettet. Det skal også tas i betraktning at rådsforhandlingene planlegges utgitt på CD-rom med søkemuligheter. Det utredes nå i høst. Når disse vurderinger foreligger vil rapporten med rådsdirektørens vurderinger bli lagt frem for sekretariatsmøtet til drøfting forut for presidiets behandling. Saken kommer til presidiet i løpet av våren 2003.

Presidiets konklusion: Presidiet rapporterar till den 54:e sessionen att presidiet beslöt följande den 9 oktober 2002: Uppföljningen av internt beslut 1/1997 fortsätter internt i rådet.

Internt beslut 1/2001
Nordisk Råds arbejde med Ministerrådets meddelelser om rekommandationer/fremstillinger og formelle kontakter mellem Nordisk Råds organer og modsvarende ministerråd (A 1270/kk)

Nordisk Råd beslutter

> *at* Nordisk Råd så vidt muligt afskriver rekommandationer om Nordisk Ministerråds planer/programmer, når disse er iværksat. Dette set i lyset af ønsket om årlige rapporter om fremdriften i vedtagne planer
>
> *at* Nordisk Råd tilrettelægger sit arbejde således, at Nordisk Råds organer kan indgå i dialog med de modsvarende ministerråd om planer/programmer og årlige rapporter om disse

Presidiet meddeler:
Rekommendasjonene er gjort kjent for Nordisk råds utvalg. Dialogen om planer og programmer startet opp ved at ministre fra formannskapslandet deltok på utvalgenes møter i januar. Temaet er også tatt opp på flere møter mellom samarbeidsministrene og presidiet/Nordisk råd. Ikke minst var dette temaet på møtet i Oslo i desember 2001 ved oppstart av den nye strukturen. Presidiet vil også ta opp spørsmålet om en vurdering av effekten av Nordisk Råds rekommendasjoner basert på en gjennomgang av rekommendasjoner og meddelelser fra 2000 til d.d. Da vil det også være mulig å vurdere hvorvidt iverksatte planer og programmer er avskrevet av utvalgene.

Presidiets konklusion: Presidiet rapporterar till den 54:e sessionen att presidiet beslöt följande den 9 oktober 2002: Uppföljningen av internt beslut 1/2001 fortsätter internt i rådet.

Internt beslut 2/2001
Godkennelse af ændringer i forretningsordenen for Nordisk Råd (A 1266/p)

Nordisk Råd beslutter

at godkende Præsidiets forslag til ændringer i forretningsordenen for Nordisk Råd

Presidiet meddeler:
Revidering av arbetsordningen för Nordiska rådet faställdes av plenarförsamlingen vid den 53:e sessionen. Nu gällande arbetsordning finns tillgänglig på danska, finska, isländska, norska och svenska i särskilda utgåvor.

Presidiets konklusion: Presidiet rapporterar till den 54:e sessionen att presidiet beslöt följande den 9 oktober 2002: Intensjonen med intern beslutning 2/2001 kan ansees som oppfylt.

Internt beslut 3/2001
Samernes stilling som urfolk og minoritet (A 1181/p)

Nordisk Råd beslutter

at henstille til Medborger- og forbrugerudvalget at tage initiativ til diskussion om samernes stilling som urfolk og minoritet i det nordlige Norden. Dette skal ske i dialog med repræsentanter fra den samiske befolkning

Presidiet meddeler:
Den 25 april 2002 deltog Medborger- og Forbrugerudvalgets formand Arne Lyngstad i møde med styrelsen i Samisk Parlamentarisk Råd i Sametinget i Karasjok. Målsætningen med mødet var at diskutere den fortsatte proces i Nordisk Råds og samernes dialog. I overensstemmelse med udvalgets beslutning på udvalgets junimøde, er repræsentanter fra Samisk Parlamentarisk Råd blevet inviteret til et fællesmøde med udvalget på udvalgets oktobermøde under sessionen 2002. De tre temaer udvalget har ønsket at diskutere med samerne er: samernes næringsspørgsmål, samisk kultur/sprog og samernes forventninger til nordisk samekonvention. Udvalget har også diskuteret muligheden for at lægge ind på udvalgets arbejdsplan for næste år et møde i Finmark hvor udvalget får uddybet yderligere samernes livsbetingelser.

Presidiets konklusion: Presidiet rapporterar till den 54:e sessionen att presidiet beslöt följande den 9 oktober 2002: Uppföljningen av internt beslut 3/2001 fortsätter internt i rådet.

Internt beslut 1/2002
Globale aktører (A/1248/næring)

Nordisk Råd beslutter

at Præsidiet generelt er opmærksom på problemstillingen omkring globalisering og den demokratiske og parlamentariske kontrol med globale aktører såsom WTO, Verdensbanken og IMF

Presidiet meddeler:
Temaet foreslås satt på dagsorden i Nordisk Råds arbeid 2003 enten på et presidiemøte eller som et temamøte på et NR fellesmøte med hensikten å styrke relasjonen til de internasjonale aktører i den nordlige regionen. Rådsdirektøren har mottatt et brev fra WTO's generalsekretær som ønsker å styrke relasjonen til parlamentarikere. Oppfølgingen av denne henvendelsen må sees i sammenheng med en diskusjon i rådet. Det er også i løpet av dette år avholdt møte mellom representanter for Verdensbanken og Nordisk Råd.

Presidiets konklusion: Presidiet rapporterar till den 54:e sessionen att presidiet beslöt följande den 9 oktober 2002: Uppföljningen av internt beslut 1/2002 fortsätter internt i rådet.

Beslutning:

at opfølgningen af interne beslutninger 1/1997, 1/2001, 3/2001 og 1/2002 fortsætter internt i rådet

at intentionen med intern beslutning 2/2001 kan anses som opfyldt

Presidium, arbeidsutvalg, sekretariat, sakkyndige m.m.

Presidium, arbeidsutvalg, sekretariat, sakkyndige m.m.

Presidium

Outi Ojala, Finland, president
Eero Akaan-Penttilä, Finland
Berit Brørby, Norge
Chris Heister, Sverige
Kaj Ikast, Danmark
Anita Johansson, Sverige
Elver Jonsson, Sverige
Bjarne Kallis, Finland
Jens Christian Larsen, Danmark
Ragnwi Marcelind, Sverige
Riitta Prusti, Finland
Rannveig Guðmundsdóttir, Island
Ole Stavad, Danmark

Arbeidsutvalg

Danmark
Ole Stavad (S), formand
Jens Chr. Larsen (V), næstformand
Kaj Ikast (KF)
Kristen Touborg (SF)

Finland
Outi Ojala, (vänst), ordförande
Eero Akaan-Penttilä (saml), v.ordförande
Tuija Brax (gröna)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Bjarne Kallis (kd)
Pehr Löv (sv)
Hannes Manninen (cent)
Riitta Prusti (sd)

Norge
Arne Lyngstad (KrF), leder
Berit Brørby (A), nestleder
Asmund Kristoffersen (A)
Trond Helleland (H)
Inge Lønning (H)
John Alvheim (FrP)
Inge Ryan (SV)
Rune Skjælaaen (Sp)

Sverige
Chris Heister (m), ordförande
Anita Johansson (s), v. ordförande
Reynoldh Furustrand (s)
Charlotta L. Bjälkebring (v)
Lennart Daléus (c)
Jan Erik Ågren (kd)

Særlig innbudte gjester

Statsoverhoder
H.M. Dronning Margrethe II
H.K.H. Henrik, prins af Danmark
H.M. Kong Harald V
H.M. Dronning Sonja
H.M. Konung Carl XVI Gustaf
Finlands president Tarja Halonen,
med ledsager Pentti Arajärvi
Islands president Ólafur Ragnar Grímsson
med ledsager Dorrit Moussaieff

President/formand/talman/forseti i de nordiske parlamentene
Eriksson, Viveka, Lagtingets talman, Åland
Halldór Blöndal, Forseti Alþingis, Island
Hansen, Ivar, Folketingets formand, Danmark
Joensen, Edmund, Lagtingets formand, Färöarna
Kosmo, Jørgen, Stortingspresident, Norge
Uosukainen, Riitta, Riksdagens talman, Finland
von Sydow, Björn, Riksdagens talman, Sverige
Skifte, Daniel, Landstingets formand, Grønland

Prismottakere
Christensen, Lars Saabye, forfatter, vinner av årets litteraturpris, Norge
Kaurismäki, Aki, regissör, vinnare av årets filmpris, Finland
Næss, Arne, professor, vinner av årets natur- og miljøpris, Norge
Rasmussen, Sunleif, komponist, vinner af årets musikpris, Færøerne

Tidligere presidenter i Nordisk Råd
Benkow, Jo, Norge
Enggaard, Knud, Danmark
Hellsvik, Gun, Sverige
Hovmand, Svend Erik, Danmark
Jørgensen, Anker, Danmark
Ragnhildur Helgadóttir, Island
Olof Salmén, Åland, Finland
Stray, Svenn, Norge
Söder, Karin, Sverige
Willoch, Kåre, Norge

Gjestetalere til sesjonens åpning
Bondevik, Kjell Magne, Statsminister, Norge
Bühler, Klaus, President, Parliamentary Assembly of Western European Union
Enggaard, Knud, Foreningene Nordens Forbunds formand
Hansen, Ivar, Folketingets formand, Danmark
Hautala, Heidi, MEP, Europaparlamentet
Pivnenko, Valentina, Rysslands duma
Purvaneckiene, Giedre, Vicepresident för Baltiska Församlingen
Rasmussen, Anders Fogh, Det Europæiske Råds formand
Rönnholm, Antton, Ungdomens nordiska råd
Schieder, Peter, Europarådets parlamentariske forsamlings President
Uosukainen, Riitta, Riksdagens talman, Finland
Vigdís Finnbogadóttir, Goodwill Ambassador för världens språk och hederspresident i Comest, Unesco
Wallström, Margot, Europeiska unionens miljökommissionär

Nordiske gjester
Born, Heidi von, författare, Sverige
Brattestå, Hans, Stortingets direktør, Norge
Danielsen, Súsanna, Lagtingets direktör, Färöarna
Dethlefsen, Claus, Folketingssekretær, Danmark
Forsberg, Anders, Riksdagsdirektör, Sverige
Heger, Anders, direktør, Norge
Helgi Bernódusson, Altingets vicegeneralsekreterare, Island
Helskov, Niels, ambassadør, Danmark
Hjálmar Árnason, Vestnordisk Råd
Hjertonsson, Ulf, ambassadör, Sverige
Johansson, Lars Ingmar, Lagtingets sekreterare, Åland
Johansson, Olof, f.d. rådsmedlem
Jonsson, Elver, f.d. rådsmedlem
Kornelius Sigmundsson, ambassadør, Island
Pedersen, Vivi, Samiska Parlamentariska rådet, Norge

Schack, May, forlagsdirektør, Nordisk Råd, Danmark
Sønderby, Peder, fhv. presidiemedlem, Danmark
Tiitinen, Seppo, Riksdagens generalsekreterare, Finland
Tvarnø, Henrik, Folketingets direktør, Danmark
Vraalsen, Tom, ambassadør, Norge
Nystø, Sven-Roald, Samiska Parlamentariska rådet, Norge

Internasjonale gjester

Bruzga, Audrius, ambassadör, Litauen
Bühler, Klaus, President, Parliamentary Assembly of Western European Union
Cameron, Colin, Secretary General, Parliamentary Assembly of the Western European Union
Gibbons, Brian, MP, British-Irish Inter-Parliamentary Body (BIIPB)
Hautala, Heidi, MEP, Europaparlamentet
Klisonis, Audrius, MP, Baltic Assembly, Litauen
Krastins, Valdis, ambassadör, Lettland
Laizane-Jurkane, Marika, Project Manager, Baltic Assembly, Lettland
Lazo, Viola, MP, Parliament of the Baltic Assembly, Lettland
Lindström, Guy, Secretary General, Standing Conference of Parliamentarians of the Arctic Region
Maasikas, Matti, ambassadör, Estland
Michiels, Ludy, Secretary General, Benelux Parliament
Molnika, Baiba, Secretary General, Baltic Assembly, Lettland
Mäki, Arthur, Chairman, State Duma Federal Assembly of the Russian Federation, Ryssland
Piskun, Nikolay, MP, State Duma Federal Assembly of the Russian Federation, Ryssland
Pivnenko, Valentina, Chairman, State Duma Federal Assembly of the Russian Federation, Ryssland
Purvaneckiene, Giedre, Vice Chairman, Head of Lithuanian Delegation, Baltic Assembly, Litauen
Razminovics, Arnis, MP, Deputy Head of Latvian Delegation, Baltic Assembly, Lettland
Razuks, Romualds, Chairman, Head of Delegation for the Latvian Delegation, Baltic Assembly, Lettland
Robinson, Mary, Secretary General, Ethical Globalisation Initiative
Ruane, Chris, MP, British-Irish Inter-Parliamentary Body (BIIPB)
Schieder, Peter, President, Parliamentary Assembly of the Council of Europe, PACE
Solberg, Hill-Marta, MP, Standing Conference of the Parliamentarians of the Arctic Region, Norge
Süssmuth, Rita, professor, Vice President, Organization for Security and Co-operation in Europe, OSCE
Tarvis, Laine, MP, Baltic Assembly, Estland
Thors, Astrid, MEP, Europaparlamentet
Velliste, Trivimi, Vice Chairman, Head of Delegation for the Estonian Delegation, Baltic Assembly, Estland
Wallström, Margot, Commissioner, European Commission

Ungdommens Nordiske Råd

Danmark
Eriksen, Jakob
Fuglede, Niels
Kristensen, Karen Marie
Loft, Mikkel
Messerschmidt, Morten
Nielsen, Thomas Bak
Sørensen, Jane

Färöarna
Jacobsen, Jógvan

Finland
Alilonttinen, Pia
Drake, Markus
Ginman, Markus
Hemnell, Matilda

Kiukas, Vertti
Kontola, Sami
Koskela, Marja
Kuokkanen, Kanerva
Lehtonen, Heli
Lindholm, Linda
Mälkiäinen, Pirjo
Nerelli, Rauna
Nuorviita, Hanna
Rönnholm, Antton
Tulkki, Tapani
Öster, Magnus

Åland
Löfström, Mats

Norge
Berthelsen, Knud Edmund
Pollestad, Geir
Thise, Vegard
Tjeransen, Carl Fredrik

Nordiske institusjoner

Abild, Erik, Norden i Fokus, Norge
Abraskevicius, Saulius, Nordisk Informationskontor, Litauen
Andersen, Carsten, Norden i Fokus, Danmark
Arnberg, Akhanda, Norden i Fokus, Danmark
Baranova, Elena, Nordisk Informationskontor, Ryssland
Bergur Þ. Gunnþórsson, Norden i Fokus, Island
Berndtsson, Anders, Nordens Institut i Grønland/N.A.P.A., Grønland
Bruun, Solveig, Nordiska hälsovårdshögskolan
Eckert, Stella, NDF
Eeg-Henriksen, Fride, NIKK
Emnéus, Eva, Nordisk informationskontor, Lettland
Enbuske-Mejdahl, Malin, Nordisk demokrati
Eriksson, Monica, NSH
Golubeva, Elena, Nordisk Informationskontor, Ryssland
Grønn, Jenny Fossum, Norden i Fokus, Norge
Guðrún Dís Jónatansdóttir, Nordens Hus, Reykjavik, Island
Hanell, Tomas, Nordregio
Hans K.Guðmundsson, NorFA
Heide-Ottosen, Bo, NIB
Heikkilä, Thomas, Nordisk Informationskontor, Russland
Heinämaa, Riitta, Nordens hus, Reykjavik, Island
Helga Lára Hauksdóttir, Norden i Fokus, Island
Hellén, Siv, NIB
Hintze, Linda, NIB
Hjerpaasen, Per Øyvind, Nordisk Energiforskning
Hjertén, Lars, Nordiska kulturfonden
Hjort-Johansen, Knut, Nordisk Informationskontor, Litauen
Hoem Ragnhild Ingridsdotter, Norden i Fokus, Norge
Inga Þórey Óskarsdóttir, Norden i Fokus, Island
Jón Sigurðsson, NIB
Mats Jönsson, specialrådgivare, Nordiska kulturfonden
Kanarbik, Madis, Nordisk Informationskontor, Estland
Karklina, Anna, Nordisk Informationskontor, Lettland
Karmila, Erkki, NIB
Klement, Kalli, Nordisk Informationskontor, Estland
Klettnaker, Klas, Nordisk demokrati
Kotajoki, Juha, NIB
Kristensson, Sara, Norden i Fokus, Sverige
Lindblad, Johan, Hallå Norden, Sverige
Lundby, Ingrid B., Norden i Fokus, Norge
Löfström, Jamima, NIB
Lönn, Björn Erik, Nordisk Miljømærkningsværn
Löwenhielm, Carl, NIB
Markkanen, Esa, Nordisk Informationskontor, Ryssland
Mezecka, Daina, Nordisk Informationskontor, Lettland
Molander, Peter, Projectum, Finland
Nellvik, Tobias, Nordisk demokrati
Nielsen, Marika Muhonen, NorFA
Nygård, Britta, Föreningen Norden, Sverige
Olsson, Karin, NIVA
Palm, Kevin, Nordisk demokrati
Petrén, Finn, NSH
Pitkänen, Harro, Nefco

Rosenquist, Pia, NAD, Finland
Ruud, Espen, NI
Rönsen, Oddvar S., NIB, Finland
Saxén, Tom, generalsekreterare, NFS
Schreiber, Mads Peter, Nordtest, Finland
Schönberg, Pamela, NIB, Finland
Simonsen, Stefan, Nordens Institut på Åland
Stenberg, Stig, Norden i Fokus, Sverige
Storvik, Kjetil, NI
Syrjänen, Heidi, NIB
Sörensen, Lund Jens, NDF
Ullmann, Anne, NorFA
Vain, Eha, Nordisk Informationskontor, Estland
Vinther, Torkild, NorFA
Westlund, Benedicte, Norden i Fokus, Norge
Wiklund, Lena, NSH
Ögmundur H. Magnússon, Norden i Fokus, Island

Foreningene Norden

Balcuna, Ruta, Föreningen Nordens förbund
Esther Sigurðardóttir, Foreningen Norden, Island
Evje, Monika, Foreningen Norden, Norge
Frederiksen, Rikke, Foreningen Norden, Danmark
Gorovic, Nela, Foreningen Norden, Danmark
Griebenow, Berit, generalsekretær, Foreningen Norden, Norge
Göransson, Bengt, Föreningen Norden, Sverige
Heygum, Henrik á, Foreningen Norden, Danmark
Häggman, Larserik, generalsekraterare, Föreningen Norden, Finland
Juslin, Åsa, Föreningen Norden på Åland, Åland
Kari, Rina Ronja, Foreningen Norden, Danmark
Larsen, Peter Jon, Foreningen Norden, Danmark
Norrgård, Yvonne, Föreningen Norden, Sverige
Rautakivi, Seppo, Föreningen Norden, Finland
Rønne, Kathrine, Foreningen Norden, Danmark
Sigurlín Sveinbjarnardóttir, Foreningen Norden, Island
Stefani-Momsen, Julie, Foreningen Norden, Danmark
Svensson, Hasse, Föreningen Norden, Åland
Tveito, Terje, Föreningen Nordens Förbund
Øverlier, Grethe, Foreningen Norden, Norge

De nasjonale delegasjonenes sekretariater

Danmark
Bue, Karen, fuldmægtig
Fritzsche, Louise, kontorelev
Gadebusch, Camilla, overassistent
Hagemann, Henrik, generalsekretær
Pedersen, Irene, overvagtmester
Hansen, Lavst Riemann, stf. generalsekretær
Stegemüller, Ulla, overassistent

Färöarna
Joensen, Høgni, delegationssekreterare

Grönland
Fridberg, Kent, chefkonsulent

Finland
Ahvenainen, Marjo, byråsekreterare
Carlander, Gunilla, råd för internationella ärenden
Eriksson, Magnus, sekreterare för internationella ärenden
Hissa, Jaakko, råd för internationella ärenden
Husman, Paula, administrationsassistent
Huttunen, Marja, avdelningssekreterare
Immonen, Maarit, avdelningssekreterare
Kangaskorpi, Vesa-Pekka, råd för internationella ärenden
Karhu, Tuula-Marja, avdelningssekreterare
Kervinen, Riikka, byråsekreterare
Konsala, Miila, expeditionsassistent
Kupias, Leea, avdelningssekreterare

Kuusinen, Katriina, direktör för internationella enheten
Lindström, Guy, bitr. direktör för internationella enheten
Lohiniva, Greta, råd för internationella ärenden
Moisander, Paula, sekreterare för internationella ärenden
Saarela, Mikko, adb-instruktör
Salo, Kari, råd för internationella ärenden
Svenskberg, May-Len, sekreterare
Tallqvist, Kristiina, informationsassistent
Talvitie, Ossi, överexpeditionschef
Vasama, Siina, praktikant
Zilliacus, Patrick, delegationssekreterare, sekretariatschef

Medarbetare vid finska sekretariatet
Bäckström, Johannes, avdelningschef
Edman, Frank, ambassadråd
Hakala-Zilliacus, Liisa-Maria, intendent
Hangaslahti, Anneli, byråsekreterare
Hindsberg, Rainer, informatör
Hurme, Minna, avdelningssekreterare
Johansson, Rolf, pressekreterare
Joutsela, Päivi, byråsekreterare
Lähteenmäki, Maija, biträdande avdelningschef
Kaivola, Veli-Pekka, attaché
Karlsson, Elina, avdelningssekreterare
Ketonen, Raisa, skolningssekreterare
Kivi-Koskinen, Inkeri, guide
Kivisaari, Tiina, informatör
Lehto-Toivakka, Marketta, informationsexpert
Miettinen, Timo, tryckeriförman
Pekkola, Anne-Eeva, bitr. informationschef
Skrabb, Anja, guide
Somerkoski, Cati, informationssekreterare
Suomela, Marjatta, guide

Åland
Falck, Maj, byråsekreterare
Holm-Johansson, Marine, delegationssekreterare

Island
Belinda Theriault, chef for den Internationale afdeling
Stígur Stefánsson, international sekretær

Norge
Braaten, Else Marie, førstekonsulent
Brun, Sølvi, rådgiver
Myhre-Jensen, Kjell, sekretariatsleder
Ness, Synnøve, førstesekretær
Oftedal, Eline, rådgiver
Resaland, Rune, avdelingssjef
Robstad, Bjørn Willy, førstekonsulent

Sverige
Alvarson, Dan, internationell assistent
Forsell, Göran, säkerhetschef
Hjelm, Eva, internationell sekreterare
Hultén, Eric, internationell sekreterare
Lindström, Margareta, internationell assistent
Mimon, Nina, internationell sekreterare
Norrbom, Hans, redaktör
Smekal, Eva, sektionschef
Tollin, Ingrid, internationell sekreterare

Nordisk Råds partigruppesekretariater

Den sosialdemokratiske gruppen
Stern, Lisa, politisk sekreterare

Den konservative gruppen
Pakarinen, Heikki, gruppsekreterare

Midtengruppen
Wright, Marit Momrak, partigruppesekretær

Den venstresosialistiske grønne gruppen
Nikolajsen, Mads, partigruppesekretær

Rådssekretariatet

Broman, Kenneth, rådgivare
Fredriksson, Kristina, sekreterare
Gotthardt, Charlotta, dokumentationsassistent
Guðrún Garðarsdóttir, rådgivare
Haaland, Hilde Elisabeth, dokumentasjonsansvarlig
Henriksen, Merete, chefsekretær
Kristín Ólafsdóttir, rådgiver
Lindroos, Päivikki, rådgivare
Lundberg, Göran, rådgivare
Nokken, Frida, rådsdirektør
Pedersen, Susanne Scharbau, sekretær
Rasmussen, Jens Nytoft, rådgiver
Sandø, Jonna, sekretær
Schwarz, Jesper, rådgiver
Toropainen, Ulla, sekreterare
Wallenius, Raija, rådgivare
Widberg, Jan, rådgivare

Nordisk Råd og Ministerråds informasjonsavdelning

Bondeson, Christian, webbredaktör
Forslund, Britt-Marie, rådgivare
Helgi Thorsteinsson, webredaktør
Hernes, Per Olav, rådgiver
Innanen, Anna, sekreterare
Isherwood, Julian, journalist
Karlsson, Svenolof, webbredaktör
Klingenberg, Sissel, redaksjonssekretær
Lindboe, Ole, redaktør
Lindholm, Johan, rådgivare
Lundberg, Ulla, sekreterare
Madsen, Anne-Marie, afd.sekretær
Olsson, Kjell, publikationsmedarbetare
Pelttari-Heikka, Sari, webredaktör
Sigrún Stefánsdóttir, informationschef
Sverkel-Österberg, Agneta, förlagschef
Sørensen, Torkil, rådgiver
Sørensen, Sune S., publikationsmedarbejder
Taarup, Tarja, publikationsmedarbetare
Wikström, Ulf, rådgiver

Nordiska ministerrådets sekretariat

Alberius, Lars, rådgivare
Ahlin, Gudrun, rådgivare
Alling, Johan, rådgivare
Andersen, Charlotte Kjær, sekretær
Belsø, René, rådgiver
Bendiksen, Merete, sekretær
Berget, Jann Ola, rådgiver
Bjurner, Iben, sekretær
Bogason, Loa, rådgiver
Borberg, Hjarn, rådgiver
Bredin, Vanja, afd.chef
Christensen, Søren, generalsekretær
Christensen, Thomas Alslev, afd.chef
Danfríður Skarphéðinsdóttir, rådgiver
Dokken, Jon Tore, rådgiver
Ekström Langergaard, Karin, sekretær
Fyrlund, Anna, avd.sekreterare
Heldbo, Jesper, rådgiver
Holmstrup, Klaus, afd.chef
Hove, Inger, sekretær
Hurme, Matti, fotograf
Ibenfelt, Jeanette, sekretær
Jørgensen, René Højer, rådgiver
Karlsson, Ulla-Jill, rådgivare
Karlsson, Nils-Petter, rådgiver
Kovacs, Stefan, rådgiver
Kristín Gjøe, afd.sekretær
Lampola, Riitta, avd.chef
Larsen, Kristina, sekreterare
Leirvoll, Turid, prosjektarbeider
Lindroos, Bo, avd.chef
Lindroos, Carita, sekreterare
Möller, Marianne, rådgivare
Nyström, Hans, rådgivare
Nærum, Astrid, specialrådgiver
Pedersen, Martin Dan, IT-medarbejder
Peltonen, Carita, rådgivare
Persson, Margaretha, avd.sekreterare
Petersen, Niels, rådgiver
Rand Nielsen, Elin, IT-medarbejder
Rasmussen, Alf, rådgiver
Refslund, Niels, rådgiver
Reynir Jóhannsson, rådgiver
Ribergaard, Lena, rådgiver
Runeberg, Kate, rådgivare
Røstad, Sigrun, rådgiver
Sederholm, Kristina, rådgivare
Sigurður Helgason, afd.chef

Sjölander, Gun-Marie, sekreterare
Skui, Hanne, rådgiver
Steffensen, Lise Lykke, rådgiver
Stilbo, Frank, servicechef
Stærk, Bente, rådgiver
Suhr, Helena, sekreterare
Sundin, Martin, rådgivare
Sørensen, Jess Gerrild, IT-rådgiver
Vielsted Alberius, Karin, avd.sekretær
Wallin, Rebecka, rådgivare
Widegren, Karin, rådgivare
Winding, Michael, rådgiver
Wøhlk, Birgitte, rådgiver
Zeruneith, Ida, projektansatt
Øxseth, Bente, sekretær

Referenter/stenografer

Danmark
Delfs-Andersen, Sven, referent
Jensen, Karsten, referent
Lund, Inge, referent
Nevdal, Hanne, tekstbehandler
Nielsen, Karen Kjærulf, tekstbehandler
Pedersen, Ritva, tekstbehandler

Norge
Brunner, Marit, referent
Flugsrud, Aud, referent
Horgen, Anneli, referent
Jarnæss, Anne, referent
Moen, Cecilie, referent
Waaden, Jorun, referent

Finland
Filppa, Birgi, stenograf
Karrento, Anita, stenograf
Niittuinperä, Jari, stenograf
Nyholm, Paula, avdelningssekreterare
Stenman, Marja-Leena, byråsekreterare
Varisto, Niklas, stenograf

Sverige
Bernström, Agneta
Davidsson, Lisbeth
Djurström, Stig
Grönholm, Kristina
Nilsson, Roland

Tolker

Ahonen, Aino
Andersson, Pirkko-Liisa
Borch, Gytte
Borgþor Kjærnested
Bryn, Anne
Hellström, Sirpa
Hiltunen, Jaana
Jóhann Hlíðar Harðarson
Jussila, Ahti
Kaljunen, Riitta
Karsten, Kate
Koslov, Vladimir
Laakso, Ritva
Larsen, Stein
Lönnroth, Maj
Nerdrum, Leif
Repin, Aleksei
Salvör Aradóttir
Seppänen, Kristiina
Tizard, Yvonne
Tuovinen, Eeva-Maria
Turganova-Lööw, Alexandra
Törmä, Annica
Vik-Tuovinen, Gun-Viol
Vähälummukka, Vappu

Politisk sakkyndige

Ahlroth, Asta, byråsekreterare
Angell, Christian, politisk rådgiver
Bakas, Ann, sekreterare
Bjälkebring, Charlotta L, politisk sakkunnig
Dybing, Svein, spesialrådgiver
Gramnæs, Katrine, politisk rådgiver
Granvik, Lena, politisk sekreterare
Hämäläinen, Johanna, sekreterare
Kjartan Gunnarsson, generalsekreterare
Lodenius, Laura, assistent
Löwl, Christa, politisk sekreterare
Mathisen Ragnhild, politisk rådgiver
Oksala, Ilkka, generalsekreterare
Ollila, Heikki A., partisekreterare
Rockhill, Annette Elmvang, politisk rådgiver

Rohdin, Lennart, politisk sekreterare
Sigríður Stefánsdóttir, gruppesekretær
Skaug, Tom Erlend, politisk rådgiver
Slåke, Øyvind, politisk rådgiver
Stenarv, Gunnar, politisk sekreterare
Svensson, Jerry, politisk sekreterare
Tennes, Gøril, konsulent
Wang, Beate, politisk rådgiver
Östh, Billy, politisk sekreterare

Sakkyndige

Danmark
Abudi, Naomi Pagh, fuldmægtig
Andersen, Jane Kragh, cand. scient.
Bernstein, Nils, departementschef
Fogsgaard, Pia, kontorfuldmægtig
Gade, Steen, direktør
Helbo, Michael, fuldmægtig
Holbraad, Jacob, ministersekretær
Høeg-Jensen, Kasper, fuldmægtig
Jensen, Anette, prosjektleder
Johannesen, Odma, fuldmægtig
Jørgensen, Ole Fester, fuldmægtig
Karlog, Pernille, forstfuldmægtig
Kristiansen, Per Harding, direktør
Larsen, Line Thornbjerg, ministersekr.
Nielsen, Peter Baltzer, kontorchef
Nielsen, Lene, fuldmæktig
Nielsen, Karsten Vagn, chef for det handelspolitiske kontor
Nørgaard, Hjørdis, sekretær
Nørring, Tom, kontorchef
Poulsen-Hansen, Per, departementsråd
Rasmussen, Carl Bjørn, fuldmægtig
Riis-Jørgensen, Birger, statssekretær
Ruby, Bjarne, Viby analyse, Danmark
Rüdinger, Lisbet, fuldmægtig
Simonsen, Jens Peter, vicedirektør
Stender, Flemming, ministersekretær
Sørensen, Lars Houbakke, universitetsadjunkt
Tjerk, Peter, ambassaderåd
Utzon-Frank, Tine, arkitekt
Voetmann, Per, kontorchef
Zaane, Peter van, fuldmægtig
Østergaard, Niels, afdelingschef
Østergaard, Knud, chef for Internationalt Sekretariat

Færøyene
Dalsgaard, Jóannes, kulturdirektør, Færøerne
Finnsson, Eyðfinn, fuldmægtig, Færøerne
Hjörvar, Helga, direktør, Færøerne
Joensen, J.P., fuldmægtig, Færøerne
Johannesen, Ari, fuldmægtig, Færøerne
Lamhauge, P.A., generaldirektör, Færøerne
Petersen, Petur, generaldirektör, Færøerne
Plógv, Aibritt á, generaldirektör, Færøerne
Velbastað, Niels á, NSK-medlem, Färöarna

Grønland
Biilmann, John, fuldmægtig
Birch, Ole, konsulent
Engell, Mikaela, konstitueret direktør
Funch, Charlotte Rosing, fuldmægtig
Holm, Hulda Zober, nordisk koordinator
Høyer, Hans J., direktør
Kleemann, Nuka, uddannelsekonsulent
Lyberth, Dorthie, ministersekretær
Olsen, Andreas, undervisningsinspektør
Søndergaard, Jørgen S., seniorrådgiver

Finland
Ahlberg, Rurik, omsorgsministerns specialmedarbetare
Aho, Lotta, specialforskare
Arrhenius, Viveca, överinspektör
Asunmaa, Piritta, tjänstemannasekreterare
Biskop, Maria, överinspektör
Bjurström, Lars-Mikael, utvecklingschef
Bäckström, Johannes, avdelningschef
Cantell, Ilkka, handelsråd
Ekestam, Harry, regionutvecklingsråd
Estlander, Alec, enhetschef
Forsberg, Fredrik, äldre regeringssekreterare
Harmo, Maunu, specialforskare
Haunia, Sirkka, direktör för internationella ärenden
Hautojärvi, Sirkka, kanslichef
Havu, Seppo, överdirektör
Helenius, Harry, linjechef
Hirn, Jorma, överdirektör
Hölsä, Heini, int. sekreterare
Jalkanen, Pekka, överdirektör
Joutsen, Matti, chefen för internationella enheten

Kalela, Aira, direktör för internationella ärenden
Kantola, Tarja, utrikesministerns specialmedarbetare
Karanko, Tuija, överinspektör
Kauppila, Aulikki, forstråd
Kavonius, Veijo, regionutvecklingsdirektör
Kilpi, Pekka, överdirektör
Kivelä, Risto, konsultativ tjänsteman
Knuuti, Jukka, konsultativ tjänsteman
Koivuniemi, Sari, sekreterare för internationella ärenden
Koivuranta, Eija, regeringsråd
Koponen, Timo, ambassadör
Korpela, Juhani, kanslichef
Krokfors, Karl Johan, sekratariatschef
Kunnas, Veikko, kulturråd
Kärkkäinen, Risto, byggnadsråd
Laajava, Jaakko, understatssekreterare
Lehto, Markku, kanslichef
Liedes, Jukka, direktör
Lindell, Paul, Kvarkenrådet, Finland
Linna, Markku, kanslichef
Lujanen, Martti, överdirektör
Lundqvist, Gunnar, överinspektör
Luoto, Jari, statsministerns specialrådgivare
Länsipuro, Yrjö, avdelningschef
Mattila, Asko, informationschef
Mattsson, Kaj-Peter, konsultativ tjänsteman
Metsola, Ukko, utrikeshandelsministerns specialmedarbetare
Mieskylä, Liisa, industriråd
Neimala, Anne, bitr. avdelningschef
Nikunen, Esa, avdelningschef
Norrback, Ole, ambassadör
Norros, Mikko, bitr. informationschef
Nurmi, Sami, avdelningsstabsofficer
Nyby, Anna-Stina, Åbo Akademi, Finland
Nylander, Mikaela, försvarsministerns specialmedarbetare
Nyroos, Hannele, konsultativ tjänsteman
Ojanen, Pekka, ambassadör
Palmgren, Sten, lagstiftningsråd
Park, Sickan, admin. utrikessekreterare
Pesonen, Timo, statsministerns specialrådgivare
Potila, Sirkka, konsultativ tjänsteman
Puro, Helena, direktör för internationella ärenden
Rantala, Marcus, försvarsministerns specialmedarbetare
Ruokola, Silja, chefen för internationella enheten
Ruska, Ilkka, överdirektör
Saari, Rauno, statssekreterare
Saikkonen, Jukka, överinspektör
Saukkonen, Tapani, avdelningschef, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund, Finland
Salmi, Harri, enhetschef
Sarjo, Kristina, konsultativ tjänsteman
Satuli, Antti, statssekreterare
Seurujärvi-Kari, Irja, Samiska Parlamentariska rådet, Finland
Slotte, Kristian, direktör för internationella ärenden
Stenman, Kristina, omsorgsministerns specialmedarbetare
Store, Jan, linjechef
Storrank, Bo, överinspektör
Ström, Ingmar, ambassadråd
Suokko, Seppo, bitr. avdelningschef
Talvela, Veli-Pekka, överdirektör
Tammivuori, Kristian, regeringsråd
Tommola-Kruse, Aila, specialplanerare
Torstila, Pertti, ambassadör
Ussa, Elina, jord- och skogsbruksministerns specialmedarbetare
Vaittinen, Jarmo, kanslichef
Varantola, Krista, Tammerfors universitet
Varjonen, Jouko, konsultativ tjänsteman
Vuori, Lea, attaché
Wallin, Markku, kanslichef
Waltari, Maria, överinspektör
Widing, Barbro, konsultativ tjänsteman
Ylinen, Ann-Britt, konsultativ tjänsteman
Zapasnik, Tuija, pressattaché

Åland
Eliasson, Yvonne, avdelningschef
Högman, Sölve, byråchef
Johansson, Linnea, byråchef
Karring, Mikael, landskapsveterinär
Lönnblad, Jan-Ole, byråchef
Nauclér, Elisabeth, kanslichef
Wahe, Britt Inger, informationssekreterare

Island
Albert Jónsson, avdelingschef
Ármann Kr. Ólafsson, politisk sakkunnig
Baldur Guðlaugsson, departementschef
Estrid Brekkan, byråsjef
Guðmundur Árnason, departementschef
Hákon Sigurgrímsson, afdelingschef
Hanne Fisker, departementssekreterare
Helgi Bjarnason, avdelingsdirektör

Illugi Gunnarsson, politisk sakkunnig
Ingi Valur Jóhannsson, kontorchef
Ingimar Sigurðsson, vice departementschef
Ingimar Einarsson, kontorchef
Karitas H. Gunnarsdóttir, afdelingschef
Kolbeinn Árnason, kontorchef
Kristinn Hugason, sakkunnig
Kristján Skarphéðinsson, kontorchef
Magnús Jóhannesson, departementschef
Martin Eyjólfsson, sendiráðunautur
Ólafur Davíðsson, departementschef
Ólöf Þórarinsdóttir, afdelingschef, Altinget, Island
Ragnheiður Harðardóttir, sakkunnig
Sigurður Guðmundsson, vice kontorchef
Snjólaug Ólafsdóttir, expeditionschef
Valgerður H. Bjarnadóttir, direktør,

Norge
Andersen, Tove, seniorrådgiver
Andreassen, Bjørn, rådgiver
Angell-Hansen, Bente, ekspedisjonssjef
Bakken, Gudbrand, ekspedisjonssjef
Berg, Hans, seniorrådgiver
Berg, Eivind, rådgiver
Bernsen, Martin, førstekonsulent
Bjelland, Anne Sofie, underdirektør
Bjørvik, Signe, informasjonssjef
Clemet, Fridtjov, ekspedisjonssjef
Dale, Ellen, prosjektmedarbeider
Darinder, Lillemor, Nordisk Lærerorganisationers Samråd
Dyb, Line, rådgiver
Edna, Ole-Jacob, rådgiver
Eltervåg, Kåre, seniorrådgiver
Fevolden, Trond, departementsråd
Garberg, Heidi, rådgiver
Georgsen, Kaj-Martin, politisk rådgiver
Gorholt, Henning, ekspedisjonssjef
Graham, Oddmund, spesialrådgiver
Granholt, Nils Petter, oberst
Grette, Lise, seniorrådgiver
Gundersen, Eilif, rådgiver
Gutterød, Jørn, rådgiver
Haraldsen, Odd Sverre, avdelingsdirektør
Hauglund, Erik, seniorrådgiver
Hovdkinn, Øystein, avdelingsdirektør
Hult, Marit, avdelingsdirektør
Husøy, Kari, statssekretær
Iversen, Roger, politisk rådgiver
Jensen, Lisbeth Dønnum, konsulent
Jøranlid, Torill, førstekonsulent
Kaels, Anne Katrine, avdelingsdirektör
Klæbo, Kjersti, avdelingsdirektør
Kosiander, Pino, underdirektør
Kristiansen, Roy, ekspedisjonssjef
Kverneland, Wenche, avdelingsdirektør
Lindgren, Inger, ekspedisjonssjef
Ljøstad, Alf Eivind, styreleder
Meyer, Christine, statssekretær
Midttun, Ove, assisterende fiskeridirektør
Neple, Harald, ekspedisjonssjef
Olde, Oluf, ekspedisjonssjef
Olsen, Øystein, ekspedisjonssjef
Opdahl, Øystein, seniorrådgiver
Pedersen, Bjørn, avdelingsdirektør
Ramsvatn, Unni, daglig leder
Ringnes, Petter, rådgiver
Rogstad, Bjørn G., underdirektør
Rådahl, Tom, ekspedisjonssjef
Samuelsberg, Ragnhild, informasjonsleder
Sandal, Jan, ekspedisjonssjef
Skeie, Lise, seniorsekretær
Skjerpen, Arve, seniorrådgiver
Skorstad, Flemming Gade, rådgiver
Solbakk, Synnøve, Samiska Parlamentariska rådet, Norge
Storvik, Kjetil, direktør
Svensen, Tone Holthe, rådgiver
Syse, Christian, seniorrådgiver
Sønneland, Helge, departementsråd
Tveitereid, Sigurd, ekspedisjonssjef
Viddal, Ivar, forsvarsattaché/oberst
Williams, Johán H., ekspedisjonssjef
Åhrén, Per, seniorrådgiver
Østang, Øivind, informasjonssjef
Østerberg, Hild, rådgiver
Øvergaard, Tomas, seniorrådgiver

Sverige
af Winklerfelt, Marika, departementsråd
Berg, Ingolf, departementssekreterare
Bergeskär, Lena, politisk sakkunnig
Björklund, Monica, pressekr
Bogefeldt, Sara, departementssekreterare
Brunnberg, Charlotte, kansliråd
Carlson, Per, kansliråd
Carlsson, Maud, depertementssekreterare
Dahl, Bergendorff Karin, Högskoleverket
Ekberg, Gunilla, projektledare
Ekenger, Mats, departementssekreterare
Elm, Christer, departementsråd
Engberg, Martina, pressekreterare
Engström, Stefan, politisk sakkunnig
Forslund, Daniel, ämnessakkunnig
Frankell, Eva, pressekreterare

Frank, Karin, departementssekreterare
Gradin, Birgitta, kanslisekreterare
Grönlund, Jan, statssekreterare
Gårding Wärnberg, Maria, ämnesråd
Hagberg, Maria, departementssekreterare
Hellman, Jan, politisk sakkunnig
Hellström, Mats, Landshövding, Sverige
Häggroth, Sören, statssekreterare
Johansson-Lind, Ingrid, departementsråd
Khakee, Carin, departementssekreterare
Larsson, Jan, presschef
Laxén, Marianne, departementsråd
Lindberg, Carl, bitr statssekreterare
Lindström, Lennart, ämnesråd
Ljunggren, Anders, generalsekreterare
Malmberg, Gunnar, Umeå universitet, Sverige
Melin, Anita, bitr. kanslichef, Riksdagen, Sverige
Nilsson, Maria, praktikant
Norbelie, Bertil, generaldirektör
Nordström, Gun, kansliråd
Noreén, Stefan, ambassadör
Norin, Johan, departementssekreterare
Oettinger Biberg, Christina, kansliråd
Pettersson, Christer, politisk sakkunnig
Renström, Eskil, kansliråd
Schantz, Dag von, departementsråd
Sjöberg, Tommie, departementsråd
Skog, Patrik, praktikant
Sundelius, Bengt, särskild utredare
Sällvin, Hans-Olof, kansliråd
Ulvelius, Nina, departementssekreterare
Westin, Kerstin, Umeå universitet, Sverige
Wiklund, Claes, särskild utredare
Zachrison Nilsson, Ann, ämnesråd

Internasjonale organisasjoner

Barry, Alda, British Clerk, British-Irish Inter-Parliamentary Body (BIIPB)
Hilger, Michael, Press Counsellor, Parliamentary Assembly of Western European Union
Jankauskaite, Renata, Secretary for the Lithuanian Delegation, Baltic Assembly, Litauen
Leijon, Erik, Head of Office, Parliamentary Assembly of the Council of Europe, PACE
Olsen, Henrik, Principle Administrator, Europaparlamentet
Rongelep, Ene, Secretary for the Estonian Delegation, Baltic Assembly, Estland
Sticenko, Ingrida, Secretary for the Latvian Delegation, Baltic Assembly, Lettland
Väänänen, Pentti, Deputy Secretary General, Organization for Security and Co-operation in Europe, OSCE
Zaitseva, Arina, Consultant of the Interparliamentary Relations department, State Duma Federal Assembly of the Russian Federation, Ryssland
Zhuk, Denis, International Affairs Advisor for the Secretariat of the Interparliamentary Assembly of the Commonwealth of Independent States (IPA CIS), Council of Federation, Ryssland

Supplement

- Utdeling av Nordisk Råds Musikkpris
- Utdeling av Nordisk Råds Litteraturpris
- Utdeling av Nordisk Råds Natur- og Miljøpris
- Utdeling av Nordisk Råds Filmpris
- Ärendelista
- Hilsningsbrev fra Den russiske føderasjonens føderale forsamling

Nordiska rådets 50-års jubileumsfest
Finlands Nationalopera
den 29 oktober 2002

Konferencierer: Åse Kleveland och Georg Dolivo

Öppnande

Nordisk fanfar	Bleckblåsare från Sibelius-Akademin Musik: Sunleif Rasmussen
Stockholm by Night	Orkester Norden dir. Esa-Pekka Salonen Dansare ur Nationaloperans ensemble Koreografi: Dinna Bjørn Musik: Benny Andersson Orkestrering: Ö. Fahlström
Välkomstord	Nordiska rådets President, Outi Ojala
Hay Ho	Razz, Danmark Musik och text: Razz, Darwich och Garcia
Cirkus Cirkör	Sverige Form och regi: Cirkus Cirkör
Innerst i sjelen	Sissel Kyrkjebø, Norge och Orkester Norden Dir. Esa-Pekka Salonen Musik: Ø. Englund/L. Borke Text: O. Paus Orkestrering: V. Laine & R. Niemi
Prisutdelning	*Priserna delas ut av Nordiska rådets president Outi Ojala*
Nordiska rådets litteraturpris	Lars Saabye Christensen, Norge
Nordiska rådets musikpris	Sunleif Rasmussen, Færøerne
Nordiska rådets natur- och miljöpris	Arne Næss, Norge
Nordiska rådets filmpris	Aki Kaurismäki, Finland

Raddir þjóðar – "En nations röster"	Sigurður Flosason (blåsinstrument) och Pétur Grétarsson (slagverk), Island Musik: Sigurður Flosason och Pétur Grétarsson Dúðadurtskvæði – folkmelodi Text: Hallgrímur Eldjárnsson (1723-1779), Sång: Þórir Torfason (1892-1977) Passíusálmur nr. 1: Upp, upp mín sál og allt mitt geð – folkmelodi Text: Hallgrímur Pétursson (1644-1674) Sång: Guðmundur Ingimundarson (1830-1913)
Sinua sinua rakastan	Vokalgruppen Rajaton & Tomi Metsäketo, Finland Musik: K. Chydenius Text: A. Okasnen Arrangemang: J. Chydenius
Symfoni nr 5	Orkester Norden dir. Esa-Pekka Salonen. Musik: J. Sibelius

Fyrverkeri

Riksdagens talmans middag för särskilt inviterade gäster

Artister vid buffetmiddagen	Jenny Carlstedt – sopran, Åland och Marcus Boman – piano, Åland samt grupperna Angelit, Sameland och Nukáka, Grönland

Öppnande

Välkomstord Nordiska rådets president Outi Ojala:

Edra Kungliga Majestäter, ärade Presidenter, talmän, nordiska pristagare, bästa festpublik och sist men inte minst Kära alla Nordbor, TV-tittare i alla nordiska länder och självstyrande områden. Jag vill på Nordiska rådets vägnar önska Er alla hjärtligt välkomna.

Vi firar en stor nordisk fest i kväll. Och vi gör det med stolthet och stark framtidstro. Det nordiska samarbetet, som är unikt både till sin omfattning och sitt djup har i år firats runtom i hela Norden, i alla nordiska länder och i alla självstyrande områden. Också i en turbulent och snabbt föränderlig värld har vårt samarbete och de värden det baserar sig på visat sin styrka.

Genomgripande och omvälvande förändringar i både vår närmaste omgivning och globalt har ställt Norden och vårt samarbete inför nya och stora utmaningar. Också hotbilderna har varit många och starka. Det gemensamma Nordens framtid har ibland rentav ifrågasatts.

Idag kan vi med glädje konstatera, att samarbetet har funnit sin roll även i den nya förändrade världen. Integrationen och assimileringen har skapat ett nytt behov för såväl nationell profilering som regionalt samarbete. Styrkan i det nordiska samarbetet har alltid baserat sig både på en djup gemensam kulturidentitet och samhällsuppfattning och samtidigt på en stark och fast rotad medborgerlig och parlamentarisk förankring.

Kulturen har alltid utgjort det officiella nordiska samarbetets flaggskepp. Den nordiska kulturen baserar sig på en stark gemensam historisk, religiös och ideologisk bakgrund och många självständiga, nationella kulturidentiteter som förmått bevara sin integritet också inom den gemensamma ramen. En bärande kraft i den nordiska kulturen ligger i gemenskap utan assimilering. I dag står vi inför den viktiga uppgiften att erbjuda de nya nordborna, invandrarna i våra länder, delaktighet i den nordiska gemenskapen. I en alltmer integrerad värld och tid bör denna fråga finnas högt uppe på vår nordiska dagordning.

I kväll har vi tillfälle att ta del av helheten, det gemensamma nordiska, och samtidigt av dess nationella byggstenar. Vår nordiska gemenskap markeras också på denna fest, på ett unikt sätt, av våra statsöverhuvuds närvaro. Bredden av det nordiska tar sig uttryck i att medborgarna i alla våra länder kan ta del av kvällens program via televisionen. I dagens värld är detta enligt min mening ett uttryck för den gränslösa kultur som vi har all anledning att vara stolta över och vars framtid vi kan lita på.

Jag hoppas att betydelsen av vårt nordiska samarbete och dess gränslösa kultur skall förstås och uppskattas också av morgondagens nordbor och ser detta som en av våra viktigaste uppgifter och utmaningar. Däri ligger Nordens framtid.

Prisutdelning Nordiska rådets litteraturpris

Litteraturprismottakeren ***Lars Saabye Christensen*** *ble presentert av* ***May Schack****, formann for bedømmelseskomiteen for Nordisk Råds Litteraturpris.*

May Schack: Det er en forræderisk verden, Lars Saabye Christensens roman "Halvbroren" undersøger, og den gør det med erindringen som motor – hovedpersonen og fortælleren Barnum kalder sig selv for en kemiker i erindringens laboratorium. På virtuos vis udfoldes et billede af en slægt med tre generationer af kvinder, der holder ud og venter, og mænd, der er fraværende, letfærdige fantaster, flygtige drømmere og strejfere eller slet og ret utilpassede – som den halvbror, romanen og Barnum kredser om i sit forsøg på at komme på sporet af en families tabte viden, på sporet af mønstrene af savn og længsel, tavshed, løgne og illusioner.

Lars Saabye Christensen er en stor nordisk fortæller med en stærk billedfantasi. Han mestrer alle romantekniske kneb, og med brug af dristige sammenfald og tilfældigheder løfter han sin

skildring af indre sult og savn op til en storstilet historie, større end personerne selv, større end den aura af mislykkethed, der står omkring dem alle.

Tragediens mørke og komediens humor og lethed ligger tæt på hinanden i Saabye Christensens roman, der samler alle trådene i et forfatterskab af særklasse. Hans erindringsrejse, der strækker sig fra Lofoten til Berlin og med centrum i Oslo, er ikke bare mørk, den er fuld af en livlighed, der på sin egen underfundige måde fylder romanen med livsmod. Venskaberne, de forsonende strejf af ømhed, og ikke mindst den fælles latter bryder den traumatiske tavshed, der er romanens sorte billede på den ensomhed, personerne er så nådesløst udleveret til, at det ligner et eksistentielt vilkår.

Halvbroren er blevet rost af kritikerne og elsket af læserne. Den cirkusagtige kuffert, en kuffert fuld af bifald, som romanens mænd rejser rundt med, er allerede blevet åbnet for Lars Saabye Christensen. I dag smækkes den op på vid gab. Og den er ikke, som i romanen, tom og tavs. Den er fuld af bifald.

Lars Saabye Christensen: Da de nomierte forfatterne til denne risen var på turné sammen tidligere i år fikk vi ofte spørsmålet: Hva har bøkene våre til felles? Våre bøker er heldigvis forskjellige, det er likheten, svarte vi. Vi kunne også sagt: Vi har et felles landskap og derfor også en felles himmel.

Jeg vil på det dypeste få takke for denne prisen ved å lese et dikt fra et slikt nordisk, og menneskeskapt, landskap, hvor jeg begynte å skrive romanen "Halvbroren":

BROER

Slik vil jeg begynne å snakke om broer:
Broene
som er blitt en del av landskapet
Disse buene
som vinden, vinden så ofte spiller på

Broene går ikke én vei
Broene begynner på hver sin side
Broene slutter på hver sin side
For slik ble de bygget:
To vakre spenn
som møtes på midten
Eller:
to hender
i en konkret hilsen

Broene går begge veier
Veien har to retninger
En dag skal du også lete etter noe så enkelt
som en åpen dør, et håndtrykk

Og slik skal vi også vite
mens vi krysser broene
at det vi deler med andre
det vi deler med andre
blir dobbelt så stort

Og enda en gang: hjertelig takk.

Nordiska rådets musikpris

*Musikkprismottakeren **Sunleif Rasmussen** ble presentert, på vegne av bedømmelseskomiteen for Nordisk Råd Musikpris, av NOMUS's generalsekretær **Gustav Djupsjöbacka**.*

Gustav Djupsjöbacka: Som en tonkunstens William Heinesen har Sunleif Rasmussen satt Färöarna på den musikalske kartan. Hans Symfoni nr.1 "Oceanic Days", den första färöiska symfonin, hämtar sin inspiration ur den färöska naturen men också ur färöska uråldriga koraler.

Av detta har Sunleif Rasmussen skapt ett verk med omfattande dimensioner, som utstrålar en självklar konstnärlig integritet och kombinerar stramhet och struktur med lyrisk känsla.

Sunleif Rasmussen: Ærede majestæter, præsidenter. Ærede festdeltagere. Jeg vil først sige tak til Nordisk Råds Musikkomité for at vælge min symfoni nr.1 "Oceanic days", som vinder af Nordisk Råds Musikpris år 2002. Ved at vælge min første symfoni, har I også valgt Færøernes første symfoni som prisvinder. I har samtidig sat fokus på Færøernes musikliv, som de sidste 15 år har gennemgået en rivende udvikling.

Det at være komponist er på den ene side, som skabende kunstner, at leve i periferien og på den anden side, som hovedperson til uropførelser eller lignende, at være i fokus. Nordisk Råds Musikkomite har i år, på flere niveauer, valgt at sætte "periferien i fokus". Tak!

Nordiska rådets natur- och miljöpris

*Natur- og miljøprismottakeren Arne Næss ble presentert av **Erkki Leppäkoski**, formand for bedømmelseskomiteen for Nordisk Råds Natur- og Miljøpris*

Erkki Leppäkoski: Ers Majestäter, ärade presidenter, mina damer och herrar.
Professor Arne Næss är den person som mer än någon annan har utvecklat och spridit tankar som kritiskt reflekterar den moderna människans villkor på samhällets förhållande till naturen, vilket också var, som sagt, temat för årets natur- och miljöpris. Hans djupekologiska helhetssyn har gett begreppet bärkraftig utveckling ett djupare innehåll och på ett väsentligt sätt bidragit till att grundläggande utvecklingsperspektiv har tagits upp i samhällsdebatten. Næss har gått på djupet med problemställningar där djupet varit en nödvändighet. Hans omsorg om naturen har dock inte resulterat i att omsorgen för människan förträngts. Professor Næss är en av epo-sofins främsta teoretiker. Efter att han blev professor i en ålder av 27 år har han engagerat sig inom flera forskningsfält inom filosofin. Hans bok "Ekologi, samhälle och livsstil" publicerades 1973, hans dröm var då ett samhälle i jämvikt med naturen utan miljöförstöring och med begränsad resursförbrukning. En dröm om alltings lika värde, allas rätt till att utveckla sig och att vi alla är delar av en stor helhet. Årets natur- och miljöpris tillfaller Arne Næss.

Arne Næss: Deres Majesteter, ærede forsamling. Det skulle være forståelig for alle at nettopp en pris av denne spesielle art er egnet til volde meg stor, dyp og varig glede og takknemlighet. Helt fra barnsben av har jeg reagert sterkt negativt over for veloverlagte eller tankeløse inngrep i 'natur'. Rundt huset jeg vokset opp i var det lyng, busker og trær som levde sitt eget liv, og som dessuten syntes å sette pris på mitt skånsomme nærvær. Jeg var "sammen med" annet liv – liv som overlevet høst og vinter og som ikke ønsket noe av meg unntatt å være i fred – og undertiden å bøte på overgrep. Noen ganger var det opprivende eller deprimerende å være sammen med mine medmennesker. Og det var lett å få skyldfølelse. I naturen måtte jeg tillate meg undertiden å trampe omkring på en måte som skadet mange av de levende vesener jeg egentlig søkte bare å akte og ære.

Det er min erfaring at barn allerede i fireårs alderen forstår oss når vi tråkker forsiktig og omtenksomt i den "frie" natur. Foreldre kan ved deres måte å bevege seg i natur på, svært lett fostre holdninger som gir små barn stadig fornyet glede. Jeg har stilt meg undrende til hvorledes mennesker som har dyrket opp steder hvor naturen var uberørt. Samtaler har gitt meg det syn at disse mennesker ofte har arbeidet bevisst på å "ødelegge" minst mulig av det opprinnelige liv på stedet de bearbeider. Det mangler ikke på forståelse. Etter hvert som større og større deler av norsk natur er tydelig og grovt påvirket av menneskelige formål, er bevisst søken etter begrensning av endringene blitt mer og mer alminnelig. Og ofte har mennesker trådt inn for å hindre tørke og annen ugunstig naturlig innflytelse på steder og områder hvor livsmangfoldet lett kan bli alvorlig redusert. Kort sagt, det er for meg en stor glede å oppleve at, bortsett fra en del dårlig motiverte ødeleggelser, bevisst omhu for hva som er igjen av uberørte naturområder stadig er stigende. Få eller ingen land har så mye lett tilgjengelig verneverdig natur som Norge. Befolkningsmengden er av en størrelsesorden som gjør det forholdsvis lett å bevare utallige små eller store områder. For mange av oss som i et langt liv har gledet seg over situasjonen er det en stadig tilfredsstillelse å tillitsfullt vente at bevaring av uberørt natur vil fortsette å være en høyt ansett målsetting.

Nordiska rådets filmpris

*Filmprismottakeren **Aki Kaurismäki** ble presentert av **Åse Kleveland**, på vegne av bedømmelseskomiteen for Nordisk Råds Filmpris.*

Åse Kleveland: Kaurismäkis film är en originell, förtätad hyllning till mänsklig värdighet och solidaritet. Den skildrar samhällets utstötta, men tillför denna miljö tonfall av hopp och framtidstro. Den präglas av en både poetisk, humoristisk och symbolisk stil, har den stora konstens avklarnade och enkla form och förenar samtidigt en underhållande berättelse med grundläggande existentiella värden utan överdrivet patos. Filmen förenar en omisskännlig nordisk karaktär med ett universellt perspektiv.

Aki Kaurismäki: Arvoisat läsnäolijat! Ajattelin ensin pitää tämän puheen Islanniksi mutta koska täällä on puhuttu niin vähän suomen tänä iltana; suomi on kuitenkin kansainvälisesti ottaen tunnetuin ja merkittävin kieli niin pidänkin puheeni ensi suomeksi ja sitten esperantoksi. Puheeni on seuraavanlainen: Tämä on suuri kunnia, nöyrimmät kiitokseni. Ja sitten esperantoksi: Tak.

Aki Kaurismäki: Ärade närvarande! Först tänkte jag hålla detta tal på isländska men eftersom det talats så lite finska här ikväll, och finska är ju trots allt internationellt det mest kända och betydelsefulla språket, så håller jag mitt tal först på finska och sedan på esperanto. Mitt tal är som följer: Detta är en stor ära, mitt ödmjukaste tack. Och sedan på esperanto: Tak.

Ärendelista

A. Medlemsförslag

1999

A 1202/när[1]	Medlemsförslag om nordiska initiativ för avveckling av kärnkraftverket Ignalina (väckt av mittengruppen i Nordiska rådet)
A 1208/medborger	Medlemsforslag om børns retsstilling og ret til begge forældre (fremlagt af den socialdemokratiske gruppe i Nordisk Råd)

2001

A 1244/kultur	Medlemsförslag om nordiskt TV-samarbete (väckt av Elver Jonsson (fp) m.fl.)
A 1248/euro[2]	Medlemsförslag om nordisk rapportering om globaliseringsutvecklingen (väckt av den vänstersocialistiske gruppen i Nordiska rådet)
A 1252/när[3]	Medlemsförslag om befriande av renskötseln från drivmedelsskatt i Sverige och Finland (väckt av Hannes Manninen m.fl.)
A 1265/miljö	Medlemsförslag om införsel av hundar och katter till Sverige och Norge (väckt av Pehr Löv m.fl.)
A 1271/medborger	Medlemsförslag om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen (väckt av den konservativa gruppen i Nordiska rådet)
A 1273/næring	Medlemsförslag om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en gemensam valuta orsakar for det nordiska samarbetet (väckt av den konservativa gruppen i Nordiska rådet)
A 1274/medborger[4]	Medlemsförslag om människohandel (trafficking) (väckt av mittengruppen i Nordiska rådet)
A 1275/presidiet	Medlemsförslag om "Ett handslag till Västnorden" (väckt av mittengruppen i Nordiska rådet)
A 1276/presidiet[5]	Medlemsförslag om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris (väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1277/næring[6]	Udvalgsforslag om EU's regionalpolitik (fremlagt af Europaudvalget)
A 1278/välfärd	Medlemsförslag om små diagnosgruppers patientföreningars möjligheter att bedriva verksamhet på nordisk bas (väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)

---

[1] Forslaget er skriftlig trukket tilbake av forslagsstilleren og meddelt under den 54. sesjonen

[2] Internt vedtak 1/2002, vedtatt av Presidiet 29. januar 2002 i Oslo

[3] Forslaget er skriftlig trukket tilbake av forslagsstillerne og meddelt under den 54. sesjonen

[4] Medborger- og Forbrukerutvalget besluttet 25. september 2002 i Stockholm å omgjøre medlemsforslaget til utvalgsforslag, se A 1302/medborger

[5] Beslut i ministerrådet/kulturministrarna den 5 april 2002 i Köpenhamn och beslut i presidiet den 15 april 2002 om att dela ut ett nordiskt filmpris vid jubileumssessionen år 2002. Ett delbetänkande har avgivits av presidiet den 15 april 2002 i Reykjavik.

[6] Framställning 2/2002, gjord av presidiet den 15 april 2002 i Reykjavik.

A 1279/kultur	Medlemsförslag om värn av den nordiska språkgemenskapen (väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1280/kultur	Medlemsförslag om gemensamma insatser för nordisk formgivning och design (väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)

2002

A 1281/presidiet	Medlemsförslag om övergång till euro som nordisk budgetvaluta (väckt av Pehr Löv)
A 1282/presidiet[7]	Presidieforslag om billigere betalingsformidling for privatpersoner over Nordens grenser (fremlagt av Nordisk Råds Presidium)
A 1283/velferd	Medlemsforslag om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin mellom de nordiske landene (framlagt av midtengruppen i Nordisk Råd)
A 1284/næring	Medlemsforslag om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde (fremlagt av den venstresocialistiske grønne gruppe i Nordisk Råd)
A 1285/velferd	Medlemsforslag om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn (framlagt av den sosialdemokratiske gruppen i Nordisk Råd)
A 1286/medborger[8]	Medlemsförslag om Nordens ansvar för utsatta kvinnor (väckt av den vänstersocialistiska gröna gruppen i Nordiska rådet)
A 1287/miljö	Medlemsförslag om EU:s beslut om dioxin (väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1288/næring	Medlemsforslag om faglig informationsformidling ved flytning af næringsvirksomhed (fremlagt af den venstresocialistiske grønne gruppe i Nordisk Råd)
A 1289/kultur	Medlemsforslag om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden, herunder muligheden for et "nordisk uddannelsesår" (fremlagt af den venstresocialistiske grønne gruppe i Nordisk Råd)
A 1290/välfärd	Medlemsförslag om barn och unga på Grönland (väckt av mittengruppen i Nordiska rådet)
A 1291/medborger[9]	Medlemsförslag om polisen i ett nordiskt perspektiv (väckt av den konservativa gruppen i Nordiska rådet)
A 1292/velferd	Medlemsforslag om felles nordiske tiltak for å sikre tilgang til elektroniske fagbøker for synshemmede (fremlagt av den venstresocialistiske grønne gruppe i Nordisk Råd)
A 1293/miljö	Utskottsförslag om nordiska insatser för vattenvård och hälsa i Karelska republiken (framlagt av Miljö- och naturresursutskottet i Nordiska rådet)
A 1294/præsidiet	Medlemsforslag om arbejdsgruppe for realistiske økonomiske rammer til fremtidens nordiske arbejde (fremlagt af den venstresocialistiska grønne gruppe i Nordisk Råd)

---

[7] Fremstilling 1/2002, vedtatt av Presidiet 29. januar 2002 i Oslo

[8] Medborger- og Forbrukerutvalget besluttet 25. september 2002 i Stockholm å omgjøre medlemsforslaget til utvalgsforslag, se A 1302/medborger

[9] Medborger- og Forbrukerutvalget besluttet 28. oktober 2002 i Helsingfors å omgjøre medlemsforslaget til utvalgsforslag, se A 1311/medborger

A 1295/presidiet	Medlemsförslag om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken (väckt av den vänstersocialistiska gröna gruppen i Nordiska rådet)
A 1296/medborger[10]	Medlemsforslag om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organisert kriminalitet og hvitvasking av penger (framlagt av den sosialdemokratiske gruppen i Nordisk Råd)
A 1297/miljø	Medlemsforslag om felles tiltak i Norden for å sikre det biologiska mangfoldet (framlagt av den sosialdemokratiske gruppen i Nordisk Råd)
A 1298/miljø	Medlemsforslag om felles tiltak i Norden for miljøvennlig produksjon og forbruk av energi (framlagt av den sosialdemokratiske gruppen i Nordisk Råd)
A 1299/medborger	Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt til at fremme integration
A 1300/næring	Udvalgsforslag om skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv
A 1301/miljö	Utskottsförslag om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning vid beslut om fiskerikvoter m.m.
A 1302/medborger[11]	Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking) og om Nordens ansvar for ofre for trafficking
A 1303/kk	Komiteforslag om beslutningsprocessen om nordisk forskningsstøtte og om Nordisk Råds interne budgetprocedure
A 1304/kultur	Udvalgsforslag om den nordiske kulturpolitik
A 1305/kultur	Udvalgsforslag om studentermobilitet på området højere uddannelse
A 1306/kultur	Udvalgsforslag om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren
A 1307/presidiet	Presidieförslag om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad
A 1308/välfärd	Utskottsförslag om att garantera hälsovårdssystemen i Norden
A 1309/miljö	Medlemsförslag om förhindreande av utsläpp til luft och vatten från fartyg i trafik på Östersjön (väckt av Finlands delegation i Nordiska rådet)
A 1310/medborger[12]	Utvalgsforslag om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organisert kriminalitet og hvitvasking av penger
A 1311/medborger[13]	Utskottsförslag om polisen i ett nordiskt perspektiv
A 1312/velferd	Medlemsforslag om at Nordisk Ministerråd foretar en kartlegging av hva som skal til for å kunne innlemme de døves tegnspråk i den nordiske språkkonvensjonen

---

10 Medborger- og Forbrukerutvalget besluttet 28. oktober 2002 i Helsingfors å omgjøre medlemsforslaget til utvalgsforslag, se A 1310/medborger

11 Utvalgsforslaget er laget på bakgrunn av medlemsforslagene A 1274/medborger og A 1286/medborger

12 Utvalgsforslaget er laget på bakgrunn av medlemsforslag A 1296/medborger

13 Utvalgsforslaget er laget på bakgrunn av medlemsforslag A 1291/medborger

A 1313/miljö	Medlemsförslag angående miljö och livskvalitet i Murmansk, Ryssland
A 1314/miljö	Medlemsförslag om Östersjön som ett "särskilt känsligt havsområde"

B. Ministerrådsförslag

B 211/kultur	Ministerrådsforslag om udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet
B 212/kultur	Ministerrådsforslag om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation
B 213/presidiet; C 2	Ministerrådsförslag om nordiska samarbetets budget för 2003 samt redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet
B 214/velferd	Ministerrådsforslag om oppfølgning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden"
B 215/presidiet	Ministerrådsforslag om oppfølgning av "Nordbornas rättigheter"
B 216/medborger	Ministerrådsforslag om økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse"
B 217/medborger	Ministerrådsforslag om program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002-2005 og handlingplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002-2003
B 218/næring	Ministerrådsforslag om strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002 – 2004

C. Berättelser

C 1	Nordisk årsredovisning 2001
C 2; B 213/presidiet	Ministerrådsförslag om nordiska samarbetets budget för 2003 samt redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet
C 3/kk	Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed 2001
C 4/kk	Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2001
C 5/kk	Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed 2001, incl. beretning fra Nordisk Kulturfond

D. Meddelelser

12/1991/medborger	Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.
8/1996/miljö	Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (andra att-sats, första del, och tredje att-sats)
*8/1996/miljö	Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (andra att-sats, andra del)
20/1997/kultur	Utökat TV-samarbete i Norden (första att-satsen)

*23/1997/kultur	Stödfunktion för multimedieproduktion
17/1998/kultur	Strategi för samarbete med frivilligsektorn (andre og tredje att-sats)
22/1998/kultur	Nordisk språkpolitik
*31/1998/miljö	Miljöcertifiering av fisk (første og andre at-sats)
36/1998/miljø	Gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el (andre og tredje at-sats)
11/1999/næring	Ansattes representasjon i bedriftenes styrer i forbindelse med grenseoverskridende bedriftsetableringer
12/1999/näring	Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden
*16/1999/kultur	Fengselsundervisning i nordisk perspektiv
17/1999/miljø	Nordisk handel med CO_2-kvoter
1/2000/presidiet	Opprettelse av Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad
2/2000/kultur	Idrottsutbyte med Nordens närområden
3/2000/næring	Nordisk regionalpolitisk samarbeidsprogram 2001-2005
5/2000/kultur	Frivilligsektorn
6/2000/velferd	"Bone and Joint Decade 2000-2010"
*7/2000/velferd	Ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater
8/2000/presidiet	Intensifierat samarbete med Ryssland och de baltiska staterna
10/2000/næring	Tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat på Nordisk Råds session
*11/2000/næring	Nordisk IT-infrastrukturstudie, E-handel (digitale signature) og regelsæt for kryptering
12/2000/næring	IT-innovationsstudie og makroklusters
*13/2000/næring	IT-redskaber og deltagerdemokratiet i Norden
14/2000/næring	Rådgivende IT-ekspertgruppe
15/2000/næring	Social dumping i EU/EØS
19/2000/medborger	Handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde til 2004
20/2000/medborger	Bioetisk samarbejde
*21/2000/medborger	Internasjonalt forbud mod kloning af mennesker og offentlighedens indsigt i bioteknologisk forskning
22/2000/medborger	Genmodificerede levnedsmidler
23/2000/miljö	Havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna (första att-sats)
*23/2000/miljö	Havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna (andra, tredje, fjerde och femte att-sats)
26/2000/kk	Nordjobb- och andra utbytesprogram för ungdom
*29/2000/välfärd	Demensproblematik
30/2000/välfärd	Narkotikabekämpning
31/2000/velfærd	Indsatser mod narkotika
*32/2000/medborger	Kartlegging av organisert kriminalitet

*33/2000/medborger	Demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv
34/2000/presidiet	Nordiskt inflytande i internationellt samarbete (tredje att-sats)
35/2000/kultur	Ökat samarbete med frivilligsektorn i närområdena
1/2001/medborger	Rasisme og nynazisme i Norden
4/2001/välfärd	Narkotikahandeln
*5/2001/velferd	Nordisk samarbeid om kultur og helse
6/2001/medborger	Grundandet av en demokratifond för samarbete med Ryssland
7/2001/kultur	Ændringer i overenskomsten om Nordisk Kulturfond
8/2001/miljø	Nordisk Miljøhandlingsprogram 2001-2004
9/2001/miljø	Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden (första, andra och sjuende att-sats)
*9/2001/miljø	Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden (tredje, fjerde, femte och sjette att-sats)
*10/2001/medborger	Ökat stöd för att stärka kvinnornas ställning i Nordens närområden
11/2001/presidiet	Budgeten för det nordiska samarbetet 2002
12/2001/presidiet	Budgetanalysen
13/2001/kk	Ny dato for modtagelse af revisionsberetning for Nordisk Kulturfond
14/2001/miljö	Nordiska investeringsbankens miljöinvesteringslåneordning
*15/2001/kk	Dialog med Nordisk Ministerråd om planer og programmer
*16/2001/presidiet	Nye strategiske satsninger for det nordiske samarbejde
17/2001/medborger	Asylansøgernes livskvalitet i Norden (sjette, syvende, niende og tolvte at-sats)
*17/2001/medborger	Asylansøgernes livskvalitet i Norden (første, andre, tredje, fjerde, femte, åttende, tiende og ellevte at-sats)
*18/2001/medborger	Fællesnordisk seminar om asylansøgernes livskvalitet
*19/2001/medborger	Bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed, og fremme af integration
*20/2001/medborger	Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og represalier
*21/2001/medborger	Kvinno- och barnhandel
*22/2001/medborger	Informationsinsatser mot kvinno- och barnhandel
*23/2001/medborger	Tiltak mod tvangsægteskab
24/2001/medborger	Sikker fødevaremærkning og vareinformation i Norden
25/2001/medborger	Håndtering af fødevarekriser
26/2001/medborger	International risikohåndtering på fødevareområdet
*27/2001/kultur	Obligatorisk forbrugerundervisning i grundskolen
28/2001/kultur	Undervisningsmateriale og nordisk hjemmeside om forbrugerundervisning
*29/2001/medborger	Internationale aftaler om handel og transport af levende dyr

*30/2001/presidiet	Konfliktförebyggande och civil krishantering
31/2001/presidiet	Samverkan mellan de nordiska ländernas utrikestjänster
32/2001/presidiet	Reviderad nordisk närområdesstrategi
33/2001/presidiet	Arktiskt samarbetsprogram
34/2001/kultur	Udbygning af et nordisk forskningsrum
35/2001/näring	Ökad rörlighet över gränserna i Norden
36/2001/næring	Deltagelse i Nordjobb
37/2001/näring	Nordiskt näringspolitiskt samarbetsprogram 2002-2005
38/2001/næring	Vedtagelse af "Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere"
39/2001/næring	Iværksættelse af "Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere"
40/2001/näring	Tillämpning av OECD:s riktlinjer för multinationella företag i kreditinrättningar och företag i Norden
41/2001/näring	Tillämpning av OECD:s riktlinjer för multinationella företag i nordiska institutioners verksamhet
42/2001/presidiet	Opfølgning af budgetanalysen
43/2001/miljö	Nordiskt energipolitiskt samarbete
44/2001/välfärd	Samarbetsprogram för bygg- och bostadssektorn
45/2001/miljö	Nordisk förvaltningsstrategi om rovdjur
*46/2001/velfærd	Reumatikere og langvarige syge
*47/2001/kultur	Ändringar i Överenskommelse om Nordiska kulturfonden
1/2002/presidiet	Överföring av pengar mellan de nordiska länderna
*2/2002/näring	EU:s regionalpolitik
3/2002/alle (presidiet)	Nordbornas rättigheter
4/2002/presidiet	Redogörelse till Nordiska rådets nationella delegationer om uppföljning av rådets rekommendationer
5/2002/välfärd	Fri rörlighet för alla
6/2002/miljö	Införsel av hund och katt mellan de nordiska länderna
7/2002/medborger	Bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration indenfor arbejdsmarkeds- og uddannelsesområdet
8/2002/medborger	Strategi for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration
9/2002/næring	Skadelig skattekonkurrence
10/2002/næring	Tiltag mod skadelig skattekonkurrence
11/2002/medborger	Økt mattrygghet i Norden
12/2002/miljö	EU:s beslut om dioxin
13/2002/presidiet	Stöd av demokratiutvecklingen i Kaliningrad
14/2002/miljö	Vattenvård och hälsa i Karelska republiken

15/2002/miljö	Finsk projektering i Karelska republiken
16/2002/presidiet	Västnorden i det nordiska samarbetet
17/2002/medborger	Nordisk lovsamarbejde
18/2002/medborger	Konsekvensoplysninger og henvisning til de nordiske landes lovgivning i det nationale lovgivningsarbejde
19/2002/medborgar	Människohandel (trafficking)
20/2002/medborgar	Uppehållstillstånd för trafficking-offer
21/2002/medborger	Bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger
22/2002/medborgar	Polisens roll och specialutbiling av polis
23/2002/välfärd	Små diagnosgruppers patientföreningar
24/2002/välfärd	Telemedisin mellan de nordiska länderna
25/2002/välfärd	Hälsovårdssystem i Norden
26/2002/velferd	Hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn
27/2002/kultur	Nordisk kulturpolitik og kulturstatistik
28/2002/kultur	International tilpasning af aftalelicens-modellen inden for kulturområdet
29/2002/kultur	Evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivillig-sektoren
30/2002/kultur	Nordisk formgivning och design
31/2002/næring	Strategi og handlingsplan for ministerrådet for informations-teknologi (MR-IT) 2002 – 2004
32/2002/kultur	Public Service TV och digitalisering
33/2002/kultur	Nordisk språkgemenskap
34/2002/kultur	Kendskab til nordisk sprogfællesskab
35/2002/velferd	Elektroniske fagbøker for synshemmede
36/2002/kultur	Mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet
37/2002/kultur	Uddannelse for unge i Norden
38/2002/kultur	Nordisk tentamensgyldighed for højere uddannelser
39/2002/kultur	Hvidbog om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation
40/2002/presidiet	Nordiska samarbetets budget för 2003
41/2002/kultur	Nordisk forskningsstøtte og Nordisk Råds interne budgetprocedure

Ytringer

1/2001	Tiltag i anledning af revisionsberetning om Nordisk Kulturfond for år 2000
1/2002	Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed 2001, incl. beretning fra Nordisk Kulturfond

Interne beslutninger

1/1997	NORDLEX-databas
1/2001	Nordisk Råds arbejde med Ministerrådets meddelelser om rekommandationer/fremstillinger, og formelle kontakter mellem Nordisk Råds organer og modsvarende ministerråd
2/2001	Godkennelse af ændringer i forretningsordenen for Nordisk Råd
3/2001	Samernes stilling som urfolk og minoritet
1/2002[14]	Globale aktører

E 2002

E 1	Skriftlig fråga till Norges regering om Nordisk Text-TV (ställd av Åke Gustavsson) Besvarad den 21 maj 2002
E 2	Skriftligt spørgsmål til de nordiske landes regeringer om nordiske ungdomsuddannelser (stillet af Lennart Gustavsson og Lena Jensen) Besvaret 31. maj 2002
E 3	Skriftlig spørsmål til Nordisk Ministerråd om harmonisering av statstilskudd for den skandinaviske skolen i Bryssel (stilt av Saara Karhu) Besvart 31. mai 2002
E 4	Skriftlig fråga till Danmarks regering om huruvida reglerna i den nya lagen om familjesammanföring även skall gälla nordiska medborgare (ställd av Outi Ojala) Besvaret den 6. maj 2002
E 5	Skriftlig spørsmål til Danmarks regjering angående om den danske regjeringens planlagte lovendring i utlendingsloven, ekteskapsloven m.fl. kommer til å medføre brudd på de nordiske avtaler om bevegelsesfrihet mellom de nordiske landene (stillet av May-Helen Molvær-Grimstad) Besvart 31. mai 2002
E 6	Skriftlig spørgsmål til Sveriges regering om aftalen at lukke Barsebäck (stillet af Kristen Touborg Jensen) Besvaret den 10. juni 2002
E 7	Skriftlig fråga till Finlands regering om dubbelbeskattning av pensioner (ställd av Charlotta L. Bjälkebring) Besvarad den 26 juni 2002
E 8	Skriftlig fråga till Finlands regering om myndigheternas informationsutbyte mellan Finland og Sverige (ställd av Chistel Anderberg) Besvarad den 28 juni 2002
E 9	Skriftlig fråga till de nordiska regeringarna om miljömärkningssystemet Svanen och dess ställning i frågan om grön el (ställd av Ewa Larsson) Besvarad den 2 september 2002
E 10	Skriftlig fråga till Norges regering om militäranläggningen i Regionalfelt Østlandet (ställd av Ewa Larsson) Besvarad den 15 augusti 2002
E 11	Skriftlig fråga till Sveriges regering om Barsebäcks stängning, följdfråga till skriftlig fråga E 6/2002 (ställd av Kristen Touborg) Besvarad den 30 augusti 2002

[14] Vedtatt av Presidiet 29. januar 2002 i Oslo

E 12	Skriftligt spørgsmål til Norges regering om kopiering av danske statsborgeres identitetspapirer ved den norske grænsen inden Verdensbankens møde i Oslo 24. juni 2002 samt tilbageholdelse og udvisning av danske statsborgere i samme forbindelse (stillet af Line Barfod) Besvaret 18. september 2002
E 13	Skriftligt spørgsmål til Islands regering om grundlag for at danske medlemmer av Falun Gong blev nægtet indrejse til Island under den kinesiske præsidents besøg (stillet af Line Barfod) Besvaret 20. september 2002
E 14	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående sjöburna gränsgångare (ställd av Elver Jonsson) Besvarad den 12 november 2002
E 15	Skriftligt spørgsmål til Danmarks regering om genforhandling af den dansk-amerikanske forsvarsaftale af 1951 om Grønland (stillet af Charlotta Bjälkebring) Besvaret 20. september 2002
E 16 - E 39	Mundtlige spørgsmål under Nordisk Råds 54. session
E 40	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet om prosititution och kvinnohandel (ställd av Tuula Haatainen) Besvarad den 6 december 2002
E 41	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet om den nordiska språkkonventionen (ställd av Anita Johansson)
E 42	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt porto (ställd av Anita Johansson)
E 43	Skriftlig fråga till Sveriges regering om inskränkningar i öppethållande av tullen i Haparanda (ställd av Hannes Manninen)
E 44	Skriftlig fråga till Sveriges regering om att säkerställa naturlaxens vandring till Torneälven (Ställd av Hannes Manninen)
E 45	Skriftlig spørsmål til Danmarks regjering om at norske studenter i Danmark ikke får rabatterte billetter på offentlig kommunikasjon (stilt av Lena Jensen)

Dokument

1 Nordisk årsredovisning 2001. Nordisk Råd

2 Regler för sessionens genomförande

3 Riktlinjer för Nordiska rådets verksamhet 2003

4 Statsministrarnas redogörelse

5 Utenriksministrenes redegjørelse

6 Forsvarsministrenes redegjørelse

7 Nordisk Ministerråds Europaaktiviteter 2001

8 Nordisk arbeidsmarkedsrelatert temarapport

9 Midtvejsrapport om opfølgning af strategien "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden" (2001-04)

10 Et nordisk indikatorsæt. Bæredygtig udvikling, når vi målet?

11 Europaudvalgets rapport om EU's regionalpolitik

Andra beslut

Nordiskt filmpris 2002[15]

---

[15] Beslut om ett nordiskt filmpris 2002 att delas ut vid jubileumssessionen togs av presidiet den 15 april 2002 i Reykjavik.

Hilsningsbrev fra den russiske føderasjonens føderale forsamling

President i Federationsrådet
Ryska Federationens Federala Församlingen

president Outi Ojala
Nordiska rådet
Köpenhamn

Ärade president Ojala!

Jag beklagar att meddela Er att jag inte har möjlighet att delta i Nordiska rådets 54. Session och i Nordiska rådets 50-årsjubileum.

Det är förra veckans tragiska händelser i Moskva som omöjliggör att jag lämnar Ryssland nu under en så svår tidsperiod för mitt hemland.

Jag framför Er dock min tacksamhet för inbjudan att delta i Nordiska rådets session.

Jag önskar Nordiska rådets session framgång och goda resultat. Jag hoppas på fortsatt konstruktivt samarbete mellan Nordiska rådet och Federationsrådet i Ryska Federationens Federala Församlingen, inte minst när det gäller kampen mot den globala terrorismen.

(underskrift)
S. MIRONOV

Register

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
A. Medlemsforslag/Utvalgsforslag/Presidieforslag/Komitéforslag						
A 1202/när	Medlemsförslag om nordiska initiativ för avveckling av kärnkraftverket Ignalina	277				Trukket tilbake av forslagsstiller
A 1244/kultur	Medlemsförslag om nordiskt TV-samarbete	280	234, 241	32	1504	
A 1248/euro	Medlemsförslag om nordisk rapportering om globaliseringsutvecklingen	286		Int.bes. 1	1517	
A 1252/när	Medlemsförslag om befriande av renskötseln från drivmedelsskatt i Sverige och Finland	290				Trukket tilbake av forslagsstiller
A 1265/miljö	Medlemsförslag om införsel av hundar och katter till Sverige och Norge	292	123, 136	6	1476	
A 1271/ medborger	Medlemsförslag om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen	297	211			Ikke foreta seg noe
A 1273/næring	Medlemförslag om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en gemensam valuta orsakar för det nordiska samarbetet	300	150, 159			Ikke foreta seg noe
A 1274/ medborger	Medlemsförslag om människohandel (trafficking)	487	211, 218	(19, 20)	(1491, 1492)	Omgjort til Utvalgsforslag A 1302/medborger
A 1275/ presidiet	Medlemsförslag om "ett handslag till Västnorden"	303	209	16	1488	
A 1276/ presidiet	Medlemsförslag om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris	315				Delbetenkning vedtatt av Presidiet 15. april 2002 i Reykjavik
A 1277/næring	Udvalgsforslag om EU's regionalpolitik	324		Fremst. 2	1470	

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
A 1278/välfärd	Medlemsförslag om små diagnosgruppers patientföreningars möjligheter att bedriva verksamhet på nordisk bas	349	230	23	1495	
A 1279/kultur	Medlemsförslag om värn av den nordiska språkgemenskapen	353	234, 243	33, 34	1505, 1506	
A 1280/kultur	Medlemsförslag om gemensamma insatser för nordisk formgivning och design	366	234, 240	30	1502	
A 1281/ presidiet	Medlemsförslag om övergång till euro som nordisk budgetvaluta	372				Ikke foreta seg noe
A 1282/ presidiet	Presidieforslag om billigere betalingsformidling for privatpersoner over Nordens grenser	376		Fremst. 1	1469	
A 1283/velferd	Medlemsforslag om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin mellom de nordiske landene	377	230	24	1496	
A 1284/næring	Medlemsforslag om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde	382	150, 156, 256			Ikke foreta seg noe
A 1285/velferd	Medlemsforslag om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn	388	230, 232	26	1498	
A 1286/ medborger	Medlemsförslag om Nordens ansvar för kvinnor som utsätts för trafficking	489	211, 218	(19, 20)	(1491, 1492)	Omgjort til utvalgsforslag A 1302/medborger
A 1287/miljö	Medlemsförslag om EU:s beslut om dioxin	393	170	12	1484	
A 1288/næring	Medlemsforslag om faglig informationsformidling ved flytning af næringsvirksomhed	400	150, 156			Ikke foreta seg noe

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
A 1289/kultur	Medlemsforslag om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden, herunder muligheden for et "nordisk uddannelsesår"	405	234, 245	37	1509	
A 1291/ medborgar	Medlemsförslag om polisen i ett nordiskt perspektiv	519	211, 222	(22)	(1494)	Omgjort til utvalgsforslag A 1311/medborgar
A 1292/velferd	Medlemsforslag om felles nordiske tiltak for å sikre tilgang til elektroniske fagbøker for synshemmede	411	234, 244	35	1507	
A 1293/miljö	Utskottsförslag om nordiska insatser för vattenvård och hälsa i Karelska republiken	415	203, 206	14, 15	1486, 1487	
A 1295/ presidiet	Medlemsförslag om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken	435	187, 197, 262			Sendt tilbake til Presidiet
A 1296/ medborger	Utvalgsforslag om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organisert kriminalitet og hvitvasking av penger	514	211, 221	(21)	(1493)	Omgjort til utvalgsforslag A 1310/medborger
A 1299/ medborger	Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt til at fremme integration	439	140, 142	7, 8 Int.bes. 2	1477, 1479, 1518	
A 1300/næring	Udvalgsforslag om skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv	462	150, 157	9, 10	1481, 1482	
A 1301/miljö	Utskottsförslag om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning vid beslut om fiskerikvoter m.m.	474	170, 176, 262			Sendt tilbake til utvalget

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
A 1302/ medborger	Udvalgsforslag om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking) og om Nordens ansvar for ofre for trafficking	485	211, 218	19, 20	1491, 1492	
A 1303/kk	Komiéforslag om beslutningsprocessen om nordisk forskningsstøtte og om Nordisk Råds interne budgetprocedure	491	248, 255	41 Int.bes. 4	1515, 1520	
A 1304/kultur	Udvalgsforslag om den nordiske kulturpolitik	495	234, 238	27, 28	1499, 1500	
A 1305/kultur	Udvalgsforslag om studentermobilitet på området højere uddannelse	498	234, 246	38	1510	
A 1306/kultur	Udvalgsforslag om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren	503	234, 239	29	1501	
A 1307/ presidiet	Presidietforslag om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad	508	203	13 Int.bes. 3	1485, 1519	
A 1308/välfärd	Utskottsförslag om att garantera hälsovårdssystemen i Norden	512	230	25	1497	
A 1310/ medborger	Utvalgsforslag om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organisert kriminalitet og hvitvasking av penger	510	211, 221	21	1493	
A 1311/ medborgar	Utskottsförslag om polisen i ett nordiskt perspektiv	517	211, 222	22	1494	

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
B. Ministerrådsforslag						
B 211/kultur	Ministerrådsforslag om udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet	520	160, 163	36	1508	
B 212/kultur	Ministerrådsforslag om udbygning af Norden til en international ledende forsknings- og erhvervsregion	529	160, 163	39	1511	
B 213/ presidiet	Ministerrådsförslag till budget för 2003	718	248, 252	40	1512	
B 214/velferd	Ministerrådsforslag om oppfølgning av rapporten "Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden"	545	123, 133, 137	5	1475	
B 215/ presidiet	Ministerrådsförslag om uppföljning av "Nordbornas rättigheter"	579	123	3, 4	1472, 1474	
B 216/ medborger	Ministerrådsforslag om økt mattrygghet i Norden – styrket gjennomslag i internasjonale fora og styrket forbrukerinnflytelse	630	170, 175	11	1483	
B 217/ medborger	Ministerrådsforslag om program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet 2002–2005 og handlingsplan med prioriteringer for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren 2002–2003	651	211, 214	17, 18	1489, 1490	
B 218/næring	Ministerrådsforslag om strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002-2004	663	160, 240	31	1503	

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
C. Beretninger						
C 1	Nordisk årsredovisning 2001	679	54			Til etterretning
C 2; B 213/ presidiet	Ministerrådsforslag vedørende Nordisk Ministerråds budsjett for 2003 samt planene for det nordiske samarbeidet	729	248, 252	40	1512	Til etterretning
C 3/kk	Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 2001	931	248			Til etterretning
C 4/kk	Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2001	948	248			Til etterretning
C 5/kk	Nordiska kulturfondens årsberättelse 2001 Beretning om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 2001	987	248	Ytring 1	1516	Til etterretning
D. Meddelelser i anlendning av tidligere rekommandasjoner, fremstillinger og ytring						
12/1991/ medborger	Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.	1035	248, 256			Ferdigbehandlet
*8/1996/miljö	Åtgärder för ökad kärnsäkerhet	1038	256, 258			Ny meddelelse andre at-sats første del og tredje at-sats ferdigbehandlet (andre andre del ikke ferdigbehandlet)
20/1997/kultur	Utökat TV-samarbete i Norden	1041	256			Ferdigbehandlet
*23/1997/ kultur	Stödfunktion för multimedieproduktion	1044	258			Til etterretning

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
17/1998/kultur	Strategi för samarbete med frivilligsektorn	1046	256			Ferdigbehandlet
22/1998/kultur	Nordisk språkpolitik	1049	256			Ferdigbehandlet
*31/1998/ miljö	Miljöcertifiering av fisk	1051	258			Til etterretning (første og andre att-sats ikke ferdigbehandlet)
36/1998/miljö	Gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el	1054	256			Ferdigbehandlet
11/1999/ næring	Ansattes representasjon i bedriftenes styrer i forbindelse med grenseover-skridende bedriftsetableringer	1057	257			Ferdigbehandlet
12/1999/näring	Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden	1059	257			Ferdigbehandlet
*16/1999/ kultur	Fengselsundervisning i nordisk perspektiv	1064	258			Til etterretning
17/1999/miljø	Nordisk handel med CO_2-kvoter	1066	257			Ferdigbehandlet
1/2000/ presidiet	Opprettelse av Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad	1069	257			Ferdigbehandlet
2/2000/kultur	Idrottsutbyte med Nordens närområden	1071	257			Ferdigbehandlet
3/2000/næring	Nordisk regionalpolitisk samarbeidsprogram 2001 – 2005	1073	257			Ferdigbehandlet
5/2000/kultur	Frivilligsektorn	1075	257			Ferdigbehandlet
6/2000/velferd	"Bone and Joint Decade 2000-2010"	1085	257			Ferdigbehandlet
*7/2000/ velferd	Ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater	1087	258			Til etterretning

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
8/2000/ presidiet	Intensifierat samarbete med Ryssland och de baltiska staterna	1090	257			Ferdigbehandlet
10/2000/ næring	Tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat på Nordisk Råds session	1092	257			Ferdigbehandlet
*11/2000/ næring	Nordisk IT-infrastrukturstudie, E-handel (digitale signature) og regelsæt for kryptering	1094	258			Til etterretning (første og tredje at-sats ikke ferdigbehandlet)
12/2000/ næring	IT-innovationsstudie og makroklusters	1097	257			Ferdigbehandlet
*13/2000/ næring	IT-redskaber og deltagerdemokratiet i Norden	1099	258			Til etterretning (Første at-sats ikke ferdigbehandlet)
14/2000/ næring	Rådgivende IT-ekspertgruppe	1101	257			Ferdigbehandlet
15/2000/ næring	Social dumping i EU/EØS	1103	150, 155, 257			Ferdigbehandlet
19/2000/ medborger	Handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde til 2004	1106	257			Ferdigbehandlet
20/2000/ medborger	Bioetisk samarbejde	1108	257			Ferdigbehandlet
*21/2000/ medborger	Internasjonalt forbud mod kloning af mennesker og offentlighedens indsigt i bioteknologisk forskning	1110	258			Til etterretning
22/2000/ medborger	Genmodificerede levnedsmidler	1112	257			Ferdigbehandlet

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
*23/2000/ miljö	Havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna	1115	257, 258			Ny meddelelse Første at-sats ferdigbehandlet (Andre-, tredje-, fjerde- og femte at-sats ikke ferdigbehandlet)
26/2000/kk	Nordjobb och andra utbytesprogram för ungdom	1118	257			Ferdigbehandlet
*29/2000/ välfärd	Demensproblematik	1120	258			Til etterretning
30/2000/ välfärd	Narkotikabekämpning	1123	211, 227, 257			Ferdigbehandlet
31/2000/ velferd	Indsatser mod narkotika	1125	257			Ferdigbehandlet
*32/2000/ medborger	Kartlegging av organisert kriminalitet	1127	258			Til etterretning
*33/2000/ medborger	Demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv	1130	258			Til etterretning
34/2000/ presidiet	Nordiskt inflytande i internationellt samarbete	1134	257			Ferdigbehandlet
35/2000/ miljö	Ökat samarbete med frivilligsektorn i närområdena	1138	257			Ferdigbehandlet
1/2001/ medborger	Rasisme og nynazisme i Norden	1141	140, 143, 257			Ferdigbehandlet
4/2001/ välfärd	Narkotikahandeln	1143	211, 227, 257			Ferdigbehandlet

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
*5/2001/ velferd	Nordisk samarbeid om kultur og helse	1145	258			Til etterretning
6/2001/ medborgar	Grundandet av en demokratifond för samarbete med Ryssland	1147	257			Ferdigbehandlet
7/2001/kultur	Ændringer i overenskomsten om Nordisk Kulturfond	1149	257			Ferdigbehandlet
8/2001/miljø	Nordisk Miljøhandlingsprogram 2001-2004	1152	257			Ferdigbehandlet
*9/2001/miljø	Strategi om en bæredygtig udvikling	1157	170, 257, 258			Ny meddelelse Første, andre og syvende at-sats ferdigbehandlet (tredje, fjerde, femte og sjette at-sats ikke ferdigbehandlet)
*10/2001/ medborger	Samarbetsprogram för nordiskt jämställdhetsarbete 2001–2005 – kvinnors ställning i Nordens närområden	1163	258			Til etterretning
11/2001/ presidiet	Budgeten för det nordiska samarbetet 2002	1166	257			Ferdigbehandlet
12/2001/ presidiet	Budgetanalysen	1169	257			Ferdigbehandlet
13/2001/kk	Ny dato for modtagelse af revisionsberetning for Nordisk Kulturfond	1172	257			Ferdigbehandlet
14/2001/miljö	Nordiska investeringsbankens miljöinvesteringslåneordning	1174	257			Ferdigbehandlet
*15/2001/kk	Dialog med Nordisk Ministerråd om planer og programmer	1176	256, 258			Til etterretning

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
*16/2001/ presidiet	Nye strategiske satsninger for det nordisk samarbejde	1179	258			Til etterretning
*17/2001/ medborger	Asylansøgernes livskvalitet i Norden	1184	257, 258			Ny meddelelse Sjette, syvende, niende og tolvte at-sats ferdigbehandlet (Første, andre, tredje, fjerde, femte, åttende og tiende at-sats ikke ferdigbehandlet)
*18/2001/ medborger	Fællesnordisk seminar om asylansøgernes livskvalitet	1192	258			Til etterretning
*19/2001/ medborger	Bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed, og fremme af integration	1194	258			Til etterretning
*20/2001/ medborger	Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og repressalier	1204	211, 224, 225, 258			Til etterretning
*21/2001/ medborger	Kvinno- och barnhandel	1206	259			Til etterretning
*22/2001/ medborger	Informationsinsatser mot kvinno- och barnhandel	1209	259			Til etterretning
*23/2001/ medborger	Tiltag mod tvangsægteskab	1211	211, 225, 226, 259			Til etterretning
24/2001/ medborger	Sikker fødevaremærkning og vareinformation i Norden	1214	257			Ferdigbehandlet
25/2001/ medborger	Håndtering af fødevarekriser	1217	257			Ferdigbehandlet

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
26/2001/ medborger	International risikohåndtering på fødevareområdet	1221	257			Ferdigbehandlet
*27/2001/ kultur	Obligatorisk forbrugerundervisning i grundskolen	1224	259			Til etterretning
28/2001/kultur	Undervisningsmateriale og nordisk hjemmeside om forbrugerundervisning	1226	257			Ferdigbehandlet
*29/2001/ medborger	Internationale aftaler om handel og transport af levende dyr	1228	259			Til etterretning
*30/2001/ presidiet	Konfliktförebyggande och civil krishantering	1230	187, 193, 259			Til etterretning
31/2001/ presidiet	Samverkan mellan de nordiska ländernas utrikestjänster	1235	257			Ferdigbehandlet
32/2001/ presidiet	Reviderad nordisk närområdesstrategi	1237	257			Ferdigbehandlet
33/2001/ presidiet	Arktiskt samarbetsprogram	1239	257			Ferdibehandlet
34/2001/kultur	Udbygning af et nordisk forskningsrum	1241	257			Ferdigbehandlet
35/2001/näring	Ökad rörlighet över gränserna i Norden	1243	257			Ferdigbehandlet
36/2001/näring	Deltagelse i Nordjobb	1245	257			Ferdigbehandlet
37/2001/näring	Nordiskt näringspolitiskt samarbetsprogram 2002–2005	1247	257			Ferdigbehandlet
38/2001/ næring	Vedtagelse af "Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere"	1249	257			Ferdigbehandlet

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
39/2001/ næring	Iværksættelse af "Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere"	1251	258			Ferdigbehandlet
40/2001/näring	Tillämpning av OECD:s riktlinjer för multinationella företag och kreditinrättningar i Norden	1253	258			Ferdigbehandlet
41/2001/näring	Tillämpning av OECD:s riktlinjer för multinationella företag i nordiska institutioners verksamhet	1255	258			Ferdigbehandlet
42/2001/ presidiet	Opfølgning af budgetanalysen	1257	258			Ferdigbehandlet
43/2001/miljö	Nordiskt energipolitiskt samarbete	1259	258			Ferdigbehandlet
44/2001/ välfärd	Samarbetsprogram för bygg- och bostadssektorn 2002–2005	1263	258			Ferdigbehandlet
45/2001/miljö	Nordisk förvaltningsstrategi om rovdjur	1265	258			Ferdigbehandlet
*46/2001/ velfærd	Reumatikere og langvarige syge	1269	259			Til etterretning
*47/2001/ kultur	Ändringar i Överenskommelse om Nordiska kulturfonden	1271	259			Til etterretning
1/2002/ presidiet	Överföring av pengar mellan de nordiska länderna	1273	123, 258			Ferdigbehandlet
Ytring 1/2001	Tiltag i anledning af revisionsberetning om Nordisk Kulturfond for år	1276	258			Ferdigbehandlet

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
Interne vedtak						
*1/1997	NORDLEX-databas	1528	259			Viderebehandles i Rådet
1/2001	Nordisk Råds arbejde med Ministerrådets meddelelser om rekommandationer/ fremstillinger, og formelle kontakter mellem Nordisk Råds organer og modsvarende ministerråd	1528	259			Viderebehandles i Rådet
2/2001	Godkennelse af ændringer i forretningsordenen for Nordisk Råd	1529	259			Ferdigbehandlet
3/2001	Samernes stilling som urfolk og minoritet	1529	259			Viderebehandles i Rådet
1/2002	Globale aktører	1530	259			Viderebehandles i Rådet
E. Spørsmål						
E 1	Skriftlig fråga till Norges regering om nordisk Text-TV	1278				Skriftlig svar
E 2	Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd om nordiske ungdomsuddannelser	1280				Skriftlig svar
E 3	Skriftlig spørsmål til Nordisk Ministerråd om harmonisering av statstilskudd for den skandinaviske skolen i Brussel	1283				Skriftlig svar
E 4	Skriftlig fråga till Danmarks regering om huruvida reglerna i den nya lagen om familjesammanföring även skall gälla nordiska medborgare	1286				Skriftlig svar

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
E 5	Skriftlig spørsmål til Danmarks regjering angående den danske regjeringens planlagte lovendring i utlendingsloven, ekteskapsloven m.fl. kommer til å medføre brudd på de nordiske avtaler om bevegelsesfrihet mellom de nordiske landene	1288				Skriftlig svar
E 6	Skriftligt spørgsmål til Sveriges regering om Barsebäck-A-kraftværkets lukning	1290				Skriftlig svar
E 7	Skriftlig fråga till Finlands regering om dubbelbeskattning av pensioner	1291				Skriftlig svar
E 8	Skriftlig fråga till Finlands regering om myndigheternas informationsutbyte mellan Finland och Sverige	1294				Skriftlig svar
E 9	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet om miljömärkningssystemet Svanen och dess ställning i frågan om grön el	1297				Skriftlig svar
E 10	Skriftlig fråga till Norges regering om militäranläggningen i Regionalfelt Østlandet	1299				Skriftlig svar
E 11	Skriftlig fråga till Sveriges regering om Barsebäcks stängning, följdfråga till skriftlig fråga E 6/2002	1302				Skriftlig svar
E 12	Skriftligt spørgsmål til Norges regering om kopiering av danske statsborgeres identitetspapirer ved den norske grænse inden Verdensbankens møde i Oslo 24. juni 2002 samt tilbageholdelse og udvisning av danske statsborgere i samme forbindelse	1303				Skriftlig svar

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
E 13	Skriftligt spørgsmål til Islands regering om grundlag for at danske medlemmer av Falun Gong blev nægtet indrejse til Island under den kinesiske præsidents besøg	1305				Skriftlig svar
E 14	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående sjöburna gränsgångare	1308				Skriftlig svar
E 15	Skriftligt spørgsmål til Danmarks regering om genforhandling af den dansk-amerikanske forsvarsaftale af 1951 om Grønland	1310				Skriftlig svar
E 16	Fråga till Nordiska ministerrådet angående kvinnohandel och prostitution		93			Muntlig svar
E 17	Spørsmål til Sveriges regjering angående dialogen om nordisk samekonvensjon		94			Muntlig svar
E 18	Fråga till Sveriges regering och Finlands regering angående Kvarkentrafiken		95			Muntlig svar
E 19	Spørgsmål til Danmarks regering og Norges regering angående uddannelsespladser og studentermobilitet		96			Muntlig svar
E 20	Spørgsmål til Sveriges regering og Danmarks regering angående skatteproblematikken i Øresundsregionen		97			Muntlig svar
E 21	Spørgsmål til Norges regering angående harmoniserede regler for skibsinspektion i de nordiske lande		99			Muntlig svar

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
E 22	Fråga till Finlands regering angående principerna för internordisk färdtjänst		99			Muntlig svar
E 23	Spørgsmål til Islands regering angående demonstrationsfrihet for borgere i andre nordiske land ved statsbesøg		100			Muntlig svar
E 24	Spørsmål til Norges regjering angående å gjøre Nordisk Råd til et organ som fatter vedtak som er bindende for de nordiske regjeringene		100			Muntlig svar
E 25	Fråga till Finlands regering och Norges regering angående samarbete mellan Nordiska rådet och EU samt om gemensam valuta i de nordiska länderna		102			Muntlig svar
E 26	Spørgsmål til Sveriges regering om lukning af Barsebäck		103			Muntlig svar
E 27	Fråga till Norges regering angående trygghet och säkerhet vid gränsstationerna och gränsövergångarna		103			Muntlig svar
E 28	Fråga till Sveriges regering angående laxfisket i Bottenviken och Torne älv		104			Muntlig svar
E 29	Fråga till Sveriges regering angående broförbindelse i Kvarkenområdet		105			Muntlig svar
E 30	Fråga till Nordiska ministerrådet om gränsöverskridande kriminalitet		106			Muntlig svar
E 31	Spørgsmål til Danmarks regering angående forsvarsaftalen mellem Danmark og USA om forsvaret af Grønland		106			Muntlig svar

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
E 32	Fråga till Sveriges regering angående öppenhet i förhandlingarna mellan de nordiska regeringarna om frågor gällande EU		107			Muntlig svar
E 33	Spørsmål til Islands regjering angående situasjonen ved Sellafield		108			Muntlig svar
E 34	Fråga till Norges regering angående grannlands-TV		108			Muntlig svar
E 35	Spørsmål til Norges regjering, Finlands regjering og Sveriges regjering angående samordning av et nordisk energiselskap		109			Muntlig svar
E 36	Fråga till Finlands reg. och Norges regering angående exempel på frågor som är tagit upp i "Nordbornas rättigheter" som har kunnat elimineras		110			Muntlig svar
E 37	Spørgsmål til Norges reg. angående om fisk som importeres fra Norge til Danmark er norsk og ikke russisk		110			Muntlig svar
E 38	Fråga till Sveriges regering angående ensamstående familjelösa mäns sociala status		111			Muntlig svar
E 39	Fråga till Sveriges regering angående det finske språkets ställning i Sverige		111			Muntlig svar
E 40	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet om prostitution och kvinnohandel	1313				Skriftlig svar
E 41	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet om den nordiska språkkonventionen	1316				Skriftlig svar
E 42	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt porto	1318				Skriftlig svar

Nr.	Ärendetittel	Trykket s.	Behandlet s.	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak		Annet vedtak innhold
				Nr.	s.	
E 43	Skritlig fråga till Sveriges regering om inskränkningar i öppethållande av tullen i Haparanda	1319				Skriftlig svar
E 44	Skriftlig fråga till Sveriges regering om att säkerställa naturlaxens vandring till Torneälven	1321				Skriftlig svar
E 45	Skriftlig spørsmål til Danmarks regjering om at norske studenter i Danmark ikke får rabatterte billetter på offentlig kommunikasjon	1323				Skriftlig svar
Dokumenter						
1	Nordisk årsredovisning 2001. Nordisk Råd	679	54			Til etterretning
2	Regler för sessionens genomförande	1326	54			Godkjent
3	Riktlinjer för Nordiska rådets verksamhet 2003	1328	248, 252			Til etterretning
4	Statsministrarnas redogörelse	54	54			Til etterretning
5	Utenriksministrenes redegjørelse	188	187, 188			Til etterretning
6	Forsvarsministrenes redegjørelse	191	187, 191			Til etterretning
7	Nordisk Ministerråds Europaaktiviteter 2001	1333	187			Til etterretning
8	Nordisk arbeidsmarkedsrelatert temarapport	1372	150, 152			Til etterretning
9	Midtvejsrapport om opfølgning af strategien "Bæredygtig udvikling – en ny kurs for Norden" (2001–2004)	1382	170, 172			Til etterretning
10	Et nordisk indikatorsæt. Bæredygtig udvikling, når vi målet?	1423	170, 172			Til etterretning
11	Europaudvalgets rapport om EU's regionalpolitik	1441	113, 115			Til etterretning

Personregister

(Tallene viser til sider)

Akaan-Penttilä, Eero, Finlands del. (saml)
Valgt medlem
Uttalelsle:
- Statsministrenes redegørelse: 67
- Mobilitet – Forskning: 166
- Nærområde: 204
- Spørgetid: 102
- Valg: 264

Medlemsforslag:
- om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen: 297
- om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden...: 300

Presidieforslag:
- om billigare betalingsformidling for privatpersoner over Nordens grenser: 376
- om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad: 508

Alvheim, John, Norges del. (Frp)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om att garantera hälsovårdssystemen i Norden: 512

Anderberg, Christel, Sveriges del. (m)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen: 297
- om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av...: 300
- om polisen i ett nordiskt...: 517

Andersen, Anne Berit, Norges del. (H)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendligthed...: 349
- om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking)...: 485
- om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon... 514
- om polisen i ett nordiskt...: 517

Andnor, Berit, Sveriges del. (s)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse
- Nordbornas rättigheter: 131

Arnbjörg Sveinsdóttir, Islands del (Sj)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Statsministrenes redegørelse: 81

Medlemsforslag:
- om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen: 297
- om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden...: 300
- om polisen i ett nordisk...: 517

Utvalgsforslag:
- om EU's regionalpolitik: 324
- om nordiska insatser för vattenvård och hälsa i Karelska republiken: 415
- om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning: 474

Arnesen, Bendiks H., Norges del. (A)
Varamedlem
Uttalelse:
- Statsministrenes redegørelse: 80
- Kriminalitet: 225

Utvalgsforslag:
- om EU's regionalpolitik: 324
- om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon...: 514
- om polisen i ett nordiskt...: 517

Árni M. Mathiesen, Islands del. (Sj.)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrarnas redegørelse: 76

Aronson, Marita, Sveriges del. (fp)
Varamedlem
Uttalelsle:
- Kriminalitet: 227

Barfod, Line, Danmarks del (EL)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Rasism – Integration: 145
- Spørgetid: 100

Medlemsforslag:
- om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde: 382
- om Nordens ansvar för kvinnor som utsätts för trafficking: 485

- om faglig informationsformidling ved flytning av næringsvirksomhed: 400
- om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden...: 405
- om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken: 435
- om att garantera hälsovårdssystemen i Norden: 512

Bennedsen, Dorte, Danmarks del. (S)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om att Nordiska rådet bær inrätta ett nordiskt filmpris: 315

Berg, Heli, Sveriges del. (fp)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 88

Berthelsen, Knud Edmund,
Ungdomens Nordiske Råd
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 84

Biaudet, Eva, Finlands del. (Sfp)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Nordbornas rättingheter: 133

Bjälkebring, Charlotta L., Sveriges del. (v), Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om nordisk rapportering om globaliseringsutvecklingen: 286
- om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde: 382
- om Nordens ansvar för kvinnor som utsätts för trafficking: 489
- om faglig informationsformidling ved flytning av næringsvirksomhed: 400
- om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden...: 405
- om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken: 435

Utvalgsforslag:
- om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt...: 439
- om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking)...: 485

Bohlin, Sinikka, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Bärkraftig utveckling: 176

Bondevik, Kjell Magne, Norges del (KrF)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse
- Sessionens högtidliga öppnande: 44
- Statsministrenes redegørelse: 59, 60, 61

Brax, Tuija, Finlands del. (gröna)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Spørgetid: 107

Medlemsforslag:
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin: 377

Utvalgsforslag:
- om nordiska insatser för vattenvård i Karelska republiken: 415
- om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning...: 474

Brørby, Berit, Norges del. (A)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Statsministrenes redegørelse: 73
- Planer og budget: 252
- Spørgetid: 109

Medlemsforslag:
- om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris: 315
- om värn av den nordiska språkgemenskapen: 353
- om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn: 388
- om EU:s beslut om dioxin: 393

Presidieforslag:
- om billigere betalingsformidling for privatpersoner over Nordens grenser: 376
- om att stöda demokratiutvecklingen..: 508

Bühler, Klaus, President, Europeiska unionens parlamentariska församlings
Uttalelse:
- Sessionens högtidliga öppnande: 181

Carlström, Marianne, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Bärkraftig utveckling: 176
- Spørgetid: 99

Utvalgsforslag:
- om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon...: 514
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517

Christiansen, Ole Vagn, Dan. del. (S)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Arbetsmarknad: 154, 155
- Finans: 159
Utvalgsforslag:
- om EU's regionalpolitik: 324
- om skadelig skattekonkurrence i nordiskt perspektiv: 462

Clemet, Kristin, Norges del. (H)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Rasism – Integragrion: 143
- Mobilitet – Forskning: 163

Daléus, Lennart, Sveriges del. (c)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om "ett handlsag till Västnorden": 303
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377
Utvalgsforslag:
- om EU's regionalpolitik: 324

Davið Oddsson, Islands del. (Sj)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse
- Statsministrenes redegørelse: 58

Devold, Kristin Krohn, Norges del. (H)
Regjeringsrepresentant
Uttalelese:
- Forsvarsminitrenes redegørelse: 191

Djupedal, Øystein, Norges del. (SV)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om nordisk rapportering om globaliseringsutvecklingen: 286

Drífa Hjartardóttir, Islands del. (Sj)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Kriminalitet: 228
Medlemsforslag:
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517

Presidieforslag:
- om att garantera hølsovårdssystemen i Norden: 512

Duesund, Åse Gunhild Woie, Norges del. (KrF) Varamedlem
Utvalgsforslag:
- om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt...: 439
- om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking)...: 485
- om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon,...: 514
- om polisen i ett nordiskt perpesktiv: 517

Dørum, Odd Einar, Norges del (V)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Lovsamarbeidet: 214
- Människohandel: 219
- Kriminalitet: 225
Medlemsforslag:
- om nordiskt TV-samarbete (fra tidligere år): 280

Dåvøy, Laila, Norges del (KrF)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Statsministrenes redegørelse: 81
- Kriminalitet: 226

Eidesgaard, Jóannes, Færøyenes del (Jvfl.), Valgt medlem
Uttalelse:
- Statsministrenes redegørelse: 85
- Bärkraftig utveckling: 179
- Spørgetid: 99

Enestam, Jan-Erik, Finlands del. (sfp)
Regjeringsrepresentant
Uttalelser:
- Generaldebatt - Statsministrenes redegørelse: 76

Eng, Sigrun, Norges del (A)
Varamedlem
Utvalgsforslag:
- om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt...: 439
- om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking)...: 485

Enggaard, Knud, Formand Foreningen Nordens Forbund
Uttalelse:
- Sessionens högtidliga öppnande: 49

Enoksen, Odd Roger, Norges del. (SP)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om samordning av regelverk for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377

Erland, Olof, Ålands del. (lib)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 83
- EU:s regionalpolitik: 116
- Norbornas rättigheter: 134
Medlemsforslag:
- om nordiskt TV-samarbete (fra tidligere år): 280

Erlandsson, Ragnar, Ålands del (ÅC)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Kultur: 238
- Kommunikation: 241
- Mobilitet: 244
- Val: 263, 266
Medlemsforslag:
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377
Utvalgsforslag:
- om den nordiske kulturpolitik: 495
- om studentermobilitet på området højere uddannelse: 498
- om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektorn: 503

Fagerström, Ann-Marie, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt...: 439
- om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking)...: 485

Furustrand, Reynoldh, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris: 315
- om små diagnosgruppers patientföreningarsmöjligheter att bedriva...: 349
- om värn av den nordiska språkgemenskapen: 353
Utvalgsforslag:
- om skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv: 462

Gottlieb, Jette, Danmarks del. (EL)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om nordisk rapportering om globaliseringsutvecklingen: 286

Graf, Carl Fredrik, Sveriges del. (m)
Varamedlem
Utvalgsforslag:
- om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt ..:439
- om skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv: 462
- om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking)...: 485

Granström, Per Erik, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Skattekonkurrens: 157
Utvalgsforslag:
- om EU's regionalpolitik: 324
- om skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv: 462

Grimstad, Molvær M-H, Norges del (KrF)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om samordning av regelverk for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377

Gustavsson, Lennart, Sveriges del. (v)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Människohandel: 218
- Mobilitet: 245
- Spørgetid: 95
Medlemsforslag:
- om nordisk rapportering om globaliseringsutvecklingen: 286
- om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde: 382
- om Nordens ansvar för kvinnor som utsätts för trafficking: 489

- om faglig informationsformidling ved flytning av næringsvirksomhed: 400
- om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden...: 405
- om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken: 435
Utvalgsforslag:
- om den nordiske kulturpolitik: 495
- om studentermobilitet på området højere uddannelse: 498
- om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektorn: 503

Gustavsson, Åke, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris: 315
- om värn av den nordiska språkgemenskapen: 353
Utvalgsforslag:
- om den nordiske kulturpolitik: 495
- om studentermobilitet på området højere uddannelse: 498
- om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektorn: 503

Haatainen, Tuula, Finlands del. (sd)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Människohandel: 220
- Patienträttigheter: 231
- Spørgetid: 93
Medlemsforslag:
- om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris: 315
- om värn av den nordiska språkgemenskapen: 353
Utvalgsforslag:
- om att garantera hälsovårdssystemen i Norden: 512

Hansen, Flemming; Danmarks del. (KF)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 74
- EU:s regionalpolitik: 116

Hansen, Ivar, Folketingets formand
Uttalelse:
- Sessionens högtidliga öppnande: 42

Hansen, May Elisabeth, Norges del (SV)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Barnskydd: 233
- Kommunikation: 244
Medlemsforslag:
- om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde: 382
- om Nordens ansvar för kvinnor som utsätts för trafficking: 489
- om faglig informationsformidling ved flytning av næringsvirksomhed: 400
- om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden...: 405
- om felles nordiske tiltak for å sikre tilgang til elektroniske fagbøker...: 411
- om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken: 435
Utvalgsforslag:
- om att garantera hälsovårdssystemen i Norden: 512

Hanson, Agne, Sverges del. (c)
Valgt medlem
Uttalelse:
- EU:s regionalpolitik: 121
- Utrikes- och försvarsdebatten: 200, 201
- Spørgetid: 108
Presidieforslag:
- om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad: 508

Harkimo, Leena, Finlands del. (saml)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen: 297
Utvalgsforslag:
- om att garantera hälsovårdssystemen i Norden: 512

Hautala, Heidi, Europaparlamentet, MEP
Uttalelse:
- Sessionens högtidliga öppnande: 183

Heilmann, Ruth, Grønlands del (S)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om nordiska insatser för vattenvård i Karelska republiken: 415

Heister, Chris, Sveriges del. (m)
Valgt medlem
Uttalelser
- Nordbornas rättigheter: 132
Medlemsforslag:
- om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen: 297
- om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av...: 300
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517
Presidieforslag:
- om billigere betalingsformidling for privatpersoner over Nordens grenser: 376
- om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad: 508

Helleland, Trond, Norges del. (H)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 87
Medlemsforslag:
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517

Hildeng, Britt, Norges del. (A)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Nordbornas rättigheter: 139
- Mobilitet: 243
Medlemsforslag:
- om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn: 388
Utvalgsforslag:
- om den nordiske kulturpolitik: 495
- om studentermobilitet på området højere uddannelse: 498
- om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektorn: 503

Hjálmar Jónsson, Islands del. (Sj)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en...: 300

Hjertén, Lars, Sveriges del. (m)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen: 297
- om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en...: 300
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517
Utskottsförslag:
- om den nordiske kulturpolitik: 495
- om studentermobilitet på området højere uddannelse: 498
- om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektorn: 503

Hoddevik, Sverre, Norges del. (H)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517

Hovmand, Svend Erik, Danmarks del. (V)
Valgt medlem
Medlemsforslag
- om "ett handslag till Västnorden": 303

Hoydal, Høgni, Færøernes del. (Tjf.)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 65

Høie, Bent, Norges del. (H)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517
Utvalgsforslag:
- om nordiska insatser för vattenvård och hälsa i Karelska republiken: 415

Ikast, Kaj, Danmarks del (KF)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen: 297
- om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en...: 300
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517
Presidieforslag:
- om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad: 508

Ísólfur Gylfi Pálmason, Islands del. (F)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Västnorden: 210
Medlemsforslag:
- om "ett handslag till Västnorden": 303
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377
Utskottsförslag:
- om den nordiske kulturpolitik: 495
- om studentermobilitet på området højere uddannelse: 498
- om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektorn: 503

Israelsson, Margareta, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 85
Utvalgsforslag:
- om att garantera hälsovårdssystemen i Norden: 512

Itälä, Ville, Finlands del (saml)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 78

Jakobsen, Johan J., Norges del. (Sp)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om "ett handslag till Västnorden": 303

Jelved, Marianne, Danmarks del. (RV)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 74
- Bärkraftig utveckling: 173
- Planer och budget: 254
- Spørgetid: 96
Medlemsforslag:
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377
Utvalgsforslag:
- om nordiska insatser för vattenvård och hälsa i Karelska republiken: 415
- om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning...: 474

Jensen, Lena, Norges del (SV)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Mobilitet: 167
- Utrikes- och försvarsdebatten: 197
- Kultur: 239, 246
Medlemsforslag:
- om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde: 382
- om Nordens ansvar för kvinnor som utsätts för trafficking: 489
- om faglig informationsformidling ved flytning av næringsvirksomhed: 400
- om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden...: 405
- om felles nordiske tiltak for å sikre tilgang til elektroniske fagbøker...: 411
- om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken: 435

Jespersen, Jette, Danmarks del. (DF)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt...: 439
- om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking)...: 485
- om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelse..: 514
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517

Johansson, Anita, Sveriges del, (s)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 61
Medlemsforslag:
- om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris: 315
- om små diagnosgruppers patientföreningarsmöjligheter: 349
- om värn av den nordiska språkgemenskapen: 353
- om gemensamma insatser för nordisk formgivning och design: 366
- om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn: 388
- om EU:s beslut om dioxin: 393
Presidieforslag:
- om billigere betalingsformidling for privatpersoner over Nordens grenser: 376
- om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad: 508

Johansson, Eva, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris: 315
- om små diagnosgruppers patientföreningarsmöjligheter att bedriva...: 349
- om värn av den nordiska språkgemenskapen: 353
- om gemensamma insatser för nordisk formgivning och design: 366
Utskottsförslag:
- om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt...: 439
- om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking)...: 485
Komitéforslag:
- om beslutningsprocessen om nordisk forskningsstøtte og om Nordisk ...: 491

Jonsson, Elver, Sveriges del. (fp)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om nordiskt TV-samarbete: 280
- om "ett handslag till Västnorden": 303
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377
Presidieforslag:
- om billigere betalingsformidling for privatpersoner over Nordens grenser: 376

Kallis, Bjarne, Finlands del. (kd)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Nordbornas rättigheter: 135
- Kommunikation: 243
- Spørgetid: 110
Medlemsforslag:
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377
Presidieforslag:
- om billigere betalingsformidling for privatpersoner over Nordens grenser: 376
- om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad: 508

Kaalund, Per, Danmarks del. (S)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris: 315
- om värn av den nordiska språkgemenskapen: 353
Utvalgsforslag:
- om EU's regionalpolitik: 324
- om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt...: 439
- om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking)...: 485
- om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelse...: 514
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517

Karlsson, Ola, Sveriges del (m)
Valgt medlem
Medlemsforslag
- om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen: 297
- om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en ..: 300
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517
Utvalgsforslag:
- om nordiska insatser för vattenvård i Karelska republiken: 415
- om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning...: 474

Karlstrøm, Randi, Norges del. (KrF)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om människohandel (trafficking): 487
- om "ett handslag till Västnorden": 303

Jógvan við Keldu, Færøyenes del. (Ff)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen: 297
- om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en ..: 300
Utvalgsforslag:
- om den nordiske kulturpolitik: 495
- om studentermobilitet på området højere uddannelse: 498
- om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektorn: 503

Knakkegaard, Anita, Danmarks del (DF)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Rasism – Integration: 147

Utvalgsforslag:
- om att garantera hälsovårdssytemen i Norden: 512

Kofoed, Thor Gunnar, Danmarks del. (V)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 86, 87
Medlemsforslag:
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377

Korsberg, Øyvind, Norges del. (FrP)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om nordiska insatser för vattenvård i Karelska republiken: 415

Kristensen, Ellen, (V)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377

Kristoffersen, Asmund, Norges del. (A)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 83
- Bärkraftig utveckling: 178
Medlemsforslag:
- om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris: 315
- om värn av den nordiska språkgemenskapen: 353
Utvalgsforslag:
- om nordiska insatser för vattenvård i Karelska republiken: 415
- om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning...: 474

Krohn, Irina, Finlands del. (gröna)
Varamedlem
Utskottsförslag:
- om den nordiske kulturpolitik: 495
- om studentermobilitet på området højere uddannelse: 498
- om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektorn: 503

Kuisma, Risto, Finlands del. (sd)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Spørgetid: 111
Utvalgsforslag:
- om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt...: 439
- om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking)...: 485
- om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelse...: 514
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517

Lakjuni, Jógvan á, Færøyenes del. (Ff)
Varamedlem
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 79
- Bärkraftig utveckling: 179
- Västnorden: 210

Larsen, Ester, Danmarks del. (V)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelse...: 514
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517

Larsen, Jens Christian, Danmarks del. (V)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 63
- Västnorden: 209
- Spørgetid: 110
Medlemsforslag:
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377
Presidieforslag:
- om billigere betalingsformidling for privatpersoner over Nordens grenser: 376
- om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad: 508

Larsson, Ewa, Sveriges del. (mp)
Valgt medlem
Uttalelser:
- om nordiskt TV-samarbete: 280

Medlemsforslag:
- om människohandel (trafficking): 487
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377

Utvalgsforslag:
- om nordiska insatser för vattenvård i Karelska republiken: 415
- om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning...: 474

Larsson, Kaj, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om EU:s beslut om dioxin: 393

Utvalgsforslag:
- om nordiska insatser för vattenvård i Karelska republiken: 415
- om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning...: 474

Lehtomäki, Paula, Finlands del. (cent)
Valgt medlem
Uttalelse:
- EU:s regionalpolitik: 120
- Närområdet: 206

Medlemsforslag:
- om befriande av renskötseln från drivmedelsskatt i Sverige och Finland: 290
- om införsel av hundar och katter till Sverige och Norge: 292
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377

Utvalgsforslag:
- om nordiska insatser för vattenvård i Karelska republiken: 415
- om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning...: 474

Lindeman, Harriet, Ålands del. (FS)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Nordbornas rättigheter: 138

Medlemsforslag:
- om polisen i ett nordiskt perspektiv : 517

Utvalgsforslag:
- om att garantera hälsovårdssystemen i Norden: 512

Lindh, Anna, Sveriges del (s)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Utrikes- och försvarsdebatten: 194

Lintilä, Mika, Finlands del. (cent)
Varamedlem
Medlemsforslag:
- om befriande av renskötseln från drivmedelsskatt i Sverige och...: 290

Lipponen, Paavo Fin. delegation (sd)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 57

Ludvigsen, Svein, Norges del. (H)
Regjeringsrepresentant
Uttalelser:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 70, 72, 73, 74
- Nordbornas rättigheter: 125, 136
- Bärkraftig utveckling: 175, 178
- Planer og budget: 252

Medlemsforslag:
- om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en...(fra tidligere år): 300

Lyngstad, Arne, Norges del. (KrF)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Nordbornas rättigheter: 128
- Rasism – Integration: 142, 147
- Utrikes- och försvarsdebatten: 198
- Människohandel: 220
- Kriminalitet: 221
- Spørgetid: 94

Medlemsforslag:
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377

Utvalgsforslag:
- om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt...: 439
- om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking)...: 485
- om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelse..: 514
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517

Lønning, Inge, Norges del. (H)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Utrikes- och försvarsdebatten: 198
- Tal av den nyvalde presidenten: 272

Utvalgsforslag:
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517

Löv, Pehr, Finlands del. (sv)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Nordbornas rättigheter: 128, 136
- Kommunikation: 242
- Planer og budget: 253
- Spørgetid...: 105
Medlemsforslag:
- om nordiskt TV-samarbete: 280
- om befriande av renskötseln från drivmedelsskatt i Sverige och Finland: 290
- om införsel av hundar och katter till Sverige och Norge: 292
- om "ett handslag till Västnorden": 303
- om övergång till euro som nordisk budgetvaluta: 372
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377
Utvalgsforslag:
- om att garantera hälsovårdssystemen i Norden: 512

Manninen, Hannes, Finlands del. (cent)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Spørgetid...: 104
Medlemsforslag:
- om nordiskt TV-samarbete: 280
- om befriande av renskötseln från drivmedelsskatt i Sverige och Finland: 290
- om införsel av hundar och katter till Sverige och Norge: 292
- om "ett handslag till Västnorden": 303
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377
Utvalgsforslag:
- om att garantera hälsovårdssystemen i Norden: 512

Marcelind, Ragnwi, Sveriges del. (kd)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om människohandel (trafficking): 487
- om "ett handslag till Västnorden": 303
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377
Presidieforslag:
- om billigere betalingsformidling for privatpersoner over Nordens grenser: 376
- om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad: 508

Mikkelsen, Leif, Danmarks del. (V)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om att garantera hälsovårdssystemen i Norden: 512

Moos, Helga, Danmarks del. (V)
Varamedlem
Medlemsforslag:
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377

Motzfeldt, Jonathan, Grønlands del. (Si)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 66

Motzfeldt, Josef, Grønlands del. (IA)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Spørgetid: 106
Medlemsforslag:
- om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde: 382
- om Nordens ansvar för kvinnor som utsätts för trafficking: 489
- om faglig informationsformidling ved flytning af næringsvirksomhed: 400
- om information om unges muligheer for uddannelse i hele Norden...: 405
- om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken: 435

Myllyniemi, Kari, Finlands del (cent)
Varamedlem
Medlemsforslag:
- om befriande av renskötseln från drivmedelsskatt i Sverige och...: 290

Møller, Egil, Danmarks del. (DF)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om EU's regionalpolitik: 324

Møller, Eva, Danmarks del. (KF)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen 297
- om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en...: 300

Neittaanmäki, Petri, Finlands del (cent)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om införsel av hundar och katter till Sverige och Norge: 292
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377

Nilsen, Oddvard, Norges del. (H)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517

Nistad, Thore A, Norges del (FrP)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Spørgetid: 100
Utvalgsforslag:
- om EU's regionalpolitik: 324
- om skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv: 462

Nordlund, Roger, Ålands del. (ÅC)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 64

Norman, Victor D, Norges del. (H)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Arbetsmarknad: 152, 156

Nystø, Sven-Roald, Samisk Parlamentarisk Råd, Norge
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 80
- Bärkraftig utveckling: 179

Nørve, Elisabeth Røbekk, Norges del (H)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om att garantera hälsovårdssystemen i Norden: 512

Ojala, Outi, Finlands del. (vänst)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Sessionens högtidliga öppnande: 41
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 73
- Utrikes- och försvarsdebatten: 196
- Planer og budget: 252
- Sessionens avslutande: 278
Medlemsforslag:
- om nordisk rapportering om globaliseringsutvecklingen: 286
- om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde: 382
- om Nordens ansvar för kvinnor som utsätts för trafficking: 489
- om faglig informationsformidling ved flytning av næringsvirksomhed: 400
- om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden...: 405
- om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken: 435
Presidieforslag:
- om billigere betalingsformidling for privatpersoner over Nordens grenser: 376
- om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad: 508

Olsson, Kent, Sveriges del.(m)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 89, 90
- Finans: 159
- Kommunikation: 240
- Planer og budget: 253, 255
- Uppföljning och avskrivning: 256
Medlemsforslag:
- om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden...: 300
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517
Utvalgsforslag:
- om EU's regionalpolitik: 324
- om skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv: 462
Komitéforslag:
- om beslutningsprocessen om nordisk forskningsstøtte og om Nordisk Råd..: 491

Oppfeldt, Flemming, Danmarks del. (V)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Rasism – Integration: 146
Medlemsforlsag:
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377

Patriksson, Runar, Sveriges del. (fp)
Valgt medlem
Uttalelse:
- EU:s regionalpolitik: 117
- Kommunikation: 242
- Spørgetid: 103

Persson, Göran, Sveriges del. (s)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse
- Statsministrenes redegørelse: 54, 56, 86, 87, 89, 90, 91

Peschardt, Vibeke, Danmarks del. (RV)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om nordiskt TV-samarbete: 280
- om "ett handslag till Västnorden": 303

Petersen, Jan, Norges del. (H)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Utrikesministrarnas redogörelse: 108
- Utrikes- och försvarsdebatten: 201

Pivnenko, Valentina, Rysslands duma,
Uttalelse:
- Sessionens högtidliga öppnande: 186

Prusti, Riitta, Finlands del. (SDP)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Nordbornas rättigheter: 130
Medlemsforslag:
- om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris: 315
- om värn av den nordiska språkgemenskapen: 353
- om EU:s beslut om dioxin: 393
Presidieforslag:
- om billigere betalingsformidling for privatpersoner over Nordens grenser: 376

Purvaneckiene, Giedre, Vicepresident, Baltiska församlingen
Uttalelse:
- Sessionens högtidliga öppnande: 184

Rannveig Guðmundsdóttir, Isl. del. (A)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 86
- Utirkes- och försvarsdebatten: 193
- Spørgetid: 108
Medlemsforslag:
- om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris: 315
- om små diagnosgruppers patient-föreningars möjligheter att bedriva...: 349
- om värn av den nordiska språkgemenskapen: 353
- om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn: 388
- om EU:s beslut om dioxin: 393
Presidieforslag:
- om billigere betalingsformidling for privatpersoner over Nordens grenser: 376
- om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad: 508

Ranta-Muotio, Aulis, Finlands del. (cent)
Valgt medlem
Uttalelse:
- EU:s regionalpolitik: 119
- Kriminalitet: 224
Medlemsforslag:
- om införsel av hundar och katter till Sverige och Norge: 292
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377
Utvalgsforslag:
- om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt...: 439
- om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking)...: 485
- om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelse..: 514
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517
Komitéforslag:
- om beslutningsprocessen om nordisk forskningsstøtte og om Nordisk Råd.: 491

Rasmussen, Anders Fogh, Danmarks del (V), Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Sessionens högtidliga öppnande: 49

Rasmussen, Poul Nyrup, Dan. del. (S)
Varamedlem
Uttalelse:
- Statsministrenes redegørelse: 77

René, Inger, Sveriges del (m)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelse..: 514
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517

Reynatúgvu, Páll á, Færøyenes del. (Tjf.)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Nordbornas rättigheter: 134

Robertsen, Raymond, Norges del. (H)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv: 462

Rui, Anne Helen, Norges del. (A)
Varamedlem:
Uttalelse:
- Barnskydd: 232

Ryan, Inge, Norges del. (SV)
Valgt medlem
Uttalelse:
- EU:s regionalpolitik: 118
Medlemsforslag:
- om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde: 382
- om Nordens ansvar för kvinnor som utsätts för trafficking: 489
- om faglig informationsformidling ved flytning av næringsvirksomhed: 400
- om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden...: 405
- om felles nordiske tiltak for å sikre tilgang til elektroniske fagbøkerfor...: 411
- om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken: 435
Utvalgsforslag:
- om EU's regionalpolitik: 324
- om nordiska insatser för vattenvård och hälsa i Karelska republiken: 415
- om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådginvning...: 474

Rönnholm, Antton, Ungdomens nordiska råd
Uttalelse:
- Sessionens högtidliga öppnande: 51

Saarinen, Ingegerd, (mp)
Varamedlem
Utvalgsforslag:
- om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådginvning...: 474

Sahl, Jan, Norges del. (KrF)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 88
- Kriminalitet: 227
Medlemsforslag:
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin...: 377
Utvalgsforslag:
- om EU's regionalpolitik: 324
- om att garantera hälsovårdssystemen.: 512

Sahlin, Mona, Sveriges del (s)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Rasism – Integration: 145

Salmén, Olof, Ålands del. (ÅC)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om nordiska initiativ för avveckling av kärnkrafterket Ignalina: 277

Salo, Petri, Finlands del (saml)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Lovsamarbeidet: 216
Medlemsforslag:
- om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen: 297
- om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av...: 300
Utvalgsforslag:
- om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelse..: 514
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517

Sarin-Grufberg, Ritva, Ålands del. (lib)
Regjeringsrepresentant
Uttalelser:
- EU:s regionalpolitik: 117

Sasi, Kimmo, Finlands del. (saml)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Kommunikation: 161

Schieder, Peter, President, Europarådets parlamentariska församling
Uttalelse:
- Sessionens högtidliga öppnande: 50

Schou, Ingjerd, Norges del. (H)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Nordbornas rättigheter: 137
- Rasism – Integration: 144

Sigríður Anna Þórðardóttir, Isl. del. (Sj)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Nordbornas rättigheter: 127
- Utrikes- och försvarsdebatten: 200
Medlemsforslag:
- om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen 297
- om igångsättandet av en utredning om de följder som asaknaden av...: 300
Utskottsförslag:
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517
- om skadelig skattekonkurrence i...: 462

Sigríður Jóhannesdóttir, Islands del. (A)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Mobilitet: 245
Utvalgsforslag:
- om den nordiske kulturpolitik: 495
- om studentermobilitet på området højere uddannelse: 498
- om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektorn: 503

Siv Friðleifsdóttir, Islands del. (F)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Bärkraftig utveckling: 172

Sjøli, Sonja Irene, Norges del. (H)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av...: 300

Skinnari, Joukko, Finlands del. (sd)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 91
Medlemsforslag:
- om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn: 388
Utvalgsforslag:
- om EU's regionalpolitik: 324

Skjælaaen, Rune J., Norges del. (Sp)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Kultur: 239

Sköldestig, Berndt, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Uttalelse
- Kriminalitet: 221
Utvalgsforslag:
- om EU's regionalpolitik: 324
- om skadelig skattekonkurrence i...: 462
- om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelse..: 514
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517

Solberg, Erna, Norges del. (H)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- EU:s regionalpolitik: 113

Stavad, Ole, Danmarks del. (S)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 56, 60, 61, 72
- Nordbornas rättigheter: 126
- Utrikes- och försvarsdebatten: 198
- Val: 263, 265
- Spørgetid: 97
Medlemsforslag:
- om värn av den nordiska språkgemenskapen: 353
- om hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn: 388
- om EU:s beslut om dioxin: 393
Presidieforslag:
- om billigere betalingsformidling for privatpersoner over Nordens grenser: 376
- om att stöda demokratiutvecklingen i Kaliningrad: 508

Steingrímur J. Sigfússon, Isl. del. (VG)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Generaldebatt – Statsministrenes redegørelse: 70

- EU:s regionalpolitik: 115, 122
- Arbetsmarknad: 156
- Utrikes- och försvarsdebatten: 199
- Uppföljning och avskrivning: 256
- Val: 264
Medlemsforslag:
- om nordisk rapportering om globaliseringsutvecklingen: 286
- om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde: 382
- om Nordens ansvar för kvinnor som utsätts för trafficking: 489
- om faglig informationsformidling ved flytning av næringsvirksomhed: 400
- om information om unges muligheder for uddannelse i hele Norden...: 405
- om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken: 435
Utvalgsforslag:
- om EU's regionalpolitik: 324
- om skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv: 462

Svensson, Hasse, Ålands del. (lib)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om EU's regionalpolitik: 324

Rita Süssmuth, OSSE
Uttalelse:
- Sessionens högtidliga öppnande: 148

Sønderby, Peder, Danmarks del. (V)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om EU's regionalpolitik: 324

Sørensen, Else Theill, Danmarks del. (KF)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Mobilitet: 246
Medlemsforslag:
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517

Sørensen, Frode, Danmarks del. (S)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Forskning: 168
- Kultur: 240
Utvalgsforslag:
- om den nordiske kulturpolitik: 495
- om studentermobilitet på området højere uddannelse: 498
- om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektorn: 503

Taipale, Ilkka. Finlands del. (sd)
Varamedlem
Uttalelse:
- Närområdet: 207
- Spørgetid: 111

Takkula, Hannu, Finlands del. (cent)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om befriande av renskötseln från drivmedelsskatt i Sverige och Finland: 290
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin: 377
Utvalgsforslag:
- om EU's regionalpolitik: 324

Tiura, Marja, Finlands del. (saml)
Varamedlem
Uttalelse:
- Kriminalitet: 222
- Planer og budget: 254
- Spørgetid: 106
Medlemsförslag:
- om befriande av renskötseln från drivmedelsskatt i Sverige och Finland: 290
Utvalgsforslag:
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517
- om tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendligthed...: 439
- om tiltag til bekæmpelse af menneskehandel (trafficking)...: 485
- om felles tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelse..: 514

Touborg , Kristen, Danmarks del. (SF)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Nordbornas rättigheter: 129
- Spørgetid: 103
Medlemsforslag:
- om nordisk rapportering om globaliseringsutvecklingen: 286
- om udvikling af nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde: 382
- om Nordens ansvar för kvinnor som utsätts för trafficking: 489

- om faglig informationsformidling ved flytning av næringsvirksomhed: 400
- om öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken: 435
Utvalgsforslag:
- om nordiska insatser för vattenvård och hälsa i Karelska republiken: 415
Komitéforslag:
- om beslutningsprocessen om nordisk forskningsstøtte og om Nordisk Råd..: 491

Uosukainen, Riitta, Riksdags talman,
Uttalelse:
- Sessionens högtidliga öppnande: 39

Vahasalo, Raija, Finlands del. (saml)
Varamedlem
Utvalgsforslag:
- om polisen i ett nordiskt perspektiv: 517

Vigdís Finnbogardóttir, Goodwill Ambassador för världens språk
Uttalelse:
- Sessionens högtidliga öppnande: 47

Vilén, Jari, Finlands del. (saml)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om nordisk kampanj om värdet av öppna samhällen 297
- om igångsättandet av en utredning om de följder som avsaknaden av en...300

Wallström, Margot, Europeiska kommissionens miljökommissionär
Uttalelse:
- Sessionens högtidliga öppnande: 45

Ågren, Jan Erik, Sveriges del. (kd)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om nordiskt TV-samarbete: 280
- om befriande av renskötseln från drivmedelsskatt i Sverige och..: 290
- om "ett handlsag till Västnorden": 303
- om samordning av regelverk i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin: 377
Utvalgsforslag
- om skadelig skattekonkurrence i nordiskt perspektiv: 462

Emneregister

*(De kursiverte sifrene er saksbetegnelser. Øvrige sifre henviser til sider. Ang. sakenes behandling, se Oversikt over sakenes behandling s. 1567-1585. Saker med * krever en ny meddelelse.)*

Aftalelicens-modellen inden for kulturområdet, international tilpasning af, Rek. 28/2002, 1500, A 1304/kultur, 495
Ansattes repr. i bedriftenes styrer i forbindelse med grenseoverskridende bedriftsetableringer, D 11/1999/næring, 1057
Anställda, se Ansatte
Arbeidsordning, se Forretningsorden
Arbejdsmarked(s): (Se også Nordjobb og Næringsvirksomhed)
- og uddannelsesområdet, bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighet og fremme af integration indenfor, Rek. 7/2002, 1477, A 1299/medborger, 439
-relateret debat på Nordisk Råds session, D 10/2000/næring, 1092
-relatert temarapport, Dokument 8, 1372
-samarbejde, udvikling af nordisk-baltisk, A 1284/næring, 382
Arbetsordning, se Forretningsorden
Arktiskt samarbetsprogram, D 33/2001/presidiet, 1239
Asylansøgernes livskvalitet:
- fællesnordisk seminar om, D *18/2001/medborger, 1192
- i Norden, D *17/2001/medborger, 1184

Baltisk(a)(e):
- stater, intensifierat samarbete med Ryssland och de, D 8/2000/presidiet, 1090
- stater, ungdomsudveksling mellem Norden og de, D *7/2000/velferd, 1087
- arbejdsmarkedssamarbejde, udvikling af nordisk-baltisk, A 1284/næring, 382
Barn/Børn(s), Unge/Unga/Ungdom(s): (Ungdomsuddannelser, se Uddannelse)
- hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn, A 1285/velferd, 388, Rek. 26/2002, 1498
- i Norden, uddannelse for, Rek. 37/2002, 1509, A 1289/kultur, 405
-handel, kvinno- och, D *21/2001/medborger, 1206
-handel, kvinno- och, informationsinsatser mot, D *22/2001/medborger, 1209
-udveksling mellem Norden og de baltiske stater, D *7/2000/velferd, 1087
Barsebäck, om aftalen at lukke, E 6/2002, 1290, E 11/2002, 1302, E 26/2002, 103
Bedrift, se Foretak
Bedriftsetableringer: (Se også Næringsvirksomhed og Arbejdsmarked)
- ansattes representasjon i bedriftenes styrer i forbindelse med grenseoverskridende, D 11/1999/næring, 1057
Beskattning, se Dubbelbeskattning
Betalingsformidling for privatpersoner, billigere, A 1282/presidiet, 376, Fremst. 1/2002, 1469
Bevegelsesfrihet, se Grense
Billetter, rabatterte, på offentlig kommunikasjon for norske studenter i Danmark, E 45/2002, 1323
Bioetisk samarbejde, D 20/2000/medborger, 1108
Bioteknologisk forskning, internasjonalt forbud mod kloning af mennesker, D *21/2000/medborger, 1110
Bolig, se Bostad
Bone and Joint Decade, D 6/2000/velferd, 1085
Bostadssektorn, samarbetsprogram för bygg- och, D 44/2001/välfärd, 1263
Bottenviken och Torne älv, laxfisket i, E 28/2002, 104, E 43/2002, 1319
Brussel, den skandinaviske skolen i, se Uddannelse
Budget(en):
- för det nordiska samarbetet 2002, D 11/2001/presidiet, 1166
- för det nordiska samarbetet 2003, B 213/presidiet, 718, Rek. 40/2002, 1512
-analysen, D 12/2001/presidiet, 1169
-analysen, opfølgning af, D 42/2001/presidiet, 1257
-procedure, Nordisk Råds interne, A 1303/kk, 491, Rek. 41/2002, 1515, Internt vedtak 4/2002, 1520
-valuta, övergång till euro som nordisk, A 1281/presidiet, 372

Bygg- och bostadssektorn, samarbetsprogram för, D 44/2001/välfärd, 1263
Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden, D *9/2001/miljø, 1157
- Midtvejsrapport, Dokument 9, 1382
- Et nordisk indikatorsæt, Dokument 10, 1423

Charter, nordisk, for små og innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere, vedtagelse af/iværksættelse af, D 38/2001/næring, 1249, D 39/2001/næring, 1251
Civil krishantering, konfliktförebyggande och, D *30/2001/presidiet, 1230
CO_2-kvoter, nordisk handel med, D 17/1999/miljø, 1066

Demensproblematik, D *29/2000/välfärd, 1120
Demokrati:
- och välfärd i ett globalt perspektiv, D *33/2000/medborgar, 1130
-fond för samarbete med Ryssland, grundandet av, D 6/2001/medborgar, 1147
-utvecklingen i Kaliningrad, stöd till, A 1307/presidiet, 508, Rek. 13/2002, 1485, Internt vedtak 3/2002, 1519
Demonstrationsfrihed for borgere i andre nordiske lande ved statsbesøg, E 23/2002, 100, E 12/2002, 1303, E 13/2002, 1305
Design, formgivning och, A 1280/kultur, 366, Rek. 30/2002, 1502
Diagnosgruppers, små, patientföreningars möjligheter att bedrive verksamhet på nordisk bas, A 1278/välfärd, 349, Rek. 23/2002, 1495
Digitalisering, Public Service TV och, Rek. 32/2002, 1504, A 1244/kultur, 280
Dioxin, EU:s beslut om, A 1287/miljö, 393, Rek. 12/2002, 1484
Djur, se Dyr
Drivmedelsskatt, befriande av renskötseln från, A 1252/när, 290
Dubbelbeskattning av pensioner, E 7/2002, 1291
Dyr, internationale aftaler om handel om transport af levende, D *29/2001/medborger, 1228

E-handel og regelsæt for kryptering, nordisk IT-infrastrukturstudie, D *11/2000/næring, 1094
Elektroniske fagbøker, for synshemmede, tiltak for å sikre, A 1292/velferd, 411, Rek. 35/2002, 1507
Energipolitiskt samarbete, nordiskt, D 43/2001/miljö, 1259
Energiselskap, samordning av et nordisk, E 35/2002, 109
Ensamstående familjelösa mäns sociala status, E 38/2002, 108
Enslige, se Ensamstående
EU(s):
- beslut om dioxin, A 1287/miljö, 393, Rek. 12/2002, 1484
- /EØS, social dumping i, D 15/2000/næring, 1103
- regionalpolitik, A 1277/næring, 324, D *2/2002/näring, 1470, Dokument 11, 1441
- samarbete mellan Nordiska rådet och, E 25/2002, 102
- öppenhet i forhandlingarna mellan de nordiska regeringene om frågor gällande, E 32/2002, 107
Euro, som nordisk budgetvaluta, övergång till, A 1281/presidiet, 372
Europaaktiviteter, Nordisk Ministerråds, Dokument 7, 1333

Falun Gong, grundlag for at danske medlemmer av, blev nægtet indrejse til Island under den kinesiske præsidents besøg, E 13/2002, 1305
Familjesammanföring, reglerna i den nya lagen om, E 4/2002, 1286
Fengselsundervisning i nordisk perspektiv, D *16/1999/kultur, 1064
Filmpris, Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt, A 1276/presidiet, 315
Finska språkets ställning i Sverige, E 39/2002, 111
Fisk(e)(eri):
- miljöcertifiering av, D *31/1998/miljö, 1051
- som importeres fra Norge til Danmark er nordisk og ikke russisk, E 37/2002, 110
-kvoter, insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning vid beslut om, A 1301/miljö, 474

-resurserna, havets miljöproblem och hållbar förvaltning av, D *23/2000/miljö, 1115
Flytning af næringsvirksomhet, faglig informationsformidling ved, A 1288/næring, 400
Foretag/Foretak, se Företag
Forbruker/Forbruger: (Se også Fødevare og Levnedsmiddel)
-innflytelse, økt mattrygghet i Norden, B 216/medborger, 630, Rek. 11/2002, 1483
-undervisning i grundskolen, obligatorisk, D *27/2001/kultur, 1224
-undervisning, undervisningsmateriale og nordisk hjemmeside om, D 28/2001/kultur, 1226
Formgivning, och design, A 1280/kultur, 366, Rek. 30/2002, 1502
Forretningsordenen for Nordisk Råd, godkennelse af ændringer i, Internt vedtak 2/2001, 1529
Forskning(s):
- og innovation, udbygning af Norden til en international ledende region for, B 212/kultur, 529, Rek. 39/2002, 1511
-rom, udbygning av et nordisk, D 34/2001/kultur, 1241
-støtte, beslutningsprocessen om, A 1303/kk, 491, Rek. 41/2002, 1515
Forsvarsaftale om Grønland, den dansk-amerikanske, E 15/2002, 1310, E 31/2002, 106
Forsvarsministrenes redegjørelse, Dokument 6, 191
Framställningar, se Fremstillinger
Fremmedfjendtlighed og fremme af integration, tiltag til bekæmpelse af racisme og, A 1299/medborger, 439, D *19/2001/medborger, 1194, Rek. 7/2002, 1477, Re. 8/2002, 1479
Fremstillinger, Nordisk Råds arbejde med Ministerrådets meddelelser om, og formelle kontakter mellem Nordisk Råds organer og medsvarende ministerråd, Internt vedtak 1/2001, 1528
Fri rörlighet för alla – gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden, B 214/velferd, 545, Rek. 5/2002, 1475
Frivilligsektoren/Frivilligsektorn:
- evaluering av Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med, A 1306/kultur, 503, Rek. 29/2002, 1501
- i närområderna, ökat samarbete med, D 35/2000/kultur, 1138
- strategi för samarbete med, D 17/1998/kultur, 1046, D 5/2000/kultur, 1075
Främlingsfientlighet, se Fremmedfjendtlighed
Funksjonshemmet/Funktionshemmed, se Funktionshindrade
Funktionshindrades rörlighet i Norden, gränshinder för, Fri rörlighet för alla, B 214/velferd, 545, Rek. 5/2002, 1475
Fängelseundervisning, se Fengselsundervisning
Färdtjänst, internordisk, E 22/2002, 99
Fødevare: (Se også Levnedsmiddel og Forbruger)
-kriser, håndtering af, D 25/2001/medborger, 1217
-mærkning, sikker, og vareinformation i Norden, D 24/2001/medborger, 1214
-området, international risikohåndtering på, D 26/2001/medborger, 1221
Företag, tillämpning av OECD:s riktlinjer för multinationella, D 40/2001/näring, 1253, D 41/2001/näring, 1255
Försvar, se Forsvar
Försvarsminister, se Forsvarsminister

Genmodificerede levnedsmidler, D 22/2000/medborger, 1112
Globale aktører, Internt vedtak 1/2002, 1517, A 1248/euro, 286
Globaliseringsutvecklingen, nordisk rapportering om, A 1248/euro, 286
Grense(r)/Gräns(erna): (Se også Mobilitet og Familjesammanföring)
- billigere betalingsformidling for privatpersoner over Nordens, A 1282/presidiet, 376, Fremst. 1/2002, 1469
- i Norden, ökad rörlighet över, D 35/2001/näring, 1243
- gångare, sjöburna, E 14/2002, 1308
-hinder för funktionshindrades rörlighet i Norden, Fri rörlighet för alla, B 214/velferd, 545, Rek. 5/2002, 1475
-hinder i Norden, handlingsplan för avskaffande av, D 12/1999/näring, 1059

-overskridende bedriftsetableringer, ansattes representasjon i bedriftenes styrer i forbindelse med, D 11/1999/næring, 1057
-stationerna och gränsövergångerna, trygghet och säkerhet vid, E 27/2002, 103
-överskridande kriminalitet, E 30/2002, 106
- Frågor som är tagit upp i "Nordbornas rättigheter" som har kunnat elimineras, E 36/2002, 110
- Grundlag for at danske medlemmer av Falun Gong blev nægtet indrejse til Island under den kinesiske præsidents besøg, E 13/2002, 1305, E 23/2002, 100
- Kopiering av danske statsborgeres identitetspapirer ved den nordiske grænsen inden Verdensbankens møde i Oslo, samt tilbageholdelse og udvisning af danske statsborgere, E 12/2002, 1303, E 23/2002, 100
- Nordbornas rättigheter, B 215/presidiet, 579, Rek. 3/2002, 1472, Rek. 4/2002, 1474
- Om den planlagte lovendring i utlendingsloven, ekteskapsloven m.fl. kommer til å medføre brudd på de nordiske avtaler om bevegelsesfrihet mellom de nordiske landene, E 5/2002, 1288
Fri rörlighet för alla, B 214/velferd, 545, Rek. 5/2002, 1475
Gräns, se Grense
Grönland/Grønland:
- den dansk-amerikanske forsvarsaftale om, E 15/2002, 1310, E 31/2002, 106

Handel og transport af levende dyr, internationale aftaler om, D *19/2001/medborger, 1194
Haparanda, inskränkningar i öppethållande av tullen i, E 42/2002, 1318
Havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna, D *23/2000/miljö, 1115
Helse, se Hälsa
Hundar, och katter till Sverige och Norge införsel av, A 1265/miljö, 292, Rek. 6/2002, 1476
Hvitvasking av penger, tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til organisert kriminalitet og, A 1296/medborger, 514, A 1310/medborger, 510, Rek. 21/2002, 1493
Hälsa/Hälso:
- insatser för vattenvård och hälsa i Karelska republiken, A 1293/miljö, 415, Rek. 14/2002, 1486, Rek. 15/2002, 1487
- nordisk samarbeid om kultur og, D *5/2001/velferd, 1145
-vårdssystemen i Norden, att garantera, A 1308/välfärd, 512, Rek. 25/2002, 1497
Hållbar förvaltning av fiskeresurserna och havets miljöproblem, D *23/2000/miljö, 1115
Hållbar utveckling, se Bæredygtig udvikling

Idrett, se Idrott
Idrottsutbyte med Nordens närområden, D 2/2000/kultur, 1071
Ignalina, avveckling av kärnkraftverket: A 1202/när, 277
Information(s):
-formidling, faglig, ved flytning af næringsvirksomhed, A 1288/næring, 400
-punkt i Kaliningrad, nordisk, D 1/2000/presidiet, 1069
-teknologi, strategi og handlingsplan for Nordisk Ministerråd, B 218/næring, 663, Rek. 31/2002, 1503
-utbyte mellan Finland och Sverige, E 8/2002, 1294
Innovation, udbygning af Norden til en international ledende region for forskning, B 212/kultur, 529, Rek. 39/2002, 1511
Innovative virksomheder, vedtagelse af/iværksættelse af nordisk charter for, og iværksættere og selvstændige opfindere, D 38/2001/næring, 1249, D 39/2001/næring, 1251
Integration, tiltag til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt til at fremme, A 1299/medborger, 439, D *19/2001/medborger, 1194, Rek. 7/2002, 1477, Rek. 8/2002, 1479
Internationale/Internationellt:
- samarbete, nordisk inflytande i, D 34/2000/presidiet, 1134
- aftaler om handel og transport af levende dyr, D *29/2001/medborger, 1228
Interne vedtak/Interna beslut, 1517
Involverede i straffesager: (Se også Kriminalitet, Organisert kriminalitet og Narkotika)

- beskyttelse af, og vidner, mod vold, trusler og represalier, D *20/2001/medborger, 1204
Isolerte trossamfunn, hjelp til barn og unge som har vokst opp i, A 1285/velferd, 388, Rek. 26/2002, 1498
IT:
-ekspertgruppe, rådgivende, D 14/2000/næring, 1101
-infrastrukturstudie, nordisk, E-handel og regelsæt for kryptering, D *11/2000/næring, 1094
-innovationsstudie og makroklusters, D 12/2000/næring, 1097
-redskaber og deltagerdemokratiet i Norden, D 13/2000/næring, 1099
Iværksættere og selvstændige opfindere, vedtagelse af/iværksættelse af nordisk charter for små innovative virksomheder og, D 38/2001/næring, 1249, D 39/2001/næring, 1251

Journaliststipendium, se Nordisk Råds Journaliststipendium
Justissektoren, program og prinsipper for det nordiske lovsamarbeidet og handlingsplan for lovsamarbeidet i justissektoren, B 217/medborger, 651, Rek. 17/2002, 1489, Rek. 18/2002, 1490
Jämställdhet, se Könsfördelning og Kvinnor

Kaliningrad:
- Nordisk Informationspunkt i, D 1/2000/presidiet, 1069
- stöd till demokratiutvecklingen i, A 1307/presidiet, 508, Rek. 13/2002, 1485, Internt vedtak 3/2002, 1519
Karelska republiken, insatser för vattenvård och hälsa i, A 1293/miljö, 415, Rek. 14/2002, 1486, Rek. 15/2002, 1487
Katter, införsel av hundar och, till Sverige och Norge, A 1265/miljö, 292, Rek. 6/2002, 1476
Kernekraft/-sikkerhed, se Kärnkraft
Kjernekraft/-sikkerhet, se Kärnkraft
Kloning af mennesker, internationalt forbud mot, og offentlighedens indsigt i bioteknologisk forskning, D *21/2000/medborger, 1110
Konfliktförebyggande och civil krishantering, D *30/2001/presidiet, 1230
Konsument, se Forbruker
Korrupsjon, tiltak i Norden for bekjempelse av, herunder forbindelsen til organisert kriminalitet og hvitvasking av penger, A 1296/medborger, 514, A 1310/medborger, 510, Rek. 21/2002, 1493
Kreditinrätningar och företag i Norden, tillämpning av OECD:s riktlinjer för mutlinationella företag i/och i nordiska institutioners verksamhet, D 40/2001/næring, 1253, D 41/2001/næring, 1255
Kriminalitet, gränsöverskridande, E 30/2002 106
Kriminalitet, organisert: (Se også Narkotika)
- kartlegging av, D *32/2000/medborger, 1127
- og hvitvasking av penger, tiltak i Norden for bekjempelse av korrupsjon, herunder forbindelsen til, A 1296/medborger, 514, A 1310/medborger, 510, Rek. 21/2002, 1493
Krishantering, konfliktförebyggande och civil, *30/2001/presidiet, 1230
Kryptering, nordisk IT-infrastrukturstudie, E-handel og regelsæt for, D *11/2000/næring, 1094
Kultur:
- og helse, nordisk samarbeid om, D *5/2001/velferd, 1145
-politik, den nordiske, A 1304/kultur, 495, Rek. 27/2002, 1499, Rek. 28/2002, 1500
-statistik, nordisk kulturpolitik og, Rek. 27/2002, 1499, A 1304/kultur, 495
Kvarken:
-området, broförbindelse i, E 29/2002, 105
-trafiken, E 18/2002, 95
Kvinno(r)(nas): (se også Människohandel, Tvangsægteskab og Könsfördelning)
- Nordens ansvar för utsatta, A 1286/medborgar, 489
- och barnhandel, D *21/2001/medborger, 1206
- och barnhandel, informationsinsatser mot, D *22/2001/medborger, 1209
- ställning i Nordens närområden, ökat stöd för att stärka, D *10/2001/medborgar, 1163
-handel och prostitution, E 16/2002, 93, E 40/2002, 1313

Kärn:
-kraft, avveckling av kärnkraftverket Ignalina, A 1202/när, 277
-säkerhet, ökat, D 8/1996/miljö, 1038
Könsfördelning, jämnare, i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder, D 12/1991/medborger, 1035

Laxfisket i Bottenviken och Torne älv, E 28/2002, 104, E 44/2002, 1321
Levnedsmiddel/-midler: (Se også Fødevare og Genmodificerede)
- genmodificerede, D 22/2000/medborger, 1112
-samarbejde, handlingsplan for det nordiske, D 19/2000/medborger, 1106
Ligestilling, se Könsfördelning
Likestilling, se Könsfördelning
Livsmedel, se Levnedsmiddel
Lovsamarbeidet, program og prinsipper for det nordiske, og handlingsplan for det nordiske lovsamarbeidet i justissektoren, B 217/medborger, 651, Rek. 17/2002, 1489, Rek. 18/2002, 1490

Makroklusters, IT-innovationsstudie og, D 12/2000/næring, 1097
Mattrygghet i Norden, økt, B 216/medborger, 630, Rek. 11/2002, 1483
Meddelelser om rekommandationer/fremstillinger, Nordisk Råds arbejde med, og formelle kontakter mellem Nordisk Råds organer og modsvarende ministerråd, Internt vedtak 1/2001, 1528
Menn, se Män
Menneskehandel, se Människohandel
Militäranläggningen i Regionalfelt Østlandet, E 10/2002, 1299
Miljö/Miljø: (Se også Barsebäck og Sellafield)
-certifiering av fisk, D *31/1998/miljö, 1051
-handlingsprogram, nordisk, D 8/2001/miljø, 1152
-investeringslåneordning, Nordiska investeringsbankens, D 14/2001/miljö, 1174
-märkningssystemet Svanen och dess ställning i frågan om grön el, E 9/2002, 1297
-problem, havets, och hållbar förvaltning av fiskeresurserna, D *23/2000/miljö, 1115
-regnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el, D 36/1998/miljø, 1054
-skatter på el, nordisk miljøregnskap for energi, D 36/1998/miljø, 1054
Ministerråd, Nordisk Råds arbejde med Ministerrådets meddelelser om rekommandationer/fremstillinger, og formelle kontakter mellem nordisk Råds organer og modsvarende ministerråd, Internt vedtak 1/2001, 1528
Ministerrådet, se Nordisk Ministerråd
Minoritet, samernes stilling som urfolk og, Internt vedtak 3/2001, 1529
Mobilitet(s): (Se også Grense)
- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet, udviklingsplan for Nordisk Ministerråds, B 211/kultur, 520, Rek. 36/2002, 1508
- studenter-, på området højere uddannelse, A 1305/kultur, 498, Rek. 38/2002, 1510
- uddannelsespladser og studentermobilitet, E 19/2002, 96
Multimedieproduksjon, stödfunktion för, D *23/1997/kultur, 1044
Multinationella företag i kreditinrätningar og företag i Norden/i nordiska institutioners verksamhet, tillämpning av OECD:s riktlinjer för, D 40/2001/næring, 1253, D 41/2001/næring, 1255
Män, ensamstående familjelösa mäns sociala status, E 38/2002, 111
Människohandel (trafficking), A 1274/medborger, 487, A 1302/medborger, 485, Rek. 19/2002, 1491, Rek. 20/2002, 1492

Narkotika:
- indsatser mod, D 31/2000/velfærd, 1125
-bekämpning, D 30/2000/välfärd, 1123
-handeln, D 4/2001/välfärd, 1143
Nationale lovgivningsarbejde, konsekvensoplysninger og henvisning til de nordiske landes lovgivning i det, Rek. 18/2002, 1490, B 217/medborger, 651
Natur- og Miljøprisutdelingen, 1551
Nordbornas rättigheter, oppfølgning av, B 215/presidiet, 579, Rek. 3/2002, 1472, Rek. 4/2002, 1474, E 36/2002, 110
Nordens närområden, se Närområde

Nordisk charter for små og innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere, vedtagelse af/iværksættelse af,
D 38/2001/næring, 1249,
D 39/2001/næring, 1251
Nordisk Informationspunkt i Kaliningrad,
D 1/2000/presidiet, 1069
Nordisk Investeringsbank, se Nordiska investeringsbanken
Nordisk årsredovisning 2001, C 1, 679
Nordisk(a) Kulturfond(en)(s):
- ny dato for modtagelse af revisionsberetning for,
D 13/2001/kk, 1172
- revisionsberetning for 2000,
Ytring 1/2001, 1276
- virksomhed 2001, incl. beretning fra Nordisk Kulturfond, Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om, C 5/kk, 987,
Ytring 1/2002, 1516
- ändringar i Överenskommelse om,
D *47/2001/kultur, 1271
- ændringer i overenskomsten om,
D 7/2001/kultur, 1149
Nordisk Ministerråd(s):
- dialog med, om planer og programmer,
D *15/2001/kk, 1176
- europaaktiviteter 2001, Dokument 7, 1333
- meddelelser om rekommandationer/fremstillinger, Nordisk Råds arbejde med, og formelle kontakter mellem Nordisk Råds organer og modsvarende ministerråd, Internt vedtak 1/2001, 1528
- strategi for samarbejde med frivilligsektoren, evaluering av,
A 1306/kultur, 503, Rek. 29/2002, 1501
- strategi og handlingsplan for informationsteknologi,
B 218/næring, 663, Rek. 31/2002, 1503
- virksomhed 2001, Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om, C 3/kk, 931
Nordisk Råd(s):
- arbejde med Ministerrådets meddelelser om rekommandationer/fremstillinger, og formelle kontakter mellem Nordisk Råds organer og modsvarende ministerråd, Internt vedtak 1/2001, 1528
- Journaliststipendium 2003, tema for, Internt vedtak 2/2002, 1518,
A 1299/medborger, 439
- regnskab for 2001, Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd om, C 4/kk, 948
- samarbete mellan Nordiska rådet och EU samt gemensam valuta, E 25/2002, 102
- til et organ som fatter vedtak som er bindende for de nordiske regjeringene, E 24/2002, 100
Nordisk Råds 54. sesjon:
- arbeidsutvalg/arbetsutskott, 1532
- avslutningstale, 273
- beretninger, C-saker, 679
- beslut, 1467
- dagordning/dagsorden, 23
- deltagerliste/deltakerliste, 9
- filmprisutdeling, 1552
- forsvarsministrenes redegjørelse, Dokument 6, 191
- frågor, E-saker, 93, 1278
- generaldebatt, 54
- godkjenning av protokollen, 274
- interna beslut/interne vedtak, 1517
- innkalling til, 7
- kallelse till, 7
- litteraturprisutdeling, 1549
- meddelelser om rekommandasjoner, 1035
- medlemsforslag, A-saker, 277
- ministerrådsforslag, B-saker, 520
- musikkprisutdeling, 1551
- natur- og miljøprisutdelingen, 1551
- oversikt over sesjonen, 35
- oversikt over vedtatte rekommandasjoner, fremstillinger, ytringer og interne vedtak, 1467
- presidierapport, 679
- protokoll, 39
- regler för sessionens genomförande, 1326
- rekommandasjoner, 1472
- sakkyndige, 1540
- sekretariat, 1536
- sesjonssal, plassering av regjeringsrepresentanter og rådsmedlemmer, 1614
- statsministrenes redogörelse, Dok. 4, 54
- spesielt innbudte, 1533
- utenriksministrenes redegjørelse, Dokument 5, 188
- valg, 263
- voteringer, 259 ff.
- ytringer/yttrande, 1516
- øvrige vedtak/övriga beslut, 1521
Nordisk Råds filmpris, 1552
Nordisk Råds litteraturpris, 1549
Nordisk Råds musikkpris, 1551

Nordisk Råds natur- og miljøpris, 1551
Nordisk uddannelsesår, information om uddannelse i hele Norden og muligheden for et, A 1289/kultur, 405, Rek. 37/2002, 1509
Nordisk årsredovisning 2001, Dokument 1, 679
Nordiska investeringsbankens miljöinvesteringslåneordning, D 14/2001/miljö, 1174
Nordjobb:
- deltagelse i, D 36/2001/næring, 1245
- och andra utbytesprogram för ungdom, D 26/2000/kk, 1118
Nordlex-databas, Internt vedtak 1/1997, 1528
Nye strategiske satsninger for det nordiske samarbejde, D *16/2001/presidiet, 1179
Nynazisme og rasisme i Norden, D 1/2001/medborger, 1141
Næring(s):
-politiskt samarbetsprogram, nordiskt, D 37/2001/näring, 1247
-virksomhed, faglig informationsformidling ved flytning af, A 1288/næring, 400
Närområde(a)(n)(s):
- idrottsutbyte med Nordens, D 2/2000/kultur, 1071
- ökat samarbete med frivillingsektorn i, D 35/2000/kultur, 1138
- ökat stöd för att stärka kvinnornas ställning i Nordens närområden, D *10/2001/medborgar, 1163
-strategi, reviderad nordisk, D 32/2001/presidiet, 1237

OECD:s riktlinjer för multinationella företag i kreditinrättningar och företag i Norden/i nordiska institutioners verksamhet, tillämpning av, D 40/2001/næring, 1253, D 41/2001/næring, 1255
Offentlig kommunikasjon, at norske studenter i Danmark ikke får rabatterte billetter på, E 45/2002, 1323
Opfindere, vedtagelse af/iværksættelse af nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og, D 38/2001/næring, 1249, D 39/2001/næring, 1251
Organisert kriminalitet se Kriminalitet
Overføring, se Överföring

Parlamentariskt inflytande, vapenexportpolitiken, öppenhet och ökat, A 1295/presidiet, 435
Patient: (Se også Reumatikere)
-föreningars, små diagnosgruppers, möjligheter att bedriva verksamhet på nordisk bas, A 1278/välfärd, 349, Rek. 23/2002, 1495
Pengar, överföring av, mellan de nordiska länderna, D 1/2002/presidiet, 1069
Pensioner, dubbelbeskattning av, E 7/2002, 1291
Personregister, 1586
Planer(na):
- og programmer, dialog med Nordisk Ministerråd om, D *15/2001/kk, 1176
- för det nordiska samarbetet, redogörelse för, C 2, 729
Polisen, i ett nordiskt perspektiv, A 1291/medborgar, 519, A 1311/medborgar, 517, Rek. 22/2002, 1494
Porto, nordiskt, E 42/2002, 1318
Presidiets rapport, Dokument 1, 679
Prostitution, se Kvinnor
Protokoll, 39
Præsidiet, se Presidiet
Public Service TV och digitalisering, Rek. 32/2002, 1504, A 1244/kultur, 280

Rabatterte billetter på offentlig kommunikasjon for norske studenter i Danmark, E 45/2002, 1323
Racisme:
- og fremmedfjendtlighed samt til at fremme av integration, tiltag til bekæmpelse af, A 1299/medborger, 439, D *19/2001/medborger, 1194, Rek. 7/2002, 1477, Rek. 8/2002, 1479
- og nynazisme i Norden, D 1/2001/medborger, 1141
Rasism/Rasisme, se Racisme
Regelverk, samordning av, i Norden for å muliggjøre bruk av telemedisin mellom de nordiske landene, A 1283/velferd, 377, Rek. 24/2002, 1496
Regionalfelt Østlandet, militäranläggningen, E 10/2002, 1299
Regionalpolitik/-politisk:
- EUs, A 1277/næring, 324, D 2/2002/näring, 1470, Dokument 11, 1441

- samarbeidsprogram, nordisk, D 3/2000/næring, 1073
Regler för sessionens genomförande, Dokument 2, 1326
Reindrift se Renskötsel
Rekommandasjoner/Rekommandationer, se Rekommendationer
Rekommendationer:
- Nordisk Råds arbejde med Ministerrådets meddelelser om , Internt vedtak 1/2001, 1528
- redogörelse till Nordiska rådets nationella delegationer om uppföljning av rådets, Rek. 4/2002, 1474, B 215/presidiet, 579
Renskötsel, befriande av, från drivmedelsskatt i Sverige och Finland, A 1252/når, 290
Represalier: (Se også Kriminalitet og Narkotika)
- beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og, D *20/2001/medborger, 1204
Retningslinjer, se Riktlinjer
Reumatikere og langvarige syge, D *46/2001/velfærd, 1269
Revision(s):
-beretning for Nordisk Kulturfond 2000, Ytring 1/2001, 1273
-beretning for Nordisk Kulturfond, ny dato for modtagelse af, D 13/2001/kk, 1172
- Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed 2001, C 3/kk, 931
- Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2001, C 4/kk, 948
- Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionene af Nordisk Kulturfonds virksomhed 2001, C 5/kk, 987, Ytring 1/2002, 1276
Riktlinjer:
- för Nordiska rådets verksamhet 2003, Dokument 3, 1328
- OECD:s, för multinationella företag i kreditinrättningar och företag i Norden/i nordiska institutioners verksamhet, tillämpning av, D 40/2001/næring, 1253, 41/2001/næring, 1255
Rovdjur, nordisk förvaltningsstrategi om, D 45/2001/miljö, 1265
Ryssland:
- grundandet av en demokratifond för samarbete med, D 6/2001/medborger, 1147
- och de baltiska staterna, intensifierat samarbete med, D 8/2000/presidiet, 1090
Rörelsefrihet, se Grense

Same(rnes):
- stilling som urfolk og minoritet, Internt vedtak 3/2001, 1529
-konvensjon, dialogen om nordisk, E 17/2002, 94
Sellafield, situasjonen i, E 33/2002, 108
Seminar, fællesnordisk, om asylansøgernes livskvalitet, D *18/2001/medborger, 1192
Sjöburna gränsgångare, E 14/2002, 1308
Skandinaviske skolen i Brüssel, se Uddannelse
Skattekonkurrence, skadelig, i nordisk perspektiv, A 1300/næring, 462, Rek. 9/2002, 1481, Rek. 10/2002, 1482
Skatteproblematiken i Øresundsregionen, E 20/2002, 97
Skibsinspektion, harmoniserte regler for, E 21/2002, 99
Social dumping i EU/EØS, D 15/2000/næring, 1103
Språk: (Se også Finska språket)
-gemenskapen, värn om den nordiska, A 1279/kultur, 353, Rek. 33/2002, 1505, 34/2002, 1506
-konventionen, den nordiska, E 41/2002, 1316
-politik, nordisk, D 22/1998/kultur, 1049
Statsministrarnas redogörelse, Dokument 4, 54
Studenter, norske, i Danmark, kan få rabatterte billetter på offentlig kommunikasjon, E 45/2002, 1323
Studentermobilitet, se Mobilitet
Støtteprogrammer, udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet, B 211/kultur, 520, Rek. 36/2002, 1508
Svanen, se Miljö
Syge, reumatikere og langvarige, D *46/2001/velfærd, 1269
Synshemmede, tiltak for å sikre tilgang til elektroniske fagbøker for, A 1292/velferd, 411, Rek. 35/2002, 1507

Telemedisin, samordning av regelverk i Norden, A 1283/velferd, 377, Rek. 24/2002, 1496
Tentamensgyldighed for højere uddannelser, nordisk, Rek. 38/2002/kultur, 1509, A 1289/kultur, 405
Text-TV, nordisk, E 1/2002, 1278
Toll, se Tull
Torne älv, laxfisket i Botenviken och, E 28/2002, 104, E 44/2002, 1321
Trafficking, se Människohandel og Kvinnor
Transport af levende dyr, internationale aftaler om handel og, D *29/2001/medborger, 1228
Trossamfunn, hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte, A 1285/velferd, 388, Rek. 26/2002, 1498
Trusler: (Se også Kriminalitet, Organisert kriminalitet og Narkotika)
- beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og represalier, D *20/2001/medborger, 1204
Tullen i Haparanda, inskränkningar i öppethållande av, E 42/2002, 1318
TV:
-samarbete, nordiskt, A 1244/kultur, 280, D 20/1997/kultur, 1041
- grannlands-TV, E 34/2002, 108
- nordisk Text-TV, E 1/2002, 1278
- Public Service, og digitalisering, Rek. 32/2002, 1504, A 1244/kultur, 280
Tvangsægteskab, tiltag mod, D *23/2001/medborger, 1211
Tvångsäktenskap se Tvangsægteskab

Uddannelse(s): (Se også Fengselsundervisning og Studenter)
- den skandinaviske skolen i Brüssel, E 3/2002, 1283
- i hele Norden, information om og muligheden for et "nordisk uddannelsesår", A 1289/kultur, 405, Rek. 37/2002, 1509, E 2/2002, 1280
- studentermobilitet på området højere, A 1305/kultur, 498, Rek. 38/2002, 1510,
-området, udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for, B 211/kultur, 520, Rek. 36/2002, 1508
-området, bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration indenfor arbejdsmarkeds- og, Rek. 7/2002, 1477
-pladser og studentermobilitet, E 19/2002, 96
Udenrigsminister, se Utenriksminister
Udenrigstjenester, se Utrikestjänster
Ungdomsuddannelser, se Uddannelse
Unge/Unga og Ungdom, se Barn/Børn(s), Unge/Unga
Urfolk, samernes stilling som, og minoritet, Internt vedtak 3/2001, 1529
Utbildning, se Uddannelse
Utdannelse, se Uddannelse
Utenriksministrenes redegjørelse, Dokument 5, 188
Utenrikstjenester, se Utrikestjänster
Utlendingsloven, se Grense
Utrikesminister, se Utenriksminister
Utrikestjänster, samverkan mellan de nordiska ländernas, D 31/2001/presidiet, 1235

Vann/Vand, se Vatten
Valuta:
- gemensam valuta i de nordiska länderna, E 25/2002, 102
- utredning om följder som avsaknaden av en gemensam valuta orsakar för det nordiska samarbetet, A 1273/næring, 300
Vapenexportpolitiken, öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i, A 1295/presidiet, 435
Vareinformation i Norden, sikker fødevaremærkning og, D 24/2001/medborger, 1214
Vattenvård och hälsa, insatser för, i Karelska republiken, A 1293/miljö, 415, Rek. 14/2002, 1486, Rek. 15/2002, 1487
Velferd, se Välfärd
Verdensbankens møde i Oslo, kopiering av danske statsborgeres identitetspapirer og tilbageholdelse og udvisning i forbindelse med, E 12/2002, 1303, E 23/2002, 100
Vestnorden, se Västnorden
Vidner: (Se også Kriminalitet, Organisert kriminalitet og Narkotika)
- beskyttelse af, og involverede i straffesager mod vold, trusler og represalier, D *20/2001/medborger, 1204
Virksomhed, se Företag
Vitner, se Vidner

Vold: (Se også Kriminalitet, Organisert kriminalitet og Narkotika)
- beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og represalier, D *20/2001/medborger, 1204
Välfärd, och demokrati i ett globalt perspektiv, D *33/2000/medborger, 1130
Västnorden, ett handslag till, A 1275/presidiet, 303, Rek. 16/2002, 1488

Öppenhet och ökat parlamentariskt inflytande i vapenexportpolitiken, A 1295/presidiet, 435
Öppna samhällen, nordisk kampanj om värdet av, A 1271/medborger, 297
Øresundsregionen, skatteproblematiken i, E 20/2002, 97
Överföring av pengar mellan de nordiska länderna, D 1/2002/presidiet, 1469, A 1282/presidiet, 376

Åbne samfund, se Öppna samhällen
Åpne samfunn, se Öppna samhällen

Plassering i salen

Regjeringsrepresentaner

1. Berit Andnor
2. Árni M. Mathiesen
3. Eva Biaudet
4. Anlis Bjarkhamar
5. Kjell Magne Bondevik
6. Gun Carlson
7. Kristin Clemet
8. Davíð Oddsson
17. Kristin Krohn Devold
18. Bjarni Djurholm
19. Kaarina Dromberg
21. Odd Einar Dørum
20. Laila Dåvøy
22. Jan-Erik Enestam
23. Sune Eriksson
24. Olof Erland
140. Tarja Filatov
25. Per-Kristian Foss
26. Geir H. Haarde
27. Edward Geisler
39. Flemming Hansen
40. Karsten Hansen
41. Valgerd Svarstad Haugland
42. Svend Erik Hovmand
43. Høgni Hoydal
44. Ville Itälä
45. Bill Justinusen
46. Anfinn Kallsberg
47. Martti Korhonen
48. Jari Koskinen
49. Anna Lindh
50. Paavo Lipponen
51. Svein Ludvigsen
65. Ulrica Messing
66. Brian Mikkelsen
67. Jonathan Motzfeldt
68. Per Stig Møller
69. Jørgen Niclasen
70. Roger Nordlund
71. Victor D. Norman
72. Leif Pagrotsky
73. Páll Pétursson
74. Maija Perho
75. Göran Persson
76. Jan Petersen
77. Maija Rask
78. Anders Fogh Rasmussen
79. Páll á Reynatugvu
80. Mona Sahlin
101. Ritva Sarin-Grufberg
102. Kimmo Sasi
103. Ingjerd Schou
104. Suvi-Anne Siimes
105. Siv Friðleifsdóttir
106. Erna Solberg
107. Tómas Ingi Olrich
108. Erkki Tuomioja
109. Marita Ulvskog
110. Valgerður Sverrisdóttir
111. Jari Vilén
141. Margareta Winberg

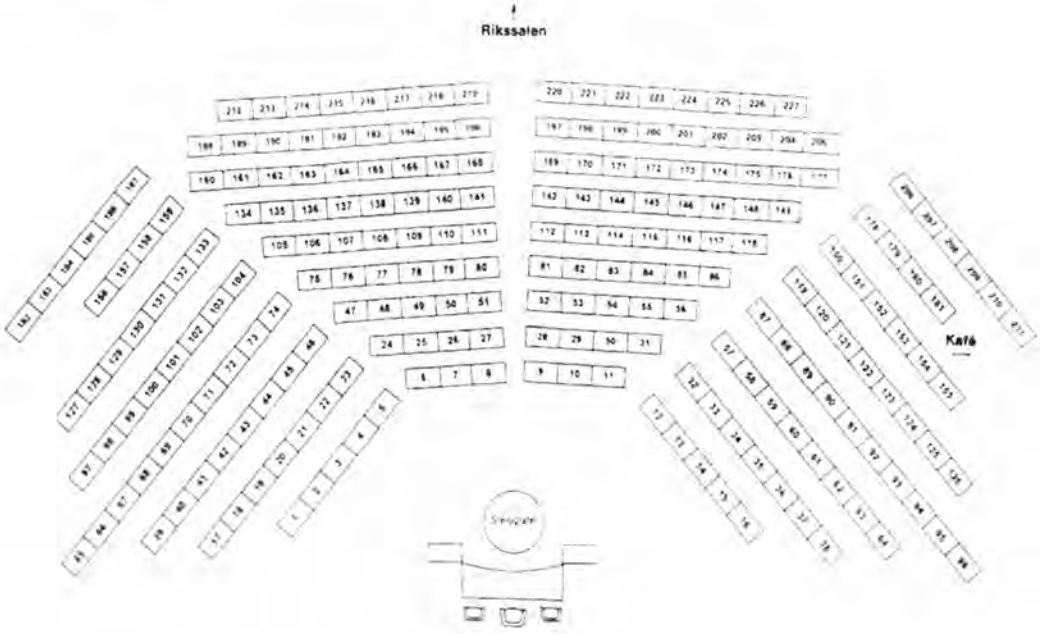

Valgte medlemmer

9. Eero Akaan-Penttilä
10. John I. Alvheim
11. Anne Berit Andersen
12. Arnbjörg Sveinsdóttir
13. Bendiks Arnesen
14. Marita Aronson
15. Line Barfod
16. Heli Berg
28. Sinikka Bohlin
29. Tuija Brax
30. Berit Brørby
31. Marianne Carlström
32. Ole Vagn Christensen
33. Drífa Hjartardóttir
34. Åse Gunhild Woie Duesund
35. Joannes Eidesgaard
36. Ragnar Erlandsson
37. Barbro Feltzing
38. Per Erik Granström
52. Lennart Gustavsson
53. Tuula Haatainen
54. May Elisabeth Hansen
55. Agne Hansson
56. Leena Harkimo
57. Ruth Heilmann
58. Chris Heister
59. Trond Helleland
60. Britt Hildeng
61. Kaj Ikast
62. Ísólfur Gylfi Pálmason
63. Margareta Israelsson
64. Marianne Jelved
81. Lena Jensen
82. Jette Jespersen
83. Anita Johansson
84. Per Kaalund
85. Bjarne Kallis
86. Saara Karhu
87. Anita Knakkergaard
88. Thor Gunnar Kofoed
89. Øyvind Korsberg
90. Asmund Kristoffersen
91. Risto Kuisma
92. Jógvan á Lakjuni
93. Ester Larsen
94. Jens Christian Larsen
95. Paula Lehtomäki
96. Harriet Lindeman
112. Arne Lyngstad
113. Inge Lønning
114. Pehr Löv
115. Hannes Manninen
116. Ragnwi Marcelind
117. Leif Mikkelsen
118. Josef Motzfeldt
119. Petri Neittaanmäki
120. Thore A. Nistad
121. Elisabeth Røbekk Nørve
122. Outi Ojala
123. Kent Olsson
124. Flemming Oppfeldt
125. Runar Patriksson
126. Riitta Prusti
142. Rannveig Guðmundsdóttir
143. Aulis Ranta-Muotio
144. Raymond Robertsen
145. Anne Helen Rui
146. Inge Ryan
147. Jan Sahl
148. Petri Salo
149. Sigríður Jóhannesdóttir
150. Sigríður Anna Þórðardóttir
151. Jouko Skinnari
152. Rune Skjælaaen
153. Tuve Skånberg
154. Berndt Sköldestig
155. Ole Stavad
169. Steingrímur J. Sigfússon
170. Nils-Erik Söderqvist
171. Else Theill Sørensen
172. Frode Sørensen
173. Hannu Takkula
174. Marja Tiura
175. Kristen Touborg
176. Paavo Vallius
177. Lars Wegendal